

Address Book
12

C. a. 2.
3.

12
13

3
22-35

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

Malacca District
CHAM
A
S
93

11

C. a. 2.
3.

3
22-35

R. P. IOAN. MARTINEZ

DE RIPALDA

DE ENTE

SVPERNATVRALI

Disputationes Theologicae.

*Del M^o de Sta Com^o de S^o de Granada. B. 9
R. 2251*

R. P. IOAN. MARTINEZ
DE RIPALDA

E SOCIETATE IESV,

OLIM IN ACADEMIA SALMANTICENSI PROFESSORIS
Primarij, postea in supremo Senatu Inquisitionis Generalis
Fidei Censoris,

DE ENTE SVPERNATVRALI

Disputationes Theologicae

TOMVS PRIOR.

*CVM INDICE LOCVPLETISSIMO EORVM QVÆ
Iuxta Methodum Scholasticam Præceptoris Angelici differuntur.*

HÆC NOVA EDITIO PLVRIBVS MENDIS EXPVRGATA.

LVGDVNI;

Sumptibus HORATHI BOISSAT & GEORGII REMEVS.

M. DC. LXIII.

CVM APPROBATIONE ET SVPERIORVM PERMISSV.

IESV CHRISTO CRUCIFIXO.

IBI enimverò (IESV CRUCIFIXE)
Supernaturalium aetuum fonti
vnico, hanc de ENTE SUPERNA-
TURALI tractationem, iure quam
optimo debitam, vitæque ac san-
guinis proprij pretio tibi conquistam, consecra-
re par fuit, ab eo qui totum id muneris esse tui
confitetur, quod in naturâ; totum, quod gratiæ
tuæ fauore in pietatis ac religionis studio asse-
cutus est. Te, vbi primum Navim meam tu-
multuanti Librariæ rei Pelago commisi, Casto-
ris & Pollucis loco, vnicum auspicem, Præsi-
démque navigationis adscivi, vt Crux tua, mihi
Antennarum Malique loco feliciter depacta, ad
te ipsum denique tutissimam omnium laborum
stationem & portum, vitæ cursum omnem diri-
geret. Gratiæ tuæ beneficio & adjumentis, etiam
naturalis & humanæ societatis negotia, vt prof-
perè fluant, egere, ipsa rerum magistra experien-
tia in his præsertim Mercimonio florētibus em-
poriis, sæpè docuit: vbi qui ad summum fortunæ
fastigium, nimiùm secundo vento elati fuerant,
momen

momento , rerum conversione facta, ad imum baratri prolapsi, rerum humanarum ludibrium liquidò comprobârunt. Quas ob res in te vno veluti anchora salutis, fixa spes mea, clavisque amoris tui solidè religata , iracundi Maris procellas nulla reformidabit, in tuo sinu placidissimè conquiescens, parata, si fors tulerit, humanorum omnium ante iacturam facere, quàm à supernaturali tua Gratia vel minimum aberrare. Crucis tuæ Titulum meis omnibus characteribus præhabebo ; Syndonem tuam chartis meis candidiorem confitebor ; Vulnera tua nidus erunt, in quem ambitionis meæ penna contendet ; Coronam tuam laborum omnium meorum statutam metam, Bibliothecam & inexhaustam Librorum Penum in lateris tui sancto recessu quæram meis omnibus promptuariis locupletio-rem ; tibi que Electorum Capiti, Gratia, Origini, entium supernaturalium enti Primo, in cruce, ad eorum quæ non existunt, (quantum diuinitatis Majestas pati potuit, ordinem redactò, meum Nihil offeram) tibi fortasse non ingratum, ac si tuo numini placitum fuerit, gazis omnibus, & mundi thesauris apud te majori pretio futurum.

Factori suo sua omnia his verbis ex animo consecrabat

HORATIVS BOISSAT, Lugdunensis Bibliopola
 Subscribent GEORGIUS REMEVS, eiusdem
 in re Libraria collega & socius.

AD

AD LECTOREM ADMONITIO
 Bibliopole de hac ultima Lugdunensi Editione.

NON est (HUMANISSIME LECTOR) quod tibi pluribus commendem Argumenti, quod tribus hisce Tomis Autor subtilissimus complexus est ; dignitatem ac necessitatem. Dignitatem norunt quotquot quid inter naturæ vires, & Omnipotentia liberalitatem interfit, animo aliquando recogitarunt ; necessitatem autem fatentur ut rerum supernaturalium, ita etiam libri alicuius, qui hanc vniuersam materiam, solidè ac dilucidè pertractarit, omnes viri Theologi, qui in scholastico pulvere defudant. Tractatio est non alicui Theologicæ Doctrinæ parti addicta, sed per vniuersum sacrae Scientiæ ambitum late porrecta, ut in supernaturalitatis consideratione tota hæc Divinæ Disciplinæ ratio contineatur. Quis primam partem attingere possit, veluti prophanus ex eius penetrabilibus abigendus, nisi quid sit supernaturale, probe animo perspectum habuerit. Hinc haurienda Theologiæ notitia ac definitio, hinc visionis Beatificæ, Luminis gloriæ splendor temperandus, ne humanæ mentis aciem perstringat. Quod si ad inscrutabilia Prædestinationis arcana penetranda quis aspiret, aut si cui ad eum gratiæ modum, qui Angelis, qui primis parentibus collatus est, animum conuertere allubescat : nisi supernaturalium actuum ductu, cælestiumque donorum contemplatione dirigatur ; nec cæcutiet ille, atque in medio itinere fatiscens, Gloria Majestatis oppressus, suæ ludibrium audaciæ debeat. Iam ad Primam secundæ accedamus. Beatitudinis nostræ felicitas, infusæ virtutes, gratia semen illud æternæ glorificationis, sine coelestium donorum cognitione Mysterium erunt Mortalium ingeniis prorsus negatum. Ad extremum in tertia parte, Hypostaticæ vnionis Sacramentum, Meritorum Christi thesaurus inexhaustus, Theandrici intellectus ac voluntatis inexplicabilis futurus est labyrinthus, sine Ariadnæo hoc filo, cuius ope etiam patere poterit aditus ad Sacramentorum & Obedientialis Potentiæ absolutam explicationem, quo quid operosius habeat Theologia, haud scio an afferri possit. Id causæ fuit, cur tam necessarium opus, quorum tres tomi fuerant seorsim à variis Bibliopolis editi, idque non vno tēpore, cum iam è primo volumine, nulla exemplaria comperiri possent : Ego recûso sumtibus meis priore hoc volumine, aliorumque, è Belgio, atque Lugduno posteriorum tomorum, quotquot supererant supellectili comparata, tibi modo in vnum corpus redactum simul offeram (Lector Beneuole) quod libri huius pretij ac bonitatis non leue argumentum est, quem toties & variis locis prælo committere Doctorum hominum precibus adducti fuere Bibliopole. Tu è Bibliopolio nostro integrum, castigatum, emaculatum, petere poteris, ac novos laborum nostrorum in rem literariam fructus in dies expectare. VALE.

FACVL

Ego Franciscus de Prado, Provincialis Societatis IESV in Provincia Castellana, potestate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre nostro Mucio Vitelesqui Præposito Generali, facultatem concedo vt typis mandentur Disputationes de Ente Supernaturali in vniuersam Theologiam, compositæ à Patre Ioanne Martinez de Ripalda, & eiusdem nostræ Societatis grauium doctorumque hominum iudicio comprobatae. In quarum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Vallisoleti primo Decembris, anno 1632.

FRANCISCVS DE PRADO.

APPROBATIO DOCTORIS D. ANTONII CALDERON, INTER
Salmanticensis ex maximo Collegio Conchensi alumni, Magistralis Canonici, &
Cathedrae S. Thomae moderatoris.

EX præscripto D. Licenciati Saldaña in hac Salmantina Diocesi Vicarij Generalis, vidi primum tomum de ente supernaturali tribus libris distinctum auctore R. P. Ioanne Martinez de Ripalda, in hoc Gymnasio Salmanticensi pro Regio Societatis IESV Collegio publico Theologiae professore: nihilque offendi aut sacrae doctrinae, aut morum integritati dissonum; quin potius opus iudico Theologis perneceffarium. In eo Lectorem allicit orationis elegantia, suspendit ingenij acumen; inuitat docendi ratio & perspicuitas, vincit argumentationum pondus, delectat pariter, & instruit multiplex eruditio. Auctoris ingenium multa è suo promit, multis rem Theologicam promouet, quæ ideo noua dixeris; sed eadem dixeris antiqua, si Patrum testimonia, quibus confirmat, perpendas. Iam tenui filiam doctrinam Maiorum doctrinae assuit. Opus ergo typis dignissimum censeo. Salmanticae 12. cal. Iunij 1632.

Doct. D. ANTONIVS CALDERON.

CONSENSVS VICARII GENERALIS.

Imprimatur denuo hic Tomus Prior, De Ente supernaturali, auctore P. Ioanne Martinez de Ripalda. Lugduni die 19. Ianuarij 1663.

DE NEVF-VILLE, Vic. Gen.

CONSENSVS PROCURATORIS REGII.

Vlta Permissione, non impedio Regis causa, vt liber cuius titulus est, R. P. Ioannis Martinez de Ripalda, De Ente supernaturali, Tomus prior, imprimatur & in lucem edatur ab HORATIO BOISSAT & GEORGIO REMEVS, huiusce ciuitatis Bibliopolis, cum prohibitionibus in hoc casu fieri solitis. Lugduni die 28. Februarij 1663.

VIDA VD.

Fiat iuxta consensum Procuratoris Regij. Lugduni die vltima Februarij 1663.
SE VE.

INDEX

INDEX
DISPUTATIONVM, ET
lectionum, quæ in hoc I. tomo de Ente
supernaturali continentur.

LIBER PRIMVS.

EXCELLENTIA ENTIS SUPERNATURALIS.

DISPUTATIO I.

VARIA NOTIONES vocantur natura, naturalis, & supernaturalis Entis.

- 1. Sect. 1. Varia significata natura. ibid.
- 2. Multiplices naturalis Entis notiones. 2
- 3. Supernaturalis Entis acceptiones. 3
- 4. Supernaturalia quoad modum. 5

DISPUTATIO II.

Subiectum operis, & existentia.

- 1. Sect. 1. Totius operis subiectum. ibid.
- 2. Existentia entis supernaturalis creati. 8

DISPUTATIO III.

Quænam sit natura supra quam ens supernaturalis constituitur?

- 1. Sect. 1. Aliorum sententia de Theologica vltimatione naturæ. 9
- 2. Propria sententia. 11
- 3. Argumenta contra nostram sententiam. 12
- 4. Alius modus explicandi Theologicæ naturam. 13

DISPUTATIO IV.

Excellentia absoluta, primarijque supernaturalium entium conceptus.

- 1. Sect. 1. Reuocantur placita aliquorum Recentiorum. ibid.
- 2. Aliâ placita Theologorum Societatis expendantur. 14
- 3. Explicatur propria sententia. 16
- 4. Diluuntur aliqua argumenta contra nostram sententiam. 18

- 5. Alia argumenta contra nostram sententiam. 20
- 6. Quid conferat connexio quidditati intentionalis cum gratia ad excellentiam supernaturalium? 22

DISPUTATIO V.

Excellentia respectiua efferens entia supernaturalia supra naturam.

- 1. Sect. 1. Expenduntur duæ sententiæ. ibid.
- 2. Propria sententia explicatur. 25
- 3. Argumenta contra præcedentem sententiam. 26
- 4. Quænam sit exigentia naturæ, quam superat ens intrinsece supernaturalis? 27

DISPUTATIO VI.

An sint supra ordinem transcendentem naturalia?

DISPUTATIO VII.

An supernaturalia sint supra educationem naturam?

- 1. Sect. 1. An supernaturalia ex virtute passiuæ educationem habeant? ibid.
- 2. An dona supernaturalia educi queant ex subiecto secundum vniõnem tantum. 32

DISPUTATIO VIII.

An sint supra virtutem naturalem passiuam?

- 1. Sect. 1. Noua recentis Auctoris sententia reuocatur. ibid.
- 2. Sententia Scoti proponitur. 35
- 3. Proponitur sententia communis. 36
- 4. Fertur iudicium de proposita controversia. ibid.
- 4. Explicantur argumenta Scoti. 38

6 Expenditur mens S.Thomæ. ibid.

DISPUTATIO IX.

An dona supernaturalia sint supra innatum appetitum naturæ? 49

- Señ. 1 Expenditur sententia tribuens naturæ innatum appetitum in dona supernaturalia, ibid.
- 2 Expenditur sententia tribuens naturæ innatum appetitum in dona supernaturalia. ibid.
- 2 Expenditur sententia negans omnino propensionem naturæ in dona supernaturalia. 42
- 3 Expenduntur duæ sententiæ mediæ. 43
- 4 Iudicium nostrum de tota controuersia. 44

DISPUTATIO X.

An supernaturalia sint supra euidentiã immediatã & quidditatiã naturæ? 46

- Señ. 1 Iudicia Theologorum. 47
- 2 Esse facta euidentiã immediatã, & quidditatiã naturæ facta auctoritate ostenditur. ibi.
- 3 Eadem veritas à posteriori soadetur. 49
- 4 Ratio à priori asserti præcedentis expenditur. 50
- 5 Vera ratio à priori superioris asserti. 51
- 6 proponuntur, ac soluantur argumenta sententiæ contrariæ. 52

DISPUTATIO XI.

An supernaturalia sint supra euidentiã abstractiã ac mediã naturæ? 54

- Señ. 1 Placita Theologorum, ibid.
- 2 Nullo medio potest natura supernaturalia euidenter colligere. ibid.
- 3 Explicantur duo argumenta, quæ probant posse lumen naturale ex principiis naturæ, supernaturalis quoad substantiam euidenter deducere. 56
- 4 Explicantur alia duo argumenta. 58
- 5 Diluitur efficax argumentum probans posse lumine naturali innotescere supernaturalia suppositis principiis supernaturalibus. 59
- 6 Aliud validum argumentum expenditur. 60
- 7 Alia tria argumenta soluantur. 62
- 8 Concluditur argumentorum explicatio. 63

DISPUTATIO XII.

An supernaturalia possint citra visionem beatam euidenter cognosci? 65

- Señ. 1 Expenditur noua Bannez, & Aluarez sententia. ibid.
- 2 Communis & vera sententia explicatur. 67

DISPUTATIO XIII.

An supernaturalia sint supra comprehensionem creaturæ? 69

- Señ. 1 Sententia P. Suarez & P. Albertini. ibid.
- 2 Possunt supernaturalia cognitione creata supernaturali comprehendere. ibid.
- 3 Explicatur argumentum contrariæ sententiæ. 17

4 Corollarium de comprehensione vnionis hypostaticæ. ibid.

DISPUTATIO XIV.

An supernaturalia sint supra desiderium voluntariũ naturæ? 71

- Señ. 1 Nullum desiderium supernaturalium conferens in salutem, etiam conditionatum, & inefficax potest fieri facultate naturæ. 73
- 2 Aliquod desiderium supernaturalium non conferens in salutem haberi potest facultate naturæ etiam seclusa reuelatione Dei. 74
- 3 Possunt expecti supernaturalia affectu naturali ex se absoluto, & efficaci. 75
- 4 Authores & fundamenta contrariæ opinionis. 78
- 5 Expediuntur aliquæ dubitationes de desiderio naturali supernaturalium. 81

DISPUTATIO XV.

An supernaturalia sint supra meritum condignum naturæ. 82

- Señ. 1 Explicatur meritum condignum, & congruum. ibid.
- 1 Pellagij sententia. 84
- 3 Sententia Semipellagianorum. 85
- 4 Reiiicitur meritum condignum præcedentium Hæreticorum. 88
- 5 Colligitur etiam in iusto opera elicitã viribus naturæ non esse de condigno meritoria. 89
- 6 Expenditur ratio, quare supernaturalia sint supra meritum condignum naturæ? 91
- 7 Observantur nonnulla ad maiorem superiorum lucem. 93

DISPUTATIO XVI.

An supernaturalia possint cadere diuinitus sub meritum condignum elicitum viribus naturæ. 94

- Señ. 1 Sententia Caietani & Medinæ. ibid.
- 2 Scolistarum, ac Nominalium sententia. 97
- 3 Sententiæ Patris Vasquez, & Petri de Lorca. 99
- 4 Deseritur præcedens defensio, & condignitas mathematica operum supernaturalium cum præmio. 100
- 5 Condignitas solius proportionis cum præmio ex sacris litteris ostenditur. 101
- 6 Idem probatur ex Pontificibus & Patribus Ecclesiæ. 103
- 7 Probatur ratione condignitas solius proportionis operum supernaturalium cum præmio. ibid.
- 8 Occurritur argumentis P. Vasquez, & Petri de Lorca. 105
- 9 Explicatur condignitas proportionis operum supernaturalium cum præmio supernaturali gloriæ æternæ. 106
- 10 Explicantur plenius præterita aliquot dubitationibus enodatis. 110
- 11 An meritum sit operibus supernaturalibus intrinsecum. 111
- 12 Aliarum dubitationum enodatio. 114
- 13 Concluditur indignitas operis naturalis ad præmium supernaturale. 117

DISPV.

DISPUTATIO XVII.

An sup. sint supra meritum congruum naturæ? 118

- Señ. 1. Placita Theologorum. 119
- 2 Prima probatio contra meritum congruum operum naturalium. 120
- 3 Secunda probatio contra meritum congruum operum naturalium. 121
- 4 Tertia probatio contra meritum congruum naturæ. 122
- 5 Quarta probatio contra meritum congruum naturæ. 123
- 6 Confirmantur superiora ostendendo Patres Ecclesiæ de merito congruo, atque remoto ad nostram iustificationem differuisse. 124
- 7 Aliæ probationes contra meritum congruum naturæ. 126
- 8 Diluuntur argumenta Massilienfium. 127
- 9 Catholicorum argumenta. 128
- 10 Obicitur auctoritas Chrysostomi, & aliorum Græcorum Patrum. 129
- 11 Vindicantur Chrysostomus & Græci Patres ab errore Semipellagianorum. 131
- 12 Censura sententiæ affirmantis & mens Theologorum antiquorum. 135

DISPUTATIO XVIII.

An supernat. sint supra dispositionem naturæ? 137

- Señ. 1. In quo moralis dispositio à merito congruo discrepet? ibid.
- 2 Statuitur nostra sententia. 138
- 3 An ex lege Dei operibus naturalibus annectantur supernaturalia? 142

DISPUTATIO XIX.

An supernat. sint supra impetrationem naturæ? 145

- Señ. 1. Nonnulla præmitto. ibid.
- 2 Iuxta præsentem prouidentiam sunt dona gratiæ supra impetrationem naturæ. 146
- 3 Alio prouidentie genere possunt dona gratiæ precibus naturalibus impetrari. 148

DISPUTATIO XX.

Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam, quare ratione sit accipiendum? 150

- Señ. 1. Vati dicendi modi deseruntur. ibid.
- 2. Nostra sententia; pro eaque expenditur P. Molina. 152
- 3 Explicatur plene nostra sententia. 154
- 4 Ex sacris testimoniis probatur nostra sententia. 156
- 5 Probatur nostra sententia ex generalitate gratiæ auxiliantis. 158
- 6 Idem probatur ex potestate naturæ gratia destitutæ. 159
- 7 Arguitur pro eadem sententia ex frequenti & continua assistentia gratiæ auxiliantis. 160
- 8 Confirmantur præterita ex suasionibus proficiendi continuo, ac bene agendi. 163
- 9 Idem illustratur ex vocatione supernaturali interna annexa lege Dei ministerio externo creaturarum. 165
- 10 Explicatur præcedens argumentum ex vocatione supernaturali interna adiuncta ex decreto Dei prædicationi & instructioni vocali hominum. 167

num. 167

- 11 Idem argumentum confirmatur ex vocatione contexta piis scriptis, miraculis, & exemplis. 168
- 12 Sextum argumentum ex gratia auxiliante Gentilium. 170
- 13 Idem argumentum ex doctrina Augustini firmatur. 173
- 14 Discipuli Augustini eidem subscribunt doctrinæ. ibid.
- 15 Aliorum Patrum testimonia pro gratia auxiliante Gentilium. 175
- 16 Rationes Theologiæ pro gratia auxiliante Gentilium. 176
- 17 Expediuntur argumenta contra gratiam auxiliantem Gentilium. 177
- 18 Concluditur probatio nostræ sententiæ de facienti quod in se est. 180
- 19 Expenditur auctoritas antiquorum scholasticorum pro nostra sententia. 182
- 20 Plura scholasticorum testimonia pro nostra sententia. 184
- 21 Argumenta contra præcedentem doctrinã. 185
- 22 Coroll. de auxilio sufficienti ad salutem. 188
- 23 Illustratur præcedens doctrina de auxilio sufficienti. 190

DISPUTATIO XXI.

An supernat. sint supra perfectionem naturæ? 192

- Señ. 1. Placita Theologorum. ibid.
- 2 Dirimitur controuersia. 192

DISPUTATIO XXII.

An supernaturalia sint supra primam constitutionem naturæ antecedentem peccatum? 194

- Señ. 1. Sententia Hæreticorum. ibid.
- 2 Catholicorum sententia. 195
- 3 Catholica sententia auctoritate fundatur. 196
- 4 Rationes Theolog. pro Catholica sententia. 198
- 5 Explicantur Michaëlis Bajj argumenta. 199

DISPUTATIO XXIII.

An supernaturalia sint supra omnem substantiam creatam, & creabilem? 202

- Señ. 1. Theologorum iudicia. 203
- 2 Quid sentiendum de possibilitate substantiæ supernaturalis stando auctoritati. ibid.
- 3 Quid statuendum stando rationi? 205
- 4 Arguitur repugnans substantia supernaturalis ex repugnantia substantiæ naturæ beatæ. 207
- 5 Occurritur argumento præcedenti, explicando possibilem substantiam ex se non beatam supernaturalem. 208
- 6 Diluitur secundo superius argumentum, tuendo possibilem substantiam ex se beatam. 209
- 7 Arguitur repugnans substantiæ supernaturalis, ex repugnantia creaturæ rationalis naturæ impeccabilis. 212
- 8 Expeditur arg. præcedens, negando substantiam supernat. esse necessario impeccabilem. 214
- 9 Idem argumentum enervatur dissolutis rationibus, quæ fiunt contra substantiam rationalem naturæ impeccabilem. 216
- 10 Vergetur substantia impeccabilis ex repugnantia 216

gnantia substantiæ determinatæ ad amandum turpe. 219	14 Explicatur implicantia præcedens. ibid.
11 Expenditur auctoritas sententiæ negantis creaturam rationalem natura impeccabilem. 221	15 Vergetur à priori substantia supernaturalis ex conceptu supernaturalitatis relatiuæ. 229
12 Vindicatur sententia affirmans à censura Theologica, concluditurque probabilis. 223	16 Iterum à priori ex conceptu supernaturalitatis absoluta. 230
13 Obicitur impossibilitas substantiæ, quæ sit causa principalis gratiæ iustificantis ad impossibilitatem substantiæ supernaturalis. 226	17 Opponuntur, & discutuntur absurda deducta ex substantia supernaturali. 231
	18 Opponitur, substantiam supernaturalem fore Filium naturalem Dei, & explicatur. 233

LIBER SECVNDVS.
ELEVATIO NATVRÆ IN DONA
supernaturalia.

DISPVATIO XXIV.	2 Sententia Catholicorum affirmat. 254
Q uid voce elevationis, & potentia obedientialis in genere intelligendum? 235	3 Appendix ad præcedentia. ibid.
	4 Diluuntur hæreticorum argumenta. 256
DISPVATIO XXV.	DISPVATIO XXX.
<i>An & qua ratione eleuetur potentia obedientialis passiva?</i> 237	<i>An virtus obedientialis actiua natura in actus vitales supernat. proxima & immediata sit?</i> 256
Seç. 1. Explicatio controuersæ. ibid.	Seç. 1. Explicatur, & statuitur controuersia. 257
2 Ratio dubitandi. 238	2 Sententiæ Theologorum. 259
3 Distinguitur controuersia. 239	3 Prima probatio actiuitatis immediatæ naturæ in actum supernaturalem desumpta ex Sacris litteris. 260
4 Explicatur modus, quo constituitur potentia obedientialis absolute susceptiua formæ supernaturalis. 241	4 Secunda probatio ex Conciliis, & Pontificibus Ecclesiæ. 262
5 Alius modus explicandi potentiam obedientialem naturæ, absolute susceptiuam formæ supernaturalis. 242	5 Præcedens probatio validissime confirmatur ex Tridentino. 263
6 Diluuntur ratio dubitandi. 245	6 Præoccupantur solutiones superioris argumenti. 266
DISPVATIO XXVI.	7 Tertia probatio ex Patribus Ecclesiæ statuentibus naturalem & insitam actiuitatem ad opera supernaturalia. 267
<i>An conueniat natura potentia obedientialis immediate passiuæ formarum supernaturalium, nulla inuante passiuæ qualitate supernaturali?</i> 245	8 Quarta probatio ex aliis testimoniis Patrum. 270
Seç. 1. Nulla qualitas supernaturalis iuuat naturam recipiendo adæquate formas supernaturales vitales. ibid.	9 Quinta probatio Theologica ex mutuo adiutorio, quo Deus & homo in actum supernaturalem conueniunt. 271
2 Non iuuatur natura patiens actus supernaturalis qualitate inadæquate recipiente. 247	10 Probatio sexta Theologica; quia arbitrium agit aliquid boni supernaturalis, quod suum ac proprium hominis est. 272
3 Formæ vitales nullam supponunt per se dispositionem supernaturalem. 249	11 Septima probatio Theologica ex partialitate concursus gratiæ. 274
DISPVATIO XXVII.	12 Octaua probatio Theologica ex attributis gratiæ diuinæ. 275
<i>An potentia obedientialis passiuæ omnibus rebus creatis communis sit?</i> 251	13 Alia probatio ex vitalitate actus supernaturalis. 276
DISPVATIO XXVIII.	14 Probatio decima ex ratione actus voluntarij. 279
<i>An potentia obedientialis passiuæ sit principalis, an instrumentalis?</i> 252	15 Vndecima probatio ex libertate actus. 280
DISPVATIO XXIX.	16 Probatio duodecima rationibus à patetate. 283
<i>An conueniat natura potentia obedientialis actiua operum supernaturalium vitalium?</i> 253	17 Probatio rationibus à posteriori. 286
Seç. 1. Hæreticorum sententia negat. ibid.	18 Postrema probatio à priori. 287
	19 Vltior probatio ab autoritate S. Thomæ. 288
	20 Illustratur suffragiis aliorum Scholasticorum. 290
	21 Theologi congregantes cum Hæreticis nostram tuentur sententiam. 291
	22 Exponuntur testimonia sacra, quæ contra nostram

nostram sententiam opponuntur. 293	23 Obiiciunt testimonia Patrum quæ totum opus salutis soli gratiæ tribuunt. 295
24 Explicantur præterita testimonia. ibid.	25 Argumenta à ratione contra immediatam actiuitatem naturæ in actus supernaturales diluuntur. 297
26 An natura rationalis sua virtute & actione immediata attingat supernaturalitatem actus, & habitus supernaturalis vitalitatem. 300	27 Corollarium de causâ adæquata faciente, vt agamus opera pietatis. 303
28 Aliud corollarium de causâ adæquata discernente in actu secundo iustum ab iniusto. 304	29 Vltima. Tertium corollarium de actiuitate gratiæ, seu habitus supernaturalis aduersus Aureolum. 306

DISPVATIO XXXI.

<i>An actiuitas immediata natura rationalis in actus supernaturales sit principalis, an instrumentalis.</i> 307	Seç. 1. Placita Theologorum. ibid.
	2 Præmitto nonnulla ad explanationem propriæ sententiæ. 308
	3 Prior pars nostræ sententiæ. 309
	4 Posterior pars nostræ sententiæ. ibid.
	5 Corollaria ex dictis. 310

DISPVATIO XXXII.

<i>An potentia obedientialis immediata actiua, & passiuæ natura ordine transcendentis referatur in actus supernaturales?</i> 311	Seç. 1. Explicatur controuersia. ibid.
	2 Sententia negans eligitur, & autoritate probatur. 313
	3 Eadem sententia negans stabilitur ratione. 315
	4 Eadem sententia negans vltior probatur ratione. 317
	5 Sententiæ affirmantis auctoritas. 319
	6 Proponitur, & explicatur ratio præcipua sententiæ affirmantis. 321
	7 Diluuntur aliæ rationes sententiæ affirmantis. 324
	8 Obicitur, & soluitur mirabile argumentum Recentiorum. 336
	9 Vergetur, & soluitur postremum argumentum. 338

DISPVATIO XXXIII.

<i>An virtus natura ad actus supernaturales, sit sit distincta à virtute eiusdem ad actus naturales.</i> 339	Seç. 1. An realiter sit eadem virtus ad actus supernaturales, cum virtute naturali ad actus naturales. ibid.
	2 An distinguatur ratione ratiocinata virtus efficiens actus supernaturales à virtute efficiente actus naturales. 336
	3 Opponuntur, & soluntur argumenta contra præcedentem doctrinam. 338
	4 Explicatio superioris doctrinæ & corollaria illius. 339

DISPVATIO XXXIV.

<i>An possit natura rationalis efficere actus supernaturales aliquo auxilio intrinseco supernaturali.</i> 341	Seç. 1. Explicatur controuersia. ibid.
	2 Thomistæ suam sententiam non probant. 342
	3 Præcedens Thomistarum sententia improbanda est. 344
	4 Sanctus Thomas aduersatur Thomistis. 348
	5 Sententia P. Arubal expenditur. 351
	6 Examinatur sententia Ægidij de Præsentatione. 352
	7 Vulgare reliquorum placitum deseritur, notrumque concluditur. 354
	8 Quæ colligantur ex dictis. 355

DISPVATIO XXXV.

<i>An ex natura rei possit natura rationalis efficere actus supernaturales sine auxilio intrinseco? ibi.</i>	Seç. 1. Expenduntur momenta sententiæ affirmantis necessitatem naturalem auxilij intrinseco. ibid.
	2 Notationes ad explanationem veræ sententiæ. 357
	3 Vera sententia explicatur. 358
	4 Vltior explicatio veræ sententiæ. 359

DISPVATIO XXXVI.

<i>An pro diuersitate specificæ natura rationalis sint actus supernaturales specie diuersi.</i>	Seç. 1. Examinatur momenta sententiæ negantis. ibi.
	2 Expenditur commune fundamentum sententiæ affirmantis. 363
	3 Propria sententia. 364

DISPVATIO XXXVII.

<i>An actus supernaturales inæquales sint ex inæqualitate naturæ?</i> 366	Seç. 1. Theologorum iudicia. ibid.
	2 Prior assertio verioris sententiæ. 367
	3 Argumenta contra præcedentem assertionem. 368
	4 Posterior assertio verioris sententiæ. 371
	5 Argumenta contra præterita assertionem. 372
	6 Postrema assertio verioris sententiæ. 373

DISPVATIO XXXVIII.

<i>An potentia naturalis suo conatu possit efficere actum intensiorem auxilio supernaturali actuali gratiæ.</i> 374	Seç. 1. Controuersia & iudicia Theologorum. ibid.
	2 Potest intensio actus vincere intensiorem actualis gratiæ. 375
	3 Aduersariorum argumenta enodantur. 376

DISPVATIO XXXIX.

<i>An, & quomodo potentia naturalis possit suo conatu actum edere intensiorem auxilio habitus infusi.</i> 378	Seç. 1. 378
---	--------------------

- Señ.* 1 Potest supernaturalis actus conatu potentie fieri intensior, quam habitus. *ibid.*
 2 Quo auxilio gratie fiat actus supernaturalis supra intensiorem habitus *ibid.*
 3 Notationes duæ. 380

DISPUTATIO XL.

An conueniat natura potentia obedientialis physice actiua formarum supernaturalium non vitalium. 381

- Señ.* 1 Sententia negans reicitur. *ibid.*
 2 Sententia affirmans reicitur. 382
 3 Corollaria ex dictis. 385

DISPUTATIO XLI.

Qua ratione eleuetur natura ad efficiendum formas supernaturales non vitales. *ibid.*

- Señ.* 1 Reicitur eleuatio nature per virtutem omnino extrinsecam. 386
 2 Expenditur eleuatio nature per qualitatem impressam. 387
 3 Nostrum iudicium de eleuatione nature per

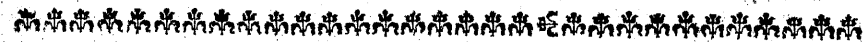
- qualitatem superadditam. 391
 4 Expenditur sententia de eleuatione nature per motionem virtuosam. 394
 5 Improbatur eleuatio nature per potentiam obedientialem absolute actiuam. 396
 6 Proponitur nostra sententia. 397
 7 Explicantur argumenta contra priorem partem nostre sententie. 400
 8 Aliorum argumentorum explicatio contra priorem partem nostre sententie. 403
 9 Diluuntur argumenta contra posteriorem partem nostre sententie. 406
 10 Nostra sententia non est contraria S. Thomæ, nec patris Theologis. 409

DISPUTATIO XLII.

Explicantur aliquot difficultates de actiuitate obedientialis nature in formas supernaturales non vitales. 412

DISPUTATIO XLIII.

An potentia obedientialis rectè diuidatur; & adquate in actiuam & passiuam. 415

LIBER TERTIVS.

ACTVS SUPERNATURALES IN GENERE.

DISPUTATIO XLIV.

AN existant actus intrinsece supernaturales? 417

- Señ.* 1 Authores affirmantes & negantes. 418
 2 Affirmanti sententie annumerandus Angelicus Præceptor, & subtilis Doctor. 419
 3 Actus intrinsece supernaturales probantur in genere 422
 4 Præcluduntur solutiones probationis præcedentis. 424
 5 Probantur intrinsece supernaturales actus virtutum Theologicalium. 425
 6 Actus virtutum moralium intrinsece supernaturales. 427
 7 Omnes actus salutare sunt intrinsece supernaturales. 430
 8 Explicatio eorum quæ possunt obici contra actus intrinsece supernaturales. 432
 9 Sentiones & appositiones internæ intrinsece supernaturales. 435
 10 Sentiones externæ intrinsece supernaturales. 436
 11 Diluuntur argumenta contra sentiones, & appositiones intrinsece supernaturales. 438

DISPUTATIO XLV.

An actus naturales & supernaturales possint habere idem obiectum formale. 439

- Señ.* 1 Placita Theologorum. *ibid.*
 2 Potest actus supernaturalis habere obiectum

- formale naturale. *ibid.*
 3 Præcedens assertum autoritate confirmatur. 422
 4 Refelluntur argumenta contra præteritam doctrinam. 423
 5 Potest actus naturalis respicere obiectum formale supernaturale. 445
 6 Præcedens assertio conformis est doctrinæ S. Thomæ, Conciliorum, & Patrum Ecclesie. 446
 7 Dissoluuntur argumenta contra præcedentem assertionem. 448
 8 Ratio formalis sub qua actus supernaturalis tendit in obiectum, distincta est ab ea qua tendit actus naturalis. 450

DISPUTATIO XLVI.

Quonam modo tendendi in obiectum differant inter se actus, supernaturales & naturales? 451

- Señ.* 1 Aliorum explicandi rationes displicent. *ibid.*
 2 Explicatur nostra sententia. 452
 3 Obiiciuntur & soluantur nonnulla contra nostram sententiam. *ibid.*

DISPUTATIO XLVII.

An possit idem actus supernaturalis respicere duo obiecta formalia? *ibid.*

- Señ.* 1. Sententia affirmans eligitur. *ibid.*
 2 Occurritur repugnantis, quæ possunt obici contra

contra actum respicientem duo obiecta formalia. 457

DISPUTATIO XLVIII.

An actus supernaturalis possit mouere ad actum naturalem? 460

DISPUTATIO XLIX.

An actus naturalis possit mouere ad actum supernaturalem. 463

- Señ.* 1 Potest actus supernaturalis contingenter, & per accidens fieri ex motione actus naturalis. *ibid.*
 2 Explicatur superior doctrina solutione argumentorum contra illam. 465
 3 Corollaria ex præcedenti assertionem. 466
 4 Actus supernaturalis non potest fieri per se ex motione actus naturalis. 470
 5 Qui, & quibus opponantur præcedenti doctrinæ? 472

DISPUTATIO L.

An actus supernaturalis possit vitari. 475

- Señ.* 1 Theologorum iudicia. *ibid.*
 2 Sententia affirmans præfertur. 476
 3 Maior probatio præcedentis sententie. 478
 4 Sententia præterita conformis est doctrinæ S. Thomæ, Sacrarum litterarum, & SS. Patrum. 479
 5 Roboratur magis nostra sententia euertendo fundamentum contrariæ. 482
 6 Colligitur ex dictis actum intrinsece bonum posse simul esse extrinsece malum. 483
 7 Item colligitur actum extrinsece malum esse meritorium. 485
 8 An possit Deus prohibere directe actum supernaturalem? 487
 9 Instauratur doctrina totius disputationis. 488
 10 Vltior instauratio nostre doctrine. 490

DISPUTATIO LI.

An actus supernaturales efficiant habitum infusum. 493

- Señ.* 1 Statuitur sententia negans. *ibid.*
 2 expenduntur probationes. *ibid.*
 3 Rectior probatio communis sententie. 495
 4 Fundamenta sententie affirmantis. *ibid.*

DISPUTATIO LII.

An actus supernaturales efficiant habitum acquisitum supernaturalem. 496

- Señ.* 1 Proponitur sententia affirmans. *ibid.*
 2 Eligitur sententia negans. 497
 3 Diluuntur argumenta sententie affirmantis. *ibid.*
 4 Qua ratione potentia naturalis facilis sit ad actus supernaturales per habitum naturalem. 498

DISPUTATIO LIII.

An actus supernaturales efficiant habitum acquisitum naturalem? 499

DISPUTATIO LIV.

An ad omnem cognitionem supernaturalem necessaria sit species supernaturalis? *ibid.*

- Señ.* 1 An ad primam cognitionem supernaturalem rei necessaria sit species supernaturalis. 500
 2 Opponuntur, & euadantur nonnulla contra præteritam doctrinam. 501
 3 An cognitiones supernaturales relinquunt species supernaturales. 503

DISPUTATIO LV.

An cognitio deducta ex cognitione supernaturali sit necessario supernaturalis? *ibid.*

- Señ.* 1 Expenditur sententia affirmans. 505
 2 Expenditur sententia absolute negans. 506
 3 Expenditur quædam sententia media. 507
 4 Nostra sententia proponitur quoad posse rei. *ibid.*
 5 Corollaria præcedentis asserti. 509
 6 Nostra sententia quoad factum rei. 513
 7 Qua ratione possit defendi Theologia intrinsece supernaturalis. 514
 8 Corollarium de Theologia discursiua Beatorum per actus supernaturales lumen gloriæ. 517

DISPUTATIO LVI.

An cognitio supernaturalis possit concurrere ad actum erroneum? 519

- Señ.* 1 Eneruatur sententia negans. *ibid.*
 2 Probatur, & roboratur sententia affirmans. *ibid.*

DISPUTATIO LVII.

An cognitio supernaturalis possit concurrere ad actum peccati. 422

DISPUTATIO LVIII.

An cognitio supernaturalis possit esse falsa ex natura rei? 525

DISPUTATIO LIX.

An cognitio supernaturalis possit esse falsa potestate absoluta Dei? 526

- Señ.* 1 Momenta sententie affirmantis. *ibid.*
 2 Vltior probatio sententie affirmantis. 529
 3 Postrema probatio ex solutione argumentorum. 529
 4 Argumenta P. Hurtado dissoluo. 532
 5 Examinatur censura sententie affirmantis. 535

DISPUTATIO LX.

An assensum supernaturalem apprehensiones supernaturales præcedant? 536

Index Disputationum, & Sectionum.

DISPUTATIO LXI.
An cognitiones supernaturales respicientes virtutes creatas possint esse obscurae? § 39

DISPUTATIO LXII.
An, & quæ cognitiones supernaturales affectum supernaturalem præcedant? § 42

SECT. I. *An, & quæ cognitiones speculativæ.* ibid.
An, & quæ cognitiones practicæ. § 47

DISPUTATIO LXIII.
An omnis affectus virtutis supernaturalis dirigatur per cognitionem fidei? § 51

SECT. I. *Prævia aliqua cognitio fidei ad omnem affectum supernaturalem necessaria est.* ibid.
 2 *Distinguenda est duplex fides supernaturalis, altera stricta, altera laxa.* § 53
 3 *Omnis affectus supernaturalis non procedit ex fide stricta.* § 55
 4 *An dispositio vltima ad iustificandam extrinsecam fieri queat sine fide stricta.* § 57
 5 *Argumenta obicitur & solvuntur.* § 60

DISPUTATIO LXIV.
An affectus supernaturales reflexi ad quæ directi pertineant ad eandem virtutem? § 62

SECT. I. *Controuersia, & sententia.* ibid.
 2 *Pars affirmans verior est.* ibid.
 3 *Obiecta repelluntur.* § 64

DISPUTATIO LXV.
An, & in quibus affectus supernaturales dirigantur imperium? § 65

SECT. I. *Explicatur imperium voluntatis in genere.* ibid.
 2 *Sententia P. Vasquez deferitur.* § 66
 3 *Communis sententia colligitur.* § 67
 4 *Inter quatuor virtutum actus imperium datur.* § 69

DISPUTATIO LXVI.
Quinam affectus supernaturales sint imperantes? § 70

SECT. I. *Negatur contra Recentiores imperium subsequens.* ibid.
 2 *Statuitur contra P. Suarez imperium intrinse-*

ce efficax, & omnino determinatum. § 91
 3 *Asseritur contra P. Hurtado imperium vagum & indeterminatum.* § 72
 4 *Probatr contra eundem P. Hurtado imperium inefficax, & simplicis complacentia.* § 73

DISPUTATIO LXVII.
Quinam sit influxus actus imperantis in imperatum? § 74

SECT. I. *Recentium Thomistarum opinio deferitur.* § 75
 2 *Improbatur sententia aliorum Recentiorum.* ibid.
 3 *Nostri sententia explicatur.* § 77
 4 *Vindicatur nostri sententia ab argumentis.* § 78

DISPUTATIO LXVIII.
An imperium efficax & determinatum aditus libertatem immediatam, & propriam actui imperato? § 80

SECT. I. *Proponuntur sententia & Authores.* ibid.
 2 *Imperium efficax omnino determinatum adimit propriam & immediatam libertatem actui imperato.* § 81
 3 *Propositio & explicatio argumentorum.* § 82
 4 *An imperium efficax & determinatum adimit actui imperato meritum sibi proprium?* § 83
 5 *An idem sentiendum sit de merito actionis imperatae externae, quod de merito actionis imperatae internae?* § 85

DISPUTATIO LXIX.
An possibilis sit affectus supernaturalis indifferens secundum speciem? § 87

SECT. I. *Explicatur quaestio.* ibid.
 2 *Sententia affirmans probabilior est.* § 88
 3 *Expenduntur argumenta sententiae negantis.* § 89

DISPUTATIO LXX.
An affectus supernaturalis necessarius sit ad meritum vite aeternae? § 91

SECT. I. *Explicatio controuersiae, & opiniones.* ibid.
 2 *Meritum purae omissionis ex Sacris litteris.* ibid.
 3 *Meritum purae omissionis ex Patribus Ecclesiae.* § 94
 4 *Idem meritum ex Theologicis rationibus.* § 95
 5 *Verior probatio eiusdem meriti.* § 98
 6 *Quomodo continentur meriti omissionis.* § 101
 7 *Enodatio argumentorum ab autoritate.* § 103
 8 *Enodatio argumentorum a ratione.* § 104
 9 *Corollaria ex dictis.* § 107

INDEX

INDEX DIFFICULTATVM, quæ iuxta methodum Præceptoris Angelici in hoc volumine differuntur. IN PRIMAM PARTEM. IN TRACTATVM PROEMIALEM Theologia.

DIFFICULTAS PRIMA.

1 *An conclusio Theologica sit intrinsece supernaturalis.* disputacione 55. à sectione 1. usque ad 7. inclus. § 14
2 *An datur habitus Theologicus supernaturalis, qui efficiat conclusiones Theologicas supernaturales.* disputacione 55. numero 45. 46. & 54. § 13
3 *An habitus fidei efficiat conclusiones Theologicas.* disputacione 55. numero 54. & seq. § 16
4 *An Theologia conferat ad affectum salutes, & supernaturales.* disputacione 55. numero 52. disputacione 65. numero 24. § 15
5 *An requiratur auxilium gratia ad cognitiones Theologicas.* disputacione 55. num. 49. & 50. § 14
6 *An Beati possint elicere conclusiones Theologicas.* d. 55. sect. 8. § 17

IN TRACTATVM de visione Dei.

DIFFICULTAS PRIMA.

1 *An visio Dei sit intrinsece supernaturalis.* d. 44. sect. 3. 4. & 5. 425
2 *An ratio naturalis possit assequi possibilem visionem Dei.* disputacione 11. num. 13. & seq. & per totam. § 7
3 *An datur appetitus innatus in visionem Dei.* d. 9. per totam. 40
4 *An affectu elicitu naturali possimus expectere visionem Dei.* d. 14. per totam. 72
5 *An visio Dei sit specie diuersa pro diuersitate specifica intellectus.* disputacione 36. per totam. 361

6 *An sit equalis pro inaequalitate intellectus.* disputacione 37. 366
7 *An lumen gloria sit tota virtus proxima agendi visionem Dei.* disputacione 30. per totam. 256
8 *An visio Dei possit fieri diuinitu sine lumine gloria per auxilium intrinsecum.* d. 34. per totam. 341
9 *An connaturaliter possit fieri per auxilium extrinsecum.* d. 35. per totam. 335
10 *An oculus corporeus possit eleuari ad videndum Deum.* disputacione 10. num. 29. disp. 33. num. 22. 339
11 *An lumen gloria concurrat in genere cause formalis: in visionem Dei.* disputacione 34. sectione 6. 352
12 *An lumen gloria concurrat in genere causa materialis in visionem Dei.* disp. 26. sect. 1. & 2. 245
13 *An lumen gloria sit dispositio ad visionem Dei.* d. 26. f. 3. 249
14 *An lumen gloria sit causa principalis visionis.* d. 91. sect. 5. 310
15 *An intellectus sit causa principalis.* d. 41. per totam. 381
16 *An lumen gloria possit elicere discursum formalem.* d. 55. sect. 8. 517
17 *An ex visione Dei possit manare dilectio naturalis bonitatis Diuinae.* disputacione 48. num. 3. 461
18 *An intellectus referatur ordini transcendentis in visionem Dei.* disputacione 32. per totam. 311
19 *An sit possibilis substantia supernaturalis, cui sit connaturalis visio Dei.* disputacione 23. per totam. 202
20 *An virtus intellectus ad agendum visionem Dei sit distincta à virtute naturali, agente cognitiones naturales.* d. 33. per totam. 339
 7 21 An

- 21 *An visio Dei possit reddi falsa potestate absoluta Dei.* d. 59. sect. 1. & 2. 526
 22 *An visio que inuenitur creaturas in Deo, possit manere eadem non visis creaturis.* d. 47. num. 9. 457

IN TRACTATVM
 de Prouidentia supernaturali,
 & Prædestinatione.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An operâ elicitâ viribus naturæ sint causa meritoria de condigno prouidentia gratiæ.* d. 15. per totam. 82
 2 *An saltem diuinitus possint esse meritoria de condigno eius prouidentia.* disp. 16. per totam. 94
 3 *An sint meritoria de congruo.* disp. 17. per totam. 118
 4 *An opera elicitâ viribus naturæ sint dispositiones ad eiusmodi prouidentiam.* disput. 18. per totam. 137
 5 *An sint impetratoria eius prouidentia.* d. 19. per totam. 145
 6 *An sit lex aliqua prouidentia supernaturalis Dei de adiungenda gratia supernaturali operibus antecedentibus naturæ.* d. 18. sect. 3. 142
 7 *An facienti, quod in se est viribus naturæ, prouideatur gratia supernaturalis Dei proueniens conatus honestos naturales.* d. 20. per totam. 150
 8 *Quinam fuerit error Pellagii, & Semipelagianorum circa merita naturalia huius prouidentia.* d. 15. sect. 2. & 3. 84
 9 *An Chryostomus, & Græci Patres Semipelagianis consenserint.* d. 17. sect. 10. & 11. 129
 10 *An Infidelibus prouideatur gratia auxiliij supernaturalis.* d. 20. sect. 12. ad 17. 170
 11 *An omnibus hominibus, etiam remotis à fide, prouisa sint auxilia gratiæ sufficientia ad insufficientionem, & salutem.* d. 20. sect. 21. 23. d. 63. sect. 4. & 5. 188
 12 *An, & qua ratione fides infusa ex prouidentia Dei sit requisita ad initiandum salutem, & omne opus salutare.* d. 63. per totam. 551
 13 *An prouidentia promouens hominem, & Angelum in salutem debita sit prima creationi nature rationalis.* d. 22. per totam. 194

IN TRACTATVM
 de Omnipotentia.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An sine ordine transcendentem in creaturas possit absolute illas efficere.* d. 32. d. 25. sect. 5. d. 41. n. 70. 71. & 74. d. 33. n. 7. & 8. 242
 2 *An, & qua ratione sit verum, esse Deo possibile quidquid non conuincitur repugnare.* d. 11. n. 10.

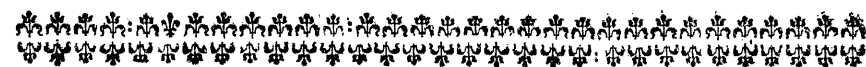
- & seq. 56
 3 *An possit Deus eleuare creaturas ad efficiendum quodpiam suis viribus impossibile.* d. 40. per totam. 381
 4 *Qua ratione possit omnipotentia Dei eleuare creaturas ad effectus suis viribus impossibiles.* disputatione 41. 385
 5 *An præter omnipotentiam Dei alia attributa diuina & relationes personarum possint efficere quidquam creatum.* d. 41. n. 59. & seq. 69. & 70. 404
 6 *Quas creaturas possit Deus euehere ad agendum supra actiuitatem ipsarum.* d. 42. 412

IN TRACTATVM
 de Angelis.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An Angelus cognoscat negationes omnium accidentium naturalium possibilium.* disp. 11. numero 23. 59
 2 *An negationes rerum naturalium cognoscat immediate, & in seipsis, etiam sequutas causam aliquam supernaturalem.* d. 11. n. 26. 60
 3 *An lumine naturali cognoscat intuitiue dona supernaturalia.* d. 10. per totam. 46
 4 *An lumine naturali possit assequi abstractiue supernaturalia.* d. 11. per totam. 54
 5 *An possit saltem per accidens discernere.* d. 55. sect. 5. 509
 6 *An eliciat assensus supernaturales componendo, & diuidendo.* d. 60. n. 6. 537
 7 *An cum eodem auxilio supernaturali efficiat actus supernaturales intellectus, & voluntatis, specie differentes ab humanis.* disp. 56. per totam. 361
 8 *An cum equali auxilio supernaturali efficiat actus inæquales humanis.* d. 37. per totam. 366
 9 *An natura Angelica vincat perfectione physica dona supernaturalia gratiæ.* d. 21. per totam. 192
 10 *An natura Angelicæ, aut humana debita fuerint in prima creatione dona promouentia in salutem.* d. 22. per totam. 194
 11 *An Angelus sit impotens delinquere contra præcepta naturalia, potens delinquere contra præcepta supernaturalia.* d. 23. n. 63. & 64. 223
 12 *An possibilis sit Angelus, aut alia substantia rationalis suapte natura impeccabilis.* disp. 23. sect. 7. & 9. vsque ad 12. inclus. 212
 13 *An auxilia gratiæ disposita fuerint Angelis iuxta inæqualitatem naturæ.* disput. 18. num. 12. 140
 14 *An Demones peccauerint, aut peccare poterint præluente cognitione speculatiua supernaturali.* d. 57. per totam. 522
 15 *An actione Physica torqueantur Demones ab igne corporeo.* disputatione 40. num. 14. per totam. 385

IN

IN PRIMAM SECVNDÆ
IN TRACTATVM DE BEATITVDINE.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- A**n sit appetitus innatus in beatitudinem supernaturalem. d. 9. per totam. 40
 2 *An affectum naturali possimus expetere beatitudinem supernaturalem.* disputatione 14. per totam. 72
 3 *An lumine naturali possimus assequi euidenter possibilem beatitudinem supernaturalem.* d. 11. per totam. 54
 4 *An beatitudo supernaturalis hominis sit specie differens à beatitudine Angeli.* d. 36. per totam. 361
 5 *An sit inæqualis humana beatitudo ab Angelica pro inæqualitate naturæ.* disputat. 37. per totam. 366
 6 *An possit crescere perfectione physica visio Dei, quin crescat beatitudo.* disputatione 37. num. 15. & 21. 380
 7 *An visio Dei acquisita per medium possit esse beatitudo.* disputatione 55. numero 61. & 63. 518
 8 *An beatitudo æterna sit premium estimatione infinitum, & excedens mathematicè valorem nostrorum operum.* disputatione 16. sectione 4. & seq. 100
 9 *An Beatorum anima corporibus unita eliciat sensationes intrinsece supernaturales, tam internas, quam externas.* disputatione 44. sectione 9. n. & 11. 435
 10 *An sit possibilis creatura suapte natura beata.* d. 23. per totam. 202
 Vide plura in tractatu de Visione Dei.

IN TRACTATVM
 de Actibus humanis.

DIFFICVLITAS PRIMA.

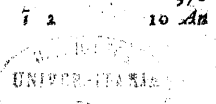
- An actus humanus absolutus & efficax possit fieri ex sola apprehensione simpliciter obiecti.* d. 62. sect. 1. 542
 2 *An requiratur ad aliquem actum humanum intentionis, electionis, aut usus imperium intellectus.* d. 62. sect. 2. 547
 3 *An ad actum moraliter bonum necessarium sit iudicium practicum prudentia distans existentiam ipsius.* d. 62. sect. 2. ibid.
 4 *An actus humanus internus possit imperari, & referri ab alio in finem extrinsecum.* d. 65. per totam. 565
 5 *Quo affectus genere possit vnus actus internus imperari, & referri ab alio in finem extrinsecum.* d. 66. per totam. 570
 6 *Quanam sit dependens, & processio vnus actus interni ab alio.* disputatione sexagesima-septima. per totam. 574
 7 *An actus bonus possit referri a malo in suum finem.* d. 50. per totam. 475

- 8 *An actus sic relatus in malum finem maneat intrinsece bonus, & extrinsece malus.* d. 50. sect. 6. 483
 10 *An actus internus efficaciter, & determinate imperatus relinquatur proxime liber.* d. 68. per totam. 580
 11 *An possit idem actus respicere intrinsece obiecta formalia duarum virtutum.* d. 47. per totam. 455
 12 *An possit respicere intrinsece duo obiecta formalia, quorum alterum sit honestum, alterum turpe, & simul intrinsece honestus ac turpis.* d. 47. sect. 2. 457
 13 *An actus bonus intrinsece naturalis possit respicere intrinsece obiectum formale supernaturale, & actus intrinsece supernaturales obiectum formale naturale.* disputatione 45. per totam. 439
 14 *An actus intrinsece supernaturalis possit esse indifferens secundum speciem.* disputat. 39. per totam. 587
 15 *An pura omisso actus prohibiti possit esse moraliter bonus, & meritoria.* disp. 70. per totam. 591
 16 *An actus bonus reflexus amans directum propter bonitatem intrinsecam ipsius, pertineat ad eandem virtutem cum directo.* d. 64. per totam. 572

IN TRACTATVM
 de Habitibus, & Virtutibus.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An virtutum theologiarum actus sint intrinsece supernaturales.* disputatione 44. à sectione 1. ad 5. 418
 2 *An virtutum moralium actus dentur intrinsece supernaturales.* disputatione 44. sectione 6. & 7. 427
 3 *An virtutes naturales possint moueri ex obiecto formali intrinsece supernaturali.* disput. 45. sect. 5. & seq. 445
 4 *An virtutes supernaturales ex obiecto formali intrinsece naturali.* disput. 45. sect. 1. 2. 3. & 4. 439
 5 *Quonam modo tendendi in obiectum differant virtutes naturales & supernaturales.* d. 46. per totam. 451
 6 *An virtus supernaturalis sit causa efficiens actus supernaturales.* disput. 30. sect. vltima. 306
 7 *An sit causa principalis, an instrumentalis.* d. 31. sect. 5. 310
 8 *An sit causa partialis, an tota ratio agendi actus naturales.* d. 30. per totam. 256
 9 *An voluntas suo conatu possit elicere actus excedentes, intensionem & actiuitatem habitus.* d. 39. per totam. 378

- 10 An obiecta formalia duarum virtutum possint respectu inesse per eundem habitum. d. 47. per totam. 455
- 11 An virtus infusa efficiatur suis actibus. d. 51. per totam. 493
- 12 An actibus virtutis infusa acquiratur aliquis habitus supernaturalis tribuens solam facilitatem voluntati. d. 52. per totam. 496
- 13 An eis actibus efficiatur aliquis habitus naturalis facilitans voluntatem. disp. 53. per totam. 499
- 14 An eadem virtus efficiat actum directos & reflexos, respicientes formaliter bonitatem directorum. d. 64. per totam. ibid.

IN TRACTATVM de Gratia auxiliante.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An auxilio gratia diuina possimus assequi veritates Theologicas. disputatione 55. num. 49. & 50. 514
- 2 An absque auxilio gratia possimus noscere euidenter quidpiam supernaturale. d. 10. & 11. per totam. 46
- 3 An sit necessarium auxilium Dei ad opera meritoria de condigno gratia aut gloria. d. 15. per totam. 82
- 4 An sit necessarium ad opera meritoria de congruo. d. 37. per totam. 118
- 5 An sit necessarium ad dispositionem aliquam moralem. d. 18. per totam. 137
- An sit necessarium ad aliquam impetrationem. d. 19. per per totam. 145
- 6 An opera elicitia facultate natura subsequatur ex lege Dei gratia auxilians theologica. d. 18. f. 3. 142
- 7 An gratia auxilians antecedit omnem conatum honestum natura, etiam viribus natura possibilem. d. 20. per totam. 150
- 8 An gratia auxilians prouideatur à Deo infidelibus remotis à fide. d. 20. à sect. 12. usque ad 17. 170
- 9 An auxilia gratie sufficientia ad iustificationem, & salutem omnibus hominibus disponantur. disp. 20. sect. 22. & 23. d. 63. sect. 4. & 5. 188
- 10 Error Pellagij & Semipellugianorum de necessitate gratia auxiliantis. disputat. 15. sect. 2. & 3. 84
- 11 An Chrysostomus & Graci Patres Semipellugianis consenserint. disputatione 15. sect. 3. & 4. 85
- 12 An gratia auxilians prouideatur à Deo puram omissionem actus prohibiti. d. 70. sect. 3. 4. 7. & 8. 594
- 13 An in statu innocentia necessaria fuerit gratia Dei ad opera meritoria gloria. d. 22. per totam. ibid.
- 14 An in statu natura lapsa & elonata possibilis sit dilectio efficax Dei intrinsece naturalis. disp. 49. sect. 3. 466
- 15 An possit fieri actus internus excedens intentionem gratia auxiliantis. disp. 38. per totam. 374
- 16 An cogitationes, & affectiones gratia supernaturalis possint conferre motionem in actum naturales. d. 48. per totam. 460

- 17 An Cogitationes, & affectiones gratia naturalis possint conferre motionem in actum supernaturales. d. 49. per totam. 461
- 18 An gratia auxilians continuo nobis assistat. d. 20. sect. 3. 154
- 19 An gratia auxilians interna annexa sit ministro exteriori creaturarum, & qualis. d. 20. sect. 9. 10. & 12. 195
- 20 An gratia auxilians intrinsece supernaturalis sit necessaria ex natura rei ad actum intrinsece supernaturales. d. 49. sect. 4. & 5. 470
- 21 An sit necessaria diuinitus. d. 49. n. 18. & seq. 468
- 22 An homo destitutus gratia Dei solum ad peccandum valeat. d. 20. sect. 6. 159

IN TRACTATVM de Gratia iustificante.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An gratia iustificans sit radix totius ordinis supernaturalis. d. 4. sect. 3. 4. & 5. 16
- 2 An gratia per eductionem, an per creationem producat. d. 7. per totam. 30
- 3 An gratia iustificans possit contineri in virtute nativa alicuius creatura. disputatione 23. sectione 11. 221
- 4 An sit possibilis substantia, cui sit conaturalis gratia iustificans. d. 23. per totam. 202
- 5 An gratia iustificans sit impossibilis cum peccato. d. 23. sect. 8. 214
- 6 An possit homo peruenire ad iustificationem sine fide stricta Theologica. d. 20. sect. 2. & 23. d. 63. sect. 4. & 5. 188
- 7 An gratia iustificans vincat perfectione substantiam rationalem. d. 21. per totam. 192
- 8 An sint possibiles plures species gratia iustificantis. d. 23. n. 7. 227

IN TRACTATVM de Merito.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- Quid sit meritum, & qua ratione discrepet à laudabilitate, satisfactione, & impetratione. d. 15. sect. 1. 82
- 2 Discrimen meriti condigni à merito congruo. d. 15. numero 3. disputatione 16. numero 62. & seq. ibid.
- 3 An meritum congruum differat à dispositione morali. d. 18. sect. 1. 137
- 4 An opera elicitia facultate natura sint meritoria de condigno gratia, aut gloria. disp. 15. per totam. 82
- 5 An saltem bona iustorum opera elicitia sine gratia sint de condigno meritoria. disp. 15. sect. 5. 91
- 6 An diuinitus possint eleuari opera elicitia sine gratia ad merendum de condigno. d. 16. per totam. 94
- 7 An opera elicitia sine gratia sint meritoria de congruo. d. 17. per totam. 118
- 8 An actus meritorij, sine de condigno, sine de congruo sint intrinsece supernaturales. d. 44. sect. 7. & 8. d. 70. sect. 7. & 8. 430
- 9 An meritum de condigno sit aequale premio aequalitate

- litate mathematica rei ad rem. d. 16. sect. 4. & seq. 100
- 10 An meritum sit nostris operibus intrinsecum. d. 16. sect. 11. 111
- 11 An nostra merita obligent Deum ad remunerandum ex iustitia commutativa. d. 16. n. 50. & seq. 110
- 12 An ex Christo deriuetur in opera iustorum aliqua dignitas meritoria. d. 16. num. 40. & sequenti. 106
- 13 An voluntates transfusa in alium mereri possint voluntate capitis, sicut demereri. d. 16. n. 43. & 44. 107

- 14 An pura omisso actus prohibiti possit esse meritoria. d. 60. per totam. 591
- 15 An actus internus efficaciter imperatus, & sola imperantis libertate liber angeat meritum actus imperantis. d. 78. sect. 4. 583
- 16 An actus externus superaddat meritum actui interno. d. 68. sect. 5. 585
- 17 An actus extrinsece malus, & intrinsece bonus sit meritorius. d. 80. sect. 7. 587
- 18 An possimus mereri de condigno remissionem peccati mortalis. d. 16. n. 67. & seq. 116

IN SECVNDAM SECVNDÆ.

IN TRACTATVM DE FIDE.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An apud sacros Scriptores, & Ecclesie Patres distinguenda sit duplex fides infusa, stricta, & lata? disputatione 63. sectione 2. 553
- 2 An fides Theologica assentiatur reuelationi diuinae propter se, an propter veracitatem diuinam. d. 51. n. 3. 539
- 3 An reuelatio Dei, cui assentiatur supernaturalis fides, possit esse intrinsece naturalis? disputatione 11. numero 44. disputatione 43. sectione 2. 3. & 4. 63
- 4 An assensus naturalis possit assentiri propter se reuelationi supernaturali? d. 45. sect. 5. & seq. 445
- 5 An assensus fidei Theologica sit intrinsece supernaturalis. disputatione 44. sectione 3. 4. & 5. ibid.
- 6 Quonam modo tendendi in reuelationem Dei differant inter se assensus supernaturalis, & naturalis. d. 46. per totam. 451
- 7 An assensus fidei possit simul cum reuelatione Dei habere motuum opinionis, aut scientiæ. d. 47. per totam. 455
- 8 An apprehensiones antecedentes assensum fidei sint intrinsece supernaturales. d. 49. f. 4. & 5. d. 60. per totam. 470
- 9 An affectus per se imperans assensum fidei sit intrinsece supernaturalis. disputatione 46. sect. 4. & 5. 451
- 10 An iudicium credibilitatis mysteriorum fidei precedens actum pia affectionis sit intrinsece supernaturale. disputatione 49. sectione 4. & 5. 470
- 11 An actus supernaturalis pia affectionis possit imperare assensum reuelationis non existentis. disputatione 50. sectione 2. disputatione 45. sectione 5. 519
- 12 An assensus fidei possit vitari. disp. 50. per totam. 475
- 13 An per actus fidei possit fieri discursus. disp. 55. sect. 5. 509
- 14 An habitus fidei possit concurrere ad conclusiones Theologicas. disputatione 55. num. 54. & seq. 516
- 15 An assensus fidei possit prælucere voluntati

- peccanti. d. 57. per totam. 522
- 16 An assensus fidei possit esse falsus ex natura rei. d. 58. per totam. 524
- 17 An possit esse falsus potestate absoluta Dei. d. 59. per totam. 526
- 18 An Deus possit infundere errorem intellectui creato. disp. 59. numero 15. & 16. disp. 56. num. 2. 530
- 19 An præter assensum fidei sint alij actus intellectus supernaturales obscuro, & certi ex motu creato. d. 61. per totam. 539
- 20 An aliqua fides sit necessaria ad omnem affectum virtutis supernaturalem. d. 63. sect. 1. 2. & 3. 551
- 21 An fides Theologica sit necessaria ad nostram iustificationem. d. 20. sect. 22. & 23. d. 63. sect. 4. & 5. 188
- 22 An affectu naturali possimus expectere fidem supernaturalem. disp. 14. per totam. disput. 48. per totam. 72
- 23 An assensus fidei fiat speciebus naturalibus. d. 54. per totam. 499
- 24 An relinquat in intellectu speciem supernaturalem. d. 54. sect. 3. 504

IN TRACTATVM de Charitate.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An charitas ex natura rei sit habitus inherens. d. 59. per totam. 496
- 2 An de potentia absoluta possit fieri actus charitatis sine habitu inherenti. disputatione 34. per totam. 341
- 3 An habitus charitatis sit adæquata virtus agendi. d. 30. per totam. 257
- 4 An bonitas naturalis Dei possit esse obiectum formale charitatis. disp. 45. sectione 1. 2. 3. & 4. 439
- 5 An dilectio naturalis Dei possit habere pro obiecto formali bonitatem supernaturalem Dei. d. 45. sect. 5. & seq. 445
- 6 An amor reflexus dilectionis Dei propter bonitatem creatam ipsius pertineat ad charitatem Theologicam. d. 64. per totam. 562

Index.

- 7 An actus charitatis disponens ad iustificatio-
nem possit fieri sine actu fidei Theologica? d. 20.
sect. 2. 2. & 23. d. 63. sect. 4. & 5. 188
- 8 An charitas imperet actus internos aliarum vir-
tutum. n. 65. sect. 2. & 3. 566
- 9 An actus charitatis imperetur ab actibus igno-
bilioribus aliarum virtutum. d. 65. sect. 4. 569
- 10 Per quos actus charitas possit imperare actus
aliarum virtutum? d. 66. per totam. 570
- 11 Quo genere influxus charitas imperet actus
aliarum virtutum? d. 67. per totam. 574
- 12 An imperium efficax, & determinatum chari-
tatis adimat libertatem proximam actui impe-
rato? d. 68. per totam. 580
- 13 An imperium efficax & determinatum chari-
tatis adimat meritum proprium actui imperato?
d. 68. sect. 4. & 5. 583
- 14 An in statu natura lapsa, & eleuata possibilis
sit dilectio efficax naturalis Dei? d. 49. sect. 3.
466
- 15 An actus charitatis possit fieri interior habitu,
& a quo is actus fiat? d. 38. per totam. 374
- 16 An intenso actus charitatis possit excedere in-
tensionem auxilij gratia? d. 37. per totam. 366

IN TRACTATVM DE SPE.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An actus spei sit intrinsece supernaturalis? d. 44. f.
3. 4. & 5. 412
- 2 An obiectum formale spei possit esse bonitas na-
turalis Dei? d. 45. sect. 2. 3. & 4. 439
- 3 An bonitas supernaturalis Dei possit sperari per
actum naturalem? d. 45. sect. 5. & seq. 445
- 4 An actus spei possit fieri diuinitus ex cognicio-
ne naturalis? d. 49. n. 18. & 20. 468
- 5 An actus spei possit fieri ex sola apprehensione
boni futuris? d. 62. sect. 1. 542
- 6 Quanam sit firmitas, & certitudo spei? d. 49.
num. 19. & 20. 468

IN TERTIAM PARTEM.

IN TRACTATVM DE INCARNATIONE.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An vnio hypostatica cadat sub nutum natu-
rae? d. 10. per totam. 46
- 2 An possit euidenter demonstrari possibilis lumi-
ne naturalis? d. 11. per totam. 54
- 3 An citra visionem beatam possit quiddam
cognosci. d. 12. per totam. 65
- 4 An possit cognitione creata comprehendit? d. 13.
per totam. 69
- 5 An vnio hypostatica possit esse connaturalis
alicui substantia creata etiam supernaturali? d.
23. n. 86. 232
- 6 An vnio hypostatica possit contineri in virtute
actiua alicuius creaturae? d. 41. n. 8. 391
- 7 An vnio hypostatica possit cadere sub meritum
condignum hominis iustis? d. 16. n. 70. 117
- 8 An ex dignitate Christi deriuetur in opera iu-
storum aliquis valor meritorius? d. 16. n. 40. &
seq. 106
- 9 An Christus Dominus capax sit pura omisso-
nis? d. 70. n. 26. & 27. 597
- 10 An scientia infusa Christi Domini indigeat
speciebus supernaturalibus ad cognitionem quid-
dam actiuam obiectorum naturalium? d. 54. num. 13.
503
- 11 An Christus Dominus possit discurrere per actus
scientia infusae? d. 55. n. 17. & 26. cum sequenti.
507
- 12 An ratiocinatione naturali assequatur euiden-
ter suam vnionem hypostaticam? d. 11. n. 39. &
per totam. 62
- 13 An humanitas Christi eleuata fuerit ad agen-
dum physice miracula, & gratiam iustificantiem?
d. 40. n. 12. & per totam. 385
- 14 Quomodo poterit eleuari ad agendum physice
miracula? d. 41. per totam. ibid.

IN TRACTATVM de Sacramentis in genere.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An sacramenta possint physice causare gratiam? d.
40. per totam. 381
- 2 Qua ratione eleuentur sacramenta ad causan-
dum physice gratiam? d. 41. per totam. 385
- 3 An actiones sacramentales possint vitari ex
malo sine? d. 50. n. 13. & 57. 475

IN TRACTATVM de Poenitentia.

DIFFICVLITAS PRIMA.

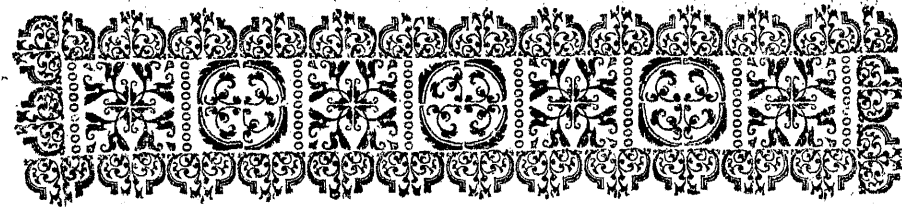
- An attritio sacramentalis possit esse naturalis? d.
17. n. 32. per totam. 128
- 2 An contritio imperata efficaciter ex timore ge-
henna sufficiat ad iustificationem? d. 68. f. 4. 583
- 3 An ad veram contritionem disponentem ad iu-
stificationem requiratur fides Theologica. d. 63.
sect. 4. & 5. d. 20. sect. 2. 2. & 3. 557
- 4 In quo discrepet satisfactio a merito? d. 15. n. 20. 84
- 5 An satisfactio operu minuat quidquam de meri-
to, & poenalis esse debeat? d. 15. n. 11. ibid.
- 6 An actio externa superaddit satisfactionem
actui interno? d. 68. n. 31. 586

IN TRACTATVM de Eucharistia.

DIFFICVLITAS PRIMA.

- An vnicatio Eucharistica Christi sit intrinsece su-
pernaturalis? d. 4. n. 14. 15
- 2 An praesentia Christi in Eucharistia intuitus
cernatur lumine naturalis? d. 10. per totam. 46
- 3 An abstractiua eidentia luminis naturalis af-
sequatur praesentiam Christi in Eucharistia? d.
11. per totam. 54

LOCA

LOCA SACRA QVÆ IN HOC VOLVGINE elucidantur.

EX VETERI TESTAMENTO.

EX GENESI.

- CAP. I. **I**ACIAMVS homi-
nem, ad imaginem
& similitudinem no-
stram, d. 5. n. 6. & dif-
putatione 22. numero 1. 194
- 15 Ego protector tuus sum, & merces
tua magna nimis, d. 16. n. 27. 102

EX LEVITICO.

- 18 Custodite leges meas atque iudicia,
quæ faciens homo viuet, disp. 70. nu-
mero 14. 594

EX III. REGVM.

- 8 Facies, vt des secundum omnes vias
suas, sicut videris cor eius, disp. 30.
num. 49. 303

EX I. PARALIPOMENON.

- 22 Tunc proficere poteris, si custodie-
ris mandata, & iudicia, quæ præcepit
Dominus Moyses, disputatione 70. nu-
mero 14.

EX I. ESDRÆ.

- 6 Comederunt filij, qui conuersi fue-
runt de transmigracione, & omnes,
qui se sepeauerunt a coinquinatione
gentium terræ ad eos, vt quærerent Do-
minum Deum Israël, disput. 30. nu-
mero 154. 304

EX IOB.

- 4 Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles

& in Angelis suis reperit prauitatem,
disp. 27. n. 36. 215

- 10 Instauras testes tuos contra me, &
multiplicasti iram tuam, disputat. 20.
num. 53. 170

EX ESTHER.

- 15 Conuertitque Deus cor regis in mani-
fuestudinem, d. 20. n. 61. 173

EX PSALMIS.

- 8 Quid est homo, quia memores eius,
aut filius hominis quia visitas eum. Mi-
nuisti eum paulominus ab Angelis,
gloria, & honore coronasti eum super
opera manuum tuarum, disputat. 22.
num. 8. 196
- 17 Posuisti tenebras latibulum tuum, d.
23. n. 16. 207
38. In meditatione mea exardescit ignis
d. 55. n. 41. 513
- 39 Declina a malo, & fac bonum, d. 70.
n. 33 & 35. 599
- 50 Cor mundum crea in me Deus, d.
29. n. 13. 256
- Cor contritum, & humiliatum Deus
non despicias, disputatione 50. nume-
ro 32. 484
- 70 Patientia mea tu es, disputatione 44.
num. 36. 428
- 79 Successa igne, & effossa ad incre-
pationem vultus tui peribunt, dispu-
70. num. 12. 593
- 83 Beatus vir, cuius est auxilium abs te,
ascensiones in corde suo disposuit in
valle lacrymarum, in loco, quem po-
suit. Etenim benedictionem dabit le-
gislator, ibunt de virtute in virtutem,
14. 4. dispu-

- disputatione 20. num. 36. 163
 99 Ipse fecit nos, & non ipsi nos, disputa-
 tat. 29. num. 11. 156
 101 Tu autem idem ipse es, & anni tui
 non deficient, d. 23. n. 36. 215
 102 Longanimis, & multum misericors,
 d. 20. n. 40. 195
 118 Beati immaculati in via, quiambu-
 lant in lege Domini, disputatione 70.
 num. 14. 594
 Ne abscondas à me mandata tua, concu-
 puit anima mea iustificationes in
 omni tempore disputatione 64. nume-
 ro 3. 562
 Et meditabor in mandatis tuis, disput.
 19. num. 6. 147
 Præuenerunt oculi ad te diluculo disp.
 20. num. 17. 157
 Retribue seruo tuo uiuifica me, & cus-
 todiam sermones tuos, disput. 70. nu-
 mero 14. 594
 Veniat super me misericordia tua Do-
 mine, salutare tuum secundum elo-
 quium tuum, d. 70. n. 41. ibid.
 In iudiciis tuis supersperavi, & custo-
 diam legem tuam semper in sæculum,
 & in sæculum sæculi, disputatione 70.
 num. 14. ibid.
 138 Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius,
 d. 1. n. 12. 3

EX PROVERBIIS.

- 1 Sapientia foris prædicat, in plateis dat
 vocem suam, in capite turbarum cla-
 mitat, in fortibus portarum urbis pro-
 fert verba sua dicens; vsquequo par-
 uuli diligitis infantiam, disputatione
 20. num. 41. 165
 4 Iustorum semita quasi lux splendens
 procedit, & crescit vsque in perfectum
 diem d. 20. n. 36. 163
 8 Ego sapientia habito in concilio, &
 eruditus inter sum cogitationibus, d. 55.
 n. 42. 513

EX ECCLESIASTE.

- 9 Quodcumque potest agere manus tua,
 instantè operare, quia neque opus,
 neque ratio, neque sapientia est apud
 inferos, quo tu properas, disputat. 20.
 n. 36. 163

EX SAPIENTIA.

- 6 Præoccupat, qui se concupiscunt, ut il-
 lis se prior ostendat, disputatione 20.
 num. 16. 56
 8 Scitui quoniam non possem esse conti-
 nens, nisi Deus der, & hoc ipsum à
 64. 115

EX

- sapientia, scire cuius esset hoc donum,
 d. 44. n. 36. 428
 9 Mitte illum de cælis sanctis tuis, ut
 mecum sit, & mecum laboret, dispu-
 tatione, 30. n. 13. 261
 12 Ob hoc quod omnium Deus es, om-
 nibus te parere facis, disputatione 30.
 num. 149. 303

EX ECCLESIASTICO.

- 3 Sic facite, ut salui sitis, disputatione
 30. num. 149. ibid.
 17 Deus creauit hominem de terra, &
 secundum se uestiuit illum virtute, d. 22.
 num. 8. 196
 18 Misericordia hominis circa proximum
 suum, misericordia autem Dei super
 omnem carnem, d. 20. n. 34. 162
 24 Ego feci, ut in cælis oriretur lumen
 indeficiens d. 30. n. 149. 303
 25 Beatus homo cui donatum est habere
 timorem Domini, d. 44. n. 36. 428
 31 Qui post aurum non abiit, qui potuit
 transgredi, & non est transgressus, fa-
 cere mala, & non fecit, ideo stabilita
 sunt bona illius in Domino, disputat. 70.
 num. 7. 591

EX ESAIA.

- 40 Qui dat lassò virtutem, & iis qui non
 sunt, fortitudinem, disputatione 31. nu-
 mero 49. 309
 52 Videbunt omnes fines terræ salutare
 Dei nostri, recedite, recedite, exite,
 pollutum nolite tangere, exite de me-
 dio eius, mundamini, qui fertis vasa
 Domini, d. 30. n. 154. 305
 65 Inuentus sum à non querentibus me.
 d. 18. n. 14. 142

EX IEREMIA.

- 8 Nunquid qui cadit, non surgit? aut qui
 auersus est, non reuertetur, d. 20. n. 39. 164
 18 Si conuertamini, salui eritis, d. 50. nu-
 mero 32. 484
 31 Postquam conuertisti me, egi pæniten-
 tiam, d. 44. n. 36. 428

EX EZECHIELE.

- 11 Spiritum meum ponam in medio vestri,
 & faciam, ut in præceptis meis ambule-
 tis, d. 44. n. 36. ibid.

EX ZACHARIA.

- 1 Conuertimini ad me & ego conuer-
 tar ad vos disputatione 44. numero
 64. 115

EX

EX NOVO TESTAMENTO.

EX MATHEO.

- D**Vetus est Iesus à spiritu in desertum
 d. 30. n. 113. 294
 5 Gaudete, exultate, quoniam merces
 vestra copiosa est in cælis, disput. 16.
 num. 27. 102
 5 Beati pauperes spiritu, quoniam ipso-
 rum est regnum cælorum, beati mise-
 ricordes, &c. d. 44. n. 34. 427
 6 Attendite, ne iustitiam vestram facia-
 tis coram hominibus, ut videamini ab
 eis, d. 50. n. 11. 479
 6 Si ergo fenum agri, quod hodie est, &
 eras in cibarium mittitur, Deus sic ve-
 stris, quanto magis vos modicæ fidei?
 d. 63. n. 8. 553
 6 Scit Pater vester, quid opus vobis sit
 d. 23. n. 90. 234
 7 Qui fecit voluntatem Patris mei, qui
 in cælis est, ipse intrabit in regnum
 cælorum d. 9. n. 8. 254
 9 Misericordiam volo, & non sacrifici-
 um, d. 30. n. 10. 294
 10 Non estis vos, qui loquimini, sed
 Spiritus Patris vestris, qui loquitur in
 vobis, d. 30. n. 110. ibid.
 11 Abscondisti hæc à sapientibus, & pru-
 dentibus, & reuelasti ea paruulis, disp.
 4. num. 47. 22
 11 Tunc cepit exprobrare ciuitatibus,
 in quibus factæ sunt plurimæ virtutes
 eius, quia non egissent pænitentiam
 Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida,
 quoniam si in Tyro, & Sidone factæ
 fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vo-
 bis, olim in cilicio, & cinere pæniten-
 tiam egissent, d. 20. n. 51. & 76. 169
 11 Nemo nouit filium, nisi Pater, neque
 Patrem quis nouit, nisi filius, & cui
 voluerit filius reuelare, disput. 44. nu-
 mero 28. 426
 12 Quicumque fecerit voluntatem Pa-
 tris mei, ipse meus frater, &c. disput.
 29. num. 8. 254
 16 Beatus es Simon Bariona, quia caro,
 & sanguis non reuelauit tibi, sed Pa-
 ter meus, qui in cælis est, d. 4. n. 47. & d.
 5. n. 12. 22
 29 Nemo bonus, nisi solus Deus, d. 23.
 n. 35. 215 & n. 68. 226
 17 Si vis ad vitam ingredi, serua manda-
 ta, d. 70. n. 14. 594
 19 Quid boni faciam, ut habeam vitam
 æternam, serua mandata, disp. 44. nu-
 mero 34. 427
 25 Venite Benedicti Patris mei, posside-
 te paratum vobis regnum à constitutio-
 ne mundi, esuriuicem, & dedistis mihi
 manducare, &c. disputat. 44. nume-
 ro 34. ibid.
 25 Quia super pauca fuisti fidelis, super
 multate constituam, disputatione 16.
 n. 27. 102
 25 Vni dedit quinque talenta, alij au-
 tem duo, alij vere vnum, vnicuique
 secundum propriam virtutem, disput.
 17. n. 26. 127

EX MARCO.

- 9 Credo Domine adiuua incredulita-
 tem meam, d. 63. n. 11. 554

EX LVCA.

- 4 Non sinebat ea loqui, quia sciebant
 ipsum esse Christum, disputatione 11.
 n. 31. 61
 4 Quid nobis, & tibi Iesu Nazarene?
 venisti perdere nos? scio te qui sis san-
 ctus Dei, d. 11. num. 31. ibid.
 6 Mensuram bonæ & confertam, & coa-
 gitatam, superfluentem dabunt in sinus
 vestros, d. 16. num. 27. 102
 7 Fides tua te saluum fecit, disp. 30 nu-
 mero 43. 172
 10 Tunc cepit exprobrare ciuitatibus,
 in quibus factæ sunt plurimæ virtutes
 eius, quia non egissent pænitentiam.
 Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida,
 quoniam si in Tyro, & Sidone factæ sunt
 in vobis olim, in cilicio, & cinere pæ-
 nitentiam egissent, disputatione 20. n.
 51. & 76. 169
 10 Homo descendens à Ierusalem in Ie-
 richo incidit in latrones, &c. d. 5. n. 12. &
 d. 30. n. 12. 25
 16 Rogo ergo te Pater, ut mittas eum in
 domum Patris mei, habeo enim quinque
 fratres, ut testetur illis, ne ipsi veniant
 in hunc locum, &c. d. 20. n. 49. 68
 6 Et si in alieno fideles non fuistis, quod
 vestrum est, quis dabit vobis, d. 30. n.
 43. & 45. 272
 19 Euge bone serue, quia in modico fui-
 sti fidelis, eris potestate gaudens super
 decem ciuitates, d. 16. n. 27. 102
 Cur

- 19 Cur non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens vrique cum vsuris exegissem illam, d. 70 n. 38. 600
27 Contingit vobis in testimonium, d. 10. num. 53. 70

EX IOANNE.

- 1 Deum nemo vidit vnquam, disput. 13. num. 16. 107
1 Quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, disp. 20. num. 18. 157
6 Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum, d. 17. n. 5 & d. 20. n. 43. & d. 44. n. 30. 120
6 Operamini, non cibum, qui perit d. 29. 14. & d. 30. n. 15. 56
6 Omnis, qui audiuit à Patre, & didiscit venit ad me, d. 63. n. 27. 560
7 Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me, d. 30. n. 110 & n. 121. 296
14 Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipso faciet, d. 29. n. 8. 154
15 Sine me nihil potestis facere, d. 17. n. 5. & d. 20. n. 19. 157
15 Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque petieritis, fiet vobis, d. 19. n. 5. 146
15 Fructum afferatis, & fructus vester maneat, d. 30. n. 43. 272
17 Hæc est vita æterna, ut cognoscam te solum Deum verum, d. 44. n. 28. 425

EX ACTIS APOSTOLORVM.

- 8 Obrulit eis pecuniam dicens, date & mihi hanc potestatem, ut cuiuscumque imposuero manus, accipiat spiritum, d. 14. n. 14. 69
10 Cornelius centurio vir iustus, ac timens Deum, d. 63. n. 19. 557
10 Oraciones tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderunt in conspectu Dei, disp. 63. n. 9. 554
14 Ergo & gentibus dedit Deus penitentiam d. 44. n. 36. 428
14 Deus in præteritis generationibus dimisit ingredi vias suas, d. 20. n. 76. 177
14 Nos mortales sumus similes vobis homines, annunciantes vobis ad his vanis conuerti ad Deum qui fecit cælum & terram, & mare & omnia, quæ in eis sunt, qui in præteritis nationibus dimisit gentes ingredi vias suas, & quidem non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens de cælo, dans plouias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia corda nostra d. 63. n. 8. 553

- 17 Tempora quidem huius ignorantia respiciens Deus, d. 20. n. 76. 177

AD ROMANOS

- 1 Reuelatur enim ira Dei de cælo super omnem impietatem hominum eorum &c. d. 20. n. 17. 171. & 70. & 118. & d. 45. n. 16. 442
2 Factores legis iustificabuntur, cum enim gentes, quæ legem non habent naturaliter ea, quæ legisunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex testimonium reddente ipsis conscientia ipsorum, d. 1. n. 11. & d. 20. n. 60. 70. d. 22. n. 17. & d. 30. n. 16. 172
3 Gratis iustificati, d. 15. n. 14. 85
4 Deus autem spei det vobis gaudium & pacem in credendo, ut abundetis in spe, d. 44. n. 31. 426
5 Per quem habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei, d. 44. n. 31. ibid.
5 Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, disp. 44. num. 32. ibid.
5 Abundantiam gratiæ, & donationis accipientes, d. 5. n. 13. 26
6 Gratia Dei vita æterna, d. 5. n. 12. 95. d. 12. n. 2. & d. 44. n. 10. 65
8 Expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat, vanitatem enim creatura subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiicit eam in spe, quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc, d. 9. n. 3. 40
8 Non sunt condignæ passionis huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, d. 15. n. 15. & 23. & d. 16. n. 11. 22. 25. & 28. 101
8 Quid oremus sicut oportet, nescimus, sed spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, d. 19. n. 5. 146
8 Spe salui facti sumus, d. 44. n. 31. 426
9 Non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, d. 30. n. 10. 293
9 Iam ego non operor illud, sed quod habitat in me peccatum, d. 30. n. 12. 1. 295
10 Ego fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei, d. 63. n. 8. 26. & 29. 553
10 Numquid non audierunt? & quidem in omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, d. 20. n. 12. d. 63. 191
10 Quomodo credent eum, quem non audie-

- audierunt, quomodo autem audient sine prædicante? d. 63. n. 26. 560
11 Sic ergo, & in omni tempore reliquæ secundum electionem gratiæ saluæ factæ sunt. Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia, iam non est gratia, d. 17. n. 15. 123
12 Dico enim per gratiam, quæ data est mihi, d. 3. n. 8. 9
3 Beneficentiæ, & communionis nolite obliuisci, talibus enim ostiis promeretur Deus, d. 44. n. 34. 427
4 Quod non est ex fide peccatum est, d. 63. n. 1. & 26. 560
5 Non autem à Deo aliquid loqui eorum quæ per me non efficit Christus, d. 31. n. 10. 309
18 Quicumque spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei, d. 30. n. 10. 294

EX I. AD CORINTHIOS.

- 1 Quæ sunt Dei nemonouit, nisi spiritus Dei, nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis, d. 4. n. 49. d. 5. n. 12. d. 10. n. 5. 22
2 Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se d. 4. n. 47. ibid.
3 Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus, d. 20. n. 45. 167
4 Momentaneum, & leue tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis, d. 15. n. 18. 26. n. 22. & 28. 86
4 Quis enim discernit quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis, d. 30. n. 156. 305
7 Misericordiam consequutus sum, ut sim fidelis, d. 44. n. 30. 426
12 Emulamini charismata meliora, & adhuc excellentiorem viam vobis demonstro, d. 20. n. 37. 163
12 Operatur omnia in nobis d. 20. n. 19. d. 29. n. 13. 157
13 Caritas non agit perperam, d. 50. n. 28. 482
15 Abundantius illis omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum, d. 30. n. 13. & 47. 261
18 Caritas omnia credit, omnia sperat, d. 65. n. 12. 567

EX II. AD CORINTHIOS

- 1 Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ, d. 50. n. 23. 481
2 Odorem iustitiæ suæ per nos manife-

- stat d. 31. n. 10. 309
3 Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est d. 29. n. 13. & d. 44. n. 20. 256
4 Id enim, quod in præsentia est momentaneum, & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æterni gloriæ pondus operatur in nobis, d. 16. n. 22. & 28. 101
4 Is, qui intus est, renouatur de die in diem, d. 22. n. 2. 194
5 Tanrum Deo exhortante per nos, d. 31. n. 10. 309
6 Exite de medio eorum, & separatimini dicit Dominus, d. 30. n. 154. 305
8 Qui parce seminat, parce & metet, d. 16. n. 17. 99
13 Oramus autem ad Dominum, ne quid faciatis mali. d. 70. n. 17. 595

AD GALATAS.

- 1 Ut reuelaret filium suum in me, d. 63. n. 11. 554
5 Fructus autem spiritus est caritas, d. 44. n. 32. & d. 65. n. 13. 426
6 Opus autem suum probet vnusquisque, d. 30. n. 43. 273

AD EPHESIOS.

- 1 In quo habemus redemptionem per sanguinem eius secundum diuitias gratiæ eius, d. 5. n. 13. 26
2 Mihi omnium sanctorum minimò data est gratia hæc in gentibus Euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes, quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à sæculis in Deo, ut innotescat Principibus, & potestatibus in cælestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei, d. 10. n. 7. 48
2 Saluati estis per fidem, & hoc non est ex vobis, donum enim Dei est, ne quis gloriatur, d. 44. n. 30. d. 29. n. 13. 426
2 Fuimus & nos aliquando natura filij iræ d. 1. n. 1. 1
4 Quosdam quidem dedit Apostolos, quosdam Prophetas, alios autem pastores, & doctores ad consumationem in opus ministerij, in ædificatione corporis Christi, ut veritatem facientes in charitate crescamus in illo per omnia, d. 20. n. 45. 167
4 Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis, d. 22. n. 2. 194
6 Pax, & caritas cum fide à Deo Patre, & Domino Iesu Christo, d. 44. n. 32. 416

AD PHILIPPENSES.

- 1 Quia vobis datum est pro Christo non solum, vt credatis in eum, sed etiam vt patiamini pro eo, d. 44. n. 16. 428
- 2 Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate, d. 20 n. 19. 157

AD COLOSSENSES.

- 3 Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum, qui renouatur in agnitione Dei, d. 22. n. 2. 194

EX I. AD TIMOTHEVM

- 1 Regi saeculorum immortalis, & inuisibili, d. 22 n. 16. 207
- 6 Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, d. 13. n. 3. d. 23. n. 6 & 35. & 59. 69
- 6 Lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, sed neque videre potest, d. 4. n. 50. d. 44. n. 28. 22
- 6 Diuitibus huius saeculi praecipe bene agere, diuites fieri in bonis operibus. & c. d. 44. n. 34. 427

EX II. AD TIMOTHEVM.

- 1 Collabora Euangelio secundum virtutem Dei, d. 3. n. 9. 309

AD HEBREOS.

- 11 Sine fide impossibile est placere Deo, d. 20 n. 116. 220. & d. 49. n. 19. & d. 63. n. 1. & 26. 189
- 13 Deus pacis aptet vos in omni bono, d. 20. n. 19. 157

EX IACOBO.

- 1 Estote factores verbi.
- 1 Omne datum optimum, & omne donum perfectum descendens à Patre luminum, d. 5. n. 13. 26
- 4 Scienti bonum, & non facienti peccatum est illi, d. 70. n. 8. 592

EX I. PETRI.

- 1 Renati non ex semine corruptibili, sed

incorruptibili per verbum Dei viui, d. 31 n. 23. 310

- 1 Secundum misericordiam suam regenerauit nos Deus in spem viuam d. 44. n. 31. 426
- 2 Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, qui cum malediceretur, non maledicebat, qui cum pateretur, non comminabatur, d. 70. n. 7. 591

EX II. PETRI.

- 1 Omnia nobis diuinæ virtutis suæ ad vitam, & pietatem donata sunt, per quæ maxima, & prætiosa nobis donauit, vt per hæc efficiamini diuinæ consortes naturæ, d. 4 n. 24. 28. & d. 5. n. 13. 17. n. 9. d. 21. n. 32. d. 3. n. 6. 17

EX II. IOANNIS.

- 2 Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, d. 70. n. 12. 59
- 3 Nunc filij Dei sumus, sed nondum apparuit, quod erimus. Scimus autem, quoniam eum apparuerit, similes ei erimus quoniam videbimus eum sicui est, d. 12. n. 2. 65
- 3 Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, d. 31. n. 23. 310
- 3 Omnis, qui habet hanc spem, in eo sanctificat se, d. 44. n. 31. 426
- 4 Charitas ex Deo est, d. 44. n. 32. ibid.

EX III. IOANNIS.

De omnibus orationem faciens prospere reingredi, sicut prospere agit anima tua, d. 29. n. 8. 254
Fideliter facis, quidquid operaris in fratres, d. 29. n. 8. ibid.

EX APOCALYPSI.

- 2 Noui opera tua, & fidem tuam, & charitatem tuam, & ministerium, & patientiam tuam, & opera tua nouissima, d. 30. n. 43. 272

LIBER

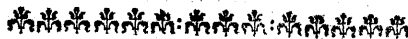

LIBER PRIMVS

EXCELLENTIA ENTIS SUPERNATURALIS. SUPRA NATURAM.

In hoc libro comparabimus supernaturalia cum natura suis viribus, & facultatibus naturalibus patientibus, efficientibus, cognoscentibus, appetentibus, & aliis huiusmodi relictis, vt quanta sit eminentia entis supernaturalis supra naturam, plenissimè deprehendamus.

DISPV T. PRIMA.

Vsurpationes Vocum, Natura, Naturalis, & Supernaturalis Entis.

ARIA est usurpatio naturæ, & naturalis entis apud Philosophos. In qua vero sumenda nunc sit, non explicatur à Theologis. Poniunt quidem omnes, ens, super naturale supra naturam esse. Quam autem natura sit, cum qua ens super naturale conferatur, vix consideratione, ne dum disputati one attingunt. Id nobis præstandum est, prius quam in supernaturalis entis excellentiam disputationem promoueamus. Ad quod assequendum præmittendæ sunt variæ naturæ, & naturalis entis appellationes.

SECTIONES.

- 1. Varia significata natura.
- 2. Multiplices naturalis entis notiones.
- 3. Supernaturalis entis acceptationes.
- 4. Supernaturalia quoad modum vt à supernaturalibus quoad substantiam diuisa.

SECTIO PRIMA.

Varia significata natura.

Natura primo natiuitatem significat. Aristoteles. Augustinus

Natura à nascendo dicta est, primæuâque impositione natiuitatem significat. Ita Aristot. lib. 4. Metaphysic. cap. 4. Natura autem dicitur primo modo eorum, qui nascuntur generatio. Item Augustinus lib. 1. terra stat. cap. 10. & 11. & de libero arbitrio cap. 19. vbi in illud Pauli ad Ephesios 2. fuimus & nos aliquando natura filij ire, Natura Ripalda de Ente Tom. 1.

ram, originem, & natiuitatem interpretatur: Quæ usurpatio naturæ, argumentum fuit præcis hæreticis asserendi, Patri æterno non esse communem cum filio naturam, licet communis essentia sit; quoniam essentia in Patre non est per natiuitatem, sicut in filio. Refert Augustinus de Trinit. cap. 3.

Secundò. Quia res natiuitate, essentiam siue esse, consequuntur, iamdiu natura pro cuiusque rei quidditate & essentia usurpata, est: sic definitio dicitur apud dialecticos oratio explicans naturam rei: & quotidie dicimus naturam accidentis, naturam gratiæ, naturam modi. Augustinus lib. 2. de moribus Manichæorum cap. 2. Nam & ipsa natura nihil est aliud, quam id quod intelligitur in suo genere aliquid esse, itaque vt nos iam non nomine ab eo quod est esse, vocamus essentiam, quam plerumque etiam, substantiam nominamus, ita & veteres, qui hæc nomina habebant, pro essentia, & substantia, naturam vocabant. Quam quâ si expressè loquamur, hoc interest inter essentiam, quidditatem, & naturam; quod essentia exprimit esse absolutum rei; quidditas ordinem ad definitionem, qua quid res sit, explicatur; natura vero operandi vim. Ita D. Thomas de ente & essentia cap. 1.

Hinc tertio. Quia Deus omnis operationis principium est, & omne esse formaliter, aut eminenter complectitur, natura simpliciter actiua significatione pro diuina mente rerum omnium opifice accepta est. Ita Seneca lib. 4. de officiis, Plato 10. de legibus, Cicero lib. de natura Deorum, Hugo Victorinus. 1. Didascalon. cap. 11. Nicetas apud Clement. 8. recognitionum post medium ibi: Qui, scilicet Philosophi, naturam pro Deo nominant, & per naturam facta esse cuncta restantur. Item Lactantius 1. instit. cap. 9. & lib. 3. cap. 28. Senecæ argumento ostendens, à Deo omnia esse; quod à natura, quæ Deus est, omnia fiunt. Nec dissonat Augustinus. 12. de ciuitate Dei cap. 2. inde concludens, Deo, qui summa, ac simpliciter natura est, vt summa, ac simpliciter essentia, creatam naturam

Item. essentiam cuiusque rei.

Augustinus

D. Thomas.

Interdum solum Deum.

Seneca. Plato. Cicero. Hugo Victorinus. Nicetas.

Lactantius.

Augustinus

naturam contrariam non esse. Hinc distinctionis gratia ortum habuit apud Priscos Philosophos...

4 Rursus vniuersitatem rerum. Aristoteles D. Thomas

5 Etiam agentia naturalia.

Aristoteles

6 Item significat Naturam substantiam seorsim a substantia.

7 Nec non materiam & formam.

8 Denique collectione rerum supra quam eleuantur supernaturalia.

9 Omnes Naturae notiones ad quatuor reuocantur.

Quarequam etiam quatuor; quia omnia entia creata ab aliis naturam, siue originem trahunt; interdum natura, passiuam significatione, rerum creaturarum vniuersitatem notare solet. In eo sensu ait Aristoteles 12. Metaphysica cap. 7. naturam a primo principio pendere; & D. Thomas 1. p. q. 105. art. 7. & quodl. 4. art. 5. cum aliis Theologis miraculum totius naturae vim superare.

Rursus quatuor, quia in hac vniuersitate rerum aliae ab aliis ad agendum propensio, ortum & lucem accipiunt, naturae vox ad significandum congregationem causarum naturalium, quatenus secundum instam propensionem agunt, extensa est. Eo pacto naturam nihil frustra moliri, odisse superfluum, facere optimum quod potest, otiosam non esse, & alia id genus, docent cum Aristotele Philosopho.

Item sextò, quia omnibus suppositis (quae simpliciter agere, esseque dicuntur) est essentia, quae sunt, & substantia, quae per se existunt: Naturae vocabulum ad essentiam suppositi, prout a substantia distinguitur, exprimendum, derivatum est. Quae acceptatione dicimus substantiam esse terminum, & complementum naturae: vniuersum verbi diuini factam esse in natura, & non in substantia; quibus personis diuinis vnam tantum esse naturam, personalitates plures.

Præterea septimò, quia in suppositis corruptioni obnoxiiis, materia & forma cuiuscumque ortus & interitus principia sunt, eorumque essentiam constituunt, significatio naturae ad principium motus, in eo, in quo primò, & per se inest, vt materiam, & formam complectitur, adaptata est. In qua vsurpatione definit naturam Aristoteles 2. Physicorum cap. 1. & naturalia, quae Physicus, & transnaturalia, quae Metaphysicus differit, communiter distinguimus.

Denique vt alias naturae notiones, quae plures sunt, omittamus, quia præter accidentia, quae substantiis creatis debita sunt, plura Deus supra ipsarum exigentiam ex Christi Domini meritis gratuito largitur, octauo natura pro ea collectione rerum, cum qua dona gratiae comparatur, a Theologis, & Patribus accipitur. In qua acceptatione ordinem naturae ab ordine supernaturali, & gratiae seiungimus, & accidentia supernaturalia supra omnem naturam eleuari prædicamus.

Ergo vt paucis, quae nunc inter scholasticos notiones naturae frequentiores sunt, dilucidè complectamur, ad quatuor omnes reuocari libet. Prima Dialecticorum propria, Philosophiam etiam, Metaphysicam, & Theologiam transcendens, quae naturam pro cuiuscumque rei essentia, & quidditate; secunda propria Metaphysicæ, quae pro substantia completa; vt a substantia distinguitur: tertia Physica, quae pro substantia incompleta, vt materiam, & formam comprehendit; quarta denique theologorum disputatione frequentissima, quae pro ea aggregatione rerum, quae ab ordine supernaturali, & gratia diuiditur, vsurpare solet. In quæ ordinem, & collectionem rerum explicandum, hæc disputationes instituantur.

SECTIO II.

Multiplices naturalis Entis notiones.

Naturalis totidem modis, quor natuta, a qua Naturale primò naturale dicitur, quod naturam, seu origine comparatur. Quo significato, originale peccatum nullè infantibus naturale est, & Adamò etiam non peccante iustitia originalis, quamquam intrinsecè supernaturalis, eisdem naturalis foret: vt Aug. n. 1. relato optime colligit Bellarm. lib. de gratia primi hominis c. 5. P. Sal. 1. 2. tr. 13. n. 8. & P. lamnerus 1. 2. d. 4. q. 10. n. 11. Hyeron. Perez 1. p. q. 1. 2. art. 6. not. 3. & habet Prosper contra Collatorem. cap. 18. ibi; sine dubio primus homo, si auxiliante dominum non desereret, posset in bonis, quae naturaliter acceperat, perseverare.

Secundò dicitur naturale, quod rei cuiuscumque naturae, siue essentiae consentaneum est, vt frigus est naturale aquae inhaerentiae, naturalis gratia: imò & quicquid violento, & contra à naturali opponitur; naturalis vsurpationem obtinuit. Quae ratione albo, quamquam non exigatur à lapide, naturalis eidem est; necnon gratia supernaturalis, ornans & perfectans naturam, naturalis dici potest, vt rectè obseruat Bellarminus supra. In quod haud incongruè adducitur illud Pauli ad Roman. 2. Genes. quae legem non habent, naturaliter, quae legis sunt, faciunt. Quia enim peccatum est contra naturam, gratia vero naturam sanat, cum ex gratia supernaturali lex impletur, naturaliter impleri non ineptè dicitur. Ita Augustinus de spiritu & lit. c. 27. Nec moueat, quod naturaliter eos dixit, quae legis sunt, facere, non spiritu Dei, non fide, non gratia. Hoc enim agit spiritus gratiae, vt imaginem Dei, in qua naturaliter facti sumus, inhaeret in nobis: vniuersum quippe contra naturam est, quod vniuersum sanas gratia, ac per hoc, vniuersum sanatur, cum illic lex deservitur, sunt, quae legis sunt, naturaliter, non quod per naturam negata sit gratia, sed potius per gratiam reparata natura. Vbi non solum opera facultate naturae electa naturaliter fieri interpretatur Augustinus, verum etiam quæ conque naturae rationali dissentanea non sunt, quamquam auxilio supernaturali fiant. Similiter Leo primus ser. 1. de Ieiun. Inuenimus hominem ad imaginem Dei conditum, & hanc esse naturalem generis dignitatem, si in nobis diuina bonitatis forma resplendet, ad quam quotidie nos reparat gratia seruatoris. Gratiæ dignitatem vocat naturalem: quia hominem destructo peccato in naturalem rectitudinem restituit. Et Fulgentius de Incarnatione & gratia c. 2. ait, hominem gratia Dei naturaliter sanari posse; quia talis sanitas naturae hominis dissentanea non est.

Rursus iuxta tertiam acceptationem Naturae, Naturale etiam dicitur, quicquid fieri solet iuxta obedientiam, quae naturae creatae, creatrici, ac summæ naturae Dei subiiciuntur. Ita accipit Aug. lib. 26. contra Faust. c. 3. Deus creator, & conditor omnium naturarum, nihil contra naturam facit. Id enim erit cuique rei naturale, quod ille fecerit, à quo est omnis modus, numerus & ordo naturae. A quo sumpsit Prosp. sent. 283. Naturarum conditor Deus nihil in miraculis contra Naturam facit. Nobis ergo videtur contra naturam insolita, quibus aliter natura cursus innotuit, non autem Deo, cui hoc est natura, quod fecerit. Quae verba ita accipit Diuus Thomas, tertia parte, quæst. 44. art.

10 Augustinus Bellarminus. P. Salas. P. Iamnerus, Hyeronimus, Perez. D. Prosper. Item quod est consentaneum essentiae rei.

11 Paulus Rom. 2. Augustinus

12 Leo. Tertio fit iuxta obedientiam. Dei. Augustinus

13 Prosper. D. Thom. art.

att. 2. ad 1. vt concedat naturale esse cuiilibet creaturae transmutari à Deo secundum eius voluntatem. Quomodo etenim contra naturam (ait August. 21. de ciuit. Dei cap. 8.) quod Dei sit voluntate, cum voluntas tanti Conditoris, condita rei cuiusque natura sit. Quare Damianus epistola 4. cap. 11. Deum natura naturam vocauit; & Gabr. in 4. d. 1. q. 1. lit. E. significat potuisse Deum sua voluntate, contrarias proprietates facere rebus connaturalibus, vt igni frigus aquae calorem. Cui sanere videtur Chrysofomus in Plal. 138. ad illud sicut tenebra eius, sicut & lumen eius.

Damianus. Gabriel.

Chrysofomus.

13 Rursus oppositum miraculo.

Augustinus.

14 Item quod liberum nò est.

D. Thomas.

15 Damascenus.

16 Etiam quod spectat ad compositum physicum.

D. Thomas.

17 Denique quod est extra ordinem super-naturalem.

Concilium Arausic. Augustinus.

Michael Baius.

Prosper.

Deinde ex notione quarta naturae, vsurpatur naturale, quod opteri miraculoso opponitur, & in condita vniuersitate rerum assuetum est. Quae notione caelorum motus, & opera etiam excellentia facultatem naturae, vt sacramentorum operatio, & virtutum infusarum actus, aliaque supernaturalia opera, quae miraculosa, & insolita non sunt, inter naturalia referri possunt. Fauet August. libr. 26. contra Faustum, c. 3. vbi omnia Dei opera ad naturalia, & contraturalia reuocat, naturaliaque ordinaria, & insolita contraturalia verò, extraordinaria & insolita definit.

Item quintò, naturale dicitur, quicquid liberum non est. Quo agens liberum, & naturale distinguimus: & actum charitatis in via liberum in patria naturale, in via ab anima vt est voluntas, in patria vt est natura, procedentem asserimus, docente S. Thom. 1. 2. q. 10. art. 1. & alibi sæpè. Eoque referri potest vsurpatione naturalis pro eo quod ab inuoluntario, & coactò distinguitur, quae apud Theologos, & philosophos communis est. Vide Damascenum lib. 3. de fide cap. 14.

Insuper consentienter ad sextam significationem naturae, naturalia accipiuntur ea quae supposito ratione naturae, & non ratione hypostasis conuenire solent, quamquam ipsa intrinsecè supernaturalia sint. Quj loquendi modus frequentissimus est apud Damascenum lib. 3. de fide c. 1. 2. 13. 14. & seqq. Vbi naturalia Christi seorsim ab hypostasi considerat, & ea quae Christo ratione naturae competunt, naturalia: quae vero ratione hypostasis, hypostatica, & personalia vsurpat.

Etiam septimò, naturalia, vulgata Philosophorum phrasi, sunt, quae ad compositum naturale constants ex materia, & forma (quae acceptatione Philosophorum naturae dicuntur) aliquo modo spectant. Eòque pacto naturalia, quae Philosophus, transnaturalia, quae Metaphysicus considerat appellatur. Docet D. Thom. 1. quæst. 10. artic. 1. ad 1. & in 3. d. 2. q. 3. art. 2. q. 1. & Prologo Physicorum.

Postremò, naturale theologica notione dici solet, quod absolutè, & simpliciter supernaturalis non est, & intrà naturae vires, & exigentiam continetur. Ad quam spectat ordo naturalium entium ab ordine supernaturalium, frequentibus vocibus Theologorum, discretus, qui suscepti operis subiectum est. Ea consideratione fides negatur naturalis, in Concilio Arausico 2. Can. 5. Et naturaliter nobis inesse apud Augustinum non semel. Accipe illud de prædest. Sanctorum, cap. 3. Dona Dei naturalia suspicari absurdum est. In eoque sensu damnata est propositio 22. Baij. Humana natura exaltatio, in consortium diuinae naturae, naturalis dicenda est, & non supernaturalis. Eadem acceptatione dixit Prosper ad excepta Genensium responsione ad dub. 3. Peruersitatem incurris, qui de naturali bono cetera dona mereatur. Item con-Ripalda de Ente Tom. I.

tra collatorem c. 25. reprehendit Cassianum, quod dixerit religiosas cogitationes, & sancta consilia de naturalis posse prodire sapientia. Item Fulgentius de incarnatione, & gratia c. 16. à peccato neminem facultas naturalis, sed sola fides eripit. c. 21. nullus est, qui naturaliter possit credere in filio Dei c. 2. & 23. eadem habet, E contra verò omnes substantias creatas nunc existentes, & accidentia ipsius congenita asserunt Theologi naturalia. Hæc naturalis entis acceptio singularis est, & ab omnibus anterioribus differens. Nam reliquæ omnes naturalis entis notiones dona etiam supernaturalia complectuntur, vt proposita exempla testantur; Hæc sola naturalia entia à supernaturalibus seiungit. Quamquam autem illæ sunt, sequentes disputationes explanabunt.

Notauerim tamen licet omnes explicatae acceptiones apud priscos. D. D. familiares fuerint, tamen vitiatiores apud Scholasticos, eas quatuor tantum esse; primam qua naturale à violento, & contranaturali; secundam, quæ à libero; tertiam, qua naturale à transnaturali, quartam denique quæ à supernaturali diuidimus. E quibus postremam nostro, & theologico instituto propriam, suscipimus declarandam. Quod disputatione 3. abundè præstabitur, postquæ supernaturalis entis acceptiones, & existentiam præmiserimus.

SECTIO III.

Supernaturalis Entis acceptiones.

Supernaturale, vt sonus ipse præfert, idem est, quod ens supra naturam, aut supernaturale. Vox ista rara est extra Theologorum scholas. Inuenitur tamen apud philosophos, & Ecclesiae Patres. Philosophi illam vsurpant pro ente, quod est supra compositum naturale constans ex materia, & forma, quae philosophica acceptione naturae dicitur, vt præmiserimus, n. 7. & 16. Hac ratione entia Metaphysica dicuntur supernaturalia, & ipsa scientia Metaphysica appellari consuevit supernaturalium scientia, aut scientia supernaturalis, vt notauit P. Fonseca proemio Metaphysicæ c. 8. Supernaturalitas entis hac significatione non denotat excellentiam perfectionis, sed superioritatem vniuersalitati à singulari materia præscindens. Etenim ratio entis, quae metaphysicæ considerationi subiecta, aliam præstantiam quam vniuersalitati ferre non potest, cum cuiilibet vel minimæ rei ratio entis communis sit.

Ecclesiae Patres hac voce vtuntur ad significandum operis & perfectionis excellentiam, prout Theologis comune est. Ita Dionysius in epist. 4. ad Caium agens de Christo. Super hominem operabatur, quæ sunt hominis, quod monstrat Virgo supernaturaliter concipiens; & aqua instabilis torrentium pedum sustinens grauitatem. Vbi vox supernaturaliter, exprimit operis excellentiam supra naturam Theologicè acceptam. Omnium frequentissimè hoc nomine, & sensu vtitur Damascenus, lib. 4. de fide c. 14. differens de Eucharistica conuentione, Quomodo naturaliter per comestione, panis & vinum, & aqua per potione, in corpus, & sanguinem comedentis, & bibentis transmutatur, & non fit aliud corpus præter id quod prius erat ipsum. Sic & propositionis panis, vinumque, & aqua per inuocationem, & aduentum Spiritus S. supernaturaliter transmutatur in corpus, & sanguinem Christi, &

Fulgentius.

18 Entis naturae frequentiores acceptiones quatuor tantum sunt.

19 Supernaturale quod est supra naturam.

P. Fonseca

20 Ecclesiae Patres vtuntur hac voce. Dionysius. Damascenus. Cirillus Alexadrinus.

non sunt duo, sed unum, & idem. Quibus Damascenus transmutationem panis, & vini in corpus & sanguinem Christi usurpat Supernaturalem, pro vt distinguitur à conuersione naturali cibi in corpus uiuentis, vt que denotat excellentiam operationis supra naturæ vires. Quare præmiserat. Nunc Spiritus S. operatione hac super naturam operatur, quæ non potest capere nisi sola fides. Moxque addit, affueto condescens vsus per consueta natura, ea facit, quæ sunt supra naturam, vt per affueta & quæ sunt secundum naturam, in his, quæ sunt supra naturam collocemur. Similiter lib. 3. de fide c. 15. de Christo ait, super hominem eas, quæ hominum sunt operabatur, super instabilem aquam terrenis pedibus ambulans, non terrena facta aqua, sed supernaturali diuinitatis potentia. Eodem modo loquitur, lib. 4. de fide c. 12. & 15. Item de Trifagio pag. 8. thronum Dei vocat Supernaturalem. Et carmine in Theogonia virginis matricem Supernaturaliter parientem. Accedit Cyprianus Alexandrinus lib. 1. in Ioann. c. 13. Ascendamus igitur ad Supernaturalem dignitatem per Christum. Rursus; creatura cum serua sit, nutu solum & voluntate Paris ad Supernaturalia vocatur, cap. 14. Quæ fide Christi in adoptionem filiorum vocati sunt, humilitatem naturæ suæ deposuerunt, & honorantur Christi gratia, quasi splendida induit purpura ad Supernaturalem dignitatem ascendunt. Insuper gratia ad Supernaturalem gloriam euoluamus. Vnde perperam aiunt recentiores scriptores nusquam apud Patres vocem Supernaturalitatis inueniri.

21 Quamquam apud Concilia, & Pontifices Ecclesiæ vox ista definita non est, donec Greg. 13. & Pius 5. Bullam edidit contra propositiones Michaëlis Baij; inter quas damnatur. 22. Humana natura sublimatio, etiam in consortium diuinae naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis; ac proinde naturalis dicenda est. Item 24. Absurda est eorum sententia, qui dicunt, hominem ab initio, quodam Supernaturali, & gratuito dono, per naturæ suæ conditionem fuisse exaltatum, vt hæc spe, & charitate, Deum Supernaturaliter coleret. Volebat enim Michaël Baius nulla dona Adamo in statu innocentie collata verè esse, ac dici posse Supernaturalia, eo sensu quo Theologi donum Supernaturale consueverunt appellare, Pontifices autem, & vocem, & sensum commynem Theologorum confirmant. Neque alibi inuenitur hæc usurpatio auctoritate Ecclesiastica firmata. Adeo tamen inter Scholasticos inualuit consuetudo usurpandi dona Supernaturalia excellentia naturam, vt absque temeritate vox ista, & significatio excellentiæ ipsi negati non possit. Certum enim est adinuentam hanc vocem ad donorum sublimitatem exponendam.

22 Vocibus æquivalentibus alij Patres præstantiam donorum, & operum Supernaturalium proponunt Arafcani Patres: Augustinus, Prosper, & Fulgentius adducti n. 17. negantes sepe illa esse naturalia, & viribus naturæ debita, aut contenta. Item Prosper. de lib. arb. col. 9. asserens, homines virtutibus inherentes non sua, sed superna sapientia illustrari. Cyrillus Alex. de lapsu hominis pag. 91. dicens. Satanam à cæli fastigio deturbatum, quod immensi arrogantiæ Deitatem affectans, dona, quæ omnem naturam excellunt, sibi adscriberet. Rupertus, Orig. & alij Patres docentes Christum Plura supra naturam egisse, eiusque incarnationem supra naturam fuisse virtute omnipotentis Dei. Quibus alia similia tradunt, quæ istam superna-

Item Pontifices Ecclesiæ contra Baium.

22 Consonant Augustinus Prosper Fulgentius, & alij.

turalitatem, re, & voce confirmant. Vnde nomine Supernaturalis entis intelligendum est ens sublime, & excedens naturam. Quænam autem ista natura sit, quam sublimitate superat ens Supernaturale, & quanta sit excellentia ista, quæ supra naturam affurgit? subiectum est totius operis præsentis, in quod sequentes disputationes laborabunt.

Rursus ens Supernaturale secundum excellentiam aliud est Supernaturale simpliciter: aliud Supernaturale secundum quid. Supernaturale simpliciter est, quod excellit non vnâ, aut alteram duntaxat naturam; sed naturam vniuersam, vt gratia iustificans, visio beata, & vnio hypostatica. Supernaturale secundum quid est, quod vnâ, aut alteram tantum naturam excedit, vt homo lapidem, lapis aërem. Huius diuisionis meminerunt P. Agidius Coninck. 2. 2. disp. 4. n. 7. Duralcus in sua Dialecticothæa, & frequentes recentiores.

Præterea ens Supernaturale simpliciter, aliud dicitur Supernaturale excellentia dignitatis: aliud excellentia causalitatis, seu virtutis. Ita Caiet. 1. 12. ad art. 5. & cum eo plures Thomistæ. Supernaturale simpliciter excellentia dignitatis censetur à Caietano solus Deus, quippe solus Deus superat dignitatem omnem substantiam creatam, & creabilem quam naturæ usurpatione venire, autumat Caietanus. Eo spectat attributum Dei apud Dionysium Areopagitam frequentissimum, quo Deum, deitatemque Super substantialem appellat. Ita de diuinis nominibus c. 1. & 2. & alibi passim, Supernaturale simpliciter excellentia causalitatis, seu virtutis refertur gratia iustificans, habitus luminis gloriæ, & quid simile, quippe hæc accidentia eius excellentiæ sunt, vt licet ab aliqua substantia naturali possint æquari, aut vinci perfectione, à nulla tamen possunt in causalitate, aut virtute naturali contineri.

Demum frequentissimè Supernaturale simpliciter secundum excellentiam causalitatis, aut virtutis aliud esse Supernaturale quoad substantiam: aliud Supernaturale quoad modum. Supernaturale quoad substantiam est, cuius entitas, seu substantia, excedit omnem continentiam, & exigentiam naturæ; vt charitas, & gratia. Supernaturale quoad modum est, quod secundum entitatem continetur intra vires, aut exigentiam naturæ, secundum modum verò, quo producit, seu acquiritur, vniuersam naturam excedit; vt restitutio visus amissi, instantia recuperatio salutis, & alia huius generis. Meminit Supernaturalium quoad modum Damascenus lib. 3. de fide c. 10. constituens naturales nostras passiones corporeas fuisse in Christo Supernaturales quoad modum. Naturales nostras passiones secundum naturam, & super naturam fuerunt in Christo. Secundum naturam quidem, nam mouebantur in ipso quando sinebat carni, vt pateret propria. Super naturam verò, quod non precedebant in Domino voluntatis naturalia. Supernaturalia quoad substantiam ab aliis intrinsecè, ab aliis quidditatiuè, ab aliis entitatiuè Supernaturalia dicuntur. Supernaturalia verò quoad modum Supernaturalia solum extrinsecè. Huius diuisionis usurpatio adeo scholasticis omnibus solemnis est, vt otiosum sit authores pro illa congerere. De Supernaturalibus quoad substantiam multa differenda sunt huius operis progressu. De Supernaturalibus quoad modum plura dicemus sectione sequenti.

23 Supernaturale aliud secundum quid aliud simpliciter.

Pater Coninck, Duralcus.

24 Supernaturale simpliciter aliud excellentia dignitatis, aliud excellentia causalitatis. Caietanus, Dionysius.

25 Aliud secundum substantiam aliud secundum modum.

SECTIO IV.

Supernaturalia quoad modum, vs à Supernaturalibus quoad substantiam diuisa.

26 Diffinitur Supernaturale quoad modum.

NVnc itaque, vt semel Supernaturalia quoad modum explicata relinquam, innotuerim, ad Supernaturalitatem quoad modum requiri, vt acquisitio, seu productio rei non solum eius creaturæ, cui res acquiritur, seu producit, sed naturæ etiam vniuersæ facultatem & exigentiam vincat. Tùm à priori: quia Supernaturalia quoad modum eum excessum supra naturam postulant secundum modum perfectionis, quem postulant Supernaturalia quoad substantiam secundum entitatem ipsorum. Sed Supernaturalia quoad substantiam exigunt entitatem, quæ supererit industriam, & exigentiam totius naturæ, vt fusè examinabimus sequentibus. Ergo dona Supernaturalia quoad modum, requirunt modum, qui non solum subiecti, cui ea donantur, sed omnium naturarum industriam, & exigentiam vincat. Tùm à posteriori: quia aliàs calor in aqua productus, cogitatio honesta sufficiens amicorum admonitione parata, salus Medicorum, industria acquisita, & alia huius generis bona essent Supernaturalia quoad modum, quia subiecti, cui inhaerent industriam, & debitum excedunt. Igitur non subiecti solum, sed totius vniuersæ naturæ vires, & exigentiam transcendat, necesse est, modus productionis, qui ad Supernaturalia quoad modum, est necessarius.

27 Duo corollaria contra Recentiores. Alterum non esse idè Supernaturale quoad modum, & gratiosum.

Alterum, cogitationem congruam naturalem non esse quoad modum Supernaturalem.

P. Vasquez.

Id obseruatum volo, vt duo inde deprehendas contra recentiores quosdam Theologos. Primum non esse idem gratiam fieri naturæ rationali, & dari donum Supernaturale quoad modum. Nam vt collatione aliquid boni fiat gratia naturæ rationali, sufficit dari supra facultatem, & exigentiam talis subiecti; vt autem donum quoad modum Supernaturale sit, requiritur totius naturæ creatæ non solum patientis, sed etiam agentis industriam, & exigentiam superare. At potest donum superare facultatem, ac debitum naturæ cui confertur, quin aliorum agentium continentiam, & exigentiam vincat. Ergo potest fieri naturæ rationali gratia per dona, quæ non sunt Supernaturalia quoad modum. Confirmatur; In pura natura poterat Deus vt Author, ac Princeps beneficis naturæ rationalis largiri hominibus gratiosè plura bona naturalia. At in pura natura ordinatio cursu, ac prouidentie ordine nihil esset Supernaturale quoad modum. Ergo. Secundò, deprehendes consentientes ad hæc, non esse Supernaturalem quoad modum cogitationem congruam naturalem, quæ causarum naturalium occurru in nobis excitatur, quod semper citra industriam, sollicitudinem, ac facultatem hominis donetur, quidquid aliter sentire videatur P. Vasquez 1. 2. disp. l. 89. cap. 16 num. 145. & 1. p. disp. 91. c. 14. Nam licet ultra hominis industriam, ac sollicitudinem cogitatio congrua intrinsecè naturalis concedatur; naturæ tamen virtute absolute continetur, cum excitetur naturaliter ordinario causarum naturalium congressu. Quinimò quamuis cogitatio solo Deo immediate excitante fiat, non erit Supernaturalis quoad modum, si talis ea sit, quæ aliàs causarum naturalium ministerio, & fieri, & excitari queat; V. g. Species naturales talis honestatis, aut Angelorum, aut hominum, aliarumque causa-

Ripalda de Ente Tom. I.

rum naturalium ministerio, ad agendum moneri possunt. Etenim semper talis cogitatio, & productionis modus intra terminos facultatis naturæ continetur: vt autem esset Supernaturalis quoad modum, opus erat, vt cogitationis, seu productionis modus, sphaeram excederet totius naturæ.

Dices cum P. Vasquez supra, & cum P. Agidio Coninck. 2. 2. disp. 4. n. 122. & aliis Theologis necotericis, omnes vocaciones congruas naturales propriè, ac strictè esse Supernaturales quoad modum, vel quia ex meritis Supernaturalibus Christi, vel quia in finem Supernaturalem salutis æternæ, à Deo vt authore Supernaturali conceduntur. Veror iam quæstionem de voce. Potest res quoad substantiam naturalis dici Supernaturalis quoad modum, vel à modo Supernaturali, qui est intrinsecus supposito, in quo res efficitur, quamuis sit extrinsecus rei, quæ ab eo modo denominatur Supernaturalis, vt explanabimus n. 30. vel à modo Supernaturali, qui omnino, & adæquatè tali supposito extrinsecus est, vt ab his Theologis contenditur. Fateor lata quadam, ac fusa vsurpatione posse vocacionem congruam dici Supernaturalem, & modo Supernaturali intentionis, ac volitionis conferentis Dei: ceterum reor eadem ratione, etiam vocacionem sufficientem, quin & substantiam hominis, ac omnem alium effectum naturalem vocari posse Supernaturalem: quod tamen, quia nec ab his Theologis admittitur, idè strictè, ac propriè ab eo modo penitus extrinsecò immeritè operi, aliqua referri quoad modum Supernaturalia. Propositum sic probò. Non solum vocatio congrua, sed etiam sufficientis, quin & substantia hominis, ac omnis effectus naturalis producit ex intentione finis Supernaturalis: Quippe omnia vel in salutem prædestinatorum, vel in exaltationem Christi, vel in gloriam extrinsecam Dei creata sunt. Hi autem fines sunt Supernaturales. Ergo omnia illa ex intentione finis Supernaturalis creata sunt, ac per consequens eo modo penitus extrinsecò erunt omnia quoad modum Supernaturalia. Vlterius: esto, omnia in finem Supernaturalem destinata non sint, volita quidem omnia sunt actibus Dei intrinsecè Supernaturalibus, nam omnes actus diuini sunt intrinsecè Supernaturales, eo ipso quod aliqui admittantur Supernaturales: tum quia omnes sunt æqualis, ac infinitæ perfectionis realiter, quin à fine creato excellentiam aliquam soluantur: tum quia in eadem re indivisibili non possunt aliæ formalitates esse naturales, & aliæ Supernaturales realiter, vt videbimus disp. 8. Ergo vel nullus effectus, vel omnis creatus à Deo, ex volitionibus Supernaturalibus diuinis dicendus est quoad modum Supernaturalis. Confirmatur, mea opinione actus intellectus & voluntatis non sunt intrinsecè Supernaturales ex obiecto, sed ex modo præcellenti respiciendi obiectum: quia, vt decursu constabit, potest actus Supernaturalis ex obiecto naturali, & naturalis ex obiecto Supernaturali moneri. At omnes actus diuini præcellenti modo obiecta respiciunt. Ergo aut nullus, aut omnes diuini actus statuendi sunt intrinsecè Supernaturales. Etenim si actus diuini ex obiecto, quod respiciunt præcedunt Supernaturales, & naturales, eo quidem pacto, non opera creata ab actibus Dei, sed actus Dei ab operibus creatis fortiantur Supernaturalitatem.

Igitur cum vocaciones congruas naturales ab his authoribus intenduntur esse Supernaturales tur.

28 Responso ex P. Vasquez & P. Coninck.

Redarguitur.

Non sufficit ad Supernaturalitatem quoad modum ratio extrinsecæ motiua Supernaturalis.

29 Confirmatur.

quoad modum v'surpatione speciali, quæ sufficien-
tibus vocationibus, & reliquis omnibus effecti-
bus naturalibus communis non sit, proprie quidem,
ac strictè nihil erit supernaturale quoad modum
ex decreto Dei, quod vel ex motivo, vel ex fine
supernaturali, rei existentiam statuit. Confirmatur
ulterius: supernaturalia diuiduntur in supernatu-
ralia quoad substantiam, & quoad modum, post-
quam supernaturalia ab omnino naturalibus diui-
sa sunt, suppositumque est, aliquos esse effectus
omnino naturales, qui nulla ratione ad ordinem
supernaturalem spectent: diuisio enim semper
peculiaritatem aliquam membrorum diuidentium cõ-
ditionem explanat. Excellentia autem terminan-
di, actus supernaturales Dei omnibus rebus com-
munis est. Ergo hæc excellentia proprie non con-
stituit supernaturalitatem quoad modum, proptè
est membrum distinguens res à supernaturalibus
quoad substantiam. Rursum: vocationes congruæ
& alij effectus, vt distincti ab intentione Dei
non continent aliquid supernaturale: vt comple-
ctuntur extrinsecè intentionem Dei, comprehen-
dunt quidpiam supernaturale quoad substantiam,
nam talis intentio finis, & motiui supernaturalis
ponitur ab his authoribus quidditatiuè supernatu-
ralis. Ergo tales effectus, quæ ratione supernatura-
les sunt, non quoad modum tantum, sed etiam
quoad substantiam erunt supernaturales. Itaque
relinquitur effectus, qui secluso decreto Dei, &
modo, qui supposito extrinsecus est, non eleuan-
tur supra facultatem, & exigentiam totius naturæ,
non esse supernaturales quoad modum. Quia au-
tem ratione vocationes congruæ naturales ad
actus heroicis virtutum moralium ex intentione
vntitatiuæ, & gradu ipsarum possint esse quoad
modum supernaturales, exponemus, de auxiliis
supernaturalibus gratiæ differentes.

Vltius ad plenam lucem supernaturalium
quoad modum obseruandum est, ea in triplici
differentia considerari. Primò quoad modum su-
pernaturalem ipsi rebus intrinsecum, vt eam
quantitas producitur creatione ab agente, & ter-
mino distincta, & habitus naturalis actione a actu
intrinsecè supernaturalium: nam hæc actiones
sunt modi intrinsecè supernaturales, & intrinsecè
terminis naturalibus, qui ab eis modis possunt
dici quoad modum supernaturales, vt supponit
P. Aegidius Coninc. 2. 2. disp. 4. Deinde quoad
modum supernaturalem rebus extrinsecum, vt cum
opus naturale internum, aut externum imperio su-
pernaturali efficitur: tunc enim imperium superna-
turale operi naturali extrinsecum reddit illud ex-
trinsecè, & modaliter supernaturale: similiter cum
actus naturalis procedit ex auxilio intrinsecè su-
pernaturali, vt Aluarez lib. 3. respon. cap. 8. num.
7. & 11. optime notat. Tertio quoad modum su-
pernaturalem partim intrinsecum rebus, & partim
extrinsecum, vt cum visus deperditus recuperatur,
& corpus cum corpore penetratur eisdem, vbi ca-
tionibus naturalibus, quibus vnus quodque diui-
sum ab alio in eo loco continueretur: etiam actio
recuperatiua visus & corporum penetratio, vt di-
stincta ab omni imperio, actione, aut alio quo-
uis extrinsecò intrinsecè supernaturali, dicitur su-
pernaturalis, præcisè ex similitate, & collectione
plurimum, seorsim quidem intrinsecè naturalium:
nam ipsa collectio, ac similitas rerum naturalium,
etiam vt distincta à quouis alio intrinsecè super-
naturali, est supra vniuersam naturam,
quæ ad talem collectionem, ac similitatem

30 Supernatu-
ralia quoad
modum in
triplici dif-
ferentia.

Aluarez.

insufficiens est. Quare si quid piam superna-
turale extrinsecum ex parte diuinæ voluntatis ad
talem collectionem exigitur, idè planè est, quia
ipsa collectio in se omnem naturæ facultatem ex-
cedit. At collectio, ac similitas coalescit ex pluri-
bus, quæ partim sunt intrinsecæ, partim extrinse-
cæ actioni, quæ denotatur supernaturalis. Ergo
quædam sunt quoad modum supernaturalia, quæ
ex modo partim intrinsecò, & partim extrinsecò
supernaturalia dicuntur. Quin addiderim, ea sola,
quæ hoc tertio modo excludente modum entitatis
supernaturalem, supernaturalia sunt, esse pro-
priè, ac rigorosè quoad modum supernatura-
lia: non verò quæ primo, & secundo modo
complectente modum intrinsecè supernatura-
lem, supernaturalitatem induunt. Etenim su-
pernaturalia quoad modum dicta sunt ad discre-
tionem supernaturalium quoad substantiam.
Quæ autem ab aliquo entitatiuè supernaturali
supernaturalia sunt, non sunt omnino discre-
ta à supernaturalibus quoad substantiam; siqui-
dem qua parte supernaturalitatem complectun-
tur, sunt quoad substantiam supernaturalia. Er-
go illa sola, quæ tertio modo excludente quid-
piam intrinsecè supernaturale, & supernaturalia
dicuntur, censeri proprie debent quoad modum
supernaturalia; reliqua verò solum impro-
priè, ac latè. Huius doctrinæ assertor est Ba-
nes, 1. p. q. 57. art. 3. ad tertium, cum Caiet. 3. p.
q. 76. art. 6.

Vndè iterum alia duo colligere est. Alie-
rum contra iuuenes quosdam Theologos, omnia
supernaturalia quoad modum non continere in-
trinsecè quidpiam supernaturale quoad substan-
tiam. Alterum contra Aluarez supra, supernatura-
lia quoad modum non deriuari necessariò ab ali-
quo principio, quoad substantiam, supernaturali.
Nam ea quæ tertio modo supernaturalia sunt, &
solum collectionem complectuntur excellentem
principia naturæ, nihil continent intrinsecè su-
pernaturale, quod vel pars intrinsecè constituens,
vel principium deriuans extrinsecè supernaturali-
tatis esse queat. Etenim vt res naturales simul
cum aliis momentaneè ponantur, à qua simul-
tate momentanea, quoad modum supernaturales
dicuntur, non est necessarium principium ali-
quod, quoad substantiam supernaturalem, sed so-
lum, quod naturalia principia, quæ ex natura rei
successiue existunt, simul ac in eodem instanti, su-
pra naturæ facultatem congregentur: nam res
naturales aliarum naturalium similitate, eam per-
fectionem non acquirunt, quæ in altioribus
principiis contineri opus sit. Ita visus deperditus,
cuius restitutio, quoad modum supernaturalis di-
citur, solum introductis qualitatibus naturalibus,
vltimò disponentibus ad formam accidentalem
visus, absque principio intrinsecè supernaturali
curante naturam, sic à viuentè recuperatur, vt vis
inferretur naturæ, si post eas qualitates introdu-
ctas negaretur. Idem tamen compositio caloris
cum frigore, quoad modum supernaturalis est,
nullo interueniente principio, quoad sub-
stantiam supernaturali, siuè intrinsecò, siuè ex-
trinsecò.

32. Dices cum Neotericis, ad ea supernatura-
lia quoad modum concurrere principium superna-
turale quoad substantiam, increatum nempè voli-
tionem, & scientiam supernaturalem Dei con-
gregantem supra naturæ leges, quæ ex natura rei
iuxta illas diuisa forent. Sed in primis cõcludamus
contra

Banes.

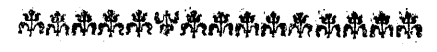
31 Colligitur
omnia su-
pernatu-
ralia quoad
modum nõ
complecti
quidpiam
supernatu-
rale quoad
substantiã.

Item nõ
deriuari
necessariò
à principio
creato su-
pernatu-
rali quoad
substantiã.

32 Euisio re-
centiorum.

Nulla est.

contra Aluarez, perperam asserere necessarium
esse supernaturalitatem quoad modum operum
naturalium, gratiam primùm excitante homini
interna, quidditatiuè supernaturalem, vt è su-
pernaturalitate talis gratiæ in auxilia & opera natu-
ralia supernaturalitas deriuetur. Siquidem ex solo
decreto Dei, absque villo principio creato quid
quidditatiuè supernaturali, rebus creatis potest su-
pernaturalitas modalis conuenire: in eaque opera in-
trinsecè naturalia, inflexus principij entitatis su-
pernaturalis, superuacaneus est. De quo alibi
plura. Rursum: ipsa congregatio simultanea, ac
instantanea naturalium, seorsim ab actibus vo-
luntatis, ac intellectus Dei, est supernaturalis, &
excedens omnem naturam, idèoque fortius, ac
maius aliquod decretum ad illam necessarium est;
quod decretum potius ab obiecto supernaturali
dicitur supernaturale, quam à decreto superna-
turale dicitur obiectum: id quod satis confir-
mant, quæ propofimus à num. 28. deducentes
inde, omnia creata fore, à decreto supernaturali
Dei, quoad modum supernaturalia. Ergo ex decre-
to supernaturali increato non fuit in superiores
effectus supernaturalitas quoad modum. Ad hæc:
eisdem volitionibus quibus Deus conseruat calo-
rem & frigus seorsim, potest simul in eodem sub-
iecto conseruari; nam sicut calor, & frigus idem
seorsim, ac simul potestate ordinaria, & abso-
luta Dei in subiecto conseruatur, ita potest in
Diuina voluntate eadem volitio inducendi calo-
rem, & inducendi frigus in subiectum pro instā-
ti A. seorsim, ac simul retineri. Etenim vt con-
tra existant simul in subiecto, necessaria non est
volitio formalis, quæ vtriusque similitudinem in actu
signato decernat, sed sufficiunt duæ volitiones,
quarum altera seorsim calorem pro instanti. A. al-
tera frigus pro eodem instanti, absque respectu
signato vnus ad alterum, in subiectum inducat,
solum in actu exercito, altera frigus, quando al-
tera calorem decernit. At hæc volitiones seorsim
efficaciter existentes, ad ordinem naturalem spe-
ctant. Ergo ex sola simultate volitionum, perti-
nentium ad ordinem naturalem absque alia voli-
tione substantialiter supernaturali potest existere
compositio caloris cum frigore supernaturalis
quoad modum. Id ipsum de cognitionibus suade-
tur. Quoniam hæc volitiones eisdem possunt seorsim,
ac simul cognitionibus dirigi, cum voli-
tiones, eadem eorundem solum obiectorum, in
quæ semper afficiuntur, notionem desiderent:
quare licet simul cum eis volitionibus prænotio
simultatis contrarioris existat, ea tamen præno-
tio comitanter solum, & non tanquam princi-
pium necessarium præcedit. Quandoquidem con-
trariorum similitas ab intellectu propofita, earum
volitionum obiectum non est, ad remouendum
potius, quam ad alliciendum aliquam volitio-
num conducit. Igitur nullum principium etiam
increatum ad ordinem supernaturalium,
quoad substantiam spectans neque
intellectus, voluntatis Diui-
næ opus est ad super-
naturalia quoad
modum

DISPUTATIO II.

Subiectum huius operis eiusque existentia.

VO ante omnia breuiter præmit-
tenda sunt. Primum, quodnam sit
notatum disputationum subiectum,
in quod explicandum laborant? Se-
cundum, an illud existens sit?

SECTIONES.

- 1 Totius operis subiectum.
- 2 Existentia subiecti.

SECTIO I.

Totius operis subiectum.

Subiectum scientiæ, non intrinsecè ex prin-
cipiis naturalibus rei, sed extrinsecè ex in-
tentione, & arbitrio inuentorum scientiæ, primū-
que docentium, ac scientium definiti, ostendimus
fused præmio Dialecticæ, ostendemusque præ-
mio Metaphysicæ. Igitur cum huius operis sub-
iectum, nusquam ab aliis Theologis præscriptū sit,
liberum nobis erit illud primum præstituræ, vt in
scopum certum series nostrarum disputationū di-
rigatur. Itaque animus non erit rationem entis su-
pernaturalis, communè supernaturalibus secundū
quid, neque supernaturalè simpliciter communè
Deo; neque communem supernaturalibus quoad
modum, nostris disputationibus declarare, sed eò
solum studium nostrum dirigetur, vt supernatura-
lia quoad substantiam, sub ente creato supernatu-
rali comprehensa, nostris elucubrationibus illus-
trentur. Remoueo à nostris disputationibus su-
pernaturalia secundum quid, quia talis super-
naturalitas nimis fusa est, nullumque esset ens, de
quo non esset instituenda disputatio. Etiam sepa-
ro supernaturalia quoad modum, quæ solum ad-
uoco in lucem, vt supernaturalibus quoad sub-
stantiam seruire possunt, quia supernaturalitas
modalis apud sacros Scriptores, Concilia, & Pa-
tres, nostræque ætatis Theologos rara est, pluri-
mæque contentioni de vocibus subiecta; & super-
naturalia, quoad substantiam seorsim ab aliis iu-
re vendicant disputationem, ac lucem.

Subiectum
sola super-
naturalia
quoad sub-
stantiam.

Item prætermitto, supernaturalia quoad sub-
stantiam, prout complectuntur Deum quia su-
pernaturalitas entitatiua communis creaturis cum
Deo valdè Analoga est, apud Theologos parum
constans. Etenim Deo sola competit superna-
turalitas dignitatis, omnem naturam nobilitate,
ac perfectione excellens, quæ creaturis commu-
nis non est; cum plura entia supernaturalia crea-
ta à pluribus nobilitate, ac perfectione entitati-
ua vincantur, vt statuemus disput. 21. sect. 2.
Creaturis verò sola competit supernaturalitas, exi-
gentiæ, ac virtutis omnem superans virtutem, &
exigentiam naturæ quæ Deo non est communitis,
cum Deus nulla virtute producat; & ab om-
nibus creaturis exigatur. Quare, cum Deus su-
pernaturalis dignitate dicitur, non solum natu-
ralia, sed etiam supernaturalia creata antecelligi:
cum verò ab exigentia naturæ naturalis ponitur;

Seorsim à
Deo.

Non est subiecta disputatio Theologica supernaturalitas Dei.

Plures prædicant Dei entitatem naturalem.

Augustinus Victorinus S. Thomas P. Salas Plures supernaturalium. Damascenus Dyonisius S. Thomas P. Arrubal.

Sola entia supernaturalia creata sunt nostri operis subiectum.

ab entibus creatis supernaturalibus non exceditur. Satis igitur erit naturalia, & supernaturalia seiuincta ab omni respectu Dei ad creaturas, & creaturarum Deum, explanare, quandoquidè Deus compositus cum creaturis, æquè supernaturalia, ac naturalia transcendit: creaturæ verò compositæ cum Deo, æquè naturalia, ac supernaturalia, eius existentiam, ac virtutem desiderant. Neque re vera ij, qui deum adtribuunt entitate supernaturali, aliquam Deo tribuunt excellentiam supra naturam, quam palam non fateantur, qui entitatem naturalem prædicant, neque ab his aliqua Dei asseritur propinquitas, cum natura, quam, illi negare queat. Ideò variè à plerisque Deus naturalis, & supernaturalis prædicatur: naturalis quidem, quia exigentiæ naturæ nihil naturalius est; supernaturalis verò, quia perfectionis excellentia nihil supernaturalius, ac sublimius. Deo tribuunt esse naturale, Augustinus, Hugo, Victorinus, Nicetas, Lactantius, Plato, Seneca, Prosper, Damianus, Thomas, & alij quos recensimus disput. præcedenti num. 3. & 12. & plures Theologi, præsertim recentiores, cum P. Salas in manuscriptis de gratia. Esse supernaturale verò tribuunt Damascenus lib. 3. de fide cap. 1. & lib. 4. cap. 12. Dyonisius de diuinis nominibus, cap. 2. p. 2. S. Thomas 3. p. quæst. 76. art. 7. in corpore cum S. Thomas. P. Arrubal 1. p. d. 21. numero 20. & aliis Neotericis.

Itaque solum ens creatum supernaturale quoad substantiam, in meas disput. voco secundum rationem supernaturalitatis, omnibus creatis communem, quin ad singulares differentias, quas magister in lib. sententiarum, & S. Thomas in summa Theologica differunt, ex professo descendamus, nisi prout expediet ad firmandam doctrinam eorum, quæ in genere de ente supernaturali creato declaramus, vt solemne est iis, qui communem aliquam rationem expendunt, quæ plerumque omnino consistere non potest, quin etiam constet differentias ipsius, prædicatis, quæ de communi ratione demonstramus, minime repugnare. Quin Aristoteles, & omnes scientiarum inventores inter modum sciendi, quibus subiectum scientiæ patefaciunt, vtuntur potissimum diuisione, quæ membrorum diuidentium explicatione, non minus quam definitione subiecti, & demonstratione proprietatum, plenam rei notitiam assequitur. Sic Metaphysicus, cuius subiectum est ens in communi, differit de Deo, & Angelis, de substantia, & accidenti, aliisque generalibus differentiis entis, quas decem prædicamenta complectuntur: Animalicus cuius subiectum est anima in communi, disputat. de anima sentiente, vegetante, & intelligente: Physicus verò, cuius subiectum est ens naturale, instituit disputationes de corpore cælesti, & sublunari. Similiter igitur, & nos agentes de ente supernaturali creato in communi agemus de actibus, habitibus, & auxiliis intrinsicè supernaturalibus, in genere; particulares ipsorum differentias, vt actus visionis beatæ, & charitatis, habitus fidei, & spei, auxiliij efficacis, & sufficientis, ac similes, frequentibus Theologorum elucubrationibus relinquentes. Etenim entia creata quoad substantiam supernaturalia, secundum communes istas rationes digna sunt, in quæ studia, ac meditationes Theologorum incumbant, rectaque methodus doctrinæ vendicat, vt seorsim à differentiis, quæ iure alias disputationes occupant, in lucem prodantur:

vt dicebamus præemij nu. 4. Igitur subiectum nostri laboris, ac operis materia, in quam studia nostra infudabunt, sola erunt entia creata quidditatiuè supernaturalia, secundum communem supernaturalitatis excellentiam.

SECTIO II.

Existencia subiecti.

Porro modò huius subiecti existencia ponenda est potius, quam probanda, cum nullus iam Theologorum sit, qui aliqua dona intrinsicè supernaturalia hominibus concessa inficietur. Neque talis existencia demonstrari potest, nisi ex principiis fidei, cum nulla principia naturæ tantam donorum sublimitatem restari valeant, vt sequentibus ostendemus. At principia fidei nihil de donis supernaturalibus in genere, sed solum in specie restantur. Quare ab existencia donorum specialium arguenda est existencia communis entis supernaturalis. Vnde sic arguo. Existunt re ipsa vnio hypostatica naturæ humanæ cum diuina, visio beatæ, lumen gloriæ, & gratia iustificans, habitus, & actus fidei, spei, & charitatis, aliarumque virtutum moralium. Sed omnia ista sunt quoad substantiam supernaturalia. Ergo existunt re ipsa entia quoad substantiam supernaturalia. Consequencia bona est. Maior, & minor, ex alibi probandis ponendæ, importunè enim nunc probantur.

Confirmatur. Dona intrinsicè supernaturalia, quæ heminem promoueant in finem supernaturalem possibilia sunt. Aliundè est indubitarum Deum euexisse hominem in finem supernaturalem. Ergò indubitarum esse debet, concessisse illi dona, quæ congrua, & necessaria sunt, vt in talem finem perducat. Insuper dona supernaturalia non repugnant. Aliundè habemus ex 2. Petri 1. Diuina virtute, ad vitam, & pietatem, maximam, & pretiosam nobis promissa donata, per quæ diuina efficiuntur consortes naturæ. Ergò re ipsa dona intrinsicè supernaturalia donantur. Ea enim sola, si quæ supra naturæ exigentiæ, ac facultatem, largitate, ac virtute diuina nobis dantur ad vitam, & pietatem Christianam, vt diuina efficiamur consortes naturæ, ideoque per antonomasiam, maxima, & pretiosa promissa Dei, merentur appellari. hæc leui meditatione attingisse; sufficiat, dum suis quæque locis vberius demonstrantur.

DISPUTATIO III.

Quanam sit natura supra quam ens supernaturale constituitur.

Proposimus significatum vocis naturæ. Nunc rem ipsam vsurpatione theologica contentam proponimus explanandam.

SECTIONES.

1. Aliorum sententia de Theologica vsurpatione Naturæ.

2. Propria

- 1. Propria sententia.
2. Argumenta contra propriam sententiam.
3. Alius modus explicandi theologicè naturam.

SECTIO I.

Aliorum sententia de Theologica vsurpatione natura.

IN primis autem certum est, naturam, supra quam Ens supernaturale collocatur, non esse eam, quæ fusa deriuatione vocis, essentiam, & quidditatem significat. Nam Ens quoque supernaturale, essentia & quidditate gaudet, quam instituto opete explicare contendimus. Secundò certum est, eam naturam non esse Deum; quandoquidem nulla res creata est, quæ virtutem, & excellentiam Dei superare queat. Tertio, non esse vniuersitatem omnium rerum creaturarum. Etenim inter entia creata plura accidentia sunt supernaturalia, vt habitus infusi, supra quæ alia supernaturalia accidentia, vt ipsorum actus, non eleuantur. Quarto, exploratum est, ens supernaturale superare naturam, prout natura substantias incompletas iuxta philosophum, & prout substantias completas nunc existentes iuxta metaphysicum complectitur. Nam ea, quæ his substantiis congenita sunt, earumque virtutem, & exigentiã non excedunt, inter entia naturalia, supernaturalibus opposita Ecclesiæ patres recensent, vt contra Pelagium docuerunt cum August. Partes Africanæ epist. 95. Ergò tota inquisitio ed fertur, an natura, supra quam ens supernaturale effertur, solas substantias non existentes, & earum accidentia, an etiam possibiles comprehendat, & quouique ejus significatio porrigatur.

Igitur Pater Aegidius Coninck, disp. 4. de actibus supernaturalibus n. 9. & alij recentiores in disputationibus quotidianis asserere videntur, naturam, cum qua ens supernaturale confertur, solam collectionem substantiarum nunc existentium, & accidentium ipsis connaturalium complecti. Argumentum esse potest. Quia notionem supernaturalium tantùm ex Conciliis, ac patribus Ecclesiæ habemus: Concilia autem, ac Patres Ecclesiæ solum cum substantiis nunc existentibus, earumque facultatibus, dona supernaturalia conferre solent.

Hæc sententia non placet. Nam ad supernaturalitatem non sufficit substantias nunc existentes & earum accidentia superare. Tum quia si quis assereret, gratiam iustificantem, lumen gloriæ, & reliqua dona supernaturalia, omnibus substantiis possibilibus existentium perfectionem excedentibus, connaturalia esse, non audiretur impune in Chatholicorum scholis, quamquam collectionem omnium existentium superare tueretur. Ergò ad supernaturalitatem, vltra substantias existentes, possibiles etiam vincendæ sunt. Tum quia plures Angeli possibilem superant omnes substantias, & facultates nunc existentes. Tamen omnes Angeli sic superantes facultatem existentium, supernaturales non sunt. Igitur vltra collectionem substantiarum, ac facultatum non existentium entia supernaturalia constituenda sunt.

Dices ex doctrina Patris Coninck, substantias Angelicas possibiles aliundè ab ordine supernaturali excludi, videlicet quia entia absoluta sunt,

& non respectiua, quæ sola gradum entium supernaturalium efficiunt. Sed contra. Saltem accidentia Angelorum possibilem propria, respectiua sunt. Tamen non sunt supernaturalia, quamquam omnem facultatem substantiarum, ac proprietatem existentium excellant. Ergò supernaturalitas accidentis cum substantiis solum existentibus comparanda non est.

Deinde Angelus possibilis comparari potest cum existentibus respectu inæqualitatis, ac præstantiæ: nam si ponatur existens, omnes nunc existentes ipsatumque facultates superabit. At ens non dicitur supernaturale per respectum transcendentem, sed tantùm prædicamentalem ad naturam: ergò Angelus capax est illius respectus, qui supernaturalitatem constituit. Probatur minor: ens supernaturale in primis non est supernaturale per respectum transcendentem ad vniuersam naturam: nam gratia, & gloria tali respectu non feruntur ad lapidem, qui ambitu vniuersæ naturæ continetur. Nec item solum per respectum transcendentem ad vnã patrem naturæ, verbi gratia, substantiam, cui inest: ramens enim subiectum, quod perficit, excellat, si aliorum simul facultate superius non sit, minime ad ordinem supernaturalium pertinebit. Supernaturale igitur non dicitur ens ex respectu transcendentem sed tantùm prædicamentali ad vniuersam naturam cuius respectus Angelus possibilis capax est.

Explicatur. Si apprehendatur existens aliqua substantia cui gratia iustificans connaturalis sit (quam absolute non repugnare ostendat disp. vltima huius libri) eo ipso apprehenditur supernaturalis. At solo respectu prædicamentali superioritatis, & excellentiæ, sub ea conditione, & respectu talis substantiæ apprehenditur supernaturalis. ergò solo prædicamentali excellentiæ respectu, comparatur cum natura ens supernaturale. Rursus excellentia entitatis absolute supra substantias nunc existentes, non sufficit ad supernaturalitatem substantiæ. Ergò neque excellentia entitatis respectiua supra easdem substantias ad supernaturalitatem accidentis sufficit. Nam si entitas absoluta substantiæ obtinet excellentiam, qua entitas respectiua accidentis prædicatur, supernaturalis, cur substantia ratione maioris perfectionis, cui in entitate absoluta talis excellentia coniungitur, à merito ac perfectione supernaturalitatis excludenda est? Altius igitur natura ferenda est, cum qua ens supernaturale comparatur.

Ad argumentum respondeo. Concilia ac Patres Ecclesiæ explicitè quidem, cum substantiis solum existentibus dona supernaturalia conferunt; quia aduersus hæreticos definiunt, qui viribus naturæ intellectualis nunc existentis ea dona obtineri posse contendunt. Verum implicitè substantias etiam possibiles in eodem ordine cum existentibus constitutas, comprehendunt. Siquidem aduersus eorum doctrinam adstrueret, qui lumen gloriæ, gratiam iustificantem, & cætera supernaturalia dona omnibus intelligentibus substantiis quæ nunc existentibus virtute, ac perfectione præstarent naturalia, ac debita assereret. Itaque præter substantias nunc existentes, possibiles etiam naturæ ordinem complent. Cæterum quænam illæ substantiæ sint in nostram disputationem adducimus.

Consensus aliorum doctorum in eam sententiam

Quædam omnino certa.

Sententia P. Coninck.

Non probatur. Primò.

Secundò.

5

6

7

8

Alia sententia.

riam incubuisse videtur, quæ vſurpatione naturæ omnem ſubſtantiam, tam creatam, quam creabilem comprehendit, adeoque ſupernaturale donum omnium ſubſtantiarum etiam poſſibilem meritum, & exigentiam ſuperare arbitrat. Ita

Caietani. P. Arrubal. P. Ianneri. P. Faſoli. P. Granadi.

Ariſtoteles D. Thoma.

9 Reſicitur primò.

Secundò.

Tertiò.

cto poſſemus gratiam iuſtificantem, & lumen gloriæ ſupernaturalis negare: nam ſicut nonnumquam ſignificat quidditatem, & eſſentiam cuiuſcumque rei, ſupra quam tamen naturam nulla planè dona exiſtere poſſunt. Tam inconfans igitur vſurpatione naturæ, argumento eſſe nequit certam ſignificationem rei, quam nunc inquirimus, ſtatuendi. Præſertim cum apud antiquos nulla, & apud recentiores vix aliqua controuerſia hac de re huc vſque viſa ſit.

Quare ad primum argumentum reſpondeo. Ariſtoteles 2. Phyſicorum, non deſinit naturam, vt ab ordine ſupernaturali, ſed vt à rebus naturalibus diſtinguitur: quinimò nec in ea latitudine naturam ſumit, quæ omni ſubſtantia congruere poſſit. Nam vt meliores Philoſophi interpretantur, illud ſolùm principium naturæ deſinit, quod partibus ſubſtantialibus compoſiti naturalis, materiæ ſcilicet, & formæ commune eſt, id quod fuſè in opere noſtro metaphyſico exponemus. Igitur ex ea vſurpatione naturæ perperam. ſub natura, cum qua ordo ſupernaturalis conferretur, omnis ſubſtantia poſſibilis comprehenditur. Ad ſecundum reſpondeo. Diuus Thomas in eis locis non vſurpat naturam in ſtricta ſignificatione theologica, qua natura ab ente ſupernaturali diſcernitur, ſed in lata, ac tranſcendenti Dialectica, ſeu Metaphyſica: in qua natura pro eſſentia cuiuſque rei, & determinatè pro eſſentia ſubſtantiali ſuppoſiti; & id quod eſt ſecundum eſſentiam pro eo quod eſt ſecundum ſubſtantiam & naturam, dici conuenit, vt eo pacto quælibet ſubſtantia ad eſſentiam ſuppoſiti, gratia verò quæ eſt extra illius eſſentiam ad accidentia pertinere conuinceret. Ad tertium nego confequentiam, quia inter ſubſtantias poſſibiles noſtra ſententia manifeſtum aſſignabit diſcrimen, quod ſeſtione ſequenti videbimus.

Ideò Pater Hurrado, quem ſemper magiſtrum veneratus ſum in manuſcriptis de viſione Dei, diſputatione ſeptima, ſeſtione prima, tuetur, naturam ſupra quam ens ſupernaturale eleuatur, eſſe quamuis ſubſtantiam exiſtentem, & poſſibilem impotentem ſuis viribus videre Deum. Admittit enim poſſibilem ſubſtantiam ſupernaturalem, quæ ſuis viribus abſque eleuatione intueatur Deum, omniaque entia ſupernaturalia conſtituit in ordine videndi Deum, naturalia verò quæ ad eum ordinem non perueniunt.

Sed non acquieſco. Nam actus fidei, ac ſcientiæ inſuſæ ſunt ſupra omnem ſubſtantiam impotentem ſuis viribus videre Deum; ergò natura ſupra quam poſitum eſt ens ſupernaturale, non eſt omnis ſubſtantia ſuis viribus impotens videre Deum. Probat minor. non repugnati ſubſtantia ſupernaturali, vt Pater Hurrado ponit, non repugnat ſubſtantia æquiualens perfectione, ac virtute ſoli complexo, quod ex intellectu & lumine fidei, aut ſcientiæ inſuſæ cum habitibus ſpei, & aliarum virtutum moralium, quibus iuſtus in via inſtructus eſt ſeorſim, ac lumine gloriæ conſtituitur. Videlicet ſubſtantia quæ ſolùm efficere valeat actus fidei, & aliarum virtutum, quibus iuſtus viator præditus eſt, nõ valens ſine eleuatione viſionem Dei efficere, quam homo ſuperioribus præſidiis elicere non valet. In ea enim ſubſtantia ſic determinata, non eſt maior repugnantia, quam in ſubſtantia continenti perfectionem intellectuſ & luminis gloriæ, vt diſputatione vltima ſeſtione

10: Diſſoluitur argumenta contraria.

11: Opinio P. Hurrado.

12: Improbatur.

prima videbimus. At actus fidei & ſpei eliciti ab ea ſubſtantia non eſſent ſupra omnem ſubſtantiam ſuis viribus impotentem videre Deum; cum ſubſtantia in cuius virtute continerentur, ad videndum Deum eleuatione, ac lumine ſuper addito, indigeret. Ergo.

SECTIO II.

Propria Sententia.

Melius igitur explicatur Theologica vſurpatione naturæ; ſi ea dicatur, eſſe collectio ſubſtantiarum nunc exiſtentium, earumque poſſibilium, quæ exiſtentibus annexæ, & affines ſunt. Illis autem poſſibilibus exiſtentes affines, & annexæ ſunt; quibus repugnantiſſibus aliquæ exiſtentium neceſſariò repugnarent propter ordinem tranſcendentem, quo in eas referuntur. Hæ verò ſunt, quæ intra vires naturales exiſtentium Phyſicas, aut intentionales quidditatiuè continentur. Illas ſubſtantias contineri quidditatiuè, intra vires Phyſicas exiſtentium intelligo, quæ quoad ſuam eſſentiam virtute naturali exiſtentium adæquate, aut inadæquate fieri poſſunt. Illas verò contineri quidditatiuè intra vires naturales intentionales, quæ ab aliqua exiſtentium cognitione ſibi naturali quidditatiuè poſſunt attingi.

13

14 Noſtra ſententia. opponitur plura.

Qua ratione Angeli poſſibiles exiſtentibus præſtantes ſupra naturam non ſunt, quia factim intra vires intentionales exiſtentium quidditatiuè continentur. Nam eſto, non poſſint ab Angelis exiſtentibus comprehendere, tamen poſſunt, ſi exiſtant, quidditatiuè, & intuitiue cognosci, nam animus ſeparatus, & Angelus inferior de facto. Angelos ipſis perfectiones viribus, propriis quidditatiuè, & intuitiue cognoscent. At ſubſtantia valens viſionem Dei, aut actum fidei, aliumve actum ſalutarem ſuis viribus efficere, erit ſupra naturam, ac ſupernaturalis; quia talis ſubſtantia nec intra vires naturales Phyſicas, neque intra vires intentionales exiſtentium quidditatiuè continentur. Vt enim modò gratia iuſtificans, habitus luminis gloriæ, charitatis & fidei, nec quidditatiuè cognoscentur, ſic nec ſubſtantia illa, virtute ac perfectione æquiualens his ſupernaturalibus donis, ſi poſſibilis eſſet, virtute naturali exiſtentium, aut fieri, aut cognosci quidditatiuè poſſet. Denique opportunus locus datur diſputationi de ſubſtantia ſupernaturali. Dubitari enim merito poteſt, an poſſibilis ſit ſubſtantia, ad eò eleuatæ perfectionis, quæ ſicut gratia iuſtificans, & reliqua dona ſupernaturalia, ob ſui excellentiam ſuperantem vires Phyſicas, & intentionales ſubſtantiarum exiſtentium, ad altiorum ordinem pertineat; vt enim vtraque virtus naturalis, tam Phyſica, quam intentionalis, in ordine ad accidentia limitatis: an in ordine ad ſubſtantias quoque limitari poſſit; dubitationi ſubiectum eſt.

15 Probat minor.

tute, & ordine exiſtentium continentur, longiſſimè eleuantur. Deinde nullum admittitur ens naturale, quod ſupra naturam ſic explicatam poſitum ſit. Nam ſi ens naturale ſit ſubſtantia, poterit planè ab Angelis nunc exiſtentibus, aut ſaltem poſſibilibus, qui ſine fine perfectiones, & perfectiones intra connexionem exiſtentium creati poſſunt, quidditatiuè cognosci. Si accidens ſit, alicui ſanè ſubſtantia, quæ in collectione explicata continetur, conaturalis erit. Natura igitur cum qua ens ſupernaturale conferretur, modò explicato accipienda eſt. Cum eo quidem modo entis naturalis, ac ſupernaturalis diſcrimen conſtantiffimum ſit.

Tertiò, à priori notio naturæ, quam entia ſupernaturalia excellunt, ex Conciliis, ac Patribus Eccleſiæ, qui primùm dona ſupernaturalia nouerunt, intelligenda eſt. Ex his autem notio prædicta naturæ colligitur: ergo. Probat minor. Licet Concilia, patres, ac Theologi, expreſſè quidem ſolùm ſupra ſubſtantias nunc exiſtentes, dona ſupernaturalia conſtituant, tamen negari non poteſt, implicite, etiam ſupra aliquas poſſibiles exiſtentibus præſtantes eòlocare, vt contra primam ſententiam dicebamus. At hæ ſubſtantie non poſſunt eſſe aliæ, quam quæ exiſtentibus ordine tranſcendenti explicato affines ſunt. Ergo præter ſubſtantias exiſtentes, illæ poſſibiles naturam complectit, quæ ordine tranſcendenti explicato, exiſtentibus affines, & connexæ ſunt. Probat minor. Subſtantia ſuperantes ordinem, & connexionem exiſtentium, ad quas ſiue efficiendas, ſiue quidditatiuè cognoscentas, collectio ſubſtantiarum exiſtentium virtute diuina eleuari debet, in ordine quidem ſubſtantiarum nunc exiſtentibus longè præſtantiore, excellentiamque, quam Theologi entibus ſupernaturalibus tribuunt, participant conſtituta ſunt: quæ verò intra ordinem tranſcendentem, & connexionem exiſtentium comprehenduntur, affinitatem, quam Theologi entibus naturalibus adſcribunt, præ ſe ferunt. Igitur ſubſtantia poſſibiles, quæ implicite vſurpatione Theologorum, ac Patrum ſub natura clauduntur, ſunt, quæ nunc exiſtentibus ordine explicato affines & connexæ ſunt. Conſfirmatur, vel nullus Angelus poſſibilium vſurpatione naturæ notatur, vel omnes ſubſtantie poſſibiles modo explicato nunc exiſtentibus affines notari debent. Nam Angelus poſſibilis ad ordinem exiſtentium exſpectans, nullam præter à nobis aſſertam, & exiſtentibus (cum quibus ſolis Theologi, & Patres entia ſupernaturalia huc vſque contulerunt) affinitatem & connexionem habebit, vt bene conſideranti conſtabit. Ergo vel nulla ſubſtantia poſſibilem, vel omnes à nobis aſſertæ Theologica naturæ vſurpatione venit.

16 Probat tertio.

Confirmatur.

SECTIO III.

Argumenta contra nostram sententiam.

17 Primum argumentum.

Diluitur.

18 Secundum argumentum.

Explicatur.

Argui primo contra superiorem sententiam sic potest. Assertores entium supernaturalium fuerunt Patres Ecclesiae, & prisci Theologi. Incredibile autem est, eos consideratione adeo Metaphysica entia supernaturalia supra naturam afferuisse. Igitur superiori consideratione, natura supra quam dona supernaturalia sublimantur, explicanda non est. Respondeo. Explicite quidem Patres Ecclesiae, ac prisci Theologi eam naturam considerationem non fecerunt. Fecerunt autem implicite, dona supernaturalia supra substantias nunc existentes, & omnes etiam possibles existentibus affines eleuant. Nam hæc affinitas, quam illi non explorarunt, nullo apriori modo, quam ordine Physico, & intentionali à nobis explicato, Theologicè describi potest. Connexionem quidem continentiae Physicæ ad hanc affinitatem pertinere, exploratum est. Connexionem autem continentiae intentionalis expectare posse, facile ex eo probatur; tum quia plures substantiæ naturales nunc existentes, & possibles, nempe Angeli nulla alia connexionem, quam intentionali explicata, naturam ordinem efficiunt: cum Angeli Angelos virtute Physica minimè contineant. Tum quia sicut excellentia effectuum, excellentiæ causæ testimonium est; ita excellentia obiectorum formalium, quæ quidditatiua cognitione referuntur, excellentiæ quoque potentiae cognoscens est argumentum, illiusque ordinem, & perfectionem testatur. Atque adeo, sicut virtus Physica efficiens entitatis naturalis creatæ in limitatam, sibi que proportionatam effectuum perfectionem refertur; ita virtus quidditatiua cognoscens potentiae naturalis limitatam, sibi que proportionatam obiectorum formalium excellentiam contempletur. Theologis autem vitarum esse, plura, quæ fides, Concilia & Patres Ecclesiae, Primosque Doctores simpliciter assertione tradunt, Metaphysicè consideratione enucleatius explicare atque tueri, is tantum ignorabit, qui de iustitia Dei, de hominum Prædestinatione, de generatione Verbi, de satisfactione Christi, & aliis similibus sacramentis fidei, subtilis, ac Metaphysicis Theologorum discursus non assequitur.

Secundò argues. Cognitione probabili naturæ assequimur dona supernaturalia. Ergo dona supernaturalia non sunt extra connexionem entitativam, & ordinem transcendentalem naturæ; ac per consequens naturæ limites perpetam connexionem ista entitativa, ac ordine transcendentali diffiniuntur. Etenim cognitio probabilis cum suo obiecto ordine transcendentali connectitur. Nego consequentiam. Nam cognitio probabilis cum suo obiecto ordine transcendentali non connectitur. Cum enim intrinsecè vera non sit, & esse falsitati subiaceat; potest quoad entitatem eadem perseverans obiecti existentiam, & possibilitatem, etiam obiecto non existente, & repugnante, denunciare. Si autem ordine transcendentali connecteretur obiecto, non posset cognitio, obiecto non existente, & repugnante, eadem permanere. De quo iterum, Disputatione, 32. & fu-

sius in Metaphysicæ tractatu de veritate cognitionis. At cognitio quidditatiua obiecti ex natura rei vera est, & obiecto intrinsecè connexa. Ideo cognitione quidditatiua naturæ præscribi possunt limites ordinis naturalis, qui cognitione probabili, & omni vniuersim cognitione non possunt.

Tertiò; non repugnat substantia naturalis superans cognitionem quidditatiuam, & immediatam substantiæ, intellectiua nunc existentis, ergo vniuersa natura vltra connexionem quidditatiuam, & intentionalem substantiarum nunc existentium porrigitur. Quandoquidem omnis substantia naturalis, etiam possibilis naturæ limitibus concluditur. Antecedens probatur. Virtus quidditatiua cognoscens substantiæ intellectiua nunc existentis finita est. Excessus autem, quo perfectione crescunt Angeli possibles, est infinitus; nullus enim creari potest adeo perfectus, vltra quem alius, & alius sine fine præstantior creari non possit. Ergo ad eam Angeli præstantiam perueniri potest; quam virtus limitata cognoscens, substantiæ nunc existentis non attingat. In eo enim quæ impugnantia?

Respondeo primo. Potest esse limitata vis immediatè, & quidditatiuè cognoscens naturæ intellectiua nunc existentis; nullus tamen esse Angelus inter infinitos possibles, quem suis viribus assequi cognitione immediatam non valeat. Quamuis enim omnes substantias naturales possibles quidditatiuè assequatur: eo solum quod Deum, aut dona supernaturalia immediatè non attingat, limites habet, vnde supra natura finita sit. Sicut eadem difinita est, quamuis omnes formas naturales corporeas sine fine perfectiores quidditatiuè cognoscat. Ratio est; quia omnes substantiæ naturales non sunt, cathegorematicè, sed sincathegorematicè sine fine perfectiores; quia nulla est inter omnes possibles, quæ naturalis non sit, & limitatæ perfectionis; ergo nulla est supra sphaeram potentiae naturalis immediatè cognoscens. Secundò, vt aliqua substantia ad naturæ ordinem pertineat; sufficit cum substantiis nunc existentibus ordine transcendentali Physico, aut intentionali immediatè, aut mediate connecti; hoc est, naturæ nunc existentis, vel alicuius possibilis, qui existenti annexa est, ordinem Physicum, aut intentionalem terminare. Nulla autem substantia naturalis possibilis est, quæ saltim non possit immediatè prænosci, vel ab Angelis existentibus, vel ab aliquo possibilem, qui intra connexionem intentionalem, possunt sine fine perfectiore, & perfectiores creari. Substantia enim, quæ eam alte excederet naturam nunc existentem, & omnem aliam possibilem, quæ immediatè aut mediate existenti annexa est, in ordine eleuatissimo (qui proculdubio supernaturalem pertingeret) collocanda esset.

Quarto denique argues. cum Scoto. Cognitione quidditatiua naturalis potest assequi euidenter dona supernaturalia. Ergo, quæ cognitione quidditatiua, existenti naturæ annexa sunt, eiusdem naturæ ambitum excedere possunt. Antecedens negandum est; De quo fusè contra Scotum disp. 10. & 11. dicemus.

19 Tertium argumentum.

20 Soluitur.

21 Quartum.

SECTIO

SECTIO IV.

Alius modus explicandi Theologicè naturam.

22 Explicatur sententia.

23 probatur sententia tribus rationibus

44 Obiciuntur duo.

25 Expeditur.

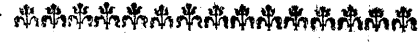
CVI superior explicatio minus placuerit, aliam faciliorem dabimus. Ponat ex disputatione sequenti primarium, & absolutum entium supernaturalium conceptum connexionem Physicam, aut intentionalem, immediatam, aut mediatam, cum gratia iustificanti constituti. Itaque naturam, supra quam entia supernaturalia considerantur, asserat esse collectionem omnium substantiarum, & accidentium tam existentium, quam possibilem, quæ nullatenus cum gratia iustificante connexa sunt. Quo etiam dicendi modo, quare Angelus possibilis supernaturalis non sit; sit autem supernaturalis substantia connexa cum gratia iustificanti præsto erit explicare. Item an possibilis sit substantia supernaturalis? hoc est substantia cum gratia iustificanti suapte ingenio connexa? non vocis, sed rei disputatio relinquatur.

Igitur ordinem naturæ, entibus nequaquam connexis cum gratia, omnino compleri, probatur eisdem argumentis, quibus sententia præcedens; Primò, quia non est alius explicandi modus probabilior. Secundò, quia eleuari supra entia cum gratia non connexa, est proprium entium supernaturalium, & entibus naturalibus commune non est. Tertiò, quia vt disputatione sequenti ostendemus, connexio cum gratia iustificanti supernaturalitatem constituit ergo naturalitatem, à supernaturalitate distinctam, exclusio talis connexionis constituit.

Huic sententiæ duo possunt opponi. Primum, supernaturalitatem non rectè connectione cum gratia explicari. Secundum, ipsam gratiam supernaturam esse; naturam autem supra quam extolitur gratia, per substantiam cum gratia non connexam, declarari non posse. Tum quia declaratur idem per idem, cum idem prolixè sit, substantiam cum gratia non connecti, ac gratiam supra substantiæ connexionem esse. Tum quia præstantia supra naturam in ente supernaturali excellens quidpiam significat. Gratiam autem esse supra substantiam cum ipsa non connexam excellens quidpiam non est, cum omni accidenti competat, supra subiectum cum ipso non connexam existere.

Sed primum disputatione sequenti examinandum est. Secundum autem facile diluitur. Nam aliud est explicare, quænam, quantavè sit præstantia rei supernaturalis comparata naturæ? aliud quænam sit illa natura, cum qua talis præstantia conferenda est? Prius modo non expendimus, fusè sequentibus expendimus. Posterius solum differimus; illudque extremum, in quod præstantia rerum supernaturalium refertur, nunc in genere asserimus, esse omnem substantiam existentem, & possibilem, quæ ordine transcendentali cum gratia iustificanti connexa non est. Quam substantiam vterius difinimus esse omnem illam, quæ gratia iustificanti per impossibile repugnanti, adhuc secundum entitatem minimè repugnaret. (Quibus certè natura per alia nobis notiora, seorsim à relatione præstantiæ rerum supernaturalium propria, quam extra præsentem disputationem relegamus) Ripalda de Ente Tom. I.

sufficienter exponitur. Quanta autem excellentia supernaturalium supra istam naturam sit? totius libri progressu examinabimus. In quo etiã, an substantia in genere cum gratia non connexa omnem creabilem substantiam complectatur? accuratè differemus.

DISPUTATIO IV.

Excellentia absoluta, primariuè supra supernaturalium entium conceptus.

NS dicitur naturale ab excellentia, quam habet supra naturam, vt disp. 1. lect. 1. notauimus. Excellentia autem ista duplici conceptu apprehenditur. Altero relatiuo, comparante ens naturale ex relatione superentis supra naturam effect. Altero absoluto sine ordine ad naturam, qui considerat sublimem aliquam perfectionem, qua res primariò in ordine quodam supremo constituta, secundariò relationem excellentis naturam inducat; omnis enim relatio inæqualitatis perfectionem absolutam in qua fundetur supponit. Duplicem istam supernaturalitatis conceptum, absolutum quidem, & relatiuum distinguunt Scotistæ Lichetus q. 1. prol. ante §. 3. rationis. 1. Herrera in. 1. q. 1. d. 1. Con. 1. Rada. 2. p. con. 1. 4. art. 1. Soffa q. 1. prolo. diff. 4. In hac igitur disp. de primaria, & absoluta excellentia entium supernaturalium; in sequenti vero de excellentia respectiua differemus.

SECTIOES.

- 1 Reiciuntur placita aliquorum recentiorum.
2 Alia placita Theologorum societatis expenduntur.
3 Explicatur propria sententia.
4 Diluuntur aliqua argumenta contra sententiam.
5 Alia argumenta contra nostram sententiam.
6 Quid conferat connexio quidditatiua intentionalis cum gratia ad excellentiam supernaturalium?

SECTIO I.

Reiciuntur placita aliquorum recentiorum

HAc de re plura sunt apud recentiores; quæ ego breuiter perstringam. Et quidem Lumel. Dele. ritur 1. 2. q. 110. articulo 4. disp. 5. parte 2. docet eos differre supernaturalia à naturalibus, quod supernaturalia Deum vt trinum, naturalia verò vt vnum respiciunt. Sed communiter reicitur. Tum primò, quia actus supernaturalis attingit Deum vt vnum verbi gratia, actus fidei, & charitatis quo Deum credimus esse vnum, summe bonum, atque sapientem; eumque sic apprehensum diligimus, nulla facta memoria trinitatis personarum. Secundò, quia actus naturalis fertur in Deum vt trinum verbi gratia cognitio naturalis, qua Hæreticus assentitur Deum esse personis trinum. Naturali igitur à supernaturalibus non differunt respectu

tu Dei ut vnus, & trini. Rursus, quia si per impossibile viderentur im-

Denique; quia nec respectus ad trinitatem ut principium supernaturalitatem constituit. Non respectus ad Trinitatem ut obiectum, quia virtutes morales, scientia infusa, aliaque complura accidentia supernaturalia, Trinitatem ut obiectum nequaquam respiciunt.

Obiicies pro sententia Lumel. Deus tantum ut Trinus, non autem ut vnus supernaturalis est, nam ut vnus assequitur cognitio naturalis, quem ut Trinum non potest. Ergo respectus ad Deum ut Trinum supernaturalia discernit.

Ioannes Vincentius relatione de gratia Christi. q. 1. fol. 34. Curiel. 1. p. q. 110. art. 1. dub. 1. s. 16. Albelda 1. parte disp. 16. num. 9. Herrea, & Sossa relati num. 1. supernaturalia definiunt esse, quae participant diuinam essentiam, aut attributa, prout sunt in se: naturalia vero quae illa participant, prout sunt in alio, quod etiam Lumel supra probabile tueretur.

niq; per similitudinem, & imitationem pluralia naturalia perfectius quam supernaturalia diuinitatem emulantur. Perfectius enim diuinam refert naturam Angelus, quam actus fidei aut vbi Eucharisticum. Etenim Angelus est substantia sicut Deus subsistens sicut Deus spiritualis sicut Deus, principium cognoscendi & amandi Deum, sicut Deus. Quae omnia aliena sunt ab actu fidei, & vbi Eucharistico, aliisque similibus accidentibus supernaturalibus, quae vix in vna, aut altera perfectione, diuinitati assimilantur.

Arguitur pro hac sententia. Natura & attributa Dei, prout in se considerata, sunt supernaturalia; quippe perfectione excellentissima. Ergo omnis supernaturalitas creata a natura & attributis Dei ut sunt in se deriuatur. Id confirmatur pluribus testimoniis Diui Thomae, quae idem insinuunt. Omissio antecedenti admitto omnem supernaturalitatem creatam a perfectione diuina, prout est in se, participatam esse, vti etiam omnis naturalis perfectio participata est.

Antonius Perez in laurea Salmantina certamine quarto scholastico a num. 48. asserit, entia supernaturalia esse illa quae ordinem diuinum spectant, naturalia vero quae extra diuinum ordinem constituta sunt. Quo loquendi modo vtitur etiam Caietani Machin. Displacet.

SECTIO II.

Alia placita Theologorum Societatis. expenduntur.

Pater Albertinus tom. 1. principio 1. Philos. quaest. 2. Theol. n. 4. & 2. principio Philos. q. 1. num. 2. arbitratu excellentiam entium supernaturalium satis explicari per ordinem ad Deum ut actum purum, quoniam Deus ut actus purus, naturae ordinem potentialitati immersum excedit.

Non arri-

10 P. Fasolus.

Non satisfacit. Prima ratio.

Secunda.

11 Responso.

Redarguitur primo. Secundo.

Verum facile contemnitur, quia eadem, qua ceterum definitio, obscuritate laborat. Neque enim exponit, quinam sit hic peculiaris ordo in Deum, ut actum purum, quo supernaturalia naturalibus praefertentur. Quandoquidem hic ordo, nec sit ad purum actum, ut obiectum, nec ut principium, nec ut exemplar; ut anteriore, & posteriore conferenti constabit. Adde disp. 1. o. sect. 4. deferendum P. Albert. quod ex hoc ordine in Deum omnia supernaturalia fugere notitiam quidditatum naturae tueratur, vbi specialis iste respectus plenius improbandus est.

Pater Fasolus 1. p. q. 12. art. 4. n. 2. 2. censet supernaturalitatem entis creati esse ordinem essentialem in Deum, ut extremum, cui immediate substantia creata coniungitur, siue haec coniunctio per cognitionem immediatam, siue per immediatam amorem, siue per vnionem hypostaticam coniungatur. Nam cum sola substantia Dei sit supernaturalis per essentiam, quicquid creatum naturale est, naturam creatam eleuare debet ad aliquam coniunctionem immediatam cum Deo; coniunctio enim mediata rebus naturalibus communis est. At plene non satisfacit. Primo quia vbi Eucharisticum Christi est, aut saltem potest esse interiecte supernaturalis; item actio, qua frigus a calore procederet. Tamen, nec vbi eucharisticum, nec actio caloris in frigus substantiam creatam cum diuina immediate coniungeret. Ergo supernaturalium notio non est, naturae creatae cum diuina coniunctio. Secundo quia amor naturalis Dei tam immediate vnit animum cum Deo, quam supernaturalis, siquidem tam immediate mouetur bonitate diuina propter se, quam supernaturalis. Ergo coniunctio immediata cum Deo naturalibus etiam communis est.

Dices amorem naturalem affici immediate in bonitatem diuinam, ut cognitam cognitione abstractiua, & mediata Dei; amorem vero supernaturalem in bonitatem propositam cognitione immediata, sed contra primo; quia amor naturalis potest procedere ex cognitione immediata, & intuitiua Dei, ut agentes de affectibus supernaturalibus docebimus. Ergo amor naturalis secundum se ferri potest in bonitatem diuinam propositam cognitione immediata Dei. Secundo quia amor supernaturalis Dei in via allicitur bonitate diuina, ut proposita per cognitionem fidei. Cognitio autem fidei est cognitio abstractiua, & mediata Dei; nam, refert perfectiones diuinas ad similitudinem creaturarum, & per species naturales, creaturarum ministerio comparatas. Ergo intercessio cognitionis mediatae: amor supernaturali communis est. Nec iuuat asserere cognitionem fidei non esse immediatam ex medio creaturarum, quod sit obiectum formale cognitionis; sed quod sit obiectum formale cognitionis, sed quod tantum sit quasi exemplar, & imago bonitatis diuinae: cognitionem vero naturalem esse mediatam ex medio creaturarum, tanquam obiecto formali mouente intrinsece ad assensum. Nam ut lib. de anima ostendi, & opere metaphisico ostendam, attingamque infra differens de cognitionibus supernaturalibus, potest cognitio naturalis assentiri praedicatis diuinis absque medio creaturarum, tanquam obiecto intrinsece motiui, sed solum tanquam imagine explicante peculiaritatem differentiam illorum. Igitur cognitio dirigens amorem, naturalem eum referenda motum bonitatis diuinae habere potest, qui cogni-

tionem dirigeni amorem supernaturalem adscribitur. Tertio denique, quia cognitio supernaturalis scientiae infusae potest moueri perfectione creaturarum, & obiecto formali intrinsece ad assensum perfectionum Dei, quae apote supernaturali distinguuntur. Ergo amor supernaturalis Dei, non vendicat sibi propriam bonitatis diuinae propositionem obiectiue immediatam, ut ab amore naturali distinctum est.

Pater Salas 1. 2. tom. 2. tract. 11. d. 6. n. 103. & Pater Coninck. 2. 2. disp. 3. dub. 4. inquirentes ex professo, quid possit esse in donis gratiae supernaturalitatis, aiunt esse perfectionem rotati ordinis naturae superadditam, & indebitam. At non distinguunt supernaturalitatem, & excellentiam absolutam, & relatiuam, ut distinguere opus erat, nam omnis inaequalitas, & excessus perfectionis, aut virtutis inter duo entia ex aliqua perfectione absoluta, quae seorsim a relatione ad aliud considerantur oriri solet, ut n. 1. notabamus. Ea igitur absoluta perfectio, quae inaequalitatem, & excessum entis supernaturalis comparati cum natura fundare potest, in examen praefens adducitur. Ea autem a Patre Salas, & a P. Aegidio non definitur, sed relatiua tantum excellentia, quae absolutam perfectionem consequitur, de qua nobis erit proxima disputatio. Porro quidem verum est, entia ab excellentia relatiua dici supernaturalia. Aliud tamen est, id quod res essentialiter, & primario talis est; aliud quo res talis appellatur. Etenim cum res a notioribus affectionibus saepe appellationem habeant, quae interdum non essentiam, sed proprietatem testantur, contingit sequenter nomen impositum rei, non tam essentiam, quam proprietatem significare. Ita S. Thom. 1. p. q. 4. quaeimus autem non id quo res supernaturalis dicitur, sed id quo supra naturam est, perfectionem absolutam, & primariam rei supernaturalis, non relatiuam, & secundariam.

Pater Erice 1. p. disp. 48. c. 3. sequens nobiles recentiores explicat perfectionem absolutam rerum supernaturalium per aliquam connexionem cum vnione immediata Dei, ut est in se; siue vnio Physica sic qualis hypostatica, siue intentionalis qualis visio beata, fructio, & amor. Haec sententia vt explicatur a Patre Erice omnino non aridet. Primo, quia si actio supernaturalis, qua frigus ferret a calore diuinitis eleuato, cum nulla Dei vnione immediata connectitur.

Secundo, quia amor naturalis Dei in mea sententia oriri potest simul cum amore supernaturali, & visione intuitiua Dei, ut in sententia communi oritur conclusio naturalis theologica ex praemissis supernaturalibus, & habitus naturalis comparatur vsu frequenti actuum supernaturalium. Sed hic amor tam immediate coniungit animam cum Deo, ut est in se, quam amor supernaturalis, siquidem habet pro obiecto formali bonitatem diuinam, quam habet amor supernaturalis, & inducitur ex visione intuitiua Dei, sicut amor supernaturalis. Ergo vnio immediata cum Deo, siue Physica, siue intentionalis non est perfectio propria entium supernaturalium. De quo vide a numero decimo.

Tertio, quia hic modus explicandi non definit supernaturalitatem entibus possibilibus communem. Tertio. Na inter impossibilia sunt plura accidentia supernaturalia, quae solas substantias rationis expertes ornare possint. Vt, n. Deus naturam rationale vario accidentiu ornatu supra exigentiam totius naturae perficit.

3 Tertio.

4 Quarto.

5 Grenad.

6 Arguitur Lumel.

7 Eleuatur argument.

8 Opinio Ioann. Vincentij. Curiel. Albelda. Herrera. Sossa. Refutatur.

P. Erice 1. P. Salas.

7 Praesidium superioris sententiae

Ruit.

8 Iudicium Antonij Perez.

Caietani Machin. Displacet.

9

P. Albert.

Verum

Tertio.

12 Pater Salas. Pater Coninck.

Refelluntur.

S. Thomas.

13 P. Erice.

Displacet Primo.

14 Secundo.

15 Tertio.

perfectis, nihil prohibet etiam posse Deum naturam irrationalem alio genere accidentium proprio natura irrationalis ultra ipsius exigentiam perficere. At hac accidentia minime connectuntur cum vnione immediata Dei, vt est in se, eo modo quo à Patre Erico explicatur. Ergo connexio cum vnione immediata Dei non est prima rerum supernaturalium perfectio.

16 Quare.

Denique quia vbi Eucharisticum est supernaturale; tamen hoc vbi non habent connexionem cum vnione immediata Dei. Nam ea collatio partium, quæ conuenit corpori Christi in Eucharistia conuenire potest corpori separato à verbo, & suppositis lapidis, & leonis, atque ad eam vbicatio suapte natura non est vnioni hypostaticæ cum Deo necessariò annexa. Ergo connexio cum vnione immediata Dei, non essentialis rerum supernaturalium differentia.

17 Solutio. impugnat.

Pater Erico negat, vbicationem Eucharisticam esse intrinsecè supernaturalem, quia vbi spirituale Angelicum præstantius est. Quod impossibile est, si vbi eucharisticum corporeum esset intrinsecè supernaturale, sed contra, quia etsi improbabile non sit, posse corpus Christi vbicatione, quoad modum tantum supernaturali collocari in Eucharistia, negari tamen non potest, etiam posse vbicatione intrinsecè supernaturali localiter in Eucharistia constitui; nimirum vbicatione, quæ suapte natura eam partium locationem desideret, quam modo Christus supra omnem exigentiam naturæ in Eucharistia retinet, cum in eo vbicationis modo, nulla appareat terminorum implicitantia. Et quidem credibile est talem vbicationem de facto corpori Christi in Eucharistia conuenire. Nec quidquam obstat vbi naturale Angelicum Eucharistico perfectius. Tum quia id non satis constat, tum quia omnia, & singula generis perfectioris accidentia non excedunt necessariò omnia, & singula accidentia generis imperfectioris, vt omnia videntia non excedunt perfectione omnia non videntia, nec actus fidei, aut vbicatio supernaturalis intellectum Angelicum. Ergo vbicatio naturalis Angelica potest superare perfectione vbicationem supernaturalem corpoream, & è contra. De quo plura ex professo alibi.

18 D. Hurtado.

Non explicat rem.

Pater Hurtado vbi supra, supernaturalia defini esse, quæ pertinent ad ordinem videndi Deum, naturalia verò, quæ ab ordine remota sunt. De hac sententia, idem quod de anteriori, iudicium facio. In eam vergent accidentia supernaturalia substantiarum impotentium videre Deum, Eucharistica vbicatio frigoris à virtute obedientiali caloris productio. Etenim hæc accidentia, & alia similia supernaturalia sunt. Tamen non explicatur, quo pacto illa ad visionem Dei attineant. Ergo constitutio ordinis videndi Deum non est rerum supernaturalium definitio.

19 Recentiores.

Arguant.

Denique recentiores in manuscriptis cessant, perfectionem absolutam omnibus supernaturalibus communem, ex qua in dono supernaturali relatio superantis naturam fuit, definiti minime posse; ideoque supernaturalitatem satis declarari per excellentiam, quæ disputatione sequenti expendenda est, vt eam declarant Pater Salas, & Pater Coninch. supra, & graues alij Theologi id probant recentiores. Quia relatio superantis naturam in omnibus entibus supernaturalibus non ab vna perfectione, sed à pluribus, ac diuersis emanat. Ergo absoluta perfectio, quæ

eam relationem in omnibus fundet, sub vna definitione non potest comprehendere.

Merito tamen recentiores deseruntur, quia reuera oneri succumbunt, explicare non valentes difficultatem, quam omnes graues Theologi, qui in eam inciderunt, explicare conati sunt, alijs quidem ideo solum dissimulantibus, quia in eam disputationem animum non aduerterunt. Neque enim omnia quæ ab vno ab omnibus Theologis differunt sunt. Et quidem id non esse impossibile, sectione sequenti videbimus. Certè cum specierum diuersitate, vnitas generis rectè componitur, & vbi plures differentie in vnam definitionem non veniunt, sub vna ratione genericæ ab omnibus abstracta definiuntur. Sic definimus veritatem à qua intelligibilitas, colorem à qua visibilitas, bonitatem naturalem, à qua amabilitas promanat, quamuis in rebus singularibus tales proprietates plures, atque varias differentias consequantur. Igitur eadem ratione excellentia generica entis supernaturalis, quæ eminentiam supra naturam, in omnibus donis supernaturalibus fundat, sub vno conceptu definibilis est; licet in fide, & charitate variæ differentie talem eminentiam, & respectum inducant. Hæc itaque ratio gaudens supernaturalis, sic abstracta, quænam sit, Theologis incumbit aperire, & nunc à nobis suscipitur definienda. Vbi ridere est eos, qui operâ nostam hac in re inutilem prorsus scribunt, quasi inutiles ipsorum conatus nobis de re desperationem faciant. Dialecticis inutile non est, quænam sit vniuersalitas naturæ, Philosophis quænam sit ratio entis mobilis. Metaphysicis ratio veri, & alia similes, differere, & viris Theologis, quænam sit ratio primatæ donorum supernaturalium, quæ naturam infra se respiciunt, inutile erit examinare; de fide, de charitate, de gratia iustificante, aliisque supernaturalibus donis, differentias peculiare ab ordine prædicamentali præstantie omnino absolutas, quæ talem ordinem antecedunt, studiosè inquirimus: & otiosum erit, de dono supernaturali ab ipsis abstracto, abstractam aliquam perfectionem comparatione cum natura priorem theologicè describere; quasi notio generis in specierum notitiam non semper vtiliter præluserit.

SECTIO III.

Explicatur propria sententia.

EX dictis cernes, quam difficile sit in re præfenti sententiam ferre. Nihilominus assero proprium donorum supernaturalium conceptum, connexionem esse quidditativam cum gratia iustificante physicam, intentionalem, immediatam, aut mediatam, antecedentem, aut consequentem. Quemadmodum conceptus rerum materialium explicari solet per dependentiam intrinsecam à quantitate, siue dependentia immediata, de quo fusè opere nostro metaphysico. Connexionem quidditativam voco, quæ res gratiæ iustificanti, existenti, aut possibili necluntur quoad physicam entitatem ipsarum, & non quoad aliquam denominationem, contingentem duntaxat. Connexionem physicam, quæ secundum entitatem physicam intercedit, vt inter causam, & effectum, actionem, & terminum, proprietatem, & naturam, dispositionem, & formam, aliaque similia, quæ independenter

pendenter ab esse intentionali cognitionis quidditativæ à gratia iustificante dependent. Intentionalem vero, quæ res secundum esse intentionale speciei, aut cognitionis quidditativæ ita gratiam iustificantem respiciunt, vt species, & cognitio quidditativa earum soli gratiæ iustificanti debita, & connaturalis sit. Rursus, connexionem immediatam gratiæ iustificanti iunguntur, quæ ordine transcendentali immediate sanctitatem gratiæ respiciunt, mediata vero, quæ intercedente connexionem immediatam à gratiæ existentia, futuratione, aut possibilitate dependent. Denique connexio antecedens illis conuenit, quæ gratiæ existentiam nexu aliquo præcedunt, consequens, vero, quæ illam subsequuntur.

22 Scotus. Egidius. P. G. andus.

Salmanticenses, recentiores.

In nostram sententiam adducitur aliarum opinionum Authores

23 Fauet S. Thomas.

Hanc sententiam insinuat Scotus in 2. dist. 3. q. 9. lit. c. d. s. hac distinctio præmissa Egidius de præsentatione, libro 7. de beatitudine q. 5. art. 2. n. 2. P. Granadus tom. 2. controuersia 8. de gratia tract. 4. d. 8. sect. 5. n. 50. necnon Lumel supra initio, & conclusione 1. & sequenti sunt postquam discipulis illam dictavi, nonnulli Salmaticenses recentiores. In eamque facile adduci possunt; plures ex superioribus Theologis. Nam quæ cum gratia iustificante connexa sunt, mediata gratia habituali participant naturam, & attributa diuina: vt volebant Curiel, Ioannes Vincentius, & Albeda, insinuatque Albertinus. In ordine diuino specialiter constituta sunt, vt definebat Caicranus, & Antonius Perez. Connexa sunt cum ipso Deo, aut cum visione, & vnione immediata Dei vt est in se vt meditantur P. Fascolus, P. Erico, & P. Hurtado.

Eidem sententia fauet D. Thomas 1. 2. q. 62. art. 1. in corpore, vbi supernaturalitatem beatitudinis æternæ ex participatione, & consortio diuinitatis propria gratiæ habitualis persuadere conatur. Alia autem est beatitudo naturam hominis excedens, ad quam homo solu diuina virtute peruenire potest secundum quamdam diuinitatis participationem, secundum quod dicitur 2. Petri 1. quod per Christum facti sumus consortes diuina nature. Vnde solutione ad primum asserit virtutes Theologicas esse supernaturales, quia per gratiam fit homo particeps diuina nature, & ista virtutes conueniunt homini secundum naturam Dei participatam. Item q. 110. art. 1. agens de dilectione supernaturali Dei, ait alia autem dilectio est specialis, secundum quam trahit creaturam rationalem, supra conditionem nature ad participationem diuini boni. Et mox subiungit, sic igitur per hoc quod dicitur homo gratiam Dei habere, significatur quiddam supernaturale in homine à Deo proueniens. En supernaturalitatem dilectionis ponit D. Thom. in eo quod hominem trahit ad participationem nature diuina, quæ est gratia iustificans. Indeque concludit esse supernaturale à Deo proueniens in homine per ordinem ad gratiam iustificantem significari. Accedere videtur Alensis p. summæ q. 26. membr. 5. asserens cognitionem supernaturalem esse, quæ pertinet ad gratiam gratum facientem. Expressim habet Carthusianus in 2. d. 27. q. 2. ad sententiam Durandi his verbis. Dignitas, ac pretiositas meritoria actionis est ex parte gratiæ gratum facientis, quæ est supernaturalis similitudo diuine essentia, & ex parte rationalis creature, quæ per gratiam in supernaturali esse constituitur.

24 Ex 2. Petri 1

In eiusdem sententia probationem faciunt verba 2. Petri 1. quæ in mentem nostram D. Thom. sup. induxisse videntur. Omnia nobis diuina virtutis, siue ad vitam, ac pietatem donata sunt; per quæ Ripalda de Ente Tom. I.

maxima, & pretiosa nobis promissa donant, vt per hæc efficiamini diuina consortes nature. Nam omnia diuina virtutis propria qua ad vitam & pietatem donantur maxima & pretiosa promissa Dei, dona omnia intrinsecè supernaturalia insinuant, vt meliores inter preces intelligunt, Lorinus, Iustinianus, & Cornelius, cum alijs: Tum quia sola supernaturalia dona a virtute diuina, non virtute naturali, & creata obtineri possunt: tum quia illa sola in salutem, & pietatem supernaturalem, de qua D. Petro sermo erat, intrinsecè conferuntur. Tum quia sola illa eo perfectionis apice excellētia sunt, vt magna & pretiosa dona mereantur predicari. At omnia hæc supernaturalia dona referuntur in consortium diuinitatis, vt per hoc efficiamini diuina consortes nature quod gratiæ habitualis proprium est, vt cum pluribus docebo de gratia iustificanti differens. Igitur omnia dona supernaturalia ordine, & relatione in gratiam iustificantem explicantur. Adde, si placet, cum P. Lorino; locum istum de sola gratia iustificante accipi posse, cuius proprium est diuina nature consortium conferre, & numero multitudinis, plura & magna promissa nominari: quoniam omnia dona supernaturalia in vnam istam gratiam virtute multiplicem connexionem quadam connectuntur. Quare pro nostra sententia non immerito Lorinus potest adduci. Quibus adde Cyvillum Alexand. in Ioan. c. 14. id indicantem ibi. Qui fide Christi in adoptione filiorum vocati sunt, humilitate nature sue deposuerunt, & honorantis Christi gratia quasi splendida induti purpure ad supernaturalem dignitatem ascendunt. Vbi humilitas nature ponitur affurgere ad esse supernaturale per gratiam adoptionis filiorum Dei.

P. Lorinus. P. Iustin. P. Cornel.

P. Lorinus

25 Secunda probatio ex Patribus & Concilio

Secundò, assertum nostrum probatur auctoritate Conciliorum ac Patrum ostendentium excellentiam actus fidei, & charitatis, aliorumque similibus (proterquâ contra Pelagiones supra vires nature, seu supra naturales extollunt) solum quia ad iustificationem, & pietatē conducunt, hoc est, vt fert cõmunis interpretatio Theologorum, quia habent connexionem aliquam cum iustitia Dei, & vita æterna. Quare vt statuatur Theologi, aliqua opera moralia esse supra vires nature, elicita virtutibus gratiæ, non sufficit ostendere esse moraliter bona, quin in iustificatione, & salutē conferentia ponantur. Igitur connexio cum gratia iustificante excellentia est propria rerum supernaturalium, quandoquidem concilia, ac Patres Eccl. & Theologi cõmuniter ex quibus, rerum supra naturalium notitia habetur, connexionem cum gratia iustificante actus supernaturales à naturalibus distinguunt.

Confirmatur, cum Patres, & Concilia dant Pelagiones asserentes, sufficere naturâ suis viribus ac opera salutaria efficienda, & necessaria definiunt dona, & auxilia gratiæ actualis superaddita nature, siue supernaturalia, vt ostendemus disp. 15. Gratia actualē donis nature oppositâ vocant iustificationis gratiâ. Non quia ipsa formaliter iustificans sit, vt ex se manifestum est. Ergo quia donum supernaturale, ad gratiâ iustificantē aliqua connexionem pertinere debet. Minor & consequentia probatio non eget. Maior legentibus Concilia, & Patres facile constabit. Nam Concilium Mileuitanum, canone 3. auxilium appellat gratiam, per quam iustificamur. can. 5. gratiam iustificationis, Arabicanum secundum can. 13. gratiam baptismatis, August. Epist. 95. gratiam qua iustificamur, item gratiâ qua Christiani & filij Dei sumus: cuius gratiâ quæ non est natura, sed qua saluamur nitimur.

qua predestinati iustificamur, & glorificamur. Epistola 105. gratiam qua iustificati sumus, ut homines iusti essemus. Igitur auxilia actualia gratiæ, cum supernaturalia definiuntur, in gratiam iustificationis referuntur.

27 Tertia à priori.

Tertio à priori probatur. Ille est communis, ac proprius entium supernaturalium conceptus, in quo omnia supernaturalia conveniunt & ab iis, quæ non sunt supernaturalia, differunt. Sed in connexionione cum gratia sanctificante omnia supernaturalia non sunt, intrinsecè differunt. Ergo connectio explicata est conceptus communis, & proprius rerum supernaturalium. Maior est certa. Nam communis, & proprius viventium conceptus dicitur esse, qui omnibus viventibus communis est; & ab iis quæ vita carent, omnino alienus. Similiter communis & proprius conceptus animalium, & hominum asseritur, qui in omnibus hominibus, & animalibus reperitur, & aliis extra hominum speciem, & animalium genus communis non est. Nec reuera alius est modus inveniendi, & astruendi conceptum pluribus communem. Ergo is erit proprius & communis rerum supernaturalium conceptus, in quo supernaturalia conveniunt, & à non supernaturalibus distinguuntur. Probatur nunc minor, scilicet eiusmodi esse connexionem explicatam cum gratia sanctificante. Nullum agnoscitur ens supernaturale, quod modo aliquo cum gratia sanctificante connexum non sit, nec constat aliquid ens naturale, quod cum gratia iustificante sit connexum. Ergo connectio cum gratia sanctificante omnibus supernaturalibus communis est, & ab omnibus non supernaturalibus aliena. Antecedens facienti inductionem, & perpendenti solutionem argumentorum facile constabit.

28 Explicatur ratio à priori.

Insuper prior illius pars probatur. Dona supernaturalia, aut sunt propria substantiæ spiritualis, & intellectiue, aut substantiæ corporeæ. Si substantiæ intellectiue, propria sunt, cognitione Physica. Si substantiæ corporeæ cognitione saltem intentionali iunguntur cum gratia sanctificante. Igitur nullum est donum supernaturale quod aliqua cognitione gratiæ iustificanti non iungatur. Probatur antecedens. Dona habitualia substantiæ intellectiue, manant tanquam proprietates à gratia supernaturali, ut virtutes infusæ, & dona Spiritus sancti, aut gratiæ capacitatem, & dignitatem supponunt, ut scientia infusa, & lumen gloriæ: sunt enim facultates, & virtutes propriæ filiationis Dei, & naturæ participantis Dei naturam. Dona actualia sunt actus donorum habitualium, ut actus charitatis, & fidei, aut quædam initia, & dispositiones ad illa, ut auxilia actualis gratiæ, quæ ratione connexionis cum gratia iustificante gratia gratum facientes dicuntur. Ut cum sancto Thoma 1.2. q. 111. art. 1. & aliis Theologis ostendimus lib. 4. Dona vero supernaturalia naturæ corporeæ propria, dotes sunt corporis gloriosi consequentes beatitudinem iustorum, aut saltem perfectiones corporis uniti hypostaticè Deo, quæ unio gratia substantialis est, aut saltem cognitionem quidditativam, scientiæ infusæ, alteriusluc luminis connexi cum gratia sanctificante non excedunt. Igitur dona omnia supernaturalia, siue naturæ intellectiue, siue naturæ corporeæ cognitione aliqua immediata, Physica, aut intentionali gratiæ sanctificantis iunguntur. Posterior pars probatur. Dona

supernaturalia sunt supra omnem connexionem, quidditativam, ordinem transcendentem, & exigentiam naturæ, ut sequentibus disputationibus monstrabimus. Ergo nullum constat ens naturale, quod mediatè, aut immediatè ordine transcendentis cum sanctificante gratia connectatur.

29 Quarta probatur etiam à priori

Quarto etiam à priori. Esse supernaturale apprehenditur esse quoddam elevatissimum, ac supremum proprium naturæ, ut elevatur supra omnem naturam creatam ad cognitionem cum natura diuina. At natura elevatur supra omnem naturam creatam ad cognitionem cum diuina per gratiam sanctificantem. Ergo esse supernaturale apprehenditur conveniens rebus, ut eadem naturam elevatam per gratiam pertinere considerantur. Consequentia est bona. Minor facile persuadetur ex participatione formali naturæ diuinæ quam habituali gratiæ peculiari ratione convenite cum patribus Ecclesiæ, sancto Thoma, & Scholasticis probabo, cum de illa disseramus. Sufficiat nunc D. Petrus sup. prædicans gratiam sanctificantem donari, ut per illam diuina efficiamur consortes naturæ; Catechismus Pij quinti in materia de baptismo appellans ex Tridentino divinam qualitatem, C. Cyrillus lib. 4. in Esaiam oratione secunda. Formam diuinam; Dionysius c. 2. de Ecclesiastica Hierarchia diuinam navitatem; communisque vox tam altè extollens iustum ratione gratiæ in conditionem, & dignitatem Dei, ut Deus dicatur. Maior probatur. Esse supernaturale apprehenditur esse quoddam elevatum supra omnem naturam creatam, ut vel vox ipsa præ se fert. At esse diuinum est omnium supremum, & elevatè supra omnem naturam creatam. Ergo apprehenditur esse quoddam attingens cognitionem Dei conveniensque naturæ creatæ, ut deitate peculiari aliqua ratione supra omnem naturam accedit.

D. Petrus.

Catechismus Pij quinti Tridentinum Cyrillus Dionysius

Ad hæc ordo supernaturalis, & ordo gratiæ mutuo convertuntur. Nam omne donum supernaturale est indebitum, & gratiosum exigentiæ naturæ, & omne donum suapte entitate indebitum & gratiosum exigentiæ naturæ supernaturale est. At omne donum est, & dicitur gratia per ordinem, ad gratiam simpliciter, quæ est gratia iustificans; nã illa inter omnia dona famosiore ratione gratuitè confertur, & hominem Deo gratum reddit. Igitur omne donum est supernaturale per ordinem ad gratiam sanctificantem. Demum huic iudicio adhaerendum est, quia nullum eorum, quæ superioribus proposuimus, aprius declarat rationem omnibus supernaturalibus communem.

30 Concluditur probatio.

SECTIO IV.

Diluntur aliqua argumenta contra nostram sententiam.

IN hanc sententiam duplicis generis argumenta possunt contendere. Alia, quæ probent, esse entia supernaturalia non connexa cum gratia sanctificante. Alia quæ probent, naturalia entia esse, quæ cum gratia sanctificante connexa sint. In hac sectione prioris generis argumenta; in sequenti argumenta posterioris generis dissolvemus. Sit igitur primum. Ipsa gratia sanctificans supernaturalis est. Non connexionem cum gratia sanctificante distincta, ne sit processio infinita gratiarum, neque connexionem cum gratia identificata connexionem enim distinctionem desiderat. Ergo potest esse quid-

31 Primum argumentum

quidpiam supernaturale absque connexionem cum gratia.

32 Diluitur.

Respondeo, connectio cum gratia sanctificante supernaturalitatis constituit præscindit à connexionem Physicam, quæ distinctionem realem desiderat, & à connexionem Logicam, aut Metaphysicam, quæ sola unione idemnitatis inter extrema realiter indistincta reperitur. Nam si ea, quæ aut unione reali, aut causalitate, aut notitia quidditativa, aut alio modo physico, gratiæ sanctificantis cognata sunt, asserimus supernaturalia, quod ea connexionem Physicam ad mirabilem excellentiam gratiæ aliquo modo pertinent; à fortiori illa, quæ unione identitatis Logica, eam excellentiam participant, supernaturalia agnoscenda. Ut si res per unione Physicam cum quantitate materiales, & corporeæ sunt; à fortiori ipsa quantitas cum unione idemnitatis materialis, & corporeæ erit. Item si alia aliquid ignis continentia calida sunt, à fortiori ipse ignis calidus erit. Igitur gratia sanctificans se ipsa immediatè ratione excellentiæ participantis naturam diuinam, qua inter omnia dona singularissimum est, ad ordinem singularem, atque exclusivum nempè supernaturalem, & diuinum pertinere apprehenditur: cætera verò, quæ in gratiam sanctificantem ordinem transcendentem habent, per cognitionem cum ipsa, in eam excellentiæ conditionem, & supernaturalitatem adscribuntur. Sicut quantitas suapte singulari conditione, atque natura corporeitatem, seu impenetrationem fortitur; reliqua verò per intrinsecam dependentiam ab illa; eaque ratione ipsa quantitas sua conditione materialis, & corporeæ est, cum alia per dependentiam intrinsecam à quantitate materiales, & corporeæ existunt. Idem rectè communem omnium rerum supernaturalium conceptum, aut gratiam etiam sanctificantem complectitur, connexionem cum gratia sanctificante, quæ à Logica, & Physica connexionem præscindat declaramus. Et conceptum communem rerum materialium per dependentiam intrinsecam à quantitate, à Physica, & Metaphysica præscindentem, libris de anima definivimus. Hæc enim ratione connexionem gratiæ sanctificantis omnibus donis supernaturalibus, ut etiam ipsam gratiam comprehendunt, sicut dependentia à quantitate omnibus materialibus rebus, ut quantitate etiam complectuntur, uniuoce communis est.

33 Secundum argumentum.

Secundum argumentum est. Potest Deus efficere accidentia supernaturalia, naturæ irrationalis propria; qualis videtur fuisse virtus præservativa mortis in arboribus vitæ residens. At accidentia naturæ irrationalis propria non habent connexionem cum gratia sanctificante, quæ naturæ rationalis propria est. Ergo absque connexionem cum gratia potest rebus supernaturalitas convenire. Respondeo primò. Ea accidentia possibilia, quamquam non haberent cum gratia sanctificante connexionem Physicam, tamen habent connexionem quidditativam intentionalem, quæ ad supernaturalitatem sufficit. Quoniam species, & cognitio quidditativa eorum accidentium soli deberetur gratiæ, ut illi soli debetur scientia supernaturalis infusa, per quam solam supernaturalia quidditativè cognoscuntur, ut disputatione 10. & 11. ostendimus. Quo differunt accidentia supernaturalia à naturalibus: Naturalia enim possunt quidditativè cognosci, tum per scientiam infusam, tum per scientiam naturalem Angelicam, aut humanam, supernaturalia verò per solam scientiam

riam infusam connexam cum gratia, quidditativè innoscunt.

34 Explicatur.

Respondeo secundò. Nulla sunt accidentia supernaturalia, quæ Physicè etiam alicui sanctitati, saltem substantiali, nempè unioni hypostaticæ debita non sint, cum eaque ordine transcendentali connectantur. Nam si dona spiritualia sint, erunt debita spirituali substantiæ unitæ cum Deo; si vero corporea, substantiæ corporeæ cum Deo unitæ; quamvis experiri rationis debita erunt (Deum enim uniri posse hypostaticè cum natura irrationali, tractatu de Incarnatione docuimus.) Nam quidquid perfectionis excogitari potest in substantia creatâ, unioni hypostaticæ cum Deo debitum est, cum infinite perficiat substantiam, quam Deo coniungit, ratione infinitæ sanctitatis, & bonitatis diuinæ, quæ talem unione terminat. Quare supra eius perfectionem non sunt dotes corporis gloriosi, & vbiatio quasi definitiva Eucharistiæ, & alia similes perfectiones corporeæ. Nec quidquam obest naturam irrationalem non reddi sanctam per unione hypostaticam. Nam hic effectus non deficit naturæ irrationali unitæ cum Deo, defectu sanctitatis; sed defectu capacitatis subiecti; atque adeo accidentia talis naturæ connexionem asserrent cum sanctitate, quamvis cum effectu formali, sanctitatis non asserrent. Præterquam quod natura irrationalis per unione hypostaticam redderetur sancta sanctitate religionis, & adorationis supremæ, quamvis alterius sanctitatis, hoc est, filiationis, & amicitie diuinæ capax non sit. Sufficit autem prior sanctitas ad ordinem supernaturalem, cum ratio à priori, & posteriori sanctitate præscindens sufficiat efficere supernaturalia omnia entia, quæ cum illa sic præscindenti connectuntur.

35 Tertium.

Tertium argumentum. Non repugnat actus supernaturalis fidei prænoscentis certò & infallibiliter negaturum Deum gratiam sanctificantem omnibus Angelis, & hominibus quod Deus eam negare decrevit, & hoc decretum homini revelavit. At hic actus supernaturalis nullatenus connectitur cum gratia sanctificante, siquidem tali actui repugnat cum existentia gratiæ componi. Ergo connectio cum gratia sanctificante constitutiva supernaturalitatis non est.

36 Expeditur.

Respondeo primò. Is actus connexionem habet saltem mediatam cum gratia sanctificante, medio habitu fidei, à quo producit connectio cum gratia. Si autem addas eum actum pronunciare etiam negationem, habitus fidei, & cuiusvis alterius supernaturalis, decretam à Deo. Respondeo secundò. Hic actus cum gratia connectitur secundum rationem specificam actus fidei, quod sufficit ad supernaturalitatem, quamvis secundum rationem individuam non connectatur. Nam repugnantia coniungendi huius actus cum gratia tantum oritur ex obiecto materiali, quod actui speciem non tribuit. Si rursus asseras, actus fidei pro diversitate specifica reuelatorum specie distinguui. Respondeo tertio. Haber actus superior connexionem quidditativam cum gratia possibili, quæ ad supernaturalitatem sufficit. Etenim negat gratiam existentem supponendo per se possibilem. Quarto denique convenit actui connectio intentionalis cum gratia, esto, Physica non contraria, cū notitia quidditativa eius actus soli gratiæ consequatur, aut consequendæ debeatur. Connectio autem intentionalis cum gratia ad supernaturalitatem satis est.

B 4

Quar

37
Quartum.

Quartum argumentum. Dona supernaturalia apprehenduntur supernaturalia absque connexionem cum gratia. Nam eo ipso quod res consideratur supra vniuersam naturam, consideratur supernaturalis. Ergo formalis conceptus supernaturalitatis non est connexio cum gratia. Distinguo antecedens, primo. Possunt apprehendi supernaturalia conceptu secundario, ac definitio nominis, concedo. Conceptu primario, ac definitio rei, de quo modo loquimur, nego. Vide dicta numero 12.

Dissoluitur primo.

38
Secundo.

Secundo distinguo idem antecedens. Potest apprehendi supernaturalitas absque connexionem cum gratia explicite apprehensa, concedo, absque connexionem cum gratia apprehensa implicite, nego. Nam cum res apprehenditur supra omnem continentiam naturae, implicite apprehenditur excellens aliqua perfectio, qua supra omnem naturam eleuetur. In ea autem perfectionis excellentia implicite inuoluitur connexio cum gratia. Vt cum apprehenditur homo, ex parte definiti non apprehenditur explicite animal rationale, sed implicite, quatenus apprehenditur animal particulare distinctum aliqua differentia essentiali, à Leone, equo & aliis speciebus animalium, quas nouimus, quae differentia deinde per definitionem explicatur. Si virgeas ens apprehensum supra naturam, & ens apprehensum connexum cum gratia importare suis apprehensionibus connotata diuersa, nempe naturam, & gratiam, atque adeo ratione ratiocinata distingui, cum diuersa connotata ad distinctionem rationis ratiocinatae, sufficiant. Respondeo, ens apprehensum supra naturam importare implicite connexionem cum gratia, nam importat perfectionem aliquam absolutam, quae fundet relationem excellentiae supra naturam, & per ordinem ad aliquod connotatum, explicetur: quae perfectio absoluta, mea opinione, est connexio cum gratia. Sic comparantur diffinitum, diffinitio, homo, & animal rationale. Homo enim diffinitus apprehenditur explicite per ordinem ad figuram, & accidentia extrema, quae hominem ab aliis animalibus discernunt, implicite vero per ordinem ad aliquas operationes omnibus animalibus communes, & alias ab aliorum operationibus diuersas: definitio vero animalis rationalis apprehenditur explicite per ordinem ad sensum, & discursum; quae in definito hominis implicite apprehensa fuerant; atque adeo homo non distinguitur ratione ratiocinata ab animali rationali, sed ratione ratiocinante dumtaxat. Itaque connotata diuersa non fundant distinctionem rationis ratiocinatae, quando apprehensione vnus implicite importatur apprehensio alterius. Connotata autem importata apprehensione entis supra naturam, & apprehensione entis connexi cum gratia implicentur inter se, vt superioribus vidimus.

39
Quintum argumentum.

Quintum argumentum. Deus est ens supernaturalis; & non connexum quoad entitatem cum gratia. Quippe repugnante gratia, & alia quauis creatura, idem quoad entitatem persisteret. Ergo connexio cum gratia omni enti supernaturali communis non est. Nec iuuat asserere Deum cum sanctitate increata per identitatem connecti, vt de ipsa gratia sanctificante creata ad primum argumentum dicebamus. Nam connexio cum sanctitate increata per identitatem connecti, vt de ipsa gratia sanctificante creata ad primum argumentum dicebamus. Nam connexio cum sanctitate increata per identitatem connecti, vt de ipsa gratia sanctificante creata ad primum argumentum dicebamus. Nam connexio cum sanctitate increata per identitatem connecti, vt de ipsa gratia sanctificante creata ad primum argumentum dicebamus.

gratia sanctificante supernaturalia à naturalibus discernit.

Respondeo primo. Nunc solum definimus supernaturalitatem creatam solis, & omnibus donis supernaturalibus creatis communem, & propriam. Nam de supernaturalitate Dei iudicia Theologorum, qui rem attigerunt, constantia non sunt, & in eorum dissentione, negantibus Deum esse formaliter supernaturalem, vehementius incumbit De quo decreui disp. 2. n. 2. At connexio cum gratia sanctificante omnia entia supernaturalia creata indifferenter complectitur. Secundò, Deus habet connexionem quidditatiuam cum gratia secundum esse intentionale, modo quo in aliis rebus supernaturalibus exposuimus, quatenus species, & cognitio quidditatiua Dei soli iusto debita est.

40
Diluitur primo.

Secundò.

SECTIO V.

Alia argumenta contra nostram sententiam.

Alia argumenta fieri possunt ad probandum entia naturalia cum gratia sanctificante connecti; Quare sextum sit. Cognitio naturalis Haereticis vere asserens gratiam sanctificantem esse supernaturalem, & intrinsecam, connectitur intrinsecè cum gratia; connectitur enim cum obiecto, quod refert; refert autem gratiam. Ergo connecti cum gratia rebus naturalibus commune est. Nego antecedens, vt negaui disputatione precedenti n. 8. & probabo, disp. 11. Nam connexio cognitionis naturalis cum gratia, non est in essendo, sed in representando; quo scilicet non potest non gratiam representare, ceterum potest sine gratia existenti, imò & possibili existere. Nam cognitio naturali nõ potest certo, & euidenter gratiam sanctificantem dignoscere. Cognitio autem incerta, & inuidens, eadem perseverans, nunc falsa nunc vera potest, tum obiectum re ipsa existens, & possibile, tum non existens, & impossibile referre.

41
Sextum argumentum.

Nullum est.

Septimum. Habitus naturalis habilitat potentiam ad actus supernaturales. Habitus autem habilitans potentiam ad actus supernaturales connectitur mediis actibus supernaturalibus cum gratia. Ergo connexio mediata cum gratia etiam naturalibus donis intrinseca est. Consequutio est manifesta. Maior docetur disp. 5. 2. sect. 4. Minor probatur. Tum quia habitus naturalis habilitans ad actus supernaturales transcendentem respectu refertur in actus supernaturales, tanquam in causam, à qua interdum efficitur; effectus enim in causam refertur. Tum refertur in actus supernaturales, tanquam in effectum; inclinatio enim, & propositio innata habitus in actus, absque ordine transcendentem asseri non valet. Ergo cum actus supernaturalis, in gratiam transcendentem referantur, habitus facilitans potentiam ad actus supernaturales, mediis actibus, in gratiam transcendentem refertur.

42
Septimum.

Respondeo, quamquam habitus naturalis actibus supernaturalibus possit acquiri, & in actus supernaturales influere; nihilominus in eos actus nullo ordine transcendentem refertur, nec cum eis quoad suam entitatem connectitur; vnde nec illis mediis cum gratia sanctificante coniungitur.

43
Enumeratur.

In eos actus vt in causam non refertur. Efficitur quidem habitus naturalis supernaturalibus actibus; nam cum superioris ordinis sint, continere possunt habitum, quem actus naturales ordinis inferioris efficiunt. Ceterum processio habitus naturalis ab actibus supernaturalibus citra exigentiam habitus, sola actuum supernaturalium exigentia contingit. Vnde habitus naturalis supra naturam à solis actibus naturalibus producitur, & in eos solos transcendentem ordine refertur. Neque repugnat aliquam actionem soli exigentiae causae, quin exigentiae effectus ex natura rei deberi: vt è contra potest actio ab effectu, quin à causa desiderari. Sic actus vitalis elicitur à potentia vitali, quamuis vitalis illa processio soli actui, non autem potentiae vitali debeatur. Item quantitas creatione producitur, quamuis creatio illa decreto efficienti Dei, non verò quantitati debita sit. Igitur similiter potest habitus naturalis supernaturalium actuum exercitio comparari, tamen actio illa supernaturalis non ab habitu, sed ab actibus tantum exigatur. Dico actionem illam supernaturalem: nam cum essentialiter pendeat à principio supernaturali, suprae entitatem omnia principia, & exigentiam naturae excellit, atque adeo intrinsecè supernaturalis est. Vt enim actio vitalis fertur in terminum non vitalem, quod à principio vitali immanenter producatur, nempe motus localis in vbiacionem, nutritio in vniorem materiam & formae, & continuationem partis cum materia praecedenti, nihil prohibet actionem supernaturalem in terminum naturalem occupari. Id quod superioribus statuimus fore, quando virtute obedientiali calor à frigore produceretur.

44
Iterum.

Rursus habitus naturalis non refertur transcendentem in actus supernaturales, tanquam in effectum. Nam licet in eos efficienter concurrat, tamen virtus efficiendi non est naturalis, sed obedientialis, & eleuata, qualis potentiae, & specieb naturalibus inest. Virtus autem obedientialis, & eleuata suos effectus ordine transcendentem non respicit vt disputat; 2. ostendemus. Nec vrget propositio, & inclinatio innata habitus in actus, quae sine transcendentem connexione & ordine aegre concipitur. Tum quia effectus formalis habitus acquisiti non est inclinare potentiam, sed inueniendo ipsius concursus, omnisque eleuando, ipsam facilem reddere. Vt lib. de anima tr. de habitibus docui ostendamque in Metaphysica. Tum quia, esto, inclinatio ista in actus naturales habitui naturali concedatur: tamen in actus supernaturales (eorum ab habitu, & auxilio supernaturali deneganda est. De quo alibi.

45
Octauum argumentum.

Octauum. Potentia obedientialis receptiua gratiae habitualis in animo rationali, est connexa transcendentem cum gratia possibili. At potentia receptiua gratiae in animo rationali est naturalis quoad entitatem. Ergo entitas naturalis vendicari sibi connexionem transcendentem cum gratia possibili. Consequentia legitima est. Maior probatur. Nulla datur potentia ad effectum impossibilem. Potentia obedientialis praesertim receptiua est simpliciter potentia. Ergo dati non potest ad gratiam impossibilem; ac per consequens cum gratia possibili connexa est. Minor ostenditur. Potentia obedientialis receptiua gratiae à substantia animae, in qua immediatè, & adaequatè recipitur, realiter indistincta est. Substantia animae est naturalis. Ergo potentia receptiua gratiae est substantialiter naturalis, Nec audiendi sunt. Recentiores,

qui nouissimè opinantur, potentiam obedientialem esse quidem realiter indistinctam ab entitate naturae. Nihilominus esse perfectionem in entitate naturali formaliter supernaturalem; atque adeo omnem entitatem naturalem continere formaliter supernaturalitatem potentiae obedientialis, cui non repugnant perfectiones naturales magis, quam vitalitas, & supernaturalitas inter se repugnant. Haec enim doctrina paradoxa est, & merito ab scholis releganda, vt disp. 8. sect. 1. ostendemus.

Igitur respondeo primo. Potentia obedientialis est adaequatè identificata naturae; etenim natura non habet connexionem cum gratia possibili. Quippe non constituitur per respectum absolutum, vt potentia naturalis; sed per respectum conditionatum, vt omnipotentia diuina, quae mea opinione, ab ordine transcendentem ad creaturas, & connexionem entitatiuam cum possibilitate earum omnino absoluta est. Itaque vt omnipotentia essentiali conceptu omnipotentiae, non est absolute productiua rerum, sed tantum sub conditione non repugnantiae creaturarum, quibus repugnantibus eadem quoad entitatem permaneret. Sic potentia obedientialis quoad sua entitatem non est absolute potens efficere, aut recipere effectum supernaturalem, sed tantum sub conditione possibilitatis effectus, & eleuationis absolute Dei, quibus repugnantibus eadem quoad suam entitatem perseveraret. Duplici tamen discrimine. Primum, quod defectus connexionis entitatis cum creaturis, conuenit omnipotentiae diuinae ratione suae altissimae perfectionis, & necessitatis ostendi, omnino inde pendentis ab alio: defectus vero connexionis cum effectu supernaturali, & eleuatione absolute possibili Dei, competit naturae ratione infimae, & limitatae perfectionis, quae non assequitur aliam connexionem virtutis exigentis concursus in effectus supernaturales. Secundum, quod posita absolute conditione possibilitatis creaturarum, Dei omnipotentia intrinsecè, & adaequatè existit absolute productiua illarum; posita vero possibilitate effectus supernaturalis & eleuationis Dei, entitas creata naturae non fit omnino intrinsecè productiua effectus supernaturalis, sed absolute potens constituitur, partim entitate sua naturali, partim eleuatione supernaturali Dei. De quo fusius disp. 3. 2. 3. Etiam respondeo secundo. Potentia obedientialis inuoluit connexionem entitatiuam cum donis supernaturalibus; etenim non identificatur adaequatè entitati naturae, sed intrinsecè importat, tum entitatem naturae omnino absolutam, tum eleuationem supernaturalem Dei cum donis supernaturalibus connexam; vt causa quidem adaequata vtramque in recto; vt causa inadaequata vero alteram in recto, & alteram in obliquo. Hoc facile intelliges, si ponas meam sententiam, quae profus respicit denominationes rebus contingentes, & adaequate sibi identificatas. In opposita enim doctrina facile ponuntur potentia obedientialis adaequate identificata naturae, & absolute productiua. Ceterum in ea etiam consequenter dicitur esse absolute, & intrinsecè productiua, absque connexionem entitatiuam cum donis supernaturalibus: nempe denominatione identificata naturae; sed tamen contingenti, & defectibili absque defectu entitatis naturalis. Quae vt notabamus, n. 2. ad supernaturalitatem non sufficit. Haec omnia longiore considerationem habent disp. 3. 2. & 3. vbi essentialiter

46
Pri ma ref. ponsio.

Secunda responsio.

tiam virtutis obedientialis ex professo examinabimus & ordinem transcendentalem naturæ in effectus supernaturales improbabimus.

47 Nonum argumentum.

Nonum. Peccatum actuale respicit transcendentem gratiam possibilem; nam supra naturam est destructivum gratiæ existentis: impossibile autem gratia non possit peccatum esse destructivum gratiæ. At peccatum non est supernaturale, Ergo respectus transcendentalis in gratiam possibilem potest alius, quam supernaturalibus convenire.

48 Explicatur.

Respondeo. Peccatum non refertur transcendentem in gratiam; sed repugnanti gratia potest existere peccatum, ut possunt alij actus, qui peccata non sunt. Porro autem peccatum mortale destruit gratiam; non quia entitas peccati refertur in gratiam, sed quia entitas gratiæ refertur in peccatum. Ut enim ex natura rei duo sint repugnancia in eodem subiecto, opus non est in utroque exigentia positiva carentiæ alterius; sed sufficit vni eorum repugnantiam positivam convenire. Et fasius exponemus agentes de gratia iustificante. Deinde respondeo. Peccatum actuale refertur in gratiam, destruendo illam; quod non est connecti cum gratia, sed verius, connecti cum carentia gratiæ. Ens autem supernaturale connectitur cum gratia, nulla ratione destruendo illam. Si vero obiciat, actum fidei prænoscentem carentiam gratiæ, non esse connectum cum esse, sed cum non esse gratiæ. Respondeo cum actum non esse gratiæ connecti, supponendo tanquam carentiam gratiæ; non verò inducendo illam, ut connectitur peccatum.

49 Ultimum.

Postremum. Possunt dona omnino indebita naturæ, quin sint connexa cum gratia. At dona omnino indebita naturæ sunt supernaturalia, quin connexa cum gratia. Minor, & consequentia probatione non egent. Probatur maior. Dona possibilis indebita naturæ sunt infinita. Gratiæ iustificanti non sunt connexa dona infinita. Ergo possunt dona esse indebita naturæ, quin sint connexa cum gratia. Respondeo. Dona infinita possunt esse connexa cum gratia iustificante. Nam etiam gratiæ iustificantes possunt divinitus creati essentialiter perfectiores sine fine, sicut reliqua dona supernaturalia, ut ostendimus tractatu de gratia iustificante. Ut autem donum sit supernaturale, sufficit connecti transcendentem cum aliqua gratia infinitarum possibilem; à quibus omnibus præcindit ratio gratiæ iustificantis, per quam dona supernaturalia definimus. Deinde; esto, gratia habitualis non sit in alia specie nobiliori possibilis, neque illi dona infinita cognata sint; tamen gratiæ hypostatice possunt infinita dona referri, cum infinite nobiliter naturam, cui divinitatem coniungit. Ad conceptum autem supernaturalitatis non requiritur connectio cum gratia habituali, sed cum gratia iustificante, quæ ab habituali, & substantiali præcindit. Ad hæc; esto, connectio cum gratia habituali determinatè supernaturalia constituat, possunt dona infinita in illam transcendentem referri; non simul, sed sub distinctione, ut cum hæc, vel illa dona existant, gratiæ habituali, aut secundum esse physicum, aut secundum esse intentionale iungantur. Sicut infinitæ species impressæ naturæ Angelicæ cognatæ, sunt sub distinctione infinitarum ordinum rerum, in quibus possunt produci.

Occurritur argumento

SECTIO VI.

Quid conferat connexio quidditativa intentionalis cum gratia ad excellentiam supernaturalium?

Plurimum conferat. Nam cum cognoscibilitas rei entitatis perfectionem sequatur: quod fuerit cognoscibilitas perfectior, entitas excellentior est. Hæc ratione sæpè donorum supernaturalium præstantiam notionis quidditatiæ altitudine sacra Scripturæ exprimerent solent. Sic Paulus bona cælestia 1. Cor. 2. Oculis non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se. Quin super excellentiam divinitatis magnitudinem non alio præconio retulit. Thom. 6. Qui lucem habet inaccessibilem, quam nullus hominum vidit, nec videre potest. Eo modo Christus Matth. 11. sacramenta fidei supernaturalia prædicat, abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Et ibidem Patrem nemo novit nisi filius, & qui voluerit filius revelare. cap. 16. Beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis non revelavit, sed Pater meus qui in calis est. Denique Paulus 1. Corin. 2. exactè exposuisse videtur donorum supernaturalium præstantiam, cum ea solo Dei spiritu innotescere testatur. Quæ sunt Dei, nemo novit, nisi spiritus Dei. Nos autem non spiritum huiusmodi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis. Quem locum expendemus disp. 10. sect. 1. Quare Deitatis excellentiam extollit Prosper ex Augustino lib. sentent. 61. dicens: excedit super eminentiam Deitatis non solum usitari eloqui nostris, sed etiam intelligentiæ facultatem. Nazian. vero orat. 38. de Nativitate, inter prin. & med. Deus est nec principium habens, nec finem, velut Pelagus quoddam essentia immensum, omnem tunc temporis, & una natura cogitationem superans. Damascenus in festum Annunciationis, incarnationem verbi dicit rem inconciliabilem, ad prædicandam incarnationis excellentiam: item Deum supra rationem, & mentem incarnatum: & cum Virgine loquens, supra intellectum concipiens. Demum variæ, leges laudisti puella. Quod obuiam invenitur in scripturis Patrum prædicantium infinitam altitudinem divinitatis per inaccessum intuitum naturæ. Item S. Thomas in 2. d. 27. art. 4. corpore probat finem hominis esse supernaturalem, atque adeo etiam gratiam promoventem in illum, quia talis finis excedit connexionem intentionalem naturæ. Gratia omnino conditionem naturæ excedit, quia ducit in finem, quem nulla creata natura per se attingere potest. Propter quod dicitur 1. Corin. 11. quod oculus non vidit. Vnde donum gratiæ nullo modo cadere potest sub meritum eius, qui in partibus naturalibus est. Igitur quod dona aliqua non possint naturæ notitia, sed spiritica, & scientia Dei, iustorum divinitatis consortium propria, ingentis excellentiæ argumentum est. Quare non abs te supernaturalitatem per connexionem intentionalem declaramus.

Porro hæc connexio sic intelligenda est, Omnis co- & sicut omnis quidditas Physica, omnis gnitio. quidditas

Conclusio

1. Cor. 2.

1. Thom. 6.

Matth. 11.

1. Cor. 2.

Prosper.

Nazian. 2. d.

Damascenus.

S. Thomas.

quidditativa doni supernaturalis ad ordinem gratiæ spectat.

quidditas intentionalis rei, hoc est, omnis species, & cognitio quidditativa ac ordinem gratiæ iustificantis perineat. Nam cum esse intentionale rei, pro varietate cognoscendum, varium, & multiplex sit, non sufficit ad supernaturalitatem ipsius, vnam, aut alteram speciem; & cognitionem quidditativam in ordine gratiæ iustificantis contineri, si alia species, & cognitio quidditativa eiusdem in ordine naturæ comprehendatur. Nam sublimitatis argumentum non est, rem sublimi cognitione distingui, nisi ad sui quidditatem distinguendam alia notitia inferior sufficiens excludatur, eremum ratione supernaturali, imò & divina quidditatiæ exprimi, rebus omnibus etiam naturalibus, & infimis commune est. Igitur solius scientiæ filiorum Dei, propriè debet esse species, & cognitio quidditativa, quæ donorum supernaturalium excellentiam testetur.

52. potest conceptus secundarius ordine causalitatis esse primarius ordine vniuersalitati.

Nec obest, si opponas cognoscibilitatè in vna- quaque re non esse primarium, sed secundarium conceptum; atque aded connexionem intentionali cum gratia, primarium rerum supernaturalium conceptum non posse definiti. eremum potest alicuius conceptus esse primarius ordine vniuersalitati, qui ordine causalitatis, siue Physicæ, siue Logicæ secundarius est. Hac ratione meo iudicio facultas sentiendi, est primarius conceptus hominis, ordine vniuersalitati, quæ ordine causalitatis Logicæ secundarius est. Nam licet inter gradus pluribus speciebus communes non supponat alium primum, è quo fluat: tamen inter hominis prædicata causalitate Logicæ prius est discursuum esse, quam esse sentitium. Nam facultas sentiendi conuenit homini, quia conuenit facultas discurrendi, & non è contra; sensus enim ed præstantur homini, ut possit species comparare, quibus discursus conficiatur: intellectus autem non confertur, ut eliciat sensationes. Ratioque doctrinæ aperta est. Nam potest naturis omnino diuersis consimilis passio esse communis, ut similes effectus possint à causis dissimilibus oriri. Prædicatum autem talem passionem communem significans ordine, & vniuersalitati genericæ primarium est, quia nullum est prædicatum vti- que naturæ commune, quod illud prædicatum præcedat, quamuis ordine causalitatis in specifica natura posterius sit. Igitur similiter connexio quidditativa cum gratia Physica, & intentionali communis, potest ordine vniuersalitati complectentis omnia dona supernaturalia, esse prior; quamuis ordine causalitatis Logicæ posterior sit. Insuper obiectio nulla erit, quia conceptum supernaturalium essentialem, & primarium solum ex parte obiecti inquitimus. Cognoscibilitas autem non est conceptus secundarius, ex parte obiecti, sed tantum ex parte modi concipiendi, ut in Metaphysica explicabimus.

53. Cognitio quidditativa supernaturalium, solius scientiæ infusæ propria est.

Rogabis secundò. Cur species, & cognitio quidditativa rei supernaturalis non possit aliquam scientiæ infusæ, connexæ cum gratia iustificanti competere, cum aliæ scientiæ infusæ à nunc existenti diuersæ, non repugnent? Quæstio non fatigat. Nam qualibet notio scientiæ infusæ, est propria filiorum, & amicorum Dei, ut notio inferior fidei infusæ ab habitu, qui est proprietatis filiationis, & amicitie diuinæ, originem habet. Quid? quo qualibet scientia infusa connectatur habitibus infusis voluntatis, quos in affectus supernaturales reguletur. Cumulus autem scien-

tia supernaturalis, & habituum supernaturalium voluntatis aliquam iustitiam, seu naturam supernaturalem per se executione, aut intentione supponit. Neque magna, & pretiosa dona Dei aliis, quam confortibus naturæ diuinæ, executione, aut intentione conferuntur. Quare facile potest admitti alia scientia infusa à nunc existenti diuersa, verumque gratiæ habituali nunc existenti, aut alicui ex infinitis possibilibus, aut saltem vniioni hypostatice, tanquam proprietatis, aut dispositio, collectiue, aut diuisiue cum aliis habitibus supernaturalibus, ordine transcendentis annexa sit.

DISPUTATIO V.

Excellentia respectiva efferens entia supernaturalia supra naturam.

INCIPIMVS iam dona supernaturalia cum natura conferre, & relationem præstantiæ, à qua supernaturalia, siue supra naturam existentia dicuntur, nostris disputationibus declarare. Nunc excellentiam supra naturam: adesse supernaturale necessitatem sufficientem, deinde alias, quæ primam istam sequuntur, aut explicant, differemus.

SECTIONS.

- 1. Expenduntur dua sententia.
2. Explicatur propria sententia.
3. Argumenta contra præcedentem sententiam.
4. Quanam sit exigentia naturæ, quam superat ens intrinsecè supernaturale.

SECTIO PRIMA.

Expenduntur dua sententia.

Itaque prima sententia supernaturalia agnoscit, quæcumque entia vires actiuas naturæ excellunt, quamuis intra passivas naturales contineantur. Tribuitur Scotò quæstione prima prologi §. ad quæstionem igitur, & in 4. distinctione 10. quæst. 8. §. contra rationem, quem sequuntur Philippus Faber disput. 3. Prologi, & disp. 8. capite 2. & Basolis quæst. 2. Prologi §. circa primum. Aureolus in 1. distinctione 47. qu. 1. art. 3. Guillelmus de Rubione qu. 1. Prologi, & alij Scotistæ, Herrera, Rada, & Sola referendi disp. 8. sectione 2. Quibus accedunt Sorus de natura, & gratia, cap. 4. conclus. 1. & in 4. distinctione 49. quæst. 2. artic. 1. & Pater ConincK de virtutibus supernaturalibus disput. 4. numero 17. & disp. 7. nu. 17.

Prima sententia.

Scotus.

Philippus Faber.

Basolis.

Aureolus.

Guillelmus.

Herrera.

Rada.

Sola.

P. ConincK.

Hæc sententia sic proposita à vero abest. Ita docent plures theologi referendi disp. seq. sect. 1. asserentes non posse dona supernaturalia intra vires passivas contineri. Probat. Creatio animi excellit vires actiuas naturæ. Tamen creatio animi non est supernaturalis. Ergo sola excellentia supra vires actiuas naturæ non sufficit ad supernaturalitatem. Consequentia est legitima. Maior, & minor apud Theologos, & Philosophos constantissimè.

Reiicitur.

Excellentia supra vires actiuas naturæ non sufficit ad supernaturalitatem.

Tamen

3 Tamen, vt firmius hoc argumentum consistat, vindicandum est, à duplici responsione, quam illi excogitauit Philippus Faber supra. 1. Est, creationem animi esse supernaturalem quoad substantiam. 2. non esse supernaturalem, quia natura saltem preparat subiectum ad illam. Ar primo solutio inauditæ doctrinæ est; & facile reuincitur. Nam si creatio animi est entitate supernaturalis, quia vires actiuas naturæ superat, eadem prorsus ratione animus ipse erit etiam supernaturalis, quia eius substantia supra omnem facultatem actiuam naturæ eleuatur. Hoc autem Theologicè dici non potest; alias animus posset absque auxilio superaddito, suis tantum viribus, actus supernaturales efficere. Ergo creatio animi supernaturalis non est. Item productio cælorum non est supernaturalis, quamuis actiuæ vires naturæ non sufficiant producere cælos. Igitur nec creatio animi supernaturalis erit, quamuis actiuæ virtus naturæ animi creare non valeat. Secunda solutio se parum tuerit. Nam ad Angeli creationem nullum præparat natura subiectum Creatio tamen Angeli supernaturalis non est; ergo excellentia supra vires, tum actiuas, tum dispositiuas naturæ non sufficit ad esse supernaturale. Rursus dispositio subiecti habet se ex parte potentia passiuæ. Per te forma supernaturalis non est supra facultatem passiuam naturæ. Ergo neque erit supra dispositionem naturæ. Deinde forma cælestis, & dispositiones ad illam à solo Deo producuntur sunt. Nec implicat hoc cælis supra natura conuenire. Quæ enim repugnantia formam substantialem esse, cuius dispositiones, & existentia à solo Deo trahant originem? At nihilominus nec talis forma, nec eius dispositio, aut productio erunt supernaturales. Igitur excessus virtutis actiuæ, & dispositiuæ naturæ non sufficit ad excellentiam supernaturalem.

4 Suam tamen sententiam ex duplici capite Scottiæ suadent. 1. Quia dona supernaturalia continentur in virtute passiuæ naturali. Quod pluribus argumentis conatur ostendere, quæ proponemus disputatione sequenti. Ergo, quamuis dona non excedant virtutem passiuam naturæ, solo excessu virtutis actiuæ erunt supernaturalia. In primis antecedens non est verum, de quo differemus disp. sequenti. Deinde consequentia est mala. Nam vt ostendemus infra, possunt dona superare vires tam actiuas, quam passiuas naturæ, quin sint intrinsecè supernaturalia, solum quia non superant exigentiam, ac debitum naturæ. Secundo arguunt. Plura sunt supernaturalia, solum quia virtute actiuæ naturæ fieri non possunt, vt resurrectio visus amissi, & resurrectio mortuorum. Ergo sola excellentia supra virtutem actiuam naturæ efficit rem supernaturalem. In primis hoc argumentum tantum probat de supernaturalibus quoad modum. Nos autem differimus de supernaturalibus quoad substantiam. Deinde resurrectio visus, & suscitatio mortuorum non sunt supernaturales, quia excellent virtutem actiuam naturæ; nam eodem modo excellunt etiam passiuam. Si enim Deus conferret concursum ad formam amissam, eodem modo possent agentia illam producere, quo possent subiecta recipere. Sunt igitur supernaturales solum quia illorum reparatio est supra exigentiam, & connexionem naturæ, vt sectione sequenti dicemus.

5 Diluitur secundum. Secunda sententia tuerit ad esse supernaturale

6

requirit, & sufficere perfectionem rei, quæ excedat virtutem actiuam, & passiuam naturæ. Ita plures recentiores adducunt pro hac sententia auctores, qui docent, dona supernaturalia nec in virtute actiuæ, nec in virtute passiuæ naturali contineri; quos proponemus disp. 8. nu. 13. sed non bene referunt. Nam aliud est excessum virtutis actiuæ, & passiuæ naturalis ad esse supernaturale requiri, aliud eum excessum sufficere. Prius diserte tradunt. Posterius nec disputatione, nec consideratione, illi auctores attingunt.

7 Igitur etiam hæc sententia deserenda est. Nam Angelus eius perfectionis est, quæ superat vires tum actiuas, totius naturæ. Tamen Angelus non est supernaturalis supernaturalitate Theologica, de qua differimus. Ergo superare vires actiuas, & passiuas naturæ non sufficit ad esse supernaturale.

8 Dices primo cum recentioribus, Angelum non esse supra vires passiuas totius naturæ relatione positiuæ, & reali. Nam ea relatione supra seipsum esse non potest; cum relatio positiuæ, & realis inter extrema realiter distincta intercedat; Angelus autem à se ipso realiter distinctus non sit. Sed contra, primo. Ponamus creationem Angeli realiter distinctam à termino. Creatio illa non est supernaturalis. At creatio illa comparatur cum Angelo, & vniuersa natura, relatione positiuæ superantis vires actiuas & passiuas naturæ: ergo excellentia positiuæ rei supra vires actiuas & passiuas naturæ non est propria supernaturalium. Secundo. Per te excessus virtutis actiuæ tantum non sufficit ad gradum excellentiæ supernaturalis, quia Angelus, qui non est supernaturalis, virtutem actiuam totius naturæ excedit. Sic arguis contra superiorem sententiam Scoti. Atqui Angelus eodem modo excedit vires passiuas naturæ, quo excedit actiuas. Ergo similiter excessus virtutis actiuæ, & passiuæ simul ad esse supernaturale non sufficit. Probat minor. Vt scilicet natura includens ipsum Angelum caret virtute actiuæ Angeli, sic tota natura caret virtute passiuæ: & vt carentia ista virtutis actiuæ non inducit relationem positiuam, qua cum tota natura comprehendente etiã Angelum comparatur, sic nec illam inducit carentia virtutis passiuæ. Ergo eodem modo comparatur Angelus cum natura excedens virtutem passiuam, quo comparatur excedens virtutem actiuam.

9 Dices secundo, verum supernaturalium esse superare vires actiuas, & passiuas naturæ, exigendo alicuius causæ vires, tam actiuas quàm passiuas: Angelum autem, licet exigat vires actiuas alicuius agentis, nullius tamen subiecti exigere vires passiuas. Sed contra Nunc etiam demus creationem possibilem quantitatis, aut gratiæ habitualis distinctam. Talis quidem creatio erit supernaturalis. At non erit supra vires actiuas, & passiuas naturæ, exigendo positiuæ aliquas vires passiuas, cum positiuæ causalitati passiuæ repugnet, vt in opere Metaphysico ostendemus. Ergo rei supernaturalis non est, vires passiuas alicuius subiecti positiuæ desiderare. Deinde: Non repugnat accidens aliquod supernaturale supra natura creatum; quod videlicet ita afficiat subiectum, vt eodem concursu extra subiectum conseruetur, sicut animus conseruetur, aut quod eadem actione hoc, & illud subiectum informet, sola varietate vniuersum. Etenim hoc naturæ accidentis non repugnat. Accidens enim suo conceptu completur, vbi substantia

Vbi substantia in suo esse constituta adueniat. Aduenire autem recte potest accidens supernaturaliale quamquam substantia Physice non inhæreat, sed Logice tantum illius naturæ accedat, vniuersum quidem vt perficiat, non tamen educit, vt independenter à subiecto, vel omnino, vel saltem hoc de se conseruetur. In hoc enim repugnantiam non esse, in Metaphysica statuemus. Quin de facto plures Theologi, quos videbimus disp. seq. sec. 1. arbitrantur gratiam habitualem non educit, sed creatioe produci. Nunc sic arguuntur. Accidens supernaturaliale per se creatum non postulat positiuæ vires aliquas passiuas subiecti. Ergo rerum omnium supernaturalium non est exigentia positiuæ subiecti. Denique id refellitur quia si res supernaturales ad sui definitionem supponerent exigentiam positiuam subiecti inhærentis, frustra moueretur questio de possibilitate substantiæ supernaturalis, cum omnibus Theologis absque controversia certum sit repugnare substantiæ prædicarum importans suapte significatione, inhærentem, vt arguebamus disp. 3. n. 9. Quid? quod non fuisse probabimus talem substantiam supernaturalem esse possibilem. Igitur receptio, siue inhærentia positiuæ supernaturalium propria non est. Itaque ex hoc capite non repugnat Angelo supernaturalitas, sic hæc sufficienter constituitur excessu virtutis actiuæ, atque passiuæ naturæ.

10 Explicatur obiectio recentiorum. Cæterum obijciunt recentiores, dona quæ nouimus supernaturalia, prædicantur supernaturalia, solum quia excedunt omnes vires tam actiuas, quam passiuas naturæ. Quæ actus qui viribus naturæ fieri non possunt asseruntur contra Pelagianum supernaturalitatem. Ergo sufficit ad supernaturalitatem vires actiuas, atque passiuas naturæ superare. Respondet. Dona quæ admittuntur supernaturalia, agnoscenda sunt excellentia naturam: non solum quia eius vires actiuas, & passiuas excellunt, sed etiam quia excellunt, omnem exigentiam, ac debitum naturæ, vt sectione sequenti ostendemus. Itaque præter vires actiuas passiuas naturæ superanda est eiusdem exigentia ad esse supernaturale. Nam res quæ à solo Deo fiunt, & à natura neque fieri, neque sustentari valent si tantum naturæ in est exigentia, vt à solo Deo efficiuntur, planè non erunt supernaturales, sed naturales. Igitur sola excellentia actionis, atque passionis naturæ supernaturalitatem non constituit.

SECTIO II.

Explicatur propria sententia.

11 Excellentia rei supra debitum naturæ constituit supernaturalitatem relatiuam. Melius definitur ens supernaturale comparatum cum natura, res cuius productio, & conseruatio superat exigentiam ac debitum totius naturæ. Naturale verò cuius productio, aut conseruatio naturæ exigentiam non excedit, vt comparatione entis supernaturalis, nec habeat naturam vires, quibus eius productionem, aut conseruationem exequatur, nec vires alterius exigat, quæ productionem, aut conseruationem exequantur. Comparatione entis naturalis verò natura, aut proprias vires exhibeat, aut alienas saltem efficiens vel conseruantes exigat. Quo planè animus, & Angelus ad ordinem naturalium spectant, cum animi productio à corpore recte dispositio; Angeli Ripalda de Ente Tom. 1.

verò conseruatio à substantia, & proprietatibus ipsius Angeli, quæ naturam in sua latitudine complent, vt vidimus disp. 3. positiuè exigantur. Productio aut conseruatio, dixi, quia forsan productio Angeli nec ab alio ente naturali, à se distincto, nec à substantia ipsius Angeli postulat, vt postulat conseruatio. Etenim vt res aliqua postulet propriè productionem alterius, aliqua ratione præcedere debet rem, quam à Deo postulat produci. Sicut enim moralis postulatio non est eorum, quæ iam antecedunt possessa, ita nec Physica exigentia. Prima creatio autem potius antecedit, quam subsequatur substantiam Angeli, quare Angeli gratiosa est, & nulla ratione debita. Conseruatio verò ab Angelo primò existente iure exigitur, atque adeo intra exigentiam naturæ continetur. Item productione, non rem ipsam supernaturalem dixi, debitum, & exigentiam naturæ superfugere, tum quia plura entia naturalia substantia & completa, imò, & materia primà incompleta, aliorum antecedentium exigentiæ debita propriè non sunt, tum quia entia supernaturalia sunt obiecto largitatis diuinæ, obiectum autè largitatis diuinæ omnè est possibilitas doni omnino necessaria, sed productio, & existentia contingens.

12 Huius sententiæ manifeste est Magister 2. dist. 33. lit. M. asserens hominem per peccatum expoliatum gratuitis bonis, id est, virtutibus supernaturalibus, & in naturalibus bonis vulneratum. Item S. Thom. 1. 2. art. 4. probans visionem beatam esse supernaturalem, quia natura naturali indebita est ex illo Romanorum sexto gratia Dei vita æterna. Item 1. 2. q. 5. art. 4. habitus supernaturales vocans virtutes gratias, & q. 1. art. 1. ad 2. docēs dona supernaturalia, vt à naturalibus distinguuntur speciali ratione dici dona gratiæ, quia nullo debito naturæ conceduntur. Quin 2. 2. q. 1. ob. art. 2. asserens dona collata peccatori esse maiora in ratione gratiæ superantis naturam, quam collata iusto, quia minus debita sunt. Angelicum præceptorem sequuntur omnes Theologi, eundem reputantes ordinem supernaturalium, & gratiæ, gratia enim debitum excludit iuxta illud Romanorum 4. merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Item exponentes illud Lucæ 10. Lucæ 10. homo quidam descendeat ab Hierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt eum, & plagis impostis abierunt semivivum relicto. Cum Magistro supra, & S. Th. 1. 2. q. 8. 5. art. 1. de homine spoliato per peccatum donis gratuitis, id est, supernaturalibus, & in naturalibus vulnerato; Eundem esse ordinem supernaturalem, & gratiæ expressum habet Caietanus 1. p. q. 1. 2. ad art. 5. In quam sententiam haud difficulter adduci potest Scotus relatus, n. 1. si inter vires actiuas naturæ computentur non solum, quas natura exhibere, verum etiam exigere potest. Nam productio entis supernaturalis supra exigentiam naturæ esse non potest, quin etiam sit supra vires actiuas, quas natura exhibere proprias, aut alienas exigere potest. Vbi enim productio rei intra eiusmodi vires naturæ continetur, necessario intra exigentiam naturæ continetur, cum natura non exerceat suas vires, nec exigat alienas, nisi in productione effectus illarum. Igitur hac interpretatione vera est sententia Scoti definiens donum supernaturale quod omnes vires actiuas naturæ excedit.

13 Hæc sententia manifesta est, primo sacris testimoniis, quæ supernaturalia speciali ratione, largitate diuina donata exprimitur. Ita primè Corinthiorum

7

8

9

10

1. Cor. 2. thiorum secundo; nos autem non spiritum huiusmodi accepimus; sed spiritum; qui ex Deo est, ut sciamus quae à Deo donata sunt nobis. Ea autem interpretibus Ecclesiae Patribus, dona supernaturalia sunt. Secundae Petri primo. *Quomodo omnia vobis diuinae virtutis sua qua ad vitam, & pietatem donata sunt; per quem maxima, & gratiosa nobis promissa donauit.* Id est interprete Sancto Thoma, quam liberaliter, & sine debito donata sunt. Quae quidem supernaturalia esse, vidimus disputatione 4. sectione 3. Item Iacobi primo *omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à Patre luminum.* Idem exploratum est testimoniis, quae nomine gratiae eadem dona supernaturalia significant. Quo sensu Ioannis primo, Christus dicitur *plenus gratia, & veritas;* & Lucae primo, Maria Deipara *gratia plena* salutatur, & Romanorum quinto *17. iusti abundantiam gratiae, & donationis accipientis in vita regnaturi dicuntur,* & ad Ephesios *1. 7. in quo habemus redemptionem per sanguinem eius secundum diuinitas gratiae eius.* In quibus testimoniis nomine gratiae dona supernaturalia intelliguntur; quod inter omnia beneficia Dei peculiari ratione sunt obiecta propria gratiosae, ac liberalis donationis diuinae.

Deinde idem ostendunt monumenta Conciliorum ac Patrum, quae vbiq; dona supernaturalia, omnino gratuita, & indebita naturae praedicant, & eorum collationem in Dei gratiam & largitatem liberalem referunt. Quare Theologi supernaturalitatem gratiae, habituum infusorum, & auxiliorum actualium deducunt ex eo, quod Patrum, & Conciliorum testimoniis exploratum est, eorum productionem non esse annexam, aut debitam exigentiae naturae, sed liberali, & indebita largitione donantur, ut cernere est ex argumentis, quae consueiunt Theologi ad explicandam supernaturalitatem eorum. Ergo excellentia propria entium supernaturalium est, quae superat omnem exigentiam, ac debitum naturae. Ideo Concilium Arausicum. 2. can. 5. definit credulitatis affectum, *non inesse nobis naturaliter, nec fidem naturalem esse, quia per gratiae donum efficiuntur; quia naturale & donum gratiosum inter se distinguuntur.* Ideo damnata est propositio 2. 1. Michaelis Bay *humana naturae sublimatio in consortium diuinae naturae debita fuit integritati prima conditionis, ac proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis,* quia sublimitatem supernaturalem gratiae, quam homo prima conditione accepit, debitam naturae contendebat, cum dona supernaturalia omnino indebita naturae asserenda sint.

Tertio idem ostenditur hac ratione. Nullum existit ens supernaturale, cui excellentia explicata super naturam non conueniat, nec ens naturale, cui talis excellentia competat. Ergo talis excellentia recte discernit naturalibus supernaturalia. Consequencia bona est. Antecedens constabit facili discursu per omnia entia supernaturalia, ac naturalia. Explicatur ens naturale non potest esse supra exigentiam naturae, nec supernaturale iuxta naturae exigentiam. Ergo excellentia supra exigentiam naturae facit discretionem inter supernaturalia & naturalia. Consequencia negati non potest. Probatur prior pars antecedentis. Si ens naturale à supernaturali distinctum sit, accidens necessario existit iuxta exigentiam naturae. Etenim accidens, quod natura nec efficere, nec à Deo postulare valet, nihil differt ab accidentibus, quae modo omnes supernaturalia admittunt. Si verò

substantia naturalis incompleta sit, eius plane productio erit iuxta exigentiam alterius substantiae completis illam. Si completa, eius productio erit iuxta exigentiam ipsius substantiae productae, aut saltem conseruatio; vnaquaeque enim res aut sui productionem, aut conseruationem ex natura rei postulat: atque adeo erit iuxta genus naturae, quae ex tali substantia producta completur. Probatur posterior pars, Ens annexum naturae, ad eiusque exigentiam productum, eiusdem prorsus conditionis est cum entibus, quae certo habentur naturalia, nullamque supra naturam praestantiam affert, quae naturalibus entibus communis non sit. Igitur nullum ens supernaturale iuxta exigentiam naturae, ut nullum ens naturale supra eius exigentiam, existit.

SECTIO III.

Argumenta contra praecedentem sententiam.

Primum arguo. Odium Dei est intrinsecè naturale. Odium Dei non est debitum exigentiae naturae, nec quoad productionem, nec quoad conseruationem, semper enim est malum, & contra naturam. Ergo ens naturale, ut à supernaturali distinguitur, non est debitum exigentiae naturae. Confirmatur. Accidentia neutra, ut color comparatione materiae, non exiguntur à subiecto, cui insunt; Alioqui non essent neutra, sed debita ac naturalia. Ergo quod supernaturale non est, potest superare exigentiam naturae. Respondeo primo. Cum dicimus ens naturale esse cuius productio, aut conseruatio exigitur à natura, nomine productionis intelligimus, aut actionem, quae res fit, aut actum primum omnino completum, in quo continetur. Esto autem, natura non exigit actionem peccaminosam; tamen postulat existentia omnia principia, quibus in actu primo compleatur ad talem actionem: id quod comparatione entis supernaturalis habere non potest. Deinde licet natura rationalis in talem actionem non propendat, sufficit propendere in illam entitatem Physicam ipsius peccati: quae vniuersitatem naturae constituit, atque, ut quaelibet alia res, sui productionem, aut conseruationem postulat. Rursum entitatem Physicam peccati desiderare possunt plura in natura: tum habitus vitiosus, tum motus concupiscentiae allicientes ad amorem delectabilium, ac turpium, tum alij actus imperantes illius, moraliter mali, tum ipsa natura rationalis cum absque libertate, & tanquam agens necessarium, ac naturale amorem obiecti turpis operatur. At verò ens supernaturale, nec quoad suam Physicam entitatem supernaturalem ab aliqua re naturali postulare exigitur. Vnde ad confirmationem similiter respondeo. Accidentia neutra possunt exigi à natura. Tum quia agentia naturalia omnino completa, quae illa in subiectum inducunt, exigunt operari. Tum quia ipsa accidentia exigunt produci, aut conseruari. Tum quia subiectum ipsum exigit in actu primo ad eorum susceptionem expediri, & compleri.

Secundò argues. Deus ut author naturae potest se liberalem exhibere conferendo naturae dona indebita. Ut author naturae non potest largiri dona supernaturalia. Ergo dona omnino indebita naturae possunt esse naturalia. Respondeo Deus

Deus ut author naturae conferit gratiosè plura dona naturalia.

Deus, ut author naturae potest liberaliter perficere naturam accidentibus, quae aliqua ratione exigentiae & vniuersae naturae tam existentis, quam possibilis subiecta sint. Primum, si conferat subiecto perfectiones accidentales in maiori inensione, aut extensione quam exigit, ut si hunc solem lucidiorem faciat, species impressas, & cognitiones Angeli & hominis intensiores, & viuaciores, si habitus acquisitos, & praesentias locales multiplicet & extendat, & alia id genus in naturae beneficium agat. Secundò, si vni subiecto donec qualitates sibi omnino indebitas, tamen debitas exigentiae alterius, ut animo separato species impressas Angeli, & rebus corporeis qualitates, virtutes connaturales rebus possibilibus naturalibus. Tertio, si largiatur perfectiones ultra exigentiam cuiuscumque subiecti, non tamen agentium inducentium illa in subiectum: & plures qualitates occultas ab astris caelestibus productas. In his enim euentibus Deus liberaliter perficit subiectum ultra exigentiam, ac debitum subiecti, tamen quia saltem quoad perfectionem essentialem, & specificam ea dona alicui subiecto naturali, modo explicato, debita sunt, licet quoad gradualem inensionem interdum ultra subiecti exigentiam existant, absolute ad excellentiam rerum substantia-liter supernaturalium non perueniunt: quae nullatenus, nec quoad gradualem, nec quoad specificam & essentialem perfectionem intra exigentiam vniuersae naturae, tam existentis, quam possibilis continentur. Quare si hoc pacto dona à Deo collata naturae indebita sint, non largiuntur naturae, sed supernaturalis quoad substantiam, materia erunt.

18 Tertium.

Tertio. Conclusio Theologica deducit ex praemissa supernaturali, & habitus virtutis, exercitio actuum supernaturalium comparatus, sunt naturales. Ergo actus supernaturales, quibus comparatur, non sunt supra exigentiam effectuum naturalium, quandoquidem effectus, semper postulat exigentiam suae causae. Transfert antecedens, & nego consequentiam. Nam plures effectus naturales sunt à causis supernaturalibus, quin exigant actionem supernaturalem, sed naturalem; quia tamen causae supernaturales constitutae in ordine superiori, continent, & postulant efficientiam effectuum naturalium, interdum sunt actione illarum supernaturalium. Etenim ut dicebamus disp. 4. n. 43, plerumque contingit actio ad exigentiam causae quin ad exigentiam effectus. Itaque conclusio Theologica, & habitus facilitans ad actus supernaturales (vbi admittantur naturales) snapte natura tantum desiderant praemissas, & actus naturales, in quibus ad ipforum exigentiam continentur, cum eisque tantum entitativam connexionem habent; quamuis illis causae etiam supernaturales transcendentem ordine connectantur, & hic & nunc existentes in defectum causarum naturalium existentiam exhibeant.

19 Quorum.

Quartò, non repugnat effectus naturalis procedens à causis naturalibus supra exigentiam earum. Ergo superare exigentiam naturae adeo excellens non est, ut naturalibus effectibus alienum sit. Probatur antecedens. Non repugnat causa naturalis creata, quae absque ordine transcendentali effectum contineat, sub conditione scilicet, quod repugnans non sit, quamuis posita non repugnanti effectus in causa naturali contineatur, & absque virtute superaddita possit produci, sicut continentur in omnipotentia diuina omnes creaturae, mea & Patis Vasquez opinione. In ea enim cau-

sa quae implicatio, praesertim cum docuerim lib. 2. Physicorum conceptum communem causae, ordine transcendentem non constitui? effectus enim, qui est supra ordinem, & connexionem causae, etiam est supra exigentiam eiusdem; Nam exigentia causae apprehendi non potest absque connexionem entitativa cum effectu saltem possibili, quae connexio ordinem transcendentem definit. Ergo non repugnat effectus à causis naturalibus procedens, & supra ipsarum exigentiam existens.

Respondeo. Hoc argumentum tantum probat possibilem effectum naturalem, cuius productio aut conseruatio non sit debita exigentiae, aut connexioni causae, non vero exigentiae subiecti, aut ipsius effectus producti, qui cum naturalis sit, naturam in sua latitudine constituit, ut dicebamus de Angelo. Deinde, esto, possibile sit effectus naturalis existens supra exigentiam vniuersae aut alterius causae naturalis, tamen repugnat, qui supra exigentiam omnium causarum naturalium, in quibus continetur, existat. Etenim eo solum differt causa naturalis ab ea, quae agit virtute obedientiali, quod naturalis operatus concursu debito naturae; obedientialis vero concursu naturae in debito. Ut verò concursus naturae debitus sit, opus est, ut vna saltem causarum naturalium operetur, exigens concursum Dei ad agendum effectum; nam Deus non est debitor concursus, quem natura, nec ad essentiam, nec ad perfectionem desiderat, De quo vberius disp. 32. cum agemus de virtute obedientiali.

Arguo denique. Quia auxilia gratiae supernaturalia quoad modum, quae ad superandam gratiam, tentationem, & opus heroicum, ac valde difficile necessaria sunt, communi existimatione Theologorum sunt indebita naturae. Ergo indebitum esse naturae commune est donis quoad substantiam naturalibus. Atque adeo supernaturalium quoad substantiam propriam non est, Respondeo. Auxilia quoad modum tantum supernaturalia, & naturalia quoad substantiam non sunt omnino indebita naturae. Nam licet homini, cui donantur, indebita sint; caeterum debita esse possunt agentibus naturalibus, quibus excitantur, & speciebus impressis, quibus fiunt: Aut saltem quoad perfectionem essentialem, & entitativam debita sunt, licet quoad gradualem inensionem, qua vires naturae accrescunt, non debeantur. Ut enim exposuimus disp. 1. sect. 4. auxilia supernaturalia quoad modum, ratione maioris inensionis ordinariam facultatem naturae excedunt, & ad heroicis actus naturae imbecillitatem robotant.

SECTIO IV.

Quanam sit exigentia naturae quam superat ens intrinsecè supernaturale.

Posuimus ens supernaturale supra exigentiam naturae, & ens naturale iuxta eiusdem exigentiam. Sciendū, quoniam sit haec naturae exigentia, cui quae ens naturale, & super naturale componitur? Qui enim hanc difficultatem attigerunt, non omnes vno modo explicauerunt. Alij enim hanc exigentiam ex parte termini de finientes, dicunt, naturae ea solū exigere, quae ad substantiarū creaturū existentia, conseruationem, propagationem, & effectuum, quos solo concursu generali agunt, productionem necessaria sunt.

30 Ad super naturalitatem effectus non sufficit vincere exigentiam vniuersae causae.

31 Postremum argumentū

Auxilia gratiae quoad modum ad modum supernaturalia non sunt omnino indebita naturae.

32

Ita Pater ConincK de virtutibus supernaturalibus disp. 4. dub. 1. Non placet, primo, quia hæc definitio terminum potius, quam ipsam exigentiam declarat. Secundo, quia neque ipsam terminum adæquate complectitur. Nam accidentia, quæ dicuntur neutra, & substantiis solum ad ornatum insunt, nec ad existentias substantiarum, nec ad conservationem, aut propagationem earum, nec ad effectum, quos solo concursu vniuersali agunt, productionem necessaria sunt. Tamen sunt accidentia naturalia. Ergo exigentia naturæ, quam vnice superat ens supernaturale, non est, quæ ad res muneribus explicatis necessaria extenditur.

33 Duplicet Pater ConincK.

Agidius de præsentatione docet sub naturæ exigentiam, quam exponimus, cadere ea, quæ Deus author naturæ agere valet. Etiam hæc explicatio obiectum exigentiæ, & non ipsam exigentiam dõmit. Insuper; Deus vt author naturalis, & supernaturalis non consideratur secundum prædicatam intrinsecam Deo, sed secundum effectus extrinsecos naturales, & supernaturales, quos sua virtute infinita efficere potest. Nam prædicata intrinseca Dei seorsim ab omni extrinseco considerata, aut omnia sunt naturalia, aut omnia supernaturalia, vt prædicata rei creatæ non possunt esse alia intrinsecè naturalia, & alia intrinsecè supernaturalia; Ergo potius Deus, per ordinem ad effectus naturales author, naturalis dicendus est, quam effectus per ordinem ad Deum naturales, considerandi sunt.

34 Improbatur recentiores

Alij, vt exigentiam naturæ ex modo tendendi explanant, volunt exigentiam naturæ nõ esse quidpiam naturæ intrinsecum, sed volitionem externam Dei, qua Deus creans naturam hæc accidentia, & effectus potius, quam alia, naturæ necessario expetit, vt ordinatio creaturam in finem non est ipsis intrinseca, sed extrinseca intentio Dei dirigens creatura in singulares fines. Hæc tamen existimatio nimis voluntaria est; cum omnes Philosophi, atque Theologi ponant in esse naturæ exigentiam intrinsecam, & cuiuslibet rei eorũ, quæ sibi connaturalia sunt distinguunt ab illis, quæ sunt extranea. Et quidem necessario intrinseca rebus admittenda est. Primo, quia habitus vitiosus & concupiscentia mouens voluntatem ad peccandum exigit peccatum. At non exigit per extrinsecam voluntatem Dei, quæ odio persequitur peccatum. Ergo peccati exigentia habitui vitioso, & concupiscentiæ intrinseca, & natua est. Præsertim in eorum Theologorum sententia, qui actum peccati euentur essentialiter liberum, & malum. Secundo, quia Deus creans naturam tenetur per se necessario velle actus intrinsece naturales, non autem actus intrinsecè supernaturales. Ergo aliquid est in natura, quod necessiter Deum creatorem illius, ad hos naturæ necessario expetendos, & non illos; Item ad expetendum accidentia naturæ propria, quamquam à solo Deo producenda, & non alia. At hoc, quidquid est, ex parte naturæ est exigentia ipsius, Ergo ex parte naturæ præcedit exigentia intrinseca, eorum, quæ sibi naturalia sunt. Confirmatur. Aliqua insunt naturæ, quæ ex natura rei ab ipsa sciungi nequeunt, vt quantitas à materia, potentia ab anima, lux à sole, alia, quæ ex natura rei naturæ annexa non sunt, vt albedo homini, color quantitati: Hæc autem diuersa rerum habitudo, Deo omnino voluntaria non est; sed in ipsa rerum intrinseca conditione constituta. Ergo seclusa voluntate extrinseca Dei ex ipso natuo

solo, & genio rerum, hæc effectum, & accidentium diuersa comparatio petenda est. Id autem ab omnibus Theologis, & Philosophis exigentia dicitur, ni velis pro suo somnio quis scholasticorum vocibus abuti. Exigentia igitur aliquorum accidentium, & effectuum seorsim à voluntate extrinseca authoris naturæ indaganda est. Tertio deniq; quia Deus creans naturam Angelicam, non altringitur illi velle infinitas species intentionales contentas in ordine naturæ quæ illi indi possunt. Nihilominus species intentionales, quæ extra hanc voluntatem creatam naturæ Anglicæ, possibiles relinquuntur, non sunt supernaturales. Igitur exigentia naturæ extra quam supernaturalia ponuntur, non est voluntas extrinseca Dei, rerum naturalium creationi necessario annexa. Plura contèndere non libet in ea, quæ sua sponte cadunt.

35 Propria sententia.

Vt hæc euoluam, duplicem ego naturæ, & alterius cuiusvis rei exigentiam considero; Alteram exigentiam necessitatis, seu indigentia; alteram exigentiam connexionis. Priori ratione plura dicuntur exigere alia, si non ad existendum, saltem ad quidpiam efficiendum; quamquam illis annexa non sint; quippe tali rei exigentia tantum exprimitur indigentia alterius, non vt in se sit essentialiter aut connaturaliter, sed vt effectum, aut finem aliquem consequatur. Quo sanè modo verè dicimus hominem, vt abluatur à peccato, exigere gratiam iustificantem; vt efficiat actum supernaturalem fidei, exigere habitum. Nam licet possit homo sine gratia iustificanti, & habitu infuso esse, liberari tamen à peccato, & credere propt̃ oportet, non potest. Similiter Deus, vt meum amorem agat, exigit meam voluntatem. & vt Angelum producat, exigit non repugnantiam Angeli: quamuis semper verum sit, Deum, vt existat: nec à mea voluntate, nec ab Angelo possibili pendere. At exigentia connexionis importat; primum ex parte rei existentis ordinem transcendentem in rem, quæ exigitur, quo ista repugnante, illa etiam repugnet; deinde ex parte termini exacti, rationem boni conuenientis rei exigenti, secundum existentiam ipsius, demùm determinationem existentia; alterius potestati subiectam. Quis enim exigit ab alio, quod in sua potestate relictum est? Ex defectu ordinis, transcendentis non exigit Deus absolute possibilitatem creaturarum, nec natura, existentiam rerum supernaturalium. Ex defectu conuenientia intellectus non exigit errorem, nec calorem aqua, tamen si vtrique insit facultas naturalis, & ordo transcendens in ea accidentia. Etiam ex defectu facultatis determinate non exigit voluntas omnino libera vnũ actũ, potius quam aliũ, etiam si vterq; voluntati conueniens sit, & ordinè transcendetẽ volũtatis terminet; quia vt libera est, vterque actus æqualiter in potestate voluntatis positus est.

Exigentia necessitatis

Exigentia connexionis

36 Tres conditiones exigentiæ.

His tribus conditionibus exigentia naturæ & alterius cuius rei plenè expedita est, nec amplius desideratur. Duo itaque probanda sunt. Alterum, superiores condiciones ad exigentiam requiri. Alterum, eas sufficere. Requiritur omnes, præterquam quod exempla proposita demonstrant, ratione probatur. Nã exigentia innata, de qua differimus, est omnino intrinseca, & identificata rei exigenti, ferique non potest in existentiam rei quæ sit chimerica, nec rei, quæ sit exigenti mala, nec rei; quæ in ipsius exigentis potestate constituta est. Ergo ad innatam exigentiam necessaria est primò connexio intrinseca vnus rei cum possibilitate alterius; secundò, conuenientia termini secundum existentiam

existentiam; tertio, determinatio alterius potestati subiecta. Explicatur, primo paritate exigentia moralis, à qua exigentia naturalis usurpationem sortita est. Etenim vt creatura rationalis prudenter postulet quidpiam, opus est primò illud esse possibile, secundò bonum, tertio in alterius potestate constitutum. Item paritate appetitus, & inclinationis innatæ, quæ nihilo differt ab exigentia, & has etiam condiciones desiderat. At sufficere istas, tum ex apprehensione terminorum; tum ex allatis similitudinibus perspicuum est. Igitur condiciones propositæ, tum necessariæ ad exigentiam naturalem, tum sufficientes censerentur debent.

37 Exigentia naturæ ex parte subiecti.

Quo exigentia connexionis naturæ secundum prædicata intrinseca, & ex modo tendendi satis constat. Restat vt eandem ex parte subiecti, & termini declaremus. Ex parte subiecti exigentia naturæ, quam supernaturalia entia transcendunt, complectitur quidquid naturæ ambitu contineri ostendimus disp. 3. sect. 2. & 4. Vnde cum ens supernaturale dicimus esse, cuius productio, aut conservatio excedit exigentiam naturæ: naturæ quidem nomine, non solum subiectum, in quo actio recipitur, non solum causa naturalis, à qua efficitur, verum etiam ipse terminus, qui in lucem editur, comprehendendus est. Vbi annotare liceat, nunc non explanari excellentiam comparatiuam rei supernaturalis, quæ argumento sit ad ipsius supernaturalitatem colligendam; sed quæ suppositis his extremis, natura, & ente supernaturali, mutuum vtriusque collationem omnibus naturalibus, ac supernaturalibus communem exprimat. Excellentia enim rei supra omnem exigentiam naturæ supponens ipsam rem supernaturalem, (vt modo supponit, cum sub sphaera naturæ ipsum etiam terminum supponimus) neutriquam potest rei supernaturalitatem persuadere.

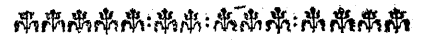
38 Excellentia transcendens omnia supernaturalia.

Cæterum rogabis; quænam sit excellentia transcendens naturam, quæ rei supernaturalitatem testetur? Respondeo primò. Talis excellentia conferenda est necessariò cum natura, seorsim à re de cuius supernaturalitate differitur; quidquid enim sub natura continetur, naturale supponitur. Insuper vitalis res subiectum aut agens naturale suapte exigentia respiciat, à quibus ipsa non exigitur, & absque eleuatione nec fouetur, nec efficitur, sufficiens argumentum est supernaturalitatis eiusdem. Sic actus vitales intrinsecè supernaturales agnoscimus, cum absque viribus homini indebitis fieri non possunt. Nam cum hi actus vires efficientes, & recipientes postulent, non possunt non vicissim ab ipsis potentiis postulari, saltem quoad actum primum completum, quin aliqua rei efficiendæ suscipiendæ præstantia prohibeat. Atque ita ad cuiuslibet accidentis, cuiuslibet etiam substantiæ supernaturalitatem sufficere; si exigente ipsa subiectum, aut agens aliquod naturale, desit naturæ exigentia virtutis ad talem effectum efficiendum, aut suscipiendum, eo quòd vel dispositiones, vel principia alia desiderentur, quæ in exigentia naturæ minimè contineantur. Si vero res nec subiectum, nec agens aliquod creatum expectet: qualis potest esse, tum ens naturale, vt Angelus, tum ens supernaturale, vt substantia suapte exigenti grata Deo, & iusta. De qua d. 3. tunc ad eius supernaturalitatem arguendam, componenda est res cum exigentia naturæ non solum Physica, sed etiam intentionali, quæ exposuimus disp. 3. sect. 6. & quæ omnem exi-

gentiam naturæ Physicam, & intentionalem superauerit, rebus intrinsecè supernaturalibus est aggreganda; quæ & inter exigentiam Physicam, aut intentionalem naturæ contineri confiterit, naturalibus est annumeranda. Vnde omnis vniuersim supernaturalitas respectiua ab excessu exigentiæ Physicæ, & intentionalis naturæ legitime inferitur.

39 Exigentia ex parte obiecti.

Demùm hæc naturæ exigentia ex parte obiecti ad ea omnia, quæ naturæ bona sunt, & ordine, ac connexionione transcendentem naturæ respiciuntur, adæquate porrigitur. Nam omnia, quæ secundum existentiam naturæ commoda sunt, & secundum possibilitatem transcendentem respiciuntur à natura, rectè è desiderari, & expeti à natura interpetatur, aut quoad actum secundum, aut quoad actum primum completum. Igitur exigentia naturæ supra quam entia supernaturalia conueniunt, terminos habet, omnia bona naturæ conuenientia, & per ordinem transcendentem naturæ annexa. Quibus hæc exigentia tum intrinsecè ex parte modi, tum extrinsecè ex parte subiecti, ac termini, satis expedita relinquuntur.

DISPUTATIO VI.

An supernaturalia sint supra ordinem transcendentem naturæ.

Et disputatio maximi momenti est, cum conceptum quidditatiuũ entis supernaturalis, & attributa ferè omnia ipsius, in excellentiam entis supernaturalis supra ordinem transcendentem naturæ, reuocemus. Verùm accuratam sui considerationem vindicat hæc disputatio lib. sequenti, vbi expendenda est potentia obediencialis actiua atque passiuã naturæ in dona intrinsecè supernaturalia. Nam si aliquis ordo transcendens adscribendus est naturæ in formas intrinsecè supernaturales, maximè esse debet ordo transcendens potentia actiua, atque passiuã, cum potissima collatio naturæ cum donis supernaturalibus fiat in ratione agentis, atque patientis. Igitur quia lib. sequenti disp. 31. statuendum est, & autoritate, atque ratione illustrandum, patientiam obediencialem naturæ in actus supernaturales, tam patientem, quam agentem absolute esse ab ordine transcendentem, quo cum donis supernaturalibus ita connexa sit, vt eis repugnantibus repugnet quod entitas naturæ. Ideo nunc ponendum à nobis est, eum ordinem transcendentem in dona supernaturalia alie num esse à natura, vt hoc fundamento præiacto firmius statuamus, quæ quæ deinceps de excellentia entis supernaturalis supra naturam examinanda sunt.

DISPUTATIO VII.

An supernaturalia sine supra educationem natura

Disputatione precedenti supernaturalia generatim cum natura composuimus. Singularius nunc conferimus. Et quidem exploratum est, solum differere de donis supernaturalibus, quae subiectum respiciunt; pluralique esse, quae naturam immediate respiciant, v. g. Gratia iustificans substantiam animae; virtutes supernaturales, & earum actus, intellectum & voluntatem. Itaque nunc controversia est, qua ratione gratia iustificans in virtute passiva substantiae, virtutes & actus supernaturales in virtute susceptiva potentiarum continentur.

SECTIONES.

- 1 An supernaturalia ex virtute passiva educationem habeant.
2 An dona supernaturalia educi queant ex subiecto secundum unionem tantum.

SECTIO I.

An supernaturalia ex virtute passiva educationem habeant.

Vnt enim qui arbitrantur, gratiam iustificans, & quodlibet aliud donum supernaturalis ex subiecto non educi, sed per veram creationem produci; aut alio actionis genere, quae inter educationem, & creationem media sit, creati increari, aut infundi. Ita Alensis 2. parte q. 9. numero 8. & 4. parte q. 1. num. 3. §. 2. & 3. Item primores illi praecorum Theologorum in 2. dist. 26. Bonaventura art. 1. q. 2. & 4. Richardus art. 1. q. 2. & repetit. in 4. dist. 1. art. 4. q. 1. Vbi Scotus q. 5. Gabriel q. 1. art. 3. Maior q. 1. ad 4. Aliacus q. 1. art. 2. Palaudanus q. 1. num. 23. & 28. Capreolus q. 1. art. 3. ad argumenta Scoti contra terram conclusionem, Argentinas q. 1. art. 3. Henricus quod lib. 4. q. 37. Ferrariensis 4. contra gent. c. 57. Caietanus, & Conradus 1. 2. q. 112. art. 1. Ex recentioribus Ledesma 1. p. 4. q. 3. art. 1. Soto in 4. dist. 1. q. 3. art. 1. & lib. 2. de natura, & gratia, c. 9. Vega lib. 7. in Tridentinum c. 3. P. Fonseca s. mer. c. 2. q. 4. Conybrifenses 1. Phys. c. 9. q. 12. art. 5. & 6. & nouissimè Philippus Faber in 4. disp. 2. c. 7.
At dona supernaturalia actione educitiua, dependentur à subiecto patienti, non actione creatiua produci, docent iam fere omnes huius aetatis Theologi. P. Valentia 1. d. 8. q. 4. pun. 2. P. Suarez lib. 8. de gratia, c. 2. P. Vasquez 1. p. d. 124. numero 10. P. Albertinus prio. 2. Philosoph. q. 1. Theol. numero 28. Pater Aegidius Coninck disput. 6. numero. 46. Pater Torres opusc. 3. dub. 12. Pater Granadus contro. 8. de

- 2 Sententia negans
Alensis
Bonauent.
Richardus
Gabriel
Maior.
Aliacus.
Palaudanus
Capreolus
Henricus
Argentinas.
Ferrariensis
Caietanus.
Conradus.
Ledesma
Sorus.
Vega.
P. Fonseca.
PP. Conybrifenses
3
Faber.
Sententia affirmans.
P. Valentia.
P. Suarez.
P. Vasquez
P. Albert.
P. Coninck.
P. Torres.
P. Granad.

gratia disp. 7. num. 2. Curiel 1. 2. q. 112. art. 1. dub. 3. §. 2. Zum. art. 2. disp. 2. Medina art. 1. & Thomistae recentiores ibidem. A quibus non dissentit Durand. in 2. dist. 18. q. 2. n. 14.

In hac controversia aliud inuenio de re, aliud de nomine. De re est: An dona supernaturalia dependentur à subiecto sustentati per veram causam materialis concursum producantur? De nomine verò, an donorum supernaturalium productio à subiecto sustentati dependens, creatio vel educitio, concretio vel infusio dicenda sit? In quo maior pars contentiois existit. Si namque author mens rectè expendatur, vix vnus inuenietur, qui aperte inficietur, dona supernaturalia à subiecto sustentate pendere, vt ex natura rei à subiecto separata possint conseruari, sicut animus creatione productus conseruatur: Quod tantum in re contentunt, qui affirmant, ea dona per educationem produci. Quamuis isdem negant, ab eo subiecto pendere, quod in natura sua virtute talia dona praecontineat; Quod solum ostendunt, qui per creationem fieri arbitrantur.

Affero itaque primo, Dona supernaturalia dependent à subiecto sustentati per veram causam materialis concursum. Probatur primò ex Trident. sess. 6. cap. 7. canone 11. asserente, gratiam inherere subiecto, iustificationem fieri per susceptionem gratiae, & donorum. Inhaesio enim, & susceptio semper est formatum à subiecto sustentati dependentium: ideoque animus subiectio inherere non dicitur. Ergò dona supernaturalia à subiecto sustentati pendencia sunt. Secundo, dona supernaturalia sunt accidentia in subiecto producta, quin ex natura rei separata ab illo conseruentur. Ergò dependent à subiecto sustentate. Antecedens à nullo Theologo negatur. Consequentia probatur, quia hoc solum fundamentum alias formas accidentales, & substantiales colligimus existere in subiecto sustentatas ab illo, quòd ex natura rei conseruari abiunctae nequeant. Tertio, actus supernaturales sunt dependentur à subiecto sustentati. Ergò & habitus supernaturales, ac reliqua dona dependentur à subiecto sustentati sunt. Quandoquidem actus supernaturales non praecontinentur in virtute naturali subiecti, & argenti creati, potius quàm habitus, & reliqua dona supernaturalia. Antecedens probatur. Actus supernaturales sunt influxu immediato animae rationalis, & habituum. Animus autem, & habitus supernaturales nihil efficiunt per creationem & actionem, quae à subiecto sustentati dependens non sit. Ergò actus supernaturales dependentur à subiecto sustentati sunt.

Affero secundo. Dona supernaturalia verè & propriè ex subiecto educuntur. Probatur, creatio, & educitio eo communiter distinguuntur inter se quòd creatio est productio formae ex nihilo, hoc est, independentur à praesupposito subiecto (quare ait S. Thomas 1. p. q. 45. art. 4. creationem esse subsistentium) educitio verò productio formae ex subiecto praesupposito. Sed, vt vidimus assertionè prima, dona supernaturalia non producantur ex nihilo, sed dependentur à praesupposito subiecto. Ergò dona supernaturalia non producantur per creationem, sed per veram educationem. Vrgetur aliter, creatio dicitur productio entis simpliciter ex non ente simpliciter, vt productio Angeli simpliciter, ex non Angelo simpliciter, educitio verò dicitur productio entis secundum quid, ex non ente secundum quid, vt educitio caloris est productio hominis calidi ex non calido. At productio gratiae & aliorum donorum supernaturalium, non est productio entis simpliciter ex non ente simpliciter, sed entis secundum quid ex non ente secundum quid; Nam productione gratiae non fit simpliciter homo, sed secundum quid; hoc est, iustus, & sanctus tunc productio caloris. Ergò productio gratiae non est creatio, sed educitio. Haec ratio contra Thomistas ad hominem vim habet. Constatum; formam ex subiecto educi noc est aliud, quàm ex virtute subiecti recipientis, in lucem extrahi. At dona supernaturalia ex subiecti recipientis virtute extrahuntur in lucem. Nam licet non continentur in virtute naturali subiecti, & agentis creati, contineri possunt in virtute obedienciali: sicut animus continet actus supernaturales in virtute obedienciali actiua continere potest gratiam & reliqua dona supernaturalia in virtute passiva. Ergò dona supernaturalia possunt rectè ex virtute passiva animi educi. Constatumur secundo. Re quidem vera existit discrimen inter productionem gratiae independentis, separatae à subiecto & productionem gratiae dependentis ab illo. At hoc discrimen reale productionis gratiae nulla aprius voce significatur, quam creationis, & educationis praesertim nostris temporibus, vbi Doctores scholastici ad declarandum hoc discrimen eis vocibus vtuntur; loquendum enim semper more saeculi communi. In hac igitur controversia de voce, donorum supernaturalium productio, educitio potius quàm creatio dicenda est.

- Curie.
Zumei.
Medina.
Durandus
4
Molium de nomine in hac quaest.
5
Supernaturalia pedet à subiecto sustentati. Trident.
6
7
8
9
Tertia.

Obiiciuntur primò, plura sacrae paginae testimonia, quibus donorum supernaturalium infusio nomine creationis exprimitur. Ergò eorum productio, creatio admittenda est. Respondeo. Testimonia sunt abs te. Nam creatio dicitur late, & strictè late, vulgariter pro emanatione cuiusque creaturae à Deo; quo pacto omnia dicuntur à Deo creati. Strictè, & scholasticè, pro actione rei independentis à subiecto, qua ratione animus & Angelus praesubstantiis materialibus dicuntur creati. Dona ergo supernaturalia lata & vulgari significatione tantum, non strictè, & scholasticè, in qua nunc differimus, creati apud sacros Scriptores inueniuntur. Rursus, creatio strictè dici possunt non Physicè, sed moraliter, scilicet quia absque merito, & exigentia subiecti producantur. Ita S. Thom. 1. 2. p. 110. art. 2. & plures Theologi.
Secundo obiicitur. Dona supernaturalia dicuntur infusa. Formae naturales infusae non sunt. Ergò ideo est, quòd dona supernaturalia, extrinsecus aduenientia, ex subiecti gremio, vti naturales formae, non extrahuntur. Respondeo. Dona supernaturalia dicuntur infusa, non quia verè creantur, sed quia virtute propria Dei, subiecto indebita, supra omnem eius exigentiam educuntur. Quod naturalibus formis conuenire non est.
Tertio. Dona supernaturalia magis distant à materia, quàm animus rationalis. Animus per creationem producitur: ergò dona supernaturalia similiter. Distinguo maiorem. Dona supernaturalia magis distant, quàm animus à materia Physica, quae subiectum corporeum est formatum substantiialium susceptiuum, transeat. Nam huic materiae vnitur intrinsecè animus, non supernatura-

- Supernaturalia propriè educuntur ex subiecto.
7
Explicatur testimonia contra naturam sententiam.
S. Thomas.
8
Diluitur secunda obiectione.
9
Tertia.

lia dona. Magis distant à materia Metaphysica, quae subiectum sustentans, causaque materialis dicitur: corporea sit, siue incorporea, nego. Nam ab hac materia pendunt intrinsecè dona supernaturalia, quae subiecto ex natura rei affixa sunt, & non animus, qui à subiecto seiuictus conseruatur. Haec autem Metaphysica materia, non illa Physica modo creationis repugnat.

Quarto si dona supernaturalia non sunt per creationem, posset gratia iustificans, & alia dona supernaturalia virtute actiua agentis creati produci. Quippe solum quia per creationem fieri, donorum supernaturalium productio vniversim creaturae repugnat. Ergò vt hoc absolute repugnet, verè per creationem fiunt. Admitto ingenue, si solum prohibeat creationis modus, posse gratiam iustificantem, & reliqua dona supernaturalia, virtute actiua creaturae produci. Etenim vt actus vitalis supernaturalis virtute actiua creata habitus, & animi efficiatur, posset etiam effici gratia. Qu in absolute fieri posse gratiam virtute agentis creati, & de facto fieri habitus, virtute gratiae tract. de gratia iustificante ostendimus. Rursus non repugnat creaturam creatantem, probabilissimum esse proponemus opere Metaphysico tractatu de creatione.

Quinto. Forma non tribuit diuinitus subiecto effectum formalem, quem non potest ex natura rei: Ergò nec subiectum continere diuinitus formam nempè supernaturalem, quae ex natura rei in natura virtute subiecti non continetur. Vt enim comparatur forma subiecto, subiectum comparatur formae. Nego consequentiam: discrimen est apertum. Nam forma tribuit subiecto effectum formalem exhibendo se ipsam, ipsumque effectum formalem intrinsecè constituendo: vnde quia diuinitus non potest forma aliam à sua reali entitate essentiam habere, nequit diuinitus alium ab effectu naturali formalem effectum conferre. At subiectum non sustentat formam, seipsam formae sustentatae tanquam partem constitutiua exhibendo, sed per modum intrinsecum causalitatis, ac dependentiae, quae virtute agentis superioris produci potest, quando virtute aut exigentia natura obtineri nequit. Quod cernere est in virtute actiua animae, quae actus supernaturales, quos sui vicibus agere non potest, adiunctis vicibus diuinitus agit. Vnde subiectum non comparatur formae, quam, cauat, sicut forma effectui formali, quem confert. Componuntur quidem eodem modo subiectum & forma mutuo in ordine ad effectum formalem, qui ex vtroque coalescit; quippe neutra pars diuinitus constituit effectum formalem, quam naturaliter constituere nequit, verum subiecti, cum forma ipsi inherente, alia collatio est ab ea, quae formae cum effectu formali, in quem essentialiter ingreditur forma, fieri solet. Nam subiectum non causat constituendo intrinsecè formam, sicut forma causat effectum formalem essentialiter constituendo. Ad haec si argumentum quidquam probat, maxime formam, quae virtute naturali non inducitur in subiectum nec virtute supernaturali induci posse, vt perpendenti constabit. Quod aduersariis ipsis non conceditur.

Denique obiicitur. Dona supernaturalia non educuntur ex virtute naturali subiecti, cum forma sit intrinsecè supernaturalis, subiectum verò intrinsecè naturale. Nec educuntur ex virtute supernaturali, cum virtus susceptiua donorum

- 10
Quarta.
11
Quinta.
12
Postrema.

indistincta sit ab entitate animæ quæ in se nescit naturalis est. Nec ex virtute obedientialis nam virtus obedientialis instrumentalis est. Virtus autem passiva, præsertim cōparatione Dei nihil recipiētis instrumentalis esse nō potest: ergo nulla est virtus ex qua dona supernaturalia extrahantur. Nam præter virtutem naturalem, supernaturalem, & obedientialem, nulla superest, ex qua educantur. Nego dona supernaturalia non educi, ex virtute obedientiali, subiecti. Nam entitas naturalis animæ sustentat gratiam, & reliqua dona supernaturalia, obediens virtuti actiue supernaturali, quæ ultra naturæ vniuersæ debitum, & exigentiam operatur, quod solum, & non aliud est virtutem passiuam obedientialem esse: vt colligere est ex virtute passiuæ obedientialis, qua animus actus supernaturales fouet. Num autem hæc virtus passiuæ instrumentalis dicenda sit, quæstio videtur de voce. Inter scholasticos quidem causa instrumentalis, & principalis solum de efficienti dici consuevit. Potest tamen causa obedientialiter passiuæ, instrumentalis nuncupari, quia subordinata, & obediens agenti superiori supra ipsius exigentiam operanti suam materialem causalitatem exercet; qua ratione virtutem passiuam donorum supernaturalium instrumentalem vocat Patet Theophilus in sua disciplina moral. distinctione 2. numero 4. Quamquam in suo genere non incongruè principalis dici possit, quod alia causa in eo genere operanti subiecta non sit. De quo vide disputationem 28.

P. Theophilus.

SECTIO II.

An dona supernaturalia educi queant ex subiecto secundum vniōnem tantum?

EDUCI dona supernaturalia secundum entitatem, sectione præcedenti ostendimus. An tantum secundum vniōnem educi queant nunc differimus. Sodus in 4. d. 1. quæst. 3. articul. 1. huic disputationi ansam dedit. Existimat enim, tūm gratiam iustificantem, & reliqua dona supernaturalia ex subiecto non educi, sed per veram creationem fieri; tūm creaturam ad quidpiam creandum à Deo eleuari non posse. Nihilominus vt tueatur sacramenta physice producere gratiam, opinaturs est, hominem duplici actione fieri gratum, altera quæ ad solam entitatem gratiæ tendit & est creatio à solo Deo procedens; altera quæ tendit ad vniōnem gratiæ cum animo, & est eductio à sacramentis pendens. Explicat in animo rationali, qui creatione producitur à solo Deo; educatione tamen vnitur corpori virtute agentis creati. Quod ait Sodus idem tamen conuenire gratiæ, ægerimèque impugnari posse. Probabile reputat Ledesma 1. p. quæst. 3. articul. 1. ructurque P. Albertinus prin. 2. Philosoph. quæst. 1. Theolog. num 31. Quia nulla est ratio, qua id repugnet.

Ledesma. P. Albertinus.

Sententia negans. P. Suarez. P. Vasquez. Vega.

At impossibile reputant P. Suarez tom. 3. in 3. p. disput. 9. sect. 1. P. Vasquez 1. p. disput. 174 numero 6. Vega in Trident. lib. 7. capite 13. Mōuentur primò, quia nulla virtus creata potest vnire accidens subiecto, quod nō potest illud efficiere, vt constat inductione accidentiū quæ noui-

mus, ergo creatura, quæ non valet efficere donum: supernaturale, nec illud vnire subiecto valebit. Secundò, quia accidentis esse est inefficax, ergo actio quæ fertur ad inefficax, etiam fertur ad ipsum esse, ac per consequens nulla actione vniri potest subiecto donum supernaturale, quæ eius simul entitas produci non possit. Tertio; Quia inter dona supernaturalia, & animum rationalem existit hoc discrimen. Primū, quod dona supernaturalia sint à subiecto dependentia, quin ab illo separata existere queant, animus verò à subiecto independens est ab eoque se iunctus conseruatur. Secundum, animus prius natura; quam vnitur corpori obtinet existentiam productam à solo Deo; dona verò non habent prius esse, quam inefficax. Ergo dona supernaturalia fieri creatione non possunt, vt deinceps alia actione affigantur subiecto, sicut rationali contingit.

Assero primò. Ex natura rei dona supernaturalia eodem modo fiunt in subiecto, quo accidentia naturalia, atque adeò entitas non produciuntur creatione, & vniō cum subiecto educatione. Hæc assertio ex sectione præcedenti conspicua est. Quæ enim ibi adducta sunt, educationem physicam non vniōis duntaxat, sed etiam entitatis ostendunt. Addo, si vniō ex virtute subiecti materialis educitur, non esse rationem, cur donorum etiam entitas non educatur. Quandoquidem vniō tam intrinsecè supernaturalis est, quam ipsa entitas donorum, naturaquæ ad vniōnem æquè improporcionata, ac est ad ipsa dona. Ergo si non obstante supernaturalitate extrahitur vniō ex virtute passiuæ subiecti naturalis, non obstabit supernaturalitas, vt ipsa quoque entitas extrahatur.

Assero secundò, Si donis supernaturalibus annumerentur actus liberi supernaturalis, vt annumerat P. Albertinus supra, diuinitus etiam repugnat omnia vniuersim dona supernaturalia prius creatione fieri, deinde educatione vniri. Primò; Quia vt probaui libris de anima, & opere metaphisico ostendam, actus vitales sunt modi essentialiter affixi subiecto ab ipsaque vniōne indistincti: ergo non repugnat alia actione creati, & alia peculiari per educationem vniri. Repugnat enim, formam essentialiter à subiecto sustentanti pendentem, simul educatione, & creatione produci; præsertim educatione, quæ vniōnem, & non entitatem realiter ab vniōne indistinctam attingat.

Dices cum P. Albertino, actus, vitales supernaturales etiam secundum entitatem, educi posse quod illorum passiuæ virtus non subiecto naturali, sed subiecto supernaturali immediatè insit. Sed contra. Primò. Quia actus supernaturales virtutum moralium, & etiam charitatis actus eliciti à peccatore, habitibus supernaturalibus (qui saltem in genere causæ materialis nunquam præcedunt) inefficax minimè possunt. Secundò. Esto habitus supernaturales præcedant, eis tamen actus non inhærent, vt disputatione 26. sectione prima probabimus. Igitur eadem de actibus supernaturalibus, quæ de reliquis supernaturalibus formis existit ratio, vt in nulla subiecti capacitate contineantur.

Rursus assertio probatur. Si actus vitales secundum entitatem à solo Deo crearentur, nulla adesset in eorum exercitio voluntati libertas. Nam

15 Assertio prima.

16

17

18 assertio secunda. libertas

libertas non patiendo, sed agendo posita est. Nec iuuat asserere cum P. Albertino libertatem non exerceri agendo entitatem actus, sed vniōnem, vt integrum animo sit vnire actum cum potentia, etiam si in eius potestate situm non sit, entitatem actus efficit. Quoniam, vt nuper dicebamus, vniō actus cum potentia ab eiusdem entitate indistincta est: ergo facultas integra ad vniōnem, erit integra ad entitatem, & e contra. Deinde esto, vniō ab entitate actus distinguatur: tamen necessariò cum illa connectitur, vt in libera hominis potestate non sit, entitatem actus à Deo productam, sine vniōne relinquere, ergo si hominis potestati nō relinquatur entitas actus, nullatenus eiusdem libertati relinquatur vniō quæ entitati necessariò connectitur. In quo enim libertas posita erit? Nam ad agendum actum nulla competit indifferentia, nec postitò actu ad illum coniungendum potentia, cui non potest actus semel existens coniungi? Igitur nullam in rem adesset voluntati indifferentia; & libertas. Insuper, non solum vniō, verum etiam ipsa entitas actus vitalis est, ergo non solum ad vniōnem, sed etiam ad actus entitatem facultas libera, & vitalis conuenire debet.

19 Assertio tertia.

Assero tertio. Potestate absoluta Dei possunt alia dona supernaturalia quoad entitatem creatione, quoad vniōnem educatione produci. Res est clara. Dona supernaturalia, vt gratia habitualis, & virtutes infusæ possunt actione creatiua independenter à subiecto produci, sicut accidentia Eucharistica producuntur. Deinde creatione existentia possunt alia actione subiecto copulari, vt animus rationalis creatione productus corpori copulatur. Quod enim animo ex natura rei, aliis formis diuinitus conuenire, quid repugnat? Sanè vt dona supernaturalia tūm subiecto vnita, tūm creatione producta concedantur, sufficit cum vniōne eam à subiecto independentiam retinere, vt vniōne deficienti per eandem actionem extra subiectum conseruetur. Hoc autem non repugnat; ergo nec donæ creatione productæ, & simul subiecto vnita repugnant. Probatur minor. Non est idem subiecto vniri, & à subiecto dependere cum subiectum aliud sit recipiens, aliud sustentans: licet autem à subiecto sustentanti forma dependeat, non tamen à recipienti subiecto, vt cerneret in subiecto animæ rationalis; & irrationalis. Igitur possunt dona supernaturalia existere vnita subiecto recipienti, & simul ab eo independentia, atque à Deo creata.

20 A priori probatur.

A priori. Cūm dona supernaturalia sint secundum se indifferentia, vt spectata virtute absoluta Dei possunt esse vnita subiecto, & adiuncta, potest Deus efficaciter decernere existentiam donorum secundum se, quin eo decreto vniōnis existentiam, aut carentiam prædefiniat: rursusquæ alio decreto vniōnis existentiam, aut carentiam prædefiniat: rursusquæ alio decreto vniōnis existentiam efficaciter præfinire. Vt quia humanitas Christi secundum se erat indifferens existere in hoc tempore, vel illo, ab hac Matre, vel illa prouit Deus efficaciter decernere humanitatem existere, quin tempus, aut Matrem determinatam præfiniret, eorum decretum præuisioni meritorum relinquens, vt tractatu de incarnatione docuimus. At tale decretum esset creatio physica donorum supernaturalium secundum se, indifferens componi cum vniōne, & carentia vniōnis. Nam tale decretum potest conseruare æquæ existente, & non

existente vniōne donorum cum subiecto. Igitur creatio donorum componi potest cum conuena vniōne ad subiectum; ac per consequens eorum entitate prius creata potest deinde vniō ex subiecto educi. Rursus vniō donorum supernaturalium cum subiecto, nec ex subiecto educi. Rursus vniō donorum supernaturalium cum subiecto nec ex conceptu communi vniōnis, nec ex conceptu particulari vniōnis formæ cum subiecto, nec ex conceptu magis contracto formæ accidentalis importat dependentiam vniōis extremi ab alio. Ergo nullo ex capite importat educationem; atque adeò poterit entitas donorum non educi per educationem vnire. Et quidem communem vniōnis conceptum non importare dependentiam vniōis extremi ab alio, res est clara; Nam duo gradus qualitatis intensa, & duæ partes quantitatis inter se vnuntur, quin extrema ab inuicem dependeat. Rursus, conceptum communem vniōnis formæ talem dependentiam asserere, animus rationalis euidenti argumento est. Denique nec illam inducere essentialiter vniōnem formæ accidentalis, non est pendere ab vniōne, quam terminat essentialiter, sed ex natura rei, quare si apprehendamus formam terminare vniōnem, sine qua per actionem sibi naturalem non posset existere, quamuis posset per aliam sibi extraneam, & præter naturalem, reuera apprehenderetur sufficiens discrimen inter formam accidentalem, & animum rationalem. Igitur nulla ratione vniō donorum supernaturalium cum subiecto inducit eorundem dependentiam, & educationem.

Nec argumenta propòsta num. 14. huic assertio quicquam officunt. Tantum enim probant obiecta: dona supernaturalia ex natura rei non posse quoad vniōnem educi, quin etiam quoad entitatem educantur: quod nos assertio prima statimus: non verò id esse impossibile diuinitus; quod hac assertio contendimus. Porro autem annotandum est vniōnem, qua dona supernaturalia sub creatione physica informarent subiectum, fore specie diuersam ab ea, qua educi ex natura rei subiecto insunt. Si vera est sententia asserens passionem, & causalitatem materialem ab vniōne, & informatione non distingui. Nam vniō, & informatio donorum, cū producuntur per creationem non est passio, seu causalitas materialis, qualis est vniō, cū per educationem sunt. Vnde consequens, ad eam vniōnem alia virtus efficiens necessaria est, ab ea quæ ad efficiendum dona supernaturalia ex natura rei inhærentia subiecto requiritur. Quoniam ad effectum specie diuersum, & non conexum cum alio virtus specie diuersa opus est; in Deo quidem ratione nostra, in creatura verò realiter, saltè virtualiter, qua parte continet eleuationem, & complementum liberum Dei, quod ad vniōnem effectum adesse potest, quin ad sit ad alium.

21 Explicatur obiecta.

DISPUTATIO VIII.

An sint supra virtutem naturalem passivam?

Virtus passiva tripliciter naturalis.

1 G I T V R inest natura virtus passiva, ex qua dona supernaturalia educantur. An haec virtus naturalis sit? nunc examinandum. Virtus passiva tripliciter dici potest naturalis. Primum pro virtutis naturalis a supernaturali distinguitur, quae formaliter, & intrinsece naturalis est, & a recentioribus subiectivae naturalis dicitur. Secundo, ut distinguitur a virtute obedienciali, & extrinsece supernaturali, quae non a se, sed ab aliquo extrinseco supernaturali susceptiva est donorum supernaturalium. Tertio; pro virtutis distinguitur a potentia violenta neutra, quae positivam inclinationem in formam adducit. In hoc postremo sensu de potentia naturali differendum est disputatione sequenti: ubi agemus, an supernaturalia dona supra appetitum in naturam naturae eleventur. Nunc in primo, & secundo virtus naturalis expendenda est. Poterat etiam virtus dici naturalis, pro virtutis naturali opponitur. Sed hac ratione omnem virtutem passivam esse naturalem, extra omnem contentio-nem est.

SECTIONES.

- 1 Nona recentis auctoris sententia rejicitur.
2 Sententia Scoti proponitur.
3 Proponitur sententia communis.
4 Fertur iudicium de proposita controversia.
5 Explicatur argumenta Scoti.
6 Expenditur mens Sancti Thoma.

SECTIO I.

Nona recentis auctoris sententia rejicitur.

2 Explicatur.

S VNT qui asserant, virtutem passivam naturae ad recipiendum dona supernaturalia esse intrinsece, & formaliter supernaturalem; nec vllatenus repugnare in eandem entitatem, formalitatem naturalem, & supernaturalem convenire, ut conveniunt supernaturalitas, & vitalitas. Itaque volunt, ut in eadem entitate contritionis elicita a charitate invenitur & formalis vitalitas, & formalis supernaturalitas sibi identificatae, sic in substantia animae recipiente gratiam habitualem, & in humanitate Christi unione hypostaticam, esse formalitatem quae ad ordinem naturae spectat, & formalitatem aliam priori identificatam, quae in ordinem gratiae, & entium supernaturalium refertur. Prior est virtus naturalis, quae substantia est primum principium motus, & quietis; quae propria naturae est. Posterior est virtus obediencialis, qua dona supernaturalia sustentat; quae supra naturam est. Probat. Nam haec virtus, licet sit identificata naturae, non debetur ei, nec est primum principium motus, cum nostro modo concipiendi supponat ipsam substantiam naturae

in ordine ad motus naturales. Ergo haec virtus perfectione formalis, & intrinseca supernaturalis est. Adde; Omnis perfectio intrinsece connexa cum donis entitate supernaturalibus, est intrinsece supernaturalis, ut statim disputatione 3. 4. & 5. At virtus passiva donorum supernaturalium est intrinsece connexa cum donis entitate supernaturalibus. Ergo erit intrinsece, & formaliter supernaturalis. Probat. minor. Ea virtus est intrinsece, atque formaliter connexa cum donis entitate supernaturalibus, quae omnino repugnet repugnantibus donis entitate supernaturalibus. Virtus passiva donorum entitate supernaturalium, omnino repugnet repugnantibus donis entitate supernaturalibus: Nam nulla virtus potest esse susceptiva formarum repugnantium: ut enim formae repugnant, nec esse realiter, nec fieri ab agente possunt: sic nec subiecto possunt inesse. Ergo repugnantibus donis entitate supernaturalibus, repugnet etiam virtus passiva illorum. Igitur cum entitati naturali identificari possit formalitas connexa cum donis entitate supernaturalibus, eidem identificari potest perfectio intrinsece & formaliter supernaturalis.

3 Hae opinatio aut vocibus ludit, aut veram omnium Theologorum sententiam evertit. Etenim omnibus rebus naturalibus tribuit potentiam obediencialem sibi identificatam, aut ad agendum, aut ad recipiendum, aut ad informandum virtute absoluta Dei quidpiam, quod ex natura rei aut agere, aut recipere, aut informare non valet: eamque potentiam & perfectionem contendit, esse formaliter, & intrinsece supernaturalem: quod a nullo Doctore Catholico est assertum. Quia omnes supponunt, quidquid ex parte naturae antecedit ipsi identificatum intrinsece, & formaliter naturale esse. Ita omnes Scotistae, quos referemus sectione sequenti. Ex Thomistis Medina prima secundae, quaest. 3. art. 8. respons. argumentorum ad tertiam. Capreolus quaest. 1. prologi art. 2. ad primum contra sextum, Ferrara 3. contra gen. cap. 156. Palaius quaest. 1. praecursoria ad primum lib. sententiarum argumento 6. Zamel. 1. parte, quaest. 12. art. 1. quaest. 2. dif. 3. ad finem, Aegidius de praesentatione lib. 10. quaest. 2. art. 11. numero 20. Pater Albertinus quaest. 1. Theologica ad primum corollarium, dubitatione 2. & 3. Pater Suarez 1. to. in 3. p. disp. 31. sectione 6. passim, & plures alij Theologi differentes de potentia obedienciali.

4 Et quidem argumenta efficacia suadent. Primo quia nulla perfectio debita naturae est formaliter supernaturalis; omnia enim supernaturalia; ut disputatione sequenti dicemus, debita naturae sunt. At omnes perfectiones realiter identificatae naturae sunt debita naturae; nam magis conne-duntur cum natura, quam proprietates, & passionis realiter a natura distinctae, quae eidem debita sunt. Ergo omnes formalitates identificatae naturae sunt formaliter naturales, & non supernaturales. Tum omnes formalitates identificatae naturae sunt viribus naturalibus, quibus fit ipsa natura. Quidquid autem fit viribus naturalibus est naturale, & non supernaturale formaliter. Ergo omnes formalitates naturae sunt formaliter naturales. Tertio; Natura absque auxilio intrinsece supernaturali, realiter superaddito, non valet efficere actum supernaturalem. At si inesset naturae virtus formaliter supernaturalis, valeret efficere actum supernaturalem absque auxilio supernatu-

3 Improbatur.

Medina. Capreolus. Ferrara. Palaius. Zamel. Aegidius. P. Albertinus. P. Suarez.

4 Nulla perfectio identificata naturae, est formalitas supernaturalis.

rali realiter superaddito. Nam seorsim ab illo auxilio, contineret supernaturalitatem formalem, quam actui posset conferre. ergo nulla inest naturae virtus formaliter supernaturalis. Denique naturae essent debita dona supernaturalia titulo connexionis, & exigentiae intrinsecae, quam illa virtus formaliter supernaturalis afferret, ut debita sunt dona naturalia titulo similis perfectionis, & virtutis formaliter naturalis: Hoc autem Catholicè dici non potest. Perfectio igitur intrinseca, naturae formaliter supernaturalis, reiicienda est.

5 Ratio a priori.

A priori ratio sit. Quia eo ipso quod vna formalitas rei superet facultatem totius naturae, pro-relinquitur ad perfectionem intrinsece supernaturalem non possunt non omnes aliae formalitates eidem identificatae, eandem naturae facultatem realiter superare: item eo ipso quo vna perfectio rei solis naturae viribus fieri, aut debet possit, reliqua ab illa indistincta fieri eidem viribus, & debet realiter possunt. Nam realiter non possunt actione, aut passione physica praedicata sibi identificata praescindi, ut vnum realiter productum viribus naturae, aut gratiae aliud eidem viribus realiter non producat. Hoc enim soli Deo ratione suae infinitae perfectionis, & virtutis tribuimus. Igitur repugnat in subiecto naturali vnam formalitatem realiter supernaturalem, aut naturalem agnoscere, quin omnes eiusdem rei formalitates realiter naturales, aut supernaturales asserantur.

6 Soluitur fundamentum recentiorum.

Vnde ad primam rationem dicendum est, potentiam obediencialem, si adaequate identificetur naturae, & realiter quidem naturalem, & debitam naturae esse; etiam si comprincipia complementa illam, debita naturae sint; si vero naturae non identificatur adaequate, sed aliquod intrinsece supernaturale praeter naturae entitatem intrinsece complectitur, non esse talem potentiam formalitatem supernaturalem naturae realiter identificatam. De quo disputatione 32. Vbi ad secundam rationem ostendimus, nullam inesse naturae connexionem intrinsecam cum donis supernaturalibus, ratione obediencialis potentiae. Ut superius etiam exposuimus disputatione quarta, num. 46.

SECTIO II.

Sententia Scoti proponitur.

7 Scotus affirmans.

Bafolis, Guillelmus, Bargius, Taretus, Antonius, Andreas, Aureolus, Herrera, Rada,

P Ræcedenti sententiae omnino adversaria est opinio Scoti, qui q. 1. prolog. §. ad quaestionem igitur, & in 4. distinctione 10. quaestione 8. §. Unde rationem, & distinctione 49. quaestione 9. tuetur virtutem passivam donorum supernaturalium in animo esse omnino naturalem, non solum pro virtutis opponitur violento, & neutro, atque aded etiam obedienciali, quate facultatem patiendi supernaturalia arbitrat inesse naturae cum positiva inclinatione, & innata Propensione ad illa. Scorum sequuntur eius discipuli Bafolis, Guillelmus de Rubione, Bargius Taretus, & Antonius Andreas prolog. sententiarum quaest. 1. & 2. Aureolus in 1. distinctione 41. quaest. 1. art. 3. Herrera dist. 1. q. 5. concl. 2. Rada 1. p. con-

trou. 1. art. 1. Sossa q. 1. prolog. art. 8. deffi. §. & §. 2. Philip. Faber disp. 3. prol. & disp. 8. c. 2. & reliqui Scotistae. Quibus adherent Scotus de natura, & gratia c. 4. con. 3. & in 4. dist. 49. q. 2. art. 1. Pater Coninck 2. 2. disputat. 4. num. 17. & disput. 7. num. 15.

8 Prima probatio, Augustinus.

Primum probatur sententia auctoritate Augustini de praedestinatione Sanctorum c. 5. ubi ait Augustinus. Posse habere fidem natura est hominum, habere autem fidem gratia, est fidelium. Si autem hominum conditioni esset praeter naturalis potestas recipiendi fidem, non esset natura hominum, posse habere fidem potius quam ipsam habere. Ergo natura hominum supra conditione inest potestas habendi fidem.

9 Secunda, Scotus.

Secundo arguit Scotus in illo §. Ad quaestionem igitur. Omnis potentia passiva comparata accidenti, quod sibi inheret, est necessario potentia naturalis, violenta, aut neutra. At nullum accidens comparatum cum potentia passiva est supernaturale, & per consequens omnis potentia passiva accidenti composita erit naturalis; pro virtutis naturalis dividitur a virtute obedienciali, & supernaturali, quae vires naturae superiores complectitur. Consequentia bona est. Maior probatur. Nam omnis potentia passiva aut inclinatur in accidens sibi inherens, aut illi repugnat, aut inclinatione, & repugnantia destituta est. Si positivè inclinatur, est potentia naturalis, si repugnat violenta; si repugnantiam, & inclinationem exurit, est neutra. Probat. minor. Tum quia potentia naturalis, ut a supernaturali, & obedienciali distinguitur, communiter dividitur in naturalem, violentam, & neutram. Ita lib. 5. Met. cap. 12. cum Aristotele antiquiores Philosophi, qui virtutem supernaturalem, & obediencialem non agnouerunt. Tum quia calor non est supra vires passivas aquae illi repugnant, nec motus circularis supra vires coeli, neque propendens, neque repugnantis.

Aristoteles.

10 Tertia.

Tertio arguit supra §. ad propositum. Si aliquod donum compositum subiecto naturali, excederet virtutem naturalem patientem, maxime visio beata inter supernaturalia praestantissimum. Visio autem beata non excedit virtutem naturalem patientem subiecti naturalis: nam intellectus inclinat in illam, ut in summam ipsius perfectionem & felicitatem animae; ergo nullum donum supernaturale excedit virtutem naturalem subiecti. Quarto, §. Antequam haec distinctio, & in 4. dist. 10. q. 8. §. Contra rationem istius responsionis. Eadem forma, quae est subiecto naturali, cum inest naturae vires efficientes illius, redditur supernaturalis, cum tales vires naturae deficient, a Deoque viribus supernaturalibus efficitur, ut cernere est in hominis visu prius naturaliter producto, & deinde supernaturaliter recuperato, ergo supernaturalia non indigent efferi supra virtutem patientem subiecti naturalis; sed tantum supra virtutem agentem.

Quarta.

11 Quinta.

Quinto arguit sup. §. Contra rationem etiam. Quia si dona supernaturalia superarent virtutem naturalem substantiae rationalis essent aliqua accidentia nobiliora substantia contra Aristotelem 7. Met. cap. 1. Nam plures formae substantiales sunt naturales virtuti naturae subiecti naturalis. Ergo Sexto ibidem, quia si dona supernaturalia excederent vim passivam naturalem, & intrinse-

Sexta.

cati

cam animæ, cognitâ substantiâ non cernerentur
possibilia dona supernaturalia euidenter. At eu-
denter cernuntur: ergo pertinent ad vim natura-
lem passiuam animæ.

Denique addunt Scotistæ: virtus passiuâ dono-
rum supernaturalium est identificata realiter adæ-
quate entitati naturæ. Hæc est naturalis omnino:
ergo etiam virtus passiuâ donorum supernatura-
lium est omnino naturalis.

SECTIO III.

Proponitur sententia communis.

Communis sententia negat vim passiuam do-
norum supernaturalium esse naturalem subie-
cto naturali, ac per consequens comparatione
subiecti dona gratiæ esse supernaturalia. Ita Ca-
preolus quæst. 1. prolog. ad argumenta contra sex-
tam conclusionem, Ferraria 3. contra Genr. c. 102.
respons. 4. Caiet. 1. p. q. 1. art. 1. & q. 12. art. 1. Zumel.
ibidem disp. 2. & in 2. q. 113. art. 10. dub. 2. Banes
dub. 1. Victoria & Canus. Medi. 1. 2. q. 3. art. 8. qui
tenent improbabilem sententiam Scoti. Item So-
cietatis Theologi cum Molina 1. p. q. 12. art. 1. d. 2.
c. dcl. 1. Suarez. 1. 2. Metaphysicæ d. 43. sect. 4. n. 10.
Fonseca. 1. Metaphysicæ c. 1. q. 1. Vasquez 1. p. d.
2. 1. 4. c. 2. & in 1. 2. d. 12. c. 1. Salas ibidem d. 12.
sect. 3. Herice. 1. p. d. 48. n. 16. P. Iannerus 1. 2. disp.
1. q. 5. à n. 2. P. Reinaudus in sua morali discipuli-
na d. 1. n. 271. & plures alij.

Communi sententia probatur. 1. Sunt dona su-
pernaturalia, quæ suapte ratione exigunt fieri à
causa efficiendi supernaturaliter operante, ita vt
fieri nequeant viribus naturalibus. At repugnat
inesse subiecto potentia passiuâ naturalis in ordi-
ne, ad suscipienda accidentia, quæ exigunt fieri
à causa efficiendi supernaturaliter operante; ergo
sunt dona, & accidentia, ad quæ suscipienda non
inesse subiecto potentia passiuâ naturalis. Maiorem
concedit Scotus supra, & Concilia ac Patres Ec-
clesiæ contra Pelagianos definiunt. Minorem pro-
bo. Vt causa efficiens operetur supernaturaliter,
oportet, quod non operetur iuxta exigentiam sub-
iecti naturalis, sed ultra id, quod subiecti natura
postulat; imò supernaturaliter operari, non est
aliud, quam agere supra exigentiam subiecti, con-
ferendo illi formam superiorem illis, quas subiecti
natura postulat. Secundo, natura existens in pecca-
to non potest esse naturaliter grata Deo. At natura
peccatrix sit grata Deo recipiendo gratiam iustifi-
cantem. Ergo natura non recipit naturaliter gra-
tiam iustificantem: ac per consequens virtus sus-
cipiendi gratiam non est naturalis. Tertio; nulla
existit potentia naturalis passiuâ, cui non respon-
deat aliqua potentia naturalis actiua, qua reduca-
tur ad suum actum. Vt docuit Arist. 3. de anima
cap. 5. eo argumento probans, dari intellectum
agentem, quia inerat animo intellectus patiens.
Nam potentia naturalis esse non potest ad effe-
ctum naturaliter impossibilem: impossibile autem
est naturaliter effectus, vbi potentia actiua natu-
ralis repugnat. At ad efficienda supernaturalia
non est aliqua potentia actiua naturalis, vt Sco-
tus etiam faceret. Ergo etiam ad illa suscipienda
nulla est potentia passiuâ naturalis. Quarto de-
nique; Potest tanta esse excellentia formæ, vt supe-
ret vires actiuas naturæ. Ergo etiam tanta esse po-

12
Posirema.

13
Sententia
negans.

Capreolus.
Ferraria.
Zumel.
Banes.
Victoria.
Canus.
Medina.
P. Molina.
P. Suarez.
P. Fonseca.
Vasquez.
P. Salas.
P. Herice.
P. Iannerus
P. Reinau-
dus.

Prima ratio.

14

Aristoteles

est, vt superet passiuas. In hoc enim quid repug-
nantia.

SECTIO IV.

Pertur iudicium de proposita con-
trouersa.

Vo tribuit Scotus naturæ patienti, dona su-
pernaturalia, quæ in disputationem venite
possunt. Alterum, virtutem naturalem, pro vt vir-
tus naturalis distinguitur ab eleuata, & supernatu-
rali, communisque est virtuti violentæ, qua lapis
naturaliter mouetur sursum. Alterum, inclinatio-
nem ingenitam in dona supernaturalia, virtutem-
que naturalem, pro vt distinguitur à violenta, &
neutrâ; qua lapis naturaliter mouetur deorsum.
Nunc de virtute naturali in primâ vsurpatione dif-
ferimus, disserturi de virtute naturali in secunda
vsurpatione disputatione sequenti.

De virtute autem naturali pro vt ab obedientia-
li, & supernaturali secernitur, multum de voce
contenditur inter vtriusque factionis auctores,
quamuis multum etiam dissensionis de re esse pos-
sit; quod tamen ab auctoribus non explicatur.
Nam si per virtutem passiuam naturalem intelli-
gatur vis patiendi, quæ sola actione naturali,
& non supernaturali reducitur in actum, vt voluit
auctores sententiæ negantis, planè Scotistæ in re-
talem virtutem naturalem in dona supernaturalia
subiecto naturali non adscribunt. Etenim perspi-
cua docent, ea dona collata cum viribus efficien-
tibus supernaturalia esse, virtutemque actiuam
inducentem illa in subiectum esse supernaturalem.
Idem tamen si virtutem passiuam naturalem acci-
pias eam, quæ in ratione virtutis passiuæ nihil
supernaturale complectitur; sed adæquate tota
virtus passiuâ est entitate naturalis, quamquam
ad patiendum egeat virtute actiua supernaturali,
vt Scotistæ volunt, sanè talem virtutem naturalem
in dona supernaturalia nec communis sententiæ
Patroni vereri possunt, cum re ipsa virtutem pas-
siuam eorum donorum neque in adæquate ab enti-
tate naturali subiecti distinguant. Si enim quid-
piam supernaturale præter entitatem naturalem
subiecti, potestatem passiuam donorum superna-
turalium complet; rogo illud supernaturale, an
in sit adæquate naturæ: an in adæquate? si adæquate;
ergo sola entitas naturæ seclusa alia virtute patien-
te est adæquate virtus patiendi supernaturalia. Si
in adæquate solum, abibo in infinitam virtutum pa-
tientium processionem, quæ omnibus Theologis
vitanda est.

Nec adeo voluntaria est variâ ista vsurpatione vo-
cum, vt in ipsa re fundamentum non cernatur:
est enim in virtute passiuâ accidentium superna-
turalium, quidquam quo re ipsa differt à virtute
passiuâ accidentium naturalium, nempe reduci
non posse ad patiendi actum virtute actiua natu-
rali, sed supernaturali. Ideoque ratione huius dif-
ferentis realis potest negari virtus accidentium
supernaturalium passiuâ esse simpliciter naturalis,
alioque nomine dici obedientialis. Est item in ea
virtute passiuâ quicquam, quo re ipsa differt à vir-
tute actiua obedientiali, nempe adæquate identificari
subiecto naturali, quin alio compriucipio patienti
indigeat, vt reuera indiget virtus actiua naturæ in
suo genere, quæ sine compriucipio supernaturali
actiuo

15

16
Dissensio
de voce in
hac contro-
uersa.

17
Modus lo-
quendi Sco-
ti volunta-
rius non est.

actiuo nullius entis supernaturalis actiua est.
Ideoque non obedientialis, sed naturalis, non vi-
ribus superadditis potens, sed viribus naturali-
bus ac propriis susceptiua ab Scoto dici potuit.
Viribus enim naturalibus, ac propriis suscepti-
ua est virtus, quæ in alienis, ac supernaturali-
bus viribus ad sustinendum dona supernaturalia
non vitur. Vt verè, ac proprie non est supra vi-
res hominis pondus, quod solus absque iuuamine
alterius portare potest, licet, solus absque alterius
ope illud humeris imponere non possit. Quam-
uis ergo dona supernaturalia supra actiuam virtu-
tem naturæ existant, quia solæ vires actiuæ natu-
ræ absque auxilio alterius similiter agentis ad effi-
ciendum ea dona non sufficiunt, tamen non erunt
proprie supra vires passiuas naturæ, quia solæ
naturæ vires absque alterius patientis ope ad su-
stinendum alia dona sufficiente sunt. Ac per con-
sequens rectè viribus naturalibus sustentari, licet
non viribus naturalibus fieri dici possunt. Ita ex-
plicat, & probat Scotus in 4. d. 49. q. 1. con. 1.
naturam humanam ex puris naturalibus esse be-
atitudinis supernaturalis susceptiuam.

Confirmatur hæc Scotica vsurpatione virtutis
passiuæ naturalis. Si habitus supernaturalis non
iuuaret naturam ad agendum actus supernatura-
les, sed tantum ad patiendum, vt sola absque con-
sortio habitus supernaturalis simul patientis non
posset sustentare actus supernaturales, verum po-
sito habitu supernaturali posset sola natura cum
concurfu generali Dei, absque auxilio actiuo ha-
bitus, aut alterius principij supernaturalis, actus
supernaturales efficere, planè actus supernaturales
non essent supra vires naturales actiuas, quamuis
essent supra vires naturales passiuas, quia solis
viribus actiuis naturæ absque iuuamine alterius
principij actiui fierent. Quare Pelagianismi dam-
naretur nunc, qui solis viribus naturæ fidei, &
charitatis fieri tueretur, quamquam ad disponen-
dum subiectum, aut recipiendum eos actus con-
sortium supernaturale requireret. Igitur eadem ra-
tione non erunt nunc supra vires naturales passiuas.
Cum solæ vires naturæ absque auxilio aliatu
vitiū patientium valeant sustinere eos actus, &
alia dona supernaturalia, quamquam in aliud ge-
nus causæ actiuæ consortium supernaturale de-
siderent.

Nihilominus quamquam rem Scoti teneam, ta-
men non placet ratio loquendi Scoti. Quare nec
potestatem patientem donorum supernaturalium
voco absolute naturalem, nec dona supernatu-
ralia. Primo, quia in modo loquendi standum est
semper maiori, ac frequentiori scholasticorum
consuetudini. Maior autem, ac frequentior con-
suetudo scholasticorum talem potestatem non vo-
cat naturalem, quandoquidem communior, &
maior pars Theologorum hac in re Scotistis re-
fragatur, Secundo, quia si habitus charitatis non
esset supernaturalis, sed naturalis actus charitatis
non esset supra vires actiuas voluntati naturales:
quod est contra modum loquendi Scoti. Quia
non est supra vires actiuas habitus charitatis,
quæ per se sunt voluntati naturales. Tertio, quia
simili ratione dici posset, hominem esse natura-
liter iustum, & Deum, quia gratia iustificans
vniū hypostatica est naturalia virtuti passiuæ hu-
manitatis. Quod absconat à modo loquendi Con-
ciliarum, ac Parrum. Postremo, quia virtus pas-
siua naturalis, vt ab obedientiali distinguitur,
importat connexionem, & relationem transcen-
dentem in dona, quæ tali virtuti naturalia sunt.
Naturæ autem nulla inest connexio, & relatio
transcendens in dona supernaturalia.

En ventum est, ad controuersiam de re. Etenim
Scotus manifestè tribuit naturæ relatione tran-
scendentem in dona supernaturalia, cum naturæ
tribuat inclinationem positiuam in illa, quæ in-
clinatio sine transcendentem relatione apprehendi
non potest. Nam relatio transcendens nunc in-
telligitur connexio quidditatiua, qua natura ira
pendet à possibilitate donorum supernaturalium,
vt repugnantibus donis supernaturalibus repugnaret
quoque natura. At inclinatio innata, & in-
trinseca naturæ in dona supernaturalia apprehen-
di non potest absque superiori connexionem. Ergo
reuera conceditur relatio transcendens naturæ in
dona supernaturalia, vbi inclinatio innatam pa-
lam conceditur. Probatur minor. Non potest ap-
prehendi inclinatio innata naturæ esse in dona re-
pugnantia. Alioquin inesser lapidi inclinatio in ra-
tionalitatè, homini in Deitatem? Ergo non potest
apprehendi remanere natura, repugnantibus per
impossibile donis supernaturalibus, si inclinatio
in dona supernaturalia intrinseca sit, & identifi-
cata naturæ. Nam eis dona repugnantibus per se
non potest esse inclinatio naturalis in illa. At hæc
est identificata realiter naturæ. Ergo eis donis re-
pugnantibus non potest realiter existere natura.
Repugnantem enim vno prædicato realiter
identificato naturæ, repugnare debet natura, vt de-
structo realiter prædicato identificato naturæ, de-
struitur realiter natura. Id enim quod remanet
realiter, destructo alio, non potest realiter esse
aliud, separatio namque realis, argumentum est
euidens distinctionis realis.

Potè autem potentia naturalis pro vt potentia
naturali violentæ, atque neutriæ communis est,
ordine transcendentem ab obedientiali discernitur.
Nam hic in ordo transcendens extra potentiam
obedientialem est, & potentiam naturalem con-
stituit. Etenim nulla est potentia naturalis etiam
violenta, & neutra, quæ suos effectus transcen-
dentaliter non respiciat nec vlla est potentia obe-
dientialis, quæ in suos effectus transcendentaliter
referatur. Ergo potentiam naturalem ab obedien-
tiali ordo transcendentalis distinguit. Consequen-
tia bona est. Antecedens nunc pono. Potentiam
naturalem creatam asserere essentialiter respectum
transcendentem in effectum possibilem, ostendi
fussè lib. 2. Physicorum, & ostendam sussus opere
Metaphysico tract. de causis. Potentiam obedien-
tialem verò suos effectus transcendentaliter non
respicere, definiam disp. 3. 1.

Igitur inter auctores affirmantes, & negantes
potentiam naturalem passiuam donorum super-
naturalium, id potest esse discrimen de re, quod
affirmantes referant transcendentaliter naturam
in dona supernaturalia: Negantes verò à tali or-
dine absolutam naturam adstruat. Quare cum nos
talem ordinem improbemus: non solum in voce
verum etiam in re ab Scoti sententia dissentimus.
Qui verò cum ordinem naturæ in supernaturalia
dona probauerint (de quo inter recentiores tan-
tum disputatio est) ab Scoti opinione solo lo-
quendi modo discedunt. Qui loquendi modus
in Scotica schola arbitrarie non est, sed rationa-
bili fundamento innitur, vt dicebamus n. 17.

20
Continet
de re hæc
controuersia
ordinè trã-
cendentem
naturæ in
dona super-
naturalia

21

22

D SECTIO

DISPUTATIO IX.

An dona supernaturalia sint supra innatum appetitum natura?

AE C controuersia frequens est inter Theologos, qui de uisione beata; gratia iustificante, aliisque similibus donis supernaturalibus differunt. Quia uero omnibus donis eadem affirmandi, & negandi ratio communis est, ideo de omnibus haec disputatio instituitur.

SECTIONES.

- 1. Expenditur sententia tribuens natura innatum appetitum in dona supernaturalia.
2. Expenditur sententia negans omnino propensionem natura in dona supernaturalia.
3. Expenduntur dua sententia media.
4. Iudicium nostrum de tota controuersia.

SECTIO I.

Expenditur sententia tribuens natura innatum appetitum in dona supernaturalia.

Scotus. Baffol. Ouandus. Durandus. Paludanus. Sotus. Alensis. Herrera. Rada. Soffa. Faber. P. Valentia. P. Ruiz. Prima probatio ex August.

Huius sententiae sunt Scotus in prolog. q. 1. §. 1. ad quae. & in 4. d. 49. q. 1. art. 1. Baffol. libid. q. 6. art. 2. Ouandus ibid propositio 23. Durandus q. 8. n. 8. Paludanus q. 7. art. 1. con. 2. Sotus q. 2. con. 1. & 1. de natura & gratia cap. 4. Alensis q. 10. & in prolog. q. 1. Herrera, Rada, Soffa, Philip, Faber relati disp. praecedenti n. 7. P. Valentia tom. 2. d. q. 1. puncto 1. P. Didacus Ruiz de uoluntate Dei disp. 1. sect. 2. n. 7. Afferiturque a P. Molina infra communior scholasticorum sententia. Probant omnes primo, auctoritate August. lib. 13. de Trinitate cap. 8. sic asserentis: Ad appetendum beatitudinem natura compellit, cui summe bonus, & immortalis creator hoc indidit. & lib. 1. c. 6. fessionum c. 1. Facisti nos Domino ad te, & inquietum est cor nostrum, donec perueniamus ad te. At beatitudo nostra est supernaturalis. Ergo. Confirmatur. Appetitus innatus re ipsa non est aliud quam potentia naturalis susceptiua boni. At ex August. de praedestinatione Sanct. c. 5. naturae competit potentia naturalis susceptiua donorum supernaturalium, quae nobis bona sunt. Nam posse habere fidem, & charitatem natura hominum esse, docet. Ergo re ipsa competit naturae appetitus innatus in dona supernaturalia? Hoc argumentum vim non habet. Nam August. planè non differit de appetitu innato, sed tantum elicitio: de quo nos disp. 1. 4. Ideo lib. 13. de Trinitate c. 8. non habet illud. Ad appetendum beatitudinem: sed, ad uolendum: priusque praemisit: Quomodo erit uera tam creata sententia, Beatos esse omnes homines uelle, si ipsi qui iam beati sunt, beati esse, neque uolunt. neque nolunt? Uelle autem, & nolle ad appetitum elicitum pertinet, non innatum. Hanc interpretationem Augustini de appetitu elicitio manifesta esse, docet, aliisque probat Durandus opposita sententiae Patronus supra, n. 15. An uero ex appetitu elicitio naturali arguatur innatus? mox uidebimus. Ad confirmationem, nego inesse naturae capacitatem naturalem ad suscipiendum dona supernaturalia, ut disputatione antecediti disertum est ubi n. 23. Aug. exposuimus. Secundo obiicit P. Didacus Ruiz illud Romanorum 8. Expectatio creaturae reuelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creaturae subiecta est non uolens; sed propter eum, qui subicit eam in spe, quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriae filiorum Dei. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc. Nam S. Thom. lect. 4. prop. 5. finem notat, hoc exponi posse, non tantum de rationali, sed etiam de irrationali creatura, quae insito appetitu potentiae obedientialis expectat, & desiderat supernaturalem incorruptionem, ad quam per Dei gratiam propter gloriam filiorum Dei eleuata est, atque ideo quasi vim passa, corruptione, contra istum appetitum incorruptionis ingemiscit non uolens. Ut hoc quod dicit ingemiscit (ait S. Thom.) idem sit ei, quod dixit, non uolens: in illis enim ingemiscimus, quae nostra uoluntati repugnat. Sic ergo in quantum defectus naturae sensibilis sunt contra naturalem appetitum particularis naturae dicitur ipsa creatura sensibilis ingemiscere. Quod autem dicit, parturit, idem est ei, quod supra dixerat, expectat. Igitur interpretatione S. Thom. uoluit Paulus creaturam irrationali inesse appetitum insitum incorruptionis supernaturalis, per quem corruptioni, siue uanitati repugnat. Respondeo primo. Hoc testimonium sensu literali exponendum est, de creatura rationali, de qua ibi Paulo erat sermo. Praemisit enim: Non sunt condigna passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis. Ad ostendendum autem reuelationem istam gloriae certò futuram, promit expectationem omnium iustorum, qui sub spe talis gloriae huius uitaе labores gemendo ferunt. Quare mox adiungit. Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes: intra nos gemimus, adoptionum filiorum Dei expectantes. Hoc est, non solum aliae creaturae rationales, sed & nos Apostoli primitias spiritus habentes gemimus, donec tanta gloria reueleretur. Ita ipse S. Thom., & communis Patrum consensus. Deinde quamuis de creatura irrationali intelligamus, expectatio incorruptionis, & gemitus corruptionis per metaphoram tantum accipienda sunt, ut alibi rufus praeorum, eiulatus montium, & elementorum uoces accipiuntur. Ita expressè Chrysostomus ad hunc locum hom. 14. colum. 2. At quieta expectatio ista incorruptionis non innata & intrinseca, sed metaphotica, & extrinseca in omnibus creaturis agnoscenda est, quatenus ordinatione extrinseca Dei, ipse etiam in communi illa eleuatione gloriae filiorum Dei, aut peculiari ornata uestiendae sunt, aut perpetua duratione donandae. Demum omnis creatura, quantum est ex se, se experit incorruptionem, & vim patitur corruptione, quia durare cuique bonum est, destrui uero malum, neque duratio aeterna est intrinsece supernaturalis, sed tantum extrinsece, nã eo ipso quod creatura corruptibili aduersaria agentia deessent, aut Deus decerneret aduersus impetum aliorum protrahere naturalem actionem, qua nunc conseruatur, aeternum creatura duraret; aut saltem aeterna duratio coalescit ex pluribus durationibus, quae seorsum ab aliis naturaliter, possibiles sunt, & exigentiae rerum consentaneae, quamquam earum

Secunda ex Rom. 4. S. Thom. Dissoluitur. Aristoteles. Quarta Baffolis. Sexta P. Valentia.

earum collectio, quae modum tantum extrinsecum importat, supra naturam sit. Igitur esto, admittatur in creatura irrationali appetitus innatus incorruptionis, & durationis aeternae, non asseritur appetitus naturalis doni alicuius intrinsece supernaturalis. Quod & Quod Apostolus & S. Tho. non docent creaturam irrationalem expectare incorruptionem aeternam, sed tantum reuelationem gloriae filiorum Dei, hoc est, durationem eo tempore, quo filij Dei nunc innumeris ærumnis subiecti, animo, & corpore gloriosi, omnibus creaturis manifestandi sunt, quod absolute, & ex natura rei Deo possibile est, esto, ea lege extrinseca ipsius euenire non possit. Tertio probatur Scotus, & Durandus. Natura inclinatur in bonum sibi conueniens. Sed dona supernaturalia sunt, bona conuenientia naturae. Ergo natura inclinatur in dona supernaturalia. Respondet deo facile. Natura inclinatur in bonum sibi conueniens, uiribus ipsius naturae consequibile. Dona supernaturalia uero non sunt bona conuenientia naturae, uiribus ipsius naturae consequibilia. Vel natura inclinatur in bonum intra connexionem entitativam, & transcendentem ipsius naturae contentum. Ita disputat superior num. 20. Dona supernaturalia uero non sunt bona intra connexionem entitativam, & transcendentem naturae contenta. Ita disp. 3. sect. 2. & disp. 4. sect. 3. & uisè disp. 32. Quarto Baffolis arguit. Natura rationalis inclinatur in suam beatitudinem. Haec est supernaturalis. Ergo inclinatur in quiddam supernaturale. Ac per consequens supernaturalia non excedunt inclinationem naturae. Nec inuadunt beatitudinem in communi, quae à supernaturali praescindit, non uero in beatitudinem in particulari, quae solum determinatè supernaturalis est. Nam earatione natura fertur in beatitudinem innata in beatitudinem in communi, qui iuxta Aristotelem 1. Etichorum c. 1. bonum est quod omnia appetunt. Beatitudo autem est perfectio maxima naturae. Beatitudo in particulari est perfectio maxima naturae. Ergo. Deinde, propensione naturalis fertur in beatitudinem ueram, non uero in fictam, aut à uera atque ficta praescindentem. At beatitudo uera non praescindit à naturali, & supernaturali, sed determinatè supernaturalis est: quandoquidem extra possessionem supernaturalem summi boni, uerè beatitudo non est, ergo propensio naturalis hominis fertur determinatè in beatitudinem supernaturalem. Rufus: esto uera beatitudo à naturali & supernaturali praescindat, inclinatio innata non potest appetere rationem communem, & indeterminatam beatitudinis, sed determinatam, & singularem. Nam eo differt appetitus innatus ab elicitio, quod elicitus fertur in bonum, ut apprehensum: cum autem apprehensio intellectus possit rationem communem, & indeterminatam referre, potest appetitus elicitus in rationem boni sic propositam inclinare. Appetitus innatus uero fertur in bonum naturae, ut realiter existens. Bonum autem realiter existens non est aliquid indeterminatum, & commune. Igitur appetitus naturae in suam beatitudinem non est in communem rationem, sed determinatam & singularem beatitudinis. Sed breuiter dicitur. Creatura rationali bonum uero naturae non fertur in felicitatem supernaturalem, quae nec uiribus naturae obtinetur nec intra connexionem entitativam, ac transcendentem naturae continetur: sed in felicitatem naturalem

quae & uirtute naturae obtineri, & connexionem transcendentem naturae contineri potest. Quinto uiget Sotus. Vnaquaeque res fertur natura in id, in quo naturaliter quiescit. Sed homo non quiescit in bonis naturae, sed supernaturalibus. Ergo homo fertur natura in bona supernaturalia. Confirmatur. Inest omnibus hominibus desiderium possidendi summum bonum insitum à natura. At hoc desiderium omnibus hominibus commune inseri à natura non potest, nisi natura ipsa antecederet ad omnem cognitionem summi boni inclinet in ademptionem illius. Ergo ante omnem cognitionem, & appetitum elicitum summi boni inclinatur natura rationalis in ademptionem illius. Haec autem adeptio & media, quae ad illud perducunt, sunt intrinsece supernaturalia. Ergo appetitum innatum inclinatur homo in dona supernaturalia. Iterum confirmatur, congeniens est homini, ut constat ex Gen. 1. exprimere imaginem, & similitudinem Dei. Exprimit autem homo imaginem & similitudinem Dei per dona supernaturalia ergo congenita sunt inclinationi hominis dona supernaturalia. Haec absque negotio dilues. Homo non potest quiescere appetitu elicitio in bonis naturae, quia ultra bona naturae potest desiderio naturali appetere bona supernaturalia, ut disputatione 14. ostendemus. Potest tamen quiescere in bonis naturae appetitu innato, scilicet si tribuantur illi opera, ac bona naturalia, quae uiribus & connexionem naturae sunt possibilis: ultra quam appetitum innatum non porrigi, iam diximus supra. Ad primam confirmationem: desiderium adipiscendi summum bonum omnibus hominibus insitum est, quia naturali impulsu feruntur in tale desiderium quamquam in ipsam ademptionem boni eo impulsu non ferantur. Nam desiderium uiribus, & connexionem naturae coniunctum est, licet adeptio ipsa summi boni uires, & connexionem entitativam naturae transcendat. Plura enim uiribus, & impulsu naturae desiderari possunt, quae eisdem uiribus, & conatibus obtineri nequeunt. Itaque potest esse propensio innata in desiderium rei, quin in ipsam rem desideratam sit inclinatio. Etenim ut uirtus, & connexio naturae aliter comparatur ad desiderium & rem, ita etiam propensio innata, aliter ad rem ipsam desideratam, desiderium conferri possunt, ut desiderium sit inclinationi naturae conforme, res uero desiderata supra naturae inclinationem assurgat. Ad secundam confirmationem; refert homo Deum imagine & similitudine naturali, quatenus est intellectiuius, & liberè uolitiuius, & imagine, ac similitudine supernaturali, quatenus per gratiam habitualement efficitur conuersus naturae diuinae. Itaque congenitum est homini referre Deum priori similitudine naturali, non uero posteriori supernaturali. Atque adeo dona supernaturalia non sunt hominis propensioni congenita. Sexto obiicit P. Valentia. Appetitus innatus est capacitas naturalis ad bonum sibi conueniens. Sed naturae conuenit capacitas naturalis ad dona supernaturalia, quae sunt bona ipsi conuenientia. Nã ea capacitas non est posita in potestate naturae, atque adeo est naturalis. Ergo competit natura innatus appetitus in dona supernaturalia. Explicatione uocis hoc argumentum expeditur. Capacitas, appetitus in dona supernaturalia dupliciter dicitur naturalis. Primo, ut naturae opponitur libero. Secundo, ut opponitur praeternaturali, &

Quinta soci Gen. 8 Sexta P. Valentia D 3 extra

extraneo. Igitur capacitas, & appetitus non est innatus, quod sit naturalis priori significatione; sed quod sit naturalis posteriori significatione. At capacitas & appetitus in dona supernaturalia non ostenditur naturalis in posteriori significatione, sed tantum in priori, probatio palam facit.

Septimo argues. Habitus naturalis inclinatur in actus supernaturales: ergo etiam facultas vitalis naturæ potest in eisdem inclinare. Consequentia est bona. Nam ut potentia vitalis inclinatur in actus supernaturales, tantum obest naturalis entitas ipsius. Hoc autem obesse non potest, ubi naturalis habitus inclinatur in illos. Probatur antecedens. Potentia vitalis affluet exercitio agendi actus fidei, aut alios supernaturales, comparat habitum, quo inclinatur in eisdem actus. At hic habitus exercitio agendi actus supernaturales acquisitus, non est supernaturalis, sed naturalis, ut disp. 5. 2. sect. 2. videbimus. Ergo per habitum naturalem inclinatur potentia in actus supernaturales, ac per consequens aliquid naturale inclinatur in actus supernaturales. In primis fateor, habitum acquisitum vsu continuo agendi actus supernaturales, non esse supernaturalem, sed tantum naturalem. Certum desitoteo potentiam vitalem comparare per habitum acquisitum inclinationem in actus, sed facilitatem duntaxat. Nam ut libris de anima docui, & opere Metaphysico tractatu de habitibus declarabo, non est munus habitus acquisiti inclinare potentiam in actus, sed facilitare solum concursum ad illos, minuendo conatum, & influxum potentia. Quæ facilitas ab inclinatione potentia separabilis est, ut ibidem exponemus. Deinde, esto acquiritur inclinatio potentia in actus supernaturales, talis inclinatio non erit identificata ad quæ habitui, qui potest diuinitus esse, qui inclinatur in actus supernaturales, cum sola inclinatione in actus naturales, sed partim ex habitu naturali, partim ex habitu supernaturali, aut alio compingitio supernaturali substituente habitus supernaturalis influxum essentialiter coalescet, ut latius docebimus disp. 5. 2. Vnde nulla entitas naturalis se ipsa, innato imperio fertur in aliquid supernaturale. Cum entitati naturali seorsim compingitio supernaturali talis innata procliuas non conueniat. Seorsim autem conueniret, si esset, quia innata procliuas omnino intrinseca, identificata rebus est.

Denique opponens, Propender natura in ea, quæ viribus ipsius naturæ obtineri non possunt. Nam corpus dispositum appetit intrinsece animum; animus separatus vnionem; homo cæcus visum deperditum. Quæ omnia solis Dei viribus obtineri possunt. Ergo eodem modo poterit natura propendere in dona supernaturalia solis Dei viribus consequibilia. Quandoquidem tali propensione solum obesse potest, quod viribus ipsius naturæ producibilia non sint. Respondeo. Natura procliuas non est in ea, quæ solis viribus naturæ indebitis quoad substantiam producibilia sunt. Nam in ea quæ in argumento recensentur, non sunt viribus naturæ quoad substantiam indebitis producibilia. Etenim licet natura ad ea producenda vires non exhibeat, ceterum vires exigit quoad substantiam, quibus aliquando producantur. At verò dona supernaturalia ea, sunt, in quæ producenda vires omnino efficientes etiam quoad substantiam indebitæ sunt, quin eas natura aut conferre, aut iure postulare queat. Itaque esto

naturæ concedatur innata procliuas in omnia, quæ in argumento proponuntur, non est quare in dona intrinsece supernaturalia concedatur.

SECTIO II.

Expenditur sententia negans propensionem naturæ in dona supernaturalia.

Am tuentur Thomist. Ferrara. 1. contra gentes cap. 5. Capreolus in 4. dist. 49. q. 3. art. 3. Palacius ibidem q. 1. Caietanus, Conradus & Medina, 1. 2. q. 5. art. 8. q. 13. art. 16. Bannes, 1. p. q. 12. art. 1. dub. 2. conclus. 3. Gonzalez 1. p. d. 24. n. 20. Ripa dub. 1. Nazarius con. 1. Zumel ibid. q. 2. con. 2. & 12. q. 13. art. 10. dub. 2. Ex nostris P. Molina 1. p. q. 12. art. 1. disp. 2. con. 2. P. Arrubal. d. 14. c. 2. P. Fonseca 1. met. c. 1. q. 2. P. Suarez. to. 2. met. d. 4. 3. sect. 4. num. 10. & lib. 2. de attributis negat, cap. 8. num. 4. & 12. disp. 16. sect. 2. P. Valquez 1. 2. d. 2. c. 2. num. 10. P. Salas tract. 2. disp. 12. sect. 2. num. 8. P. Iannerus 1. 2. d. 1. q. 5. num. 22. Pater Reinadus in sua morali discip. dist. 1. num. 272. P. Erice 1. p. disp. 37. cap. 2. P. Fasolus 1. p. q. 12. art. 1. dub. 1. Item Curiel. 1. 2. q. 5. art. 1. dub. vnico §. 1. Machin. 1. p. q. disp. 14. sect. 3. Lorca, 1. 2. disp. 39. membro 1. Ant. Perez in Laur. Salmant. cert. 5. Scholast. dub. 1. con. 1. Qui omnes in probationem huius sententia varia conficiunt argumenta. Quorum tota vis in vnum hoc reuocatur.

Non potest inclinare natura in ea dona, ad quæ obtinenda suis viribus non potest produci. Sed natura suis viribus non potest produci ad dona supernaturalia obtinenda. Ergo non potest inclinare in dona supernaturalia. Minor, & consequentia probatione non egent. Maior probatur primo. Quia natura non potest inclinare in aliquid sibi impossibile. Quod autem suis viribus non potest obtinere, naturæ impossibile est. Secundo, quia natura semper cum inclinatione confert instrumenta, quibus res ad ea perueniant, in quæ natura ipsa feruntur. Quod inductio plurium rerum probat. Et ratio, quia ut natura abhorret superflua ita largitur necessaria. Ergo inclinare natura non potest in ea, ad quæ consequenda sibi instrumenta deficiunt.

Constat primò à P. Fonseca. Sola potentia obediens non fundat appetitum innatum. Alias aqua appeteret esse summè calida, & quantitas esse inextensa. At natura in dona supernaturalia solum habet potentiam obediens. Ergo non habet appetitum innatum. Confirmatur secundò à P. Molina. Si natura inclinaret in dona supernaturalia, dona supernaturalia essent debita naturæ, ut sunt ei debita dona naturalia, in quæ inclinatur. Sed dona supernaturalia non sunt naturæ debita, sed gratiosa, ut vidimus d. 5. sec. 2. Ergo natura non inclinatur in dona supernaturalia. Confirmatur tertio à P. Suarez. Natura rationalis nulla inclinatione fertur in vnionem hypostaticam, nec sublunaris natura in claritatem solis, Quamuis vnio hypostatica summè perficiat naturam humanam & claritas solis naturam sublunarem. Ergo sola potentia obediens ad recipiendum perfectionem conuenientem naturæ, non sufficit ad inclinationem naturæ. Confirmatur quarto à P. Arrubal. Si natura solum obediens appetens

- 11 Ferrara. Capreolus. Pelacius. Caietanus. Conradus. Medina. Bannez. Gonzalez Ripa. Nazarius. Zumel. P. Molina. P. Arrubal. P. Fonseca. P. Suarez. P. Valquez. P. Salas. P. Iannerus. P. Reinaud. P. Herice. P. Falolus. Curteli. Machin. Antonius Perez.

12 Fundamētū omniū

13 Confirmat. P. Fonseca.

P. Molina.

P. Suarez.

P. Arrubal.

Gonzalez.

14 Probatio communis nulla est absq; probatione ordinis transcendentis naturæ.

15 Neque confirmationes euincunt sine eo ordine transcendentis.

potens esset appetens supernaturalium; nunquam latere natura: etiam beatitudine supernaturali; quia data quacumque visione Dei appeteret innato desiderio aliam, & aliam perfectionem sibi obediens possibiliter. Ergo sola obediens potentia non sufficit in natura appetitum innatum. Denique confirmatur à Gonzalez. Si homini conueniret appetitus innatus in dona supernaturalia, Angelus comprehendens hominem assequeretur in eo possibilitatem donorum supernaturalium. At non assequitur. Ergo non competit homini inclinatio in dona supernaturalia. Plura addunt auctores, sed non vires probationi sententia.

In hac ergo probatione vnus desidero. Ad improbandum hunc appetitum non fieri argumentum ex improbatione ordinis transcendentis naturæ in dona supernaturalia. Nam ubi is ordo cuius probatur, nihil superioribus argumentis conficitur. Nam quidquid de re continet tota hæc disputatio, in eum tandem ordinem referendum est. Nam ut sectione 4. explanabimus, admissio eo ordine, appetitus quoque admittendus est, & eo non admissio, de voce tota controuersia relinquatur. Itaque superior probatio nullius roboris est, ubi simul cum ingenito appetitu ordinem quoque transcendentem non destruat. Quod facilis argumentorum occurfus patefaciet. Quare ad primum & potissimum argumentum respondeo. Potest natura expetere intro appetitu bonum, quod suis viribus possibile non est, si potest, relatione transcendentem respicere bonum superioribus viribus possibile. Etenim in quod bonum potest ordine ingenito referri, cur non poterit pariter ingenito appetitu ferri cum appetitu ingenito non proprie, sed in interpretatione appetitus sit, & ab ordine intrinseco in bonum conueniens indistinctus, ut sect. 4. dicemus. Quid enim obstat propriis viribus donum repugnare, si alienis viribus, quas natura intrinsece respicit, possibile sit? Vnde ad primam probationem dico. Nequit expeti à natura, quod propriis viribus, & alienis impossibile est. Potest autem, quod ita proprias vires excedit, ut alienis, in quas natura intrinsece refertur, contineatur. Quod confirmat appetitus elicitus à quo innatus rationem appetitus sortitur. Is enim cum naturalis sit, potest absolute, & efficaciter quidpiam supernaturale desiderare, si vires exequentes doni supernaturalis præsupponat, ut disp. 14. examinabimus. Ad secundam probationem nego assumptum. Tum quia materia prima expetit plures dispositiones, & formas, ad quas inducendas nulla instrumenta natura ipsi suppeditat. Tum quia plura sunt dona naturæ congenita, quæ nullis naturæ viribus, sed solius Dei virtute producibilia sunt. Ut diximus dict. 5. sect. 1.

Ad primam confirmationem. Non sufficit quilibet potentia obediens ad innatum appetitum; sed ea quæ in bonum ipsius rei ordinem transcendentem habet. Calor vero naturæ aquæ, & inextensio naturæ quantitati aduersatur. Atque adeo potentia obediens aquæ in suum calorem, & quantitatis potentia, in eius extensionem ingenitas appetitus non est. Ad secundam. Ingenitè fateor ex natura inclinatione naturæ in dona supernaturalia rectè colligi, talia dona debere naturæ. Quia ex tali appetitu bene arguitur exigentia, quæ ab appetentia intrinseca nihil differt; exigentia autem debitum inducit. Cæterum appe-

titus non infert debitum; si connexio intrinseca cum susceptione doni non arguit appetitum. Verè enim ut ordo transcendentis naturæ in bonum minime interpretatur appetitus, si tale bonum vires ipsius naturæ in bonum, exigentia inducens debitum interpretari potest, nisi quando tale bonum virtute ipsius naturæ haberi potest. Neque quicquam contra hanc doctrinam redargues, quod facile contra ordinem transcendentem non retorqueam. Ad tertiam, modo quo ordo transcendentis naturæ in vnionem hypostaticam, aut claritatem, solis naturam perficientes adstruatur, poterit institus appetitus adstrui. Nimirum sub distinctione, (qualis solum transcendentis ordo in tam cellas perfectiones admitti potest) ut natura quidem, vel hypostasis diuina, vel propria creata subsistentia, claritas solis, vel alia qualitas præbeat. Quo sanè natura quiescat, etiam si hypostasi in creata priuatur, dum creatam propriam inducit: quemadmodum materia secundum se expetens sub distinctione formas nobiliores, & ignobiliores, sub ignobilioribus in quiete non est; Quia appetitus distinctus quolibet termino existenti latetur. Ad quartam. In primis argumentum insto in ipsa natura intellectuali, ut instructa habitu luminis gloriæ. Qui in sententia P. Arrubal inclinatur in visionem beatam, & suapte natura est indifferens ad perfectiorem, & imperfectiorem visionem; ut habitus charitatis ad amorem Dei præstantiorem & minus præstantem. Nihilominus sub quacumque visione quiescit. Ergo similiter natura secundum se quamquam expetens visionem Dei, quacumque visione expleri potest. Deinde ratio esse potest. Vel quia appetitus ingenitus, (ut transcendentis ordo potentia obediens) non est determinatè in præstantiorem, sed sub distinctione; vel quia, id est proprium nostræ beatitudinis, ut sub quacumque intentione quieter appetitum alterius boni. Nam appetitus innatus conuenire non potest rei, quæ si haberet elicited, non ferretur illo in bonum: est enim appetitus innatus facultas intrinseca rei, quæ interpretatur elicited, ut sect. 4. dicemus. Proprium autem beatitudinis est, ita explere appetitum elicited, ut nullum viterius bonum per illum expetatur; ac proinde auferre rationabilem interpretationem appetitus elicited in aliud bonum. Ad quintam. Non possunt discerni dona supernaturalia in appetitu ingenito naturæ, si in ordine transcendentis distinguuntur non possunt. Nam ordo transcendentis æquè ducit in notitiam termini; ac appetitus in cognitionem obiecti. Quare ex appetitu innato, quoad cognitionem rerum supernaturalium, id tantum colliges, quod ex ordine transcendentis collegeris. Atque ita tandem, ut hic naturæ appetitus euellatur, ordo transcendentis exterminandus est.

SECTIO III.

Expenduntur dua sententia media.

Inter superiores sententias existunt media dua. Prima, quæ negat, appetitum innatum in dona supernaturalia, qui sit absolutus ex parte obiecti; affirmat verò appetitum, qui sit ex parte obiecti conditionatus. Nam vnaquæque res expetit bonum sibi conueniens eo modo, quo potest illud adipisci; Sed natura non potest à se adipisci absolute

9 Septima.

10 Postrema.

16 Prima sententia media de appetitu conditionato.

absolutè bona supernaturalia; potest tamen adipisci sub conditione elevationis diuinæ. Ergò quamquam non expetat supernaturalia absolutè, expetat illa sub conditione. Ita P. Salas sup.

16 P. Salas. Secunda de appetitu obedientia li.

Secunda sententia asserit, naturæ inesse appetitum intrinsecum, qui sit obedientialis, & supernaturalis: scilicet appetitum innatum, qui sit naturalis. Nam appetitus innatus rei in bonum, est facultas intrinseca rei ad illud assequendum. At naturæ intrinseca, & identificata est duplex facultas; altera naturalis in bona naturalia; altera supernaturalis, siue obedientialis in bona supernaturalia. Ergò naturæ identificantur appetitus in bona supernaturalia, qui sit obedientialis: non verò appetitus, qui naturalis sit. Ita nonnulli recentiores. Quibus accedunt P. Granadus 1. 2. controu. 1. num. 3. disp. 5. num. 4. & Pater Erice sup. numero 22.

P. Granadus. P. Erice. Iudicium de vtraque sententia.

Etiã hæc opinioniones prætermisso ordine transcendentem parum solidæ fundantur. Secluso enim ordine naturæ in dona supernaturalia, nullus appetitus innatus in ea dona, neque obedientialis absolutus, neque naturalis conditionatus rectè concipitur. Nam vt natura, quoquomodo appetat ea dona, connecti necessario debet cum intrinseca possibilitate eorum. Hæc autem connexio talem ordinem constituit. Ergo vt aliquis appetitus intrinsecus asseratur naturæ, ordo quoque asserendus est. Minor & consequentia perspicuæ sunt. Maior inde probatur, quod appetitus innatus siue sit absolutus, siue conditionatus, non est appetitus possibilitatis, sed existentie rei: quare non interpretatur appetitus elicitus complacentiæ, quæ refertur in rem secundum se, à possibilitate, & existentia præscindens: sed appetitus desiderij, aut prosecutionis, quæ fertur in re existentem. At appetitus innatus desiderans existentiam rei, etiam sub conditione supponit possibilitatem in apprehensione. Hæc fusiùs constabunt sectione sequenti. Igitur appetitus intrinsecus naturæ in dona supernaturalia absque ordine, & connexione intrinseca cum possibilitate eorum donorum, adstruendus non est.

Appetitus innatus non est possibilitatis, sed existentie.

18

Quare ad argumentum prioris sententiæ distinguo maiorem. Vnaqueque res expetit bonum sibi conueniens eo modo, quo potest illud adipisci; si ponatur intrinseco ordine connexa cum eo bono, concedo; si non ponatur connexa. Nego. At mea opinione non ponitur natura intrinsece connexa cum possibilitate donorum supernaturalium. Similiter distinguo argumentum posterioris sententiæ. Appetitus innatus, est facultas ad assequendum bonum ordine transcendentem connexa cum possibilitate talis boni: concedo. Non connexa, Nego. At facultas intrinseca obedientialis naturæ in dona supernaturalia, non est intrinsece connexa cum possibilitate donorum supernaturalium. Quod excludendo ordinem transcendentem naturæ in dona supernaturalia probabimus disp. 3. 2.

SECTIO IV.

Iudicium nostrum de tota controuersia.

19 Quid de voce in hac

Equidem cum ad examen ventum est, vereor vt verbi potius, quam rei sit tota scribentium dissensio. Quamquam re quidem vera, præter ver-

bum etiam suscepta disputatio contineat rem, in qua Theologorum iudicia dissideant. Quippè appetitus innatus ordinem transcendentem sibi vendicat, de quo merito concertatio rei inter recentiores incepta est. Itaque tandem natura expetens dona supernaturalia admittenda non est; quia absoluta omnino ab ordine transcendentem in ea dona à nobis est assera. Hoc est meum de re tota iudicium. Quod tria complectitur. Primum; controuersiam reduci ad solas voces, prout à scribentibus suscipitur. Secundum; continere quidem de re ordinem transcendentem naturæ in dona supernaturalia. Tercium; tandem concludi, nullum esse naturæ natium appetitum in ea dona.

controuersia.

20

Et quidem prætermisso ordine transcendentem scribentes prætermittunt, de nomine tantum disputationem relinqui, quæ est prior pars nostri iudicij, inde palam aperio. Quis re quidem vera vtrique disputantes conueniunt. Primo, non competere naturæ facultatem assequendi dona supernaturalia viribus solis naturæ; competere tamen capacitatem ad obtinendum illa viribus supernis gratiæ. Secundo, hanc capacitatem, dici posse naturalem, tum prout naturale opponitur libero, quia hæc capacitas à libera arbitrij facultate independentem est; tum prout naturale opponitur supernaturali quoad entitatem, quia ab entitate naturæ est indistincta. Secus dici naturalem, prout naturalis facultas ab obedientiali (prætermisso ordine transcendentem) hoc est, superiori virtuti subiecta distinguitur: quia ab omnibus admittitur talem capacitatem, solum viribus supernaturalibus subditam operari. Tertio, appetitum innatum non esse propriè appetitum, quia appetere & cognoscere sunt propriè operationes vitales: sed capacitatem natium rei ad bonum sibi conueniens per interpretationem, aut analogiam ad amorem elicitem dici appetitum, quatenus ita comparatur ad tale bonum, ac si cognitione ferretur in illud. Vnde rectè deprehendes cum Aristot. 1. Rethor. Fonf. 1. met. c. 1. q. 1. sect. 3. Agidius de Præsent. to. de Beat. q. 3. ar. 2. num. 11. quæ innato appetitu quidpiam expetunt, expetitura illud mer fore, si rationali, aut sentienti appetitu mouerentur. Quò expendo illustre Augustini testimonium lib. 11. de Ciuit. cap. 28. Si lapides essemus, nihil quidem sentiente motu amare possemus: verum tamen non desset nobis, quasi quidam nostrorum locorum, atque ordinis appetitus. Nam velut amores corporum, momenta sunt ponderum, sine deorsum gravitate, siue sursum leuitate nitantur. En, non absolutè appetitus, sed quasi appetitus, & amor, gravitas, & leuitas corporum ab Augustino dicitur, & is quidem similis appetitui vitali sentientium, aut intelligentium ponitur. Ita Damascenus lib. 3. de fide cap. 23. Omnia ipsius esse, & nequaquam non esse naturaliter habent desiderium. Vbi disertè ponit omnia in sui durationem, non in destructionem naturali desiderio moueri. Vnde obiter deprehendes innatum appetitum, non amorem liberum, qui nociua, atque deuia plerumque quærit, sed naturalem aut sentientem, qui suum commodum procurat interpretari.

Aristoteles Fonseca. Agidius.

Augustinus

Damascenus.

21

Igitur ecce nunc dissensionem de voce. Nam qui naturæ adscribunt appetitum innatum donorum supernaturalium, re ipsa appetitum intelligunt capacitatem naturæ ad bonum sibi conueniens, siue propriis, siue alienis viribus assequi

assequibile. Et quidem talem capacitatem interpretantur appetitum, quoniam si natura cognitione duceretur, expeteret ea dona per amorem elicitem naturalem. Innatum verò, siue naturalem dicunt, vel quia ea capacitatis in libera arbitrij potestate constituta non est, vel quia non est ab entitate ipsius naturæ realiter distincta. Quæ omnia vtriusque factionis authores admittunt. Idem tamen qui negant eum appetitum, tantum reuera volunt, potestatem naturæ ad assequendum ea dona, non esse naturalem eo sensu, quo potestas naturalis obedientiali opponitur, quæ viribus alienis operatur. Putant enim non posse naturam in ea propendere, quæ suis viribus impossibilia sunt. Naturam autem suis viribus impotentem ad supernaturalia dona in omnium Catholicorum scholis, constantissimum est. Similiter qui appetitum intrinsecum tuerentur solum obedientialem, & non naturalem, reuera tantum conficiunt, naturæ in dona supernaturalia solam potestatem obedientialem, & non naturalem conuenire. Qui verò appetitum naturalem conditionatum, & non absolutum adstruunt, aliud non contendunt, quam facultatem efficiendi, suscipiendiue, dona supernaturalia esse dependentem à conditione elevationis diuinæ sibi indebitæ. Tunc sic. Hæc omnia admittuntur in re ab omnibus disputationibus, vt posuimus num. præcedenti. Nulla igitur de re ab ipsis controuersia proponitur, sed tantum de voce. Id quod etiam notant P. Suarez, P. Salas, & P. Raynaudus. Idem S. Thomas supernaturalia dona interdum supra naturam; interdum secundum naturam adstruit, quia ab scholasticis non vno, eoque constanti sensu comparantur cum natura, ideoque in vno supra, in alio iuxta capacitatem naturæ asseri possunt. Itaque 3. p. q. 9. art. 2. ad 3. Vt sic beata, ait, est quodammodo, supra naturam anima rationalis, in quantum scilicet propria virtute ad eam peruenire non potest; alio vero modo est secundum naturam ipsius, in quantum secundum naturam est capax eius. Quæ doctrina aliis etiam donis supernaturalibus communis est.

P. Suarez. P. Salas. P. Raynaudus. S. Thomas.

22 Quid de re

S. Thomas.

Bergomenis

Caietanus. Agidius.

Nihilominus quidquam de re, scilicet ordinem transcendentem naturæ in dona supernaturalia, disputationem continere, quæ erat pars secunda nostræ sententiæ, iam constitutum disputatione præcedenti, sect. 4. ostendentes inclinationem insitam absque ordine transcendentem esse non posse. Id quod confirmat Sanctus Thomas, docens appetitum naturalem esse ordinem potentie in formam sibi conuenientem. Ita pluribus in locis, quæ refert Petrus de Bergomo tabula aurea verbo appetitus, num. 39. Qui ordo, vt perspicuum est, non de prædicamentali, sed transcendentali intelligendus est. Item docens propensionem rebus innatam indistinctam esse ab earum entitate; innata enim, & intrinseca, siue identificata inclinatio idem sunt. Ita 1. p. q. 9. ar. 2. corpore. Quod etiam statuit Scotus in 2. dist. 3. q. 5. Docet Caiet. 1. p. q. 19. art. Expressè appetitum innatum vindicare ordinem transcendentem habet Agidius de præsentat. 10. 3. in append. q. 3. art. 3. num. 13. Hinc enim repugnanti inclinatione innata rei, ipsam quoque rem ipsi identificatam repugnare, necesse est. Repugnantibus autem donis supernaturalibus, repugnant inclinatio naturalis in illa, quippè quæ in bonum repugnans non propendet. Igitur repugnant quoque naturæ intrinsece expetens dona super-

naturalia. At connexio intrinseca, qua naturæ astringitur possibilitati supernaturalium, vt supernaturalibus implicantibus implicaret natura; censetur nunc ordo transcendentem naturæ in dona supernaturalia; sicut similis connexio Dei cum possibilitate creaturarum, intelligitur ordo transcendentem Dei in creaturas. Igitur simul cum appetitu innato naturæ in dona supernaturalia, asseritur re ipsa ordo transcendentem in ea dona. Atque ita affirmantes, & negantes hunc appetitum, quicquam habent de re in quo dissentiant, quin tota pugna in sola verba reuocetur.

23 Exterminandus appetitus innatus.

Hinc verò tandem absolutè appetitum exterminandum à natura, quæ erat postrema propositio nostræ opinionis, probare promptum est. Nam ordinem transcendentem naturæ in supernaturalia dona, exterminauimus disputat. 3. sect. 1. & disp. 4. sect. 3. & vberius disputat. 3. 2. Quæ ratio non solum appetitus innatus naturalis, sed etiam obedientialis, nec solum absolutus, sed etiam conditionatus reiciendus est; vt attingebamus sectione superiori. Sanè enim appetitus obedientialis, si absolutus, & omnino intrinsecus, ac identificatus naturæ ponitur, vt res ipsa postulat, & assertores illius non dissentunt, eadem ratione ordinem transcendentem sibi vendicat, qua appetitus innatus naturalis. Talis enim appetitus omnino identificatus, rei, connectitur cum possibilitate doni supernaturalis, sicut appetitus naturalis, à quò sola voce diuersus est, vbi cum donis supernaturalibus componatur. Haud ita facile improbat appetitus conditionatus. Quem tamen connexionem cum possibilitate donorum supernaturalium, atque adeò relationem transcendentem asserere, sic probo. Appetitus innatus non inclinatur in rem sub conditione possibilitatis, sed in existentiam rei possibilis sub conditione alicuius principij conferentis in illam; quare per se appetitus ingentis, supponit possibilitatem formæ, quam expetit. At inclinatio supponens per se possibilitatem formæ, connectitur per se cum possibilitate illius. Ergò appetitus innatus, quicumque ille sit, importat connexionem transcendentem cum possibilitate formæ, quam expetit. Minor & consequentia aperta sunt. Maior est expressa, Sancti Thomæ 1. 2. qu. 8. art. 1. corpore, asserentis inclinationem naturalem propendere in bonum re ipsa existens, sicut inclinatio elicita in bonum existens in apprehensione. Deinde; si posset res inclinare in bonum repugnans sub conditione non repugnantis, posset homo inclinare in idem titatem cum Deo sub conditione quod talis idem titas non repugnaret, & lapis in discurrendum sub; eadem conditione non repugnantis, quemadmodum simplex desiderium in similes chymeras plerumque vagatur. Hoc autem sanè chymera est. Ergò inclinatio ingenta non mouetur in rem impossibilem sub conditione possibilis. Ad hæc; Appetitus, innatus non æmulatur amorem elicitem simplicis complacentie, qui bonum secundum se ab existenti præscindens respicit; sed amorem desiderij, qui rei possibilis existentiam procurat. Ergò appetitus innatus in rei possibilis existentiam, non in eius possibilitatem inclinatur. Antecedens Augustinus, & Damascenus num. 20. disertis testimoniis profitentur. Quibus accedit Sanctus Thomas 1. p. q. 19. art. 1. 2. corp. Nec Philosophus est, qui huius inclinationis meminert, quin eam in boni conuenientis existentiam reuoluerit,

Augustinus Damascenus. S. Thomas.

lerit. A priori ratio est; quia appetitus innatus dicitur facultas rei, cuius possessio boni convenientis tum posterior, tum contingens est; quae sunt conditiones propriae obiecti, quod desiderio quaerimus. Quare ea, quae iam prius supponuntur possessa, aut posterius possidentur absque contingencia, non sunt huius appetitus obiecta. Quis enim exspectat id, quod iam positum sine formaliter, siue aequiualeter. Petitur autem bono formaliter, cum boni possessio antecedat; aequiualeter vero, cum omnimoda necessitate subsequatur. Quare diximus disp. 5. sect. 2. rem iam existentem non exspectare primam sui productionem, quam supponit. Nec ideo Pater aeternus exspectat generationem filij, neque actio creata existentiam termini, quibus omnimoda necessitate annectuntur. At possibilitas effectus, neque posterior existentia causa, neque contingens est; ut est existentia effectus. Possibilitas igitur desiderij ingenti obiectum non est, ut existentia esse potest. Quid? Quod in fita propensio rei in bonum tantum conueniens fertur. Sola autem existentia, non meta possibilitas conueniens est. Quid enim confert naturae damnatae gratiam esse illi possibilem, si re ipsa non inhaereat?

24. Lures appetitus elicitum innati.

25. Instauratur probatio communis.

Obiectus. Amor elicitus, ad cuius Analogiam explicatur innatus, afficitur in rem impossibilem sub conditione possibilis. Ergo amor innatus etiam inclinare potest. Nego consequentiam. Tum quia non sunt definiendi tota amoris innati, quot elicit. Alias esset amor innatus in bonum alterius, amor innatus in bonum secundum se, ab existenti, & possibili, a praesenti, atque futuro praesens, aliaque similes species amoris elicit Philoſophis omnibus ignota. Tum quia amor elicitus habet, quo ducatur in bonum impossibile sub conditione, possibilis, scilicet apprehensionem intellectus, quae impossibilia quoque repraesentat. Natura vero non habet, quo in tale bonum moueatur, cum a se nihil frustra conetur.

Hinc ad integritatem restituo omnes illas rationes, quas posito ordine transcendentis naturae in dona supernaturalia sect. 2. fregi. Praesertim eam, quae ex appetitu naturae exigentiam colligebat. Quid enim aliud est naturam exigere, quam exspectare? Ergo si exspectaret dona supernaturalia, exigeret. Qui autem essent supernaturalia naturae, quae inclinationi, atque exigentiae naturae ipsius consentanea, ac connaturalia sunt? ut videre est disp. 5. sect. 2. Dices, exigentiam esse inclinationem rei in aliquid sibi debitum. Appetitum vero inclinationem in bonum, siue debitum. Sed contra. Bonum debetur rei, quia exigitur ab ipsa. At bonum quod intrinsece expeditur, etiam exigitur. Contendimus enim, exspectantiam ingentiam, & exigentiam non distingui. Ergo bonum, quod intrinsece expeditur, debetur. Confirmatur: Rei debetur ex sui institutione affectio, sine qua violenta perseverat: qua ratione lapidi debetur ferri deorsum, & igni sursum, quia extra centrum patitur vim. Sed res priuata bono, in quod in fita propensione inclinatur, violenta perseverat; ut lapis, & ignis priuati centro, in quod natuuo motu feruntur, violenti sunt. Est enim violentum, quidquid est ab extrinseco contra internum impetum, & inclinationem rei. Ergo debetur rei qualibet affectio, in quam interno impetu mouetur.

26. Dices, bonum prius deberi quam exigi, aut

expeti; imò exigi, aut expeti, quia supponitur deberi. Debetur autem seorsim ab exigentia, aut exspectantia, quia seorsim ab illa pertinet ad constitutionem, existentiam, aut integritatem rei; ad constitutionem tanquam pars, ad existentiam tanquam causa antecedens, ad integritatem tanquam proprietates consequens. Sed contra. Igni applicato debetur combustio. Combustio autem neque ad constitutionem ignis tanquam pars, neque ad existentiam tanquam causa, neque ad integritatem tanquam proprietates spectat. Praeterea accidentia, quae debentur rei, non pertinent ad integritatem essentialem, sed accidentalem. Accidentia autem, quae complement inclinationem in fitam rei, pertinent ad complementum accidentale. Nam res accidentaliter incompleta est, dum eius inclinatio ingenta non completur. Neque ratio esse potest, cur alia accidentia integrent perfectionem accidentalem rei, & ea, quae intrinsece expeditur non expleant.

Demum, S. Thomas respicit naturae inclinationem in dona supernaturalia. Tum quia expressè docet inclinationem istam esse habitatem rei, pro ut ab agente naturali in actum reducitur. Ita in 2. d. 18. q. 2. Tum quia inclinatio naturalis, & naturalis facultas idem sunt. Facultas autem naturalis non conceditur a S. Thoma, nisi in ordine ad ea, quae virtute virium naturalium fieri possunt. Ut constat manifestè ex disputatione antecedenti sect. 6.

At obserua duo. Alterum, non probatum admissio ordine transcendentis appetitum. Quia haec collectio facienda est disputatione 31. Alterum, negatum appetitum obedientialem solum intrinsecum, & identiscatum naturae. Nam inclinationem extrinsecam, conuenientem naturae ex habitu supernaturali sibi inhaerente, & inclinante in opera supernaturalia, praesertim non libera, quis neget? Atque adeo etiam appetitum obedientialem, qui naturae eleuationem per habitum supernaturalem intrinsece complectatur. Itaque is tantum appetitus, qui seorsim ab habitu supernaturali naturae conueniat, ac identiscetur, superioribus exploditur.

27. Suffragatur S. Thomas

28. Dux obseruationes.

DISPUTATIO X.

An supernaturalia sint supra euidenciam immediatam, & quidditatiuam naturae.

Xamen est de cognitione clara, & euidenti. Nam citra dubium est, in noticiam coniecturalem, & probabilem naturae supernaturalia venire posse. Ita Dæmon magnis argumentis suspicatus fuit vnionem hypostaticam in Christo, ut Patres Ecclesiae, quos referemus disputatione sequenti, testantur: & quotidie non temerè vrgentibus coniecturis plurimum iustorum dona nobis persuademus.

SECTIONES.

- 1. Indicia Theologorum.
2. Esse supra euidenciam immediatam & quidditatiuam naturae sacra auctoritate ostenditur. Ead. m

- 3. Eadem veritas a posteriori fundetur.
4. Ratio a priori asserti praecedentis expenditur.
5. Vera ratio a priori superioris asserti.
6. Proponuntur ac solvuntur argumenta sententiae contrariae.

SECTIO I.

Indicia Theologorum.

Euidencia immediata est, quae immediatè habetur in re ipsa cognita, absque medio ducente intellectum in ipsius cognitionem, ut euidencia visionis beatæ, sensationis internæ, atque externæ. Hæc eadem dicitur quidditatiua, quia ipsius rei quidditas immediate est ratio obiectiua mouendi intellectum ad assensum. Quamquam latius patet cognitio quidditatiua quam immediata. Quippe cognitio quidditatiua etiam dicitur, quae rem distinguit in sua causa eminenter continentem ipsam; quia hæc cognitio æquiualeat cognitioni immediatæ rei in quidditate ipsius, ut cognitio creaturarum in Deo immediate viso. Tamen hæc cognitio non est immediata, sed mediata. Cæterum quoad institutum præles eadem est vtraque euidencia. Nam doni supernaturalis essentia, aut existentia, constare non potest in causa eminenter continenti, quin ipsa causa immediate penetretur. Cum autem causa, eminenter continens donum supernaturale sit, supernaturale, planum est non posse haberi euidenciam quidditatiuam doni supernaturalis, absque immediata doni supernaturalis euidencia. Nunc igitur disputatione est; An cognitione naturali euidenti possint homines; aut Angeli dona supernaturalia immediate & quidditatiuè præsentire?

- 2. Sententia negans. S. Thomas. Capreolus. Ricardus. Paludanus. Bonauerura. Durandus. Alensis. Caiet. Banes. Zumel. Nazarius. Puteanus. Medina. Nugnius. Aluarez. Egidius. Marchio. Sforcia.

Ex nostris etiam P. Molina 1. p. q. 57. art. 5. disp. 1. conc. 1. P. Valentia disp. 4. q. 7. pa. 4. §. Sed hæc opinio P. Suarez de Angelis lib. 3. c. 29. num. 4. tom. 1. in 3. p. disp. 3. sect. 1. & tom. 3. disp. 53. sect. 5. P. Valquez 1. p. disp. 114. c. 3. n. 13. P. Iannerus. P. Grenadus. P. Albertinus. P. Raynaudus. P. Iustinianus. P. Cornilius.

Tartaretus ibidem. Ochamus q. 4. & 5. art. 3. Gabriel ibidem & in cat. onem missæ lect. 45. littera X. Angles in 2. dist. 3. q. 4. difficultate 1. 2. Rada 2. affirmans. Scotus. Bafolis. Maior. Tartaretus. Ochamus. 1. 7. nec non noster Pater Egidius ConinK 3. p. Gabriel. q. 76. art. 7. n. 114. & 118. Cui parti multum fa. Rada. uer iudicio plurim Thomistarum Caietanus 3. p. Faber. q. 76. art. 7. in solutione ad vltimam confirmacionem, indicans Angelos vidisse habitus inufos cognitione naturali. Referuntur pro hac sententia Aureolus in 2. d. 9. q. 1. art. 1. & Ouandus in 2. distinct. 8. p. propositione 9. Qui tamen ibi non de supernaturalibus donis, sed de naturalibus cogitationibus cordis disputationem habent. Rorò tamen è numero supernaturalium, quae euidencia naturalis quidditatiuè assequitur, excludit Scotus vnionem hypostaticam in 3. d. 1. q. 1. vt sentiunt P. Suarez 3. p. P. Arrubal & Philippus Faber supra; quidquid aliter sentiat Angles.

P. Egidius Caietanus. Aureolus. Ouandus.

SECTIO II.

Esse supra euidenciam immediatam, & quidditatiuam naturae sacra auctoritate ostenditur.

Vstragium damus priori sententiae affirmanti, Supernaturalia quoad essentiam & existentiam vincere omnem euidenciam naturalem quidditatiuam, & immediatam. Quam primo probamus ex testimonio Pauli 1. Cor. 2. Quae sunt Dei nemo nouit, nisi spiritus Dei. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, vt sciamus quae a Deo data sunt nobis. Hic enim Paulus agit de supernaturalibus donis, quae peculiari ratione dicuntur Dei esse nobisque donata a Deo; quare paulò supra differit de bonis illis supremis iustorum, ac beatorum propriis, Quae nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quae preparauit Deus diligentibus se. Deinde ea ignota ponit sapientiae naturae, quae per spiritum mundi accipienda est, & soli nota sapientiae supernaturali gratiae quae per Dei spiritum significatur. Chryostomus in hunc locum; Ante acceptum spiritum, & disciplinam Dei, neque nostrum, neque prophetarum quispian hac intellexit. Et quam ratione ubi neque Angeli hac nouerunt. Quomodo igitur cognouimus, inquit. Per spiritum. Non ergo exteriorem sapientiam, quae non permissa est, vt intrus admittatur, & Domini praestit mysterijs. Vides quantum inter hanc, & illam intersit sapientiam. Quae Angeli non nouerunt, ea nos docuit. Item Prosper ad Demet. p. 6. Plenè ergo & veraciter consistenda est gratia Dei; de cuius hoc primum munere est; vt auxilium ipsius sentiat. Propter quod dicit Apostolus; Nos autem non spiritum mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, vt sciamus & ci. Undè sapientes huius mundi euauerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est cor insipientium dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt. Videsne qualis superbis retributio debeat; & quam li mercede repletur, qui si quomodo ad cognitionem veritatis accesserunt, sua hoc sapientia retribuunt. Et de naturali ingenio gloriantur, tanquam non Dei munere; sed proprii intellectus facultate cognouerint.

Primaprobatio. 1. Cor. 2.

Chryostomus.

Prosper.

Igitur gratia Dei est, supernaturalis est, non facultate naturali proprii intellectus, sed superno munere largitatis diuinae sapientiae, quae verè quiddam supernaturale pertingit.

6 Scotus. t

Ex quibus Chryostomi, & Prosperi testimoniis vindicatur nostrum argumentum à duplici responsione, quae ei poterat adhiberi. Prima ex Scoto supra §. ad confirmationem, Paulum superiori loco solum excludere certitudinem humanam, non autè Angelicam, aut aliam naturalem perfectiorem.

Aureolus.

Secunda ex Aureolo in 2. d. 1. q. 1. art. 1. Paulum solum negare factum virtuti intellectus hominum, & Angelorum, non potestatem, si à Deo expedita suis viribus relinquatur.

Chryost.

Prima enim planè conuincitur ex Chryostomo, qui non solum homines sed etiam Angelos semel, & iterum mysteriorum gratiae ac donorum supernaturalium ignorantes testimonio Pauli comprehendit. Et textus ipse expressus est, qui eos reicit à noticia naturali harum rerum, qui suo ingenio spiritui, qui ex Deo est, non accipiunt.

Prosper.

Secunda ex Prospero superatur, qui munus gratiae ad hanc noticiam non modo utile, verum etià necessarium promittit, ideoque elatae superbiae adscribit talè notionè facultate naturali proprii intellectus, comparatam sibi arrogare. Si autem talem facultatem non excederet, superbiae non esset viribus naturae eam notionem referre. Itè quia Paulus in commendatione altitudinis eorum donorum praedicat illa vincere sapientiam naturae.

7 Secunda probatio. 3. ad Eph.

At si vltum tantum, non potestatem certò noscendi supernaturalia naturae denegaret, vana esset tantae altitudinis commendatio. Ex miraculo Dei enim, etiam naturalia dona possunt occultari cognitioni naturali Angelicæ. Ergò non vltum solum, sed virtus etiam cernendi supernaturalia, Pauli commendatione continetur.

Chryost.

Secundò arguimus ex c. 3. ad Ephes. *Mibi omnium sanctorum minimo data est gratia haec, in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes quae sit dispensatio sacramenti abscondi à saeculis in Deo, ut innotescat Principibus, & potestatibus in caelestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei.* En in primis, gratia Dei est, non naturae liberaliter data, non laboriose acquisita harum diuitiarum noticia: ac per consequens supernaturalis, & non naturalis.

Hieronimus. Gregorius. Nissenus. Theodoretus. Eccumenius.

Deinde diuitiae Christi, quae per illam innotescunt, inuestigabiles sunt lumine naturae, dona sunt supernaturalia, quibus sine Christo non ditaremur. Vnde & ipsum Incarnationis sacramentum luci naturae occultorū est, vt nec Principes, & Potestates Angelicæ illud assequantur. Chryostomus ibi. *Si diuitiae Christi etiam postquam manifestatae sunt, inuestigabiles fuerunt, multo magis ipsa essentia, siquidem mysterium adhuc est.* Itaque non solum Incarnationis mysterium, sed etiam illius diuitiae & dona, noticiam naturalem fugiunt, etiam Angelicā; quin ex thesauro occulto diuitiarum gratiae, arguitur occultum sacramentum vnionis hypostaticae, è quo omnes deriuantur. Ita Hieronimus, Gregorius, Nissenus, Theodoretus, Eccumenius, & alij. Quae autem ratione illud innotuerit per Ecclesiam potestatis Angelicis, non est nostrū explicare. Videantur P. Iustinianus, & P. Cornelius in eum locū. P. Suarez, & P. Grenad. de Angelis supra.

Dices primò, Hoc testimonium, & superius non differere de cognitione euidenti, de qua nos differimus, sed de cognitione obscura fidei, quae ad rem non pertinet. Sed contra; De ista noticia agūt, quae omnino certa sit, & cui falsum subesse non possit, siue ea sit euidens siue obscura. At sub hac noticia

comprehenditur quidditatiua, & immediata, de qua contendimus. Ergò. Deinde si noticiam eorum donorum obscuram, cui sit adiuncta certitudo, adipsi non potest sua facultate natura intelligens neque humana, neque Angelica. Ergò minus poterit scientiam euidenter, quidditatiuā, & immediatam. Quae praestantior, & eleuatiore est.

Dices secundo, His testimoniis tantum conuincitur, dona gratiae superare euidenciam naturae intelligentis nunc existentis, cum qua sola confert Paulus ea dona: non verò euidenciam naturae intelligentis, etiam possibilis, quae existenti longè superior est, cum qua Paulus ea non componit. Sed contra. Non aliter conferuntur cum natura dona gratiae quoad fieri, & certò cognosci. Vt enim sacra testimonia praedicant, non posse hominem, non posse Angelum, non posse naturam existentem, ac creatam suis viribus, absq; gratia, talia munera comparare, ita eadem praedicant non posse sua facultate absque gratia certò cognoscere. Nihilominus natura intelligens impotens suis viribus agere, aut comparare dona supernaturalia, non est sola existens, sed etiam quauis possibilis affinis existenti, quantumuis perfectione superior modo quo expediuius disp. 3. sect. 2. Ergò etiam natura impotens certò cognoscere talia dona, vltra existentem comprehendit possibile, intelligendo praestantiores, quae nunc existenti affines, & annexae sunt. Omnis enim natura atque praestantia horum donorum ex sacris oraculis, & Patrum testimoniis eruenda est. Haec autem aequè effertur cognoscibilitatem, ac entitatem illorum supra facultatem, naturae, neque magis expresse cum natura possibili quoad fieri, quam quoad cognosci cōponunt. Ergò.

Tertio iuuant sanctorum Patrum testimonia. Hieronimus ad locum Ephes. 3. sup. *Aduentus Christi non solum nobis, sed etiam Angelis cunctisque in caelo virtutibus profuit, & aperuit sacramenta quae antea nesciebant.* Igitur ex meritis Christi, non ex merito, & facultate naturae aperiuntur supremis intelligentiis, sacramenta caelestia, ac munera supernaturalia; quasi aliter omnibus velata mansura. Damascenus lib. 4. de fide, c. 14. planè docet existentiam corporis Christi in Eucharistia, quia supra naturā siue supernaturalis est, non posse capi intelligentia naturae sed fidei. *Spiritus sancti operatione, ait, Deus supra naturam operatur, qua non potest capere, nisi sola fides.* Nec respondet Scotus sup. §. ad confirmationem dicens, hoc testimonium solum excludere intelligentiam naturalem humanam, non verò Angelicā. Tum quia obiecta solius fidei infusa, quae hominibus, & Angelis eadem est, fugiunt caprū naturalem etià intellectus Angelici, Tū quia ostendendū quomodo Eucharistiae sacramentum sola fide, & noticia infusa ab Spiritu sancto percipiatur, mox Damascenus adiungit.

10 Tertia probatio. Hieronimus.

Quomodo fiet mihi istud, dicit sancta virgo, quoniam virū non cognosco? Respondet Archangelus; Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Et nunc interrogas, quomodo panis fiet corpus Christi, & vinum & aqua sanguis? Respondet deo tibi & ego; Spiritus sanctus obumbrat, & hac operatur super sermonē & intelligentiam. Itaq; huc mysteriū Incarnationis perfectum fuit supra intelligentiā Beate Virginis, & Archang. Gab. solo lumine Spiritus sancti manifestum, ita, inquit Damascenus, etiā Eucharistiae sacramentum perficitur supra omnem intelligentiam naturae etiam Angelicam; sola luce infusa Spiritus sancti reuelatum.

Damascenus.

Vnde ad alia sacramenta, & dona gratiae intrinsecè supernaturalia arguere est. Cum haec existètia Christi

Christi in Eucharistia aded supernaturalis non sit, vt plures non adstruant esse solum quoad modum supernaturalem. Quod ego licet non factum, saltem possibile agnosco. Hoc Damasceni testimonium, quia ab Scoto nobis aduersantè attingitur, proponere libuit. Vide plura apud nobis fauentes sup.

SECTIO III.

Eadem veritas à posteriori suadetur.

11 Prima ratio à posteriori.

Primò Angeli non assequuntur absque reuelatione mysteria gratiae intrinsecè supernaturalia. Assequerentur autem illa absque reuelatione per cognitionem naturalem immediatam, aut quidditatiuam naturae. Ergò dona supernaturalia superant notionem immediatam, & quidd. naturae. Consequè est legitima. Minor videtur certa: nam inter substantias intelligentes, Angeli sunt intelligendo omnium praestantissimi. Maiorem vincunt plura testimonia Patrum, quae adducunt Theologi relati n. 2. ad 1. p. q. 7. art. 5. & modo referre prolixum est.

12

Dices ex Soto supra, Angelos prohiberi à Deo ne vi natia sui intellectus noscant supernaturalia, quae alioqui possent. Sed contra. Primò; quia nullo fundamento fingitur haec vis illata virtuti naturae Angelorum. Secundò; quia, esto hoc miraculo vteretur Deus in malorum Angelorum poenam, non est quare bonis Angelis hanc noticiam naturalem detraheret, quibus alias noticiam supernaturalem largitur. At Ecclesiae Patres suis testimoniis statuunt non solum malis, sed etiam bonis Angelis ignota esse sacramenta gratiae quoad substantiam supernaturalem, & idcirco indigere ad eorum manifestationem reuelatione gratiosa Dei. Ergò abscondita sunt, quia vis naturae intellectus Angelici ad tantam euidenciam non affurgit.

13 Secunda ratio.

Secundò, Mysterium Trinitatis non cadit sub euidenciam mediatam naturae. Caderet autem, si supernaturalia continerentur sub euidenciam immediatam, & quidditatiuam. Ergò non continetur supernaturalia sub immediatam, & quidditatiuam euidenciam naturae. Consequutio optima est. Maior datur certa de fide à P. Valentia, P. Suarez, & Banez, 1. p. qu. 32. à nullo Catholico negatur etiam, eorum, qui assero superiori dissentiunt. Probat minor. Si supernaturalia continerentur sub immediatam, & quidditatiuam euidenciam naturae, posset cognitio naturalis immediatè, & quidditatiuè inueniri lumen gloriae, & visionem beatam, quae ad ordinem supernaturalem spectant. At eo ipso nosceretur euidenter Trinitas personarum. Ergò probatur minor; qui cernit intuitiue, aut immediatè lumen gloriae, aut visionem beatam, cernit etiam praedicata essentialia talis luminis, & visionis, prout ab alio lumine, & visione distinguuntur, inter quae potissimum est respectus, & intuitus essentialis Trinitatis. Hic autem respectus, & intuitus sic distinctus cerni quidditatiuè non potest, quin euidenter noscatur Trinitas, quae est terminus essentialis talis intuitus, & respectus; quidquid aliter sentiat Aureolus in 2. disput. 1. quæst. 1. artic. 1. Ergò cognitione naturali cernente intuitiue, ac immediatè Trinitatem, nosceretur Trinitas euidenter.

Ripalda de Ente Tom. I.

Tertio. Vnio hypostatica humanitatis cum verbo occulta est suaprè entitate lumini naturali eriam Angelico. At occulta non esset si supernaturalia quoad substantiam, essent immediatè, ac quidditatiuè manifesta. Ergò super. quoad substantiam non sunt immediatè, & quidditatiuè manifesta lumini naturae. Maiorem admittunt etiam aduersarij, vt notabamus num. 4. & docet aperè Dionysius Areopagita, c. 2. de diu. nomini. Dionysio Carthusiano interprete art. 3. asserens Angelos illuminari ac doceri à Deo de existentia, atque essentia vnionis hypostaticae, tanquam de obiecto, quod praeteruolat aciem naturalem intellectus Angelici. Expende illud Areopagitæ supra Imò & quod Theologia totius vel euidencissimum est; ipsa Iesu in carne apparitio ineffabilis est, sermone omni, & omni ignota intelligentiae, ipsi quoque antiquissimum Angelorum primati non cognita. Minorem probò; Quia nulla sunt argumenta, quae suadeant euidenciam naturalem supernaturalium, quae aequè non suadeant euidenciam vnionis hypostaticae, vt videbimus sect. 6. Item quia vnionem hypostaticam, cum sit modus creatus realiter à verbo distinctus, & infinite distans à perfectione Dei, sola quidem supernaturalitas occultare potest lumini perspicacissimo Angelorum. Supernaturalitas autem communis est reliquis donis intrinsecè supernaturalibus. Ergò aut nulla dona intrinsecè supernaturalia, aut etiam vnio hypostatica obiecta sunt euidenciam immediatè, ac quidditatiuè naturae.

14 Dionysius Areop. Carthusiana.

Nec fatiscit discrimen Philippi Fabri asserentis supra, vnionem hypostaticam abscondi peculiariter noticiam quidditatiuam naturae, quia peculiariter ratione inuoluit cognitionem quidditatiuam Dei, quae repugnat naturae. Nam, vt dicitur cognitio quidditatiua vnionis hypostaticae, non est opus cognitio quidditatiua Dei, sed tantum abstractiua. Cognitio autem abstractiua Dei non repugnat naturae. Ergò ex hoc capite non repugnat naturae cognitio quidditatiua vnionis hypostaticae. Minor, & consequentia constant. Probat maior à posteriori; scientia infusa Christi Domini, & beatorum, distincta à lumine gloriae, potest cognoscere quidditatiuè vnionem hypostaticam, vt decursu ostendemus. Tamen scientia infusa Christi Domini, ac beatorum distincta à lumine gloriae, non cognoscit quidditatiuè, & immediatè Deum, sed tantum abstractiue & mediatè in obiectis creatis. Ergò ad notionem quidditatiuam, ac immediatam vnionis hypostaticae, non est opus notio quidditatiua, ac immediata Dei, sed tantum abstractiua, & mediatè. Item vt cognoscatur quidditatiuè visio beata, aut actus fidei essentialiter representans Deum, aut amor charitatis essentialiter Deum respiciens, aut actio creata essentialiter pendens à Deo, sufficit cognitio abstractiua, & mediatè Dei, quae in his creaturis comparari potest. Ergò etiam vt cognoscatur immediatè, & quidditatiuè vnio hypostatica, sufficit cognitio abstractiua, & mediatè, quae in ipsa vnione haberi potest. Nam cognitio, amor, & actio adequata Dei, tam immediatè, ac essentialiter respiciunt Deum, & à Deo suam essentialitatem, ac specificam differentiam sortiuntur, quam vnio hypostatica à priori, vt constat euidencia quidditatiua existètia, aut essentia vnionis hypostaticae sufficit cognoscere ipsius terminum, nempe Deum in connexionione essentiali vnionis cum ipso Deo, neque enim amplius est opus, quàm Deum

15 Faber.

Cognitio quidditatiua vnionis hypostaticae non indiget cognitione quidditatiua naturae diuinæ.

Deum, vt terminum, & connexum cum vnione cognosci. At Deus non cognoscitur quidditatiue, sed abstractiue in connexionione essentiali vnionis hypostaticae. Ergo non requiritur cognitio quidditativa, sed tantum abstractiua ad euidenciam immediatam, & quidditativam vnionis. Probatur facile minor. Cognitio quidditativa est, qua cognoscitur res aut in se ipsa immediatè, aut in medio continenti ipsam eminenter. At Deus non cognoscitur in connexionione essentiali vnionis, in se ipso immediatè, cum vnio sit quid creatum realiter, & adæquatè distinctum à Deo; nec in medio continente ipsum eminenter, cum nulla res creata contineat eminenter Deum. Ergo in connexionione essentiali vnionis hypostaticae, non cognoscitur Deus quidditatiue.

SECTIO IV.

Ratio à priori asserti præcedentis expeditur.

16 Nulla est Thomistarum ratio.

Difficilis quidem ea est. Reddunt Thomistae sup. Quia supernaturalia pendent à sola libera voluntate Dei. Quae autem pendet à sola libera voluntate Dei, non possunt certò nosci absque Dei reuelatione: quemadmodum secreta cordis non possunt certò sciri ab Angelo absque consensu alterius, quia opera sunt, quae à solo libito alieno dependent. Sed meritò Theologi aliam probationem desiderant. Primò; Quia plura sunt dona supernaturalia, quae à nostra simul voluntate dependent, & virtutum in usuram actus, & conseruatio habituum. Quae tamen, sicut reliqua dona à libito creato independentia, latent cognitionem immediatam, & quidditativam naturae secundò quia creatio Angeli, & caelorum conseruatio pendet à solo libero decreto Dei, Similiter opera externa agentia creati liberi, à consilio interno voluntatis creatae. Nihilominus creatio Angeli, caelorum conseruatio, & opera externa agentis creati liberi possunt certò, & quidditatiue cerni, quamuis occulta maneant consilia interna libera. Tertiò; Quia supernaturalia non solum quoad existentiam, sed etiam quoad essentiam, & possibilitatem nequeunt immediatè, ac quidditatiue dignosci per cognitionem naturalem. Quoad essentiam autem, & possibilitatem non dependent à libero decreto Dei Nihilominus semper hæc ratio veneranda est, quia traditur à S. Thom. 1. p. q. 57. art. 5.

S. Thomas.

17 Secunda ratio. P. Albertinus. P. Raynaudus.

Probant alij quos sequuntur P. Albertinus, & P. Raynaudus. Cum modus essendi obiecti excedit modum essendi potentiae cognoscentis excedit simul modum cognoscendi ipsius: quia modus cognoscendi sequitur in potentia cognoscente modum essendi: supernaturalia autem habent modum essendi superiorem modo essendi omnis potentiae naturalis. Ergo etiam habent modum essendi superiorem modo cognoscendi naturae. Ac per consequens non possunt facultate potentiae naturalis quidditatiue cognosci.

18 Displicet.

Venim hæc probatio non satisfacit. Nam etiam modus connaturalis cognoscendi abstractiue sequitur modum essendi, quandoquidem etiam virtus cognoscendi abstractiue, est proprietates connaturalis potentiae cognoscentis, vt virtus quidditatiue cognoscendi; quare etiam potest cognoscens materialis non potest etiam abstractiue discernere obiecta spiritualia, quae potest saltè

abstractiue potentia cognoscens spiritualis; quavis corpori immersa. Nihilominus Deus superas infinite modum essendi naturae creatae, est obiectum virtutis naturalis abstractiue cognoscendi. Ergo nihilominus etiam possunt supernaturalia esse similiter obiectum virtutis naturalis quiddit. cognoscendi. Itè non ita adæquatur modus essendi potentiae quidditatiue cognoscentis modo essendi obiecti, vt non possit quidditatiue cognosci à potentia naturali obiectum superans modum essendi ipsius excessu quidem plusquam generico: nam animus incompletus cognoscit quidditatiue non solum Angelos primæ, aut secundæ speciei, sed etiam supremæ, ac alios possibilem specie nobiliores. Ergo similiter non obstantè inæqualitate essendi valebit obiectum supernaturale quidditatiue distingui à potentia cognoscenti naturali. Sin præstantur termini certi perfectionis essendi, inter quos contineatur obiectum potentiae quidditatiue cognoscentis; quod hæud facile fiet.

Dices ex doctrina Thomistarum, & P. Albert. 1. princ. Philoso. dub. 2. asser. 1. Illud obiectum contineri intra spheram virtutis quidditatiue cognoscendi, quod non excedit modum essendi potentiae secundum rationem genericam essendi extra materiam; aut extra potentialitatem. Qua ratione essendi extra materiam superat Angelus animam sentientem, & animum rationalem vnium corpori, à quibus idcirco non potest quidditatiue cognosci, & ratione essendi entia potentialitatem superat Deus substantiam Anglicam, quae propterea non valet sua facultate intrinseci Deum. Sed contra est. Primò; quia supernaturalia non excellent naturam Angelotum secundum modum essendi extra materiam, cum ambo sint extra materiam, nec secundum modum essendi extra potentialitatem cum ambo sit in potentialitate. Igitur iuxta hanc regulam supernaturalia sunt intra spheram cognitionis quidditatiue Angelorum. Secundò. Quia possibile sunt; & re ipsa existunt accidentia supernaturalia materialia. Accidentia autem materialia vnincuntur ab Angelo secundum modum essendi extra materiam. Ergo materialia saltè cognoscuntur quidditatiue ab Angelo: inter quae numerat vocationem Eucharisticam; & vnionem hypostaticam corporis Christi, quae corporæ, ac materiales sunt. Deniq; quia adhuc non est compta repugnantia, quare impossibilis sit animus, qui existens in corpore cognoscat quidditatiue Angelum extra corpus operado cognitiones spiritualia independenter à phantasmatis, corporeis per species quidditativas, quae eidè extra corpus debentur, nec quare sit impossibilis substantia supernat. quae suapte natura inueatur Deum superantem potentialitatem substantiae creatae: vt expendemus d. 2. 3. vbi hæc ratio vterius examinabitur. Igitur non benè definitur spheram cognitionis quidditativae compositæ cum obiecto.

19

Arguit 3. P. Suarez cum Sforcia, & aliis. Qualis est entitas rei: est intelligibilitas eiusdem. Entitas rerum supernaturalium est supra naturam. Ergo; P. Suarez. Etiam hæc ratio probat. Deum esse supra cognitionem abstractiuam naturae. Quia etiam intelligibilitas abstractiua rei est qualis entitas eiusdem; quare spiritualia nec abstractiue percipiuntur cognitione materiali: Deus autem secundum entitatem est supra omnem naturam intelligentem creatam. Ergo etiam secundum intelligibilitatem abstractiuam. Item probat non posse Angelum

20 Defertur ratio

21 Item quarta. P. Grenad. P. Arrubal.

Angelum terminare cognitionem quidditativam animi separati: quippe cognoscibilitas adæquatur entitati. Entitas autem Angeli superior est entitate animi. Solum igitur probat intelligibilitatem supernaturalium esse supra vires, existentiam naturae, supra quas est ipsorum entitas: non verò supra eiusdem euidenciam quidditativam supra quam non definitur ab his auctoribus entitas.

Quartò arguunt P. Arrubal, & P. Granadus cum aliis. Non obtinet natura species quidditativas rerum supernaturalium. Ergo nec cognitionem quidditativam. Consequenter videtur bona; cum cognitio quidditativa rei absque eiusdem specie quidditativa, ac immediatè fieri nequeat. Probatur antecedens in Angelo cui potissimum tales species concedendæ erant: species immediatas rerum supernaturalium non obrinet Angelus missas ab ipsis rebus supernaturalibus, cum Angeli non accipiant species à rebus; nec inditas immediatè à Deo, cum non sint debita Angelo species eorum, quae existunt in alio ordine ab eo, in quo ipse conditus est. Supernaturalia autem in altiore ordine assurgunt. Ergo nulla ratione obrinet Angelus species naturales obiectorum supernaturalium? Non conuincit argumentum, quia non probat, quare non possint Angelo connaturales esse species aliorum; quam eorum, quae sunt in ordine inferiori, in quo ipse existit; quod merito desideratur in præsentia. Cum tucti quis possit, posse connaturaliter indi à Deo species eorum, quae sunt in eodem ordine extrinsecò cum ipso, videlicet, quae vniam & eandem rerum vniversitatem constituunt: ad quem vniversitatis ordinem complendum etiam spectant supernaturalia cum Angelis. Nec benè oppositum probatur à nonnullis. ex eo quod Angelo debita non sint dona supernaturalia. Quia possunt ei indi connaturaliter species eorum suppositum qua existant, quin sint debita ipsa dona. Vt beato datur, imò & debetur cognitio quidditativa vnionis hypostaticae ex suppositione, quod existit, quin absolute ipsa vnionis existentia detur. Species enim, & obiectum possunt esse in ordine longè diuerso perfectionis, ac debiti Quare Plures perfectiones aliorum possunt naturaliter cerni, quae ipsis cernentibus indebitæ sunt.

SECTIO V.

Vera ratio à priori superioris asserti.

22 Triplex probatio.

Quod in aliorum doctrina difficilem facilem quidem in nostra, probationem habet. Prima est, quia cognitio naturalis quidditativa rerum supernaturalium est contra conceptum naturae, supra quam collocantur supernaturalia, explicatum disp. 3. sect. 2. Secunda, quia est contra conceptum supernaturalitatis absolute explicatum, disp. 4. sect. 7. Tertia, quia est contra conceptum supernaturalitatis relatiuæ explicatum disp. 5. sect. 2.

23 Prima.

Et quidem est primò talis cognitio contra conceptum naturae, supra quam efferuntur supernaturalia. Quoniam naturalia supra quae eleuantur supernaturalia; definitiuimus esse illa, quae continentur quidditatiue intra vires Physicas, aut intentionales naturae creatae, eorumque, quae cum natura creata connexionem quidditativam phys-

Ripalda de Ente Tom. 1.

sicam, aut intentionalem habent. At si supernaturalia terminarent cognitionem quidditativam naturae, continerentur intra vires quidditativas intentionales. Ergo cognitio naturalis quidditativa supernaturalium destruit conceptum naturae, supra quam assurgunt supernaturalia. Consequenter est optima Minor est aperta. Maior probata est fusè sup. Item talis cognitio euerit conceptum supernaturalitatis absolute. Nam supernaturalitas absoluta posita est in connexionione immediata, aut mediata cū gratia iustificante. Ita disp. 4. sect. 3. Sed cognitio naturalis intuitiua supernaturalium haberet connexionem aliquam cum gratia. Quia cognitio intuitiua connectitur cum existentia sui obiecti; non solum vt terminet, verum etiam vt moueat cognitionem. Quod obiectum supernaturale cum esset aut ipsa gratia, aut aliquid connexum cum gratia, necessario cognitio immediatè, aut mediatè connecteretur cum gratia. Ergo cognitio naturalis supernaturalium intuitiua aduerfatur supernaturalitati absolute. Tertiò etiam aduerfatur supernaturalitati relatiuæ. Hæc enim, vt vidimus disp. 5. sect. 1. constituit rem supra omnem exigentiam, atque ordinem transcendentem naturae. Si autem supernaturalia terminarent intuitum, aut cognitionem quidditativam naturae, non essent supra omnem exigentiam, atque ordinem transcendentem naturae. Nam cognitio intuitiua exigit existentiam sui obiecti, & quidditativa transcendentem in illud fertur. Supernaturalitas igitur relatiua ægrè cum ista cognitione naturali componitur.

Secundà

Tertià

24 Quarta.

Adde quartam probationem. Effectus postulans determinatè causam efficientem supernaturalem non potest esse supernaturalis. Sed cognitio immediata, ac quidditativa obiecti supernaturalis postulat, determinatè causam efficientem supernaturalem. Ergo cognitio immediata, ac quidditativa obiecti supernaturalis non potest non esse supernaturalis; ac per consequens repugnans soli facultati naturae. Consequenter quis neget? Maior probatione non indiget. Manifestè enim effectus postulans determinatè virtutem agentem supernaturalem superat virtutem agentem, & exigentiam naturae: quod solum plures actus & habitus efficit intrinsecè supernaturales. Probatur minor. Cognitio immediata, & quidditativa obiecti supernaturalis, cum sit imago propria & essentialis obiecti, postulat orti determinatè ab entitate obiecti, vel agente immediatè per vim motiuam sibi intrinsecam, si ad sit, vel mediatè per speciem propriam, & non alienam substituentem concursum immediatum, quem ipsum obiectum, si proportionatum ad esset conferret, qui concursus cum esset supernaturalis, species etiam substituens illum debet esse supernaturalis. Ergo cognitio immediata, & quidditativa obiecti supernaturalis postulat determinatè causam agentem supernaturalem. Vnde tandem concluditur, sicut benè à priori probatur, non posse supernaturalia fieri adione naturae, quia supernaturalitas suo conceptu est supra vim agentem naturae, ita benè à priori probatur, non posse quidditatiue dignosci cognitione naturae; quia est supra vim quidditatiue cognoscentem naturae.

At dices. His probationibus solum concludi repugnantem cognitionem naturalem quidditativam obiecti supernaturalis, quae sit intuitiua existentiae, non verò, quae sit tantum perceptiua possibilitatis? Sed contra, quia si benè perpendantur

E 2

dantur

dantur etiam euerunt cognitionem naturalem, quae quidditatiue referat praedicata essentialia obiecti supernaturalis secundum se etiam ab existentia praescindenda. Quandoquidem praedicata rei possibilis, & existentis eadem sunt, eandemque excellentiam supra naturam important. Imo difficilius possibile secundum se, quam existentia immediatè referuntur. Plura enim natura mouit existentia, quae si non existissent, immediatè non nonisset. Nulla autem possibilea immediatè, & quidditatiue noscit, quae si existant eisdem speciebus non cernat. Existentia enim non addit aliquid distinctum ab essentia, aut saltem excellentius perfectionibus essentialibus, quas res secundum se complectitur. Igitur eodem modo probatur excellens naturam cognitio quidditatiua rei supernaturalis possibilis, quo probatur excellens cognitio intuitiua eiusdem existentis

Si autem obicias Angelum cognoscere quidditatiue cogitationes alterius possibile. Non posse autem cognoscere existentes. Respondeo. Etiam Angelus potest cognoscere existentes cogitationes cordis alterius eisdem speciebus naturalibus, quibus cognoscit possibile, si adiungatur consensus alterius qui ad notionem existentiae necessarius est. Consensus autem iste expectatur ad notionem existentiae, non quia existentia rationum cogitationum excellentius obiectum est, quam ipsarum essentia; (vt existentia Dei, quam ratione naturali euidenti colligimus, non est obiectum excellentius, quam ipsius essentia, quam eadem ratione non adipiscimur.) Sed quia ratione contingentiae est existentia obiectum proprium Domini, ac iuris, quod propter bonum reipublici rationalis competit vnique agenti libero ad occultandum aliis sua concilia, Quae moralis ratio non militat ad occultandum existentiam doctorum supernaturalium, quae solo titulo excellentiae subreptiue noticiem naturae. Ergo natura valens discernere quidditatiue dona supernaturalia secundum se, ac possibilea, posset eisdem speciebus, ac principiis eadem cernere intuitiue existentia.

SECTIO VI.

Proponuntur, ac soluntur argum. sententia contraria.

27 Soluitur primum. r. ad Thim. 6.

Primum est. Solius Dei attributum est, notione immediata, & quidditatiua naturae inaccessibleis esse; iuxta illud ad Thim. 6. Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibleem. Ergo dona supernaturalia non sunt inaccessibleia notione immediata naturae. Nam notio-ae abstractiua naturae, & notioe immediata supernaturali, etiam Deus accessibilis est. Solus ergo dicitur inaccessibleis notioe immediata, ac quidditatiua naturae? Respondeo negando antecedens. Vnde primò; solus Deus dicitur habitare lucem inaccessibleem, quia solus Deus incomprehensibilis est etiam viribus supernaturalibus. Reliqua verò possunt diuinitus comprehendi. Ita S. Thom. in eum locum, & Ianfenius c. 15. Concord. Euang. Secundo; Propositio Pauli non tribuit soli Deo lucem naturaliter inaccessibleem, sed immortalitatem, vel conuinctum ex vtraque; quod verè aliis non conuenit, quare plures ininterpretantur Deum inaccessibleem oculis corporeis, iuxta

S. Thomas Ianfenius.

illud, quod immediatè sequitur. Quem nemo hominum vidit, sed nec videre potest. Quod de visu corporeo intelligunt. Quid? quod P. Vasquez 1. p. disp. 37. n. 20 & disp. 55. n. 6. & P. Armbr. disp. 19. n. 2 volunt Deum naturaliter inaccessum proponi à Paulo, non cognitione clara Angelorum, sed tantum hominum: ideoque adiunxisse; Quem nemo hominum vidit, sed nec videre potest. Quod ex Pauli contextu satis probabile faciunt. At inuisibilem esse oculis corporeis, & inaccessum etiam cognitione clara intellectualem hominum, Angelorum attributum est. Igitur Paulus non adscribit soli Deo lucem inaccessibleem, sed immortalitatem. Adde tertio, Deum habitare lucem inaccessibleem, quia scientiam obtinet, ad quam nulla creaturarum peruenire potest; quippe solus Deus omnia creata, & se ipsum comprehendere valet. Lux enim non solum passiuè pro obiecto, quod ipsa cernitur, sed actiuè etiam pro ipso visu cernente plerumque sumitur. Quare dicimus lumine rationis, & luce naturae notum, quod facultate cognoscente naturae, atque rationis perspicuum est. Ita S. Thom. in hunc locum, Lucem habitat inaccessibleem; quia incomprehensibilis Dei ex duobus patet. Primo, quia transscendit quiddam in creaturis est comprehensibile. Secundo, quia hoc ipsum, quod Deus est, omnium comprehensione excedit.

P. Vasquez, P. Arrubal.

S. Thomas

28 Explicatur secundum.

Secundum argumentum. Nullum est ens creatum, quod non sit obiectum proportionatè virtuti intuitiuae Angelicæ. Supernaturalia autem sunt creata. Ergo proportionatè virtuti intuitiuae Angelicæ. Probatur maior. Nullum est ens creatum, quod lumine supernaturali Angelus intueri non possit. Si autem non esset lumini naturali proportionatum, non posset lumine supernaturali intueri. Vt oculus corporeus non potest supernaturaliter intueri sonum, quia naturali visioni improporcionatum est. Ergo, nego maiorem. Nam cum virtus intelligens Angelorum finitè perfectionis sit, nihil prohibet sphaeram virtutis intuitiuae finiri perfectione obiectorum naturalium, quin in supernaturalia quoque intuitum naturalem contendant, vt virtus comprehensua eorumdem ad certum genus obiectorum limitatur, vltra què in alia penetrare non valet. Nec probatio momenti est. Plura .n. supernaturaliter cernimus, quae naturaliter occulta sunt. Ita animus vnitus corpori intueti valet supernaturaliter Angelum què naturaliter vix abstractiua cognitione assequitur. Angelus lumine supernaturali exprimit quidditatiue Deum, quem lumine naturali non potest. Longè enim perfectior est cognitio quidditatiua, & euidens, quam abstractiua, & obscura. Atque ita potest natura intelligens suis viribus ad vnam pertingere, quam ad aliam nisi viribus supernis non valeat.

29

Quare autem cernatur lumine supernat. Deus aut aliud obiectum, quod naturali lumine non cernitur, cum sonus videri non possit oculo corporeo, à quo naturaliter non videtur? Latè explicandum est tract. de visione Dei. Breuiter accipe hoc discrimen. Vt aliqua potentia cognoscens eleuetur ad aliquem modum, seu perfectionem cognitionis, opus est, vt eum modum, seu perfectionem cognitionis exerceat naturaliter circa aliquod obiectum sibi naturale. Vt etiam etiam, vt obiectum ad quod tali perfectione cognoscendum eleuatur, talis potentiae obiectum sit, quod aliquali cognitione naturali, quàmvis abstractiue, & confusè percipiatur. Nā hoc pacto potentia vitalis per talem cognitionem, neque extra suum obiectum, neque

neque extra modum cognoscendi sibi naturalem vagatur. Porro autem Deus, & dona supernaturalia, cum aliquali cognitione naturae continentur intra latitudinè obiecti potentiae intelligentis naturalis, cum modus cognoscendi intuitiue, & quidditatiue perfectio est competens potentiae intelligenti naturali circa alia obiecta. At verò sonus non est obiectum aliqualis cognitionis naturalis, cum modus cognoscendi intuitiue, & quidditatiue perfectio est competens potentiae intelligenti naturali circa aliquod obiectum sibi naturale. Itaque potest potentia intelligens eleuari ad intueidum Deum, & dona supernaturalia, quamuis neque visus, neque auditus ad videndum sonum eleuari queant. Video hæc vgeri posse. Sed non est locus latioris disputationis. De hac re. Non pratermittam opponere, quod iuniores opponunt, animum suapte natura nihil comprehendere, diuinitus tamen plura comprehendere posse. At assumptum in primis certum est. Animus enim separatus plures substantias saltem corporeas sua cognitione exhaurit. Deinde aliquibus facultatibus intelligentibus potest deesse comprehensionis vis ex defectu extensionis modi proprii cognoscendi, aliquibus ex defectu perfectionis vitalis intensiuae secundum modum specificum cognoscendi, aliquibus ex defectu perfectionis vitalis intensiuae secundum modum specificum cognoscendi. Cui non competit naturaliter modus cognoscendi quoad perfectionem vitalem intensiuam, non potest etiam diuinitus ad illam eleuari: quare nec phantasia potest eleuari ad discernendum etiam per cognitiones materiales, nec appetitus ad appetendum quiddam liberè. Cui verò competit naturaliter modus cognoscendi quoad perfectionem vitalem intensiuam, quamuis non competat quoad extensiuam, potest diuinitus ad eum extensionis modum accedere; quare potentia non valens naturaliter percipere nisi duo obiecta, potest diuinitus percipere quatuor. At animo defectus comprehensionis Angelorum non competit ex defectu perfectionis vitalis intensiuae, sed tantum extensiuæ. Igitur potest diuinitus ad comprehendendum Angelos eleuari. Hæc quæ nunc diximus simul, latius seorsim alibi examinanda, & declaranda sunt.

30 Tertium.

Tertium argumentum. Naturalia, & supernaturalia, totum suum discrimen sortiuntur per ordinem ad principia agentia, non per ordinem ad cognoscencia. At diuersitas agentium non variat cognoscibilitatem rerum. Eandem enim cognoscibilitatem retinet homo, modo fiat viribus supernaturalibus, modo viribus naturalibus, vt eandem retinet entitatem, quam in vnaqueque re cognoscibilitas sequitur. Ergo aequè cadunt sub cognitionem quidditatiuam naturae supernaturalia, ac naturalia? In primis docuimus disp. 5. Supernaturalitatem, etiam relatiua, non constitui per ordinem ad agentia. Deinde esto primarium discrimen ab agentibus hauriant supernaturalia; quid vetat secundarium etiam à cognoscentibus accipere? Itaque minor argumenti distinguenda est. Varietas agentium non variat cognoscibilitatem rerum, cum ea varietas rebus accidentalibus est; vt verè argumentum proponit, concedo. Cum ea rebus est essentialis, ac per se, vt inter naturalia, & supernaturalia contingit, nego. Tunc enim varietas principiorum arguit varietatem in entitate effectus, ac per consequens etiam in cognoscibilitate. Effectus enim eiusdem speciei, & entitatis non possunt postulare per se ac determinare vires supernaturales, ac naturales; sed effectus postu-

Ripalda de Ente Tom. 1.

lans per se, ac determinare principia supernaturalia, entitate differre debet ab effectu, qui per se ac determinare solum, postulat principia naturalia. Tum quia illis competit exigentia intrinseca, ac essentialis diuersa. Tum quia semper perfectiora principia ratione alicuius praestantioris entitatis desiderantur. Quare in viuentibus speciebus, & perfectione distinguimus operationes, quas diuersas, & inaequales dispositiones, atque coëpicipia per se, ac determinare postulare comperimus. Igitur cum in sententia, quam modo ponimus, supernaturalia sunt quoad substantiam supernaturalia, atque adeo per se, ac essentialiter postulant principia excellentiora, quam naturalia, quauis supernaturalia differentia per ordinem ad agentia sumantur, potest rectè supernaturalium entitas, atque adeo, & cognoscibilitas ab entitate, & cognoscibilitate naturalium longè distare.

31 Quartum.

Quartum. Plura naturalia, quae terminant intuitum naturae sunt excellentiora supernaturalibus. V. g. Angelus excellentior est, quam habitus temperantiae aut fidei. Ergo supernaturalia possunt intuitum naturae terminare. Nam sola excellentia ratione possunt supernaturalia intuitum naturalem reculare. Respondeo, Plura naturalia excellentiora quidem supernaturalia secundum rationem specificam non verò secundum omnem rationem genericam; eam videlicet, qua in gradu, & ordine diuino supernaturalium collocantur, qua quidem perfectione habent excedere vim intuitiuam naturae, quam non excedunt naturalia: vt habent excedere vim actiuam, & exigentiam eiusdem quam naturalia quamuis nobiliora non excedunt. Neque cognoscibilitas quidditatiua rei merenda semper est perfectione eiusdem. Nam visus corporeus qui cernit immediatè colorem non potest cernere speciem impressam, relationem durationem; & alia accidentia imperfectiora colore. Videlicet, quia non pertinent ad genus illud entium, quod constituit proprium obiectum visus, ratione peculiatis perfectionis ipsius. Hic igitur possunt naturalia cadere sub intuitum naturae, quem supernaturalia naturalibus ignobiliora fugiunt. Quia hæc non pertinent, ad illud obiectorum genus, quod ratione suae peculiatis conditionis vendicat sphaera virtutis intuitiuae naturae.

32 Quintum.

Quintum argumentum. Si calor ponatur in animo, aut frigus in forma ignis, videbit Angelus cognitione naturali inhaerentiam supernaturalem eorum accidentium, similiter videt modò quantitatem Eucharistiae creatam, seipsum beatum, ac sanctum. Ergo supernaturalia referri quidditatiue possunt cognitione naturali? Respondeo, non cognoscit cognitione quidditatiua naturali suam beatitudinem, aut sanctitatem, quae circa dubium intrinsecè supernaturales sunt. Item neque inuenit naturaliter inhaerentiam caloris, & creationem quantitatis, si ponantur modi reales ab accidentibus distincti, & intrinsecè supernaturales. Vt neque humanitas Christi, neque Angelica natura eò genere cognitionis distinguit quidditatiue vnionem hypostaticam, vbi creationem supernaturalem, Eucharisticam, & alia id genus supernaturalia entia. Quid autem iudicet Angelus non cernens modos naturales, & quos necessariò alij supernaturales substituunt? explicandum est disputatione sequenti.

E ; DISPVT.

DISPUTATIO XI.

An Supernaturalia sint supra evidentiam abstractiuam, ac mediatam natura.

LVRA latent nostram evidentiam quidditatiuam, ac immediatam, quæ tamen abstractiuæ, ac mediatæ evidentie subiecta sunt, verbi gratia, Angelus, & substantia non sunt nobis immediate, & quidditatiuè nota, tamen abstractiuè, & mediatè evidentia sunt. Item Deus cognitione naturali in se ipso, immediate, ac quidditatiuè non cernitur, abstractiuè tamen creaturis, aut ex creatis evidententer colligitur. Querimus igitur: an quamuis supernaturalia vincant scientiam naturalem quidditatiuam, ac immediatam; nihilominus sub scientia abstractiuâ, ac mediatâ contineantur.

SECTIONS.

- 1. Placita Theologorum.
2. Nullo modo potest natura supernaturalia evidententer colligere.
3. Explicantur duo argumenta, quæ probant posse lumen naturale ex principiis natura supernaturalia quoad substantiam evidententer deducere.
4. Explicantur alia duo argumenta.
5. Diluitur efficax argumentum probans posse lumine naturali innotescere supernaturalia suppositis principiis supernaturalibus.
6. Aliud validum argumentum expeditur.
7. Alia tria argumenta soluntur.
8. Concluditur argumentorum explicatio.

SECTIO I.

Placita Theologorum.

Cognitio dupliciter abstractiuâ.

Cognitio bifariam dicitur abstractiuâ. Tum ut opponitur intuitivæ, quæ semper in existentiam quidditatiuè fertur. Tum ut opponitur quidditatiuæ, quæ in rem suæ existentem, siue possibilem immediate, aut in medio ipsam eminenter continet; refertur. Priori consideratione abstractiuâ cognitio comprehendit cognitionem quidditatiuam rei possibilem. Posteriori verò, omnem quidditatiuam excludit, & solam continet cognitionem, quæ rem mediatè, & quidem in medio, aut ex medio non continet eminenter ipsam, venatur. Dixi in medio, aut ex medio; Dupliciter enim potest esse adhuc cognitio abstractiuâ, & mediatâ. Altera quæ sit discussu comparata ex priori cognitione medij, qualem comparant Philosophi de Deo. Altera, quæ sine discussu, & priori cognitione medij cognoscit rem eandem ipsa notione medij, quæ immediatè sibi manifesta est; qualem habent Angeli in creaturis de existentia Dei. Rursus hæc cognitio abstractiuâ, ac mediatâ potest esse, & obscura, & evidens. Nostra itaque disputatio solam cognitionem abstractiuam in secunda consi-

deratione, scilicet oppositam immediatæ, ac quidditatiuæ, & eam, quæ evidens sit in examen adducit. Nam abstractiuam existentiam, quæ quidditatiuè sit: impossibilem esse naturæ; possibilem verò abstractiuam, quæ sit obscura, & probabilis, superiori disputatione positum est.

Igitur prima sententia, supernaturalia quoad existentiam, & essentiam supra omnem evidentiam, etiam abstractiuam, ac mediatam naturæ, constituit. Ita ferè omnes, quos disputatione præcedenti, num. 2. retulimus, exceptis iis quos mox referemus.

Secunda sententia, naturæ concedit principia media, quibus supernaturalia evidententer inuestiget. Ita à fortiori relati disput. præcedenti, numero 4. pro immediatâ cognitione. Quibus accedunt P. Vasquez 1. 2. d. 2. cap. 2. & P. Arrubal. 1. p. disput. 15. c. 1. Nifus 2. m. d. 3. c. 4. Antonius Perez in Laurea Salimant. c. 2. 1. Scolast. dub. 3. num. 3. 2. & alij asserentes, posse demonstrari ex principiis naturæ possibilem visionem intuitiuam Dei.

Tertia sententia media est, & tueri, non posse supernaturalia demonstrari ex medio, aut principio aliquo naturæ, ac suppositis principiis fidei, & operibus miraculosis, ac supernaturalibus posse Angelos & homines, essentiam, & existentiam supernaturalium, etiam vnionis hypostaticæ & visionis beatæ evidententer arguere. Ita Pater Suar. lib. 2. de Ang. c. 33. n. 24. lib. 8. c. 6. n. 8. tom. 2. in 3. p. d. 3. lect. 3. con. 1. tom. 2. Met. d. 30. lect. 11. P. Molina. 1. p. q. 57. art. 3. disp. 1. P. Tannerus tom. 1. d. 5. q. 3. dub. 7. n. 12. M. Albelda. 1. p. d. 24. concl. 2. Syluest. 1. p. con. flati q. 12. art. 1. §. Item ratione tertia. Accedit Caiet. 2. 2. q. 1. art. 4. & q. 171. art. 5.

SECTIO II.

Nullo modo potest natura supernaturalia evidententer colligere.

Hanc assertionem probant omnia testimonia, quæ anteriori disputatione sect. 2. proposuimus. Et enim illa omnem profus scientiam naturalem donorum gratiæ, manifestè excludunt, nulla facta scientiæ immediatæ commemoratio. Imò talem scientiam naturalem reiciunt, ut soli fidei supernaturali donorum supernaturalium certa notitia debeat. Cognitio autem fidei non est immediata, & quidditatiuâ, sed abstractiuâ, ac mediatâ, per species alienas elicitâ. Ergo etiam cognitio evidens, ac certa abstractiuâ, ac mediatâ naturæ respicitur. Confirmatur; plura accidentia naturalia, & omnes substantiæ naturales constitutæ sunt extra nostram evidentiam quidditatiuam, & immediatam; nam tantum abstractiuè, ac mediatè per effectus, in quibus ipsa non continentur eminenter, notionem eorum comparamus. At eis testimoniis intenditur donorum supernaturalium altitudinem tantam esse, ut ratio naturalis ad illam non accedat eo genere evidentie, ac luminis, quo obiecta naturalia pertingit. Ergo evidentia etiam abstractiuâ, ac mediatâ donorum supernaturalium, naturali lumini neganda est. Accedit plures Ecclesiæ Patres quos sect. 6. referemus, docere Dæmonem solis coniecturis nouisse vnionem

vnionem hypostaticam. At si naturali ingenio possit evidententer colligere illius existentiam, non est quare miraculose Deus illum occuleret, ut sectione 6. dicemus. Ergo etiam positis principiis fidei, & operibus miraculosis Christi, superat vnio hypostatica evidentia argumenta luminis naturalis.

Deinde à priori sic arguo. Non potest haberi evidentia mediata supernaturalium, nisi iuuante cognitione immediatâ, ac evidenti medij connexi necessario cum supernaturalibus. Sed natura non potest habere cognitionem evidentem immediatam alicuius medij connexi necessario cum supernaturalibus. Ergo non potest habere evidentiam immediatam supernaturalium. Consequentia legitima est. Maior est per se nota. Nam omnis evidentia mediata habetur in medio evidenter cognito. Non cognito mediatè per aliud medium, ne detur processio infinita cognitionum, & mediotorum concurrentium in cognitionem mediatam. Nequè in medio separabili ab obiecto supernaturali, alioqui non potest ducere evidententer in notitiam obiecti supernaturalis. Haberi itaque debet evidentia mediata supernaturalium in medio immediatè cognito, & connexo cum obiectis supernaturalibus. Minor quæ difficultatem Argumenti continet, probatur. Hoc medium immediatè cognitum, & connexum cum obiectis supernaturalibus non potest esse aliquid obiectum intrinsecè supernaturalium, neque obiectum intrinsecè naturale. Nam obiectum intrinsecè naturale immediatè non potest cognosci per cognitionem evidentem naturæ, ut ostendimus disputatione antecedenti. Obiectum autem intrinsecè naturale non habet connexionem intrinsecam cum aliquo dono intrinsecè supernaturali; ut superioribus late probauimus. At præter obiectum intrinsecè naturale, aut obiectum intrinsecè supernaturalium nullum est, quod possit esse medium, quod immediatè cognitum, & connexum cum donis supernaturalibus inducat intellectum in notitiam evidentem illorum. Ergo nullum adest naturæ medium, in quo immediatè cognitio ad evidentiam perueniat donorum supernaturalium. Confirmatur; suppositis principiis fidei, & operibus supernaturalibus, quibus aperte arguuntur supernaturalia, aut ea quidem principia testantur evidententer existentiam supernaturalium, cognita per fidem supernaturalem, aut cognita per evidentem cognitionem immediatam, & quidditatiuam naturæ. Cognita per fidem non possunt, quia fidei cognitio obscura est, non valens inducere cognitionem claram. Neque cognita per scientiam immediatam naturalem; quia per te scientia immediatâ naturalis de obiecto intrinsecè supernaturali repugnat. Ergo etiam suppositis principiis fidei, & operibus supernaturalibus non possunt supernaturalia lumine naturali evidententer demonstrari.

Dices ad evidentiam mediatam supernaturalium quoad substantiam non esse argumento alia principia, seu opera intrinsecè quoad modum, quæ iudicio communi Theologorum possunt immediatè lumine naturali cognosci? Sed contra; supernaturalia quoad modum, ut rectè notat ex Caietano, Bannes 1. p. q. 57. art. 5. & explicauimus nos disp. 1. sect. 4. sunt in duplici differentia. Alia quoad modum intrinsecè supernaturalem, quæ modum continent realem intrinsecè supernaturalem, ut Humanitas subsistens per Verbum; vnio-

nem hypostaticam, Christus sub speciebus exiens; Vbicationem Eucharisticam, actus naturalis relatus in Deum imperium charitatis. Alia quoad modum solum extrinsecè supernaturalem, quæ supra naturam non habent quidquam quod intrinsecè naturale non sit. Quia tamen eo concursu circumstantiarum, temporis, aut loci habent, quæ natura non exigebat, supernaturalia dicuntur; ut restitutio visus, caloris cum frigore compositio, & alia id genus. Igitur supernaturalia quoad modum, quæ immediatè cognita manifestant supernaturalia quoad substantiam, non possunt esse prioris modi. Quia modus intrinsecè supernaturalis illorum, secundum se tam absconditus est evidentie immediatæ naturæ, quàm reliqua dona intrinsecè supernaturalia, quæ ipsius existentia testatur. Neque tale medium possunt esse supernaturalia posterioris modi, Quoniam nullam cum supernaturalibus quoad substantiam inseparabilem connexionem habet, proptè opus est ad medium evidens cognitionis abstractiuæ. Etenim omnia illa supernaturalia quoad modum componi possunt cum defectu omnium donorum supernaturalium quoad substantiam. Possunt enim omnia miracula naturæ fieri virtute diuina nullo antecedenti, aut subsequenti dono intrinsecè supernaturali. Quam enim necessitatem inducit productio visus, compositio frigoris cum calore, aut alia rerum intrinsecè naturalium coniunctio, quamuis contra leges naturæ existens; Nonne posset Deus naturæ leges inuertere, destruendo, & producendo naturalia contra exigentiam naturæ, etiam si statuisset nullam rem, aut modum realem intrinsecè supernaturalem efficere? Igitur neque supernaturalia quoad modum facere possunt evidentiam mediatam rerum intrinsecè supernaturalium, intelligentiæ naturali.

Aliter à priori nostra sententia monstratur. Omnis cognitio evidens, quamuis abstractiuâ, ac mediatâ habet connexionem intrinsecam, & entitatiuam cum obiecto deficienti ipsa quoque quoad entitatem deficiat. Cognitio autem naturalis non potest habere connexionem intrinsecam & entitatiuam cum obiecto supernaturali, ut illius existentiam deposcat, & eo deficiente ipsa quoque quoad entitatem necessario deficiat. Ergo non potest esse cognitio naturalis evidens de obiecto supernaturali, etiam abstractiuâ, ac mediatâ. Consequentia perspicua est. Maior negari non potest, Nam omnis cognitio evidens, etiam si abstractiuâ ac mediatâ, est intrinsecè ac essentialiter vera, & conformis suo obiecto, eo modo quo obiectum refertur per ipsam. Cognitio autem essentialiter vera, & conformis suo obiecto deposcit existentiam illius eo modo, quo refertur per ipsam, ut eo deficiente ipsa quoque quoad entitatem deficiat, ut per se manifestum est. At hoc repugnat cognitioni naturali, quod continebat minor propositio argumenti, constat ex conceptu supernaturalitatis absolute, & relatiuè superioribus explicato; quæ quidem tali connexionem, & exigentiam cognitionis naturalis everti efficaciter ostendimus disputatione præcedenti sect. 5.

Sed obicies contra hanc probationem. Cognitio naturalis potest esse probabilis, & vera de possibilitate entis supernaturalis, v. g. de possibilitate visionis intuitiuæ Dei: At talis cognitio naturalis haberet connexionem necessariam, cum

Ratio à priori.

Sententia affirmans.

Sententia negans.

P. Suarez.

P. Molina. P. Tannerus. Albelda. Syluest. Caietanus.

Prima probatio.

Bannes.

Alia ratio à priori.

3

cum suo obiecto supernaturali. Ergo cognitione naturali non repugnat connexio abstractiva necessaria cum obiecto supernaturali saltem possibili. Consequentia bona est. Maior datur a nobis, & negari non potest. Probatur minor. Ea cognitio naturalis est intrinsecè, ac essentialiter vera. Quandoquidem ita est vera, vt nec diuinitus possit reddi falsa, cum nec diuinitus possit non esse possibilis visio beata, quæ est obiectum, quod enuntiat. Cognitio autem intrinsecè, ac essentialiter vera connectitur intrinsecè, ac essentialiter cum suo obiecto. Iterum probatur minor. Talis cognitio refertur transcendentaliter in suum obiectum. Ordo autem transcendentalis connexio intrinseca est cum obiecto possibili. Ergo Respondeo Cognitio probabilis vera de possibilitate entis supernaturalis non habet connexionem cum obiecto intrinsecam, sed extrinsecam duntaxat. Hoc est referre obiectum, quod aliter non potest esse quam ab ipsa refertur. Quoad istud secundum non prouenit ex prædicatis intrinsecis cognitionis, sed ex necessitate intrinsecæ possibilitatis, obiecti duntaxat. Nam si per impossibile obiectum illud possibile posset fieri impossibile, adhuc cognitio probabilis eadem quoad entitatem maneret, referens falso possibilitatem obiecti, vt maneret eadem cognitio probabilis de existentia, casu quo obiectum non esset re vera existens, & modo refertur cognitio probabilis de visione possibili Dei aliqua prædicata forsan repugnantia, vt quod posset omnes creaturas possibiles distinguere, & alia eiusmodi. Itaque ratio transcendens, & veritas intrinseca tali cognitioni neganda est. Est quidem illa necessitas vera, sed non intrinsecè vera, hoc est veritate ipsi adæquatè intrinseca, sed parim intrinsecè, & parim extrinsecè, coalescenti ex representatione cognitionis, & necessitate obiecti; vt Angelus necessario coexistit celo, sed non intrinsecè, quia poterat secundum se existere in absentia illius. Item refert essentialiter obiectum, sed non exigit ad suam relationem probabilem, quod obiectum re ipsa non possit aliter se habere. Vnde materialiter se habet necessitas realis, ac vera obiecti, exigentia talis cognitionis. Siquidem ea cognitio eadem obiecti prædicata exprimeret, quamuis solum appareret essent vera. Hæc fusius lib. de Anima exposui, & in met. tract. de veritate cognitionis vberius exponemus.

SECTIO III.

Explicatur duo Argumenta, qua probant posse lumen naturale ex principis natura supernaturalia quoad substantiam euidenter deducere.

10 NOSTRA sententia, secundæ & tertiæ sententiæ relatis n. 3. & 4. aduersaria est, atque aded vtriusque sententiæ argumenta illam oppugnant. Prius argumenta secundæ sententiæ diluimus. Posterius argumenta tertiæ. Itaque primò sic probabo supernaturalia esse ex principis naturæ demonstrabilia. Ex principis naturæ demonstratur posse Deum quidquid non repugnat; in super gratiam iustificantem, visionem beatam, & alia dona

non repugnare. Nulla enim est ratio, qua euidenter ostendantur repugnare. Atque aded omnes rationes repugnantie vt potè fallaces possunt ab Angelo dissolui. Ergo ex principis naturæ demonstratur, Deum posse gratiam iustificantem, visionem beatam, & alia dona supernaturalia hominibus largiri.

11 In primis hoc argumentum etiam probat, ex principis naturæ esse demonstrabilem Trinitatem personarum in vna natura, & incarnationem Verbi in natura humana. Quod aduersarij dissentunt. Nam cum ea mysteria re vera contra rationem naturalem non sint, nam ratio naturalis non est falsa, possunt verè omnia argumenta, quæ eorum possibilitatem oppugnant, nullius momenti conuinci. Nihilominus principia naturæ non possunt eorum possibilitatem euidenter conuincere. Ergo non ostenditur possibile, quod ostenditur non esse euidenter impossibile. Itaque aliud est, rem esse non repugnantem, & possibilem. Aliud non conuinci, nec demonstrari euidenter esse impossibile & repugnantem. Potest enim aliqua prædicatum compositio proponi, quæ reuera sit chymæra, atque repugnans, nihilominus argumenta nobis non esse, quibus eius repugnantia euidenter conuincatur. Nam rem esse possibilem, & non repugnantem est quid posituum, nempe prædicata essentiali rei excludentia repugnantiam, & chymæram. Rem non demonstrari repugnantem est quid negatiuum; nempe de effectus euidentie, & luminis, quo nobis manifesta sit repugnantia. Ergo potest esse euidentia reflexa denegatione euidentie directæ impossibilitatis rei, quin sit euidentia directæ de possibilitate ipsius rei. Nam possibilitas rei, & negatio euidentie impossibilitatis sunt obiecta separabilia, atque diuersa; vt existentia rei, & negatio euidentie absentie illius diuersa sunt. Quare obiectum potest re vera abesse, & nihilominus non probari euidenter abesse; vt contingit in Eucharistia, vbi ratione naturali non probatur euidenter abesse panis, & nihilominus reuera abest. Angelus igitur, & alia creatura intelligens, potest lumine naturæ ostendere argumenta, quæ suadent repugnantiam donorum supernaturalium, non esse euidentia. Ceterum non potest positiuè ostendere, eo lumine, re ipsa possibilis, & non repugnantia esse. Quia aliud est rem esse possibilem; aliud impossibile non videri à natura; quæ limitata videndi spherâ concluditur, & suopre ingenio quidquid est possibile, non videt.

12 Si autem obicias, possibilitatem rei communiter probari à Philosophis, & Theologis eo principio, quod non est negandum Deo, id quod non conuincitur repugnare. Respondeo. Ad probandum possibilitatem rei ab aliis proponitur hoc principium: Possibile est Deo quidquid non repugnat. Ab aliis hoc: Possibile est Deo quidquid non conuincitur repugnare. Quæ diuersa sunt. Prius principium euidenter concludit possibilitatem rei, si demonstraretur per minorem propositionem, rem quidem non esse prædicatis repugnantem. Posterius principium non concludit euidenter possibilitatem rei, sed tantum æquitate sententiæ probabilis, quæ vbi non ostenditur absurditas, & repugnantia, æquum est, vt in omnipotentie campum porrigendum inclinaret. Quare ab aliis rectius proponitur hoc modo; Non est negandum omnipotentie Diuine, quod non ostenditur repugnare. Quia æquior, & bene sententium de Deo dignior sententia

sententia est, quæ terminos omnipotentie protrahit, quam quæ illos stringit. Porro tamen dupliciter potest non ostendi repugnantia rei. Primò, quia nulla, neque probabilis repugnantia proponitur. Secundo; quia probabilis repugnantia, quamuis non euidentis opponitur. Prius quidem casu euidenter colligitur æquitas sententiæ affirmantis, rem Deo esse possibilem. Posteriori verò, solum probabiliter, quia probabilis repugnantia rei probabilem facit illius improducibilitatem à Deo; quod enim probabiliter repugnat, probabiliter improducibile est etiam à Deo. Quamquam in æqua lance probabilis sit Physicæ inter sententiam affirmantem, & negantem ex principio communi Theologorum, morali æquitate eligenda est sententia affirmans. Ceterum si pro sententia negante sint argumenta positua probabilia, & nulla sunt argumenta positua probabilia pro sententia affirmante; aut si pro sententia negante sunt probabilia, tunc ex illo principio neque morali æquitate pro affirmante sententia iudicandum est. Semper enim eligendum est, quod verius proponitur, & verioribus iudicijs obsequium Deo præstandum.

13 Secundum argumentum ex visione Dei possibile. Scotus.

P. Vasquez

P. Arrubal.

14 Dilatatur. Carthusianus. Occam. Basolis. Gabriel. Medina. Banes. Zumel. Albelda. Egidius. P. Molina. P. Fonseca. P. Suarez. P. Falolus. P. Salas.

Secundò nobis opponitur. Visio intuitiua Dei demonstratur possibilis ex principis naturæ. Hæc visio est intrinsecè supernaturalis. Ergo aliquid supernaturalis demonstratur possibile ex principis naturæ. Maior ab Scoto in 4. dist. 49. q. 8. sic probatur. Deus euidenter continetur intra obiectum adæquatum intellectus, cum euidenter sit ens, & verum. Euidentis autem posse intellectum cognoscere suum obiectum cognitione perfecta, fatiente eius appetitum, qualis solum est cognitio; quidditatiua, atque intuitiua. Ergo euidentis est intellectum nostrum posse Deum quidditatiuè, atque intuitiue cognoscere. Confirmatur, reliquæ potentie cognoscentes intellectu ignobiliores possunt quidditatiuè, & intuitiue cognoscere omnia sua obiecta. Ergo euidentis est, etiam intellectum id posse, ac proinde intueri Deum. Euidentis namque est conuenire intellectui, perfectionem cognoscens, quæ potentis inferioribus conceditur. Probatur idem à P. Vasquez supra. Insitum est à natura omnibus hominibus desiderium assequendi summum bonum. At si assequitur, quæ est visio intuitiua Dei esset impossibile, non esset à natura insitum tale desiderium. Natura enim ad impossibilia non impellit. Ergo visio intuitiua Dei possibilis est. Tertio probatur à P. Arrubal. Potest Deus amari amore immediato, & propter se, non obstante infinitate Dei. Ergo eadem infinitate non obstante, potest immediate, & in se cognosci. Consequentia est bona. Antecedens lumine naturæ notum.

Negandum est antecedens. Quod negant Dionysius Carthusianus in 4. d. 49. q. 4. Itaque quod primo. Occam. q. 3. art. 2. Basolis. q. 5. art. 5. Sed quantum. & 5. Rationes igitur. Gabr. q. 1. art. 3. dub. 2. ad 2. Nedina 1. 2. q. 5. art. 1. 5. Sed quia Banes 1. p. q. 1. 2. art. 2. dub. 1. & ad ult. & dub. 2. ad 1. Zumel. ibidem quæst. sua 1. ad ult. Albelda supra con. 1. Lorca 1. 2. d. 28. Egidius de præsent. to. 2. de Beat. lib. 1. 2. q. 2. art. 1. 5. 2. Ex nostris P. Mol. 1. p. q. 1. 2. art. 1. d. 1. 5. Prima ratio. P. Fonseca 4. met. c. 1. q. 1. sect. 5. ad finem. Suar. tom. 2. met. disp. 30. sect. 1. n. 50. P. Falolus 1. p. q. 1. 2. art. 1. n. 7 & P. Salas 1. 2. q. 5. art. 2. d. 2. n. 73. P. Erice 1. p. d. 49. c. 2. P. Iannerus 1. 2. d. 1. q. 5. num. ... & P. Granadus.

Itaque probatio Scoti nulla est. Quia Deus so-

lum continetur intra obiectum adæquatum cognitionis abstractiue intellectus, non verò intra obiectum adæquatum cognitionis intuitiue. Vt autem absolute contineatur intra obiectum adæquatum intellectus, sufficit aliqua ipsius cognitione licet abstractiua attingi. Neque inde euidentis sit, posse cognitionem intuitiuam terminare; nam abstractiua imperfecta est, & viribus naturæ continetur; intuitiua verò perfectissima, & viribus præstantissimis, multarum opinionum contentioni subiectis indigens. Vt inde non sit euidentis, posse terminare cognitionem comprehensionem, quamuis obiectorum creatorum notitia plenè non satiet appetitum illa sciendi, nisi adæquata, & comprehensiuua sit, totam obiecti cognoscibilitatem exhaustiens. Vt igitur comprehensiuua Dei lumini naturali absconditur, ratione infinitæ perfectionis diuinæ essentia, & virtutis limitatæ nostræ potentia; ita cognitio intuitiua potest abscondi, & mille ex capitibus, atque nebulis rationis naturalis obscurari. Similiter non bene colligitur, posse phantasiam diuinitus iudicare de obiectis quæ simplici apprehensione cognoscit, quia hic modus cognoscendi est extra spheram talis potentia. Ergo pariter euidentis collectio non est, posse Deum intuitiue cognosci ab intellectu creato, quod abstractiue percipiatur, quia non temerè poterat dubitari, an tantæ perfectionis modum ferre posset limitata intellectus creati natura. Item confirmatio nihil concludit. Tum quia plures perfectiones reperiuntur in viuentibus ignobilioribus, quæ nobilioribus non competunt; vt acies in videndo, acumen in olfaciendo, velocitas in progrediendo, & alia similes, quæ brutis plerisque præstantiores competunt, quam hominibus. Tum quia intellectus potest euidenter intuitionem contendere in omnia obiecta, in quæ possunt facultates cognoscentes inferiores. Non posse autem in omnia, quæ ipse abstractiue assequitur, prouenit ex superiori intellectu virtute, quæ obiectum omnium excellentissimum, & infinitum, longissimè superans obiecta omnia reliquarum potentiarum, potest suis curibus inuestigare, & eâ cognitione abstractiua, quæ omnes intuitiuas aliarum potentiarum altissimè vincat. Igitur quin detrahatur perfectioni euidenti intellectus, potest non esse euidentis cognitio intuitiua Dei.

16 Probatio P. Vasquez solum conuincit euidentiam moralem; non verò Physicam. Nam vt omnibus hominibus insit desiderium elicatum assequendi summum bonum, sufficit persuasio probabilis possibilitatis illius. Etenim probabilis cognitio finis possibilis excitat prudenter desiderium, & intentionem adipiscendi illud. Quid? Quod eo argumento probatur posse visionem naturaliter haberi, quia ab ipsa natura in illam assequendam imperitur. Aut saltem posse haberi diuinitus comprehensionem. Quia comprehensio diuinitarum, & pelagorum Dei etiam cadit sub naturale hominum desiderium. Quis enim non accenditur desiderio sciendi quanta sit latitudo, longitudo, & profunditas scientiæ, omnipotentia, æternitatis, & aliorum attributorum Dei? Si autem respondeas; hoc desiderium esse tantum conditionatum, & simplex, sub conditione quod talis comprehensio esset possibilis. Idem tibi esto responsum ad naturale desiderium visionis.

17 Probationi P. Arrubal negatur consequentia. Quoniam

P. Herice. P. Iannerus. P. Granadus. Scoti probatio reuocatur.

Item probatio. P. Vasquez.

Probatio P. Arrubal.

Quoniam ad immediatam cognitionem Dei plura requiruntur, quam ad amorem immediatum...

SECTIO IV.

Explicantur alia duo argumenta.

18 Tertium argumentum ex virtute cognoscitiva Angeli & potentia obedientiali naturae.

Tertio obiicitur. Angelus comprehendens naturam penetrat virtutem obedientialem naturae...

19 Prima responsio.

In primis negatur maior. Quia virtus obedientialis absolute productiva effectuum supernaturalium...

Secunda.

cum effectibus supernaturalibus, & verè hi effectus essent cognoscibiles in illa; non essent quidem cognoscibiles per cognitionem naturalem...

20 Quartum à simili.

Dissolutio.

Quarto obiicitur. Deus tamen excellentissimus, cognoscitur evidentia abstractiva ex principiis naturae...

SECTIO V.

Diluitur efficax argumentum, probans posse lumine naturali innotescere supernaturalia, suppositis principiis supernaturalibus.

21 Prima obiectio ex notione negationis formae naturalis.

Arguitur primo ex hoc capite. Nulla est negatio rei naturalis, quae non possit evidenter cognosci cognitione naturali...

P. Vasquez.

22 Prima solutio.

Fateor equidem argumenti vim. Tamen duplicem illi solutionem inuenio. Alteram, negando minori, connexionem negationum naturalium cum modis supernaturalibus...

voluntate immediatè dependens. Ergo negatio substantiae vocationis, & inhærentiae naturalis evidenter cognita medium non est deprehendendi evidenter aliquid supernaturale creatum...

23

Dices: cum subiecto reipsa neque extraneae istae affectiones naturales connaturalium munere de facto substitutae sint, innotescunt Angelo immediatè defectus earum...

24

Alteri solutio fit. Demus negationes rerum naturalium, quas Angelus immediatè cernit, esse necessariò connexas cum modis supernaturalibus, quibus reipsa subiectum afficitur...

sibi

sibi tamen intrinsecam, & essentialem connexionem cum causa intrinsecè supernaturali non habet. Unde ut hominibus contingit, qui intuentes effectum, causam ignorant, Angelus in admirationem, & ambiguitatem causæ, quam non assequitur rapitur. Atque ita tandem distinguenda est hæc minor argumenti. Sunt negationes naturales quæ habeant connexionem necessariam cum donis supernaturalibus, negationibus intrinsecam, & ab Angelo cognoscibilem, nego. Negationibus extrinsecam, & non cognoscibilem ab Angelo, concedo.

25 An negationes formarum naturalium immediate innoscescant Angelo? P. Valquez. P. Suarez. P. Arrubal. At, quid dicendum ad maiorem propositionem argumenti? sunt ne rerum naturalium negationes immediate notæ mentibus Angelicis? Respondedo. Non est huius loci examinare, an negationes in seipsis immediate, per propriam speciem cognoscibiles sint? An per speciem alienam causæ positivæ, quæ illas inducit; Censeo equidem contra P. Valquez & alios, non posse negationem in seipsa immediate cognosci, absque specie aliena alicuius rei positivæ. Item contra P. Suarez, P. Arrubal, & alios, rem istam, cuius specie cognoscenda est, non esse causam, ex qua inducitur, sed formam positivam, quam negat. Cuius rei argumenta varia in Met. tract. de Angelis proponemus.

26 Nihilominus in rem præsentem assero. Si negationes naturales in seipsis immediate cognoscibiles sunt, non latebunt cognitionem Angelicam, quamquam causam supernaturalem sequantur. Quod num. 21. argumentum efficaciter probat. Atque ita argumento concedenda est maior. Si verò in seipsis immediate cognosci nequeunt absque specie propria causæ, quæ negationes in subiectum inducit, neganda maior est. Quia in hac opinione planè non possunt evidenter explorari negationes formarum naturalium, quæ ex introductione supernaturalium subiectum destituunt. Nam formæ supernaturales, quæ naturalium emanationem præpediunt, immediate manifesta non sunt, ut medio esse possint ad evidentiam negationum.

27 At obicitur. Angelus evidenter cernit, non videri à se formam naturalem, v. g. substantiam, quam videret palam, si revera existeret. Ergo exploratum habebit, formam naturalem abesse. Quemadmodum nobis exploratissimum est, media nocte lucem non esse, solum quia apertis oculis lucem non cernimus; Sed contra, quia potest Angelus ambigere, an ex impedimento aliquo supernaturali, quod ipse non assequitur talis obscuritas proveniat; scilicet, vel quia à Deo sibi detrahitur concursus ad visionem, vel quia forma aliqua supernaturali (cuius species ad cognitionem necessariam supra sphaeram suæ perfectionis elevari) naturalis forma præventa est? Ergo quod Angelus non cernat formam naturalem, exploratum non erit, revera abesse, cum defectus visionis eo euentu sanè mirabili, in aliam causam, quam in absentiam formæ possit referri.

28 Sed virgebis Ergo hac ratione non erit evidens, media nocte lucem abesse, imò semper erit ambigua negatio cuiusque rei; cum ea semper deprehendenda sit ex eo quod res positiva, quam negat, abscondatur. Negatur consequentia. Tum quia plures negationes sequuntur necessario existentiam causarum naturalium, quæ plerumque nobis evidenter constant. Tum quia non semper licet

ambigere, an defectus visionis ex absentia obiecti proveniat? Sed cum circumstantiæ adsunt, quæ defectum visionis mirabilem, ambiguitatemque probabilem efficiunt: quippè cum hæc duo iunguntur simul, scilicet, & à potentia ex se expedita non videri obiectum, & fundamenta adesse, quæ saltem probabiliter testentur existentiam obiecti. Tunc enim argumenta, quæ obiecti existentiam testantur, ambiguum efficiunt. An visionis defectu, in aliam causam, quæ non sit absentia obiecti, referendus sit? v. g. Videt Angelus existentiam accidentia panis, quæ naturaliter restantur existentiam substantiæ panis, & nihilominus existentiam panis non cernit, nec aliquid oppugnans illam: item videt humanitatem existentem, quæ suapte natura substantiam naturalem importat, & nihilominus talem substantiam nondi gnoscit, nec quidquam substantiæ naturali oppositum. Iure quidem ambigere potest Angelus, an ea obscuritas sibi ex absentia obiecti, an ex defectu concursus Dei, an ex aliqua causa supernaturali, quam ipse non assequitur, proveniat? Licet enim is visionis defectus possit provenire ex defectu obiecti: tamen in eo euentu, in quo aliarum rerum natura tot fert argumenta existentia illius, tenetur cohibere iudicium absentia, hæsitare quæ, an ea obscuritas ex alio capite contingat? Quin ex duobus miraculis, in quæ is euentus referri potest, nempe vel contra leges naturæ obiectum abesse, vel obiecti visionem à Deo supernaturaliter impediri, tenetur credere, quod minus est. Minus autem est visionem impediri, quam obiectum abesse. Similiter igitur, si circumstantiæ aliquæ fundarent existentiam naturalem lucis, ut quod sol nostro emispherio adesset, tunc autem apertis oculis non cerneremus lucem, merito quidem verendum esset, an absentia lucis, an præsentis luce defectus concursus Dei notitiam lucis detraheret. Quia verò hæc argumenta naturaliter indicantia existentiam lucis, noctis spatio defunt, ideo tunc non licet ambigere, an mentis meæ obscuritas ex absentia lucis oriatur?

SECTIO VI.

Aliud validum argumentum expenditur.

29 Pro eadem tertia sententia secundum, & non contemnendum argumentum est. Dæmon evidenter nouerat miracula Christi fieri virtute diuina, cum satis compertas haberet omnium agentium naturalium vires, ad eaque opera efficienda cerneret insufficientes. Insuper nouerat evidenter illa peragi in testimonium diuinitatis Christi. Etenim audiebat ipsum Christum Matth. 9. dicentem. *Vi autem sciat, quia filius hominis habes potestatem in terra dimittendi peccata. Adolescens tibi dico surge.* Et Ioan. 11. *Vi credant quia tu me misisti, &c.* Quod sæpè in sua prædicatione reperebat. Quodque potissimum est, audiuit perspicue dæmon testimonium ipsius Dei voce de cælo clamantis, *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui; ipsum audite.* Quod testimonium evidenter sibi constabat, non fuisse prolatum opere alicuius hominis, aut alterius dæmonis, atque aded expressum fuisse opere ipsius Dei, aut alicuius Angeli iam beati ministrantis

Secundum argumentum ex vnione hypostatica dæmoni manifesta.

30 Negatur vnionem hypostaticam dæmoni manifestam. S. Thomas. Chrylost.

Hieronym.

Beda.

S. Thom.

31 Lucæ 4.

S. Thom.

32

P. Suar.

stantis Deo, qui decipere non possunt. Ergo euidenter nouerat dæmon diuinitatem Christi, & vnionem hypostaticam humanitatis cum Deo. Nam euidentissimum est Deum non posse testari falsum. At notissimum erat dæmoni, Deum tunc miraculis, tunc verbis testari diuinitatem Christi. Ergò Christi diuinitas dæmoni erat notissima. Non per scientiam supernaturalem, tùm quia dæmoni talis scientia prodigè tribuitur. Tùm quia collectio facta, lumine, & ingenio naturali fieri potest. Ergò per scientiam naturalem explorata erat. Atque aded naturale lumen potest supernaturalia quoad substantiam euidenti deductione conicere.

Nihilominus nego, dæmonem visis miraculis Christi euidentiam habuisse plusquam moralem diuinitatis Christi; quidquid nobiles & eruditi Theologi oppositum contendunt. Ita expressè D. Thom. 3. p. q. 44. art. 1. ad 2. ibi. *Dæmon visis miraculis ex quadam suspitione coniecturauit, eum esse filium Dei.* Vbi sibi adiungit Chrylostomum asserentem, *Dæmonem non certam, neque firmam incarnationis Dei habuisse notitiam; & Ambrosium; venisse filium Dei ex infirmitate corporis non putasse.* Idem habet Hieronymus Matth. 8. *Dæmones suspicari magis filium Dei, quam nosse intelligendi sunt.* Beda lib. 2. in Lucam c. 14. *Per signorum potentiam dæmon, vel intellexit, vel potius suspicatus est esse filium Dei.* Quare idem S. Tho. q. 16. de malo, art. 6. ad 3. promit. *Dæmon in vis, qua Deus supernaturaliter facit, interdum deficit falsum opinando.* Et q. 58. art. 3. docet, *posse dæmonem decipi iudicando ex naturalibus supernaturalia, ut si videndo Christum esse hominem, iudicet esse Deum.*

Nec fidem facit testimonium ipsius dæmonis asserentis Luc. 4. *Quid nobis, & tibi Iesu Nazarenæ? Venisti perdere nos? scio te qui sis factus Dei.* Ipsiusque Lucæ mox adiungentis. *Non sinebat ea loqui, quia sciebat ipsum esse Christum.* Quoniam ut ait S. Tho. 3. p. q. 44. art. 1. ad 2. cum Chrylost. & Beda relatis ab ipso. *Quod dicitur Lucæ 4. Quia sciebat ipsum esse Christum, & filium Dei, magis erat ex quadam suspitione, quam ex certitudine.* Vnde arguebam n. 5. supernaturalia quoad substantiam eleuari supra omnia argumenta euidentia naturæ, etiam suppositis operibus supernaturalibus, ac fidei. Quia si ea principia possent rationem naturalem ducere in euidentiam alicuius doni supernaturalis, sanè possent in euidentiam vnionis hypostaticæ Christi, quam tot, ac tanta opera miraculosa, fideique nostræ principia præ aliis donis supernaturalibus illustrent. Nihilominus omnia illa ex testimonio Patrum solam moralem, & coniecturalem euidentiam conferunt. Ergò supernaturalia verè superant omnem euidentiam naturæ, etiam ex medio operum supernaturalium, ac fidei comparatam.

Scio à plebisque sentiri, Dæmonem virtute diuina impeditum fuisse, ne ferret iudicium evidens de diuinitate Christi, quod principia naturæ lumine nota cogebant, ideoque eius mentem in coniectationes vagasse. Verù rectè ostendit P. Suar. to. 2. in 3. p. d. 31. l. c. 3. cum pluribus Patribus, ac Theologis nullo fundamento id promi. Etenim ut aliquod miraculum aut vis supra rerum exigentiam illata prædicetur, opus est egregium aliquod factæ paginæ testimonium, aut evidens aliud argumentum. Hoc autem non adducitur ad suadendum Deum miraculosa providentia, Dæ-

Ripalda de Ente Tom. I.

monis iudicio tenebras istas offudisse. Ergo tale miraculum nullo fundamento prædicatum. Quare cum Ecclesiæ Patres testentur, solis coniecturis innoruisse Dæmoni diuinitatem Christi, sola scientia coniecturalis, non autem evidens, naturali eius ingenio tribuenda est. Vnde omnia testimonia Patrum, quæ congerit P. Suarez sup. significantium Dæmonem nouisse diuinitatem filij Dei; explicanda sunt de noticia coniectante, aut solum moraliter euidenti, quæ secundum se falsitati subiecta est.

Iam ad probationem argumenti respondeo. Non fuit manifestum Dæmoni miraculis Christi, Deum eius diuinitatem testari. Quod erat principium vnicè necessarium ad deprehendendam euidenter vnionem hypostaticam. Nam licet cõpectum esset Dæmoni ea opera excedere virtutem agentium naturalium existentium; tamen ambigere poterat, an excederet virtutem propriam alterius superioris creaturæ; quæ sibi ignota esset, vel quia lumine naturæ non est evidens, Angelum nunc existentem posse noscere euidenter omnes creaturas possibiles sine fine, superiores ipsos; vel quia stando rationi, non est omninò non est omninò exploratum, repugnare agens aliquod substantiale supernaturale, cui virtus agendi ea opera connaturalis sit. Etenim cum plura opera sint miraculosa comparatione alterius, Angelus quidem iudicans ex terminis ipsis difficillimum esse persuasum diuinitatem coniungi cum abiecta conditione hominis patientis; & mortalis; hæsitare meritò poterat, an ea operà quoad modum supernaturalia, quæ in testimonium illius hominis fiebant miraculosa, quidem virtuti humanæ, & Angelicæ nunc existenti, fieri forsitan potuissent, & fierent ex pacto, & virtutè alterius superioris creaturæ capax fallendi, quæ sibi esset ignota? Insuper esto, nouisset euidenter fieri virtute diuina, ignotum sibi erat, an fierent ab humanitate Christi, leuata immediate per omnipotentiam Dei; an eleuata per qualiter in hærentem, quæ subiecta esset: quamquam supernaturalis, malitiæ humanæ voluntatis, abuentis illa in hominum deceptionem: ut virtus consecrandi & absolueudi, prauis hominum intentionibus subiecta est, qui communi Theologorum consensu, possunt in prauos fines consecrationem, & absolutionem supernaturalem imperare. Vereri igitur eadem ratione poterat Dæmon, ne illa miracula agerentur virtute quidem supernaturali infusa à Deo, sed imperata ab homine in testimonium diuinitatis falsæ. Neque enim sic virtus supernaturalis concurret ad mendacium. Nam malitia mendacijs constituta non est in opere illo externo miraculoso secundum se indifferenti, in quod solum illa virtus influxum confert, sed in opere interno voluntatis, quod actione talis virtutis non attingitur. Quid; quod adhuc stando rationi, euidentia comperta non est, quare repugnat habitus, seu virtus supernaturalibus, quæ ab usu nostræ voluntatis in actionem prauam immediate concurrat, sicut ipse Deus immediate concurrat? At qua doctrina non absonat Bannez 2. 2. q. 5. art. 4. ad 1.

Ad hæc. Quamuis illa opera fieri non possent, nisi in testimonium veritatis; euidentis tamen Dæmoni non erat, facta fuisse in testimonium filiarionis naturalis, & diuinitatis verè, ac hypostaticè vnitæ humanitati Christi. Nam ambigere poterat, non solum filiarionem adoptiuam, &

34 Tertiã.

33 Prima ref- ponsio.

Secundã.

Bannez.

F eximiam

eximiam aliquam sanctitatem, nūm vnionem ratiōnem extrinsecam, per assistentiam specialem, aut assumptionem externam, commixtionem vè diuinitatis (qualem plures hæretici commenti sunt in Christo, & diabolus ratione naturali distinguere euidenter non poterat,) propter quæ Christus Dei filius; & à Patre missus dici poterat, omnia illa signa, & oracula testarentur. Sub qua ambiguitate vno vera, & hypostatica humanitatis Christi cum diuinitate verbi; neutiquam aperto lumine cernebatur.

SECTIO VII.

Alia tria argumenta soluntur.

35 Tertia obiectio ab experimento Angelico.

Tertio potest eadem doctrina confirmari. Angelus initio suæ creationis experiebatur se credere, & amare Deum. At scitissimum erat Angelum non credere, & amare Deum, per actus naturales. Ergo scitum sibi erat credere, & amare per actus supernaturales. Probatur, minor, quia poterat Angelus reflectere supra eos actus. At competens eos à se immediatè non discerni, euidenter conijceret non esse naturales. Nam si naturales essent, citra omnem ambiguitatem sibi immediatè innotescerent. Ergo scire poterat esse supernaturales. Confirmatur, Euidentiissimum est Dæmoni, donatum fuisse à Deo gratia sanctificante, ac donis supernaturalibus, quibus posset si vellet ad æternam felicitatem peruenire, cum detrusus ad inferos luat æternæ pœnas oportunitatis amissæ. Quas certè non eleuat, sed aggrauat intensè pristinæ felicitatis memoria. Dæmon nulla instructus est scientia supernaturali. Ergo meminit eorum per cognitionem naturalem. Ac subinde supernaturalium euidentia potest esse naturalis.

36 Prima solutio. Secunda.

Primum negari potest actus supernaturales charitatis, ac fidei fecisse experientiam notioni naturali Angelorum. Deinde si credendi, & diligendi Deū experientia naturalis concedatur, dici potest eam factam fuisse actibus supernaturalibus elicuerunt; quos solos reflexere intuens satisfaceret Angelus experimento naturali. Demum esto, experientia contingeret solis actibus supernaturalibus, non deduceret reflexione naturali notionem euidentem illorum. Nam sua reflexione discernere non valens quidditatem eorum, suspiceret prudenter, an ea experientia credendi, ac diligendi Deum ex actibus supernaturalibus superantibus suam discretionem naturalem; an ex naturalibus velatis sibi ex prouidentia speciali à Deo: an ex aliqua deceptione, quæ circa supernaturalia sibi possibilis est, forsitan contingeret, vt dicebamus nu. 27. & 28.

37 Explicatur confirmatio.

Ad confirmationem. Vel non habet Dæmon euidentiam plusquam moralem pristinæ gratiæ sanctificantis, vel illam habet supernaturalem concessam à Deo in maiorem ipsius cruciatum: vt conceditur damnatis hominib; character supernaturalis Sacerdotij, ac baptisimi in maiorem ignominiam ipsorum, teste D. Thom. 3. part. qu. 63. articul. 5. ad 3. cum omnibus interpretibus. Nec mirandum cum Durandus in 2. distinction. 3. quæstione 7 numero 20. & dist. 7. quæstione 3. afferat cum Ysidoro, Dæmones per reuelationem supernaturalem Dei assequi plures effectus

supernaturales. Item idem Durandus, Alensis, P. Salmeron, & D. Thomas locis adductis à Patre Suarez lib. de fide, disputat. 6. sectio. 9. num. 8. velint, damnatis non adimi omninò fidem supernaturalem, sed in ipsorum supplicium plura credere certè per actus fidei infusæ, quæ principis naturæ essent occulta. Demum quamquam memoria naturali euidenti nouisset Dæmon pristinam sanctitatem, ac dona supra omnem naturæ exigentiam exhibita, latere ipsum poterat, aut saltem non esse euidenter notum, an iustus ipse fuerit per donum sibi inhærens, an per extrinsecam iustitiam, aut acceptationem Dei: vt hæretici nostri temporis iudicant: an donum charitatis, ac fidei, sit auxilium extrinsecum, aut specialis assistentia Spiritus sancti; Quod Magister inter Doctores Catholicos credidit. De supernaturalibus enim, quæ omnia principia naturæ excellunt, eadem potest ambigere Dæmon, quæ nobis ambigua sunt. Quo sanè nihil creatum sibi, aut nobis inhærens intrinsecè supernaturale tali notitia comperiret. Quod nunc contendimus.

38 Quarta obiectio ex discursu naturali Christi.

Quarto sic arguo. Christus Dominus non solum scientia supernaturali, sed lumine ac ratione naturæ naturali deprehendit se esse verè Deum. Nam perfectissimè nouit sacras litteras, ipsumque esse Messiam in eis contentum: Qui ipse in quem omnia eis oraculis prænuntiata conuenirent. Insuper notum sibi erat lumine naturali se descendisse ad inferos cum potestate redemptoris, excitatione à mortuis ascendisse ad gloriam dignam filio Dei, aliæque complura, quæ manifestè diuinitatem indicabant: Ergo euidentia rerum supernaturalium non est omninò aliena à cognitione naturali.

39 Diluatur.

Nego antecedens. Nam Christus Dominus sola inquisitione naturali potuit assequi euidenter scripturas Catholicas fuisse reuelatas à Deo. Insuper, neque euidenter persuaderi solo lumine naturali sensum, quem ipsius studium assequeretur fuisse, quem Spiritus sanctus contendit. Denique, neque ipsum esse, quem verè oracula sacra prædicabant. Nam seclusa scientia supernaturali, ductusque ratione naturali solum, physicè quidem loquendo, & inspecta potestate absoluta Dei poterat subdubitare, aut puro homini conuenire possent omnia, quæ de se ratio naturalis compererat, Quandoquidem nihil nouit, quod potestate absoluta Dei puro homini physicè loquendo repugnaret.

40 Quinta ex conclusio- ne Theologica naturali.

Quinto sic vrgeo. Conclusio euidens deducta ex vna præmissa supernaturali, & altera naturali est supernaturalis. At talis conclusio potest esse de obiecto intrinsecè supernaturali, vt si ex hoc principio noto per scientiam supernaturalem. Humanitas Christi est contingenter vnita verbo, & ex isto comperto per scientiam naturalem, sed inter omnia extrema contingenter vnita intercedit vnio distincta. Colligas hanc conclusionem. Ergo inter humanitatem Christi, & verbum intercedit vnio distincta. Poterit igitur cognitione euidenti naturali, explorari aliquid intrinsecè supernaturale. Minor, & consequentia probatione non egent. Maior probatur. Conclusio theologica deducta ex vna præmissa supernaturali fidei, & altera naturali scientiæ est naturalis. Ergo etiam conclusio deducta ex vna supernaturali scientiæ infusæ, & alia scientiæ naturalis erit naturalis. Nulla. n. est ratio, quare præmissa naturalis efficiat conclusionem naturalem

naturalem coniuncta vni præmissæ supernaturali, porius quam alteri. Aut quare vna præmissa supernaturalis colligat conclusionem supernaturalem, potius quam alia supernaturalis eidem præmissæ naturali coniuncta.

46 Occurratur.

Nego maiorem, quando præmissa euidens supernaturalis refert obiectum intrinsecè supernaturale. Tunc enim conclusio de obiecto supernaturali est necessario supernaturalis, Discrimen autem inter conclusionem Theologicam, & eam conclusionem euidentem, est apertum. Nam euidens notitia obiecti supernaturalis deducta ex præmissa supernaturali euidenti non potest non oriri ex principio supernaturali; cognitio autem, quæ determinatè, & essentialiter postulat aliquod principium supernaturale non potest non esse supernaturalis: at vero notitia de eodem obiecto supernaturali deducta ex præmissa supernaturali in euidenti fide potest non oriri ex tali præmissa, sed ex alia naturali, quæ eius loco substituitur. Cognitio autem quæ ita procedit à principio supernaturali, vt etiam à naturali possit procedere, & intra vires adæquatas naturæ contineri, non potest non esse intrinsecè naturalis. Imò vnica ratio, quare conclusio Theologica possit esse naturalis est indifferentia, quam habet, vt ex præmissa in euidenti naturali, aut supernaturali, coniuncta præmissa euidenti scientiæ naturalis colligatur: vt disp. 55. dicemus. Ratio autem, quare conclusio euidens de obiecto supernaturali non possit non colligi ex præmissa supernaturali, possit autem conclusio Theologica, est, quia loco præmissæ euidentis supernaturalis iudicantis quidpiam supernaturale, non potest cognitio euidens naturalis de eodem obiecto substitui, cum de obiecto supernaturali euidentia repugnet; conclusio autem euidens suapte natura non potest non colligi ex præmissis euidentibus. At loco præmissæ supernaturalis ineuidenti: potest substitui præmissa ineuidentis naturalis, ex qua talis conclusio deducatur, quia non repugnat de obiecto supernaturali cognitio ineuidentis naturalis. Vnde conclusio euidens de obiecto naturali, quamuis illata ex cognitione euidenti supernaturali poterit esse naturalis, quia de tali obiecto potest esse præmissa euidens naturalis, quæ præmissæ supernaturalis munere substituat. Vberius hæc exponuntur, disp. 55.

SECTIO VIII.

Concluditur argumentorum explicatio.

47 Sexta obiectio ex euidentia credibilitatis mysteriorum fidei.

Sextò sic obicitur. Misteria supernaturalia setiam iudicio naturali sunt euidenter credibilia per fidem diuinam. Quare possunt infideles absque vlla excusatione ad eorum assensum induci. Sed mysteria euidenter credibilia per fidem diuinam sunt euidenter vera. Quia euidens est fidem diuinam non posse assentiri falsis, sed veris; nam Deus, cuius testimonio mouetur, mentiri non potest. Ergo mysteria supernaturalia etiam iudicio naturali sunt euidenter vera? Respondet. Mysteria supernaturalia bifariam dici possunt euidenter credibilia per fidem diuinam, assentientem obiecto propter testimonium Dei. Primò, quia euidens est obligatio imperandi assensum reuelationis diuinæ, & mysterij reuelati proponendi, quamquam reuera non esset talis reuelatio diuina existens. Secundo, quia euidens est existentia reuelationis diuinæ, ac subinde mysterium reuelatum euidenter credibile per illum. Hæc posterior euidentia credibilitatis inducit necessario euidentiam mysterij, quia non potest esse reuelatio euidenter existens, quin mysterium reuelatum sit à parte rei, sicut à Deo reuelatur. Prior euidentia credibilitatis non efficit euidentiam mysterij reuelari, quia potest esse euidens obligatio imperandi assensum reuelationis, quin reuera sit existens reuelatio, dum ipsa sufficienter ab Ecclesia, quæ propria & humana auctoritate falli potest, proponatur. Vt res quæ proponitur asserta à Sancto Thoma, S. Augustino, S. Ambrosio & S. Hieronymo in scriptis ipsorum est hoc pacto euidenter credibilis per fidem humanam, quamquam fieri possit, remasseram falsam esse, & ab his Doctoribus eam reuera non assertam. Quare docent P. Suarez de fide disput. 4. sect. 2. n. 9. P. Egidius disp. 1. n. 47. & plures alij 2. 2. q. 5. art. 4. esse posse obligationem imperandi omnem assensum reuelationis diuinæ, quem intellectus potest, & rem propositam veram non esse. Quamquam in eo casu licet imperium piæ affectionis possit esse supernaturale: assensus tamen, qui istud sequitur, non esset supernaturalis, sed naturalis, quia decrat reuelatio re vera existens, quæ est assensus supernaturalis obiectum. Mysteria igitur supernaturalia priori tantum modo sunt euidenter credibilia, ideoque infidelibus incumbit euidenter obligatio illa credendi, tanquam à Deo reuelata. Non sunt euidenter credibilia posteriori modo; quia non est euidentia reuelationis re ipsa existens. Atque ita tandem non sunt iudicio humano euidenter vera. De quo plura tractatu de fide & disp. 45.

Occurratur.

S. Thomas. S. Augustinus. S. Ambrosius. S. Hieronymus. P. Suarez. P. Egidius.

48 Septima ex reuelatione Dei Dæmoni nota.

Postremo arguo. Potest Deus ipse immediatè reuelare Angelo supremo aliquid supernaturale. Tunc autem Angelus lumine naturali noscet euidenter obiectum supernaturale: ergo obiectum supernaturale non est omnino extra euidentiam luminis naturalis. Minorem, in qua tota vis posita, sic probet. Angelus noscet euidenter sibi loquentem esse Deum: quia noscet euidenter loquentem non esse alium Angelum, neque hominem. Aliunde autem scit, non esse existentes substantias intellectuales præter Angelum, hominem, & Deum. Ergo euidenter nouerit quidpiam supernaturale. Probatur consequentia. Tum quia ipsa Dei locutio, & reuelatio supernaturalis est. Tum quia ipsa reuelatio euidenter nota manifestat euidenter obiectum reuelatum, quod est intrinsecè supernaturale.

49 Prima explicatio.

Hic plura habeo dicere. Sed breuiter proponenda, quia vberem, & plenam explanationem alibi vendicant. In primis potest esse locutio, & reuelatio immediata Dei, quæ non sit supernaturalis, sed omnino naturalis, pertuens ad exigentiam naturæ. Natura enim rationalis non exigit suum auctorem, & Principem mutum, sed verbi locum. Ad eum enim spectat præcepta hominibus, & Angelis iniungere, consilia interna, quæ exquantur, appetire, leges condere, consulere minis, à vitis deterere, præmiis propositis ad officia virtutum prouocare. Quæ boni cuiusque Principis prouidentiam decet, & absque manifestatione conceptuum, & consiliorum ad extra, quæ verbis efficitur, ægrè sanè intelligi possunt.

Atque ita admitti potest esse posse loquutionem immediatam Dei, quæ evidenti notione natura percipiatur. Cæterum hæcerit, cum de obiectis naturalibus suas creaturas instituat; non verò cum de supernaturalibus verba fuerint. Etenim verba Dei (sive ea sint conceptus mentis creatæ, sive species impressæ, sive habitus, aut aliæ qualitates, de quibus inter Theologos, dissensio est) connexa sint cum obiectis, quæ exprimentur. Atque aded cum obiecta supernaturalia sunt, non possunt exprimi nisi verbis supernaturalibus. Unde Angelus supremus licet possit discernere verba exprimentia naturales effectus, non poterit evidenter ea, quæ significant supernaturalia.

43
Bannes.
Alvarez.

At nunc videt. An nouerit Angelus sibi non loqui aliam Angelum, sed Deum, ut inde deducat verba esse expressa à Deo? Respondet Bannes 2. 2. q. 5. art. 1. ad 1. quem sequitur Alvarez de auxiliis d. 1. 8. num. 10. ignorare, an ea ab alio Angelo inferiori proferantur, quia dubitare potest, an is, qui natura inferior est, sit dignitate gratiæ superior, ac proinde valeat ipsum de rebus supernaturalibus illuminare? Sed non satisfacit. Quia si verba sint naturalia, à quocumque proferantur, scit Angelus, posse ab ipso evidenter calleri; si verò sint supernaturalia, à quocumque proferantur, scit cum obiectis evidenter connecti. Ergo si ea verba callere non potest, coniciet evidenter esse supernaturalia, ac proinde vera, & cum obiectis connexa, sive à Deo, sive à creatura promantur. Iterum responder Bannes, quamquam verba supernaturalia sint, posse Angelum eis uti ad mentiendum, & decipiendum alios; atque aded dubitare posse Angelum, an is, qui ea sibi verba facit, ipsum decipiat? Sed facile redarguitur. Primò; quia si semel admittitur, Angelum deprehendere talia verba esse supernaturalia. Ergo iam quidpiam supernaturalis sub evidentem collectionem cadit. Quo admisso ratio non est, quare alia plura repugnent similiter evidenter dignosci. Deinde verba non solum significant res, sed etiam conceptus. Ergo si verba supernaturalia connectuntur infallibiliter cum rebus quia supernaturalia sunt, etiam debent conceptibus loquentis, quos etiam significant, infallibiliter connecti. Atque aded non possunt mentiendi formari. Tertio denique; quia veritas obiecti potest bifariam ex verbis, iudicari. Tum propter veracitatem dicentis; Tum propter connexionem infallibilem ipsorum cum obiectis, ut si quis deprehendat me videre montem, evidenter deprehendet montem esse, quia visio cum obiecto connexa est. Igitur quamquam non iudicaret Angelus virtutem obiecti ex veritate dicentis, possit nihilominus ex connexionem verborum, quæ falsa esse non possunt, obiecti veritati certo assentiri. Bannes igitur huic difficultati non satisfacit.

46

Propterea dici potest, ideo Angelum vagantem circa verba esse supernaturalia non inferre verba esse supernaturalia, quia ex natura rei potest vnus Angelus loqui cum alio, quin de verbis naturalibus cognoscat plusquam loquenti libitum est, cognosci. Itaque sicut interna consilia quamquam naturalia ex naturæ rei non possunt cognosci, nisi ad libitum loquentis, ita etiam de verbis distinguere non potest plusquam loquenti placitum est. Quare etiam si verba ordine determinato respiciant personas loquentes, possunt au-

diri verba, quin ipsa persona loquens discernatur; ut inter homines contingit plerumque. Hæc ratione Angelus audiens verba exprimentia secreta supernaturalia, quin de verbis distinguat qualitatem naturalem, aut supernaturalem eorum, merito poterat ambigere, an libito loquentis, ea sibi occulerentur? etiam si ipsa entitatis naturalis essent. Hoc ergo esset inter locutionem naturalem, ac supernaturalem discrimen; quod locutio supernaturalis nequaquam possit naturali cognitione discerni; naturalis verò possit, licet non pro libito audientis, sed loquentis. Quare cum locutio esset reuera supernaturalis, & nulla industria audientis discerneteretur, in dubium Angelus venire possit, an id ex supernaturalitate locutionis, an ex loquentis nutu proueniret? Quod quidem fieri possit conferente, vel negante Deo concursu ad omnem, quam verba, cognitionem imprimere possent.

Rursus, Demus Angelum necessario cognoscere verba naturalia secundum ultimam ipsorum differentiam. Adhuc possit Deus verba faciens, de obiectis supernaturalibus, non distinguere. Ut explicem præmitto breuiter duo. Alterum posse, verba naturalia ab Angelicis, & diuinis præscindendo, obiecta supernaturalia significare, ut verba externa, & interna naturalia, quibus mysteria fidei discimus, atque docemus, supernaturalia significant. Alterum, etiam verba sint quæ determinare fonnent personam loquentem, ad eamque respectum singularem habeant, esse posse aliqua, quæ secundum se à diuersis loquentibus proferri possint, ut ea ratione possint plura manifestari occultata persona, quæ loquitur. Quod enim perfectionis reperitur inter homines, cur in aliis perfectionibus negandum est. Nunc igitur admitti facile potest, Deum reuelare Angelo obiecta supernaturalia, & æquiuocam manere eius mentem, an Deus sit, an alius Angelus, qui ea arcana reuelat? Nam potest reuelare per verba naturalia, quæ secundum se indifferentia sunt, ut vel à Deo, vel ab Angelo efformentur; atque aded ex se nec Deum magis denotent loquentem, quam Angelum.

Qua autem ratione verba Dei possint esse, quæ falsitati possunt subesse, ut verba naturalia subsunt in promptu est explicare. Quia ad summam sapientiam, ac veracitatem diuinam non est opus, verba, quæ nobis facit, habere connexionem intrinsecam cum obiectis, sed sufficit habere extrinsecam cum illis quatenus dicta, & procedentia à Deo. Eo enim ipso quod verba quamquam secundum se indifferentia, ut facilitati subiaceant, à Deo loquente fieri nequeant, nisi cum obiectis conformia sunt, planè Deus sapientissimus, ac veracissimus habetur, eiusque testimoniis nihil auctoritatis detrahatur. Sicut quamquam verba Ioannis, & Petri secundum se possint æquè cum falsitate componi, nihilominus testimonia Ioannis possunt esse maioris fidei, quam Petri, quia Ioannis sapientia ac veracitas maior est, propter ea quæ motis illi est talia testimonia non dare, nisi veritati rerum conformia. Ergo similiter licet verba prolata à Deo secundum se sint eiusdem speciei cum verbis creaturæ, ideoque secundum se falsitati obnoxia, si tamen prout sunt à Deo expressa, vel ut Paulus loquitur, prout sunt verè verbum Dei, non possunt aberrare à vero, nec eo euentu exprimi, quo

47
Secunda
explicatio.

48

SECTION I.

Expenditur noua Bannes, & Aluaris sententia.

Bannes igitur 2. 2. q. 5. art. 1. ad 3. argumens, & Aluaris de Aux. disp. 51. n. 16. disp. Explicatur 1. 8. num. 10. & disp. 19. ex professo; peregrinæ sententia eius existimationis sunt, ut asserant, dona supernaturalia, quæ obscure in via per fidem, aut Theologicam rationem nouimus, non posse extra patriam euidenter citra visionem beatam cognosci. Porro distinguunt supernaturalia citra visionem Dei trisariam euidenter cognosci. Primò in testimonio Dei euidenter noto. Secundò in se ipsis, immediatè, & à priori. Tertio ex aliquo ipsorum effectu à posteriori. Igitur extra visionem Dei, solam priorem euidentiam scientiæ supernaturali tribuunt. Reliquas omnes prorsus inficiantur. Unde manifestum est, non solum euidentiam immediatam rerum supernaturalium, sed etiam mediatam, cuius, medium non sit aut natura diuina, aut ipsius testimonium, omnino relegare. Ita planè locis adductis, & constat ex scopo, in quem disputatio continebatur. Ut hinc appareat, Alvarez de Incarnatione, Alvarez ne, disp. 61. con. 2. sibi contrarium fuisse asserentem, Christo per scientiam infusam dona supernaturalia extra Dei testimonium esse euidenter nota; explicationemque suæ doctrinæ, quam libro de auxiliis præmiserat, de cognitione tantum immediatam, tacitam quandam retractationem esse. Hoc sensu assentitur Thomistis Pater P. Ragusa. Ragusa tom. 1. in 3. p. disput. 9. 2. asserens, ea dona, quæ peculiari respectu fortuntur speciem ab aliqua perfectione Dei, ut gratiam iustificantem, visionem beatam, & vnionem hypostaticam, non posse extra Deum immediatè visum quidditatiè distinguere; posse tamen alia, quæ sic non referuntur in Deum, ut vbiocationem Eucharisticam, inpernaturalis que corporis, & animæ beatæ dotes.

Arguit primò Bannes probans fidem, & alios habitus supernaturales sola visione Dei secundum quidditatem cognosci. Virtus feminis non potest perfecte dignosci, quin ipsius fructus perfecte dignoscatur. At gratia iustificans, & virtutes sunt quadam semina beatitudinis; iuxta illud Romanorum 6. Gratia Dei visa aterna. Ergo non possunt euidenter dignosci ignota visione beata, quæ est fructus ipsarum. At visio beata inferiori alia scientia dignosci non potest; nam lumen gloriæ est perfectissimum lumen, quod alio inferiori lumine non potest cognosci. Ergo citra lumen gloriæ, & visionem beatam non est cognitio euidentis donorum supernaturalium. Confirmatur ex prima Ioan. 3. Nunc filij Dei sumus, sed nondum apparuit, quod erimus. Scimus autem quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Ergo dignitas filiorum Dei euidenter non apparet, dum non videtur Deus sicuti est.

Arguit Alvarez. Non potest euidenter persuaderi conclusio, quin eius principium euidenter sit manifestum. Principium autem & obiectum gratiæ est Deus, qui citra visionem beatam ignotus est. Ergo gratia iustificans non potest sine visione beante euidenter persuaderi. Eadem

F 3 autem

quo in assensum falsum audientem inducant, indennis omnino relinquuntur summa auctoritas testimoniorum Dei. Quin credibile sit, Deum cum Angelis, & hominibus colloquia habuisse verbis, & conceptibus omnino naturalibus, eiusdemque conditionis cum iis, quos aliarum creaturarum colloquio gignit, ut potest qui ipsis magis connaturales, atque intelligibiles erant. Quamquam eorum auditio, & perceptio, cum certo loquentem distingueret, diuersæ rationis sit, nam verborum Dei detegentium aliquid supernaturale, necessario supernaturalis, verborum verò creaturæ, naturalis esse possit. Secus si loquentem confunderent, ut possent. Quod qua ratione fieri queat, ad tractatum de Angelis, & tractatum de fide explicationem hebet.

Demum. Potest dici, potuisse Angelum audientem verba, & non distinguentem loquentem subdubitare, nam esset tunc aliqua creatura ipsa superior, quæ illa verba proferret? Quoniam ut dicebamus num. 27. non habet Angelus notitiam euidentem carentiarum omnium creaturarum possibilium. Atque ita ex eo quod non esset in Angelo discretio eorum verborum, non inferret euidenter non esse illa ab aliqua creatura superiori, ut num. 28. & 29. exposuimus. Confunderetur igitur mens Angelica inter duo opera supernaturalia, quæ tunc possent occurrere. Alterum intrinsecè supernaturale, quod Deus verba intrinsecè supernaturalia extra pharam suæ discretionis exprimeret. Alterum quoad modum tantum supernaturale, quod aliqua creatura, quam ipse non assequeretur, tanta sacramenta manifestaret. Sicut si ego in meo cubili audirem aliquem proximè loquentem, quem non viderem, hærerem conciciens, num ea verba à Deo ipso immediatè, num ab Angelo, num ab homine diuinitus inuisibili formarentur?

DISPUTATIO XII.

An supernaturalia possint citra visionem beatam euidenter cognosci.

Excellentiam immediatæ cognoscibilitatis donorum supernaturalium hoc expedit declarata: an scilicet cognitio supernaturalis necessaria ad quidditativam notitiam supernaturalium, quam disp. præcedenti probauimus, beatorum tantum propria sit? an ad scientiam aliam infusam viatoribus communem pertinere possit? Cuius sanè disputationis non meminisse, nisi ad eam me noua, ac singularis illustrium quorundam Thomistarum doctrina prouocasset.

SECTIO NES.

1. Expenditur noua Bannes & Aluaris sententia.
2. Communis & vera sententia explicatur.

Ripalda de Ente Tom. I.

autem est ratio de vnione hypostatice, ipsa visione beante & aliis donis supernaturalibus, quæ gratiæ iustificanti annexa sunt. Ergo. En argumenta, quæ egregios Thomistas in nouam, & peregrinam opinionem addaxerunt.

4
Arguit P.
Ragusa.

Denique arguit Pater Ragusa. Gratia iustificans, & eius habitus, ac reliqua supernaturalia dona sunt participationes Dei, prout est in se ab omni creatura diuersus. Quidquid creatum autem Deum participat prout est in se ab aliis diuersus, non potest secundum ipsius quidditatem cognosci, quin Deus prout est in se cognoscatur, quod visionis beatæ proprium est. Quomodo enim potest videri, Deum, prout est in se, participari, nisi nobis constet, quid Deus prout est in se, quidditatiuè contineat? Vt non potest iudicari aliquam imaginem referre Philippum Regem prout est in se, quin Rex Philippus prout est in se, nobis sit notus. Extra visionem igitur cernentem Deum prout est in se non possunt gratia, nec reliqua dona supernaturalia secundum peculiare, ac quidditatiuas differentias constare. Confirmatur. Gratia iustificans, visio beata, & vnio hypostatice, & quæuis alia dona, quæ ab his suam quidditatem trahunt, speciem suam quidditatiuam habent à natura diuina, tanquam à forma extrinsecè constituyente ipsorum essentiam. Ergo quidditas, & species illorum perfectè, ac in seipsa immediatè cognita importat perfectam, ac immediatam cognitionem naturæ diuinæ, talem quidditatem, atque speciem constituentis. Quidquid enim de natura diuina fuerit occultum, erit etiam de specie, & quidditate, quam ipsa constituit, ignotum. Igitur quin Deus immediatè videatur, per aliam scientiam infusam à visione beante distinctam, non possunt dona ea quidditatiuè penetrari.

5
Vt horum argumentorum momenta videamus, duo præmitto. Alterum, cognitionem quidditatiuam non esse solum cognitionem euidenter quidditatis, sed cognitionem euidenter quidditatis, habitam in ipsa quidditate immediatè, aut in medio æquivalenti quidditatem, quale est causa ipsam continens eminenter. Statuimus disput. 10. num. 1. & constat; nam cognitio comparata in testimonio Dei, & ex proprietatibus, aut effectibus rei, non est quidditatiua. Tamen potest esse cognitio euidens omnium prædicatorum essentialium rei, quæ aliunde possunt indagari. Ergo ad cognitionem quidditatiuam rei non sufficit notitia euidens quidditatis. Sed præterea opus est, vt ea sit immediatè, aut in medio, quod rem eminenter contineat. Alterum est, inter cognitiones quidditatiuas interesse magnum inæqualitatis discrimen, vt aliis aliæ perfectiores sunt. Nam albedinem, verb. grat. quidditatiuè (quippè immediatè, ac intuitiue) refert visio sensitua, cognitio intellectualis humana, Angelica & Diuina. Quarum aliæ quidem, alias longissime excellunt. Ideoque plura Deus, quam Angelus de eadem re vtrique quidditatiuè nota præsentire potest; Angelus plura, quam homo; intellectus plura, quam visus. His præmissis.

6
Satis fit ar-
gumento
Bannes.

Ad argumentum Bannes respondeo primò. Potest virtus feminis quidditatiuè cognosci, quin ipsius fructus vlla ratione dignoscatur. Quia potest esse cognitio quidditatiua, quæ

non sit comprehensua, & adæquata, sed inadæquata tantum, quæ virtutem non ad omnes ipsius effectus, seu fructus, sed ad aliquos tantum refert. Vt visio sensitua non refert albedinem ad plures effectus, quos ipsa intrinsecè continet, nec visio intuitiua Dei omnipotentiam ad effectus infinitos, qui in ipsa cognoscibiles sunt. Similiter ergo potest gratia, & cumulus habituum supernaturalium quidditatiuè cognosci notione inadæquata, quatenus sunt virtutes ad auertendum peccata, & agenda plura virtutum opera, quin in beatitudinem, quam etiam sua virtute continent, referantur. Secundo; potest virtus etiam adæquatè notione quidditatiua comprehendere, quin fructus, seu effectus ipsius immediatè cognoscatur, sed tantum abstractiue. Nam ad comprehensionem alicuius virtutis sufficit cognoscere effectus in ipsa contentos, quatenus in ipsa cognoscibiles sunt. Ergo si in ipsa non sunt cognoscibiles quidditatiuè, sed tantum abstractiue: quia in ipsa non continentur eminenter, sed tantum virtualiter, ac inadæquatè, non erit opus ad comprehensionem talis virtutis, effectus quidditatiuè discernere, sed abstractiue tantum. At hoc pacto continetur beatitudo formalis in gratia, & virtutibus infusis. Aut saltem non continetur formaliter, sed eminenter. Ergo ad comprehensionem gratiæ, & virtutis non erit opus cognitione quidditatiuè immediatè beatitudinis, sed tantum mediata, quæ in semine ipsius haberi potest. Tertio; etiam si immediatè, & quidditatiuè cognitio fructuum, siue effectuum, qui Physicè continentur, necessaria sit; tamen necessaria non est fructuum, qui continentur moraliter, & per modum præmij. Hi enim ab arbitrio præmiantis dependent, & excedentes perfectione virtutem moralem, in qua continentur plures sine fine diuersi reddi possunt. Dona autem infinita, quæ seorsim possunt rependi à Deo pro merito, opus non est quidditatiuè prænoscere ad notionem comprehensiuam virtutis, ac meriti. At beatitudo non continetur physicè, sed moraliter tantum, ac per modum præmij, & hereditatis dependenter ab arbitrio Dei, in entitate gratiæ, ac virtutum moralium, vt tract. de gratia ædificante. d. 2. docui. Quarta & omnium plenissima responsio est. Potest ipsa beatitudo formalis, quæ est fructus gratiæ, immediatè, & quidditatiuè cognosci alio lumine inferiori, quam lumine gloriæ, atque adeo, quin natura diuina immediatè per eam cognitionem cernatur. A priori res est clara; quia visio beata, & lumen gloriæ respiciunt pro obiecto formali immediato naturam diuinam. Visio immediatè, & quidditatiuè beatitudinis, lumenque supernaturale quo fieret, respiceret pro obiecto formali immediato ipsam beatitudinem formalem, quæ à natura diuina in ratione obiecti, & quidditatis longissimè distat. Ergo visiones, & lumina etiam distabunt. A posteriori; quia visio creata intuetur immediatè lumine gloriæ creato, beatitudinem formalem increatam, & lumen increatum Dei excedens infinite lumen gloriæ creatum. Ergo etiam visio scientiæ infusæ potest immediatè intueri visionem beatam, & lumen gloriæ lumine supernaturali inferiori. Demum; potest visio immediatè beatitudinis à lumine gloriæ procedere, quin ipsa visio reflexa sit formalis beatitudinis; atque ita citra visionem beatam, vt formam cognoscentem supernaturalia, quidditatiuè constare. Nam potest idem lumen continere, quæ

cognitiones

cognitiones referentes obiecta formalia immediatè diuersa; alteram quæ solam refert immediatè naturam diuinam, mediatè verò, quæ naturæ annexa sunt; alteram, quæ immediatè refert cognitionem immediatam naturæ, mediatè verò ipsam naturam. At hæc posterior, & reflexa cognitio non esset visio intuitiua, & quidditatiua naturæ diuinæ. Quia licet cognosceret de natura diuina totum, quod prior, & directè cognitio; verum non cognosceret illud in seipsa immediatè, aut in medio continentem eminenter naturam diuinam, sed in creata quadam imagine naturæ diuinæ. Ergo non esset quidditatiua, ac intuitiua cognitio naturæ diuinæ. Ad hæc plura sunt dona supernaturalia, quæ non sunt semina beatitudinis formalis, sed ipsius beatitudinis fructus, vt dotes gloriæ, & accidentia comitantia beatitudinem, vt vbicatio Eucharistica. Ergo licet aliqua extra beatitudinem formalem non innotescant, quia sunt semina beatitudinis, poterunt alia quæ eius conditionis non sunt. Ad confirmationem respondeo. Ioannes eo loco in visionem beantem solum refertur notitiam quidditatiuam Dei, non verò notitiam gratiæ, & donorum supernaturalium; neque dignitatem filiorum Dei nobis ignotam, prædicat eam, quæ ex gratia; sed eam, quæ ex beatitudine Dei filijs conuenit. Quamquam etiam si hæc prædicetur ignota modo, & solum nota in patria, quia solum in patria donatur scientia infusa supernaturalis distincta à scientia beata, per quam quidditatiuè dignoscitur, quid inde, vt non possit vlla ratione, extra visionem beantem reuelari.

7
Satis fit ar-
gumento
Aluarez.

Ad argumentum Aluarez respondeo primò. Per scientiam infusam potest Deus abstractiua euidencia cognosci, vt per scientiam naturalem cognoscitur. Quod sufficit, vt aliqua euidencia saltem abstractiua, gratia iustificans, & reliqua dona supernaturalia colligantur. Secundo; Deus solum est principium Physicum gratiæ, non autem principium Metaphysicum, & Logicum omnino necessarium. Quia cognitio quidditatiua haberi potest in principiis intrinsecè, & prædicatis essentialibus gratiæ, ac reliquorum donorum, quæ sine Deo immediatè cognito innotescere possunt. Vt dicebamus supra, & ostendemus infra.

8
Item argu-
mento Pa-
tris Raguse.

Ad argumentum P. Raguse. In primis donorum supernaturalitas non est constituta in participatione Dei, prout est in se ab omni creatura distinctus: vt vidimus disp. 4. sect. 1. Deinde vt euidenter constet, gratiam, & dona supernaturalia participare naturam diuinam prout est in se requiritur quidem, vt nobis constet euidenter quidditas naturæ diuinæ, non verò, vt ea immediatè, & quidditatiuè manifesta sit. Vbi enim nota fuerit quidditas Dei, fieri potest sufficiens collatio inter gratiam, & naturam, vt inde gratiam participare deitatem, euidenter deprehendamus. Sicut omnium aduersantium iudicio exploratum est prænoscenti euidenter testimonium Dei, gratiam esse participationem naturæ diuinæ, quamquam natura diuina non esset in se immediatè nota. Similiter si quis in aliquo medio comperiret euidenter qualis sit species, & facies Philippi, intuens postea imaginem ipsius, iudicaret euidenter illam exprimere Philippum, & non alium. Cum igitur in ipsa gratia, visione beata, & vnione appareat euidenter, quodnam sit obiectum, & terminus eorum donorum, quia cum ipso obiecto, & termino connexa sunt, sufficit euidencia, quæ in ipsis donis

haberi potest, vt participatio diuinitatis eis conueniens explorata sit. Quo differt cognitio intuitiua imaginis Philippi à cognitione quidditatiua gratiæ, & aliorum donorum, quod cognitio intuitiua ipsius imaginis non potest deducere conditionem, & proprietatem Philippi, cum qua essentiali connexionem non habet, ac proinde aliunde debet constare conditio, ac proprietates Philippi, vt euidenter discernatur imago esse illius propria. Cum verò gratia, & alia dona cum natura diuina essentialiter connexa sint, in ipsis donis euidenter, ac immediatè cognitis constare euidenter potest quidditas Dei: prout necessarium est, vt ipsorum participatio diuina sit aperta. Atque ita ad immediatam, & quidditatiuam notitiam eorum donorum sufficit euidencia quidditatis, quæ per species proprias, ac quidditatiuas ipsorum comparari potest. Hæc autem naturæ diuinæ quidditatiua non est, vt constat ex num. 5. Quid, quod non omnis cognitio quidditatiua est adæquata, & comprehensua, vt dicebamus num. 5. Atque aded licet perfectius innotescerent ea dona participantia naturam diuinam: si natura diuina perfectius in se immediatè per visionem beatam cerneretur, adhuc tamen extra eam perfectionem potest dari locus notioni quidditatiuè ipsorum. Vnde ad confirmationem argumenti respondeo. Natura diuina non specificat, neque constituit essentiam eorum donorum intrinsecè, sed tantum extrinsecè, tanquam terminus, & obiectum ipsorum. Ideo potest in se immediatè eorum essentia constare, etiam si natura diuina in se immediatè non appareat, sed in medio aliquo extrinsecè, quod potest esse ipsa donorum natura, quæ essentialiter connexa est cum natura diuina. Mitto plura exempla, quibus res posset exponi, quia doctrina ipsa plana est: Quibus constat quam facillè hi Theologi doctrinam communem deseruerint.

SECTIO II.

Communis, & vera sententia explicatur.

9
Communis ergo, & longè probabilior sententia docet supernaturalia posse extra visionem beantem, non solum abstractiua, sed etiam proprio immediato, & quidditatiuo conceptu euidenter dignosci. Itaque antiquiores Scholastici in 3. disp. 14. tribuentes Christo scientiam infusam supernaturalium in proprio genere immediatam extra verbum. Durandus quæst. 3. num. 6. Gabriel. q. vnica. artic. 2. Scotus quæst. 3. Nazarius, & plures alij interpretes S. Thomæ 3. p. qu. 1. 1. P. Suarez. art. 1. Nazarius q. 5. con. 3. P. Valentia. disp. 1. q. 1. puncto 1. P. Suarez. disp. 27. sect. 3. & communiter Theologi.

10
Probarur primò? Dona supernaturalia sunt in seipsis immediatè cognoscibilia. Ergo cognitione supernaturali scientiæ infusæ possunt in se ipsis immediatè cognosci. Nam eo modo quo res est cognoscibilis, est possibilis cognitio, qua actu cognita constituitur. Probarur antecedens: Sunt ea dona in seipsis immediatè vera seorsim à quolibet alio, quod illa formaliter efficiat vera. Verum autem vt verum cognoscibile est. Ergo sunt dona supernaturalia in seipsis immediatè cognoscibilia.

F 4 Dices

11 Dices ea dona esse in seipsis vera veritate respiciente essentialiter naturam diuinam, atque idcirco esse cognoscibilia cognitione naturæ diuinæ? Sed contra. Plures veritates sunt respicientes essentialiter aliud, quæ tamen non in alio quod respiciunt, sed in se ipsis immèdiatè cognoscibiles sunt. Ergò dona supernaturalia, non erunt necessariò cognoscibilia in Deo, quod Deum essentialiter respiciant. Probatur antecedens. Omnia entia naturalia etiam respiciunt essentialiter Deum. Tamen sunt in seipsis immèdiatè cognoscibilia ab Angelo. Item Pater æternus refertur essentialiter in filium, & filius in patrem, causa creata in effectum, & effectus in causam, & alia plura quæ mutuo se ordine respiciunt. Quin tamen Pater in filio, neque filius in patre, causa in effectum, & effectus in causa, & alia quæ se mutuo respiciunt in aliis necessariò, sed in se ipsis immèdiatè possunt distingui. Quidquam ergò non obest, dona supernaturalia esse respectiua naturæ diuinæ, vt nequeant in seipsis immèdiatè discerni.

12 Dices, supernaturalia dona respicere naturam diuinam, non solum vt terminum, sed etiam vt formam quæ constituit essentiam, & speciem intrinsecam ipsorum? sed contra. Natura diuina non potest esse forma intrinsecè constituit essentiam donorum supernaturalium, cum intrinsecè non ingrediatur eorum compositionem. Sed tota eorum essentia adæquatè sit ab essentia diuina diuersa. Erit igitur constitutiua essentia eorum donorum tantum extrinsecè, quatenus dona suam speciem obtinent per respectum peculiarem naturæ diuinæ, vt specie, & essentia differant ab omni alio, quod eo intrinsecè respectu non gaudet. Hac ramen rationes termini formales ordinis essentialis rerum, seorsim à quibus immèdiatè cognitis sunt res ipsæ in se immèdiatè cognoscibiles, constituunt extrinsecè speciem, & essentiam rerum. Quia suam speciem, & essentiam pro diuersitate terminorum formalium fortiuntur diuersam. Nulla igitur est constitutiua ista, vt dona supernaturalia in seipsis immèdiatè euidenter notionem terminare nequeant. Aut igitur omnes veritates respectiua necessariò debent in alio manifestari, aut supernaturalia etiam in seipsis immèdiatè possunt euidenter præsciri.

13 Probario secunda.

Secundò probatur. Dona supernaturalia possunt amari propter se; quin diuina bonitas, quam participant sit motiuum intrinsecum amoris. Ergò etiam possunt in se immèdiatè cognosci, quin diuina veritas quam participant, sit medium, & obiectum formale intrinsecum cognitionis. Nam se habent in ratione boni comparatione amoris se habent in ratione veri comparatione cognitionis. Probatur antecedens; Homo iustus dignus est, qui ametur propter sanctitatem gratiæ, & pulchritudinem scientiæ, ac virtutum supernaturalium etiam seorsim à motiuo bonitatis diuinæ. Nam ea dona perficiunt formaliter hominem, eumque reddunt decorum, ac amabilem magis, quam dona naturalia inferioris conditionis. Homo autem redditur dignus, qui ametur propter naturalia dona. Ergò potius qui ametur propter supernaturalia.

14 Tertia.

Tertiò Christus per scientiam infusam nouit euidenter mysteria creata, ac dona supernaturalia gratiæ. Nouit enim illa extra verbum perfectius, quam viatores per fidem, qui illa nouunt

per cognitionem supernaturalem obscuram. Ergò Christus Dominus nouit illa per notionem supernaturalem euidenter, & claram. At illa non nouit abstractiue. Ergò nouit extra verbum quidditatiue. Ac per consequens extra visionem verbi potest esse cognitio quidditatiua donorum supernaturalium. Probatur minor. Medium in quo notione abstractiua assequeretur supernaturalia, non potest esse intrinsecè naturale, neque intrinsecè supernaturale. Ergò nullo medio abstractiue, sed immèdiatè, & quidditatiue nouit illa. Medium non esse naturale, constat, quia nullum medium potest esse ratio cognoscendi euidenter aliud, quod cum illo connexum non est. Medium autem naturale non est intrinsecè connexum cum supernaturalibus, vt satis ostensum est. Alias etiam cognitiones naturali euidenti assequi supernaturalia posset. Ergò nullo medio naturali supernaturalia euidenter nouit. Insuper medium supernaturale non esse, sic probat. Medium cognoscendi aliud, immèdiatè cognoscitur, ne media infinita vnica cognitioni præluceant. At eo ipso quod Christus nouerit ipsum medium immèdiatè, quamquam intrinsecè supernaturale sit, potest immèdiatè nosse alia obiecta, quamquam intrinsecè supernaturalia: cum supernaturalitas obiecti non sufficiat abscondere dona à notione immèdiatè: & quidditatiua scientiæ infusæ Christi. Ergò non abstractiue per medium, sed quidditatiue, ac immèdiatè agnouit Christus supernaturalia dona.

Dices Christum dominum per scientiam infusam solum nouisse supernaturalia in euidenti testimonio Dei. Sed contra. Hoc testimonium Dei reuelans Christo supernaturalia potest esse intrinsecè supernaturale, & immèdiatè notum per scientiam infusam. Ergò etiam dona reuelata possunt esse immèdiatè nota. Probatur consequentia. Nam eadem ratio est fugiendi notionem immèdiatam scientiæ infusæ in testimonio Dei, quæ est in reliquis donis. Cum tale testimonium sit intrinsecè supernaturale, & participans veracitatem Dei, sicut gratia iustificans, & alia dona sunt intrinsecè supernaturalia, & participantia bonitatem diuinam. Atqui tota ratio abscondendi supernaturalia notioni immèdiatæ scientiæ infusæ est supernaturalitas, & participatio aliqua naturæ diuinæ. Ergò aut testimonium reuelans supernaturalia erit immèdiatè ignotum scientiæ infusæ Christi, aut poterunt esse immèdiatè nota reliqua supernaturalia dona. Deinde vt ait S. Thomas tertia parte, quæstione vndecima, articulo primo; æque perfecte nouit Christus supernaturalia per scientiam infusam, ac Angelus naturalia per naturalem cognitionem. At Angelus extra reuelationem Dei nouit naturalia proprio, & quidditatiuo conceptu per cognitionem naturalem. Ergò Christus Dominus extra reuelationem Patris nouit supernaturalia proprio, & quidditatiuo conceptu per scientiam infusam. Sane valde limitata esset sphaera scientiæ infusæ Christi, si nihil posset supernaturalium adipisci, nisi medio testimonio Dei, ita vt Deo tacente quicquam scire non posset. Vt limitata esset scientia naturalis illius qui nihil posset suo ingenio adipisci, nisi quod alij palam docuissent.

16 Quarta. Quartò denique. Quia nulla est ratio, qua repugnent extra verbum species immèdiatæ, & quidditatiuæ donorum supernaturalium. Ergò nulla ratione repugnabit extra verbum notitia inome

immèdiatæ, & quidditatiua supernaturalium. Consequentiæ bona est. Quia speciebus propriis, ac quidditatiuis rerum fieri rectè possunt conceptus proprii, ac quidditatiui illarum. Antecedens probatur. Eæ species propriæ, ac quidditatiuæ supernaturalium extra verbum immèdiatè visum non repugnant ex aliqua infinitate donorum supernaturalium cum absolute finitæ perfectionis sint. Neque ex infinitate verbi, quod necessariò exprimere debent. Nam eorum donorum natura adæquata est distincta à natura verbi. Esto ipsorum cognitio connotet necessariò naturam verbi. Ergò possunt esse species exprimentes propriè naturam eorum donorum adæquatè distinctam à natura verbi, licet connotando naturam verbi. At quod expressio naturæ eorum connotet naturam verbi, non inducit necessariam connexionem cum visione immèdiatæ, & directæ naturæ verbi. Quia plura relatiua noscuntur connotando alia, quæ tamen opus non est immèdiatè nouisse, sed tantum in alio, quantum in alio cognoscibilia sunt, vt vidimus n. 11. Ergò possunt esse species propriæ, ac quidditatiuæ rerum supernaturalium, quæ non sint directæ, ac immèdiatæ species naturæ verbi. Quod superiorum argumentorum explicatio non parum confirmat.

DISPUTATIO XIII.

An supernaturalia sint supra comprehensionem creatam?

ANc disputationem vendicat adæquata cognoscibilitas donorum supernaturalium. Potissimum cum in ea non conueniant omninò Theologorum iudicia.

SECTIONES.

- 1 Sententia P. Suarez, & P. Albert.
- 2 Possunt supernaturalia cognitione creata supernaturali comprehendendi.
- 3 Explicatur argumentum contraria sententia.
- 4 Corollarium de comprehensione vnionis hypostaticæ.

SECTIO I.

Sententia P. Suarez, & P. Albertini.

1 Explicatur sententia P. Suarez, & P. Albert.

Pater Suarez tom. 1. in 3. p. d. 27. sect. 3. fin. & P. Albertinus to. 1. primo princ. Phil. q. 4. Theol. num. 30. volunt à solo Deo comprehendendi posse vnionem hypostaticam; visionem beatam, gratiam habitualement, & alia, quæ ad Deum peculiarem habitudinem inuoluunt. Eaque ratione reliqua dona supernaturalia, facile constituent supra omnem comprehensionem creaturæ, qui supernaturalitatem omnem in participatione Dei, prout est in se, sitam agnoscunt; ideoque etiam extra visionem immèdiatam Dei omnem illorum notitiam quidditatiuam prorsus inficiantur; quibuscum disputatione superiori pugnauius.

Ratio ea est. Quia quo perfectius cognoscitur extremum vnionis, & habitudinis rei, eo perfectior cogitur vnio, & habitudo rei. Quandoquidem vnio, & alia quæuis habitudo essentialis suam speciem, & perfectionem sumit ex termino formali, quem respicit. Ergò ab eo comprehenditur vnio; & habitudo rei, à quo comprehenditur extremum quod illam formaliter terminat. At extremum vnionis hypostaticæ, & alterius habitudinis specialis, quæ respicit naturam diuinam à solo Deo comprehenditur vnio hypostatica, & alia dona, quæ in Deum specialem habitudinem præ se ferunt.

2 Fundamentum eorum.

SECTIO II.

Possunt supernaturalia cognitione creata supernaturali comprehendendi.

Hæc sententia assertores non habet quicquam expressè tradant. Refertur possunt, qui incomprehensibilitatem, proprium solius Dei attributum agnoscunt. A qua mente alieni non sunt Ecclesiæ Patres, qui illud Pauli ad Thimotheum 6. *Qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem*, de incomprehensibilitate, quæ solius Dei propria sit interpretantur. Ita S. Thomas quamquam hoc testimonium alias etiam expositiones admittat; quarum meminimus disp. 10. sect. 6.

3 Sententia contraria verior.

Ad Thim. 6.

Ante probationem prætermitto primò: posse aliquam creaturam ab alia creatura comprehendendi, verbi gratia leonem ab animo separato, animum ab Angelo, Angelum inferiorem à se, vel ab alio Angelo superiori. Quod neque aduersarij dissentent, cum incomprehensibilitatem, excellentiam peculiarem supernaturalium proponant.

4 Notatio prima.

Prætermitto secundò, incomprehensibilitatem supernaturalium reuocari non posse in duo capita, in quæ frequentes Theologi Dei incomprehensibilitatem referre solent. Alterum, quia creaturæ repugnant assequi omnia quæ in Deo cognoscibilia sunt. Alterum quia esto omnia illa assequatur, tamen non eo modo, qui adæquet perfectionem cognoscibilitatis Dei, nempe vt principium cognoscens in ratione cognoscens sit tantæ perfectionis, quantæ Deus est in ratione obiecti cogniti. Nam ea, quæ in vnoquoque ente naturali cognoscibilia sunt, tanta quidem non sunt, quæ non possint cognitione supernaturali diuinitus possibili euidenter distinguissimo quæ non excedant varietate, & multitudine ab iis, quæ in animo, & Angelo, aliisque entibus naturalibus comprehensione naturali distinguuntur. Insuper nec tantæ perfectionis sunt in ratione obiecti immèdiati, atque directi, vt principium cognoscens in ratione principij cognoscens non possit illis æquare, & superius quidem existere. Nam lumen scientiæ infusæ superat perfectione lumen fidei, & gratiæ iustificans cognoscens potest excedere perfectione gratiam iustificantem cognitam.

5 Notatio secunda.

Præmitto tertio, totam concertationem ed contendere, an ad comprehensionem rei opus sit comprehendere cognoscere omnia, à quibus res ratio: speciem

speciem, atque perfectionem sortitur, ita ut ceteris paribus quod ea excellentiora sunt, excellentior quoque apprehendatur res, cum absolute, cum comparatione aëtius, que habitudine ad alia ignobiliora suam quidditatem, ac perfectionem nascitur. Nam sola ista habitudo ad essentiam diuinam potest in pernaturalia supra omnem comprehensionem creatam, que plane natura diuinæ adæquari non potest, præ aliis entibus collocare. Quod aduerfatorum argumentum indubitarum relinquit. Vnde ubi probemus, comprehensionem obiecti, non vindicare comprehensionem eorum, in quæ obiectum essentialiter refertur, & à quibus suam speciem, & perfectionem potitur, obtinuit rem.

7
Primario.

Nunc igitur sic argumentum conficio. Ut supernaturalia exactè comprehendatur, non est opus comprehendere naturam diuinam, in quam habitudinem peculiarem inuoluunt. Ergo non sunt incomprehensibilia cognitione creata. Nam sola incomprehensibilitate naturæ diuinæ, quam peculiari ordine respiciunt, potest excedere comprehensionem scientiæ supernaturalis creatæ. Probatu antecedens à posteriori. Ut comprehendatur cognitio, & amor naturalis Dei, actio creata dependens à solo Deo, quæ peculiariter connectuntur cum natura diuina, non est opus comprehensione Dei. Item ut aliquis actus Angeli superioris adæquetur cognitione ab Angelo inferiori, necessaria non est comprehensio Angeli superioris. Ergo nec ut supernaturalia comprehendatur, erit necessaria cognitio comprehensua naturæ diuinæ. Probatu consequentia. Nam ut supernaturalia vendicant peculiarem habitudinem in Deum, à quo suam speciem, & quidditatem obtinent, ita cognitio, & amor naturalis Dei, & actio creatiua distincta peculiariter referuntur in Deum, à quo suam perfectionem, & naturam fortuantur. Similiter actus pendentes essentialiter ab Angelo superiori. Quin omnes creaturæ hac ratione à suo auctore extrinsecè specificantur, ut eo variato, varia quoque esset creaturatum perfectio. A priori verò; ad comprehensionem rei non est opus exhaustire cognoscibilitatem extrinsecam rei, sed tantum intrinsecam, hoc est cognoscibilitatem, quam habere possunt ab aliis rebus immediatè, & ut obiectis formalibus cognitis, sed quam habent à se ut obiecto formali in se immediatè cognito. At ad exhaustiendam cognoscibilitatem intrinsecam rerum supernaturalium, non est opus comprehendere naturam diuinam, quia in donis supernaturalibus immediatè cognitis nec ab ipso Deo comprehensibilis est natura diuina, nisi ipsa in se immediatè peneretur. Ergo comprehensio naturæ diuinæ est extra comprehensionem supernaturalium. Minor, & consequentia constant. Probatu maior. Si opus esset ad comprehensionem rei exhaustire omnem cognoscibilitatem formalem rei tam intrinsecam, quam extrinsecam, in primis nulla res creata posset comprehendere, quin omnia possibilia quidditatiuè, & distinctiue cognoscerentur, nam cum vnaquæque res inducat necessariò negationes, & diuisiones determinatas ab omnibus rebus possibilibus, sanè cognitis illis posset cognosci, ut ab illis distincta. Hæc autem esset perfectior, & clarior cognitio rei: Nam maior cognitio differentiæ & distinctionis rei est perfectior, ac minus confusa cognitio eiusdem. Deinde non posset res in solo Deo cõ-

prehendi, nec effectus in vna tantum causa quandoquidem cognoscibilis est in se ipsa immediatè, & in aliis causis. At hæc Theologis inaudita sunt. Ergo ad comprehensionem simpliciter rei non est opus exhaustire omnem cognoscibilitatem formalem rei, tam intrinsecam, quam extrinsecam. Certè plenior, ac perfectior comprehensio rei esset, quæ non solum cognoscibilitati intrinsecæ, sed etiam extrinsecæ adæquaretur. Verum hæc necessaria non est, ut allata exempla demonstrant sed inter comprehensiones etiam inæqualitas admittenda est, ut omnium perfectissima, etiam si de re qualibet naturali minutissima soli Deo possit adscribi: quippè solus Deus omnem cognoscibilitatem intrinsecam, & extrinsecam rei tam ex parte obiecti, quam ex parte modi potest hac ratione penitus exhaustire. Quare Deo non comprehensio solum, sed super comprehensio quoque rerum creaturatum tribuitur.

8
Secundò probatur sententia. Comprehensio naturæ diuinæ ad supernaturaliū comprehensionem aut requiritur, ut supernaturalia modo omnium perfectissimo cognoscantur, aut requiritur, ut omnes illorum perfectiones distinctè, & quidditatiuè innoscant, quin vlla lateat, qua perfectiora existant. Ut cognoscantur modo omnium perfectissimo requiri non potest: quia hac ratione non supernaturalia solum sed etiam naturalia omnia ad sui comprehensionem, naturæ diuinæ comprehensionem vendicarent, cum omnia cognoscantur omnium perfectissimo modo in Deo plenissime comprehensio. Nec item requiri potest, ut omnes eorum donorum perfectiones, distinctè ac quidditatiuè appareant, nulla abscondita, qua nobiliora ex parte obiecti existant. Nam perfectiones omnes, quæ in supernaturalia à Deo infinito deriuantur, non sunt infinitæ, sed finitæ. Aliudè in se immediatè cognoscibiles, ut disputatione antecedenti cum ipso P. Suarez probatum reliquimus. Ergo possunt omnes cognitione finita in se immediatè distingui, quin comprehensione Dei opus sit. Multitudo enim, & intentio finita perfectionum in se immediatè cognoscibilis extra visionem immediatam Dei potest cognitione quidditatiua finita adæquate apprehendi. Confirmatur. Res non apprehenditur perfectior quod modo perfectiori cognoscatur, sed quod pluribus perfectionibus intrinsecis innoscat. Neque enim albedo perfectior cogitur ab Angelo supremo, quam ab infimo ipsam comprehendente, etiam si perfectiori cognitione Angelo supremo obiciatur, quia ab utroque eadem perfectiones euidenter, ac quidditatiuè distinguuntur. Sed comprehensione naturæ diuinæ non distinguuntur in dono supernaturali plures perfectiones intrinsecæ, quam possunt distingui cognitione quidditatiua talis doni in Deo, non comprehensua naturæ diuinæ. Ergo comprehensione naturæ diuinæ non apprehenditur res supernaturalis perfectior, quam alia cognitione supernaturali possibili, quæ non comprehensua sit. Aliudè talis comprehensio non exigitur, quod ad rei comprehensionem modus cognoscendi omnium perfectissimus exigitur ergo ad comprehensionem donorum supernaturalium frustra exigitur comprehensio Dei. Probatu prima minor. Nulla est perfectio intrinsecæ doni supernaturalis, quæ non possit concipi distinctè, & quidditatiuè; aut in se, aut in Deo absque comprehensione naturæ diuinæ, ut constant ex disputatione præcedenti: ergo etiam omnes,

omnes, nulla abscondita, qua donum in se perfectius sit, possunt distinctè, & quidditatiuè apprehendi. Probatu consequentia, quia omnes sunt finitæ intensio, & variare. Perfectiones autem finitæ in se, & in Deo cognoscibiles sine comprehensione Dei non indigent comprehensione Dei, ut distinctè cognoscantur. Ergo æquè perfectæ potest cognosci extra comprehensionem Dei, ac per Dei comprehensionem. Atque adè ad sui comprehensionem frustranea erit comprehensio Dei.

SECTIO III.

Explicatur argumentum contraria sententia.

9
Prima explicatio argumenti.

Hinc negotium nullum est aduersantium argumentum diluere. Primò, quia non est semper verum, quod terminus in se perfectior cognoscitur, cò perfectiorem innoscescere vnionem, atque habitudinem rei. Nam licet id verum sit quoad abstractiuam cognitionem rei, & eam, quæ à signo comparatur, tamen quoad omnem cognitionem immediatam, & quidditatiuam à vero abest. Etenim possunt omnes perfectiones vnionis, atque habitudinis rei in se immediatè cognosci non solum, quoad extensionem, verum etiam quoad intensioem, cum omnis quantitas atque cumulus perfectionum, quæ è termino quamuis infinito, deriuantur, finitus sit, & in se immediatè seorsim ab alio medio cognoscibilis. Cum autem omnes perfectiones rei, à quibus perfectionis quantitas desumitur, quoad intensioem, & extensionem earum quidditatiuè innoscent, non apparet aliudè perfectior res, quod ipsius terminus in se immediatè per aliam cognitionem excellentior innoscat, quandoquidem iam innouit per immediatam cognitionem habitudinis, tota intensio, & extensio perfectionum, quæ ex maiori illa perfectione termini de nouo comperta effluebat. Vnde potest contingere quod comprehensione Dei non appareant supernaturalia perfectiora, quam alia cognitione supernaturali possibili creaturæ, quæ eadem, aut in se immediatè, aut in diuina natura quidditatiuè discernat, quamquam modo perfectiori per talem comprehensionem distinguantur, ut de eadem albedine cognita ab Angelo infimo, atque supremo dicebamus num. præcedenti.

10
Secunda.

Deinde quia ut probamus num. 7. ad comprehensionem rei opus non est, adæquate cognoscibilitatem formalem extrinsecam, sed tantum intrinsecam. Res autem per comprehensionem sui termini non cognoscitur perfectius, aut perfectior cognoscibilitate intrinsecæ, sed tantum extrinsecæ. Nec obest, rem comprehendere posse in Deo, quamuis non habet in eo cognoscibilitatem intrinsecam, sed tantum extrinsecam. Quia cognoscibilitas extrinsecæ æquiualens cognoscibilitati intrinsecæ constituit rem quidditatiuè, & comprehensiuè cognoscibilem in illa. Secus verò cognoscibilitas extrinsecæ, non æquiualens intrinsecæ. At cognoscibilitas extrinsecæ æquiualens, & excedens constituit rem supercomprehensibilem in ipsa. Res igitur in Deo supercompre-

hensibilis erit quoad excessum, quo res perfectius in Deo comprehenso, quam in se ipsa immediatè penetratur.

Denique, quia ut habitudo æstimeretur perfectior, non sufficit terminum cogitari perfectius, sed perfectionem dignoscendo in illo ex Parte obiecti plures perfectiones. Potest autem contingere cognitione increata comprehendere naturam diuinam non cognosci Deum perfectiorè, hoc est cum pluribus perfectioribus obiectiuis, quam per cognitionem creatam non comprehendente cognoscatur. Nam probabilissima mihi est eorum opinio, qui volunt, Deum non esse incomprehensibilem à creatura, quod repugnet cognitio creata adæquata cognoscibilitati Dei ex parte obiecti, hoc est, assequens ex parte Dei cognoscendi quidquid in ipso formaliter, & eminenter contentum cognoscibile est, sed tantum quod modus implicet quo Dei cognoscibilitas exhaustiatur. Tunc igitur vnio, & alia quæuis habitudo in Deum non apparebit perfectior Deo comprehenso. Siquidem nec iple Deus in se cognitioni comprehendenti perfectior quam non comprehendenti obicitur, quamquam perfectius ex parte modi comprehendenti obicitur.

SECTIO IV.

Corollarium de comprehensione vnionis hypostatice.

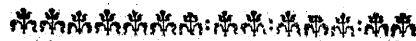
EX dictis liquidò constat vnionem hypostaticeam non esse cognitione creata incomprehensibilem. Nam seclusa incomprehensibilitate Dei nihil potest reddere illam incomprehensibilem. Incomprehensibilitas autem Dei non potest vnionem hypostaticeam porius quam alia dona, & modos supernaturales respicientes essentialiter Deum, à creatura incomprehensibilem constituere. Cum superioribus satis ostensum sit, posse esse comprehensionem illius seorsim ab exacta comprehensione Dei.

Ceterum aduersus comprehensionem vnionis hypostaticeæ peculiariter urget argumentum minime dissimulandum, quod ex communi sententia requirente ad comprehensionem æqualitatem inter principium cognoscens, & obiectum cognitum, sic conficio. Ad comprehensionem opus est, ut principium cognoscens sit æqualis perfectionis cum obiecto cognito. Sed nullum est principium creatum cognoscens æqualis perfectionis cum vnione hypostatice. Ergo nullum est creatum principium, quod possit comprehendere vnionem hypostaticeam. Maior videtur certa: quia nulla alia ratione Deus est incomprehensibilis à creatura, nisi quia perfectio principij intelligentis nulla ratione potest æquare perfectionem obiecti cogniti. Probatu minor. Quia principium cognoscens quidditatiuè vnionem hypostaticeam partim est naturale, & partim supernaturale. At neque perfectio naturalis, neque perfectio supernaturalis est æqualis vnioni hypostatice. Naturalis enim est in genere ignobiliori. Supernaturalis eleuans intellectum ad cognoscendum vnionem est accidentalis, & omnino finita, ut quo, & ut quod. Vnio hypostaticea verò est substantialis, & infinita saltem ut quo, cum humanitati conferat sanctitatem infinitam

tam. Ergo nullum est creatum principium cognoscens quidditativè vnionem hypostaticam, quod sit æqualis perfectionis cum illa. Confirmatur; quamquam vnio hypostatica sit perfectionis finitæ, nulla est possibilis creatura, quæ illam propria virtute contineat, quia non potest continere eminenter vnionem, nisi agens quod continet eminenter compositum, quod vnione producit, quare vnionem hominis non potest producere agens inferior homine, quamquam ipsam vnionem perfectione excellat. Nullum autem est agens creatum, quod contineat eminenter compositum ex vnione hypostatica resultans; quippe quod verbi infinitatem complectitur. Ergo similiter principium comprehendens vnionem hypostaticam æquari debet cognitione, & perfectione non solum vnioni, sed etiam composito, quod ex vnione resultat. Hoc autem impossibile est creaturæ. Ergo impossibile erit eidem vnionem hypostaticam comprehendere.

Hoc argumentum in primis falsum supponit, nimirum ad comprehensionem opus esse æqualitatem principij cognoscens cum obiecto. Nam potest contingere principium inferioris perfectionis cognoscere obiectum superius cognitione æquali ei, qua idem obiectum superius cognitione æquali ei, qua idem obiectum superius cognitione æquali ei, qua ipse Angelus superior à se ipso cognoscitur, potest esse comprehensivus. Ergo etiam cognitio illi æqualis qua cognoscitur ab inferiori. Quandoquidem æquari non potest modus cognoscendi vnus cognitionis cognoscibilitati obiecti, quin modus æqualis alterius eidem adæquetur. Itaque, conseq. & minor probatione non egent. Probatur maior? Possunt duo agentia inæqualis perfectionis, vnam, aut alteram operatione edere omnino æqualem, imò quod ignobilius est, perfectiorem aliquam ea, quam potest nobilior. Ut equus ignobilior homine continet plures vitales functiones præstantiores, quam homo, v. g. modum localem, nutritionem, auditum, tactum, & visum. Item sol ignobilior quam planta potest intensiorem calorem, quam illa. Neque enim maior simpliciter perfectio rei exigit excessum omnium operationum, & proprietatum alterius; quamuis enim in vna aut altera æqualis sit: potest in alijs superari. Ergo potest componi Angelum penetrare cognoscibilitatem alterius Angeli, cognitione æquali ei, qua semetipso penetratur; quamquam inferioris alijs perfectionis sit. Nam excepto eo obiecto supersunt infinita alia in ordine ad quæ superioris excellentia desumatur. Quæ quidem vt potest in ordine ad alia cum inferiori æquari, poterit sanè in ordine ad cognitionem qua ipsius natura penetratur. Certum igitur manet, posse Angelum inferiori cognitionem elicere distinguentem omnia quæ sunt formaliter, & in Angelo superiori, quæ à semetipso elici potest, adæquatæ cognoscibilitati ipsius, & comprehensivam, sicut est cognitio à semetipso elicitæ. Ac per consequens ad comprehensionem frustra requiri æqualitatem principij cognoscens, & obiecti cogniti. Hoc argumentum malè torti in publicis disp. aliquos recentiores, qui postea consultius considerantes vim ipsius, in commentarijs de visione Dei coacti sunt mutare sententiam.

Deinde potest dari cognitio creata procedens à principio cognoscens æqualis perfectionis cum vnione hypostatica vt quo, & vt quod, nempe cognitio ipsius Christi in qua sanè substantia verbi complens humanitatem ad operandum, principium cognoscendi constituit: præsertim si asseratur cognitionem supernaturalem quidditativam vnionis pendere per se à substantia verbi. Item substantia supernaturalis, quæ mea opinione non repugnat. Rursus complexum substantiæ Angelicæ, & luminis supernaturalis excellentissimi. Etenim licet moraliter plurius asstinetur vnio hypostatica scorsim à verbo, quam compositum ex substantia Angelica, & collectione donorum supernaturalium possibilium; tamen Physicè loquendo plures in eo composito perfectiones inveniuntur, quam in modulo vnionis hypostaticæ. Neque verum est quod confirmatio contendit, nimirum ad comprehensionem vnionis hypostaticæ desiderari æqualitatem cognoscens cum composito, quod vnione coalescit, sicut ad eiusdem productionem desideratur. Nam diuersa planè est comprehensio, atque productionis ratio. Etenim productio vnionis ea ratione exigit principium continens perfectionem partium, quia reuera vnionis productio est realis quædam perfectionis partium communicatio nullum autem agens potest alijs perfectionem, quam in se non præhabet, communicare. At verò comprehensio vnionis non est vera perfectionis partium communicatio; vt talis, non est quidditata cognitio, quæ sanè à principio ignobiliori possibilis ab ipsis aduersarijs admittitur. Nihil igitur prohibet vnionem hypostaticam, sicut alia dona supernaturalia, cognitionem supernaturali creata diuinitus, comprehendere.

DISPUTATIO XIV.

An supernaturalia sint supra desiderium voluntarium naturæ.

OSTQVAM vidimus excellentiam supernaturalium supra cognitionem naturæ, proclive est differere de eorumdem excellentia supra amorem. An possint amore naturali arbitrij desiderari. Qua in re plura sunt Theologorum placita, quæ nostris assertionibus proponemus. Qui sanè licet disputationem habeant de affectu naturali beatitudinis supernaturalis, tamen omnia quæ in eius affectus probationem, & impugnationem continent, eodem profus modo conferunt in affectum naturalem reliquorum donorum supernaturalium quæ media sunt, aut attributa quædam beatitudinis supernaturalis. Quippe omnis controuersia in supernaturalitatem beatitudinis reuocatur, quæ supernaturalitas omnibus donis, quæ nostra disputatione complectitur, communis est.

SECTIONES.

- 1 Nullum desiderium supernaturalium conferens in salutem, etiam conditionatum, & inefficax potest fieri facultate naturæ.
- 2 Aliquod desiderium supernaturalium non conferens in salutem haberi potest facultate naturæ etiam seclusa reuelatione Dei.

3 Possunt

- 3 possunt expeti supernaturalia affectu naturali ex se absoluto, & efficaci.
- 4 Auctores & fundamenta contraria opinionis.
- 5 Expediuntur aliquæ dubitationes de desiderio naturali supernaturalium.

SECTIO I.

17 Nullum desiderium supernaturalium conferens in salutem, etiam conditionatum, & inefficax potest fieri facultate naturæ.

1 Asserti probatio.

Concilium Araus.

Moguntinum.

2 Augustinus

prosper.

IN hoc asserto omnes Catholici constantes sunt. Nihil enim omnibus Theologis solemnius, quam nullum opus, quamuis imperfectum, quod in salutem promoueat, fieri absque auxilio gratiæ; oppositumque Semipelagianorum sententiam esse. Ita manifestè Concilium Arausicanum 2. can. 5. ibi. *Si quis ipsum credulitatis affectum, quo in Deum credimus, non per gratia donum, id est, per inspirationem Spiritus sancti corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, & naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus aduersarius approbatur. can. 6. Si quis sine gratia Dei volentibus, desiderantibus, conantibus, petentibus, querentibus nobis misericordiam dicit conferri, non autem diuinitus, vt velimus vel hac omnia, sicut oportet agere valeamus per infusionem, & inspirationem Sancti Spiritus in nobis fieri constituitur, resistit Apostolo. &c.* Vbi non solum fidem, & alia pietatis opera, sed etiam affectum, & desiderium fidei, & aliorum operum salutarium, cum salute quidem est, in gratiæ auxilium, & infusionem Spiritus sancti Patres Arausici referunt. Accedit Concil. Moguntinum tom. 4. cap. 5. *Homines nondum adiuui gratia Dei, aqua sunt Spiritus, & ad salutem conferunt nō agnoscere, ne dū appetere queunt.* Item Augustinus lib. de correctioe, & gratia cap. 1. vbi *desiderare auxilium gratiæ, ait, initium est gratiæ, quia nimirum tale desiderium absque gratia non concipitur.* D. Prosper in hac doctrina multus, & frequentissimus est lib. 2. de vocat. gentium cap. 8. *Si quis vitiorum, non dubitet querendi affectum ab illo se accepisse quem querit.* Et infra iuxta Codicem Cambrensem. *Nullo, merialis homo, spirituales noui generi dignitatem desiderio appetit, qui calorem ipsius desiderij non accepit à Deo. Quod id magis ad rem? Item sine. Saluari volentes omnino saluantur, quia ipsum desiderium salutis ex Dei inspiratione concipiunt.* Et contra Collatorem cap. 8. exprobat Cassianum. *Doces ergo habere hominem à semetipso desiderium sanctitatis.* Et post pauca. *Salus prima est, vt sibi incipiat displicere. Sequens vera est, vt & sanari desideras, & à quo sananda sit, nouerit. Que curationem ipsius sic procedunt, vt ei ab illo, qui agram sanaturus est, inferantur.* lib. de ingratis cap. 19. *Bene velle gratia dat. Ergo voluntatis genitrix, operumque creatura non est ex merito, cap. 20.*

Nonne

Perpicuum est quantum dānatos confoueat, Dum cuique ad vera capienda exordia vita Naturam affectum fidei conferre docetis. Nullas igitur affectus fidei, nullum salutis, aut alterius supernaturalis doni desiderium, quod in salutem conferat, in facultatem naturæ absque Ripalda de Ente Tom. I.

Pelagianismo refertur. Pluribus opus non est in probationem doctrinæ omnibus nunc probatissimæ. Habemus satis multa disp. 17. & sequentibus, vbi huius asserti rationem expendemus, quæq; eius expugnatione, vtgent, explicabimus.

Oppones nunc Cyrillum Alexandrinum de lib. arb. col. 5. *Capax est hominis constitutio, aut potius natura, & bonitatis, & iustitiæ, & sanctificationis, eorumque insitum sibi habet à Deo desiderium.* Ergo desiderium iustitiæ, & sanctitatis insitum, & connaturale est. Respondeo. Desiderium eorum bonorum supernaturalium nō dicitur à Cyrillo insitum à natura, sed à Deo; atque adeo non naturale, sed infusum, ac supernaturale putandum est. Quare mox adiungit. *Quod enim infusa sit hominis natura ex prima creatione omnis boni appetentia, atque propositio, declarat sapiens Paulus Rom. 2. En infusam vocat appetitionem boni; in cuiusque declarationem adducit testimonium Pauli ad Rom. 2. quod disp. 20. n. 60. de operibus supernaturalibus gratiæ cū Augustino & alijs exponemus. Id quod etiam Cyillus ostendit subdens: Manifestum cuius fuerit, quod iusta, & bona in principio fuerit hominis natura, & bonitatis Dei imaginem præ se ferens. Sancta enim erant prima humana vite iēpora. Quæ planè ordinem supernaturalem præ se ferunt.*

Oppones secundo. Prosperus lib. 3. de vita contempl. cap. 2. *Nobis irreprehensibiliter viuere velle non sufficit, nisi ipsum velle nostrum, quod languida possibilitate deficit, diuina virtus adiuvet.* In quo testimonio duo expendenda sunt. Alterum, *ipsum velle, dici nostrum, & languida,* quidem, *possibilitate deficiens,* certè quia facultate naturæ elicitum est; nam facultate gratiæ elicitum non erat, quare ipsum velle potius diceretur nostrum, quam irreprehensibiliter viuere. Nec quare languida possibilitate deficeret, & non potius robusta possibilitate vigeret, Alterum, diuinam virtutem adiungi nostro velle ad perficiendum ipsum irreprehensibiliter cernere, quia sine auxilio speciali diuinæ virtutis comparatum supponitur insufficiens ad opus volitum. Ergo velle conducens in opus supernaturale sine auxilio speciali gratiæ concipitur.

Respondeo, animus Prosperi eo in loco tantum est discrimen ostendere inter conditionem naturæ vitiatæ per culpam, & conditionem naturæ ante culpam sanæ. Videlicet naturam sanam ante culpam potuisse facili negotio pro suo velle innocenter viuere, quia maius, secundum entitatem, auxilium opus non erat ad volendum aliqua ratione innocentem vitam, & ad reipsa obtinendum illam; quoniam victoriam quarumcumque tentationum, & perseuerantem legis obediētiam facile pro suo velle auxilijs ordinarijs poterat comparare; at verò naturam vitiatam id quidem non posse, sed peculiarissimum auxilium secundum entitatem requiri ad aliquarum tentationū resistētiam, continuamq; legis obseruantias distinctum ab eo, quod ordinariè ad volendū aliqua ratione irreprehensibiliter viuere, conf. ri solet. Quod commune est Theologorum iudicium vt ostendemus lib. 5. constabit; manifeste si inter, grum reddamus testimonium superius, quod est huiusmodi. *Non eo modo iam possumus peccato resistere, sicut ille (Adamus) potuit, cui nihil aliud fuit non peccare, quam nolle. Nobis autem irreprehensibiliter viuere velle non sufficit. Et quia illud ad nō peccandū etiā iuuare poterat adhuc sana natura,*

3 Oppositū Cyrillus.

Exponitur.

Rom. 2.

4 Obicitur Prosper.

5 Explicatur.

nos iam impedit vitia, & illum peccare fecit sola peccandi voluntas; nos etiam cogit plerumque peccari iam facta necessitas. Vnde ipsum velle innocenter viuere, non quidem nostrum dicitur, ne autem dicitur ipsum viuere; quia ipsum velle re ipsa nunc auxiliis gratia comparamus; ipsum autem viuere innocenter soli Mariae concessum fuit. Item hoc velle languida possibilitate deficere, dicitur, Diuinaque ei accedente virtute inuari; quia auxilia ordinaria gratia, quae velle conferunt, absque accessione maioris virtutis, ipsum viuere innocenter non consequuntur.

6 Chryso- stomus.

Oppones tertio, Chryso- stomum hom. 17. in Ioannem asserentem nostrum esse velle, Dei autem auxilia tribuere, nosque volendo incipere, nec Deum voluntates nostras praevenerit. Sed Chryso- stomus longo examine explorandus est disput. 17. sect. 11. Vbi plura alia verius rem istam confirmabunt.

SECTIO II.

Aliquod desiderium supernaturalium non conferens in salutem, haberi potest facultate naturae, etiam seclusa reuelatione Dei.

7 Authores. D. Bonaventura. P. Suarez. P. Salas. P. Herice. Zumcl. Machin. Albelda.

Ita D. Bonavent. in 4. d. 49. q. 2. P. Suarez 1. 2. disp. 16. sect. vltima, P. Salas, 1. 2. tract. 2. d. 12. sect. 3. P. Erice 1. p. disp. 38. cap. 1. Zum. 1. p. q. 12. art. 1. con. 1. Machin. 1. p. disp. 14. sect. 4. con. 1. Albelda 1. p. disp. 24. sect. 2. con. 5. Nezarus 1. p. q. 12. art. 1. con. 5. P. Fonseca 1. met. c. 1. q. 2. sect. 3. Ban- ges 1. p. q. 12. art. 1. con. 2. P. Granadus. contro. 1. tract. 3. disp. 5. sect. 2. P. Fasolus 1. p. q. 12. art. 1. dub. 1.

8 Nazarius. P. Fonseca. Bannes. P. Granadus. P. Fasolus. Prima probatio ratione Augustini & Thomae.

Probatum primo. Beatitudo supernaturalis potest desiderari affectu naturali. Ergo etiam reliqua dona supernaturalia. Consequencia est manifesta. Tum quia beatitudo inter dona supernaturalia excellentissimum est. Tum quia eo affectuum genere quo expetitur finis, expeti possunt, media promouentia in finem. Beatitudo autem finis est; reliqua dona media promouentia in illum. Antecedens probatur ab Augustino communi omnium hominum experimento. Nam lib. 4. contra Iulianum cap. 3. Non omnes homines, inquit, instinctu naturali immortales, & Beati esse vellemus, nisi possemus; sed hoc summum bonum praestari hominibus non potest, nisi per Christum. Vbi per instinctum naturalem satis indicatur desiderium naturale; & per summum bonum, hominibus praestandum per Christum, procul dubio beatitudo supernaturalis. Quo sensu lib. 13. de Trinit. cap. 8. ait. Ad volendum beatitudinem natura compellit. Idem antecedens probatur à S. Thoma 1. p. q. 12. art. 1. & 3. contra Gent. cap. 5. 1. Quia omnes homines, praesertim sapientes, visis creaturis naturaliter excitantur in studium, ac desiderium videndi creatorem, qui mirabiles omnium perfectiones indiuiduè, ac eminenter complectitur: iuxta illud Aristotelis. Omnes homines naturaliter scire desiderant. Ergo principiis naturae excitatur desiderium visionis Dei: quae est intrinsecè supernaturalis. Notitia namque abstractiua Dei imperfecta est, comparaturque ex ipsis effectibus, quin expleat hominis appetitum.

S. Thomas.

Nec admittendae sunt duae expositiones Caietani 1. p. q. 12. art. 1. & 1. 2. q. 3. & 5. art. 8. Altera, vt desiderium videndi Deum dicatur naturale, solum ex parte subiecti, scilicet quia subiecto naturali inest. Altera, vt dicatur naturale homini, non secundum se, ac nude considerato, sed vt eleuato ad finem supernaturalem, & supposita reuelatione Dei. Prior quidem deferenda est; quia ea ratione, ex parte subiecti etiam gratia, & visio beata naturales sunt. Aliter autem asseritur à S. Thoma naturalis appetitus videndi Deum. Posterior verò; quia tale desiderium ponitur excitari ex nomine creaturarum; ergo non ex supposita eleuatione, & reuelatione supernaturali. Item quia tale desiderium adducitur à S. Thoma ad probandum possibilem visionem Dei. Si autem supponeret per se eleuationem, & reuelationem visionis, perperam probaret ex tali desiderio possibilitatem visionis; siquidem ad tale desiderium supponi opus erat ipsam possibilitatem visionis, quam eleuatio, & reuelatio respicerent. Quin congruentius esset, conficere probationem ex eleuatione, & reuelatione, quam praexigebat desiderium, quam ex ipso desiderio.

9 Sanctus Thomas bene explicatur à Caietano.

Nec item audiendus est Ferrariensis 3. contra Gent. cap. 5. 1. vt tale desiderium tantum sic videndi Deum, tanquam primam causam; quo pacto Deus non est obiectum supernaturale, sed naturale; secus videndi tanquam obiectum beatificum, quia ratio non est obiectum naturale, sed supernaturale. Quia visio intuitiua causae primae, ac creatoris omnium rerum tam supernaturalis est, excedensque facultatem naturae, quam visio intuitiua obiecti beatifici. Ergo desiderium talis visionis erit desiderium obiecti supernaturalis. Consequencia bona est: antecedens probandum tract. de beatitudine. Nec probandus Sorus lib. 1. de natura & gratia cap. 4. & in 4. sentent. disp. 49. q. 2. vt tale desiderium non sit naturale elicatum, sed naturale innatum. Quia illud desiderium asseritur excitari ex cognitione creaturarum. Desiderium autem ex cognitione excitatum, elicatum est, non innatum. Postremò nec P. Vasquez 1. 2. d. 22. c. 4. vt eiusmodi desiderium dicatur naturale, non prout opponitur supernaturali, sed libero, quia quoad specificationem saltem necessarium est. Quoniam esto, tale desiderium dicatur naturale, quia necessarium; negari nequit potest eam necessitatem intelligi inductam ex vi cognitionis naturalis sapientum, cum eam cognitionem creaturarum intellexerit, quae Catholicis, & infidelibus communis est. Ar desiderium necessario conceptum ex cognitione naturali, non potest esse supernaturale, sed naturale. Ergo S. Thomas posuit desiderium naturale beatitudinis supernaturalis.

10 Neque à Ferrariensi.

Nec à Soto

Nec à P. Vasquez.

11 Secundum Probatio à Piori,

Secundo à priori probatur assertio posita, Intellectus creatus siue Angelicus, siue humanus, seclusa reuelatione Dei, potest conseruari sequi probabili aliqua ratione possibilitatem visionis beatae, visionis hypostaticae, adoptionis, atque amicitiae cum Deo, aliorumque donorum supernaturalium, quae nobis vt bona, & amabilia proponuntur, Cognitionis autem probabilis possibilitatis bonorum sufficit ad mouendum amorem illorum. Ergo seclusa reuelatione Dei possunt amari facultate naturae dona supernaturalia. Maior constat ex decursus disputationibus. Minor quotidiano experimento

mento nota est. Consequencia non indiget probatione.

12

Nihilominus dices primo; Bonitatem eorum donorum probabiliter propositam esse supernaturalem, atque ideo ineptam, vt effectum naturali ametur. Sed contra primo. Potest affectus naturalis moueri fortius ex bonitate supernaturali, vt videbimus sect. 3. Ergo. Secundo, dona supernaturalia sunt ad plures fines naturales conducentia; virtutes enim, & scientiae supernaturales maximi emolumenti sunt ad plura opera naturalia. Ergo quamquam non expetantur ex motiuo intrinsecè supernaturali, possunt saltem experi ex motiuo naturali, Quod nobis nunc sufficit.

13

Dices secundo; quamuis experantur affectu intrinsecè naturali, semper requiritur auxilium aliquod speciale gratiae, quo affectus omnino non erit naturalis. Sed contra, primo: quia ex natura rei possunt fieri affectus honesti naturales absque auxilio gratiae, vt statimus lib. 5. Deinde quia dona supernaturalia possunt expeti affectu indifferenti, quandoquidem sunt in plura emolumenta indifferentia maxime vitia. Auxilium gratiae autem solum ad effectus honestos exigitur. Praeterea quia auxilium gratiae requisitum ad affectum naturalem non est gratia quoad congruitatem, & efficaciam: quia solum ratione ad amorem honestum obiecti naturalis, desideratur gratia in hac sententia. Nos autem solum expendimus sufficientiam naturae ad amandum dona supernaturalia, & supernaturalium excellentiam supra virtutem sufficientem ad amorem naturalem.

14 Tertia à posteriori.

Acto 8.

Tertio sic arguo. Possunt expeti supernaturalia affectu prauo. Affectus prauus est omnino naturalis. Ergo possunt expeti supernaturalia affectu naturali, non conferente in salutem. Minor, & consequentia manifestae sunt. Probatum maior. Simon Magus Acto 8. ambiuit potestatem supernaturalem tribuendi Spiritum sanctum, eamque ab Apostolis procurauit; Daemones 1. p. q. 66. art. 3. & 2. sentent. dist. 6. appetierunt inordinatè beatitudinem supernaturalem, aut excellentiam diuinitatis, aut Christi; Haeretici sect. 6. c. 4. Tridentini, vana fiducia sperant remissionem peccatorum, & salutem aeternam: denique Sacerdotes sacrilegi in fines malignos dirigunt consecrationem Eucharisticam, ordinationem, & absolutionem sacramentalem. Ergo prauis affectibus supernaturalia amari possunt.

15 Aduerfantur.

Caietanus. P. Vasquez

Sotus.

P. Vasquez

Ferrara.

Bannes.

Medina.

Ratio Caietani nulla.

Bannes. Albelda.

Nobis aduersantur Caietanus 1. p. q. 12. art. 1. paragrapho ad euidenciam, & 1. 2. quaestione 3. & 5. art. 8. & P. Vasquez 1. 2. d. 22. c. 4. Quamuis ex diuerso fundamento. Caietanus, quia seclusa reuelatione Dei non potest haberi notitia donorum supernaturalium. Ergo nec desiderium. Quo argumento ad eandem sententiam conuincitur Sotus in 4. dist. 49. quaest. 2. art. 1. con. 4. P. Vasquez vero, quia sine auxilio gratiae sola facultate naturae non potest fieri amor obiecti honesti. Ergo nec amor obiecti supernaturalis. Eidem sententiae adiudicantur à nonnullis Ferrara, Bannes, Medina, & alij. Sed qui eos videt, alterius planè iudicij erit. Caietanus defertur; quia, vt dicebamus num. 11. Potest natura assequi notionem probabilem donorum gratiae; quae sufficit ad excitandum naturale desiderium ipsorum. Item quia vt rectè Ripalda de Ente Tom. 1.

obseruant Bannes, & Albelda, etiam eorum, quae impossibilia sunt, potest haberi desiderium simplex, & conditionatum; quod cum Aristotele 1. mag. moral. cap. 18. & 3. ethic. c. 2. to. 16. ostendi lib. de anima. P. Vasquez non admitterit; quia, vt dicebamus supra, potest esse amor honestus sine auxilio gratiae. Item potest esse amor obiecti supernaturalis, qui honestus non sit; sed indifferens aut malus. Vide num. 12.

Arist. item rario P. Vasq.

SECTIO III.

Possunt expeti supernaturalia affectu naturali ex se absoluto, & efficaci.

Asserum explico. Dupliciter potest esse affectus absolutus, & efficax. Primo solum intrinsecè, & quantum est ex se. Secundò intrinsecè, & extrinsecè, etiam quantum est ex parte eorum, quae necessaria sunt ad executionem operis amari. Affectus solum intrinsecè, & ex se efficax est ille, qui ita fertur in obiectum, vt ex modo experendi illud repugnet componi cum odio efficaci ipsius, aut aliquid necessarium ad ipsius executionem, necessariumque connexionem habeat cum omnibus, quae ad illam conferre possunt, casu quo in voluntatis potestate constituentur; quamquam possit contingere, vt vires ei deficient ad obtinendum, quod expetit; ideoque ex defectu efficaciae mediorum sibi possibilium, non ex defectu efficaciae desiderij ad operis voliti adaptionem non perueniat. Qua ratione dicitur efficax odium peccati, etiam si illius maculam non delect sua vi, ex defectu gratiae, & benignitatis diuinæ, quae ad illius destructionem opus est. Item potest esse efficax desiderium Martyrij, quamquam ob defectum tyranni non expleatur: similiter est efficax voluntas occidendi hostem, cum totus animus contenditur in eius necem, licet ob ipsius resistentiam ad optatum finem non perueniat. Ratio à priori est: quia ad efficaciam affectus non pertinet vis exequens, seu efficiens operis amari, sed vis tantum necessario inferens, seu imperans principia exequentia illius, cum in potestate voluntatis posita sunt: quare deficientibus principijs exequentibus opus desideratum potest adesse affectus absolute efficax ipsius. Hinc affectus intrinsecè & extrinsecè efficax erit ille, qui, praeter vim sibi intrinsecam nuper explicatam, in sua potestate habet media, ex quibus opus absolute perficiat. Atque adeo cum extrinsecè solum sit differentia vtriusque affectus, potest contingere, & aequalem, quin maiorem efficaciam intrinsecam conuenire affectui, qui volitum opus executioni non mandat ex defectu mediorum, quae ad illam necessaria sunt, quam is, qui re ipsa eius existentiam adipiscitur. Ita Scotus in 4. dist. 49. quaest. 10. paragrapho dico quod duplex, & sequenti. Hac ratione pluribus Theologis 1. 2. quaest. 109. att. 3. commune est dilectionem Dei efficacem vocare illam, quae ad impletionem praceptorum re ipsa coniuncta est. inefficacem vero illam,

16 Exponitur assertio.

Affectus dupliciter absolutus, & efficax.

Scotus.

quæ præceptorum impletione non expletur; quamquam ex se æqualis efficaciam, licet non æqualis perseverantia fuerit cum priori. Propterea quæ ab aliis melius prior dilectio dicitur efficax in actu secundo; Posterior vero, efficax in actu primo. Ut in re præfenti prior dicitur à nobis efficax solum intrinsecè, sed extrinsecè inefficax, posterior verò tam intrinsecè, quam extrinsecè efficax.

Igitur pronuntiatum superius non tueri, posse naturam suis viribus affectum absolutum concipere, qui posterioris efficaciam sit, & intrinsecè, & etiam extrinsecè. Neque enim volumus competere naturæ vires, quibus opus aliquod intrinsecè supernaturale perficiat. Hoc enim temerarium. & pene erroneum assertum est. In quo sensu proculdubio censuit Medina 1. 2. quæstio 3. art. 8. § con. 3. omnino improbabile esse sententiam quæ admittit absolutum, & efficacem affectum beatitudinis, atque adeo alterius cuiusvis doni promouentis in illam, si viribus naturæ elicitus adstruatur. Est ergo priori tantum ratione, hoc est solum intrinsecè efficax, affectus naturalis, qui assertione nostra proponitur. Cui sententiæ adhaerent manifeste P. Salas, P. Erice, & P. Granadus.

Medina.

P. Salas.
P. Herice.
P. Granadus.
P. Vasquez

Bannes.
P. Suares.

P. Valentia.
Arrubal.
Antonius
Perez.

18
Prima ratio asserti.

19
Secunda.

solutus, & efficax, qui ita fertur in obiectum, ut repugnet coniungi cum odio efficaci ipsius, aut alicuius necessarii, ad ipsius existentiam tendentis, vimque cogendi habet potestatem exequentem, ubi eius arbitrio subiciatur, ut obiectum volitum exequutioni datur. At effectus naturalis donorum supernaturalium potest esse eiusmodi. Ergo affectus naturalis donorum supernaturalium potest esse intrinsecè absolutus, & efficax. Consequentia est legitima. Maior constat ex num. 16. Probatur, voluntas conficiendi sacramenta, ut consecrandi panem, absolucndi à peccatis, & quidpiam simile efficiendi potest esse naturalis; quin potest esse turpis, & sacrilega. Talis voluntas sic afficitur in supernaturalia, ut nequeat admittre odium efficacium illorum, aut affectum efficacem alicuius impediens illa; Ergo affectui naturali erga supernaturalia convenite possunt conditiones affectus ex se absoluti, & efficacis. Confirmatur: Etiam supposita elevatione naturæ ad finem supernaturalem possibilis est amor efficax naturalis Dei. At amor efficax naturalis Dei in natura eleuata, complectitur adimplerionem omnium præceptorum tam naturalium, quam supernaturalium, ut eo perseverante utraque necessario obseruentur. Ergo amori naturali competere potest erga supernaturalia vis, & efficacia intrinseca num. 16. explicata. Maior, & minor constabunt contra Salmanticenses recentiores disp. 49. sect. 3. In quam doctrinam expendemus propositionem 25. Michaelis Baij damnatam à Pio V. & Gregorio 13. quam in rem præsentem nonnulli proponunt. Consequentia bona est. Etenim amor Dei super omnia æquè est efficax ex se ad inducendum voluntatem in adimplerionem præceptorum supernaturalium, ac naturalium, ubi utraque in nostræ voluntatis potestate constituantur.

Confirmatur.

Pius V.
Gregorius XIII.

20
Confirmatio secunda.

Iterum confirmo argumentum. Potest hæreticus affectu ex se æquè absoluto, & determinato, ac Catholicus ferri in obiectum supernaturale; v. g. ad suscipiendum gratiam Eucharisticam, aut aliquod agendum, miraculum, quod vtriusque potestati subditum est: sicut vterque assensu æquè absoluto, ac determinato repugnante cum dissensu, potest idem obiectum supernaturale approbare. At Catholicus fertur affectu ex se efficaci, hæreticus affectu naturali Ergo affectu naturali ex se efficaci experitur obiectum supernaturale. Rursus; potest Deus decernere nullum fieri virtutis actum naturalem, quem circa idem obiectum non comitetur actus supernaturalis. præsertim mea opinione constituyente virtutibus naturalibus, ac supernaturalibus idem obiectum formale. Quinimo re ipsa talem legem latam esse à Deo, monstrabo pluribus disp. 20. Vnde voluntatem se determinare ad virtutis naturalis actum, erit re ipsa se determinare ad actum virtutis supernaturalis, vnumque efficaciter imperati, erit imperati alium. At potest voluntas affectu naturali efficaci impetare virtutis actum naturalem. Ergo eodem potest & supernaturalem ipsi annexum. Ac per consequens vi, & efficacia affectus naturalis potest cogi voluntas, ut principiis supernaturalibus actum supernaturalem exequatur. Insuper potest Deus statuere nullum conferre concursuum in actum supernaturalem, & nihilominus beatitudinem supernaturalem constituere in potestate voluntatis

voluntatis elicientis aliquem actum naturalem, ita ut actus naturalis sit conditio arbitrio diuino requisita, ut beatitudinem supernaturalem largiatur. Tunc sic. Homo, aut Angelus considerans sibi possibilem beatitudinem supernaturalem adipisci medio actu naturali, potest sic affici in beatitudinem, ut ex vi talis affectus nequeat medium illud naturale sibi possibile prætermittre. Ergo ex se affectus naturalis capax est, ut vi, & efficacia intrinseca gaudeat, qua cogat voluntatem ad vsum omnium mediolorum sibi possibilem. Hoc autem sufficit, ut affectus sit ex se, & intrinsecè efficax. Ergo.

21
Tertia ratio.

Tertio sic arguo. Donum supernaturale potest proponi cognitione naturali probabili absolute possibile, & cum bonitate alliciente ex se quamvis affectum, & conatum voluntatis. Ergo propositum cognitione naturali potest excitare affectum absolutum, & efficacem. Nam bonitas, & possibilitas obiecti proposita voluntati, sufficit excitare in illa desiderium ex se absolutum, & efficax. Er quidem bonum supernaturale, non est, vnde possit minuere vim & efficaciam affectus naturalis. Non ex defectu bonitatis, cum maior sit ad allicendum voluntatem bonitas supernaturalis, quam naturalis. Non ex defectu possibilitatis, cum absolute proponatur possibile, sicut donum naturale. Non ex defectu virium ad illud assequendum. Tum quia ut dicebamus num. 16. efficacia intrinseca affectus à viribus exequentibus independens est. Tum quia re ipsa nunc elevatione superna collata sunt naturæ vires, quibus plura dona supernaturalia obtineat, quæque affectum naturali in eorum adaptionem cogantur, etiam si affectui naturali ipsi indebitæ sunt, quod ad eius efficaciam intrinsecam minimè requiritur. Etenim plures affectus supernaturales sunt efficaces, quibus vires exequentes operis voliti omnino debite non sunt: v. g. affectus religionis, aut obedientie imperans efficaciter actum charitatis, aut affectus agendi aliquod opus supernaturale miraculosum, ut producendi gratiam, aut aliud simile; quibus nulla vis inferretur, etiam si Deus vires exequentes operis imperati denegaret. Nullo igitur ex capite affectus doni supernaturalis erit intrinsecè, ex se minoris efficaciam, quam affectus doni naturalis.

22
Confirmatur.

Explicatur. In obiecta naturalia, quæ nostris viribus subiecta non sunt, sed ab aliorum virtute dependent, ut Magistratum, amicitiam aliorum, imò in ea, quæ omnino sunt repugnantia, ut in non esse Dei, non esse contractus præteriti & irrevocabilis potest efficaciter moveri voluntas ea efficacia intrinseca, qua re ipsa talia obiecta exequutioni daret, eorum exequutio in voluntatis facultate constitueretur. Ergo etiam in obiecta supernaturalia, quæ superant facultatem naturæ, eodem prorsus modo affici potest voluntas. Cum solus defectus potestatis ad illa assequenda prohibere possit efficaciam intrinsecam affectus naturalis. Porro quamvis huius potestatis defectus impediret voluntati affectum naturalem ex se efficacem donorum supernaturalium, modo tamen cum plurium supernaturalium existentia, atque productio nostræ potestati, & arbitrio relicta est, cur affectus naturalis non poterit cooperationem voluntatis necessariam sua vi, atque motione omnino determinare? Demus, v. g. voluntatem esse completam in actu primo ad agendum affectum aliquem supernaturalem religionis, & hominem

Ripalda de Ente Tom. 1.

affectu naturali appetere efficaciter victoriam alicuius tentationis, in quam indicat esse conductissimum medium, talem religionis actum. Potest efficaciter velle in eum finem religionis actum elicere. Ergo potest affectus naturalis efficaciam obtinere in opus supernaturale. Antecedens probatur. Eo affectu tunc fertur in eum finem naturalem ut non possit componere cum illo odium medi, quod indicat vnicè necessarium ad illum; siquidem finem illum naturalem efficaciter, & absolute totis viribus obtinere decernit. Ergo iudicans eum actum religionis vnicè necessarium ad illum, non potest non cogi ad eum eliciendum. Alioqui si voluntas noller eum elicere, veller quantum est ex suis viribus naturalibus, ac supernaturalibus duo contradicentia, nempe elicere religionis actum necessarium ad talem finem naturalem, & eundem actum non elicere. Neque verum est, eo ipso quod is affectus comprehendat Religionis actum supernaturalem fore supernaturalem. Nam per te ad supernaturalitatem affectus non sufficit obiectum materiale supernaturale, sed præterea requiritur, ut obiectum formale etiam supernaturale sit; quare admittis affectum saltem conditionatam naturalem in obiectum intrinsecè supernaturale, imò etiam affectum turpem, ut ostendemus disp. 50. At affectus, quem argumentum proponit, solum fertur in obiectum materiale supernaturale, non in obiectum formale. Ergo quamquam efficax sit, erit intrinsecè naturalis. Ad hæc; per te potest esse affectus conditionatus naturalis ex se efficax in existentiam obiecti supernaturalis, scilicet sub conditione, quod obiecti supernaturalis productio, nostræ potestati iterum conrelinquatur. At hæc conditio modo absoluta est, Ergo etiam efficacia affectus naturalis poterit esse absoluta. Iuxta commune pronuntiatum Philosophorum, quod *affectus conditionatus postea conditio transit in absolutum.*

Quarto sic assertum suadeo. Potest voluntas elicere actum intrinsecè supernaturalem mouente, & inclinante inefficaciter ad eius consensum affectu naturali, qui per se in obiecta supernaturalia non repugnat. Ergo potest eundem elicere, affectu naturali efficaciter cogente, & inducente voluntatis consensum. Antecedens videtur aduersationum admittentium in obiecta supernaturalia affectus simplices, & conditionatos inefficaces, qui suo pondere alliciunt blande, & suauiter inuitant voluntatem in consensum supernaturalem obiecti, quem in sua potestate adiuta auxilio gratiæ liberè continet. Consequentia mihi certa est. Nam duo tantum possunt obesse desiderio naturali efficaci donorum supernaturalium, quæ auctores partis aduersæ, proponunt. Alterum à priori; quod naturæ facultati supernaturalia impossibilia sunt Alterum à posteriori; quod alias affectus naturalis possit tribuere initium nostræ iustificationi. At hæc duo æque excludunt affectum inefficacem blandè mouentem, ac efficacem necessario cogentem. Ergo vbi inefficax suauiter alliciens admittitur, efficacæ quoque omnino determinans, & cogens admittendus est. Probatur minor quoad primum. Nam secundum se, & seorsum à viribus supernaturalibus exequentibus actus intrinsecè supernaturales æquè repugnat moveri, & inclinari naturam in aliquod opus sibi impossibile, & supernaturale, ac omnino cogi, & necessario induci ad illud peragendum. Nihilominus natura

23
Quarta ratio.

G 3

positis

positis viribus supernaturalibus exequentibus actus supernaturales potest allici, ac moveri per affectus naturales inefficaces in eos actus supernaturales, in quos seorsim ab eis viribus non alliciebatur. Ergo similiter positus eidem viribus poterit cogi, & necessario induci ad eos peragendos per affectus naturales ex se efficaces. Probat idem quod secundum. Ad tribuendum initium iustificationi non requiritur motio ex se, & intrinsecè efficax, sed sufficit indifferens, & inefficax. At quamquam motio indifferens & inefficax ad actus salutares conveniat affectui naturali, non refertur initium iustificationis in affectum naturalem. Ergo quamquam efficax, & determinata motio ad actus salutares conveniat eidem, poterit in gratiam, quin in naturam initium iustificationis reuocari. Minor, & consequentia sunt notæ. Probat maior à posteriori; quia initium nostræ iustificationis de facto tribuitur vocationibus gratiæ, quæ ex se, & intrinsecè efficaces, ac determinantes consensus voluntatis non sunt, vt melior, ac frequentior in orbe Catholico Theologia docet. A priori verò; quia ipsa talis motio genus quoddam causalitatis moralis est, quæ ad extrahendum voluntatis consensum plurimum conferre, vt motio voluntatis per cognitionem viuacem boni, etiam cognitio indifferens sit, ingentis quidem virtutis est. Ergo talis motio sufficit nostræ iustificationi initium conferre. Nihilominus iustificatio in similem motionem naturalem non refertur, licet similis motio affectibus naturalibus possibilis sit. Igitur pariter poterat in motionem naturalem ex se efficacem nequaquam reduci, licet motio ex se efficax affectibus naturalibus esset possibilis. Quod qua ratione tueri possit, sectione sequenti expediemus.

SECTIO IV.

Auhtores, & fundamenta contraria opinionis.

24 Sententia negans.

Zumel. Machin. Lorca. Albelda. Nauarreta. Medina. Nazarius. Egidius.

P. Iannerus. P. Reynaudus. P. Fasolus. Durandus. D. Bonauentura.

25 Prima obiectio dissoluitur.

Nillum affectum naturalem in opera, aut dona intrinsecè supernaturalia absolutum, & efficacem esse posse, promouit frequentes Theologi. Zumel. 1. p. q. 12. art. 1. conc. 1. Machin. 1. p. d. 14. sect. 4. conc. 1. Lorca. 1. d. 29. membro. 2. Ripa 1. p. q. 12. dub. 1. Albelda 1. p. d. 24. sect. 2. conclusi. 3. Nauarreta 1. tom. controu. 3. §. 3. conclusi. 3. fol. 191. col. 3. Medina 1. 2. q. 3. art. 8. & q. 174. art. 1. conclusi. 3. Nazarius 1. p. q. 12. art. 1. conc. 4. Egidius de present. tom. 3. in appendice q. 3. art. 3. nu. 26. & 34. Hieronimus Perez 1. p. q. 12. art. 1. dub. 2. P. Iannerus 1. 2. d. 1. q. 5. n. 25. P. Reynaudus in sua moral. discipli. dist. 1. num. 274. P. Fasolus, 1. p. q. 12. art. 1. dub. 1. & communiter recentiores. In quam sententiam adducitur Durandus in 4. d. 49. q. 8. D. Bonauent. ibidem q. 2. & alij antiquiores, & recentiores. Qui tamen solum differunt de affectu naturali prout opponitur libero, & præcindunt ab efficaci & inefficaci desiderio; & in nostram sententiam magis inclinant, cum dicunt affectu naturali summè expecti beatitudinem.

Obicitur primo. Quia dona supernaturalia sunt impossibilia viribus naturæ. Impossibilia autem non possunt appeti affectu absoluto & efficaci. Ergo. At hoc argumentum superioribus satis

dilutum est. Tum quia in ea, quæ facultati naturæ sunt impossibilia potest affici voluntas affectu ex se, & intrinsecè absoluto, & efficaci. Tum quia modo absolute impossibilia non sunt; cum ex providentia Dei præbentur naturæ plura principia exequentia donorum supernaturalium; quæ per affectum naturalem possunt ad agendum determinari.

Sed vrgebis. Efficacia mouendi voluntatem in actus supernaturales non potest esse intrinsecè affectui naturali. Nam efficacia mouendi voluntatem in actus supernaturales necessario vendicat connexionem cum actibus supernaturalibus possibilibus; quia in actus impossibiles mouere repugnat. Connexio autem intrinsecè cum actibus supernaturalibus possibilibus, nequit in nostra sententia affectui naturali contineri; cum repugnet ordo transcendens alicuius entis naturalis in quidpiam intrinsecè supernaturale. Ergo efficacia mouendi voluntatem in actus intrinsecè supernaturales non potest esse affectui naturali intrinsecè. Ac proinde nullus erit affectus naturalis in opera supernaturalia intrinsecè efficax, sed inefficax. Respondeo. Hoc argumentum æque improbat motionem inefficacem, ac efficacem affectus naturalis in opus aliquod intrinsecè supernaturale. Nam motio etiam inefficax vendicat essentialiter possibilitatem operis, ad quod voluntas mouenda est; cum ea non solum efficaciter, verum etiam inefficaciter moueri, ac inclinari repugnet in actionem aliquam omnino repugnantem; motionem non affectiuam solum, (qualis competit per amorem in ea obiecta, quæ actioni voluntatis subdita non sunt) sed etiam exequutiua, qualis competit per vocationes, & auxilia indifferentia gratiæ in opera, quæ cooperationi voluntatis subiiciuntur. Aut ergo motio etiam inefficax teleganda est affectibus naturalibus intrinsecè, aut etiam admittenda motio efficax, Quare dicendum est, vim motiorem in actus supernaturales tum efficacem, tum inefficacem, esse quidem vtriq; affectui intrinsecè. Tamen quia hæc vis exercet suam causalitatem in genere causæ formalis, opus esse ad illius motionem capacitatem subiecti; quæ tunc voluntati competit, cum virtus actiua talium operum diuinitus confertur; quæ deficiente quoque actualis impulsus, & motio affectus naturalis, non ex defectu formæ mouentis, sed subiecti capacitatis moueri. Quemadmodum amor efficaci Dei habet vim intrinsecè mouendi efficaciter voluntatem in restitutionem ablati; cæterum si talis restitutio vel non proponitur obligans, vel possibilis fieri, non inducit amor Dei voluntatem ad illam, quia talis inductionis, & motionis capax non est, nisi prius supponatur potestus restituendi, & notitia obligationis; quam potestatem, & notitiam non exigit per se amor efficaci Dei. Pariter igitur considerate est vim intrinsecè mouendi efficaciter, aut inefficaciter voluntatem ad actus supernaturales in affectu naturali; vt eius actualis motio pendeat à tali conditione, & capacitatem subiecti; à qua affectus ipse independens est, & liber, ideoque ab ordine transcendenti in actus supernaturales, qui ab ea conditione, & potestate pendet; omnino absolutus. De quo iterum occurrer sermo.

Secundo obicitur. Si natura suis viribus potest desiderare efficaciter aliquid supernaturale, poterit per naturæ vigorem, primo habere affectum

26 Vrgetur.

Respondeatur.

27 Secunda obiectio explicatur.

affectum credendi fide supernaturali contra Arouss. 2. can. 5. Item eligere quidpiam ad salutem conducens contra canon. 7. eiusdem Concilij, Tertio, expetere animæ sanitatem. Quarto auxilium supernaturalis gratiæ contra Augustinum & prosperum adductus num. 3. Ergo naturæ vigor non valet efficere desiderium efficacem donorum supernaturalium. Respondeo primo. Hoc argumentum non solum euertit affectum absolutum, & efficacem donorum supernaturalium sed etiam conditionatum, & inefficacem. Nam concilia, & Patres Ecclesiæ indiscriminatim reiciunt omnem affectum salutis, & fidei, qui potest conferre in salutem. Affectus autem inefficax æque potest conferre in opus salutare, ac affectus efficaci, cum mouere, & allicere voluntatem in opus vultum vtriq; affectui commune sit, & inefficaci congruentius; quoddam alluciat, ac moueat salua libertate necessaria ad meritum, vt arguebatur num. 24. Deinde non quilibet affectus boni supernaturalis, ac pertinentis in vitam æternam excedit facultatem naturæ, nisi qui etiam in vitam æternam salutatis est. Potest enim affectus non salutatis quidpiam salutare desiderare. Etenim vt affectus parius in finem rûpem potest expetere dona supernaturalia, potest affectus naturalis honestus in finem honestum naturalem eadem supernaturalia dona procurare. Igitur cum affectus naturalis honestus, viribus naturæ elicitur, nullatenus à nobis asseratur promouere hominem in salutem, nec per modum meriti, nec per impetrationis, minime ij affectus supernaturalium sunt, qui damnatione Conciliorum, ac Patrum Ecclesiæ continentur. Quippè exploratissimum est, Ecclesiam tantum reprobare affectus supernaturalium omnino naturales, qui in salutem æternam per modum meriti, impetrationis conferant, vt statuemus disp. 17. Salutare enim affectus sunt; & non alij, quos hæretici, contra quos Patres differunt, contendebant.

28 Sed vrgebis. Meritum fidei nostræ est formaliter in actu fidei, in quo non est formalis libertas, sed in actu voluntatis impetranti fidem. At per nos actus voluntatis efficaciter impetrans fidem potest esse naturalis; nam velle efficaciter fidem & illam impetare sunt porsus idem. Ergo in affectu naturali potest inueniri meritum fidei. Respondeo primo. In ipso actu impetrato, in quo nulla resideret immediata libertas, existit ratio meriti distincta à merito actus impetrantis, vt tractatu de merito docui cum Scoto, & alijs. Secundo, meritum affectionis impetrantis fidem supernaturalem afficiatur, sed affectui intrinsecè supernaturali, qui semper per se antecedit assensum supernaturalis fidei. Nam affectus naturalis, qui per accidens præit talem assensum, nullam vim mouendi animum ad illum habet, nisi prius constituentur omnia per se requisita ad illius existentiam. Ex per se requisitis autè ad essentiam obsecrum supernaturalis piæ affectionis, vt doceretur communiter tract. de fide, nosque ostendemus disp. 49. Et igitur affectioni seorsim ab affectu naturali in esse poterit valor meritorius, aut impetratorius fidei. Vnde etiam si affectus naturalis efficaciter statuatur assensum supernaturalis fidei, non elicietur is assensus, quin ei iungatur etiam affectus supernaturalis, qui per se immediatè confert libertatem, ac meritum assensui supernatura-

li fidei comitaturque necessario, non sequitur talem naturalem affectum.

At vrgebis rursus. Affectus naturalis potest efficaciter impetare non solum fidem, sed etiam ipsam affectionem supernaturalem, quæ per se antecedit fidem; itaque tota libertas proxima vtriq; que actus à tali affectu naturali deriuetur, eoque cogatur animus ad vtrumque actum. At tunc ratio libertatis, ac meriti fidei in solum potest impertum reuocari, cum sola imperij naturalis libertate vterque actus liber sit. Ergo in affectum naturalem poterit ratio meriti referri. Respondeo. In eo euentu pertinet ad providentiam Dei, vt cum effectu naturali reflexo imperante fidem & supernaturalem affectionem inseratur affectus etiam supernaturalis reflexus, qui meritum, ac libertatem duplicis actus supernaturalis imperari constituat, non destruat. Quod mirum non videbitur, si legas disputationem 20. in qua fuscè demonstro nullum fieri affectum naturalem circa obiectum honestum, quem circa idem obiectum non comiteretur affectu aliqui salutatis ac supernaturalis. Id quod specialiter de primo actu hæretico fidei, quo quis ab infidelitate conuertitur ad fidem; Christianam religionem completens, dicendum erat, ne tantum facinus sine villo merito relinqueretur. Aut propterea sentendum, etiam actibus imperatis rationem meriti conuenire à merito actuum imperantium distinctam; vt recolebat n. 29.

Vrgebis insuper. Quamquam affectus supernaturalis iungatur ad imperium actus fidei cum affectu naturali; tamen reuera etiam affectus naturalis, inducit ac mouet voluntatem in actu fidei. Quandoquidem per me est intrinsecè efficax, ac motiua voluntatis in illum. Ergo confert quicquam in salutem, cum conferat, ac promoueat in actum salutarem. Respondeo. Affectus naturalis potest conferre in actum salutarem Physicè, non verò moraliter per modum impetrationis, aut meriti, qua ratione profitebantur. Semipelagiani affectus naturales in salutem conferre. Vnde hæc conducentia ratio non est, quæ à Patribus contra Semipelagianos damnata est. Etenim Physica conducentia in actus salutares rectè potest viribus naturæ cum consorcio auxiliorum supernaturalium absque periculo tribui. Nam facultas naturalis potentiarum, instructa habitibus supernaturalibus & habitus etiam naturales virtutum in homine iusto plurimum iuuant ad exercitum actuum supernaturalium, qui sine concursu potentiarum simpliciter, sine concursu habituum naturalium facile, fieri non possent. Igitur qua affectus naturalis in nostra sententia non possit mouere voluntatem in actum supernaturalem absque principijs exequentibus supernaturalibus. Imò nec absque principio formali supernaturali, quando illud per se necessarium est (quale requiritur ad actum fidei, qui per se piæ affectionem supernaturalem præexigit) motioque affectus naturalis in actus supernaturales nulla ratione ponatur meritoria; aut impetratoria, cetèrè illius efficacia & conducentia nulla ratione erit Patrum, & Conciliorum damnationi subiecta. Præsertim cum hic conducentia modus à pluribus Theologis etiam actibus prauis adscribatur, referentibus supernaturalia opera in fines illicitos vt proponemus disp. 50. sect. 1.

Demum vrgebis. Non solum moraliter, verum etiam Physicè potest tribui affectibus naturalibus

26 Vrgetur.

Occurritur

30 Insuper vrgetur.

Respondeatur

31 Rursus vrgetur obiectio.

bus initium fidei. Nam eis nequit tribui initium fidei, ea ratione qua auxiliis, ac vocationibus diuinis tribuitur. Auxiliis autem, ac vocationibus diuinis, quae seorsim à nostra libertate nobis sine nobis infunduntur, non moraliter (quia mereantur, aut impetrent) sed Physicè tantum (quia illuminando intellectum, & afficiendo voluntatem mouent) initium salutis, ac fidei tribuitur. Ergò nec Physicè tribui potest affectibus naturalibus initium fidei. Resp. Initium fidei non potest referri neque Physicè in affectus naturales, tanquam in principia sufficientia initiare fidem, semper enim ante omnem actum salutarem opus sunt illustrationes, & affectiones supernaturales, vt fusè differemus disp. 17. Potest tamen in eos affectus referri tanquam in principia superaddita principis supernaturalibus requisitis, constituentibus, seorsim ab istis omnem sufficientiam naturæ. Quare neque Physicè concurrunt affectus naturales in supernaturales actus eadem ratione, qua auxilia, & vocationes gratiæ, nam vocationes gratiæ per se necessariae sunt, & naturæ sufficientiam complente affectus naturales verò per accidens iunguntur auxiliis, & motibus supernaturalibus non ad cõplendum facultatem naturæ, sed ad consequendum voluntatis consensum, qui facilius, ac promptius extrahitur, si motibus supernaturalibus motio quoque, & affectio naturalis aggregetur. Vnde interdum cõtinget ex consortio affectus naturalis etiam simplicis, ac inefficacis fortiri motus supernaturales congruitatem, & efficaciam, quam seorsim ab illo non haberent, quia voluntas re ipsa solis supernaturalibus non consentiret, eosque sine affectu naturali merè sufficientes relinqueret. De quo alibi plura. Porro animum aduertere, cum affectibus naturalibus negamus concursum morale in actus supernaturales, non accipi concursum morale, prout opponitur efficienti (neque enim affectus naturales efficienter influunt in supernaturales) sed prout opponitur concursui non meritorio, & imperatorio duntaxat, vt satis superiora testantur. Alio enim moralitatis genere rectè possunt admitti in actus supernaturales moraliter influentes, mouendo scilicet, & alliciendo voluntatem.

Satisfit.

32 Tertia obiectio.

Obicitur tertio. Homo viribus naturæ ductus, potius iudicat dona supernaturalia impossibilia, quam possibilia. At in bonum iudicatum impossibile friget, potiusquam accenditur voluntas. Ergò ardens, & efficax desiderium donorum supernaturalium viribus naturæ excitari non potest. Respondeo. Hoc argumentum in primis tantum reprobatur desiderium efficax supernaturalium ante reuelationem Dei. Nam post reuelationem plures habentur notiones naturales donorum supernaturalium, quæ in eorum ardens, desiderium incitare possunt voluntatem. Testentur hæretici, qui notionibus naturalibus iudicant possibilem vnionem hypostaticam, gratiam iustificantem, beatitudinem, & pleraquæ alia dona. Deinde seorsim à reuelatione Dei possunt Angeli, & homines scientiis naturalibus, instructi probabiliter assequi possibilitatem visionis intuitiuæ Dei, argumentis, quæ proposuimus disp. 11. sect. 3. & seqq. & plures existimant euentia identidem possibilitatem gratiæ abluentis hominem à peccato, & adoptantis in filium Dei, aliorumque huiusmodi,

vt dicebamus n. 22. nam licet supernaturalia vincant euentia naturæ, tamen eius argumenta probabilia omnino non vincunt, præsertim quæ Angeli, & homines sapientissimi studio naturali assequi possunt. At probabile iudicium possibilitatis sufficit ad desiderium ardentissimum, & ex se intrinsecè efficax boni, plures enim intentissimè exoptant, quæ probabiliter tantum putant possibilia. Demum tanta potest proponi voluntati bonitas, tantaque in bono apprehensio conuenientia, vt quaquam sibi persuadeat impossibile esse, doleat de impossibilitate, & altissime assurgat in desiderium possibilitatis, & adeptionis boni: aded vt stante illo cogatur ad omnia media, quæ, alia cognitione deinceps adueniente proponantur exequutiua boni. Vt odium peccati præteriti, & Dei censetur efficax & ardens, etiam si repugnet Deum non esse, & peccatum actuale non præterisse, quia si in hominis potestate constitutum esset, ex vitalis affectus cessasset existentia Dei, & præteritio peccati. Explico rem, iudicetur visio intuitiua Dei impossibilis. Potest adhuc homo tantum bonum in Deo intuitiue videndo apprehendere, vt in eius possibilitatis, & adeptionis consequentem eo affectu accendatur, vt si eo stante reueler illi Deus id bonum, quod ipse existimat impossibile re vera esse possibile, quin etiam infallibiliter obrinendum, si hæc illi obsequia exhibeat, nequeat homo cum priori affectu componere omisionem eorum obsequiorum, quæ sibi proponuntur media efficacia ad bonum prius impossibile apprehensum consequendum, quod sanè, & non aliud est, affectum voluntatis esse intrinsecè efficacem in bonum. Potest igitur in bonum impossibile propositum, quantum est ex se efficaciter affici voluntas.

Hinc colliges contra P. Salas, Bannes, Lorcã, & alios, opus non esse iudicio erroneo ad desiderium efficax rerum supernaturalium conclusa reuelatione Dei. Nam ex principis naturæ colligitur iudicium probabile, & verum possibilitatis donorum supernaturalium, quod sufficit ad affectum ex se efficacem ipsorum. Nec iuuat quocquam, opus esse iudicare dona supernaturalia esse meis viribus possibilia, vt meis viribus exoptem illa. Iudicare autem in pura natura esse meis viribus possibilia supernaturalia, à vero alienum est: cum re quidem vera ad obtinendum illa vires à Deo insusæ semper necessariæ sunt. Hoc, inquam non iuuat. Nam ratione probabili, non solum assequi possumus supernaturalia esse, vtrumque possibilia, verum etiam possibilem esse eleuationem Dei, & principia insusæ à Deo quibus nostra voluntas adipiscatur illa. Iudicare autem dona supernaturalia esse nobis possibilia per auxilia gratiosè collata à Deo, verissimum est & ad expectandum efficaciter, ac ardentem sufficiens. Ergò seorsim à iudicio erroneo possunt expeti efficaciter supernaturalia. Rursus, quia possunt ardentissimè exoptari supernaturalia, & quantum est ex vi affectus efficaciter, quamuis alterius, nempe sola Dei potestate possibilia proponantur, itaut eo affectu cogatur homo ad omnia, quæ ipsius potestate existentia iudicauerit inducere, aut mouere posse alterum ad eorum exequutionem. At possibilia esse plura dona supernaturalia potestate absoluta Dei, probabilia, ac verum naturæ iudicium esse potest. Ergò.

33 Corollaris ex dictis P. Salas. Bannes. Lorcã.

SECTIO V.

Expeditur aliquæ dubitationes de desiderio naturali supernaturalium.

34 Prima an possint expeti sub motiuo supernaturali

Prima est, an eo possint desiderari supernaturalia sub motiuo intrinsecè supernaturali? Negat P. Arrubal, P. Salas, P. Fasolus, Machin, & Antonius Perez supra relati, negareque tenentur quotquot volunt in genere, nullum actum naturalem moueri pone ex obiecto formali supernaturali. At affirmant P. Erice, & P. Granadus supra, quotquot tuentur posse actum naturalem motiuum supernaturale respicere. Quos referemus disp. 45. sect. 1.

35 Eligitur sententia affirmans

Confirmatur.

Quare ergo affirmantibus assentior. Nam vt decernemus ea disputatione: potest affectus naturalis ex obiecto formali supernaturali intrinsecè moueri. Ergò affectus naturalis potest expectare supernaturalia sub motiuo supernaturali? Si firmatur, visio intuitiua Dei proposita cognitione probabili natura, excedens omnem virtutem naturalem, atque aded supernaturalis, potest ferre ratione suæ bonitatis affectum voluntatis, cum sic proposita apprehendatur vt omnium bonorū supremum, summaque hominum felicitas expleat appetitum cuiusuis boni. At bonitas visionis intuitiuæ Dei sic proposita non est naturalis, sed supernaturalis, cum sit bonitas excedens omnem meritum, & exigentiam naturæ. Insuper affectus, quem eius propositio ferret, esse naturalis, & non supernaturalis, cum cognitio esset tantum naturalis, & probabilis. Ergò bonitas supernaturalis ratione sui, & propter se mouere potest affectum naturalem. Ille enim affectus, qui ex tali propositione excitaretur, nullius alterius obiecti bonitate, quam visio intuitiuæ Dei propositæ supra naturam formaliter, intrinsecè moueretur, cum nulla proponeretur, quæ prius, & ardentius expeti posset.

36 Opponitur.

P. Salas.

Explicatur.

Neque huic doctrinæ aliud opponunt quam bonitatem supernaturalem superare omnia motiua, quæ assequitur affectus naturalis. Addit P. Salas, supernaturalitatem non esse motiuam formaliter affectus voluntatis, cum nihil amerit, quia supernaturalia, sed quia bonum. Verum affectum naturalem assurgere posse in motiua supernaturalia, nunc verius ponimus ex disputatione 45. vbi hac de re acriter contendendum est. Noster Salmantinus, P. Salas nimium probat. Nimirum nec effectum supernaturalē moueri posse ex obiecto formali supernaturali, quia nec affectus supernaturalis fertur in rem, quia supernaturalem, sed quia bonam. Igitur vt supernaturalis affectus moueri dicitur ex obiecto formali supernaturali, non quia supernaturalitas ipsa affectum prouocet, sed quia prouocat bonitas talis excellentiæ, quæ supra naturæ facultatem eleuatur: sic affectus naturalis exoptare dicitur quidpiam sub motiuo supernaturali, quia bonitas formaliter mouens, non qualiscumque est, sed ad eum ordinem expectans, in quo omnia quæ naturam superant, collocantur.

37 S. Thomas exponitur.

Aduersarij videtur D. Thom. pluribus in locis asserens; desiderio naturali non expeti beatitudinem sub ratione particulari, sed tantum sub ratione communi, quod alia ratione verum esse

non potest, nisi quia beatitudo sub ratione particulari, supernaturalis est, sub ratione communi verò à supernaturalitate præscendit. Sed Respondeo. S. Thomas negat desiderium naturale beatitudini, sub ratione particulari, insitum quidem naturæ, & omnibus hominibus cogitantibus de beatitudine communi, quia plures qui de beatitudine cogitantur assequuti non sunt illam in visione intuitiua Dei constitutam esse. Sed alij in hominibus, alij in diuitiis, alij in virtute collocantur, quin omnes in Dei visionem intuitiuam incubuerint. Quod & nos promptissimè fatemur. At non negat Doctor Angelicus tale desiderium esse possibile, quin in Dei visione sitam esse saltem probabiliter nouerunt. Quod assertione nostra tuemur.

Secunda dubitatio est, an possint optari supernaturalia ex fine turpi? Nota supernaturalia alia esse, quæ bonitatis moralis intrinsecæ capacia sunt, opera interna virtutum Theologalium, & moralium. Alia quæ talis bonitatis intrinsecæ expertia sunt, vt opera externa agendi miracula, & conficiendi sacramenta. Citra dubium est, opera externa supernaturalia, bonitatis moralis sibi intrinsecæ expertia in finem prauum dirigi posse. Acri contentioni Theologorum subiectum est: an opera virtutum interna in eum finem possint referri? Sed hæc controuersia dirimenda est disp. 50. vbi in affirmantem partem nostrum dabimus suffragium.

Tertia dubitatio. An vt supernaturalia diligantur affectu naturali honesto, opus sit auxilio efficaci gratiæ, quod ex meritis Christi præbeatur? Hucusque enim de sufficientia virium naturalium ad diligendum supernaturalia, disertum est. Nunc autem de efficacia carum virium inquirimus, quandoquidem possit contingere, vt vires sufficientes ad aliquod opus debita sint, efficaces verò sint gratiosæ, v. g. ad diligendum Deum super omnia, & ad obseruandum integrè præcepta naturalia debentur naturæ auxilia sufficientia, vt tamen re ipsa diligatur Deus super omnia, obediaturque integrè legi naturæ, opus sunt auxilia gratiæ, frequentiori Theologorum iudicio. Hæc difficultas expedienda est ex dicendis libro quinto de necessitate gratiæ ad opera naturalia honesta. Vbi quidem statuenus duo principia, quæ huic quæstioni lucem omnem collatura sunt. Alterum, ex natura rei opus non esse gratiæ diuinæ auxilio, ad vnum, aut alterum opus virtutis naturalis, etiam si hæroicum sit, & dilectio efficax beatitudinis æternæ, & amor diuinæ bonitas super omnia. Alterum, ex lege, ac prouidentia supernaturali Dei opus esse auxilio gratiæ, eoque intrinsecè supernaturali, quod statuerit Deus vt nullum conferat natura conatum in virtutis actum, qui in vitam æternam, in quam homo eleuatus ac destinatus est salutis non sitideoque aut opus naturale virtutis auxilio intrinsecè supernaturali eliciat, aut simul cum virtutis actu naturali actum quoque intrinsecè supernaturalem edat.

Vnde duo de re præsentia pronuntianda sunt. Primum plures etiam efficaces beatitudinis supernaturalis, ac præceptorum supernaturalium iudicium affectus honestos naturales haberi posse, quin ad eorum consensum ex natura rei auxilium efficax gratiæ opus sit. Secundum, ex lege tamen Dei semper illud necessarium esse, quandoquidem ad supernaturalium ac salutarium desiderium ea lex

38 Secunda, an ex fine turpi.

Suffragium pro sententia affirmante.

39 Tertia an ex gratia per Christum.

congruentior sit, quam ad amor eorum, quae intra limites naturae continentur. Igitur si ad amorem virtuosum obiectorum naturalium ex lege Dei auxilium gratiae praevenerit voluntatem creatam, poriori ratione praevenerit ad amorem operum suapte conditione salutarium. Quod non leuiter confirmant omnia testimonia, quae sectione 1. produximus, quae sane nullo facto discrimine affectus fidei, & salutis, aut aliter conuoluentis in salutem, manifeste promunt in auxilium gratiae reuocandum, quippe quia nullus est rei salutaris affectus honestus, qui de facto non salutaris eliciatur. Sed vberius progressu haec doctrina fulcienda est.

DISPUTATIO XV.

An supernaturalia sint supra meritum condignum natura.

NILLO ex capite alius effertur excellentia supernaturalium, quam constanti sacrorum dogmatum, & Patrum Ecclesiae doctrina, qua naturae vires ad merendum, atque impetrandum quidpiam supernaturale insufficientes praedicantur. Cuius imbecillitas nostris nunc disputationibus expendenda est. Primumque statuemus, nullam meritis naturalibus condignitatem ad praemium intrinsece supernaturale inesse. Deinde nullam inesse congruitatem, & impetrationem.

SECTIONES.

- 1 Explicatur meritum condignum & congruum.
2 Pelagij sententia.
3 Sententia Semipelagianorum.
4 Reicitur meritum condignum praecedentium haereticorum.
5 Colligitur etiam in iusto, opera elicitia viribus natura non esse de condigno meritoria.
6 Expenditur ratio, quare supernaturalia sint supra meritum condignum natura.
7 Observantur nonnulla ad maiorem superiorum lucem.

SECTIO I.

Explicatur meritum condignum & congruum

Hanc explicationem sequentia vendicant. Itaque meritum in communi sic definiens: Obsequium cedens in utilitatem, aut honorem alterius valentis illud munere aliquo compensare. Unde meritum cum duplici respectu considera. Altero ad personam remunerantem, superioremve, in cuius obsequium opus exhibetur. Altero ad munus, praemiumve, quo tale obsequium compensatur, veluti ad moralem effectum, quem mouendo voluntatem superioris praemia sui approbatione, & complacentia causat. Hinc lucem accipies ad distinguendum cum S. Thoma 1. 2. q. 21. art. 2. 3. & 4. duas affectiones operis mora-

S. Thomas.

liter honesti, scilicet rationem meriti, & laudabilem ipsius. Primum ex radice, in qua proxime fundantur. Nam ad rationem meriti opus debet apprehendi conueniens alteri supposito distincto ab ipso merenti, scilicet superiori, e quo remunerandum est, & laudabilitatem vero sufficit apprehendi conueniens ipsimet operanti, qua liberum est legibusque rationis subiectum. Secundo ex effectibus, quos opus in aliis suppositis mouet. Nam opus qua laudabile est habet effectum manifestationem bonae existimationis per verba, qua meritorium vero manifestationem animi grati, atque placentis per munera. Quia tamen inter munera saepe computatur eximia operis commendatio, & praecleara laus, ideo meritum saepe laudibus compensatur.

Igitur meritum condignum dicitur communitate, quod obligat ex iustitia ad retributionem praemij, congruum vero, quod obligat tantum ex decentia, & congruitate. Scrupulum faciet cuiuspiam haec explicatio. Tum quia obsequia filiorum apud Parentem videntur aliqua remuneratione digna, & non obligant ex iustitia. Tum quia opus leuissimum, v.g. velocius in stadio cursus, cui a principe praecleara ciuitas regni publice in remunerationem promissa est, forsitan obligat ex iustitia, non est tanto praemio condigna. Item actus naturales virtutum non sunt meritorij gratiae supernaturalis etiam de congruo, tamen facienti quod in se est per actus naturales, censetur tribuere Deum gratiam supernaturalem ex quadam congruitate, decentia, quam non inuenit in eo, qui nec actibus naturalibus conatur quantum in se est mouere voluntatem diuinam.

Melius itaque dicitur meritum condignum esse, cuius valor est aequalis praemio, congruum vero, cuius valor non est aequalis. Itaque in utroque merito requiritur valor ad praemium, sed in altero aequalis, siue condignus, in altero inaequalis, siue congruus. Ideo forsitan meritum condignum dicitur esse iustitiae, congruum vero misericordiae, quia condignum continet aequalitatem cum praemio, quam praestabit iustitia, congruum vero inaequalitatem, quam sola patitur misericordia. Scio prolesque graues Doctores aequale meritum ex defectu obligationis iustitiae vocare congruum. Sed haec ad voces tantum pertinet, & in explicatione vocum, quae planior, & frequentior eligenda est. Neque ij Doctores nobis aduersantur. Sunt enim de merito in actu secundo, non in actu primo (quod nos tantum exponimus) accipiendi. Ita qui laborat in vinea absque conuentione non dicitur mereri de condigno mercedem, neque beata virgo suis operibus nobis meruisse auxilia gratiae. Licet labor operari, & Beatissima Virginis actus aequalem cum praemio valorem contineat. Scilicet quia ad meritum in actu secundo, conuentio, pactum, aut lex remuneratoris opus est. Haec autem defuerunt ut ea opera in actu secundo exercerent rationem meriti. Ceterum in actu primo semper de condigno meritoria sunt eorum donorum, quae valorem, & aestimationem ipsorum non excedunt: quemadmodum opera Christi Domini de condigno meritoria sunt plurium donorum, quae nulla ratione eorum intuitu sunt decreta, si tamen Deus vellet, infra ipsorum valorem possent decerni.

Verum quis aestimetur valor aequalis praemio? quis inaequalis? definire difficillimum est. In eius rei explicationem sequentes disputationes

Communis definitio meriti condigni.

Rectior definitio.

Quis valor aequalis praemio.

iones insudabunt. In genere ego illum puto valorem aequalem praemio, qui pensatis omnibus, quae operis valorem augent, potest esse obiectiua ratio, propter quam solam seorsim a gratia remuneratoris, supplente dignitatem operis prudenter, & iuste potest conferri praemium. Inaequalem vero, qui obiectiue mouere potest remuneratorem, ut gratia remuneratoris sufficiens operis aestimationem intuitu operis tribuat praemium. Unde aequalis valor potest conferre merenti iustitiae ius aduersus retribuendum, si aliunde retribuens iustitiae stricta non repugnet, id autem non potest valor inaequalis, qui seclusa superioris gratia obligare non potest. Adhuc lancibus opus est ad aequalitatem istam cognoscendum. Sed plenior de hac re notitia examine sequentium disputationum habenda est. Ex ijs enim operibus, quae ex sacris Scriptoribus & Patribus constant aequalia, inaequalia praemio, quod opus in genere aequale, aut inaequale aestimari debet, deprehendendum est. Vide alia discrimina disp. 16. sec. 1 2.

Hinc discrimen meriti ab impetratione explicandum. P. Vasquez 1. 2. disp. 216. cap. 4. P. Torres opusc. 8. disputat. 6. dub. 6. Pennotus lib. 8. cap. 19. non distinguunt inter impetrationem, & meritum congruum. P. Suarez lib. 1. 2. de gratia cap. 34. n. 8. sic distinguit, ut impetrationem soli orationi adscribat, meritum vero omnibus operibus commune sit. Communis consensus Catholicorum videtur in quolibet opere etiam meritorio de condigno meritum, impetrationem, & satisfactionem, veluti affectiones distinctas cogitare, quando quolibet opus ut meritorium augmento gratiae, & gloriae sibi tantum conferendo, ut satisfactorium peccatorum praemis eleuandis, ut impetratorium aliis bonis sibi, aut aliis consequendis proficere fuerunt. Ego dissensionem puto de voce. Quod notarum inuenio apud Medinam 1. 2. q. 114. art. 6. Nec dissonat P. Vasquez supra n. 31.

Harum sententiarum diffidium sic compono. Impetratio, prima & omnium strictissima significatione exprimit vim mouendi superiorem per humilem deprecationem inferioris deinde extensum est vocabulum ad significandum cum affectionem quamdam communem omnibus operibus honestis a merito distincta, quam mox explicabo, tum speciem particularem meriti de congruo. Et quidem impetrationem praecipue, ex primario annotare vim exorandi superiorem per preces, docuit S. Thomas 2. 2. q. 83. art. 15. & 16. distinguens in oratione efficaciam merendi omnibus operibus communem ab efficacia impetrandi orationis propria. Item 1. 2. q. 114. art. 9. ad 1. docens, iustos per orationem impetrare posse perseverantiam in gratia, meriti autem non posse. Accedit communis modus loquendi Theologorum, asserentium inter virtutum actus orationem esse magis impetratoriam apud Deum, & actum charitatis magis meritorium. Insuper plurium Theologorum sententia, quam ex professo tueret S. Thomas 2. 2. sup. art. 11. Angelos & beatos in patria non esse in statu merendi, tamen esse in statu impetrandi, quia orationibus possunt flectere voluntatem diuinam ad benefaciendum hominibus. Hic autem loquendi modus sufficit in controuersia de voce ad probandum strictam, & singularem usurpationem vocis. Ergo stricta, ac praecipua significatione impetratio

Discrimine meriti ab impetratione.

P. Vasquez. P. Torres. P. Pennotus. P. Suarez.

P. Vasquez.

Variantur sententiarum compositio

S. Thomas.

S. Thomas.

vim denotat flectendi humilium precum propriam. A priori explicatur res. Quia aliter mouetur Deus a meritis, aliter a precibus fidelium. Ergo motio piatum precum propria recte significatur per impetrationem; cum nullo aptius vocabulo significari possit. Antecedens probatur. Qui a meritis mouetur Deus, ut sunt obsequia cedentia in aliquod ipsius commodum, aut honorem, ut notabamus num 1. A precibus mouetur ut sunt humilis quaedam propriae indignitatis, ac indigentiae professio diuinamque bonitatem, ac potestatis reuertens quaedam depraedicationem, quod plurimum valere ad benemoratam voluntatem flectendam, quis non consideret? Qua ratione preces, quae ab amicis, & subditis funduntur; plurimum valent ad inclinandum voluntatem amicorum, & superiorum, tamen si preces istae nulla ratione proponantur ut obsequia eis, quibus sunt, vtilia. Aliter igitur meritum, aliter orationes fidelium diuinam voluntatem deuincunt. Haec autem specialis vis alliciendi voluntatem diuinam orationis propria, impetrationis vocabulo exprimi solet.

Hinc impetrationis vox non incongrue extenditur, a Theologis ad omnia opera honesta fidelium, etiam de condigno meritoria, cum in quolibet opere honesto, meritum, impetrationem, & satisfactionem considerant, impetrationemque actus charitatis, cum orationis impetratione conferunt. Ratio quidem usurpationis potuit esse. Quia opera honesta iustorum non solum sunt grata, ac placentia Deo; ut proponuntur obsequia honori diuino vtilia, qua ratione meritoria sunt; verum etiam ut proponuntur secundum se honesta, ac rationis legibus conformia; seorsim omnino ab utilitate ipsorum. Honestas enim moralis secundum se seorsim ab omni emolumento iure fert affectum complacentiae diuinam, & hic affectus ex honestate secundum se conceptus, mouere potest Deum ad beneuolentiam efficacem, qua illi largiatur gaudere aliquod bonum, qua ratione emulantur opera orationis, vim innitunturque misericordiae diuinam. Igitur & iure secundum istam affectionem impetratoria dici possunt.

Rursus inde impetratio usurpata est particularis differentia meriti congrui, prope a merito condigno discernitur. Quoniam meritum congruum, quae ratione a merito condigno differt, habet mouere misericordiam, & non iustitiam ad retributionem doni. Hoc autem orationis proprium est. Ergo non abs re ratio meriti congrui, & impetratio communi voce confunduntur. Ita Augustinus epist. 105. Neque ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Item Tridentinum sess. 14. cap. 4. definiens attritionem in sacramento poenitentiae impetrare gratiam. Quo loquendi more frequenter vtuntur Theologi. Concludendum igitur est impetrationem lata usurpatione conuenire merito congruo, strictius, affectioni omnium operum a merito distincta, strictissime autem orationi.

Iam meritum cum satisfactione conferamus. Quidam putant opus meritorium, & satisfactorium solum differre retributione, quae vtrique refertur. Nempè quia opus meritorium compensatur aliquo bono, satisfactorium vero remissione mali. Admitto quidem lata, & non impropria significatione denotari posse per opus satisfactorium idem, quod meritorium remissionis poenae.

7

8

Augustinus

9

Collatio meriti cum satisfactorio

Cate

Concilium Trident.

10 Diuersa ratio satisfactiois, & meriti.

11 Satisfactio operis pœnalis propria S. Thomas P. Suarez.

Catechism. Pij V.

Satisfactio nihil minuit de cōdignitate meriti.

Ceterum melius satisfactio in eodē opere distinguitur à merito, quatenus opus honestum: qua meritorium, apprehenditur vt obsequium conferens in honorem Dei: qua satisfactorium verò, vt castigatio quædam culpæ commissa, proindeque eleuatio pœnæ debita. Equum enim est, vt homini pœnitenti, ac laudabiliter castiganti suam culpam, remittatur aliquid de pœna Concilio ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 8. de satisfactione sic asserente Neque vero securior ulla via in Ecclesia Dei unquam existimata fuit ad amouendam imminentem à Domino pœnam, quam vt hac pœnitentia opera homines cum vero animi dolore frequentēt. Caput concludit sic Sacerdotes mōens. Habeant autem pra oculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad noua vitia custodiam, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem. Igitur satisfactio est voluntaria quædam, ac propria castigatio, & vindicta culpæ commissa, qua preuenitur, & simul amouetur iudicis pœna.

Vnde diuersa est ratio satisfactiois ac meriti Meritum namque, vt vidimus, respicit gratitudinem, vel iustitiam commutatiuam, aliamuē virtutem, quæ inclinat ad retribuendum præmium. Satisfactio vero iustitiam punitiuam, aut manufactudinem, qua placatur Iudex ne, vindicet culpam cum toto rigore. Finge in Republica duos Magistratus, quorum alter constitutus sit ad præmiandum merita cedentia in Reipublicæ salutem, alter ad castigandum scelera. Planè si aliquis reus pœnæ in castigationem, seu satisfactionem suæ culpæ pro Republica tuenda subiret sponte ingentes calamitates, & labores, æquum esset, vt secundus Iudex in scelerum vindictam destinatus temperaret, vel omnino reuocaret pœnam, quam reus debebat. Tamen hic secundus Iudex non potest remunerare vel præmiare. Ergò ablati pœnæ satisfactio respondens non est præmium propriè dictum, respondens merito. Meritum itaque reddit dignitatem præmij per obsequium alterius, satisfactio verò tollit dignitatem pœnæ per propriam castigationem culpæ.

Hinc explorantur duo. Primo, quare ad satisfaciendum requiratur opus pœnare, vt docet S. Thomas in 4. d. 5. q. 1. art. 5. & communis sententia Theologorum, quos refert, & sequitur P. Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 37, sect. 6. Quia satisfactio formaliter loquendo non est meriti, sed est placere iudicem, quatenus homo seipsum punit, præueniendo castigationem iudicis. Ad castigationem autem culpæ iudicis propriam opus pœnale necessarium est. Ideo sacra Scriptura, & Patres Ecclesiæ hortantur semper fideles, vs se exerceant in operibus pœnalibus ad satisfaciendum Deo. Et Catechismus Pij V. in declaratione sacramenti pœnitentiæ num. 34. exigit expresse ad satisfactioem, vt opus sit pœnale. Idque supponit Tridentinū supra cum ait Deum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, conformes effici-mur. Notant tamen plures bene, nullum, aut fere nullum esse de facto opus bonum, quod aliquam secum pœnalitatem non afferat ratione difficultatis, quæ superanda est contra inclinationem insitam in delectabile bonum. Secundò, quare iustorum opera mereantur de condigno augmentum gratiæ, & gloriæ, & simul satisfactioeant pro pœna temporali, quin æqualitatis præmij quidquam, satisfactioe, minuantur, plusvè

gratiæ, & gloriæ donetur, cui nihil de pœna remittitur, quam alteri, qui pœnæ temporalis reus est. Quoniam satisfactio, & meritum ad genua diuersum causalitatis moralis spectant, atquè aded causalitas vnus generis non minuit causalitatem alterius. Vt in oratione simul merente gratiam, & impetante alia dona cernere est

SECTIO II.

Pellagij sententia

Non est animus Pellagij, ac eius Discipulorum errorem integrè examinare, sed meritum supernaturalium duntaxat, quod actibus naturalibus tribuerunt, prout susceptæ contro- uersia expedit, breuiter declarare. Nam cum radicem entium supernaturalium statuerimus esse gratiam iustificantem, entiaque supernaturalia esse, quæ gratiæ iustificanti aliqua ratione annexa sunt, sane merito donorum supernaturalium, quod suscipimus explicandum, non modicam lucem afferet eorum errorum notitia, quos de merito naturali gratiæ iustificantis, auxiliantis, & beatitudinis æternæ Ecclesiæ Catholica damnauit. Pellagius igitur ponens cum Catholicis in sacris monumentis contineri actus fidei, charitatis, ac spei plerosque alios virtutum moralium actus, qui meritorij sunt remissionis peccatorum gratiæ iustificantis, & gloriæ, aliorumque donorum, quæ communiter habentur supernaturalia, asseruit, eos actus naturales esse ac proinde excellentiora ordinis supernaturalis munera meritis facultate naturæ elicitis computari posse. Aut aliter, tribuens Pellagius naturæ cum pluribus Catholicis potestatem credendi in Deum, sperandi, ac diligendi ipsum virtutumque continentie, iustitiæ & aliarum opera peragendi, pertinaciter voluit, eos actus virtutibus naturæ elicitos, donorum supernaturalium, quæ ad nostram iustificationem attinent, meritorios esse, sacrisque Scriptoribus commendatos. Quo supernaturalia dona meritis naturalibus adæquari, non præstare valore, constanter asseruit.

Ita refert Augustinus lib. de hære. cap. 88. lib. 4. contra duas Epist. Pellag. cap. 6. de gratia Christi cap. 3. 22. & 23. de prædest. Sanctorum cap. 3. initio Hypognost. & Epist. 89. 90. 95. 105. 106. 107. & aliis in locis. Hieronimus Epist. ad Etesiphon. de erroribus Pellagij, & dialogis contra Pellagianos Prosper Epist. ad Rufinum lib. de ingratia cap. 1. Vincentius Lyrinensis contra profanas uocum nouitates cap. 34. Hunc errorem vt scribit Prateolus 11. de hæresibus cap. 25. sequutus est Melanchton; qui prius fuit Lutheranus; postea Manichæus, & tandem euasit Pellagianus; in quem alios huius ætatis hæreticos incobuisse refert idem Prateolus lib. 14. cap. 12. Eundem in Anglia fuscitasse nonnullos scribit Beda in historia Anglicana, & Vega. q. 6. de iustificatione. D. Hieronymus præm. dial. contra Pellag. asserit Iouiniani hæresim à Pellagio excitaram, Euagriūque eidem adhæsisse: & lib. 4. in Ierem. præfat. Rufinum. Adidque possunt ex clemente Alex. lib. 5. Strom. in principio Basilides, Valentinus, & Marcio volentes hominem per naturam saluari. Socij & Fautores Pellagij in spargèdo hoc veneno fuerunt Cælestius, & Iulianus

12 Explicatur.

13 Authores August.

Hieron. Prosper.

Vincen. Lyr. Prateolus. Melanchtō

Beda. Vega. Hyeron. Euagrius. Rufinus.

Basilides. Valentinus. Marcio.

Baronius August. P. Suarez P. Molina P. Valquez. P. Ruys P. Valentia. P. Beccanus P. Gualterus P. Iannèrus. Bellarm. Tolerus. Castro. Baronius. Prateolus. Vega. Pennotus

14 Pelagius tribuit naturæ meritū condignum P. Molina P. Valentia P. Suarez. P. Valquez. P. Gualterus P. Iannèrus P. Connich. Vega. Medina. Zumel. Durandus Ianelus. Vinsfeldius. Pellagius

Prosper

Concilium Afric.

Rom.

Iulianus de quibus late Baronius anno 411. numero 5. 2. ex Augustin. lib. de peccato orig. capite 21. Pellagianam doctrinam ex Theologis nostri sæculi expendant optimè Pater Suarez tom. 1. de gratia prol. 5. à capite 2. Pater Molina in concordia disp. 1. 6. & 15. Pater Valquez 1. p. disp. 89. capite 4. & disput. 91. capite 2. & 1. 2. disp. 199. capite 1. & disput. 219. capite 1. Pater Ruiz de prædestinatione disp. 5. sect. 2. Pater Valentia 1. 2. disp. 8. q. 1. punc. 5. Pater Beccanus tom. 1. summ. Theol. capite 16. quæst. 1. & 4. Pater Iacobus Gualterus sec. 5. ad annum 500. fol. 373. capite. 1. P. Iannèrus 1. p. d. 3. q. 4. dub. 3. Illustrissimisque Cardinales Bellarminus lib. 1. de gratia, & libero arbitrio capite 1. & Tolerus ad Rom. capite 9. Item Castro de hæresibus verbo gratia & verbo meritum, Baronius, Prateolus, & Vega supra, Pennorus de libertate humana lib. 6. cap. 8. & alij innumeri, quos progressu referemus.

Meritum autem quod in dona supernaturalia operibus naturalibus Pellagius tribuit, non tantum congruum, sed etiam condignum fuit. Ita Pater Molina in concordia disp. 1. memb. 4. Pater Valentia supra q. 5. pun. 4. §. 2. & 1. p. q. 23. pun. 4. §. Quo postea, P. Suarez 1. p. lib. 2. de prædest. cap. 6. cum. 26. & 27. P. Valquez 1. p. disp. 89. capite 4. & disp. 91. cap. 1. & 2. Pater Gualterus sup. cap. 19. P. Iannèrus 1. p. d. 3. q. 4. dub. 3. num. 8. Pater Egidius Conninch de merito disp. 8. num. 103. Vega lib. 8. in Trident. c. 5. fine Medina 1. 2. q. 109. art. 8. q. 2. & 3. §. Sed dicat Theologus. Zumel ibidem disp. vnica not. 2. Necnon Henricus quodlibet 8. q. 5. Durandus in 1. d. 41. q. 2. Ianelus 1. p. tract. de prædest. cap. 17. in fine & Vinsfeldius sect. 3. de gratia, & lib. arb. mem. 7. con. 1. & latius con. 4. Res est clara. Primò quia Pellagius admittebat cum Catholicis merita condigna gratiæ, & gloriæ. Omnia autem merita assererat elicita virtutibus naturæ, quin vllum esset, ad quod simpliciter auxilium gratiæ intrinsecè naturale necessarium exigeret. Ergo merita virtutibus naturæ elicita adstruebat condigna gratiæ, & gloriæ. Secundò, quia ita referunt Ecclesiæ Patres. In primis Augustinus passim illud genus meriti exprimit admissum à Pellagio ex facultate naturæ, quod omnem gratiosam retributionem donorum supernaturalium expugnet, quia non ex gratia, sed ex iustitia debita profitebatur. Hoc autem meriti condigni proprium est. Ergò. Ita etiam Prosper de ingratia capite 1. explicans Pellagianum errorem ibi:

Sed quemque mereri Libertate sua vt capiat promissa vocantis Que sine aduersis indebita, debita restis. Contentienter Patres Concilij Africani Epistola ad Innocentium de Pellagio, & Cælestio sic scribunt. In sacrilegiam superbiam extollendo liberum arbitrium nullum relinquunt locum gratiæ Dei qua Christiani sumus, &c. At cum merito congruo aliquis relinquatur locus gratiæ Dei: Nam gratis iustificati dicimur à Paulo ad Rom. c. 3. etiãsi meritum congruum, iustificationem præcedat. * *

Ripalda de Ente Tom. I.

SECTIO III.

Sententia Semipellagianorum.

Semipellagiani verò, qui reliquæ Pellagianorum dicti sunt, quia non integre, sed partim Pellagij dogmata sectabantur, perfectam quidem sanctitatem, ac iustitiam supra meritum naturæ constituebant, inchoationem verò, ac initium sanctitatis, atque iustitiæ conatibus, desiderijs naturæ tribuebant, quia poterat natura suis viribus desiderabant, salutem ac fidem, conatque in illam, petendo, & pulsando, aliisque virutum moralium operibus facultate naturæ elicitis diuinam voluntatem alliciendo, atque mouendo. Vnde Pellagius ad gratiam auxiliarem, & iustificatē ad sanctitatem, & beatitudinem, ad quodcumque illarum augmentum; Semipellagiani verò ad iniciandum duntaxat fidem, & charitatem aut aliud quidpiam egregium in iustificationem, aut beatitudinem promouens opera naturalia docebant meritoria. Referunt D. Prosper, & Hilarius epist. ad Augustinum, quæ habentur tom. 7. prosper. ante lib. de prædest. sanct. Hæc sententia communiter tribuitur Fausto Regiensi Episcopo quia in duobus libris de gratia, & lib. arb. qui extant tom. 5. Bibliot. sancti asserit quædam Semipellagianis familiaria intererebat, vt nos incipimus, Deus vero perficit & consumat. Deus expectat voluntates nostras obedientia, labori & industria humana diuina gratia subiungitur. Volentibus, desiderantibus, pulsantibus & petentibus adiutorium & misericordia Dei præstatur. Sic Faustus 1. de gratia, & lib. arbit. c. 12. & expressius lib. 2. c. 9. ideoque eius opera censetur apocrita à Gelasio c. S. Roman. d. 15. Item Cassiano collat. 13. à c. 8. & Gelasio lib. 13. institutis Renunciantium c. 12. 13. & 14. Cassianus quidquid alij perperam excusare contendant. In eodem errore hæret August. ente Episc. in exposit. ad Rom. c. 60. 61. & 62. Sed retractat. libr. de prædest. Sanct. c. 3. & aliis in locis. Semipellagianorum placitū explicat erudite P. Suarez, P. Ruiz, P. Iannèrus, P. Gualterus, & alij n. 3. relati. Item p. Erice, 1. p. d. 25. c. 3. P. Granad. 1. p. tract. 7. de prædest. d. 2. sect. 2. & 1. 2. tract. 6. de gratia disp. 1. sect. 1. P. Gualterus qui vtroque satis probat etiã presertantia dōdū in naturæ vigore, an meritū Semipell. reuocare. At scitu dignum est: Semipell. supernaturalia dona iniciantia salutem, & egregium aliquod opus supernaturale in meritum naturale congruū, an in condignū retulerint? In congruum tantū retulisse sentiunt P. Valq. 1. 2. disp. 119. c. 1. & 1. p. disp. 89. c. 5. n. 32. P. Iann. & P. Gault. relati n. 4. P. Granad. tract. 6. de gratia sup. n. 12. P. Erice sup. inclinat. P. Suarez lib. 2. de prædestinatione cap. 6. num. 27. & 28. & lib. 1. de gratia sup. In condignum P. Granad. vero reuocasse autumant pater Franciscus Turrianus lib. 2. confess. August. c. 3. §. 11. & 12. P. Suarez Tolerus in illud ad Roman. 11. Si autem gratia inu non ex operibus. Vega lib. 2. in Trid. cap. 5. Socus lib. 1. de natura & gratia c. 21. ad 2. & c. 4. in fine P. Conninch de merito, d. 8. num. 103. docetque P. Suarez, de prædestinatione sup. n. 26. hanc esse communē Scholast. sententiam. Quare plures quos referemus disp. seq. veriti non sunt cōgruitatē meriti actibus omnino naturalibus in præmium intrinsecè supernaturale tribuere.

15 Elucidatur

Prosper. Hilarius Faustus, Regiensi.

Gelasius August.

P. Suarez. Ruiz. P. Iannèrus. P. Gualterus. P. Erice. P. Granadus

16 An Semipellagiani admiserint meritum condignum P. Valquez tract. 6. de gratia sup. n. 12. P. Erice sup. inclinat. P. Suarez lib. 2. de prædestinatione cap. 6. num. 27. & 28. & lib. 1. de gratia sup. In condignum P. Granad. vero reuocasse autumant pater Franciscus Turrianus lib. 2. confess. August. c. 3. §. 11. & 12. P. Suarez Tolerus in illud ad Roman. 11. Si autem gratia inu non ex operibus. Vega lib. 2. in Trid. cap. 5. Socus lib. 1. de natura & gratia c. 21. ad 2. & c. 4. in fine P. Conninch de merito, d. 8. num. 103. docetque P. Suarez, de prædestinatione sup. n. 26. hanc esse communē Scholast. sententiam. Quare plures quos referemus disp. seq. veriti non sunt cōgruitatē meriti actibus omnino naturalibus in præmium intrinsecè supernaturale tribuere.

H

Hæc

17
Contendebat
Semipella-
giani meri-
tum a con-
digno & con-
gruo præf-
ciens

Probatur
primo.

Secundo.

Tertio.

18
Interdum
adstruebant
condignum
Prima pro-
bario.
Cassianus.

2. Cor. 4.
Rom. 8.

Hac in re duo sentio. Alterum, controuersiam
Patrum cum Semipellagianis fuisse de merito na-
turali præcedenti gratiam supernaturalem à mera
congruitate, & condignitate præcedenti, Semi-
pellagianorumque animos solum contendifse ali-
quod genus meriti, siue condigni, siue congrui
esset, ante omnem gratiam uirtibus natura con-
ferre. Alterum, eos hanc statuentes doctrinam
non recusasse, quin & interdum posuisse natu-
ralia opera gratia supernaturali condigna. Primum
quidem assertum mihi constat. Primo quia Con-
cilia, & Patres Ecclesiæ, qui aduersus Semipella-
gianos definiunt, omnem rationem meriti, tam
congrui, quam condigni ab actibus naturalibus
reiciunt: ut disp. 17. expendemus. Ergo contro-
uersia erat de merito supernaturalium, quod à
congruo, atque condigno præcinderet. Secundo
quia ea ratione Semipellagiani in merita naturæ
confugiebant, ut in cuiusque hominis potestate
constitueretur salus, & ex parte cuiusque præce-
deret ratio, quæ unus eligitur, & alius relin-
quitur, ut ex Prospero, & Hilario, colligere est
pluribus in locis. Ad hoc autem sufficiebat præ-
cedere ex parte naturæ quoduis meriti genus,
quod alterum hominem ab altero discernet. Ergo.
Tertio quia Semipellagianismi Principes interdum
condignum iudicant, ut mox apparebit. Ergo solum
contendebant meritum ab utroque præf-
ciens.

Secundum assertum mihi persuado ex pluribus
testimoniis ipsorum Semipellagianorum, & Ec-
clesiæ Patrum, qui manus cum illis conseruerunt
quæ breuiter proponam. Ac in primis Cassianus
inter ea opera quæ contendit fieri facultate natu-
ræ sine auxilio gratiæ, nihilominus esse meri-
toria apud Deum recenset plura, quæ ex senten-
tia omnium Theologorum exploratum est con-
tinere vim meritoriam de condigno. Nam lib. 12.
de instituto renuntiantium cap. 11. ait eiusmodi
esse meritum confessionis. Latronis in cruce im-
petrans Paradisum. Cap. 14. talem esse illam ora-
tionem David Psalm. 67. *Confirma hoc Deus
operatus es in nobis.* Collat. 13. cap. 13 ubi
eleuat meritum, quod operibus naturalibus tri-
buit, ut eorum merito præcedente. *Nihilominus
gratia Dei gratuita perseueret, dum exiguis, par-
uulisque conatibus tantam immortalitatis gloriam
tanta perennis beatitudinis dona inestimabili tri-
buit largitate.* Id quidem probat ex passionibus
quas Paulus pertulit, quæ longe inferiores erant
magnitudine præmij immortalis, quod earum in-
tuitu promissum est ex illo 2. Cor. 4. *Momenta-
neum, & leue tribulationis nostra, æternum glo-
ria pondus operatur in nobis, & ex illo ad Rom. 8.
Non sunt condigna passiones huius temporis ad
futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Ex
quibus concludit; *Quantumlibet ergo enixa fue-
rit humana fragilitas futura retributioni, par esse
possit, nec ita laboribus suis diuinam imminuet gra-
tiam, ut non semper gratuita perseueret.* Cap. 14.
idem docet de passionibus & patientia Iob, & de
fide Abraham, qua Genes. 22. obtulit Deo filium
suum, quibus certum est sermonem habere de
merito, cui infallibiliter uita æterna promissa est,
quale communiter dignoscitur meritum de con-
digno, identidem referente Prospero cap. 25. in
naturalem facultatem refert uoluntatem, qua Da-
uid uoluit templum constituere Deo suo. Quæ
omnia Theologi uniuersi inter merita de condi-
gno connumerant.

19
Secundò, quia Semipellagiani tale profiteban-
tur meritum naturalium operum, ex quo gratia
supernaturalia conferretur interdum debita; de-
bitum autem solius meriti condigni proprium
est. Ergo non verebantur admittere meritum na-
turale supernaturalium condignū. Consequentia
est bona. Minor communis Theologorum tract. August.
de merito. Probat maior. Augustinus de præ-
destinat. Sanct. cap. 2. refert eos posuisse, *Quod
gratia daretur debita, non donata.* Prosper contra
Collat. cap. 16. *Hæc doctrina meritum libero
assignat arbitrio, quo præueniatur gratia, quæ
ei famuletur, reddens debitum, non conferens do-
num* cap. 24. *Uult ergo esse multa propria homi-
num merita, quibus ad augendas naturales di-
uicias quadam desursum munera debeantur.* Ergo
Ecclesiæ Patres tales sibi persuadebant Semipel-
lagianum meritum, ex quo posset Deus contra-
here debitum, Nec iuuabit asserere, Patres hæc
non tam referendo constantem Semipellagianor-
um consensum, quam inferendo, & arguen-
do ex illorum doctrina proposuisse. Quoniam
saltem colligitur (quod intendimus) eos non
expressisse solum meritum de congruo, sed in-
discriminatim utrumque meritum, siue de con-
gruo, siue de condigno posuisse, ideoque ple-
rumque suam asseritionem meritis de condi-
gno confirmasse? ex quibus & non aliter Patrum
collectio de debito gratiæ foret legitima. Nam
si de solo merito congruo decertarent, legitima
non esset, cum ei merite etiam apud Catholico-
cos præmium debitum non sit.

Tertio, quia Semipellagiani constituebant
ad priora dona supernaturalia alicuius ferieri,
& collectionis idem meritum, quod omnia su-
pernaturalia dona constituiebant Pellagianis. At
Pellagianis non verebantur concedere meritum
condignum ad cuncta supernaturalia. Ergo nec
Semipellagiani ad priora concedere ueriti sunt.
Minor, & consequentia uel ipsis aduersariis
comperta est. Probat maior. Tum quia nul-
libi apud Augustinum, Hilarium, & Prospe-
rum iudiosè, & diligenter explicantes Semi-
pellagianorum asserta, aliud discrimen in-
ter ipsos, & Pellagium reperitur, quam
quod meritum naturale Pellagius potestius
ad omnia supernaturalia dona; Semipellagiani
uero contractius ad ea solum, quæ salutem,
aut egrægiū quodpiam facinus inchoant,
constituerint. Tum quia eisdem sacre paginæ
argumentis, præsertim illo quod gratia ex
merito prouisa, non sit simpliciter gratia, utra-
que sententia impetitur ab Augustino, & Prospe-
ro. Videatur Augustinus libro de præde-
stinatione Sanctorum & de bono perseuc. Pas-
sim cap. 105. & 106. & lib. 1. retract. capi-
te nono Prosper contra Collatorem præcipue
collat. 13. capite 11. & 12. & ad obiectiones
Gallorum præsertim ad quartum libro de
ingratis capite uigesimo. Ergo idem genus me-
riti utrisque, Pellagianis scilicet, & Semi-
pellagianis commune erat. Tum quia Augusti-
nus de prædestinatione Sanctorum, capite 2.
ex Semipellagianorum sententia sic colligit.
*Non ergo receditur ab ea sententia, quam Pel-
lagius ipse in Episcopali iudicio Palestino si-
cut eadem gesta testatur, damnare compul-
sus est, gratiam secundum merita nostra dari.*
Prosper uero contra Collatorem capite 36.
sic habet. *Aa exigua conclusione penè totum*
Pella.

Prosper.

21
Quarta.
Augustinus

Prosper.

22
Obiicitur
August.
P. Suarez
P. Vasquez.

Exponitur

Pellagianum dogma confirmas, dicendo, nullus
enim esset laudis, ac meriti, sed in eo (scilicet
Centurione) Christus quod ipse donauerat præce-
lisset. Manifestus lib. de ingratis cap. 26. post
Semipellagianorum doctrinam propositam sic
agens.

*Numquid non eadem sapiunt, eademque pero-
rant
Vestri illi, quorum ructatis uerba, Magistri?
Sed quia consimili cognata superbia quæstus
Proficit, &c.*

Semper igitur persuasum Patribus fuit, idem à
Semipellagianis meritum comparatione incho-
ationis salutis ac operum (hoc est auxiliantis gra-
tiæ supernaturalis) quod à Pellagianis compara-
tione gratiæ auxiliantis, iustificantis, & gloriæ
traditum fuisse.

Quarto. Quia August. epist. 105. & de gratia
Christi cap. 26. & sequentibus, & de prædestina-
tione Sanctorum cap. 5. & Prosper contra Collato-
rem cap. 22. & lib. 3. de contemplatiua capit. 21.
epigr. 81. & lib. 2. de uocat. Gentium cap. 30. &
aliis in locis probant non posse præcedere bonū
meritum. Quod contendebat Semipellagiani,
gratiam supernaturalem pertinentem ad fidem,
quia ipsa gratia, scilicet fides, quæ per dilectio-
nem operatur, præcedit omne bonum meritum.
Hoc autem solum est uerum de merito condigno:
nam congruum meritum sine dilectione Dei ha-
beri potest. Ergo non recusabant Semipellagiani
etiam condignum meritum naturale fieri. Clau-
do igitur testimonio Diui Prosperi lib. 1. de uo-
catione Gentium cap. 24. ubi satis ostendit quid
contra Semipellagianos contendetis his uerbis.
*Abunde demonstratum est fidem qua iustificatur
impis, nisi ex Dei munere non haberi, eamque
nullis meritis præcedentibus tribui, sed ad hoc do-
nari ut principium possit esse meritorum.* Vtique
eorum, quæ condigna sunt, nam fides iustificans
aliorum radix non est. Contendit igitur ante hæc
fidem nullum præcedere meritum siue condignū,
siue congruum, sed ipsam necessario antecedere
omne meritum condignum, atque ad eam ex hoc
capite falsum reddi dogma Semipellagianorū.

Sed obiiciunt Suarez, & Vasquez sup. 1. Au-
gustinum de prædestinatione Sanctorum cap. 2.
sic in Semipellagianos infurgentem. *Fidete quid
agitur isto modo, nisi ut gratia secundum merita
nostra detur quolibet modo ac sic gratia non sit
gratia.* Vbi Suarez expendit illud quolibet modo?
Quasi rem euerit Augustinus, ubi aliquam ra-
tionem meriti excluderet etiam congrui. Respon-
deo illud, quolibet modo, non esse idem, quod
aliquo modo: sed idem quod omni modo, additum-
que fuisse ad augendum potius, quam extenuan-
dum meritum, ut inde apertius colligeret exte-
nuari gratiam, eoque gratiam non esse gra-
tiam. Quod constat ex probatione, quam sub-
iungit. *Redditur namque hoc pacto debita non do-
natur gratis, debetur enim credenti, ut à Domino
ipsa fides augetur, & sit merces fidei capta fides
augeta, nec attenditur, cum hoc dicitur, non se-
cundum gratiam, sed secundum debitum istam
mercedem credentibus impurari.* Quid enim ma-
gis proprium meriti condigni, quam debitum
inducere, quod ex tali merito induci toties repe-
tit Augustinus. Præterea solum asserimus, Semi-
pellagianos interdum fereri meritum condignum
cum quo rectè componitur, interdum solum sta-
ripalidæ de Ente Tom. 1.

ruere meritum congruum. Quia eorum scopus is
solum erat, ut aliqua ratio meriti gratiam præce-
deret, ut n. 7. præmissimus.

Secundò obiiciunt Cassianum collat. 13. c. 13. &
lib. 12. de instit. resantian. c. 12. & 13. præcipue
uero c. 14. sic agentem. *Dicimus petitionem, &
pulsationem, & inquisitionem nostram non esse
condignam, nisi misericordia Dei id quod petimus
dederit.* Ergo non condignitatem, sed tantum
occasionem congruam, & opportunam ad mise-
ricordiam largitionem donorum supernaturalium
naturalibus cō actibus tribuerunt Semipellagiani.
Vnde subdit, *præsto est occasione tantummodo à
nobis bona uoluntatis oblata ad hæc omnia confe-
renda.* Eadem occasionis uoce utitur c. 11. & col-
lat. 13. c. 13. Adiungunt Faustum 1. de gratia, &
lib. arb. c. 17. *Nec a nobis quicquam de meritis la-
boris uendicemus.* Ibidemque ait, *miseriordiam
attrahentis dignis non dari.* Quare Hilarius epist.
ad August. refert de Semipellagianis pro se re-
pondere solitos. *Nec negari gratiam, si præcedere
discatur talis uoluntatisque tantum medicum querat,
non autem quicquam ipsa iam ualeat.*

23
Cassianus
obiicitur.

Hilarius.

24
Explicatur
Primo.

Secundo.

Paulus

Tertio.

Baronius.
Genna dius
Eucherius.
Cassiodorus
Victor.

Faustus.
Tritemius

SECTIO IV.

Rejicitur meritum condignum præcedentium hæreticorum.

Hinc errorem multis expugnat Ecclesia, nec nullus fuit, in quem tot milites armauerit, tot anathemata contenderit. Ad defensionem gratiæ ad merendum supernaturalia necessariæ, euerfionemque sufficientiæ naturalis in aciem prodierunt primum Ecclesiæ Patres, deinde supremi Pontifices, rursus sanctissima Concilia, denique Scholastici Doctores. Quorum omnium auctoritatem & seriem erudite expendit nostri sæculi ornamentum, Catholicæ Religionis columen, societatis nostræ decus P. Franciscus Suarez tom. 1. de Gratia perel. 6. vbi cap. 6. producit ex Patribus primam, ac principem omnium Augustinum, item Hieronymum, Atticum Constantinopolitatum, Paulum Orosium, Hilatum Arelatenfem Episcopum, Prosperum Aquitanicum, Cæsarium Arelatenfem, Fulgentium, Petrum Diaconum, Ioannem Maxentium, Isidorum, Damascenum, Bedam, Anselmum, Bernardum, & Anglicam Doctorem S. Thomam cap. 1. Ex supremis Pontificibus Innocentium primum, Zofimum, Bonifacium, Cælestinum, Sixtum tertium Leonem Magnum, Gelasium, Hormisdam, Leonem decimum, Paulum tertium, Pium quartum, ac demum Pium quintum, & Gregorium decimum tertium. Insuper cap. 3. 4. & 5. recenset ex Conciliis Diospolitano, Carthagenfem primum & secundum, item Miliuitanum, Ephesinum, Arauficanum, Valentinum, Moguntinum, Senonenfe, aliud Moguntinum, ac postremo Aecumenicum Tridentinum. Ex Scholasticis qui cogar in numerum, qui errorem Pellagianum, ac Semipellagianum cõtrouerunt? Videantur interpretes Magistri in 1. dist. 17. & in 2. dist. 27. interpretes S. Thomæ 1. p. q. 23. & 1. 2. q. 109. art. 5. & 6. & q. 114. art. 2. & 4. præcipue Caietanus, Conradus, Medina, P. Valenzia, Zumel, Lorca P. Valquez, P. Valentia, Iannetus, P. Iannerus, P. Fasolus, P. Granadus, Præterea P. Suarez tom. 1. de Gratia toto lib. 1. 2. & 12. P. Molina in concordia d. 1. 6. & 15. P. Agidius ConninK 2. 2. d. 4. dub. 3. P. Torres de merito dipuc. 1. dub. 11. & 2. dub. 3. P. Curiel. 1. 2. q. 112. art. 2. dub. 3. Sotus 2. de natura & gratia cap. 3. Vega lib. 6. in Trident. cap. 3. 4. & 5. & opusc. de iustificat. q. 6. 8. & 11. Driedo de captiuit. tract. 3. cap. 4. Rosfensis art. 36. Vinsfeldius lect. 3. de lib. arb. memb. 7. conc. 1. Decanus art. 7. Petrus de Soto lect. 10. de pænit. Vualdensis tom. 3. de Sactam. cap. 9. Osius in confessione cap. 66. Lindanus lib. 3. Panop. cap. 10. Quorum vna vox est, nullum naturæ facultate sine auxilio gratiæ elicatum opus posse vitam æternam, gratiam iustificantem, auxiliantem, aut quidpiam aliud supernaturale ad gratiam, & salutem spectans de condigno mereri. Adde quorquot disputat. sequenti contra meritum congruum naturæ profereamus.

In eius sententiæ reprobationem sufficienti nunc Canones Concilij Arauficani secundi. Septimus est: Si quis per naturæ vigorem bonum aliquid ad salutem pervenit vitæ æternæ cogitare eligere, siue Evangelicæ prædicationi consentire posse

confirmat, hæretico fallitur spiritus. Quid autem in salutem vitæ æternæ conducentius quam meritum condignum gratiæ, aut gloriæ? Nonus est; Quoties bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum ut operemur operatur. At bona opera planè sunt pietatis actus, qui promouent in salutem, quos illud quoties omnes sine discrimine comprehendit. Clarius 1. 8. Debetur merces operibus bonis, si fiant. Sed gratia, qua non debetur, præcedit, ut fiant. Etenim gratia præcedens ut bona opera fiant, auxiliariis est, merces verò operibus debita præmium eorum condignitati respondens. Igitur gratia auxiliariis ad meritum condignum mercedis supernaturalis semper necessaria est, atque ad opus sine auxilio gratiæ elicitis valor condignus præmij supernaturalis inesse repugnat.

Accedat Trident. lect. 6. c. 16. Cum illo Christus Jesus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites iugiter virtutem infuset, qua virtus bona eorum opera semper antecedat, comitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo gratia, meritoria esse possunt, nihil amplius iustificatis deesse credendum est, quominus illis quidem operibus, quæ in Deo facta sunt, vitam æternam vere promeruisse censentur. Et manifestè nulla sūt opera Deo, gratia, vitæque æternæ meritoria, nisi quæ in Deo facta sint, & medio influxu gratiæ antecedentis, comitantis, ac subsequentiæ à Christo Iesu tanquam à nostro capite deriuentur. Idem lect. 14. c. 8. Neque vero ita nostra est satisfactio hæc quam pro peccatis exsoluimus, ut non sit per Christum Iesum: nam qui ex nobis, tanquam ex nobis nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus, ita non habet homo unde gloriatur. Eadem autem est meriti, atque satisfactio ratio. Quare concludit, omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo vivimus, meremur, & satisfacimus. Sine Christo igitur confortante, suisque meritis virtutè supernaturalem infundente nulla essent in nobis opera satis factoria, nec meritoria.

Prætereundus non est Cælestinus Papa epist. ad Episc. Galliæ c. 12. de quo Trident. lect. 6. c. 16. hanc doctrinam, & verba deprompsit. Omnium bonorum affectuum, atque operum Deum profiteamur auctoritatem, & non dubitemus ab ipsius gratia præueniri omnia hominis merita, per quem fit, ut aliquid boni & velle incipiamus, & facere; quo vtrique auxilio non aferitur liberum hominis arbitrium, & c. Tanta enim est erga homines Dei bonitas, ut nostra velit esse merita quæ sunt ipsius dona, & pro iis quæ largitus est, æterna præmia sit denotatus. Nihil hæc in re extat manifestius. Hæc non leuiter confirmantur ex Bulla Pij V. & Greg. XIII. edita contra Michaelem Baium, vbi hæc propositio 4. damnatur. Vita æterna homini in ægro, & Angelo promissa sunt intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam consequendam per se sufficiunt. Item consequenter 7. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera, sed iuxta modum loquendi sacra Scriptura non recte vocantur gratia, quo fit, ut tantum merita, non autem gratia debeant nuncupari. Quibus consonat 24. similiter castigata. Absurda est eorum sententia, qui dicunt hominem ab initio dono quodam supernaturali, & gratuito supra conditionem naturæ fuisse exaltatum, ut fides, spe, & charitate Deum supernaturaliter coleret. Ita que damnabile est, non solum naturæ lapsæ verum etiam in integræ meritum condignum competere, quod viribus naturæ, & absque auxilio super-

supernaturali perficiatur. Meritum igitur condignum præmij supernaturalis ab operibus naturæ profus alienum est.

SECTIO V.

Colligitur etiam in iusto opera elicita viribus natura non esse de condigno meritoria

Hoc corollarium deprehenditur manifestè ex sect. superiori contra Caiet. 1. 2. q. 109. art. 9. annot. 1. Sotum 3. de natura, & gratia cap. 4. aliosque Thomistas, quorum ipse meminit, docentes virtutum acquiritarum actus elicitos viribus naturæ absque auxilio gratiæ actualis mereri de condigno felicitatem supernaturalem, solum quia à supposito sancto, & iusto per gratiam habitualement præcedant. Quæ sententia tribuitur à nonnullis Medinæ 1. 2. q. 18. art. 9. & q. 114. art. 4. Sed reuera falso, quin eis in locis hæc de re non differit. Nostrum tamen assertum tueri expressè S. Thom. 1. 2. q. 109. art. 9. & 114. art. 2. 3. & 8. referens meritum operis in motionem actualem Spiritus sancti. Item Scotus, Bonau. Gabriel, Durandus & Capreolus quos refert & sequitur iuratus Thomista Zumel. 1. 2. q. 114. art. 4. disp. 1. cõc. 1. Vega q. 12. de iustificatione, Vualdensis, Hofius, & Lindanus, P. Agidius & P. Torres relatum. 15. cum aliis, qui nostris temporibus contra hæreticos scripserunt. P. Iannerus, P. Suarez tom. 3. de gratia lib. 11. cap. 7. qui rem istam ad fidem pertinere iudicat. Ergò alias parum censor oppositum improbabile puto.

Etenim exploratum mihi est, testimonia præcedenti sectione proposita exigere ad meritum de condigno gratiam operantem, & actualem qua natura alias impotens reddatur potens ad agendum opus meritorium. At ea testimonia manifestè comprehendunt etiam iustos. Ergò etiam iusti nequeunt habere aliquid de condigno meritum sola facultate naturæ, absque ope gratiæ actualis elicatum. Consequentia est manifesta. Maior & minor à nullo etiam protereo negati possunt, si sincerè testimonia expendantur. Quæ illam planè gratiam contendunt, quam à Pellaegio Ecclesiæ Patres extorquere conati sunt. Hoc autem non fuit gratia iustificans, quam probabilis est admisisse Pellaegium; saltem evidens eam non esse auxilium ad recte viuendum necessarium, quod ille negabat, ut rectè obseruat P. Suarez tom. 1. de gratia prolog. 5. c. 2. Gratia igitur eis testimoniis comprehensam erit auxilians & actualis, sine qua iustos & iniustos rectè viuere, legem implere, tentationes superare, aliaque pietas officia exercere arbitratur. Superiora cõfirmo duplici testimonio Concilij Arauficani, Moguntini, & Augustini: Arauficanum can. 25. ait. Hæc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia, omnes baptisatus, Christo auxiliante: & cooperante qua ad salutem pertinent possint, & debeant, si feliciter laborare voluerint, adimplere. Vbi manifestè præter gratiam habitualement acceptam in baptismo gratiam etiam auxiliantem, & cooperantem Christi ad quodvis meritum vitæ æternæ requirit. Concilium Moguntinum sic habet c. 8. Opera iustificatorum gratia Dei effectus sunt, & mouente, & Ripalda de Ente Tom. I.

adiuante Spiritu Sancto sunt vere bona, & Deo grata ac remuneratione vitæ æternæ digna. Non enim secundum humanas vires estimanda sunt iustificatorum opera, sed secundum eam gratiæ, quam in ipsos infudit Christus, ex qua deinde bona ipsorum opera promanant: & secundum eam dignitatè quam de Spiritu Sancto velut omnis boni operis motore, & operatore sumunt. Vbi distinguit per se picuè duo, quæ obtinent ab Spiritu sancto iustificatorum merita tum bonitatem, & existentiam, tanquam affectus gratiæ, à motione, & operatione Spiritus sancti quæ auxiliantis gratiæ propria est, tum dignitatem, & meritum, quod est propriū iustificantis. Quare eis annectit. Sic in bono opere faciendo deprimenda est facultas hominis, ut interrim cogitemus Spiritus sancti motum, & in nobis efficacem, & apud Deum acceptum, ac preciosum esse. Quæ planè de gratia mouente, & iuuante naturam, qualis non est iustificans intelligèda sunt. August. verò sic fauet de natura, & gratia c. 28. Sicut oculis corporis etiam plenissimè sanus, nisi candore lucis adiuuus, non potest cernere, sic homo etiã perfectissime iustificatus, nisi æterna luce iustitiæ, diuinitus adiuuetur, rectè non potest viuere. En aperte August. ad rectam, & meritoriam vitam iustorum, præter gratiam sanantem requirit auxiliū illust. internæ, in qua gratia actualis posita est.

Addo suffragium D. Bernardi de gratia, & lib. 3. arb. col. antepen. Nec libero arbitrio à se sed desursum potius a Patre luminum descendere merita parentur. Dei procul dubio sunt munera, tam nostra opera, quam eius præmia. Itè Magistri in 2. dist. 27. §. Cum ergo his verbis. In verbis merendis cause principalitas gratia attribuitur, quæ excitatur liberum arbitrium, & sanatur atque iuuatur voluntas hominis, ut sit bona. Gratia enim excitans non habitualis, sed actualis est, cui Magister in operū merito principatum tribuit. Nullū igitur sine cõcursu gratiæ actualis meritum est. Etiam Doctoris Angelici ad Rom. 4. lect. 1. col. 2. notantis. Humana opera posse considerari dupliciter. Vno modo secundum substantiam operum, & sic non habent aliquid condignum, ut eis merces æterna gloria reddatur. Alio modo possunt considerari secundum suū principium prout scilicet ex impulsu Dei aguntur secundum propositum Dei prædestinantis, & secundum hoc eis debetur merces prædicta secundum debitum, quia quis Spiritus Dei aguntur, hi sunt filij Dei: si autem filij & hæredes. En requiritur ad meritum condignum ex sententia sancti Thomæ impulsus Dei, quo agantur iusti. Hic autem impulsus non quadrat in gratiam habitualement, sed actualem, ut per se manifestum est. Ergò. Quibus hoc argumentum adiungo. Opera, quæ in iusto sunt meritoria de condigno à dignitate personæ sanctæ, sunt in peccatore meritoria de congruo à bonitate motali, quam seorsim à gratia iustificante retinere possunt. Sed opera elicita à peccatore, solo vigore naturæ absque vlllo iuuamine gratiæ actualis non sunt meritoria de congruo. Ergò nec in iusto solis viribus naturæ sine ope gratiæ actualis elicita de condigno meritoria sunt. Consequentia aperta est. Minor fusè disputat. sequenti probanda, & à recensioribus, qui Thomistis accedunt, admittitur. Maior constat, quia gratia habitualis non tribuit condignitatem operibus, quæ seorsim ab ipsa congruitatem non habent, & in ordine supernaturali constituta non sunt. Quæ enim ex se seiuicim à gratia iustificante congruitatem non habent, ut eorum

25 Huius erroris expugnatoris

P. Suarez Ecclesiæ Patres.

Pontifices

Concilia

Scholastici Magister. S. Thomas. Caietanus. Conradus. Medina. Zumel. Lorca. P. Valquez. P. Valentia. P. Iannerus. P. Fasolus. P. Granadus. P. Suarez. P. Molina. P. ConninK. P. Torres. Curiel. Sotus. Vega. Driedo. Roffensis. Vinsfeldius. Decanus. Vualdensis. Osius. Lindanus.

26 Improbatur. Con. Arauficanum

27 Item Tridentinum

28 Cælestinus

Pius V. Greg. XII

29 Caietanus. Sotus. Medina. S. Thomas. Zumel. Vega. P. Suarez. P. Valquez.

30 Probatur assertum.

P. Suarez.

cõfirmatur

Conc. Mogunt.

31 Bernardus

Magister

Intuitu conferatur quidpiam supernaturale in iustificationem conducent, neque congruitate prædita sunt, ut ibi ipsa gratia iustificante dignificentur in gloriam, & vltiorem gratiam. Hæc vberius sequentibus expendenda sunt.

³² **Dilucit 1.** Obiiciunt primo aduersarij cum Caietano, Iustus potest suis viribus perficere plura opera virtutum acquiratarum, sicut potest peccator. Ad opera namque virtutum naturalium gratia per Christum necessaria non est; neque iustus minori pollet ad ea perficienda virtute, quam peccator. Sed omnia opera iustorum moraliter bona sunt de condigno meritoria, ut plura Sacræ paginæ testimonia persuadere videntur. Ergo in homine iustum virtutum moralium opera, quamuis sine præsidio gratiæ elicta præmio supernaturali condigna sunt. Respondeo Testimonia Sacramentum literatum, quibus vita æterna omnibus iustorum operibus promittitur, exponenda sunt de operibus quæ in Deo, motione Spiritus sancti, & auxilio gratiæ fiunt, sicut Consilia, ac Patres Ecclesiæ interpretantur, ut superiora demonstrant. Igitur ea opera moraliter bona, quæ sola naturæ facultate peregrantur, merito vacua sunt. Insuper omnia virtutum moralium opera prædicantur meritoria, quia re ipsa semper influxu gratiæ actualis efficiuntur. Nam licet ex natura rei talis gratiæ concursus ad operum existentiam necessarius non sit de facto, tamen supposita eleuatione naturæ, vires supernaturales adiunguntur in quoduis opus virtutum moralium, ut planè, & mea opinione planè ostendemus disp. 20.

³³ **Secunda.** Obiiciunt secundo. Quæcumque opera moraliter mala, etiam virtutibus naturalibus opposita, sunt demeritoria donorum supernaturalium. Ergo quæcumque bona sunt meritoria. Nimirum probat argumentum. Nempe etiam opera peccatoris moraliter bona, quamquam solo vigore naturæ elicta, conferre in salutem merendo quidpiam supernaturales; quod inter Catholicos ferendum non est. Rursus consequentiam admitto quia supposita eleuatione naturæ puro omnia virtutum acquiratarum opera fieri concursu gratiæ actualis, propterea natura vel opus est ad meritum supernaturalium, ut nuper ponebam ex disp. 20. Deinde facile consequentia negatur; quia minus ad demerendum bonum, quam ad illud merendum requiritur; ut constat in vnione hypostatice: quam peccato veniali possumus digni deperdere, nullo tamen præcellenti opere neque naturali, neque supernaturali possumus obtinere dignè.

³⁴ **Tertia.** Tertio. Ex communi sententia S. Thomæ, & Theologorum, nullus est opus indifferens quoad meritum, & demeritum. Esset autem, si opus iustificatum sine auxilio gratiæ non esset meritorium, cum per se constat non esse demeritorium. Ergo. Respondeo. Communis Theologorum doctrina negat opus indifferens ad meritum & demeritum præscindens à naturali, & supernaturali: secus determinatè ad meritum, ac demeritum præmij supernaturalis, de quo nunc differitur. Quinimo maior pars Theologorum admittentium opera moraliter bona sine auxilio gratiæ per Christum tueretur opera non conferentia in salutem, aut in præmium supernaturale, sola naturæ virtute existentia; qualia negari non possunt opera bona omnino naturalia peccatoris. Quid. Si asseramus ea factò ea opera non inueniri sic indifferentia, quia de facto nulla edantur

bona à natura, in quæ auxilij gratiæ supernaturalis non præueniatur à Deo, ut superius monuimus.

³⁵ **Quarta.** Quarto. Opera naturalia in peccatore elicta auxilio gratiæ supernaturalis possunt quidpiam mereri de congruo, & in iusto de condigno. Ergo etiam in iusto ad idem meritum valent, quamuis auxilio gratiæ actualis destituantur. Probat consequentia. Potest gratia habitualis conferre operibus supernaturalitatem, quam conferre potest auxilium actuale gratiæ. Neque enim minus supernaturalis, nec minus potens est supernaturalitatem extrinsecam tribuere gratia habitualis, quam actualis. In primis dubia mihi sunt, opera naturalia auxilio gratiæ per Christum elicta, de congruo, aut de condigno meritoria; de quo disputat 44. Deinde hoc est discrimen inter auxilium actuale gratiæ & gratiam habitualem; quod auxilium actuale gratiæ, cum sit ad agendum destinatum, potest supernaturalitatem conferre, aut intrinsecè, eliciendo actum suapte conditione connexum cum gratia supernaturali, aut extrinsecè, constituendo libertatem, & indifferentiam voluntatis ad actum eiusdem rationis cum eo, qui auxilio naturali comparatur; à qua libertate, & indifferentia in actu primo opus redditur morale, & cum libertas supernaturalibus principijs coalescit, reddi etiam potest supernaturale, vt vberius exponemus disp. 70. Gratia habitualis verò, cum principium agendi non sit, neque facultatem liberam agendi in actu primo constituat, ea conditione caret, quæ ad conferendum supernaturalitatem siue intrinsecè, siue extrinsecè necessaria est. Idè ipsius munus tantum est actum aliunde supernaturalem (vt actum aliunde moraliter bonum) in altius præmium conferre, & præmio supernaturali condignum constituere. Condignitas igitur, non supernaturalitas, aut bonitas meritorium, effectus formalis est gratiæ iustificantis.

³⁶ **Sotus.** Vergebis cum Soto gratiam iustificantem influxum Physicum conferre in virtutum actus; quo inter principia agendi numerari, & libertatem in actu primo constituere possit. A vero prorsus alienum iudicio influxum Physicum gratiæ habitualis in virtutum actus, vt tractatu de iustificatione differui. Rursus is influxus non in actus intrinsecè naturales, sed in supernaturales duntaxat probandus esset. In actus naturales enim, & superflui, & præter ipsius gratiæ genium apprehenditur. Satius quidem esset inde, quod superioribus posuimus colligere, scilicet omnem naturæ in iustitia existentis conatum honestum, auxilio gratiæ habitualis edere semper actum intrinsecè supernaturalem, subindeque nullam re ipsa fieri actum naturalem honestum, qui sine auxilio gratiæ à gratia iustificante reddatur meritorium. Cæterum mouerim, tolerabilius esse id, quod Sotus in re præsentis docet, quam recentiorum assertum; nempe actus naturales meritorios iusti fieri influxu Physico gratiæ habitualis sine influxu gratiæ actualis, quam omnem prorsus influxum supernaturalem tam gratiæ actualis, quam habitualis reicere. Nam ex testimonijs Conciliorum, & Patrum aliquod gratiæ auxilium ad meritum de condigno necessarium est, quod actui supernaturalitatem conferat. Hoc autem auxilium datur saltem virtualiter, & eminenter in sententia Soti, & nulla ratione in sententia recentiorum.

Demum

³⁷ **Postrema obiectio.**

Demum efficacius argui potest. Gratia habitualis reddit naturam rationalem, cui vnitur, gratiam Deo, quamuis ex parte naturæ non præcedat quidquam supernaturale. Ergo similiter poterit opera talis naturæ reddere grata Deo, quamuis nihil supernaturale ex parte ipsorum præcedat, quo in ordinem supernaturalem assurgant. Sed opera bona moralia grata Deo per donum supernaturale, & gratiæ iustificantis, meritoria esse possunt doni supernaturalis. Ergo. At hoc argumentum etiam probat, opera naturæ, indifferentia moraliter, fieri grata Deo per gratiam habitualem, ac proinde meritoria. Nam gratia habitualis constituit naturam rationalem gratam Deo, quamuis nihil bonitatis moralis ex parte naturæ ipsam antecedit. Ergo pari ratione constituet Deo grata, opera moraliter indifferentia, ac proinde meritoria, licet omni morali bonitate vacua gratiam antecendant. Quod certe nimium est. Præterea hoc est discrimen inter naturam rationalem, & ipsius opera; quod gratia vnitur naturæ tanquam forma supponens ignobilitatem ipsius naturæ, vt ea vnione natura creata in altiore naturæ diuinæ amulationem, ac conditionem assurgat; operibus vero iungitur tanquam forma, antecedens ignobilitatem ipsorum, radiceque altioris generis agendi: vt natura rationalis in altitudinem diuinitatis euecta actus edat tali conditione dignos? imo tota diuinitatis participatio gratiæ iustificantis propria, in morali amulatione naturæ diuinæ quoad genus agendi honestè posita est, vt tractatu de gratia iustificante, sacræ paginæ, ac Patrum testimonijs, rationibusque Theologicis illustraui. Vnde etiam ostendi, non posse gratiam opera dignificare in gloriam, quin per modum naturæ illam antecedit. Hinc est, gratiam vniri naturæ, etiam si quidquam supernaturale non præcedat, quia ipsa gratia effectus ignobilitatis naturæ in genere causæ materialis, vt posterius per esse supernaturale gratiæ, nobilitetur natura; operibus verò non vniri nisi aliqua ratione supernaturales sint, quippe effectus consequentes existentiam gratiæ, sapientesque excellentiam naturæ eleuata per illam; quod absque aliqua supernaturalitate proueniente à gratia actuali obtinere non possunt. Nam cum ipsa gratia habitualis immediate actiua, aut excitatiua non sit, opus est, medijs alijs principijs operum existentiam antecedere, inter quæ actualis gratia ex natura rei locum habet. Vnio igitur gratiæ habitualis cum operibus bonis, vt ferant affectum remunerandi diuinæ voluntatis, fieri non potest absque auxilijs actualis gratiæ intuitu gratiæ iustificantis promissis. De quo vberius tractatu de gratia iustificante.

SECTIO VI.

Expenditur ratio, quare supernaturalia sint supra meritum condignum natura.

³⁸ **Prima ratio communis**

Quamquam excessus donorum supernaturalium supra meritum condignum naturæ, ex sacris monumentis constantissimus sit; ratio tamen à priori talis excessus parum à Theologis explorata est. Omnes Theologi his rationibus vtuntur. Prima est: ad meritum condignum opus

est promissio Dei. At operibus omnino naturalibus præmia supernaturalia promissa non sunt. Secunda: ad meritum condignum exigitur æqualitas meriti cum præmio. Opus autem omnino naturale non potest esse æquale præmio supernaturali; à quo vt in esse, sic in æstimatione, & prætio superatur. Tertia. Meritum, & præmium mutuum vendicant proportionem, cum præmium tanquam finis; & meritum tanquam medium comparatur. Quæ autem in diuerso ordine constituta sunt, proportionem carent. Quarta. Meritum, & præmium sub eadem providentiam cadunt, cum meritum in præmium, vt in suum finem destinetur. Atque adèd cum præmium supernaturale est, etiam meritum providentiæ supernaturali subiicitur. Meritum autem providentiæ supernaturali subiectum, omnino naturale non est. Igitur meritum omnino naturale vendicare dignè non potest remunerationem præmij intrinsecè supernaturalis.

³⁹ Sanè his argumentis congruentiæ vim negare non possum, cum omnes penè Theologi eis constanter sidant. Vltra congruentiam tamen vires non habent. Neque enim Theologi contra Pelagianos tanto studio probationem rationis, quanto argumenta ex sacris litteris, Concilijs, ac Patribus perita exquisierunt, quibus primum Catholicam veritatem euidenter munitam, congruentibus deinde rationibus absque negotio, & studio confirmarunt, vt pote in quam probationes à ratione superfluerent, vbi sacræ paginæ, Conciliorum, ac Patrum argumenta manifesta suppetere. Et quidem prima probatio ab autoritate potius, quam à ratione est, & factum potius, quam rei naturam ostendens. Potest enim admitti, de facto quidem solis operibus ex gratia elictis dona supernaturalia esse promissa, quia de facto etiam ad opera supernaturalia agenda natura eleuata est; cæterum potuisse Deum, si veller, etiam intuitu operum naturalium eadem dona decernere, quin ea indignis, sed potius dignis largiretur. Ad secundam probationem respondeo.

Æqualitas meriti cum præmio Mathematica non est, sed cuiusdam latissimæ proportionis, quæ præmium longè superius merito iuste patitur: vt tractatu de merito docui, doceboque disput. seq. rem istam acrius expendens. Quare igitur hæc inæqualitas, & excellentia præmij non patietur etiam, vt præmium sit donum aliquod infimum supernaturalium, cum meritum est naturalium supremum. Ponamus Deam largiri homini auxilium intrinsecè supernaturale ad eliciendum actum misericordiæ, aut fidei, intuitu dilectionis naturalis perfectissimæ Dei; in qua longo tempore cum integra legis obedientia perseverauit, ac simul largiri augmentum immortale gratiæ, & pondus æternum gloriæ intuitu vnus actus supernaturalis misericordiæ leuissimi, quo vnico instanti voluit homo potum aquæ frigida sitienti præbere. Maior sanè donationis excessus videtur esse, quo duratio instantanea vnus leuissimi actus supernaturalis misericordiæ rependitur æterna, ac immortalis duratione gratiæ iustificantis & gloriæ, quam quo longa & perseverans dilectio naturalis Dei, ac obedientia legis rependitur vnica illustratione supernaturali. At prior donatio est condigna. Ergo etiam posterior. Quid. Quod plura naturalia excedunt perfectione supernaturalia plurium Theologorum iudicio, de quo disput. 21. Ergo opera naturalia, quæ

quæ sine fine perfectiora, & perfectiora edi possunt in eam perfectionem deuenient, qua præmio supernaturali æquari possunt. Saltem hic excessus præmij supernaturalis manifestus non est. Ergo neque est manifesta inæqualitas præmij supernaturalis cum merito, ut maiori explicatione non ægeat, quam communiter adhibetur.

40 Tertia.

Ad tertium respondeo. Meritum, & præmium vendicent proportionem: ac non adæquatam Mathematicè, sed inadæquatam, ut constat ex num. 29. At proportio inadæquata latissima est, & capere posse videtur inæqualitatem eorum, quæ in ordine naturali, ac supernaturali posita sunt. Saltem non ostenditur argumento, quare eam non patiat. Ad quartum respondeo. Possunt opera naturalia ad providentiam supernaturalem extrinsecè pertinere ex directione Dei, intendentis finem supernaturalem; ut pertinere arbitror bonam indolem, ingenium, & plura beneficia naturalia ad providentiam supernaturalem prædestinatorum. Tamen ex ea directione nullum præmium, quo digniora fiant præmio supernaturali, opera naturalia desumunt, ut infra ostendemus disput. 44. Si desumunt, certè Pellagiani talem directionem operum in felicitatem, & præmium supernaturale minime recusabant, sed potius totis viribus contendebant. Neque aliud contenditur nunc, quam posse opera merè naturalia dirigi à Deo in præmium intrinsecè supernaturale, quo ea digne remuneretur. Alia igitur Supernaturalitas: quam ista extrinsecè providentiæ diuinæ opus non est ad meritum operum naturalium; quod Pellagianismo fat est. Vnde conficitur præmia supernaturalia excedere condignitatem operum naturalium solum ex lege Dei, non vero ex natura rerum, quia ad satisfaciendum testimoniis factis, quæ contra Pellagianos obiiiciuntur, sufficit lege Dei statutum esse nullum donum supernaturale conferri, nisi intuitu operis, quod etiam supernaturale sit. Caterum inspectis naturis rerum non constat, quare naturalia opera nequeant retributione supernaturali compensari. Præsertim si vera est Scoristarum & Nominalium sententia, quæ tuetur opera non esse intrinsecè, sed extrinsecè ab acceptatione, & consignatione Dei præmium, & valorem accipere; de qua disp. 16.

41 Sforzia de-feritur.

Vnde deseritur etiam explicatio Sforziæ Pellagiani lib. 4. summæ Theologicæ, num. 23, quæ est huiusmodi. Præmium meriti condigni esse debet tale, ut si minus tribueretur, iure quis conqueri posset, in eoque æqualitas meriti condigni, & præmij consistit. Sed operibus naturalibus secluso præmio supernaturali potest retribui præmium, quod iniustus faciat querelas de præmio supernaturali negato, nam plura sunt dona naturalia quibus iuste sine dono supernaturali talia opera remunerentur. Ergo præmium supernaturale est extra condignitatem meriti naturalis. Tamen ex dictis hæc ratio firma non est. Nam æqualitas meriti condigni cum præmio non est quantitatis, & mathematica, sed latissimæ proportionis, quæ suscipit magis, & minus, ut si operibus iustorum in gratia elicitis non decerneretur in præmium beatitudo æterna, sed temporalis tantum, verbi gratia, centum mille annorum, iuste Deus posset eorum opera respondere, quin merito de exiguitate, & inæqualitate præmij homines conqueri possent, ut ex numero 29. pono. Ergo æqualitas meriti

condigni cum præmio non excludit condignitatem operum naturalium comparatione præmij supernaturalis. Si enim præmium dignè respondens meritis supernaturalibus continet latitudinem propè infinitam, qualis in morali æstimatione est inter felicitatem durantem mille annos, & durantem æternitatem totam; quare præmiū dignè respondens meritis naturalibus non capiet latitudinem finitam, quæ inter donum naturale, & supernaturale existit? præsertim cum plura naturalia dona possint absolute æquare, & præstare etiam perfectione pluribus donis supernaturalibus, ut disp. 21. statuemus.

42 Propria explicatio.

Fateor ingenue difficultatem rei. Quam forsan expediemus, si ex nostris principiis in hunc modum arguamus. Nullum opus meretur de condigno præmium, quod est supra omnem connexionem transcendentem naturæ operantis. At donum quodlibet supernaturale est supra omnem connexionem transcendentem naturæ rationalis suis viribus operantis. Ergo quodlibet donum supernaturale est supra meritum condignum naturæ rationalis suis viribus operantis. Consequutio legitima est, Minor satis superioribus explicata: Maior præterquæ quod ex terminorum apprehensione satis probabilis est, vel eo solum viro Theologo probanda, quod præsentem difficultatem proprius explanet. Cum enim Ecclesiæ dogmata prædicent naturæ opera, quamvis præstantia sint, præmio aliquo supernaturali indigna esse, etiam si illud exiguum sit, nempe vnicum auxilium illustrationis, aut affectionis gratiæ; aliunde vero hæc indignitas meriti, difficile explicetur, nisi præmio dignè respondentem naturæ per connexionem transcendentem eiusdem limites definiantur, certe vel ex hoc ipso donum superans omnem ordinem, & connexionem transcendentem naturæ non debet admitti præmium eiusdem operibus dignè respondens. Præterea maiorem sic probo. Donum superans omnem, & connexionem transcendentem naturæ, superat etiam exigentiam physicam naturæ, quare dona supernaturalia non possunt exigi physicè à natura. Ergo etiam superat meritum condignum naturæ. Probatur consequentia à paritate rationis, quæ maxima est. Etenim meritum condignum naturæ est quedam exigentia elicitæ, & rationalis eiusdem, ut exigentia physica est naturalis, & innata. Utque naturalis; & innata exigentia vendicat connexionem transcendentem naturæ cum possibilitate doni, quippe dono repugnanti esse, repugnat exigentia physica talis doni: sic exigentia elicitæ, ac rationalis eandem vendicat connexionem, cum neque dono repugnanti esse queat rationalis, & elicitæ exigentia ipsius. Confirmatur: Non potest esse exigentia Physica doni excedentis connexionem naturæ, quia talis exigentia inducit aliquam rationem debiti, quæ est contra propriam conditionem supernaturalis doni explicatam disput. 5. sect. 2. Ergo neque esse potest exigentia moralis propria meriti condigni. Siquidem etiam moralis exigentia meriti condignialiqua ratione constituit sibi debitum donum, quod exigit: neque alia ratione illud moraliter exigit, nisi qua iure aliquo sibi retributorem deuincit. Imo exigentia Physica non aded strictè debitorem constituit Deum, ut negantem donum iniustum efficiat; exigentia moralis verò meriti condigni propria eo vinculo obligat Deum saltem in actu primo, ut non largientem

Confirmatio.

43 Vltior explicatio.

gentem donum, iniustum reddat, cum strictum iustitiæ ius saltem in actu primo sua condignitate pariat, ut ex communi Theologorum posuimus sectione prima. Constans igitur sit, non posse donum excedens omnem connexionem transcendentem naturæ sub eiusdem condignitatem venire. Requæ vera non assequor quod discrimè de re defini possit inter dona, quæ possunt, & non possunt cadere sub meritum condignum naturæ suis viribus operantis, nisi quod superiori connexionem naturæ explicari potest.

Næque maior huius argumenti probatio est, quam facilis nunc explicatio eorum, quæ commune Theologorum asserum difficile reddunt. Iam enim constat, quare æternitas gratiæ, & gloriæ possit esse præmium actus supernaturalis misericordiæ, non possit autem vel vnicum auxilium gratiæ supernaturalis esse præmium dilectionis perfectissimæ naturalis; Esto, maior sit excessus immortalis gratiæ & gloriæ supra valorem actus leuissimi misericordiæ supernaturalis, quam excessus vnius illustrationis supernaturalis supra perfectionem dilectionis naturalis perfectissimæ. Quippe natura rationalis instructa donis supernaturalibus gratiæ iustificantis & virtutum connexionem transcendentem habet, qua quiddam cognoscere, & appetere possit, talem æternitatem gratiæ & gloriæ, capacitatemque transcendentem fundare ad lumen gloriæ suapte natura æternum, & connexum cum gratia iustificante, & visione beante, ut eo lumine repugnante repugnaret quoque quoad entitatem gratia iustificans. At verò natura rationalis propriis facultatibus relicta nullam cum dono supernaturali quamvis exiguo transcendentem connexionem habet, nullamque ad illud aptitudinem fundat, qua dono alieno supernaturali intrinsecè repugnanti intrinsecè repugnaret natura. Itaque ut in genere Physico intellectus humanus instructus lumine gloriæ eleuatur ad videndum intuitiue Deum, visus autem corporeus nullo dono eleuari potest ad videndum intuitiue Angelum; etiam si maior sit in esse entis excessus Dei supra intellectum humanum, quam excessus Angelus supra visum corporeum: quoniam proportio, & æqualitas obiectiua alia est, à proportione, & æqualitate entitativa, ita potest opus supernaturale misericordiæ condigne conferri præmio supernaturali penè infinito, scilicet possessione bonitatis infinitæ, & infinitum duranti, quin vnica illustratione supernaturali remunerari possit perseverantissima donationis supra opus supernaturale vincat excessum donationis posterioris supra opus naturale; quoniam etiam in hoc genere propter rationem superiorem alia est æqualitas proportionis condignitatis moralis ab æqualitate proportionis entitatiæ, ac Physicæ.

44 Exemplis illustratur.

Claudo probationem nostræ sententiæ duobus exemplis. Primo: Bona, quæ titulo amicitiae naturalis inter Deum & hominem communia sunt, non excedunt connexionem transcendentem naturæ, sed naturalia sunt. Ergo etiam bona, quæ titulo meriti naturali donantur tantum sunt naturalis, & naturæ connexioni consentanea. Nam titulus meriti solum addit amicitiae, debita reddere bona, quorum, amicitiae titulo, capaces existunt. atque aded meritum naturale apud Deum tantum valebit ad eum obligandum, ut ea

dona præbeat quæ intra ordinem naturæ debita sunt, & gratiæ amicorum consentanea. Secundo: Si natura Beatorum posset obsequiis quidpiam apud homines mereri, certè præmia illorum operibus consentanea, non essent bona, quæ naturæ rationalis propria sunt, Beatorumque connexionem excedunt: v. g. suis operibus Bruta condigna non essent ut cum illis honorem deferremus, qui hominibus, qua rationales sunt, deferri solet. Ergo pari ratione natura rationalis suæ ignobilitati, & facultati relicta non potest naturalibus obsequiis fieri digna, ut ea illi dona præbeantur, quæ supra omnem ipsius connexionem assurgunt; & natura confortis diuinitatis propria sunt. Hæc tota probatio manifeste est. S. Thomæ in 2. d. 7. q. 1. art. 2. corpore; ut fusè expendemus disp. seq. sect. 7.

S. Thomas.

SECTIO VI.

Observantur nonnulla ad maiorem superiorum lucem.

45 Observatio prima.

VT plenius superiora explicentur, & præoccupentur plura, quæ nostræ explicationi obici possunt, aliqua obseruanda sunt. Primo notandum est, naturæ operantis connexionem cum præmio solum asseri à nobis necessariam, non vero sufficientem ad condignitatem meriti. Nam hæc connexio necessaria sufficit, ut præmia supernaturalia etiam omnium leuissima, extrahantur ab sphaera condignitatis naturalis: quamquam præstantissima dona supernaturalia exiguis meritis supernaturalibus tribuantur, ut vidimus. Quo adhuc possunt plura supernaturalia dona in eam æstimationis, ac pretij altitudinem assurgere, ut non quæuis merita supernaturalia etiam hominis iusti condignum ad ea consequenda valorem obtineant, etiam si talia dona supra gratiæ iustificantis connexionem non sint. Quia præter eam connexionem gratiæ requiri possunt alia, quæ ad moralem proportionis iustæ æqualitatem prudentia præscribit, & omnibus operibus supernaturalibus collatis cum omnibus supernaturalibus donis forsan non conueniunt. Ut aliquibus naturalibus operibus non conueniunt omnia, quæ ad omnium præstantissima munera naturalia, iusta, ac prudenti retributione conferenda necessaria sunt. Vnde adhuc possunt extra meritum supernaturale actus supernaturalis misericordiæ poni, intensio infinita gratiæ, & gloriæ nunc existentis æternitatem durans, & finita intensio alterius gratiæ, & gloriæ, specificè præstantioris, ac præstantioris sine fine possibili. De quo vberius infra.

46 Secunda.

Animaduertendum secundo, superiorem connexionem cum præmio ad meritum condignum necessariam, integrum relinquere iudicium ad asserendum, posse iustum aliis non peccatoribus, neque iustis gratiam de condigno mereri. Nam licet subiectum, cui donum confertur, talem cum præmio connexionem non habeat, sufficit habere illum subiectum, quod eius retributione remuneratur. Quod enim nunc contendimus tantum est, præmium merito condigno retribuendum, esse debere conforme connexioni naturæ merentis, modo illud ipsi merenti supposito, modo alteri, ex ipsius beneplacito conferendum sit. Quin opus non

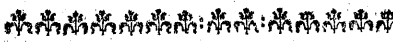
non esse, ut ipsi supposito merenti perspicuum, enunciant merita Christi Domini, quae nobis de condigno meruerunt habitus supernaturales penitentiae, ac fidei, qui supposito merenti ex naturae repugnant.

4 7 Tertia.

Observandum tertio: Connexionem naturae merentis cum praemio non esse debere cum existentia praemij, sed sufficere cum possibilitate eiusdem; nec esse naturae merentis reduplicatiue, ita ut praemium cum ipso merito componi possit, sed specificatiue tantum, ut natura secundum quod talis meriti radix est connaturalis, cum praemio existenti, aut possibili coniungatur. Rem explicat actus fidei merens de condigno visionem beatam, quae tamen non est fidei quoad existentiam annexa; nec simultaneum eius confortium admittit. Quo occurritur singulari argumento, quod sic in praecedentem doctrinam potest contendi. Si Deus statuat efficaciter nullum praemium conferre iusto quamvis honestissime operanti; iustus autem sciens per reuelationem Dei hoc decretum, conformetur illi per affectum supernaturalem, plane hic affectus supernaturalis erit meritorius. Tamen huic affectui repugnat connexio, siue coniunctio cum praemio. Nam ei repugnat per se coniungi cum decreto retribuendi praemium, quandoquidem supponit per se antecedens decretum oppositum non retribuendi illud, quod est obiectum, cui essentialiter talis affectus conformatur. Ergo merentis condigne non est connexio cum praemio. Sed ex nostra obseruatione iam prompta solutio est. Tum quia praemium potest coniungi cum ipsa natura merenti specificatiue, quamuis cum ipso merito incompossibile sit. Tum quia ipsum meritum saltem cum possibilitate praemij connexum est, siquidem suapte natura exigit decretum non conferendi praemium possibile, in praemia enim omnino impossibilia prohibenda, decreta efficaciam Dei occupari non possunt. Haec autem, ut nuper monebamus, ad superiorem connexionem tuendam sufficientia sunt.

48 Quarta

Quarto, obseruatione dignum est, à nobis eam connexionem naturae merentis cum praemio solum exigi ad condignitatem meriti ex natura rei, non vero de potentia absoluta, ut locus relinquatur disputandi an merita naturalia saltem diuinitus possint valorem acquirere praemio supernaturali condignum? De quo disputatione sequenti. Nunc enim de solo merito ex natura rei digno praemij supernaturalis dissertum est, neque aliud contentum, argumentis conuincit.

DISPUTATIO XVI.

An supernaturalia possint diuinitus cadere sub meritum condignum elicium viribus natura?

Bi supernaturalia cum merito condigno naturae conferimus haec disputatio praetertiri non potest.

SECTIONES.

- 1 Sententia Caietani & Medinae.
2 Scotistarum, ac Nominalium sententia.
3 Sententia P. Vasquez & Petri de Lorca.
4 Deseritur praecedens defensio, & condignitas

- mathematica operum supernaturalium cum praemio.
5 Condignitas solius proportionis cum praemio ex sacris litteris ostenditur.
6 Idem probatur ex Pontificibus & Patribus Ecclesiae.
7 Probatur ratione condignitas solius proportionis operum supernaturalium cum praemio.
8 Occurritur argumentis P. Vasquez & Petri de Lorca.
9 Explicatur condignitas proportionis operum supernaturalium cum praemio supernaturalis gloria aeterna.
10 Explicantur planius praeterita aliquot dubitationibus enodatis.
11 An meritum sit operibus supernaturalibus intrinsecum?
12 Aliarum dubitationum enodatio.
13 Concluditur indignitas operis naturalis ad praemium supernaturale.

SECTIO I.

Sententia Caietani, & Medinae.

Caietanus 1. 2. q. 114. art. 2. docet, cum S. Thomas eo art. ait, neminem mereri posse vitam aeternam à Deo sine gratia, intelligendum esse de potentia ordinata, non autem de potentia absoluta Dei. Nam si sermo sit de potentia absoluta Dei (addit Caietanus) fortasse dicit aliquis, posse esse condignum meritum vitae aeternae ab homine in pura natura per opera liberi arbitrij, intelligit autem opera liberi arbitrij, facta sine auxilio gratiae actualis, quae ex gratuita promissione diuina in tale praemium ordinata sunt. Cui sententiae Medina ibidem con. 2. & 4. pleno consensu insinuat statuens expresse, hominem sine gratia habituali, & sine gratia actuali operibus sola naturae facultate perfectis, posse mereri de condigno felicitatem aeternam, & alia dona supernaturalia conferentia in illam. In quod iudicium P. Gnanadus etiam incubuit 1. 2. controuer. 8. de gratia, tract. 1. 1. disput. 5. tale meritum vocans, condignum ex iustitia legali, quia tota iustitiae, & aequalitatis ratio nascitur ex sola acceptatione extrinseca operum naturalium in praemium supernaturale. Refertur pro eadem sententia Sotus in 4. dist. 1. q. 3. art. 1. à Zumel. 1. 2. q. 114. art. 2. d. 1. Sed ibi huius disputationis non meminit Nisi ad eam per violentas conuentiones trahatur, quod doceat, hominem sine gratia inherente fieri posse gratum, & amicum Deo; & argumento sexto, gratiam inherentem indigere acceptatione extrinseca Dei, ut gloriam hominibus conferat. Verum cum ipse Zumel teneatur, hominem posse acceptatione extrinseca fieri gratum Deo, nihilominus non posse per opera naturalia de condigno mereri gloriam; idem etiam posset de Dominico Soto iudicare. Item ego cum aliis censo, gratiam non esse suapte natura connexam cum gloria, tamen consequens non existimo, posse opera naturalia de condigno mereri gloriam. Itaque sine fundamento in hanc opinionem adducitur Sotus. At praeter Soru plures recentes Thomistae eidem assentiunt opinionioni. A quibus non longe abest P. Valentia 1. 2. disp. 8. q. 6. pun. 3. ad primam rationem.

1 Explicat ur.

Medina.

P. Grana. dus.

Sotus.

Zumel.

P. Valentia

Mouetur

2 Arguit Medina.

Item Recentiores.

Tertio alij.

3 Refraa tur, P. Vasquez. P. ConninK Zumel. Lorca. P. Suarez.

Ferrariensis.

Scotus.

4 Sententia negans probatur à posteriori primo.

Mouetur Medina quia Principes creati possunt suis legibus tribuere valorem rebus supra entitatem ipsarum, verbi gratia, stipulam eleuare ad valorem argenti, Ergo à fortiori Deus poterit actus naturales efferre in meritum praemij supernaturalis, statuendo sua lege, ut supernaturale praemium pro actu naturali retribuatur. Secundo, Recentiores. Quia possunt homines extrinseca acceptatione adoptare alios in filios,tribuendo eis in suam haereditatem ius quod natura non contulit. Ergo idem poterit Deus. Ac per consequens etiam operibus naturalibus conferre ius in praemium supernaturale, quod suapte dignitate non habent. At condignitas meriti non est aliud, quam ius in praemium, quod operibus acquiritur. Ergo extrinseca acceptatione Dei possunt merita naturalia obrinere condignitatem in praemium supernaturale. Tertio: Quia sacramenta eleuantur ad producendum gratiam iustificantem supra naturam excellentiam ipsorum. Ergo & opera naturalia possunt eleuari ad causandam moraliter, ac meritorie gratiam supra intrinsecum ipsorum valorem.

Haec tamen merito displicuerunt aliis Theologis. Patri Vasquez 1. 2. d. 214. à cap. 4. & d. 116. cap. 2. Patri ConninK 1. 2. disput. 8. num. 105, Zumel supra con. 2. 3. & 4. Petro de Lorca, 1. 2. disput. 45. §. Hinc habetur: Accedit Pater Suarez tom. 7. de gratia libr. 12. c. 17. num. 6. Quibus annumerat Zumel. con. 2. Ferrariensem; contra Gentes: c. 147. & 150. Sed immerito. Nam cap. 150. solum agit de potentia ordinaria; cap. verò 147. vbi expresse deserit de potentia absoluta, solum improbat opera naturalia intrinsece digna vitae aeternae; non autem digna extrinsece per gratiosam acceptationem Dei, prout auctores aduersantes opinantur. Ait enim de illis: Si huiusmodi opera acceptantur à Deo, erunt digna vita aeternae extrinsece, id est, per diuinam acceptationem tantum, non autem intrinsece, quasi in se ipsi habeant quo formaliter digna sint tali praemio. Vnde mox colligit, non aduersari, S. Thomae Scotum in 1. d. 7. q. 1. Vbi Scotus communi Theologorum iudicio censetur fautor, & author contrariae ipinioni; de quo sectione sequenti. Igitur Ferrariensis potius patronus, quam aduersarius est sententiae deserta, cum ea sententia condignitatem operum naturalium ad praemium supernaturale, non intrinsecam, sed extrinsecam tantum ex diuina acceptatione tueatur.

Aduersus hanc condignitatem operum naturalium omnino extrinsecam, aliis à posteriori, alijs à priori pugnabo. A posteriori primo. Opera naturalia secundum se indifferentia nulla acceptatione Dei possunt fieri condigna beatitudine, aut alio praemio intrinsece supernaturali, etiam si Deus decernat dona supernaturalia positris operibus indifferentibus largiri. Ergo nec opera bona omnino naturalia, & nulla ratione connexa cum praemio intrinsece supernaturali possunt acceptatione Dei fieri digna tali praemio. Antecedens est manifestum. Quia enim ratione praemio dignum est opus, quod nullo merito laudari potest, cum laudabilitas, & meritum alicuius bonitatis moralis affectiones sint? Ut disput. antecedenti sect. 1. posuimus. Consequencia probatur. In hac sententia, quam impugnamus, opus naturale bonum suapte entitate intrinseca nullam cum praemio intrinsece supernaturali connexionem, aut

merendi rationem habet magis, quam opus secundum se indifferens: ita ut nec de congruo spectatum intrinsece quidquam supernaturale mereatur. Sed tota merendi supernaturalia ratio est, gratiola; & extrinseca acceptatio Dei, quae aequè potest opera indifferentia, ac naturalia bona ad distribuendum supernaturalia pro suo libito requirere. Sicut quia sacramenta physice producant gratiam ex sola extrinseca eleuatione Dei, quin entitas naturalis ipsorum quidpiam conferat in efficientiam gratiae, nulla est, vel minima entitas naturalis, quae in gratiae productionem non possit assumi. Ergo similiter non solum bona opera naturalia, sed etiam indifferentia, quae Deus potest spectare ad largitionem bonorum supernaturalium, possent obtinere dignitatem merendi supernaturalia, vbi acceptatio extrinseca Dei esset tota ratio merendi illa per opera bona naturalia. Rursus, nulla opera bona viribus naturae elicit, imo nec opera elicit à puro homine viribus gratiae; possunt mereri de condigno, & ex iustitia stricta vnionem hypostaticam, redemptionem generis humani, aut gratiam & gloriam intentione, ac duratione infinitam supposito operanti, & alijs distribuendam; ut tractatu de Incarnatione monstrabo. Tamen ea opera possunt assumi à Deo ad distribuendum praemium infinitum; sicut finitum. Ergo extrinseca ordinatio Dei non valet conferre valorem, & condignitatem iustitiae, operibus naturalibus. Tertio; de facto Deus acceptat opera supernaturalia iustorum vltra praemium gratiae iustificantis, & gloriae ad auxilia supernaturalia gratiae; & alia bona temporalia: quin peccatoris contritionem acceptat ad infusionem iustitiae habitualis, & remissionem culpae; & opera antiquorum Patrum acceptauit ad plura redemptionis nostrae, & incarnationis Christi beneficia. Tamen haec omnia opera solum obtinent rationem merendi de congruo, non autem de condigno; ut ferr communis consensus Theologorum. Ergo sola acceptatio extrinseca Dei non sufficit conferre operibus condignitatem ad praemium. Ad haec; Pelagianii asserunt, actus virtutum naturalium acceptari à Deo ex meritis Christi ad praemia supernaturalia. Ceterum quia non erant actus auxilij gratiae elicit, negabantur à Patribus verè meritorij donorum supernaturalium. Reque ipsa Pelagianii non adstruebant verum meritum condignum vitae aeternae, quamquam adstruebant re ipsa existens, quidquid auctores Catholici agnoscunt meritum condignum in euentu possibili. Ergo opera omnino naturalia, etiam acceptatione Dei, non sunt dignè meritoria donorum supernaturalium.

Secundo.

Tertio.

A priori rem probo. Meritum condignum est, cuius intuitu Deus obligari potest ex iustitia ad retribuendum praemium. At intuitu operum naturalium nulla iustitiae ratione obligari potest priori. Deus ad retribuendum praemium intrinsece supernaturale. Ergo. Probatur minor. Opera omnino naturalia nihil conferunt ex sua dignitate; & bonitate ad obligandam ex iustitia talem retributionem; sed tota eorum dignitas est acceptata fuisse à Deo ad praemium supernaturale. At haec acceptatio purè gratiosa fuit, & supra omnem dignitatem operum naturalium. Ergo remuneratio super naturalis facta intuitu alis acceptationis potius est gratiosa, ac liberalis donatio, quam iusta praemij debiti retributio. Explicatur. Opera facta

Confirmatur.

facta solis viribus naturæ aut conferunt ex se quiddam ad præmium intrinsicè supernaturale; aut non. Si nihil conferunt ex se, quiddam supernaturale tribuitur naturæ suis tantum viribus operanti, gratiosum est ac si eadem non operanti tribueretur. Si quiddam intrinsicè conferunt, quod acceptatione extrinseca Dei compleatur ad condignitatem meriti. Ergò sua bonitate intrinsicè viribus naturæ elicitæ & obtinent intrinsicè congruitatem meriti ad præmium supernaturale, & simul cum gratia iustificante in homine iusto condignitatem meriti, quam acquirunt acceptatione extrinseca Dei. Nam cum gratia iustificans reddat suppositum operans acceptum, & amicum Deo, apertius certè, quam acceptatio extrinseca Dei posset constituere dignitatem operum naturalium ad præmium intrinsicè supernaturale. Hæc autem sunt repugnantia asseritis ipsorum aduersariorum, & iis, quæ nos ostendimus disp. præced. sect. 5. & ostendimus disp. sequenti. Ergò.

6
Explicatur.

Præterea; in meritis de condigno, & est consideranda vim meritoriam in actu primo, & quoad sufficientiam, & rationem merendi in actu secundo, & quoad efficaciam; ut in gratia habituali dignificante hominem tanquam filium adoptionis Dei ad gloriam ut hæreditatem, & est considerare dignitatem, & aptitudinem positivam, quam confert homini, ut acceptetur in filium ad hæreditatem gloriæ; & est considerare ipsius actuale, ac connexionem necessariam cum hæreditate gloriæ. Quamvis efficacia merendi in actu secundo possit operibus convenire extrinsecè per extrinsecam acceptationem retribuentis, tamen condignitas merendi in actu primo sufficienti operibus intrinsicè est, prout à supposito merenti procedunt: quemadmodum intrinsicè est gratiæ habituali præbere homini in actu primo aptitudinem, & dignitatem, ut adoptetur à Deo in filium, & in gloriam ut hæreditatem destinatur; quamvis eidem extrinsecum sit, actuale ius, & connexionem cum gloria conferre: de quo vberem disputationem habui tract. de gratia iustificante. Igitur ut Deus non possit sua acceptatione extrinseca albedini tribuere vim iustificandi, & filiandi adoptivè hominem, quamvis possit statuere pro suo libito, ut homini albo condonetur peccatum, & conferatur beatitudo; quia sufficientia, & aptitudo intrinsicè in actu primo ab albedine aliena est. Similiter non poterit Deus sua extrinseca lege valorem condignum gloriæ, aut alterius præmij supernaturalis, naturalibus operibus communicare, quamvis statuat, operantes virtutum naturalium actus, donis supernaturalibus exornate; quia intrinsicè condignitas, & sufficientia movendi Deum ad præmium supernaturale, talium actuum conditionem vincit. Etenim ut gratia iustificans in genere causæ formalis solum, non in genere causæ efficientis reddit hominem dignum gloria ut hæreditate, sic meritum in genere causæ formalis, solum reddit eundem dignum gloria, ut coronam, & præmio. Ergò ut voluntas extrinseca Dei non possit conferre albedini, aut alij qualitati naturali vim formalem dignificandi hominem ad gloriam, ut hæreditatem, sic non poterit operibus naturalibus conferre vim dignificandi in genere causæ formalis ad gloriam ut coronam. Nam genus causæ formalis voluntate extrinseca Dei suppleri non potest suppleri in

qualitate mortua vis formalis vivendi, intelligendi, aut amandi per illam.

Demum. Ad meritum condignum non solum naturaliter, sed etiam essentialiter opus est connectio quiddam, & transcendens naturam merentis cum præmio, quam explicuimus disputatione præcedenti sectione 6. & 7. Sed tali connectione cum præmio supernaturali destituta est natura operans absque auxilio gratiæ. Ergò natura operans absque auxilio gratiæ, neque diuinitus potest mereri de condigno præmium intrinsicè supernaturale. Consequitio est sine dubio certa. Nam deficiente aliquo assentiali ad meritum necessario, neque diuinitus potest esse tale meritum. Minor satis est superioribus exposita. Maior inde suadetur, quia præmium superans omnem connexionem naturæ, non videtur æquale etiam proportionem cum naturæ merito. Aequalitas enim proportionis, etiam diuinitus requisita ad meritum condignum sine ista connectione explicari non potest, ut arguere est ex disp. præcedenti sect. 6. & 7.

Ab argumentis contrariæ sententiæ facile nostram expediemus. Ad primum nego, posse Regem sua lege rem pretio vilem, verbi gratia, stipulam ad æstimationem superiorem auri, aut argenti transferre, ut explicat Pater Vasquez 1. 2. d. 214. num. 35. & d. 216. num. 16. Ad secundum etiam nego, posse Deum extrinseca tantum voluntate constituere hominem filium adoptionis, & iure dignificante hominem ad beatitudinem fruendam; esto, alio adoptionis genere possit illi conferre ius ad hæreditatem gloriæ. Itaque quamvis acceptatione extrinseca operum naturalium acquiratur aliquod ius in gloriam, tale ius non erit in gloriam ut coronam, condignitatis meriti proprium, sed quale gratiosa quadam donatione acquiri potest. Est igitur considerare in hac sententiæ duplex adoptionis genus. Alterum, quod hominem efficit absolute dignum hæreditate gloriæ, quale competit homini per qualitatem gratiæ iustificantis. Alterum quod cum iure ad gloriam nullam homini tribuit dignitatem positivam ad illam, quale competit homini per solum extrinsecam acceptationem Dei. Cum enim prior adoptio, nova bonitate qualitatis iustificantis, reddat hominem meliorem, & digniorem, quam antea, complacentia Dei, posterior vero eum relinquit sicut antea destitutum bonitate, quæ talem benevolentiam mereatur, iure prior dici potest dignificare hominem ad gloriam, non vero posterior. Atqui ius ad gloriam, quod merita condigna tribuunt, priori adoptioni assimilatur. Ergò quævis opera naturalia acceptantur ad gloriam, & ius acquiratur ad illam, quia tamen tale ius non oritur ex dignitate, & bonitate operum, quæ in merito potissima pars existit, non erit ius ad gloriam ut coronam, quodque hominem dignificet ad illam, sed merè extrinsecum, quale convenit homini, qui sine gratia inherente, operibus adoptatur in filium. Ad tertium promptum est discrimen inter elevationem sacramentorum ad efficiendum gratiam, & elevationem operum naturalium ad merendum gloriam. Nam prior elevatio pertinet ad genus causæ efficientis, quod voluntate diuina suppleri potest; posterior verò ad genus causæ formalis, quod voluntas diuina minimè præstat. Licet enim præmium in genere causæ efficientis moralis in meritum referatur,

7
Alia probatio à priori

8
Respondetur ad primum.

P. Vasquez. Ad secundum

Ad tertium

feratur, tamen ut hanc moralem causalitatem in præmium exerceat, opus est in ordine ad suppositum formalis causæ munus obire, reddendo illud aliqua bonitate alliciente benevolentiam retribuentis digni præmij, quæ antea. Quò solo extrinseco favore Dei neutiquam præstari potest.

SECTIO II.

Scotistarum, ac Nominalium sententia.

Scotistæ, ac Nominales etiam tuerentur, posse opera naturalia potestate absoluta Dei mereri de condigno gloriam, & alia dona supernaturalia, si citra ipsorum exigentiam, ac debitum ordinentur à Deo in tale præmium. Verum inter hos auctores, & eos, quos sectione præcedenti deseruimus discrimen est. Nam illi totam merendirationem in extrinsecam Dei acceptationem referunt, hi verò condignitatem operum naturalium ex bonitate morali ipsorum operum, & extrinseca ordinatione Dei adæquatè complent. Illi enim nullam intrinsicè, neque incompletam connexionem, & relationem admittunt operum naturalium in præmium supernaturale, quare de facto opera elicitæ viribus naturæ neque in peccatore congrua, neque in iusto condigna ad quidpià supernaturale merendū audent adstruere. Scotistæ verò, & nominales virtutum naturalium actus secundum se, ac intrinsicè ad merendum supernaturalia consentaneos fatentur, cū donisq; supernaturalibus, transcendentaliter connexos, sicut ipsam naturam secundū se virtutè passiva naturali, & propensione innata connexam cum eis donis tuetur: quæquæ lege ordinaria Dei non acceptetur ad præmia supernaturalia, nisi præcedente charitate, & gratia, cui Deus suo libito talem acceptationem alligavit. Id ostendunt eorum argumenta in re præsentia, & alia principia de actibus supernaturalibus tantum quoad modum, de virtute passiva naturali, ac innato appetitu naturæ in dona supernaturalia, de facienti, quod in se est viribus naturæ, & aliis similibus quæ Scotus, Gabr. cum Ochamo docere solent. Quare meo iudicio consequentius Scotistæ, & Nominales, quam Thomistæ, & alij Theologi relati sect. præced. tribuunt diuinitus operibus natural. meritum condignum donorum supernat. cū ipsi solum ex lege Dei, & non propter aliquam specialem bonitatem, quæ actibus meritoriis eueniat, de potentia ordinaria gratiam, & Charitatem ad meritum requirant, asserantque eundem actum, cum eadem bonitate merito consentanea, auxilio gratiæ, & sine gratiæ auxilio fieri posse, ideoque diuinitus sine gratia, & charitate possit acceptari ad præmium, eaque acceptatione ad meritum compleri.

10
Scotus.

Ita Scot. in 1. d. 17. q. 2. §. de 2. art. vbi ait, *Quod Deus de potentia absoluta bene potuisset acceptare naturā beatificabilem, existentē in puris naturalibus, & similiter actum eius, ad quē esset inclinatio eius merè naturalis, potuisset acceptare ut meritorium.* At bonitatē actus intrinsicè ad meritū conferre, eamque non adæquatè, sed inadæquatè tantum per Dei acceptationem compleri planissime docet. §. *Dico igitur, §. contra, ratio meriti.* §. *aliterius sicut in actu meritorio.* Quo sensu interpretatur, & sequitur Scotus Philipp. Fab. in 1. d. 42. c. 2. & 3. & quoad priorem partem Lorca 1. 2. d. 43. in 2. Vnde non bene annumerant Scot. auctores. confluunt enim meritum adæquatè in acceptatione ex-

Faber.

Ripalda de Ente Tom. 1.

trinseca Dei, P. Vasq. 1. 2. d. 214. c. 1. & alij recentiores. Scotum sequuntur Bassolis in 1. dist. 17. q. 1. art. 1. Gabr. ibid. q. 2. vbi actū elicito à pura natura tuerit posse acceptatione diuina constitui meritorium de condigno gloriæ. At hoc meritum etiam cōpleri ex bonitate ipsius actus his fatetur q. 1. art. 1. notab. 3. *Equalitas meriti de condigno attenditur, vel ex natura, & conditione intrinsicè actus, & præmij, vel ex ordinatione, aut promissione præmianis.* Ecce non excludit conditionem, & bonitatem intrinsicè, opus esse ad condignitatē pactū, seu acceptationē Dei, qua actus excellētia suppleatur, & compleatur. Quare perperā Lorca 1. 2. d. 43. mem. 2. inter prioris factionis duces refert Gabr. Cui etiam adiungitur Greg. ibid. q. 1. con. 2. Verum meo iudicio Greg. ibi solū intendit actū charitatis posse sine habitu fieri meritorium de condigno gloriæ. Cæterū non agit de actu merè naturali, sed supernaturali, qui suapte entitate exigit habitum supernaturalem, & in eius absentia auxilium extrinsecum Dei, quod suppleat habitus supernaturalis influxum, ut pendenti cōstabit. Quod à præsentia instituto remotissimum est.

P. Vasquez Bassolis. Gabriel.

11
Primum argumentū.

Argumenta sunt. Primum: existente habitu charitatis, & gratiæ, actus naturalis est meritorius de condigno. Ergò etiam non existente meritorius esse potest. Antecedens supponunt, & cōmuniter admittitur. Probatur consequentia. Nam quidquid confert habitus charitatis, & gratiæ in actū meritorium, conferre potest voluntas extrinseca Dei. Nam quod habitus charitatis, & gratiæ confert, in meritum gloriæ solum est personam agentem reddere charam Deo, & in ipsum actum meritorium auxilium aliquod præbere. At persona agens potest per extrinsecam voluntatem Dei, tū esse chara Deo, tū ad agendum actum meritorium iuvari. Ergò voluntas extrinseca Dei confert diuinitus in meritum, quidquid lege ordinaria confert habitus charitatis, & gratiæ. Secundum: Habitus charitatis, & gratiæ, non est ex natura rei necessarius ad meritum amoris Dei super omnia, quoad substantiam naturalis. Nec alterius cuiusvis actus virtutis acquirere, sed solum ex lege Dei nolentis admittere ad præmium obsequium virtutis, quod ab homine sibi charo non exhibetur. Ergò Deus absolutus hac lege sibi voluntaria potest meritum condignum conferre eisdem actibus elicitis à pura natura. Probatur antecedens. Amor Dei æqualis bonitatis, ac laudabilitatis potest fieri cum habitu charitatis, & sine illo. Ergo habitus charitatis nihil confert ad rationem meriti, ex natura rei necessarium: sed solum necessarium ex lege Dei. Probatur antecedens. Tum quia ab homine existente in pura natura cognoscitur Deus ut summum bonum, & super omnia diligibile, exigiturque lege naturæ, ut super omnia diligatur. Tum quia habitus charitatis non est simpliciter necessarius ad substantiam actus, sed tantum ad modū facilitatis, vel delectabilitatis, vel acceptationis voluntariæ ad præmium. Ergò si habitu charitatis fieri potest actus æqualis bonitatis, ac laudabilitatis cum actu elicito, per habitum. Tertium: adhuc existente habitu charitatis, & gratiæ, non existit actus meritorius intrinsicè æqualis præmio, iuxta illud Pauli: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis:* Sed indiget acceptatione voluntatis diuinæ, ut ad condignitatem tanti præmij perueniat. Ergò etiā sine habitu charitatis,

Secundum

Tertium

Paulus:

& gratia potest acceptatione Dei ad idem meritum peruenire. Nam acceptatio ad tantum, vel tantum premium voluntaria, & integra Deo est independenter ab habitu charitatis. Ergo ut acceptatio Dei, supra excellentiam, quam actus habet a se, & ab habitu charitatis tribuit condignitatem ad aeternam felicitatem, sic poterit eadem acceptatio tribuere condignum meritum supra excellentiam intrinsecam entitatis solitariae.

12
Opposita
sententia
verior.
Primò.
Secundò.

Huic sententiae refraganur iidem Theologi, qui praecedenti. Neque mihi vlla ratione place- re potest. Primò, quia ei repugnant ferè omnia, quae contra praecedentem opinionem expendimus. Secundò quia eam oppugnant, omnia quae disput. anteriori sectione 5. obieimus in eos, qui sentiebant actus elicitos à iusto viribus actualibus naturae esse meritorios de condigno; quod est praecipuum huius sententiae fundamentum. Tertid: quia aduersus eandem militant, quae disputatione ventura opponemus contra meritum congruum operum naturalium; quandoquidem tuerur actus elicitos à pura natura intrinsecè congruos esse, vt à Deo acceptentur ad premium supernaturale, eoque fiant meritorij de condigno. Quartò; quia supponit haec sententia connexionem, & ordinem intrinsecum naturae cum donis supernaturalibus, quem multis expugnauimus supra.

Tertid.

Quartò.

13
Satisfit
primo
argu-
mento.

Neque agumenta me mouent. Primò anteceden- dens falsum est, & consequentia mala. falsum quidem est antecedens, quia actus naturales etiam elicitos à iusto non esse meritorios de condigno, si absque auxilio actuali gratiae fiant, vidimus disputatione superiori, sectione 5. Deinde nullum de condigno, aut de congruo meritum fieri, qui intrinsecè supernaturalis non sit, probabimus ex professo disput. 44. sect. 7. Consequen- tia autem non est bona, quia quidquam confert habitus gratiae actui bono, quod per voluntatem extrinsecam Dei conferri non potest, quia id non in genere causae efficientis, sed formalis tantum exhibetur, videlicet amabilitatem motiuam maioris complacentiae diuinae, cuius ratione obsequium est dignius quod munere aliquo compen- setur. Et enim actus elicitus ab homine intrinsecè amico, & grato Deo gratior est, & amabilior Deo, quam elicitus ab alio non amico. Ma- ior autem amabilitas, & gratia operis ratio est mouens retribuentem ad maiorem complacen- tiam, atque adeo & retributionem praemij. Potest forsan Deus opus factum facultate naturae ad- mittere ad praemium supernaturale; item naturam sine habitu gratiae in aeternam felicitatem diri- gere, atque adoptare; transeat: verum non potest id statuere sine habitu gratiae, allectus, & motus ea amabilitate, & gratiositate operis, quam opus ex propria bonitate, & dignitate operantis obtinet, quando ab homine iusto perficitur. Condi- gnitatis autem, & meriti ratio est vis illa motiua voluntatis diuinae, quam opus vt à supposito ope- rante exhibitum, adipiscitur. Quod confirmant quae diximus numero 8.

14
Secundò
Pius V.
Gregorius
XIII.

Secundi argumenti antecedens damnatum est à Pio quinto, & Gregorio decimo tertio, propo- sit. illa 2. Michaelis Baij: *Sicut opus malum ex natura sua est mortis aeternae meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitae aeternae meritorium.* Quod damnarunt Pontifices, quia constantissima Baij sententia erat praeter obedientiam legis ex natura rei aliud quidquam ad meritum non re-

quirit, neque habitum gratiae adoptionis Dei neces- sarium esse, vt conitat ex propo. 14. *Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quod sunt per spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo, quod sunt conformia legi.* Idemque reperit pro- positione 16. 18. & aliis pluribus. Igitur habitus gratiae iustificantis quidquam conferre posse, & ex natura rei ad rationem meriti necessarium. Et quidem Michaelis Baij fundamentum ad exclu- dendum omnino habitum gratiae à ratione meriti, non erat aliud, quam argumentum aduersa- riorum, videlicet quia sublimitas personae non auget bonitatem virtutis, & amoris honesti, sed opus eiusdem bonitatis ab homine iusto, atque puro fieri potest. Quare hic est titulus capituli, 7. lib. 2. de meritis operum, è quo 24. propositio excerpta est; *Quod persona operantis sublimitas in opere bono non augeat rationem meriti, nisi quantum auget rationem virtutis, & boni.* Ad probationem antecedentis dicitur, praeter boni- tatem, & laudabilitatem operis, quae ex conformitate ad rectum dictamen desumitur, plurimum conferre ad meritum amicitiam, & gratiam operantis, vt nuper dicebamus, quia meriti ratio accipitur per conuenientiam ad complacentiam retribuentis, ad quam plurimum iuuat excellentia, & amicitia suppositi operantis. Atque adeo licet sine ha- bitu charitatis existat opus aequalis bonitatis, & laudabilitatis, non existet aequalis meriti ob defectum bonitatis moralis, quae deriuatur in opus à dignitate, & praestantia ipsius operantis; vt fuscè disserui tractatu de merito in communi; ubi etiam ex maiori gratia iustificante auferere rationem meriti condigni efficaciter ostendi. Aliter, & planius argumento respondeo. In homine iusto sola dilectio Dei intrinsecè supernaturalis, non verò intrinsecè naturalis est meritoria de condigno; quod firmiter stabilimus disput. 44. At ad dilectio- nem Dei intrinsecè supernaturalem non solum ex lege Dei, sed etiam ex natura rei habitus charitatis desideratur. Demum esto, actus intrinsecè naturalis mereatur de condigno super- naturalia, ideoque habitus charitatis ad illum per se necessarius non sit, opus tamen est ex natura rei, vt saltem is actus auxilio actuali gratiae intrinsecè supernaturalis fiat, vt disput. praecedenti sect. 5. vidimus; & vberius ostendimus disput. 70. Igitur quamquam habitus charitatis ex natura rei necessarius non sit, numquam actus solis naturae viribus elicitus relinquitur de condi- gno meritorius. Requiritur autem ad actum meritorium naturalem auxilium intrinsecè superna- turale, non quia auget auxilium bonitatem mo- ralem actus, sed quia actui, vt moralis est, & à voluntate in actu primo libera, liber extrinsecè constituitur, tribuit tale auxilium connexionem transcendentem cum praemio supernaturali, in eodemque ordine collocatur, prout expedire ad me- ritum condignum donorum supernaturalium, su- perioribus statimus; quod plenius explicabimus disputatione.

15
Tertid.

P. Vasquez.
Lorca

Tertium argumentum diuisos habet auctores negantes operi naturali meritum condignum felicitatis supernaturalis. Nam Vasquez, & Petrus de Lorca cum aliis volunt aequalitatem operis elicitu auxilio gratiae cum praemio vitae aeternae esse mathematicam; & non solum proportionis, ad quam acceptatio diuina aliquid conferat. Alij vero negant mathematicam esse, & quantitatis: sed

sed proportionis, & respectiuam. Itaque vt auctores tribuentes operi naturali meritum condi- gnum donorum supernaturalium ex acceptatione Dei diuisi sunt, asserentes alij, talem acceptationem esse adaequatam rationem meriti, & opus ipsum naturale nihil conferre intrinsecum ad cõ- stitutionem necessariam illius. Alij verò talem acceptationem esse tantum complementum eius, quod operi deficit: sic auctores requirentes opus auxilio supernaturali factum, pariter dissentiunt, dum alij volunt condignitatem in actu primo sufficientem adaequatè compleri bonitate operis cum dignitate operantis, quin aliquid conferat acceptatio Dei: Alij verò praeter operis bonitatem, etiã acceptationem diuinam meriti aequalitatem complectuntur. Quod nunc expendendum est, vt appareat, quovsq; repugnet operibus naturalibus meritum felicitatis supernaturalis.

SECTIO III.

Sententia Patris Vasquez, & Petri de Lorca.

16
Exponitur
P. Vasquez.

ERGO P. Vasquez i. 2. disp. 11. 6. cap. 2. statuit vt pura natura meritum condignum vitae supernaturalis, quia condignitas meriti saltem in actu primo, ea est aequalitas valoris operis cum aesti- matione praemij, quae tantum valeat, & non minus opus, quod exhibetur, quantum praemium quod redditur; quare opera quae minoris valoris sint, quam ea, quae nunc habentur aequalia, & condigna praemio, non possunt iure reputari digna praemio. At ea quae fierent ab homine relicto purae naturae essent minoris valoris, quam ea, quae nunc habentur, & iudicantur aequalia. Nam de facto opera constituuntur aequalia praemio, tum ex bonitate supernaturali, quam acquirunt ab auxilio gratiae, cum ex dignitate gratiae iustificantis, & spiritu adoptionis Dei: vt quae operibus naturae purae deessent, & per voluntatem Dei, suppleri non possunt. Ergo talia opera non possent ad aequalitatem, & condignitatem valoris cum praemio gloriae peruenire. Assumptum quidem docet P. Vasquez disput. 214. cap. 10. & 11. Eumque sequitur Petrus de Lorca disput. 45. §. *Hic habetur*, & sequentibus. Pro quo intelli- gendo distingue duplicem condignitatem, siue aequalitatem operis cum praemio. Alteram mathematicam, & omninò absolutam quantitatis, & rei ad rem; alteram proportionis, & respectiuam. Primò modo opus dicitur condignum, & aequale praemio, quod secundum se, ex parte sup- positi operantis pensatum, seorsim ab omni circunstantia, & promissione retribuentis, valet tantum, quantum praemium, quod illi retribuitur, quin minori praemio possit ad aequalitatem satisfieri. Ad modum, quo labor mercenarij absolute aestimatus tantus est, quantum est valor mercedis, qua compensatur. Alio modo dicitur opus aequale, & condignum praemio, quod secundum se, & absolute, ab omni circunstantia seuinctum superatur à magnitudine praemij, si tamen respectus, & consideratio fiat proportionem ad circunstantias causarum, promissionis, magnitudinis, & finis retribuentis, aliasque quae honestant promissionem, seu propositionem grandis remunera-

P. Vasquez.
Lorca.

Ripalda de Ente Tom. 1.

tionis, aequale praemio est, positaque promissione obligationem iustitiae inducit, vt praemium pro- positum retribuat. Qualiter aequale solet esse opus requisitum ab eximio Principe, aut illustri republica in natalitio Regis ad remunerandum victores in certamine publico, equestri, litterario, aut alio simili, quod seclutis circunstantiis, in quibus exhibetur, multo minori pretio possit compensari, posita tamen tali circunstantiarum collectione ius acquirat iustitiae, vt propositò praemio coronetur. Quare prior condignitas, seu aequalitas mathematica à posteriori proportionis differt, quod prior inuariabilis est, inuariata ope- ris utilitate, aut honestate intrinseca, vt explicat labor mercenarij diuinus posterior vero latitudi- nem admittit, nullaque in opere facta variatione nunc praemij maioris, nunc minoris pretij iure compensatur, vt exploratum faciunt praemia publice proposita, quae iuxta varias circunstantias eisdem operibus inaequalia redduntur. V. g. eidem poenarij à diuersis Principib. in eadem occasio- ne, & ab eodem Principe in occasio nibus diuersis inaequalia munera iuste quidem reddenda propo- nuntur. Igitur P. Vasquez, & Petrus Lorca nostra merita priori aequalitate condigna putant; ideoque detracta in statu purae naturae bonitae supernaturali operum, & dignitate supernaturali personae detrahi simul aequalitatem praemio ad meritum condignum requisitam.

17
Prima ratio.

Idque primò probant, quia licet compaten- do entitatem actus cum entitate praemij nõ repa- riatur aequalitas ista rei ad rem; tamen comparan- do valorem, & virtutem actus, quam ex spiritu adoptionis vendicat, aequalitatem habet. Ideo enim sacrae scripturae more, nostra merita, & gratia illa dignificans, dicuntur semen aeternae vitae 2. Cor. 8. *Qui parcat seminari, parcat & metere;* Idem- tide Psal. 125. & 1. Ioan. 5. Nam semen licet secundum entitatem su peretur à fructu, secundum virtutem tamen illi aequale est, vt expendit Au- gustinus adductus à P. Vasquez. cap. 11. Ergo no- strorum operum valor aequalis omninò est cum magnitudine praemij. Confirmari potest, quia mer- entes gloriam apud sacros scriptores, & Ecclesiae Patres comparantur laborantibus in vinea stipen- dio diurno, & mercantibus coelum nobis vena- le propositum. Id autem quod venditur, & tanquam merces tribuitur, seruat aequalitatem rei ad rem, ac inuariabilem omninò cum pretio. Ergò.

2. Cor. 8.
Augustinus

Secundò probant. Peccatum mortale est aequale aequalitate rei ad rem, & non solius pro- portionis cum poenis, quibus castigatur, licet delectatio peccati longissimè vincatur amaritudi- ne, & acerbitate supplicij: quia malitia mora- lis peccati sua dignitate continet totam magnitudinem poenarum. Ergò similiter opus meritorium erit aequale praemio, quamuis illius entitas mag- nitudine praemij superetur. Quia pensata aestima- tione, quam acquirit à propria bonitate, & digni- tate gratiae iustificantis, continet moraliter totam remunerationem praemij; Tertid: Si opus secundum se inaequale praemio, fieret simpliciter aequale, ac dignum promissione Dei, nullum esset discrimen inter meritum condignum, & congruum. Si quidem etiam opus meritorium de congruo secundum se continet aliquem valorem, licet inaequale praemio; eidemque congruo accedit promissio Dei, sicut meritorio de condigno. Ergò aequalitas meriti de condigno omninò

18
Secunda.

Tertid.

I 2
absoluta

Quarta

absoluta, ac inuariabilis est, à diuinaque promissione independens. Quatuor: Condignitas operum non solum coalescit ex bonitate ipsorum, sed etiam ex dignitate gratiae iustificantis, quae eximia est, & iure contendens aequalitatem cum gloria. Ergo seclusa proportione retribuentis, & circumstantiarum, ipsa principia intrinsece constituta condignitatem meriti, aequari possunt absolute, ac mathematicè cum excellentia praemij, confirmatur: Deus prout praebeere creaturae rationali, quam praedestinavit in gloriam, ut coronam, illa principia, quibus illam mereretur de condigno, condignitate, & aequalitate omnino absoluta, & aequalitanti praemio, seclusa largitate diuina. Ergo se ipsa talia principia praebuit. Nam Deus, quae potest agere ordine naturali rerum, non agit ordine praeternaturali, & gratioso. Ordo autem naturalis id exigebat supposita praedestinatione hominis ad gloriam, ut coronam. Sicut propterea voluit ut Christus meritis rigorosis iustitiae redimeret genus humanum. Ergo denique à priori, quia licet ratio completa meriti, prout inducit obligationem retribuenti praemium (qua in actu secundo, & quoad efficaciam constituitur) indigeat promissione, & decreto antecedenti Dei, tamen condignitas in actu primo ex parte suppositi operantis, intrinseca est, seorsumque à respectu ad promissionem retribuentis competit, quare prout absoluta, & inuariabilis esse debet. Alias remuneratio doni pro merito plus donationis liberalis, quam iustae retributionis praemij contineret. Ergo condignitas operum non est proportionis, & extrinseca, placitoque retribuentis, ac promittentis variabilis.

Vltima

SECTIO IV.

Deseritur praecedens defensio, & condignitas mathematica operum supernaturalium cum praemio.

19 Auctores asserti.

Quamquam tuenda nobis sit sententia, quae negat meritum condignum donorum supernaturalium esse diuinitus possibile operibus naturae: fundamentum tamen aequalitatis absolute, & mathematicae meriti cum praemio non admittimus, sed infirmum, atque inconstans iudicamus. Porro merita nostra de facto etiam ut à gratia iustificante, & spiritu adoptionis procedunt, sola proportionis aequalitate, non autem absolute, & rei ad rem esse condigna praemio gloriae, assertores sunt plures, ac illustres Theologi. Scotus in 1. d. 17. q. 2. Bassolis ibidem q. 1. Gregorius q. 1. con. 1. & 2. Gabriel q. 1. art. 1. notab. 3. Durandus q. 2. & in 2. dist. 27. q. etiam 2. Bonavent. in 2. d. 27. quaest. 3. Sotus lib. 3. de natura, & gratia, cap. 7. ad finem, Castro verbo meritum, Vega de Iustificatione qu. 5. ad 1. & 3. Bellarminus de iustificatione lib. 5. cap. 18. ad 4. Maldonatus in Matth. capite 25. numero 14. Hofius in confessione fidei, cap. 73. Philippus Faber in 3. disp. 42. c. 2. & 3. P. Aegidius ConninK disp. 8. dub. 3. num. 32. P. Grenadus 1. 2. controu. 8. de gratia tract. 3. disp. 3. num. 14. P. Didacus Ruiz 1. p. q. 2. 1. disp. 59. sect. 1. num. 3. Quibus accedunt quotquot constanter affirmant, Deum remunerare nostra merita ultra condignitatem ipsorum. Quippe, quia supra aequalitatem abso-

Scotus. Bassolis. Gregorius. Gabriel. Sotus. Castro. Bellarminus. P. Maldonatus. Hofius. Faber. P. ConninK. P. Granad. P. Ruiz.

lutam, & quantitatis praemia retribuit, ut citra condignum punire dicitur, quia infra absolutam dignitatem peccati punit, quamuis non sit supplicium infra dignitatem respectuam, & proportionis, quae comparatione benignitatis diuina fieri potest, ita veteres Scholastici in 4. dist. 46. S. Thomas, S. Bonaventura, Scotus, Durandus, & alij.

Planissime est nostrae sententiae Doctor Angelicus pluribus in locis. Expende sequentia testimonia. Primum 1. 2. q. 114. art. 1. corpore. Manifestum est quod inter Deum, & hominem merentem est maxima inaequalitas, in infinitum enim distans, & totum quod est hominis bonum, est à Deo. Unde non potest hominis à Deo esse iustitia secundum absolutam aequalitatem, sed secundum proportionem quandam, & ideo meritum hominis apud Deum esse non potest, nisi secundum praesuppositionem diuinae ordinationis. Clarius in 2. dist. 27. q. 1. artic. 3. in corpore: Est duplex aequalitas, scilicet quantitatis, & proportionis. Secundum quantitatis aequalitatem ex actibus virtutum vitam aeternam ex condigno non meremur, non enim tantum bonum est in quantitate actus virtutis, quantum praemium gloriae quod est finis eius. Secundum autem aequalitatem proportionis ex condigno meremur vitam aeternam. Ut lectori meo constet non sententiam solum, verum etiam terminos, quibus eam docemus, Angelico Doctore deberi. Neque assentire possum duobus illustribus Thomistis, Capreolo n. 2. d. 27. q. 1. & Petro Bergomeni concord. 88. 2. volentibus S. Thom. eis locis non egisse de merito quod competit actui, prout à diuina gratia procedit, sed quod ei inest secundum suam entitatem seorsum à charitate & gratia. Nam tradens eandem doctrinam in 3. d. 18. q. 1. art. 2. corpore, etiamque exponens ad merendum de condigno necessaria, sic tertium proponit. Tertium est secundum comparationem actionis ad mercedem, ut scilicet equiparetur mercedi, non quidem secundum aequalitatem quantitatis, quia hoc requiritur in iustitia commutativa, qua consistit in emptionibus, sed secundum aequalitatem proportionis secundum quam Deus aeterna praemia largitur. Actio autem proportionata ad vitam aeternam, est actio ex charitate facta, & ideo per eam ex condigno meretur quis, ea qua ad vitam aeternam pertinent. En actum meritum de condigno docet esse eum, qui ex gratia, & charitate ducit dignitatem, & originem, eumque non esse praemio aequalem aequalitate quantitatis, sed proportionis duntaxat. Neque credendum est, praecipuè Angelicam explicantem ex professo duobus locis supra relatis, An creaturae conueniat meritum condignum apud Deum? adeo steriliter conclusisse quaestionem, ut eam non differerit, sumendo meritum, prout completitur partem potissimam condignitatis in quam sciebat ipse totam potissime dubitationem reuocari, nempe charitatem, & gratiam.

Dicent forsitan, id egisse consultius 1. 2. q. 114. art. 3. ibiq; aperte satis statuisse actum virtutis secundum suam substantiam solum habere congruitatem secundum quandam aequalitatem proportionis, at verò ut procedit ex gratia Spiritus Sancti de condigno gloriae: quia eius valor attenditur secundum virtutem Spiritus Sancti, mouentis nos in vitam aeternam. Verum hinc confuso constantius meam interpretationem S. Thomas distinguens ibi virtutis actum, & secundum substantiam, &

S. Thom. Bonauent.

20 Scotus. Durandus. Assert. superiori suffragatur. S. Thomas.

S. Thom. malè exponunt Capreolus, & Bergomenis. S. Thom. malè exponunt Capreolus, & Bergomenis. S. Thom. malè exponunt Capreolus, & Bergomenis.

21

Vltior confirmatio mentis S. Thomæ.

vt

vt à gratia Spiritus sancti procedit, non ait, condignitatem conuenire actui considerato secundum substantiam, sed tantum considerato secundum processionem à gratia: sed congruitatem secundum substantiam, condignitatem verò secundum virtutem Spiritus sancti, & gratia conuenire. Ergo locis superius adductis condignitatem meriti non tribuit substantiae actus secundum se, sed ut procedenti à gratia. At hæc condignitas asseritur solum proportionis, & non quantitatis. Ergo actus etiam ut procedens à gratia non habet condignitatem quantitatis, sed proportionis duntaxat. Nec obest art. 3. actui secundum se tribuisse aequalitatem proportionis. Quia proportio illa latissima est, & ab ipso Angelico Doctore in comet loco diminuta, tum quia dicta est congruitas, & non condignitas, tum quia non absolute secundum aequalitatem proportionis, sed secundum quid, hoc est, secundum quandam aequalitatem proportionis. Locis autem à me propositis absolute condignitas, & simpliciter secundum aequalitatem proportionis ponitur, Ergo non ut ibi, solum secundum substantiam actus, sed secundum substantiam actus, & virtutem gratiae simul meritum opus accipiendum est.

SECTIO V.

Condignitas solius proportionis cum praemio, ex sacris litteris ostenditur.

22 Probatio prima. Ad Rom. 8.

Prima probatio sumitur ex testimonio Pauli ad Rom. 8. Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, qua reuelabitur in nobis. Expendit Paulus excellentiora hominum merita, quae in patiendo pro Christo constituta sunt. Ea autem cum gloriae futurae praemio collata condigna non aestimat: Non quia omnem prorsus condignitatem, & aequalitatem improber: alias firmaretur omnino vera, & certiorum nostri saeculi sententia, quae merita condigna gloriae penitus aspernat: Ergo quia reuera ea merita non inuenit condigna aequalitate mathematica, & rei ad rem, sed tantum respectiua circumstantiarum, ac proportionis. Rationem asserti reddit Paulus 2. Cor. 4. Id enim quod in presenti est momentaneum, & leue tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis? Quae enim videntur, temporalia sunt, quae autem non videntur, aeterna. Nimirum quia labores, ac sudores certaminis, tempore euanescent, corona autem, quae illis est parata, aeternitatem duratura est. Quam rationem expendimus sect. sequenti. Nunc sic pulchre Prosper sentent. 272. Non sunt condigna passiones huius temporis, &c. Saniat, & fremat mundus, increpet linguis; coruscet armis: quidquid feceris, quantum eris ad illud, quod accepturi sumus? Appendo quod patior contra id, quod spero, & tamen incomparabiliter maius est, quod speratur, quam quod infertur. Finis temporalis transit in perceptionem aeterni boni. Igitur si aequis lancibus examinentur merita, ac praemium multis partibus merita inferiora remanebunt.

2. Cor. 4.

Prosper.

23

Duae solutiones huic argumento excogitatae Ripalda de Ente Tom. 1.

Alteri, Apostolum non conferre valorem meritorum cum praemio, ac valore praemij, sed dolores, ac molestias certaminis cum delectatione, & iucunditate coronae, qua comparatione longè sanè superius est gaudium bonorum caelestium, quam maior, & tribulatio bonorum praesentium, ut acerbitas, & dolor panarum, quibus castigatur peccatum, longissime superat voluptatem, & iucunditatem peccati, quamquam peccati condignitas sit maior. Altera, Paulum valorem quidem nostrorum operum cum venturae gloriae magnitudine componere, verum nostra opera non quae sunt spiritu adoptionis, gratiaque iustificante dignificantur, sed qua secundum dignitatem suae substantiae, ac entitatis manant, cum excellentia praemij comparate: quo pacto indubitatum est, dignitatem operum aequalere non posse ingenti magnitudini bonorum caelestium.

Duae solutiones ar. gumenti.

Prior solutio vim infert Paulo. Nam condignitatis vox, qua ad Romanos loquitur, & gloriae pondus, quod ad Corinthios proponit, manifestè exprimunt, passiones, ac tribulationes huius temporis, non qua molestae, ac acerbae sunt, sed qua inde valorem, ac praemium ad promerendum gloriam nascuntur, cum excellentia futurorum bonorum comparari. Etenim peccata nulla ratione dici possunt indigna cruciatibus, quibus puniuntur licet vehementior sit acerbitas supplicij, quam delectatio culpae, quia propria significatione condignitas, valorem, & quantitatem operis cum poena, aut praemio compositi manifestat. Neque ad pondus, & mensuram merita, & corona traduntur, nisi ut aequis momentis quantitas perfectionis, & valor vtriusque examinetur. Quidque aliud illud Appendo quod patior, contra id, quod spero, Diui Prosperi suadet, quam dignitatem patientiae cum possessione speratae gloriae quoad vtriusque aestimationem conferre: diminuuntur ergo à Paulo nostrae passiones quoad illarum condignitatem, ac meritum; ut in conspectu ingentis gloriae, quae pro illis retribuitur, luceat Dei misericordia cum iustitia, eaque praediceretur aequalitas meritorum, quae locum tribuar largitati diuinae.

24 Eneuatur prior.

Posterior solutio vero similior apparet. Sed eam planè oppugnat Diuus Fulgentius lib. 1. ad Monimum capite decimo, reddens rationem, posterior. cur vita aeterna dicatur gratia, cum merces sit meriti. Gratia autem ipsa non iniuste dicitur, quia non solum donis suis Deus dona sua reddit, sed quia tantum etiam ibi gratia diuina retributionis exuberat, ut incomparabiliter, atque ineffabiliter omne meritum, quamuis bona, & ex Deo data, humana voluntatis, atque operationis excedat. Quod confestim probat: Quoniam enim pro Christo patiendi virtutem à Deo nobis donari Beatus Paulus ostendit ad Philippenses 1. illam tamen futurae vitae gratiam omnibus praesentis temporis passionibus anteponit. Ad Romanos 8. non sunt condigna passiones, &c. En tanta est gratia retributionis diuinæ, ut omne meritum humanae operationis atque patientiae, quantumcumque à Deo datae, & secundum omnem gratiam huius vitae consideretur incomparabiliter excedat. Igitur non solum secundum substantiam, verum etiam secundum dignitatem gratiae, gratia diuinæ retributionis humanas iustorum passiones, & operationes exuperat. Et quidem si posita gratia iustificante, & opere supernaturali esset

25 Eneuatur Fulgentius

Rom. 8.

esse æqualitas omnimoda meriti humani cum gloria, eo tantum sensu diceretur gloria ventura gratia, quia donis ab ipso Deo gratiosè collatis retribuitur, non verò ut contendit Fulgentius, etiam quia post omnem gratiam huius vitæ noua gratia in futura retributione elucet, quatenus adhuc post præsentem gratiam omnem meritum humanæ voluntatis illa retributio infallibiliter excedit. Restat præoccupare solutionem eius, qui dicere velit, meritum bonæ, & ex Deo datæ operationis intelligere Fulgentium opus solum propter est supernaturalis à gratia actuali procedens, non verò à gratia iustificante, à qua potior dignitatem sortitur. Quod facile euincitur ex his, quæ D. Fulgentius præmisit, & subiunxit testimonio superiori: Nam immediatè ante præmiserat, *De plenitudine quippè eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia, scilicet gratiam glorificationis æternæ, pro gratia iustificationis inæternæ, ut gratia iustificationis omne meritum malum deleat in debito beneficio, & meritum bonum iungi confirmet auxilio, cui gratia iustificationis iusta reddatur in præmio, gratia autem etiam ipsa idè non iniuste dicitur &c.* Deinde testimonio subdit, *Hanc gratiam non solum in præsentis vite iustificatione, sed etiam in futuro seculi remuneratione dicit Apostolus gratiam præmanere, & super nos, hoc est, super omnia bona cuiuslibet hominis merita in Dei bonitate asserit abundare.* Quid iam certius, quam Fulgentium meritum à Deo datæ voluntatis intelligere, procedens etiam à gratia iustificationis. Item D. Paulus, ut nuper dicebamus, expendit condignitatem, ac valorem patientiæ nostræ. Præcipuus autem valor, ac condignitas illius sumitur ex gratia iustificante. Quare immediatè ante præmiserat Paulus, *Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei: si autem filij, & heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & glorificemur. Existimo enim, &c.* Vtique conglorificabimur tanquam filij Dei, si compatiamur cum Christo tanquam filij. Nihilominus subdit, conglorificationem tantò fore superiorem patientiæ huius vitæ, ut passionum dignitas, quamuis filiorum sit, futura gloriæ filiorum Dei propria, magnitudine superetur. Ergò patientiam huius vitæ etiam cum spiritu adoptionis filiorum Dei inferiorem prædicat Paulus gloriæ venturæ præmio.

Virgo. Opera meritoria manant tum à gratia actuali, tum à spiritu adoptionis gratiæ habitualis. Cum Paulus ostendit momenta nostrorum operum composita cum gloria, considerat opera, ut à gratia actuali procedunt, quippè, ut aliqua ratione supernaturalia sunt, & in ordinem gloriæ supernaturalis diriguntur, cum seclusa ea processione à gratia non solum inæqualem, verum neq; aliquam condignitatem obtineant, præsertim si, ut nostri aduersarij possibile autumant, in iusto opera meritoria intrinsecè naturalia sint. Ergò etiam vt à gratia habituali procedunt. Cur enim Paulus non omnes operis circumstantias ad illud examen adduceret, & expensis minus præcipuis magis præcipuas excluderet? Insuper: Reuera Paulus totam inæqualitatem nostrarum passionum cum gloria reuocat ad excessum durationis æternæ, in qua præmium gloriæ, valorem operum excedit. At si opera secundum substantiam tantum & non etiam secundum circumstantiam filiationis, & sanctitatis habitualis pensarentur, non

esset opus excessum præmij in durationem referre, quandoquidem ipsa gloria secundum substantiam cum æquali duratione substantiarum operum excedit. Ergò reuera ponderauit Paulus opera humana cū dignitate gratiæ. Claudio Passio Christi Domini absolutè non potest dici indigna, aut non condigna præmio redemptionis, & gloriæ corporis, quam meruit, quamuis secundum substantiam, & seorsim à dignitate suppositi, nõ sit tanto præmio digna, siquidem seclusa dignitate suppositi valoris finitè relinquatur. Ergò similiter passiones iustorum, non possunt dici absolutè indignæ, aut non condignæ futura gloriæ: si reuera sunt à dignitate gratiæ habitualis omni æqualitate dignæ, Igitur cum Paulus iustorum passiones prædicet non condignas, aliqua illis inæqualitas re ipsa deficit, quæ spectata etiam filiationis Dei minus sit, quam præmium gloriæ. Quod argumentum, etiam aduersus priorem solutionem vrget. Nam passio Christi Domini quoad acerbiteratam composita cum abundantia hilaritatis, & lætitiæ, qua corpus Christi in sua resurrectione delibutum est, longè inferior est gloria corporis qua est remunerata. Nihilominus absolutè passio Christi dici non potest non condigna eo præmio. Ergò similiter, &c.

Accedit secunda probatio ex aliis principiis sacrarum litterarum, quæ breuiter propono. Gen. 15. ait Deus Abraham: *Ego protector tuus sum, & merces tua magnanimitis.* Ostendens mercedem Dei seclusa promissione superare nostrorum operum laborem. Matth. 5. *Non sine causa dixit Dominus, gaudete, & exultate quoniam merces vestra copiosa est in cælis: & apertius Luc. 6. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinu vestros.* Certè enim sufficiens merces erat mensura bonæ, cur additur conferta, coagitata, superfluenta, si nihil additur supra condignitatem mathematicam, & rei ad rem? Matth. 25. *Quia super multa te constituam.* & Luc. 19. *Euge bone serue, quia in modico fuisi fidelis eris potestate gaudens super decem civitates.* Semper accrescit præmium operibus. Ad hæc Matth. 10. in parabola vineæ manifestè cætinus dari multum integrum diurnum denarium, cum tamen non integrum diem in vinea laborassent. Atque id non ex omnimoda æqualitate operæ, & labori debita factum esse iudicat Dominus illis verbis. *Volo huic dare, sicut & tibi. An non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Ex quib. manifestè colligitur supra operum valorem accumulate Deum præmia alterius vitæ. Non quæ omnino superent condignitatem proportionis, cum mercedi ex conventionione promissæ comparentur, sed condignitatem quantitatis, & rei ad rem. Quo spectat Prosper lib. 1. de vocat. Gent. cap. 17. aliàs 5. expendens vltimum testimonium Matthæi. *Ideo in parabola de his qui laborant vinea, dari idem præmium, eandemque mercedem omnibus operariis, suo multum, siue parum laborauerint, ut qui multo labore sudauerunt, nec amplius, quam nouissimi acceperunt, intelligant, donum se gratiæ, non operum accepisse mercedem.*

27 Secunda probatio. Gen. 15.

Matth. 5.

Luc. 6.

Matth. 25.

Luc. 19.

Matth. 10.

Prosper.

SECTIO VI.

Idem probatur ex Pontificibus, & Patribus Ecclesiæ.

28 Probatio tertia. Conc. Sen.

Quarta probatio. Pius. 5. Greg. 13.

Rom. 2. Cor. 4.

29 Quina. Athanasius.

Bernardus

Cyrillus. Alexand. S. Thomas

Gregorius.

Idem tertiò ex Concilio Senonensi, Decreto 16. non leuiter confirmatur: *Facit misericordia locum unicuique iuxta meritum operum suorum, non absoluta condignitate quidem, sed grauata magis, & liberali repositione, qua conuentione facta de denario diurno condixit operarios in vineam suam. Vbi confirmatur testimoniū Matthæi superius adductum, & nostra sententia ipsius terminis, & vocibus stabilitur. Rursus 4. idem probatur ex Bulla Pij V. & Gregor. XIII. damnante sententia Michaëlis Baij. Est enim inter damnatas propositiones quarta decima huiusmodi, *Opera bona iustorum non accipient in die iudicij extremi ampliora mercedem, quam iusto Dei iudicio mereatur accipere.* Vbi damnari æqualitatem mathematicam, quam iustitia nulli admixta misericordiam respicit, apertè ostenditur ex mente huius Doctoris Louanensis, qui lib. 2. de meritis cap. 9. Cuius titulus est propositio superior contendebar persuadere, istam æqualitatem meritorum cum gloria mathematicam esse, & rei ad rem, ex æqualitate peccatorum cum pæna. Quare concludit caput: *Sicut igitur in impijs non est verisimile supplicium futuri sæculi fore infra delicti mensuram sic in iustis minus verisimile est, quod retributio præmij exsuperet mensuram meriti, etiam si forsitan humanis sensibus aliud appareat.* Cùm autem præcedentibus sibi obieisset testimonia Pauli ad Rom. 8. & 2. Corint. 4. superius adducta, ea sic exponit, ut comparatio fiat inter acerbiteratam passionum, & iucunditatem gloriæ, non inter valorem, & pretium vtriusque; vt volebant aduersarij num. 23. Quod sic probat. *Sicut celestis gloria in iis qui liberantur, incomparabiliter iustorum tribulationes exsuperat, sic in iis qui damnantur acerbitas supplicij etiam incomparabiliter excedit iucunditatem delicti. Sed in his dici non potest quod modum supplicij excedat mensuram delicti, quia iniquitas esset apud Deum qui infert iram. Igitur in iis qui liberantur gloriæ magnitudo non sufficiens ostendit, quamuis præmij excedat mensuram meriti.* En contenditur à Michaële Baio omnimoda æqualitas inter meritum, & præmium; probatque suam sententiam æqualitate culpæ cum pæna, quasnam probant aduersarij testimoniisque suadentibus oppositum eadem solutione occurrit. Tamen damnatur à Pontificibus Ecclesiæ. Ergò.*

Adde probationem quintam ex Patribus Ecclesiæ. Plura sunt eorum testimonia. Accipe pauca. Athanasius in vita S. Anthonij: *Nec vniverso orbis renunciantes dignum aliquid habitaculis possimus compensare celestibus.* Bern. serm. 1. de Annunt. *Quid sunt merita omnia ad tantam gloriam?* Cyrillus Alexandrinus ad illud Luc. 17. *Nunquid gratiam habet seruo illi?* apud S. Thom. in catena: *Deus petit à nobis famulatum iure seruicij; Verum quia clemens, & bonus est, honores famulantibus pollicetur, & supereminet sudoribus subditorum beneuolentia magnitudo:* Gregor. in psalm 142. ad illum versum. *Audiam fac mihi manè misericordiam tuam:* In hunc modum, *Quod si illa*

sanctorum felicitas misericordia est, & non meritis acquiritur; ubi erat quod scriptum est: *Et tu reddes unicuique secundum opera sua.* Si secundum opera redditur, quomodo misericordia estimabitur? Sed aliud est secundum opera reddere, & aliud propter ipsa opera reddere. In eo enim quod secundum opera dicitur, ipsa operum qualitas intelligitur, ut cuius apparuerint bona opera, euasit retributio gloriosa. Illi namque beata vita, in qua cum Deo, & de Deo viuatur, nullus potest æquari labor, nulla opera comparari, præsertim cum Apostolus dicat non sunt condigna &c. Eusebius Emiflenus hom. 3. ad Monachos. *Totis licet anima, & corporis laboribus desudemus, totis licet obedientia viribus exerceamur, nihil tamen condignum merito pro celestibus bonis compensare, & offerre valebimus.* S. Basil. in psalm. 114. ad illud. *Conuertere anima mea in requiem tuam; Vbi posita est, ait, æterna requies iis, qui legitime in hac vita certauerunt, quæ non secundum operum debitum, ac meritum retribuitur, sed iuxta magnificentiam Dei exhibetur.* August. in psalm. 93. *Quanto labore digna est requies, quæ non habet finem? Si verum vis comparare, & verum iudicare, æterna requies, æterno labore rectè emitur. Verum hoc est, sed noli timere, misericors est Deus. Si æternæ requiei solus æternus labor est pretium æquale, quomodo erit æquale seclusa proportione, temporalis? Itaque Ecclesiæ Patres agnoscunt nostra merita inæqualia, & indigna magnitudine gloriæ quæ iustis retribuitur. Non quia negent absolutè condigna gloriæ, ut contendunt nostri temporis Hæretici. Ergò quia negant æqualitatem omnimodam quantitatis, & rei ad rem, vt quantum datur Deo, tantum à Deo retribuatur, & non amplius. Rursus eisdem testimoniis docent Deum misericordem, & munificum, se exhibere in retributione gloriæ, non solum, quia gratiam qua illam merentur liberaliter tribuit, sed etiam quia eam quantitatem, & excellentiam præmij, quæ nouæ adhuc misericordiæ, & munificentiæ obiectum sit propter doni magnitudinem. Ergò excessum docent superantem nostra merita.*

Eusebius.

Basilius.

August.]

SECTIO VII.

Probatur ratione condignitas solius proportionis operum supernaturalium cum præmio.

Demum idem stabilitur ratione. Gloria æterna promittitur nobis vt corona, sicut Brauium proponebatur certantibus in stadio, vt habetur 1. ad Cor. 4. & ad Philipp. 3. Sed præmium publicè in stadio propositum sola æqualitate proportionis æquale est, vt constat ex num. 16. Ergò gloria nostris meritis promissa sola æqualitate proportionis æqualis est. Consequenter est legitima. Item totus valor nostri meriti solum continet dignitatem gratiæ habitualis, & perfectiorem operis. At hoc totum nõ est mathematicè æquale præmio gratiæ, & gloriæ quo compensatur à Deo. Probatur minor. Gratiæ habitualis, quæ meritò retribuitur, æqualis est gratiæ significanti meritum; Vltimè remuneratur illud Deus seipsum tradendo;

30 Primaratio;

26 Confirmatur tota probatio.

quod est bonum morali æstimatione infinitum. Nam bonum, quod beatitudine formalis possidemus, non est aliud, quam ipse Deus, cuius possessio excedit infinitum possessionem omnium creaturarum. Ergo præmium compensans nostrum meritum non exequat mathematicè valorem illius. Neque refert visionem intuitivam, qua Deus possidetur, esse finitam, supra quam possunt esse visiones perfectiores infinitæ. Nam sanctitas humanitatis Christi etiam in concreto est moralis æstimatione infinita, licet vnio, qua verbum sanctificat, supra quam possunt esse vniones perfectiores infinitæ: quia sanctitas Verbi in abstracto est infinita. Ergo animam esse beatam possessione summi boni erit quid morali æstimatione infinitum, licet possessio ipsa sit finita.

31
Tertia

Rursus hæc possessio summi boni non est temporalis, sed æterna. At possessio æterna summi boni incomparabiliter excedit valorem finitum nostrorum operum. Ergo. Probat minor. Possidere summum bonum viginti annos felicitate integrè satiate appetitum pluris æstimatur, quam possidere decem annos. Ergo possidere durationem infinitam, erit æstimatione infinitum. Dicit Augustinus numero 39. asseruit æternam requiem nisi æterno labore rectè emi non posse. D. Prosper num. 2. 2. tantillum esse quod patimur ad illud, quod accepturi sumus; quia passio temporalis transit in perceptionem æterni boni. S. Paulus leuem denique reputat tribulationem nostram, quia æternitas gloriæ in sublimitate pondus effert supra omnem æstimationem, & modum. Ergo duratio gloriæ augeat æstimationem præmij: Igitur augmentum durationis infinitum, augebit æstimationem supra omnem valorem finitum. Confirmatur: Proponat Deus laboribus iustorum, aut visionem beatem intensiorem infinitam, sed duratione centum annorum finitam, aut visionem duratione infinitam, & intensiorem centum graduum finitam. Certè prudens non esset, qui visionem duratione infinitam non præferret. Quis enim non eligat æternum esse felicem, licet intentione finita, potius quam esse felicem intensiorem infinitam, duratione centum annorum? At visione beante intensiorem infinitam durante centum annos, satis, si perque rependeret Deus obsequia vnus diei, aut anni. Ergo superabundanter rependit visionem duranti æternitatem quæ pluris æstimatur.

32
Occurritur
Lorca.

Dices primò cum Lorca, nostrum meritum continere affectiue existentiam æternam, ratione cuius postulat remunerationem æternam charitatis actus: quia quantum ex se amat durare æternitatem, sicut peccatum temporale meretur æternam pœnam, quia ex vi affectus aueritur à Deo per totam æternitatem. Sed contra. Peccatum temporale non est dignum æterna pœna, quia affectiua auersio est æterna, sed quia grauitas peccati est infinita simpliciter, aut secundum quid seorsim ab eo affectu, quare si quis affectu expresso vellet auertere à Deo tantum per annu, eo ipso peccaret lethaliter, & esset dignus pœna æterna. At nostrum meritum quamuis expresso affectu exspectat æternitatem obsequij diuini, non assequitur valorem infinitum, sed finitum, vt non assequitur bonitatem infinitam, sed finitam. Ergo Præterea iustus non solum solum meretur per actus charitatis, sed etiam per actus aliarum virtutum, in quibus talis affectus non continetur; neque ad eorum meritum necessarius est, vt tra-

ctatu de merito manifestum ostendi. Ergo æternitas affectiua non est ratio conferendi effectiue præmium æternum. Deinde alij effectus possunt vnici efficaciter suis obiectis, quin exspectant durationem æternam. Ergo affectus charitatis etiam, qui feruentissimus non sit. Vt enim potest non velle plura excellentia obsequia perfectionis, & consilij; sic potest non velle durationem sui æternam, quin potest expressè nolle durationem æternam, sed temporalem, quæ sola præcepto iniungitur. Denique affectus durationis æternæ non valet tantum, quantum si reipsa duraret æternum, vt affectus intensiorem infinitum non est valoris realis talis intensiorem. Aliàs esset valoris infiniti, & mereretur præmium intensiorem infinitum. Ergo similiter affectus nostri meriti, non meretur reipsa præmium duratione infinitum.

Dices secundò: dignitatem iustorum, ex qua deriuatur valor in nostra merita, esse propriam finitum Dei, & aliqua ratione infinitam, cum suapte natura constituat hominem participem diuinitatis, & alterum Deum, cuius proprium est æternum esse felicem. Confirmatur: Gratia iustificans ratione suæ dignitatis exigit gloriam æternam, vt hæreditatem, ergo eandem æternitatem gloriæ potest exigere vt coronam. Sed contra, quidquid sit altissima dignitas iustorum, nostra merita compensantur augmento eiusdem dignitatis, & gratiæ equate gratiæ præcedentis æstimationem. Rursus superadditur primò suprema hominis felicitas, deinde æternitas pristinæ gratiæ habitualis merito comparatæ, nec non esse visionis beatæ. Ergo quæuis excellentissima sit dignitas gratiæ habitualis, semper relinquatur vnde superabundet præmium. Præterea si æternitas propria Dei argueret æternitatem naturalem gratiæ habitualis, fieret eadem ratione deberi iusto virtutem agendi infinitam, meritum redemptionis generis humani, infinitam intensiorem gloriæ, & alia id genus, quæ filiationem naturalem, & diuinitatem cuius, est participatio, referunt. Ad confirmationem nego, gratiæ habituali suapte dignitate deberi hæreditatem æternam gloriæ: Nam opus esse gratiæ iustificanti æterno fauore, & beneficio Dei ad tribuendum ius, & exigentiam gloriæ, ideoque munificentiæ, & largitatis diuinæ esse adhuc posita gratia hominem fieri filium adoptiuum Dei, & hæredem gloriæ, multis ostendi tractatu de gratia iustificante cum Richardo, Scoto, Ochamo, Gabrielle, Ioanne, Medina, & aliis relatis à P. Suarez, lib. 7. de gratia cap. 1. & P. Torres disput. 72. dub. 2. Quibus accedunt Gregorius in 1. disputatione 17. quæstione 1. conc. 2. Bassolis quæstione 3. articulo 1. Sotus in 4. disputatione 1. quæstione 3. articulo 1. argumento 6. Bellarminus libro 2. de iustificatione capite 16. Pater Lessius libro duodecimo, de diuin. perfect. capite vndecimo. Pater Ægidius 2. 2. disput. 21. dub. 8. Pater Salas tom. 2. in 1. 2. tract. 11. disputat. 6. numero 106. ad 7. rationem, & Puteanus 1. 2. quæstione centesima-decimatertia, dub. 3. con. 2.

Dices tertio, æternitatem visionis beatæ, non esse præmium, siue donum distinctum ab ipsa visione, quia est proprietas ex natura rei conexa entitati visionis. Transeat. Idèd puto non posse retribui visionem cum suis affectiombus naturalibus, quin simul cum illa retribuat bonum æstimatione morali infinitum, atque aded

33
Eluditur
secunda
responsio.

Gratiæ iustificanti nõ est debita hæreditas gloriæ.

P. Suarez.
P. Torres.
Gregorius Bassolis.
Sotus.
Bellarm.
P. Lessius.
P. Ægidius.
P. Salas.
Puteanus.

34
Tertia solutio
reiciitur.

aded exæquari non posse merito æstimatione finitum. Nam retribui visionem Dei, vt præmium, est retribui simul æternam durationem eidem annexam. Ergo quod opus tanto bono æquale non est, neque erit omninò æquale existentia conaturali ipsius visionis. Ita non potest homo mereri de condigno æqualitate rei ad rem, vt homini existenti in peccato tribuatur gratia iustificans, licet mereri possit, vt eadem tribuatur iusto, aut non peccatori: quia in homine peccatore gratiæ iustificanti annexa est remissio peccati, quæ censetur præmium æstimatione infinitum, ideoque superius merito puræ creaturæ. Identidem non potest iustus æquare meritis donum vnionis hypostatice: licet in se sit perfectione finitum, quia coniunctam habet sanctitatem simpliciter infinitam. Similiter igitur impossibile erit æquare mathematicè donum existentie conaturalis visionis, quia coniuncta cum illa est duratio infinita tanti boni.

35
Anselmus
obiicitur.

Dices quartò, Anselmum in Monologio cap. 68. & 69. asserere præmium condignum amoris diuini, non esse aliud, scilicet caritatem, eamque æternam. Sic enim concludi capite 68. *Nihil verius quam quod omnis anima rationalis, si quemadmodum debet studeat amando, desiderare summam beatitudinem, aliquando illam ad fruendum percipiat.* Incipit deinde cap. 64. *Verum autem ea sine sine fruatur dubitare subtilissimum est.* At Anselmum differere de merito condigno constat ex his, quæ præmiserat. *Nique nihil potest esse præmium huius amoris, nisi quod supereminet in omnibus naturis: quid ergo summa bonitas retribuet amanti, nisi se ipsam. Nam quidquid aliud tribuat, non retribuit, quia nec compensatur amore, nec consolatur amantem, nec satiat desiderantem.* Igitur ipsa beatitudinis æternitas, retributio condigna est amoris diuini. Verum Anselmus explanationem habet in nostra sententia. Nimirum de condignitate proportionis differere; non autem de condignitate quantitatis, & rei ad rem. Id conicio quia tale præmium refert Anselmus in excellentiam ipsius Dei amari potius, quam in meritum ipsius amoris. Nam cap. 67. ait: *Inconueniens est nimis summe bono, summeque sapienti, & omnipotenti Creatori, vt quod fecit esse ad se amandum, id faciat non esse, quando verè amaueris, & quod spontè dedit non amanti, vt semper amaret id auferat, vel auferri permittat amanti.* Et cap. 68. *Nullatenus verum videri potest, vt iustissimus, & potentissimus nihil retribuat amanti se perseueranter.* Deinde Anselmus hanc amoris condignitatem ad æternam Beatitudinem non tribuit cuiquamque amori, sed tantum amori sempiterno, & perpetuo. Ideo cap. 67. habet. *Absurdissimum est, vt aliqua natura semper amando illum qui est summe bonus, & omnipotens semper misere visat.* Et cap. 68. *Quid dabit amanti, & perpetuo, æterna beatitudo retributio condigna est.* Vnde meritis temporalibus non potest æternitas beatitudinis æstimatione æquari.

Explicatur.

SECTIO VIII.

Occurritur argumentis Patris Vasquez, & Petri de Lorca.

Am argumentis satisfaciamus. Ad primum 36
Adsumptum ex comparatione seminis respon- Diluitur
deo. Naturalia semina duplicis generis sunt. Alia primum ar-
fructibus specifica nobilitate æqualia, vt granum gumentum;
frumenti; & similia, quæ vim principalem, & continentem adæquatè substantiam fructuum habere possunt. Alia fructibus ignobiliora, vt humanum semen, & equinum, quæ vim solum disponendi subiectum, solumque instrumentalem efficiendi fructum dependenter ab influxu superiori obtinere possunt. Semina prioris conditionis in genere physico similia sunt in genere moris, meritis mathematicè, & absolute æqualibus præmio. Posterioris verò conditionis semina, meritis sola proportionem æqualibus. Rectè enim æqualitas causæ principalis efficientis est æqualitas absoluta, & rei ad rem, cum semper effectum æquali, aut saltem nobiliori perfectione contineat æqualitas verò causæ tantum disponens, & subiecti vltimo dispositi est æqualitas proportio- nis, cum effectum se nobiliorum, quæ propria causalitate producere non potest, suapte natura exigat, vt altior sibi influxus in gremium inducat, dignaque exigentia est, cui ab auctore naturæ satisfiat. Igitur sacri scriptores nostra merita, & gratiam sanctificantem conferunt semini ignobilioris conditionis quod non continet virtutem principalem efficientem fructus, sed vim tantum præparandi subiectum aptum, ac dignum illius, medio influxu cælesti, aut alio superiori, qui ei benignè assistat. Vnde non condignitas, seu æqualitas mathematica, sed respectiua, ac proportionis duntaxat colligitur. Quod non dis-
suadet Augustinus adductus à P. Vasquez iis P. Vasquez;
verbis: *Sic diuina gratia quam Ioannes semen ap-
pellat, in suprema vita præmium sibi mendican-
dam assurgit mediantibus meritis.* Expendo gra-
tiam mendicantem vitæ æternæ præmium mendican-
tibus meritis. Præmium enim quod meritis mendicatur, non omnimoda æqualitate debitum est, spectataque ipsius excellentia, potius ex mi-
sericordia, quam iustitia conferendum. Ad con-
firmationem admitto, cælum nobis ementibus venale proponi, & laborantibus mercedem. Ceterum simul misericordia diuina proponitur, quæ exiguitatem nostri pretij, atque laboris suppleat. Ita de laborantibus in vinea habet Prosper supra numero 27. De ementibus cælum accipe Chry-
sostomum homil. 9. de penitentia: *Habes de-
narium emere cælum, non quod venale sit cælum, sed quod clemens est Dominus.* Itaque si æstimeretur magnitudo cæli, nullo æquali pretio venale est, si tamen stemus clementiæ, ac promissioni diuinæ, exiguo pretio emi potest, quare paulò inferius subdit: *parua da, & magna suscipe, da corruptibilia, & incorruptibilia accipe.* Et hom. 12. in Matthæum: *vt cælum emamus, nec hæc quidem quæ nostris visibus superant erogamus, & hoc cum exiguo illud pretio emere possimus, & in perpetuum possidere si semel emerimus.* Exiguum igitur ac paruum est, quidquid pro cælo comparandum possumus erogare, neque illius excellentiæ om-
nino

Prosper.
Chrysost.

nin. æquale, nisi diuina clementia pretium accipere sufficiens.

37 Explicatur secundum.

Ad secundum; manifestum est discrimen inter peccatum mortale, & opus meritorium. Culpa mortalis enim malitiam fert saltem secundum quid infinitam; opus meritorium vero bonitatem continet omnino finitam. Item culpa mortalis suapte substantia seorsim à conditione operantis meretur de condigno penam; opus bonum vero suapte substantia, seclusa conditione filiationis, & gratiæ habitualis personæ operantis non meretur de condigno præmium. Igitur similiter poterit culpa mortalis digna esse omni æqualitate, quæ puniatur cruciatibus æternis, quamuis bonum opus sola proportionem dignum sit, quod donis æternis remuneretur. Idem damnatur à Pontificibus Ecclesiæ propositio 2. Michaëlis Baij: Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium; sic bonum opus ex sua natura est vitæ æternæ meritorium. Paritas ergo omnimoda inter meritum mortis æternæ, & meritum æternæ vitæ asserenda non est, absoluteque sine scrupulo neganda. Fateor equidem Patri Vasquez disput. 274. cap. 13. animum Doctoris Louaniensis in ea propositione solum fuisse, opus bonum sine respectu ad gratiam adoptionis, & dignitatem personæ operantis esse meritorium vitæ, sicut peccatum est sine respectu ad indignitatem personæ operantis meritorium mortis; in eoque sensu à Pontificibus damnari; ea namque propositio titulus est præfixus capiti 2. libri secundi de meritis operum Michaëlis Baij, quod caput sic exorditur. Operi malo non ex præmia aliqua peccantis indignitate, sed ex deformitate operis, quæ qualitatem facit operantis, hoc est, quia diuina reuelationi resistit, mors debetur æterna. Igitur bono operi non ex præmia aliqua dignitate operantis, sed ex natura, & qualitate boni operis, quæ qualitatem facit operantis, quia videlicet Dei ordinationi consentit, vitæ debetur æterna. Quod toto capite variis argumentis confirmat. Itaque ea paritate à Pontificibus damnata solum contendit, opus bonum excludere dignitatem operantis ad meritum vitæ æternæ; vt peccatum excludit indignitatem antecedentem ad meritum mortis. Cæterum hinc arguere possumus, alias etiam discriminis rationes interesse posse inter meritum mortis æternæ, & meritum vitæ, videlicet omnimodam æqualitatem culpæ cum pœna, & æqualitatem solius proportionis operis boni cum gloria; vt ex propositione decima-quarta eiusdem Baij ostendimus numero vigesimo-octauo. Atque adeo parum fidendum esse paritati argumenti facti ex merito vitæ cum merito mortis; quod nunc contendimus.

P. Vasquez.

38 Tertium.

Quartum.

Postremum.

Ad tertium argumentum sectione sequenti satis faciemus, diuidentes sufficienti discrimine meritum condignum à congruo. Ad quartum constat ex superiori sectione; quamquam altissima sit dignitas gratiæ iustificantis, superesse semper, vnde æternæ gratiæ, atque gloriæ præmium nostra merita æqualitate rei ad rem inferiora relinquat. Ad confirmationem etiam constat, coronam gloriæ dispositam esse reddendam ex meritis sola proportionem æqualibus, atque adeo naturalem providentiæ ordinem exigere, vt ea principia, quæ solum condignitatem proportionis continent, provideantur; neque iis, quæ re ipsa contulit, condignitatem Mathematicam esse possibilem. Ad postremum, condignitas operum deter-

minata ad tantum præmium superans valorem meritorum; etiam in actu primo non est omnino intrinseca, sed partim intrinseca, & partim extrinseca, coalescens partim ex dignitate ipsius operis, atque personæ, & partim ex promissione diuina: cõdignitas vero determinata ad præmium mathematicè æquale & indifferens ad hoc, vel illud præmium superius, ad quod intrinseca est, licet cum respectu ad largitatem retribuentis: quippè suapte perfectione intrinseca capax est, vt à retribuyente infinito iuxta varias circumstantias, & beneplacitum suum ad hoc, vel illud præmium, excellens mathematicè præmium nostrorum operum eleuetur. De quo plura sectione sequenti.

SECTIO IX.

Explicatur condignitas proportionis operum supernaturalium, cum præmio supernaturali gloria æterna.

Hanc proportionem condignitatem, licet plures sequantur, vix vnus ex professo declarauit, neque mirum, difficillima enim res est ad momenta certa, ac determinata reducere præmium proportionem æquale merito, cum proportio ea est, quæ sub æqualitate præmij cum merito capit præmium tum æstimatione finitum, tum æstimatione infinitum. Pater ConninK sup. numero trigesimo-quarto, & sequenti proportionem istam meriti exæquat præmio, tum ex supernaturalitate operis; tum præcipuè ex dignitate personæ operantis, quæ ex duplici conditione coalescit, altera qua est filius Dei, altera qua est membrum christi, à cuius sanctitate, & valore deriuatur in genere causæ formalis, ac moralis, is nouus, ac peculiaris valor in opera iustorum, quo maioris præmij digna sunt, quam forent, si Christo; vt capiti non esset vnica. Quod etiam tuentur Caietanus tomo tertio, opusculorum tractatu decimo, capite nono. Hotantius libro primo de locis cath. capite sexagesimo septimo, & capite sexagesimo nono. Payna libro sexto, orthodoxarum explicationum. §. non solum autem, Hofius in confessione Catholica cap. 73. Sindanus libro 3. panopliæ euangelicæ, cap. 20. §. cæterum quod doctrina, Ruardus lapper artic. 11. §. in particula secunda articuli, Alphonfus Viruefius philippica. 4. contra dogmata Luteri Lorca, 12. disp. 46. circa finem, P. Grenadus controu. 8. de gratia tract. 11. disp. 2. se& 4. Sotus in 4. dist. 19. q. 1. art. 2.

P. ConninK non explicat bene.

Caietanus Horantius Payna Hofius Sindanus Ruardus lapper.

40 Duo improbantur in doctrina præcedenti.

Duo mihi displicent in hoc dicendi modo. Alterum quod P. ConninK, & alij plures indicant, dignitatem à Christo deriuatam, in iustorum opera necessarium complementum esse, vt merita nostra condignè exequentur præmio. Nam Angelorum merita præmio condigna fuerunt, Communis tamen sententia docet, Christum Dominum non influxisse in Angelos, tanquam caput in membra valorem seu virtutem merendi. Saltem potuisse absque Christo coronam gloriæ, in quam prædestinati fuerunt, dignis meritis obtinere, non est Theologus Catholicus, qui inficietur. Identidem dicunt plures de meritis comparatis ab homine in statu innocentie iuxta commune

munere placitum Theologorum volentium non ventum Christum, si non peccauisset Adamus. Igitur influxus formalis Christi non potest adstrui necessarius ad complementum dignitatis, & æqualitatis meritorum cum præmio. Alterum displicet, quod omnes reperi Authores sentiunt, nimirum, nostra opera in genere causæ formalis digniora reddi à dignitate membri Christi, quam essent, si persona operans tali conditione esset destituta: vt digniora sunt à dignitate, & augmento propriæ sanctitatis, ac iustitiæ, quamquam secluso eo valore, ac dignitate maiori, manante à Christo, adhuc possent opera condignè mereri præmium. Etenim hic maior valor operum deriuatus in genere causæ formalis à Christo nequit intelligi, nisi, vel quia sanctitas, & dignitas personæ Christi moraliter informat nostra merita, vel secundò, quia valor ipsorum meritorum Christi in nostra merita transfertur, vt transfertur in posteros Adami demeritum iustitiæ originalis: vel tertio, quia ipsa gratia iustificans donata nobis influxu Christi, seu propter merita ipsius dignificat magis nostra merita, quam si propter Christi merita non esset donata. At nullo ex his modis potest deriuari in nostra opera excessus valoris à Christo in genere causæ formalis extrinsecæ. Ergò à Christo non habent nostra merita in genere causæ formalis digniora esse præmio.

41 Opera iustorum non sunt digniora præmij ex dignitate Christi.

Et quidem primò modo digniora non esse, scilicet quia à sanctitate, & dignitate Christi moraliter informantur: probatur. Sanctitas, & dignitas Christi est indiuisibilis, ac infinita. Ergò dignificans opera iusti, redderet illa digna, ac meritoria infinite: hoc est valentia impetrare de condigno redemptionem generis humani, & gratiam intensiorem, ac durationem infinitam tum sibi, tum aliis infinitis hominibus. Quod est absurdum. Rursus si opera iustorum dignificarentur moraliter à sanctitate Christi, merita condigna non solum proportionem, sed etiam mathematicè essent æqualia præmio. Quadoquidem sanctitas Christi, à qua meritoria fiunt, æquiualeat mathematicè præmio gloriæ, quod iustis refertur. Quod est contra Patrem ConninK, & plures authores, quos memorauimus numero decimo-nono, & contra dicta sectionibus præcedentibus. Deinde sanctitas & dignitas Christi non potest augere valorem operum iusti, nisi quatenus personam ipsam iusti reddat magis sanctam, & iustam. Nam eatenus gratia dignificat opera, quatenus sanctificat. Deoque gratificat personam. Sed sanctitas & dignitas Christi non reddit personam iusti magis sanctam, & iustam. Nam aliàs à sanctitate infinita esset persona iusti infinite sancta. Item à sanctitate repugnante veniali peccato fieret etiam venialiter impeccabilis. Præterea effectus formalis sanctificandi personam est physicus, indigens vnione physica sanctitatis, sicut effectus formalis calidi, & albi: aliàs daretur Hæreticis nostri temporis, posse hominem à sanctitate & iustitia Christi reddi sanctum, & iustum; quod perniciosum esset. Sicut ergo non potest homo ab albedine, & calore Christi reddi simpliciter albus, & calidus; ita nec ab eius sanctitate, & iustitia formaliter sanctus, & iustus. Igitur neque iusti opera poterunt reddi formaliter meritoria, si quidem non potest sanctitas dignificare opera, nisi sanctificando personam.

Alio secundo modo non posse nostra opera à Christo incrementum valoris accipere, scilicet, quia valor operum Christi transfertur in iustos, iam facile suademur. In primis, quia aliàs valore Christi transfuso mereatur infinitum, cum is valor Christi infinitus sit, vt demeritum originale est infinitum, quia peccatum transfusum Adami est infinitum. Item nihil agentes moraliter possemus in Christo capere mereri, sicut nihil agentes moraliter demerimus in Adamo. Si quidem per te meritum operum Christi formaliter transfunditur in membra, sicut demeritum Adami in eius Posteros transfusum est. Deinde à priori; Non potest valor condignus transfundi in iustos, quin transfundatur etiam iustitia, & sanctitas Christi, quæ essentialiter talem valorem constituit. At quamuis affectus honesti Christi possint formaliter in iustos transfundi, iustique possint formaliter esse diligentes Deum dilectione Christi, vt posteri Adæ fuerunt inobedientes inobedientia Adæ, tamen non potest in iustos transfundi sanctitas, & iustitia Christi, vt ea sanctitate, atque iustitia reddantur formaliter sancti, & iusti, quod numero superiori probabamus. Ergò valor cõdignus operum Christi non potest in iusto formaliter transfundi.

42

Vnde obiter colliges. Primò aduersus nonnullos recentiores, (liceat semel breuis excussio,) posse nostras voluntates in voluntatem Christi transferri, vt in Adami voluntatem transfatæ sunt, quin inde nos mereamur infinitum. Nam in actu merito alius est valor proueniens à bonitate operis, alius valor proueniens à dignitate personæ: quorum primus in Christo finitus est, secundus vero infinitus. At licet ex Christo possit transfundi in iustos primus valor proueniens ex bonitate operis, tamen transfundi non potest secundus proueniens ex dignitate personæ, vt ipsa personæ dignitas transfundi non potest, essent aliter omnes homines Deus, & filius naturalis Dei; quod incredibile est. Ergò quamquam omnes hominum voluntates transferantur in voluntatem Christi, non merebuntur homines infinitum, sed finitum: nempe sola bonitate finita operis, quæ transfunderetur, non dignitate infinita personæ, quæ non posset transfundi. Colliges secundò, quare merente Adamo de condigno gloriam non possit propagari condignum meritum gloriæ. Scilicet, quia vt aliquis reddatur formaliter merens de condigno gloriam merito condigno alterius, non sufficit, quod affectu honesto alterius constituatur moraliter bonus; sed etiam requiritur, quod alterius sanctitate fiat formaliter sanctus, & iustus; quippè dignitas personæ constituit essentialiter valorem condignum operis. At licet affectu obedientiæ Adami possint eius Posteri reddi formaliter obediens, quia ponimus transferri voluntates posteriorum, in voluntatem Adami, non solum in ordine ad affectum moraliter malum, sed etiam moraliter bonum, de quo tractatu de peccato originali, tamè sanctitate habituali Adami non possunt fieri formaliter sancti, & iusti, quia sanctitas, & iustitia habitualis non est forma moralis, sicut affectus moralis voluntatis, quæ possit ab vno in alios diffundi absque vnione physica: sicut neque charitate habituali Adami possunt Posteri constitui formaliter potentes efficere actum charitatis, quia hic effectus formalis physicus est, & non moralis. Item à posteriori, quia incredibile apparer, vnus

43

Collectio prima.

Collectio secunda.

vnus

SECTIO X.

Explicantur plenius praxerita aliqua dubitationibus enodatis.

49 Prima dubitatio.

Explicatio.

PLura aduersus praxerentia occurrent, quibus forsitan sequentibus dubitationibus occurreremus. Prima est. Vnde sciendum est, collatis mutuo subdito merente cum superiore praximante, meritoque cum praxio praxium non esse maius praximanti, quam obsequium merenti. Nam si conferamus praxium dispensatum à Deo pro actu religionis cum praxio dispensato pro actu iustitiæ, non videtur respectiue maius vnum praxium, quam aliud: atque adeo si prouidisset Deus actui iustitiæ praxium, quod actui religionis prouidit, non retribuisset Deus praxium, quod Deo esset superius, quam homini est obsequium iustitiæ. Nihilominus tamen condignitate proportionis distribuit Deus obsequio religionis maius praxium, quam obsequio iustitiæ. Ergo superior diminuta est. Respondeo. Semper proportionis æqualitas difficile exponitur. Potest quidem terminis extrinsecis, ad quos peruenire non potest, definiti. Terminis intrinsecis vero omnino constantibus, ac fixis repugnat, cum semper sit capax suscipiendi magis, & minus. Ideo in qualibet re intrinseci termini iudicio prudentis, aut artificis peritiæ relinquuntur. Nos extrinsecos terminos duntaxat explicuimus, quare scilicet praxium excedens æqualitate absoluta meritum, non possit esse æqualitate respectiua, & proportionis supernaturale comparatione meriti naturali, & omnino infinitum comparatione meriti finiti. Quod nostro instituto congruebat. In qua autem determinata proportione æquale sit praxium supernaturale finitum, comparatione cuiuscumque meriti supernaturalis finiti, quis terminis intrinsecis omnino constantibus definiat? Quis id diuino iudicio æquissimo cuiuslibet pretij examini non relinquat? Duo possunt constantia haberi. Alterum proportione maioris, seu perfectioris meriti, maius quoque æqualiter praxium disponi. Alterum ex iis, quæ in tota latitudine iustæ proportionis disponi possunt, non inferiora, sed superiora, quin & suprema nostris meritis esse disposita. Nam frequentibus factorum scriptorum praxionis ea praxia iuxta cuiusque opera iusti dispensantur, tantoque commendato amore, ac largitate dispensantis, ut intra iustæ remunerationis metas facile credi possit, superioris attrigisse.

50 Dubitatio secunda.

Resolutio.

Secunda dubitatio: Qua ratione proportionis explicatas merentis cum praximante, meritique cum praxio ad dispensationem praxij mutuo conferre opus sit; cum distributio praxiorum fiat à Deo ex iustitia commutatiua, quæ respicit æqualitatem arithmeticam rei ad rem; non verò ex iustitia distributiua, quæ respicit æqualitatem geometricam proportionis. Respondeo. Verum est, Deum ex iustitia stricta obligante potestatem absolutam dispensare iustorum meritis praxia; item hanc iustitiam non esse distributiua, sed commutatiua: Quæ fere tractatu de merito exposui. At iustitia commutatiua, & distributiua non distinguuntur ex proportione

dati, & accepti, aut accipientis, & dantis, quam potest respicere iustitia commutatiua, sed ex proportione personarum accipientium cum mutuo ordine, & respectu ipsarum, quam sola respicit distributiua. Itaque iustitia commutatiua dirigit commutationes bonorum, quæ commutatiuis fieri solent, expectando solum æqualitatem absolutam, aut respectiuam rei ad rem, dati & accepti, aut etiam dantis, & accipientis, independenter omnino à conditione, & dignitate alterius personæ accipientis proportione arithmetica. Distributiua vero dirigit distributiones bonorum pluribus communium, iuxta conditionem, & dignitatem personarum accipientium proportione geometrica, itaut ea sit æqualitas, proportio in bonis, vnicuique distributis, quæ est in personis, quibus distribuuntur, conferendo culibet bona cum respectu, & ordine ad alias personas. Iustitia ergo commutatiua per se solum spectat æqualitatem, siue absolutam, siue proportionis inter datum, & acceptum; dantemque & accipientem seorsim ab aliis accipientibus personis. Distributiua vero inter proportionem, & proportionem; itaut ea sit æqualitas inter res, quæ distribuuntur, quæ est inter personas, quibus sit distributio: cum ea dependentia mutua, ut vna persona plus accipiat bonorum, quia alteri minus debitum est, acceptura eadem persona minus, si alteri plus deberetur; similiterque alia persona accipiat minus, quia alteri plus debitum est, eadem acceptura magis, si alteri deberetur minus. Quod iustitia commutatiua non seruat, quamuis interdum pluribus personis stipendium, aut mercedem pro cuiusque merito, aut labore distribuat. Exemplo illustramus rem, sint quatuordecim aurei distribuendi, inter tres Scholasticos secundum proportionem doctrinæ eorum; inter quos primus sit duplo doctior secundo, & secundus duplo doctior tertio. In eo sanè casu primo Scholastico debentur octo aurei, secundo quatuor, tertio duo, nam ut in prioribus comparatione posteriorum est dupla proportio doctrinæ, sic esse debet dupla proportio praxij. Eo tamen respectus vnus ad alium, siue dependentia vnus ab alio, ut ideo primus accipit octo aureos, quia eo sunt tanto indoctiores alij, minus quidem accepturus, si alij essent doctiores, licet ipse æquè esset doctus, ac modo est. Conferentier alij accipient minus, quam primus, quia hic est ipse doctior, accepturi magis, si minus doctus esset, etiam si ipsi non essent doctiores, quæ modo sunt. En quomodo iustitia distributiua respiciat æqualitatem proportionis inter personas accipientes bona, quæ pluribus distribuuntur. Cæterum laborent in eadem vinea varij operarij, reportantes pro inæqualitate laboris inæqualem mercedem, alius alio maiorem. Tunc quid in soluenda mercede plus datur plus laboranti, siue villo tamen respectu ad reliquos operarios; neque enim ideo vnus accipit magis, quia alius minus laborauit, & accepit, neque vnus accepisset, quamuis alij plus laborassent. En quomodo iustitia commutatiua constituat æqualitatem inter laborem, & mercedem plurium personarum, siue ordine vnus ad aliam; nullam quidem proportionem respiciens personarum accipientium. Sed proportionem dati, & accepti; & interdum etiam accipientis, & dantis, ut contingit in praxiis inæqualibus, quæ nobilibus; & plebeis à Principibus inæqualiter illustris; & opulētis vidē labori, aut operi publicis certatim inibus proponuntur?

Quid iustitia commutatiua, & distributiua.

Illustratur.

51 Deus remunerat merita ex sola iustitia commutatiua.

S. Thomas.

52 Nihil ob merita Christi dispensatur iustis ex iustitia distributiua.

P. Azor. Non repugnat Deo iustitia distributiua.

nuntur; contingeretque compensanti laborem vineæ, si pactus fuisset maiorem mercedem soluere eis, quia alias melioris conditionis, maiorisque dignitatis essent. Æqualitas proportionis autem, quam superioribus diximus, seruari à Deo remunerante merita humana, non inter personas merentes, sed inter merentem, praximantem, meritumque, & praxium versatur, seorsim omnino à respectu, quem habet Deus ad Petrum, ut compenset muneribus celestibus Franciscum. Vnde solum de æqualitate iustitiæ distributiue disertum est. Porro ex nuper expositis facile deprehenditur nullam Deum iustitiæ distributiue, propriæ, atque strictæ rationem habere in distributione praxiorum. Etenim ad iustitiam distributiua strictam, ac propriam opus est, ut Deus largiatur hominibus gratiam & gloriam cum mutuo respectu, ac dependentia vnus ab alio, itaut Petrus accipiat amplius, quia Franciscus accepit minus, accepturus minus Petrus, si Franciscus accepisset amplius. Deus autem non largitur iustis praxium cum hac proportione & respectu mutuo. Quandoquidem eisdem gradibus gratiæ & gloriæ, referret merita Petri, quamuis Franciscus, aliique beati plus, minusve accepissent. Quamquam nihilominus aliquam rationem iustitiæ distributiue impropriam, & iustitiæ commutatiue communem negari Deo non possit, quatenus refert pluribus praxia iuxta proportionem dignitatis merentium, aliis plus, aliis minus pro inæqualitate meritorum. Quam solam iustitiæ distributiue rationem intendisse credo S. Thomam supra & 1. p. q. 2. art. 1. pluresque alios praxorum Theologorum. Hinc tamen duo assera volo. Primum contra nonnullos recentiores non solum munera, quæ Deus refert iustis iuxta omnem condignitatem suorum meritorum, verum neque ea (si quæ sunt) quæ Deus largitur ob sola Christi merita ultra omnem condignitatem etiam proportionis iustorum, dispensari à Deo ex iustitia distributiua stricta. Res est clara. Quoniam neque ea munera distribuuntur iustis cum eo respectu, ac dependentia mutua, quam anterioribus explicuimus. Vnde non refert spolia victoriæ diuidi inter milites ex iustitia distributiua; hæc autem munera esse veluti spolia communia passionis Christi. Nam militibus diuiduntur spolia victoriæ, in quæ ius habent, iuxta vniuscuiusque dignitatem cum mutuo respectu vnus ad alium, quem superioribus explicuimus; cælestia tamen bona etiam ob merita Christi non ita dispensantur, ut ex eis plus vni beatorum distribuatur, quia aliis distribuitur minus. Atque ita ea munera aut liberaliter volente Deo ob merita Christi largiri, aut ex iure commutatiuo particulari Christi obligante Deum, aut ex iure commutatiuo iustorum translatio per Christum, non autem ex iure aliquo communitatis Cinium supernorum. Vnumque iuxta suam dignitatem disponunt. Secundo asserum volo contra P. Azor. tom. 1. instit. moral. lib. 1. cap. 10. q. 1. & alios quamquam de facto Deus non dirigit distributionem praxiorum legibus iustitiæ distributiue, propriam tamen illius rationem nulla ratione Deo repugnare, vbi ei non repugnet iustitiæ commutatiua. Nam Deo non repugnat distribuere bona hominum communitati proposita cum eo respectu vnus ad alium, ut plus eorum bonorum vnus accipiat, quia alius

accepis minus, accepturus idem plus, si minus alius accepisset. Quid enim prohibet Deum ea ratione bona cælestia communia proponere; ut inter beatos tot determinati gradus gloriæ, & non plures diuidantur iuxta cuiusque dignitatem cum dependentia vnus ab alio ad maiorem, vel minorem portionem, seu intentionem gloriæ accipiendam. Aliunde ius distributiuum non magis repugnat Dominio diuino; quam ius commutatiuum, quod nunc ponimus conuenire Deo. Ergo iustitia distributiua ex se minimè repugnat Deo.

SECTIO XI.

An meritum sit operibus supernaturalibus intrinsecum?

Dubitatur tertio: An meritum condignum vitæ æternæ, intrinsecum sit operibus supernaturalibus procedentibus à iusto, seorsim à promissione, aut acceptance voluntaria Dei? Nam si eis extrinsecum est, cur naturalia etiam opera non possunt ex libito Dei eandem meriti rationem obtinere? Si est intrinsecum; ergo minori praxio non poterant digne compensari; ac proinde non proportione, sed mathematicè erunt praxio vitæ æternæ condigna. Acriter certatur hac de re inter P. Vasquez 1. 2. disp. 214. & P. Suarez tom. 3. de gratia lib. 1. c. 17. & alios scriptores huius temporis. Mea opinione diffiduum omnium mere vocale est. De re quidem mihi constant. Primum. Deum non posse referre praxium obligatum ex iustitia aut fidelitate independenter à suo verbo. Nam opera nostra existentia potest Deus si velit remunerata relinquere. Item secundò, seorsim à promissione, aut lege Dei non posse opera humana determinatè in praxium vitæ æternæ referri etiam in actu primo æquari. Quandoquidem ex se minori praxio possunt compensari dignè, determinatioque ad tale praxium ex solo beneplacito diuino dependet. Tertio. Dignitatem proportionis ex se indifferentem ad praxium vitæ æternæ, & aliud inferius ante omnem legem Dei, & promissionem nostris operibus procedentibus à gratia intrinsecam esse; neque potuisse à Deo ad tale, vel tale praxium acceptari, nisi præcederet intrinsecæ aptitudo, ut posset Deus in tale praxium, vel aliud referre. Nam ut vidimus ex parte ipsius merentis, seorsim à praximante requisitæ sunt plures perfectioris conditiones, sine quibus talis dignitas non competeret, ut opus esse supernaturale, esse ex principio immortalis, & filio Dei, & alia similes, ut ea ratione, non donatione gratuita, sed intuitu, & morione nostrorum meritorum decernatur praxium.

Hinc si nomine meriti intelligatur nostrum opus, ut inducens ius aliquod in gloriam, & obligationem ex parte Dei ad conferendū praxium, à nullo Theologorum negari potest, rationem meriti conuenientem nostris operibus elicitis ex gratia exigere aliquam legē volitionis diuinæ. Ita intelligunt meritum vendicans decretum liberum voluntatis diuinæ P. Suarez sup. P. Ægidius 2. d. 8. dub. 4. P. Ragusa in 3. p. disp. 10. §. 2. P. Granadus 1. 2. controu. 8. de gratia disp. 3. sect. 1. Zumel. 1. 2. q. 114. art. 1. disp. 1. diff. 2. Lorca disp. 43. Philippus Faber in Scotum lib. 3. disp. 42. c. 2. cura.

53 Tertia dubitatio.

P. Vasquez. P. Suarez.

C. Rouer. Sia est de voce.

54

P. Suarez. P. Ægidius. P. Ragusa. P. Granadus. Zumel. Faber. S. Thomas. Bonauentura.

Conradus Hofius, Bellarminus, Medina, & alij ab ipsis adducti. Idemdem si meritum vitæ æternæ intelligas nostrum opus in actu primo condignum eo determinato premio, æqualitate proportionis proxima, & determinata ad illud, nostra quidem sententia supposita necessario dicendum est egere opus nostrum ad rationem meriti promissione, & acceptatione diuina. Quia ratione meritum proueniens ab acceptatione diuina sumere existimo Scotum in 1. dist. 17. q. 1. sup. Greg. q. 1. art. 2. Ochamum q. 2. Gabrielem, & Bassilem sup. aliosque num. 9. relatos. Si verò meriti voce, solum significetur condignitas operis in actu primo, vt à Deo acceptetur in præscindendo à condignitate quantitatis, & proportionis determinata, & indifferenti certum est, rationem meriti ante diuinam acceptationem operibus conuenire. In hoc sensu meritum independens omnino à verbo, & lege Dei accipiunt P. Vasquez sup. P. Turrianus opusc. 8. disp. 1. dub. 3. & 2. 2. disp. 70. dub. 2. P. Moncaeus disput. 1. 2. cap. 10. & Capreolus, Richardus, Romæus, & alij ab eis dem adducti. Igitur controuersia eo tantum determinatur: An meriti vocabulo opus nostrum procedens à gratia auxiliante, atque sanctificante, significetur, vt obligans Deum? an solum vt æquale hac, vel illa æqualitate premio determinato gloria? Quæ contentio prorsus vocalis est. Ideo consultius recentiores æquiuocationem distinctione tollunt, dicentes, meritum in actu primo, aut meritum quoad sufficientiam, aut meritum remotum (quæ omnia idem expriment) esse independens à promissione diuina. Meritum verò in actu secundo, aut meritum quoad efficaciam, & proximum, à diuina promissione, & acceptatione pendere. Nec bene indignatur alij contra istam distinctionem, quod semper maneat controuersia, quid simpliciter nomine meriti significetur? An meritum quoad sufficientiam, & in actu primo tantum? An rursus meritum quoad obligationem, quoad efficaciam, & in actu secundo? Nam cum differentiam controuersia ad solas voces reuocatur, diuersi diuersa eisdem vocibus simpliciter significant aut vocibus diuersis idem; cum enim vocum significatio ab vtriusque libito pendeat, quod volunt, possunt suis vocibus denotare. Ideo æquiuocatio distinctione tollenda est. Caterum cum absque distinctione loquendum est, standum grauiorum, ac maioris partis consuetudini. Quæ in re præsentia ea est, quæ vocabulo meriti obligationem Dei, & eius efficaciam comprehendit. Quippe eam sequitur S. Thomas, cum Thomisti, Scotus cum Scotistis, Ochamus & Gabriel cum Nominalibus. Quibus accedit Tridentinum sess. 6. cap. 1. 6. ibi. *Tanta est Dei erga nos homines bonitas, ut eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona.* Commendans enim bonitatem Dei, quod ipsius dona, hoc est, opera elicitia auxilio gratiæ voluerit esse merita nostra, indicat potuisse Deum efficere, si vellet, vt hæc ipsius dona non essent merita nostra, atque adeo opera auxilio gratiæ facta beneplacito Dei fieri meritoria. Item Concilium Moguntinum cap. 8. ibi. *Iustorum opera sunt digna remuneratione vitæ æternæ, quia Deus bene operantibus mercedem misericorditer promittit.* Quo loquendi modo non dicimus absolute meruisse Christum Dæmonibus gratiæ reconciliatricem; neque beatos sibi augmentum gloriæ, quamnis Christi, & beatorum operibus

Scotus, Ochamus, Gabriel, Bassolis.

P. Vasquez, P. Turrianus, P. Moncaeus, Capreolus, Richardus, Romæus.

Tollitur æquiuocatio distinctione.

Quid absolute dicendum.

Tridentina.

Concil. Mogunt.

non defuerit condignitas, & valor ad illud præmium; solum quia defuit ordinatio Dei ad illud. Consequenter meritum condignum absolute dicitur meritum iustitiæ, & obligans. Meritum autem iustitiæ, & obligans cōparatione Dei non potest esse independens à voluntate diuina. Quare tandem ratio meriti absolute erit partim intrinseca, & partim extrinseca operibus supernaturalibus. Quam condignitas remota, & in actu primo indifferenti possit dici adæquatè intrinseca, vt dicebamus num. 38.

Hoc pronuntiatum improbant Parer Vasquez, & eius assecla supra. Primum, Quia promissio non inducit obligationem, nisi cognita, & acceptata ab eo, cui fit. Plures autem de facto cōdignè merentes ignorant promissionem præmij; aut eius nõ recordantur; aut possunt nõ acceptare, volentes Deo sine remuneratione seruire. Secundo: Quia in humanis merentur plures apud alios sine promissione, vt filius apud Parentem, seruus apud Dominum, laborans in vinea alterius, tacete, & permitte alio. Tertio: Quia meritum condignum pœnæ cōpetit peccato seorsim à cōminatione pœnæ. Quarto: Quia Christus Dominus meruit cōdigne præmiũ infinitũ. Tamẽ Christo nõ fuit promissũ infinitũ. Quinto: Quia meritũ respicit agẽs liberũ, atque adeo nõ obligatum, & importes sua promissione denegare præmiũ. Sexto deniq; , quia potest Deus allectus bonitate operis, & dignitate personæ conferre homini præmium adæquatũ valori operis, quamuis nullũ præcesserit pactũ de illo. Hoc autẽ præmium retribueretur merito cōdigne, & nõ cōgruo, cũ præmiũ non excederet operis pretium. Promissio igitur antecedens, & obligatio Dei superuacanea est ad rationem meriti simpliciter.

Hæc fuse, & eruditè diluunt P. Suarez, P. Agidius, & alij cum eis commemorati n. 54. Breuiter ego expediam consentienter ad dicta. Primum, omnia vnica solutione explicantur. Scilicet solũ concludere, rationem meriti in actu primo sufficienti esse independentem ab omni lege positua existenti Dei, antecedenti, aut consequenti; secus vero rationem meriti in actu secundo, aut in actu primo determinato, & efficaci. Quæ vindicat connexionem infallibilem cum præmio. Hanc autem connexionem non habet opus meritorium secundum se, independenter à lege existentis Dei antecedenti, aut consequenti opus elicitum gratiæ. Nobis enim sufficit lege consequenti, opus gratiæ decerni præmium intuitu operis, vt tale opus absolute meritorium de condigno sit. Cum opus illud ex se aptum sit accedente promissione Dei, obligare ex iustitia, quamuis de facto non obliget, siquidem ponitur proportione æquale præmio, & aliunde accedit lex Dei inferens infallibiliter præmium intuitu obsequij exhibiti Deo. Quæ à merito de congruo aliena sunt, vt constat ex disput. antecedenti sect. 1. & vberius constabit ex sect. seq.

Deinde singulis satisfacio. Ad primũ, promissio Dei sufficienter est nota fidelibus ex fide operantibus, iuxta illud apost. ad Hæb. 11. *Accedentem ad Deũ oportet credere, quia est, & quia inquirentibus se remunerator sit.* Insuper, vt omnes homines acquirat ius ad gloriã, sufficit promissio facta Adamo, & ab eo accepta vt capite, nomine totius generis humani. Validam enim esse obligationem ortam ex contractu vnus factus in fauorem alterius ostendi t. Couarruias cum aliis in cap. *Quamuis pactum.* p. 2. relect. paragrapho 4. à num.

56 Prima obiectio. tris. Vasquez.

Secunda.

Tercia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

57 Omnes obiectiones vnica solutione dissoluantur.

58 Seorsim respondeatur ad primam. Hæb. xi. Couarruias.

à num. 2. de pact. in 6. & l. 2. tit. 16. lib. 5. nouæ collect. Præsertim si aliorum voluntates in contrahentis voluntatem conuenient, vel personali conuentione omnium, vel translatione supremi Domini eorum, qui ius habet ad illud, vt contigit in Adamum. Quod si quis tali iuri cedat, cessio erit nulla, quia vbi decreuit Deus ad ultimum meritum coronare, eo ipso tanquam supremus Princeps reddit inuadendam talem cessationem. Præterea non est opus, omnibus hominibus notitia, & acceptatione promissionis diuinæ, etiam facta ab alio, nomine totius vniuersitatis humanæ. Nam promissio solum requiritur, vt bona supernaturalia, quæ ex se non sunt debita, neque communia, sicut lege diuina communia. Vbi autem facta sunt lege vniuersali Dei communia, non est amplius desiderandum, vt cadant sub meritum, atque ius operantium cum ignorantia legis. V. g. Proponit Rex præmium currentibus in stadio. Currunt, & vincunt ignorantes talem promissionem. Nihilominus debetur præmium; quia iam lege Dei factum fuerat communitatis, siue communie. Demum à nobis non requiritur obligatio actualis iustitiæ strictæ, atque adeo neque promissio; sed aliqua lex, seu obligatio iustitiæ latæ, & legalis, antecedens, aut consequens, quæ æquale præmio opus de facto referatur in præmium, cum eoque infallibiliter connectatur.

59 Ad secundam

Ad secundum: Neque homines, v. g. Filij apud Parentes, serui apud Dominos merentur absolute præmiũ, nisi aliqua voluntas saltem implicita antecedit, aut superueniant obsequia, referens illa cum aliqua connexionione in præmium. Præterea discrimen est, Quia superiores creati ex te accepta seorsim à sua promissione possunt obligari ex iustitia. Deus autem supremus Dominus nihil potest accipere à creatura seorsim à sua lege, & voluntate quod suum non sit. Item homines possunt absque pacto implicito obligare ex iustitia alium ad mercedem æqualem æqualitate rei ad rem. V. g. laborans in vinea. Domino solum tacente, & permitte; secus verò ad mercedem æqualem æqualitate proportionis, quæ vltimò, ac proximi Principis lege completur. Præmium autem gloriæ æquale est operibus sola æqualitate proportionis. Vltimò laborans in vinea aut tenetur laborare alio, quam mercedis titulo, vt seruus apud Dominum, & filius apud Parentem; & sic laborans præter permissionem, & præceptum Domini, vindicat pactum ad contrahendum ius aduersum Dominum; cum alias talis labor ceteri possit acceptari à Domino exhibitis aliis titulis. Aut non tenetur alio, quam mercedis titulo laborare, neque rationabiliter credi potest eum alio quam mercedis titulo laborare; & sic sufficit promissio ad acquirendum ius contra Dominum vineæ. At creatura mille titulis est obligata obsequijs Dei. Ergo sola promissio, & præceptum seorsim aliquo pacti genere non sufficit ad ius contrahendum in Deum.

60 Ad tertiam.

Ad tertium; interest inter peccatum, & bonum opus: quod peccatum meretur pœnam condignitate mathematica, & rei ad rem; bonum opus verò præmium gloriæ sola condignitate proportionis. Item peccator ratione culpæ non constituit Deum sibi debitorem pœnæ infligendæ, sed potius se constituit debitorem iudici pœnæ tollerandæ. Iustus verò ratione meriti Deum constituit sibi debitorem retribuendæ gloriæ. Hoc autem debitum repugnat Deo independenter à Ripalda de Ente Tom. 1.

sua voluntate. Atque adeo licet ad demeritum non sit necessaria comminatio pœnæ, tamen ad meritum erit necessaria promissio coronæ. Quidam damnatos peccatis inter supplicia inferorum peccatis non mereri absolute nouam pœnam, solum quia Deus talem pœnam eis peccatis non præscripsit. Igitur etiam ad actuale meritum pœnæ requiritur ordinatio voluntaria Dei. Ad quartum constat discrimen Merita Christi Domini fuerunt æqualia premio æqualitate absoluta, & rei ad rem. Merita verò humana sola æqualitate proportionis. Præterea frequentes Theologi volunt, Christum Dominum non meruisse absolute infinitum, sed tantum cum addito in actu primo, quia de facto non sunt destinata in quidpiam simpliciter infinitum à quo non absonat ipse P. Vasquez disp. 2. 4. cap. 9. Ad hæc, plures volent meritum Christi iure dici simpliciter infinitum, quia obtinuit de facto redemptionem generis humani, quæ in ratione præmij æstimari potest infinitum, quia à nullo supposito præter simpliciter infinitum potest ad æqualitatem impetrari. Demum credibile est promissum fuisse Christo præmium infinitum, subiectum tamen ipsius arbitrio, vt si libuisset, existeret alia vnio hypostatice, aut gratia categoricæ, vel sincathegorematicæ infinita; quamquam re ipsa non existerit, non quia Patris defuit promissio, sed quia defuit efficax voluntas Christi.

Ad quartam.

P. Vasquez

61 Ad quintam.

Ad quintum; Deus promittens præmium manet simpliciter indifferens ad illud negandum indifferencia antecedenti: quia promissio est ligamen consequens voluntatis diuinæ, quod non adimit, neque minuit libertatem simpliciter. Dices, præmiantem necessariam esse facultatem negandi præmium, etiam ex suppositione meriti. At Deum negare præmium non posse ex suppositione meriti simpliciter, si meritum simpliciter constituitur promissione Dei. Distinguo. Præmiantem conuenire debet facultas negandi præmium ex suppositione meriti, secundum id, quod meritum importat ex parte merentis; quia obsequium, & dignitas merentis secundum se non potest cogere ad præmium. At vero ea facultas ad præmiandum necessaria non est ex suppositione meriti, secundum id, quod meritum importat ex parte superioris præmiantis, scilicet promissionem præmij: & id tantum est negare Deo facultatem frustrandi suam promissionem. Ad postremum: P. Suarez cap. 30. num. 24. non veretur negare opus æquale præmio, cui antecederet præmium propositum non est, etiam si fuerit consequenter decretum, esse simpliciter meritum de condigno, sed tantum de congruo, licet potuerit esse accedente obligatione iustitiæ, & promissione Dei etiam de condigno. Ad nostram tamen doctrinam sufficit lex consequenter decernens præmiũ æquale operi intuitu ipsius operis, vt absolute dicatur homo meritum tale præmium, saltem pro posteriori decreti diuini connectentis opus cum hoc determinato præmio. Æquiuale enim tale decretum consequens promissioni antecedenti ad efficaciam, & connexionem operis cum præmio, per quam in actu secundo, & efficaciter meritorium opus est. Sufficiant hæc ad meram controuersiam de voce.

Ad postremum. P. Suarez.

SECTIO XII.

Aliorum dubitationum enodatio.

62
Quarta dubitatio.

Bellarmino.

Enodatur

Dubitat quarto; Quomodo distinguantur inter se meritum condignum, & congruum, siue condignitas, & congruitas operis supernaturalis, siquidem utraque premio inaequalis est. Nos autem disputatione praecedenti sect. 1. sola aequalitate, & inaequalitate operis cum premio condignitatem, & congruitatem diuisimus. Accedit superioribus cum Bellarmino num. 45, condignitatem proportionis exposuisse condignitate dispositiouis; & inaequalitatem autem, quae de congruo tantum meritoria est, praedicari a Patribus Ecclesiae dispositionem condignam gratiae. Esto, ipsa forma iustificans non sit. Item de facto sepe Deum largiri iusto auxilia efficaciam gratiae intuitu operum praecedentium, quae tamen de congruo tantum eorum auxiliorum meritoria dicuntur, quamuis ad ea auxilia praebenda acceptentur a Deo, sicut acceptantur ad gloriam. Respondet consentienter ad dicta disput. praecedenti sectione 1. opus condignum premio est idem, quod absolute, aut proportione aequale premio; congruum vero, quod neque absolute, neque proportione aequale est. Porro opus saltem proportione aequale est, cui Deus iuste seipsum obligat ad retribuendum ex iustitia praemium. Etenim licet praemium ex iustitia retribuendum possit superare o erum nostrorum premium: Hic tamen excessus, licet a nobis haud facile definiatur, sua quidem proportione finitus est. Neque enim potest Deus iuste pro quolibet opere supernaturali omnia praemia possibilis ex iustitia retribuenda decernere; vt neque Princeps creatus iuste statueret, pro eleuata palca eleuantem nobilitate, aut alio ingenti praemio remunerare. Instam autem proportionem inter singula opera, & praemia supernaturalia, destitutus quidem notitia fidei, alioque supernaturali lumine, temere Theologus definit. In Deum ergo callentem perfectissime omnium rerum aestimationem tale iudicium reuocandum est, quamquam & a nobis conici possit, vt dicebam num. 49. dona, quae de facto praemia condigna rependit, esse suprema omnium, ad quae sphaera proportionis iustae potest extendi. Atque aded omnia alia, quae supra illa sunt, ia congruum tantum meritum referenda, nempe excedentia omnem proportionis condignitatem, ad quam promissione Dei iusta eleuari possunt. Ideoque tandem ea omnia, quae in sententia tribuenti nostris operibus aequalitatem rei ad rem cum praemio condigno, habentur superiora valore nostrorum operum. Eadem prorsus ratione habenda etiam superiora in nostra sententia condignitate proportionis eorumdem.

63
Contritio non iustificans non meretur de condigno remissionem culpae.

Vnde dicendum est, contritionem non aequare condignitate proportionis gratiam iustificantem, & remissionem peccati, si formaliter iustificans non sit, propter eandem rationem, propterquam non aequat mathematicè, & absolute. Nempe, quia ad eam proportionem opus sunt saltem opera a supposito non inimico procedentia, vt sunt ad aequalitatem absolutam necessaria. Peccatum enim, vbicumque est, reddit subiectum omnino indignum quocumque praemio;

atque adeo defectus huius indignitatis praecedere debet ad qualicumque praemij dignitatem; quare non solum remissionem peccati, quae aestimatur praemium infinitum, verum nec vnicum auxilium gratiae actualis, quod finitum est, & inferius ipso contritionis actu, meretur peccator de condigno. Si autem Ecclesiae Patres contritionem docent esse dignam dispositionem hominis ad impetrandum gratiam; crediderim dignam dispositionem censeret, aut quia dignum est, atque debitum, vt homo illam exhibeat ad impetrandum veniam peccatorum; non quia dignum est, & debitum, vt Deus intuitu ipsius gratiam iustificantem infundat, & iniuriam condonet; aut dignam dispositionem praedicari, quia reuera forma iustificans est in actu primo sufficienti, cuius intuitu possit Deus, si velit, dignè condonare peccatum, non in actu secundo efficaci, cuius intuitu re ipsa graue peccatum condonet. Nam vt docui tract. de iustificatione, forma iustificans potest esse, quae non habet connexionem ex natura rei cum remissione peccati, sed moralem duntaxat, eamque solum vendicat gratia habitualis, & habet contritionis actus: ita ut digna forma sit, cuius intuitu Deus possit si velit, nostra condonare peccata. Quamquam de facto intuitu solius gratiae habitualis, quae perfectior est, ea condonentur, disponente tantum contritione ad gratiae habitualis infusionem. De quo alibi fusa nobis erit disputatio. Idem idem colligendum, gratiae actualis auxilia praebere a Deo supra omnem condignitatem proportionis, cum seorsim ab illis, solo augmento gratiae, & gloriae satisfaciatur plerumque Deus condigno valori aliorum operum, & eo proportionis gradu, qui supremae metas totius condignitatis attingit, vt posuimus num. 49.

Aliter Salmanticensis quidam haec soluunt, dicendo, ad meritum condignum, Dei promissionem requiri; Deum tamen non promississe contritioni, veniam peccatorum; neque bene operanti hodie auxilia efficaciam ad bene operandum cras: testimoniaque Sacrae paginae, quae proponunt hominibus contritis infallibiliter futuram veniam peccatorum, non promissionem voluntatis, sed assertionem, & praenuntiationem eius, quod futurum est, tantummodo continere: hoc est, non testari Deum ante contritionem velle, vt si homines conuertantur in ipsum, condonetur peccatum, & in pristinam amicitiam restituantur, sed volitutum Deum post talem contritionem, peccatum condonare, & in pristinam faelicitatem peccatores reducere: Aliud enim est nunc velle posita conditione gratiam infundere, aliud futurum esse, quod velit Deus: si ponatur contritio. Prius igitur ad promissionem opus est, & in sententia horum recentiorum non continent Sacrae paginae testimonia. Posterius ad promissionem non sufficit, & solum id sacrae eloquia pronuntiant. Sed non assentior. Nam si Deus negetur promittere peccatori contrito veniam, nulla certo ex sacris testimoniis colligi promissio valet. Etenim eodem modo proponitur a Deo peccatorum venia sub conditione contritionis futura, quo proponitur futura vita aeterna sub conditione perseverantiae. Neque maius fundamentum est, vt vitam aeternam intelligamus promissam, hoc est iam decretam sub conditione perseverantiae, quam veniam peccatorum sub conditione contritionis. Atque vtraque igitur, aut neutra, sub conditione decreta, atque

64
Contra Salmanticensis aliquos venia peccatorum contritis promissa est.

Zachar.

Fulgentius.

Petrus 2.2.

P. Lorius

65
Qua ratio negari promissio facta contritioni

atque promissa censenda est. Ait Deus Zachar. 1. *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.* Ait Matth. 10. *Qui perseverauerit usque in finem hic saluus erit.* Cur prior assertionem tantum, non promissionem; posterior promissionem, & non tantum assertionem continet? Certè discrimen arbitrarium est. Tritum est illud Chrysostromi: *Peccatori, cui venia peccatorum promittitur, diem crastinum non promitti.* Ergo peccatorum venia promissa est. Quam promissionem frequenter Ecclesiae Patres inculcant. Audiendus Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 14. *Sic autem Deus non omnia promissit, quae praedixit, quamuis praedixerit omnia, quae promissit.* En promissio non est mera praedictio Vn de mox addit: *Iustificandis ergo atque glorificandis praedestinatum misericordia sua opus praedixit tantummodo, non promissit.* Concluditque: *Iustificatio igitur & glorificatio praedicta est & promissa.* Igitur proprie gratia iustificans, & remissio peccatorum promissa est. Qui igitur promissio negatur? Hoc est voluntas actu existens condonandi peccatum sub conditione contritionis serio a Deo hominibus proposita. Deus reuera confert auxilia ad contritionis actum ex intentione praecedente ipsius contritionis, contritionem autem intendit, vt eius intuitu peccator iustificationem consequatur. Ergo ante contritionem iam Deus peccatori gratiam conferendam intendit. Quid ergo prohibet, Deum hominibus proponentem sub contritione collationem gratiae animam actu existentem conferendi gratiam manifestare, atque aded etiam gratiam post contritionem donandam promittere? Petr. 2. & 1. praedicat, Deum nobis per Christum magna, & gratiosa promissa donasse, vt diuina efficiamur confortes natura; inter quae proculdubio prima gratia iustificans; praetiosissimum promissum est, quin vt vidimus disputatione 4. sect. 1, cum Patre Lorino promissum est omnia complectens promissa. Perpetua igitur prima gratia sanctificans negatur ab his Salmanticensibus promissa. Assentirem equidem eis, si faterentur, diuina oracula non tam praedicere voluntatem gratiae futuram post contritionem, quam proponere voluntatem iam actu existentem infallibiliter conexam cum gratia iustificante post contritionem, simpliciter tamen, & strictè non dici promissionem: quia alia est promissio (etiam onerosa) inducens solum obligationem fidelitatis, qualis est ea, qua Pater proponit filijs sibi obsequentibus praemium, & Dominus etiam seruis in obsequio diligentibus; alia est promissio onerosa iustitiae inducens obligationem strictae iustitiae, qualis est ea, qua Princeps proponit certantibus, & bellantibus praemium, promissionem autem simpliciter, praesertim eam, quae ad meritum dignum necessaria est, solum vocari, quae iustitiae obligationem parit: Ergo cum haec obligatio non comperat Deo largienti contritio iustificationem, rectè negari ex defectu promissionis strictae competere contritioni condignum meritum ad gratiam. Caeterum aliquam promissionem, saltem fidelitatis, & voluntatem actu existentem de donanda gratia, si praecedat contritio, omnino negare vt hi recentiores negant, parum consonum Sacris scriptoribus, ac Patribus Ecclesiae puto, itaque ponentes meritum condignum promissionem iustitiae compleri, explicare possumus, contritionem re ipsa de condigno non mereri remissionem culpae, quia Deus ad eam remitten-

dam non se obligauit ex iustitia sed solum ex fidelitate, vt praedicant effata sacra, quae nostram iustificationem omnino gratiosam promunt, meritumque contritionis condignè reiciunt. Num autem potuerit Deus suam iustitiam contritioni peccatoris obligare ad remittendam propriam culpam? aut actui charitatis iusti ad condonandum culpam alienam? Item quo differat promissio onerosa solius fidelitatis, & iustitiae? propriam disp. vendicant, quam nos iam tract. de merito, & iustificatione habuimus.

Rursus potest sic meritum condignum a congruo distingui. Vt meritum condignum sit opus, quae est obsequium Dei cedens in aliquod commodum, aut honorem extrinsecum ipsius, congruum verò solum, quae est moraliter bonum, & rectè rationi consentaneum, seorsim ab vilo commo- do, honore Dei, in quem opus conferat, modo quo disputatione antecedenti numero septimo, impetrationem latam exposuimus. Quare ex parte Dei remunerantis meritum condignum & congruum, hoc est discrimen. Quod Deus referens munus merito condigno mouetur ad illud referendum ex opere, quae sibi aliqua ratione vile est. Referens verò munus merito congruo mouetur ex opere, quae in se moraliter bonum, ipsique operanti conueniens, rationique rectae consentaneum est, cedat, vel non cedat in obsequium, & honorem ipsius. Ideoque & Deus ex iustitia praemiat condignum, & misericordia verò congruum. Nam condignum quasi ex accepto obsequio, obligatione compensat; congruum verò ex decencia, & congruitate probandi, & prouocandi, honesta opera, a seipso muneribus implet. Vnde Deus remunerans condignum meritum, iudicis officium gerit, manusque ipsum coronae, mercedis, & praemij nomine absolute dicitur: remunerans verò meritum congruum officium subit Parentis, & superioris religiose politici, manusque ipsum absolute non vocatur corona, merces, & praemium. Ac tandem ad meritum condignum aequalitatis cum praemio absoluta, aut proportionis necessaria est; ad congruum verò neque aequalitas, neque inaequalitas attenditur; sed siue opus aequale, siue inaequale sit, dum solo titulo bonitatis moralis, & decenciae remunerandi seorsim ab obsequio vtili moueat, congruè tantum, & non condignè meretur. Atque aded idem opus in actu primo congruum, tum condignum esse potest, & in actu primo congruum, & in actu secundo condignum; necnon in ordine ad vnum munus condignum, in ordine ad aliud congruum. Quippe opus in actu primo vtroque modo mouere potest & Deus in actu secundo potest pro libito, quo voluerit titulo, atque motiuo referre munus, & quod sibi voluerit ex ijs quae ad ordinem supernaturalem spectant. Tametsi igitur condignitas meriti solum proportionis aequalitatem exigat, interest multum potest inter opus quae meritoriam de condigno, & de congruo. Porro ea de facto titulo congruitatis praebere censenda sunt, quae gratiosa praedicantur a Sacris scriptoribus, ac Patribus Ecclesiae, vt remissio peccatorum, & auxilia ad perseverandum efficaciam, ea verò titulo condignitatis, quae tanquam merces ex iustitia conferenda proponitur. Neque hoc discrimen meriti condigni, & congrui voluntarium est. Re ipsa enim duplici explicatio titulo potest Deus dispensare sua munera, tanquam Iudex & tan-

66
Alia distinctio meriti condigni a congruo.

quam Patens: aut Gubernator sollicitus naturæ rationalis. Prior autem titulus, iustitiæ & condignitatis proprius est, posterior vero, misericordiae & congruitatis. Aut saltem cum re ipsa diversi sint, non ineptè his vocibus declarantur.

67 Quinta dubitatio.

Responsio

Potest iustus aliter mereri de condigno remissionem peccatorum.

Dubitatio quinta est: An possit charitatis actus condignitatem proportionis habere ad remissionem peccati? Siquidem potest beneficium æstimatione infinitum æquari meritis inferioribus valotis finiti. Respondeo. Charitatis actus absolute non est satisfactorius ad æqualitatem iustitiæ pro peccato. Quia satisfactio iustitiæ omnino æqualis pro peccato obligans Deum ad illud condonandum exigit æqualitatem rei ad rem. Hæc autem repugnat actui charitatis. Atque adeo neque meritum continet Mathematicè condignum. Quod communi Theologorum sententiæ libens deservo. Tamen probabile censo, iustum; qui potest alteri iusto, aut non peccatori gratiam iustifican-tem merito condigno impetrare, etiam posse impetrare peccatori condignitate proportionis remissionem peccati. Ducor primò, quia condignitatem proportionis habere potest actus, qui æstimatione inferior est, quam præmium. Aliunde resistentia peccati quamquam gravitate infiniti tanta non est, ut superari nequeat bonitati finitæ gratiæ habitualis, quæ dignum reddit peccatorem, cui condonetur peccatum. Ergò actus charitatis procedens ab homine iusto dignitatem continet proportionis, cui Deus iuste veniam peccatoris largiatur. Cum is actus præter bonitatem sibi intrinsicam, ut meritorius est, complectatur intrinsicè, tanquam partem essentialiæ sui valoris, etiam bonitatem gratiæ habitualis, ut tractatu de merito docuimus. Confirmatur: Maior est displicentia Dei in malitia peccati, quam Dei complacencia in bonitate gratiæ, siue magis ingrata est Deo malitia peccati, quam est grata bonitas gratiæ, cum illa sit infinita, hæc verò finita: quare censui tractatu de iustificatione, non esse connexionem naturalem gratiæ cum depulsionem peccati, sed duntaxat moralem in quadam morali dignitate subiecti constitutam. Nihilominus complacencia gratiæ dignè mouet Deum ad deponendum odium peccati. Ergò etiam complacencia Dei in iusto operante actum charitatis mouebit dignè ad veniam peccatori largiendam (ubi potest iustus alteri quidquam de condigno mereri.) Antecedens solemniter admittitur à Theologis. Probatur consequentia. Maior est complacencia Dei in iusto agente moraliter actum charitatis, quam in iusto secundum se seipsum ab actu charitatis; nam priorem complacenciam remanant bonitas gratiæ, & bonitas actus charitatis simul, posteriorem verò sola bonitas gratiæ. Sed complacencia Dei in sola bonitate gratiæ sufficit mouere dignè voluntatem diuinam ad deponendam inimicitiam cum peccatore. Ergò maior complacencia Dei in bonitate gratiæ & actus charitatis simul etiam sufficit. Acrius hæc alibi vrgenda sunt. Ducor secundo, quia mea opinione actus charitatis vim habet sanctificandi animam, licet de facto non sanctificet, quod stauerit Deus solo intuitu gratiæ habitualis, ac permanentis veniam peccatori præstare, id quod tract. de gratia iustificante illustrauimus. Ergò sufficienti dignitate proportionis præditus est ad veniam peccatorum impetrandam. Vnde consequenter etiam asserendum est contritionis actum vim condignam habere ad impetrandam remis-

sionem peccati in supposito, cui in est. Forma enim moralis habens excellentiam dignam, cuius supposito Deus condonet iniuriam, non potest non prædita esse morali bonitate sufficienti ad meritum condignum talis remissionis.

Neque verò propterea de facto dicendus est contritus mereri de condigno remissionem culpæ. Nam de facto Deus statuit lege sua, ut nulli remittatur peccatum, nisi præcedente habitu gratiæ habitualis: vnde ante remissionem peccati infundi debet gratia habitualiter sanctificans. Hoc autem sufficit, ut de facto non mereatur dignè remissionem peccati. Tum quia, ut dicebamus sectione præcedenti, non dicitur absolute mereri per aliquod opus, quod aliqua lege Dei non decernitur præberi intuitu illius. De facto autem contritio nos sanctificat, atque adeo eius intuitu non decernitur remissio peccati, sed intuitu gratiæ habitualis, quam Deus nunc semper expectat ad condonandum peccatum. Tum quia maius quid est remissio peccati, & gratia habitualis simul (quæ secum fert diuinitatis consortium, & collectionem virtutum supernaturalium) quam sola peccati remissio. Igitur cum de facto mereri remissionem peccati sit mereri gratiam habitua-lem, & consortium diuinitatis, atque virtutum supernaturalium, non merebimur dignè remissionem peccati, quod actus contritionis tali remissioni seorsum à gratia habituali proportionis condignitate sit æqualis. Item quia non potest contritio censeri digna alicuius doni distincti à remissione peccati, nisi merendo prius remissionem peccati, quæ talis præmij condignitati impedito est, dum enim non intelligitur ablata indignitas positua cuiusvis alterius doni, quæ etiam existente contritione adest, si adit peccatum. Neque mirum conuenire dignitatem ac remissionem peccati, & non aliud bonum, nisi præcedente venia peccati. Nam ad causandum præsentiam localem, & durationem non est opus præcedere aliquam præsentiam temporis, aut loci, quam tamen præcedere opus est ad causandum aliud quidpiam à duratione, & præsentia loci distinctum. Etiam habitualis gratia reddit subiectum dignum, cui remittatur culpa, & hæreditas gloriæ disponatur. Tamen prius est peccatori culpam remitti, quam ius proximum in talem hæreditatem tribui. Nunc sic. Sed in peccatore de facto non est prius remitti culpam, quam gratiam infundi; quandoquidem lege Dei stabilicum est, ut solo intuitu gratiæ permanentes deleatur macula peccati disponente tantum contritione ad eius gratiæ infusionem. Atque adeo ad merendum condigne remissionem culpæ de facto prius est opus mereri gratiam habitua-lem per contritionem. Igitur de facto nullum inesse potest contritionem meritum condignum ad remissionem peccati.

Obiicies, contritionem præcedere gratiam habitua-lem, proptereaque si sanctificans est, ante infusionem gratiæ opponi cum peccato, illudque destruere. Respondeo. Contritio, & gratia habitualis sanctificans non habent connexionem inuicabilem ex natura rei cum destructione peccati cui Deus absque vlla vi obistere non possit, sed connexionem tantum moralem titulo decentiæ, & dignitatis constitutam. Itaque potest contritioni antecedenti veniam peccatorum negare illamque gratiæ habituali præcedenti adstringere. Quod autem

68 Defacto tamen non meretur peccator de condigno remissionem suæ culpæ.

69 Obiectio Solutio.

autem potest, re ipsa nunc præsentia prouidentia disposuit, ut euincunt argumenta, quæ contritioni sanctificationem actualem adimunt. Vergebis si adhuc existente gratia habituali indigetur nouus fauor ad detergendum maculam peccati, posse contritionem coniunctam pro posteriori gratiæ habituali dignificari ad merendum talem fauorem, & indemnitate peccati ut dignificatur ab eadè gratia ad merendum dignè coronam gloriæ. Nego sequelem. Primo, Quia, ut probaui tractatu de merito, gratia habitualis non potest conferre valorem condignum operi, nisi antecedarat illud, quare neque contritionem dignificat ad primam gloriam. Secundo; quia gratia non habet sola dignificare opera, nisi adiuncta carentiæ indignitatis posituæ, quam subiectum contrahit per peccatum, quare existente peccato cum gratia non posset gratia dignificare opera quamuis supernaturalia; & bona. Hæc autem carentia indignitatis, peccati non iungitur gratiæ ante remissionem culpæ. Ergò.

70 Postrema dubitatio.

Expositio.

Dubitatio sexta; An si Deus statuisset iusto agenti feruentem charitatis actum conferre vnionem hypostaticam cum aliqua trium personarum, non perpetuam, sed biennem, aut centennam, mereretur illam de condigno æqualitate proportionis? Nam licet vnio hypostatica perfectione intensua infinita sit, adeo tamen decrescit illius æstimatio finitudine extensua durationis, iure possit contendere cum illa de maiori æstimatione præmij, gratia & gloria sine fine durans. Quin, si cui eligenda proponantur, aut vnio hypostatica biennis, aut perpetua gloria, si respectiue ad commodum iusti facienda est electio, videtur præferenda gloria perpetua vnioni hypostaticæ temporali. At potest gloria perpetua meritis condignis obtineri. Ergò & vnio hypostatica temporaria. Respondeo. Non inuenio repugnare tale meritum. Nam actus iusti potest mereri de congruo vnionem hypostaticam, ut fert communis consensus Theologorum, & disputati sequenti dicemus. Aliunde ubi temporaria solum proponitur, non videtur excedere æqualitatem proportionis operis iusti, ut ratio dubitari efficaciter suadet. Ergò potest temporaria cadere sub meritum condignum. Quod enim potest impetrari de congruo, etiam potest de condigno, intercedente promissione Dei & constituta æqualitate inter meritum, & præmium. Nihilominus non decerno.

SECTIO XIII.

Concluditur indignitas operis naturalis ad premium supernaturale

71 Doctrina ratio.

Nihilominus relinquendum est, opera elicita viribus naturæ non posse etiam diuinitus ad meritum condignum alicuius præmij supernaturalis eleuari, Nam licet ad condignitatem meriti non necessarius valor omnino æqualis cum præmio, possitque perfectione, & æstimatione morali æquari magis donum aliquod supernaturale ab opere naturali, quam æternum gloriæ pondus ab aliquo supernaturali, ut expendebamus disputatione præcedenti num. 36. tamen necessaria semper est proportio inter meritum, & præ-

mium, ad quam exigi supernaturalitatem operis ostendimus cum Sanct. Thoma num. 45. & 46. S. Thomàs Igitur deficienter supernaturalitate operis, deficient pars essentialis proportionis ad meritum condignum necessaria. Expende quæ adduximus disputatione præcedenti, sectione 6. Nam hunc excessum supernaturalium supra meritum condignum naturæ non solum ex natura rei, sed etiam potestate absoluta Dei illustrant. Etenim modo ex natura rei, & non solum ex lege extrinseca Dei opera elicita viribus naturæ sunt indigna præmio intrinsicè supernaturali, ut ostendimus disputatione superiori. At si Deus lege sua stabiliret, ut operibus etiam naturalibus præmia intrinsicè supernaturalia præberentur; adhuc opera naturalia quoad suam intrinsicam ignobilitatem, quæ ex natura rei, illa facit indigna præmio supernaturali cadem permanerent. Ergò semper essent, præmio supernaturali inæqualia. Recole ad explicationem duo exempla. Alterum ex impotentia naturæ corporeæ ad videndum etiam diuinitus aliquod vel minimum ens spirituale & potestate naturæ spiritualis creaturæ ad videndum Deum; tamen maior sit excessus Dei supra naturam animæ spiritualis, quam excessus obiecti spiritualis supra naturam animæ sentientis. Neque redarguere est potentiam spiritua-lem quamuis naturalem, saltem diuinitus eleuari ad visionem Dei supernaturalem, ideoque & opera moraliter bona; quæ spiritualia sunt, tamen naturalia, posse ad præmij supernaturalis meritum eleuari. Nam potentia naturalis ad visionem supernaturalem eleuatur in genere causæ efficientis, cuius munus præstare Deus potest, opus autem naturale ad condignitatem præmij supernaturalis eleuatur in genere causæ formalis, cuius munus Deo repugnat, præsertim si casualitas rebus creatis intrinsicè futura sit ad mouendum ipsi Dei voluntatem, qualis debet competere operibus meritoriis: ut dicebamus num. 6. & 8. & 46. Alterum exemplum est, si natura brutorum posset quidpiam apud homines mereri planè non possent eorum obsequia vlla potestate absoluta creaturarum, aut Dei, reddere bruta digna eis donis, & honoribus, quæ naturæ rationalis propria sunt, quamuis reuera cederent in maius hominum commodum; quam plura obsequia, quæ ab hominibus exhibentur. At donâ supernaturalia non sunt naturæ rationalis suis viribus relictæ propria. Ergo suis viribus naturæ rationalis supernaturalibus donis neque diuinitus fieri potest digna. Vnde ad tuendum indignitatem operum naturalium ad supernaturale præmium, non est opus recurrere ad æqualitatem rei ad rem, necessariam ad condignum meritum. Cuius occasione excurremus superiora.

Illustratus exemplis

72 Prima obiectio.

Diluitur

At obiiciet quis. Potest Deus diuinitus ita pacifici cum homine in pura natura existenti, ut homo diligat Deum super omnia, & Deus illi referat gratiam habitua-lem. Tunc Deus tenetur ex iustitia remunerare diligentem se, habituali gratia. Ergò impetrat illam de condigno, cum imperatio condigna sit eadem, quæ ex iustitia. Aut saltem de voce erit dissentio; an condigna dicenda sit? Respondeo. Deus non potest se obligare ex iustitia ad retribuendum gratiam habitua-lem diligenti Deum dilectione tantum naturali, quia nulla potest esse æqualitas etiam proportionis inter opus naturale, & gratiam supernaturalem, ut iam ostendimus. Quare ea gratiæ largitio

largitio potius erit liberalitatis, quam iustitiæ actus. Hinc constat quo differat de re nostra sententia ab opposita. Primum: Quia nostra negat Deum posse ex iustitia obligari ad reddendum donum supernaturale homini tantum naturaliter operanti, itaut illud negans iniuriam irroget creaturæ, quamquam eius iustitiæ capax sit collatus cum homine supernaturaliter operante. Opposita sententia verò Deum ex iustitia obligat homini solum naturaliter operanti, casu quo possit Deus ex iustitia obligari operanti supernaturaliter. Secundo: Quia nostra sententia negat vllum ordinem, connexionemue transcendentem naturæ rationalis, & eius operum cum dono supernaturali, vt eadem cum omnibus suis operibus permanere repugnantibus omnibus donis supernaturalibus. Secus contraria sententia. Porro si ad voces dissentio referenda est, præferenda nostra sententia, quippè quæ communior est, & grauiorum authorum loquendi modum sectatur.

73 Obiectio secunda.

P. Vasquez P. Suarez.

P. Ragula.

Explicatur

74 Tertia

Responsio

Remissio peccati sine

habet gratiam iustificantem. Ideo merito nunc inter supernaturalia beneficia recensetur. Est quidem peccatorum venia authoris naturæ beneficii, nam rationalis natura auctor, & Principem supremum exigit facilem veniæ largitorem, non austerum, & inexorabilem iudicem, ac vindicem. Auctori sanè rationalis naturæ neganda non sunt quæcumque decent quemuis Principem creatum, Iniuriarum autem obliuisci, misereri subditorum cæco passionum impetu delinquentium, præsertim præcedente vera atque ex animo pœnitentia, quis non laudauit in Principe. Quis non vituperauit semper iustum exactorem debiti, nunquam misericordem, & dissimulantem culparum superiores, etiam post efficacem animi dolorem, & mutationem? Miserrimi sanè essent inter omnes creaturas homines, si eius conditionis esset ipsorum, auctor vt nullus ipsorum gemitus placari posset. Ipsi in pura natura, vt fert communis sententia, aded in peccata prouisi, vt moraliter impossibile sit, absque speciali Dei auxilio integram diu seruare legem: Deus aded inexorabilis, vt neque velit, neque possit peccata condonare, quid esset de natura rationali suapte conditione, nisi in damnationem, & interitum creati? Intra limites igitur beneficiorum naturalium venia peccatorum continetur. Neque propterea debita asferitur, nostræque operibus naturæ æquabilis Vt inter beneficia naturæ eleuata remissio peccatorum per gratiam connumeratur, quamuis neque debita sit, neque operibus supernaturalibus æquabilis. Refertur itaque remissio peccati sine gratia iustificante inter beneficia naturæ, quia licet ipsa indebita, sit procedit tamen à facultate naturæ debita, Quippè licet natura non exigat iure remissionem peccati, tamen iure exigit, vt ipsius auctor potestate condonandi sua peccata proditus sit. Quod sufficit, vt hæc potestas ordini naturæ aggregetur, ac per consequens etiam ipsius actus, vt exposuimus disputatione 5. sect. 3.

gratia ad ordinem naturæ spectat.

DISPUTATIO XVII.

An Supernaturalia sint supra meritum congruum naturæ?

MERITVM congruum longè inferius est munere, quod ipsius intuitu refertur, longeque maiorem inæqualitatem ferre potest inter opus meritum & præmium, quam meritum condignum: ided examine Theologico opus est. An opera solis naturæ viribus elicitæ, quamquam, vt videmus, dignitatem non conferant ad supernaturalia dona, saltem ex se congruitatem ferant?

SECTIONES.

- 1 Placita Theologorum.
2 Prima probatio contra meritum congruum operum naturalium.
3 Secunda probatio contra meritum congruum operum naturalium.
4 Tertia probatio contra meritum congruum naturæ.

Quarta

- 5 Quarta probatio contra meritum congruum naturæ.
6 Confirmatur superiora ostendendo Patres Ecclesie de merito congruo atque remoto ad nostram iustificationem differuisse.
7 Alia probationis contra meritum congruum naturæ.
8 Diluuntur argumenta Massiliensium.
9 Catholicorum argumenta.
10 Obicitur auctoritas Chrysostomi, & aliorum Graecorum Patrum.
11 Vindicantur Chrysostomus & Graeci Patres ab errore Semipelagianorum.
12 Censura sententia affirmantis, & mens Theologorum antiquorum.

SECTIO I.

Placita Theologorum.

1 Authores affirmantes.

Durandus

Gabriel.

Occamus. Aliacus. Scotus. Almainus Maior

Bergomensis. Iauellus. Caietanus Turrecremata. Camerarius S. Thomas

2

P. Vasquez Elicius. Scotus.

Sotus P. Vasquez. Angles.

Vega.

Posse dona supernaturalia cadere sub meritum congruum operum naturalium tunc uterque quotquot aiunt, virtutum actus, elicitos solis viribus naturæ positiuè, ac sufficienter disponere hominem ad gratiam iustificantem, eamque de congruo mereri. Ita Durandus in 1. d. 4. q. 2. & in 2. d. 28. quæst. 5. num. 7. & d. 40. q. 3. n. 7. & in 3. d. 29. q. 2. & in 4. d. 17. quæst. 2. Gab. in 2. d. 20. q. vnica art. 2. conclus. 1. & art. 3. dub. 1. & 2. & d. 27. q. 1. art. 2. conclus. 4. & artic. 3. dub. 4. & art. 5. & in 3. d. 27. q. 1. art. 2. conclus. 5. littera S. & sequentibus & q. 2. præsertim art. 3. dub. 3. in fine, referens pro se Occamum, Petrum Aliacensem, & Scotum: Almainus 2. moral. cap. 9. & in 4. d. 14. q. 2. vbi Ioannes Maior quæst. 1. §. Sed contra ait, licet probabilius puter, neminem posse bene moraliter operari sine auxilio Dei speciali (quod non semper datur) tamen in opposita sententia quemlibet posse in quolibet instanti elicere sine speciali auxilio dolorem sufficientem ad suam iustificationem; Petrus Bergomensis in concordant. D. Thomæ dubio 889. Iauellus in expositionibus ad 1. p. Diui Thomæ tract. de prædest. cap. 5. Caietanus tom. 1. opusc. 4. de contritione q. 1. Turrecremata de pœnitentia d. 1. §. Hinc etiam leprosi num. 7. fol. 12. Camerarius lib. da gratia & lib. arbitrio cap. 10 §. 2. Idem tenuisse S. Thomam in 2. d. 28. q. 1. art. 4. & d. 27. q. 1. art. 4. ad 4. & d. 5. quæst. 2. art. 1. corpore & ad 1. de verit. q. 2. art. 1. ad 2. & in 4. d. 17. q. 2. art. 1. q. 1. ad 6. q. 3. corp. & argumenta: & art. 2. q. 6. attamen retractasse 1. 2. q. 109. art. 6. plures Theologi testantur. Quamquam non desunt alij, qui Angelicum Doctorum liberent ab hac sententia etiam in libris sententiarum, vt Pater Vasquez 1. p. disp. 91. c. 1. n. 63. & Thomas Elicius infra. Verius eidem sententiæ adhæsisse videtur Scotus in 4. d. 14. q. 2. art. 2. & in 2. d. 28. q. vnica vt voluit Sotus 2. de natura, & gratia, cap. 4. & Lorca 1. 2. disput. 11. & Pater Vasquez supra: licet Angles in 2. d. 28. quæst. vnica art. 6. difficultate 1. ante 1. conclusionem, & artic. 6. difficultate 1. ante 1. conclusionem, & in 4. q. 1. de pœnitentia art. 6. & Vega lib. 6. in Trident. cap. 28. & q. 11. de iustificatione ad 3. velint, falso tribui Sæoto hanc

opinionem, quia non differit de actu elicito absque speciali auxilio Dei, sed absque gratia habituali. Item referuntur pro hac sententia Adrianus quodlibeto 7. art. 4. & in 4. q. 2. de pœnitentia, & Richardus in 2. d. 28. art. 1. q. 2. Caietanus 1. 2. q. 109. art. 6. Verum ab ea opinione vendicat hos auctores Mascarenas disp. 1. de auxiliis parte quinta.

Adrianus Ricardus. Caietanus Mascarenas

Eidem sententiæ accedunt, qui docent opera naturalia disponere positiuè; quamuis remotè ad nostram iustificationem, merendo de congruo saltem auxilia actualia supernaturalia ad actus supernaturales proximè disponentes ad illam. Referuntur Driedo libro de concordia prædestinat. parte 2. cap. vltimo fol. 50. & de captiuitate tract. 5. cap. 2. p. 2. Decanus art. 7. contra Caluinum §. Doctores Scholastici, & Antonius Panthula lib. de prædest. & gratia cap. 6. Item Enricus quodlibeto 5. quæst. 20. post medium. Conradus, Clingius in locis cõtra hæreticos cap. 14. Viguerius in instit. c. 2. §. 3. versiculo, 1. sen. 2. in fine, Ierison, Alphas. 61. in 1. tract. de vita spiritali lect. 1. circa principium. §. Facendum. Adiungi possunt idem dispositionis genus tribuentes operibus naturalis facultatis. Ouandus in 4. d. 15. proposit. 8. Alensis 3. q. 64. memb. 5. art. 5. §. 2. Caietanus 1. 2. q. 109. art. 6. Socus lib. 1. de natura & gratia cap. 20. & lib. 2. cap. 3. notabili 2. & ad 1. & cap. 12. dubio vltimo: & capite 16. post medium. Alexius Gomez in elucidario Scholastico lib. 2. cap. 3. in principio, & ad primum, Richardus in 2. d. 28. art. 1. q. 2. Petrus de Aquila d. 29. q. 1. art. 2. Scholastes Cassiani propositione 5. Nec dissonat Palarius in 2. d. 29. disp. 2. Amolincis ad marginem Ægidij quodlibeto 2. q. 29. Albertus in 2. d. 29. art. 1. ad 2. quamquam hos auctores loqueros fuisse de dispositione tantum negatiuum remouente peccatum prohibens, interpretantur Pater Suarez lib. 3. de auxiliis cap. 2. num. 3. Mascarenas disp. 1. de auxiliis, Zumel. 1. 2. q. 109. art. 6. disp. vnica. Lorca de gratia disp. 1. 1. & Vinsfeldius de libero arbitrio, & gratia sect. 3. memb. 7. conclus. 7.

Driedo:

Decanus

Enricus. Conradus.

Viguerius. Ierison.

Ouandus Alensis.

Socus.

Alexius Gomez

Richardus?

Aquila.

Scholastes.

Palarius.

Albertus.

P. Suarez.

Mascarenus

Zumel.

Lorca.

Vinsfeldius.

4 Authores negantes.

P. Vasquez.

P. Iannerus

P. Gualt.

P. Suarez

P. Granadus

P. Herice

S. Thom.

Bonauent.

Richardus.

Ægidius.

Marsilius

Argentina.

Gregor.

Anglez.

Palatius.

Lælius.

Tileranus

Roa.

Enricus Nauarrus,

cap.

Enriques. Driedo. Aurelius. Elifus Stapleto. nius Vega. Vinsfeldius. Zumel. Medina. Conradus Lorca. Sotus. Felifius. Bellarmin. Valentia. Suarez. P. Vafquez. P. Molina. P. Lessius. P. Torres. cap. 1. num. 39. Enriquez 1. de poenitentia cap. 21. § 6. Driedo de captiuitate tract. 4. cap. 2. & lib. 1 de gratia, & libero arbitrio tract. 2. cap. 6. Petrus Aurelius in oppugnatione: Luther, inquisit. 1. de gratia. & libero arbitrio §. Verum enim vero. Et §. Sed etiam ad reliquas. Thomas Elifus q. 6. de gratia art. 7. & 8. Stapletonius 2. de iustificatione cap. 4. Victoria in summa q. 110. alias 111. Vega de iustificatione q. 11. & lib. 6. in Tridentinum cap. 28. Vinsfeldius sect. 3. de libero arbitrio & gratia membro 7. conclusionone 4. & §. Zumel. 1. 2. q. 109. art. 6. disput. vnica & art. 3. disput. 2. Medina & Conradus ibidem, Lorca disput. 11. & §. 50. de gratia, Sotus 2. de natura & gratia c. 3. & 4. & in 4. d. 1. 4. q. 2. art. 5. §. Diximus autem, Matthias Felifius in 2. d. 2. 4. c. 14. Bellarminus 6. de gratia à cap. 1. vsque ad 8. Valentia' controuersia de gratia parte 2. cap. 2. & 1. 2. disp. 8. q. 5. puncto. 4. Suarez 2. de prædestinatione, cap. 6. & lib. 8. de gratia cap. septimo num. 2. 6. & 7. tom. 4. in 3. p. disp. 3. sect. 6. 1. de prædestinatione c. 7. num. 11. Vafquez 1. p. disp. 9. i. capite 10. & 1. 2. supra, & p. Molina in concordia disput. 1. membro 4. P. Lessius opusculo de auxiliis appendice ad c. 10. Pater Torres opusc. 4. disp. 1. dub. 1.

Deinde Concilium Africanum ducentorum, & quatuordecim Episcoporum, quod refert prosper in Cronico, à toto orbe receptum fuisse; cuius decreto sanctum est: Gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam iustitiam nos per actus singulos adiuuare, ita ut sine illa nihil vera, sanctaque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus. Item in Gallia concilium Atracianum iussu sancti Leonis, cuius canone 2. decernitur: Diuini muneris est cum re bene cogitamus, & pedes nostros à falsitate & iniustitia tenemus, quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum ut operemur, operatur. Canone 20. Nulla facit homo bona quæ non Deus præstet, ut faciat homo. Quo tres orbis partes Asia, Africa, & Europa ad confirmandam istam doctrinam conspirarunt.

Quibus accedunt tres illustres Romanæ Eccl. Pont. Innocent. in epist. ad Concil. Carthaginense apud August. 91. & in epist. ad Concil. Miluitanum apud August. 93. definiens, in omnibus diuinis paginis voluntari libera non nisi adiutorium Dei legibus esse necessarium, eamque nihil posse celestibus auxiliis destitutam. Zofimus in epistola ad omnes Episcopos, cuius meminit Cælestinus in epist. ad Gallos c. 9. statuens in omnibus actibus causis cognitionibus, motibus adiutor, & protektor Deus orandus est. Superbum est enim, ut quicquam sibi humana natura præsumat. Ipse Cælestinus in prædicta epist. c. 8. asserens: in nobis quibusque voluntatis humana singulis motibus magis Dei quam arbitrii auxilium valere.

Eiusdem doctrinæ assertores fuerunt primores Ecclesiæ P. Cyprianus lib. 3. ad Quirinum c. 4. In nullo glorandum, quando nostram nihil est, eorum scilicet, quæ conferunt in salutem. Ambr. lib. 2. in Lucam c. 1. 2. Vbique Domini virtus studis cooperatur humanis, ut nemo possit edificare sine Domino, nemo custodire sine Domino, nemo quicquam incipere sine Domino Hieron. lib. 3. contra Pelagianos initio. Hoc longa dissertatione conclusum est, ut gratia sua Dominus, quia nobis concessit liberum arbitrium, in singulis operibus iuuet, atque sustentet. Clarius validiusque August. lib. 1. contra duas epist. Pelagianorum c. vltimo: Cum nemo bene vti possit libero arbitrio, nisi per gratiam, quæ non secundum debitum datur. Et lib. 2. c. 5. Liberum arbitrium dicimus ad bene, piæque viuendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis, Dei gratia fuerit ad omne boni actionis, sermonis, cogitationis adiuta. lib. 1. de gratia Christi c. 47. Si consenserit Pelagijs etiam ipsam voluntatem, & actionem diuinitus adiuuari, ut sine illo adiutorio nihil boni velimus, & agamus, eamque esse gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, in qua nos sua, non nostra iustitia facit iustos ut ea sit vera iustitia, quæ nobis ab illo est, nihil de adiutorio gratia Dei, quantum arbitror, inter nos controuersa relinquatur. De correctione & gratia c. 2. Sine gratia nullum prorsus sine cogitando, sine volendo, & agendo facimus bonum. Prosper contra collatorē c. 38. Non cœturbat nos superbientiu inepeta querimonia, quia liberum arbitriū causantur auferri, si, & principia, & profectus, & perseverantia in bonis, Dei dona esse dicantur: Ad Demetriadem pag. mlii 7. Cum in peccatis agitur, propria diliguntur, cum autem in bonis, & rectis actibus laudabilis vita ducitur, Dei est quod geritur Dei est quod amatur. Item lib. de ingratis c. 19. Quod non

Concilium Afric. Con. Arauc. Innocent. August. Zofimus. Cælestinus. Cyprianus. Ambrosius. Hieron. August. Prosper

Fulgentius fit à gratia non bene fit. Fulgentius ad Monimum c. 14. Quid est autem faciam ut faciat is, nisi mei erit operis omne bonum quod operati fueritis? Ipse ergo facit, ut faciamus. quo in nobis operant fit omne bonum, quod faciamus. De quo dicitur ad Hebreos: aptet vos in omni bono faciens in vobis, quod placeat coram se. Cap. 1 §. Quacumque nobis facienda donat sicut habere non possumus, nisi ipse nobis largiatur, sic facere non possumus, nisi ipse nocis, quæ largitus est, operetur. Propterea nullatenus finimus, imo salubriter prohibemus tam in nostra fide quam in nostro opere tanquam nostrum nobis aliquid vendicare. Anselmus lib. cur Deus homo c. 9. Quod quis non habet a deo, sed à Deo, hoc non tam suum, verum Dei dicere debet. Nullus enim homo à habet veritatem, quam docet ad iustam voluntatem, sed à Deo Greg. hom. 9. in Ezech. Nos præuenit, ut velimus, & volentes subsequitur, ne inaniter velimus. Denique Bernardus de gratia, & libero arbitrio. Conatus nostri, & casti sunt, si non adiuuentur, & nulli, si non excitentur. Quibus adde Magistrum scholasticorum Principem in 2. d. 27. §. cum ergo ex gratia quæ præuenit, & sanat arbitriū & ex libero arbitrio procreatur in homine omnis bonus affectus. En Ecclesiæ Patres sine discrimine docent hominem suo arbitrio sine adiutorio gratiæ Dei bene agere velle, aut cogitare non posse. Qui, esto non velit omnia vniuersim opera bona indigere auxilio diuinæ gratiæ, non sensu tamē communi Theologorum volunt opera saltem aliquo merito conferentia in primam, aut postremā salutem non in vires arbitrii, sed in gratiosa Dei subdicia referenda esse. Atque aded nullum esse posse meritum de congruo doni supernaturalis quod sola facultate naturæ fiat. Quare interduum aded deprimunt virtutem naturæ, vt eam seclusa gratia ad solum peccandum valere pronuntient. Ita Patres Araucanici. 1. August. tract. 5. in Ioan-nem lib. 2. de peccatorum meritis c. 18. lib. 4. contra Iulianum c. 3. contra duas epist. Pelagiani c. 8. & alibi sæpe. D. Prosper ad c. Gallorum 6. Qui agitur credendum potestatem merendi de congruo supernaturalia, naturæ auxilio gratiæ destitute aliqua ratione conuenire?

Partes Araucanici August. Prinsper. Argumentū ex imbecillitate naturæ ad opus salutis. Petrus 2. 1. Prosper.

SECTIO III.

Secunda probatio contra meritum congruum operum naturalium.

naturaliter habemus inserta, opitulatione sua excitauit in nobis? Sed ait, qui nunc omnia nobis, quæ ad vitam eternam, & pietatem pertinent, donauit. 2. Pet. 1. Quid dicendo, diuina virtutis, in natura iniritu posuit, quod non ab eo collatu sit, qui cuncta donauit? Eodem Concilio idem adiungit, & notat Araucanum secundum can. 6. Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studensibus, peccantibus, quarentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri, non autem diuinitus, ut credamus, velimus, vel hac omnia, sicut oportet, agere valeamus per infusionem, & inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri constituitur, aut humilitati, aut obedientiæ humane subiungit gratia adiutorium, resistit Apost. dicens, quid habes, quod non accepisti? Item can. 7. Si quis per natura vigorem bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vita eterna cogitare aut eligere posse confirmat absque illuminatione, & inspiratione Spiritus sancti heretico fallitur spiritus. Eadē decernit Canon. 2 §. Si autem posset homo per fidem, vigiliam desiderium, contritionem, orationem, aut obedientiam humanam, viribus naturæ elicitaris, misericordem gratiæ iustificantis, aut auxiliantis largitione comparate, quis neget, posset homini sine gratia Dei credenti, vigilanti, oranti, desideranti misericordiam conferri, pluraque ac eo humana opera sine inspiratione Spiritus sancti per solum naturæ vigorem prout oportet fieri, humanæque humilitati, aut obedientiæ adiutorii gratiæ subiungi. Eodem modo Africani Conc. Patres vt scribit Prosper responsione ad c. 8. Gallorum definirunt gratiam Dei nos per actus singulos adiuuare, ita ut sine illa nihil vera, sanctaque pietatis habere, cogitare valeamus. Conc. autem Trid. sess. 6. c. 5. præcurrentem gratiam ad nostræ iustificationis exordium aded necessarium esse docet, vt absque illa liberum arbitrium mouere se ad iustitiam corā illo libera sua voluntate non queat. Paulo post: Si quis dixerit sine præueniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut pariter posse sicut oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit. Rufus Concil. Mogunt. c. 5. Homines nondum adiuti gratia Dei ea, quæ sunt Spiritus, & ad salutem conferunt non agnoscere, ne dum appetere queunt. Opera autem meritoria de congruo gratiæ supernaturalis, iustificantis auxiliantis, actus sunt veræ, sanctæque pietatis, conferentes in salutem, quibus liberū arbitrium ad iustitiam se mouet, prout oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur. Ergo

In eandem notationem veniunt plurima sanctorum Patrum testimonia. Augustinus lib. de gratia Christi cap. 27. Gratiam Dei sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, vt omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet, veramque iustitiam fieri posse non dubitet. lib. de prædest. sanctorum cap. 2. Quod ergo pertinet ad religionem atque pietatem de qua loquitur Apostolus si non sumus sufficientes cogitare aliquid, quasi ex nobis metipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est, profecto non sumus idonei: & c. Epist. 146. vt nec negetis Dei gratiam, nec liberum arbitrium sic defendatis, vt sine illa, vel cogitare aliquid, vel agere secundum Deum vlla ratione possimus. lib. de bono perseuerantiæ cap. 16. Quod attinet ad pietatis viam verique Dei cultum non sumus sufficientes, cogitare aliquid ex nobis & c. Denique ne omnia persequetur, lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 17. Sine illo vel operante vel velimus, vel cooperante cum volumus ad bona pietatis opera nihil valeamus. Quibus

SECTIO II. Prima probatio contra meritum congruum operum Naturalium.

Am ab hac sententia nulli Catholico discedere fas est. Primò quia ex Sacra scriptura, Concilij, ac Patribus Ecclesiæ habemus, vniuersaliter non posse liberum arbitrium quidpiam agere boni sine gratia Dei. At hæc doctrina tam vniuersalis, & frequens, licet non comprehendat omnia bona opera moralia naturæ, minimùm comprehendere debet opera conducentia in nostram iustificationem proximè vel remotè, merentia de congruo gratiam iustificantem, aut gratiā auxiliantem ad actus necessarios ad illam. Ergò sine gratia Dei solis viribus arbitrii non potest natura quidpiam supernaturale de congruo mereri. Præsertim cum testimonia sacra præcipuè agant de operibus, quæ ad obtinendam iustificationem disponunt, & conferunt, quæ iuxta Catholicam doctrinam, quamquam intrinsecè supernaturalia sint, solum de congruo meritoria esse possunt. Ita illud Ioannis 15. Sine me nihil potestis facere 1. Cor. 4. Quis est qui te discernit? Quid habes, quod non accepisti? Ad Philipp. 2. Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate. Ioannis 6. Nemo potest venire ad me nisi Pater meus traxerit eum. Aliaque innumera, quæ plane ostendunt, absque diuina ope nihil salutare posse arbitrio conuenire suis viribus relicto. Id quod planius constabit ex Concilijs, & Patribus Ecclesiæ, qui aduersus Semipelagianos eis testimonijs vtuntur.

Primum Concilium ad hanc veritatem stabilendam conuocatum fuit in Palæstina aduersus Pelagianum vbi vt testatur Augustinus epist. 106. decernit fuit: Gratiam Dei, & adiutorium etiam ad singulos actus dari, eamque non dari secundum merita nostra, sed per eius misericordiam, qui dixit, miserebor, cuius misertus ero & c.

Ioan. 15. 1. Cor. 4. Ad Phil. 2. Concilium Palæstinum August.

2. Pet. 1. Io. Con. Arauc. Con. Trid. Prosper. Con. Mog. August.

Quibus addenda sunt quae habet Auctor Hypo- gnost. lib. 3. cap. 4. Esse fatemur liberum arbitrium, non per quod sit idoneum, quae ad Deum pertinent sine Deo, aut inchoare, aut certo peragere. Et cap. 10. Quisquis sic esse dixerit liberum arbitrium, quod sine Deo bonum opus, quod ad eius sanctum propositum pertinet, nec incipere, nec perficere possit. Catholicus est: Rursus quae scribit Auctor de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 44. qui putatur Gennadius. Si quis dixerit per naturam vigorem bonum aliquod quod ad salutem pertinet, vita aeterna cogitare ut expedit, aut eligere posse absque illuminatione, aut inspiratione Spiritus sancti haeretico fallitur Spiritu. Eadem ratione Prosper contra Collatorem cap. 19. Perditio autem, per quam ad aeternam, atque inamissibilem corporis & animae incorruptionem poterat pervenire, quid ei remansit, nisi quod ad temporalem pertinet vitam, quae tota est damnationis, & panna. Item lib. de ingratia cap. 20.

Nonne

Perpicuum est quantum damnatos confusentis? Dum cuique ad vera capienda exordia vita Naturam affectum fidei conferre docuit? Item cap. 39.

Cum damnatis sapiunt, damnataque proponunt cum dicunt.

Nec solum ad vita praesentis commoda solers Sufficere ingenium, quo se tueatur, & ornet Sed summis etiam mentem aptam percipiendiis Aeternisque bonis sponte ad caelestia ferri.

Similiter cap. 41 recensens plura de quibus natura gloriari potest sua virtute patris, vt

Quod legibus verbas

Instituit moresque feros ratione recidit, Tandem claudit.

Quae licet ex primo natura habeantur honore Non tamen ad veram possunt pervenire vitam.

Fulgentius.

D. Fulgentius denique de incarnatione, & gratia cap. 21. Nullus est qui naturaliter possit aliquid boni velle quod pertinet ad vitam aeternam. Igitur ea, quae pertinent ad animae salutem, & vitam, ad iustitiam, & religionem, & pietatem, ad sanctum Dei propositum, secundum Deum, & in Deo, neque solum ad temporalem vitam, neque ad vitae praesentis commoda tantum, vt Ecclesiae Patres loquuntur, nequaquam possunt solis naturae viribus haberi. At opera de congruo merentia gratiam iustificantem, & auxiliantem supernaturalem, aut praemium aliud supernaturale, quamvis accidentale gloriae pertinet certissime ad animae salutem, & vitam, ad iustitiam &c. & non solum ad vitam temporalem, & eius commoda. Ergo eius conditionis opera sola facultate naturae fieri nequeunt. Confirmatur: Peccatori, infideli negantur sine auxilio gratiae opera eo modo salutaria, quo idem conceduntur salutaria cum auxilio gratiae. Sed opera peccatoris, & infidelis cum auxilio gratiae. solum sunt meritoria de congruo, & non de condigno. Ergo sine auxilio gratiae non solum de condigno, sed etiam de congruo meritoria negantur

SECTIO IV.

Tertia probatio contra meritum congruum naturae.

Haurio tertiam probationem ex alia constantissima Patrum doctrina; nullum gratiae, iustitiae, pietatis, aut salutis initium tribui facultati naturae, sed omne exordium omnemque inchoationis genus ad iustitiam, salutem & vitam non à libero arbitrio viribus sibi debitis agente, sed à gratia supernaturali sumendum esse. At si libero arbitrio suis viribus incipienti annexeretur gratia auxilians, & iustificans per meritum congruum ipsius naturae comparata, planissime sumeretur initium ab arbitrio, & non à gratia. Ergo incipere nequit natura iustificationem, salutem merito congruo alicuius doni supernaturalis. Explicatur: Gratia, & fides collata per Christum dicitur verè inchoare nostram iustificationem, & salutem per actus, quos excitat in peccatore disponentes ad illam: quamquam hi actus non sint meritorij de condigno, sed tantum de congruo donorum supernaturalium. Ergo si natura suis viribus effectus positivi merito conferentes in iustificationem, & salutem, verè diceretur initiare nostram iustificationem, & salutem; quamvis hoc meritum non esset condignum, sed congruum.

Alia ratio ex initio salutis im-possibili naturae.

Hoc autem naturae initium damnat Arausicanū Concil. Arausicanū.

2. can. 3. Si quis invocationem humanam gratia Dei dicit conferri, non autem ipsam gratiam facere vt innocetur à nobis, contradicit Esaiæ, vel Apostolo dicenti: inuenit sum à non querentibus me Can. 4. Si quis vt à peccato purgemur, voluntatem nostram Deum expectare contendit, non autem vt etiã purgari volumus, per sancti Spiritus infusionem, & operationem in nobis fieri consistitur, resistit ipsi Spiritu sancto dicenti, preparatur voluntas à Domino. Can. 5. Si quis sicut augmentum, ita etiam initium fidei ipsum credulitatis affectum, non per gratiae donum, & naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus aduersariis approbatur. Etiam Trid. sess. 6. c. 5. Declarat præterea (sancta Synodus) ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum Iesum praeviente gratia sumendum esse. Item Synodus Moguntina c. 7. definit; Iustificationis initium ex Dei gratia provenire, qua ante omne meritum, dum adhuc inimici sunt excitati, & adiuti, eidem gratia sic excitanti, & adiuvanti consentientes, & cooperantes ad iustificationem disponuntur. At si valeret natura suis viribus agere actus de congruo meritorios gratiae supernaturalis, certè posset natura ante ipsam gratiam inuocare, & impetrare illam; habere voluntatem purgandi se à peccatis, & credendi, exordiumque aliquando iustificationi præbere, merendo auxiliium gratiae ad fidem, & contritionem necessariam. Ergo nullum meritum gratiae supernaturalis etiam de congruo libero arbitrio destituito gratia Dei tribuendum est. Sanè id genus inchoationis, ac meriti pertinentis ad iustificationem, & salutem negant hæc testimonia arbitrio peccatoris, & infidelis sine gratia, quod eidem tribuit cum actuali gratia ante ipsa iustificationem & salutem. At hoc genus inchoationis, ac meriti non est condigni, sed congrui, vt concors est omnium Theologorum sententia. Ergo

Ergo manifeste negatur genus inchoationis, & meritum de congruo.

14 August.

Eadem doctrina apud Ecclesiae Patres frequentissima est August. lib. de bono perseuerantiae c. 13. Satis dilucide ostenditur; inchoandi gratiam Dei non secundum merita nostra dari, sed donari secundum ipsius secretissimam, eandemque iustissimam beneficentissimam, sapientissimam voluntatem lib. 83. qq. q. 68. Et si quisquam tribuit quod venit vocatus, non sibi potest tribuere quod vocatus est. Nullum igitur præcedit naturae meritum, cui inchoatio gratiae, vocatioque diuina tribuatur, sed secretissimæ tantum, ac beneficentissimæ voluntati Dei. De prædestinatione sanctorum c. 2. Sicut nemo sufficit ad incipiendum vel perficiendum quoadamque opus bonum, unde in omni opere bono, & incipiendo, & perficiendo sufficientia nostra ex Deo est, ita nemo sibi sufficit ad incipiendam fidem, sed sufficientia nostra ex Deo est. Prosper lib. 1. de vocat. Gent. c. 8. Si querit victoriam, non dubitet querendi affectum ab illo se accepisse, quem querit: Et infra iuxta Codicem Cambromontem. Nullo mortali, homo spirituales noui generis dignitatem desiderio appetit, qui calore ipsius desiderij non accepit à Deo. Contra Collatorem c. 8. Doces ergo habere hennem à semetipso desiderium sanitatis. Quod sic reicit. Salus prima est, vt sibi incipiat displicere. Sequens vero est, vt & sanari desideret, Quae curationem ipsius sic præcedunt, vt ei ab illo, qui agram sanaturus est, inferantur. Ne cum ei nullo modo hac incepisse possint, merito videatur saluata, non gratia. Cap. 15. Defendimus non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initium sanctae voluntatis inspirat, & virtutem, atque operunitatem eorum, quae rectè cupimus, tribuit, per agendi. Fulgentius multus est in hac doctrina proponenda lib. de incarn. & gratia c. 1. Gratia gratis indignis tribuit, vt ipsa in nobis & exordium, & profectum bona voluntatis operetur. Cap. 13. Sic tacuit oppressus, vt nullatenus aliquid bonae voluntatis initium habere potuisset, nisi hoc Deo gratis donante suppisset. Cap. 16. Quomodo de possibilitate solius liberi arbitrij si non praevenerat adiutorio gratiae Dei, quamulumcumque sibi bona voluntatis & operis exordium reprovitit, quae nec sana potuit Dei servare mandatum? Item lib. 1. ad Monimum c. 8. Operatio gratiae meritum hominis boni & initiat ad iustitiam, & consumat ad gloriam. Primo inchoans in homine voluntatem bonam, deinde eandem voluntatem adiuuans inchoat. Demum epist. 6. ad Theod. Senatorem: vt desideremus adiutorij gratiae, hoc ipsum quoque opus est gratia: Ipsa namque incipit infundi, vt incipiat posci. Quid clarius, quam hæc Aug. Prosperi, & præcipue Fulgentij testimonia ad remouendum à libero arbitrio initium bonae & meritoriae voluntatis, promouentis hominem in fidem & salutem. Adde Isidorum de summo bono lib. 2. c. 5. Hominis meritum superna gratia non vt veniat, inuenit, sed postquam venerit facit in ea meritum, quod remuneret, quae solum inueniatur, quod pariter. Denique S. Thom. 2. 2. q. 24. art. 3. ad 1. vbi concedens aliquam causam varietatis gratiae referri posse in dispositiones arbitrij ad iungit: Sed hanc etiam dispositionem, vel conatum praevensio Spiritus sanctus mouens mentem hominis, vel plus, vel minus secundum suam voluntatē. Nulla igitur præcedit dispositio, nulla meritoria voluntas gratiam Dei, cuius intuitu ipsa in fundatur, sed ipsa praevient omnem naturae dispositionem, & co-

Fulgentius.

Isidorus.

S. Thomas.

Ripalda de Ente Tom. 1.

natum, quae antequam veniat, nihil inuenit, quod remuneret, sed solum quod puniat. Perperam igitur adstruitur meritum congruum alicuius doni, seu gratiae supernaturalis elicium sola facultate naturae. Duplex solutio potest occurrere superioribus testimoniis. Prior, Eccl. Patres solum agere de merito condigno, & non congruo. Posterior, agere solum de merito congruo proximo ad iustificationem non vero remoto impetrante aliquam gratiam actuaalem. Sed his explicationibus occuremus sect. 6.

SECTIO V.

Quarta probatio contra meritum congruum naturae

Conferitur quarta probatio ex alio dogmate, Patribus contra Semipelagianos familiarissimo: videlicet gratiam auxiliantem, & actualem gratis dari nullo præcedente merito naturae: alioqui gratia non erit gratia. Vbi cum omne naturae meritum sine discrimine excludat, periculosè meritum congruum adstruitur. Sumunt ex Paulo ad Rom 11. Sic ergo & in hoc tempore reliquiae secundum electionem gratiae saluae factae sunt. Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia. Quali diceret: quemadmodum cum penè vniuersam Iudeorum nationem impius idolorum cultus occupasset, non paucos tamen Deus suae gratiae beneficio ab illa impietatis contagione immunes, integrosque seruauit, ita nunc ex innumerabili Iudeorum multitudine, qui Euangelio reluctantur, nonnullos liberaliter, gratuitoque selegit, qui fidem Christi, & religionem sectarentur. Quod si electione gratiae, hoc est gratuita (vt volunt Aug. & alij Patres ex phrasi haebraica) factum est, planè non erit operum merito; quae ab eadem gratia non procedant. Sic intelligit August. hunc locum pluribus in locis: De prædestinatione. Sanct. c. 2. Non ergo elegit Deus opera cuiusquam in praesentia quae ipse daturus est, & c. Reliquiae per electionem gratiae saluae factae sunt. Quae utique non est gratia, si eam ulla merita præcedunt. Ita hoc Pauli testimonio omne naturae meritum antequam nostram iustitiam, & gratiam deserantur Ecclesiae Patres. Ita Patres Arausicani can. 17. fortitudinem fidelium ex gratia Christi provenire, quae eis datur non per voluntatis arbitrium, sed per Spiritum sanctum nullis meritis gratiam praevientibus. Tridentini vero, exordium iustificationis sumendum esse à Dei per Christum Iesum praevigente gratia, hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur. Moguntini autè c. 7. Iustificationis initium ex Dei gratia praevinire, qua ante omne meritum excitati, & adiuti, & eidem gratia excitanti, & adiuvanti consentientes, & cooperantes ad iustificationem disponuntur

Argu cur ex collatione ne gratuita gratiae

Rom. 11.

August.

Arausic.

Trident.

Mogunt.

Item Aug. lib. de prædest. Sanct. c. 1. Dei gratia omnino nulla est, si secundum merita nostra datur. Cap. 3. qui utique non est gratia, si eam ulla merita præcedunt, lib. 2. de peccato orig. c. 24. Non enim Dei gratia erit ullo modo nisi gratuita fuerit omni modo, lib. de natura & gratia cap. 4. Hæc igitur Christi gratia, sine qua neque infantes, neque erate grades salui fieri possunt, non meritis redditur, sed gratis datur, ideoque gratia nominatur, iustificari, inquit, gratia per sanguinem ipsius. De verbis Apostoli term. 1. 5. cap. 1. Non ex operibus ne forte dicas, promoueri, & ideo accipi. Non putes te

L. 2

promé.

promerendo accepisse, quia non promereres nisi acciperes. Gratia præcessit meritum tuum: non gratia ex merito, sed meritum ex gratia. Nam si gratiam ex merito emisisti, non gratis accepisti. Pro nihilo, inquit, saluos facies eos. Nihil in eis inuenis, unde salues. Gratis das, gratis saluas. Omnia merita præcedis, ut dona tua consequantur merita mea. Provisus gratis das, gratis saluas, qui nihil inuenis, unde salues, & multum inuenis, unde damnes. Idem de verbis Domini ferm. 14. c. 4. contra duas epist. Pellagianorum cap. 8. & 11. q. 2. ad simplicianum ante medium. lib. 4. contra Iulianum Pellagianum c. 3. epist. 105. Quo nihil est frequentius in operibus Augustini. D. Prosper epistola ad August. ante librum de prædest. Sanctorum, de errore Semipellagianorum scribens; Ad constituendam eam Christi gratia, quæ omnia præueniat merita humana cogantur, ne si meritis reddatur, frustra gratia nominetur. Ad excepta Genuentium ad dub. 3. Peruersitatem incurrit, qui de naturali bono cætera dona mereatur, Contra Collatorem cap. 8 docet desiderium & cognitionem salutis à Deo inseri: ne cum ei villo modo hæc in esse possint merito videantur saluata non gratia, lib. de ingratia cap. 19. agens de gratia.

Prosper.

Quæ voluntatis meritum creast. Ergo voluntatis Genitrix, operumque Creatrix. Non est ex merito: quoniam quod non fit ab illa. Non beneficit.

Fulgentius.

Fulgentius de incarnatione & gratia cap. 18. *Bonam voluntatem (sicut illi volunt) gratia in nobis inuenit, quam ipsa nobis dedit; imo si sic est, nos priores Deo voluntatem damus, atque in gratiam non miseratione tribuentis, sed aequitate Dei retribuentis accipimus. Ibidem post medium. Paulus non ideo est adiutus Dei gratia, quia credere voluit, sed ut credere vellet, donum gratia præuenientis accepit. Et sine: Reuera ut velimus misericordie præuenientis illuminamur dono, & ut curramus misericordie subsequens fulcimus auxilio. Igitur humanum meritum nulla ratione antecedit gratiam Dei supernaturalem, quæ obiectum est proprium liberalis, & gratuita donationis diuinæ. In cuius confirmationem veniunt testimonia quæ docent ante gratiam nihil conuenire libero arbitrio, nisi superbiam & peccatum, quæ retulimus n. 8. Quia igitur ratione gratia inuenire potest meritum, cuius intuitu donetur.*

SECTIO VI

Confirmatur superiora ostendendo P. Ecclesie de merito congruo, atque remoto ad nostram iustificacionem decessisse.

Improbada explicatio de merito condigno.

Solemnis est horum testimoniorum explicatio, quam persuadere volunt non nulli recetiores. Cum Vega lib. 8. in Trid. c. 5. Scilicet Patres Ecclesie non de merito congruo, sed tantum condigno differuisse. Qui cum merito congruo componitur gratuita donatio, quæ merito condigno repugnat, ut iustificatio gratiosa dicitur, licet congruæ dispositioni respondeat. Sed ferenda non est hæc persuasio, quæ licentiã facit, impune asserendi posse hominem suis viribus absque gratia Dei sufficienter ad fidem, & iustificationem disponi, quod meo iudicio nihilo differt à Semipellagianorum errore. Etenim licet id, quod retribuitur ratione meriti congrui, ut gratia iustificans ratione contritionis possit & soleat rectè appellari gratia, cæterum du-

bitari non potest, quin aliquantulum detrahat perfectioni liberalitatis, & gratia, quod donum intuitu alicuius operis dispensatur, perfectionem que ac strictiorem gratiæ ratione conuenire donationi quæ nullo, neque congruo merito mouetur. Quare Aug. ep. 105. & lib. 83. qq. q. 68. docet, iustificationem gratiam, quæ confertur peccatori, non dari omnino gratis, quia præcedit fides, & dolor intuitu cuius infunditur, licet absolute detur gratis, & sine merito condigno. Patres ergo cum Paulo supra cum absolute dicunt, quod intuitu operum confertur, non esse gratiã loquuntur de hac strictissima gratia, quæ nulla ratione à perfectione gratiæ declinat, contententes eiusmodi esse illam, qua Deus inchoat, & perficit hominum saltè. Imo iustificationem peccatoris absolute gratiosam vocari, non solum quia, ex benignitate diuina confertur, sed etiam quia opera, quæ talem benignitatem alliciunt, ex gratia omnia merita præuenienti fiunt ut Trident. & moguntinum supra factis indicant, cum iustificationis gratiam in vocationem ante omnia merita prouisam referre volunt.

August.

18 Prima ratio.

Hanc mentem plura faciunt certissimam. Primò: Quia Semipellagiani reuera solum contendebant aliquod meriti genus à congruo, & condigno præcedens, quod præberet initiũ nostræ iustificationi aut fidei, facultati naturali tribuere: ideoque interdum solum congruum, interdum etiam condignum meritum eorum asserta comprehendebant, ut exponebamus disp. 15. sect. 3. Ergò nisi omne meritũ viribus naturæ elicium, tam congruum, quam condignum euertentur Eccl. Patres, indemne relinquerent aduersariorũ doctrinã. Secundo: Quia illud meritum ante gratiam, & fidem colligunt Patres ex doctrina Semipell. quod ipsi Patres adtribunt fidei post gratiam: At meritum fidei elicitaræ ex gratia ab homine infideli, & peccatore, omnium quidem Catholice sentiendum iudicio non est condignum, sed congruum. Ergo ex doctrina Semipellagianorum non deprehenditur determinatè & necessario meritum condignum, sed congruum. Consequenter est legitima. Minor à nullo Theologo negatur. Maior est expressa August de prædest. Sanct. c. 2. vbi probans fidem esse donum gratuitum, & non ex merito, ait, posita fide posse hominem aliqua ratione mereri cætera dona, ac proinde si ipsam fidem non auctam propriis viribus comparare valet omnia dona gratiæ absolute secundũ merita naturæ dari, quod Pellagius damnauit, ne ipse à patribus Palest. damnaretur. Accipe Aug. *Quis autem dicat, eum qui iam cepit credere, ab illo in quem credidit, nihil mereri? Vnde fit, ut iam merenti cætera dicantur addi retributione diuina, ac per hoc gratiam secundum merita nostra dari. Quod obiectum sibi Pellagius, ne damnaretur, ipse damnauit. Itè Prosp. contra Collatorẽ c. 6. Quo modo autem non aduertis te in illud dñatum incidere, quod velis, nolis, conuincere dicere, gratiã Dei secundum merita nostra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter gratiã cõsequantur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi potest petentis fides, quarentis pietas, pulsantis instantia. En bono operi præcedenti gratiã, illud meritũ quod ipsi fidei, adesse cõtendũ. Vbi expẽdo hoc meritũ non tam à Semipell. assertũ, quã cõsequ. vi ex ipsorũ doct. constituite viribus naturæ initiũ gratiæ, tanquã absurdum deducũ. Vbi proponi. At planè conseq. vis esset nulla, si in homine peccatore, & infideli meritum determinate condignum, & non meritum præcedens à condigno, & congruo colligerent, cum ipsi Patres, fidei*

19 Tertia.

Quarta.

Quinta.

Prosper.

Sexta.

Augustinus. Prosper. Fulgentius. Ildorus

20

fidei ex gratia profectæ, solum meritum congruum adscribant. Ergò.

Vndè tertio assumptum euinco. Illud meritum operis præcedentis gratiam euertere contendebant, quod operi, si à gratia esset profectum, conueniret, ideoque si initium fidei, & voluntatem credendi faterentur Semipellagiani procedere à gratia; sicut ipsam fidem eiusque argumentum, nulla cum illis esse Augustino, & Prospero contentio. Cum autem eis disputatio esset de gratia auxiliante, & non iustificante, certè operi à gratia auxiliante præcedenti solum conueniret meritum congruum. Ergò. Quarto: Pellagiani, & Semipellagiani obiectentes sibi gratiam gratis, & non secundum merita dari, ne à Patribus damnarentur, recurrebant ad initialem gratiam naturæ, in creatione ipsius omnia præueniente merita constitutam. Si autem gratia à Patribus contenta posset componi cum merito congruo, non esset, quare ad saluandum absolute gratiam cogerentur recurrere ad primam creationis gratiam, cum facilius se possent tueri, dicendo ab ipsis non adstrui facultate naturæ initium gratiæ condignum sed congruum. Ergò gratia Catholica adedò gratiose donata, exquirebatur à Patribus, ut facultate naturæ neque meritum congruum præteret. Rursus Semipellagiani id sua opinione volebant, ut fides, & gratia adiungeretur nostris conatibus, & desiderijs, ratioque salutis vnus, præ alio, non in incertum voluntatis Dei deduceretur, sed in qualecumque initium nostræ voluntatis, ut refert Hilarius in Epistola ad Augustinum, vel ut refert Prosper, ideo accipiat, ideo inueniat, ideo introeat, quia petendo, querendo, pulsando, bono natura bene usus est. Vbi autè Semipellagiani cõcederetur meritum congruum naturæ, certè gratia, fides, & salus hominis non deducebatur in incertum voluntatis Dei, sed in aliquale initium voluntatis humanæ, verumque esset, ideo hominem accipere, inuenire, & introire, quia facultate naturali, quæ fuit, petiit, & pulsauit: ut ex gratia iustificante collata operibus elicitis ex gratia, solumque de congruo meritorijs argueret. Ergò. Demum legantur Patres, manifestum erit eos omnes meritum viribus naturæ elicium etiam congruum ante gratiam detestati. Nam ut naturæ initium reiciant, aiunt naturam ante gratiam nihil habere, quod muneribus compenset, sed solum quod supplicij castiget. Item inchoantem vocationem, & gratiam in Dei secretissimam voluntatem reuocandum. Rursus gratiam auxiliantem dari homini, ut bene agat, non quia bene aliquid egit. Ita Augustinus, Prosper, Fulgentius, & Ildorus adducti seclionibus supetioribus. Si autem posset impunè defendi meritum congruum naturæ antecedens gratiam, non esset, quare Patres ad tuendum gratiam in hæc asserta confugerent, quæ omne prius meritum naturæ præcurrens, gratiam excludunt. Ergo Patrum iudicio aduersarius est, qui Dei gratiam non adedò gratiose donatam proficitur, ut nec secundum congruum naturæ meritum detur.

Obiectuntur in hanc doctrinam plura, quæ gratiam simpliciter dictam cum merito de congruo, impetratione componunt. Primo perseuerantiæ donum, quod gratis datum asseritur à Patribus, quamuis interdum merito de congruo impetretur. Secundo iustificatione peccatoris, quæ omnino gratiosa prædicatur: licet dependenter à congrua dispositione donetur. Tertio: Quia ut

Ripalda de Ente Tom. I.

latè probat Molina tract. 2. de iustitia, disp. 108. 238. 243. 244. 286. & 292. inter homines, quod bonum conferatur ad petitionem donatarij, non destruit rationem veræ donationis, & ut donatio dicatur antidotalis iuxta sensum legis Aquilius, non sufficit præces donatarij, neque aliqua etiam obsequia præcessisse. Quarto, Quoties in tractu etiam oneroso non est æqualitas inter datum, & acceptum, ut si optimus equus vendatur decem argenteis necessario miscetur aliqua donatio. Quibus docent Vega lib. 2. in Trident. c. 8. & 5. P. Lessius, Apolog. de gratia efficacia c. 10. n. 30. & P. Suares 1. p. lib. 12. de prædest. c. 2. n. 24. & cap. 6. num. 24. referens Cardinalem Toletum in cap. 8. ad Roman. & 11. rationem veræ gratiæ non destrui per meritum de congruo.

Vega. P. Lessius. P. Suarez Toletus

Verum hæc non aduersantur superiori doctrinæ quæ non tuerit meritum de congruo destrucere rationem gratiæ simpliciter, sed tantum illam strictam, & specialem gratiam, quam Patres contra Semipellagianos exquisierunt, quæ non solum meritum de condigno, verum etiam de congruo procedens ex viribus naturæ prius excludit, ut manifestè superiora conuincunt. Vnde libenter concedo posse absolute gratiam in vero, & proprio sensu coherere cum merito præcedenti de congruo. Nego tamen, Ecclesie Patres solum hanc rationem gratiæ voluisse saluare, sed specialem illam, & strictam perfectionem gratiæ, quæ nulla ratione à gratiæ perfectione declinet, ut exposuimus num. 17. Idem volo, donum perseuerantiæ, & iustificationem à Patribus eo sensu gratis donata dici, quia licet meritum de congruo præcedat, tamen tale meritum non est elicium viribus propriis naturæ, sed auxilio gratiæ omnino gratis collato, & absque merito congruo. Et quidem hac ratione liberum Patribus erat, gratiam appellare, quia vocibus vti possumus, ut volumus, eisquæ præcipue temporibus sic vti nomine gratiæ expediebat, tum quia à Paulo, & Sacris scriptoribus in ea usurpatione frequenter accipitur, tum quia radicatus euellendus erat error Semipellagianorũ, qui tunc industriæ humane, & studio naturali adiungebat gratiæ dona, & incipiebat sua cõtatione pluriũ grauiũ vitiorũ mentes ferire.

21

22 Alia Patrum expositio.

Alia explicatio præberi potest superioribus argumentis, in quam plures recentiores suis temporibus inclinat. Videlicet Ecclesie Patres non de merito remoto impetrante auxilium gratiæ, sed de merito tantum proximo, cui infallibiliter salus annexa est, cum Semipellagianis contendisse. Sed facile ruit ista explicatio. Quia Ecclesie Patres non solum detestantur meritum ad perficiendam iustificationem, sed ad illam incipiendam, & inchoandem desiderando, petendo, aut aliqua ratione querendo, quin ferant vllum naturæ conatum antecedere auxilium diuinæ gratiæ. Meritum autem remotum gratiæ negari non potest, aliquod initiũ esse nostræ iustificationis, seriem illius constituens, desiderando, petendo, aut aliqua ratione conando in salutem. Ergò Patres Ecclesie etiam meritum remotum prius detestantur. Confirmatur: Quia meritum remotum nostræ iustificationis intelligitur ab his Theologis opus, quod proximè impetrat auxilium gratiæ ad actus proximè disponentes ad illam. Sed Ecclesie Patres manifestè reiciebant meritum proximum naturæ ad impetrandum auxilium gratiæ necessarium ad fidem, humilitatem, contritionem, & similes ut planum fiet recolenti testimonia superioris

Deseritur:

L 3 propo.

proposita. Ergo Patrum iudicio etiam meritum remocum gratiae iustificantis exturbandum est & Catholicorum scholis.

SECTIO VII.

Alia probationes contra meritum congruum naturae.

25 Sextum argumentum.

Sexta probatio contra meritum congruum naturae colligitur ex testimoniis, quae expendimus disp. 14. sect. 1. probantes non posse naturam modo salutari velle quidpiam supernaturale sine auxilio gratiae. Possit autem procul dubio, si affectus salutis, & gratiae supernaturalis meritorius de congruo eliceretur virtibus naturae, vt contendit opposita sententia. Siquidem affectus meritorius de congruo nobis salutaris est, vt est salutarem dispositio supernaturalis ad gratiam iustificantem ratione talis impetrationis, ac meriti. Et quidem si naturae conatus posset aliquid in salutem seclusa ope gratiae supernaturalis, posset sane in aliquod velle, & desiderium salutis, ac fidei quod virtibus naturae eis testimoniis negauimus.

Septimum.

Ergo, Septimam probationem de promo ex testimoniis, quae promemus disp. 20. ad statuendum, nullum etiam naturale fieri opus bonum morale quod Deus auxilio intrinsece supernaturali non praegeniat; neque vllum posse naturam conatum honestum in virtutem conferre, quem diuina gratia non anteuertit. Hinc enim manifeste colligitur, nullum haberi meritum congruum domi supernaturalis sine ope gratiae diuinae. Cum nullum sit meritum, quod non sit opus moraliter bonum.

Octauum.

Octauam addo probationem ex testimoniis, quae proposuimus disp. 15. sect. 5. contra eorum sententiam, qui volebant, hominem iustum, suis virtibus naturalibus absque vilo auxilio gratiae actualis posse mereri de condigno gloria. Nam, eadem opera, quae elicit a peccatore sunt meritoria de congruo, elicit a iusto sunt meritoria de condigno. Ergo si virtibus solius naturae elicit a iusto non sunt condignae meritoria, elicit a peccatore non erunt meritoria congrue. Rursus probatur exemplo Christi Domini, cuius humilitas exaltatio gratiosa exemplar ponitur gratuite largitionis gratiae. Ergo sicut nulla praecesserunt merita in humanitate Christi, quae Deum mouerent ad vtilendum hypostatice humanitatem cum verbo, ita nulla praecedunt ex parte hominum merita ad illis tribuendum gratiam auxiliantem. Ita arguit August. de praedest. sanct. c. 15. Est praclarissimum lumen gratiae ipse Saluator, ipse mediator Dei & hominum Christus Iesus, qui vt hoc esset, quibus tandem suis vel operum, vel fidei praecedentibus meritis natura humana, qui in Deo est comparauit. Idem habet de bono perseverantiae, c. vlt. & de corruptione, & gratia cap. 1. Fulgentibus lib. de incarnat. & gratia, 19. Sicut in natiuitate carnali: omnem nascentis hominis voluntatem praecedat operis diuini formatio, sic in spirituali natiuitate quia veterem hominem deponere incipimus, c. 20. vero; forma praecessit in carne Christi, quam in nostra fide spiritualiter agnoscimus. Nam Christus filius Dei secundum carnem de Spiritu sancto conceptus est, carnem autem illam neque concipere Virgo posset aliquando, neque parere, nisi Spiritus sanctus eiusdem carnis operaretur exordium. Sic etiam in hominis corde neque poteris fides concipi, neque au-

Nonum.

Nonum addo probationem ex testimoniis, quae colligitur, nullum haberi meritum congruum domi supernaturalis sine ope gratiae diuinae. Cum nullum sit meritum, quod non sit opus moraliter bonum.

August.

August. de praedest. sanct. c. 15. Est praclarissimum lumen gratiae ipse Saluator, ipse mediator Dei & hominum Christus Iesus, qui vt hoc esset, quibus tandem suis vel operum, vel fidei praecedentibus meritis natura humana, qui in Deo est comparauit. Idem habet de bono perseverantiae, c. vlt. & de corruptione, & gratia cap. 1. Fulgentibus lib. de incarnat. & gratia, 19. Sicut in natiuitate carnali: omnem nascentis hominis voluntatem praecedat operis diuini formatio, sic in spirituali natiuitate quia veterem hominem deponere incipimus, c. 20. vero; forma praecessit in carne Christi, quam in nostra fide spiritualiter agnoscimus. Nam Christus filius Dei secundum carnem de Spiritu sancto conceptus est, carnem autem illam neque concipere Virgo posset aliquando, neque parere, nisi Spiritus sanctus eiusdem carnis operaretur exordium. Sic etiam in hominis corde neque poteris fides concipi, neque au-

Fulgentius.

Fulgentius. de incarnat. & gratia, 19. Sicut in natiuitate carnali: omnem nascentis hominis voluntatem praecedat operis diuini formatio, sic in spirituali natiuitate quia veterem hominem deponere incipimus, c. 20. vero; forma praecessit in carne Christi, quam in nostra fide spiritualiter agnoscimus. Nam Christus filius Dei secundum carnem de Spiritu sancto conceptus est, carnem autem illam neque concipere Virgo posset aliquando, neque parere, nisi Spiritus sanctus eiusdem carnis operaretur exordium. Sic etiam in hominis corde neque poteris fides concipi, neque au-

geri, nisi eam Spiritus sanctus effundat, & nutuiat: ex eodem namque Spiritu renati sumus, ex quo natus est Christus. Vtique gratioso, & liberali nullo in nobis supponente merita.

Demum id proba. Quia vbi Patres incidunt in praemium operum naturalium, illud referunt in bona temporalia huius vitae, & non supernaturalia inuenientes eorum meritum non transire limites remunerationis naturalis. Inter quos praecipue legendus est Prosper, qui lib. 1. de Vocat. Gent. c. 2. Humana ingenia, aut, etiam si corporea voluptati non turpiter seruiant, & cupiditates suas iustitiae, atque honestatis legibus temperent, & nihil supra mercedem gloriae temporalis acquirunt, & cum praesentem vitam decenter exornent, aeterna tamen beatitudinis praemium non habent, quia rectas actiones, & bona studia non ad eius laudem, atque honorem referunt, a quo acceperunt, vt in ipsa animali discretione sublimius saperent, & excellentius ceteris enitescerent. Certe corporea voluptati non turpiter seruire, cupiditates suas iustitiae, atque honestatis legibus temperate, praesentem vitam decenter exornare in rectas actiones, & bona studia incumbere, euidentiissimum est, opera moraliter bona testari. Tamen quia in vires naturales, & humanas accepta referuntur, sola temporalis laude, & remuneratione contentantur. Cap. vero 7. et si sint qui naturali intellectu conatus sit vitium relinquere, huius tantum temporis vitam steriliter ornant, ad veras autem virtutes, aeternamque beatitudinem non proficiunt. Certe epigr. 81.

Quamuis multa homini post vulnere prima superessent.

Qua vitam hanc faciunt laudis habere decus si rament ingenio claro, & probitatis amori.

Fons desit fidei.

Gummarum frugum marcescit inutile germen.

Sterilia quidem germina sunt in dona superiora naturae quae cum quae opera, quae virtibus superioribus fidei non aguntur. Repeto illud c. 4. 1. de ingratis quod sect. 3. protuli.

Qua licet ex primo natura habeantur honore non tamen ad veram proficiunt perducere vitam.

Vbi differit de operibus rationi consentaneis, de quibus natura gloriari potest, inter quos refert.

Quod legibus vrbes.

Infirmis moresque feros ratione recidit.

Item cap. 39. damnat asserentes,

Nec solum ad vita praesentis commoda solent.

Sufficere ingenium, quo se tueatur, & ornent.

Sed summis etiam mentem apram percipiendis.

Igitur sphaera merendi per actus naturales ad sola commoda praesentis vitae porrigitur, sub eaque dona supernaturalia includi non possunt.

Sit a priori ratio pro merito congruo, quae pro condigno superioribus proposita est. Nam opus secundum se meritorium de congruo potest fieri accedente gratia iustificante meritorii de condigno. Ergo si opus virtibus naturae elicitum non potest esse meritorium de condigno praemij intrinsece supernaturalis, quia nullo ordine transcendentem connecti potest cum dono supernaturali eadem ratione neque poterit esse meritorium de congruo. Est igitur necessaria connectio aliqua transcendentem inter opus meritorium, & praemij, ratione cuius vtrumque ad eundem ordinem pertineat, intuitusque operis ex se mouere habeat ad donum, quo obsequium compensatur. Haec autem connectio repugnat operi naturali cum dono intrinseco supernaturali. Ergo etiam ratio meriti de congruo.

24 Vitium

Prosper.

25 Ratio a priori totius doctrinae.

SECTIO VIII.

Diluuntur argumenta Massiliensium.

26 Prima obiectio. Matth. 25.

Meritum naturae antecedens dona supernaturalia gratiae suadebant Massilienses, primo ex illo Matth. 25. numero 14. Vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij vero unum, unicuique secundum propriam virtutem. Vbi Christus proponit dona supernaturalia gratiae vnicuique distribui secundum virtutem propriam, hoc est, secundum opera naturalia virtutum moralium. Ergo meritum habent naturalia, cuius intuitu supernaturalia conferuntur. Respondeo: Haec parabola plures explicationes admittit, quin in meritum naturale donorum supernaturalium recurramus. Plerique volunt, illud secundum propriam virtutem non exhibuisse Christum ad aliquid Deo distributori donorum applicandum, sed solum ad explendam narrationem parabola ex hominum consuetudine desumptam. Ita Maldonatus, & P. Vafquez 1. p. disput. 9. cap. 18. Alij talenta intelligunt naturalia bona, qua iuxta cuiusque meritum dispensari possunt. Alij dona supernaturalia in aliorum salutem destinata, quae ad sui ministerium naturae capacitate, & virtutem desiderant, vt praedicatio, Apostolatus, praedictio, & alia id genus, sine quibus peculiaribus naturae manca. Ita Hieronymus, Origenes, Iustinus, Chrysostomus, & Theophilactus apud Maldonatum supra, & Salmeronem infra, & Ludouicum Legionensem in id Gallat. 1. Vocauit per gratiam suam. Alij intelligunt talenta, dona supernaturalia gratiae iustificantis, quae iuxta meritum supernaturale absolute praesens distribuntur ad Deo: nam meritum supernaturale ratione cooperationis immediatae arbitrij, iure dicitur ad propriam cuiusque virtutem pertinere, vt pluribus Societatis Doctores ostendunt. Ita Vafquez, & Maldonatus supra, Salmeron tom. 7. tract. 39. num. 9. Carthagenensis discursu 10. de praedestinatione ad 2. cum D. Thoma 1. q. 24. art. 3. Alij interpretantur eadem dona distributa secundum merita sub conditione praesens mouentia in genere causae finalis, & non meritoria. Spes enim finis consequendi saepe mouet intendentem ad haec, vel illa exequenda media, vt Rex, & Agricola prudens media parat iuxta euentum, quem ex illius sperant. Ita Salmeron supra num. 9. cum Prospero 2. de vocatione gentium cap. 2. Sixtus 6. Bibliothecae annotat. 251 in fine, Camerarius Dialogo de praedestinat. ad cap. 4. Driedo de concordia praedestinationis cap. 4. fol. 19. colum. 2. Valentia 1. p. de praedestinatione puncto 4. sententia 8. conclus. 2. in principio, & clarius in 2. probatione eiusdem conclusionis, Paulus Grifaldus in decisionibus fidei verbo praedestinat. num. 5. Cornelius in confessione. Hieron. tom. 1. cap. 10. §. 2. Benedictus Scholiastes Chrysostomi Romanorum 9. (vt refert Sotus ibi digressionem de praedestinatione, & Molina 1. p. q. 23. art. 5. disput. 1. membro 4.) Idemque voluisse credo Alensem 1. p. q. 28. membro 3. art. 1. ad vitium, & art. 3. ad 2. & 3. cum ait, vllum gratiae praesens esse causam de congruo ad conferendam gratiam auxiliij: nam art. 1. & 2. expresse habet, nullam dari causam meritoriam huius gratiae, & 3. p. q. 69.

Plures aliorum explicationes

P. Maldonatus P. Vafquez

Hieronymus Origenes Iustinus Chrysostomus Theophilactus Maldonatus Salmeron Ludouicus Legion. P. Vafquez Maldonatus S. Thomas

Salmeron Prosper Sixtus Camerarius

P. Valentia

Grifaldus Cornelius Benedictus Scholiastes Sotus P. Molina Alensia

membro 5. art. 2. §. 3. aperte dicit, opera frequentia gratiam nullomodo illam mereri. Vnde non probo quod Vafquez censuit 1. p. disp. 9. cap. 6. Alensem 3. p. retractasse, quod in prima do. P. Vafquez cuerat.

Quibus addo ego duplicem interpretationem virtutis propriae, secundum quam vnicuique Deus diuidit auxilia actualia gratiae. Prima est, eam virtutem esse naturalem facultatem ad opera externa virtutum moralium, in quibus actus inter ni exercentur. Etenim Deus iuxta potestatem opportunam exercendi externa virtutum opera auxiliis internis, pulsat hominum corda ad affectus absolutos eorum. Plures enim vocationes exhibet diuiti ad affectus misericordiae, quam pauperi; vocationes ad affectus iustitiae plures Iudici, quam Reo. Secundo est, quamquam non omnino certa, mihi tamen probabilior; Deum conferre auxilia gratiae supernaturalia secundum virtutem praesens naturalem. Quoniam sua lege stabiluit auxiliis supernaturalibus excitare voluntatem ad eos virtutum actus supernaturales, ad quorum similes iuxta causarum naturalium ordinem erit excitanda cogitationibus naturalibus: vt ita suavis ordo prouidentiae supernaturalis sequatur ordinem prouidentiae naturalis, iuxta cursum naturalem huius vniuersi. Hac tamen ratione Deus non spectat merita naturalia ad distributionem donorum supernaturalium, sed virtutem tantum naturalem voluntatis, quae excogitationibus, & affectionibus naturalibus complenda est, conditioni, & materiae eorum accommodans illustrationes, & affectiones supernaturales. In quem sensum adduco Prosperum lib. 2. de vocat. Gent. cap. 8. ad praesens testimonium Matthei: Vnicuique secundum propriam virtutem, hoc est, secundum propriam, & naturalem possibilitatem, non autem secundum proprium meritum, quia aliud est posse operari, aliud operari. De quo vberius alibi.

Secundo arguebant. Deus non est acceptor personarum; ergo aliquod meritum ex parte naturae expectat Deus ad conferendum auxilia gratiae vni potius, quam alteri Respondeo. Non est vitium acceptionis personarum, nisi vbi est obligatio iustitiae. Sotus enim qui tenetur omnibus dare, & vni dat potius quam alteri, acceptor personarum censetur. Deus autem ex iustitia non tenetur dare auxilia supernaturalia gratiae. Praeterea Deus omnibus prouidet auxilia sufficientia gratiae, etiam gentilibus, quibus salutem, & eximia quaeque dona meritis consequantur, vt ostendimus disp. 20. Si autem aliis efficaciam, aliis vero inefficaciam donat, non est quare iuste homines conquantur, cum quia in arbitrio cuiusque est, suam gratiam reddere efficacem; tum quia Deus, Dominus est suorum donorum, qui prouidit vnicuique omnibus necessariis, potest pro libito, quibus placuerit, vberiora, aut excellentiora auxilia largiri.

Tertio. In potestate cuiusque est adipisci salutem Non esset autem, si proprio merito, aut dispositioni non esset annexum initium. aut primum auxilium salutis: aliter enim talis gratia, ac per consequens ipsa salus in hominis potestate constituta non est. Ergo. Respondeo. In cuiusque potestate positum est saluari; non quia aliqua auxilia gratiae annexa sint merito naturae, sed quia cuiusque voluntati prouidet Deus independentem a suo merito propter merita Christi, & lege eleuationis

27 Dux expositiones singulares.

Prosper

28 Obiectio secunda. Responso

29 Tertia.

Explicatur.

tionis supernaturalis auxilia grotie sufficientia, quibus ad suam iustificationem disponi, & vitam deinde aeternam dignis meritis augere queant. De quo ubi supra. Quemadmodum hominis potestate relictum est, merita naturalia habere, licet dependeat ex cogitationibus, quae extrinsecus ante omnem consensum voluntatis excitari debent, quia reipsa vel a solo Deo, vel ex concursu causarum naturalium nulli usquam deficiunt. Hic praecipue hoc argumentum Concilium Senonense can. 15. ubi: *Neque tamen tanta gratia necessitas libero praedictat arbitrio, cum ipsa semper sit in promptu, neque momentum quidem praereat, in quo Deus non stet ad obsequium, & pulset, cui si quis aperuerit ianuam, intrabit ad illum.*

SECTIO IX.

Catholicorum argumenta.

30 Primum argumentum Durandi.

Solvitur.

Durandus obiicit primo: Natura suis viribus praeparat subiectum ad formam, quae a solo Deo in subiectum induci potest. V.g. ad introductionem animae rationalis. Ergo similiter potest praeparare animam ad gratiam iustificantem, quae a solo Deo potest infundi. Respondeo. Discrimen est. Nam animus rationalis est forma naturalis, cuius exigentia non repugnat naturae. Gratia vero est forma supernaturalis, cuius exigentia supra naturae conditionem est. De quo plene diximus disput. 4. & 5. Vnde repugnantia non est in eo quod non possit dispositio subiecti ad formam ab alio agente, quam ab inducente formam provenire, ut male putat Durandus.

31 Secundum.

Eneruatur.

Secundum illa opera possunt congruenter mereri gratiam, quae ordinem habent immediatum ad gratiam. Opera autem virtutum naturalium ordinem habent immediatum ad gratiam. Ergo. Nego minorem. Nam hic ordo naturalis sine connexionem, & exigentia gratiae esse non potest. Haec autem connexio, & exigentia entibus naturalibus repugnat, ut fufe superioribus explicatum est.

32 Tertium aliorum.

Tertio opponunt alij. Attritio naturalis ex motivo, & cogitatione naturali cum sacramento baptismi, & penitentiae confert gratiam. Creditibile enim non est, damnari eum, qui quantum est ex se attritus ad sacramentum accessit, & confestim mortuus est. Attritio autem in sacramento imperatoria est gratiae, ut habetur sect. 4. Tridentini cap. 4. Ergo actus naturalis potest impetrare gratiam. Admittunt maiorem plures Thomistae, Sotus in 4. d. 18. q. 1. art. 3. & lib. 2. de natura, & gratia cap. 3. sine. Canus relect. de penitentia, Victoria in summa. q. 110. alias 121. & Vega. 6. in Tridentinum. cap. 17 ad 20. & lib. 13. cap. 15. Negant vero consequentiam ad alios actus naturales; quia sacramenta sunt opera privilegiata, valentiaque ex institutione divina supplerere supernaturalitatem dispositionis requisitae ad iustificationem. Haec doctrina in re tam graviter arbitraria est, eandemque censuram meretur, quam doctrina Durandi. De qua videatur Suarez lib. 2. de praedest. cap. 7. num. 11. & 10. 4. in 1. p. disput. 2. sect. 2. & disput. 8. sect. 6. Corduba lib. 1. q. 2. post quartam opinionem dub. 4.

Thomistarum reiponso. Sotus Canus Victoria Vega

Reiicitur.

P. Suarez

Corduba

Mascarenas sup. Nego itaque maiorem; quia Tridentinum supra de attritione disponenti, ad iustificationem definit fieri ex dono, & auxilio Spiritus sancti; in eamque faciunt omnia argumenta praeterita. Ad probationem respondeo; nullum accedere ad sacramentum cum attritione omnino naturali; vel quia Deus lege providentiae supernaturalis tenetur praeveneri voluntatem auxiliis supernaturalibus, etiam ad attritionem naturalem: vel quia non potest homo nunc naturalem attritionem sine supernaturali habere. De quo fufe disput. 10.

Quarto. Deus providit omnibus hominibus auxilia sufficientia ad salutem, atque adeo Gentilibus contulit potestatem saltem remotam credendi per fidem supernaturalem, sine qua impossibilis est salus. At haec potestas remota credendi per fidem supernaturalem supponit necessario potestatem consequendi per actus naturales auxilia proxima ad talem fidem necessaria. Ergo actibus naturalibus Gentilium competit vis imperatoria gratiae supernaturalis. Varia cogitarunt Theologi ad expediendam hanc difficultatem. Ego facillime expedio. Nam Gentilibus etiam tribuo auxilia gratiae intrinsecè supernaturalia ante omne meritum provisa, quibus elicere possunt virtutum actus supernaturales praeparantes hominem ad fidem supernaturalem, & iustificationem. De quo locupletis calamo agemus disput. 20. Vbi etiam videbimus, quae fides gentibus ad iustificationem sufficiat, & an absque miraculo possit contingere?

Quinto pote opponi. Actus supernaturalis hominis puri potest mereri de congruo vniionem hypostaticam: imo eius existentiam, aut saltem accelerationem de facto meruisse antiquos Patres, plures sentiunt Theologi. Ergo etiam potest actus naturalis mereri de congruo donum aliquod supernaturale; v.g. auxilium supernaturale fidei. Nam maior est excessus vniionis hypostaticae supra actum supernaturalem puri hominis, quam auxilij supernaturalis fidei supra actum naturalem dilectionis Dei; siquidem ille est excessus infinitus, iste vero finitus est. Respondeo. Ut dicebamus superioribus, Sphaera meritum non est metienda aequalitate ipsorum cum praemiis. Nam hac ratione non solum de congruo, verum etiam de condigno, posset naturalis actus mereri donum intrinsecè supernaturale; quoniam maior est excessus gratiae, & gloriae aeternae super actum misericordiae iusti meritum de condigno; quam auxilij gratia supra actum naturalem dilectionis Dei, ut expendebamus disput. 15. sect. 6. Definitur igitur Sphaera meritum connexionem, & ordine transcendentem mediato, aut immediato meritum cum praemiis. Itaque quia actus supernaturales puri hominis pertinent ad eundem ordinem, & connexionem transcendentem cum vniione hypostatica saltem media gratia habituali, & charitate, ac lumine fidei, aut gloria: ita ut repugnante vniione hypostatica repugnaret etiam quilibet actus supernaturalis hominis puri; quia repugnarent plures habitus, & actus eiusdem hominis, qui vniioni hypostaticae, & aliis donis supernaturalibus annexi sunt. Actus naturalis vero nullo ordine cum aliquo dono intrinsecè supernaturali hac ratione connexus est; ideo vniio hypostatica pertinere potest ad Sphaeram meriti supernaturalis congrui, etiam hominis non Dei. Donum supernaturale vero quatenus exiguum sit,

33 Quorum argumentum.

Diluitur.

34 Quintum.

Dissolvitur.

35 Sextum.

Respondeatur.

fit, non potest ad Sphaeram meriti naturalis. De quo vide dicta sup. dif. 15. sect. 6. Sexto potest opponi In nostra sententia potest affectus merè naturalis imperare efficaciter actum intrinsecè supernaturalem. Ergo potest etiam quidpiam supernaturale congruè mereri. Tum quia actus supernaturalis attritionis, aut contritionis efficaciter imperatus per actum naturalem dilectionis Dei potest disponere in sacramento ad gratiam. Tum quia ut potest movere physice voluntatem creatam ad actionem supernaturalem, poterit moraliter diuinam ad aliquam remunerationem. Respondeo. De facto ex lege Dei numquam imperatur efficaciter supernaturalis actus per actum bonum naturalem, quin ad tale imperium inferatur etiam gratia supernaturalis, qua simul cum imperio naturali fiat imperium etiam supernaturale; ut dicebamus disput. 14. num. 29. & ex professo disput. 20. At quid ex natura rei, seclusa lege providentiae praesentis? Opinor actum supernaturalem efficaciter imperatum ab actu dilectionis Dei omnino naturali, meritorium esse non merito extrinsecè actus imperantis, sed merito sibi intrinsecè saltem inadacquato. Nam ut docui tract. de merito, inest actui efficaciter imperato suum meritum ab actu imperanti distinctum. Igitur cum actus imperatus supernaturalis sit, meritum doni supernaturalis non erit operis naturalis, sed supernaturalis. Si vero actus imperatus capax negetur meriti ab actu imperante distincti, facile admitti potest in eo eventu nullum inesse dilectioni naturali meritum, neque imperationem gratiae supernaturalem, ut casu quo dilectio naturalis nullum supernaturalem actum imperaret. Ad secundam probationem interest inter motionem physicam, & meritoriam actus naturalis. Primum: Quod motio physica non convenit dependenter ab aliqua peculiari excellentia actus, quae sua bonitate alliciat complacentiam Dei, sed ab efficaci tendentia ipsius, quaecumque illa sit; quare movere physice potest ad actum supernaturalem etiam actus naturalis indifferens, & turpis, ut disput. 50. ostendemus. Motio meritoria vero vindicat peculiarem excellentiam, momentum voluntatem Dei ad praemium, quae actui naturali non convenit, ut non convenit omnium consensu actui indifferenti, ac turpi. Meritum enim movet media sui complacentia, quae ad motionem physicam necessaria non est. Secundo, neque motio physica competit actui naturali independentem a vicibus gratiae; nam si vires supernaturales ad opus supernaturale imperatum non praecessissent in homine, nullam posset actus naturalis conferre motionem in tale opus, neque ad eius executionem tales vires exigeret, ut monuimus disput. 14. sect. 4. agentes de efficacia affectus naturalis in opus supernaturale. Vnde vis absolute motiva actus naturalis ad opus supernaturale intrinsecè complectitur vires supernaturales exequentes operis supernaturalis. Motio autem meritoria actus naturalis, de qua nunc differimus, solum examinatur in actu naturali, qui omnino naturalis est, nullis praevenerentibus illum auxiliis gratiae supernaturalibus. Igitur motio physica affectus naturalis ad opus supernaturale a nobis posita disput. 14. non iuvat quicquam meritum congruum operis naturalis.

36 Septimum. Actus virtutum naturalium eliciti ex cogitatione congrua merè naturali sunt merito,

fit, & impetratorij de congruo; ut plures Theologorum fatentur, quos referemus disput. 44. Ergo absolute actus eliciti viribus naturae eo modo, quo Semipellagiani contendebant, capaces sunt meriti, & impetrationis de congruo. Tum quia reipsa Semipellagiani etiam admittebant gratiam cogitationis congruae naturalis, ut ostendemus lib. 5. Tum quia quod cogitatio naturalis ponatur indebita naturae, non efficit actus intrinsecè naturales magis impetratorios, & salutare in finem supernaturalem, quam si ponatur naturae debita. Siquidem in utraque sententia cogitatio asseritur eadem cum ea, quae in pura natura homini convenit, semperque intrinsecè intra naturae dona continetur. Extrinsecè vero ex ordinatione divina etiam in sententia admittente meritum congruum a gratia supernaturali viribus naturae elicito ponitur pertinere ad ordinem supernaturalem, ut ponitur creatio naturae, & bona indoles naturalis; siquidem omnia, etiam in hac sententia, in finem supernaturalem diriguntur. Hoc argumentum meo iudicio maximi momenti est. Ideo eius explicationem in propriam disputationem refero, quae nobis erit libro 5. Interim vide quae habemus disputatione 44. sect. 7.

37 Octavum. Denum obiicitur celebre axioma Theologorum de facienti quod in se est, viribus naturae, communisque Thomistarum doctrina de perveniendi ad usum rationis. Quae sine aliqua congruitate operum naturalium ad imperandum gratiam supernaturalem aegre videntur sustineri. Etenim haec difficultas propriam vindicat disputationem; de qua differendum nobis disput. 20.

SECTIO X.

Obiicitur auctoritas Chrysostomi & aliorum Graecorum Patrum.

Pro merito congruo operum naturalium negotium facillime auctoritas Graecorum Patrum, qui videntur poluisse initium gratiae ex vicibus liberi arbitrij. Inter quos magis urget Chrysostomus. Primum testimonium obiicitur ex tom. 1. Ratio dubitandi de mente Chrysostomi. Ratio dubitandi de mente Chrysostomi. *Tanta est erga nos Dei misericordia; nam ubi viderit voluntatis nostrae firmiter propositum, non tardat, neque differt, sed accelerat. Igitur quamvis maxima sit, & celer misericordia Dei, tamen expectat videre propositum voluntatis, ut veniat. Secundum ex hom. 42. in principio, ubi ait: Abraham non per fidem a Parentibus acceptam, sed per scientiam a natura indicam, & a se ipso in magnum pervenisse virtutis fastigium. Subiungitque: At forte dicent aliqui, quod vix ille multam a Deo gratiam consequutus sit. Ego, ta esse, & ego. Verum nisi primum & ipso quod sum erat fecisset, non tantam a Domino obtinisset. Ea propter non solum hac vide, sed in unoquoque diligenter attende, quomodo primum in omnibus virtutis suae iudicium exhibuerit, atque sic diuinum meruerit praesidium. Difficile sane testimonium. Rursus ibidem: vidisti quomodo ab initio Abraham, quae a semetipso erant, attulerit, & propterea divina quotidie uberrim susceperit? En multam gratiam consequitur Abraham, quia prius quae sua erant, hoc est opera suis viribus elicita fecit, diuinaque hoc*

hoc est, dona supernaturalia, vbertim suscipit; quia a semetipso prius aliud obtulit. Eodem modo dilecti (prosequitur) & nos si voluerimus superna frui gratia, imitemur Patriarcham. Etenim qui scit arcana mentis nostrae, cum viderit nos conari, & entis ad virtutis agonem, statim & nuda suo nos adiuvat. Vbinam Cassianus Chryostomi Discipulus, apertiori sermone nostris conatibus initium gratiae tribuit? Quid potest de Elia? Quia qua sua erant, largiter arripuit, atque virtutem amplexatus est, supernam quoque gratiam consequutus est. Quenam sunt haec sua virtutis opera praecurrentia supernam gratiam, nisi sui arbitrij viribus sine gratia superna facta? Tertium testimonium opponitur ex tom. 3. hom. 17. in Ioannem ad illa verba Conuersus autem Iesus, & videns eos sequentes, ait, Hinc admoneri possumus, Deum suis in nos beneficiis nostras non praenire voluntates, sed a nobis incipiendum esse; sed cum nos prompto, pararoque animo ad suscipiendam gratiam exhibemus, tunc multas nobis offert salutis occasiones. En docet Deus nostras non praenire voluntates. vti quoque auxilio gratiae, sed a nobis incipiendum esse, quis neget, propterea viribus voluntatis? Rufus quartum testimonium ex tom. 4. hom. 12. in Epistolam ad Hebraeos initio moralis doctrinae. Operiet nos eligere primum que bona sunt, & tunc ipse Deus que sua sunt introducit. Non arcedit nostras voluntates, ne cadatur liberum arbitrium: cum autem nos elegerimus, multam tunc nobis offert auxiliacionem. Cum autem sibi obiecit illud Apostoli ad Rom. 9. Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Respondet propterea dictum esse, Quia cuius est amplius, totum esse dixit. Nostrum enim eligere tantum est, & velle, Dei autem efficere, & ad perfectionem perducere. Quia ergo illius est, quod amplius est, eius dixit esse vniuersum. Vt appareat, Chryostomum testimonia Pauli, quae contra Massilienses ab Augustino, & Prospero obiecta sunt, in ipsorum fauorem exposuisse.

Propterea ingenuè fatetur P. Vasquez 1. p. disp. 89. cap. 1. disp. 91. c. 8. Molina in concordia disput. 41. Arianus praefatione in opera Chryostomi, ante adultam lucem Catholicæ doctrinae, in Ecclesia accessisse Chryostomum Semipellagianorum. error. Quibus annumerat P. Vasquez supra c. 3. Theophilactum, Oecumenium, Clementem Alexandrinum, Origenem, Damascenum, & alios Graecorum Patrum. Praecipuè Marcum Eremitam lib. de Paradiso, vbi iubet Deus, inquit, vt homo imprimis cognoscat, & cum cognouit, amet, & voluntatem depromat; vt autem mens exerceatur, laborem perferat; vt autem opus aliquod perficiat, gratia Domini largitur volenti, & credenti. Quare voluntas hominis est, velut auxilium a natura insitum, qua absolute, ne deus quidem quicquam operatur. En affirmat, initium aliquod ex nobis praecedere, cui diuina gratia adiungatur, voluntasque hominis asseritur velut auxilium homini innatum ad opus incipiendum, quod auxilio Dei superaddito perficiatur. A iudicio P. Vasquez alieni omnino non sunt Pater Maldonatus cap. 25. Matthai num. 14. & cap. 1. Ioannis asserens, Chryostomum, & Graecos Patres verbis non admodum caucis, si non sensu, Pellagianis fauisse. Franciscus de Christo in d. 4. q. 4. asserens, Patres Graecos ante haeresim Pellagianam incaute loquutos fuisse, & Iansenius in concordia cap. 59. occasionem praebuisse Semipellagianis erroris, nisi pie explicentur.

Cæterum Graecos Ecclesiae Patres, praesertim Chryostomum in sano, veroque sensu tuerentur reliqui Theologi Societatis. Pater Suares 2. de praedestinat. c. 8. P. Arrubal 1. p. disp. 75. c. 3. P. Valentia de praedestinat. punct. 4. in 2. probatione conclusionis secundae, & in controuersis lib. de praedest. cap. 2. P. Granadus 1. 2. controu. 8. de gratia tract. 6. disput. 1. sect. 6. P. Erice 1. p. disp. 25. c. 7. P. Iannerus 1. p. disp. 3. de praed. q. 4. num. 17. Pater Iustinianus ad Rom. 11. versiculo 5. & ad Philippen. c. 2. ad illa verba Deus est qui operatur in vobis. P. Didacus Ruyz de prouid. tr. 3. disp. 27. extra Societatem, Sixtus Senensis lib. 5. Bibliothecæ annotatione 111. & lib. 6. annotatione 251. Driedo de concordia cap. 4. ad 3. fol. 22. Bannes 1. p. q. 23. art. 5. dub. 1. in fine, & in concordia disput. 1. membro vltimo, Carthage-na discursu 10. de praedestinatione ad 4. Enricus Kuiquius praefatione ad opera Chryostomi, Aluarez de auxiliis d. 2. n. 22. & Lorca disp. 11. de gratia. Neque causa Patris Vasquez pietate destituta est, vt plerique huius aetatis Theologi obloquuntur. Nam post damnatam Semipellagianorum doctrinam fuerunt plerique Catholici, qui nimum tribuerunt viribus liberi arbitrij, quos maior pars Theologorum recentiorum Semipellagianismi arguunt. Ne igitur eorum doctrina contra veritatem Catholicam praesidium sumeret ex Chryostomo, tanto Ecclesiae doctore, pietas in Catholicam veritatem fuit, testimonium Chryostomi suspectum proferre. Cuius sanè autoritas solum humana hac suspicione eleuari non potest. Etenim eo tempore hæc mens de Chryostomo refertur, in quo Catholica veritas sub nubibus latebat. In quo Augustinus ipse scribit de praedestinatione Sanctorum cap. 2. ipsum ante Episcopatum in eodem fuisse iudicio: In quo Hilarius, & prosper in Epistolis ad Augustinum narrant, claros egregiosque in omnium virtutum studiis viros, ad quorum auctoritatem ipsi impares sunt, eidem adhæsisse doctrinae. In quo Cassianus Chryostomi discipulus vir alias doctus, & pius, Semipellagianismum ducebat; quam Cassianum suam desumpsisse doctrinam ex Graecis Patribus, praesertim Chryostomo ipsius Magistro narratur in Epistola praefixa operibus prosperi editis à Louaniensibus. Quid? Quod magni illi Theologiae Scholasticæ Principes, D. Thomas, Scotus, Durandus, Occamus, & Gabriel, alique Primores Theologorum, quos retulimus sectione prima, post damnatum Massilianismum, post adultam in Ecclesia de diuina gratia doctrinam, post illustratam Theologiam Massiliensibus in libris sententiarum fauisse, plures huius sæculi Theologia affirmant. Quid ergo mirum, Chryostomum, ante illa tempora non tam Scholasticæ Theologiae, quam morali interpretationi doctrinae factæ debitum, subtilem huius quaestionis fallaciam non cauisse? Et quidem superiora eius testimonia leuis adeo momenti non sunt, vt pietate opus non sit ad putandum, Chryostomum seorsim ab aliis sui temporis DD. sensisse. Expendamus communes interpretationes eorum, quæ ex Chryostomo retulimus. Prior est, Graecos Patres, & Chryostomum cum negant, voluntatem nostram praenire ad incipien

40 P. Suarez, P. Arrubal, P. Valentia, P. Granada, P. Erice, P. Iannerus, P. Iustinianus, P. Ruyz, Driedo, Bannes, Carthage-na, Enricus Kuiquius, Lorca, 41 Sententia P. Vasquez impia non est, Augustinus, Hilarius, Prosper, D. Thomas, Scotus, Durandus, Occamus, Gabriel, 42 Prima expositio

Chryostomi non quædrat. incipiendum gratia Dei, solum negare gratiam praedeterminantem, & contrariam humanæ libertati, quia titulo saluandi illam asserit Chryostomus, voluntatem se ipsa inchoare salutem. Sed hæc explicatio suspecta est. Nam etiam Massilienses negabant voluntatem humanam praenire gratia Dei eodem titulo constituendi salutem in nostra libertate. Nihilominus initium salutis in solas liberi arbitrij vires referabant. Explicemus rem. Dupliciter potest auxilio gratiae arbitrium lædi. Primum quia gratia omnino praedeterminat voluntatem. Secundò; quia auxilium gratiæ necessarium, licet indifferens sit, non est impositum in nostra libera potestate; eaque ratione consequenter neque opus, ad quod necessarium, in nostra potestate constitutum est, vt non est in arbitrio & potestate religiosi egredi claustra religionis pro libito; quia licet praemissa facultate superioris liberi sit egressus, tamen hæc facultas ipsius arbitrio subiecta non est. Igitur Semipellagianus non priori modo, sed posteriori tantum ex necessitate gratiæ, libertatis damnum colligebant; quia cum gratia à natura indita non sit, sed pro beneplacito diuino homini conferatur; si illa ad initium salutis necessaria est, non videtur posse nostræ potestati relinqui salus, cui talis gratia necessaria relicta non est. Ideo videbatur Semipellagianis concedenda naturæ facultas, qua opera aliqua agere valeat, quibus talia auxiliaria dona ex diuina misericordia annectantur. Hoc discursu ex necessitate gratiæ derahabant nostræ voluntati libertatem Semipellagianis; vt colligere est ex sect. 8. Identidem Chryostomum arguere, verendum est. Nam illam gratiam praenire nostram voluntatem negat, quam Deus postea operibus praecedentibus voluntatis adiungit ad excellentiora opera efficienda. At hæc gratia, quæ ex meritis Chryostomi adiungitur nostris conatibus ex misericordia Dei; non est Physicè praedeterminans; & necessitas efficacitatis voluntatem: nam alias virtutis profectus & augmentum iustitiæ, non essent voluntati libera, sed necessaria. Ergò Chryostomus non inficiatur solum gratiam Physicè praedeterminantem. Neque satisfaciunt, quod P. Erice excogitauit, conatum, & inceptionem voluntatis, quam praeniam ad gratiam ponit Chryostomus intelligendam esse determinationem agendi pronentem gratiæ à libertate voluntatis; quia nimirum voluntas non agit determinata ab auxilio gratiæ; sed potius illam determinans. Nam Chryostomus inceptionem voluntatis asserit, ita præire gratiam, vt prius videatur præire voluntas, quam à Deo conferatur gratia. Ita habet expresse superioribus testimoniis. At Deus non potest prauidere conatum, & inceptionem voluntatis pronentem à gratia; priusquam videatur existens ipsa gratia, ita vt preuiso operis sit ratio conferendi gratiam, quæ est ipsius principium: qua ratione concurrere prauiſionem plane fatetur Chryostomus. Ergo non disserit de inceptione, & electione voluntatis facta per gratiam.

Secundo. Eadem solutio difficilis redditur; quia non solum ait Chryostomus, gratiam non praenire voluntatē, sed etiā voluntatē à semetipsa, & per cognitionem naturalem offerre aliquid suum, quod Deus remuneret donis gratiæ, quæ Deus sunt. Ergo non solum excludit gratiam praemouentem, sed etiam aliam quamcumque gratiam, referens in solas voluntatis vires opus incipiendum gratia Dei, solum negare gratiam praedeterminantem, & contrariam humanæ libertati, quia titulo saluandi illam asserit Chryostomus, voluntatem se ipsa inchoare salutem. Sed hæc explicatio suspecta est. Nam etiam Massilienses negabant voluntatem humanam praenire gratia Dei eodem titulo constituendi salutem in nostra libertate. Nihilominus initium salutis in solas liberi arbitrij vires referabant. Explicemus rem. Dupliciter potest auxilio gratiae arbitrium lædi. Primum quia gratia omnino praedeterminat voluntatem. Secundò; quia auxilium gratiæ necessarium, licet indifferens sit, non est impositum in nostra libera potestate; eaque ratione consequenter neque opus, ad quod necessarium, in nostra potestate constitutum est, vt non est in arbitrio & potestate religiosi egredi claustra religionis pro libito; quia licet praemissa facultate superioris liberi sit egressus, tamen hæc facultas ipsius arbitrio subiecta non est. Igitur Semipellagianus non priori modo, sed posteriori tantum ex necessitate gratiæ, libertatis damnum colligebant; quia cum gratia à natura indita non sit, sed pro beneplacito diuino homini conferatur; si illa ad initium salutis necessaria est, non videtur posse nostræ potestati relinqui salus, cui talis gratia necessaria relicta non est. Ideo videbatur Semipellagianis concedenda naturæ facultas, qua opera aliqua agere valeat, quibus talia auxiliaria dona ex diuina misericordia annectantur. Hoc discursu ex necessitate gratiæ derahabant nostræ voluntati libertatem Semipellagianis; vt colligere est ex sect. 8. Identidem Chryostomum arguere, verendum est. Nam illam gratiam praenire nostram voluntatem negat, quam Deus postea operibus praecedentibus voluntatis adiungit ad excellentiora opera efficienda. At hæc gratia, quæ ex meritis Chryostomi adiungitur nostris conatibus ex misericordia Dei; non est Physicè praedeterminans; & necessitas efficacitatis voluntatem: nam alias virtutis profectus & augmentum iustitiæ, non essent voluntati libera, sed necessaria. Ergò Chryostomus non inficiatur solum gratiam Physicè praedeterminantem. Neque satisfaciunt, quod P. Erice excogitauit, conatum, & inceptionem voluntatis, quam praeniam ad gratiam ponit Chryostomus intelligendam esse determinationem agendi pronentem gratiæ à libertate voluntatis; quia nimirum voluntas non agit determinata ab auxilio gratiæ; sed potius illam determinans. Nam Chryostomus inceptionem voluntatis asserit, ita præire gratiam, vt prius videatur præire voluntas, quam à Deo conferatur gratia. Ita habet expresse superioribus testimoniis. At Deus non potest prauidere conatum, & inceptionem voluntatis pronentem à gratia; priusquam videatur existens ipsa gratia, ita vt preuiso operis sit ratio conferendi gratiam, quæ est ipsius principium: qua ratione concurrere prauiſionem plane fatetur Chryostomus. Ergo non disserit de inceptione, & electione voluntatis facta per gratiam.

Alia explicatio Chryostomi non consonat testimoniis obiectis. Alia explicatio Chryostomi non consonat testimoniis obiectis. Quò praecipitur secunda communis explicatio, Deum scilicet suum auxilium vberius offerre voluntati agenti prius ex gratia praecedenti. Nam si voluntas praeniret Deum agens viribus gratiæ, quare voluntas diceretur sua, & à seipsa offerre, priusquam Deus sua donet. At Chryostomus ait, prius voluntatem à seipsa, quæ sua sunt offerre Deo, vt gratiam & ea quæ sunt Dei consequatur. Ergo. Rursus Chryostomus ait, Abrahamum cognitione, & ratione naturali exercuisse virtutem, qua meruit auxilia frequentia gratiæ. Cognitio autem naturalis non spectat ad auxilium gratiæ, quod à Deo per exercitium virtutis meremur. Ergo. Neque satisfaciunt Pater Suares asserens, Chryostomum ibi egisse tantum de actibus virtutum naturalium, qui solum negatiuè & tanquam reiuouentes peccatum impediens gratiam salutare sunt; ad quos natura suis viribus iuari potest. Etenim testimonio hom. 42. in Genesim constat, Abrahamum operibus per scientiam à natura inditam, & à seipso factis diuinum meruisse praesidium; item Patriarcham proponi nobis exemplar, quod imitemur ad merendum supernam gratiam. Meritum autem, & virtutum gratiam consequentium exemplar, sonant dispositionem positiuam, & non tantum negatiuam. Ergo reuera Chryostomus de vero, & positiuo merito habebat sermonem. His satis apparet, non leuiter ductum Patrem Vasquez ad existimandum Chryostomum Semipellagianis fauisse.

SECTIO XI.

Vindicantur Chryostomus, & Graeci Patres ab errore Semipellagianorum.

Nimiuo pietatis studium negandum non est Ecclesiae Doctoribus, dum eorum doctrina omnino intemerata defendi potest. In hanc pietatem ex professo soli Societatis Theologi totis animis incubuerunt. P. Suares, P. Arrubal; P. Granadus, P. Erice, Pater Ruyz, & alij Zelum eorum æmulatus & ego, viam tentabo, qua doctrina Chryostomi, quæ præ omnibus Graecis Patribus disputationem mouet, vt getque, indemonis Theologis habeatur. Vt eruamus eius mentem, producamus ex ipsius scriptis testimonia, quæ manifeste subscribunt Catholicæ doctrinae, omneque opus, & initium salutare, & bonum in Dei auxilium referunt, gratiamque auxilium vnicam naturæ virtutem, & sine meritis donatam proponunt. To. 1. hom. in Psalm. 118. Bonum, ac perfectum donum desursum est à Patre Luminum. Nullus bonitati suæ assignet, quod habet, aut vendicat sibi, quasi proprium, quod à Deo accepit. Quando fuit homo bonus, qui in iniquitatibus est conceptus? Subiangit. Qui estis boni assignate illud dono Dei, & nolite illud vobis assumere, quod donatum est vobis, ne perdatis, quod habetis, & dicat vobis veritas: Quid habetis, quod non accepistis? Et si accepistis, quid gloriamini, quasi non accepistis? assignate ergo Deo bonitatem. Nihil ergo bonum agnoscit Chryostomus sine dono Dei. Quomodo meritum salutare

44 Alia explicatio Chryostomi non consonat testimoniis obiectis. P. Suarez non satisfaciunt. P. Vasquez non leuiter ductus.

lutare fateretur? To. 2. hom. 23. in cap. 7. Math. *Omnia gratia donum est solummodo largientis. Alii autem nihil ei de proprio attulerunt, propter quod etiam merito puniuntur.* En gratia donum gratis concessum ait, etiam eis, qui nihil de proprio attulerunt. Expressius, & vberius hom. 29. in cap. 11. Math. discrimen gratia, & legis describens post medium. *Sine gratia auxilio omnibus gratis est: quia lex praeceptum est nudum, gratia autem virtus est Dei. Lex in libro conscribitur, gratia autem in corde plantatur. Ideo lex in sufferibile pondus est, gratia autem delectatio cordis. Ergo lex non solum eo gratis est, quia graviora praecipit, sed quia & praecipit fieri, & faciendi non praestat auxilium. Nec ideo solum gratia levis est, quia leuia ponit mandata, sed quod fieri praecipit, & ipsa in nobis faciendo operatur virtutem.* Additque post pauca: *Quia in gratia Dei totum possumus, sine gratia autem nihil, dicente Apostolo, omnia possum in eo, qui me confortat.* Ante finem: *Pondus Christi magis adiuvat bauiantem, quia non nos portamus gratiam, sed gratia nos. Nec nos auxilium gratia dati sumus, sed gratiam magis ad nostrum.* Quis Patrum expressius aliquid habet pro gratia Dei? Rursus tom. 2. hom. 13. in cap. 1. Ioannis expendens illa verba gratiam pro gratia, asserit primo gratiam fuisse creationem ex nihilo; *Non enim nostris praecedentibus meritis hanc accepimus remunerationem.* Deinde docet aliam gratiam Dei post adulteratum diuinum praeeptum: *Gratia nobis donata est, qua emendaremus peccatum. Iterum emendandi medicina adhibita, non debita quidem, sed a misericordia, & gratia proueniens.*

Insuper tom. 4. hom. 1. in Epist. ad Ephesios paulo post initium. *Dic tu mihi quid Paulo profuisset, si non celitus ipsum accinisset ad fidem, & quem prius dilexerat, ad se attraxisset. Quod denique nos si tot bonis dignatus, sua fuit erga nos charitatis, non autem nostra virtutis. Etenim si nobis infuerit virtus, si Christi fidem amplectamur, hoc & eius munus est, qui nos vocauit. Homil. 4. in eandem Epist. ad illa verba: Gratia saluati estis per fidem; ait, *Ne rursus libertas vitiae uestrae arbitrii qua in nostra potestate sita sunt, posuit, itemque inuorem sustulit dicens; & hoc non ex vobis, ac si diceret; qui iam in ipsum potuissent credere? Itaque quod fidei est meritum, nequidem nobis adscribendum est. Dei enim donum est. At hom. 18. in cap. 2. 1. epist. ad Rom. excludit opera legis a ratione gratia salutaris in vitam aeternam. *Quid proposita gratia simulando contendis, legemque mihi temere, & inaniter obicitis? Neque enim ex illa saluaberis; sed & hoc Dei donum inde tibi ipsi perdis. Nam si ex illa saluari contenderis, gratiam Dei a medio tolles. Expendens illud secundum electionem gratiae reliquiae fuerunt. Nam & ipsum ostendens est, quod potiore partem ad salutem attulerit ipse. At dices: si ex gratia solum est, cur non omnes saluatur? Quia noluitis. Gratia siquidem licet gratuita sit, volentes tantummodo saluat, non eos, qui nolunt, qui continuo auersantur, qui contradicunt. Itaque gratia omnes gratuito praeuenit, quamuis non omnes saluet ex defectu voluntatis humanae. Accedit homil. 12. in cap. 4. 1. ad Corinthios ad illa verba, *quis te discernet? Sed esto sis laudandus, & certe habeas gratiam, sed neque sic oportet superbia efferi quippe qui non ex te habes, sed a Deo accepisti Igitur quod****

46

*accepisti, habes, neque hoc tantum & illud, sed quod habes. Non enim merita tua hac sunt, sed Dei gratia. Quamuis fidem adducas, a vocatione eam accepisti, quamuis peccatorum veniam adducas, quamuis gratias, quamuis virtutes, omnia inde tibi prouenerunt. Quid igitur habes quod acceptum habeas? Num igitur per te recte operatus est? non sane, sed accepisti, & idcirco magni te facis? propterea non tuum id munus est, sed largientis. Quid ergo iam desideramus apud Chrysostrum de necessitate gratia quicquam proferre, cum neque in Augustino, aut Prospero pro illa manifestiora sint. Idem hom. 28. in cap. 12. Epist. 2. ad Corinth. ad illa verba: sicut ego ambulavi, in hunc modum; nonne eodem spiritu ambulabamus? Quid est eodem spiritu? Gratia totum tribuit, & ostendit, quod tota hac laus non a nostris laboribus, sed a Spiritus dono bonum opus sit, & a gratia. Etenim maxima erat gratia inopia praestans nihil accipere propter docendum adificationem. Praeterea commentatio in cap. 5. Epist. ad Galat. *Fruentus autem Spiritus charitas, &c. quare. Cur autem vocat fruentum Spiritus? Respondetque; quoniam mala opera ex nobis solis oriuntur, unde & opera vocat. Bona vero non tantum egent nostra cura; verum etiam opus habent diuina benignitate. Igitur haec dissertatur, prius radicem bonorum proponit: ita dicens; fruentus autem Spiritus, charitas gaudium, &c. En voluntati solum tribuit opera mala; bona vero spiritui gratiae. Eadem cerues hom. 8. in cap. 3. ad Thim. 2. *Hoc solum scito, quod Deus omnia prouidet, quod alia quidem operatur, alia vero permittit; quod nihil mali vult fieri, quod non ex se ipsius voluntate sunt omnia, sed ex nostra quoque: mala omnia ex nostra, tantummodo voluntate sunt; bona omnia ex voluntate nostra, & ipsius adiutorio.* Qui omnia bona in Dei adiutorium reuocat, nullum excludit, vt excluderent Semipelagiani quae initium dabant salutis. Qui bona operari, mala vero solum permittit asserit, ab eis seorsim sentit, qui volebant aequae posse voluntatem in bona, ac in mala opera. Refert Prosper lib. de ingratis cap. 4.**

Tum bona quemque docent sectari suoque ingenio, quam posse sabet, cuique in mala ferri.

Item in Epistola ad Augustinum consequens putant, quantum quisque ad malum, tantum habeat facultatis ad bonum, parique momento animum se, vel ad vitia, vel ad virtutes mouere. Clausula huius probationis sit testimonium ex tom. 1. lib. 1. de compunctione cordis versus finem: *Nam & illi beati, pro animi virtutibus magni habentur, & clari. Quod utique nutu quidem diuino, & gratia caelesti, proprio tamen studio, ac labore operati sunt. Nunquam virtutis officia ab opere gratiae, & assistentia diuina seiungit. Annectit post pauca. Sed quoniam non sola gratia Dei hoc agit, requiritur enim, vt & nos quod in viribus nostris est, expleamus, idcirco venis quidem ad unumquemque gratia Dei; quamuis vberior eis, qui gratiae cooperantur, & non dissentiant. Itaque gratia semper praeuenit nostras vires, vt compleat, continuaque societate indiuisum cum illis operetur.*

His quidem satis expressum habemus, alienam fuisse Chrysostrum mentem ab opinione Massiliensium; cum vix apud alium Patrem inueniamus clara, & vtiliora testimonia, quae gratiae adscribant

47

P. Suarez.
Bellarminus.
Coniectura pro Chrysostrum.

Caelestinus

Augustinus
Prosper.

adscribant concursum in omnia opera salutaria voluntatis. Omitto ea, quae ex hom. de Adam, & Eua communiter adducuntur, quia merito dubitatur a pluribus, an ea homilia Chrysostrum fuerit inter quos sunt Suarez sup. & Bellarminus de scripturis Ecclesiasticis, viri satis eruditi, & pij. Nunc adiungo coniecturas, quae nostram existimationem non leuiter confirmant, quidquid P. Erice abs re eleuare conetur; coniectura enim non ad euidentem rei, sed ad prudentem fidem faciendam proponitur. Prima est, Caelestinum Papam in Epist. ad Gallos reprehendere sententiam Massiliensium, vt contrariam sententiam Patrum. Secundo, concilium Araucanum coactum iussu Leonis Papae affirmare Aug. doctrinam acceptam a Patribus Ecclesiae. Tertia, confessione Episcoporum Orientalium in Concilio Palaeestino, vt refert Augustinus Epist. 106. & Prosper lib. de ingratis anathemate damnatum fuisse errorem Pelagianum iam exortus, quo tempore plerique opinantur, Chrysostrum viuere, imò & adfuisse tali Concilio; saltem nulli dubium est, Chrysostrum doctrinam tunc qua communis Magistri in maxima veneratione haberi. Quarta, Augustinum in ead. Epist. 106. absolute testari Catholicae Ecclesiae se per huc adhuc esse doctrinae; & lib. de praedestinatione Sancto c. 14. licet Ecclesiae Patres antiquiores ex professo non differuerunt de gratia necessaria ad initium salutis, quia necessarium eis non fuit contra Semipelagianam sententiam pugnare, tamen eorum mentem nunquam fuisse a Catholica veritate alienam. Inter quos Chrysostrum a Pelagianis obiectum in Catholicum sensum interpretatur, lib. de natura, & gratia c. 64. lib. 2. contra Iulianum c. 6. & 7. c. lib. 2. cap. 6. & post Semipelagianismum adducit in confirmationem suae doctrinae testimonia Cypriani, Ambrosii, & aliorum Patrum, quae minus expressa sunt pro Catholico adduximus, vt colligere est ex aliorum verbis quae P. Suarez producit supra. Accedit elogium praclarum, quo effert Ecclesia Romana scripta Chrysostrum interpretandi rationem, ac inhaerentem sententia Sacrorum librorum explanationem, omnes admiratur dignum; existimant, cui Pauli. Apost. quem ille mirifice coluit scribenti, & praedicanti multa distasse videatur. Paulus autem expressam continet necessitatem gratiae in suis operibus.

48
P. Suarez

Vera explicatio doctrinae Chrysostrum.

Præmittitur duplex genus auxilium gratiae.

Quid ergo dicendum ad obiecta testimonia Chrysostrum? Quid alij respondeant, & quae difficile satisfaciant, vidimus n. 42. Duae sunt propositiones, quae indigent explanatione. Altera affirmans, altera negans. Affirmans est, voluntate incipere, & a se prius quod suum est offerre, vt Deus suam illi gratiam largiatur. Negans est, Deum non praeuenire sua gratia voluntate humanam. Vt his lucē demus, praemitto duplex esse genus cogitationum supernaturalium gratiae. Alterum earum, quae affines sunt auxiliis naturalibus pertinentibus ad propriam suppellectile naturae rationalis in hoc ordine rerum constitutae; quia videlicet inferuntur a Deo simul cum naturalibus cogitationibus, & affectionibus, quae excitantur occurrenti causatum naturalium, studioque; & vsu rationis, ac luminis naturalis comparantur circa obiectum formale, & materiale honestum, quod respiciunt cogitationes & affectiones naturales, in eademque intensione, & expressione cum illis, vt ea ratione conatus voluntatis in actum virtutis naturalis, simul etiam in supernaturali exhibeatur, nullusque post eleuationem

Ripalda de Ente Tom. 1.

supernaturalem conatus honestus conferatur irritus in salutem. Alterum earum quae immediate excitantur, & infunduntur a Deo, aut per medium naturae indebitum citra obiecta, quae ratione naturali proponuntur, & circa illa citra intentionem, continuationem & frequentiam naturae. Nam vt disp. 45. explicabimus, cogitatio, & affectio supernaturalis potest habere idem obiectum formare, & materiale, quod affectio, & cogitatio naturalis; & vt exponemus disp. 20. cogitationem, & affectionem honestam naturalem ministerio sensuum, & rationalis naturalis acquiram nunquam deserit cognitio, & affectio supernaturalis infusa; licet interdum supernaturalis a Deo infundatur, quin virtute naturae generetur naturalis.

Præmittit secundo speciali ratione conuenire rationem gratiae cogitationibus, & auxiliis posterioris generis distinctam a ratione gratiae, quae conuenit cogitationibus, & auxiliis prioris generis. Nam prioris generis auxilia licet absolute comparata cum natura rationali secundum se illi indebita sint, tamen comparata cum natura iam eleuata ex lege praesentis prouidentiae, sunt aliqua ratione debita, versanturque circa obiecta honesta, & virtutum officia, quae exigit natura rationalis in hoc ordine rerum constituta, annexaque; sunt cogitationibus, & affectionibus honestis naturae debitis agentiumque; naturalium ministerio excitantur, operaque virtutum supernaturalia edunt profusus accommodata naturae, cum eadem difficultate, qua naturalia, in eisque solent euentibus, in quibus naturalia fierent, in hac dispositione causarum, & rerum etiam si homo ad finem supernaturalem eleuatus, supernaturalibus non praemunitur, tur auxiliis, vnde merito huius conditionis auxilia inter propriam suppellectilem naturae rationalis iam eleuatae numerari possunt. At verò auxilia generis posterioris omnino indebita sunt naturae etiam eleuatae, soli quae gratiae, & liberalitati largitoris sunt subiecta, irreguliterque obiectum formale, & materiam virtutis, intentionem, tempus, locum, & alia id genus extrinseca respiciunt, quia Dei solius dono, pro ipsiusque libito hominibus conferuntur. Peculiari igitur nomine haec auxilia posteriora rationem merentur gratiae, quo illa priora non merentur, quandoquidem & intra ordinem naturae priores cogitationes naturales non essent auxilia gratiae simpliciter dicta; essent vero cogitationes posteriores, vt constat ex lib. 5.

Præmittit tertio, regulariter, & ordinariè ad donandum auxilia supernaturalia posteriori conditionis, nulla quidem ratione debita etiam eleuationi naturae, non esse absonum a recta prouidentia Dei expectare quid agat voluntas a se auxiliis supernaturalibus prioris generis. Nam altiora beneficentia, vt gratiam iustificantiem, remissionem peccati, donum perseverantiae, vitam aeternam, demum quae ea, quae nostro labore & consensu possumus adipisci, voluit a nostro merito, aut dispositione pendere. Congruum namque est, vt voluntati sufficienter praesentia gratis auxiliis supernaturalibus prioris generis, quibus impetrare valet dona praestantiora gratiae, non condonentur illa regulariter, nisi prioribus subsidiis incipiat moueri, in salutem, & iustitiam, desiderando, proponendo, aut aliud quidpiam agendo. Si verò eis semoueat, consentaneum est largitari diuinam, altioribus hominem donis cumulare, valentioribusque praesidiis promouere. Alias enim mortua erit hominis libertas in negotio salutis;

49
Item praemittitur, alia auxilia supernaturalia specialem rationem gratiae habere praeter alia.

50
Tertio praemittitur, auxiliata quaedam gratiae prouideri homini propter vsu praesentium aliorum, quae dam non;

M frustra

frustraneis que omnis arbitrii consensus ad illud. Itaque auxilia super naturalia prioris generis, quæ ordinata sunt, semper dantur cum naturalibus sequentibus ordinem causarum naturalium, quamuis nullum præcedat opus voluntatis; auxilia vero extraordinaria interdum illud expectant.

1
Elucidantur obiecta testimonia Chryso-
stomi.

Iam pelluntur tenebræ, quibus doctrina Chryso-
stomi obscurabatur; lucemque accipiunt testi-
monia, quæ eius mentem dissimulabant. Nam
propositiones affirmantes, nostram voluntatem
incipere, eligere, quod suum est offerre, non per
fidem, sed per scientiam naturalem virtutem
agere, vt Deus suam deinde gratiam largiatur,
exponi possunt de voluntate incipienti, eligenti,
& quod suum est agente per auxilia supernatura-
lia prioris generis, quæ ad propria animæ eleua-
tæ bona spectant. Propositiones inuero negantes,
Deum præuenire voluntatem, ne lædatur arbi-
trium, possunt interpretari de præuentione vo-
luntatis per dona gratiæ præstantiora, ad quæ do-
nanda expectatur libertatis nostræ cooperatio, &
preparatio. Quam si Deus non expectat ad exi-
mia gratiæ dona, nulla est libertas arbitrii in or-
dine ad salutem; non quia cogatur, sed quia ir-
rita redditur quippe libertatis cooperatio nihil
conferet ad ea gratiæ dona, quæ omnino gratis,
& ante liberum voluntatis consensum homini
disponuntur. Hanc interpretationem eo mihi
probo; quia ex vno capite Chrysostomus omnia
salutaria opera in Dei auxilium reuocat, vt con-
stat ex proxime adductis; ex alio vero aliqua
opera gratiam præcedentia palam admittit, vt
constat ex testimoniis nobis obiectis. Hæc duo
autem alii communibus expositionibus ægrè
componuntur; vt colligere est ex iis, quæ expen-
ditur n. 4. 2. Illustro hanc mentem Chrysostomi
ex tom. 2. hom. 3. in c. 13. Matth. ad illa verba.
Vobis datum est nosse mysterium regni celorum.
Vbi duplex cogitationis per Spiritum sanctum
donatæ genus distinguit; aliud omnibus homini-
bus commune, aliud dignioribus, & electiori-
bus proprium; illud simul cum natura, vtique ele-
uata, hoc per eius merita prouisum. *Omnis qui-
dam intellectus de Spiritu sancto est, & gratia
Dei est: tamen alia est gratia, quam Deus omni-
bus donauit, alia est quam non omnibus homini-
bus, sed dignioribus, & excellentioribus, & electio-
ribus donat.* Quod probat exemplo Patris fami-
lias, qui omnibus seruis mediocria, & necessaria
alimenta pro officij debito dispensat, fidelioribus
vero propter bonos eorum mores meliora, & ma-
iora. Sic & Dominus, infert, *generalem gratiam
id est, intellectum boni, & mali omnibus dat pro
necessitate nature, quia nec videntur esse homines
ac imaginem Dei creati, nisi habuerimus diuinum
intellectum. Dignioribus autem dat specialem gra-
tiam, vt puta cognoscendi mysteria, non pro neces-
sitate nature, sed pro remuneratione bonæ volunta-
tis, & bonorum operum. Vide ergo quomodo dicit,
vobis datum est nosse mysterium regni celorum.*
Quo loco intellectum boni, & mali omnibus
hominibus generalem intelligi cogitationem
honestam ad bene moraliter agendum necessa-
riam; eamque puto non naturalem, sed supernatu-
ralem, tum quia ex Spiritu sancto datam, & gra-
tiam, tum quia diuinam appellat. Igitur si per has
communes cogitationes gratiæ ad salutem neces-
sarias, digni sumus, speciales & illustriores super-
abundantes donabit. Si enim illam generalem gra-
tiam, concludit Chrysostomus, abscondisti in
terrâ, quæ datur pro necessitate nature, quomodo

Chryso-
stomi doctri-
na confir-
matur.

mereberis hanc specialem, quæ pro remuneratione
bonæ voluntatis, aut operum datur? Non potuit
expectatus nostra interpretatio probari. Adde quæ
habet tom. 4. hom. 1. in Epistola Hæb. ex qua vti-
mum argumentum nobis obiectum est. Expo-
nens enim illud Rom. 9. *Non est voluntas, neque
currentis, &c.* post testimonium oppositum n. 38.
Subdit, *Adstruit (Apostolus) hic duo magna.
Primum in superbiam erigamur. Sine cucurreris,
sine fatigeris, ait, non puta tuum esse effectum. Si
enim desuper non adueniat adiumentum, omnia
in vano erunt. Verum tamen quidquid adeptus
fueris eorum, ad quæ festinas, manifestum, quia
currendo, & volendo adipisceris.* Primum statuit
omnia, id est, ipsum currere, & velle, vana esse si-
ne adiutorio gratiæ, vtique necessario. Deinde opus
esse velle, & currere, vt excellentiora dona, in
quæ homo festinat, & currit, nõ gratis omnino, sed
præuis voluntatis gressibus adipiscatur. En duo
à nobis superius posita pro expositione Chryso-
stomi. Itaque alia auxilia supernaturalia donat gra-
tis, quæ quia naturæ ordinem comitantur, cum
naturalibus confunduntur; alia ex merito, quæ,
quia citra naturæ seriem dispensantur, speciali ra-
tione gratiæ dona nuncupantur.

Nunc ad singula seorsim respondeamus. Ad
primum ex hom. 27. in Genes. perspicuum est, age-
re de misericordia Dei, quæ accedit proposito vo-
luntatis procedenti ex gratia. Nam differit Chry-
stomus de discrimine, quo Deus, & homo pro-
vident iis, qui ipsorum obsequijs addicti sunt.
*Homines enim (ait Chrysostomus) primum volunt
ea, quæ præcipiunt opere compleri. Non ita se gerit
communis omnium Dominus, prius enim beneficit,
& nostram naturam ad se allicit, & postea impe-
rat facilia.* Hinc hortatur ad ea opera implenda.
*Quia Dominum habemus misericordem, & non
indiges magno tempore, tantum magno seruire ad
ipsum accedamus, & superna gratia innitatur.*
Post quæ adiungit, diuinam misericordiam acce-
dere celerem proposito voluntatis, vt primo testi-
monio obicitur. Ergo Dei misericordia accele-
rans post præuisum propositum nostræ volunta-
tis, supponit voluntatem præuentam beneficiis
Dei, & innitentem diuinæ gratiæ. Maius negotium
est in explicando secundo testimonio ex homil.
42. verum Abrahamum ibi non intelligi ad vir-
tutis fastigium prouectum seorsim à gratia Dei, ex
eo constat, quod etiam à doctrina Semipellagia-
norum alienum est, sine auxilio gratiæ magna vir-
tutis, & iustitiæ crementa fateri. Illi enim solum
initium, non autem perfectionem virtutis in vites
naturæ reuocabant: quid magnum virtutis fasti-
gium? Igitur non solæ vires naturæ, sed etiam gra-
tiæ Abrahamum in eam virtutis altitudinem cur-
xerunt. Dicitur itaque semet ipso, & per scientiam
à natura inditam, in tantum virtutis fastigium
peruenisse, quia non per cogitationes fidei
subministratas prædicatione Euangelij, sed
per cogitationes fidei, supernatales insertas
à Deo naturali ratione, occursum, & stu-
dio communi causarum naturalium virtutem
operatus est. Quod qua ratione fieri possit, iam
exposuimus. Consequenter id, quod suum erat in
Abrahamo appellat Chrysostomus opera su-
pernaturalia, quæ fiebant auxilijs ordinarijs natu-
ræ eleuata; iuxta solam excitationem rationis na-
turalis absque ministerio prædicationis fidei, &
luminis Ecclesiæ, quamuis reuera fierent cogi-
tationibus supernaturalibus, quæ naturalibus in-
seriebantur,

52
Seorsim
explicatur
primum te-
stimonium

Secundum.

Ad

53
Tertium.

Ad tertium testimonium ex hom. 17. in Ioan-
nem idem respondeo. Quare in eadem homilia,
dum explicat illa verb: *vt diligatis inuicem, si-
cut ego dilexi vos*, sic ait, *non enim vestis præ-
cedentibus meritis debitum persolui, sed ego in-
cepi.* Quibus initium meritorum non tribuitur vo-
luntati, ita suis viribus incipienti, vt excluda-
tur auxilium gratuitum Dei, Accedit in operi-
bus Chrysostomi Venetijs editis anno 1584. ali-
ter illud testimonium legi: *Cum nos prompto, spæ-
ratoque Per illum animo ad suscipiendam gra-
tiam exhibemus, tunc multas nobis offert, &c.*
Quæ lectione omnino euertitur robor eius testi-
monij. Ad quartum ex hom. 12. in Epistolam ad
Hæbreos constat, electionem boni antecedentem
ea, quæ Dei sunt, non esse omnino sine gra-
tia Dei, sed illa tantum gratia, quæ in ordine
supernaturali specialis est extra propriam, suppel-
letilium naturæ rationalis eleuata. Nam ibidem
habere ea, quæ expendimus num. 51. & hom. 28.
in eadem Epistolam illa verba cap. 12. *Aspi-
cientes in authorem fidei, sic exponit, hoc est,
quia ipse nobis fidem infudit, etenim ad disci-
pulos suos dicebat, non vos me elegistis, sed ego
elegi vos: ipse initium nobis imposuit, ipse etiam
finem imponet: vbi illud, ipse nobis imposuit ini-
tium manifestè significat, nullum naturæ cona-
tum initiare nostram fidem, & salutem sine ali-
quo auxilio Dei.*

Quintum.

54
Vltior
confirma-
tio mentis
Chryso-
stomi.

Demum expositio Chrysostomi confirmatur;
quia alij Patres Ecclesiæ, qui à P. Vasquez & om-
nibus Theologis existimantur stare pro Catho-
lica sententia, eisdem, quibus Chrysostomus, vtun-
tur loquendi modis. Ambrosius lib. de Abraham
cap. *Talem te prabe bonis studijs, & prompta fi-
de, vt Deus vocet te.* Hieronymus dialogo 1. con-
tra Pellagianos. *Nostrum sit rogare, illius tribue-
re, nostrum incipere, illius perficere.* Bernardus ser-
mone ad illa verba Job. in sex tribulationibus,
&c. ait, *Quod in nobis minus est, ipse supplet:
modicum tamen illud quodcumque nostrum est,
non patitur reservari.* Sic alij Patres Nazianze-
nus, Hilarius, Optatus, Mileuitanus, Damascenus,
& alij apud Patrem Suarez, supra num. 12.
Qui omnes explanationem accipiunt ex iis, quæ
pro Chrysostomo adduximus.

55
Marcus
Eremita
expenditur.

Cæterum quid Marcus Eremita præ alijs expen-
ditur à P. Vasquez, educamus in lucem men-
tem ipsius, fauentem doctrinæ Catholice. Eodem
enim libro de paradiso sic habet: *Si ad salutem
perficitur, non potest inchoari, aut perfici, nisi per
gratiam.* Item ibidem: *Quod per gratiam donatur,
non iam meriti debemus pro modo, & merito an-
tecedentis infirmitatis, siquidem gratia, iam non
est gratia.* Rursum lib. alio de paradiso, & lege
spirituali initio: *Primum omnium ceriõ scimus,
Deum totius boni esse authorem principij, tum
medij, tum finis. Quod fufe prosequitur per octo
priora capita. In quadagesimo autem, omnis vir-
tutis initium Deus est.* Et cap. 47. *Omne bonum
proficitur à Deo pro natu dispensante.* cap. 57.
*Omne opus bonum, quod per nostram naturam
operamur tantum quidem facit, vt à contrario
malo, aut vicio abstinemur. Cæterum extra
gratiam sanctificationis, accessionem nobis face-
re non potest.* id est, non potest nobis ad salu-
tem prodesse, nisi remouendo: prohibens gratiam
sanctificantem, vel auxiliantem. Vnde non tem-
erè explicatur testimonium obiectum à P. Vas-
quez de vsu nostræ voluntatis præuentæ auxi-
lii gratiæ, modo quo in Chrysostomi expositio-
nem diximus. Aut etiam nomine voluntatis, quæ
ibi dicitur auxilium à natura infusum, potest in-
telligi potentia ipsius voluntatis, quæ immediate;
suscipit tamen viribus gratiæ in opera supernatu-
ralia influit. Quibus tandem manifestum relin-
quitur, posse Græcos Ecclesiæ Patres absque vi-
la vi in Catholicam sententiam adduci.

SECTIO XII.

Censura sententiæ affirmantis, & mens
Theologorum antiquorum.

Sententiam tribuentem operibus naturalibus
meritum de congruo à censura erroris Semi-
pellagiani liberant, qui volunt à Semipellagia-
nis solum assertum meritum de condigno. Ita P.
Francisc. Turrianus, P. Coninck, Vega, & relati
disputar. 15. sectione 3. Item P. Lessius de effica-
cia gratiæ appendice ad c. 10. n. 29. volens Massi-
licientes solum dānatos, quod asseruerint voluntariè
suis viribus posse se proxime ad iustificationē dif-
ponere; contra quod non est, posse remote se ad
iustificationē mouere, merendo aliquod auxiliū
gratiæ. Quos recentiores in manuscriptis sequun-
tur. Verū hanc sententiā alij quos recensimus n.
4. grauibz censuris norant. Zumel asserens vt
minimū erroneā, & secundū alios hæreticā, So-
rus, & Lorca apud Scholasticos malè audientē;
Angles. Matth. Felisius, Bellar. Valq. & Molina
Pellagianā; Tiletanus in Trydēt. damnatā. Quibus
ego subscribo asserens, esse contra Concilia, &
Patres, quos superioribus adduximus. Ex quibus
cōstat, quam procul à vero absint, qui sentiunt
Semipellagianos nõ errasse adstruēdo meritū cō-
gruū gratiæ nõ solum iustificatis, sed etiam auxi-
liantis; de quo præcipue sect. 6. & disp. 15. sect. 3.
Sed obicitur a uerhoritas antiquorū Scholasti-
corum, quos retulimus n. 1. & 2. S. Thom. Scoti,
Durandi, Gabrielis. Almaini, Bergomensis, & alio-
rum asserentium voluntariè suis viribus posse præ-
parari ad gratiam; quorum sententiam durum est,
tā grauibz censuris ferire. Respondent aliqui re-
centiores, discrimen esse latum inter Scholasticos
antiquos, & Semipellagianos. Nam Semipellagia-
ni asserbant, arbitrium sua facultate mereri gra-
tiam; Catholicos vero solum asserunt preparari
ad illam recipiendam, quæ duo discrepantia sunt.
P. Ericq. hoc non audit. Quia nullum extat dis-
crimen inter dispositionem moralē, & meritum
de congruo. Ego discrimen inuenio inter meritum
congruum, & dispositionem, quod mox explica-
bo. Cæterum ex hoc capite antiquos Theologos
non vindico. Nam ipsi non solum dispositionem,
sed etiam meritum de congruo palam fateantur.
Ita Durandus in 1. d. 42. q. 2. n. 6. Item in 2. d. 28.
q. 2. n. 4. Vbi solum requirit ad meritum de con-
gruo gratiam consequentem extrinsecam ex mi-
sericordia largiente donum, non vero gratiam
præuenientem, & auxiliantem opus meritum;
Gabriel in 2. d. 17. art. 2. conclusionē 4. & in 4. d.
14. q. 1. art. 2. conclusionē 5. littera S. Scotus
ibidem q. 2. art. 2. Bergomensis, & almainus re-
lati n. 1. quorum testimonia apud ipsos manife-
sta sunt, & iis solum, qui non legerunt hos au-
thores, dubia esse possunt Excipio sanct. Thom.
qui nomine tantum dispositionis, & non meriti
vsus est, dum arbitrio tribuit facultatem mouen-
di se in iustificationem.

56
Liberant à
censura
plerique.

P. Turria-
nus.
P. Coninck
Vega.
P. Lessius.

Alij cen-
suris ferunt.

Angles.
Felisius.
Bellarini-
nus.
P. Vasquez
P. Molina.
Tiletanus.

57
S. Thom.
Scotus.
Durandus:
Gabriel.
Almainus.
Bergomen-
s.

Non excu-
santur bene
à nonnul-
lis.

Durandus.

Gabriel.

Scotus.
Bergomeri-
sis.

Almainus:

58
Alia excu-
satio non
bona.
P. Lessius.
P. Vasquez.
P. Torres.
Vega.

S. Thomas.

Scotus.

Alij excusant auctores antiquos, quod solum
excluserint auxilia gratiæ intrinsecè supernatura-
lia, non verò intrinsecè naturalia. Ita P. Lessius
supraliberat omnes Catholicos in genere. P. Vas-
quez, & P. Torres, Sanctum Thomam, Andreas
de Vega suum Scotum. Verum ego hanc excusa-
tionem suspectam habeo. Afferunt enim expresse
posse voluntatem eos actus efficere per sua natu-
ralia, lumenque rationis, & in eis agendis non
agnoscunt aliam gratiam, quam eam, quæ in
gratuita creatione naturæ, & luminis naturalis
interuenit, quæ non propriè, sed largè gratia est,
vt expressum habet Sanctus Thomas in 2. d. 28.
q. 1. art. 4. in corpore. Verba Sancti Thomæ sunt:
*Non oportet, vt actus quibus homo se ad gratiam
preparat, sine naturam humanam excedentes, sicut
enim natura humana se habet in potentia mate-
riali ad gratiam, ita actus virtutum naturalium
se habent, vt dispositiones materiales ad ipsam.
Vnde non exigitur, vt homo ad gratiam se prepa-
ret, aliquod aliud lumen gratiæ præcedens. Nisi
forte gratia dicatur naturale lumen rationis, quod
pertinet ad bona naturalia, & non ad gratuita,
nisi large accepta. Ita consequenter ad quartum
habet: Etiam ad fidem habendam aliquis se pre-
parare potest, per id, quod in naturali ratione est.
Vnde si aliquis in barbaris nationibus, quod
in se est, faciat, Deus sibi reuelabit illud, quod est
necessarium ad salutem vnde non oportet, quod
habitus fidei præcedat preparationem ad gratiam
gratiam facientem; sed simul homo se preparare
potest ad fidem, & alias virtutes, & gratiam ha-
bendam. Item q. 14. de veritate art. 11. ad 1. Si ali-
quis in syluis nutritus ductum naturalis rationis
sequeretur in appetitu boni, & fuga mali, certifi-
sime est tenendum, quod ei Deus per internam in-
spirationem reuelaret ea, quæ sunt ad credendum
necessaria, vel aliquem fidei prædicatorem ad
eum dirigeret. Ergo cum homo agit, quod poi-
test suis viribus debitis, & lumine rationis, etiam
si alio gratuito lumine naturæ non illustratur,
disponit se ad gratiam habendam. Etiam Scotus
palam docet ex naturalibus, & cum communi
influentia naturæ posse actum dilectionis Dei, ac-
derestationis peccati elicere, quo de congruo iu-
stificationem mereatur. Ita in 4 d. 14. q. 2. art. 2. lit.
H. Peccator potest ex naturalibus cum communi
influentia considerare peccatum commissum, vt
offensum Dei, & sub multis aliis rationibus, &
potest voluntas ipsum sub aliqua illarum, vel sub
multis peccatum sic consideratum detestari, & il-
le motus potest continuari, & intendi ante infusio-
nem gratiæ. Ille autem motus est dispositio, sine
merito de congruo ad deletionem peccati moria-
lis. De quo motu, quem ante iustificationem
vocat attritionem, & vult aliquod tempus à Deo
præfixum durare, addit. Nulla potest esse sufficien-
tior dispositio ad iustificationem, quam ista attri-
tione, usque ad quod Deus determinavit debere du-
rare, vt sit meritum de congruo ad iustificationem,
& infundatur gratia. En duo satis apperta apud
Scotum, & actum elicatum ex naturalibus cum
communi influenza naturæ absque speciali au-
xilium gratiæ disponere ad iustificationem, & eum-
dem etiam mereri de congruo gratiam iustifican-
tem. Eadem habent Durandus, Gabriel, & alij,
quorum meminimus n. 1. A quibus nullo funda-
mento diuiduntur in libris sententiarum, S. Tho-
mas, & Scotus, cum omnes eodem profu mo-
do loquantur. Accedit, mea opinione, quam illu-*

strabo libr. 5. cogitationes congruas naturales ad-
missas à Semipellagianis fuisse, & à Patribus so-
lum contentas eas, quæ intrinsecè supernaturales
sunt. Ergo admittere tales cogitationes non dis-
cernit Catholicos à Semipellagianis.
Hinc nulla etiam sit alia interpretatio Patris
Lessii, volentis Catholicos Doctores non admi-
sisse vicibus naturæ dispositionem ad gratiam
iustificantem, sed solū ad gratiæ auxiliantem. Massi-
lienses verò damnatos, quod ad iustificationem
ad miserint. Nā Scotus, & S. Thomas adducti n.
precedenti apertissime agunt de dispositione ad
gratiam iustificantem. Similiter Durandus, Ga-
briel, Almainus, & alij adeo manifestè, vt nō inter-
prete, sed relatore indigeant. Præterea Massilien-
ses à Patribus oppugnatos esse, etiā quod meritū
proximū gratiæ auxiliantis, & remotū ad iustifica-
tionē posuerint, vidimus sectione 6. Ergo neq; ex
hoc capite indemnus est Catholicorum sententia.
Quid ergo? Dicemus propterea cum Lorca,
Soto, & aliis recentioribus, Catholicos Doctores
incantē in Massilianismum incidisse? In primis
S. Thom Semipellagianismo apertè refragatur 1.
2. q. 109. art. 6. Vbi inquirens, an possit homo se
preparare ad gratiā absq; auxilio gratiæ, decernit,
non posse; illudq; auxiliū nō esse solum externū,
sed etiam internū, his verbis: oportet præsupponi
aliquid auxiliū gratuitum Dei, interius animam
mouentis, siue inspirantis bonum propositum. Item
quodlibeto 1. art. 7. agens de dispositione ad gra-
tiam per solam naturalem arbitrij facultatem in
corpore post relatum errorem Pellagij ait: Vnde
ad errorem Pellagianum pertinet dicere, quod ho-
mo possit se ad gratiam preparare absque auxilio
diuina gratiæ: & est contra Apost. qui dicit ad
Philipp. 1. qui cepit in vobis opus bonum, ipse per-
ficiet. Vbi satis ostendit, alienam fuisse illius men-
tē ab oppugnationum gratiæ doctrina; et si verum
est, in libris sententiarū eorū fauisse sententiæ,
apertissime postea retractasse vt voluit Soto lib.
2. de Gratia c. 3. Caiet. 1. 2. q. 109. art. 6. & plures
eius interpretes. Præterea S. Tho. in lib. sententia-
rum nullibi docuit, meritum de congruo ex solis
viribus arbitrij haberi, sed tantum dispositionē
ad gratiam; quæ duo discrepantia sunt, vt explica-
bimus disputatione sequenti sectione prima, vbi
sectione secunda ostendemus, aliquod dispositio-
nis genus ex viribus liberi arbitrij admittere,
quod cū gratia nullā connexionē habeat, proba-
biliter posse à Semipellagianismo excusari. Rursus
S. Tho. & reliqui Catholicos Doctores, afferentes
posse hominem per sua naturalia, & lumen ratio-
nis ad iustificationem disponi, exponi possunt eo
sensu, quo Chrysostomum sectione precedenti
exposuimus, vt velint, per opera facta eis auxiliis
supernaturalibus gratiæ, quæ ex parte obiecti non
transiliūt limites luminis rationis, & cogitationū
naturalium occurrentium ex ordinaria serie cau-
sarum, posse hominem ad iustificationē peruenire,
quin aliud illustrationis genus, influentiaū extra-
ordinaria in ordine providentiæ supernaturalis
necessaria sit. Neq; enim facile credi potest, rem in
sacra scriptura, Conciliis, & Patribus expressā la-
tuisse Doctores adeo eruditos, & eximios. Deniq;
quamquā reliqui Scholastici præter Sanctū Tho-
mā meritū gratiæ congruū ex sola naturæ facul-
tate concesserint, probabiliter interpretari possu-
mus eos, non idem, quod Semipellagiani, meri-
tum admisisse. Aliud enim est meritum con-
gruum, quod exigentiam, & connexionem habet
cum

59
Aliud dis-
crimen Ca-
tholicorum
à Massilien-
sibus nul-
lum est.

60
S. Thomas
liberatur.

Sotus.
Caietanus.
S. Thomas.

Omnes pri-
sci Theo-
logie ex-
ponuntur.

cum præmio, aliud, quod illam non habet; sed
tantum terminat connexionem, & exigentiam
doni supernaturalis remunerantis obsequium
præcedens, vt exponemus disputatione sequenti
sect. 1. Prius itaque meritum in Massiliensibus
damnatum est; non est omnino certum esse po-
sterius damnatum Quo eorum sententia à censu-
ris liberatur. Hæc suam lucem ex sequenti dispu-
tatione desument.

DISPUTATIO XVIII.

An supernaturalia sint supra dispositio-
nem natura.

Idebitur alicui hæc disputatio post
præcedentem superflua, quia vbi me-
ritum congruum naturæ repugnat in
ordine ad supernaturalia, apparet, ma-
nifestum repugnare etiam dispositionem, mora-
lem, quæ nihil differt à merito de congruo. Sed
immerito, quia plures auctores discrimen inter
vtramque causalitatem inueniunt. Ideoque ex-
pendendum, an tale discrimen verum sit? opera-
que naturæ non solum in meritoriam, sed etiam
in dispositiuam causalitatem inefficacia sint?

SECTIONES.

- 1 In quo moralis dispositio à merito congruo
discrepet?
- 2 Statuitur nostra sententia.
- 3 An ex lege Dei operibus naturalibus anne-
Etantur supernaturalia?

SECTIO I.

In quo moralis dispositio à merito
congruo discrepet?

1
Affirmant
discrepare
Zumel.
Lorca.

Sotus.

Zumel. 1. 2. quest. 109. art. 6. disput. 1. initio, &
quest. 114. art. 5. disput. 3. conc. 1. & Lorca
d. 11. & 50. de gratia, ponunt dispositionem, &
meritū de congruo discrepare, minusque ad dis-
positionem, quam ad meritum requiri. Sed non
definiunt, quam vtriusque differentia sit? Sotus
etiam lib. 2. de natura, & gratia cap. 3. & præ-
cipue 4. interstitium inuenit; quolib. 1. c. 21. &
lib 2. cap. docuit operibus honestis elicitis so-
la facultate naturæ absque speciali auxilio gra-
tiæ, inesse rationem dispositionis remotæ ad gra-
tiam iustificantem, ad parando proximè subiectum
ad gratiam auxiliantem; cæterum nullam eis me-
rendi rationem conuenire; quia lib. 2. c. 4. ex ani-
mo decernit, actus supernaturales, quibus iusti-
ficatio annexa est, esse quidem dispositionem
ad illam, non vero meritum de congruo. Vnde
videtur distinguere meritum in communi à dis-
positione, quod meritum respicit mercedem tati-
quam sibi debitam; dispositio verò sine debito
esse potest. Sotum sequenti sunt reliqui Thomi-
stæ recentiores. Medina 1. 2. questio. 109. art.
6. conclusione 4. Aluarez de auxiliis disput.
Ripalda de Ente Tom. 1.

Zumel.
Medina.
Aluarez.

Sed P. Eri-
ce, & Pater
Suarez ne-
gant.

Bellarmi-
nus.
P. Vasquez.
P. Suares.
P. Agidius.
P. Torres.
P. Granadus
P. Iannegus.

3
Discrimen
dispositio-
nis à meri-
to.

Secunda
discrimina-
ratio.

Tertia.

59. numero 10. Zumel. 1. 2. questio. 114. art. 5.
disput. 3. conc. 3. Sed Pater Suares 1. p. libro
2. de Prædestinat. cap. 7. numero 19. & Pater Eric
1. p. disputat. 26. cap. 2. numero 9. contendunt,
nullam esse vtriusque differentiam, idèque si se-
mel ponamus; nullum esse meritum congruum
naturæ in ordine ad supernaturalia, ponendum
consequenter nullam esse dispositionem mora-
lem. Id probant; quia ad dispositionem moralem
requiritur, vt Deus intuitu illius moueatur ad
conferendum, donum supernaturale. Opus autem
morale, cuius intuitu mouetur Deus ad confe-
rendum donum supernaturale, de congruo meri-
torium est. Nam absque congruitate operis
cum dono supernaturali non potest opus mo-
uere voluntatem diuinam ad illud largien-
dam supposito operanti. Ergo deus disponens
moraliter subiectum simul est de congruo
merens.

Ego verò cum Bellarmino tom. 3. libr. 1. de
Iustificatione capite 21. & libro 5. capite 21.
Patre Vasquez 1. 2. disputat. 218. Patre
Suares tom. 3. de gratia libro 12. cap. 3. P. Agi-
dio Coninck, Patre Torres, Patre Granado, P.
Iannerò, Diuo Bonauentura, omnibusque
Scotistis, & Nominalibus docui tract. de me-
rito, actus supernaturales antecedentes no-
stram iustificationem mereri de congruo gra-
tiam iustificantem; quod nunc ad præsentem
disputationem suppono. Ideoque inquirō. An
& quo discrimine meritum de congruo à
condigno distinctum distideat à dispositione
moralis?

Meritum à morali dispositione pluribus ego
discerno. Primò, quod meritum à condigno &
congruo, præcindens suapte conditione debet
esse obsequium superioris remunerantis, cedens
aliquaratione in commodum, aut honorem ip-
sius, & quia obsequium est, ad remunerationem
mouens. Dispositio vero etiam moralis suapte
ratione non exigit conditionem obsequij cedentis
in honorem; aut commodum superioris, neque
intuitu obsequij ad doni largitionem mouet.
Nam boni mores, & litterarum studia disponunt,
& adaptant hominem ad recipiendum Magistra-
tum, aut dignitatem aliquam Pontificiam; qua-
muis nulla in eo considerentur obsequia erga il-
los, à quibus vit probus, & doctus promouen-
dus est; religiosus etiam, qui suæ virtutis; &
prudentiæ diu specimen dedit; aptus est; qui
in aliorum superiorum eligatur, licet nulla erga
suum Generalem, aut Religionem exhibuerit ob-
sequia. Secundo; Meritum respicit donum in-
differenter sibi, aut alteri retribuendum; quare
aliis possumus nostris operibus mereri. Dispositio
verò respicit munus supernaturale determinatè
conferendum ipsi supposito operanti; neque enim
nostra opera disponunt subiectum, vt aliis, sed
vt nobis tantum munera caelestia conferan-
tur. Tertio; Meritum suo conceptu importat
aliquam exigentiam existentia præmij, aut
saltem ordinem, & connexionem transcen-
dentem cum possibilitate illius, ratione cui-
us repugnanti præmio repugnaret quoque me-
ritum. Tum quia Partes differenter cum Pella-
gianis, & Massiliensibus ex merito præscin-
denti à condigno, & congruo deducebant,
gratiam dari debitam aliqua ratione, & non
merè gratis, vt vidimus disputatione præce-
dentis
M 3 deni

enti sectione quinta, & sexta. Quæ collectio es-
set nulla, si meritum suo conceptu communi non
importaret aliquam exigentiam, aut connexio-
nem cum præmio. Tum quia opus meritorium
de congruo, & de condigno non differunt in
substantia, & perfectione entitativa operis, sed
solum in dignitate suppositi operantis, qua solum
variata potest idem opus de congruo in condig-
num, & de condigno. Opus autem meritorium
de condigno, quod bonum, & morale est, debet
pertinere ad eundem ordinem transcendentem
cum præmio, ratione cuius exigentiam, aut con-
nexionem habeat cum illo, ut expendemus disp.
15. sect. 6. disp. 16. sect. 13. & disput. præterita
sect. 7. Igitur ratio meriti fert suo conceptu ali-
quam exigentiam existentiam præmij, aut saltem
transcendentem connexionem cum possibilitate
ipsius. At verò dispositio secundum se indiffe-
rens est ad exigentiam, & connexionem intrin-
secam cum forma, ad quam disponit, & ad talis
exigentiam, & connexionis defectum. Quamvis
enim rectè dicantur disponere hominem ad ius-
tificationem actus intrinsecè supernaturales exi-
gentes existentiam gratiæ, aut saltem connexi-
cum illius possibilitate, sicut dispositiones natu-
rales exigunt formam, & connectuntur cum illa,
tamen non repugnat tale dispositionis genus me-
ditari, quam forma inducenda exigit in subiecto,
quamvis ipsa dispositio formam inducendam non
exigat; nam ratione exigentiæ formæ inducendæ
quamvis non ratione exigentiæ ipsius disposi-
tionis intelligatur subiectum ad habendum for-
mam aptius cum illa, quam sine illa. Subiectum
enim aptum ad formam rectè dicitur, quod tale
est, quale ad existentiam connaturalem formæ
requiritur, licet forma talis non sit, qualis opus
est, ad connaturalem existentiam subiecti. Qua
ratione cera verò dicitur apta, & disposita ad
formas artificiales, quia conditionem, & quali-
tatem habet, qualem formarum artificialium in-
ductio requirit, licet formæ artificiales eæ non
sint, quæ ad ceram, & ipsius qualitatum connatu-
ralem existentiam desiderantur. Item in moralibus
vir probus, & doctus, aptus dicitur ad Episcopatum,
quia animi dotes illi insunt, quas munus
Pontificium vendicat, licet Pontificium munus
extra ipsius desiderium sit, imò & ipsius incli-
nationi repugnans. Dispositio igitur ex se non re-
quirit exigentiam, & connexionem intrinsecam
cum forma habere, sed formæ ipsius exigentiam,
& connexionem intrinsecam cum forma habere
sed formæ ipsius exigentiam, & connexionem
terminare. Rationem optimam suggestit sanctus
Thomas adductus disputatione præcedenti nu-
mero 38. quia dispositiones pertinent ad com-
plementum potentiæ passivæ, quæ patiendi facul-
tatem habet, quamvis forma sit supra, & contra
exigentiam subiecti, ubi subiectum non sit supra,
aut contra exigentiam formæ. Ergò similiter
dispositio rectè aptabunt subiectum patiens, ubi
fuerint conformes connexioni, & exigentiæ for-
mæ inducendæ, quamvis formam inducenda sit su-
perior connexionem, & exigentiam dispositionum.
Quartò denique meritum à dispositione distin-
guo, quod dispositio potest intelligi sola causalitate
negativa remouente indispositionem positi-
uam impediendam donum supernaturale; meri-
tum verò non potest absque positiva causalitate
conferente ad consequentem illius. Subiectum
enim minus indispositum, magis dispositum dicitur, nã

Quarta dif-
ferentia dif-
positionis
moralis à
merito.

lignum sic cum aptius est ad concipiendum ig-
nem, quam humidum. At vero suppositum non
demerens præmium nulla ratione dicitur merens.
Ex quibus facile est argumentum Paris Suarez,
& P. Erice diluere Nam ad meritum non sufficit
quoquomodo intueri opus honestum, ex illoq;
moueri, sed affectum conditionibus, quas expli-
cimus, posse dispositioni deficere.

Sed obseruandum est, illud nunc congruum
meritum à dispositione morali esse discretum,
quod Semipellagiani naturalibus operibus, Ca-
tholici verò supernaturalibus adiudicant; nempe
meritum congruum congruitate operi intrin-
seca, & non solum extrinseca. Quod annotaue-
rim pro recentioribus quibusdam, quos refert
Zumel supra, qui meritum congruum congrui-
tate intrinseca vocant opus, quod intrinsecè fert
congruitatem ad præmium supernaturale; con-
gruum verò congruitate extrinseca, quod non ex-
se, sed ex decentia diuinæ benignitatis, quod
dicitur, ut munere supernaturali compensetur.
Quam congruitatem intrinsecam ego explicio esse
aliquam operis exigentiam, aut connexionem
transcendentem cum præmio. Extrinsecam ve-
ro esse exigentiam, & connexionem aliquam
præmij cum opere, ut pro dispositione morali
explicatum est. Quod meritum extrinseca congrui-
tate congruum credo positum à Doctoribus Ca-
tholicis, quos memorauimus disputatione præ-
cedenti sectione vltima: meritum vero congruum
congruitate intrinseca à Semipellagianis ut con-
stat ex 3 discrimine, quo meritum congruum
à dispositione morali diuisimus. De quo dicemus
plura decursu huius disputationis.

4
Obseruatio

SECTIO II.

Statuitur nostra sententia.

Vo mihi explorata sunt. Primum, posse
naturam suis viribus negatiuè disponi ad
recipiendum dona supernaturalia. Quia potest
suis viribus opera efficere, quæ impediunt pec-
cata obstantia donis supernaturalibus. Ad hoc
enim sufficiunt opera ex se indifferentia, & actus
virtutis acquisitæ, quæ non sunt supra naturam
vires. Alterum non posse naturam disponi ad
dona supernaturalia congruitate dispositionis
intrinseca, qua scilicet opus naturale aliqua ra-
tione exigit, aut connectatur cum dono super-
naturali. Tum quia hæc intrinseca exigentia, &
connexio repugnat enti naturali, ut ostendimus
disputatione 4. 5. 6. & 32. Tum quia hoc genus
dispositionis non est aliud à merito congruo,
quod operibus elicitis sola facultate naturæ con-
uenite non posse, pluribus ostendimus disputa-
tione præcedenti.

Itaque disputatio modò reuocatur ad exami-
nandum, an genus dispositionis congruæ, con-
gruitate extrinseca donorum supernaturalium,
possit operibus naturalibus conuenire, quia hac
solum ratione dispositio naturæ ad donum super-
naturale difficultatem specialem continet, ut à
merito distincta est. Ratioque dubitandi esse po-
test, quia hoc genus dispositionis non est con-
tra excellentiam donorum supernaturalium, &
ignobilitatem, imbecillitatemque naturæ. Ex
solo

5
Assertur
dispositio
negatiua.

Reiicitur
positiua in-
trinseca.

6
Dubitatur
de extrin-
seca positi-
ua.

solo autem hoc capite poterat negari naturæ id
dispositionis genus. Ergò negandum non est. Pro-
batur maior, quia non est contra excellentiam
donorum supernaturalium, & imperfectionem
naturæ, quod dona supernaturalia exigant ali-
quid naturale; nam manifestum est, gratiam exi-
gere substantiam rationalem, fidem intellectum,
& species naturales, quamuis substantia, & ac-
cidentia naturalia reciproce non possint exigere
gratiam & fidem. Ergò similiter cogitari potest
gratiam, & dona supernaturalia exigere ad con-
naturalem sui existentiam, ut opera honesta na-
turalia præcedant, licet operibus naturalibus re-
ciprocè eorum donorum exigentia repugnet. Cõ-
firmatur: Melius dispositus est ad credendum
mysteria fidei, quæ sunt rationi naturali conforma,
qui speciebus, & scientiis naturalibus in-
structus est, quam is qui eis est destitutus, si-
quidem prior præditus est qualitatibus iuuantibus
positiuè consensum fidei, quas ad facilem,
& expeditum assensum exigit ipsa fides. Ergò
potest conuenire naturalibus qualitatibus aliquod
genus dispositionis positiuæ ad quiddam super-
naturale. Secundo, quia hoc genus dispositio-
nis non videtur esse contra dogmata sacra, quæ
disputatione præcedenti opposuimus. Nam Mas-
silienses illud dispositionis genus videntur ad-
struxisse, quod congruitate intrinseca pararet
subiectum ad receptionem donorum supernatu-
ralium. Siquidem Patres ex illo colligebant
aliqua ratione debita reddi bona supernatura-
lia. Ergò illud dispositionis genus adstruere,
quod nullum inducit debitum donorum su-
pernaturalium, nec connexionem transcenden-
tem etiam cum possibilitate eorum, quale nunc
contendimus, impune potest in Scholis Ca-
tholicis defendi. Dispositio enim, quæ con-
tenditur ea solum est, quæ exigitur connexio-
nem formæ supernaturalis, quin ipsa aliqua
connexione intrinseca existentiam, aut possibili-
tatem donorum supernaturalium deposcat. Ter-
tio, quia non est contra proportionem requi-
sitam inter dispositionem, & formam. Nam
absolutè proportionata est formæ dispositio,
quæ conformis est exigentiæ formæ, quam-
uis forma non sit conformis exigentiæ disposi-
tionis, ut substantia rationalis est subiectum
proportionatum gratiæ, quia est conformis
exigentiam subiecti. At dispositio operum natu-
ralium, quam examinamus est, quæ exigatur
à forma supernaturali, quamuis ipsa non
exigat formam supernaturalem. Quod non vi-
detur impossibile, cum dispositiones pertineant
ad genus causæ materialis, quæ hoc genere pro-
portionis, naturalis esse potest comparatione
formæ supernaturalis. Ergò dispositio naturalis
potest esse proportionata formæ supernaturali.
Hæc ratio potest examinari tum inspectis na-
turis rerum, tum iuxta prouidentiam præsentem
Dei quæ constat ex Sacra scriptura, Conciliis ac
Patribus Ecclesiæ.

Secunda
ratio dubi-
tandi.

Tertia.

7
Assertio
prima.

adduximus, quæ suo modo etiam dispositionem
naturæ excludunt. Primum quidem, quia nullum
opus salutatis fit absque auxilio gratiæ. Quolibet
autem dispositio moralis ad gratiam siue iustifi-
cantem, siue auxiliantem salutatis est. De quo vi-
deatur sectio secunda, disputationis præcedentis.
Secundo quaecumque initium salutis & fidei,
nõ potest haberi sine auxilio gratiæ. Si autè natu-
ræ disponderetur suis viribus ad gratiam, posset abs-
que auxilio gratiæ dari aliquale initium nostræ salu-
tatis sine auxilio gratiæ. De quo videatur sectio
tertia disputationis superioris. Tertio, ad iustifi-
cationem necessariã est dispositio intrinsecè su-
pernaturalis, ut constat ex Concilio Tridentino;
& aliis eductis disputatione antecedenti, sectio-
ne tertia & nona. Necessaria autem non esset
hæc dispositio supernaturalis, si posset natura
actibus sua facultate elicitis, ad fidem & iustifi-
cationem disponi. Quarto, Ecclesiæ Patribus non
videbatur satis sibi cautum à Semipellagianis, ni-
si asserendo, naturam ante omne auxilium gra-
tiæ nihil posse nisi peccatum, & mendacium, ut
constat ex relatis disputatione præterita numero
octauo. Ergo facultati naturæ nullum dispositio-
nis genus ad gratiam adiudicandum est. Quinto
à priori. De facto æque possibles sunt naturæ
elevator actus virtutum supernaturalium, ac actus
virtutum naturalium. Congruentius autem est
exigentiam donorum supernaturalium eos virtu-
tum actus supponi ex parte naturæ, antecedentes
sui infusionem, qui eiusdem ordinis sunt cum ipsis
donis supernaturalibus, ut naturalis consonantia
formæ cum sua dispositione vendicare videtur.
Ergò. Confirmatur; connaturalius est, effectum
procedere à causa vniuoca, quam à causa æqui-
uoca, quando causa vniuoca potest producere, ut
quare calor productus in præsentia alterius calori-
s & lucis, non tribuitur luci, sed calori. Ergò
cum dispositiones supernaturales morales iuxta
præsentem prouidentiam æque possint adesse ad
apparandum subiectum, ac naturales: connatu-
ralius erit, supernaturales, quæ sunt magis vni-
uocæ, præcedere, quam naturales æqui-uocæ. De-
nique à posteriori, cum actus intrinsecè superna-
turales supponunt, & exigunt per se in subiecto
actus præuios ad ipsorum existentiam, hi sunt in-
trinsecè supernaturales. Quare amor supernatu-
ralis supponit cognitionem supernaturalem, asseri-
tus fidei piam affectionem supernaturalem, inten-
tio electionem, apprehensio iudicium, conclusio
supernaturalis præmissas supernaturales. Ergò si
dona supernaturalia supponunt per se, & exigunt
virtutum actus præuios ad sui infusionem, ratio-
ne cuius exigentiæ tales actus præcedentes di-
cuntur dispositiones, planè tales actus debent esse
intrinsecè supernaturales, excedentes facultate-
tem naturæ. Argumenta, quæ contra hanc asser-
tionem possunt opponi communia sunt iis, quæ
contra meritum congruum obiecitimus, & solui-
mus. Solum restat explicandum axioma frequens
Theologorum de facienti, quod in se est, quod
dispositionem naturæ præcipue confirmat, & ex-
plicabimus sequentibus sectionibus.

Prima præ-
batio.

Secun-
da.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Confirmã-
tur.

Iterum cõ-
firmatur.

Asserto secundo. Neque ex natura rei potest
natura suis actibus disponi ad gratiam, aut aliud
donum supernaturale recipiendum. Nam hæc do-
na supernaturalia, aut sunt actus supernaturales,
aut habitus: si actus sunt, non possunt per se
supponere alios actus, qui non sint supernaturales
ut nuper dicebamus, & probabimus disp. 19. Si
verò

8
Assertio se-
cunda.

verò sint habitus, eadem ratione præcedere illos debent actus, qui sint supernaturales, tum à paritate ipsorum actuum, tum ab vniocatione quam proposuimus argumento 3. pro assertione præcedenti. Ergò ex natura rei aut dona supernaturalia non exigunt per se præuiam aliquam dispositionem in subiecto, aut ea debet esse supernaturalis. Ac per consequens neque ab exigentia extrinseca ipsorum donorum possunt opera naturalia esse dispositio congrua ad aliquod supernaturale. Item quia gratia confertur modo absque vi facta exigentia ipsius. At vt constat ex prima assertione, confertur absque præuia dispositione naturæ. Ergò exigentia gratiæ non est supponere præuiam aliquam dispositionem naturæ. Rursus nulla forma exigit ad introductionem sui dispositiones, quæ non sunt necessariæ ad sui conseruationem in forma primum producta, & conseruata, semper est eiusdem conditionis, atq; naturæ. Sed gratia actualis ad conseruationem sui non desiderat præuiam aliquam dispositionem naturæ, vt eam non desiderat gratia habitualis. Ergò.

9
Præcluditur prima responsio.

Dices dona habitualia ex natura rei non posse supponere actus intrinsecè supernaturales: cum per se actus intrinsecè supernaturales exigant procedere ab habitibus supernaturalibus, & præternaturaliter illos præcedant. Ergò si habitus supernaturales per se supponunt ad sui in fusionem aliquos virtutum actus, connaturalis est illos supponere naturales. Sed contra. Primò, quia plures sunt actus intrinsecè supernaturales, qui suapte natura non possunt ab habitibus procedere, sed exigunt esse dispositiones præcedentes infusionem illorum, nempe actus, qui à peccatore fiunt in absentia habituum. Nam mea opinione actus vitales seipis immediatè, absque actione distincta fluunt à suis principiis, atque ad eò essentialiter illis affixa sunt. Actus autem eliciti à peccatore in absentia habituum non fiunt ab habitibus, sed ab auxiliis intrinsecis actualis gratiæ, vel ab auxilio extrinseco Dei. Ergò tales actus suopè ingenio non exigunt fieri ab habitibus, sed à principiis quæ eorum absentiam substituant, vt media dispositione actuum præsentis subiecto fiant. De quo disput. 35. vberius. Præterea esto, actus vitalis per actionem à seipso distinctam procedat à suis principiis, potest ex natura rei ab aliis, quam habitibus procedere, vt disp. 35. discutimus. Ergò ex hoc capite possunt dona habitualia, quæ congruitate suæ naturæ exigunt subiectum, virtutum exercitio paratum, supernaturalium virtutum actus supponere.

10
Præcluditur secunda.

Dices secundo. Gratia actualis postulari conferri subiecto indigno præuia aliqua dispositione, sicut gratia habitualis. At dispositio præcurrens gratiam actualem ex natura rei non potest esse supernaturalis: nam nullus actus potest fieri supernaturalis nisi præcurrente gratia actuali. Ergò saltem gratia actualis potest exigere actum naturalem honestum, dispositionem sui. Resp. Cum de facto gratia actualis nõ supponat aliquem naturalem actum, dispositionem sui, vt constat ex prima conclusione, non est, quare existimemus, eius naturam exigere, vt aliqua moralis dispositio subiectum præueniat. Nam credendum est modo non infundi contra ipsius exigentiam. Cum ergò tota notitia rerum supernaturalium solum habeatur ex principiis, quæ sacra litteræ, Concilia, ac Patres Ecclesiæ Theologis ministrarunt,

ex his autem potius deprehendatur gratiæ actualis esse, antevertere omnem conatum naturæ in salutem: non est quare putemus, eius conditionis esse, aliquam præuiam dispositionem supponere. Discrimen autem inter gratiam actualem, & habituale esse potest, quod gratia actualis ita est ad actum supernaturalem necessaria, vt nihil sit quod eius defectum supplere possit, vt ostendimus inferius. Gratia habitualis verò non ita necessaria est, sed potest in eius absentia adesse aliud principium supernaturale, quod eius concursum conferat in actum supernaturalem. Ergò gratia habitualis potest ex natura rei præexigere ad sui infusionem actum supernaturalem, quamuis gratia actualis non præexigat illum. Igitur cum aliundè constet ex probatione nostræ sententiæ, solum actum supernaturalem esse posse dispositionem exactam per se à dono supernaturali, satis constare videtur, posse gratiam habitualem vendicare dispositionem, licet eam non vendicat gratia actualis. Præterea probabile est, dispositionem præcedentem dona habitualia non adesse ratione exigentia eorum donorum, sed ratione congruæ prouidentia moralis quæ adesse videtur in eo, quod homo potens se actibus supernaturalibus præparare ad restitutionem eorum donorum, non recuperet ea dona, quin natura rationalis quæ potest agere supernaturaliter, prius se actibus supernaturalibus disponat ad illa, vt tractatu de iustificacione docui. Ante gratiam actualem autem nihil supernaturale fieri potest. Ergò neque congruitate prouidentia moralis, neque exigentia intrinsecè auxiliiorum supernaturalium debet præcedere dispositio naturalis infusionem illorum.

11
Tertia reicitur.

Dices tertio, licet gratia actualis non exigat absolutè talem dispositionem, saltem exigit, vt ei, in quo præcessit, potius quam alteri tribuatur. Hoc autem sufficit vt opera naturalia verè dicantur dispositiones ad gratiam. Ergò respondeo. Aliud est, ex legibus æquitatis, & rectæ prouidentia dandam gratiam supernaturalem ei, qui incumbit virtutibus naturalibus, aliud ipsam gratiam supernaturalem id exigere. Illud prius examinabimus sequentibus. Hoc posterius nunc dubitamus, & fundamentum ad talem exigentiam gratiæ non inuenimus, sine quo theologicum non est, gratiam supernaturalem operibus naturalibus alligare. Gratia enim ex se donum est gratuitum, & soli beneplacito, & electioni Dei subiectum, vt si ei libuerit, non solum desidi, verum etiam positiuè renitenti, donet in suæ misericordia exaltationem, largitatisque argumentum. Imò de facto frequenter dat. Deus gratiam actualem hominibus non querentibus Deum, sed ipsi repugnantibus, relicto alio, qui virtutum moralium officii incumbit, vt ostendunt quotidiana exempla, & prædicant testimonia Patrum Ecclesiæ, præsertim Augustini, & Prosperi. Ergò gratia non exigit sua conditione, vt vni potius, quam alteri præbeatur, quamuis operibus naturalibus incumbat, sed vt libito gratuito Dei dispenseretur.

12
Icè quarta.

Dices quarto. Angelis, quò perfectiores erant in natura, eo maiorem à Deo gratiam inditam fuisse. Ergò naturæ perfectio confert ad distributionem gratiæ. In primis antecedens incertum est, vt ait Cornesio 1. p. tra. 2. quaest. 23. art. 5. disp. 7. dubio 4. & ex Patribus Nazianzenus oratione in sanctum Baptisma non longè ab initio §

Secundum

Egidius.

Secundum lumen est. Quod in sententia Thomistarum asserentium efficaciam gratiæ esse auxiliis intrinsecam, videtur necessario admittendum; cum Angelis persequerantibus concesserit Deus auxilia gratiæ efficacia certumque si apud Patres & Theologos ex Angelis cadētibus plures fuisse nobiliores perfectione naturali quam plures perseuerantium. Deinde Egidius in corruptorio D. Thomæ ad quaest. 62. 1. p. art. 4. & 8. & alij volunt, ea ratione Angelis pro inæqualitate naturæ inditam esse inæqualem gratiam sanctificantem, quia inæqualis fuit dispositio supernaturalis, qua in Deum primo instanti creationis conuersi sunt: nimirum qui vnusquisque toto conatu operatus est, & maior conatus exhiberi potest à perfectiori natura, quo voluntas cum æquali gratia actuali perfectiorem operationem edat. Nam vt disputat. 38. ostendimus, potest cum æquali gratia actuali pro inæqualitate conatus arbitrij edi opus inæquale. Denique esto. Gratia auxilians inæqualis pro inæqualitate naturæ ante omnem operationem donata sit tamen ad eam inæqualitatem natura secundum se nihil contulit, cum ex se natura perfectior non exigat gratiam, magis quam imperfectior, neque suapte conditione capaxior sit; Sed totum gratiæ actualis discrimen ex solo beneplacito diuino ortum est. Ad hæc; si inæqualitas naturæ quicquam inuit ad auxilium gratiæ, Physicè solum, & non moraliter sunt, quia nullam opus præcessit, quod rationem meriti, aut dispositionis moralis haberet. Gratia actualis autem cum si ab illustrationibus intellectus, & affectionibus voluntatis indistincta, exigarque propterea naturam intellectualem, vt sui principium immediatum actuum & passiuum, potest Physica inæqualitas naturæ inducere inæqualitatem perfectionis in actibus supernaturalibus quos elicit, vt videbimus disput. 37. Atque ad eò & potest inæqualitatem inducere illustrationum, & affectionum supernaturalium, qui communi societatis iudicio sunt auxilia gratiæ. Cæterum illustrationes, & affectiones supernaturales non exigunt eo titulo alias operationes præuias naturæ, vt eas non exigunt naturales.

13
Respondetur ad primam rationem dubitandi.

Ad primam dubitandi rationem respondeo. Ratio reiciendi dispositionem naturalem, quam exigit per se forma supernaturalis, non est, quia talis exigentia destruat conceptum essentialem supernaturalitatis, sed quia destruit proprietatem, & connaturalem existentiam formæ supernaturalis, quæ vendicat per se, aut nullas, aut supernaturales dispositiones præmitti, vt euincunt, quæ nostram assertionem confirmant. Ad confirmationem argumenti species naturales non pertinent ad dispositionem subiecti, sed ad causam efficienrem actus fidei: nam licet species essent seuinctæ ab intellectu, dum ei assisterent penetratæ, possent intellectus æquæ, ac si essent vnitæ, assentiri per fidem mysterijs reuelatis, atque ad eò exigentia specierum non est exigentia dispositionis, sed tantum principij cuiusdam efficientis quo intellectus in ratione proximè intellectu, & expressi obiectorum constituitur. De quo relege posita numero præcedenti. Ad secundam respondeo: licet Semipellagiani posuerint dispositionem congruam congruitate intrinseca, tamen à vero declinarunt, non solum in ea dispositione asserenda, sed etiam in eo, quod dispositionem naturalem præscindentem ab intrinseca, & extrinseca ad-

Ad confirmationem.

Ad secundam.

miserunt, vt colligere est ex iis, quæ Ecclesiæ Patres docent, dum eos oppugnant, & nos arrigimus assercione prima. Ad tertiam fateor, sufficentem proportionem inueniri posse inter dispositionem naturalem, & formam supernaturalem, si reuera forma supernaturalis deponat præuiam dispositionem naturalem verum eam non deponere, nostris argumentis ostendimus.

24
Sententia dispositio naturalis ad gratiam sanctificantem, aut actualem, quæ non intrinsecè, sed extrinsecè ad existentia, congruitate extrinseca ipsius gratiæ, aut prouidentia diuinæ dispositio sit: Respondeo. Ego non audeam talem dispositionem tueri, propter, quæ anterioribus attingi, & sectione sequenti attingam. Quibus accedit errorem Cassiani fuisse hac ratione conatus præcedentes naturæ ad gratiæ donationem requirere. Expende ex collatione 13. cap. 13. mentem ipsius. Ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adiuvat, protegit, ac defendit, vt nonnunquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigit, vel expellet. En conatus bonæ voluntatis disponentes adstruit, quod eos gratia Dei vel exigit, vel expellet. Nihilominus neque audeo improbabile esse ferere, quod aliqua ratione excusari queant tot, ac tam graues Scholastici, qui ex priscis Theologis probabiliter existimantur sensisse virtutum actus ex virtutibus naturæ elicitos ad gratiam tum auxiliantem, tum sanctificantem disponere, quos ego non de dispositione intrinsecè congrua, sed tantum extrinsecè interpretor. Nam Semipellagiani videntur à Patribus damnati, quod dispositionem congruam intrinsecè posuerint, vt ea ratione excluderetur à Deo acceptio personarum, gratiaque aliquo merito, dignitate naturæ tribueretur, quare Patres contra illos enixè contendebant, gratiam indebitam & omnino gratis dari. Dispositio autem solum extrinsecè congrua à congruitate gratiæ, aut prouidentia diuinæ, cum nullam præ se ferat connexionem, & exigentiam intrinsecam gratiæ, sed quantum est ex se non solum sine existentia, verum etiam sine possibilitate gratiæ possit connaturaliter existere, nullo pacto detrahit perfectissimam rationem gratiæ, & doni omnino gratuiti, atque indebiti, totamque gratiæ largitatem in Dei solum misericordiam refundit. Ergo dispositio solum extrinsecè congrua à dispositione Semipellagianorum aliena est. Aut certe quamuis probabilis sit, eorum sententiæ accedere (quod ego iudico) non est improbabile, ab ea recedere. Præsertim cum huius opinionis sint P. Valentia 1. 2. disp. 8. q. 6. p. 4. conc. 2. & 3. P. Suarez 2. de prædest. c. 6. n. 4. & 46. & seq. Pennotus lib. 6. de libertate c. 9. n. 1. Lorca d. 1. de gratia, Ruardus Iapper artic. 7. contra Caluinum, Arias Montanus Marth. 26. ad illud. omni habenti dabitur, & P. Lessius sup. Cum quibus malui probabiliter hanc sententiam ab errore liberare, quam S. Thomam libris sententiarum scribentem Gabrielem, Durandum, Scotum, & alios Principes Theologia supra memoratos inter Semipellagianos recensere. Scotus.

Cassianus.

Pie tamen potest tradit non improbabilis.

P. Valentia
P. Suarez
Pennotus
Lorca.
Ruardus.
Iapper.
Arias Moni.
P. Lessius
S. Thomas.
Gabriel.
Durandus.
Scotus.

SECTIO III.

An ex lege Dei operibus naturalibus annectantur supernaturalia.

14 Positio prima.

Pono primo Dupliciter possunt ex lege Dei dona supernaturalia gratia operibus naturalibus annecti. Tum quia opera naturalia apta sunt ex se mouere Deum ad conferendum illa; nam licet intrinsece non sint dispositio efficax ad gratiam, hoc est connexa intrinsece cum existentia gratia, tamen sunt dispositio sufficiens, hoc est connexa cum eius possibilitate. Tum quia seclusa omni connexione, & exigentia intrinseca operum naturalium, & gratia, Deus solo libito ex meritis Christi statuit, vt conatus honestis naturae adiungeretur gratia supernaturalis consequenter ad illos. Pono secundo. Non est controuerfia praesens de lege Dei lata ex aliquo motiuo operum naturalium aut exigentiae donorum supernaturalium, sed lata solum ex gratuito beneplacito suae voluntatis. Nam repugnare operibus naturalibus mouenem aliquam intrinsecam ad conferendum supernaturalia, aut est contra, ex superioribus satis perspicuum est. Pono tertio. Opera naturalia, quibus ex lege Dei adiungeretur gratia supernaturalis, non fore dispositionem, aut meritum comparatione donorum supernaturalium. Etenim ad rationem dispositionis, & meriti requiritur aliqua intrinseca conducentia ad gratiam, siue quia ipsum opus naturale connectatur intrinsece cum gratia existenti, aut possibili, siue quia ipsa gratia intrinsece connectatur cum opere: quare si Deus statueret inducere formam ignis in materiam effectam albedine vt estis, nulla ratione albedo diceretur, proprie dispositio ad formam ignis, quia nulla intrinseca connexio interuenit inter albedinem, & formam ignis, sed solum extrinseca ex mera voluntate Dei. Ergo opera naturalia, quae nec exigunt gratiam existentem, aut possibilem, nec ab ipsa gratia exiguntur, quauis ex lege extrinseca Dei iungantur cum ipsa gratia, non erunt proprie dispositio ad illam. Pono quarto. Nulla lex a Deo condita est de non conferendis supernaturalibus quin praecedant opera naturalia, atque adeo disputatio solum erit: An condita sit de conferendis eis donis gratiae actualibus, siue habitualibus, ex suppositione, quod natura suis generosis conatibus ea dona praecurrerit? Primum quidem constat quia ait ipse Deus Esaię 65. & Rom. 10. Inuentus sum a non quarentibus me. Et Concilium Arausi canum, can. 4. damnat, eum qui dixerit, Deum conferendum gratiam expectare voluntatem humanam. Item Ecclesiae Patres superius adducti negant aliquale initium sumi necessario a natura, sed gratia saepe conferri eis, qui solo supplicio digni inueniuntur. Quod confirmant ex Paulo, & Mattheo, aliisque innumeris vocatis a Deo, etiam cum totis animis in scelera, & omnem impietatem intendebant. Igitur nec ex lege Dei ponenda sunt opera naturalia necessario praevia ad receptionem donorum supernaturalium. Id quod etiam Massilienses fatebantur, vt constat ex Diuo Prospero contra Collatorem cap. 7. 8. & 9. 13. 14. 15. 39. 40. & aliis asserente, Cassianum admittere non nunquam gratiam anteuertere conatus voluntatis, non nunquam conatus voluntatis anteuertere miseri-

Secunda positio

Tertia.

Quarta.

Esaie 67. Rom. 10. Concil. Arausic.

Prosper

cordiam Dei. Itaque nunc examinandum solum incumbit, an arbitrio conanti quantum est in se in officia virtutum naturalium, Deus subsequatur eos conatus, praebens illi gratiam auxiliantem aut iustificantem supernaturalem, non titulo dispositionis, aut meriti, sed ex solo beneplacito suae voluntatis, sic statuentis propter merita Christi.

Negant talem lege ex nostra Societate, P. Vasquez 1. p. disp. 91 c. 10. P. Suarez 2. de praed. c. 7. n. 24. P. Torres opusc. 4. d. 1. dub. 1. P. Gran. c. 2. controu. 8. de gratia, tract. 6. disp. 1. sect. 7. Ex Thomistis Aluarez de auxiliis, disp. 56. Albelda 2. p. d. 74. sect. 2. Zumel 1. 2. q. 112. art. 3. d. 1. Machin 1. p. disp. 47. sect. 3. c. nec non Roa 2. de praedest. q. 8. adducens Honcalam tract. de munditia cordis fol. 49. col. 1. & communiter recentiores Dominicani.

Vnicum assertorem huius legis faciunt Thomistae Recentiores P. Molinam in concordia disp. 10. cui etiam adscribunt, asserere opera naturalia esse dispositionem necessariam ad gratiam supernaturalem, proptereaque Molinam pie aggredandum Massiliensibus. Sed ipsorum venia, falso Thomistae imponunt Molinae plura. Primum legem Dei infallibilem de praebenda gratia subsequenter ad conatus naturae, nam vt manifesto apparebit disp. 20. sect. 2. Molina non agnoscit legem Dei de donanda gratia subsequenti, sed solum antecedenti honestos impetus naturae. Secundum eidem imponunt, opera naturalia praevia esse necessaria ad donationem gratiae, quia licet dixerit, facientibus quod in se est, donari gratiam auxiliantem, nullibi tamen dixit, non facientibus gratiam non dari, imo illam praesto esse, reque ipsa praebeti omnibus hominibus quantumuis sceleratis, ex professo suadet. Tertium imponunt, conatus naturae asserere dispositionem ad gratiam. Quia nusquam Molina talem dispositionem agnoscit, & vt notabam num. 3. & 14. & ostendam n. 18. non est idem esse dispositionem ad gratiam, & esse opus, cui ex sola lege Dei subiungitur gratia. Quartum imponunt Molinae, eum esse primum legis assertorem. Nam probabilius, & apparentius ea lex assera fuit a S. Thoma, Scoto Gabriele, Durando, Almianno, Bergomeni, & aliis adductis disp. 17. sect. 1. qui conuersioni in Deum ex viribus naturae alligant gratiam iustificantem, vt fert communis Scholasticorum etiam Thomistarum interpretatio. Item Albertus in 1. dist. 28. art. 1. ad 4. asserens, facientibus quod in se est. Deum inenitabiliter dare gratiam. Altisiodorensis lib. 3. summæ tract. 2. q. 5. asserens hanc argumentationem esse necessariam: Iste facit quiddid in se est. Ergo Deus dat ei gratiam: Et Aragon 2. 2. q. 2. art. 3. ad 2. adesse sine dubio gratiam. Nec non S. Thomas q. 14. de veritate art. 11. ad 1. statuens eum, qui nutritus in syluis sequeretur ductum naturalis rationis, certissimè tenendum esse, quod ei Deus prouidebit gratiam illuminantem ad fidem necessariam, quae certitudo planè non aliunde, quam ex lege Dei haberi potest. Itidem in 4. dist. 20. q. vnic. art. 1. q. 1. corpore, Deus, qui dat omnibus abundantanter nulli gratiam denegat qui, quod in se est, facit: Si nulli denegat, ergo lege vniuersali statutum est, vt omnibus conferatur. Accedit Lorca 1. 2. disp. 26. de gratia adducens Alensem, Ruardum, & S. Thom. ibi. Si homo facit quod est in se viribus natura, necessarium est, vt ei detur supernaturaliale auxilium, quo ad gratiam disponatur,

15 Authores negantes P. Vasquez. P. Suarez. P. Torres. P. Granadus Aluarez. Albelda. Machin. Roa.

16 Quae in hac quest. imponuntur Patri Molinae.

Magis alij, quae P. Molina fauent sententiae affirmanti

Albertus.

Altisiodorensis.

Aragon. S. Thomas.

Lorca:

ex

Medina.

Pennotus. P. Lessius.

Vega.

17 Sententia negans praeferenda.

Secunda ratio.

Tertia.

Confirmatur.

Quarta.

ex illa certa, & generali asserione, Deus confortat omnibus auxilia sufficientia ad salutem. Item ibi, facientibus quod est in se infallibile est dandum gratia auxiliium. Rursus hanc legem probabilem tradunt Medina 2. 2. q. 109. art. 6. con. 4. ad 3. & 3. p. q. 49. art. 6. digressionem de fructu passionis Christi art. 1. ad 1. Canus relectione de Sacramentis p. 2. S. ad rationem vltimo loco adiectam Pennotus lib. 6. c. 13. & P. Lessius de auxiliis appendice ad c. 10. Faucet Corduba lib. 2. q. 4. & Cathagena discurs. 8. de praedest. ad 1. principale, & Vega lib. 3. in Trident. cap. 12. ibi. Deus, qui nemini deest facienti, quod in se est, auxilium sine dubio praestabit sufficientius ad obtinenda dona supernaturalia. Imo vt referunt P. Lessius, & Pennotus supra, maior pars Theologorum antiquorum per quadringentos annos, & amplius huic adhaesit opinioni. Vt quid igitur soli Molinae adscribitur, quod tota ferè antiquitas amplexa est? En volunt solum Molinam huius sententiae fauorem, vt licentius possint ipsius nomen lacerare. Fateor antiquos Scholasticos alium sensum saniorè accipere posse, quem eundem voluisse etiam Molinam probabo disp. 20. sect. 2. Verum negari non potest eodem fundamento illos, quo Molinam potuisse in sententiam praesentem adduci: sed adductos a Thomistis non fuisse, vel quia eorum Scholasticorum scripta ignorata illis fuerunt, quod de tantorum virorum doctrina credi non potest, vel quia vnum tantum Molinam voluerunt Massilianismi damnare. Quod est postremum, quod Molinae imponunt scilicet eius mentem non fuisse à Massiliensibus alienam. Etenim vt vltimo constabit, improbabile non est, posse tuto defendi legem infallibilem de dispensanda gratia auxiliante supernaturali, agentibus totum, quod in se est, ex viribus naturae.

Nihilominus haec lex de subiungenda gratia conatibus naturae mihi displicet. Primum: Quia vt ostendam fusc disp. 20. nullus exhibetur conatus honestus in aliquod virtutis etiam naturalis officium, quin Deus lege communi suae prouidentiae supernaturali. Ergo nulla extat lex de conferendo auxilio gratiae intuitu consequenti operis boni eliciti sine auxilio gratiae: si quidem ex lege Dei omne opus virtutis etiam naturalis, praenititur antecedenti auxilio supernaturali gratiae. Secundo, quia vt vidimus disp. 17. sect. 3. nullum fit opus salutare, quod non iuuetur auxilio gratiae. Opus autem, cui infallibiliter subiungitur gratia supernaturalis, salutare est. Ergo non sic absque adiutorio gratiae. Tertio, quia Arausicanum secundum canone sexto, damnat dicentem, vigilantibus, perentibus, orantibus, & querentibus sine auxilio gratiae adiungit misericordiam Dei & gratiam. Vbi non damnat nomè dispositionis, aut meriti, sed tantum connexionem gratiae cum vigilis, desideriis, & orationibus naturae absque auxilio gratiae. Si autem aliquibus conatibus naturae ex lege Dei annecteretur gratia supernaturalis maxime vigilis, & orationibus, ac desideriis ardentibus naturae. Ergo. Confirmatur, quia vt vidimus disp. 14. sect. prima. Neque ipsum velle credere, aut desiderium gratiae, & sanietatis, ferunt August. & Prosper, haberi sola facilitate naturae. Ergo nullus est conatus naturae, cui annectatur gratia supernaturalis. Quarto, quia vt expendimus disp. 17. sect. 4. nullum salutis initium qualecunque sit, asserendum est omnino naturale. sed auxilio gratiae comparatum. Opera autem, quae se-

quitur infallibiliter gratia supernaturalis ad credendum, & conterendum de peccatis, aliquale initium sunt nostrae salutis. Ergo Accedit, August. Augustinus, & Prosperum ante gratiam non agnoscere in nostro arbitrio, nisi mendacium, & peccatum. Ergo non sunt opera, quibus connexa sit gratia. Item Prosper lib. 1. de vocat. Gentium c. 18 in solam Dei voluntatem refert donationem gratiae collatae vni potius, quam alteri. Omnibus ergo hominibus causa percipienda gratia voluntas Dei est, & apud quam ratio electionis abscondita est. Si autem operibus naturalibus subiungeretur gratia, ratio electionis vnus praeter alio non esset abscondita, neque in solum beneplacitum diuinum reuocanda, siquidem ratio talis electionis sumeretur ex discrimine operum naturalium. Rursus vt constat ex n. 13. Cassianus tantum contendeat, conatus bonae voluntatis, quos gratia vel exigeret, vel expectaret. Ergo non solum exigentia intrinseca inter opera naturae, & gratiam, sed etiam expectatio aliqua intrinseca operum naturalium ad largiendum gratiam excludenda est, cum seclusa exigentia intrinseca gratiae lege sola extrinseca Dei possit ante gratiam conatus expectari naturae. Demum, quia vt habet August. lib. ad Simplicianum q. 2. & probat Suarez 2. de praedest. c. 7. m. 20. contingit, ex inaequalibus peccatoribus vocari à Deo maiorem relicto minori qui pluribus, quam alius incumbit virtutum moralium officiis. Ergo non est lex infallibilis donandi gratiam supernaturalem operantibus honeste ex facultate naturae. Identidem enim esse deberet lex iuxta inaequalitatem operum naturalium conferendi auxiliantem gratiam inaequalem.

Ratio huius doctrinae proponitur contra Molinam à Thomistis, quia opera, quibus ex lege Dei adiungitur gratia auxiliaris, non possunt non habere rationem dispositionis, & meriti de congruo, comparatione gratiae. At ratio dispositionis & meriti de congruo repugnat operibus naturae comparatione gratiae, vt constat ex antecedentibus. Ergo. Sed parum fidendum est huic rationi. Nam vt docuimus n. 3. ratio dispositionis à ratione meriti congrui differens est, & n. 4. à ratione dispositionis aliena sunt opera, quae ex solo beneplacito diuino inducunt in subiectum, formam supernaturalem. Itaque quia ad meriti congruitatem exigitur connexio intrinseca operis cum gratia, saltem vt possibile, & ad rationem dispositionis exigentia & connexio intrinseca gratiae cum opere, haec autem duo deficiunt connexioni mere extrinsecae operum naturalium & gratiae ex lege Dei prouenienti, idè operibus naturalibus negatur congruitas dispositionis ac meriti, comparatione gratiae quamuis gratia ex voluntate Dei infallibiliter adiungatur naturae. Instaturque in casu omnium opinione possibili, quo Deus decerneret, vt hos, vel illos actus naturales siue bonos, siue indifferentes operanti illico praebere gratia ad actus supernaturales. Tunc enim actus omnino naturales non essent meritum, aut dispositio ad gratiam supernaturalem, vt non esset albedo dispositio Physica ad formam ignis, quauis statueret Deus, in subiectum album vt ostendit, formam ignis inducere. Ergo neque modo erunt actus naturales meritum, aut dispositio ad gratiam licet ex decreto Dei cum gratia coniungantur. Si quidem etiam nunc ponuntur ij actus, nulla ratione sibi, aut gratiae intrinseca, connexi cum gratia; sed tota coniunctio prouenit ex lege

Cassianus

Postrema

18 Ratio Thomistarum infirma.

lege extrinseca Dei, sicut in euentu possibili pro-

Melior probatio.

Melius mihi probatur sententia hac ratione. Hæc lex infallibilis Deo libera constare solum potest ex testimonio ipsius Dei. At nullum est testimonium Dei annectens gratiam operibus solum arbitrij. Ergo. Probatur minor. Nam quævis testimonia necessentia gratiam cum operibus arbitrij, aprius intelliguntur de operibus factis ex gratia, quam factis sola facultate naturæ. Etenim hac facili interpretatione tùm cauemus securè Semipellagianismi periculum, tùm dignè Deo prædicamus sollicitam eius providentiam præuenientem omnes bonæ voluntatis actiones, parantemque omnibus hominibus gratiam, vt expendemus sequentibus. Item non est lata à Deo lex infundendi gratiam iustificantem intuitu operum solum arbitrij, nam vt constat ex Trident. Araucano, Moguntino, & aliis adductis disp. 17. sect. 4. ad infusionem gratiæ iustificantis necessaria est dispositio supernaturalis ex viribus gratiæ. Neque lex statuta est præbendi gratiam auxiliantem ad fidem, & contritionem, aliosque actus ad iustificationem necessariam ex præuisione operum naturalium. Nam hæc opera naturalia, non sunt qualicumque; sed eximia, alias omnibus infidelibus argentibus aliquem misericordiæ, iustitiæ, aut alterius virtutis naturalis actum adesse instructio, & illustratio supernaturalis proximè sufficiens ad fidem, & dilectionem supernaturalem. Erunt igitur hæc opera dilectio efficax Dei, & detestatio omnium peccatorum, quatenus sunt offensa Dei: Nunc autem sic arguo. Dilectio efficax Dei supra omnia aut non est possibilis in natura eleuata intrinsecè naturalis, vt plures, ac graues Theologi Salmantini volunt, à quibus non absonat Aureolus in 1. d. 8. art. 3. aut licet intrinsecè naturalis possibilis sit tamen propter grandè eius difficultatem semper necessaria est gratia aliqua supernaturalis, vt communis fert Scholasticorum sententia, ac per se consequens operi solum arbitrij: adstricta non est gratia supernaturalis. Si verò dilectio efficax naturalis, adeò difficilis non est, vt absque auxilio gratiæ pro breui tempore haberi non possit, vt ego monstrabo lib. 3. tunc pluribus infidelibus tribuenda est hæc dilectio, quibus plures virtutum naturalium actus qui graui aliqua difficultate non retardantur, tribui solent. Tamen barbaris hominibus, quos sciamus, nullibi aut rarè adfuit instructio aliqua, & illustratio miraculosa, ac supernaturalis mysteriorum fidei. Ergo non est decreta à Deo instructio & illuminatio supernaturalis mysteriorum fidei diligenti naturaliter Deum. Vrgeo: Credibile est, latam esse à Deo legem tribuendi auxilia naturalia ad dilectionem efficacem Dei coniuncta, ac simultanea cum auxiliis supernaturalibus ad dilectionem Dei supernaturalem, ne conatus adeò generosus naturæ eleuatae cassus, & irritus edatur in salutem, quare persuaderi non potest peccatorem fidelem efficaciter conuerti in Deum & detestari peccata, quin illico veniam peccatorum obtineat quia eo ipso credendum est, talem conuersionem ac detestationem fieri supernaturalem, de quo plura disp. 20. Ergo credenda non est lex Dei de donandis auxiliis supernaturalibus ad fidem, & dilectionem supernaturalem solum consequenter & non antecederet ad dilectionem, & conatus naturales.

Aureolus

Insuper, ponamus hominem de peccatis dolere, Deumque super omnia diligere in extremo discrimine vitæ, in quo solo iuxta graues Theologos dolor peccatorum, & dilectio efficax Dei hominibus incumbit. Quando sic homo ex natura rei de rebus fidei instruendus est, cum ex natura rei earum instructio præsertim in homine barbato motam aliquam desideret. Rursus efficit dilectionem istam extra mortis articulum; instructio fidei facienda non est in eodem instanti, quo dilectio naturalis, cum barbarus in vnico instanti ex natura rei de tam altis sacramentis edoceri non possit: si verò interponatur mora, potest contingere in ea aliquod graue peccatum, quo graui tentationi succumbat: nam quod fidelibus frequenter euenit, quid de infidelibus negandum est? Tunc autem quid de hoc homine agendum est quantum temporis sperandum, vt respiciat? En omnia diuinationi Posita sunt. Quare igitur asserenda est lex tot diuinationibus exposita?

20 illustratur probatio.

Dices cum Lorca supra, licet Deus suam gratiam promiserit diligenti ipsum ex viribus naturæ, tamen nunquã fore cassum, in quo talis promissio expleatur, quia ex solis viribus naturæ nunquam infidelis diligit efficaciter Deum; licet diligere possit, propter moralem eius operis impossibilitatem. Sed contra. Primò, quia non solum quoad sufficientiam: sed etiam quoad efficaciam potest homo in natura lapsa sine auxilio gratiæ efficaciter diligere Deum, vt ostendit lib. 4. à qua non dissentit ipse Lorca de gratia disp. 5. Ergo potest euenire casus in quo promissio Dei effectum sortiatur. Secundò, quia frustranea esset promissio Dei si prænuiciat nunquam in aliquo homine euenturum casum, in quo opere compleatur, propter moralem conditionis, sub qua promissio impossibilitatem. Tertio, quia barbaris hominibus dignatur Deus plura naturalia beneficia conferre, inter quæ, cur negandum est conferre auxilia gratiæ naturalis ad suum diligendum Authorem? Saltem id fidelibus peccatoribus concedendum est, quibus frequenter ad directionem supernaturalem auxilia prouidentur. In peccatoribus autè fidelibus suam vim argumentum habet. Si propterea dicas, nunquam fidelibus dari auxilia ad diligendum efficaciter Deum dilectione naturali, quin etiam denent ad diligendum dilectione supernaturali, idem etiã de omnibus vniuersum gentibus dicendum est, ac per consequens statuenda lex de coniungendis simul auxiliis naturalibus, cum auxiliis supernaturalibus ac diligendum Deum excludendaque lex de retribuendis supernaturalibus, subsequenter ad dilectionem naturalem.

21 Occurritur Lorca.

Primò.

Secundò.

Tertio.

Sed pro ista lege opponitur primò commune axioma: De facienti quod in se est, quod de facienti ex viribus naturæ est accipiendum, vt præci Theologi primi illius axiomatis conditores proculdubio acceperunt. At facienti quod in se est, ex viribus naturæ, non confertur gratia ex connectione intrinseca operis naturalis cum illa. Ergo fit planè, conferri ex lege extrinseca Dei. Secundò opponuntur plura Sacræ scripturæ testimonia, in quibus exercentibus virtutum moralium actus promittitur venia peccatorum, & bonorū, caelestij abundantia. Tertio opponitur illud. Vult Deus omnes homines saluos fieri. In quo omnibus etiam barbaris decernuntur auxilia sufficèria ad salutem. At ea auxilia non essent omnibus hominibus sufficientia decreta, nisi simul decerneretur barbaris remotis

22 prima obiectio.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Explicatio omnium

23 Sententia affirmans suspecta est

24 si datur non improbabilis

fidei, agentibus quod in se est auxiliis naturalibus, gratiam conferri supernaturalem, necessariam ad salutem. Ergo. Quarto: Deus frequenter largiatur auxilia gratiæ supernaturalia sceleratis hominibus renitentibus vocationi, & voluntati diuinæ. Ergo credibile est, eiusque pietati, ac prouidentiae consonum, nullum eorum qui quantum viribus suis relictum est, conantur in salutem, & obedientiam legis deserere auxilio supernaturali ac saluari gratiæ. Sed hæc argumenta parum me mouent. Omnia mihi persuadent prouisam à Deo gratiam supernaturalem, non subsequentem, sed antecedentem conatus honestos naturæ, vt omnes à natura eleuata in finem supernaturalem, edantur salutates, inuitantes Deum ad vltiorem gratiam, nullulque propterea exhibeat, quem gratia supernaturalis non præuenit. Itaque ponenda est lex coniungendi gratiam supernaturalem motibus honestis virtutum naturalium; ac non posteriorem, sed anteriorem illis. Quo gratia supernaturalis non subsequitur opera solum arbitrij viribus facta; & alibi abundantiorque prouidentia non solum fidelium, sed etiam infidelium salus in cuiusque potestate constituitur. De quo plena erit disp. 20. in qua hæc doctrina Theologicis momentis expendenda est.

Rogas tamèn: An hæc lex de gratia subsequenti conatus naturæ, præstitos sine auxilio gratiæ, qui neque meriti, neque dispositionis rationem habent, possit ab errore Massiliensium liberari? Sane mihi suspecta est hæc sententia propterea quæ contra illam proposui ex testimoniis Conciliorum, ac Patrum, qui contra Semipellagianos pugnant. Caterum improbable non est posse ab errore Massiliensium excusari. Nam principia, & illationes, quibus contra illam arguimus, euidentia non sunt, sed tantum probabilia. Statuimus sectione antecedenti, posse à Semipellagianismo liberari dispositionem extrinsecam viribus naturæ elicita, rectius potest operatio naturalis, que neque vim disponentem, neque incrementum ferat. Si Patrum, & Conciliorum monumenta consulantur, apparebit, eo sermone dirigere, vt neque meritum, neque dispositio solum arbitrij concursum conferat in gratiam supernaturalem, sed totum negotium prædestinationis ad gratiam, in Dei gratuitam misericordiam reuocetur: Quod integrum relinquatur, etiam si lex ista statuatur absque vlla præuenienti actione meritoria, aut dispositiua nistræ voluntatis. Neque confert, Ecclesiæ Patres colligere rationem dispositionis ac meriti, ex præcedenti conatu naturæ, cui gratia subiungitur. Nam inde conicere est præcedentem naturæ conatum, quem oppugnant Patres, non esse qualecumque, sed eum qui aliquo sui, vel gratiæ ordine transcendentis gratiæ posteriori continuè annectitur, prout requiritur ad rationem dispositionis, aut meriti vt ex anterioribus perspicuum est. Quare merito eos, qui contrariam opinionem erroris Pellagianum damnant, rigidos censors appellat P. Lessius, Pennotus, & Lorca.

DISPVTATIO XIX.

DISPVTATIO XIX.

An supernaturalia sint supra impetrationem natura?

MPETRATIO cristianam sumitur, vt definiuimus disp. 15. sect. 1. Primò late, vt est communis omni operi meritorio, tam de congruo, quàm de condigno. Secundò pressius, vt soli merito congruo adstringitur. Tertio strictissime, vt solius orationis propria est. De impetratione in prima, & secunda acceptione facile colligitur ex dictis. Tota itaque disputatio secundum peculiarem deprecationis differentiam, qua à reliquis bonis operibus distinguitur. Igitur deservitur. An oratio solis viribus naturæ facta, mouere possit Deum ad largiendum donà supernaturalia, itaue intuitu votorum, ac præcum naturalium, dona supernaturalia largiatur.

Explicatur cōtrouersia

SECTIONES.

- 1 Nonnulla præmitto.
2 Iuxta præsentem prouidentiam sunt donà gratia supra impetrationem Naturæ.
3 Alio prouidentia genere possunt donà gratiæ precibus naturalibus impetrari.

SECTIO I.

Nonnulla præmitto.

Præmitto, posse naturam rationalem suis viribus orare Deum, vt sibi dona supernaturalia concedat. Nam vt ostendimus dispositione decima-quarta sectione quarta & quinta potest natura suis viribus desiderate, dona supernaturalia terit hæc desideria suo Authori tanquam egenam manifestare, vt potest desideria bonorum naturalium. Ergo poterit natura rationalis suis viribus orare Deum pro supernaturalibus donis; Nam oratio non est aliud, quàm humilis quædam manifestatio propriæ necessitatis, ac desiderij; facta superiori. Vel vt ait Diuus Thomas secunda secunda quæstione octuagesima tertia articulo primo ad primum Est quodammodo desiderij nostri interpret apud Deum. Supponit Araucanum infra, definiens. desiderantibus, ac orantibus sine spiritu gratiæ gratiam non dari; ac per consequens posse orari, sicut desiderari, gratiam viribus naturæ quamquam non eo modo, vt tali desiderio ac orationi misericordia gratiæ subiungatur. Vnde cōtrouersia est; An oratio viribus sola naturæ valeat ad impetrandum à Deo aliquam gratiam supernaturalem.

Potest natura suis viribus orare Deum, vt sibi dona supernaturalia concedat.

Præmitto secundò id, quod ex disp. 15. sect. 1. satis constat, orationem dupliciter mouere posse Deum ad retribuendum gratiam. Tum spectata ut est obsequium, & cultus Dei qua ratione consideratur meritoria: Tum spectata seorsim ab obsequio & cultu Dei, secundum quod est humilis quædam propriæ miseriæ confessio, ac subiectio, & alia, quædam diuinæ potestatis deprecatio: qua ratione vis impetratoria orationis propria, ac à merito distincta cogitur: V. g. qualis competit precibus, quas inter homines, egeni potentibus fundunt, & amicis amici. Itaque priori cõsideratione relegamus ex dictis ab oratione naturali omnem vim motiuam Dei ad conferendum gratiam solumque in posteriori consideratione aliquam mouendi vim examinamus. Petitiones enim pauperum diuitibus factæ, quæ titulo obsequij, & cultus non mouent, mouent ipsos titulo deprecationis, ac orationis. Qui titulus apud Deum plurimi momenti est. Tum quia altior, faciliorque est ipsius misericordia, quam humana, ad quam spectanda oratio dirigitur: tum quia orationi adstringit omnia ferè dona nostræ salutis, ideoque passim homines hortatur, ut orent, petite, & accipietis, pulsate, & aperietur vobis. De impetratione sic accepta seorsim à merito, & dispositione nullus disseruit. Duxi tamen differendum, & quia re vera specialem continet difficultatem, & quia Massilienses in hunc impetrationis titulum confugiebant ex illo Marth. 7. *petite, & accipietis, &c.* Ut constat ex Epistola Prosperi, & Hilarij ad August. Porò autem hæc difficultas explicanda est, tum iuxta præsentem prouidentiam, tum ex natura rei seorsim à prouidentia præsentis.

In partem affirmantem adduci possunt quotquot pro merito, & dispositione congrua superioribus adducti sunt. Specialiter Sotus lib. 2. de natura & gratia c. 3. Vbi planè operibus naturalibus quibus omne meritum etiam congruum negat, impetrationem concedit. In partem negantem adduci potest Suarez 2. de prædest. c. 6. n. 40. differre impetrationem à merito congruo reiciens. Et qui viuere sim omnem motionem Dei ad largiendum gratiam supernaturalem ab actibus naturæ remouent.

SECTIO II.

Iuxta præsentem prouidentiam sunt dona gratia supra impetrationem naturæ.

5 A fertio prima. Rom. 8.

August.

Ioan. 15.

Chrysofost.

Affero primò. Iuxta prouidentiam præsentem Dei non mouetur Deus ad gratiæ donum conferendum ex oratione, quæ auxilio gratiæ non fiat. Id prædicat Paulus Rom. 8. *Quid oremus, sicut oportet nescimus, se Spiritus postulat pro nobis (vel Augustinus legit cum alijs) interpellat gemitibus inenarrabilibus. Quem locum expendens Augustinus contra Pelagianos epist. 105. ante medium: dictum interpellat, quia interpellare nos facit, nobisque interpellandi, & gementi inspirat affectum.* Ergò non à nobis, sed ab Spiritu Dei accipimus affectum salubriter orandi. Idem exprimit Ioan. 15. *Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque petieritis, fiat vobis.* Quod exponens Chrysofostomus

hom. 75. nostram confirmat doctrinam. Secundo idem probatur ex Concilio Arausico canone 3. *Si quis inuocationem humanam gratiam Dei dicit conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut inuocetur à nobis contradicit Propheta, vel Apostolo &c.* Item can. 6. *Si quis sine gratia Dei volentibus, desiderantibus, petentibus, quærentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri non autem diuinitus, ut hæc omnia, sicut oportet, agere valeamus per infusionem, & inspirationem sancti Spiritus in nobis fieri constituitur aut humilitati humana subiungi gratia adiutorium, resistit Apostolo &c.* Quod id autem aliud est inuocare, quærere, petere pulsare, quam orare, & humiliter deprecari. Ergò si hæc sine gratia non possunt salutariter fieri nulla erit salutaris oratio, & deprecatio, quæ fiat sine auxilio gratiæ.

Eadem veritas apud Ecclesiæ Patres pluribus expressa cernitur. Ambrosius in commentario super Elaiam adductus ab Augustino lib. de dono perseuerentiæ cap. 23. *Orare Deum gratia spiritalis est sicut scriptum est, nemo dicit Dominum Iesum, nisi in Spiritu sancto.* Augustinus supra: *Intelligimus, & hoc ipsum esse donum Dei, ut veraci corde, & spiritaliter clamemus ad Deum. Attendat ergo quomodo falluntur, qui putant, esse à nobis, & non dari nobis, ut petamus, quæramus, pulsemus: neque volunt intelligere, etiam hoc diuini muneris esse, ut oremus, accipimus enim Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamus Abba Pater. Quid expressius pro nostra sententia? Diuus Prosper contra Collatorem capite 4. *Quod in petentibus, quærentibus, pulsantibusque miraris, cur non eisdem gratiæ, qua desideratur, adscribis?* lib. epigr. 27.*

Nam cur non cupide mens quarat, qua Deum offert.
Cui, danda ut recte posceret, ipse dedit?
Solum igitur Deo dante possumus rectè poscere, quærere, & petere cælestia dona. In quo confirmando frequens est Prosper, iudicans aliter non posse omnino euerri Semipellagianorū errorem. Quare lib. de ingratia cap. 25. agens de officiis gratiæ Dei habet.

Hæc ut cuiusquam studio, affectuque petatur
Ipsa agit, & cunctis dux est venientibus ad se.
Cap. vlt. finit ditigens in Deum sermonem.
Si quid enim recti gerimus, Domine auxiliante
Te gerimus, tu corda moues, tu vota petentis
Quæ dare vis tribuis.

Item in psalmum 118. ad illud, & meditabar in psalm. 118. *mandatis &c.* ibi: *Spiritus Dei acceptus hoc agit, ut largius accipiendus petedo, quærendo, pulsando, quærat, lib. 1. de vocatione gent. c. 8. ibi, & si quæris, non dubitet quærendi affectum ab illo se accepisse, quem quærit.* Certè Spiritus, & affectus quærendi Deum, eiusque dona petendo, & pulsando, Spiritus, & affectus orandi est. Ergò si ille Spiritus, & affectus à Deo accipitur, & de arbitrij potestate non habetur, procul dubio, & orandi Spiritus, & affectus sola facultate naturæ sine dono Dei non acquiritur. Hæc leuiter pressa manifestè conuincunt, Ecclesiæ Patres sibi persuasum habuisse, non posse aduersarios gratiæ penitus debellari, nisi orationis impetratio, & motio Spiritui cælesti

Concil. Arausico.

6 Ambrosius

August.

Prosper.

7 Euasio præcluditur.

8 Vrgetur obiectio

P. Vaquez.

Cornejo.

Infirma responsio P. Vaquez

Cõfirmatur

cælesti, & dono Dei præuenienti arbitrium tribuatur.

Dices, in his locis Ecclesiæ Patres orationem impetrantem à naturæ facultate ablegare, quia impetrationem non ut à merito distinctam, sed ab illo indiscretam accipiunt; siquidem ex oratione præuenienti gratiam, colligunt illam non gratis, sed ex merito dari, ut ex Augustino, & Prospero palam postè ostendi. Sed id transeat. Inde ego duo educo, quæ nostram assertionem confirmant. Alterum nullam à Deo orationem acceptam haberi, quæ simul meritoria non sit, atque aded cum ratio meriti operibus solius naturæ rapugnet, ut vidimus disputationibus præteritis pariter iuxta leges prouidentia præsentis nullam esse impetratoriam orationem, quæ vi solius arbitrij fundatur. Alterum, Ecclesiæ Patres meritum destruens rationem perfectissimam gratiæ, quam supernaturalibus auxiliis contendunt tribuere, ea generalitate accepisse, ut etiam impetrationem orationis strictus à merito condistinctam complectatur, quia volunt auxilia gratiæ aded gratuita voluntate prouideri, ut nullus affectus voluntatis expectatur, nullum pulsandi, & petendi desiderium præcurrat, ut aiunt Patres Arausici, & alij nuper adducti.

Sed instabis. In humanis orationes pauperum diuitibus factæ non detrahunt rationem gratiæ elemosynis, quas eorum precibus pulsati largiuntur quamuis enim intuitu clamorum pauperis fiant, semper misericordiam opera relinquunt, & in misericordiam commendandam, non in iustitiam pauperis clamores diriguntur. Ergò dona supernaturalia non possunt retinere perfectam rationem gratiæ, quamuis ea intuitu humanarum precum diuina misericordia largiatur. Pater Vaquez 1. p. disp. 61. cap. 15. num. 124. à quo sumpsit Magister Cornejo 1. p. tract. 2. quæst. 23. artic. 5. disput. 1. dub. 4. respondet, longe diuersam esse rationem inter homines, qui pauperum deprecantium miserentur, & Deum. Nam homines non merito operis retribuunt, sed miseriæ postulantis, quæ oratione, & precibus innotescit: nullum enim ex oratione obsequium recipiunt, aut illud non attendunt, sed oratione solum pauperis miseriam agnoscunt. At verò Deus cum orationibus non ægeat, ut nostram miseriam agnoscat, ided nostras orationes acceptas habet quia aliquod ipsius obsequium sunt eaque ratione quia apud ipsum merentur. Atque aded apud Deum oratio humana, conditione meriti, obesse potest rationi gratiæ, cui non obest apud homines. Hæc responsio debilis est. Nam oratio non solum manifestatione miseriæ, sed etiam ipsa actuali miseriæ propriæ professione, & potestatis alienæ reuerentia seorsim ab obsequio, & commodo potentis mouet eius misericordiam ad subueniendum pauperi. Id constat, quia licet aliàs sibi nota sit miseria, non subuenit, cui postea oranti, & pulsanti misericordiam largitur. Item quia ex se supra miseriæ manifestationem, seorsimque à merito ipsa actualis miseriæ confessio, & veneratio potestatis alienæ, voluntariaque ab illa dependentia, ac subiectio motiua est voluntatis superioris ad subueniendum alienæ miseriæ, reque ipsa in actu exercitio mouet. Quod confirmo ex precibus, quam amicis ac Angelis nocentibus nostram, & aliorum miseriam fundimus quæ secluso merito, & obsequio illorum impetratoriæ sunt. Ergò eadem ratione Deus, quam-

uis nouerit nostram miseriam, neque attendat ad aliquod ipsius obsequium, quod opus nostrum meritorium efficiat, sola vi orationis propria, quæ in hac humili propriæ miseriæ professione, & ueneratione, ac dependentia potestatis alienæ consistit, commoueri potest ad hominum miserendum. Confirmatur iterum, quia licet virtutum Theologicarum actus perfectiores sint, ac in ratione meriti præstantiores oratione, nihilominus ad obtinendum à Deo aliquod beneficium nullum prædicatur efficacius medium oratione, quia ratione peculiari suæ differentia propria, seorsim à merito impetratoria est, quod aliis virtutum actibus est alienum, quare communis modus loquendi Theologorum ferè solet inter virtutū actus orationem esse magis impetratoriam apud Deum, & actum charitatis magis meritorium. Quæ ratione S. Thomas 2. 2. quæst. 83. artic. 15. & 16. distinguit in oratione efficaciam merendi omnibus bonis operibus communem ab efficacia impetrandi orationis propria; & 1. 2. quæst. 114. artic. 9. ad 1. docet, iustos per orationem impetrare posse perseuerantiam in gratia, meriti autem non posse. Item plurimum Theologorum sententia est, quam ex professo tueri S. Thomas 2. 2. q. 83. art. 11. Beatos in patria non esse in statu merendi, tamen esse in statu impetrandi, quia suis precibus, quæ preces sunt, licet non quæ sunt obsequia meritoria, sicut esse possunt voluntatem diuinam adbenefaciendum viatoribus. Inest igitur orationi apud Deum vis impetrandi seorsim à merito, quia mouere potest voluntatem diuinam, quin deroget rationi gratiæ. Ac tandem quamquam operibus arbitrij concedamus apud Deum impetrationem istam quæ non sit meritoria, non detrahet quidquam rationi gratiæ, quam solam integram tueri contendunt Ecclesiæ Patres.

Igitur instantiæ factæ respondeo primo. Deus non acceptat de facto iuxta legem suæ prouidentia orationem, quæ non sit aliqua ratione apud ipsum meritoria, quia Ecclesiæ Patres ex oratione naturæ antecedenti dona supernaturalia colligitur illis detrahi rationem gratiæ; proptereaque orationem impetrantem quidpiam supernaturaliale, ac gratiosum antequam necessario auxilium gratiæ. Ceterum homines acceptas habent orationes, quæ sibi nullum obsequium, aut obligationem meritoriam patiunt. Respondeo secundo. Quamuis absolute possit integra, & perfecta ratio gratiæ saluari cum impetratore orationis, minime tamen potest consistere ea specialis perfectio gratiæ, quam apud factos Scriptores contineri contendunt Ecclesiæ Patres, nimirum illa, quæ omnino ex diuina misericordia absque vlla motione creaturæ proueniat, excludaturque non solum codignitatem, & congruitatem meriti, verum etiã impetrationem, quin vllus affectus; occasione nostræ voluntatis expectetur à Deo. Negari enim non potest, hanc gratiæ perfectionem in ratione gratiæ puriore, & altiore esse, ut de ratione gratiæ excludente meritum congruum antecedens dicebamus disp. 17. sect. 6. Igitur cum Ecclesiæ Patres ad tuendum rationem gratiæ pertraherent remoueat omnem orationem, ac petitionem, quæ à Deo imperret gratiam, eam sanè gratiæ perfectionem contendere putandum est, quæ omnem omnino arbitrij motionem abiciat, in solamque meram, voluntatem Dei antecedentem omne opus naturæ reuocetur.

Aliter confirmatur.

S. Thomas

S. Thomas

9 Eueritur instantia facta

10
Varia Pro-
bar ones
asserit.

Nunc accedunt contra impetrationem natura-
probationes, quas contra meritum, ac dispositio-
nem expendimus d. 17. Prima quia omne opus sa-
lutaris perficitur auxilio gratiæ; de quo sect. 2.
Oratio autem impetrans gratiam salutari est.
Secunda: Nequit natura suis viribus initiare sa-
lutem, de quo sect. 3. Initiaret autem salutem, si
obsecrationes humanæ impetrarent gratiam. Ter-
tia, omne desiderium supernaturalium conducens
in salutem supra naturam est, de quo d. 4. sect. 1.
Orationes autem rerum supernaturalium, acceptæ
Deo; desideria sunt conducentia in salutem. Quarta,
nullus fit actus honestus, quem Deus lege suæ
providentiæ auxilio gratiæ nõ præueniat, de quo
disp. 20. At oratio exaudita à Deo honestus actus
est. Nulla igitur exauditur à Deo oratio poscens
supernaturalia, quam Deus iuxta leges suæ pro-
videntiæ auxilio gratiæ non præcedat. Quæ con-
tra præcedentem asseritionem opponi possunt, ex
præteritis facilem explicationem habent.

11
S. Thom. as-
seritur.

S. Thom. explicatione indiget 2. 2. q. 83. art. 16.
in corpore. Nam differens: An Deus orationes
peccatorum exaudiat, distinguit in peccatore na-
turam, quam Deus diligit, & culpam, quam odit,
asseritque desiderium culpæ non exaudire, nisi ad
vindictam, tamen exaudire desiderium naturæ,
quæ dona necessaria ad salutem quærit, sed ex mi-
sericordia. *Orationem peccatoris (ait) ex bono na-
tura desiderio procedentem Deus audit, non quasi
ex iustitia, quia peccator hoc non meretur, sed ex
pura misericordia, si pro se petat necessaria ad sa-
lutem.* En diserte admittit bonum naturæ desi-
derium esse posse eorum, quæ sunt ad salutem
necessaria, illudque exaudiri à Deo bonum au-
tem naturæ desiderium, præsertim à desiderio
culpæ distinctum, solum videretur esse, quod solis
naturæ viribus absque auxilio gratiæ concipitur.
Ergo desiderium omninò naturale exauditur à
Deo ad impetrandum salutaria, ac supernaturalia
Dona. Absit hæc mens à S. Thom. Minimè cre-
dam orationem ex bono natura desiderio proceden-
tem, quam Deus exaudit, intelligi à S. Thom.
vorum naturæ quod excludit gratiam, sed solum,
quod excludit culpam, quam solam ibi ab im-
petitione misericordiæ remouere contendit. Nam
artic. 15. præcedenti ad 1. posuerat orationem
impetantem aliquam gratiam procedere ex præ-
uenienti dono gratiæ; *etiam oratio que impetrat
gratiam, procedit ex aliqua gratia, quasi ex gra-
tuito dono: quia ipsum orare est quoddam donum
Dei, ut Augustinus dicit in lib. de perseverantia.*
Item in hoc artic. 16. post obiectum testimonium
addit, orationem peccatoris, quam Deus miseri-
corditer acceptat, fieri debere, *piè, ac perseveran-
ter,* quæ conditiones regulariter, & iuxta pro-
videntiam præsentem auxilium gratiæ supponunt.
Igitur bonum naturæ desiderium, quod oratio
peccatoris Deo accepta proponit, non à na-
tura nuda, sed adiuta auxilio gratiæ
procedit etiam in senten-
tia Angelici Do-
ctoris.

†

SECTIO III.

*Alio providentiæ genere possunt dona
gratiæ precibus naturalibus
impetrari.*

12
Assertio se-
cunda.
Aspero secundò. Diuinitus seclusis legibus
voluntariis providentiæ præsentis, potest
oratio merè humana, & naturalis seorsum à
merito impetrare dona supernaturalia gratiæ.
Itaque ponamus hominem in pura natura nos-
centem probabiliter possibilis, beatitudinem su-
pernaturalem, & auxilia supernaturalia gratiæ
promouentia ad illam; potest hic homo suis vi-
ribus talia auxilia, & media ardentè expetere, &
gemitibus ac lachrymis à Deo postulare, Deusque
misertus gemituum, misertus lachrymarum, ac
miseriæ huius hominis commoueri ad donan-
dum illa. Vnde nolò petitionem humanam intrin-
secè, ac infallibiliter connecti cum donis diuinis,
sed solum ex misericordia Dei commota vocibus
misertimæ naturæ, posse moueri ad largitatem
illorum. Contra hoc assertum nullus Theologo-
rum decreuit, nam de impetratione seuinctum à
merito, & legibus providentiæ præsentis nullus
disputationem instituit, illi à fortiori suffragatur
Scorus & alij, qui etiam iuxta leges præsentis in
impetrationem naturalem concesserunt.

13
Prima ratio.
Probatum primò conclusio. Pono ex viribus
naturæ possibilis affectus desiderij, ac petitiones
supernaturalium, vt præmissis numero 2. Nunc
probo motionem illarum apud misericordiam
Dei. Potest Deus miseria naturali hominis sine
vlla oratione commoueri ad eleuandum illam
per dona supernaturalia, vt reipla ex miseri-
cordia commotus fuit ad incarnandum, & subue-
niendum miseriæ hominum contractæ per pec-
catorum. Ergo etiam potuit commoueri ex clamoribus,
ac gemitibus naturalibus talis miseriæ.
Nam clamores, ac gemitus hominis miseri ma-
ius momentum habent ad commouendum viscera
miseriæ diuinæ, quam sola miseria secundum
se. Ergo si sola miseria secundum se propo-
sita Deo, flectere potest diuinam misericordiam
ad miserendum hominis potius ipsam mouebit
lachrymis, ac precibus importunis ipsius miseri
proposita. Quid enim magis alienum est à mi-
sericordia largiente supernaturalia moueri obie-
ctiuè, & extrinsecè ex ipsa miseria naturali secundum
se, quam ex dolore, ac mæore naturali, quam
miserio infert sua miseria cognita? Confir-
matur: Potest Deus subuenire homini præexistenti
in pura natura per auxilia supernaturalia, quia
vt ea largiatur summis precibus Deum homo
pullauit, ita vt ratio obiectiua largiendi, non solum
sit indigentiæ, sed etiam pertinacitatis pulsandi. Nam
vt ea voluntas supernaturalium admittit moti-
uum naturale ipsius indigentia humanæ, rectè
potest admittere motiuum naturale deprecationis
humanæ, quod ipsi liberum est. Ergo.

14
Secunda ra-
tio.
Probatum secundò. Homo existens in pura na-
tura potest suis precibus impetrare ab alio homi-
ne eleuato in finem supernaturalem viatore, aut
beato, vt oratione supernaturali flectat Deum
ad donandum ipsi auxilia supernaturalia, qui-
bus ad eius felicitatem perueniat. Ergo eadem au-
xilia potest immediatè impetrare à Deo. Nam Dei
mife-

Sforcia.

miseriordia pronior est, ad miserendum quam
creata. Ergo si creata precibus merè humanis exor-
atur ad aliquid supernaturale largiendum, faci-
lius poterit diuina. Antecedens facillè conceder
Sforcia, cum lib. 4. suæ summæ Theol. n. 19. admit-
tat etiam de facto posse hominem infidelem me-
reri per actum naturalem, quod homo fidelis, & ius-
tus poscat à Deo per orationem supernaturalem,
vt fides diuina sibi donetur. Quod ego de facto
non concedam, quia omnes actus honestos præ-
sertim certo conducentes in salutem, qualis sine
dubio esset talis oratio hominis infidelis, opinor,
præueniri auxilio gratiæ. Cæterum alio genere pro-
videntiæ id mihi constantissimum est. Nam miseri-
cordia facillè exorabilis est, & fusis à misero pre-
cibus integrum sibi est, miseriæ subuenire, & non
subuenire, siquidè iam sibi motiuum formale pro-
ponitur, ex quo suos actus exerceat. Quin ad mi-
seriæ perfectionem attinet, vt facillè quauis
miseriæ propositione commouetur, nam eod est
miseriæ perfectior, quò facilius qualicumque;
leui pulsatione miseriæ tangitur. Igitur cum miseri-
cordia Dei infinita sit, ad eius perfectionem
spectat qualicumque miseri clamore quamquam
naturali commoueri, quandoquidem semper præ-
sentaneum misericordiæ offertur motiuum suorum
actuum, scilicet egenorum leuamen, etiam si egen-
orum voces naturales sunt.

15
Tertia ratio
à priori.

Tertiò probatur à priori ex discrimine quo me-
ritum, & impetratio mouent Deum ad retributio-
nem donorum. Primum meritum mouet ex iustitia
stricta, aut potestatiua respiciente aliquam
æqualitatem, aut proportionem inter meritum, &
præmium, meritum enim refertur semper in re-
munerationem, quæ debet esse iuxta proportionem
obsequij exhibiti superiori, oratio verò mouet
ex mera misericordia, quæ solum respicit propor-
tionem diuinæ potestatis cum miseria aliena, &
nulla ratione orationis humanæ cum dono, quod
impetrat. Dirigitur enim vt Deus nostri misera-
tur, miseri autem non est, sicut remunerari, nam
remuneratio fit facta comparatione muneris cum
obsequio, miseriatio verò comparationem doni
impetrati cum oratione non vendicat, sed solum
cum aliena miseria. Ita S. Thom. 2. 2. quæst. 83. art.
15. & artic. 16. in corpore ad 2. & q. 178. art. 2.
ad 1. & in 4. d. 15. q. 4. art. 7. q. 3. in corpore, & dict.
45. q. 2. art. 1. q. 1. Vnde secundo, vis meritoria ora-
tionis suos limites habet; impetratoria verò illi-
mitata est, ad omnia que extenditur sine termino,
ad quæ d. omnipotentia potest. Ita S. Thom.
in 4. dist. 45. q. 2. art. 1. q. 1. in corpore. Identidem
oratio nobis solis mereri: impetrare verò, &
aliis, eisque infinitis potest. Item in statu beati-
tudinis, in quo nullus datur locus merito, datur
locus impetrationi precum. Longè igitur alia est
meriti, & impetrationis ratio. Quare tertiò oratio,
quò entitate perfectior est, eò est virtute merito-
ria superior, nam vota charitatis altioris meriti
sunt, quam pœnitentiæ, aut religionis vota; oratio
verò entitate inferior potest esse impetratione su-
perior; nam oratio v. g. quæ ex charitate in Deum
intensa, vt octo solum sibi supplicat auxilium ad
vincendam leuem tentationem, formaliter est im-
petratoria solius auxilij, quod petat: oratio verò
quæ ex charitate in proximum intensa vt quatuor
postulat auxilia ad superandas graues tentationes
& consequendam gratiam iustificantem impetra-
toria est formaliter omnium donorum, quæ à Deo
petit. Plura autem, & maiora impetrat oratio, quæ

S. Thom. as-
seritur.

obtinere aliis auxilia ad debellandas graues tenta-
tiones, & consequendam gratiam iustificantem,
quam oratio, quæ solum obtinet sibi auxilium ad
superandam tentationem leuem. Verum quidem
est, posse Deum ex misericordia intuitu prioris
orationis non solum auxilium ad leues, sed etiam
ad graues tentationes fugandas conferre; cæterum
id non erit ex vi impetrationis strictæ, orationis
propria, de qua nunc agimus, sed ex vi alterius
impetrationis latæ omni merito communis, & ab
impetratione orationis distinctæ, de qua egimus
d. 15. n. 7. Quare hoc pacto sepè minus amici plus
impetrant à potentibus, quam magis amici, quia
minus amici sepè pluribus agent, pluraque petunt
quàm amiciores. Item Christus Dominus plus
impetravit orans Patrem pro hominum prædesti-
natione, ac perseverantia, quam orans pro salute
corporali infirmi, quamuis vtraque ratio æqualis
meriti fuerit, æqualisque perfectionis entitatiuæ
esse poterit, imò nobilioris virtutis, ac intensio-
nis, quæ minoris, quam quæ maioris impetratio-
nis fuit. Itaque ad orationis impetrationem non
attenditur proportio doni cum entitate orationis
sicut ad remunerationem meriti attenditur proportio
muneris cum excellentia, ac qualitate obsequij,
sed solum proportio doni cum misericordia do-
nantis, ex qua sola, vt ait S. Thom. supra, tota vis
impetrandi adesse potest orationi. Dixi adesse po-
test, nam etiam potest oratio ad impetrandum iu-
uari ex dignitate personæ, & excellentia operis;
quamuis absolute necessaria non sint; quia miseri-
cordia pronior, ac facilius commouetur in eos,
qui ratione sui, aut suorum operum gratiorem ha-
bent voluntatem miserentis.

Igitur secluso ordine, & connexione transcen-
denti orationis cum donis supernaturalibus (quæ
proportionem meriti cum præmio constituit,) po-
terit votis naturalibus vis impetrationis adesse ex
sola misericordia Dei. Nam vt ex præcedentibus
latis manifestum est, latum est inter meritum, &
impetrationem discrimen, nullaque ad impetrationem
proportio orationis cum dono impetrato, sed cū
Dei misericordia expenditur, vt ad meriti remu-
nerationem opus est. Ac tandem poterit depre-
catio solis naturæ vocibus facta aliquam in do-
na supernaturalia ex diuina misericordia impetra-
tionem conferre. Nec refert etiam meritum con-
gruum diuinæ misericordiæ inniti, vt aliquo mu-
nere compensetur. Nam ita misericordiæ inniti-
tur meritum congruum, vt locus iustitiæ potesta-
tiuæ non negetur, nam semper aliqua proportio,
& connexio transcendens inter meritum, & præ-
mium attenditur, vt licet valor æqualis præmio
non insit, tamen aliquis qui cum illo possit con-
ferri, & saltem inæqualis sit, desideretur; quare, &
meritorium opus qualecumque sit, vt obsequium
in Dei honorem, aut vtilitatem cædens pensari
debet, de quo vide dicta d. 15. sect. 1. Hæc omnia
ab impetratione orationis aliena sunt, quæ seorsim
ab obsequio cedenti in aliquod vile Dei im-
petitionem habet, nullamque cum impetrato bo-
no proportionem requirit. Igitur meritum con-
gruum mouet misericordiam ad munus saltem
inadæquatè æquale, & proportionatum opere, ac
dependentem ab ea proportione concedendum;
impetratio verò independentem ab ea collatione,
ac proportione suum effectum sortiri potest. Quo
præoccupantur plura, quæ in asseritionem istam
posset contendi.

DISPUTATIO XX.

Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam, qua ratione sit accipiendum.

O c prouerbum antiquorum Scholasticorum videtur destrueret omnia, quae in excellentiam donorum supernaturalium supra omne naturae meritum, dispositionem, ac impetrationem dicta sunt, quo pasci Theologi aduersantia nobis communiter referuntur rueri. Ideo ex professo illud axioma declarandum suscipio, ut ipsius expositione elatiora, firmioraque omnia praecedentia relinquatur, primorumque Theologorum iudicia nostris affectis, quae noua alicui videbuntur, consentiant.

SECTIONES

- 1 Varij dicendi modi deseruntur.
2 Nostra sententia, pro eaq̄o expenditur P. Molina.
3 Explicatur plene nostra sententia.
4 Ex sacris testimonijs probatur nostra sententia.
5 Probatur nostra sententia ex generalitate gratiae auxiliantis.
6 Idem probatur ex potestate naturae gratiae destrictae.
7 Arguitur pro eadem sententia ex frequentia, & continua assistentia gratiae auxiliantis.
8 Confirmatur praeuoluntate ex suasionibus proficendi continuo, ac bene agendi.
9 Idem illustratur ex uocatione supernaturali interna annexa lege Dei ministerio externo creaturarum.
10 Explicatur praecedens argumentum ex uocatione supernaturali interna adiuncta ex decreto Dei praedicationi, & instructioni uocati hominum.
11 Idem argumentum confirmatur ex uocatione connexa pijs scriptis, miraculis, & exemplis.
12 Sextum argumentum ex gratia auxiliante Gentilium.
13 Idem argumentum ex doctrina Augustini firmatur.
14 Discipuli Augustini eidem subscribunt doctrinam.
15 Aliorum Patrum testimonia pro gratia auxiliante Gentilium.
16 Rationes Theologicae pro gratia auxiliante Gentilium.
17 Expediuntur argumenta contra gratiam auxiliantem Gentilium.
18 Concluditur probatio nostra sententia de facienti quod in se est.
19 Expenditur auctoritas antiquorum Scholasticorum pro nostra sententia.
20 Plura Scholasticorum testimonia pro nostra sententia.
21 Argumenta contra praecedentem doctrinam.
22 Corollarium de auxilio sufficienti ad salutem.

23 Illustratur praecedens doctrina de auxilio sufficienti.

SECTIO I.

Varij dicendi modi deseruntur.

Primus modus exponendi hoc axioma est, Deum facienti quod in se est ex viribus naturae retribuere gratiam sufficientem, & auxiliantem tanquam merenti illam de congruo. Ita relati disp. 17. sect. 1. Sed quam periculosè hoc meritum congruum naturae adstruatur, vidimus satis fuscè tora disputatione 17. Secundus modus, facienti quod in se est, viribus naturae alligat gratiam tanquam praeparanti se operibus naturalibus ad illam. Verum & hanc opinionem sine scrupulo defendi non posse, alienamque esse omnino à veritate, illustrauimus disputatione 18. Tertius dicendi modus annectit in fallibiliter gratiam auxiliantem operibus factis facultate naturae, non tanquam merito, aut dispositioni, sed tanquam conditioni ex lege Dei coniunctae cum dono auxiliantis gratiae. At hoc etiam iudicium reiecitur disputatione 18. sectione 3. Quartus expediendi modus tueri, Deum conferre gratiam auxiliantem ad fidem, & iustificationem necessariam facienti, quod in se est, ex viribus gratiae naturalis. Ita Pater Vasquez 1. part. disp. 91. capite 14. Tamen opera elicita solo auxilio gratiae naturalis, nullius impetrationis, aut dispositionis esse ad auxilium gratiae, aliudvè donum intrinsecè supernaturale, conficimus disp. 44. & fuscè lib. 5. Quintus opinandi modus explicat hoc proloquium de faciente quod est in se ex viribus gratiae intrinsecè supernaturalis, cui & gratia iustificans, & vberior gratia auxilians dispensari solet à Deo. Verumtamen non crediderim, hanc fuisse mentem eorum, qui primum hoc axioma condiderunt. Quamquam enim verum sit, bene vrenti auxiliis supernaturalibus gratiae prouideri à Deo vberiora gratiae auxilia, & plenumque gratiam iustificantem, tamen illud axioma usurpare solitum fuit ad saluandum auxilium sufficientem ad salutem in eis euentibus, in quibus solus vus, & conatus possibilis virtutum naturalium arguerent adesse gratiam supernaturalem sufficientem ad salutem, vt in pueris perueniente ad vsum rationis, & in barbaro remoto ab instructione fidei; his enim auxilium sufficientem ad salutem reuocari consuevit, in vsum & conatus honestos virium naturalium, quibus Deus praesto adest auxilio supernaturali. Ad saluandam verò sufficientiam auxiliij supernaturalis necessarii ad salutem in eo, qui supponitur instructus auxiliis supernaturalibus gratiae, quid opus esset in hac prouerbia, & Potestatem exercendi virtutes naturales recurrere? Igitur hoc prouerbum non significat gratiam supernaturalem esse subsequenter actus elicitos ex gratia supernaturali, de quo nunquam dubitatum fuit, sed eam gratiam esse coniunctam antecedenter, aut consequenter actibus elicitis, ex viribus naturae, de quo merito dubitari potest. Quod etiam indicat cautio illa, qua non dicitur facienti, quod in se est gratiam conferri, sed non negari. Agenti autem ex viribus gratiae supernaturalis non solum non negari, sed etiam absolute conferri, dici potest.

Rursus

Reicitur prima intelligentia proloquij.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

P. Vasquez.

Quinta.

2 Sexta expositio.

p. Suarez Mascarenas. Iulius Sir. Lorca. Zumel. Granadus.

Rursus sextus tuendi modus est aliorum, qui volunt axioma intelligendum esse de agente, quod in se est viribus naturae, non quia opera honesta naturae potius conferant quidpiam ad suscipiendum supernaturalem gratiam, sed tantum negatiuè, hoc est, quia non impediunt peccatis gratiam à Deo paratam. Ita Pater Suarez 3. de aux. capite 2. numero 3. lib. 2. de praedest. capite 6.7. & 18. Mascarenas d. 1. de aux. part. 5. Iulius Sirenius lib. 1. de praed. c. 20. & seq. Lorca disp. 11. & 26. de gratia. Zumel 1. 2. quaest. 109. art. 3. disp. 1. concl. 3. Granadus controu. 8. de gratia tract. 6. disput. 1. numero 5. & communiter recentiores. Haec expositio mihi non probatur. Quia supponit posse hominem ante gratiam Dei etiam iuxta praesentem prouidentiam conari in opera virtutum naturalium; quantum suis viribus naturalibus datum est, quod à vero abesse ostendimus progressu nostrae disputationis. Item quia prouerbia propositione, quam exponimus, gratia datur facienti, quod in se est, non qualiacumque opera, sed honesta. Si autem conatus naturae solum negatiuè conferent ad suscipiendum gratiam, quatenus tollunt obicem peccati, non solum facienti opera honesta, sed etiam indifferentia, quae repugnant peccato, eo prouerbio praediceretur data gratia Dei, siquidem etiam indifferentia tollunt obicem peccati. Nec satisfaceret, si dicitur, operibus indifferentibus non tolli peccata, quae violant praecipra affirmatiua. Nam praecipra affirmatiua, quae solum praescribunt actiones externas possunt adimpleri actibus indifferentibus internis. Ea verò quae praescribunt actus internos rata sunt, & ignorantiae intuibili subiecta, plurimumque iudicio solum obligant in postremo vitæ discrimine, vt praeciprum diligendi Deum, & penitendi de peccatis. Extra vitæ discrimen autem, & obligationem noram eliciendi eos actus internos verum est, ei qui facit, quod est in se, Deum non subtrahere gratiam. Praeterea de quocumque homine quantumuis scelerato verum est, facienti quod est in se Deum non denegare gratiam, vt se conuertat in Deum. Ergò non est discrimen inter facientem, & non facientem, quod est in se, hoc est inter ponentem, & non ponentem obicem peccati. Dices discrimen esse, quod peccatori facienti quod est in se, vberiora, & frequentiora adfuerint diuinæ illustrationis auxilia. Sed contra: nam contingit plerumque ex duobus peccatoribus eum, qui licentius peccat, pluribus vehementioribusque uocationibus pulsari à Deo, quam eum, qui non adeo laxat habenas. Imo eundem hominem ratione noui peccati acrioribus stimulis tangi, vt respicit, nonisque illustrationibus lauari. Quam misera, & inquietata est peccatoris conditio, quam dulcior, & pacacior iustorum fors, quare tractatu de praedestinatione cum pluribus docui, permissionem peccati esse posse effectum praedestinationis. Ergò ad gratiam auxiliantem necessariam ad iustificationem, non est discrimen inter facientem quod est in se, & non facientem. Denique quia ab his Theologis non exponitur, neque exponi facile est facienti quod est in se, quamnam gratiam auxiliantem, quouè tempore disponatur: An sufficientem? An efficacem? An ad fidem? An ad dilectionem? An eodem momento, quo agit ex viribus naturae? An deinceps? Quae omnia vt expediatur sanè diuinanda sunt.

3

Postremum sensum huius propositionis exco-

gitauit Pater Erice 1. part. disputatione 27. capite vltimo. Notat itaque aliud esse dari gratiam facienti quod in se est, aliud dari quia facit, quod in se est. Nam primum tantum significat concomitantiam gratiae Dei: & operis naturalis honesti. Secundum verò praeter hanc concomitantem coniunctionem significat ordinem aliquem causalitatis, & naturae inter gratiam Dei, & opus naturale. Ex quo fit illud primum, nihil derogare puritati, & perfectioni gratiae. Secundum verò aliquid necessarium illi detrahere, ad quod cauendum contra Massilienses intenta est tota meditatiu Theologorum. Nihilominus autem tueri, aliquid conferre facientem quod in se est praeter non facientem, vt illi conferatur gratia, non moraliter, sed tantum Physicè. Sicut aliquid confert natura rationalis secundum suam naturam capacitatem, vt sibi dispenseretur potius gratia quam naturae brutorum, quia physicè natura rationalis secundum suam naturam virtutem est capax, vt eleuetur à Deo per gratiam, qua capacitate destituitur natura brutorum. Simili igitur ratione faciens quod in se est physicè quidem capacior est, vt illi donecatur gratia, quam non facienti, quia physicè coniunctior est vltimo fini, & honestati, in quem gratia supernaturalis dirigitur. Quarens autem an hæc gratia eodem momento prouideatur, quo opus naturale elicitur: an immediatè post illud? an ea gratia sit sufficientem? an efficacem: incertum esse pronunciat. Ac tandem hanc gratiam concomitantem, solum coniungi conuersioni naturali in Deum, & dilectioni eiusdem, in quam totus conatus naturae, & nobilior confertur, tota disputatione supponit.

Improbatur.

Hæc meditatio plura continet mihi improbanda. Primum, gratiam solum comitari, & non antecedere conatum honestum naturae. Nam vt de cursu probationis nostrae sententiae constabit, auxilium gratiae adstrui debet antecedens generosos conatus naturae. Neque assequor qua alia ratione possit gratia auxilians conferre supernaturalitatem extrinsecam constituentem opus naturale in vitam æternam salutare, quam contendit P. Erice. Etenim auxilium, quod nullum conferre concursum in opus naturale, comparatione illius operis est, ac si non esset; nam si naturam non mouet, nec auxiliatur ad illud, quid prodest adesse? Libertas quidem voluntatis (quo exemplo munitur P. Erice) potest extrinsecè actum reddere liberum; quia moraliter vnitur cum illo, tanquam super primus cum secundo. Cæterum si auxilium supernaturalis antecedenter non constituit potestatem voluntatis ad actum naturalem, nulla moralis vnio fieri potest auxiliij cum actu, qua actus intrinsecè naturalis, quoad extrinsecum modum supernaturalis reddatur; vt auxilium supernaturale ad actum religionis non reddet extrinsecè supernaturalem actum misericordiae, aut penitentiae naturalem, in quem nullam morionem, aut causalitatem praebet. Credo, causis Patrem Erice aliam consequentiam, quae ex gratia auxiliante antecedente naturalem actum in ruinam suorum principiorum fieri poterat. Mordicus enim semper ei hæsit opinioni, quae actum liberum intrinsecè liberum constituit, essentialiterq; alligatum illustrationibus, ac affectionibus, ex quibus semel processit. Vnde actum procedentem ex illustrationibus, & affectionibus supernaturalibus fateri tenebatur essentialiter ab illis pendere, ac per consequens, non intrinsecè naturalem.

N 4 sed

Postremus sensus axiomaticus exco-gitatus à P. Erice.

sed supernaturalem esse; siquidem actus essentialiter pendens à principis supernaturalibus, essentialiter supernaturalis est, nam actus intrinsecè naturalis solis naturæ viribus, ac principis fieri potest.

Deinde improbo in hoc dicendi modo, solos actus efficaces, qui Deum respiciunt, & non omnes honestos coniungi gratiæ auxilianti Dei; nam vt inferioribus monstrabimus, nullus fit virtutis naturalis actus, quem auxilium gratiæ non præcurat. Rursus non probo, actum naturalem physicè conferre, vt facienti, quod in se est, gratia supernaturalis tribuatur, & cum actum non præcedere infusionem gratiæ præferim, si vt probabile putat Pater Erice, immediatè post eum actum gratia præbeat, sicut vera confert prioritate physica natura rationalis, vt ei potius quam irrationali gratia supernaturalis donetur. Nam eius actus existentia conferre non potest, nisi vt præuisa, vt præuisa autem conferre non potest, nisi aliqua ratione, aut ex natura rei, aut ex lege Dei præuiso moueat ad collationem gratiæ. Quod præcedentibus disputationibus merito desertum est. Insuper recedo à Patre Erice, quia gratiam auxiliantem facienti quod in se est, collatam à Deo non ponit efficacem, sed sufficientem. Nam sufficientem æquè habet, qui non agit quod in se est, ac qui agit, & plerumque frequentiotem, & maiorem, vt nupè dicebamus.

5
Vterior improbatio.

SECTIO II.

Nostra sententia, pro eaque expenditur Pater Molina.

6
Explicatur nostra sententia.

Verus igitur, & germanus, planissimusque eius proloquij sensus est, quotiescumque homo agit, quod sibi datum est, vt actum virtutis naturalem efficiat, iam adesse antecedenter Deum auxilio intrinsecè supernaturali gratiæ, vt vel eum actum intrinsecè naturalem, extrinsecè supernaturalem, ac subinde salutarem edat, vel simul cum actu intrinsecè naturali, alium eiusdem virtutis intrinsecè supernaturalem eliciat circa idem obiectum formale quod vtrique actui naturali, ac supernaturali commune est; Atque ita nullus sit conatus moraliter bonus naturæ, quem aliqua gratia supernaturalis nõ præueniat. Paucis his vocibus tota res posita, sed non satis explicita, propius accedamus, & quæ sunt implicita, reuelemus. Pro quo duo nunc ponenda sunt ex futuris disputationibus, & vnum probandum. Ponendum quidem primò, auxilia Theologica gratiæ conferentia in salutem, pro quibus concilia, & Ecclesiæ Patres aduersus oppugnatores gratiæ pugnarunt, esse illustrationes intellectus, & affectiones voluntatis intrinsecè supernaturales; quia naturales illustrationes, & affectiones sufficientes, & congruæ, nec salutares sunt, nec à Pellagio, & eius discipulis negatæ. De quo fusè lib. 5. Ponendum secundò, illustrationes, & affectiones intrinsecè supernaturales habere posse idem obiectum formale cum illustrationibus, & affectionibus honestis naturalibus; identidemque actus deliberatos supernaturales cum actibus virtutum intrinsecè naturalium. Quod ex professo confirmabimus lib. 3. disp. 45. Nunc igitur solùm

interest probare, illustrationes, & affectiones intrinsecè supernaturales ex lege infallibili Dei pro eodem priori naturæ inferi illustrationibus, & affectionibus naturalibus, præuenientes deliberatos virtutum naturalium motus, vt ea ratione semper, ac voluntas liberè mouetur in obiectum honestum alicuius virtutis, is motus peragatur salutatis in vitam æternam. Quod ita eueniet, aut quia ex motione præuia auxiliorum supernaturalium actus intrinsecè naturalis, redditur extrinsecè supernaturalis, & salutatis; aut quia is motus naturalis moraliter est indiuiduus, & idem cum motu libero intrinsecè supernaturali, quod voluntas eliciens actum naturalem, non possit non circa idem obiectum actus naturalis simul elicere supernaturalem; quia i dependentur à sua libertate constituitur simul, & æquè potens ad vtrumque actum, nullaque in eo priori naturæ, competit arbitriò discretio, & libertas ad diuidendum suo concursu actum naturalem à supernaturali. Quæ explicabimus sectione sequenti. Vnde discrepat hæc sententia ab omnibus præcedentibus in eo, quod gratiam auxiliantem constituit ex lege providentiæ supernaturalis, tum antecedentem conatus honestos naturæ, tum vniuersalem omnibus actibus virtutum naturalium, quin in aliquem actum natura conetur, in quem præsto non adfit auxilium gratiæ quod cum salutatem efficiat.

Hoc iudicium debitum volo Patri Molina, qui aded apertus est pro hac sententia, vt ita si fas sit in eos, qui gratiæ subsequenter ex lege Dei honestos conatus naturæ, Patrem Molinæ, Principem assertorem fingunt; de quorum imposturis obliqua dicta disput. 17. numero 16. Etenim in concordia disput. 10. sic suam aggreditur sententiam. *Illud etiam præcedentibus addendum est, quotiescumque liberum arbitrium, ex suis viribus naturalibus conatur, præstovè est ad conandum totum id, quod ex sese potest, iam circa ea, que fides habet, addiscenda, & amplectenda, quam circa dolorem de peccatis, ac iustificationem, à Deo conferris gratiam præuenientem, auxiliavè quibus id faciat, vt oportet ad salutem.* En quotiescumque liberum arbitrium præsto est ad conandum, hoc est, pro eo naturæ priori, quo paratum est, inserit Deus gratiam præuenientem, auxiliavè, quibus id faciat, pro vt oportet ad salutem. Si auxilia, quibus id (nempe assensus credendorum, & dolor de peccatis, quorum immediatè ante meminerat, & in quos actus erat arbitrio conandum) faciat pro vt oportet ad salutem, (quia aliàs sine auxilio gratiæ irritus, & vacuus esset in salutem omnis conatus arbitrij, quantumvis honestus.) Igitur ex lege Dei non coniūgit Pater Molina affectui naturali credendi, & dolori de peccatis gratiam auxiliantem, qua deinceps agit arbitrium, sed gratiam præuenientem, qua eos actus edat salutares, & vitales in vitam æternam. Quod mox sic explicat appositiſſimo exemplo. *Quare sicut Deus semper præsto est per concursum generalem libero arbitrio, vt naturaliter velit, aut nolit, pro vt placuerit: ita præsto illi est per auxilium gratiæ sufficiens, vt quoties ex suis viribus naturalibus aggredi voluerit opus aliquod ex his, que ad iustificationem spectant, illud exequatur pro vt oportet ad salutem.* Itaque sicut concursus generalis ante omnem consensum voluntatis semper paratus est, ita ante omne opus honestum, quod auxilio gratiæ

7
P. Molina à nobis est,

8
Mente P. Molinæ apertior.

gratiæ factum prodesse ad salutem adest semper auxilium gratiæ, vt per Deum non iter, quod irritum in salutem factum sit. Vt autem appareat non discrete de auxilio gratiæ extrinsecè, sed intrinsecè, addit, licet tale auxilium gratiæ semper inferatur auxiliis naturæ communi causarum serie contingentibus, *sape tamen etiam liberum arbitrium quasi sopitum, ac torpens excitare, ac pulsare, longèque maioribus auxilijs adiuvare, quam sunt ea, quæ causæ naturales subministrant.* Qui sanè cumulus auxiliorum, & effectus excitandi, ac pulsandi arbitrium, solius gratiæ internæ proprij sunt. Quare primam probationem ex testimoniis sacræ paginæ sic concludit. *Plane sine vlla intermissione ad ostium cordis stat, paratus semper conatus nostros adiuvare, desideransque ingressum; non tamen sine intermissione pulsat specialibus auxilijs, sed sape, non solum quando se apta occasio offert, sed etiam quando torpens, ac pigrum liberum nostrum prospicit arbitrium.* Si autem gratia sublequetur conatus naturæ, quod opus esset, Deum proponere continuo paratum, & pro data occasione pulsantem, & excitantem nostra corda? Sed expectantem nostros motus liberos, vt illis subiungeret suam gratiam? Manifestè ergo persuadere contendit, Deum non expectare, sed potius omnes nostros conatus præuenire, anxie desiderando, continuoque excitando.

Ideo toram illam disputationem intendit, ad euincendum, nullum esse hominem, quantumvis sceleratum, ac excæcatum, cui gratiæ auxilia ad salutem sufficientia desint, parataquè illa esse vt si voluerit, in Deum possit conuerti, argumentaque conficit ex principis, quæ Deum non subsequenter, sed præoccupantem humanos conatus concludunt. Quod extra omnem dubitationem statuit disputatione sequenti. Vbi agens de facultate credendi infidelium, quibus nostræ fidei mysteria proponuntur, sic habet. *Quod si ea sincero animo expendere vellent, vt tenentur, cuius gratia diuina interim dum docerentur, illaque expendere, præuenirent, etiam antequam ex suis naturalibus eo modo, quo possunt, conarentur elicere assensum.* Potuit clarius exprimi antecessio diuinæ gratiæ ante conatum arbitrij ex viribus naturalibus; Idque claudit. *Sane vt à peccato non excusentur, qui assensum fidei supernaturalem non elicerint satis est, Deum suo auxilio, & gratia præsto esse ad præueniendum in eodem instanti quoscumque præuiderit ex suis naturalibus ad assensum conaturum, vt ita, non quidem tempore, sed natura præuentivalem eliciant fidei assensum, qualis necessarius est ad salutem.* En quocumque præuiderit ex suis naturalibus conaturus in assensum, in eodem instanti temporis pro naturæ priori præuenit auxilijs gratiæ, quibus præuenit eos conatus, qui alioqui frugi non essent, salutares eliciant. Quod id vberior sermo meus clarius nostram sententiam expresserit: Otiosum est iam alijs persuadere mentem Molinæ.

9
Euidens confirmatio

P. padilla.

Disimulanda tamen non est ipsiusmet Patris Molinæ interpretatio, quam in Epistola quadam familiari ab ipso conscripta anno Domini 1594. sexto die Nouembris ad P. Antonium de Padilla è nostra societate superioribus præbuit. Nam cum P. Antonius de Padilla propter rægias in Molinam excitatas (inter alia quidem occasione explicationis, quam disp. 10. concordia adhibuit proloquio de faciente, quod est in se) quæstiuisset ab illo: An conatus naturæ,

quibus ex lege Dei gratiam adiungit, ad illam; sic responderet. *A lo que V. R. pregunta, y manda, quod in se est, para que sea infallible, ex lege Christi, & Patris acudirsele, o, no fallalle la gracia preueniente: Digo, que no busque V. R. prauio facere, que es doctrina Pellagianos, o Semipellagianos, y no se collige tal de mis obras, in de mis papeles, antes todo lo contrario. Quod mox exponit exemplo concursus generalis. *Más digo, que assi como Dios præsto est ex lege sua ordinaria, & regulariter infallibili con el concurso general al libre aluedrio, vt quoties illud pro sua innata libertate aggredi voluerit aliquid velle naturaliter, Deus cum illo cooperetur, cum tamen aggredi nostrum, non antecedit concursum Dei generalem ad id velle; ita Deus præsto est gratia præueniente cuiusque homini, qui pro sua innata libertate aggredi voluerit facere totum, quod in se est, vt id, quod in se est efficiat, vt oportet ad salutem, non quidem quasi prius hic faciat, aut aggrediatur facere, & postea saltem natura Deus illi conferat præuenientem gratiam, sed simul, vt nunquam per Deum, & semper iter per arbitrium liberum id aggredi, & facere.* Falluntur igitur quorquot Molinam facienti, quod in se est gratiam pedissequam asserere, scribunt; Cum ex ipsius scriptis, ac interpretatione oppositum luce meridiana clarius deprehendatur.*

Neque verè opus erat interprete, sed fideli relatore, vt Molina relegatur ab eorum opinione, qui putant, opera naturalia parate subiectum ad receptionem auxiliorum supernaturalium gratiæ. De quo præter dicta, accipe quæ habet in concordia ad quæst. 4. a. 1. 3. d. 9. *Quidquid ex solis suis naturalibus homo efficiat, sive vt actu mere naturali reuelatis assentiatur, sive vt optet assensu supernaturali credere, aut etiam conetur ex dono, & auxilio Dei supernaturali assentiri, sive denique auxilium illud sibi donari petat, aut ad illud recipiendum satagat se disponere, sane id totum nullius est meriti, aut vigoris; vt ei gratia præueniens propter eiusmodi dispositiones impendatur.* Quis nunc dispositionem naturalem ad gratiam auxiliantem absque aperta impostura Molinæ adscribat; Quam abominetur illam, conice ex his quæ contra Iauelli sententiam obijcit in eadem concordia quæst. 23. art. 5. disp. 1. memb. 4. Et quibus illud promo. *Alterum, quod longe magis displicet est, quia asserit dispositiones, que in adulto antecedit primam gratiam, esse mere naturales, nec auxilio Dei supernaturali adiuari, vel transgredere limites actuum mere naturalium.* Ex quibus cæcus est, qui non videat, quam longe abfuerit Pater Molina à sententia, quam illi communiter imponunt Thomistæ, quos reuimus disp. 18. num. 16. Nec aliquid dici potuisse, quod magis sententiæ Semipellagianorum repugnaret. Quandoquidem illi gratiam auxiliantem ad fidem, & iustificationem subiungebant pedissequam præuijs conatibus solius arbitrij, Pater Molina verò gratiam auxiliantem manifestè docet præuenire conatus naturæ, nullamque ante illam præcedere actionem arbitrij, cui tanquam merito, aut dispositioni priori diuina gratia iungatur.

10

11
Aliquod dicitur remen nostræ sententiæ à sententia P. Molinæ sed

sed antecedere conatus naturæ, tamen seorsim ab illo aliqua non sentire. Primò quia Molina prouidentiam Dei præuenientis auxilio suæ gratiæ conatus naturæ solum indicat adesse ad actus fidei & alios, qui ad iustificacionem necessarij sunt vt arguere est ex præteritis, & iis, quibus exorditur in concordia, q. 14. disputationem 36. & manifeste supponit Molina in Epistola, cuius superius meminimus. Nos vero cum prouidentia ordinem seruari contendimus comparacione omnium actuum virtutum naturalium; ita ut nullus exerceatur, in quem naturæ conatus supernaturali auxilio gratiæ præuentus non sit. Secundo, quia Molina hæc auxilia supernaturalia, licet sepe à Deo parata doceat, re ipsa tamē solis exhiberi credit, iis, quos per scientiam conditionatam præiudicat Deus conaturos in assensum. Nos verò etiam non operaturis, ea auxilia impendi putamus; vt solum ex Parte liberi arbitrij steterit quod efficacia non fuerint, illisque etiam quando homo, quod est in se, facturus non est, constitutur re ipsa potens facere actus honestos, & vitam æternam salutare. Tertio, quia iudicat Pater Molina, arbitrium aggreddens efficere cum gratia præueniente assensum reuelacionis, aut dilectionem Dei, nunquam elicere eos actus naturales intrinsecè, sed tantum supernaturales. Nos verò simul cum auxilio gratiæ, & actu intrinsecè naturalem coniungimus. Molina mens constat ex epistola superiori ibi. *Ac proinde digo nunquam istum modi actum de lege ordinaria posse elicere nisi supernaturaliter propter illam assistentiam Dei infallibilem ad ita supernaturaliter nobis optulandum.* Y assi digo que faciens totum, quod in se est ad suam salutem, aut illud aggreddens facere, sepe elicet actum supernaturalem, & nunquam elicet naturalem. Nostrum vero iudicium his repugnans, seccione sequenti, & progressu, disputationis explicabitur, & confirmabitur. Demum Pater Molina præcipuum huius disputationis subiectum paucis illustrat, & quasi constans supponit. Nos verò illud & autoritate, & rationibus Theologicis studiosè duximus confirmandum, quia huic explicationi nexa censemus plurima, eaque grauissima diuinæ prouidentia, & gratiæ aliaque non pauca, nostræ fidei, ac Theologiæ sacramenta. Quod fauente, ac ducente numine lubens illustrandum aggredior.

SECTIO III.

Explicatur plenè nostra sententia.

Triplex modus, quo auxilia supernaturalia possunt inuare voluntatem. Primus. **V**T autem appareat, quid hac disputatione contendamus, noto arbitrium præuentum cogitationibus naturalibus exstantibus amorem liberum obiecti honesti tripliciter posse inuari cogitationibus supernaturalibus, quæ lege Dei naturalibus inserantur. Primò ad eliciendum solum actum intrinsecè naturalem. Nam cum auxilia supernaturalia altioris generis sint, rectè possunt actus inferioris conditionis continere, suaque motione voluntatem ad illos allicere, eoquè concursu extrinsecè constituetur supernaturales, ac subinde salutare. Etenim posse actum intrinsecè naturalem tum liberum, tum supernaturalem constitui libertate, & potestate supernaturali volun-

tatis, modo, quo sufficiat ad salutem, explicabimus disp. 70 cum ex professo illustremus, param omissionem actus prohibiti posse esse meritoriam vitæ æternæ. Qua ratione auxilia supernaturalia gratiæ ad bene moraliter agendum, requirunt plures antiquorum Theologorum, qui solum quoad modum extrinsecum meriti, & supernaturalitatis actuum, & non quod substantiam illorum gratiam desiderant. Secundo possunt auxilia supernaturalia conuenire cum naturalibus in vnicum actum intrinsecè supernaturalem, & non naturalem. quia supernaturalibus naturalia eleuantur, vt amorem obiecti, quem sine supernaturalibus intrinsecè naturalem, cum supernaturalibus intrinsecè supernaturalem efficiunt, definendo naturalem. Ita sentire videtur Pater Molina seccioni præcedenti num. 10. Vbi asserit, voluntatem agentem, quod est in se, præuentam auxilio intrinsecè supernaturali non agere actum intrinsecè naturalem, sed intrinsecè supernaturalem, Tertio potest arbitrium instructum auxiliis naturalibus, & supernaturalibus, agensque totum quod est in se, circa obiectum vtriusque cogitationibus commune, non solum naturalem, sed etiam supernaturalem actum efficere, quin suo conatu possit aggredi amorem obiecti, valens amorem naturalem à supernaturali, aut è contra diuidere. Quod nos probabilius censemus. Nam arbitrium præuentum cogitationibus, & affectionibus indeliberatis vtriusque generis, est potens edere vtrumque actum, non solum supernaturalem, sed etiam naturalem, actum enim quem potest arbitrium efficere cogitationibus naturalibus sine supernaturalibus, potest etiam simul cum illis, siquidem supernaturales cogitationes non adimunt potestatem naturalem, sed illam augent, & complent ad idem obiectum amandum alio affectu intrinsecè supernaturali. Arbitrium autem simul potens efficere actum intrinsecè naturalem, & intrinsecè supernaturalem circa idem obiectum, non potest vnum elicere sine alio. Nam ei non adest libertas ad sciungendum vnum actum ab alio, nam neque cognitione, neque obiecto formali, aut materiali, neque concursu, aut conatu vnum ab alio discernit. Igitur agens, quod est in se, ad amandum obiectum honestum, arbitrium instructum auxiliis naturalibus, & supernaturalibus, non potest non amorem naturalem, & simul supernaturalem elicere. Identidem iudico non esse voluntatem liberam, vt amans obiectum honestum moueatur ex cognitione naturali, & non supernaturali, quando vtraque in actu primo proponit bonum, & in eius amorem voluntatem inuitat, atque ad eorum sententia, qui volunt auxiliis supernaturalibus fieri à voluntate actum intrinsecè, non esse in potestate voluntatis actum naturalem non elicere extrinsecè supernaturalem, & salutare. De quo alibi vberius. Hinc comparacione arbitrij præiuncti ad agendum amorem Dei, aut iustitiæ actum cogitationibus vtriusque generis, amor naturalis, ac supernaturalis eiusdem obiecti, quamquam Physicè quidem realiter distinguatur, moraliter tamen quasi vnus, & idem computandi sunt. Quandoquidem vnus ab alio, neque cognitione, neque concursu diuidi potest, sed aggreddens voluntas obiectum honestum amare, illud amore naturali, & supernaturali simul prosequi, necesse est. Itaque arbitrio liberum non est, vt pulsantibus animi in actu

Secundus

Tertius.

Nobis probabilior.

actu primo cogitationibus naturalibus, cogitationes etiam supernaturales non pulsant, neque vt amante voluntate honestum in actu secundo amor naturalis fiat seorsim à supernaturali, aut è contra; sed tota libertas est ad amandum, & non amandum obiectum, non vero ad amandum hoc amore naturali, & non illo supernaturali, vt non est libertas ad amandum hoc amore indiuiduo, potius quam illo, quia ex suppositione, quod se determinet ad amandum, non est illi electio huius indiuidui amoris, potius quam illius. Erit igitur moraliter indiuisus, ac vnus comparacione arbitrij vterque amor tam naturalis, quam supernaturalis.

12 Notatio secunda.

Noto secundo, possibiles esse nunc arbitrio eleuato in finem supernaturalem affectus virtutum moralium intrinsecè supernaturales, & affectus Theologicos, hoc est, respicientes obiecta formalia virtutum Theologicarum, intrinsecè naturales; ita ut omnia virtutum moralium, ac Theologicarum obiecta, & actibus naturalibus, & supernaturalibus possint amari, mala eis opposita odio haberi. Quod vberi explicatione constat lib. 3. & 4. Nunc igitur asserimus, ex decreto Dei actus omnes naturales honestos non fieri à voluntate solitariis, sed consores, ac coniunctos actibus intrinsecè supernaturalibus, qui circa obiecta naturalium actuum sunt absolute possibiles, atque ad eam assistentiam prouidentia supernaturalis Dei, nunquam voluntatem compleri an amorem honesti, quin simul compleatur ad amorem illius supernaturalem, insertis in actu primo à prouidentia supernaturali auxiliis supernaturalibus necessariis ad illum, quando prouidentia naturalis Dei, aut per se immediate, aut ministerio creaturatum præuenit arbitrium cogitationibus honestis naturalibus necessariis ad amorem honestum naturalem. Eo quidem fine, vt aggreddente arbitrio amorem honesti, quantum sibi datum est, conatus ille generosus arbitrij, qui potest esse salutaris, si auxilia supernaturalia præcurrant, & fauente, re ipsa salutaris edatur, per Deumque non stet, vt irritus, & vacuus exhibeatur, sicut re vera staret per Deum, si præuia illi defuissent auxilia gratiæ; quandoquidem quantum est ex parte arbitrij vt salutariter amet tale obiectum, non aliter ad amorem naturalem, quam ad supernaturalem conerit.

13 Hinc naturæ eleuatae necessarium est auxilium supernaturale ad quodlibet bonum opus morale.

Hinc in nostra sententia absolute verum est, ad quodlibet bonum opus morale, siue ad quemlibet virtutis moralis virtutis moralis actum necessarium esse per se naturæ rationali eleuatae auxilium Theologicum gratiæ; de quo Concilia, ac Patres Ecclesiæ aduersus gratiæ hostes differuerunt; ac per consequens arbitrio agenti, quod est in se, vt aliquod obiectum honeste prosequatur, conferre præniè Deum auxilium gratiæ. Nam iuxta ordinem prouidentia supernaturalis eleuantis naturam supra se. actus moraliter bonus supponit pro actu salutari, à quo iam concursus naturalis indiuisus est. Ad actum autem salutarem absolute ex natura rei necessarium est auxilium gratiæ, quod vel actum intrinsecè supernaturalem extrinsecè reddat, sicut oportet, vt arbitrij actio salutaris nobis sit. Ita accepisse credo bonum opus absolute Ecclesiæ Patres, cum sine discrimine definiunt, nihil boni posse arbitrium sine ope diuinæ gratiæ. Differunt enim de

bonis operiens naturæ eleuatae, supponentes ea à salutaribus indiuisa, ad quæ gratiam Theologicam requiri, Catholicè negari non potest. Vnde quamuis opera bona naturalia sine auxilio gratiæ fieri queant; bonum opus absolute sine eo effici non potest, cum absolute bonum opus à supernaturali, ac salutari indiuiduo sit, ad quod concursu gratiæ semper requiritur. Sicut modo absolute nefas est asserere posse hominè suis viribus disponi ad remissionem culpæ, quamuis verum sit, in natura pura posse hominem per actus naturales aprari ad condonacionem extrinsecam illius, quia modo remissio culpæ coniuncta est cum infusione gratiæ sanctificantis, ad quam natura suis viribus præparari non potest. Simili igitur ratione, quia opus bonum absolute idem est, quod salutare, ac supernaturale saltem moraliter; ad quod vires gratiæ ex natura rei requisitæ sunt; idè ad quidquam boni absolute agendum in nostra requisitum erit ex natura rei auxilium diuinæ gratiæ.

14 Non est per se necessarium ad opus naturale, sed ex lege Dei.

Veruntamen ad opus moraliter bonum, non absolute, sed cum addito ad opus naturale gratiam auxiliantem Theologicam ex natura rei necessarium non censeo. Quia mea opinione; quam pluribus muniam lib. 3. gratia Theologica comprehensa disputationib. P. contra Pelagian. est intrinsecè supernaturalis. Ad opera autè intrinsecè naturalia auxilia intrinsecè supernaturalia natura rei necessaria non sunt. Tamen sunt ad illa necessaria ex lege prouidentia supernaturalis Dei. Nam ex lege prouidentia supernaturalis Dei non potest natura suum concursum conferre in amorem naturalem alicuius honestatis, quin eo concursu in salutem promoueatur, aut quia sanxerit Deus inseparabilem fieri cum illo amorem intrinsecè supernaturalem, aut quia amorem intrinsecè naturalem decreuit fieri extrinsecè supernaturalem, ac salutare. Vt autem actus naturalis fiat inseparabilis ab actu intrinsecè supernaturali, aut in se extrinsecè supernaturalis, ac salutatis, opus est gratia aliqua Theologica intrinsecè supernaturalis. Ergo ex lege Dei fieri nequit amor naturalis alicuius honestatis, quem non antecedit gratia Theologica intrinsecè supernaturalis. Porro hæc gratia duplicem concursum exhibere potest in amorem honestum naturalem, videlicet, aut indirectum, quatenus inuauat voluntatem ad actum supernaturalem, sine quo ex lege Dei naturalis non editur, aut directum, quatenus supernaturalia auxilia directe mouent voluntatem ad amorem honestum naturalem ex eorumque motione, vt ex motione naturalium voluntas confert concursum in eum amorem. De quo constantia non sunt Theologorum iudicia: quid autem mihi probabilius sit, aperiam disp. 48. & 49. Igitur arbitrio aggreddenti facere quod in se viribus naturæ, præuium est semper ex lege Dei auxilium gratiæ intrinsecè supernaturale, vt ea præuentione gratiæ conatus naturæ; in amorem honesti directe, aut indirecte quidquam conferat in salutem. Hæc sunt, quæ sententia nostra complectitur, & in quæ illustranda, ac probanda tota nostra disputatio dirigitur.

Gratia supernaturalis dupliciter potest conferre in actum naturalem.

Ad quorum omnium exactam explicationem obserua discrimen, quod interesse putamus inter auxilia supernaturalia, ac naturalia, nempe auxiliis naturalibus semper annecti supernaturalia, non vero supernaturalibus naturalia. Hoc est, quod

15 Discrimen inter auxilia supernaturalia, & naturalia.

tes series naturalis rerum creatarum, instructione hominum, aut lectione librorum, aut vario obiectorum occulsiu, aut etiam nonnunquam immediata assistentia prouidentia naturalis Dei, excitat in humana mente cogitationes honestas pellentes voluntatem in amorem honestorum, & odium turpium, continuo prouidentiam supernaturalem Dei inferere cogitationes supernaturales eorumdem obiectorum, quas posuimus possibiles, vt cooperante voluntate naturalibus auxiliis, eodem conatu quantum est in se, cooperetur etiam supernaturalibus, actusque virtutum suar Theologicarum, siue mortalium non naturales solum, sed etiam supernaturales, ac proinde in salutem conferentes procedant, quandoquidem solum naturales in salutem conferre non possunt. Ceterum interdum Deum vt auctorem supernaturalem singulari prouidentia per se immediatè illustrationes supernaturales immittere, mouentes voluntatem ad amorem supernorum, & contemptum temporalium, cum in ea obiecta causa naturales; ac creatæ nullam cogitationem proponunt, tunc autem illustrationes supernaturales solitarias existere absque consortio naturalium. Nam vt illustrationes supernaturales supra exigentiam causarum naturalium naturalibus iungantur, ratio est promotio voluntatis in salutem, quæ sine auxilio supernaturali non potest inueniri. At vobis illustrationes supernaturales sine naturalibus, possunt hominem in salutem promouere per actus supernaturales, qui etiam voluntatem habitant ad actus virtutum naturalium productis virtutibus acquisitis, quos eminenter continent, vt videbimus lib. 3. dispur. 53. Igitur non est mutua connexio auxiliorum naturalium & supernaturalium, sed tantum supernaturalium cum naturalibus. Atque aded facienti quod est in se viribus naturæ ad amorem alicuius obiecti honesti, aut odium turpis, semper assistit præuè auxilium supernaturale gratiæ, quamuis agentis, quod est in viribus gratiæ, non semper assistat præuè auxilium actuale naturæ. Ad quod etiam semper ante oculos quo habenda sunt, quæ futuris nostris dispersionibus erunt comprobanda. Alterum, obiectum formale virtutis moralis acquisitæ non esse differens ab obiecto formali virtutis infusæ; neque illustrationum, & affectionum supernaturalium obiectum ab obiecto formali naturalium. Alterum ad exercitium virtutis infusæ semper opus non esse regulas fidei strictæ consulere, sed aliis cogitationibus intrinsece supernaturalibus, quæ ad fidem strictam non pertinent excitari, ac dirigi posse affectus supernaturales. Quæ modo declarate expediens non est; sed eis aliunde positæ nostræ consentientem doctrinam in suscepta disputatione stabilire

* * *

SECTIO IV.

Ex testimoniis probatur nostra sententia.

Primam nostræ sententiæ probationem sumo ex canonicis monumentis. Obseruo prouidentiam Dei præoccupantem desideria, conamitna naturæ Sap. 6. vbi Deus proponitur anteuertens suo auxilio gratiæ omnem vigiliam, & conatum naturæ: *Præoccupat, qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat.* En sapientia, & gratia præuenit nostrum arbitrium, vt nullus sit bonus Dei aut gratiæ affectus, nullum desiderium honestum, quod iam gratia non expectauerit, nullæ antelucanæ vigiliæ naturæ, quibus gratia ante ostium voluntatis prior non assederit. Quare subditur: *Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inueniet.* Qui iam credi potest, posteriorem esse gratiam vigiliis, studiis naturæ: Eo respexit Chrysostomus hom. 9. in Gensim initio: *Gratia parata est quærens, qui se cum largitate suscipiant.* Qui quærit eos, qui se suscipiant, non expectat inuitari. Eum sensum complexus est Cyrillus Hierosolymitanus Cathec. 16. post medium de Spiritu sancto; *Magnam igitur Commilitonem, & auxiliatorem apud Deum habemus, magnum Doctorem, magnum protectorem nostrum. Non mecumus ergo Demonem. Maior est enim, qui certat pro nobis, modo illi ostia aperiamus, obambulat enim illa quærens, quibus dona conferat.* Magnum auxiliatorem vocat Deum non solum potestate, sed etiam inseparabili societate nostrarum honestarum actionum, quare, & commilitonem magnum, & ante ostia expectantem gressus nostræ voluntatis, vt ei per suum auxilium digne sua dona conferat proponit.

Cum Deum an ostium audio, recolo illud Apoc. 3. *Ecce ego sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & mihi persuadeo, numquam per Deum stare, vt concursus naturæ in affectum virtutis salutatis non sit, ac subinde auxilia gratiæ pulsantia, & excitantia voluntatem, quibus talis concursus edendus erat salutatis, nulli conatui naturæ in bonum defuisse, aut deesse. Alias aperiente voluntate quantum ex se est, neque Deus, neque salus hominis appropinquaret; siquidem ex defectu gratiæ supernaturalis homo per eum concursum, qui potuit esse salutatis, non promoueretur in salutem. Quod notauit Concilium Senonense Prouinciale canone 15. post medium: *Neque tamen tanta gratia necessitas libero præiudica, arbitrio cum tamen illa semper sit in promptu, neque momentum quidem prætereas, in quo Deus non stet ad ostium, & pulset, cui si quis aperuerit ianuam intrabit ad illum.* Tam prompta, tam frequens, ac quolibet momento continua gratia deseretne arbitrium in aliquo virtutis opere, quod agente homine quantum in se est, solo defectu gratiæ irritum, ac vacuum perficiatur? Consonant Concilium Prouinciale Colonienfe primum p. 7. c. 32. tom. 3. Concil. pag. 81. *Nemo hic excusationem prætereas, post non trahatur, cum Deus semper stet ante ostium pulsans, nimirum piè internum, & externum verbum commonens; vt conuertatur à via nostræ pessima:**

16
Primum argumentum. Sap. 6.

Chrysost.

Cyrillus.

17
Secundum argumentum Apoc. 3.

Concilium Senon.

Colonienfe

Ambrósio Psal. 118.

18
Tertium. Ioan. 1.

August.

19
Quartum.

Ioann. 15. Ad Phil. 2.

Hieronim. Ierem.

August.

ma: & inclinans, quoniam ira, in omnem animam hominis operantis: malum gloria autem omni operanti bonum. Hinc noluit Ambrosius in Plal. 118. ferm. 19. ad illa verba præuenere oculi mei ad te diluculo, alicubi admoneri hominem, vt Deum bonis operibus præueniat, quin Deus prius auxiliator expectet. *Vult se præueniri sol iustitia, & vt præueniatur, expectat. Audi quomodo expectet, & cupiat præueniri, dicit Angelo Pergami Ecclesiæ. Age penitentiam, ceterum venio tibi. Ecce ego sto ad ostium, & pulso, &c.*

Accedit tertio Ioannis cap. 1. asseri de verbo Dei esse verum lumen, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Quippè, quia omnes homines illustrati ad sequendum honestum perfunduntur lumine supernaturali verbi. Ita videtur expulisse August. de peccatorum meritis, & remissione lib. 1. c. 25. *Illud, quod in Evangelio positum est, erat lumen verum quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, idè dictum est, quia nullus hominum illuminatur, nisi illo lumine veritatis, quod Deus est, ne quisquam putaret ab eo se illuminari, à quo aliquid audit vt discat, non dico si quemquam magnum hominem, sed nec si Angelum ei contingat habere doctorem. Adhibetur enim sermo veritatis extrinsecus vocis ministerio corporalium. Peruntamen neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Audit quippè homo dicentem, vel hominem, vel Angelum, sed vsentiat, & cognoscat, verum esse, quod dicitur, illo lumine intrus mens eius aspergitur, quod in aeternum manet quod etiam in tenebris lucet.* Quibus indicat nullum hominum illustrati cogitationibus boni, qui lucem non debeat vero supernaturali lumini veritatis, quamuis creaturarum ministerio generentur notiones boni, quia earum disciplinæ, & instructioni naturali inferitur illustratio supernaturalis Dei, ad perficiendum opus, quod sine tali lumine inutile, & vacuum fieret. Quare licet Angeli excitent in nobis bonas, & honestas notiones, credendum est, adiungi intrinsecus supernaturales cogitationes immittas immediatè à Deo quæ conferant actibus voluntatis. Quod non sufficiunt cogitationes naturales, vocibus humanis, aut Angelicis, aliarumque creaturarum, opera nobis ingenitæ.

Denique id confirmo iis testimoniis, quibus absolute significatur, nihil boni fieri à nobis posse sine auxilio præuenienti Dei vt Ioannis 15. *Sine me nihil potestis facere,* ad Philippenses 2. *Deus est qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate.* 1. Corint. 12. *Operatur omnia in omnibus.* Hæbreor. 13. *Deus pacis aptet vos in omni bono,* & aliis huiusmodi. His enim, ac similibus propositionibus, credo, non solum contineri bona, quæ salutaria sunt, peragi non posse sine ope diuinæ gratiæ, sed etiam nullum exerceri conatum voluntatis in bonum, qui nunc in natura eleuata ex prouidentia supernaturali Dei, salutatis non sit, ideoque speciali auxilio gratiæ indigeat. Indicant Ecclesiæ Patres ex superioribus locis colligentes, omne sine discrimine bonum ex gratia esse, quia salutare est. Hieronimus in cap. 26. Ieremias ad illa verba, & dices ad eos vbi ait: *Quidquid boni operis volumus, appetimus, explemus, ad Dei gratiam referamus, qui iuxta Apostolum nobis dedit velle & perficere.* Nihil excludit operis, ac desiderij boni. Augustinus ferm. 94. de tempore inter principium, & medium: *Sed voluntas (inquit) mea bona est. Fateor tua. Sed ipsa, à quo data,* Ripalda de Entre Tom. I.

à quo excitata? Apostolum interroga: *Deus est, inquit, qui operatur in vobis, & velle, & operari pro bona voluntate. Quid est ergo, quod tibi arrogas? Quid est, quod superbus ibas, & peribas?* En nihil boni, quod in nobis certamus (quod supernaturale esse non potest, cum inter bona naturalia, & supernaturalia discernere datum non sit) sine gratiæ adiutorio agnoscit. Leo Papa ferm. 8. de Epiphani cap. 2. *Dicente Domino discipulis suis, sine me nihil potestis facere, dubium non est hominem bona agentem, à Deo habet & effectum operis & initium bona voluntatis.* Quoties igitur hominem videmus bona agentem, reuocanda sunt in Deum præuenientem initia voluntatis, & opera ideoque credenda omnia semper salutaria.

Præterea hanc fidem mihi conciliant plures coniecturæ. Prima, quia hæc propositiones sunt indefinitæ, ac vniuersales, quæ in sensu proprio ac germano comprehendunt omnia opera honesta quæcumque illa sint eisque adscribunt conditionem, qua salutaria sunt, necessariam ad causalitatem gratiæ. Secunda quia istæ propositiones sunt doctrinales, & ea obiecta, seu opera, intelligendæ sunt significare, quæ notione eorum, ad quos sermo dirigebatur, nota erant. At iis, ad quos sermo dirigebatur, non erant nota virtutum opera supernaturalia, provt à naturalibus discreta, ea nobis instructis aliorum rerum supernaturalium notitia ignota sunt. Ergo virtutum opera siue discrimine asserenda sunt fieri auxilio gratiæ, quia omnia sunt salutaria. Confirmatur. Hæc sacram canonum doctrina eo, referebatur, vt homines bene mortaliter agentes non arrogarent sibi gloriam bene agendi, sed auxilio Dei gratis, & supra naturæ exigentiam concessa, vt constat ex Hieronymo, & Augustino supra Si autem ea, quæ sua notione assequerantur opera) (quæ non possunt esse supernaturalia; vt à naturalibus diuisa, sed tantum naturalia, aut saltem ad vtrumque genus indifferentia) fierent modo absque præuenienti auxilio gratiæ supra naturæ exigentiam concessa, hortarentur illa plerumque referre falso in principium, quod in ea non influit; quandoquidem homines discernere nequimus actus virtutum naturalium ab actibus virtutum supernaturalium (præsertim in mea opinione confundente obiectum formale actuum vtriusque generis, & per se frequens est, virtutum naturalium actus, absque præuenienti auxilio gratiæ, aut comitanti actu supernaturali fieri. Ergo ea doctrina persuaderi tenemur, semper ac credimus aliquid opus virtuosum nostra voluntate factum, quamquam distinguere non possumus, ac naturale, an supernaturale sit, illud fieri auxilio gratiæ. Ac per consequens re ipsa tali auxilio, qualecumque sit, perficitur. Cum omnis persuasio, quam sacris testimoniis docemur, non possit non esse vera. Tertia, quia Concilia, ac Patres Eccl. his testimoniis arguunt Pellagianos. At Pellagianam suam pertinaciam negandi necessitatè gratiæ ad fidem, & moralium virtutum opera tuebantur hac vnica suppositione, aut argum. *Natura suis viribus potest assentiri reuelatis à Deo; & plura moralia bona appetere, ac perficere, vt his temporibus Theologi frequentiores, ac grauiores tuerentur. Quicunque autè assensus intellectualis reuelationis Dei, & consensus liber voluntatis in bonum alicuius virtutis salutares sunt.* Cui argumentationi non occurrebant Patres negando minorem, scilicet semper, ac intellectus assent-

Leo Papa.

20
Illustrantur argumenta præcedens.

assentitur reuelatis à Deo, & voluntas obiectis præscriptis à ratione, aut lege, promoueri hominem aliqua ratione in salutem, sed tantum negando absolute maiorem, scilicet posse hominem viribus naturæ assensum intellectualem veri, & voluntarium boni præstare sine auxilio gratiæ. Ergo supponebant verum omnes conatus naturæ in bonum honestum ab homine iam eleuato in fine supernaturali nunquam edi, nisi salutes. Nam alias in promptu erat responsio, posse equidem hominem absolute assentiri reuelatis, & adhærere bonis sola facultate naturæ, sed non propt conferant in salutem. Ergo cum id omitunt, & absolute respondent, etiam eos actus, quos Pelagianus proponebant, vtrique naturales quoad substantiam, non fieri absque præuenienti auxilio gratiæ, implicite supponebant, eos nunc honestos non fieri, quin salutes sint; proindeque ad eos omnes gratiam requiri.

SECTIO V.

Probatur nostra sententia ex generalitate gratiæ auxiliantis.

12 Secundo probatur prouidentia miscendi contrinuo auxilia supernaturalia gratiæ, auxiliis naturæ ex generali dispositione Dei, qua gratia ad omnes, & singulos actus bonos sine discrimine afficit arbitrio. Id constat ex testimoniis, quæ aduimus dispart. 17. sect. 2. Vbi Concilium Palestinum decernit; Gratiam Dei ad singulos actus dari Concilium Africanum: Nos per actus singulos adiuuare. Concilium Arausicum; Quoties bona agunt, Deum in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operari. Item, nulla fieri ab homine bona, quæ Deus non præstet, ut faciat homo. Innocentius: Voluntati libera in omnibus adiutorium Dei esse necessarium, eamque nihil posse celestibus auxiliis destitutam, Zosimus, in omnibus actibus, cognitionibus, & motibus, adiutorem orandum Deum; superbumque esse, quidquam sibi humana natura presumat. Celestinus, in bonis quibusque, & singulis motibus arbitrii magis Dei, quam arbitrii auxiliium valere. 22 Ambrosius, ubique virtutem Domini studiis cooperari humanis. Hieronymus, Deum gratia sua in singulis operibus iuuare. Augustinus neminem bene vis posse arbitrio, nisi per gratiam. Item illam ad omne bonum actionis, sermonis, & cogitationis adiuuare, nihilque boni velle aut agere posse voluntatem sine illa. Prosper Dei esse, quidquid in bonis, & rectis actibus vite laudabilis geritur. Item, nihil esse boni, sine gratia Dei. Fulgentius, Dei esse omne bonum, quod operamur. Nihilque boni esse quod tanquam nostrum vendicemus. Anselmus, nullum hominem habere à se bonam voluntatem, sed à Deo. Quæ testimonia licet rectè intelligantur de operibus bonis, quæ hominem promouent in salutem, tamen denotant, nihil boni moralis fieri à voluntate, quin suis conatibus bonis in salutem promoueat, ideoque auxilio gratiæ in omnibus adiuuetur. Nam vniuersales Conciliorum ac Patrum definitiones, vniuersaliter, ac sine discrimine accipiendæ sunt, vbi sine incommodo Theologico, aut Philosophico intelligi possunt. Nullum autem incommodum Philosophicum, aut

Theologicum nostram intelligentiam prohibet quin pluribus finibus à Deo intentis prouidentia ista consentanea est, vt sequentibus proponemus. Ergo

Confirmatur. Ad eos actus intelligendi sunt Ecclesiæ Patres desiderare gratiam, ad quos continuo Pelagius illam negabat. At Pelagius illam negabat ad actus virtutum naturalium, quos solos agnoscebat, & idcirco sine auxilio gratiæ semper fieri contendebat. Imo docente Hieronymo Epist. ac Ctesiphontem, ad curbandum digitum, ad mouendum calamm, & alia id genus quæ communi hominum conceptione opera naturalia sonant, Ecclesiæ Patres contra Pelagium auxilium gratiæ ferebantur. Igitur etiam ad opera naturalia honesta gratiam præxigebant. Non quia ex natura rei illa secundum substantiam sine gratia fieri non possent, certum enim existimo, opera bona naturalia contineri intra vires naturæ. Ergo, quia ex prouidentia Dei conatus honesti naturæ eleuantur in salutem auxilio præuenienti gratiæ. Confirmatur secundo: possibilis est is prouidentia modus, qui simul cum auxiliis honestis naturæ coniungat auxilio gratiæ vt natura agens quod in se est, ad actus virtutum, quos continet eos edat salutes in vitam æternam. At in eo euentu non alio modo prædicaretur generalis necessitas gratiæ, quam nunc superioribus testimoniis prædicatur, cum nullæ sint propositiones vniuersaliores, quam illæ. Ergo. Confirmatur tertio: eis testimoniis non solum in genere asseritur, omnes, singulos actus virtutum, iuuari auxilio gratiæ, sed etiam excluditur sine gratia aliquid quod boni, aut honesti rationem fortiat. At si fierent virtutum moralium actus sine auxilio gratiæ plures ij excellentes actus perficeret natura sine auxilio gratiæ. Ergo hi actus admittendi non sunt facti sine auxilio gratiæ.

Denique confirmatur, quia vt sectione præcedenti expendebam, contendunt Ecclesiæ Patres auocare hominem ab arrogantia, & præsumptione bonarum voluntatum, & actionum, quas sibi credit inesse, easque referre in auxilium gratuitum & indebitum Dei. At hæ voluntates, & actiones quas sibi inesse credit non sunt notæ supernaturaliales, sed indifferentes ad genus supernaturale, & naturale. Ergo eas quæcumque sint, volunt Patres referri in auxilium Dei, ac proinde persuaderi hominem quidquid boni sibi credit inesse, non à se, sed à Deo gratuito habere. Ergo reuera, quidquid boni sibi credit inesse, non viribus arbitrii sed gratiæ comparatum est. Alias vellent Concilia, ac Patres Ecclesiæ, hominē sapissimè decipi, ac falso principio humanas actiones adscribi. Aut saltem nihil esset boni, quod homo absolute posset in Dei gratiam reuocare, siquidem nihil ab ipso discerneretur supernaturale. Nihil autem nisi supernaturale in Dei gratiam reuocatur. In nostra veto sententia, omnia bona licet supernaturalia non innotescant in auxilium gratuitum referenda sunt, quia omnia naturalia, & supernaturalia coniuncta sunt, auxilioque gratiæ à Deo fouentur. Quare communi hominum credulitate, ac pietate, quotiescumque fatemur aliquem piū affectum nobis inesse, illico ab omnibus persuademur, nulla facta discretionem, illum Deo gratis auxilianti tribuere aliud superbiū, & impium iudicantibus. Ergo quicumque pius, & honestus affectus credendus est salutaris, & à Deo gratis auxiliante prouisus Alio-

13 Confirmatio totius probationis

14 Illustratio eiusdem

Alioqui absque superbia posset qui suis viribus naturalibus arrogare omnes bonos affectus, ac virtutum actus, quos sibi credit inesse; cum notū sibi non sit, eos esse supernaturales, ac salutes. Nam si possunt esse omnino naturales, quid prohibet credere naturales esse, & non supernaturaliales? Ergo dum prohibetur quidquam boni nostris viribus arrogare, id est, quia iubemur credere semper adesse quidquam salutare, quod auxilium gratiæ requirat. Quare quia supponebant Pelagius, hominem omnibus actibus moraliter bonis in iustitiam, ac vitam moueri credebatur autem aliquos fieri viribus arbitrii, id est ad salutem consequendam & salutariter agendum negabat, necessarium gratiam. Patres vero cum eo confligentes nolabant concedere Pelagio possibiles aliquos bonos actus viribus solis arbitrii, negantes eos esse salutes sed supponentes salutes forte absolute actus bonos, sine gratia fieri omnino negabant. Ergo supponebant, actus moraliter bonos nunquam steriles exerceri. Superioribus lucem demus. Prosper Epist. ad Demetriadē pag. 16. hortatur, vt aulam suæ mentis ingressa in secretario purissimæ conscientiæ suæ, qualia sibi sint reposita ornamenta, circumspiciat, & quidquid ibi splendidum (ait) quidquid pulchrum, præiosumque repereris, diuini operis, & munus esse, ne dubites. At quidquid propria perscrutatione inuestigare poterat Virgo Demetrias, sola erant opera bona præscindenda ab esse naturali, & supernaturali, cum discrimen facere inter opera naturalia, & supernaturalia datum illi non esse. Ergo quæcumque illa essent, diuinæ gratiæ deputanda, ac proinde supernaturalia censenda admonebant. Prosper. Alias demus reperisse virginem actum misericordie in proximum, pietatis in Patrem, dilectionis in Deum, quos actus viribus solis naturæ fieri posse, probabilis iudico. Si hi auxilio gratiæ præuenti non sunt, quare in tale auxilium erant reuocandi? tenendum igitur est, omnia sine discrimine bona ab auxilio præuenienti gratiæ originem trahere.

SECTIO VI.

Idem probatur ex imbecillitate naturæ gratiæ destituta.

25 Tertia probatio Tertio idem ostenditur, & superiora confirmantur ex iis, quæ natura potest destituta auxilio gratiæ. Nam iuxta Concilia, ac Partes Ecclesiæ voluntas suis viribus relicta, nihil potest nisi superbiam, & peccatum. Si autem posset fieri opus virtutis moralis scorsim à gratia posset sanè voluntas auxilio celesti destituta aliud, quam superbiam, & peccatum, nempe opera excellentia virtutum moralium, quæ mea opinione non agnoscente gratiam Theologicam auxiliantem, nisi intrinsecè supernaturalem, ex natura rei fieri possunt absque auxilio gratiæ. Igitur quia opera bona naturalia nunc à supernaturalibus indiuisa sunt rectè dicitur, voluntatem in hoc ordine prouidentia destitutam auxilio gratiæ, suisque viribus relicta solum posse superbiam, & peccatum. Quæ doquidem ad agendum quidpiam moraliter bonum, non relinquitor suis viribus, sed præmunitor semper viribus gratiæ, suisque viribus solitariis solum ad peccandum completur. Assumptum Ripalda de Ente Tom. 1.

frequens est in scriptis eorum, qui Pelagianos, & Semipelagianos contriuerunt. Concil. Arausic. 2. Concil. can. 22. statuit. Nemo de suo nisi mendacium, & Arausic. peccatum Aug. de Spiritu, & litera c. 3. Nam neque liberum arbitrium quicquam nisi ad peccandum valet. Contra duas Epist. Pelagianorum libr. 3. c. 8. Liberum arbitrium captiuatum non nisi ad peccatum valet. Epist. 89. q. 2. contra Pelagium: Liberum arbitrium desertum à diuino adiutorio quælibet scientia legis excellat, nullo modo habet iustitiam soliditatem, sed inflationem impiæ superbiæ. Similiter de verbis Apost. Ierem. 10: nostrum nihil nisi peccatum est, quid enim habes, quod non accipisti. Eadem. Ierem. 13. & lib. 1. de retract. c. 15. & tract. 5. in Ioann. lib. 2. de peccatorum meritis c. 28 lib. 4. contra Iulianum c. 3. & alibi sæpe. Quam sententiam vsque adeo vrget August. Epist. 106. vt oppositum errori Pelagij connumeret, dicens de ipso Pelagio quod interdum ita patibus momentis potestatem voluntatis æqualance perpendat, vt aliquantulum etiam ad non peccandum valere definat. Quod si ita est, inquit August. nullus locus adiutorio gratiæ reseruetur, sine qua nos dicimus peccandum nihil voluntatis arbitrium valere. En igitur, Pelagianorum vox est, potestatem voluntatis aliquantulum ad non peccandum valere, quod ferri videntur, qui bona opera moralia licet sterilia in salutem illi tribuunt. Christianorum ergo confessio sit, sine adiutorio gratiæ ad non peccandum, seu rectè ac bene moraliter agendum, nihil valere voluntatis arbitrium, nullaque steriles virtutes viribus arbitrii haberi, sed omnia virtutis officia auxilio gratiæ semper nobis assistenti fieri salutaria. Prosper de libero arbitrio circa finem: vtrique liberum arbitrium cum solum esset, sibi quoque permixtum, non nisi in suam perniciem mouebatur. Ad c. Gallor. 6. Ante illuminationem fidei in tenebris arbitrium, & in umbra mortis agere, non rectè negatur. Item sine: In bonis voluntas est intelligenda de gratia, in malis autem voluntas est intelligenda sine gratia. Ad Demetriadem pag. 7. cum in peccatis agitur propria diligantur cum autem in bonis, & rectis actibus laudabilis vita dicitur. Dei est, quod geritur, Dei est quod amatur. Etiam Cyrillus Alexandrinus de lapsu hominis pag. 92. Contrahentis Deo manum suam, neque auxilium suppeditante, necesse omnino est, vt in mala prouoluamur, & ab omni virtute excidamus. Isidorus de summo bono lib. 2. c. 5. Hominis meritum superba gratia non vt veniat, inuenit sed postquam venerit, facit in ea meritum, quod emuneret, quæ solum, inuenerat, quod puniret. Vnde hoc argumentū confirmo. Inquirentes Ecclesiæ Patres, quid existeret in libero arbitrio independenter à gratia, vt intuitu illius antecedentis posset gratia dispensari, asserunt contra Massilienses, nihil præcedere, nisi peccatum. At si opera virtutum moralium fierent à libero arbitrio absque gratia Theolog. facile posset Eccl. Patres falsitatis redargui à Massiliensibus, opponentibus existere ante gratiam eximios naturæ conatus, & actus virtutum moralium, quos nunc Catholici ante gratiā, hoc est, independentes à gratia ingenue fatentur. Reuera igitur putabant Patres, nullum esse naturæ conatum, aut actum virtutum moralium, qui gratia Theologica præueniente non ederetur. Minor, & consequentia probatione non egent, siquidem obseruantia moraliter bona præceptorum naturalium, & plurium excellentium virtutum opera naturalia inter peccata

August. 26 Confirmatio probationis; 26

referri non debent. Maior est Isidori supra, & Augustini Epist. 107. post initium. Nam si quere...

Dices Ecclesie Patres non meminisse actuum naturalium, sed tantum supernaturalium, quia supponebant, steriles esse in vitam eternam...

Dices secundo; damnatam esse in Michaelae Baio a Gregorio XIII. & pio V. hanc ipsius vigesima octavam propositionem.

nihil veritati Catholicae consonum deprehendi. Futeor difficile esse conciliationem huius propositionis damnatae cum iis, quae nos ex Consilio Araucano, & Augustino protulimus.

SECTIO VII.

Arguitur pro eadem sententia ex frequentia, & continua assistentia gratia auxiliantis.

Quarto arguitur pro nostra sententia in hunc modum. Nullum est tempus, nullumque momentum, in quo homini animum aduertenti in bonum honestum, gratia supernaturalis non assistat...

Innocent.

30

Hieronim.

Paulus Orosius.

Fulgentius.

Marcus Eremita.

Dionisius.

Concilium Sessio.

Caelestinus Gall.

Gall. c.9. de Zosimo Praedecessore referens: Quod ergo tempus interuenit, quo diuina gratia non egeat...

Idem antecedens confirmant Ecclesie P. Ambrosius Epist. 84 vel potius Prosper in Epist. ad Demetriadem ante medium.

Hieronymus in Epist. Ctesiphontem, prope medium. Semper largior, semperque donator est.

Fulgentius Epistola 7. ad venantium cap. 8. Nec in aliquo tempore caelestis potest deficere medicina.

diuini liminis pelagis semper paratum est & patet omnibus ad participandum. Ephrem Syrus serm. in mulierem peccatricem; diuina gratia omnibus exposita est...

Quibus consonant, quae habet lib. 1. de vocat. gentium cap. 5. lib. 2. c. 4. & 13. lib. 2. c. 29. & alibi saepe docens, nunquam hominibus subtrahi aut negari auxiliatricem gratiam.

Driedo: Bellarmin. P. Valentia. P. Vasquez. P. Suarez: & alij plures. Hoc tamen nostrae sententiae non aduersatur, cum hanc interruptionem etiam concedamus cogitationibus, & affectionibus honestis naturalibus.

Nihilominus vir quidam eruditissimus suffragium ferens in sententiam negantem, nobis opponit Augustini testimonium lib. 2. de peccatorum meritis cap. 17.

Ephrem:

Prosper:

Macharius:

31

Driedo:

Bellarmin.

P. Valentia.

P. Vasquez.

P. Suarez:

32 Augustinus: obiicitur.

dum antea non delectaret. Agnoscit igitur Augustinus interuella temporum, in quibus illustratio, & affectio supernaturalis, in quibus gratia auxilians sita est, Sanctorum animis absit. Idem etiam intelligi potest voluisse Augustinum lib. contra Epist. fundam. cap. 37. cum ita naturam humanam alloquitur. Neque tamen sine misericordia derelicta es, qua certis rebus, temporumque mensuris vagaris, ut redeas. Deseritur ergo homo certis aliquibus temporibus vocatione Dei.

Et Basilius.

Similia refert ex lib. de bono perseveran. cap. 13. Adiungit Basilius in reg. breuior. interrogat. 16. fatentem, quod animus interdum adeo languidus est, ut cum maxime conetur compungi non possit. Supponit ergo interdum non praeberi gratiam auxiliantem, quae ad poenitentiam sufficiat.

33 Explicatur.

Respondeo. Hæc testimonia non probant deficiere nobis aliquando gratiam auxiliantem absolute sufficientem, quae tribuat simpliciter posse; sed solum efficacem, quae tribuat actualiter agere, quae solum Augustini testimonia concludunt, aut sufficientem moraliter, quae tribuat prompte, ac facile operari, quod solum Basilius significat. Neque iuvat asserere, Augustinum experientiam propriae imbecillitatis dirigere ad comperiendum nobis esse simpliciter necessarium gratiae praeuenientis auxilium, quod comperit nobis non esse, nisi experimentum testaretur aliquando nobis esse simpliciter impossibiles actiones supernaturales, ad quas optamus, atque conamur asserere. Tum quia Augustinus eo experientiam refert, ut discamus, nos à Deo semper pendere, non solum ut simpliciter possimus recte operari, sed ut ipso opere efficaciter & ut prompte, ac facile possimus velle eiusque auxilio speciali, destitutos non nisi lapsum in peccatum, & iungentem reluctantiæ in bonum experiri. Quod subtractio abundantioris auxilij, concessio absolute sufficienti, satis testatur. Tum quia experimentum lapsus humani, impossibilitatis moralis ad bonum, dirigi potest ad colligendum gratiam ad simpliciter posse necessariam esse, non ut putemus, tunc omnia necessaria nobis defuisse, sed ut homo suam imbecillitatem expertus, & quid de suo ferat persuasus, in humilem memoriam dependentiæ continuæ ab auxilio Dei opportunè excitetur. Secundo respondeo. Nunc solum tenetur illustrationes, & affectiones supernaturales infundi animo, cum illustrationes, & affectiones naturales excitantur aut à Deo, immediate. In euentibus autem, quos Augustinus & Basilius proponunt, aut cum illis supernaturales adfunt. Nam presentibus naturalibus nullo experimento nosci potest, supernaturales abesse, si, ut ego reor, & non semel posui, in eadem obiecta materialia, ac formalia naturales, & supernaturales intendunt.

34 Opponitur ratio.

Ratione arguit, quia praeueniens auxilium consistit in cogitationibus, illustrationibus, delectationibus, ac desiderijs nobis infusis à Deo. At non sentimus, omnibus momentis assidue nos à Deo illuminari, & excitari rerum supernaturalium notionibus, delectationibus. Ergo experientia testatur non semper omnibus momentis concedi sufficienti auxilium ad supernaturaliter agendum. Confirmatur, quia non solum, quando ignorant aut obliuiscuntur peccatores bonorum æternorum, sed etiam quando de illis cogitant humana ratione, disponit providentia

diuina, ut suarum vitium imbecillitatem, & indigentiam auxilij supernaturalis aliquibus temporibus experiantur, si quidem interdum videntes suorum actuum turpitudinem, cogitantes, Deum esse iudicem, ac vindicem eorum, optant à peccato recedere, neque possunt à seipsis obtinere, ut sibi satis displiceat ante acta vita, & obseruantia diuinæ legis grata sit. Quod etiam experimento sentiunt spirituales viri circa diuturnam emendationem quorundam virtutum operationes. Ergo aliquando subtrahitur gratia supernaturalis homini etiam cogitanti obiecta honesta humana ac naturali ratione. Respondeo primo. Nostra sententia non est singulis momentis adesse illustrationes, & affectiones supernaturales obiectorum supernaturalium, quia possunt esse illustrationes, & affectiones supernaturales circa obiecta honesta solam naturalia. Neque etiam circa obiecta naturalia semper, nisi cum naturales cogitationes, & affectiones honesta naturalia proponunt. Cum autem non ferimus experimento cogitationes, & illustrationes supernaturales, neque naturales sentimus, nam experimento supernaturales à naturalibus discernere non valemus. Secundo absolute opus non est experimento sentire auxilia gratiæ, ut eis possimus supernaturaliter operari. Plures enim cogitationes, & affectiones mouent voluntatem ad amorem obiecti, quin experimento noscantur ad experientiam enim requiritur reflexa earum vocationum cognitio, quod ad directum obiecti amorem non exigitur, ut lib. de anima docui. Ad confirmationem respondeo adesse illustrationem supernaturalem coniunctam cogitationi naturali, quamuis non adsit victrix illa delectatio, qua voluntas suauiter, & delectabiliter pellitatur in amorem honesti. Nihilominus aliquis licet remissa complacentia semper coniungitur ut lib. 5. ostendam. Quod indicat simplex, & inefficax illud desiderium, quo peccatores optant à peccato recedere. Quia tamen adeo intensa non est, ut superior multo non sit delectatio sensibilis peccati, sic emendationem sentiri difficilem, non tamen omnino impossibilem. Quod ad hominem retorqueo, quia aduersarij docent adesse gratiam auxiliantem, quotiescumque adesse obligatio alicuius præcepti affirmantis, aut negantis. At experientia, qua ipsi arguunt, etiam habetur, quando virget obligatio implendi aliquod præceptum; præsertim negatiuum, v. g. cum gratis aliqua tentatio mouet ad consensum turpem. Ergo experientia obiecta nullius momenti est.

Soluitur.

Maiores momenti cenleo testimoniū Prosperi lib. 2. de vocat. Gent. cap. 3. quod ipsi non adducunt. Incognoscibiles illuminationem dilaciones inter quas vtrique multi in infidelitate desciunt, non solum in populis remotioribus impiorum, sed etiam in ciuitatibus fidelium per plurimas domos, ac familias nimis fieri; dum Christiana fidei etiam qui Christiani futuri sunt, aduersantur. Vbi Prosper manifestè videtur supponere, fieri inter fideles illuminationum supernaturalium dilaciones: arguè adeo non semper promptas, & assiduas offerri. Respondeo. Prosperi ibi agit de illuminatione efficaci, non autem sufficienti; siquidem gratiam dilaram præberi censet, cum ij, qui prius fidei Christiani sunt. Non dixit, possunt fieri Christiani, quia dum fidei Christianæ aduersantur, censet, posse auxilio sufficienti fieri Christianos.

35 Obicitur Prosperi.

Exponitur.

Christianos. Quare subdit: Multi enim, quod oderunt amant, quod non recipiunt prædicant. Hoc est fidei sacramenta, quæ oderunt, quia solum sufficienter propofita sunt, tam pleno consensu amplectentur, cum efficaciter proponuntur, ut fidei prædicatores, & præcones existant. Vnde respondeo secundo. Illuminationes dilatae de quibus differit Prosper tantum sunt, quæ pertinent ad fidem proximè completendam media prædicatione euangelij; nam totus illius capitis sermo est de vocatione proxima ad fidem, quæ pluribus gentibus differtur, quibus nostra religio prædicata non est. Nos tamen facemur ad singulares aliquarum virtutum actiones vocationes assiduas non esse, quia nullam ad illarum frequentiam opportunitatem causæ naturales ac creatæ faciunt, ut in Christianis ad fortitudinis actum: qua Tyranni resistent, & in gentibus ad actus fidei strictæ: quæ illis propofita non est. Neque enim ad singulos omnium virtutum actus continua auxilia gratiæ censemus; Sed ad varia virtutum officia, quæ omnibus ratione ventibus frequenter occurrunt, nunc misericordiae, nunc iustitiæ, nunc temperantiæ, & similia iuxta rerum obiectarum propositionem, & occursum. Etenim vbi cumque ratio vigila, & voluntas delinquit, semper intellectus proponit malitiam obiecti delectabilis cum bonitate obiecti oppositi honesti, ut voluntas peccato resistere queat per actum virtutis oppositum. Tunc igitur gratiam adesse, ut voluntas agens quod est in se, salutari-ter, ac supernaturaliter conetur, asserimus. Vnde, quia hi virtutum moralium actus saltem remotè disponunt ad fidem, semper etiam infidelibus præsto esse gratiam, qua in fidem promoueantur, tuemur; ut inferius explicabimus.

SECTIO VII.

Confirmantur præterita ex suasionibus proficiendi continuo, ac bene agendi.

36 Probatur quinta.

Robur antecedentiæ sumunt ex suasionibus sacrae scripturæ, & Patrum, quibus hortamur, ut quandiu viuimus, incessanter operemur bonum, & absque intermissione proficiamus in bono; si peccatis implicamur, illico absque dilatione conuertamur in Deum; si verò iusti continuis incrementis augeamus iustitiam. Quæ manifestè supponunt, gratiam ad continuam, & incessantem virtutum actionem adesse nobis præsentissimam, ac proinde numquam occurrere bonum honestum, (in quod, ut posuimus, amor supernaturalis simul cum naturali negotiari potest) quin gratia supernaturalis arbitrio paratissima sit ad ad eum amorem. Alioqui vanæ essent tot adhortationes ad opera nobis impossibilia; certum namque est, admonitionis sacras ad opera nobis salutaria, ac proinde supernaturalia referri. Ergo cum ponamus verum, in quodcumque obiectum virtutis naturalis occupari posse affectum virtutis infusæ, credendum procul dubio est, quotiescumque proponitur diligendum obiectum virtutis naturalis, præparari à Deo gratiam ad amorem virtutis infusæ, qua arbitrium his admonitionibus obtemperet. Antecedens constat ex illo Ecclesiast. 9. Quodcumque potest agere manus tua, in-

stanter operare, quia neque opus, neque ratio, neque sapientia est apud inferos, quo tu properas. In- stans præterire non sinit absque bono opere, quia mors imminet, quæ bonis, & honestis actionibus terminum præscribit. Proverbiorum 4. Infortunio semita, quasi lux splendens procedit & crescit usque ad perfectum diem. Quasi lux caelestis matutina quæ processu continuo in diem perfectum concreuit. Psal. 83. Beatus vir, cuius est auxilium abs te; ascensiones in corde suo disposuit, in valle lachrymarum, in loco, quem posuit: Etenim benedictionem dabit legislator; ibunt de virtute in virtutem. Expende ascensiones per auxilium Dei, & benedictionem, qua continuo ibunt de virtute in virtutem. Vnicuique quadrat illud Christi Ioan. 9. Me oportet operari operarius, qui misit me, quia dies est. Venit nox, quando nemo potest operari. Quia post vitæ terminum nemini datur bonis operibus in salutem moueri, consequens censet, ut breues hi dies continua honestate transigantur. Vnde Apostoli collectio est Galat. 6. Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. Ergo

Eccles. 9.

Prou. 4.

Psal. 83.

Ioan. 9.

Galat. 6.

37 Nyssenus.

Prosper.

Ad hoc dogma multa sunt Ecclesiæ Patrum iudicia. Gregorius Nyssenus oratione 5. in Cantica ad illa verba. Surge, & veni, ait. Nec ille, qui hoc modo surgit, onquam surgere desinet, neque accurrense ad Dominum amplissimum illud diuino cursui destinatum spatium conficietur. Semper nimirum excitari nos oportet, nec vquam esse quiescendum, etiamsi cursu propius ad scopum perueniamus. Quos Deus tum verbum hoc, surge, tum alterum illud, veni, profert, toties facultatem ascendendi ad potiora largitur. En Deus semper prouocat mentem ad potiora, facultatemque ad illa ascendendi per auxilia gratiæ largitur. Diuus Prosper epist. ad Demetridem columna 8. supponit auxilium gratiæ ex se semper nos ad continuum profectum prouehere: solumque restare, ut nos eius ductum sequamur. Cooperatores nos esse oportet gratiæ Dei, ut illum excitantem, iuuantem, locupletantem, & quousque prouehentem, vigilanter, & sobriè subsequamur, non cessantes ab actione gratiarum. Quod cecinit. Epigramm. 27.

Virtutem virtus pariat, de lumine lumen Procedat, atque is palma gradum faciat. Nam cur non cupide mens querat, qua Deus offert,

Cui danda, ut recte posceret, ipse dedit? Propterea non ex defectu auxiliorum gratiæ, sed ex negligentia arbitrij prouenire, quod maiores, & frequentiores in gratia progressus non faciunt, docet Chrysostomus 1. Cor. 12. vltima illa verba: annulamini charismata meliora; & adhuc excellentiorem vim vobis demonstro; sic expendens: Iamuis Paulus, quod minores sint, per ipsos stare posse, si velint, altiora consequi. Cum enim imitemini, dicit sedulitatem illorum desiderat, ac studium circa spiritualia. Eodem modo exponunt Theophylactus, & Eucumenius. Quare Ignacius epist. 7. ad Philadelphenses circa finem, suos ad perfectionem hortatur, admonens gratiam ipsorum conatibus promptam adesse: Perfecta cogitate, sentite, sapite. Volentibus enim vobis bene agere, etiam Deus paratus est vobis prestare. Item Dionysius lib. de Ecclesiastica hierarchia c. 3. Debemus nunquam à sacro veritatis amore

Chrysostomus 1. Cor. 12.

Ignacius

deserit sed clare operam quam maximam possimus, ut ad eam continenter, ac semper nitamur, quatenus semper, quod nos ad maiora diuinitatis munera perducatur. Nota operam quam maximam continenter, ac semper nitentem ad maiora diuinitatis munera, ad quæ nos Deus semper perducit. Quo oportune venit sententia Cassiani collatione 6. Abbatis Theodori cap. 14. *Debemus ad virtutum studia irremissa cura, ac sollicitudine nosmet ipsos extendere; ipsique nos iugiter exercitiis occupare.* Quare minantur Ecclesiæ Patres magnam ruinam iis, qui continuis progressibus in via spiritali deficiunt. Lege Gregorium pastoralis curæ p. 3. c. 1. admonitione 35. *Ad ima relabatur, nisi ad summa conetur. Si ergo inchoata bona fortis operantis manu ad perfectionem non subleuat ipsa operandi remissio, contra hoc, quod operatum est, pugnat.* Quæ de re vberius Bernardus epist. 153. 34. 9. 1. & sermone 2. de purificatione. Bonaventura in pharetra diuini amoris lib. 3. cap. 11. Claudamus cum sancto Thoma monente, virum spirituales non debere promoueri in perfectionem per saltum, sed per gradus continuos virtutum. Ita 2. 2. q. 130. art. 1. *vitiosum esset, & presumptuosum, quod aliquis in actu imperfecta virtutis existens attentaret, statim assequi ea, que sunt perfecta virtutis, sed si quis ad hoc tendat, ut proficiat in virtutem perfectam, hoc non est presumptuosum, nec vitiosum.* Et hoc modo Apostolus in anteriora se extendebat, scilicet per continuum profectum. Nota, continuum profectum quem auxilio gratiæ fieri, sic docet ad 3. *Quia cogitare, & facere bonum possumus cum auxilio diuino, non totaliter hoc excedit nostram facultatem, & ideo non est presumptuosum, si aliquis ad aliquod opus virtuosum agendum intendat.* Igitur abique presumptione possumus presumere nobis assistere paratum auxilium gratiæ ad continuos profectus perfectionis moralis Euangelicæ. Quin eo fieri, nobis possumus sperare culmina perfectionis Apostolicæ, quia per diuinam gratiam non stat, quod ad Pauli, & Petri sanctitatem non perueniamus. Notat Chrysostomus de compositione cordis lib. 1. colum. antepenultima. *Possibile est, ut sit aliquis sicut Paulus, & vita ratione, & conuersationis diligentia. Præsto est volentis imitari illum. Quod quia non fit voluntas in culpa est.* Rufinus homil. 4. de laudibus Pauli: *Studeamus & nos eius similes inueniri. Neque verò istud impossibile putemus.* Et subdit: *Nemo igitur dissidat, nemo desperat; si intendas animam, & prepares, nihil est, quod te ab eiusdem gratia possit prohibere muneribus.* Nulli itaque desperandum, præsentissima sibi fore diuina auxilia ad quoscumque altissimos progressus virtutum. Et quotiescumque licet frequentissimè, occurrant occasiones occupandi animum in aliquo exercitio virtutum, simul cum cogitationibus, & affectionibus honestis, quas variæ rerum opportunitates, & occupationes naturales animi nobis offerunt, inseparabiliter coniungi illustrationes, & affectiones supernaturales, quibus in virtutis viâ progressus salutes faciat, quin per Deum stet, in aliqua temporis opportunitate hominem supernaturaliter non moueri, & si sibi placuerit culmina perfectionis Apostolicæ attingere.

38
Dices, Hæc consilia, & monitiones Patrum solùm dirigi ad viros religiosos, & studio virtutis deditos; ideoque non probare legem, & prou-

dentiam vniuersalem, quam nostra sententia stabilit. Sed contra. Primò, quia licet aliqui Patrum in viros religiosos, & perfectioni vacantes sermonem dirigant, tamen plerique eorum ad omnes animo versos in obiecta virtutum moralium, sine discrimine intendunt. Præterea, quia ea ratione, viri religiosi, & studio pietatis, & perfectionis addicti frequentiora præsumuntur habere diuinæ gratiæ auxilia, quia frequentiores illis occurrunt occasiones, in quibus ministerium creaturarum excitet cogitationem memoriam, & admonitionem naturalem ad bene moraliter agendum. V.g. colloquia spiritalia, lectiones sacræ, instructiones superiorum, quotidianæ prædicationes verbi diuini, exemplar virtutum, sanctorum imaginum reuerentia, loca, ac templa sancta; aliaque innumera, quæ necessario, & naturaliter excitant menti apprehensiones, & iudicia plurium virtutum, affectionesque pietatis. Negari enim non licet, hæc obiecta naturaliter, & seclusa prouidentia supernaturali excitare posse notionem, & memoriam naturalem rerum supernarum, honestarum in quas omnis honestus amor afficitur. Ergò pro assiduitate occasionum, in quibus cogitationes, & affectiones naturales honeste occurrunt, assiduas sunt illustrationes, & affectiones supernaturales auxiliantes. Ac tandem ea semper diuina prouidentia est, vt arbitrio naturalibus principiis præcincto, ad amorem honesti, supernaturalia principia iungantur, quibus bonum propositum, prout oportet ad salutem, dirigatur.

39
Deinde restaurantur superiora, quia non solùm iusti, vt continuos progressus faciant, sed etiam peccatores, vt nec momentum differant conuerti in Dominum, bonisque actionibus placent iratum Deum, frequentioribus vocibus admonentur Eccles. 5. *Non tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem.* Ideo expectens quolibet instanti salutem peccatoris, & quasi moræ impatiens celestis Medicus clamat Ierem. 8. *Nunquid qui cadit non resurget? aut qui auersus est, non reuertetur?* Et Fulgentius supra id expendens: *Nec in aliquo vulnere, nec in aliquo tempore celestis potest deficere medicina. Ideo ipse Medicus semper se posse conuerso salutem donare testatur: Nunquid cadit &c.* Vt autem appareat quàm festinam à nobis pœnitentiam requirit Deus eodem ipso momento, quo in eum delinquimus, vocari ad pœnitentiam, docet Ambrosius lib. 10. in Lucam cap. 96. Aliàs 13. *Eodem momento, eodem tempore respicit te Deus, si in aliquo laboris, quia secretorum tuorum testis assistit; respicit, vt recorderis, & faceris errorem.* Qui instante peccato excitat ad pœnitendum, credibile est, nullam deferere occasionem opportunam, qua excitet. Nemesius Episcopus Emisenus de naturâ hominis capite secundo post medium. Hoc aded vrget vt potestatem pœnitendi per auxilia gratiæ proprietatem hominis vsurpet, omni, & semper competentem: *vt proprium eius natura videre est, & soli adest, semper, ita in rebus non natura lege, sed Dei erga nos beneficio constituitis, proprium est hominis, vt per pœnitentiam omni culpa liberetur. Nam soli homini, & omni, & semper quoad interius viuunt, hoc datum est.* Obserua homini, & omni, & semper, quoad interius viuunt, dari facultatem pœnitendi. Vt autem scires non agere de facultate remota, sed

fidorus. sed proxima per auxilia gratiæ, id dixit esse nobis beneficio Dei constitutum, & solùm quoad interius viuimus. Isidorus lib. 2. sentent. cap. 13. prope medium. *Festinare debet ad Deum penitendo unusquisque dum potest, ne, si dum potest noluerit, cum tardè voluerit, omnino non possit: proinde Propheta ait, quærite Dominum dum inueniri potest.* Supponit posse absolute per gratiam, quatuor in hoc mundo degit, & sola morte adimi homini potestatem.

40
Ideo Theophylactus Luc 13. expendens illud Luca 17. *regnum Dei intra vos est,* tradit in nostra situm esse potestate, vitam quolibet tempore renouare. *Non enim habet præfinitum tempus, sed semper volenti adest regnum. Omnino enim regnum Dei est Angelorum more viuere. Hanc autem vitam intra nos habemus, hoc est, quando voluerimus. Non enim longa tempore, neque longa peregrinatione opus, sed prope nos est.* Quare Gregorius hom. 34. in Euangel. colum. penultima, Deum proponit incessanter vocantem peccatores, qui ab ipso recedunt, & faciem auertunt. *Cum præcepta contempserit, quasi conditori suo dorsum mentis in faciem dedit. Sed ecce adhuc post tergum sequitur, & monet: Quia iam & à nobis contemptus est, & tamen nos adhuc vocare non cessat.* Quod aliis expressit Augustinus in psalmum 102. ad illa verba, *longanimis, & multum misericors,* expendens logarithmitatem Dei expectatione pœnitentiæ per momenta vitæ. *Quid tam longanimis? Quid tam multum in misericordia? Peccatur, & viuunt, accedunt peccata, & augetur vita, blasphematur quotidie, & facit solem suum oriri super bonos, & malos. Vocat vndique ad correctionem. Vocat vndique ad penitentiam.* Totum, quod post peccata viuunt, Dei longanimitatis est, quia vndique vocat peccatores ad correctionem, expectans conuersionem, ad quam semper potestatem facit. Nequè in aliud Deus vsuram aliquam vitæ concedit, nisi in emendationem morum, vt optime monuit Gregorius in Ezech. hom. 11. prope finem: *Misericors Deus tempus nobis ad penitentiam. relaxat, sed cum eius gratia patientiam nos ad augmentum vertimus culpa, hoc ipsum tempus, quod ad parcendum piè disposuit, districtius ad ferendum vertit, vt quia reuerti quis, etiam spatio temporis accepto, noluerit; per hoc mala sua ad reatum auget, per quod ea diluere potuit, si conuerti voluisset.* Tempora delinquentibus Deus disponit, vt quandocumque voluerint, pœnitentiam agant, patientiaque Deo opus est, quoties momentis differtur. Claudamus graui testimonio Laurentij Nauarrici Episcopi vetustissimi Patris hom. 1. de pœnitentia circa medium: *Qui me ernet ab hac nequitia mole? Homo noli dissidere, in promptu est, vita in manu est, virtus in voluntate est, victoria in arbitrio est. Si voluisti, viciisti, si nolueris victus relinqueris.* En salus in promptu, in manu est, virtus in voluntate, victoria in arbitrio, soloque defectu mei, non gratiæ superabor ideo semper diuino auxilio nitendum quod nunquam deficiet. His omnibus (iterum moneo) concludere nolo, eo rigore continuum esse auxilium Dei peccatori concessum ad emendationem morum, vt nullum sit instans temporis, in quo non adsint actuales illustrationes, & affectiones necessariæ ad illam, sed solum ex parte Dei aded paratum esse, vt nunquam animum conuertat ad cogitandum de illa, nunquam proponantur obiecta honesta suis vitiis opposita, facientiaque facultatem ad conandum

in amorem naturalem, quin tunc simul illustrationes supernaturales potestatem conferant in amorem supernaturalem, quo se proximè, aut remotè ad iustificationem præparent.

SECTIO IX.

Idem illustratur ex vocatione supernaturali interna annexa lege Dei, ministerio externo creaturarum.

Quintum, & omnium efficacissimum argumentum fit ex connexion, qua vocationes supernaturales internæ iunguntur infallibiliter vocationibus externis, quæ per se solum naturales excitant cogitationes, & motus, verbi gratia prædicationi verbi Dei, instructioni amicorum, & superiorum, librorum lectioni, contemplationi creaturarum, variisque alijs causis creaturarum, occurribus, qui opportunitatem parant, vt inferatur gratia Dei, mouens voluntatem ad amorem obiectorum, quæ illa proponunt. Quod absque lege Dei contingere non posset, cum industria, & opera omnium creaturarum nullaratione valeat tales supernaturales motus suis virtibus excitare, & inferre; quare in solam Dei voluntatem; gratuitamque legem tales internæ, ac supernaturales inspirationes in eis euentibus referendæ sunt. Igitur validissimum sic argumentum efformo. Ex lege Dei ministerio omnium creaturarum proponentium obiecta honesta adiungitur infallibiliter gratia supernaturalis interna. Ergò cogitationibus, & affectionibus naturalibus honestis continuè miscentur ex lege Dei cogitationes & affectiones supernaturales. Consequentia probatione non eget. Probatur antecedens. Media, quæ ordinariè proponunt nobis honestatem virtutis sunt prædicatione, & instructio aliorum hominum; lectio scripturarum, & spiritalium librorum, miracula, & testimonia nostra religionis, & fidei, sanctorum exempla, ac denique varij rerum inanimatarum occurfus. At his omnibus ex lege Dei adiungitur gratia, & motio intrinsece supernaturalis. Ergo ex lege Dei media ordinariè excellentia cogitationes, & affectiones honestas naturæ adiuncta sibi habent motionem, & gratiam intrinsecè supernaturalem. Maior & consequentia constant. Minor probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita. In genere probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita. In genere probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita. In genere probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita. In genere probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita.

in amorem naturalem, quin tunc simul illustrationes supernaturales potestatem conferant in amorem supernaturalem, quo se proximè, aut remotè ad iustificationem præparent.

SECTIO IX.

Idem illustratur ex vocatione supernaturali interna annexa lege Dei, ministerio externo creaturarum.

Quintum, & omnium efficacissimum argumentum fit ex connexion, qua vocationes supernaturales internæ iunguntur infallibiliter vocationibus externis, quæ per se solum naturales excitant cogitationes, & motus, verbi gratia prædicationi verbi Dei, instructioni amicorum, & superiorum, librorum lectioni, contemplationi creaturarum, variisque alijs causis creaturarum, occurribus, qui opportunitatem parant, vt inferatur gratia Dei, mouens voluntatem ad amorem obiectorum, quæ illa proponunt. Quod absque lege Dei contingere non posset, cum industria, & opera omnium creaturarum nullaratione valeat tales supernaturales motus suis virtibus excitare, & inferre; quare in solam Dei voluntatem; gratuitamque legem tales internæ, ac supernaturales inspirationes in eis euentibus referendæ sunt. Igitur validissimum sic argumentum efformo. Ex lege Dei ministerio omnium creaturarum proponentium obiecta honesta adiungitur infallibiliter gratia supernaturalis interna. Ergò cogitationibus, & affectionibus naturalibus honestis continuè miscentur ex lege Dei cogitationes & affectiones supernaturales. Consequentia probatione non eget. Probatur antecedens. Media, quæ ordinariè proponunt nobis honestatem virtutis sunt prædicatione, & instructio aliorum hominum; lectio scripturarum, & spiritalium librorum, miracula, & testimonia nostra religionis, & fidei, sanctorum exempla, ac denique varij rerum inanimatarum occurfus. At his omnibus ex lege Dei adiungitur gratia, & motio intrinsece supernaturalis. Ergo ex lege Dei media ordinariè excellentia cogitationes, & affectiones honestas naturæ adiuncta sibi habent motionem, & gratiam intrinsecè supernaturalem. Maior & consequentia constant. Minor probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita. In genere probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita. In genere probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita. In genere probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita.

in amorem naturalem, quin tunc simul illustrationes supernaturales potestatem conferant in amorem supernaturalem, quo se proximè, aut remotè ad iustificationem præparent.

SECTIO IX.

Idem illustratur ex vocatione supernaturali interna annexa lege Dei, ministerio externo creaturarum.

Quintum, & omnium efficacissimum argumentum fit ex connexion, qua vocationes supernaturales internæ iunguntur infallibiliter vocationibus externis, quæ per se solum naturales excitant cogitationes, & motus, verbi gratia prædicationi verbi Dei, instructioni amicorum, & superiorum, librorum lectioni, contemplationi creaturarum, variisque alijs causis creaturarum, occurribus, qui opportunitatem parant, vt inferatur gratia Dei, mouens voluntatem ad amorem obiectorum, quæ illa proponunt. Quod absque lege Dei contingere non posset, cum industria, & opera omnium creaturarum nullaratione valeat tales supernaturales motus suis virtibus excitare, & inferre; quare in solam Dei voluntatem; gratuitamque legem tales internæ, ac supernaturales inspirationes in eis euentibus referendæ sunt. Igitur validissimum sic argumentum efformo. Ex lege Dei ministerio omnium creaturarum proponentium obiecta honesta adiungitur infallibiliter gratia supernaturalis interna. Ergò cogitationibus, & affectionibus naturalibus honestis continuè miscentur ex lege Dei cogitationes & affectiones supernaturales. Consequentia probatione non eget. Probatur antecedens. Media, quæ ordinariè proponunt nobis honestatem virtutis sunt prædicatione, & instructio aliorum hominum; lectio scripturarum, & spiritalium librorum, miracula, & testimonia nostra religionis, & fidei, sanctorum exempla, ac denique varij rerum inanimatarum occurfus. At his omnibus ex lege Dei adiungitur gratia, & motio intrinsece supernaturalis. Ergo ex lege Dei media ordinariè excellentia cogitationes, & affectiones honestas naturæ adiuncta sibi habent motionem, & gratiam intrinsecè supernaturalem. Maior & consequentia constant. Minor probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita. In genere probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita. In genere probanda est. Primo in genere, deinde discurrendo per singula media proposita.

ne hominum genus ad sui communionem, & societatem invitare. Vide ubique sapientiam per omnium creaturam vim suam exercere, & cuilibet hominum occurrere, omnes ad sui communionem invitando. Magis ad rem Bernardus sermone de conversione ad Ceticos cap. 2. Neque sane laborandum est, ut ad vocis huius perveniatur auditum: labor est potius aures obturare ne audias. Nimirum vox ipsa se offert, ipsa se ingerit, neque pulsare interim cessat ad ostia sanctorum, adhuc nobis proximus est, adhuc loquitur, adhuc sapientia clamat in plateis. Adeo altæ, adeo frequentes sunt in omnibus creaturis sapientia voces, ut vel nobis inuitis audiantur, & sese auribus ingerant, cordaque hominum incessanter pulsent.

Bernardus

42 Augustinus

Ideo Augustinus lib. 3. de libero arbitrio cap. 19. Cum ubique sit præsens, qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet, doceat credentem, consolatur sperantem, diligentem exhorretur conantem adiuvet, exaudiat deprecantem, non tibi deputatur ad culpam, quod inuitus ignoras, sed quod negligis querere, quod ignoras: nec illud, quod vulnerata membra non colligis, sed quod volentem sanare, contemnis. Expende, Deum ubique, & per omnem creaturam sibi servientem multis modis hominem vocare, docere, exhortari, & instruere. Quia nullam sine præterite opportunitatem, in qua suam vocationem non inferat, ut ipse Augustinus docet lib. 83. quæst. 68. prope finem: Hæc vocatio, que sine in singulis hominibus, siue in populis, atque in ipso genere humano per temporum opportunitates operatur, alia, & profunde ordinationis est. Ergo nulla præterit oportunitas, in qua alta, & profunda ordinatione Dei in omnibus hominibus vocatio diuina non operetur. Quibus annecte, quæ exponit in psalmo 102. ad illa verba. Longanimitas, & multum misericors. Videlicet ibi: Vocat undique ad correctionem, vocat undique ad penitentiam, vocat beneficiis creature, vocat impertiendo tempus viuendi, vocat per lectorem, vocat per tractatorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correctionis, vocat per misericordiam consolationis. Quid prouidentia diuina non seruit ad vocandum homines: Item lib. 10. confess. cap. 8. Ecce dicunt mihi (scilicet omnes creaturæ.) ut te anem, nec cessant dicere omnibus, ut sint inexcusabiles, alius autem tu miseraberis, cuius miseris eris, & misericordiam præstabis, cui misericors fueris. Alioquin celum, & terra stardis loquuntur laudes tuas. Quamuis omnes creaturæ homines sui officij admoneant, opus est, misericordia diuina, quæ vocatione interna aures cordis aperiat.

43 Prosper

Subscribit suo Magistro Prosper ad Demetriadem pag 6. sine: vbi grauissimè: In pulchritudine cali, & terra quadam sunt pagina ad omnium oculos semper parentes, & auctorem suum nunquam tacentes, quarum protestatio doctrinam imitatur Magistrorum, & eloquia scripturarum. Sed quid illud est, quo corporeorum sensuum exteriora pulsantur in agro cordis, cui impenditur ista cultura, nec radicem potest figere, nec germen emittere, nisi ille summus Agricola potentiam sui operis adhibuerit? Siue enim contemplatio creaturarum, siue sacrarum series voluminum, siue scientia differentium sincero, & assiduo testimonio prædicet veritatem: neque qui plantat est aliquid &c. Complectitur omnia serè in media, quibus Deus vocat voluntatem humanam, instructionem ho-

minum, lectionem scripturarum, creaturarum omnium etiam inanimatarum voces; eisque docet annecti operationem diuinam. Eadem confirmat lib. 2. de vocatione Gent. cap. 4. Celum quippè ac terra, & mare, omnisque creatura, qua videri, ac intelligi potest, ad hanc præcipue disposita est humani generis utilitatem, ut naturæ rationalis de contemplatione tot specierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot manerum, ad cultum, & dilectionem sui imbueretur. Auctoris, implente omnia Spiritu Dei, in quo viuimus, mouemur, & sumus. En nulla excipitur creatura, quæ à Deo disposita non sit in hominis directionem salutarem per Spiritum gratiæ, quo Deus cuncta implet, ut in homines vbique deriuetur. Ne autem aliqui excusationem sumerent pro negata aut dilata sibi prædicatione Euangelij, & institutione Prophetarum, & legis, gratiam eandem internam testimonij creaturarum, illuminationis que rationis naturalis vinculauit. Sic præmiserat Prosper lib. 1. de vocatione Gentium cap. 5. Secundum scripturam credimus, & piissime confitemur, quod nunquam vniuersitati hominum diuina prouidentia cura defuerit. Quæ licet exceptum sibi populum specialibus ad pietatem direxerit institutis, nulli tamen nationi hominum bonitatis suæ dona subtraxit, ut propheticas voces, & præcepta legalia conuincerentur in elementorum obsequiis, ac testimonij accipisse. Unde, & inexcusabiles facti sunt, qui Deo sibi dona fecerunt, & que creata erant ad vrendum, venerati sunt ad colendum. Curat itaque diuina prouidentia, ut nulli supernaturales illustrationes defint in salutem. Quamuis aliis præstantiores, quam aliis disponat, tamen nullis negat, quas testimonia generalia, communes omnium creaturarum voces, ducente rationis naturalis luce, opportune ferunt. Hinc varium ac differentem gratiæ vocantis modum prædicauit Prosper lib. 2. de Vocatione Gentium cap. 8. Ad considerationem reuerentiamur differentiarum, quibus diuine gratiæ opera, ac dona variata sunt. Cur secretissima voluerit in omnibus temporibus super omnes generationes, aut super omnes homines inæquales donorum esse mensuras. Siquidem aliter eos inuenerit, quos ad cognoscendum se cali, & terra testimonij conueniebat: aliter illos, quibus non solum elementorum famulatu, sed etiam doctrina legis, Prophetarum oraculis, miraculorum signis, & Angelorum cooperationibus consulebat: & multo magis aliter misericordiam suam vniuersis hominibus declarauerit, quando filius Dei factus est filius hominis. Non vno Deus sed vario, ac multiplici genere vocationum, varia hominum genera ad sui obedientiam instruit, alios contemplatione cælorum, & elementorum, alios doctrina legis, alios Prophetarum prædicatione, & oraculis, alios miraculorum signis; alios Angelorum ministerio, alios Christi Domini institutione, & exemplis conueniens. Alia quidem non sunt, quæ ad naturalem honestatem morum hominem commoueant. Igitur eisdem, quibus honestas naturalis fouetur medijs, etiam supernaturalis comparatur, inseparabileque sunt vocationes ad vtramque. repetit cap. 11. multis modis, & innumerabilibus differentiis gratiæ opera, & dona variantur. Inque ipsis singulis generibus munerum dissimiles sunt gradus, & impares quantitates. Sanè hæc varietas iuxta varios excitandæ cogitationis naturalis modos prædicatur. Nullus est Prospero finis in hoc dogmate suadendo. Finimus nos eleganti testimonio ex lib. contra Collat. cap. 14.

Prosper

cap 14. vbi exponens illud Ioannis 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater traxerit eum: in quo iuxta Augustinum, & alios, Patribus sermo est de tractione per gratiam, hæc notat: Si ergo nemo venit, nisi attractus, homines quocumque modo veniunt, attrahuntur. Trahit igitur ad Deum contemplatio elementorum; omnium, que in eis sunt ordinatissima, pulchritudo; inuisibilia enim eius à creatura mundi per ea, que facta sunt, intellecta conspiciuntur. Trahit rerum gestarum cognitio, & diuinorum operum calatura animum audiens inflammantem narrantes laudes Domini, & virtutem eius. &c. Quibus Deus suam trahentem vocationem in contemplatione naturali elementorum, in rerum gestarum notitia, in prospectu quotidiano creaturarum, misericordii & crebra prouidentia inseruit, quando subtrahet illam honesta virtutum officia considerantibus?

44

Præterea gratiam auxiliarem infallibili lege comitantem cogitationes naturales honestas, quas in animum inducunt varia media, seu auxilia externa, quæ propolimus in assumptu huius argumenti, suadent plures, ac frequentes promissiones, & exprobrationes, quæ continentur in sacris litteris. Deus enim pollicetur suo populo grandia munera se daturum, Prophetiam, prædicationem, doctrinam, miracula, exempla, aliaque exteriora auxilia in salutem suorum conferentia; eisque tanquam ingrato exprobrat, quod tantis auxilijs non respiciunt, & in meliorem frugem se receperint. Contemptibiles autem essent promissiones, & exprobrationes diuinæ, si illis auxilijs adiuncta non essent auxilia supernaturalia interna, quibus re ipsa diuinis votis responderent; supponunt enim possibilitatem cum illis confetti, qua diuina exequantur mandata. Ergo re ipsa his exterioribus auxilijs prophetiæ, prædicationis, doctrinæ, miraculorum, exemplorum, aliarumque vniuersim creaturarum excitantium cogitationes honesti coniuncta sunt auxilia supernaturalia interna. Id confirmat communis conceptio fidelium, qua sibi persuadent, eò aptiorem, & faciliorem reddi viam salutis abundantioribus auxilijs donatis à Deo, quò frequentiora sunt hæc media proposita; quare conditio religionis abundantior auxilijs gratiæ censetur, quia quotidiana, & assidua sunt exteriora ista auxilia, quæ animum excitant ad cogitandum honestati, & pietati consentanea. Ergo verum est, his medijs externis, quæ per se solum mouent cogitationes, & affectiones naturales, ex lege Dei inducere in animum cogitationes, & affectiones supernaturales.

SECTIO X.

Explicatur præcedens argumentum ex vocatione supernaturali interna, adiuncta decreto Dei, prædicationi & instructioni vocali hominum.

45 Primus confirmatio.

Hæc, quæ in genere probauimus, scorsim per singula capita explicanda sunt. Incipiam à prædicatione verbi diuini, & instructione hominum; cui infallibiliter adiungi vocationem, & in-

structionem supernaturalem internam, restatissimum est sacris, & Ecclesiasticis Scripioribus. Id suadet Paulus ad Ephes. 4. dona à Christo Domino hominibus collata referens: Quodam quodam dedit Apostolos, quosdam Prophetas; alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in adificationem corporis Christi, ut veritatem facientes, in charitate crescamus in illo per omnia. Vbi iuxta Apostolum Prophetas, Pastores, & Doctores Ecclesiæ suo ministerio, & doctrina operantur consummationem sanctorum, & in charitate Dei ædificant corpus Christi ex congregatione fidelium. Id autem qua ratione firmum esset, si hominum instructioni, prædicationi, & labori ad permouendos aliorum animos non iungeretur perpetuo abundans auxilium gratiæ internæ? Quod clarius expressisse videtur 1. Cor. 3. Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Supponit Paulus prædicationi hominum adiudicari illustrationes, & affectiones, quibus homines ferant fructus in vitam æternam salutes. Dissuadet autem eas illustrationes & affectiones esse, quas externum ministerium colit, quia sunt merè naturales, & steriles, sed quas assistentia supremi agricolæ, hominum ministerio supra omnem exigentiam inserit, quæ sunt supernaturales, & promouentes in salutem. Cuius interpretationis valida sunt apud Augustinum & Prosperum, aliosque Patres testimonia. Augustinus de peccatorum meritis, & remissione lib. 1. cap. 25. Adhibetur sermo veritatis extrinsecus vocis ministerio corporalis. Veruntamen neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Audit quippe homo dicentem hominem, vel Angelum, sed ut sentiat, & cognoscat, verum esse quod dicitur, illo lumine intus mens eius aspergitur, quod in æternum manet, quod etiam in tenebris lucet. Hoc est, interdum etiam cum exterius non illuminamur. Prosper de vocatione Gentium lib. 1. c. 9. Leges suas Deus in cordibus hominum digito suo scribit, ut agnitionem Dei, non doctrina humane opere sed, magisterio summi eruditioris accipiant; quia neque qui plantat est aliquid, &c. Igitur eruditionis naturalis humanæ confors semper est eruditio supernaturalis diuina; semperque ac homo aliquid plantat, aut rigat, cælesti Agricola ad iustitiæ incrementum rorem cælestem adiungit.

Cor. 3

Augustinus

Prosper

46 Concilium Mogunt.

Præter Paulum firmat hanc doctrinam Concilium Moguntinum cap. 7. Hanc vero præuenientem gratiam, cum per alia media, tum potissimum in prædicatione verbi ad conversionem hominis operari, dum homo peccatorum suorum admonitus, & à Deo iusto iudice constituta peccatis supplicia metuens, mox excitatus, & adiutus Dei gratia, à timore peccati ad Dei misericordiam cogitationem desleclit. Obserua tum per alia media tum potissimum prædicatione verbi gratiam præuenientem salutem hominis operari. Augustinus lib. 1. confessionum cap. 1. Inuocat te Domine, fides meam quam dedisti mihi, quam inspirasti mihi per humanitatem filij tui, per ministerium Prædicatoris tui. Nota, fidem per ministerium Prædicatoris inspiratam propter merita Christi. Accedit Hieronymus expendens ingressum filij Prodigij in domum sui Patris epist. ad Damasum col. 3. Quam benignus, & clemens Pater rogat filium, ut letitia domus particeps fiat. Rogat autem per Apostolos, rogat per Euangelij Prædicatores; de quibus Paulus

Augustinus

Hierony.

Paulus

Paulus ait, precamur pro Christo, reconciliamini Deo. Deus rogans per Evangelij Prædicatores, & alios ministros Ecclesiæ, proculdubio largitur auxilia gratiæ, quæ ad ingressum conuinij necessaria sunt. Fulgentius de incarnat. & gratia c. 31. sine: Pro quibus, scilicet Pelagianis peccatoribus, nec oratio fidelium debet desistere, ut Deus eis gratiam suæ illuminationis donet, per quam in eis semen diuini sermonis fructificet, qui frustra exterioribus auribus sonat, nisi Deus spiritali munere auditum hominis interioris aperiat. Munere igitur Dei exterior sermo fructificat immisso lumine in auditum hominis interioris.

47 Prosper.

Prosper elegantissimus est in hoc dogmate statuendo, lib. 1. de vocat. Gent. cap. 8. ad illa verba; Dabo leges meas in sensu ipsorum, & in corde ipsorum scribam eas. Sic pulchre fati: Quod vique quotidie facit, dum cordibus vocatorum suam inserit voluntatem, & stylo Spiritus sancti, quidquid in anima paginis diabolus inuidendo falsatur, veritas miserando rescribit. Cum igitur verbum Dei per ministerium prædicantium auribus carnis inferatur, miscetur operatio potentia diuina cum sono vocis humane, & qui incitauit Euangelizantis officium, audientis quoque firmavit affectum. Nota, quotidie Deum cordibus vocatorum suam inferere voluntatem, & ministerio prædicantium misceri operationem diuinam, & Euangelizantis officio firmare Deum audientis affectum. Quæ apertam probationem nostræ sententiæ conficiunt. Lib. 2. de vocat. Gent. c. 6. Quamuis per ministros verbi, & gratia Dei eadem cunctis veritas prædicetur, eadem cohortatio adhibeatur, Dei tamen agricultura est, Des edificatio, cuius virtus inuisibiliter agit, ut incremento perficiat, quod edificatur & colitur. Sicur attestatur Paulus 1. Cor. 3. Non indigent hæc ponderatione. At 28. Consensum non solum cohortatio prædicantium, & incitamenta doctrina, sed & metus gignit, qui quantilibet terroribus inferatur non aliud agit, quam ut quem fecerit timentem, faciat & volentem. Docet modum, quo instructio, & prædicatio humana consensum operatur, nimirum excitando affectus, & illustrationes supernaturales naturalibus coniunctas, quæ ad illum inducant. Claudamus Prosperi testimonia ex pag. 13. epist. ad Demetriadem: Voces docentium, & litteræ paginarum, quæ ad eruditionem audientium, vel legentium Deo seruiunt, non carent eius virtute, cui seruiunt; & quando id, quod iubetur, ab obediēte perficitur, tunc effectus diuini operis declaratur. Non ergo inanimis sunt voces Ministrorum Ecclesiæ; sed virtute diuina animantæ, qua illustrationibus, & affectionibus supernaturalibus excitatis in cordibus hominum effectum salutarem agunt in obsequium Dei, cui seruiunt. Quare his præmiserat Prosper: In omnibus motibus Dei, atque mandatis una, eademque ratio est, & diuina gratia, & humane obedientia. Quasi diceret simul conferretur diuina gratia, & exigitur humana ebedientia. Ita Greg. hom. 4. in Euang. prope initium supponit prædicationem humanam secum ferre gratiam diuinam ibi: Subtili ergo, occultoque iudicio a quorundam auribus prædicatio sancta subtrahitur, quia suscitari per gratiam non leuentur. Ergo gratia suscitans, seu excitans ex lege Dei ministerium prædicationis comitatur.

Prosper

Gregorius

48

Ad hæc. Ex sacris litteris, sanctorum Patrum

monumentis, exemplisque quotidianis nouimus, plures hominum ad fidem, ad pœnitentiam, ad charitatis feruorem, omnique pietatis augmentum, aliorum prædicationibus, & exhortationibus accensos; in quem finem quotidie Ecclesia idoneos ministros prouidet, qui suasionibus, eruditione, atque doctrina, alios ad fidem, alios ad correctionem morum, alios ad augmentum virtutum promoueant. Quis id negat? Quorsum autem humanæ vocis nostras aures verberarent, si earum ministerio illustrationes, & inspirationes diuinæ in corda hominum non infunderentur? Igitur ad mouenda auxilio gratiæ humana corda, industria humana plurimum confert. At non conferret, nisi ei adiungeretur beneficio Dei perpetuum auxilium gratiæ, cum humanus labor suo merito eos motus intrinsecè supernaturales vendicare non valeat. Ergo quamuis humano labore per se solum excitentur cogitationes, & affectiones indeliberatæ naturales, eis tamen lege supernaturali Dei sese insinuant semper circa eadem obiecta, similes motus supernaturales. Ad quam sanè prouidentiam altissima Deo rationes non desunt. Porissima est, vt in hominum salute promouenda suus conatibus, ac regimini Ecclesiæ locus daretur. Etenim licet Deus auxilia gratiæ prout vult gratis distribuat, ea tamen iuxta leges ordinarias labori, & moderamini Ecclesiæ accommodauit, vt Ecclesiæ ministros in hominum salute procuranda coadiutores aduocaret, sicut eos vocat 1. Cor. 1. Nec alio tota Ecclesiæ industria religiosa, ac pia dirigitur, quam vt in pietatem salutarem fidelium animi moueantur. Vnde experimento competimus in messe Domini his conatibus Ecclesiæ regulariter fructus gratiæ respondere; ideoque communi fidelium conceptione in ministrorum operam motiones cælestes animorum referuntur; quibus fideles parturire, filioque in Domino procreare, sacris litteris prædicatur. Constantissimum igitur sit, cum prædicatione & instructione humana, quæ ex se sola naturales mentis apprehensiones, & affectiones voluntatis parit, ex lege Dei coniunctam esse gratiam supernaturalem internam.

SECTIO XI.

Idem argumentum confirmatur ex vocatione connexa diis scriptis, miraculis & exemplis.

ETiam spiritualium lectioni librorum, qui Enos ad omnium virtutum officia prouocant, admonitiones, & affectiones supernaturales interiorius inleri, ostendo ex Luc. 16. vbi diues auarus in inferno sepultus, sic inducitur precans Abrahamum. Rogo ergo te Pater, vt mittas eum (Lazarum) in domum Patris mei, habeo enim quique fratres, vt restetur illis, ne ipsi veniant in hunc locum tormentorum; & ait illi Abraham; habent Moysen, & Prophetas; audiant illos. At ille dixit. Non, Pater Abraham, sed si quis ex mortuis serit ad eos, penitentiam agent. Ait autem illi; si Moysen, & Prophetas non audiunt, neque, si quis ex mortuis resurrexerit, credent. Pono Moysen, & Prophetas, in quos auxilia salutis reicit Abrahamus fratribus diuitis,

49 Secunda confirmatio ex piis scriptis. Lucæ. 16.

Euthym.

50 Theophyl.

Chrysof.

August.

diuitis, esse Moysacos libros, & Prophetas, in quibus omnis doctrina, atque instructio ad salutem Hebræorum necessaria continebatur. Ita Euthymius: Habent Moysen, & Prophetas, Moysacos libros, & Prophetas; nec enim ita tibi cura sunt fratres, ut Deo, qui fecit illos, & sexcentos adhibuit præceptores. Nunc sic arguo. Auarus diues simulata intentione cupiens suam culpam in diuinam prouidentiam conferte, quod sibi, & aliis præcitis minus de remedio salutis consulisset, proponit Abrahamo, vt redeunto è mortuis concionatore, viuentes ipsius fratres in salutem excitentur. At Abrahamus diuitis prouidentiam inculans eos ad lectionem, & instructionem scripturarum & factorum librorum reicit, asserens maiora eis inesse remedia quam ea, quæ ex prædicatione, & instructione vocali redeuntis è mortuis possent accipere: ideoque si eis auxiliis non sanantur, irremediabilem fore eorum salutem. Ergo negari non potest prouidisse Deum, vt lectione, & instructione scripta sacrorum librorum infunderentur menti auxilia interna supernaturalia sufficientia ad salutem: ad completionemque eorum, quæ in eis nobis proponuntur.

Ideo Theophylactus ex Abrahami responso colligit. Nunc nihil tam vile est, ut diligens scripturarum scrutatio. Gregorius Nyssenus disp. de anima, resurrectione hanc historiam describens obferuat: Abraham negauit eorum, quæ in carne viserent, vitam prouisionis expertem esse; sed abunde eis propositam esse doctrinam, atque institutionem legis, ac Prophetarum. Abunde nobis proposita est doctrina, & institutio in eis libris. Ergo incredibile est eorum instructioni externæ, ac per consequens naturali internæ cuius per se aucthores sunt, abesse supernaturalem, sine qua reliqua non sunt alicuius momenti. Chrysofomus homil. 9. in Lucam: Habent, inquit, (scilicet Abraham) Moysen, & Prophetam. Non a quæ tu curas fratres tuos, atque Deus, qui illos condidit, innumeros illi adhibuit Magistros, admonitores, consultores, adhortatores. Quid igitur ille respondit? Non: sed si quis ex mortuis redeat ad illos, credent. Hæc sane sunt vulgi verba, non possunt enim docti dubitare, sufficientissimum in admonitionibus, consiliis, adhortationibus, sacrorum, & spiritualium librorum constitutum auxilium. Quin excellens sit momento, Dei illud, quod ex mortuis resurgentium concionibus adesset, vt grauius idem notat Chrysofomus. ibi: Si nonisset Deus, quod mortui excitati viuentibus essent profuturi; nequaquam omisisset, neque tantum lucrum præterisset, qui cuncta nobis vtilia procurat. Censet igitur, Deum cuncta nobis ad salutem vtilia procurantem ideo omittere admonitiones resurgentium; quia cuncta nobis prouisa sunt in prophetarum, & sanctorum Ecclesiæ copiosis, & eruditis scriptis. Quare August. lib. 83. quæstio. quæst. 68. sine docet, Pharaonem vocatum fuisse, vt non esset ingratus in populum Israel ex cognitione historica eorum, quæ in eo regno à Ioseph gesta sunt, quam ex libris Ægyptiorum accepit. Ad misericordiam Dei pertinere vocatio: Nunquid ergo latebat Pharaonem, quid boni consequuta fuerant terra illa per aduentum Ioseph; illius ergo rei gesta cognitio vocatio eius fuit, ut populum Israel, misericorditer tractans non esset ingratus. Miscetur itaque instructioni naturali, quam ex libris requiritur, illustratio supernaturalis, qua ad virtutis officia commo-

Ripalda de Ente Tom. I.

uemur. Ideo mox subdit Augustinus: Hæc autem vocatio, quæ per temporum opportunitates operatur, alta, & profunda ordinationis est: cuius n. 4. 2. meminimus. Quia nimirum alta, & profunda ordinatione, ac prouidentia Dei temporibus opportunis infunditur. Opportuna autem tempora sunt, quando rerum gestarum naturali cognitione ad gratitudinem, iustitiam, misericordiam, aut aliam virtutem morale prouocamur. Neque incredibile est, instructioni naturali scripturarum adiungisse Deum vocationes supernaturales necessarias ad actus salutes, si verum ponatur quod fect. 10. probabamus vocali prædicatoꝝ propositioni, ex lege Dei supernaturales misceri. Quid enim differens est institutio scripta ab institutione vocali; quæ vna opportunitatem facit internæ Dei, quam alia non facit? Quis eadem, & sæpè meliora in salutem non speret admonens hominem scripto, quæ voce? vtrouque medio a quæ Deus in salutem suorum vltus est, Magistros, & Prophetas disponens, qui cum vocibus, cum scriptis eos officij admonerent.

51 Tertia confirmatio ex miraculis,

August.

Marth. 11. Luc. 10.

Instructio scriptæ ministrorum Ecclesiæ ad opportunam vocationem Dei, accedunt miracula, quæ in testimonium fidei, ac pietatis, aut sanctitatis iustorum eduntur. Ideo, & Ioann. cap. 12. exprobatum Iudæi, quod increduli existerent adis à Christo tot signis, ac miraculis: cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum. Quin in miracula ab Apostolis post Domini passionem, & resurrectionem facta reuocat Augustinus tract. 40. in Ioann. conuersionem plurium Iudæorum, qui adstiterunt passioni Christi: Missi enim de super Spiritu sancto, cum miracula fierent, in eius nomine, quem tanquam mortuum persequentes Iudæi contempserunt, compuncti sunt corde, & qui seniores acciderunt; mutati crediderunt, & quem sanguinem saniem fuderunt, credendo biberunt illa tria millia, & illa quinque millia Iudæorum. Sola miracula refert, fuisse media, quibus Spiritus sanctus tantâ Iudæorum multitudinem in Christi fidem conuertit. Quare merito exprobat Dominus Corozaim, & Bethsaidis Marth. 11. & Luc. 10. quod visis tot miraculis à se factis penitentiam non egissent. Tunc cepit exprobrare ciuitatibus, in quibus facta sunt plarima virtutes eius: quia non egissent penitentiam. Va tibi Corozaim va tibi Bethsaidis: quoniam si in Tyro Sydone facta fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis olim in iudicio, & cinere penitentiam egissent. Vnde ad agendum penitentiam, & corrigendos pestilentes mores Corozaim, & Bethsaidæ, facta sunt à Christo Domino miracula, quibus validæ illustrationes supernaturales pullarent cæcam ipsorum mentem, & fidem saluatoris extorquerent; eisdemque proculdubio virtutibus in Tyro, & Sydone eadem cogitationes excitatæ reipla penitentiam salutarem obtinerent, quia eisdem cogitationibus naturalibus eadem etiam iungerentur supernaturales: his vero salutes Tyriorum, & Sydoniorum consensus; ideoque merito exprobrantur Corozaim, & Bethsaidæ.

52 August.

Nunc intelliges, quare Augustinus sæpè fidem, & conuersionem hominum in signa visibilia externa reuocare soleat: nimirum, quia eis annexas supponit motiones supernaturales internas. Ita lib. 83 q. 68. Quoniam nec velle quisquâ potest nisi admonitus, & vocatus, sine intrinsecus, vbi nullus hominum videt, sine extrinsecus per sermonem sonantem, aut

aut per aliqua signa visibilia efficitur, ut etiam ipsi velle Deum percipiunt in nobis. Itaque interdum Deus per signa visibilia extrinsecus, interdum per se ipsum immediatè absque creaturis intrinsecus ingerit mœti ad monitiones, & vocationes supernaturales internas. Eadem habet lib. de spiritu & Lit. cap. 34. *Propter sua ionibus agit Deus, ut velimus, & ut credamus.* Testantur enim practicè miracula, & visibilia signa veritatè eorum, in quorum suasionem fiunt, illustrationibus, & affectionibus interioribus infusus à Deo: nam sine interiori gratia prodesse quidquam exteriora auxilia, & signa inter Pellagij errores numerat Augustinus.

53
Quarta confirmatio ab exemplis.

Ididorus

Miraculis proxima sunt aliorum exempla quæ naturali apprehensione proposita interioribus vocationibus gratiæ movere animum ad sui imitationem, & omnem pietatem, promptissimè probatur. Gravissimè Ididorus lib. 2. sent. cap. 11. ante medium: *Propterea virtutes sanctorum exemplum nostrum Deus proposuit, ut quantum de imitatione eorum conferri possunt nobis iustitia premia, tanto de perseverantia mali sint graviora tormenta.* Post pauca: *Deum & nos Deus præcepti suis admonet, & vitæ sanctorum boni operis nobis exempla proponat. Nulla etiam de reatu excusatio, quia lex Dei aures nostras quotidie pulsât, & sanctorum documenta bonorum, cordis nostri intima pronocant.* Prouocare autem virtutem, ita ut nobis accusationem faciant, minima possunt exempla, nisi eis propositis vocationes internæ supernaturales ad imitationem adsint. Sic Lucæ 25, ait, *continget vobis in testimonium, quod vos excuset, alios autem accuset, quia (ut exponit Gregorius apud Diuum Thomam in catena.) Vos videndo inde peruersi sine excusatione peccant, unde electi exemplum capiunt, ut videant.* Idè rectè quorundam fidem testimonium esse conuincens, potuisse infideles credere, si voluissent, notauit Paulinus in epist. ad Aprumialis epist. 27. colum. 4. *Hinc in omni loco plura quotidie mirabilia solito signa crebrescunt, ut omnem quantum in ipso Deo est, hominem saluum faciat. Ostendit in raris, quod omnibus si velint, proficit, sufficit enim vniuersarum institutioni, forma paucorum, qua in vtrunquo proponitur, ut credentibus exempla sit, indurantibus testimonio.* At non ostenderet in raris, quod omnibus, si velint, proposit, nisi eorum exemplo obiecto omnibus donarentur auxilia, quibus fieret possibilis imitatio: neque esset testimonium conuincens culpam induratorum, si illis denegaretur gratia interior ad fidem necessaria, quæ credentibus, esset concessa. Idè Iobus. 10. bonorum exempla testes appellat productos in eos, qui negligunt imitari. *Instauras testes tuos contra me, & multiplicasti iram tuam.* Super quæ Gregorius cap. 35. alias 45. *Testes tuos contra nos Dominus instauras quia bona, que facere ipsi negligimus, hoc ad correptionem nostram fieri ab aliis demonstrat, ut qui præceptis non accendimur, saltem exemplis excitemur, atque in appetitu rectitudinis nihil sibi magis difficile asserimus, quod perfectè peragi ab alijs videret.* En exempla bonorum nobis proponit Deus, ut qui præceptis ad virtutem non accedunt, aliorum exemplis excitentur. Certissimum igitur est, quæ gratiæ interioris auxilio alij agunt possibilia imo & facilia eodem auxilio nobis fieri, si imitari velimus, atque adè ab alijs nunquam rectè acta naturaliter obici, quin supernaturalibus auxilijs nobis agenda proponantur.

Lucæ 25.

Gregorius

Paulinus.

Iob. 10.

Gregorius

54
Dez notaciones.

Tamen ad completâ huius argumenti doctrinam notanda sunt duo. Alterum gratiam adiunctam ex lege Dei ministerio creaturarum, quam præteritis docuimus longe diuersam esse à gratia coniuncta ex lege Dei conatibus naturæ, quam profitebantur Semipellagiani. Nam Semipellagiani volebant gratiam coniungi solis conatibus ipsius recipientis gratiam; eisque tanquam dispositionibus moralibus, ad illam. Nos verò gratiam asserimus annexam etiam opere, & ministerio aliorum, qui gratiam non recipiunt, eique annexam tanquam causæ solum physicè excitanti cogitationem honestam, quæ opportunitatem facit gratiæ supernaturali; non tanquam moraliter illam imperanti; quandoquidem etiam hoc ministerium exercent creaturæ libero arbitrio destitutæ. Quo ruit tota argumentorum machina, quibus Aluarez de auxilijs disp. 77. hanc doctrinam contra P. Molinam diruere molitur. Alterum, internam gratuitam præberi hominibus iuxta proportionem auxiliorum exteriorum, quæ internam ministrant. Ut elementa, & inanimata omnia minimam omnium gratiam contineant; lex, & Prophetæ magnam, prædicatio Euangelij, exempla, & miracula Christi omnium maximam. Quate promissit Christus Ioann. 8. hanc vberitatem gratiæ, post sui passionem. Et Prosper passim hanc inæqualitatem gratiæ proponit. Videantur testimonia adducta num. 43. Item Clemens Alexandrinus n. 58.

nam notanda sunt duo. Alterum gratiam adiunctam ex lege Dei ministerio creaturarum, quam præteritis docuimus longe diuersam esse à gratia coniuncta ex lege Dei conatibus naturæ, quam profitebantur Semipellagiani. Nam Semipellagiani volebant gratiam coniungi solis conatibus ipsius recipientis gratiam; eisque tanquam dispositionibus moralibus, ad illam. Nos verò gratiam asserimus annexam etiam opere, & ministerio aliorum, qui gratiam non recipiunt, eique annexam tanquam causæ solum physicè excitanti cogitationem honestam, quæ opportunitatem facit gratiæ supernaturali; non tanquam moraliter illam imperanti; quandoquidem etiam hoc ministerium exercent creaturæ libero arbitrio destitutæ. Quo ruit tota argumentorum machina, quibus Aluarez de auxilijs disp. 77. hanc doctrinam contra P. Molinam diruere molitur. Alterum, internam gratuitam præberi hominibus iuxta proportionem auxiliorum exteriorum, quæ internam ministrant. Ut elementa, & inanimata omnia minimam omnium gratiam contineant; lex, & Prophetæ magnam, prædicatio Euangelij, exempla, & miracula Christi omnium maximam. Quate promissit Christus Ioann. 8. hanc vberitatem gratiæ, post sui passionem. Et Prosper passim hanc inæqualitatem gratiæ proponit. Videantur testimonia adducta num. 43. Item Clemens Alexandrinus n. 58.

SECTIO XII.

Sextum argumentum ex gratia auxilianti Gentium.

55
probatio sexta.
Sexto meam existimationem probam esse suadeo ex gratia auxilianti barbarorum Gentiliû. Ex quibus, alij sunt ad quos reuelatorum proposito facta est, alij ad quos eorum notitia nunquam peruenit. Ex peditum est infidelibus, quibus mysteria supernaturalia proponuntur credenda, auxilia dari intrinsecè supernaturalia, quibus eorum assensum eliciant, nostramque religionem profiteantur. Nam dum instruuntur notitia rerum supernaturalium, fiunt à Deo proximi, potentes obiecta posita credere fide supernaturali ad baptismum, & iustificationem sufficienti: ipsorumque culpæ imputatur, quod non credant. Ergo re vera auxilia donantur quibus assensum fidei supernaturalem exhibeant. Supponit August. lib. 1. ad Simplicianû q. 2. ante medium; *Nouerit sibi Deum præstitisse, ut crederet, qui miseretur inspirando fidem, cuius miserens est, ut adhuc infideli vocationem imperteret.* Igitur homini adhuc infideli vocatione gratiæ impetit Deus ad fidem, dum nostræ religionis sacramentis eruditur. Quare nostrum argumentum non assumit probandum, gratiam eorum infidelium qui instructi sunt notitia nostræ religionis, sed eorum duntaxat, qui in illa omnino remoti sunt. Porro de his non contendimus, gratiam præberi proximè auxiliantem ad fidem supernaturalium obiectorum, quæ nostra religio profiteatur. Certum enim est ex Apostolo: fidem esse non posse sine auditu, neque auditum sine prædicante, quibus igitur hæc obiecta, quæ naturalis ratio non assequitur, prædicata non sût, impossibile est proximè illis assensum præbere. Itaque tota argumentatio præsens eo dirigitur, ut probet etiâ his Gentilibus à notione

August.

Exponitur assumptum.

notione christianæ religionis temeris, infundi vocationes supernaturales gratiæ circa obiecta virtutum moralium; quæ naturali cognitione sibi nota sunt, ut ipsorum arbitrium agens quod in se est, amorem salutarem, ac supernaturalem eliciat.

56
Præmittuntur duo.

P. Suarez.

Conficitur argumentum.

57
Rom. 1.

Anselm.

Pono autem duo mihi semper constantia. Primum, Barbaros Gentiles tum posse, tum etiam interdum amplecti honestatem virtutum moralium. Possè quidem indubitarum est, & quia Ethnici lege naturali tenentur ad plura honestatis opera, & quia ratione naturali assequuntur honestatem plurium actuum, ad illamque excitantur. Amplecti vero reipsa sæpe honestatem, testantur Hieronymus, & August. referendi sequentibus, & probat Suarez lib. 1. de gratia cap. 7. & 8. Neque verè quidquam est, quare faciles saltem moralium virtutum actus eis hominibus denegemus. Secundò pono, obiecta formalia virtutum supernaturalium esse posse eadem cum obiectis formalibus virtutum naturalium. Ita fassè disp. 45. Igitur nunc euincendum suscipimus, infideles destitutos cognitione nostræ fidei, cum amplectuntur quidquam honestum, præueniri à Deo cogitationibus, & affectionibus intrinsecè supernaturalibus, ut amore honesti, intrinsecè supernaturali ad fidem, & iustificationem, ac tandem salutem æternam consequendam disponantur. Nam si arbitrium hominum barbarorum non deserit à Deo in amore honesti, sed ut agat, quod in se est, præuenitur auxilio gratiæ: liquidò deprehenditur, nullos naturæ conatus in amorem honesti auxilio præuenienti gratiæ destitui. Nam si qui essent destituenti, procul dabo essent, qui soli lumini naturalis rationis relinquuntur, & à singulari Dei providentia remoti sunt. Igitur si hi motus arbitrij præueniuntur à Deo auxilio gratiæ, notissimum sit, lege infallibili providentia supernaturalis ante omnem naturæ conatum in amorem honesti prouideri à Deo auxilia gratiæ, quibus arbitrium agens, quod in se est, non sterilitur, sed fructuosè, & salutariè laboret.

Assumptum argumenti probatur. Primò ex Apostolo Rom. 1. *Reuelatur enim ira Dei de celo, super omnem impietatem hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent, quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestauit, inuisibilia enim ipsius a creatura mundis, per ea, que facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas, ita ut sint inexcusabiles.* Hic Philosophi, & Gentiles inexcusabiles dicuntur in sua iniustitia, non solum quia ductu rationis naturalis, sed etiam, quia reuelatione, & illustratione infusa Dei diuinitas, & virtus ipsius manifestata est. Ergo illustratio supernaturalis Gentilibus communis est. Paulum differere de Philosophis Gentilibus, approbat Athanasius in disp. contra Arium habita in concilio Niceno col. 5. omnique interpretum consensus, teste Patre Iustiniano & Patre Cornelio in hunc locum. Persuadebat enim Paulus doctrinam Euangelij Græcis, & Barbaris, sapientibus, & insipientibus debitam esse, eamque alijs ministerio hominum, alijs ministerio creaturarum, omnibus tamè assistente illustratione diuina, fieri manifestam. Insuper hunc locum, licet à pluribus de manifestatione naturali exponatur, exponi etiam posse de supernaturali, interpretes sunt Anselmus dicens: *Dominus manifestauit sibi quod est, non solum naturalis ratio profuit, sed Deus quotidie adiuit, ne sola natura sufficere videretur, & quia Deus eorum cor-* Ripalda de Ente Tom. 1.

dibus notitiam sui dignatur infundere. Hugo Victor in Summa lib. 1. sent. tract. 1. cap. 3. *Cum subiungit, Deus illis reuelauit, ostendit, quod ratio humana perse insufficientes esse, nisi reuelatio diuina illi in adiutorium adesse.* Et S. Thomas sectione 6. *manifestauit, vel interior infundendo lumen, vel exterior proponendo visibiles creaturas, in quibus, sicut in quodam libro, Dei cognitio legeretur.* Quibus accedit Pater Iustinianus, fauetque contextus, qui proxime diserebat de virtute Dei, quæ est in salutem omni credenti, & de iustitia, quæ omnibus reuelatur ex fide in fidem: *Quibus subiungit rationem; reuelatur enim ira Dei &c.* Quæ expositionem apertissime confirmat Enchirid. Col. 10. *Christiana eruditionis de sacramento penitentia fol. 92 p. 1. Quod autem Act. 14. legitur, Deum in præteritis generationibus dimisisse omnes gentes ingredi vias suas, vbi sit intelligendum, quasi si Deus gentibus sua gratia defuerit. Cum gentes id, quod de Deo cognosci potest, manifestum habuerint, quod Deus illis per gratiam præuenientem manifestauerit, factum est, ut gentes Dei gratiam contemnerent, dimisso sunt ingredi vias suas. Atque eadem omnino ratione sit, ut non omnes illos motus gratia specialis, omnibus peccatoribus Deum impertiant.* En Deus notitiæ Diuinitatis, humano lumine acquisitæ, ingerit illustrationes supernaturales gratiæ, quæ Deum salubriter manifestant, viasque gentium inexcusabiles reddant.

Consequenter Augustinus lib. 2. de serm. Domini in monte 15. *Si hominis anima rationalis, etiam cupiditate cacata, tamen cum cogitat & rationatur, quidquid in carationatione verum est, non tribuendum est, sed ipsi lumini veritatis, à quo licet tenuiter pro sui capacitatis illustratur, ut verum aliquid in ratiocinando sentiat.* Ecce illustratur à Deo, ut aliquid veri practicè sentiat, quifquis ratiocinatur, & cogitat bona rationis, & Dei, quæ studium assequitur humanum. Similiter Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromat. fol. penult. ostendens Phyllosofiam, & rerum naturalium notitiam à Deo ante Christi aduentum, eo sine hominibus prouisam, ut Deus opportunam in salutem vocationem infunderet. *Providentia vnicuique distribuit pro meritis ea qua conueniunt. Merito ergo Indis quidem lex, Græcis autem data est Phyllosofia usque ad aduentum Christi. Hinc autem est vniuersa, ac generalis vocatio ad peculiarem populum iustitia, per eam quæ est ex fide, doctrinam, per vnum cogente Dominum eo, qui est vnus solus Deus amborum, Græcorum scilicet, & Barbarorum, vel potius totius humani generi. Igitur Græci, atque Barbari, quin & totum humanum genus vocatione generali ducuntur ad iustificationem, & fidem per eam notionem, quam res naturales intellectui ministrant. Quod verum esse minimè potest, nisi Barbaris infidelibus simul cum cognitione naturali tribuantur notiones supernaturales gratiæ, quæ ad salutem hominibus necessariae sunt. Propterea ad finem eiusdem libri ostendit, notitiam Dei ex creaturis accipi non potuisse humana facultate sine auxilio gratiæ, ibi: *Qui Deum sibi describunt Magistrum, vix perueniunt ad Dei notitiam, opem eis ferente gratia ad quantumcumque cognitionem, vix potest voluntate voluntatem, & sancto Spiritu, sanctum Spiritum contemplari assuescentes, quoniam spiritus scrutatur Dei profundas; animalis autem homo non capit ea, que sunt spiritus.* Itaque quantalacumque cognitio Dei ducit hominem in iustitiam, & fidem; atque idcirco indiget Spiritu S. & gratia. Igitur*

Hug. Vict.

S. Thom.

P. Iustinian

Enchirid. Colon.

58
Augustina.

Clem. Alex.

merito Gentiles barbari inexcusabiles prædicantur, quod adorantes superfluo se creaturas, vnicū, & inuisibilem Deum non coluerunt; vel quia ex creaturis non inuestigant creatorem; vel quia creatorem ex vestigijs assequentes, non sicut creatorē glorificauerunt, cum facillimè possent, illustrante Deo supernaturaliter mentem ipsorum. In quam doctrinam plura dedimus ex D. Prospero fec. 10.

39

Confirmatur hac Theologica ratiōe. Ethnici Philosophi dicuntur à Paulo inexcusabiles, & æterno supplicio digni, quod neglecta superstitione idolorum, vnicū & inuisibilem Deum non adorant. At hæc accusatio Pauli contemptibilis esset, nisi cognitionem naturalem ex creaturis acquirunt, comitaretur supernaturalis illustratio necessaria ad impletionem talis præcepti. Ergo reuera præfens illis erat cum cognitione naturali illustratio supernaturalis necessaria ad obseruantiam talis præcepti, Maior, & consequentia planè sunt Probatur minor, ex cōmuni Theologorum consensu asserentium, vites naturæ sine auxilio gratiæ Theologicæ non sufficere ad constantem, & diuturnam dilectionem Dei, & impletionem salutarem præceptorum, quæ absque supereritis ingentibus difficultatibus mandari executioni non potest. Hæc autem omnia concurrūt ad obseruantiam salutarem præcepti naturalis, quæ Paulus ab Ethnicis exigebat, vitandūq; crimen, cuius ab eo accusantur. Ergo sine auxilio gratiæ comitanti cognitionem naturalem comparatam ex creaturis nulla esset accusatio, & exprobratio Pauli, Probatur minor. Nam ad contumendam superstitionem idolorum opus erat repugnare rotius nationis iudicio & propensione, quæ impetū ferebatur in idola, contradicere Parentum, ac seniorum traditionibus, & exemplis, imperatorum edictis, terroribus supplicij, & contumelijs, ac detestationibus vnicū populi, imbutam ab infantia consuetudinem exuere, & quasi mutare naturam, continere se à detestationibus, honoribus, & moribus, superstitione idolorum adoratione permixtis: id enim obsequi iudicio rationis naturalis. At hæc omnia, quis neget ingentem difficultatem continere? Ergo ubi Ethnici Philosophi arguuntur, quod non deseruerint, rationis naturalis ductum sequentes, manifeste supponitur, eos instructos fuisse auxilijs gratiæ Theologicæ ad hæc omnia communi Theologorum iudicio requisitis. Alioqui damnarentur à Paulo ratione delicti, quod impossibile illis erat omnino cauere. Statuendum igitur est, cum cognitione naturali præberi Ethnicis & Barbaris Philosophis auxilia gratiæ, quibus præcepta naturalia honestè exequantur.

60 Rom. 2.

Secundo id probatur ex Roman. 2. *Factores legis iustificabuntur. Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ leges sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex testimonium reddente illis conscientia ipsorum.* Paulus hic aperit loquitur de obseruatione legis conferente iustificationem. Ait enim *factores legis iustificabuntur.* Et vers. præced. *solos audientes legis non esse iustos apud Deum;* ergo agit de obedientia legis, quæ iustificat. Vnde consequenter illud naturaliter ea, quæ leges sunt, faciunt, non est accipiendum, Gentes facere opera legis per solas vites naturæ, sed eleuatas, & sanatas per auxilia gratiæ ad iustificationem necessaria, quamuis debitas adiutorio legis scriptæ, & prædicationis Euangelicæ. Sic charissimè exponunt Augustinus lib. 4. contra Iulianum c. 3, & de spiritu, & littera

Augustinus

cap. 26. & 27. Fulgentius de Incarnatione, & gratia Christi cap. 23. Prosper contra Collator. cap. 2. Beda, Anselmus, & S. Thomas in eum locum: necnon 1. 2. q. 109. art. 4. ad 1. Rursus hoc testimonium intelligendum esse de Gentibus etiam infidelibus euidentissimè ostendit P. Suarez lib. 1. de Gratia c. 8. n. 20. adductis verbarum Ecclesiæ magnis Patribus Origenē, Chrysostomo, Theophylacto, Ambrosio, Hieronymo, Eucymio, Tertulliano, Cypriano, Augustino: illustratisque interpretibus, Stapleronio, Pererio, Caetano, Soto, Catherino. Quibus adiungi possunt Cyrillus Alexandrinus lib. 3. contra Iulianum post mediu, Lyranus in hunc locum, & Iustinianus. Vnde merito colligit P. Suarez, excessisse eruditum moderatum, qui asseruit, præter vnum Cassianum, Semipellagianorum Principem, neminem hunc locum de Gentibus infidelibus, sed iam fidelibus intellexisse. Quidquid reclamet P. Torres opus. 2. dub. 3. acerbe ferens hoc dictum Patris Suarez: tamen eius argumenti nullatenus satis faciens. Confirmatur tota expositio ex superiori versu eiusdem cap. *Gloria, honor, & pax omni operanti bonum; Iudæo primum, & Gentili.* Gentiles intelligit Paulus eos, qui (vt ipse ait) *nunquam gehennæ, aut resurrectionis nomen audierunt.* His autem Gentilibus gloriam, & pacem supernaturalem, & sempiternam pollicetur, quippe Iudæis communem, & eamque in alijs suis Epistolis continetur. Igitur Gentiles opera eliciunt supernaturalia ex se in æternā gloriam promouentia. Audi Chrysostomum in Matt. hom. 37. colum. penult. *Qui ante Christum obierunt, atque ideo ipsum non cognouerunt, si ab idolorum cultu recesserunt, ac Deum solum adorauerunt, si præterea honestè vitam peregerunt, æternæ bonæ, & beatitudinem adipiscuntur.* Paulum audi gloria, inquit, & pax omni operanti bonum, Iudæo, & Gentili. En opera agentibus elicta sine notitia, & prædicatione Christi conferunt in salutem æternam, si Deum verum adorantes ab idolorum cultu recesserint, honestatemque coluerint.

61 Augustinus

Eandem mentem insinuat Augustinus lib. 2. de sermone Domini in monte cap. 15. docens, *nullam esse animam, quamuis perversam, quæ tamen illo modo ratiocinari potest, in cuius conscientia non loquatur Deus.* Quis enim scribit in cordibus hominum naturalem legem, nisi Deus? de qua lege Apollolus ait: *cum enim gentes, quæ legem non habent, &c.* Ergo Gentibus quæ ducuntur sola naturali lege, simul cum ratiocinatione naturali infundit Deus excitationes, & illustrationes, cum eis hominibus intra conscientiam loquens. Ita recte Cyrillus Alexandrinus lib. 1. contra Iulianū præfenti testimonio ad Rom. 2. probat, in nullo sæculo defecisse Gentibus auxilia gratiæ, quibus in salutem possent moueri, *Gentium quippe Deus est, & per iustas leges bene commonstratur, quas omnium cordibus insculpsit Opifex.* Et subdit: *Iam si quid est, Iudæorum duntaxat, & non etiam gentium fuit Deus, & conditor, quemodo legem non habentes sibi ipsis sunt lex? In iustis ad hoc instructis, quibus peruenientes, natura enim per se ipsam discendo, factore annuente, recipit omnis boni scientiam.* Ait per se ipsam discendo, quia natura absque instructione legis, aut Magistri docentis exterius, solo beneficio Dei, simul cum cogitationibus sua facultate acquisitis mouetur à Deo per iustas instructiones interinas ad opera honestatis, ne Deus solius Iudaismi, & Christianismi dicatur, sed etiam Gentilismi; assistente quidem diuina ad omne genus hominum prouidentia, distribuentē

tribuentē

tribuentē ad honestatem morum mediā, quibus perduntur in finem supernaturalem, in quem omnes creati sunt.

SECTIO XIII.

Idem argumentum ex doctrina Augustini firmatur.

62

August. Esther.

Gratiā communem Gentilibus, quam validæ probationis ad præfens institutum iudicio, paulo vberius statuamus. Et quidem illam asseram à Patribus, mihi scitissimum est. Primus obliquit Augustinus lib. 1. de gratia Christi cap. 24. vbi verba illa Esther 15. *Conuertiteque Deus cor Regis in mansuetudinem,* de Assuero Gentili, & idolatra in omnem furorem subdita adducit ad probandum virtutem gratiæ auxiliantis. *Vellem ergo diceret iste (Pelagius) nobis vtrum Rex ille ad Deum iam cucurrerat; vtrum se totum Deo tradiderat? &c. Puto non desipere, sed insanire hominem, quisquis de illo Rege, qualis tunc erat, hæc senserit; & tamen conuertit Deus, & transtulit indignationem eius in lenitatem. Quis autem non videat multo maius esse indignationem à contrario in lenitatem conuerti, atque transferre, quam cor neuræ affectione præoccupatum, sed inter vtramque medium in ali-quod declinare? Ex quibus mox subinfert. Legant ergo, & intelligant, intueantur, atque fateantur, non lege, atque doctrina insonante fornicose, sed interna, atque occulta; mirabili, ac ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solum veras reuelationes, sed etiam bonas voluntates, Desinat itaque iam Pelagius, & seipsum, & alios fallere, contra Dei gratiam disputando. Aut Augustinus nullam contra Pellegium gratiam Theologicam asseruit, aut illam planè in Assuero gentili agnouit. Rursus Epist. 130. de Polemone Gentili prius ebrio, deinde temperato Cirtenfibus sic scribit. *Xenocrates Polemone de fruge temperantia disputando, non solum ebriosum, verum etiam tunc ebrium ad mores alios repente conuertit. Quamquam ergo ille veraciter non Deo fuerit acquisitus, sed tantum à dominatu luxuria liberatus; tamen ne id ipsum quidem, quod melius in eo factum est, humano operi tribuerim, sed diuino. Quamuis gentilis Polemo in sua impietate permaneret, nihilominus actus temperantia, quos in eo agnoscit, non viribus humanis, sed diuinis adscribit. Quare rectè colligit, eos continentia actus fore ipsi salutares, si superstitione gentili reiecta verum Deū religiose coleret. Polemo, ergo si ex luxurioso continens factus ita sciret, cuius esset hoc donum, ut eam, abiectis superstitionibus gentium, piè coleret, non solum continens, sed etiam veraciter sapiens, & salubriter religiosus existeret, quod ei non tantum ad præfens vitæ honestatem, verum & ad future immortalitatem valeret. Ac actus ex se salubres, & valentes in vitæ futuræ immortalitate nō sūt opera naturæ, sed gratiæ. Ergo actus moralis temperantia elicit ab homine gentili non sunt opera solius naturæ, sed gratiæ. Insuper lib. de Spiritu & littera, c. 27. exponens illud hom. 2. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter quæ leges sunt, faciunt.* Naturam intelligit sanam per gratiam; gentes vero licet eas probet, quæ post Euangelij prædicationem credentes Ripalda de Ente Tom. 1.**

sunt, ceterum non reprobant omnino eas, quæ à doctrina fidei sunt remotæ. Ideo de his gētibus præmittens aliqua bona, & laudabilia agere; in numerum eorum etiam impiorum, nec Deum verum veraciter, insequi, colentium, quadam tamen facta, vel legitimum, vel nouimus, vel audiuimus, quæ secundum iustitiæ regulam non solum vituperare non possumus, verum etiam merito, rectèq; laudamus. Et post pauca: *Veruntamen quia non usque adeo in animā humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita est, ut nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint; unde merito dici possit, etiam in ipsa impietate vitæ suæ facere aliqua legis, vel sapere, si hoc est, quod dictum est, quia gentes quæ legem nō habent, hoc est legem Dei, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt; & quia huiusmodi homines ipsi sibi sunt lex, & scriptum opus legis habent in cordibus suis, id est, non omnino delerum est, quod ibi per imaginem Dei cum crearentur, impressum est.* Tandem subdit: *Nam sicut ipsa imago Dei renouatur in mente credentium per testamentum nouum, quam non penitus impietas aboleuerat; nam remanserāt vtiq; id, quod anima hominis nisi rationalis esse non potest, ibi (id est in mente non credentium.) Lex Dei non ex omni parte deleta per iniustitiam, profecto scribitur renouata per gratiam.* Manifestè admittit Dei imaginem, quæ omnino in gentibus infidelibus detrita non est, renouari per gratiam eis operibus iustitiæ, quæ agere superioribus præmiserat. Quamuis subiungat ea nullius fructus esse in vitam æternam ibi *Sicut enim non impediunt à vitæ aeterna in sum quadam peccata venialia sine quibus hæc vitæ non ducitur, sic ad salutem æternam nihil profunt impio aliqua bona opera, sine quibus difficillimè vitæ cuiuslibet pessimi hominis inuenitur.* Non quia ex se talia opera prodesse non possent, vt testimonio præcedenti ipse Augustinus de Polemone monuerat, siquidem facta per gratiam; sed quia ipsorum impietate impeditur omnis fructus, quem ea opera ferre possent. Deniq; hanc doctrinam illustrat Augustinus lib. 3. de lib. arbitrio c. 2. 2. vbi differens de infideli nondum cognoscen- te misteria supernaturalia fidei propter ignorantia; nec bene agente propter difficultatem naturæ sentientis, subdit: *Quod ergo ignorat, quid sibi agendū sit, ex eo est, quod nondum accepit, sed hæc quoq; accipiet, si hoc, quod accepit, bene usus fuerit. Accepit autem, ut piè, & diligenter querat si valeat. Igitur infidelis remotus à notitia Christianæ religionis omnino non est destitutus donis auxiliantibus gratiæ, sed illa accipit, quibus piè querere possit, & ad illa, quæ non accepit, peruenire.*

SECTIO XIV.

Discipuli Augustini eidem subscribunt doctrinam.

Latius, & constatius hanc nostram firmant opinionem Augustini discipuli. Ferat primus prosper. suffragium Prosper lib. 2. de vocat. gent. cap. 4. *Sed ne præteritis quidem sæculis hæc eadem gratia, quæ post Domini nostri Iesu Christi resurrectionem ubique diffusa est, defuit mundo. Quamuis enim speciali cura, atque indulgentia Dei populum Israeliticum constet electum, non ita se tamen æterna Creatoris bonitas ab alijs hominibus auertit, ut eos ad cognoscendum se, atque mendum*

64

P 3

pendum nullis significationibus admoneret. Quamvis Israelitas olim, & modo Christianos specialibus auxiliis pramuniat Deus, reliquas tamen gentes, quamcumque remoras, suis gratiae subsidii non destituit; imo eisdem gratiae donis, quae post Christi resurrectionem ubique gentium per Apostolos fidelibus dispersa est, ad se cognoscendum, atque metuendum admonet. Addit in medio capitis: Sicut ista gratia largitas, qua in omnes non solum effudit, non euacuat eam, quae super unum Israel sub lege rorauit, nec praesentis diuinitatis fidem praeterita abrogant paritatis, ita nec de illa cura Dei, quae Patriarcharum filiis praesidebat, reuocandum est, gubernacula diuina misericordiae caeteris hominibus fuisse subtrahenda. Ita, quae non solum populo Israel in prioribus saeculis, nec solum populo Christiano nouissimis diebus, sed reliquis etiam hominibus vniuersis, nempe gentibus a fidelium caetu diuisis, caelestis gratia prouidetur. Quam gratiam dispensari a Deo, subdit; in Israel quidem per constitutionem legis, & prophetica eloquia, in vniuersis nationibus, per testimonia creaturarum, & bonitatis Dei miracula. Contententer cap. 5. sic orditur. Sed cum in illo populo (cui veraque eruditio praesuit) nemo nisi gratia iustificatus sit per Spiritum fidei, quis ambigat eos, qui de quibuscumque nationibus, quibuslibet temporibus Deo placere potuerint, Spiritu gratiae Dei fuisse directos. Quae & si parior, atque occultior fuit, nullis tamen saeculis se negauit, virtute una, quamitate diuersa, consilio incommutabili, opere multiformi. Supponit manifeste, gentes a populo Israel, locis, temporibus, ac legibus diuisas, spiritu gratiae, vt Deo placerent, fuisse directas; neque vnquam gratiam Dei ei hominibus fuisse negatam, quamuis ipsis occultam, & non ea quantitate abundantem, quae Israelitis olim, & Catholicis modo concessa est.

65 Prosper.

Quare cap. 31. eiusdem libri sic incipit. Elaboratum est, quantum Dominus adiunxit, vt non solum in nouissimis diebus, sed etiam in cunctis retro saeculis probaretur, gratiam Dei omnibus hominibus adfuisse, prouidentia quidem pari, & bonitate generali, sed multimodo opere, diuersaque mensura, quoniam siue occulte, siue manifeste ipse est, vt Apostolus ait. 1. Thimoth. 4. saluator omnium hominum, maxime fidelium. Totus Prosperi labor contentitur in probandum gratiam semper, ac cunctis saeculis non solum in lege Euangelica, & scripta, sed etiam in lege naturali, omnibus hominibus tam fidelibus, quam infidelibus adfuisse, vt eo prouidentiae genere posset verè praedicari Deus saluator omnium hominum, licet maximè fidelium propter specialia auxilia gratiae, quae praesens infidelibus illis disposuit. Quare expendens superius Apostoli testimonium Saluator omnium hominum maxime fidelium, subiungit. Dicendo enim, qui est saluator omnium hominum, confirmauit bonitatem Dei super vniuersos homines esse generalem. Adiciendo autem, maxime fidelium, ostendit esse partem generis humani, quae merito fidei diuinitus inspirata ad summam, atque aeternam salutem specialibus beneficiis prouehatur.

66 Prosper de gratia supernaturali

Vnde dubitari non potest, gratiam, de qua differit Prosper, fuisse supernaturalem, quae ad assequendam aeternam salutem necessaria est, cum a Deo vt saluatore nostro omnibus hominibus, maximè verò fidelibus disposita significetur. Prae-

terea, quia ea gratia superioribus testimoniis ex lib. 2. de vocatione gentium cap. 4. asseritur eadem cum gratia post Domini nostri Iesu Christi resurrectionem diffusa; cap. 5. collata ad placendum Deo, & ex eadem prouidentia, qua fidelibus donatur. Item cap. 29. ante medium de talis gratiae dono asseritur, a Deo, quod & nemini negatur, & nulli debetur, in iis, quos promissis, efficitur. Quae omnia perspicua sunt pro gratia pertinenti ad ordinem supernaturalem. Ad haec; Diuus Prosper procul dubio agit de gratia Theologica, quam contra Pelagium, eiusque discipulos requirebat. Ad haec gratia est intrinsecè supernaturalis. Ergo agit Prosper de gratia intrinsecè supernaturali. Maior, & consequentia negari non possunt. Minor pluribus ex professo explicanda est libro 5. Innumera sunt, quibus Prosper gratiam Gentilium illustrat. Videatur libro 1. de vocat. Gent. capite 19. 20. & 21. & libro 2. cap. 10. 13. 23. 25. vsque ad 31. Necnon lib. de ingratias cap. 24. ibi.

Prosper

Quotquot enim summo iustos numeratis ab anno Hac ope saluatos non dubium est, quam modo toto Lavinus Omnipotens exercet gratia mundo. Denique ad cap. Gallorum 8. illa expende: Omnium cura est Deo, nemo est quem non aut Evangelica praedicatio, aut legis edificatio, aut ipsa etiam natura conueniat. Sed infidelitatem hominum ipsi adscribamus hominibus. Fidem autem hominis, donum Dei esse fateamur, sine cuius gratiae nemo currit ad gratiam.

67 Paulus Orosius

Eandem doctrinam manifestius tradidit Paulus Orosius Augustino coaevus, & ipsius defensor acerrimus in Apolog. de libertate longe ante medium. Mea semper haec est fidei, atque indubitata sententia, Deum adiutorium suum non solum in corpore suo, quod est Ecclesia, cui specialia ob credentium fidem gratia sua dona largitur, verum etiam vniuersis in mundo gentibus propter longanimitatem sui, aeternamque clementiam subministrare, non vt in asserit cum discipulo suo Celestio, cui iam apud Africanam Synodum occulta illa impiorum dogmatum natura conuicta est, in solo naturali bono, & in libero arbitrio generaliter vniuersis vnquam gratiam contributam, sed speciatim quotidie per tempora, per dies, per momenta, per atomos cunctis, & singulis ministrare. Et paulo inferius: Itaque cum videas hominibus ignorantiam Diaboli incubuisse nequitiam in disperdendam, nullam hinc credis Dei in custodiendo gratiam praesuisse? En manifestum adiutorium gratiae contra Pelagium requisitum, non solis credentibus, Deus in corpore suo, quod est Ecclesia, verum etiam vniuersis gentibus infidelibus extra illam propter longanimitatem sui clementiam quotidie largitur, neque minor est diuina bonitas in protegendo suis auxiliis Paganos, quam diabolica nequitia, quae infideles barbaros misere oppugnat, solet esse in disperdendo. Neque dissentit Fulgentius de Incarnatione, & gratia cap. 17. Ergo, & gentibus Deum poenitentiam ad vitam dedit, Act. 11. Nempe cum ipse Saluator noster propria vocis imperio humanam conuerteret voluntatem, dicens, poenitentiam, & credite Euangelio. Claret tamen, quia vt homo in Deum credere incipiat, a Deo accipit poenitentiam ad vitam, ita omnino credere non possit, nisi poenitentiam dono Dei miserantis acceperit. En poenitentia gra-

Fulgentius

tiae dono accepta a Deo prouidetur gentibus medium ad suscipiendum fidem, quae eatenus in potestate gentium constituta est, quatenus suorum scelerum auxilio diuino poenitentes, in iustificationem, & fidem habitualement perueniat. Item cap. 27. expendens testimonium superius Roman. 2. Nemo ergo naturali legi conetur assignare legem, quam Deus non condendo naturam, sed donando gratiam in corde gentium scribit. Vbi praeter legem naturalem scribere dicitur Deus in corde gentium legem gratiae, quae ad fidem pertinet, quia virtute illius lex naturalis ducit hominem infidelem ad fidem. En Augustini Discipuli manifesto suffragio subscribentes gratiae Gentilium.

SECTIO XV.

Aliorum Patrum testimonia pro gratia auxiliante Gentilium.

68 Hieronymus.

Eiusdem mentis videtur esse Hieronymus ad Galat. 1. in ea verba; Cum autem placuerit ei, qui mesegregauit, &c. Vbi ait: Erat lux vera, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ex quo perspicuum fuit natura omnibus Dei inesse notitiam, nec quemquam sine Christo nasci, & habere in se semina sapientiae, & iustitiae, reliquarumque virtutum. Vnde multi absque fide, & Euangelio Christi, vel sapienter faciunt aliqua, vel sancte, vt Parentibus obsequantur, vt inopi manum porrigant; magisque iudicio Dei obnoxij sunt, quod habentes in se principia virtutem, & Dei semina, non credunt in eo, sine quo esse non possunt. Omnes igitur etiam quibus Euangelium praedicatum non est, plura sancte, ac prudenter operantur, infertis simul cum principijs naturae illustrationibus Christianis, Dei, ac virtutum seminibus, vt eis cooperantes tandem salutatis credere, aut culpabiliter non credere queant. Nec refert dici a Hieronymo haec semina natura inesse: Eo enim minime voluit naturalia esse, siue inesse ex conditione intrinseca naturae; sed nobis inferi simul cum cogitationibus, & principijs naturalibus honestatis naturae. Ita Paulus vocat nos, natura filios ira: non quia peccatum originale ex conditione intrinseca naturae nos inficiat, sed quia secundum prouidentiam praesentem, omnium hominum natiuitati coniunctum est.

69 Cyrillus Alex.

Accedit Cyrillus Alexandrinus aduersus An-tropom. cap. 5. Quod enim infusa sit hominis natura ex prima creatione omnis boni appetentia, & propensio, atque notitia, declarat sapientissimus Paulus dicens, quando enim gentes legem non habentes naturaliter ea, quae legis sunt faciunt? Si verò etiam gentibus extra legem naturaliter constitutis, inest notitia legis, hoc est, si mentem legislatoris intelligunt, manifestum cuius fuerit, quod iusta, & bona in principio fuerit hominis natura, & bonitatis Dei imaginem praesens ferens. Sancta enim erant prima humana vita tempora. Plane gentibus extra legem scriptam, & Euangelicam constitutis eam tribuit mentis legislatoris intelligentiam, qua hominis natura bona, & sancta sit, bonitatisque Dei imaginem praesens ferat; atque adeo ad salutem, & ordinem supernaturalem spectat, adeoque infusa merito declaratur.

Clemens Rom.

Neque longe abest Clemens Romanus lib. 7. constit. Apostolic. cap. 34. dicens, Abrahamum ante fidem strictam, qua Deo sibi loquenti assensum, & obedientiam praebere, directum fuisse in salutem ab assistenti prouidentia diuina absque ministerio legis, & instructionis externae alterius hominis, ex sola cognitione acquisita rationis. Quod cum interpretari non liceat de cognitione naturae seiuncta a cognitione, & illustratione gratiae, ne erroris Pelagianum in simulemus Clementem dicendum est, illustrationem supernaturalem gratiae Abrahamo ante fidem strictam commitem fuisse omnium cogitationum naturalium, quae mentem in Deum, honestaque obiecta deducebant. Verba Clementis sunt: Abraham enim progenitorem nostrum viam veritatis ex ipsa natura facultate capeissentem, cum ei appareret tanquam dux deduxisti, eumque quid tandem esset hoc saeculum docuisti, ac fidem eius antegressa est cognitio, cognitioni vero consequens fuit fides; fidem autem in sequuta passio. Satis declarat quomodo Gentiles, quibus eloquia sacra proposita non sunt, possint ex occulta ope, & directione prouidentiae supernaturalis, ducere quidem naturali cognitione, viam veritatis capefere. Id etiam perspicue confirmant Clemens Alexandrinus adductus num. 58. & Chrysostrum num. 60. item ad Roman. cap. 2. explicans, quomodo Graeci, & quotquot sub lege naturae degebant, nullam poterant impietatis excusationem habere. Numquid non audistis vocem calorum, qui narrant gloriam Dei, per oculos nobis immisissam, contentumque rerum omnium pulcherrimum, quodique tuba clarius intonantem? Idem Gregorius, & Hieronymus ibi.

Clemens Alex. Chrysostr. mus.

70 Ambrosius Rom. i.

Eodem respicit Ambrosius expendens superius testimonium Pauli Rom. 1. Sicut enim in illo qui credit, iustitia Dei reuelatur, ita in eo, qui non credit, impietas, & iniustitia reuelatur. Ex ipsa enim calis fabrica iratus illi videtur. Deum. Idcirco enim tam pulchra astra condidit, vt ex iis quantum, & quam admirabilis creator eorum esset, possit agnosci, & solus adorari. Per naturalem ergo legem reum facit genus humanum. Potuerunt enim id per legem natura apprehendere, fabrica mundi testificante, auctorem solum Deum diligendum, quod Moyses litteris tradidit; sed impij facti sunt non colendo creatorem, & iniustitia in eis apparet, dum videntes dissimulant a veritate, non fatentes unum Deum; quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Eodem lumine, quo Hebraei ex litteris Moysis, & Prophetarum illustrati sunt, pariter omnes Gentiles ex testimonijs creaturarum sunt instructi; nempe ducente hominem in salutem, ac per consequens supernaturalem. De quo vide lect. 9. Augustinum, & Prosperum: Quod gratiae supernaturalis auxilium necessarium est, vt possit reus fieri Gentilis, ex eo quod abiecit superstitione idolorum vnum Deum non adorari, vt expendebamus num. 59. neque ab operibus, quae ducunt natura sunt, excludit. Ambrosius occultam gratiam ea opera salutaria facientem: cum in eadem Epist. ad Rom. cap. 2. illud naturaliter, quae legis sunt faciunt, hi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex; intelligat de fidelibus, qui natura ducunt in salutem credant; dum natura ducunt credunt, opus legis ostendunt, non per litteram, sed per conscientiam. Opus autem legis est fides. Claudat Gregorius Nissen. Gregorius Nissen. Cateche. cap. 30. Gentilium obiectionem

ita proponens, soluens. Si ergo aliquod bonum est fides, cur, inquit, non ad omnes venit gratia? Atque si hoc quidem in his qua dicimus, a nobis adstrueretur, quod a diuina voluntate hominibus abdicaretur fides, utpote quod aly quidem uocarentur; ceteri autem essent expertes uocationis, opportune huiusmodi reprehensio obiceretur mysterio. Si autem pariter ad omnes procedit uocatio, nec auctoritatem, nec aetatem, nec gentium discernens differentiam, &c. Nullam admittit gentium differentiam, quae ad fidem opportunè non uocetur, itaut nulla regio excusari possit, quod ad illam gratia Dei non peruenerit.

SECTIO XVI.

Rationes Theologicae pro gratia auxiliante Gentilium.

71 Prima ratio.

Etiam Theologicae rationes stabilunt gratiam auxiliantem gentium remotam à fide. Prima sit. Vbi infidelibus proponitur sufficienter ex parte obiecti, ab aliquo ministro Euangelij, alio homine ratio motiua fidei supernaturalis, infunditur simul à Deo illustratio, & inspiratio supernaturalis, quibus actum fidei supernaturalem eliciant. Ergo etiam ubi proponitur sufficienter ex parte obiecti ratio motiua virtutum moralium supernaturalium, infunduntur à Deo auxilia supernaturalia, quibus illarum virtutum actus supernaturales eliciant. Atqui potest infidelibus ante notitiam fidei sufficienter ex parte obiecti proponi ratio motiua virtutum moralium supernaturalium. Ergo ante notitiã fidei infunduntur Gentilibus auxilia intrinsecè supernaturalia ad actus supernaturales virtutum moralium. Vltima consequentia optima est. Antecedens admittitur à Theologis communiter. Prima consequentia videtur bona, tum à paritate fidei supernaturalis, tum à paritate virtutum moralium, quas fideles exercent; quibus praebentur uocationes supernaturales, ubi ex parte obiecti sufficienter proponuntur obiecta formalia virtutum moralium supernaturalium, earumque actibus disponuntur ad iustificationem. Minor in nostra doctrina videtur certa. Nam ut posuimus num. 6. & 56. ratio motiua ex parte obiecti virtutum supernaturalium non est alia à ratione motiua virtutum naturalium. Insuper ut ostendimus agentes de habitibus supernaturalibus & disp. 63. cognitio supernaturalis proponens rationem motiuam utriusque communem, non debet esse elicitã à fide infusa stricta. Ergo ut ante notitiam fidei proponitur sufficienter ratio motiua virtutum naturalium, etiam proponitur sufficienter obiecti ratio motiua virtutum supernaturalium, ut illarum actibus disponantur Gentiles ad fidem, sicut fideles ad iustificationem.

72 Confirmatio.

Confirmatur. Si minister Euangelicus praesentens Christianam religionem difficilem fore incontinenti Gentili, nisi prius ad continentiam traducatur, velit ante notitiam fidei, suasionibus Gentilem ad continentiam inducere, ut eo disponatur ad fidem: sanè suasionibus Euangelicis inferentur uocationes supernaturales ad superandam incontinentiam, praeparandum animam ad fidem. Quis enim neget, quae Paulus, & Augustinus cum aliis Patribus praedicant de uocationibus Dei

occultè subministratis ab Spiritu sancto, medio hominum ministerio, quarum meminimus sectione 10. locum habere in exhortatione gentium Euangelica ad virtutes Christianas? Ergo etiam cum absque ministro Euangelico eadem motiua proponuntur, ab alio Gentili, aut ratione naturali, lectione libri, meditatione creaturarum, aut alio quouis modo, inferuntur plane cogitationes supernaturales ad eisdem actus continentiam. Quid namque refert prouidentiae Dei, eas rationes motiuas hoc, vel illo instrumento proponi, ut gratia supernaturalis opportunitatem habeat? *Diuina enim prouidentia*, ait Prosper de uocat. Gentium lib. 1. cap. 5. *licet exceptum sibi populum specialibus ad pietatem direxerit institutis, nulli tamen nationi hominum, bonitatis sua dona subtraxit, ut Propheticae uoces, & precepta Euangelica in elementorum obsequiis, ac testimoniis non acceperint.* Vel ut lib. 2. cap. 14. ait, *Quod in Israel per constitutionem legis, & Prophetica eloquia gerebatur, hoc in uniuersis nationibus totius creaturae testimonia, & bonitatis Dei miracula semper egerunt.* Substituit igitur Deus in exterioribus creaturis, & ministerio naturae institutionem Euangelicam; vel, ut subdit Prosper supra cap. 5. *Testimonium dei, aeterna legis tabulas, ut in paginis elementorum, ac voluminibus temporum communis, & publica diuinae institutionis doctrina legatur.* Aut ergo nusquam Deus praedicationi Euangelicae uocationes supernaturales inferit, aut easdem etiam iungit institutioni elementorum, & aliarum creaturarum.

Prosper.

Secunda ratio. Singulis gentibus praefecti sunt Angeli custodes, quibus cura salutis ipsorum demandata est. Ita communis sententia Patrum, & Scholasticorum apud expositores S. Thomae 1. p. qu. 113. At nisi possent Angeli illustrationes internas in salutem conferentes ultra naturae existentiam paganis excitare, inutilis proflus esset Angelorum sollicitudo. Ergo. Vnde Dionysius de caelesti Hierarch. cap. 9. ait, *Errorum, quo barbara nationes in eos, qui diu non sunt, deflexerint, relictis Angelorum praefecturis non esse tribuendum, sed illis ipsis, qui procliuitate sua, de recta ad Deum ferente uia deflexerint amore sui, contumacia, &c.* Ad quam rectam uiam, quae fert ad Deum illustrationes supernas procurari, mox statuit dicens; *Neque eorum, quae prouidentur libertate, diuini radii illustratione, quae à prouidentia manant, uel obruuntur, uel obscurantur; sed oculorum mentis dissimilitudo facit, ut effluens paterna benignitatis largitio, uel omnino comunicari, capique non possit.* Ecquis hic non agnoscat supernaturale Dei prouidentiam, Angelorum ministerio, ultra naturae ordinem barbaras mentes illuminantem?

73 Ratio secunda.

Dionysius.

Tertia ratio. Theologicum est, eam Deo prouidentiae rationem adscribere, quae ipsius misericordiam, iustitiam, sapientiam, desiderium saluandi homines, redemptionem Christi, & conditionem eleuatae naturae magis commendat. At eiusmodi est prouidentiae ratio, quae uocationes supernaturales Gentilibus distribuit. Ergo. Misericordiam quidem haec prouidentia magis praedicat; nam diuina bonitas maior est, quod pluribus profusior, iuxta illud Ecclesiastici 28. *Miseratio hominis circa proximum suum, misericordia autem Dei super omnem carnem.* Praesertim in eis bonis elargiendis, quae & negari, & donari in sola diuina uoluntate constitutum est. Iustitiam uero; quia

74 Tertia.

Ecclesiasti.

ca

ea ratione maior inter omnes homines sub eadem prouidentia supernaturali aequalitas seruetur, sententia iudicis tantam hominum multitudinem detruentis ad inferos iustos conuincitur; & promissis ac uocationibus Dei omnes generaliter inuitantibus ad salutem nihil detrahitur. Item sapientiam diuinam, quae sola poterat uiam inuenire, qua tot nationibus barbaris tanta morum oppositio, rerum ignorantia, sparsisque locorum distantibus, absque hominum ministerio contra uolentiam hominum fraudem subueniretur. Etiam desiderium salutis, quippe hoc ardentius exprimitur, quo auxilia necessaria minus parce largitur; tum copiosam redemptionem Christi; si enim Gentibus auxilia supernaturalia negantur, quid illis confert copiosa Saluatoris redemptio? Denique conditionem naturae eleuatae; quae his auxiliis instructa ab statu purae naturae appetitur, & excellentius discernitur, & abique beneficio hominum auxiliorum specialis erga idola tras barbaros, supernaturalis prouidentiae ratio obscure cernitur. Quid enim egregium, ac peculiare damus barbaris hominibus prouidentiae supernaturali subiectis, & in finem supernaturalem eleuatis, quod eisdem sub naturali prouidentia non inesset? Igitur ut illis sub prouidentia naturali, cogitationes naturales ad fidem naturalem consequendum necessariae negari non possunt; similiter nunc illustrationes supernaturales in eodem ordine cum fine supernaturali, ad quem dirigiuntur, negandae non sunt.

75 Postrema ratio.

Postrema ratio. Quibuscumque largitur Deus gratiam praenientem supernaturalem, largitur illam independenter ab eo, quod ipse per solas naturae vires facere potest, nudae enim naturae vires ad meritum, dispositionem, aut impetrationem gratiae supernaturalis quidquam conferre non possunt. Quid igitur excipit barbaros à gratia supernaturali accipienda? Demeritum non potest. Nam obduratorum scelera nequiora sunt; quibus tamen gratiam istam distribui probauimus tractatu de gratia, & probabimus lib. 5. Item haereticorum perfidia insignior est quibus nihilominus gratiam supernaturalem omnino non subtrahi diximus cum Augustino eodem tractu, & dicimus eodem libro. Nec item detrahit defectus excitationis opportuna. Nam praeter Euangelicam praedicationem possunt gratiam istam excitare praesertim circa obiecta formalia uirtutum moralium alij Gentes moralibus disciplinis dediti, librorum lectio, elementorum contemplatio, euentus naturae Angelorum custodia, & immediata Dei assistentia. Nec ignorantia barbarorum, nam de honestate uirtutum moralium, de uitate, ac bonitate Dei de bonorum operum praemio, de pena malorum, ipso naturae lumine sufficienter instruantur; ut absque ullo miraculo, quibusdam cogitationibus naturae supernaturales cogitationes infidelibus, sicut fidelibus misceantur. Nec denique obstat excellentia obiectorum formalium. Nam ut posuimus num. 6. & 56. obiecta formalia uirtutum supernaturalium eadem sunt cum obiectis formalibus naturalium uirtutum. Sola igitur uoluntas Dei potest infidelibus gratias istas supernaturales denegare, de qua id pie credendum non est suppositis legibus, & promissionibus, ac inuocationibus generalibus prouidentiae supernaturalis. Aut ergo omnino neganda sunt auxilia ingratissima supernaturalia, aut ea etiam infidelibus, saltem circa actus uirtutum moralium concedenda.

Omnia praeterita confirmantur; quia nullae sunt barbarae nationes, quibus Deus auxilia gratiae ad salutem sufficientia non prouiderit. At sufficientiam auxiliorum gratiae ad salutem eorum, quomodo remoti sunt à praedicatione Euangelij, in aliorum Theologorum sententia difficilimè in hac uero nostra facillimè tuemur. Ergo nostra sententia, quae auxilia gratiae communia, & assidua facit omnium gentium nationibus, praefenda est. Theologorum enim est plana credere ea, quae in nostra religione dura & obscurata sunt.

Confirmatio.

SECTIO XVII.

Expediuntur argumenta contra gratiam auxiliantem Gentilium.

Primo obiici potest sacer textus Actuum 14. *Deus in praeteritis generationibus dimisit gentes ingredi uias suas.* Vbi desertae uidentur gentes auxilio gratiae, & solis suis uis, uiribusque relictas. Similiter cap. 17. *Tempora quidem huius ignorantiae despiciens Deus.* Item Matth. 11. testatur Christus, Tyrios, & Sydonios non agere poenitentiam, quia uirtutibus, & auxiliis destituti sunt, quae Iudaeis fuerunt exhibita. Ergo gentes derelinquuntur à Deo, quin eis auxilia supernaturalia gratiae prouideat. His testimoniis uicè solutione satisfacio. Neimpe solum probant, Deum subtraxisse gentibus auxilia efficacia ad salutem, non uero sufficientia. Insuper sufficientibus ea speciali auxilia, externa; & interna, quae fidelibus praesertim ac actus fidei, & aliarum uirtutum Theologaliu proxime necessaria disposita sunt, & id promulgatione & instructione Euangelij, miraculorum uirtute, ministrorum industria, frequentibus sanctorum exemplis, ac potissimum uerbis gratiarum fontibus sacramentis nouae legis constituta. Ita expendit Prosper lib. 2. de uocat. Gentium cap. 4. testimonium act. 14. *Legimus enim in actibus Apostolorum 14. Paulum, & Barnabam Lycaoniis dicere de Deo, quin in praeteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi uias suas. Equidem non sine testimonio semetipsum reliquit, beneficiens, de caelo dans pluuia, & tempora fructifera.* Quod testimonium sui; gentibus à Deo dispositum explicans concludit: *Caelum ergo cunctaque caelestia mare, & terra, omniaque, quae in eis sunt, consono speciei suae ordinationis quo concentu protestabantur gloriam Dei, & praedicatione perpetua maiestatem sui loquebantur auctoribus. Et tamen maximus numerus hominum, quia uoluntatis sua ambulare permissus est, non intellexit, nec sequutus hanc legem est, & odor uitae, qui spirabat ad uitam factus est ei odor mortis ad mortem, ut etiam in illis uisibilibus testimoniis diceretur, quod uita occideret, spiritus autem uiuificaret.* Quare manifestum est, gentes uis suae uoluntatis permissas non fuisse relictas sine testimonio, ac lumine, quod eis esset odor uitae spirans in uitam; atque adeo illustrationem creaturarum eis substituisse institutionem legis, & Prophetarum, qua Deus Hebraeos internis, & supernaturalibus auxiliis instruebat. *Quod ergo in Israel (addit Prosper) per constitutionem legis, & Prophetica eloquia gerebatur, hoc in uniuersis nationibus totius creaturae testimonia, & bonitas Dei*

76 prima obiectio. Act. 14. cap. 17. Matth. 11.

Solutio.

Prosper.

mirra

miracula semper egerunt. Omnino itaque nunquam Gentes auxiliis gratia defere sunt quandoquidem ea, quae testimoniis creaturarum affinia sunt, semper eis concesserit. Quo pertinet eiusdem loci explicatio, quam num 57. retulimus ex Enchirid. Colonienfi.

77 Secunda obiectio.

Concilium Arausic. Trident.

Obiici potest secundo ex Conciliis, & Pontificibus Ecclesiae fidem esse initium iustificationis, omnique operis salutaris. Ergo ante fidem non datur infidelibus gratia auxilians, qua salubriter quidquam boni operentur. Ita Arausic. 2. canon. ultimo asserens, In omni opere bono nos incipimus sed ipse nullis nostris praecedentibus meritis prius fidem inspirat. Tridentinum sess. 6. cap. 8. Fides est humane salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis. Item Caeselinus Epist. r. ad Episcopos Galliae cap. 12. Omnium bonorum operum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profitemur auctorem. Etiam Leo Magnus serm. 7. Quadragesimae cap. 2. ubi de operibus misericordiae inquit: Non sunt fraudanda sua laude, si ob naturae communicationem fiant, sed quia non ex fidei fonte procedunt, ad premia aeterna non perveniunt, alia enim est conditio operum caelestium alia terrestrium. Quibus accedit Augustinus Epist. 105. Restat igitur, ut ipsam fidem, unde omnis iustitia sumit initium, non humano tribuamus arbitrio neque illis praecedentibus meritis, quoniam inde incipiunt omnia quaecumque sunt merita, 1. de praedest. Sanctorum cap. 7. Ex fide dicitur iustificari homo, non ex operibus, quia ipsa prima datur ex qua imperentur caetera qua proprie vocantur opera. Aliisque innumeris in locis. Igitur ante fidem nulla sunt opera salutaria, quae auxilio gratiae fiant. Neque satisfacit, quod ait P. Vasquez 1. 2. disp. 189. num. 137. omne opus salutare in fidem revocari. Primo, quia inter opera necessaria ad nostram iustificationem initium est fides; quamvis alia, quae ac iustificationem necessaria non sunt possint fieri sine fide. Secundo, quia in homine infideli raro bonum aliquod opus reperitur. Prima quidem ratio non satisfacit, quia ut ex praecedentibus constat, non iustificationis solum sed cuiusque, etiam alterius boni operis sine vilo discrimine, principium necessarium fides asseritur. Neque item secunda, quia ut constat ex Augustino, & Hieronymo adductis sect. 13. & 15. aliqua sunt bona infidelium opera. Quibus adde ex Diuo Hieronymo haec ad Demetriadem: Multos Philosophorum audimus & legimus, & vidimus, ipsos castos, patientes, benignos, modestos liberales, abstinentes, iustitiae amatores non minus, quam sapientia.

P. Vasquez.

78 Explicatur obiectio.

Huius argumento succumbunt huius aetatis Theologi omnino negantes, posse Gentiles aliquid bonum opus moraliter agere quod ex auxilio gratiae salutare sit. Tamen argumentum facile explicatur, si distinguas fidem in lata, & stricta acceptione. Fidem in stricta acceptione voco eam, quae exaudita est, & in revelationem divinam ab Ecclesia propositam assensum confert. Fides vero in acceptione lata est quavis cognitio, & illustratio supernaturalis, qua vel ad fidem strictam tendimus, vel opera iam fidelium propria efficiamus. Fides igitur, quae à sanctis Patribus, & Conciliis praedicatur initium omnium operum conducentium in vitam aeternam, non est fides stricta sola, sed lata, quae infidelibus communis esse potest. Infideles enim non dicuntur, quia

omnis illustrationis supernaturalis incapaces sunt, sed quia eam notitiam obiectorum supernaturalium, quae Ecclesia credenda proponit, non capiunt ex revelatione divina sibi extrinsecus proposita. Hoc mihi persuadeo, quia communi August. Prosper, Arausic. Trident. omniumque Theologorum iudicio affectus pia affectionis, quo volumus credere procedit ex auxilio gratiae. Hic autem affectus necessario antecedit actum credendi per strictam fidem, quate ab illa manare non potest. Igitur non omnis actus salutaris, & factus auxilio gratiae à fide stricta originem habet. Quin in homine iusto plures actus virtutum moralium puto fieri meritorios, ad quos opus non non est consulere regulam fidei. Similiter ergo possunt alij actus supernaturales ad fidem pertinere, etiamsi ab illa non procedant quia saltem ad illam impetrandam aliqua ratione disponunt, quales sunt actus supernaturales virtutum moralium, quibus adimplemus praecipua, & consilia naturalia, quos non gentibus infidelibus communes esse tuemur. Id alienum non est à Fulgentio adducto numero 67., qui satis aperte ait poenitentiam gentibus praedicari anteriorem fide. Nec alij Patres refragantur, qui infidelibus tribuunt spiritum gratiae, & fidei ad bene moraliter agendum, quos superioribus proposuimus. Praefertim Clemens Alexandrinus numero 58. & Prosper numero 64. Item plures Patres, & Theologi quos producemus sect. vltima explicant gratiam sine fide stricta sufficientem ad salutem. Recte enim ad fidem pertinere dicuntur ea quae intentione, aut executione ex fide procedunt. Intentione quidem actus elicitii ante fidem, quibus Deus largitur auxilia gratiae desiderio disponendi animam ad fidem. Executione vero, actus supernaturales, qui post fidem, quamvis non ex actu elicitio fidei strictae fiunt. Item omnis illustratio supernaturalis in fidem refertur, quia omnis cognitio infusa ad ea tandem illustranda destinatur in quae occupatur nostra fides. Rursus quia inter cogitationes supernaturales vitae potior ac nobilior fides est. Ita gratia affectionis refertur in charitatem, & opera bona, ac salutaria ex charitate processionem habere docet Augustinus lib. de gratia Christi cap. 19. & Epist. 106. vocans gratiam auxiliantem charitatem, & lib. de gratia Christi cap. 35. Inspirationem flagrantissima, & luminosissima charitatis Item lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 18. asserens, quod non sit ex charitate, non beneficit. Et 1. retract. cap. 15. & 4. contra Iulianum cap. 3. & lib. de patientia passim, & alibi saepe. Non quia omnis actus salutaris, ac prius ex charitate Theologica manare debeat, cum plures actus peccatoris, disponentes ad iustificationem charitatis non sint, neque ex charitate procedant. Sed quia omnis affectio supernaturalis ad charitatem spectat intentione, aut executione, tanquam dispositio, aut effectus, tanquam pars ignobilior ad nobiliorem, & praecipuam voluntatis Christianae. Similiter igitur fides dicitur principium omnis operis salutaris, quia quavis illustratio supernaturalis, quae affectu salutaris principium est, lata significatione fides dicitur, in fidemque strictam refertur.

August. Prosper, Arausic. Trident.

Clemens Alex. Prosper.

August.

79 Tertia obiectio. August.

Tertio obiicitur Diuus Augustinus pluribus propositionibus, quae videntur repugnantes gratiae, salutarique impetrationi Gentilium. Prima est salutem nostrae religionis defuisse Gentilibus ex sola voluntate Divina. Ita lib. de praedestinatione

Sanct. cap. 10. recolens quae dixerat lib. 6. quaest. contra Paganos quaest. 2. Propositione secunda, gratiam auxiliantem esse Christianorum propriam & pertinentem ad fidem. Ita Epist. 95. & lib. de Gratia, & libero arb. cap. 13. Tertia propositio infidelibus non inesse vera virtutes, neque eorum opera esse simpliciter bona, sed peccata. Ita fuse lib. 4. contra Iulianum cap. 3. lib. 4. de Civitate capit. 12. & lib. 19. capiti. 25. lib. 13. de Trinitate cap. vltimo lib. de continentia cap. 13. lib. 1. de Nuptiis cap. 3. lib. 1. de Gratia Christi cap. 26. & latius praefatione in Psal. 31. Vbi inter alta docet, infidelium opera, quae bona dicuntur, inania esse, & quasi celerimum cursum praeter viam nempe quia in aeternam felicitatem non perducunt. In quo Augustinus suffragatur Prosper lib. 1. de Vocat. Gent. cap. 7. alias 3. & lib. contra Collatorem cap. 26. & 28. & lib. 3. de vita contemplativa cap. 1. & 18. Fulgent. lib. de Incarnat. & Gratia cap. 25. Igitur nulla infidelium opera auxilio gratiae fiunt, quod solum in opera salutaria conferuntur.

Prosper

Fulgentius

80 Responso August.

Respondeo Augustinus à nobis est, ut superioribus ostendimus. Prima vero propositione differit Augustinus de auxiliis efficacibus ad fidem, non de sufficientibus ad salutem, de quibus nostra disputatio est, & cum quibus possunt componi plura auxilia efficaci ad plures virtutum moralium actus. Secunda propositione docet, gratiam supernaturalem esse Christianorum propriam, & pertinentem ad fidem, non quia solis Christianis ac fidelibus dispenseret, cum etiam infidelibus se praeparantibus ad fidem, omnium approbatione donetur, sed quia intentione, aut executione semper conferuntur intuitu Christianae Religionis, ac fidei, vel quia fideles iam sumus, vel vt scimus; vt nuper dicebamus. Accedit, gratiam Christianorum propriam apud Augustinum intelligi gratiam, qua rebus fidei assentimus; quia de actu credendi per fidem erat illi disputatio cum Pelligianis, quando gratiam Dei, propriam Christianorum vocat. Tertia propositione negat Augustinus infidelibus veras virtutes, & opera simpliciter bona. Primum, quia licet infideles aliqua opera agant intrinsecè honesta, eoque gratia intrinsecè supernaturali elicitia, tamen semper, aut ferè semper extrinsecè aliqua saltem virtuali pravè intentionis nequitia deturbant, qua ea opera, vel in idolotum cultum, vel in gloriam vanam, vel in aliud delectabile bonum referunt, ideoque absolute mala, & non simpliciter bona ab Augustino dicuntur. Ita Augustinus contra Iulianum supra, & lib. 1. de nuptiis cap. 12. Secundo, quia non ea intentione, & frequentia officiis virtutum incumbunt, vt habitus acquirant, qui virtutum nomen mereantur, ipsosque absolute continentes, iustos & virtuosos reddant. Denique quia illorum opera ex professione religionis, quam colunt, & numinis, quod adorant, sterilia, & insalubria sunt in vitam aeternam. Licet enim etiam peccatorum fidelium opera in statu peccati nullum possint ferre salutis fructum tamen ex professione religionis, quae sequuntur, & numinis, quod venerantur, possunt, & debent ab eo statu dimoveri, in eoque constitui, in quo fructus vitae aeternae consequatur. Gentilibus autem ipsa religio, quam profitentur, & numen, quod adorant, prohibet statum salutarem, & fructus salutis aeternae. Ideoque Gentilium opera potius, quam fidelium, peccatorum merito, non censet Augustinus abso-

lute salutaria, & bona. Ita contra Iulianum supra, & Prosper de vocatione Gentilium supra, Quarto obiicitur D. Prosper lib. 1. de vocat. Gentium cap. 13. & ad cap. Gallorum obiectio 4. aiens, Gentiles praeritii à gratia Dei, & non vocari. Item lib. 2. cap. 3. ante medium; Gentibus, quibus praedicatur Euangelium, non negatam esse gratiam, & vocationem Dei, sed dilatam; significans eis, quibus nunquam praedicatur non differri, sed negari. Respondeo. D. Prosper loquitur primò de vocatione, & gratia abundanti Evangelica, & externa, quae fidelibus ministerio Ecclesiae dispensatur. Secundo, de Gratias & vocat. efficaci ad salutem. Tertia de gratia, & vocatione proxima ad actus fidei strictae. Omittò ea quae possunt opponi ex Prospero negante infidelibus veras virtutes, & opera absolute bona; Quia eadem Prospero, quae nuper dicebamus Augustino, dicenda sunt.

81 Obiectio quarta. Prosper.

Occurritur

82 Obiectio quinta.

Quinto obiici potest D. Thomas 2. 2. quaest. 2. art. ad 1. dicens, infidelibus negari auxilium ad credendum, & diligendum Deum in poenam originalis peccati iuxta doctrinam Augustini lib. de Correctione, & Gratia cap. 11. Respondeo. Agit D. Thomas de auxilio gratiae reddente homini facultatem proximam credendi per actum fidei strictae propter revelationem Dei ab Ecclesia propositam, non vero de aliis auxiliis ad opera virtutum moralium, quae ad hanc facultatem impetrandam disponunt, de quibus à nobis differitur. Secundo loquitur D. Thomas de omni auxilio gratiae proximo, & remoto credendum necessario, quod à Deo negari docet, non omnino, sed pro quibusdam temporis intervallis, eis videlicet in quibus Deus se solo absque ministerio, & excitatione creaturam illud conferret, vt fidelibus conferre solet. Interruptionem enim auxilij supernaturalis poenam esse originalis peccati non solum infidelibus, verum etiam plerumque fidelibus, plures Theologi volunt; in eoque sensu interpretantur Augustinum adductum à D. Thoma.

Exponitur.

83 sexta obiectio.

Sexto hac ratione arguitur. Gentes non assequuntur quidpiam supernaturale, vt ab obiecto naturali distinctum. At vocationes, & actus supernaturales mouentur ex obiecto formali supernaturali, vt à naturali distincto. Ergo gentibus alienae sūt vocationes, & actiones supernaturales. Pater Granadus controuers. 8. de gratia tract. 6. disput. 1. numero 38. & Pater Didacus Ruiz de praedestinatione disp. 46. sect. 5. respondent Paganos non assequi quidpiam supernaturale expresse, & formaliter: assequi tamen implicite, & virtualiter, quod sufficit, vt agant actus intrinsecè supernaturales. Sed contra primo. Vt bonitas moralis conferat speciem actibus virtutum non sufficit virtualiter, & implicite tantum bonitatem attingi, sicut ad malitiam satis est; sed opus est amorem explicite, & formaliter in illam ferri, vt communiter definiunt Theologi. Ergo vt actus virtutis sit supernaturalis ex obiecto formali, non sufficit solum virtualiter, & implicite bonitatem supernaturalem attingi. Secunda. Nulla ratio obiectiva cognoscitur virtualiter, & implicite, nisi in alia explicite, & formaliter cognita. At nulla ratio obiectiva cognoscitur à Paganis formaliter, & explicite, in qua motuum supernaturale implicite, & virtualiter cognoscatur. Ergo Maior probatione non eget. Minor probatur. Ratio explicite cognita à Paganis, in qua motuum supernaturale impli-

p. Granad. P. Ruiz non satisfaciunt.

implicite cognoscatur, verbi gratia, in materia iustitiae, aut est honestas iustitiae communis iustitiae naturali, & supernaturali, aut differentia particularis honestatis naturalis, aut differentia honestatis supernaturalis non potest esse eiusmodi ratio obiectiva explicite cognita, alias supernaturalitas obiecti non implicite, sed explicite distingueretur. Neque est differentia honestatis naturalis, nam in differentia honestatis naturalis a supernaturali distincta non continetur honestas supernaturalis sufficiens efficere actum, qui ex illa mouetur, supernaturalem, alioqui actus supernaturalis haberet obiectum formale commune cum actu naturali, imo omnis actus virtutis ex obiecto formali esset supernaturalis. Nec item est ratio communis iustitiae naturali & supernaturali nam sub ea ratione aequè continetur iustitia naturalis, ac supernaturalis, atque adeo ex illa ratione obiectiva actus non erit potius supernaturalis, quam naturalis.

84. Vterior explicatio p. Granad. P. Ruiz.

Redarguitur.

Planissima solutio.

85. Postrema obiectio.

P. Molina

Diluitur.

Dices ex Patris Granadi, & P. Ruiz doctrina, notione quidem naturali non assequi Gentiles diffidentias obiectorum supernaturalium, cogitationibus tamen supernaturalibus infusus à Deo illas assequi, quamvis non certo, & euidenter, sed sub dubio, & obscure: vt beatitudinem esse nulli miseris obnoxiam, virtutem esse viribus naturae superiorem, Deum bonorum remuneratorem, & malorum vindicem, & alia huiusmodi. Sed contra primo, quia cogitatio supernaturalis dubia, & incerta esse non potest, vt pote falsitati subiecta, praesertim si enunciativa sit, qualem indicant hi Theologi. Secundo, quia sub hac dubitatione etiam naturale lumen potest ea obiecta percipere, & voluntas lumine naturae directae eadem obiecta amore profici, qui, ac proinde amor naturalis directus ex ratione naturali ferri poterit in obiectum formale commune amoris supernaturali, qui dirigitur ex supernaturali illustratione. Praeterea planius, & securius respondetur ex disp. 45. posse actum naturalem, & supernaturalem ex eodem obiecto formali moueri, & actum naturalem in motuum supernaturalem, & supernaturalem in motuum naturalem ferri. Quare posse vocationes, & actus honestos Paganorum esse intrinsecè supernaturales, quamuis obiectum eorum supernaturale non sit, sed naturale. Ac per consequens posse eos in salutem, & fidem assequendam disponere ac promouere.

Septima obiectio. Gratia intrinsecè supernaturalis non praebetur Gentilibus, quando Gentiles re ipsa virtutis officio non incumbunt, esset enim nimis profusa, & otiosa ea gratia supernaturalis largitio. Ergo nec praebetur, cum re ipsa virtuti incumbunt. Nam gratia non tantum praebetur, vt arbitrium actu operetur, verum etiam vt operari possit Pater Molina in concordia disp. 11. docet Deum praesto esse gratiam praeuenientem conferre infidelibus, quos prauidet operaturos: illam tamen eis subtrahere, quos non operaturos praenoscit. At non acquiesco. Tum quia argumenta nostra non solum internam praeparationem Dei, verum etiam executionem, & largitionem externam gratiae manifesto conuincunt. Tum quia etiam illi, qui re ipsa non operantur, potuerunt proximè operari, ita vt per Deum non sternerent, sed per ipsos, quod actus salutis factus non sit. Ergo re ipsa praenuntiantur auxilio gratiae quo proximè eum actum eliciant. Itaque asserendum

est, eam gratiam sufficientem, nec otiosam, nec nimis profusam esse vt gratia sufficiens fidelibus praestita talis non est, quia altissimi fines Deo sunt vt his, quos in finem supernaturalem direxerit, media sufficientia, & non efficacia prouideat, vt prouider pluribus fidelibus. At non singulis temporum momentis, sed cum proximè in honestatem, ac officia virtutis animum aduertunt, quod Gentilibus tot vitiuū vinculis praepeditis, & ignorantiae tenebris obscuritas, nimis frequens non est.

SECTIO XVIII.

Concluditur probatio nostra sententia de facienti quod in se est.

Errè si Deus auxiliis suae gratiae Paganos visitat, eorumque conatus hominum, vt salutes fiant, auertit, quando arbitrium aggreditur facere, quod in se est, non praueuient auxilio gratiae? Nunquam sanè crediderim, cum nullos homines adeo supernaturalis prouidentia deseruerit, ac barbaros Gentiles, apud quos, nec nomen veri Dei auditum est. In cuius probationem vberius forsitan quam alicui videbitur, argumentum protaximus. Idè alia argumenta, quae idem iudicium confirmant, contrahimus. Septimo igitur sic arguo. Natura rationalis eleuata in finem supernaturalem, & in opera virtutum infusarum, quae sunt media necessaria ad illum, nunquam operatur quantum potest in actum salutarem, & supernaturalem alicuius virtutis, quin eum actum salutarem, & supernaturalem eliciat. Nam lege eleuationis constituitur homo potens ad actus salutes, quos ipse voluerit eos elicere, ita vt per Deum non stet, sed per hominem otium, & intermissio illorum. At semper ac efficit actum virtutis moralis, operatur quantum ex se potest in actum salutarem, & supernaturalem talis virtutis. Nam ex se non potest homo amplius agere in actum supernaturalem talis virtutis, quam in naturalem, nec suo conatu vnquam ab alio valer discernere, praesertim mea opinione non distinguente obiectum formale actus supernaturalis ab obiecto formali actus naturalis. Ergo semper ac efficit homo actum virtutis moralis, v.g. misericordiae elicit actum salutarem, & supernaturalem talis virtutis. Actum autem salutarem ac supernaturalem elicere non potest absque gratia supernaturali. Ergo ex prouidentia Dei semper ac homo agit opus virtutis moralis praeparatur voluntas auxilio gratiae supernaturali. Confirmatur. Cum voluntas agit actum virtutis moralis, vel potest in actu primo proximè elicere actum salutarem, vel non potest? Si non potest. Ergo per Deum non prouidentem gratiam supernaturalem stat talem actum non elicere, quod nec cum eleuatione supernaturali naturae, nec cum desiderio salutis hominum, nec cum promissis assiduis Dei conuenire potest. Si verò potest homo actum salutarem elicere. Ergo vel nunquam, vel semper cum opete bono morali elicit actum salutarem virtutis moralis, ac per consequens semper agit voluntas opus virtutis moralis praueuient auxilio supernaturali. Probatum consequentia, quia voluntas agens opus virtutis moralis semper agit quantum ex se est, vt circa illud obiectum salutarem eliciat, nempe ex se aliter in eum actum conari potest,

86. Collectio ex gratia Gentium.

Septima probatio nostrae sententiae

Confirmatur

nec

87. Octaua probatio.

Tertullian.

Prosper.

Chrysoft.

Clemens Alexand.

88. Probatio nona.

nec reuera in aliis euentibus aliter conatur. Voluntas autem potens elicere actum salutarem, & agens quantum ex se est, vt illum salutarem eliciat, non potest non ex prouidentia Dei salutarem non elicere. Ergo voluntas agens opus virtutis moralis, vel semper, vel nunquam actum elicit salutarem. Neque planè fundamentum esse potest asserendi interdum à Deo ad actum salutarem praueuiri, cum efficitur opus virtutis moralis, & interdum non praueuiri.

Octauo. Ante legem Euangelicum, & scriptam, qui debebant in lege naturali, praueuiebatur auxiliis gratiae ad illam obseruandam, vt actibus salutaribus, supernaturalibus in salutem aeternam promouerentur. At illa auxilia gratiae non infundebantur à Deo ministerio alicuius creaturae excitantis mentem in obiecta supernaturalia, sed naturalia duntaxat, quae ratio naturalis assequeretur, cum nulla tunc essent Prophetarum eloquia, neque Evangelica praedicatio. Ergo inferebatur gratia cogitationibus naturalibus honesti. Qui opportunum venit testimoniū Tertulliani lib. contra Iudaeos; *Legem Moysi scriptam in tabulis lapideis, legem contendo fuisse non scriptam, quae naturaliter intelligebatur, & à Patribus custodiebatur. Nam vnde. Nec non iustus inuentus, si non illum naturalis legis iustitia praecedebat? Vnde Abraham amicus Dei reueratus, si non de equitate, & iustitia legis naturalis? Vnde Melchisedec sacerdos summi Dei nuncupatus, si non ante Leuitica legis Sacerdotium fuerunt, qui sacrificia Deo offerebant? Adde; Vnde Iobus, & eius amici de iustitia coram Deo contendebant? Igitur cum sola instructione legis naturalis miscebatur illustratio supernaturalis ad illam adimplendam. Neque enim credendum est sola gratia, & iustitia naturali eos Patres, & alios, quorum facer textus non meminit in statu legis naturalis amicos fuisse Deo, & in salutem promotos. Verum enim est illud Prosperi ad cap. Gallor. 8. *Nec alia gratia, aut alia fide quemquam hominum sine lege, sine legis tempore iustificatum esse credendum est, quam hac eadem, per quam Dominus noster Iesus Christus secundum consilium voluntatis suae in fine saeculorum venit querere. & saluare, quod perierat.* Ergo amici Dei & reliqui ante legem Moysi in salutem directi eodem profus auxilio gratiae, quo olim Hebraei, & nunc Christiani, iuuabantur, etiam si sola illis esset instructio legis, & honestatis naturalis. Quare mox adiungit illud omnium hominum cura est Deo, quod ad duximus num. 66. Quo etiam atinet testimoniū Chrysofostomi, quod habes num. 60. vbi testatur eos qui ante Christum, & legem obierunt, si ab idolorum cultu recedentes, & naturali rationi obsequentes, Deum solum adorauerunt, aeternam beatitudinem adeptos fuisse. Item Clemens Alexandrinus propositus num. 8: scribens, Graecis ante aduentum Christi, datam esse Philosophiam qua vocarentur ad eam, quae est ex fide iustitiam. Igitur simul cum lumine naturali coniunctum est supernaturale, vt arbitrium agens quod in se est, moueatur lumine supernaturali in vitam aeternam, in quam destinatum est.*

Nono. Eximij conatus naturae in bonum honestum virtutum moralium lege Dei praueuuntur auxilio gratiae. Ergo vniuersum omnes conatus in bonum honestum auxilio gratiae praueuiri sunt. Antecedens approbat communis consensu Theologorum, qui tenuerunt admittere dilectionem effi-

cacem Dei, victoriam gratis tentationis, integram obseruantiam legis naturalis haberi, posse absque gratia Theologica. Quare gratia ex natura rei, neque ad eos praestantes actus necessaria est. Nam vt probatio vberi disputatione lib. 5. gratia Theologica est intrinsecè supernaturalis. Gratia autem intrinsecè supernaturalis non est per se necessaria ad actus intrinsecè naturales, quales possunt esse eximij illi conatus naturae, quos in antecedenti proposuimus. Et enim auctis numeros, intentione, & delectatione, illustrationibus intellectus, & affectionibus voluntatis nulli sunt actus, qui non solum simpliciter, sed etiam facile fieri nequeant. Consequentia probatur, quia non est ratio ad statuendam legem Dei auxilio gratiae comitante aliquos conatus naturae, & non omnes. Nam ea lex colligenda est ex sacris Scripturis, & Ecclesiae Patribus. Hi autem suis testimoniis sine discrimine gratiam ad omnes requirunt, cum docent, sine auxilio diuino non posse hominem resistere tentationi, nec legem implere, nec suorum scelerum panitere. Nam discrimen non faciunt inter grauem, & leuem tentationem, praepcepta operum nobilium, & ignobilium: sed nullo facto discrimine aiunt, neque praepcepta seruari, neque tentationem superari posse sine gratia Dei. Imo haec auxilia quotidiana, crebra exiguntur, cum heroica victoria tentationis & legis obedientia in signis rara sit, vt optimè expendit Pater Vasquez. 1. 2. disp. 109. Ergo aut ad omnem, aut nullum amorem honesti praecurrit lege Dei auxilium gratiae. Item aut ad omne opus morale admittenda est distinctio operis conducentis, aut nullum. Quare cum absolute supponatur omnem victoriam honestam grauis tentationis esse salutarem, & ex auxilio gratiae profectam omnem misericordiam heroicam, omnem detestatio nem vniuersalem peccatorum eriam ex motu virtutis moralis, omnem dilectionem efficacem Dei, nullusque detur locus actui egregio virtutis moralis superanti grauem tentationem, distribuendi in pauperes omnes facultates, aut quidpiam heroicum agentis, qui à barbaro procedat sine praueuentione gratiae, & fructu salutis, consequenter etiam quibus alius actus virtutis moralis admitti non debet factus sine auxilio gratiae, & fructu salutis. Alias eodem modo posset admitti heroicus actus virtutis moralis factus sine auxilio gratiae, qui salutis non sit. Testimoniū Conciliorum, & Patrum videantur apud Vasquez supra. Quibus plurima addere promptu erat si iam nimis proluxa disputatione ferre posset. Notare tamen non praetermittam, si ad non peccandum, & tentationi succumbendum gratia necessaria est, & omnibus datur, etiam ad singulas leges, singulaeque tentationes gratiam dari: nam potestas ad omnia seruanda praepcepta, & vincendam omnem tentationem ex, gratia prouenire non potest, nisi ad singulos actus potestas compleatur ex gratia, nam potestas ad omnes actus complectitur potestatem ad singulos. Neque assequor quomodo ad omnes, quin ad singulos gratia potestatem conferre possit.

Denique probatur nostra sententia ex communi fidelium conceptione qua credunt, quodlibet opus bonum morale cuiuscumque virtutis sit factum à iusto, esse meritorium gratiae, & gloriae, & à peccatore factum esse imperatorium, & praeparatum animae ad gratiam, & remissionem peccati.

P. Vasquez

89. Postrema. Probatio.

cati, quamquam nullum cernant discrimen, quod tale opus a mere naturali distinguant. Eo ut hominem venerentur sanctum, & iustum; imo ut Ecclesia in Sanctorum numerum referat, sufficit agnovisse toto vitæ decursu temperantiam, misericordiam, humilitatem, penitentiam, religionem, & aliorum virtutum officia deditum fuisse etiam si illa indifferentia sint ad virtutes naturales, & supernaturales. Hæc autem communis fidelium conceptio vera esse non potest, nisi verum sit, ad quodlibet vocationis exercitium, præire adiutorium gratiæ, quod illud salutare, & supernaturale reddat. Igitur certum est, nullam animi ad voluntatem honestatem, quæ antecedit auxiliium gratiæ. Ac tandem ut arbitrium agat, quod in se est in amorem alicuius obiecti honesti sibi propositi semper præuenit auxiliio gratiæ? En quot & quantæ rationes Theologicæ conferant gratiam præuenientem omnes conatus naturæ agentis, quod est in se in amorem honesti, latius forsitan, quam aliis placitum auguror, probationem produximus. Verum gravitas & novitas rei omnia ista argumenta vendicabant. Neque aliter suaderi poterat constitutio aliqua voluntatis diuinæ, cui effectus illam à posteriori indicantes deficiebant, quam ex testimoniis factis, & Ecclesiasticis monumentis. Et quidem si aliquid coniciendum est ex Patrum scriptis & Theologicis rationibus, videtur satis euidenter demonstratum, legem istam præueniendi auxiliio gratiæ naturam agentem quod est in se, coniecturabilem, & probabilem esse. Quippe quam suadent sacra testimonia, & argumenta Theologica desumpta, tum ex generalitate gratiæ auxiliantis, tum ex naturæ viliare solis suis virtutibus relicta, tum ex frequentia vocationis diuinæ, tum ex gratia auxiliante Gentilium, tum ex elevatione naturæ in finem supernaturalem, & accurata, ac vigili providentia supernaturali Dei, tum ex subsidio gratiæ ad eximios conatus naturæ, tum denique ex regimine supernaturali, quo Deus homines degentes in lege naturæ in salutem dirigebat. Quis enim neget has omnes coniecturas fidè sufficientem conciliare ad credendum, lege vniuersali Dei præcurrere gratiam ante naturam agentem quod est in se in amorem cuiuscumque honesti?

SECTIO XIX.

Expenditur auctoritas Antiquorum Scholasticorum pro nostra sententia.

90

IN hanc sententiam expressa, nostræque menti omnino adæquata Theologorum iudicia non habeo, ut nec contra illam momenti aliqua inuenio. Tamen illi fauent plurima, & non contemnenda testimonia, ex quibus sine vi sententia colligitur. Nam licet proloquium de facienti, quod in se est, non explicant omnes eo sensu, quo non exposuimus, tamen doctrinam, & principia, quibus talis sensus continetur, meliores & frequentiores tradunt. Ducem aduocò, & specto Theologorum Principem S. Thomam. q. 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. sic habet. Nihil homo potest facere, nisi à Deo moueatur, secundum illud Ioan. 15. sine me nihil potestis facere, quod in se est, dicitur homo facere, quod in se est, dicitur hoc esse in potestate, hominis secundum quod est motus à Deo Igitur nul-

S. Thomas

lum excluditur bonum opus morale, quod salutare, & ex gratiæ diuinæ motioni antecedenti non fiat; indeque lucem suam tribuit communi propositioni, quod facienti, quod in se est, Deum non denegat gratiam. Similiter ad Rom. 10. lect. 3. prope medium agens de barbaris hominibus, qui nutriuntur in syderibus, & ignorantia inuincibili excusantur ab infidelitatis peccato. Si qui tamen eorum fecissent quod in se est, Dominus eis secundum suam misericordiam profuisset. Sed tamen hoc ipsum, quod aliqui faciunt, quod est in se conueniendo se scilicet ad Deum, ex Deo est, mouente corda ipsorum ad bonum. En loquutionem de facienti, quod est in se, accipit de eo, qui agit motus auxiliio gratiæ diuinæ in bonum Fauet etiam in 4. sent. dist. 20. vnic. art. 1. q. 1. corpore. Deus, qui dat omnibus abundanter, nulli gratiam denegat, qui, quod in se est facit, ut se ad gratiam præparet. Hoc est, ut se ad gratiam præparet, nulli quod in se est facienti denegat gratiam auxiliantem. Si ergo finis impertiendi gratiæ auxiliantem est dispositio ad gratiam, nulla dispositio ad illam antecedit auxiliantem gratiæ, sed tanquam medium prouidetur ante illam, cuius argumento est abundantia in medio, quæ Deus omnibus disponit ad consequutionem suorum finium. Idemdem. t. 2. q. 109. art. 4. ad 2. manifestè docens, integram totius legis obedientiam quibuslibet hominibus esse possibilem, non per vires naturales arbitrii, sed per auxilia gratiæ diuinæ, ubi perspicuè supponit, auxilia diuinæ gratiæ à Deo impendi ad non furandum, non concupiscendum, honorandum Parentes, aliaque opera nobis frequentia, & lege naturali præcepta, quæ licet absolute adimpleri poterant auxiliis naturalibus, cæterum, ut eorum obseruantia salutaris sit, auxiliio gratiæ, utique supernaturalia, hominibus in finem supernaturalem eleuari impendunt quibus operibus non absque sit consequentia ad reliqua naturalia, ad quæ præueniendæ auxiliio gratiæ in natura eleuata eadem existit diuinæ proidentia ratio. Eodem spectant, quæ scribit lib. 1. sententiarum, dist. 40. q. 4. art. 2. in sed contra & in Ioan. 6. lect. 5. ad illa verba: Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum, & alibi sæpe in defectum cooperationis arbitrii; non in defectum auxiliij gratiæ quod præsto adest ad omnes conatus voluntatis creatæ, recusans defectum operum salutarium, & salutis. Vnde merito credideris, cum in 2. d. 28. q. 1. art. 4. in corpore, & ad 4. & q. 14. de veritate art. 1. r. ad 1. adductus verbatim disp. 17. n. 58. tradit hominem, qui ductus lumine naturali rationis sequitur amorem boni, & fugam mali, posse peruenire ad salutem, sanè ductu luminis naturalis non excludere illustrationes supernaturales, quæ eadem naturalia bona cum illustrationibus naturalibus referunt: sed eas tantum, quæ ex obiecto etiam supernaturales sunt, & alia motiua proponunt extra communem ordinationem causarum naturalium, Nam ut ponebam n. 6. inserit se Deus cogitationibus supernaturalibus in eadè obiecta, quæ naturalibus occurrunt Quare in 2. d. 28. supra, gratiam esse, ait, quodcumque excitatum voluntatis exhibitum homini à diuina providentia, sine eoque hominem non posse se præparare ad habendam gratiam gratam facientem. Quippe quia cuiuscumque excitatio voluntatis in bonum miscetur diuina providentia supernaturalis circa eadem obiecta cogitationibus ordinis supernaturalis efficiens salutare conatus voluntatis. Coniicio, quia ex excitatio ponit exhiberi à diuina

Ad Rom. 10

S. Thomas

Carthusianus.

D. Bonauentura.

91

diuina prouidentia, non à causis naturalibus, quæ in bonum honestum semper assistit homini supernaturalis. Item quia Carthusianus in eadem dist. q. 2. testatur: si ritè D. Thomas intelligatur nulla ratione à D. Bonauentura discrepare. At D. Bonauentura manifestè nostræ suffragatur opinioni, ut mox videbis. Ergo D. Bonauentura audiamus in 2. d. 28. art. 2. q. 1. corpore: Vix aut nunquam libertas arbitrii destituitur omni gratia gratis data per quam sic intelligitur omne quod superadditur naturalibus adiunxis aliquo modo, ac preparans voluntatem ad habitum, vsuque gratiæ, siue sit habitus, siue instinctus diuinus, aut alloquutio interior excitans animum hominis ad conuersionem, & vix aliquid sine his inuenitur, nec sine huiusmodi gratia aliquis se disponit. Ut igitur vix arbitrium destituitur cogitationibus naturalibus honestis, quæ ad lumen rationis naturalis spectant, sic vix Deo ita prouidente deseritur ab illustrationibus, & vocationibus supernaturalibus, quibus ad bonum excitetur, indiuiduoque nexu naturalium, ac supernaturalium illustrationum voluntas humana foueatur. Quo sic elucidat Seraphicus Doctor prouerbium præsentis disput. susceptum; Numquam assurgit liberum arbitrium ad gratiam gratam facientem cognoscendam, appetendam, aut petendam nisi desuper excitetur per gratiam gratis datam. Quæ cum omnibus præsto sit, Dominus in scripturis sic loquitur, quasi in nobis sic conuertit ad ipsum, videlicet præsupposito huiusmodi gratiæ dono, & ideo, qui agit, quod in se est, habet in promptu hoc donum, & per illud gratiam gratam facientem sortitur. Quia ergo gratia auxilians supernaturalis præsto est, & præuenit omnem conatum voluntatis, idem in nostro conatu, & arbitrio positum est, gratiam iustificantem adipisci. Ex natura rei quidem possumus ex viribus naturæ cognitione, appetitu elicito, & petitione in gratiam iustificantem moueri, ut reliquimus disp. 14. lect. 3. & disp. 19. lect. 1. modo tamen id nunquam possumus sine auxilio gratiæ, quia ut omnia bona nobis salutaria sint, lege Dei stabilitum est, ut desuper auxiliio præstæ præueniamur. Quare cum in 3. dist. 25. art. 1. q. 2. in penultimo argumento obiecißet, in lege naturæ eos, qui opere implebant, quæ erant dictaminis naturalis, peruenire ad salutem, responderet, id verum esse, quia lex naturæ adiuta pe gratiam internam satis dictabat, ac fouebat facultatem naturæ, ut possent homines salutem obtinere. Item vltimo argumento opponens defuisse Gentilibus notitiam eorum, quæ sunt necessaria ad salutem, satisfaciensque argumento ait: diuina gratia omnibus præsto erat & natura ad hoc manducere poterat ex consideratione sue miserie, & curuitatis, & ex eruditione quadam generali, quam accipere poterant à viris, qui erant in cultu Dei famosi. Et post pauca: Indubitanter verum est, quod in eis præsto erat notitia necessaria quanta opportuna erat secundum exigentiam temporis, tum ex dictamine naturæ, tum ex aliena instructione, tum etià ex Dei inspiratione, qui se offert omnibus &c. Eo itaque vinculo auxilia gratiæ auxiliis naturæ iuncta sunt, ut illa istis continuò inferantur, certiusque sit, naturalia defutura ad virtutum naturalium actus, quam supernaturalia iuxta opportuna naturæ subsidia ad nobiles conatus naturæ fructuantes efficiendos. Et quidem si aliqui conatus hac prouidentia deserendi erant maxime Gentilium, qui à prouidentia supernaturali omnium

Ripalda de Ente Tom. 1.

remotissimi sunt. Ergo si his etiam præsto adest gratia Dei, & tum naturali considerationi rationis, tum aliorum instructioni inferitur, qui credi potest, omnibus cogitationibus naturalibus honestis non misceri? De quo à sectione duodecima.

Albertus Magnus.

Alexand.

Guill. Alc.

Egidius.

Ferrara.

Albertus Magnus in 2. d. 28. art. 1. ad 4. ait: facienti, quod in se est, Deum dare gratiam, quia hoc est facere, quod in nobis est quia si hoc fecerimus Deus inueniabiliter dat gratiam, quia ipsa vna modo se habet semper ad nos, scilicet gratiam porrigendo. Quod clarius expresserat 2. p. q. 100. memb. 1. aicens, profanum esse dicere, nisi quod gratia semper præuenit voluntatem, & eligit eam, ut velit bonum. Similiter Alexander 1. p. q. 28. memb. 2. art. 2. Deum quod ex se est, se gerere æqualiter ad omnes instar solis illuminantis, quamuis nos non nos geramus æqualiter ad illum. Vnde nulli vquam deficit illuminatio Dei ad sequendum bonum. Quod posuit 3. p. q. 69. sine his verbis: Deus semper porrigit omnibus gratiam suam, non tamen omnes extendunt manus: id est voluntatem ut recipiant eam. Si porrigit semper, ut quantum est ex parte Dei non deficiat, quis crederet voluntati conanti, quantum est ex se, illam deesse? Guillielmus Altiusdorensis lib. 3. tract. 2. q. 5. ostendens fieri necessariam argumentationem à conatibus naturæ ad gratiam, obiicit. Fortè dices, quod hoc coniunctio, si aliquis facit, quod in se est, Deus dat ei gratiam, non tenet consecutiuè, sed adiectiuè. Contra Deus pulsat ad obitum, ut imret. Iste aperit, quid facit, quod in se est. Ergo aut Deus intrat, aut non intrat. Si non intrat. Ergo pro nihilo pulsat. Sed hoc est impossibile. Ergo necessarium est, quod Deus dat ei gratiam, & ita argumentatio est necessaria. Pulsare autem est, quam aperire. Ergo gratia pulsans prius est, quam natura apertius agendo quod est in se. Egidius in 2. d. 5. q. 2. art. 1. corpore, & ad 1. docet: cogitationes, imperius, loquutiones, pulsationes, motiones, continuè vel quasi continuè, semper, aut quasi semper facit Deus in anima nostra, quas sequendo possumus suscipere gratiam. Expende gratiam auxiliantem, quæ à cogitationibus, pulsationibus, & motionibus diuinis indistincta est continuè, & semper impendi. Item animam suscipere gratiam illas sequendo. Ergo gratia auxilians continuè & semper adest nostris conatibus, qui sequentes motionem priorem gratiæ auxiliantis ad gratiam iustificantem perducunt. Eadem docet Egidius d. 7. q. 1. art. 1. & d. 28. q. 1. art. 3. sine: Adulti si semper fecissent, quod in se est, & non resistissent diuina motioni, & vocationi, habuissent diuinam gratiam. Quam, nisi volentes nunquam perdidissent. Vnde supponit duos alterum, facere quod in se est, & non resistere, sed obtemperare diuinæ motioni præuenienti, idem esse. Alterum eam vocationem semper, & omnibus promptam esse. Item q. 2. art. 2. in fine dubij lateralis: Per liberum arbitrium possumus sequi Deum vocantem, mouentem nos ad gratiam, quod faciendo, dabitur nobis gratia. Si enim facimus totum, quod in nobis est, Deus facit, quod in se est. Est ergo culpa nostra, si totum, quod in nobis est agere nolumus, & diuinam vocationi obicem voluntariè præbemus. Quibus manifestè tradit, hominem facere quod in se est sequendo vocationem antecedentem Dei. Ferrata 3: contra Gent. cap. 159. §. ad huius euidenciam, sic habet, Cum duplex sit auxiliium, scilicet habitualis gratia, & diuina motio, qua ad bonum dirig-

Q 2

dirigimur, & ad gratia preparationem excitamur, primum auxilium Deus non omnibus dat absolute loquendo, postquam peccauerunt, sed bene omnibus se ad ipsum preparantibus, ex diuina motione concedit. Secundum autem auxilium omnibus impendit, & nulli, quantum ad hoc est absens Deus, cum nullus sit, qui ab eo non moueatur ad bonum, & ad gratia preparationem. Igitur solum ad gratiam habitualemente antecedit conatus naturae factus ex gratia actuali; hanc autem gratiam nullus praecedat, sed potius illa omnibus impenditur, & praenit conatum naturae in bonum.

93 Henricus.

Henricus Quodlibeto 8. q. 3. post medium: de processu gratia in adulto ante baptismum licet post baptismum in statu peccati mortalis, tenendum est, quod Deus peccatorem gratia gratis data praenit statim, cum venit ad usum liberi arbitrii, ut per deliberationem aliquid agere possit, qui si per liberum arbitrium bene se erga eam habeat de congruo disponitur, ut Deus ei gratiam iustificantem tribuat. Et postquam statuit gratiam praenitentem esse admonitionem, & impulsam, quo mouetur homo, ut non velit delinquere, subdit. Offertur ista admonitio aequaliter omnibus, ut dictum est, praenit recedendum est, quod etiam post peccatum prima gratia plures visitat: En prius praenit gratia, ut liberum arbitrium bene deliberet de bono, quae etiam obduratos pluries visitat, nempe cum tanguntur admonitionibus naturalibus boni. Scotus in 2. dist. 2. q. vnica §. Ad argumenta, docet Gentiles praenitenti auxilio gratiae diuinae ad seruandam legem naturae, sicut Iudaei ad seruandam legem Moyse praenitenti sunt. Gregorius in 2. dist. 28. q. 1. art. 3. ad 1. r. sine totius quaestione: Constat quod non plus est in potestate creaturae, ut eam Deus iuuet adiutorio generali, quam sit in eius potestate ut eam iuuet adiutorio speciali, quo iuuet ad bene agendum. Sicut ergo ex indigentia adiutorij generalis non potest inferri, quod alius voluntarius non sit in potestate hominis, sic nec ex indigentia adiutorij specialis. Quae paritas momenti non esset, nisi proponeret auxilium speciale ad bonum aequè promptum, & frequens omnibus parari, ac paratur generale ad omnes actus tam bonos, quam malos, & indifferentes. Item art. 1. conc. 1. & 2. requirens auxilium gratiae ad omne opus virtutis moralis, pro hoc statum, ut sapienter loquitur, quam hac in re omnino sequitur Capreolus ibidem articulo 3.

Scotus.

Gregorius.

Capreolus.

SECTIO XX.

Plura Scholasticorum testimonia pro nostra sententia.

94 Cartusianus. Bonauentura. Gabriel. Argentinas

Superioribus consonant plures alij. Carthusianus in 2. d. 28. q. 1. probat ea, quae ex D. Bonauentura adduximus num. 91. Eadem refert, ac probat Gabriel in eadem dist. colum. penult. Argentinas in 2. d. 27. q. vnica art. 3. post medium: Per gratiam praenitentem ipse Deus admonet per impetus spirituales; talibus enim admonitionibus Deus stat ad ostium, & pulsatur, ac petit a nobis nostram conseruationem. Anteuertit igitur impetus gratiae conatus naturae. Marfilus in 1. q. 20. sine: Potest homo interioribus Dei motionibus, vel etiam excitamentis exterioribus facere quod in se est: quod

Marfilus.

si faciat, Deus dat illi charitatem. Ut detur homini charitas, opus est facere quod in se est; hoc autem praecurrunt interiores motiones gratiae. Quare art. 3. propositione 5. statuit gratiam auxiliantem praenitente honestos omnes Gentiliu conatus Gerfon. 1. p. ad psal. 24. in reg. moral. lit. M. Nulli facienti, quod in se est, hoc est, bene uenturi donis iam habitis, deest Deus in necessariis ad salutem, siue illa sint credenda, siue operanda. Abulensis omnium clarissime, & frequentissime in Iosue cap. 11. q. 80. ad finem: Gratia pulsatrix, vel praenitens semper assistit omnibus hominibus, pulsando eos, ut moueantur ad bonum; & si assentiant huic motui, bonum operantur, atque recipiunt gratiam gratum facientem, & ista gratia pulsatrix omni tempore assistit cuilibet homini pugnans ad bonum, ut patet Apocalyp. 3. Ecce ego sto ad ostium. Cum ergo sit gratia ista semper pulsans, in nostra potestate est, quocumque tempore acquiescere illi. Melius in Marth. cap. 2. 1. q. 2. 1. de omnibus non ponentibus obicem etiam Gentilibus. Deus est praesto omni hora, & instanti infundere gratiam nobis, facientibus, quod est in nobis; & ipse quoque semper pulsans praenitendo, ut faciamus, quod in nobis est. Quibus consentiunt, quae praemisit cap. 9. q. 18. ad 3. & 4. Accipe ad 3. Ideo dicimus, quod in potestate hominis est facere quod in se est; quia praesupponimus eum moueri a Deo, quia tamen iste modus est communis, quia omnes mouet, & semper est quasi in nobis &c. Nulla poterant esse menti nostrae consonantiora, & aptiora.

Gerfon.

Abulensis.

95

At examus aliorum suffragia, qui nostro saeculo uictiores sunt. Enchiridion Colonienae institutionis ad Parochos tit. de Sacramento Penitentiae fol. 91. praemittens gratiam esse bonum motum, bonamque cogitationem, subdit: Ita constat Deum nulli homini gratia illa deesse, adeo ut nullus sit peccator tam sceleratus, cui Deus, quoad in hac uita superstes fuerit, hanc gratiam penitus subtrahat. Nam per hanc stans ad ostium sedulo pulsatur, inuitum nostra salutis in nobis operari desiderans. Et quis tandem est hominum, qui non sentiat, si hac gratia praenitenti, quod & gentes ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium illis reddente conscientia ipsorum? Si nulli hominum quamuis scelerato, si gentibus bene moraliter agentibus datur semper, & continuè gratia, cui, rogo, ad rectè agendum quod est in se, denegatur à Deo: Roffensis art. 36. contra Lutherum propius ad principium, quam ad medium; ut insuentia generalis semper adest uoluntati; ita & auxilium diuina gratia cunctis ad manus est praesens. Peccatoribus quantumuis ingentibus potestas ut fiant filij Dei oblata est, ut si faciant quantum in se fuerit ad hanc gratiam consequendam praesto aderis auxilium Dei. Driedo de captiuitate tract. 5. cap. 3. conclus. 8. docet, Impias gentes nondum Christo annulo fidei desponsatas praeter naturalis syndere est instinctus, quibus naturaliter oderunt futurum, &c. etiam quasdam diuinarum excitationum vicissitudines, sed non tales, quales sunt inter sponsam, & sponsam. Item omni homini iam adulto secundum vicissitudines temporum diuinitus communicari auxilia quadam specialia, ut excitationes, suasiones, inspirationes, & instinctus, quibus ualeat ad querendam gratiam Dei promoueri in uiam salutis. Dominicus Soto lib. 1. de natura, & gratia cap. 18. ad 2. Ita Deus est omnibus praesentissimus ad ostium pulsans, ut à se nihil omnino deest officij, quin perditissimo etiam

Roffensis

Driedo.

etiam cuique opem ferat. Item in 4. dist. 5. q. vnica. §. Hic primum omnium ubi quis conatum naturalem apponit, Deus supernè illi affulget, & opitulatur. Quare D. Thom. asserentem, eum, peruenit ad vltim rationis posse, & debere in Deum conuertit, intelligit de uiribus gratiae, quae conatibus naturalibus supernè coniunguntur. Cordub. 2. q. 5. ad quartum argumentum decernit, praesto esse Dei auxilium illustrantis rationem, & mouentis, omnibus, qui utuntur ratione, & faciunt, quod in se est. Viguerius in tit. cap. 10. §. 4. initio. Auxilium speciale semper est paratum homini facienti, quod in se est. Delphinus lib. 1. de iustit. pag. 226. differens de iis, qui nunquam Euangelium audierunt, Deum adultum neminem reliquisse in natura ipsius solis uiribus ac talentis, sed aliquo sepe auxilio peculiari succurrere omnibus, & omnes adiunare.

Corduba

96 Horantius.

Horantius lib. 1. loc. Cathol. cap. 45. prope finem. Mansit possibilitas ad naturalia: atque haec praeserea libertas in supernaturalibus ad uirumlibet, ut scilicet quorises cooperari uelimus Deo, praesto sit ad opitulandum nobis, quod si uolumus, reminem uisua permoueat. Contareus Cardinalis in Epist. de praedestinatione inter medium, & finem tradit, Deum cordis ianuam perpetuo pulsare, eiusque duritiam perfringere. Franciscus Sonnius in demost. tract. 12. de consilijs cap. 8. ex professo ostendit, Deum non solum ad praescepta, sed etiam ad consilia suum auxilium omnibus praebere. Eadem habet Camerarius lib. 1. de gratia & lib. art. b. cap. 8. & lib. 7. per totum praesertim cap. 8. Bartholomæus Medina 1. 2. q. 106. art. 10. in quaest. incidente conc. 1. & 3. & ad 4. asserit omnibus promptam esse gratiam ad salutem consequendam, & iis etiam, qui nunquam audierunt Euangelium diuinarum inspirationum vicissitudines concedit, quibus excitati, si facerent, quod in se est, à Deo illuminarentur de fidei ueritate. Quibus consona sunt, quae de infidelibus docet, q. 76. art. 2. ad vlt. & quaest. 89. art. 6. ad 2. Capreoli. Similia tradunt plerique alij huius aetatis Theologi. Zumel tom. 1. opusc. disp. 5. sect. 2. conc. 5. & 8. tom. 3. discursu 5. conc. 3. & 6. 1. p. q. 23. art. 3. sua q. 3. & 5. & 1. 2. q. 109. art. 10. disp. 2. conc. 4. & q. 113. art. 4. disp. 2. Aragon 2. 2. q. 2. art. 5. uersus finem. Stapletonus antydoto in epist. ad Rom. cap. 9. & antydoto in Ioann. cap. 6. Curriel lib. 2. controu. 4. num 134. pag. 252. & sequentibus. Necnon Vega lib. 13. in Trident. cap. 12. col. vlt. auxilium gratiae docens adeste continuum, & omnibus commune, sicut conuulsam generalem. Ex societate Iesu Bellarminus lib. 2. de gratia & lib. art. b. cap. 8. ad 2. & 3. arg. & in recognitionibus ad praedictam librum 2. cap. 6. Valentia 1. p. disp. 8. q. 3. punct. 4. tom. 1. de gratia sufficienti conc. 2. ad 6. & 22. disp. 1. q. 2. punct. 2. Toletus in Ioann. cap. 12. annot. 2. 2. Salmeron Roman. 1. disp. 13. sine Lorinus in Acta Apostolorum cap. 14. uersu 15. & 16. Serarius tom. 3. opusc. Theologicorum opusc. 1. lib. 1. contra Filidinum cap. 12. Leonardus Lessius de praedest. sect. 6. assert. 1. 2. Cornelius Cornelij 1 Corinth. 7. num. 147 & Hebraeorum 3. num. 178. P. Franc. Suarez 1. p. lib. 4. de prouidentia circa reprobos c. 3. n. 19. & 20. & lib. 3. de auxilijs c. 6. Vasquez 1. p. disp. 9. praesertim cap. 5. Enriquez tom. 2. de uirtute c. 14. n. 6. & quodlibeto. 8. q. 5.

Sonnus.

Camerarius

Medina.

Zumel.

Aragon.

Stapletonus.

Curriel.

Bellarmin.

Valentia.

Toletus.

Salmeron.

Lorinus.

Serarius.

Lessius.

Cornelius.

P. Suarez.

Enriquez.

97

Ingenuè fateor, hos Theologos non exprimerè Ripalda de Ente Tom. 1.

istas motiones gratiae omnibus etiam Gentilibus continuas, esse intrinsecè supernaturales. Enim uero docent haec auxilia esse gratiam Theologicam uiribus naturae superadditae ex meritis Christi collatam, à Patribus contra Pellagianos requisitam, eiusdem conditionis cum eis, quae praebentur fidelibus ad opera positue conferentia in salutem. Vbi autem semel ponimus, dari auxilia intrinsecè supernaturalia, & gratiam disputatione Patrum contentam non esse aliam, quam intrinsecè supernaturalem, fuse explicabimus lib. quinto. Probabilius, & consequentius est, supernaturalia asserere ea auxilia, quae ex communi Theologorum doctrina superioribus conditionibus homini prouidentur. Igitur ad probabilitatem superioribus nostrae sententiae non adducitur abs re proposita Scholasticorum auctoris. Nec sane scio quare grauetur Theologus admittere praeberi omnibus hominibus etiam Gentilibus auxilia intrinsecè supernaturalia, ubi uicta omnem exigentiam naturae, & ex prouidentia supernaturali iam foelicitatem supernaturalem ea auxilia gratiae Deus contulerit? Ad do me nunc solum contendit auxilia gratiae Theologicae perpetuo impendi nobis hominibus etiam Gentilibus, ut agant omquod est in se in amorem honesti. Ea autem esse intrinsecè supernaturalia, euincemus, cum probemus diuini disputatione, non esse alterius entitatis, & conditionis gratiam, quam aduersus oppugnatores gratiae disputatione totius Ecclesiae probandam suscepit. De quo lib. 5.

Quomodo nobis faueant superiores Theologi.

SECTIO XXI.

Argumenta contra praecedentem doctrinam.

Contra legem praenitendi auxilio gratiae omnem honestum conatum naturae duo argumenta maximi momenti praetermitto. Alterum, quod à sec. 12 ad 17. explicatum est scilicet Gentium à fide remotarum conatus non praenitenti auxilio gratiae. Alterum, quod lib. 3. disput. 45. diluendum est, scilicet obiectum formale illustrationum & actuum intrinsecè supernaturalium debere esse intrinsecè supernaturale, an differens ab obiecto formali cognitionum, & actuum intrinsecè naturalium. Quibus praetermissis.

98 Argumenta duo praetermitto.

Sit primum argumentum haec propositio 38. Michaelis Baij damnata à Pio V. & Gregorio XIII. Cum Pellagio sentit, qui bona aliquid naturalis, hoc est, quod ex natura solis uiribus ortum ducit, agnoscat. Ergo eius contradicens uera est scilicet potest agnosci boni aliquid naturalis, quod ex natura solis uiribus ortum ducat, ac proinde absque confortio gratiae datur conatus naturalis moraliter bonus. P. Vasquez admittens nullum opus bonum morale fieri posse per se, & ex natura rei sine auxilio gratiae premitur hoc argumento. Eique respondet 1. 2. d. 190. cap. 18. hanc propositionem non ratione doctrinae, sed ratione censuræ damnari, uidelicet, quia Pellagianum, facit eum, qui sentit posse sine auxilio gratiae fieri boni aliquid naturalis. Hanc explicationem non probat. Tum quia plures propositiones, quae censuram continent, damnant Pontifices in Michaelae Baij ratione doctrinae, ut 18. Cum Pellagio sentiunt, qui dicunt, esse necessarium ad rationem meriti;

99 Primum argumentum Pius V. Greg. XIII

P. Vasquez

Q 3

ut homo per gratiam ad primum sublimetur ad statum deificum. Item 25. A vanis, & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorum excogitata est sententia, hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturae super addita fuerit largitate conditoris, & in Dei filium adoptatus. Similiter 26. 35. & alia plures, quae continentur censuram, ratione doctrinae reprobantur à Pontificibus. Ergo idem iudicari potest de propositione 38. de qua differimus. Tum quia in presenti idem iudicium est faciendum de doctrina, ac de censura. Nam qui omne opus bonum etiam naturale consent fieri auxilio gratiae, eo mouentur, quod opposita videatur Pellagij sententia à Patribus, & Concilio damnata; quare eiusdem probabilitatis est, non posse fieri bonum opus sine auxilio gratiae, ac oppositum consentire Pellagio. Ergo qui liberat sententiam oppositam à Pellagiani sensu, nullam illi probationem, & veritatem relinquit.

100 Diluitur.

Argumentum ego facilius diluam. Primo. Michael Baius post peccatum Adae adeo vires humanas debilitauit, ut nihil boni intrinsece naturale eis possibile agnouerit, sed quidquid boni illi conuenit, esse intrinseca supernaturalia. Quod namque hic Author naturam humanam ante peccatum extulit, eam post peccatum depreffit. Nam ante peccatum dona gratiae iustificantis, & virtutum quaecumque à Deo collata sunt, hominis constitutioni esse naturalia, ac debita affirmavit, ut constat ex propositione 4. ad 13. Bullae, & iis, quae nos expendimus disp. 2. numero 4. At vero post peccatum à Deo libertatem naturalem extinctam fuisse voluit, ut nisi supernaturalis sola ex dono auxiliorum gratiae ad quidpiam boni non remanserit, atque adeo Pellagianum censuit, quidpiam boni naturalis lapsae naturae tribuere. Quapropter propositio 39. sequens haec est: Omnis amor creaturae rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quae à Ioanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, quae per Spiritum sanctum in corde diffusa Deus amatur. Non agnoscit amorem medium inter vitiosum, & infusum, consequenter propositio 37. antecedens est: Amor naturalis, qui ex viribus naturae exoritur, ex sola Philosophia Praelationem praesumptionis humanae cum uirginitate Christi defenditur à nonnullis Doctoribus. Relégat omnino ex viribus naturae amorem quidditate naturalem. Vnde secundo Michael Baius adiutorium gratiae per se, ex natura rei ad bonum agendum requirit, & non solum ex lege Dei. At nos tum amorem honestum intrinsece naturalem, ad quem solae vires naturae sufficiunt, agnoscimus; tum auxilium gratiae ad quidquam boni naturalis agendum ex sola Dei lege non vero ex natura rei desideramus. Vnde satis longo discrimine à Michael Baio distamus.

101 Argumenti secundum.

Basilii, Damasceni, Greg. Mag. Prosper.

August. Hieronym. Explicatur.

Secundum argumentum fieri potest ex aliquot testimoniis Patrum Ecclesiae, qui viribus naturae tribuunt opera virtutum moralium, nulla facta mentione auxiliantis gratiae. Ita Basilii homil. 9. de opere sex dierum, Damasceni lib. 3. de fide cap. 4. Gregorius Magnus hom. 24. in Euang. ad illud Christi, Hoc est praecipuum meum. Prosper contra Collatorem cap. 2. lib. de ingratia cap. 41. Leo Magnus sex. 7. Quadragesimae cap. 2. Augustinus, aut qui author est Hypogosticon cap. 3. Hieronymus adductus num. 68. & 7. & alij? Omnes sic explico. Agunt de viribus, quae naturae conueniunt ex institutione sibi natu-

rali, operibus, quae secluso auxilio gratiae agere possunt. Non de viribus ex lege, & progentia diuina illi adiunctis, ut in salutem supernaturalem prouehatur. Itaque vnum statuunt, quod & nos fatemur, posse arbitrium ex se plura agere bona sola facultate naturae. Non negant aliud, quod hac disputatione contendimus, conatibus naturalibus in amorem honesti adiungi ex lege Dei auxilium gratiae, quod honestum obiectum salubriter, & prout oportet ad salutem. Vnde quamuis aliqui Patrum docerent, aliqua opera honesta fieri, quae solum in vitam temporalem, & non aeternam conferrent, non repugnant nostrae doctrinae; quae in genere faceret talia opera fieri, videlicet naturalia sola facultate naturae; eis tamen semper indiscriminatum misceret opera salutaria, scilicet supernaturalia, quae gratiae viribus perficiuntur.

102 Argumentum tertium.

Tertio argues. Si, infallibili providentia Dei, ab operibus naturalibus sunt indiuisa supernaturalia. Ergo cum possimus esse certi de operibus naturalibus, erimus etiam certi de supernaturalibus, quae infallibiliter naturalibus iunguntur adeo poterit nobis certo constare attritio, & contritio supernaturalis, cui certissime in sacramento, aut extra sacramentum gratia iustificans annexa est. Nego consequentiam, quia indiuisio operum naturalium, & supernaturalium, quam nunc tuemur, non est certa, sed tantum probabilis, & incerta. Vt autem certo innotesceret existentia actus supernaturalis ex notitia actus naturalis, opus erat, ut non probabiliter solum, sed euidenter, aut certo actus naturales & supernaturales essent indiuisi. Adde mihi, non esse manifestum, quando voluntas ex honestate etiam naturali moueatur, prout oportet ut actus naturalis certo sit honestus, ac moraliter bonus. Licet enim certum mihi sit, plerumque honesta amare, tamen ea certitudine non constat, ad illa amanda ex pura honestate moueri, ut illa dubietas, scrupulose euidentiam non turbet.

Eleuatur.

103 Quartum.

Quarto. Plures virtutum moralium actus excitantur cognitionibus probabilibus, & falsis, ut actus misericordiae, erogans elemosinam pauperi fingenti miseriam, & alij similes. At cogitationes supernaturales non possunt esse probabiles, & falsae. Ergo plerumque virtutum moralium actus non excitantur cogitationibus supernaturalibus. Dices, in eis euentibus duplex cogitationis genus praecedere virtutum moralium actus; Alterum cogitationis speculatiuae, quae proponit obiectum externum amandum; alterum cogitationis practicae, quae dicat internum voluntatis amorem. At esto, possit incerta, & falsa prior cogitatio speculatiua obiecti amandi, tamen cogitationem posterio rem practicae ipsius amoris semper ac necessario esse euidentem, aut certam. Sed contra. Ad amorem supernaturalem non solum dicat ipsum amorem, sed etiam cognitio speculatiua ipsius obiecti amandi; imo haec magis necessaria est, quam illa. siquidem neque diuinitus potest voluntas quidquam amare sine cognitione obiecti amandi; potest autem diuinitus sine cognitione reflexa ipsius amoris. Igitur non potest esse amor supernaturalis, qui dirigitur ex cognitione falsa ipsius obiecti amandi.

Aliorum solutio.

Redarguitur.

104

Hoc argumentum in primis instantiam habet

Dupliciter soluitur

bet in communi sententia Theologorum. Qui licet non coniungant necessario amorem virtutis supernaturalis, cum amore virtutis naturalis, tamen possibilem esse amorem supernaturalem, ubi possibile est amor naturalis, nullus est, qui neget. Quare communiter supponunt posse voluntatem dolore supernaturali patire peccatorum, quae reuera non commisit, scrupulose tamen sibi persuasit commississe. Quis enim neget posse Deum salutis fructum percipere ab homine dolente, & humiliante se ex iudicio probabili peccari commissi? quod vero ad euentum possibilem dici potest, ad euentum necessarium dicendum est. Deinde duas breuiter explicationes argumento dabo, quas fusiùs expendam lib. 3. agens de cognitione requisita ad effectum supernaturalem. Prima est. Ad amorem efficacem obiecti sufficit apprehensio, & non requiritur iudicium, quamuis iudicium iam existens possit ad affectum mouere. Apprehensio autem non est capax falsitatis, ut libris de anima docui. Atque ita potest ex apprehensione supernaturali obiecti solum apparentis, & non veri, amor supernaturalis procedere. Esto ad sit iudicium falsum mouens ad amorem obiecti, ad quem per se necessarium non est. Secunda solutio. Amor boni, aut odium mali solum apparentis, & non veri potest concipi ex iudicio apparentis, aut probabilitatis obiecti, quod verum est, quamuis obiectum sit reuera falsum. Nam obiectum reuera falsum potest apparere, & probari prudenter verum. Vnde prouidente Deo, in eis euentibus praecedat iudicium, quo intelligimus, obiectum apparere, & probabile esse tale, quod iudicium verum est quamuis sit falsum; reuera existere tale, quod per se non est ad amorem necessarium. Haec amplius urgebimus, & exponemus ubi supra. Vbi discutemus an possibile sit circa obiecta naturaliter probabilia assensus supernaturalis, qui simul cum obscuritate certus sit, eliciaturque ex imperio supernaturali voluntatis, cum obiectum re vera existit; naturalis vero, cum obiectum existens non est? Vt datur circa obiecta credibilia assensus obscurus, & certus, & plerumque ex affectu supernaturali imperatus in obiectum, quod euidenter est credibile, sed re vera non existens, sicut creditur existere. A quo omnino non dissentio.

105 Quintum argumentum.

Responso.

Argues quinto. Plerumque voluntas mouetur ad amandum honeste obiectum ex euidentia existentia, & bonitas obiecti. At haec cognitio non potest esse supernaturalis, sed naturalis, quia nulla datur viatori scientia infusa, quae euidenter praenoscatur obiecta creata. Ergo amor honestus procedens ex euidentia obiecti non coniungitur necessario cum amore supernaturali eiusdem. Responso. Plures sunt in viatore cognitiones supernaturales euidentes. Nam plura distincta prudentiae supernaturalis euidentia sunt, ut Deum esse amandum, Parentem colendum, & alia huiusmodi. Et constat, quae prudentia viae non est distincta à prudentia patriae: ut charitas viatoris est eadem cum charitate Beati. Item prudentia hominis puri est eiusdem rationis, cum prudentia hominis Dei. At prudentia Beatorum, & Christi non est obscura, sed euidentis. Ergo in viatoribus existunt plura iudicia supernaturalia euidentia. Identidem possunt dari aliae cognitiones euidentes, quae referant honestatem obiectiuam actionum externarum; quae vel ad peculiare prae-

dentias, vel ad habitus supernaturales, intellectum, scientiam, consilium, aut aliud lumen supernaturali reuocari possunt, ut exponemus libro quarto. Vnde licet non conueniat viatoribus scientia infusa vniuersalis, & communis ad omnia cognoscibilia creata, iam existentia, quam praeterita, & futura, iam libera, quam necessaria, tamen potest concedi viatori scientia infusa singularis eorum obiectorum, in quae virtutes supernaturales possunt occupari, quae, ut argumentum proponit, plerumque euidenter sunt manifesta.

106 Vegetur.

Urgebis. Haec cognitiones euidentes supernaturales neque sunt immediatae, neque mediate. Ergo nullae sunt. Non sunt immediatae, quia propositio immediata dicitur, quae lumine naturae absque discursu innotescit. Mediate vero, quae discursu comparatur. At propositioni supernaturali repugnat lumine naturae constare, & per discursum comparari. Ergo Respondeo. Possunt esse cognitiones supernaturales immediatae, non quia lumine naturae habeantur, sed quia absque illo medio in seipsis lumine supernaturali manifesta sunt. Nam sicut dantur habitus naturales synderesis, & intellectus qui circa prima principia practica, & speculatiua cognoscenda laborant, ita possunt dari synderesis, & intellectus supernaturalis circa eadem obiecta moralia pertinentia ad prouidentiam dirigentem hominis in salutem. Item potest dari cognitio supernaturalis mediata, non quia acquiratur per discursum formalem, sicut cognitio naturalis, sed quia ipsa est discursus quidam virtualis assentiens obiecto non immediatè propter se, sed propter medium, cui cognitio supernaturalis indiuisibilem assensum praebet. Vt actus fidei non est immediata, sed mediata cognitio obiecti reuelati, quia virtuali quodam discursu assentitur reuelatis propter reuelationem sibi propositam, item cognitio naturalis Angelica quae in creaturis deprehendit existentiam Creatoris, non est immediata, sed mediata, quamuis formaliter non sit discursiva, sed aequivalenter. Igitur simili modo honestas obiectiua, quae cognitione naturali per formalem cognitionem supernaturalem eliciat, quae obiectum conclusionis, & praemissarum simul complectatur, alterum tanquam motiuum, & formale intrinsecum, alterum tanquam intrinsecum materiale. Neque propterea recuso possibilem discursum formalem supernaturalem, nam ut videbimus lib. 3. disp. 55. potest cognitio supernaturalis per formalem discursum acquiri. Quamuis non semper necessarius sit, neque expediat ad facilem infusionem cogitationum, quae ad bene moraliter agendum alligant. Denique potest voluntas moueri ex cognitione euidenti solum apprehensua, quae à Deo potest infundi, quando voluerit: praecedat, aut non praecedat medium naturale, quod solum ad iudicium requiritur.

Occurritur

107 Postremo arguitur.

Demum argues: Variarum, innumerarum sunt cogitationes, & rationes, quae voluntatem excitant ad virtutum moralium actus, & plures quam habitus supernaturales intellectus, à quibus possunt prodire. Ergo cum cogitationibus naturalibus non infunduntur perpetuae cogitationes supernaturales. Respondeo. Rationes obiectiuarum mouentes voluntatem ad honestè agendum alia sunt intrin-

trinsecæ alæ extrinsecæ. Solum intrinsecæ, que per actus supernaturales attinguntur, debent proponi per cogitationes supernaturales; non verò extrinsecæ. Porro intrinsecæ rationes mouentes voluntatis ad virtutum moralium actus non sunt plures, quam sunt obiecta formalia, & habitus supernaturales virtutum moralium residentium in voluntate. At nullum est inconueniens dari intellectui tot habitus supernaturales dirigentes virtutum infusarum actus, quot sunt in voluntate habitus elicentes tales actus. Quinam autem hi habitus sint discutendum est lib. 4. cum agamus in genere de habitibus supernaturalibus intellectu dirigentibus amorem supernaturalem voluntatis; vbi plenius exponitur superiora, quæ idem nunc breuiter statimus. Quin absque incommodo potest asseri infundi à Deo plures cogitationes supernaturales, quæ fiant ab auxilio extrinsecæ etiam in homine iusto, quia raræ illæ sunt, & habitus solum ad frequentes operationes tribuantur. Præsertim si hæ cogitationes solum apprehensiuæ, & non enuntiativæ sint, ad quas vterque minus præcipuas non expectat habitus sine numero multiplicare

raculo accedere non potest, eum Gentilis vocationibus supernaturalibus integre responderet. Ergò auxilium proximum ad fidem ex natura rei, & secundum prouidentiam ordinariam pluribus Gentilibus impossibile est.

Propterea Sotus 2. de natura & gratia cap. 11. docuit Gentiles potuisse iustificari ex cogitatione Dei elicita viribus naturæ, quandoquidem Paulus solum eam Dei notitiam desiderat, qua cognoscant quod Deus est, & quod obsequentibus sibi remunerator est. Hoc autem possunt Gentiles absque instructione Ecclesiæ solo naturæ lumine adipisci. verum re postea consultius considerata retractauit Sotus hanc sententiam, tum in alijs eiusdem libri additionibus. tum in 4. d. q. 2. art. 3. & d. 5. q. 1. art. 1. & ad Roman. c. 1. & 2. quæ plures Theologorum censuerunt erroneam. Merito quidem hæc sententia deserta est, cum Concilium Arausicanum, Augustinus, & Patres Ecclesiæ notitiam iustificantem doceant esse donum Spiritus sancti, & sicut actum fidei ab illustratione, & inspiratione diuina nobis infusam. Quod tract. de fide fusius expendendum est, & satis conici potest ex iis, quæ diximus disp. 17. Vbi ex professo ostendimus, non posse nostram iustificationem, neque initium salutis in vires, & cogitationes naturales referri.

Ideo communis solutio est. Si infideles prioribus illustrationibus, & inspirationibus plenè responderent, legem naturalem integre implendo, Deus certo illos mysterijs fidei ad iustificationem necessarijs, vel per se immediate, vel per angelum, vel per hominem secundum prouidentiam ordinariam sine miraculo instrueret. Nam miraculum non est, quod exigunt leges ordinariæ prouidentia Dei, nimirum illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum, eisque auxilia sufficientia ad salutem, quod per ipsos non steterit providere. Ita Suarez lib. 4. de prouidentia reproborum cap. 3. numero 19. & lib. de fide disp. 12. sect. 2. num. 15. Valencia 2.2. disp. 1. q. 2. punc. 2. ad f. Aragon 2.2. b. 2. art. 5. ad 1. Ruiz de prædest. disp. 46. sect. 8. num. 22. nec non Valquez 1. p. disp. 97. cap. 5. n. 32. Quamuis talis prouidentia appareret miraculosa, quod esset rata cum ab eius frequentia excusetur Deus culpabili Barbarorum resistantia, qui prioribus illustrationibus non cedunt. Quin ab apparientia miraculi liberari posset, quod ad miraculum requiritur effectus aliquis manifestus, prædicta vero reuelatio potuit esse occulta.

Hæc doctrina contemnenda non est. Cæterum aliquas mihi difficultates ingerit. Nam vel lex ista reuelandi Barbaris mysteria fidei requirit ex parte eorum integram adimplerionem legis naturalis, vel partem solam? Si partem tantum, cui liber infideli non furanti, non occidenti, colenti Parentes, grauem aliquam tentationem intemperantia superanti fiet ista mysteriorum reuelatio. Aut definiatur, quæ pars legis naturalis adimplenda est, vt fiat? Si integra requiritur. Ergò præcedat necesse est dilectio efficax Dei super omnia, quæ lege naturali præcepta est. Tunc autem inquiri. Dilectio præuia necessario ad instructionem fidei, aut est intrinsecè supernaturalis, aut naturalis intrinsecè? Si supernaturalis intrinsecè, vt volunt graues Theologi negantes possibilem in natura eleuata dilectionem efficacem Dei intrinsecè naturalem. Ergò Barbarus ante instructionem fidei iustitiam supernaturalem con-

111. Sotus refpondet.

Sed male

114

112. Communis responso

P. Valencia Aragon. P. Ruiz P. Valquez

113. Difficultatibus plena.

115. Alia obiectio de clinatio.

sequetur; nam diligenti supernaturaliter Deum remisso peccatorum, & amicitia Dei promissa est. Si intrinsecè naturalis; obiciunt plures Theologi, quæ ipsi persuadent, dilectionem Dei super omnia in natura eleuata necessario esse supernaturalem. Ego in primis obicio, dilectionem Dei super omnia naturalem non esse in natura eleuata absque dilectione naturali; præsertim in mea sententia, quæ vtramque dilectionem æque ex parte obiecti vniuersalem agnoscit. Etenim si Deus voluntatem Barbari operatum actum misericordia, præuenit gratia intrinsecè naturali, vt conatu naturæ in actum misericordia naturalem, fructum ferat intrinsecè supernaturalem, & salutarem, qui creabile est, omnium excellentissimum conatum in dilectionem Dei super omnia deferri à Deo, quin gratia intrinsecè naturali inuetur, vt simul cum dilectione naturali supernaturalem eriam eliciat.

Insuper, ponamus hunc hominem de peccatis dolere, & Deum super omnia diligere in extremo articulo vitæ, in quo solum iuxta graues Theologos peccatorum dolor, & dilectio Dei hominibus incumbit. Quando hic homo ex natura rei de rebus fidei instruendus est? cum ex natura rei eorum instructio, præsertim in homine barbaro moram aliquam desideret? Rursus: eliciat dilectionem istam extra mortis articulum, instructio fidei faciendâ non est in eodem instanti, quod dilectio naturalis, cum barbarus in vnico instanti ex natura rei de rebus tam altis edoceri non possit; si vero interponatur mora, potest contingere in ea aliquid graue peccatum, quo graui tentationi succumbat; quod enim fidelibus frequenter contigit, quid infidelibus negandum est? Tunc autem quid de homine faciendum est? Quantum temporis sperandum, vt respiciat? En omnia diuinationi posita sunt. Accedit, quod dilectio naturalis super omnia in natura eleuata non contingit sine gratia per Christum. Dilectio autem supra omnia elicita ex gratia per Christum censetur sufficiens ad impetrandum veniam peccatorum, tum in eorum, qui actus intrinsecè naturales ex gratia per Christum elicitos, positivè salutares, & impetratorios agnoscunt, Igitur ante instructionem fidei per dilectionem Dei antecedentem & iustitiam habituaalem, & peccatorum veniam barbarus consequetur.

Ad hæc; quod barbarorum salus in has angustias reducenda est, cum facilis aliunde possit illis salutis via parari Nam vt barbari adipisci possint salutem, sufficit illis facultas proxima diligendi Deum super omnia, dilectione intrinsecè naturali. At absque instructione aduentitia fidei potest eis adesse facultas proxima diligendi Deum super omnia dilectione intrinsecè naturali. Ergo hæc aduentitia instructio opus non est ad barbarorum salutem. Consequentia est bona. Maior certissima: nam dilectioni efficaci, ac supernaturali Dei nunquam iustitia negatur. Probatur minor. Absque peregrina instructione fidei adesse potest cognitio intrinsecè supernaturalis proponens diligendam bonitatem, & excellentiam Dei. Ergo absque eruditione fidei potest adesse facultas proxima diligendi supernaturaliter Deum. Nam sola

cognitio intrinsecè supernaturalis bonitatis diuinæ potest in barbaro ad dilectionem supernaturalem Dei desiderari. Probatur antecedens. Bonitas, & excellentia Dei non solum constat per actus fidei qui mouentur ex relatione facta per verbum Dei, sed etiam per cognitiones supernaturales pertinentes ad habitus intellectuales supernaturales sapientiæ, intellectus, & alios, quæ attributa Dei in creaturis proponunt. Id quod tractatu de habitibus supernaturalibus ostendimus ex sententia plurium Theologorum, qui cognitiones supernaturales adstruunt cum obiecto formali naturali, item ex aliorum sententijs, quæ hos habitus supernaturales intellectus, tum inter se, tum à fide naturali ex obiecto formali distinguit. At vt bonitas, & excellentia Dei in creaturis supernaturaliter innotescant, opus non est instructione peregrina hominum; aut Angelorum: sed sola instructione naturæ quæ sit velut conditio necessaria, vt illustrationes supernaturales inferantur; sicut hominum, aut Angelorum instructio asseritur conditio necessaria, vt inferantur illustrationes fidei; & alia propositiones naturæ opportunitates sunt, vt illustrationes supernaturales circa obiecta virtutum moralium infundantur. Ergo ante doctrinam extrinsecam fidei potest illustrari intellectus cognitio supernaturali ad dilectionem Dei necessaria, & sufficienti,

At quis studeat huic doctrinæ omnino assentiri; cum asserat Paulus ad Heb. 11. *Sine fide impossibile esse placere Deo.* Trident. in sess. 6. cap. 7. *Sine fide nulli unquam iustificationem contigisse.* Et communis Theologorum doctrina fidem necessitate medijs ad salutem necessariam esse. Fides autem ex auditu est, & sine prædicante non potest esse. Ergo.

Responderi tamen potest primo. Fides ad salutem necessaria non est fides illa stricta, quæ mouetur ex reuelatione Dei, sed fides lata, quæ est cognitio supernaturalis, & infusa pertinens ad habitus supernaturales intellectus conferentes integram, & perfectam notitiam mysteriorum fidei. Secundo: esto, fides illa stricta necessaria sit, tamen non est necessaria in re exhibitâ, sed aut in re, aut in voto, vt de baptismo, penitentia, spe, & alijs, similem necessitatem in sacro textu expressam interpretantur Theologi. Tertio, esto, fides stricta elicita ab habitu fidei in re necessaria sit; non improbabiler dicitur cognitionem Dei in creaturis elicitam esse ab habitu fidei, & habitum fidei non solum ad reuelationem Dei factam per verbum ipsius, sed etiam factam ministerio creaturarum extendi posse: vt conicere est ex omnibus antecedentibus, & doctrinam iam inter Recentiores communi, quæ eidem habitui supernaturali plura obiecta formalia partialia permittit. Porro autem licet integra, & perfecta fides instructionem Magistri desideret; fides tamen imperfecta, & inchoata ministrata per creaturas visibiles eam non desiderat.

116. Tamen difficultis. Hebr. 11. Trident.

117. Eleuatur eius difficultas.

SECTIO XXII.

Corollarium de auxilio sufficienti ad salutem.

108

Nulli adulto deest gratia sufficiens ad salutem.

Hinc deduces gratiam auxiliantem Dei necessariam ad salutem nulli adulto deesse. Nam si hæc gratia proximè, aut remotè sufficiens alicui deesset, planè ex fidelibus deesset obstinatis, & ex infidelibus deesset barbaris, qui notitia nostræ religionis destituti sunt. At his omnibus gratia salutaris necessaria semper adest, cum à Deo frequenti auxilio præueniantur, vt eos actus salutares eliciant quibus fides, gratia iustificans, & salus æterna annexa est, vt tota disput. ostendimus. Ergò nulli adultorum gratia sufficiens ad salutem subtrahitur.

109

Obiectio

Hinc tamen assero sic obicio. Si infideles adulti possent auxilio gratia perueniri ad fidem, excusari non possent à peccato infidelitas ante notitiam credibilem, cum potuerint absolute credere, & non crediderint. At à peccato infidelitatis ante notitiam fidei excusabiles sunt. Ergò. Respondeo. Excusari possunt, quia non habent auxilium proximum ad credendum, sed tantum remotum cum ignorantia inuincibili præcepti, & obligationis adhibendi media remota, per quæ proximè ad fidem perueniant.

Explicatio.

110

Vigetur

Sed Vigebis. Ex natura rei, & secundum prouidentiam ordinariam non adest auxilium remotum sufficiens ad fidem, cum auxilium proximum ex natura rei, & secundum prouidentiam ordinariam impossibile est. At auxilium proximum ad fidem ex natura rei, & secundum prouidentiam ordinariam pluribus Gentilibus impossibile est. Ergò probatur minor. Fides ex natura rei, & secundum prouidentiam ordinariam impossibilis est sine instructione, & prædicatione credendorum. At pluribus Gentilibus secundum prouidentiam ordinariam, & sine miraculo Dei instructio credendorum impossibilis est. Nam prædicator Euangelicus ad plures mundi plagas sine mi-

SECTIO XXIII

Illustratur precedens doctrina de auxilio sufficienti.

Y 18 Illustratur singula is quedam doctrina.

Ad Rom.

Anselmus.

S. Thomas.

Augustinus

Hieronymus.

Fulgentius

Ordofius.

Ad operepretium est vberius expendere cognitionem, quam numquam propolui, & aliquot testimoniois, & argumentis Theologorum, ac Patrum illustrare, ut si vobis doctis placuerit, facilius Gentilibus via salutis pateat, & sine instructione, & propositione Ecclesie in eorum potestate simpliciter salus, & iustificatio constituitur. Quod præstabitur, si ostendamus, posse ex providentia supernaturali haberi cognitionem Dei supernaturalem, per quam Deus amore supernaturali diligatur, & homo veniam peccatorum impetret. Et quidem id euincere videtur testimonium Pauli ad Rom. 1. quod expendimus n. 57. Nam ibi manifestè loquitur Paulus de cognitione, & manifestatione supernaturali, ac salutaris Dei, quam Gentiles ex vitiabilibus ad inuisibilia conscendentes obtinere, in Deumque sicut Deum glorificandum dirigi, ac moueri possunt. Ita Anselmus eo numero adductus ibi: quia eorum cordibus notitiam sui dignatur infundere. Quam notitiam præmisit non esse ex ratione naturali, sed ex speciali adiutorio diuino. Igitur non audientibus Euangelium infunditur notitia supernaturalis Dei, qua valent diuinam bonitatem omni veneratione, & amore creaturis præferre. Item sanctus Thomas docens Gentilibus manifestari Deum, vel interius, infundendo lumen, vel exterius proponendo vniuersas creaturas, in quibus sicut in quodam libro Dei cognitio legeretur. En nulla reuelatione proposita potest Gentilibus vel interius lumen infundi, vel exterius vniuersitas creaturarum proponi, in quibus Dei notitia salutaris habeatur. Fauet etiam Augustinus de Spiritu, & littera cap. 12. expendens ad idem testimonium Pauli notitiam Dei, quam ex creaturis Gentiles accipiunt, quam manifestè supponit esse ex dono, & auxilio Dei, quamuis illam sua impietate obscuauerint, & superbiebant sibi tribuerint. Ab ipso lumine incommutabilis veritatis auersi sunt, & obscuratum est insipientis cor eorum. Non enim sapiens cor, quamuis cognouisset Deum, sed insipientis potius, quia non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt. Dixit enim homini, ecce pietas est sapientia; ac per hoc dicentes se esse sapientes; quod non aliter intelligendum est, nisi hoc ipsum sibi tribuentes, stulti facti sunt. Frequens autem est in Augustino humanæ superbiæ esse, nobis arrogare ea, quæ vitiibus supernis dantur ad salutem; & dona, pro quibus debentur gratiæ, supernaturalia declarare. Similiter Hieronymus adductus num. 68. aiens, natura omnibus Dei inesse notitiam, nec quemquam sine Christo nasci. Unde multi absque fide, & Euangelio Christi vel sapienter faciunt aliqua, vel sancte, magisque iudicio Dei obnoxij sunt, quod habentes in se principia virtutum, & Dei semina, non credit in eo, sine quo esse non possunt. Vbi manifestè supponit notitiam salutarem Dei pluribus ante Euangelium, & fidem. Item Fulgentius n. 67. asserens, Gentilibus proponi penitentiam anteriorem fide. Penitentia enim perfecta, quæ est efficax auersio à peccato, & conuersio in Deum, sine cognitione supernaturali bonitatis diuinæ esse non potest. Accedit Paulus Oro-

sius in Apolog. pro libertate ante medium dicens; adiutorium Dei ministrari per singula etiam Gentibus, ut manifestam omnibus sit, quem usque in finem cauere, & quem sine cessatione inuocare debeamus. Ad quam sanè inuocationem Dei notitia conferens in salutem necessaria est. Necnon Clemens Romanus adductus n. 69. exponens quomodo Abraham ex ipsa naturæ facultate viam veritatis capesseret per cognitionem Dei anteriorem fide. Ergo ante fidem esse potest cognitio Dei dirigens hominem in salutem, ad eiusque mouens dilectionem. Adiunge Chrysoptomum ibidem adductum, & Ambrosium num. 70. asserentes, Gentiles sine fide duci ad diligendum Deum instructione, & manifestatione bonitatis diuinæ, quam exhibet omnes creaturæ. Confirmat D. Bonauentura supra num. 91. definiens in lege naturæ sine vlla propositione externa Ecclesie Præsto esse Gentilibus nobilitatem Dei necessariam ad salutem, tum ex dictamine naturæ, tum ex aliena hominum instructione, tum etiam ex Dei inspiratione. Ergo sine assensu reuelationis diuinæ ab Ecclesia propositæ potest adesse notitia Dei sufficiens ad salutem. Denique id testatissimum habet Prosper lib. 2. de vocat. Gent. cap. 4. ibi. Celum quippe, ac terra, & mare, omnisque creatura, quæ videtur, atque intelligi potest, ad hanc præcipue disposita est humani generis utilitatem, ut natura rationalis de contemplatione tot specierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot munerum ad cultum, & dilectionem sui imbueretur auctoribus; implete omnia spiritum Dei. En ad dilectionem creatoris sufficit cognitio Dei, quæ per Spiritum Sanctum cum creaturarum contemplatione nobis infunditur. Similiter ad Demetriadem pag. 6. Nobis obici pulcherrimam cali, & terra quasdam paginas semper patentes, & auctorem suum nunquam tacentes, quarum protestatio doctrinam imitatur Magistrorum, & eloquia scripturarum. Itaque celum, & terra suis vocibus manifestant auctorem suum. Cum qua manifestatione adiungi internam gratiam, quia cognitio supernaturalis Dei miscetur, ostendit, subdens. Sed quid illud est, quo corporeorum sensuum exteriora pulsantur in organo cordis, cui impenditur ista cultura, nec radicem potest figere, nec germen emittere, nisi ille summus Agricola potentiam sui operis adhibuerit: Sine enim contemplatio creaturarum, sine sacrorum series voluminum sincero, & assiduo testimonio prædicat veritatem, neque qui plantat est aliquid, &c. Igitur possunt homines sola meditatione creaturarum notitiam supernaturalem acquirere per auxilium supernaturale gratiæ.

Rursus suffragatur communis Theologorum approbatio. Quia frequens est Theologorum sententia, priuatas reuelationes Gentilibus obseruandis legem naturalem à Deo fieri, aut internam illustrationem Spiritus sancti infundi, qua ad iustificationem perueniant. At pluribus Theologis probabile essentiam præstitam reuelationi priuatæ non fieri ab habitu fidei Theologicæ omnibus fidelibus communi, sed ab alio specie distincto, inter quos sunt Caietanus, Valentia, Bannes, Sotus, Canus, Zumel, & alij, quos referunt P. Suarez de fide disp. 1. sect. 10. num. 1. P. Coninck disp. 9. num. 83. Probabile igitur est, sine actu fidei strictæ pertinente ad habitum Theologorum omnibus fidelibus communem salutem adipisci posse. Atque adeo vbi Gentilibus tribuamus cognitionem supernaturalem Dei pertinentem ad habitum supernaturalem

Clemens Romanus.

D. Bonauentura.

Prosper.

119

Caietanus. Valentia. Bannes. Sotus. Canus. Zumel. P. Suarez. P. Coninck.

S. Thomas.

Medina. Alvarez. Sotus.

12

Rom. 10.

pernaturalem sapientiæ, aut intellectus à fide stricta distinctum, haudquaquam doctrinam improbandam adstruemus, ita ait S. Thomas de veritate q. 14. art. 11. ad 1. Si aliquis nutritus in syluis ductum naturalis rationis sequeretur in appetitum boni, & fuga mali, certissime tenendum est, quod vi Deus, vel per internam inspirationem reuelaret ea, quæ sunt credenda, vel aliquem fidei Prædicatorem ad eum dirigeret. Sufficit igitur ad iustificationem assensus supernaturalis, qui vel per solam internam inspirationem, vel per externam propositionem exhibetur. Ita communiter intelligunt Thomistæ doctrinam S. Thomæ de homine perueniente ad vsum rationis, qui nihil de fide audit, & secundum dictamen rectæ rationis in Deum se conuertit: de quo aiunt, præueniri à Deo auxilio gratiæ, quo possit diligere Deum, & iustificationem obtinere, ut videtur est apud Medicinam 1. 2. qu. 89. art. 6. Alvarez de auxiliis disp. 56. n. 21. & Sotum in 4. dist. 5. qu. vnica §. Hic primum. At talis dilectio non ex assensu fidei strictæ, quo credimus Deo nobis quidquam reuelari, aut loquenti ortum habet. Ergo iuxta plurimum Theologorum opinionem potest haberi salus sine actu strictæ fidei, per aliud genus cognitionis supernaturalis, quæ sequitur ductum, & motum luminis naturalis. Præterea si ponamus probabilem Theologorum sententiam de obiecto formali communi actibus naturalibus, & supernaturalibus, nulla apparet ratio, quare possint esse illustrationes, & affectiones supernaturales circa obiecta formalia virtutum moralium naturalium: & non possint pari modo esse illustrationes, & affectiones supernaturales circa Deum, prout ex parte obiecti innoscitur, & attingitur cognitionibus, & affectionibus naturæ. Atque ita non detur in intellectu habitus supernaturalis, quo Deum cognoscamus prout est manifestus in creaturis, sicut refidet habitus supernaturalis, quo honestatem obiectiuam virtutum moralium distinguimus iuxta motiua naturalis rationis? Hæc confirmantur, quia Theologus considerans aliquas perfectiones diuinas, quæ ex fide diuina non constant, ut iustitiam strictam, gratitudinem, & alias similes nobilitatis dispositioni Theologorum subiectas, potest Deum efficaciter diligere, in eiusque obsequium accendi, modo sibi saluari, & prout oportet ut finem supernaturalem consequatur; atque adeo potest dari in eas perfectiones cognitio supernaturalis, quæ non sit fidei strictæ. Ergo ad omnem dilectionem supernaturalem, ac salutarem Dei fides stricta necessaria non est.

Cæterum videtur necessaria aliqua fides ab stricta, & lata præcindens, quæ cum cognitione supernaturali, & infusa confundatur; ad quam scilicet non requiritur audire prædicantem, sed sufficiat audire voces creaturarum manifestantiu excellentiam diuinam, obiectis menti rationibus formalibus naturalibus, in quas ferri possunt supernaturales cognitiones. Quod probant Theologi, qui ita exponunt illud Pauli Rom. 10. Numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum, ut intelligunt omnes homines ante predicationem Euangelij sola instructione naturæ, & laudibus creaturarum enarrantium gloriam Dei, audiuisse quantum satis erat exterius, aut interius, ut per supernaturalem gratiam excitarentur ad cognitionem supernaturalem veri Dei, qua pateat aditus ad salutem. Quod tucur P. Granadus

controuer. 8. de gratia tract. 6. disp. 1. num. 43. & P. Didacus Ruiz de prædest. sect. 8. n. 7. Item alij Theologi apud P. Iustinianum ad Rom. 1. versu 19. n. 2. illud Pauli ad Heb. 11. Sine fide impossibile est placere Deo; interpretantur fidem, cognitionem supernaturalem infusam à Deo excitatione naturæ, eamque Gentilibus sufficientem ad salutem tribuunt. Quod P. Iustinianus non respuit. Fauet S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 4. ad 3. docens, Cornelium ante instructionem fidei non inuocasse Deum, sine aliqua fide, intelligens per fidem aliquam illustrationem supernaturalem infusam à Deo. De Cornelio autem sciendum est, quod infidelis non erat, alioquin eius operatio accepta non fuisset Deo, cui sine fide nullus potest placere. Habebat autem fidem implicitam nondum manifestatam Euangelij veritate. Unde ut eum in fide plenius instrueret missus est ad eum Petrus. A quo accepit Ioannes Driedo de concord. lib. arb. p. 2. cap. 3. §. Verum hic sciendum, dicens. Si dixeris homo nondum fidem habens sua oratione potest fidem impetrare, sicut Cornelius Centurio Actor. 10. Respondeo. Absque omni fide homo orare non potest. Neque absque omni fide erat Cornelius Centurio quando orabat, & dabat elemosinas. Ad fidem igitur necessariam ad salutem reuocantur plures cognitiones supernaturales, quæ fiunt ante propositionem Ecclesie, & assensum intellectus præstitum propter reuelationem externam Dei. Quo videtur respicere Augustinus epist. 105. ad Sixtum docens, opera bona in homine fieri aliter quam fidem. Opera bona, inquit, fiunt ab homine, fides tamen fit in homine, sine qua illa non fiunt ab homine. In finians fidem intelligit quamcumque illustrationem supernaturalem nobis sine nobis infusam, ut bene moraliter operemur.

Neque desunt plura Patrum testimonia, quæ hanc existimationem confirmant. Ambrosius supra num. 70. vocans fidem credentem, eam cognitionem, qua fideles natura duce diuinis assensuunt. Deum natura duce credunt, opus legis ostendunt, non per litteram, sed per conscientiam. Opus autem legis est fides. Itaque fidem, qua per instructionem sacra scripturæ fideles credunt, possunt habere per instructionem naturæ adiuncto lumine supernaturali ad salutem. Identidem Hieronymus supra num. 68. deprehendens notitiam Dei, quæ omnibus natura inest, esse fidem ad salutem requisitam, ibi: Unde multi absque fide, & Euangelio Christi magis iudicio Dei obnoxij sunt, quod habentes in se principia virtutum, & Dei semina, non credunt in eo sine quo esse non possunt. Expende illud non credunt, quod plane fidei solius est. Accedit Clemens Alexand. supra num. 56. aiens, vocationem generalem, quæ Græcis erat per Philosophiam naturalem, pertinere ad eam, quæ est ex fide doctrinam. Item Prosper ad capita Gallorum §. vbi postquam asseruit, omnium hominum curam esse Deo, & neminem esse, quem non aut Euangelica prædicatio, aut legis iustificatio, aut ipsa etiam natura conueniat, subiungit. Sed infidelitatem hominum ipsi adscribamus hominibus. Fidem autem hominum donum Dei esse fateamur, sine cuius gratia nemo currit ad gratiam: colligens hominum infidelitatem, ex eo quod testimonij naturæ non ducantur, ut Deum solum adorent; vocantque fidem ex gratia Dei eam cognitionem, qua relictis idolis infideles soli vero, & vni Deo obsequantur. Denique Chrysoptomus supra num. 69. iudicans Græcos, infideles, quod non audierint vocem

P. Granadus. P. Ruiz. P. Iustinianus. H. Br. 11.

S. Thomas.

Driedo.

Augustinus.

121 Ambrosius.

Hieronymus.

Clemens Alex.

Prosper.

vocem

Vocem calorum narrantes gloriam Dei. Neque aliud credo contendere Theologos, quia ad iustificationem fidem requirunt. Solum enim suis probationibus excludunt cognitionem mere naturalem. Ergo ubi eis concedatur cognitio supernaturalis ex motu naturali, non est, ad iustificationem desiderent. De quo plura dabimus disp. 63;

122 Dno nunc possunt inquiri. Alterum, ad quem habitum pertineat cognitio Dei supernaturalis ex manifestatione creaturarum? Alterum, cur Gentiles cum his illustrationibus supernaturalibus proximè sufficientibus ad salutem non consequantur iustificationem? Ad primum respondeo. Id à me explicandum lib. 4. ubi agendum de cognitionibus, & habitibus supernaturalibus intellectus, probandumque nobis inesse habitum supernaturalem ad cognoscendum Deum, prout in creaturis continetur, siue is gabbitus sit idem cum habitu fidei strictæ, siue ab illo distinctus, & in-divisus à sapientia, & intellectu supernaturali, quem inter dona Spiritus Sancti Paulus enumerat. Quate nunc id ponendum est, & eo postro adstruendum, auxiliium proximè sufficientem ad salutem etiam iis hominibus dari, qui Evangelium non audierunt, ad secundum respondeo, in sacra scriptura haberi, iobum & eius amicos ante legem Moysis in media gentilitate positos cognovisse Deum, & illi placuisse. Quibus alios similes inter Gentiles semper extitisse, & existere credibile putat Dionysius cap. 9. de cælesti Hierarch. Bonaventura sup n. 9. Roa lib. 1. de providentia q. 7. n. 50. P. Didacus Ruiz de prædestinatione supra sect. 8. Necnon Alexander 8. p. q. 69. memb. 5. art. 3. §. Sequitur secundum partem, asserens, de bonis Philosophis sic credo, quod eis facti fuerit revelatio, per scripturam, qua apud Iudeos erat, vel per prophetiam, vel per internam inspirationem, sicut fuit de Iob, & amicis eius, similiter, & de aliis simplicibus Gentilibus intelligendum est. Vbi supponit plures fuisse Philosophos non Christianos, & gentes non audientes Evangelium simplices, & bonos, quos, Deus internis illustrationibus illuminavit, & in salutem promovit. Verum tamen est, hos tares inveniunt inter Paganos, quia illustrationes, & affectiones honestæ, neque frequentes sunt, neque intensa; impetus autem naturæ in vitia, ac turpia præcipites, & vehementes quotidie. At fidelibus frequentiores sunt vocationes, & occasiones honeste agendi, tum intensiores, & vehementiores; tum Deus seipso immediate ratione fidei, & religionis quam colunt, specialibus fauet auxiliis, & efficacioribus instruit præsiidiis. Quo fidelibus facilior est salus, ac felicitas obtinendi & augendi hæreditatem æternam. Totam huius cotolarij doctrinam illustrabimus amplius, & ab argumentis vindicabimus. disp. 63;

123 Superioribus pleni suffragium non datur. Forte non deerunt, qui superiori doctrinæ libere audeant assentiri. Nihilominus ego in re tam gravi omnino non audeo. Puto equidem si legem, libitum & Dei secludamus, ex natura rei in præfenti etiam ordine providentiæ potuisse gentiles ex cognitione supernaturali quæ non sit ex fide stricta, Deum super omnia diligere, & iustificationem obtinere. Cæterum quia communis Theologorum assensus videtur intelligere testimonia Pauli, & Tridentini adducta n. 116. de necessitate strictæ fidei in re exhibitæ ad consequendam iustificationem, dicendum est, ex lege voluntariæ Dei nunquam dari auxiliium, saltem efficacius, ad dilectionem, & conversionem supernaturalem in Deum absque prævia instructione fidei strictæ. Hoc autem

124 quem habitum pertineat cognitio Dei supernaturalis ex manifestatione creaturarum? Alterum, cur Gentiles cum his illustrationibus supernaturalibus proximè sufficientibus ad salutem non consequantur iustificationem? Ad primum respondeo. Id à me explicandum lib. 4. ubi agendum de cognitionibus, & habitibus supernaturalibus intellectus, probandumque nobis inesse habitum supernaturalem ad cognoscendum Deum, prout in creaturis continetur, siue is gabbitus sit idem cum habitu fidei strictæ, siue ab illo distinctus, & in-divisus à sapientia, & intellectu supernaturali, quem inter dona Spiritus Sancti Paulus enumerat. Quate nunc id ponendum est, & eo postro adstruendum, auxiliium proximè sufficientem ad salutem etiam iis hominibus dari, qui Evangelium non audierunt, ad secundum respondeo, in sacra scriptura haberi, iobum & eius amicos ante legem Moysis in media gentilitate positos cognovisse Deum, & illi placuisse. Quibus alios similes inter Gentiles semper extitisse, & existere credibile putat Dionysius cap. 9. de cælesti Hierarch. Bonaventura sup n. 9. Roa lib. 1. de providentia q. 7. n. 50. P. Didacus Ruiz de prædestinatione supra sect. 8. Necnon Alexander 8. p. q. 69. memb. 5. art. 3. §. Sequitur secundum partem, asserens, de bonis Philosophis sic credo, quod eis facti fuerit revelatio, per scripturam, qua apud Iudeos erat, vel per prophetiam, vel per internam inspirationem, sicut fuit de Iob, & amicis eius, similiter, & de aliis simplicibus Gentilibus intelligendum est. Vbi supponit plures fuisse Philosophos non Christianos, & gentes non audientes Evangelium simplices, & bonos, quos, Deus internis illustrationibus illuminavit, & in salutem promovit. Verum tamen est, hos tares inveniunt inter Paganos, quia illustrationes, & affectiones honestæ, neque frequentes sunt, neque intensa; impetus autem naturæ in vitia, ac turpia præcipites, & vehementes quotidie. At fidelibus frequentiores sunt vocationes, & occasiones honeste agendi, tum intensiores, & vehementiores; tum Deus seipso immediate ratione fidei, & religionis quam colunt, specialibus fauet auxiliis, & efficacioribus instruit præsiidiis. Quo fidelibus facilior est salus, ac felicitas obtinendi & augendi hæreditatem æternam. Totam huius cotolarij doctrinam illustrabimus amplius, & ab argumentis vindicabimus. disp. 63;

125 quem habitum pertineat cognitio Dei supernaturalis ex manifestatione creaturarum? Alterum, cur Gentiles cum his illustrationibus supernaturalibus proximè sufficientibus ad salutem non consequantur iustificationem? Ad primum respondeo. Id à me explicandum lib. 4. ubi agendum de cognitionibus, & habitibus supernaturalibus intellectus, probandumque nobis inesse habitum supernaturalem ad cognoscendum Deum, prout in creaturis continetur, siue is gabbitus sit idem cum habitu fidei strictæ, siue ab illo distinctus, & in-divisus à sapientia, & intellectu supernaturali, quem inter dona Spiritus Sancti Paulus enumerat. Quate nunc id ponendum est, & eo postro adstruendum, auxiliium proximè sufficientem ad salutem etiam iis hominibus dari, qui Evangelium non audierunt, ad secundum respondeo, in sacra scriptura haberi, iobum & eius amicos ante legem Moysis in media gentilitate positos cognovisse Deum, & illi placuisse. Quibus alios similes inter Gentiles semper extitisse, & existere credibile putat Dionysius cap. 9. de cælesti Hierarch. Bonaventura sup n. 9. Roa lib. 1. de providentia q. 7. n. 50. P. Didacus Ruiz de prædestinatione supra sect. 8. Necnon Alexander 8. p. q. 69. memb. 5. art. 3. §. Sequitur secundum partem, asserens, de bonis Philosophis sic credo, quod eis facti fuerit revelatio, per scripturam, qua apud Iudeos erat, vel per prophetiam, vel per internam inspirationem, sicut fuit de Iob, & amicis eius, similiter, & de aliis simplicibus Gentilibus intelligendum est. Vbi supponit plures fuisse Philosophos non Christianos, & gentes non audientes Evangelium simplices, & bonos, quos, Deus internis illustrationibus illuminavit, & in salutem promovit. Verum tamen est, hos tares inveniunt inter Paganos, quia illustrationes, & affectiones honestæ, neque frequentes sunt, neque intensa; impetus autem naturæ in vitia, ac turpia præcipites, & vehementes quotidie. At fidelibus frequentiores sunt vocationes, & occasiones honeste agendi, tum intensiores, & vehementiores; tum Deus seipso immediate ratione fidei, & religionis quam colunt, specialibus fauet auxiliis, & efficacioribus instruit præsiidiis. Quo fidelibus facilior est salus, ac felicitas obtinendi & augendi hæreditatem æternam. Totam huius cotolarij doctrinam illustrabimus amplius, & ab argumentis vindicabimus. disp. 63;

126 quem habitum pertineat cognitio Dei supernaturalis ex manifestatione creaturarum? Alterum, cur Gentiles cum his illustrationibus supernaturalibus proximè sufficientibus ad salutem non consequantur iustificationem? Ad primum respondeo. Id à me explicandum lib. 4. ubi agendum de cognitionibus, & habitibus supernaturalibus intellectus, probandumque nobis inesse habitum supernaturalem ad cognoscendum Deum, prout in creaturis continetur, siue is gabbitus sit idem cum habitu fidei strictæ, siue ab illo distinctus, & in-divisus à sapientia, & intellectu supernaturali, quem inter dona Spiritus Sancti Paulus enumerat. Quate nunc id ponendum est, & eo postro adstruendum, auxiliium proximè sufficientem ad salutem etiam iis hominibus dari, qui Evangelium non audierunt, ad secundum respondeo, in sacra scriptura haberi, iobum & eius amicos ante legem Moysis in media gentilitate positos cognovisse Deum, & illi placuisse. Quibus alios similes inter Gentiles semper extitisse, & existere credibile putat Dionysius cap. 9. de cælesti Hierarch. Bonaventura sup n. 9. Roa lib. 1. de providentia q. 7. n. 50. P. Didacus Ruiz de prædestinatione supra sect. 8. Necnon Alexander 8. p. q. 69. memb. 5. art. 3. §. Sequitur secundum partem, asserens, de bonis Philosophis sic credo, quod eis facti fuerit revelatio, per scripturam, qua apud Iudeos erat, vel per prophetiam, vel per internam inspirationem, sicut fuit de Iob, & amicis eius, similiter, & de aliis simplicibus Gentilibus intelligendum est. Vbi supponit plures fuisse Philosophos non Christianos, & gentes non audientes Evangelium simplices, & bonos, quos, Deus internis illustrationibus illuminavit, & in salutem promovit. Verum tamen est, hos tares inveniunt inter Paganos, quia illustrationes, & affectiones honestæ, neque frequentes sunt, neque intensa; impetus autem naturæ in vitia, ac turpia præcipites, & vehementes quotidie. At fidelibus frequentiores sunt vocationes, & occasiones honeste agendi, tum intensiores, & vehementiores; tum Deus seipso immediate ratione fidei, & religionis quam colunt, specialibus fauet auxiliis, & efficacioribus instruit præsiidiis. Quo fidelibus facilior est salus, ac felicitas obtinendi & augendi hæreditatem æternam. Totam huius cotolarij doctrinam illustrabimus amplius, & ab argumentis vindicabimus. disp. 63;

127 quem habitum pertineat cognitio Dei supernaturalis ex manifestatione creaturarum? Alterum, cur Gentiles cum his illustrationibus supernaturalibus proximè sufficientibus ad salutem non consequantur iustificationem? Ad primum respondeo. Id à me explicandum lib. 4. ubi agendum de cognitionibus, & habitibus supernaturalibus intellectus, probandumque nobis inesse habitum supernaturalem ad cognoscendum Deum, prout in creaturis continetur, siue is gabbitus sit idem cum habitu fidei strictæ, siue ab illo distinctus, & in-divisus à sapientia, & intellectu supernaturali, quem inter dona Spiritus Sancti Paulus enumerat. Quate nunc id ponendum est, & eo postro adstruendum, auxiliium proximè sufficientem ad salutem etiam iis hominibus dari, qui Evangelium non audierunt, ad secundum respondeo, in sacra scriptura haberi, iobum & eius amicos ante legem Moysis in media gentilitate positos cognovisse Deum, & illi placuisse. Quibus alios similes inter Gentiles semper extitisse, & existere credibile putat Dionysius cap. 9. de cælesti Hierarch. Bonaventura sup n. 9. Roa lib. 1. de providentia q. 7. n. 50. P. Didacus Ruiz de prædestinatione supra sect. 8. Necnon Alexander 8. p. q. 69. memb. 5. art. 3. §. Sequitur secundum partem, asserens, de bonis Philosophis sic credo, quod eis facti fuerit revelatio, per scripturam, qua apud Iudeos erat, vel per prophetiam, vel per internam inspirationem, sicut fuit de Iob, & amicis eius, similiter, & de aliis simplicibus Gentilibus intelligendum est. Vbi supponit plures fuisse Philosophos non Christianos, & gentes non audientes Evangelium simplices, & bonos, quos, Deus internis illustrationibus illuminavit, & in salutem promovit. Verum tamen est, hos tares inveniunt inter Paganos, quia illustrationes, & affectiones honestæ, neque frequentes sunt, neque intensa; impetus autem naturæ in vitia, ac turpia præcipites, & vehementes quotidie. At fidelibus frequentiores sunt vocationes, & occasiones honeste agendi, tum intensiores, & vehementiores; tum Deus seipso immediate ratione fidei, & religionis quam colunt, specialibus fauet auxiliis, & efficacioribus instruit præsiidiis. Quo fidelibus facilior est salus, ac felicitas obtinendi & augendi hæreditatem æternam. Totam huius cotolarij doctrinam illustrabimus amplius, & ab argumentis vindicabimus. disp. 63;

128 quem habitum pertineat cognitio Dei supernaturalis ex manifestatione creaturarum? Alterum, cur Gentiles cum his illustrationibus supernaturalibus proximè sufficientibus ad salutem non consequantur iustificationem? Ad primum respondeo. Id à me explicandum lib. 4. ubi agendum de cognitionibus, & habitibus supernaturalibus intellectus, probandumque nobis inesse habitum supernaturalem ad cognoscendum Deum, prout in creaturis continetur, siue is gabbitus sit idem cum habitu fidei strictæ, siue ab illo distinctus, & in-divisus à sapientia, & intellectu supernaturali, quem inter dona Spiritus Sancti Paulus enumerat. Quate nunc id ponendum est, & eo postro adstruendum, auxiliium proximè sufficientem ad salutem etiam iis hominibus dari, qui Evangelium non audierunt, ad secundum respondeo, in sacra scriptura haberi, iobum & eius amicos ante legem Moysis in media gentilitate positos cognovisse Deum, & illi placuisse. Quibus alios similes inter Gentiles semper extitisse, & existere credibile putat Dionysius cap. 9. de cælesti Hierarch. Bonaventura sup n. 9. Roa lib. 1. de providentia q. 7. n. 50. P. Didacus Ruiz de prædestinatione supra sect. 8. Necnon Alexander 8. p. q. 69. memb. 5. art. 3. §. Sequitur secundum partem, asserens, de bonis Philosophis sic credo, quod eis facti fuerit revelatio, per scripturam, qua apud Iudeos erat, vel per prophetiam, vel per internam inspirationem, sicut fuit de Iob, & amicis eius, similiter, & de aliis simplicibus Gentilibus intelligendum est. Vbi supponit plures fuisse Philosophos non Christianos, & gentes non audientes Evangelium simplices, & bonos, quos, Deus internis illustrationibus illuminavit, & in salutem promovit. Verum tamen est, hos tares inveniunt inter Paganos, quia illustrationes, & affectiones honestæ, neque frequentes sunt, neque intensa; impetus autem naturæ in vitia, ac turpia præcipites, & vehementes quotidie. At fidelibus frequentiores sunt vocationes, & occasiones honeste agendi, tum intensiores, & vehementiores; tum Deus seipso immediate ratione fidei, & religionis quam colunt, specialibus fauet auxiliis, & efficacioribus instruit præsiidiis. Quo fidelibus facilior est salus, ac felicitas obtinendi & augendi hæreditatem æternam. Totam huius cotolarij doctrinam illustrabimus amplius, & ab argumentis vindicabimus. disp. 63;

129 quem habitum pertineat cognitio Dei supernaturalis ex manifestatione creaturarum? Alterum, cur Gentiles cum his illustrationibus supernaturalibus proximè sufficientibus ad salutem non consequantur iustificationem? Ad primum respondeo. Id à me explicandum lib. 4. ubi agendum de cognitionibus, & habitibus supernaturalibus intellectus, probandumque nobis inesse habitum supernaturalem ad cognoscendum Deum, prout in creaturis continetur, siue is gabbitus sit idem cum habitu fidei strictæ, siue ab illo distinctus, & in-divisus à sapientia, & intellectu supernaturali, quem inter dona Spiritus Sancti Paulus enumerat. Quate nunc id ponendum est, & eo postro adstruendum, auxiliium proximè sufficientem ad salutem etiam iis hominibus dari, qui Evangelium non audierunt, ad secundum respondeo, in sacra scriptura haberi, iobum & eius amicos ante legem Moysis in media gentilitate positos cognovisse Deum, & illi placuisse. Quibus alios similes inter Gentiles semper extitisse, & existere credibile putat Dionysius cap. 9. de cælesti Hierarch. Bonaventura sup n. 9. Roa lib. 1. de providentia q. 7. n. 50. P. Didacus Ruiz de prædestinatione supra sect. 8. Necnon Alexander 8. p. q. 69. memb. 5. art. 3. §. Sequitur secundum partem, asserens, de bonis Philosophis sic credo, quod eis facti fuerit revelatio, per scripturam, qua apud Iudeos erat, vel per prophetiam, vel per internam inspirationem, sicut fuit de Iob, & amicis eius, similiter, & de aliis simplicibus Gentilibus intelligendum est. Vbi supponit plures fuisse Philosophos non Christianos, & gentes non audientes Evangelium simplices, & bonos, quos, Deus internis illustrationibus illuminavit, & in salutem promovit. Verum tamen est, hos tares inveniunt inter Paganos, quia illustrationes, & affectiones honestæ, neque frequentes sunt, neque intensa; impetus autem naturæ in vitia, ac turpia præcipites, & vehementes quotidie. At fidelibus frequentiores sunt vocationes, & occasiones honeste agendi, tum intensiores, & vehementiores; tum Deus seipso immediate ratione fidei, & religionis quam colunt, specialibus fauet auxiliis, & efficacioribus instruit præsiidiis. Quo fidelibus facilior est salus, ac felicitas obtinendi & augendi hæreditatem æternam. Totam huius cotolarij doctrinam illustrabimus amplius, & ab argumentis vindicabimus. disp. 63;

130 quem habitum pertineat cognitio Dei supernaturalis ex manifestatione creaturarum? Alterum, cur Gentiles cum his illustrationibus supernaturalibus proximè sufficientibus ad salutem non consequantur iustificationem? Ad primum respondeo. Id à me explicandum lib. 4. ubi agendum de cognitionibus, & habitibus supernaturalibus intellectus, probandumque nobis inesse habitum supernaturalem ad cognoscendum Deum, prout in creaturis continetur, siue is gabbitus sit idem cum habitu fidei strictæ, siue ab illo distinctus, & in-divisus à sapientia, & intellectu supernaturali, quem inter dona Spiritus Sancti Paulus enumerat. Quate nunc id ponendum est, & eo postro adstruendum, auxiliium proximè sufficientem ad salutem etiam iis hominibus dari, qui Evangelium non audierunt, ad secundum respondeo, in sacra scriptura haberi, iobum & eius amicos ante legem Moysis in media gentilitate positos cognovisse Deum, & illi placuisse. Quibus alios similes inter Gentiles semper extitisse, & existere credibile putat Dionysius cap. 9. de cælesti Hierarch. Bonaventura sup n. 9. Roa lib. 1. de providentia q. 7. n. 50. P. Didacus Ruiz de prædestinatione supra sect. 8. Necnon Alexander 8. p. q. 69. memb. 5. art. 3. §. Sequitur secundum partem, asserens, de bonis Philosophis sic credo, quod eis facti fuerit revelatio, per scripturam, qua apud Iudeos erat, vel per prophetiam, vel per internam inspirationem, sicut fuit de Iob, & amicis eius, similiter, & de aliis simplicibus Gentilibus intelligendum est. Vbi supponit plures fuisse Philosophos non Christianos, & gentes non audientes Evangelium simplices, & bonos, quos, Deus internis illustrationibus illuminavit, & in salutem promovit. Verum tamen est, hos tares inveniunt inter Paganos, quia illustrationes, & affectiones honestæ, neque frequentes sunt, neque intensa; impetus autem naturæ in vitia, ac turpia præcipites, & vehementes quotidie. At fidelibus frequentiores sunt vocationes, & occasiones honeste agendi, tum intensiores, & vehementiores; tum Deus seipso immediate ratione fidei, & religionis quam colunt, specialibus fauet auxiliis, & efficacioribus instruit præsiidiis. Quo fidelibus facilior est salus, ac felicitas obtinendi & augendi hæreditatem æternam. Totam huius cotolarij doctrinam illustrabimus amplius, & ab argumentis vindicabimus. disp. 63;

131 quem habitum pertineat cognitio Dei supernaturalis ex manifestatione creaturarum? Alterum, cur Gentiles cum his illustrationibus supernaturalibus proximè sufficientibus ad salutem non consequantur iustificationem? Ad primum respondeo. Id à me explicandum lib. 4. ubi agendum de cognitionibus, & habitibus supernaturalibus intellectus, probandumque nobis inesse habitum supernaturalem ad cognoscendum Deum, prout in creaturis continetur, siue is gabbitus sit idem cum habitu fidei strictæ, siue ab illo distinctus, & in-divisus à sapientia, & intellectu supernaturali, quem inter dona Spiritus Sancti Paulus enumerat. Quate nunc id ponendum est, & eo postro adstruendum, auxiliium proximè sufficientem ad salutem etiam iis hominibus dari, qui Evangelium non audierunt, ad secundum respondeo, in sacra scriptura haberi, iobum & eius amicos ante legem Moysis in media gentilitate positos cognovisse Deum, & illi placuisse. Quibus alios similes inter Gentiles semper extitisse, & existere credibile putat Dionysius cap. 9. de cælesti Hierarch. Bonaventura sup n. 9. Roa lib. 1. de providentia q. 7. n. 50. P. Didacus Ruiz de prædestinatione supra sect. 8. Necnon Alexander 8. p. q. 69. memb. 5. art. 3. §. Sequitur secundum partem, asserens, de bonis Philosophis sic credo, quod eis facti fuerit revelatio, per scripturam, qua apud Iudeos erat, vel per prophetiam, vel per internam inspirationem, sicut fuit de Iob, & amicis eius, similiter, & de aliis simplicibus Gentilibus intelligendum est. Vbi supponit plures fuisse Philosophos non Christianos, & gentes non audientes Evangelium simplices, & bonos, quos, Deus internis illustrationibus illuminavit, & in salutem promovit. Verum tamen est, hos tares inveniunt inter Paganos, quia illustrationes, & affectiones honestæ, neque frequentes sunt, neque intensa; impetus autem naturæ in vitia, ac turpia præcipites, & vehementes quotidie. At fidelibus frequentiores sunt vocationes, & occasiones honeste agendi, tum intensiores, & vehementiores; tum Deus seipso immediate ratione fidei, & religionis quam colunt, specialibus fauet auxiliis, & efficacioribus instruit præsiidiis. Quo fidelibus facilior est salus, ac felicitas obtinendi & augendi hæreditatem æternam. Totam huius cotolarij doctrinam illustrabimus amplius, & ab argumentis vindicabimus. disp. 63;

132 quem habitum pertineat cognitio Dei supernaturalis ex manifestatione creaturarum? Alterum, cur Gentiles cum his illustrationibus supernaturalibus proximè sufficientibus ad salutem non consequantur iustificationem? Ad primum respondeo. Id à me explicandum lib. 4. ubi agendum de cognitionibus, & habitibus supernaturalibus intellectus, probandumque nobis inesse habitum supernaturalem ad cognoscendum Deum, prout in creaturis continetur, siue is gabbitus sit idem cum habitu fidei strictæ, siue ab illo distinctus, & in-divisus à sapientia, & intellectu supernaturali, quem inter dona Spiritus Sancti Paulus enumerat. Quate nunc id ponendum est, & eo postro adstruendum, auxiliium proximè sufficientem ad salutem etiam iis hominibus dari, qui Evangelium non audierunt, ad secundum respondeo, in sacra scriptura haberi, iobum & eius amicos ante legem Moysis in media gentilitate positos cognovisse Deum, & illi placuisse. Quibus alios similes inter Gentiles semper extitisse, & existere credibile putat Dionysius cap. 9. de cælesti Hierarch. Bonaventura sup n. 9. Roa lib. 1. de providentia q. 7. n. 50. P. Didacus Ruiz de prædestinatione supra sect. 8. Necnon Alexander 8. p. q. 69. memb. 5. art. 3. §. Sequitur secundum partem, asserens, de bonis Philosophis sic credo, quod eis facti fuerit revelatio, per scripturam, qua apud Iudeos erat, vel per prophetiam, vel per internam inspirationem, sicut fuit de Iob, & amicis eius, similiter, & de aliis simplicibus Gentilibus intelligendum est. Vbi supponit plures fuisse Philosophos non Christianos, & gentes non audientes Evangelium simplices, & bonos, quos, Deus internis illustrationibus illuminavit, & in salutem promovit. Verum tamen est, hos tares inveniunt inter Paganos, quia illustrationes, & affectiones honestæ, neque frequentes sunt, neque intensa; impetus autem naturæ in vitia, ac turpia præcipites, & vehementes quotidie. At fidelibus frequentiores sunt vocationes, & occasiones honeste agendi, tum intensiores, & vehementiores; tum Deus seipso immediate ratione fidei, & religionis quam colunt, specialibus fauet auxiliis, & efficacioribus instruit præsiidiis. Quo fidelibus facilior est salus, ac felicitas obtinendi & augendi hæreditatem æternam. Totam huius cotolarij doctrinam illustrabimus amplius, & ab argumentis vindicabimus. disp. 63;

133 quem habitum pertineat cognitio Dei supernaturalis ex manifestatione creaturarum? Alterum, cur Gentiles cum his illustrationibus supernaturalibus proximè sufficientibus ad salutem non consequantur iustificationem? Ad primum respondeo. Id à me explicandum lib. 4. ubi agendum de cognitionibus, & habitibus supernaturalibus intellectus, probandumque nobis inesse habitum supernaturalem ad cognoscendum Deum, prout in creaturis continetur, siue is gabbitus sit idem cum habitu fidei strictæ, siue ab illo distinctus, & in-divisus à sapientia, & intellectu supernaturali, quem inter dona Spiritus Sancti Paulus enumerat. Quate nunc id ponendum est, & eo postro adstruendum, auxiliium proximè sufficientem ad salutem etiam iis hominibus dari, qui Evangelium non audierunt, ad secundum respondeo, in sacra scriptura haberi, iobum & eius amicos ante legem Moysis in media gentilitate positos cognovisse Deum, & illi placuisse. Quibus alios similes inter Gentiles semper extitisse, & existere credibile putat Dionysius cap. 9. de cælesti Hierarch. Bonaventura sup n. 9. Roa lib. 1. de providentia q. 7. n. 50. P. Didacus Ruiz de prædestinatione supra sect. 8. Necnon Alexander 8. p. q. 69. memb. 5. art. 3. §. Sequitur secundum partem, asserens, de bonis Philosophis sic credo, quod eis facti fuerit revelatio, per scripturam, qua apud Iudeos erat, vel per prophetiam, vel per internam inspirationem, sicut fuit de Iob, & amicis eius, similiter, & de aliis simplicibus Gentilibus intelligendum est. Vbi supponit plures fuisse Philosophos non Christianos, & gentes non audientes Evangelium simplices, & bonos, quos, Deus internis illustrationibus illuminavit, & in salutem promovit. Verum tamen est, hos tares inveniunt inter Paganos, quia illustrationes, & affectiones honestæ, neque frequentes sunt, neque intensa; impetus autem naturæ in vitia, ac turpia præcipites, & vehementes quotidie. At fidelibus frequentiores sunt vocationes, & occasiones honeste agendi, tum intensiores, & vehementiores; tum Deus seipso immediate ratione fidei, & religionis quam colunt, specialibus fauet auxiliis, & efficacioribus instruit præsiidiis. Quo fidelibus facilior est salus, ac felicitas obtinendi & augendi hæreditatem æternam. Totam huius cotolarij doctrinam illustrabimus amplius, & ab argumentis vindicabimus. disp. 63;

auxiliium à Deo providenti iis, qui obediunt, quantum in se est, aliis gratiæ modo, quo per Deum nunquam ster, hominem adipisci salutem. Qui modus, & opportunitas auxilia distribuendi relinquendus est arbitrio, & providentiæ divinæ, ubi nobis omnino non constat. Quare omnia, quæ de auxilio sufficienti ad salutem sine assensu dei strictæ huc usque adduximus, non assentiendo, sed dubitando proposuimus, ut doctores ea, vel suffragio confirmant, vel iudicio corrigant, disputatione sua superiora expediant.

DISPUTATIO XXI.

An Supernaturalia sint supra perfectionem naturæ?

Explicatur quæstio.

Agimus de perfectione secundum entitatem Phisicam non secundum æstimationem moralem; plura enim secundum moralem æstimationem ignobiliora, sunt perfectione entitativa nobiliora: ut formica est entitativè nobilior, quam aurum, licet prætio morali ab auro superetur. Item non differimus de perfectione respectiva in ordine ad aliud, sed de perfectione absoluta in ordine ad se, nam plura sunt in ordine ad aliud meliora, quæ absolute, & in ordine ad se inferiora sunt: ut animo rationali melior est actus charitatis, quam solus habitus absque actu, quamvis habitus in se absolute perfectior sit, etiam animo est convenientior existentia proprii intellectus, quam existentia substantiæ Angelicæ, quæ intellectu humano absolute præstantior est. Hæc disputatio ad integram doctorum supernaturalium notitiam necessaria est, & omnino præteriri non expedit.

SECTIONES.

- 1. Placita Theologorum.
2. Dirimitur controversia.

SECTIO I.

Placita Theologorum.

Certum est primo, nullum esse ens supernaturale, quod secundum aliquod non vincat perfectione nobilissima entia ordinis naturalis. & contra, ens naturale est, quod vincat secundum quid dona perfectissima ordinis supernaturalis. Nam omne ens supernaturale excedit entia naturalia connexione cum gratia iustificante, & aliis perfectionibus, quæ entibus naturalibus repugnant. Entia naturalia vero excellunt supernaturalia duratione, virtute agendi, aut patendi plura, quæ virtuti agentis, & patienti supernaturalium repugnant. Ita gratia habitualis illustrior est, quam animus consortio naturali virtutum insularum, animus vero superior, quam gratia virtute intelligendi, & agendi plura, quæ in gratiæ virtute non continentur. Quare disputatio præsens non confert supernaturalia, & naturalia in perfectione secundum quid, sed absolute, & simpliciter. Certum secundo est, naturam cum accidente supernaturali, quaecumque illud sit, altior em esse, quam cum suo esse mere

re naturali atq; adeo à quocumque accidenti supernaturali elevari ad esse perfectius, quam esse mere naturale. Etenim natura cum accidente supernaturali comprehendit nobilitatem propriam naturalem, & alienam supernaturalem in unitate per se, natura vero nude sumpta solum complectitur perfectionem naturalem. At maior perfectio est, quæ coalescit ex entitate naturali, & supernaturali simul, quam ea, quæ solum ex naturali constat. Ideo comparatio faciendæ est inter naturalia, & supernaturalia seorsum accepta.

Prima sententia est quorundam Recentiorum absolute stantentium omnia, quæ continentur sub ordine naturæ inferiora esse omnibus, quæ sub ordine supernaturali contenta sunt. Primo ex illo 1. Petri 1. Magna & præiosa nobis promissa donavit, ut divina efficiamur consortes naturæ. Vbi agit Petrus de donis supernaturalibus, quæ adeo nobilitate effert, ut antonomastice magna, & præiosa vsurpet; rationem reddens, quia ad consortium diuinitatis spectant, donaque diuina sunt. Secundo, quia totus ordo naturæ destinatur, & elevatur, ad ordinem supernaturalem, ea que, quæ sub illo clauduntur. Ergo omnia supernaturalia superiora sunt ordine naturali. Tertio, quia nullum ens quantumvis perfectissimum ordinis naturalis potest exigere, aut pati propria, & intrinseca virtute aliquid vel minimum accidens supernaturale. Quod absque excessu perfectionis constare non potest. Ergo.

Secunda sententia non omnia supernaturalia euehit supra totum ordinem naturæ, sed dona perfectissima ordinis supernaturalis, ut gratiam iustificantem, charitatem, lumen gloriæ, & actus horum habituum, quæ aliora collocat; quam substantiam humanam, & Angelicam, & omnem aliã substantiam naturalem Ita P. Valentia to. 2. disp. 8. q. 4. punct. 1. & to. 3. disp. 3. qu. 1. §. 3. versiculo nec valde probat. P. Granadus controu. 8. de gratia tract. 3. disp. 5. n. 5. Aragon 2. 2. q. 2. art. 3. dub. ultimo: quibus accedit P. Molina 1. p. q. 12. art. 5. d. 2. ad. 2. argumentum. Nuntur primo, quia Prover. 8. dicitur de gratia, & sapientia supernaturali, Melior est cunctis opibus præiosissimis, & omne desiderabile ei non potest comparari. Secundo auctoritate Augustini, & aliorum Patrum. Nam Augustinus lib. 2. ad Bonifacium cap. 6. ait, Gratia Dei non solum omnia sidera, & omnes calos, verum etiam omnes Angelos supergreditur. Item to. 3. lib. 15. de Trinitate cap. 4. agens de Charitate: Nullum est isto Dei dono excellentius. Et to. 10. hom. 50. de verbis Domini; quale bonum est charitas ista fratres? Quid præiosius? quid luminosius? quid firmius? quid utilius? quid securius? Et ser. 15. de verbis Apostoli col. 10. Melius est: iustum esse, quam hominem esse. Item Gregorius Nazianzenus oratione 4. quæ est in sanctum baptisma colu. 6. Quemadmodum nos creauit Dominus, ita creatos instaurauit, ac resurxit, & quidem signum diuini, primumque signum superante. Et S. Bernardus ser. 2. 9. in Cantica col. 2. Charisma proprium charitas est, plane incomparabile. Et infra; quidnam huic comparandum putemus. In quâ sententiam adducunt S. Thomam 1. 2. q. 13. art. 9. ad 2. vbi ait; Bonum gratia esse maius, quam bonum nature totius vniuersi. Et 2. 2. qu. 2. art. 3. vbi ait; Charitatem secundum suam speciem esse præstantiorem anima. Item S. Bonauenturam in 2. d. 27. art. 1. q. 2. ad 2. asserentem, gratiam esse primum, & excellentissimum inter dona creata.

Ripalda de Ente Thom. I.

3 Prima sententia affirmans.

1. Pet. 1.

4 Secunda sententia negans.

P. Valentia P. Granadus. Aragon. P. Molina. Prouer. 8.

Augustin.

Gregorius Nazian.

Bernardus.

S. Thomas.

S. Bonauentura.

Mouentur ratione. Ordo supernaturalis superat ordinem naturalem. Ad excessum autem vnus ordinis supernaturalium opus est, ut inferiora nobilissima vnus ordinis superent perfectione inferiora nobilissima alterius. Ergo gratia iustificans, charitas, & lumen gloriæ, quæ sunt inferiora nobilissima ordinis supernaturalis, superabunt perfectione substantiam humanam, & Angelicam, quæ sunt nobilissima inferiora ordinis naturalis. Secundo, quod res creatæ magis accedunt ad Deum, cõ nobiliores, & perfectiores censentur. At per ista dona magis accedunt ad Deum substantiæ naturales, quam per suas proprias naturales, & substantiales perfectiones. Ergo. Confirmatur, quia per gratiam fit homo amicus, & filius adoptiuus Dei, hæres vitæ æternæ, consort diuinitatis, particeps beatitudinis supernaturalis, origo omnium donorum, quæ summe perficiunt naturam, & explent appetitum illius. Hæc attributa perfectiones sunt longe superantes omnem perfectionem naturæ. Ergo. Tertio denique homo, & Angelus debent eligere potius non esse, quam gratiam, aut lumen gloriæ deperdere. Ergo præstantius quid est donum gratiæ, & luminis gloriæ, quam substantia Angelica, & humana.

Tertia sententia tuetur, animam, & quamuis aliam substantiam intellectualem superare perfectione gratiam habituales, & reliqua dona supernaturalia. Ita Scotus in 4. d. 10. q. 8. conclus. 2. Ricardus in 2. d. 26. art. 2. qu. 2. Caiet. 2. 2. q. 2. art. 3. & 1. p. qu. 1. 2. ad art. 5. Suarez to. 1. Metaphisicæ d. 3. lect. 2. n. 3. P. Fonseca 7. Metaph. c. 1. q. 2. lect. 4. conclus. 1. P. Vasquez 1. p. to. 2. disp. 2. 24. & p. 3. sine. P. Salas 1. 2. to. 1. tract. 2. disp. 3. lect. 2. ad 3. Zamel. 1. 2. q. 10. art. 2. dub. 1. Philipp. Faber in 3. disp. 4. 2. c. 2. n. 8. Cui aperte fauet S. Thomas in 1. d. 17. q. 1. art. 2. ad 3. Dicendum est igitur, quod simpliciter anima est melior charitate, & quolibet subiectum suo accidente; sed secundum quid est de conuerso. Cuius ratio est, quia esse, secundum Dionysium 5. cap. de diuinis nominibus, est nobilissimum omnibus aliis, quæ consequuntur esse. Unde quod excedit in esse simpliciter, nobilissimum est omni eo, quod excedit in aliquo de consequentibus esse, quamuis secundum aliud possit esse minus nobile. Et quia anima, & quolibet substantia habet nobilissimum esse, quam accidens, ideo simpliciter nobilior est, sed quantum ad aliquid esse, vel secundum aliquid potest accidens esse nobilissimum. Eadem habet in 2. d. 26. q. 1. art. 2. ad 3. Quibus consonat. 1. 2. q. 110.

SECTIO II

Dirimitur tota controuersa.

8
Difficultas
rei.

Res ista solis coniecturis, & arbitraria æstimatione potest decerni. Neque enim certa momenta habemus, quibus possimus expendere æqualitatem, aut præstantiam entium supernaturalium compositorum cum natura, aut aliorum entium inter se. Quare semper mihi difficile est ferre sententiam de excessu vnus entis supra aliud ex defectu mensuræ, qua metiri possimus nobilitatem cuiusque. Nam si illam metiri velis ex numero perfectionum, obstat, posse vnicam duntaxat perfectionem pluribus æquiuale, & anteferri. Nam virtus intellectiua excellit perfectiuam simul. Si arguas cum nonnullis Theologis ex maiori complacentia Dei, occurritur, maiorem Dei complacentiam deprehendi non posse, nisi ex maiori bonitate, & perfectione obiecti, cum ex parte subiecti in Deo omnes, affectus æquales sint; ac proinde tandem deueniendum est ad aliud vestigium istius excellentiæ, ex qua maior Dei complacentia deprehendatur. Si cum aliis illam metiaris ex maiori coniunctione cum Deo, explicare prius oportet, quænam perfectiones sint, quæ res creatas Deo propinquiores reddunt? Præterquam quod seorsim à propinquitate cum Deo perfectio rerum explicanda est. Si quidem vt aliquod attributum adscribamus Deo, prius secundum rationem communem præcipientem à Deo perfectio sine imperfectione apprehendenda est, & inde ad prædicandum illam de Deo descendendum. Igitur seorsim à propinquitate cum Deo aliquid debet nobile, ac perfectum censeri. Si denique ex valore prædicatorum æstimes istam præstantiam, deficiunt principia, quibus taxare possimus perfectionem vniuersiusque rei; exceptis aliquibus perfectionibus, quæ ex sola apprehensione terminorum constant superiores esse, vt intellectiuum superius sensitiuum, & sensitiuum vegetatiuum. Igitur incerta sunt principia, quibus possimus metiri æqualitatem, aut excessum perfectionum. Atque ita facta comparatione inter naturalia, & supernaturalia entia plerumque hæere necesse est, nisi ad arbitrium nostrum, primaque principia naturæ, & rationis, sententiam reuocemus.

9
Assertio prima contra Primam sententiã.

Nihilominus assero primo contra primam sententiam plura esse ordinis naturalis, quæ perfectione superiora sunt pluribus ordinis supernaturalis. Hoc mihi certum est. Nam sola apprehensione terminorum mihi persuasum est, maius quid esse Angelum, & animum, quam vbiationem supernaturalem corporis, processione supernaturalem frigoris à calore, aut dotem aliquam corporis gloriosi. Etenim his supernaturalibus accidentibus sola competit supernaturalitas, quæ possit de nobilitate contendere cum substantia angelica, aut humana. At supernaturalitas ista manifeste compensatur innumeris perfectionibus hominis, & Angeli, quas cæcus inuenitur, & referre otiosum est.

10
Ad primum argumentum Primæ sententiæ.

Quare ad primum argumentum primæ sententiæ respondeo. Dona supernaturalia magna, & præstiosa dicuntur, tum quia complectuntur gratiam iustificantem, charitatem, & lumen gloriæ non

vero quia omnia seorsim accidentia eius excellentiæ sint, tum quia comparatio fit à D. Petro cum donis naturalibus, & aliis, quæ naturam intellectualem possunt perficere, & ultra naturalem sui constitutionem efferre. Inter quæ certum est, gratiam, & reliqua accidentia suprema ordinis supernaturalis longe præstare aliis accidentibus, quæ naturam rationalem nobilitare possunt. Vnde alia inferiora accidentia ordinis supernaturalis, præsertim composita cum substantiis naturalibus tuto asseri possunt ignobiliora substantiis naturalibus. Quin, & pluribus illarum proprietatibus v.g. intellectu, & voluntate distinctis. Ad secundum respondeo. Neque eleuatio, neque destinatio naturæ in dona supernaturalia arguit ignobiliorem naturæ conditionem. Non eleuatio, quia potest res eleuari ad effectum seipsum ignobiliores, vt homo ad producendam lucem, & gratia ad efficiendum calorem. Ad eleuationem enim sufficit rem non continere in sua natura potest autem res plures effectus seipsa imperfectiores non continere natura sua virtute. Neque id arguit destinatio naturæ in dona supernaturalia. Tum quia hæc destinatio non est intrinseca, & naturalis, sed extrinseca, & præternaturalis. At extrinseca directione Dei possunt nobiliora ad ignobiliora destinari. Tum quia natura rationalis dirigitur ad supernaturalia tanquam ad finem qui, & ad seipsam tanquam ad finem cui. Potest autem dirigi res ad alia seipsa ignobiliora tanquam ad finem qui, cum ipsa sit finis cui illa concedenda sunt. Sic animus destinatur sua ad intelligendum, & amandum, quamuis actus intelligendi, & amandi non æquent perfectione substantiam animæ, quia subiectum, cui tales actus natura, destinavit, est ipsa substantia animæ. Similiter subiectum, quod accidentia supernaturalia suapte natura nobilitant, & perficiunt, est natura rationalis. Tum denique quia natura non destinatur ad omnia supernaturalia tanquam ad finem, sed plura sunt media, & plures affectiones comitantes donorum supernaturalium, cum quibus potest natura de perfectione contendere. Ad 3, constat ex proximè dictis. Nam potest res superioris perfectionis indigere eleuatione ad agendum aut patiendum aliquid inferius; quia cum virtus cuiusque rei limitata sit, plura inferioris perfectionis possunt extra spæram suæ naturæ virtutis existere, neque enim omnia agentia possunt agere omnia seipsis ignobiliora. Alias Angelus posset agere hominem, & reliqua, quæ in rerum vniuersitate continentur.

Ad secundum

11
Assertio secunda contra secundam sententiã.

Assero secundo contra secundam sententiam. Probabilius mihi est, substantiam rationalem superioris perfectionis esse, quam gratiam, charitatem, & lumen gloriæ, aliaque eius generis accidentia. Hoc aded certum non est. Verum si arbitrandum est, videtur substantia intellectiualis præferenda. Nam perfectiones substantiæ, viuentis, intellectiue, volitiue liberæ, & capacis videntur, & amandi Deum, & alia huiusmodi; quæ sunt alienæ, & repugnantes accidentibus supernaturalibus, compensata re sufficienter possunt omnem perfectionem, quæ reperitur in gratia, & reliquis donis supernaturalibus, quæ absque consortio naturæ intellectiualis nihil egregium, & celsum conferre possunt. Etenim iustum, & amicum Dei, participemque diuinitatis non competit gratiæ seorsim à natura, sed simul cum illa. At naturæ intellectualem competit esse

se substantiam, viuentem, intelligentem, volentem, liberam, capacem remote videndi Deum, & inuendi amicitiam cum Deo seorsim à gratia habituali, & donis supernaturalibus. Accedit, S. Thomam aperte huic sententiæ suffragari, neque argumenta secundæ sententiæ quicquam contra istud assertum euincere, vt eorum solutione iam monstro.

12
Ad primum argumentum secundæ sententiæ.

Ad primum ex testimonijs desumptum respondeo. Excellentia gratiæ, & charitatis altissima prædicatur. Primo, quia illa pensantur secundum æstimationem moralem, non vero secundum perfectionem physicam. Secundo, quia comparatur gratia cum donis, & accidentibus, quæ naturam perficere possunt, non vero comparatur cum ipsa natura. Patemur autem gratiam inter omnia dona, & accidentia perferentiam naturam excellentissimam esse, & nihil cum illa compositum altius nobilitate substantiam intellectualem. Tertio, quia gratia, & reliqua dona supernaturalia sumuntur non in abstracto, sed in concreto, quod efficiunt cum ipsa natura: qua ratione esse naturæ illustratæ accidentibus supernaturalibus sublimius est, quam esse nudam naturæ solis perfectionibus naturalibus relictæ. Nam hac ratione complectitur natura vtramque perfectionem naturalem & supernaturalem, quæ superior est, quam nuda perfectio naturalis, vt dicebamus n. 2. Dices, esse album non esse perfectius, quam esse hominem, quamuis, esse album in homine etiam comprehendat subiectum. Ergo si esse iustum perfectius, quæ esse hominem, ideo est perfectio iustitiæ superat perfectionem naturalem hominis. Respondeo. Esse album non complectitur essentialiter substantiam hominis, vt homo est, quia etiam lapsum, & quantitas sola potest esse alba, atque adeo esse album secundum se non importat perfectionem æqualem perfectioni substantiali humanæ. At vero esse iustum, & amicum Dei, & participem adoptionis, & beatitudinis supernaturalis importat hæteram intellectualem, vt intellectualem est, quin alteri subiecto possit talis effectus formalis conuenire. Ergo esse iustum potest ratione naturæ intellectualem simul comprehendere sublimiorem perfectionem, quam solum esse naturæ intellectualem secundum se. Neque enim gratia seiuncta à natura intellectualem, aut coniuncta alteri inferiori subiecto potest eam sublimitatem, & affectum formalem præ se ferre. Igitur recte possunt Patres, hos effectus efferre supra naturam secundum se, quamuis ipsa natura secundum se perfectior, sit, quam gratia seiuncta à natura. Quarto denique Patres euehant accidentia ista supra naturam, solum quia superant eius exigentiam, & virtutem. Possunt autem eius exigentiam, & virtutem superare, quamuis perfectio naturæ nobilior simpliciter sit, quam perfectio accidentium, vt nuper dicebamus. Sic substantia animæ est nobilior, quam intellectus Angelicus à substantia Angelica distinctus; solum quia Angelicus intellectus ab Angelo distinctus accidens est, quamuis substantia animæ, neque exigentiam, neque virtutem habeat, qua talem intellectum contineat. Similiter potest substantia animæ, & cuiusuis alterius intellectuæ substantiæ superioris perfectionis existere, quam accidentia supernaturalia, quamuis supra exigentiam, & virtutem animæ accidentia supernaturalia existant.

13
Ad secundum respondeo. Ordo supernaturalis superat ordinem Ripalda de Ente Tom. 1.

naturalem, quia mea opinione inter ordinem supernaturalem datur substantia supernaturalis, quæ longe excedit omnem substantiam naturalem. Vnde verum est, nobilissimum ordinis supernaturalis existere superius nobilissimo ordinis naturalis. Si vero ab ordine supernaturali secludamus substantiam supernaturalem, & in eo ordine sola accidentia collocemus, dicendum est, ordinem supernaturalem superiorem esse ordine naturali accidentium, quia omnia accidentia naturalia non attingunt perfectionem accidentium supernaturalium. Qua ratione comparatur communiter ordo supernaturalis, & naturalis. Si vero in ordine naturali composito cum ordine supernaturali accidentium constituantur substantiæ; recte potest iuxta nostram, & aliorum sententiam ordo naturalis effecti entitatiue supra ordinem supernaturalem accidentium. Instaturque argumentum contra aduersarios. Nam etiam ordo substantiæ est superior, quam ordo accidentium. Ergo nobilissima inferiora ordinis substantialis sunt superiora nobilissimis inferioribus ordinis accidentalis.

Ad secundam rationem respondeo. Substantiæ naturales magis accedunt ad Deum per accidentia supernaturalia, quam per suas proprias perfectiones naturales: quia coniunctio substantiæ intellectiualis cum Deo comprehendit perfectionem vtriusque ordinis, vt maior est, quam perfectio ordinis solius naturæ. Secundo: Maior accessio, & coniunctio naturæ cum Deo per accidentia supernaturalia solum est intentionalis quoad affectum, & cognitionem, quæ perfectiores sunt per gratiam, quam per naturam; non vero physica, & entitatiua quoad æmulationem, & similitudinem perfectionum; cum ea accidentia seorsim à substantia non sint viuentia, intellectiua, libera, & eorum operum actiua, quorum est substantia intellectualem. Vnde etiam constat ad confirmationem, quæ solum concludit, consortium naturæ, & gratiæ perfectius quid constituere, quam nudam naturam. Ad tertiam denique rationem respondeo. Dona supernaturalia æstimatione morali maiora, & præstiosiora sunt, quam perfectiones naturales; non vero entitate physica. Quoniam etiam eligibilis est omnino perire, quam vnum peccatum veniale committere. Nihilominus carentia peccati venialis non est physice, & entitatiue perfectior, quam substantia humana, & Angelica. Id quod vigeri potest etiam facta comparatione cum vnione hypostatica, & gratia. Nam eligibilis est perdere gratiam, & vnionem hypostaticam, quam offendere Deum etiam venialiter. Quamuis ommissio peccati venialis longè inferior sit, quam gratia, & vnio hypostatica.

14

A & postremum

At rogabatur quis; an idem, quod statuitur de animo rationali, & substantia Angelica comparatis cum gratia, & reliquis donis, statuum sit de qualibet alia substantia naturali v.g. lapide, aut ligno? Respondeo. Id aded non constare, neque ad trutinam exactam reduci posse, & absque diuinatione decerni, & quod liberè decernatur nulla posse ratione veritatis, aut falsitatis conuincere. Ideo cuiusque arbitrio, & æstimationi relinquendum.

15

DISPUTATIO XXII.

An supernaturalia sint supra primam institutionem natura antecedentem peccatum?

Uc vsque composuimus dona supernaturalia cum natura lapsa post peccatum. Nunc conferimus illa cum natura primum condita ante peccatum. An primæ ipsius conditioni sine peccato naturalia sint? Sunt enim, qui aliter cum natura ante peccatum, & post peccatum dona supernaturalia componant.

SECTIONES.

- 1 Sententia Hæreticorum.
2 Catholicorum sententia.
3 Catholica sententia auctoritate fundatur.
4 Rationes Theologicae pro Catholica sententia.
5 Explicantur Michaelis Baii argumenta.

SECTIO I.

Hæreticorum sententia.

Natura prima sui conditione non fuit creata qualis nunc nascitur post peccatum. Gen. Origenes Basilius Ambrosius Nyssenus Eucherius Victorinus Theodoretus Rupertus P. Pererius S. Thomas Magister Concilium Arausiac.

Vo breuiter præmittenda sunt. Alterum, naturam in prima sua conditione non fuisse creatam, qualis nunc nascitur, pronam ad malum, infirmam ad bonum, & ignorantem: sed rectam, in bonumque robustam, sapientem, absque difficultate, & propensione in turpia, quam modò assidue experimur. Ita communis Patrum consensus cap. 1. Genesim præcipue ad illud crauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam. Vbi ad imaginem Dei secundum dona naturalia, vide licet mentem, voluntatem, memoriam, ac liberum arbitrium; ad similitudinem verò factum esse hominem secundum dona gratuita sanctitatis, iustitiæ, ac omnis rectitudinis, arbitrantur Origenes, Basilius, Ambrosius, Nyssenus, Eucherius, Victorinus, Theodoretus, & Rupertus, relati à nostro Pererio lib. 4. in Genesim ad verba superiora §. Multorum est. Item commune Theologorum suffragium cum S. Thoma 1. p. q. 61. & Magistro in 2. dist. 16. Supponitque Arausicanum 2. canon. 19. ibi. Natura humana etiam si in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo modo seipsam creatore non adiuvante seruaret: unde cum sine gratia Dei saluam non possit custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit? Audis naturam integram, & iustam à Deo conditam; & sine gratia Dei neque tunc seruari, neque modo reparari posse. Rursus habet Augustinus lib. 14 de ciuitate Dei cap. 17. Sicut scriptum est, nudus erant, & non confundebantur; non quod eis sua nuditas esset incognita, sed turpis nuditas nondum erat; quia nondum libido membrâ illa præter arbitrium commouebat. nondum ad hominis inobedientiam redarguendam sua inobediencia caro quodammodo testimonium perhibebat. Itaque primi nostri parentes solum post peccatum rebellionem carnis experti sunt. Idemdem cap. 19. Motus appetitus ante peccatum

Augustinus

in Paradiso vitiosi non erant. Non enim contra rectam voluntatem ad aliquid mouebantur unde necesse esset, eos ratione tanquam frangitibus abstinere. Quippe solo rationis imperio frangi poterant, facileque parebantur; vt ipsemet Augustinus tradit lib. de corrept. & gratia c. 10. & 11. Lege copiosam illorum felicitatis descriptionem apud Prosperum lib. 2. de vita contemplatiua cap. 18. inter alia; Quis sufficienter enumeret quæ, & quanta illi abstinentia contemptus ademerit? Quod intellectualis mentis dignitate donatus imaginem sui creatoris accepit: quod soli Deo subiectus omnia visibilia sibi subiecta conspexit. Non inquietabat molesta sollicitudo quietum, non fatigabat labor anxius otiosum, non somnus opprimebat inuitum, non amittenda vite timor angebat de immortalitate securum. Habebat facilem vitam, corpus ex omni parte sanum, tranquillam motum, cormundum, signatus penalis mali, expertus peccati, capax Dei. Quid eo felicium, cui erat orbis subiectus, nullas infestus, liber animus, & visibilis Deus? Quis iam dicat, hominem creatum, qualis nunc nascitur, infelix, & miser, stimulis carnis agitur, & acri pugnae partis sententis cum rationali subiectus?

Augustinus

Alterum præmitto, rectitudinem, & iustitiam, in qua homo primum creatus est, non solum fuisse eam, quæ in finem naturalem conduceret, sed etiam quæ in æternam felicitatem promoueret, nimirum gratiam sanctificantem, & adoptantem hominis in filium Dei, & hæreditatem æternam. Id manifestè indicant diuinæ litteræ, cum prædicant, nos per Christum renouari ad eam iustitiam, in qua initio conditi sumus. Apostolus ad Ephes. 4. Renouamini spiritu mentis vestrae, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis. Etenim, qui renouari videtur, supponitur aliquando nouus; quod si renouatio consistit in eo, vt induamus hominem Christo similem, creatum secundum in Deum in iustitia, & sanctitate veritatis; fuit igitur aliquando homo, scilicet in prima creatione editus secundum Deum in iustitia, & sanctitate veritatis. Similia habet Paulus ad Colos. 3. & ad Cor. 4. Supponit apertè illud dogma Trident. sess. 6. in decreto de peccato originali, ibi: Si quis non confiteatur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in Paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem, & iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, anathema sit. Et post pauca: Si Adæ præuersionem sibi soli, & non eius propagini assensit nocuisse, & acceptam à Deo sanctitatem, & iustitiam quam perdidit, sibi soli, & non nobis etiam eum perdidisse, anathema sit. Igitur Adam initio fuit ante peccatum iustus, ac sanctus; eâ quidem iustitiâ, ac sanctitate, quam Tridentinum supponit nobis per Christum conferri, vt in æternam felicitatem perducamur. Innumera confirmant testimonia Patrum August. lib. de correctione, & gratia cap. 11. Quid ergo? adam non habuit Dei gratiam? Imo vero habuit magnam. Et post alia; Neque ipsum Deum esse voluit sine sua gratia, quem reliquit in eius libero arbitrio. Cirillus aduersus Antropomorphitas cap. 1. differens de prima hominis conditione: cum verò non tantum ratione præditum esse oporteret, sed etiam sancti Spiritus participem, vt illustres in se haberet diuinæ naturæ characteres, insufflauit ipsi spiritum vite. Hoc autè est spiritus, qui per filium rationali creatura est supeditatus; qui quidè ipsâ transformatur in formam, hoc

Augustinus

Irenæus

Cyprianus

Ambrosius Basilius Leo Papa Gregorius Chryllostomus Nazianzenus

Hæreticorum iudicium.

Lutherus

Caluinus

Michael Baius Pius V. Gregorius XIII.

hoc est, diuinam. Quod argumentum vberi, & eleganti calamo prosequitur cap. 3. & 4. Item lib. 2. in Ioan. cap. 3. Irenæus lib. 3. contra Hæreses, c. 37. sic inducens loquentem Adamum; quoniam eam, quam habui à spiritu sanctitatis solum amissi per inobedientiam, &c. Cyprianus serm. 3. de bono patientiæ: Adam contra præceptum calasse cibi lethalis impatiens in mortem cecidit, nec acceptam diuinitus gratiam patientia custode seruauit. Eadem tradunt Ambrosius lib. 6. exameron c. 7. & lib. 7. in Lucam c. 48. Basilius homin. psalm. 48. ad illud. Homo cum in honore esset, &c. Leo Papa serm. 1. de ieiunio decimi mensis, Gregorius lib. 5. epist. 4. & lib. 6. epist. 31. Chryllostomus homil. 16. in Genesim; Nazianzenus in oratione de Pascha.

Igitur dona homini in prima creatione concessa, tam ea, quæ obedientiam partis concupiscentis ad rationis arbitrium conferebant, quàm ea, quæ sanctitatem, & facultatem credendi, sperandi, diligendique, prout in felicitatem æternam conduceret, hominis naturæ, & conditioni naturalia, atque debita esse, qualiter salus corporea, & visus sanus & alia id genus debita, & naturalia sunt, arbitrantur plures nostræ tempestatis hæretici. Ac consequenter docent, eadem dona per peccatum amissa, & post Christum reparata taliter supernaturalia esse, atque dici, qualiter visus perditus, & recuperatus est, & dicitur supernaturali. Ita Martinus Lutherus in commentario ad cap. 3. Genesim. Agens enim de originali iustitia ita claudit; quare sturauimus iustitiam non fuisse quoddam donum, quod ab extra accederet, separatum à natura hominis, sed fuisse verè naturalem, vt natura Adæ esset diligere Deum, credere Deo, agnoscere Deum. Hac tam naturalia fuere in Adamo, quàm naturale est, quod oculi lumen recipiunt. Et infra: Porro hæc probant, originalem iustitiam esse de natura hominis. Ea autem per peccatum amissa, non mansisse integra naturalia, vt scholastici delirant; Cuius mentis fuit etiam Caluinus in lib. 1. instit. cap. 15. §. 8. describens primi hominis conditionem absque vlla memoria supernaturalium donorum, totamque peccati iacturam referens in naturalem homini facultatem, vt eum post peccatum sine libero arbitrio reliqueret.

Sed multo apertius rem eandem asseruit Michael Baius Doctor Louaniensis, cuius varias propositiones damnarunt Pius V. & Gregorius XIII. bulla edita anno 1570. & 1579. Is enim lib. 1. de prima hominis iustitia cap. 4. cui titulus est; Quod prima creationis integritas non fuerit indebita natura humane exaltatio, sed naturalis eius conditio; initio sic habet: Forstan plerique non diffidenter adducunt, vt veterum testimoniis adhaerentes à communi recentiorum opinione discedant, fatentes hominem sic initio conditum esse rectum, vniuersum, pietate, & carnis Spiritus sancti charismatibus repletum fuerit. Ceterum quod hæc fuerit naturalis eius conditio, cuius semper necessario sit absentia malum, & non potius indebita quædam natura humane exaltatio. Vnde c. 6. cui est titulus, Quod vera iustitia fuerit primo homini naturalis, sic aggreditur. Cum itaque constet iustitiam, sic primo homini in sua creatione fuisse collatam, vt & in illo esset, & in omnes eius posteros, generatione transiret, cum ceteris animi eius, corporisque dotibus eo modo, quo peccatum originis cum suis effectibus transiret; mirum est, quomodo quisque dubi. Ripalda de Ente Tom. I.

rare queat; An sit homini naturale, quod iam evidenti ratione comprobatur, ad primam eius naturam debere pertinere. Et in medio capitris postquam præmisit illud Augustini de spiritu, & litera c. 27. Hoc agit spiritus gratia, vt imaginè Dei, in qua naturaliter facti sumus. instaurat in nobis, sic expendit. Audi, quod ait, nos in imaginè Dei, que spiritu Dei instauratur, non supernaturaliter, sed naturaliter esse factos, & facile intelliges, prima creationis imaginem non supernaturaliter, & indebitam fuisse humana nature dignitatem, sed potius naturalem hominis sanitatem, ad integritatem eius pertinentem. Nam quemadmodum sanitas corporis primarium est proportio qualitatum, que quando contra naturam vitiat, statim nascitur infirmitas, sic naturalis anima sanitas legitima est omnium partium eius obedientia. Itaque animæ fanitas, ac sanctitas, per quam spiritu gratiæ in Dei imaginem transformatur, naturalis nobis est, sicut fanitas corporis; & contra naturam humanam, quod aliquo peccato corumpatur. Atque aded cap. 10. deprehendit, fanitatem animæ, que ex collectione iustitiæ, charitatis, fidei, ac aliarum, virtutum salutarium coalescit, iam per peccatum amissam indigere gratia Dei, vt reparetur; sicut ea indiget salus corporea; restitutio nemque esse solum supernaturalem quoad modum, sicut est corporeæ salutis restitutio. Tamen habere fidem, habere charitatem, & ad pristinam iustitiâ esse reparatum est gratia fidelium, eo modo, quo fanitas corporis gratia est, cum neque viribus natura, neque opera medici reparari potest, sed solâ creatoris beneficentia redditur; non quod res sit supernaturalis, aut naturali hominis integritati superaddita; sed quod ipse efficiendi modus, atque ratio secundum naturam operandi virtutem in rebus creatis non inueniatur. En nullo discriminat iustitiam primi hominis ab ipsius fanitate corporea, vt ea naturalis, aut supernaturalis habeatur. Consequenter voluit lib. 1. de meritis operum cap. 2. Angelis in sua creatione lege naturali à Deo constitutum fuisse, vt si per liberum arbitrium, quod acceperunt rectum, in data sibi iustitia persisterent, huius perseverantia tanta beatitudinis plenitudinem acciperent, vt & deinceps cadere non possent. Et infra; promissionem æternæ felicitatis homini, & Angelo factam ad legem nature pertinere, ideoque beatitudinem æternam, non gratiam, sed mercedem illis perseverantibus fore: quin & ad illam consequendam opera ex lege nature perse sufficere. Quamquam modo amissa post peccatum, iure quidem gratiæ nomen, & rationem fortietur, operaque ad illam adipiscendam auxilio gratiæ indigeant; quia per peccatum omni dono factus est homo indignus.

Augustinus

SECTIO II.

Catholicorum sententia.

Sed Catholicorum sententia est, dona primo homini in sua creatione concessa, per quæ iustitiam, & rectitudinem salutarem obtinuit, non fuisse natiuitati naturalia, & debita, sed indebita, & supernaturalia. Ita S. Thomas 1. p. quæst. 95. art. 1. differens de rectitudine cum qua conditus fuit Adam: Manifestum est quod illa subiectio corporis ad animam, & inferiorum virium ad rationem nõ erat naturalis, alioqui post peccatum

Explicatur.

R 3 manifestet;

manisset, cum etiam in demonibus daturatur alia post peccatum permanferint. Et infra; ex quo datur intelligi, si deserente gratia soluta est obedientia carnis ad animam, quod per gratiam in anima existentem inferiora ei subdebantur. Ex quo loco aperit dicimus hominem suae conditioni relictum habiturum fuisse rebellionem carnis ad spiritum, eiusque obedientiam in primo homine non ad debitam, & naturalem ipsius constitutionem, sed ad gratiam, donum supernaturale pertinuisse. Identidem S. Thomas q. 4. de malo. art. 1. Est autem considerandum, inquit, quod primo homini in sua institutione datum fuerat diuinitus quoddam supernaturale donum, scilicet originalis iustitia, per quam ratio subdebatur Deo, & inferiores vires rationi, & corpus anima. Item in 2. dist. 31. q. 1. art. 1. Deus humana natura in sui principio supra conditionem suorum principiorum contulerat, ut esset in ratione relictus quadam originalis iustitia, quam sine aliqua resistencia imprimere posset inferioribus viribus, quia hoc gratia collatum fuerat, ideo iuste per ingratiudinem inobedientia subtrahendum est. Unde factum est, ut primo homine peccante natura humana, qua in ipso erat, sibi ipsi relinqueretur, ut consisteret secundum conditionem suorum principiorum.

Sanctum Thomam sequuntur Capreolus in 2. dist. 3. q. 1. art. 1. Caietanus. 2. q. 85. art. 3. ad secundum dubium, & q. 109. art. 2. Ferrarientis in commentariis lib. 4. contra Gentes cap. 52. Conradus, & Barthol. Medina. 2. q. 85. art. 3. & 6. Quorum postremus addit, hanc esse communem omnium Theologorum sententiam. Accedit Scotus in 2. dist. 29. q. unica, ubi de iustitia originali ait: Cum hoc non habuerit potentia facta in puris naturalibus, necesse est, ipsam ponere donum supernaturale, quo sit illa tranquillitas perfecta in anima. Similiter Durandus in 2. dist. 20. q. 5. & dist. 30. q. 1. Gabriel in 2. dist. 30. q. 1. Marfilus in 2. q. 18. & 19. Porro veteribus subscribunt nostri saeculi Theologi. Driedo lib. 1. de gratia, & lib. arb. cap. 3. parte 4. sine. Ruardus lapper in definitione art. 2. Vega lib. 2. in Trident. cap. 11. Sotus lib. 1. de natura. & gratia cap. 13. Albertus Pignius controu. 1. Binsferdus sect. 1. de statu innocentiae memb. 6. con. 5. Peltanus tractatu 12. de peccato originali, Pererius 5. in Genesim disput. de iustitia originali, qu. 1. Pater Molina de opere sex dierum disput. 27. & in concordia disput. 3. & 4. Pater Torres tractatu contra errores Baij cap. 1. §. 2. num. 6. Pater Valentia 1. 2. disput. 6. q. 15. p. 1. P. Salas 1. 2. tom. 2. tractatu 13. disput. 13. sect. 1. Pater Becanus 1. p. de opere sex dierum cap. 3. P. Suarez prolog. 4. de gratia c. 5. & lib. 3. de opere sex dierum c. 20. n. 43.

Vbi notat licet Theologi directe differant de iustitia originali, quatenus partem inferiorem subdebat superiori, & non explicitè quatenus hominem redebant iustum, ac filium Dei, haereditatem Beatitudinis aeternae, ac instructum habitibus charitatis, & fidei, salutaribus in vitam aeternam, quae haereticis suo asserto comprehendunt; tamen manifestum supponere, haec dona esse supernaturalia primae hominis conditioni, cum prior illa obedientia supernaturalis afferatur. Nam iustitiam, & sanctitatem, & omnia dona promouentia hominem in salutem aeternam, gratiosa & superaddita esse naturi hominis, indubitatum semper Catholicis fuit; quidquid de dono subiciente concupiscentiam arbitrio rationis in ordine ad actus

honestos naturae dicatur. Quare si & donum istud indebitum, & supernaturale adstruitur, à fortiori illa dona, quae homines perducebant in Dei confortium, ac felicitatem aeternam, consensu Theologorum supernaturalia dicenda sunt. Ideo merito sententiam sect. 1. relatum, erroneam, aut haereticam pronuntiat P. Torres supra, & haereticorum propriam refert Bellarminus.

SECTIO III.

Catholica sententia auctoritate probatur.

Primum argumentum exhibent sacrae litterae. Psal. 8. sic prima hominis creatio describitur. Quid est homo, quia memor es eius, aut filius hominis, quia visitas eum? minuisi eum paulo minus ab Angelis gloria, & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Quasi diceret David; quae est hominis praestantia, ut tam larga misericordia! & locupletis donatione visitas eum; euehendo illum per tuam gratiam ad aequalitatem cum Angelis, quibus per naturam inaequalis erat. Ideo dona illa, quibus homo sic elatus est, gloriam, & honorem vocat, quia gloria, & honor bona sunt extrinsecus, ac de foris aduenientia. Igitur supra omne meritum, & conditionem naturae hominis dona, quibus initio creatus fuit, concessit Deus, ac per consequens non illi naturalia, ac debita, sed indebita, ac supernaturalia fuerunt. Item Ecclesiastici 17. Deus creauit hominem de terra, & secundum se vestiuit illum virtute. Creatio de terra refertur ad vilitatem naturae, indumentum virtutis secundum Deum ad superposita dona gratiae, quae facile detrahi poterant, ut post peccatum detracta sunt. De quo lege Bedam, Hugonem, & nostrum Octavianum ad hunc locum. Quo etiam spectat parabola de eo, qui incidit in latrones Lucae 10. Primum enim despoliauerunt eum, deinde plagis impositis abierunt semiuino relictus. Vbi iacturam donorum supernaturalium, quam homo peccando sibi, & nobis fecit, intelligunt communi consensu Patres, Ambrosius, Basilius, Theophilactus, Beda apud catenam S. Thomae; Item Augustinus lib. 1. qu. Euang. q. 19. & Bernardus sem. 1. de annuntiat. Vnde etiam ortum est commune Theologorum proloquium, hominem per peccatum spoliatum gratuitis, & naturalibus vulneratum, quia gratuita, & indebita dona per peccatum amisit. Ita Theologi cum Magistro in 2. dist. 33. litt. M. & S. Thoma 1. 2. q. 85. artic. 1. ut expendimus disput. 5. num. 12.

Secundum argumentum sit ex Pio V. & Gregorio XIII. qui damnarunt in Bulla superiori plures propositiones Michaelis Baij continentis doctrinam oppositam. Ac in primis propositionem 22. Humana natura sublimatio, & exaltatio in confortium diuinae naturae debita fuit integritati primae conditionis, ac proinde naturalis dicenda est, non supernaturalis. Quae decrepta est ex lib. 1. de prima hominis iustitia cap. 4. & 5. Item propositionem 24. absurda est eorum sententia qui dicunt, hominem ab initio, quodam supernaturali, & gratuito dono super naturam suam conditionem fuisse exaltatum, ut fide, spe, & charitate Deum supernaturaliter coleret. Quae ex cap. 7.

P. Torres

cap. 7. eiusdem libri de prompta est, & sensum non habet, quem Pater Torres tractatu contra errores Baij cap. 5. 2. tribuit, nempe Authorem negare, hominem in primo suae creationis instanti fuisse iustum, & sanctum, sed eius sensus est, iustitiam & sanctitatem, facultatemque credendi, operandi, & diligendi salutariter Deum, non per dona supernaturalia, ac superaddita, sed per naturam homini conuenite. Consequenter improbatum Pontificis propositionem 15. A vanis, & otiosis hominibus secundum insipientiam Philosophorum excogitata est sententia, hominem ab initio sic constitutum, per dona natura superaddita fuerit largitate conditoris sublimatus, & in Dei filium adoptatus est, Quae desumpta est ex eodem libro de prima hominis iustitia cap. 7. & 8. Rufus propositionem 27. Integritas prima conditionis non fuit indebita natura humanae exaltatio, sed naturalis eius conditio. Ex eodem libro cap. 4. Quibus consentiunt propositiones 6. 7. 9. & 60. quas etiam Pontifices notarunt. Igitur iam dubitare non licet, integritatem primae conditionis, iustitiam, ac sanctitatem primi hominis confortium diuinitatis, fidem spem, charitatem ipsius salutare, dona fuisse primae hominis constitutioni gratuita, indebita, & supernaturalia.

10 Tertium argumentum.

Tertium argumentum colligo ex variis Ecclesiae Patrum testimoniis. Primo ex iis, quae iustitiae dona Angelis ante lapsum naturalia, ac debita negant. Quaeque enim Angelorum natiuitati indebita ac supernaturalia sunt; pari, & fortiori inre graui primae hominis natiuitati supernaturalia. Ita Dionysius Areopagita de diuinis nominibus cap. 4. p. 4. de demonibus agens: Neco Angelica munera his tributa aliquando permutata, sed integra sunt penitusque conspicua. Quae verba edisserens Mathilius Ficens in comment. ait: Si cui nocturnus aer dicitur tenebrosus, non quia vel rem nouam subeat, vel naturam amittat suam, sed quia deest ei solis lumen. sic animus, ac demon malus cognominatur non propterea quod vel naturale quiddam perdat, vel suspiciat alienum: sed quia desit ei beneficio Dei manere. Vnde solemne scholasticis Theologis est, naturalia in demonibus, Dionysio docente, mansisse integra. Quod idem proculdubio de homine quoque persuaderi debet. Igitur si naturalia in Angelo, & homine post lapsum integra superferunt, liquidoque constat, iustitiam in qua creati sunt eis post lapsum non fuisse superstitem, manifestè colligitur talem iustitiam eis non fuisse naturalem sed supernaturalem. Cui tamen non repugnat, quod communiter Theologi docent naturam humanam per Adae peccatum vulneratam, & corruptam esse. Nam eadem humana, & Angelica natura, si referatur ad eum statum, in quo puris naturalibus relicta crearetur, integra dici debet, & in hoc sensu integra dicitur à Dionysio, & Theologis: Si verum statum illum consideremus in quem reipsa beneficio conditoris euecta fuit verè vulnerata, & corrupta dicenda est, quia per peccatum detracta fuit illi integritas, & salus in ordine ad naturalia opera, quia prius gaudebat. Similiter Basilius in lib. de Spiritu Sancto cap. 16: Sanctificatio, inquit, non est absque Spiritu: non enim natura sancta sunt calorum virtutes, sed iuxta proportionem eminentiam inter ipsas sanctificationis mensuras à Spiritu sancto habent. Non igitur à natura, sed ex dono gratuito Spiritus sancti

Bed. Hugo.

Marfilus

Dionysius Areopag.

Ambrosius Theophilactus.

Beda S. Thomas. Augustinus Bernardus.

Magister.

Secundum argumentum.

Michael Baius.

Basilus

sanctificatio inest Angelis, ac proinde etiam hominibus. Item Hieronymus in cap. 3. Osee. Demones, ait, qui lapsi sunt à propria dignitate, & nihil antiquae gratiae possidentes aridi sunt. Igitur antiqua & prima sanctitatis dona, non naturalia sed pretiosa erant demonibus. Quare Augustinus l. 12. de ciuitate Dei cap. 9. ita de Angelis loquitur: Si condens naturam, & largiens gratiam. Vbi aperitissimè discernit naturam à gratia, donaque agnoscit ex largitate conditoris abique debito concessa.

Secundo promo testimonia, quae iustitiae munita initio primis hominibus donata, gratiosa, & supra naturam exigentiam, praedicant. Augustinus sic habet: Gloria, quae supernè venerant vestri erant. En non ex naturae principis, sed ex caelo, ac supra naturae conditionem iustitia primis parentibus accessit. Cyrillus lib. 1. in Ioan. cap. 9. de Adamo differens; participatione luminis splendet super naturam suam glorificans Dei gratia, & variis donorum ornamentis ascendens. Et post alia: misericors enim verè Dominus est, qui creaturam puram, atque abiectam secundum naturam, magnam atque mirabilem suam efficit bonitatem: Et cap. 19. Creatura cum serua sit, nam solum, & voluntate Patris ad supernaturalia vocatur. Ex quibus perspicue docemur, sanctitatem, & gratiam primi hominis supra eius constitutionem fuisse.

Ambrosius lib. de Paradiso c. 14. Quid est Adam ubi est? Non interrogatio est, sed increpatio, de de quibus (inquit) bonis, de qua beatitudine, de qua gratia, in quam miseriam recedisti? En effert felicitatem Adami, & eam in gratiam, non in naturam reuocat. Anselmus lib. de peccato originali cap. 12. de Adamo sic facit: quoniam in tanta gratia altitudine positus, quae bona sibi, & aliis seruanda acceperat, sponte deseruit, idcirco &c.

Bernardus sem. 1. de annuntiat. scribit, Adamum peccando amisisse ornamenta virtutum, & similitudinem cum Deo, non autem imaginem Dei, quia illa non erat assumpta, sed insita, atque ipsi impressa natura. Ergo reliqua virtutum, ac sanctitatis dona non erant insita, atque impressa naturalibus, ut supernaturalia esse solent. Quo sensu declarat Rupertus, imaginem Dei in primo homine ad dona naturalia inamissibilia, similitudinem verò ac dona gratuita amissibilia pertinere. Ita lib. 2. de Trinitate cap. 3. Duplici honore praecellit hominis conditio dum dicitur; ad imaginem, ut sit rationalis; ad similitudinem nostram, ut reus sit scilicet iustitiam. Horum altero, scilicet rationaliter carere non potest; alterum, id est diuina relictitudinis, vel iustitiae similitudinem; nisi per gratiam assequi non potest.

Denique Augustinus frequentè meminit gratiae, quae primo homini facta est per iustitiam originalem, & dona sanctitatem sectantia lib. 13. de ciuitate c. 13. Posteaquam praecepti transgressio facta est gratia deserente diuina, de corporum suorum nuditate confusi sunt. Similiter lib. 1. de Genesim cap. 31. Max ut praeceptum transgressi sunt intrinsecus gratia deserente, omnino nudati in sua membra oculos iniecerunt. Et lib. 4. in Iulianum cap. vlt. Quid est gustato cibo prohibito nuditas videlicet, nisi peccato nudatum, quod gratia contegebatur? Gratia quippe Dei magna ibi erat, ubi terrenum, & animale corpus bestiale libidinem non habet. Qui ergo vestitus gratia, non habebat in suo corpore quod

Hieronym.

August.

Cyrillus

Ambrosius

Bernardus

Rupertus

August.

quod pudeset, spoliatus gratia sensit, quod operire deberet. Audis quoties reperit gratiam Adamo factam. At modo loquendi Augustini, & Patrum dona supernaturalia significantur per gratiam, siue per gratuita, atque indebita munera, vt dicebamus disp. 5. sect. 2. Neque enim alio modo arguimus ex Augustino, & Patribus munera supernaturalia post lapsum nisi ex beneficio gratie quod natura necessarium est: quare Michael Baius consequenter negat gratiam factam primo homini, vt cernere est propositione 1. 3. & 9. Ergo eadem ratione, ante lapsum sunt afferenda supernaturalia. Rursus lib. de correctione, & gratia cap. 11. *Istam gratiam non habuit homo primus, qua nunquam vellet esse malus: sed sane habuit in qua si permanere vellet, nunquam malus esset, & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset. Neque ipsum ergo Deus esse voluit sine sua gratia, quam reliquit in eius libero arbitrio, quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adiunetur ab omnipotenti bono.* Expende gratiam concessam Adamo, qua bonus permanere posset: Ergo non per vires naturæ sed supernaturalia erat ad id operis potens. Item arbitrium Adami non esse sufficiens ad bonum absque auxilio gratiæ. Non quidem naturale, cum ex infirmitate naturæ libertas ad sectandum bonum naturale debita, sit. Ergo ad bonum intrinsecè naturale virtus sufficiens per auxilia supernaturalia collata est. Neque enim alio modo colligimus, auxilia, & opera intrinsecè supernaturalia post peccatum, quam ex impotentia naturæ ad sectandum bonum, & necessitate gratiæ & posse sectari illud. Quin Fulgentius Augustini Discipulus lib. de incarnatione & gratia c. 16. deprehendit opera nobis lapsis supernaturalia, quia homini sano ante lapsum supernaturalia fuerunt. *Quomodo de possibilitate solius liberi arbitrii, si non præueniatur adiutorio gratiæ Dei, quamuluncumque sibi bona voluntatis, & operis exordium repromittit, qua nec sana potuit Dei seruare mandatum: igitur etiam ante lapsum ad opera salutaria dona gratiosa, & supernaturalia concedenda sunt.*

Michael Baius

Fulgentius

SECTIO IV.

Rationes Theologicae pro Catholicorum sententia.

13 Prima ratio.

Prima. Si dona sanctificantia, sanctitatemque sequentia essent homini debita, & naturalia non essent ratione peccati Adæ ipsi, & posteris ablata. At ablata sunt. Ergo non sunt hominis constitutioni debita, & naturalia. Probatior maior. Propter peccatum personalia, quæ nunc ab hominibus committuntur, quamuis plurima & grauissima, nihil naturæ debitum, ac naturale amittitur, sed sola gratia habitualis, & dona, quæ ex natura rei illam comitantur, delinquens enim neque visu, neque auditu, neque artibus, aut scientiis naturalibus priuatur. At si ea dona essent hominis constitutioni annexa sicut est visus, & alia naturæ munera, æqualis esset homini, ratione peccati, donorum naturalium iactura, præsertim cum peccatis, personalibus maior pœna, quam originali debeat, ideoque non pœna dam-

ni solum, sed etiam sensus punitur. Ergo non sunt æquæ debita, ac naturalia homini. Secunda, secunda Primi parentes per sanctitatem, ac iustitiam originalem ad eam dignitatem euecti sunt, vt essent filij Dei, & confortes diuinitatis in terra, in ipsamque diuinam transformati formam, vt ex Cyrillo, & aliis dicebamus num. 2. & disp. 4. sect. 3. dicemusque vberius agentes de excellentia gratiæ iustificantis. At Thologicè asserti non possunt tantam dignitatem esse homini naturalem, ac debitam, quid enim efferretur homo per id, quod suæ conditioni naturale, ac debitum est: Ergo. **August.** Quo circa Augustinus 3. contra Maximinum ait: *ideo homo fit gratia filius, quia non est natura.* Et Cyillus in Ioannem cap. 8. *Alia natura ratio, alia adoptionis, alia veri filij, alia adoptati.* Illa igitur filiatio, ac deificatio non erat naturalis, sed supernaturalis.

August.

Tertia, integritas naturæ, quæ homo ad rationis nutum compellebatur concupiscentiæ motus & qua obedientia patris sententis in arbitrio intelligentis erat constituta, superabat exigentiam, ac naturalem hominis constitutionem, siue id donum esset intrinsecum, siue extrinsecum. Ergo à fortiori dona intrinseca sanctificantia animam, & promouentia suis actibus in felicitatem æternam, eiusque argumentum, excellerebatur naturam hominis. Nam hæc dona altiora sunt, quam illud, quippè donum illud solum rectitudinem, ac promptitudinem conferebat motibus, qui modo post peccatum ad vires acquisitas, & naturales spectant: hæc verò dona motibus, qui modo post peccatum pertinent ad virtutes supernaturales, & infusas. Antecedens probatur. Homini in puris naturalibus deficeret talis integritas: natura enim pars sentient fertur in bonum delectabile, quod frequenter turpe; ac rationi dissentaneum est. Ergo ipsa hominis constitutio ferret rebellionem patris sententis cum intelligenti.

14 Tertia

Dices, fore quidem in puris naturalibus rebellionem istam, sed victoriam patris intelligentis fore quoque ipsius arbitrio subiectam, vt quoties vellet, frenaret pro nutu inordinatos concupiscentiæ motus: Indecens enim esset, Deum naturam creare necessitate in peccatum præcipitem. Sed contra, quia licet rebellio mortuum sentientium esset omnino necessaria naturæ, & insuperabilis ab arbitrio voluntatis, non esset propterea ad peccandum necessitata neque Deus creans naturam, author & causa peccati. Ergo imbecillitas naturæ posset ferre ex natura rei hanc rebellionem, & Deus ordinaria providentiâ illam naturæ conferre. Antecedens multis probari potest. Primo, quia adhuc post eos concupiscentiæ motus liberum est voluntati consentire, aut dissentire illis peccatum autem non sensus, sed consensus facit. Secundo, quia modo post Adæ peccatum consentire eis motibus peccatum est distinctum à peccato Adæ, quaræ & pœna sensus castigatur delinquentes, iræ Deus creans naturam sic rebellem non est causa eius peccati iniquitatis, qua delinquit hominis voluntas. Ergo simili ratione posset contingere pugna ista ante peccatum, quin voluntas necessitatio adigeretur ad peccandum, & Deus esset peccatorum author. Tertio, quia Deus suscitauit, plures mortuorum, liberos à peccato originali eidem rebellionem subiectos. Si autem conditio propria naturæ immunis à peccato originali ferret integritatem istam, alienum à Deo esset, miraculis

15 Occurritur solutioni

culis vti post delictum peccatum, ad naturam sic peccatricem delendam. Vt esset alienum ante peccatum in tua sententia. Ergo decentissime posset Deus homini puro, eandem quam homini lapsi rebellionem permittere. Neque enim Author naturæ teneret rebus creatis præstantiora conferre, quam fert limitata ipsius natura: quate potuit purum hominem educere morbo, & fami, siti, morti, errori, & aliis innumeris miseriis obnoxium, quia altior non est naturalis eius conditio, vt has imperfectiones prohibeat. Ergo similiter potuit purum hominem creare in delectabilia prouum, & in honesta difficilem,

16 Quarta ratio.

Quarta ratio. Sunt possibilis dona, quæ excellent naturalem hominis conditionem seorsim à peccato. Neque enim alliganda est manus Domini, vt non possit perficere naturam rationalem ultra naturalem, ac debitam ipsius constitutionem. At si quæ sunt possibilis, non est quate negemus talia esse dona sanctificantia, quæ hominem reddunt amicum & filium Dei heredem felicitatis æternæ, diuinitatis participem, potentem credere, sperare, & diligere Deum, prout oportet ad æternam salutem; actionesque obire altissima conditione dignas. Nam hæc omnia præterquam quod seipsis apparent naturali hominis ingenio superiora, miris efferuntur laudibus à Patribus Ecclesiæ, & in vnicam Dei largitatem, ac gratiam referuntur. Ergo absque obstinatione non potest non credi, eiusmodi dona esse supernaturalia, hac homini secundum sua naturalia profusa indebita.

SECTIO V.

Explicantur Michaelis Baij argumenta.

17 P. Suarez.

Pater Suarez prolog. 4. de gratia cap. 5. ait, se nescire, quo fundamento Michael Baius in superioriorem suam sententiam adductus sit, quia eius opera non vidit, neque asserti argumenta apud aliquem relata inuenit. At ego Michaelis Baij opera vidi, superiorisque suæ doctrinæ sequentia argumenta inueni. Primo sic arguit Baius lib. 1. de prima hominis iustitia cap. 6. *Apostolus ad Roman. 2. docet quod gentes, quæ ad Christi fidem conuersa per veram iustitiam ad prima sua creationis imaginem reformantur, non supernaturaliter, sed naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt. Quam expositionem latè prosequuntur Augustinus, de spiritu, & littera cap. 26. tandem in initio cap. 27. Nec moueat, inquit quod naturaliter dicit, eos, quæ legis sunt, facere non spiritu Dei non fide: hoc enim agit spiritus gratia, vt imaginem Dei in qua naturaliter facti sumus, instauret in nobis. Vnde si colligit Baius. Ergo cum nos in imagine Dei, quæ spiritu Dei instauretur, non supernaturaliter, sed naturaliter simus facti, prima creationis imago non supernaturalis, & indebita fuit humane nature dignitas.*

Rom. 2.

August.

18 satisf.

Respondeo primo. Illud testimonium Pauli Roman. 2. non solum de gentibus ad fidem conuersis, sed etiam de iis, qui à fide remoti sunt, & nondum per veram iustitiam primæ creationis imaginem reformauerunt, intelligi solet à Patribus Ecclesiæ, vt probauimus disp. 20. sect. 1. Neque obest, Augustinum probabiliorem habere

expositionem de gentibus iam fidelibus, quia priorem de gentibus nondum fidelibus non improbam, sed probam fatetur ipse vt ibidem notauimus, & vidimus sectione 13. Præterea illud naturaliter apud Paulum, & Augustinum positum sinistrè explicatur à Baio, prvt dono supernaturali opponitur, vt idem sit apud Paulum, quod gentes, quæ legem non habent, non supernaturaliter quæ legis sunt, facere, & apud Augustinum nos non supernaturaliter factos esse in imagine Dei. Etenim dices, alias explanationes admittit, quæ dona supernaturalia non excludunt. Priori vt naturaliter idem sit, quod sine lege, & instructione scripta, de qua tunc differebat Paulus & accepimus nos disp. 20. sect. 1. 2. Posterior, vt idem sit, quod non contranaturaliter, sed conformiter ad naturam, quippè dona, & opera supernaturalia naturam in suo esse perficiunt, lumineque naturali consentanea sunt: in quam acceptionem Paulum, & Augustinum in eis locis adduximus nos disp. 1. sect. 2. At ea, quæ sine lege, instructione scripta sunt, & naturali rationis lumini conformia sunt, recte possunt fieri ex gratia, & dono supernaturali. Quare Augustinus post verba in argumento obiecta immediatè subiungit. *Vitium quippè contra naturam est, quod vitioque sanat gratia. Proinde naturaliter homines, quæ legis sunt, faciunt. Qui enim hoc non faciunt, vitiose faciunt. Quo vitio lex Dei & delecta de cordibus: ac per hoc vitio sanata, cum illic scribitur sunt, quæ legis sunt naturaliter: non quod per naturam negata sit gratia, sed potius per gratiam reparata natura.* Itaque rectè cohæret fieri legis opere naturaliter, & simul per auxilium supernaturale gratiæ, quia gratia opera edit conformia nature intelligenti, illiusque lumini naturali, cui vitium aduertatur. Vnde addo tertio, imaginem Dei, in qua homines naturaliter, & non supernaturaliter conditos, docuit Augustinus, non esse imaginem, quam homo refert secundum dona sanctificantia, sed secundum dona naturalia facultatis rationalis, quæ verè per peccatum vitiantur, cum peccatum ipsi naturæ rationali etiam secundum se seclusis donis gratiæ repugnet: gratia autem per sua opera intelligenti hominis facultati consentanea talem imaginem naturalem reformet. Ducor: tum quia vt dicebamus num. 1. & 11. *imago Dei*, ad quam homo primum conditus est, solam refert Deum quoad dona naturalia, mentem scilicet, voluntatem ac liberum arbitrium: *similitudo* verò quoad dona supernaturalia, & gratuita, tum quia ipse Augustinus ibidem docet, talem imaginem non esse omnino delatam in gentibus etiam infidelibus, & auersis à Deo per peccatum: quia aliqua operis boni, & legis naturalis peragunt conformia rationi. Igitur non rectè deprehendit Michael Baius ex Pauli testimonio, interpretatione Augustini dona sanctificantia esse primæ hominis creationi naturalia.

August.

19 Baius arguit secundo.

Obicit secundo Baius lib. 1. de prima hominis iustitia cap. 4. plura Augustini testimonia. Ac primum ex libris de ciuitate Dei. Nam considerans ex lib. Enchirid. cap. 11. *quod nihil aliud esset malum, quam naturalium privatio bonorum:* lib. 11. cap. 9. de ciuitate ait: *mali enim nulla natura est, sed amissio boni: mali nomen accepit: ideo lib. 22. cap. 1. Nam sicut cæcitas oculi vitium est, & idem ipsum indicat ad lumen videntem oculum esse creatum, ac per hoc ipso vitio suo excellen-*

excellentius ostenditur ceteris membris, membrum capax luminis (non enim alia causa esset vitium eius cavere lumine.) Ita etiam natura, qua fruebatur Deo, optimam se institutam docet, etiam ipso vitio, qua ideo misera est, quia non fit vitium Deo. Non enim vitium esset recedere a Deo, inquit lib. 21. cap. 17. nisi natura cuius id vitium est potius competeret esset cum Deo. Cuius enim recte vituperatur vitium, & proculdubio natura laudatur: ait lib. 12. cap. 1. Nam recta vitii vituperatio est, quod illo dehonefatur natura laudabilis. Unde sic arguit Baius; Sicut ergo cum vitium oculorum dicitur cecitas, id ostenditur, quod ad naturam oculorum pertinet visus, ita cum vitium creaturae Angelicae & rationalis dicitur, quod non adhaeret Deo, hinc apertissime declaratur eius natura ut Deo adhaerere convenire. Itaque quia naturam intellectus vitium, ac malum fuit, bonis sanctificantibus, quae potiebatur, destituit, optime colligitur, ea boni homini secundum suam naturam convenit, sicut ideo est vitium oculorum cecitatis, quia ipsorum natura est ad videndum expedita. Secundo arguit lib. 1. de meritis operum cap. 3. ex Augustino de corruptione cap. 11. asserente. Quid erit liberius libero arbitrio, quando non poterit servare peccato, quae futura erat, & hominis sicut facta est Angelis merces meriti. Nunc autem per peccatum perditur bono merito in his, qui liberantur, factum est donum gratiae qua merces meriti futura erat. Quod idem scribit in Enchiridion cap. 106 Nam si aeterna beatitudo iustitiae originali adiuncta non esset Angelis, nec primis hominibus donum gratiae, sed merces meriti, & ratione peccati munus gratiae factum est, quod sola merces in statu innocentiae futura erat. Igitur iustitia originalis ante peccatum non pertinebat ad dona gratiae, sed debitam conditionem naturae. Tertio ex eodem Augustino lib. 3. de libero arbitrio cap. 18. sic statuente: Approbare falsa pro veris ut erret invidiosus, & resistente, atque torquente dolore carnalis vinculi non posse a libidinis operibus temperare, non est natura instituti hominis, sed pena damnati: Ergo naturalis hominis institutio exigebat rectitudinem, qua ante peccatum potiebatur.

Hac testimonia explicationem desiderant. Ad ea, quae ex libris de civitate Dei adducta, sunt, respondeo primo. Privatio iustitiae originalis, & reliquorum donorum gratiae dicitur vitium natura, vitiumque esse naturalis privatio donorum, quia ea dona quamquam supernaturalia, bona naturalia dici possunt dupliciter. Tum prout naturale opponitur contranaturali, quia ea dona perficiunt in suo esse naturam, non destitunt, si vitium e contra corrumpere dicitur naturam, non perficere: quam acceptionem confirmavimus disp. 1. sect. 2. Tum prout naturale opponitur omnino extraneo, cuius natura capax non est etiam per vires indebitas aliter enim est supra naturam hominis videre Deum, aliter supra naturam lapidis cum naturae lapidis etiam per vires supernat. videre repugnet, quod naturae hominis non repugnat. Igitur id, cuius natura capax est, prout ab eo distinguitur, cuius est etiam per elevationem omnino incapax recte dicitur aliquando naturale. Qua quidem ratione idem Augustinus de praedest. sanct. cap. 5. dixit, posse habere fidem, & charitatem naturae esse hominum, quia ea potestas naturae brutorum non est, ut explicuimus disp. 8. sect. 5. quod ad inste de natura lapsa docuisse Augustinum, cui

nostri aduersarij iam fatentur talia munera dona esse supernaturalia, & indebita. Et quidem in prima creatione non potuisse ab Augustino accipi naturalia, seu naturae convenientia ea usurpatione quae supernaturalia, gratuita excludat, disertis verbis docet Augustinus in superiori lib. 12. c. 9. cum sic de Angelis loquitur: & istum (bonam voluntatem) qui fecerat nisi ille, qui eos cum bona voluntate, id est, cum casto amore, quo illi adhaerent creauit: simul in eis condens naturam. & largiens gratiam? Est post alia, & confitendum est igitur cum debita laude creatoris non ad solos sanctos hominis pertinere, verum etiam de sanctis Angelis posse dici, quod charitatis Dei diffusa sit in eis per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Quibus manifestissime distinguit in Angelis naturam a charitate: quam gratiam appellat, & non per creationem, sed per infusionem Spiritus sancti diffusam, qualiter hominibus lapsis diffundi scribitur, proptereaque supernaturalis colligitur. Ad haec iustitia originalis, & reliqua dona gratiae possunt dici ea ratione naturalia, siue naturae rationali convenientia, quia opera edunt dictamini naturali conformia, & munia obeunt regulis naturalibus consentanea, ut ad 1. argumentum dicebamus.

Ad 2. testimonium Augustini ex lib. de correct. & gratia, & Enchir. respondeo. Etiam in natura lapsa docet Augustinus, vitam aeternam esse stipendium, & mercedem. Ita in epist. 105. ad Sixtum: Sicut merito peccati tanquam stipendium redditur mors ita merito iustitiae tanquam stipendium vita aeterna. Tamen non negauit propterea gratiam post lapsum naturae ut aduersariis in confesso est. Et similiter non negauit vitam aeternam fore gratiam ante lapsum naturae, quod asseruerit mercedem. Et quidem gratiam ante Adae peccatum apertissime fatetur August. eisdem in locis lib. de correct. & grat. c. 11. Ibi: neque ipsum Deum esse voluit sine gratia sua, quia liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem parum est, nisi adiuetur ab omnipotenti bono. Item Enchir. cap. 106. Ibi: sine gratia nec unquam ullum meritum esse potuisset. Igitur Augustinus non excludit gratiam ante Adae peccatum. Itaque beatitudinem aeternam post Adae peccatum ait factam esse donum gratiae quae futura erat merces meriti duplici ex causa. Prima quia modo consequentibus vitam aeternam maior moraliter gratia exhibetur, quam Adamo exhibita fuit. Tum quia Adamo solum fuit donata gratia sufficiens, & non efficax, consequentibus autem vitam aeternam efficax donatur, qua re ipsa felicitate aeterna potiantur. Moraliter autem maior gratia est efficax, quam mere sufficiens. Ita explicat Augustinus lib. de correct. & grat. ibidem: Totam gratiam non habuit homo primus, qua numquam vellet esse malus, sed sanè habuit, in qua si permanere vellet numquam malus esset. Tale quippe erat adiutorium quod desereret, cum vellet, & in quo permaneret, si vellet, non quo fieret, ut vellet. Hac prima est gratia, qua data est primo Adam, sed haec potentior est in secundo Adam. Prima est enim, qua sit ut habeat homo iustitiam, si velit: secunda ergo plus potest, qua etiam si ut velit. Tum etiam quia post Adae peccatum homo factus est positus indignus quocumque dono gratiae, quo non erat positus indignus in statu innocentiae. Maior autem, benignitas & gratia est donum indebitum conferri indigno, quam non digno Sic maiorem istam gratiam

explicat

explicat Augustinus in Enchir. sup. cum ait: Sed post illam ruinam maior est misericordia Dei, quando & ipsum liberum arbitrium liberum est a seruitute, cui dominatur cum morie peccatum. Secunda causa, quare maior nunc sit gratia ea est, quia etiam physice maiores vires necessariae sunt ad consequentiam vitae aeternae post peccatum quam ante peccatum. Tum quia post peccatum vincendum est concupiscentia repugnans honestati morum, quae ante peccatum non erat. Ad vincenda autem istam repugnantiam maiores physice vires necessariae sunt. Sic explicat Augustinus de correct. & grat. sup. conferens cum primo homine lapsa post peccatum: ille non opus habet eo adiutorio, quod implorant isti, cum dicunt video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, quoniam in eis caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem: atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes dari sibi pugnandi, vincendi qua virtutem per Christi gratiam, poscunt. Ille vero nulla tali rixa a se ipso aduersus se ipsum iactatus, atque turbatus in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Tum quia post peccatum ad adipiscendum beatitudinem aeternam opus est homini redemptione a peccato; quae redemptio, absque virtute hominis Dei, geneti humano repugnat. Virtus autem redemptio, hominis Dei propria, maior est physice, quam ea, quae Adamo ad obtinendam felicitatem aeternam erat necessaria. Ita exponit Augustinus de correct. & grat. cap. 11. ibi: Nunc potentior gratia indigent isti. Et quae potentior, quam Dei unigenitus filius aequalis Patri pro eis homo factus, & sine ullo vel originali, vel proprio peccato ab hominibus peccatoribus crucifixus? En quare post Adae peccatum peculiari ratione vita aeterna dicatur facta donum gratiae, quae ante peccatum primis hominibus futura erat merces meriti. Adde, id vere affectum fuisse ab Augustino, qua beatitudinem aeternam conferebat cum primis hominibus prout iam constitutis in statu supernaturali innocentiae, & cum posteris eorum in statu culpae. Hominibus autem in statu innocentiae constitutis naturalis erat facultas adipiscendi beatitudinem, quae posteris iam priuatis ea conditione, & in miseriam, ac in ruinam peccati delapsis, erat prorsus indebita & supernaturalis. Ergo nihil ex Augustino depromitur, quo ostendatur, dona quae primi hominis felicitatem, & conditionem constituebant, esse ipsius naturalitatis, & exigentiae seorsim ab omni eleuatione, ac dono gratiae debita, & naturalia, ut argumento contenditur.

Vnde ad tertium testimonium ex lib. de lib. arb. prompta solutio est. Comparabat Augustinus naturam, qualis de facto creata est, & largitate sui conditoris euecta, non qualis iuxta ipsius naturalem conditionem esse potuit. Nam in eodem lib. cap. 20. 22. & 24. statuit potuisse hominem creati, qualis nunc nascitur, etiam si nullum peccatum praecessisset. Item si ignorantia & difficultas recte agendi essent hominis primordia naturalia non potuissent reprehendi, sed laudari creatorem. Ex quibus lucem accipient alia August. testimonia, quae nobis possunt opponi.

Iam tertium argumentum Baij ex aliorum Patrum mente producamus. Illud conficit dicto lib. 1. de prima homini iustitia cap. 6. Etenim Prosper contra Cassianum ait, primum hominem tale accepisse liberum arbitrium, ut si auxiliarentur

dominum non desereret, possent in nobis, qua naturaliter acceperat, perseverare. Et Leo primus Leo. serm. 1. de ieiunio: si fideliter creationis nostra intelligamus exordium, inquit, inuenimus hominem ad imaginem Dei conditum, & hanc esse naturalem nostri generis dignitatem, si in nobis, quasi in quodam speculo diuina benignitatis forma resplendet. Adde illud eiusdem ex serm. 13. de passione Domini: libertatem itaque innocentia naturalis quam primorum parentum prauaricatione perdidimus nulla, per se sanctorum praecedentium merita receperunt. Similiter Fulgentius de incarn. & grat. c. 23. Potest igitur Deo donante, homo in Deum naturaliter credere. Contra naturam quippe hominis est, quod in Deum non credit. Id quod repetit, cap. 24. & 25. Igitur sanctorum Patrum doctrinae consonant asserere sanctitatem, & iustitiam fidem; & charitatem, aliaque dona in statu innocentiae primis hominibus disposita, fuisse eadem naturalia. Respondeo. Ecclesiae Patres primum hominis sanctitatem, innocentiam, ac dignitatem naturalem vocant: non quia non sit gratuita, & supernaturalis, vt ex ipsorum testimonio adductis sec. 3. manifestum est. Sed primo, quia ab initio conditionis sit cum ipsa natura tributa, & per modum naturae cum posterorum naturae propaganda, vt explicuimus disp. 1. sect. 1. & 2. Rufus. quia contranaturalis non est, sicut est malitia peccati, sed perficiens naturam, actionesque edens ipsi naturae consentaneas, vt notabamus ad primum argumentum. Insuper, quia non est adeo extranea naturae rationali, vt praeter alios, quae rationales non sunt, non ferat ipsa aliquam capacitatem tantidoni, vt dicebamus num. 20.

Quartum argumentum cogitur ex duplici ratione Theologica. Prima a priori, quam assert. 8. Quia homo naturaliter ad hoc conditus est, vt soli Deo seruans, postea beatitudinem aeternam possideat. Ergo conferentia in eum finem hominis, conditioni suae naturalia. Antecedens probatur. Quia beatitudo aeterna est finis homini naturalis, cum in eum homo naturali desiderio feratur, & extra eum nullibi quiescat. Item qui nulla est ratio in Scripturis factis alterius beatitudinis naturalis, in quam homo possit esse naturaliter conditus, vt testatur August. lib. 1. de peccatorum meritis cap. 26. dicens, nullum esse locum medium, vt possit esse nisi cum diabolo qui non est cum Christo. Nam (sicut saepe repetit contra Iulianum) quomodo Deus iustus nullis obnoxiam peccato imaginem suam priuare vita possit aeterna? Vnde Christus volens auferre de cordibus male credentium istam nescio quam mediocritatem, definitam protulit sententiam, ubi ait: qui non est mortuus contra me est. Igitur extra visionem aeternam Dei non est locus naturali hominis beatitudini, in quam a suo conditione naturaliter dirigitur. Secunda a posteriori, quam profert cap. 7. Quia retributio peccatorum, quas Gen. 3. prima transgressio luit, completitur priuationem bonorum naturalium, non ablationem supernaturalium, videlicet quod serpens super pectus suum graditur, & mulier in doloribus parit, & terra in opere viri maledicatur, vt tribulos pariat & vir in sudore vultus sui vescatur pane suo; quae pene in priuatione bonorum naturalium consistunt. Ergo reliqua bona, quorum priuatione homo castigatus fuit, erant eidem naturalia.

Abique negotio: respondeo. Ad primam rationem

20 Repellitur. Ad primum testimonium August.

August.

21 Ad secundum August.

Augustinus.

August.

22 Ad tertium August.

23 Tertia obiectio. Prosper.

Fulgentius

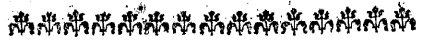
Dilutio

24 Quarta obiectio.

August.

25 Eleuatur fieri

nem nego antecedens; de quo differui, primamque eius probationem explicui disputatione nona sectione prima. Nimirum posse desiderium naturale affici in id, quod supra vires, & consequentem naturam existit; ideoque supernaturale sit, ut fufe ostendit disputatione decima-quarta sectione secunda & tertia. Ad secundam probationem, mala collectio est ex silentio factorum Scriptotum non esse aliam naturalem hominis felicitatem, quam eternam fruitionem Dei. Nam Sacri scriptores eius solum felicitatis meminerunt, in quam de facto natura rationalis destinata est, non vero eius, quae seclusa eleuatione, & prouidentia supernaturali nunc existenti naturae rationali conuenit. De facto autem non est praescripta alia felicitas, nisi quae in Dei possessione consistit; quam tamen homini supernaturalem esse, iudem Sacri scriptores significant, ut indicauimus disputatione quinta sectione secunda & ex professo videbimus agentes de supernaturalitate visionis beatae disputatione quadragesima-quarta sectione quinta. Ad rationem secundam, omnia bona, quibus homo ratione culpa destitutus fuit, non recentur Genes. tertio atque adeo licet illa naturalia fuerint, possunt alia esse supernaturalia, videlicet ea, quae ad hominis sanctitatem, ac felicitatem supernaturalem pertinebant, quorum ibi mentio non est, de quibus nostra disputatio conclusit, esse gratuita, & supernaturalia. Neque bene colligitur homineu solis fuisse spoliatum naturalibus, quod aliqua naturalia in penam peccati detracta sunt; quoniam potuit simul bonis naturalibus ac supernaturalibus in supplicium priuari. Quin plura eorum, quae in argumento referuntur, non videntur naturalia, ac debita, sed indebita, ac supernaturalia, ut parere mulierem sine dolore, serpentem erectis manibus incedere, terram sine cultura fructificare, & alia id genus, quae diuina maledictio homini peccanti interdixit. Porro haec indebita, & supernaturalia dixi; non quoad substantiam, sed saltem quoad modum, quia affectus sunt qui entitate sua in virtute causarum naturalium continentur; quamuis non quoad eum modum, quo superius proponuntur. Ut hinc supernaturalia quoad substantiam colligantur illa dona, videlicet sanctificantia, quae effectus habent quidditative promouentes in felicitatem aeternam, & gratiae iustificanti connexos supra omnia auxilia, quae agentia naturalia conferre possunt; ut ex alibi dicendis nunc ponimus. Quippe ea sola afferimus fuisse primo homini ante peccatum entitate supernaturalia, quae sentimus esse hominibus lapsis supernaturalia quoad substantiam. At post hominem lapsum sola sanctificantia non ea, quae nuper & Genes. 3. re ferebamus indicamus quoad substantiam supernaturalia.

DISPUTATIO XXIII.

An supernaturalia sint supra omnem substantiam creabilem.

OC est, an creari possit potestate absoluta Dei aliqua substantia, cui accidentia supernaturalia connaturalia sint? proptereaque substantia creata in ordine rerum entitate supernaturalium collocetur? Grauiissima disputatio; quam primus ex professo discussit Pater Molina 1. p. quaest. 12. art. 5. disput. 2. & post Molinam iam omnes ferè Theologi ibidem, & 12. quaest. 112. art. 1. & 2. magnis argumentis, ac eruditis elucubrationibus locupletarunt.

SECTIONES.

- 1 Theologorum iudicia.
2 Quid sentiendum de possibilitate substantia supernaturalis stando auctoritati.
3 Quid statuendum stando rationi?
4 Arguitur repugnans substantia supernaturalis ex repugnantia substantia natura beata.
5 Occurritur argumento precedenti, explicando possibilem substantiam ex se non beatam supernaturalem.
6 Diluitur secundo superius argumentum, tuendo possibilem substantiam ex se beatam.
7 Arguitur repugnans substantia supernaturalis ex repugnantia creatura rationalis natura impeccabilis.
8 Expediitur argumentum praecedens negando substantiam supernaturalem esse necessario impeccabilem.
9 Idem argumentum emendatur, dissoluitis rationibus, quae sunt contra substantiam rationalem natura impeccabilem.
10 Urgetur substantia impeccabilis ex repugnantia substantia determinata ad amandum turpe.
11 Expenditur auctoritas sententiae negantis creaturam rationalem natura impeccabilem.
12 Vindicatur sententia affirmans a censura Theologica, concluditurque probabilis.
13 Obiicitur impossibilitas substantia, quae sit causa principalis gratiae iustificantis ad impossibilitatem substantia supernaturalis.
14 Explicatur implicancia praecedens.
15 Urgetur a priori substantia supernaturalis ex conceptu supernaturalitatis relative absolute.
16 Iterum a priori ex conceptu supernaturalitatis absolute.
17 opponuntur, & discutiuntur absurda deducta ex substantia supernaturali.
18. Opponitur substantiam supernaturalem fore filium naturalem Dei, & explicatur.

SECTIO

SECTIO I.

Theologorum iudicia.

- I Sententiae negantis Auctores
P. Fonseca
P. Suarez
P. Vasquez
P. Valentia
P. Salas.
P. Albert.
P. Arubal
P. Coonick,
P. Falolus.
P. Iannerus
P. Moncaeus.
P. Torres
P. Granadus
Alvarez Nazarius.
Albelda.
Ripa.
Zumel.
Cabrera Antonius Perez.
Machit.
Nazarius.
Cabrera.
P. Salas.
Zumel.
Affirmantis sententiae Auctores
P. Molina
P. Erice.
P. Valentia
P. Beccanus.
P. Connick.
P. Albertin.
P. Hurtado
P. Pimentel.

Prisci Theologi substantiae supernaturalis non meminerunt. Soli recentiores in examen vocarunt. Negarunt possibilem substantiam supernaturalem fere omnes scriptores. Ex nostra societate Pater Fonseca tom. 3. Met. lib. 7. capite 1. quaestione 2. sectione 3. & 4. Pater Suarez prima part. lib. secundo de attrib. neg. capite 9. & tom. 1. in 3. part. disputatione 31. sectione 6. & libro 8. de gratia cap. 3. Pater Vasquez 1. part. disput. 45. capite 1. Pater Valentia 1. part. quaestione 12. puncto 3. Pater Salas tom. 1. in 1. 2. quaest. 3. numero 2. disputatione 3. sectione 2. & tom. 2. numero 11. disputatione 6. sectione 10. Pater Albertinus 1. prime. Ph. Coroll. 2. quaestione 3. Pater Arubal p. 1. disputatione 22. Pater Aegidius Connick 2. 2. disputatione 4. dub. 1. Pater Falolus p. 1. quaest. 12. art. 4. ad dub. 1. ad 6. Pater Iannerus tom. 1. disputatione 2. quaest. 6. numero 5. & tom. 2. disput. 6. quaest. 4. numero 6. Pater Moncaeus disput. 8. c. 2. § Secundum est. P. Torres 12. disp. 67. dub. 2 & opusc. 3. d. 1. dub. 1. P. Granad. 1. 2. cont. de grat. num. 4. disputatione 8. ex Thomistarum schola Alvarez de aux. disputatione 69. Nazarius 1. part. quaest. 12. artic. 5. controu. 2. Albelda 1. part. disp. 26. Ripa ibidem. Quibus adiunge Curic 1. 2. q. 112. artic. 1. dub. 1. Zumel ibidem disput. 4. & 1. part. quaest. 12. art. 5. disput. vnic. in append. & 1. 2. quaest. 110. art. 4. disput. 5. art. 1. § Sed quoniam. & art. 2. propositione 1. & ad primum, Cabrera 3. part. quaest. 2. artic. 12. disputatione 2. Antonium Perez in Laur. Salmant. cert. 4. Scholast. Machin 1. part. d. 16. lect. 8. Aegidium de presentat. tom. 2. de beatitud. lib. 10. q. 11. art. 11. §. 3. n. 14. Quoniam alij contrariam sententiam temerariam ut Nazarius, & Cabrera, alij periculosam, ut P. Salas, alij omnino falsam, & eiiciendam, ut Zumel. Caeteri vero à censuris abstinentes sententiam solum probabiliorum pronuntiant. At vero possibilem esse substantiam supernaturalem sentiunt, quamuis dissimulant P. Molina 1. part. quaest. 12. artic. 5. disput. 2. Pater Erice 1. part. 1. disputatione 48. n. 63. Pater Valentia 1. part. disp. 1. quaestione 12. puncto 3. § haec autem doctrina. P. Beccanus 1. part. cap. 9. de visione Dei, quaest. 5. numero 4. nec longe abest. P. Aegidius Connick. 3. part. quaest. 76. artic. 7. num. 118. asserens, nunquam satis ostensum, talem substantiam repugnare. Probabilem esse eius possibilitatem scribit P. Albertinus princ. 2. Phyl. q. 1. Theol. dub. 8. ad 3. Palam tuentur in manuscriptis & publicis disputationibus plures Salmanticensis Magistri. Inter quos duos illustres adduco huius sententiae Patrones, alterum meum semper Magistrum, ac nunc commagistrum P. Petrum Hurtado de Mendoza tract. de visione Dei disp. 6. alterum P. Petrum Pimentel illustra nostrae societatis ornamentum, à tyrocinio religionis ac litterarum comitem mihi semper assiduam, cuius nobilitas Benauentana proprio tantum non maior ingenio, cuius scripta non semel felicia praesuladabant, si publica negotia, quibus natura cuius finxit, otium reliquerint. Apertissime consentiunt ex antiquioribus, qui sentiunt, possibilem esse substantiam intellectualem, cui sit connaturalis visio intuita Deitatis, ut Maior in 4. dist. 89. quaest. 4. & Durandus ibidem quaest. 2. quamquam hi auctores excesserint in eis, quae de substantiis intellectiuis nunc existentibus docuerunt. Item qui volunt, nec repugnare substantiam rationalem, ac liberam suapte natura impeccabilem, ut Ochamus, & Gabriel, Bachonius, & alij nominales referendi num. 65. quandoquidem sententiae repugnantis fautores idem faciunt iudicium de substantia supernaturali, ac de substantia rationali suapte natura impeccabili. Quamquam & in mea, & in nominalium sententia, alia sententia ferenda sit quippe mea opinio potest esse substantia supernaturalis, quae non sit suapte natura impeccabilis; & nominalium existimatione potest esse suapte natura impeccabilis, quae non sit supernaturalis, sed naturalis. Quae discursu disputationis examinanda sunt.

SECTIO II.

Quid sentiendum de possibilitate substantiae supernaturalis stando auctoritati?

Dubus propositionibus rem decemo. Prima est, stando auctoritati absolute est tuenda sententia quae negat possibilem substantiam supernaturalem, ac proinde affirmat supernaturalia esse supra omnem substantiam creabilem. Secunda; Auctoritas talis sententiae negantis tanta non est absque nota temeritatis non possit defendi libere affirmans. Prior propositio ex sectione praecedenti manifesta est. Nam ex scriptoribus qui substantiam supernaturalem in disputationem adduxerunt, plures, & grauiiores in eam sententiam negantem incubuerunt, imo vix vnus sententiae affirmanti ausus est pleno, & aperto iudicio suffragari, ut eos legenti, quos n. 1. & 2. retulimus, exploratum erit. Ergo. Posterior propositio est contra Nazarium temeritatis arguentem Patrem Molinam, quod in sententiam affirmantem inclinavit, nec non contra P. Salam asserenti bus substantiae supernaturalis pericula obiicientem. Sed probatur. Sententia affirmanti substantiam supernaturalem sola refragatur aperte auctoritas Recentiorum. At sola auctoritas Recentiorum non sufficit notare temeritatis aliquam sententiam. Ergo sententia affirmans non potest temeritatis notari. Minor, & consequentia sunt aperta. Probatur maior, quia substantia supernaturalis non opponitur Ecclesiae Patribus, & antiquioribus Theologis: quoniam illi substantiae supernaturalis diuinitus possibilis nullibi meminerunt. Esto enim; gratiam iustificantem, & visionem beatam constituerint, diuinitus supra omnem substantiam, planè illam substantiam intelligunt, quae ad ordinem naturalem pertineat, & omni profus gratiae, ac sanctitatis dono destituta sit, nullaque ratione sententiae affirmanti substantiae supernaturalis repugnet, ut sectione sequenti exponemus. Igitur substantia supernaturalis solis opponitur Recentioribus. Adde ex recentioribus, nec paucos, nec ignobiles substantiam supernaturalem propendere, Patrem Molinam, Patrem Valentiam, Patrem Ericem, Patrem Hurtado Valentiam, Patrem Ericem, Patrem Hurtado.

- Durandus
Ochamus Gabriel.
Bachonius
Res decernitur
Prior assertio.
Assertio posterior.
P. Molina
P. Valentia
P. Erice.
P. Hurtado

P. Hurtado, P. Connick, P. Alber.

P. Connick, P. Albertinum, & Magistros Sal- manticensis, qui absque vilo scandalo publicam sententiam affirmantem tenentur; vt num. 2. dice- bamus: Quod certe Theologos non sufficere ad tribuendum probabilitatem alicui sententiae, praesertim mere speculatiuae, ac metaphysicae quae solis neoteris aperte refragatur, (esto antiquioribus obscurum) temere ibi asseritur, Ad haec; ex verustioribus ei opinioni complures accedunt; nouioribus aduersantibus sapientiores, ac pruden- tiores nullam ei notam inueniunt: vt scilicet ante- cedenti notabamus. Impunem igitur potest in scholis Catholicorum tanquam probabilis defendi.

Obiectio.

Sed aduersus securum asseritur viget hoc efficax argumentum. Temere asseritur quidquid repugnat Patribus Ecclesiae receptis communi antiquo, ac recentiorum Theologorum suffragio. Substantia supernaturalis repugnat Patribus Ecclesiae receptis; antiquorum, ac recentiorum scholasticorum suffragio. Ergo temere asseritur possibilis substantia supernaturalis. Maior, & consequentia probatione non egent. Probatur minor. Substantia supernaturalis est necessario substantia suapte natura impeccabilis; ac beata. Substantia suapte natura impeccabilis, ac beata repugnat Patribus Ecclesiae frequentibus Theologorum suffragio receptis. Ergo substantia supernaturalis eiusmodi auctoritati repugnat. Consequentia est legitima. Maior supponitur ab aduersariis; clara. Minor videtur ipsis manifesta; quia Ecclesiae Patres, ac Theologi frequenter asserunt solum Deum esse natura beatum, ac impeccabilem, & sanctum; creaturam eo ipso quod ex nihilo est, esse peccato, ac miseriae subiectam, ac proinde non esse suapte substantia, sed per donum gratiae beatam, & impeccabilem, scilicet sanctam. A his asseritis repugnat substantia possibilis, suapte natura beata, ac impeccabilis. Ergo. Maior videri potest apud testimonia, quae refert Pater Salas, sup. r. 2. disp. 3. an. 1. o. & proponemus nos sectione 4. & c. 7. Minor ex eo constat, quia si possibilis est substantia creata suapte natura impeccabilis, ac beata, iam verum non est, solum Deum esse natura impeccabilem ac beatum: item hominem, & Angelum non esse natura beatum, ac sanctum, quia creaturae sunt, & ex nihilo productae, quandoquidem iam aliquid praeter Deum, quod est creatum ex nihilo, est natura impeccabile ac beatum.

Solutio.

Hoc est contra sententiam affirmantem omnium validissimum argumentum, & quod vnicè deterruit Theologos ab asserendo possibilem substantiam aliquam supernaturalem: me tamen non terret. Quia factum est, non posse esse substantiam aliquam supernaturalem, quae non sit suapte natura impeccabilis, ac beata. Quod explicabimus, lectione. 5. & 8. Secundo: quia, esto id sit, tamen substantia possibilis suapte conditione impeccabilis ac beata non repugnat iudicio Patrum. Tum quia patres soli differunt de creaturis existentibus, non de possibilibus potestate absoluta Dei, quarum ipsi non meminerunt. Deus autem comparatus cum omnibus creaturis rationalibus potestate ordinaria existentibus, & possibilibus, recte praedicatur solitariè impeccabilis, ac beatus, per naturam; quia omnes aliae supponuntur impeccabiles, ac beatae per gratiam: Vnde etiam homo, & Angelus vere dicuntur natura sua peccatis, ac miseriae obnoxij, quia

creaturae sunt, & ex nihilo producti, siquidem de facto solus Deus increatus, & se existens potest esse per naturam a miseria & a peccato immunis. Tum quia Patres, & Theologi antiquiores aientes, omnem creaturam (etiam comprehendendo possibles esse obnoxia peccato, ac miseriae: per naturam, plane intelligunt substantiam condistinctam a gratia sanctificante, & donis supernaturalibus participantibus Deitatem. Etenim creaturam rationalem fieri posse impeccabilem, & beatam per gratiam & dona supernaturalia, docent expresse Athanasius, Augustinus, Gregorius, Ambrosius & alij, apud Patrem Salas sup. restanturque in partia omnes homines, & Angeli de facto impeccabiles, & beati. At substantia supernaturalis non esset impeccabilis, & beata per naturam, vt condistinctam a gratia sanctificante, & donis supernaturalibus; quoniam vt progressu statuimus, ipsa substantia supernaturalis esset gratia sanctificans formaliter, aut virtualiter constituta, quae in eodem perfectionis ordine, in quo sunt dona super naturalia, quae modo reddunt creaturam rationalem impeccabilem, ac beatam. Ergo impeccabilitas, ac beatitudo substantiae supernaturalis non aduersatur Patribus Ecclesiae. Sic intelligunt Ecclesiae Patres, Magister 1. ad Tim. 6. ad illud; qui solus habitat immortalitatem, Scotus in 2. d. 13. q. v. §. dico igitur ibi; Teneo propter auctoritates quod Deus non potest facere voluntatem impeccabilem per naturam, sed per donum supernaturale. Vbi negans posse voluntatem esse impeccabilem per naturam, admittit esse impeccabilem per donum gratiae. Etiam esse impeccabilem gratiae. Etiam Suarez lib. 3. de Angelis cap. 7. numero 15. & lib. 7. cap. 3. num. 14. Beccanus de peccato Angelorum capite 4. & num. 9. & alij plures.

1. ad Tim. 6.

Scotus.

P. Suarez, P. Beccanus.

Alia solutio

Dionysius, Iulianus.

Item quia patres Ecclesiae possunt ita intelligi vt solum Deum praedicent natura beatum & impotentem peccare, creaturam vero, quia ex nihilo est, miseriae, & peccato subiectam; quoniam solus Deus habet a se impeccabilitatem, & beatitudinem, creatura vero quantumvis ex se impeccabilis, & beata, non est beata, & impeccabilis a se, sed ab alio. Sic Scotus, Deus dicitur natura bonus, & existens, quamuis plures creaturae praedicantur sint naturali bonitate, & existentia, quia esse natura bonum sonat in Deo idem, quod esse bonum a se, & tale bonum, a quo alia sint bona, vt explicat Dionysius de diuinis nominibus c. 4. p. 1. item sanctus Iulianus in corruptibilitatem Dei, quaestione vlt. ad gent. Fime. nisi incorruptibile caelum dicimus, non eodem modo dicimus id incorruptibile, quo Deum Deus enim increato ex sua ipsius substantia, & aeternae incorruptibilitatem habet; at mundus creatum ex Dei voluntate habet incorruptibilitatem. Vide alia testimonia n. 5. 9.

Qua quidem ratione substantia supernaturalis non esset sancta, & beata per naturam, quia non haberet a se, sed a Deo beatitudinem, & sanctitatem, neque esset per identitatem beatitudo, & sanctitas in abstracto, a qua reliqua essent beata, ac sancta. Sed esset substantia cui naturaliter competeret beatitudo, ac sanctitas dependens a Deo, sicut homini, & Angelo competunt plures proprietates dependentes a Deo ex constitutione suae naturae. Denique talis substantia non esset contra iudicium Patrum, & Scholasticorum antiquiorum, quia Patres Ecclesiae & Scholastici

Doctores

Doctores negant substantiam intellectualem suapte conditione impeccabilem, & beatam supponendo substantiam intellectualem esse liberam, & ab intrinseco operantem. At mea opinioe qua docui lib. de anima cum P. Zaniga de Trinitate disp. 1. dub. 7. num. 4. & dub. 8. num. 2. possibilis est substantia intelligens, quae non sit libera, neque ab intrinseco agens, sed intelligens ac volens per actus productos in ipsa a solo Deo. Possibilis igitur est substantia impeccabilis, ac beata quae Patribus non repugnat. Consequentia est legitima. Minor. nunc ponenda. Maior etiam ab ipsis aduersariis recentioribus supponitur. Haec simul in genere ad patrum testimonia dixisse sufficiat. Conferenda scilicet cum singula proponamus, quod praeterebimus sequentibus.

P. Zaniga

SECTIO III.

Quid statuendum stando rationi?

Hoc difficilius iudicium est. Nihilominus stando rationi non inuenio repugnare substantiam supernaturalem. Sentiant aperte Pater Molina, Pater Valentia, Pater Etice, Pater Hurtado, Pater Connick, & alij, quo retulimus numero 2. Necnon Scotus numero 6. adductus, asserens, propter solam auctoritatem adstruere repugnantem substantiam suapte natura impeccabilem, ac sanctam. Assertum facile probabo. Nullum sit argumentum, quo satis ostendatur repugnantia substantiae supernaturalis. Ergo nulla ratione inuenitur talis substantia repugnans. Consequentia est bona antecedens constabit vberi explicatione argumentorum, quibus substantia supernaturalis oppugnatur, quae in eo iudicio ideo Theologis inconstantia sunt, & quod iudicium multiplicatur, quia nullum extat, in quo iure intellectus defacatus conuiescat. Nota a me non asserum talem substantiam esse absolute possibilem, sed solum non ostendi aliqua ratione repugnantem; quae duo, vt docui disputatione 11. num. 1. r. valde diuersa sunt, quia potest aliquid ipsa repugnare, quantumvis humanus discursus non assequatur rationem, quare repugnans sit, neque enim omnia, quae intellectus humanus potest dubitare, potest iusta ratione decernere nam potest dubitare, an stellae pares sint, & an Turca dormiat, eaque omnia, quae negantem parent suadere contendat, facile negotio diluere tamen non potest affirmantem partem certa aliqua probatione definire.

8 Assertio affirmans

P. Molina P. Valentia P. Etice. P. Hurtado P. Connick.

9 Vltior. assertio.

Probatio.

Ceterum, & possibilem esse talem substantiam, si solo rationis lumine ducamur (molestè sit asserum propter aliquorum scandalum) improbabile non sit. Etenim non repugnat substantia habens connexionem cum gratia iustificante, aut alio dono supernaturali, vt habitu fidei & similibus. Sed substantia ferens connexionem cum gratia iustificante, aut alio dono supernaturali, vt habitu fidei, & similibus est intrinsece supernaturalis. Ergo non repugnat absolute substantia supernaturalis. Consequentia est aperta. Minor constat ex disputatione 4. vbi statuimus supernaturalitatem consistere in connexionem rei cum gratia iustificante, aut alio bono cum tali gratia connexo. Et quidem haec disputatio nihil aliud mea existimatione, continet de re, quam con-

Ripalda de Ente Tom. 1;

nexionem substantiae cum gratia iustificante, aut alio bono intrinsece supernaturali. Nam vbi admittatur substantia connexa ordine transcendentem cum gratia iustificante, aut alio bono supernaturali, totum asseritur, quo de re in hac disputatione contenditur, nihilque praeterea superest, quoad vocalem quaestionem non pertineat vt notabimus numero 11. & 77. contra eos, qui ex naturae usurpatione arguunt substantiam supernaturalem impossibilem. Maior itaque probatio nem vendicat. Quam si dispono. Substantia ordine transcendentem, aut identitate reali connexa cum gratia sanctificante, aliove dono intrinsece supernaturali non continet suo conceptu quiddam ratiuo perfectionem infinitam, sed finitam. Ergo non continet perfectionem repugnantem creaturae. Consequentia videtur bona, quia ex summa perfectione substantia supernaturalis asseritur communiter creaturæ repugnans. Antecedens probatur, connexio cum gratia sanctificante, aut alio bono intrinsece supernaturali, siue per identitatem, siue per ordinem transcendentem causalitatis, aut vnionis, non desiderat infinitatem ratione termini qui finitæ, limitatæ perfectionis neque ratione modi, qui accidentibus creatis conuenire potest: quippe accidentia creata possunt, tum identificare, tamen per educationem producere, tum sibi Phisice venire bona aliqua intrinsece supernaturalia. Ergo non est vnde ad aliquam connexionem cum gratia sanctificante, aut alio dono supernaturali exigatur infinita perfectio. Etenim si perfectio accidentalit limitata, & finita potest continere aliquo genere connexionis quiddam supernaturale, limitatum, & finitum, quare eadem ratione substantialis perfectio quantumvis finita, & limitata idem continere non poterit.

10 Eufasio.

precluditur

Dices plura esse perfectionis finitæ, quae substantiae repugnant, vt esse actionem, esse cognitionem, & amorem. Ergo quantumvis esse supernaturale perfectionis finitæ sit, poterit substantiae repugnare. Sed contra, licet plura perfectionis finitæ repugnent substantiae identificari, ceterum non repugnant in substantia contineri, aut aliquam substantiae connexionem, & relationem transcendentem terminare, quod argumento nostro contendimus. Etenim quamuis a substantia aliena sit ratio cognitionis, aut actionis; tamen aliena non est virtus, in qua cognitio, aut actio contineatur, aliaue perfectio, quae cum cognitione, & actione actuali sit connexa. Nos autem ex perfectione limitata gratiae sanctificantis, aut alterius supernaturalis doni non deprehendimus determinatè identitatè cum substantia, sed aut identitatem, aut continentiam, aut transcendentem connexionem. Praeterea, alia repugnant substantiae ratione contradictionis immediatæ, quam cum substantia inuolunt, vt esse accidens, esse motu & similia, alia repugnant ratione futuræ ac infinitæ perfectionis, quam arguunt, vt esse aeternam, esse a se & similia. Quando repugnantia alicuius perfectionis cum substantia creata reuocatur immediate ad oppositionem contradictoriam talis perfectionis cum substantia, non recte, colligitur posse substantiae contineri, ex eo quod talis perfectio finita sit, cum vero repugnantia in summa, ac in finitam perfectionem a creatura alienam refertur, optime arguitur, substantiae creatae, competere posse, ex eo quod sub perfectione finita potest contineri. At maior pars aduersariorum repugnantiam

S 2

tiam

entis substantia supernaturalis colligit ex summa, ac infinita perfectione, quam arguit. Ergo recte nos eius non repugnantiam concludimus, ex eo quod sub limitata perfectione potest comprehendi.

11 Alio casu. Dices vterius, repugnantiam substantia supernaturalis etiam deprehendi immediate ex oppositione contradicente substantia cum supernaturalitate; scilicet quia substantia creata natura est, & implicat naturam esse supra naturam. Verum haec ratio, vt notabimus sectione 15, vocibus ludit. Relinquamus voces; & pugnemus de re. Non contento substantiam, quae vocetur supernaturalis; sed substantiam quae gratia sanctificantis, habitui fidei alterius simili dono annexa sit. Rogo nunc; quare talis substantia repugnat, cum possit sub finita perfectione eam capere connexionem; Teneris recurrere ad altissimam gratia sanctificantis, & donorum ipsam comitantium perfectionem. Nam si respondeas, ideo repugnare, quia esset supernaturalis, quod substantia repugnat, cum sit necessario natura. Sic redarguo; ea quidem ratione solum concludis, repugnare substantiam, quae sit supra omnem substantiam ac proinde quae ea usurpatione supernaturalis sit, qua super-naturale sumitur pro ente super-substantiali; in quo ego libenter convenio, & nullus sane mentis dissentire potest; ac non conuenis, repugnare substantiam, quae cum gratia sanctificante, aliove simili dono connexa sit, eaque significatione supernaturalis, qua super-naturale sonat, ens, quod est supra omnem substantiam cum gratia sanctificante non connexam, siue supra omnem substantiam nunc existentem, & omnem illam possibilem, quae connexionem aliqua quidditatiua, siue intentionali, siue Physica existentibus annexa sit, prout expediimus disp. 3. sect. 2. pro quo solum tota contentione pugnamus; quare vbi mihi admittas possibilem eam substantiam, quae identitate; aut alio genere connexionis quidditatiuae, seu transcendentis, gratia sanctificantis affinis sit, aut altero dono eorum quae inter supernaturalia recententur. Et tunc repugnare substantia supernaturalis, eo sensu, quo super-substantialis sit, vt tu contendis, actum est mecum de tota re, quam ista disputatione curamus, omnique alius cordatus Theologus aliud curare non potest. Igitur cum eodem modo substantia solum ex altitudine perfectionis gratia sanctificantis, non ex oppositione supernaturalitatis cum ipsa communiter asseratur impossibilem, optime a nobis, adstruitur possibilem, ostendentibus compossibilem sublimitatem eius perfectionis cum substantia creata.

12 Confirmatio. Iam eam rationem confirmemus. Existit de facto vnio substantialis hypostaticae supernaturalis, ac connexa, cum donis intrinsece supernaturalibus. Similiter potest diuinitus existere aliqua substantia, & forma substantialis saltem spiritalis, quae cum eiusmodi donis affinitatem connaturalem ferat, proinde quae supernaturalis sit. Ergo etiam erit possibile substantia intelligens completa, similiter affinis gratiae, ac donis supernaturalibus; atque adeo supernaturalis. Nam si potest dari animus, seu forma substantialis intelligens supernaturalis, & connexa cum gratia sanctificante, nullum extat argumentum, quod leuiter dissuadeat possibilem substantiam intelligentem complectam eiusdem conditionis. At eiusmodi formam esse possibilem, suadet; cum a posteriori esse possibilem modum substantialem su-

pernaturalem; qui eo asseritur possibilis, quia suo conceptu est respectiuus subiecti, quod superare valet esse autem respectiuum subiecti commune etiam est formae substantiali non modalis. Tum a priori, quia non apparet repugnare formam substantialem tantae perfectionis, quae exigens natura sua subiectum, in quo agat, non exigatur ab ipso sicut est possibilis forma accidentalis, exigens subiectum, & ab ipso subiecto non exacta. Nam forma substantialis ab accidentali eo solum differt, quod illa ad primam compositi perfectionem tanquam radix caeterorum pertineat; haec vero ad perfectionem secundam, tanquam appendix alterius, vt in Metaphysica explicui; sicut autem potest esse perfectio posterioris, supra exigentiam subiecti, etiam poterit esse prioris: praesertim cum aduersarij tueantur possibilem, saltem vnionem substantialem materiae sublunaris, v.g. cum forma caelestis, ad quam materia suaapte natura indifferens non sit. At formam substantialem esse supernaturalem, manifeste arguitur, ex eo, quod ipsa exigat subiectum naturale, subiectum tamen ipsam non exigat; nam forma, quae existit supra exigentiam subiecti, quod exigitur ab ipsa, plene existit supra cuiusque entis naturalis exigentiam, vt arguebamus disp. 5. sect. 4.

Dices iterum, formam substantialem esse naturam, cui repugnat esse naturam; vnionem substantialem vero, & formam realem accidentalem non esse naturam. Iam redis ad voces, quae in graui controuersia de re semper mihi molestae sunt. De his nuper egimus, rursusque agemus sectione 13. Do tamen voces; cur eodem modo non negas impossibilem vnionem substantialem supernaturalem, quia vnio substantialis, licet natura non sit, pertinet tamen ad constitutionem naturae, diciturque natura, vt quo, quatenus est ratio complens, & constituens naturam in vltima ratione principij motus, & quietis? Supernaturalem autem est, quod est supra naturam, & omne illud; quod est constitutiou natura, & vt quo natura dicitur? Sane qui hac ratione vnionem substantialem supernaturalem negat, eisdem quibus tu principis, ac vocibus niteretur. Aut si vnionem istam supernaturalem concedis, sicut etiam hypostaticam, quia usurpatione Aristotelica talis vnio natura non est, quamuis ad vltimam naturae Aristotelicae rationem pertineat, saltem vt quo, eadem ratione non asseris possibilem substantiam supernaturalem? quae eadem significationem non est natura vt quod, sed solum vt quo? Porro autem si substantia admittatur supernaturalis, facile potest admitti forma substantialis rationalis; nam supposito ratione substantiae potest obtinere sanctificationem, ac dona supernaturalia, quae ipsum impeccabile, ac beatum efficiant, vt ex natura humana hypostaticae vnita. Verbo perspicuum est, nullam igitur consequentiam tuam mere vocali rationi seruos.

Dices, substantiam suaapte conditione esse passionem naturae, ac proinde esse non posse supernaturalem. Sed contra. Etiam vnio substantialis est complementum naturale materiae, & formae. Nihilominus potest esse vnio, quae non sit naturalis, sed supernaturalis. Ergo similiter erit possibile substantia, quae non sit proprietates, & naturalis, sed substituens proprietatem, & supernaturalem. Etenim de ratione substantiae, vt sic non est esse proprietate naturae; id enim solum est de ratione

13 Alio casu.

Retunditur

14 Alio fuga.

Occupatur

ratione substantiae naturalis, nam ad substantiae rationem sufficit naturam constituere per se existentem, complendo illam in ratione principij agendi, quod couenire potest substantiae supernaturali, substituenti per se defectum substantiae naturalis, vt creationi supernaturali quantitatatis, comperit per se subrogari in defectum actionis eductiuae, quam connaturaliter deposcit. Constatque in Christo Domino nostro, cuius humanitas per se subsistens est per substantiam sibi omnino extraneam, vnionemque hypostaticam nulla ratione effluentem ex principiis natiuis ipsius. Igitur possibile substantia, quae tanquam proprietates non fluat a natura, ac proinde supernaturalis sit ex connexionem cum gratia sanctificante, aut alio dono intrinsece supernaturali, nihil obstant ipsi vnio entis supernaturalis vsurpatione, mereque vocali ratione, cum substantia natura non sit magis, quam est vnio substantialis natura.

SECTIO IV.

Arguitur repugnans substantia supernaturalis ex repugnantia substantiae naturae beatae.

15 Argumenti conficitur. Contra praecedentem doctrinam plura conficiuntur argumenta. Arguitur primo in hunc modum. Repugnat substantia supra natura beatam. Ergo etiam supernaturalem. Consequencia vix ab aduersariis probatur, quia bona supponitur. Etenim substantia intelligens suaapte natura supernaturalis, esset natua facultate videns Deum, ac proinde necessario beata. Nam ideo solum intellectus humanus, & Angelicus nequeunt natua facultate videre Deum, quia sunt enitate naturales. Intellectus substantiae supernaturalis esset supernaturalis. Ergo natua sua facultate posset videre Deum, atque adeo esse beata. Confirmatur: Intellectus supernaturalis suaapte virtute contineret eminenter omnes formalitates vnionis beatae, scilicet vitalitatem, quia esset principium vitale supernaturalitatem, quia esset principium intrinsece supernaturale, quemadmodum continet illas intellectus humanus illustratus lumine supernaturali gloriae, cui complexo aequivaleret perfectione intellectus supernaturalis eius substantiae. Ergo suis viribus efficeret visionem Dei, quae esset naturaliter beatus.

16 Assumptum ex sacris literis ostenditur. Antecedens igitur probandum est in primis auctoritate Sacrarum literarum, vbi Deus praedicatur inuisibilis 1. Thim. 1. Regis saeculorum immortalis, & inuisibilis cap. 6. Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest. Ioan. 1. Deum nemo vidit vnquam. Pl. 17. Posuit tenebras latibulum suum. Quae loca, & alia similia exponantur a Patribus, vt nulla creatura sua naturali facultate Deum videre queat Explicant Agidius in. 2. d. 22. q. 1. art. 1. Caeteranus Marti. 8. Epiphanius haeresi 70. Ambrosius Luc. 1. August. Epistol. 112. Gregorius 18. Moral. c. 36. Beatitudo autem in visione Dei constituta est. Ergo.

17 Item ex Patribus August. Deinde ex sanctis Patribus Augustinus lib. 12. de Ciuit. cap. 1. late docet, nullam creaturam esse posse ex se beatam, sed ex Deo. Rationemque reddit omnibus possibilibus communem. Dicitur itaque immutabile bonum non esse nisi vnium Ripalda de Ente Thom. I.

verum Deum beatum: ea vero, qua fecit, bona quidem esse, quod ab illo, verumtamen mutabilia, quod non de illo, sed de nihilo facta sunt. Quae ratio etiam omnes creaturas posibles comprehendit. Item lib. 13. confessionum cap. 5. explicans de natura Angelica id Erat lux, ait, quod beate viuere, non deberet nisi gratia tua, conuersa per commutationem meliorem ad id, quod neque in melius, neque in deterius commutari potest. Quod tu solus es; quia solus simpliciter es, cui non est aliud viuere, aliud beate viuere, quia tua beatitudo tu es. En solius Dei asserit habere beatitudinem per naturam Sumpsisse videtur ab Ambrosio qui lib. meditationum orat. 7. similiter dixit. Creatura tua, cui est aliud viuere, & aliud beate viuere, omne quod viuere, & quod beate viuere, non debet, nisi gratia tua. Prosper lib. sent. 12. 3. Creatura rationalis, vel intellectualis, bonum, quo beata sit, non est, nisi Deus, quod ei non ex se ipsa est, quia ex nihilo creata est, sed ex illo, a quo creata est. Vbi ex eo, quod creatura est, & ex nihilo producta; statuit, creaturam rationalem non esse per se beatam, sed per Deum, quae ratio etiam urget contra omnes creaturas racionales diuinitus posibles.

18 Ratione Thomistae. Praeterea ratione ostenditur repugnantia substantiae ex se beatae. A Thomistis sic probatur: Natura diuina prout est in se nequit esse obiectum proportionatum virtuti naturaliter intuitiuae substantiae creatae. Ergo probatur antecedens a priori. Proportio obiecti, & virtutis intuitiuae intellectus sumitur ex immaterialitate, & simplicitate obiecti comparati cum supposito intelligenti. At quamuis crescat perfectio substantiae intelligentis creatae, non potest peruenire ad immaterialitatem, & simplicitatem Dei. Ergo natura diuina nequit esse proportionata virtuti naturaliter intuitiuae intellectus creati. Minor, & consequentia sunt certissima. Maior probatur illo communi principio, quod modus cognoscendi sequitur modum essendi, vt inductione facta per omnes substantias cognoscentes creatas suadere solet. A posteriori vero, quia fidei proximum est; non posse vllam substantiam creatam nunc existentium virtute naturali videre Deum, vt definitur contra Begardos in Concilio Viennensi, Clementino ad nostrum de Haereticis. At id nequit aliunde provenire, quam ex improportione Dei vt obiecti intelligibilis cum substantia creata intelligenti, quae constituta est in distantia infinita vtriusque. Igitur cum a quavis substantia possibili etiam distet infinite Deus, de quavis iudicandum est, esse natura sua improportionatam ad Deum videndum.

19 Ab aliis. Secundo probatur idem antecedens a Scottis, Nulli creaturae potest esse connaturale habere Deum sibi praesentem, tanquam principium particulare, & obiectiuum mouens & actuans intellectum creatum, id enim dedecere videtur summam independentiam, ac libertatem Dei. At visio intuitiua Deum ea ratione praesentem desiderat. Ergo nulli substantiae creatae potest esse connaturalis visio intuitiua Dei. Rursus probatur ab aliis. Nulla sunt merita, quae Deus non possit, praemio aliquo remunerari, si velit. At si creatura rationalis esset, suaapte natura beata, nullum esset praemium, quo posset Deus illius creaturae obsequia remunerare, si quidem bona, quae ipsi operanti seorsum ab operatione necessario connexa sunt, nequeunt esse praemium remunerans obsequia quia

quia libera ipsius : ut tract. de merito docuimus. Beatitude autem, quam de condigno possunt illius creaturæ obsequia mereri, esset scilicet ab operatione libera ipsius connexa necessario, ac naturaliter operanti, ut modo intellectui instructo lumine gloriæ coniuncta est. Ergo nequit beatitudo creaturæ rationali ex sua constitutione naturali convenire. Quarto. Nulla substantia potest Deum videre naturaliter medio lumine gloriæ à se distincto, nec immediate per se absque lumine distincto. Ergo nullo pacto potest substantia creata naturaliter videre Deum. Quandoquidem non est medium inter videre naturaliter per lumen distinctum, aut indistinctum ab intellectu videntis. Prior pars antecedentis probatur. Lumen gloriæ distinctum natura sua elevatum intellectus naturalis, ac sufficientis propria virtute videt Deum : nam destinatum est natura sua ad munus, quod de facto exercet, quod est intellectum insufficientem eleuare, & complere ; ac intellectus substantiæ supernaturalis esset supernaturalis, ac se ipso sufficiens videre Deum, ut probabamus num. 1. Ergo substantia supernaturalis non potest videre Deum lumine gloriæ distincto. Posterior pars antecedentis ostenditur, beatitudo Christi Domini excedit perfectione beatitudinem quæ eius puræ creaturæ connaturaliter potest adesse. At si ea substantia supernaturalis seipsa immediate absque lumine superaddito intueretur Deum, eius beatitudo excederet perfectione beatitudinem Christi Domini : si quidem connaturaliter fluere à principio perfectioni sibi connaturali, quippe substantiæ, & intellectu supernaturali. Ergo beatitudo substantiæ creatæ haberi non potest absque lumine superaddito. Quin idem suadetur. Quævis substantia creata elicit in se visionem Dei plures cognitiones sibi proportionatas, & suæ virtuti adequatas, ut scilicet, aliorumque complurium superiorum quidditativam notionem, neque enim tanta est perfectio substantiæ limitatæ, ac creatæ, cui facta gradu per objecta creata perfectiora & perfectiora sine fine definiti non possit cognitio proportionata, ac suæ perfectioni adæquata. Ergo visio intuitiva naturæ diuinæ erit improporcionata, & excedens perfectionem, ac virtutem rationalem cuiuscumque substantiæ creatæ. Denique repugnat substantia rationalis creata impeccabilis. Ergo etiam se ipsa beata. Nam substantia beata impeccabilis est.

Quarto

Quinto

Postremo

SECTIO V.

Occurritur argumento precedenti, explicando possibilem substantiam supernaturalem ex se non beatam.

20 Assumptum explicatur

Prima superioris argumenti solutio est negando consequentiam, quia potest esse substantia supernaturalis, quæ suapte natura non sit beata. Etenim ut aliqua substantia sit intrinsecè supernaturalis, sufficit aliqua connexio intrinsecè cum gratia sanctificante aliouè dono intrinsecè supernaturali. Potest autem esse aliqua connexio intrinsecè cum gratia sanctificante, aliouè dono intrinsecè supernaturali substantiæ impotentis suis viribus videre Deum ac per consequens ad formalem suam beatitudinem insufficientem. Ergo po-

test esse substantia supernaturalis ad suam beatitudinem insufficientem. Atque adeo non bene arguitur repugnantia substantiæ supernaturaliter in genere ex repugnantia substantiæ rationalis ex sua constitutione beate. Maior constat ex disp. 4. sect. 3. & disp. 3. sect. 4. Minor probatur. Substantia continens virtutem solum habitus fidei, aut scientiæ infusæ, æquivalentque perfectione complexæ, quod nunc coalescit ex substantia rationali, & habitu supernaturali fidei, & scientiæ infusæ tantummodo, esset intrinsecè supernaturalis, & aliquo ordine connexa cum gratia sanctificante, & aliis donis intrinsecè supernaturalibus. Tamen non esset suis viribus potens videre Deum. Ergo potest esse substantia naturalis ac connexa aliqua ratione cum gratia sanctificante, aliouè dono intrinsecè supernaturali. Consequentia negari non potest. Maior probatur. Quia habitus fidei diuinæ, & scientiæ infusæ sunt intrinsecè sepernaturales, & connexi cum gratia sanctificante. Ergo substantia eis æquivalens esset quoque intrinsecè supernaturalis, & similiter connexa cum gratia sanctificante. Minor vero, quia habitus fidei & scientiæ infusæ, quamquam sepernaturales, & cognitione abstractiua respicientes Deum, nequeunt suis viribus elicere cognitionem intuitivam naturæ diuinæ. Ergo similiter substantiam eis habitibus æquivalentem, quamquam sepernaturalem, & cognitione sepernaturali abstractiua diuinitatem contemplans, non esset suis viribus, absque speciali eleuatione sufficiens ad cognitionem Dei immediatam, ac quidditativam. Ea igitur qua ratione meditari possumus substantiã intrinsecè sepernaturalem, & aliouè in suam beatitudinem, ac visionem diuinitatis intuitivã insufficientem. Ut enim inter substantias naturales alię aliis nobiliores, & ignobiliore sunt, quid prohibet eadem in æqualitate apprehendere substantias sepernaturales, alias aliis seperiores, & inferiores, atque adeo aliquam ea limitatã perfectione cognoscentem, ut quamquam vires nostrę substantię instructæ habitibus sepernaturalibus viatoris contineat, ad virtutem tamen luminis comprehensoris propriam non accedat, atque idcirco ad elicendã visionem beatam, eleuantis luminis egeat sit?

Vnde ad consequentiã probationem factam num. 14. respondeo. Sufficit defectus sepernaturalitatis in intellectu humano, Angelico nunc existentibus ad negandum ipsis connaturalem visionem intuentem Dei, quia aliqua sepernaturalitas necessaria semper est principio connaturali ipsius. Caterum non sufficit quacumque sepernaturalitas intellectus ad affirmandum visionem beatam esse ipsi connaturalem, nam sepernaturalitas fidei diuinæ, & scientiæ infusæ non est ad illam sufficiens, cum hi habitus, quamquam sepernaturales, & elicitini notionis abstractiue Dei, ad visionem intuitivam non sufficiant, substantia autem sepernaturalis esse poterat, quæ solum contineret sepernaturalitatem horum habituum, qua nimirum posset cognoscere omnia objecta creata, & increata obscure propter testimonium Dei, & etiam clare, ac quidditativè omnia creata, abstractiue verò diuina eo genere perfectionis, quo ab intellectu illustrata per habitus fidei, ac scientiæ infusæ cognoscuntur. Sic ad negandum ignem existere sufficit defectus caloris vt quatuor plura necessaria sunt, plura enim semper ad

21 Ad probationem consequentiæ

22 Ad confirmationem.

ad rei existentiam requiruntur, quam ad eius destructionem sufficiant, quandoquidem bonum semper existit ex integra causa, malum vero ex quocumque singularum defectu.

Similiter ad confirmationem respondeo. Sicut intellectus humanus instructus lumine sepernaturali fidei diuinæ, ac scientiæ infusæ non sufficit in visionem intuitivam Dei, quamvis hi habitus contineat intellectus vitalitatem, & sepernaturalitatem cognitionis, quia visio Dei intuitiua exigit altiores causas sepernaturalitatis, propter altiozem, & speciale sui perfectionem sepernaturalem. Ita posset intellectus intrinsecè sepernaturalis non sufficere in visionem beatam; quia eius sepernaturalitas solum contineret perfectionem sepernaturalem habitus fidei diuinæ, ac scientiæ infusæ, non vero perfectionem sepernaturalem nobiliozem luminis gloriæ, quæ ad visionem Dei necessaria est, propter argumenta, quæ probant, impossibilem intellectum sua facultate videntem Dei. Consequenter is intellectus substantiæ sepernaturalis non æquivaleret perfectione, ac virtute agendi complexo constituto ex intellectu humano, & lumine gloriæ, sed complexo constituto ex intellectu humano, & habitu sepernaturali fidei, ac scientiæ infusæ, quia potens elicere plures cognitiones sepernaturales, etiam referentes Deum, nunquam posset sua virtute absque eleuanti lumine gloriæ elicere visionem beatam.

23 Obiectio.

Obiectio. Is intellectus sepernaturalis esset perfectior etiam sepernaturalitate, quam lumen gloriæ. Ergo posset egere sua virtute visionem intuitivam Dei, quam posset lumen gloriæ. Si quidem totus defectus virtutis ad visionem Dei reuocatur in defectum perfectionis sepernaturalis æquantis sepernaturalitatem luminis gloriæ. Antecedens probatur, quia is intellectus contineret plures perfectiones, quam lumen gloriæ. At omnes perfectiones eius intellectus sepernaturalis, essent intrinsecè sepernaturales. Ergo etiam sepernaturalitate perfectionum superaret lumen gloriæ. Respondeo. Is intellectus intrinsecè sepernaturalis, esset perfectior lumine gloriæ sepernaturalitate extensiuã, non vero intensiuã, quia licet plures, pluriumque obiectorum cognitiones sepernaturales posset efficere, quam lumen gloriæ, nullam tamen posset, quæ pertingeret perfectionem visionis beate, quam posset efficere lumen gloriæ. Posset quidem ille intellectus, intensiuã perfectione vincere perfectionem luminis, quia omnes perfectiones intellectus efficiunt intensiorem perfectionem inter se: cum eo tamen recte componitur, vnam, vel alteram perfectionem in lumine gloriæ celsiorem reperiri, nempe sepernaturalitatem intensiuã, qua altissimam Dei visionem posset efficere, quod frequentibus exemplis explicatur à Theologis.

Responsio.

SECTIO VI.

Diluitur secundo superius argumentum, tuendo possibilem substantiam ex se beatam.

24 Ad testimonium sacra.

Secunda solutio est negando antecedens, nempe repugnare substantiam suapte natura beatam. Testimonia sacri textus facile expediuntur. Eis manifeste sermo est de substantiis intellectuã-

libus nunc existentibus, videlicet hominibus, & Angelis, ab eis nempe inuisibilem esse Deum, si suis solum viribus relinquuntur; nullus est Patru, qui de possibilibus exposuerit. Addo, à pluribus eorum ea testimonia accipi de visione corporea, vt Augustino frequens est ea Epistola 112. & alii. Quin plures de visione intellectuali in via, & extra patriam accipiunt. Vide dicta disputatione 10. sectione 6. necnon præmissa numero 6. & 7.

Patrum testimonia non sunt maioris momenti, quibus miror tantum fuisse viros doctos. Præterea explicationes, quas præbimus numero 6. & 7. quæ aperitissimæ sunt. Manifesta est obiectorum expositio, si dicas, repugnantem asseri creaturam rationalem per se beatam, non quidem per se, tanquam per principium beatitudinis formalis. sed per se tanquam per obiectum, beatitudine formali possessum. Itaque creatura, quia creatura est, & ex nihilo producta, non asseritur impotens suapte natura, & virtute elicere beatitudinem, & possessionem formalem summi boni, quod est Deus, sed solum impotens sua bonitate possessa beate seipsam, sui que omnem appetitum satiare, nam creatura non potest esse summum bonum, quod solum suapte perfectione, seu bonitate satiare, ac beare potest. Igitur non excluditur creatura rationalis, quæ suis viribus possit beati possessione Dei, quod est nostræ disputationis subiectum, sed quæ summet possessione beata sit, quamquam diuina potestate ad efficiendam talem possessionem eleuetur, quod extra controuersiam nobis est. Plana constabit solutio, si singula testimonia percurramus.

25 Ad Patres.

Ad Augustinum.

Ante verba adducta ex lib. 12. de Ciuit. c. 1. Augustinus sic habet, *Non est creatura rationalis, vel intellectualis bonum, quo beata sit, nisi Deus. Itaque quamuis non omnis beata esse possit creatura (neque enim hoc munus adipiscuntur, & capiunt fere, saxa, ligna, & si quid est huiusmodi) & tamen quia potest, non ex seipsa potest, quia ex nihilo creata est, sed ex illo à quo creata est. Hoc enim adeptus beata est, quo amisso misera est. Expende primam, & postremam propositionem huius testimonij. Primam, non est creatura rationalis bonum, quo beata sit, nisi Deus. Et ipsam beatam, & aliam quamuis creaturam excludit, vt beatam obiectiue bonitate sua possessa, non vt beatam esse etiuè sua virtute efficiente possessionem alterius boni. Postremam, Hoc enim adeptus beata est, quo amisso misera est. Igitur manifeste discit Augustinus de bono, quod beat hominem adeptione, non virtute: tanquam obiectum possessionem, non tanquam principium efficiens. Quibus subiungit immediate: *scimus itaque immutabile bonum non esse, & c.* quæ argumento opponuntur. Posteaque subdit: *Quamquam ergo summa non sint, quibus est Deus maior bonum; magna sunt tamen ea mirabilia bona, quæ adhaerere possunt, vt beata sint immutabili bono, quod usque adeo bonum est eorum, vt sine illo misera esse necesse sit.* Effert quidem creata bona, quæ beata esse possunt, nempe intelligentia, ac rationalia, sed ea deprimit, vt beata esse non possint adeptione sui, sed summi, ac immutabilis boni, quod est Deus. At nos solum efferimus creaturam, quoad facultatem, capacitatemue efficientem suæ beatitudinis, quod sufficit, vt substantia sit, sepernaturalis, non vero quoad bonitatem obiectiuam, quæ sui possessione beare possit: neque enim volumus, substantiam rationalem efficientem sua facultate beatitudinem,*

alterius boni, possessione esse beatam, quam Dei sine quo omnis creatura rationalis misera est, quod solum Augustino in animo est. Nihil ergo promissum nunc Augustino aduersum.

66 Augustinus

Eadem inuenies in testimonio ex lib. 13. confessionum c.3. ubi expresse loquitur de Angelis nunc existentibus, eosque beatos docet per bonum, quod neque in melius neque in deterius commutari potest, quod solum deus est, ideoque solus, sua beatus est. Nempe obiectiua, quae sui adeptione beate possit. Quae omnia & nos extra substantiam creaturam quamvis supernaturalem docemus. Verum est, gratiae diuinae deputare, quod creatura beate uiuat, sed eadem ratione, etiam in gratiam refert, quod & uiuat: ait enim, quod uicunque uiuit, & quod beate uiuit, non deberet, nisi gratia eius. Itaque gratiam sumpsit Philosophice largi acceptione, qua ipsam creationem gratiam dicimus. Ea autem ratione etiam substantiae supernaturalis, seipsa beatae, esset gratia uiuere, & beate uiuere, quippe de illa uera esset ratio Augustini in praesenti, quia non te promeruerat, ut esset talis uita, quae illuminari possit. Idem idem explicatur

Ad Ambrosium. Ad Prosperum.

Ambrosius, de quo superiora didicisti Augustinus. Etiam, Prosper, qui eam ab Augustino sententiam deprompsit. Cui addendum, quod demptum est ab aduersariis; hoc enim adepto sit beata, quo amissa misera. Quo redditur sententia omnino eadem cum ea, quam ex Augustino 12. de ciuit. c. 1. in confirmationem nostrae explanationis num. praecedenti expendimus. Quid igitur Patres Ecclesiae obiciunt contra substantiam creatam seipsa beatam manifesta interpretatione nec leniter illam uersantur?

27 Ad Thomistas.

Rationes repugnantiae nullum negotium faciunt. Ac in primis Thomistarum probationi nego, non posse obiectum quidditativae cognoscere, nisi à principio cognoscenti aequalis immaterialitatis, ac simplicitatis cum ipso. Nam de facto animus separatus destinatus ad componendum hominem, ac proinde compositus ut quo quidditativae cognoscit Angelum ipso simpliciorem, omnis compositiois expertem. Item quis neget, possibile esse Angelum cuius substantia sit realiter eadem cum natura, eumque sic simplicem cognitum in ab Angelis nunc existentibus, ex natura, & substantia compositis? Quid si ut plerique docent, possibilis sit substantia materialis spiritualia percipiens, & spiritualis sola percipiens materialia? Rursus si cum aliis asseratur possibilis substantia completa spiritualis, aut ex partibus integrantibus, aut ex partibus essentialibus, subiecto scilicet, & forma spiritualibus composita, quae facultate naturali Angelum, & animum nunc existentem, similis compositionis effores intraret? Neque mirum, cum numquam satis ostensa sit necessaria aequalitas simplicitatis, & immaterialitatis inter principium cognoscentem, & obiectum cognitum. Etenim ratio à priori facta, ex proportionem essendi cum operandi irbecillis est. Nam etiam requiritur proportio inter principium cognoscentem abstractivae, & eius obiectum; improprietatem enim obiectum à nullo cognoscenti percipitur. Tamen percipitur abstractivae deus à creatura rationali, & obiectum supernaturale cognitione naturali. Insuper intellectus creatus illustratus lumine gloriae est proportionatus ad videndum Deum. Tamen posito lumine manet intellectus aequae compositus, & aequae distans à Deo, ac prius erat. Ratioque est, quia proportio

inter principium cognoscentem, & obiectum cognitum non est immediata sed tantum mediata, media scilicet cognitione. Cognitione autem obiecti simplicioris principio cognoscenti potest esse proportionata principio cognoscentiam cognitio non debet esse aequalis perfectionis cum obiecto, ut cernere est in visione intuitiva Dei producta lumine gloriae; aliisque innumeris naturalibus atque adeo nihil ueraciter contineri cognitionem in virtute principij longe ignobilioris, ac materialioris obiecto. Neque inductio substantiarum existentium quicquam ualeat. Deficit enim in animo rationali composito ut quo, & cognoscente quidditativae Angelos, nulla ratione compositos. Item in potentia naturali, & creata cognoscente obiectum spirituale, & increatum. Rursus plura sunt possibilia quam nunc existentia, igitur non est efficax argumentum à negatione facti ad negationem potentiae. Ad rationem à posteriori respondeo. Intellectus humanus non indiget principio eleuante ad eliciendum uisionem beatam praecise, quia est distans infinite à Deo, quoniam etiam ut illustratus lumine gloriae est infinite distans, sed quia est distans perfectione naturali, & non supernaturali. Intellectus autem substantiae supernaturalis non distaret perfectione naturali, sed supernaturali, ad modum quo nunc distat intellectus humanus, ut illustratus lumine gloriae. Plura diximus disputatione 10. lect. 4.

28 Ad Scotistas.

Ad secundam probationem Scoti nego, non posse creaturam rationalem postulare Deum agentem, tanquam principium particulatae mouens obiectivae intellectum ipsius, tum quia sic postulat Deum intellectus humanus, illustratus lumine gloriae; tum quia calor ut octo in absentia ignis postulat Deum ut igne facientem, munusque causae particularis subeuntem: similiter Angelus, & animus Deum exigunt actione causae particularis conseruantem. Quid igitur prohibebit, substantiam quoque intellectualem suapte natura complectentem perfectionem limitatam luminis gloriae, Deum sibi adstringere praesentem, ac per modum obiecti efficientem uisionem beatam? Etenim mouere Deum concursu obiectiuo intellectum creatum, nullam arguit imperfectionem in Deo; siquidem id manus obit Deum cum lumine solum in genere causae efficientis, quod non dedecet Deum. Nec postulare Deum sic mouentem arguit infinitatem in creatura, siquidem intellectus humanus instructus lumine gloriae exigit concursum Dei eo pacto mouentis absque infinita perfectione, omniaque agentia creata Deum desiderant cooperatorem suarum actionum.

29 Ad tertiam rationem aliorum

Ad tertiam probationem pono, statum beatitudinis non excludere ex natura rei uirtutem merendi, sed ex lege extrinseca Dei dumtaxat, ut ostendi tract. de merito, & argumentum necessario supponit, nam alias momenti non est. Eo autem posito merita substantiae supernaturalis possent remunerari uisione Dei, tum secundum perfectionem essentialem, tum etiam secundum intensiorem perfectiorem, quam esset illa, quae ipsi substantiae naturaliter deberetur. Plures enim uisiones sunt possibiles etiam secundum speciem perfectiores sine fine; plures intra eandem speciem intentione superiores. Ergo quamuis aliqua uisio constitutioni connaturali ipsius substantiae debeatur, esse poterit alia, aut secundum speciem, aut secundum intensiorem superior, quae solis ipsius meritis debita sit. Praesertim si ea substantia cogitur;

retur, sicut à plerisque natura luminis gloriae nunc existentis, quae licet ad aliquam uisionem Dei determinata sit, indifferens tamen asseritur ad uisionem harum creaturarum, uel illarum, huius intensiorem, uel illius, determinabilisque ex concursu libero Dei iuxta exigentiam meritorum beati, & beneplacitum uoluntatis diuinae. Si autem uelis, beatitudinem efficere per se substantiam rationalem meritorum expertem; dicamus, beatitudinem non esse debitam substantiae supernaturali ab instanti creationis, quamuis uirtus ad illam efficiendam sufficiens connaturalis sit, sed aliquo tempore determinato dumtaxat, ut species quidditativae totius uniuersi non sunt connaturales animo unito corpori, sed separato. Ac proinde posse interea eam substantiam merita cumulare, quae uisione Dei, tantae, uel tantae perfectionis coroneatur. Quemadmodum felicitas naturalis continetur intra vires connaturales naturae rationalis, quamuis ea debita non sit, cum primum homo creatur, uel Angelus, sed postquam operibus rectae rationi consentaneis illam promerentur. Sin autem dicatur, eam substantiam naturam beatam non posse ex natura rei quidquam mereri, praesertim beatitudinis essentialis, ut modo non potest quidquam mereri homo, uel Angelus beatus, quamquam pluribus Deum obsequiis colantur, quo certe plura quam modo non apparent absurda.

30 Ad quartam.

Ad quartam. Possit esse substantia uidens Deum cum lumine distincto; quia esto constaret, lumen gloriae nunc existens esse suapte natura determinatum ad naturam intellectualem nunc existentem, quam eleuet (de quo merito à plerisque dubitatur, cum etiam sit indifferens, ut debeatur unioni hypostaticae) caeterum non uideatur repugnare aliud lumen alterius conditionis, quod alteri substantiae intellectuali connaturale sit. Etenim etiam modo à pluribus aduersariis admittuntur possibilia plura lumina specie differentia sine fine. Inter illa autem quid prohibebit aliquod cogitare, quod tanquam accidens proprium, & principium connaturale substantiam intellectualem compleat? Quod quidem lumen potest constitui à substantia intelligenti distinctum, & indistinctum ab intellectu supernaturali. talis substantiae, sicut intellectus naturalis à substantia naturali distinguibilis est. Quin & distinctum etiam ab ipso intellectu distincto, quia potest substantia ita uidere Deum facultate propria, ut ex natura rei possit tali uisione destitui, quemadmodum aqua destituitur frigiditate, quamuis eius naturae connaturalis sit: & homo, & Angelus à pluribus uisionibus vacant, quae ipsorum facultati naturali possibiles sunt. At natura luminis gloriae est, ita intellectum ad uisionem complere, ut necessario trahat intellectum in efficiendum illam, ut arguere est ex lumine, quod agnoscimus. Rursus substantia uidens Deum sine lumine distincto possibilis est, quia indistinctari potest substantiae intellectivae perfectio luminis gloriae, quae limitata est, & minime substantiae repugnans. Nec quidquam obest maxima perfectio uisionis Christi. Tum quia exploratum notum est eam esse omnium possibilium perfectissimam, quin imo probabilis est oppositum. Tum quia uisio substantiae supernaturalis superaret uisionem Christi sola perfectione desumpta ex respectu essentiali principij; tamen superari posset à uisione Christi perfectione desumpta ex modo respiciendi obiectum, quia & claritas, qua Christus inuictur naturam diuinam, potest esse maior, & numerus creaturarum in ea discretus superior. Hoc autem est superari uisionem talis substantiae à uisione Christi in ratione beatitudinis, quae ex respectu in obiectum, non ex respectu in principium decreuit, aut creuit, quippe quam respectus uisionis in obiectum, non in principium essentialiter constituit. Sed obiciens, perfectio desumpta ex principio est essentialis, & specificae; desumpta uero ex obiecto materiali individualis tantum, & numerica. Uisio substantiae supernaturalis est perfectior ex principio perfectiori. Ergo quamuis uisio Christi perfectior sit ex obiectis materialibus, quae in Deo discernit, non erit absolute, ac essentialiter superior. Respondeo Argumentum ad summum probat, excessum perfectionis Physicae, non uero perfectionis praeratiuae, ac moralis in ordine ad remunerationem, & beatitudinem. Nam ut dabimus disputatione 37. sectione 4. potest uisio ex principio perfectior minus beatum, ac remuneratum animum relinquere, quam alia, quae ex principio ignobilior est. Rursus uisio Christi potest excedere uisionem talis substantiae excessu specifico, & essentiali desumpto ex modo respiciendi obiectum, qui uisioni specificus, & essentialis est. Quare etiam plures aduersariis agnoscunt possibile plures uisiones beatas specie differentes, sine fine praestantiores, solum ex vario modo, ac praestantiori, quo idem obiectum formale potest distinguui, praesertim in finitum, ac diuinum. Insuper potest esse principium perfectius, quin in omnes illius actus maior perfectio deriuetur, quam in actus principij imperfectioris, ut elucidabimus, disp. 37. sec. 4. Ergo licet substantia supernaturalis sit principium nobilissimum, quam lumen gloriae, poterit lumen gloriae aliquam cognitionum speciem, uidelicet uisionem Dei elicere praestantior, quam substantia supernaturalis, quae nihilominus praestantior relinquatur, quam lumen gloriae, quia ultra uisionem Dei potest efficere plures cognitiones immediatas, & quidditativae entium creatorum tam supernaturalium, quam naturalium, in quas lumen gloriae Christi Domini omnino insufficientes est. Praeterea quod plures Theologorum sentiunt, uisiones ex obiectis materialibus, non solum secundum perfectionem individuum, uerum etiam essentialem, ac specificam distinguui. Item quod aliqui Neotericorum uolunt, omnes actiones Christi procedentes à natura humana subsistenti per substantiam uerbi essentialiter exigere substantiam uerbi tanquam complementum sui principij, ac proinde uisiones Christi, quae in mea opinione, quam docui libro de anima, actiones sunt essentialiter alligatae unioni hypostaticae humanitatis cum Verbo. Ex quo essentiali respectu, quis dubitet, uisionem beatam Christi contendere posse de nobilitate cum uisione substantiae supernaturalis; cum longe superius sit complementum substantiae diuinae, quam principium supernaturale substantiale? Sed opus non est principiis peregrinis hac sententiam ueri.

31 Ad quintam

Ad quintam probationem. Possunt eidem substantiae intellectivae proportionari uariae cognitiones, perfectione inaequales; ut eidem habitui scientiae in sua cognitione quidditativae entis naturalis, & cognitio quidditativae entis supernaturalis; eideum Angelo cognitio comprehensua hominis, & cognitio

Cognitio comprehensiva Angeli, Ergo similiter eidem substantia supernaturali possunt proportionari visio Dei, & plures aliae cognitiones quidditativae creaturarum infra visionem Dei. Neque quaelibet cognitio proportionata intellectui est eiusdem virtuti cognoscenti adaequata; nam potest virtus cognoscens intellectus continere plures cognitiones, nobilitate impares; inter easque determinate continere visionem Deiventem quod sua virtute continet accidens, cur non poterit eadem proportione continere substantia? Cognitio autem virtuti intellectus adaequata censetur illa, ultra quam nullam potest ex primere substantia: Ad postremam nego antecedens ex sectione nomina, ubi videbitur non repugnare substantiam esse impeccabilem. Item nego consequentiam ex quoque vigesimo nono, ubi vidimus substantiam suis virtutibus beatam posse ex natura rei consistere sine visione beata. At substantiam supernaturalem sine visione beata otiosam esse peccato, statuerimus sect. 8.

Ad viciniam.

32

Adde, si placet pro explicatione superioris argumenti, & fere omnium probationum, quae contra substantiam naturam beatam obiecta sunt, quod num. 7. dicebamus, nimirum fere omnia vrgere contra substantiam, quae sua propria virtute efficiat visionem Dei, non contra substantiam, quae suapte constitutione illam recipiat; nam ut discurrenti constabit, omnia oppugnant virtutem efficientem beatitudinis connaturalem substantiae. At divinitus non repugnare substantiam intelligentem, ac beatam, quae visione a solo Deo connaturaliter producta Deum intuetur; quod de visione beata nunc existenti plenique Nominalium docuerunt.

SECTIO VII.

Arguitur repugnantia substantiae supernaturalis, ex repugnantia creaturae rationalis naturae impeccabilis.

33 Secundum argumentum

Secundum argumentum sic contenditur. Impli-
cat creatura rationalis natura impeccabilis. Ergo implicat substantia supernaturalis. Consequentia videtur bona, & brevis probatur. Primo; substantia supernaturalis non potest non esse sancta, & grata Deo; quoniam vel ipsa esset per se ipsam formaliter summet sanctitas, & iustitia, vel esset, cui formalis sanctitas, & iustitia connaturaliter deberetur. Creatura autem sancta, & grata Deo non potest cum peccato componi. 2. Peccatum non potest esse intrinsece supernaturale; nam cuiuscumque operis intrinsece supernaturalis Deus est principium, & author, qui peccati principium, & author non est. Esset autem peccatum intrinsece supernaturale, si substantia supernaturalis peccaret: nam omnes actus substantiae supernaturalis essent intrinsece supernaturales, quippe omnes exigerent per se concursum efficientem ipsius, ac proinde excederent omnem exigentiam, ac virtutem naturae. Tertio: substantia supernaturalis esset necessario beata. Cum beatitudine autem non est potentia ad peccandum. Ergo substantia supernaturali repugnaret potentia ad peccandum.

34

Itaque antecedens stabilendum est. Vacat in eius probationem excogitata sunt Thomistae

cum Alexandro sic probant. Voluntas creata non potest esse regula honestarum actionum; nam soli voluntati divinae competit esse omnis honestatis norma; quippe quae sola omnino invariabilis est, & omnis sanctitatis exemplar. Esset autem voluntas creata regula honestarum actionum, si esset impeccabilis. Ergo voluntas creata esse non potest impeccabilis. Probatur minor. Tum quia Deus id eo potest esse regula honestatis; quia natura sua nequit deflectere ab honesto. Tum quia reuera regula moralis est, invariabiliter honestati adherere, & numquam posse a recto tramite deviare; eo enim ipso omnes actiones, quae tali voluntati conformantur non possunt non esse honestae, ac rectae. At id competeret voluntati ex se impeccabili. Ergo esset voluntas creata regula honestatis, si esset impeccabilis. Secundo idem probatur a Patre Vasquez, & Patre Arrubal infra. Nulla est possibilis creatura rationalis, quae non possit apprehendere obiectum tempore efficacius ac viavidius, quam honestum. At eo ipso potest peccare praefendo honesto turpe. Ergo. Tertio a Patre Suarez infra. Nulla creatura potest esse naturaliter impotens peccare, nisi vel quia connaturalis, & necessaria est ipsi visio beata, vel quia est connaturalis dilectio efficacax Dei, vel quia suapte natura est determinata ad sequendum honestum. At ex nullo horum capitum potest naturaliter reddi impotens peccare. Ergo. Maior videtur certa. Quia si ex aliquo accidente voluntati superaddito reddatur impeccabilis, nequit esse aliud, quam visio beata, aut dilectio efficacax Dei, si vero ex aliqua perfectione sibi identificata, illa maxime erit determinatio naturalis ad amplectendum semper honestum. Ergo aut visione beata aut dilectione efficaci Dei, aut determinatione naturali ad sequendum honestum reddatur natura rationalis impeccabilis. Probatur igitur minor. Impeccabilitatem naturalem non provenire ex visione beata, ostendit Patre Suarez supponendo visionem beatam non esse vili creaturae connaturalem. Non provenire ex dilectione efficaci necessaria voluntati, quia exclusiva visione connaturali Dei, nulla est cognitio, quae nec sitret talem amorem. Rursus, neque ex determinatione naturali ad amorem honesti proficisci posse, quia obiectum voluntatis rationalis est bonum univertale, & commune, complectens tam honestum, quam delectabile, sicut obiectum intellectus est commune verum, voluntas enim sapit conditionem intellectus, sequiturque continuo ductum illius, cum eoque in omnia cognita amore ferretur aut odio. Igitur ex nullo capite potest asseri impeccabilis natura creaturae rationali. Confirmatur a Patre Suarez; non dum est creata a Deo substantia rationalis impeccabilis. Ergo repugnat. Nam teste Caietano p. 1. quaestione 50 art. 1. creati sunt actu omnes gradus possibilis entis. Quae argumento probat Sanctus Thomas ibi, creatas esse actu substantias Angelicas, quia credibile non est, Deum summe bonum non esse disse in omnes gradus possibilis entis. Quarto a Patre Gianado sic probatur. Creatura rationalis eo ipso, quod creatura est, subiaceret pluribus mutationibus Physicis, quia ratione suae imperfectionis non alligatur eidem loco, neque eidem accidentibus. Ergo etiam propter suam imperfectionem subiaceret mutationi morali, cum multo excelleret us sit, fixam esse semper in bono honesto, & ad illud amplectendum determinatam. Quinto a Zumel cum Durando. Cui est possibilis

Assumptum probatur. Ab Alexandro & Thomistis.

A P. Vasquez & P. Arrubal.

A P. Suarez

Confirmatur.

Caietanus.

S. Thomas.

A P. Granado.

A Zumel cum Durando.

Ab omnibus.

Ab Scotistis.

35 Ex scriptis literis. 1. Thom. 6.

Ambrosius

Augustinus.

Hieronymus.

1. Thom. 6.

Matth. 19. Lucae 18.

36

Psal. 101. Athanasius

ibilis error intellectus, & inadvertentia rationis, possibilis est defectus voluntatis, & peccatum; quoniam tota radix defectuum voluntatis est defectus intellectus. At nulla est creatura, qui non sit possibilis aliquis error, & inadvertentia rationis, cum nulla sit, quae omnia possibilis comprehendat. Ergo nulla est creatura cui non possit contingere peccatum. Sexto fere ab omnibus. Obiectum voluntatis creatae non solum est bonum verum; sed etiam apparet, quia eius obiectum est bonum apprehensum; non re ipsa existens a parte rei. At voluntas amans bonum, tantum apparet peccare potest, apparet praefendo vero. Ergo, omnis voluntas creata peccare potest. Denique ab Scotistis. Nulla creatura potest se ipsa, aut alio bono creato sariari, ac beari. Ergo indifferens est ad deferendum quodecumque bonum creatum licet honestum, ac proinde ad peccandum.

Accedit alia probatio ex sacris literis, quae solum Deum immuni peccati pronunciant, Paulus 1. Thim. 6. *Qui solus habet immortalitatem.* Quod testimonium non solum de immortalitate repugnantem destructioni naturali, sed etiam de illa, quae opponitur morti peccati, intelligunt Patres, asseruntque immortalitatem experient peccati esse propriam Dei. Ex quo Ambrosius libro secundo de fide c. 3. sic colligit: *Ergo corruptionis, & mortis, etiamsi non moriatur, aut peccet, capax est omnis creatura.* Docens quidem mortem a qua Deus per immortalitatem immunis est, non solum esse corruptionem, sed etiam peccatum, eiusque mortis omnem creaturam rationalem esse capacem. Augustinus libro tertio, contra Maximinum c. 12. *Cuiuscumque naturae rationali praestatur, ut peccare non possit, non est hoc natura propria, sed gratia, & per hoc solus Deus habet immortalitatem, qui non cuiuscumque gratia, sed natura sua nec potuit, nec poterit aliqua mutatione peccare.* Vides, Deo soli immortalitatem adscribi, quia alia quavis substantia intellectualis non per naturam, sed per gratiam impeccabilis est. Hieronymus Epistol. 46. ad Damas. de filio prodigo in fine. *Solus Deus est; in quem peccatum non cadit; cetera cum sint liberi arbitrii; in utramque partem suam possunt deflectere voluntatem.* Quod postquam brevi discursu Iustorum hominum, & Angelorum peccantium exposuit, sic deprehendit; *Vnde & ab Apostolo 1. Thim. 6. solus Deus iustus, solus dicitur immortalis; non quod Angeli sint iniusti, & mortales; sed quod ipse sit immortalis, & iustus, cui collata universa iniustitia, inuenitur.* En immortalitas solius Dei ab Apostolo comprehensa iustitiam omni iniquitati repugnantem significat. Idem confirmat testimonium Matth. 19. & Luc. 18. *Nemo bonus, nisi solus Deus.* Vtique natura bonus, qui nequitia univertae contradicat, quia omnis creatura depravabilis est. Quod expendimus sectione 1.

Rursus eodem spectant testimonia, quae solum Deum immutabilem, creaturas vero obnoxias mutationi praedicant: quippe non de mutatione Physica solum, sed etiam de morali Patres edisserunt. Ita illud P. 10. *Th. autem idem ipse es, & anni tui non deficient.* Athanasius in compendio de Spiritu sancto eo testimonio probat Christum esse Deum, quia est immutabilis per peccatum. *In creans nihil est immutabile natura. Quippe cum Angeli quidam non servauerunt suum ordinem, & stelle non habeantur munda coram eo, & diabo-*

lus ceciderit de caelo, Adam autem prevaricatus sit omniaque aliterentur, Filius contra inalterabilis, & immutabilis, ut Pater. Et hoc Paulus subindicavit, verba David in hoc ipsum mutatus: omnes quasi vestimentum veterascent, & sicut amidiu convales eos, & mutabuntur, tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Iesus Christus ab heri, & hodie idem; & in saecula, confirmat illud Job. 4. *Ecce qui seruiunt ei, non sunt stabiles; & in Angelis suis reperit pravitatem.* Quod expendens Hieronimus libro secundo contra Iovinianum non longe a principio ait: *omnem creaturam peccare posse commemorat.* Item Gregorius 5. Moral. cap. 27. sic exponit. *Natura Angelica, etiamsi contemplationi auctoris sui inharendo, in statu suo immutabiliter permaneat, eo tamen ipso quo creatura est, in semetipsa vicissitudine mutabilitatis habet.* Ecce eo ipso quo natura Angelica creatura est, subiaceret mutationi peccati, cuius expertus est per gratiam quae visione beata, suo inharet auctori.

Iob. 4.

Hieronim.

Gregorius.

37 Idem ex Patribus.

August.

Fulgentius

Damascen.

Anselmus.

38

Idem ex Theologis magister.

S. Thomas.

Abulensis.

Scotus.

Extra sacra testimonia eandem doctrinam tradere videntur Ecclesiae Patres aliis in locis, ubi omnem creaturam rationalem eo ipso quod ex nihilo facta est, defectibilem, & peccatis expostam promunt. Augustinus libro de vera Religione cap. 19. *Bona sunt ergo, quae vitiantur; sed ideo vitiantur, quia non summa bona sunt.* Aliisq; interpositis: *Bonum ergo, quod vitari non potest, Deus est, cetera autem omnia bona ex ipso sunt, quae specie ipsa possunt vitari, quia per se ipsa nihil sunt, per ipsum autem partem non vitantur, parim vitata sanantur.* Quia summa bona non sunt, & per se ipsa nihil sunt, creata omnia vitari posse, affirmat, quod plane omnibus possibilibus commune est. Fulgentius de fide ad Petrum cap. 4. ait: *Ideo creaturas a Deo factas deficere posse peccando, quia ex nihilo condita sunt.* Damascenus libro 2. de fide cap. 3. cum praemisisset, Angelos ex bono in malum esse mutabiles, rationem subdit. *Quod enim creatum est mutationis quoque subit, necesse est.* Gregor. 25. moral. cap. 5. ex eo itaque quod creatura est, deorsum ire habet, videlicet per peccatum. Celebris est Anselmi sententia libro 2. *cur Deus homo* cap. 10 ubi cuidam quaerenti, Cur Deus Angelos, & homines non condidisset impeccabiles: ita responderet: *quia non potuit neque debuit fieri, ut unusquisque eorum esset idem ipse, qui Deus.* Quibus constare videtur Ecclesiae Patres comprehendere omnem creaturam possibilem, cum peccandi potestatem asserant creaturis conuenire, eo quod creaturae sint, & non idem, quod Deus. Quod etiam docent alij Patres.

Quibus vn nimi consensu videntur accessisse omnium Theologorum suffragia. Magister in 2. Idem ex distinct. 7. art. 2. adducens Hieronimum Epistola ad Damasum de filio prodigo supra; & subdens; *Hic videtur dicere, quod omnis creatura in libero arbitrio constituta flecti potest ad bonum & malum.* Sanctus Thomas in 3. dist. 23. quaest. 1. art. 1. & quaest. 24. de verit. art. 7. & lib. 3. contra Genr. cap. 109. & 1. p. quaest. 63. art. 1. Abulensis 2. p. quaest. 91. memb. 1. art. 2. 5. 1. & alij Scholastici in 2. dist. 23. Praefertim Scotus quaest. vnica 9. *Dico igitur, his verbis. Dico igitur ad quaestionem, quod non potest fieri talis natura, sine voluntate, quae si impeccabilis per naturam, quia auctoritates sanctorum sunt expresse de hoc.* Et subditis quibusdam rationibus, quas censet solum probabiles, concludit.

Eluctis. Teneo igitur propter auctoritates magis, quod Deus non potest facere voluntatem impeccabilem per naturam, sed per donum supernaturale. En talem iudicat auctoritatem sententia negantis, creaturam esse impeccabilem, ut ei refragari nefas sit. Bonaventura ibidem art. 1. quaest. 1. rat. 1. Durandus quaest. 1. Richardus art. 1. q. 1. Bassolis q. vnica. Agidius q. 1. art. 1. Argent. q. 1. art. 8. & dist. 6. q. 1. art. 4. Cartusianus q. 1. adducens in eandem sententiam Altifiodorensis, Albertum, Vbaticum, & alios. Antonius Andreas, & Palacios ibidem, q. 1. Capreolus q. vnica art. 1. con. 1. Heruæus 2. d. 5. & 7. q. 1. Quibus etiam dederunt manus omnes nostræ ætatis scriptores. Pater Molina p. 1. q. 2. art. 5. disp. 1. vbi licet probabile tueatur, posse creari substantiam, cui sit connaturalis visio Dei, ac proinde impeccabilem ex suppositione, quod talis visio perseveret: expresse tamen affirmat, talem substantiam seclusa visione fore peccaticam. Pater Vasq. 1. p. disp. 2. 1. ca. p. 3. Pater Suarez lib. 3. de Angelis c. 7. & lib. 7. c. 3. Pater Valentia 3. p. disp. 4. q. 14. puncto 1. Pater Arubak. 1. p. d. 177. c. 1. Pater Salas tom. in 1. 2. q. 3. tr. 2. disp. 3. Pater Granadus. 1. 2. con. 2. tr. 1. disp. 2. sect. 2. bannes 1. p. q. 63. art. 1. con. 1. asserens, oppositum temerarium, si forte non est erroneum. Zumel ibidem q. 1. sua 2. con. 7. iudicans certissimam, & de qua dubitari nefas est. Nazarius controuert vnica, referens Montagnolum, quem non vidi; Ripa dubit vnica. Puteanus dubit. 1. Pater Torres dub. 2. Pater Ianneros 1. p. d. 5. q. 6. dub. 3. n. 3. Rada 2. p. con. 1. art. 1. Pater Raynaudus in sua moral. discipl. distinct. 2. n. 1. 1. Pater Albertinus 1. principio q. tertia, numero primo.

Bonauent. Durandus. Ricardus Bassolis. Agidius. Argentina. Carthusianus. Altifiodorensis. Albertus. Vbaticus. Andreas. Palacios. Capreolus. Heruæus. P. Valquez. P. Suarez. P. Valentia. Arubak. P. Salas. Granadus. Bannes.

Nazarius. Ripa. Puteanus. P. Torres. P. Iannerus. Rada. P. Raynaudus. P. Albertinus.

SECTIO VIII.

Expeditur argumentum præcedens negando substantiam supernaturalem esse necessariam impeccabilem.

39 Prima solutio præteriri argumenti

P. Molina. P. Suarez. P. Salas. P. Torres. P. Albertin.

Tanta est in fronte auctoritas sententia, quæ negat etiam diuinitus possibilem creaturam rationalem impeccabilem, ut satis nobis sit, concessio antecedenti negare superiori argumento consequentiam. Quia nimirum admitta possibile substantia supernaturali potest, & debet negari suapte natura impeccabilis; cuius iudicij, videtur Pater Molina, supra planeque sunt Pater Suarez libro 7. de gratia c. 20. nu. 21. Pater Salas tom. 2. in 1. 2. q. 63. tr. 1. disp. 6. n. 106. ad rationem, Pater Torres Pater Albertinus, supra, esseque proculdubio debet quotquot admittit, de facto actus intrinsece supernaturales deprauari; quos dabimus disput. 5. o. sectio 1. Vnde ergo sic arguo. Natura rationalis agens viribus supernaturalibus potest de facto peccare. Ergo quamuis admittatur possibile substantia supernaturalis, potest admitti capax peccandi. Antecedens manifestum faciemus disp. 5. o. Consequentia bona est. Etenim substantia supernaturali, æquiuale perfectione virtutis natura rationalis nunc existens, ut eleuata per habitus supernaturales gratia. Ergo si plurimum Theologorum iudicio, actus intrinsece supernaturales naturæ rationalia agentis nunc per habitus infusos possunt esse peccata, admitti Theologice potest, actus etiam substantia supernaturalis

peccata esse posse. Deinde à priori. Ut substantia aliqua sit intrinsece supernaturalis, sufficit connexio naturalis, & respectus intrinsecus ad aliquod donum gratia intrinsece supernaturale, ut posuimus dist. 4. sect. 3. At hæc connexio naturalis, & respectus transcendens in donum gratia intrinsece supernaturale potest conuenire naturæ compoti peccandi. Ergo natura compos peccandi potest esse intrinsece supernaturalis. Probat minor. Plures habitus intrinsece supernaturales sunt compossibiles cum peccato, ut habitus fidei, & scientia infusa, habitus spei, & charitatis, omnesque virtutes morales seclusa gratia habituali. Ergo substantia eis tantum æquiualens erit supernaturalis, & cum peccato compossibilis. Adde, esto substantia supernaturalis contineat, necessario perfectione gratia iustificantis, seque ipsa necessario sancta, ac Deo grata sit, potest admittere peccata venialia, quæ gratia iustificans admittit. At ut nulla substantia creata admittatur rationalis, & impeccabilis, soliusque Dei asseratur propria sanctitas omnis expertis peccati iuxta Patrum, ac Theologorum mentem, sufficit asserere omnem creaturam rationalem esse necessario defectibilem saltem defectu veniali. Ergo componi potest, substantiam creatam esse supernaturalem, & iuxta placitum Theologorum, ac Patrum defectibilem. Nam eo ipso quod creatura delinquit culpis venialibus, occurrit satis omnibus argumentis Theologorum, & testimoniis Patrum, Quæ eò solum tendunt, ut non tribuatur creaturæ ea immunitas peccandi, quæ Deo tribuitur. Quare interdum arguunt ex culpis, & defectibus iustorum, quæ veniales sunt. Sufficit igitur capacitas delinquendi venialiter, quæ iustitie habituali, & substantia supernaturali non repugnat. Plura dabunt solutiones sequentes probationum, quas consecimus n. 33. ad ostendendum substantiam supernaturalem esse necessario impeccabilem.

Primæ probationi tribus solutionibus occurro. Prior est. Quamuis substantia supernaturalis sit essentialiter, ac necessario sancta, & grata Deo, potest admittere peccata venialia, quæ cum iustitia, & sanctitate non pugnant. Ut autem solus Deus, & non creatura asseratur absolute impeccabilis eo genere impeccabilitatis, quæ est propria Dei, & à Theologis, & à Patribus Ecclesie creaturæ negatur, sufficit posse creaturam venialibus delinquere. Posterior: Substantia supernaturalitatis non exigit necessario esse sancta, & grata Deo, ac proinde neque peccato repugnans. Etenim ut sancta, & grata Deo sit gratitudine amicitia, requiritur ut connaturalis illi sit virtus identificata, aut distincta sufficiens ad actus perfectissimos charitatis, & visionem Dei. Potest autem substantia creata esse supernaturalis sola virtute connaturali eliciendi actus fidei, & scientia infusa, virtutumque moralium; quin sua perfectione exigat connaturalem virtutem eliciendi actus charitatis, & visionem Dei, sed ad eos actus eleuatione opus sit. De quo iterum sect. 5. Postrema: Substantia supernaturali sufficit esse sanctam, & gratam Deo connaturaliter, non requiritur esse essentialiter: hoc est, ad supernaturalitatem substantia sufficit sanctitas, & gratia connaturalis, non requiritur essentialis, nulli enim substantia naturali potest esse connaturalis sanctitas, & gratia iustificans, ut constat ex disp. 4. sect. 3. At substantia solum connaturaliter sancta,

40 Ad primam probationem prima responsio.

Secunda.

Tertia solutio.

sancta, & grata Deo potest admittere peccatum, quo iustitiam, sanctitatem connaturaliter deperdat. Nam aqua est connaturaliter frigida: nihilominus potest esse calida, & non frigida, per introductionem caloris sibi contrarij. Ergo similiter substantia connaturaliter sancta, & iusta potest fieri iniqua, non sancta per introductionem peccati.

41 Vigetur.

Dices; aqua potest esse non frigida, quia frigus est accidens, distinctum ac separabile à substantia aquæ. At vero gratia, & sanctitas formalis non est distincta, ac separabilis à substantia supernaturali. Ergo quamuis aqua sit frigida solum connaturaliter, possitque realiter esse non frigida per introductionem caloris: substantia supernaturalis erit essentialiter sancta, ac iusta, omninoque incapax, ut iniusta sit per introductionem peccati. Probat minor. Gratia iustificans, per quam obtinemus consortium Deitatis est prima radix omnium accidentium supernaturalium, ideoque naturam diuinam in ratione naturæ participat, quia prima origo est, quam sequuntur omnes actus, & habitus supernaturales. At substantia supernaturalis secundum se est prima radix, & origo omnium, actuum, & habituum supernaturalium. Ergo ipsa secundum se, ut condistincta à quocumque alio, est sanctitas, & gratia iustificans. Hæc difficultas explanatione indiget Bifariam dilui potest. Primo, negando gratiam, & sanctitatem formalem esse identificatam substantia supernaturali. Secundo asserendo, esse ab ipsa indistinctam. Potest negari iustitia identificata substantia supernaturali, quia iustitia simpliciter est prima radix accidentium supernaturalium, non qualiscumque, sed repugnans peccato. Ita communis sententia asserens iustitiam suapte natura opponi cum peccato. At substantia supernaturalis non est suapte natura repugnans peccato. Ita suadent aduersarij, & quæ opposuimus contra substantiam rationalem impeccabilem. Ergo præter substantiam asserenda est gratia iustificans aliqua qualitas distincta, cum peccato repugnans; in qua quidem reperitur ratio primæ, ac proximæ radices supernaturalium repugnantis peccato, ita ut ante ipsam nihil existat peccato repugnans, quod supernaturalium principium sit. Si autem neges, qualitatem amissibilem per peccatum non posse esse radicem omnium accidentium supernaturalium; quandoquidem amissa per peccatum ea qualitate remaneret in substantia virtus agendi actus supernaturalis, quæ prius erat. Respondeo. Ad rationem gratia iustificantis sufficit qualitas repugnans peccato, quæ in aliqua natura rationali accidentium supernaturalium origo sit; nam eo ipso excellentem perfectionem continet, qua amore naturæ, totius ordinis supernaturalis primus fons, atque origo esse possit: sic gratia habitualis sanctificat, ac iustificat humanitatem Christi, quamuis in illa peccatum depellere nequeat, neque prima sit radix omnium accidentium supernaturalium, cum supponat unionem hypostaticam, cui debetur omnis condonatio peccati, totaque donorum supernaturalium series; quia gratia habitualis Christi Domini secundum se est indiffens existere in natura puri hominis, in qua & peccata depellere, & dona supernaturalia more naturæ principium exigere queat. At non repugnat eandem qualitatem existere indiffertem ad substantiam supernaturalem, & naturaliam, sicut modo sunt plura accidentia supernaturalia communia homini, & Angelo, puro homini

Ripalda de Ente Tom. I.

ni, & Christo. Ergo non repugnat qualitatem esse subst. supernaturali amissibilem per peccatum, quæ tamen rationem gratia sanctificantis contineat. Rursus; potest qualitas distincta esse, radix accidentium supernaturalium; habituum scilicet, & actuum. Tum quia esto, substantia supernaturalis sit se ipsa immediatè, ac simpliciter potens efficere actus supernaturales, tamen non est seipsa facile potens, ac proinde per habitus distinctos procedentes ab ea qualitate potest exigere facilitatem ad illos. Qui possunt esse habitus idem, quibus modo natura rationalis constituitur simpliciter potens. Nam iidem habitus possunt constituerè potentem simpliciter naturam rationalem secundum se impotentem, facilem vero naturam secundum se potentem, quatenus diminuerè, & eleuare potest concursu, quæ sine eo habitu in actus conferret, quæ ratione explicitum facilitatem habitus lib. de anima. Tum quia substantia supernaturali potest completi simpliciter ad agendum per habitus supernaturales distinctos, ut completur animus per potentias distinctas, eisque absentibus per peccatum, exigere ut per auxilia extrinseca, aut per transeuntes qualitates completur. Nisi meditari velis absente gratia eos habitus conservari posse, ut habitus fidei, ac spei modo conseruantur. Si vero obicitur gratia iustificantem connaturalem subst. supernaturali fore, veluti proprietatem eiusdem, proprietatem autem non deperdi per peccatum, quia homo peccans cum proprietatibus naturalibus integer perseverat. Respondeo, modo proprietates connaturales hominis non sunt impossibiles peccato, sicut esset proprietates illa gratia iustificantis in substantia supernaturali. Proprietates autem amissibiles sunt in eo subiecto, quod admittit natura sua qualitates ipsi repugnantes, nam aqua destituitur frigiditate, cum admittit calorem; & animus visum atque auditum, cum eas qualitates colligit, quæ earum potentiarum conseruationi nocivæ sunt.

Eriam potest asseri gratia iustificans indistincta à substantia peccatrice supernaturali. Quoniã ex natura rei potest esse gratia secundum entitatem, absque affectu formali iustificandi, qui essentialiter præter entitatem gratia defectum peccati desiderat. Gratia autem ex natura rei non deturbat peccatum, sed nouo fauore Dei, diuinæque lege opus est, ut de facto introductione gratia depellatur peccatum. Quod cū Scoristis ac nominalibus P. Salas, P. Egido, C. P. Salas, P. Bgidius, P. Lessius, Medina, Victoria, Canus: Magistris ostendi fufè tr. de iustificatione Ad hæc: quamuis gratia iustificans nunc existens depellat natura sua peccatum, quia testimonia Conciliorum, ac Patrum iudicant naturalem repugnantiam qualitatis sanctificantis cū peccato: tamè non repugnat gratia iustificans alterius conditionis, quæ suapte natura permittat in anima peccatum. Etenim eo ipso, quod existat qualitas supernaturalis, quæ sit prima radix habituum supernaturalium, terminetque absente peccato complacenciam amicabilem Dei, & sunder dignitatem ad gloriam, re quidem vera erit gratia iustificans, quamuis natura sua componatur cum peccato: quia erit donum supernaturale, gerens manus naturæ, omninoque distinctum à reliquis habitibus, qui iustificantes non sunt. At in qualitate eius conditionis, atque naturæ nulla apparet repugnantia. Ergo non repugnat gratia iustificans natura sua compossibilis cum peccato. Ergo substantia supernaturalis secundum se, seclusa qualitate distincta potest esse gratia iustificans per æquiualentiam talis qualitatis, quamuis secum

42 Explicatur secundò.

P. Salas. P. Bgidius. P. Lessius. Medina. Victoria. Canus.

T peccatum

peccatum ferat. Explicatur per gratiam, & amicitiam naturalem. Natura rationalis bonitate naturali constituitur gratus, & amicus Deo habituali amicitia naturali, quamvis talis bonitas habitus admittat consortium peccati: identidem humanam dotes ferunt, ac fouent amicitiam humanam, quæ compossibiles sunt cum graui iniuria amici. Ergo similiter substantia supernaturalis absente peccato potest ferre, ac terminare amicitiam, & gratiam diuinam ratione bonitatis substantialis, quæ cum peccato compossibilis sit, cum eoque incapax eisdem amicitiam affectus terminare. Vnde gratia iustificans nunc existens non est asserenda naturaliter peccato repugnans ex conceptu communi, & essentiali gratiæ iustificantis, sed ex speciali differentia, quam indicant testimonia, & argumenta quæ naturalem eius oppositionem cum peccato confirmant. Esset itaque sanctitas habitualis substantiæ supernaturalis quoad perfectionem excludendi peccatum inferior, quæ sanctitas nunc existens: quamuis absolute, ac simpliciter esset substantialis superior propter alias innumeratas perfectiones, quæ substantiam illam præ ista qualitate gratiæ nobilitarent. Quomodo natura rationalis secundum se præstantior, est, quæ dilectio efficax naturalis Dei, quamuis dilectio naturalis peccatorum; actuali aduersetur, quod natura interdum amore complectitur. Maneat igitur substantiæ supernaturali non repugante peccatum ratione sanctitatis, quæ necessario illi debet adscribi.

Ad secundam probationem respondeo. Primo; potest substantia supernaturalis peccare, quin deatur peccatum intrinsecè supernaturale. Nempe si peccato præ omissionis, quam arbitramur possibilem. Nam omisio, & carentia actus supernaturalis non est intrinsecè supernaturalis; tunc quia re ipsa nihil est, tum quia continetur in affectum, & virtutem naturæ, quæ potest suis viribus, & affectibus naturalibus prohibere, ne existat actus liber supernaturalis qui à Deo præceptus est. Secundo respondeo. Potest peccare peccato commisionis, quia actus intrinsecè supernaturalis potest esse vitiosus, & malus. Nam etiam de facto fieri prauos actus virtutum infusarum contra prohibitionem diuinam, reuicimus cum pluribus, ac illustribus Theologis disput. 50. sect. 1. Quid igitur obest prauos edictus intrinsecè supernaturales à substantia supernaturali? Neque enim propterea Deus esset author peccati, sicut modo author non est, quando actus supernaturales sunt contra præceptum Dei. Quia Deus suum exhibere concursum omnino indifferentem, eoque animo, ut creatura suis libere obediret præceptis, abusuque talis concursus diuini actus fierent à creatura repugnantes diuinæ legi. Quod disputatione 50. explicandum est; ubi etiam videndum, an donis gratiæ repugnet concursus conferre in actum à Deo prohibitum; statuendumque posse abusu voluntatis creatæ, in cuius potestate concursus donorum gratiæ ipsi inhærentium constitutus est. Nunc addo, licet donis gratiæ, quæ præsentia prouidentia nobis largitur Deus, impossibilis sit concursus in peccatum, speciali ratione possit substantiæ supernaturali vis, & concursus in peccatum conuenire. Quippe subst. rationalis capax est libertatis, cuius incapax est gratia nunc ad agendum prouisa. Substantia rationalis est principium generale, & indifferentens, auxilia gratiæ sunt principia particularia ac determinata ad recte

Secunda.

agendum dumtaxat, eoque à Deo directæ, ut voluntatem naturæ pronam in peccatum à crimine atceant, & in officia virtutum, vel inuitam perducant. Igitur natura substantiæ supernaturalis ferre potest concursum Dei indifferentem ad peccatum, quamquam auxiliorum gratiæ conditio cum concursum non ferat. Prætermitto quod iamdiu dicebam, posse affectus peccandi substantiæ supernaturalis esse intrinsecè naturales; scilicet quia sunt qualitates secundum se indifferentes, ut à substantia mere naturali, & intrinsecè supernaturali efficiantur, sicut visiones beatæ Angelicæ, & humanæ à pluribus censentur indifferentes, ut ab intellectu Angelico, & humano procedant, atque adeo affectus illi peccandi absolute continentur intra vires naturæ & naturales sunt. Prætermitto tamen, tum quia mihi probabilior sententia est, quæ affectum & cogitationem constituit qualitates se ipsis pendentes, & affixas potentiis, à quibus sunt, ut docuimus lib. de anima. Tum quia est qualitates sint indifferentes pluribus potentiis, actio tamen, qua affectus manat à substantia supernaturali, indifferentens non est, sed substantiæ supernaturali ligata: formalis autem nequitia inest tali actioni, quippe qua sola immediate exercet totam libertatem voluntatis. Ergo ea, philosophia reculare non potest actiones iniquas intrinsecè supernaturales, utpote in sola virtute principij supernaturalis contentas.

Demum tertia probatio ex præcedentibus eluatur. Primo, quia potest esse substantia supernaturalis, quin sit propria facultate beata, ut vidimus sect. 3. Secundo, quia licet propria facultate esse possit beata: tamen possit beatitudo absque vlla vi differri, donec illam meritis consequeretur. Sicut in pura natura differretur beatitudo naturalis, quæ contineretur in virtute sufficienti naturæ rationalis, ut dicebamus sect. 6. n. 19. At dum beatitudo in mora esset, possit illa substantia deficere, quin à deficienti beatitudo cohereret.

SECTIO IX.

Idem argumentum expeditur dissolutis rationibus, quæ sunt contra substantiam rationalem naturam impeccabilem.

Alia solutione idem argumentum enertuo negando antecedens & stado rationi, videlicet impossibile esse substantiam rationalem omnis peccati expertem. Nam in ordine sententium existit potentia determinata ad bonum, alia ad solum calorem, alia ad saporem solum, quamuis detur sensus communis ad omnia obiecta reliquarum potentiarum indifferentens. Non inuenio, quare repugnet in ordine intelligentium potentia apprehensiva honesti, & turpis, & appetitiua determinata ad amandum honestum, & odio prosequendum turpe: ita ut obiectum formale amoris sit sola honestas, odij vero sola turpitudine. Nihilominus tamen libera sit libertas contradictionis, qua Christus & beatus liber est: vel quia potest cohibere omnem actum honestum, quem elicit, dum suspensio non proponitur turpis: vel quia inter plura obiecta amare potest vnum honestum præ alio, aliudque turpe præ alio odio habere. Hæc enim perfectio talis, suprema non est,

ut non possit componi, cum dependentia talis substantiæ à Deo, finita perfectione suorum actuum, mutatione physica voluntatis, aliisque innumeris imperfectionibus, quæ creaturæ sunt propriae. Quia eam Perfectionem modo continet communi Theologorum iudicio complexum constitutum ex voluntate rationali, & habitibus infusis. Quippe quod sola honesta amare, solaque turpia odire potest, cum nullum aliud si virtutum infusarum motuum, communique sententia actum turpem elicere nequeat. Videamus nunc momenta sententiæ negantis.

Ad Thomistas.

Thomistarum ratio non conuincit. Nego voluntatem creatam impeccabilem fore pitam regulam honestarum actionum; quia reuera esset pendens, & participans à diuina, non solum in essendo, sed etiam in regulando, quoniam ipsa non esset necessario honesta, & indefectibilis, quia sibi conformis, sed quia esset necessario conformis voluntati diuinæ. Itaque à necessitate edendi suas actiones conformes diuinæ regulæ esset talis substantia impeccabilis, atque adeo suæ honestatis exemplar semper diuinam respiciens. Quod alienum est à prima regulæ, quæ neque in esse ab alia causa efficienti, neque in regulari ab alia exemplari dependet. Vnde licet voluntas substantiæ esset indefectibilis, omnesque actiones sibi conformes honestas redderet, eaque propter aliquam regulæ rationem obrineret; tamen perfectio primæ regulæ minime conueniret, cum in aliam regulam priorem ipsa semper, ac necessario intenderet. Neque verum est, voluntatem, quæ non est prima regula suorum effectuum necessario esse defectibilem, quandoquidem ut indefectibilis sit, sufficit, esse natura iuz intentam in primam regulam diuinam, per quam necessario suas actiones regulet. Hac ratione voluntas etiam Beati, rationis naturalis dictamen, non sunt prima regula bonitatis moralis, quamquam à vero, & honesto nunquam deflectere queant, quoniam suæ honestatis exemplar semper diuinam respiciunt, & necessitate conformandi se diuinæ voluntati. Namque cuiuslibet preferendi, sunt necessario impeccabiles, & honestæ.

P. Vasquez & P. Arrub.

Secunda ratio P. Vasquez, & P. Arrub maioris roboris non est. Nam ut lib. de anima probatum reliquitur, potest voluntas creatæ amare obiectum honestum præ turpi, etiam si leuius, & remissius propositum. Deinde dato quod non possit casusque eueniret, in quo honestum proponeretur remissius, possit voluntas non peccare, cohibendo amorem necessario tam circa honestum, quam circa turpe. Circa honestum quidem, quia non esset sufficienter propositum, quandoquidem ex doctrina horum Theologorum ponitur necessaria intensior, & inuidior cognitio. Circa turpe vero, quia non proponeretur bonitas necessaria formaliter mouens amorem talis voluntatis, quæ sola est honestas, & non alia. Id quod ipsi, dicendum esset casu quo aut Christo, aut beato obiectum turpe efficacius, ac distinctius proponeretur, quæ honestas, quod non repugnat. Demum quare non potest ea cogitari natura talis substantiæ, ut semper intenta sit ad præferendum honestatem turpitudini proponendumque obiecta modo sufficienti ad amorem, & odio honestum, qualis modo cogitaratur voluntas Beati, & eorum, qui beneficio Dei confirmantur in gratia.

Vigetur.

Vrgeri potest hæc ratio. Nulla est voluntas Ripalda de Ente Tom. I.

rationalis, quam Deus non possit præuenire vocatione, tum sufficientis, tum congruæ; & retinendo congruam præstare solum sufficientem. At voluntas rationalis, cui ad actum præceptum præberi potest vocatio pure sufficientis, & non congrua, potest peccare. Ergo nulla est voluntas rationalis creata, quæ non possit peccare. Consequentia optima est. minor est aperta; nam voluntas quæ instructa est auxilio efficaci ad actum præceptum, potens implere præceptum, non implet; nam potest ratione auxilij sufficientis, non implet ex defectu efficaciis. Voluntas autem, quæ potens implere præceptum non implet; peccati rea est. Maior probationem desiderat. Probatur primo; nulla est voluntas rationalis; quam Deus non possit præuenire auxilio gratiæ. Nullum autem esset possibile auxilium gratiæ voluntati, cui debita esset semper vocatio efficax; nam gratia auxilij consistit in eo, quod Deus potens satisfacere voluntati auxilium mere sufficienti, tribuit congruum, & efficax. Probatur secundo; vocatio congrua est cogitatio intellectus, & affectio simplex voluntatis nobis, sine nobis infusa à Deo, secundum se indifferentens ad consensum, & defectum consensus. At nulla est voluntas rationalis creata, cui Deus non possit præbere adeo remissam cogitationem honestatis, adeoque debilem effectiōem, ut in aliquo euentu possibile non præuideatur illi dissentire præsertim, quod possit adeo difficilis consensus reddi, ut fiat moraliter impossibilis, ac proinde auxiliis ipsi debitis aliquando defectibilis. Potest enim vel intentio operationis, vel multitudo actuum tanta præcipi, ut viribus debitis voluntatis difficillima sit. Ergo nulla est voluntas rationalis, quæ ex defectu cogitationis, & effectiōis congruæ non possit peccare.

Diluitur.

Hæc difficultas male torqueret, nisi eadem vi vrgeret impeccabilitatē beati, & Christi; quibus Deus potest dispensare pro libito auxilia gratiæ & opera præcepta difficillima relinquere. Admitto equidem posse Deum prouidere substantiæ supernaturali auxilia, sufficientia relictis efficacibus ad actus honestos non præceptos; nego tamen, id posse ad actus eisdem præceptos. Quinimo eisdem cogitationes, & affectiōes, quæ essent inefficaces, cum actus non essent præcepti, efficaces essent, cum præciperentur. Sicut Beati, & Christi plures omittunt virtutum actus, quos possent, si vellent, elicere, v. g. possent orare pro plurimis nominibus, pro quibus, non orant, ac proinde cogitationes ad eos actus conferentes relinquunt inefficaces: quos tamē, si iuberentur à Deo, cohibere omnino non possent, cogitationesque nunc inefficaces redderent efficaces. Ratio est, quia ideo relinquuntur cogitationes inefficaces, cum non præcipiuntur actus, quia in omissione eorum, quam formaliter constituuntur turpitudine, ac violatio præcepti, cum nulla bonitate moueri possit neque ad consensum, neque ad dissentium, quæ aliqua turpitudine infecta est. Cum præciperentur autem, proponeretur omisso actu præcepto turpis, ac repugnans præcepto diuino. Ergo eisdem cogitationes, quæ nunc omissione actuum permissorum sunt inefficaces, efficaces fierent executione, si præciperentur. Quod non solum est verum, cum dissensus auxiliorum contingit per actum posituum, ad quem indubitarum est, requiri motuum intrinsecum ipsum alliciens; verum etiam eum dissensus cōtingeret, per puram omissionem;

ad quam etiam libere exercendam opus esse cogitatione, & affectione necessaria ac simplici alicuius boni retardantis consensum mouentisque dissensum, statuimus tractatu de merito, docentes idcirco posse prae omissioni bonitatem moralem conuenire. Ergo si bonitas vnicè mouens voluntatem est honestas, & haec nunc adest, nunc non adest dissensui, mirum non erit, si voluntas nunc consentiat, nunc dissentiat cogitationibus, quae illam adest, aut abesse proponunt. Itaque posset Deus voluntatem substantiae supernaturalis praeuenire auxiliis inefficacibus, ad actus non praecipuos, sed ad eos, qui praecipuerentur.

Ad primam probationem respondeo. Possibilia essent auxilia gratiae ad actus substantiae supernaturalis, tum quia ad actus non praecipuos posset negare saepe efficaciam, quae gratis largiretur, tum quia ad actus praecipuos praebere posset auxilia, quae intensiorem actuum, aut durationem, aut speciem, aut omnes simul perfectiones educerent superiores obligatione praecipui, debitoque naturae. Ad secundam probationem. Ad actus praecipuos nulla prouideri posset adeo, debilis cogitatio, quae in omni euentu possibili cum Propositione praecipui non fortiretur effectum quandoquidem in partem oppositam dissensus adest non posset cogitatio alicuius boni morantis, aut retardantis consensum, cum nullum bonum possit eam voluntatem mouere, quod turpitudine vacuum sit. Atque adeo nullum opus potest praecipui quod moraliter impossibile sit, nam illud opus censetur moraliter impossibile, quod potens facile praeriteri, difficultate executionis est, nisi si nulla potest, aut maxima difficultate praeriteri potest quomodo executio est moraliter impossibilis quantalibet autem intensio, ac multitudine actuum opus praecipiat, ab ea voluntate, quae sola honestate mouetur, praeriteri non potest. Ergo moraliter impossibile non est. Potest nihilominus esse difficile, non difficultate retardante voluntatem ab effectu, sed difficultate exhaustiente conatum, & imperii potentiam, aut saltem remittente concursum ad efficiendos alios actus, qui simul ea intensio, & multitudine actuum praecipuorum, remisse solui auxiliis ordinatis fieri possunt. Quod genus difficultatis exposuimus lib. de anima, eleuarique, per concursum habituum acquisitionum docuimus.

Iam tertiam rationem obiectam à P. Suarez contra substantiam rationalem impeccabilem expendamus. In primis falsum est in sententia eorum, qui gratiam iustificante adstruunt repugnantem ex natura rei peccato, non posse impeccabilitatem prouenire aliunde, quam ex visione, aut amore efficaciam Dei, aut determinatione naturali sequendi honestum. Potest enim etiam contingere ex gratia iustificanti inamissibili, hoc est, possessa veluti proprietate conaturali, aut decreta à Deo independenter ab omni libertate creata conseruari. Nam ubi est necessitas naturalis conseruandi aliquod repugnans necessitas naturalis est existendi sine peccato, & necessitas naturalis datur conseruandi gratiam, necessitas naturalis erit existendi sine peccato. Deinde substantiae supernaturali competere potest, impotentia peccandi extrinseca constitutione ipsius substantiae determinatae ad amandum solum honestum, & non aliud, & odio habendum solum turpe, vt sentiunt nominales referendi sec. ventura. Quo etiam potest voluntas

spharam aequè vniuersalem cum intellectu completi. Cum nihil ab intellectu proponi possit, in quod voluntas, aut amore aut odio ferri nequeat, quia aut honestum est, aut turpe, aut in quodpiam honestum, aut turpe conducens; quandoquidem saltem in diuinam gloriam referibile, aut detestabile sit. Neque enim opus est, vt in omnia, quae ab intellectu proponuntur, omnes voluntatis affectus ferri queant: nam circa bonum in communi non potest voluntas exercere odium, nec circa malum in communi amorem. Item voluntas Dei & Christi dirigitur cognitione intellectus sicut quauis alia voluntas, tamen sola honestate ad amorem, & sola turpitudine ad odium moueri possunt. Ergo sphaera voluntatis respondens intellectui non exigit, vt omnia obiecta ab intellectu proposita omnes voluntatis affectus exercatur. Vnde substantiae supernaturali non posset proponi obiectum delectabile, quin honestum. Nam obiectum delectabile est, quod ferre potest delectationem, ac gaudium voluntatis. Voluntas autem, quae solum honestum potest non potest delectari ac gaudere de alio bono, quam honesto. Ergo nullum obiectum, nisi honestum proponi delectabile substantiae supernae quam supponimus natura determinatam ad amandum solum honestum. Quod praecoccupatur nonnulla, quae obiecti possent. Ad confirmationem Patris Suarez respondeo. Etiam de facto productus est gradus entis supernaturalis, sub quo continetur substantia supernaturalis cum producta sint accidentia supernaturalia, & vnio hypostatica; supernaturalis pertinentia ad gradum. Rursus: quamquam substantia supernaturalis gradum constitueret diuersum à reliquis; ceterum non adaequatur, sed inadaequatur solum cum necessario continetur sub aliquo eorum, qui nunc existunt, siquidem talis substantia non potest non esse viuens, intellectualis, spiritalis, aut corporea, composita, aut simplex. Quod solum voluisse videntur Theologi asserentes productos iam esse omnes gradus posibles entis. Cum quo tamen stat, eos gradus iam productos contra hi posse per varias differentias inferiores, quae non sunt productae, sufficientes constituere alios inferiores gradus, etenim gradus entis constituuntur per genera complectentia sub se differentias entis valde dissimiles. Possibiles autem sunt sub generibus iam productis aliae differentiae valde dissimiles. Ergo posibles sunt alij gradus productis dissimiles. Quare crediderim, non fuisse conuictum D. Thomam ad asserendum existentiam Angelorum ex possibilitate spiritus compleri, sed supposita ex factis litteris, & testimonio Patrum existentiam eorum, & expositum esse ea ratione congruentiam existentiae, vt voluit P. Valentia 1. p. d. 4. quæst. 1. pu. 1. & Pater Vasquez d. 168. num. 10.

Quarta ratio Pater Granados sic instatur. Creatura rationalis, qua creatura est, subiacer pluribus mutationibus physicis, vt mutationi secundum locum, & aliis quibus accidentia variare potest. Ergo creatura rationalis nequit esse affixa eidem substantiae, neque naturaliter vero, quod excellentius est. At hæc consequutio est neganda; potest enim esse substantia rationalis tum inuariabilis substantiae, tum cognitionis naturalis semper vera: imo eius naturæ esse Angelos verius est. Ergo respuenda etiam est consequutio quarta argumenti, quæ est eiusmodi. Deinde sic explicatur. Creatura rationalis, quia rationalis est, vnicè tantum

tantum subiacer mutationi, videlicet ei, qua de non esse potest transire ad esse, & simul de esse ad non esse pro beneplacito Dei. Quia enim creatura est, contingenter existit dependenter à dominio Dei, ac proinde subiecta mutationi essendi. Quam mutationem credo comprehendisse sacros scriptores, & Ecclesiae Patres, cum Deum immutabilem, creaturas vero mutabiles prædicarunt. Reliquæ mutationes ex specialibus creaturarum differentiis deprehenduntur. Neque omnes ex imperfectione, sed plures ex perfectione proueniunt. Etenim perfectius est homini posse variare loca, ac tempora, quam semper eidem durationi, ac loco præsentem adeste, & non alijs; licet excellentius est, nunc hoc, nunc illud obiectum, nunc hominem, nunc Angelum, nunc Deum cognoscere posse quam in vnus tantum obiecti cognitione semper, ac necessario hæret. Plures igitur mutationes non solum imperfectiorem, sed etiam perfectiorem arguunt superioriorem immutatione contraria. Ergo quia mutationes creaturarum conueniunt ratione imperfectiorem, non bene colligitur etiã ratione imperfectiorem necessario conuenire mutationem moralem peccati, cum hæc non possit in perfectiorem sicut physicè mutationes reuocari. Ad quintam Zumelis, & Durand probationem respondeo. Sicut potest esse intellectus qui non erret circa obiecta naturalia, vt intellectus Angelicus, ita potest esse qui non erret circa supernaturalia, vt intellectus instructus scientia infusa, cui æquivaleret intellectus substantiae supernaturalis. Deinde esto erraret errore inculpabili, posset non peccare, vt plures iusti errantes cognitione rerum, non peccant, quia ducuntur notione eorum, quae suis viribus assequuntur meliora; quod sufficit ad non peccandum. Vnde respondeo ad sextam probationem. Peccatum non est in eo, quod voluntas præferat bonum apparens bono vero, quando bonum apparens proponitur verum, quia non delinquit voluntas, quæ appetit id, quod sibi honestum proponitur, licet reuera honestum non sit. Igitur voluntas substantiae supernaturalis non delinqueret, quia semper præferret electione id, quod sibi verum bonum, & honestum proponitur, esto in ea propositione deuiaret à vero. Ad postremam: Nullum creatum bonum, cum finitum sit, potest necessitare amorem voluntatis, ideoque à voluntate quodcumque illud sit, deseri potest, vel cohibendo amorem, vel aliud bonum amplectendo, quod honestum sit, & non turpe. Si vero tale honestum determinate præcipiatur, adhuc poterit voluntas libero amore prosequi, modo quo voluntas Christi Domini, & beatorum potest libero amore prosequi creata bona, quæ appetitum non fatiant, & finita sunt. In qua voluntate patitur instantiam Scotistarum argumentum.

Ad Zumel. & Durand. Ad sextam probationem. Ad postremam Scotistarum. Ad P. Granados. Obicitur argumentum. Soluitur.

huius loci. Nunc transeat antecedens, quod repugnet, substantia rationalis incapax amare honestum, & determinata ad solum turpe. Sed nego consequentiam; quia determinatio naturæ ad solum honestum potest prouenire ex perfectione naturæ, quæ in bonum honestum tum inclinatione innata, cum elicitam moueri potest. At vero determinatio in turpe non est vnde naturæ possit contingere: quandoquidem turpitudine, qua turpitudine est, non potest mouere inclinationem, siue elicitam, siue innatam naturæ. Ergo à natura determinatè amante honestum non est consequentia ad naturam determinatè auantem turpe. Explicatur; demus, illi substantiæ præcipi moueri secundum locum: non poterit, quia honestum est. Demus prohiberi motum: poterit moueri: quia turpe est. Tunc quis neget, turpitudinem honestati contrariam fuisse rationem amandi eum motum; At repugnat natura ex malo, ac turpi, quia turpe, ac malum est, moueri formaliter. Ergo eidem repugnat, determinatam esse ad amandum turpe.

Forlan addes à posteriori rationem: quia si esset natura determinata ad amandum turpe, Deus creans naturam esset causa peccati, quia esset causa, determinationis ad amorem obiecti turpis. Quod vero est causa causæ determinatæ ad produendum effectum, est causa talis effectus. Qua ratione vititur P. Granados supra ad negandum possibilem talem substantiam expectem operationis moraliter bonæ. Adiungitque aliam: Quia illa voluntas libere ferretur in amorem sui obiecti, ac proinde posset omittere illum. At obiecti turpis bona, & honesta est. Ergo esset indifferens ad exercitium libertatis honestum, ac bonum: atque adeo non esset determinata ad inhonestum, ac turpe. Verum ego inefficacem puto. Quia non est peccatum qualicunque amor obiecti turpis, sed qui elicitur cum indifferentia ad extrema inæqualia, vt vberis, ac plena disputatione expediunt tract. de merito. Aut igitur substantia amans obiectum turpe est indifferens ad amorem alterius obiecti turpioris, aut ad amorem obiecti æqualis. Si solum est indifferens ad amorem æqualem, non erit libertas necessaria ad peccandum. Si fuerit indifferens ad amandum obiectum turpitudine inæqualia, peccabit amans magis turpe, non vero amans minus turpe. v. g. Peccauit, si ex furto, & intemperantia eligat furtum, non vero si eligat intemperantiam relicto furto. Ergo natura determinata ad amandum obiectum turpe non erit determinata ad peccandum, atque adeo Deus cõdens talem naturam non erit author peccati. Quandoquidem post naturam conditam in libera electione voluntatis, est præferre minus turpe obiecto turpiori, in quo solum erit peccatum substantiæ sic determinatæ ad amorem obiecti turpis. Similiter 2: ratio parum urget. Tum quia licet modo sit possibilis pura omisso, possibilis est etiã subit: quæ absque actu positio nequeat libertatè exercere; cuius conditionis asseri potest subit, determinata ad turpe. Talis igitur subit, omittens actum turpè omitteret ex amore positio obiecti turpis, ac proinde non posset libertatem exercere, nisi turpè. Tum quia licet illi subit, licet pura omisso actus turpis, posset omisso illa esse turpis, nam vt fusè exposuimus tr. de merito, pura omisso potest esse honesta, & turpis ex obiecto; quod mouet voluntatem ad illam, moueri enim voluntatem ex obiecto ad puram omissionem, explicuimus, & probauimus manifestè ibidem. Obiectum autem quod eam voluntatem alliceret ad cohibendum amorem turpem non esset honestas purgandi animam

SECTIO X.

Urgetur substantia impeccabilis ex repugnantia substantiæ determinatæ ad amandum turpe.

Sed obicitur quispiam in hunc modum. Repugnat substantia rationalis, adeo imperfecta, vt determinata sit ad solum amandum turpe. Ergo etiam adeo perfecta, vt determinata sit ad solum amandum honestum, ac inde impeccabilis. Hoc argumentum singulare deposcit examen, sed non Ripalda de Ente Tom. I.

Aliæ rationes. P. Granados. Inefficaces sunt.

animam a peccato, sed alius finis inhonestus, que possit, si vellet, affectu positio profectui. Igitur postea omisso actus turpis esse in honesta, ac turpis. Tum quia dici possit omissionem actus turpis fore quidem bonam materialiter, quia ex obiecto formali bona non est, quamvis materia sit, in qua actus bonus exerceri potest, nisi deturperetur ex fine extrinsece turpi. Cum autem dicitur, illam substantiam fore determinatam ad inhonestum ac turpe, intelligendum esse de ipsa quidquam vetere, ac realiter amante. Nec obest, quod P. Granadus redarguit, nimirum quod potest substantia rationalis libere omittit, ac interpretative velle, posse quoque actu positio eligere, ac proinde si potest ea substantia velle interpretative omissionem bonam, posse quoque eandem per actum positio bonum. Quoniam aliud est velle omissionem bonam, aliud quia bona est. Prius possit illa substantia, non posterius, sed necessario vellet illam, quia conferret in opus non bonum. Igitur aegre colligitur, talem substantiam omittentem libere amorem in inhonestum fore indifferentem ad amorem & obiectum formale honestum. Relinquitur ergo, eam substantiam respuendam esse solum, quia obiectum, quod turpe, nequit ferre inclinatione substantia rationalis.

p. Graaad.

55 Quasio nostrae rationis.

praeccluditur

Alia fuga.

Occupatur.

Sed huic rationi dices, posse substantiam rationalem esse determinatam ad amandum turpia, quin turpitudine sit ratio motiva amoris; quoniam ex limitatione suae perfectionis oriri potest non moueri honestate obiectorum, sed solum bonitate sibi delectabili, ac conuenienti. Seclusa autem honestate, obiecta delectabilia manent inhonesta, ac turpia. Itaque talis substantia moueri debet ex bono delectabili turpi, non quia turpitudine sit motiva, sed quia motiva est delectatio ita adaequata, ut honestate moueri repugnet. Sed contra; si turpitudine motiva non est, poterit voluntas affici circa obiectum delectabile non turpe, ac proinde non erit ea voluntas determinata ad amandum turpe. Nam plura obiecta sunt delectabilia, ac conuenientia naturae, quae honesta sunt, ut ea quae in ipsius naturae conseruationem, ac moderatam delectationem faciunt. Aut saltem ab honestate, & turpitudine praescindunt; nam sicut bonum non eo est honestum, quo naturae delectabile, ita nec turpe, quia delectabile est; plura enim sunt delectabilia honesta; neque enim delectatio, quia delectatio, est intrinsece mala. Ergo in plura delectabilia afficietur ea voluntas, quae turpia, & inhonesta non sunt, atque adeo determinata non erit ad sola turpia. Dices, nullum affectum liberum voluntatis esse posse indifferentem in individuo, ideoque omnem affectum, & obiectum non honestum esse in individuo inhonestum, ac turpe. Sed in primis exploratum mihi non est, quod nunc supponitur. Mihi enim proba semper visa est sententia, quae affectus quoad individuum indifferentes tuetur. Praeterea esto nunc affectus sic indifferentes inueniri nequeant, plane in ea voluntate impotente amare honestum, essent omnino admittendi. Nam ea ratione nunc affectus secundum individuum indifferentes repugnant, quia nunc tenetur natura rationalis in finem honestum suas actiones referre. At ea voluntas impotens amare honestum non tenetur, quandoquidem natura ad impossibile obligari non potest. Ergo ea voluntas possit amare obiectum delectabile affectu non turpi. Qua enim ratione

delinqueret voluntas defectu eius, quod sibi impossibile est? At illi est impossibile referre quidquam in finem honestum. Ergo defectu talis relationis non inficeret suas actiones, sicut modo inficit suas nostra voluntas, quae potest, & tenetur illas referre.

Dices propterea; repugnare quidem voluntatem necessario affixam turpi, sed bono tantum delectabili. At non repugnare voluntatem incapax affectus moraliter boni, ac honesti, quae nimirum ex limitatione suae perfectionis nequeat amare honestum, quia honestum est, prout requiritur ad affectum moraliter honestum, ac bonum, sed solum quia delectabile est, quod interdum realiter, interdum cogitatione potest a turpitudine praescindi. Fateor ingenue, superiorum quidem ratione non ostendi repugnantem substantiam expertem boni, sed substantiam solius participationem mali, quod solum hucusque proposuimus probandum. Nunc vero in rem nostra disputatione susceptam transeat, possibilem esse substantiam rationalem determinatam bono delectabili, & non honesto. Inde arguimus nos possibilem a fortiori fore substantiam rationalem adstructam solo honesto, & non delectabili turpi. Nihilominus tamen quia potest argumentari quispiam in hunc modum, repugnat substantia rationalis determinata ad amandum solum delectabile, incapaxque moueri ab honesto, ergo repugnat substantia rationalis determinata ad amandum bonum honestum, incapaxque moueri a solo delectabili, quamuis turpi. Ideo decernendum, quid de antecedenti, aut consequentia huius argumenti sentiendum est.

59 Alia solutio

Redarguitur.

Obicitur nobis vltimus.

57 Respondeatur.

Nunc omitto antecedens, & nego consequentiam. Dilcrimen esto. Impotentia amandi honestum, quia honestum est, ac conforme regulis rationalis est contra conceptum voluntatis rationalis; impotentia vero amandi delectabile turpe, non est contra conceptum voluntatis rationalis. Nam voluntas rationalis ex suo quidditatiuo conceptu est dirigibilis per rationem, namque per rationem dirigi repugnat, quo pacto rationalis est; voluntas autem dirigibilis per rationem necessario est capax effectus honesti, affectus enim rationi conformis honestus est. Aut igitur affectus voluntatis possunt esse rationi conformes, & ea ratione erunt honesti, aut rationi conformari non possunt? & ea ratione voluntas quoad suos affectus per rationem dirigibilis non est. Voluntas autem rationalis per rationem dirigibilis est. Ergo implicat voluntas rationalis incapax amoris honesti. Insuper autem voluntas rationalis, quia rationalis est, non est capax amare delectabile turpe, quia tale obiectum ab ipsa ratione proponitur odibile, ac proinde est declinatio rationalitatis capacitas amandi turpe, vereque delectabilia turpia amare, non hominum, sed bestiarum est. Ergo ex conceptu rationalitatis repugnare potest voluntas impos affectus honesti, quamuis non repugnet impos affectus turpis. Confirmatur, repugnat substantia sentienti impotentia appetendi bonum naturae sentienti conueniens, nam omne cognoscituum appetituum est, nullius autem boni appetituum esse potest substantia sentiens, nisi naturae sentienti conuenientis. Ergo etiam repugnat substantia rationalis impotentia amandi bonum

Confirmatur resposito

bonum naturae rationali conueniens. At bonum naturae rationali conueniens prout a sentiendi distinguitur, honestum est. Ergo repugnat substantia rationali incapacitas amandi honestum quia honestum est. Explicatur docuimus tract. de voluntate Dei, disputatione 1. cum S. Thoma & pluribus Ecclesiae Patribus repugnare substantiam intellectuam non volutiua boni, quod sibi proponitur amabile. At substantia rationali proponitur amabile honestum, quam honestum est, non vero delectabile turpe. Ergo repugnat substantia intellectuam honesti, & non volutiua ipsius, quia honestum est licet possibilis sit substantia volutiua solius honesti, & non delectabilis turpis. Consequentia est legitima. Minor ex terminis clara. Maior ex dictis tr. de voluntate Dei, & communi Theologorum consensu pendenda. est.

Declaratur

SECTIO XI.

Expenditur auctoritas sententiae negantis creaturam rationalem naturam impeccabilem.

58

Magna sunt, fateor, testimonia, quae fauent sententiae neganti; ideoque merito stando auctoritari affirmans sententia absolute posthabenda. Nihilominus tamen vsque adeo manifesta non sunt, ut sententia affirmans iure eronea, aut periculosa, aut reuerentia, aut improbabili sententiae notam, ab aliquibus Neotericis iniustam mereatur. Etenim non sine maxima probabilitate explicatur omnia expositionibus, quas in genere perstrinximus sectione secunda, quarum aliqua, nullum est testimonium cui optime non quadret. Primo vt solus Deus dicitur impeccabilis compositus cum creaturis rationalibus potestate ordinata existentibus ac possibilibus. Secundo, vt creaturae rationales etiam possibiles, peccato subiectae sint, prout naturam & substantiam complectitur discertam ab ordine gratiae, quandoquidem creaturam impeccabilem per gratiam Patres ingenue fateantur. Creatura autem intrinsece supernaturalis in ordine gratiae, imo identificata gratiae a nobis constituitur. Tertio vt solus Deus impeccabilis sit natura, quia a se, & non ab alio impeccabilis est; creaturae vero a Deo, ac proinde sanctitas creaturarum composita cum Deo quasi nequitia repurerur, quamuis haec in genere sufficiebant, percurreremus singula testimonia, quae obicitur sectione septima a n. 35 vt plenius confirmetur.

Exponuntur in genere.

59 I. Thim. 6. Prima expositio.

Ambrosius.

En quidem testimonium i. Thim. 6. quamquam de immortalitate per peccatum explanetur optime exponitur de immortalitate a se, vt solus Deus immortalis praedicetur, quia solus a se immortalitatem obtinet, creatura vero dependet a Deo. Ita manifeste Ambrosius tom. 3. ad Thimor. 1. illa verba; Regi saeculorum immortalis, soli Deo, &c. sic ediscerens, haec ad Dei Patris personam pertinet, quem immortalem ideo solum appellat, quia omnis immortalis ab ipso est, vt ipse solus magis competat in veritate: quia quisquis immortalis est, non a se hanc habet, sed ab illo. Item c. 6. testimonium argumento obiectum exponens; Deum solum beatum, & immor-

talem, & potentem, & Regem Regum, & Dominum pronuntiat. Solus est enim ipse, qui propriam, & a nullo habet acceptam beatitudinem, atque potentiam, dominatum, & regnum, necnon immortalitatem. Quid aperius ad ostendendum, soli Deo immortalitatem adscribi, quia solas a se & non ab alio accepta potitur. Eadem ratione Augustin. libro 3. contra Maximinum cap. 13. Augustinus illud Rom. 16. Soli sapienti Deo, sic exponit: Deum itaque propterea solus sapiens recte dicitur quia solus secundum substantiam suam sapiens est, non secundum accedentem, vel accidentem participationem sapientiae, sicut sapiens est rationalis quacumque creatura. Egregium est in rem testimonium Iustini, quod produximus de incorruptibilitate Dei, collata cum incorruptibilitate caeli numero septimo. Adde aliud eiusdem in eadem rem ex quaestione 61. ad orthodox. Solus habere immortalitatem dicitur Deus quoniam non habet eam ex voluntate alterius, sicut reliqui omnes immortales, sed ex propria substantia. Accedit eoloco immortalitatem accipi posse incapacitatem moriendi, perenniud quacumque potestate, quae solius Dei propria est, cum nulla sit creatura, quae diuina virtute in nihilum abire repugnet. Ita Augustinus libro tertio, contra maximinum epist. 12. Immortalitatem Deus habere dicitur solus, quia est immutabilis solus. In omni enim mirabili natura nonnulla mors est ipsa mutatio, quia facit aliquid in ea esse, quod erat. Neque Patres, qui in expositionem testimonij adducuntur numero trigesimo quinto, aduersum docent. Ambrosij testimonium non extat, vbi refertur. Neque reuera aliud continet, quam creaturam esse detractionis ac mortis capacem: siue peccet, siue non, quod & nos fateamur, Augustinus expresse confert immortalitatem, per naturam, qua Deus peccare non potest, cum immortalitate per gratiam creaturarum existentium, & potestate ordinaria possibilium. Nam eam sententiam intulit ex immortalitate per gratiam, quae modo homini, & Angelo datur: Anima humana habet pro suo modo quamdam mortem suam, quia si iuste vivebat, & peccat, moritur iustitia, si peccatrix erat, & iustificata, moritur peccato. Et creaturarum natura caelestium mori potuit, quia peccare potuit. Nam ex Angeli peccauerunt, & qui non peccauerunt, peccare poterunt. Vnde colligit, cum his creaturis praestatur, vt peccare non possint, id non per naturam ipsarum sed per Dei gratiam praebeti, ac per hoc solum Deum esse immortalem, ac impotem peccare per naturam: quod continet oppositum nobis testimonium Augustini. Hieronymus eandem collationem cum creaturis potestate ordinata possibilibus facit, vt eius discursus confirmat. Idque solum concludit, Dei iustitiam, ac immortalitatem per peccatum eam esse, quia est a se, & fons omnis iustitiae creaturarum, cui collata vniuersa iustitia iniquitas inuenitur, quemadmodum omnes creaturae comparatae Deo quasi nihil reputantur. Recole conclusionem Hieronymi a te obiectam. Vnde & ab Apostolo solus Deus iustus, solus dicitur immortalis: non quod Angeli sint iniusti & mortales, sed quod ipse sit immortalis, & iustus, cui collata vniuersa iustitia iniquitas inuenitur. Testimonium confirmans ex Matth. 19. & Luc. 18. eandem de bonitate suscipit explicationem, quam de immortalitate dedimus. Nempe, quod solus Deus, & vnus Deus bonus dicitur,

Augustinus

Iustina.

Secunda.

August.

Ambrosius

Hieronym.

quia solus est bonus à se, & totius bonitatis origo. Ita Ambrosius supra 1. ad Thimot. 1. ubi postquam posuit, Deum ideo solum dici immortalem, quia quisquis immortalis est, non à se immortalitatem habet, sed ab illo, immediate subdit: Simili modo & in Evangelio legitur dicente Domino, quia nemo est bonus, nisi unus Deus. Nemo tamen nisi unus Deus bonus est. Quia ipse fons bonitatis est, ex quo ceteri, potantur, ut boni sint. Itaque simili modo Deus solus bonus, quo solus immortalis predicatur, quia solus à se, & reliqui ab illo bonitate gaudent. Plura ad hoc testimonium dicemus sectione decima octava.

Eodem profus modo testimonia, quæ numero trigesimo sexto, Deum solum immutabilem promunt, creaturas vero mutabiles, interpretare possunt, etiam si de sola mutatione morali peccati intelligantur. Nam eodem profus modo solus immutabilis, quo solus immortalis, solus sapiens profertur. Quamquam vetus accipiatur de immutabilitate præcendente à Physica, & morali, cuius omnis creatura etiam possibilis incapax est, cum omnia creata mutationi Physicæ, aut morali necessario subiaceant: quare huius immutabilitatis expers esset quoque substantia rationalis impeccabilis, quandoquidem ab esse in non esse, & à non esse in esse posset divina virtute ac voluntate transire, variisque affectibus, nunc hos, nunc illos pro arbitrio, & necessitate effendi subire. Neque alia mens Athanasio fuit si recte excutiat. Probat enim Filium non esse creaturam, sed Deum sic Patrem, quia est immutabilis omni genere sicut Pater. In creatis autem nihil est immutabile natura, quæ est prima proposito testimonij superioris, plane complectens omnia creata, quæ & mutationis Physicæ, & mutationis morali capaci sunt. Quare verbis obiectis pro immutabilitate Filij immediate subnectit. E diverso omnia creata, cum non essent creata sunt. Terra cum nulla esset, condita est, & ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, vocantur, & quia sunt creata, ideo initium existendi sortiuntur. Quid planius? Neque obest assumptum ostendisse prius per mutationem motalem creaturam rationalis, nam recta probatio est mutatio morali in creaturis existentibus ad excludendum à creaturis existentibus (quam vnam volebant Arianæ filium) immutabilitatem à morali, & Physica præcendentem. Et esto, Athanasio solus esset sermo de mutatione peccati, manifeste illius collatio solum cum creaturis existentibus, non cum possibilibus facta est, cum inductionem solum fecerit per homines, & Angelos qui natura in peccatum flexibiles ipso facto probantur. Neque aliud ei opus erat ad evincendum Filium non existere creaturam, quod solum ostendere proposuerat. Idem interpretamentum habet testimonium Iob. 4. cuius sane non meminit Hieron. lib. 2. contra Iovinianum, ut referunt adversarij. Vbi solum contendit contra Iovinianum, hominem post baptismum non esse impeccabilem, sed Diaboli tentatione in peccatum adduci posse: quin aliquid de alijs creaturis possibilibus differuerit. Gregorius male relatus c. 2. sed. c. 27. agit de immobilitate præcendentia Physica, & morali: nam postquam dixit de natura Angelica; Eo ipso, que creatura est, in semetipsa vicissitudinem mutabilitatis habet; illico subiungit. Mutari autem,

ex alio in aliud ire est, in semetipso stabilem non esse. Unaqueque enim res, quasi tot passibus ad aliud tendit, quot mutabilitatis sua motibus subiacet, sola autem natura incomprehensibilis à statu suo nescit moveri, quæ ab eo quod semper idem est nescit immutari. Quæ de mutabilitate in Genere dicta puto, & vera.

Alia Patrum sententia numero 37. proposita eadem luce extranebrantur. Augustinus enim de vitio loquitur, quod à Physico, & morali abstractum est; cui plane subiacer omnis creatura; etiam supernaturalis, quæ in nihilum abire potest quoad suum esse, vel quoad aliquid sui esse. Ideo præmiserat immediate ante; Omnia que vitiantur & moriuntur, bona sunt, quamquam ipsum vitium, & ipsa mors malum sit. Sumens indiscriminatim vitium, & mortem, quæ malum Physicum est, & non morale. Idem indicat vniuersalis illa propositio Cetera autem omnia bona (preter Deum) ex ipso sunt, certè comprehendens omnia bona creata tam vitij naturalis, quam morali capaci. Etiam ideo concludit; per ipsum autem partim non vitiantur, partim vitiosa sanantur: quia pars vitiorum à Deo esse potest, pars non potest, nempe vitia naturalia esse possunt, moralia non possunt. Abstractè igitur differunt de omni bono creato, vitioque cui subiacer tale bonum. A quo vitio sic abstracto immunem substantiam supernaturalem non prodimus. Fulgentius etiam manifeste differit de defectu Physico, & morali. Nam instituit sermonem de omni natura creata abstracte à rationali, & irrationali cui defectus morali, qui proprius est naturæ rationalis, impossibilis est. Ita exorditur caput illud tertium; Tene omnem naturam, que non est Trinitas Deus, ab ipsa sancta Trinitate, creatam ex nihilo. Ac sic vniuersa in caelis & in terra, opus aique creaturam esse sanctæ Trinitatis. Vnde mox colligit, Ideo quippe natura à Deo facta proficere possunt, quia esse ceperunt, ideo deficere quia ex nihilo facta sunt. Ad defectum eas conditio ducit originis, ad perfectum vero prouenit operatio Creatoris. Vides manifeste differere de defectu, atque defectu Physico creaturarum omnium. Damascenus item de mutatione Physica quoad existentiam contingentem agebat. Dixerat enim prius: Immortalis Angelus est, non natura, sed gratia. Et posterior, Solum enim Deus semper ens, magis autem, & supra semper. Ceterum ibi difficilia hæc scribit. Omne creatum veribile, solum autem increatum inueribile. Intellectualis igitur natura, ut rationalis potestatem libera est, ut creata vero, veribilis, potestatem habens proficiendi in bono, & in deterius prolabendi. Vbi planè de veribilitate peccati sermo est. At respondeo Damascenus de natura, non de substantia intellectuali instituit sermonem, de natura inquam, supra quam supernaturalia collocantur, ac proinde ab ordine gratiæ omnino discreta, quæ sola tunc Theologorum, ac Patrum cogitatione versabatur, nec alia, de qua modo differimus, in eorum cogitationem inciderat. Nos autem non naturam intellectualem, supra quam supernaturalia euehantur, sed substantiam naturam superiorem, & in ordine gratiæ constitutam inuertibilem asserimus. Neque Damasceni instituto edifferenti proprietates naturæ Angelicæ nunc existentis aliud erat necessarium. Quid quod naturam intellectualem, quia creata est, definiit veribilem, non absolute,

61 August.

Fulgentius

Damascen.

Damascen.

ante,

62 Anselmus

sed comparatam cum diuina sicut immediate ante, Omne ad Deum collatum, dixit de operibus Angelicis differens (qui solus incorporealis est) crassum, & materiale comperitur, sola enim vero immaterialis & incorporea diuinitas. Post quæ colligit. Est ergo natura rationalis veribilis, &c. Igitur ut omne creatum, quamuis immateriale, incorporeum, compositum Deo materiale & corporeum est, sicut stella in se lucida Soli collata obscura iudicatur: ita omnis natura intellectualis, quamuis in se inuertibilis, sit tamen quia creata est, comparata Deo veribilis censeripotest solaque diuina vere, & absolute inuertibilis, quæ non ab alio sicut creata, sed à se permanentem stabilitatem nanciscitur.

Anselmus minoris subsidij quamquam solemnibus, & frequens testis solet esse negantibus. Si Bofus ille quæsiuisset, cur Deus aliquas creaturas non ediderit impeccabiles; respondissetque Anselmus, quia non potuit, nec dubuit facere illas idem, quod ipse Deus, aliqua specie, negantibus faueret. Verum cum solo rogauerit Bofus, cur non tales fecit Angelos, duos primos homines, ut & peccare non possent, & de iustitia sua laudandi essent? Eis non fauit sic respondens. Quoniam iam constabant, Angelos, & duos primos homines nunc creatos esse natura peccabiles, Angelos autem & homines nunc peccabiles certissimum est, non potuisse aliter creatione, ac constitutione sua educi impeccabiles, nisi subsistens hypostasi diuina, qua essent idem, quod Deus. Nam aliam impeccabilitatem per gratiam, & beatitudinem ipse Anselmus supponit Angelis, hominibus beatis, non eisdem cum Deo, de facto continere. Quærebat igitur de impeccabilitate debita supposito, eisdemque identificata, quam in natura ex te obnoxia peccato nullus est, qui inficietur, aliter comperere non posse, quam vniue nature cum supposito diuino. Rursus licet. Quæsitum esset de aliqua creatura in genere, non esset momenti Anselmi responso. Nam quæstio non erat de quacumque impeccabilitate & iustitia, sed ea, qualis re ipsa Deo ac Christo Domino conueniebat, videlicet de in iustitia, ac impeccabilitate à se, & non alio, de qua solet laudis meritum esse apud Anselmum. Accipe paucis totum contextum. Statuit Anselmus hominem Deum Christum non potuisse peccare, & non esse iustum. Obiecit Bofus. Quæ igitur laus, & gratia illi pro iustitia sua debebitur? Solemus namque dicere Dum idcirco fecisse Angelum, & hominem, tales qui peccare non possent, quatenus cum possent deserere iustitiam, & ex libertate arbitrij seruirent gratiam, & laudem mererentur, qua illis, si ex necessitate iusti essent, non deberetur. Ut componeret dignitatè laudis cū impotentia peccandi, amittèdique iustitiam ponit eum qui à se iustitia habet, laudandū esse, quamuis iniustus esse non possit, ut Deus de sua iustitia laudatur. Porro hominem Deum à se iustum esse, quia sua est natura diuina à qua humana iustificatur. Atque adeo posse de sua iustitia laudari, quamuis peccate &, iniustus esse, repugnet. Quoniam Deus perfectus habet à se quidquid habet, ille maxime laudandus est de bonis quæ habet, & seruat propria, & æterna immutabilitate. Sic ergo, homo ille (scilicet Christus) qui idem ipse Deus erit, quoniam omne bonum, quod ipse habebit, à se habebit, à seipso iustus idcirco laudandus erit. Quamuis enim huma-

na natura à diuina habeat, quod habebit, idem tum ipse à seipso (quoniam una natura una persona erunt) habebit. Bofus nunc, satisfecisti mihi, inquit, apud video, quia & peccare non poterit, & tamen laudandus erit de iustitia sua. Ceterum Bofus recolens, quæ prius obiecerat, ideo homines & Angelos iustitiæ desertores creatos ut ea libertate, gratiam, & laudem mererentur, addit, Sed nunc querendum estimo, cum Deus tallem facere posset hominem (scilicet impotem peccare & de iustitia sua laudabilem, quippe à seipso iustum sicut Christum) cur non tales fecit Angelos, & duos primos homines, ut similiter & peccare non possent, & de iustitia sua laudandi essent? En eam impeccabilitatem, quærit Bofus quæ à se ipsa sit, & ideo creaturæ rationali sicut Christo laudi esse possit. Cui quæstioni rectissime respondet Anselmus, ideo non fecisse, quia non debuit creare eos idem, quod ipse Deus. Etenim nisi Deus essent, non possent eius generis impeccabilitatem adipisci, quæ esset à se. Quam nos & substantia supernaturali negamus. Gregorius agit de anima, & creatura rationali, quæ diuinæ nature particeps non est, eo genere participationis, quo est per gratiam iustificantem, de qua vere ait, ex se deorsum labi per peccatum: cum Deo namque solos composuerat Angelos, & homines nunc creatos. At nos de creatura rationali loquimur, quæ suapte conditione diuinam naturam participat, eo participationis genere quo per gratiam iustificantem, & dona supernaturalia stabilitatem diuinam æmuletur. Alij Patres eodem modo explicantur.

SECTIO XII.

Vindicatur sententia affirmans à censura Theologica, concluditurque probabilis.

Vnde constat manifeste, quam præcepta liberaque fuerit censura Bannes supra, aliorumque Neotonicorum, qui superioribus ducti testimonij sententiam affirmantem erroris, ac temeritatis nota ferierunt, cum exploratum iam sit, Patrum mentem non aduersarij sententiæ affirmanti, explicatissimeque ostensum, saltem probabiliter exponi. Consumatur contra Thomistas, qui omnium acerrime Theologos affirmantes mordent. Principes Scholæ Thomisticæ tumentur possibile esse, quin, & actu existentem Angelum, qui circa honestum, ac dictamen naturale delinquere repugnet, omniaque honesta naturalia consensu sequi, determinatus sit. Caietanus 1. p. quæst. 63. art. 1. §. circa consequentiam Capreolus Ferrara. Durandus in 2. dist. 5. quæst. 1. num. 16. & dist. 23. q. 1. num. 7. & 8. quos nunc sequuntur Ripa 1. p. q. 63. art. 1. dub. vnic. Zumel ibidem quæst. sua 1. con. 2. Montagnoli relatus à Nazario ibidem controuersia vnica & alij. In quam sententiam inclinât Sanctus Thomas ab ipsis adductus 1. p. quæst. 63. art. 1. ad tertium argumentum & q. 16. de veritate art. 2. At Ecclesiæ Patres, si quidquam euincunt, eodem modo expugnant creaturæ rationalem impeccabilem quoad bona, & dicta-

63 Collectio

Confirmatio

Caietanus

Capreolus Ferrara.

Durandus Ripa Zumel.

Montagnoli Nazarius S. Thom.

60 Vterior. explicatio Patrum

Athanasio

Gregor.

discrimina supernaturalia, cum sine discrimine creaturam rationalem in lapsum peccati natura precipitem tradunt, ac plane circa ea bona intelligendi sunt, quæ natura amare, aut declinare valet nam circa ea quæ libere, & vitiose deserere nequit, nisi viribus supernaturalibus instruat, natura delinquere rationalis creatura non potest, cum in ea amplectanda, aut refugienda libertas ei natura non comperat. Igitur cum rationalem creaturam natura delinquentem producit, in ea bona ac præcepta violanda intelligendi sunt, in quæ natura liberam facultatem dedit vt reliqui Theologi veie intelligunt. Atque si absque dispendio auctoritatis Patrum sustineri potest natura rationalis sibi relicta omnino impeccabilis absolute poterit sustineri absque dispendio religionis Patribus debita, natura rationalis impeccabilis.

64
Rursus
probatur.

Insuper creatura rationalis conditione naturali affixa boni naturali honesto, ac natura rationali consentaneo, à quo deuiare non potest intendens aliud bonum sibi commodum, ac delectabile contra leges naturæ. Certe quamuis in finem supernaturali, viribus supernaturalibus instruat, nequiquam poterit peccare amando turpe. At per te Theologicæ, ac religiose asseritur creatura rationalis priori modo impeccabilis. Ergo posteriori quoque modo potest asseri impeccabilis. Probatur maior, in quam reuocatur difficultas. Creatura, quæ viribus naturalibus non potest intendere aliud bonum, quam honestum, nec formaliter moueri à bono delectabili, quod honesto repugnet, non potest viribus supernaturalibus eleuari ad obiectum formale supernaturale, quod honestum non sit, semper etiam vt eleuata debet ab honesto, quia honestum est formaliter moueri. At creatura, quæ semper mouetur formaliter à bono honesto, qua honestum est, tam suis viribus naturalibus relicta, quam supernaturalibus eleuata, non potest peccare amando quidpiam turpe. Ergo creatura rationalis, quæ viribus naturalibus relicta non potest peccare delectando honestum, nec viribus supernaturalibus eleuata poterit peccare amando turpè. Consequentia est legitima, minor probatur facilius. Quoniam sub ratione honesti amari repugnat turpè: honestum enim integratur ex omnibus circumstantibus honestis, & excludentibus turpe. Probatur maior. Nulla potentia potest eleuari ad aliquod obiectum supernaturale, quod non contineatur sub obiecto formali proprio illius potentie ita vt eleuatione extrahatur ad aliud obiectum formale, quod supra natura non mouebat potentiam. Quare visus non potest euehi ad actus qui non moueantur ex ratione coloris, voluntas ad actus, qui ex ratione boni intellectus ad actus, qui ex ratione veri appetitus denique ad actus, qui ex ratione boni delectabilis non appetant quidpiam, sed ex ratione honesti. Ergo neque voluntas natura sua appetens omnia sub ratione honesti, potest euehi ad appetendum quidquam sub ratione commodi, & delectabilis, aut alterius boni, quod honestum non sit. Confirmatur, ea quæ sunt contra leges supernaturales, etiam sunt contra leges naturales; nam omnia, quæ leges supernaturales præscribunt rationi naturali conformia sunt, ratioque naturalis dicitur illa seruanda. Ergo substantia determinata ad non contraueniendum rationi naturali, determinata est ad non violandam legem aliquam supernaturalem. Ita-

Confirmatur.

Aliter confirmatur.

rum confirmatio, qui efficaciter diligit Deum super omnia vt auctorem naturæ, nequit cum ea dilectione coniungere violationem aliquam præcepti supernaturalis. Ergo determinatus ad sectandum bonum naturæ nequit deflectere à bono supernaturali. Præsertim quod determinationem Angeli ad sectandum honesta bona naturæ, referunt Thomistæ in dilectionem efficacem naturalem, Dei, quæ ipsi necessaria est. Antecedens tom. de gratia à nobis ostensum est. Neque ista amplius virgenda sunt, suam enim disputationem, vendicant 1. p. quæst. 63. art. 1. vbi ceteri Theologi Thomistæ deserunt, nostramque collectionem probant.

Iam ausum probabilem arbitrarî sententiam affirmantem, posse diuinitus creati substantiam rationalem natura impeccabilem. Quamquam semper auctoritatis iudicio longe probabilior habenda sit sententia negans, in quam maior, ac grauior pars Theologorum quos recensuimus num. 38. incubuisse videtur. Ceterum affirmanti ad hæserunt; expensis vtrinque rationibus, ac testimoniis negantis: non contemnendi Theologi, Ochamus in 1. d. 4. q. vnic. art. 1. Gabriel in 2. dist. 23. quæst. vnic. con. 2. Bachonius in 2. dist. 38. quæst. vnic. art. 1. Maior dist. 23. q. 1. con. 4. & 5. ex Neotericeis, P. Beccanus 1. p. c. 9. de visione Dei quæst. 5. num. 4. necnon Pater Molina absolute docens possibilem substantiam natura beatam: licet enim sciuncta beatitudine peccantem adstruat, tamen cum beatitudine absolute necessariam, ac ei substantiæ connexam fateatur, plane illam absolute impeccabilem iudicat. Pater Erice supra num. 57. nitens eius sententiæ absurditatem eleuare. Pater Valentia supra fatetur à nullo Theologo ostensum talem creaturam implicare. Fauet Magister in 1. dist. 44. ibi. *Potest ergo Deus meliorem facere: quam facit; vnde Augustinus 11. sup. gen. cap. 7. valem potuit Deus hominem fecisse, qui nec peccare posset, nec vellet, & si valem fecisset, quis dubitat, eum meliorem fuisse?* Scio hæc verba falso Augustini referri, quamquam ea sententia aliis verbis vere Augustini sit, expositionemque suscipiat. Verum Magistrum ei sententiæ accedere Augustinumque fauentem putare, probabile est, cum eum adduxerit ad probandum, potuisse Deum producere res aliores natura, ac conditione, quæ eas, quæ sunt modo, quod ea distinctione 44. probabat. Ergo non solum creaturam rationalem impeccabilem per gratiam, vt plerique Augustinum interpretantur, sed etiam impeccabilem per naturam vt assumpto Magistri congruebat, eo testimonio conclusit; Nec quidquam obest Magistri testimonium relatum num. 38. Nam vere ibi Magister de solo existentibus creaturis disserit, Tum quia testimonium Hieronymi, ex quo sententiam colligit, illas solas comprehendit, vt notauimus num. 59. Tum quia inde conclusit, Angelos nunc existentes, natura in malum flexi posse de quibus solis non de possibilibus disputationibus instituit. Etiam iuuant probabilitatem huius sententiæ primores Thomistarum, quos proposuimus num. 63. admittentes possibilem Angelum, natura innocentem in ordine ad præcepta naturalia, quæ, vt arguebamur num. 63. & 64. eodem modo refragatur Patribus Ecclesiæ quo creatura rationalis, de qua contendimus, eademque esse debet vtriusque possibilitatis ratio. Accedit, rationes Theologicæ, & testimonia Patrum, quibus negantes mouentur, sine labore explicari,

65
Sententia
affirmans
probabilis

Ochamus
Gabriel.

Bachonius.
Maior.
Neotericius.
P. Beccan.

p. Valentia
Magister.

explicari, vt superioribus vidimus. Quin ex ipsis aduersariis plerisque rationes sententiæ negantis vt Scotum, Valentiam, pleraque Patrum testimonia, vt Basileum, & alios, nullius roboris censere cumque tot antiquorum in hanc disputationem incidissent, solos recentiores affirmantem sententiam mordere, neminem temerariam, periculosam, aut improbabilem notare. Demum antiquiores Scholastici nobis contradicunt aperte. Nam illi manifeste creaturam impeccabilem negant, quæ intra sphæram substantiarum naturalium contineatur, de substantia vero supernaturali, excedente ordinem naturalem, & pertinente ad ordinem gratiæ, nulla illis disputatio neque cogitatio fuit: expresse enim soli hominis, & Angeli alterius speciei, non alterius ordinis meminerunt. At nos in disputationem adducimus substantiam rationalem alterius ordinis, supernaturalem, ac pertinentem ad perfectionem gratiæ iustificantis, non substantiam mere naturalem ad eum pertinentem ordinem quem exposuimus disputatione 3. Ergo primi illi Theologi negantes creaturam rationalem impeccabilem, non sunt nobis aperte contrarij. Neque enim consequentia est, negare eos perfectionem impeccabilitatis substantiæ superiori, ac supernaturali quia inferiori, ac naturali negatur. Quamuis è contra recta consequentio est, posse superiori, ac supernaturali concedi, cum inferiori, ac naturali conceditur, cui substantiæ, credo concessisse Nominales, quos produximus.

66
Conficitur
argumenti

Vnde sic arguo. Sententiam affirmantem tuentur plures, ac graues Theologi, tum antiqui, tum noui; indicat Magister et accedunt Thomistarum primi, non repugnantes Theologicæ rationes, neque Ecclesiæ Patres, præsci Theologi non refragantur aperte, neque ei stomachantur: plures rationes probabiles fauent. At hæc satis superque sunt vt aliqua sententia, præsertim mere speculatiua, ac Metaphysica probabilis habeatur. Ergo sententia affirmans substantiam rationalem impeccabilem probabilis habenda est. Maior ex præcedentibus constat. Minor videtur explorata. Consequentia est legitima.

67
Obiectio.

Sed obiciunt graues Theologi, affirmantem sententiam asserere impeccabilem creaturam rationalem liberam: Nominales vero non liberam, sed omnino determinatam ad amorem honesti sentire impeccabilem, siquidem Gabriel supra constitutione prima decernit creaturam liberam libertate contradictionis impeccabilem esse non posse. Rursus non impeccabilem sentire ex constitutione debita naturæ, Bachonium vero solum ex vnione hypostatica, aut donis gratiæ prouisis nativitate creaturæ. Ita Pater Suarez, Pater Salas, & plerique alij. Sed miror ab eruditissimis Theologis hæc referri, cum adeo aperta sit auctorum mens, vt non interprete, sed relatore indigeant. Nam in primis Ochamus, & Bachonius non meminerunt creaturæ rationalis non liberæ. Gabriel vero, qui meminit; apertissime fateatur, se per creaturam liberam intelligere eam, quæ est indifferens ad bonum, & malum, non liberam vero? quæ ad malum indifferens non est, sed ad bonum determinata, non vero ita determinata; vt omni penitus libertate destituta sit sed ex

P. Suarez.
P. Salas.

Explicatio:

ratione indifferens, qua Christus Dominus, & beatus ad plures actus moraliter honestos liberi conceduntur, qui licet malum amore prosequi nequeant tamen huius honesti amorem, vel omnino cohibere, vel alteri amori postponere queant: quemadmodum liberam tuentur qui creaturam liberam impeccabilem pronuntiant, quam proculdubio non ea libertate contradictionis, quam explicat Gabriel videlicet indifferens ad malum, sed libertate, qua sit indifferens, ac deferendum hoc bonum, aut omnino, aut postponendo idem bonum alteri bono, liberam profertur: neque enim liberam indifferens amandi turpe, impeccabilem præferre possunt, vt ita Gabriel.

Voluntas rationalis, de qua ad propositum, dupliciter potest accipi. Vno modo, vt includit essentialiter libertatem, id est intellectuum appetitum liberum ad opposita contradictoria, bonum scilicet, & malum. Alio modo vt non includit libertatem, siue sit determinata ad sequendum rationis iudicium siue non. Quo constituto asserit conclusio prima, creaturam ea libertate liberam non posse esse impeccabilem: secunda vero, determinatam ad sequendum rationis iudicium, impeccabilem esse posse. De qua impeccabili creatura deinde sic concludit. Ergo potest esse appetitus determinatus ad dictamen rationis, ita quod non possit contra dictamen rationis, nihilominus in diuersa obiecta libere secundum, dictamen rationis, quod scilicet ratio dicitur plura bona, nec vnum alteri præferret: tunc voluntas libere posset, ex his vnum eligere, & aliud dimittere. Nec in hoc peccaret, quod non ageret contra dictamen rationis. Nihil enim prohibet voluntatem, quoad aliquos actus elicitos esse liberam, & non ad alios. Quid expressius ad videndum solam eam libertatem excludere, quæ agat contra dictamen rationis, non vero eam, quæ iuxta dictamen rationis ad plures actus, pluraque obiecta esse potest, quemadmodum libertas conceditur substantiæ impeccabili ab asserentibus sententiæ affirmantis? Bachonis vnionis hypostaticæ non meminit, neque gratiæ nativitate concessæ, sed propositus, & expositus omnibus testimoniis, ac rationibus sententiæ negantis, tandem claudit, posse substantiæ rationali conuenire per identitatem eam perfectionem, quæ conuenit per habitum accidentalem luminis gloriæ quia hæc innata non est, sed finita, & quia hæc perfectio secum asserit impeccabilitatem, posse creaturam per naturam impeccabilitatem adipisci.

Bachonius.

SECTIO XIII.

Obicitur contra substantiam supernaturalis implicanti substantiam, qua tanquam agens principale gratiam iustificantem continet.

68 Tertia repugnantia.

Matth. 19.

Augustinus

Anselmus

Nifenus

Cyrillus Alexand.

Tertio vrgetur substantia supernaturalis. Implicat substantia continens propria, ac principali virtute gratiam iustificantem. Ergo implicat substantiam supernaturalis. Probemus antecedens, deinceps probatur consequentiam. Primo ex Matth. 19. Nemo bonus, nisi solus Deus. Id est, solius Dei est, propria virtute, ac natura possidere bonitatem, ac sanctitatem, quam necessario fert secum gratia sanctificans cum virtutibus, quae ipsam affectantur. Augustinus lib. 7. contra Maximinum c. 23. Nemo bonus, nisi solus Deus, tanquam diceret: recte me appellabis bonum si me noneris Deum, nam quando me nihil aliud, quam hominem putas, quid me dicis bonum? Dum aliqua substantia putatur creata, & non Deus, immedico dicitur bona, & quibus vitiosa praedicatur. Anselmus in Matth. superiora verba sic exponit. Incipit enim Dominus, quia putabat eum purum esse hominem, & non Deum, & ex se tantum bonum. Unde redarguit ita: Quid me dicis bonum? non sum bonus, ut putas, id est, ex me bonus secundum hominem. Ex se enim bonus non est nisi vnus Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Redarguendus itaque est, qui putat, puram creaturam esse suapte natura bonam, ac sanctam, creaturis vero per gratiam superadditam Dei. Vnde Gregorius Nifenus in libello de fide ad Simplicium paulo ante finem probat, Spiritum sanctum non esse creaturam: Quia omnis creatura ex participatione superni boni bona fit. Spiritus sanctus autem benefactor nihil opus habet, quippe cum natura bonus sit. Solus igitur Deus natura bonus est, omnis creatura participatione beneficia Dei per gratiam. Quo opportuna veniunt elegantia verba Cyrilli Alexandrini lib. 1. in Ioannem cap. 8. sub metaphora lucis ostendenti verbum diuinitatis non esse creaturam, quia ex se ipso lux est omnem depellens tenebrarum caliginem. Aperiens modo veram lucem a creaturis, qua lux non sunt, Euangelista disserrat, illa enim natura lux est, ista per gratiam, ista participant, illa participatur. Nihil ergo praeter illam vera lux est nec quidquam aliud proprie virtute, atque natura ornatum luminis edere potest. Sed quemadmodum ex nihilo producta sunt, sic a tenebris splendore veri luminis accepto, & participatione illius illustrata imitatione quadam in lucem transeunt. Ita Dei quidem verbum substantialiter, non participatione, que per gratiam fit, nec per accidens lux est, creatura vero non sic, sed accipit, quod non habet, illuminatur ut tenebra, de foris gratiam acquirat, largitoris misericordia huiusmodi dignitatem consequitur. At obscurabis rem, si hac luce Cyrilli clarius explicare contenderis. Quibus necesse, quae ibidem paulo ante medium capituli, contra quosdam verbi diuinitate negantes scribit, si firmiter credunt, substantialiter filio supernaturalia bona inesse, nolint ei creaturam secundum naturam coniungere. Quae igitur natura creditur per substantiam filia Dei, & sancta, & supernaturalia bona

honesto semper adhaerens, creatura neganda est.

Deinde antecedens ostenditur. Gratia iustificans producit per creationem. Nulla creatura potest quidquam producere per creationem. Ergo Tertio. Gratia iustificans est participatio naturae diuinae. At participatione naturae diuinae virtute principali in sala diuina natura continetur, nam vnaquaque causa principalis suam naturam solam participandam confert, non alienam, quod solius causae instrumentalis est. Quare si illa qualitas virtute principali produceretur a substantia supernaturali, aequè esset participatio substantiae creatae, ac diuinae. Ergo. Confirmatur, res inferior non potest aliam efficere, quae participet naturam superioris, v.g. homo effectum, qui participet excellentiam Angeli. Ergo gratia participans natura diuina. Iterum confirmatur. Participatio naturae diuinae non potest contineri in eo, quod formaliter aut eminenter non est participatio Deitatis. At repugnat duplex specie differens participatio Deitatis, quia natura diuina non est duplex, sed vnica, & vnica natura vnica tantum participatio, ac aemulatio est. Ergo. Quarto denique, quia si substantia supernaturalis contineret virtute propria, ac principali gratiam, posset gratiam iustificantem aliis conferre, ut ignis producens in se calorem, alia calefacit. At hoc repugnat creaturae ex August. 1. de peccatorum merit. c. 14. Quisquis ausus fuerit dicere, iustifico te, consequens est, ut dicat etiam credere in me. Quod nemo sanctorum recte dicere potuit nisi sanctus sanctorum, quare concludit, sicut non est credendum nisi in solum Deum, ita nullam creaturam iustificare posse nisi solum Deum. Ergo nullus creaturae est, natua virtute gratiam iustificantem continere.

Nunc consequentia probanda est. Substantiae supernaturali deberetur tanquam proprietatis naturalis, gratia iustificans. Ergo virtute propria, ac principali contineret gratiam iustificantem. Praeterea talis substantia esset in eodem ordine cum gratia, in eoque multo perfectior, quam illa. Ergo posset propria, ac principali virtute continere illam. Confirmatur: talis substantia esset iustitia, ac sanctitas substantialis. Ergo posset iustitiam accidentalem conferre.

SECTIO XIV.

Explicatur implicanti praecedens.

IN primis nego antecedens. Prima probatio non vrget. Tum quia omnia testimonia capiunt expositiones quas in genere praemissimus num. 6 & 7. & confirmauimus sect. 11. Tum quia in specie omnia agunt de bonitate, ac sanctitate omnino repugnante peccato. At gratia iustificans, & substantia, quae illam continet, non repugnat omnino peccato, ut expendimus sect. 8. Rursus testimonium Matth. 19. vidimus n. 59. sine, cum Ambrosio, ideo solum Deum proferre bonum, quia solus a se, hoc est independenter ab alio, seu absque participatione bonitatis alterius bonus est. Addo ab Augustino sic Matthaei testimonium intelligi vt solus Deus dicatur bonus bonitate summa, ac beatificante; & latius appetitum rationalem. Ita lib. 3. contra Maximinum c. 23. ante verba superiora. Nemo bonus nisi vnus Deus, quod est ipsa Trinitas Quarebat quippe ille, cui hoc respondit Dominus, non bonum qua-

69. Secundo Assumpti ratione ostenditur. Tertio.

Confirmatur iterum.

Quarto.

Augustin.

70 Consequutio probatur primo. Secundo

Confirmatur.

71 Prima solutio.

Ad primam probationem assumpti

lecumque, sed bonum, quo ferer beatum, imo ipsam beatitudinem veram desiderabat. Post verba vero superiora subdit. Non te facit bonum, nec beatum, nisi bonum immutabile, quod solus est Deus. Nam bonus Angelus, bonus homo, bona creatura, hac non ita bona sunt, vt quisquis ea adeptus fuerit, sic beatus. Solum igitur bonitatem excludit, quae beatificat, non quae iustificet. Vnde Augustinus non est contrarius. Anselmus satis aperte tribuit soli Deo bonitatem ex se, quae non est solum bonitas connaturalis, sed etiam bonitas a se omnino independens ab alio, quae diuinitatis argumentum est. Identidem explicatur Nifenus, qui praecedentibus satis expressit, Spiritum sanctum natura bonum ideo appellari, quia non est alius bonus, cuius participatione bonus fit, sicut est creatura. Cyrillus manifeste diuisionem probat solum inter Christum & Baptistam, alioque sanctos, quod ille est per naturam, isti vero per gratiam; nam cum cap. 7. exposuisset illud, Non erat ille lux, dictum de Baptista, finissetque his verbis. Quamuis & beatus ille Baptista, viri sancti omnes, lux esse a scriptura dicuntur (vos enim lux mundi estis, Saluator inquit) non ignoramus tamen vnde gratiam largitionemque luminis consequuti sunt. Non enim propria sancti luce illuminatur, &c. mox. c. 8. edisserit illud, Erat lux vera, verbis superius oppositis. Itaque dissecutionem verbi, & Christi a creaturis, Cyrillus, solis quidem existentibus, non possibilibus explanat. Quod fat erat Cyrillo, vt inter creaturas non referuntur verbum, aut Christum.

Augustin. Anselmus

Nifenus.

Cyrillus.

72 Ad secundam

Ad tertiam.

Ad primam confirmationem.

Secunda probatio falsum assumi. Vidimus enim disputatione 7. sect. 1. gratiam iustificantem non fieri per creationem sed per educationem solum. Quid? quod lib. de anima ostendi, ostendamque in Metaphysica, creationem actiuam posse creaturae conuenire. Tertiam probationem distinguo. Aut aliquid praeter Deum est participatio naturae diuinae, aut non est participatio naturae diuinae, non potest virtute natua efficere qualitatem participem diuinitatis: Potest autem id, quod participatio est. At substantia supernaturalis potest esse particeps diuinitatis in eo, in quo est gratia iustificans: Quare docuit tract. de gratia iustificante, posse dari qualitatem actiuam gratiae iustificantis, licet repugnet substantia supernaturalis. Atque adeo gratia iustificans potest esse simul participatio naturae diuinae, & naturae creaturae participantis diuinam, consorsque vtriusque ab vtraque simul produci. Ad primam confirmationem, potest inferior natura conferre alteri participationem superioris secundum eam perfectionem, quae ab inferiori participatur, & inferiorem non excellit, v.g. homo praestare homini participationem naturae Angelicae quoad gradum intelligentem, & Leo Leoni participationem humanae quoad gradum sentientem. Atque ita potest substantia, aut qualitas creata participationem naturae diuinae quoad perfectionem remouendi omnem malitiam moralem, & radicandi omnem honestatem, quae substantiae & qualitati creaturae potest esse communis cum natura diuina, & formaliter constituit consortium diuinitatis gratiae iustificantis proprium, vt explicuimus tr. de gratia iustificante disp. 2. Imo hinc totius doctrinae ratio hauritur, nam haec participatio diuinitatis, quae gratiae iustificantis propria est, in eo est sita, quod conueniat formaliter cum natura diuina Ripalda de Ente Tom. 1.

quoad esse primam radicem totius honestatis moralis, remouendo omne peccatum, & praebendo facultatem ad omnia pietatis, ac bonitas moralis opera. At haec perfectio non vni qualitati: sed pluribus potest esse communis, ab vnaque in alias per productionem derivari, cum perfectio infinita non sit, & reipsa producibilis. Ergo qualitas participans Deitatem virtute causa creaturae producibilis est. Ad secundam confirmationem, plerique sentiunt, repugnare duas iustitias, ac sanctitates specie differentes, duas similiter charitates, & visiones beatificantes. Ita Pater Suarez lib. 8. de gratia c. 3. P. Torres opusc. 3. disp. 1. d. 1. Curiel 1. 2. art. 1. d. 2. §. 2. Zumel ibidem d. 4. Monestinus ibidem, art. 2. Ioannes Vincentius relect. de gratia Christi, c. 3. At ego cum Patre Granados contr. 8. de gratia, tr. 4. disput. 4. num. 2. docui tr. de gratia iustificante, possibiles esse plures specie differentes gratias, & virtutes infusas nunc existentibus nobiliores, & ignobiliores, aliam, quae ad naturam tantum humanam habitus, & actus humanos determinata sit: aliam, quae ad naturam Angelicam tantum, habitus & actus Angelicos determinata, aliam ad vtramque naturam indifferenter, sed perfectiorum habituum, & actuum quam nunc existentium radicem, aliam identitificatam scientiae infusae, aliam ab ea distinctam, aliam a charitate indiuisam, aliam diuisam, aliam immediatè in actus influentem, aliam mediatè tantum aliasque aliis praedicatis essentialibus differentes. Vnde licet natura diuina vnica, ac simplicissima sit, modus tamen participandi illam potest esse multiplex, ac diuersus. Quemadmodum de facto licet vnica, ac simplicissima sit omnif. que argumenti essentialis, & specifici expers, quia tamen gratiae participatio finita est, potest Deus existenti qualibet gratia aliam indiuiduo distinctam producere, & eandem secundum intentionem infinitam magis, ac magis augere. Itaque sicut vnitas indiuidua, & diuisio omnimoda naturae diuinae non repugnat multiplicationi indiuiduae, & intentioni graduale gratiae participantis naturam diuinam, ita nec multiplicati, & intentioni essentiali, ac specificae repugnabit.

Quarta probationis sequela nexari potest. Nam plures naturae possunt agere qualitatem in proprio supposito, quam aliis conferre non valent. Materia potest sibi producere quantitatem, animus intellectum & species ignis calorem, tamen easdem qualitates aliis communicare actione sua non valent. Idem posset substantiae supernaturali contingere, vt posset sibi, & non aliis gratiam iustificantem efficere. Deinde etiam aliis posset non repugnanti-bus per peccatum, non vero malitia peccati infectis, quia peccati resistentia penè infinita est, quam virtus finita superare non potest. Itaque substantiae continenti gratiam non debetur concus ad illam peccatori induendam, nam contra ius Physicum talis substantiae praeualeret ius morale, quod Deus habet, vt gerat inimicitias cum peccatore, & in suam amicitiam non restituat, donec sibi satisfactam sit, aut a se iniuria condonata. Etenim si ratione similis iuris negatur a pluribus Theologis in Angelo notitia cogitationum alterius, cum maius sit Deo ius in suam amicitiam, & punitionem suae iniuriae, quam Angelus in affectus, & cogitationes sui cordis, cur non poterit a Deo substantiae Physice continenti gratiam, bon-

Ad secundam confirmationem

73 Ad quartam probationem.

concurfus ad illam peccatori tribuendam iure de- negari; Porro autē Aug. à creatura solum remouet viam iustificandi peccatorem, vt mox constabit. Rursus esto talis substantia vi sua posset inducere in peccatorum qualitatem sanctificantem, verè quidem solus Deus, & non creatura hominem iustificaret. Nam iustificatio peccatoris, vt ex Tridentino solemne iam est, complectitur præter infusionem qualitatis, remissionem peccati. At remittere peccata non esset creaturæ, sed Dei, præsertim mea opinione, quam tractatu de gratia iustificante docui desiderante nouum fauorem ab infusione qualitatis distinctum ad condonationem peccati. Denique iustificare Physicè peccatorem efficiendo qualitatem formaliter iustifican- tem, & si vis, etiam ex natura rei condonantem peccatum, non ait Augustinus, esse opus proprium solius Dei, & à pura creatura alienum, sed iustificare moraliter, merendo de condigno- ralem gratiam, & condonationem peccatori, & satisfaciendo ad æqualitatem pro peccato illius, modo, quo Christus iustificat impium: quod communi Theologorum consensu hominem Deum requirebat. Expendebat enim Augustinus id Romano. Sicut per inobedientiam vnus hominis peccatores constituti sunt multi: ita, &c. Docens iustitiam in omnes propagari, sicut iniustitiam, non imitatione solum, sed merito, vera- que causalitate morali Christi, & existentia Phy- sica iustitiæ. Nam & quod ait de Christo, inquit Augustinus, per vnus iustificationem, magis hoc expressit, quam si per vnus iustitiam diceret. Eam quippe iustificationem dicit, qua Christus iustificat impium, quam non imitandam proposuit, sed so- lum hoc potest: quoniam possunt esse multi iusti ho- mines, & imitandi: insus autem. & iustificans nemo, nisi Christus. Quisquis ergo ansus fuerit, &c. Expende primo, agere Augustinum de iusti- ficatione impij. Secundo de eo iustificationis mo- do, quo Christus iustificat impium. Tertio, à iusti- ficando excludere sanctos nunc existentes, quin meminerit possibilem. Igitur vbi substantia su- pernaturalis non asseratur à nobis iustificans im- pium, per satisfactionem, & meritum, sicut Chri- stus & iustificans, sed per causalitatem Physicam, ad quam non requiritur virtus infinita, quæ ad moralem necessaria est in homine, nihil adstruetur Augustino repugnans.

Si hæc minus placent, aliter argumentum præteritum soluito negando consequentiam. Nam potest esse substantia supernaturalis, quæ sua vir- tute efficiente non contineat gratiam iustificantem etiam vt proprietatem connaturalem. Tum quia potest esse seipsa formaliter iusta, ac sancta, quin superaddita qualitate, egeat ad sui sanctitatem, atque iustitiam: vt superioribus illustrauimus. Tum quia proprietas superaddita exigi potest, quin ab ipsa natura fieri valeat; quemadmodum plures opinantur de materia prima exigente qualitatem. Et enim, si corpus dispositum potest exigere crea- tionem animæ, quam corpus sua agente virtute non continet, cur non poterit similiter substantia excellentem aliquam proprietatem vendicare, quam agente virtute non contineat? Aut quia creatione producenda est, aut aliqua perfectione repugnante creaturæ, quam aduersarij in produ- ctione gratiæ iustificantis contendunt. Quo ruit prima consequentiæ probatio. Secundam sic solui- to. Potest substantia esse constituta in eodem genere cum gratia, in eoque perfectior, quin virtu-

te vigeat agente illius. Maior enim perfectio aliunde, quam ex virtute eminenter continente gratiam potest provenire. Sicut Angelus intra eundem ordinem, Angelum, & animum supe- rat, quos efficere non valet, gratia iustificans virtutes infusas, & earum actus, pluraque alia, quæ otiosum est recensere. Ad confirma- tionem in primis antecedens incertum est, vt precedentibus examinauimus. Deinde non est bona consequentia; quia Christus substantia- liter sanctus non potest virtute connaturali effi- cere sanctitatem accidentalem in alio; & ani- mus ab intellectu indistinctus, ac proinde sub- stantialis intellectus nequit aliis intellectum ac- cidentalem producere. Ratio est, quia inter plura datus vniuoca conuenientia, inter quæ nulla in- tercedit actio, neque ista ad vniuocationem ne- cessaria est. Ergo potest dari vniuocatio inter sub- stantiam supernaturalem, & gratiam iustifican- tem repugnante processione gratiæ iustificantis à substantia supernaturali. Accedit posse dari substan- tiam supernaturalem, quæ non perueniat ad per- fectionem gratiæ iustificantis sibi connaturalis; quia potest asciscere sibi connaturalem virtutem agendi omnes actus supernaturales præter Theo- logicos charitatis, & visionis beatæ, quarum vir- tus erat necessaria ad gratiam substantiæ connatu- ralem. At substantia, quæ non pertingit perfectio- nem gratiæ iustificantis sibi connaturalis, nequit virtute pollere, ad agendum gratiam iustificantem. Ergo potest esse substantia supernaturalis ab- que virtute causæ principalis continente iusti- tiam.

Hic obseruatum volo ne diffidio vocum dis- putatio confusa fuerit, in eo sensu à me propo- sitam substantiam supernaturalem, causam princi- palem gratiæ iustificantis, quo natia virtute, & concursu sibi debito, non virtute obedienciali, ac eleuata, & concursu sibi indebito operetur, scilicet non eo genere causæ instrumentalis, quo; Sacramenta eandem causare gratiam dicuntur; sed eo, quo habitus supernaturales virtute sibi intrinseca actus supernaturales operatur: quam- quam hic habitus apud plerisque Theologos munus causæ principalis, apud plerisque munus causæ instrumentalis, meo quidem iudicio de sola voce dissentientes, exercent. Itaque de re solum ea contentia Physica gratiæ in substantia super- naturali proposita est, quæ concursu sibi debito per virtutem connaturalem, & non eleuatam gra- tiam producat. Esto; quadam fusa vsurpatione qua omnes causæ secundæ instrumenta Dei dici pos- sunt, vt docui lib. 1. Physicorum, ea substantia producat gratiam, etiam instrumentum Dei iu- dicetur. Quo sensu, & non alio causalitas princi- palis in gratiam iustificantem negatur com- munitè 1. 2. q. 1. 1. 2. art. 1. causæ creatæ ram substantiali, quam acciden- tali, vt notauit tract. de gratia iustificante.

Ad Confir- mationem. 76 quarta re- pugnanti- a. Aristot. S. Thom. Confirmatur. Secundo confirmatur. 77 Diluitur. Albelda.

SECTIO XV.

Arguitur à priori, & explicatur implican- tia substantia supernaturalis ex conce- ptu supernaturalitatis relatiua.

Quartum argumentum fit; quia substantia supernaturalis est contra conceptum super- naturalitatis relatiua; hoc est, contra relationem excellentiæ, qua ens supernaturale comparatur cum natura. Quod sic probatur; supernaturale simpliciter non est, quod est supra vnã, aut alte- ram naturam, sed quod est supra omnem natu- ram creatam, & creabilem: nam plura acciden- tia naturalia excedunt vnã, aut alteram natu- ram, imo omnes præter vnã, vt intellectus Ange- licus, discursus humanus, & similia. At nulla substantia potest esse supra omnem substantiam creatam, & creabilem. Ergo nulla substantia potest esse supernaturalis. Maior & consequentia con- stant. Probat minor. Omnis substantia est natu- ra, supra quam constituitur ens supernaturale. At nulla substantia esse potest supra omnem sub- stantiam creatam, & creabilem, vt ex terminis manifestum est. Ergo nulla substantia potest esse supra omnem naturam. Minor & consequentia probatione non egent. Maior probatur. Tum quia ab Arist. & S. Tho. dicitur natura omne principium substantiale motus, & quietis; quorum testi- monia produximus disp. 3. sect. 1. Tum quia natura, quam excedit ens supernaturale, non accipitur essentia vniuersi cuiusque rei, neque vniuersitas re- rum creatarum, neque materia, & forma sub- stantialis quæ iuxta varias significationes vsurpan- tur natura. Ergo natura, quam vsuperat ens super- naturale, accipitur omnis substantia creabilis. Confirm. Si alicui substantiæ essent connaturales habitus gratiæ, charitatis, & luminis gloriæ, non esset ratio, quare supernaturales potius, quã natu- rales dicendi essent: siquidem æque essentialis sub- stantiis naturales, ac supernaturales aliis; quod naturalibus qualitibus commune est, quæ vt aliis substantiis supernaturales sunt, aliis sunt naturales, proptereaque absolute naturales, & non superna- rales dicuntur. Ergo alicui substantiæ connatura- lia esse accidentia supernaturalia, repugnat conce- ptui supernaturalitatis relatiua. Confirmatur 2. Non implicat terminis accidentia, nulli substan- tiæ etiam creabili connaturalia. Ergo nec genus entium supernaturalium, nulli substantiæ etiam creabili connaturalium. At ad hoc genus perti- nent accidentia Theologicæ supernaturalia; nullum enim aliud genus supernaturalium à Theologis agnatum est. Ergo supernaturalia asseri debent nulli substantiæ etiam creabili connaturalia.

Hoc argumentum pluri torquent. Verum vt optime notauit Albelda 1. p. d. 26. num. 2. totam controuersiam reddit de voce, manifesteque prin- cipium, quod & notauimus nos num. 11. & disp. 3. sect. 1. Supernaturale, si sonum vocis sequamur, plurimas capit vsurpationes, est enim idem, quod ens supra naturam. Natura autem variis significa- tionibus vsurpata est, tum essentia, tum natiuitas rei, tum substantia constituens compositum, tum materia, & forma substantialis, & pleraque alia, quæ exposuimus d. 1. sect. 1. Atque ita sono vocis Ripalda de Ente Tom. 1.

potuit quidem supernaturale significari ens supra essentiam, supra natiuitatem, supra substantiam, & creata. Nunc autē re ipsa gratia, fides, charitas & similia accidentia dicuntur supernaturalia hac signi- ficatione vocis, vel illa: controuersa mere vocalis est. Indubitatum est, si ens supernaturale sumatur idem, quod ens supra substantialem, seu existentem supra omnem substantiam creabilem, substantiam ea ac- ceptione vocis non posse esse supernaturalem: si- cur neque lumen gloriæ erit supernaturale, si hæc vox sonet idem, quod ens super essentialia, seu existens supra omnem essentiam creabilem; quan- doquidem ipsum lumen gloriæ essentiam habet, supra quam esse non potest. Igitur sicut male de- prehenditur, lumen gloriæ non esse absolute su- pernaturale, quia non est supra omnem essentiam rei, quæ interdum vsurpatur natura; ita nec bene deprehenditur, substantiam non esse absolute su- pernaturalem, quia non est supra omnem sub- stantiam, quæ interdum natura significatur. Quare vt cum eo, qui negat lumen gloriæ esse supernaturale, intelligendo supernaturale, so- lummodo quod est supra omnem essentiam crea- tam, solum contendere possent de voce, qui affirmarent: sic solum de voce contendunt af- firmantes substantiam supernaturalem cum eis qui negant: vbi supernaturale significare constat apud ipsos ens solummodo supra substan- tiale, cum nulli debitum sit, ea significatione substantiam supernaturalem repugnare. Cæterum alia significatione controuersa de re, eaque mo- menti moueri potest, an scilicet supernaturalis esse queat; sumendo supernaturale quidquid est supra omnem substantiam potestate ordinata existentem; & omnem illam possibilem, etiam potestate ab- soluta, quæ existentibus affinis est, affinitate & connexionem, quam explicuimus disp. 3. sect. 2. & 4. Quippe supra omnem substantiam exclu- dentem connexionem quidditatiuam & Physicam, & intentionalem cum gratia iustificante, & importantem connexionem aliquam intentio- nalem, aut Physicam cum substantiis potestate or- dinata possibilibus? Nam cum natura vsurpari possit omnis substantia nunc existens, & omnis illa possibilis, quæ nunc existentibus aliquo or- dine quidditatiuo siue Pphysico, siue intentionali connexa est; ac proinde substantia supernatu- ralis dici possit, quæ nullo ordine Physico, aut intentionali substantiis nunc existentibus, & omni- bus possibilibus cū eis conexis, est affinis, quia cū gratia iustificante aliquo ordine connectitur; iure examinari potest, an possibilis sit substantia ea sig- nificatione supernaturalis? Nā de re dubitatio est; an sit possibilis substantia, quæ cum gratia, iustifi- cante connexa sit, excedatque omnem connexio- nem substantiatum nunc existentium; earumque possibilem, quæ ordine physico, aut intentionali existentibus affines sunt? Quidquid sit de voce; qua talis substantia significari possit, an scilicet su- pernaturalis, an naturalis? Ac per consequens vbi talem substantiam possibilem adstruamus; ad- struitur res Theologico examine digna, imo res; quæ in præsentī disputatione ab omnibus Theo- logis suscepta est. Et quidem eam substantiam com- muni, & absoluta significatione recte dici su- pernaturalem, mihi persuadeo. Tum quia in alia substantia supernaturalis in disputationem veri- re non potest: ridiculum enim est querere, an sit possibilis substantia creata, quæ supra omnem substantiam

substantiam creatam existat, Tum quia apud Dionysium de diu. nomin. c. 1. 2. & 3. passim attributum, super substantialis, solius Dei proprium significatur, nullusque perfectionis diuinae meminit Dionysius, quam super substantialem non praedicat. Ex quo nonnullum argumentum in fauorem huius doctrinae colligi potest. Sed occurramus iam argumento in substantiam supernaturalem contento.

78 Ad primam probationem

Igitur nego, omnem substantiam esse naturam in stricta, & Theologica significatione naturae in qua natura distinguitur ab ente supernaturali, ab eoque superatur. Quamquam verum sit, esse naturam in significatione Physica lata, in qua natura sonat essentiam suppositi, & compositi substantialis. Quo interpretationem dedimus, disp. 3. sect. 1. testimoniis Aristotelis, & D. Thom. quae prima probatione obiciuntur. Ad secundam probationem iam exposuimus n. praecedenti, & disp. 3. sectione 2. in qua usurpatione accipitur natura seorsim ab ente supernaturali, quin sub ea comprehendatur omnis substantia creabilis. Ad primam confirmationem respondeo. Ideo habitus gratiae, charitatis, ac luminis gloriae supernaturales potius quam naturales dicuntur, quia sunt supra omnem substantiam non connexam cum gratia iustificante, & connexam immediate, aut mediate Physice, aut intentionaliter cum substantiis nunc existentibus, quae usurpatione Theologica natura dicuntur. At qualitates naturales non sunt supra omnem substantiam non connexam cum gratia iustificante, aut supra omnem substantiam existentem, eamque possibilem, quae substantiis existentibus annexa est. Ideo iure naturales, & non supernaturales absolute nuncupantur. Ad secundam confirmationem sic argumentum retorqueo. Non repugnant accidentia, quae superantia omnem substantiam creabilem connexam physice, aut intentionaliter cum collectione substantiam nunc existentium, connaturalia sit substantiae natura sanctae, ac beatae. At ea accidentia iure annumerantur supernaturalibus. Ergo non destruit conceptum accidentis supernaturalis esse connaturale alicui substantiae possibili. Ita que transeat, quod sint possiblem aliqua accidentia nulli substantiae etiam creabili connaturalia, superantiaque omnem substantiam; quae Theologicè naturam constituit. Si quidem possiblem sunt alia accidentia soli substantiae connexae cum gratia iustificanti connaturalia, superantiaque omnem substantiam, quae Theologicè naturam constituit. Quod sufficit in re seclusis vocibus ad Theologicam supernaturalitatem accidentium, & substantiae. Recolantur ad praeteritam doctrinam, quae explicuimus d. 3.

Ad secundam

Ad primam confirmationem

Ad secundam confirmationem

SECTIO XVI.

Præter iterum à priori substantia supernaturalis ex conceptu supernaturalitatis absoluta.

79 Quinta repugnancia.

Quarto suaderetur implicare substantia supernaturalis, quia ratio substantiae contradicit supernaturalitati absolute, id est, sublimi illi perfectioni, quae fundat excellentiam entium supernaturalium supra naturam. Quod varie à variis

explicatur iuxta variantes definitiones supernaturalitatis absolute, quas proposuimus disp. 4. sect. 1. & 2. Thomistae recentiores sic arguunt. Supernaturale est, quod Deum respicit, ut est in se. At substantia creata non respicit Deum ut est in se, neque ut obiectum, neque ut terminum, neque ut finem, quia substantia omnino absoluta est, & ab aliquo sibi extrinseco speciem non sumit. Ergo substantia creata supernaturalis esse repugnat. Arguitur secundo à Zumel supra, supernaturale est quod participat substantiam diuinam prout supernaturalem, hoc est, ut trinam, & vnam, in hanc enim participatione, siue relatione Trinitatis supernaturalitas sua est. Nulla autem substantia creata potest participare substantiam diuinam ut trinam; qui ppè nulla potest esse vna quidditate, & trina suppositualitate, sicut diuina. Ergo nulla substantia creata potest esse supernaturalis.

Probat à Thomistis

A Zumel.

80 Ab Anton. Perez

Ab alijs

81 Responsio.

Ad Thom.

Ad Zumel.

Tertio idem probant Antonius Perez, & alij: ens supernaturale est, quod pertinet ad ordinem diuinum. At inter ea, quae pertinent ad ordinem diuinum solus Deus est substantia, sicut inter ea, quae spectant ad ordinem humanum, solus homo substantia est. Vnde species impressa substantialis, aut visus substantialis pertinet ad ordinem humanum necessario esset homo. Ergo praeter Deum nulla substantia potest esse supernaturalis. Demum alij obiciunt. Decet excellentiam diuinam, ut aliquis detur gradus substantiae proprius naturae diuinae, & non communis creaturae. His autem gradus supernaturalitatis substantialis. Ergo supernaturalitas substantialis propria est naturae diuinae minime creaturae communis.

Negandum est supernaturalitatem absolute pugnantem cum ratione substantiae creatae. Multis peccant argumenta, quae oppositum probare nituntur. In primis argumento Thomist. maior propositio est falsa, ut ostendimus d. 4. sect. 1. Deinde etiam minor non est vera, quando quidem substantia ad hoc absoluta non est, ut transcendentaliter non respiciat proprietates, effectus, causas, aliaque huiusmodi plura quae substantiae tribuunt extrinsece distinctionem specificam, ut ignis distinguitur specie ab eoque, equus à leone, quia effectus, & proprietates specie differentes respiciunt. Similiter igitur potest substantia supernaturalis respicere proprietates, potentias actus & accidentia, quae Deum respiciunt prout est in se, v. g. visionem beatam gratiam iustificantem, & alia accidentia supernaturalia similia, quae substantiae connaturalia sunt quorum respectus transcendens, substantiae naturali aduersatur. Etiam argumentum Zumel utraque propositione claudicat. Maior est falsa quia expediuimus disputatione quarta sectione prima supernaturalitatem non esse constitutam in respectu, seu participatione Trinitatis. Item est falsa minor, quia respectus, & participatio Trinitatis, quae supernaturalitatem constituere potest, non est omnino vniuoca cum Trinitate, ut omne ens supernaturale quoad esse formale conueniat vniuoce cum Deo, ut Trinus est hanc enim participationem qui potest habere actus misericordiae supernaturalis habitus fidei, vbicatio supernaturalis & similia accidentia. Erit igitur solum peculiaris aliquis ordo in Deum, ut Trinum, vel tanquam principium, vel tanquam obiectum aut finem. His autem ordo potest esse communis substantiae, ut accidenti, quae à Deo

vt

SECTIO XVII.

impugnatur possibilitas substantiae supernaturalis ab absurdis, quae colliguntur ex illa.

83 Sexta probatio repugnancia.

Primum absurdum. Secundum.

Tertium.

Quantum.

84 Ad primam absurdum

Augustin.

Obicitur.

Solutio.

vt Trino deriuati postulat, aut in Deum, ut Trinum dirigi, tanquam in finem, vel cogitatione, & amore tanquam in obiectum intendere, neque enim aliter accidentibus ordo in Trinitate competit. Ergo substantiae potest competere respectus aut participatio Trinitatis ad supernaturalitatem sufficiens, quae accidentibus communis est, quamquam substantia creata vna, & trina repugnat.

81 Ad Antonium Perez

Tertia ratio Antonij Perez, & aliorum similiter diluigit. Maior argumenti propositio declinat à vero, quandoquidem constat etiam ex disp. 4. sect. 1. male definiti esse supernaturale, esse pertinens ad ordinem diuinum. Insuper minor absonat vero, quia siue supernaturalia dicantur diuina aut ordinis diuini per assimilationem naturae diuinae, siue per specialem respectum, & ordinem in Deum, siue per aliquam peculiarem coniunctionem, potest substantia creata aequè dici diuina per participationem, ac dicitur qualitas. Etenim assimilationis cum Deo, ordinis in Deum, aut coniunctionis specialis, cuius est capax accidens, potest esse capax substantia, ut ex se videtur manifestum. Atque ita potest substantia pertinere ad ordinem diuinum modo sufficiens ad supernaturalitatem, sicut qualitas. Neque quicquam efficit, quod obicitur, inter ea, quae humana dicuntur, solum hominem esse substantiam. Nam inter ea, quae humana sunt, alia sunt humana per intrinsecam vniionem, aut coniunctionem cum homine, alia solum per extrinsecam denotationem ab homine, ad quem aliqua ratione spectant. Inter ea quae usurpantur per intimam coniunctionem cum homine, nihil est substantiale intrinsecum homini, quod non sit homo, aut pars constituens hominem, ut omnia quae sunt diuina per intimam coniunctionem cum Deo sunt Deus, aut constituentia suppositum Deus. At vero inter ea quae humana appellantur solum per intrinsecam denominationem ab homine, plura sunt substantia, quae non sunt homo, panis enim est cibis humanus, pecuniae dicuntur humanae, diuitiae, pluresque aliae substantiae pertinentes ad vsus humanos, dicuntur humanae, quae non sunt homo. Igitur simili ratione substantia supernaturalis potest dici extrinsece diuina, quia peculiari ratione esset coniuncta diuinitati, aut per amicitiam, aut per possessionem, aut per emulationem extrinsecam, aut alia ratione, quin propterea esset proprietate Deus. Postrema ratio parum vigeat. Tum quia plures Theologi remouent Deum ab ordine supernaturali, eumque renouunt admittere supernaturalitatem, ut vidimus disp. 2. sect. 1. saltem excellentia supernaturalitatis in Deo solum vocalis est, & non realis, ut ibidem notauimus. Tum quia esto, Deus numeretur inter substantias supernaturales, graduque admittatur supernaturalitatis substantialis communis creaturis potest adhuc cogitari gradus proprius excellentiae diuinae, decens Maiestatem Dei seiuocam à creaturis, nempe gradus supernaturalitatis substantialis infinitae & à se, quemadmodum in ordine substantiae intelligentis datur gradus proprius excellentiae diuinae, qui est substantiae intelligentis, à se, & cognitione comprehendente naturam diuinam, & omnia quae continentur in illa.

Ad alios

Ripalda de Ente Tom. 1.

Tem contra possibilitatem substantiae supernaturalis opponuntur plura absurda, quae illi consentanea videntur. Primum est, gratia iustificante non esse gratiam, quia esset debita substantiae cui inest, quod est contra rationem gratiae. Secundum, esse creaturam rationalem, in quam Deus non posset largitatem exercere, donumque aliquod gratuito profundere, cum ei substantiae essent debita, ac connaturalia munera supernaturalia, quae sunt potissima diuiniae largitatis materia. Tertium, lumen gloriae, & alios habitus infusos fore principia vitalia contra communem Theolog. consensum. Nam hi habitus essent connaturales illi substantiae, ac proinde ab intrinseco conuenientes, sicut modo sunt potentiae vitales ab anima distinctae, à quibus nihilo differunt comparatione illius substantiae. Quartum, absurdum est inde fore possibile primo substantiae virtute nativae parentem miracula, accidencia creando, transubstantiando composita, suscitando mortuos, & alia similia agendo, secundum substantiam suam hypostaticè vnita Verbo terribili substant. triplicè personalitate, & natura simplicè, sicut diuinam, aliaque eiusmodi monstra sola apprehensione epugnanti. Quandoquidem non maior repugnancia in his substantiis, quam in illa.

Haec absurda non me terrent. Primum sic explico. Gratia sanctificans duplici titulo gratia dicitur. & quia gratum facit subiectum Deo, & quia gratis datur. Ita communiter Theologi cum August. lib. de Natura, & gratia c. 4. Vtroque titulo sanctitas, & iustitia illius substantiae esset gratia. Priori quidem, quia talis substantia esset grata Deo. Posteriori vero, quia absque vili merito creaturae donaretur à Deo, aut in se, si talis sanctitatis asseratur identificata substantiae aut in radice, si dicatur distincta: quod sufficit ad rationem gratiae, nam gloria, & argumentum gratiae dicitur gratia, quia sequuntur radicem omnino gratiolam, nempe primam infusionem iustitiae. Dices id non esse Theologicè gratiam, quae necessario requirit, ut substantiae iam creatae gratuito praebatur, ut contra pellagium definit pluribus in locis Augustinus. Respondeo, ad rationem gratiae Theologicae solum requiritur, ut naturae iam creatae gratuito praebatur. Substantia supernaturalis autem non est Theologicè natura à qua donum supernaturale separatur. Ut saepius admonitum est ex disp. 3. sect. 2. & 8. Atque ita iustitia substantiae supernaturalis erit simpliciter gratia Theologica: esto, secundum quid gratia non sit, hoc est comparatione substantiae supernaturalis, quae natura est absolute indebita, quatuor substantiae, quae natura non est, debita sic: Rem confirmat iustitia habitualis Christi Domini, quae confertur debita primae creationi suppositi, nempe vniioni hypostaticae: nihilominus tamen absolute dicitur gratia, quia naturae secundum se gratuito dispensatur. Vigebis potest sanctificari substantiam supernaturalem per iustitiam, quae naturae communis non sit, neque

neque gratuito naturæ donari possit; atque adeo non sit Theologicè gratia. Respondeo; nequit substantia supernaturalis sanctificari per iustitiam, quæ quoad rationem genericam iustitiæ non sit cõmunis naturæ gratuito conferibilis: esto, quoad rationem specificam communis, & conferibilis naturæ non sit. Vt autem absolute dicatur gratia iustitiæ substantiæ supernaturalis, sufficit gratuito conferibile esse naturæ quoad genericam rationem, siquidem ea ratione complectitur prædicatum aliquod quidditativum gratiosum naturæ. Adde, nihil obesse, ut sanctitas illius substantiæ solo priori titulo gratiæ sit, quia subiectum gratum faciet; non posteriori, quia subiecto donetur gratis. Quoniam Patres dicentes gratiam donum gratis concessum, solum, differuerunt de gratia communi naturæ ab eaque distincta: non de ea, quæ aliis substantiis communis, & indistincta excogitari potuit. Imò rigorosa usurpatione Partum, vno hypostatica gratia non esset, quandoquidem naturæ & substantiæ non esset in debita, & communis, prout Patres de gratia auxiliante, quæ per se naturam substantentem supponit, contra Pellagium loquuti sunt. Porro autem ad statuendum substantiam supernaturalem, sufficit statuere iustitiam ipsi connaturalem priori ratione gratiam: esto, posteriori ratione gratia non sit. Illud enim statuit, quod de re in tota disputatione continetur. istud vero solis vocibus incùbit.

85
Ad secundum
Secundum absurdum facilius expeditur. Negando sequelam; quia ut substantia aliqua supernaturalis sit, non requiritur, ut ei debita sint omnia accidentia supernaturalia, sed sufficit deberi aliqua. Atque ita potest esse substantia supernaturalis, quæ sit subiecta largitati diuinæ, ab eaq; munificentissime recipiens plura dona supernaturalia, tum quoad intensiorem, tum quoad essentialiam, & specificam perfectionem. Tertium maioris cõsiderationis est. Sed primo ruet, si dicas, habitus supernaturales nobis infusos ideo non esse principia vitalia, quia nobis ab extrinseco insunt, & substantiæ supernaturali nullo pacto habitus isti inesse possent, quia natura sua sunt determinati ad eleuandum naturam ex se insufficientem; substantia supernaturalis autem non esset ex se insufficientis, cum sola absque potentiis distinctis posset, (sicut modo substantia animæ) suos vitales actus elicere; Si vero potentia distincta adstruenda sunt, ageret per facultates intellectus & voluntatis, vniuersales ad omnes intelligendi, & volendi actus indifferentes, sicut modò sunt intellectus, & voluntas, naturales; non per facultates supernaturales determinatis actuum speciebus adstruendas, sicut modò sunt habitus nobis infusi. Secundo eleuatur absurdum, si tueris, habitus infusos non esse vitales nobis, fore autem vitales substantiæ supernaturali, quia idem habitus nobis extranei, forent substantiæ supernaturali connaturales, & intranei. Esse autem facultatem aliquam vitalem alicui substantiæ non est aliud, quam esse substantiæ viuenti rationem ab intrinseco agendi; ad quod necessarium est, ut facultas inhereat ab actione, aut exigentia intrinseca substantiæ viuentis, ideo enim intellectus distinctus, (esto non recipiat actus intelligendi, ut ego docti lib. de anima, aliiq; recentiores sequuntur,) facultas vitalis est, quia adest ab intrinseca exigentia animæ; habitus verò fidei non est vitalis, licet sit facultas æque determinata, ac intellectus ad agendum intra idem suppositum, quia ab intrinseco aduenit substantiæ viuentis. Igitur cum substantiæ supernaturali inesset ab intrinseco eadem facultas credendi, sicut

86
Ad tertium
inest intellectus substantiæ animæ, illam et qualis comparatione talis substantiæ esset vitalis. Quare illa conferret in actus concursum, quem deberet conferre ipsa substantia viuens, modo autem non conferret concursum, quem substantia animæ conferre deberet: sed præter illum, quem præbet anima in actus naturales, superaddit habitus alium extraneum in actum, quem suis solis viribus edere non sufficeret. Itaque facultatem aliquam esse vitalem, aut non vitalem alicui substantiæ, relatiuū est, atque adeo diuersa relatio, quæ habitus supernaturales comparantur cum natura nunc intelligenti, & cū substantiæ supernaturali, potest easdem qualitates constitutere alteri vitales, & alteri non vitales. Explicatur sensibus corporeis ab anima distinctis: qui communi consensu Philosophorum inhaerent corpori, & si vis, etiam animo. Nihilominus non sunt vitales corpori, sed animo, hoc est, solus animus viuunt per actionem illorum, & non corpus. Nimirum quia animo connaturales sunt iuxta determinatam exigentiam ipsi: corpori vero iuxta determinatam exigentiam non adsunt. Tertio, ea ratione lib. de anima habitus supernaturales à principis vitalibus segregari, quia principium vitale exigat per se determinatum esse ad agendum immanenter in supposito, cui intrinsecum est, quare intellectus distinctus ab anima per se exigat vniuersalem cum animo, ut ipsum inueniat ad agendum, & separatus ab animo non potest quidquam agere neque intellectus vnius hominis penetrati cum alio potest animum alterius ad agendum compellere. At habitus supernaturalis licet ex conceptu accidentis postulet in hærere subiecto, eaque ratione natura opportunitus illi instituit subiectum, substantiam animæ; tamen ex cõceptu principij operatiui non postulat vniuersalem cum supposito, in quo operatur, sed à subiecto seiunctus, & per creationem existens sicut accidentia Eucharistica; quin & habitus supernaturales vnius hominis penetrati cum alio, præfentes animo alterius possunt agere per se in subiectum, cui non sunt coniuncti. Hæc ratio si quidquam valet, manifestum reddit discrimen, quare intellectus distinctus sit facultas comparatione substantiæ supernaturalis: quandoquidem etiam comparatione talis substantiæ vitalis comparatione substantiæ naturalis, non esset autem vitalis, habitus nobis infusus etiam potest retinere eundem agendi modum, quem habet cõparatione animæ. Neque huius doctrinæ alia ratio aptior est, quam à te censeris absurdum, habitus supernaturales admitti vitales, etiam comparatione substantiæ supernaturalis; à choro autem facultatum vitalium excludi non posse etiam comparatione substantiæ supernaturales, nisi ratione superiori, qua comparatione animæ vitales negantur.

Ad quartum
Ad quartum, reor discrimen inter substantiam supernaturalem, & eas, quæ tuo argumento opponuntur; quod istæ inuoluunt contradicentia, quæ non inuoluit substantia supernaturalis. In prima substantia contradicentia sunt, substantia natua virtute operans, & miracula patrans. Nam miracula dicuntur, quæ supra virtutem causarum secundarum, etiam supernaturalium fiunt: etenim si miracula intelligas solum effectus, qui prouidentia extraordinaria fiunt supra naturam subiecti, quamuis non sint supra exigentiam operantis, non implicabit substantia suis viribus patrans aliqua miracula, immutansque subiecta supra ipsorum naturam. Vt enim existunt facultates creatæ; scilicet habi-

87
Postrema repugnãtia
Paulus.
P. Torres.
Concilium Francofor.
tus agentes effectus supernaturales abscon ditos; sensibus, existere possent agentes effectus supernaturales sensibus manifestos, ac proinde inducentes hominem in admirationem, quod miraculi proprium est. Quænam autem sint miracula, quæ in potestate alicuius creaturæ con tineri possunt, alterius disputationis est. In secunda, contradicentes sunt substantia creata, & vendicans natura proprietatem infinitam, hoc est, substantiam diuinam. Nam proprietates continetur in natura quam perfectione superare non potest. Subsistentia autem natura proprietates est, aut vicaria proprietatis. Denique in tertia implicatur hæc duo, substantia creata, & cum vnitatem naturæ personis multiplicata. Quoniam vnitatem naturæ cum pluralitate personarum sola potest componere infinitas Dei, in quam solent referre Patres Ecclesiæ, ac Theologi vnitatem naturæ diuinæ cum Trinitate personarum. Sufficit nunc Anselmus de Incarnatione Verbi capite 8. *Vnum est ibi tria, & tria vnum inesse tamen tria de inuicem dicuntur. Nec incredibile debet esse in natura, que supra omnia, & omnibus aliis dissimilis est, esse aliquid, cuius exemplum in aliis rebus non valeat perfecte inueniri.* En vnitatem naturæ, & Trinitatem personarum reuocat in supremam, & infinitam altitudinem, qua Deus super omnia, omnibus rebus creatis dissimilis est. Creatura autem suprema hac altitudine, & infinita caret. Ergo creatura manifeste repugnat vnitatem naturæ cum Trinitate personarum. Atqui hæc contradicentia prædicata, quæ in substantiis à te confictis occurrunt, non inueniuntur in substantia supernaturali. Ergo male deducis ex substantia supernaturali signenta quæ nobis opponis.

88
Anselmus.
89
S E C T I O X V I I I .
Opponitur, substantiam supernaturalem fore Filium naturalem Dei, & explicatur.
87
Postrema repugnãtia
Paulus.
P. Torres.
Concilium Francofor.
Ergo non esset filius adoptiuus. Naturalis autem esse non potest, substantia purè creata: neque medium inter Filium adoptiuum, & naturalem à Theologis agnitiū est. Ergo. Hoc argumentum speciem aliquam præ se fert. Tamen sine labore eleuatur. Negamus sequelam, substantiam supernaturalem puram creaturam fore Filium naturalem Dei. Primo, quia filiatio, & hæreditas competeret substantiæ supernaturali ex indulgentia, & fauore Dei. Quod duplici ratione potest explicari. Tum quia posset esse substantia supernaturalis, cui non esset debita gratia sanctificans neque per identitatem, neque per distinctam vniuersalem, atque ita esset gratiosa: nam posset esse substantia supernaturalis capax peccati, ut dicebamus sectione, octaua & incapax suis viribus efficere actus charitatis, ut dicebamus numero 40. & 74. quæ duo probabilissimo iudicio à gratia sanctificante aliena sunt. Tum quia licet substantiæ supernaturali deberetur iustificatio, tamen non deberetur hæreditas gloriæ, & Filiatio Dei; quoniam gratia iustificanti, non est annexa ex natura rei Filiatio Dei, & hæreditas gloriæ, sed nouus fauor, nouaque indulgentia necessaria est, ut homò iustificatus accipiatur in Filium Dei, ac hæredem gloriæ, ut vberi disputatione ostendi cum pluribus Theologis tr. de gratia iustificante. Secundo, quia ad Filiationem naturalem requiritur; ut Filius sit nativitate, eiusdem naturæ, aut eiusdem personalitatis cum Patre, quippe ut procedat ab illo tanquam à principio coniuncto in similitudinem naturæ, ut communis fert definitio natiuitatis viuentium. Vnde Adrianus in epist. ante Concilium Francofordiense probat, testimoniis Gregorij Christum esse Filium naturalem, quia natiuitate suppositi diuinitatem accepit. *Omnes, qui in fide Deo nascuntur, superat; quia non ut ceteros adoptio, sed natura illam diuinitatis exultat.* Rursus; & si adoptiuus quisque Filius ad perficiendam diuinitatem proficit; nequaquam tamen, ut Deus naturaliter esset, accepit. Differt igitur adoptiuus Filius à naturali Dei; quod adoptiuus est natura omnino extraneus Deo, naturalis verò diuinitate coniunctus est; quod in eadem epistola, & libro Sacrosyllabe, in ipsoque Francofordiensi Concilio frequens est. At substantia supernaturalis esset omnino extranea Deo; nequaquam diuinitate Deo coniuncta. Ergo licet ius in hæreditatem gloriæ esset intrinsece connaturale, & annexum, nequaquam substantia supernaturalis esset Filius Dei.

S E C T I O X V I I I .

Opponitur, substantiam supernaturalem fore Filium naturalem Dei, & explicatur.

89
Ergo non esset filius adoptiuus. Naturalis autem esse non potest, substantia purè creata: neque medium inter Filium adoptiuum, & naturalem à Theologis agnitiū est. Ergo. Hoc argumentum speciem aliquam præ se fert. Tamen sine labore eleuatur. Negamus sequelam, substantiam supernaturalem puram creaturam fore Filium naturalem Dei. Primo, quia filiatio, & hæreditas competeret substantiæ supernaturali ex indulgentia, & fauore Dei. Quod duplici ratione potest explicari. Tum quia posset esse substantia supernaturalis, cui non esset debita gratia sanctificans neque per identitatem, neque per distinctam vniuersalem, atque ita esset gratiosa: nam posset esse substantia supernaturalis capax peccati, ut dicebamus sectione, octaua & incapax suis viribus efficere actus charitatis, ut dicebamus numero 40. & 74. quæ duo probabilissimo iudicio à gratia sanctificante aliena sunt. Tum quia licet substantiæ supernaturali deberetur iustificatio, tamen non deberetur hæreditas gloriæ, & Filiatio Dei; quoniam gratia iustificanti, non est annexa ex natura rei Filiatio Dei, & hæreditas gloriæ, sed nouus fauor, nouaque indulgentia necessaria est, ut homò iustificatus accipiatur in Filium Dei, ac hæredem gloriæ, ut vberi disputatione ostendi cum pluribus Theologis tr. de gratia iustificante. Secundo, quia ad Filiationem naturalem requiritur; ut Filius sit nativitate, eiusdem naturæ, aut eiusdem personalitatis cum Patre, quippe ut procedat ab illo tanquam à principio coniuncto in similitudinem naturæ, ut communis fert definitio natiuitatis viuentium. Vnde Adrianus in epist. ante Concilium Francofordiense probat, testimoniis Gregorij Christum esse Filium naturalem, quia natiuitate suppositi diuinitatem accepit. *Omnes, qui in fide Deo nascuntur, superat; quia non ut ceteros adoptio, sed natura illam diuinitatis exultat.* Rursus; & si adoptiuus quisque Filius ad perficiendam diuinitatem proficit; nequaquam tamen, ut Deus naturaliter esset, accepit. Differt igitur adoptiuus Filius à naturali Dei; quod adoptiuus est natura omnino extraneus Deo, naturalis verò diuinitate coniunctus est; quod in eadem epistola, & libro Sacrosyllabe, in ipsoque Francofordiensi Concilio frequens est. At substantia supernaturalis esset omnino extranea Deo; nequaquam diuinitate Deo coniuncta. Ergo licet ius in hæreditatem gloriæ esset intrinsece connaturale, & annexum, nequaquam substantia supernaturalis esset Filius Dei.

89
Ergo non esset filius adoptiuus. Naturalis autem esse non potest, substantia purè creata: neque medium inter Filium adoptiuum, & naturalem à Theologis agnitiū est. Ergo. Hoc argumentum speciem aliquam præ se fert. Tamen sine labore eleuatur. Negamus sequelam, substantiam supernaturalem puram creaturam fore Filium naturalem Dei. Primo, quia filiatio, & hæreditas competeret substantiæ supernaturali ex indulgentia, & fauore Dei. Quod duplici ratione potest explicari. Tum quia posset esse substantia supernaturalis, cui non esset debita gratia sanctificans neque per identitatem, neque per distinctam vniuersalem, atque ita esset gratiosa: nam posset esse substantia supernaturalis capax peccati, ut dicebamus sectione, octaua & incapax suis viribus efficere actus charitatis, ut dicebamus numero 40. & 74. quæ duo probabilissimo iudicio à gratia sanctificante aliena sunt. Tum quia licet substantiæ supernaturali deberetur iustificatio, tamen non deberetur hæreditas gloriæ, & Filiatio Dei; quoniam gratia iustificanti, non est annexa ex natura rei Filiatio Dei, & hæreditas gloriæ, sed nouus fauor, nouaque indulgentia necessaria est, ut homò iustificatus accipiatur in Filium Dei, ac hæredem gloriæ, ut vberi disputatione ostendi cum pluribus Theologis tr. de gratia iustificante. Secundo, quia ad Filiationem naturalem requiritur; ut Filius sit nativitate, eiusdem naturæ, aut eiusdem personalitatis cum Patre, quippe ut procedat ab illo tanquam à principio coniuncto in similitudinem naturæ, ut communis fert definitio natiuitatis viuentium. Vnde Adrianus in epist. ante Concilium Francofordiense probat, testimoniis Gregorij Christum esse Filium naturalem, quia natiuitate suppositi diuinitatem accepit. *Omnes, qui in fide Deo nascuntur, superat; quia non ut ceteros adoptio, sed natura illam diuinitatis exultat.* Rursus; & si adoptiuus quisque Filius ad perficiendam diuinitatem proficit; nequaquam tamen, ut Deus naturaliter esset, accepit. Differt igitur adoptiuus Filius à naturali Dei; quod adoptiuus est natura omnino extraneus Deo, naturalis verò diuinitate coniunctus est; quod in eadem epistola, & libro Sacrosyllabe, in ipsoque Francofordiensi Concilio frequens est. At substantia supernaturalis esset omnino extranea Deo; nequaquam diuinitate Deo coniuncta. Ergo licet ius in hæreditatem gloriæ esset intrinsece connaturale, & annexum, nequaquam substantia supernaturalis esset Filius Dei.

89
Ergo non esset filius adoptiuus. Naturalis autem esse non potest, substantia purè creata: neque medium inter Filium adoptiuum, & naturalem à Theologis agnitiū est. Ergo. Hoc argumentum speciem aliquam præ se fert. Tamen sine labore eleuatur. Negamus sequelam, substantiam supernaturalem puram creaturam fore Filium naturalem Dei. Primo, quia filiatio, & hæreditas competeret substantiæ supernaturali ex indulgentia, & fauore Dei. Quod duplici ratione potest explicari. Tum quia posset esse substantia supernaturalis, cui non esset debita gratia sanctificans neque per identitatem, neque per distinctam vniuersalem, atque ita esset gratiosa: nam posset esse substantia supernaturalis capax peccati, ut dicebamus sectione, octaua & incapax suis viribus efficere actus charitatis, ut dicebamus numero 40. & 74. quæ duo probabilissimo iudicio à gratia sanctificante aliena sunt. Tum quia licet substantiæ supernaturali deberetur iustificatio, tamen non deberetur hæreditas gloriæ, & Filiatio Dei; quoniam gratia iustificanti, non est annexa ex natura rei Filiatio Dei, & hæreditas gloriæ, sed nouus fauor, nouaque indulgentia necessaria est, ut homò iustificatus accipiatur in Filium Dei, ac hæredem gloriæ, ut vberi disputatione ostendi cum pluribus Theologis tr. de gratia iustificante. Secundo, quia ad Filiationem naturalem requiritur; ut Filius sit nativitate, eiusdem naturæ, aut eiusdem personalitatis cum Patre, quippe ut procedat ab illo tanquam à principio coniuncto in similitudinem naturæ, ut communis fert definitio natiuitatis viuentium. Vnde Adrianus in epist. ante Concilium Francofordiense probat, testimoniis Gregorij Christum esse Filium naturalem, quia natiuitate suppositi diuinitatem accepit. *Omnes, qui in fide Deo nascuntur, superat; quia non ut ceteros adoptio, sed natura illam diuinitatis exultat.* Rursus; & si adoptiuus quisque Filius ad perficiendam diuinitatem proficit; nequaquam tamen, ut Deus naturaliter esset, accepit. Differt igitur adoptiuus Filius à naturali Dei; quod adoptiuus est natura omnino extraneus Deo, naturalis verò diuinitate coniunctus est; quod in eadem epistola, & libro Sacrosyllabe, in ipsoque Francofordiensi Concilio frequens est. At substantia supernaturalis esset omnino extranea Deo; nequaquam diuinitate Deo coniuncta. Ergo licet ius in hæreditatem gloriæ esset intrinsece connaturale, & annexum, nequaquam substantia supernaturalis esset Filius Dei.

Concilium Francofor.

tem Filij naturalis. Ita inuenio in libro Sacrosyllabo Concilij Francofordiensis. *Adoptiuus enim, nisi affectu loquens, alienus dicitur filius: omnis enim adoptio ex affectione ducit vocabuli sui originem: quamquam ethymologia sua, non videtur errare similitudinis sonum. Ex affectu quidem dilectionis pars subrepti patris, ut in utraq; conueniat dilectionis affectum. At substantia supernaturalis esset coniuncta Deo ex natura rei solum per affectum, & non per identitatem alicuius partis utriusque communis. Ergo esset Filius adoptiuus, & naturalis. Non esset autem adoptiuus adoptione, qua nos adoptiui sumus, sed alterius rationis. Etenim forma exigens affectionem paternam Dei esset alterius rationis, nempe substantialis, & debita rei, cum modò forma adoptans hominem in Filium Dei sit indebita, & accidentalis. Esset itaque adoptio, & hereditas adoptiua naturalis illi substantiæ, prout naturale opponitur præternaturali, non vero prout naturale opponitur adoptiuo. Quare filiaro, & hereditas duplici sensu potest dici naturalis, Primo, prout non est indebita, & præternaturalis rei. Secundo, prout non est adoptiua. Priori significatione filiaro naturalis exprimit filiationem, quæcumque illa sit, esse debitam naturæ viuenti. Posteriori vero sine debita, siue indebita sit naturæ viuenti, non esse qualemcumque, sed participem substantiæ paternæ per conjunctionem physicam, & realem cum Patre. Porro Theologi ac Patres Ecclesiæ differentes, an Christus qua homo, sit Filius naturalis Dei, non agunt de filiaro naturali in priori usurpatione, sed in posteriori; Ac proinde Filius naturalis absolute sonat posteriori significatione viuens procedens à viuente, Physice coniuncto cum illa participatione alicuius substantiæ communis. Quia autem Christus qua homo est, coniungitur Deo Physice participatione substantiæ communis, siue quia substantia virtusque communis est, siue quia natura humana realiter coniungitur naturæ diuinæ, ideo etiam qua homo est, dicitur Filius naturalis, quamuis hæc coniunctio non sit naturalis, hoc est, debita humanitati.*

90 Iam duplex solutio argumenti.

Ad confirmationem.

Adrianus.

Math. 6.

Iam dilucida est absurdi quarti enodatio cum probationibus ipsius. Primo, quia filiaro, & hereditas potest negari debita substantiæ supernaturali Secundo quia esto debita sit, non erit naturalis eo sensu, quo filiaro, & hereditas naturalis opponitur adoptiua, sed præternaturali, & indebita. Ad confirmationem respondeo. Gratia, & indulgentia necessaria est ad adoptionem naturæ, quæ contra ponitur ordini supernaturali, non vero ad eius substantiæ adoptionem, quæ ex se in ordine supernaturali constituta est. In Concilio Francofordiensi autem de priori adoptione agebatur, ea quippe, qua nos in filium adoptamus, an eadem adoptione, natura humana, Christi in Dei Filium assumpta sit: quod expressit Adrianus sua epist. col. 2. *dicant vbi vnquam communi affectu dixerit nobiscum Pater noster; Sit enim, inquit Math. 6. pater vester, quid vobis opus sit, Non ait noster, quasi nobiscum adoptatus per gratiam.* Ergo de ea adoptione sermo erat, quæ nostrum propria est, eamque communem Christo negabat. Ideo colūna quinta seuerè carpit Elipandum & Felicem, quod prædicantes Christum adoptiuum, similem eum fecerint reliquis hominibus, ac proceribus iustis. Re-

demptor noster, homo sine peccato, filius sine adoptione. Nam si homo quidem, sed extra mensuram hominum credendus est. Vnde bene dicitur, nullus ei similis in legislatoribus. Et alia scriptura, quis in nubibus equabitur Domino? aut quis similis erit Deo inter Filios Dei? tanta nimirum vos temeritatis dementia deludit, ut equare eum nubibus, & legislatoribus non erubescatis. Adoptiuum enim, quasi purum hominem impij, & ingrati liberatorem nostrum non pertinens, cuius venenosa fauce susurrare. Volebat enim Hispani nostri, Christum qua hominem, esse addotiuum filium, & non naturalis, ea adoptione, quæ altis hominibus communis est, Adrianus vero, & Patres Francofordienses naturalem, & non adoptiuam, sicut alios homines, contendeant. Ac per consequens solam adoptionem gratiosam, quæ sola naturæ humanæ competere poterat, quippe qua nihil supernaturale sibi naturale, ac debitum vendicabat, definiunt illi Patres, quin alterius adoptionis possibilis meminerint, neque eiusmodi explicatione opus fuerit.

Vergebis, ergo Christus recte dici potest filius adoptiuus adoptione distincta ab adoptione puri hominis, sicut dicitur substantia supernaturalis, quin repugnetur Patribus Ecclesiæ, ac Concilio Francofordiensi: siquidem illis instituta disputatio non fuit contra Hispanos de alio genere adoptionis, quam eo, quo puri homines adoptiui sunt. Præterquam à me alia species adoptionis conceditur, de que illi Patres non egerunt. Nego consequentiam. Nam filius adoptiuus esse non potest, nisi is, qui non est proprius, ac naturalis filius: quippe adoptio subrogatur in defectum filiationis naturalis, ut is, qui per naturam alteri coniunctus non est, per affectum paternum coniungatur. Ita liber Sacrosyllabus Francofordiensis col. 1. ibi: *Adoptiuus dici non potest, nisi is, qui alienus est ab eo, à quo dicitur adoptatus,* columna 7. ibi, *adoptiuus enim non nisi alienus dicitur filius. Omnis enim adoptio ex affectione ducit vocabuli sui originem.* Et paulo superius, *Abusus namque & non essentialiter adoptiuus est filius dicitur, sicut Moses in filium adoptatus est filius Pharaonis, alienus ab ea, & generatione, & sanguinis affinitate. Hoc ideo posuimus, ut patenter daretur intelligi, eum dici adoptiuum, qui aondum prius fuerat proprius filius adoptantis.* At Christus negari non potest verus, proprius, ac naturalis Filius Dei, etiam qua homo est, quin repugnetur Patribus Ecclesiæ, & Concilio Francofordiensi, vbi contra Felicem, & Elipandum non solum stabilitum est, Christum non esse adoptiuum, adoptione nobis communi, verum etiam, esset Filium Dei proprium, ac naturalem, quod negabant Elipandus, & Felix. Ergo Christus asserti non potest Filius adoptiuus, quin repugnetur Patribus, & Francofordiensi Concilio. Quare post superiora immediate subiungitur. *Vnde in Dei Filium non cadit nomen adoptionis, quia semper verus Filius, ac per hoc, & post assumptum hominem veris Filij vocabulum non amisit, qui nunquam verus esse desit Filius.* Porro substantia supernaturalis non asseritur à nobis verus, proprius ac naturalis Filius, sed Filius solum per affectum paternum, quem allicit iustitia, ac sanctitas ipsius. Igitur quamuis substantia supernaturalis Filius adoptiuus censeatur, non est ratio, quare Christus, adoptiuus censeri possit.

91 Obicitur.

Solutio.

LIBER SECVNDVS

ELEVATIO, AC POTENTIA OBEDIENTIALIS natura in dona supernaturalia.

EX P E N D I M V S hucusque quid possit natura suis facultatibus naturalibus relicta, quantumque eleuentur dona supernaturalia supra naturam sibi dimissam. Nunc differendum, quo possit natura offerri virtute Dei, & an ea, quæ propriis viribus sibi naturalibus statuimus naturæ impossibilia, adiunctis viribus supernaturalibus, & alienis possibilia naturæ sint? Exacta enim comparatio donorum supernaturalium cum natura, plenaque cognitio nobilitatis donorum supernaturalium, & ignobilitatis, atque capacitatis naturæ, hanc disputationem desiderat. In qua plurima continetur his temporibus controversa, plurima multis, difficillimisque quæstionibus Theologicis ferentia lucem. Præcipue ea, quæ ad virtutem obedientialem attinent, quæ ex parte naturæ virtuti eleuanti Dei necessario respondent.

DISPV TATIO XXIV.

Quid voce eleuationis, & Potentiæ obedientialis in genere intelligendum.

Rarius quam de quidditate potentiæ obedientialis ad amissum differamus, opere præterit iudicari præmittendam existentiam illius, an scilicet detur potentia obedientialis passiva, & actiua, in rebus naturalibus, non solum ad qualitates vitales cognoscendi, & amandi; sed etiam ad non vitales gratiæ instanciantis, characteris Sacramentalis, & alias plures, quæ ad patranda miracula, ad torquendum demones igne corporeo, ac similes disquiri solet? De quibus rebus hac tempestate non sine sudore, & sanguine inter Theologos dimicatur. Cæterum ne vocum ignoratio interim confusionem pariat, expediet nunc prius breuicem aliquam eleuationis, & potentiæ obedientialis explicationem prænotare.

2 Eleuationis vox.

Plautus.

Eleuationis vox inter præfatos Theologos ad præfens institutum frequens non est. Rectè tamen inter nouiores vsitatur. Nam si Grammaticam consulamus, eleuare idem est ac virtute extrinseca, & superiori sursum tollere, seu leuare. Plautus, *Capedum lapidem hunc, atque eleua.* Natura igitur, quæ propria facultate dona supernaturalia non assequitur, apte eleuari dicitur, cum virtute extrinseca Dei ad eadem obtinenda essetur. Est itaque eleuatio auxilium superioris agentis rei indebitum quo minus exequitur, quod concursu sibi debito, propriaque virtute exequi non potest. Vnde breuiter

hora. Primo eleuationem communiter significare Notatio actiue, auxilium agentis superioris; non passiuæ prima. aptitudinem inferioris; nam licet interdum eleuatio etiam passiuè sumatur, tamen absolute actiuam significationem notat; & ea passiuæ capacitas, vt eleuetur natura, nomine potentiæ obedientialis Secunda. ex primitur. Secundo, eleuationis capacitas esse non solum naturalia, sed etiam supernaturalia, quandoquidem etiam supernaturalibus indebita sunt auxilia ad plures effectus, quos natura virtute non continent, virtute tamen diuina edere possunt in lucem. Tertio non solum causam passiuam, & actiuam, verum etiam formalem, quin & virtutem Tertia. terminatiuam actionis & passionis, & alia pleraque apta esse, vt à Deo eleuentur. Etenim vt definitione eleuationis præmissimus, non est eleuatio auxilium superioris ad causandum effectum, sed munus præstandum quod res natura præstare non valet. Quocirca non solum ad patiendum effectum supernaturalem, sed etiam ad informandum vnione supernaturali, aut terminandum actionem supernaturalem, rectè natura dicitur eleuari, vt si albedo informaret Angelum, aut extra subiectum terminaret creationem, vere albedo diceretur eleuata ad informandum Angelum, & terminandam creationem: si quidem hæc munera illi non natura, sed virtute superiori conuenirent. De quo erit præoccu- prior explicatio disputatione 42. Neque tamen paratur obiectio: propterea substantia verbi eleuata censenda est, cum vnionem hypostaticam terminauit. Tum quia illa vnio producta non fuit virtute extrinseca Verbo, cum eam virtutem suapte perfectione vendicet Verbum. Item neque virtute superioris agentis, cum Deus verbo superior non sit. Tum quia capacitas in ea terminandi vnionem hypostaticam naturalis est verbo. Si quidem illa capacitas intrinseca, maxima verbi perfectio est. Quæ omnia

omnia aliena sunt à rebus, quæ propriæ dicuntur eleuari: quibus & agens eleuant superius, & virtus extrinseca, & aptitudo ad munus, quod præstant, præternaturalis esse solet. Quarto denique nota, licet interdum natura ad effectus naturales dicatur eleuari, verbi gratia instrumentum naturale virtute causæ principalis ad effectum principalem, sua virtute superiorem, res materialis virtute intellectus Angelici ad producendam speciem supernaturalem, vt obleruare est apud P. Albertinum to. 1. p. 1. q. 1. in 7. corola. num. 7. & alios: absolute tamen eleuationem naturæ, sonare complementum ac robur intrinsicè ad munus aliquod supernaturale exigens vires superiores omni natura. Ad ea enim quæ virtutem causarum naturalium non excedunt, parum aut nihil enehitur natura, vt iure ipsa eleuari absolute indicetur. Atque ita eleuationis voce non vtuntur Theologi, nisi ad eos effectus, qui superant virtutem, & exigentiam totius naturæ.

3 Potentia obediencialis. S. Thomas.

Aureolus. Scotus. Ferrata.

Contra Cabreram.

Augustinus primus inuentor Potentiæ obediencialis.

Ergo potentia obediencialis responder ex parte naturæ eleuationi actiue Dei, sonatque aptitudinem creaturæ vt Deus possit de illa, quod libuerit, efficere. Ita S. Thomas 1. p. q. 115. art. 2. ad 4. 3. p. q. 11. art. 1. corp. in 1. dist. 4. q. 2. de potentia q. 1. art. 3. ad 1. & qu. 6. art. 1. ad 18. de veritate q. 8. art. 43. ad 13. Aureolus numero 1. dist. 4. art. 3. §. In secunda vero inquisitione, Scotus in 3. dist. 1. quæst. 5. & 9. met. quæst. 2. in 2. dist. 18. quæst. vnica arti. 4. Ferrata 3. contra Gentes cap. 54. ad 2. Scori, & alij prisici, ac recentres. Theologi quorum meminimus sequentibus. Quo intelliges contra Cabreram 3. p. q. 1. art. 1. disp. 6. numero. 1. vsurpationem potentiæ obediencialis peranti-quam, & communem veteribus Scholasticis fuisse, cum hi authores eam tanquam assectam suis temporibus explanent. Quin crediderim, primam lucem hausisse potentiam obediencialm ab Augustino de Gen. ad litt. cap. 17. & 18. non solum quia primus ipse in rebus naturalibus potestatem obseruauit. sed & quia primus obediencialis vocem fundamntalem rerum naturalium potestatem referens in obedientiam, qua creaturæ suo subiacent creatori, & in dominium, quo conditor de illis ad nutum disponit. Quod tanquam nouum, & primum à fidelibus auditum explanat cap. 17. Nam cum quæsiuisset, an virtute naturali factum sit, vt ex costa viri prima femina formaretur sic aggreditur quæstionem elucidare Dicam quid mihi videatur sine affirmandi temeritate quod tamen cum dixerò, fortasse prudenter ista considerantes, quos iam Christiana fides imbuit, etiam si nunc primitus ista cognoscunt, non esse dubitandum indicabunt. Vbi noto duo: alterum, asserere Augustinum, tunc primum cognoscere fideles, quæ de illa quæstione differit. Alterum, ea ad principia fidei pertinere, cum eos quos Christiana fides imbuit, appellet iudices eorum, quæ mox expositurus est. Igitur illico distinguit in rebus creatis duplicem cursum, & potestatem; naturalem scilicet, & obediencialem. Naturalem ibi; Omnis ista natura visitatissimus cursus habet quasdam naturales leges suas, secundum quas, & spiritus vitæ, qui creatus est, habet quosdam appetitus sui determinatos quodam modo, quos etiam mala voluntas non possit excedere: & elementa mundi habent definitam vim, qualitatemque, quid vnumquodque valeat, voluntate non valeat, quid de quo fieri possit, vel non possit. Obediencialem deinde ibi: Super hunc autem motum cursumque rerum

naturalem potestas creatoris habet apud se posse de his omnibus facere aliud, quam eorum quasi terminales rationes habent. Exemplis rem exponit, & concludit, reuocans effectus eius facultatis, non in naturam, sed in obedientiam, qua natura suo conditori pareat: Veriori tamen alio modo dedit, vt non hoc haberent in motu naturali, sed in eo, quo ita creata essent, vt eorum natura voluntari potiori subiaceret. En quare facultas, qua natura agitur, seu mouetur supra cursum naturalem rerum, potentia obediencialis dicta sit, quod amplius, & expressius tradit cap. 18. Habet ergo Deus in seipso absconditas quorundam factorum causas, quas rebus conditis non inseruit, easque implet non opere prouidentie, quo naturas subsistit, vt sint, sed illo, quo illas administrat, vt voluerit, quas vt voluit, condidit, ibi est & gratia, qua salui sunt peccatores. Itaque potentia obediencialis pertinet ad prouidentiam gratiæ, quia Deus moderatur naturam: non prout ipsa natura exigit, sed prout ipsi creatori tanquã Domino libitum est. Ad quã tandè reuocat formationè Euæ ex costa Adami, cuius occasione superiora edisserit. Plura in his testimoniis obseruatione digna sunt; quæ decursu examinabimus. Nunc exploratum sit, potentiam obediencialem notam fuisse Augustino, eique primo lucem, & vocem potentiæ obediencialis deberi.

Itaque potentia obediencialis rectè definitur aptitudo rerum creaturarum, vt pro arbitrio agentis superioris, eiusque auxilio ipsi indebito munus impleant, quod natura virtute, & concursu sibi debito implere non possunt. Quare iuxta ea, quæ de eleuatione notauimus numero 2. potentia obediencialis proportionè, primo sonat passiuè aptitudinem creaturæ, vt eleuetur à Deo; de quo plura disputatione sequenti. Secundo potentia obedienciali capaces sunt etiam res, quæ in ordine supernaturali sunt constitutæ. Tertio potentia obediencialis non solum causæ agentis & patienti, verum etiam causæ formali, tam intrinsece, quam extrinsece, aliisque pluribus communis est. De quo plura disputatione sequenti. Demum quarto, potentia obediencialis absolute denotat facultatem naturæ ad ea, quæ entitate, aut modo supernaturalia sunt. Quanquam interdum etiam natura, obediencialis dicatur, prout subiecta est Deo inducenti in ipsam formas naturales cum dominio ipsatum; ad discrimen eiusdem nature accipientis easdem formas ab agentibus naturalibus, quæ tali dominio destituta sunt: quippe hac consideratione natura obedit Deo, etiam vt authori naturali, tanquam dominio, secus vero agentibus naturalibus, creatis. Ita habet Scotus 9. met. quæst. 12. Rada 1. p. controu. 1. art. 1. con. 1. Philippus Faber disp. 3. pro num. 4. & communiter Scotiste, qui potentiam obediencialem à naturali non per ordinem ad effectus, sed per ordinem ad agens distinguere solent. Verum id quam infirmum sit, constat ex disp. 8. sect. 2. & 4. constabitque ex disp. 40. Quare rectius cum communi Theologorum consensu, & Augustino supra, hanc obediencialem potentiam definimus etiam in ordine ad effectus, & munera, quæ aut entitate, aut modo productionis supra naturæ conditionem existunt.

Quare apte diuidimus potentiam obediencialem, in eam, quæ confert posse ad effectus solo modo productionis supernaturales, & in eam, quæ confert posse ad effectus substantia supernaturales,

4 Definitio potentiæ obediencialis.

Notar.

Secundo.

Tertio.

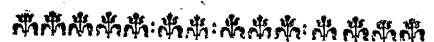
Quarto.

Scotus. Rada. Faber.

5 Diuisio.

Augustin.

Augustinus. rales. Vtriusque meminit Augustinus supra. Prioris quidem cap. 17. ibi: Alius ergo est rerum modus, quod illa herba sic germinat, illa sic illa attas parit, illa non parit, homo loqui potest, pecus non potest. Horum, & ceterorum modorum rationes, non tantum in Deo sunt, sed ab illo etiam rebus creatis indita, atque concreate vt autem lignum de terra excisum aridum, perpolitum, sine radice vlla, sine terra, & à quo repente floreat, & fructum gignat: vt sterilis femina in senectute pariat, vt asina loquatur, & si quid est huiusmodi, dedit quidem naturis, quas creauit, vt ex eis & hac fieri possent: verum tamen alio modo dedit, vt non hoc haberent in motu naturali, sed in eo, & ceteris. Ceteris potestatem naturalem, & obediencialem ab Augustino discerni penes modum, quo solo effectus, quos recenser, supra naturam sunt. Posterioris vero potentiæ meminit capite 18. testimonio iam productio numero præcedenti, vbi talem facultatem compleri docet prouidentia supernaturali, ac gratiosa; eiusque effectum referat gratiam, seu opera, & habitus gratiæ, qua hominis saluantur, quæ iam ab omnibus substantia supernaturalia prædicantur. Porro nos de hac posteriori obedienciali facultate, quæ opera entitate supernaturalia respicit, disputationem instituiamus. Rursus vero hæc potentia obediencialis communi diuisione in actiuam, & passiuam distribuitur: actiuam, quæ agendo: passiuam, quæ patiendo quiddam supernaturale incumbit. Quibus statuendis, ac plene cognoscendis venturæ disputationes laborabunt. Præter quas potentias an etiam potentia obediencialis informans, aut etiam terminans, & alia similes concedendæ sint? nos primum differemus, & definemus disp. 43.

DISPUTATIO XXV.

An, & qua ratione eleuetur potentia obediencialis passiuæ?

Leuatio potentiæ obediencialis passiuæ explicationem desiderat; quamquam apud Scholasticos nullam inuenio disputationem de illa.

SECTIONS.

- 1 Explicatio controuersia.
2 Ratio dubitandi.
3 Dirimitur controuersia.
4 Explicatur modus, quo constituitur potentia obediencialis absolute susceptiuæ formæ supernaturalis.
5 Alius modus explicandi potentiam obediencialem natura absolute susceptiuam formæ supernaturalis.
6 Diluatur ratio dubitandi.

SECTIO I.

Explicatio controuersia.

Aegidius de præsentatione tom. 2. de beatitudine libro 10. quæst. 2. art. 3. & Cabrera 3. p. q. 1. art. 1. disp. 6. dub. 6. numero 1. indubitatum supponunt, inesse rebus potentiam obediencialem passiuam formarum supernaturalium, quæ non sit naturalis, violenta, aut neutra. Suppositum probant pluribus testimoniis sancti Thomæ præsertim in 4. dist. 8. art. 3. ad 4. asserentis, omni creaturæ inesse potentiam obediencialem, vt in ea fiat quicquid creator disposuerit. Verum his locis Sanctus Thomas non agit de potentia obedienciali passiuâ distinctâ ab actiua, de qua nunc disputationem suscipimus: sed de potentia obedienciali genericè sumpta, prout ad eam quæ agit, & patitur supernaturalia, communis est: quam sic indifferentem frequenti vsurpatione vocat Angelicus Doctor passiuam. Imo in 4. sent. dist. 8. art. 3. ad 4. vnde suum argumentum depro-mittit Aegidius, expresse differbat de virtute actiua verborum consecrantium in Eucharistia panem, ad faciendam transsubstantiationem in corpus Christi Itaque potentia obediencialis communis agentis, & patienti supernaturalia, lata quadam vsurpatione dicitur passiuâ. Ad quam non ineptum testimonium est, quod exhibet Doctor Angelicus 3. p. qu. 11. art. 1. corpore. Est autem considerandum, quod in anima humana, sicut in qualibet creatura consideratur duplex potentia passiuâ: vna quidem per comparationem ad agens naturale: alia vero per comparationem ad agens primum, quod potest quamlibet creaturam reducere in actum aliquem alioem actum, in quem reducit per agens naturale, & hæc consuevit vocari potentia obediencialis in creatura. Vtraque autem potentia anime Chcasti fuit reducta in actum secundum hanc scientiam diuinitus inditam. Secundum quam anima Christi primo cognouit, & ceteris. Expende potentiam obediencialis in creatura sine discrimine vocari passiuam, deindeque hanc potentiam passiuam reductam in actum per scientiam Christo infusam, cognoscendo obiecta naturalia, & supernaturalia. At potentia cognoscens, quæ per scientiam infusam deducta est in actum, non est solum patiens, sed etiam agens: imo vt agens, potius quam vt patiens per habitum scientiæ infusæ in actum reducta est, cum is habitus ad agendum potius, quam patiendum destinetur. Ergo potentia obediencialis communis potentiæ agentis quidquam supernaturale, vsurpatur à D. Th. passiuâ. Identicem 1. p. q. 115. art. 2. ad 4. virtutes inditas creaturæ ad iuuanda miracula vocat passiuas: & in 2. dist. 18. q. 1. art. 2. corpore, rationem obediencialem distinctam à seminaturali definit, potentiam, qua rebus indita est ad suscipiendum illud in se quod voluntas Dei disponit. Quod aliis in locis D. Thom. vltimatissimè est. Neque immerito potentia obediencialis sic communis passiuâ nuncupatur. Nã vt obediencialis est, eleuatur à Deo, vt ab agente superiori, eiusque subiacet imperio, virtutemque agendi, & patiendi suscipi deriuatam ab illo, modo quo progressu exponemus. Quæ confiderationes passionem aliquam expriment grammaticalem, & impropiam. Ideoque disputatione præcedenti

Aegidius Cabrera. Male probant potentiam obediencialem passiuam. S. Thomas.

Potentia obediencialis communis agentis, & patienti, dicitur interdum passiuâ. S. Thomas

cedenti num. 4. potentiam obedientialem passiuæ præmonuimus.

Quare ad statuendam controuersiam noto primo, controuersiam non esse de potentia obedientiali, large, grammaticaliter, & improprie passiuæ, quæ cum potentia etiam actiua confunditur; sed de potentia strictè, Physice, ac proprie passiuæ, quæ susceptiua est donorum supernaturalium, & exercitio causalitatis materialis ab actiua distinguitur. Noto secundo, non vocari in controuersiam, an detur in rebus hæc virtus susceptiua formarum supernaturalium ab actiua distincta. Nulli enim Theologorum dubia fuit existentia illius ut optime supponunt Agidius, & Cabrera supra, Pater Suarez tom. 1. in 3. p. disp. 31. sect. 6. §. Secunda ratio, & plures quos ipse refert. A qua positione inique excipitur à Cabrera Scotus, ut uidebimus num. 7. Item à recentioribus, illi qui tuerentur dona supernaturalia creatione produci; nam ut obseruauimus disp. 7. sect. 1. ij. authores non negant educationem, quod formas supernaturales censent independentes à subiecto sustentante: sed quod in uirtute naturali subiecti, quod ipsas suscipit, non præcontineantur, ut ad educationem opus esse, arbitrantur, dissentientes quidem solum de uoce ab iis, qui eas formas educi à subiecto profitentur. Itaque creationem uocant productionem formæ independentis à subiecto præcontinenti formam in uirtute naturali subiecti, quamquam dependentis in genere causæ materialis à subiecto sustentante formam, uirtute eleuata, & præternaturali subiecto, qualem sustentationem, & passionem, formis supernaturalibus nullus Theologorum negauit. De quo recole quæ diximus disput. 7. Vnde controuersia solum est an hæc virtus susceptiua formarum supernaturalium obedientialis sit, & qua ratione obedientialis esse queat: Rursus noto tertio, à nobis supponi, eam uirtutem susceptiuam donorum supernaturalium non esse naturalem, etenim longa disputatione octaua relictum est uirtutem naturæ patientem dona supernaturalia naturalem esse non posse. Neque uero potentia obedientialis sine examine ponenda est, quia ut ratione dubitandi constabit, poterat ea potentia reduci ad quandam potentiam neutram, mediam inter obedientialem, & naturalem, ut potentia susceptiua plurius formarum naturalium reuocatur in aliam potentiam neutram, quæ inter naturalem, & violentam mediant. Igitur disputationis subiectum erit, an uirtus passiuæ donorum supernaturalium obedientialis, & eleuata sit: an ad tertiam speciem potentie neutris mediæ inter naturalem, & obedientialem pertineat.

SECTIO II.

Secunda ratio dubitandi.

Ratio dubitandi est. Potentia obedientialis est insufficientis, & incompleta intrinsece, & completur, ac sufficiens constituitur uirtute diuina extrinsece. Sed potentia passiuæ formæ supernaturalis, ut passiuæ est, non est insufficientis, & incompleta intrinsece, quæ completur, & sufficiens constituitur uirtute diuina extrinseca. Ergo potentia passiuæ formæ supernaturalis, ut passiuæ est, non est obedientialis. Consequenter

est legitima. Probatum maior à posteriori, exemplo potentie obedientialis actiue, quæ proculdubio intrinsece sufficiens, & incompleta, & sufficiens constituitur. A priori uero: quia potentia ex se, & intrinsece completa, ac sufficiens ad effectum non est quo sit obediens uirtuti superiori, à qua obedientialis reddatur, siquidem uirtus omnino completa, ac sufficiens intrinseca, seorsim ab alterius uirtute potest in suo genere propriam causalitatem exercere: nam si ad illam in suo genere exercendam ab alterius uirtute in eo genere dependent, iam intrinseca, completa, ac sufficiens non est, sed alterius uirtute extrinseca integratur. Ergo potentia obedientialis qua obedientialis est, non est intrinseca, completa, ac sufficiens, & ab alterius extrinseco complemento, & auxilio independens, Probatum minor. Substantia animæ, in qua recipitur gratia iustificans, seorsim ab alia uirtute patiente, & ipsa adæquate susceptiua gratiæ iustificantis, nam nullum à Deo confertur auxilium, quod integre, aut partim sustentet cum anima gratiam non est extrinsecum, cum nulli subiecto animæ extrinseco gratia inhæreat, neque est intrinsecum, cum ad illud sustentandum aliud esset necessarium auxilium intrinsecum, quo anima iuaretur, ac per consequens esset processio infinita qualitarum supernaturalium iuuantium animam ad suscipiendam gratiam. Ergo ipsa substantia animæ secundum uirtutem sibi intrinsecam condistinctam ab omni extrinseca est completa, ac sufficiens ad genus causæ materialis, quod exercet in gratiam. Quæuis enim indigeat uirtute diuina agente gratiam ut sustentat illam, indigentia talis uirtutis non est ad sustentandum, sed agendum: quare si per impossibile gratia existeret à se independentem à principio efficienti, inesset animo independentem à uirtute diuina, cum uirtus diuina ad munus sustentandi nihil conferat præter entitatem nudam substantiæ animæ. Atque ita uirtus sustentandi gratiam animo inest intrinseca in suo genere completa ac sufficiens. Confirmatur primo. Potentia obedientialis eleuatur ad suum actum uirtute superiori in eo genere, quo obedientialis est. Eleuati enim proprium est obedientialis potentie. At potentia passiuæ gratiæ, qua passiuæ est, non eleuatur uirtute superiori Dei in genere uirtutis patientis. Nam uirtus eleuans in aliquo genere exercet causalitatem in illo: qua enim ratione ad illud genus causalitatis eleuare potest carens potestate exercendi causalitatem illius generis, uirtus autem diuina causalitatem materiam non exercet. Ergo potentia passiuæ gratiæ, qua passiuæ est non est obedientialis. Confirmatur secundo. Obedientialis potentia, ut obedientialis, est instrumentalis: nam ut ipsum nomen præ se fert, operatur subordinata alterius uirtuti principali. Sed potentia passiuæ gratiæ, ut passiuæ est, non est instrumentalis, quia non est alia uirtus passiuæ gratiæ, qui tanquam principali subordinetur, & à qua ipsa uirtutem accipiat. Ergo potentia passiuæ, ut passiuæ est, non est obedientialis.

Dices cum Patre Falso r. p. quæst. 4. capite 2. art. 5. numero 53. potentiam passiuam gratiæ non esse instrumentalem, tamen obedientialem esse, quia subordinatur imperio Dei iubentis, ut anima; quæ ex se non potest formam super-

Notario prima

Secunda.

Agidius Cabrera P. Suarez.

Scotus

Tertia notatio.

Arguitur

Secundo.

P. Falso r. p. soluit.

Redarguitur.

Explicatur.

Alia solutio

Urgetur.

Explicatur

supernaturalem sustinere, obediens ipsi sustineat. Quippe eo decreto Dei, quod ad causam patientem ut ab agente distinctam necessarium est, eleuatur & fulcitur, ut possit in genere causæ materialis & passiuæ, quod pro uirtutibus sibi debitis non potest: etiam si ipsum imperium Dei passiuum non sit. Sed contra imperium, seu decretum mere extrinsecum, nihil confert substantiæ animæ, ut ex impotente passiuæ, reddatur passiuæ potens, potius quam si nõ esset: siquidem neque partialiter sustentat gratiam, neque animam disponit, neque applicat ad illam. Ergo frustra requiritur ad patientem tale imperium Dei distinctum ab eo, quod ad agendum gratiam necessarium est. Ad agendum quidem cernitur quomodo decretum extrinsecum eleuet imbecillitatem naturæ: scilicet quia ipsum continet uirtutem agendi, qua completi, & sufficiens potest uirtus incompleta, & insufficientis naturæ. Ad patientem uero non apparet quid conferat extrinsecum Dei imperium, quod nulla ratione iuuat imbecillitatem naturæ, aut suscipiendæ in illa formam supernaturalem, aut disponendo in applicandæ formam ad illam? Explicatur. Non potest forma naturalis, impotens reddere animo effectum formalem supernaturalem, eleuari imperio Dei, ut illum effectum animo reddat, quin ipsum imperium ingrediatur constitutionem talis effectus formalis, ut per albedinem reddatur animus iustus, & uidens Deum, quia tale imperium nihil in illum effectum confert, aut ex parte formæ, aut ex parte subiecti. Ergo similiter neque subiectum impotens recipere formam, potest intrinseco imperio Dei fieri potens propter eandem rationem.

Dices secundo, ut potentia passiuæ gratiæ obedientialis, & instrumentalis sit, adeoque eleuatur ad patientem, non requiri aliquod imperium Dei, quo constituarur potens recipere gratiam, distinctum ab eo, quod ad agendum illam necessarium est: sed sufficere, ut gratiam recipere nequeat, nisi ab agente supernaturali per concursum actiuum indebitum ipsi naturæ: itaque sub ordinationem potentie passiuæ ad actiuam, quæ auxilium eleuans, & supernaturale requirit, capacitatem animæ suscipientem gratiam constituere obedientialem, instrumentalem, & eleuatam. Sed contra: nam uirtutem passiuam animæ non posse recipere formam supernaturalem, nisi per auxilium actiuum supernaturale, & indebitum, solum arguit, potentiam actiuam naturæ esse obedientialem, non uero potentiam passiuam, ut adæquate condistinctam ab actiua; nam solum arguit, actiuam esse insufficientem, & imbecillam sine auxilio indebitum Dei; non uero passiuam, ut passiuæ est; quandoquidem passiuæ, ut adæquate condistincta ab actiua, aliquid indebitum non requiritur, sed per suam entitatem intrinsecam, absque adiutorio supernaturali, adæquate sustentat formam supernaturalem. Ergo sola actiua, non uero passiuæ, qua passiuæ est, & distincta ab actiua, erit obedientialis. Siquidem ut superius arguebamus, uirtus obedientialis, & insufficientis, ac indigens auxilio Dei in proprio genere causandi, idem sunt Explicatur, si per impossibile posset animus suis uirtutibus naturalibus actiuis efficere actum fidei, uerum, illum sustinere passiuæ non posset sine adiutorio materiali supernaturali, ita ut animus sine habitu fidei, aut alia qualitate supernaturali non posset efficere actum supernaturalem fidei; non quia ea qualitas supernaturalis

Ripalda de Ente Tom. 1.

iuuare actiue animam; sed quia partialiter, aut adæquate susciperet actum supernaturalem cum anima, quem tamen posita qualitate absque auxilio actiuo supernaturali adæquate animus efficeret. Tunc potentia actiua animæ ad actum supernaturalem non esset obedientialis, neque eleuata, quia in genere causæ actiuæ eadem uirtute concurreret ad actum fidei, ac ad actum quemlibet naturalem; quamuis ad patientem eum actum expectaret, seu requireret uirtutem sibi indebitam. At eodem modo comparatur nunc potentia passiuæ animæ, adæquate suscipientis formam supernaturalem, cum potentia actiua naturæ non ualentis illam efficere absque auxilio actiuo supernaturali, quo compararetur ea potentia actiua animæ adæquate efficientis actum supernaturalem cum potentia passiuæ naturæ ualentis sustinere formam supernaturalem sine subsidio sibi indebitum, simul recipientem. Ergo potentia passiuæ naturæ, ut passiuæ est, non erit obedientialis, quia patitur formam supernaturalem subordinatam auxilio supernaturali actiuo: siquidem posito eo auxilio actiuo ipsa patitur adæquate absque indigentia alterius, quæ titulo passionis necessaria sit.

Igitur cum aliunde potentia susceptiua formarum supernaturalium non sit naturalis, ut probatum est disp. 8. erit potentia quædam neutra media inter potentiam obedientialem, & naturalem. Quippe potentia naturalis est, quæ influit informam cum auxiliis in omni genere necessariis sibi connaturalibus, ac debitis; potentia obedientialis cum auxiliis sibi indebitis in eo genere, in quo ipsa concurrat, neutra uero participans aliquid de utraque, quæ indiget auxiliis sibi indebitis in alio genere causæ, ab eo in quo ipsa præstat concursum, sicut inter potentiam naturalem, quæ propter in formam, & potentiam violentam, quæ illi reluctatur, datur communiter alia potentia neutra, & media, quæ nec reluctatur, nec propter.

SECTIO III.

Dirimitur controuersia.

Nihilominus communis sententia deserenda non est quæ potentiam obedientialem passiuam, tanquam rem omnibus Theologis indubitatam supponit. Consultantur P. Suarez num. 2. Cabrera, & Agidius de Præsentatione numero 1. à quo exceptum non fero Scotum, quidquid aliter sentiat Cabrera supra. Nam potentiam obedientialem passiuam naturæ humanæ ad suscipiendam unionem hypostaticam adeo expresse tuetur in 3. dist. 1. q. 5. ut solo relatoe opus sit. Verum quidem est, potentiam susceptiuam formæ supernaturalis uocari ab ipso naturalem, & negari potentiam passiuam à naturali uolenta, & neutra distinctam. Carterum aliud est negare potentiam obedientialem omnino, aliud illam negare distinctam à potentia naturali uolenta, & neutra: quare Scotistæ obedientialem passiuam supponentes cum reliquis Theologis, solum disquirunt, an ea ad naturalem, an ad neutram reducenda sit: ut uidere est apud Philippum Fabrum prole disp. 3. num. 4. & Radam 1. p. controu. 1. art. 1. art. Radam.

7 Statuitur sententia; cominutis.

P. Suarez, Cabrera, Agidius, Scotus.

Faber. Radam.

con. 1. Qua in re sane multum potest de vocabulo contendere. Duo itaque explicanda sunt. Primum de re, an potentia susceptiua formae supernaturalis differat modo cauſandi à potentia susceptiua formae naturalis? Secundum de voce, an ea potentia susceptiua formae supernaturalis iure dicatur obediens?

8
Assertio prima.
Probatur.

Assertio prima. Re ipsa alio modo comparatur potentia passiuua naturae cum forma sibi conuenienti naturali, alio modo cum forma supernaturali. Id facile probatur. Cum forma naturali connectitur natura patiens ordine transcendentem, vt forma naturali repugnante, repugnet quoque natura: cum forma supernaturali vero non ita connectitur, vt ea repugnanti repugnet. Ergo non vno modo comparatur potentia passiuua naturae cum forma supernaturali, & naturali. Consequenter negari non potest. Antecedens ex professo differemus disp. 1. Vnde duo alia discrimina deprehendo. Primo virtutem naturae, vt absolute susceptiuam formae naturalis esse adaequate intrinsecam entitati naturae; virtutem vero absolute susceptiuam formae supernaturalis esse partim intrinsecam, & partim extrinsecam: quamquam virtus susceptiua sub conditione, quod forma supernaturalis non repugnet, adaequate intrinseca sit. Quod colligo & probatur sequenti. Secundo, naturam patientem formae naturalis conuenientis, innata propensione appetere, & vendicare existentiam formae, aut eorum quae formam inducere possunt in ipsam; existentiam vero formae supernaturalis, aut eorum quae formam inducere valent, appetere, & vendicare non posse. Quod ostendimus disp. 9 sect. 4. Vnde potentia susceptiua formae naturalis differit tribus à potentia susceptiua formae supernaturalis; primo, ordine transcendentem in formam. Secundo, virtute absolute adaequate intrinseca. Tertio, inclinatione & exigentia innata.

9
Assertio secunda.
Probatur.

Assertio secunda. Potentia passiuua formae supernaturalis, sic distincta à potentia passiuua formae naturalis conuenientis naturae, iure dicitur obediens. Quod sic probatur. Dum constat discrimen de re inter duas potentias, modum loquendi quo discernendae sunt is seruandus est, qui inter magis probatos Doctores vsitatus est. At potentiam passiuam formae supernaturalis vocare obediens ad discernendum illam à potentia passiuua formae naturalis, non solum scholasticis probatoribus, sed omnibus sine exceptione vsitatisimum est. Ergo potentia passiuua formae supernaturalis dicenda est obediens. Secundo probatur, vt virtus alicuius effectus dicatur obediens non requiritur comparati subiecta auxilio sibi indebito cooperanti in eo genere, & modo causalitatis, quo ipsa in effectum influunt: sed sufficit non posse absolute suum concursum conferre absque auxilio Dei sibi indebito, licet in alio genere causa operanti. nam eo ipso absolute praestat concursum, subordinata, & obediens auxilio superiori. At potentia passiuua formae supernaturalis nequit concursum sustinendi talem formam exhibere absque auxilio Dei indebito tali potentiae, cui subiecta suam causalitatem materiale exercet. Ergo potentia passiuua formae supernaturalis obediens est.

10
Confirmatur.

Confirmatur. Potentia agendi actus vitales, supernaturales est obediens, quamuis auxilium Dei, quo eleuatur, non agat eo genere actionis, quo vitalis potentia agit, nempe immanenti, ac vi-

talibus, sed ipsa potentia animae adaequate, ac sola vitalis est. Ergo similiter potentia patiendi erit obediens licet non subiiciatur auxilio superiori patienti, sed agenti, indebito, ac supernaturali. Etenim tam distans est actio vitalis ab actione non vitali, ac actio non vitalis à potentia non vitali. Ergo si complementum potentiae vitalis per auxilium non vitale potest reddere potentiam obediens, quia tale auxilium est superius, ac debitum; etiam complementum potentiae passivae per auxilium actiuum potentiam reddet obediens propter eandem rationem. Confirmatur secundo, vt aliqua potentia naturae operetur eleuata à Deo, non requiritur auxilium eleuans Dei distinctum ab eo quo alia potentia naturae eleuata concurret, sed possunt plures facultates naturales vno Dei auxilio eleuari, quin vnicoque suum proprium auxilium eleuans respondeat. Ergo potentia passiuua naturae potest eleuari auxilio supernaturali actiuo, quo eleuatur potentia naturae actiuua. Sed natura passiuua operans vt eleuata à Deo, est obediens. Ergo potentia passiuua naturae potest esse obediens, quamuis nullum ei respondeat auxilium Dei passiuum, sed solum actiuum, quod ad agendum formam supernaturalem necessarium est. Probatur antecedens. Ad actum fidei v. g. influunt tanquam principia eleuata naturae, tum intellectus distinctus ab anima, tum ipsa substantia animae, (quae immediate agit omnes actus vitales, etiam si potentiae vitales ab ipsa anima substantia realiter distinguantur, vt docuimus libris de anima, & ostendemus in opere Metaphysico) tum species impressa naturalis, quae ad actus supernaturales fidei praestat concursum, vt videmus disp. 29. num. 16. Tamen ad eleuationem horum trium principiorum vnico solum datur habitus supernaturalis fidei. Ergo plura principia naturae vnico auxilio supernaturali Dei eleuari possunt. A priori ratio est, quia eleuari principium naturae non est aliud quam potentem constitui auxilio Dei ad effectum, quem virtute nativae, & auxiliis sibi debitis elicere non potest. Eo autem ipso quod plura principia naturae non possunt influere in effectum, quin inuenitur auxilio aliquo communi supernaturali, ac indebito, vnum quodque redditur auxilio Dei potens ad effectum, quem virtute nativae, & auxiliis sibi debitis non potest attingere. Ergo. Probatur prima consequentia, nam si plura principia naturae possunt vnico supernaturali auxilio eleuari, non est quare principium passiuum naturae non possit vere eleuari principio supernaturali, quo eleuatur principium naturae actiuum: siquidem principium passiuum naturale, solum indigere potest vt ipsa natura qua passiuua, eleuetur, quia quae passiuua, est principium naturae distinctum ab actiuo. Tertio confirmari potest, quia potentia obediens est illa, quae reducit ad actum per concursum actualem sibi indebitum in eo genere causae, quo ipsa concurret. Sed potentia passiuua formae supernaturalis concurret ad formam per passionem supernaturalem sibi indebitam, quae est concursus proprius causa materialis, cuius munus exercet. Ergo potentia passiuua formae supernaturalis erit obediens, cum in proprio genere causa materialis prouideatur illi concursus actualis supernaturalis, & indebitus. Quo potentiam obediens passiuam facile explicabimus sectione sexta.

Iterum confirmatur.

Tertia confirmatio.

SECTIO IV.

Explicatur modus, quo constituitur potentia obediens absolute susceptiua formae supernaturalis.

11
Potentia obediens dupliciter potens.

IN potentia obediens passiuua distinguenda est duplex denominatio potentis recipere formam supernaturalem. Altera potentis illam recipere sub conditione, quod forma supernaturalis non repugnet. Altera potentis absolute illam recipere non repugnantem. Nam cum potentia obediens absolute sit ab ordine transcendentem, & connexionem quidditatiua naturae cum forma supernaturali, qua repugnante, eadem quoad entitatem perseveraret, (qualis est omnipotentia in probatori Theologia ab ordine transcendentem in creaturas) sicut omni potentiae diuinae duplex cogitur conceptus, alter primarius potentis agere quicquid non implicat contradictionem, sub conditione quod non implicet: alter secundarius potentis absolute hominem, leonem, & reliquas creaturas, quae absolute non implicent; ita duplicem potentia obediens passiuua conceptum cogitare est, alterum potentis suscipere formam supernaturalem sub conditione, quod non repugnet, alterum potentis absolute suscipere gratiam, charitatem, fidem, & alios absolute non repugnantes. Igitur omne difficultas est, quo formaliter constituatur natura absolute susceptiua formae supernaturalis; Nam sola entitate intrinseca non redditur absolute susceptiua, siquidem repugnanti forma supernaturali superesset entitas naturae, & non esset susceptiua absolute formae supernaturalis. Superaddi autem non potest virtus actiuua formae supernaturalis, pars constitutiua potentiae susceptivae; neque aliud reliquum est, quod praeter entitatem naturae, talem potentiam absolute passiuam formae supernaturalis constituat. Nihil igitur est, quo potentia obediens naturae absolute susceptiua formae supernaturalis constituatur.

12
Constituatur potentia absolute susceptiua supernaturalium per virtutem actiuam.

Duo tamen se offerunt, quae naturae superaddi possunt constitutiua essentialiter potentiam naturae, absolute passiuam formae supernaturalis. Prius est, virtus actiuua talis formae indebita, ac supernaturalis naturae. Posterius, passio supernaturalis, ac indebita possibilis. Itaque potentia absolute susceptiua formae supernaturalis, est entitas naturae in recto, & virtus actiuua formae indebita, & supernaturalis in obliquo, aut si maius, passio supernaturalis possibilis. Virtutem actiuam formae supernaturalis posse essentialiter ingredi constitutionem potentiae absolute receptivae, non in recto, sed in obliquo, cur miretis, non est. Etenim etiam in aduersario, & omnium Theologorum sententia, potentia proxime susceptiua formae debet formaliter constitui, saltem in obliquo per assistentiam virtutis actiuuae, & potentia vitalis proxime viuens per habitum supernaturalem non viuentem. Nam entitas naturae suscipiens formam supernaturalem, & viuens per actum vitalem supernaturalem potest manere eadem, quin maneat proxime susceptiua formae supernaturalis, aut proxime viuens per actum supernaturalem, solum

Ripalda de Ente Tom. 1.

quia deficit virtus supernaturalis actiuua, qua assistente proxime redditur potens. Neque reiectis denominationibus, seu praedicatis adaequate identificatis subiecto, aduentu connotatorum contingentibus, aliter potest explicari constitutiua essentialis virtutis naturae proxime potentis; sicut dempro ordine transcendentem naturae in quidpiam supernaturale non potest aliter exponi essentialis constitutiua naturae potentis absolute; vtriusque enim eadem semper ratio est. At mirabilius non est, entitatem naturae constitui absolute potentem suscipere formam supernaturalem per vim supernaturalem agentem, quam per eandem constitui proxime potentem suscipere, & viuere vita supernaturali. Ergo in sententia excludente denominationes adaequate intrinsecas per aduentum contingentem alicuius connotati mere extrinseci, natura potens absolute fouere formam supernaturalem essentialiter constituitur in obliquo per auxilium agens supernaturale, quod absolute non repugnantiae talis formae conexum est. In alia enim sententia admittente realia praedicata adaequate intrinseca rebus per connotata contingentem mere extrinseca, potest natura absolute negotio constitui absolute susceptiua formae supernaturalis per solam entitatem naturae connotantem principia agentia formae supernaturalis, vt constituitur proxime susceptiua, & viuens per solam suam entitatem connotantem eadem principia non suscipientia formam neque viuentia. Ratio à priori potest esse; quia omnes partes constituentes aliquod compositum, seu complexum aerioreogenum, non debent participare vniuoce rationem essentialis talis compositi, seu complexi, vt omnes partes essentielles hominis non sunt rationales, aut homo: praesertim cum partes ingrediuntur constitutionem solum in obliquo, & non in recto, vt adesse visum comprehendimus tanquam partem essentialis in obliquo visum, quae potius est actiue videns, quam passiuue visa. Ergo principia agendi formam supernaturalem, quae passiuua non sunt, possunt in obliquo componere potentiam obediens naturae, non vt est sub conditione, sed vt est absolute susceptiua formae supernaturalis. Quo potentia absolute susceptiua formae supernaturalis erit partim intrinseca, & partim extrinseca entitati naturae; potentia vero absolute susceptiua formae naturalis erit adaequate intrinseca. Nam potentia absolute susceptiua formae exprimit connexionem potentiae cum forma absolute non repugnante, siquidem forma absolute repugnantis repugnat potentia susceptiua absolute. Connexio autem cum forma naturali absolute non repugnanti adaequate intrinseca est entitati naturae, quae ordine transcendentem in illam referitur; connexio vero cum forma supernaturali absolute non repugnanti non est intrinseca, sed extrinseca naturae, quae ab ordine transcendentem in eam formam absoluta est. Item potentia naturae absolute passiuua formae supernaturalis non erit adaequate naturalis, etiam quoad entitatem, sed partim naturalis, & partim supernaturalis; videlicet quae parte complectitur virtutem agentem supernaturalem; vtbi gratia potentia absolute susceptiua actus charitatis habitum supernaturalem agentem ipsius.

Explicatur à priori.

Potentia absolute susceptiua est partim intrinseca, & partim extrinseca naturae.

Item partim naturalis, & partim supernaturalis.

13
Obiectio.

Obiectio. plurius formarum supernaturalium non esse aliam virtutem agentem, quam diuinam. At diuinam virtutem etiam esset absolutam ab ordine

X 2 ordine

ordine transcendenti in formam supernaturalem. Ac per consequens naturam neque per virtutem agentem ipsi extrinsecam posse connecti cum forma supernaturali; neque eiusdem susceptivam absolute constitui. Sed contra, quamvis omnipotentia sit absoluta ab ordine transcendenti in formam supernaturalem, & omnem creaturam, tamen forma supernaturali absolute non repugnanti, possibilia sunt Deo absolute decere efficacia existentia talis formae; quae mea opinione quam docui tract. de voluntate Dei, sunt adaequate intrinseca Deo, & cum forma supernaturali connexa. Connexio autem decretorum Dei adaequate intrinseca Deo, cum non sit Physica, & entitativa; sed intentionalis duntaxat, sufficit constituere in obliquo potentiam naturae absolute susceptivam formae supernaturalis. Nam ea connexio sufficit Deum ipsum constituere absolute actiuum talis formae, denominatione absolute potentis ipsi adaequate intrinseca: connexio autem sufficiens, ut agens sit absolute actiuum formae, sufficit, ut patiens sit absolute susceptivum. Ergo secluso ordine transcendenti omnipotentiae, potest natura reddi absolute susceptiva formae supernaturalis per virtutem agentem eiusdem formae. Praeterea secluso eo ordine non solum denominatio intentionalis volentis, sed etiam seorsim ab illa denominatio Physica absolute continentis, & potentis producere hominem, & leonem, aliasque creaturas nunc absolute non repugnantes, est adaequate intrinseca Deo, ratione suae infinitatis, quae entitati creaturae repugnat, ut explicabimus disputatione trigesima secunda, sectione prima. Ergo recte potest natura fieri absolute susceptiva formae supernaturalis per omnipotentiam diuinam sibi extrinsecam, in obliquo im-

SECTIO V.

Alius modus explicandi potentiam obedientialem naturae absolute susceptivam formae supernaturalis.

14 Potentia susceptiva formae supernaturalis potest constitui per passionem supernaturalem. possibilem.

prima probatio.

Alius modus explicandi potentiam obedientialem absolute susceptivam formae supernaturalis est per passionem supernaturalem possibilem, ut attigimus numero 12. Itaque iuxta hunc dicendi modum natura absolute susceptiva formae supernaturalis duo essentialiter includit, & entitatem naturae potentis intrinsece suscipere formam supernaturalem sub conditione, quod talis forma non repugnet, & possibilem, ac non repugnantem intrinsece passionem, ac susceptionem talis formae. Qua ratione completur natura in ratione potentiae absolute passivae per aliquid supernaturale, quod ad genus pertinet causae materialis, & passivae, videlicet per concursum supernaturalem susceptivum, ac passivum. Probari res potest primo; quia potentia absolute passiva sonat relative virtutem respectivam, & connexam cum forma absolute possibili. Nam potentia absolute passiva, alicuius formae absolute possibilis apprehenditur passiva, siquidem formae impossibilis repugnat esse passiva. At natura per passionem, & susceptionem possibilem primum in suo genere constituitur respectiva, & connexa cum forma possibili; quia passio & susceptio est res-

pectus, & connexio naturae cum forma, & ante passionem absolute possibilem non est in genere causae materialis aliquid, quod sit respectus, & connexio naturae cum forma; nam supponimus naturam absolutam ab ordine transcendenti; & connexione cum forma. Ergo potentia absolute receptiva formae supernaturalis constituitur recte per passionem supernaturalem absolute possibilem.

Secundo; apprehensa natura intrinsece susceptiva formae supernaturalis sub conditione quod talis forma non repugnet, & apprehensa passione supernaturali non repugnanti absolute, secluso quovis alio, apprehenditur natura absolute susceptiva formae supernaturalis. Ergo sola entitas naturae, & passio supernaturalis possibilis possunt complere constitutionem potentiae absolute susceptivae formae supernaturalis. Consequentia bona est. Probatum antecedens. Nam sola entitate naturae, & passione absolute existenti completur natura actu recipiens formam supernaturalem. Ergo sola natura entitate, & passione supernaturali absolute possibili completur natura absolute receptiva. Nam sicut comparatur passio existens cum natura recipienti, comparatur possibilis cum natura receptiva. Passio existens comparatur cum natura absolute patiente tanquam forma completens denominationem realem actu patientis. Ergo passio possibilis comparatur tanquam forma cum natura absolute passiva.

Tertio probatur sententia, & confirmatur ratio praecedens. Ab eo reddi potest natura absolute receptiva formae, a quo forma redditur absolute receptibilis, sicut anima ab eo redditur extrinsece visiva coloris a quo redditur color extrinsece visibilis; nempe a visione possibili. At forma redditur extrinsece receptibilis a passione absolute possibili, sicut recepta a passione existenti. Ergo natura recte potest extrinsece reddi susceptiva formae supernaturalis passione absolute possibili, sicut anima redditur extrinsece visiva coloris visione possibili. Firmius consistit haec doctrina, si argumenta, quae illam oppugnant, diluamus.

Obiicies primo. Potentia obedientialis activa naturae ad efficiendum actus vitales & gratiam, non componitur essentialiter actione possibili, neque potentia passiva naturalis possibili passione; Ergo neque potentia passiva obedientialis completur essentialiter, & vltimo passione supernaturali possibili. Probatum obsequentia; quia argumenta superiora eadem vi probant, complementum essentialiter potentiae obedientialis activae, & potentiae naturalis passivae per suam causalitatem possibilem, qua essentialiter complementum potentiae obedientialis passivae per possibilem passionem. Transcat antecedens, & nego consequentiam. Discrimen est. Potentia obedientialis activa, & passiva naturalis seorsim a causalitate possibili comprehendunt in proprio genere aliquid; quo principalius, ac prius connectuntur cum ipsa causalitate, & termino possibili, nempe potentia obedientialis activa habitum, seu auxiliu super naturale, quod actiuum est, & potentia passiva naturalis, virtutem intrinsecam respectu transcendenti causae materialis relata in formam. Potentia vero obedientialis passiva non completitur in genere causae passivae seorsim a causalitate possibili aliquid principalius, ac prius, quod cum ipsa causalitate, ac termino possibili

15 Secunda.

16 Tertia.

17 Prima obiectio.

Diluitur.

17 Obiectio secunda.

Explicatur

18 Tertia obiectio.

Urgetur Primo.

possibili connectatur: nam seorsim a causalitate possibili solum est entitas naturae, quae ab ordine transcendenti in aliquod supernaturale absoluta est, & virtus activa formae supernaturalis, quae ad genus causae passivae non pertinet. Quare potentia obedientialis passiva primario, ac principaliter in suo genere causae materialis elevatur, & constituitur absolute susceptiva formae supernaturalis per causalitatem possibilem: potentia vero obedientialis activa, & passiva naturalis, licet aliqua ratione per causalitatem possibilem reddantur absolute productivae, tamen non redduntur primario, & principaliter, sed solum secundario, & minus principaliter: quod non est essentialiter constitui per causalitatem possibilem absolute productivam in proprio genere causae a reliquis causandi generibus distincto, sicut potentia obedientialis passiva constituitur.

Obiicies secundo & radargitur solutio praecedens. Omnipotentia diuina non constituitur absolute productiva creaturarum possibilem per productionem possibilem, quamvis absoluta sit ab ordine transcendenti in creaturas posibles, nec aliud sit principalius, ac prius productione possibili, quo connectatur cum illis. Ergo nec natura erit absolute passiva formae supernaturalis per possibilem passionem. In primis non desunt nobis recentiores, qui Deo solum adscribunt adaequate intrinsecam potestatem producendi creaturas sub conditione: potestatem vero absolute productivam partim intrinsecam, & partim extrinsecam productione possibili completam. Neque id Theologo mirum esse debet: qui consideret velle, & scire liberum Dei frequenti consensu Theologorum adstrui completum, & essentialiter constitutum actione contingenti creaturae cum volitio, & scientia libera, quia vitales sunt, vendicent potius esse adaequate intrinsecam Deo, quam potestas Physica absolute productiva, quae vitalis non est, & extrinsecam constitutionem aequius ferre potest. Deinde negatur consequentia, quia Deo ratione suae infinitatis competit adaequate intrinseca potestas absolute productiva creaturarum, licet ordinem transcendente in creaturas non admittat: creaturae vero non relata respectu transcendenti in effectum, qui finitae perfectionis est, non potest comperere adaequate intrinseca potestas absolute productiva effectus. Atque ita Deus seorsim a productione possibili potest esse absolute productivus, non vero creatura, quae respicit ordinem transcendente in effectum, & absolute possibilem productionem non est in eodem genere causae influentis, connexo cum productione possibili.

Obiicies tertio. Entitas naturae proprii ad receptionem possibilem apprehenditur absolute receptiva formae supernaturalis. Ergo non constituitur formaliter receptiva per possibilem receptionem. Probatum antecedens. Receptio gratiae possibilis exigit naturam rationalem potius quam irrationali, subiectum recipientis sui. Ergo supponit naturam rationalem secundum praedicata sibi intrinseca capacem absolute gratiae, potius quam irrationali. Nam si praedicatis intrinsecis non esset natura rationalis capax absolute gratiae, non esset, quare gratia vendicaret in esse absolute naturae rationali, potius quam irrationali. Confirmatur primo; Gratia possibilis apprehenditur entitas accidentalis. Ergo respiciens praesubstantia, subiectum, cui inhaeret. Non subiectu solum con-

ditionate receptivum, sed absolute. Ergo ut est terminus respectus essentialis gratiae, apprehenditur natura subiectum absolute receptivum, ac proinde neutiquam constitutum per gratiae receptionem possibilem. Probatum minor. Natura non est causa materialis gratiae absolute possibilis secundum esse conditionatum causae, sed secundum esse absolutum. Respicit gratia naturam rationalem ut causam materialem sui. Ergo secundum esse absolutum causae receptivae, non secundum esse conditionatum. Confirmatur secundo. Actus secundus etiam possibilis non potest ingredi constitutionem essentialem actus primi. Passio est actus secundus: potentia obedientialis absolute passiva gratiae est actus primus. Ergo passio etiam possibilis non potest ingredi constitutionem essentialem potentiae obedientialis absolute passivae gratiae supernaturalis. Maior videtur clara, nam actus primus, & secundus essentialiter distinguuntur: quippe secundus est effectus, & exercitium primi, nulla autem res sui ipsius effectus & exercitium esse potest. Nec iuvat, si dicas, passionem exercitam esse actum secundum: possibilem vero actum primum. Nam passio exercitata, & possibilis est eadem numero causalitas materialis; eadem enim, quae nunc est exercitata, prius erat possibilis. Ergo si passio actu exercitata non potest pertinere ad actum primum, neque possibilis pertinebit. Explicatur rursus. Passio exercitata, seu existens non potest actuare, seu perficere passionem possibilem. Passio exercitata, seu existens actuatur, & perficit potentiam absolute receptivam formae. Ergo passio possibilis est extra potentiam absolute receptivam formae.

Haec ad speciem robusta sunt. Sed facile enervantur. Nego antecedens argumento. Ad probationem respondeo. Ideo gratia exigit inesse homini, potius quam lapidi, quia natura hominis est virtus intrinseca receptiva gratiae sub conditione, quod gratia non repugnet, quae virtus a conditione lapidis aliena est. Itaque ad hanc exigentiam sufficit virtus conditionata, seorsim a passione possibili omnino intrinseca, quin virtus absoluta seorsim a possibili passione necessaria sit: Quemadmodum a decreto salutis oritur iustificatio reprobi, non vero a decreto mortis, quamvis decretum salutis non sit absolutum, & connexum cum salute hominis, quia saltem conditionatum est: decretum vero mortis, neque sub conditione salutis hominis exoptat. Quare sicut in specialem naturam cuiusque decreti refertur, quod alteri sub conditione cupiat salutem hominis, alterum mortem sub conditione praestituar: ita in specialem naturam hominis, & lapidis revocandum est; quod alter ex se capax sit gratiae sub conditione possibilis, alter vero non, etiam sub conditione quod possibilis sit. Ad primam confirmationem: gratia respicit naturam, ut subiectu recipientis sui, secundum esse absolutu ex parte subiecti, non vero secundum esse absolutu, sed conditionatum ex parte obiecti, seu termini, cum quo virtus receptiva subiecti conferatur. Nam quamvis gratia quae est terminus eius virtutis, connectatur cum esse absoluto naturae recipientis: natura vero recipiens secundum esse intrinsecum non connectitur cum gratia. Atque ita licet gratia respiciat naturam ut absolute existentem, natura non respicit gratiam ut absolute existentem aut possibilem, sed tantum sub conditione. Quod etiam explicatur effectu gratiae procedenti a decreto conditionato Dei, qui respicit absolute

Secundo.

Tertio.

19 Respondeatur.

Ad primam confirmationem.

Ad secundam.

reale decretum, licet a decreto respicitur sub conditione. Ad secundam confirmationem actus...

Ad tertiam

20 Vigetur responso.

Satisfit

21 Vigetur rursus.

Vigetur. Ergo passio possibilis non constituit potentiam obedientialem, secundum quod est vera potentia, sed secundum quod est potentia impropria...

& causalitate materiali possibili. Respondeo; argumentum patitur instantiam in potentia obedientiali actu recipiente vnionem, & causalitatem materialem existentem.

Eleuatur.

Explicatur doctrina.

22 Quarta obiectio.

Eneruatur

Obiicies denique quarto. Passio possibilis non est realiter distincta ab ipsa potentia passiva, aut actiua formae; nam possibilitas non est rebus possibilibus intrinseca, sed extrinseca denominatione...

Metaphysica ponenda est causalitas materialis possibilis distincta realiter ab ipsa natura, & omnipotentia Dei, de illaque sic distincta statuendum, esse formaliter constitutum potentia obedientialis absolute receptiuae, quia est causalitas materialis indebita naturae, tribuens illi connexionem cum forma supernaturali, quam ex se non admissit, ut superioribus explicatum est.

DISPUTATIO XXVI

An conueniat natura potentia obedientialis immediate passiva formarum vitalium supernaturalium, nulla iuuante passiva qualitate supernaturali.

ERTO certius est, aliquam qualitatem supernaturalem inesse immediate naturae nulla alia praevia qualitate supernaturali, quae iuuet naturam ad illam recipiendam, nam alias daretur processio infinita qualitaturn supernaturalium...

Statuitur

controuersia.

81

SECTIO VI.

Diluitur ratio dubitandi.

23 Ad Argumentum

His constitutis facilis est occurus rationis dubitandi propositae sectione secunda. Iuxta primum modum, potentia obedientialis passiva non debet esse incompleta, & insufficienti in genere causae materialis, atque passivae sed sufficit insufficientem, & incompletam esse in eo genere causae, quae ad existentiam formae necessaria est, & non posse compleri in eo genere causae ad existentiam formae necessario absque auxilio Dei indebito naturae, cui obedire & subordinari dicitur potentia passiva, quia ut ipsa suum munus exerceat, indiget auxilio actiuo Dei, quod est supra omne debitum, & exigentiam talis potentiae. Completur quidem potentia obedientialis actiua per auxilium Dei in proprio genere virtutis actiuae; quia Deus non potest alium concurrere, nisi actiuum conferre, atque adeo potentia actiua creaturae concursu Dei compleri non potest, nisi actiuo; neque potentia passiva, nisi concursu diuersi generis ab eo, quo ipsa concurret. Et quamuis potentia actiua auxilio agente eleuetur, tamen intra genus causae actiuae alterius rationis est ab eo, quo potentia creata infuit, cum non sit vitale, sicut ipsa. Igitur sicut creata potentia vitalis obedientialis est, quia subicitur auxilio Dei, quamuis non vitali ita potentia passiva erit obedientialis, quia subicitur auxilio indebito Dei, quamuis non patienti. Recole quae praemisimus sectione quarta iuxta modum posteriorem. Potentia obedientialis passiva etiam in genere potentiae passivae incompleta, & sufficiens est completurque ac sufficiens constituitur auxilio supernaturali, & indebito pertinente ad genus causae passivae, qualis est vnio, passio formae possibilis, quae potentiam obedientialem naturae in ratione potentiae absolute constituit, & complet.

24 Ad primam confirmationem.

Ad primam confirmationem iuxta primam applicationem, potentia obedientialis passiva etiam in genere potentiae passivae eleuatur per auxilium supernaturale actiuum, quia illud tribuit naturae posse exercere manus causae passivae in formam superiorem exigentia, & virtute actiua totius naturae, quod ut vidimus ad eleuationem fat est. Iuxta oppositionem posteriorem passiva per causalitatem possibilem pertinentem ad idem genus causae passivae, & indebitam, exigentiae ipsius, pro ut ad eleuationem ab arguente requiritur. Ad secundam confirmationem respondeo. Ratio causae instrumentalis, aut principalis potentiae obedientialis passivae subiecta est plurimae contentioni de voce, quam explanabimus disp. 28.

Ad Secundam.

SECTIONES.

- 1 Nulla qualitas supernaturalis iuuat naturam recipiendo adequate formas supernaturales vitales.
2 Non iuuatur natura patiens actus supernaturales qualitate inadequate recipiente.
3 Formae vitales nullam supponunt per se dispositionem supernaturalem.

SECTIO I.

Nulla qualitas supernaturalis iuuat naturam recipiendo adequate formas supernaturales vitales.

Huius proculdubio iudicij sunt, qui negant lumen gloriae fungi munere recipienti adequate visionem beatam, tum quia id arguunt a reliquis actibus vitalibus supernaturalibus, qui insunt immediate naturae, tum quia si aliqua forma vitalis vendicaret subiectum immediatum supernaturale esset plane visio beata, quae omnium nobilissima, atque suprema est. Igitur negant Scotus in 3. dist. 14. q. 2. art. 2. & in 4. dist. 49. q. 1. con. 1. Aureolus quod lib. 9. ar. 3. proposit. 2. Durandus in 4. dist. 49. q. 2. n. 2. Argentinas q. 2. ar. 1. con. 1. Sed primum, Capreolus q. 4. ar. 3. ad 1. Scoti contra secundam conclusionem, Soncinas

Afferri auctores.

Scotus.

Aureolus.

Durandus.

Argentinas.

Capreolus.

Soncinas.

SECTIO II.

Non innatur natura patiens actus supernaturales, qualitate inadæquate recipiente.

Etiam huius sententiæ sunt omnes, quos adduximus pro assertione præterita numero 1. quam probant Fasolus, P. Suarez, & alij prima ratione assertionis præcedentis, quia habitus non est intelligens, & volens. Esset autem, si ei inesser actus intelligendi, & volendi. Sed parum sumiter. Nam licet necessum sit aliquod subiectum immediatum actus vitalis reddi intelligens, & volens, non est tamen necesse, vt omne subiectum immediatum sit intelligens, & volens. Etenim sensiones, & appetitiones materiales immediate inhærent materiæ, quia etiam in homine materiales sunt, tamen non reddunt materiæ imaginem, appetentem, & sentientem sicut animam. Similiter igitur posset actus supernaturalis vitalis immediate recipi in habitu, quia supernaturalis est, quin illi præstaret intelligere, & velle, quod a nimo præstat. Neque secunda ratio ad rem est. Quoniam habitus inadæquate recipiente actus vitales statui potest aliquod subiectum immediatum actibus intellectus, & volitionis commune, nempe substantia animæ.

Rursus arguunt P. Suarez, Egidius de præsent. Si habitus esset subiectum inadæquatum actus supernaturalis simul cum animo, animus ageret in habitum, & habitus in animam indiuidua actione. Quod fronte absurdum est. Secundo; licet Philosophi tueantur, plures causas efficientes conuenire in productionem vnus effectus, tamen inauditum est, eundem conuentum facere plures causas materiales. Ergo habitus & natura nequeunt conuenire simul in substantiam causam materiali formam supernaturalem vitalem. Tertio, si habitus reciperet actum esset principium immanens, ac proinde vitale. Non est habitus principium vitale. Ergo. Etiam hæc intermedia sunt. Primum quidem, quia in sententia P. Suarez asserentis animum, & potentias agere immediate actus vitales naturales; animus agit in potentias, & potentia agit in animum, nimirum quia animus agit in seipsum per potentias completum. Similiter animus agit actus supernaturales in seipsum completum, siue eleuaturn per habitum, ac proinde agit in habitum actione qua agit in seipsum; quod certe vbi aliud non additur, prima fronte non apparet absurdum. Secundum vero, quia in eiusdem Patris Suarez, & aliorum Philosophorum sententia actus vitales informant immediate substantiam animæ, & eius potentias, & in mea opinione sensiones, & appetitiones corporeæ immediate efficiunt animum rationalem, corpus. Igitur Philosophicum est admittere plures causas materiales partiales, sicut efficientes. Cæterum hoc discrimen est, quod efficientes dantur plures siue vnione intrinseca diuisæ, vt Dens & creatura, duo ignes, sol, & terra, alia huiusmodi: materiales verò semper coniunctæ sunt, quippe constituunt vnum cum forma: quam sustentant, cuius passio aut vnio est; aut vnioni coniuncta. Tertium denique quia habitus sit principium vitale, frustranea est receptio actus.

Assertores.

Duplex ratio infirma

P. Suarez, & Egidius.

arguunt. Secundo: licet Philosophi tueantur, plures causas efficientes conuenire in productionem vnus effectus, tamen inauditum est, eundem conuentum facere plures causas materiales. Ergo habitus & natura nequeunt conuenire simul in substantiam causam materiali formam supernaturalem vitalem. Tertio, si habitus reciperet actum esset principium immanens, ac proinde vitale. Non est habitus principium vitale. Ergo. Etiam hæc intermedia sunt. Primum quidem, quia in sententia P. Suarez asserentis animum, & potentias agere immediate actus vitales naturales; animus agit in potentias, & potentia agit in animum, nimirum quia animus agit in seipsum per potentias completum. Similiter animus agit actus supernaturales in seipsum completum, siue eleuaturn per habitum, ac proinde agit in habitum actione qua agit in seipsum; quod certe vbi aliud non additur, prima fronte non apparet absurdum. Secundum vero, quia in eiusdem Patris Suarez, & aliorum Philosophorum sententia actus vitales informant immediate substantiam animæ, & eius potentias, & in mea opinione sensiones, & appetitiones corporeæ immediate efficiunt animum rationalem, corpus. Igitur Philosophicum est admittere plures causas materiales partiales, sicut efficientes. Cæterum hoc discrimen est, quod efficientes dantur plures siue vnione intrinseca diuisæ, vt Dens & creatura, duo ignes, sol, & terra, alia huiusmodi: materiales verò semper coniunctæ sunt, quippe constituunt vnum cum forma: quam sustentant, cuius passio aut vnio est; aut vnioni coniuncta. Tertium denique quia habitus sit principium vitale, frustranea est receptio actus.

Tertio.

Sed argumenta sunt intermedia. Primum soluitur.

Secundum

Tertium.

actus supernaturales. Nam eadem est de omnibus actibus supernaturalibus ratio. Probatur antecedens. Nullum extat subiectum supernaturale, cui inhæreant. Non habitus, quia à peccatore plures actus virtutum moralium sunt sine habitus, qui gratiam iustificatam secantur. Non qualitas transiens, qui hæc neque datur, neque dari potest, vt ex professo ostendam libro 5. Non auxilia gratiæ actuali, quia hæc mea opinione, quam ibidem stabiliam, sunt affectiones voluntatis, & cogitationes intellectus, quibus actus minime insunt. Aliud autem subiectum supernaturale, in quo actus supernaturales collocentur non cerno. Ergo reuera nullum extat subiectum supernaturale, cui inhæreant, atque adeo immediate efficiunt subiectum naturale.

Dices, actus supernaturales elicitos à peccatore non occupare subiectum sibi connaturale, sicut neque à principio sunt sibi connaturali, sed per accidens insidere naturæ, sicut per accidens ab auxilio extrinseco eliciuntur, atque adeo per se solos, habitus supernaturales exigere subiectum sui sicut principium? Sed contra. Iam habeo actus elicitos à peccatore immediate foueri à natura. Nunc proba id conuenire eis actibus per se. Eiusmodi actus supra naturam non possunt aliud subiectum afficere. Ergo suapte natura, ac per se subiectum naturale efficiunt. Consequentiam quis neget? probatur antecedens. Actus virales, vt docui libro de anima, & iterum docebo in Metaphisica, sunt modi seipsis immediate affixi subiecto, quod informant. Modi autem seipsis immediate, absque vnione distincta affixi subiecto nequeunt deserere subiectum, quod semel informant, alia vnio cum illo subiecto non esset modalis, & indistincta, sed distincta, & realis. Ergo actus peccatoris inhærentes immediate naturæ nequeunt suapte natura aliud subiectum afficere. Insuper; esto ij actus qualitates reales sint, & non modales, possunt connaturaliter fieri sine habitu vt ostendam disputatione 34. sectione 3. Ergo etiam recipi. Rursus, si suapte conditione vendicant recipi in habitu infuso, sicut fieri quemadmodum deficientem habitu non possunt fieri sola virtute naturæ; sed virtus habitus suppleri debet per illam virtutem argenteam superadditam naturæ superiorem, aut æqualem habitui: ita deficientem habitu neque poterunt recipi virtute naturæ, nisi superaddatur subiectum aliquod supernaturale, quod substituat receptionem habitus, æquale, aut superius habitu. At hoc non datur actibus supernaturalibus peccatoris. Ergo reuera ij actus non exigunt recipi, sicut fieri ab habitu.

Oppositam sententiam, quæ docet omnem formam supernaturalem vitalem soli subiecto supernaturali inesse, nullus Theologorum scribentium, quem viderim, tuerur. Eam tamen publici vidi defendi à Neotericis Salmanticensibus. Qui eo solum mouebantur, quia habitus est tota ratio agendi actus supernaturales, atque ideo debet esse quoque patiendi, quia virtusque causalitatis eadem ratio est, cum in vtramque causalitatem æque improporcionata natura sit. Igitur sicut immediate solus habitus agit, agente natura solum mediate, ita immediate solus habitus patitur, patiente natura solum mediate. Confirmo, habitus eleuat potentiam vitalem, vt vitalis est, quippe voluntatem, vt diligit Deum per actum charitatis, & intellectum,

Respondetur ad rationem.

Ad confirmationem

Vendicatur à solutione.

Opposita sententia.

Ratio.

Confirma.

conu. 2. ad 1. Scoti, Fasolus 1. p. dist. 1. quaest. 5. art. 5. dicto 3. Palatius disp. 1. con. 8. Sotus q. 2. ar. 4. S. Unde ad argumentum & circa finem articuli, Ferrariensis 3. contra Gent. c. 54. ad 1. Scoti Pater Molina 1. p. q. 12 art. 5. disp. 1. con. 3. P. Suarez 1. p. tr. 1. lib. 2. c. 15. nota. 22. P. Vasquez 1. p. disp. 43. c. 2. P. Arribal. disp. 21. num. 15. P. Erice disp. 45. num. 43. Pater Granadus tr. de visione Dei disp. 6. num. 11. Pater Iannerus d. 2. q. 6. num. 9. P. Fasolus 1. p. q. 12 ar. 5. num. 17. P. Becanus 1. p. tr. 1. c. 9. q. 3. con. 2. Zumel. 1. p. q. 12. ar. 5. disp. 1. num. 3. Pefantius disp. 1. §. *Utrum lumen sit dispositio*, Ripa 1. dub. 1. ca. 2. con. 2. Albelda 1. p. disp. 27. n. 19. Machin. disp. 1. 6. sect. Lorca 1. 2. disp. 3. 1. memb. 1. Egidius de Præsent. lib. 9. q. 5. ar. 9. §. 3. con. 2. & 5.

Præterea varia argumenta Scoti, quæ optime diluit Pater Suarez, & alia antiquorum, Neotericorum, quæ mihi infirma sunt. Vtor rationibus, quæ sequuntur. Prima est. Natura immediate redditur intelligens, & volens per actus supernaturales intellectus, voluntatis, & non medijs habitus supernaturalibus, qui intelligentes, & volentes non sunt. Ergo actus supernaturales immediate vniuntur naturæ cui præstare immediate non potest effectus formalis intelligentis, & volentis, absque vnione immediate Physica, & non morali solum: cum effectus formales intelligentis, ac volentis Physicus, & intrinsecus sit subiecto, cui conferitur Secunda, cognitioni, & amori supernaturali, qui excitatur ex illa, præscribi debet vnicum subiectum immediatum vtri que commune, vt subiectum idem, quod redditur cognoscens, moueatur cognitione ad volendum. At hoc subiectum immediatum vtri que commune non est habitus supernaturalis, neque enim datur habitus communis ad actus fidei, ac spei, cui omnes indiuisim insideant. Ergo erit subiectum naturale. Quo argumento statui lib. de anima substantiam animæ immediate efficere, ac recipere actus cognitionis, & amoris, quamquam intellectus & voluntas sint potentia realiter distinctæ à substantia animæ idæque decernam in opere Meta physico, vbi virgebo plures solutiones, quæ argumento exagitati possunt.

Tertia ratio etiam à priori. Actus supernaturales non indigent subiecto adæquato supernaturales sunt, neque quia sunt vitales. Alius titulus non est, quo tale subiectum exigant, Ergo tale subiectum non exigit. Quia supernaturales sunt, non vendicant illud conuincunt habitus infusi, qui supernaturales sunt, & immediate inhærent naturæ. Quia vitales sunt, non postulare inde conuincitur, quod actus vitales non postulant inesse immediate omni principio efficienti ipsorum, sed tantum viuenti, eo enim ipso vitales sunt. Habitus autem non sunt viuentes. Ergo quia vitales sunt, non insunt actus habitibus. Confirmatur, docui libro de anima actus vitales naturales non inesse immediate potentis, si hæc à substantia animæ distinguuntur, quia ad ipsorum vitalitatem sufficit inesse immediate substantiæ animæ. Ergo à fortiori supernaturales non inueniuntur ratione vitalitatis habitibus, cum vitalitas potius exigat inhætionem in potentis vitalibus, quam in habitibus supernaturalibus. Quarta denique ratio, & non contemptenda est. Actus supernaturales eliciti à peccatore immediate recipiunt in subiecto naturali, Ergo etiam reliqui

Fasolus. Pelatius Ferrara. P. Molina P. Suarez P. Vasquez P. Arribal. P. Erice. P. Granadus P. Iannerus P. Fasolus. P. Beccanus. Zumel. Pefantius Ripa. Albelda. Machin. Lorca. Egidius.

Prima ratio.

Secunda

Tertia à priori.

Quarta.

3

4

4

actus nam quamuis actum non reciperet, posset esse principium vitale si non obesser extranea conuenientia naturæ. Siquidem, vt lect. præcedenti dicebamus ex lib. de Anima, potentie vitales non sunt sedes actuum vitalium, sed quia sunt supposito viuenti ratio agendi immanentet ab intrinseco conuenienti, ideo facultates vitales sunt. Itaque propter eandem rationem licet habitus in se actus vitales fabricetur, quia non est supposito viuenti ratio agendi immanentet ab intrinseco (quoniam semper extraneus est natura viuenti per actus supernaturales) ideo non erit habitus facultas vitalis.

9 Prima probatio nostra

His itaque reiectis assertio posita stabilienda est duabus postremis probationibus, quibus n. 4. præterita assertio fundata est. Prior est à priorij quia actus vitalis non vendicat subiectum supernaturale, etiam inadæquatum, quia supernaturalis est, nec quia est vitalis. Alius autem titulus vendicandi non existit. Posterior à posteriori quia plures actus supernaturales, v. g. elicit à peccatore adæquatè insident nature, quin vnum occupent subiectum supernaturale, vt inductione eorum, quæ ab eis occupari poterant, ostendimus num. 4. Quibus addito tertiam rationem, quia habitus infusi non inhærent immediatè gratiæ iustificanti. Ergo nec actus inhærent immediatè habitibus. Nam eadem ratio datur, vt habitus insint gratiæ, quæ datur, vt insint habitibus actus, quando quidem gratia gerit munus nature cui insident immediatè potentia, sicut habitibus munus sectantur potentiarum, cui insident actus. Item sicut actus supponunt habitus, ita habitus supponunt gratiam, & ex se tam improportio nata est natura ad recipiendos habitus, ac est ad recipiendos actus. Igitur sicut nihilominus non iuuatur natura auxilio materiali gratiæ ad recipiendum habitus, ita nec auxilio materiali habituum ad recipiendum actus.

Secunda

Tertia

10 Aduersatur Lorca

Veruntamen iudicat oppositum Lorca 1. 2. disp. 31. memb. 1. asserens æqualem naturæ esse defectum virtutis naturalis passiuæ, ac actiuæ ad actus supernaturales, æqualique modo vtrumque defectum suppleri per habitum, atque adeo sicut habitus supplet virtutem actiuam agendo. Supplet quoque passiuam patienti. Expressius id ronetur Cabrera 3. p. q. 9. art. 2. disp. 8. conc. 3. Probabile arbitrantur P. Salas 1. 2. lib. 1. q. 3. tr. 2. disp. 5. sect. 1. P. Suarez 1. p. tract. 1. lib. 2. cap. 25. num. 27. Porissima omnium ratio sic virget. Actus vitalis, quia vitalis, æque requirit naturam patientem, ac agentem, quia supernaturalis vero, æque superat potentiam naturalem patientem ac agentem. Ergo vt iuuatur natura agens qualitate patiente. Sed discrimen inter naturam agentem, & patientem actus supernaturales præsto est. Agere namque est perfectiorem, dare, pari vero recipere, ideo agere perfectius requirit agens quam pati patientem, ac proinde natura, quæ non est agens absque consortio habitus agentis, potest esse patientem absque iuuamine eiusdem patientis. Ad quod ipsimet habitus exemplo esse possunt, qui adæquatè recipiuntur in natura, cum neque inadæquatè ab illa effici valeant.

Eneruatur

11 Primum argumentum Cabrera

Varia alia, atque mira obiicit Cabrera. Primum; de ratione actus immanentis est, vt quem locum obtinet in productione quodcunque illius principium, eundem obtineat in susceptione. At habitus in productione est principium immediatum simul cum natura. Ergo in susceptione

erit subiectum immediatum simul cum illa. Maior propositio est nimis falsa. Quamuis de omni principio vitali actus immanentis profertur esset falsa, vt notabamus num. 6. quid de ijs principijs, quæ vitalia non sunt? species impressa, habitus acquisitus, auxilia actualia gratiæ in absentia habituum sunt principia efficiencia actus immanentis. Tamen non sunt eiusdem recipientia. Quid igitur erit ferendum illud assertum Cabrera, quod omne principium efficiens actus immanentis debet esse quoque recipiens?

Dicitur

12 Secundum reicitur.

13 Tertium.

Infirmatur.

14 Quartum.

Debile.

Secundum argumentum frigidus est. Habitus acquisitus est susceptiuus actus. Ergo & infusus. Antecedens nullius Philosophi est, & ignotius omnibus Theologis quam consequens. Et à Cabrera proponitur tanquam veratissimum, ac receptissimum principium.

Eiusdem farinae est tertium. Omnis potentia ordinata ad plures formas ordine quodam suscipiendas, medijs prioribus suscipit posteriores, alias in vnam potentiam conuenirent omnes per accidens. Sed potentia obedientialis nature rationalis ordinatur ad suscipiendos habitus, actus ordine quodam; prius quidem habitus, & posterior actus, qui habitibus subordinatur. Ergo recipit natura rationalis actus posteriores medijs habitibus prioribus. Maior propositio longe abest à vero. A priori, quia formatum, quæ ordine quodam recipiuntur in potentia, possunt posteriores subordinari prioribus, quin priores sint subiectum posteriorum, quia sunt principium efficiens, aut dispositio posteriorum: nam dependentia in genere causæ efficientis, aut dependentis sufficit constituere inter formas eiusdem potentia ordinem prioris & posterioris. Seclusa igitur causalitate materiali habituum in actus obedientialis potentia nature rationalis ordine quodam prioris, & posteriori suscipit habitus, & actus solum quia habitus sunt efficientes actuum, aut quia disponentes sunt. A posteriori vero, quia animus suscipit cognitionem, & amorem ordine quodam, intellectus apprehensionem, & iudicium, præmissas, & conclusionem voluntas intentionem, & electionem, amorem & gaudium: materia calorem, & formam ignis, quantitatem & vbiacionem extensionis. Tamen neque cognitio sustinet amorem, neque iudicium apprehensionem, neque præmissa conclusionem, neque intentio electionem; neque amor gaudium, neque calor formam ignis, neque quantitas circumscriptiuam ipsius materie vbiacionem. En quibus principijs arguit Cabrera.

Quartum solidius non est. Omnis dispositio ad aliquam formam, aut suscipit formam, aut suscipitur in illa. Quare dispositiones ad formam substantialem, quia non suscipiunt formam, suscipiuntur in toto composito, atque adeo etiam in forma. Habitus supernaturalis est dispositio ad actum, & non suscipitur in actu. Ergo saltem erit suscipiens illius. Veraque præmissa falsa est. Maior, quia quantitas, & calor præparantes materiam ad formam ignis neque recipiunt formam ignis, neque in illa recipiuntur, vt libro de Ortu & interitu ostendimus, & in Metaphysica probabimus. Similiter cognitio præuenit animum ad amorem, apprehensio ad iudicium, & plures alij actus ad alios intellectus, & voluntatis actus, quin aut illos suscipiant, aut suscipiantur in illis. Minor vero, quia vt lect. ventura statuemus, habitus non

15 Postremum Debilius

non fungitur munere disponendi potentiam ad actum.

Postremum mirabilis est. Habitus est principium vitale. Ergo est immediate susceptiuus actus vitalis. Antecedens nullius antiqui Theologi est, sed contrarium supponitur ab omnibus si aliquos Neotericos excipias. Deinde consequentia non est bona, quia vt superioribus reliquimus, non est de ratione potentia vitalis suscipere immediatè actus vitales, sed sua actione efficere, vt suppositum viuens agar, & recipiat illos. Quo præoccupatur aliorum obiectio opponentium, habitum obire munus potentia cuius est agere, & recipere actum. Siquidem potentia munus integrum manet absque receptione actus. Præterquam quod habitus infusus dici potest fungi munere potentia, non adæquatè, sed inadæquatè, qua parte tribuit facultatem secundum principium agendi, sicut potentia, non solum facultatem, sicut habitus acquisitus. Quæ est communis conceptio Theologorum vtentium ea loquenti ratione.

SECTIO III.

Forma vitales nullam supponunt per se dispositionem supernaturalem.

16 Dispositio duplex, lata & stricta

Siquidem habitus supernaturalis non est subiectum recipiens actus supernaturales. Quæritur an saltem dispositio sit? Dispositio est in duplici differentia, large, ac stricte. Dispositio large dicitur quæcumque qualitas bene, vel male afficit subiectum in ordine ad suas operationes, quamquam ipsatum principium sit, qua ratione habitus dicitur dispositio perfecti ad optimum, & pertinere etiam dicitur dispositio ad primam speciem qualitatis in prædicamentis capite de qualitate, de qua P. Suarez Met. disput. 4. 2. sect. 4. num. 15. Conymbri ad prædicam. q. 1. art. 3. lect. 1. & communiter interpretes. Dispositio stricte est quæ mere fungitur officio disponendi, quatenus cum formæ principium, actiuum, aut passiuum non sit, subiectum tamen sic apparat ad formam, vt forma talem qualitatem subiecto vnitam supponat, aut subiectum tali qualitate intrinsece affectum. Rursus dispositio stricta, alia est agendum, quam intrinsece afficientem subiectum actio subiecti supponit, est ad recipiendum quam subiecto intrinsecam supponit receptionem. Igitur superior assertio non negat dispositionem latam, sed strictam, tam ad receptionem, quam ad actionem vitalem. Cui sententiæ suffragantur quoad receptionem omnes quos retulimus num. 2. si vnum aut alterum excipias, quem memorabimus.

P. Suarez Conymb.

Dispositio strictarum ad agendum tantum ad patiendum.

17

Peobatur assertio primo.

Dimitto plura argumenta, quæ varij continentur mihi parum robusta. Equidem semper superioribus insisto expugnantibus subiectum supernaturale, quæ dispositionem quoque supernaturalem expugnant. Primum quia talem dispositionem non deponunt actus vitales, quia supernaturales, nec quia vitales quia supernaturales, quoniam ipsi habitus afficiunt naturam nulla præuia dispositione supernaturali affectam. Quia vitales, quoniam plures sunt vitales actus quos nulla dispositio præsedat, vt simplex apprehensio, & affectio naturalis. Alio autem merito non postulatur

ad actus vitales supernaturales dispositio supernaturalis. Secundo, quia actus elicit à peccatore sunt nulla præcedente dispositione supernaturali, & arguebamus num. 4. contra præuium subiectum supernaturale. Neque satisfacies, si dicas eos actus præueniri semper auxilijs gratiæ actualis, quæ licet rationem subiecti subire nequeant, possunt recte rationem subire dispositionis. Etenim meo & communi societatis iudicio ea auxilia sunt indistincta à cogitationibus intellectus, & affectionibus voluntatis, quæ actus vitales sunt: Quos tamen neque alij vitales, neque mortua aliqua qualitas supernaturalis antecurrunt. Igitur actus vitales supernaturales ratione vitalitatis supernaturalis nullam dispositionem supernaturalem supponunt. Tertium, quia gratia iustificans non disponit animum ad habitus supernaturales. Ergo neque habitus ad actus. Vide consequentiam num. 9. ratio vtriusque potest esse, quia ad rationem dispositio non datur, vt dispositio ignobilior sit forma ad quam disponit, quare vno hypostatice non est dispositio ad gratiam habitualem, quæ vnionem sectatur, neque forma ignis ad qualitates, quæ illam consequuntur. At gratia iustificans nobilior est, quam habitus, & habitus nobilior, quam actus. Eadem igitur ratione neque gratia erit dispositio ad habitum, neque habitus ad actum. Neque quicquam iuvat, si dicas, ideo gratiam non disponere ad habitum, quia inest diuerso subiecto ab eo, cui habitus inest, nempe substantiæ animæ, cui non inhærent habitus, sed potentia à substantia distinctis. Tum quia potentia non distinguuntur à substantia animæ. Tum quia esto distinguantur, habitus immediatè inhærent entitati animæ, & potentia. Quæ docui libris de anima, doceboque in Metaph. Addo quartum argumentum. Dispositionis munus exigit apparere subiectum per vnionem intrinsecam cum illo: quocirca quantitas, & calor non possunt disponere materiam ad formam ignis, quamuis intime assistant penetratæ cum materia, si per creationem conferentur abiunctæ à materia. Sed habitus explet totum istum munus absque vnione cum subiecto; dummodo intime assistat præsens natura. Ergo illius munus non est disponere naturam. Probat minor: habitus fidei v. g. non solum explet munus eleuandi comparatione substantiæ immediate influentis in actus fidei, cui habitus inhæret, verum etiam comparatione intellectus (si à substantia animæ distinctus sit) & speciei impressæ, simul cum anima influentium in eos actus, quibus habitus non inhæret. Quare arbitrator, etiam substantiam animæ eleuatam fore ad efficiendam actus fidei, si habitus productus per creationem adesser penetratus cum illa, quem admodum accidentia Eucharistica producta per creationem eodem modo agunt alia accidentia quo per educationem producta. Ergo munus habitus infusi integrum existit absque vnione cum subiecto, ac proinde etiam absque dispositione.

Secundo

Tertio

Quarto

18

Dices, hoc argumento solum probati, habitum non disponere naturam ad agendum, secus vero ad patiendum, quia solum probat principia efficiencia eleuari absque vnione. Sed contra. Nulla qualitas disponit subiectum ad recipiendum formam, nisi tribuendo per vnionem subiecto aliquod esse formale necessarium ad formam, quod sine vnione tribui per vnionem nature rationali aliud

aliud esse, quam posse efficere actum supernaturalem, quod sine vnione præstatur ab habitu. Ergo habitus non disponit ad receptionem actus. Quandoquidem non apparet aliud esse accidentale quod per vnionem habitus natura rationalis recipiat, quod sine vnione præstari non possit. Quantitas quidem præstat materiam impenetrabilitatem, & extentionem necessariam ad formam substantialem, quod sine vnione præstari non potest, ideoque præstat capacitatem proximam recipiendi. In habitu autem hoc esse distinctum considerare non est præter actiuitatem actus supernaturalis, quam sine vnione tribuere potest natura. Ergo proprie non disponit naturam ad receptionem actus.

19 Auctores affirmantes. Carthusian. Ouandus Ricardus Heruzus. Maior. P. Salas. Ledesma Gonzales. Navarreta. P. Valentia.

20 Primum argumentum.

Opinionem tamen, quæ affirmat, habitum disponere ad receptionem actus, sectantur plures antiqui, & Neteorici Theologi. Carthusianus in 3. dist. 14 q. 1. ad finem, Ouandus in 4. dist. 49. prop. 7 Richardus ibidem ar. 3. quaest. 2. Heruzus quod lib. 5. q. 3. Maior q. 4. §. ista argumenta, & in epilog. con. 1. P. Salas 1. 2. tom. q. 3. 2. disp. 5. sect. 3. §. sed tenenda est, Cabrera 3. p. q. 9. ar. 2. disp. 8. con. 1. Ledesma de diuina perfect. q. 8. ar. 8. con. 4. Gonzalez 1. p. disp. 27. num. 19. Navarreta controu. 38. §. 2. Pater Valentia 1. p. disp. 19. q. 12. pun. 3. §. verum hæc, & §. his igitur, & plerique alij.

Confirmatio

Primo argunt. Habitus supernaturalis præparat naturam, vt possit capere actum supernaturalem. Ergo est dispositio illius. Probatur antecedens: actus non potest recipi, nisi in subiecto, quod præditum sit propria potentia ad actum. Natura atque secundum virtutem sibi intrinsecam non est subiectum præditum potentia propria ad actum supernaturalem, nisi eleuetur per habitum, nam secundum se natura improporcionata est ad actum supernaturalem. Ergo per habitum apparatus natura, vt sit subiectum capax recipere actum supernaturalem. Confirmant. Dispositio debet esse in eodem ordine, in quo est forma. Forma est in ordine supernaturali. Ergo dispositio debet esse in ordine supernaturali. Dices, si datur dispositio, eam esse ordinis supernaturalis, verum eam non dari. Sed contra: nequit forma recipi in subiecto indисло, sed dispositio & parata ad recipiendum, siue per se, siue per qualitatem superadditam. At natura non est per se, secluso dono supernaturali, disposita & parata ad recipiendum formam supernaturalem. Ergo erit parata per qualitatem superadditam, non naturalem, cum forma sit supernaturalis. Ergo per qualitatem supernaturalem. Si hoc argumentum quidquam probat, certe probat actum supernaturalem recipi tanquam in subiecto, in habitu supernaturali, quippe qui potentiam propriam ad actum supernaturalem essentialiter constituit. Quod aduersarij non admittunt, & non præteritis reiecit. Deinde potest esse potentia propria ad actum supernaturalem absque habitu supernaturali, vt argumento sunt actus supernaturales virtutum moralium elicitæ à peccatore. Rursus, quamuis habitus supernaturalis esset necessarius non esset necessarius, vnitus subiecto, & informans, sed assistens: atque adeo non esset dispiciens, qualis esse repugnat sine vnione, vt dicebamus n. 17. Insuper vnio intrinseca habitus supernaturalis cum natura non esset necessaria ad facultatem patiendi, sed agendi, quæ sola in principio agente desiderat supernaturalitatem, quam

Explicatur.

tribuat effectum: patiens enim facultas non tribuit, sed ab agente recipit supernaturalitatem formæ. Confirmatio recte ibi explicata est, scilicet solum enuncere dispositionem esse supernaturalem, si datur. At non dari. Ad redargutionem respondeo, natura ex se, & intrinseca capax, & disposita est, ad recipiendum actum vitalem supernaturalem sub conditione, quod adsit virtus inducens actum in ipsam, vt eadem, ex se & intrinseca est capax, & parata ad capiendum habitum supernaturalem, qui actu præstantior est. Quia vero talis virtus inducens actum supernaturalem in naturam indebita est nature, ideo natura absolute incapax, & improporcionata ad eum actum recipiendum censetur.

Ad confirmationem

Secundo argunt, virtus actiua nature disponitur per habitum ad agendum. Ergo etiam virtus passiuua ad recipiendum. Antecedens admittunt P. Suarez, P. Fasolus, Zumel, & plerique alij. Ego falsum puto, si de stricta dispositione sermo sit. Siquidem, vt vidimus supra natura ad agendum cum habitu non indiget vnione intrinseca cum illa, indigeret autem, si disponderetur per habitum. Quare peccator sine habitu, & per auxilium extrinsecum agit plures actus supernaturales iuxta ipsorum naturam, vt ostendimus num. 5.

21 Secundum.

p. Suarez P. Fasolus Zumel.

Dispositio

22 Tertium.

Tertio, lumen gloriæ disponit intellectum ad visionem. Ergo reliqui habitus ad suos actus. Cõsequentiã à paritate videtur clara. Antecedens probatur: quia S. Thom. 1. p. q. 12. ar. ait: *Lumen gloria esse supernaturalem dispositionem, vt ipsa essentia Dei fiat forma intelligibilis intellectui.* Item de verit. quaest. 8 ar. 3. initio corporis docet: *Oportere esse intellectu aliquã dispositionem, per quã essentia diuina vnitur intellectui, quod est aliquod intelligibile lumen gloriae supernaturale.* Confirmatur à quibusdam recentioribus Salmanticensibus. Lumen gloriæ se tenet ex parte potentie intellectiue. Ergo visio recipitur in potentia intellectiua prædita lumine gloriæ. Ac proinde supponit lumen, tanquam dispositionem potentie. Probatur consequentiã, quia visio recipitur in potentia intellectiua, vt intellectiua est. Nam potentia intellectiua, est fãmnia intellectualis, cuius munus est recipere, ac fouere prolem intellectiõnis. Ergo si intellectus non est potentia intellectiua Dei absque lumine, non erit receptiua absque illo.

S. Thomas

Solutio.

Respondeo. S. Thomas non dicit hic de dispositione stricta, sed lata, & impropria, quam exposuimus n. 16. etenim etiam ibi docet, naturam diuinam vniri intellectui, ipsumque perficere tanquam ad formam suam perfectibile. Tamen hæc vnio, informatio, & perfectio intellectus creati à natura diuina non est propria, sed impropria. Quid ergo mirum, dispositionem luminis ad talem vnionem non intelligi propriam, sed impropriam, & latam. Prætereo contentionem plurium Thomistarum volentium, sanctum Thomam his in locis solum iudicare habitum disponere ad agendum, non vero ad patiendum: quia vnio intellectus cum essentia diuina non est receptio, sed coactio visionis, quæ ab vtroque tanquam ab vno principio efficienti procedit. Etenim mea opinione æque negandus est habitus, dispositio stricta, & propria ad agendum, ac ad patiendum, vt præteritis exposuimus. Ad confirmationem recentiorum respondeo. Si argumentum quiddam concludit, maxime lumen esse subiectum recipiens visionis simul cum intellectu, quia simul

Ad confirmationem

cum

eum illo potentiam intelligendi Deum constituit. Quod sect. præcedenti reiecit. Præterea in rem momenti non est. Nam lumen gloriæ non se tenet ex parte potentie intellectiue adæquate, sed inadæquate solum, hoc est, tenet se ex parte potentie intellectiue, quatenus est patiens, quia sola insufficientia agendi desiderat lumen gloriæ, non vero patiendi, vt superioribus explicuimus in genere de reliquis habitus supernaturalibus. Alia obiicit Cabrera, quæ habitum supernaturalem non dispositionem sed subiectum recipiens actus supernaturales probat, de quo sect. præc. satis. Alia Gonzalez quæ solum probat, eleuationem nature per habitum. Quasi idem sit naturam eleuari, ac disponi. Eleuari enim potest, quin intrinsece perficiatur per habitum, secus disponi. Vnio hypostatica eleuat naturam humanam, vt illi debeantur dona gratiæ. Tamen non disponit. Alia recentiores, quæ nulla facta distinctione solum euincunt dispositionem large sumptam, quam nostra sententia minime negat. Quare vereor, hic apud Thomistas, & alios Theologos multum contendi de voce.

Cabrera.

Gonzalez.

DISPUTATIO XXVII.

An potentia obedientialis passiuua omnibus rebus creatis communis sit?

1 Sententia affirmantis est S. Thom.

Huius quaestionis non meminerunt Scholastici. Affirmantis sententia videtur S. Thomae 3. p. q. 11. ar. 1. corpore ibi: *Est autem considerandum, quod in natura humana sicut in qualibet creatura consideratur duplex potentia passiuua, vna quidem per comparationem ad agens naturale: alia vero per comparationem ad agens primum, quod potest quamlibet creaturam reducere in actum aliquem alioquin actum, in quem reduciuntur per agens naturale & consuevit vocari potentia obedientia in creatura.* Bis asserit conuenire cuilibet creaturæ potentiam obedientialem patientem ab agente supernaturali actum altiore eo, quem agens naturale potest inducere. Item in 1. dist. 42. q. 2. ar. 2. ad 4. ibi: *Dem materia prima indidit rationes obedientiales, per quas omnes res natae sunt obedire Deo, vt fiat ex eis quidquid, Deo placuerit.* Itaque rationes obedientiales patiendi aliquid à Deo omnibus rebus communes sunt, siquidem omnes sunt natae obedire Deo, & materiae primæ inditæ sunt, quia rebus omnibus titulo creationis conueniunt.

2 Prima probatio. Augustin.

Probat primo potest ex D. Aug. de gen. ad lit. c. 17. vbi statuens potentiam obedientialem, sic habet: *Super hunc autem motum, cursumque rerum naturalem, potestas creatoris habet apud se posse de his omnibus facere aliud, quam eorum quasi seminales rationes habent.* Expende potestatem creatoris, vtique actiuam, posse de his omnibus (nullam excipit) tanquam materia, & subiecto aliud facere, quæ eorum seminales rationes, seu naturales vires habent, scilicet inducendo in illas alias formas ab iis, quæ possunt virtute agentium naturalium induci. Si autem quispiam velit, hic Aug. agere de virtute obedientiali actiua, inde deprehendi non leuiter potest etiã virtus obedientialis passiuua, nam actiua omnibus rebus communis difficilior est persuasum quam passiuua. Quippe actiua virtutis, & entitatem nobiliorem desiderat, quam passiuua, cum munus dandi, seu agendi supra naturam nobilior quid sit, Ripalda de Ente Tom. I.

quam munus recipiendi, seu patiendi. Ergo si actiua omnibus conuenire potest, æquius continebit passiuua. Rursus Augustini verba, vt expendimus, potius indicant passiuam, quam actiuam. Et quidem non solum actiuam comprehendere, manifeste ostendunt exempla, quibus hanc potentiam obedientialem omnibus rebus communem elucidat. Nimirum formatio Euz ex costa Adami, transmutatio aquæ in vinum, fecunditas femine, ac terra sterilis, & infusio gratiæ, quæ ex parte nature passionem supernaturalem, potius quam actionem denotant.

Quod etiam confirmat ratio à priori statuendi Secunda à in rebus potentiam obedientialem. Quæ plane, & priori. communem omnibus, & passiuam illam simul conuincit. Ratio enim est obedientia, quam tenetur præstare creaturæ voluntati sui conditoris, qui tanquam Dominus potest eis vti in vsu, qui ipsi libiti sint. Ita Augustinus supra: *Dedit, vt non hoc haberent in motu naturali, sed in eo, qui ita creata sunt, vt eorum natura voluntati potentiori amplius subiaceret.* Quod expressius, licet fusius repetit c. 18. At hæc obedientia creaturarum debita dominio Dei, cum communis est omnibus creaturis, cum omnes teneantur eodem titulo obedire suo creatori, cum potentiam patiendi potissimum exprimitres enim arbitrij expertes non tam obediunt agendo quam patiando, vt baculus, qui mouetur ad nutum domini, & cetera quæ formatur ad libitum artificis. Ergo potentia obedientialis & passiuua, & omnibus creaturis comunis statuenda est.

3 Secunda à

4 Tertia ab inductione

Præterea nulla est res naturalis quam Deus non possit constituere in duplici loco, cui non possit multiplicare numero accidentia naturalia, si corporea est, tribuere præsentiam quasi definitiuam qualem habet corpus Christi in Eucharistia, qualitates supernaturales penetrabilitatis, agilitatis, & alias quæ gloriosas perficiunt. Ad hæc autem necessaria est potentia obedientialis passiuua. Confirmatur, sicut Deus naturam rationalem ornat qualitatibus intrinsece supernaturalibus, quarum aliquam nullus Philosophorum agnouit, nec nos agnouissemus, nisi noticia fidei prælucceret, ita post naturam irrationalem aliis qualitatibus supra ipsius naturam esse, quarum ideam & quidditatem principia nature neque formare, neque persuadere possunt. Id enim cur Deo comparatione nature rationalis negandum est quod summam omnipotentia, ac largitatis diuinæ commendatione factum cernimus comparatione nature rationalis. Pertinet namque ad existiam potestatem, & largitatem Dei, vt possit quamlibet creaturam vltra naturam ipsius conditionem perficere melioremque semper nouis ornamentis vestire. Nulla enim tantum à Deo accipit, vt amplius accipere impossibile sit. Sane si accidentia supernaturalia roges, si modos, si varia perfectionum supernaturalium genera, quibus res creatas supra ipsarum naturam cumulare Deus potest, fatebor ingenue ignorantiam quidditatis, & distinctionis specificæ ipsorum. Certus tamen, plura esse possibilia Deo, quam mens humana suis reliqua luminibus distinguere valet. Equidem Angelos sine numero, species item corporeas sine sine multiplicari posse, cum pluribus Theologis tueor. At cuiusque speciei discernere, prædicata essentialia explicare, quem non fugit. Igitur potest Deus variis, ac miris supra naturam mutationibus quamlibet creaturam subiicere, quamquam specifica illarum conditio manifesta nobis non sit. Iterum confirmatur.

Confirmatur

Iterum confirmatur

Y mator

matur potentia obedientialis passiva communis omnibus substantiis creatis. Nam, vt tractatu de Incarnatione ostendi, potuit, assumi a verbo quælibet substantia etiam irrationalis, sicut rationalis assumpta fuit. At hæc assumptio absque potentia obedientiali passiva non potuit contingere. Ergo. Probatur minor. Tum quia vnio hypostatica est modus realiter distinctus à natura creata, & verbo, respiciens verbum tanquam pure terminum, & ac afficiens, ac immutans intrinsecè naturam creatam tanquam subiectum. Tum quia credibile non est verbū vniri naturæ creatæ, cui simul cum illa vnione largiri nequeat plura ornamenta, ac dona super naturalem exigentiam ipsius, propria conditionis supræ, quam vnione sortitur. Hæc suffus persequi non libet. Vaga enim, solitaria excutit disputatio in eo campo omnipotentis diuinæ, quem prius alij non excurreverunt. Cum agamus de potentia obedientiali actiua, omnibus creatis rebus generali, cursum perficiemus.

DISPUTATIO XXVIII.

An potentia obedientialis passiva sit principalis, an instrumentalis?

1 P. Albert. & P. Fasol. negant instrumentalem. R. Reinaud. affirmat. 3 Dissidium vocale. Reiter expediam rem, quam pauci attingunt & ego momenti non pendo. P. Albert. tom. 1. p. q. 1. 2. ar. 4. n. 14. sine potentias vitales esse causas instrumentales in genere causæ materialis respectu animæ recipientis principaliter, & vt quod actus vitales naturales. Ergo eadem erunt instrumentales respectu animæ recipientis principaliter, & vt quod actus supernaturales. Probarur consequentia. Nam sicut potentia recipiunt actus naturales tanquam facultates animæ, sic etiam recipiunt supernaturales, & sicut virtutem absolutam recipiendi naturales habent acceptam ab anima, sic etiam virtutem conditionatâ recipiendi supernaturales, Demum sicut anima recipit vt quod, & potentia vt quo actus naturales, eadem ratione etiam recipit anima vt quod, & potentia vt quo supernaturales, quin sit aliud subiectum, cui in eo genere animus subordinetur. Ergo eodem modo erit animus causa passiva principalis, potentia vero instrumentalis comparatione actuum supernaturalium, ac naturalium.

2 At P. Reinaudus in sua disciplina moral. dist. 2. n. 4. notatione dignum monet, potentiam obedientialem passiuam non esse principalem, sed instrumentalem. Nam potentia obedientialis passiva non sustentat formam supernaturalem per virtutem sibi naturalem, sed eleuata per virtutem agentem supernaturalem, ac indebitam. At omnis causa eleuata operandum per aliam est instrumentalis eleuantis, quæ tali causa eleuata vtitur tanquam instrumento ad inducendum formam, quam intendit. Ergo potentia obedientialis passiva est instrumentalis, & non principalis. Etenim causa principalis semper influit in effectum virtute, & causalitate sibi naturali, & propria, non extranea & aliena, qualis est causalitas materialis potentie obedientialis passivæ, quæ est indistincta à causalitate actiua, propria, & debita soli agenti supernaturali, & non subiecto naturali.

3 Dissidium vocale. Dissidium puto vocum, non rerum. Quidquid enim vtrique intelligunt de re per causam instrumentalem obedientialem passiuam negant, & concedunt vtrique. Nam prior sententia negans potentiam obedientialem passiuam esse instrumentalem, certe non negat, sustentare formas supernaturales eleuatam per virtutem, & causalitatem actiuam sibi indebitam, quam putat posterior

sententia esse potentiam instrumentalem agentis supernaturalis. Et posterior sententia admittens esse causam instrumentalem non admittit, dari causam passiuam formæ supernaturalis principalem, cuius instrumentum dicatur in eo genere causæ materialis, potentia obedientialis passivæ, quam solum arbitratu causam instrumentalem prior sententia. Igitur prior, & posterior sententia conuenientes in re solis vocibus pugnant. Itaque conciliantur, si dicas potentiam obedientialem passiuam non esse instrumentum alterius causæ quæ passiva sit, esse tamen alterius causæ quæ sit actiua, neque enim repugnat eandem rem in vno genere esse principalem, & comparatam cum alio instrumentalem, quia in vno genere non subicitur alteri, sicut in alio.

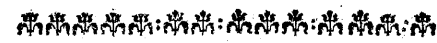
4 Quamquam, si vera est sententia, quæ potentias distinguit ab anima, & actu vitales collocat in potentiis, potentia obedientialis passiva poterit non incongrue poterit dici instrumentalis comparatione substantiæ animæ, cuius nomine, & virtutes tales potentie actus vitales, etiam supernaturales recipiunt. Quod comparatione ad hominem contra Patrem Fasolum sic proba, ipse docet 1. p. q. 1. 2. ar. 4. n. 14. sine potentias vitales esse causas instrumentales in genere causæ materialis respectu animæ recipientis principaliter, & vt quod actus vitales naturales. Ergo eadem erunt instrumentales respectu animæ recipientis principaliter, & vt quod actus supernaturales. Probarur consequentia. Nam sicut potentia recipiunt actus naturales tanquam facultates animæ, sic etiam recipiunt supernaturales, & sicut virtutem absolutam recipiendi naturales habent acceptam ab anima, sic etiam virtutem conditionatâ recipiendi supernaturales, Demum sicut anima recipit vt quod, & potentia vt quo actus naturales, eadem ratione etiam recipit anima vt quod, & potentia vt quo supernaturales, quin sit aliud subiectum, cui in eo genere animus subordinetur. Ergo eodem modo erit animus causa passiva principalis, potentia vero instrumentalis comparatione actuum supernaturalium, ac naturalium.

5 Cæterum cum mea opinione potetie non distinguantur ad anima, & suppositione, qua distinctæ sint actus vitales non insideant immediatè potentiis, sed adæquate substantiæ animæ, eodem modo de virtute receptiua actuum vitalium, quo de virtute receptiua gratiæ, & habituum, aliorumque donorum absolute decernendum est. Et quidem hac in re de potentia passivæ minime subiecta alteri causæ principali passivæ idem dicendum est, quod de causa vitaliter actiua non subiecta alteri causæ vitaliter actiua dicemus d. 3 r. Quare si potentia obedientialis actiua animæ, vt vitalis, & libera dicitur principalis absolute, quia non pendet à Deo, vt agente vitaliter, ac libere per actionem supernaturalem creatam etiam omnis potentia obedientialis passiva, erit absolute principalis, quia non pendet à Deo vt patiente potentiam supernaturalem, sed agente, si vero hæc subordinatio in alio genere sufficit, vt potentia obedientialis actiua vitalis, & libera instrumentalis si eadem erit sufficiens vt sit instrumentalis absolute omnis potentia obedientialis passiva. Quo istam controuersiam singularem communè facimus omnibus Theologis, qui superiorem quæst. frequenter discutunt, quam cum eisdem nos discutimus disp. 3 r.

4 Aliter statuendum si potentie distinguantur ab anima.

P. Fasolus.

5 Quid absolute decernendum.

DISPUTATIO XXIX.

An conueniat natura potentia obedientialis actiua operum supernaturalium vitalium.

1 Explicatur controuersia.

2 O s t explicatam potestatem passiuam formarum supernaturalium, proclinet est explicare potestatem actiuam. Quia est potestatis ad formas vitales agemus, acturi posteriori de potestate ad non vitales. Nunc autem proponimus, an naturæ comparatione vitalium operum intelligendi, & amandi conducendum hominè ad salutem, vt actuum fidei, & charitatis, natura rationalis merè passiuè se habeat? An etiam actiuè concurrat; vbi noro nomine naturæ nunc à me intelligi agens naturale, siue illud substantiale sit, siue accidentale, hoc est, siue sit substantia animæ, siue potentia naturalis realiter ab ipsa distincta. Item actiuitatem naturæ examinari, quæ propriè, ac verè naturam agentem constituat, siue illa immediata proxima sit, siue tantum mediata, atque remota. De quo erit disputatio ventura.

SECTIONES.

- 1 Hæreticorum sententia negat.
2 Sententia Catholicorum affirmat.
3 Appendix ad præcedentia.
4 Diluuntur hæreticorum argumenta.

SECTIO I.

Hæreticorum sententia negat.

2 Lutherus.

Solemne est Lutheri delirium asserentis, libertatem hominis arbitrium sola passione, non actione aliqua concurrere in actus supernaturales, qui hominem promouent in salutem. Accipe eius verba ex digressionem quadam libri, qui inscribitur; Operationes in Psalmos. Error, & quod liberum arbitrium habent aliquam actiuitatem in bono opere, quando de interno opere loquimur, velle enim illud, quod credere, sperare, diligere iam diximus, motus, raptus, ductus verbi Dei, & quadam continua purgatio, & renouatio mentis, & sensus de die in diem, in agnitionem Dei, licet non semper æquè intensa sit illa passio, tamen semper est passio. Ecco (inquit Hieronymus, capite decimo octauo:) sicut lutum in manus figuli, ita, & domus Israel in manu mea. Quid obsecro actiuitatis habet lutum, quando figulus ei formam effingit? nonne mera passio ibi cernitur? En aperte Lutherus libero arbitrio negat aliquam actiuitatem in actum credendi, sperandi, ac diligendi Deum, solamque, ac meram tribuit facultatem patienti, qualem habet lutus vt à figulo in hanc vel illam formam figuretur. Vnde nata fuit per Ripalda de Ente Tom. 1.

silens illa eiusdem sententia negans voluntati veram libertatem, & indifferentiam agendi, qua diuinæ motioni, & gratiæ, aut obtemperare, aut resistere, nostræ electionis, ac potestatis sit. Verè etenim repugnat libera facultas voluntati, quæ nulla actiuitate pollet in suos actus, sed in eos merè passiuè concurrat, diuinam sustinens motionem, quæ sola totum deinde consensum agat.

3 Hanc sententiam adeo stultam putarunt ipsius Lutheri discipuli, vt illam erubuerint, dixerintque in examine Concilij Tridentini, dandam esse veniam Luthero, quod in primordiis conuersionis suæ adhuc retineret phrasas scholasticorum, quibus diu assueuerat, quamuis in re nihil errauerit, cum per concursum passiuum voluntatis in suos actus aliud non voluerit, quam voluntatem non libere concurrere in eorum actionem, cum quo componitur esse causam actiuam illorum, licet non liberam. Verum inexcusabilis est impudentia Kemnitij, qui mentem Lutheri luce meridiana clariorem nobis mentiri ausus est. Etenim adducit primo Lutherus similitudinem luti, in quo (vt ipse expendit) nulla actiuitas est, sed mere passio. Deinde ipse Kemnitius (quæ eius stultitia est) declarat ibid. quid sit passiuè concurrere iuxta phrasim scholasticorum ac dicit esse, cum subiectum nihil agit in motum, vel formam, quam recipit, sed tantum exercet officium patienti. Igitur si istud est passiuè concurrere iuxta phrasim scholasticorum, & Lutherus phrasim scholasticorum tenuit scribens, voluntatè solum passiuè concurrere in actiones salutaris, ac piæ: in ea plane sententia Lutherus fuit, vt putaret, voluntatem non esse in actiones bonas agentem, sed tantum patientem.

4 Eiusdem rei ipsa fuit Caluinus lib. 2. instit. cap. 3. §. 7. sic de Catholicis agens: Sed erunt, qui concedent; voluntatem à bono suo ingenio auersam sola Domini virtute conuerti, sic tamen, vt preparata suas deinde in agendo partes habeat. Et post alia; sed hoc perperam homini tribuitur, quod gratia præuenienti pedisequa voluntate obsequatur. Ideo post acceptam gratiam, & motionem Dei non agere, sed agi voluntatem humanam, non cooperari, sed pati, atque adeo neque proprie adiuuari à Deo Caluino dogmaticum est. Quo rectè libertati euerterendæ viam strauit. Neque me mouet; graues aliquos Catholicos sentire, Caluinum reuera non negasse actiuitatem voluntati, sicut Lutherum, sed libertatem duntaxat. Nam licet interdum actionem voluntati concedat, puto eam solum actionem voluntati tribuere, quæ à gratia sibi inharerenti procedit. non eam, quæ sit immediatè ab ipsa virtute intrinseca voluntatis, sicut aqua dicitur calefacere actione præcedenti à calore, qui sibi adest. Quem agendi modum Lutherus non negaret voluntati humanæ, qui palam fatetur, gratiam in voluntate residentem totum agere consensum, ac proinde etiam voluntatem patientem talem gratiam, media actione gratiæ denominati agentem posse. Et quidem non aliter admittit Caluinum actiuitatem voluntatis in opera pietatis, nisi quia paritur gratiam, quæ illa agit, & sua actione denominat voluntatem agentem, constat ex his, quæ habet libro secundo institutionum capite 3. §. 12. vbi ad locum 1. Cor. 1. §. Plus omnibus laboraui, non autem ego, sed gratia Dei mecum: Sic respondet. Ad hanc festucam, mirum est, eos non malos alioqui homines impegisse. Non enim gratiam secum laborasse scribit.

scribit Apostolus, ut se conforiem laboris faciat, quin potius totam laboris laudem uni gratia tran-

SECTIO II.

Sententia Catholicorum affirmans.

igitur Catholicorum omnium consensus affirmat, veram, & propriam concedendam actiuitatem voluntati in opera salutaria, ac supernaturalia, quæ auxilio diuinæ gratiæ sunt, & non meram virtutem patientiæ gratiæ.

Sancit Tridentinum.

Ecclesiæ Patres.

nos sect. sequenti. Ad quatuor classes reuocantur omnia, quæ præfens institutum euincunt. Prima Classis continet ea, quæ in via salutis hominem agentem, facientem, laborantem, operantem, expresse prædicant: hæc enim homini mere patienti quadrare nequeunt.

Rationes, quæ fulciant actiuitatem naturæ rationalis in pietatis opera plures sunt. Atingam breuiter efficaciores, & quæ rem euincunt. Prima est; actus pietatis super naturales sunt vitales non solum vitalitate intentionali, sed etiã Physica, quæ plâtis se nutrientibus cõmunis est.

SECTIO III.

Appendix ad præcedentia.

Quamquam actiuitatem voluntatis in opera supernaturalia satis superiora confirmant, & illustrantur locupletè calamo illustrauerit Authores relati numro. 6. libuit nihilominus, pluscula ex penu no-

Illustratur doctrina Catholica.

Ioan. 12.

August.

Matth. 7.

Iacobi 1.

anima

anima tua. Et infra; Fideliter facis quicquid operaris in fratres.

Concilium Palest.

Patres Africani.

Cælestinus.

Zosimus.

Concilium Senonense.

Hieronym.

Augustinus.

Leo.

Bernardus.

Rursus præter Concilium Tridentinum, eidem veritati suffragati sunt Patres Synodi Palestinæ approbantes explicationem Pellagij; Hominem à peccatis conuersum proprio labore, & Dei gratia posse esse sine peccato. In qua præter gratiam Dei admittitur proprius hominis labor, atque conatus ad agenda opera salutis, ut constat ex toto libro de gestis Pellagij, cap. 6. 10. & 31.

Ecclesiæ Patres frequentes sunt in actiuitate voluntatis cõmendanda. Hieron. Math. 13. De grano sinapis quod accipiens homo, &c. sic dicitur. Quis est iste qui seminatur, nisi noster animus, qui suscipiens granum prædicationis, & fouens sementem humore fidei facit in agro sui pectoris pullulare?

Iunge Bernardum de gratia, & libero arbitrio ad finem. Per quos, & cum quibus Deus operatur, boni sunt homines, vel Angeli, qui, quod vult Deus Ripalda de Ente tom. I.

agunt pariter, & volunt. Quis autem agit absque virtute agente? Isidorus Pelusiota l. 4. epistol. 51. Non sola vocatio verum etiam propositum voluntatis animique propensio, & studium obsequendi in vocatis salutem operatur. Præter gratiam Dei consent ad opera salutis propositum voluntatis. Laurent. Iustinian. in fascic. amoris c. 17. Merita ex Dei gratia, hominisque arbitrio originem habent. Vtriusque actionem ad meritum desiderat Chrysof. hom. 60. ad pop. Antioch. Exhortor, ut neque totum Deo dimittentes dormiamus, neque studentes nos propriis laboribus totum efficere putemus.

Isidorus pelus.

Laurent. Iustinian.

Chrysof.

Paulinus.

Ignatius.

Clemens Rom.

Damascen.

Hugo Vict.

Subscribunt Paulinus epist. 2. ad Hæuerum col. 3. Quæ nobis è gratia, si in alieno tantum fideles fuerimus, nisi de proprio seruamus, id est, de libero voluntatis arbitrio. Si non est in opere actio nostra, sed tota est gratiæ alienæ, scilicet diuinæ, nulla nobis gratia debetur. Ignatius epist. 6. ad Philad. Ego Quod meum fuit, feci, ut homo in unitate perfectus. Clemens Rom. epist. 1. ad Iacob. prop. finem. Operum ratio potestati, & arbitrio vniuersi cuiusque permittitur. & hoc ipsorum est proprium. Desiderium verò habere erga doctorem veritatis, hoc à Patre caelesti donatum est. Sed salus in eo est, ut voluntatem eius, cuius amorem, & desiderium, Deo largiente conceperis, facias. Ergo supposita gratia Dei, nostræ etiam actionis est diuinam voluntatem executioni dare. Luculentius Damascenus 2. fidei cap. 25. ex instituto ostendens hominem esse bonorum operum agentem. Relinquitur igitur hominem ipsum agentem, & facientem principium esse propriorum operum, & potestate arbitrioque liberum: si est autem nullius actionis principium, homo superflue id habet, ut consuleret. Nam ad quod vitatur consilio, si nullius actionis Dominus est. Quod si Dominus actionis est, ad ipsum est actionem esse suam, & illius propriam. En qua proprietate homo agat, ut suam propriam iure actionem vendicat. Idem dial. contra Manich. prop. medium; Demonis stoliditatem profert benigne atque amplissime ipsi esse conferens. Quod quidem Deus solus præbere potest. Vt autem bonus ipse sit, non Dei solius est, sed ipsius quoque operam desiderat. Audis ad bonum opus præter Dei actionem operam quoque hominis desiderari? Non est à Damasceni mente alienus Prosper in statuenda proprietate actionis humanæ epistola ad Demetriadem columna vltima. Quicquid pulchrum, præciosumque repereris, diuini operis, & muneris esse non dubites, ita ut omnibus bonis opulentia tue, & gratiam donatoris, & ius proprietatis agnoscas. Si nulla est tua in opera bona actio, quod ius proprietatis agnosces? Consentit Hugo Victorinus de Sacramento lib. 1. part. 4. cap. 23. Non exigitur à nobis, nisi quod nostrum est, & quod bonum nostrum est. Tantum ut faciamus, & approbemus, & diligamus in nobis, sicut, & Deus diligit, & approbat bonum nostrum in nobis, ut ei similes simus diligendo, & faciendo bona. Exigitur à nobis opus bonum, quod actione nostra nostrum est, & ad exemplar Dei, cuiusque consortio, diligere, & facere debemus. Claudamus consortium istud egendi elegantissimo testimonio Chrysof. serm. 91. de parabola Zizaniorum 2. Tamen in his que nobis faciendâ Y 3 præcipis

precipis, ipse operator assistis: non operis tuis facis pro tua dignitate consortes. Plura ad euentiam luce meridiana clariora exhibebit in hunc scopum disputatio vicina, fuso sermone illustrans virtutem immediatam actiuam naturam in opera supernaturalia, quam si manifeste non euerit, saltem euentissimum relinquet, non solum gratiam verum etiam voluntatem humanam in salutis opera veram, ac propriam actionem conferre.

SECTIO IV.

Diluuntur hereticorum argumenta.

13 **Primum.** Pluribus impetunt veritatem Catholicam Lutherus, & Caluinus. Primo arguunt, quia Deus dicitur creare cor hominis penitentis, qui in ipsum conuertitur Psal. 50. *Cor mundum crea in me Deus.* Creationi autem creatura actiue cooperari non potest. Secundo, quia Deo tribuitur per gratiam tota sufficientia in opera proprietatis, que homini negatur 2. Corint. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Psal. 99 *Ipsa fecit nos, & nos ipsi nos.* Ergo nulla est hominis actiuitas, sed tota est gratia diuinæ, quam homo sustentat. Tertio, quia Deus dicitur operator, & non adiutor, seu cooperator nostræ salutis, & bonæ voluntatis 1. Corinth. 12. *Qui operatur omnia in omnibus.* Ad Philippenfes 2. *Qui operatur velle & perficere pro bona voluntate.* Quarto, quia cap. 2. & 5. ad Ephesios, & cap. 5. Ioannis, & aliis in locis peccatores dicuntur mortui, & sepulti, neque nisi per gratiam ad opera vite reuocati. Mortui autem, & sepulti non cooperantur Deo reuocanti eos ad vitam. Quinto, quia Augustinus frequenter docet hominem in bonis operibus nihil inuenire posse, quod ipse sit, sed totum dandum esse Deo: lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione cap. 18. *Laborant homines inuenire in nostra voluntate, quid boni sit nostrum, quod nobis non sit ex Deo, & quomodo inueniri possit ignoro.* De bono perseverantiæ cap. 13. *Hoc nobis expedit, & credere, & dicere, hoc est pium, hoc verum, ut sit humilis, & summissa confessio, & detur totum Deo.* Nihil igitur est in bono opere, quod agat humana voluntas. Confirmatur ex lib. de gratia, libero arbitrio cap. 17. *Ut velimus, sine nobis operatur, eum autem volumus, & sic volumus, ut operemur, nobiscum cooperatur.* Ergo ad velle internum, nulla est hominis actio, licet ad opus externum cooperatio sit, cum velle internum operetur Deus sine nobis, opus autem externum nobiscum. Sexto Denique quia ante gratiam nobis infusam nulla adest homini actiuitas ad pietatis opera: Pelagianum enim est asserere talem actiuitatem sine gratia. Ergo tota actiuitas superueniens solius est gratiæ, & non naturæ, quæ munus patiendi, gratiam duntaxat confert in ea opera, quæ post aduentum gratiæ fiunt.

13 **Ad primam.** Hæc argumenta leuia sunt, neque in eis enodandis multum me occupabo. Ad primum respondeo. Deus dicitur creare cor mundum hominis penitentis, tum quia sine meritis hominis cooperantis, tamen ad salutem, mundities confertur, tum quia post hominis cooperationem gratia iustificans, & venia peccatorum à solo Deo tribuitur, vt vere animas, creatur à solo Deo,

quamuis agentia naturalia actiue induxerint dispositiones in materiam. Ad secundum homini, Ad secundum negatur actiuitas & sufficientia ad opera salutis, per vires sibi naturales, & debitas, secus per vires supernaturales, & indebitas, cum quibus ipse actionem conferre potest. Ad tertium, Deus vere est operator nostræ salutis, & bonæ voluntatis, quia nobiscum cooperantibus illam operatur. **Qua** ratione & nos dicimur operatores eiusdem, ad Philippenf. 2. *Cum timore & tremore salutem vestram operamini.* Et Ioann. 6. *Operamini non cibum qui perit, &c.* Ad quartum, peccatores dicuntur mortui, & sepulti, quia suis viribus vitam supernaturalem recuperare non possunt. At possunt illam restaurare viribus supernaturalibus gratiæ adiuuantibus vitam naturæ, quæ omnino extincta non est. Ad quintum August. differebat aduersus Pelagianos, qui volebant, sola facultate naturæ fieri posse opera salutis. Atque adeo recte negat gratiæ diuinæ nihil nostrum haberi in bonis operibus, quæ non solum perficere, verum neque incipere possumus sine gratia Dei, quod solum eis in locis August. contendit. Quare cum totum Deo dandum pronuntiat intelligendum est, deputandum esse adiutorio gratiæ inceptionem, & perfectionem boni operis initium asseratur, quamquam semper concursum gratiæ comitetur concursus actiuus naturæ, in cuius auxilium gratia conferatur. Vnde si totum quod Deo datur, non excludit actionem naturæ, sed eius in conceptionem in opere salutis. Aut aliter, excludit actionem naturæ, quæ à Deo prius excitante, & vocante non proueniat, volens quidem August. etiam ipsam naturæ actionem Deo danda esse, qui non solum adiuuat naturam agentem, sed vt agat excitat, & continuo vocat, atque adeo inter auxilia diuina computandam esse gratiæ non solum adiuuantem, sed etiam excitantem, & vocantem, qua Deus speciali merito suam faciat hominis actionem, ac liberam determinationem. De quo vberius disp. seq. scilicet. 24. Ad confirmationem respondeo, Deus dicitur operari sine nobis, vt velimus, vel qua sine nostra liberate donat, ac simplices affectiones voluntatis, præuias ad liberum & plenum voluntatis consensum, vel quia cum consensu operatur sine nobis incipientibus moraliter talem consensum, quamuis semper, & affectus necessarios, & simplices, & consensum liberum, & determinatum agat nobiscum physice cum illo agentibus, de quo vberius sermo lib. 5. cum disseramus de auxiliis supernaturalibus gratiæ. Ad sextum denique, voluntas ante gratiæ non est prædita actiuitate absoluta, sed tantum conditionata, qua potest, si iuuetur à Deo, conferre actionem in opera pietatis, de qua actiuitate totus sermo habendus est disp. sequentibus.

DISPUTATIO XXX.

An virtus obedientialis actiua natura propria in actus vitales supernaturales proxima, & immediata sit.

BTINVIMVS ab hereticis huius temporis, naturam rationalem non esse penitus destitutam virtute agente actuum vitalium supernaturalium neque absque errore negari posse, hominem

vere, & proprie, agere, & non pati duntaxat actum fidei, & charitatis, aliarumque virtutum supernaturalium, qui auxilio diuinæ gratiæ fiunt. Nunc cum Catholicis examinandum est. An virtus naturæ vere, & proprie actiua supernaturalium operum, sit immediata, & proxima naturæ an tantum radicalis, & remota, conueniens illi medio habitu, aliòve principio supernaturali gratiæ, quæ sit homini tota, & adæquata virtus agendi? Vtilissima, & grauissima disputatio, quæ inter Theologos huius ætatis cum primis numeratur, meritoque in hoc suscepto opere præ aliis pluribus sudorem, & laborem nostrum desiderat. In cuius campum lubens ingredior, vt omnibus manifestum sit, quænam sententiæ illæ sint, in quas societatis Doctores vno, plenoque consensu feruntur, & à Theologis Thomistis periculose nouitatis insimulantur. Etenim præter controuersiam de efficacia gratiæ nulla est, in quam, iudicio magis consentienti, nostri Theologi conueniant, & acriori contentione recentes Thomistæ tela contorqueant.

SECTIONES.

- 1 *Explicatur, & statuitur controuersia.*
- 2 *Sententia Theologorum.*
- 3 *Prima probatio actiuitatis immediatæ naturæ in actum supernaturalem desumpta ex sacris literis.*
- 4 *Secunda probatio ex Consiliis, & Pontificibus Ecclesiæ.*
- 5 *Præcedens probatio validissime confirmatur ex Tridentino.*
- 6 *Præoccupantur solutiones superioris argumenti.*
- 7 *Tertia probatio ex Patribus Ecclesiæ statuentibus naturalem & insitam actiuitatem ad opera supernaturalia.*
- 8 *Quarta probatio ex aliis testimoniis Patrum.*
- 9 *Quinta probatio Theologica ex mutuo adiutorio, quo Deus, & homo in actum supernaturalem conueniunt.*
- 10 *Probatio sexta Theologica, quia arbitrium agit aliquid boni supernaturalis, quod suum, ac proprium hominis est.*
- 11 *Septima probatio Theologica ex partialitate concursus gratiæ.*
- 12 *Octaua probatio Theologica ex attributis gratiæ diuinæ.*
- 13 *Alia probatio ex vitalitate actus supernaturalis.*
- 14 *Probatio decima ex ratione actus voluntarij.*
- 15 *Undecima probatio ex libertate actus.*
- 16 *Probatio duodecima rationibus à paritate.*
- 17 *Probatio rationibus à posteriori.*
- 18 *Postrema probatio à priori.*
- 19 *Ultior probatio ab auctoritate S. Thomæ.*
- 20 *Illustratur suffragiis aliorum Scholasticorum.*
- 21 *Theologi congregantes cum hereticis nostram inuentur sententiam.*
- 22 *Exponantur testimonia sacra, qua contra nostram sententiam opponuntur.*
- 23 *Obiciuntur testimonia Patrum, quæ totum opus salutis soli gratiæ tribuunt.*
- 24 *Explicatur præsertim testimonia.*

- 25 *Argumenta à ratione contra immediatam actiuitatem naturæ in actus supernaturales diluuntur.*
- 26 *An natura rationalis, sua virtute, & actione immediata attingat supernaturalitatem actus, & habiuit supernaturalis vitalitatem?*
- 27 *Corollarium de causa adæquata faciente, vt agamus opera pietatis.*
- 28 *Aliud corollarium de causa adæquata discernente in actu secundo iustum ab iniusto.*
- 29 *Tertium corollarium de actiuitate gratiæ, seu habiuit supernaturalis aduersus Aureolum.*

SECTIO I.

Explicatur, statuitur controuersia.

Primo omnibus Catholicis exploratum est. Notatio virtutem agentem operum salutarium, quam prima tribuimus naturæ, non esse adæquatam, & sufficientem seorsim ab auxilio, & cum principio supernaturali, ita vt facultate sua, & concursu generali Dei sibi debito, sufficiens natura sit ad eos actus efficiendos. Ita testimoniis factis, Conciliis, ac Patribus Ecclesiæ contra Pelagianos ostendimus disputatione decima quinta, & decima septima. Vnde relinquitur naturam, si immediate actiua concedenda est, solum virtute insufficienti, vt agere salutare actus, non solum ea insufficientia, qua omnes creaturæ, & ipsa natura rationalis etiam in ordine ad actus naturales dicuntur causæ insufficientes sine Deo, quippe exigentes complementum concursus generalis, sed insufficientia exigente complementum auxilij particularis quale est habitus supernaturalis; & gratia actuali, aut aliud principium substituens concursum supernaturalem talium auxiliorum. Atque adeo controuersiam esse, an conueniat naturæ rationali secundum se, vt à gratia condistinctæ, virtus aliqua insufficientis immediata, & proxima, quæ simul cum auxilio supernaturali immediate, & proxime actus salutare operetur.

Secundo, ne vocibus implicemur, noto duplici significatione actiuitatem remotam, & proximam tribui posse naturæ. Primo actiuitas remota dicitur, quæ omnem actiuitatem immediatam, sibi identificatam excludit, quia inter ipsam, & effectum mediat actiuitas immediata superueniens, adæquate influens in effectum, ideoque nullum concursum actiuitatis remotæ exigens ad effectum præter illum, qui ad existentiam actiuitatis intermediæ necessarius est. Sic substantia ignis remote calefacit lignum, quia inter substantiam ignis, & calefactionem ligni intercedit calor posterior igne, adæquate efficiens calefactionem ligni. Secundo dicitur actiuitas remota, quæ non respicit omnem actiuitatem immediatam, sibi identificatam, quia inter ipsam, & effectum non interuicatur actiuitas alterius causæ: adæquate influens in effectum; sed inadæquate solum simul cum actione causæ remotæ, quam supponit. Ita dicitur intellectus seorsim ab specie impressa remote potens intelligere, quia inter ipsum & intellectionem mediat species impressa; quæ intel-

Notatio prima.

Notatio secunda.

lectum supponit, tanquam causa inadæquate exigens actionem ipsius intellectus præter concursum, quo speciei impressæ existentiam præstat. Similiter actiuitas proxima, & immediata primo dicitur, quæ nullam post se mediam actiuitatem desiderat, vt calor ignis, comparatione calefactionis ligni, & speciei impressæ comparatione cognitionis. Secundo, quæ post se intermediam actiuitatem effectus immediatam paritur, at non adæquatam, sed inadæquatam duntaxat, exigentem concursum simultaneum causæ, quam supponit; quemadmodum intellectus est causa immediate efficiens cognitionem naturalem, licet post se requirat superuenientem speciem, quia hanc non requirit tanquam causam omnino sufficientem, sed insufficientem. Vnde intellectus dicitur remote potens intelligere, quamuis post intellectus virtutem, virtus posterior speciei necessaria est, & simul potens immediate, quia species, non tanquam causa adæquata, sed inadæquata requiritur. Igitur certum est, naturæ conuenire actiuitatem remotam eo sensu, quo superuenientem aliam virtutem sibi indebitam, scilicet gratiæ supernaturalis, desiderat. Sed dubium est, an eam virtutem intermediam tanquam causam adæquatam requirat? Similiter exploratum est, non inesse naturæ actiuitatem immediatam ea significatione, qua reiciat virtutem sibi superuenientem effectui immediatam, quia gratia superueniens naturæ semper necessaria est. At controuersum est, an ea significatione sit immediata, qua virtus intermedia gratiæ non sit adæquata, sed inadæquata exigens concursum immediatum ipsius naturæ.

3 Tertia no. tatio.

Vnde tertio indubitatum debet esse, hanc controuersiam non esse aliam ab ea, quæ communiter aliis terminis proponitur; an habitus supernaturalis sit tota, & adæquata virtus agendi? Etenim vbi præter habitum supernaturalem immediate influit in actum supernaturalem potentia naturalis, & ab habitu condistincta, plane concedenda est præter habitum virtus immediata, & distincta potentie naturalis. Atque adeo tota virtus immediate influens in actum supernaturalem non erit sola virtus habitus supernaturalis, siquidem etiam virtus distincta naturæ immediate influit in illum; sed coalescens tum ex virtute superaddita habitus supernaturalis, tum ex virtute intrinseca ipsius naturæ. Quare recte, qui negant habitum esse totam, & adæquatam rationem agendi, affirmant conuenire naturæ immediatam actiuitatem in actus supernaturales, distinctam ab actiuitate habitus supernaturalis. Et qui affirmant, naturæ competere vim immediate agentem actuum supernaturalium, negant consequenter, habitum esse solum, & adæquatam rationem agendi, quos referemus sectione sequenti.

4 Quarta.

Quarto obseuatum volo, in hanc disputationem non adduci, an virtus naturæ distincta à virtute gratiæ sit naturalis, aut obedientialis; sed tantum, an sit immediata, conferens in effectum supernaturalem actiuitatem distinctam ab ea, quæ adest habitui supernaturali? modo ea virtus immediata dicatur quidem, aut sit *obedientialis* modo *naturalis*, aut *innata*; de quo statuemus disputatione 43.

5 Explicatur controuersia.

Itaque præsens controuersia conuertitur: an natura rationalis, (substantia ea sit, aut potentia naturalis distincta) præter virtutem supernatura-

lem habitus supernaturalis, seu gratiæ, conferat in actum supernaturalem aliam virtutem immediatam, distinctam à virtute habitus, quæ non solum mediante habitu, sed etiam per se ipsam immediate in totum actum supernaturalem influat? modo ea virtus intrinseca naturæ *naturalis* aut *supernaturalis*, *obedientialis*, aut *innata* dicenda sit. Atque adeo, an ratione talis virtutis immediatæ distinctæ à virtute habitus non sit solum habitus tota, & adæquata virtus immediate agendi actus supernaturales, sed inadæquata, ac partialis constituens cum virtute naturæ completam, & adæquatam virtutem immediate egerentem, quemadmodum speciei impressæ, (quam pono causalitate efficienti influere in actum) quamuis superueniat potentie vitali, non est tota virtus immediata agendi actum naturalem, quia potentia naturalis immediate influit in cognitionem naturalem. Esto ad illum simul cum potentia necessarius sit influxus speciei? An è contra potentia naturalis nullam actiuitatem immediatam sibi identificatam, & ab habitu distinctam exhibeat, sed radicalem, & remotam duntaxat; immediatam vero totam habeat à se distinctam, scilicet medio habitu supernaturali, aut alia qualitate infusa, quæ sit potentie naturali facultas adæquata agendi, nihil agente per se immediate facultate naturali, etiam consortio auxilij supernaturalis, sed solum recipiente auxilium supernaturale, quod ipsam constituat remote, ac mediante agentem quemadmodum in sententia negante actiuitatem substantiæ, ignis non calefacit lignum immediate per virtutem sibi identificatam, sed solum mediante per virtutem adæquatam à se distinctam, scilicet medio calore sibi inhærenti, qui igni est tota, & adæquata virtus calefaciendi lignum? Il. lustremus rem alio exemplo. Ponamus potentias vitales à substantia animæ realiter distincti. Adhuc est controuersia inter Philosophos, an substantia animæ simul cum potentiis immediate influat in actus vitales, ita vt præter influxum potentiarum necessarius sit influxus immediatus ipsius substantiæ animæ, ex cuius virtute immediata, & virtute potentiarum compleatur vna causa adæquata actionum vitalium? an tantum mediante influat sola actione immediata potentiarum, quæ sunt animæ facultates adæquatæ, immediate efficientes vitales actus? Communis sententia negat, substantiam animæ aliquam ex se immediatam actionem conferre præter actionem adæquate à potentiis fluentem. Affirmat Pater Suarez, & cum eo maior & melior pars Neotericorum. Igitur sententia negans potentie vitali virtutem immediatam in actus supernaturales, affirmansque gratiam esse totam virtutem immediatam, efficientem illos, comparat influxum mediatum, & remotum potentie vitalis in actus supernaturales, cum influxu mediato, & remoto substantiæ diuinæ in actus vitales naturales potentiarum; sententia vero affirmans virtutem immediatam potentie vitalis in actus supernaturales, negansque gratiam esse adæquatam virtutem immediate efficientem illos, comparat influxum immediatum, & partialem potentie vitalis in actus supernaturales cum influxu immediato, & partiali substantiæ animæ in actus vitales naturales. Quare vbi concedatur potentie vitali influxus immediatus in actus supernaturales præter influxum immediatum gratiæ, habetur tota res, quæ à sententia affirmante contenditur, quidquid sit de vocibus, quibus plerique vtuntur.

Res illustratur exemplis.

P. Suarez.

Clarius

rem explicano. Demus non posse duas causas immediatas influere in effectum vnica indiuisibili actione, sed vtramque actione distincta sibi adæquate respondentem, seorsim ab alia exerceri, vt plures Philosophi arbitrati sunt. In sententia tribuente potentie vitali causalitatem immediatam in actus supernaturales; non vnica, sed duplex actio necessaria est ad existentiam eorum: alia immediate à gratia supernaturali, alia immediate egrediens à potentia vitali. In sententia vero negante potentie vitali talem virtutem immediatam, & totam adscribente gratiæ supernaturali, non duplex, sed vnica duntaxat actio immediate procedens à gratia elicit existentiam actus supernaturalis. En plenum discrimen de re inter vtramque sententiam. Quidquid sit de veritate opinionis distinguendis actiones distinctione agentium, quam non probamus, vel ex absurdis, quæ in re præsertim necessario consecutaria forent.

6 Nonnulli controuersiam istam vocalem reddunt.

Rem nostra controuersia contentam, fusius forsitan, quam par esse alicui videbitur, exposuimus; verum opere pretium fuisse, is iudicabit, qui viderit, plerisque Theologos ad solas voces totam contentiorem reuocare. Etenim cum plane concedant, præter actionem gratiæ, actionem quoque immediatam potentie vitalis esse necessariam ad actum supernaturalem, & ex gratia, ac potentia vitali vniam compleri causam immediate agentem illius; sicut ex potentia vitali, & habitu acquisito, aut specie impressa comparatione actus naturalis; nihilominus dicunt, gratiam, seu habitum esse totam rationem agendi. Alij quidem, quia esse tota forma, seu virtus complens, seu perficiens potentiam vitalem: vt Lorca Prima secundæ, disputatione trigesima prima, membro 2. s. *Restat, ergo* qui hac in re similem facit habitum infusum habitui acquisito, qui est potentie ratio facilitans ac perficiens, seu intendens virtutem potentie; negatque habitum esse potentie totalem virtutem operandi. Alij solum, quia gratia, seu habitus supernaturalis est tota virtus eleuans potentiam, vt Gonzalez 1. p. disputatione 27. numero 41. ibi: *Lumen non est tota virtus concurrrens actiue: hac enim completur ex potentia intellectiua, & ex lumine, specie est tamen lumen tota virtus intrinsece eleuans intellectum nostrum.* Præmisseraque num. 21. differens de causa immediate recipiente visionem beatam. *Sicut solum lumen non est tota ratio agendi, quia hac consurgit ex virtute eleuata, & ratione formali eleuante: ita etiam solum lumen non est tota ratio recipiendi, sed lumen simul cum potentia eleuata: quia in actionibus vitalibus principium immediate actiuum est immediate receptiuum, & ita lumen solum est ratio recipiendi, tanquam eleuans potentiam ad receptionem: totalis autem ratio recipiendi ex vtroque coalescit.* At non eleuat ad receptionem mediatam, sed immediatam: præmisserat enim ipse numero 20. *Licet visio inhæreat immediate intellectu, tamen lumen est ratio recipiendi illam, sicut species visibiles immediate recipiuntur in potentia visiva.* Ergo similiter quamuis sit tota ratio eleuans ad agendum, intellectus tamen immediate ager, ex intellectu, & lumine complebitur integra ratio immediata agendi. Quare num. 42. consentienter subdit, *Vnde lumen seorsim ab intellectu est virtus proxima, & proportionata, non tamen totalis, sed partialis.* Alij denique ideo absolute vocant habitum rationem agendi, quia licet natura rationali conueniat ex

Lorca.

Gonzalez.

se virtus immediate actiua quoad coaptationem essentialem, (sic illi loquuntur) tamen tota virtus quoad intensionem, & mensuram actus supernaturalis est habitus supernaturalis; quippe maior perfectio potentie vitalis cum æquali habitu non inducit maiorem perfectionem actus; sicut maior perfectio habitus cum minori nobilitate potentie actum elicitum quoad speciem, tum quoad intensionem, proportionem habitus perfectionem. Ita Magister Curiel 1.2. quæst. 5. art. 5. dubio vnico, par. 5. & seq. cum grauissimis recentioribus Salamancaensibus; qui tamen virtutem actiuam potentie vocat incompletam, & constitutur ait vniam integram cum virtute habitus, conferreque plurimum per se immediate, vt distinctam à virtute habitus, ad existentiam actus supernaturalis; quinimo per suam, virtutem essentialem; seu coaptationem cum auxilio extrinseco Dei agere posse actum supernaturalem; quod absque actiuitate immediata potentie apprehendi repugnat.

7 Ostenditur dissensio de voce.

En hi omnes totam questionem appetit vocalem reddunt, & cum Theologis Societatis rem totam concedunt, voces solas negare videntur, vt Thomistas recentes eludant. Omnes etenim societatis Theologi tuentes virtutem immediatam potentie, distinctam à virtute habitus, ideoque negantes, habitum esse adæquatam rationem, & virtutem agendi, palam fatentur, solum habitum esse virtutem complementem, & eleuantem potentiam: & maior pars illorum, esse virtutem mentientem perfectionem, & intensionem actus. Ergo vbi eis concedatur virtus immediata potentie, conferens ex se, qua distincta est ab habitu supernaturali, aliquam actionem in actum supernaturalem, vocibus duntaxat societatis sententiam recusant. Neque obest, hos Theologos virtutem potentie naturalis in actum supernaturalem appellare *radicalem*, quia modo loquendi eorum componitur esse radicalem, & simul immediatam, ratione sui immediate, & seorsim ab habitu supernaturali ad actionem actus supernaturalis necessariam, vt notauimus numero 2. *Radicalis enim* expresse negant eo sensu, quo virtus substantiæ rationalis concurrrens sola actione potentiarum *radicalis* esse dicitur, vt videre est apud Curiel sup. §. 6. sine. Atque ita dicunt *radicalem*, solum quia est virtus indigens ad agendum aduentu alterius virtutis, quam neque antecedentem supponit, neque exigit subsequentem. Quia sane ratione etiam societatis Theologi virtutem agentem animæ, vt distinctam à virtute gratiæ *radicalem* vsurpant, vt eosdem explicantes potentiam obedientialem ante aduentum eleuationis passivi audire est.

Curiel.

SECTIO II.

Sententia Theologorum.

PRIMA igitur sententia affirmat, conuenire naturæ virtutem immediate actiuam actus supernaturalis, modo sectione præcedenti proposito, consequenterque negat, gratiam, suo habitu supernaturalem esse totam & adæquatam rationem, virtutem immediatam agendi. Ita vno suffragio omnes societatis scriptores, P. Molina 1. p. quæstione 1.2. articulus 5. disputatione 2. §. *Quidquid*

8 Affirmant.

P. Molina

quid autem sit, & art. 6. disp. 2. §. Ex his duabus sententiis, P. Suarez 1. p. lib. 2. de visione Dei. c. 9. num. 13. & c. 10. num. 8. & lib. 6. de gratia c. 5. & tom. 1. in 3. p. d. 3. 1. sect. 6. §. Prima consequentia, P. Vasquez 1. p. disp. 43. c. 4. num. 11. & 12. censens oppositam improbabilem & d. 26. c. 5. P. Valentia 1. p. d. 1. q. 12. p. 3. Pater Fonseca lib. 9. met. c. 2. q. 4. sec. 4. P. Salas 1. 2. tom. 2. disp. 2. sect. 4. & disp. 5. sec. 3. num. 59. & sect. 5. num. 73. Pater Beccanus 1. p. tra. 1. cap. 9. q. 4. Pater Arrubal 1. p. disp. 19. c. 5. & 6. Pater Iannerus tom. 1. disp. 2. q. 6. dub. 4. P. Albertinus 1. principio Philos. q. 1. Theol. num. 19. P. Torres 2. 2. disput. 38. dubio 2. Pater Ruiz de prouidentia dis. 36. sect. 1. & 3. d. 45. dub. 2. P. Agidius ConincK 1. 2. disp. 5. dub. 5. P. Fasolus 1. p. q. 12. art. 5. dub. 7. P. Erice 1. p. disp. 45. c. 13. P. Hurtado de charitate disp. 124. per totam, & disput. 9. Phil. sect. 14. Pater Granadus 1. p. tr. de visione Dei disp. 6. sect. 4. Pater Lotinus in Psalm. 35. ver. 10. paragrapho Refellitur. Quibus aperto iudicio accedunt plurimi antiquorum, & recentiorum, quos referemus sect. 20. & 21.

Secunda sententia extreme opposita negat potentiam vitali immediatam actiuitatem, etiam partialem in actum supernaturalem, statuens, gratiam, seu habitum supernaturalem esse totam, & adaequatam virtutem immediatam agendi actum salutare; non solum quia supernaturalis est, sed etiam quia est vitalis: ad modum quo calor est virtus adaequata calefaciendi igni, & intellectus distinctus adaequata vis intelligendi substantiae naturali nullum exhibenti ex se immediatum concursum actuum in actus vitales. Primus huius sententiae assertor est Sotus in 4. dist. 49. q. 3. art. 2. non longe ante finem; reputans tamen oppositam, probabilem. Deinde expresse se quacesunt probabilem. Alvarez de aux. disputatione sexagesima-quarta con. 2. & disp. 85. art. 3. Cabrera tom. 1. 3. p. q. 1. art. 2. disp. 4. §. 4. concl. 2. & disp. 95. §. 5. con. 3. Nazarius 1. p. quaestione 12. art. 5. controu. 2. paragrapho *Tertio aduertendum*, Accedit Lelius Zechus de cognitione Dei c. 13. con. 3. art. 5.

Aggregatur illis Bannes ibidem dub. 2. ad 5. & dub. 3. sed mihi suspectus est. Tum quia nullibi inuenitur ab illo assertum, habitum supernaturalem esse totam rationem agendi, aut negatum potentiam vitalem vigere actiuitate immediata in actum. Tum, quia quaest. 10. art. 5. ad vlt. haec habet. *Sine dubio visio beatifica quantum ad substantiam procedit à principio intrinseco naturali, & habet admixtum aliquid naturale. Hac enim ratione dicunt Theologi, quod actus supernaturales effectiue non augent habitus, quoniam habitus est pure supernaturalis; actus vero supernaturalis habet aliquid admixtum, scilicet substantiam actus; causa vero effectiua debet habere proportionem cum effectiue. Vbi docet, visionem beatam & alios actus Theologicos habere admixtum aliquid naturale, ideoque esse minus supernaturales, quam habitum: neque posse illi augmentum actiue conferre, quia processionem habent à principio naturali vitali. Ergo principium adaequatam, & rotale visionis beatam non assertur ab hoc Authore omnino supernaturales, sed admixtum, & compositum ex naturali, & supernaturali. Etiam annumeratur Nauarrere 7. tom. controuers. 37. Verum licet magis in hanc sententiam inclinet; scrupulum tamen ingerit, primo,*

quod nullibi legatur expressum, habitum esse totam, & adaequatam virtutem agendi, 2. quod plura spargit, quae vehementer indicant actiuitatem aliquam potentiae vitalis distinctam ab actiuitate habitus supernaturalis, vt paragrapho 5. fol. 231. colum. 3. ad 3. & paragrapho 6. pos. 231. colum. 3: Apertius huic fauet sententiae Ledesma de diuina perfectione q. 8. art. 4. ad 6. arg. in 4. sent. pag. 583. & 585. Caeterum constans omnino non est mens illius, si conferantur plura, quae in ea quaestione scribit, vt quod habet art. 7. conclus. 2. pag. 566. *Non est imaginandum, quod solum lumen gloriae attingit ad cognitionem Dei sicuti est, sed etiam ipsa naturalis virtus intellectus concurrat ad illam cognitionem.* Quare à Cabrera pro prima sententia refertur Ledesma; & quidem non temere veteri quis potest, solis uocibus recentiorum Thomistarum opinionio fauere. De Lorca, Curiel, & Albelda, qui etiam à plerisque inter patronos huius sententiae recensentur, protulimus nostrum iudicium numero 6.

Tertia sententia refertur asserens, potentiam naturalem habere ex se actiuitatem immediatam sibi intrinsecam ab actiuitate habitus, distinctam in solam actus supernaturalis vitalitatem; non vero in eius supernaturalitatem, in quam solus est habitus adaequata virtus agendi. Itaque haec sententia inter duas superiores media est, tribuens potentiam naturali cum priori virtutem immediatam in actum supernaturalem, qua vitalis est; & negas cum posteriori immediatum concursum in eundem actum, qua est supernaturalis, quia realiter vitalitas, à sola potentia vitali trahit originem, supernaturalitas vero à sola gratia, seu habitu supernaturali: cuius sententiae à M. Curiel saepe refertur Ferrara 3. contra Gent. capite 54. §. ad primum dicitur. Et Capreolus in 4. dist. 49. quaestione 4. art. 3. ad argumenta Durandi contra secundam conclusionem solutione primi. Caeterum hos Theologos ibi huius doctrinae nequaquam meminisse, euidenter deprehendit qui ea viderit. Agemus tamen de hac opinione, sectione vigesima sexta, vbi statuemus aliud esse vitalitatem, & supernaturalitatem realiter terminare actionem immediatam potentiae naturalis, & habitus supernaturalis: aliud, vitalitatem esse rationem formalem, qua concursus gratiae necessarius sit.

SECTIO III.

Prima probatio actiuitatis immediatae naturae in actum supernaturalem, desumpta ex sacris litteris.

Procul dubio adnata nostrae societati sententia eligenda est, quae docet, naturam rationalem esse, ex se immediate actiuam, actus supernaturales, simul cum habitu, aut gratia supernaturali, actione tantum partiali. Atque adeo solam gratiam aut habitum supernaturalem, non esse totam, & adaequatam virtutem immediate agentem actus supernaturales; cuius asserti plures, & efficaces construat probationes. Primam sumo ex sacris testimoniis. Aggredior illam ex parabola Lucae 10. Homo descendens à Hierusalem in Hiericho, à latronibus vulneratus, & spoliatus,

Ledesma.

Cabrera.

Lorca. Curiel. Albelda.

11

Curiel. Ferrara.

12 Eligitur sententia affirmans.

Probatur primò. Ex Lucae 10.

August. S. Tomas.

13 Secundo. 1. Cor. 15. Sap. 2.

14 August.

spoliatus, proponitur *seminium* relictus, videlicet, quia semi principium vitale operationis adhuc nudus recinebat, per quod solum, quamuis non posset assurgere, & Samaritanum, hoc est, Deum in salutem inquirere: caeterum à Samaritano subleuatus, & adiutus poterat ex se vitalem aliquem motum, & impetum necessarium conferre. Quae parabola explicatio indicatur lib. 3. Hipognosticon c. 8 & probata est à sancto Thoma in catena, Lucae 16. *Quid est relictus, & seminum abierunt? recte dicitur est seminum: habebat enim vitalem motum, scilicet liberum arbitrium vulneratum, quod ei solum ad aeternam vitam, quam perdidit, redire non sufficiebat; ideo & seminum dicitur. Iacebat ergo humanum genus vulneratum in mundo: sed cur iacebat, dicite, si per se surgere poterat, vel, sanari, nullius indigens adiutorio? Sed iacebat vulneratus, quia vires ei propriae ad surgendum, quoad sanandum se medicum, id est, Deum requireret, non sufficiebant.* Itaque homo supernaturalibus destitutus, seminum dicitur quia licet habeat aliquas vires, quae ex se in motum vitalem inuent, non tamen integras, & sufficientes quibus solis, absque iuuamine caelestis medici in salutem possit redire, sanosque, ac vitales motus exercere. Vnde & Patres liberum arbitrium contendunt per peccatum originale fuisse solum vulneratum, non omnino extrinctum; quia licet per peccatum auxilio supernaturali destituta non manserint vires naturae sufficientes ad salutem, aliquae tamen debiles, superfuerunt, quae caelestis auxilii medicinae, superfluitate reparare possint. Principium etenim *seminium*, vulneratumque, & non extrinctum, idem significat, quod partialem, & debilem vigorem, iuuamine alterius compincipij potens integre, ac sane moueri.

Secundum testimonium exhibet Paulus 1. Cor. 15. *abundantius illis omnibus laboraui. Non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Quod accepit Apostolus ex sapientia 9. *Mitte illam de caelis sanctis tuis, vt mecum sit, & mecum laboret.* Vbi gratiae diuinæ, cooperationem immediatam arbitrij subiungi, probat ipsa proprietates verborum, & auctoritas Patrum. Etenim exclusio influxu immediato, etiam partiali substantiae ignis in calorem ligni, & substantiae viuientis in vitales motus, perperam dicitur substantia ignis, non sola, sed simul cum calore sibi inhærente calefacere; & substantia animæ non sola, sed simul cum intellectu à se distincto intellectiones efficere. Nam haec, simultanea duorum coniunctio manifeste supponit alterum, vt distinctum ab altero aliquid virtutis, & actionis immediatae in effectum conferre, alias si alterum medio altero adaequate operatur, recte dicitur principium immediatum totale, solum, & seorsim à principio remoto, atque mediato in opus exire. Paulus autem asserit non hominem solum seorsim à gratia, neque gratiam solum seorsim ab homine actus salutare efficere. Ergo.

Patres idem expriment. Augustinus de gratia & libero arbitrio. c. 5. post medium: *Ne ipsa voluntas sine gratia Dei putetur boni aliquid posse, continuo cum dixisset: gratia eius in me vacua non fuit, sed plus illis omnibus laboraui, subiungit, atque ait; Non ego autem, sed gratia Dei mecum. Id est, non solus, sed gratia Dei mecum ac per hoc nec gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo.* Si non gratia sola, nec arbi-

trium solum; ergo sicut arbitrium solum non est adaequata causa, nec tota gratia erit adaequata, sed partialis, constituens cum arbitrio vnum integrum, & adaequatam principium agendi. Solum calor inhærens igni, quia est adaequata virtus calefaciendi, vere dicitur calefacere. Sola autem gratia, non dicitur bene operari, sed simul cum arbitrio. Ergo arbitrium ex se aliquid praestat immediate in opus, quod substantia ignis non praestat in calore. Praclare Bernardus de gratia & lib. arb. circa finem: *Non autem ego, ait Apostolus, sed gratia Dei mecum. Posuit dicere per me, sed quia minus erat, maluit dicere mecum, presumens se non solum operis esse ministrum per effectum, sed operantis quodammodo socium per consensum.* Cum dixit Apostolus *Non ego* non exclusit omnem voluntatis humanæ actionem, sed adaequatam duntaxat, societatem, & cooperationem immediatam relinquens, ideoque addit. *Sed gratia Dei mecum.* Confirmat Gregorius lib. 16. moral. c. 12. *Quia se esse aliquid inuenit cum gratia, adiunxit; sed gratia Dei mecum. Non enim diceret mecum, si cum praeueniente gratia subsequens liberum arbitrium non haberet. Vt ergo se sine gratia nihil esse ostenderet, ait; Non ego; vt vero secum gratia operatum esse per liberum arbitrium demonstraret, adiunxit, sed gratia Dei mecum.* Aliquid virtutis inuenit Apostolus in arbitrio, quam cum gratia deferat in opus, & per cuius actiuitatem simul cum gratia ipse operatus sit. Quod de substantia ignis, vt distincta à calore dici non potest, Rursum lib. 18. mor. c. 22. *Ex aspiratione gratia, quia virtutum opera proximus in ordine generantur, vt ex libero quoque arbitrio subsequatur actio, cui post hanc vitam retributio aeterna respondeat, illico adiecit: & gratia eius in me vacua non fuit.* Non est sola actio gratiae, sed ex libero quoque arbitrio actio subsequitur, vt tali actione vitam aeternam mereamur.

Tertium testimonium promo ex illo ad Philippenses 2. *Cum timore, & tremore vestram ipsorum salutem operamini: Deus est enim qui operatur in vobis velle, & perficere pro bona voluntate.* Etenim si sola Dei gratia operaretur adaequate consensus, quin praeter illam etiam concursus immediatus arbitrij esset necessarius, nulla esset ratio timendi, atque tremendi. Nam hoc malum non esset merendum ab operatione gratiae distincta, quae quantum est ex parte ipsius gratiae, vt condistincta ab arbitrio, nulli subtrahitur. Neque à cooperatione arbitrij; nam si arbitrium seorsim à gratia, per se immediate nihil virtutis, & actionis conferret in consensus, & praeter suscipere gratiam nulla est actio arbitrij, nisi, quae adaequate fuit à gratia: plane nulla desidia, & negligentia operandi potest timeri ab arbitrio, vt condistincto à gratia, sed à sola gratia: negligens enim in agendo esse non potest nisi principium, quod immediate potest agere, quippe solum illud tenetur agere. Ergo si arbitrium immediate non agit, sed sola gratia; non ab arbitrio, sed à gratia negligentia verenda est. Caeterum optima ratio trepidandi est, ne deficiente cooperatione immediata arbitrij, deficiat operatio gratiae, cui salutem nostram alligauit, aut ne superbiendo concursu immediato, quem arbitrium praebet in operationem, putet illam sibi debere tanquam suam, ideoque indignus fiat, vt Deus bonum opus perficiat, quod incepit. Huius mentis esse videtur Augustinus de gratia, & libero arbitrio, capite

Bernardus.

Gregorius.

15 Tertio. Ad Philip. 2.

August.

Nauarrere.

capite nono. Non enim quia dixit: Deus est, qui operatur in nobis velle, & operari pro bona voluntate; ideo liberum arbitrium abfuisse putandus est. Quod si ita esset, non superius dixisset, cum timore, & tremore vestram ipsorum salutem operamini. Quando enim iubentur, vt operentur, liberum eorum conuenitur arbitrium, sed ideo cum timore, & tremore, ne sibi tribuendo, qui bene operantur, de bonis tanquam suis extollantur eperibus. En cum iubemur operari salutem, nostrum conuenitur arbitrium, vt putemus, non gratiam solum, sed etiam ipsam arbitrium præter gratiam, agendo actus salutare, immediate occupari, atque adeo cum timore laborandum, ne actione immediata quam, arbitrium, vt conditinctum à gratia in opus salutare confert, de bonis operibus tanquam nostris extollamur; alioquin non esset, vnde superbiendi occasio posset occurrere. Idem libro quæst. in Exodum quæst. 167. dicens illud Exodi 34. Hac sunt verba, qua dixit Dominus facere, præmissam quæstionem, an Deus se proposuerit facturum, vel potius hominibus facere præceperit, sic dicitur. Forte si positum est, vt ex vtroque accipiatur: nam & homines facere debent, cum ipsi iubentur, & Deus facit, cum facientem adiunxit, secundum illud Apostoli, in timore & tremore vestram ipsorum salutem operamini: Deus est enim, &c. Vterque, Deus & homo facit. Homo quidem, quia præceptis conuenitur, vt agat, Deus veto, quia auxilium parat, quod iuuat. Igitur ex vtroque integrum principium immediatum agendi coalescit.

August.

16 Quarto Rom. 2.

August.

Prosper.

Cyrrillus Alex.

Quartus locus eruitur ex illo Rom. 1. Factores legis iustificabuntur. Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Hic enim manifeste loquitur Paulus de obseruatione legis, quæ sufficiat ad veram iustificationem, ac proinde, de ea, quæ supernaturalis est, vt ostendimus disputatione vigesima, sectione duodecima. Nihilominus asserit Paulus, eam naturaliter fieri. Non quia sola natura ad illam sufficiat; id enim Pellagianorum interpretamentum est. Neque quia sola gratia exequitur illam, id enim non esset fieri naturaliter, sed omnino supernaturaliter. Ergo quia natura ipsa immediate consortio gratiæ præstat vim, & actionem immediatam in illam. Quod innuissè videtur Augustinus de Spiritu & litt. capite 27. ibi; Finit que legis sunt naturaliter, non quod per naturam negata sit gratia, sed potius per gratiam reparata natura. Hoc est, non quia vis immediata naturæ ad operationem salutis excludat virtutem agentem gratiæ, sed potius quia virtus gratiæ reparat debilitatem naturæ, eiusque facultatem immediatam, in se ipsam sanat, insufficientem roborat. Item Prosper contra. Collat. c. 22. De his Apostolus loquitur, in quorum cordibus digito suo Deus, id est, spiritu sancto, scribit totum testamentum, vt legis plenitudinem, & opera charitatis naturaliter exequantur, reformata scilicet renouataque natura. Quare rectè Cyrrillus Alexandrinus libro tertio, contra Iulianum propius ad finem, quam ad medium, præsentis testimonio Rom. 2. probat omnibus hominibus insitam adesse facultatem ad salutem. Quippe gentium Deus est, & per insitas leges bene demonstratur, quam omnium cordibus insculpsit opi-

fax. Dicit enim gentes, quæ legem non habent, &c. Et mox subdit: Quomodo legem non habentes, sibi ipsi sunt lex? Insitas ad hoc instructionibus peruenientes. Natura enim per se ipsam factore annuente recipit omnis boni scientiam. Quod præmiserat superioribus: Enim diuinam notitiam in natura hominis maxime fundatam fuisse, & ei genunam omnis bonis, & ad salutem necessarij cognitionem immisisse opificem dicimus. Expende instructiones, & notiones salutare, ac supernaturales naturæ insitas dici à Cyrrillo, quia consentaneæ sunt virtuti natiuæ, qua in salutem ipsa natura ex se simul cum gratia promoueri potest, vt incidat illa ratio. Matura enim per se ipsam factore annuente, &c. Quo sensu Basilius in regulis suis disputatis interrogat. 2. paulo post initium tanquam exploratum supponit; At omnia nos, quæ descripta nobis à Deo præcepta sunt consequenda, naturales etiam ab ipso facultates accepisse. Et post pauca: saneque facultates hæc eiusmodi sunt, vt si his recte, & vt par est, visi fuerimus, egregie pietatem tenentes ei, quæ cum virtute coniuncta est, vita satisfacere possimus. Sane facultates naturales conferentes in salutem non sunt vires solius gratiæ, sed etiam naturæ à gratia conditinctæ. Quod amplius expendemus scq. 7.

Basilius.

SECTIO IV.

Secunda probatio ex Conciliis, & Pontificibus Ecclesiæ.

Secundum argumentum ministrant Concilia Ecclesiæ. Synodus Palestina. probauit concursum immediatum naturæ, cum approbauit explicationem, quam suæ sententiæ exhibuit Pellagius dicens. Hominem proprio labore, & Dei gratia posse in salutem moueri. Nam plane Pellagius per laborem proprium conditinctum à gratia intellexit cooperationem immediatam, quam præter operationem gratiæ confert arbitrium. Patribus autem Palestinis accepta fuit sententia Pellagij sic explicata, quia non solæ vires arbitrij, vt prius decreuerat Pellagius, sed coniunctæ auxilio gratiæ supernaturalis (non solius creationis naturalis, vt fraudulenter Pellagius accepit) hominem in salutem perducerent. Igitur Catholice asseritur, liberum arbitrium ex se aliquid præstare, quod simul cum gratia salutem operetur. Vt enim Pellagius pristinam suam sententiam retractaret, non erat necessarium, totam efficienciam boni operis auxilio supernaturali deferre; sed sat erat, actiuitatem gratiæ necessariam cum naturæ actiuitate fieri; ea enim respuebat solas vires naturæ sufficere ad consequendam salutem: quæ erat hæresis Pellagiana ab Ecclesiâ damnata. Solam quidem sibi sufficere naturam prior Pellagij sententia vulgabat. Naturam non sufficere solum, sed adiutam partiali concursu gratiæ, Catholica sententia tuebatur; eiusque sensum indicauit superior Pellagij sententia, quâdo coram Patribus Palestinis professus est, hominem proprio labore, & Dei gratia salutem adipisci. Videatur liber de gestis Pellagij, præsertim c. 6. Quare libro de gratia Christi c. 47. exponens Augustinus, & concludens sententiam, quam à August. Pellagio requirit, sic fatetur. Si consenseris, (Pellagius)

gius) etiam ipsam voluntatem, & actionem diuinis adiunari, & sic adiunari, vt sine illo adiutorio nihil bene velimus, & agamus, eamque esse gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, nihil de adiutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controuersia relinquatur. Qui sentimus autem, voluntatis actiuitatem immediatam iuari ad effectus, & actiones salutare auxilio super. naturali gratiæ: sic iuari, vt sine illo nihil boni salutaris agere valeat, reuera concedimus totum, quod Augustinus à Pellagio requirit. Ergo cum actiuitate immediata naturæ conferente partialem influxum in opus salutare, componitur sententia Catholica contra Pellagium contenta. Atque adeo Patres Palestini, probantes illam explicationem Pellagij, Hominem proprio labore, & gratia Dei posse à peccato liberum in salutem peruenire, putandi sunt, nomine proprii laboris seorsim à gratia, probasse conatum actiuitatis intrinsece arbitrij, non insufficientem, & adæquatum, sed in sufficientem, & partialem, indigentem auxilio gratiæ, quam Augustinus à Pellagio extorquebat procurat.

18 Confirmat Patres Africani.

Celestinus.

19 Concilium Senon.

Confirmare videntur Afric. Episcopi rescribentes ad Zosimum Papam contra errorem Pellagij ibi: vt boni aliquid agant paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium. Nam certe fidelium corda non tanguntur inspirationibus diuinis, vt suscipiant gratiam, quæ sine ipsorum consensu præsupponitur suscepta. Neque, vt gratia suscepta seorsim ab arbitrio adæquate operetur; nam si operatio ab arbitrio immediate non pender, sed à sola gratia, quid arbitrium immediate tangitur, aut allicitur, vt operatio sit? Tangitur igitur immediate arbitrium, vt sua actione immediata gratiam exerceat, auxiliisque sibi à Deo prouisis, quæ ad agendum ab arbitrij concursu pendunt, immediate cooperetur. Indicat Celestinus primus epist. ad Episcopos Galliæ capite octauo, superiora referens, & addens: Neque otiosa esse patitur, quæ exercenda, non negligenda donauit, vt & nos cooperatores simus gratiæ Dei. Negligentia enim, & otium donorum Dei, non in defectum operationis gratiæ independen. tis ab arbitrio refertur, sed in defectum concursus, quo arbitrium gratiæ iam susceptæ cooperari tenetur. Ergo arbitrio incumbit, immediata sua cooperatione diuina dona sectari, exercendo, non negligendo illa. Quod mens non capit, quomodo fieri possit, nisi arbitrium simul cum gratia concursus immediatus exhibeat, qui non à gratia sola, sed etiam ab arbitrio prout à gratia conditincto, sed indiuiso immediate dependeat.

Gravissime veritatem istam illustravit Senonense Concilium prol. col. 2. sine. In errorem Manichæi, Lutherus incidit, dum nimis anxie, & scrupulose desuitat Pellagium. Metuens namque liberum arbitrium cum Pellagio nimis efferre, omne opus bonum, quod est in homine, Deo tribuit, & diuina gratia, nihil prorsus libero arbitrio, sicque tollens omnino liberum arbitrium Lutherus factus est Manichæus, dum refugit esse Pellagius. Debuerat certe Lutherus ex Apostolo nosse, ita necessariam esse diuinam gratiam ad bene operandum, vt cum ea tamen liberum arbitrium bonum opus efficiat. Pellagius totam actionem immediatam boni operis tribuit naturæ, & nihil gratiæ, Lutherus totam tribuit gratiæ & nihil naturæ; quo factus est Manichæus, tollens libertatem arbitrij. Apostolus media incedens sententia actionem immediatam boni operis inter vtramque partem est, prædicans, tum gratiam, tum naturam immediate necessariam ad illam, vt neque gratia sine consortio naturæ, neque natura sine consortio gratiæ aliquid boni operis immediate agat. Apostolica igitur sententia videtur esse, quæ actionem immediatam operis supernaturalis diuidit inter naturam, & gratiam; & vtrique defert vim immediate agentem illius, non adæquatam, sed partialem, eoque cauere periculum tollendi libertatem arbitrij, in quod Lutherus tribuens totam actionem gratiæ misere lapsus est. Etenim manifestum est non adeo totam actionem detulisse gratiæ diuinæ, vt mediatam etiam auferret naturæ, cui gratia inhaeret. Nam mediate agere naturam non est aliud, quam agere immediate virtutem aliquam insidentem naturæ; vt aer elucidaat arbitrij, ferrum mediate calefacit, quia lux, & calor illis inhaerentes immediate, & adæquate lucem & calorem, in aliud subiectum inducunt. Ergo si gratia insidens naturæ immediate, & adæquate efficit opus supernaturale, procul dubio admittebat Lutherus, naturam mediate, & remote, media gratia, tanquam virtute proxima, in illud influere. Sed vberius de hoc ad explicationem. Concilij Tridentini.

SECTIO V.

Præcedens probatio validissime confirmatur ex Tridentino.

Ergo validius omnibus argumentum conficitur ex Decreto Tridentino sessione sexta, capite quinto, aduersus Lutherum, & Caluinum proponitur statuentes; hominem gratiæ excitanti, atque adiuuanti libere assentiendo, & cooperando disponi, ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens. Et canone quarto. Siquis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, sed veluti inanime quiddam nihil omnino agere, mereque passiuo se habere, anathema sit. Plura his expendo. Primum voluntatem naturalem cooperari gratiæ adiuuanti Dei. Nam cooperari gratiæ adiuuanti Dei non potest principium, quod immediate nihil operatur. Substantia enim aeris non cooperatur luci ad illuminandum vitrum, neque substantia ignis cooperatur calori ad calefaciendum lignum, quia tota vis illuminandi, & calefaciendi competit soli calori, & luci, quin substantia aeris, & ignis quidquam immediate præstet in calefactione, & illuminatione alterius subiecti, præter sustentare calorem, & lucem. Secundum; cor hominis à Deo tangi, excitari, atque moueri per Spiritus sancti illuminationem. Nam, vt numero 18. obseruabam, ad quid erat excitanda, tangenda in se immediate voluntas, quæ ex se immediate nihil tribuere potest in actionem operis? Tertium, eo tangi, vt Homo ipse nihil

Z omnia

omnino agat. Plane enim illud homo ipse, distinguit hominem à Deo excitante, & adiuuante, & homo ipse sic à Deo excitante, & adiuuante distinctus aliquid agit. Ergo non solum media gratia, & auxilio Dei, sed etiam per se ipsum immediate aliquid agit; atque adeo vim immediatam distinctam à virtute gratiæ conferre in opus salutis potest. Etenim si homo ipse ex se, qua distinctus est à gratia, nihil virtutis immediate ferret in consensum, sed sola virtute gratiæ adæquate ageret illum, non aliquid consensus, sed totum consensum operaretur homo. Ergo dum homini ipsi seorsim à Deo tribuit aliquid, quod agat, non de actione mediata per gratiam, sed actione immediata, partiali tamen, per suam aëtiuitatem propriam distinctam à gratia manifeste differit Tridentinum. Postremum expendo; liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, non se habere mere passiuè. Nam si arbitrium post susceptam gratiam nullam ex se actionem immediatam præstat, sed eius munus immediatum tantum est recipere gratiam à Deo, & actionem operis, sed ipsa gratia. Ergo comparatione actionis immediatæ mere passiuè se habet. At Lutherus, & Calvinus, quos ibi damnant Tridentini Patres, non asserbant arbitrium se habere mere passiuè comparatione actionis mediatæ, & remotæ, sed tantum comparatione immediatæ, & proximæ. Quippe concedebant arbitrium agere mediate per gratiam, solumque negabant agere per se immediate simul cum illa. Tuebantur enim gratiam inesse arbitrio, & gratiam immediate agere; atque adeo re ipsa admittebant arbitrium agere mediate per gratiam; quandoquidem agere arbitrium mediate non est aliud, quam sustentare gratiam agentem immediate, vt aquam: & igne calefacere mediate, non est aliud, quam fouere calorem calefacientem immediate. Ergo Tridentini Patres damnantes meram passionem arbitrii contra Lutherum, & Calvinum, non actionem arbitrii mediatam per gratiam, sed etiam immediatam per suam aëtiuitatem distinctam à gratia decernunt.

21 Conficitur argumentū

Hoc argumentum mihi irrefragabile est. Ideo paulo fufius vrgendum. Concilium Tridentinum superiori decreto definit sententiam repugnans Lutheri, & Caluini. At sententia repugnans Lutheri, & Caluino non est, quæ gratiam constituit totam, & adæquatam virtutem immediatam agendi, & arbitrio negat virtutem immediate actiuam, etiam partialem, quæ adiuta à gratia ex se aliquid conferat in opus supernaturale; sed opposita, quæ inter arbitrium, & gratiam actionem immediatam partitur, negatque gratiæ totam aëtiuitatem immediatam. Ergo Tridentinum posteriorem sententiam, quæ nostra est, videtur definire. Consequencia est legitima. Maior omnibus Theologis nota. Minor, quæ probationem desiderat apertissime constabit, si prius viderimus sententiam, quam ipsi Hæretici Catholicorum putant, sibi que contrariam profitentur. Adeamus eos, qui visis ipsorum scriptis referunt, quæ Hæretici Tridentino, & Catholicis obiciunt.

22 Confirmatur ex di- & is Caluini.

Igitur Calvinus libro secundo Instit. cap. tertio, ex illo Ioannis decimo quinto. Sin me nihil potestis facere, sic contra Catholicos disputat. Papiſta hanc sententiam non extenuant

modo, sed eneruant, imo potius eludunt. Et si enim verbo tenus facentur, nos sine Christo nihil posse, aliquid tamen facultatis suppetere nobis somniant, quod per se quidem non sufficiat, sed Dei gratia adiutam cooperetur: nec enim hominem ita exinaniri sustinent, quin aliquid ex se conferat: Veruntamen clara Christi verba eludere, non ita promptum est. Tale est Papiſtarum commentum, nos sine Christo nihil posse, ab eo tamen adiuutos habere aliquid ex nobis præter gratiam. Christus vero contra pronuntiat, nos nihil posse ex nobis; Palmes, inquit, nullum fructum habet à semetipſo. Ergo non tantum cooperantis sua gratia auxilium hic commendat, sed nos penitus priuaret omni virtute, nisi quam suppeditat ipse nobis. Ergo hæc particula sine me, sic resolui debet, non nisi ex me. Hæc ille apud Maldonatum Ioan. 15. ver. 5. & Stapletonium antidoro in Ioan. 15. ver. 5. Considera diligenter, quæ Caluino displicent in Catholicorum doctrina, suæque contraria censer. Primo: Aliquid facultatis suppetere nobis, quod per se quidem non sufficiat, sed Dei gratia adiutum cooperetur. Secundo, quod homo aliquid ex se conferat. Tertio, à Deo adiutum habere aliquid ex nobis præter eius gratiam. Quibus luce clarius continetur ipsissima societatis doctrina. Vnde postremo Caluino probatur, quod Christus Dominus, superioribus verbis, nos penitus priuaret omni virtute, nisi quam suppeditat ipse nobis. Vtique per gratiam, non per naturam. Quæ est sententia asserens totam agendi virtutem esse gratiam, quia arbitrium ex se omni agendi virtutem priuatum est. Ergo nostra sententia sola, non opposita contradicit Caluino, ac proinde illa à Tridentinis Patribus videtur definita. Quare Kemnitius studiosissimus Caluini discipulus illud inter alia improbat in decreto Concilij Tridentini fest. 6. capite 5. & can. 4. In motibus, & actionibus spiritualibus ex gratia, & ex liberi arbitrii viribus fieri vnã causam efficientem, itant ad efficiendos motus supernaturales hæc duo simul concurrant, gratia scilicet, & naturales vires liberi arbitrii. Et post alia; Naturaliter instas esse vires aliquas, & facultates qualescumque ad res diuinas, seu actiones. En hæretici scientes, quæ suæ sententiæ repugnant, & quæ Patres Tridentini definirunt ipsorum menti contraria, proponunt facultatem naturalem arbitrii tanquam partialem causam ex qua, & gratia vna totalis integretur virtus immediate agens spirituales, & diuinas actiones. Ergo facultas naturalis arbitrii agens immediate, tanquam causa partialis simul cum gratia spirituales, & diuinos motus, anteriori Tridentini decreto definita videtur. Quare post præmissa immediate subdit Kemnitius: Hanc autem esse Concilij Tridentini sententiam sine ambiguitate, & perspicue lector intelligere potest, eo quod dicit liberum arbitrium gratia Dei excitanti, & adiuuanti libere assentiri, & cooperari. Quippe callebat, optime qua doctrina expugnanda erat hæretica suorum sententia, in quam Tridentina sanctio contenta fuit. Concluditque Catholicorum dogmatis explicationem, dicens: illas vires naturales, sic vbi imbecilliores sunt sentiunt adiuuari, & confirmari per gratiam, & auxilium Spiritus sancti.

Item ex scriptis Kemnitij.

En

23 Confirmatur.

Camerar.

En quibus Catholici Theologi se protegebant ab hæreticis, vt ipsorum dogmata debellarent, scilicet vitibus naturalibus arbitrii non ex se omnino nullis, sed imbecillibus, & adiuuis, ac firmatis per gratiam. Videatur Kemnitius contra Patres Tridentinos apud Iacobum Tiletanum ad fest. 6. c. 5. & can. 4. Tridentini. Confirmemus amplius mentem Caluini, nevtiquam aduersantem actionem mediata arbitrii per gratiam, quam solum arbitrio tribuunt nostri educturati. Apud Camerarium de libero arbitrio, libro decimo, capite quinto, §. 2. sic Caluinus controuersiam cum Catholicis proponit, Non hoc queritur: Agant voluntas, quod extra dubium est; sed agant à se ipsa, an pro modo diuina actio- nis; Quis enim nescit per voluntatem fieri, vt velit homo? Itaque, Caluino extra dubium erat, voluntate agere. Et quia non à se immediate, sed solum mediate per agere gratiam sentiebat, ideo Catholica sententia aduersarius fuit, & tanquã arbitrium prædicaret mere passiuè se habens à Tridentino damnatur. Item apud eundem Camerarium libro primo, capite sexto, sine: voluntas ipsa, facultas ad volendum est, aut si ita facultas substantiam male & bene velle, qualitates, seu habitus, qui in potentiam transeunt. Noui igitur habitus creantur, mutanturque. Non vides à Caluino admitti voluntatem ipsam esse facultatem remotam ad volendum, esse vero proximam, ac detractam ad bene volendum, constitui per habitum, qui in potentiam transit. Sed omnium clarissime cap. 9. sine, Hominem sic docemus agi Dei gratia, vt tamen simul agat: sic tamen ipsum agere, vt penes Dei spiritum tota sit ac maneat actionis efficacia. Audis ab ipſo palam concedi hominem agere, sic tamen, vt penes gratiam tota agendi virtus constituitur. Hoc est hominem remote, gratiam vero proxime totum operari? Quare subdit; Minime sic cooperari hominem cum ipſo Deo, inquit, vt aliquid de suo misceat, sed pro mensura solum, quam accepit, vt non aliter agat, nisi quo agitur. Considera quod negat, scilicet voluntatem ita agere vt aliquid de suo misceat. Rursus apud Ruardum Iapper. art. 7. p. 395. hæc ex libro septimo Tridentini sessione sexta, c. 6. excerpta Caluini verba reperies. Hæc sit summa, perperam eos facere, qui sic inter Deum, & nos patiuntur, vt obedientiam pia voluntatis, qua Dei gratia asseritur, ad nos transcribant, cum proprium sit ipsius Dei opus. Ingrata est Caluino, eiusque sententiæ contraria, partitio actionis immediatæ inter voluntatem, & Deum: grata vero, eiusque iudicio consentiens adæquata, & totalis operatio gratiæ. Consonant alia, quæ ex libro tertio constat. c. 24. apud Stapletonium antidoro in Epist. ad Romanos cap. 9. ad illa verba, Non est volentis, neque concurrentis, transcribantur. Vere hic locum habet illud Pauli, non est volentis, &c. Non quomodo id vulgo accipiunt, qui inter Dei gratiam, hominisque voluntatem, cursum partiuntur. Exponunt enim desiderium hominis, ac conatum nihil per se quidem habere momenti, nisi per Dei gratiam prosperentur, sed cum adiuuantur illius benedictione, habere suas quoque partes contendunt. Semper partitionem concusus admittete, partem aliquam seu momentum conatui, & virtuti immediatæ voluntatis, coniungatæ cum gratia tribuere dogma esse Catholicorum contra Hæreticos assertrum, ingenua est Caluiniana confessio.

Ruardus Iapper.

Stapleton.

Ripalda de Ente Tom. I.

24

Illustratus vterius.

Patienter ferro toties repetitam Hæreticis sententiam. Expedi enim scirem totam pugnam Hæreticorum Tridentinis Theologis, ac Catholicis omnibus reuocari potissimum ad affirmandum, aut negandum gratiam esse totam virtutem immediatam agendi, aut liberum etiam arbitrium ex se aliqua saltem partiali virtute sibi intrinseca prædicum esse. Quod nullo euentius argumentum monstratur, quã continua, ac pertinaci Caluini confessione asserentis eo tandem omnem deuolui sui à Catholicis dissentionem. Audi ipsum lib. secundo, cap. 6. fest. 6. sic proponentem rem? de qua inter ipsum, & Catholicos dubitatur. Sed nondum liquet, sine in totum priuatus bene agendi facultate homo, an habeat adhuc nonnullam, sed pusillam, & infirmam, qua per se quidem nihil possit, opitulante vero gratia, suas ipse quoque partes agat. In quo dubio, procul dybio parti neganti pusillam illam, ac infirmam facultatem arbitrii, adhæret pertinaciter Caluinus, parti vero affirmanti Ecclesia Catholica. Similiter apud Ruardum Iapper articulo septimo, pagina 363. Paulus totum Deo vendicat: isti (patres Tridentini.) nihil ei præter adminiculum acceptum ferunt. Totam agendi virtutem Dei esse, nullam arbitrii etiam adiutam gratia vt totum Deo detur, nihil deferatur arbitrio. Enixe Caluinus contendit apud Patrem Beccanum tomo primo, opusc. 4. cap. quarto, numero secundo. Erant fortasse, qui concedent voluntatem à bono auersam sola Dei virtute conuersi, sic tamen vt preparata suas deinde in agendo partes habeat. Nullam voluntati in agendo partem concedere, sed totam actionem gratiæ, consonat Caluino; aliquid illi tribuere, totamque gratiæ negare, dissonat Caluino, & Ecclesiæ doctrinæ maxime consentaneum est. Quare idem apud eundem: Hoc perperam illi tribuitur. Ideo non recte à Chrysostomo scriptum est, nec gratiam sine voluntate, nec voluntatem sine gratia quicquam posse operari. Audi illud ipsum iterum apud Stapletonium in Ioanem capite decimo quinto, numero quinto. Nec ambigua est ista conclusio, sine me nihil potestis facere. Non dicit, nos esse infirmiores, quam qui nobis sufficiamus, sed nos ad nihilum redigendo, omnem, vel exigua facultatula opinionem excludit. Totus conuincit Caluinus est in excludendo aliquam, licet insufficientem, exiguam, aut partialem facultatulam, quæ immediate simul cum gratia, quidquam supernaturale efficiat. Claudio appositissimo testimonio, libri secundi institut. cap. 3. §. 1. 2. ad illud 1. Cor. 15. Plus omnibus laboraui, non autem ego; sed gratia Dei me-

Ruard.

P. Beccan.

Stapletoni.

Bellarini.

Z 2 sed

sed solis vocibus videtur differre à sententia Aluarez, & Cabrera.

13 His omnibus testimoniis vnum potest responderi, Hæreticos quidem vere Catholicorum sententiam censere nostram quæ negat, gratiam esse totam virtutem agendi, & affirmat aliquam; saltem partialem actiuitatem immediatam naturæ rationali conuenire; verum id esse imposturam, & figmentum ipsorum, quod in recensendis Catholicorum placitis Hæreticis familiare est? Sed facile hæc responsio reuincitur. Primo, quia Catholici Doctores, qui differunt cum Caluino, non cum refutant, quod meritis sit Catholicorum doctrinam, sed quod eam, quam ipse improbat Sacer textus, Augustinus & Tridentini Patres, & reliqui Theologi Catholici, ratioque ipsa veram esse tueantur, vt cernere est apud Ruaidum, Albertum Piggium, Iodocum Tileranum, Payuam, Maldonatum, Ballarminum, & alios, quos proponemus sectione vigesima prima. Secundo, quia Hæreticis danda est fides in iis, quæ de suis opinionibus promunt, vt illud Hæreticorum placitum habeatur, quod ab ipsis asserti proponunt; illud ipsorum iudicium repugnans; quod in Catholicis sibi aduersum repudiant. At agentes hæretici de virtute gratiæ in actus salutes suum pronuntiant, gratiæ totum deferri, nihil arbitrio; omnem actiuitatem esse arbitrio prorsus extrinsecam, nullam vel pusillam, seu partialem intrinsecam; Tridentinorum vero ipsos anathemate damnantium inter arbitrium, & gratiam, tanquam inter causas partiales actionem distribui, itaut aliquid etiam arbitrio in societate gratiæ deferatur, & pars sola virtutis, eaque præcipua, non tota, & adæquata auxilio diuino tribuatur: vt euidentissimum faciunt, quæ ex Caluino congestissimus. Ergo reuera credendum est, nostram sententiam illis aduersari, oppositam vero consonare.

SECTIO VI

preoccupantur solutiones superioris argumenti.

26 Prima solutio

Infringitur primo.

VT superius argumentum firmiter confisteret, vindicandum erat à multiplici responsione, quæ illi ab aduersariis excogitata est. Sed iam ex iis, quæ in eius confirmationem adduximus, in quæ nostri aduersarij non incidunt, promptum erit, omnem ipsorum cogitationem superare. Primo itaque distantiam suæ sententiæ à sententia Caluini, atque Lutheri constituunt in eo, quod hi Hæretici ita gratiam pronuntiant totam virtutem agendi, vt nullâ arbitrio libertatem relinquunt. Catholici vero aduersarij ita gratiæ totam actiuitatem deputant, vt arbitrii libertatem totis animis fateantur. Hæc defensio duobus infringitur. Primo, quia, vt notauimus disputatione præcedenti n. 5. Tridentinum contra Hæreticos huius temporis non solum stabiluit libertatem, sed etiâ actiuitatem arbitrii, ita vt si quis tueretur, posse libertatem mere patienti absque vlla actione conuenire, aperte repugnaret Tridentino, quod non solum arbitrium decernit liberum, sed etiam actiuium conuersionis in Deum. Dicat quispiam, voluntatem eius, qui conuertitur in Deum, non cooperari gratiæ adiuuanti Dei cæterum libere

posse conuerti, quin gratiæ adiuuanti cooperetur, solum, quia passio dilectionis Dei adæquate procedentis à gratia poterat ab arbitrio absque vlla ipsius cooperatione impediri. Plane iste contradiceret Tridentino, constituenti arbitrium motum, & excitatum cooperari gratiæ adiuuanti Dei; quamquam alias cum hoc asserto componere libertatem contenderet. Ergo similiter quamquam nostri aduersarij libertatem arbitrii fateantur, possunt re ipsa contradicere Tridentino, negantes actionem immediatam ipsius, quam definiti à Tridentino, & non mediatam, ac remotam solum, euincunt quæ ex mente Hæreticorum produximus. Itaque non solum consequens libertatis, sed etiam antecedens immediatæ actionis arbitrii, à Tridentino stabilitum fuit. Secundo, quia re ipsa in Hæreticorum sententia idem est negare arbitrio libertatem in opus salutare, negare actionem aliquam immediatam saltem partialem in illud, totumque negotium soli gratiæ deferre. Nam apud ipsos voluntas libera putatur, quæ ex se immediate confert actionem aliquam, quam ideo possit subtrahere: non libera vero, quæ nullam ex se actionem præstat in opus, sed totam accipit à virtute gratiæ. Quare totos neruos contendunt in redimendum arbitrio actionem partialem, & totam deputandum gratiæ, vt ex adductis sect. præced. conuincere est; quasi actum sit de libertate voluntatis, quam demoliri student, vbi omnis actio immediata arbitrio adempta sit, omnisque absque societate arbitrii delata gratiæ. Ergo re ipsa negatur arbitrio libertas, quæ ab Hæreticis negata est, & contenditur à Tridentino, vbi negatur actio immediata in opera salutis.

Secundo id discriminis inueniunt nostri aduersarij inter suam, & Hæreticorum sententiam. Quod ipsi arbitrio concedunt virtutem agendi remotam, quæ vere cum gratia agit. Hæretici vero remotam agendi virtutem reiciunt, quæ adueniente gratia, operis salutis actiua sit, quandoquidem dicunt arbitrium mere passive se habere. Sed contra, virtus remota agendi in natura, reuera non est aliud quam virtus, quæ immediate suscipit gratiam, & denominatur agere per gratiam sibi inhærentem, & immediate agentem. Sed Hæretici re ipsa admittebant, gratiam immediate inesse naturæ, naturamque denominari agentem per gratiam. Ergo re ipsa admittebant virtutem agendi remotam. Probatur minor. Tum quia id verbis expressis refert Camerarius de Caluino num. 23. ibi: *Non hoc queritur, Agatne voluntas, quod extra dubium est; sed agatne à se ipsa? an pro modo diuina actionis, &c.* Tum quia vbi cumque reicit virtutem agentem naturæ, solum reicit immediatam, & partialem, integram vnam totalem cum gratia, vt arguere est ex testimoniis superioribus. Tū denique quia reuera gratia admittebatur accidentalis, & non substantialis, ac proinde inhærens arbitrio: in super adstruebatur gratia immediate, & adæquate agens. Ergo arbitrium admittebatur agens mediate, atque remote per gratiam. Nam remote, atque mediate agere non est aliud, quam agere per aliud sibi inhærens, quod immediate, & adæquate agit, quæ ratione ac remote elucidat, & ignis calefacit remote. Vnde arbitriū, mere passive se habes in sensu Hæreticorū, nō excludat virtutē agendi mediatā, & remotam, sed proximā tantū, & immediatā.

Tertio eo se Thomistæ recentiores ab Hæreticis diuidunt, quia Hæretici nolunt arbitriū agere immediate,

Secundo.

27 Secunda solutio.

Reuincitur

Camerarius

28 Tertia.

Respuitur

immediate, neque vt quo, neque vt quod. At ipsi volunt agere immediate vt quod, quamuis non agat immediate vt quo. Hæc solutio verborum est, non rerum. Agere arbitrium immediate vt quod non est aliud, quam inter actionem operis supernaturalis, & arbitrium non mediate aliquod agens substantiale, atque subsistens: sed tantum formam accidentalem adæquate agentem, atque denominantē arbitrium agens per ipsam. At Hæretici etiam fatentur inter arbitrium, & actionem operis supernaturalis, non mediate aliquod agens substantiale, atque subsistens, sed tantum formam adæquate agentem, atque denominantē arbitrium agens per ipsam. Nihil enim inter actionem, & arbitrium medium agnoscunt, quam gratiam, cui tanquam formæ, seu virtuti adæquate agenti tota actio respondeat. Ergo re ipsa concedunt hæretici arbitrium agere immediate vt quod, eo sensu, quo Catholici. Aliter; arbitrium agit immediate vt quod, quia est primum subiectum, quod à gratia, seu à virtute adæquate denominatur agens. At hæretici sustinent arbitriū esse primum subiectum, quod à gratia, seu à virtute, aut forma adæquate denominatur agens. Nam arbitrium denominari agens à gratia, extra dubium erat Caluino, vt numero præced. ostensum est. Aliunde aliud subiectum prius arbitrio, quod à gratia redderetur agens, non agnoscebant. Ergo re ipsa fatentur, arbitrium immediate agens vt quod. Cæterum his vocibus non vtuntur hæretici, quia plane agens vt quod: esto, proprie agat, tamen proprie non agit immediate, quia inter ipsum, & actionem mediat aliquid, quod adæquate, & immediate agit, scilicet habitus, seu gratia supernaturalis; sicut ignis proprie non calefacit immediate, licet calefaciat proprie, quia mediat inter ignem, & calefactionem calor adæquate, & immediate calefaciens. Quam mediandi rationem, etiam Catholici timentur inter arbitrium, & actionem supernaturalem: quippe intericiunt habitum, seu gratiam supernaturalem. Ergo eodem sensu vtrique statunt arbitrium immediate, & mediate agens. Aut si velis arbitrium agere immediate vt quod, quia ipsum est quod immediate redditur cognoscens, aut appetens per actum supernaturalem: certe etiam hæretici admittunt arbitrium esse quod immediate redditur viuens, cognoscens, & appetens per actus supernaturales à gratia adæquate productos. Etenim gratiam solum agentem profitentur, non volentem, aut cognoscentem. Quis enim nescit, ait Caluinus adductus n. 27. per voluntatem fieri, vt velit homo? Et Kemnitius apud Bellarminum lib. de gratia, & lib. arbitrio c. 11. tom. tertio, ad illud Augustini ex lib. de Spiritu, & litt. cap. 34. *consentire vocationi, aut non consentire, propria voluntatis est;* sic respondet. *Augustinus dicit consentire, & dissentire proprie, aduerbialiter, esse voluntatis, sicut diximus, intelligere proprium esse mentis, velle voluntatis; illa sententia postea ita deprauata est, consentire in spiritualibus proprie esse voluntatis.* En vltro fatetur Kemnitius, voluntatem esse, quæ proprie (aduerbialiter) velle, mentem, quæ proprie intelligit. Quamuis actio salutis intelligendi, & volendi non sit proprie voluntatis, & mentis, sed gratiæ diuinæ; quia non à virtute propria voluntatis, & mentis humanæ, sed solum à virtute aliena gratiæ diuinæ adæquate, ac immediate proueniat. Ergo re ipsa fatentur hæretici quidquid peragere vt quod voluntatis

Respaldæ de Ente Tom. I.

humanæ intelligunt Catholici. Atque adco vt ab eis distemus rebus, & non vocibus solis, admittenda est virtus partialis immediata voluntatis, & neganda adæquata, & totalis gratiæ.

SECTIO XVII.

Tertia probatio ex Patribus Ecclesie statuentibus in homine naturalem & insitam actiuitatem ad opera supernaturalia.

Ecclesie Patres plura nobis asserunt ad probationem nostræ sententiæ. Nunc tertium sic construamus argumentū. Patres Ecclesie asserunt homini conuenire naturalem, seu insitam facultatē ad opera supernaturalia. Ergo cōuenit homini actiuitas immediata, sibi que intrinseca, distincta à facultate gratiæ. Nā facultas gratiæ nō est homini naturalis, innata, sed supernaturalis, & extranea. Ergo si præter istā admittenda est facultas homini insita, & innata, sane illa erit à virtute supernaturali gratiæ distincta, ipsiq; naturæ idēficata.

Probemus antecedens productis in mediū Patrum testimoniis. Ambrosius eius sententiæ est. Sic refert Augustinus libro de gratia Christi c. 50. *Naturalem possibilitatem peccato vitiatam, enervem, infirmamque restatur venerandus Ambrosius.* Vbi legēti perspicuum fiet referre August. de possibilitate ad opera salutis. Ideoque mox subdit, *cui sola per mediatorem Dei, & hominum diuina subuenit gratia.* Quæ ad sola pietatis opera influxum præbet. Rursus Augustinus frequentiter testimonio naturalem istam potestatem confirmat, de bono perseverantiæ c. 14 sub initiū: *Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio diuinum naturaliter munus intelligentia, quo moueantur ad fidē, si congrua suis meritis, vel audiant verba, vel signa conspiciant.* Nota illud naturaliter. Item illud *congrua suis meritis.* Quæ indicant hominum naturæ, atq; ingenio ipsam credendi actionem congenitam, & aliqua ratione naturalem esse. Non quia adæquata facultas congenita & naturalis sit. Ergo saltem quia naturalis, & congenita est facultas incompleta, & partialis. Similiter de prædestinatione Sancti c. 5. *Proinde posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, natura est hominum. Habere autem fidem, quemadmodum & habere charitatem gratia, est fidelium.* Illa itaque natura, in qua nobis data est possibilitas habendi fidem, non discernit ab homine hominē. Itaque possibilitas habendi fidem naturæ est hominibus conferitur. Quæ vt alibi notauimus, non est solum passiuæ, sed etiam actiuæ, videlicet quæ credere, elicientes actum fidei, valemus. Item lib. contra Iulianum c. 3. paulo post principium sic eius obiecto respondet. *Bonam dicit hominum naturam, qua talis gratiæ opitulationem meretur. Quod gratanter audire, si hoc propterea, quia rationali natura est, diceret. Neque enim gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, lapidibus, aut lignis, pecoribusque præstat: se quia imago Dei est, meretur hanc gratiam, non tamen vt eius bona voluntas possit præcedere præter gratiam.* Vbi primo concedit Augustinus, aliquod meritum, licet improprium primæ gratiæ, quia aliquam ex se proportionem capacitatis, & aptitudinis naturalis conferre videtur, vt ei talis gratiæ opitulatione

29 Argumentum constituitur

30 Ambrosius. August.

SECTIO VIII.

Quarta probatio ex aliis testimoniis Patrum.

26 Non semel incidunt Patres in virtutem im-

sunt, spiritu Dei se agi, ut quod agendum est,

27 Nazianzenus orat. 21. in dictam illud Euan-

Huius aperi, & fructu descendum est, ut re-

En arbitrium auxilio gratiae propriis viribus

28 Anselmus lib. arb. cap. 4. Si ergo absente re, qua videri

ira naturae voluntatis facultas hominem reddit va-

39 Bernardus Bernardus praclare decernit partialem con-

catio, verum etiam propositum voluntatis innoca-

SECTIO IX.

Quinta probatio Theologica ex mutuo adiu-

40 Quantum argumentum, & non leue dabit ad-

Laurentius Iust. Philo.

Chriost.

Efformatur argumentu

Psal. 78. 1. Cor. 3. 2. Cor. 6. Ignarius. Bernardus.

tores, comilitones, & cooperatores. Minor ergo probanda est. Primo quia exploratum est, testimonia, quae expriment Deum esse adiutorem nostrae voluntatis exprimerent actionem immediatam Dei in actum pietatis. Ergo testimonia etiam, quae expriment, humanam voluntatem esse adiutricem Dei, expriment immediatam nostrae voluntatis actionem. Consequenter videtur bona quia eadem proprietate accipiendum est *iuuare* in homine, atque in Deo. Ergo si in Deo notat actionem immediatam, etiam notabit in homine. Secundo, quia causa pure remota non dicitur propria iuuare, neque iuuari a causa adaequata proxima. Ignis enim, neque iuuat, neque iuuatur proprie ad calefaciendum a calore adaequato, & proxime calefaciente, neque aer iuuat aut iuuatur a luce ad illuminandum vitrum. Ergo si arbitrij potestas, pure remota est, & nulla immeditata actiuitate gaudet in opus salutis, sed gratia est tota immeditata actiuitas operis salutaris, non potest arbitrium proprie iuuare gratiam, neque ab illa iuuari ad opus salutare efficiendum. Tertio a priori, quia causa, quae in genere causae efficientis iuuat ab illa, non est in eo genere adaequata, & totalis, nam causa adaequata, & totalis est quae sola sufficit ad effectum, & iuuamine alterius causae non indiget. Ergo si voluntas humana, & gratia diuina mutuo iuuantur, nulla illarum continebit totalem, & adaequatam virtutem agendi, sed inadaequatam, & partialem.

Hanc collectionem habet Augustinus lib. 2. de peccat. mer. & rem. c. 5. vbi postquam praemiserat ad vitam salutarem opus esse adiutorio Dei illudque precibus impetrandum, subdit: *Neque ideo tamen de hac re solis votis agendum est, ut non subinferatur ad bene viuendum nostra efficacia voluntatis, adiutor enim noster Deus dicitur: Neque adiuuari potest, nisi qui sponte conatur; quia non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis, in quorum natura, rationem, voluntatemque, non condit, salutem nostram Deus operatur in nobis.* Manifestus tr. 4. in Ioann. epist. col. 4. illud primo Ioann. tertio. *Castificas semetipsum: sic elucidat. Castificas te, non de te sed de illo, qui venit, ut habitet in te. Tamen, quia agis ibi aliquid voluntate, ideo, & tibi aliquid retribuendum est. Ideo autem retribuendum est, ut dicam sicut in Psal. Adiutor meus esto ne derelinquas me si dicis, adiutor meus esto, aliquid agis. Nam si nihil agis, quomodo ille adiuuat? Postrema verba nostram deductionem aperte complectuntur. Si dicis: *Adiutor meus est, aliquid agis. Nam si nihil agis, quomodo ille adiuuat?* Eodem argumento vitur Augustinus serm. 13. de verbis Apostoli longe post medium. *Ipsum nomen adiutoris praescribit tibi, quia & tu ipse aliquid agis. Agnosce quid possas, quando dicis, adiutor meus esto, ne derelinquas me, Nemo adiuuatur, ab illo nihil agatur. Scimus inquit idem Apostolus, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. si non esses operator, ille non esset cooperator. Et post pauca: *Prorsus hoc credite, sic vos agere bona voluntate, quia inuitis, utique agitis. Non enim adiutor est ille, si nihil agatis: non enim cooperatur est ille, si nihil operamini.* Vt ergo Deus proprie adiutor sit, vt sic cooperatur arbitrij, opus est, vt arbitrio, qua distinguitur ab auxilio Dei, conueniat aliqua virtus immeditata, qua ipsum aliquid operetur, & agat, quin totum Deo dandum sit, vt aduersarij volūt.**

41 August.

1. Ioan. 3.

Accedit Dionysius de caelesti Hierarch. cap. 4. in medio. *In eo posita perfectio est, ut pro sua quisque virili parte, ad Dei imitationem contendat, & id, quo nihil diuinius est, Dei ut sacra Scriptura loquitur, fiat adiutor; diuinamque in se actionem, quantum potest, ostendat.* Vnusquisque in Dei imitationem pro sua virili parte conueniens, Dei adiutor fieri debet, ac proinde manifestare per se ipsum non solum in naturales, & humanas, verum etiam in supernaturales, & diuinas actiones studium, ac virtutem conferre. Et quidem non solum adiuuare Deum, sed etiam adiuuari ab homine in actionibus salutis: ideoque hominem vigere vi immediate exequente diuina opera tradit diuus Thomas, modumque talis adiutori explicat 1. p. q. 23. art. 8. & vlt. ad 2. *Aliquis dicitur adiuuari per alium dupliciter, vno modo in quantum ab eo accipit virtutem & sic adiuuari infirmi est, vnde Deo non competit. Et sic intelligitur illud: Quis adiuuat spiritum Domini? Alio modo dicitur quis adiuuari per aliquem, per quem exequitur suam operationem, sicut Dominus per ministrum. Et hoc modo Deus adiuuatur per nos in quantum exequimur suam ordinationem: secundum illud 1. ad Cor. 3. *Dei adiuuatores sumus. Neque hoc est propter defectum virtutis diuinae, sed quia virtus causis mediis, ut ordinis pulchritudo seruetur in rebus, & ut etiam creaturis dignitatem casualitatis communit.* Deus itaque vt author supernaturalis per gratiam dicitur adiuuari ab homine secundum se, quia exequitur operationem supernaturalem in quam gratia mouet, sicut minister imperium domini. Virtus autem exequutiua impulsus gratiae actiuitatem voluntatis supponit immediatam cui impulsus gratiae, & exequutio actiua respondeat.*

42 Dionysius

S. Thomas

1. Cor. 3.

SECTIO X.

Probatio sexta Theologica, quia arbitrium agit aliquid boni supernaturalis, quod suum, ac proprium hominis est.

EX iure proprietatis, qua homini opere supernaturali aliquid boni suum, ac proprium adscribitur, sextum argumentum formatur. In opere supernaturali, habet homo secundum se, qua distinguitur a gratia aliquid boni, quod suum, ac proprium vendicare, seu nuncupare potest. Proprietas autem haec, & scitas arbitrij arguit manifeste virtutem, & actionem immediatam, quam ex se in tale opus confert. Ergo ex se immediate confert arbitrium in opus supernaturale virtutem actionem immediatam. Consequenter est optima. Maior factis litteris expressa. Ioann. *maior argu* 15. *fructum afferatis, & fructus vester maneat.* Apoc. 2. *non opera tua, & fidem & charitatem tuam, & ministerium, & patientiam tuam, & opera tua nouissima.* Galat. 6. *opus autem suum praebet unusquisque.* Non semel in Evangelio reperitur, *fides tua, te saluum fecit.* Nostra igitur est fides, & nostra non fides saluos facit. Ita Lucae 7. num. 50. c. 8. num. 48. c. 18. num. 19. Lucae 7. c. 18. num. 42. & Matth. 9. num. 22. & Marci Matth. 9. 5. num. 34. c. 10. num. 52. demum Lucae 16. Lucae 16. *Et si in alieno fideles non fuisse, quod vestrum est, quis dabit vobis? Quia diuitiae temporales alienae sunt,*

43 Argumentu

maior argu

Apoc. 2.

Galat. 6.

Lucae 7.

Lucae 7.

Lucae 16.

44 Minor argu. menti.

sunt, aliorum voluntati, atque dominio subiectae, bona vero spiritualia sunt nostra, nostris conatribus, studiis & actionibus coniuncta.

Minor nunc probationem desiderat. Proprietas inopus bonum no competit homini ratione passionis, vt proprius hominis dicitur talis vel talis color; sed ratione actionis, quippe titulo dominij libertatis, quo illud agit. Insuper habet proprietatem non habet homo omnino in gram, sed diuisam cum gratia, & Deo auxiliatore supernaturali; quare & homo prohibet sibi soli arrogare eiusmodi opera, & non amare a Deo accepta. At ius istud proprietatis humanae in opus supernaturale conueniens homini, titulo suae actionis, atque laboris, diuisum, cum gratia, & auxiliatore supremo, argumentum est alicuius actiuitatis propriae, & actionis immediatae. Ergo. Maior factis constat, satisfactioe constat ex testimonio Patrum. Minor probatur. Primum, quia proprietates gratiae, seu Dei, vt auxiliatoris supernaturalis in actum salutarem diuisa cum homine testatur actionem, & virtutem immediatam auxiliatorum Dei, distinctam a virtute arbitrij. Ergo similiter proprietates hominis, diuisa cum Deo, testatur actionem immediatam, & virtutem arbitrij propriam, distinctam a virtute gratiae: Nam eodem sensu verae proprietates accipienda est. Secundum, quia si arbitrium non influit in actum per se immediate, sed per gratiam sola actione immediate gratiae, certe actionis titulo non potest arbitrio alia proprietates, aut sinitas conuenire in opus pietatis, quam illa, quae competit gratiae, atque adeo ipsum arbitrium vt a gratia distinctum, nullo proprietate iure potest actum supernaturalem cum diuina gratia diuidere: sed sicut tota actio, totaque virtus, gratiae solius est, & arbitrij per denominationem a gratia, ita tota proprietates, & sinitas solius gratiae erit, & arbitrij per sinitatem, & proprietatem gratiae. Explicatur proprietate, & sinitate physica causae adaequatae proxima; quae non patitur effectum cum causa remota. Neque enim calefactio ligni dicitur esse propria ignis in genere causae efficientis, alia proprietate, quam ea, qua dicitur esse propria caloris inherentis igni: Itaut ius physicum, qua suam, ac propriam efficit calefactionem ignis diuisum sit cum iure caloris, sed integrum calori conueniat, & integrum igni, alteri immediate, & ratione alterius. Quare si calor abiungatur ab igne, & perseueret creatus extra subiectum, eadem proprietate suam efficit calefactionem, qua prius. At non ita competit arbitrio sinitas, & proprietates in opus salutis, sed diuisa cum gratia, ita vt alia sit arbitrij, alia gratiae, quae quidem non posset integre efficere suum tale opus, si gratia habitualis efficiens diuideretur per creationem ab arbitrio illique assisteret. Ergo arbitrio non competit actiuitas, & actio causae pure remotae, sed ita remotae, quae consortio alterius superuenientis, etiam per se immediate aliquid propriae; ac immediate virtutis confert, quae proprietate ac sinitate distincta a gratia opus salutis vendicat.

Audiamus patres, qui totam doctrinam illustrant, & confirmant. Paulinus epist. 2. ad Severum colum. 3. illud Lucae 16. *est in alieno fideles fuisse, quod vestrum est, quis dabit vobis?* Sic expendit: *Quae nobis est gratia, si in alieno tantum fideles fuerimus: nisi de proprio seruamus, id est, de libero voluntatis arbitrio.* Propria ergo virtute seruandum est, vt non aliena, sed propria impendamus

45 Illustratur. ex Patribus. Paulinus. Lucae 16.

Deo. Chrys. hom. 5. 1. ad Thim. 1. *Gratias ago, & qui me confortauit Christo Iesu. Hoc profecto iam Chrysostomus dicit. Deinde rursus quod suum erat adiecit; mus 1. quoniam fidelem me existimatis. Prorsus id quia ex semetipso cõsulerat aliquid. Considera aliquid ex semetipso conferre oportere, vt quod suum est Deo adiciat. Et post pauca: *Vides vt etiam quod suum est, & quod in idem Dei ex parte ponat: Dei scilicet providentia, plurimum semper attribuens; sua vero recte facta supprimens semper, atque occultans.* En sinitatem, & proprietatem partitur inter Deum, & hominem, & supprimit quod vere suum est, ne ea proprietate superbiat: quippe arguit virtutem naturam, & propriam, quam in actiones supernaturales probet. Sic colligit Origenes in Cantic homil. 4. proprius ad principium, quam ad medium. *Et non sine causa puta, quod non dixerit, odorem dederunt, sed odorem suum, vt stenderet, in esse vnicuique anima vim possibilitatis, qua possit agere omne, quod bonum est.* Itaque absque vi sibi intrinseca nullus potest quidquam suum dare. Damascenus 2. fidei cap. 25. probans hominem esse suarum actionum principium, concludit: *Relinquitur igitur hominem ipsum agentem, & facientem, principium esse propriorum operum. Sin autem nullius principium actionis homo: superfluum id habet, vt consuleret: nam ad quid vitur consilio, si nullius actionis dominus est: omne enim consilium alicuius actionis gratia est. Si igitur consultat, a actionis gratia consultat.* Non sola gratia, sed etiam ipse homo sua actiuitate actionis principium est. Et ideo de agendis consultat, & iure dominij suas & proprias efficit actiones.*

Origenes:

Damascenus.

46 Augustinus

Gregor:

Augustinus idem voluit lib. 1. ad Simplicianum q. 2. ante medium: *vi vellemus, & suum esse voluit, & nostrum, suum vocando, nostrum sequendo: Inter nos, & Deum distribuit velle, Deo tribuens vocare, & nobis vocationem diuinam, exequutioni dare, quod absque virtute exequutiua, seu actiua, quae nostra sit, & non solius Dei, aegre coharet. Ibi. Greg. lib. 33. moral. c. 20. alias c. 25. *Bonum, quod agimus, & Dei est, & nostrum. Dei per praenientem gratiam. Nostrum per obsequentem voluntatem. Si enim Dei non est, unde ei gratias in aeternum agimus; rursus si nostrum non est, unde nobis retribuimus premia speramus; quia ergo non immerito gratias agimus, scimus, quod eius munere praeniamur. Et rursus quia non immerito retributionem quarimus, scimus, quod subsequente libero arbitrio, bona elegimus qua ageremus.* Partitur inter nos, & Deum actione boni operis, praebens Deo ius in illam per gratiam praenientem, nobis autem per virtutem exequentem, & agentem; quae plane ab ipsa gratia, cui ius diuinum respondet, distinguit. Quare recte Prosp. epist. ad Demetriad. *Prospet. colum. vltim. Quidquid pulchrum praetiosumque repereris, diuini operis, & muneris esse non dubites: ita vt in omnibus bonis opulentia tua, & gratiam donatoris, & ius proprietatis agnoscas.* Praeter donatoris gratiam ius quoque nostrae proprietatis agnoscere fas est, quod nostrae virtuti, & actioni immed. tribuatur. Item lib. de ingr. postquam c. 28. de gr. & viribus arbitrio intrinsecis sic praemiserat: *Huius ope & fructu vascendū est, vt renascens: Languida mens, etiam propriis bene viribus vis Possit.* Subiungit cap. 29. *Sic acquires, quibus ante carebas; Ut tua sint, si collatis vtare modeste: Tua quidem efficit bona opera, si proprijs bene viribus vtas. Ideoque merito cum Aug. serm. 13. Augustinus de**

de verbis Apostoli post medium claudimus: Hoc est opus nostrum in hac vita actiones carnis spiritum mortificare. Hec est actio nostra hac est militia nostra. Quia propria virtute, & actione nostre vendicamus opera, quae super omnem naturam eleuantur. Scio alia plura testimonia superioribus oblici posse, quae Deo, & gratiae diuinae totum deferunt. Verum anterioribus non opponi monstrabimus sect. 24.

SECTIO XI.

Septima probatio Theologica ex partialitate concursus gratiae.

47 Argumenti torquetur

Rursus sic arguo. Gratia non est causa totalis, sed partialis actus supernaturalis. Ergo non est tota adaequata virtus agens immediate actus supernaturales. Consequentia bona est. Nam virtus adaequata, & totalis nequit esse partialis. Antecedens eo mihi probatum est: quo ab Haereticis huius temporis demolentibus actiuitatem ac libertatem voluntatis humanae enixius impetitur purantibus dogma esse Catholicis contra suam doctrinam, arbitrium habere cum gratia partem in opere supernaturali, & ex arbitrio, & gratia, veluti ex duabus partialibus causis vnam integrari totalem, vt satis exploratum est testimonio, quae colligimus sect. 5. Probatur antecedens in primis ex sacro textu. Quod efficaciter suadent testimonia proposita sect. 9. quae non solum continent nos iuari à gratia diuina, verum etiam diuinam gratiam iuari à nobis. Causa autem, quae iuatur ab alia non est totalis, sed partialis, nam causa totalis se sola iuuamine alterius sufficiens est. Item eandem partialitatem confirmat illud Pauli 1. Cor. 15. Non ego autem, sed gratia Dei mecum, quod expendit Bernardo, quem attulimus num. 14. significat hominem in opere bono esse socium actionis Dei, & Augustino ibidem, neque solum gratiam, neque solum hominem, sed vtrumque simul ac indiuisum bonum opus perficere. Quae societas, & coniunctio necessaria gratiae cum actione voluntatis creatae, manifeste arguit vtramque in vnius causae completae integritatem conuenire. Quare

Assumptum ostenditur Primo.

Secundo 1. Cor. 15. Bernardus.

Augustin.

Caluinus

48 Tertio ex Patribus Basilii

Caluinus in adductus num. 24. hoc testimonio à Catholicis oppressus, vt hominem fateatur confortem laboris cum gratia, non vlti reddi hoc testimonium ex Graeco, vt legatur gratia Dei mecum; sed gratia, qua in me aderat, certum quidem supponens, hac lectione admissa hominem laboris salutis confortem admittendum, confortium autem causae euidentis partialis argumentum est. Idem antecedens suffragiis Patrum fulcitur. Basilii constitit. monast. cap. 16. Neque enim in rebus bonis conatus humanus, sublata ope diuina, perfecte vtrquam, quod vult, poterit adipisci. Nec item vicissim diuinum praesidium ad nos nullo nostro studio venturum putandum est: sed ad perfectum virtutis cumulum coniuncta simul esse vtraque oportet; & humanam studium, & auxilium caeleste. Cum ope diuina locus dandus conatui voluntatis humanae, cui coniunctum auxilium caeleste omne virtutis officium adimplet. Coniunctio autem, & societatis ista gratiae propria est causa partialis. Theodoretus Ezech. 36. illa verba. Dabo eis cor nouum, & spiritum nouum declarans: His declarauit futurum ab ipso auxi-

Theodor. Ezech. 36.

lium, societatemque ad efficienda bona opera. Oblectua societatem ad efficienda bona opera. Bernardus tr. de lib. arb. verus finem, homines non socios solum, sed cõmiliones appellat. Chrysologus sem. 91. operis diuini consortes in medio; Tum his qua nobis facienda praecipis, ipse operator assistis. Nos operis tui facis pro tua dignatione consortes. Hieronymus in Ecclesiasten cap. 4. illa verba si vnus ceciderit, vocat sodales. Si aduersus hominem robustior in expugnando Diabolus existerit, stabit homo, stabit & Christus pro homine suo, pro sodali suo: & explicat; Non quod solius Christi aduersus Diabolum virtus infirma sit, sed quod annitentibus nobis ipse in preliando fortior fiat. Tantum abest, vt respiciat Deus sodalium hominis, vt virtus gratiae ab ipso prouisa pro hominis conatu incrementum suscipiat, maiusque, vel minus opus edat pro vt magis, vel minus annititur in agendo; modo, quo alibi explanabimus disput. 38. Etiam Damascenus lib. de duabus Christi voluntatibus paulo post medium; Deus & recte agendi nobis potestatem dedit, ac nostra potestatis procreant, vt tum ab ipso, tum à nobis praeclara actiones oriantur. Aduerte animo, praeter virtutem gratiae dedisse nobis potestatem propria vt ab vtraque tanquam à duobus principiis praeclara actiones procederent. Demum Prosper lib. de proud. sine.

Chyrolog.

Hieron. Ecclesiast. 4.

Damascen.

Vincendi nobis vim de victore petamus, Qui dum nostra suis sociat, inanis sua nostris; Vt non humanis fidens homo, totus in illum se referat.

Ecce Patres satis praedicantes necessariam societatem, & vnionem virtutis diuinæ cum virtute humana, vt supernaturale ac preclarum quiddam opuremur. Causa autem egens societate, & confortio alterius agentis, vel apprehensione terminorum non est totalis, & sufficiens, sed partialis, & insufficientis. Nisi vocibus ludas.

Contra quas, tamen voces praualere debet communis scholasticorum consuetudo statuentium creatam voluntatem adiutam à Deo partiali concursu influere in consensum, quos nominatim adducemus sect. 20. & 21. Quin primus sententiae contrariae assertor Sotus non audet negare partialitatem istam concursus voluntatis, Qui lib. 3. de natura & gratia c. 7. propius ad finem, quam ad medium sic habet; virtus Spiritus sancti, & liberum arbitrium, duo sunt coeuentia in rationem vnius integri principij. Sola autem principia partiali in constitutionem vnius integri principij conuenire possunt. Quare miror Albeldam afferentem 1. part. disput. 27. num. 42. habitum supernaturalem esse partialem virtutem agendi, & non totalem, vereri admittente potentiam vitalem concurrentem cum habitu esse partialem, cum nulla pars absque alia comparte totum aliquod componat. Nolo aliam compositionem eodem modo eademque proportione cum effectu in actionem conuenire; quia vt comparatione vnius totius duo sint compartes non requiritur idem modus, eademque proportio vtriusque communis. Corpus enim, & animus sunt hominis partes, cum dispari vtriusque conditione, & natura rationalis, & gratia iustificans componunt tanquam partes esse iusti & filij adoptiui Dei, & licet eiusdem proportionis non sint in ordine ad amicitiam diuinam, & haereditatem gloriae, iam actus naturalis, & gratia supernaturalis possunt integre meriti cum eadem

49 In consequentia Thomist.

Sotus.

Albelda

eadem inaequalitate proportionis. Ergo similiter potentia vitalis, & habitus supernaturalis possunt esse partes integrantes vnum principium totale actus supernaturalis.

50 Discremen potentiae vitalis à causa pure remota.

Vnde deprehendes, gratiam comparatam cum potentia vitali aliam agendi rationem habere ab ea, quam habent lux comparata cum aere, & calor comparatus cum igne. Quoniam lux aëris, & calor ignis non sunt causae immediate partialis illuminationis, & calefactionis; sed adaequatae totales. Quippe virtus remota aeris, & ignis pure remota est; virtus autem remota potentiae vitalis non est pure remota, sed confortio gratiae superuenientis praebens se ipsam immediate necessariam ad actionem actus supernaturalis. Scio multa opponi ab Alvarez contra partialitatem gratiae, sed quae facile diluimus sect. 25.

SECTIO XII.

Octaua probatio Theologica ex attributis gratiae diuinae.

51 Argumenti constituitur.

Octauo attributa diuinæ gratiae testantur actiuitatem naturae distinctam ab actiuitate gratiae, & habitus supernaturalis. Horum attributorum alia ex Conciliis, ac Patribus alia communi Theologorum suffragio nota sunt. Tria, quae huius actiuitatis arbitrij argumenta esse possunt exposuimus tract. de gratia, vbi ex sacro textu, Conciliis, & Patribus deprehendimus, gratiam esse primo excitantem, secundo adiuuantem, tertio cooperantem. Duo communi Theologorum consensu, constantia sunt, qui gratiae diuinæ tribuunt, tum completere, tum eleuare naturam. Ex quibus sic arguo. Haec attributa conueniunt gratiae compositae cum natura rationali. At nisi praecederet in natura aliqua actiuitas partialis, & incompleta sibi propria, ac distincta à gratia, attributa isto falso adscriberentur gratiae. Ergo vt vera sint, praecedere in natura rationali debet aliqua partialis actiuitas sibi propria, & à virtute gratiae distincta. Consequentia legitime infertur. Maior nulli theologo dubia, & vel ipsis vocibus quibus attributa exprimuntur, manifesta. Quis enim primo sono vocis non apprehendat gratiam dici excitantem, adiuuantem, & cooperantem, quia excitat, & adiuuat arbitrium, cum illoque operatur. Probemus minorem discurrendo singula attributa. Et in primis ex gratia excitante sic probbo. Natura rationalis excitatur, & mouetur per gratiam praeuientem, immediate ipsi inhærentem ad agendum pios affectus voluntatis; & per affectus pios voluntatis excitatur, & mouetur ad agendum actus fidei, & alios supernaturales intellectus. Inutilis autem esset hæc immediata excitatio, & motio naturae rationalis per gratiam ad agendum actus supernaturales, si natura ipsa non exhiberet immediatū concursum in actus supernaturales. Nam si solus habitus agit immediate, & adaequate actus supernaturales, & natura solum agit mediate ratione habitus, vt quid excitatur, & mouetur immediate natura ad agendum illos? cur habitus, à quo tota actio procedenda est, non allicitur, ac mouetur per gratiam; illud enim principium immediate, mouendum, ac impellendum est ad agendum, quod immediate actionem praestitutum est. Ergo natura, quae per gratiam immediate impellitur, ac mouetur quippe cui soli immediate gratia vocans, ac excitans inhæret, vt ostendimus disput. 26. sect. 1. & 2.) exhibet immo-

52 Ex gratia excitante probatur assumptum.

diatum concursum in actus supernaturales. Explicatur: Gratia excitans, & praeuientis naturam, non distinguitur ab illustratione intellectus, & affectione voluntatis, ideoque natura excitatur, ac mouetur per gratiam ad agendum, quia per illustrationem intellectus percipit bonū honestum, quod amore prosequendum est, & per simplicem complacentiam afficitur in illud. At habitus non percipit obiectum, nec afficitur in illud. Ergo immediate sola natura rationalis excitatur, & mouetur, vt cum habitu, & auxilio gratiae sibi assistenti actus pietatis operetur. Ac proinde ipsa natura immediate operatiua est talis actus. Aliàs frustra excitaretur, & moueretur ad agendum. Hoc argumento ductus ostendi in lib. de anima, substantiā animae immediate influere in actus intellectus, & voluntatis, etiam si potentiae vitales ab animae substantia distinctae sint, quia debet dari vnum aliquod principium immediatum vtriusque actus, quod ex cognitione boni alliciat, ac moueatur ad amorem, nam potentia distincta ab intellectu moueri non potest ad eliciendum ex cognitione residente in solo intellectu, aut in animo, qui amoris efficientes non sunt; idem enim principium, quod amorem eliciturum est, debet cognoscere bonum, & inde ad illud amandum prouocari. Hoc autem principium immediatum vtriusque actui intellectus, & voluntatis commune, sola est substantia animae. Vnde preoccupatur solutio, quae poterat adhiberi ex similitudine potentiarum vitalium, quarū vna mouetur ad agendū suos actus ex actibus alterius, quos ipsa nec agit, nec recipit. Etenim, vt ex libris de anima ponimus, propterea necessarium est, vt vnum principium immediatum influat in actus vtriusque potentiae, quod est substantia animae. Praeterea ideo actus vnius potentiae vitalis possunt determinare, & mouere actus alterius ab illiusque principio immediato vtriusque communi, quia datur naturalis quaedam sympathia inter vtramque potentiam. At inter potentiam vitalem & habitum nulla intercedit sympathia naturalis. Tum quia inter habitum supernaturalem, & potentiam naturalem non intercedit connexio naturalis. Tum quia ad sympathiam naturalem opus est, vt existat naturalis, & necessaria sequela inter actus vtriusque potentiae. Inter motionem autem, & excitationem gratiae, & actum supernaturalem non existit naturalis, & necessaria sequela; siquidem potest voluntas naturalis moueri, & excitari per gratiam praeuientem, quin sequatur consensus supernaturalis. Explicatur: Demum habitum conseruari per creationem sine vnione cum natura rationali, assistentem ipsi; quamuis natura rationalis vocerur, & exciterur per illustrationem, & affectionem supernaturalem gratiae, habitus non mouebitur, aut determinabitur ad agendum adaequate actum supernaturalem, quia talis excitatio, & motio ipsi extrinseca perinde se habet, ac si non esset comparatione talis habitus. At cum habitus inhæret immediate naturae, non magis immutatur per gratiam praeuientem, quam cum natura mere assistit; cum vnitas naturae non sit magis percipiens honestatem obiecti, & in illam affectus, quam non vnitas. Ergo sicut mere assistens non posset moueri ad agendum per gratiam praeuientem, ita neque vnitas; nisi detur natura immediate agens ex tali motione gratiae, & secum ferens actionem habitus supernaturalis. (Rursus habitus vnitas animo non potest per gratiam induci ad agendū in genere causae formalis, neq;

Explicatur.

53 Preoccupatur solutio.

Explicatur.

Rursus:

in genere causę efficiētis. In genere causę formalis quia gratia non vnitur habitui, neque illum constituit illustratum, aut effectum supernaturaliter in obiectum honestum. In genere causę efficiētis quia illustratio, & affectio supernaturales presentē habitū supernaturali non est causa efficiens actus supernaturalis, vt tract. de gratia auxiliante docuimus, docebiturque lib. I. Item quia potest dari tota motio, & excitatio gratię pręuenientis absque vlla efficiētia actus supernaturalis, quādo quidem potest dari absque ipso actu. Ergo in nullo genere causę adduci potest habitus supernaturalis ad agendum actum supernaturalem ex motione, & excitatione gratię pręuenientis. Ceterum si natura immediate actiua sit, potest habitus induci ad agendum agente immediate natura quę secum trahit concursum omnem omnium compingiorum efficiētium actum, vt ad efficiendum actum naturalem secum fert potentia naturalis concursus habitus acquisiti, speciei impressę & reliquorū coagentium actum cum ipsa. Igitur excitatio, & motio gratię pręuenientis vendicat necessario immediatam actiuitatem naturę in actum supernaturalem, in quem per gratiam prouocatur, & mouetur.

54 Responsio.

Pręcluditur

Dices, naturam rationalem agere actum supernaturalem vt quod, quamuis non vt quod, idque sufficere, vt excitetur & moueatur ad agendum per gratiam. Sed cōtra natura agens vt quod, vel agit immediate per actiuitatem sibi propriam distinctam ab actiuitate habitus, vel solum agit immediate per actiuitatem habitus adęquate a natura distinctam? Si agit vt quod per actiuitatem immediatam distinctam ab actiuitate habitus, obtinimus quod intendimus. Verē enim seclusis vocibus sola actiuitas immediata naturę rationalis est scopus totius disp. presentis. Si vero agit vt quod solum mediate per actiuitatem habitus, redit argumentū superius & difficultas excitationis, motionis gratię, quę naturę frustanea videtur si solus habitus ab ipsa distinctus operatur, & natura sola denominatione ab habitu dicitur operari. Etenim re ipsa natura agere vt quod, in hac sententia non est aliud, quam agere denominatā ab habitu, tanquā a forma adęquata actiuitatis supern. Quid autem refert ipsam denominari agentem ab habitu adęquate agente vt ipsa immediate ad agendum excitetur, & prouocetur per gratiā? Nam solum principium immediatū actionis, & non solum denominationis ad agendū, prouocandum, & impellendū est. Hęc igitur inuolucra vocū agentis vt quod, & vt quod non expediūt difficultatē obiectā. Atque adeo semper relinquunt necessaria actiuitas immediata, & propriā naturę rationalis in actum supernat. vt per gratiam pręuenientē moueatur, & excitetur ad agendum.

55 Itē ex gratia adiuuante, & cooperante

Ex gratia adiuuante, & cooperante facile argument. elicitur, si recolatur, quę pręmissimus lect. 6. Nam vt deprehendimus ex Aug. & aliis Patribus nequit gratia adiuuare naturā, neque illi cooperari, quin ipsa aliquid operetur, & agat: siquidē causa, neque inadęquate operans, & agens effectū vere ad agendū non inuatur, neque alterius operatio rectē potest dici cooperatio ipsius. Qua ratione ignis non inuatur ad calefaciendum calore sibi inhęrente, neque calori cooperatur est, similiter aēr lucidus comparatur cum luce. Ergo conditio, seu ratio gratię adiuuantis, & cooperantis postulat aliquam virtutem, saltem partialem naturę distinctam a virtute gratię, contradicenteque causalitati adęquate, ac totali, quā aduersa sen-

tentia gratię supernaturali abscribit. Etenim causa adęquata, & totalis continet sola effectum independentem ab alia causa, quę illi cooperatur, ab ipsaque inuatur. Gratia autem inuans, & cooperans suapte ratione postulat, vt actus supernaturalis non agatur independentem a natura rationali, quę gratię, aut habitui supernaturali cooperetur, ipsoque inuatur ad agendum. Ergo ratio gratię adiuuantis, & cooperantis repugnat adęquate causalitati gratię, aut habitus supernat.

Similiter ex aliis duobus attributis gratię cōplentis, atque eleuantis naturam, arguitur actiuitas immediata naturę. Ex complemento sic arguo Nequit gratia complere ad agendum actum supernat. quin ipsa natura pręcedat cum virtute aliqua incompleta actiua talis actus. Cōpleri enim non potest positue nisi id, quod in ea ratione, qua completur positue, incompletū est, quare si corpus completur per animum ad cōponendum hominē, argum. euidens est, quidpiā retinere pertinens ad constitutionem hominis, quod incompletum sit. Complebile nāque importat duo, & & vacuitatem aliquā, quę repleti possit, & capacitatem continendi id, per quod repleti potest. At natura completur per gratiā. Ergo pręcedit in natura virtus aliqua incompleta talis cōplementi capax. Rursus ex eleuatione sic argument. Natura eleuatur per gratiā ad agendum actum supernaturalem. Sed eleuari non potest ad agendum, nisi ipsa immediate agat. Ergo natura immediate agit actum supernat. Probatur minor, eleuari rem, si materiali eius vocis significationi stemus, non est aliud, quā in eam altitudinem tolli, in qua ipsa res aliquid attingat, quod prius attingere non valebat. Si autē solus habitus adęquate, & immediate attingit productionem actus supernaturalis, non ipsa natura secundū se, re quidem vera natura secundum se non attingit quidpiā, quod prius attingit quidpiā, quod prius attingere non possit; nam id quod attingit per solum habitū, non attingit ipsa immediate ac secundum se. Ergo vt natura secundū se, ac immediate eleuetur ad agendum, requiritur, vt ipsa immediate, ac secundū se agat. Explicemus argument. vt solutionē pręueniamus. Potentia pure remota, v. g. substantia ignis ad calefaciendum, substantia lunę recipiens lumē a sole ad illuminandum aerem, non dicitur compleri, aut eleuari ad calefactionē, & illuminationem per lucem, & calorem sibi inhęrentē, solum, quia secundum se non continent virtutem aliquā immediate agentem calefactionis, & lucis. Ergo vt natura vere dicatur compleri, & eleuari per gratiam ad agendum actum supernaturalem pręcederē necesse est, virtutem aliquam immediatam naturę quin sufficiat virtus pure remota ipsius.

56 Etiam ex cōplemento, & eleuatione gratię.

Explicatur

SECTIO XIII.

Alia probatio ex vitalitate actus supernaturalis.

Communes probationes vtgemus, quę ex proprietatibus ipsius actus supernaturalis sumuntur, scilicet vitalitate, ratione voluntarij, & ratione formali actus liberi. Nunc ex vitalitate argument. contendimus. Actus salutaris non solum est supernaturalis, sed etiā vitalis. Ergo principium proximum debet esse non solum supernaturale, sed etiā vitale. Sed habitus supernaturalis, vt distinctus a potentia naturali non est vitalis.

57 Argumentū.

lis. Ergo principium proximum actus salutaris nō solum est habitus supernaturalis, sed etiā potentia vitalis. Prima consequentia probatur, quia in principio proximo debet contineri tota perfectio actus atque adeo, non sola supernaturalitas sed etiā vitalitas, cum a principio adęquato proximo deriuetur in actum tota ipsius perfectio. Vitalitas autem deriuari non potest a principio non supernaturali. Ergo sicut ratione supernaturalitatis actus requiritur principium proximum supernaturale, ita ratione vitalitatis requiritur principium proximum vitale. Probatur prima minor, scilicet actum supernaturalem non esse principium vitale. Nam habitus supernaturalis non continet naturę rationali ab intrinseco, sed ab extrinseco, cū natura neque intrinseca sua actiuitate illum obtineat, neque intrinseca exigentia acquirat illud. Principium autem vitale debet conuenire naturę viuenti ab intrinseco per aliquam efficiētiam aut exigentiam ipsius, siquidem debet esse ratio, per quam viuens se ipsum mouet ab intrinseco, vt refert communis definitio principij vitalis. Est enim viuere ab intrinseco se mouere, postquam viuens in suo statu naturali constitutum est, vt lib. de anima exposuimus cum Aristotele, sancto Thoma, & omnibus Philos. Ergo habitus supernaturalis non est principium vitale: ac proinde simul cum habitu debet esse potentia naturalis principium proximum vitalis actus.

58 Vindicatur a primā responsione

Illustratur.

Respondet aduersarij primo, quamuis habitus supernaturalis non sit principium vitale, posse actum esse vitalem a virtute vitali remota ipsius naturę rationalis, agente medio habitu supernaturali tanquam principio adęquato actus supernaturalis. Sed contra. Principium purē remotum non influens immediate in actum, continet perfectionem ipsius quatenus principium immediatum, & proximum continet illam. Sed principium immediatum, & proximum non vitale, nō potest continere vitalitatem. Ergo neque principium remotum potest illam continere, ac proinde natura rationalis non erit remota vitalis comparatione actus supernaturalis, quem adęquate agit principium proximum non vitale: sicut ipsa non potest esse remota supernaturalis cōparatione actus, quę ageret adęquate principium proximum naturale. Ponamus v. g. pręcedere in anima gratiam iustificantem supernaturalem, quę est radix remota totius supernaturalitatis. Nō potest habitus naturalis, aut alia qualitas omnino naturalis, esse principium proximum supernaturalitatis quamuis radix remota gratię iustificantis, aut vnionis hypostatice, sic supernaturalis, quia supernaturalitas immediata continetur in principio proximo ipsius, & non potest in principio proximo non supernaturali supernaturalitas contineri. Ergo similiter non potest contineri vitalitas in principio proximo non vitali, quamquam principium pure remotum comparatione aliorum actuum vitale sit. Pręterea natura rationalis immediate, & proxime viuunt per actum supernaturalem, & non medio habitu non viuenti, nam ipsa anima, & non habitus intelligit & amat per talem actum. Ergo ipsa anima immediate, & proxime agit. Nā actu viuere, pręferim vita phytica, est actu agere cum viuere non sit aliud, quam mouere se ab intrinseco, mouere autem se ab intrinseco per motū phyticum non est aliud, quam immanenter agere. Ergo proxime, ac immediate viuere est proxime, ac immediate agere. Explicatur; Intelligere, &

59 Vltimus cōfirmatur.

Ripalda de Ente Tom. I.

uelle formaliter, aut consisti in actione vt cōmuniter arbitrantur Thom. intellectiōnem formaliter afferentes actionem, aut saltem habet ex natura rei coniunctam actionem, vt idem principium quod est intelligens, & volens sit ex natura rei agens intellectu onem. At natura rationalis immediate, & proxime est intelligens, ac volens. Ergo natura rationalis erit proxime, & immediate agens. Iterum explicatur; Natura rationalis solum remota agens, & non proxime, non viuunt agendo habitum, quia reuera habitus efficitur a solo Deo. Neque viuunt agendo actum medio habitu; nam agere actū medio habitu ex parte naturę, non est aliud quam sustentare habitum adęquate agentē actus. Sustentare autem non est viuere. Ergo.

Rursus.

59 Vindicatur a secunda responsione Aluarez. Cabrera. Nazarius

Propterea Aluarez, Cabrera, & Nazarius respondent secundo, habitū supernaturalem esse principium vitale proximum, & naturam rationalem remotam, distinguuntque in actu duplicem vitalitatem, alteram proximam, quę deriuatur ab habitu alteram remotam, quę deriuatur a natura rationali? Sed hęc doctrina noua, & inaudita est, & ossibus nouitarū nefcio qua ratione placuerit, nisi vt se a vi argumenti pręcedentis teneantur. At frustra excogitatum sic primum probo. Vitalitas proxima, & remota actus supernaturalis, aut sunt formalitates identificatę actui, aut modi realiter superadditi, aut denominationes extrinsecę prouenientes a potentia vitali proxima, & remota. Modi realiter superadditi actui afferri nō possunt. Tum quia actus secluso quouis modo apprehenditur vitalis, & mouens immanenter potentiam. Tū quia si vitalitas remota modus supernaturalis est, nequit natura prębere concursum in remotā; potius quam in proximam. Si naturalis ponatur eodē modo vitalitas proxima poterat poni naturalis, & procedens immediate a natura, & solus actus pręcendens realiter ab omni vitalitate ab ipso distincta, procedens immediate ab habitu. Quin repugnaret modum intrinsecum actui supernaturali non esse supernaturalem, cum ad illius existentiā virtus saltē passiva intrinsece supernaturalis esset necessaria: si autem vitalitas proxima & remota afferantur denominationes extrinsecę, a vitalitate proxima habitus, & vitalitate remota naturę. In primis actum esse vitalem vitalitate proxima, & remota, non erit aliud, quam habitum esse proxime vitalem, & naturam remotē, ac per consequens non ideo habitus afferendus est proxime vitalis, & natura remotē, quia in actu supernaturali distinguenda est duplex vitalitas proxima, & remota, sed ideo in actu distinguenda est duplex ista vitalitas, quia ad illū concurrunt immediate habitus proxime vitalis, & natura mediatē vitalis remota. Deinde perpetū distinguitur in actu vitalitas proxima a vitalitate remota, siquidē eademmet entitas, & formalitas actus denominatur proxime, & remota vitalis ab habitu, & natura rationali. Imo eatenus solū remota denominatur vitalis a natura, quia proxime denominatur vitalis ab habitu, ac proinde ipsa vitalitas remota naturę completitur essentialiter vitalitate proximā habitus. Quare crediderim, recētiore Thom. constituere vitalitē proximā, & remotā formaliter realiter identificatas entitati actus. Cōtra quod vtgeo, vitalitatem remotā fore supernat. sicut proximā; cū hominis formalitas identificata actui supernaturali supernaturalis sit. Vnde vitalitas remota supernaturalis non potest immediate procedere a natura, sed solum mediate per immediatam processionem ab habitu, sicut vitalitas proximā, cum nullum inter vtamque vitalitatem quoad

processionem à natura, vel habitu discrimen fit sed vtraque erit immediate ab habitu, & vtraque à natura remota, quandoquidem ratio propter quam vtilitatis proxima asseritur prodire immediate ab habitu, non est alia, quam quia intrinsece supernaturalis est. Et quidem si formalitatem vtilitatis remotam, identificatam actui supernaturali, tuearis, effici immediate à natura rationali. Ergo iam in quidpiam supernaturale confert natura immediatum concursum, quod solum contendimus. Vnde si vna formalitas identificata actui terminat immediate actionem naturam, similiter poterit alia, & omnes, quæ actum realiter constituunt, cum actio realis potentie præscindere nequeat vnam ab alia. Item dato necessario concursu immediato potentie ad vitalitatem remotam identificatam actui, non potest habitus asseri virtus adæquata, & totalis ad agendum actum, siquidem existentia actus completitur collectionem omnium formalitatum ipsius, ad quam solus habitus immediate sufficiens non est. Porro si vitalitas remota intrinseca actui, solum remota ponatur procedere à natura, frustra distinguitur in actu vitalitas proxima & remota respondentem habitui supernaturali, & naturæ, nam etiam vitalitas proxima remota derivatur à natura medio habitu supernaturali, immediate influenti in illam, sicut remota.

61 **Aliter reicitur secti- da respõsio.** Secundo deferitur solutio præcedens, quia habitus supernaturalis nequit esse proxime vitalis, vt arguebamus num. 57. Nam principium proxime vitale esse debet ab intrinseco naturæ viuientis, vt ea ratione actio vitalis ipsius ab intrinseco sit, prout requiritur ad omnem actionem vitalem, quæ est motus ab intrinseco. Habitus autem supernaturalis non est ab intrinseco, nam aliud est esse intrinsecum naturæ viuenti, aliud esse ab intrinseco. Esse intrinsecum non est aliud quam esse inherens ipsi, esse vero ab intrinseco præterea desiderat, vt ea inherencia, aut ab intrinseca efficientia, seu emanatione, aut ab exigentia intrinseca naturæ conueniat. At habitus supernaturalis ab extrinseco infunditur absque efficientia, aut emanatione intrinseca, & absque intrinseca exigentia naturæ, quemadmodum lux aëri, & species impressa potentie cognoscenti infunt.

62 **Cõfirmatur** Vnde argumentum confirmo species impressa supernaturalis, qua sunt cognitiones supernat. scientiæ infusæ, vitales non sunt, solû quia potentia ab extrinseco infunt. Ergo eadem ratione non erit habitus infusus vitalis. Reddes discrimen, speciem esse virtutem obiecti extrinseci, habitum vero esse virtutem potentie vitalis intrinsece viuientis. Sed respondeo primo, quia species, qua ipsa natura viuens cognoscitur à se, non est virtus alicuius intrinseci naturæ, sed obiecti ipsi naturæ intrinseci. Tamen ea species vitalis non est. Secundo, quia etiam habitus supernaturalis est virtus propria Spiritus sancti, & Dei, vt auctoritas supernaturalis, qua speciali titulo Deus suas efficit actiones supernaturales. Deum autem agens extrinsecum est. Neque iuuat, habitum exigi à gratia iustificante intrinseca naturæ, quæ in ordine supernaturali munus naturæ exercet. Tum quia ipsa gratia iustificans ab extrinseco est, ac proinde non est propriè vita, sed Metaphorice tantum. Tum quia etiam supernaturales exiguntur à gratia iustificante, vt habitus ipse scientiæ infusæ extinguitur. Tum quia peccatori infunt habitus supernaturales spei, & fidei, ac aliæ qualitates supernaturales, quibus sunt actus supernaturales, quibus

sunt actus supernaturales virtutum moralium quin gratia præexigente tribuantur, aut conferuntur. Ergo habitus supernaturalis nõ est ab intrinseco ea proprietate quia vitalis esse possit. Alterum confirmatur ad hominem; si habitus supernaturalis est principium vitale, & adæquate agens actum vitalem, non est ratio, quare lumen gloriæ, & fidei infit immediate intellectui, habitus charitatis, & spei voluntati, & non substantiæ animæ, cum omni proprietate sint facultates vitales naturæ viuientis, sicut intellectus, voluntas naturalis; & hæc potentie naturales nullum præbeant immediatiorem influxum in eos actus quam ipsa substantia animæ. Item nulla est ratio quare habitus dicatur & non absolute potentie, cum ea solum ratione habitus ratione præ intellectu, & voluntate naturalibus sortiantur, quia aliqua saltem incompletam facultatem vitalem supponant, quin ipsi habitus facultates vitales sint. At ratio specialis esse debet, vt potentis naturalibus infit potius, quæ subst. animæ, vtque inter habitus, potius quam inter vitales animæ potentias numerentur. Ergo.

63 **Tertio denique, quidquid sit de vitalitate habitus supernaturalis, non potest actus supernaturalis non esse vitalis immediate à natura viuenti, intellectio ab intellectu, & à voluntate volitio.** Nam per actum supernaturalem viuunt immediate & proxime natura rationalis, intelligit quoque, & amat immediate. At in aduersationum sententia viuere, intelligere, & amare, agere est, cum vita intellectio, & amor in actione essential. consistat, in aliorum vero opinione, saltem cum actione coniunctum est ex natura rei, quidquid sit de potestate absoluta. Dei: præsertim in mea, quæ ostendi in lib. de anima, constituitur subst. animæ immediate agentem, quia immediate cognoscens, & amans est. Ergo non à solo habitu, sed etiam ab ipsa natura, vitalis est actus supernaturalis. Neque refert si dicas, naturam viuere, intelligere, & amare vt quod, habitus vero vt quo. Nam si per viuere intelligere, & amare naturam vt quod, intelligas naturam subsistentem, & in concreto viuere, intelligere, & amare solû mediate, ac denominatiue, quia habitus ipsi inherens viuunt, intelligit, & amat, vt ignis calefacit vt quod, & aer vt quod illuminat, quia calor ignem calidans, calefacit, & lux aerem elucidans illuminat, ferendum sane non est.

64 **Tum quia ea ratione animus neque in via mereretur seipso immediate, sed denominatiue à merito habitus, neque in patria beateretur immediate in se, sed denominatiue à beatitudine luminis gloriæ; ita vt meri, & beati diceretur solum, quia habitus supernaturalis sibi inherens meretur diligendo Deum intuendo. Quod parum Theologicum est. Tum quia ea ratione viuere, intelligere, & amare non solum cõprehendit actionem, sed etiam passionem: neque enim viuunt, intelligit & amat, nisi quod immanenter operatur, agendo, & patiendõ vitalem functionem. Habitus autem licet agat, non patitur actum supernaturalem, vt d. 26. sect. 1. ostensum est. Ergo habitus non viuunt, intelligit, & amat, vt per ipsum animus denominatur viuere, intelligere, & amare. Si vero animus dicatur viuens, intelligens, & amans, vt quod, nõ solû quia denominatione sumpta ab habitu viuente viuunt, sed etiam, quia ipse immediate, vt ab habitu condistinctus, capax est viuendi, intelligendi, & amandi, tanquam principium immediatum subsistens, & conseruans reliqua compingentia necessaria ad vitam intellectioem, & amorem quemad-**

Aliter confirmatur.

62 Tertio respuitur solutio.

63 Cõfirmatur

quemadmodum animus dicitur viuens vt quod, intelligens, & amans: potentia vero accidentalis intellectus, & voluntas, vt quo per vitam, & actionem naturalem in sententia tribuente substantiæ animæ immediatam actionem in actus naturales vitales, hac ratione nihil solutione deprimatur nostræ sententiæ aduersum. Quæ contenta est cum actione immediata naturæ in actum supernaturalem, pendenti proxime, tum ab habitu, tum à natura rationali. Esto ab illo pendeat vt à principio vitali quo, ab ista vero, vt à principio immediato quod. Quæ voces potius ad effugium argumenti, & obscuritatem doctrinæ, quam ad explicationem in re præsentem inuentæ sunt.

SECTIO XIV.

Probatio non ex ratione actus voluntarij.

64 Arguitur nono.

Aristoteles. Damascen. S. Thomas.

Ex prima conditione actus voluntarij.

S. Thom.

65 **Non sic arguo. Actus supernaturalis non solum vitalis, sed voluntarius esse potest. Actus voluntarius exigit processionem immediatam à natura, & voluntate. Ergo actus supernaturalis processionis immediate à natura, & voluntate capax est. Minor ex definitione voluntarij probanda est. Itaque voluntarium cum Aristotele 3. Ethic. c. 1. tex. 5. Damascen. lib. 2. de fide c. 29. Niss. vel porius Nemesio lib. 5. Philos. c. 3. S. Thom. 1. 2. q. 6. art. 1. & 2. sic definiunt Theologi: Voluntarium est quod est à principio intrinseco cognoscente singula, in quibus est actio. Duo ergo ad rationem voluntarij necessaria sunt, quæ argumento esse possunt ad deducendam actionem immediatam, & intrinsecam naturæ rationali, & voluntati. Alterum esse à principio agente intrinseco. Alterum esse à principio cognoscente, seu cognitione. Ex prima conditione sic colligo Principium agens intrinsecum, quod actum voluntarium necessarium est, non est quoque modo intrinsecum, sed per innatam, & insitam actiuitatem naturæ rationalis, seu voluntatis, cui actus voluntarius est. Nam intrinsecam esse per solam vnionem, & inherenciam non sufficit, cum principium actus inuoluntarij, seu violenti, ea ratione intrinsecum esse possit, vt cum lapis mouetur sursum per impetum extrinsecum impressum. Ergo debet esse principium intrinsecum per aliquam exigentiam, aut actiuitatem immediatam, & intrinsecam. At habitus supernaturalis non est principium intrinsecum per exigentiam naturæ. Ergo vt actus elicitus ab illo voluntarius sit, oportet naturam confluere cum aliqua actiuitate immediata, & intrinseca distincta ab habitu supernaturali. Assumptum probò ex sancto Thoma qui 2. 2. q. 3. art. 3. corp. probat, quod motus charitatis non ita procedit ab Spiritu sancto mouente humanam mentem, quod humana mens sit mota tantum, & nullo modo sit principium huius motus. Hoc enim est contra rationem voluntarij. Quamuis motio Spiritus sanctus intrinseca homini agat actum charitatis, dum voluntas humana præter ea non efficit actum non potest actus charitatis esse voluntarius. Ergo ad rationem voluntarij non sufficit principium quoque modo intrinsecum, sed intrinsecum per exigentiam, aut immediatam actiuitatem, sibi identificatam, & intrinsecam. Item 12. Ripalda de Ente Tom. 1.**

q. 6. art. 5. corp. explicans principium intrinsecum actus voluntarij, Considerandum est, inquit, quod quorundam actuum principium est in agente, seu in eo quod mouetur, quorundam autem principium est extra. Cum enim lapis mouetur sursum, principium huius motus est extra lapidem, sed cum mouetur deorsum principium huius motus est in ipso lapide. Vbi nota principium motus superni in lapide non dici extrinsecum, quia impetus, à quo progreditur, non sit inherens ipsi lapidi, sed quia tale principium non est immediate natura lapidis; neque ab illa exigitur etenim impetus, quo sursum fertur, qualitas est impressa ipsi lapidi. Ergo principium intrinsecum motus voluntarij non est intrinsecum per solam vnionem, sed per identitatem, aut saltem exigentiam eius, cui actus voluntarius est.

66 **Hinc deprehenditur ratio à priori huius doctrinæ. Nam motus voluntarius est à principio intrinseco modo peculiarari, quo non est à principio intrinseco motus inuoluntarius, & violentus. Sed motus inuoluntarius, & violentus potest esse à principio intrinseco per solam inherenciam. Nam plures qualitates extrinsecus impressæ, principium sunt motuum conferentium vim. Ergo principium intrinsecum motus voluntarij debet esse intrinsecum, non solum per vnionem, sed etiam per identitatem, aut exigentiam. At habitus supernaturalis non est intrinsecus per identitatem, neque per exigentiam. Ergo præter habitum requiritur aliud principium immediatum actus voluntarij, quod naturæ volenti identificatum sit, aut saltem per exigentiam conueniens, ac proinde naturale. Explicatur ex opposita definitione inuoluntarij, seu violenti, quam Aristot. ibid. tradit. Id igitur violentum esse videtur, cuius principium est foris, nihil prorsus eo conferre, cui vis est illata. De quo ita scribit Niss. lib. 5. Philos. c. 1. Inuoluntarij secundum violentiam hac est definitio, cuius principium extrinsecus est, nihil conferente secundum proprium motum eo, qui vim passus est. Identidem Damascen. lib. 2. de fide c. 24. Inuita fieri id dicitur, quod principium extrinsecus habet, nihil suapte motus, atque conatus ad actionem conferente eo, cui vis affertur. En actus inuoluntarius, seu inuitus oppositus voluntario, ita dicitur esse à principio extrinseco, vt nullam actionem, seu actiuitatem conferat ipsa natura, quæ patitur vim. Ergo è contra motus voluntarius ita debet esse à principio intrinseco, vt cõferat aliquam actionem, seu actiuitatem immediatam ipsa natura, cui voluntarius est. Quandoquidè actionem immediatam, & remotam per qualitatem sibi inherentem, etiam quæ vim patitur conferre potest.**

67 **Ex secunda conditione necessaria ad actum voluntarium sic argumentor. Principium actus voluntarij debet esse cognoscentis. Habitus supernaturalis charitatis cognoscentis non est, neque vt quod, nam licet de habitu fidei, & luminis gloriæ aliqui dixerint esse cognoscentem vt quo, de habitu charitatis tamen nullus id vsquam asseruit. Ergo solus habitus charitatis non est totale, & adæquatum principium actus charitatis mihi voluntarij. Iam audio Thomistam recentiotem distinguentem maiorem, & admittentem principium remotum actus voluntarij agens, vt quod, esse cognoscentis, negantem vero cognoscentis esse principium immediatum, & proximum agens vt quo. Contra quem recolo quod explicui num. 35, duplex esse principium remotum, & agens vt quod, aliud pure remotum, quod accedat principio proximo nullum exhibet immediatum**

Ratio à priori.

Explicatur Aristoteles.

Nissenus

Idem colligitur ex secunda conditione actus voluntarij.

diatum concutsum, sed agere dicitur sola denominatione principij proximi adæquate agentis, quod remorum sustentat, aut agit: sicut ignis comparatione calefactionis ligni, & ær comparatione illuminationis vitri, aliud, quod accedente principio proximiori immediatam actionem confert simul cum illo, & non sola denominatione principij subsequenti, sed actione sibi propria, ac immediata influit in effectum, ut potentia naturalis accedente specie impressa efficit cognitionem naturalem, & animus accedente voluntate naturalem amotē in sententia, quæ tribuit substantiæ animæ influxum immediatum in actus potentiarum. Et hanc postremam rationem principij remori conuenite naturæ, comparatione actus supernaturalis, contendo, & superiori argumento probo. Actus voluntatis ita est à principio cognoscenti, ut cognitio per se præluceat actioni, qua actus producit, existatque actus mouente per se, ac dirigente cognitione. At nisi principium remorum naturæ accedente habitu supernaturali efficiat immediatè simul cum illo actum supernaturalem, nequit cognitio per se præluere actioni, qua actus producit. Ergo natura eius conditionis remorum principij est, ut accedente habitu immediatè efficiat actum simul cum illo per actionē sibi propriam ab habitu distinctam. Consequentiā bona est de maiori dubitari non licet. Probat minor, cognitio fidei v. g. præluere actui charitatis, dirigique principium agens in huius proponendo ipsi principio bonitatem Dei, illudque reddendo cognoscentem ipsius. At soli naturæ rationali, & non habitui charitatis proponit bonitatem Dei, illamque solam, & non habitum reddi cognoscentem illius. Ergo actio, qua producit actus charitatis, non est à solo habitu charitatis immediatè, sed etiam immediatè est à natura rationali. Nam aliter ea actio non posset dirigi per cognitionem fidei, quæ neque formaliter, neque efficienter mouere potest habitum charitatis in eam actum. Qui enim mouebitur cognitione habitus, si talis cognitio non ipsi, sed alteri, quod ipsius actione denominatur agere, representat bonitatem obiecti: De quo recolere, quæ præmissimus scilicet. 12. ubi expendimus latius doctrinæ istius momentum.

SECTIO XV.

Decima probatio ex libertate actus.

67
Argumentū
proponitur

Non est contemnendum etiam commune argumentum, quod ex libertate conficitur, & ego sic propono. Inest voluntati libertas proxima, & immediata ad actum supernaturalem. Libertas proxima, & immediata ad actum supernaturalem inesse voluntati non potest absque immediata actiuitate actus supernaturalis propria voluntatis, & distincta ab habitu supernaturali. Ergo inest voluntati in actum supernaturalem actiuitas immediata sibi propria, & habitu supernaturali distincta. Illatio legitime deducitur. Maior fide sancta est contra hæreticos huius temporis. Minor igitur probatur. Libertas proxima, & immediata ad actum supernaturalem est immediatè, & proxime actiua actus supernaturalis cum indifferentia ad non agendum. Nam potentia libera est essentialiter actiua cum indifferentia ad non agendum, arque adeo potentia immediatè &

proxime libera, debet esse immediatè, & proxime actiua cum indifferentia ad non agendum. At solus habitus, ut distinctus à voluntate non est immediatè, & proxime actiua supernaturalis cum indifferentia ad non agendum. Ergo solus habitus, ut distinctus à voluntate non potest esse libertas proxima, & immediata ad actum supernaturalem absque immediata actiuitate voluntatis. Probat minor, habitus ex se non est indifferentens, sed determinatus ad agendum, ex se enim solum est actiua actus supernaturalis, non autem non actiua. Ergo solus habitus seorsim à voluntate non potest esse indifferentia proxima ad agendum, & non agendum.

Dicit Thomista primo, sicut habitus est principium proxime, & immediatè vitale, ita quoque esse principium immediatè & proxime indifferentens, ac liberum, voluntatem vero solum radicaliter, & remote. Sed contra, primo. Si habitus supernaturalis esset principium proxime, & immediatè indifferentens ac liberum, esset habitus supernaturalis arbitrium liberum supernaturale, sicut voluntas distincta à substantia animæ est arbitrium liberum naturale, nam sicut voluntas distincta à substantia animæ est facultas proxima indifferentens ad agendum, & non agendum, ut quo actus naturales comparatione substantiæ animæ, quæ est remote, & radicaliter indifferentens ad agendum, ut quod; ita habitus supernaturalis in hoc dicendi modo esset principium immediatè & proxime indifferentens, ad libere agendum, ut quo actus supernaturales comparatione voluntatis naturalis, aut substantiæ animæ indifferentens radicaliter ad agendum, ut quod. At voluntas distincta à substantia animæ est vere arbitrium liberum naturale, solum quia est principium proxime, & immediatè indifferentens ac liberum ad agendum, ut quo actus naturales. Ergo propter eandem rationē habitus charitatis esset arbitrium liberum supernaturale. Hoc autem nouum, & inauditum est in Scholis Cathol. Ergo habitus charitatis seorsim à voluntate non est admittendus immediatè, ac proxime indifferentens, ac liber. Deinde principium immediatè, ac proxime indifferentens, ac liberum ad agendum, & non agendum debet esse cohibitorium actionis in indifferentia ad non agendum includit potestatem cohibendi actionem. Sed habitus charitatis v. g. seorsim à voluntate non cohibitorium actionis, qua producit dilectio Dei. Ergo non est immediatè, & proxime indifferentens, ac liber. Probat minor, nullum principium potest cohibere dilectionē Dei nisi per nolitionem positiuam talis dilectionis, aut per meram omissionem dilectionis, quæ est virtualis, & interpretatiua quædam nolitio. Sed habitus charitatis non potest cohibere dilectionem Dei per nolitionem positivam, & positiuam dilectionis, neque per interpretatiuam, & virtualem. Ergo nullo modo potest habitus charitatis esse indifferentens ad cohibendum adæquate dilectionē Dei. Non posse cohibere dilectionē per nolitionem positivam, exploratū est quia talis nolitio nō potest esse elicitā à charitate, cum omnis actus elicitus à charitate sit tēdentia formalis aut virtualis in bonitatem diuinā, quæ est obiectū formale habitus charitatis. Nolitio autē dilectionis non est tēdentia formalis, aut virtualis in bonitatem diuinā, sed potius virtualis quidā recessus ab illa: præsertim cum actus charitatis frequentius sit gratior voluntati diuinæ, quam eius nolitio. Inde probatur non posse cohibere dilectionem Dei

Secundo.

per

per virtualem, & interpretatiuam nolitionem. Nam agenti, cui repugnat per se formalis, & positiuam nolitio, etiam repugnat interpretatiua, & virtualis. Sed habitui repugnat per se nolitio formalis, & positiuam dilectionis Dei. Ergo etiam repugnat interpretatiua, & virtualis. Minor, & consequentiā constant. Maior probatur, quia quod impossibile est, non possumus vere, ac prudenter interpretari esse, neque virtualiter est, cuius virtus repugnat esse.

Tertio eadem solutio, & libertas proxima in actu primo adæquate gratiæ reicitur. Gratia operatur consensum voluntatis dependentem ab arbitrio naturali voluntatis. Si autem gratiæ competat tota libertas proxima agendi in actu primo non operatur consensum dependentem ab arbitrio naturali. Ergo gratiæ non competit tota libertas proxima agendi in actu primo. Consequentiā est optima. Maior mihi indubitata est, si expendantur testimonia, quæ ex sacra pagina, Conciliis, & Patribus produximus scilicet. 3. ad 12. Rufus confirmat Tridentinum scilicet. 6. c. 13. dicens. *In Dei auxilio firmissimam spem collocare, & repone omnes debent. Deus enim nisi ipsi, illius gratia defuerint, sicut cepit opus bonum, ita perficiat, operans velle, & perficere.* Vides, diuinæ operationis per auxilium gratiæ promissionem subiici illi conditioni ex parte hominum, nisi ipsi illius gratia defuerint? Ergo dependentem ab arbitrio non deficiente gratia operatur Deus opus bonum, quod gratia præuenienti incipit. Item c. 5. docet, conuersionem fieri homine cooperante, & assentiente libere gratiæ adiuvanti Dei, ita ut assistente gratia, neque homo ipse nihil omnino agat, neque non sine gratia Dei mouere se ad iustitiam coram illo libere sua voluntate possit. A libera voluntate naturali hominis præter gratiam Dei dependet motus hominis in iustitiam supernaturalem. Quare subiungit; *Vnde in Sacris literis cum dicitur; conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis nostræ admonemur.* Hoc est, non esse adeo propriam solius gratiæ conuersionem nostram, ut quod gratia illam operetur, à nostra quoque voluntate naturali distincta à gratia non pendeat. Quam dependentiam Dei à voluntate humana subintellexit Leo serm. 8. de ieiunio decimi mensis c. 3. ibi: *Si hoc, quod Deus vult, volumus, ab illo accipiet infirmitas nostra virtutem, à quo ipsum accepimus voluntatem: Deus est enim, sicut ait Apostolus, qui operatur in nobis.* Etiam Chrysostomus Philipens. 2. serm. 8. col. 2. & 3. *Si voluerimus, nunc operabitur voluntatem.* Nota conditionem. Ac subdit; *& promptitudinem nobis dat, & operandi efficaciam. Quando enim voluerimus voluntatem nostram postea adauget. Vox, Quando, sensum conditionalem continet. Igitur à voluntate nostra naturali distincta à gratia pendet auxilia diuinæ gratiæ, tam actualia, quam habitualia ad elicendum consensum. Porro autem nullam esse dependentiam gratiæ diuinæ à libero arbitrio naturali, si gratia diuina afferatur libertas proxima adæquate agens actum supernaturalem, quæ erat prima minor propositio nostri argumenti, sic probo. Gratia non dependet, à libero arbitrio tantum à patiente, sed agente, ut per se manifestum est, cum libertas non sit potestas mere patientis, sed agentis. At gratia non potest pendere à libero arbitrio naturali, ut agente, si tota libertas, & actiuitas proxima liberi arbitrii est ip-*

69
Tertio.

Conciliū
Trid.

Leo.

Chrysostom.

sa gratia; quia gratia diuina penderet à se ipsa, quandoquidem agere libere arbitrii naturalis non est distinctum ab agere ipsius gratiæ, solaque denominatione ipsius gratiæ libere agentis dicitur arbitrium libere agere. Ergo ut gratia pendeat à libero arbitrio naturali debet constitui libertas naturalis immediatè, & proxime actiua actus supernaturalis, integranque cum gratia libertatem proximam ad actum supernaturalem.

Adde quartam oppugnationem. Si tota libertas proxima ad agendum actum supernaturalem, conueniret gratiæ, ut distincta à voluntate, voluntas ut distincta à gratia, non esset potentia libera, sed simpliciter necessaria in actu primo proximo ad agendum actum supernaturalem. Hoc autem Catholice dici non potest. Ergo probatur sequela. Potentia, quæ est in actu primo libera solum mediate per denominationem à forma sibi necessario conuenienti simpliciter est necessaria, & non libera. At si tota voluntas proxima ad agendum actum supernaturalem conueniret gratiæ diuinæ, voluntas esset libera solum mediate per denominationem à gratia, sibi necessario conuenienti. Ergo simpliciter esset necessaria, & non libera. Minor & consequentiā perspicuæ sunt. Probat maior. Actus solum mediate liber per denominationem ab alio actu à se independenti potius est necessarius, quam liber in actu secundo: verbi gratia, actus exterior imperatus efficaciter ab interiori, qui in se immediatè non est à facultate libera, sed medio alio actu à se independenti, quo posito non à voluntate pendere. Ergo similiter potentia in actu primo libera solum mediate per denominationem à libertate alterius à se independenti in actu primo non erit propria, & simpliciter libera, sed necessaria. Probat consequentiā à paritate rationis. Ideo actus exterior non est simpliciter liber, sed necessarius, quia non egreditur immediatè ab indifferentia principij, sed medio alio actu à se independenti, quo posito non potest non esse. Potentia autem solum mediate libera in actu primo per denominationem à libertate alterius influit solum mediate in actum liberum medio alio principio à se independenti, quo influenti actus non potest non esse. Ergo sicut actus mediate liber non est proprie, & simpliciter liber in actu secundo, ita potentia solum mediate libera non erit propria, & simpliciter libera in actu primo. Nam sicut libertas in actu secundo consistit in egressione, à facultate indifferenti, ita libertas in actu primo consistit in facultate indifferenti agenti actum secundum. Ergo sicut egressio mediata medio aliquo independenti ab actu secundo minuit propriam libertatem in actu secundo, ita influxus mediatius medio aliquo independenti ab actu primo, minuit proprietatem libertatis in actu primo; saltem euincitur hoc argumento, voluntatem in actu primo non esse magis liberam comparatione actus supernaturalis, quam est libera actio exterior in actu secundo. Quod sine audacia concedi non potest. Alias enim voluntas non posset in actu primo mereri præmium supernaturale magis, quam actio exterior meretur in actu secundo in eorum opinione, qui actionibus exterioribus detrahunt meritum, à merito actus interioris distinctum. Item voluntas esset magis proprie capax merendi præmium naturale per vires naturales, quam præmium supernaturale per vires supernaturales. Quippè

70
Quarto.

A a 4 compa

comparatione præmij supernaturalis gauderet libertate solum mediata; comparatione autem præmij naturalis libertate immediata; libertas autem immediata auget rationem merendi supra libertatem mediatam, vt arguere est ex discrimine, quo actiones interiores, & exteriores merentur.

Propterea dicit forsan secundo Thomista, habitum supernaturalem non esse proxime, & immediate indifferentem, & liberum, seu non esse adæquatam libertatem proximam, & immediatam voluntatis ad actum supernaturalem: ceterum constituitur simul cum ipsa voluntate libertatem immediatam, & proximam extensiuè; non autem intensiuè; Hoc est, prout complectitur facultatem agendi, & non agendi: non vero prout solum comprehendit facultatem agendi, quam solum constituit habitus supernaturalis. Itaque libertas proxima, & immediata ad actum supernaturalem complectitur, tum facultatem agendi actum supernaturalem, tum facultatem non agendi, quia libertas proxima est indifferentia proxima ad agendum, & non agendum. Quia pariter libertas proxima comprehendit facultatem proximam agendi, solum complectitur habitum supernaturalem, qui est adæquata virtus actiua actus supernaturalis, qua parte vero comprehendit potestatem proximam non agendi, etiam complectitur voluntatem ab habitu distinctam, in qua immediate, ac proxime residet facultas non agendi. Ac proinde tota libertas proxima agendi actum supernaturalem, neque sola est gratia supernaturalis, neque sola est voluntas naturalis, sed aggregatum ex utraque. Hæc solutio vero similior erit. Sed non subsistit. Primo, quia voluntati repugnat potestas immediata non agendi constituens libertatem agendi, quin ei conueniat potestas immediata agendi. Per te voluntati conuenit potestas immediata non agendi constituens libertatem agendi. Ergo eidem conuenit potestas immediata agendi. Probatum maior, quæ sola probationem desiderat. Potestas immediata non agendi est potestas immediata cohibendi, seu retinendi actionem. Nulli competit potestas immediata cohibendi, seu retinendi actionem, nisi competat potestas conferendi illam. Negare enim immediate actionem non potest, nisi qui immediate potest dare. Ergo vt voluntati naturali competat immediata potestas non agendi, competere debet potestas immediata agendi. Hac ratione probant communiter Philosophi contra Durandum, Deum immediate influere in effectus causarum creaturarum, quia Deus ratione dominij perfectissimi, quod obtinet in omnibus effectibus creatis, potest impedire immediate actionem causarum secundarum, etiam postquam causæ secundæ existentes sunt. Potestas autem immediata impediendi actionem causarum secundarum iam existentium Deo adesse non potest absque potestate immediate influendi in effectus, quos agunt causæ creatæ. At per te voluntati competit potestas immediata impediendi actionem supernaturalem, quia hæc potestas soli gratiæ adesse repugnat. Ergo eidem competit potestas immediata influendi in actum supernaturalem. Rursus explicatur. Hoc est, discrimen inter potestatem agendi ab intrinseco, & potestatem non agendi ab intrinseco, quod agere ab intrinseco potest homo, quamuis potestas agendi sit determinata absque potestate non agendi; at vero à se, & ab intrinseco non agere repugnat absque potestate indifferenti ad agendum.

71 Secunda solutio.

Non subsistit primo

Explicatur.

Explicatur iterum.

etenim actiones necessariae possunt esse voluntariae, quales sunt dilectio Dei in patria, & plures inefficaces complacentiæ in via; at vero non actiones voluntariae esse non possunt, quin sint liberae, & actiones in nostra potestate constitutæ; vt enim mihi tanquam causæ tribuatur non agere, tribuenda mihi potestas est proxima agendi, & eatenus mihi imputatur non agere, quatenus potui agere, & non egi. Aliter enim non agere prouenit ab intrinseco ex defectu concursus diuini, aut cognitionis, aut alterius conditionis necessariae ad agendum, & non ex me. Quæ doctrina t. 2. quæst. 6. vberiore lucem desiderat. Igitur vt voluntati naturali distinctæ à gratia conueniat potestas ab intrinseco non agendi, qualis ad libertatem requiritur; eidem conuenire etiam debet partialis saltem potestas immediata agendi.

Dices, voluntati adesse potestatem immediatam non agendi, quatenus potest elicere nolitionem naturalem actus supernaturalis, cum qua actus supernaturalis repugnat. Sed contra; quia possibilis est pura omisso actus supernaturalis per potestatem non agendi propriam libertatis contradictionis. At pura omisso actus supernaturalis contingens à potestate non agendi, non existit per nolitionem positiuam actus supernaturalis, sed per suspensionem actionis immediatam, quando in potestate voluntatis constituta est. Ergo seorsim à potestate nolendi actum supernaturalem conuenit voluntati potestas non agendi per suspensionem actionis immediatæ in potestate eiusdem voluntatis constitutæ. Minor, & consequentia probatione non egent. Maior nunc à me supponitur, & à pluribus aduersariorum admittitur. Deinde nolitio positiuam non potest impedire actionem aliquam, nisi impediendo actionem immediatam voluntatis, aut aliquam nolitionem positiuam necessariam ad talem actionem. Nam vbi actio immediate à voluntate non pendet, neque ab alio principio, quod ad agendum prærequirit nolitionem aliquam positiuam imperantem actionis, nequit nolitio suo imperio impedire actionem. Quare nolitio nutritionis, non potest diuertere nutritionem, quia nutritio neque immediate à voluntate pendet, neque aliquid eius imperium præcedens necessarium est ad illam. At actio supernaturalis charitatis non pendet ab aliquo imperio præuio voluntatis naturalis. Ergo vt nolitio possit cohibere talem actionem, opus est, vt saltem immediate talis actio à voluntate naturali dependeat. Rursus si actio supernaturalis esset libera à potestate nolendi talem actionem, prius existeret defectus nolitionis, vt existeret actio supernaturalis; atque adeo actio supernaturalis non esset immediate libera, sed medio defectu libero nolitionis, quo existente non posset non esse actio supernaturalis, siquidem detracto vno extremo libertatis contradictionis, aliud necessario existit. At actio supernaturalis admittenda est capax libertatis immediatæ. Ergo actio supernaturalis admittenda est libera independentem à nolitione, aut dependentem ab actione immediata voluntatis. Probatum maior. Per te habitus vt distinctus à voluntate non est liber, neque determinatiuus suæ actionis, nam potentia suam actionem potius, quam non actionem determinare non potest absque dominio, & libertate actionis, quare determinatio actionis pendere debet à voluntate. Ar voluntas non potest determinare actionem habitus

72 Equatio occupatur.

SECTIO XVI.

Probatio undecima rationibus à paritate.

Maximi momenti apud me semper duxi argumentum, quod aggredior. Species impressa naturalis efficit immediate cognitionem supernaturalem. Ergo & potentia naturalis efficit immediate potest. Consequentia manifesta est; pressa naturali influenti in actum supernaturalem. Quoniam eadem est ratio tollendi concursum immediatum in cognitionem supernaturalem potestati naturali; ac speciei impressæ. Probatum antecedens. Ad actus supernaturales fidei non concurrunt species intrinsece supernaturales, sed naturales duntaxat, acquisitæ instructione Ecclesiæ, ac studio priuato fidelium. At eiusmodi species naturales non efficiunt actus supernaturales fidei media aliqua virtute supernaturali ab ipsa distincta, sed per se ipsas immediate. Ergo species impressa naturalis efficit immediate cognitionem supernaturalem. Maiorem fula probatione ostendam disputatione 54. & aduersarij fatentur, vt videre est apud Aluarez de auxili. d. 56. n. 18. Minorem probo. Species naturales non efficiunt actus supernaturales fidei medio habitu supernaturali fidei, nec media alia qualitate supernaturali, propria cuiuscumque speciei. Ergo non efficiunt media virtute supernaturali.

75 Paritas ab speciei naturali influenti in actum supernaturalem.

Ac primum virtutem speciei naturalis ad actus supernaturales fidei, non esse habitum supernaturalem fidei, sic probo. Si habitus fidei esset virtus obiectiua speciei naturalis, posset habitu, fidei solus efficere actum fidei absente specie naturali, sicut præsentente. At non efficit actum fidei absente specie naturali, sicut præsentente. Ergo habitus fidei non est tota virtus speciei. Consequentia negari non potest. Minor est nota, quia omnes fideles indigent ad credendum, quæ reuelata sunt instructione Ecclesiæ, ac eruditione misteriorum fidei, quæ ministrantur species, quibus sunt actus supernaturales fidei, & sine illa fieri non possent. Si autem habitus posset elicere actus fidei absentibus speciebus naturalibus, nulla esset opus instructio Ecclesiæ ad credendum reuelata, cum ea tantum deserviat ad relinquendum species naturales; quibus actus fidei elicantur. Probatum maior. Virtus adæquata causæ remotæ separabilis ab ipsa causa eodem modo potest operari effectum absente causa remota, ac ea præsentente, verbi gratia; accidentia, quæ in sententia aduersariorum sunt tota virtus substantiæ ad agendum aliam substantiam, & alia accidentia, eodem modo agunt eos effectus absente, ac præsentente substantia. Si namque præsentia causæ remotæ nihil conferat ad existentiam effectus, neque efficiendo immediate effectum, neque immediate conseruando virtutem efficientem immediate, ad quid refert præsentia causæ remotæ ad existentiam effectus? At habitus est separabilis ab speciebus naturalibus, quæ concurrunt ad actus fidei cum habitus in fundatur pueri in baptismo, species naturales autem acquirantur adulta ætate exercitio rationis. Ergo. Præterea lumen gloriæ in sententia aduersariorum non continet concursum immediatum speciei, ac obiecti; nam præter concursum immediatam luminis gloriæ tuentur in visionem beatam concursum

76 Virtus speciei naturalis in assensum supernaturalem non est habitus fidei.

Secundo.

73 Alia impugnatio secundæ solutionis.

S. Thomas.

74 Colliguntur, & confirmantur præcedentia.

bitus charitatis, nisi illi conueniat immediata actiuitas libera in actum, aut actus pendeat à defectu alicuius nolitionis, aut actionis immediate ab ipsa pendentis. Ergo cum voluntati non conueniat determinatio actionis per immediatam actiuitatem actus, pendebit ab illa per suspensionem nolitionis, aut alterius actionis immediatæ in voluntatis potestate constitutæ. Atque adeo priusquam sit actio supernaturalis potius quam non actio, opus erit præmitti defectum nolitionis voluntati liberum, eoque existentem sequetur necessario determinatio actionis.

Vnde sumitur alia impugnatio secundæ solutionis. Nam virtus immediate actiua, constituens libertatem proximam ad actus supernaturales debet esse determinatiua actionis, potiusquam non actionis. At solus habitus non est determinatiuus suæ actionis, potiusquam non actionis. Ergo solus habitus non est virtus actiua proxima constituens libertatem immediatam ad actum supernaturalem. Maior probatur. Tum quia alias viribus naturalibus voluntatis tribueretur determinatio, nempe illis, quibus potest nolle liberum actum supernaturalem. Etenim libertas nolendi actum supernaturalem non componitur essentialiter ex virtute habitus supernaturalis, quandoquidem etiam absente habitu supernaturali cum falsa existimatione existentia illius potest voluntas libere nolle actum charitatis, & tali nolitione peccare. Tum quia determinatio actionis est exercitium potestatis actiue potius, quam non actiue. Minore etiam probatur. Tum quia per te solus habitus non est liber, virtus autem suimet determinatiua libera est. Tum quia habitus penderet ab arbitrio naturali in determinando actionem. Ita S. Thom. in 2. dist. 25. q. vnica art. 1. ad 3. *In rebus naturalibus sic operatur Deus, sicut ministrator virtutem agendi, & sicut determinans naturam ad talem actionem. In libero autem arbitrio hoc modo agit, vt virtutem agendi ministret, & ipso operante liberum arbitrium agat. Sed tamen determinatio actionis, & finis in libero arbitrio constituitur.* Non penderet autem habitus ab arbitrio naturali in determinando actionem; si solus posset actionem determinare. Relinquitur igitur actionem supernaturalem immediate pendere ab arbitrio naturali, licet adiuto viribus gratiæ supernaturalis.

Claudamus colligentes, & confirmantes superiora. Voluntati distinctæ à gratia non est libera existentia habitus; quippe in illum nullum præter passiuum influxum habet. Posito autem habitu, non est voluntati à gratia distinctæ libera actio supernaturalis adæquate procedens ab habitu; quippe illam cohibere non potest absque immediata actiuitate actus. Aliunde ab habitu libertate libera non est, quia talis libertas soli habitui repugnat. Vbi nam ergo est ista libertas voluntatis in actum supernaturalem? Detur itaque voluntati simul cum habitu actiuitas immediata in actum, qua & actionem habitus supernaturalis cohibere possit, & actionem potius, quam non actionem determinare.

sum immediatum obiectiuum naturæ diuinæ; quare non solum luminis existenti, verum etiam omni qualitati possibili impossibilem reputant concursum immediatum speciei visionem beatam. Ergo nec habitus fidei continet concursum immediatum speciei, ac obiecti. Nam tam adæquata est visioni intuitiua Dei virtus luminis gloriæ, quam est cognitioni fidei virtus supernaturalis habitus fidei. Rursus si intellectus instructus habitu fidei non indigeret concursu immediato alicuius speciei ad actus supernaturales fidei, etiam ad cognitiones naturales non indigeret intellectus secundum se concursu immediato alicuius speciei. At indiget, vt in libris de anima docuimus, & aduersarij non dissentent. Ergo intellectus instructus habitu fidei indiget concursu immediato speciei ad actus supernaturales fidei. Probatior maior, quæ sola indiget probatione. Tam potens est intellectus secundum se in cognitiones naturales, quam instructus habitu fidei in cognitiones naturales habitus fidei: Nam habitus fidei solum tribuit intellectui proportionem potentia, quæ ab intrinseco deficit in cognitionem supernaturalem, quia supernaturalis est. Ergo si instructus habitu fidei non desiderat concursum immediatum speciei ad cognitiones supernaturales fidei, neque secundum se desiderabit ad cognitiones naturales. Explicatur, si cum habitu fidei non est necessarius concursus immediatus alicuius speciei ad cognitiones supernaturales, certe concursus immediatus speciei non potest desiderari, vt determinetur indifferentia intellectus ad vnum obiectum potius, quam ad aliud: nam habitus fidei secundum se indifferens ad innumera obiecta reuelata determinatur ad credendum vnum præ alio absque concursu immediato speciei. Neque talis concursus speciei erit requisitus, vt compleatur intellectus nomine obiecti; siquidem parte habitus infusus subiens rationem intellectus supernaturalis completus existit adæquate absque concursu immediato alicuius speciei. Aliunde autem non potest exigi necessarius concursus immediatus speciei ad cognitiones naturales. Ergo is frustraneus esset, si non esset ad cognitionem supernaturalem fidei necessarius. At non est necessarius immediatus concursus speciei supernaturalis; cum fiant actus supernaturales esse distictum ab illustratione supernaturali intellectus, ad quam necessarius est præuius concursus speciei impressæ, vt supra disputatione ostendimus ibidem. At species influens in illustracionem supernaturalem gratiæ præuenientis non eleuatur alio auxilio gratiæ præuenientis, ne detur processio infinita eorū auxiliorū. Ergo nõ eleuatur species naturalis auxilio gratiæ præuenientis. Tertio quia auxiliū gratiæ præuenientis non inheret speciei, prout in aduersariorum sententia requiritur, vt agens naturale intrinsecè improporcionatum ad efficiendum actum supernaturalem proportionetur intrinsece ad efficientiam illius. Ergo species naturalis virtute sibi identificata influit in assensum supernaturalem. Denique quia si tale auxiliū supernaturale exhibet immediate concursum obiectiuum speciei, erit tale auxiliū species quædam supernaturalis, vt nuper colligebamus de aliis qualitatibus supernaturalibus substituendis concursum obiectiuum.

Tertio.

77 Neque qualitas supernaturalis distincta ab habitu est virtus speciei naturalis.

Insuper aliam qualitatem supernaturalem distinctam à fide esse virtutem operatricem speciei ad eliciendum actus fidei, præterquam quod ex se apparet conficta ad euasionem argumenti, inde non probo. Quoniam qualitates supernaturales conferentes immediate concursum obiectiuum speciei naturalis, vere, & proprie essent species supernaturales. At ponimus nunc cum aduersarij, & probabimus disputatione quinquagesima quarta, actus supernaturales fidei effici siue speciebus supernaturalibus. Ergo non concurrunt qualitates supernaturales substituentes concursum immediatum obiectiuum speciei naturalis. Probatior maior. Species supernaturales est qualitas supernaturalis præstans suoapte munere in cognitionem naturalem præstat species naturalis; concursus enim obiectiuus non est alterius qualitatis, quam speciei. Illæ qualitates à se confictæ sunt supernaturales, & præstantes suoapte

munere in cognitionem supernaturalem fidei concursum obiectiuum, quem in cognitionem naturalem. Ergo sunt veræ, ac propriæ species supernaturales. Rursus illæ qualitates supernaturales non infunduntur simul cum habitu fidei. Nam alias cum illis qualitatibus, quamquam absent species naturaliter acquisitæ, posset intellectus elicere actus fidei circa omnia reuelata, vt nuper arguebamus de ipso habitu fidei. Neque infunduntur, cum intellectus eruditus notionem credibilium. Nam intellectus ea notitia eruditus componitur cum dissensu credendorum, vt cernere est apud infideles, & hæreticos dissentientes rebus credendis sufficienter sibi ab Ecclesia propositis. Qualitates autem supernaturales ad credendum fide supernaturali requisitæ, præsertim suoapte natura permanentes) quales essent illæ, quæ à solo Deo assensu infusæ, & non penderent à concursu actiuo transeuntis potentia naturalis) non debent componi cum dissensu credendorum, parum enim Theologicum videtur, asserere, manere hæreticum cum virtute supernaturali permanenti, ad credendum necessaria. Nam sicut ratione dissensus priuatur habitu fidei, priuari quoque debet virtute supernaturali substituente concursum obiecti, cui dissentitur. Igitur cum difficile sit diffinire, quando infundantur intellectui virtutes istæ supernaturales specierum naturalium, satius erit dicere, eas non infundi. Equidem omnia argumenta, quæ reiciunt species supernaturales influentes in actus fidei, possem contendere nunc contra istas qualitates supernaturales, eandem in præsens institutum cum speciebus supernaturalibus subeuntes conditionem, quæ referuo in disputationem quinquagesimam quartam.

Secundo.

Dices cum Alvarez de auxilio, disputatione quinquagesima sexta, numero decimo octauo, species naturales eleuari ad assensum fidei per auxilium supernaturale gratiæ præuenientis. Sed contra. Primo, quia auxilium gratiæ præuenientis, præsentis habitu supernaturali, non influit in genere causæ efficientis, sed formalis, vt probamus libro quinto. At concursus speciei præstare debet in genere causæ efficientis, vt ex libro de anima, & Metaphisica pono. Deinde quia auxiliū gratiæ præuenientis non est distictum ab illustracione supernaturali intellectus, ad quam necessarius est præuius concursus speciei impressæ, vt supra disputatione ostendimus ibidem. At species influens in illustracionem supernaturalem gratiæ præuenientis non eleuatur alio auxilio gratiæ præuenientis, ne detur processio infinita eorū auxiliorū. Ergo nõ eleuatur species naturalis auxilio gratiæ præuenientis. Tertio quia auxiliū gratiæ præuenientis non inheret speciei, prout in aduersariorum sententia requiritur, vt agens naturale intrinsecè improporcionatum ad efficiendum actum supernaturalem proportionetur intrinsece ad efficientiam illius. Ergo species naturalis virtute sibi identificata influit in assensum supernaturalem. Denique quia si tale auxiliū supernaturale exhibet immediate concursum obiectiuum speciei, erit tale auxiliū species quædam supernaturalis, vt nuper colligebamus de aliis qualitatibus supernaturalibus substituendis concursum obiectiuum.

78

Responsio Alvarez.

Reiicitur Primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Superiori argumento in publicis disputationibus à me proposito duplici responsione occurrit. Prima, species naturales modificari ad efficiendum

72

Reiicitur

alia solutio

ciendum

dum actus supernaturales fidei modis quibusdam supernaturalibus ipsis inhærentibus, & constituentibus potentes efficere ex parte obiecti cognitiones supernaturales. Secunda, species naturales non influere in cognitionem in genere causæ efficientis, sed formalis. Neutra ramen solutio satis. Prima quidem; quia illi modi supernaturales essent species quædam supernaturales, sicut qualitas supernaturalis, quantum superius meminimus. Cum suoapte natura essent virtutes supernaturales adæquate præstantes concursum obiectiuum speciei, quod est proprium speciei supernaturalis. Neque refert quidquam, qualitates esse modales aut reales, vt detrahamus illis rationem speciei supernaturalis, vbi suoapte munere substituunt adæquate concursum immediatum obiecti. Ergo eadem ratione, qua improbantur qualitates supernaturales reales gerentes munus speciei, improbari debent qualitates supernaturales modales. Præterquam quod ægre tribuitur modis virtus adæquata actiuæ obiecti in cognitionem supernaturalem. Eoenim pacto posset species naturalis asseri qualitas modalis inhærens intellectui ad iuuandum loco obiecti actiuitatem naturalem ipsius in cognitionem naturalem. Nam sicut modus quidam supernaturalis potest adæquate conferre actionem obiecti in cognitionem supernaturalem, similiter posset alius modus naturalis actionem adæquatam obiecti conferre in cognitionem naturalem. Item si species naturales modificatæ supernaturaliter possunt efficere cognitionem supernaturalem fidei, aliis modis supernaturalibus possent similiter efficere cognitionem supernaturalem scientiæ infusæ. Atque adeo non esset quare darentur species supernaturales ad vltimam cognitionem supernaturalem, cum modi isti supernaturales ad præstandum concursum efficientem obiecti sufficerent. Imo posset similiter intellectus proportionari ex parte potentia ad efficiendum cognitionem supernaturalem modificatus per similes modos, quin esset opus ad id munus habitu supernaturali. Quandoquidem modi supernaturales continent virtutem actiuam adæquatam actus supernaturalis nomine obiecti: & pari modo possent etiam continere virtutem actiuam adæquatam nomine potentia. Hoc autem est. Ergo tribuendus est speciei naturali immediatus influxus in cognitionem supernaturalem, eleuante habitu supernaturale tum virtutem potentia, tum virtutem speciei ad eam cognitionem, modo quo alibi exponemus. Secunda solutio displicet. Tum quia cum melioribus Philosophis ponimus ex libro de anima, speciem efficientem esse cognitionis: id quod Thomistæ, quos insequimur, non dissentent. Tum quia in concursu formali speciei naturalis existit eadem difficultas, quæ in concursu efficienti, vt mox suadebo tertia paritate, ex qua argumentabor numero 81.

Alia solutio deseriatur.

80 Secunda paritas ex habitu acquisito naturali.

Secunda paritas sumitur ex habitu acquisito naturali. Habitus acquisitus naturalis faciliat potentiam ad actus supernaturales. Monstrabimus disputatione quinquagesima secunda, sectione quarta. At facilitate non potest concursus remote per virtutem aliquam superadditæ supernaturalem, sed immediate per seipsum. Ergo principium naturale potest immediata actiuitate vigere in actum supernaturalem. Probatior minor. Et pono, habitum naturalem non in genere causæ formalis, sed efficientis facilitare potentiam. Item facilitat

tem potentia habituale consistere in eo quod, concursus habitus acquisiti eleuet, seu imnuat concursum vitalem potentia, vt eo virtus potentia acquisita intendere possit, quam sine illo. Hoc enim libris de anima expediui, & attingam disputatione quinquagesima secunda, sectione quarta. Nunc sic arguimur. Si nec potentia, nec habitus naturalis exhibet immediatum concursum in actum supernaturalem, neque habitus naturalis substituere, neque potentia naturalis suum minuire concursum potest. Nam virtus supernaturalis superaddita habitui naturali non potest esse vicaria virtutis naturalis potentia, neque eius concursum minuire, si ipsa immediate nullum præstat concursum in actum supernaturalem; veriusque habitus infusus, qui est tota virtus agendi potentia, facilitabitur per habitum acquisitum, quam ipsa potentia naturalis, cum potentia nulla agendi facilitas adesse possit nisi ea, quæ habitui infuso adest. At asserere habitum infusum immediate facilitari per habitum acquisitum, & non potentiam naturalem, parum Philosophicum est; cum ea sola potentia facilitatis capax sit, quæ est difficultatis capax. Difficultatis autem operandi actus supernaturales sola potentia naturalis, non habitus infusus capax est. Ergo sola potentia immediata faciliat redditur per habitum acquisitum. Ac proinde ipsa immediate actiuæ est, & habitus etiam naturalis se ipso immediate est substituitus concursus illius. Præterea, quia si daretur virtus aliqua supernaturalis vsu continuo operandi comparata, quæ immediate, & proxime facilitaret potentiam, plane illa esset habitus supernaturalis acquisitus, qui negari solet ab iis, qui admittere nolunt continua operatione obtineri habitum supernaturalem mere facilitantem potentia. Nam is habitus non intelligitur aliud, quam qualitas supernaturalis, siue realis, siue modalis quæ suo influxu in actum supernaturalem ad agendum non necessario facilitat potentiam. Eiusmodi esset virtus supernaturalis superaddita habitui naturali ad facilitatem potentia in actus supernaturales. Ergo.

81

Tertia paritas sit concursus formalis immediatus, quem præbent plures formæ naturales in actus supernaturales; species naturalis determinando, habitus acquisitus habitando, præmissa naturalis in consortio præmissæ supernaturalis inducendo conclusionem supernaturalem in sententia, quæ speciei, habitui, & præmissis tribuunt concursum formalem, & quod mihi verius est, & probabo disput. 49. plures cognitiones, & affectus naturales mouent, & inducunt voluntatem immediate in affectus supernaturales. Ergo aliquod principium naturale potest immediatam actionem exercere in actus supernaturales, adiutum viribus supernaturalibus, Probatior consequentia, quia formæ naturales secundum se seorsim ab auxiliis supernaturalibus mouere nequeunt voluntatem in effectus supernaturales; nam seorsim ab auxiliis supernaturalibus effectus naturales impossibiles sunt, ac nulla forma potest voluntatem in actum impossibilem absolute mouere. Postis autem auxiliis supernaturalibus redduntur formæ naturales absolute potentes mouere immediate voluntatem, quam sine illis non poterant. Ergo similiter, licet natura secundum se impotens sit efficere inmediate actum supernaturalem, potest auxilio supernaturali reddi potens efficere actum

Tertia paritas ex concursu formali naturalis in consortio præmissæ supernaturalis inducendo conclusionem supernaturalem in sententiam in actus supernaturales.

actum supernaturalem, non quomodocumque, sed immediate per se. Nec obstat, si respondeas, nobiliorem esse concursum efficientem, quam formalem. Quoniam concursus formalis adeo ignobilis non est, ut formalis motio, quam per se supponit actus supernaturalis, non prærequiritur supernaturalis, ut disp. 49. ostendimus: quare omnis affectus supernaturalis non potest non ex cognitione supernaturali dirigi, omnis consensus supernaturalis ex supernaturali illustratione, & affectione; quod in causalitate materiali ignobili non cernitur, quæ à causa naturali præstat, etiam si per se exigatur à supernaturali actu. Ergo concursus formalis cum concursu partiali efficienti de nobilitate contendere potest. Nihilominus formalis immediate exhibetur à forma naturali, cum per se requisitus non est. Ergo etiam efficiens præstari immediate potest à principio naturali, cum est partialis.

S E C T I O XVII.

Duodecima probatio rationibus à posteriori.

82 **Prima ratio à posteriori.**
Plures rationes à posteriori nostræ sententiæ veritatem euincunt. Quarum prima, eaque efficacissima est. Actus supernaturalis potest fieri à natura rationali per auxilium extrinsecum absque vlla qualitate sibi intrinseca efficienti. Si natura non inesset virtus aliqua immediata in actus supernaturales, sed tota virtus agendi esset qualitas superaddita, non posset fieri actus supernaturalis per auxilium extrinsecum absque vlla qualitate intrinseca efficienti. Ergo inest naturæ rationali vis aliqua immediata in actus supernaturales, totaque vis non est qualitas superaddita. Argumentum manifeste concludit. Maior disputatione sequenti dissendenda est. Minor est certissima, & ipsi aduersariis constantissima. Qua enim ratione potest actus supernaturalis fieri à natura rationali absque virtute actiua? Nam si naturæ vis aliqua immediata non inesset, non fieret actus à natura rationali destituta auxilio intrinseco, sed adæquate fieret ab auxilio extrinseco diuino; quod à diuina voluntate indistinctum est.

83 **Secunda.**
Secunda etiam momenti est. Si Deus conferret habitum supernaturalem per creationem, sine vnione cum natura, tamen intime penetratum, & assistentem naturæ, sicut qualitates actiuas Eucharistiæ in plurimorum sententia, non poterit habitus solus adæquate efficere actus supernaturales. At si habitus solus esset adæquata virtus agendi actus supernaturales, posset habitus sic existens, solus, & adæquate efficere actus supernaturales in natura rationali. Ergo solus habitus non est immediata virtus totalis agens actus supernaturales. Minor, & consequentia constant. Quis enim eò despiat, ut asserat, posita habitus supernaturalis creatione posse actum charitatis, verbi gratia, ex natura rei ab habitu seiuncto à natura adæquate prodire. Maior probatur à posteriori; quia calor ignis per creationem seiunctus à substantia ignis eodem modo efficiet calorem, ac igni coniunctus, quia est adæquata virtus efficiendi calorem; quod de facto contingere in Eu-

charistia accidentibus panis, & vini, plerique tuentur. Ergo similiter habitus supernaturalis diuisus à substantia rationali, eademque penetratus poterit adæquate actus supernaturales infundere, sicut infundebat vnitus, quia tam est adæquata virtus agendi illos, quam calor est agendi calorem. Quid: si ut Cabrera, & alij recentiores arbitrantur, esse habitus simul virtus adæquata recipiens? Plane tunc posset habitus omnino auulsus à natura rationali suis actibus proxime, ac immediate viuere meretricque, libertatem proximam exercendo. Quo nihil absurdius. A priori; quia substantia animæ in actus supernaturales nullam confert causalitatem præter mediatam, sustentans principium adæquatum immediatum. At causalitatem istam supplere Deus potest conferuans habitum per creationem; quod enim sustentatio animæ confert in actus, tantum est existentia habitus, quæ subiectum requirit, nam supposita existentia habitus, nihil præstat animæ, quod adæquate non fit ab habitu. Existentiam autem adipiscitur habitus per creationem. Ergo habitus semel per creationem existens eisdem actus poterit agere, quos vnitus animo agebat. Explicatur; habitus per vnionem cum animo nullas vires acquirebat ad agendum actus supernaturales, quia ipsi erat identificata tota virtus actiua, & animus ex se nullas conferebat vires. Ergo sine vnione existens eiusdem actiuitatis, ac virtutis erit ad agendum actus supernaturales.

84 **Euasio nullius momenti.**
Dices, actus supernaturales esse vitales, ideoque exigere vnionem habitus cum animo, ut immanentes sint. Sed contra; si actus recipiantur adæquate in habitu, ut putat Cabrera, vitales erunt, quamuis habitus ab animo diuisus sit siquidem per ipsum habitus est principium vitale, & immanenter actiuum. Deinde, quia nostro argumento colligimus, actus supernaturales non fere essentialiter vitales, si habitus afferatur adæquata virtus agendi. Quoniam inde deducitur, posse fieri actus ab habitu extrinseco potentia, ac proinde transeuntes, quia virtus adæquata, qua fiunt, potest extrinseca potentia existere, & sic extrinseca operari, cum vnio intrinseca habitus cum potentia naturali nihil actiuitatis præstet habitui, neque diuisio demat. Quod igitur actus supernaturales tueamur vitales, argumento esse debet, ut tota agendi virtus non possit esse extrinseca animo; aut si extrinseca esse potest, non debent actus essentialiter vitales, & immanentes haberi. Adde, à me libris de anima ostensum, posse Deum se solo actus intelligendi, & amandi transeuntur producere. Ergo etiam poterit habitus infusus, ab animo separatus elicere adæquate actus supernaturales.

85 **Alia euasio frustranea.**
Dices secundo, potentias vitales distinctas ab anima efficere adæquate actus vitales naturales: tamen ab anima seiunctas illos efficere non posse. Sed contra; etiam si potentia ab anima distinguantur, tribui debet animæ immediatus influxus in illos, eo ipso quod potentia ab anima seiunctæ nequeunt adæquate actus vitales naturales efficere; quare libro de anima asserui, substantiam animæ immediata actiuitate in actus vitales naturales destitui non posse, quamuis asserantur potentia ab ipsa substantia animæ distinctæ. Ergo hac paritate potentiarum animæ potius confirmatur, quam enervatur nostrum argumentum.

86 **Tertia ratio à posteriori.**
Tertia ratio à posteriori sit. Quia si quis cognitione

tione supernaturali consideret in Passione Christi Domini, cum rationem motiuam gratitudinis, tum rationem motiuam charitatis, aut alterius virtutis, eo ardentius poterit incumbere in affectum vnitus virtutis, verbi gratia, gratitudinis, quominus voluntas distrahaatur in affectum aliarum virtutum: quare spirituales iure consulunt orationi deditos, ne in varios affectus virtutum diuagantur, si intente, & ardentur vnus, ac singulari virtuti incumbere cupiant. At hoc experimentum aliunde euenire non potest, nisi quia virtus immediata voluntatis, cum finita sit, dum occupatur in affectus vnus virtutis, deficit ad affectus alterius, in quos etiam immediate concurrunt. Ergo virtus immediata voluntatis concursum præstat in affectus supernaturales. Minor probatur. Nam defectus virium ad religionis, aut charitatis affectus, quia ardentur intendit animus in affectus gratitudinis, existente eadem consideratione intellectus non potest provenire ex defectu spirituum vitalium, qui ad alios affectus necessarii sunt; quoniam spiritus vitales non deseruiunt immediate affectibus voluntatis, sed media cogitatione intellectus, & phantasiæ, quæ eadem ad utroque affectus perseverat. Neque ex defectu virtutis actiue habitus supernaturalis, cum diuersi habitus ad eos affectus diuersos concursum præstent, neque habitus religionis in effectum gratitudinis occupetur. Ergo inde solum provenit, quod eadem virtus voluntatis immediate in utroque affectus concursum præstitura est, & occupata intente in actione vnus affectus, non relinquatur expedita virtus ad actionem alterius. Neque in aliam causam is euentus referri potest. Maneat igitur, virtutem voluntatis intrinsecam actione immediata incumbere in officia omnium virtutum.

S E C T I O XVIII.

Postrema probatio à priori.

87 **Proponitur ratio.**
Partialem animæ concursum immediatum in actus supernaturales ea ratio à priori mihi manifestum facit; quod concursus partialis immediatus naturæ rationalis in actum supernaturalem non repugnat supernaturalitati actus. Ergo potest natura simul cum habitu præbere concursum immediatum in actum supernaturalem. Etenim sola supernaturalitas actus potest demere naturæ rationali concursum immediatum partialem in actum salutarem; neque alius titulus demendi illum ab aduersariis proponitur, nisi quia actus supernaturalis est. Probat igitur antecedens, cum partiali concursu immediato naturæ rationalis potest componi, quod actus sit supernaturalis. Ergo talis concursus non repugnat supernaturalitati actus. Probat antecedens. Cum eo concursu immediato partiali naturæ potest componi, quod actus sit absolute, & simpliciter supra omnes vires naturæ, tam eas, quas natura potest exhibere, quam eas, quas potest exigere. Sed ut actus existat supernaturalis, sufficit, quod sit supra omnes vires naturæ, tam eas, quas natura potest exhibere, quam eas, quas potest exigere. Ergo cum immediato concursu naturæ potest componi,
Ripalda de Ente Tom. I.

quod actus existat supernaturalis. Consequentia est optima. Minor constat ex disputatione quinta, sectione secunda, nam actus, qui existere non potest omnibus viribus naturæ, tam iis, quas natura potest exhibere, quam iis, quas natura potest exigere, naturalis esse non potest; siquidem ad eius existentiam necessariæ sunt vires supernaturales. Probat maior. Si ponatur, habitum supernaturalem necessarium esse ad concursum immediatum naturæ in actum salutarem, & eum habitum non exigi à natura, ut re ipsa ponitur à nobis, sane is actus salutis absolute, & simpliciter est supra omnes vires naturæ, tam eas, quas natura potest exhibere, quam eas, quas potest exigere. Supra eas, quas potest exhibere, quia solæ vires naturæ sine habitu supernaturali non sufficiunt efficere actum supernaturalem, sicut turris est pondus absolute superans meas vires, quia non sufficiunt solæ ad eam eleuandam, quamuis aliis coniunctæ possint impetum aliquem conferre. Supra eas autem, quas potest exigere, quia necessariæ sunt vires supernaturales habitus supernaturalis, aut alterius principij, quas natura exigere nequit. Ergo concursus immediatus naturæ potest componi cum excellentia actus supra omnes vires naturæ, tum ea, quas natura exhibere potest, tum eas quas potest exigere.

88 **Prima suga præcluditur.**
Dices primo, eo ipso, quod naturæ tribuatur partialis actiuitas immediata in actus salutares, tribui habere exigentiam intrinsecam habitus supernaturalis, aut alterius principij, per quod compleatur; ideoque non fore supra vires, quas natura potest exigere. Sed contra Naturæ rationali conceditur virtus passiva immediata, & intrinseca ad recipiendum formas supernaturales. Tamen negatur exigentia intrinseca virtutis actiue illarum. Ergo concedi etiam potest virtus actiua partialis alicuius formæ supernaturalis, negata exigentia intrinseca virtutis supernaturalis; per quam compleatur. Nam tancum indiget virtus passiva formæ supernaturalis virtute actiua eiusdem formæ, ut reducat in actum, quam virtus partialis actiua indiget altera conpariali; tantumque capax est ex se subiectum exigendi formam, per quam perficiatur, quantum est capax ex se agens exigendi effectum, in quo exerceatur. Ergo si potest esse subiectum naturale immediate susceptiuum formæ supernaturalis, quæ exigat formam, neque virtutem agentem illius; poterit quoque esse principium naturale immediate actiuum formæ supernaturalis, quin eundem exigat, neque virtutem coagentem illius. Ratio est; quia virtus immediata, tam passiva, quam actiue formæ supernaturalis non est absoluta, sed tantum conditio nata, nimirum sub conditione, quod forma possibilis sit, & à Deo præbeatur virtus supernaturalis necessaria ad illam, absque vlllo ordine transcendentem naturæ in talem formam prout disputatione trigesima secunda, exponemus. Virtus autem exigens effectum, & comotentiam ad illum, debet esse absoluta, & non conditionata, transcendentique ordine conexa cum illo.

89 **Ita secunda.**
Dices secundo, eum effectum esse supra omnes vires naturæ, quem nullæ naturæ vires immediata actione attingere valent; actum autem, in quem natura rationalis immediatè actiuitatè cō-

fert, posse immediata actione virtutum naturalium attingi; Sed contra; effectus supernaturalis non est, quem nullae naturae vires etiam partiali actione attingere valent, sed quem solae naturae distinctae à virtutibus supernaturalibus non valent attingere; nam qui virtutibus naturae adiutis necessario auxilio supernaturali editur in lucem, naturalis esse repugnat. Quippe exigat cum principium aliquod supernaturale solis naturae virtutibus non contentus. Effectus autem naturalis solis naturae virtutibus contineri debet, nullaque ratione principium aliquod supernaturale sui actuum exigere; alioqui deberetur existentia alicuius doni, seu principij supernaturalis exigentiae alicuius entis naturalis, quod repugnat. Effectus itaque exigens principium aliquod supernaturale, quamuis partialis, & simul cum immediata actiuitate naturae erit supernaturalis, & non naturalis. Ac proinde supernaturalitas effectus non erigit omnia principia supernaturalia, sed aliqua. Explicatur: Ad supernaturalitatis excellentiam non solum requiritur excelsus virtutis actiuae, sed etiam passiuæ, vt contra Scorum tenaciter tenent aduersarij, & expediimus nos disputatione quinta & octaua. Nihilominus potest esse virtus passiuæ immediata formæ supernaturalis, quia talis virtus in suos actus immediatos reduci non potest absque virtute actiua supernaturali. Ergo similiter poterit esse excellentia supernat. supra virtutem actiuam naturae, quamuis aliqua actiuitas immediata naturae conueniat in actionem, quia non illa sola, sed societas virtutum supernaturalium in actionem concurrunt. Iterum explico. Nullus existit, nec possibilis est actus virtutis naturalis, qui per se exigat actum supernaturalem, tanquam principium partialis, iuuans immediatam actiuitatem naturae; Si autem actus supernaturalis ex conceptu supernaturalitatis exigeret adæquatam virtutem agentem supernaturalem, posset esse aliquis actus naturalis, & exigens simul cum immediata actiuitate naturae principium aliquod supernaturale. Ergo si is repugnat, ideo est, quia eo ipso quod aliquod principium supernaturale exigatur ad illum, quamuis partialis sit, necessario actus erit supernaturalis. Ac per consequens ad supernaturalitatem actus sufficit exigere per se aliquod principium supernaturale, quamuis partialis, quin adæquata virtus actiua necessario sit supernaturalis.

90 Confirmatio doctrinae

Ratio à priori propofita confirmatur. Actus salutis, non solum est supernaturalis, sed etiam vitalis, ita vt nulla sit in eo formalitas, quæ vitalis non sit, sicut non est formalitas, quæ non sit supernaturalis. Nihilominus omnia principia actiua illius non sunt necessario vitalia. Nam species impressa influit in cognitionem vitalem, quamuis non sit vitalis. Ergo neque omnia principia actiua actus supernaturalis erunt necessario supernaturalia. Non sicut titulo supernaturalitatis possit actus prodire à principio supernaturali, ita titulo vitalitatis à principio vitali. Ergo sicut ad vitalitatem sufficit vnicum principium actiuum vitale, quamuis aliud influat non vitale; ita ad supernaturalitatem sufficit vnicum principium actiuum supernaturale, quamuis aliud influat naturale.

SECTIO XIX.

Prior probatio auctoritate Sancti Thomae.

Actiuitatem immediatam naturae rationalis in actus supernaturales, non solum factis testimoniis, Ecclesiae Concilijs, sanctis Patribus, Theologicisque rationibus confonantior credo, quod præteritis satis elucidatum est; verum etiam menti præceptoris Angelici conformantior contendo, quod ad plenum nostrae sententiae plausum desiderabatur. Primum testimonium promo ex 1. p. q. 2. art. 5. corpore. Cum virtus naturalis intellectus creati non sufficiat ad Dei essentiam, videndam oportet, quod ex diuina gratia super accrescat ei virtus intelligendi; Et hoc augmentum virtutis intellectiuae est lumen, &c. Non dixit sanctus Thomas, virtutem naturalem intellectus creati nullam actiuitatem conferre in visionem essentiae diuinæ, sed supponens, aliquam conferre, solum dixit, eam sufficientem non esse, ac proinde agere gratiam diuinam. Quam rursus non docuit esse totam virtutem intelligendi intuitiue Deum, sed clementem, & augmentum virtutis. Crementum autem, & augmentum virtutis fieri non potest, nisi additione partis virtutis in partem virtutis præcedentem, vt augmentum caloris, & quantitatis ad aliam caloris, & quantitatis partem, qua præcedens maior existat. Quare solutione ad primum ait sanctus Thomas: lumen esse necessarium ad hoc quod intellectus fiat potens ad intelligendum. Ne autem suspicemur, totam potentiam, & actiuitatem immediatam esse lumen, limitat, addens: per modum quo potentia fit potentior per habitum. Ergo lumen non reddit intellectum potentem simpliciter, tanquam tota virtus, sed tanquam pars supponens partem potentiae, quæ aduentu alterius partis potentior, & robustior relinquatur, vel vt habet solutione ad 2. confortatur. Ideo elucidat necessitatem luminis gloriæ, necessitate luminis corporis; sicut etiam, & lumen corporale necessarium est in visu exteriori; quod plane visus actiuitatem immediatam supponit, quæ accedente lumine cum ipso visionem eliciat. Nam si quis asserat, per calorem inhaerentem aquæ augeri virtutem calefactiuam aquæ, illamque reddi potentiorē ad calefaciendum, apertissime significaret, inesse aquæ vim aliquam immediate efficientem caloris. Ergo eo dicendi modo manifestissime exposuit sanctus Thomas, inesse intellectui vim aliquam immediate efficientem visionis beatae, & solum lumen non esse adæquate virtutem agendæ visionis.

Primum 3. Thomae testimonium.

91 Secundum testimonium.

Secundum testimonium expendo ex prima parte, quæ st. 6. 2. art. 6. ad finem, corpore; vbi docet, naturam Angelicam secundum totam virtutem moueri. Ideoque, Angelos qui meliorem naturam habuerunt, etiam fortius, & efficacius ad Deum, esse conuersos. Ergo in Angelis virtus propria naturæ contulit immediatam quidquā ad conuersionem in Deum. Alioqui nihil, referret melior natura, vt fortius, & efficacius conuerterentur, frustra que ex maiori efficacia naturali colligeret intentionem, & efficaciorē conuersionem. Quare ad secundū ait: quod actus rationalis creaturae sunt ab ipsa sed natura immediate à Deo. Vnde magis videtur, quod gratia detur secundū gradū naturae.

Itaque

Confirmatur.

92 Tertium.

93 Quartum.

Ferrariensis illustrat.

Itaque sicut natura est immediate à Deo, ita actus conuersionis in Deum, de quo ibi differat sanctus Thomas, est immediate à natura Angelica: atque adeo secundum conatum, & perfectionem naturae, datur perfectio gratiæ. Quod confirmat 2. 2. q. 24. art. 3. ad 3. ibi: Angelus est intellectualis natura, & secundum suam conditionem cōpetit ei vt totaliter feratur in omne id quod fertur. vt in primo habitum est. Et ideo in superioribus Angelus fuit maior conatus ad bonum in perseverantibus, & ad malum in cadentibus. Expende, Angelum secundum suam conditionem naturalem toto impetu ferri in actum pietatis bonum, sicut in malum. At in malum fertur actiue immediata, quamuis adæquata. Ergo in bonum fertur actiue immediata, quamuis partiali. Alias non ageret secundum naturalem conditionem, sed secundum perfectionem gratiæ.

Tertium testimonium obicio ex primo sentent. dist. 17. q. 2. art. 3. corpore. Homo est Dominus sui actus. Vnde potest agere secundum totam virtutem naturæ suæ, vel secundum partem quod non contingit in illis que agunt ex necessitate naturæ; semper enim agunt tota virtute sua. Quando ergo ita est, quod homo non habens charitatem ex tota virtute bonitatis naturali mouetur ad charitatem, tunc vnus actus disponit eam vltima dispositione, vt charitas sibi detur. Quando vero non secundum totam virtutem, sed secundum aliquid eius preparatur ad charitatem; tunc actus non est sicut dispositio vltima, sed remota, & per plures actus poterit peruenire ad dispositionem vltimam. Quibus manifestè supponit Angelicus doctor, hominem agere immediate secundum virtutem actiuam naturalem. Quare mox subiungit; Similiter dico quod quando actus charitatis procedit ex tota virtute habentis, & quantum ad virtutem naturæ, & quantum ad virtutem habitus in fusi, tunc vnus actus disponit, & meretur augmentum charitatis, vt statim fiat. Quando autem non secundum totam virtutem procedit, tunc est vt dispositio remota. En in habente charitatem in fusa distinguit duplicem virtutem, alteram naturæ, alteram habitus in fusi, & vtamque requirit secundum totam suam actiuitatem operari, & non secundum partem, vt totum augmentum habitus mereatur. Ergo virtus naturæ distincta à virtute habitus in fusi conatum, & concursum immediatum conferre in actum charitatis simul cum habitu in fuso.

Quartum testimonium educo ex lib. contra gen. c. 2. 2. in medio, ibi: At Spiritu sancto filij Dei aguntur quodammodo, non sicut serui, sed sicut liberi. Cum enim liber sit, qui sui causa est, illud libere agimus quod ex nobis ipsis agimus hoc vero est quod ex voluntate agimus. Considera, ad actionem liberam requirit à sancto Thom. quod actio ex nobis ipsis, hoc est, virtute actiua voluntatis fiat; quod .n. sit sola virtute extrinsecus impressa, neq. liberè, neq. ex nobis ipsis agimus. Irè hominè ab Spiritu sancto non agi simpliciter, sed quodammodo, & secundum quid. Si autem virtus Spiritus sancti esset tota, & adæquata actiuitas, simpliciter, & non secundum aliquid solum ageretur à Spiritu sancto. Sic exponit Præceptorum Ferrariensis ibi §. Ad huius accidentiam iis verbis Tale dicitur agi secundum quid cui non determinatur actio ab extrinsecis, sed ipsum se determinat, sed tamen aliquantulum inclinatur ad agendum ab extrinsecis. Quia ergo sic Spiritus sanctus nos ad agendum inclinatur, quod libere tamen operamur, & ex Ripalda de Ente Tom. I.

proprio arbitrio tanquam habentes in nostra potestate sequi aut non sequi Spiritus sancti inclinationem, & motionem, ideo dicimur ab ipso agi, non simpliciter, sed secundum quid. Itaque, quia posita virtute Spiritus sancti, proprio arbitrio, propriaque voluntati relinquatur determinatio, ideo non simpliciter agi, sed tantum quodammodo, & secundum quid dicimur: Hoc autem absque aliqua actiuitate propria arbitrij, quam homo præter virtutem Spiritus sancti conferat in actionem, verum esse non potest. Nam ea determinatio, quæ proprio arbitrio tribuitur, & non adæquate Spiritus sancti virtuti, propria est virtutis actiue arbitrij, & non passiuæ.

Superiora confirmant, quæ ex diuo Thoma alijs probationibus adduximus. Nam sc. 3. n. 15. arbitrium desitutum gratia semiuiuum reputat ad recuperandam integram sanitatem; sc. 9. n. 4. 2. ab homine Deum adiuuari, & quia illi dignitatem causalitatis communicet virtutem exequentem suæ voluntatis dispensat; insuper sc. 14. voluntatem humanam non solum agere: vt motam à Spiritu sancto, sed etiam secundum propriam virtutem ab intrinsecis, quia alias actus charitatis non esset voluntarius; Rursus sc. 15. hominibus ministratam à Deo virtutem, per quam determinatur actio habitus in fusi, & cuiusuis alterius principij supernaturalis relinquens libertatem. Hæc autem omnia, vt inibi expendimus, arguunt actiuitatem immediatam naturæ rationalis, distinctam ab actiuitate gratiæ diuinæ. Ergo iuxta mentem sancti Thomæ adstruitur natura rationalis immediata actiua simul cum gratia actuum intrinsecis supernaturalium. Evidens tot apparet mens ista præceptoris Angelici, cum probemus, ab ipso doceri, posse actus supernaturales fieri à natura rationali sine auxilio intrinsecis, solum per assistentiam virtutis absolutæ Dei. Nam vt ipsis aduersariis in confesso est, repugnat, actum fieri à natura sine auxilio intrinsecis, vbi tota eius virtus, auxilium intrinsecum asseratur; quia repugnat esse effectum à causa siue virtute actiua causæ.

94 Confirmatur mens. S. Thomæ.

Videamus, quibus assistant sibi Præceptorem Angelicum aduersarij patronum. Primb, quia negat Deum esse cum libero arbitrio causam partialem, sicut est ille, qui cum alio trahit nauim; quo exemplo partialitas gratiæ, & diuinæ virtutis explicari solent. Ergo censet, diuinam virtutem esse totalem, non partialem. Probatur antecedens. Nam 4. cont. gent. c. 7. n. 16. ait; Quando duo agentia partialiter trahunt nauim, quia virtus cuiuslibet imperfecta est, & insufficientis ad istum effectum, ex diuersis virtutibus congregatur vna virtus omnium, qua sufficit ad trahendum nauim. Hic docet sanctus Thomas causas partiales esse imperfectas, ideo que vnā adæquatam ex pluribus integrari. Virtus autem diuina imperfecta esse repugnat. Ergo.

95 Obicitur Primo S. Thom. contra nostram sententiam.

Respondeo cum eodem sancto Thoma adducto n. 42. Causa partialis, sicut adiutrix, est duplex. Alia, quæ ab alia causa compartiali virtutem postulat accipit, eamque insufficientem, & debilem; ideoque hæc ratio causæ partialis Deo repugnat. Alia quæ nullam accipit virtutem ab alia compartiali, neque propter defectum virtutis, & perfectionis partitur cum alia causalitatem, sed vel, vt alijs dignitatem agendi communicet, vel propter peculiarem exigentiam, & repugnantiam effectus. Quare ratio Deus potest esse causa partialis cum creaturis, eisque tanquam ministris, & adiutoribus;

96 prima expositio.

Secunda. uti, absque vlla imperfectione suae virtutis. Respondeo secundo. Sanctus Thomas non docet in genere causam partialem, quae cum alia eodem modo, in eodemque genere concurrenti causalitatem necessario diuisam habet: tunc enim necessitas alterius causae partialis solum ex debilitate, & imperfectione virtutis euenire potest. Deus autem, liberum arbitrium non efficiunt eodem modo actus supernaturales: cum Deus non iuuat, neque formalem suam libertatem exerceat per eos actus sicut homo. Præterea licet diuina omnipotentia nulla imperfectione virtutis labes possit adscribere: tamen habitui in fuso, & alicuius auxilio creato gratia diuina potest aliqua virtutis imperfectio conuenire, vt conueniunt aliae imperfectiones accidentis, corruptibilitatis, & similes. Denique sanctus Thomas non asserit, virtutem partialem trahentium nauim esse imperfectam, sed quando illa partialis est, quia est imperfecta, tunc ex pluribus veram necessario integrari. Cum quo cohaeret, virtutem trahentium nauem esse partialem, & non imperfectam, quando partitio concursus non procedit ex imperfectione, & debilitate virtutis, sed ex arbitrio alterius volentis admittere societatem aliorum ad trahendum nauim, quam solus, si veller, trahere posset. Quo pacto recta est similitudo Dei partialiter agentis cum gratia, & eius, qui partialiter cum alio trahit nauim. Neque aliter etiam similitudo est respectu. Nam similitudines, non debent adaequari rebus, quas explicant, quia eo modo non erunt similitudines, sed identitates. Itaque ad similitudinem etiam requiritur aliqua differentia, quam etiam notarunt inter Deum, & eum, qui partiali conatu trahit nauem, ipsi, qui ea similitudine rationem istam exposuerunt. Ad hoc argumentum non rem, quam contendimus, scilicet immediatam actiuitatem naturae creatae, in actus supernaturales, sed vocem duntaxat causae partialis oppugnari. Quandoquidem argumentum non solum diuertit à Deo virtutem partialem in ordine ad actus supernaturales, sed etiam in ordine ad naturales. In naturales autem negari non potest immediata actiuitas naturae.

97 Aliud testimonium obicitur ex 3. contra gent. cap. 70. in fine. *Non sic idem effectus causa naturali, & diuina virtuti attribuitur, quasi partim à Deo, & partim à naturali agente fiat, sed totus ab vtroque secundum alium modum, scilicet idem effectus totus tribuitur instrumento, & principali agenti etiam totus.* Sed instrumentum, & causa principalis non sunt duae causae partiales, cum instrumentum agat subordinatum causae principali per virtutem acceptam ab illa. Ergo Deus non agit cum voluntate tanquam causa partialis, sed totalis? Miror hoc testimonium in rem presentem adduci, cum sanctus Thomas ibidem manifestissime astruat immediatam actionem agentis naturalis in effectus, in quos adiunatur à Deo, ad quam immediationem solum euincendam tota nostra disputatio laborat, atque adeo solum excludat à Deo, & agente naturali partialitatem effectus, vt nihil sit effectus, quod à Deo, & agente naturali non fiat; non partialitatem causae, quae in totum effectum producendum consortium alterius concausae immediate producentis admittit eiusque societate sola partialis est. Sic igitur praemissit: *Sicut agens infirmum inuenitur immediatum actuum, ita virtus*

primi agentis inuenitur immediata ad producendum effectum. Et post pauca: *Non est inconueniens, quod producatur idem effectus ab inferiori agente, & à Deo, ab vtroque immediate licet alio, & alio modo.* Vi quid igitur contra immediatam actiuitatem naturae in actus supernaturales eiusmodi testimonium opponitur? Et vt appareat, quam extra rem adducatur, euidensque sit persuasio nostra, adde, Angelicum doctorem non de effectibus supernaturalibus, sed potius naturalibus disputationem habere, sic enim exorditur cap. 70. *Quibusdam difficile videtur ad intelligendum quod effectus naturales attribuuntur Deo, & naturali agenti: Vnde primo argumento sic concludit: Si igitur actio, per quam naturalis effectus producit, procedit à corpore naturali, non procedit à Deo.* At in effectus naturales actionem immediatam agentibus naturalibus omnino negare, nefas est. Ergo sanctus Thomas testimonio obiecto non negat actionem immediatam in actus supernaturales. Quod Ferrariensis ibi euidens facit.

98 Tertium testimonium opponunt ex 1. 2. q. 111. art. 2. ad 2. *Deitas non sine nobis nos iustificat, quia per motum liberi arbitrii, dum iustificamur Dei iustitia consentimus. Ille tamen motus non est causa gratiae, sed effectus, unde tota operatio pertinet ad gratiam.* Respondeo. Cum sanctus Thomas totam operationem refert in gratiam, non excludit voluntatem creatam tanquam causam physicam, & efficientem, sed tanquam causam merentem, vt exclusio merito antecedenti nostrae operationis, per gratiam praeuientem Dei, ipsum operari voluntatis creatae, inter dona gratuita reputetur. Rursus, quo alio modo totus effectus reuocetur in gratiam, quin voluntati dematur partialis concursus immediatus, expediemus sect. 24. Ex quibus deprehendes, quam leuibus dubiis testimoniis recentes discipuli diui Thomae habitum praedicauesint totam rationem agendi, cum nulli ea, aut similis propositio apud diuum Thomam, nec verustiores Thomistas reperitur, quantoque maiora reliquerit ad nostram opinionem suffragia, propterque aequius, quam alij, nostri Theologi, veri diui Thomae discipuli haberi, colique debent.

SECTIO XX.

Illustratur suffragia aliorum Scholasticorum.

VT cernas quantum superet societatis sententia recentium Thomist. opinionem, praeter momenta Theologicatū rationū, & suffragia diui Thomae expende auctoritatē Scholasticorum, qui apertis iudiciis sanctioni nostrae fauerunt. Pudeatque iam nouiores Thomistas, in hac controuersia societatis doctores nouitatis infirmulare, cum inter Scholasticos scriptores vix vlla sit magis nouitia propositio, quam habitum esse adaequatam virtutem agendi actus supernaturalis, & naturae rationalis nulla etiā partiali actiuitate immediata vigere in eiusmodi actus. In tres classes Scholasticos scriptores recensere. In primam Priscos illos, qui societatis amolationem antecesserunt. In secundam societati coenos. In tertiam seorsim eos, qui in aciem cum Luthero, & Caluino, eorumque discipulis prodierunt, & conuocantur disci sunt.

100 Magister. Ex prima classe agmen ducat Magister indicans in 2. d. 27. §. *Qua ipsa ibi, Ex gratia, qua praueuit, & sanat arbitrium, & ex libero arbitrio prodeatur in homine omnis bonus affectus. Sicut v. g. ex fidei virtute, & hominis arbitrio generatur in mente motus quidam bonus, & remunerabilis, scilicet ipsum credere: ita ex charitate, & libero arbitrio, &c.* Quare §. antecedenti cum quo, & sequenti idem nempe usus, explicat in solam gratiam merita reuocari non posse, nisi tanquam in causam magis principalem, quam arbitrium. Vt autem constaret eo loquendi modo processionem immediatam actus pietatis ab arbitrio intellexisse, & non remotam duntaxat §. *si igitur gratia praemittit: Cum omnis motus, vel affectus mentis sit ex libero arbitrio, bonus ex gratia est, & libero arbitrio, malus vero ex libero arbitrio tantum.* Affectus bonus, & malus ex libero arbitrio esse dicuntur, eo solo discrimine, quod malus est ex arbitrio simul cum gratia. Malus autem plane ex arbitrio est immediate. Ergo etiam bonus dicitur esse immediate. Accedit Alexander 4. part. q. 61. memb. 1. art. 2. explicans gratiam cooperantem.

101 Scotus. Manifestissime Scotus in 3. dist. 13. q. 3. & 4. aperte asserens, intellectum esse causam partialem visionis beatæ cum lumine gloriae, & ceteris paribus intellectum perfectiorem edere posse visionem perfectiorem. Item in 1. dist. 17. q. 2. probans contra Henricum, habitum charitatis non esse causam totalem actus. Eiusque sententiae fuisse Scotum testantur ipsius discipuli Petagiani. in 3. Scoti dist. 13. q. 3. §. *caeterum quia, & Philippus Faber in 3. disput. 2. n. 19. & 21. & n. 32. & disp. 37. n. 5. sequitur Richardus in 4. d. 49. art. 3. q. 1. in corpore, Aureolus in 1. d. 17. art. 4. §. *Restat ergo videre & sequentibus, vbi frequens est huic auctori habitum charitatis nullam asserere nouam actiuitatem voluntati, sed voluntatem sua natua actiuitate agere charitatis actus.* Identidem 3. p. eiusdem dist. art. 3. §. *secunda propositio.* Etiam expresse Gregorius ibid. q. 1. con. 3. & Bassolis ibid. q. 1. & in 3. d. 14. q. 1. §. *Neutram, & §. dico.* Ex priscis, ac Principibus Thomistis, propria ac immediata actiuitati naturae rationalis in actum supernaturalem visionis beatæ fauere Capreolum, & Ferrariensem, refert Curiel 1. 2. q. 5. art. 5. dub. vnic. §. 1. Item Caicetanum subscibere, fateretur Scotus in 4. dist. 49. q. 3. art. 2. fine. Et quidem Ferrariensis indicat in 3. cont. gent. cap. 54. §. *ad primum dicitur dicens: sicut intellectus dum specie intelligibili naturali informatur, concurrunt actiue ad intellectionem eius, quod sibi aër speciem representatur, ita dum informatur lumine gloriae ad visionem essentialis diuinae concurrunt actiue.* At intellectus informatus specie naturali representationem naturalem immediate agit. Clarius Capreolus in 4. d. 49. q. 4. art. 3. ad obiecta Aureoli contra secundam conclusionem. Ad primum ibi; *Ideoque conceditur, quod visio beatifica in anima rationali subiectiue, & partialiter effectiue est ab intellectu possibili.* In cuius confirmationem eddit propositionem vniuersalem; *dicitur secundo, quod omnis actualis intellectio est partialiter effectiue ab intellectu possibili, & partialiter à specie, vel forma intelligibili.* Item ad secundam replicam Aureoli volentis visionem beatam fieri ab intellectu agente sic habet; *Intellectus possibilis tanquam agens proximum in virtute intellectus agentis elicit actum secundum.* Et post pauca in probationem Ripalda de Ente Tom. 1.*

processionis visionis beatæ ab intellectu possibili sic colligit. *Ex quibus patet quod intellectus possibilis factus in actu per speciem rei intelligibilis potest operari per se ipsum. Si autem potest operari per se ipsum. Igitur actum secundum elicere effectiue.* Item in 3. dist. 24. q. vnic. artic. 3. ad argumenta contra 2. conclusionem fol. 96. id clarius exprimit dicens; *Actus fidei dependet quantum ad executionem ab habitu fidei, & ab intellectu, tanquam à causa proxima.* His tria docet Capreolus nouioribus Thomistis aduersaria. Primum, visionem supernaturalem Dei partialiter esse ab intellectu. Secundum, intellectum possibilem esse principium proximum talis visionis. Tertium, intellectum possibilem per se ipsum, elicere effectiue illam. Caicetanus clarissime nobis suffragatur 3. p. q. 10. art. 4. ad 2. inde deprehendens ab intellectu perfectiori perfectionem elici visionem, si caetera paria sint. Quibus aggregandi sunt Paludanus, Argentinas, Ioannes de Neapoli. Maior, Hispalensis, D. Antonius, & alij asserentes posse visionem Dei, & alium quemuis actum supernaturalem fieri à potentia vitali per solum auxilium extrinsecum Dei, quos referemus disp. 34. Id enim absque immediata actiuitate potentiae vitalis in actus supernaturales doceri non potest, vt saepius notauimus.

Ex secunda classe non desunt etiam Thomistae. Ledesma, de diuin. perfect. q. 8. art. 7. con. 2. relatus à Cabrera, Gonzales excussus à nobis n. 6. Ripa 1. p. q. 12. art. 5. dub. 1. c. 1. §. *quidem*, Medina 1. 2. q. 3. art. 8. ad 3. argumentum, Thomas Elisius de donis Spiritus sancti pag. 478. ibi *sufficiens dispositio est à Deo, & à nobis, vt à duabus causis partialibus facientibus vnā totalem.* Eadem sententiam probasse victoriam, & Canum, plures referunt teste Egidio de Praesent. lib. 9. de Beat. q. 6. art. vnic. n. 2. Et quidem Thomistam sententiam esse, refert Alvarez sup. Rursus Lorca, & Curiel examinati n. 6. M. Zumel 1. p. q. 12. art. 5. q. 2. Egidius de Praesent. lib. 10. de beat. q. 3. art. 2. Puteanus 1. p. q. 12. art. 4. & 5. dub. 2. Machin 1. p. disput. 16. sec. 7. ad 3. Trigofus 1. p. q. 7. art. 1. dub. 4. & 5. Montefionos 1. 2. d. 3. n. 60. Philippus Faber in 3. disp. 3. n. 19. 21. & 32. Pitigianus in 3. q. dist. 13. q. 3. Aragonius 2. 2. q. 2. 3. art. 2. §. *His suppositis.* Mascarenas de aux. disp. 1. p. 4. n. 6. & p. 3. n. 10. Sforziali lib. 1. sum. Theol. n. 25. & omnium fuisse, atque constantissime, M. Antonius Perez nunc Episcopus Vrgelitanus in sua laurea Salmant. cap. 6. Schol. c. 10.

SECTIO XXI.

Theologi congregantes cum haereticis nostram tuerentur doctrinam.

EX tertia classe auctores verbatim producam, quia magnum momentum adducet in probationem nostrae sententiae, eos, qui quotidie cum Haereticis negantibus actiuitatem, & libertatem voluntatis confligunt, dum Catholicam sententiam tuerentur, non aliam, quam nostram tueri. Albertus Pigijs grauissime illam probat disputans cum Caluino lib. arb. post medium fol. 98. & ipsum redarguens ex testimonio Ioan. 15. *Sicut palmet non potest ferre fructum ex semetipso quod Caluinus obiecerat.* Praemittit sic de Palmitibus. *Palmetes sunt qui immediate*

Secunda.
Tertia.
Quarta.
Instatur oppugnatio.
97 **Secundo obicit S. Thomas.**
Sed nobis fauet.

98 Tertio opponitur.

Explicatur.

Alexander.

101 **Scotus.**

Faber Richardus Aureolus

Gregorius Bassolis

Capreolus Ferrata Curiel Caicetanus Scotus Ferrara

Capreolus

102 **Ledesma**

Thomas Elisius Victoria Canus Lorca Curiel Zumel Machin Trigofus Mascarenas Antonius Perez

103 **Albertus Pigijs Ioan. 15.**

fructificanti. Item; Constat propria sua vi natura, & forma, quam semel a vite conceperunt, & non, quam continuo influxu a vite hauriunt, fructificare. Vnde mox addit; Ex quo iam intelligis, fructus vite, & racemos bonorum operum immediate, & proprie produci. a nobis, & a vi germinatiua, qua est in nobis, & nostra velut propria, tamen si eam, & celesti illo agricola accepimus. A nobis inquam inferis viti Christo, & ab illo vitalem stilum rorem diuina gratia haurientibus. Deinde claudit; Quomodo, & fructificare palmite ex se ipso, hoc est, propria sua vi, virtute, firma, aut essentia, quamdiu in vite permanet, iam demonstrauimus. Ergo si in me manseritis, poteritis utique palmitem instare, & vobis ipsis, hoc est, propria natura vestra, quam a Deo tamen accepistis, fructificare. Aperi oculos Caluini; ponit ne vllis verbis elarius nostram, & Catholicam probare, vestram damnare? En Catholicam sententiam, repugnantem Caluino, eam profert, quae iustus immediatus, ex se ipsis, propria virtute, atque natura, adiuta tamen a gratia Christi finis pietatis edere docet, quae est ipsissima societatis sententia.

104 Stapletonius

Clarius Stapletonius in Antidoto. Euang. Ioan. 15. ad illa verba: sine me nihil potestis facere: post relaxam a Caluino Catholicorum sententiam. Catholicorum sententiam frustra taxat Caluinus. Non docent quidem Catholici, aliquid facultatis, aliquas vires naturales suppetere homini, quae ex se, aliquid conferant operando aliquod opus pietatis, sine gratia auxilio. Admittimus tamen easdem vires naturales aliquid conferre cooperando gratia, qua adiuantur. Et post pauca. Nouis gratia viribus naturales hominis, vires adiunari dicunt, & gratia diuina cooperari; itam unum, idemque opus non solum gratia, sed etiam virium naturalium sit effectus; neque enim sola gratia influxum attinuit, seu efficientem praebet in opus bonum, sed etiam vires naturales quod necessario Caluino fatendum est, nisi eum Lutero dicere velit, vires nostras in opere pietatis praestando se mere posse habere. Rursus clarius. Hac vera, & integra est Catholicorum sententia. Agnoscimus nos habere aliquid ex nobis, id est, ex natura intellectus, & voluntatis nostra, qua gratia Christi cooperamur, adeoque aliquam naturalem facultatem ad cooperandum gratia, qua ut causa partialis valeat ad bonum opus. Hinc tamen non sequitur posse nos aliquid sine Christo facere: quia hac naturalis facultas sine Christo vere non facit, nihil operatur. Audis societatis sententiam referri tanquam fide Catholicorum tuendam. Non dissimilia adducit Ruardus Tapp. lib. de lib. arb. art. 7. fol. mihi 294. Hac agimus per vim, atque naturam liberi arbitrii, adiutam tamen, & gratia eleuatam. Non enim pietatis opera liberum arbitrium operatur, sicut aqua calida calefacit. Tota enim hic operandi ratio, est calor; illic autem ratio agendi est natura liberi arbitrii, sed quod diuina, ac pietatis opera exerceat ratio sic operandi est gratia: totum tamen opus, & quidquid est eius, & gratia est, & liberi arbitrii. Vides, & sententiam Thomistarum, & autum ipsorum exemplum improbari. Audi Tiletanum in Trid. cap. 6. fol. 175. sine. Manet igitur in rationali natura, etiam post peccati originem potentia voluntatis, non solum apta ad suscipiendum spirituales actiones, quas Dei gratia in ea, aut efficiat, sed etiam, qua sua naturali actiuitate eas per Spiritum operetur. En praeter facultatem immediate suscipiendi spiritualis actiones a gratia, quae est virtus remota agendi per

Ruardus Tapp.

Tiletanum

gratiam, quam solum nostri aduersarij fatentur, tribuit libero arbitrio actiuitatem naturalem, quae adiuta Spiritu sancto salutem operetur. Vnde fol. 186. initio asserit, sententiam esse Lutheri, liberum arbitrium non conferre ex se vires aliquas naturales, quas ex prima naturae etiam corrupta reliquas haberet ad conuersionem mentis Plura habet Apolog. de libero arbitrio contra Matthaeum Flaccum Illiricum. Item Driedo lib. de concordia cum libero arbitrio, & gratia p. 2. cap. 3. fol. 51. pag. 2. Quod ergo in argumento concluditur, nos ex nobis posse facere aliquid, quo accipimus Dei dona, verum quidem est, non ex vobis, id est, nostris viribus, non solis quidem, sed diuino spiritu excitatis, & attrahitis. Eodem quae habet lib. 2. de gratia & lib. arb. tr. 1. cap. 3. fol. 149. pag. 1.

Driedo

Sequitur Didacus Payua acerrimum haereticorum flagellum, egregius Tridentinae doctrinae assertor, qui toto lib. 4. orthodox. explicat. contra Kemnitium tutelam suscipit Patrum Colonienis societatis Iesu, qui a Kemnitio opprobriis vererantur, Pellagianismi que accusabantur, quod publicis assercionibus tuentis tunc primum editas de libero arbitrio Tridentinus faciones, praeter gratia actiuitatem in salutis opera, actiuitatem quoque arbitrii professi sunt. Igitur §. Colonienis statuit, eos societatis Patres, totius Catholicae Ecclesiae, & omnium sanctorum Patrum fidei sequutos. Rursus §. Antiquis docet; efficientem causam applicationis animi ad gratiam esse rem gratiam ipsam, tum liberum arbitrium. Quae duo, nisi simul concurrant, fieri certe non poterit, ut humana mens se toto impetu ad iustitiam adiungat. Et rursus: Ex gratia, & libero arbitrio unam causam constari nostra ad iustitiam applicationis. Post pauca: Ex quibus omnibus illud perspicuum est: quod Colonienis Patres prudentissime asseuerarunt, liberum scilicet nostrum arbitrium, plurimum momenti habere in rebus, quae ad anima salutem spectant. Deinde in Kemnitium conuersus rem exponit exemplo aegri, qui potentibus medicinis vires recuperat ad vitales fontiones, in quas priores, quoque vitales facultates iuuant. Item equi, qui licet lescari debeat moderamen, ipse tamen suis sese viribus mouet, & iter conficit. Eiusdem plane iudicij est Bartholomaeus Camerarius, qui Dei gratiam esse totam agendi virtutem seu efficaciam, Caluino tribuere videtur disputanti contra Catholicam sententiam, ut vidimus num. 23. deinde lib. 1. cap. 9. sine, postquam de velle pietatis praemissit Caluinus; tibi subscribam, si dicas beneficium esse gratia, non facultatem naturae: respondet Camerarius. Gratia beneficium esse consentio, sed simul, & facultatem naturae. Praeter virtutem gratiae, facultatem quoque naturae causam agnoscit salutis. Cap. 10. §. Adiuutor ne dicitur is, qui suapte voluntate non cooperatur? Expende suapte voluntate. Insuper; Quis adiuutor Deum gratia per se meritum accipiat, non autem ipsam homo secundum laborem? Gratia ne Deus dicit, non hominis, rector cursus facite pedibus vestris. Vtique praeter actionem gratiae datur proprius hominis labor, qui praecipitur a Deo. Rursus lib. 2. c. 4. med. docet, neque totam causalitatem danda naturae cum Pelagio, neque totam gratiae cum Caluino, sed media quadam ratione partialem naturae, & partialem gratiae, ideoque palmitem fructum, edere tum a se ipso tum inuite. Vgentique Caluino: An hac quae inter se opponi me gabis, a se ipso, & inuite respondet: Nemo quid palmitem a

105 Didacus Payua

Camerarius

106 Horatius

Venustius

Turrianus

Orianus

Viruefius Roffensis

P. Maldon.

a seipso unam producere inuite negare potest. A se ipso iustus fructus salutares edit; & non virtute propria, ac immediata, sed solum aliena & extrinseca gratiae? Accedit Horatius lib. 1. locorum Cathol. cap. 53. post medium improbens iud. Caluini assertum; Neque vero Augustini consilium fuit, dum perdisse quam gratia vocat humanam voluntatem, secundas quasdam a gratia partes illi assignare in bono opere; Ex Aug. testimoniis sic concludit: Tribuuntur igitur ab August. voluntati nostra in agendo cum gratia parte sua Absque propria autem virtute, quae partes cum gratia dandae sunt arbitrio? Adde Raphaelem Venustium lib. 2. de praedest. & lib. arb. fol. 80. pag. 1. dum arguens contra Lutherum ait: Non aduertit Deum esse causam operis nostri partialem, & totalem, sed non totaliter influentem. Turrianum lib. 4. pro epistolis Pontificum cap. 2. fol. 298. sic de Magdeburgensibus Lutheranis scribentem. Fingunt, omnia nos voluntatis viribus tribuere, nosque Pellagianos haberi volunt, quia non, ut ipsi, voluntatem propria virtute, ac natura in contumeliam Authoris spoliamus. Cernis, Lutheranis adscribi, voluntatem creatam propria virtute in opera pietatis spoliare. Item Ludouicum Orianum Brixanum inter medium, & finem contra Lutherum, arbitrium docentem, causam partialem. Clarius Alphonsium Viuerium Episcopum Canariensem Pihlip. 15. Roffensem art. 36. fol. 362. Quibus aggregare non libet plures, strenuosque societatis Theologos, qui Haereticorum impetum sustinuerunt, & stegerunt, ne tanquam domesticos reclusos reculerent. Lege tamen Patres Maldonatum in Ioann. c. 15. vers. 5. Ego sum vitis, & vos palmites, conuertentem cum Caluino, & grauissime, ut mos ei est, nostrum dogma contra damnatum Haereticorum errorem confirmantem.

SECTIO XXII.

Exponuntur testimonia sacra, quae contra nostram sententiam opponuntur.

107 Primum argumentum ex Rom. 9.

August.

Deo potissimum testimonia Pauli Rom. 9. contra nostram sententiam obiciuntur. Primum illud; Igitur non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Etenim Paulus ibi non solum excludit causalitatem totalem voluntatis creatae, sed etiam partialem, vt soli Deo totalem adscribat. Nam si partialem relinqueret eodem modo posset dicere; Non est Dei miserentis, sed hominis volentis, atque currentis, quandoquidem neque solus Deus operatur nostram conuersionem sine humana voluntate, sicut non operatur sola voluntas sine Deo. Quare Augustinus in Enchirid. c. 32. sit reuic interpretationem de causalitate partiali voluntatis agentis cum Deo. Alioquin si propterea dictum est; Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; quia ex viroque fit, id est, voluntate hominis, & misericordia Dei tanquam diceretur non sufficit sola voluntas hominis, & misericordia Dei. Non ergo sufficit sola misericordia Dei, si non fit etiam voluntas hominis, ac per hac si

velle dictum est, non volentis hominis, sed miserentis est Dei, quia id voluntas hominis sola non implet; cur, non & e contra recte dicitur, non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, quia id misericordia Dei sola non implet? Porro si nullus Christianus dicere audebit, non miserentis est Dei; sed volentis est hominis, ne Apostolo aperissime contradicatur, restat, vt propterea recte dictum intelligatur, non volentis, neque currentis sed miserentis, est Dei, vt totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & preparat adinuandam, & adiunat preparatam. Ergo non ita accipiendus est Paulus, vt ex viroque, homine scilicet, & Deo opus salutare impleatur, sed adaequate ex misericordia Dei, vt totum illi detur, & nihil humanae voluntati.

108

Hoc argumentum mihi suspectum est, quia conuenitur Caluinus ad tollendam actiuitatem etiam partialem voluntatis, consequenter liberatam. Ita lib. 3. instir. c. 29. apud Stapleton in antidoto ad Rom. 9. exponens praedicta verba. Vere hic locum habet illud Pauli; Non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei gratiam, hominisque voluntatem, ac cursum partiuuntur. Exponunt enim desiderium hominis, ac conatum, nihil per se quidem habere momenti, nisi Dei gratia prosperentur, sed cum adiuuantur illius benedictione, habere suus quoque partes in comparanda salute, contendunt. Quorum casillum Augustini verbis resellere, quam meis malo. Si enim nihil aliud voluit Apostolus, nisi non esse solum volentis, aut currentis nisi ad sit misericors Dominus; Retorque e conuerso licebit, non solum esse misericordiam, nisi ad sit voluntas, & cursum. Quod si aperte impium est, non dubitemus, Apostolum omnia misericordia Domini donare, nostris autem voluntatibus, nihil relinquere. En quam parum discrepet argument. Cathol. contra nostram sententiam ab argument. Caluini contra communem, & vulgarem omnium Cathol. sententiam.

108

109 Explicatur

Igitur non volentis, sed miserentis est Deo ideo dictum putandum est, quia licet Deus, & homo partiali influxu perficiant opus salutis, tamen Deus illud peragit auxilio; & modo specialis, quo voluntas hominis non adimplet videlicet, tanquam praecipua causa, & praecedens primo voluntatem vocatione, qua praenouit consenturam. Ita exponit idem August. in lib. expositionis epistolae ad Rom. c. 61. & 62. Quia non praecedat voluntas bona vocationem; sed vatio bona voluntatem, propterea vocanti Deo recte tribuitur, quod bene volumus nobis autem tribui non potest; quod vocamur: Non ideo igitur dictum esse putandum est. Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; quia sine eius adiutorio non possumus adipisci, quod volumus sed ideo potius, quia nisi eius vocatione non volumus. Itaque; quia nos non praenouimus Deum vocando, sed Deus praenouit nostram voluntatem sua oportuna vocatione, ideo dictum est, non esse hominis volentis, sed Dei miserentis, Confirmat idem August. quaest. 2. ad simp. circa medium Item verum est; Non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; quia eorum miseretur, quos ita vocat, quomodo eis vocari aptum est, vt sequantur. Consonant postrema verba testimonij Augustini ex Enchirid. cap. 32. nobis obiecti; Restat ergo vt propterea recte dictum intelligatur, Non volentis, neque currentis

109

August.

sed misericordie est Dei, ut totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & preparat adiuuandam & adiuuat preparatam. Vbi ad gratiam preparantem, seu peruenientem reuocat totum quod homini denegar. Copiosius hæc constabunt scd.

24. Adde ab alijs sic Apostolum exponi, ut supposito diuino auxilio, hominis sit velle, & currere: At tamen perfectionem obrinere, & cursus metam attingere, solius misericordie sit Dei, tum propter speciale donum perseuerantiæ, tum propter collationem beatitudinis, quæ solius Dei dona sunt: Ita Hieronymus dialog. 1. lib. 2. contra Iovinianum non longe à principio

Hieron.

Ambrosius.

Chrysof.

Origenes

110

Cõfirmatur

explicatio

Et quidem nusquam Apostolum excludere actionem immediatam arbitrij, sed illam admittete partialem in operis supernaturalis exequutionem idem testimonium suadet, quod velle, & currere hominis esse declarat. Item Augustinus obiectus, qui docet Dei misericordiam sine hominis voluntate salutem adimplere non posse, quam preparat adiuuandam, vtique vt ipsa voluntas aliquid agat, sicut cum eodem Augustino illustrauimus mem. 41. Accedit Nazianzenus orat. 31. in dictum illud Euangelij cum consumasset Iesus sermones hos Matthæi 19. post medium orationis. Idcirco ait, non volentis, id est non solū volentis neque currentis solū sed misericordie Dei ita quoniam velle quoque ipsum à Deo est, oprim oiuere totum Deo assignauit. Item Anast. Nicen. lib. q. inscr. q. 59. Non volentis solum virtutem, neque currentis, & contendentis est se recte gerere, sed misericordie, & adiuuantis est Dei, non potestis enim sine me quaquam facere. Quam expositionem sequuntur Hieronymus epist. ad Tephronem colum. 4. & epist. ad Demetriadam paulo post medium, Ambrosius lib. 2. de Abraham Patriarcha capite 19. Fulgentius lib. de incarn. capite 18. Prosper psalm. 118. Et Bernardus tract. de gratia & lib. arb. colum. penult. Quare sunt aliqui, qui phrasim hæbream in præsentia agnoscant, qua illi, cum quidpiam alteri præferunt, non illud magis, hoc minus affirmare solent, sed illud affirmant omnino, hoc præcisè negant, vt apud Mattheum cap. 9. 13. Misericordiam volo, non sacrificium, non reicit quidem sacrificium, sed misericordiam præfert. Rursus Matthæi 10. Non estis vos, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis; Tamen proculdubio Apostoli, dum prædicarent verbum Dei, ipsi loquebantur, sed diuini Spiritus impulsu acti. Et apud Ioann. cap. 7. Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me: id est magis Patris, quam mea. Ita non quia homo per se immediate non aliquid agat, sed quia Deus potius, ac principalis agit, dicitur esse Dei opus salutis non humanæ voluntatis. Ita P. Iustinianus ad præsens testimonium Pauli.

Nazianzen.

Hieron.

Ambrosius.

Fulgentius.

Matth. 9.

Matth. 10.

Ioann. 7.

P. Iustinian.

111

secundum

argument.

ex Rom. c. 8.

Secundum testimonium opponitur ex capite 8. ad Rom. Quicumque Spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei Nam agi filij Dei, Non agere diuino Spiritu, ideo dici possunt, quia licet remotè totum agant, immediate tamen nihil agunt, sed tota agendi virtus à diuino auxilio

adeat Si enim homo per se ipsam immediate actionem præstaret, non magis in opera salutis agi, quam in alia mere naturalia diceretur.

Etiam hoc argumentum verendum est, quia eodem vitur Caluinus ad stabilendum suam doctrinam, vt tradit Stapletonus in superius. testimonium Pauli, & Camerarius de libero arbitrio supra. Facile expeditur. Primo quia filios Dei agi spiritu diuino, non est aliud, quam in opera salutis agenda, per Spiritu sancti gratiam inclinari, & impelli. Itaque aguntur, & excitantur, vt immediate agant, non vt acti mere patiantur. Quare Sanctus Thomas, cum eo Ferrariensis, agi, dicunt, secundum quid, & non simpliciter, quia ita spiritu Dei mouentur, vt immediate actio, & exequutio operis ipsorum actiuitati relinquatur. Videantur Sanctus Thomas, & Ferrariensis verbatim numero 93. Secundo diuino spiritu aguntur filij Dei, licet immediate ipsi agant, quia diuini Spiritus gratia præcipuas, ac potiores partes obtinet in actione salutis. Sic Aphri Episcopi rescribentes ad Zosimum Papam ibi. Ideo vtique quia preparatur voluntas à Domino, & vt boni aliqui agant, pateris inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium. Quosquos enim spiritu Dei aguntur, sic filij sui Dei, vt nec nostrum deesse sentiamus arbitrium; & in bonis quibusque voluntatis humana singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium. Expende, agere, & agi, quia sic agunt, vt magis Dei semper valeat auxilium Quæ refert, & approbat Cælestinus 1. epist. 1. ad Episcopos Galliarum cap. 8.

Et vero spiritu Dei agi iustos, vt suam quoque actionem cum auxilio diuino exerceant, Augustino solemne est. De concept. & gratia capite secundo. Intelligent, si filij Dei sunt, spiritu Dei se agi, vt quod agendum est, agant, & cum egerint illi à quo aguntur, gratias agant. Aguntur enim, vt agant, non vt ipsi nihil agant. Item de verbis Apostol. serm. 13. longe post medium; Dicit mihi aliquis: Ergo agimur, non agimus. Respondeo; Imo agis, & ageris, & tunc bene agis si à bono ageris, Spiritus enim Dei qui te agit, agentibus adiutor est. Ipsum nomen adiutoris præscribit tibi, quia & tu ipse aliquid agis. Audis, recte componi hominem agi, & agere, quia spiritu Dei mouentur, vt suam actiuitatem præuentam gratia Dei diligenter exerceant. Et lib. de gratia Christi cap. 25. Profecto, vt agant quod bonum est, ab illo aguntur, qui bonus est. Quare agendi verbum in præsentia solum significat moueri, & incitari illustratione, & inspiratione spiritus diuini. Quin plerumque idem significat quod duci. Quod enim Mattheus capite quarto, dicit; ductus est Iesus à spiritu in desertum, agendi verbo expressit Lucas capite quarto, agebatur à spiritu. Qui autem ducitur, suis quoque gressibus mouetur: non alieno solum impulsu sed proprio etiam, & intrinseco graditur

112
Expeditur
Caluinus
Stapleton.
Camerarius

S. Thom.
Ferrariensis.

Episcopi
Africani

Cælestinus.

113
Cõfirmatur
August.

Matth. 4.

SECTIO XXIII

Obiiciuntur testimonia Patrum, quæ totum opus salutis soli gratia tribuunt.

114
Argumentum
expenditur.

Aliud argumentum conficiunt aduersarij ex illustribus testimonijs Patrum, qui salutis opus non diuisum cum arbitrio, sed totum, ac integrum gratia diuinæ tribuunt. Nam si arbitrium partialiter influeret, aliquam in eo opere partem vendicaret, non totum soli gratia diuinæ foret. Ergo totalis, & adæquata virtus soli diuinæ gratia deputanda est. Assumptum illostrat primo Augustinus lib. de prædestinatione sanctorum cap. 16. Apostolus ait, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei; Quia maior seruitur minori. Namquid dixit, Non ex operibus, sed ex credente? Prorsus etiam hoc absolute homini, vt totum daret Deo. Et lib. de dono perseuerantiæ cap. 6. Tutiores igitur viuimus; si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte & nobis ex parte committimus. Et cap. 13. Hoc nobis expedit, & credere, & dicere. Hoc est pius, hoc est verum, vt sit humilis, & submissa confessio, & decur totum Deo.

August.

115
Chrysof.

Idem docet Chrysoctomus super 2. Epist. ad Cor. cap. 3. ad illa verba. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sic dicens; Quasi dicas planius: Non ita dicebam fiduciam habemus, vt partim sit nostrum, partim sit Dei, sed totum illi tribuo acceptumque fero. hom. 4. super epist. 2. ad Theosal. cap. 2. Ego sane dixi, totum vero Dei est. Et hom. 15. in acta Apostolorum; Hoc solum nobis cura sit quomodo vincamus diabolum, imo vero non nostri opus est, sed diuina gratia totum est. Idem Hieronymus ad cap. 18. Ieremiæ in illud, sicut lutum in manu figuli, differens de pietatis operibus; Nec statim, totum erit hominis, quod eueniet, sed eius gratia, qui cuncta largitus est. Basiliius hom. 2. de humilitate: Nihil tibi reliquum est, & homo, de quo gloriaris possis Cypriani. ferm. de ieiun. & tentat. Deo totum debemus, quod viuimus, quod mouemur, quod sumus. Anselmus lib. de concordia prædest. & lib. arb. paulo post principium: Totum imputandum est gratia, quia nec volentis est, quod vult, neque currentis est, quod currit, sed misericordie est Dei. Et cap. 2. epist. ad Ephes. in illa verba gratia estis saluati per fidem, sic ait, Dei donum est ipsa fides, vel vocatio vestra & non partim, sed pure donum Dei Demum Damascenus in hist. de Barlam; & Iosaphat. Qui plus virtutis habebat, totum Dei gratia adscribebat. Hæc congerunt eruditi Thomistæ.

Hieron.

Basiliius

Cyprianus.

Anselmus

Damascen.

116
Cyprianus.

Quibus plures hæc addes. Ex Cypriano lib. de oratione dominica inter medium, & finem; Cum Dominus ipse humilitatem docens dixerit; vigilate, & orate, ne veniat in tentationem, spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, vt dum præcedit humilis, & submissa confessio, & datur totum Deo, quidquid suppliciter cum timore & tremore Dei petitur ipsius pietate præstetur. Ex Cælestino epist. 1. ad Episc. Gall. cap. 11. sine Ex omnium errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos eruit de po-

Cælestinus.

estate tenebrarum transferat in regnum filij oba. rritatis sue, & ex vasis ira faciat vasa misericordie. Quod adeo totum diuini operis esse sentitur, vt hæc efficienti Deo gratiarum semper actio pro illuminatione talium referatur. Ex Fulgentio lib. 1. ad Monim. cap. 21. Sicut competit Deo, vt causa sit totius operis boni, sic incongruum est, vt impueter causa cuiuslibet operis mali. Et epist. 6. ad Theodoretum cap. 8. Nihil tibi boni tanquam tuum assignes. Quibus similia complura inuenies apud Ecclesiæ Patres. Ergo totum diuinæ causalitati dandum, ac proinde, neque pars humanæ actiuitati tribuenda.

Fulgentius.

Confirmatur præcedentia alijs testimonijs, quibus sola gratia, aut solus Deus sine nobis operari dicitur salutem. Augustinus lib. de gratia, & lib. arb. cap. 17. vt ergo velimus sine nobis operari Cum autem volumus, & sic volumus, vt faciamus, nobiscum operatur. Efficacius eodem libro cap. 5. post medium. Vt Apostolus de celo vocaretur, & tam magna, & efficacissima vocatio conuerteretur, & gratia Dei erat sola. Prosper de ingratis cap. 14.

117
Cõfirmatio
Augustin

Vt non his studiis adiutor promoueat Non doctor, neque discipulus sed gratia sola Efficit, inque graues adolet plantaria fructus.

Prosper.

SECTIO XXIV.

Explicantur præterita testimonia.

Testimonia, quæ in Deum, eiusque gratiam totum salutis opus referunt, non ita intelligenda vt omnis prorsus actio immediata arbitrii reiciatur, constat. ex sect. 10. vbi iidem Patres salutis opera de nostro aliquid habere pronuntiant, & ius proprietatis eorum inter nostram voluntatem, & Deum partiuunt. Non ergo ita totum est Dei, vt aliquid etiam nostrum non sit. Quomodo autem hæc duo in concordiam veniant, nostris expositionibus aperendum est. Itaque respondeo primo. Cum totum Deo datur, non excluditur partialis influxus voluntatis, quæ suffulta auxilio gratia in eundem actum cum Deo actione indiuidua contribuat, sed pars solum operis, quæ solis naturæ viribus sine auxilio gratia cælestis agatur, vt omne opus salutare quoad omnes suas partes, initium, & perfectionem, inceptionem, & augmentum quoad velle & agere semper auxilium diuinæ gratia præueniat. Erant semipellagianij, qui partem operis tribuebant arbitrio sibi relicto, partem arbitrio præmunito gratia Dei, initium prædicabant haberi ex nobis sine gratia reliquum salutis opus ex nobis præuenit à gratia. Volunt igitur Patres, totum opus quoad omnes suas partes à prima vsque ab nouissima, ab initio in finem ab effectu, & desiderio fidei ad operis exequutionem; à primo gradu vsque ad omne ipsius augmentum, non viribus solius arbitrij, sed viribus etiam gratia tribuendum. Ita manifeste Augustinus libro de prædestinatione Sanctorum, capite secundo, reprehendens eum, qui cum Semipellagianis diuidit opus in partem quæ Dei est. Nolens ergo his tam clarijs testimonijs repugnare, & tamen volens à seipso sibi esse quod credidit homo, quasi componat cum Deo, vt partem fidem sibi vendicet; atque

118
Prima ex-
positio.

August.

illi pariem relinquat: & quod est elatius, primam tollit, sequentem dat illi, & in eo quod dicitur esse amborum, priorem se facit; posteriorem Deum. Vnde prope initium illius capitis sic proponit sententiam, quam expugnandam aggreditur. Ad hoc dicunt valere, ut nouerimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem; sed incrementum eius ex Deo, tanquam fides, non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso non augeatur in nobis merito, quo capis a nobis. Et ideo ad finem. Nihilquid metuendum est ne totum facere non possit; ideo hominibus primas eius vendicet partes, ut nouissimas ab illo accipere mereatur. En manifeste August. illum partialitatem actiuitatis naturæ opugnant, quam nos Catholice deestatur, videlicet, ut partem priorem fidei, nempe eius velle, aut primos eius conatus solæ naturæ vires auxilio gratiæ desitute acquirit; reliquas posteriores nempe fidem ipsam, aut eius augmentum eisdem viribus auxilio tamen gratiæ robustis debeamus. Etenim nos utraque partes, & quidquid salutare est; integre damus viribus gratiæ, quamuis coniunctis immediate actiuitati naturæ. Similiter capite septimo eiusdem libri. Quidquid igitur, & antiquam in Christum crederet, & cum crederet, & cum credidisset, bene operatus est Cornelius, totum Deo dandum est, ne forte, quis extollatur. Considera, quæ complectatur illud totum, videlicet omnes partes extensiuas fidei, & etiam intensiuas graduales, non omnem actionem in eandem indiuiduam fidei partem. Idem igitur voluisse reliquos Patres credendum est.

119 Expositio secunda. Magister.

S. Thomas.

Conradus

Ægidius

120 Chrysof.

Secunda expositio. Opus soli causalitati gratiæ tribuitur, quia in agendo opere supernaturali gratia primatum, ac principatum tenet. Ita Magister in 2. dist. 27. §. Cum ergo, ibi: Bona merita quando ex sola gratia esse dicuntur, non excluditur liberum arbitrium: quia nullum meritum est in homine, quod non est per liberum arbitrium. Sed in nobis merendis causa principalitas gratiæ ascribitur, qua excitatur liberum arbitrium, & sanatur, atque innatur voluntas hominis, ut sit bona. Quid expressius? Ita communiter præfici Theologi, præsertim Sanctus Thomas dist. 26. art. 5. ad 5. quem refert, & sequitur Conradus 1.2. quæst. 111. art. 2. circa medium: Ipse motus voluntatis non est à gratia sine libero arbitrio: & tamen quia se habet gratia ut principale, quia inclinatur ut talem actum per modum cuiusdam naturæ. Ideo ipsa sola dicitur talem actum operari, non quia sine libero arbitrio operetur, sed quia est ut principalis causa. Non aliter Ægidius accipimus Diui Thomæ discipulus in 2. d. 28. quæst. 7. artic. 3. prope finem, præmissis variis testimoniis, quorum alia libero arbitrio, alia Deo, & eius gratiæ salutem adscribunt: Totum est Dei principaliter, & totum est liberi arbitrii instrumentaliter vel totum est quasi sine ipso præueniente quantum ad diuinam motionem, & sequente ad gratia infusionem nullum meritum fit in nobis. Et totum est in nobis quia non fit in nobis gratia, nisi motu diuino ad gratiam consentiamus. Idem exponit Argentinus in 2. dist. 28. q. vnic. artic. 2. Non apparebit iam voluntaria interpretatio, quam primores Theologorum, ac Thomistarum tradunt.

Et illustrant Ecclesiæ Patres Chrysofomus ad Hæb. 7. hom. 12. in morali proposita quæstione: Si non volentis, neque currentis, sed miserantis est Dei, quid adhuc queritur? Respon-

det: Quia cuius est amplius totum esse dixit. Nostri enim eligere tantum & velle; Dei autem efficere & ad perfectionem perducere. Quia ergo illius est, quod amplius est, eius dixit esse vniuersum secundum consuetudinem hominum. Exemplo declarat Theophylactus ad Rom. 9. numero 16. Quemadmodum de domo dicitur totum esse artificis, cum interim opus habeat cooperantibus ipsum adiuantibus: attamen quia rei consummatio ab illo pendet, dicimus, totum hoc illius, nimirum fabri est vel cum domum ipse fabricauerit. Non dissimili ratione, & nostra voluntate indiget Deus: attamen quia ille consumat, & perficit, dicimus, totum hoc Dei est. Semper Patres curant cum executione partiali arbitrii componere, totum opus esse Dei, explicantque principatu, quem in illo habet Hieronymus lib. 4. in Hieremiam cap. 18. prope initium. Dimittit hominem voluntati suæ, ut vel premia, vel penas sua voluntate recipiat. Neque statim totum erit hominis, quod energet, sed eius gratia, qui cuncta largitus est. Ita enim libertas arbitrii seruanda est, ut in omnibus excellat gratia largitoris. Vides, testimonium Hieronymi nobis obiectum ab ipso explicari, quia gratia largitoris semper excellit. Similiter Paulinus epist. 27. col. 4. docens solius Dei esse mutare hominem: Quoniam per electis animas semetipsum immittit ut in omni gente primatum teneat. Ergo quia primatum tenet, & principem causalitatem gratia Dei ideo totum opus conuersionis nostræ, & salutis Deo deferendum est. Porro diuinæ gratiæ præcipuam, ac principalem causalitatem obtinet duplici ratione. Prima, quia ipsa est eiusdem rationis cum opere supernaturali, cum eoque connectitur, in ipsumque connaturaliter inclinat, ut explicabo cum Conrado sanctus Thomas. Secunda, quia gratia tribuit virtutem arbitrii, non vero arbitrium gratia, arbitrium eleuatur à gratia non gratia ab arbitrio, gratia est virtus Dei à nullo accipientis potestatem ad agendum, arbitrium accipit potestatem à Deo. Addo tertiam, quæ est alia explicatio superiorum, quia Deus præuenit, & donat vocatione, & exitatione præcurrenti suammet actionem arbitrio, arbitrium non præuenit, neque donat suam actionem gratiæ aut Deo.

Theophyl. Rom. 9.

Hieron.

Paulinus.

Principality gratiæ.

121 Tertia explicatio.

Ioann. 7.

Augustin.

Igitur tertia explicatio est. Ideo totum Dei esse dicitur, quia & ipsum velle, & agere nostrum, quo Deo operanti cooperatur, Dei esse vere dicitur per gratiam præuenientem. Itaque & partialis influxus nostræ voluntatis in Deum reuocatur, quia ut illum immediate præbeamus, inducimur à Deo per gratiam vocantem, & præuenientem. Quam præuentionem, & causalitatem non habet nostra voluntas in velle, & agere voluntatis, & gratiæ diuinæ. Explicatur ex illo Ioannis 7. Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me. Quod ipse Christus exposuit subdens: si quis voluerit voluntatem eius facere cognoscat de doctrina, verum ex Deo sit, an ego à me ipso loquar. Et Augustinus tract. 29. in Ioannem inter principium, & medium; Mea doctrina non est mea, ac si diceret ego non sum à me ipso. Quamuis vere sapientia Filij increati propria; immediata, ac essentialis sit ipsi Filio; quia tamen illam acceptam habet à Patre, profert non esse suam. Ergo æquiori iure etiam cooperatio immediata arbitrii quamuis immediate sit à nobis, dicitur vere esse Dei, quia ut à nobis immediatè proce-

Rom. 9.

122 Nazianzen.

August.

Chrysof.

Ambrosius.

Prosper.

123 Ad confirmationem.

procedat, accepimus à Deo vocante, & præueniente eo gratiæ genere, quo scit à nobis immediatè agentibus præstandum consensum. Item explicatur ex illo Pauli Rom. 9. Iam ego non operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Nam si de culpabili consensu, cuius arbitrium potissima, & vnica causa est, dicere sicut Apostolo, non esse suum, sed concupiscentiæ, aut consuetudinis prauæ, quia eius affectus præuenientes libertatem extorquent consensum, potiori ratione licebit asserere, nostram voluntatem non operari opera pietatis, sed quæ habitat in nobis, gratiam, quia illa præuenit, & inducit voluntatem in suam immediatam cooperatiuam, & consensum.

Hac ratione vtitur Nazianzenus adductus num. 110. ibi: Quoniam velle quoque ipsum à Deo est, optimo iure totum Deo assignatis Apostolus dicens; Non volentis, neque currentis &c. Augustinus lib. 1. retract. cap. 23. illud, quod in epist. ad Rom. cap. 6. Dixerat; Quod ergo credimus nostrum est, quod autem bonum operamur, illius est, qui credentibus dat spiritum: sic temperat. Verumque nostrum est propter arbitrium voluntatis, & vtramque tamen datum est per spiritum fidei, & charitatis. Et paucis interpositis. Verumque Dei est, quia ipse preparat voluntatem, & vtramque nostrum, quia non fit nisi volentibus nobis. Cum credere, tum operari totum Dei, quia preparat voluntatem, & totum nostrum post præuentam à Deo voluntatem, quia auxilio gratiæ exequitur actiuitas, & libertas immediatè voluntatis opera salutis. Item serm. 94. de temp. inter principium, & medium. Sed voluntas (inquis) mea bona est. Fateor tua, sed ipsa, à quo data, à quo excitata; In concordiam venit voluntatem bonam esse meam, & esse Dei, meam quantum ad immediatam, & proximam libertatem: Dei quantum ad præuenientem, & excitantem voluntatem. Quod clarius posuerat lib. 1. ad Simplic. quæst. 2. Velimus, & sum esse volente, & nostrum, suum vocando, nostrum sequendo. Chrysofomus 2. ad Thefal. 2. hom. 4. col. 3. Vides quomodo declarauerit, nihil eorum, sed totum esse Dei? Ad quod inquit, vocauit vos per Euangelium nostrum in acquisitionem gloria Domini nostri Iesu Christi. Vocationis præcursor totum Dei fecit. Similiter 1. Cor. 4. hom. 12. cor. 2. Non merita tua hac sunt, sed Dei gratia, nam quamuis fidem adducas, à vocatione eam accepisti. Idem Ambrosius lib. 2. de Abraham cap. 10. Nec te ipsum iustificares, sed omnia tribuere Deo, qui te vocauit. Deum Prosper epist. 84. ad Demetriad. colum. 7. omnis illuminatarum mentium pons motus alienari quidem non potest à propria hominis voluntate: Si quidem nihil recte facies nisi quod volens egerit. Sed ut ait, quod vtile est, animi tendat intentio, de illius eterne voluntatis inspiratione concipitur. Igitur, quia vocatio, & inspiratio eterne voluntatis anteuertens omnem causalitatem arbitrii sibi vendicat, & partem nostræ immediatæ actionis, quam Deus per eam gratiam à nobis extorquet, ideo totum Dei est. Plura dedimus num. 109.

Hinc lucem accipiunt adducta in confirmationem præteriti argumenti, soli gratiæ deferentia opus salutis, quæ magis vgerere videntur, cum non solum gratiæ totum tribuant, sed etiam voluntatem nostram quidquam agentem exclu-

dant. Respondeo tamen primo. Illa solitudo gratiæ excludit voluntatem tantum, ut causam primariam præuenientem, & præcipuam, non ut causam immediatè exequentem, seu subsequenterem, & instrumentariam. Secundo relegant etiam causalitatem proximè exequentem nostræ voluntatis sed eam solum, quæ ex viribus pure naturalibus procedat; non, eam, quæ diuinæ gratiæ auxilio instructa sit. Interdum tertio etiam reiciunt immediatam actionem supernaturalem arbitrii, sed eam, quæ nostræ liberæ electioni sit subiecta. Quam interpretationem fert illud ex lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 17. ut velimus sine nobis operatur. Crediderim enim non de absoluto, & deliberato velle delictum: sed tantum inefficaci, & simplici quod inter auxilia gratiæ præuenientis collocauimus tract. de gratia auxiliante. Interdum quarto remouent solum causalitatem meritoriam voluntatis, ut non solum auxilium præueniens, sed ipsum opus pietatis liberum inter dona gratuita numeretur, ut pluribus posse ostendi. Sic intelligi potest illud Augustini ex cap. 5. nobis oppositum, ut de celo vocaretur, & tam magna & efficacissima vocatione conuerteretur, gratia Dei erat sola. Nam rationem reddens subdit; Gratia Dei erat sola, quia merita eius erant magna, sed mala. Concludamus igitur cum Anselmo lib. de concord. prædest. & gratia cum lib. arb. cap. 3. nulla testimonia sacra, quæ pietatis opera deferunt gratiæ diuinæ, accipi posse absque consortio actiuitatis propriæ arbitrii, & quæ deferunt arbitrio absque necessario auxilio gratiæ. Notat enim initio: Sacram Scripturam ita loqui aliquando, ut nihil videatur liberum arbitrium prodesse ad salutem, sed sola gratia, aliquando vero ita vult tota nostra salus in libera nostra consistat voluntate. Deinde vero subdit, veramque loquutionem vero sensu semper admittere consortium indiuiduum gratiæ, & arbitrii. Ita quippe intelligenda sunt dicta diuina, ut neque sola gratia, neque solum liberum arbitrium salutem hominis operetur. Quod postmodum declarat exemplo maris, & feminæ necessitate consortium in generationem proles, quod Anselmi verbis attulimus numero 38.

Primo

Secundo

Tertio.

August.

Quarto

August.

Anselmus

SECTIO XXV.

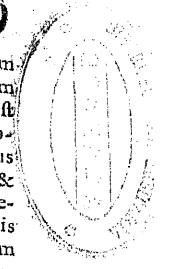
Argumenta à ratione contra immediatam actiuitatem naturæ in actus supernaturalis diluuntur.

Primum argumentum. Actus salutis non potest fieri per virtutem naturalem; Pellanotum enim error est, posse naturam quidpiam efficere salutem. At si naturæ inesset actiuitas immediata sibi identificata, fieret actus salutis per virtutem naturalem; Nam actiuitas identificata naturæ, naturalis est. Ergo non potest inesse naturæ actiuitas immediata in actus supernaturalis? Respondeo. Virtus naturalis dupliciter sumitur. Et prout virtus naturalis distinguitur à supernaturali, quæ entitate intrinseca superat omnem naturam. Et prout virtus naturalis distinguitur ab obedientiali, quæ entitate intrinseca supernaturalis non est, sed naturalis, indigens tamen ad operandum comprincipis sibi inde-

124

Primum

Responsio

indebitis; & supernaturalibus. Actiuitas immediate naturæ in actus supernaturales nequit esse naturalis, prout naturale distinguitur ab obedientiali, quia virtus partialis est indigens ad agendum compriincipiis sibi indebitis, ac supernaturalibus. Est naturalis, prout naturale distinguitur ab intrinsece supernaturali, quia entitate identificatur naturæ? Quod autem naturæ identificatum est, intrinsece supernaturale esse repugnat, quidquid aliter opinentur. Recentiores, quos reiecit disp. 8. sect. 1. Porro Pellagianorum error erat, actus salutare fieri virtute naturali, prout virtus naturalis à supernaturali & obedientiali diuiditur, quæ concursu generali, ac compriincipiis intrinsece naturalibus, ac sibi debitis ad agendum sufficit. Igitur cum actiuitas immediata naturæ à nobis asserta non sit naturalis eo sensu, quo sufficit ad actus salutare solo concursu generali Dei, & compriincipiis intrinsece naturalibus, ac sibi debitis sed necessaria ei sunt compriincipia supernaturalia gratiæ, sibi indebita, longè distat hæc actiuitas naturæ ab ea; quam Pellagiani ruebantur. Explicatur exemplo potentia passiuæ, quæ ab ipsis aduersariis conceditur immediata, ac indistincta à natura. Nihilominus ab eisdem negatur naturalis, sed obedientialis asseritur, quia in actum reduci non potest absque actione supernaturali, ac sibi indebita, vt vidimus d. 8.

Explicatur.

125 Vrgent aduersarij

Satisfit.

126 Vterius vrgent.

Primo.

Secundo

inclinat in actionem talis operis; quare habitus supernaturalis, quamuis causa solum partialis in agendum opus supernaturale inclinatur. Ad naturam autem, seu naturæ authorem spectat prouidere agentibus naturalibus omnia necessaria ad agendum effectus, in quos inclinatur. Ergo ad naturam, seu naturæ Authorem pertinebit dispo- nere voluntati naturali omnia compriincipia necessaria ad actum salutarem. Confirmatur: Eo ipso quod admitatur virtus ex se immediate actius operis salutaris, non potest eleuari per habitum ad agendum partialiter opus salutare; atque adeo non erit obedientialis. Nam nulla causa eleuari potest ad agendum id, quod ex se agere potest. Ergo si natura ex se potest concurrere immediato partiali influere in actum salutarem, eleuari non potest ad eum concursum partialem. Ita species impressa naturalis non eleuat intellectum, neque vna causa partialis eleuat aliam compriincipialem, quia non est maior ratio, quare vna eleuet potiusquam alia, quandoquidem vtraque indiget consortio alterius, & natura absque alia ad agendum completa est.

Confirmatur

127 Occurritur

Respondeo. Si virtus partialis naturæ omnino naturalis sit, prout ab obedientiali distinguitur postulat compleri, per aliam, & inclinatur in actus in quos est partialiter potens, secus si naturæ virtus obedientialis est. At virtus partialis immediate operis salutaris obedientialis est, non omnino naturalis. Ideo neque postulat compleri per habitum infusum, neque in actus salutare propendet. At per consequens compriincipia, quibus completur, non spectant ad ordinem naturæ. Propterea vero naturalis omnino quia ex se non est immediate actiua absolute, & cum connexionione transcendentem, sed tantum sub conditione: quod effectus, & principium supernaturale non repugnent. Virtus autem omnino naturalis absolute, & cum transcendentem connexionione est immediate actiua. Rursus ideo natura est tantum sub conditione, & non absolute, ac cum ordine transcendentem immediate actiua actus salutaris, quia ipsa natura imperfecta est, actus salutaris vero, adeo perfectus, vt transcendat omnem connexionionem transcendentem naturæ. Quam demum perfectionem deprehendimus ex notitia fidei, quæ inter eos actus, & naturalis discrimen constituit compositos cum actiuitate immediate naturæ. Explicatur totus discursus ex potentia passiuæ naturæ, quæ licet immediata sit etiam comparatione formarum supernaturalium, non postulat in actum reduci, per principium actiuum supernaturale, neque in passionem earum formarum inclinatur, ideoque non omnino naturalis, sed obedientialis dicitur, sicut dicitur, & est eadem potentia passiuæ comparatione formarum naturalium. Vnde explicata manet confirmatio, & ratio eleuationis naturæ per habitum supernaturalem, & non per speciem naturalem, quia actum eliciendum per habitum non absolute, sed sub conditione tantum, sine connexionione transcendentem respicit, actum vero efficiendum per speciem naturalem respicit absolute, & cum transcendentem connexionione. De quo vberior sermo disp. 12.

Explicatur.

Ad confirmationem.

128 Secundum argumentum

Secundum argumentum. Si quo titulo efficeret natura immediate actum supernaturalem, esset quidem titulo vitalitatis. At eo titulo non potest. Ergo. Probat minor. In actu supernaturali etiam vitalitas est formaliter supernaturalis: superna-

Instatur

Soluitur

129 Tertium

Reiicitur & instatur.

130 Quartum

Eleuatur

supernaturalitas enim transcendit omnem formalitatem entis supernaturalis, cum eo ipso quod vna formalitas nequeat contineri intra exigentiam, & virtutem naturæ, omnes eleuari supra naturam necesse sit; quandoquidem virtus, & exigentia, quæ in vnam refertur in omnes realiter eidem identificatas refertur. At perfectio formaliter supernaturalis non potest esse titulus agendi naturæ. Ergo titulo vitalitatis natura rationalis non potest efficere immediate actum supernaturalem. Verum hoc argumento etiam colligitur, non posse habitum infusum efficere immediate actum supernaturalem. Nam si quo titulo eum efficeret immediate, esset sane titulo supernaturalitatis: Titulo autem supernaturalitatis non potest. Quoniam in actu vitali etiam supernaturalitas est vitalis, sicut vitalitas est supernaturalis. Principio autem non vitali, quale probauimus esse habitum infusum sect. 13. non potest esse vitalitas titulus agendi. Quare solum conuincitur, naturam solum non esse principium adæquatum formale efficiens immediate vitalitatem specificam actus supernaturalis, neque habitum solum esse principium adæquatum formale efficiens immediate supernaturalitatem specificam actus supernaturalis, sed ex vtroque simul integrari vna causam adæquatam indiuiduè efficientem in actione vitali supernaturalitatem, & vitalitatem in actu supernaturali, itaut vtrique simul respondeat formaliter vitalitas, supernaturalitas specificam actus chauritatis, eo quidem modo, quem explicabimus sect. 16.

Tertium argumentum. Si natura intellectualis conferret actionem immediatam in actum supernaturalem, quo esset natura intellectualis præstantior, eo ceteris paribus efficeret actus præstantiores. At natura intellectualis præstantior non efficit ceteris paribus præstantiores actus, nam cum æquali lumine gloriæ non est præstantior visio beatifica Angelica, quam humana. Ergo natura intellectualis non efficit immediate actus supernaturales: huic argumento satisfaciemus disputatione 36. Vbi discutimus, an pro inæqualitate nature inæquales sint actus supernaturales, & decernemus, absque absurdo Theologico posse affirmari sententiæ suffragium dari. Nunc solum aduerto argumento instantiam habere in potentia passiuæ immediata naturæ. Nam actus supernaturalis æque essentialiter respicit potentiam immediate passiuam quam suoapte essentiali munere reddit cognoscendum, aut volentem, ac potentiam immediatam actiuam, quam solum respicit, vt media eius actiue immanenti sic denominet passiuam. Præsertim si vera est sententia quam probabilior duxi in lib. de anima, quæ actus vitales modos asserit intrinsece affixos potentie passiuæ. Ergo si pro diuersitate, & inæqualitate naturæ intellectualis immediate recipientis non sunt actus supernaturales inæquales, ac diuersi, neutriquam erunt pro diuersitate, & inæqualitate naturæ immediate efficientis.

Quartum. Natura rationalis non operatur actum supernaturalem, nisi vt eleuata. Ergo habitus eleuans est tota ratio operandi. Nego consequentiam; quia etiam intellectus non potest elicere cognitionem naturalem nisi vt illustratus specie naturali. Tamen species naturalis nõ est intellectui virtus adæquata agendi cognitionem naturalem. Ratio est, quia illa redu-

plicatio solum denotat habitum esse principium essentialiter necessarium, vt natura agat actum supernaturalem, atque ideo ex se indifferens est vt sensum contineat virtutis adæquate, aut fortius inadæquate, quandoquidem etiam virtus inadæquata potest esse essentialiter necessaria, & eo ipso quod habitus eleuans essentialiter necessarius sit, quamuis solum sit pars essentialis virtutis necessaria erit verum, non posse naturam efficere actum supernaturalem, nisi vt eleuatam. Nunc igitur talis propositio reduplicans sensu virtutis inadæquate vera est, sensu vero virtutis adæquate falsa.

131 Quintum

Dissoluitur

Quintum. Habitus non est magis supernaturalis, quam actus. Esset autem habitus magis supernaturalis, quam actus, si actus fieret immediate à natura. Nam habitus adæquate efficitur viribus supernaturalibus, actus vero partim viribus naturalibus & partim supernaturalibus. Ergo vires naturales non sunt immediate efficientes actus supernaturales? Plures Theologi, inter quos est Bannes adductus num. 10. admittunt, habitum esse magis supernaturalem, quam actum. In quo ego absurdum Theologicum non inuenio, neque controuersiam aliquam de re, sed tantum de nomine.

Deinde quod res fiat principio adæquato supernaturali, non constituit magis supernaturalem, quam rem, quæ efficitur principio supernaturale, inadæquato, sicut principium adæquatum vitale non efficit actum magis vitalem, quam principium vitale solum inadæquatum, v.g. amor naturalis non est magis vitalis, quam cognitio quod amor fiat adæquate solis viribus vitaliter efficientibus animæ, quin aliud principium creatum efficiens non vitale in eius efficientiam conueniat, cognitio vero fiat tum viribus animæ vitalibus, tum virtute speciei non vitali. Item actus naturalis non est magis vitalis, quam supernaturalis, quamuis naturalis fiat solis viribus vitalibus naturæ, supernaturalis vero, & virtute vitali naturæ, & virtute non vitali habitus supernaturalis. Ratio est, quia supernaturalitas componitur cum vitalitate, atque ideo vitalitas non minuit supernaturalitatem. At actum fieri, tum viribus supernaturalibus, tum naturalibus habitum vero supernaturalibus solum, non est aliud, quam actum esse vitalem, habitum vero non vitalem. Vnde vires naturales ad actum non sunt necessaria, quia decrefcit in actu supernaturalitas, sed quia augetur vitalitas supra habitum. Potest igitur actus esse tam supernaturalis, quam habitus, quamuis alter sola virtute supernaturali, alter virtute supernaturali, & naturali fiat. Accedit, in actu supernaturali etiam vitalitatem, & aliam quamuis perfectionem esse supernaturalem, ac præcellentem naturam, ac proinde accessere actui supernaturalitatem accrescente vitalitate, ac noua alia perfectione supra habitum supernaturalem. Vnde reiicitur redargutio aduersariorum contendentium, saltem fore actum mixtum ex naturali, & supernaturali.

132 Vrgetur

Enervetur

Vrgent enim aduersarij. Actus est mixtus ex naturali, & supernaturali, cum eius principium mixtum sit ex vtroque. Habitus vero est pure supernaturalis, cum eius principium pure supernaturale sit. Ergo habitus erit magis supernaturalis, quam actus: Nego. actum esse mixtum ex naturali, & supernaturali, quia eo ipso, quod vna formalitas supernaturalis, sit omnes actus formalitates supernaturales esse debent, vt dicebamus

C c disp.

dispositio. Vbi autem omnes formalitates rei sunt supernaturales, quin vna earum naturalis sit, nulla potest esse mixtio ex esse naturali, & supernaturali. Neque tecta consequitio est, compositionem, seu mixtionem relucere in actu, quod ea mixtio, & compositio reluceat in principio. Tum, quia cognitio non est mixta ex perfectione vitali, & non vitali, sed motua, neque ex perfectione accidentali, & substantiali, quod eius principium efficiens coalescat ex potentia vitali, & specie impressa non vitali, ex substantia animae immediate influente, & ex principiis accidentalibus ipsam adiuuantibus. Tum à priori, quia effectus indiuisibilis est in perfectiones realiter ab inuicem distinctas, principium vero compositum ex entitatibus realiter distinctis. Plures autem perfectiones sunt, quae in pluribus entitatibus aggregari, vt physice vniri non repugnant; repugnat vero in eadē indiuidua entitate sibi realiter identificati, vt perfectio accidentalis, & substantialis, spiritalis, & materialis, & aliae similes.

133 Sexum argumentum.

Eueritur.

62

134 Postremum

Diluitur.

Prætermittitur aliud argumentum.

Sexum. Omnis causa entitate naturalis est ex se intrinsece improporionata ad efficiendum quidquam supernaturale, etiam in genere causae partialis; si ex se proportionata esset, deberetur ipsi complementum ad eum effectum producendum. Ergo ex se, ac intrinsece est impotens in eū effectum etiam in genere causae partialis; causa enim ex se potens in genere causae partialis, in eo quidem genere proportionata est. Ergo ex se conferre non potest virtutem, etiam partialem effectui supernaturali immediatam, ac sibi identificatam. Hoc argumento nonnulli recentiores exultant. Sed mihi nullius negotij est. Vnico verbo plene satisfacio. Omnis causa entitate naturalis ex se, & intrinsece est improporionata ad efficiendum effectum supernaturalem etiam in genere causae partialis, cum principio compositi sibi debito; ac naturali. Non est ex se improporionata ad eum efficiendum cum principio compositi sibi debito, ac supernaturali. Natura rationalis autem non asseritur à nobis causa partialis, ad efficiendum immediate effectum supernaturalem, cum principio sibi debito, ac naturali, sed cum debito, ac supernaturali. Cuius doctrinae ratio est vniuersa probatio nostrae sententiae.

Postremum argumentum. Si natura rationalis praestaret influxum immediatum in actum pietatis, is actus non esset supernaturalis, sed naturalis. Nam effectus sequitur debiliorem partem, sicut conclusio. Ergo à principio partiali naturali esset naturalis. Nego sequelam, & probationis assumptum. Nam à principio partiali non vitali, v. g. specie impressa efficitur actus vitalis, quia aliud eius principium vitale est. Item à Phantasmate materiali, & intellectu spiritali gignitur species impressa spiritalis, & non materialis. Quinimo à praemissa naturali, & praemissa supernaturali induci potest conclusio supernaturalis, si hæc per se vtramque praemissam supponat, vt statuimus disputatione 55. Vnde conclusio non sequitur debiliorem praemissam quoad omnes perfectiones, sed quoad falsitatem, & contingentiam, vt etiam actus voluntatis potest sequi debilitatem principij naturalis quoad defectibilitatem moralem, & malitiam. Discriminis ratio petenda est ex dicendis disputatione 55. Omitto aliud, quod contra partialitatem arbitrij contenditur ab aduersariis ex eo confectum, quod ea ratione etiam Pater, & Filius essent duo principia partialia Spi-

ritus S. Quis enim vel leuiter eo argumento moueatur, quod tum ab ipsis aduersariis solucendum est; tum manifestum omnibus est discrimen, quo soluitur. Nam Catholici ipsi negare non possunt, Spiritum S. immediate procedere à patre, & immediate à Filio. Rursus affirmare non possunt ab ipsis procedere tanquam à duobus principiis totalibus, quia fide sanctum est, tanquam ab vno principio, ab vtroque produci. Ergo eadem ratione non erit tanquam à duobus partialibus. Nempe, quia non sunt duo principia, sed vnum, cū principium Spiritus Sancti in Patre, & in Filio sit voluntas & spiratio actiua, quae vna, & eadem est in vtroque. At virtus actiua naturæ, & gratiæ reali distinctione duplex est. Atque ita potest duplicem causam partialem constituere.

SECTIO XXVI.

An natura rationalis sua actione immediata attingat supernaturalitatem actus, & habitus supernaturalis vitalitatem?

Constituta actiuitate immediata naturæ rationalis in actus supernaturales contra secundam sententiam relata sect. 2. expendenda est tertia, quæ illam astruit in solam vitalitatem, non vero in supernaturalitatem actus, ita vt vitalitas specifica actus à sola natura, & non ab habitu, supernaturalitas à solo habitu, & non à natura procedat. Duplici ratione potest vitalitas actionem immediatam naturæ terminare, & supernaturalitas actionem habitus, & non è contra. Primo ita ut realiter vitalitas non sit terminus materialis proximus habitus supernaturalis, neque supernaturalitas terminus proximus etiam materialis naturæ, quia realiter actio præscindit vnam formalitatem ab alia: sicut in diuinis relatio Filij realiter est terminus immediate productus per generationem, natura, vero non est terminus immediate productus. Secundo ita ut licet vtraque formalitas sit terminus immediatus materialis vtriusque actiuitatis, quia per vnamquamque vtraque immediate producitur; tamen vtraque non est terminus immediatus formalis, quia non est vtraque ratio formalis actiuitatis vtriusque; quoniam ratio, propter quam totum effectum attingit natura, est sola vitalitas, non supernaturalitas; ratio vero propter quam totum attingit habitus est sola supernaturalitas, non vitalitas. Sicut cognitio attingit immediate bonitatem, & veritatem ratio vero propter quam attingit, non est bonitas, sed veritas. Similiter si attributa virtualiter distincta à natura cognoscuntur ex vi naturæ sola natura est obiectum formale talis cognitionis, & non attributa quamuis attributa sint obiectum proximum materiale. Eodem enim modo, quo obiectum immediatum cognitionis, & amoris distinguimus in formale, & materiale, distinguui posse videtur etiam terminus immediatus productionis in materiale, & formale.

Assero primo. Negari non potest actiuitate immediata naturæ produci realiter non solum vitalitatem, sed etiam supernaturalitatem, & è contra actiuitate immediata gratiæ supernaturalitatem, sed etiam vitalitatem. Probat per auctoritatem Bernardi tr. de grat. & lib. arb. col. penult. Quod à sola gratia concepta est, pariter ab vtroque, perficitur.

135 Explicatur difficultas.

136 Assertio Prima.

sigillatim, simul, non vicissim per singulos profectus operentur. Non parum gratia, parum liberum arbitrium, sed totum singula opere indiuiduo peragunt. Totum quidem hoc, & totum illa. Quid manifestius? Nec abs te adduci potest August. de præd. Sanct. c. 2. Numquid metuendum est ne Deus totum facere non possit, & ideo homo sibi primas eius vendicat ac partes, vt nouissimas ab illo accipere mereatur. Et post pauca respicitur Massidianismum, quod velit à seipso sibi esse quod credidit homo quasi componat cum Deo, vt partem fidei vendicat, atque illi partem relinquat. Nam licet de partibus differat realiter ab inuicem distinctis, ratio tamen, propter quam omnes eiusmodi partes actioni immediatæ gratiæ subiicit, probat quoque de partibus non distinctis. Priorem enim partem ideo à gratia fieri contendit, ne sola actiuitate naturæ fiat aliquid conduens in salutem, de quo ipsa natura gloriari possit, occasio sit, aut initium, cui aliqua ratione fides aut quidpiam salutare, annexatur. At si posterioris conditionis pars solis edatur viribus naturæ, & pars illi necessario coniuncta viribus solius gratiæ, quidpiam vtile in salutem, & annexum gratiæ ederet sola facultate naturæ. Etenim vitalitas & ratio amoris Dei in actu charitatis in salutem vtilis est, supernaturalitati annexa. Ergo. Quare & Prosper epist. ad Demetriadem, quæ apud Ambr. est 84. col. 3. confirmate rem potest. Gratia Dei tota repellitur, nisi tota suscipitur, sicut enim alienus est à numero fidelium qui in aliqua Catholica veritate dissentit; ita extra gratiam efficitur, qui aliquid de eius plenitudine dissentit, quasi homo auxilio Dei in quadam actionem suarum parte egeat, quadam autem partem non egeat. Nihil igitur est in actionibus pietatis, quod diuinam gratiam non requirat, præter arbitrii actiuitatem, ita ut vtriusque actiuitas ad omnem actionis partem per se necessaria sit.

August.

Prosper

137 Idè suadet ratione

Vlterius probatur

138 Rursus quarto.

Præterea ratio suadet. Actio Phisica non potest ex effectus præscindere vnam formalitatem ab alia, sed necessario attingit omnes formalitates effectus realiter identificatas inter se, quod enim in diuinis possit relatio producat, & vniatur naturæ, item quod possit identificari natura, quin realiter identificetur relatio, opus est distinctionis virtualis, infinitatis propriæ Dei. Ergo similis distinctio, & formalitatum diuisio per Phisicam productionem creatis perfectionibus repugnat. Alias simili ratione, neque repugnat. Alias simili ratione, neque repugnet eandem perfectionem identificati realiter rebus ab inuicem distinctis. Tertia vitalitas, & supernaturalitas in dilectione charitatis comparantur inter se sicut ratio superior, & inferior. Nam differentia, qua actus dilectionis naturalis distinguitur ab actu charitatis, sola est supernaturalitas, reliquæ enim perfectiones vtrique actioni communes sunt. At ratio communis, & superior actionem Phisice productam terminat re ipsa non potest, quin eandem terminet ratio inferior: nam productio tendit ad tribuendum existentiam realem effectui, existentia autem realis conuenire non potest ratione superiori sine inferiori. Ergo vitalitas actus charitatis terminat non potest actionem potentiam naturalis, quin eandem terminet supernaturalitas.

Quarto. Vitalitas specifica actus charitatis ex parte obiecti formaliter est supernaturalis, & supra Ripalde de Ente Tom. 1.

pernaturalitas eiusdem actus ex parte obiecti formaliter est vitalis. Ergo ex parte obiecti non potest vitalitas specifica actus charitatis produci immediate actiuitate naturæ, quin eadem immediate producat etiam supernaturalitas. Planè enim est vt actiuitate naturæ producat realiter vitalitas specifica actus charitatis, & non producat supernaturalitas, opus esse, vt ex parte obiecti alia sit supernaturalitas à vitalitate & vitalitas à supernaturalitate. Prior pars antecendentis probatur. Quidquid intrinsece connexum, ac debitum, sibi vendicat quidpiam supernaturale, est intrinsece supernaturale, vt constat ex d. 8. sect. 1. Vitalitas specifica actus charitatis intrinsece annexam, ac debitam sibi vendicat supernaturalem cum realiter ei identificetur. Ergo vitalitas specifica actus charitatis supernaturalis est. Posterior pars etiam facile conuincitur. Supernaturalitas, quam respicit habitus charitatis in actu; non est ratio supernaturalitatis communis habitus supernaturalibus, cum eos sub efficienci virtute non contineat. Sed supernaturalitas propria actus charitatis, provt ab habitu feceritur, vitalis est, nam ea, vt talis est, exigit immanenter produci, & non extrinsece infundi. Ergo supernaturalitas actus charitatis ex parte obiecti formaliter vitalis est. Neque contra hanc doctrinam argumentum est, quod superioribus non diluatur, omnia enim tendunt ad probandum non posse virtutem naturalem quidpiam supernaturale sub immediata efficiencia continere. Quæ solum de virtute adæquata, non vero inadæquata enunciant.

Assero secundo ratio formalis agendi naturæ rationalis est vitalitas, ratio vero formalis agendi gratiæ est supernaturalitas. Vt hoc probem, præmitto cum Gabriele in dist. 3. q. 8. Fonseca 2. met. c. 2. q. 2. ad 2. 6. met. c. 1. q. 2. adducere Caiet. Conybricenses in c. 4. de q. 3. art. 4. Thom. ac Scoristis communiter, illam vere dici rationem formalem alicuius potentiam, quæ secundum se sumpta enunciabilis est per intellectum de omnibus singularibus effectibus talis potentiam continens sub se veluti materiam singulates differentias omnium, quæ actionis talis potentiam possunt attingi. Ex quo sic arguo. Vitalitas est eiusmodi comparatione naturæ rationalis, & supernaturalitas comparatione gratiæ, nam quidquid efficitur actione gratiæ, est supernaturale. Ergo vitalitas erit ratio formalis agendi naturæ, & supernaturalitas ratio formalis agendi gratiæ. Ita communis consensus Theologorum.

Annotare tamen liber vitalitatem, quæ definitur ratio formalis agendi naturæ rationalis, non esse vitalitatem nutrientibus, & sentientibus communem, sed vitalitatem intentionalem intelligentibus propriam. Similiter supernaturalitatem, quæ statuitur actio formalis agendi gratiæ, non esse eam, quæ habitibus quoque communis est, sed supernaturalitatem actualem duplexat. Ratio est, quia formalis ratio agendi, cognoscendi, amandivè; sicut omnibus formis potentiam actiue, cognoscitiue, & appetitiue communis est, ita extra illos vagari non debet, nam actus potentiam extendi possunt, quo ratio formalis potentiam extenditur, quare animus non agit sub ratione entis, neque visus respicit sub ratione sensibilibus. At vitalitas communis nutrientibus, & supernaturalitas habitus infusis communis extra terminos actiuitatis naturalis naturæ rationalis, & gratiæ supernaturalis porrigitur. Ergo ratio

139 Assertio secunda.

Gabriel. Fonseca Caietanus. Conybr.

140 Annotatio

ratio formalis agendi naturæ rationalis erit vitalitas intentionalis actionum intellectus, & voluntatis propria, & ratio formalis agendi gratiæ, supernaturalitas erit solis eisdem actibus, non habitibus communis. Vnde consequenter voluntatis distinctæ ab intellectu agentis actum charitatis ratio non erit vitalitas intentionalis communis actibus intellectus, sed effectiua tantum solis voluntatis actibus communis: neque habitus charitatis ratio erit supernaturalitas communis actibus fidei, sed effectiua bonitatis diuine propria.

141 Obicitur primo.

Respondetur.

Obicitur. Ratio formalis producendi, & terminus formalis productus sunt idem. At nulla ratio communis potest esse terminus formalis productus seorsum ab inferioribus, vt nuper dicebamus, quia omnis terminus productus est existens à parte rei. Ergo nulla ratio communis est formalis ratio producendi. Respondeo. Est duplex terminus formalis productionis, alter Phisicus, alter Logicus. Terminus formalis Phisicus productionis est, qui immediate in se, ac propter se producit, ac intenditur ab agente. Terminus formalis Logicus productionis est, qui explicat rationem, ac necessitatem productionis agentis, siue qui in oratione explicante titulum ac rationem, quare agens concipit, apprehendi, seu proponi debet à definiēte ipsam. Igitur formalitas communis, esto non sit terminus formalis Phisicus productionis propter rationem argumenti: tamen potuit esse terminus formalis Logicus. Etenim terminus formalis Phisicus dicitur formalis in ordine ad existentiam, & productionem realem, terminus formalis Logicus solum in ordine ad apprehensionem, & explanationem intellectus. Quamuis autem non possit vna formalitas absque alia, præsertim communis immediate, ac propter se produci, tamen poterit vna absque alia ad definitionem, explanationem causalitatis potentia apprehendi, præsertim in nostra opinione admittente præcisionem obiectiuam rationis communis ab inferioribus. Porro ratio formalis agendi, & terminus formalis Logicus idem sunt. Atque adeo potest esse formalitas communis seorsim ab inferioribus ratio formalis agendi.

142 Alia respondio.

Aliter respondeo. Est considerare actionem potentia, vt singularis est, & propria huius individui effectus, & vt est communis omnibus actionibus singularibus ipsius. Terminus formalis productus Phisice actione singulari est, non potest esse ratio communis præscindens ab inferioribus, sed est collectio omnium formalitatum huius effectus. Terminus formalis vero Phisice productus actione potentia præscindenti à singularibus differentiis actionum ipsius potest esse ratio communis omnibus effectibus ipsius, nam actioni sic præcisæ aliquis terminus productus respondet, non alius autem, quam formalitas effectus similiter à differentiis præscindens, v. g. actioni voluntariae respondet terminus productus, effectus præscindens ab amore, & odio, huius, & illius obiecti. Cum autem definimus rationem formalem agendi potentia, abstrahimus ab actionibus, & effectibus singularibus, & in quacunque actione, & effectui singulari rationem formalem agendi intelligimus illam, quæ potentia ad omnes communis acceptione num. 139. Ergo ratio communis potest esse terminus formalis productus potentia actiua. Nec obest,

terminum productum esse existentem à parte rei; rationem communem vero non esse existentem à parte rei. Nam cum dicimus, formalitatem communem esse rationem formalem agendi, non intelligimus formalitatem communem reduplicatiue, sed specificatiue, id est perfectionem effectus, quæ apprehensione intellectus efficitur communis. Ea autem perfectio realiter existit, quamuis non sola, sed consortio aliarum. Actio vero, qua simul cum aliis producta constituitur non est præscindens à differentiis singularibus, sed contracta ad differentias singulares. Item vt contracta non comprehendit solam actionem formalem potentia sed etiam materialem, nam sicut perfectio communis dicitur formalis, indiuidualis vero materialis, ita actio potentia communis omnibus effectibus ipsius formalis singularis vero materialis dici consuevit. Atque ita etiam ipsa actio, prout est communis, dicitur respici à potentia formaliter, materialiter vero, prout est singularis. Caue voces, quibus hæc res implicata est. Copiosus hæc in Philosophica disseruimus, & in Metaphisica disseremus.

143 Secunda obiectio

Cōfirmatur

Obicitur iterum. Ratio formalis agendi potentia est formalitas enuntiabilis de omnibus effectibus ipsius. Sed vitalitas est formalitas enuntiabilis de omnibus effectibus habitus supernaturalis. Ergo vitalitas est ratio formalis agendi habitus supernaturalis. Confirmatur, supernaturalitas propria actus charitatis est obiectiue vitalis, vt assertionem 1. arguebamus. Supernaturalitas specifica actus charitatis est ratio formalis agendi habitus supernaturalis. Ergo vitalitas etiam erit ratio formalis agendi habitus? Respondeo. Ratio formalis agendi potentia est formalitas enuntiabilis de omnibus effectibus ipsius, sed non de aliis, vt notabamus superius. Vitalitas autem est formalitas enuntiabilis tum de omnibus actibus elicitis à charitate, tum de aliis, nempe de amore naturali. Ad confirmationem, supernaturalitas specifica actus charitatis est obiectiue plusquam vitalis, sicut calor est abiectiue plusquam ens, quia supra communem rationem additur differentia, saltem inadæquate distincta. Atque adeo, sicut calor non agit sub ratione entis, quamuis agat sub ratione caloris comprehendentis essentialiter ens, ita habitus non agit sub ratione vitalis, quamuis agat sub ratione specifica supernaturalis, complente vitale.

Diluitur

Etiā confirmatio.

Si vero vigeas. Ergo sicut calor non efficiens calorē sub ratione entis illum efficit sub ratione talis entis, ita habitus supernaturalis nō efficiens actum supernaturalē sub ratione vitalis, efficit illum sub ratione talis actus vitalis, nempe supernaturalis. Transeat conseq. in quo me non occupabo. Sed adhuc inter rationē formale agendi naturæ, & habitus supernat. existit discrimen. Aliud ex parte obiecti, aliud ex parte modi. Ex parte obiecti, quia ratio formalis agendi naturæ est vitalitas cōmunis actibus naturalibus. Mea autem opinione vitalitas cōmunis ex parte obiecti præscinditur à differentiis specificis. Ex parte modi vero, quia etiā vitalitas, & supernaturalitas specifica actus charitatis distinguuntur diuerso modo cōcipiendi, & explicandi, quāquā ex parte obiecti indistincta sint. Nam ad modū diuersum apprehendendi, & explicandi sufficiunt connata diuersa. Vitalitas autē, & supernat. specifica charita-

144 Vergebis

Responsio.

charitatis connotant explicite facultates diuersas.

145 Obiectio 2.

Dilutio

Obicitur tertio. Natura rationalis agit actum charitatis, vt eleuata, & tanquam causa partialis completa per habitum. At ratio formalis agendi tanquam causa partialis eleuata, & complebilis per habitum non est sola vitalitas quandoquidem vitalitas residet in actu naturali, quem agit natura rationalis absque eleuatione, complemento per habitum. Ergo ratio formalis agendi actum charitatis naturæ rationali, erit quoque supernaturalitas? Respondeo. Natura rationalis agens immediate actum charitatis est similis sibi agenti dilectionem naturalem Dei, & est dissimilis; qua ratione est similis, agit eundem, vt est vitalis, qua ratione est dissimilis agit eundem, vt est supernaturalis. Ceterum natura, vt est dissimilis sibi agenti dilectionem naturalem, hoc est, vt eleuata, & completa per habitum, complectitur essentialiter habitum. At habitus agit actum, qua est supernaturalis. Atque ita natura vt eleuata, & completa per habitum potest efficere actum charitatis qua supernaturalem.

SECTIO XXVII.

Corollarium de causa adæquata faciente, vt agamus opera pietatis.

146 Ratio difficultatis.

Sunt recentiores Theologi, qui superioribus coniuncti ingenue fatentur, liberum arbitrium esse causam immediatam partialem operis supernaturalis. Cæterum addunt, Deum ipsiusque gratiam esse totalem, & adæquatam causam vt liberum arbitrium agat ea opera, videlicet, conuertatur in Deum, diligit iustitiam, & detestetur peccata. Tum quia plura sunt Augustini testimonia, quibus docet, nos quidem credere ac velle; Deum tamen facere, vt velimus, & credamus. Tum quia hominem credere, & conuerti in Deum, est quoddam complexum, quod præter ipsum actum conuersionis, ac fidei completitur etiam ipsum subiectum quod credit, & conuertitur in Deum. Homo autem licet agat partialiter actum conuersionis, ac fidei, tamen non agit seipsum, ac proinde neque hoc complexum, quod est, seipsum credere, ac conuerti in Deum. Item quia facere, vt arbitrium credat, ac conuertatur in Deum, exprimit præuium aliquem effectum, quo medio arbitrium inducatur in conuersionem, ac fidē. Hunc effectū autē perducunt arbitriū in conuersionē, ac fidem solus Deus adæquate efficit independentem ab arbitrio. Ergo solus Deus adæquate est causa faciens, vt arbitrium credat, ac conuertatur in Deum.

147 Duplex sensus quæst.

Nec vocibus implicemur, duplex sensus huius complexi, quod est, facere vt faciamus distinguendus, ac explicandus est, & uterque visitatus, ac proprius. Alter exprimens præuiam causalitatem inducentem, ac mouentem arbitrium in consensum liberam, quemadmodum dicitur amicus fecisse, vt Petrus inimicitiam cum Paulo deponeret, quia cum suis consiliis eum in pacem induxit. Alter exprimens causalitatem ultimo determinantem consensum, sicut voluntas ipsa dicitur esse causa, vt auertatur à Deo, quamuis tentatione impellatur in consensum peccati, quia

Ripalda de Ente Tom. I.

ipsa determinat ultimo eum consensum, quare non. Sufficit efficere consensum, sed aliqua ratione determinare ad illum, siue efficaciter, siue inefficaciter, atque idcirco habitus infusus non facit, vt agamus consensum, quamuis reuera consensum efficiat, quia nulla ratione mouet ad illum, neque determinatius est actionis in illum sed voluntate, tanquam à principio determinante actio habitus proficiscitur.

148 Assertio prima.

Igitur assero primo. Deus est causa adæquata faciens, vt faciamus opera pietatis causalitate præuia inducente nos in liberum consensum. Res est clara; quia ipsum arbitrium, vt liberum est, nihil agit præuium, quo homo adducatur in consensum, sed solus Deus infundit gratiam excitantem ac præuenientem, qua libertas homini in consensum adducitur. Verum quidem, est gratia præuenientem, quippe illustrationem intellectus & affectionem voluntatis, fieri Phisicē ab intellectu, & voluntate, tamen earum productio moraliter, & libere tanquam à principio determinante à solo Deo deriuatur. Vnde etiam ipsa gratia facit vt faciamus eo genere causalitatis præuiæ quatenus præuiæ allicit, ac mouet voluntatem in consensum. Sed cum hac differentia, quod Deus facit vt faciamus in genere causæ efficientis, gratia vero in genere causæ formalis. Visitat enim est, causalitatem formalem exprimi per efficere, vt albedinem efficere subiectū album, quantitatem facere, vt sit extensum. In hoc sensu vera sunt testimonia, quæ argumentis præcedentis sententiæ proponuntur.

149 Assertio secunda

At assero secundo. Causalitate immediata ultimo determinante consensum non est Deus, neque gratia, causa totalis faciens, vt agamus opera pietatis, sed vere, ac proprie etiam liberum arbitrium facit immediatē, vt homo pietatis officii incumbat. Hoc assertum est aduersus præcedentem doctrinam. Et probatur primo ex sacro textu Eccl. 3. Sic facite, vt salui sitis, 3. Reg. 8. facies, vt de unicuique secundum omnes vias suas, sicut videris cor eius. Sap. 12. Ob hoc quod omnium Deus es, omnibus te parere facis. Eccl. 24. Ego feci, vt in calis oriretur lumen indeficiens. Quæ testimonia non expriment præuium aliquid ad consensum, sed concursum immediatum ipsius causæ liberæ quo dicitur facere, vt ipsamet quidpiam faciat. Rursus eiusdem locutionis veritatem cōfirmat Hieron. lib. 2. in Matth. elucidans parabolam sinapis. Noster animus suscipiens granum prædicationis, & fouens sementem humore fidei facit in agro sui pectus pullulare. Vides, voluntatem facere, vt homo edat fructus salutares in vitam æternam. Item Aug. lib. de ciuit. c. 17. agens de Deo: Eadem immutabili, sempiternaque voluntate res, quas condidit & vt prius non essent, egit quandiu non fuerunt, & vt posterius essent, quandiu esse ceperunt. Tamen Deus non egit aliquid præuium, vt creature non essent prius, neque, vt essent posterius, sed immediatæ determinatio libertatis diuinæ facere dicitur, vt res sint. aut non sint, Ergo similiter liberum arbitriū absque præuiio effectu, solo concursu immediato faciet, vt ab ipso cedantur pietatis actus.

Primo probatur. Eccl. 3. Sap. 12. Eccl. 24.

Secundo Hieron.

August.

150 Tertio

Tertio explicatur ratio. Causa faciens immediatē formam, quam necessario sequitur effectus formalis, dicitur facere immediatē, vt subiectum effectum formalem recipiat, v. g. efficiens immediate calorem, facit vt subiectum sit calidū.

C c 3 At

At me credere, ac conuerti in Deum est effectus formalis immediate, ac necessario prestitus ab actu conuersionis, ac fidei realiter existentis. Ergo immediate efficiens actum conuersionis ac fidei faciet immediate, vt ego credam, ac conuertar in Deum. Sed arbitrium vt vidimus, est immediate efficiens eas formas, seu actus pietatis. Ergo. Iterum explicat. vt aliqua res sit causa efficiens alicuius complexi; non requiritur, vt efficiat subiectum illius, sed sufficit efficere formam, aut vnionem, qua cum eo complexo inuitabiliter conuertitur. Ignis enim est causa efficiens, vt lignum conuertatur in ignem, & homo efficit, vt alius homo generetur. Tamen ignis non efficit subiectum formae lignae, atque igne commune, quod in ea complexa continetur, neque homo aliud efficit, quam vnionem corporis & animi, quamuis homo praeter vnionem corpus etiam, & animam complectatur. Similiter Deus est causa faciens vt ipsius omnipotentia producat caelum, tamen non est causa faciens ipsam omnipotentiam, quae in eo complexa comprehenditur. Ergo etiam arbitrium faciet vt homo conuertatur in Deum, licet, seipsum non faciat, qui tale complexum constituit. Item ego facio, vt oculi mei conuertantur in caelum, quamuis ego non facio oculos, qui conuertuntur.

Explicatur.

151. Quarto.

Quarto ostenditur assertio. Voluntas creata est causa, vt ipsa derelinquat Deum, & aeternae damnationis reatit. Tamen ipsa, vt faciat se ipsam auertam a Deo, & aeternae damnationis ream, neque seipsam efficit, neque aliquid praenium ad consensum peccati, sed concursu immediato libere determinante efficientiam ipsius, causa est eius complexi. Ergo eadem voluntas potest efficere, vt ipsamet conuertantur in Deum, & salutem obtineat, quamuis neque se ipsam efficiat, neque gratiam praedeterminantem consensum, solum quia assistentibus omnibus principiis necessariis ad consensum ipsa suo immediato concursu libere determinat efficientiam actus, quo conuertitur in Deum, & salutem aeternam adipiscitur. Confirmatur: Nam solum dicitur efficere arbitrium conuersionem in Deum, sed vere ipsum sese in Deum conuertere, sicut vere sese a Deo dicitur auertere. Ita communis modus loquendi fidelium, & Tridentini less. sexta capite quinto ibi. *Ad conuertendum se, & Senonensis capite decimo-quinto, ibi vt voluntas humana sese conuertat in Deum.* At causa, quae hominem conuertit in Deum, facit, vt ipse homo in Deum conuertatur, sicut causa, quae hominem auertit a Deo, facit vt ipse homo auertatur a Deo. Ergo arbitrium sese conuertens in Deum, facit, vt ipse homo conuertatur. Atque adeo arbitrium suo immediato influxu non solum erit causa faciens conuersionem in Deum, sed etiam faciens, vt homo conuertatur in Deum. Ex dictis lucem habent argumenta contrariae sententiae.

Confirmatur

Tridentini

SECTIO XXVIII.

Aliud corollarium de causa adaequata discernente in actu secundo iustum ab iniusto.

EX praeteritis deprehendens contra eandem Recentiores, libere admitti posse ipsam voluntatem creatam suapte actiuitate, & actione partiali immediata, efficiente conuersionem in Deum, sese discernere partialiter in actu secundo ab ea voluntate, quae non conuertitur, neque Deum, neque eius gratiam esse causam adaequatam talis discretionis. Itaque discretio iusti ab iniusto duplex est. Alia in actu primo per auxilia gratiae influentia in conuersionem aut fidem. Alia in actu secundo per ipsam conuersionem, aut fidem actualem. Planum enim est, eum, qui credit, & conuertitur in Deum, inaequalem, ac diuersum esse per actualem conuersionem, & fidem ab eo, qui non credit, & conuertitur. Is autem, qui inaequalis, ac diuersus est ab alio, discernitur ab eo in eo, in quo diuersus, & inaequalis est. Nunc igitur nihil decerno de priori discrimine in actu primo, quod alterius operis est. Solum statuo opportune, voluntatem creatam sua virtute, & actione immediata esse causam partialem discretionis actualis, qua iustus ab iniusto discernitur.

152 explicatio collectio

Discretio duplex.

153 Probatur

Probatur. Causa partialis efficiens formam discernentem in genere causae formalis iustum ab iniusto est causa partialis efficiens ipsam discretionem. Sed liberum arbitrium est causa partialis immediata efficiens formam discernentem in genere causae formalis iustum ab iniusto, nempe actualem conuersionem, vt superioribus ostendimus. Ergo liberum arbitrium est causa partialis efficiens ipsam discretionem. Explicatur, Deus est causa efficiens discretionem actualem, quantum est efficiens actualem conuersionem, per quam iustus ab iniusto formaliter discernitur. Sed liberum arbitrium simul cum Deo, & gratia supernaturali est causa partialis efficiens eandem conuersionem actualem. Ergo liberum arbitrium simul cum Deo, & gratia supernaturali est causa partialis efficiens eandem discretionem. Insuper liberum arbitrium est causa totalis discretionis. qua iniustus discernitur a iusto, quia est causa totalis peccati aut defectus conuersionis, quo iniustus formaliter differat a iusto. Ergo iniustus erit causa partialis discretionis ab iniusto, quia est causa partialis conuersionis. Rursus causa determinans vniam partem, potius quam aliam est causa discernens hominem ab alia parte. Sed liberum arbitrium est causa determinans conuersionem, vt ex superioribus constat. Ergo liberum arbitrium est causa discernens hominem qui conuertitur, ab eo qui non conuertitur.

Explicatur

Secundo

Tertio.

Nec absonat haec doctrina a sacro textu, & consensu Patrum. Nam Esdræ primo capite 6. dicitur. *Et commederunt filij Israel, qui conuersi fuerunt de transmigratione, & omnes qui se separauerunt a coinquinatione. Gentium terre ad eos vt quarerent Dominum Deum Israel.* Et lib. 2. cap. 10. *Ex omnes qui se separauerunt de populis terrarum*

154 Illustratur. asserum.

rum ad legem Dei. Qui autem se ipsum separat ab infideli, se ipsum discernit ab illo. Ergo non solum Deus discernit fidelem ab infideli, sed etiam homo seipsum ab illo discernit. Eodem spectant verba Isaiae 52. *Videbunt omnes fines terrae salutarem Dei nostrum; recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere. Exite de medio eius: murdamini, qua fertis vasa Domini.* Quae referens Apostolus 2. Corinth. 6. secundum Septuaginta ait: *Exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus.* En ipsi hominibus suffulsi auxilio gratiae praescribitur separatio, & discretio ab infidelibus. Ergo ipsi homines fideles cum gratia Dei possunt se ipsos discernere ab infidelibus.

Isaiae 52.

2. Cor. 6.

155 Augustin.

Huc adduco Augustinum lib. 12. de Ciuit. cap. 6. Vbi proposito euentu, *Quod duo aequaliter affecti anima & corpore videant vnus corporis pulchritudinem. Si eadem tentatione ambo tententur, & vnus consentiat, alter idem, qui fuerat, periret.* Discrimen vtriusque reuocat in voluntatem liberam vtriusque. *Quid alterum apparet, nisi vnum voluisse, alterum noluisse a castitate descere? U. de, nisi propria voluntate.* Similiter lib. de praedest. & gratia cap. 15. post collatos Nabuchodonosorem, & Pharaonem, & aequales assertos subdit: *Quid ergo fines eorum fecit a se diuersos, nisi quod vnus manum Dei sentiens in recordatione propria iniquitatis ingemuit, alter libero contra Dei misericordiam veritatem pugnantis arbitrio?* In vtriusque arbitrium reuertitur vtriusque discrimen. Insuper de corrept. & grat. cap. 11. de Angelis sic dicitur, *Cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt.* Stantes autem a cadentibus discrimen sunt Ergo per liberum arbitrium discrimen sunt fortiti. accedunt verba lib. 83. Q. q. 68. prope finem. *Esti quisquam sibi tribuit, quod venit vocatus, non sibi potest tribuere, quod vocatus est.* Is enim, qui vocatus venit, discretus est ab eo, qui non venit, quamuis vocatus. Ergo si post vocationem venire sibi tribuere quisquam potest, etiam potest sibi tribuere discretionem ab alio. Adde Basilium ad illa verba Psalm. 61. *Mendaces filij hominum in stateris, sic agentem, Quae ad instituendam vitam eligenda veniunt, per liberum arbitrium discernimus, quod & stateram nominauit, quod momentum equale ad vtrumlibet possit capere.* Vbi per liberum arbitrium discernimus piatas actiones ab impiis, quod ideo statera dicitur, quia ad vtrumlibet potestatem aequale potest in quam libuerit inclinare, discernendo vniam ab alia.

Basilius.

156 Obicitur Paulus ex 1. Cor. 4.

Augustinus

Sed huic doctrinae obstat videtur Paulus 1. Cor. 4. *Quis enim se discernit? quid habet, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Nam Paulus. hic etiam agit de discretionem in actu secundo, vt docet Augustinus de praedestinatione Sanctorum c. 5. improbens eum, qui sibi tribuerit discrimen, quo ab alio differt, per credere actualem in Deum, quia contradiceret huic asserto Pauli, *Quis enim se discernit?* Item de spiritu, & litt. c. 13. eodem testimonio probans, voluntatem actualem credendij esse donum Dei. At discretionem istam adaequate reuocat in Deum, vt significant illa verba excludentia omnem partem arbitrij *Quid habes, quod non accepisti?* Ergo tota discretionis causa Deus est, quin etiam partialis sit arbitrium. Confirmat Augustinus de praedestinatione Sanctorum c. 5. *Dicit Apostolus, Quis enim se dis-*

Augustinus confirmat.

cernit, & qui possit dicere homo inflatus: *discernit me iustitia mea, fides mea, vel siquid aliud; talibus occurrentibus cogitationibus bonus Doctor addidit, quid autem habes, quod non accepisti? A quo, nisi ab illo, qui te discernit ab alio, cui non donauit, quod non donauit tibi?* si autem esset homo partialis causa discretionis, posset respondere Paulo: Ego me discerno per fidem, & conuersionem meam. Ergo.

157 Exponitur.

Respondeo, Solum Deus dicitur discernere iustum ab iniusto tanquam causa primaria, ac praeueniens discretionis, non solum qua parte suum influxum praestat in actum, sed etiam qua parte voluntas creata confert suum. quia ad eum conferendum voluntas creata praenitur, & inducitur vocatione congrua infusa a Deo; Huius interpretamenti confirmationem vide lect. 22. & 24. vbi exposuimus hac ratione totum opus Deo adscribi ab Augustino, & aliis Patribus. Quin eadem cap. 5. de praedestinatione Sanctorum oblatat Augustinus, ideo totam discretionem refundi in Deum, quia voluntas creata ad suam partialem causalitatem in actum discretionis praenitur, & adducitur a Deo per congruam vocationem, seu praenientem gratiam. Non quia credere, vel non crede est in arbitrio voluntatis humanae, sed in electis preparatur voluntas a Domino: ideo ad ipsam quoque fidem, qua in voluntate est, pertinet, *Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti.* Expende quare ad fidem actualem pertinet illud, *Quis te discernit nempe ideo, quia in electis preparatur voluntas a Domino.* Deinde a discretionem actiua reicitur homo, sed agens solum viribus naturae sibi debitis; non viribus agens supernaturalibus, ac indebitis. Etenim omnia, quae viribus supernaturalibus sunt, peculiari ratione dicuntur data a Deo, & a voluntate creata solum accepta. Quare dona, per quae discernimur ab aliis, non solum habitualia quae solum Deus efficit, sed etiam actualia, in quae concursum immediatum, ac liberum arbitrium confert recte dici possunt esse solius Dei dantis, arbitrij vero recipientis, atque adeo nihil, quod acceptum a Deo non sit, homo sibi tribuere potest. Porro Deus solus dat, quia solus absque vilo debito tribuit vires; & auxilia, quibus non solum potest homo credere: sed infallibiliter crediturus est. Homo vero recipit non physice solum, sed etiam moraliter, non mortuo quidem, sed vitali modo: receptione inquam immanenti, ac libera, qualis solet esse, qua dona nobis oblata, ac data vulgariter acceptamus. Quo arbitrium ita recipit fidem, & alia pietatis officia: vt locus detur actioni immanenti, ac liberae immediatae arbitrij, non tanquam principali, & primariae, sed minus principali ac secundariae.

158 S. Thomas.

Sic explicat Sanctus Thomas 3. p. q. 19. art. 3. *Hoc dicitur aliquis habere per se ipsum, cuius est sibi aliquo modo causa. Prima autem causa omnium bonorum nostrorum per auctoritatem est Deus. Et per hunc modum nulla creatura habet aliquid boni per se ipsam, secundum illud 1. Cor. 4. Quid habes, quod non accepisti? Potest tamen secundario, aliquis esse causa sibi alicuius boni habendi, in quantum scilicet in hoc ipso Deo cooperatur. Itaque quidquid homo habet, licet a solo Deo simpliciter, & tanquam a causa dante, & primario, & principaliter agente habet, tamen a se quoque illud habet, quamuis secundario agente, & datore.*

Alexander & datori cooperante. Ideo Alexander 1. p. q. 28. mem. 2. art. 2. Tota causa effectiua principaliter est apud Deum, sed tota causa susceptiua non est apud Deum, non enim cogit nos saluari. Similiter Hugo Vi&. videtur q. 241. in Epistola Rom. Voluntas humana, & hominis est, sed tanquam accipientis & Dei, sed tanquam dantis, & Auctoris. Voluntatem humanam intellige actum arbitrii. Illustrat expositionem Bernardus tr. de gratia & libero arbitrio in it. Deus actor est salutis, liberum arbitrium tantum capax: neque dare illam, nisi Deus, neque capere valet, nisi liberum arbitrium. Quod ergo a solo Deo, & soli datur libero arbitrio, tam absque consensu esse non potest accipientis, quam absque gratia dantis. En solus Deus dator, homo acceptor proponitur, sed ea acceptatione, in quam consensus, ac concursus immediatus hominis necessarius est. Eandem mentem exprimit Augustinus de Spirit. & litt. c. 3. Consensere vocationi Dei, vel ab ea dissentire propria voluntatis est. Qua res non solum non infirmat quod dictum est, Quid enim habes, quod non accepisti? verum etiam confirmat. Accipere quippe, & habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo, ac per hoc quod habeat, & quod accipiat, Dei est: accipere autem, & habere utique accipientis, & habentis est. Componit Augustinus duo, & hominem quidquid obtinent salutem acceptum habere, & nihilominus consensum, ac concursum sibi voluntarium, utique immediatum, ac proprium, necessarium esse. Quo ruit tota machina argumenti obiecti.

SECTIO XXIX.

Tertium corollarium de actiuitate gratia, seu habitus supernaturalis aduersus Aureolum.

159 Explicatur.

Postremo colligitur aduersus Aureolum relationum numero 101. gratiam, secus habitum supernaturalem superaddere naturae rationali aliquam actiuitatem saltem partialem, per quam compleatur actiuitas insufficientis potentiae: neque naturam rationalem ex se ferre actiuitatem sufficientem ad efficiendum actum charitatis, ac visionem beatam, sed habitum non solum disponendum, sed coagendo cum natura rationali influere in actum. Itaque haec sententia tribuit naturae totam virtutem agendi, & habitui solum dispositionem potentiae actiuae ad modum, quo approximatio agentis necessaria est ad generationem formae, & acuties in ferro ad scissionem: quare concludit, habitum non conferre in actum actionem aliquam immediatam, sed mediatam duntaxat, media actiuitate potentiae, quam applicat, ac determinat, nisi causalitas dispositiua agentis reducatur ad causalitatem actiuam, sicut dispositiua passi reducitur ad passiuam. Probat hoc difficultus habitus non est actiuitas totalis, neque partialis ad actum charitatis salutarem. Ergo nullam ex se fert actiuitatem immediatam in actum. Non esse actiuitatem totalem; tanquam notum supponit. Non esse partialem contra Scotum probat. Tum quia causa actiua partialis non agit pariendo, & immutando intrinsece aliam comparatam actiuam, sed potest agere absque vnione

Aureoli probationes

cum illa, dum illi assistens sit, vt species cum intellectu potest agere, licet intellectui non inhaereat, & duo trahentes nauim in eandem tractiorem coeunt, quamuis ambo colligati non sint. At habitus non potest habititare potentiam, nec suum munus obire, nisi vnitus potentiae, illamque intrinsece perficiens. Tum quia habitus esset proprie potentiae, sicut est intellectus, & voluntas. Quae potentiae sunt, solum quia sunt principia actiua necessaria ad actum. Secundo probatur, quia habitus, & gratia supernaturalis solum concurrunt tanquam perfectio intrinseca naturae. Perfectio autem intrinseca non concurrat, agendo, sed disponendo duntaxat.

Haec tamen momenti non sunt. Prima probatio diluitur asserendo, habitum supernaturalem, & gratiam esse causam agentem partialem ad primam impugnationem respondeo. Potest causa partialis indigere vnione cum alia compartiali, non vt agit iam existens, sed vt re ipsa existens sit, quia talis causa est accidens destinatum ad coagendum cum substantia, aut cum potentia vniuersaliori, ac proinde ad essendum inhaerere debet subiecto apto ad talem actionem, subiectum autem aptum potest esse alia causa compartialis, quam sua actiuitate iuuat: quamuis si per creationem producta illi solum assisteret, quin inesse simili modo eandem actiuitatem exercere. Sic existimo, speciem impressam inhaerere substantiae animae, cum qua agit cognitionem, quamuis diuinitus constituta per creationem extra subiectum, animoque assistens posset eadem modo suam actionem conferre. Identidem arbitror, habitum supernaturalem, quia accidens est destinatum ad agendum cum actiuitate naturae inhaerere ex natura rei ipsi naturae. Quamuis si diuinitus collocaretur extra subiectum per creationem naturae rationali assistens, posset cum illa actionem supernaturalem exercere, vt superius statuimus. Ad secundam impugnationem respondeo. Habitus gerit munus potentiae quia tribuit naturae simpliciter posse, potentia tamen absolute non dicitur, quia haec sonat facultatem naturae vitalem, & ab intrinseco conuenientem, indifferentemque ad plures actus, ad quos per alia comprincipia sibi intrinseca determinatur. Haec autem de sunt habitui supernaturali, vt potentia simpliciter dicatur. Secunda probatio lauioris considerationis est. Quoniam recte cohaerere possunt haec duo, & naturam rationalem perfici intrinsece per habitum, & actiuitate ipsius habitus iuuari. Potentia enim vitalis distincta ab anima, species impressa, & habitus etiam acquisitus perfectiones intrinsece naturae sunt, & simul iuuant naturam rationalem cum ipsis immediate agentem, vt saepius monuimus.

Ideo haec sententia iam ab scholis omnino relegata est. Ex praeteritis prima probatio sit; quia in opere supernaturali potiores partes deferendae sunt gratiae diuinae. At si tota actiuitas operis supernaturalis conueniret naturae rationali, & gratiae dispositio duntaxat, potiores partes essent deferendae naturae, quippe cui potior concursus deferretur. Ergo secunda, quia Deus non solum concursu generali omnibus creaturis debito, sed etiam speciali naturae rationali indebito, quam confert per gratiam, dicitur iuuare naturam ad opera supernaturalia. Iuuare autem per gratiam non potest, quin aliquid agat per illam. Ita sect. 9. Tertia; quia Deus propria vendicat sibi opera pietatis, non solum iure communi, quo reliqua opera creatu

160 Diluuntur.

161 Prima probatio contra Aureolum.

Secunda.

Tertia.

rarum Dei propria esse dicuntur, sed iure speciali, quod acquirit per auxilium gratiae. At hoc ius speciale proprietatis acquisitionem per auxilium gratiae conuenire Deo non potest ab: que gratiae actiuitate. Ita sect. decima. Ergo. Quarta; Gratia est causa partialis simul cum natura. Ita sect. vndecima. Ergo confert partialem influxum simul cum illa. Quinta; actus pietatis sicut est intrinsece vitalis, ita est intrinsece supernaturalis. Ergo sicut ratione vitalitatis exigitur actio immediata principij vitalis, ita ratione supernaturalitatis exigitur actio immediata gratiae, aut alterius principij supernaturalis. Accedit sexta ex libro quinto, vbi ostendimus, vires gratiae, quas contra Pelagium ostendimus Ecclesiae Patres, potissimum esse agentes, infirmitatemque naturae quoad virtutem actiuam praedicari. Ergo ipsa natura rationalis adstrui non potest adaequate actiua operis supernaturalis. Demum ex libro quarto, vbi docuimus, habitus infusus dari ad egendum, & non solum ad disponendum actiuitatem naturae. Ergo habitus supernaturalis superaddit actiuitati naturae actiuitatem aliquam supernaturalem partialem. Haec artigisse sat est aduersus sententiam e Theologorum memoria penitus aboletam.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

postrema.

DISPUTATIO XXXI.

An actiuitas immediata natura Rationalis in actus supernaturales sit principialis an instrumentalis?

Haec disputatio semper mihi fastidiosa fuit, quia apud omnes scriptores illam vocibus plenam, rebus vacuum inueni, & nihil Theologo veritatem examinanti molestius, quam inconstanti vocum acceptioe implicari. Praeterea tamen haec disputatio non potuit. Tum quia Theologus frequens est. Tum quin expedit declarare, nihil magni complecti.

SECTIONES

- 1 Placita Theologorum.
2 Praemissio nonnulla ad explicationem propriae sententiae.
3 Prior pars nostra sententiae.
4 Posterior pars nostra sententiae.
5 Corollaria ex dictis.

SECTIO I,

Placita Theologorum.

Primo volunt, virtutem immediate agentem naturae esse principalem plures graues Theologi. Guillelmus Parisiensis 1. p. versus finem tractatu de merito, columna penultima. Bannes 1. p. quaest. duodecima, art. quinto, dubio tertio, contra tertiam sententiam, Zumel ibidem disputatione secunda, pag. 251. columna prima, & pag. 252. columna 1. & 1.2. quaestio. 109. artic. 1. disputatione prima, conclusione secunda; Nauarrere tom. 1. controuers. 3. §. 1. concl. 1. pag. 245. petrus Ledesma de Diuina perfectione art. 8. concl. 1. pag. 591. columna prima, Aluarez de au-

xiliis' disputatione sexagesima octaua, numero septimo, Albelda 1. p. disput. 27. numero 54. Aegidius de praesent. libro decimo, quaest. 3. art. 5. num. octauo, Antonius Perez in laeua Salamantina certamine 6. Scholastico c. 4. Puteanus 1. p. quaest. duodecima, art. quarto, dubitatione secunda, Aragon. 2. 2. quaest. 2. 3. art. 2. in dubitatione circa conclusionem articuli ad tertium argumentum, Driedo de captiuitate, & redempcione generis humani, tract. 6. cap. 2. p. 2. prope medium, & libro de concordia & libero arbitrio, capite tertio, Respondeo verissimum Ruardus articulo septimo, contra Lutherum prop. 10. ad finem, Mascarenas disp. 1. p. 3. num. decimo. Ex nostra societate Bellarminus libro quarto, de gratia & libero arbitrio, capite decimo quinto, ad 1. Pater Fonleca 6. met. cap. 2. quaest. 5. sect. decima tertia ad 2. & libro nono, capite primo, quaest. quarta, sect. octaua, ad 1. Pater Vasquez, 1. p. disput. quadagesima tertia, numero decimo quinto, disput. 76. cap. 4. numero vigesimo, & cap. 5. numero vigesimo sexto, Pater Salas tom. 1. in 1. 2. qu. 3. tract. secundo, disputatione quinta, sect. quinta, numero septuagesimo quarto, Pater Erice, 1. p. disputati. quadagesima sexta, capite secundo, Pater Iannerus 1. p. disput. 2. quaest. 6. dub. 4. numero sexto, Pater Beccanus 1. p. tract. 1. cap. 9. quaest. quarta, numero quarto. Videturque supponere Pater Molina in concordia disp. 38. §. 3. Afferimus.

Puteanus. Aragon.

Driedo. Ricardus. Mascarenas.

Bellarmin. p. Fonleca.

p. Vasquez

P. Salas.

P. Erice.

p. Iannerus

p. Beccanus

Paludan.

Argentinas

Gregorius.

Paludan.

Argentinas

Gregorius.

Medina.

Machin.

P. Suarez,

Paludin.

P. Arrabal.

p. Fasolus.

P. Granadus

Tertia sententia.

Bannes.

Aegidius de praesent.

SECTIO II.

Præmitto nonnulla ad explicationem propriae sententiae.

Prænotatio prima.

Præmitto primo, controuersiam de principate naturæ rationalis in actionem operum supernaturalium inter scriptores Scholasticos...

disputatio à scriptoribus offunditur) quæ priusquam aliquid de quæstione principatus decernat...

Ideo præmitto 2. præsentem disput. non quærere de causa principali, & instrumentali...

Præmitto tertio, causam instrumentalem præse surpatam, proprie, ac immediate efficientem...

Præmitto quartò, naturam rationalem agentem immediate actus supernaturales comparati cum eis actibus dupliciter.

Secunda prænotatio.

Prænotatio tertia.

7

formalis. Nam vt docui libro de anima in actibus vitalibus, ac liberis, tum, tum libertas tum etiam vitalitas immediata, ac proxima...

P. Albert.

SECTIO III.

Prior pars nostra sententia

Dux partes nostræ sententia.

Am nostra sententia duas complectitur partes. Prior est, naturam rationalem, vt est causa præcisè efficiens, esse instrumentale.

P. Vasquez. S. Thom.

Prior pars ostenditur 2. Thim. 1. Esaiæ. 40.

Rom. 12.

Rom. 8.

August.

Prosper.

Glossa ordinat. Rom. 8.

Alia probatio.

Ex facto textu fauent quæ exprimentur liberum arbitrium operari actiones supernaturales secundum virtutem acceptam à Deo, vt secundo Thimoth. primo. Collabora Evangelio secundum virtutem Dei.

Rursum accedunt ex sacris litteris testimonia;

quæ promunt, hominem, seu liberum arbitrium esse causam, per quam Deus pietatis opera agit vt 2. Corinth. 2. Odorem notitiæ suæ per nos manifestat, 2. Corinth. 5. Tantum Deo exortante per nos.

2. Cor. 2. 2. Cor. 5. Rom. 15.

Bernardus

Prosper.

Tercia ex Patribus Prosper.

Marcus Eremita.

Anselmus.

Iustini.

textus

Bernard.

Prosper.

Quarta à ratione

S. Thom.

Enaſio.

Occluditur

P. Didacus Ruiz.

sexta, capite decimo septimo. Bona voluntas instrumentum est Spiritus sanctus est artifex. Accedit Bernardus tractatu de libero arbitrio, columna antepenultima. Ad concedenda merita dignatur sibi adharere creaturarum ministeria. Causæ enim instrumentalis est ministerium, & famulatum præbere principali. Quo adduco iterum Prosperum libro secundo, de uocatione Gentium capite vigesimo sexto, asserentem, voluntatem nostram preparari à Deo, ut recepticem, & famulam donorum suorum. Quod enim inter causas morales famulantem, inter Physicas instrumentalem intelligimus.

Quarto ratione sic proba. Causa instrumentalis, ut posuimus numero sexto, est que operatur per virtutem acceptam ab alio simul operante cum ipso. Natura intellectualis operatur actum supernaturalem per virtutem acceptam à Deo simul operante in genere causæ efficientis cum ipsa. Ergo operatur actum supernaturalem tanquam causa instrumentalis. Probatum minor Natura intellectualis virtutem conditionatam ad agendum actus supernaturales obtinet à Deo per creationem, quia identificatur entitati animæ quæ à solo Deo creatur, virtutem vero absolute actiuam non habet à se sed à gratia sibi adiuncta & cum actu supernaturali absolute non repugnantem connexa, quam diuina largitate nanciscitur. Quæ disputatione illustrabimus. Ergo virtutem agentem actuum supernaturalium à Deo acceptam patitur. Confirmatur. Natura rationalis, ut est efficiens actuum supernaturalium eleuatur à Deo ad agendum. Eleuari autem ad agendum solus instrumenti est illustrat assertum S. Thomas 2. 2. q. 173. art. 4. ibi Mouetur mens Propheta à Spiritu sancto sicut instrumentum deficiens respectu principalis agentis. Iterum informata. Mens Propheta est instrumentum deficiens. Apertius 1. 2. q. 21. art. 4. ad 2. Homo sic mouetur à Deo ut instrumentum quod tamen non excludit qui moueat se ipsum per liberum arbitrium. Clarus idem habet de veritate quæst. 24. artic. 1. ad 5.

Dices virtus immediate actiua operum naturalium in natura rationali, non est instrumentalis sed principalis tamen ea virtus per creationem accepta est. Ergo non bene probatur actiuitas operum supernaturalium instrumentalis; quia à Deo accepta est. Respondeo primum. Etiam virtus actiua operum naturalium est instrumentalis comparata cum Deo, quin & quælibet alia creatura efficiens. Quod l. 2. Physicorum statuimus & illustrat. Deinde Pater Didacus Ruiz tom. de voluntate Dei disputatione 48. sectione 1. num. 21. Insuper peculiari ratione est natura intellectualis causa, instrumentalis Dei comparatione actuum supernaturalium. Nam comparatione actuum naturalium habet à se sibi que identificatam virtutem absolute actiuam ipsorum, exigentiamque naturalem cui debita sunt principia extrinseca, per quæ compleatur. At vero comparatione actuum supernaturalium non habet à se, nec sibi identificatam omnino virtutem absolute actiuam eorum, neque exigentiam, aut connexionem naturalem, cui annexa sunt principia complementia, illius sed omnia contingunt extrinsecus ex gratia, & beneplacito diuino. Quare natura solus actus supernaturales eleuata, non vero naturales operatur. Atque ita specialiori titulo ad actus super-

naturales, quam ad naturales instrumentum esse potest. Quippe eos actus virtute à Deo accepta specialiori ratione, quam naturales operatur quod, ut præmonuimus, instrumenti est.

Vergebis. Non repugnat natura intellectualis, aut alia causa naturalis, quæ effectuum naturalium absque ordine transcendentem, & connexionem intrinsecam actiuam sit. Tunc autem eodem modo comparatur natura cum effectibus naturalibus, quo nunc cum supernaturalibus componitur. Ergo non est natura specialiori titulo instrumentum Dei ad effectus supernaturales, quæ naturales. Præterea possibilitatem causæ naturalis nullo ordine transcendentem connexa cum effectui naturali, de quo iure dubitari posset. Nego naturam non esse peculiari merito instrumentalem causam ad actus supernaturales. Ratio est quoniam natura intelligens efficit actus supernaturales, ut virtutem absolute agentem, & omne complementum virtutis conditionatæ sibi identificatæ à solo Deo obtineat, & non à se, nec ab alia causa naturali, aut ex se debet esse ordine transcendentem connexa cum effectui, atque adeo intrinseca entitate absolute actiua, aut si eum ordinem transcendentem respicit, debet saltem compleri per aliam causam naturalem siue agentem, siue patientem, cui virtus proxima; & absolute actiua effectus debita sit. Itaque de ratione causæ naturalis est, ut effectum agat concursu, aut sibi, aut alteri saltem causæ naturali debito, ut ea ratione productio effectus naturalis supra vniuersam naturam non constituitur. Nam si productio, & virtus absolute productiua effectus est supra omnem exigentiam, connexionem naturæ, planè effectus erit supernaturalis: neque enim aliud ad intrinsecam sui supernaturalitatem desideramus. Quare licet vna vel altera causa naturalis admitti queat possibilis, nullo ordine transcendentem connexa cum effectui naturali, tota tamen collectio rerum, & causarum naturalium ab ea connexionem cum effectui naturali omnino absolute concedi non potest, cum effectus naturalis ad ordinem naturæ spectare non possit, si extra omnem ordinem, & connexionem transcendentem naturæ collocetur. De quo plura disput. sequenti.

Duo obesse possunt asserto superiori. Primum à Tridentino asserti, arbitrium non agere suam conuersionem in Deum, ut merum instrumentum. Secundum, à nobis probari disputatione antecedenti. sect. 7. arbitrium agere salutis opera per virtutem immediatam sibi congenitam, & naturalem. Quod proprium est causæ principalis, instrumentalis enim conditio est virtute aliena, & extrinseca in actionem moueri. Igitur arbitrium etiam ut præcise agens, & efficiens est respicit instrumenti rationem, sed facile enodantur. Tuid, quidè nõ aduersatur. Primo quia ab eo non excluditur omnis ratio in stum. in arbitrio creato sed instrum. solū mere passiuæ se habentis, hoc est agentis per virtutem adæquatam sibi extrinsecam, & non per actiuitatem sibi immediatam, & intrinsecam, ut manifestum fecimus disputatione antecedenti sect. 5. Nos autem virtutem instrumentalem arbitrij non asserimus adæquare extrinsecam & mediatam, sed intrinsecam, & immediatam, ut satis liquidū reliquimus superioribus. Secundo quia exponi potest à Concilio in arbitrio reici meram

14 Alia euasio

Occupatur

15 Duo obiecta.

Ad primum

Ad secundum.

16 Posterior pars nostræ sententiæ probatur.

Explicatur.

meram instrumenti rationem, quæ causæ principalitati repugnet, non vero eam instrumenti conditionem, quæ secum principalitatem causæ patiat. Qualem nos tribuimus naturæ rationali, ut ex futura sectione constabit. Ad secundum respondeo. Nos disputatione superiori solum ostendimus inesse naturæ congenitam actiuitatē immediatam, siue absolutam, cum ordine transcendentem ad actus supernaturales, siue conditionatam dumtaxat absque connexionem transcendentem cum actibus supernaturalibus, & immediatæ productiuam illorum, solum sub conditione quod absolute sit possibile principium eleuans naturæ actusque supernaturalis, in quem efficiendum eleuatur; ut videbimus disputatione inferiori. At non quævis virtus congenita naturæ propria est causæ principalis, sed ea, quæ est absolute productiua effectus cum ordine transcendentem ad illum. Nam quæ solum conditionata est, solum sibi congenitum habet obedire eleuationi alterius, cuiusque virtute absolute in effectum agendum eleuari. Quod causæ instrumentalis, potiusquam principalis est. Adde; esto omnis virtus congenita, aliquam agendi principalitatem præ se ferat, eam collatam cum Deo ferre non potest. Quia quidquid naturæ congenitum est, acceptum habet à Deo, virtute autem accepta operari, instrumentorum est, ut sæpius obseruauimus. Quare & naturam comparatione actuum naturalium, & omnem causam creatam collatam cum Deo instrumentalem esse, prænotauimus.

S E C T I O I V.

Posterior pars nostræ sententiæ.

Secunda pars nostræ sententiæ est, naturam rationalem vitalem, & liberam esse causam principalem. Probatum. Natura rationalis non efficit actus supernaturales ut vitalis, & libera dependenter à Deo sic efficiendi eos actus. Nam Deus solum agit actus supernaturales, ut causa efficiens; non ut viuens, libertatemque exercens per illos. At causa instrumentalis operatur effectum dependenter à causa principali operante effectum eodem genere causæ cum ipsa; nam alias eo genere causæ Princeps, ac independens est, quare causa materialis, & formalis, non dicuntur causæ instrumentales Dei, quamuis Deus eis præbeat virtutem, materialem, & formalem, quia in suos effectus concurrunt. Ergo pariter natura rationalis, ut vitalis, & libera non erit causa instrumentalis Dei, siquidem ea ratione modum agendi complectitur, quem Deus non exercet. ita est causa efficiens actus supernaturalis, ut simul sit formalis, tribuens illi etiã in genere causæ formalis extrinsecæ vitalitatem, & libertatem, ut præmissis numero septimo, Deus autem solum efficiens est, quin eo genere causæ formalis vllam causalitatem conferat. Ergo eo genere Deus causa principalis non est, sed totum principium naturæ relinquit. Iterum explico. Natura rationalis, ut vitalis, & libera ea ratione efficiens est actus supernaturalis, ut ipsi soli, non Deo, aut gratiæ supernaturali conueniat, mouere se ab intrinseco, & se determinare ad agendum per actionem: viuere enim non est aliud quam ab intrinseco se mouere, & li-

Ripalda de Ente Tom. I.

bere operari, sic indifferentem esse, ut se ipsam, & reliqua comprincipia possit ad agendum determinare. At causæ principis esse se ipsam mouere, & cum dominio actionis ad agendum determinare; principatus enim quidem est hæc potestas se ab intrinseco mouendi, & determinandi in actionem; alienus à causa instrumentali; quæ à principali agi, moueri, ac determinari dicitur. Iure igitur naturæ rationali, ut vitali, ac liberæ principalitas aliqua causalitatis defertur.

Hæc consentanea sunt doctrinæ sancti Thomæ. Qui constituens discrimen inter causas naturales, & liberæ, ut naturales propter liberæ, & liberæ propter se solas procurentur à Deo, sic habet 3 cont. gent. cap. 112. sub initium. Quod enim ab altero tantum agitur, rationem instrumenti habet, quod vero per se agit, habet rationem principalis agentis instrumentum autem non queritur propter se ipsum, sed ut eo principale agens uiatur. En ex conditione libertatis, qua quis per se agit tribuit sanctus Thomas creaturæ rationali principalitatem in suas actiones; eadem venit illud principium, quod statuit lib. 2. de anima cap. 4. tex. 41. sect. 8. sine. Illud est principale in qualibet actione à quo imponitur terminus, & ratio ei, quod sit: sicut in artificialibus terminus, vel ratio arcus, vel domus non imponitur ab instrumentis, sed ab arte. Præscribere enim terminos, & rationem actioni independentem ab alio sic præscribenti principatus quidam est. At naturæ rationali, quæ libera est, incumbit præscribere rationem, & terminos actioni supernaturali, illa enim determinat speciem, exercitium, intentionem, tempus, & durationem actus supernaturalis; ut copiose alibi ostendemus. Ergo naturæ rationali, quæ libera est, aliquid principalitas causæ negari non potest. Claudio illustri, ac manifesto testimonio ex 2. 2. q. 23. art. 2. corpore. Non potest dici, quod sic moueat Spiritus sanctus voluntatem ad actum diligendū, sicut mouetur instrumentum, quod est sit principium actus, non tamen est in ipso agere, & non agere, sic enim tolleretur ratio voluntarij, & excluderetur ratio meriti. En relictus sanctus Thomas à voluntate ut libera est ad actum supernaturalem, rationem instrumenti, quia licet, quæ principium efficiens est, possit rationem instrumenti subire, tamen ut habet sub dominio, & potestate sua agere, & non agere causa principalis non potest non esse. Erit ergo natura rationalis causa principalis actus supernaturalis, quæ vitalis, & libera est, quamuis instrumentalis sit, quæ est causa præcise efficiens.

Obijciat quis. Natura ut efficiens, est causa instrumentalis. Natura ut vitalis, & libera efficiens est. Ergo ut vitalis, & libera est causa instrumentalis? Respondeo. Natura, ut vitalis, & libera est instrumentalis, & principalis simul. Instrumentalis, quæ efficiens est per virtutem eleuatam, & acceptam à Deo, præcise à modo, & differentia agendi vitaliter, & libere principalis; quæ est præterea vitalis, & libera, modumque, seu differentiam addit agendi cum libertate, & vita. Itaque ratio instrumenti est inhibita, & transcendens vitalitatem, & libertatem, quæ principalis causa constituitur. Quia ut vitalis, & libera complectitur virtutem efficientem acceptam à Deo simul efficiente cum ipsa, superat tamen præterea vitalem, ac liberam agendi modum, quo Deus in actum supernaturalem non influit, ac proinde ex ratione, quasi generica causæ efficientis

17 S. Thomæ firmat.

18 Obiectio.

Repellitur.

Dd instrumenti

instrumentali, & modo, seu differentia efficiendi specifica coalescit ratio causae principalis. Ideoque vere mixta est ex instrumentali, & principali actiuitas naturae rationalis in actus supernaturales. Quo principalitatem naturae rationalis in agendo actus supernaturales tueri potes, etiam si illam ut vitalem, & liberam recusas admittere causam formalem. Nam si praeter causalitatem efficientem agnoscas etiam formalem in actus supernaturales, facilius potes reddere rationem, qua principalis constituitur, nempe ex causalitate formali adiuncta instrumentali, qua natura non adiunatur a Deo. Semper tamen complectitur instrumentalem, quam ut efficiens annexam habet. Ideo a proponendis, & soluendis argumentis abstineo, quae Pater Suarez, & alij assertores causalitatis instrumentalis obijciunt, quia nihil sane enunciant, quod nos libenter non demus.

19 Vrgetur obiectio.

Excutitur.

Vrgebis. Ideo natura, ut efficiens praecise adstruitur causa instrumentalis, quia natura efficit per virtutem acceptam a Deo. Sed vitalitatem libertate proximam in actu primo, qua ab intrinseco se mouet, & cum dominio se ad agendum determinat, habet acceptam a Deo. Ergo natura etiam ut vitalis, & libera instrumentalis est. Respondedo. Ideo natura, ut praecise efficiens est causa instrumentalis, quia agit actum supernaturalem per virtutem acceptam a Deo similiter efficiente cum ipsa. Ut vitalis autem, & libera est, non agit per virtutem vitalem & liberam acceptam a Deo similiter efficiente; quandoquidem Deus non viuunt, ac se se libere exercet per actionem operis supernaturalis sicut natura rationalis. Itaque ut aliqua causa sit instrumentum alterius, non sufficit accipere virtutem agendi ab illa, ignis enim productus accipit virtutem agendi ab igne producente, cuius tamen instrumentum non est. Ergo praeterea requiritur ut causa principalis virtutem tribuens aliqua ratione teneatur per se, aut per aliud etiam concursum conferre. Deus autem solum tenetur conferre concursum efficientem, non vero vitalem, & liberam. Solus itaque concursus efficiens naturae rationalis, non vitalis, & liber instrumentalis erit. Haec satis, superque sunt ad meritam contentionem vocum.

SECTIO V.

Corollaria ex dictis.

20 Prima collectio.

Ex praecedentibus deprehenditur primo, neque affirmantes, neque negantes causalitatem principalem naturae in actus supernaturales a nostra sententia recedere posse. Nullus enim Theologus re ipsa negat, naturam, qua praecise efficiens est agere per virtutem gratiose acceptam, & eleuatam a Deo agente simul cum ipsa. Item, qua vitalis & libera est, se ipsam mouere, ac determinare ab intrinseco Deo non se mouente, nec determinante ab intrinseco per actionem supernaturalem. Re ipsa autem naturam, qua praecise efficiens est, instrumentalem esse, non est aliud quam naturam agere actum supernaturalem per virtutem acceptam, & eleuatam a Deo simul agente cum actu cum ipsa, esse vero principalem, qua vitalis, & libera est, non est aliud quam adeo vitali, ac libero modo efficiente minime pendere. Quae ex dictis satis explorata sunt. Nulla igitur cum

aliquo Theologorum potest nobis esse dissensio de re, sed tantum de voce.

21 Secunda.

Secundo colligitur, quid definiendum sit de tertia sententia media relata num. 3. Etenim natura, ut praecise efficiens potiori ratione erit causa instrumentalis eleuata per auxilium extrinsecum, quam eleuata per intrinsecum; pari vero ratione quatenus vitalis, & libera, erit causa principalis. Siquidem etiam eleuata per auxilium extrinsecum agit actiuitate sibi intrinseca vitaliter, & libere; quin a Deo pariter agente dependeat. De quo erit disputatio mox futura.

22 Tertia.

Tertio deducitur non in merito potentias accidentales realiter ab anima distinctas etiam qua vitales sunt, & liberae dici posse instrumenta substantiae animae. Quia totam virtutem sibi intrinsecam, qua agunt actus supernaturales, etiam vitalem, & liberam habent acceptam a substantia animae, agente immediate cum illis eisdem actus etiam vitaliter, & libere, ut lib. de anima statimus. Sola autem cooperatio vitalis, & libera desideratur in Deo, ut eiusmodi potentiae compositae cum Deo, qua vitales, & liberae instrumentales sint. Caeterum qua efficientes sunt maiori proprietate, & rigore sunt potentiae accidentales instrumenta Dei, quam substantiae animae comparatione actuum supernaturalium. Nam a substantia animae non obtinent potestatem absolutam; sed tantum conditionatam ad efficiendum ad actus supernaturales, & hanc nullatenus destinatum in finem efficiendi supernaturales, sed naturales. At utramque participat a Deo, & in finem efficiendi actus supernaturales. Quare a Deo eleuari non a substantia animae verè dicuntur ad agendum supernaturalia. Vix ergo compositae cum animo potentiae accidentales instrumenta sunt in ordine ad actus supernaturales; rotamque instrumenti rationem solum collatae cum Deo vindicant.

23 Quarta collectio.

Quarto concluditur, habitum supernaturalem, & quoduis aliud auxilium gratiae intrinsecum naturae esse instrumentum Dei non obedientiale, ut est natura rationalis, sed naturae, ut semen comparatione viuientis, & speciei impressa comparatione obiecti. Haec posterior pars probatione non eger, cum omnibus constantissimum sit, principium intrinsece supernaturale non agere actus supernaturales eleuatum a Deo, sed virtute absoluta proportionata sibi intrinseca, & transcendenti ordine cum actu supernaturali connexa. prior pars ex superioribus probatur. Habitus agit actus supernaturales in genere causae efficientis per virtutem acceptam a Deo pariter agente eisdem actus. Ad hoc sufficit, ut habitus sit instrumentum Dei, ut constat ex superioribus. Ergo. Ad do, illa est causa instrumentalis, cuius effectus rotus, non ipsi, sed alteri, cui in agendo subiicitur, potissimum tribuitur. At opera salutis supernaturalia non habitui, sed Deo infundenti habitui, cui ipse habitus in agendo subiicitur, potissimum tribuuntur, ut constat ex disputatione superiori. Ergo iure habitus instrumentum censetur Dei. Ad haec; Auxilium intrinsecum gratiae dicitur semen Dei, 1. Petr. 1. *Renati non ex semine corruptibili sed ex incorruptibili per verbum Dei vini.* Et 1. Ioan. 3. *omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet.* Semen autem rationem instrumenti naturalis ad generanda viuencia sortitur. Neque patienter feto, quod

P. Suarez P. Herice

quod Thomistae recentiores cum Patre Suarez, & Patre Herice, supra definiunt, oppositum esse tanquam rem indubitaram omnibus Theologis acceptum. Nam habitum supernaturalem, & gratiam esse instrumentum naturale Dei expraesentur Pater Albertinus supra, Pater Fasolus n. 28. Pater Granadus 1. p. tract. de visione Dei disp. 6. sect. 3. Pater Moncaeus disp. 8. cap. 3. Pater Ruiz to. de prou. d. 36. sect. 2. pag. 565. & alij plerique.

Demum inferunt, temere ab Aluarez sup. contra Patrem Suarez assertum, improbabilem esse sententiam, quae docet naturam rationalem ut causam instrumentalem agere actus supernaturales. Tum quia grauius Theologorum iudicia ei sententiae patrocinantur, quos retulimus num. 2. Tum quia grandia argumenta, ac testimonia fauent, quae expendimus sect. 3. Tum quia si res exacte consideretur, solis vocibus sententiae affirmans a negante dissidere comperietur. Praeceptum autem, ac temerarium iudicium est Theologi, qui sententiam tantis probabilitatis momentis fulcitam, & vix rebus, sed vocibus a sua opinione dissentientem libidine ferendi alios Theologos omnino improbabilem pronunciarunt.

DISPUTATIO XXXII.

An potentia obedientialis immediate actiua, & passiva natura, ordine transcendenti referatur in actus supernaturales.

Haec disputatio a nullo Theologorum scribentium in examen vocatur. Quam tamen opere praetium duxi expedire, tum ut appareat quanta sit facultas naturae in ordine ad effectus supernaturales, & excellentia rerum intrinsece supernaturalium supra naturam; tum ut satisficiamus nonnullis obiectionibus, quae nobis factae sunt iam pridem statuentibus, excellentiam entium supernaturalium alium vindicare, ut supra ordinem transcendente naturae constituatur, sicut statuimus disput. 3. 4. & 5. & quoties rerum supernaturalium conceptus superioribus in doctrinam venit.

SECTIO NES.

- 1. Explicatur controuersa.
2. Sententia negans eligitur, & auctoritate probatur.
3. Eadem sententia negans stabilitur ratione.
4. Eadem sententia negans ulterius probatur ratione.
5. Sententia affirmantis auctoritas.
6. Proponitur, & explicatur ratio praecipua sententiae affirmantis.
7. Diluuntur aliae rationes sententiae affirmantis.
8. Obijciuntur, & soluitur mirabile argumentum recentiorum.
6. Vrgetur, & soluitur postremum argumentum.

Ripada de Ente Tom. I.

SECTIO I.

Explicatur controuersa.

Primum statuo, naturam referri in actus supernaturales ordine transcendenti extrinseco. Nam refertur in illos actione existenti, & possibili, qua extrinsece agens, & actiua natura constituitur. Actio autem ordo transcendens est agentis in terminum. Ut enim cum Caietano opusc. de ente, & essentia capite 7. qu. 5. & Suario disputatione quadagesima sexta metaphysicae sectione quarta numero nono docuimus libro secundo physicorum. Eo differt relatio praedicamentalis a relatione transcendenti, quod relatio praedicamentalis respicit terminum, ut pure terminum, quin aliud munus circa illum exerceat, quam mere respiciendi, relatio vero transcendens ita comparatur cum termino, ut circa illum munus aliud, quam pure respiciendi exerceat. At natura per actionem non respicit supernaturalem actum, ut pure terminum, sed ut agendum per illam. Ergo refertur transcendentaliter per illam. Atque ita tota disputatio est de ordine transcendenti intrinseco: & non extrinseco.

Positio prima.

Caietanus Suarez

Secunda.

Statuo secundo, ordinem intrinsecum transcendente naturae in actus supernaturales nunc aliud non intelligi, quam connexionem intrinsecam naturae cum actibus supernaturalibus, qua repugnantibus actibus supernaturalibus repugnaret quoque natura. Et merito, nam res connexa intrinsece quoad entitatem cum alia non est absoluta ab illa, sed illi alligata, atque adeo etiam in eandem relata. Scio a Patre Suarez prima parte libro tertio capite 9. numero decimo-tertio, admitti Deum intrinsece connexum cum omnibus creaturis, & negari transcendenti ordine relatum; quia relatione transcendenti ordinatur res in aliam, ut in suum finem; Deus autem referri non potest in aliquam creaturam, ut in suum finem. Sed haec dissensio non est de re, sed tantum de voce. Neque nostro dicendi modo absonat communis loquendi mos; siquidem actio refertur transcendentaliter ad causam, vniò ad extrema, visio intuitiua ad obiectum, & Deus ipse per actionem extrinsecam ad terminum, quin etiam Pater aeternus generatione ad Filium; Immo ipse Pater Suarez disputatione quadagesima sexta metaphysicae sectione 4. numero nono tradit, relatione transcendenti respici aliud, vel ut subiectum, vel ut obiectum, vel ut agens, vel ut finis. Ergo opus non est, ut terminus relationis transcendens respiciatur determinate tanquam finis. Adde relationem intrinsecam ad aliud tanquam ad finem, proprie quidem solum competere intentioni voluntatis, extrinsecam vero iis quae dirigitur ab intentione voluntatis in finem. At vero relatio transcendens intrinseca & extrinseca aliis competit, ab intentione voluntatis distinctis, ut vniò in extrema actioni physicae in terminum per ipsam productum, & aliis. Item scio a

Suarez.

Suarez

D d 2 P. Fasolus

P. Fafolus. P. Fafolo r. p. q. r. art. 3. n. 68. præter connexionem entitativam ad relationem transcendentem desiderari, ut terminus, cum quo res connectitur, sit aliqua perfectio fundamenti. Fundamentumque sit per illum perfectibile? atque ita Deum intrinsece conexum cum creaturis esse ab ordine transcendentem absolutum: sed vocale etiam hoc discrimen est. Neque omnino placet. Nam verbum per unionem hypotheticam refertur ordine transcendentem ad naturam humanam sibi unitam, Deus per actionem physicam ad terminum productum. Pater æternus per generationem actiuam ad Filium, ut constat ex definitione ordinis transcendentis tradita numero præcedenti. Tamen termini harum relationum non sunt perficientes fundamenti. Quamquam in re præfenti hæc conditio desiderari non potest: quoniam natura rationalis perfectibilis est per actus supernaturales. Atque adeo connexio entitativa naturæ cum illis, non potest non esse transcendentalis relatio.

Statuo tertio, connexionem intrinsecam naturæ rationalis cum actibus supernaturalibus, quam nunc inquirimus, non esse cum actibus supernaturalibus, ut actus existentibus, siue secundum esse actualis existentia, sed cum actibus possibilibus, siue secundum esse essentia. Res est clara, nam omnibus exploratum est, posse naturam permanere nullo existente actu, aut dono intrinsece supernaturali, atque ita cum actuali existentia alicuius doni supernaturalis, intrinsece conexam non esse. Porro esse possibile actuum supernaturalium duplex est. Aliud extrinsecum conueniens à potentia productiua illorum tanquam à forma. Aliud intrinsecum conueniens à prædicatis essentialibus ipsorum actuum, quæ si absolute existentia sint, nullam implicationem inducunt: ideoque per non repugnantiam intrinsecam explicantur. Igitur disputatio non est de connexionem naturæ cum esse possibili extrinseco actuum supernaturalium; quod ab ipsa natura, à qua, possibiles redduntur, indistinctum est, sed cum esse possibili intrinseco eorum actuum, quod ab ipsa natura est distinctum, ut distincta sunt prædicata essentialia actuum supernaturalium à prædicatis essentialibus naturæ.

Itaque eo tota disputatio refertur: an implicantiis prædicatis essentialibus actuum supernaturalium, sub conditione quod existentia ponantur, eorum inquam actuum, qui modo absolute existunt absque vlla prædicatorum implicantiis, implicari consequenter prædicata essentialia naturæ rationalis, quæ eorum immediate actiua asserta est disputatione præcedenti. Ad eum modum quo celebri disputatione Theologorum inquiritur: An implicantiis creaturis nunc absolute possibilibus, implicaret Deus, seu omnipotentia diuina, quæ earum absolute, & immediate productiua est: Verum quia sinistra intelligentia implicantiis effectuum, ex qua arguenda est implicantiis causa, implicarunt. Recentiores disp. nostram, accurate obseruandum est, cum actus supernaturales implicantes ponuntur, solum inquiri consequentiam, quæ fieri potest ad existentiam realem naturæ rationalis ex sola, & præcisâ remotione realitatis, seu veritatis transcendentis prædicatorum essentialium actus supernaturalis, quæ nunc supponuntur realia, & transcendentaliter vera: non verò consequentiam, quæ fieri potest ex ipsis prædicatis implicantiis determinatis, quæ vnusquisque pro libito sequi

Tercia.

Possibilitas rerum duplex.

Explicatur connectio.

consideret. Nam cum solum examinemus, an natura rationalis cum realitate, seu veritate actuum supernaturalium connexa sit solum expendenda proponitur consequentia, quæ ex remotione præcisâ realitatis, ac veritatis eorum actuum colligitur. Certum quidem est, non posse eorum veritatem remoueri, nisi consideremus aliqua implicantiis sequi existentiam eorum. Verum ut præcisè veritatem, ac realitatem eorum remoueri concipiamus, opus non est determinate apprehendere hæc implicantiis, vel illa, sed sufficit ponere aliqua indeterminata, & inconfuso deduci, siquidem quæcumque illa sint, non possunt cum veritate actuum componi. Itaque cum actus charitatis, & fidei nunc absolute existentibus intrinsece implicantes consideras, duo necessariò ponis, alterum euanescente veritatem, ac realitatem, quam nunc in eis actibus apprehendimus; alterum, si ij actus existerent, exitura fore duo contradicentiis, siue hæc, siue illa indeterminate, cum ad vanitatem veritatis nunc existentis, quæcumque contradicentiis sufficiant. Et quidem hæc duo apprehensione nostra, saltem inadæquate distincta sunt, nam cum modo apprehendimus chimeram hominis equi, non apprehendimus euanescente veritatem alicuius entis realis, quamuis apprehendamus, eius existentiam inducere duo contradicentiis prædicata. Igitur in hanc disputationem admittenda non est consequentia facta ex ipsis prædicatis contradicentiis determinatis, quæ pro libito sequi supponuntur; sed tantum ea consequentia, quæ fiat ex remotione veritatis, ac realitatis actuum charitatis, ac fidei, quæ nulla implicantiis prædicatorum componitur.

Quin addo, si aliqua contradicentiis determinate supponenda sunt, ea debere esse, actum charitatis, v. g. esse vitalem, & non esse vitalem, esse supernaturalem, & non esse supernaturalem, quia vitalitas, & supernaturalitas considerantur repugnans identitati reali, sicut rationalitas, & equiuitas. Ergo sicut ex suppositione hominis equi solum supponitur, fore hominem, & non hominem, equum, & non equum, ita ex suppositione actus vitalis, & supernaturalis, solum supponi debet, actum fore vitalem, & non vitalem, supernaturalem, & non supernaturalem. Etenim si licentia deret arguenti, supponendi, ac determinandi contradicentiis quæ velit, & ex illis arguendi ad existentiam naturæ rationalis, quis non videat, ea contradicentiis posse fingi, quæ cum existentia naturæ rationalis pugnent. Igitur disputatio limitanda est ad arguendum solum ex remotione veritatis, ac realitatis actuum supernaturalium ad existentiam naturæ rationalis, suppositas indeterminate, ac in confuso aliqua prædicatorum implicantiis, pro vt solum necessaria est ad veritatem, ac realitatem actuum supernaturalium nunc existentium remouendam, ex cuius vi antecedenti præcisè illationes faciendæ sunt. Res explicatur. Si queramus; An Sol connectatur cum existentia lucis? non inquirimus an causa inducens defectum lucis possit inducere defectum solis: certum est enim eodem decreto posse Deum destruere lucem, & solem. Sed an præcisè ex defectu lucis sequatur necessario defectus solis, siue is defectus inducatur ab hac causa, siue ab illa, siue à se, siue ab alio. Similiterque cum querimus an sol connectatur cum possibilitate lucis

Maior explicatio controuersie.

lucis, aut natura cum possibilitate actus supernaturalis; non differimus, an possint esse contradicentiis inducentia impossibilitatem lucis, quæ simul inducant impossibilitatem solis. Sed an præcisè ex defectu possibilitatis lucis sequatur defectus possibilitatis solis modo defectum lucis possibilis inducant hæc contradicentiis modo illa, modo absque contradicentiis inducatur, modo cum illis. Ergo sicut in quæstione de connexionem solis cum existentia lucis præscindimus à causa inducente defectum lucis, & solum arguimus ex defectu existentia lucis ab omni causa præcisè, ita in quæstione de connexionem eiusdem solis cum possibilitate lucis, præscindere debemus à causa inducente impossibilitatem lucis, & solum arguere ex defectu possibilitatis lucis ab omni causa, & determinata prædicatorum implicantiis præcisè. Quo dilucide explicatur controuersia, & pelluntur tenebræ quibus disputationem offundunt Recentiores, arguentes contra nos ex contradicentiis determinatis inducentibus impossibilitatem actus supernaturalis, quæ pro libito fingunt.

SECTIO II.

Sententia negans eligitur, & auctoritate probatur.

Propo- nuntur.

Assertores. Nauarrete.

Hurtadus Nazarius

Herice.

Fonseca.

Superioribus iam statimus non semel naturam rationalem non posse ordine transcendentem connecti cum aliquo dono intrinseco supernaturali, atque ita facultatem actiuam, & passiuam actuum, & donorum intrinsece supernaturalium admittendam sine ordine transcendentem intrinsecam naturæ. Huius sententia apertos assertores paucos inuenio, qui in hanc difficultatem priores Theologi non inciderunt. Expressè tamen illam tenetur Nauarrete controu. 33. in q. 12. r. p. art. 1. §. 4. nec non controu. 32. in q. 23. art. 5. §. 3. Pater Hurtadus disp. 8. physicorum sect. 9. Nazarius 3. p. q. 13. art. 2. controu. 4. §. sit ergo & con. 6. Pater Ericæ de Sacramentis in genere disp. 5. cap. 2. Item expressè Pater Suarez tom. 1. in 3. partem disp. 31. sect. 6. pag. 606. §. Quarto id probatur, & pag. 108. §. Neque ratione dubitandi. Neque obstat à Patre Suarez etiam negati, Deum referri ordine transcendentem in creaturas, & nihilominus concedi, connecti Deum quoad entitatem cum illis, atque ita etiam in præfenti posse negari ordinem transcendentem naturæ in actus supernaturales, & nihilominus admittere connexionem entitativam cum illis. Quoniam ratio propterquam connexio naturæ negatur à Patre Suarez, ordo transcendentem solum est, quia creaturæ non possunt esse finis, in quem omnipotentia diuina possit ordinari, ut notauimus num. 2. At vero potentia naturalis rectè potest ordinari in actus supernaturales tanquam in finem, atque ita connexio intrinseca cum illis debet asseri à Patre Suarez ordo transcendentem naturæ in actus supernaturales, etiam negatur connexio entitativa cum illis. Eiusdem sententia videtur Pater Fonseca 9. metaphysicæ c. 1. q. 4. sect. 3. 4. & 8. asserens potentiam obedientialem naturæ in actus supernaturalis, aut natura cum possibilitate actus supernaturalis; non differimus, an possint esse contradicentiis inducentia impossibilitatem lucis, quæ simul inducant impossibilitatem solis. Sed an præcisè ex defectu possibilitatis lucis sequatur defectus possibilitatis solis modo defectum lucis possibilis inducant hæc contradicentiis modo illa, modo absque contradicentiis inducatur, modo cum illis. Ergo sicut in quæstione de connexionem solis cum existentia lucis præscindimus à causa inducente defectum lucis, & solum arguimus ex defectu existentia lucis ab omni causa præcisè, ita in quæstione de connexionem eiusdem solis cum possibilitate lucis, præscindere debemus à causa inducente impossibilitatem lucis, & solum arguere ex defectu possibilitatis lucis ab omni causa, & determinata prædicatorum implicantiis præcisè. Quo dilucide explicatur controuersia, & pelluntur tenebræ quibus disputationem offundunt Recentiores, arguentes contra nos ex contradicentiis determinatis inducentibus impossibilitatem actus supernaturalis, quæ pro libito fingunt.

naturales non esse omnino intrinsecam naturæ, sed esse virtutem extrinsecam Dei eleuantis naturam, cui ex parte naturæ solum respondet non repugnantia, vt eleuetur à Deo. Etenim si connexio intrinseca, & ordo transcendentem in actus supernaturales admittatur, non est quare virtus obedientialis asseratur extrinseca, & solum per non repugnantiam explicetur, vt videbimus disput. seq. Qua ratione aduoco in hanc sententiam omnes, qui potentiam obedientialem per solam non repugnantiam explicarunt; vt Soncinas nono. metaphysicæ q. 17. §. quid autem sit Ferrara. contra gent. cap. 5. in fine §. ad argum. menta Scoti. Zumel. 1. 2. q. 112. art. 1. disp. 3. re- Zumel. ferens primam opinionem, Nauarrete 1. tom. Nauarrete? controuersiarum 33. §. 4. & to. 2. controu. 32. §. 2. Pelantius 3. parte q. 13. art. 1. disp. 3. concl. Pelantius. 1. & Ioannes Vincentius de gratia Christi q. Ioan. VIII. 6. pag. 705. Nam, vt alibi videbimus, hi auctores omnino negare non possunt, facultatem obedientialem esse aliquid positiuum; sed quia hoc positiuum naturæ secundum se non est connexionem intrinsece, & ordine transcendentem cum actibus supernaturalibus, aut cum principiis supernaturalibus illorum, quo secundum prædicata intrinseca naturæ absolute productiua, aut susceptiua donorum supernaturalium constituitur, sed tantum sub conditione eleuationis diuinæ modo quo explicatur potentia obedientialis, sine ordine transcendentem, vt disputatione sequenti constabit, ideo non per aliud positiuum potentia, sed per solam non repugnantiam tradiderunt. Cuius mentis etiam puto Theologos qui admittentes res intrinsece supernaturales, eas absolute prædicant supra ordinem naturæ constitutas, vt expendam sect. 4.

Hanc sententiam primùm auctoritate probat Augustinus lib. 9. de genesi in litt. cap. 17. distinguens virtutem creaturarum ad ea quæ sunt iuxta cursum naturalem, & ad ea quæ sunt supra naturalem cursum, docet posse rerum ad ea quæ sunt naturalia esse in ipsis rebus, posse, vero ad ea quæ sunt supernaturalia esse in ipso Deo: Ita ibi; Super hunc autem motum, cursumque rerum naturalem potestas creatoris habet apud se posse de his omnibus facere aliud, quam eorum quasi seminales rationes habent. Et postquam subdiderat posse rerum creaturarum ad ea quæ sunt iuxta cursum naturalem, rebus esse inditum, & intrinsecum, & præter illud posse conuenire aliud posse supra naturam ipsorum, sic exorditur cap. 18. Habet ergo Deus in se ipso absconditas quorundam factorum causas, quas rebus conditis non inseruit. Igitur posse rerum ad effectus supernaturales, non est omnino intrinsecum rebus, sed partim illis extrinsecum, pro vt complectitur potestatem eleuantem Dei, rebus extrinsecam. Ergo non est ordine transcendentem connexum. Nam posse intrinseco ordine connexum cum effectu omnino intrinsecum est, & non extrinsecum, vt disp. seq. exponemus. Deinde Ecclesiæ Patres testantur, potestatem agendi actus supernaturales esse absolute extrinsecam naturæ, conuenientem illi ex gratia Dei. Ergo volunt non esse ordine transcendentem connexam cum illis. Probatur consequentia, potestas connexa intrinsece, & ordine transcendentem cum effectu adæquate est intrinseca naturæ, vt est intrinseca potestas agendi actus naturales. Quæ vero sine ordine transcendentem actiua est, non est, ex entitate intrinseca absolute productiua

Sonciniis

Ferrara.

Zumel.

Pelantius.

Ioan. VIII.

Prima probatio.

Augustinus

productiua effectus, sed ratum sub conditione principij completis ipsam, & absolute produ...

7 August.

Et quidem illam à Deo gratiose, & extrinsecus concessam, Augustino, & eius discipulis obuium est. Augustinus de prædicatione sanctorum cap. 2. Nasciturum est credere, & velle, illius autem dare credentibus, & volentibus facultatem bene operandi, per Spiritum sanctum, per quem charitas diffunditur in cordibus nostris, & paucis interpositis Cum post vocationem voluerimus, non sufficit voluntas nostra, & cursus noster, nisi Deus, & vires currentibus præbeat, & perducatur quo velit. En facultatem absolutam bene operandi, viresque absolute currenti teste August. non à se, sed à Deo præstas suscipit homo. Etiam de natura & gratia cap. 64. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Quod vique non erant per naturam, neque omnino essent, nisi eum recipiendo, occupassent per eius gratiam huiusmodi potestatem. Augustini discipulus Prosper contra Collatorem c. 15. sine, Qui nobis & initium sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem, atque opportunitatem eorum, que recte, cupimus tribuis peragendi. Audis à Deo tributam virtutem actiuam. Non quia tribuit naturam, in qua etiam Collator à Deo virtutem agendi dispositionem concedebat, sed quia potestas naturæ intrinseca, absolute actiua non est, sed tantum sub conditione elevationis diuinæ, & per gratiam Dei facultatem absolute agendi nascitur; quod potestatis non connectæ cum effectu possibili proprium est. Similiter ad Demetriadem pag. 6. sine. Quid illud est, quo

Prosper.

corporeorum sensuum exteriora pulsantur in agro cordis, cui impenditur ista cultura nec radicem potest figere, nec germen emittere, nisi ille summus agricola potentiam sui operis adhibuerit. Nisi Deus potentiam adhibeat, in corde nostro, nulla vera, & absoluta potentia edendi fructus salutares intrinseca existit, sed conditionata, duntaxat, dependens à potestate diuina, per quam absolute, ac simpliciter potens, extrinsece constituitur. Eadem mente lib. 1. de vita contemplat. cap. 3. agens de peccato Angelorum. Ad dominationem iustissimam profecto pertinuit, quod voluntatem redeundi, ac facultatem miserint. Etenim si facultatem, redeundi per actum penitentiam ipso peccato, miserunt, vera, ac absoluta facultas non eis identificata erat, sed extrinsecus adiuncta. Subscribat alius Augustini discipulus Fulgentius de Incarnat. & grat. cap. 12. Sic humano generi gratuita gratiam diuina bonitas contulit, per quam in hominibus non solum propaganda, obligatione contracta, & visio propria voluntatis adhibita, deleteretur omnis iniquitas, quin etiam cogitationis sanctæ amissa pridem in homine, primo, per hanc nem secundum reciperetur facultas. En facultas recte cogitationis in homine recepta extrinsecus à Deo prædicatur. Item cap. 22. Cum dicimus neminem posse in Deum credere, nisi per gratiam Dei caro illuminetur, & credat, non credendi possibilitatem humana natura omnino inesse non posse dicimus, sed ut habeat ipsum posse, unde debet sperare ac poscere, demonstramus. Scilicet à Deo prædicandum est simpliciter posse credere, quamvis natura secundum se aliqua possibilitate, videlicet conditionata, & non absoluta intrinsece prædita post medium. Hoc igitur in homine diuinitus agitur, cui fidem Deus infundit, ut gratia dono virtutem credendi natura recipiat, quam amisit. Vides Augustini discipulos veram, & absolutam facultatem agendi actum fidei intrinsecam naturæ negare, & in solam extrinsecam Dei gratiam referre.

Accedant alij Patres, Cyrillus Alexandrinus de lib. arb. cap. 11. Possimus fortiter obfistere, & castigare motus carnis opitulante Deo, facultatemque nobis calidus suppeditante. Eadem habet de lapsu hominis pag. 92. Irè Leo ser. 8. de ieiunio decimi mensis cap. 13. Si hoc quod Deus vult, volumus, ab illo accipiet infirmitas nostra virtutem, à quo ipsam accepimus voluntatem. Similia tradit Chrysostomus ad Philippenfes 2. ferm. 2. colum. 2. & 3. En igitur Ecclesiæ Patres tenuunt admittere inesse voluntati veram aliquam potentiam ad actus supernaturales, quæ ipsi sit intrinseca, sed extrinseca, & gratiosa. At si conueniret naturæ actiuitas ordine transcendentem connexa cum actibus supernaturalibus, competere naturæ potentia vera, & absoluta, ac intrinsece ad actus supernaturales. Imo aduersarij tribuentes naturæ ordinem transcendentem ad actus supernaturales mouentur ex eo quod naturæ talis potestas vera & absoluta conueniat. Ergo naturæ neganda est actiuitas in actus supernaturales connexa ordine transcendentem cum illis. Minor cõstabit disputat. seq. vbi facultatem agendi actus supernaturales cum ordine transcendentem ad illos statuemus naturæ intrinsecam, secundum quod absolute productiua est actuum supernaturalium: actiuitatem vero ab ordine transcendentem immunem fieri absolute productiuam, etiam virtute partiali per gratiam extrinsecam.

Dei

Dei quamvis virtus productiua sub conditione gratiæ, & possibilitatis actuum supernaturalium, intrinseca sit. Dices Ecclesiæ Patres non agere de actiuitate naturæ remota, & incompleta, quam tu afferis naturæ intrinsecam, & ordine transcendentem cum actibus supernaturalibus connexam. Sed de potestate proxima, & completa tantum, quam tu fateris extrinsecam, & gratia Dei conuenientem naturæ, cum principia supernaturalia per quæ completur, & proxima constituitur, dona sint gratiosa, & indebita natura. Sed contra, Ecclesiæ Patres manifeste volunt, solam actiuitatem remotam, & incompletam intrinsecam naturæ, non esse absolute veram potentiam ad actus supernaturales, sed veram potentiam ad actus supernaturales, sed veram, ac absolutam potestatem aduenire per gratiam, & sine illa, remeque asseri naturam absolute, ac vere quidquam salutare posse. Ergo actiuitatem remotam & incompletam naturæ reuera negant intrinsece connexam ordine transcendentem cum actibus supernaturalibus. Antecedens non negabis si recte Patrum mentes expendas. Consequentiam primam probo, quia tota ratio tribuendi potestati remota, ac partiali naturæ ordinem transcendentem, & connexionem cum actibus supernaturalibus, ea est aduersarij, quia naturæ inest intrinseca, vera & absoluta potentia. Vera autem, & absoluta potentia præ se fert intrinsece ordinem & connexionem cum effectu possibili, cuius est actiua potentia, cum impossibilis rei nulla sit productiua, vera, & absoluta potentia. Ergo cum actiuitas remota negetur à Patribus vera, & absoluta potentia, & hæc potentia solum extrinseca, & à Deo proueniens afferatur; procul relegatur ordo transcendentem, & connexio intrinseca naturæ cum actibus supernaturalibus. Actiuitas naturæ intrinseca ad actus naturales, quamquam etiam remota, & incompleta sit indigens consortio, aliorum principiorum, recte potest esse ordine transcendentem in effectu relata; quia fecerim ab illis vere, & absolute potentia est: licet enim non addit species impressa, adest homini vera & absoluta potestatis ad videndum colorem, quæ non adest sine habitu in seculo ad credendum, & videndum Deum. Ergo non competit in actum fidei, & visionis Dei ordo transcendentem intrinsecus homini, qui adest ad videndum colorem. Deinde si inest homini secundum actiuitatem remotam sibi intrinsecam ordo transcendentem in actum fidei, & visionis Dei, licet proximè, & complete non posset credere, & videre Deum fecerim ab habitu supernaturali: quare absoluta & simpliciter non posset cum absolute, & intrinsece connexa sit cum actibus supernaturalibus possibilibus, & principiis ipsorum. Nam connexio intrinseca, & ordo transcendentem causæ sufficit illam constitutiue absolute productiuam effectus, & simpliciter causam, vt sequenti disputatione exponemus. Confirmatur potentia neutra, & violentæ, v.g. calò ad motum circula rem, & aque ad calorem, conuenis simpliciter posse moueri, & calefieri, licet indigeat concursu aliorum, qui ipsorum naturæ debitas non est. Solum quia eis competit ordo transcendentem & connexio intrinseca cum possibilitate eorum motuum, itaque talis potentia inter naturale referretur. Ergo similiter si naturæ conueniret ordo transcendentem, & connexio absoluta cum

9 Euasio.

Precluditur

8 Cyrill. Alex.

actibus, & principiis supernaturalibus, conueniret posse simpliciter, & absolute agere actus supernaturales, quamvis principia supernaturalia requisita ad illos indebita sint. Ad hæc, ea principia debita forent naturæ si ordine transcendentem referretur ad actus charitatis, & fidei atque ita natura secundum se absolute, ac simpliciter potens ad eos actus esset prædicanda, de quo sectione seq.

SECTIO III.

Eadem sententia negans stabilitur ratione.

10 Prima ratio

Prima ratio, & mihi non leuis, negandi naturæ rationali ordinem transcendentem in dona intrinseca supernaturalia, per extrinsecam, vt aiunt, principia desumitur. Reiecto enim hoc ordine transcendentem naturæ facile explicantur plura, quæ de supernaturalibus donis alias difficile explicantur. Ergo reiciendum est. Theologi enim est, facilia reddere arcaua difficilia Theologiæ, & principij vniuersalis veritas elucet maxime ex consequentia, quæ veris, communitè receptis singularibus dogmatibus nexa est. Probatu antecedens factò discursu per ea que reiecto hoc ordine transcendentem absque negotio explicantur. Primo namque eo principio exposuimus disput. 3. quanam sit natura supra quam euehantur dona supernaturalia. Secundo statuimus eodem dogmate disput. 4. in quo primariæ excellentia entium intrinsece supernaturalium constituitur. Tertio disput. 5. quisnam sit conceptus supernaturalitatis respectiua. Rursus disput. 8. quare dona supernaturalia existant supra virtutem passiuam naturalem. Quarto inde etiam disput. 9. illustrauimus, quare ratione superent appetitum innatum. Item disput. 10. & 11. quomodo eleuentur supra euentiam immediatam & mediatam, quiddam actiuam, & abstractiuam. Septimo disput. 13. à priori monstrauimus quare sub naturæ merito non cadant. Octauo eadem luce claro constat discrimen potentie naturalis, & obediencialis actus naturalis, & supernaturalis respicientis idem obiectum formale, vt deursu patefaciemus. Hæc, & alia dogmata, quæ Theologis frequentiora sunt aliunde lucem non habent, ablato omni ordine, & connexione entitatis naturæ cum donis supernaturalibus sunt manifesta: quare vix vlla disputatio fuit, nec deinceps erit, cui non præluceamus hac doctrina. Male ergo recedemus ab illa.

11 Secunda

Secunda sit ratio. Si naturæ competere virtus incompleta intrinseca, ordine transcendentem connexa cum actui salutari charitatis, ac fidei deberentur illi principia, quibus compleretur ad eos actus efficiendos, vnde interiter eorum excellentia supernaturalis. Ergo virtus naturæ non est ordine transcendentem intrinsece connexa cum actui salutari charitatis, ac fidei. Probatu antecedens. Ea ratione ad efficiendum actus naturales, non salutes conceditur à Deo concursus necessarius, quia præcedit ex parte naturæ virtus incompleta intrinsece, ac transcendentem ordinata ad illos, munus enim causæ primæ est complere virtutes intrinsecas naturæ transcendentem ordinatas ad agendum. Ergo si inest naturæ virtus incompleta intrinseca ad agendum actum chari-

tatis transcendentaliter ordinata, debitus erit illi concursus necessarius ad eum efficiendum. Siquidem ex parte naturæ quidquid obligat Deū præbere concursus necessarius ad actum dilectionis naturalem, obligat præbere ad actum supernaturalem, nempe virtus incompleta naturæ ex se transcendentaliter ordinata in actionem dilectionis naturalis.

Respondebis, Deum ad præbendum concursus, & principia dilectionis naturalis, non obligare in ordine transcendenti naturæ, sed exigentia intrinseca concursus diuini, & principiorum, quæ naturæ ad eum actum necessaria sunt. Sed contra. Eo ipso quod adstruatur ordo transcendens naturæ in actum charitatis, adstrui quoque debet exigentia concursus diuini & principiorum, quæ necessaria sunt ad existentiam illius. Nam exigentia intrinseca naturæ, non est aliud quam ordo intrinsecus, ac transcendens naturæ in suam perfectionem, neque alia ratione naturæ apprehenditur exigere concursus diuinum, & principia necessaria ad alios actus nisi quia apprehenditur ordine transcendenti relata ad illos tanquam ad perfectiones intrinsecas ipsius naturæ. At actus salutaris charitatis est perfectio intrinseca naturæ, & natura in eum ordine transcendenti relata. Ergo apprehendi natura debet exigere concursus diuinum, & principia necessaria ad eum actum. Neque te expedies, si dicas exigentiam esse ordinem transcendentem naturæ ad perfectionem virtutis naturalibus consequibilem, actum autem salutarem charitatis non esse perfectioem virtutis supernaturalibus consequibilem, cum intrinsece supernaturalis sit. Quoniam principium petis. Ego enim meo argumento contendō, asserto eo ordine transcendenti naturæ virtus necessaria ad eum actum salutarem esse debitas naturæ, & naturales, ac per consequens eum actum non posse inter supernaturalia referri, quandoquidem virtutibus naturalibus, ac naturæ debitis erit producibilis, sicut actus non salutarius virtutibus naturalibus producibilis est, quia naturæ rationali respectu transcendenti ordinatæ ad illum debentur concursus in actu primo necessarii ad efficiendum illum.

Dices rursus, exigentiam non esse eorum, sine quorum possibilitate res existere repugnant, sed eorum duntaxat, sine quorum existentia res suapte natura non existit. At posse naturam existere connaturaliter sine existentia actus charitatis quamvis ratione ordinis transcendenti sine eius possibilitate non possit, cum qua possibilitate sola, non cum existentia, connexionem vendicat ordo transcendens naturæ. Hæc non est euasio argumenti, sed fuga. Insequamur fugientes. Ex ordine transcendenti naturæ ad actum charitatis non colligo exigentiam actus charitatis, sed principiorum, quæ compleant naturæ potentiam ad efficiendum actum charitatis: atque adeo eorum existentiam deberi naturæ, sicut debetur existentia principiorum, quæ complent eius potentiam ad alios, ac per consequens ex natura rei non posse naturam existere omnino sine existentia eorum principiorum sicut non potest esse sine existentia aliorum. Vnde si respondes ideo non exigere naturam principia ad actum charitatis, quia potest esse sine actu charitatis, frustra laboras, quia possunt principia existere, quamuis actus non exigatur existens: vt constat in actibus naturalibus volun-

tatis quorum principia naturæ debentur, licet actuum existentia debita non sit. Si vero respondeas ideo non exigere principia, quia potest esse sine ipsis principijs. Etiam nunc principium petis, siquidem pugno, naturam esse omnino non posse sine eis principijs, quia ipsius exigentiæ debita sunt. Dixi omnino esse non posse sine eis principijs; quia vt ex ordine transcendenti intreat supernaturalitas actus non requiritur, colligere principia necessaria ad actum charitatis semper, ac determinare exigere existentia, ac connexa naturæ, sed sufficit aliquod, & sub disjunctione, aliorum principiorum, quæ ad alios actus in quos etiam naturæ respectu transcendenti referuntur, exigatur sic species impressæ necessariæ ad cognitiones naturales, sunt naturales, quia exiguntur ab intellectu, non determinate, sed sub disjunctione hæ, vel illæ, quare alijs negatis determinare debentur hæ. Ergo reuera actus charitatis in ordine naturæ descendat, sufficit eius principia exigere sub disjunctione, vt alijs negatis determinare debeantur illa. Quare si natura humana ordine transcendenti referatur in vnionem hypostaticam, negata subsistentia naturali erit debita hypostatica vnio. Quod affirmare non audeo. Itaque eo ipso quod natura rationalis ordine transcendenti pro principio potentia actiua respiciat actus possibiles assertendum est aliquando saltem deberi principia necessaria ad illum, vt eis complete actiua actus charitatis constituantur, quia omnis virtus incompleta naturæ ordine transcendenti connexa cum effectu possibili exigit aliquando saltem sub disjunctione aliorum actuum completi.

Neque refert, si dicas, plures esse ordines transcendentis rerum, qui neque existentiam terminotum, neque principiorum requisitorum ad illos desiderant, vt est ordo cognitionis probabilis, & desiderij inefficacis. Etenim vt superioribus sæpe monui, neque cognitio probabilis, neque desiderium inefficax vendicant ordinem transcendentem in obiecta, sed ex se possunt in obiectum impossibile, æque, ac possibile referri. Quinimò exposito principio confirmabimus rationem sequentem: Deinde eo differt ordo potentia ab ordine cognitionis, ac effectus quod cognitionis, & effectus inefficacis munus non est tribuere existentiam effectui, sed sistere in mera representatione, & affectu obiecti, eoque satis munus primum eorum actuum implerem est, quamuis alterius non progrediatur quare animo possunt inefficax cognitiones probabiles, & effectus simplices, & inefficaces etiam in obiecta impossibilia. At vero potentia actiua munus in quod ipsa sua conditione destinatur, non est solus respectus possibilitatis effectus, sed productio existentia actualis illius, quare frustra dicitur adesse potentia, quæ non reducit ad actum: ideoque potentia actiua effectum naturalium completur à Deo ad agendum illos. Ergo similiter potentia actiua actus charitatis compleri debet quidquid sit de alijs ordinibus transcendentibus, qui non sunt virtutis actiua proprii. Confirmatur, ordo transcendens habitus charitatis exigit ex natura rei aliquando existentia auxilia necessaria ad actum charitatis, quamuis cognitio supernaturalis abstractiua possibilitatis eius actus, & desiderium supernaturale inefficax eiusdem existentiam eorum auxiliorum non vendicent; quia alius est ordo physicus potentia acti-

14 Rursus vindicatur a responsione nostrum argumentum

Confirmatur

12

Ugi.

Occupatur

13 Alia euasio.

Præcluditur.

15 Recitiores repellitur.

ua proprius habitus supernaturalis, ab ordine intentionali eorum actuum. Ergo similiter potest ordo transcendens voluntatis in actum charitatis eadem auxilia vendicare, licet cognitio & effectus naturales eius actus eiusmodi auxilia non desiderent. Equidem vbi voluntati concedatur in actum charitatis ordo transcendens potentia immediate agentis, qui habitui charitatis conceditur, non inuenio, quare vtrique seorsim eadē auxilia non præbeantur.

Iam huic audio. Recentiores dicentes, ideo habitum exigere auxilia necessaria ad actum charitatis, non vere voluntatem, quia Deus infundens habitum tenetur necessario complacere in actu charitatis, non vero tenetur in eodem complacere creans voluntatem. Si autem vrgeas, ideo Deum teneri ad huiusmodi complacentiam necessariam actus charitatis in habitus infusione, non vero in creatione voluntatis, quia diuerso modo referetur habitus in actum, quam voluntas: atque ita, quia ordo habitus in actum transcendens est, non vero ordo voluntatis in actum, siquidem asserto eo ordine vtrique commune non est, vnde diuina complacentia ea principia distinguit. Respondent, discrimen eorum sumendum esse ex ordine diuerso naturali, & supernaturali, in quo vtrumque principium constitutum est nempe, quia habitus ad ordinem supernaturalium, voluntas vero ad ordinem naturalium spectat. En quam male semper petitionem principij vident qui, ordinem transcendentem naturæ in actus supernaturales agnoscunt. Nos pugnamus, habitum, & actum charitatis pertinere ad ordinem rerum naturalium, si ordinem transcendentem naturæ non ponatur, non est, quare excellentia eorum tanta sit, vt non debeantur exigentiæ naturæ, & aggregentur alijs, quæ intra spheram principiorum, & actuum naturalium continentur. Vos vero post varios discursus sudore confectos tandem argumento occurritis, ideo etiam posito ordine transcendenti naturæ in actum charitatis eius principia, & ipsum actum extrahi ab ordine rerum naturalium, quia supra natura supernaturalia sunt, & diuerso modo, ac alio cum natura componi debent, cuius iamdiu rationem expectamus, & in vestra doctrina non inuenimus, nisi petitionem principij. Satis igitur erit, extra eum ordinem transcendentem naturæ omnia intrinsece supernaturalia relegare. Recole nunc, quæ opposuimus disputatione quinta sectione 4. aduersus hanc explicationem exigentiæ rerum per complacentiam necessariam Dei.

SECTIO IV.

Eadem sententia negans vltterius probatur ratione.

16 Tertia ratio à priori

His addo rationes à priori. Tertia esto huiusmodi. Vt voluntas possit immediate, & absolute efficere actum supernaturalem non requiritur ordo transcendens voluntatis in actum supernaturalem. Ergo non est adstruendus. Nā tota ratio adstruendi eum ordinē sola est, vt voluntas immediate, & ab-

solute possit efficere actum supernaturalem. Et quidem si recte saluari id potest sine ordine transcendenti naturæ, non est quare talem ordinem Theologi tueantur, cum planum sit reliqua principia Theologica rectius, & planius defendi negato eo ordine, quam concesso; Antecedens probo. Eo ipso quod apprehendamus voluntati conuenire actiuitatem solum conditionatum in actum supernaturalem dependentem à conditione possibilitatis actus, & collationis auxilij supernaturalis, & insuper apprehendamus actum supernaturalem absolute esse possibilem, aut non repugnantem, voluntati conferre auxilia supernaturalia, necessaria ad illum, sufficienter intelligimus voluntatem posse absolute, & immediate efficere actum supernaturalem. At hoc possumus apprehendere absque ordine transcendenti voluntatis in actum supernaturalem. Ergo vt voluntas possit absolute, & immediate efficere actum supernaturalem, non est necessarius talis ordo. Consequentia bona est. Minor negari non potest; siquidem, vt præmissimus sectione 1. ordo transcendens non est aliud quam connexio absoluta voluntatis cum possibilitate actus. Maior probatur & explicatur duplici exemplo. Prius sit, omnipotentiam diuinam, quæ recte apprehenditur, posse absolute, & immediate efficere creaturas, solum quia intrinsece virtutem continet conditionatam ad producendas illas, dependentem à non repugnantia creaturarum, & aliunde creaturæ absolute non repugnantes sunt. Quod fuisse monstravi lib. 2. Physicorum. Posterior sit effectus efficax conditionatus voluntatis qui secundum se absolute non foritur effectum dum conditio absolute non existit, posita autem conditione potest illum absolute sua efficacia existentem inducere. Igitur similiter, vt voluntas possit absolute, & immediate agere opus aliquod supernaturale sufficit virtus conditionata sibi intrinseca, & absoluta positio conditionis. Etenim id quod in aliarum rerum efficacia cernimus, non est, quare voluntatis actiuitati denegemus. A priori ratio est, quia omnis virtus conditionata posita conditione transit in absolutam. Ergo efficacia voluntatis poterit in absolutam transire, quamuis conditionata sit, vbi absolute existens ponatur conditio. Confirmatur, explicatur, voluntas, quæ per se intrinsece non est actu agens, constituitur actu agens per absolutam existentiam actionis sibi superuenientis. Ergo etiam si secundum se, & intrinsece absoluta actiua non sit, poterit per conditionem absolutam, sibi superuenientem reddi absolute actiua. Iterum confirmatur. Affectus conditionatus non solum est efficax sub conditione absolute possibili, sed etiam sub conditione absolute impossibili, atque adeo nullatenus connexa cum absoluta possibilitate effectus. Nam eadem difficultate apprehenditur efficacia affectus voluntatis sub conditione impossibili, qua efficacia actiua ipsius voluntatis.

Dices, si actiua voluntatis præcise conditionata sit, non posse adstrui intrinsecam voluntatis veram, ac propriam potentiam, nam vera, ac propria potentia esse non potest, quæ absolute actiua non est alicuius effectus absolute possibilis. At voluntati concedendam veram, ac propriam potentiam ad agendum actus supernatur-

Confirmatur

17 Responsio

naturales, vt euincunt argumenta facta disputatione. Sed contra, voluntati solum debet adscribi vera, ac propria potentia, vt coniuncta est auxilio supernaturali, non vero vt ab illa diuisa consideratur, atque ita vera, ac propria potentia ad agendum actus supernaturales non debet asseri adæquatè intrinsicè voluntati, sed partim intrinsicè, & partim extrinsicè. At vt voluntati adscribatur vera, ac propria potentia partim intrinsicè, opus non est ordo transcendens, sed sufficit actiuitas conditionata dependens à conditione extrinsicè auxilij supernaturalis. Ergo ratione veræ, ac propriæ potentiæ ad agendum actus supernaturales non est asserendus voluntati ordo transcendens, & actiuitas intrinsicè pure conditionata neganda. Minor & consequentia constant. Probatum maior. Ecclesiæ Patres, & Scriptores sacri considerantes voluntatem seorsim ab auxilio, & suis tantum viribus relictam, prædicant absolute impotentem ad agendum actus supernaturales, vtamque, ac propriam potestatem extrinsicè solum aduenientem agnoscunt, vt expendebamus sect. 2. Ergo veram, ac propriam potestatem agendi actus supernaturales non est, quare adscribamus voluntati omnino intrinsicè, secundum essentialia prædicata conuenientem, sed potius extrinsicè conuenientem solum cum auxilio gratiæ. Itaque non est, cur graueris negare voluntati secundum sola essentialia considerata conuenire veram, ac propriam potestatem agendi actus supernaturales, atque ita concedere solam actiuitatem conditionatam sibi intrinsicè adesse, cum oppositum doctrina Conciliorum, ac Patrum suadet. Quæ proculdubio statuit discrimen inter potestatem voluntatis ad actus naturales ante aduentum principiorum naturalium complementum ipsam, & potestatem eiusdem voluntatis ad actus supernaturales ante aduentum gratiæ ipsam roborantis, nempe voluntati ad actus naturales etiam ante auxilia naturalia veram, ac propriam potestatem conuenire, per quam absolute productiua sit eorum actuum, ad actus verò supernaturales ante aduentum auxiliorum supernaturalium veram, ac propriam potestatem non adesse perquam si absolute, ac vere productiua eorum, sed tantum conditionatam, per meram non repugnantiam à Theologis explicatam. Igitur doctrina, qua ordinem transcendens tueris potius est neganda, quam supponenda, & ex opposita ordo transcendens euerendus. Neque argumenta confecta ad probandum immediatam actiuitatem voluntatis in actus supernaturales id euincunt. Quoniam illa solum concludunt, voluntatem esse immediatè agentem actus supernaturalis per actiuitatem sibi propriam, ab actiuitate habitus supernaturalis distinctam, quod rectè coheret cum actiuitate immediata, quæ non sit intrinsicè absoluta, & connexa cum effectu, sed tantum conditionata, vt exemplo omnipotentis diuinæ, & effectus efficacis sub conditione ratione superiori exposuimus. Neque obest, voluntatem esse absolute agentem, atque adeo esse absolute actiuam. Nam vt sit absolute agens non requiritur, vt secundum intrinsicè entitatem sit absolute actiua, sed sufficit, vt absolute actiua, sit per auxilia gratiæ, quæ ante ipsam actionem necessario dispensantur. Nam priusquam actu absolute agat, debent ei absolute auxilia gratiæ præ-

beri, per quæ, prius absolute actiua constituta per actionem absolutam suam actiuitatem exercet. De his plura disp. seq.

18
Obiectio.

Urgebis, hac ratione ex actiuitate conditionata voluntatis contradicentia deprehendi, videlicet voluntatem secundum sua prædicata essentialia præcisè, seorsim ab auxilio gratiæ absolute existenti, & possibili, esse vere, ac proprie potentem efficere actum supernaturalem, & non esse potentem proprie ac vere. Non esse vere, ac proprie potentem quia per me actiuitas sola conditionata non est vere, ac proprie potestas agendi actum supernaturalem. Esse vero potentem vere, ac proprie quia omnipotentia diuina, quæ secundum sua prædicata essentialia solum est conditionata est vera, ac propria potentia. Nego deprehendi actiuitatem conditionatam voluntatis esse veram, ac propriam potestatem, quamquam omnipotentia diuina vera, ac propria potentia sit. Discrimen est apertum. Omnipotentia enim non est secundum sua prædicata essentialia purè conditionata, & ab ordine transcendenti absoluta ex præstantia effectu, & imbecillitate suæ virtutis, & perfectionis ad illam, sed potius ex summa perfectione suæ entitatis, & potestatis nimirum solum, vt ea ratione asseritur omnino independens non solum abesse existentia, sed etiam ab esse essentia creaturarum: vnde neque conditionata asseritur dependenter à conditione tribuente illi in esse absolute potestatem & complete debilitatem suæ virtutis, sed dependenter solum ab esse termini, in quo summam suam actiuitatem exerceat. Atque ideo rectè notauit Sanctus Thomas, non posse Deum efficere chymæram, male dici impotentiam, quia id non ex defectu potestatis Dei, sed ex defectu capacitatis chymære contingit. Verum actiuitas voluntatis ad actus supernaturales conditionata asseritur, & ab ordine transcendenti absoluta ex præstantia eorum effectu, & imbecillitate suæ virtutis, & perfectionis ad illam, perfectior quidem, & præstantior voluntatis actiuitas asserenda, si intrinsicè absoluta, & ordine transcendenti connexa cum eis effectibus adstrueretur, vt ex hoc capite eminentior, & altior adstruitur actiuitas habitus supernaturalis, quæ intrinsicè conditionata non est, & cum actibus supernaturalibus essentialiter connectitur. Vnde etiam actiuitas voluntatis asseritur conditionata dependenter à conditione gratiæ, quæ ipsi tribuit potestatem simpliciter, completèque imbecillitatem ipsius. Atque voluntas secundum suas vires intrinsicè seorsim ab auxilio gratiæ rectè dicitur impotens, & carens vera potestate ad agendum actus supernaturales, quia non posse illos agere non prouenit, sicut in Deo, ex sola incapacitate termini, sed ex defectu suæ perfectionis, & imbecillitate virtutis.

16
Quarta ratio à priori

Iam aliam rationem à priori nostræ opinionis adiungamus, quæ ordine quarta est. Actus supernaturales sunt supra ordinem naturæ, non extrinsicè. Ergo supra ordinem quidditatum, & intrinsicè. At ordo quidditatus, & intrinsicè est transcendens, quo natura sibi necesse est, quæ sibi affinia sunt. Ergo actus supernaturales sunt supra ordinem transcendens naturæ. Maior est Theologis solemniter constituentibus naturalia, & supernaturalia in ordine diuerso, eaque sic conferentibus inter se, vt supernaturalia supra ordinem naturalium efferantur. Minor etiam

etiam perspicua est. Nam ordo extrinsicè rerum non est alius, quam directio, seu relatio, quam ex diuina prouidentia fortiuntur. At ex diuina prouidentia tam naturalia, quam supernaturalia in eundem finem gloriæ diuinæ Christi, & hominem diriguntur. Ergo naturalia, & supernaturalia sub eodem ordine extrinsicè clauduntur. Consequentia autem optima est cum præter ordinem extrinsicè reliquos solum sit ordo intrinsicè, quidditatiuus, quo res inter se quidditatiue connectuntur, qui transcendens ordo est. Nec satisfacies si dicas, ideo supernaturalia supra ordinem naturalium collocari, quia, vt arguebamus sectione præterita, non possunt esse supra exigentiam, ac debitum naturæ, quin simul supra ordinem, ac connexionem transcendens eisdem collocentur. Tum quia intra ordinem naturæ plura sunt dona gratuita, quæ à Deo vt Authore naturæ ultra debitum, & exigentiam rerum præstari possunt. Deus enim etiam, vt Author naturæ liberalis, ac munificus est, muneraque continet, quæ gratis donare possit. Ergo donorum intrinsicè supernaturalium excellentia vendicat, vt etiam supra omnem ordinem naturæ, & connexionem entitatum prædicentur. Hæc ratio licet fronte vocalis appareat contemnenda non est, quia vocum præstantia, quibus Theologi vtuntur ad significandum præstantiam rerum, argumento esse potest ad colligendum eam perfectionem, quæ rebus aliis inferioribus communis non sit, & solis eis vocibus significari potest.

20
Postrema à posteriori.

Claudo asserti nostri probationem argumento desumpto ab absurdis, quæ ex opposito conuincunt. Primo enim inde fit, nullam esse rem creatam, aut creabilem, quæ ordine transcendenti, ac immediata connexionem non referatur ad omnes creaturas possibles. Nam ab aduersariis admittuntur in quacunque re creata potentia obediens actiua; eleuabilis à Deo ad productionem cuiuscunque creaturæ. Ergo si hæc potentia vendicat ordinem transcendens, & immediatam connexionem cum termino, nulla erit res creata, quæ cum omni termino omnipotentis diuinæ ordine transcendenti connexionem immediatam non habet. Vnde secundo fit, Deum in quacunque re creata posse cognoscere omnia, quæ in re cognoscere potest in sua omnipotentia. Esto ea cognitio ad comprehensionem rei creatæ necessaria non sit, diuerso modo creaturas distinguat in medio creato, ac increato. Nam ordo transcendens, & connexio entitativa vnus rei cum alia medium sufficiens est, vt in ea possit terminus talis connexionis distingui ab eo qui eam connexionem adæquate prænoscat. Item tertio posse Angelum prænoscere euidenter possibilitatem, Incarnationis, Trinitatis & donorum supernaturalium, comprehendendo cognitionem probabilem naturalem earum rerum. Nam talis cognitio in hæc sententia asserenda, est ordine transcendenti connexa cum suo obiecto. Et quamuis ad comprehensionem necessarium non sit, vt distinguantur in re omnia, quæ connexioni, & ordini transcendenti rei addita sunt, tamen ea saltem, quæ præcipua sunt ad perfectam rei rationem discerni debent. At in cognitione solum referente possibilitatem obiecti, id quod in ipsa præcipuum est ad perfectam notitiam suæ natu-

ræ, est veritas & connexio essentialis cum obiecto, quod vnice representat. Quare si vnice representaret obiectum naturale, non comprehenderetur ab Angelo talis cognitio, nisi discerneret in illa an ordinem transcendens cum eo obiecto connecteretur, neque enim aliud potius, & principalius est in cognitione, quod ad eius exactam notionem prænosci debeat. Ergo Angelus comprehendens cognitionem probabilem naturalem de possibilitate Incarnationis Verbi, Trinitatis personatum, & aliorum mysteriorum gratiæ, prænosceret euidenter connexionem intrinsicè cognitionis cum illis, atque adeo etiam præsentiret euidenter possibilitatem eorum. Hæc forsitan alicui non videbuntur absurda. Mihi verò eorum sunt, quæ ex sola apprehensione terminorum dissentire debent, saltem tanquam magis distona probabilioribus principiis Theologicis, quam opposita. Quod mihi sat est, vt oppositam partem, tanquam probabiliorē eligam defendendam.

SECTIO V.

Sententia affirmantis auctoritas.

21
Theologi.

Affirmanti sententiæ suffragantur Egidius de præsentatione lib. 10. de Beati. quæst. 3. artic. 2. §. 3. numero 22. Pater Fasolus 1. p. q. 12. art. 1. dub. 6. Machin. 1. p. disputatione 16. sect. 3. Cabrera 3. p. quæst. 1. art. 1. disput. 6. num. 18. Accedit Pater Vasquez 1. p. disputatione 176. num. 26. Eisque annumerari possunt Scotus, & alij quos retulimus disputatione 9. sect. 1. tribuentes naturæ appetitum innatum, & inclinationem in dona supernaturalia, quandoquidem in re à negantibus dissentire non possunt nisi hoc ordine transcendenti naturæ assero, vt notauimus ibidem sect. 4. Etiam aggregari potest Pater Granadus volens potentiam obedientialem esse intrinsicè adæquate rei naturali, & formaliter supernaturalem, ad ordinem rerum intrinsicè supernaturalium spectantem, quod absque ordine transcendenti, & connexionem entitativa naturæ cum donis supernaturalibus verum esse non posse ostendimus disputatione 8. sect. 1. Rursus superioribus adiunges eos, qui aiunt voluntatem virtute naturali, & innata influere in actus supernaturales. Sed immerito, quia ego, qui eum ordinem transcendens reicio, non vereor admittere voluntatem efficere actum supernaturalem actiuitate naturali, & innata. Actiuitas enim naturalis, & innata non sonat virtutem connexam cum actu supernaturali, sed immediatam, & intrinsicè duntaxat à virtute supernaturali gratiæ superadditæ distinctam, & indistinctam ab entitate, & virtute naturali ipsius voluntatis. Quæ tamen virtus potest esse absoluta, aut conditionata, connexa, aut non connexa transcendentaliter cum effectu, de quo nunc disseritur. Omnium manifestissime affirmantis sententiæ sunt ingeniosi Recentiores qui collato studio, & contentio brachio in sententiam nostram, quam iam diu scripsimus, dedimus argumenta, & ingenia acuerunt.

22
August.

Obiiciunt primo vulgare Augustini testimonium lib. 1. de prædest. Sanctorum c. 5. *Quid autem habes quod non accepisti? ut enim sit natura*

natura fidem posse habere, numquid & habere non enim omnium est fides, cum fidem posse habere, sit omnium. Non autem ait Apostolus, quid potes habere, quod non accepisti, ut posses habere? sed ait, quid autem habes, quod non accepisti? Perinde posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, natura est hominum; habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem, gratia est fidelium. Illa utique natura, in qua nobis data est possibilitas habendi fidem non discernit hominem ab homine, ipsa vero fides discernit ab infideli fidem. Vbi Augustinus discrete docet, posse hominem credere (quod de vera, ac propria potestate accipiendum est) esse naturam humanam intrinsecam, ac quidditativam, & non acceptum extrinsecus per gratiam. Potestas autem vera, ac propria absolute productiva effectus non potest esse naturam intrinsecam, & quidditativa sine ordine transcendentem, & connexionem cum effectu. Ergo, Quo testimonio exultant Recentiores, ac si nihil aptius in rem presentem potuissent inueniri. Sed venia ipsorum dixerim, alia multo aptiora, & in rem propositam virgentiora inuenissent, si sedulo Augustinum, & alios Patres consuluissent. Consule ea, quae disp. 30. sect. 7. ex eodem Augustino, Ambrosio, Prospero, Fulgentio, Clemente, Alexandrino, Gregorio Niseno, Cyrillo, Damasceno, Bernardo, Basilio, Leone, Hugone Victorino, & aliis protulimus asserentibus actiuitatem arbitrii in opera supernaturalia esse insitam, & naturalem in qua si hi Recentiores incidissent, non exultarent modo, sed insultarent etiam in asserita nostra.

23 Expeditio

Prima.

Verum omnia facile expeditas, sed aduertas, potuisse recte à Patribus Ecclesiae, adstrui naturam hominum esse posse habere fidem, & charitatem. Item potestatem credendi, & diligendi Deum esse insitam, & naturalem, quin natura asseratur ordine transcendentem connexa cum actu charitatis, aut fidei. Etenim ea loquendi ratione solum volunt Patres, praeter actiuitatem gratiae, actiuitatem quoque naturam immediatam necessariam esse ad eos actus, modo ea actiuitas immediata naturam ponatur ordine transcendentem connexa, modo ab eo ordine absoluta, de quo mens Patrum Ecclesiae abstraxit. Duabus autem rationibus eam potestatem naturam siunt esse naturalem, & insitam, quae ab eo ordine praecedunt. Primo, quia ea actiuitas ita est naturam rationalis propria, ut irrationalibus communis non sit, quod etiam de actiuitate mente conditionata, & ab ordine transcendentem absoluta verum est. Ita discrete Augustinus testimonio à Recentioribus adducto, nam praemiserat. *Nihil sensu Apostoli iam contrarium est, quam de suis meritis, sic quemquam gloriarum, tanquam ipse sibi ea fecerit, non gratia Dei, sed gratia, qua bonos discernit à malis, non qua communis est, bonis, & malis. Sit ergo Gratia natura attributa, qua sumus animantia rationalia, discernimurque à pecoribus. Sed non se ille quem coerebat Apostolus aduersus pecus instabat, sed aliquid bonum, quod perineret ad vitam bonam, sibi non Deo tribuens instabat, quando audire meruit. Quis enim se discernit. Clarius idem Augustinus lib. contra Iulianum cap. 3. paulo post principium. Bonam dicit hominum naturam, qua talis gratia operulacionem meretur. Quod gratulantes audirem, si hoc propterea quia rationalis natura est, diceret.*

Neque enim gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum lapidibus, aut lignis, pecoribus praestatur. Quem loquendi modum didicit Fulgentius à suo Magistro de Incarnatione & Gratia cap. 22. *Vtique naturaliter homini cum caperis in Dei filium credere, si posse credere in conditione primi hominis datum non esset, numquam peccatum de infidelitate contraheret. Neque enim ulli naturae credendi facultas insita est quam rationalem non fecit Deus. Vides ideo posse credere homini asseri naturalem, quia rationalis est, & alia natura, quae rationalis non sit, nequit à Deo potestatem credendi obtinere. Rectius cap. 24. sine, *Agnoscat igitur homo in eo se naturaliter credere posse, in quo naturam habet credulitatis, ac fidei capacem, quod animalibus irrationalibus datum diuinitus non est. Quid ultra à nobis asseritur? Secunda ratio est, quia ea potestas non est ad aliquid contranaturalem voluntati: licet enim positum non inclinet in opera salutis tamen illis non reluctatur, & naturali ipsius legi conformia sunt. Ita Prosper. sententia 39. *In creatura qua arbitrio suo peccat, prior est natura, quam vitium. Quod ita contra naturam est, ut non possit, nisi nocere natura. Non itaque esset vitium recedere à Deo, nisi natura competeret esse cum Deo, Cernis ideo esse naturam hominis virtutem quia vitium contra naturam est. Item Fulgentius de Incarnatione, & gratia cap. 23. *Potest igitur Deo donante homo in Deum naturaliter credere, contra naturam quippe hominis est quod in Deum non credit, quia incredulitatem non habet ex creatione Dei, sed ex voluntaria prauaricatione mandati. En ideo potest in Deum naturaliter credere, quia contra naturam hominis est, ut in Deum non credat. Igitur quia actiuitas voluntatis distincta à gratia, & est naturali propria, & est ad opera legi naturali, & insita consentanea (nam supposito auxilio gratiae, etiam ratio naturalis prohibet, ne praeccepta supernaturalia violemus) naturam hominum, seu naturale dicitur posse elicere actum charitatis, ac fidei, non vero, quia actiuitatis potestas ordine transcendentem in eos actus refertur. Siquidem etiam actiuitas conditionata nullo ordine transcendentem eis actibus nexa, dupliciter ea ratione homini intrinseca, & naturalis dici potest, quia sola naturam rationali propria est, tum quia operum naturam rationali conformium est actiua.****

Sed vrgebis. Quidquid sit de ratione, qua actiuitas voluntatis dicitur intrinseca, & naturalis homini, ab Augustino ponitur, posse credere potestate vera, ac propria competere homini seunctim à gratia. Ergo vera ac propria potentia credendi non est accepta à Deo, & ab auxilio extrinseco dependens, ac proinde seunctim à gratia non est potentia solum conditionata, sed etiam absolute actiua, quae actus absolute possibiles conceptu quidditativo desiderat. Respondeo. Satis expresse August. & reliqui Patres testantur, non conuenire arbitrio potestatem simpliciter ad actum fidei, & reliquos salutare nisi à gratia acceptam, ut sectione secunda monstrauimus. Igitur cum Augustinus eo testimonio de praedestinatione Sanctorum capite 5. tradit, naturam hominum à gratia diuise esse posse credere de potestate remota, quae non sit vera, ac propria absolute potentia, sed tantum sub conditione, ac secundum quid intelligendum est. Absoluta tamen usurpauit eam actiuitatem naturam intrinsecam

Fulgentius.

Secunda

Prosper.

Fulgentius.

24 Vrgeretur solutio.

Expeditur

naturam intrinsecam potestatem credendi, quia voluit dare Pellagio voces, quibus utebatur, vt rem; de qua erat controuersia, appetiret, & extorqueret ab illo, nempe eam potestatem naturam intrinsecam. Esto absolute potestas sit, non esse adaequantem, sed partialem, auxilio gratiae superaddita creationi naturae ad credendum indigentem. Itaque Pellagius, vt Augustinum, & alios Patres eluderet, assererat ab ipso concedi non conuenire naturam potestatem credendi, nisi per gratiam Dei; verum intelligebat per hanc potestatem à Deo gratia acceptam, ipsam actiuitatem naturalem in creatione hominis gratiose, ac sine merito aduenientem. At vero Augustinus, ne vocibus Pellagij haereret, admisit conuenire utique homini absolute potestatem credendi sibi intrinsecam, & per gratiam creationis acceptam. Tamen rursus voluit, quidquid sit de hac potestate gratiae, potestatem Theologicam, de qua Apostolo referenti in vires gratiae fidem salutarem sermo erat, non esse eam, quae nobis, qua homines sumus conuenit sine discrimine fidelium ab infidelibus, sed eam, quae naturam iam creatam gratiosa est, & hominem fidelem ab infideli discernit; atque ita praeter naturam donum à Deo infusum requirit. Sicut ergo ipsam naturam gratiam admisit, non quia vera Theologica gratia sit, sed ne vocibus Pellagij implicaretur controuersia, ita potestatem etiam mere conditionatam, & intrinsecam naturam, absolute potentiam admisit propter eandem rationem, non quia absolute, ac proprie potentia censeretur ab Augustino seunctim à gratia, sed quia eo dato adhuc erat controuersus locus, & alia poterat potestas inquiri proueniens extrinsecus à gratia infusa, quae sola vere, ac Theologicè potestatis nomine absolute, ac simpliciter intelligitur: eo namque modo, quo natura gratiae usurpatione admissa fuit, fuit quoque admissa potestas, cum de gratia, tanquam de virtute, ac potestate naturam differeret. Quare nunquam talis gratia, aut potestas naturalis admittitur, quin ab Augustino explicetur qua ratione illi consentiat, vt constat ex numero praecedenti. Ergo potestas vera, ac absolute dicta ad eliciendum actum fidei semper à Deo extrinsecus aduenit per gratiam superadditam naturam, quin actiuitas omnino intrinseca naturam sit potestas absolute continens actus supernaturales, sed tantum non repugnans, ac sub conditione possibili auxiliij eleuatis eos respiciens. Eademque ratione Augustini discipuli, Fulgentius, & Prosper, & alij Patres exponi possunt, ubi naturam secundum se capacitatem insitam, ac naturalem virtutis, & gratiae adscribunt.

SECTIO VI.

Proponitur & explicatur ratio praecipua sententiae affirmantis.

25 Primum argumentum.

Variis argumentis nostram sententiam impugnant Recentiores. Arguunt primo. Natura rationalis per actiuitatem sibi intrinsecam efficit vere, ac proprie actus supernaturales, atque adeo secundum se intrinsece obtinet rationem veram, ac proprie potentiam. Et ratio veram, ac proprie potentiam vendicat essentialiter possibilitatem termini. Ergo naturam rationalis secundum Ripada de Ente Tom. I.

se intrinsece vendicat possibilitatem actus supernaturalis, ac per consequens ordine transcendentem connectitur essentialiter cum illa. Probatur minor. Non potest esse vera, ac propria ratio potentiae ad impossibile, etiam sub conditione possibilis, quia implicat potentia sub conditione, qua posita implicat talem effectum à causa produci; idem enim potius est impotentia simpliciter, quam potentia. At posita conditione possibilitatis non potest impossibile illud produci, quia iam per locum intrinsecum non esset impossibile in quod producendum deferretur causa, sed aliud, quod contradictorie cum ipso pugnat. Ergo implicat vera ratio potentiae ad impossibile sub conditione possibilis, atque adeo debet necessario ad possibile referri. Confirmatur. Non est in natura creata vera potestas etiam conditionata, & obediens ad effectum chymæram. Sed non alia ratione, nisi quia chymæra est impossibilis. Ergo potentia obediens intrinseca naturam rationalis, non est ad producendum actus supernaturales sub conditione tantum possibilis. Siquidem cum impossibiles forent, essent chymærae; atque ita si is impossibilis maneret in natura rationali, eadem potestas, quae nunc est, maneret potestas ad producendum chymæras sub conditione possibilis. Quinimo eadem ratio, ac proprietates potentiae conuenienter ad producendum actus chymaticos, quae nunc est ad producendum actus veros. Quandoquidem eorum productiua est sine discrimine entitatis absolute veram, ac chymaticam sub ratione possibilem. Quod ex se apparet absurdum.

Confirmatio prima.

26 Secunda.

Iterum confirmatur. Si naturam rationalis in esset potestas secundum se indifferens ad actus possibiles, & impossibiles, fieret inde competere Deo posse similem potestatem ad peccandum. Id autem admitti non debet; cum alias Deo conueniret vera potentia ad peccandum, siquidem potestas conditionata est vera potentia, qualis est, tum potestas obediens naturam, tum potestas omnipotentiae diuinæ, quae per se intrinsece solum conditionata sunt, & non productiua absolute. Sequela probatur. Non magis intrinsecum est Deo posse velle, & facere, quae possibilia sunt, quam posse amare bona, & odisse mala. Ergo vt ipsi intrinsecum est posse facere impossibilia sub conditione quod non repugnent, aequè intrinsecum erit posse amare mala, & peccata, sub conditione quod bona, & honeste amabilia sint, & similiter posse odisse bona sub conditione, quod sint mala, & honeste odibilia. Peccatum autem est odisse bonum, & amasse malum. Ergo Probatur prima consequentia. In primis tam possibile est poni absolute conditionem possibilitatis in re impossibili, ac bonum reddi odibile, & malum amabile. Illa autem conditione posita tam amabile est malum, & bonum tam odibile, ac posita possibilitate impossibile redderetur possibile. Ergo si intrinsecum est Deo posse facere impossibilia sub conditione quod non repugnent, aequè intrinsecum erit posse bona odisse, peccataque amare, sub conditione quod bonum fieret odibile, & peccatum amabile: cum ideo praecipue asseratur Deus potens facere impossibilia, si non repugnent, quia hac ratione non repugnantia posita essent ex parte sua possibilia.

27 Solutio argumenti.

Tota machina huius argumenti ex dictis facile ruit. Negamus enim actiuitatem immediatam naturam rationalis ad actus supernaturales seorsum

à gratia efferam, ac propriam potentiam, ostendimusque id voluisse Patres, cum potestatem simpliciter solum acceptam à Deo illi tradunt, & ante aduentum gratiæ impotentiam potius, quam potentiam adscribunt. Cum quo tamen sciat, constitueret posse simul cum auxilio gratiæ veram, ac propriam rationem potentiae, sicut animus, qui non est homo, constituit cum corpore veram, ac propriam rationem hominis. Vnde non quæuis pars constituit veram potentiam, vera potentia dicenda est, sicut neque pars hominis est vere proprie homo: esto, improprie homo partialis dici potest; quod est proprium cuiusvis partis eterogeneæ quæ non participat rationem essentialiæ totius, quod constituit. Neque propterea putandum est naturam rationalem non efficere per se, & immediate omni proprietate actum supernaturalem, nam priusquam actionem exerceat, coniungitur cum auxilio gratiæ; quo redditur vere, & proprie productiua illius. Vnde sicut per se ipsam solum seorsim à gratia non est absolute productiua, ita neque absolute producit etiam partialiter seorsim ab auxilio gratiæ, de quo fufius disputatione sequenti. Ex quo sequitur posse naturam rationalem esse absolutam ab ordine transcendentem in actus supernaturales, quamquam omnipotentia diuina absoluta non sit à connexionione cum creaturis possibilibus. Etenim de omnipotentia diuina secundum prædicata essentialia considerata, negari non potest esse vere & proprie potentiam ad producendum creaturas, alias Deus posset negari intrinsece potens ad creaturas producendas. De natura rationali autem potest negari secundum prædicata essentialia esse absolute, & vere potentiam ad agendum actus supernaturales. Ergo si ratio veræ potentiae exigat connexionem quiddam rationem cum termino licet omnipotentia diuina tribuatur connexio cum creaturis ratione suæ perfectionis, & potestatis veræ, potest ea connexio naturæ rationali cum actibus supernaturalibus negari ratione imbecillitatis, & imperfectionis, quæ cum illis conferretur. Neque obstat saltem potentiam passiuam donorum supernaturalium non posse veram, ac propriam negari naturæ secundum intrinsecam Perfectionem, quia illa non exigit sicut actiua potentia complementum passiuum supernaturale, Quoniam etiam potentia passiuæ est tantum conditionate potens, dependet à potentia supernaturali agente sibi indebita, & nulla ratione contenta in entitate ipsius, atque adeo constitutente extrinsece potestatem absolute & vere pariendi ea dona, vt exposuimus disp. 2. §. 4.

28
Secunda solutio argumenti.

Explicatio.

Deinde diluatur argumentum potest, etiam si naturæ rationali secundum prædicata intrinseca conueniat ratio veræ & propriæ potentiae incompletæ & partialis. Nam talem potentiam vere non comparamus cum termino impossibili, sed semper cum termino absolute possibili, licet absque connexionione intrinseca potentiae cum illo. Siquidem semper exigimus conditionem possibilitatis ex parte illius. Vnde falsum est illam à nobis dari ad producendum chymæram, aut aliquid impossibile, cum semper exigamus exclusionem impossibilitatis, & chymære, vt natura comparatione termini potentia vera, & propria sit. Eplicemus rem. Potestas sæcularis non potest exerceri in personam Ecclesiasticam, licet seclusa dignitate Ecclesiastica possit eadem persona

subijci potestati seculari. Ergo similiter non potest vere, & proprie potestas Physica esse ad terminum impossibilem, siquidem semper excludere terminus debet impossibilitatem, vt potentia Physica comparatur cum illa. Atque ita semper conuenit ratio potentiae comparatione termini possibilis, licet quia cum illo non connectitur possit manere potentia termino impossibili, non vero continens sub sphaera suæ potestatis terminum absque conditione possibilitatis. Ideoque nunquam continet terminum chymericum, sed verum: sicut etiam desiderium existentiae boni non dicitur ferri in meram possibilitatem boni, licet bonum desideratum possit non esse existens, sed mere possibile, quia id, quod mouet animam ad tale desiderium, non est possibilitas, sed existentia, licet, quia desiderium non connectitur cum existentia in quam efficitur, interdum bonum realiter est mere possibile, & non obtinet conditionem, quæ terminat desiderium. Quod idem euenit desiderio, quamuis bonum, sicut est indifferens ad esse existens, & mere possibile foret etiam indifferens ad esse verum, & Chymericum possibile, & impossibile, semper enim animus desideraret existentiam, & non possibilitatem, aut impossibilitatem boni: pariter igitur potentia non est productiua rei impossibilis, sed possibilis, quia solum possibilis terminat eius productionem: licet quia potentia non connectitur cum eo termino possibili maneret eadem, quamuis terminus fieret impossibilis, & extra sphaeram potentiae constitueretur. Vnde termino possibili, & impossibili semper est potentia eiusdem termini productiua, quia cum terminus impossibilis est, non est productiua, illius. Cuius igitur rei erit productiua, termini possibilis, non qui sit absolute possibilis, sed qui per possibile, vel impossibile esset. Sicut bono non existenti, aut impossibili desiderium semper fertur in existentiam boni, non quæ vere, & ac realiter sit, sed quæ per possibile aut impossibile esset. Igitur si per impossibile terminus impossibilis fieret possibilis, non esset aliud, quod contineretur sub potestate naturæ ab eo, quod prius continebatur: siquidem etiam termino impossibili solum continebatur possibilis, continentia quidem potestatis, non vero continentia connexionis, quæ ordo transcendens est. Nam vt potentia comparatur respectu continentiae cum termino, non exigit vt terminus re vera, & absolute sit possibilis, sicut non exigit desiderium existentiam realem boni, vt respectu intentionali comparatur cum illo. Itaque potentia vera duplici ratione potest continere terminum possibilem. Primo continentia connexionis exigendo veram possibilitatem illius. Secundo continentia meæ potestatis, quæ non exigit veram possibilitatem termini, sed veram solum potestatem causæ, vt terminus impossibilis non sit ex defectu potestatis, quæ ipsum producat, sed ex repugnantia termini, qui in capax est productionis. Quæ continentia potest comparari ad terminum possibilem, quamuis terminus absolute possibilis non sit, quia suam actiuitatem exercere non potest nisi in termino possibili, & nihilominus cum eius possibilitate connexa non est vnde clausula sit aliud esse veram potentiam, cum terminus est impossibilis, aliud dari veram potentiam comparatione termini impossibilis. Prius verum est & asserimus. Posterius falsum, & negamus.

Hinc

29
Ad confirmationem.

Hinc ad confirmationem prompta est responsio. Nulla nunc conuenit naturæ rationali vera potestas ad producendum actus chymericos etiam sub conditione posibles, nam conditione ipsa possibilitatis chymærici non sunt, sed actus reales, & veri, atque ita semper est potentia vera ad actus reales, & veros, non vero chymæricos. Sicut non est potestas proprie, & verè ad producendum Deum sub conditione quod sit actus fidei, nam ea conditione non est Deus, sed creatura. Tantum enim opponuntur inter se actus fidei chymæricus, & verus, quantum Deus, & creatura; cum actus chymæricus, & verus opponantur contradictoriè, sicut creatura, & Deus. Potest quidem dari potestas conditionata ad efficiendum rem, quæ sub conditione posita eadem perseverat, non vero rem, quæ aliâ contradictoriè est: vt g. ad efficiendum actum fidei sub conditione quod sit auxilium supernaturale ad illum, quia nulla harum conditionum destruit essentiam actus fidei. At vero repugnat potestas vera ad actum fidei chymericum, sub conditione quod non sit chymericus, quia sub ea conditione destruitur essentia actus fidei chymærici, sicut non est potestas ad efficiendum hominem sub conditione, quod non sit homo, quia ea potestas proprie non est ad efficiendum hominem, sed potius non hominem. Ergo potestas ad eliciendum actum chymericum sub conditione quod sit verus, non est verè, ac proprie ad actum chymæricum, sed ad actum non chymæricum, ac verum. Semper ergo datur vera potestas ad actus veros, & posibles, non vero, qui re ipsa sint posibles, ac veri, sed qui fuerint posibles, ac veri: quos, quia sub ea conditione veritatis, ac possibilitatis non respicit potentia productiua cum connexionione transcendentem, ideo conditionata dicitur, non quidem ex parte potestatis, & subiecti, sed ex parte termini, & obiecti. Vnde ad secundam confirmationem respondeo. Non est in Deo vera potestas ad volendum peccatum, sub conditione quod peccatum sit moraliter bonum, quia sub ea conditione non est peccatum, sed non peccatum, atque ita vera potestas solum est ad volendum moraliter bona, non vero moraliter mala. Quia tamen cum eis quæ sunt moraliter bona, ordine transcendentem non connectitur diuina voluntas, ideo voluntas diuina dicitur potestas conditionata ad amandum bona. Quæ potius debet sic explicari, vt possit amare bona sub conditione quod non fiant mala, quam vt possit amare mala sub conditione, quod fiant bona: idque arguente maxime decipiuntur. Neque inde licet inferre, ergo si bona fiant mala; nulla erit in Deo potestas ad volendum bona, atque ita prior illa potestas desinet esse realiter, & cum illa Deus. Nam potestas diuina ad volendum bona non est connexa cum bonis, hoc est, non est ad volendum bona, quæ realiter sunt, sed bona, quæ realiter fuerint. Sicut desiderium inefficax existentia salutis humanæ non est salutis, quæ realiter sit, aut erit existens, sed quæ esset, si homo cooperatus fuisset. Potestas enim ad volendum bona refertur cum possibilitate donorum, sicut desiderium inefficax salutis humanæ ab existentia, quæ quidem deficere potest ab existentia ex defectu cooperationis humanæ; non vero ex defectu auxilij diuini: Sic igitur possibilitas ipsius deficere potest ex defectu repugnantia, aut impossibilitatis cooperationis humanæ, non vero ex defectu

Ripada de Ente Tom. I.

voluntatis diuina; quæ salute intrinsece possibili, & impossibili intrinsece eadem semper existit in Deo ad volendum salutem possibilem, & bonam, absque connexionione entitaria cum salute bona, & possibili.

Vtgebis, impossibilibus actibus supernaturalibus, qui modo absolute posibles sunt, maneret in natura rationali eadè actiuitas, quæ nunc illi inest, atque ita maneret natura productiua actus supernaturalis. Non actus possibilis. Ergo actus impossibilis. Aut aliter. Non productiua absolute est absolute non sit possibilis actus supernaturalis. Ergo productiua conditionate. Respondeo. Maneret natura productiua eiusdem actus, cuiusmodi productiua est, atque adeo actus veri, & non chymærici. Nā actus chymæricus non est idè cū actui, qui modo absolute est possibilis, sed illi contradictoriè oppositus. Ceterum, quia non est productiua cum connexionione, & ordine transcendentem, ideo actus, cuius productiua est, potest non dari possibilis quamuis potentia maneat, quæ est ex se productiua illius, & potentia est conditionata productiua, quia cum conditione necessaria, vt actus subdatur potentia obedientiali naturæ, non est natura esse ntialiter connexa, semper enim talis potentia ex se solum respicit actum verum, & possibilem, non qui re ipsa sit possibilis, sed qui fuerit possibilis absque connexionione cum illo. Vnde sicut in possibiliibus actibus supernaturalibus, qui modo sunt absolute posibles, adhuc natura quantum est ex se mouent productiua illorum, ita quantum est ex se productiua est aliorum actuum, qui modo non sunt absolute posibles, si re ipsa posibles fuissent. V. g. modo improbabili opinione est impossibilis actus supernaturalis fidei, qui simul sit idem cum actu scientiæ. Si is actus esset re ipsa possibilis, posset natura potestate quam habet, illi efficere, ideoque quantum est ex parte potestatis naturæ in actus repugnans non est. Neque propterea est potentia ad actum chymæricum, licet modo actus fidei, & scientiæ simul sit chymæricus, quia non est natura effectiua eius actus chymærici, sed alterius, qui esset per impossibile realis, & verus. Quandoquidem actus sub conditione possibili, est essentialiter alius ab actu, qui modo supponitur chymæricus, quippe illi contradictoriè repugnans. Igitur actus, cum quo natura potestate obedientiali productiua conferretur, non est chymæricus, sed verus. At non verus, qui modo absolute verus sit, sed qui verus fuerit, aut per locum intrinsecum esset omnino differens ab actu chymærico, qui modo absolute repugnat.

Dices, Ergo eodem modo possemus asserere conuenire lapidi virtutem vitalem ad plures effectus sibi repugnantes. Siquidem non constat, an eorum repugnantia oriatur ex implicancia intrinseca prædicatorum termini, an ex defectu potestatis actiua lapidis. Sicut impossibilibus actibus supernaturalibus existeret natura potens, quantum est esse illos efficere, quamuis absolute non posset ex defectu possibilitatis intrinseca illorum, & non ex defectu possibilitatis naturæ. Eodem namque modo conferretur natura cum eis actibus impossibilibus, quo tunc conferri contendis lapidem cum effectibus modo repugnantibus. At hoc absurde diceretur. Ergo impossibilibus actibus supernaturalibus absurde dicitur naturam quantum est ex se potens efficere actus posibles, & veros. Hæc difficultas vendicat lucem: Pro qua animaduertio non posse lapidi tri-

Et 2

30
Vigetur.

Solutio.

31
Euasio.

Impugnatio.

bui, potestatem vitalem ad actus cognoscendi, aut amandi, aliosque similes, qui modo constant absolute non repugnare; nam si ei talis potestas competere, posset illos absolute, producere, cum absolute non repugnantes ponantur, quare non posse illos produci à lapide solum in defectum potestatis, non vero possibilitatis intrinsecæ eorum actuum referendū est. Deinde neque ad alios effectus modo repugnantes, si forent non repugnantes, talis vitalis potestas concedenda est. Tum quia nulla potestas debet positive admitti conueniens rei absque fundamento positivo rationis, aut fidei illam indicante, At nullum exeat fundamentum posituum rationis, aut fidei, quod indicet talem potestatem vitalem lapidis, sicut, exeat ad potestatem, quā damus naturæ rationali ad actus supernaturales. Quo secluso temere daremus illam naturæ rationali, etiam si ipsa illi conueniret. Sicut enim plura falsa probabiliter enunciantur, quia exant fundamenta, quæ illa testantur, ita plura vera temere, & improbabiliter asseruntur quia fundamenta defunt ad assercionem illorum. V. g. si alius serid tueatur, stellas esse pares alius vero esse impares, alius dormire nunc Papam, alius vigilare, certe aliquis eorum verum assereret, tamen uterque temere, & improbabiliter suæ sententiæ adhereret, quia uterque sine fundamento suam sententiam ferret. Tum etiam à priori, quia ad potestatem obedientialem vitalem requiritur ut quamuis natura viuens essentialiter non sit connexa cum actu vitali, saltem actus vitalis cum ipsa connexus sit, exigatque processionem immanentem ab illa, qua ratione actus fidei & charitatis, ac reliqui supernaturales actus connectuntur essentialiter cum natura rationali, exiguntque immanentem processionem ab illa, quamquam ipsa natura rationalis à connexione cum illis immunis sit. At nullus vitalis actus exigit processionem immanentem à natura lapidis; nam ut actus aliquis supernaturalis exigat talem processionem, supponit per se ex parte naturæ virtutem vitalem naturalem ad aliquos actus similes naturales ipsi consentaneos, ut disputatione sequenti illustrabimus. Quæ vitalis facultas ad actus naturales viræ non procedit ex parte naturæ lapidis. Igitur facultas vitalis obedientialis adscribi ipsi non potest. Disserui solum de facultate vitali lapidis; quoniam de sola vitali potestate naturæ rationalis ad actus supernaturales in hac disputatione differimus, & de facultate obedientiali lapidis ad actiones non vitales agendum nobis est disput. 40. & 41.

SECTIO VII.

Diluuntur alia rationes sententiæ affirmantis.

32
Secundum
argumentum

Secundo sic arguunt recentiores. Actus charitatis, & fidei exigunt essentialiter procedere à natura rationali, à qua non exigit procedere gratia iustificans. Ergo diuerso modo comparatur natura ad effectus supernaturales, vitales, ac ad alios qui vitales non sunt. At modus iste diuersus conferendi naturam rationalem cum effectibus supernaturalibus, non potest esse alius quam ordo transcendens naturæ ad effectus vitales quoad effectus non vitales desinitus est.

Ergo natura ordine transcendendi refertur ad actus supernaturales. Confirmatur, natura rationalis potest agere vitaliter actum charitatis, quem alia natura non rationalis agere vitaliter non potest. Ergo competit naturæ rationali respectus aliquis intrinsecus ad actum charitatis, qui non competit naturæ irrationali. Aliunde enim hoc discrimen provenire non potest. Iterum confirmatur, natura rationalis operatur actum supernaturalem ab intrinseco modo proprio viuentium. At operari ab intrinseco modo proprio viuentium, non est solum operari immanenter per actiuitatem intrinsecam, nam visus potest eleuari à Deo ad agendū actum charitatis in anima per actiuitatem intrinsecam. Tamen non potest ab intrinseco modo proprio viuentium. Ergo operari ab intrinseco modo proprio viuentium, erit operari immanenter per actiuitatem intrinsecam ordine transcendenti relatum.

Hoc argumentum indicatur à Patre Vasquez supra. Sed facile soluitur. Nam præsto est discrimen inter actum charitatis & gratiam iustificantem, ut actus charitatis exigat processionem à natura rationali, à qua non exigit processionem gratia iustificans. Nempe actus charitatis est intrinsece vitalis, non autem gratia iustificans; atque adeo exigit præ gratia iustificante naturam immanenter operantem, qualis est natura rationalis, quæ suapte natura viuens est, & immanenter actiua. Itaque ex vitalitate supernaturali actus charitatis, qua caret gratia iustificans, & ex virtute naturali operante vitaliter, qua suapte conditione pollet natura rationalis, provenit discrimen quo actus charitatis præ gratia iustificante exigit naturam rationalem tanquam principium sui. De quo plenius dicemus disputatione sequenti. Unde etiam ad confirmationem respondeo. Ideo natura rationalis potest ab intrinseco efficere actum charitatis, quem natura irrationalis non potest modo viuentium proprio; quia actus charitatis exigit actiuitatem naturæ rationali non irrationali. Exigit autem illam, & non istam, quia ipse est intrinsece vitalis vitalitate rationali in actu secundo, & natura rationalis actiuitate vitali rationali in actu primo suapte conditione intrinseca prædita est. Similiter dicito ad aliam confirmationem. Natura rationalis agit immanenter modo viuentium proprio actus charitatis, non autem sic ageret visus, quamuis eleuaretur ad efficiendum eum actum; quia actus charitatis exigit processionem immanentem à voluntate rationali & non à visu, & natura rationalis suapte conditione intrinseca est determinata ad agendum immanenter effectus naturales, quin eos in sua naturali transeunte agere possit, at vero visus ex se determinatus non est ad affectum aliquem naturalem immanenter agendum, sed ex se æque potest eleuari ad eos agendum in supposito alieno, ac in proprio. In qua determinatione immanenter agendi constituta est ratio principij viuentis, ut libro de anima exposuimus. Itaque tota doctrina huius explicationis reuocatur in actiuitatem vitalem conditionatam naturæ rationalis ad actum charitatis, quæ sola absque ordine transcendenti sufficit ad explicanda discrimina, quæ argumento postulatur. Porro autem virtus conditionata naturæ rationalis ad charitatis actum ex duplici capite sumenda est. Primo ab exigentia intrinseca actus charitatis. Secundo à virtute natua agendi vitaliter similes actus

Confirmatio.

Confirmatio secunda.

33
Solutio argumenti.

Ad confirmationem.

Ad secundam confirmationem.

actus naturales. Quod vberius exponemus dissequent.

34
Tertium argumentum

Tertio sic alij arguunt. Natura rationalis conuertitur secundum entitatem cum possibilitate actuum supernaturalium. Ergo refertur transcendentaliter ad illos. Nam ut præmissimus sectione prima, ordo transcendentalis causæ non est aliud, quam connexio entitativa causæ cum possibilitate effectus. Antecedens probatur. Non repugnantia actus supernaturalis essentialiter pendet à non repugnantia naturæ rationalis, tanquam à principio necessario, & non libero. Sed principium necessarium connectitur cum effectu. Ergo natura rationalis secundum entitatem connectitur cum possibilitate actus supernaturalis. Consequentia est bona. Minor constat ex discrimine principij necessarii à libero, nempe, quia exposito necessario sequitur effectus, cuius defectus non potest cum principio necessario componi, sicut componitur cum libero. Probatur maior. Non repugnantia actus supernaturalis, verbi gratia, amoris Dei non est à se, sed ab alio, nam essentia actus creati est esse ab alio. At cum amor supernaturalis sit voluntarius naturæ rationali, debet esse à natura rationali, tanquam à principio intrinseco. Ergo essentia actus supernaturalis secundum non repugnantiam ipsius, pendet à natura rationali tanquam à principio ipsius. At non tanquam à principio libero, quia non est in potestate ipsius possibilitas, & non repugnantia amoris supernaturalis. Ergo tanquam à principio libero.

35
Insatur.

Hoc argumentum opponi non potest à Patre Vasquez neque ab aliis, qui negant ordinem transcendentem omnipotentia diuinæ in creaturas possibles. Nam argumentum æque probat ordinem transcendentem omnipotentia diuinæ in creaturas possibles, ac naturæ rationalis in actus supernaturales. Quare immerito exultant quidam recentiores, hoc argumento probantes ordinem transcendentem omnipotentia diuinæ in creaturas possibles, & negantes ordinem transcendentem naturæ rationalis in actus supernaturales, cum æquali vi suadeat ordinem transcendentem virtutis. Igitur in primis diluo argumentum negando non repugnantiam actus supernaturalis seorsum ab actuali eius existentia pendere à natura rationali tanquam à principio, & causa. Tum quia non repugnantia rei seorsum ab existentia non potest terminare causalitatem alicuius principij, sicut nec causalitatem potest exercere. Sicut ergo causa non operatur secundum esse merè possibile, sed tantum secundum esse existens, ita neque effectus terminat causalitatem causæ secundum esse existens. Tum quia res creatæ, licet vere habeant existentiam ab alio, tamen non habent ab alio intrinsecam non repugnantiam existendi, sed à se ipsis sunt non repugnantes existere ab alio. Sicut materia prima existit à solo Deo susceptiua formatum naturalium ab agentibus naturalibus. De quo plenius egimus in metaphysica, & agemus, Deo fauente, in opere metaphysico, quod præsto in lucem dabimus. Secundo admissa hac dependentia possibilitatis intrinsece actus supernaturalis à natura rationali tanquam à principio necessario, non est admittenda natura principij necessarium possibilitatis actus supernaturalis, ea necessitate, qua natura rationalis est possibilis, sed ea, qua

Solutio argumenti.

Ripalda de Ente Tom. I.

sunt possibles actus supernaturales; siquidem natura rationalis esset possibilis impossibilibus actibus supernaturalibus; actus supernaturales autem non essent possibles impossibili natura rationali. Quemadmodum sol est principium necessarium lucis hodiernæ, ea solum necessitate, qua lux hodierna existens est, non vero ea necessitate, qua ipse sol est existens; nam lux hodierna non potest existere, nisi existente sole, sol autem potest existere non existente hodierna luce. De quo plura, agentes de ordine transcendenti Dei ad creaturas possibles.

36
Quartum argumentum.

Quarto Recentiores obiciunt. Deo est essentialiter posse eleuare naturam rationalem ad efficiendum actus supernaturales. Ergo etiam natura rationali est essentialiter posse eleuari à Deo. At impossibilibus actibus supernaturalibus eleuari non potest. Ergo essentialiter est naturæ rationali connexio cum actibus supernaturalibus possibilibus. Antecedens probatur. Tum quia posse eleuare naturam rationalem maxime est Deitatis perfectio. Tum quia Deo competit ratio veræ potentia comparatione actuum supernaturalium. Quæ ratio essentialiter vendicat possibilitatem termini, cuius sit potentia. Prima consequentia, quæ sola probatoria indiget, probatur, quia cuiusvis creaturæ essentialis est entitas, ac potentia diuina. Aut melius cuiusvis creaturæ est essentialis obedientia & subiectio potestati Dei. Ergo si potestas denominatiue Dei exigit possibilitatem actuum supernaturalium, eandem exigit potentia obedientialis creaturæ. Respondeo. Deo solum est essentialiter posse eleuare naturam rationalem ad actus supernaturales possibles, sub conditione, quod sint ex se intrinsece non repugnantes. Nam summa perfectio entitatis, ac potestatis diuinæ aliud non vendicat. Imo ad summam potestatis diuinæ perfectionem spectat summa independentia à creaturis possibilibus, quæ cum connexione entitativa Dei non adeo excellens adstruitur, ac sine illa, ut reijcientes ordinem transcendentem omnipotentia diuinæ ad creaturas possibles suos ostendimus. Deinde esto omnipotentia diuina, ratione suæ perfectionis, & ratione suæ veræ, & absolutæ potestatis ordine transcendenti connectatur cum actibus supernaturalibus possibilibus, potest is ordo naturæ rationalis immediatus negari. Quia natura rationalis non est eius perfectionis, & potestatis quæ in Deo talem connexionem persuadeat, quin ratione suæ imperfectionis, & imbecillitatis intrinsecæ impotens asseritur à Patribus ad efficiendum actus supernaturales, & seorsum à gratia vera potestas illi negatur, ut sectione secunda arguebamus. Neque consequens est, creaturæ immediate conuenire ordinem transcendentem ad actus supernaturales, quia is ordo intrinsece Deo adscribendus est. Nam plura exigit immediate omnipotentia diuina, quæ immediate non exigitur à creatura. Nam omnipotentia diuina exigit immediate Trinitatem personarum, & in sententia aduersariorum possibilitatem absolutam omnium creaturarum, quas tamen immediate non exigit natura rationalis, immediate subiecta omnipotentia diuinæ.

Solutio.

37
Quintum argumentum.

Quintò esse actus supernaturales possibles, non est aliud, quam esse naturam rationalem productiuam illorum. Ergo non esse possibles actus supernaturales erit non esse naturam rationalem.

Et 3 nalems

nalem; quæ illorum productiua sit. Ac per consequens ipsa suppositione, qua actus supernaturalis ponatur, poni debet non esse natura rationalis, quæ sit illorum productiua. Ergo actibus supernaturalibus repugnantibus, repugnantur existere natura rationalis. Antecedens probatur, si esse possibile actuum supernaturalium esset quid distinctum à causa productiua ipsorum, essentia possibilis actuum supernaturalium esset distincta realiter ab existentia, cum essentia possibilis sit æterno, & existentia ab æterno non sit. At essentia rei ab eius existentia indistincta est. Ergo esse possibile actuum supernaturalium non est quid distinctum ab esse causæ productiue ipsorum. Respondeo; esse possibile extrinsecum actuum supernaturalium est indistinctum à causa productiua ipsorum; esse vero possibile intrinsecum indistinctum est ab ipsis actibus supernaturalibus, qui intrinsece secundum prædicata essentialia excludunt impossibilitatem, & repugnantiam essendi, atque adeo possibilitas intrinseca eorum à causa productiua distincta est. Ordo autem transcendens naturæ rationalis non est ad possibilitatem actuum supernaturalium extrinsecam, sed intrinsecam, vt notauimus sectione prima. Neque propterea est ab existentia, quia sicut essentia esse dicitur ab æterno, ita etiam existentia possibilis esse ab æterno dici potest. Imo non est vera essentia possibilis, nisi continens possibilem existentiam, atque ita eundem ordinem terminant existentia, quem terminant essentia. Ergo sicut existentia distincta est ab esse causæ, ita essentia possibilis erit distincta. Tamen essentia antequam vere existat, existentia non dicitur, quia existentia vox significat actuale exercitium essendi, quod essentia non habet, antequam realiter sit. De quo vberius in metaphysica. Vbi etiam exponendum quo sensu verum sit, essentias, & existentias esse ab æterno possibles. Nunc enim principia philosophica supponenda sunt, & non probanda. Deinde quamuis esse possibile actuum supernaturalium sit indistinctum à causa productiua ipsorum, vt actus naturales supponantur impossibiles, non requiritur supponi impossibilem naturam rationalem, sed sufficit supponi impossibile auxilium creatum gratiæ quod ad ipsorum possibilitatem necessarium est. Nam deficiente vna parte essentiali possibilitatis ipsorum, necesse est deficere ipsam possibilitatem, sicut deficiente forma substantiali deficit absolute compositum constitutum essentialiter ex ipsa. Atque ita remanente natura rationali potest supponi defectus possibilitatis principij supernaturalis supposito.

SECTIO VIII.

Obicitur, & soluitur mirabile argumentum Recentiorum.

38 Sextum argumentum.

Sexto sic arguunt Recentiores ad probandum, deficiente quocumque actu supernaturali, deficere naturam rationalem, atque adeo naturam rationalem eum possibilitate cuiuscumque actus supernaturalis essentialiter connecti. Si deficeret possibilitas alicuius actus supernaturalis de facto possibilis, per locum intrinsecum, sequeretur existere à parte rei duo contradictoria. At si existe-

rent à parte rei duo contradictoria, eo ipso per locum intrinsecum deficeret natura rationalis. Ergo deficiente possibilitate alicuius actus supernaturalis re ipsa possibilis, deficeret natura rationalis. Consequentia legitima est. Maior probatur. De facto est impossibilis impossibilitas actus supernaturalis vere possibilis, & necessaria possibilitas eiusdem actus. At de ratione cuiuscumque impossibilis est, esse tale, vt ex eius existentia posita sequantur eo ipso duo contradictoria, & de ratione rei necessaria est, esse talem, vt ex eius oblatione etiam duo contradictoria sequantur. Ergo si actus naturalis de facto possibilis, fieret impossibilis, eo ipso duo contradictoria sequerentur, quia auferretur possibilitas necessaria ipsius & poneretur à parte rei impossibilitas. Explicatur, & confirmatur eadem maior. Si homo esset brutum, eo ipso per locum intrinsecum existerent duo contradictoria, scilicet hominem esse rationalem, quia est homo, & simul irrationalem, quia est brutum. Ergo similiter si actus charitatis esset chymæra, existerent duo contradictoria, scilicet, actum charitatis esse impossibilem, quia est chymæra, & simul esse possibilem, quia est actus charitatis, & cuius ratione intrinseca est esse possibilem, sicut de ratione hominis, esse rationalem Magistram primæ syllogismi probant. De essentia naturæ rationalis est, non posse absolute coexistere duobus contradictoriis. Ergo existentibus duobus contradictoriis deficeret essentia naturæ rationalis. Probatur antecedens. De essentia coniunctionis duorum contradicentium est, non posse coexistere natura rationali. Ergo de essentia naturæ rationalis est non coexistere coniunctioni duorum contradicentium. Nam quid euidentiùs, quam de cuiuscumque entis essentia esse, non coexistere ipsi. Nam mihi repugnat essentialiter coexistere scientiæ Dei neganti meam existentiam, non sane alia ratione, nisi quia de essentia talis scientiæ est non coexistere mihi. Antecedens probatur. De essentia coniunctionis duorum contradicentium est non posse realiter existere. Ergo essentia eiusdem coniunctionis est non posse coexistere naturæ rationali existenti. Siquidem coexistentia includit essentialiter existentiam rei existentis. Confirmatur eadem minor. De essentia naturæ rationalis est habere connexionem cum impossibilitate cognitionis veræ essentientis, duobus contradicentibus existentibus simul, & cum possibilitate dissensus falsi illius principij per se noti impossibile est idem simul esse, & non esse. Sed existentibus duobus contradicentibus à parte rei simul, esset possibilis assensus verus talis coniunctionis, & impossibilis dissensus falsus illius. Ergo existentibus duobus contradicentibus à parte rei simul, deficeret essentia naturæ rationalis conuexa cum impossibilitate talis assensus veri, & possibilitate dissensus falsi.

Mirabile sane argumentum. Mihi vehementer displicet. Primo, quia non probat naturam rationalem, quia actiua est actuum supernaturalium, connecti cum possibilitate eorum: nam eodem modo probat, cum illa connecti lapidem, qui eorum operum actiuus non est; quippe eodem modo repugnant lapidi coexistere duobus contradicentibus simul, quo repugnat naturæ rationali. Itæ eodem modo probat connexionem naturæ rationalis, cum possibilitate operationum bruti, quorum ipsa factiua non est, quo eiusdem connexionem cum possibilitate actuum supernaturalium, quorum

Confirmatio

Alia confirmatio.

39 Solutio argumenti.

quorum est actiua. Nunc autem differimus, an natura rationalis ratione actiuitatis, quam illi tribuimus in actus supernaturales, cum eorumdem possibilitate connexa sit. Deinde non probat naturam rationalem defecturam præcisè ex defectu possibilitatis veræ actuum supernaturalium, sed ex positione causæ, aut effectus contradicentis, quæ talem defectum antecedere, aut æquate contingitur. Quod autem nunc quaerimus, id solum est, an ex defectu possibilitatis veræ supernaturalium actionum præcisè à causa, aut effectu ipsius legitime colligatur defectus naturæ rationalis, hoc est, an deficiat ea possibilitate actuum prædicando, an ea deficiat ex mero libito Dei, an ex positione duorum contradicentium, necessaria sit sequela defectus naturæ? vt exposuimus numero quarto. Id enim solum vendicat connexio intrinseca naturæ rationalis cum possibilitate actuum supernaturalium, scilicet vt præcisè ex defectu talis possibilitatis seorsim à causa, aut effectu illius defectus, fiat augmentum ad defectum naturæ rationalis.

40 Quæstio

Præcluditur primo.

Præcluditur secundo.

Dices non posse poni actum charitatis vere possibilem reddi impossibilem, quin ponatur simul existentia duo contradicentia, quæ antecedant, aut sequantur defectum possibilitatis ipsius, quia vera possibilitas non potest auferri nisi coniunctione duorum contradicentium, quæ sola essentialis est cuius impossibilitati rei verè possibilis. Sed contra. Res vere possibilis dupliciter potest fingi impossibilis, & chymæra. Primo coniungendo illi prædicata postiuua repugnantia essentia ipsius, ac coniungendo homini irrationalitatem bruti. Secundo identitatem prædicatorum essentialium rei, vt si obiungas rationalitatem ab animalitate, aut risibilitate, fingendo inter ea prædicata repugnantium identitatis, quam ceruimus inter rationalitatem, & brutalitatem. Rursus hæc prædicata vno modo possunt fingi diuisa, vt diuisio, & repugnantia identitatis apprehendatur esse inter eadem prædicata vera, quæ modo identificata sunt, alio modo vt veris omnino deficientibus ea diuisio, & repugnantia identitatis inter alia prædicata concipiatur, repugnantiaque illa identitatis apprehensa destruat prædicata vera, quæ modo indistincta sunt, & consequenter alia esse fingat à veris, quæ identitati cogitatur repugnantia. Igitur esto, sequatur existens coniunctio duorum contradicentium ex compositione veræ possibilitatis cum prædicatis ipsi contradicentibus, quæ nostra cogitatur fingimus, ea tamen coniunctio non sequitur existens ex diuisione prædicatorum rei possibilis destruentem veram possibilitatem ipsius per alia prædicata à veris longe diuersa, constituentiaque rem longe diuersam ab ea, quæ modo possibilis est. Tunc enim res impossibilis non apprehenditur, eodemque modo vere possibilis est, sed alia ipsi contradictorie opposita destruens omnino veram eius possibilitatem, & excludens coniunctionem prædicatorum, quæ in re vere possibili coniuncta sunt, ac si animalitas, rationalitas essent inter se, quales sunt rationalitas, & brutalitas, ac proinde omnino diuersa ab animalitate, & rationalitate, quæ modo in homine identificata coniunguntur. Ergo sicut modo non sequitur realiter existens coniunctio duorum contradicentium

sed illorum potius diuisio, ex impossibili coniunctione rationalitatis, & brutalitatis, ita nec ex illa suppositione sequitur coniunctio, sed potius diuisio animalitatis, & rationalitatis mutuo repugnantium. Ac cum ponimus deficere actum supernaturalem, aut aliam rem vere possibilem, cogitamus hanc diuisionem prædicatorum rei, & consequenter aliam omnino essentiam illius rei ab ea, quæ modo est. Ergo ex quacumque positione defectus possibilitatis rei non sequitur coniunctio duorum contradicentium realiter existens.

41 Obiectio

Obicitur; Ponimus rem necessario possibilem fieri impossibilem, siue retinendo, siue remouendo vera prædicata rei. Ergo ponimus rem esse simul possibilem, & impossibilem. Possibilem, quia possibilitas, ponitur necessaria, & non contingens. Impossibilem quia talis possibilitas ponitur remoueri per contradicentia prædicata rei, siue eadem, siue diuersa à prædicatis veris ipsius.

Solutio

Ergo ponimus realiter existentem coniunctionem possibilitatis, & impossibilitatis rei. In primis nota, semper ab arguentibus, requiri aliud quam præcisam impossibilitatem effectus ad colligendum defectum causæ, nempe coniunctionem possibilitatis cum illa, atque ita non probari ex solo defectu possibilitatis effectus immediate, sed per alias consequentias medias, defectum illius, quod opus erat vt ostenderetur connexionem immediatam vnius rei cum possibilitate alterius, nam si colligas ex defectu possibilitatis hominis defectum possibilitatis leonis, quia ex illo defectu sequitur defectus omnipotentia Diuinæ, & ex defectu omnipotentia Diuinæ sequitur defectus leonis; non argues connexionem immediatam hominis cum leone possibili, sed tantum mediatam. Ergo similiter colligens defectum causæ, non ex præcisè defectu possibilitatis effectus, sed quia ex defectu possibilitatis effectus sequitur coniunctio possibilitatis cum impossibilitate, ac ex tali coniunctione sequitur, defectu causæ non argui immediatam connexionem causæ cū possibilitate effectus, sed tantum mediatam: siquidem si ex defectu possibilitatis non inferretur coniunctio illius cum impossibilitate, nulla esset sibi ratio arguendi defectum causæ. Præterea potest supponi, res vere possibles fieri impossibiles per diuisionem identitatis inter prædicata ipsius, & coniunctionem aliorum, differentium à veris prædicatis, quin sequatur coniunctio realiter existens duorum contradicentium. Nempe si rem vere possibilem fingamus impediri vera possibilitate per talia prædicata, & non priuari illa, postquam eam obtinuit. Itaque dupliciter potest cogitari res vere possibilis fieri impossibilis. Primo supponendo rem vere possibilem fuisse, & deinde vera possibilitate caruisse, sicut res postquam semel existit per corruptionem definit existentia. Secundo non supponendo rem fuisse vere possibilem, sed potius oppositum, & per prædicata contradicentia identitati mutua impediam vera possibilitate, sicut res quæ nunquam existit, impeditur existere à contrariis, aut à Deo, chymære quæ modo sunt, impediuntur per prædicata contradicentia vera possibilitate ipsarum. Igitur cum res vere possibles supponuntur impossibiles posteriori modo, nulla posita vera possibilitate ipsarum, sed impedita per repugnantiam identita-

tis inret prædicata rei: non sequitur eo ipso existens à parte rei coniunctio duorum contradicentium, sed potius diuisio, sicut non sequitur existens ea coniunctio ex chymæris *hominis bruti, corporis spiritualis, & alis* similibus, quas modo contingimus. Nam hac ratione non esse possumus possibilitatem, cum impossibilitate, sed solam cogitamus impossibilitatem impediendam veram possibilitatem rerum, easque solum impossibiles, & nulla ratione possibiles apprehendimus. Atque ita coniunctio duorum contradicentium simul existens solum deprehenditur ex impossibilitate rerum possibilium, coniuncta cum possibilitate vera antecedenti ipsarum, vel ut aiunt, apprehensa impossibilitate in sensu composito possibilitatis, non autem in sensu diuiso. Discrimen autem chymære, nunc impossibile, & illius quam fingimus in rebus vere possibilibus, hoc est, quod in chymæris modo impossibilibus non remouemus, aut diuidimus veram aliquam possibilitatem in illis autem quas de rebus vere possibilibus cogitamus, remouemus, & diuidimus possibilitatem veram, meram impossibilitatem cogitantes, veram possibilitatem, quam nunc ferunt impediendo. Ex quo liquido constat ex suppositione repugnantie rerum possibilium posse non sequi coniunctionem duorum contradicentium realiter existentem. Item confirmationem maioris propositionis argumenti ad rem non esse, quia in homine bruto existente componimus rationalitatem, cum irrationalitate, non diuidimus rationalitatem à vera identitate cum aliis.

42
Alia solutio
argumenti.

Demum argumentum Recentiorum, non probat naturam rationalem, aut aliam rem verè existentem connecti essentialiter cum carentia existentie duorum contradicentium, quia licet essentialiter sit tali coniunctioni non existere realiter ac proinde non coexistere alteri rei vere existenti, id non oritur ex repugnantia intrinseca, qua natura rationalis exigit in lapide, aut alia re vere possibili diuisionem contradicentium, sed ex repugnantia extrinseca, qua lapis exigit diuisionem sui à prædicatis contradicentibus sibi. Nam cum ad coexistentiam duorum requiratur vtriusque existentia, repugnantia, quæ excludit existentiam vnius, excludit absolute coexistentiam. Atque ita sufficit repugnantia intrinseca lapidis excludens coniunctionem carentie lapidis, vt excludatur absolute coexistentia talis coniunctionis cum natura rationali, quin ipsa natura rationalis intrinsece repugnet tali coniunctioni. Vnaquæque enim res intrinsece solum excludit prædicata sibi contradicentia, non prædicata aliis omnibus repugnantia, nam solū ea, quæ sibi repugnant destruit ipsius essentiā non prædicata, quæ repugnant aliis. Vnde neque coniunctio existentie lapidis, & eius carentia destruit positiuam existentiam naturam rationalem sicut destruit naturam lapideam, quoniam ea coniunctio solum complectitur prædicatum repugnans existentie lapidis, videlicet eius carentiam, non vero repugnans existentie nature rationalis, quæ cum carentia lapidis destruit lapidis existentiam compositibilem est. Atque adeo si per impossibile existeret coniunctio existentie lapidis carentie ipsius, non existeret aliquid positiuè repugnans existentie nature rationalis, & exigens defectū ipsius. Alioqui prædicata essentialia vnius rei essent origo non repugnantie omnium rerum,

cum positiuè vnaquæque exigit non repugnantiam aliarum? quod ridiculum est. Secus est si existeret scientia infallibilis negans existentiam nature rationalis, quia hæc scientia ratione suæ peculiaris perfectionis ad sui veritatem, ac infallibilitatem exigit positiuè carentiam existentie, quam enutrit, atque adeo natura rationalis positiuè exigit defectum scientie infallibilis negantis existentiam ipsius.

Ad confirmationem minoris oppositæ respondeo. Natura rationalis potest dissentire vere illi principio per se noto *impossibile est re simul esse, & non esse*, etiam repugnante actu charitatis, quia eius repugnantia non ponitur in sensu composito possibilitatis, sed in sensu diuiso non per coniunctionem duorum contradicentium, sed per diuisionem, & repugnantiam eorum, quæ nunc contradicentia sunt, vt exposuimus anterioribus. Rursus ea ratione non ostenditur connectio immediata nature rationalis cum actu supernaturali, sed mediata, scilicet media connectione nature cum dissensu talis principij. Insuper esto, actus supernaturalis repugnet, non caderet eius repugnantia sub notitiam euidentem nature rationalis, vt non cadit sub illam eius possibilitas, & non repugnantia, vt ostendimus disput. 10. & 11. atque ita non deficeret aliqua cognitio naturalis nunc nature possibilis, & connexa.

43
Ad confir-
mationem.

SECTIO IX.

Vergetur & soluitur postremum argumentum.

Postremo sic suaderi potest ordo transcendens, & connectio intrinseca nature cum actibus supernaturalibus possibilibus. Repugnantibus actibus supernaturalibus possibilibus repugnet aliquod prædicatum identificatum nature. Ergo etiam repugnet natura, quæ superesse non potest realiter eadem deficiente aliquo prædicato sibi identificato. Probatur antecedens. Virtus partialis immediata absolute productiua actus supernaturalis est identificata natura. At repugnantibus absolute actibus supernaturalibus, repugnet virtus absolute productiua actuum supernaturalium. Ergo repugnantibus absolute actibus supernaturalibus repugnet aliquod identificatum nature. Consequentia est bona. Minor est perspicua, nā eo distinguitur virtus immediata absolute productiua actuum supernaturalium à virtute productiua, sub conditione quod conditionata non est cum absoluta eorum possibilitate connexa, absoluta vero connexa est, sicut effectus voluntatis diuine absolute efficax connectitur cum absoluta existentia rei, efficax verò sub conditione non connectitur, sed est ex se indifferens, vt non existat conditio, atque adeo etiam conditione non existente non existat obiectum. Et quidem ex se apparet manifestum, non posse causam esse absolute productiuam effectus, qui absolute possibilis non sit. Itaque maior propositio probatur. Virtus partialis immediata, per quam natura tanquam causa incompleta absolute efficit actum supernaturalem non complectitur auxilium supernaturale, aut aliud principium ab ipsa, & natura distinctum.

44
Vltimum
argumentum.

ctum. Ergo ea virtus partialis nature absolute effectiua actus supernaturalis est indistincta ab ipsa natura. Nam si aliud esset præter naturam, maxime principium supernaturale, quod efficit eum actum. Probatur antecedens. Virtus remota absolute effectiua actus supernaturalis distincta est à virtute proxima. Item virtus partialis à virtute totali. At natura simul cum auxilio supernaturali est virtus proxima, & virtus adæquata. Ergo virtus remota, & partialis absolute effectiua non est eadem natura rationali cum auxilio supernaturali. Alias totum, quod complectitur virtus proxima, & adæquata, complecteretur virtus remota, & inadæquata.

45
Solutio ar-
gumenti

Doctrina huius argumenti examinanda est disputatione sequenti. Nunc respondeo, virtus partialis immediata nature conditionata actiua identificatur adæquate nature rationali, virtus vero partialis absolute actiua solum inadæquate, quia præter virtutem nature comprehendit auxilium supernaturale. Porro virtus partialis remota absolute actiua importat intrinsece auxilium supernaturale solum possibile, proxima vero idem auxilium actu existens. Rursus virtus partialis absolute actiua continet intrinsece tale auxilium solum in obliquo, totalis vero illud continet in recto. Instatur argumentum. Eadem virtus partialis nature, vt est proxime operatiua, complectitur præter entitatem nature auxilium supernaturale, etiam si ordine transcendentem referatur in actum supernaturalem, nam secluso auxilio supernaturali non adest virtus proxime operatiua actus supernaturalis, etiam partialis. Virtus autem proxime operatiua totalis amplius non complectitur. Ergo quamuis virtus partialis nature ordine transcendentem referatur in actum supernaturalem, potest quia proxima est, præter nature entitatem comprehendere auxilium supernaturale, quod comprehendit virtus totalis. Ergo idem potest comprehendere virtus partialis, & totalis, qua absolute productiua est, cum sine ordine transcendentem nature adstruitur. Hæc iterum redibunt disputatione sequenti.

DISPUTATIO XXXIII.

An virtus natura ad actus supernaturales sit distincta à virtute naturali eiusdem ad actus naturales.

NON est disputatio de virtute adæquata, & completa, sed inadæquata, & incompleta. Quæ disputatio, tum identitatem realem, tum identitatem rationis ratiocinatæ, inter virtutem nature ad actus supernaturales, & virtutem ad actus naturales disquirat.

SECTIONES.

1. An realiter sit eadem virtus ad actus supernaturales cum virtute naturali ad actus naturales.
2. An distinguatur ratione ratiocinata virtus efficiens actus supernaturales, à virtute efficiente actus naturales.

3. Opponuntur, & soluntur argumenta contra præcedentem doctrinam.
4. Explicatio superioris doctrinae, & corollaria illius.

SECTIO I.

An realiter sit eadem virtus ad actus supernaturales cum virtute naturali ad actus naturales?

Sunt enim, qui admittentes naturam rationalem tanquam causam partialem, efficere immediate actus supernaturales, volunt virtutem, qua illos efficit, non esse ipsam naturam sed auxilium eleuans supernaturale ab ipsa distinctum, quod interdum est qualitas supernaturalis infusa à Deo, vt cum iustus supernaturaliter operatur, interdum virtus increata, & extrinseca Dei, vt cum peccator se ad iustitiam disponit. Quod idem tuentur euenire, cum Sacramenta eleuantur ad efficiendum immediate gratiam quorum virtutem aiunt esse ipsam virtutem extrinsecam Dei assistentem creaturæ, quin creatura, neque ad actus supernaturales, neque ad alia opera supernaturalia virtutem aliquam sibi identificatam contineat, sed solam meram non repugnantiam, & subordinationem eleuationi extrinsecæ Dei. Qui differunt à Thomistis asserentibus habitum supernaturalem esse totam virtutem agendi, quod hi negant naturam immediate efficere, atque adeo neque auxilio extrinseco Dei eleuari posse ad agendum actum supernaturalem, illi vero immediatam nature actionem admittunt, etiam sola eleuatione extrinseca Dei, negant tamen virtutem, qua immediate agit esse ipsam naturam. Ita Pater Fonseca 9. Metaphysicæ cap. 1. quæst. 4. sectione 3. 4. & 8. & alij apud Patrem Suarez tom. 1. in 3. partem disput. 31. sect. 6. §. *Hic ergo suppositis*, & apud Gonzalez 1. p. disput. 27. num. 29. & Ledesinam lib. de perfectione Dei quæst. 8. art. 8. in sub articulo. Idque probabile censet Ioann. Vincent. relatione de gratia Christi q. 6.

1
Sententia
negans

Oppositum vero, scilicet virtutem, qua natura rationalis immediate agit actus supernaturales, & sacramenta gratiam iustificantem, esse realiter indistinctam ab entitate, & virtute naturali ipsorum multis probat P. Suarez, vbi supra, & omnes quos sect. seq. pro distinctione, & identitate rationis ratiocinatæ inter virtutem nature ad actus supernaturales, & virtutem ad actus naturales adducemus.

2
Sententia
affirmans

Ego vero dissentionem magna ex parte puto de voce. Etenim semel admissa actione immediata nature in actus supernaturales non potest negari illi inesse actiuitatem aliquam immediatam ad illos, quæ merito *virtus* nuncupari potest. Tamen, vt planius, & distinctius procedamus, distinguendum puto duplicem virtutem partialem, ac immediatam nature in actus supernaturales. Alteram, qua solum sub conditione, quod actus supernaturales non repugnant potest illos immediate efficere. Alteram, qua natura potest absolute efficere actus supernaturales, complectiturque aliquam connexionem, siue intrinsecam siue extrinsecam cum illis. Nam cum natura rationalis secundum se non sit ordi-

3
Prænotatur
duplex vir-
tus nature
in actus su-
pernatu-
rales.

ne transcendenti conuena cum actibus supernaturalibus, sicut plurius Theologorum iudicio, non est omnipotentia diuina conuena cum creaturis possibilibus, potest secundum se considerari solum secundum eam actiuitatem, seu potestatem, quae illi conueniret, si actus supernaturales repugnarent, quae plane non esset absolute, sed sub conditione, tantum productiua, sicut omnipotentia diuina secundum se solum sub conditione non repugnatae creaturarum productiua dicitur. Verum cum in actu secundo absolute exercet actionem, absolute quoque in actu primo actiua est, siquidem ab actu absoluto ad potentiam absolute actiuam. Consequantia legitima est.

His positis assero primo. Omnis virtus partialis immediata, tam conditionate, quam absolute productiua actuum supernaturalium non est realiter distincta ab entitate, seu virtute naturali, sed aliqua earum necessario ipsi identificata esse debet. In primis hoc probant omnia quae adducimus ad explicandam virtutem ad actus supernaturales, etiam ratione ratiocinata ex parte obiecti non esse omnino aliam a virtute naturali, & insita naturae. Deinde absque negotio probatur primo. Actio non potest prodire immediate ab illo principio, in quo non respondeat virtus aliqua sibi intrinseca principalis, aut instrumentalis. At actio supernaturalis procedit immediate non solum a Deo, sed etiam a natura rationali, tanquam a duabus causis partialibus, vt modo ponimus ex disput. 30. Ergo non solum in Deo, sed etiam in ipsa natura intrinsece respondere debet virtus aliqua principalis, aut instrumentalis identificata naturae. Probatur maior. Actio est actus secundus, qui essentialiter supponit primum. Ergo actio immediata, tam naturae, quam gratiae essentialiter supponit primum, in qua naturae, quam gratiae. At actus primum agendi est idem quod virtus. Ergo actio immediata tam naturae, quam gratiae essentialiter supponit virtutem, tam ex parte naturae, quam gratiae. Explicatur. Ab actu ad potentiam recte velle consequentia. Acti immediate non solum agit gratia sed etiam natura seorsum a gratia. Ergo potentia non solum est in gratia, sed etiam in natura. Nam si agit immediate, tanquam causa partialis vt condistincta a gratia. Ergo vt distincta a gratia natura partialiter actiua est. At natura vt distincta a gratia non est partialiter actiua per actiuitate gratiae, nam vt distincta a gratia non complectitur gratiam. Ergo propria actiuitate actiua est Actiuitas autem, & virtus idem sunt. Ergo. Confirmatur, omnis passio supponit in quouis subiecto vim passiuam propriam illius. Ergo etiam omnis actio in quouis agente vim actiuam. Pari namque modo actio cum agente, & passio cum patiente confertur. Iterum confirmatur. In diuinis solum quia datur realis productio datur quoque potentia productiua. Ergo vbi nque datur realis actio, datur quoque virtus, seu potentia actiua. Secundò, res non potest constitui immediate, & ex se actiua per virtutem alterius sibi adaequate extrinsecam, quare aqua non est vere calefactiua immediate, & ex se ipsa, sed ex calore a se distincto, quia tota virtus calefaciendi inest solicatori. Natura autem est ex se immediate actiua actus supernaturalis. Ergo non est actiua actus supernaturalis. Ergo non est actiua ex se immediate per virtutem a se distinctam. Quo-

Assertio prima

Prima probatio.

Explicatur.

Confirmatur

Iterum.

Secunda probatio

modo enim coherent haec duo, esse actiuam ex alio ab ipsa distinctam? Denum virtutem actiuam distinctam a Deo inesse naturae non est aliud, quam inesse naturae aliquid distinctum a Deo, a quo immediate fluat actio. Sed eo ipso, quod actio supernaturalis sit immediate a natura, vt condistincta a gratia, inest naturae aliquid distinctum a Deo, a quo immediate fluat actio. Ergo eo ipso inest naturae virtus aliqua distincta a virtute gratiae. Maior negari non potest, nisi tota pugna vocibus fiat. Et quidem assera semel actione immediata naturae in actus supernaturales, vt nos pleno, ac fuso calamo asserimus disput. 30. nescio, qua ratione praesens assertio possit negari, nisi dissentio tota prouocetur ad voces, vt reuocati puto hac in re inter primam, ac secundam sententiam. Ex quibus manifeste colligitur, saltem virtutem partialem conditionate actiuam naturae esse adaequate identificatam virtute naturali. Nam si aliqua necessatio virtus ei identificari realiter debet, naturae autem non est alia nisi aut virtus actiua absolute, aut actiua conditionate, plane saltem actiua conditionate naturae realiter identificatur.

Assero secundo. Virtus partialis actiua absolute, partim est identificata realiter naturae, partim realiter distincta, quippe essentialiter complectitur tum virtutem, ac entitatem naturae, tum virtutem supernaturalis gratiae. Facile probatur ex dictis. Nam virtus absolute productiua actuum supernaturalium non est adaequare identificata naturae neque adaequate distincta. Ergo erit partim identificata partim distincta. Consequentia est manifesta. Antecedens quoad priorem partem constat ex disputatione praecedenti excludente a natura ordinem transcendentem in actus supernaturales. Quoad posteriorem vero liquidum est ex praecedenti asserione, in qua statuimus aliquam virtutem naturae identificatam admittendam esse saltem conditionatam, quae coniuncta auxilio gratiae absolute possibili poterit reddi absoluta. Explicatur non posse adaequate identificari naturae virtutem absolute productiuam actuum supernaturalium. Etenim secluso ordine transcendenti naturae in actus supernaturales existeret natura repugnantibus actibus supernaturalibus. At non existeret virtus absolute productiua actus supernaturalis. Ergo virtus absolute productiua actus supernaturalis non est adaequate identificata naturae. Maior constat ex superiori disputatione. Minor per se videtur manifesta, quia natura non potest esse absolute productiua actus absolute repugnantis. Consequentia est lumine naturae nota. Nam identificari adaequate naturae non potest virtus, sine qua naturae realiter eadem esse potest, siquidem separatio realis semper facit argumentum manifestum distinctionis realis. Praeterea idem confirmatur, quia nullum potest absolute efficere actum supernaturalem. Dicunt Ecclesiae Patres, conuenit naturae secundum se, seorsim ab auxilio gratiae, sed illud esse donatum a Deo, vt vidimus disputatione superiori sectione secunda. Ergo posse absolute efficere actum supernaturalem complectitur praeter entitatem naturae auxilium supernaturale.

Obiicies primo ex doctrina Patris Suarez, posse naturae conuenire denominationes contingentes ipsi identificatas, & variabiles varietate contingenti terminorum, quos connotat, vt denominatione-

Assertio secunda.

Probatur

Explicatur.

Confirmatur

Prima obiectio.

Responso. nominationes similitudinis, & aequalitatis, aliaque relationis praedicamentalis proprias. Verum ego semper exolui sui huius doctrinae, quam in metaphysica ex professo improbaui, statuique, relationes praedicamentales similitudinis, & alias huiusmodi non esse adaequate identificatas fundamento, sed partim identificatas, & partim distinctas. Cuius ratio est realis separatio fundamenti ab iis relationibus, seu denominationibus praedicamentalis; quam proposui ad distinguendum inadaequate virtutem absolute productiuam actus supernaturalis ab ipsa natura rationali. Quare ab iis qui oppositum sentiunt, & relationes, seu denominationes contingentes naturae agnoscunt adaequate identificatas entitati ipsius, facile poterit tueri etiam esse adaequate identificatum naturae; non solum posse sub conditione, verum etiam posse absolute efficere actus supernaturales, quamuis natura rationalis possit secundum se permanere eadem, etiam repugnante actu supernaturali, atque adeo deficiente etiam virtute absolute productiua illius.

Obiicies secundo, Deo esse identificatum adaequate non solum posse sub conditione, verum etiam posse absolute producere creaturam, quamuis repugnante creatura possit Deus manere idem. Ergo similiter poterit adaequate identificari naturae posse absolute efficere actum supernaturalem, quamuis repugnante actu supernaturali possit natura manere eadem. In primis plures, & graues Recentiores negant, Deo esse adaequate identificatam potestatem absolute productiuam creaturarum, sufficereque ad summam omnipotentiae perfectionem adaequatam identitatem potestatis conditionatae dependentis a non repugnantia creaturarum, & potestatem absolute productiuam, conuexam cum possibilitate ipsarum continere intrinsece praeter omnipotentiae entitatem actionem extrinsecam possibilem, aut saltem decretum liberum diuinae voluntatis a perfectione omnipotentiae distinctum. Deinde consequentia nulla est. Quia Deo ob summam, ac infinitam eius perfectionem possunt tribui contingentes denominationes aliqua reales adaequate identificatae cum illo, vt communiter tribuuntur denominationes reales scientis, ac volentis futura. In creatura autem non existit haec summa, & infinita perfectio. Atque ita nec illi tribui potest denominatio realis ab illa separabilis, omnino identificata entitati ipsius. Sicut in creatura non potest admitti identitas naturae, & distinctio realis alterius perfectionis identificatae cum natura, neque volitio libere contingens naturae adaequate identificata cum illa. Quamuis in Deo haec reperiantur. Quia in Deo ob supremam, ac infinitam eius eminentiam plura cognosci debent, quae in creatura ad limitatam eius perfectionem repugnant.

Vrgebis. Etiam in Deo non debent admitti ea, quae repugnant lumini naturali, nisi fides cogat. At ad admittendum adaequate identificari Deo potestatem absolute productiuam non cogit fides, sicut ad identitatem naturae, & distinctionem personalitatis admittendam. Ergo haec identitas adaequata potestatis contingens, ac separabilis non repugnat lumini naturali. Ac proinde poterit naturae rationali absque infinitate conuenire. Respondeo. Vt Theologicè praedicemus de Deo aliqua, quae ratio naturalis non assequitur, opus non est vt fides immediate testetur illa, euidenque luce nobis constet matrimonium credible per ipsam;

Responso.

Secunda obiectio.

Explicatio.

Urgetur.

Reiicitur. redargutio.

fed sufficit, mediate colligi ex principiis fidei, & per consequentias probabiles: at per consequentias probabiles, ac mediatas colligitur, potestatem absolute productiuam creaturarum esse adaequate identificatam Deo. Nam secundum fidem Deus est praedicandus summè perfectus omni perfectione excogitabili a creatura. Ad summam autem perfectionem Dei expectat, vt possit sibi identificare adaequate potestatem absolute productiuam hominis possibilis, sicut scientiam visionis, & liberam volitionem hominis existentis. Quoniam ad summam excellentiam Dei pertinet continere creaturas possibles, non solum virtualiter vt causa, sed etiam intentionaliter, ac obiectiue, vt speculum intellectuale, in quo omnes earum perfectiones resplendeant, vt obiectum immediatum, ac formale comprehendens in se omnem cognoscibilitatem creaturarum, satansque omnem possibilem appetitum rationi consentaneum cuiusuis beati. Hoc autem praestare non posset Deus excludens connexionem naturae cum creaturis possibilibus, nisi posset identificare sibi adaequate denominationes reales potentis absolute producere hominem, leonem, & reliquas creaturas, vt tractatu de scientia Dei ostendimus. Vt enim in Deo creaturae possint distingui, requiritur, vt in Deo visio sit aliquid connexum cum creaturis, aut secundum entitatem, aut secundum denominationem; cum igitur secundum entitatem supponatur Deus omnino absolutus a creaturis possibilibus, asseri debet saltem secundum aliquam denominationem separabilem connecti, quae ad cognitionem quidditatiuam, non potest esse alia, quam denominatio realis potentiae absolute creaturas producere, igitur ad summam perfectionem Dei atiner potestas identificandi sibi denominationem realem; seu potestatem absolute productiuam creaturarum. Contra quam doctrinam non possunt iam obiici, nisi ea, quae contra volitionem liberam adaequate identificatam Deo vrgeri solent, quae tractatu de voluntate Dei expediuimus, & praesentis instituti expedire non est.

Obiicies tertio virtutem adaequatam absolute actiuam operum supernaturalium non complecti pluram, quam potestatem naturae & auxilium supernaturale. Ergo virtus inadaequata naturae absolute actiua solum complectitur actiuitatem naturae. Nam virtus adaequata plura complecti debet, quam inadaequata. Attigimus, & diluimus, hanc difficultatem disputatione praecedenti sectione 9. Ergo respondeo. Virtus adaequata absolute actiua supernaturalium plura complectitur in recto, quam virtus inadaequata etiam in recto; virtus vero adaequata non complectitur plura in recto, quam inadaequata recto, & in obliquo. Nam virtus adaequata comprehendit in recto facultatem naturae, & auxilium supernaturale, inadaequata vero in recto solum importat facultatem naturae, & in obliquo auxilium supernaturale. Neque refert auxilium supernaturale solum in obliquo importari, vt essentialiter constituat potestatem partialem naturae absolute productiuam, nam plura constituunt essentialiter aliquam denominationem realem, quae solum in obliquo significatur, vt natura actu agens, & cognoscens constituitur essentialiter per actionem, & cognitionem, quae tamen solum in obliquo significatur, & non in recto. Nam agens, & cognoscens non est actio, & cognitio, sed natura praecise: Ita similiter natura absolute productiuam etiam

Tertia obiectio.

Dilutio.

etiam

eriam partialiter constituitur essentialiter per auxilium supernaturale, quod tamen solum in obliquo, & non in recto notatur per virtutem partialem, & incompletam naturae, quatenus absolute, & non sub conditione solum supernaturalium operum actiua est. Recole instantias, argumento factas sect. 9. disputationis praecedentis.

10 Quarta

Obiicies quarto. Si natura secundum se non est absolute productiua actuum supernaturalium eriam partialiter constituitur absolute productiua per auxilium supernaturale. Ergo auxilium supernaturale erit tota virtus adaequata absolute productiua actuum supernaturalium, & virtus adaequata absolute productiua non erit coalescens ex duplici virtute absolute productiua, quandoquidem natura secundum se, ac seorsim a gratia non est eriam partialiter productiua absolute. Sic calor est tota virtus calefaciendi igni, quia ipse secundum se seorsim a calore subiecti externi calefactiuus non est, & per calorem calefactiuus externi subiecti constituitur, quin virtus, calefactiua ex duplici actiuitate calefaciendi coalescat. Respondeo. Sicut corpus non est homo, & accedente animo datur homo, tamen animus non est tota essentia hominis, sed pars simul cum corpore: ita virtus naturalis secundum se non est absolute actiua operum supernaturalium, & accedente auxilio supernaturali gratiae redditur absolute actiua, quin auxilium gratiae sit tota virtus absolute actiua, sed pars solum constituitens virtutem naturalem partialem efficientem, actiuam absolute. Nam virtus identificata naturae realiter est actiua immediata conditionata, quae adueniente conditione fit absoluta, absolutamque essentialiter constituit tanquam pars etherogenea illius. Exemplo sit decretum efficax sub conditione, quod accedente conditione efficaciam exercet absolutam, quae efficacia non est adaequate conditionis, sed pars saltem est propria, & intrinseca decreti. Quo differt ignis calefaciens a natura supernaturaliter agente, nam ignis neque actiuitatem immediatam absolutam, neque conditionatam calefaciendi externam immediatam continet, sicut continet natura actiuitatem efficiendi actus supernaturales, constituentem actiuitatem absolutam, quare neque ignis immediate calefacit, sicut agit immediate natura, neque auxilium gratiae seorsim a natura potest adaequate efficere actum supernaturalem, sicut calor seorsim a substantia ignis potest adaequate efficere calorem.

Solutio.

SECTIO II.

An distinguatur ratione ratiocinata virtus efficiens actus supernaturales, a virtute naturali efficiente naturales.

11 Sententia affirmans

Est identificata realiter naturae rationali virtus actiua cognitionum, & affectuum naturalium est, & virtus actiua supernaturalium, in nostra sententia virtus supernaturalium actiua sub conditione, in aliorum vero actiua absolute. Nunc inquisitio est, an ratione ratiocinata,

nata, alia ab alia distincta sit? Esse omnino distinctam, nullaque ratione actus supernaturales fieri virtute naturali, ac insita naturae, sed virtute obedientiali a naturali distincta, ruerit pugnaciter Pater Suarez pluribus in locis 1. tom. in 3. p. disp. 2. 2. sect. 1. §. Dicit fortasse aliquis, & disput. 3. 1. sect. 6. §. dicunt vero aliqui, & §. atque haec rationes, & §. atque haec quidem, & §. mihi vero dicendum videtur, & in metaph. disp. 30. sect. 1. 1. num. 46. lib. 3. de auxil. capite 15. num. 20. 1. 2. quæst. 5. art. 1. quæstioncula 3. Pater Albertinus secundo principio philosophico num. 14. & P. Granad. controuersia de gratia tract. 4. disp. 8. num. 14. Necnon Nauarrete 1. tom. controuers. 3. 7. §. 4. concl. 8. & Ledesma de diuina perfectione quæst. 8. art. 8. §. Secunda pars huius dicti, & plures recentiores, qui addunt potentiam obedientialem distinctam naturali, per quam natura rationalis efficit actus supernaturales, esse illam, quae communis est cuius creaturae ad efficiendum effectus naturales, aut supernaturales excedentes virtutem naturalem ipsius.

12 Sententia negans

Sed indistinctam esse a virtute naturali facultatem, qua fiunt actus supernaturales probat P. Vasquez 1. p. disp. 4. 3. c. 4. & disp. 176. cap. 1. num. 26. Item P. Iamnerus tom. 1. disput. 2. quæst. 6. n. 5. P. Mol. 1. p. q. 1. 2. art. 4. & art. 6. disp. 2. P. Valentia tom. 2. disp. 1. q. 5. p. 3. §. Qua doctrina Puteanus 1. p. q. 1. 2. art. 4. dubitatione 2. Quibus sine dubio fauent Theologi antiquiores Ricardus in 4. dist. 49. art. 2. q. 3. & art. 3. quæst. 2. Paludanus in 3. dist. 14. q. 1. art. 1. con. 3. Scotus in 4. dist. 50. q. 4. 5. & 6. & in 3. dist. 13. ad 4. q. Bassolus in 3. dist. 14. q. 1. art. 3. Enriqus quodlib. 6. q. 5. Maior in 4. dist. 49. q. 10. ad 7. & Holcot. in suis determinabilibus q. 8. ad 2. necnon Caietanus 3. p. q. 10. art. 4. §. In responsione ad secundum. Item Albertus Pighius, & Stapletonius, Ricardus, Iamner, Tiletanus, Driedo, & alij, quos verbatim adduximus disput. 30. sect. 2. 1. Est tamen inter hos auctores nonnulla dissensio de voce. Alij enim potestatem naturae indistinctam a potestate naturali vocant obedientialem. Alij vero mere naturalem, & non obedientialem esse contendunt.

13 Assertio prima.

Ego assero primo. Virtus naturae identificata ad actus supernaturales, indistincta est ratione ratiocinata a virtute naturali, qua efficit actus naturales. Ita sententio cum auctoribus secundae sententiae, qui numero, & autoritate praecellunt prima. Et proba. Virtus naturae ad actus supernaturales non potest apprehendi absque virtute naturae ad actus naturales. Ergo illa virtus ab ista indistincta est ratione ratiocinata. Nam, ea quae ratione ratiocinata distinguuntur, possunt cognitione, & apprehensione praescindi. Antecedens probatur. Non potest aliqua natura apprehendi vitaliter actiua cognitionis, aut volitionis supernaturalis, quin ea prius apprehendatur rationalis, & intellectiua, ac volitiua. At natura non potest apprehendi rationalis, & intellectiua, ac volitiua, quin apprehendatur potens elicere aliquas cognitiones, & volitiones sibi connaturales, & consentaneas. Ergo non potest apprehendi actiua cognitionis, & volitionis supernaturalis absque virtute naturali, ad volitiones, & cognitiones naturales. Consequenter est clara. Minor non eget probatione, nam natura rationalis, & intellectiua, ac volitiua non apprehenditur distincta a natura irrationali, & non intellectiua,

Probatur.

Illustratur.

lectiua, ac volitiua, quin apprehendatur suapte actiuitate, & conditione potens virtute natuiua elicere aliquas cognitiones, & volitiones naturales. Maior inde constat, quia natura irrationalis omnino est incapax efficiendi vitaliter cognitiones, & volitiones supernaturales; quare ad videndum Deum, aut amandum per lumen gloriae, & habitum charitatis non potest apprehendi eleuari potentiam, quae non sit intellectus, & voluntas, vt concurs est omnium Theol. sententia. At natura non apprehenditur distincta ab irrationali natura, neque potentia aliqua concipitur esse intellectus, aut voluntas, quin apprehendatur suapte natura rationalis, & intellectiua, ac volitiua. Ergo natura non apprehenditur actiua cognitionis & volitionis supernaturalis, quin nostro conceptu supponatur rationalis, & intellectiua, ac volitiua per intellectum & voluntatem, quae sunt facultates naturales efficiendi cognitiones, & volitiones naturales. Ilustrat hanc doctrinam testimoniis Aug. ac Fulgentij, quae adduximus disput. praeced. sect. 2. asserentium hominem ideo esse capacem actuum supernaturalium, credendi, & amandi Deum non vero lapidem, aut lignum, quia homo est rationalis, & non lapis, aut lignum. Ergo ad capacitatem, seu actiuitatem actuum supernaturalium apprehendi necessarium debet capacitas naturalis cognoscendi, & amandi per quam natura rationalis constituitur. Illustrauit ulterius, quia Patres Ecclesiae potestatem naturae ad actus fidei, & charitatis vocant absolute homini naturalem, & insitam, vt pluribus testimoniis ostendimus d. 30. sect. 8. Ergo recte naturalis asseritur. Eodem modo etiam loquitur S. Thom. adductus eadem disp. sect. 19. Ergo etiam inter scholasticos talis facultas naturalis asserenda est. Omitto alia argumenta quae auctores secundae sententiae conuincunt, quae mihi parum robusta sunt.

14

Observatio prima.

Addo tamen duo. Primum, hanc facultatem naturae ad actus supernaturales recte vocari obedientialem. Quia vt facultas naturalis apprehendatur eleuari ad agendum actus supernaturales opus est adinungi auxilia supernaturalia sibi indebita, & nulla ratione cum ipsarum entitate, ac virtute naturali connexa. Virtus autem obedientialis apprehenditur esse illa, quae auxiliis sibi debitis non potest exerceri, sed indiget ad agendum subsidiis superantibus exigentiam, & connexionem ipsius. Ergo talis virtus recte dicitur obedientialis. Alterum, virtutem naturalem recte apprehendi posse absque hac virtute obedientiali actiua operum supernaturalium, atque adeo virtutem naturalem ad actus naturales non distinguuntur distinctio rationis mutua, sed non mutua a virtute obedientiali actiua supernaturalium. Nam licet virtus obedientialis ad actus supernaturales, nequeat apprehendi absque actiuitate insita, & naturali cognoscendi, & amandi, tamen virtus naturalis, & insita cognoscendi, & amandi per cognitionem, & amorem naturalem potest apprehendi absque virtute actiua supernaturali. Nam cognitione mere naturali, ac philosophica concipitur homo rationalis, & capax cognitionis, & amoris naturalis. Ea autem cognitione naturali, ac philosophica non apprehenditur capax cognitionis, & amoris supernaturalis, sed ad eiusmodi notitiam necessaria est cognitio Theologica. Ergo virtus naturalis ad cognitionem, & amorem naturalem potest diuidi cognitione a virtute ad cognitionem, & amorem

Ripada de Ente Tom. I.

supernaturalem. Explicatur amplius, An distinctionem rationis ratiocinatae alicuius perfectionis ab alia sufficit referri ad effectus cognitione separabiles ab eis, ad quos alia referretur, vt in dialectica ostendi, & in metaphysica ostendemus. At potest natura referri ad cognitionem, & amorem naturalem, quin referatur ad cognitionem, & amorem supernaturalem, imo etiam censetur impossibilis talis cognitio; & amor supernaturalis, vt modo a plerisque censetur, & ab omnibus censetur causa, quo illi repugnarent, & natura superflua esset, quod disputatione praeterita statimus euenire potuisse iuxta praedicata essentialia naturae. Ergo virtus naturae ad cognitionem, & amorem naturalem potest ratione ratiocinata distinguui ab eiusdem virtute ad cognitionem, & amorem supernaturalem. Hinc potestas naturalis, & obedientialis distinguuntur distinctione rationis inadaequata. Si quidem conceptus virtutis naturalis non complectitur conceptum virtutis obedientialis, conceptus vero virtutis obedientialis complectitur conceptum virtutis naturalis. Abstrahit nunc a distinctione rationis ratiocinatae praescindente ex parte obiecti, & praescindente solum ex parte modi, quia mea opinione, quam docui in dialectica, doceboque in metaphysica, sufficit praescisio ex parte modi referens entitatem realem ad connotata, & effectus cognitione separabiles, vt deur distinctio rationis ratiocinatae. Quamquam si recte nostra doctrina calleat, distinctio praescisua ex parte obiecti etiam inadaequata, & non mutua inter has facultates neganda est. A quo modo superfedo, quia Theologi non est, cõsiderationibus mere dialecticis detineri.

Explicatur.

15 Assertio secunda

Assero secundo. Virtus obedientialis naturae ad agendum vitaliter actus supernaturales, distinguuntur ratione ratiocinata a virtute obedientiali communi omnibus creaturis ad agendum transeuntur gratiam & alios effectus naturales, aut supernaturales, qui in virtute naturali creaturae contenti non sint. Etiam haec assertio est contra auctores primae sententiae. Et probatur primo. Nam virtus ad agendum transeuntur apprehenditur inesse creaturae, quin apprehendatur inesse virtus ad agendum immanenter, in lapide enim prior virtus asseritur absque posteriori, nam licet lapis possit efficere gratiam aut etiam actum fidei charitatis, tamen non potest credere, aut amare per illum. Item potest apprehendi inesse potestas ad agendum immanenter actum fidei, & charitatis, quin apprehendatur inesse facultas ad agendum transeuntur gratiam, aut eundem fidei & charitatis actum. Argumenta enim Theologica, quae restantur competere naturae rationali priorem facultatem, non restantur conuenire posteriorem, vt manifestum erit perpendenti omnia, quae contendimus disput. 30. Etenim ea, quae ex testimoniis sacris, & Conciliis, ac Patribus Ecclesiae, rationibusque Theologicis desumptis ex peculiari natura, & conditione actuum supernaturalium vitalium; confestim, nulla ratione militant ad euincendam potestatem obedientialem naturae rationalis ad efficiendum gratiam iustificantem, & alios similes effectus, qui processionem transeuntem vendicant, & efficientiae naturae annexi non sunt, quare plures Theologi concedentes actiuitatem obedientialem ad actus vitales supernaturales, negant facultatem obedientialem ad gratiam iustificantem, & similes effectus transeuntis. Ergo

Probatur primo.

FF notione

Secundo

notione talis potestatis immanentis deducta ex superioribus argumentis potest abstrahi facultas obediencialis immanens à facultate obedienciali transeunti. Quidquid sit, an ex illa possit ulterius argumentum fieri ad suadendam obediencialiam agendi transeunter. Plura enim prædicata ratione ab aliis distincta possunt argumento, esse ad alia suadenda; vt natura ad colligendas proprietates. Secundo à priori. Nam virtus obediencialis naturæ rationalis ad agendum transeunter communis reliquis creaturis, sequitur in natura rationali solam formalitatem creaturæ, præterea refertur ad omnes effectus superantes eius naturam, tam naturales, quam supernaturales, tam vitales, quam non vitales, denique completur solum extrinsece per omnipotentiam, & voluntatem diuinam. Virtus autem obediencialis vitaliter operatiua actuum supernaturalium, non sequitur in natura rationali solam formalitatem creaturæ, sed differentiam determinatam naturæ intellectiue, quæ sola, & non alia creatura potest vitaliter actus supernaturales efficere, insuper ea virtus, refertur solum ad actus supernaturales vitales, & non alios completurque per auxilia supernaturalia diuersæ omnino rationis ab auxilio extrinseco necessario ad effectus transeuntes. At hæc connotata adeo diuersa, & cognitione separabilia sufficiunt ad distinctionem rationis ratiocinatæ, vt nuper dicebamus. Ergo virtus obediencialis naturæ ad agendum immediate actus supernaturales vitales distincta est à virtute obedienciali naturæ ad agendum transeunter gratiam iustificantem, & alios similes effectus. Certum quidem est, posse à virtute obedienciali agendi immanenter, & virtute obedienciali agendi transeunter abstrahi rationem genericam, & communem virtus obediencialis, quæ imbibita sit in differentia speciali virtutis. Tamen etiam concedi debet eam communem rationem virtutis obediencialis contrahi per differentias peculiare & distinctas, ratione ratiocinata ad virtutem obediencialem agentem immanenter & virtutem obediencialem agentem transeunter. Quod solum hac assertione contendimus.

SECTIO III.

Opponuntur, & solvuntur argumenta contra præcedentem doctrinam

16 Primum argumenti

Deicitur

PRimum obiicitur. Ad distinctionem rationis ratiocinatæ duarum facultatum sufficit referri ad connotata adæquate diuersa. Virtus naturæ agens opera naturalia, & virtus agens supernaturalia referuntur ad connotata adæquate diuersa. Nam actus naturales, ac actus supernaturales adæquate differentes sunt. Ergo virtus naturæ ad actus supernaturales ratiocinata distinguitur à virtute naturæ ad actus naturales. Respondeo; connotata omnino diuersa sufficiunt ad distinctionem rationis ratiocinatæ inter prædicata eiusdem rei, quando conceptu formali vnus prædicari non apprehenditur necessario connotata alterius, secus vero, quando, ea necessario apprehenduntur, ideoque dixi superioribus connotata debere esse non solum diuersa, sed etiam cognitione separabilia, quod in dialectica monstrati. At conceptu formali virtutis, obediencialis agentis vita-

liter actus supernaturales, apprehenduntur necessario actus naturales, quos connotat virtus naturalis, nam ea virtus obediencialis vitaliter agens solum apprehenditur in esse potentia naturaliter intellectiue, aut volitiue: quamuis è contra conceptu formali virtutis naturalis non apprehendantur necessario actus supernaturales, in quos refertur virtus obediencialis. Atque adeo virtus naturalis, & obediencialis non distinguuntur ratione ratiocinata adæquate duntaxat.

17 Secundum.

Diluitur

Obiicitur secundo. Si natura ageret actus supernaturales virtute naturali, iam vires naturales possent in actus supernaturales. Quod contineret Semipellagianismum. Ergo non eos agit virtute naturali. Respondeo. Semipellagianismi solum est, agere actus supernaturales quoad aliquod desiderium, aut initium ipsorum virtute naturæ sola, non adiuta auxilio intrinsece supernaturali gratiæ, vt exponebamus disp. 15. & 30. Nos autem non docemus, actus supernaturales fieri quoad aliquod ipsorum desiderium, aut initium salutare ipsorum, sola virtute naturæ, sed adiuncto necessario auxilio gratiæ. Atque ita longe abest à Semipellagianismo nostra doctrina. Explicatur, virtus naturalis est duplex. Alia est virtus naturalis mere naturalis, quæ refertur ad solos actus naturales, & auxilia debita naturæ, & ratione ratiocinata distinguitur à virtute obedienciali, vt dicebamus sect. præced. Alia est virtus obediencialis naturalis, quæ refertur ad actus naturales, & supernaturales simul, & ad auxilia debita, & indebita naturæ, & ratione ratiocinata non distinguitur à virtute mere naturali, sed illam essentialiter cõplectitur. Cum dicimus, fieri actus supernaturales virtute naturali, non est ea virtus, mere naturalis, quam ab obedienciali distinguimus, sed virtus naturalis obediencialis, qui præter virtutem naturalem agentem actus naturales adiungimus auxilia supernaturalia gratiæ, quibus eleuata, & roborata efficiat ulterius actus supernaturales superantes priorem virtutem mere naturalem, agentem que auxiliis sibi debitis, ac in ordine naturæ constitutis. Semipellagiani initium actuum salutarium in solam priorem virtutem mere naturalem referebant. Nos vero in virtutem naturalem posteriorem, quæ simul obediencialis est, auxiliis gratiæ indebitis naturæ indiget ad perfectionem, & initium cuiuscumque salutatis actionis.

18 Tertium

Tertio. Virtus naturæ efficit actus supernaturales, vt eleuata. Ergo non efficit vt est naturalis, sed solum, vt est obediencialis. Nam virtutis naturalis non est agere, vt eleuata, sed id solius est obediencialis facultatis. Confirmatur; Virtus naturalis, qua naturalis est refertur ordine transcendentem in suos actus. Virtus naturæ agens supernaturales actus non refertur ordine transcendentem in illos. Ergo virtus naturæ non agit actus supernaturales, qua naturalis est. Confirmatur iterum: Actus supernaturales non sunt connaturales ipsi naturæ. Ergo neque virtus ad illos connaturalis est. Nam, cui est connaturalis virtus, connaturales etiam sunt actus virtutis. Hæc vobis plena sunt, & vacua rebus. Ex dictis facile elucidantur. Solum probant, facultatem naturæ ad actus supernaturales, non esse mere naturalem, sed naturalem obediencialem. Itaque facultas naturæ, vt mere naturalis est non agit eleuata, vt naturalis obediens est, agit eleuata. Similiter, vt mere naturalis est refertur ordine transcendentem

Prima confirmatio

Secunda

Elucidatur.

19 Quartum

Cõfirmatur

Occurritur.

20 Postremum

Satisfit.

in suos actus; Secus vero, vt est naturalis obediens auxilio gratiæ. Item virtus realiter identificata naturæ ad actus supernaturales est connaturalis naturæ (quid enim magis connaturale rei, quam ipsa res?) connaturalitate facultatis obediens, non connaturaliter facultatis exigentis auxilia sibi debita ad operandum. Vnde non sunt connaturales naturæ actus supernaturales quia virtus ad illos non est mere naturalis naturæ, sed naturalis obediencialis. Neque offendaris his vocibus, siquidem iam ostensum est, facultatem obediencialem non posse à naturali præscindi, quamquam naturalis ab obedienciali præscindi queat. Atque adeo recte coniungitur facultas naturalis obediencialis, quia obediencia essentialiter complectitur naturam, cuius est obediere imperio Dei, & obediencia ad actus supernaturales intelligendi, & amandi facultatem naturæ rationalis propriam.

Quarto. Si facultas agendi actus supernaturales esset naturalis, & insita naturæ deberentur illi auxilia necessaria ad illos, nam ea ratione deberentur auxilia necessaria ad actus naturales, quia facultas ad illos naturalis, & insita est naturæ. Etenim esse facultatem incompletam, & partialem, non obest, vt non debeatur illi integritas, & complementum. At auxilia necessaria ad actus supernaturales non sunt debita naturæ. Ergo facultas agendi illos non est insita, & naturalis. Cõfirmatur; Potentia passiuæ, donorum supernaturalium, non est naturalis, sed obediencialis, quare disputatione octaua statuimus dona supernaturalia esse supra potentiam passiuam naturalem, quia alias essent debita naturæ, saltem auxilia, quibus fierent ea dona. Ergo facultas actiuæ similiter non est asserenda naturalis, sed mere obediencialis. Etiam hæc lumem claram habent ex superioribus. Ergo facultas agendi actus supernaturales non exigit sibi debita auxilia necessaria ad illos, quia non est mere naturalis, quæ ordine transcendentem cum suis actibus connectitur, sed naturalis obediencialis, quæ ab eo ordine absoluta est. Vnde facultati agendi actus naturales debentur auxilia necessaria ad illos, quia est mere naturalis, & connexa ordine transcendentem cum illis, non quia sit naturalis obediencialis. Similiter ad confirmationem respondeo. Potentia passiuæ donorum supernaturalium reiecta est à nobis naturalis, quæ non sit obediencialis, & absoluta à connexionem entitatiuam, & ordine transcendentem, ad ea dona, non vero obediencialis naturalis. Ideoque obseruauimus disp. 8. multum de voce inter auctores affirmantes, & negantes naturalem potentiam passiuam donorum supernaturalium interesse.

Denique obiicitur. Si existeret lumen gloriæ intentionis infinitæ posset natura elicere visionem supernaturalem Dei intentione insitam. Si autem natura conaretur in visionem supernaturalem virtute naturali, non posset elicere visionem infinitam, quia virtus naturalis non potest conatum conferte infinitum in cognitionem naturalem. Ergo non connaturatur natura virtute naturali in visionem supernaturalem. Similiter respondeo. Solum probat argumentum, virtutem naturalem ab obedienciali distingui, non vero obediencialem à naturali, atque ita non influere in visionem supernaturalem Dei virtutem mere naturalem non vero virtutem naturalem obediencialem. Itaque clausula nostræ doctrinæ sit. Virtus

Ripalda de Ente Tom. I.

naturæ identificata ad agendum actus supernaturales ab aliis asseritur mere naturalis, & non obediencialis, aliis mere obediencialis, & non naturalis, quia distinctionem adæquatam inueniunt inter vtramque virtutem. A nobis tamen, neque mere naturalis, neque mere obediencialis asseritur, sed naturalis obediencialis, quia licet detur virtus ad actus naturales, quæ possit præscindi à virtute ad actus supernaturales, nulla tamen datur virtus ad actus supernaturales, quæ à virtute ad actus naturales præscindatur, quamuis supra illam addat facultatem ad vteriores, & superiores actus, quæ auxiliis superioribus sibi indebitis ad operandum indigeat.

SECTIO IV.

Explicatio superioris doctrine, & corollaria illius.

21 Collectio prima.

Superioribus lucem dabis, si animi aduerseris ad ea, quæ colliguntur ex illis. Colligitur primo ratio, quare potestas obediencialis ad agendum vitaliter actus supernaturales admitenda sit in natura rationali, potiusquam in irrationali, cum vtraque absoluta sit ab ordine transcendentem ad illos, vereque extima foret eadem repugnantibus illis. Item quare actus supernaturales exigant potius processionem immanentem à natura rationali, quam ab irrationali. Nempè quia potestas obediencialis actiuæ ad actus supernaturales constituitur essentialiter potestate naturali ad agendum vitaliter actus naturales, eamque essentialiter supponit. Hæc autem potestas soli inest naturæ rationali non irrationali. Vnde duobus conceptibus opus est ad apprehendendum naturam aliquam posse efficere absolute, actum supernaturalem. Alio, quo natura proponatur secundum se intellectiua, aut volitiua cognitione, & amore naturali. Alio, quo actus supernaturalis secundum sua prædicata essentialia proponatur. excludens implicantiam, & exigens processionem ab illa. Igitur hi duo conceptus solū comparatione naturæ rationalis haberi possunt, non comparatione naturæ irrationalis. Atque ita sola natura rationalis potest proponi obedienciali potestate actiuæ cognitionis, aut volitionis supernaturalis; quamuis cum eis actibus non sit magis connexa, quam natura irrationalis.

22 Secunda collectio

Colliges secundo. Rationem, quare visus corporeus non potest eleuari ad videndum Deum, neque intellectus ad amandum. Nempè, quia visus non continet potestatem naturalem, quæ requiritur ad obediencialem videndi Deum, neque intellectus naturalis facultatem, quæ necessaria est ad amandum. Nā visus non potest naturaliter cognoscere cognitione intellectualem, ac spiritali, neque intellectus amare magis, quam lapis, aut planta. Igitur, sicut lapidi, & plantæ negatur obediencialis capacitas videndi, & amandi Deum, quia negant illi natura facultatem intelligendi, & amandi aliqua cognitione, & amore naturali; pari ratione eadem capacitas neganda est intellectui, ad amandum, & visui corporeo ad intelligendum.

23 Vgetur

Verum vygebis. Capacitas naturalis, quæ in intellectu præsupponitur ad videndum Deum, non

non continet absolute visionem supernaturalem Dei, sed cognitionem naturalem Dei, sed cognitionem naturalem illi valde dissimilem, & solum generice similem. At etiam visus corporeus continet potestatem naturalem efficiendi cognitionem illi generice similem, nam in ratione actus vitalis, & cognitionis intuitiue præcipientis à corporea, & incorporea similis sunt visio sensitua, & intellectualis. Ergo visus corporeus continet potestatem naturalem eleuabilem ad videndum Deum. Similiter potest vgeri potestas intellectus ad amandum? Respondeo. Potestas naturalis, quæ eleuari potest à Deo ad actum aliquem supernaturalem, debet supponi naturaliter potens efficere circa obiectum materiale, & formale actus supernaturalis, aliquam naturalem cognitionem, aut volitionem, vt sic non extrahatur potentia naturalis, præter obiectum proprium ipsius. Intellectus autem potest circa Deum sub ratione veri aliquam cognitionem naturalem immediatam, aut mediatam efficere. At vero visus nulla cognitione naturali potest attingere Deum, neque intellectus sub ratione boni aliquo actu in ipsum ferri. Ideo potest intellectus eleuari ad cognitionem supernaturalem Dei non vero ad amorem, neque visus ad visionem supernaturalem eiusdem. Plura, quæ huic doctrinæ obesse possunt, tractatu de visione Dei explicanda sunt. Nunc in genere sufficiat iuxta communem Theologorum doctrinam exposuisse facultatem naturalem, quam intrinsece comprehendit facultas obedientialis.

Respondeatur

24 Tertia.

Colliges tertio. Rationem, ob quam repugnantibus actibus supernaturalibus possit admitti aliqua ratio veræ potentia, quantum ex se actiua supernaturalium actuum. Scilicet, quia maneret potestas absolute actiua naturalium, quæ intrinsece constituit potestatem obedientialem, & quantum ex se sufficiens est ad supernaturales actus efficiendos, dum non repugnant actus intrinsece supernaturales, & auxilia necessaria ad illos, eodemque ordine quo cum actibus naturalibus connectitur, potest quantum ex se supernaturales efficere, vbi ex parte ipsorum actuum, & auxiliorum Dei repugnantia defuerit.

25 Quarta

Colliges quarto non esse necessarium consequentiam potestatis obedientialis naturæ rationalis agentis supernaturales actus ad potestatem obedientialem actiuam eiusdem naturæ, & alterius rei ad efficiendum gratiam iustificantem, & reliqua dona supernaturalia sine discrimine. Quia ad actus supernaturales datur, tum potestas naturalis constituens potentiam obedientialem, tum exigentia intrinseca ipsorum actuum ad procedendum à natura rationali. Ad gratiam iustificantem vero, & reliquos effectus sine discrimine non datur similis potestas naturalis, neque exigentia intrinseca ipsorum effectuum ad procedendum à natura rationali, de quo redibat sermo, cum agamus de potentia obedientiali naturæ ad formas supernaturales non vitales.

26 Quinta.

Colliges quinto posse similiter dari in natura potestatem quantum ex se actiuam aliorum actuum naturalium differentium ab iis, qui modo absolute possibiles sunt, itaut ex defectu potestatis actiue naturæ rationalis illi non repugnent, sed ex implicancia intrinseca ipsorum

actuum. Demus v. g. implicare affectum turpem, qui simul cum obiecto formali delectabili respiciat obiectum formale honestum, de cuius possibilitate est diffidium probabile Theologorum. Si per impossibile talis effectus, qui modo repugnans est, fuisset non repugnans, posset natura sua actiuitate naturali ipsum efficere. Nam sicut existit in natura rationali actiuitas ad actus supernaturales, quæ cum illis possibilibus conexa non est, & illis impossibilibus eadem permaneret, ita non inuenio repugnare actiuitatem naturæ rationalis, quæ similiter cum actibus naturalibus conexa non sit, & illis impossibilibus maneat quantum ex se ipsorum actiua sub conditione, quod intrinsece non repugnent.

27 Obiiciuntur duo.

Verum huic collectioni obici possunt duo. Primum est, eum actum non posse naturalem, sed necessario esse supernaturalem. Tum quia is actus fieret per potestatem obedientialem, per quam fiunt actus supernaturales, cum quibus modo natura conexa non est; Tum quia is actus superaret connexionem transcendentem naturæ, quod sufficere ad supernaturalitatem sæpius statuimus. Secundum, nullam fore rationem, quare etiam modo non asseramus naturam rationalem destitutam esse ordine transcendentem ad actus naturales modo possibiles. Siquidem ratio propterquam modo, naturam necimus ordine transcendentem cum illis, potiusquam cum actibus supernaturalibus, solum esse potest, quia naturales sunt. Ergo implicat actus naturalis, cum quo natura non sit ordine transcendentem conexa.

28 Actio prima

Hæc duo negantur. Primum, quia is actus non superaret potestatem naturæ, neque cognitionem quidditatiuam ipsius, quæ duo, vt docuimus aliena sunt ab ente supernaturali. Itaque duobus discriminareris is actus ab intrinsece supernaturali. Primum, quia actus supernaturalis non repugnans non potest fieri à natura rationali, nisi ei adiungatur auxilium supernaturale auctens actiuitatem ipsius. Is actus vero fieret eadem cognitione, & actiuitate naturali, quæ modo inest naturæ rationali, quin aliud auxiliu speciale naturæ indebitu præter concursum generale Dei esset necessariu. Nam si aliud speciale auxilium necessarium ponatur. Fateor, non naturalem, sed supernaturalem fore eiusmodi actum. Sed tale auxilium pone, necessarium non est ad omnem actum cum quo actiuitas naturæ non est conexa. Nam recte cohereret, naturæ actiuitatem ex se ad actum sufficere, si non repugnauerit, & cum eo possibili absolute non connecti. Vnde si possibilis sit non fier per facultatem obedientialem, quia ad obedientialem facultatem requiritur, vt superacrescat illi actiuitas auxiliij specialis, & sub conditione illius actum virtute contineat. Nota, desiderari, à nobis auxilium speciale, non auxilium indebitum, quia eo casu forsan concursus generalis non esset ad eum actum naturæ debitus ex defectu connexionis cum illo. Tamen, quia concursus generalis semel præstitus absque alio speciali auxilio, quod ad actum supernaturalem semper necessarium est cum sola actiuitate naturæ sufficeret, ideo is actus sub ordine actuum naturalium continetur. Secundò, quia is actus posset quidditatiua notione naturæ distinguui, actus supernaturalis vero eiusmodi notionem excellit, vt disputatione tertia, quarta, quinta, 10. & 11. ostendimus. Vnde licet superaret ordinem transcendentem physicum naturæ non superaret

ad secundum

ret intentionalem, sicut ad supernaturalitatem requiritur, vt ibidem exposuimus. Negatur secundum, quia vt aliquis actus vitalis naturalis, aut supernaturalis exigar processionem à natura, debet illa secundum essentiam supponi absolute, & non conditionate intellectiua, & rationalis, vt sæpius præmissimus. Absolute autem intellectiua, & rationalis secundum essentiam naturæ supponi non potest nisi per actiuitatem conexam cum actibus rationis, nam vt sectione 1. stabilimus, actiuitas non conexa cum actu non est secundum essentiam absolute productiua illius, sed tantum sub conditione. Ergo supponi natura debet ordine transcendentem conexa cum aliquibus actibus naturalibus. At nulla est ratio constituendi naturam conexam cum aliquibus, & non cum omnibus, qui modo absolute sunt possibiles. Ergo adstruenda est cum omnibus modo possibilibus absolute conexa. Confirmatur; Natura rationalis asseritur ab omnibus ex se ordinata ad actus rationis, sicut sol ad illuminationis actus, atque ita sicut soli debetur concursus ad illuminandum, ita naturæ rationali debentur facultates vitales, & alia principia necessaria ad rationis actus. At si ex se non esset ordine transcendentem relata ad illos non esset ex se ordinata ad rationis actus neque illi essent debite facultates vitales, & illa principia necessaria ad illos agendos, vt etiam diximus de actu supernaturali, & naturali cum quo natura conexa non est. Ergo saltem ad actus modo possibiles ordine transcendentem referri debet. Cum eo autem recte componitur sibi ex se actiuitatem superesse ad alios, qui repugnant, sub conditione, quod non repugnant, ita vt ex defectu potestatis actiue modo repugnantibus non sint. Ergo recte potest actiua naturæ admitti conditionata comparatione alicuius actus naturalis.

7. Vulgare reliquorum p. actum deseritur, nonstramque concluditur.

SECTIO I.

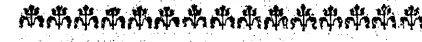
Explicatur controuersia.

Notò primo, iam esse absque controuersia certum, infundi iusto habitus intrinsece supernaturales, qui naturam iuaent ad efficiendum actus supernaturales, atque adeo à iusto ex natura rei non fieri actus supernaturales sine auxilio intrinseco. Nam vt ostendimus lib. 4. habitus infusi eo donantur à Deo, vt partialem naturæ actiuitatem compleant, cum ipsaque actus supernaturales efficiant. De quo magis disput. 30. sectione vltima. Quinimo existentiam, & infusionem habituum entitate supernaturalium esse de fide certam, nec pauci, nec in nobiles Theologi profitentur. De quo nobis erit disputatio libro quarto. Interim consule Patrem Suarez libro 6. de gratia capite 3. Patrem Ægidium Connick 2. 2. disputatione 6. dub. 1. & 2.

Notatio. Prima.

Notò secundo etiam esse absque controuersia constans, posse naturam efficere actus supernaturales absque his habitibus infusis. Ex nostris notat Pater Arubal 1. p. disputatio 20. num. 3. Ex Thomistis Nazarius 1. p. quæst. 12. art. 5. controuer. secunda con. 1. ex aliis Lorea 1. p. d. 30. dicto secundo Nam Moyles, & Paulus plurius opinione viderunt in via diuinam essentiam, communi Theologorum consensu peccator elicit plures actus supernaturales virtutum moralium, quibus remote ad iustificationem disponitur, infidelis vocatur ad fidem, & peccator ad iustitiam illustrationibus intellectus, & inspirationibus voluntatis. quidditatiue supernaturalibus. At neque Paulo, & Moyse ad videndum in via Deum, neque peccator ad actus virtutum moralium neque infideli ad illustrationem, & inspirationes naturales disponuntur habitibus permanentibus infusis, vt exploratum est. Ergo habitus permanentis infusus extra controuersiam ponendus est non esse necessarius potestate absoluta Dei ad actus intrinsece supernaturales. Vnde videris quam feruide censuerit Ægidius de præsentat. libro nono de Beat. quæstione sexta num. 2. Lorcam sup. asserentem, omnes in eo conuenire, vt potestate absoluta Dei non sit necessarium lumen gloriæ habituale, his verbis Carpeus. Sed profecto oscitando, aut dormitando hoc scripsit; cum inter scribentes adeo celebris sit hac de re controuersia; vt quidem partem asserentem affirmant, quidam autem negantem. Pungens ingenium Ægidij in hanc tulit parum oculatam censuram. Authores enim non contendunt, an habitus permanentis sit necessarius diuinitus ad actus supernaturales, sed an auxilium intrinsecum supernaturale necessarium est, quod ab habitu præcendit, vt mox notabimus. Itaque controuersia non in necessitatem habitus, sed alicuius principij intrinseci, siue habitus sit, siue qualitas transiens, aut aliqua notio, seu actus reuocatur? Tota enim difficultas statuta est in eo, quod natura ex se intrinsece impropor-

Notatio. Secunda

DISPUTATIO XXXIV.

An possit natura rationalis efficere actus supernaturales absque auxilio intrinseco supernaturali.

LVRES eorum, qui naturæ tribuunt actiuitatem immediatam in actus supernaturales, negant posse naturam sine auxilio intrinseco supernaturali, actum aliquem supernaturalem efficere. Ideo discutiendum, An actiuitas immediata naturæ egeat diuinitus auxilio supernaturali intrinseco ad conferendum concursum in actus supernaturales? Quæ disputatio Theologis huius ætatis grauis, & solemnis est.

SECTIO NES

- 1. Explicatur controuersia.
2. Thomista suam sententiam non probant.
3. Præcedens Thomistarum sententia improbanda est.
4. Sanctus Thomas aduersetur Thomistis.
5. Sententia P. Arubal. expeditur.
6. Examinatur sententia Ægidij de præsentatione.

Ripada de Ente Tom. I.

Ff 3 Notatio

portionata ad efficiendum actum supernaturalem fiat immediate potens per auxilium mere extrinsecum. Quare ubi intrinsecum asseratur, siue sit habitus, siue alia qualitas, tota eleuatur difficultas. Sapienter igitur posuit Lorca cum aliis, non esse determinate de necessitate qualitatis habitualis contentionem, & inique Aegidius illi exprobat oscitantiam. Hanc vendicationem debebamus veritati, si non Lorca.

3 Tertia notatio.

Noto propterea tertio, rotam controuersiam eò dirigi, vt explicemus, an solo auxilio extrinsecò Dei, sine vilo principio supernaturali intrinsecò, siue habituali, siue actuali, siue permanenti, siue transeunti possit nasci. efficere actus supernaturales? Itaque auxilium intrinsecum diuinitus necessarium ad actus supernaturales aliud est habituale, quod est qualitas permanens esse effectiua supernaturalium actuum; aliud actuale quod est qualitas transiens eiusdem actiuitatis, sed non durationis solum quippe durans, quandiu animus operatur. Rursus auxilium supernaturale actuale ab aliis asseritur qualitas mortua, & extrinsecus infusa à Deo adæquate ipsam efficiente ante omnem actum intellectus, & voluntatis; ab aliis qualitas vitalis ab indeliberatis intellectus, & voluntatis actibus indistincta. Insuper tale auxilium ab aliis motu diuina ab aliis impulsus, aliisque similibus appellatur. Igitur auxilium intrinsecum, quod inquirimus ab omnibus præscindit, & auxilium intrinsecum non vnum, aut alterum, sed omnia intrinseca auxilia, quæcumque illa sint, prorsus rejicit.

4 Quarta.

Noto quarto non vocari in nostram disputationem; an sine auxilio supernaturali intrinsecò sola potestate extrinseca Dei possint fieri in natura actus supernaturales nullam conferente actionem actiuitate natura. Quod alterius operis est, & commune actibus naturalibus, nosque discussimus lib. de anima affirmantes non repugnare actus intellectus, & voluntatis, qui à solo Deo infundantur naturæ mere passivæ se habenti in eorum productionem. Sed inquiritur. An natura immediate agere queat, supernaturalem actum, iuens actu, seseque libere exercens per illum, quin iuuetur actione alicuius principij supernaturalis in harentis naturæ. Aliud enim est, actum supernaturalem fieri sine auxilio intrinsecò supernaturali. Aliud eum fieri à natura sine tali auxilio. Nam auxilium quod ad existentiam actus simpliciter necessarium non est, potest esse necessarium ad efficientiam naturæ, seu ad processionem actus à natura. Atque ita plures, qui affirmant posse fieri actum supernaturalem à solo Deo siue vilo auxilio intrinsecò supernaturali, negant posse etiam ita fieri, seu procedere à natura; quia Deus potest facere actum supernaturalem solus sine auxilio supernaturali, verum facere non potest vt natura actum supernaturalem efficiat sine auxilio supernaturali, quod est tota virtus, & potestas naturæ.

5 Explicatur disputatio.

Relinquitur igitur disputatio. An natura rationalis, quæ ex se suis viribus insufficientis est ad efficiendos actus supernaturales, & de facto regulariter illos efficit per auxilium supernaturale intrinsecum, interdum habituale, & interdum actuale possit diuinitus reddi potens eos actus efficere, quin adsit in harentis naturæ vllum principium supernaturale eorum, quæ Theologi naturæ in harentia norunt; sed eos efficiat natura, supplente actiuitate principij supernaturalis in-

trinseci, aut decreto voluntatis diuinæ, aut diuina omnipotentia, aut vtroque simul, iuxta ea, quæ decernemus in frâ sect. 8.

SECTIO II.

Thomista suam sententiam non probant.

Constanter tucntur Thomista huius ætatis, simpliciter actum aliquem supernaturalem fieri à natura rationali sine vilo auxilio intrinsecò per solam eleuationem extrinsecam voluntatis, aut omnipotentis diuinæ. Ita Bannes 1. part. qu. 1. articulo 5. dub. tertio §. Nobis igitur placet & 2. 2. qu. 2. 3. articulo 2. dub. 2. Ledesma de diuina perfectione quæstio 8. subart. articulo 8. controu. 2. pag. 593. controu. 1. Nauarrete 1. tom. controu. 39. §. 1. conclusio 1. §. 2. controu. tertia Aluarez de Aux. disputat. 67. Albeda 1. part. disput. 27. sectione 3. Nazarius 1. part. quæst. 12. articulo 5. controu. 2. Item Sotus, qui prius contrariæ opinioni deinde huic sententis suffragium tulit in 4. distinct. 49. quæst. 1. articulo 4. §. Caietanus quidem. Quibus aggregantur ab Aegidio, & aliis Capreolus in 4. distinct. 49. quæst. 4. articulo tertio ad 4. Durand sine fol. 210. colum 1. Soncinas ibidem quæst. 4. controu. 2. ad tertiam dub. eiusdem Aureoli Caietanus 1. part. quæst. 12. articulo 5. Syluester in conslato ad 1. p. quæst. 12. art. 5. Ferrara 3. contra gent. c. 54. ad 4. Scoti verum hi autores mihi incerti sunt. Quia solum differunt de natura agente ex natura rei iuxta leges à Deo nunc statutas. Capreolus expressit etiam miraculose non potuisse videri Deitatem siue qualitate intrinseca permanenti, aut transeunti. Cæterum agebat de miraculo videndi Dei de facto in via, dum animus corpori, phantasmatisque corporeis ligatus est. Cum quo miraculo seruari poterat communis, & ordinaria prouidentia Dei de non eleuanda natura rationali præsertim iusti (qualis supponitur à Capreolo videns in via Deum) nisi per auxilium intrinsecum. Itaque non agebat de potestate absoluta Dei omnibus legibus soluta tam eis, quas exigunt naturæ rerum, quam eis, quas libera sibi voluntas, & consentanea prouidentia uolunt; de qua nostra disserit disputatio. Soli recentiores Thomistæ in hanc sententiam iurant. Innumera congerunt argumenta in probationem illius. Omnia facile ad sequentia principia reuocantur.

6 Sententia omnino negans.

Primum principium est. Natura ex se nullam fert actiuitatem immediatam in actus supernaturales, sed ei tota virtus agendi est principium supernaturale sibi in harentis. Ergo secluso principio in harenti repugnat agere naturam. Quia nulla causa potest agere sine virtute agendi, vt ignis non potest calefacere siue calore. Poterit quidem Deus efficere solus actum supernaturalem, cæterum efficere non potest, vt natura eum efficiat sine virtute efficiendi, quæ est auxilium supernaturale intrinsecum. Sed hoc principium, quam falsum sit. vidimus tota disput. 10.

7 Primum fundamentum.

Secundum principium est. Natura est causa principalis actus supernaturalis. Causa principalis autem operatur per virtutem sibi intrinsecam proportionatam effectui; qualis non est comparatione

8 Euersum iam est.

9 Secundum fundamentum.

ratione effectus supernaturalis, nisi supernaturalis. Ergo natura necessario operatur actum supernaturalem per virtutem sibi intrinsecam supernaturalem. Confirmatur; si natura efficere actum supernaturalem eleuata à Deo solum extrinsecè; Deus quidem esset causa principalis, & natura instrumentalis; atque adeo Deus intelligeret, & veller per eum actum, non vero natura; nam causa intelligens, & volens per actum vitalem principalis est, non instrumentalis. Confirmatur secundo. Non potest actio oriri à causa principali, nisi constituta prius in actu ad operandum. At natura rationalis non est constituta in actu ad agendum actum supernaturalem per suam entitatem naturalem, nec per virtutem sibi omnino extraneam Dei. Ergo erit in actu ad efficiendum actum supernaturalem per virtutem supernaturalem sibi intrinsecam. Quod argumentum censet Bannes eundem demonstrationem. Verum etiam hoc principium reiectum est disputatione 31. vbi ostendimus naturam vt præcisè efficientem non esse causam principalem, sed instrumentalem, etiamsi instructa habitu supernaturali agat; esse vero principalem, vt est vitalis, & libera. Quo nullæ sunt confirmationes argumenti; quæ oppositum principium supponunt. Præterea ad primam confirmationem nego, Deum fore cognoscentem, & volentem per actus supernaturales, si solus ageret illos; vt causa principalis, naturaque ageret vt causa instrumentalis. Nam vt causa aliqua sit intelligens, aut volens per actum supernaturalem, non sufficit esse agens principale illius; sed præterea requiritur, vt patiens sit. Etenim habitus supernaturalis iudicio Thomistarum est causa principalis, nec non Deus agens cum illo actum supernaturalem. Tamen neque habitus, neque Deus sit cognoscentem, aut volens per actum supernaturalem. Opus igitur est ad eum effectum formalem actus supernaturalis, imo mea opinione sufficit, vt actus supernaturalis recipiatur in causa, tantum in subiecto sibi connaturali; quandoquidem intelligere, & velle non consistit in actione, sed in sola cognitionis, & volitionis receptione vt in lib. de anima probauimus. Igitur cum natura agens instrumentaliter recipiat actum supernaturalem, Deus vero principaliter agens non recipiat, natura poterit cognoscere, & appetere per actum supernaturalem, & non Deus. Ad secundam confirmationem respondeo. Natura rationalis secundum suam entitatem intrinsecam est in actu primo conditionato ad agendum actum supernaturalem, quia secundum se intrinsece potens est efficere eum sub conditione quod à Deo eleuetur auxilio aliquo naturæ indebito, siue intrinsecò, siue extrinsecò. Cum auxilio vero extrinsecò est natura in actu primo absoluto, partim intrinsecò, partim extrinsecò, quia ex actiuitate intrinseca naturæ in recto, & ex actiuitate extrinseca auxilij diuini in obliquo coalescit virtus absolute actiua naturæ, quæ sufficit ad efficiendum absolute actum supernaturalem. De quo copiose duabus disputationibus præteritis.

Firmatur primo.

Secundo.

Ruic.

9 Tertium.

Tertium principium. Natura secundum se est intrinsece impotens, & improportionata ad efficiendum absolute actum supernaturalem. Ergo non potest illum absolute efficere absque principio supernaturali intrinsecò, per quod intrinsece proportionetur. Nam natura intrinsece impotens non potest reddi absolute potens absque aliqua

intrinseca mutatione ipsius naturæ; dum enim natura relinquitur intrinsece eadem, relinquitur impotens intrinsece, ac proinde nullatenus potens, siquidem res non potest extrinsecus accipere prædicatum contradictorium ei quod intrinsece habet. Confirmatur. Voluntas extrinseca Dei solum habet applicare omnipotentiam diuinam, vt sola operetur effectum, vel vt iuuet creaturam alias intrinsece potentem illum efficere. Ergo voluntas extrinseca Dei non potest applicare omnipotentiam ad iuuandum naturam intrinsece impotentem efficere actum supernaturalem, atque adeo non potest supplere actiuitatem principij supernaturalis intrinseci.

Confirmatur.

Etiam hoc principium dilutum est superioribus disputatione 30. Natura quidem est intrinsece impotens efficere actum supernaturalem potestate absoluta, quia hæc potestas absoluta, vt vidimus disputatione 31. sectione 1. non potest esse adæquate identificata naturæ, sed est partim naturæ identificata, partim distincta complectens tum actiuitatem conditionatam intrinsecam naturæ, partim actiuitatem auxilij supernaturalis siue intrinseci, siue extrinseci à natura distinctam. Quare natura non est intrinsece impotens potestate conditionata dependenti ad absolutam actiuenem ab existentia absoluta principij supernaturalis intrinseci, aut extrinseci, quia vt ibidem ostendimus, potestas conditionata adæquata, & intrinseca, est identificata naturæ. Consequenter potest natura constitui absolute potens per auxilium extrinsecum Dei, sub cuius conditione existit intrinsece potens efficere actum supernaturalem. Vnde etiam vt fiat absolute potens illum efficere non est opus mutatione aliqua intrinseca naturæ, siquidem esse absolute potentem non est denominatio omnino intrinseca. Denominatio autem, quæ omnino intrinseca non sunt; possunt aduenire rebus, absque intrinseca mutatione ipsarum ob solam variationem extrinsecam eorum, quæ eas denominationes constituunt. Vt eadem albedo modo existit similis, modo non existit similis sola positione, aut destructione termini constituenti extrinsece similitudinem albedinis. Eodem modo natura sine concursu generali Dei sibi extrinsecò non est simpliciter, & proxime potens efficere actum naturalem; posito autem concursu generali extrinsecò redditur simpliciter, & proxime potens. Item virtus immediata naturæ, vt condistincta ab auxilio intrinsecò non est absolute potens sine auxilio intrinsecò efficere actum supernaturalem; exhibitio autem auxilio intrinsecò illam virtutem redditur absolute potens, quin ea vt condistincta ab auxilio aliter se habeat quoad entitatem intrinsecam. Ergo similiter eadem absque vlla mutatione intrinseca poterit per auxilium extrinsecum reddi sufficiens eundem actum supernaturalem efficere. Ad confirmationem respondeo. Voluntas diuina applicare potest omnipotentiam ad iuuandum creaturas duplici auxilij siue concursus genere. Vel vt agant effectus concursu generali, ac debito; vel vt agant concursu, seu auxilio speciali, ac indebito. Vtrumque enim auxiliandi, seu concurrerendi genus spectat ad infinitam omnipotentiam, in ratione potentis, perfectionem. Cum voluntas diuina applicat omnipotentiam ad iuuandum creaturas concursu, seu auxilio generali, ac debito rebus, supponit ex parte rerum creaturam virtutem absolute, ac intrinsece potentem cum

10 Infirmitat.

Ad confirmationem.

effectibus ordine transcendentem connexam. Cum applicat omnipotentiam ad iuuandum creaturas auxilio, seu concursu speciali, & indebito, quali iuuatur creatura ad efficiendum actum supernaturalem, tunc non supponit in rebus virtutem potentem intrinsece, & absolute, sed tantum conditionate, nimirum sub conditione, quod omnipotentia diuina assistat suo speciali concursu. hac enim potestas conditionata sufficit, vt assistente absolute omnipotentia diuina, reddatur creatura absolute productiua effectus. Ad iuuandum autem naturam efficientem actus supernaturales non exhibet voluntas diuina solum concursum omnipotentia: generalem, & debitum, sed speciale etiam, ac indebitum. Atque adeo non erit opus supponi naturam absolute, & intrinsece potentem, connexamque cum possibilitate supernaturalium actuum, sed sufficiat precedere potentem sub conditione auxilij indebiti Dei, connectione transcendentem cum actibus supernaturalibus solutam.

11 Quartum fundamentum.

Confirmatio.

Alia confirmatio.

12 Eueritio.

Ad primam confirmationem.

Ad secundam

Quartum principium est. Actus supernaturalis est vitalis. Ac quia vitalis est, postulat procedere à principio intrinseco sibi proportionato, quia supernaturalis, à principio supernaturali. Ergo non potest non procedere à principio intrinseco supernaturali. Confirmatur. Actus supernaturalis, quia vitalis postulat ex natura rei principium intrinsecum super-naturale. Ergo illud requiritur etiam potestate absoluta Dei. Nam actus vitalis, quo actualiter viuit natura, esse non potest sine principio intrinseco, quod ad rationem vitæ naturæ desideratur. Aut enim natura agens cum auxilio extrinseco viuit per actum supernaturalem, aut non? Si non viuit. Ergo actus, quo natura viuat, auxilium intrinsecum desiderat. Si viuit. Ergo neque ex natura rei ad vitæ naturam desideratur principium super-naturale intrinsecum.

Iterum confirmatur. Anima Christi ideo non potest intelligere per intellectiorem increatam Dei, quia ea intellectio non est ab intrinseco animæ Christianæ. Ergo vt anima viuat, & intelligat per actum supernaturalem, requiritur, vt à principio intrinseco super-naturali procedat.

Hæc principio facile occurrit. Vt actus supernaturalis sit vitalis, sufficit, quod immediate naturæ, in qua recipitur; vt autem ea ratione sit supernaturalis, sic est, non posse naturam suam actiuitatem exercere in illum, quin necessarium sit auxilium extrinsecum indebitum naturæ, substituens actionem principij super-naturalis intrinseci. Et enim ad super-naturalitatem actus sufficit necessitas vnus principij super-naturalis, ad vitalitatem vero sufficit immanencia alterius. Eo enim ipso, quod vnum principium sit necessario super-naturale, siue intrinsecum sit, siue extrinsecum actus superat continentiam naturæ ideoque erit super-naturalis; eo ipso quod aliud principium immanenter operetur, scilicet, agens immediate, simul recipiens actum, viuit per illum, atque ita actus est vitalis. Actus autem elicited immediate à natura per auxilium extrinsecum sit ab vno principio naturæ indebito, & super-naturali, & ab alio immanenter operanti. Ergo. Quæ ratio vrigebitur sectione sequenti. Ad Confirmationem fiet facis disputatione ventura, ibi expendemus rationem, quæ ex natura rei, potius quam potestate absoluta Dei, necessarium sit principium super-naturale intrinsecum? An id in exigentiam actus, vel alterius renouandum sit? Ad secundam

confirmationem respondeo. Ratio, ob quam anima Christi nequit fieri intelligens per intellectiorem increatam Verbi, non est, quia deficit principium aliquod super-naturale intrinsecum proportionatum tali intellectiioni, sed quia anima Christi, neque identificari neque tanquam modus adherere potest prout requiritur, vt natura intellectualis fiat per aliquam cognitionem intelligens. De quo ex professo 3. parte. Et vero si in defectum processionis à principio intrinseco potentia intelligendi per cognitionem increatam reducendum est, plane is defectus non erit processionis à principio super-naturali superaddito naturæ, sed ab ipsa entitate naturæ immediate, à qua actus super-naturalis procedit, & ad viuendum physice procedere necesse est. Nam si ab entitate naturæ creatæ immediate fluere posset suffulta auxilio extrinseco naturæ diuinæ, posset sane natura creata viuere per illum, & intelligere. Nihil igitur ad vitam obstat auxilium extrinsecum. Vides, quam sine negotio Thomistarum argumenta explicantur, quamque debilibus fundamentis nitantur. Prætereo alia, quæ leuiores considerationis sunt, & ex dictis præoccupata, otiosum esset proponere.

SECTIO III.

Precedens Thomistarum sententia improbanda est.

Videtur Thomistarum sententiam non probari. Nunc videbitur improbari. Et quidem posse aliquem actum super-naturalem fieri immediate à natura rationali sine auxilio intrinseco super-naturali, communis est, & vera Theologorum sententia. Ita primores illi Theologorum Scotus in 4. dist. 46. q. 11. Paludanus quæst. 1. art. 3. conc. 2. num. 34. Argentinus q. 2. art. 1. con. 1. Carthusianus quæst. 4. §. In oppositum est, Hispanensis quæst. 4. art. 3. notab. 5. & art. 5. ad 3. 4. & 5. Durandus quæst. 2. num. 22. & 23. Maior cum Adamo q. 4. §. Contra istam, Gabriel supplem. quæst. 2. art. 3. & in 1. d. 1. q. 2. Baccanius q. 1. prologi art. 3. §. Sequitur ergo, Antoninus 3. p. tit. 30. cap. 4. §. 1. Post medium, Ioannes de Neapoli in qq. variis quæst. 1. pun. 1. Bassolius in 1. d. 17. q. 1. & in 3. dist. 14. quæst. 1. art. 1. §. Neutræ, Gregorius in 1. d. 17. quæst. 1. con. 3. Rursus Palatius in 4. d. 49. disp. 1. §. Hæc sunt argumenta asserens nullum priscorum Theologorum oppositum sensisse, Ouandus ibidem prop. 7. Angles de Beatitud. art. 2. diffici 7. Triguosius 2. p. quæst. 7. art. 5. dub. 5. Eumel. 1. p. quæst. 12. art. 5. disp. 2. con. 3. referens victoriam, Lorca. 1. 2. disp. 30. dicto 2. Arragon. 1. 2. quæst. 23. art. 2. §. Hæc suppositio, Antonius Perez art. 6. Scholast. c. 10. Mascarenas de aux. disp. 1. p. 4. num. 6. Puteanus 1. p. quæst. 12. art. 5. dub. 2. Montefinus 1. 2. d. 39. quæst. 2. Faber in 3. disp. 32. cap. 5. Putantque probabile. Ripa 1. p. q. 12. art. 5. c. 1. Ioannes Vincentius, re. lute de gratia Christi q. 6. Ex nostra Societate, Pater Fonseca, 9. mer. c. 1. quæst. 4. sect. 4. Pater Molina 1. p. quæst. 12. art. 5. d. 1. §. Contraria tamen sententia, & in concordia disp. 26. sine. Pater Valentia tom. 1. disp. 1. quæst. 12. pun. 3. Pater Suarez lib. 2. de artib. negat. c. 16. num. 5. Pater Vasquez 1. p. disp. 46. c. 2. Pater

13 Sententia affirmans.

Pater Salas in tom. 1. in 1. 2. qu. 3. 2. disp. 5. sect. 4. Pater Albertinus qu. 1. Theol. in 1. coriola. ad 2. Quæres secundo, Pater Beccanus 1. tract. 2. c. 9. qu. 4. nu. 9. Pater Arrubal 1. p. d. 20. c. 3. Pater Lorinus in Pl. 3. ver. 10. Pater Turrianus in 2. d. d. 38. dub. 2. & disp. 77. dub. 2. Pater Erice 1. p. d. 47. c. 2. Pater Iannerus tom. 1. d. 2. qu. 6. dub. 4. Pater Fasolus 1. p. q. 12. art. 5. num. 44. Pater Granadus 1. p. tract. de visione Dei disp. 6. sect. 4. Pater Ruiz de prouid. d. 36. sect. 2. & 3. & communiter Recentiores in manuscriptis.

14 Prima probatio infirma.

Hæc sententia communiter suadetur ex illo priscis Theologis vulgari principio, quod Deus potest facere per se quicquid potest efficere per causas secundas non vitales. At auxilium intrinsecum est causa efficiens secunda non vitalis. Ergo Deus potest efficere per se actum super-naturalem, quem potest efficere per auxilium super-naturale intrinsecum. Ergo, vero hoc argumento non vtar. In sententia namque Thomistarum constituitur cognitionem, & amorem in actione Physica, & in nostra eos actus constituitur in qualitate, seu termino se. ipso immediate, ac essentialiter pendenti à potentia vitali, & omnibus eius comprincipiis efficientibus nullius plane roboris est, Nam si argumentum quidquam euincit, maxime posse Deum sine auxilio intrinseco efficere actum, qui sit cum auxilio intrinseco. Quod in eis sententiis minime probatur. Nam Deus non potest facere per se actionem causæ secundæ. Actio enim omnium Theologorum iudicio, essentialiter pendet à suo principio, atque adeo principium, cuius actio est, deferere repugnat pendens per se immediate ab alio. Itaque proloquium illud priscum, Deus potest facere per se quicquid potest per causas secundas, accipiendum est de effectibus causarum secundarum, accipiendum est à suis principijs efficientibus per actionem distinctam, quales soli sunt effectus non vitales.

15 Probatio efficax à priori.

Duo Mihi argumenta efficacia sunt, alterum à priori, alterum à posteriori. A priori igitur sic arguo. Actus salutaris elicited à natura rationali per auxilium extrinsecum nihil continet repugnans vitalitati, aut super-naturalitati actuali. Ergo potest fieri actus pietatis vitalis, & super-naturalis per auxilium extrinsecum. Nā sola vitalitas, & super-naturalitas possunt obesse auxilio extrinseco. Antecedens probatur. Ad vitalitatem actus non requiritur vt omnia principia efficientia actus sint intrinseca, & vitalia, sed sufficit, vt vnum illorum vitale sit vitaliterque operetur. Etenim omnium sententia principia efficientia cognitionis vitalis sunt Deus, & obiectum. Tamen, neque Deus neque obiectum sunt principia intrinseca, & vitalia naturæ. Sufficit ergo vt ipsa natura completa intrinsece, aut extrinsece immediate agat, & in se recipiat actum; nam eo ipso operatur immanenter, & modo proprio viuendum prout à non viuendum distincta est. Insuper ad super-naturalitatem actus sufficit, quod fiat immediate à natura indigente viribus sibi indebitis, siue intrinsecus, siue extrinsecus; nam eo ipso actus non continetur intra vires, & exigentiam naturæ, altiorque est, quam vt connexio naturæ in illum pertingit, vt sæpius docuimus, sufficit enim vnicum principium excedens; naturam necessarium ad actum, vt totus actus natus vnuerfam excedat. At in actum pietatis elicited immediate à natura per auxilium extrinsecum conueniunt vnum principium vitale, & immanenter operans, nempe na-

tura rationalis, & aliud super-naturale, excedens facultatem naturæ, nempe auxilium extrinsecum substituens virtutem auxilij intrinseci, & indebitum naturæ. Ergo talis actus sic elicited nihil continet contradicens vitalitati, & super-naturalitati actuali. Confirmatur; actus pietatis elicited immediate à natura per auxilium intrinsecum nihil continet repugnans vitalitati, & super-naturalitati actuali. Ergo etiam elicited per auxilium extrinsecum. Antecedens stabilimus disputatione 30. Probatur consequentia. Actus procedens immediate à natura rationali per auxilium extrinsecum habet idem principium vitale, ac immanenter agens, quod actus procedens per auxilium intrinsecum, nempe naturam rationalem immediate agentem, nam ipsum auxilium super-naturale intrinsecum vitale, ac immanenter agens non est. Item habet principium super-naturale æquiualens auxilio super-naturali intrinseco nempe omnipotentiam diuinam influentem speciali concursu, quæ virtute continet omnem excellentiam, & potestatem auxilij super-naturalis. Ergo actus procedens à natura per auxilium extrinsecum potest coniungere vitalitatem & super-naturalitatem, quas coniungit actus procedens per auxilium intrinsecum.

16 Responso.

Dices, argumento recte probati supposita processione actus à natura per auxilium extrinsecum fore actum vitalem, & super-naturalem, & non probati suppositionem ipsam processionis, quæ est assumptum totius disputationis. Sed contra. Ea ratione putatur falsa absoluta suppositio processionis à natura per auxilium extrinsecum, quia, cum esse vitali, ac super-naturali actus non componitur talis processio. At argumento probatur, cum esse vitali, & super-naturali actus componi processionem actus à natura per auxilium extrinsecum, quia probatur, quod procedens per auxilium extrinsecum fieret vitalis, & super-naturalis. Ergo probatur argumento absoluta suppositio processionis actus à natura per auxilium extrinsecum.

Redargutio

17 Vterior responso.

Dices, rationem, quare implicat actus procedens per auxilium extrinsecum non esse, quia Vterior actus sic procedens non fieret vitalis, & super-naturalis, sed quia fieret complectens contradictentiam, nempe esse vitalem, & super-naturalem. At argumento probari quidem, vnā partem, scilicet fieri vitalem, & super-naturalem, non vero probari aliam scilicet simul etiam non fieri super-naturalem, & vitalem; quod opus erat ad rectam conclusionem argumenti? Sed contra. Nulla ratione potest colligi expositione actus procedentis à natura per auxilium extrinsecum, eum non esse vitalem, & non esse super-naturalem, nisi colligatur, eum non procedere ab vno saltem principio, vt immanenter agenti, & ab alio vt agenti supra omnem facultatem naturæ, vt non potest colligi Petrum non esse hominem, dum non colligitur non esse animal rationale, quod est definitio hominis; nam sicut esse hominem, est hominis definitio, ita procedere ab vno principio immanenter agenti est definitio actus vitalis, & procedere ab alio agente supra omnem facultatem naturæ, est definitio actus super-naturalis. At dum ponitur in antecedente, actum procedere immediate à natura per auxilium extrinsecum, nulla ratione potest colligi actum non procedere ab vno principio immanenter agenti, & ab alio agenti supra omnem

Reuincitur.

omnem facultatem naturæ, quia poni actum procedere, & natura, est poni procedere à principio immanenter agenti, & poni actum procedere per auxilium speciale extrinsecum, est poni procedere à principio agenti supra omnem facultatem naturæ. Ergo de actu procedente immediate à natura per auxilium speciale extrinsecum, ita colligitur esse vitalem, & supernaturalem, vt nulla ratione colligi possit non esse supernaturalem, & vitalem. Rursus sic arguo. Si talis propositio contradicens vitalitati, aut supernaturalitati colligeretur, esset quidem aliqua ratione eorum, quos aduersarij in probationem suæ sententiæ adducunt. At eorum nulla quidquam efficaciter colligit, cum omnes vt vidimus sectione præcedenti manifeste explicentur. Ergo recte probatur non implicans contradicentia actus procedens immediate à natura per auxilium speciale extrinsecum.

18
Ratio à posteriori.

A posteriori sententiam facilius probabimus, si ex libro 5. præmittamus, gratiam præuenientem non esse qualitatem aliquam mortuam & suapte conditione transeuntem, sed illustrationem intellectus, & affectionem simplicem voluntatis nobis sine arbitrio nostro infusâ à Deo. Id quod ex sacris Concilijs, & Patribus Ecclesiæ, Theologicaque ratione copiose, & manifeste ostendimus, ostendimusque anno 1628. tract. de gratia & auxiliante. Quinimo explicantes esse, haud improbata ratione statuerimus. Ex quo sic arguo. Illustrationes supernaturales intellectus, & affectiones supernaturales voluntatis, quibus infideles, & peccatores vocantur ad fidem, & iustificationem, fiunt de facto per auxilium extrinsecum. Ergo non repugnat processio alicuius actus vitalis supernaturalis per auxilium extrinsecum. Etenim illæ illustrationes, & affectiones supernaturales vitales sunt, & immanenti naturæ rationalis virtutis productæ; vt contra plures antiquorum eodè libro euincemus. Probat igitur antecedens. Illi actus indeliberati non fiunt per habitum supernaturalem, neque per aliud auxilium à solo Deo productum suapte natura transiens, neque per alia auxilia vitalia illustrationis, & affectionis supernaturalis. Ergo non fiunt per auxilium intrinsecum. Nam præter auxilia proposita in antecedenti nullum superest aliud auxilium supernaturale intrinsecum, neque aliter Theologi meminerunt. Et quidem eos actus indeliberatos habitu supernaturali non fieri ab infidelibus; & fideli peccatores est Theologis constantissima, cum ad plures virtutum actus vocentur, quorum habitus sine gratia iustificante non extant. Insuper eos non fieri per auxilium intrinsecum à solo Deo effectum, & suapte conditione transiens præmissimus iam ex libro quinto. Rursus fieri per alia auxilia vitalia concursu efficienti naturæ rationalis producta prohibet processio infinita eorum auxiliorum, quæ manifeste inferitur, siquidem ad eos actus supernaturales alij actus indeliberati supernaturales, & non solum naturales præcedere deberent, & ad illos alios, & alios sine fine. Relinquitur igitur eos actus indeliberatos solo fieri auxilio supernaturali extrinsecum. Hoc argumentum non propositum, vt alij solent, in actibus supernaturalibus deliberatis elicitis à peccatore; quoniam mea opinione, quam docui tractatu de gratia auxiliante, daboque lib. 5. actus deliberati intellectus, & voluntatis absentibus habitibus fiunt

concurfu efficienti auxiliorum actualium, quæ semper illos præcedunt.

Confirmatur. Simplex complacentia in bonitate diuina, quæ regulariter antecedit amorem efficacem Dei, per quem peccator consequitur iustificationem, efficitur sine auxilio intrinsecum. Ergo. Probat. Ille actus inefficax, & simplex non fit per habitum charitatis. Tum quia ille actus omni genere causalitatis antecedit amorem efficacem Dei. Siquidem ad complacendum in bonitate diuina nulla ratione dependemus ab amore efficaci Dei. Habitus autem charitatis non antecedit omni genere causalitatis amorem efficacem Dei, quandoquidem intuitu amoris efficacis infunditur. Tum quia in sensu composito illius complacentiæ simplicis potest habitus charitatis esse, & non esse in illo instanti iustificationis; nam in sensu composito potest esse, & non esse amor efficacis Dei, sine quo non potest esse extra sacramentum habitus charitatis. Etenim sæpe existit simplex complacentia finis sine amore efficaci finis; immo regulariter simplex complacentia tribus, vel quatuor instantibus pullans voluntatem elicit tandem amorem efficacem Dei. Potest ergo in sensu composito simplicis complacentiæ esse, & non esse amor efficacis Dei, atque adeo etiam habitus charitatis amori efficaci in peccatore connexus. At non potest, si simplex complacentia in bonitate diuina fieret eo instanti per habitum charitatis, nam simplex complacentia non potest in eo instanti componi cum non esse sui principij efficienti. Ergo principium efficiens illius complacentiæ non est habitus charitatis.

20
Vterior confirmatio.

Item simplex affectus in bonitatem diuinam non efficitur per qualitatem transeuntem, ac per consequens efficitur per auxilium extrinsecum, cum præter habitum, & qualitatem transeuntem in simplicem complacentiam supernaturalem aliud auxilium supernaturale non superfit. Probat assumptum ex principijs ipsorum Thomistarum. Amor efficacis Dei in instanti iustificationis non efficitur per qualitatem transeuntem, cum in sententia Thomistarum fiat per habitum charitatis. At si complacentia simplex fieret per qualitatem transeuntem, etiam amor efficacis fieret per illam. Ergo simplex complacentia non fit per qualitatem transeuntem. Probat minor. Qualitas efficiens simplicem complacentiam bonitatis diuinæ suapte natura haberet vim efficientem amoris efficacis. Tum quia simplex complacentia, & amor efficacis pertinent ad eandem virtutem charitatis, respiciuntque idem obiectum formale bonitatis diuinæ. Eadem autem qualitas influens in actum vnus virtutis potest in omnes influere, vt eadem species substituens concursum obiecti in simplicem apprehensionem, substituit concursum in iudicium, & eadem qualitas fluens efficiens in peccatore effectus inefficaces virtutum moralium, efficit quoque efficaces. Tum quia si Deus decreuisset non donare gratiam habituales peccatori diligenti Deum, vt reuera decernere potuit, siquidem dilectio efficacis Dei non connectitur cum existentia gratiæ habitualis connexionem physica, & ex natura rei, sed solum ex gratuita voluntate diuina, tum plane fieret dilectio efficacis Dei ex natura rei sine habitu charitatis per qualitatem fluentem. Atque ita qualitati fluenti efficienti simplicem complacentiam bonitatis diuinæ competere potest vis efficiens amoris efficaci.

cis. Tum sic colligo. Ergo si existeret in instanti iustificationis qualitas fluens efficiens simplicem complacentiam efficacem, quoque amorem efficacem Dei; atque adeo si non efficit, ideo est, quia reuera tum non existit, nec efficit simplicem complacentiam. Probat consequentia. In eo instanti adesse qualitas illa potens efficere amorem efficacem, & suapte natura postulans Dei concursum ad illum efficiendum non prohibente voluntate creata talem amorem. Quod enim in eo instanti existat pro posteriori naturæ habitus charitatis, non contingit ex natura rei, sed solum ex lege Dei. Ergo ex natura rei ea qualitas non potest priuari concursu efficienti amoris efficacis, si existeret. Explicatur; si Deus non promississet gratuito diligenti se habitum gratiæ conferre, efficeret qualitas transiens ex natura rei amorem efficacem Dei. Ergo etiam modo efficit illum, si admittatur existens. Siquidem existentia habitui gratiæ in eo instanti non contingit per se & ex natura rei, sed per accidens, ex mero libito Dei. Quid? quod processione amoris efficacis Dei ab illa qualitate omnino antecedente eum amoré vitantur plura absurda quæ vident processione amoris efficacis Dei ab habitu charitatis subsequente talé amoré; quo circa si adesset in eo instanti potens efficere eum amorem, imprudens esset, qui efficientiam tribueret habitui charitatis, & non qualitati transeuntem. Ergo negandum est re ipsa existere, efficereque simplicem complacentiam bonitatis diuinæ, vt negetur non efficere amorem efficacem.

21
Tertia ratio efficac.

Addo tertium argumentum. Potentia naturalis potest efficere actum supernaturalem completa per habitum supernaturalem sibi extrinsecum. Ergo vt potentia naturalis actum supernaturalem efficiat, necessarium non est auxilium supernaturale sibi inhærens, & intrinsecum, sed sufficit mere assistens, & extrinsecum. Consequentia bona est. Antecedens probatur. De facto species impressa naturalis, intellectus distinctus ab anima, & ipsa substantia animæ efficiunt immediate actum supernaturalem fidei. Tamen habitus supernaturalis fidei, quo completer, & eleuatur actiuitas naturalis speciei, intellectus, & animæ, non inhæret intellectui, & animæ, sed tantum vni eorum scilicet substantiæ animæ, vt ego puto, aut intellectui, distincto, vt alij. Ergo actiuitas naturalis potest eleuari & compleri per habitum supernaturalem mere assistentem, & extrinsecum, quin habitus inhærens, & intrinsecus necessarius sit. Non solum intellectus, sed etiam species impressa indiget complemento supernaturali, nec non & substantia animæ; cum tria hæc principia immediate influant in actum cognitionis, vt ex libro de anima pono, & principia naturalia sint, quæ, ex se propositionem & actiuitatem in actum supernaturalem habere non possunt absque complemento, & auxilio eleuante supernaturali. Eadem enim ratione, qua intellectus indiget compleri, & eleuari per supernaturale principium ad actum supernaturalem fidei, indigent quoque species, & substantia animæ; nimirum, quia principia sunt immediate efficiencia talis actus, & entitate, ac virtute naturalia. Ergo si vnum illorum entitate ac virtute naturali immediate efficit cognitionem supernaturalem, completum, & eleuatum per habitum supernaturalem sibi mere assistentem, & extrinsecum, similiter reliqua possunt, ac per consequens principio naturali opus non

erit principium inhærens sibi, & intrinsecum, vt compleatur ad efficiendum actum intrinsece supernaturalem. Iterum probatur, & explicatur idem antecedens. Demus habitus fidei creatione produci, & extra subiectum existentem penetrari intime cum intellectu. Sufficiet illa assistentia extrinseca habitus supernaturalis fidei, vt intellectus efficiat cum habitu supernaturali actum fidei. Ergo non requiritur auxilium potentie inhærens, & intrinsecum. Nam reuera in casu posito habitus fidei non est magis inhærens, & intrinsecus intellectui, quam omnipotentia diuina, cum nulla sit vnio, & inhærentia habitus supernaturalis cum intellectu, & tam intima sit penetratio, & assistentia omnipotentie diuinæ, quam assistentia; & penetratio illius habitus creatione producti. Antecedens plures Thomistarum negare non possunt, qui asserunt habitum charitatis in instanti iustificationis efficere dilectionem efficacem Dei disponentem animum ad ipsum, prout quodam priori, præscindit ab inhærentia, & receptione animi, ad quam dilectio charitatis disponit, nimirum, quia ipsa inhærentia, & receptio ad efficiendum non est necessaria habitui supernaturali. Ergo habitus supernaturalis non inhærens, sed assistens tantum poterit actum supernaturalem efficere.

22
Confirmatur.

Sed quidquid sit de hac Thomistarum opinione sic probo. Habitus supernaturalis non indiget vnione cum animo, vt re ipsa existens operetur. Ergo sine vnione per creationem existens poterit operari; & cum animo actum supernaturalem efficere. Probat antecedens. Habitus vnione cum animo solum indiget vt existat in rerum natura; nam semel existit, & cum desert totam virtutem, & actiuitatem suam, quæ ab ipsius entitate distincta est. At hæc vnio quoad existentiam suppletur per creationem; cum extra subiectum per creationem existentiam obineat. Ergo sine vnione cum animo per creationem existens eiusdem actiuitatis est. Exemplo sint accidentia Eucharistica, quæ à subiecto naturali obiuincta in eodè effectus actiua sunt, in quos etiam supernaturali dicendum. Altius confirmatur; Animus, & habitus sunt duæ causæ pariales efficientes actus supernaturales. At vt vna causa efficiens partialis integretur per aliam non indiget vnione cum illa. Ergo, vt animus integretur, & compleatur per habitum supernaturalem non indiget vnione cum illo. Maior fusc sancta est superioribus. Probat minor pluribus exemplis. Deus & creatura efficiunt partialiter plures effectus, duo ignes conueniunt in eandem combustionem, sol, & terra in productionem plantarum, & similes aliæ causæ, quæ nulla vnione coniunctæ sunt. Vt quid igitur habitus supernaturalis coniungatur animo ad efficiendum actum supernaturalem? Cum siue vnione ad animum per creationem existentia patiat, nullamque vnio cum subiecto habitui potius, quam aliis causis actiuitatem conferat. Demum adde, si placet, commune argumentum. Non sunt neganda potestati absoluta Dei, quæ non euincuntur implicatio. At actum aliquem supernaturalem fieri per auxilium extrinsecum non euincitur implicatio, vt explicatione argumentorum, quam tradimus sectione præcedenti manifestum sit; quin vrgentioribus fundamentis stabilitur opposita sententia vt præmissis argumentis cernes. Ergo negandum

Aliter confirmatur.

Quarta ratio.

negandum non est potestati absolutæ Dei posse fieri actum supernaturalem per auxilium extrinsecum.

SECTIO IV.

Sanctus Thomas aduersatur Thomistis.

23 S. Thomas. NOSTRÆ sententiæ patrocinator sanctus Thomas, suisque refragatur Thomistis. Huius mentis sentiunt esse sanctum Thomam ex antiquioribus, quos adduximus num. 17. Durandus num. 23. De possibili tenet Frater Thomas lib. 4. d. 4. §. quod beata visio potest communicari homini existenti in puris dispositionibus viæ; & ita non non habenti lumen gloriæ. Durandus autem, licet doctrinam sancti Thomæ non tueatur, recte tamen callebat illam. Idem iudicant Ioannes de Neapoli; & Carthusianus. Ex recentioribus Palatius, Zamel, Victoriaque ab ipso relatus, Ægidius de Præsentatione, Antonius Perez, & omnes societatis Theologi n. 13.

24 Testimonium S. Thomæ. Omnium argumentum, illudque efficacissimum est testimonium ex 4. d. 4. q. 2. art. 7. Coniungit aliquando Diuina virtute, quod aliqua res miraculose perducatur in aliquod, in quod nullo modo potest, per aliquas dispositiones sibi inherentes: sicut quod virgo pariat, quod ignis in aqua comburatur. Et similiter miraculose fieri potest Diuina virtute, quod aliquis intellectus creatus non habens nisi dispositiones viæ eleuetur ad videndum Deum per essentiam. Præmiserat autem dispositiones viæ esse species à phantasmatibus acceptas, per quas in se solum cognoscit obiecta, creata Homo per dispositiones omnes, quas habet in statu viæ, non potest in aliquod amplius, nisi ut intelligat, quidquid intelligi per species à se sibi abstractas, quia phantasmata sunt intellectui nostro, ut sensibilia sensui. Nunc sic arguo. Homo existens solis dispositionibus inherens, potest diuinitus visionem beatam elicere. At inter dispositiones viæ non comprehenditur aliqua qualitas inherens efficiens visionem Dei, sed collectio sola specierum, quæ à phantasmatibus accipitur, & in referendis obiectis creatis datur occupatur. Ergo elici potest visio Dei sine vlla qualitate inherente supernaturali, quæ in actionem talis visionis destinetur. Maior est aperta ex primo testimonio. Minor ex secundo. Consequentiā optima est. Alioqui, aut homini existenti cum solis dispositionibus viæ non esset possibilis visio Dei, cū necessaria sit qualitas supernaturalis inherens, quod est contra primum testimonium, aut ea qualitas quamuis non accepta per sensus, nec in cognitionem immediatam obiecti creati destinata inter viæ dispositiones numeranda est, quod est contra secundum. Similia habet Angelicus Doctor q. 10. de veritate art. 11. vbi præmittit hanc doctrinam, Aliqua actio potest alicui conuenire dupliciter, vno modo scilicet, quod illius actionis principium sit in agente, vel in operante, sicut videmus in omnibus naturaliter operantibus. Alio modo scilicet, quod principium illius operationis vel motus sit à principio extrinsecum, sicut est in motibus violentis, & sicut est in operationibus miraculosis, quæ non fiunt, nisi virtute Diuina, ut illuminatio cæci, suscitatio mortui ex. Mentis autem nostræ in statu viæ non potest conuenire visio Dei per essentiam secundum primum modum. Post ad-

Illustratur. ductam vero rationem excludendi priorem modum agendi per principium intrinsecum in statu viæ, sic statuit de secundo modo agendi per principium extrinsecum. Sicut autem Diuina omnipotentia subiecta sunt corpora, ita & mentes. Unde sicut potest perducere aliqua corpora ad affectus, quorum dispositio in prædictis corporibus non inuenitur, sicut Petrum super aquas ambulare, sine hoc quod dotem agilitatis ei tribueret, ita potest mentem ad hoc perducere, ut Diuina essentia videretur illo modo, quo sibi vnitur in patria sine hoc, quod à lumine gloriæ perfundatur. Igitur potest omnipotentia Diuina humanam mentem perducere ad efficiendam visionem Dei per principium extrinsecum. Consequentiā manifesta est ex discursu præmissis, & exemplis propositis à sancto Thoma. Hinc præoccupata manet prior solutio, quæ his testimoniis adhiberi solita est, scilicet S. Thomam eis solum negare qualitatem supernaturalem permanentem, non vero transeuntem. Quoniam testimonio adducto ex 40. sentent. aperte docet hominem posse videre Deum existentem solis dispositionibus viæ, ut vidimus et vero inter dispositiones viæ comprehendendi non potest qualitas supernaturalis quamuis transiens efficiens visionem Dei, quia illæ solum qualitates definitæ sunt à S. Thoma esse dispositiones viæ, quæ referuntur obiecta creata, & mediis phantasmatibus, acquiruntur. Rursus testimonio producto ex q. 10. de veritate manifeste distinguit duplicem modum agendi visionem, alterum ab intrinsecum alterum ab extrinsecum, reiecto autem priori ab intrinsecum concessit intellectui posteriori agendi ab extrinsecum. At modus agendi visionem per qualitatem inherentem, quamuis transeuntem, est agendi modus ab intrinsecum, sicut is, quo agitur visio per qualitatem permanentem, siquidem tam intrinseca est intellectui qualitas transiens, ac permanentis. Ergo. Demum exempla, quæ proponuntur, id suadent. Nam virtute Diuina absque qualitate supernaturali inherenti etiam transeuntem potest virgo parere, homo calcare mare, cæcus visionem elicere, & alia id genus possibilia sunt. Ergo omne genus qualitatis intrinsecum exclusum est à Diuo Thoma necessarium ad visionem Dei.

Lumen

25 Prior responsio desinitur. Alia solutione occurrunt Thomistæ, nimirum S. Thomam cortexisse, ac retract. 1. 2. q. 125. art. 3. ad 2. priorem sententiam, quam docuerat in 4. sententiarum. Nam ibi sic ait. Diuina essentia videri ab intellectu creato non potest, nisi per lumen gloriæ. Quod tamen dupliciter potest participari. Vno modo, per modum forme immanentis, & sic beatos facit sanctos in patria. Alio modo per modum cuiusdam passionis transeuntis, sicut est de lumine prophetia, & hoc modo lumen illud fuit in Paulo, quando raptus est. Vbi etiam ad miraculosam eleuationem intellectus in via requiritur lumen gloriæ intrinsecum per modum cuiusdam passionis transeuntis. Quæ solutio ab omnibus tribuitur Capreolo ibidem quæst. 4. ad 4. Durandi sine? Libenter audio sanctum Thomam tenuisse in 4. sententiarum nostram opinionem. Nunc proba non retractasse illam 2. 2. testimonio superiori. Primo, quia sanctus Thomas scribit q. 13. de verit. art. 2. eadem, quæ ex 2. 2. obiecta sunt. At credibile non est sanctum Thomam retractasse qu. 13. de verit. art. 2. quæ docuerat qu. 10. de veritate. Ergo neque illa retractauit 2. 2. Bona est consequentiā. Maiorem probat hoc testimonium qu. 13. de verit. articulo 2. simile illi ex 2. 2. obiectum est.

26 Posterior responsio infirmatur. Aliud argumentum mentis Angelicæ. Secundum argumentum huius suffragij sancti Thomæ sit, quod manifestum facimus disp. 30. sect. 19. nempe ab ipso sentiri, auxilium intrinsecum non esse totam virtutem agendi, sed naturam rationalem se ipsa immediate seorsim ab auxilio supernaturali partialem actiuitatem in actum supernaturalem conferre. Nam aduersarij eo solum principio innituntur ad negandum actionem supernaturalem naturæ per auxilium extrinsecum quia auxilium intrinsecum est naturæ tota virtus agentis actum supernaturalem, & natura nulla ex se actiuitate immediata viget in actum supernaturalem. Et quidem bene, nam admittit naturæ actiuitate immediata seorsim ab auxilio supernaturali non est quod negetur naturæ actio immediata per auxilium extrinsecum; quidquid alij cum Caietano contendunt. Et quidem consentienter ad alia principia eiusdem Præceptoris Angelici ea actio detrahi non potest. Docet enim 1. p. quæst. 105. art. 5. corpore initio: Erroneum est dicere, Deum non posse facere per se ipsum omnes determinatos effectus, qui fiunt per quamcumque causam creaturam. Ergo iuxta hanc doctrinam poterit Deus potestate sua absoluta efficere per se ipsum cum natura rationali actum supernaturalem, quem potest per auxilium supernaturale creatum. Animum aduertit, cum colligo ex sancto Thoma, posse Deum facere per se ipsum actum supernaturalem, quem potest efficere per auxilium extrinsecum, non esse collectionem de eodem actu indiuiduo, sed de eodem actu, quoad rationem specificam, saltem eam, quæ ex obiecto, & aliis principiis extrinsecis, quæ efficientia non sunt, desumitur. Nam, ut vidimus superioribus, actus indiuiduus elicited per auxilium extrinsecum fieri non potest per extrinsecum, quia est actio tali principio essentialiter adstricta, quamuis actus eiusdem rationis quoad species desumptas ex obiecto, modo tendendi in illud, aliisque specificantibus extrinsecis, à principio efficienti diuersis, possit fieri per auxilium extrinsecum Dei. Neque scopo S. Th. in eo articulo aliud est opus, Ripada de Ente Tom. I.

27 Aliud argumentum mentis Angelicæ. Respondent Thomistæ, posse quidem Deum efficere per se actum supernaturalem, quem potest per auxilium supernaturale creatum, verum id non posse, si natura rationalis in actionem concurritur sit cum tota agendi virtus sit naturæ auxilium supernaturale creatum. Aliud enim est Deum efficere in natura actum supernaturalem per auxilium extrinsecum, aliud efficere per auxilium extrinsecum cum natura, siue efficere per auxilium extrinsecum, ut natura faciat. Prius quidem Deo possibile est, & id solum asseritur eo testimonio à S. Th. posterius & impossibile, & à S. Th. minime asseritur. Sed contra; S. Th. tribuit naturæ rationali virtutem immediatam agentem, per quam seorsim ab auxilio agat, ut ostendimus disp. 30. sect. 19. Ergo potest Deus efficere, ut natura rationalis per suam actiuitatem agat opus supernaturale eleuata à Deo per auxilium extrinsecum. Nā sicut pertinet ad infinitatem Dei eleuare posse naturam, ut agat per auxilium creatum, ita pertinet ad eius infinitatem eleuare posse per se ipsam, ut agat. Etenim ratio, qua sanctus Thomas probat propositionem superiorem est, quia quidquid continet perfectionis causa creata in genere causæ efficientis finitæ, continere debet causa increata infinita. At posse agere actum supernaturalem cum natura rationali, perfectionis in auxilio creato. Ergo id contineri debet in potestate infinita causæ increatæ. Consentens igitur est doctrinæ sancti Thomæ processio actus supernaturalis à natura rationali adiuta per auxilium extrinsecum.

28 Responsio Thomistæ.

29 Argumentum Thomistarum eneruatur.

30 Opponuntur duo.

Capreolus.

Lumen gloriæ dupliciter menti infunditur vno modo per modum forme materialis, & permanentis, & sic facit mentem simpliciter beatam, & hoc modo contingit mentem humanam lumen gloriæ, sicut quoddam passio transiens, & sic mens Pauli in rapu sui lumine gloriæ perfusa, vel illustrata. Minor videtur perpicua. Quis enim credat, tam citam, & breuem correctionem in Angel. Doct. profundè prævidente posteriora, antequam statuerit priora? Si enim in eadem questione ferendum non est, quidquam sibi contradicens docere, neque ego feram in q. 10. quidquam præmittere quod in quæst. 13. ipsius doctrinæ repugnet. Præsertim cum ipsi facile fuerit ante editum opus in lucem, quod minus sibi probabatur, delere. Satis igitur est credere, sanctum Thomam semper in eodem fuisse iudicio constantem. Quod secundo inde est apertum, quia ea, quæ opponuntur ex 2. 2. recte coherent cum ijs, quæ nos proposuimus ex libro 4. sentent. & q. 10. de veritate ut mox ostendimus. Prætereò coniecturas illorum, qui arbitrantur commentaria in libros sentent. elaborata fuisse post summam Theologicam, ut postremum Angelici Doctoris iudicium habeamus, quod Thomistæ vltro fatentur sensisse in 4. sentent. de potestate eliciendi visionem per auxilium extrinsecum, quia incertum per incertius statuere non libet.

27 Aliud argumentum mentis Angelicæ. Audiamus nunc Thomistæ, & quibus præceptorem Angelicum sibi patrocinantem plaudunt, videamus. Totam fidem conferunt in testimonium allatum num. 26. ex 2. 2. quæst. 125. art. 3. eoque plerique ipsorum putant in aliam deuenisse mentem, priori, quam habuit in 4. sent. repugnantem. Verum ego altius sentio de constantia mentis Angelicæ, faciliusque doctrinam vtrouique traditam compono. Aliud enim est, quid possit Deus potestate sua omnino absoluta à legibus rerum naturæ consentaneis, & providentiæ, quæ eas de facto moderatur; aliud quid re ipsa egerit de facto, cum rapit intellectum viatoris in sui visionem. Igitur lib. 4. sententiarum, & quæst. 10. de veritate discernit sanctus Thomas prius, atque ita statuit, posse diuina virtute eleuari intellectum hominis in via, absque vlla dispositione, seu qualitate inherente. Posterius solum expendit 2. 2. q. 13. & 30. de veritate, ideoque decernit re ipsa Paulum raptum in visionem Dei lumine gloriæ transeunte intellectum Pauli. Recte autem componitur, Paulum adhuc viatorem de facto adductum in visionem Dei per lumen gloriæ breui durans, quod posterius dixit sanctus Thomas, & potuisse nihilominus virtute Diuina omnino absoluta adduci, eleuarique sine vilo lumine inherenti, cum non omnia possibilia potestati absolutæ Dei sint re ipsa facta. Quod prius docuerat. Nos autem de potestate Dei omnino absoluta quæstionem habemus. Sed oppones duo. Primum, sanctum Thomam eo testimonio non solum definire Paulum raptum esse de facto ad visionem Dei per lumen inherens, licet cito transiens, verum etiam, cum visionem aliter sine lumine fieri non posse. Secundum, differere expresse sanctum Thomam de potestate absoluta Dei, quia agit de rapto viatoris miraculoso, quæ sola potestate absoluta continetur.

28 Responsio Thomistæ. Respondent Thomistæ, posse quidem Deum efficere per se actum supernaturalem, quem potest per auxilium supernaturale creatum, verum id non posse, si natura rationalis in actionem concurritur sit cum tota agendi virtus sit naturæ auxilium supernaturale creatum. Aliud enim est Deum efficere in natura actum supernaturalem per auxilium extrinsecum, aliud efficere per auxilium extrinsecum cum natura, siue efficere per auxilium extrinsecum, ut natura faciat. Prius quidem Deo possibile est, & id solum asseritur eo testimonio à S. Th. posterius & impossibile, & à S. Th. minime asseritur. Sed contra; S. Th. tribuit naturæ rationali virtutem immediatam agentem, per quam seorsim ab auxilio agat, ut ostendimus disp. 30. sect. 19. Ergo potest Deus efficere, ut natura rationalis per suam actiuitatem agat opus supernaturale eleuata à Deo per auxilium extrinsecum. Nā sicut pertinet ad infinitatem Dei eleuare posse naturam, ut agat per auxilium creatum, ita pertinet ad eius infinitatem eleuare posse per se ipsam, ut agat. Etenim ratio, qua sanctus Thomas probat propositionem superiorem est, quia quidquid continet perfectionis causa creata in genere causæ efficientis finitæ, continere debet causa increata infinita. At posse agere actum supernaturalem cum natura rationali, perfectionis in auxilio creato. Ergo id contineri debet in potestate infinita causæ increatæ. Consentens igitur est doctrinæ sancti Thomæ processio actus supernaturalis à natura rationali adiuta per auxilium extrinsecum.

29 Argumentum Thomistarum eneruatur. Sed oppones duo. Primum, sanctum Thomam eo testimonio non solum definire Paulum raptum esse de facto ad visionem Dei per lumen inherens, licet cito transiens, verum etiam, cum visionem aliter sine lumine fieri non posse. Secundum, differere expresse sanctum Thomam de potestate absoluta Dei, quia agit de rapto viatoris miraculoso, quæ sola potestate absoluta continetur. G g tingit

ad respon- sionem pre- notatur do.

tingit. Libentis equidem cogor huic oppositioni respondere. Duobus illam facile superabis, & totam iam capies Præceptoris mentem. Primo, si ponas ex natura rei iuxta conditionem subiecti, & providentiam præsentem supremi agentis, non posse fieri visionem Dei sine auxilio inhærenti, quidquid sit non habito respectu ad conditionem subiecti, & providentiam præsentem Dei. Ita dicemus disputatione sequenti. Deinde, si notes, posse quidpiam fieri miraculose, & potestate absoluta Dei, quoad aliquem modum agendi, & potestate ligata, & rebus consentanea, quoad alium; vt licet miraculum statuat Deus eleuando viatorem in visionem Dei, tribuendoque illam extra partem: nolit tamen, talem visionem fieri aliter, quam conditio subiecti, & ordinaria providentia possit, ex suppositione, quod visio faciendâ est, scilicet per lumen inhærens, quamquam si veller posset statuere, vt visio non solum à viatore, sed etiam per auxilium extrinsecum fieret. Nunc ad primum, ideo absolute dicitur non posse fieri visionem sine lumine, quia ex natura rei, & iuxta conditionem subiecti, & providentiam præsentem Dei aliter fieri repugnat, vt recte dicitur absolute non posse fieri sine concursu actus intellectus, quamuis etiam opinione aduersariorum possit fieri à solo Deo intellectu mere pariente, quia id ex natura rei, & iuxta præsentem providentiam repugnat. Ad secundum vero, ideo raptus Pauli miraculosus est, quia licet supposita eleuatione viatoris seruatae sunt quoad modum agendi visionem conditiones consentaneæ; eiusque ligata operata fuerit potentia Dei, tamen ipsa eleuatio viatoris ad visionem Dei, etiam per intrinsecum lumen miraculosa est, & potestate Dei à legibus ordinariis, & consentaneis exigentiæ rerum absoluta contingens. Itaque æquate; non adæquate, quia licet fuerit miraculum in eleuando viatorem in visionem Dei, sed tamen non fuit miraculum in modo eleuandi; sed per lumen eleuatus fuit, prout connaturalis rerum conditio poscit. Quare arbitror sanctum Thomam id sentire, quod ego nunc sentio, scilicet non posse intellectum absolute elicere visionem Dei sine lumine gloriæ, quia ex natura rei tale lumen necessarium est, cæterum potestate omnino absoluta Dei posse eleuari sine lumine gloriæ. Quamuis se ipsa nusquam ita eleuatus sit, licet miraculose fuerit Paulus in visionem Dei perductus, quia miraculum Pauli non fuit effectum potestate omnino absoluta, sed partim absoluta, quoad eleuationem intellectus in via, partim ligata rebus; quoad modum connaturalem eleuandi. Igitur illud prius docuit sanctus Thomas in 1.4. sent. & q. 10. de veritate. Hoc posterius nihilo priori repugnans, docuit 2. 2. & q. 13. de veritate.

Ad primū.

Ad secundum.

31 Expenditur Capreolus

Nunc addo, cum Capreolus dicit sanctum Thomam retractasse sententiam, non esse intelligendam retractionem quoad potestatem absolutam eleuandi intellectum humanum in visionem Dei per auxilium extrinsecum, sed quoad factum solum Pauli, & aliorum, qui in via ad videndum Deum rapti fuerint; de quo solum differuit. Etenim putauit Capreolus, sanctum Thomam in 4. sententiarum de facto admisisse eleuationem intellectus in visionem Dei per auxilium extrinsecum, ea sic cortexisse 2. 2. posterius. Quare Capreolus nobis contrarius non est, vt artigit numero 6. Idemque de aliis prificis Thomistis sentio, qui non egerunt de potestate Dei omnino,

& adæquate absoluta, sed miraculose sapiente intellectum viatoris in visionem Dei, iuxta conditionem tamen connaturalem rerum, vt eos legenti perspicuum fiet.

Aliis testimoniis arguunt Thomista sui Præceptoris mentem, nempe eis, quæ iudicant sacramenta non efficere gratiam iustificantem, per virtutem sibi indentificatam, sed per superadditam qualitatem. Ergo idem sentire credendum est de potentia rationali efficiente actus supernaturalis. Cum æque sit improportionata ad actus supernaturales virtus naturalis potentia rationalis, ac est ad gratiam iustificantem efficiendam virtus naturalis sacramentorum. Item potentia naturalis est causa principalis; sacramenta vero instrumentalis. Ergo si causa instrumentalis indiget virtute superaddita, potius indigebit causa principalis. Antecedens ostenditur ex 3. p. qn. 62. art. 4. Ponendo quod sacramentum est causatum gratia, necesse est simul ponere, quod in sacramento sit quedam virtus sacramentalis ad inducendum sacramentalem effectum. Item qu. 78. art. 4. agens de verbis consecrantibus. Quidam dixerunt nullam virtutem creatam esse in prædictis verbis ad transubstantiationem faciendam, quod & dictis sanctorum repugnat, & derogat dignitati sacramentorum non legi. Vnde cum hoc sacramentum sit præ cæteris dignius, dicendum est quod in prædictis verbis sit virtus creata ad conuersionem faciendam. Ergo virtus creata sacramentis inhærens ad effectus sacramentales concedenda est.

Primo ad antecedens respondeo. Ac in primis testimonia adducta ad summum solum probant inesse sacramentis virtutem creatam agentem gratiæ iustificantis, non vero eam esse superadditam, nam in eorum sententia, qui agnoscunt virtutem obedientialem physice actiuam gratiæ, inest sacramentis virtus creata ad efficiendum gratiam, & non vero realiter superadditam. Deinde virtutem realiter superadditam solum probant nunc existentem, quia is est modus magis connaturalis agendi per causas secundas, casu quotalis virtus superaddita possibilis sit. At non probant aliter sacramenta efficere non posse potestate omnino absoluta Dei. Quod erat probandum aduersus nostram sententiam, quæ de facto tuetur actus supernaturales fieri per auxilium intrinsecum, posse tamen potestate omnino absoluta Dei fieri per auxilium extrinsecum. Secundo ad consequentiam respondeo. Discrimen est latum inter sacramenta, & potentiam naturalem rationalem. Nam vt potentia rationali demus virtutem obedientialem immediate agentem actuum supernaturalium extant innumera argumenta Theologica, quæ non extant, vt eandem tribuamus sacramentis agentem immediate gratiæ, vt euidenter cernere est iis quæ in eius probationem adduximus disp. 30. Quandoquidem ea, quæ ex factis litteris, SS. Patribus, Theologicisque rationibus euincunt, actus supernaturales immediate fieri posse actione naturæ rationalis, non euincunt gratiam iustificantem fieri actione immediata sacramentorum. Igitur potest defendi opus esse sacramentis virtute supernaturali superaddita, quæ sit virtus agendi actus supernaturales. Sufficiat nunc euidens proportionis discrimen. Etenim actus supernaturales essentialiter exigunt fieri immediate à natura rationali, gratia vero non exigit fieri à sacramentis. Vnde ideo potius, quia potentia naturalis

32 Aliud Thomistarum argumentum

33 Prima solutio.

raturalis est causa principalis non indiget virtute superaddita: & sacramenta, quia sunt instrumentalis indigentis eiusmodi virtute: nimirum, quia causa principalis est agere virtute, propria instrumentalis vero agere virtute extrinsecus accepta. Præter quam quod falsum est potentiam rationalem esse causam principalem, cum probauerimus, quæ efficiens est, instrumentalem esse disp. 31. De quibus omnibus plentius agemus disputatione quadagesima prima.

SECTIO V.

Sententia Patris Arrubal expenditur.

34 Explicatur

Relinquimus, contra Thomistas posse fieri diuinitus aliquem actum supernaturalem sine auxilio supernaturali efficiente intrinseco, sequentibus examinandum; an omnes supernaturales actus possint diuinitus fieri à natura rationali sola actione auxiliij supernaturalis extrinseci?

P. Arrubal.

Qua in re Pater Arrubal, p. disputatione 20. nu. 26. distinguit inter actus necessarios, & liberos; putatque actus necessitate elictos posse effici ab animo sine auxilio supernaturali efficiente intrinseco, secus vero actus elictos libere. Auxilium vero intrinsecum sic efficiens docet esse habitum supernaturalem, cum adest; cum abest vero, gratiam esse præuenientem, scilicet illustrationem intellectus, & affectionem simplicem voluntatis, quæ omnem semper liberum voluntatis consensum necessario antecedit. Sic probat. Voluntas illos tantum actus efficit libere, quos elicit à se inclinatione intrinseca. At voluntas non habet sibi naturalem, & innatam inclinationem intrinsecam in actus supernaturales; Ergo vt eos efficiat libere, habere debet insulam; nam qui actus ab intrinseca animi propensione non procedunt, nequeunt reddi liberi à libertate intrinseca voluntatis. Confirmari potest ex Trid. sess. 6. afferente *Hominem sine gratia Dei mouere se ad iustitiam coram Deo libera sua voluntate non posse*, quam gratiam præuenerat esse intrinsecam, nimirum illam per quam *cor hominis tangitur Spiritus sancti illuminatione, & respiratione*. Ergo sine gratia intrinseca illuminante non potest esse libere hominis motio in Deum. Item confirmari potest ex S. Thoma 2. 2. qu. 23. art. 2. dicente charitatem non esse Spiritum sanctum extrinsece solum assistentem, *quia moueret voluntatem vt instrumentum, quod est principium actus, non tamen est in ipso agere, vel non agere, sed in Spiritu sancto mouente*. Ergo sentit Angelicus Præceptor, repugnare libertatem, per quam sit in nostra potestate agere, vel non agere, cum auxilio supernaturali Spiritus sancti solum extrinsece assistente; atque ita ad libertatem necessariam esse auxilium intrinsecum inherens.

Probatur,

Confirmatur. Tridentin.

S. Thomas.

35 Reicitur primo.

Hæc sententia non placet. Primo quia absque fundamento statuit discrimen inter actum supernaturalem liberum, & necessarium, & ille exigit auxilium intrinsecum efficiens, iste vero actuale gratiæ, quod in sententia Patris Arrubal non distinguitur ab illuminatione intellectus, & affectione simplici voluntatis, duplicem concursum præstare posse in consensum liberam voluntatis; alterum in genere causæ formalis all-

Ripalda de Ente Tom. 1.

ciendo, & mouendo voluntatem, quemadmodum illustratio, & affectio naturalis, quæ in consensum naturalem solo concursu formali, & non efficienti mouent, vt ipse Pater Arrubal admittit; alterum in genere causæ efficientis; substituendo concursum habitus supernaturalis, qui efficiens est. Non est præsens disputatio de priori concursu in genere causæ formalis, de quo alibi differemus, an ad omnem actum absolutum supernaturalem necessaria sit supernaturalis motio illustrationis, & affectionis supernaturalis; decernemusque posse diuinitus fieri consensum voluntatis supernaturalem absque illustratione, & affectione supernaturali, sed illustrationem, & affectionem naturalem diuinitus sufficere. Et nunc decerno, si ad liberum amorem cognitio supernaturalis necessaria est, necessariam quoque fore supernaturalem cognitionem ad amorem absolutum necessario, & non libere elicium. Nam indigentia cognitionis naturalis ad amorem supernaturalem non innititur in libertate amoris, sed ex ea tendentia voluntatis, quæ siue libere, siue necessario non fertur in obiectum non cognitum cognitione sibi proportionata. quæ ad amorem supernaturalem supernaturalis esse debet. Hæc autem ratio communis est etiam ad amorem absolutum necessarium. Ergo Idemdem iudicio de simplici affectione supernaturali, quæ consensum voluntatis non antecedit necessario, quia liber est, sed quia absolutus; & efficax est. Igitur æque ad amorem absolutum necessarium, ac liberum erit necessaria motio supernaturalis in genere causæ formalis. Hæc obiter dicta sunt. Disputatio igitur est de posteriori concursu efficienti, quidquid sit de necessitate prioris concursus formalis.

Supernaturalis

36 Probatio conficitur.

Inclinatione

Confirmatur.

Et quidem concursum efficientem auxiliij supernaturalis intrinseci sine fundamento adstrui à Patre Arrubal diuinitus necessarium sic probo. Vt actus supernaturalis fiat libere, necessaria non est inclinatio intrinseca positiua in eum actum. Totum autem fundamentum Patris Arrubal est intrinseca positiua necessaria ad actum liberum. Ergo tale fundamentum nullum est. Probatur maior. Ad libertatem actus sufficit potestas indifferens ad agendum actum, & non agendum. Potestas autem indifferens ad agendum actum, & non agendum potest conuenire voluntati absque inclinatione intrinseca positiua auxiliij intrinseci efficientis actum. Ergo ad libertatem actus non est necessaria inclinatio positiua intrinseca principij efficientis. Probatur minor. Potestas indifferens ad agendum & non agendum constituta est ex duplici potestate, altera agendi, altera non agendi. Potestas agendi per se potest conuenire sine inclinatione auxiliij intrinseci, siquidem ad actum necessarium adest voluntati potestas agendi per solum auxilium extrinsecum, potestas vero non agendi actum supernaturalem, aut non conuenit voluntati ex gratia Dei, cum nolle actum supernaturalem possit comperere voluntati sine gratia; aut saltem non requirit inclinationem positiuam ad agendum, sed potius ad non agendum. Ergo potestas indifferens ad agendum, & non agendum actum supernaturalem non vendicat inclinationem positiuam intrinsecam ad actum supernaturalem. Confirmatur. Voluntati est liberum non agere actum naturalem sicut agere. Tamen voluntati non competit inclinatio positiua intrinseca ad non agendum,

fed potius ad agendum. Ergo vt aliquod extremum sit voluntati liberum, non requiritur inclinatio intrinseca voluntatis, sed sufficit in-differentia.

37 Reicitur secundo

Secundo reicitur precedens opinio. Quia esto requiratur aliqua inclinatio intrinseca voluntati ad eum ad eius libertatem, non est opus auxilium intrinsecum efficiens, sed sufficit formale, etenim voluntatem inclinam per gratiam in actum supernaturalem non est effectus praestitus a gratia in genere causae efficientis, sed formalis, nam haec inclinatio; & motio intrinseca gratiae competit voluntati in actu primo antecedenti actualem efficiens voluntatis, ex eo scilicet quod bonum voluntati proponitur ab intellectu, & voluntas delectatur in illo, ideoque talis inclinatio, & motio est quasi principium, a quo actus procedit, vt vere dicatur fieri actu supernat. ex inclinatione intrinseca voluntatis.

Confirmatur primo.

Ar motio, & inclinatio gratiae antecedens, & mouens in actualem efficientiam voluntatis propositione & delectatione boni praestatur a gratia in genere causae formalis, ad id namque sufficit, illustrationem intellectus, & affectionem simplicem voluntatis vniri immediate animo. Ergo ad inclinationem positiuam gratiae non requiritur concursus efficiens, sed sufficit formalis. Confirmatur. Peccator eliciens dilectionem efficacem Dei sine habitu charitatis efficiente, vt P. Arrubal, non est minus propensus in illum, quam idemmet iustus eliciens illum actum continuo post iustificationem acceptam. Tamen principium efficiens actus supernat. elicit a iusto non est gratia praeniens, mouens & trahens voluntatem, sed habitus infusus, qui non est inclinatio potentiae in actum supernat. de quo infra. Ergo non requiritur inclinatio positua principij efficientis sed sufficit principij formalis, quod peccatori, & iusto commune esse nimirum illustrationem intellectus, & affectio simplex voluntatis, quae peccatori, & iusto adsunt ad diligendum efficaciter Deum. Confirmatur secundo. Non minus est opus inclinatio intrinseca voluntatis ad actum supernaturalem, qua voluntatis est, quam ad actum, qua liber est, nam actus supernaturalis exigit esse ab intrinseco qua voluntatis, sicut qua liber, vt manifestat definitio communis voluntarij actus. At in sententia Patris Arrubal, vt actus supernaturalis sit naturae rationali voluntatis, non est necessarium auxilium intrinsecum efficiens, sed sufficit formale, nempe cognitio intellectus, & affectio voluntatis mouens, & eliciens solum in genere causae formalis, siquidem actus necessitate elicitus in sententia huius auctoris fieri potest sine auxilio intrinseco efficiens. Ergo vt actus fiat inclinatione requisita ad libertatem non est necessarium auxilium intrinsecum efficiens.

Secundo

38

Tertio de-feritur P. Arrubal

Tertio deserit Pater Arrubal. Quia amor necessarius naturalis non indiget auxilio intrinseco efficiens. Ergo neque eo indiget actus liber. Vt probemus consequentiam, pone fieri necessario actum misericordiae, quia proponitur honestas absque malitia, aut quia efficaciter imperatur a voluntate, aut quia negatur a Deo concursus ad actum oppositum. Item eum sic elicitum necessario fieri sine concursu efficiens auxiliij intrinseci tunc sic arguo. Idemmet actus misericordiae, qui existente imperio, & iudicio determinato

est necessarius, potest transire in liberum, superaddita solum cognitione malitiae, aut detracto imperio efficaci illius. At quod propositio honestatis superaddatur malitiae propositio aut detrahatur nunc imperium efficac, quod prius inducebat talem actum, non est necessario vandenius concursus gratiae in homine existens, vt ea, quae prius solum conferebat concursum formalem posterius necessario conferat efficientem: incredibilis enim est necessitas huius actus praestitum in sententia tribuente actibus voluntatis libertatem solum extrinsecam. Igitur gratia praeniens non efficit necessario actum supernaturalem liberum potiusquam necessarium.

39 Prima solutio argum. secunda

Nunc plana est explicatio argumenti. Primo negando ad actum liberum requiri intrinsecam aliquam inclinationem voluntatis in illum. Secundo, esto ea inclinatio necessaria sit, asserendo talem inclinationem non esse necessario gratiae intrinsece influentis efficienter, sed sufficere gratiae esse influentis formaliter. Quae duo ex dictis liquida sunt. Ad Tridentinum respondeo. Primo differit de necessitate gratiae influentis ex natura rei, non vero potestate absoluta Dei. Secundo agit de necessitate conuictus gratiae abstrahentis, a concursu efficiens, & formalis, vt sufficiebat scopo Concilij non de necessitate gratiae determinante efficienter. Ad sanctum Thomam respondeo. Ibi Angelicus praecipit differit de Spiritu sancto ita extrinsece assistente, & agente, vt nulla voluntati relinquatur actio immediata, & a se. Nam si ea relinquatur, poterit voluntas, quamuis instrumentum agens, & extrinsecus completum, operari libere.

SECTIO VI.

Examinatur sententia Aegidij de Praesentatione

Aegidius de praesentatione tom. 2. de beatitudine libro nono quaest. 6. §. 5. iudicat omnes actus supernaturales fieri posse diuinitus sine auxilio intrinseco Dei, excepta visione beata, quae fieri non potest sine lumine gloriae. In quod iudicium adducitur Aegidius: Quia licet Deus possit supplere concursum causae secundae efficientis, tamen supplere non potest concursum causae formalis. At reliqua principia habitualia intrinseca naturae rationali, & ex natura rei necessaria ad actus supernaturales solum concurrunt in genere causae efficientis praeter lumen gloriae, quod in vtroque genere efficientis, & formalis influxum praestat. Ergo quamuis reliqui actus supernaturales possint fieri sine auxilio intrinseco, non poterit fieri visio Dei sine lumine gloriae. Aegidius suppleri posse a Deo concursum efficientem: verum quia suppleri non potest concursus formalis, ideo absolute negat fieri posse visionem sine lumine gloriae. Formale autem concursum luminis sic probat. Lumen non solum concurrens efficiendo visionem sed etiam manifestando obiectum. Nam ad quamcumque visionem necessaria est manifestatio obiecti per aliquod lumen praecedens, quare ad visionem corpoream manifestatur obiectum per

40 Proponitur & probatur

per lumen caeleste, ad apprehensionem intellectualem, per phantasma: ad iudicium per apprehensionem: ad conclusionem per praemissas; denique ad actum fidei, qui interdum vocatur visio; per illustrationem infusam. Ergo etiam ad visionem supernaturalem Dei necessaria est manifestatio praecedens per lumen supernaturale gloriae. Tunc sic. Haec manifestatio specialis luminis inter omnes actus supernaturales non fit a lumine in genere causae efficientis, sed formalis, tum quia exempla adducta solum in genere causae formalis sua manifestant obiecta, tum quia haec manifestatio praestatur ante omnem efficientiam visionem. Igitur lumen gloriae concurret in visionem Dei causaliter formali. Quod confirmat testimonium Augustini, & Diui Thomae asserentibus, nihil posse videri ab intellectu, sine aliquo lumine naturali, aut supernaturali, manifestum faciente intellectui obiectum videndum.

41 Dupliciter Primo

Etiam haec opinio dupliciter. Primo quia visio Dei potest fieri sine lumine gloriae efficienti, vt datur ab ipso Aegidio, daturque necessario debet, cum fateatur reliquos actus supernaturales posse fieri sine habitibus, & aliis qualitibus efficientibus, a quibus lumen concursu efficiens non differt. Ergo absolute potest fieri visio Dei sine lumine gloriae. Probatur consequentia, quia lumen non exhibet in visionem Dei concursum formalem, sed efficientem duntaxat. Etenim manifestatio obiecti non fit a lumine gloriae in genere causae formalis, sed efficientis, quatenus determinat intellectum ad efficiendum manifestationem formalem quae est ipsa visio Dei. Nam manifestatio obiecti facta intellectu per lumen gloriae non est in actu secundo, sed solum in actu primo efficiendi manifestationis formalis actualis. Manifestatio enim obiecti fieri intellectu non potest in actu secundo, nisi per actum ipsius intellectus proponentem ipsi, & representantem formaliter obiectum, quo sane modo manifestatur intellectui obiectum per apprehensionem ad iudicium, & per iudicium praemissum ad conclusionem. Alius namque manifestandi modus formalis esse non potest in actu secundo, sed in actu primo efficiendi cognitionis actualis quae est formalis manifestatio in actu secundo; ita lumen materiale manifestat colorem visus, quia coniunctum cum illo speciem impressam efficit exprimendum actualem visionem coloris, eadem ratione phantasma dicitur illuminare intellectum, & speciem impressam illustrare potentiam cognoscentem, quia inducant intellectum in actualem representationem seu manifestationem formalem obiecti. Neque aliud re ipsa intelligibile est per istam manifestationem formalem factam intellectui per lumen. Nam si re ipsa obiectum prius occultum sit in actu secundo intellectui manifestum, non potest non intellectui esse in actu secundo notum: obiectum enim in actu secundo manifestum intellectui, & notum idem est, absque notione autem, seu cognitione obiectum intellectui notum esse non potest in actu secundo. Ergo sola manifestatio in actu primo efficiens, non in actu secundo formalis fieri potest per lumen gloriae.

42 Explicatio Probatio

Explicatur; Angelus ad sui visionem non indiget aliquo lumine concurrente in genere causae formalis, sed solum efficiens, nam solo intellectu & obiecto praesenti efficitur illa visio, Rivalda de Ente Tom. I.

Ergo similiter visio Dei fiet intellectu roborato virtute efficienti, & virtute Diuina praesenti. Nam praesentissima est natura Diuina intellectui beati, sicut est natura Angeli intellectui ipsius, & intellectus beati roboratus sola virtute efficientis visionis, tantum habet in visionem Dei, quantum intellectus Angeli in sui visionem; in quam solum exercet munus efficiendi. Dicit Aegidius in visionem Angeli concurrere lumen naturale intellectus Angelici. Bene; Lumen naturale intellectus Angelici non influit in visionem in genere causae formalis, sed efficientis duntaxat; nam hoc lumen est indistinctum realiter a virtute naturali ipsius intellectus, quae in visionem solum praestat concursum efficientem; Ergo absque lumine concurrente formaliter efficitur ab Angelo visio naturalis sui. Ac per consequens fieri etiam potest absque lumine gloriae formaliter concurrenti visio supernaturalis naturae Diuinae. Confirmatur secundo. Habitus efficiens actum fidei dicitur lumen fidei, sicut habitus efficiens visionem dicitur lumen gloriae, & sicut comparatur habitus efficiens visionem Dei cum ipsa visione Dei, ita habitus efficiens actum fidei cum ipso actu fidei. At habitus fidei solum comparatur tanquam principium efficiens, & non formale. Quare ab ipso Aegidio admittitur posse fieri actum fidei sine habitu. Ergo etiam lumen gloriae comparatur cum visione Dei, solum tanquam principium efficiens, & non formale.

43 Secundo improbat Aegidius

Secundo esto. Lumen conferat in visionem Dei concursum formalem, tamen visio non est effectus formalis primarius luminis, sed secundarius duntaxat. Etenim lumen gloriae reuera adaequate distinguitur a visione Dei effectus autem formalis non distinguitur realiter adaequate a forma. At potest effectus secundarius separari diuinitus a forma, inductionem facienti per innumeras formas constare potest, praesertim eas, quae ad explicationem suae sententiae Aegidius superius adduxit, potest enim iudicium esse diuinitus absque apprehensione formaliter manifestante obiectum, actus conclusionis secundum entitatem absque praemissis, visio corporea absque lumine naturali solis, & absque phantasmatum illustratione apprehensio intellectualem. Ergo similiter esse poterit visio Dei absque lumine gloriae, quamquam in genere causae formalis manifestatione praemia obiecti praerueat. Explicatur, sicut non potest obire munus causae formalis, sic nec potest munus causae materialis. Nihilominus potest efficiens concursu supplere diuinitus concursum materiale, vt certum in Eucharistia. Ergo similiter poterit concursum formalem secundarium supplere.

44 Ad argumentum Aegidij

Ex his prompta est responsio ad argumentum Aegidij. In primis nego lumen gloriae praebere concursum formalem, in visionem Dei, quia manifestatio Deitatis facta per ipsum non est formalis, & in actu secundo, sed solum efficiens, & in actu primo. Deinde formalem concursum praebat, nego non posse sine eo concursu diuinitus fieri visionem, quia eius concursus non est visio primarius effectus, sed secundarius, quae laetis liquida sunt impugnatione sententiae superioris.

SECTIO VII.

Vulgate reliquorum placitum deseritur, nostrumque concluditur.

45 Proponitur communis sententia omnino affirmans. Ideo reliqui Theologi fere omnes, qui contra Thomistas uentur, posse aliquem actum supernaturalem effici sine auxilio supernaturali intrinseco, pariter uentur omnes supernaturales actus fieri posse auxilio supernaturali extrinseco, nulumque esse, in quem auxilium intrinsecum diuinitus necessarium sit. Mouentur primo, quia nulla implicancia adduci potest, ad aliquam speciem actuum supernaturalium, quae uniuerso generi communis non sit. Ergo, aut omnis actus, aut nullus asserendus est dependens essentialiter ab auxilio intrinseco. Secundo, quia natura, ut condistincta ab auxilio supernaturali agit immediate omnem actum supernaturalem, quandoquidem auxilium intrinsecum supernaturale non est ad illum tota agendi ratio; aliunde auxilium supernaturale intrinsecum ex natura rei necessarium ad actum supernaturalem non est principium vitale. Ergo potest natura immediate efficere actum supernaturalem sine auxilio intrinseco supernaturali. Nam Deus ab infinita sua uirtute supplere potest omnem concursum efficientem non vitalem, & supplet plerisque qui exiguntur a natura. Ita fere omnes relati numero 13.

46 Nostra sententia media. Etiam ego huic sententiae subscriberem, si cum eis Autoribus ponerem, actum vitalem productum a potentia vitali esse qualitatem distinctam ab actione vitali, & non pendente a potentia, & omnibus principiis efficientibus essentialiter, ac per se sine actione distincta. Verum quia libro de anima docui, actus vitales productos a potentia vitali non esse distinctos ab actione, pendereque essentialiter, ac per se omnibus principiis efficientibus ipsius, ideo nunc consequenter statuendum puto, esse aliquod genus actuum supernaturalium, quod neque diuinitus fieri potest sine auxilio intrinseco, nempe illud, quod ex natura rei actionem terminat auxiliij actualis supernaturalis intrinseci. Roboratur. Actus se ipso immediate, ac essentialiter pendens ab vno principio efficienti non potest diuinitus fieri sine illo; nam si fieri sine illo posset, non esset sibi essentialis, & identificata dependentia, & processio actualis ab illo. siquidem separatio realis termini a dependentia actuali principij vnicum facit, idque evidens argumentum distinctionis realis termini a dependentia actuali talis principij. At datur certum genus actuum supernaturalium pendentium per se ac essentialiter per actionem sibi identificatam a principio intrinseco supernaturali, nempe illud quod se ipsa & ex natura rei fit concursu efficienti auxiliij intrinseci; siquidem ponimus ex libro de anima, omnes actus vitales ex suis principiis efficientibus pendere essentialiter, ac per se per actionem sibi identificatam. Ergo illud genus actuum supernaturalium, quod ex natura rei exigit principium supernaturale intrinsecum, non potest etiam diuinitus fieri sine auxilio supernaturali intrinseco.

47 Plena explicatio. Vt autem mentem nostram, comprehendas, obserua primo. In nostra sententia duplex esse genus auxiliij supernaturalis intrinseci efficienti con-

curfu influentis in actum supernaturalem; alterum est habituale, quo fiunt actus supernaturales elicitu a iusto, in quo presentibus habitibus supernaturalibus efficiencia actuum supernaturalium alio principio supernaturali deferenda non est, ut tract. de gratia auxiliante tradidi, & in hoc opere ostendemus, alterum actuale, nempe gratia praeueniens, illustrationem intellectus, & affectionem voluntatis inefficacem complectens, quo fiunt absentibus habitibus supernaturalibus actus elicitu a peccatore, ut eodem tractatu docui, ostendamque fise libro 1. probans ex Conciliis, Patribus & Theologicis rationibus dandam gratiae actuali efficiencia in actus supernaturales. Obserua secundo, cum actus supernaturales damus essentialiter pendentes ab auxilio supernaturali intrinseco, non tam esse eos, qui fiunt auxilio habituali, quam eos, qui fiunt auxilio actuali. Nam licet vniue ab auxilio supernaturali creata essentialiter pendeant; tamen ab actuali pendunt, ut anima intrinseco, ab habituali vero possunt pendere quamuis extrinseco. Quippe a gratia praeueniens effici repugnat actus supernaturalis, quin ipsa anima intrinseca sit: nam indistincta est ab illustratione intellectus, & simplici affectione voluntatis, quae essentialiter sunt animo intrinsecis; saltem praeueniens gratiae munus obire repugnat absque vnione cum animo. At vero ab habitu intrinseco fieri possunt actus supernaturales, quamuis intrinsecus non sit, sed per creationem productus animo assistat. Itaque pendunt essentialiter ab habitu, sed non ut inhaerenti naturae, cum & inhaerentia ad agendum non sit habitui diuinitus necessaria; sed possit eodem modo, eademque actione efficere actum productus per creationem mere assistens, ac productus per reductionem intrinsece inhaerens. De quo satis sec. 3. Obserua rursus, posse nihilominus fieri actum supernaturalem in absentia habituum supernaturalium praecedente auxilio gratiae actualis, quin principium supernaturale efficiens sit intrinsecum, sed extrinsecum. Nam potest gratia actualis solo concursu formali influere in actum supernaturalem suprente Deo per auxilium extrinsecum concursum efficientem habitus. Quare non in omnes actus in quos praestat gratia actualis concursum formalem, praestat quoque efficientem, cum formalem conferat etiam in actus elicitos ab habitibus, in quos tamen nullum conferit influxum efficientem; identidemque possit eundem concursum formalem exhibere absentibus habitibus, praebente eorum concursum efficientem auxilio solo extrinseco. Solum igitur verum est, eos omnes actus, quorum gratia actualis efficiens est, non posse fieri sine efficiencia gratiae actualis, quamuis possit gratia actualis praecedere in genere causae formalis plures, quorum auxilium extrinsecum tantum efficiens est.

Iam argumenta vulgari sententiae diluta manent. Primum, quia tradita est manifesta implicancia, quare actus elicitu concursu efficienti gratiae actualis non possunt fieri concursu efficienti alterius principij extrinseci; quia a principio essentialiter intrinseco, essentialiter pendunt tanquam ab efficienti principio. Secundum vero, quia ea ratione statuitur manifestum discrimen inter actus vitales, & alios, qui vitales non sunt, ut illis adeo suppleri non possit concursus efficiens principij creati etiam non vitalis, quia vitalis actus suapte natura habet pendere essentialiter

probatio nostrae sententiae.

48 Ad Primum argumentum communis sententiae.

Ad secundum

per actionem sibi identificatam, a quocumque principio efficienti, non vero reliqui effectus non vitales. Quod ex libris de anima ponendum est.

SECTIO VIII.

Quae colligantur ex dictis.

49 Primum corollarium. EX quibus colligitur, cum agit natura actum supernaturalem per auxilium mere extrinsecum, robustiorem Deo concursum conuenire in eum efficiendum, quam cum agit natura per auxilium intrinsecum. Ratio est, quia tunc in vnum Dei concursum conueniunt concursus duplicis causae, nempe concursus causae vniuersalis, ac primae, & concursus causae particularis, ac principij supernaturalis intrinseci, qui ad alios actus supernaturales necessarij sunt. Quemadmodum Deus maiori refluxu incumbit in efficiendam visionem intuitiuam sui, in quam confer, tum influxum causae primae communem, tum immediatum influxum obiecti particularem, quam in efficiendam visionem sui, in quam solum praebet concursum generalem causae secundae, relicto speciei impressae creatae concursu immediato obiectiuo, sic ea species possibilis est. Item alio concursu efficit ignem Deus consortio alterius ignis, alio efficit solus. Ergo alio, eoque robustiori efficit actum supernaturalem sine auxilio creato intrinseco, alio cum auxilio intrinseco. Quod explicatur manifestius, si actiones diuersarum causarum in eundem effectum diuersae sint. In ea enim philosophia Deus agens solum per modum causae primae vnica tantum actione, agens vero per modum auxiliij particularis extrinseci duplici actione distincta in actum supernaturalem efficiendum incumbet. Quia vero ea philosophia vera non est, ideo actio Dei agentis sine auxilio supernaturali intrinseco asseritur aequiualens duplici actioni, vel vnicae a duplici principio praecedenti.

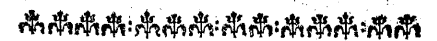
50 At rogas, quodnam sit ex parte Dei hoc auxilium extrinsecum, ex quo robustior ista actio procedit? an decretum; an omnipotentia diuina sit? Respondeo ex vtroque coalescere. Ex omnipotentia, tanquam ex principio efficienti omnino indifferenti ad praestandum vtrumque genus actionis, siue actus, (quoniam ad eius infinitatem spectat vtrumque genus actionis, siue actus continere,) & ex decreto libero Dei, tanquam ex principio formali determinante omnipotentiam, ad vnum actionis, seu actus supernaturalis generis potius quam aliud. Aliud enim est decretum statuens efficere actum supernaturalem cum auxilio intrinseco, aliud statuens efficere sine illo, cum obiectum diuersum sit. Atque ita aliter omnipotentia suam actionem praestabit imperio vnus decreti, aliter imperio alterius.

51 Secundum corollarium. Colligitur secundo, iuxta nostra principia de facto nullum fere voluntatis affectum supernaturalem, siue liberum, siue necessarium, siue simplicem, siue efficacem effici ex natura rei per auxilium extrinsecum. Nam iuxta nostra principia efficiens est actus supernaturalis gratia actualis praeueniens per se actum supernaturalem, siue ea ad intellectum, siue ad voluntatem pertineat. At nullus est voluntatis affectus, quem per se aliqua gratia actualis non praeniat, ergo. Dixi fere; quia casum excipio in quo voluntas ultra inten-

sionem, & virtutem habitus, & gratiae actualis intendat affectum supernaturalem; quem puto possibilem ex natura rei, quamuis raro sit. Itaque ex natura rei solae illustrationes intellectus, quibus infideles, & peccatores fideles vocantur, dicendae sunt fieri per auxilium extrinsecum. Nam ad eas efficiendas nullum praecedat auxilium intrinsecum supernaturale, neque habituale, nec actuale.

Colligitur tertio in eorum sententia, qui gratiae actuali negant efficiencia in actus supernaturales, fieri de facto per auxilium extrinsecum omnes actus virtutum moralium elicitos a peccatore. Quandoquidem seclosa gratia actuali efficienti nullum restat auxilium intrinsecum, quo fiant; nam qualitates naturae fluentes omnino respiciimus. Quare etiam contritio disponens ad iustificationem efficietur auxilio extrinseco, si vera est sententia negans habitui charitatis influxum in illam. De quo diximus tract. de iustificatione.

52 Tertium corollarium.

DISPUTATIO XXXV.

An ex natura rei possit natura rationalis efficere actus supernaturales sine auxilio intrinseco.

RAMISSVS disputatione superioris sect. 1. prouidisse Deum iustis habitus supernaturales, & sect. 8. auxilia actualia gratiae peccatoribus, ut actus supernaturales efficiant: atque ita vix vnum deliberatum, ac perfectum intellectus, aut voluntatis actum fieri, qui actione auxiliij intrinseci non fiat. Quae nunc an si aliter esset prouisum a Deo, fieret contra naturalem conditionem, & exigentiam rerum? siue an ex natura rerum prouideri potuit, ut auxilio extrinseco efficerentur. Quod a nullo Theologo in disputationem adducitur, sed ab omnibus auxilium intrinsecum ex natura rei necessarium supponitur, cuius rationem efficacem diu ego apud Theologos desideravi.

Contrauer-

SECTIONES

- 1 Expenduntur momenta sententiae, affirmantis necessitatem naturalem auxiliij intrinseci.
2 Notationes ad explicationem verae sententiae.
3 Vera sententia explicatur.
4 Posterior explicatio verae sententiae.

SECTIO I.

Expenduntur momenta sententiae, affirmantis necessitatem naturalem auxiliij intrinseci.

EX iis, quae scriptores Theologici obiter attingunt, dum sententiam affirmantem supponunt, sequentia possunt confici argumenta pro illa quorum aliud auxilium extrinsecum aduerfari ex natura rei exigentiae actus, aliud conditioni potentiae rationalis, ut agentis, aliud, ut patientis, aliud

aliud aduerso, & connaturali ordini prouidentia diuinæ contendit. Vt enim actus supernaturalis fiat ex natura rei per auxilium extrinsecum, neque conditioni naturalis actus, neque agentis neque subiecti repugnare debet. Primum argumentum probat auxilium extrinsecum aduariari exigentia naturali actus. Actus supernaturalis, quia vitalis est, exigit fieri à principio intrinseco sibi proportionato. Sed natura sine auxilio supernaturali intrinseco, non est intrinsece proportionata ad efficiendum actum supernaturalem. Ergo actus supernaturalis, quia vitalis est, exigit fieri auxilio intrinseco supernaturali. Verum hoc argumentum in hanc rem frequens nullam mihi facit vim. Quoniam actus supernaturalis procedens diuinitus per auxilium extrinsecum est vitalis. Tamen ille actus non exigit suapte natura fieri per auxilium intrinsecum. Ergo actus supernaturalis, quia vitalis, non exigit ex natura rei auxilium intrinsecum. Maior, & consequentia probatione non egent. Probat facile minor ex superioribus principiis, quæ ex lib. de anima posuimus. Actus procedens à natura per auxilium extrinsecum repugnat fieri per auxilium intrinsecum, cum essentialiter sit pendens ab auxilio extrinseco per actionem sibi identificatam, & non possit variare actionem, quin varietur natura ipsius actus, à qua actio indistincta est. Ergo is actus non exigit ex natura rei auxilium intrinsecum. Item in aliorum sententia distinguuntur actionem ab actu, actio ipsa supernaturalis procedens ab auxilio intrinseco est vitalis. Tamen ea actio ex natura rei non potest fieri per auxilium intrinsecum, sed extrinsecum duntaxat, à quo essentialiter pendet. Ergo vitalitas actus potest componi ex natura rei cum auxilio extrinseco.

Dices, actus, & actiones supernaturales procedentes per auxilium extrinsecum non postulare auxilium intrinsecum secundum rationem indiuiduam, qui indiuidua actiones, seu actus essentialiter pendet ab auxilio intrinseco: tamen postulare auxilium intrinsecum secundum rationem specificam, quia sunt eiusdem speciei cum actibus, qui exigunt auxilium intrinsecum. Sed contra. Actus supernaturales essentialiter pendentes ab auxilio extrinseco distinguuntur specie ab actibus, qui pendet ab auxilio intrinseco. Ergo supernaturales procedentes ab auxilio extrinseco, etiam secundum rationem specificam, repugnant auxilio intrinseco. Antecedens ostendi libro de anima, quia sicut actus speciem sumunt ab obiectis, quæ respiciunt formaliter propter se ita etiam à principiis, quæ formaliter propter se respiciunt; nam uterque respectus est formalis, & essentialis actui. At actus essentialiter pendentes à principio respiciunt illud formaliter, & propter se. Ergo speciem sumunt ab illo. Deinde esto, sint eiusdem speciei actus pendentes essentialiter à principio supernaturali intrinseco, & extrinseco; actus supernaturalis secundum rationem specificam non exigit positius principium supernaturale intrinsecum, neque extrinsecum, sed præcindet ab utroque. Nam sicut actus exigentes principium extrinsecum, sunt eiusdem speciei cum actibus exigentibus principium intrinsecum, ita actus exigentes principium extrinsecum sunt eiusdem speciei cum actibus exigentibus principium intrinsecum. Ergo non est quare ratio specifica utriusque communis exigat princi-

pium intrinsecum, aut extrinsecum, sed ab utroque præcindet. Sicut ratio generica animalis communis differentia æqui, & leonis non exigit determinate vnam differentiam, potius quam aliam, sed præcindit ab utraque. Explicatur; Ratio specifica communis duobus indiuiduis non potest intrinsece continere prædicatum aliquod repugnans differentia indiuiduæ ipsorum, nam ratio specifica secundum se est indifferens ad utrumque indiuiduum; ad utrumque autem indifferens esse non potest, si contineret prædicatum aliquod essentialiter alicui differentia ipsorum repugnans, ut animal non potest esse indifferens ad hominem, si contineret essentialiter irrationalitatem, aut aliud prædicatum repugnans differentia hominis. Sed exigentia determinata principij supernaturalis intrinseci est prædicatum repugnans inesse actui exigenti solum principium extrinsecum, & excludenti positius principium intrinsecum. Ergo ratio specifica talis actus non potest complecti essentialiter exigentiam principij intrinseci, sed ab utriusque principij tam intrinseci, quam extrinseci exigentia præcindit. Atque actus supernaturalis procedens per principium extrinsecum secundum rationem specificam non erit exigens principium intrinsecum, licet eiusdem speciei asseratur cum actu procedente à principio intrinseco.

Ratio à priori totius doctrina est, quia, ut actus sit vitalis, sufficit, quod principium viuens quod sola est potentia rationalis immanenter operetur, neque opus est, ut reliqua principia actus, præsertim non vitalia, sint intrinseca naturæ viuenti: cognitio enim perfectissima est vitalis quamuis Deus, & obiectum solum extrinsece in eius efficientiam conueniant. At principium viuens immanenter operatur, licet auxilium supernaturale sit extrinsecum, siquidem actio, quam confert potentia rationalis cum illo, manet in principio viuenti, à quo proficiscitur. Ergo auxilium extrinsecum nulla ratione minuit vitalitatem actus. Itaque ad vitalitatem actus requiritur, illum procedere à principio intrinseco, sed non proportionato intrinsece adæquare, sed intrinsece in adæquate. Potentia autem rationalis agens per auxilium extrinsecum intrinseca est natura, & in adæquate proportionata intrinsece. Ergo.

Secundum argumentum probat auxilium extrinsecum obesse modo naturali agendi naturæ rationalis. Natura viuens postulat determinari ab intrinseco ad agendum suum actum. Si autem auxilium supernaturale est extrinsecum, non determinatur ab intrinseco, sed ab extrinseco ad agendum suum actum, siquidem principium tribuens virtutem agendi, & determinandi extrinsecum est. Ergo auxilium extrinsecum est contra modum agendi naturæ viuenti. Confirmatur; Deus prouidit de facto naturæ rationali auxilia intrinseca ad agendum immanenter, quæ non prouidit naturæ irrationali Sacramentorum ad agendum transeunter. Ergo magis consentaneum est naturæ rationali operari ad actus procedentes ab auxilio intrinseco, quam actus procedentes ab auxilio extrinseco. Alioqui cur prouidisset Deus naturæ rationali principia intrinseca ad efficiendum suos actus supernaturales, cum ea non prouiderit naturæ irrationali ad efficiendum gratiam. Itaque ex duplici genere actuum supernaturalium possibilium naturæ rationali, aliorum procedentium per auxilium extrinsecum, & aliorum per

cum, & aliorum per auxilium intrinsecum, magis erunt consentanei illi, qui vendicant auxilium intrinsecum.

Hoc argumentum, si quidquam euincit, maxime neque diuinitus posse naturam viuentem modo viuenti elicere actum supernaturalem per auxilium extrinsecum, cuius oppositum modo supponimus. Quare sicut natura agens diuinitus per auxilium extrinsecum reuera agit ab intrinseco, ita etiam agit ab intrinseco, quamuis ex natura rei solo auxilio extrinseco inueter; nam si ratio, quare non determinabitur ab intrinseco natura, si compleatur ex natura rei per auxilium extrinsecum, ea est, quia per auxilium extrinsecum, tribuitur illi virtus agendi, aut se determinandi, quando diuinitus per auxilium extrinsecum compleatur, non se determinabit ab intrinseco, sed ab extrinseco. Si vero cum auxilio extrinseco præstito diuinitus componitur determinatio ab intrinseco, etiam componetur cum auxilio extrinseco præstito ex natura rei. Itaque recte coheret, naturam se determinare ab intrinseco, ea ratione, quæ naturæ viuenti propria est, licet eleuetur ad agendum per auxilium extrinsecum: nimirum, quia naturæ viuenti non est se determinare ab intrinseco, virtute omnium principiorum efficiendum actum vitalem, sed virtute solum in adæquate propria viuenti, ipsiusque naturæ identificata, & ab auxilio supernaturali distincta. Hac virtute autem semper determinatur ab intrinseco, sit, vel non sit auxilium extrinsecum; nam ea virtus partialis semper est naturæ viuenti intrinseca. Ad confirmationem fiet satis sect. 3. & 4. vbi trademus rationem disponendi naturæ rationali auxilia intrinseca, & non irrationali, esse aliam, quam conditionem agendi naturæ viuenti propriam.

Tertium argumentum contendit ostendere naturæ rationali, ut patienti aduersari auxilium extrinsecum. Non potest actus supernaturalis fieri à natura rationali ex natura rei, subiectum digne dispositum sit. At subiectum actus supernaturalis non est digne dispositum absque auxilio intrinseco supernaturali. Ergo. Sed hoc argumentum rotis non est ex dictis disputatione 26. vbi exclusimus necessariam dispositionem intrinsecam supernaturalem ad receptionem actus supernaturalis.

Quartum argumentum nititur persuadere, obflare auxilium extrinsecum modo connaturali auxiliandi Dei. Modus naturalis agendi causæ primæ, & vniuersalis est, ut non efficiat solus tanquam causa particularis effectus, quos efficere per causas secundas particulares. At Deus potest efficere actus supernaturales per auxilia supernaturalia creata, quæ cum sint accidentia, semper sunt in hærentia naturæ. Ergo. Etiam hoc argumentum facile explicatur. Tunc est proprium causæ vniuersalis, ac primæ agere, effectus creatos per causas particulares secundas, quando causæ particulares secundæ re ipsa ex natura rei existentes sunt. Cæterum cum causæ secundæ ex natura rei non sunt existentes, non est, quare Deus causas secundas efficiat, quibus ij effectus efficiantur. Possunt autem plures causæ secundæ possibile non esse existentes ex natura rei, etiam actiue eorum effectuum, qui à solo Deo emanationem habent; nam ut plures effectus sunt ex se indifferentes, ut fiant ab vna causa secunda, vel alia, possunt similiter esse indifferentes, ut fiant à causa secunda cum prima, vel à sola causa prima. Effectus au-

tem eius conditionis recte possunt terminare actionem solius Dei, & existentes esse ex natura rei, quamuis ipsæ causæ existentes non sint. Eius autem conditionis possunt esse actus supernaturales saltem quoad speciem, aut saltem non probatur argumento alterius conditionis esse. Igitur quamuis diceremus, posse actus supernaturales effici sine auxilio intrinseco, nullo Theologico argumento posset oppositum comprobari, atque ita sententia affirmans necessarium esse ex natura rei auxilium intrinsecum, potius videtur inter Theologos posita, quam probata.

SECTIO II.

Notationis ad explicationem veræ sententia.

VT rem istam explicemus, noto primo, dupliciter intelligi auxilium intrinsecum ex natura rei necessarium præ extrinseco. Primo, quia est necessarium ex lege sola, prouidentia ordinaria Dei independenter ab exigentia intrinseca rerum; quo pacto necessarius est ex natura rei actus contritionis ad iustificationem extra sacramentum, & gratia habitualis ad remissionem peccati mortalis, plurium Theologorum, & mea opinione. Secundo, quia necessarium est ex intrinseca exigentia rerum creaturarum, quo pacto necessaria est illustratio supernaturalis ad supernaturalem amorem.

Noto secundo, res creatas, quantum exigentia necessarium sit auxilium intrinsecum, esse posse, primo ipsum actum supernaturalem, in quem efficiendum auxilium destinatur; Secundo ipsam naturam rationalem secundum se seorsim ab alio dono supernaturali gratiæ, habituali, aut actuali; in quam iuuandam auxilium dirigitur; nam cum ipsa natura secundum se seorsim ab omni dono supernaturali suum partialem concursum exhibeat cum auxilio Dei, ipsa secundum se ratione huius partialis concursus potest exigere compleri, seu integrari per auxilium intrinsecum potius quam extrinsecum. Tertio esse posse donum aliquod supernaturale præcedens actum supernaturalem; ut gratiam habituales, aut actuales, per quam natura saltem remote eleuetur ad illum efficiendum; atque ita esse naturam ipsam non secundum se, sed eleuatam per dona supernaturalia, quæ postulet proxime, & vltimo compleri per actionem principij intrinseci, potius quam extrinseci.

Noto tertio, naturam rationalem in homine iusto instructam per gratiam iustificantem ratione gratiæ iustificantis exigere habitus supernaturales, qui naturam ipsam inuent ad actus supernaturales efficiendos, quia ipsa gratia habitualis est, quasi natura quædam supernaturalis, à qua velut ex radice manant habitus supernaturales, & habitus seu proprietates illam sectantur. Ex posuimus hæc tr. de gratia iustificante. Item naturam rationalem in peccatore instructam necessario auxiliis gratiæ actualis, scilicet illustratione intellectus, & affectione simplici voluntatis, mouentibus in genere causæ formalis voluntatem in consensum supernaturalem, exigere ratione gratiæ actualis præsentis, ut efficientia actus supernaturalis in absentia habituum deferatur ipsi actuali gratiæ illustrationis; & affectionis supernaturalis. Et

Primum argumentum.

Eleuatur.

2 1 Vergebis.

Redargueris.

Explicatur redargutio.

5 Diluitur.

6 Tertium.

Debile.

7 Quartum.

Infirmatur.

3

4 Secundum argumentum.

Confirmatur.

8 Notatio prima;

9 Notatio secundâ;

10 Tertia.

verô

vero gratias istas actuales per se, & ex natura rei esse necessarias, vt peccator actum aliquem virtutis moralis, aut Theologicæ exercent, & rursus absentibus habitibus exigere efficientiam actus supernaturalis docuimus tr. de gratia auxiliante, docebimusque lib. 5. cumulare.

12 Quarta.

Noto quartò, actus supernaturales elicitos à natura rationali in via, esse duplicis generis, alios simplices, imperfectos, & inefficaces necessitate elicitos: alios deliberatos, efficaces, & perfectos elicitos libere. Illi sunt illustrationes supernaturales intellectus, & affectiones simplices voluntatis, quæ gratiam præuenientem constituunt, & per se omnem consensum deliberatum præcurrunt. Isti vero sunt actus sequentes motionem principiorum, qui plenam aduertentiam intellectus, ac liberum voluntatis consensum requirunt.

SECTIO III.

Vera sententia explicatur.

13 Assertio prima.

Nunc iam mentem nostram variis assertionibus producemus; distinctione enim opus est in re, quam impliciter, & sine luce tradunt auctores. Affero primo. Nullus supernaturalis, siue necessarius, siue liber potest fieri ex natura rei per auxilium extrinsecum, si attendamus primariam intentionem prouidentie diuinæ; secus si secundariam spectemus. In hoc sensu à nullo Theologo potest negari assertio, in eoque explicari debent plures, qui absolute negant posse fieri actum supernaturalem per auxilium extrinsecum. vt suum Scotus exponit Faber in 3. disp. 32. num. 21. Ratio aforti est, quia primaria intentio prouidentie diuinæ est, vt omnis natura rationalis natiuitate ipsa consequatur gratiam iustificatorem, & habitus in fusos sectantes gratiam, in eaque semper perseueret; in quem finem prouidit naturæ rationali Deus omnia auxilia necessaria, & præter Dei intentionem contingit non obtineri eum finem, vt ex tract. de prædest. pono. At natura instructa gratia iustificante, & habitibus in fusis nullum elicit actum supernaturalem, siue liberum, siue necessarium, cui Deus non prouideat auxilium intrinsecum: nam non solum actus deliberati, sed etiam actus indeliberati, ac imperfecti sunt efficientia habituum, vt ostendit tr. de gratia auxiliante, & ostendat l. 1. 5. quâdoquidem ad eandem virtutem efficientem spectant actus imperfecti & perfecti. Ergo. At vero, quia hominū negligentia, & malitia destituitur natura rationalis his auxiliis intrinsecis, spectat ad prouidentia Dei prouidere hominibus vocationes internas, illustrationes, & affectiones supernaturales trahentes infidelem ad fidem, & peccatorem ad pœnitentiam, quæ vt vidimus disput. superiori, numer. 18. solo possunt fieri auxilio extrinsecum. Ordinaria igitur prouidentia Dei quamuis secundaria, interdum elicit actus supernaturales per auxilium extrinsecum.

14 Obiectio prima.

Obiicies primo. Adeo variæ sunt vocationes internæ hominom, illustrationes scilicet, & affectiones supernaturales, quibus homines alliciuntur, ac inuitantur ad fidem, pœnitentiam, & virtutum reliquarum officia, vt incredibile sit inesse illis tot habitus in fusos, quot exigit varietas illustrationum, & affectionum supernaturalium,

quibus homo præuenitur. Ergo etiam iuxta prouidentiam Dei defunt ad plures actus supernaturales indeliberatos auxilia supernaturalia intrinseca, quibus fiant. Huius sententia est Pater Granadus controuer. 8. de gratia tract. 1. disput. 2. n. 40. Ego vero aliter censeo. Duo enim mihi constantia sunt. Alterum, præter habitum fidei strictæ inesse intellectui plures alios habitus supernaturales proponentes honestatem peculiarem cuiuscumque virtutis voluntariæ, & dirigentem voluntatem in amorem ipsius. De quo fusc lib. 4. Alterum, illustrationem, & affectionem per se necessariam, ac præcurrentem actus perfectos, ac deliberatos virtutum effici ab iisdem virtutibus, à quibus actus perfecti, ac deliberati fiunt; de quo agemus lib. 5. Quia illi idem obiectum formale respiciunt cum istis, soloque differunt modo respiciendi illud, qui non sufficit, vt actus indeliberati, ac imperfecti extrahantur extra virtutem efficientem eiusdem habitus. Igitur omnes illustrationes, & affectiones per se præuenientes omnem consensum, & actum perfectum virtutis, fiunt auxilio intrinsecum, quo efficitur ipse consensus, ac perfectus virtutis actus. Verum sane est interdum præter eas illustrationes, & affectiones supernaturales per se necessarias ad eum consensum, plures alios, eosque varios pulsare voluntatem, vt eum eliciant. Sed hæc illustrationes, & affectiones, quæ respiciunt aliud obiectum formale intrinsecum distinctum ab obiecto formali intrinsecum, quo mouetur actus perfectus, ac deliberatus virtutis, non mouent per se, necessario, & intrinsece, sed per accidens contingenter, & extrinsece. Atque interdum erunt supernaturales pertinentes ad alias virtutes, quarum obiecta formalia possunt extrinsece mouere voluntatem ad aliarum virtutum actus: vt voluntas bene affecta in finem pœnitentiæ mouetur in actum misericordiæ cognitione, & affectione honestatis pœnitentiæ, in quam vider misericordiæ actum conferre. Interdum possunt esse cognitiones, & affectiones naturales, quæ confortio supernaturalium per se præueniunt momentum habent in motionem efficacem voluntatis ad supernaturalem consensum; vt lib. seq. exponemus disput. 49. Igitur propter varietatem illustrationum, & affectionum præuenientium consensum voluntatis, non est, quare recurramus ad auxilia extrinseca, quæ illas efficiant, sicut non recurrimus ad efficientiam ipsius consensus, & actus perfecti. Nam illæ, quæ necessario, ac per se præcedunt, possunt effici per habitus, quibus fiunt actus perfecti. Illæ autem, quæ per accidens, & extrinsece alligantur, aut sunt supernaturales pertinentes ad alias virtutes, quibus ipsæ fieri possunt, aut sunt naturales, quæ auxilium supernaturale extrinsecum, quo efficiantur, non requirunt.

P. Granad. Soluitur.

15 Obiectio secunda.

Responsio.

Obiicies secundo. Plerumque contingit, adeo intendi à iusto virtutis actum, vt superet intentionem habitus. Tunc autem illa maior intentio non potest fieri ab habitu. Ergo per auxilium extrinsecum. De hoc argumento agemus disput. 39. Nunc respondeo. Potest habitus efficere actum ultra intentionem sui. At quia virtus efficiens intentionis actus in habitu limitata est, poterit actus non solū ultra intentionem habitus, sed etiam ultra virtutem efficientem augeti. Tunc autem defectum habitus supplet affectio simplex voluntatis, cui etiam vim efficientem actus supernaturalis conuenire, statuimus superioribus, & ostendemus lib.

lib. seq. Si vero supra vim etiam efficientem affectionis supernaturalis augetur intentio actus (de quo iure dubitari potest, cum maiori intentioni amoris efficacis respondere videatur ex natura rei maior intentio affectionis simplicis, ac proinde virtus quoque efficiendi intensior) tunc potest actio defectu illustrationi supernaturali, quæ ibidem efficientem actus supernaturalis, censuimus. Si denique intentio actus vim etiam agentem illustrationis supernaturalis excedat euentus adeo rarus habendus est, vt licet admittatur actum supernaturalem tunc effici à natura eleuata extrinsece, generalis regula, statuens per se, ac primario intentione Dei semper fieri actum supernaturalem à natura eleuata intrinsece, vera sit. Tum quia rarissimi casus non falsificant regulas generales. Tum quia absolute ille actus non fiet per auxilium extrinsecum, maior pars illius auxilio intrinseco fiat, & minima sit pars, quæ auxilio extrinseco relinquatur. Imo sic potest distribui actio auxiliorum intrinsecorum, vt in omnes actus partes actionem exercent, licet pars virtutis, quæ illis deficit, suppleatur in omnes auxilio extrinseco Dei. Sed de hoc iterum erit serm. disp. 39.

15 Assertio secunda.

Affero secundo, si præcise spectemus exigentiam actuum supernaturalium, plures actus supernaturales fiunt ex natura rei per auxilium extrinsecum. Probat, omnes actus, qui possunt fieri diuinitus, aut ex natura rei per auxilium extrinsecum, non exigunt auxilium intrinsecum. Plures autem sunt, qui diuinitus, aut ex natura rei possunt fieri per auxilium extrinsecum, non solum imperfecti, ac indeliberati, sed etiam deliberati, ac perfecti. Ergo spectata solum exigentia actus supernaturalis, plures possunt fieri ex natura rei per auxilium extrinsecum. Consequenter est bona, minor ex disputatione anteriori constans, maior ex iam positis perspicua. Nam actus elicit per auxilium extrinsecum pendent essentialiter ab illo, quin suapte natura possint fieri per auxilium intrinsecum. Ergo eiusmodi actus non exigunt auxilium intrinsecum. Arque ita ex actibus supernaturalibus possibilibus alij existunt connaturaliter per auxilium intrinsecum, nempe omnes qui possunt fieri à natura eleuata dono intrinseco, alij connaturaliter per extrinsecum, nempe omnes qui fieri à natura possunt eleuata solum extrinsece.

16 Oppositio Sforcia.

Occurritur.

Sed oppones cum Sforcia l. 4. Summæ Theologor. num. 2. omnis actus supernaturalis suapte natura supponit gratiam habitualem, quæ in ordine supernaturali est prima radix totius ordinis supernaturalis. At actus suapte natura supponentes gratiam habitualement exigunt fieri per auxilium intrinsecum, vt assertionem præcedenti dicebamus, & dicemus sect. 4. Ergo omnis actus supernaturalis suapte exigentia vendicat auxilium intrinsecum. Respondeo. Omnis actus supernaturalis supponit gratiam habitualement in intentione, aut executione, quia actus supernaturalis, aut est operatio sequens iustitiam habitualement; aut ad illam disponens; non supponit omnis actus gratiam habitualement in executione, vt opus erat ad processionem actus supernaturalis ab habitibus intrinsecis, qui gratiam habitualement sectantur. Dicitur autem gratia habitualis prima radix totius ordinis supernaturalis, & forma substantialis dicitur prima radix proprietatum, & operationum compositi, nimirum, quia eius præstantia est, vt

si nihil supernaturale eius infusionem præcedat, illam sectabitur totus ordo supernaturalis; si vero quidquam antecedit, eius intuitu conferendum sit, ideoque ad eius infusionem disponat. Vt contingit formæ substantiali, quæ in naturam inducit omnes proprietates, & operationes compositi, si ipsam non præueniant; cum autem præueniunt, vt plerumque contingit, verbi gratia, calor intensus, introductionem formæ ignis, intuitu disponendi subiecti ad illam, inducuntur. Præuenire autem eas proprietates ex natura rei contingit, quia suapte natura, eiusmodi formæ corruptibiles sunt, atque ita indigent dispositionibus præcedentibus, quæ alienas dispositiones à subiecto depellant, & ab incurrit aliarum subiectum tueantur. At similiter gratia habitualis ex natura rei amissibilis est. Ergo ordo naturalis prouidentie supernaturalis, exigit vt sint actus, qui viam sternant ad recuperationem illius. Præsertim quod ex natura rei opus est dispositio postiuua ad introductionem gratiæ in anima peccatrice, vt docui tract. de gratia auxiliante.

SECTIO IV.

Alterior explicatio vera sententia.

17 Assertio tertia.

Affero tertio, si præcise consideremus conditionem naturæ rationalis secundum se, non erit contra illam actus procedens per auxilium extrinsecum, sed ipsa secundum se adæquate fert actus exigentes auxilium extrinsecum, ac exigentes intrinsecum. Ex dictis videtur perspicuum. Tum quia natura secundum se seorsum à dono supernaturali nulla propensione fertur in aliquem actum supernaturalem, non solum absolute, sed etiam conditionate, nullaque cum eis actibus connexionem transcendentem ligatur, vt docuimus disp. 9. sect. 4. Ergo ex se nullum vendicat, potiusquam alium. Tum quia si qua perfectio naturæ vendicaret ad agendum actus supernaturales auxilium intrinsecum, potiusquam extrinsecum, esset vitalitas. Hæc autem non vendicat; siquidem, vt vidimus, tota actus, & naturæ vitalitas salua, integraque consistit concursu immanenti naturæ, sit, vel non sit intrinsecum auxilium supernaturale iuuans. Ergo.

17 Obiicitur difficultas.

Explicatur.

Dices, cur ergo ad efficiendum actus supernaturales prouidentes prouidentur naturæ rationali auxilia intrinseca, quæ naturæ irrationali non prouidentur ad efficiendum gratiam? sola enim naturalis conditio agendi vitaliter huius discriminis causa est. Respondeo. Non prouidentur à Deo auxilia intrinseca ad omnes actus supernaturales. Illustrationes enim supernaturales, quibus vocantur peccatores ad fidem pœnitentiam & pleraque virtutum officia, agit natura, vt vidimus, per auxilium extrinsecum. Alios vero actus efficit per auxilium intrinsecum, non ob exigentiam naturæ rationalis secundum se, sed donorum supernaturalium, quæ Deus illi gratuito largiri voluit, atque adeo etiam ob exigentiam naturæ, vt eleuata. De quo assertionem sequenti.

19 Assertio quarta.

Affero quarto. Natura vt eleuata, per aliqua dona supernaturalia reicit ex natura rei auxilium extrinsecum, & exigit intrinsecum. Atque ita nullus ferè potest fieri ex natura rei actus meritorius, aut liber supernaturalis sine auxilio intrinseco.

feco:secus vero actus non meritorius, & neces- sarius. Explicatio assertionis erit manifesta eiusdem probatio. Eo ipso, quod Deus voluit euehere naturam rationalem ad consortium diuinitatis per gratiam habituales, ex natura rei donauit naturae habitus in fusos, qui gratiam, velut naturales proprietates affectantur; iuxta praesentiam enim naturae, praesentes quoque facultates, & proprietates naturae sunt. At habitus in fusis praesentes exigunt, vt nullum efficiat natura rationalis actum supernaturalem, sine concursu efficienti ipsorum, quem enim concursum natura secundum se non exigit, exigunt habitus praesentes, quorum praesentiam exigit gratia habitualis. Ergo à natura rationali particeps diuinitatis per gratiam nequeunt fieri ex natura rei actus supernaturales per auxilium extrinsecum. Rursus eo ipso quod decreuit Deus, naturam rationalem destitutam gratia habituali recuperare gratiam per actus supernaturales elicitos ab ipsa, ex natura rei necessitate sunt vocationes supernaturales, quae naturam agentem praueuient, & moueant. Vocationes autem supernaturales praueuientes naturam destitutam gratia, & habitibus supernaturalibus exigunt, praeter motionem formalem praueuientem concursum efficientem comitantem cooperatio- nis naturae, vt saepius posuimus. Ergo natura destituta gratia habituali, & à Deo vocata ad agendum conferentes in recuperationem salutis, nequit ex natura rei illos efficere per auxilium extrinsecum. At praeter actus deliberatos, ac meritorios de condigno, aut de congruo elicitos à iusto post gratiam, & peccatore ante gratiam, nulli sunt actus deliberati supernaturales, qui spectata exigentia donorum supernaturalium antecedentium ipsos possunt effici sine auxilio intrinseco. Caterum ad omnes vocationes supernaturales, non praecedunt in natura infidelium, & peccatorum fidelium, qui ipsas efficiant, vt superioribus notauimus. Ergo eiusmodi actus supernaturales necessarii, & imperfecti possunt fieri ex natura rei per auxilium extrinsecum; etiam attendentia exigentia donorum supernaturalium. Itaque, neque natura iusta, neque iniusta vocata à Deo potest efficere actus supernaturales, nisi per auxilium intrinsecum. Natura vero secundum se, quae vocatur, potest saltem illustrationes supernaturales per auxilium extrinsecum efficere. Dixi saltem illustrationes supernaturales; quia affectiones simplices, semper fieri possunt concursu efficienti illustrationum necessario ipsas praecedentium.

29 Obiectio prima.

Dilutio.

Obiicies primo, quod illustrationes, & affectiones supernaturales praecedant necessario actus deliberatos, oritur ex conditione nativae naturae rationalis, quae non potest amore deliberato prosequi bonum, quod sibi prius notum, ac placens non sit. At praecedentibus illustrationibus, & affectionibus naturalibus fieri non possunt ex natura rei actus deliberati, nisi concursu efficienti ipsorum. Ergo considerata naturali conditione naturae rationalis nequeunt fieri actus deliberati per auxilium extrinsecum; quod est contra tertiam assertionem. Respondeo iuxta conditionem naturae rationalis est, vt illustrationes, & affectiones procedant amorem deliberatum ipsius, verum quod haec supernaturales sint ad amorem supernaturalem, & efficientes etiam, cum habitus non ad- sunt, neque exigunt, neque respicit natura, sed quan-

tum ex se cum utroque extremo componitur; ita vt si per impossibile amorem supernaturalem praeretur illustratio sola naturalis, & praecedente super- naturali sine concursu efficienti ipsius, nulla vis naturae rationali secundum se inferretur. Atque ita tota necessitas naturalis illustrationis super- naturalis ad amorem supernaturalem reuocatur in exigentiam ipsius amoris, & necessitas effici- entiae in exigentiam ipsius illustrationis neces- sario praesentis.

Obiicies secundo. Nullus est actus liber super- naturalis, qui suapte natura, non vendicat praer- uiam illustrationem, & affectionem supernatura- lem. At omnis illustratio, & affectio supernaturalis in absentia alterius principij supernaturalis in- trinseci exigit efficientiam actus, quem praecedat. Ergo nullus est actus supernaturalis, qui suapte natura exigit fieri per auxilium extrinsecum, quod est contra secundam assertionem. Neque satis- facies, si dicas, possunt actum deliberatum, quem praecedat illustratio, postulare auxilium extrinsecum, quamuis ipsa illustratio praecedens il- lud reiiciat. Nam nullus effectus potest exigere ex natura rei causam, quae non potest existere ex natura rei, id enim quod ex natura rei impossibile est, neque ex natura rei exigi potest. At praesente illustratione supernaturali non potest ex natura rei adesse auxilium extrinsecum ex natura rei iu- uare naturam non posse, nisi absente omni auxi- lio intrinseco sufficienti ad efficiendum cum na- tura rationali actum. Ergo nequit ab illo actu supernaturali suapte natura supponente illustra- tionem exigi ex natura rei auxilium efficiens ex- trinsecum.

Respondeo. Hoc argumentum recte probat nul- lum actum supernaturalem liberum existere posse ex natura rei, qui exigit auxilium extrinsecum. Nam vt aliquis actus existat ex natura rei, requi- ritur, vt eius existentia non sit contra exigentiam principiorum, quae ex parte naturae priuantur ef- fectu sibi naturali. Casu autem, quo existeret actus supernaturalis per auxilium extrinsecum, & non per efficientiam illustrationis, fieret contra exi- gentiam illustrationis necessario praecedentis quemcumque actum, quae priuaretur effectui sibi naturali, & debito; si quidem illa praecedens exi- gebat, Deus vt sibi pararet concursum, & actus fie- ret exigens efficientiam ipsius. Caterum non pro- bat, non posse actum esse supernaturalem, & libe- rum, qui suapte natura exigit auxilium extrinse- cum, quod scilicet exigentiae actus connaturale sit, licet exigentiae illustrationis non sit connatu- rale; quod solum assertionem secundam statuimus. Nam casu quo Deus non attendens exigentiae illustrationis, & contra eius naturam decerneret actum supernaturalem elicitum per auxilium ex- trinsecum, vt potuit, is quidem actus vendicaret auxilium extrinsecum, quod auxilium non esset connaturale actui, licet esset illustrationi, quia essentialiter actus ab eo auxilio extrinseco pen- deret. Vnde ex natura rei supponeret illustratio- nem, non vt efficientem, sed vt mouentem, & du- centem voluntatem in genere causae formalis duntaxat. Nam actus existens praeternaturaliter, & contra exigentiam illustrationis recte potest exi- gere principium, quod solum praeternaturaliter, & contra illustrationis exigentiam ad se potest. Ne- que vis illustrationi fieret, quod priuaretur con- cursu efficienti in eum actum, quandoquidem ipsa iuxta principia, quae superius posuimus,

21 Secunda obiectio.

22 Explicatio.

non

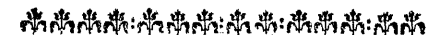
Alia expli- catio.

23 Exponun- tur Autores communis sententiae.

S. Thomas. S. Paulus.

non postulat concursum efficientem in eum actum, qui ab ipsa effici repugnat; sed quia pri- uaretur ex actu sibi connaturali, qui vendicat ef- ficientiam ab ipsa. Vnde secundo respondeo. Po- test existere actus liber supernaturalis ex natura rei elicitus per auxilium extrinsecum, quamuis is rarus, & irregularis sit, ideoque assertionem pos- sui nullum fere elici liberum actum supernatu- ralem nisi per auxilium extrinsecum. Quippe cum eadem illustratione supernaturali potest peccator varios virtutis actus exercere, & in efficiencia vnus totam suam virtutem efficientem exhaurire, quin eius vires efficientes, quae limitatae sunt, reliquae sint ad efficiendum alium, qui per se il- lustrationem solum in genere causae formalis sup- ponat, atque adeo auxilium extrinsecum efficiens desideret. Tunc enim efficiencia auxilio extrinse- co non auferretur, sed substituitur.

Superiori assertionem possunt exponi Theologi requirentes communiter ad actum supernatura- lem ex natura rei auxilium extrinsecum. Scilicet illi loquuntur de actu supernaturali perfecto eli- cito ab homine iusto, aut peccatore vocato su- pernaturaliter à Deo. Ideoque etiam mihi pro- barissima sit sententia, quam disputatione praecedenti numer. 28. retulimus ex diuo Thoma statuente de facto Paulum raptum fuisse in visio- nem Dei per lumen gloriae, voluntate diuina transtiens, quoniam visio illa fuit elicità à iusto, actus autem à iusto elicitus exigente gratia iustifi- cante, fuit per auxilium intrinsecum, praesertim quia illa visio fuit conditionis earum, quae in patria sunt. Deo sic statuente. Visiones autem patriae ex natura rei supponunt gratiam iu- stificantem, aut lumen gloriae, quo fiant.

DISPUTATIO XXXVI.

An pro diuersitate specifica natura rationalis, sint actus supernatura- les specie diuersi?

V A M V I S haec disputatio omnibus Theologis communis sit; tamen nobis tribuentibus actiuitatem immediatam naturae rationali in actus supernaturales, potiori iure incumbit declarare, quia frequenti argumento Thomistarum obicitur contra illam diuersitas specifica actuum supernaturalem, procedentium à natura Angelica, & humana, quae ex actiuitate immediata naturae colligitur.

S C T I O N E S.

- 1 Examinantur momenta sententiae negantis.
2 Expenditur commune fundamentum sententiae affirmantis.
3 Propria sententia.

Ripalda de Ente Tom. I.

S E C T I O I.

Examinantur momenta sententiae negantis.

Communis sententia negat actus supernaturales sortiri diuersitatem specificam ex sola diuersitate facultatum naturalium; atque ita actus charitatis, & fidei visionisque beatae elicitos ab homine, & Angelo esse eiusdem speciei, quia habitus supernaturales, quibus fiunt, sunt eiusdem speciei. Ita Durandus in 4. distinct. 49. q. 6. Marfil. in 3 q. 10. art. 2. prop. 2. Magonius in 2. dist. 3. q. 1. s. diu. Scotus. Ballobus ibidem q. 3. art. 2. s. dico enim, & ad tertium. Item Scotus in 4. dist. 49. q. 5. art. 2. s. bis, non obstantibus. Zumel. 1. p. q. 12. art. 6. q. vlt. in principio. Nauarrete 1. 1. d. controu. 42. s. 1. Aluarez de auxiliis disp. 63. & 64. & Albeda & Nazarius 1. p. q. 12. ad art. 6. Ex nostris Pater Molina 1. p. q. 12. art. 6. disput. 5. Pater Suarez 1. p. tractat. 1. lib. 2. cap. 19. num. 4. & 1. 10. ad tertiam partem, disp. 26. in praefatione. Pater Salas 1. 2. tract. 2. disp. 3. sect. 9. num. 56. Pater Enriquez lib. vlt. de fine hominis cap. 18. s. 9. lit. A. Pater Becanus tract. 1. cap. 9. q. 8. Pater Valquez 1. p. disp. 47. cap. 5. & disp. 50. num. 32. sine. Pater Valentia 1. 2. disput. 1. q. 1. puncto 3. Pater Fasolus 1. p. q. 12. art. 6. num. 9. Pater Coninck de supernaturalitate disp. 5. dub. 6. Pater Grandaeus 1. p. controuer. 1. tr. 5. disp. 8. & Pater Arrubal. 1. p. disp. 2. cap. 3. Quibus annumerari solet Scotus in 2. dist. 1. q. 6. ad 1. Caterum ibi aperte statuit visiones Angelicas, & humanas specie differre absolute, si effectiue procedant ab intellectu, & non fiant à solo Deo quamquam secundum quid possint dici eiusdem speciei, videlicet ex parte obiecti formalis, quod omnibus commune est, vt bene interpretatur Angles in floribus ad lib. 2. dist. 1. difficultate 17. dub. 4.

Negant Durandus, Marfilus, & alij.

Thomistae primo sic probant. Facultates natura- les influunt immediate in actus supernaturales. Ergo non deriuant in illos diuersitatem; quam habent. Sed antecedens falsum est, vt vidimus disputatione 30. Item consequentia est nulla. Nam actus supernaturalis respicit facultatem naturalem saltem vt subiectum immediatum. Esto, illam non respiciat vt principium immediate efficiens. Respectus autem essentialis ad subiectum immediatum specie diuersum sufficit diuersificare specie actum, sicut respectus essentialis ad principium efficiens specie diuersum. Nam respectus ad subiectum specificatum extrinsece à subiecto, quod respicit, sic respectus ad principium à principio. Respectus autem ad subiectum specificari non potest à subiecto, quin etiam ipse actus cui identificatus, & essentialis est respectus, specificetur. Igitur adhuc, quamuis actus immediate fiat ab habitu tanquam à principio immediato adequato, sortiri potest diuersitatem specificam ex diuersitate facultatum naturalium, quibus immediate inhaeret.

Prima probatio Thomistarum.

Non est momenti.

Secundo probant plerique nostrorum. Habitus supernaturales inhaerentes potentis specie diuersis non sunt specie distincti. Ergo neque actus.

Secunda probatio.

H h T u m

Tum à paritate rationis. Tum quia potentiæ naturali-
tales non efficiunt actus supernaturales virtute na-
turali, sed obedientiali, vt eleuata per habitus su-
pernaturales. At virtus obedientialis, & eleuatio
per habitus non est diuersæ speciei, nam diuersitas
specifica naturalis potentiæ non attenditur ad
virtutem obedientialem, & eleuationem superna-
turalem, nihil enim refert, quod potentia natu-
ralis sit humana, aut Angelica, sed solum quod
sit rationalis, vt virtute obedientiali, & eleuata,
Deum intueatur, & diligat. Ergo potentiæ natu-
rales non influunt diuersitatem specificam in
actus supernaturales.

4 **Eneruatur.** Etiam hæc consequentia est nulla. Discrimen
inter habitus supernaturales, & actus est apertum.
Habitus supernaturales sunt qualitates omnino
absolutæ, ex se indifferentes inesse potentiæ spe-
cie diuersæ; quare qui efficiunt potentiam hu-
manam, ex se poterant efficere Angelicam. Actus
vero suapte natura sunt respectus essentialis po-
tentia, ad obiectum omnino determinati ad eam
solam potentiam, cui inhærent, ita vt nequeant
ex natura rei aliam potentiam speciei diuersæ co-
gnoscantem, aut volentem constituere; præsertim
in nostra & Thomistarum opinione constituyente
cognitionem, & volitionem indistinctam ab
actione physica vitalis potentia. At potentia vi-
talis speciei diuersæ non tribuunt diuersitatem
specificam accidentibus sibi inhærentibus, nisi
determinato respectu sibi inhærent, ita vt inhæ-
rens potentia humanæ ex se non sit indifferens
in esse potentia Angelicæ. Ergo quamquam habi-
tus efficientes potentias differentes specie non
fortiantur ab illis diuersitatem specificam,
possunt actus illarum eam diuersitatem forti-
ri. Explicatur speciebus impressis, & visionibus
corporeis hominis, & equi. Species visuales ho-
minis, & equi sunt eiusdem speciei, quia ita mi-
tuntur species ab albedine in visum humanum, vt
eadem possent immitti in visum equinum, si in eo
loco extitisset, visiones vero sunt speciei diuersæ,
quia post impressam ab albedine speciem sic eli-
citur ab homine virtute natua, ac vitali visio al-
bedinis, vt eadem elici ab equo repugnaret, & è
contra sic ab equo, vt eadem repugnaret fieri ab
homine. Ergo similiter possunt habitus super-
naturales infusi Angelo, & homini esse eiusdem
speciei propter indifferentiam habituum: actus
vero, ab eis eliciti esse speciei diuersæ propter es-
sentialem determinationem actuum. Quo prima
probatio à paritate nulla est. Ad secundam respon-
deo. Virtus obedientialis, & eleuata hominis dif-
fert specie à virtute obedientiali, & eleuata An-
geli, nam hæc identificatur realiter entitati natu-
rali, vt vidimus superioribus, quæ specie differens
est. Cum facultas naturalis hominis dicitur age-
re opus supernaturale vt eleuata per habitum, non
est intelligendum, solum habitum eleuantem age-
re immediate, sed non posse facultatem natu-
ralem in actum supernaturalem suam actionem im-
mediatam conferre, nisi coniungatur habitui ip-
sam roboranti, & sua actione immediata ad eum
agendum iuuanti. Itaque illa reduplicatio vt ele-
uata non excludit facultatem naturalem specie
diuersam ab Angelica immediate agentem, sed
solum notat coniunctionem necessariam illius cū
habitu supernaturali, vt suam possit actionem exer-
cere. Neque capio eos, qui dicunt, facultatem na-
turalem agere supernaturalem actum, secundum

rationem genericam potentia rationalis, non
vero secundum rationem specificam potentia hu-
manæ, aut Angelicæ. Nam potentia naturalis
realiter efficere nequit actum secundum ratio-
nem genericam, quin etiam efficiat suam ratio-
nem specificam. Tum quia vtrique ratio realis
eadem est. Tum quia actus etiam specificæ diffe-
rentia realiter affigitur, cum à potentia Angelica
pendere illi repugnet. Illustratur hæc doctrina
superiori exemplo. Visus hominis dicitur agere
visionem albi, vt illustratus specie impressa albe-
dinis; tamen visus hominis, etiam vt distinctus
ab specie impressa exhibet suum concursum im-
mediatum in visionem, quo visio hominis differt
specie à visione equi, quamquam species impres-
sæ vtriusque determinantes non sint. Ergo si-
militer facultas naturalis humana agens, vt
eleuata per habitum supernaturalem eiusdem
speciei cum habitu Angelico, conferret suam
actiuitatem immediatam in actum supernatura-
lem, qua actus humanus differat specie ab An-
gelico.

5 **Probatio
tertia.** Tertio probatur communiter. Potentia non
refundunt suam diuersitatem in actus, nisi qua-
tenus ab illis habent obiectum formale, aut
modum tendendi diuersum. At actus fidei, ver-
bi gratia eliciti ab homine, & Angelo, non ha-
bent obiectum formale, aut modum tendendi
diuersum; nam vtriusque obiectum formale est
revelatio diuina, vtrique actus obscure, &
certo fertur in illud. Idem est de actibus cha-
ritatis, & visionis beatæ. Ergo potentia natu-
rales non refundunt diuersitatem specificam in
actus supernaturales. Respondeo primo. Actus
supernaturales fidei eliciti ab homine possunt
habere modum tendendi, diuersum specie à
modo tendendi eorum, qui ab Angelo sunt. Et
quia humani referunt obiecta dependentem à
phantasmatis, à quibus Angelici suapte natu-
ra independentes sunt. Et quia minus expli-
cant prædicata rerum, quam Angelici. Simi-
liter actus charitatis humani continent vim im-
perantem actionum externarum, plurimque
virtutum, quarum non sunt imperantes An-
gelici. Quam diuersitatem modi arguam se ctio-
ne seq. Secundò; Cum eodem obiecto forma-
li, & modo simili tendendi in illud potest esse
diuersitas specifica actuum ex solo respectu di-
uerso in potentiam specie diuersam. Nam actui,
tam essentialis est respectus in obiectum. Ergo
sicut respectus diuersus in obiectum variat spe-
cie actum, ita etiam respectus diuersus in po-
tentiam. At eam potentia vitalis specie differt
ab alia, respectus determinatus in illam spe-
cie differt à respectu determinato in aliam, si-
cut respectus in obiectum differt, cum obiectum
diuersum est. Ergo licet obiectum formale idem
sit, potest actus humanus ab Angelico differre
ex solo respectu determinato in potentiam specie
diuersam. Vnde actus non specificatur adæqua-
te ab obiecto formali, & modo tendendi, quia
potest aliunde etiam specificari, nempe ab ipsa
potentia specie diuersa. A qua etiam inadæquate
solum varietatem nanciscitur, quia potest aliunde,
nempe ab obiecto formali, & modo tenden-
di varietatem specificam nancisci.

6 **Quarta
probatio.** Quarto sic arguunt. Si actus supernaturales
Angelici, & humani essent diuersæ speciei, esse ne-
quoque inæqualis perfectionis; nam omnis diuersitas

fitas specifica importat inæqualitatem. At non
sunt inæqualis perfectionis; quia non sunt inæ-
qualis meriti, nec beatitudinis. Ergo actus super-
pernaturales Angelici, & humani non sunt diuer-
sæ speciei. Nego sequelam; nam ostendi in meta-
physica, posse diuersitatem specificam cum sum-
ma rerum differentiam a qualitate componi. Item
nego maiorem, quia actus supernaturales Ange-
lici, & humani eliciti ab eodem habitu super-
naturali possunt esse inæqualis perfectionis ab inæ-
qualitate potentiæ. De quo agemus disp. seq.
Hic tamen notare non desinam inconuenientiam
plurimum aduersariorum, qui admittunt necessa-
riam esse inæqualitatem actuum ex inæqualitate
potentiæ, & negant necessariam diuersitatem
specificam, & essentialem ex diuersitate specifica
eandem. Etenim omnis inæqualitas importat
diuersitatem, & ea, quæ ex diuersitate specifica,
& essentiali potentiæ desumitur, aut nulla est,
aut esse debet specifica, essentialis.

Relicitur.

Inconse-
quentia ali-
quorum.

SECTION II.

Expenditur commune fundamentum sen-
tentia affirmantiu.

7

Propterea secunda sententia affirmat, diuersi-
tatem specificam potentiæ inducere ne-
cessario in actus supernaturales diuersitatem eandem,
atque adeo actus fidei, & charitatis, visio-
nesque beatas Angelorum, & hominum esse ne-
cessario speciei diuersas. Ita Maior. in 4. dist. 49. q.
1. in 20. argumento, Paladanus q. 1. art. 1. An-
gels in floribus ad liberum secundum dist. 1. diffi-
cultate 17. dub. 4. referens Scotum in 2. dist. 1. q. 3.
ad primum, & bene, vt notauimus in quibus ac-
cedit Parer Herice prima parte, disp. 49. cap. 4. nec
non Aegidius de præsentatione lib. 11. q. 5. art. 3.
§. 15. num. 16. stareque videntur Nominales, &
alij antiquorum, ideo asserentium intellectum
creatum non concurrere actiue in visionem bea-
tam, sed tantum passive, quia aliter visio beata
Angelica esset diuersæ speciei ab humana; qui plane
supponunt, in sententia, quam nos supponi-
mus, tribuente intellectui concursum effectiuum
in visionem beatam, asserendum visiones beatas
specie differre pro differentia specifica potentia-
rum, atque adeo alios actus supernaturales distin-
ctos à visione beata, quam ipsi admittunt fieri
à potentia naturali, & non à solo Deo, specie dif-
ferentes esse iuxta diuersitatem specificam poten-
tiarum naturalium, à quibus effectiue procedunt.

Affirmant
Maior.

Scotus.
Nominal.

8
Argumen-
tum.

Commune huius sententia argumentum sic
conficio. Actus supernaturalis humanus conti-
net respectum essentialem specie diuersum ab An-
gelico. Ergo actus supernaturalis humanus est
specie diuersus ab Angelico. Siquidem respectus
essentialis indistinctus ab actu nequit specie dif-
ferre ab alio, à quo ipse actus specie non differat.
Probatur antecedens. Actus humanus respicit es-
sentialiter potentiam humanam, & Angelicus
potentiam Angelicam: sed respectus essentialis
ad potentiam humanam est specie diuersus à res-
pectu essentiali ad potentiam Angelicam. Nam
respectus differunt pro diuersitate terminorum,
quos essentialiter respiciunt, quare etiam in actu
supernaturali respectus ad obiectum formale est

diuersus pro diuersitate ipsius obiecti. Ergo actus
humanus continet respectum specie diuersum ab
Angelico. Confirmatur. Actus naturalis huma-
nus distinguitur specie ab Angelico, quod respi-
ciat potentiam naturalem distinctam specie ab
Angelica. Sed actus supernaturalis humanus tam
essentialiter, ac naturalis actus respicit poten-
tiam naturalem humanam; quia tam vitalis est;
ac pendens potentia naturali, quam actus natu-
ralis. Etenim non aduersatur actui supernaturali
referri essentialiter in facultatem naturalem, sicut
facultati naturali aduersatur referri in actum su-
pernaturalem. Ergo actus supernaturalis huma-
nus tantam sumit diuersitatem ex potentia natu-
rali, quantum sumit actus naturalis.

Confirmatio.

9
Argumento
latissimè.

Cæterum hoc argumentum in sententia com-
muni constituyente actuum vitalem in qualitate di-
stincta ab actione potentia vitalis abique nego-
tio explicatur. Nam in hac sententia responderi
potest, actum supernaturalem humanum non res-
picere essentialiter potentiam humanam respectu
determinato, sed indifferenti, quo, quantum est
ex se, possit manare à potentia Angelica. Qui
respectus non est sufficiens ad constituendum
actum humanum distinctum specie ab Angelico,
vt satis superioribus etuincimus. Etenim non re-
pugnat, actus vitales respicere potentias vitales,
eo respectu indifferenti, quo alij effectus non vi-
tales suas causas respiciunt. Vt autem de facto
asserantur actus supernaturales actus Angelici, &
humani sic indifferentes, sufficit haberi ex Scri-
ptura, Patribus, & Theologis posse actus super-
naturales humanos excedere perfectione essentiali
actus supernaturales Angelicos, nempe actus
supernaturales elicitos à Christo, & eius sacra-
tissima Matre. Quod difficile componitur, si actus
supernaturales humani determinati procedunt à
potentia humana, & Angelici ab Angelica, nul-
laque ratione indifferentes sunt, vt immanenter
ab alia potentia prodire queant, ita vt humani
siant Angelici, & Angelici siant humani. Ad con-
firmationem responderetur. Actus naturales, verbi
gratia, cognitiones hominis ideo sunt specie dif-
ferentes ab actibus naturalibus Angeli, quia hu-
mani respiciunt determinate potentiam huma-
nam, & Angelici, Angelicam. Cuius argumentum
est, quia actus naturales, v. g. cognitiones na-
turales hominis; semper sunt inæqualis, & infe-
rioris perfectionis, quam Angelicæ. At vero co-
gnitiones supernaturales humanæ, vt visiones
beatæ, & actus fidei, possunt esse æqualis & su-
perioris perfectionis. Nec refert actus superna-
turales humanos esse vitales, ac tam essentialiter
respicientes potentiam humanam, quam actus na-
turales. Quia eo solum probatur, respectum ad
potentiam vitalem, & processionem ab intrinse-
co esse æque essentialem, & intrinsecam actibus
supernaturalibus, & naturalibus; tecus vero esse
æque determinatam. Siquidem actus supernatura-
lis etiam indifferens ad potentiam Angelicam, &
humanam, qualibet potentia procedat, exigit vi-
taliter, & immanenter prodire. Quare hæc se-
cunda sententia sic vniuersaliter, & sine discrimi-
ne affirmans omnes actus supernaturales hominis
differre essentialiter ab actibus supernaturalibus
Angeli, prout fertur à suis authoribus, omnino
non placet.

Ad confir-
mationem

SECTIO III.

Propria sententia.

10
Assertio
prima.

Probatio.

Confirmatio.

Explicatio.

Deo distinguendum arbitror inter sententiam, quæ actum vitalem constituit indistinctum realiter ab actione potentie vitalis, & eam, quæ constituit ab actione potentie vitalis distinctum. Itaque assero primo. In ea, Thomistarum opinione asserente actum vitalem esse indistinctum ab actione potentie vitalis, actus supernaturalis elicitus à potentia humana necessario distinguitur specificè ab actu supernaturali elicitò à potentia Angelica. Probatur manifeste. In ea sententia actus supernaturalis humanus continet respectum essentialem, & specificum, quem non continet actus supernaturalis Angelicus. Ergo actus supernaturalis humanus specie differt ab Angelico. Consequentia est aperta. Probatur antecedens. Actus supernaturalis humanus essentialiter, ac determinate respicit potentiam humanam, vt principium efficiens, à quo postular immanenter procedere, quam potentiam nullo modo respicit actus Angelicus, qui ab ea potentia procedere repugnat, cum essentialiter, ac determinate pendeat à sola potentia Angelica. At respectus ad potentiam humanam est essentialis, & specificus actui supernaturali humano, sicut est respectus ad obiectum. Nam sicut cognitio, & amor supernaturalis essentialiter, ac determinate fertur in obiectum, ita in ea sententia essentialiter, ac determinate pender à potentia vitali, in quam, vt principium essentialiter refertur. Ergo in ea sententia actus supernaturalis humanus continet respectum essentialem & specificum, quem non continet Angelicus. Confirmatur. In ea sententia actus fidei, & charitatis elicitus ab homine essentialiter est humanus, cum essentialiter pendeat à facultate humana, & essentialiter repugnet pendere à facultate Angelica. At actus essentialiter humanus specie differt ab actu essentialiter Angelico; nam esse essentialiter humanum, & esse essentialiter Angelicum sunt illis actibus differentie essentialis. Ergo actus fidei, & charitatis elicitus ab homine specie differt ab actu elicitò ab Angelo. Explicatur. Demus duos effectus in Deum procedentes ab eadem voluntate, & tendentes in eandem bonitatem diuinam, quorum alter exigat essentialiter vires naturales, alter vires supernaturales. Amor Dei essentialiter naturalis, hoc est, exigens essentialiter vires naturales, specie differt ab amore Dei essentialiter supernaturali, hoc est, exigente vires supernaturales. Ergo etiam actus essentialiter humanus, hoc est, exigens vires immediatas humanas specie differt ab actu essentialiter Angelico, hoc est, exigente vires immediatas Angelicas. Probatur consequentia. Quia sicut esse amorem essentialiter naturalem habet effectus voluntatis à viribus efficientibus naturalibus, & esse essentialiter supernaturalem à viribus efficientibus supernaturalibus, quos essentialiter exigunt; ita esse essentialiter humanum, habet à viribus efficientibus humanis, & esse Angelicum, à viribus efficientibus Angelicis quas essentialiter deponunt. Et sicut vires naturales, & supernaturales essentialiter

differunt, ita etiam vires efficientes immediatæ hominis, & Angeli. Ergo ex diuersitate virium efficientium, quas actus humanus, & Angelicus essentialiter deponunt, erunt hi actus specie diuersi.

Obiicies contra hanc doctrinam, Actiones non differunt specie pro diuersitate specificæ agentium, vt probabile dedimus libro 2. physicorum. Ergo nec actus vitales indistincti ab actione erunt specie distinguendi pro diuersitate specificæ potentiarum. Distinguo antecedens. Actiones à termino distinctæ non sunt specie diuersæ pro diuersitate specificatiua agentium, transeat. Actiones indistinctæ à termino, quales sunt vitales, nego. Discrimen inter actiones distinctas, & indistinctas à termino est huiusmodi. Actiones distinctæ ab agente, & termino non respiciunt agens formaliter propter se, sed materialiter propter terminum, in quem edendum destinantur. Respectus autem non sortitur speciem ex termino materiali, sed tantum ex formali, vt actus non sortitur speciem ex obiecto materiali, sed tantum ex formali, id quod libro de anima docuimus. Atque ita actiones, à termino & agente distinctæ non sortuntur speciem ex diuersitate agentium, sed terminorum. At actiones indistinctæ à termino respiciunt agens formaliter propter se, quia respicere nequeunt materialiter propter terminum, & quo indistinctæ sunt. Nam respectus physicus rei non potest referri realiter in se ipsam, ac proinde respectus transcendens actionis indistinctæ à termino, sistit in agente vt in agente vt in termino formali, quin ulterius progrediatur in terminum, cui respectus idem est. Cum autem terminus formalis diuersificet respectum, diuersificabit agens actionem vitalem, quæ à termino, seu actu vitali indistinctus est.

Secundo probatur assertio. In ea sententia, quam supponimus, omnes actus fidei elicitus ab homine sunt ex se pendentes à phantasmatis, suntque compositione, & diuisione. Angelici vero ex se à phantasmatis independentes sunt, & à compositione, & diuisione immunes. At actus pendentes ex se phantasmatis, & qui compositione, & diuisione sunt, differunt specie ab actibus, qui ex se dependentiam à phantasmatis, compositioneque, ac diuisionem reiiciunt. Ergo actus fidei Angelici ab humanis differentes sunt. Consequentia perspicua est. Maior in ea sententia satis constans. Nam si actus Angelici suapte essentia repugnant animo, vnde possunt à phantasmatis pendere, & compositionem, aut diuisionem induere. Maiorem, quis neget? Etenim differentia specificæ est, qua notabiliter vna res secundum essentiam differt ab alia. Actus autem secundum essentiam phantasmatis, & compositioni, ac diuisioni repugnans, notabiliter differt ab actu secundum essentiam phantasmatis, & compositioni, seu diuisioni subiecto. Confirmatur. Cognitiones supernaturales humanæ suapte conditione pendunt ab speciebus acquisitis, & humanis, vnde & illarum productiua sunt & obiecta inadæquate, ac diminue exprimunt. Cognitiones Angelicæ pendunt ab speciebus inditis ab instanti creationis longe perfectioribus; vnde specierum productiua non sunt, & rebus sunt magis adæquate, earumque prædicata exprimunt longe præstantius, quam humanæ.

11
Obiicitur.

Soluitur.

12
Secunda
probatio.

Confirmatur.

13
Assertio
secunda.

Probatur.

humana. V. g. actus fidei assentiens hominem esse mortalem, & peccatis obnoxium elicitus ab homine, longe imperfectius refert hominem, & peccatum, quam elicitus ab Angelo. De quo plura disp. seq. Ergo specie differt assensus fidei humanus ab Angelico. Inde etiam actus charitatis, & aliarum virtutum differentes sunt. Tum quia supponunt per se, cognitiones specie differentes. Tum quia ex se vim habent imperantem actionum specie differentiarum, nempe cognitionum, & motionum localium, quæ hominibus, & Angelis specie differentes sunt. Ergo sicut alia res ex varietate dispositionum, quas supponunt, & effectuum, quos inferunt, varias species sortiuntur, ita effectus supernaturales angelici, & humani ex varietate cognitionum, quæ ipsi prælucent, & motionum, quæ ipsorum imperium sequuntur, varietatem specificam sortiuntur. Hæc disputatione sequenti amplius vergebimus ad inæqualem statuentiam.

Assero secundo. In sententia constituenta actum vitalem distinctum ab actione potentie vitalis, distinctio specificæ potentiarum non inducit necessariam distinctionem specificam actuum supernaturalium pertinentium ad habitum supernaturalem eiusdem speciei; sed possunt esse actus supernaturales fidei, & charitatis, visionesque beatæ procedentes ab homine eiusdem speciei, cum iis quæ ab Angelo procedunt. Probatur. In ea sententia possunt actus supernaturales procedentes ab homine esse ex se indifferentes, vt sub eodem habitu procederent ab Angelo, item procedentes ab Angelo indifferentes esse, vt etiam immanenter sub eodem habitu procederent ab homine. Sed actus supernaturales sic procedentes ab homine, vt ex se possent procedere ab Angelo, non differunt specie ab iis actibus, qui re ipsa sic procedunt ab Angelo; vt possent procedere ab homine: nam eos actus non distinguit actualis processio à principio specie diuerso, sed exigentia determinata talis principij diuersi; nam exigentia indifferens distinguere non valet, cum vniuersalis sit, vt superioribus statuimus. Ergo in ea sententia possunt esse eiusdem speciei actus procedentes à facultate humana, cum iis, qui re ipsa procedunt ab Angelica. Minor & consequentia constant. Probatur maior; quia in ea sententia constituenta actum vitalem distinctum ab actione potentie vitalis, possunt actus supernaturales esse ex se indifferentes, vt iidem à diuersis principijs procedant, v. g. ab habitu permanenti & qualitate transeuntis, aut auxilio extrinseco. Ergo similiter etiam possunt esse indifferentes, vt iidem & à potentia Angelica, & à potentia humana immanenter procedant. In eo enim nulla implicentia apparet. Nam alij effectus ab actionibus distincti possunt à diuersis causis originem indifferenter habere. Ergo etiam vitales. Nam vitalitati non aduersatur hæc indifferentia, cum ab vtraque potentia immanentem processionem exigant, vt siue ab Angelica, siue ab humana facultate fiant, semper ab intrinseco, semper immanenter, nunquam transeunt, efficiantur. Actus autem semper exigens immanentem processionem à quacunque potentia efficienter, vitalis semper est; cum processio immanens ultra constitutionem naturalem suppositi agentis sit definitio vitæ actualis, vt lib. de anima docuimus. Ergo non repugnat actibus vitalibus ea indifferentia, ac proinde, neque actibus Angelicis, & hu-

Ripalda de Ente Tom. I.

manis conuenientia specificæ.

Assero tertio. In eadem sententia distinguente actum vitalem ab actione potentie vitalis possunt actus supernaturales specie distingui pro diuersitate sola potentiarum; ita vt actus charitatis humani specie differant ab actibus charitatis Angelicis. Probo. Etiam in ea sententia potest actus supernaturalis elicitus ab Angelo exigere determinate potentiam Angelicam, & non humanam, & actus supernaturalis elicitus ab homine exigere determinate potentiam humanam, & non Angelicam. At eiusmodi actus sumerent speciem à potentiis quas exigunt. Ergo. Probatur maior, quæ sola probationem desiderat. Actus supernaturalis, & naturalis, licet differant in modo quo respiciuntur à facultate naturali, tamen non differunt in modo, quo ipsi facultatem naturalem respiciunt; quare actus supernaturalis, tam essentialiter exigit vnionem, & actionem facultatis naturalis, quam actus naturalis. Ergo sicut potest actus naturalis Angelicus exigere determinate facultatem Angelicam, cui confideat; & à qua efficiatur, ita potest actus supernaturalis, quin ex se possit facultati humanæ inesse, ab eaque immanenter proficisci. In eo enim quæ implicentia? Planè actiones supernaturales, quibus tales actus fiunt, determinate exigunt potentias naturales, à quibus fluunt. Quid prohibet eandem exigentiam ipsi actibus euenire? Si quidquam ab esset, sola quidem esset supernaturalitas, qua ab actibus naturalibus distat. Supernaturalitas obesse non potest, siquidem componitur supernaturalitas actionum cum, exigentia determinate potentie humanæ. Ergo etiam potest componi supernaturalitas actuum cum eadem exigentia.

Quin assero quarto. Verosimilius est, etiam in eadem sententia actus supernaturales Angelicos de facto differre specie ab actibus humanis. Itaque possunt actus supernaturales procedentes à potentiis specie diuersis, & esse eiusdem, & esse diuersæ speciei, quamuis vtrique habitu supernaturali eiusdem speciei efficiantur, vt assertionibus præcedentibus opposuimus. At actus re ipsa ab homine, & Angelo procedentes non eiusdem, sed diuersæ speciei asserendi sunt. Vnde, & idem de actibus elicitis ab Angelis differentibus specie arbitrandum est. Moueor, quia re ipsa actus Angelici determinate vendicant actionem facultatis humanæ. Quod ex dictis sufficit ad distinguendum specie actus Angelicos ab humanis. Probatur assumptum; In quacunque sententia verosimile est, actus fidei elicitos ab Angelo esse ex se independentes à phantasmatis, à compositione, & diuisione immunes, expressiores rerum naturalium, de quibus aliquod reuelatum enuntiant, quam humanos; quippe ex se repugnantes pluribus erroribus naturalibus earum rerum, quibus adiungi possunt actus fidei humani. At actus fidei humani à phantasmatis pendentes sunt, compositione, & diuisione sunt, pluribusque erroribus naturalibus miscentur, quibus sua distinctio Angelici repugnant. Etenim si rusticum credentem mysterium Incarnationis, & Eucharistiæ roges explicitè aliqua, quæ implicite in obiectis reuelatis, & à se creditis continentur, proferret plura à veritate aliena, quæ Angelus cum modo cognoscendi eadem per actum

14
Tertia
assertio.

Probatur.

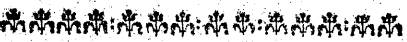
15
Quarta
assertio.

Ratio.

Ph 3 fidei

Confirmatur.

fidei proferte repugnat. De quo plenius disp. seq. dicemus. Accedit actus supernaturales humanos ea commutiter obiecta materialia respicere, quæ Angelis repugnant; & ea respicere Angelicos, quæ repugnant hominibus. Homines per actus charitatis volunt castigationem sui corporis in satisfactioem culparum, & obsequium Dei, elargitionem nummorum, abstinentiam ciborum, prædicationem vocalem, motusque alios Angelis repugnant. Angeli volunt motionem cælorum, loquutionem spiritualem cum aliis, & alia opera hominibus repugnantia. Vt autem, si actus Angelici ex se indifferentes sint procedere ab homine, & actus humani ab Angelo, necessarium erit vt obiecta materialia, quæ suo imperio efficaci subiciant, non repugnent supposito volenti per illos. Quid enim præstaret Angelo volitio charitatis qua ego volo in obsequium Dei seianum, & corporis castigationem? Quid homini actus, quo in eiusdem obsequium imperat motionem cælorum superantem vires humanas, & manifestationem sui cordis, & scientiæ excédentis hominis facultatem? Igitur si actus charitatis affixi sunt homini, & Angelo, & non communes vtrique. Similiter actus fidei, quo tibi assentitur Angelum peccasse, ex parte subiecti potest referre plura, quæ Angelo aliena sunt, & actui fidei Angelico repugnant. Ergo non est iis actibus indifferentia tribuenda, vt indifferenter homini, & Angelo inesse possint. Erunt itaque determinate exigentes potentiam naturalem à qua efficiuntur, indeque secundum speciem differentes. Quæ in hac sectione statuimus, firmiter dabimus disputatione sequenti.

DISPUTATIO XXXVII.

An actus supernaturales inæquales sint ex inæqualitate nature.

Controuersia explicatur.

CONIMVS actus supernaturales Angelicos determinate exigere facultatem naturalem humanam. Et querimus, an actus supernaturales Angelici necessario sint perfectiores humanis, quod à facultate naturali procedant essentialiter perfectiori, etiam si cætera paria sint, auxilium supernaturale, obiectum, & alia similia. Item ponimus, posse duos actus specie differentes, esse perfectione æquales. Id quod fufe docuimus, docebimusque in metaphysica. Atque ita quamuis superiori disputatione decreuimus, actus supernaturales ex diuersitate facultatum naturalium esse diuersos, recte in controuersiam adducimus, an etiam ex inæqualitate earundem inæquales sint?

SECTIONES

- 1 Theologorum iudicia.
2 Prior assertio verioris sententia.
3 Argumenta contra præcedentem assertionem.
4 Posterior assertio verioris sententia.
5 Argumenta contra præteritam assertionem.
6 Postrema assertio verioris sententia.

SECTIO I.

Theologorum iudicia.

PRIMA sententia negat, actus supernaturales edi perfectiores cum æquali principio supernaturali à perfectiori potentia naturali. Ita quotquot visiones beatas, aut charitatis actus hominis, & Angeli renuunt admittere inæquales, cum inæqualitate habitus supernaturalis, ea ratione, quia natura inæqualitas nihil referre potest ad actus supernaturales inæqualitatem. Hæc est communis recentiorum sententia, quæ tueritur P. Suarez t. 1. ad 7. p. disp. 2. sect. 1. & disp. 3. sectione 6. ad tertium argumentum sine, & lib. 3. de auxiliis cap. 20. num. 9. & 1. p. lib. 2. de attributis negatiuis cap. 21. num. 4. Pater Vasquez 1. p. disp. 47. cap. 6. num. 3. Pater Salas 1. com. in 1. 2. q. 3. tract. 2. disp. 1. sect. 7. Pater Enriquez de fine hominis cap. 10. §. 9. Pater Valentia 1. p. quæst. 12. art. 9. puncto 4. ad finem, & 1. 2. q. 5. disp. 1. puncto 3. Pater Fasolus 1. p. quæst. 11. art. 6. dubitatione 3. Pater Arrubal 1. p. disp. 22. Pater Beccanus 1. p. tract. 1. cap. 9. quæst. 10. Pater Granadus 1. part. controu. 1. disp. 8. Quibus accedunt Mascarenas de auxil. disp. 3. p. 5. num. 12. Bartholomæus Medina prima secunda quæst. 3. art. 2. ad 5. Bannes 1. p. quæst. 12. art. 6. in 2. dub. circa tertiam conclusionem. Nauarrete ibidem controu. 42. conclusionem 1. Zumel ibidem quæst. 1. conclusionem 1. & 2. q. vltima, §. Dico tertio. Palatius in 4. distinctione 49. q. 1. sine Vellosillus in aduertentiis ad tom. 9. Augustini quæstio 16. dub. 1. Lorca 1. 2. disp. 35. in secunda sententia. Prætere Sorum, Aluarez, Nazarium, & alios recentiores Thomistas, qui negant potentiam naturalem immediatam adiuuare in actus supernaturales, quia hæc disputatio non habetur cum illis, sed cum iis, qui potentiam naturalem tribuunt, immediatam virtutem agendi actus supernaturales. Etenim si tota virtus immediata agens actus supernaturales, non est alia, quam habitus supernaturales, dubitari non potest, non posse actus supernaturales ab actione potentie naturalis inæqualitatem sortiri cum habitus supernaturalis, omnino æqualis est: solos igitur aduocamus in hanc sententiam, & disputationem, qui admittunt omnipotentiam naturalem immediatam actione influere in actus supernaturales. Hac ratione fauent huic sententiæ antiquioribus Argentinas in 3. distinct. 14. quæst. vnicæ art. 2. & in 4. distinct. 46. q. 2. art. 3. & Enticus quodlibeto 12. q. 6.

Sententia negans.

Sententia affirmans.

Secunda sententia docet, potentiam naturalem perfectiorem cum æquali principio supernaturali efficere necessario actus supernaturales perfectiores. Hic fuit communior inter antiquos Theologos consensus Ita Scorus in 3. dist. 13. quæst. 3. & dist. 14. quæst. 4. & in 4. dist. 49. q. 1. & dist. 50. quæst. 45. & 6. & concl. 5. lit. F. Ricardus in 4. dist. 49. art. 2. quæst. 8. & art. 3. quæst. 2. Maior in 4. dist. 49. p. 10. ad septimum supplementum Gabrielis in 4. distinct. 49. quæst. 2. art. 3. dub. 2. Holcor. in suis determinationibus q. 8. art. 1. ad 4. Carthusianus in 4. dist. 49. quæst. 3. §. Concordat Petrus, & §. Amplius. Paludanus in 3. distinct. 14. art. 1. ad 3. in fine Bassolus in 3. dist.

Sententia media.

Prima assertio.

Secunda.

Tertia.

Assertio prima probatur.

dist. 14. quæst. art. 3. Caietanus 3. parte q. 10. art. 4. ad 2. Quibus suffragantur ex recentioribus Pater Molina 1. p. quæst. 12. art. 6. disp. 2. Pater Erice 1. p. disp. 49. num. 60. Philippus Faber in 3. d. 34. c. 2. Et Aegidius de præsentatione lib. 12. de beatitudine quæst. 1. art. 3. num. 5. quamuis oppositum etiam censet probabile. Ab hac sententia stare videtur Alensis 1. p. quæst. 7. memb. 2. corpore reuocans differentiam apprehensionum Dei in patria, in differentiam intellectuum, & maiorem claritatem videndi Deum, in maiorem perspicacitatem naturalem videntium. Tertia sententia media est, asserens actus supernaturales via esse inæquales cum auxilio supernaturali æquali pro inæqualitate potentiarum, secus vero actus supernaturales patriæ. Ita Pater Lessius de diuinis perfectionibus libro duodecimo, numero octuagesimo, censetque probabile Pater Aegidius Coninck de supernaturalitate, disput. quinta, dubit. 6. conclusionem tertia, insinuatque Pater Beccanus supra.

SECTIO II.

Prior assertio verioris sententia.

MEa sententia tres assertiones complectitur Prior est contra primam sententiam; cui æquali auxilio supernaturali, & sub eodem obiecto formali posse, & re ipsa fieri plures actus supernaturales perfectiores à potentia naturali perfectiori. Posterior est contra secundam sententiam, non esse necessarium, vt omnes actus supernaturales nobiliores potentie, cæteris paribus, edantur nobilioribus actibus elicitis à potentia naturali ignobiliori. Postrema est contra tertiam sententiam, hanc inæqualitatem, & æqualitatem, actuum supernaturalium procedentium à potentis inæqualibus; conuenire posse vtriusque viaribus, & comprehensioris. Probemus partitim nostrum iudicium.

Itaque assero primo. Possunt fieri, & re ipsa sunt cum æquali auxilio supernaturali, & sub eodem obiecto formali, plures actus supernaturales perfectiores à potentia naturali perfectiori. Hæc probō. Omnes cognitiones Angelicæ, & fidei, & prudentiæ infusæ (quos habitus hominibus, & Angelis æquales inesse pono) omnino sunt à phantasmatis independentes, & plures eorum à compositione, & diuisione immunes: cognitiones vero humane, & fidei, & prudentiæ infusæ à phantasmatis dependentes, & componentes, aut diuidentes sunt. At cæteris paribus nobiliores sunt cognitiones à phantasmatis independentes, & à compositione, diuisione immunes, quam à phantasmatis pendentes, & componentes, aut diuidentes. Ergo cognitiones Angelicæ elicite habitibus fidei, & prudentiæ infusæ æqualibus fidei, & prudentiæ humane, nobiliores sunt cognitionibus humanis, quæ eis habitibus fiunt. Verbi gratia credit Angelus Deum incarnatum, aut hominem esse mortalem per actum elicitem ab habitu fidei æqualis perfectionis essentialis, & intensiue cum habitu fidei, quo homo idem obiectum credit. Actus fidei Angelicus obtinet ab habitu supernaturali ipsum efficienit omnes perfectiones, quas obtinet humanus ab habitu efficienit ipsam; deinde à poteti-

tia naturali desumit independentiam à phantasmatis, & immunitatem compositionis, & diuisionis, quæ actui humano repugnant. Ergo actus fidei Angelicus ob nobilitatem potentie nascitur perfectiones, quæ actu humano præstatio est.

Confirmatur Assensus fidei, quo Angelus credit hominem esse mortalem, intra obsecrationem fidei est longe explicatio, & clarior hominis, & mortis representatio ex parte subiecti, & prædicati, quàm assensus fidei, quo idem obiectum credit homo. Ergo ex perfectione potentie deiuatur in iudicium Angelicum maior perfectio, quam in humanum Consequencia bona est. Antecedens probatur primo. Assensus Angelicus exprimitur ex natura rei speciebus impressis, clarior, & distinctius referentibus hominem, & mortem, quàm assensus humanus. Ergo clarior, & expressior representatio est hominis, & mortis, quàm humanus. Antecedens negari non potest, quia vt videbimus disput. 53. actus supernaturalis fidei exprimitur speciebus naturalibus. At species naturales Angelicæ distinctiores, ac perfectiores sunt, quàm humane, comparatione cuiuscunque naturalis; de quo aliquid reuelatum enuntiat. Consequencia probatur, quia cognitio elicita speciebus perfectioribus, & clarioribus perfectior, & clarior est comparatione subiecti, & prædicati, quæ species representant, quamuis vno vtriusque per fidem proposita obscura sit. Nam is qui vidit Philippum quartum Hispaniæ Regem, & Augustum Escuriale, propriasque, ac quidditatis horum obiectorum species habet, audiens, Regem adisse Escuriale, perfectiorem Regis, & Escurialis notioris concipit; etiam cum per fidem humanam, incertam, & obscuram tale nuntium credat, quàm is, qui Regem, & Escuriale nunquam vidit. Ergo similiter Angelus adæquate, & comprehensive noscens hominem & mortem, audiens à Deo hominem esse mortalem, cum credit per assensum obscuram fidei vnionem mortis cum homine, alius, & expressius sibi proponit hominem, & mortem, quàm homo, qui ea perfectione specierum destitutus est. Potest enim actus fidei obscurus esse comparatione vnionis prædicati cum subiecto, & clarus comparatione quidditatis prædicati, atque subiecti, vt vt. de fide exponemus. Quæ igitur parte prædicatum, & subiectum exprimitur, perfectior cognitio erit assensus fidei Angelicus, quàm humanus. Explicatur; Is est assensus fidei Angelicus, vt secum non patitur aliquem errorem quidditatis hominis, & mortis, is vero est assensus humanus, vt cum illo plures errores quidditatis hominis, & mortis possint componi, vt sæpe illiteralis, imò, & sapientioribus contingit. Ergo perfectior elicitor assensus fidei Angelicus quàm humanus.

Confirmatur

Responsio.

Reuincitur.

Dices, maiorem claritatem, & perfectionem cognitionis supernaturalis Angelicæ non esse intrinsecam, sed extrinsecam proveniente ab apprehensionibus perfectioribus. Sed contra. Apprehensiones præcedentes iudicium supernaturale sunt intrinsece supernaturales, vt libro tertio ostendimus. Ergo si apprehensiones supernaturales potentie perfectioris sunt perfectiores; iam aliquæ cognitiones supernaturales, ratione maiore perfectioris potentie sunt perfectiores. Quo facile erit colligere assensus quoque supernaturales fieri posse perfectiores. Secundo, assensus sequens apprehensiones perfectiores ex natura rei perfectior

perfectior est, sicut est perfectior conclusio sequuta perfectiores præmissas; nam iudicium rei adæquatur apprehensionibus, quibus rei prædicata proponuntur, refertque plures, aut perfectiores clarius, aut confusius, prout apprehensiones antecedentes plura, aut pauciora, clarius, aut confusius proponunt. Ergo non solum apprehensiones præcurrentes, sed etiam assensus ipsi Angelici distinctius, & clarius refertur obiecta, quam humani. Quid si iudicium asseratur compositum ex apprehensionibus? Tum enim non potest non esse perfectius quo apprehensiones ipsum constituentes perfectiores sunt. Quid, si iudicium supernaturale Angelicum nullam supponat apprehensionem, in quam maior distinctio, & claritas iudicij possit esse ferri. Tum enim in solam iudicij naturam reuocanda est. Igitur potest assensus supernaturalis Angelicus fieri perfectior, quam humanus, ratione maioris perfectionis naturalis potentia. Ratio à priori sit. Quia species impressa influit in iudicium Angelicum, sicut in apprehensionem humanam, & species perfectius referens obiectum in actu primo, confert cognitioni, in quam influit, perfectionem representandi in actu secundo, quam continet, sicut per te illam confert apprehensionibus. At species Angelicæ, perfectius referunt, obiecta creata, quam humanæ. Ergo efficiunt cognitionem supernaturalem modo representandi perfectiorem. Explicatur; Cognitionis fidei elicitæ ab homine ita confundit obiecta, ut non distinguat illa ab omnibus, quæ ab ipsis distincta sunt, sed interdum similia quasi vnum concipiat. At cognitio Angelica ex parte subiecti distinguit illud ab omnibus quæ ipsum non sunt, quare si Angelum iudicantem per actum fidei hominem esse mortale roges, an homo utatur potentiis à se distinctis, respondebit id quod reuera est; quia etiam per actum fidei concipit hominem sicut est. Si vero hominem idem iudicantem per fidem roges, an potentia vitales à substantia hominis distinguantur, poterit à veritate declinare, quia etiam per actum fidei hominem confuse, & implicite concipit. Ergo modo representandi hominem præstantior est cognitio supernaturalis Angelica, quam humana.

8
Vtcrius confirmatur assertum

Vtcrius confirmatur assertio superior in affectibus supernaturalibus voluntatis. Affectus supernaturales efficaces voluntatis Angelicæ continent effectus præstantiores effectibus, quos continent effectus efficaces supernaturales humani: v. g. dilectio Dei efficaciter elicitæ à charitate Angelica in eadem intensione gradualem cum humana. Ergo cæteris paribus ex nobilitate potentia naturalis nobiliores sunt affectus supernaturales Angelici. Nam perfectior est efficacia actus voluntatis, quo perfectiora sunt opera, quæ illius imperio, & Energiam subdita sunt, sicut perfectior est virtus causæ, quo perfectiores effectus possunt ab illa derivari. Antecedens probatur; sub efficacia, & imperio charitatis Angelicæ continentur actus naturales intellectus, & voluntatis; potentiaque loco motiæ, & omnes actus supernaturales reliquarum virtutum, qui in Angelo ex parte nobilioris materiae possunt esse nobiliores quam humani. Ergo efficacia charitatis actualis in Angelo præstantiora opera continet, quam in homine. His lucem demus, Ponamus, Angelum,

& hominem diligere ex charitate æquali Deum, volentes efficaciter opera implere, quæcumque Deo magis grata sint. Affectus efficaciter Angelicus vi sua potest inducere Angelum ad actus virtutum naturalium, motionem celorum debellationem hostium Ecclesie, manifestatione secretorum cordis, actus denique supernaturales fidei, & religionis, & similia, quæ à Deo Angelo præcipi possunt, & virtute affectus humani nequeunt executioni mandari. At actus virtutum naturalium in Angelo perfectiores sunt, quam in homine, sicut sunt perfectiores naturales cognitiones; nam actus naturales inæquali potentia ex perfectione naturalis possunt esse inæquales. Item motio celorum, & debellatio hostium Ecclesie, opera sunt, quæ longe excedant virtutem humanam; actus etiam fidei, & religionis supernaturales saltem materialiter ab Angelo præstantiores sunt, quam ab homine, cum præstantius sit captiuare in obsequium Dei intellectum Angelicum, & subdere Deo Angelicam excellentiam, quam humanam. Ergo nobiliores actiones continentur sub efficacia intrinseca effectus charitatis Angelici, quam sub efficacia effectus humani. Atque adeo intrinsece etiam ratione suppositi perfectioris effectus Angelicus erit perfectior, quam humanus. Quandoquidem causa continens intrinsece effectus perfectiores semper est intrinsece perfectior.

9
Ratio à priori

A priori rem proba. Potest actus supernaturalis haurire aliquas perfectiones à potentia naturali. Ergo à maiori perfectione potentia naturalis potest cæteris paribus procedere perfectior. Nam inter eas perfectiones, quæ in actum supernaturalem derivantur à potentia naturali derivari potest aliqua illarum, quibus potentia naturalis Angelica excedit humanam. Quandoquidem actus supernaturalis capax est perfectionum communium naturæ licet natura non sit capax perfectionum, quæ ordinis supernaturales propriæ sunt. Antecedens probatur. Actus supernaturalis desumit à potentia vitali Angelica vitalitatem, immunitatem à phantasmibus, compositionem, & diuisionem, & alias proprietates repugnantes actibus humanis. Ergo similiter potest desumere alias perfectiones, quas potentia naturalis tribuit actibus naturalibus, excedentes humanos. Rursum potentia naturalis, ut condistincta ab habitu supernaturali influit immediate in actum supernaturalem. Ergo influere in illum potest perfectiones proprias talis potentia. Nam illas influit in actus naturales, quia actione immediata tribuit esse. Ergo eadem actione immediata potest tribuere actibus etiam supernaturalibus excedentes perfectiones, quas continet.

SECTIO III.

Argumenta contra præcedentem assertionem diluuntur.

10
Prima impugnatio
A thores primæ sententiæ sic arguunt contra assertum præcedens: Actus supernaturalis procedit à facultate naturali iuxta mensuram concursus, qui ei exhibetur à Deo, nam omnis operatio creaturæ, præsertim supernaturalis

11
Respondetur

ralis subordinata est concursui Diuino. Sed concursus exhibetur à Deo non solum iuxta mensuram solius habitus supernaturalis, non autem potentia naturalis. Consequentia bona est. Probat minor. Concursus Dei exhibetur iuxta exigentiam creaturæ. Sed ad actum supernaturalem efficiendum nulla inest potentia naturali exigentia concursus diuini, sed soli habitui supernaturali. Ergo concursus Dei ad actum supernaturalem solum exhibetur iuxta perfectionem habitus supernaturalis, non autem potentia naturalis.

Respondetur. Concursus exhibetur à Deo solum pro exigentia compositi, quod coalescit ex potentia naturali, & habitu supernaturali; quia neutri seorsim concursus ad agendum actum supernaturalem debitus est. Complexum autem ex habitu supernaturali, & potentia naturali exigere potest concursum ad actum perfectiorem pro maiori perfectione potentia naturalis, ut ostendimus. Nam complexum ex potentia naturali, & habitu supernaturali est complexum ætherogeneum constans ex partibus longe diuersis; atque adeo potens exigere quidpiam, videlicet perfectiorem actum, quod vnumquodque seorsim, v. g. habitus supernaturalis exigere repugnat. Etenim ut habitus seorsim à potentia nullum exigit concursum ad actum supernaturalem, quem tamen exigit potentia coniunctus, sic perfectiorem concursum, quem habitus secundum se non vindicat, potest vindicare coniunctus potentia perfectiori, seu complexum ex habitu, & potentia perfectiori. Sic gratia iustificans secundum se se iunctam à natura non diligitur amore amicitia à Deo, neque natura rationalis secunde se se iunctam à gratia, complexum vero vtriusque exigit dilectionem amicitia. Secundo responderi potest, eundem habitum secundum se exigere, ut coniunctus potentia humanæ efficiat actum supernaturalem tantæ perfectionis, & coniunctus naturæ Angelicæ actum supernaturalem perfectiorem efficiat; indeque eundem secundum se exigere, ut coniunctus inæqualibus potentiis inæquali concursu societur à Deo.

12
Secunda impugnatio.

Aliter secundo obiciunt. Si cum æquali habitu perfectior potentia perfectiores edat pietatis actus, excessus perfectionis, quo actus Angelicus superaret actum humanum, esset referendus in natura, & non in gratiam, quandoquidem is excessus non à gratia, sed à natura perfectiori procedit. At nihil actus supernaturalis, ac meritum Catholicæ referri potest in solam naturam, & non in gratiam, quia Semipelagianorum error est, posse aliquid actus meritum facultate solius naturæ haberi. Ergo cum æquali habitu repugnant inæqualis perfectio actus ex sola inæqualitate naturæ.

13
Philippus Faber non satisfacit

Philippus Faber in tertio disput. 33. cap. 2. admittere non veretur, posse facile actum supernaturalem perfectiorem, qua perfectior est, in solam naturæ facultatem reuocari. Id ego non audeo. Itaque nullus excessus, gradusve perfectionis actus supernaturalis, ac meritum concedendus est, qui soli respondeat facultatem naturæ nudæ, sed instructæ habitu gratia. Quoniam nulla est formalitas, aut perfectio in actu supernaturali Angelico, quæ intrinsece supernaturalis non sit, atque adeo non indigeat virtute superaddita gratia, ut à natura naturali efficiatur;

similiter nullus est gradus habitus supernaturalis, qui suapte natura indifferens non sit, ut cum potentia naturali perfectiori, & imperfectiori coniungatur, & cum potentia perfectiori, perfectiorem, cum imperfectiori imperfectiorem actum eliciat. Igitur non sola natura Angelica secundum se est perfectione inæqualis naturæ humanæ, verum etiam complexum ex natura Angelica, & habitu supernaturali, ut quatuor, est inæquale complexo ex habitu supernaturali ut quatuor, & natura humana, nam ut complexum inæquale sit, sufficit partem complexi inæqualem esse. Inæqualitas ergo & excessus actus supernaturalis Angelici perpetam reuocatur inæqualitatem, & excessum naturæ Angelicæ secundum se, optime vero in excessum, & inæqualitatem complexi, ut complexum est: siquidem ut complexum est, vere continet principium supernaturale, & principium naturale excedens hominem mutua dependentia, & subordinata ad agendum actum supernaturalem. Atque adeo actus supernaturalis Angelicus, etiam quia humano perfectior est, non à sola natura, sed etiam à gratia, à natura, inquam instructa per gratiam, originem trahit, quin meriti aut pietatis quicquam in solam naturam, aut in solam æqualitatem naturæ reuocetur, sed incomple-
Melius respondetur

14
Tertia.

Tertio, si cum æquali lumine gloriæ visio beata fieret perfectior ab intellectu perfectiori, homo & Angelus cum æqualibus meritis semper essent inæqualiter beati, quia Angelus perfectior eliceret necessario visionem Dei essentialiter perfectiorem. At hoc non admittitur à Theologis. Ergo visio beata non est perfectior ab intellectu perfectiori. Respondent aliqui lumen gloriæ non dari Angelo secundum merita æqualia omnino æquale, sed habitu ratione potentia intellectus perfectionis. Itaque cum homo, & Angelus æqualiter merentur, tanto minus luminis gloriæ dari Angelo, quanto intellectus Angelicus superior est intellectu humano; & tanto plus luminis gloriæ præberi homini, quanto inferior est intellectus humanus intellectui Angelico, ut seruata proportione intellectus & luminis vtriusque æqualem vterque visionem eliciat. Sed contra etiam lumen gloriæ est præmium respondens meritis. Ergo æqualibus meritis æquale lumen tribuendum est. Nam si lumen gloriæ minus perfectum præbeatur Angelo, quam homini, eo minus remuneratur Angelus, quam homo. Quod item æqualibus meritis concedi non debet. Deinde etiam quia inde fieret tanto plus charitatis habitualis, & gratia iustificantis dandum esse homini, quanto imperfectiorem habet voluntatem, & naturam quam Angelus. Et tanto minus tribuendum Angelo charitatis, & gratia, quanto maior est perfectione enitativa voluntas, & natura Angelica, quam humana; siquidem visio in patria sequitur gratiam habitualem, & charitatem viam, & amor Dei in patria, sequitur intensiorem & perfectionem visionis. Hoc autem nullus Theologus facile concesserit: Ergo lumen gloriæ cum æqualibus meritis non donatur inæquale. Respondent alij Angelum, & hominem cum pares sunt in merito, pares quoque esse in lumine gloriæ, ceterum impares esse in concursu diuino, quo intellectus vtriusque iuuatur à Deo ad efficiendum visionem, quia Deus maiori concursu, compensat in homine defectum potentia

rentia intellectiua, vt possit æqualem cum Angelo visionem elicere. Sed contra, quia hoc videtur gratiose confectum, deinde quia ea ratione intellectus creatus non eleuaretur omnino per lumen gloriæ ad videndum Deum, sed per concursum extrinsecum Dei, quo suppletur actiua luminis, aut potentia intellectiua. Quod videtur contra Concilium Viennense statuens de facto ad videndum Deum necessarium esse lumen gloriæ. Tertio, quia maior ille concursus Dei exhibitus hominipræ Angelo, vel est debitus lumini, vel non? Si debitus est. Ergo minor concursus, qui confertur Angelo habenti lumen æquale auferretur ex debito. Si indebitus est. Ergo eleuatur homo per eum concursum miraculose præter exigentiam rerum creaturarum, non eleuandus casu contingenti, quo Angelus non bearetur cum ipso. Quod admitti non debet. Confirmatur ex S. Thoma 1. p. q. 12. art. 6. vbi statuit totam perfectionem visionis beatæ refundi in solam perfectionem luminis gloriæ, & non in perfectionem potentia naturalis, his verbis. *Dicendum quod videndum Deum per essentiam, vni alio perfectius eum videbit; sed hoc erit per hoc quod intellectus vnus habeat maiorem virtutem, seu facultatem ad videndum Deum, quam alterius: facultas autem videndi Deum, non competit intellectui creato secundum suam naturam, sed per lumen gloriæ, quod intellectum in quadam Dei co-formatur, et constituit. Vnde intellectus plus participans de lumine gloriæ perfectius Deum videbit.* Vnde etiam in solutione ad tertium ait. *Diuersitas videndi Deum erit per diuersam facultatē intellectus, non quidem naturalem, sed gloriosam.* Ergo ex sola perfectione luminis gloriæ, tota inæqualitas desumenda est.

Respondet primo negando sequelam, nimirum Angelum æqualem homini in merito fore inæqualem in perfectione visionis beatæ, etiam si æquale lumen vtrique præbeat. Nam vt ostendimus assertionem secundam, non omnes actus elicitur à potentia perfectiori cum æquali perfectione habitus supernaturalis debent esse necessario perfectiores, sed plures possunt esse æquales, & plures perfectiores. Vnde Angelus & homo possunt cum facultate naturali inæquali elicere visiones beatas omnino æquales, quia inæqualitas earum facultatem non desumitur ex inæqualitate omnium effectuum illarum, sed aliquorum duntaxat, cum quo non repugnat posse aliquas operationes æquales habere, atque adeo visiones intuitiuas Dei esse æquales, licet absolute facultates inæquales sint. Deinde est, visiones æquales sint inæqualitate desumpta ex inæqualitate potentiarum, possunt in ratione beatitudinis esse omnino æquales. Nam visio intuitiua Dei non est beatitudo perfectione desumpta ex potentia naturali, sed desumpta ex obiecto, quod est summum bonum, apprehensione intuitiua possessum in beatitudo formalis est intuitio explicata naturæ Diuinæ, quæ est beatitudo obiectiua; atque ita visio in ratione beatitudinis non perficitur, nisi in ordine ad apprehendendum summum bonum perficiatur. Quare si visio Angelica non sit intuitio naturæ Diuinæ magis explicata, quam humana, non erit perfectior in ratione beatitudinis; quamuis excedat humanam virtute productiua alicuius effectus, cuius humana productiua non est, quia ea perfectio in ordine ad obiectum non esset maior, sed in ordine ad affectum. Ergo si niliter quamuis sit perfectio in

Consilium Viennense.

S. Thomas confirmat.

15 Prima solutio.

Secunda.

ordine ad principium perfectius, si in ordine ad obiectum sit æqualis, non erit propterea beatitudo perfectior, quia Angelum non beat principium, sed obiectum. At potest crescere perfectio cognitionis alio ex capite, quam ex ordine ad obiectum, cum cernamus cognitionem fidei esse perfectionem cognitione euidenti naturali, quamuis euidencia cognitionis naturalis sit perfectio superior, quam obscuritas fidei supernaturalis, quia fides supernaturalis exigat principium supernaturale & perfectius. Item amor naturalis, & supernaturalis tendunt cum inæquali perfectione in eandem bonitatem Diuinam, quia principia inæqualia sunt. Egitur similiter potest visio Angelica admitti perfectior, quam humana, ex ordine ad potentiam perfectiorem, quin in ordine ad obiectum perfectior sit, atque adeo quin visio Angelica perfectius beat, quam humana: siquidem in ratione beatitudinis solum perficitur ordine, quem habet ad obiectum.

Ad confirmationem similiter respondeo. Primo, possunt visiones beatæ esse omnino æquales cum inæqualitate potentiarum, quia inæqualitas potentiarum non exigit vt omnes earum actus inæquales sint, sed sufficit aliquos eorum inæquales esse, vt sectione sequenti exponemus. Inter actus vero æquales numerati possunt actus visionis beatæ proprie autoritatem. Præceptoris Angelici. Secundo sanctus Thomas solum colligit ex æqualitate luminis, æqualitate visionis beatæ in ratione beatitudinis, quæ per ordinem ad obiectum perficitur, non vero in ratione perfectionis, quæ desumitur per ordinem ad potentiam. Nam respectus ad potentiam perfectionem potest aliunde quam ex obiecto constituere actum perfectiorem, vt nuper dicebamus. Perfectio autem beatitudinis solum per respectum ad obiectum maior, aut minor est. Tertio sanctus Thomas solū affirmat ex maiori perfectione luminis esse visionem magis perfectam, & negat ex maiori perfectione potentia secundum se seorsim à lumine magis perfectam esse; quæ duo & nos fatemur. At nihil decernit, an ex maiori perfectione potentia, prout complectitur æquale lumen, perfectior sit, de quo nos differimus. Fatemur quidem maiorem perfectionem potentia, secundum se non posse refundere in actum supernaturalem altiore perfectionem, quia potentia naturalis secundum se seorsim à lumine, sicut non est actiua visionis, ita, nec perfectionis collatiua. At assertimus complexum ex potentia naturali nobiliori, & lumine gloriæ æquali posse nobiliorem edere visionem, ita vt maior visionis nobilitas neque in lumen secundum se, neque in potentiam naturalem secundum se, sed in vtrumque simul, prout indiuidue agunt, & complexum inæquale constituunt, reducatur. Quod S. Thomas eo testimonio non negauit; imo affirmare videtur, dum inæqualitatem reuocat in facultatem intellectus, prout gloriosam; nam ea re duplicatione non excludit omnino facultatem naturalem, sed solum vt seorsim à lumine gloriæ consideretur, comprehenditurque illam vt causam inæqualitatis, prout cum lumine gloriæ complexum, efficit. Quod non parum confirmat commune testimonium, quod affirmantes adducunt ex 3. p. q. 10. art. 4. ad 2. dum ait, *perfectiorem visionis magis sumi à gratia, quam à natura, & idcirco animam Christi, licet in feriore natura quam Angeli, perfectius videre Deum, quia dono gratia superior est.* Nam dum sic confert

16 Ad confirmationem Primo.

Secundo.

Tertio.

S. Thomas.

Confirmatur.

fert naturam, & gratiam in ordine ad perfectionem visionis, supponere videtur, naturam aliquid conferre ad excellentiam visionis, licet non tanto momento, quo gratia confert. Nec refert interpretamentum negantium, quo aiunt, illud magis non esse sumendum comparatiue, sed aduersatiue, ita vt faciat sensum negantem, quem in sacro textu sæpe facit. Nam licet interdum in sacro textu sensus aduersatiuus, per aduerbium magis explicetur, tamen communis, ac propria eius significatio comparatiua est, & S. Thomas intelligendus est vsus fuisse illo aduerbio in communi, ac propria, & vltima omnium significatione.

SECTIO IV.

Posterior assertio verioris sententia.

18 Secunda assertio

A priori ostenditur

Posterior assertio est. Possunt plures actus supernaturales ab inæquali facultate naturæ cū æquali habitu supernaturali procedere æquales. A priori sic probatur. Vt aliqua potentia naturalis sit perfectior, quam alia, non est opus vt omnes effectus potentia perfectioris sint perfectiores, sed cum eo excessu perfectionis componitur plures effectus potentia perfectioris esse æquales, & inferiores effectibus potentia imperfectioris. Ergo potest facultas naturalis perfectior efficere actus supernaturales æquales actibus potentia imperfectioris. Nam si aliqua ratione essent necessario perfectiores, solum esset, quia excessus perfectionis potentia id vendicaret. Id autem vendicare non potest excessus potentia, si is excessus saluari integer potest quamuis aliqui actus vtrique facultati communes æquales sint. Antecedens probatur. Vt aliqua res sit simpliciter præstantior alia, non requiritur vt vndequeque omnibus proprietatibus, perfectionibus, & effectibus præstantior sit, sed sufficit, vt ex vno, vel alio capite sit præstantior, nam eo ipso quod ex vna vel duplici proprietate, aut effectu celsior sit quamuis in aliis æqualiter comparetur, iam absolute superior existit. Sicut facies absolute est pulchrior, quæ ceteris partibus oculis venustiores habet, & compositum substantiale absolute est perfectius alio, licet materia prima coalescat æquali cum materia alterius, quia alia pars, scilicet forma substantialis perfectior est. Item equus perfectior est cælo licet cælum proprietate incorruptibilitatis superet equum, quia aliis pluribus maioris æstimationis superatur ab equo: similiter equus nobilior est cane, quamuis canis olfaciendi facultate prior sit equo. Ergo vt aliqua potentia naturalis præstantior sit, quam alia, non requiritur, vt in ordine ad omnes effectus præstantior sit, sed sufficit potiores effectus esse præstantiores, ac proinde alij inæquales, & ignobiliores esse possunt.

19 Alia ratio a priori

Aliter sic arguo. Solus respectus intrinsecus termini ad causam perfectiorem, non constituit ceteris partibus terminum perfectiorem, nisi ex tali respectu deriuatur in terminum aliqua perfectio ab eo mero respectu distincta. Sed plures sunt actus supernaturales Angelici, qui differunt ab humanis solo respectu intrinsecus ad potentiam perfectiorem, quin ex eo respectu deri-

uetur in ipsos aliqua perfectior ab eo respectu distincta. Ergo plures sunt actus supernaturales Angelici, qui non sunt humanis actibus perfectiores. Consequencia est legitima. Probatur nunc maior. Calefactio procedens à solo Deo non est perfectior calefactione procedente à Deo & creatura simul: nam si à Deo hauriret aliquam excellentiam, excederet ea calefactio omnium actionem creaturæ, quantumuis perfectissimam; & in terminum substantialem, ac perfectissimum, vt cognitio, & amor respicientes immediate solum Deum vincunt perfectione omnem cognitionem, & amorem creaturæ. Item productio physica, & vnio gratia habitualis procedens in baptismo à substantia aquæ, non est perfectior productione, & visione physica gratia à vocibus abfoluentis in Sacramento penitentia, quamuis substantia aquæ eis vocibus perfectior sit. Tunc sic. Hæ actiones ideo perfectiores non sunt, quamuis à causa adæquata perfectiori essentialiter procedent, quia vna actio non habet præ alta causa perfectiori adæquata specialem aliquam perfectionem præter respectum essentialem ad causam perfectiorem. Ergo solus respectus ad causam perfectiorem non constituit rem perfectiorem, cum in eam causam non deriuat aliam peculiarem perfectionem præ alia, præter respectum essentialem ad eam causam. Ratio à priori huius principij maioris sit. Quia potest respectus respicere agens perfectius, quin in se contineat, suscipiarvè totam perfectionem agentis cum videamus plura agentia perfectissima efficere plerumque effectus ignobiliores iis, quos efficiunt agentia minus perfecta, vt viuientia ignobiliora, sensationes videndi, audiendi præstantiores iis, quas eliciunt viuientia nobiliora. Vnde petendum est discrimen, quare agens sit perfectius solo respectu ad effectus perfectiores, effectus autem non sit perfectior solo respectu ad agens perfectius. Quippe agens respicit effectum conferendo effectui totam perfectionem, quam habet effectus; effectus vero respicit agens accipiendo ab agente suam perfectionem. Agens autem non potest conferre totam perfectionem effectus, quin totam illam contineat in se effectus vero potest suscipere perfectionem ab agente, quin contineat, suscipiatvè totam perfectionem agentis.

Vnde etiam probatur minor superioris argumenti, videlicet plures esse posse actus supernaturales à potentia perfectiori quin ab ea hauriant aliquam perfectionem, qua excedant actus potentia imperfectioris. Nam licet causæ sit continere perfectionem effectus, non est tamē effectus continere totā perfectionem causæ, quare in eadem causæ perfectiores motus efficiunt imperfectiores motibus causæ imperfectioris. Ergo possunt actus supernaturales à potentia perfectiori nullam peculiarem excellentiam haurire qua excedant actus potentia imperfectioris. Explicatur. Possunt actus, & actiones naturales respicere essentialiter agentia superiora, quin perfectionem desumant superiorum ea, quam desumunt actus, & actiones naturales percipientes essentialiter agentia inferiora, vt constant ex duobus numeris præcedentibus. Ergo etiam possunt actus supernaturales pendentes essentialiter à potentia superiori, non desumere perfectionem superiorum. Nam si in omnes actus potentia naturalis nobilioris deriuanda esset necessario maior nobilitas

20 Illustratur.

Confirmatur

litas quam in alios potentia ignobilioris, esset in actus naturales. Ergo si in naturales actus non deriuatur necessitatio, neque in supernaturales necessitatio deriuari credendum est.

21 Alia confirmatio.

Eiusdem minoris probatio plerisque esse potest aequalitas necessaria inter uisiones Angelicas, & humanas. Quippe aequales sunt supernaturalitate, vitalitate, in dependentia a phantasmatis, immunitate a compositione, & diuisione, perpetuitate, ac denique claritate, quae obiectum respiciunt. Probantur aequales claritate, de qua dubium esse potest, nam de reliquis perfectionibus constat. In primis, quia si cum aequali lumine, & meritis aequalibus essent inaequales claritate, cum hac perfectio maior sit in ordine ad apprehendum summum bonum, sane cum aequali lumine, & aequalibus meritis beator esset Angelus, quam homo. In quod summandum efficacia sunt obiecta n. 14. Ergo uisio Angelica, & humana solum inaequales sunt respectu intrinseco ad potentias inaequales. At ut uidimus ad maiorem propositionem n. 18. solus respectus intrinsecus ad principium perfectus, dum ex eo respectu non deriuatur in effectum alia perfectio a respectu distincta, non sufficit constituere actum absolute perfectiorem. Ergo uisio Angelica, & humana aequales perfectione sunt. Confirmatur; sicut uisio est respectu intentionalis potentiae in obiectum, ita actio est respectus physicus principij efficientis in terminum. At necesse non est, ut actio pendens essentialiter a principio efficienti perfectiori, terminum respiciat modo perfectiori, ut suademus n. 18. Ergo neque necesse est ut uisio pendens a potentia perfectiori obiectum respiciat modo perfectiori. Explicatur; uisio sententia animalis rationalis potest esse clara, imo clarior quam uisio sensitua hominis, quamuis anima, a quibus immediate fiunt, inaequales sint. Quia in eodem homine apprehensio intuitiua uisus corporis, & intellectus illi respondens sunt claritate aequales, quamuis intellectus sit spiritualis, & perfectior, quam materialis, ab aliis perfectionibus quas mutuatur a suo principio. Ergo etiam uisio beata Angelica, & humana possunt esse claritate aequales, quamuis a potentia inaequalibus pendentes. Aliunde reliquae perfectiones inaequales non sunt. Ergo omnino aequales esse possunt. Idem omnino aequales esse possunt cognitiones supernaturales scientiae infusae, elicitae ab homine, & Angelo habitibus, & speciebus supernaturalibus aequalibus. Quia possunt in homine & Angelo, esse aequae supernaturales, aequae euidentes, aequae simplices, &c. quin aliae praeter aliis habeant aliud praedicatum diuersum, quam respectum intrinsecum ad potentiam inaequalem, qui non sufficit actus constituere inaequales, cum a principio inaequali non hauriat aliam perfectionem distinctam, ut uidimus. Ergo cum inaequalitate potentiarum possunt actus supernaturales fieri omnino aequales.

22 Vendicatur a prima responsione.

Dices, omnes cognitiones supernaturales Angelicas fore perfectiores humanis, quia mouere possunt uoluntatem ad effectus perfectiores, nempe imperantes actus naturales perfectiores. Sed contra. Possunt esse plures cognitiones supernaturales, quibus non possunt excitari eiusmodi effectus inaequales, uidelicet, quae non representant actus naturales imperabiles a uoluntate. Ergo possunt esse plures cognitiones Angelicae nullo ex capite perfectiores humanis.

Dices secundo, his argumentis fieri etiam actus naturales Angelicos esse posse aequalis perfectionis cum humanis, siquidem potest componi maior perfectio potentiae cum aequalitate actuum. Distinguo consequens. Esse aliquos actus naturales Angelicos aequalis perfectionis cum humanis concedo consequentiam. Esse posse omnem, nego consequentiam. Quia nos aliquos tantum contendimus aequales perfectione humanis. Et quidem aliquos esse posse quis inficietur? Cum certamus plures brutorum, actus humanis praestantiores, non obstante excellentia animae rationalis supra animas brutorum. Et ratio a priori superius proposita etiam naturales conuincit. Nimirum quia ut aliqua potentia sit absolute excellentior, non est opus, ut omnes actus eius potentiae excellentiores sint, sed sufficit aliquos praestantiores, excellentiores esse, quamuis alij minus praecipui sint aequales.

23 Item a secunda.

At rogas; Vnde nascatur, ut cum aequali habitu supernaturali, & facultate naturali inaequali, alij actus fiant inaequales, alij uero aequales? Respondeo. Nascitur quia alij actus diuersum potentiae concursum uendicant a concursu aliorum, nimirum alij, eum quo potentia secundum totam suam perfectionem influat, alij uero secundum aliquam dumtaxat, quam habet cum facultate inferiori communem. Quod ex uariis partibus actuum conditione, atque natura putandum est. Item quia potentia excellentior non est omni parte neque ordine ad omnes actus excellentior, sed solum ex una, aut alia perfectione, & ordine ad aliquos dumtaxat, & non omnes, ut uidimus n. 17. quod ex limitatione potentiae naturalis procedit, quae aliquas dumtaxat, & non omnes perfectiones uendicat superiores, quam alia.

24 Quaesitio.

25 Responso.

SECTIO V.

Argumenta contra praeteritam assertionem.

Praeteritam assertionem opugnant argumenta secundae sententiae. Primum est Actus omnes supernaturales procedentes a potentia inaequalibus sunt specie differentes, ut dispositione antecedenti statuimus. Ergo omnes sunt inaequales. Nam diuersitas specifica esse non potest sine inaequalitate. In primis nego absolute consequentiam. Quia pono ex Metaphysica (quam in lucem paramus) posse individua specie differentia esse perfectione aequalia. Deinde distingo consequens, sunt inaequales cum excellentia necessaria actus procedentis a potentia perfectiori supra actum procedentem a potentia imperfectiori, nego. Cum excellentia contingenti actus procedentis a potentia imperfectiori, supra actum procedentem a potentia perfectiori, concedo. Itaque nunc solum contendimus omnes actus elicitos cum aequali auxilio supernaturali a facultate nobiliori non esse necessario nobiliores, sed esse posse, aut ignobiliores, aut aequales; unde si ignobiliores concedantur, & obtinimus rem. At diuersitas specifica actuum procedentium a facultatibus inaequalibus non arguit necessario praestantiam actus procedentis ab una facultate, potius qua alia, sed praestantiam alicuius illorum dumtaxat. Possunt autem praestantiam conuenire alicui actui elicitio a potentia minus praestanti supra actum elicitum a potentia praestantiori, superioribus reliquimus.

24 Primum.

Diluitur.

Secundum

25 Secundum. Soluitur.

Secundum argumentum. Potentia naturalis influit immediate in actus supernaturales. Ergo tribuit illis inaequalitatem, quam habet composita cum alia potentia. Nego consequentiam, quia potentia in actu primo perfectiori potest esse influxus in actu secundo, etiam in unum, vel alterum actum aequalis, aut minor influxu, quam in unum, vel alterum praestat potentia imperfectior, quia non omnis actus potentiae uendicat omnem perfectionem, & influxum potentiae, sed pro uariis eorum conditione, alij maiorem, alij minorem. Id enim quod in uoluntate libera certamus, quae eadem perseverans potest nunc hoc influxu actum charitatis imperfectiorem; nunc alio perfectiorem edere, carere etiam est in potentia necessaria, quae iuxta uariam actuum potentiae naturam, nunc tantam perfectionis influxum, nunc tantam uendicare potest, quo unum vel alterum actum perfectiorem supra actum potentiae perfectioris edere possit: sic determinante Deo iuxta continentiam actuum, quos potentia in sua uirtute limitata complectitur.

26 Tertium.

Explicatur.

Tertium. Aliqui actus supernaturales sunt cum aequali auxilio gratiae pro maiori nobilitate potentiae, nobiliores, ut assertionem prima exposuimus. Ergo omnes semper nobiliores esse debent. Nam ratio praestantiae semper est eadem actibus potentiae nobilioris. Nego consequentiam. Nam ratio praestantiae aliorum actuum supernaturalium non est sola dependentia actuum a potentia nobiliori, sed etiam necessitas potentiae, ut in ordine ad aliquos nobilior constituantur. Inter eos autem actus possunt numerari supernaturales. Neque refert, si opponas, sufficere maiorem perfectionem actuum naturalium ad maiorem potentiae naturalis perfectionem. Nam licet uerum sit, semper naturalem potentiam esse perfectiorem in ordine ad actus naturales perfectiores, & non supernaturales directe, quia in actus supernaturales ordine transcendentem directe non refertur: tamen maior potentiae perfectio in ordine ad actus naturales perfectiores comparari potest, etiam in ordine ad perfectiores supernaturales, non quia potentia naturalis exigit eos actus, neque concursum ad illos, sed quia actus supernaturales ratione suae conditionis, atque naturae possunt exigere perfectionem, & concursum potentiae naturalis, secundum quod alteri potentiae inaequalis est, eosque peculiare perfectiones a potentia naturali haurire, quas hauriunt ab eadem actus naturales perfectiores: siquidem earum capaces sunt actus supernaturales, qui plures capiunt perfectiones actibus naturalibus communes, ut probatione nostrae sententiae uidimus.

SECTIO VI.

Postrema assertio uerioris sententiae.

27 Tertia assertio.

A priori suadetur.

Tertia assertio est. Non solum actus supernaturales uiatoris, sed etiam comprehensoris, & beati possunt esse cum aequali auxilio gratiae inaequali potentia inaequales. Ex dictis haec assertio consequens est. A priori quidem, quia etiam actus supernaturales patriae sunt immediate influxu potentiae naturalis. Ergo a perfectiori potentia possunt desumere maiorem aliquam perfectionem. Nam, ut uidimus n. 9. ratio a priori propter quam possunt actus uiatoris maiorem perfectionem haurire a potentia perfectiori est influxus

Ripalda de Ente Tom. I.

xus immediatus, quo ab illa deriuantur, capax perfectionum, quas actus naturales ad eadem hauriunt. A posteriori uero, quia uisio beata Angelica potest intrinsece dirigere affectus uoluntatis, & actiones naturales perfectiores, quam uisio humana. Ergo intrinsece potest esse perfectior. Nam causa continens effectus perfectiores semper est perfectior. Antecedens constat, quia uisio Angelica potest dirigere affectus supernaturales charitatis, religionis, & obedientiae, imperantes actuum naturalium interiorum, & exteriorum, qui in Angelo perfectiores sunt, quam in homine, & a uisione beata humana dirigi repugnant. Ergo potest uisio Angelica ratione principij, & suppositi a quo essentialiter pendet, peculiarem aliquam perfectionem desumere, qua uincat uisionem humanam. Recole quae diximus n. 8.

A posteriori.

Obiiciunt auctores tertiae sententiae, primo. Actus supernaturalis in uia procedit iuxta conatum naturae, qui confertur in actum supernaturalem aequaliter, ac in naturalem, quod est in causa ut non possimus discernere actum naturalem a supernaturali. At uero actus supernaturalis in patria procedit, iuxta impetum gratiae, quo fertur necessario natura. Ergo licet actus supernaturalis in uia perfectior esse possit pro natura perfectiori, in patria tamen solum est perfectior pro perfectiori gratia. Respondeo. In primis plures actus supernaturales sunt in patria cum omnimoda libertate, & iuxta conatum naturae sicut in uia: u. g. actus religionis, & obedientiae, quos dirigere potest uisio beata, & etiam actus charitatis, quos potest dirigere scientia infusa, nec non etiam beata. Deinde argumentum solum probat inaequalitatem intentionem gradualem, non uero specificam, & essentialem, de qua nunc disserimus. Nam inaequalitas, quam inducit maior, vel minor conatus naturae, solum est intentionis, & gradualis, non uero specifica & essentialis. Quare haec inaequalitas uiatoris, & beati potest reperiri in eodem homine uiatore, & beato, iuxta conatum liberum, aut necessarium naturae.

28 Prima obiectio.

Eleuatur.

Secundo. Angeli minimo temporis spatio amplius sunt promeriti gloriae, quam meremur. Nos tractu plurimorum annorum. At hoc tribui non potest in maiorem intentionem actuum. Ergo tribui debet necessario in maiorem excellentiam actuum, qui ex perfectiori uisus gratiae proueniunt a natura perfectiori elicitis sunt longo intervallo actibus humanis perfectiores. Probat minor, quia credibile non est tantam fuisse intentionem gradualem in actibus Angelicis, ut non possint eos aequare multiplicatione actuum homines iusti, continuo incumbentes in officia uirtutum. Ergo tanta inaequalitas non in intentionem gradualem, sed in specificam, & entitiatuam perfectionem reuocanda est. Hoc argumentum nobis repugnat, quatenus concludit actus uiatoris necessario esse inaequales quoad entitiatuam perfectionem; nos autem tuemur, tum in patria, in uia posse fieri a potentia perfectiori actus supernaturales, tum perfectiores, tum aequales. Ad illud respondeo. Probabile est, actus Angeli uiatoris fuisse perfectione entitiatuam inaequales. Caeterum propterea non repugnat, plures fieri posse aequales: siquidem cum aequalitate illorum potest cohaerere inaequalitas Angeli, & hominis: Deinde negari potest inaequalitatem fuisse specificam, sed gradualem. Quippe gratia actualis illis distributa fuit, ut operarentur iuxta perfectionem

29 Secunda.

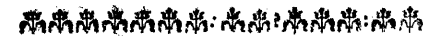
Enumeratur.

nem entitatum ipsorum, atque ita proxime intentionem gratiae reuocari potest perfectio eorum actuum. Quae tamen tanta credenda non est, ut plures homines sanctiores, & beatiore non sint, quam Angeli. Homines enim vincere posse sanctitate, & beatitudine Angelos, concors est Theologorum sententia. Quamuis certa mensura definiti non possit, qua eos vincant.

tertio.

Infigitur.

Tertio. Si actus beati possent fieri perfectiores pro maiori perfectione naturae, beatitudo Angelica esset perfectior, quam humana, etiamsi lumen gloriae esset aequale, respondens meritis hominis aequalibus. Hoc autem admitti non debet. Ergo. Huic argumento facile occurritur ex dictis. Nimirum visio Angelica potest esse perfectior in ordine ad effectus, quam humana, non vero in ordine ad obiectum. Ut autem perfectior sit in ratione beatitudinis necesse erat, ut ordine ad obiectum esset perfectior. De quo vide dicta numer. 15.

DISPUTATIO XXXVII.

An potentia naturalis suo conatu possit efficere actum intensiorem auxilio supernaturali actualis gratiae.

De perfectam notionem actiuitatis naturae rationalis in pietatis actus, expedit nosse, an sua actiuitate possit voluntas actum supernaturalem efficere, qui intensione superet auxilium gratiae? Cum autem auxilium supernaturale gratiae necessarium ad actum, aliud sit habituale, aliud actuale, de utroque auxilio differi potest; an conatu potentiae possit fieri actus excedens intensiorem auxilij? Nunc de solo auxilio actuali disputatio est. Ventura disputatio erit de habituali.

SECTIONES.

- 1 Status controuersa, & iudicia Theologorum.
2 Potest intensio actus vincere intensiorem actualis gratiae.
3 Aduersariorum argumenta enodantur.

SECTIO I.

Status controuersa, & iudicia Theologorum.

Quaestio.

Positio prima.

Itaque ponimus istum instructum habitu charitatis aut fidei, intensio ut octo, & gratia auxiliante intensa solum ut quatuor. Quaritur; an possit voluntas efficere actum charitatis, aut fidei, intensum ut octo? Quippe sic actus superabit intensiorem auxilij actualis, quidquid sit de habituali, de quo nunc inquisitio non est. Ante omnia pono primo discrimen concurrēdi utriusque auxilij. Auxilium habituale per se institutum est ad concursum efficientem actus, completendo actiuitatem, & iuuando actionem naturae rationalis. Actuale uero ad concursum formalem mouendo, & excitando illam ad agen-

dum, quem praestat gratia, etiam si voluntas nihil agat; neque voluntate agente; gratia actualis efficientiam confert, cum habitus adest, secus si abest, ut expediimus tract. de gratia auxiliante, & expediemus libro quinto. Vnde difficultas praesens non est de principio adiuuante voluntatem in genere causae efficientis, sed iuuante in genere causae formalis; nam concursus efficiens gratiae actualis eidem iudicio subiacet, cui concursus efficiens habitus supernaturalis, de quo an possit superari ab intensione actus, examinabimus disputatione sequenti. Nunc igitur solum concursus formalis mouendi, & excitandi voluntatem examinandus est. Pono secundo, gratiam actualem non esse distinctam ab illustratione intellectus, & affectione voluntatis. Expouimus fusè, & illustrauimus tractatu de gratia auxiliante, & eidem operi incumbemus lib. 5.

Secunda;

Tertia.

Pono tertio, posse à Deo conferri uocationem, & gratiam actualem minoris intensiōis, quam sit habitus infusus iustorum. A priori quidem, quia intensio uocationis, sicut eius collatio, perderi immediate à largitate, & libito Dei distributis singulis gratias, & uocationes, prout uoluerit; aut à proportionem uocationum naturalium, quas conatus Ecclesiae, & ministrorum Christi excitare solet. Quae interdum intensae interdum remissae disponuntur peccatoribus, & iustis. A posteriori uero, quia plerumque iusti cum habitibus ualde intensis actus pietatis eliciunt uocationibus proportionatos ualde remissos. Neque credibile est, iustos, qui tractu plurimorum annorum, iustitiae, & sanctitati incumbentes, intensissimos habent habitus supernaturales iuxta intensiōem gratiae iustificantis, postremo uix cursu praueuiri semper ad agendum uocationibus, illustrationibus, & inspirationibus eiusdem intensiōis cum habitibus, quos toto uix tempore continuo auerunt. Pono quarto, licet regulariter loquendo voluntas eliciat actum iuxta intensiōem uocationis, quia actus intensio regulariter sequitur uehementiam, & impulsam uocationis; ceterum posse uoluntatem intra intensiōem uocationis actum elicere, aut uocationi aequalem, aut illa remissiore. Nam in potestate uoluntatis est non solum existentia actus, uerum etiam intensio, aut remissio ipsius; & sicut potuit uoluntas uocata, & excitata à Deo, actum non elicere, ita potuit non elicere in ea intensiōe, in qua est uocatio, sed in minori. Itaque disputatio relinquatur, an possit actum efficere intensiōe superiorem uocatione, & motione Dei iuxta intensiōem habitus supernaturalis, aut alterius qualitatibus suppletis actiuitatem habitus, quam ponimus intensiōe superiorem uocatione.

Quarta.

Negant intensiōem uocationis excedi posse ab intensiōe actus, Vega lib. 6. in Trid. à cap. 6. ad 9. Sorus 1. de nat. & grat. cap. 16. Aluarez de auxiliis, disp. 63. n. 4. & lib. 2. responsionum, cap. 4. n. 15. quibus adhæret Mascarenas de auxiliis disp. 3. p. 5. n. 12. asserens oppositam sententiam esse improbabilem. Venia tamen tanti uiri, duobus plane fallitur. Primò, quòd eam sententiam improbabilem censet, quam ipso fatente tenetur Scotus, Durandus, Ricardus, Maior, Caietanus, & Molina cum pluribus recentioribus, & non sine fundamentis maximi momenti, nulla que oppugnat summa ratio Theologica, aut probabilis Concilij & Patrum auctoritas, ut disp. superiori uidimus. Secundo quòd inaequalitatem actus de

Negant. Vega, Sorus. Alu. Masc.

Duobus fallitur Mascaren.

de qua nunc differimus, confundat cum inaequalitate actus proueniente ex nobilitate potentiae naturalis. Etenim ab illa longissime distat; tum quia illa inaequalitas est tantum gradualis, & numerica; haec uero formalis, & specifica. Tum quia alia à maiori perfectione potentiae praecise desumi putatur, alia à maiori conatu potentiae, uiribus supernaturalibus agentis desumitur, ut mox exponemus. Quae inaequalitas ab ipso Mascarenas negari non potest, cum intra quantitatem auxiliij fateatur, posse pro maiori uel minori conatu potentiae, actum supernaturalem fieri magis uel minus intensum.

Affirmant p. Molina. p. Suarez. p. Iannerus.

Bannes.

At affirmant P. Molina in concordia, disp. 39. & P. Suarez opusc. 5. disp. 2. nu. 5. quos sequitur P. Iannerus, existimans, hanc doctrinam esse eandem cum illa, quae tenet, posse actus supernaturales pro maiori conatu potentiae esse intensiores habitibus, qui eos antecedunt. Sed non recte Pater Iannerus. Nam concursus habituum supernaturalium est solum efficiens, qui cum ad intensiōem actus non prouenerit, suppleri potest per aliud auxilium supernaturale, uel per habitus intensiōem denuo aduenientem, ut uoluit Bannes; uel per qualitatem transeuntem, ut alij Thomista, uel per auxilium extrinsecum, ut P. Suarez, & P. Moncaus cum aliis societatis Theologi, uel per ipsum auxilium actuale, ut ego censo: de quo decernemus disp. sequenti. Concursus uero uocationis, & gratiae actualis, de quo nunc contendimus, solum est formalis, & moralis, qui per auxilium aliquod extrinsecum, aut aliud intrinsecum, quod uirale & actuale non sit, suppleri non potest. Ideoque actus charitatis fieri potest à peccatore non praecedente habitu charitatis, nequit uero fieri non praecedente uocatione. Igitur licet concursus efficiens uocationis & gratiae actualis eiusdem suffragij sit cum habitus supernaturalis concursu, tamen moralis, & formalis ipsius uocationis concursus, alterius difficultioris, quae considerationis est, in quam nunc incumbimus.

SECTIO II.

Potest intensio actus vincere intensiorem actualis gratiae.

Probatur asserum. Primo.

Ergo Patribus, Molinae, & Suariorum assentio. Primo, quia potest esse gratia actualis, quae cum minori intensiōe magis impellat, eliciatque uoluntatem ad agendum quam alia gratia maiori intensiōis. Ergo si potest uoluntas cum gratia ut quatuor elicere actum intensum, ut quatuor, etiam poterit cum gratia ut duo aequè impellente, ac mouente. Intensio enim gratiae actualis eatenus confert ad intensiōem actus, quatenus confert uoluntati maiorem impulsum, & motiōem ad agendum. Probatur antecedens in gratia illustrationis. Illustratio ut duo potest clarius proponere bonitatem obiecti, quam illustratio, ut quatuor. At quo illustratio est clarior, magis impellit, & mouet uoluntatem. Ergo illustratio minus intensa potest uoluntati conferre maiorem impulsum, & motiōem ad amandum bonum, quam magis intensa. Probatur, & explicatur antecedens. Maior claritas, & distinctio illustrationis proponens bonitatem obiecti, & mouentis uoluntatem ad eius amorem, non solum pro-

uenit ex maiori intensiōe gradualis; sed etiam potest prouenire ex modo essentiali tendendi in obiectum perfectiori; ut si alia illustratio pertinet ad scientiam insulam euidenter referentem obiectum, alia uero ad fidem obscure proponentem illud. Item ex maiori extensiōe obiectiua formalitatum, seu perfectionum obiecti quas refert, ut si minus intensa refert honestatem obiecti cum ipsius uoluptate; intensior uero eandem honestatem obiecti cum molestia; minus intensa duas bonitates seu perfectiones Dei, intensior uero unam tantum; illa honestatem specificam distinguentem obiectum ab alijs, haec honestatem genericam consententem cum alijs; una honestatem magis consentaneam inclinationi naturali subiecti, alia honestatem illi repugnantem. Possit enim cognitionem intendi, circa unam tantum formalitatem, & perfectionem obiecti, & posse absque intensiōe primum gradum cognitionis ad plures formalitates extendi, mihi cum alijs Theologis constantissimum est. Ergo potest illustratio minus intensa aequali impulsu mouere uoluntatem ad uehementiam amoris, quam magis intensa. Confirmatur ex actibus naturalibus. Proponatur diligendus amicus, à uir. cognitione eiusdem intensiōis diligendus inimicus; intensus à uoluntate diligitur amicus. Occurrat ambizioso procuranda dignitas media, & summa, sibi consequibiles, & utraque cognitione aequali; ardentius experit summam, quam mediam. Ergo similiter possunt occurrere aequali illustratione duo obiecta honesta, & in alterum uehementiori affectu ferri uoluntatem, quam in alterum, ductam non sola intensiōe illustrationis, sed etiam inaequali bonitate, aequaliter sibi proportionata.

Confirmat.

Secundo;

Secundo idem ostendo in gratia affectionis supernaturalis. Potest iustus pia motione uoluntatis remissa affici in actum feruentissimum charitatis; nam actus feruentissimus potest, sicut aliud quoduis bonum, remissam & intensam uoluntatis affectionem terminare. Experimento enim notum est, saepe tepide, saepe ardentem actus feruentissimos uirtutum expecti à iusto. Ergo potest uoluntas motione remissa gratiae ad uirtutis intensiōem promoueri. Nam posse uoluntatem actione perficere intensiōem uirtutis, in quam à Deo afficitur, & mouetur, quis negat? Explicatur. Potest actus charitatis remissus efficaciter imperare actum intensum; nam actus efficax uoluntatis capere potest intensiōem, & remissionem, quam alij actus uoluntatis capiunt: quare communis sententia Theologorum docet, amorem efficacem Dei, & detestationem efficacem peccati, in quacunque remissione disponere hominem ad iustificatiōem; tam in ira, quam extra sacramentum poenitentiae. Demus igitur, imperium efficacem remissum habere pro obiecto actum intensum, uidelicet actum charitatis, ut duo efficaciter imperare actum intensum, ut quatuor. Tunc uoluntas motione remissa reducitur ad agendum intensum, & sane maiori impulsu, quam si affectione simplici intensa ut quatuor tangeretur. Ergo potest intensio actus superare intensiōem motiōis. Id enim quod in motione ex se efficaci uisum, contingere potest in motione ex se inefficaci. Praeter quam quod Aluarez, & alij Thomista, quorum est contraria sententia; motiōem uoluntatis ponunt ex se efficacem.

Tertio à

Tertio à posteriori sic proba. Iustus motus posteriori.

& excitatus à Deo ad augmentum charitatis & iustitiæ, potest suo conatu, & actione comple...

8 Quarto à priori.

Quarto à priori sic arguo. Cum illustratione, & affectione obiecti, vt quatuor, potest voluntas...

ocho, quàmuis propositio formalis sit tantum vt quatuor. Confirmatur. Cognitione bonitatis di...

Confirmatur.

9 Illustratur primo.

Secundo Trident.

Tertiò. Matthæi 25. Luca 17.

P. Molina.

SECTIO III.

Aduersariorum argumenta enodantur.

Primum desumunt ab Augustino, & aliis Patribus tribuentibus Deo totum pietatis opus, & non partim nobis, & partim Deo.

10 Primum.

Confirmatio. D. Thomas.

Occurritur.

11 Secundum.

Respondetur.

12 Vegetur.

Explicatur.

13 Tertium.

Satisfit.

mensuratur quantitate motionis Spiritus Sancti, & voluntate diuina. Respondeo. Ostendimus disp. 30. sect. 10. pietatis opus non ita esse Dei proprium, vt nostræ etiam voluntatis non sit præuentæ viribus gratiæ, & sectione 22. & 24. explicuimus fide testimonia Patrum, quæ videntur Deo totum negotium adscribere, quin excluderetur partialis etiam influxus voluntatis.

At secundo sic obicitur, & solutio superior redarguitur. Vires gratiæ non continent totam intentionem actus, cum ipsa gratia in se totam illam intentionem non contineat. Ergo voluntas valens ad illam intentionem, non agit viribus gratiæ, sed facultate naturæ. Nego antecedens. Nam tota illa intentio continetur in virtute actiua habitus supernaturalis, qui ponitur æqualis intentionis actui.

At rursus virgebit Aluarez. Præter concursum efficientem habitus; etiam requiritur concursus efficiens auxiliij actualis qui certa aliqua intentione actus limitari debet, sicut limitatur concursus efficiens ipsius habitus. Ergo si auxiliium actuale non habet totam intentionem actus, intensio superans non provenit à concursu auxiliij. Verùm hoc antecedens falsum est, vt ostendimus tract. de gratia auxiliante, & ostendemus lib. 5. Deinde esto, auxilia actualia præsentibus habitibus efficiant, inconueniens non est, ultra sui intentionem, augere intentionem actus. Tum quia causa æquiuoca possunt in minori intentione agere effectum intentione superiore, vt lux in tensa vt duo, calorem vt quatuor. Tum quia auxiliium actuale inuatur concursu efficienti habitus in fusi, quò recte potest ultra sui intentionem concursum porrigere. De quo agemus disputatione sequenti.

Tertiò. Mouens, & mobile correlatiua sunt, vt mobile moueri non possit, plusquam à mouente mouetur. Ergo si motio mouentis est tantum vt quatuor, non potest mobile moueri vt sex. At auxiliium actuale est motio Dei mouentis. Ergo ultra intentionem auxiliij non potest voluntas moueri per actum. Respondeo. Auxilium vt quatuor, quamuis formaliter physicè sit intentionis vt quatuor; moraliter tamen, & virtualiter potest esse in actu primo virtutis vt octo, quia in virtute habitus infusi potest moueri ad actum vt octo; quò voluntas non mouetur, plusquam agens illam moueat. Secundo motio ad æquata voluntatis non est sola excitatio moralis auxiliij, sed etiam actio habitus infusi, quæ cooperationi, & conatu voluntatis identificantur. Etenim

Ripalda de Ente Tom. I.

motio Dei inchoatur per excitationem gratiæ actualis, completur, ac perficitur per actionem habitus infusi: licet autem intentio actus superet motionem inchoatam auxiliij excitantis, tamè non superat motionem completam per actionem auxiliij adiuuantis; nam cum intentio actus est vt octo, etiam actio habitus infusi, cui voluntatis conatus cooperatur, est vt octo.

Quarto; vis motiua vocationis habet spheram limitatam, sicut vis actiua, nam vis moralis est maior, vel minor, sicut vis physica. Ergo in auxilio vt quatuor limitanda est ad actum vt quatuor. Confirmatur. Visio beata intenta vt quatuor tantum, mouet ad amorem Dei vt quatuor, impotens excitare amorem intentione infinitum. Ergo vis motiua cognitionis iuxta ipsius intentionem finita est. Rursus confirmatur, potest cognitio supernaturalis adeo debiliter repræsentare bonum, vt voluntas nequeat bene moraliter operari, sicut potest esse adeo debilis propositio mali, vt cum illa voluntas non delinquat. Ergo pro maiori vel minori intentione illustrationis, potest esse maior, vel minor actus moralis intensio.

14 Quartum.

Confirmatur.

Iterum confirmatur.

Ad quartum.

Respondeo. Virtus moraliter motiua vocationis limitatur in actu primo virtute actiua habitus infusi, aut alterius principij supernaturalis efficientis cum voluntate actum, supernaturalem; nam vocatio in quavis intentione mouet ex se in actu primo, vt agat voluntas quantum viribus efficientibus datum est. Ergo ad tantum opus potest ex se mouere, ad quantum vis actiua se potest extendere. Atque adeo potestare actiua auxiliij efficienter iuuantis metienda est vis motiua in actu primo auxiliij mouentis. Vnde eadem vocatione voluntatem instructam habitu supernaturali actu intentionis vt octo, mouebit in actu primo ad actum vt octo; voluntatem vero instructam habitu supernaturali actu intentionis vt quatuor, mouebit in actu primo ad actum intentionem vt quatuor. Vnde facile primam confirmationem sic solues. Ea ratione visio beata, vt quatuor mouet voluntatem tantum ad amorem, vt quatuor quia habitus charitatis, quo Dei amor efficitur, est tantum intentionis vt quatuor; semper enim habitus charitatis habitui luminis gloriæ, & gratiæ iustificantis æqualis est. Cæterum, si cum visione vt quatuor esset voluntas instructa habitu charitatis vt octo, amaret necessario Deum actu charitatis intento vt octo; siquidem visio beata in quacumque intentione cogit voluntatem amare Deum totis viribus, quas habet. Ad secundam confirmationem respondeo. Debilitas cognitionis non volentis inducere amorem moralem honesti, non est referenda ad remissionem gradualem, de qua loquimur, sed ad enitiatium, & essentialem remissionem, in qua remissione cogitatio sancta non obtinet rationem auxiliij moralis, cum ad opus morale voluntatem auxiliari non valeat. Præterea esto, ea debilitas cogitationis ad gradualem remissionem pertineat, nostra doctrina est, cogitationem, aut affectionem sanctam in eo gradu, in quo potest voluntatem mouere ad actum moralem, posse mouere illam ad omnem intentionem, cuius est capax virtus actiua voluntatis viribus supernaturalibus præuentæ; vt ea cogitatio, quæ excitare potest odium morale, vt duo, potest excitare vt octo. Iraque cogitatio, quam nostrum assertum comprehendit, debet esse moralis ad eamque intentionem peruenire, in qua actum moralem excitare valcat.

Ad primam confirmationem.

Ad secundam.

DISPUTATIO XXXIX.

An, & quomodo potentia naturalis possit suo conatu actum edere intensiorem auxilio habitus infusis

ROCLIVE est, hanc difficultatem examinare, in qua duo continentur. Alterum, an possit actus supernaturalis auferre intensiorem, supra intensiorem habitus. Alterum, qua ratione, siue quo auxilio gratiæ maior illa intensio actus efficiatur. Quæ duo breuiter declarabo.

SECTIONES.

- 1. Potest supernaturalis actus conatu potentia fieri intensior, quam habitus.
2. Quo auxilio gratia fiat actus supernaturalis supra intensiorem habitus.

SECTIO I.

Potest supernaturalis actus conatu potentia fieri intensior, quam habitus.

Communis sententia Theologorum supponit, posse actum supernaturalem fieri intensiorem habitu infuso, qui ipsum præcedit. Ita apud eos, qui differunt de auxilio efficienti maioris intensiõnis actus, quos iam refero. Itaque Bannez 2. 2. quæst. 24. art. 6. dubio 2. ad septimum docet maiorem actus intensiõnem procedere ab augmento habitus supernaturalis, quod actus intensior meretur, sicut actus charitatis elicuitur à peccatore fieri confertur ab habitu charitatis qui intuitu talis actus donatur. At alij apud Patrem Turrianum infra volunt, fieri secundum totam intensiõnem ab habitu supernaturali præcedenti, quia in quouis intensiõnis gradu omnem actus intensiõnem continere valet. Quibus accedit Pater Vasquez 1. 2. disput. 220. cap. 5. ad finem. Cæterum P. Agidius ConincK 2. 2. disput. 6. num. 107. & Pater Moncæus disput. 8. cap. 4. & alij plures asserunt, actum secundum augmentum intensiõnis superius habitu supernaturali effici ab auxilio extrinsecò. Rursus Pater Turrianus 2. 2. disput. 77. dubio 2. arbitratur excessus intensiõnis actus supra intensiõnem habitus posse fieri ab habitu præcedenti quoad aliquam determinatam quantitatem graduum, quam habitus præcedens cum minori intensiõne continere potest, cum vero excessus intensiõnis actus est supra istam quantitatem, suppleri habitum supernaturalem per auxilium extrinsecum Dei.

2. Assertum primum.

Probatur

Assero primo. Potest actus supernaturalis superare intensiõnem habitus præcedentis ipsum. In hoc assensu concors est omnium Theologorum consensus. Et probatur. Potest actus charitatis fieri à peccatore nullo præcedente habitu potest fieri supra intensiõnem habitus. Nam sicut se habet actus cõparatione habitus, ita se habet

maior actus intensio comparatione intensiõnis habitus. Ergo sicut ad existentiam actus non requiritur, vt præcesserit habitus dependens ab actu, ita ad intensiõnem actus non requiritur, vt præcesserit intensio habitus illi respondens, in dependens ab intensiõne actus. Confirmatur. Iustus, qui per actum charitatis acquisiuit habitum charitatis potest post suam iustificatiõnem actum charitatis elicere intensiorem eo, quo iustificatiõnem obtinuit. Nam si ante iustificatiõnem potuit primum actum charitatis elicere intensiorem, non est ratio, quare post iustificatiõnem non possit intensiorem efficere secundum. At is secundus intensior primò fieret supra intensiõnem habitus præcedentis. Nã habitus præcedens donatus fuit iuxta mensuram actus prioris disponentis hominem ad iustificatiõnem, vt expressit Tridentinum sess. 6. cap. 7. Ergo potest actus charitatis fieri intensior, quam habitus. Rursus probatur. Iustus habens habitum charitatis vt duo, potest elicere actum æque intensum, ac iustus habens habitum charitatis vt quatuor. Sed iustus habens habitum charitatis vt quatuor potest efficere actum vt quatuor. Ergo etiam iustus habens habitum charitatis vt duo. At hic actus vt quatuor, superaret intensiõnem habitus vt duo. Ergo. Probatur maior. Cuilibet iusto adest gratia diuina ad efficiendum actus feruentissimos alterius iusti, quin ex parte Dei desit auxilium, quo possit illos efficere. Ergo si conetur voluntas humana, poterit ad feruorem actuum alterius iusti peruenire. Alias in Deum esset referendus defectus eius feruoris in iusto habente charitatem vt duo. Quod credendum non est iuxta dicta disp. 19. sect. 7. & 8. Demum à priori, si aliquo capite non possit voluntas suo conatu edere actum superioris intensiõnis quam habitum, esset ex defectu principij supernaturalis efficientis maioris intensiõnis, vt constabit assertionibus sequentibus. Ergo potest actus fieri maioris intensiõnis, quam sit habitus supernaturalis præcedens. Contra hanc doctrinam nullum opponitur argumentum. Et ego supersedeo ab aliquibus, quæ occurrerant opponenda.

Cõfirmatur

Trident.

Secundò

Tertiã à priori

SECTIO II.

Quo auxilio gratia fiat actus supernaturalis supra intensiõnem habitus.

Assero secundo contra Bannes. Maior intensio actus non efficitur ab agmento habitus, quod tanquam præmium actus confertur. Ita communiter omnes Theologi iuxta illud commune præloquium, principium meriti non potest cadere sub meritum à quibus sua nouitate, vel, vt ipse ait, subtilitate recessit Bannes. Primò, quia alias eodem modo posset vnio hypostatica esse principium actus de cõdigno merentis ipsam, & prima gratia actualis, quæ est primus effectus prædestinatiõnis, posset sui meritum efficere. At hoc est cõtra omnem receptam Theologorum doctrinam. Ergo non potest augmentum habitus, acquisitum merito condigno intensiõnis actus, esse ex natura rei principium talis intensiõnis. Minor, & consequentia constant. Maior

3. Secundum assertum

Probatur

Iterum à priori.

4. Prima obiectio. Bannes.

Secunda,

Tertia.

5. Ad primã.

Maior probatur: quia nulla est alia ratio, quare non possit ex natura rei vnio hypostatica, & primus effectus prædestinatiõnis cadere sub meritum condignum procedens ab ipsis, nisi quia non potest ex natura rei præmium meriti condigni esse principium ipsius meriti. Ergo si augmentum habitus supernaturalis acquisitum merito condigno intensiõnis actus posset esse principium efficiens ipsius intensiõnis, posset ex natura rei vnio hypostatica, & primus effectus prædestinatiõnis esse principium meritum condigno actum procedentem ab ipsis. Secundo à priori, quia præmium debet esse ex natura rei separabile à merito, & omnibus principijs necessarijs ad meritum; Ergo augmentum habitus, quod est præmium intensiõnis actus, non potest esse principium efficiens necessarium talis intensiõnis. Antecedens ostendi fusè tractatu de merito ex propria conditiõne præmij, quod debet esse connexum sola promissione diuina, & seclusa promissione potest negari. Si autem esset ex natura rei connexum cum merito tanquam principium necessarium ipsius, non esset connexum cum merito ex vi sola promissione diuina, & neque seclusa promissione posset merenti negari; nam ridicula est promissio boni, quod operanti necessariò adesse debet seclusa promissione. Ergo præmium debet ex natura rei esse separabile à merito, & principijs necessarijs ipsius.

Sed opponit Bannes primò. Actus charitatis disponens ad gratiam, & habitum charitatis efficitur ab habitu charitatis subsequenti actum. Ergo intensio actus meritoria augenti gratiæ, & habitus charitatis potest fieri ab augmento habitus subsequenti talem intensiõnem. Secundo, non potest maior actus intensio fieri per auxilium extrinsecum Dei, quod possit efficere talem intensiõnem. Probatur antecedens. Tum quia aliàs maior intensio actus non esset meritoria de congruo. Nam ad meritum de condigno requiritur, vt procedat à gratia iustificante. A gratia autem iustificante non procederet, si non fieret per habitum charitatis, sed per auxilium extrinsecum: cum gratia iustificans solum operetur actum per habitum connexum cum ipsa. Tum quia aliàs voluntas non ageret talem intensiõnem, tanquam causa principalis, sed tanquam instrumentalis; cum non ageret per virtutem sibi propriam, & inherentem, ratione cuius sibi tribueretur operatio talis intensiõnis. Voluntas autem agit omnem actum meritouum, tanquam causa principalis, cum per illum reddatur ipsa volens, & merens. Ergo non potest agere talem intensiõnem per auxilium extrinsecum. Tertio, potest dari mutua prioritas in diuerso genere causæ. Ergo potest augmentum habitus esse principium efficiens intensiõnis actus, à qua ipsum pender solum in genere causæ dispositiua, & moralis.

Tamen hæc argumenta absque negotio explanantur. Ad primum, nego actum charitatis fieri à voluntate per habitum subsequentem, vt tractatu de iustificatiõne expeditum. Deinde discrimen est; quia augmentum gratiæ, & charitatis confertur vt præmium meriti condigni, siue quia merito condigno debitum est; At in lententia constitutente charitatem principium contritiõnis in peccatore, prima gratia, & charitas non confertur vt præmium contritiõnis siue quia contritiõni debitum est, sed vt medium, quo fiat contritiõ

tio, & obtineatur remissio peccatorum, & iustificatiõ. Ad secundum, in primis negatur consequentia? quia præter augmentum habitus supernaturalis, & auxilium extrinsecum, sunt alia principia, quæ possunt efficere maiorem intensiõnem actus, vt assertionibus sequentibus exponemus. Deinde negatur antecedens, non posse auxilium extrinsecum supplere actiuitatem habitus supernaturalis. Ad primam probationem negatur sequela; quia vt maior intensio actus sit meritoria, & de condigno, necessarium non est, vt efficienter procedat à gratia iustificante, sed sufficit, vt moraliter ab illa deriuetur, quatenus intuitu gratiæ præcedentis tribuantur auxilia, quæ efficiunt talem intensiõnem, vt explicuimus tractatu de merito. Id augm euenire potest, quamuis augmentum habitus supernaturalis concursu efficienti non influat in eam intensiõnem, cum auxilium extrinsecum possit intuitu gratiæ præcedentis parari voluntari. Præterquam quod simul cum auxilio extrinsecò potest influere habitus supernaturalis præcedens ad maiorem actus intensiõnem, modo, quo sequentibus exponemus. Ad secundam probationem constat ex disputatiõ. 31. vbi differuimus de causalitate principalivoluntatis in actum supernaturalem. Ad tertium argumentum nego mutua proprietatem causarum etiam in diuerso genere, vt libro 2. physicorum negaui, & in metaphysica ostendimus. Deinde est, possit dari mutua prioritas, inter causas physicè influentes, neganda est inter causas influentes, morali, & meritorio concursu, propter specialem conditionem meriti, & præmij, quæ huic naturæ prioritati repugnat, vt arguebamur num. præcedenti.

Ad secundam.

Ad tertiam.

6. Assertum tertium.

7. Quartum.

8. Quintum.

Assero tertio contra Patrem Vasquez, & alios. Non potest habitus remissus ad omnem intensiõnem actus sufficere. Nam licet verum sit posse habitum supernaturalem sufficere ad aliquam intensiõnem actus, superantem intensiõnem habitus, tamen non potest omnem actus intensiõnem continere. Nam virtus actiua habitus supernaturalis finita, & liminata est; atque adeo potest actus ad eam maximam intensiõnem peruenire, quæ excedat actiuitatem remissionis habitus supernaturalis. Etenim intensio habitus momenti esse debet ad intensiõnem actus. Nullus autem momenti esset intensio habitus ad intensiõnem actus, si habitus in quouis remissione valeret omnem actus intensiõnem efficere. Ergo præter concursum habitus remissi desiderari aliquando potest aliud principium efficiens ad ingentem intensiõnem actus.

Assero tertio contra Patrem ConincK & Patrem Moncæum. Non requiritur ad quamcunque maiorem intensiõnem aliud auxilium efficiens præter habitum supernaturalem. Quoniam habitus est causa æquiuoca comparatione actus, & nobilior quàm actus. Causa autem æquiuoca, & nobilior effectu potest interdum producere intensiorem ipsa, vt lux vt duo, potest producere calorem vt quatuor. Ergo aliquid potest esse augmentum actus supra habitum, in quod sufficiat virtus actiua ipsius habitus.

Assero quarto contra Patrem Turrianum. Quantitas intensiõnis actus excedens virtutem actiua habitus remissi, non semper efficitur per auxilium extrinsecum. Nam auxilia actualis gratiæ, quæ mea opinione sunt illustratiõnes

& affectiones supernaturales, influunt efficien-
ter in actus supernaturales, quando deficit concu-
sus habitus, quare actus virtutum moralium
in peccatore sunt concursu efficienti auxilio-
rum actualium, de quo plena erit disputatio
libro quinto. Ergo deficiente virtute actiua in-
tensionem actus, possunt auxilia actualia concu-
rsu efficienti iuuare voluntatem ad illam.
Atque adeo non erit in eo casu necessarium
auxilium extrinsecum, quod solum ad supple-
ndum defectum alicuius auxilij intrinseci substi-
tui solet.

9
Sextum

Assero denique sexto. Si intensio actus tanta sit, ut excedat actiuitatem habitus, & auxiliorum gratia, tunc ad illud auctarium actus concurrat auxilium extrinsecum. Itaque duo sunt ponenda ad auxilium extrinsecum. Alterum, posse actum supernaturalem vincere intensione intensiorem auxiliorum gratia. Quod disputatione anteriori manifestum fecimus. Alterum, posse intensiorem actus superare intensiorem habitus, & auxiliorum gratia. Quod ex assertione secunda facile constabit. Nam etiam virtus efficiens auxiliorum actualium est finita, & limitata, sicut efficiens virtus auxilij habitualis. Ergo sicut actus potest ad illud intensiorem augmentum peruenire, quod excedat actiuitatem auxilij habitualis, ita etiam ad illud quod excedat actiuitatem auxilij actualis. Nunc assertum probo. Præter auxilium habituale, & actuale, nullum restat aliud, quod possit efficere augmentum actus, nisi auxilium extrinsecum. Ergo cum auxilium habituale, & actuale non sufficiunt ad augmentum actus, necessarium est auxilium extrinsecum.

10
Obiiciuntur tria

Repelluntur.

Huic postremæ assertioni oppones primo, repugnare auxilium extrinsecum iuuans voluntatem ad actum supernaturalem. Secundo, non posse augere actum supra augmentum actualis gratia. Tertio, præter auxilium extrinsecum rectam qualitatem transeuntem, quæ defectum intensiorem habitus, & gratia actualis supplere possit. Tamen hæc principia vera non sunt. Primum esse falsum, constat ex disputatione trigesima-quarta. Secundum ex disputatione præcedenti. Tertium ex tractatu de gratia auxiliante, constabitque ex libro quinto vbi qualitates mortuas suapte conditione transeuntes, vicarias habituum supernaturalium, pluribus improbatimus, non solum existentes, sed etiam possibiles. Notauerim tamen contra Bannes, qui eas non diffidetur, perperam recurrisse ad augmentum subsequens ipsius habitus infusi, ut daret augmento actus principium efficiens, ex eo quod auxilium extrinsecum eleuare non poterat voluntatem ad illud. Siquidem præter auxilium extrinsecum, quod renuebat admittere, adesse poterant qualitates transeuntes, quæ id muneris implere facile possent.

**

SECTIO III.

Notationes duæ.

AD plenam explicationem eorum, quæ sectione præcedenti asseruimus, duo accuratè notanda sunt. Primo adnotandum, cum ad maiorem intensiorem actus desideramus aliud principium efficiens præter habitum, tunc illud sit intrinsecum, siue extrinsecum, non ita eius principij efficientiam intelligendam, ut voluntas efficiat actum cum solo habitu quoad gradus habitus æquales, & cum solo principio superaddito quoad gradus excedentes actiuitatem habitus, licet voluntas Theologi relati sectione prima, sed actionem ita inter habitum præcedentem, & aliud principium supernaturale adueniens patiendam esse, ut habitus præcedens, & illud auxilium ad omnes intensiorem actualis gradus tanquam duæ causæ parciales, non partialitate effectus, sed sola partialitate causæ, conferant efficientiam; superioresque, ac inferiores gradus ab utroque principio indiuiso concursu efficiantur. Ratio est, quia intensio qualitatis non potest fieri per gradus æthereogeneos æthereogeneitate specifica, sed tantum individuali, hoc est, licet possit admitti aliqua differentia, & inæqualitas inter gradus intensiorem intra eandem speciem, admitti non potest intra speciem eandem, ut vnus gradus specie differens sit ab alio. Ita docuimus libris de ortu, & interitu, probabimusque in metaphysica. Atsi gradus intensiorem actus, æquales habitui procederet à voluntate cum solo habitu, reliqui superiores à voluntate cum auxilio superaddito, constaret intensio actus æthereogeneitate specifica graduum. Nam actus vitales pendentes à principijs efficientibus specie diuersis, sunt specie diuersi, quia dependentia à principio efficienti, est illis essentialis, & identificata, ut probatum reliquimus disputatione 34. sect. 7. Ergo omnes gradus intensiorem actus indiscriminatim procedunt ab utroque auxilio supernaturali, ut ea ratione omnes idem principium efficiens indiuidue respiciant & omnes intra eandem speciem, ac dependentiam essentialem constituantur. Neque obstat habitum solum absque alio auxilio supernaturali posse efficere actum intensiorem sibi æqualem. Nam cum totus actus intensiorem æqualis est actiuitati habitus, potest solus in totum actum influere. Cum autem solus habitus in totum actum sufficiens est, ex natura rei consortium alterius principij non est necessarium, neque admittendum. At vero cum habitus in totum actum quoad omnem sui intensiorem non sufficit quoad partem illius, quia cum vna pars non sit specie differens ab alia, & alia sit dependens essentialiter à principio supernaturali specie diuerso ab habitu, omnes intensiorem partes, ab eodem principio essentialiter pendere debent. Vnde sicut habitus vt duo efficere non potest actum vt duo elicatum à peccatore per auxilium extrinsecum, quamuis alium actum vt duo exigentem ipsius efficientiam allicere queat, ita non potest efficere priores duos gradus actus intensi vt octo, qui exigunt dependentiam ab alio principio supernaturali distinctio ab habitu, quas exigunt superiores

riores gradus, licet possit alios duos gradus actus intensi solum vt duo absque consortio alterius principij solus efficere.

12
Prima collectio.

Secunda.

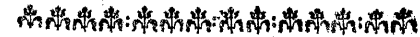
Tertia.

13
Notario secunda.

Vnde colliges primo, actum vt duo elicatum concursu efficienti habitus vt duo specie differere ab actu vt lex elicitio ab eodem habitu cum auxilio extrinsecum, aut concursu efficienti gratia actualis non solum quoad gradus excedentes intensiorem vt duo, sed etiam quoad duos priores gradus illi intensiorem æquales. Quia etiam illi duo gradus essentialiter pendent à principio supernaturali specie diuerso ab habitu vt duo, à quo solo pendet duo gradus actus vt duo. Colliges secundo, actum excedentem intensiorem actiuitatem habitus, ideoque exigentem aliud principium efficiens præter illum, non posse eundem conseruari, continuatiue concursu efficienti illius augmenti habitus: quod merito talis actus comparatum est, licet cum eo augmento possit habitus solus sine alio auxilio alium actum eiusdem intensiorem efficere, sed necessario conseruandum priorem actum concursu efficienti prioris auxilij habitui adiuncti. Quia ille actus essentialiter pendet ab eo principio, & pendens ab alio essentialiter, diuersus est. Colliges tertio, non posse voluntatem successiue augere intensiorem prioris actus, cum actus præcedens exhaurit totam actiuitatem habitus, sed vehementiori conatu successiue potentie alium omnino diuersum actum edi, nulla ratione præcedenti coniunctum. Quoniam maior illa intensio fieri debet per gradus specie diuersos à gradibus prioris actus, quippe pendentes ab alio principio supernaturali specie diuerso. Intensio autem coalescere nequit ex gradibus specie diuersis. Ex quibus plura alia similia deprehendes, quibus ea, quæ nostram doctrinam oppugnare possunt, præoccupentur.

Secundo notandum est, reiectum à nobis augmentum subsequens habitus supernaturalis, principium efficiens excessus intensiorem actus, solum eo modo, quo à Bannes assertum est. Nam alio modo id possibile arbitramur. Duos modos explicauimus tract. de iustificatione, quibus possit actus charitatis disponens ad gratiam fluere efficienter ab habitu charitatis, quos nunc attingo. Primo, si Deum cogitemus eo prouidentia ordine serie iustificationis disponere, ut prius voluntatem peccatoris auxiliis efficacibus gratia actualis ad contritionem promoueat, deinde præsciens voluntatem infallibiliter consenturam ad contritionem efficiendam habitum charitatis prouideat, ac tandem post elicitam contritionem gratiam iustificantiem infundant. Secundo si tueamur, Deum priori quodam decreto præsciens efficaciter contritionem, voluntatisque inuamem ad illam per auxilium extrinsecum, aut per habitum intrinsecum sub disfunctione, prouidentemque in eo decreto existentem absolute contritionem, ex tali præuisione, & complacentia contritionis moueri ad determinandam prioris decreti indifferentiam, statuendo ut ex illis duobus principijs sub disfunctione decretis, atque præuisionis, perfectus, ac nobilissimum principium, scilicet habitus gratia, & charitatis contritionem eliciat. Quos duos dicendi modos à pluribus argumentis, quæ in eos obiici possunt, saluis omnibus principijs Theologicis ibidem liberauimus. Quamquam consentient ad illa principia Theologica, cum prouidentia ordinem existen-

tem negauimus. Igitur simili ratione possit ita disponi diuina prouidentia series, ut augmentum charitatis annexum augmento gratia iustificanti comparato, per maiorem intensiorem actus possit in talem actus intensiorem influere. Quamquam consentienter ad alia principia Theologica talis ordo prouidentia existens te ipsa non sit. Itaque potuit alio modo, quam à magistro Bannes asseritur, augmentum habitus supernaturalis efficere maiorem intensiorem actus licet re ipsa illam non efficiat. Quod solum nunc animaduersum volumus, dum disputaciones de dispositione ad gratiam iustificantiem in lucem publicam paramus.

DISPUTATIO XXXX.

An conueniat natura potentia obedientialis physice actiua formarum supernaturalium non vitalium.

PRÆTER actus cognitionis, & amoris, sunt alia qualitates, & modi intrinsece supernaturales, ut gratia iustificans, character sacramentalis, habitus infusi, dotes animæ & corporis lectantes beatitudinem supernaturalem. Ergo nunc inquirimus: an etiam ad efficienda hæc dona possit eleuari natura. Sicut autem de virtute actiua formarum vitalium differimus duo: primo an hæc virtus immediata sit, & identificata natura, ita nunc in controuersiam vocamus primo, an natura possit formas supernaturales physice efficere, de quo disputatione præfenti; secundo an hæc virtus sit naturæ immediata de quo disputatione sequenti.

SECTIONES

- 1 Sententia negans reicitur.
- 2 Sententia affirmans eligitur.
- 3 Corollaria ex dictis.

SECTIO I.

Sententia negans reicitur.

NVLLAM inesse posse naturæ potestatem etiam diuinitus actiuam ad alias formas supernaturales, quam vitales, tenent Pater Vasquez 1. p. disputacione 176. cap. 3. & 3. p. disputacione 57. cap. 5. & disp. 132. à cap. 3. Pater Ragusa tom. 1. in 3. p. disputacione 9. num. 11. Pater ConnecK 3. p. q. 62. art. 4. dubio vnic. Pater Gaspar. Horrado de incarn. disp. 9. num. 11. & Pater Ioannes Præpositus 3. p. q. 13. art. 2. num. 13. & q. 62. art. 5. dubio vnic. & plures alij recentiorum. Mouentur primo, quia nulla causa potest influere in effectum, in quo illi non respondeat specialis aliqua formalitas, ratione cuius vel effectus exigat actionem causæ, vel causa exigat influxum in effectum. Sed in qualitatibus supernaturalibus non vitalibus non reperitur talis formalitas, quæ exigat processionem à causa

Primum fundamentum debile

2 Secundum fundamentum.

Facile ruit.

3 Tertium.

Quæritur primò.

Secundo

4 Quartum.

causa naturali, vt reperitur in formis supernaturalibus vitalibus, videlicet vitalitas, & ratio intellectiõnis, & volitionis, ratio voluntarij & liberi; neque aliunde causa naturalis potest exigere influxum in formas supernaturales. Ergo causa naturalis non potest eleuari ad efficiendum formam supernaturalem non vitalem. Hæc ratio momenti non est. Primò, quia vt docui lib. 2. physicorum ad influxum causæ non requiritur specialis aliqua formalitas effectus exigens actionem causæ. Deinde ea formalitas solum ad causalitatem principalem desiderari debet, non vero ad instrumentalem. Tertio ea correspondentia formalitatum requirenda est solum ad causam agentem virtute naturali, non vero obedientiali, & eleuata per potestatem absolutam Dei. Quarto etiam in formis supernaturalibus non vitalibus existere potest formalitas similis formalitatibus qualitarum vitalium exigentem processionem à causa naturali, vt discursu disputationis ostendemus.

Secundo arguunt. Causa naturalis non potest efficere qualitatem supernaturalem non vitalem per virtutem obedientialem immediatam, sibi identificatam, neque per virtutem sibi superadditam, siue ea motio diuina sit, siue qualitas supernaturalis, transiens, aut permanens. Ergo nulla virtute potest causa naturalis cõferre actionem in formam supernaturalem non vitalem. Consequentia videtur bona, quia præter virtutem identificatam naturæ, & ab ea realiter distinctam, non superest virtus, qua natura possit agere formas supernaturales non vitales. Antecedens diuini probant quoad omnes eius partes pluribus argumentis. Verum antecedens est falsum, nam vt disp. seq. videbimus potest natura per potentiam obedientialem, sibi identificatam efficere formas supernaturales non vitales. Vbi etiã diluimus argumenta, quæ talem facultatem obedientialem opugnant.

Tertio, si posset natura influxu physico concurrere ad formas supernaturales non vitales, posset natura creata assumi, vt instrumentum ad creandum. Tum quia gratia iustificans, & consequenter reliquæ formæ supernaturales fiunt per creationem; Tum quia potestatis absolutæ Dei non minus est efficere formas supernaturales, quam creare naturales, atque ita si potest assumere instrumentum ad efficiendum formas supernaturales, etiam poterit ad creandum naturales. Hoc autem est contra communem sententiam scholasticorum. Ergo non potest natura assumi vt instrumentum ad efficiendas formas supernaturales non vitales. In primis libris de anima ostendi non repugnare Deo, vt instrumento creato ad creandam. Deinde, disputatione septima statuimus, neque gratiam iustificantem, neque reliqua dona supernaturalia fieri per veram creationem, sed per educationem. Vnde si ratione aliqua speciali continet implicationem instrumentum creationis, non est quare inde repugnet instrumentum efficiens dona supernaturalia, quæ per educationem fiunt. De quo fortasse redibit sermo disp. seq.

Quarto, si posset natura efficere formas supernaturales non vitales, posset similiter efficere quidquid non implicat contradictionem, nam si aliquis effectus repugnaret efficientiæ naturæ, maxime qui intrinsece supernaturalis, & extra eius sphaeram collocatur. Vnde naturæ com-

peteret virtus absolute infinita, quippe quæ contineret sua virtute effectus infinitos. At naturæ repugnant virtus absolute infinita. Ergo & virtus actiua formarum supernaturalium non vitalium. Respondeo. Naturæ potest competere virtus infinita extensiuè, hoc est, quæ ad effectus infinitos possit extendi, non vero virtus infinita intensiuè, hoc est, quæ modo agendi, & potestate perfectionis infinitæ illos efficiat. Nam intellectus Angelicus potest continere cognitiones infinitas specie diuersas, referentes creaturas infinitas specie diuersas, similiter voluntas amores infinitos. Tamen quia eos actus continet modo agendi omnino finito, scilicet cum dependentia in essendo, & operando, à causalitate causæ primæ, ideo absolute ea virtus intensiuè finita est. Simili igitur & potiori ratione virtus instrumentalis naturæ actiua effectuum sine fine possibilium, erit quoad perfectionem intensiuam finita. Tum quia ea virtus principalis non est, tum quia semper esset in essendo, & agendo dependens à causa prima. Quamquam aliqua ratione posset esse extensiuè infinita, quia finito modo posset porrigi ad effectus infinitos. Quod naturæ non repugnat. Alia argumenta, quæ possunt contra hanc sententiam contendere, proponemus, & diluimus disputatione sequenti agentes de modo, quo natura potest eleuari ad efficiendum formas supernaturales non vitales.

SECTIO II.

Sententia affirmans eligitur.

I Deo sententia affirmans mihi probabilior est. Quam sectantur ex antiquioribus, & recentioribus fere omnes Theologi, præter relatos n. r. P. Suarez, Pater Molina, Pater Valentia P. Artubal, Pater Iannerus, Pater Didacus, P. Ruiz, P. Granadus, Pater Albertinus, Pater Fonseca, Pater Enriquez, P. Beccanus, P. Sayrus. Pater Hurtadus de Mendoza, & Illustrissimus Cardinalis Bellarminus. Extra nostram societatem Paludanus, & Capreolus, Heruæus, Fertariensis, Caietanus, Sotus, Aluarez, Nanarrete, Ledesma, Nazarius, Albelda, Ioann. Vincent. Zumel, Egidius de præsent. Cabrera, Curiel, Lorca, Marchio Sforcia, & alij plures. quos dabimus suis locis, disp. seq. examinantes modum, quo natura ad formarum supernaturalium productionem eleuari potest. Quibus patrocinatur aperte Alensis 4. p. q. 34. memb. 1. art. 2. ad 7. in antiquis, in nouis vero q. 10 memb. 4. art. 2. §. 6. q. 2. ad vlt. asserens, virtutem creatam per se non habere, quod possit in aliquid, quod est supra communem naturam, id tamen posse, vt adiutam à virtute increata, Nec non S. Thomas in 4. dist. 8. q. 2. art. 3. ad 4. ibi: sicut creatura inest obedientia potentia, vt in ea fiat, quidquid creator disposuerit, ita etiam vt ea mediante fiat, quæ est ratio instrumenti. Vbi euidenter statuit, non solum potentiam obedientialem passiuam, in qua fiant, quæ creator disposuerit, sed etiam actiuam, qua mediante tanquã instrumento fiant. Item aliis in locis, quæ expendemus disp. seq.

Prima probatio sit Augustini de genesi ad litt. capite 17. vbi postquam præmiserat conuenire

Infernum

5

6

S. Thomas. S. Augustinus.

7 Duz respõsiones.

prima friget.

Secunda errat à vero.

nire rebus creatis. virtutum. agendi iuxta vltimum cursum naturæ, subdit. Super hunc autem motum, cursumque rerum naturalem, potestas creatoris habet apud se posse de his omnibus facere aliud, quam eorum seminales rationes habent; non tamen id quod in eis posuit, vt de his fieri, vel absque ipso possit. En plane Augustinus statuit, adesse rebus potestatem supra id quod seminales; seu naturales vires possunt. Quod adeo certum crediderit, vt prænotauerit hanc doctrinam ad fidei principia pertinere, ibi, Dicam quid mihi videatur sine affirmandi temeritate, quod tamen cum dixerit fortasse prudenter ista considerantes, quos iam Christiana fides imbuit, etiam si nunc primum ista cognoscant, non esse dubitandum indicabunt. Ergo qui Christiana fide imbuiti sunt, de hac rerum creatarum potestate supra cursum naturalem dubitare non possunt.

Duobus huic testimonio occurri potest. Primò, Augustinum loquentem solum de potestate passiuæ rerum supernaturalium. Secundò loquentem de potestate actiuæ rerum supernaturalium solum quoad modum, nam exempla, quæ subiungit in ligno arido florente, & ferente fructum in femina sterili pariente, in alina loquente, & similibus; non aliud euincunt. Negantes autem potestatem obedientialem actiuam formarum intrinsece supernaturalium; in genere fatentur, potestatem passiuam illarum, & etiam actiuam eorum, quæ solum quoad modum supernaturalia sunt. Verum hæc solutiones facile reuincuntur. Prima ex eo frigida est, quia Augustinus tribuit rebus creatis potestatem ad ea, quæ sunt supra cursum naturalem rerum, quam præmiserat conuenire ad ea, quæ sunt iuxta vltimum cursum naturæ. At potestatem ad ea, quæ sunt iuxta vltimum cursum naturæ, tribuat actiuam, & non mere passiuam, vt eius exempla demonstrant, in herba germinante, homine loquente, femina in iuuentute pariente. Ergo etiam concessit virtutem actiuam ad ea, quæ sunt supra dispositionem naturæ. Deinde id perscrutent exempla, quibus explicat potestatem naturæ supra cursum naturalem rerum, vt lignum aridum gignens fructum, sterilis femina pariens, & alina loquens; quæ absque actione ipsarum rerum creatarum non fiunt. Denique quia post statutam talem facultatem rerum creatarum, obseruat, eam sine adiutorio agente Dei exerceri non posse, ibi: non tamen id, quod in eis posuit, vt de his fieri, vel absque ipso possit. Fitiola autem esset ista obseruatio, si non præmisset virtutem rerum creatarum esse actiuam, id namque de virtute mere passiuæ obseruatione indignum erat. Ergo manifeste differuit de potestate actiuæ. Secunda solutio vero similior est; sed à veritate aberrans. Nam non solum adhibuit exempla Augustinus in iis, quæ sunt solum quoad modum supernaturalia, sed etiam in iis, quæ sunt supernaturalia quoad substantiam. Nam mox subdit, Habet ergo Deus in se ipso absconditas quorundam factorum causas, quas rebus conditis non inseruit, easque implet, non illo opere providentiæ, quo eas substituit, vt sint; sed illo, quo, eas administrat, vt voluerit, quas vt voluit, condidit, ibi est & gratia, per quam salui sunt peccatores. Ecce ad eam potestatem rerum creatarum reuocat Augustinus gratiam iustificantem, & ea, quæ prouidentia supernaturalis ordine disponuntur, quæ intrinsece supernaturalia sunt. Præterea inter ea quæ quoad modum sunt supernaturalia, necesse est in-

teruenire plures modos intrinsece supernaturales, vt infra ostendemus. Vbi autem natura potest eleuari ad modos intrinsece supernaturales, etiam poterit eleuari ad alias formas intrinsece supernaturales; cum eiusdem rationis sit excellentia formarum modalium intrinsece supernaturalium, & formarum realium.

Secunda probatio desumitur ex perfectione dominij diuini, & maxima subiectione creaturarum ad Deum. Nam perfectio dominij diuini, & subiectio, ac obedientia creaturarum est summa & maxima omnium, quæ excogitari possunt. Sed ad summam perfectionem dominij diuini, & obedientiam creaturarum summam, & maximam omnium, quæ excogitari possunt, pertinet, posse Deum vti creaturis, tanquam instrumentis ad productionem formarum supernaturalium. Nam maior excogitatur perfectio diuini dominij, & obedientia creaturarum cum ea potestate vtendi rebus creatis, tanquam instrumentis ad productionem earum formarum, quam sine illa; siquidem dem extenditur ad plures actus dominij Dei, & creaturarum obedientia. Ergo prædicanda est cum ea perfectione potestas dominij Dei & obedientia creaturarum. Similiter tertia probatio fieri potest ex perfectione omnipotentia diuinæ. Nam in omni actuum genere, quod agens principale excellentius est, eò ineptius, & imperfectius instrumentum ad opus perficiendum assumere potest; rectius enim scribit, aut pingit excellens scilicet, aut pictor calamo, aut penicillo inerti, quam imperitus scriba, aut pictor calamo, aut penicillo optimo. Ergo cum Deus sit agens infinite perfectum, cui summe obtemperant omnes creaturæ, nullum potest esse instrumentum tam vile, suaque natura tam ineptum, quo non possit facere quicquid libet. Quare hæc sententia pertinet maxime ad commendationem diuinæ potentia, siquidem spectat ad præstantiam artificis, & potentiam principalis agentis: posse etiam per qualiacumque instrumenta quatumvis vilia, & inepta, operari magna, vt pedic pingere, scribere, & similia agere. Ergo vt digne Deo prædicemus potentiam Dei, dicendum est, posse quocumque instrumentum vt ad efficiendum quodlibet, quantumvis excellens naturalem instrumenti aptitudinem, & facultatem. Hæc ratio desumpta est ex S. Thoma, de potentia Dei, q. 6. art. 1. ad 2. Quanto aliqua virtus actiua est altior, tanto potest eandem rem perducere in effectum altiorem. Vnde natura potest ex terra facere aurum aliis elementis commixtis, quod ars facere non potest; & inde est, quod res aliqua est in potentia ad diuersa secundum habitudinem ad diuersos agentes. Vnde nihil prohibet, quin natura creata sit in potentia ad aliqua fienda per diuinam potentiam, qua inferior potentia facere non potest, & ista vocatur potentia obedientia, secundum quam qualibet creatura obedit creatori. Nihil illustrius adduci potuit ad nostrum discursum confirmandum. Vnde oportune conficitur quarta probatio ex communi principio Theologorum, quod non sunt denegandæ omnipotentia diuinæ, quæ non apparent repugnare. At vt vidimus solutione argumentorum non apparet repugnare eleuario naturæ, ad efficientiam formarum supernaturalium non vitalium. Et aliunde potestas eleuandi commedit excellentiam omnipotentia diuinæ. Ergo non est neganda Deo potestas eleuandi naturam ad efficiendam formas supernaturalium non vitalium.

8 Alia probatio.

S. Thomas

Rursus

9
Alia ad ho-
minem.

Rursus ad hominem arguitur. Aduersarij fatentur, posse naturam eleuari ad aliquos effectus naturales extra sphaeram actiuitatis naturalis ipsius, cum in effectu resplendet aliqua formalitas subiecti illi, quæ insunt effectibus comprehensis sub actiuitate naturali, quia ad eos effectus habent virtutem aliquam inchoatam, quæ compleri potest per potestatem absolutam Dei; v. g. calor vt vnum potest eleuari ad efficiendum calorem vt duo, etiamsi secundus gradus caloris, sit inæqualis perfectione primo, & similiter ad efficiendum ignem, quem virtute naturali non potest quia potest sua naturali virtute inchoare intensiorem caloris vt duo, & productionem ignis. Ergo iam poterit natura assumi instrumentum ad actionem intrinsece supernaturalem. Nam actio, quæ ignis efficitur à calore, & secundus gradus caloris à primo, intrinsece exigit eleuationem Dei, & superat omnes vires naturæ solitariæ sumptas. Quod sufficit ad supernaturalitatem intrinsecam. Vnde similiter calor vt duo poterit eleuari ad vniendum duos gradus caloris inter se, & cum subiecto, vniione intrinsece supernaturali. Nam hæc vniio est possibilis, sicut est possibilis obiectio intrinsece supernaturalis inter partes extensionis, vt fatentur communiter Theologi in Sacramento Eucharistiæ, nam possunt diuinitus duo gradus caloris vniiri inter se, & cum subiecto vnica indiuisibili vniione, vt ostendi lib. 2. physicorum. Quæ vniio esset intrinsece supernaturalis, cum excederet virtutem naturæ, posset fieri actione alterius caloris, cum virtute naturali posset aliquam caloris vniionem efficere quâuis adeo non excellentem, vt intellectus potest efficere visionem Dei, quia virtute naturali potest elicere aliquam eius cognitionem. Consequenter etiam poterit sol eleuari ad producendum lucem corporum beatorum, quæ plurimum Theologorum iudicio intrinsece supernaturalis est, vt videre est apud Patrem Salas 1. 2. quæst. 5. tract. 2. disput. 4. sect. 6. num. 132. & Patrem Thireum lib. de gloriosa Christi apparitione in Thabor num. 23. & sequentibus, siquidem etiã in illa luce supernaturali inuenitur formalitas similis illis, quæ insunt luci naturali, quæ continetur sub sphaera naturali actiuitatis solis. Patet poterit eleuari ad substantiam supernaturalem, quæ mea opinione possibilis est, vt vidimus disp. 23. sect. 3. videlicet, quæ sit indiuisibilis etiam comparatione naturæ corporeæ, & diuisibilis, quandoquidem inter eam substantiam supernaturalem, & naturalem existit similitudo formalitatum, sufficiens ad eleuationem naturæ. Igitur etiam eleuari poterit, ad efficiendum gratiam iustificantem, & alias formas supernaturales non vitales. Probatur consequentia, quia natura ex se æque impotens existit ad modos & formas supernaturales, deductas in consequenti, & ipsæ formæ secundum se æque reiciunt exigentiam processionis à natura. Ergo, vt natura potest extendi ad formas supernaturales non vitales, in quibus non repetitur potissima ratio, quare formæ vitales à natura processionem habent, quippè formæ vitales exigunt talem processionem; formæ vero supernaturales propositæ in antecedenti talem processionem non exigunt; similiter poterit extendi virtus naturæ ad alias formas supernaturales non vitales, vt gratiam iustificantem, & similes, quæ excedunt virtutem naturam causarum natura-

Præoccur-
patet solu-
tio.

lium, & non exigunt influxum illarum. Nam eadem proportio apparet in natura ad vtrumque formarum genus.

Quod enim dicitur, naturam continere virtutem inchoatam ad prius formarum genus, friuolum est. Etenim virtus naturæ non est inchoata ad formas supernaturales, nisi quia formæ supernaturales postulant actionem facultatis naturalis, non vero, quia inest naturæ virtus naturalis ad formas naturales similes supernaturalibus. At formæ, & modi supernaturales annumerati in antecedenti non exigunt actionem facultatis naturalis, magis quam gratia iustificans, & similes formæ supernaturales. Ergo virtus naturæ, quæ potest extendi ad priores formas, etiam poterit extendi ad posteriores. Maior probatur, quia hæc similitudo formarum non est specifica, sed plusquam generica, nam inter vniionem, substantiam, & lucem supernaturales, & vniionem, substantiam, & lucem naturales, plusquam generica dissimilitudo est; quin maior existit similitudo inter sensationem externam, & internam naturales, & inter cognitionem, & amorem etiam naturales, quam inter eas formas supernaturales, & naturales, cum tamen non possit in aduersariorum sententia sensus externus eleuari ad efficiendum sensationem internam, & intellectus ad efficiendum amorem. Ergo aut perperam reuertitur ad similitudinem formalitatum, vt priores formæ possint fieri actione naturæ, aut posteriores etiam pares sunt, in terminando actionem causarum naturalium. Et quidem, si aliqua similitudo formarum quantumuis remota sufficiens est, inueniri ea potest in natura ad gratiam, & reliquas formas efficiendas, cum hæc formæ similes sint accidentibus naturalibus, quæ continentur sub actiuitate naturæ in ratione qualitatis spiritalis, aut corporeæ, perficientis, & exigentis sustentationem naturæ, & amque iuuantis ad plures actiones ipsius. Ergo aut non est expectanda similitudo, aut sufficere debet illa, quæ inter gratiam iustificantem, & formas naturales interuenit. Vnde etiam poterit adscribi naturæ virtus inchoata ad gratiam iustificantem, & alias formas, quia natura secundum se aliquarum formarum saltem naturalium actiua est, & merito talis actiuitatis poterit eleuari, ad gratiam, & similes formas supernaturales agendas, sicut potest eleuari ad alios, quæ eius naturam efficacitatem excedunt, etiam si non exigant processionem ab illa. Nam si virtus naturæ dicitur inchoata, ad agendum vniionem, lucem, & substantiam supernaturalem, quia sub eius efficacitate naturali clauduntur formæ naturales genere remotissimo convenientes: cur pariter eadem non erit inchoata, ad agendum gratiam iustificantem, & similes, quia ex se intrinsece continet actiuitatem ad aliquas formas naturales, quamuis solum remote supernaturalibus similes. Imo licet actiuitate naturali non polleat, poterit esse inchoata virtus ad agendum, quia intrinsece est subiecta dominio, ac potestati Dei, quæ ipsam ad agendum assumere valet, vt inferioribus exponemus.

11
Fulcitur
asserum.

Vrgetur, & explicatur amplius ratio superior, & vltimus nostra sententia fulcitur. In sententia Patris Vasquez & plurimum aduersantium, potest accidens coniunctum substantiæ efficere virtute natura substantiam, aut saltem diuinitus potest ad eius productionem eleuari, quamuis sub-

10

substantia excedat perfectionem accidentis, quia agens principale, cuius instrumentum est continet perfectionem substantialem: quare calor coniunctus igni potest efficere ignem, & coniunctus viuenti potest efficere substantiam viuentis iuxta perfectionem agentis principalis, cui natura sua coniunctus, & subordinatus est. Ergo cum omnes creaturæ suapte natura sint coniunctæ, & subordinatæ omnipotentiae diuinæ, poterunt eius potestate eleuari ad efficiendum ea, quæ ipsius potestati subiecta sunt. Nam sicut perfectio agentis creati, vt instrumentis ignobilibus, quæ sibi natura subiecta sunt, ad productionem nobilium effectuum, qui ipsius perfectionem non excedunt, ita erit maximæ perfectionis omnipotentiae diuinæ, vt qualibet creatura ad productionem effectuum supernaturalium, qui creaturæ perfectionem excedunt, & potestate omnipotentiae diuinæ fieri possunt. Nec obstat, repugnare obiecto creato operari per qualemcunque qualitatem omnes effectus ipsius, v. g. per calorem repugnare viuenti, agere omnes functiones vitales ipsius, quia id non posse, in limitatam eius potestatem refertur. Deus autem potestatis illimitatæ est. Item quia agens creatum nihil potest efficere potestate absoluta à legibus, & exigentis naturæ. Deus autem potestate pollet absoluta à legibus, & exigentis naturæ. Ergo ratione potestatis illimitatæ, & absolute Dei tribui ipsi debet facultas vtendi rebus sibi natura subiectis, ad cuiuscunque effectus productionem. Prætermitto argumenta, quæ fieri solent ex virtute naturæ susceptiuæ earum formarum, & ex facultate actiua formarum vitalium, quia earum vis exponenda est disp. seq. Item ea, quæ torquentur ex virtute actiua humanitatis Christi, ad patrandam miracula, & Sacramentorum, ad efficiendum physicè gratiam, quia illorum examen pertinet ad tertiam partem q. 13. & q. 62. Negari tamen non potest, nostram sententiam maximè commendari posse ex eo, quod eiusmodi facultates dignius, & planius explicentur, & iuxta Patrum mentem præstantius. Et quidquid sit de singularibus argumentis, quæ eorum efficiendam confirmant, sufficiunt argumenta in genere superius confecta, vt eorum potestatem actiuam colligamus.

SECTIO III.

Corollaria ex dictis.

12
Primum
corollarium

Vnde colligere est primo, humanitati Christi Domini tribui posse virtutem physicè actiuam miraculorum. Nam ea potentia solum ex repugnantia eleuandi naturam ad effectus supernaturales negari potest. Hæc autem repugnantia superioribus relicta est neque parum confirmatam potestatem testimonia Patrum, quæ congerunt ad tertiam partem q. 13. P. Suarez Pater Valent. P. Iannerus, & Nazarius cum alijs. Num autem hæc miracula fieri possunt à Christo absente localiter, aut non existente, non est huius loci examinare.

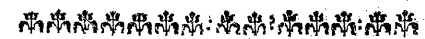
13
Secundum

Colliges secundo, posse sacramenta physicè causare gratiam iustificantem. Cum hæc potestas solum adimi possit ex implicancia eleuationis naturæ ad formas supernaturales non vitales. Hæc autem implicancia, vt vidimus, non satis apparet.

ret, Quod etiam suadent testimonia quæ Theologi expendunt ad tertiam partem q. 61. An autem gratia fiat à Sacramento secundum omnes eius partes successiue, aut, secundum vltimum terminatum ipsorum instante, an cum physicè existunt, aut cum existunt solum moraliter, institutum est alterius laboris.

14
Tertium.

Colliges, tertio, posse dæmones torquenti igne corporeo, quamuis virtute naturali non possint actione ignis vitalari. Nam etiam ad id negandum nullum argumentum est, nisi, quod ex impossibilitate eleuationis naturæ ad effectus supernaturales desumitur. Quam iam vidimus nullam esse. Quæ autem ratione ignis eleuatus conferre possit ad vltionem Angelorum, an efficiendo speciem aliquam, an apprehensionem, an dolorem, & tristitiam, an qualitatem aliquam mortuam disconuenientem naturæ Angelicæ, indagandum est 1. p. q. 64. art. 3. quo pertinet Angelorum cruciatus.

DISPUTATIO XLI.

Qua ratione eleuetur natura ad efficiendum formas supernaturales non vitales.

ACTIVITAS naturæ ad agendum quidpiam supernaturale non vitale, maximè pendet à modo, quo eleuari natura potest ad agendum, & virtute, per quam agit supra suam naturam. Quod hæc disputatione examinandum est, vbi explicabimus, an virtus actiua naturæ ad agendum formas supernaturales non vitales, sit immediata, & identificata naturæ, sicut est virtus actiua formarum supernaturalium vitalium, vt stabilimus disputatione 30.

SECTIONES

- 1 Reijciuntur eleuatio natura per virtutem omnino extrinsecam.
- 2 Expenditur eleuatio natura per qualitatem impressam.
- 3 Nostrum iudicium de eleuatione naturæ per qualitatem superadditam.
- 4 Expenditur sententia de eleuatione naturæ per motionem virtuosam.
- 5 Improbatur eleuatio natura per potentiam obedientialem absolute actiuam.
- 6 Proponitur nostra sententia.
- 7 Explicantur argumenta contra priorem partem nostræ sententiæ.
- 8 Aliorum argumentorum explicatio contra priorem partem nostræ sententiæ.
- 9 Diluantur argumenta contra posteriorem partem nostræ sententiæ.
- 10 Nostra sententia non est contraria S. Thomæ, nec prisca Theologis

kk SECTIO

SECTIO I.

Reiicitur eleuatio natura per virtutem omnino extrinsecam.

1 Probatio prima.

Nec omnia nota primo, naturam præter concursum generale Dei indigere, ad agendum quidpiam supernaturale non virale, auxilio speciali, quod eleuetur ad eius actionem. Ita Augustinus libro decimo-nono, de genesi ad litter. capite decimo - septimo, obseruans talem potestatem tribuendam rebus creatis, ad operandum supra motum naturalem rerum, quæ absque auxilio diuino agere non possit. Præterea, quia natura ad agendum formas supernaturales vitales, indiget tali subsidio gratiæ, vt fufe ostendimus disput. 30. Ergo etiam ad agendum formam supernaturalem non vitalem. Nam ad formas supernaturales non vitales non est natura magis sufficiens, & completa, quam ad formas vitales. Denique, quia si ad actionem earum formarum sufficeret solus concursus generalis Dei, iam illæ formæ non essent intrinsecè supernaturales, sed naturales; nam formæ intrinsecè supernaturales excellunt virtutem naturæ, relictam cum solo concursu generali debito omnibus agentibus creatis. Igitur disputatio nostra est; quæ virtute, seu auxilio eleuetur natura, ad efficiendam gratiam, & similes formas supernaturales non vitales.

2 Secunda prænotatio.

Noto secundò, cum natura sit absoluta ab ordine transcendentis, & conexione entitatiuâ cum formis supernaturalibus quibus subiinde repugnantibus, adhuc non repugnet natura, vt late differimus disput. 32. naturam duplici consideratione esse actiuam formarum supernaturalium. Primò est actiuam sub conditione eleuationis, prout nullam connexionem complectitur cum formis supernaturalibus. Secundò est actiuam absolute, prout mediâ eleuatione absolute possibili, aut existenti, cum formis supernaturalibus connexa est. Non differimus de actiuitate naturæ, sub conditione eleuationis, sed de actiuitate naturæ iam absolute eleuabili, aut eleuatâ; & inquirimus, quâ virtute natura eleuetur, & absolute agat formas supernaturales non vitales. Etenim virtus conditionata naturæ, qualis sit, an immediata, an remota, constare debet ex virtute eiusdem absoluta; omnesque Theologi admittentes, naturam eleuari posse, ad physice agendum formas supernaturales non vitales, supponunt esse intrinsecè actiuam earum formarum sub conditione eleuationis, & dissentio solum est in modo, quo talis conditio, seu eleuatio absolute constituenda est.

3 Explicatur primus dicendi modus.

Itaque primus dicendi modus statuit, naturam eleuari, & absolute potentem constitui, per virtutem adæquate ab ipsâ distinctam, & omnino extrinsecam, nimirum per virtutem omnipotentem Dei assistentem creaturæ, & applicatam ad agendum decreto efficaci suæ voluntatis quo statuit, vt res creata conferat actionem physicam in effectum supernaturalem, quin ex parte rei creatæ respondeat aliqua virtus intrinseca, & inchoata actiuam talis effectus, sed mera non repugnantia, & subordinatio ad extrinsecam eleuationem Dei. Ita P. Fonseca 9. metaphysicæ c. 1. q. 4. sect. 3. &

4. & alij apud Patrem Suarez t. 1. in tertiam p. disp. 31. sect. 5. & 6. & apud Ledesnam lib. de perfectione Dei q. 8. art. 8. in subarticulo §. 2. 2. r. r. ius modus, & Gonzalez 1. p. disp. 27. n. 29. In quod inclinât Ioannes Vincentius relectione de gratia Christi q. 6. §. in summa. Ergo, asserens ex recentioribus plures viros doctissimos hunc explicandi modum approbasse. Nec longe abest Bannes 1. p. q. 45. art. 5. ad secundam conclusionem sancti Thomæ, post conclusionem quartam §. Pro quo notandum, & §. ad quartam.

4 Reiicitur prout communiter traditur.

Hæc sententia si recte exponatur, meo iudicio vera est, & reipsa non distat ab ea, quam nos trademus sect. 5. quamuis vocibus ab illâ distideat; vt ibi explicabimus. Nihilominus prout communiter refertur, negans omnem actiuitatem, etiam partialem, & instrumentalem intrinsecam, probanda non est, vt nos probauimus illam disputatione 33. sectione 1. agentes de actiuitate naturæ ad formas supernaturales vitales. Primo, quia actio physica, qua efficiuntur formas supernaturales non vitales, pendet intrinsece immediate ab instrumento creato. Ergo inest ipsi aliquid virtutis intrinsecam, à quo actio pendeat. Antecedens negari non potest, in sententia constituyente creaturam agentem physice gratiæ iustificantis, & similibus formarum, quam ex disputatione præterita cum Auctoribus huius explanationis supponimus. Tum quia, si actio adæquate, & immediate solum pendet à Deo, & mediate solum à creatura, vere quidem creatura non agit physice gratiam; nam agere physice non potest actionem adæquate pendente ab alio supposito, sed ab ipsa entitate creaturæ pendere actionem, necesse est. Qui enim solum causalitatem moralem tribuunt instrumentis creatis in formas supernaturales, solum negant actionem pendente adæquate à Deo, & ratione solum extrinseca ex lege, promissione, aut decreto Dei conuenientem creaturæ. Neque qui consulti, aut iubet, physice inluit in opus, sed moraliter dumtaxat, licet ipsi tribuantur operatio; quia actio exequens opus non ab ipso intrinsece, ac immediate, sed extrinsece, ac mediate, per virtutem exequentem alterius, procedit. Tum quia Deus in hoc dicendi modo decernit, vt natura vere, ac physice efficiat gratiam iustificantem, aut aliam similem formam. Obiectum autem talis decreti inligi potest esse aliud, quam actio peculiaris, qua gratia iustificans, aut forma similis sit intrinsece, ac immediate dependens ab instrumento creato, quæ non esset casu, quo Deus decreuisset solus sine instrumento creato efficere talem formam. Nunc iam consequentia probanda est, quam ex dictis disputatione 33. num. 4. facile probabis, quia actio non potest immediate, & intrinsece ab illo principio, siue instrumentali, siue principali, pendere, in quo non respondeat virtus aliqua sibi intrinseca principalis, aut instrumentalis. Nam actio essentialiter est actus secundus qui necessario supponit primum. Ergo actio immediata, tam creaturæ, quam Dei, essentialiter supponit actum primum, tam ex parte creaturæ, quam Dei. At actus primus agendi est idem, quod virtus. Ergo actio immediata tam creaturæ, quam Dei, essentialiter supponit virtutem, tam ex parte creaturæ, quam Dei. Explicatur.

Primo.

4 Reiicitur prout communiter traditur.

Confirmatur.

Iterum.

Rursus.

5 Secundo.

6 Prima obiectio.

Imbecillitas.

7 Secunda.

8 Tertia.

9 Infirmitas.

10 Explicatur.

11 Explicatur.

12 Explicatur.

13 Explicatur.

14 Explicatur.

15 Explicatur.

16 Explicatur.

17 Explicatur.

18 Explicatur.

19 Explicatur.

20 Explicatur.

21 Explicatur.

22 Explicatur.

Ergo potentia agendi non solum est in Deo, sed etiam in creatura. Nam si agit immediate tanquam causa instrumentalis, vt distincta à Deo. Ergo natura, vt distincta à Deo, instrumentali-ter actiuam est. At creatura, vt distincta à Deo, non est instrumentaliter actiuam per actiuitatem Dei. Nam vt distincta à Deo non complectitur virtutem Dei præsertim cum ea virtus sit principalis, & non instrumentalis. Ergo propria actiuitate actiuam est. Confirmatur: Omnis passio supponit in quouis subiecto vim passiuam subiecto intrinsecam. Ergo etiam omnis actio in quouis agente vim actiuam agenti intrinsecam. Iterum confirmatur, in diuini solum quia datur realis productio, colligitur potentia realiter productiuam. Ergo vbicumque datur realis productio, datur quoque virtus productiuam. Rursus si creatura ad effectus supernaturales posset constitui potens per virtutem Dei omnino extrinsecam, etiam posset ad effectus naturales sibi debitos, cum exigentia concursus diuini sufficeret, vt eorum esset naturaliter actiuam, sicut sufficit, vt obedientialiter actiuam sit effectuum supernaturalium, talis subordinatio absque exigentia concursus diuini. Atque ita omnis actiuitas intrinseca creaturæ posset negari. Quo à Philosopho nihil potest excogitari absurdius.

Aliiter idem probatur. Natura non est agens solum per virtutem extrinsecam Dei. Ergo non est potens solum per virtutem extrinsecam Dei. Nam ea ratione est potens agere, qua actu agens est. Ergo si actu non est agens solum per virtutem extrinsecam Dei; neque est potens solum per extrinsecam virtutem. Antecedens probatur. Si solum ageret per virtutem extrinsecam Dei, proprie solus Deus attingeret physice effectum supernaturalem, & natura solum per denominationem extrinsecam à Deo agente, quod non est proprie agere naturam, sed Deum, neque agere physice, sed tantum moraliter, vt agit causa moralis per virtutem exequentem causam physicam; vt g. dominus per virtutem exequentem serui. Quod est contra id, quod nos cum aduersariis supponimus ex disputatione præcedenti. Tertio denique. Natura est intrinseca aptitudo; vt ab illa physice, & efficienter pendeat, & procedat gratia iustificans. Ergo intrinseca illi est aliqua capacitas agendi, quæ capacitas agendi; ab omnibus intelligitur actiuitas; & virtus saltém incompleta. Antecedens negari non potest; nam intrinseca naturæ est subordinatio, & non repugnantia positiua, vt accedente decreto Dei, gratia physice, & efficienter procedat ab ipsa. Subordinatio autem, & non repugnantia positiua, vt accedente decreto Dei, gratia pendeat physice, & efficienter ab ipsa, est aliqua aptitudo, & capacitas agendi. Plura dabimus sectione 5.

Obiicitur primo, commune dogma esse; instrumentum non agere virtute propria, sed virtute principalis agentis. Natura est instrumentum agendi supernaturalia, Deus est causa principalis. Ergo natura non agit virtute propria, ac proinde neque sibi intrinseca, sed solum virtute extrinseca Dei. Atque adeo omnis virtus intrinseca naturæ ad agendum supernaturalia non vitalia, respicienda est. Respondeo; instrumentum dicitur agere in virtute principalis agentis, quamuis præter virtutem principalis agentis aliqua sibi virtus intrinseca conueniat. Primo; quia ex virtute sibi intrinseca non agit nomine proprio, sed alterius; R. Ripaldi de Ente Tom. I.

cuius vicarium est; vt species impressa, & semen viuientis. Secundo; quia ea virtus instrumenti intrinseca, est deriuata, ac impressa ab agente principali, in agendum effectum præcipuum suæ intentionis, vt calamus, & serra, ac omnia artis instrumenta. Tertio quia ea virtus instrumenti, prout absolute actiuam est; complectitur essentialiter virtutem causæ principalis, quia secundum esse intrinsecum instrumenti solum est actiuam sub conditione, & secundum esse absolute productiuum, est partim intrinseca, & partim extrinseca. Igitur quia esse absolute actiuum instrumenti constituitur, saltem inadæquate, per virtutem principalis agentis; ideo recte dicitur instrumentum agere in virtute principalis agentis. Sic constituitur virtus instrumentaria naturæ ad formas supernaturales. De quò plura progressi.

Obiicitur secundo. Plures causæ creatæ redduntur actiuæ per assistentiam, & coniunctionem aliarum causarum, vt g. phantasma corporeum redditur actiuum speciei spiritualis; & intelligibilis, per coniunctionem & assistentiam intellectus agentis, calor est productiuus viuientis, per coniunctionem cum animo, sol plantarum, per coniunctionem cum terra. Ergo similiter natura vt g. aqua, reddi potest actiuam gratiæ iustificantis per coniunctionem, & assistentiam Dei. Respondeo. Vt causæ creatæ, vt g. phantasma, calor, & sol, fiant potentes agere assistentia aliarum, præcedit ex parte ipsarum virtus aliqua intrinseca, saltem incompleta, quæ consortio aliarum assistentium compleatur, & adæquate potens constituatur. Atque ita etiam aqua, vt virtute efficiente Dei existat potens agere gratiam, aliqua etiam virtus intrinseca saltem incompleta præcedat, necesse est. Quod solum nunc contendimus.

Tertio, virtus naturæ intrinseca ad effectus supernaturales non potest esse realiter superaddita, seu distincta, neque potest esse identificata. Ergo nulla virtus potest adesse intrinseca. Nego antecedens, de quo sequentibus decernemus, & argumenta, quæ oppositum suadent, diluemus.

SECTIO II.

Expenditur eleuatio natura per qualitatem impressam.

Secundus explicandi modus est, naturam esse ferri, ad agendum supernaturalia per virtutem intrinsecam, realiter naturæ superadditam, quæ sit qualitas supernaturalis actiuam formarum. Ita Alensis 4. p. quæst. 10. art. 2. §. 1. Questio 1. iti nouis fol. 41. colum. 4. §. Responso circa hoc, & §. Propter quod, Paludanus in 4. d. st. 1. q. 1. conclusionem 3. num. 35. Capreolus ibid. art. 1. concl. 4. & art. 3. ad argumenta contra 4. conclusionem, & Socinas ibidem concl. 4. ad 4. Hispanensis ibidem q. 1. art. 3. notabili 6. & art. 4. ad argumenta contra 4. & ad 4. Durandi, Ferratiensis 4. contra Gen. cap. 6. §. Aduersandum circa hoc, & in fine commentiad 4. Scoti, nec non Henricus in 4. dist. 1. q. 1. fol. 2. colum. 3. Viguierius in suis institutiombus cap. 16. de sacramentis in genere vers. 11. Agidius de præsentatione lib. 10. quæst. 2. art. 15. §. 4. Lorca 2. 2. quæst. 2. art. 2. disp. 4. num. 20. & plures Magistri Salmanticenses, & Complutenses. Quamquam in modo statuendi hanc K K 2 quali

7 Secunda.

Nullius roboris.

8 Tertia.

9 Infirmitas.

9 Secunda sententia.

Dissentio
asserorum.

qualitatem eleuantem naturam ad effectus super-
naturales non vitales, non conueniunt auctores.
Alij enim illam asserunt esse spiritualement, etiam
cum eleuat naturam corpoream alij materialem,
alij vnicam ad omnes effectus supernaturales, alij
pro multiplicitate, & differentia effectuum, disse-
rentem, & multiplicem, alij suapte natura perma-
nentem, alij transeuntem, alij adaequate actiuam,
alij solum inadaequate, indigentem concursu im-
mediato partiali naturae.

Improbant
Caier. &c.

Hanc tamen opinionem improbant plures
Theologi. Ex Thomistis Caieranus 3. p. q. 13.
art. 2. §. Ad euidencia horum & q. 62. art. 4. §.
Aduerte hic, Sotus in 4. dist. 1. q. 3. art. 4. §.
Hac autem, Medina 3. p. q. 13. art. 2. ad 3.
difficultatem in 4. documento Martinus Ledesma
in 1. p. q. 3. art. 4. in 2. opinione, Didacus Cabe-
zudo ad 5. p. q. 62. art. 4. §. Circa conclusionem
vero. Nauarrete, tom. controuer. 15. §. 6. proposi-
tione 1. 2. & 1. Ioann. Vincent. de gratia Christi,
q. 6. Episcopus Oxomensis ad 3. p. q. 62. art. 1. 2.
3. & 4. Cabrera ibidem art. 1. d. 4. §. 8. colum. 2
Ex alijs Durand. in 4. dist. 1. q. 4. num. 13. Bonauent.
ibid. ar. 7. q. 4. Maior. q. 3. Marfilus q. 1. art. 3. p.
3. Gabriel q. 1. art. 2. Hocam q. 1. nechon Scotus,
q. 5. Alanus de Sacramentis in genere cap. 36. Ex
nostris Bellarminus lib. 1. de effectu Sacramen-
torum c. 15. §. 3. Igitur Valentia tom. 4. disput.
5. q. 3. puncto 1. §. Et quidam putauerunt, Pater
Vasquez 1. p. disp. 176. cap. 3. num. 10. & disp.
216. cap. 4. num. 17. & 3. p. disp. 57. cap. 5. num.
28. & disp. 132. cap. 3. num. 35. Pater Suarez 1.
tom ad 3. p. disp. 31. sect. 5. §. Hac tamen opinio,
& sect. 6. §. Secundum principium est. & tom. 3.
in 3. p. quaest. 62. art. 4. in commentario, Pater
Coninch K. 3. p. q. 62. art. 4. dub. vnic. num. 110.
Pater Iannerus 3. p. disp. 1. q. 5. num. 194. P. Ra-
gusa 3. p. q. 13. art. 3. d. 107. §. 4. P. Ioan. Praeposi-
tus 3. p. q. 13. art. 4. n. 10. Et comuniter Recentiores.

10
Prima im-
pugnatio
sine vi.

Argumenta, quibus hanc qualitatem reiciunt,
plura sunt. Primo, quia haec qualitas non po-
test esse materialis, cum physice attingat formam
spiritualem, vt gratiam iustificantem, nec spiri-
tualis, cum intrinsece inhæreat naturae corporeae,
vt aquae baptismali. Inter qualitatem autem spi-
ritualem, & corpoream non est qualitas media.
Ergo talis qualitas repugnat. Hoc argumentum
non maximi pendo. Eam qualitatem esse spiri-
tualem etiam efficientem corpus, volunt Capreo-
lus, Soncinas, Hispanensis, Ferrara, Vignerius,
& Recentiores Salmaticenses, & Complutenfes
cum S. Thoma 3. q. 52. art. 4. ad 1. & in 4. d.
1. q. 1. art. 4. quaest. unc. 2. & de veritate q. 27.
art. 4. ad 4. quia potest forma indiuisibilis infor-
mare subiectum diuisibile, & extensum. Esse cor-
poream placet Paludano, Harbæo, & alijs, quia
potest forma materialis attingere productionem
rei spiritualis, vt phantasma productionem spe-
ciei intelligibilis. Ergo arbitror, qualitatem posse
dari spiritualement, quamuis inhærentem corpori.
Non solum, quia inherens corpori potest esse ex-
tensa, quod etiam formae materiali conuenire
posse, v. g. animae sentienti brutorum, ostendi
libris de anima. Sed quia potest inhætere cor-
pori, quin determinate a corpore pendeat, sed
ex se indifferens sine esse corpori, & spiritui v. g.
aquae, & animo rationalis, aut Angelo. Neque
que enim repugnat qualitas ex se potens infor-
mare subiectum corporeum, & spirituale. Esse

autem corporeum, & spirituale mea opinione,
quam docui lib. de anima, desumitur ex depen-
dentia, aut independentia intrinseca, & deter-
minata à quantitate. Igitur qualitas efficiens cor-
pus, & secundum suam naturam potens conser-
uari extra corpus, in subiecto incorporeo pote-
rit esse incorporea, sicut animus rationalis incor-
poreus est, quamuis intrinsece vnatur corpori,
quia extra corpus conseruari potest. Deinde po-
test qualitas supernaturalis esse corporea quam-
uis inextensa sit, informationem corporis. Ne-
que illi repugnabit, actionem conferre in formam
spiritualem, quia instrumento agenti virtute sibi
connaturali, potest conuenire actiuitas in effe-
ctum ipsa nobiliorem, vt mea opinione conue-
nit calori in substantiam ignis, & semini in sub-
stantiam viuentis. Vnde qualitas supernaturalis
actiua formae supernaturalis, interdum erit corpo-
rea, si efficiat determinate naturam corpoream,
interdum spiritualis, si efficiat naturam spiritua-
lem, & incorpoream.

11
Secunda

Secundo arguitur contra istam qualitatem. Re-
pugnat qualitas continens virtutem ad omnes
nes formas, & effectus supernaturales, quia effe-
ctus supernaturales sunt adeo multiplices, &
uarij, vt sine fine possint specie multiplicari. In
vna autem, & indiuisibili qualitate repugnant,
inueniri virtutem naturalem ad tot tantosque
effectus sine fine possibiles. Ergo repugnant, ele-
uari naturam per qualitatem ad agendum supra
naturam. Nam cum vni omnipotentiae diuinæ co-
petat virtus principalis ad omnes illos effectus,
qualitati instrumentariae talis potentiae compete-
ret virtus actiua illorum omnium effectuum.
Vnde esset infinitas virtutis, sicut omnipotentia
diuina. Etiam hoc argumentum momenti non
est. Nam non est necesse, constituere vnam
qualitatem eleuantem naturam, ad omnes effectus
supernaturales potestate diuina possibiles, sed
multiplicem pro multiplicitate effectuum possi-
bilibus. Itaque, sicut ad agendum actus supernatura-
les vitales, non datur naturae rationali vna qua-
litas actiua omnium, sed alia datur ad actus cha-
ritatis, alia ad actus fidei, item ad effectus na-
turales artificis, aliud instrumentum apum est
ad vnum effectum, v. g. calamus ad scribendum,
& scura ad sciendum. Ita ad effectus superna-
turales potest Deus varias conferre qualitates,
quarum vna deseruiat ad efficiendum gratiam,
alia ad agendum characterem, alia ad torquen-
dum spiritum per ignem. Ergo ex hoc capite
non repugnat, naturam per virtutem superaddi-
tam eleuari.

Facile sol-
uitur.

12
Tertia.

Tertio, ea qualitas non potest agere virtute
completa neque incompleta. Virtute completa, tum
qua alias esset causa principalis & non instrum-
entalis, tum quia ignobilior est gratia iustificante, &
lumine gloriae, & alijs similibus effectibus super-
naturalibus. Virtute vero incompleta, quia alia
indigeret eleuari, & compleri à Deo. Quod illi qua-
litati repugnaret; nam si haec eleuatio, & comple-
mentum fieret per aliam qualitatem, daretur
processus infinitus qualitatum supernaturalium
ad agendum vnum effectum supernaturalem, si
vero haec eleuatio & completio fieret per auxi-
lium extrinsecum Dei, posset similiter ipsa na-
tura immediate eo pacto eleuari absque qualita-
te superaddita atque adeo frustranea esset talis
quali-

Non con-
uincit.

qualitas superaddita ad eleuandum naturam. Ne-
que hoc argumentum conuincit. Tum quia po-
test virtus illius qualitatis esse incompleta, sicut
incompleta est virtus accidentis ad producendam
substantiam, & seminis virtus ad generandum
viuentem; quin tamen propterea ad sui complemen-
tum indigeat eleuatione Dei, quia concursus spe-
cialis, quo complenda est, debitus est illi quali-
tati, sicut est debitus accidenti specialis concu-
sus, quo compleitur ad producendam substantiam;
ad eleuationem autem requiritur complementum
concursum specialis, indebitum causae, quae ele-
uatur ad agendum: vnde non est eadem ratio,
vt natura immediate eleuetur ad efficiendum for-
mam supernaturalem, quia ex parte naturae nulla
praecedat virtus incompleta, cui debeat com-
plementum per concursum specialem Dei. Ita-
que discrimen qualitatis incompletae, & naturae
est, quod qualitati supernaturali potest conue-
nire virtus partialis proportionata ad effectum
supernaturalem, nimirum exigens complemen-
tum necessarium ad productionem effectus super-
naturalis. Naturae vero secundum se potest talis
virtus denegari, cum non sit in eodem ordine
constituta cum effectu supernaturali, vt volunt
asserentes huius sententiae. Neque obest, naturae
secundum se conuenire virtutem incompletam
ad actus vitales, quamuis non exigat complemen-
tum supernaturale ad illos. Quia saltem praec-
dit ex parte naturae actiuitas ad actus naturales,
quam exigunt actus vitales supernaturales, ad
quos natura eleuatur; ad formas vero supernatu-
rales non vitales non praecedat ex parte naturae
actiuitas quam exigant ipsae formae, atque ita
consentaneum est, vt praecedat actiuitas superna-
turalis, quae exigat productionem ipsarum. Tum
etiam quia virtus talis qualitatis potest adstrui
completa, cui solus concursus generalis Dei su-
fficiat ad productionem formatum supernatura-
lium non vitalium. Nam in sententia distinguen-
te potentiam à substantia animae, voluntas est in-
strumentum animae ad effectus naturales, vt sta-
tuimus disputatione trigesima prima, numero
agesimo secundo & plures alij tuentur, & nouissi-
me Pater Fasolus, prima parte, quaestione duodeci-
ma, articulo quinto, numero quinquagesimo-
tertio. Tamen continet virtutem adaequatam ad
agendum effectus naturales concursus generalis
sufficit. Item in plurimum aduersantium sententia,
quam ego probabilem iudico, accidens est cau-
sa adaequata immediata sententiae, quin sub-
stantia vllam actionem conferat, praeter il-
lam, quam accidens confert. Ergo similiter
qualitas supernaturalis, quamuis ignobilior
effectu supernaturali, potest in illum adaequate
influere tanquam causa instrumentalis. Vt igitur
accidens est instrumentum substantiae ad efficien-
dum adaequate substantiam, quia non efficit sub-
stantiam titulo, seu nomine proprio, sed alterius
substantiae exigentis talem virtutem vicariam sui
in ordine ad formam, quae exigit in causa prin-
cipali perfectionem, quae tali formae media vir-
tute causae principalis tribuenda est: vnde potest
accidens perfectionem substantialem tanquam in-
strumentum conferre, licet illam in se non conti-
neat, quia instrumentum ex se non est destinatum
adtribuendum perfectionem propriam, sed alie-
nam; atque ita quamuis instrumentum illam non
habeat, conferre poterit, dum habeat illam causa
principalis, cuius vicaria causa est. Ita qualitas

P. Fasolus.

Ripalda de Ente Tom. I.

supernaturalis quamuis causa adaequata sit, potest
esse instrumentalis, & quia actiua est formae exi-
gentis procedere à causa praestantiori, quia ipsi
actiuitas in eam formam non competit, nisi in
defectum concursus illius, quem suapte natura
substituit. Item quamuis ignobilior sit, quam ef-
fectus, potest esse adaequata causa, quia ex se col-
latiua est perfectionis alterius causae superantis
effectum, in qua effectus, & qualitas instrumen-
taria aequalem aut superiorem perfectionem es-
sentialiter supponunt.

13
Vterius
eleuatur.

Ad haec potest esse qualitas actiua gratiae iusti-
ficantis, & consequenter aliarum formarum, aequa-
lis perfectione cum ipsa; imo & superior, vt ostē-
di tr. de iustificatione & artigi disp. 23. n. 72. inde
colligens possibilem causam principalem gratiae
iustificantis. Vbi etiam notauimus, causam absolute prin-
cipalem posse comparatiue esse instrumentalem; vt
habitus infusus comparatione Dei à plerisque dicitur
instrumentalis in actione, quam praestat ad
actum supernaturalem, licet aliqua usurpatione
principalis sit, vt obseruauimus disp. 3. n. 4. & praec-
ipue n. 23. cum pluribus Theologis, quos ibi re-
censui. Vnde qualitas supernaturalis potest esse
causa, perfectione absoluta principalis, & actiui-
tate respectiua instrumentalis, comparatione quid-
dem Dei, quia ab illo virtutem agendi nanciscitur
in ordine ad formam, quae praecipue ab ipso
vendicat processionem; comparatione vero natu-
rae, quia ipsam secundum se improportionatam ad
agendum, constituit agentem per virtutem accep-
tam ab alio. Neque obstat, quod Pater Coninch,
& plerique alij opponunt, repugnare creaturae
virtutem iustificandi hominem. Quia licet virtus
actiua gratiae iustificantis principalis in qualitate
creata, id absurde non colligi, ostendi, tr. de iustifi-
catione & disp. 23. n. 72. Minus absurde colligetur,
si mere instrumentalis sit, vt nunc asseritur.

14
Quarta op-
pugnatio.

Quarto oppugnatur virtus superaddita natu-
rae per qualitatem superadditam ab ingeniosis re-
censioribus. Virtus instrumentalis connaturalis
est illa, qua causa principalis constituitur proxi-
me actiua effectus; sic calor est virtus instru-
mentalis ignis, semen viuentis, & species impres-
sa obiecti; quia ignis per calorem viuens, per
virtutem seminis, & obiectum per speciem im-
pressam, tanquam per virtutes vicarias concursus
iporum, redduntur causae proxime actiuae effe-
ctuum, quos ratione absentiae, aut alterius impro-
portionis non possunt ipsae immediate producere.
At repugnat qualitas creata suapte natura con-
stituens Deum proxime, ac immediate actiuum
formae supernaturalis. Ergo repugnat qualitas,
quae sit virtus connaturalis instrumentaria, & vi-
caria Dei ad efficiendum formam supernatu-
ralem. Probat minor, Deus se ipso essentialiter
est proxime, ac immediate actiuus formae
supernaturalis, quin ratione absentiae, aut de-
fectus proportionis, & applicationis, alteriusue
conditionis sit impotens efficere immediate, ac
proxime talem formam. At causa, quae se ipsa
essentialiter est proxime, ac immediate actiua ef-
fectus, & nulla ratione etiam diuinitus potest esse
improportionata & impotens efficere immedia-
te, & proxime effectum, non potest etiam di-
uinitus reddi potens per aliam virtutem ab ipsa
distinctam vicariam sui, quia haec essentialiter
destinatur ad suppleendum defectum potestatis
proximae, & expeditae causae principalis: & repu-
gnat virtus destinata ad suppleendum defectum
etiam

K K 3

Confirmatur primo.

S. Thomas.

Secundo.

15 Prima re-pulsa.

Secunda.

etiam diuinitus impossibile. Ergo repugnat qualitas suapte natura constituens Deum proxime, & immediate actiuum formæ supernaturalis. Confirmatur primo. Repugnat qualitas speciei impressæ constituens Deum proxime intelligibilem à Beato, quia Deus se ipso essentialiter est summe intelligibilis, vt ait S. Thomas 1. p. qu. 12. & 1. contra Gen. c. 26. rat. 4. Species vero suapte natura est qualitas constituens obiectum proxime intelligibile, & immediate actiuum cognitionis. Ergo sicut repugnat qualitas speciei, constituens Deum proxime intelligibilem, & actiuum visionis beatæ, ita repugnat qualitas constituens Deum proxime actiuum formæ supernaturalis non vitalis, quia se ipso essentialiter est potens agere immediate talem formam. Confirmatur secundo, repugnat qualitas, qua calor constituatur calefactiuus, quia se ipso essentialiter calefactiuus est. Ergo similiter repugnat qualitas, qua Deus fiat actiuus formæ supernaturalis non vitalis, quia se ipso tam essentialiter est actiuus talis formæ, quam calor est actiuus alterius caloris.

Hic argumento respondeo primo. Ad rationem virtutis instrumentariæ sufficit, suapte natura destinari primario ad supplendum concursum actiualem, quem causa principalis conferre debeat, & secundario ad constituendam eam proxime actiuam effectus, quando essentialiter ipsa actiua non est, vt substantia ignis, & obiectum non sunt essentialiter actiuæ proxime effectus principalis. Vnde cum possit Deo deficere concursus actualis in formam supernaturalem non vitalem, poterit dari qualitas instrumentaria ad illam efficiendam, suapte natura destinata ad supplendum concursum actiualem, quem in eam Deus conferre debeat, quamuis per eam qualitatem non constituatur actiuus illius formæ, quia se ipso essentialiter actiuus est. Quod explicatur in sententia ipsorum recentiorum, & communi admittenti, Angelum posse se ipsum inueniri diuinitus per speciem impressam, quamuis se ipso essentialiter sit immediate intelligibilis, & actiuus per modum obiecti suæ intuitionis. Tunc enim species, quæ est virtus instrumentaria obiecti, obiret munus, in quod à natura distipata est, cum tamen non suppleret impotentiam obiecti, sed defectum dumtaxat actionis obiecti, neque Angelum constitueret actiuum immediate visionis, cum se ipso immediate sit intelligibilis, & actiuus illius. Respondeo secundo. Potest Deus constitui proxime, & immediate actiuus gratiæ iustificantis, & alterius formæ supernaturalis per qualitatem creatam, quia potest non esse proxime, & immediate actiuus illius ex libito suæ voluntatis. Nam sicut causæ creatæ possunt non esse immediate, & proxime actiuæ ex defectu approximationis, & applicationis localis, ita Deus potest non esse immediate, & proxime actiuus ex defectu applicationis liberæ. Sicut enim obiecta creata desiderant ad agendum applicationem, & approximationem localem, ita Deus desiderat applicationem, & determinationem liberam suæ voluntatis. Ergo sicut potest dari qualitas, quæ reddat causam creatam proxime, & immediate actiuam effectus ob defectum applicationis localis, quæ ad agendum proxime, & immediate necessaria est, ita poterit existere qualitas Deum constituens proxime, & immediate actiuum gratiæ iustifican-

tis: quia ad agendum illam necessaria est Deo applicatio libera suæ voluntatis. Vnde Deum constitui immediate, & proxime effectiuum formæ supernaturalis per qualitatem creatam, non denotat imperfectionem, quam denotat in causa creata reddi effectiuam proxime per aliam. Nam in creatura denotat absentiam, aut improprietatem realem sibi necessariam, in Deo vero solum defectum applicationis omnipotentis sibi liberum. Quo defectu libereposito; perfectionis diuinæ est posse causæ vicariis suam actionem delegare, & instrumentorum ministerio ad agendum vti, sicut perfectionis creatæ est, vicariis qualitates posse ad actionem causæ creatæ subrogari, & per instrumenta agere, quod per se efficere non valet. Rursus respondeo tertio. Quamuis Deus necessarius, ac essentialiter sit immediate productiuus gratiæ iustificantis, potest adhuc productiuus immediate constitui per virtutem creatam: nam id, quod res obtinet per essentiam, potest alio modo, alioque titulo habere per aliquod ab essentia distinctum: vnio enim hypostatica habet per essentiam ius ad gloriam, & simul potest illud obtinere per gratiam habituales, ab vnione hypostatica distinctam. Ratio est, quia id, quod conuenit rei per essentiam, & quod eidem conuenit per virtutem distinctam, solum generice idem est, non vero specificè, cum forma, & modus habendi tale prædicatum principij productiuus gratiæ iustificantis, longissime discrepent. Atque ideo virtus producendi gratiam potest conuenire Deo per qualitatem distinctam, & mediam, quamuis eidem conueniat virtus producendi eandem gratiam immediate per essentiam, vt ea ratione duplici via, seu titulo, non sine maxima perfectione Dei, gratiæ productiuus sit. Vnde ad primam confirmationem respondeo. Non repugnat species impressa ad videndum Deum ex vi sola huius rationis, vt libro de anima ostendi. Num autem alia ratione talis species implicet, & ratio sancti Thomæ in superiorem reuocanda sit, decernendum est prima parte quæstio 12. Ad secundam confirmationem respondeo. Calor potest reddi per aliam qualitatem calefactiuus immediate, ac proxime, quia vt existat virtus alicuius causæ, constituens ipsam actiuam effectus, sufficit quod causa non sit per essentiam proxime productiua effectus, vt ipsi arguentes sententur. At calor non est per essentiam proxime calefactiuus, cum possit abesse passum, quod calefaciat. Ergo poterit dari qualitas vicaria calefactionis caloris, quæ qualitas non erit alius calor, nam calor est nomine proprio calefactiuus, & non alterius, ac proinde non potest esse calor, virtus destinata ad reddendum calefactiuum calorem. Erit ergo alia qualitas, quæ formaliter non sit calor, sed virtualiter dumtaxat. Alia argumenta obiciuntur contra virtutem superadditam animæ, ad agendum formam supernaturalem non vitalem, atque minoris momenti, quare vim coram non expendo.

Ad primam confirmationem.

Ad secundam.

SECTIO

SECTIO III.

Nostrum iudicium de eleuatione natura per qualitatem superadditam.

16 Proponitur & probatur.

17 Responditur.

Redarguitur.

18 Secunda probatio.

Hinc mihi persuadeo, non repugnare qualitatem, qua natura formas intrinsece supernaturales efficiat. Cæterum eam minime iudico necessariam. Prior pars colligitur ex sectione præcedenti, vbi nullam talis qualitatis repugnantiam inuenimus. Posterior inde suadetur. Primum, quia natura potest eleuari ad agendum per se immediate gratiam iustificantem, & similes formas supernaturales cum solo auxilio extrinseco supernaturali, vt eleuari posse ad agendum actus supernaturales vitales, stabilimus disputatione 34. Ergo facultatem obedientialem naturæ agentem gratiæ iustificantis, & aliarum formarum, talis qualitatis necessaria non est. Consequentia est bona. Antecedens statuerimus sect. 6.

Dices, inde solum ostendi, eam qualitatem non esse requisitam de potentia absoluta, non vero ex natura rei, cum habitus per se in fusi sint ex natura rei requisiti ad actus vitales supernaturales, quamuis diuinitus possint actus fieri sine habitibus in fusi. Sed contra, vt expendimus disputatione 35. Habitibus in fusi per se non sunt necessarii, etiam ex natura rei ad agendum actus supernaturales, nisi ex lege Dei, aut exigentia extrinseca gratiæ iustificantis, quia seclusa hac necessitate extrinseca, possunt actus absque ipso, & naturæ rationalis violentia elici per solum auxilium extrinsecum. At superaddere hanc qualitatem supernaturalem naturæ irrationali, & omni vniversim creaturæ agenti supernaturaliter, neque exigat lex diuina, neque gratia iustificans, cum lex diuina nullo sacræ pagine aut Ecclesiæ testimonio constet, & gratia iustificans naturæ irrationali, & omni vniversim creaturæ non insit. Ergo sine fundamento asseritur ex natura rei talis qualitas necessaria. Secundo si ab illis, qui agnoscunt possibilem actum supernaturalem per solum auxilium extrinsecum, aliqua ratione asseritur necessarium ex natura rei auxilium intrinsecum: illa quidem est, quia actus supernaturales sunt vitales, exigentes procedere ab intrinseco naturæ viuientis, ac proinde supponere naturam intrinsece completam ad illas. At formæ supernaturales, de quibus nunc differimus vitales non sunt. Ergo quamuis actus supernaturalis ex natura rei præcedat auxilium intrinsecum formas supernaturales non vitales antecedere, necesse non est. Tertio denique, quia modo non solum indagamus eleuationem naturæ necessariam ex natura rei, sed etiam diuinitus possibilem, quare assertores huius qualitatis etiam diuinitus necessariam arbitrantur qualitatem ad eleuationem naturæ.

Præterea secundo necessitas eius qualitas respicitur. Plures sunt effectus potentia obedientialis, ad quos talis qualitas necessaria non est. Ergo ad nullum est necessaria. Nam eo ipso quod vnus effectus potentie obedientialis fieri queat sine qualitate intrinseca, fieri omnes queunt. Ea enim ratione, qua natura ad vnum effectum supernaturalem constituitur potens poterit ad

alios constitui. Antecedens probatur. Inter effectus supernaturales potentie obedientialis, ad quos agendos eleuari potest natura, existit vnio hypostatica, quare deiparam, & humanitatem Christi potuisse assumi instrumentum ad efficiendum illam, non recusant admittere assertores potentie obedientialis actiue. At vnio hypostatica fieri per qualitatem non potest. Ergo. Probatur minor. Qualitas superaddita naturæ ad agendum effectus supernaturales, eius conditionis adstruitur vt ei existenti debita sit efficientia, & existentia effectus, quia virtute connaturali independenti à noua eleuatione actiua est: non esset autem virtute connaturali independenti à noua eleuatione effectus supernaturalis actiua, si efficientia, & existentia effectus esset indebita: siquidem eleuatio causæ semper est ad effectum, qui indebitus est virtuti connaturali causæ. At nulla est qualitas creata cui debita sit efficientia, & existentia vnionis hypostaticæ nam, ratio ne suæ excellentiæ supremæ existere semper debet supra omne debitum creaturæ: vt enim repugnat debitum morale quod obliget Deum ad sui incarnationem, repugnare videtur debitum physicum quod eiusmodi obligationem inducat. Ergo nulla potest existere qualitas, connaturaliter eleuans naturam ad agendum vnionem hypostaticam. Rursus: sunt plures effectus supernaturales quoad modum, qui agrè apprehenduntur fieri virtute connaturali alicuius qualitatis, vt suscitatio mortuorum, morborum curatio, conseruatio contrariorum simultanea, & alij huiusmodi, quorum supernaturalitas statuta non est in vnica indiuisibili actione supernaturali, sed in cumulo, & aggregatione plurium actionum naturalium existenti simultaneæ, aut successiue, præter exigentiam causarum naturalium, vt explicui disp. 1. sect. 4. At hæc aggregatio actionum naturalium, interdum simultanea, interdum successiua, agrè apprehenditur provenire ab actiuitate alicuius qualitatis influentis in illam. Ergo solum provenit ab eleuatione extrinseca Dei, sic coniungentis actiones. Vt igitur natura supra sui exigentiam, & actiuitatem eleuetur à Deo, sine qualitate superaddita ad agendum effectus intrinsece naturales, & extrinsece supernaturales, quos sua virtute non contineat, poterit similiter ad effectus intrinsece supernaturales, eleuari.

Roboratur.

19 Confirmatur.

Ægidius de Prædest.

Dices, sicut natura creata, Deo extrinsecus eleuante, potest immediate influere in eos effectus, cur qualitas superaddita influere non valebit? Adde cum Ægidio de præsentatione lib. 10. q. 2. att. 1. num. 82. sicut potest entitas intrinsece supernaturalis contineri in qualitate creata, cur non poterit supernaturalis modus? Respondeo facile. Modus iste supernaturalis non est intrinsecus, sed extrinsecus rebus naturalibus conueniens ex tali locutione partium coexistentia; aut successionem actionum, dispositionem agentium, & similibus. At agrè apprehenditur qualitas creata valens sua actione comprehendere totam istam varietatem rerum; facile autem decretum Dei complectens omnia simul, & statuens, vt omnia simul existant, concurrente humanitate Christi variis actionibus ad illa. Ergo cum eleuatio extrinseca fiat par decretum Dei, intrinsece vero per qualitatem creatam, recte apprehenditur eleuatio extrinseca naturæ ad effectus supernaturales, quoad modum, licet intrinseca difficilis sit. Nam Deus vnico decreto potest decernere

K k 4 plures

plures actiones dissimiles complurium agentium naturalium, & consortium humanitatis cum illis; vnica autem qualitas non apparet qua ratione possit accumulare tantam varietatem actionum, & in modum mere extrinsecum actionem conferre. Vnde constat discrimen effectuum supernaturalium quoad substantiam, & quoad modum. Nam res intrinsece supernaturales capaces sunt terminare actionem quoad suam substantiam; res vero extrinsece supernaturales incapaces sunt actionem terminare quoad suam extrinsecum modum. Aliunde decretum extrinsece eleuans potest conferre extrinsecum supernaturalitatem, quam res intrinsece non habent, complectendo similitatem loci, temporis, & similitum, ex modo statuendi concursum rerum creaturarum: qualitas vero creata, hanc coniunctionem supernaturalem rebus extrinsecam modo concurrendi ferre non potest. Ergo inter eleuationem naturae per decretum Dei, & eleuationem per qualitatem creaturatum discrimen est. Explicatur; non potest qualitas creata coniungere incendium ignis Romae, & inundationem aquae Salmanticae, nam haec coniunctio non potest annecti qualitati creatae; ex vi alicuius actionis physicae, aut intentionalis, tendentis simul in vtrumque effectum. At decretum Dei potest efficaciter inducere horum effectuum coniunctionem, quia vnica actio intentionalis ferri potest efficaciter, ac indiuidue in vtrumque, statuens, vt vterque simul Romae, & Salmanticae contingat. Similiter potest necesse inter se effectus duratione distantes, vt hodie moriatur Petrus filius, cras eidem comburatur domus, die sequenti decedat vxor, & sic miraculosa quadam successione euentus alij infelices contingant; quos tamen connectere inter se, vt vnus absque alio euenire repugnet, impossibile est efficaciter alicuius creaturae. Ergo ab eleuatione extrinsecam naturae per decretum Dei ad eleuationem intrinsecam per qualitatem creaturatum arguere non est.

20 Tertia probatio.

Tertio; natura potentiae obediens actiuae potest esse vera, ac propria causa, & per se gratiae iustificantis, & similitum formarum supernaturalium. Agens natura per qualitatem superadditam non est vera ac propria causa, & per se formarum supernaturalium. Ergo natura potest agere formas supernaturales sine virtute superaddita. Consequenter bona est. Maior datur ab aduersariis, qui humanitatem Christi asserunt esse causam veram, ac per se agentem miracula, & sacramenta nouae legis gratiam iustificantem. Probat minor. Corpus non est vere, ac proprie actiuum sensus, quamuis sustentet animum aut sensum immediate agentem sensus: neque aer est vere ac proprie illuminans, quamuis sustentet lucem illuminantem; neque aqua est vere ac proprie calefaciens, quamuis foueat calorem per se calefacientem; neque lapis vere ac proprie se mouet sursum, quamuis secum ferat impulsus, quo mouetur sursum. Ergo neque lapis, aqua, aut aer erit vere, ac proprie agens gratiam iustificantem, quamuis sustentet qualitatem per se agentem gratiae iustificantis. Probatur consequenter; quia lapis, aqua, & aer eodem modo comparantur cum actione supernaturali gratiae procedente a qualitate in ipsis recepta, quo comparantur cum aliis actionibus naturalibus procedentibus a qualitatibus in ipsis receptis. Siquidem in effectum supernaturalem maiorem influxum non obti-

nent, quam in effectum naturalem; cum in vtrumque solum mediare per qualitatem sibi inharentem, concursum praestent, quatenus sustentant qualitatem immediate influentem in illum.

Neque satisfacies, si dicas, aquam ideo non esse calefacientem per se, & lapidem ideo non esse sursum mouentem, quia qualitates calefactionis & motus sursum violentiae sunt naturae lapidis, & aquae. In primis, quia lux non est violenta aeri, neque sensus corpori. Tamen aer non est vere, ac proprie agens illuminationis, neque corpus sensus: quamuis aer, & corpus suscipiant facultates immediate, ac per se agentes illuminationis, & sensus. Rursus: lapis non se mouet deorsum, cum per impetum extrinsecum impressum, celerius quam fert grauitas ipsius, deiciatur deorsum. Tamen tunc impetus impressus non est contra naturalem inclinationem ipsius. Item lignum calidum non calefacit per se, sed per accidens, & denominatiue solum, quamuis calor non sit repugnans inclinationi ipsius. Ergo, Deinde virtus data supra naturam, reddit ipsam agentem supra naturam, quia illi intrinseca est. Ergo etiam virtus violenta naturae reddit ipsam agentem contra suam inclinationem quia eidem intrinseca est. Vt ergo hanc rationem. Indubitatum est, posse Deum eleuare aquam, vt se calefaciat, aut lignum, & lapidem, vt se moueat sursum, cum minus hoc sit, quam a lapide aut aqua produci gratiam. At non alia ratione id efficeret Deus iuxta ad aduersarios, nisi imprimendo lapidi, & aquae qualitatem calefactionem, & sursum motuam contra inclinationem lapidis & aquae. Ergo nihil refert, virtutem impressam esse contra inclinationem naturae, vt illa reddatur actiua per illam, si semel datur natura vere, ac proprie agens per qualitatem actiuam, ab ipsa naturae distinctam. Etenim lapis, & aqua agentes per qualitatem eleuantem, eo modo agerent contra suam inclinationem, & per virtutem realiter superadditam, quo agunt modo per qualitates naturales eorundem motuum actiuas.

22 Ratio a priori.

Ratio a priori est. Illa dicitur causa per accidens, & solum denominatiue influens, qua subblata eodem modo potest perseverare actio, ac realiter existente. At subblata natura eodem modo perseveraret actio, qualitates impressae, ac natura realiter existente; nam conseruata per creationem tali qualitate extra subiectum, eodem modo perseveraret actio qualitatis impressae, ac natura realiter existente; nam conseruata per creationem tali qualitate extra subiectum, eodem modo posset qualitas agere, ac inharens subiecto; vt constat in qualitatibus Eucharisticis, & probauimus disp. 30. nu. 83. Ergo natura agens solum per qualitatem impressam, non erit causa per se, sed solum denominatiue, ac per accidens. Vnde neque proprie dicitur eleuari natura ad agendum: nam eleuari naturam ad agendum, proprie est, eiusdem naturae actiuitatem immediatam effectui ad actionem ipsi naturae indebitam, & excedentem vires immediatas ipsius. Naturae autem actiuitas immediata non effertur ad aliquam actionem, si ipsa immediate nihil actionis confert, sed tota agendi vis superadditur naturae, vt expe- debamus eadem disp. 30. num. 36. Confirmatur iuxta Patres Tridentinos si natura rationalis non conferret actionem immediatam in actus vitales, sed tota agendi virtus conueniret gratiae, mere passiuè se haberet natura in actione illorum actuum;

Confirmatur.

actuum, atque ideo vt natura sit per se, ac vere actiua eorum, decernunt, totam agendi virtutem non esse gratiae, sed partialem immediatam conuenire quoque naturae, vt felse illustrauimus disp. 30. lect. 1. & 21. Ergo vt natura irrationalis non se habeat mere passiuè in productione gratiae, ve- reque ac proprie agens sit, requiritur vt tota agendi virtus non conueniat illi per qualitatem superadditam. Adde; licet aliquando sit natura agens proprie, ac per se per qualitatem superad- ditam, vt ignis calefaciens per calorem superad- ditum, & sol illuminans per lucem ab ipso distin- ctam, tamen opus est, vt talis virtus inhaereat per se naturae, hoc est, vt sit natua ipsius proprietates, atque facultas, vt est calor comparatione ignis, & lux comparatione solis quandoquidem per quali- tates non conuenientes hac ratione per se naturae, non est natura proprie agens, sed tantum denominatiue, ac per accidens, vt superiora exempla conuincunt. At qualitas supernaturalis non conuenit per se hac ratione per se naturae, cui imprimi- tur, vt manifestum est. Ergo natura per qualitatem supernaturalem non est agens proprie ac per se.

23 Salmanticae solutio.

Dices cum doctissimis Recentioribus Salmanticensibus, id discriminis esse inter qualitates naturales a nobis oppositas, & qualitatem supernaturalem impressam naturae ad agendum, quod qualitates naturales non sunt essentialiter actiuae, qualitas vero supernaturalis essentialiter actiua est sicut est intellectus essentialiter actiuus, atque ita non posse tribui subiecto, quin illud vere, ac proprie reddat actiuum, sicut intellectus non potest tribui subiecto, quod vere, ac proprie non reddat intellectiuum. Insuper qualitates naturales argumento obiectae, non sunt applicationes, & motiones subiecti ad agendum; qualitas vero supernaturalis, non solum essentialiter actiua, sicut intellectus, sed etiam simul est applicatio, & motio eius, in quo est ad agendum supra naturam. Haec discrimina non capio. Etenim tam essentialiter est calefactiuus calor, & illuminatiua lux; ac intellectus intellectiuus. Nam intellectus est essentialiter intellectiuus, quia vis actiua intelligendi ipsi identificata, & essentialis est. Etiam vis actiua caloris, & lucis est identificata; & essentialis calori, & luci. Ergo sicut intellectus essentialiter actiuus est; calor, & lux sunt qualitates essentialiter actiuae. Vt ergo; calor inharens igni est essentialiter actiuus caloris, & lux inharens soli est essentialiter actiua lucis, siquidem calor per se reddit calefacientem ignem, & lux per se illuminantem solem, sicut intellectus per se intel- ligentem animum, & qualitas supernaturalis per se agentem gratiae naturam. Sed calor inharens igni, & lux inharens aeri, eiusdem speciei, & essen- tiael sunt cum calore ignis, & luce solis. Ergo calor ligni, & lux aeris sunt qualitates essentialiter actiuae. Neque obstat calorem praeter vim calefacientem reddere subiecto esse calidum. Nam eidem formae potest esse essentialis vis formalis comparatione subiecti, & vis efficiens comparatione effectus, vt omnino essentialis est vis formalis constituenda hominem, & vis efficiens operationem hominis; & gratia iustificanti est essentialis virtus formalis depellendi peccatum, & simul virtus quasi efficiens inducendi habi- tus in suos; & si habitus charitatis asseratur for- maliter iustificans, essentialis illi est, tum iustifica- re hominem, tum eundem reddere potentem ad

Repellitur primo.

actum charitatis. Ergo quamuis luci, & calori es- sentiale sit reddere subiectum calidum, & luci- dum, potest simul esse essentialis, reddere calefa- ctiuum, & illuminatiuum. Quidquid vix potest distinguere esse subiectum calidum & lucidum ab esse calefactiuo, & illuminatiuo; nam eo praecise, quod subiectum apprehendamus formaliter ca- lidum, & lucidum; apprehendimus posse per ca- lorem, & lucem calefacere, & illuminare subie- ctum aptum, quod illis applicetur. Praeterea: esto id in calore, & luce posset distingui, caeterum in aliis qualitatibus distingui non potest, vt in im- petu impresso lapidi, ad se mouendum; & in sensu materiali vnico corpori, cum haec qualitates essen- tialiter actiuae sint motus localis, & sensus: ta- men non reddunt subiectum, in quo sunt; agens per se sensus, & motus. Posterius discrimen ex eo nullum est, quia qualitas supernaturalis non est motio, & applicatio subiecti ad agendum secundum virtutem aliquam propriam subiecti, cum ea virtus subiecto non insit; atque ita solum erit motio, & applicatio sui ipsius: quippe quae sola est tota agendi virtus subiecti. At hac ratio- ne etiam qualitates naturales sunt motiones, & applicationes sui ad agendum, nam in quali- tate supernaturali esse motionem, & applicatio- nem sui ad agendum, non est aliud, quam esse determinationem agendi supposito subiecto apto, & concursu generali Dei. Hac autem ratione etiam qualitates naturales sunt se ipsi determi- nate ad agendum supposito subiecto apto, & con- cursu generali Dei, cum eis suppositis non possint non agere, sicut qualitas supernaturalis, quae etiam, sicut qualitates naturales, potest priuari di- uinitus actione, si a Deo denegetur concursus actualis necessarius ad illam. Ergo ex hoc capite qualitates naturales non discrepant a qualitate supernaturali. Si autem velint hi Theologi, ad agendum necessariam esse praeter virtutem acti- uam in actu proprio, physica praedeterminatio- nem, & motionem pertinentem ad actum secun- dum, & in qualitate supernaturali vtramque ra- tionem identificatam constituant, iam habemus vnde magis displiceat hoc discrimen. Quippe phy- sica agendi praedeterminatio pluribus fundamen- tis, nostrae societati familiaribus, a nobis respicitur. Insuper: qui physicas praedeterminationes ne- cessarias volunt ad agendum causis naturalibus; illas plane distinguunt a virtute agendi in actu proprio, & praedeterminationem semper consti- tuunt consequentem illam; vnde etiam ad actus supernaturales vitales, praeter habitus in suos con- ferentes simpliciter posse, superaddunt necessarias physicas praedeterminationes, distinctas ab illis. Ergo perperam confunditur in eadem quali- tate vtrumque munus. Deinde haec motio lectio- ne sequenti rejicienda est, atque adeo etiam qua- litas supernaturalis, quae simul cum virtute agendi rationem motionis complectatur.

24 Postrema probatio.

Denique quarto. Superflua est qualitas ista su- pernaturalis. Quia communiter adstruitur a suis auctoribus supra naturam transiens. At mea opinio- ne, quam vberi disputatione dabimus libro quar- to, repugnat qualitas supra naturam transiens. Si autem asseratur permanens videtur frustranea, cum a Deo eleuetur natura adynam tantum, vel alteram actionem discretam, & incontinuatam. Adynam autem, vel alteram actionem super- naturalem, frustra confertur qualitas diu persis- tens, quam, aut praeter exigentiam rerum creatarum, id est,

rum destrueret illico necesse est, aut orisiam om-
nino retinere, cum nullum sit contrarium, quod
ex natura rei euanelcat. Ergo cum prater quali-
tatem suapte natura fluentem, & perseverantem,
non detur qualitas media, superflua erit qualitas
supernaturalis ad agendum. Neque sunt ad sua-
dendam istam qualitatem alia argumenta ab iis,
quæ contra virtutem intrinsecam naturæ tor-
quentur, quæ proponemus, & diluemus se-
ctione 7.

S E C T I O I V.

Expenditur sententia de eleuatione natura
per motionem virtuosam.

Tercia sen-
tentia.

Tercia sententia asserit, naturam eleuari ad
agendum gratiam iustificantem, & reliquias
formas supernaturales non vitales, per motum
quemdam virtuosum, quemadmodum instru-
menta artificis per motum ab artifice impressum
agunt formas secundum artem. Refertur Caieta-
nus 3. part. q. 13. art. 2. §. Ad euidentiam & q. 62.
art. 2. §. Aduerit. Eam expresse tuerit Scorus
in 4. distinct. 1. p. 3. art. 4. §. Est ergo. Medina 3.
part. q. 13. art. 2. ad 4. difficultatem, Martinus Le-
desma in 1. part. quarti. q. 3. art. 4. Ripa 1. p. q. 45.
art. 5. dubit. 2. §. Quanam ita sint, Cabezudus 3.
part. q. 62. art. 4. & supponit art. 1. difficultate 7.
solutione argumentorum, Cabrera fuse 2. tom. in
3. p. q. 13. art. 2. disp. 4. §. 6. obser. 2. num. 61. & §.
10. colum. 4. num. 121. Nauarrete tom. 2. controu.
15. §. propositione 1. & §. Oxomensis 3. p. q. 62.
art. 1. 2. 3. & 4. Accedunt Bellarminus tom. 3. lib.
2. de effectu sacramentorum cap. 11. §. tertio. Igitur
Alanus de Sacramentis in genere capite trigesi-
mo-sexto. Valentia tomo quarto, disputatione 3.
quæstione tertia, puncto 1. §. Et igitur, s. Ve-
reor igitur, & puncto secundo, §. Hac senten-
tia. Hic dicendi modus à præcedenti discrepat
duobus. Primo quia præcedens sententia vir-
tutem intrinsecam naturæ asserit esse qualitatem
realem ab ipsa natura creatione separabilem, sicut
gratia per illam producta, qualitas naturalis est:
hæc sententia vero, esse modum quemdam essen-
tialiter naturæ affixum. Secundo præterita sen-
tentia virtutem naturæ constituit terminum mo-
tus præcedentis, actionem naturæ à solo Deo
præcedentis, ita ut motus seu actio præuia à solo
Deo procedens, in illa qualitate sistat, & vlti-
mus per se immediate non progrediatur, sed per
terminum, seu qualitatem ab ipsa productam
in natura. Præsens sententia vero virtutem istam
docet essentialiter vitam ad actionem transeun-
tem naturæ in alio subiecto, aqua verbi gratia, in
animo baptizati. Itaque motum istum constituit
quasi actionem, nullum habentem terminum
in natura, quæ mouetur per illam, sed in alio
subiecto, quia est essentialiter actio faciens age-
re naturam in alio. Vnde ipsam actionem im-
pressam naturæ à solo Deo, videntur ponere acti-
uam formæ supernaturalis transeuntem; quemad-
modum motus ipse localis (aiunt aduersarij)
interdum est causa actiua caloris, & pulsatio fi-
dium in cythara est immediate causa actiua con-
centus in aëre. Quare perpetam Magistri quidam
Salmanticensis eleuationem naturæ per qualita-

tem, confundunt cum eleuatione per motionem;
dicentes alteram ab altera non distare. Quod mi-
nime censuissent, si exacte perpendifsent scripro-
rum mentem.

Hanc opinionem opugnant Pater Suarez, 3.
part. disputatione 13. sectione quinta, Pater Val-
quez disputatione 13. numer. vigesimo-sexto, &
& 39. Pater Ragusa disputatione 107. §. tertio,
Pater Iannerus, disputatione prima quæstione
quinta numero 195. Pater Præpositus tertia part.
quæstione decima-tertia art. secunda numero 10.
Petrus de Ledesma, de diuina perfectione quæst.
8. in subart. Ioannes Vincentius de gratia Chri-
sti quæstione 6. pag. 801. Egidius de Præsenr.
lib. 10. quæstione secunda art. 15. §. 3. Neque
mihi vnquam probata fuit, quia semper intelli-
gibilis visa est, & captu difficilis. Quod, lucem
& planam rerum explicationem inquirenti, satis
superque esse debet. Neque satisfacit, quod ha-
bet Cabezudus tertia part. quæstione 62. art. 1.
ad 5. Replicam argum. 5. dicens, hanc motionem
esse mirabilem, & ideo non esse inquirendam
sufficientem rationem, qua persuaderetur; esse
singularem, ideo non quærendum aliquod exem-
plum, quo explanetur. Id enim esset optimum
consilium, si fides Catholica talem motionem
testaretur, in cuius obsequium sanctissime da-
tur captiuus intellectus creatus densissimis tene-
bris, quibus interdum eius obiecta velantur. At
vbi fides nihil reuelat, & aliis clarioribus pos-
sunt principijs Catholicæ, & Theologicæ
veritates defendi, parum cordati Theologi
est, ad obscura, & ignota sacramenta recurrere.

Percurramus aliqua, quæ de motione ista do-
cuerunt, qui acuratius illam exponere conati
sunt. Cabrera asserit, motum istum per quem
agit Sacramentum gratiam, esse indistinctam à
motu illo Sacramenti, qui ab homine ministrante
sacramentum deriuatur, verbi gratia, in bap-
tismo, ab ipsa ablutione aquæ, quæ ut à baptizante
est motus quidam secundum naturam producens
in baptizato gratiam, sicut motus fidium, ut
procedit à manu cytharædi est mere naturalis,
qualis esset ab eo, qui non esset peritus pulsandi
cytharam: ut vero ab arte procedit, artificiosus
est, & producit concentum musicum, quem non
efficeret, si cytharædus imperitus esset. Quod
etiam indicant reliqui assertores huius sententiæ
asserentes, motionem istam non distingui ab
vfu ipso passiuo Sacramenti, seu instrumenti na-
turalis. Hæc doctrina difficilis est. Primo quia
vel ista motio sacramenti, verbi gratia ablutio
aquæ, est naturalis, vel intrinsece supernatura-
lis? si intrinsece naturalis est, non poterit efficere
gratiam iustificantem, si est intrinsece supra-
naturalis, non poterit deriuari à ministro sacra-
menti. Nam in illo non præcedit alia motio, qua
fiat potens ad efficiendum ablutionem superhaturalem.
Si autem minister ad eam motionem præ-
cedentem ab ipso constituitur potens per eleua-
tionem extrinsecam Dei, aut per aliam virtu-
tem intrinsecam distinctam à motione, frustra
requiritur motio ista supernaturalis ad efficiendum
gratiam, cum simili modo possit aqua reddi po-
tens ad gratiam, quo minister ad eam supernatu-
ralem motionem. Secundo. Potest assumi instru-
mentum naturale ad producendum gratiam in-
dependentem à motione præuia naturali ipsius in-
strumenti: verbi gratia, aqua seorsim ab ablutiō-

26
Deferuat
merito.

27
Cabrera
reiciit

Primo.

Secundo

ne,

ne, cum neque gratia talem ablutionem desideret,
neque ablutio secundum se quidquam conferat
ad productionem gratiæ. Ergo motio ista eleuans
naturam ad efficiendum gratiam, aut nulla est, aut
distincta ab ipsa motione procedente ab agente
naturali.

28
Sotus etia.

Sotus motionem istam à motione natura,
verbi gratia, ablutione aquæ, distinguit, & à solo
Deo deriuatam fatetur: cæterum ait, informare
motionem naturalem, tanquam subiectum, ut ea
motione supernaturali informatus naturalis mo-
tus possit efficere effectum supernaturalem. In pri-
mis parum philosophicum est, & captu difficilli-
mum, motum esse subiectum alterius motus.
Deinde id frustra fingitur, cum apertius posset
talis motio supernaturalis statui inhærens aquæ
secundum se, quam ipsi ablutioni aquæ. Denique
quia aqua seorsim à motione naturali poterat
efficere gratiam, ut nuper dicebamus. Ergo neces-
saria non est motio supernaturalis informans na-
turalem.

29
Item Na-
uarrete.

Nauarrete, & alij volunt, motionem istam esse
intrinsecam instrumento, in eo tamen nullum ter-
minum efficere, sed in alio subiecto, in quod for-
ma supernaturalis inducitur, quia non est actio
agens in instrumento, sed faciens, ut instrumen-
tum agar in alio; atque ita transire motionem ab
instrumento in terminum existentem in alio sub-
iecto. Etiam hæc motionis conditio vix percipi
potest. Etenim, aut motio inhærens instrumento,
eadem formaliter transit in subiectum termini,
aut ea sistens formaliter in instrumento, transit
solum virtualiter in subiectum termini, quatenus
per aliam actionem ab ipsa fluentem, in aliud sub-
iectum inducitur terminus. Eadem motio transi-
re formaliter non potest in subiectum termini;
tum quia essentialiter inhæret non potest duo-
bus subiectis, non solum realiter distinctis, sed
etiam diuersis, verbi gratia, aquæ, quæ est instru-
mentum & animo baptizati, qui est subiectum
termini supernaturalis per motionem producti;
quia productio gratiæ in animo baptizati est pos-
terior natura, procedensque à motione aquæ, quæ
est causa physica talis productionis, actio autem
posterior distincta est à causa priori, à qua proce-
dit. Insuper virtualiter transire non potest in sub-
iectum termini per aliam actionem à motione in-
strumenti fluentem; quia nulla actio, seu morio
actiua est per actionem, seu motionem ab ipsa
distinctam, præsertim eius termini, cum quo ipsa
essentialiter connectitur: sicut vnio non affigitur
extremo, à quo essentialiter indiuisa, est, per vnio-
nem ab ipsa distinctam, neque cognitio est re-
præsentatiua obiecti per cognitionem distinctam
ab ipsa, neque relatio relatiua per relationem ab
ipsa distinctam. Morio autem supernaturalis essen-
tialiter connectitur cum termino supernaturali;
quem producit, quin diuinitus possit existere sine
illo. Ergo per actionem, aut motionem ab ipsa
distinctam non erit termini supernaturalis actiua.
Neque valet asserere, motum localem esse causam
productiuam caloris, & pulsationem fidium in
cythara esse actiuam concentus musici in aëre.
Nam motus localis non est causa caloris, efficien-
do se ipso calorem, sed disponendo alia agentia
quæ illum efficiunt; similiter motus fidium in cy-
thara non efficit immediate concentum, sed dis-
ponit fides, & aërem, ut collisa mutuo, concentum
producant.

30
Alia repu-
gnatio.

En tibi quam obscura implicent assertores hu-

ius motionis ad tuendum illam, & quam merito
has tenebras recuset omnis cordatus Theologus,
vbi potest clariori luce difficultatem istam illu-
strare. Ad hæc, aut natura habet virtutem aliquam
inchoatam sibi propriam, qua efficiat formam su-
pernaturalem, aut non? si habet, poterit diuinitus
sine tali motione intrinseca agere formam super-
naturalem per suam virtutem intrinsecam; sicut
potest natura rationalis actus vitales supernatu-
rales sine auxilio intrinseco, ut ostendimus dis-
putatione trigesima-quarta. Nam actus vitales
supernaturales magis pendunt à virtute propor-
tionata naturæ, quam essentialiter exigunt, quam
formæ supernaturales non vitales, quæ non exi-
gunt illam. Si vero natura virtute, etiam partiali
sibi intrinseca destituta est, frustra mouetur ad
agendum; moueri enim ad agendum non potest,
quod absque vlla virtute actiua præsupponitur;
ut ad volendum aut assentiendum moueri repu-
gnat agens, quod nulla virtute volendi, aut assen-
tiendi præcedit: similiter neque moueri ad cale-
ficiendum agens, quod ex se calefactiuum non est.
Talis igitur motio potius erit suimet motiua,
quam naturæ ad agendum, cum natura ex se nul-
lam actiuitatem ferat, præter eam, quam secum
adducit motio.

Addo, motionem istam, etiam si possibilis esset,
non fore necessariam ad eleuationem naturæ.
Hoc suadent omnia argumenta, quæ expendimus
sectione præcedenti ad ostendendum, non esse ne-
cessariam qualitatem superadditam ad eleuatio-
nem naturæ, etiam si possibilis sit. Omnia enim
idem euincunt de eleuatione per motionem. Dixi
autem, etiam si motio possibilis esset; quia forsam
impossibilis non est, si recte explicetur, & aliter,
quam à suis auctoribus tradita est. Nempe modus
essentialiter affixus naturæ, & aliunde essentialiter
non solum actiua, sed agens formæ supernatu-
rales; quia non solum vis agendi, sed etiam ipsa
actualis actio essentialis, & identificata illi est.
Nam non repugnare qualitatem aliquam realem,
aut modalem, quæ essentialiter sit actiua, & simul
agens per identitatem actionis cum ipsa, quin ip-
sa sit alterius rei actio, mihi probabile est. Itaque
sicut in diuinis potentia productiua constituitur;
plurium Theologorum iudicio, actuali produ-
ctione actiua, distincta realiter à passiuâ, ita po-
test in creatis esse qualitas saltem modalis, quæ si-
mul cum virtute agendi identificet secum actio-
nem, & non sit actio alterius ab ipsa distincta, sed
suimet solius; sicut potest esse forma modalis,
quæ essentialiter non solum sit informatiua, sed
etiam actu informans, quia identificat sibi vnio-
nem, qua iungitur subiecto, quin alterius formæ
vnio sit. In hoc enim nulla mihi occurrit impli-
cantia. Igitur larga quadam significatione posset
talis modus dici motio, quia essentialiter habet,
non solum reddere naturam actiuam, sed etiam
actualiter agentem formas supernaturales. Quam-
quam talis modus non esset necessarius ad eleua-
tionem naturæ, propter ea quæ attingimus sectione
præcedenti ad excludendam necessitatem qualita-
tis realis per actionem distinctam agentis. Quæ
sane eadem vi excludunt necessitatem qualitatis
modalis agentis per actionem sibi identificatam.
Discrimen solum interesse poterat in eo, quod
per qualitatem modalem essentialiter agentem
potest esse natura vera, ac propria causa superna-
turalis, cum inter naturam & formam supernatu-
ralem sola interiicitur actio; quod habere non
potest

potest per qualitatem realem, vt sectione præterita, tertia nostra argumentatio colligebat. Verum neque qualitatem modalem sufficere, vt natura vera, ac propria causa formæ supernaturalis constituarur, inde argui potest, quia modus ille non esset actio naturæ, cum non efflueret à natura: nam si esset actio naturæ, ab illaque fluere, iam natura immediate esset actiua formæ supernaturalis, cum intercessio actionis non tollat immediatam actiuitatem causæ. Quod autem actio alterius causæ sit immediata natura, non sufficit, vt ipsa vere, & proprie per illam reddatur efficiens effectus. Nam etiam cum lapis proicitur sursum, aut deorsum impetu extrinsecus impresso, inhzret immediate lapidi non solum impulsus, sed etiam motio actiua talis impulsus. Tamen ipse lapis non est vere, ac proprie agens talis motus: quare idem contingeret, quamuis motio actiua impulsus identificaretur qualitati impulsus. Ergo neque natura erit verè & proprie causa agens formæ supernaturalis, quamuis actio supernaturalis identificetur qualitati modalis ipsi inhzrenti, siquidem talis actio, & modus non efflueret immediate à natura, cui immediate inhzret, & solum per denominationem talis qualitatis, receptæ in natura, denominaretur ipsa agens formæ supernaturalis. Atque ita etiam existenti tali modo essentialiter agenti, non esset natura vera, & propria causa formæ supernaturalis, vt contendebat tertia probatio facta sectione præcedenti contra qualitatem naturalem.

Argumenta ad probationem eleuationis per motionem sunt duo. Primum desumptum ex variis testimoniis sancti Thomæ, qui videtur referre actionem physicam sacramentorum, & aliorum instrumentorum in gratiam iustificantem ob solam motionem Dei. Secundum de promptum ex similitudine instrumentorum naturalium, quæ agunt mota ab agentibus principalibus. Sed testimonia sancti Thomæ expendemus sectione decima. Instrumenta vero naturalia non possunt persuadere motionem istam. Tum quia plura agunt absque præuia motione, vt calor in ignem, & semen in substantiam viuientis. Tum quia instrumenta artis non agunt per motionem, tanquam per virtutem agendi, sed tanquam per applicationem, & conditionem requisitam, vt natia ipsorum actiuitas applicetur ad agendum. Quare instrumenta, quæ natia efficacitate prædita non sunt, nequeunt operari formas artificiosas, licet ab agentibus principalibus moueantur, vt lignum non potest secare, neque lapis formare literas, neque lana terram scindere. Vnde cum contraria sententia neget naturæ omnimodam actiuitatem immediatam in formas supernaturales frustra mouebuntur à Deo ad agendum illas. Præterquam quod si hæc paritas quidquam euincit, maxime necessariam esse motionem localem, vt pote, quæ ad instrumenta artis necessaria est. At Deus potest assumere naturam ad actionem supernaturalem absque præuia aliqua motione locali; neque cum hæc de facto præcedit actionem sacramentorum, aut humanitaris Christi Domini talis motio localis præcedit tanquam virtus agendi supra naturam, vt contra Cabreram ostendimus supra.

32 Primum contra nos argumentū. Secundum. Vtrinque vendicatio.

SECTIO V.

Improbatur eleuatio naturæ per potentiam obedientialem absolute actiuam, identificatam naturæ.

Propterea quarta sententia statuit, omnē creaturam eleuari ad agendum formas supernaturales non vitales per quamdam incompletam actiuitatem intrinsecam, & identificatam entitati cuiusque rei; quam vocat obedientialem, quia per obedientiam & subiectionem ad Deum integratur, & completur adiutorio speciali extrinseci omnipotentis diuinæ. Insuper talem actiuitatem, seu potentiam partialem volunt constituere naturam absolute, & intrinsece actiuam partialiter cuiuscumque effectus, non implicantis contradictionem, secundum esse intrinsecum, & entitatum naturæ agentis, quamuis virtus adæquata, & completa comprehendat etiam concursum indebitum, & specialem omnipotentis diuinæ. Ita Pater Suarez pluribus in locis, sed præcipue tom. primo in 3. part. disputatio 31. sectio 6. Pater Albertinus quæstio prima Theologica ex principio secundo philosophico dub. 1. 2. & 3. Pater Iannerus tom. 4. disputatio 1. quæstio 5. dub. 7. num. 199. & disp. 3. quæst. 3. dub. 3. Pater Beccanus de Sacramentis in communi cap. 3. quæst. 4. con. 3. & quæst. 5. con. 4. Pater Artubal. 1. p. d. 181. c. 3. Pater Didacus Ruiz de voluntate Dei disp. 1. num. 7. & disp. 46. sect. 2. num. 15. Pater Fasolus 1. part. quæstio 12. art. 5. num. 17. Pater Granados 1. 2. controuer. 4. de habitu in communi disp. 3. num. 4. Pater Petrus Hurtado de Mendoza Physic. disp. 9. sect. 14. Sayus lib. 5. de Sacramentis in communi cap. 3. art. 9. Puteanus 3. p. quæst. 1. art. 2. dubit. 3. con. 2. & quæst. 62. art. 1. dub. 4. Pefantius 3. part. quæstio 62. art. 1. disp. prima concl. 3. Philarcus 2. part. libro primo cap. 4. Bonacina de sacramentis disp. 1. qu. 4. puncto 4. n. 4. Egidius de præsent. lib. 10. quæst. 2. art. 9. §. 4. Marchio Sforcia lib. 8. summa Theol. num. 35. Curiel. 1. 2. quæst. 5. art. 5. dub. 5. §. 5. & communiter Recentiores nostræ Societatis. Quorum alij hanc facultatem partialem absolute actiuam docent omnino intrinsecam naturæ, quia volunt, naturam se ipsa immediate referri ordine transcendenti ad effectus supernaturales possibiles. Alij vero, quia sine ordine transcendenti agnoscunt denominationes omnino identificatas rebus, quamuis interitu connotatorum separabiles. De quo aduendæ sunt disp. 32. & 33. in quibus differuimus de ordine transcendenti naturæ rationalis ad actus supernaturales, & de identitate, ac distinctione actiuitatis immediatæ ad eos actus ab entitate naturæ.

In hanc sententiam irruunt toto impetu quotquot negant, posse naturam attingere physice productionem gratiæ iustificantis, & alterius formæ supernaturalis non vitalis, Pater Vasquez, Pater Coninck, Pater Ragusa, Pater Gaspar Hurtado, & alij, quos retulimus disp. præcedenti numero primo Ex affirmatis Cabreræ tom. 2. in 3. p. quæst. 13. art. 2. disp. 4. §. 7. Ledesma lib. de Perfect. Dei quæst. 8. art. 8. Lorea 2. 2. quæst. 23. art. 4. disp. 4. à numero 2. Nazarius 3. p. quæst. 13. art. 2. controuer. 4. Ioannes Vincentius relectione de grat.

33 Quarta sententia.

34 Improbant

35 Non placet omnino.

grat. quæst. 6. pag. 798. & plerique doctissimi Salamancaenses Magistri. In hac sententia vnum mihi placet aduersus hos oppugnatores actiuitatis obedientialis immediatæ, & aliud displicet. Placet, aliquid actiuitatis immediatæ, & indistinctæ conuenire naturæ ad efficiendum gratiam iustificantem, & alias formas supernaturales non vitales; de quo sectione sequenti. Displicet, hanc actiuitatem identificatam naturæ esse absolute productiuam gratiæ iustificantis, & formarum supernaturalium similitum. Porro potentia dupliciter dicitur absolute productiua alicuius effectus secundum entitatem intrinsecam. Primo prout opponitur potentia productiua, secundum quid, & significat potentiam simpliciter productiuam. Secundo prout opponitur potentia productiua conditionate tantum, & significat potentiam connexam secunde aliquid sibi intrinsecum cum effectu absolute possibili, ita ut effectu absolute repugnanti aliquid intrinsecum, & identificatum potentia repugnet. Prior significatio potentia absolute productiua diffidio vocum subiecta est. Posterior rem continet, de qua vera potest esse disensio. Omnis potentia secundum suum esse intrinsecum absolute productiua in sensu posteriori, est secundum esse intrinsecum absolute productiua in priori, quamuis inadæquata & partialis sit; nam eo ipso quod sit intrinsece connexa cum effectu possibili, continet intrinsece veram rationem potentia, licet partialis, quæ simpliciter potentia est. Quare intellectus est absolute, & simpliciter intellectiuis secundum suum esse intrinsecum, quamuis prædictus non sit potestate adæquata ad efficiendum intellectiones naturales, sed indigeat actiuitate specierum impressarum, quæ ab entitate intellectus distinctæ sunt: & eadem ratione omnis potentia naturalis, quamuis sit partialis, absolute productiua est secundum esse intrinsecum, quod habet. Tamen omnis potentia secundum suum esse intrinsecum absolute productiua in sensu priori, non est absolute productiua in posteriori, quin omnipotentia diuina secundum esse intrinsecum, & essentialia omnipotentia est absolute, ac simpliciter productiua creaturarum, quamuis secundum illud esse non sit connexa cum absoluta possibilitate earum, vt notauimus disp. 31. num. 7. Ratio est, quia omnipotentia diuinæ non deficit connexio cum creaturis absolute possibilibus, ex defectu perfectionis, & potestatis, sed quia perfectio, & potestas diuina adeo sibi ad æquata est, & sufficiens, vt etiam repugnantibus creaturis posset absolute existere, quare euentu, quo repugnarent creaturæ, omnipotentiam solum sub conditione esse productiuam, & non absolute non ex defectu potentia, sed ex defectu termini proueniret. Agens autem absolute, & simpliciter productiuum est, quod ex defectu potestatis, & perfectionis non potest non esse productiuum. Cæterum potentia partialis, & inadæquata, quæ ex defectu perfectionis, & potestatis non est absolute, sed tantum conditionate productiua, iuxta priorem vsurpationem, non est absolute, & simpliciter productiua iuxta vsurpationem, posterioriorem, quia simpliciter esse productiuam denotat perfectionem intrinsecam potentia, quæ aut in se habet adæquatam actiuitatem effectus, aut saltem cum illa intrinsece connexa est. Atque adeo in entitate naturæ coniuncta est potentia

Ripalda de Ente Tom. I.

absolute productiua, in priori acceptione cum potentia absolute productiua in acceptione posteriori.

Igitur naturæ secundum suum esse intrinsecum non esse absolute productiuam gratiæ iustificantis, & aliarum formarum supernaturalium non vitalium, inde mihi perspicuum est, quia natura non est intrinsece connexa cum formis supernaturalibus non vitalibus, vt tota disputatione 31. elucidauimus, ostendentes non esse ordine transcendenti connexam cum vitalibus. Ergo absolute non est productiua illarum secundum suum esse intrinsecum naturæ. Consequentia constat ex disp. 33. sect. 1. Etenim quidquid deficit actiuitati naturæ rationalis in actus intrinsece supernaturales vitales, à fortiori deficere debet in formas supernaturales, quæ vitales non sunt, cum in actus vitales potestior sit, quam in non vitales: & vitales formæ secundum se magis vendicent actiuitatem naturæ, quam non vitales. Ergo si in vitales deficit naturæ actiuitas, etiam partialis intrinsece absolute productiua, & tantum inest productiua sub conditione, & secundum quid, potiori ratione non erit intrinseca naturæ actiuitas, absolute productiua formarum supernaturalium non vitalium. Vnde necessario consulendæ sunt disputationes 32. & 33. in quibus auctoritate, & ratione antecedens, & consequentiam huius probationis accuratè discussimus. Rursus idem confirmabimus sequentibus stabilientes sententiam nostram.

36 Improbationis ratio.

SECTIO VI.

Proponitur nostra sententia.

Am nostra sententia sit, virtutem, qua natura existit absolute productiua formæ supernaturalis non vitalis etiam in genere causæ partialis, esse partim intrinsecam, & à natura distinctam, partim entitatem ipsius naturæ secundum se subiectam Deo, partim auxilium speciale omnipotentia diuinæ, eleuans insufficientiam, & imbecillitatem naturæ. Virtutem inquam absolute productiuam, prout virtus absolute productiua contra ponitur, tum virtuti productiua simpliciter, tum productiua mere conditionate, & absque connexionione absoluta cum effectu possibili, vt exponebamus sectione præcedenti. Itaque ex parte naturæ nulla præcedit virtus etiam partialis, identificata naturæ, qua natura sit simpliciter, & connexionione aliqua absoluta; & non actiuitate mere conditionata potens efficere gratiam iustificantem, & reliquas formas supernaturales. Sed omnis virtus absoluta natura complectitur essentialiter, tum entitatem ipsam naturæ, tum auxilium extrinsecum omnipotentia, & voluntatis diuinæ. Ergo nostra sententia duas continet partes. Prima est, naturam ipsam secundum se aliquid actiuitatis immediate conferre, licet non absolute, sed conditionate. Secunda, hanc actiuitatem conditionatam fieri absolutam, & simpliciter potentiam per extrinsecum adiutorium, & complementum dico. Quoad priorem partem fauent nostræ sententiæ omnes auctores quartæ relati, numero trigesimo tertio. Quoad posteriorem auctores primæ, relati numero tertio. Et quidem meo iudicio primæ sententiæ assertores re non discrepant à nostra

37 Explicatur.

Duas continet partes.

nostra opinione. Nam cum ipsi vltro fateantur, naturam per se immediate influxu physico efficere gratiam, & alias formas supernaturales, negare omnino non possunt, aliquid saltem facultatis conditionate præcedere ex parte nature intrinsecus ad actionem supernaturalem. Nam si adueniens eleuatione extrinseca Dei, actio physica supernaturalis immediate oritur à natura, vt conditio ab omnipotentia assistenti Dei. Ergo ex parte nature datur capacitas intrinseca ad agendum immediate sub conditione eleuationis diuine. Cæterum quia id, quod præcedit ex parte nature, non sufficit ipsam absolute constituturè actiuam, sed absolute actiua redditur per eleuationem extrinsecam Dei, ideo totam virtutem absolute agendi tribuit eleuatione diuine. In quo minus congrue loquuntur, cum possent eleuationem desiderare solum inadæquate ad virtutem absolute productiuam. Sicut corporeo secundum se existente non est homo, & accedente animo rationali existit homo; tamen corpus pertinet inadæquate ad essentiam hominis. Quod in omni constitutione rei ex partibus ætherogenicis reperitur. Similiter igitur ex eo, quod natura secundum se non continet potestatem absolute actiuam formæ supernaturalis, argumentum non est, virtutem absolute actiuam esse adæquate extra essentiam nature immediate agentis, sed solum inadæquate, vt nostra sententia stabilit.

38 Quoad vtamque probatur.

Hæc opinio manifeste colligitur ex omnibus hac vsque scriptis. Nam vt vidimus sectione prima, contra primam sententiam; hæc virtus absolute actiua non est omnino, & adæquate intrinseca, sed necessario importat aliquid actiuitatis nature intrinsecum. At vt vidimus sectione tertia, & quarta, non est intrinseca per aditionem alicuius qualitatis realis, aut modalis distinctæ à natura; neque, vt vidimus sectione quinta, intrinseca est per identitatem adæquatam cum natura. Ergo erit intrinseca per identitatem inadæquatam, & proinde erit talis virtus partim intrinseca, & identificata nature; partim extrinseca, & distincta. Cum reliqua non sic alia constitutio talis virtutis absolute. Discursus legitimus est, & omnino constans.

39 Alia explicatio. Augustin.

Deinde confirmatur auctoritate Augustini, lib. 6. de geni ad lit. cap. 17. & 18. vbi statuens potestatem obedientialem actiuam, vt expendimus disputatione superiori, totum posse nature in entitatem creaturarum subiectam Deo, & in potestatem extrinsecam Dei referre videtur. Sic illud aggreditur post explicatum posse naturale rerum, super hunc autem motum, cursumque rerum naturalem, potestas creatoris habet apud se posse de his omnibus facere aliud, quam eorum, quasi seminales rationes habent: non tamen id, quod in eis potuit, vt de his fieri, vel absque ipso possit. In primis tale posse creaturarum explicat per potestatem, quam Deus apud se habet. Deinde asserens illud potuisse Deum in creaturis, continuo subdit, tale esse, vt absque ipso Deo nihil absolute possit. Quod de auxilio concursus generalis Dei nequit intelligi, cum illud etiam ad effectus potestatis naturalis necessarium sit, & statuens præcedentibus potestatem naturalem, non meminerit talis auxiliij. Erit ergo speciale auxilium, quod ad complementum potentie obedientialis per se requisitum est. Vnde deinceps adductis nonnullis operibus huius potentie in rebus creatis, sic obsecrat. Verumtamen alio modo dedit, vt

non hoc haberent in motu naturali, sed in eo, quo ita creata essent, vt eorum natura voluntati potentiori amplius subiaceretur. Renuit admittere, posse obedientialem rerum, licet naturam comprehendat, acceptum esse creatione nature, sed voluntate prouidentie supernaturalis, qua sibi naturam subiecit ad agendum per illam supra motum naturalem eiusdem. Vnde concludit, Habet ergo Deus in se ipso absconditas quorundam factorum causas, quas rebus conditis, non inseruit, easque implet non illo opere prouidentie, quo naturas substituit, vt sint, sed illo, quo eos administrat, vt voluerit.

40 Illustratur.

Has causas factorum supernaturalium existentes in Deo, intelligo decreta voluntatis diuine, quibus præmiserat subiacere naturam. In has ergo causas extrinsecas nature, & intrinsecas Deo reuocat Augustinus totum posse creaturarum supra naturam. Ergo tale posse creaturarum absolute, ac simpliciter complectitur intrinsece aliquid creaturis extrinsecum. Probo. Augustinus accurate differens potentiam obedientialem actiuam rerum creatarum, vt distinctam à potentia naturali, tanquam rem fidelibus nouam, & inauditam, vt ostendimus disputatione 24. numer. 3. & disputatione præcedenti num. 6. duo perspicue tradidit alterum, in rebus creatis possit esse hoc posse, tribuendo illis naturam subiectam Deo; alterum, res creatas non accepisse illud omnino in sola natura, sed in aliquo alio superaddito nature per specialem prouidentiam Dei. Quod rursus exponens, refert illud in potestatem, quam Deus apud se habet, vt constat ex primo testimonio, in voluntatem potentioris Dei, vt constat ex secundo testimonio, in causas in ipso Deo absconditas, vt ex tertio, quin alterius rei meminerit Augustinus. Ergo ex natura creaturarum subiecta Deo, & ex ipso Deo assistenti creaturis coalescit omnis potestas obedientialis creaturarum. Confirmatur vltorius; Augustinus docet, rationem, qua natura potest agere supra motum naturalem rerum, esse in Deo, & apud Deum, vt discerneret illam à ratione, qua natura agit iuxta cultum naturalem, quam præmiserat inditam, & intrinsecam esse creaturis. Nam allatis effectibus potestatis naturalis creaturarum subdit; Horum, & talium modorum rationes non tantum in Deo sunt, sed ab illo etiam rebus creatis indite, atque concreta. Quippe decernit, vires, quibus opera natura sunt, non solum esse in Deo, sed etiam rebus ipsi creatis intrinsecas, quæ res creatas secundum esse intrinsecum reddunt absolute actiuas. At verò rationes quibus sunt opera supra naturam, non esse seminales, & inditas hoc modo, sed esse existentes in Deo, postea subiungit, vt superiora testimonia exprimunt. Ergo manifeste voluit Augustinus rationem per quam creaturæ agunt opera supernaturalia cum Deo, non esse ipsis intrinsecam, neque quidem eis identificatum seorsim ab extrinseca assistentia Dei, posse absolute reddere illas super-naturaliter actiuas, atque adeo essentialiter complecti talem rationem aliquid ab ipsis distinctum. At non tanquam virtutem adæquatam, cum asserat ipsis rebus creatis competere hoc posse. Neque esse distinctum per aditionem qualitatis intrinsecæ, cum talis virtutis non meminerit, sed solius potestatis, & voluntatis diuine omnino extrinsecæ rebus. Ergo eo differre potestas naturalis creaturarum à potestate obedientiali, quod rebus creatis intrinseca est potestas, qua absolute, ac simpliciter sint iuxta naturam actiuæ,

Augustin.

actiua, non vero potestas, qua supra naturam actiua sunt, sed comprehendens aliquid in Deo existens, rebus creatis extrinsecum.

41 Vltorius illustratur.

Dices, Augustinum agere de posse rerum completo, non de incompleto & partiali. Sed contra. Agit Augustinus de posse simpliciter. At hoc posse simpliciter non agnoscit in ea parte nature, quæ illud constituit, sicut agnoscit in illa posse ad effectus naturales. Ergo sentit naturam secundum se, quæ pars est talis potestatis, non continere simpliciter posse ad effectus supernaturales, nisi prout complectitur complementum potestatis diuine; atque adeo ex parte nature non esse posse simpliciter complementum distinctum à completo. Itaque sicut homo simpliciter non est diuisibilis in hominem partialem, qui sit corpus, & in hominem completum, qui sit compositum ex animo, & corpore, quia pars corporis non est simpliciter homo; ita posse simpliciter obedientiale non est diuiduum in posse simpliciter mere partiale, quod sit sola natura, & in posse simpliciter totale, quod sit aggregatum ex natura, & potestate Dei, quia nature secundum se conuenit simpliciter, & absolute posse, vt ad argumenta dicemus.

42 Prior pars non probatur recte ex potentia obedientiali vitali.

Deinde vtamque partem nostre assertionis seorsim ostendamus, & explicemus. Priorem de actiuitate immediata nature saltem conditionata, & non connexa cum effectu supernaturali non vitali, probaui primo ex actiuitate immediata nature rationalis ad actus vitales. Sed non bene; quia argumenta, quæ enuncunt actiuitatem immediatam nature rationalis ad actus vitales, non enuncunt actiuitatem immediatam ad formas non vitales. Nam quæ ex sacris testimoniis, Concilij, ac Patribus sunt, expresse differunt de solis actibus vitalibus. Quæ vero rationibus à priori, & à posteriori fundantur, promuntur ex attributis, ac prædicatis essentialibus actuum vitalium, quæ vitales, voluntarij, ac liberi sunt. Vt cernere est disput. 30. in qua omnes probationes ex solis differentiis actuum vitalium collegimus. Ergo momenti illæ esse non possunt ad formas, quæ vitales non sunt. Rursus actiuitas obedientialis nature rationalis ad actus supernaturales vitales vendicet essentialiter actiuitatem naturalem ad actus naturales vitales circa obiecta actuum supernaturalium, illamque essentialiter complectitur. At actiuitas obedientialis ad alias formas similem actiuitatem naturalem non desiderat. Insuper formæ vitales essentialiter exigunt processionem immediatam potentis naturalibus, quam non exigunt formæ non vitales. Ergo ab actibus supernaturalibus vitalibus ad formas supernaturales non vitales arguere non est.

43 Rectior probatio prioris partis.

Rectius argues secundo ex potentia obedientiali immediate passiva formarum supernaturalium non vitalium. Quippe gratia iustificans, character sacramentalis, & similes qualitates supernaturales immediate insunt nature. Ergo etiam ab illa immediate instrumentaliter effici possunt. Nam etiam potentia obedientialis passiva aliquam proportionem & connexionem desiderat cum forma, quam recipit: sicut potentia obedientialis actiua; quæ etiam cum instrumentalibus est, non debet continere perfectionem effectus, sicut non continet passiva. Quin etiam potentia passiva aliqua ratione continet formam, cum potentia passiva sit, vt ex potestate ipsius educatur forma. Educi autem ex potestate poten-

Ripalda de Ente Tom. I.

tia non potest, quod aliqua ratione in ipsa inclusum, seu contentum non est. Verum quidem est ad hoc genus continentie non requiri tantam perfectionem in causa constitutive, quanta reperitur in effectu contento; cæterum etiam ad genus continentie instrumentalis æqualis perfectio cause continentis, cum effectu contento necessaria est. At dices, cause agentis esse dare perfectionem effectus, patientis vero solum recipere; atque adeo causam agentem perfectius continere effectum, quam patientem. Sed hæc voces sunt. Cause instrumentaliter agentis non est dare effectui perfectionem propriam ipsius cause instrumentalis, sed alienam cause principalis: est enim eius munus ministrare cause principali causalitatem, per quam suam causa principalis perfectionem deriuat in effectum. Ergo quamquam ipsa imperfectissima sit, poterit esse instrumentaliter causa ad efficiendum effectum. Nam ad dandum perfectionem alienam non requiritur tanta perfectio; quanta requiritur ad dandum propriam.

44 Alia eiusdem probatio.

Tertio, omnia argumenta quæ probant, posse Deum assumere naturam ad efficiendum formas supernaturales non vitales identidem probant, posse assumere ad efficiendum immediate. Nam si perfectionis diuini dominij, ac omnipotentie est, posse vt creaturis ad productionem earum formarum, plane eiusdem perfectionis est, eis immediate vti posse. Præsertim cum creaturæ, proprie, ac per se agentes esse repugnent, si virtute adæquate ipsis superaddita agentes sint, vt sect. 3. arguebamus. Ergo aut nulla actiuitas, aut ea quidem immediata ad eiusmodi effectus supernaturales creatis rebus tribuenda est. Vnde superioriorem disputationem sectio 2. & applica omnes probationes virtutis physice actiue nature ad eiusdem actiuitatem immediatam.

45 Plenior explicatio nostre sententie.

Potest actiuitas ista nature non est simpliciter potentia, & virtus absolute actiua formarum supernaturalium, sed secundum quid, & secundum aliquid potentie, nempe conditionata duntaxat quæ accedente eleuatione diuina absolute sit potentia, & virtus illarum actiua, vt ad posteriorem partem nostre sententie dicemus. Est autem illa ex parte nature ipsa entitas positua nature, secundum se subiecta dominio, ac omnipotentie diuine. Quæ quia intrinsece connexa non est cum forma intrinsece supernaturali, eaque repugnanti, posset secundum suam entitatem eadem persistere, ideo à plerisque Theologis per non repugnantiam explicatur, videlicet aptitudinem, secundum se ita subditam Deo, vt si ab ipso eleuetur, possit ministrare actionem: si vero non eleuetur eius entitas secundum se, eadem remanebit, quin aut exigat, aut reiciat positiuè existentem, aut possibilem talem eleuationem Dei. Vnde non repugnantia non est negatiua, sed positua, quia negatio non assumitur ad agendum, sed entitas positua creaturæ.

46 Pars posterior suadetur.

Quoad posteriorem partem nostre sententia sic explicatur. Natura secundum se, ac seorsim ab omni alio ab ipsa distincto, non est absolute, ac simpliciter potens efficere formam supernaturalem, quia secundum se, ac seorsim ab omni alio ab ipsa distincto, non est absolute connexa enim forma supernaturali, sed eadem secundum entitatem maneret, quamuis per impossibile forma supernaturalis repugnaret: quare vt natura secundum se, & repugnanti forma supernaturali, non esset absolute, ac simpliciter potens illam efficere, quia

quia forma repugnantis effectiua absolute esse non potest, sic natura, modo forma supernaturali repugnante, non est secundum esse intrinsecum absolute effectiua talis formae, cum secundum esse intrinsecum non amplius contineat, quam forma repugnanti contineret. Ergo secundum esse intrinsecum non est natura, absolute, ac simpliciter potens. At accedente eleuatione extrinseca Dei fit absolute, ac simpliciter potens, na causa, quae sub aliqua conditione actiua est, posita absolute conditione redditur absolute ac simpliciter actiua. Ergo natura fit absolute, ac simpliciter actiua per eleuationem extrinsecam Dei, tanquam per compatem potestatis absolute, sub cuius conditione intrinsece actiua est. Explicatur exemplis. Primo, effectus voluntatis conditionatus non est absolute efficax secundum esse intrinsecum ipsius, quia absoluta efficacia talis effectus vendicat essentialiter existentiam absolutam conditionis, quam effectus secundum suum esse intrinsecum non exigit. At posita absolute conditione redditur absolute efficax. Item potentia naturalis, quae intrinsece est absolute potens, quia exigit comprincipia necessaria ad agendum, non est proxime potens, etiam in genere causae partialis, in absentia concursus generalis Dei, aut alterius comprincipij necessarii. Posita tamen existentia talis concursus, aut alterius comprincipij necessarii, redditur proxime potens, etiam in genere causae partialis. Tertio intellectio diuina seorsim a paternitate non est absolute, ac simpliciter potentia productiua Verbi: coniuncta vero Paternitati illamque complectens, potentia productiua est. Similiter ergo potest natura, quae secundum suum esse intrinsecum non est absolute actiua formae supernaturalis, constitui absolute actiua per coniunctionem cum potentate, & eleuatione extrinseca Dei, vt ex natura, & potentate, & eleuatione Dei coalescat potentia absolute productiua talis formae, quin ex parte naturae etiam in genere causae partialis vlla ad sit virtus absolute productiua. Vnde constat discrimen inter potentiam actiuam, obedientialem, & naturalem, etiam in genere causae partialis. Nam potentia partialis naturalis, licet intrinsece non contineat omnem actiuitatem necessariam ad effectum, tamen secundum esse intrinsecum est absolute potens efficere illum, quia intrinsece connectitur ordine transcendentem cum effectu possibili, & aliis principijs ad effectum necessarijs. At potentia obedientialis creaturae secundum esse intrinsecum naturae non est absolute potens, etiam in genere causae partialis, quia neque continet actiuitatem necessariam ad effectum, neque cum effectu supernaturali, & comprincipijs necessarijs ad ipsum ordine transcendentem connexa est. Quare impossibili effectu, & comprincipijs necessarijs ad illum, non potest existere, etiam secundum entitatem potentia naturalis; posset vero existere secundum entitatem potentia obedientialis, vt pote, quae intrinsece mere conditionata est, & cum conditione intrinsece connectitur. Inde etiam potentiae naturali deberi potest aliquando complementum, quo re ipsa efficiat effectum, potentiae vero obedientiali nulla ratione complementum debitum est. Atque ita potentiae obedientiali erit gratiosum posse simpliciter, & absolute efficere formam supernaturalem, potentiae vero naturali tale posse gratiosum non est. De quo

Explicatur primo.

Secundo.

Tertio.

47 Discrimen inter potentiam obedientialem, & naturalem partialem.

discrimine & explicatione potentiae obedientialis naturae plura debemus solutione argumentorum.

SECTIO VII.

Explicantur argumenta contra priorem partem nostrae sententiae.

48 DVabus partibus constituimus potentiam, & virtutem obedientialem naturae, absolute productiuam formae supernaturalis; altera, actiuitate immediata ipsius naturae, quae non fit absolute, sed mere conditionata; altera, eleuatione, & potentate extrinseca Dei. Vnde duplici genere argumentorum oppugnari potest nostra sententia; aliorum, quae omnem actiuitatem immediatam naturae etiam conditionatam impugnent; aliorum, quae impugnent conditionem potestatis absolute in genere causae partialis per extrinsecam eleuationem Dei. In hac sectione prius argumentorum genus expendemus, quippe ea, quae contra sententiam Patris Suarez communiter torquentur. In sequenti examinabimus posterius argumentorum genus.

Igitur arguitur primo contra actionem immediatam naturae in formas supernaturales non vitales. Repugnat qualitas creata, per quam natura eleuetur ad omnes effectus supernaturales sine fine possibiles, quia sicut est limitata perfectionis, ita limitata virtutis esse debet. Quo argumento reicitur communiter eleuatio naturae per qualitatem superadditam. Ergo etiam repugnabit actiuitas naturae creatae communis ad omnes effectus supernaturales sine fine possibiles. Nam etiam entitas aquae verbi gratia, sicut finita perfectionis, ita, & virtutis finita esse debet, quemadmodum qualitas superaddita. Neque enim appareret, cur magis possit conuenire aquae actiuitas ad omnes effectus possibiles, quam supernaturali qualitati. Ergo sicut haec actiuitas negatur qualitati supernaturali, neganda est entitati naturali aquae, & alterius cuiusvis entis creati. Confirmatur. Perfectio instrumenti agentis actiuitate sibi propria, & identificata, & non virtute deiuuata ab agente principali, sumitur ex perfectione effectus, in quem actionem confert. At perfectio effectus in quem actiuitas immediata naturae actionem supernaturalem confert, est illimitata, & infinita. Ergo actiuitas naturae agentis virtute sibi identificata, & propria erit illimitata, & infinita.

Hoc argumentum vi caret omnino contra actiuitatem immediatam naturae mere conditionatam, & non absolutam, qualis solum a nobis conceditur. Ergo, negatur consequentia. Nam inter qualitatem supernaturalem eleuantem naturae ad omnes effectus possibiles, quae communiter reicitur, & actiuitatem obedientialem naturae identificatam magnum discrimen est. Quia talis qualitas ponitur absolute actiua effectus supernaturalis, cum solo concursu generalis Dei, qui debitus fit ad eius actionem, & connexa ordine transcendentem cum omnibus effectibus, quorum actiua est. At natura secundum se non asseritur a nobis absolute actiua, sed solum conditionata. Item non est actiua solo concursu generali Dei, sed speciali, & extraordinario auxilio omnipotentiae diuinae,

49 Primum argumentum.

50 Vi caret.

diuinae, supplente imbecillitatem naturae. Insuper tale auxilium adstruitur naturae indebitum, & gratiosum. Denique natura cum eo auxilio, & effectu supernaturali compositur; absque vlla connexione, & ordine transcendentem. Ergo longissime distat actiuitas immediata naturae in effectus supernaturales ab actiuitate talis qualitatis. Atque adeo repugnanti tali qualitate potest non repugnare actiuitas immediata naturae, quae a nobis adstruitur. Explicatur, quamuis repugnet qualitas supernaturalis potens eleuare naturam rationalem ad omnes actus supernaturales vitales sine fine possibiles, tamen non repugnat actiuitas immediata naturae rationalis, potentis per varia, & infinita auxilia supernaturalia intrinseca, aut extrinseca, efficere eos actus sine fine possibiles, vt concedunt arguentes, inter quos praecipuus est P. Ragusa. Ergo similiter quamuis repugnet qualitas supernaturalis eleuans naturam irrationalem ad effectus sine fine possibiles, non repugnat actiuitas naturae potentis eos efficere per varia auxilia specialia Dei intrinseca, aut extrinseca sine fine possibilia. Item repugnat potentia passiuam naturalem receptionem immediatam omnium formarum possibilium, tam naturalium, quam supernaturalium: tam substantialium, quam accidentalium, quae nimirum cum omnibus formis possibilibus ordine transcendendi connexa sit, actiuitatem exigit agendum illarum. Tamen non repugnat potentia obedientialis passiuam earum omnium formarum, quae absque ordine transcendentem ad illas formas, & exigentia actiuitatis illarum per extrinsecam eleuationem Dei susceptiua sit. Ergo latissima interest differentia inter virtutem naturalem, & obedientialem causae ad omnes effectus generales, vt causa naturaliter productiua repugnanti, repugnet quoque solum obedientialiter productiua. Ratio a priori est, quia actiuitas obedientialis non datur naturae ex perfectione ipsius naturae, sed ex perfectione omnipotentiae diuinae eleuantis naturam, & potentis vti quocumque instrumento, quamuis inepto ex se ad productionem effectus quamuis nobilissimi, atque altissimi. At actiuitas naturalis qualitatis supernaturalis datur ex perfectione ipsius intrinseca. Quare cuiusque entitati quamuis vilissime potest conuenire actiuitas obedientialis, actiuitas vero naturalis in formam supernaturalem conuenire non potest cuiusque entitati, sed supernaturali, eique perfectissimae in eo genere. Ergo licet actiuitas naturalis per se connexa cum effectu testetur infinitatem, cum perfectiones collectio, in quam potest influere, infinita est, minime restabitur illam actiuitas obedientialis, quae solum conditionata est, & nulla ratione cum effectu connexa. Vnde ad confirmationem respondeo. Perfectio instrumenti immediate agentis actiuitate sibi propria sumitur ex perfectione effectus, quando instrumentum est ex se actiuum absolute illius, & cum effectu intrinsece connexum: secus vero, quando instrumentum est absolute actiuum ex eleuatione extrinseca principali agentis, & cum effectu minime connexum. Quale est instrumentum naturale ad productionem formae supernaturalis.

50 Secundum

Secundo arguitur. Potentia immediate actiua formae intrinsece supernaturalis debet esse intrinsece supernaturalis, quia natura potentiae specificatur ab obiecto, & effectu quem respicit. At Potentia intrinsece supernaturalis repugnat

Ripalda de Ente Tom. I.

identificari naturae. Ergo potentia immediate actiua formae supernaturalis repugnat identificari naturae. Distinguo maiorem: Si potentia fit absolute actiua formae supernaturalis secundum esse intrinsecum ipsius, & connexa ordine transcendentem cum illa, transeat. Si secundum esse intrinsecum non fit absolute actiua talis formae; neque cum illa intrinsece connexa; nego. Nam potentia non specificatur ab obiecto, seu effectu quem intrinsece, & ordine transcendentem non respicit. At potentia immediate actiua formae supernaturalis, quae in nostra sententia identificatur naturae, non est absolute actiua formae supernaturalis secundum esse intrinsecum ipsius, sed ex eleuatione extrinseca Dei, neque ordine transcendentem cum illa connectitur, vt superioribus statuimus. Instatur argum. in actiuitate naturae rationalis ad actus supernat. vitales, quae immediata est, & intrinsece supernaturalis, pro vt est virtus partialis distincta ab actiuitate habitus supernaturalis, quia in eos actus ordine transcendentem non refertur.

Explicatur

51 Tertium

Tertio Actiuitas productiua gratiae iustificantis, & reliquarum formarum supernaturalium est participatio Dei secundum esse actiuum supernaturale ipsius. Ergo debet esse necessario supernaturalis. Sicut ipsa gratia iustificans supernaturalis est, quia participat Deum secundum modum essendi supernaturalem ipsius. Nam Deus non solum est supernaturalis quoad modum essendi, sed etiam, quoad modum operandi. Ergo vt participatio modi essendi est supernaturalis, ita & participatio modi operandi. Respondeo. Etiam hoc argumentum instantiam habet in actiuitate naturae rationalis ad actus intrinsece supernaturales, quae cum immediata sit, non est intrinsece supernaturalis, quia parte naturae identificatur, & ab habitu supernaturali distinguitur. Deinde sola actiuitas principalis absolute productiua gratiae iustificantis, & simpliciter formarum supernaturalium, quae non agit per eleuationem alterius agentis principalis, est participatio Dei; vt authoris supernaturalis quoad modum agendi, non vero actiuitas instrumentalis, quae agit per eleuationem alterius agentis principalis. Sola autem actiuitas instrumentalis per eleuationem extrinsecam agentis principalis, absolute productiua datur a nobis naturae irrationali ad efficiendum gratiam iustificatam, & alias formas intrinsece supernaturales.

Diluitur

52 Quartum

Quarto arguitur a Salmanticensibus nonnullis. Magis potentia sunt Sacramenta ad efficiendum gratiam, quam lignum, aut ignis. Ergo non sunt potentia actiuitate obedientiali sibi identificata. Antecedens est certum, nam actiuitas Sacramentorum cognoscitur a Patribus, & Theologis tanquam virtus ipsis specialis, & sanguine & institutione Christi illis conueniens. Consequentia videtur bona, quia actiuitas obedientialis identificata naturae, communis est ligno, & igni cum ablutione aquae baptismalis, & reliquis Sacramentis. Ergo posse producere gratiam non conuenit rebus ex virtute sibi identificata, sed illis intrinsece superaddita. Confirmatur: Sacramenta dicuntur continere gratiam ratione actiuitatis, qua pollent ad efficiendum illam, lignum autem, & ignis non dicuntur continere gratiam. Ergo actiuitas Sacramentorum non identificatur entitati naturali ipsorum, quae igni, & ligno communis est. Respondeo. Sacramenta secundum esse

Confirmatur

Ad quartum esse

esse ipsorum non sunt magis potentia ad efficiendum gratiam, quam lignum, & ignis, secundum esse extrinsecum eleuationis diuinæ magis potentia sunt. Quia secundum esse intrinsecum utraque sunt solum sub conditione potentia, secundum esse extrinsecum vero Sacramenta sunt potentia absolute, non vero ignis, & lignum, quia omnipotentia diuina ex decreto diuinæ voluntatis parata est eleuare Sacramenta ad efficiendum gratiam non vero ignem, aut lignum. Ergo cum potentia absolute actiua coalescat ex entitate intrinseca naturæ, & ex eleuatione extrinseca Dei: hæc autem eleuatio adfit Sacramentis parata, & non aliis entibus naturalibus, solis Sacramentis adest potentia absolute, & simpliciter productiua, & non aliis entibus naturalibus. Idem dicitur ad confirmationem. Nempè Sacramenta secundum aliquod ipsius intrinsecum præcise non continent gratiam, sed secundum esse intrinsecum coniunctum cum eleuatione extrinseca, quæ solis Sacramentis lege diuina adest parata, & non aliis entibus naturalibus. Atque ita sola Sacramenta simpliciter continent gratiam, & non alia entia naturalia. Urgent, rem, quæ secundum esse intrinsecum non est absolute potens, neque continens effectum, non possit reddi potentem neque continentem effectum per aliquod extrinsecum. Sed distingo non potest per extrinsecum adæquate reddi potens, & continens effectum, concedo in adæquate nego, vt sectione sequenti ad argumenta contra posterioriorem partem nostræ sententiæ exponemus.

33
Quintum

Quinto argunt fidem. Actiuitas identificata naturæ non est in suo genere incompleta, neque completa. Ergo nulla est. Non est incompleta. Tum quia alias esset principalis, cum virtus Dei, per quam in suo genere completur, principalis sit. Tum quia alias exigeret auxilium necessarium ad productionem formæ supernaturalis cum omnis virtus incompleta suapte natura exigat completi. Neque est completa. Tum quia alias omnis creatura totaliter in suo genere contineret gratiam cum etiam instrumentis competat continere effectum: nam Tridentinum Sess. 6. c. 7. decernit baptismum esse instrumentum iustificationis, & sess. 7. can. 6. docet Sacramenta continere gratiam. Tum quia alias entitas naturalis ordine transcendenti referretur, & inclinaret in effectum supernaturalem; cum hæc sit differentia potentie actiue, atque passive, vt actiua sit ad dandum perfectionem effectui atque adeo ex se inclinatur in illum, passiuæ vero ad recipiendum, atque adeo ex se in illum non inclinatur, cum ex se recipere possit plures formas, quæ naturæ ipsius potentie contrarie sunt iuxta efficacitatem agentium, quæ illas in subiectum inducunt. Ergo neque completa, neque incompleta esse potest virtus actiua formæ supernaturalis identificata naturæ. Respondeo. Argumentum duabus instantiis eneruatur. Altera est, virtus naturæ rationalis ad actus supernaturales, quæ in arguentium opinione est immediate actiua illorum. Nam si incompleta est, postulabit completi per auxilia intrinsece supernaturalia, quæ subinde erunt debita naturæ. Si completa est, continebit totaliter eos actus, & ordine transcendenti referretur, & inclinabit illos, præsertim cum eorundem existimatione talis actiuitas principalis sit. Quæ duo negari debent naturæ rationali agenti actus supernaturales, sicut naturæ irrationali agenti

Eleuatur

gratiam neganda sunt. Altera est virtus immediate passiuæ gratiæ iustificantis, quæ si incompleta est, vendicabit complementum virtutis actiue: si vero completa esse ordine transcendenti referri debet, & inclinare in gratiam iustificantem: Nam licet potentia passiuæ non propendeat in formas sibi repugnantes, tamen in formas suæ naturæ conuenientes propendere potest. Formæ autem supernaturales naturæ creatæ conuenientissimæ sunt, vt potest, quæ ipsam altissimè perficiunt, etiam in ordine ad finem naturalem, in quem destinantur. Deinde nullam virtutem absolute actiuam completam, aut incompletam damus naturæ ad efficiendum quiddam intrinsece supernaturale, sed virtutem actiuam secundum quid, scilicet mere conditionatam, quæ cum existentia conditionis, hoc est cum extrinseca eleuatione Dei virtutem aliquam absolute productiuam rerum supernaturalium constituat. Hæc autem virtus in suo genere incompleta, & completa vario significato dici potest. Incompleta quidem, quia sola non sufficit efficere gratiam, aut potentiam absolute actiuam gratiæ constituere, sed indiget accessione alterius superioris, ac eminentioris actiuitatis, vt efficiat gratiam, eiusque absolute effectiua reddatur. Completa vero in suo genere, quia actiuitas, quæ ad agendum illi accedit, alterius generis, ac superioris actiuitatis est. Vnde voces solæ sunt, quæ hoc argumentum conficiunt.

Neque iam nunc quidam efficiunt probationes vtriusque membri. Quæ haberent vim, si actiuitas naturæ esset absolute productiua effectus supernaturalis, cum illoque ordine transcendenti connexa. Non tamen vbi solum mere conditionata est, & nullo ordine transcendenti cum effectu connexa. Etenim explicatio sensui incompleta esse potest; quamuis sit instrumentalis, & completa per virtutem principalem: nam ex virtute instrumentali, & principali non obstat integrati vnâ virtutem completam, præsertim cum instrumentalis solum sub conditione virtutis principalis actiua est, plura enim in causando distantissima conueniunt incompositiōnem vnus vt corpus, & spiritus substantia, & accidens, res, & modus. Ergo etiam plura in agendo distantia conuenire possunt in constitutionem virtus causæ integræ, & completæ agentis. Neque propterea virtus incompleta vendicabit complementum alterius partis, quia non est virtus absolute productiua, neque ex natura sua pars constitutiua virtutis completæ, cum ob imbecillitatem suæ virtutis, & perfectionis non sit connexa cum effectu, neque cum alia parte complete absolute actiuitatem ipsius. Sola autem virtus incompleta, quæ absolute productiua est effectus, cum illoque connexa, & suapte natura pars constituens virtutem completam, exigit completi per aliam. Similiter potest esse virtus naturæ explicato sensu in suo genere completa, quin secundum suum esse intrinsecum absolute contineat effectum supernaturalem; nam absolute non continetur effectus nisi in virtute absolute productiua illius: virtus autem naturæ secundum esse intrinsecum non est absolute productiua effectus supernaturalis, sed vt coniuncta cum virtute extrinseca Dei duntaxat. Ac tandem in effectum supernaturalem neque ordine transcendenti referri, neque innata incli-

54
Plenior explicatio argumenti.

SECTIO VIII.

Aliorum argumentorum explicatio contra priorem partem nostræ sententiæ.

56
Sextum.

inclinazione ferri debet, quia id solius est virtutis secundum esse intrinsecum absolute productiue, non vero virtutis, quæ secundum esse intrinsecum, non est absolute sed solum conditionate productiua; effectuque repugnanti eadem secundum esse intrinsecum superesset. Qualis à nobis asserta est actiuitas immediata naturæ in effectus supernaturales. Sexto ab eisdem obiicitur. Virtus immediata naturæ asseritur à suis authoribus instrumentalis, quia concurret ad effectus ordinis superioris. Vnde sequuntur duo inconuenientia. Alterum, aquam efficientem calorem non esse causam instrumentalem, cum calor non sit ordinis supernaturalis. Neque obest, eius processionem ab aqua esse supernaturalem quoad modum; nam visus efficiens visionem in absentia obiecti, cum miraculose conferatur species à Deo, non est causa instrumentalis, quamuis talis actio quoad modum supernaturalis est. Alterum voluntatem, & intellectum esse causas instrumentales in actus intrinsece supernaturales. Quod dici non debet, cum habitus supernaturalis in nostra sententiâ sit causa partialis principalis, atque in altera causa comparietatis principalis debeat esse potentia vitalis. Item quia habitus supernaturalis est virtus data potentie vitali, vt agat suos actus, atque ita habitus solum agens vt quo, & causa principalis agens vt quod, debet esse potentia vitalis. Respondeo. Virtus naturæ est instrumentalis, quia non est secundum esse intrinsecum absolute actiua effectus, in quem eleuatur, sed solum per eleuationem extrinsecam Dei. Vnde aqua est causa instrumentaliter efficiens calorem, non vero visus efficiens in absentia obiecti visionem; quia aqua secundum esse intrinsecum non continet calorem per virtutem absolute productiuam illius; & ordine transcendenti connexam cum illo, visus vero absolute continet visionem per virtutem intrinsecam absolute productiuam ipsius, & ordine transcendenti connexam cum illa. Quare actio aquæ in calorem intrinsece supernaturalis est; actio vero potentie visiuæ in visionem obiecti absentis est intrinsece naturalis. Item potentia vitalis est causa instrumentalis actus intrinsece supernaturalis, quæ efficiens est, propter eandem rationem, vt stabilimus cum pluribus Theologis disputatione trigesima prima, quamuis quæ vitalis est, sit causa principalis, vt ibidem exposuimus. Neque obstat, habitum esse causam principalem, & partialem, nam ex causa principali, & instrumentali integrari optime potest vna causa completa, vt nuper dicebamus. Neque etiam obstat, habitum esse virtutem agentem vt quo; tum quia habitus non est virtus potentie, sed Dei, cuius semen asseritur à sacris scripturis, vt eadem disputatione monstrauimus; tum quia ea ratione solum colligitur potentiam esse causam principalem mediatam, non vero immediatam, aut esse principalem, quæ vitalis est. Quæ nostræ doctrinæ aduersaria non sunt. Præsertim habitus etiam inter causas instrumentales Dei numerari potest, vt eadem disputatione ostendimus.

Occurritur.

Respondeo. Virtus naturæ in formas supernaturales non vitales. Cum creaturæ per obedientialem actiuitatem ponantur in actu primo actiue, non habent vnde determinentur ad actum secundum. Nam à Deo determinari non possunt, cum voluntas extrinseca Dei nihil ad extra constituat, quo creaturæ determinentur. Absque aliquo autem creaturis intrinseco per meram extrinsecam assistentiam Dei determinari non possunt. Ergo obedientialem actiuitate non possunt creaturæ in actum secundum exire? Respondeo. Hoc argumentum instantiam habet in actiuitate naturali, quæ in actu primo potens determinatur à Deo ad agendum hunc indiuiduum effectum, potius quam illum voluntate extrinseca Dei; quin aliquod præuium creaturæ intrinsecum imprimatur illi. Determinatur ergo creatura verbi gratia, aqua ad productionem gratiæ iustificantis, quia gratia producibilis à Deo duplici genere actionis; altera, quæ à solo Deo pendens sit; altera, quæ pendeat à Deo, & creatura simul. Deus autem decernit, vt gratia efficiatur ea actione, quæ essentialiter ab ipso Deo, & simul entitate aquæ pendens est, non vero ea, quæ essentialiter pendet à solo Deo. Sicut determinatur hunc calorem indiuiduum præ alio; quia licet ignis secundum se indifferens sit ad plures indios calores, Deus tamen decernit vt ignis efficiat calorem actione, quæ ad hunc indiuiduum calorem determinata sit. Nam eo ipso, quod vna causa determinat actionem, reliquæ causæ ad eandem determinantur, vna enim causa determinata ad agendum cum alia secum trahit actionem alterius, eo ipso quod ad actionem ab utraque pendente determinetur; vt voluntas creata determinat actionem habitus quamuis nihil antecedens imprimat habitui: quia eo ipso, quod voluntas suam actionem essentialiter pendente ab habitu determinat, illico habitus ad eandem determinatur, quia ea actio ab vna causa procedere non potest, vt simul procedat ab alia.

57
Septimum.

Instatur.

Eueritur.

58
Octauum.

Octauo. Quævis creatura non potest eleuari ad intelligendum, & volendum. Ergo neque eleuari potest ad efficiendum gratiam, & quemuis alium effectum non contentum in virtute naturali ipsius. Nulla enim apparet ratio quare lapis possit eleuari ad efficiendum gratiam, & non ad intelligendum, & volendum, cum ex se tam improporcionata sit ad efficiendum gratiam, & ad efficiendum intellectum, & volitionem. Respondeo. Hoc argumentum omnibus soluendum est. Ab iis quidem, qui admittunt potentiam obedientialem agentem per virtutem superadditam; quia sicut datur lapidi virtus superaddita ad efficiendum gratiam; videtur eadem ratione posse dari virtus superaddita ad intelligendum, & volendum. Ab iis vero, qui negant omnino actiuitatem obedientialem; quia ab eisdem admittitur potentia obedientialis immediata passiuæ gratiæ, & aliarum formarum supernaturalium non vitalem. At intelligere, & velle, vt fere communis

Repellitur.

sententia Philosophorum, non consistit in actione, sed in passione qualitatis virtualis intelligendi, & volendi. Item quia ab eisdem conceditur intellectui, & voluntati actiuitas immediata ad actus vitales supernaturales, qui superant actiuitatem potentiarum vitalium. Nihilominus visus, & auditus corporeus non possunt eleuari ad intelligendum, & volendum, quamuis virtutem naturalem contineant aliquo modo inchoatam ad intelligendum, & volendum, cum potentia vitales sint, & aliqua ratione cognoscens obiectorum. Igitur ea ratione lapis non potest intelligere, & velle, quia non est subiectum connaturale intellectiōis, & volitionis, nempe quod ab intellectu, & volitione exigatur intus in se. Non est autem intelligens, & volens nisi subiectum quod ab intellectu & volitione naturaliter exigitur, licet intellectio, & volitio à subiecto non exigantur. Sunt enim plures effectus formales, qui non tribuuntur à formis cuiuscunque subiecto, sed subiecto determinatæ conditionis, arque naturæ, vt vno hypostatica tribuitur animæ Christi domini esse gratiam, & animam Dei, quod non tribuitur vno hypostatica corpori Christi domini, cui inhaeret: eiusmodi est effectus formalis intelligendi, & volendi, qui non exhibetur cuiuscunque subiecto per intellectiōem, & volitionem, sed naturæ rationali dumtaxat, quam intellectio, & volitio connaturaliter exigitur. Item cum intelligere, & velle consistat in actione, & lapis possit eleuari ad agendum intellectualem, & volitionem, ideo non potest lapis intelligere, & velle, quia cui actiuitas obediētiālis vitalis non est; tum quia non exigitur ab intellectu, & volitione, vt exigitur ab actu charitatis, & visionis beatæ actiuitas intellectus, & voluntatis. Tum quia lapidis actiuitas obediētiālis non est determinata ad agendum immanenter, cum æquæ possit transeuntes efficere. Actiuitas vero vitalis debet esse ab intrinseco determinata ad agendum immanenter, sicut actiuitas intellectus, & voluntatis, vt lib. de anima definiuimus.

59 Nonum.

Nono arguunt Recentiores Si posset quævis creatura immediate agere gratiam, & alium quævis effectum absque virtute superaddita, posset similiter relationes diuinæ, quæ ex se non sunt actiue ad extra, efficere creaturas immediate per actionem transeuntem, cum omnipotentia diuina possit illis assistere absque vlla imperfectione, sicut assistit creaturis. Vnde posset vna persona agere aliquid ad extra, quod alia persona non efficere. Hoc autem est contra commune Theologorum assertum, statuentium omnes actiones ad extra esse communes tribus personis.

60

Dices primo, cum Patre Albertino quæstione prima, Theol. 2. prin. phil. dub. 1. num. 7. discrimen esse inter relationes diuinæ, & creaturas, quod creaturæ, cum sint inferioris naturæ, & conditionis quàm Deus, possunt obedire imperio diuino, eiusque eleuationi subesse; secus vero relationes diuinæ, cum suapte natura sint realiter æquales cum Deo: Sed contra. Hic potest differi de voce, aut de re. De re est, an ipsa Paternitas diuina auxilio omnipotentia possit efficere quidpiam creatum, in quod Filiatio non influat, per actionem essentialiter pendentem ab omnipotentia diuina, & Paternitate simul, & non à Filiatione. De voce est, an ea potestas

P. Albertinus non recte soluit.

dicenda sit obediētiālis. Quidquid sit de vocē talis potestatis, cur non potest Paternitas diuina ex se non actiua, reddi actiua per potestatem omnipotentia diuinæ, & decretum diuinæ voluntatis, statuentis, vt actio transiens etiam à Paternitate pendat, & non à Filiatione. Non ratione subiectiōis, & inferioritatis, sed ratione coniunctiōis cum omnipotentia diuina, & maximæ perfectionis omnipotentia, quæ sicut effertur per actionem creaturæ intrinsece non actiua, effertur potest per actionem Paternitatis ad extra non actiua, vt id quod creaturæ datur titulo subiectiōis, & inferioritatis, detur Paternitati titulo coniunctiōis: siquidem eo pacto latius ac perfectius porrigitur sphaera modi agendi omnipotentia diuinæ. Explicatur. Potest Paternitas diuina, potestate absoluta Dei concursum obiectiuum efficientem conferre in visionem beatam creaturæ, quem non conferat realiter Filiatio; nam mihi probabiles sunt duæ sententiæ Theologis frequentes; altera posse videri naturam diuinam sine relationibus, & vnam relationem directe, & immediate sine alia directe, & immediate visa; altera, concursum efficientem per modum obiecti non præstari ab omnipotentia diuina, qua omnipotentia est, sed à natura, & reliquis perfectionibus diuinis immediate visis. Quibus positis consequens est, posse Paternitatem concursum efficientem obiectiuum exhibere, quin cum exhibeat Filiatio, nempe si immediate, & directe videatur Paternitas, quin immediate, & directe videatur Filiatio. Ergo similiter poterit potestate absoluta Dei præstare actionem immediatam in productionem gratiæ, quam Filiatio non præstet per omnipotentiam, decreto libero Dei assistentem Paternitati, & non Filiationi. Insuper; potentia obediētiālis creaturarum non solum est actiua, & passiva, sed etiam terminatiua, vt infra dicemus. Tamen potestate absoluta Dei potest vna relatio terminare vniōem hypostaticam, quam alia non terminat. Ergo etiam poterit agere.

61 Recentiores soluent.

Dices secundò cum recentioribus, relationem diuinam ex se non actiuam vniōis hypostaticæ, non posse agere illam actiuitate principali, sed instrumentali dumtaxat. At instrumentalem actiuitatem repugnare relationi diuinæ in aliquid creatum; tum quia perfectior est quocunque ente creato; tum quia ratio instrumenti continet imperfectionem potentia. Sed contra. In primis res perfectior potest assumi instrumentum ad producendum imperfectiorem, quam in virtute naturali intrinseca non continet, vt gratia iustificans ad efficiendum immediate actum fidei; & habitus charitatis ad efficiendum actum religionis, & Angelus ad efficiendum vbiuicinationem Eucharisticam. Deinde imperfectio causa instrumentalis sita est in eo, quod potestate à se distincta reddatur potens efficere id, quod actiuitas sibi intrinseca efficere non potest. At paternitas non redderetur potens potestate à se realiter distincta, cum omnipotentia diuina, & decretum liberum Dei realiter identificentur Paternitati. Ergo absque imperfectione posset munus causa instrumentalis obire. Explicatur; paternitas imperfecta non est, quod secundum esse relatiuum virtualiter ab omnipotentia distinctum virtute careat agendi res creatas, cum de facto asseratur secundum esse relatiuum non actiua illarum. Aliunde posse efficere creaturas virtute omnipotentia diuinæ sibi realiter intrinseca, &

virtua

virtualiter solum extrinseca, nullam præ se fere imperfectionem, sed potius secundum esse positium talis potestatis perfectionem notat. Ergo Quin potes, si velis, relationem excludere à ratione causa instrumentalis, quia non ageret virtute accepta ab alio ab ipsa realiter distincto, pro vt videtur desiderari communiter ad rationem causa instrumentalis, & etiam potentia obediētiālis. Ergo re ipsa poterit relatio diuina absque vlla imperfectione constitui actiua creaturarum.

62 Neque ratio alij.

Dices tertio cum aliis, fere imperfectionem omnipotentia diuinæ posse relationes efficere creaturas auxilio suæ potestatis, quia omnipotentia diuina est virtus Dei, destinata ad agendum creaturas omnimodo, quo illæ producibiles. Si autem creaturæ possent fieri ab alio attributo, quàm ab ipsa omnipotentia diuina, detraheretur omnipotentia modus ille producendi; qui tribueretur relationi; aut alio attributo diuino. Sed contra. Primo, quia relationi diuinæ, & reliquis perfectionibus Dei conuenit concursus obiectiuus efficiens visionis beatæ, qui non præstatur immediate à sola omnipotentia diuina, sed ab omnibus perfectionibus Dei immediate visis per illam. Ergo omnis concursus efficiens Dei in creaturas non est solius omnipotentia diuinæ. Secundo modus agendi relationis per auxilium omnipotentia diuinæ non minuit perfectionem omnipotentia, sed potius auget, sicut auget illam modus agendi creaturæ per obediētiālem potentiam eleuatam auxilio omnipotentia. Tum quia eo pacto vterius extenditur actiuitas omnipotentia, cum extendatur ad agendum creaturam simul cum relatione. Tum quia ea actiuitas non datur relationi ex actiuitate intrinseca relationis, sed ex actiuitate virtualiter extrinseca omnipotentia diuinæ, reddentis ipsam absolute actiuam creaturarum, vt eadem datur creaturæ ad efficiendum gratiam ex virtute omnipotentia diuinæ, & non ex virtute creaturæ absolute productiua ipsius. Ergo absque decremento perfectionis omnipotentia diuinæ potest relatio constitui actiua ad extra per auxilium ipsius omnipotentia.

63 Verior ratio.

Propterea mihi, stando rationi, improbabile non sit, posse relationes diuinæ potestate absoluta Dei reddi actiuitas creaturarum, sicut creaturæ constituunt actiue eorum, quæ virtute sibi naturali, & intrinseca efficere nequeunt. Quamquam omnino affirmare non ausim, dum alicuius grauis Theologi iudicium desidero. Ergo ad negandum ratio esse potest; quia relationes diuinæ secundum suum esse relatiuum intrinsecum non sunt absolute actiue creaturarum. Si autem essent actiue sub conditione potestatis omnipotentia diuinæ, essent absolute actiue, siquidem secundum suum esse intrinsecum connexa sunt absolute cum omni perfectione potestatis diuinæ; res autem, quæ est actiua effectus sub conditione aliqua, cum qua absolute connexa est, actiua est absolute effectus, cum secundum suum esse intrinsecum exigat absolutam existentiam conditionis. At relationes diuinæ esse absolute connexas cum omni perfectione potestatis omnipotentia exploratum est, cum ex se identificentur realiter omni perfectioni omnipotentia diuinæ. Ergo relationes diuinæ secundum suum esse intrinsecum non solum sub

conditione, verum etiam absolute essent actiue creaturarum. Scio plura responderi posse ad hanc rationem. Sed de his sermo erit sectione sequenti, cum expendamus actiuitatem absolutam partim extrinsecam creaturarum.

64 Decimum Cabrera.

Decimo arguit Cabrera. Nulla virtus propria alicuius agentis deriuatur in aliud, nisi per facultatem intrinsecam realiter illi superadditam, vt virtus calefactiua propria ignis non conuenit aquæ, nisi per calorem illi intrinsece inherentem. At virtus productiua gratiæ iustificantis, & aliarum formarum intrinsece supernaturalium, non est propria naturæ, sed Dei authoris supernaturalis. Ergo communicari creaturæ non potest, nisi per virtutem aliquam intrinsecam realiter superadditam. Atque adeo non poterit esse immediata. Confirmatur; Magis potens est natura rationalis ad actus vitales intrinsece supernaturales, quam natura irrationalis ad gratiam iustificantem, & alias formas non vitales. Tamen iuxta Concilia, ac Patres Ecclesiæ necessaria est gratia intrinseca ad actus supernaturales vitales. Ergo etiam erit necessaria aliqua virtus supernaturalis intrinseca ad gratiam iustificantem, & reliquas formas non vitales. Respondeo distinguendo maiorem; Virtus principalis, absolute actiua, propria alicuius agentis non deriuatur in aliud, nisi per aliquid ipsi superadditum, transeat. Virtus instrumentalis, & solum actiua sub conditione, & non absolute, nego. Virtus calefactiua conueniens aquæ per calorem est principalis, & absolute actiua; virtus vero natura actiua gratiæ iustificantis est merè instrumentalis, & actiua solum sub conditione. Iterum; virtus ad agendum effectum aliquem proprium vnius causa creatæ, & finitæ non potest conferri, nisi addita aliqua facultate ipsi inherenti, transeat. Virtus ad agendum effectum aliquem proprium causa increatæ, & infinitæ, nego. Nam virtus causa creatæ, cum finita sit, non habet facultatem vtendi quocunque instrumento, nisi ex se intrinsece apto ad efficiendum illum. Virtus vero causa increatæ, cum sit infinita, potest, quo voluerit instrumentis quamuis intrinsece inepto, vt, ad productionem sui effectus, vt dicebamus disputatione præcedenti num. 8. Ad confirmationem. In primis non est necessaria gratia intrinseca ad omnes actus supernaturales vitales; nam illi, qui indeliberati, ac simplices, seu inefficaces sunt, sunt per auxilium extrinsecum, vt ostendimus disputatione 35. Deinde actus deliberati intrinsece supernaturales fieri possunt diuinitus absque auxilio gratiæ intrinsece supernaturalis, præcedentibus solum cogitationibus, & affectionibus naturalibus, vt ostendimus disp. 48. Nam Ecclesiæ Patres, & Concilia solum differuerunt de auxiliis; quæ ex natura rei necessaria sunt, non vero de his, quæ diuinitus desiderantur. Rursus esto, illustrationes, & affectiones supernaturales etiam diuinitus sint necessariae ad actus deliberatos. Tamen non sunt necessariae influentes in genere causa efficientis, sed formalis, ac moralis dumtaxat. Nam posse eos actus fieri per auxilium efficiens solum extrinsecum, statuimus disputatione 34. At nunc solum agimus de virtute efficiente necessaria ad agendum gratiam iustificantem, & alias formas non vitales. Denique esto gratia supernaturalis intrinseca, & efficiens diuinitus requiratur ad eos actus, tamen non requiritur tanquam virtus adæquata, sed partialis; ita vt præter illam etiam

Côfirmatio.

Ad arguendum.

Ad confirmationem.

etiam ipsa natura immediatum influxum confert in eos actus, vt manifestum fecimus disputatione trigesima. Ergo ex necessitate gratiae internae influentis in actus supernaturales vitales male arguitur necessitas virtutis superadditae influentis in gratiam iustificantem, & similes formas.

65 Postremum

Demum ab omnibus opponitur. Vt naturae conueniat actiuitas immediata in gratiam iustificantem, aut aliud donum supernaturale, requiritur virtus aliqua inchoata, & incompleta naturae intrinseca, quae per eleuationem diuinam compleatur. At ad efficiendum gratiam iustificantem, aut aliud donum supernaturale nulla praecedat virtus inchoata, & incompleta, naturae intrinseca. Nam ea debet esse virtus aliqua naturalis actiua effectuum similium effectibus supernaturalibus, qualis reperitur in intellectu, & voluntate ad efficiendum cognitionem, & amorem supernaturalem. In lapide autem, & ligno nulla talis virtus inuenitur, quae ad efficiendum gratiam, aut aliam formam supernaturalem conferre possit. Ergo naturae non conuenit actiuitas immediata in eiusmodi formas supernaturales. Sed huic argumento, & aliis similibus, quae aequae opugnant physicam actiuitatem intrinsecam immediatam, ac mediatam naturae in eas formas supernaturales, satisfacimus disput. praeterea sectione r.

Reficitur ex dictis

SECTIO IX.

Diluuntur argumenta contra posteriorem partem nostrae sententiae.

66

Am argumenta contra secundam nostrae sententiae partem diluamus, nimirum praeter actiuitatem conditionatam naturae, constitui essentialiter actiuitatem absolutam etiam partialem, eleuatione extrinseca omnipotentiae, & voluntatis diuinae. Obiici primo potest. Res nulla ratione potens non potest reddi potens per virtutem omnino extrinsecam, vt contra primam sententiam arguebamus sectione prima. Ergo neque natura absolute, & simpliciter impotens etiam partialiter, reddi potest absolute, ac simpliciter potens per virtutem omnino extrinsecam. Nam sicut non potest acquiri potentia absolute, & simpliciter per aliquid extrinsecum naturae ita nec poterit augeri. Nam si potest natura absolute, ac simpliciter impotens, fieri absolute, ac simpliciter potens per virtutem assistentem Dei, etiam nulla praecedente actiuitate ex parte naturae posset extrinsece fieri potens. Etenim ea ratione, qua natura potest reddi magis potens, etiam poterit reddi simpliciter, & absolute potens. Confirmatur, natura colligitur intrinsece actiua contra primam sententiam, quia actu agit actione essentialiter pendenti ab entitate intrinseca naturae. Ergo quia absolute & simpliciter agit actione absolute, & immediate pendenti ab entitate intrinseca naturae, colligi debet absolute, ac simpliciter actiua secundum entitatem intrinsecam. Nam sicut valet consequentia ab actu agendi ad potentiam intrinsece actiuam, valere debet ab actu agendi absolute ad potentiam intrinsecam absolute actiuam. Rufus confirmatur. Res intrinsece impotens non po-

Obiectio prima.

test reddi potens absque aliqua mutatione intrinseca, quoniam esse potentem notat perfectionem intrinsecam rei. Ergo si eleuatione extrinseca Dei non imprimitur naturae aliquid intrinsecum, praecedat natura seorsim ab eleuatione intrinsece potens aliquo genere potentiae absolute actiuae. At per consequens non constituitur virtute extrinseca assistenti Dei absolute, ac simpliciter potens.

67 Explicatione terminorum eleuatur.

Hoc argumentum explicatione terminorum diluitur. Virtus actiua intrinseca non est aliud, quam aptitudo intrinseca rei, vt ab eius entitate physice, & essentialiter pendeat aliqua actio effectus. Virtus vero intrinseca, absolute actiua insuper desiderat connexionem entitatum causa cum effectu. At repugnat rem aliquam efficere gratiam, verbi gratia, quin actio aliqua, qua gratia efficitur, pendeat physice, & essentialiter ab illa, nam vbi actio gratiae ab entitate intrinseca illius non pendet, nequit res physice influere in gratiam. Potest tamen actio aliqua gratiae pendere essentialiter ab entitate rei creatae, quin entitas talis rei connexa sit entitatiue cum gratia, sicut passio gratiae pendet essentialiter ab entitate naturae rationalis, quin entitatis talis naturae cum gratia connexa sit. Etenim ad dependentiam essentiali actionis gratiae ad lapide, solum requiritur connexio essentialis actionis gratiae cum entitate lapidis. Potest autem actio gratiae connecti cum lapide, quin mutuo lapis cum actione gratiae connexus sit, nam inter effectum, & causam potest esse connexio essentialis non mutua, vt inter vnionem, & extrema, inter decretum efficax creati quantitatem, & ipsam quantitatem. Vnde rem intrinsece potentem solum sub conditione, fieri absolute potentem, non est fieri magis potentem eodem genere potentiae, sed diuerso, nempe supra capacitatem obedientialem intrinsecam, vt ab ea pendeat actio obtinere connexionem aliquam cum illa. Quam connexionem habere potest extrinsecam quando ei adiungitur aliud principium cum actione connexum, vt res secundum se indifferens potest a principio determinato extrinsece ad actionem determinari: verbi gratia potentia cognoscitiua indifferens ad varias cognitiones potest determinari ab obiecto praesenti sibi extrinseco ad cognitionem singularem ipsius. Sicut enim causa non connexa intrinsece cum existentia effectus potest extrinsece cum illa connecti, ita non connexa intrinsece cum possibilitate effectus, potest extrinsece obtinere connexionem cum illa. Itaque res non potest constitui physice potens per virtutem adaequate extrinsecam, quia res physice potens debet secundum entitatem sibi intrinsecam terminare dependentiam essentiali actionis, potest tamen constitui absolute potens per virtutem inadaequatam sibi extrinsecam, quia ex coniunctione cum alio principio potest acquirere connexionem cum effectu possibili, quam eius natura intrinsece non habet. Vnde ad primam confirmationem respondeo, ab actu agendi physice recte inferri aliquam rationem intrinsecam potentiae saltem inadaequatam, & conditionatam, quia ab entitate intrinseca rei agentis debet essentialiter pendere actio, ab actu vero agendi absolute solum deprehendi potentiam absolute actiuam, non vero adaequate intrinsecam, quia connexio cum effectu, quam potentia absolute actiua complectitur, potest rei agentis

Declaratur

agenti conuenire ab extrinseco. Similiter ad secundam confirmationem. Natura secundum se est intrinsece impotens ad agendum immediate quidpiam supernaturale cum principis naturalibus, non vero ad agendum immediate cum principis supernaturalibus, & eleuatione extrinseca Dei sub qua ratione intrinsece potens est. At res intrinsece impotens ad agendum cum principis naturalibus, potens vero intrinsece ad agendum sub conditione eleuationis diuinae, potest reddi absolute potens absque intrinseca mutatione sola positione extrinseca eleuationis diuinae. Res tota declaratur exemplo affectus absolute inefficacis & efficacis sub conditione. Affectus voluntatis absolute inefficax non potest reddi efficax per efficaciam adaequate sibi extrinsecam, quia aliqua vi sibi intrinseca in existentiam effectus, motionem, aut impulsum conferre, potest tamen absolute reddi efficax per efficaciam inadaequate extrinsecam, nimirum per existentiam absolutam conditionis ad effectum requisitam, cum qua effectus connexus non est. Quare affectus absolute inefficax, quia mere conditionatus est, posita conditione quoad efficaciam, transit in absolutum quamquam ipsi nihil intrinsecum accedat. Idem in eo affectu ab actu ipsius effectus recte colligitur aliqua efficacia intrinseca, saltem conditionata, non vero efficacia omnino intrinseca absoluta. Quia efficacia absoluta praeter vim inferendi effectum desiderat connexionem cum illo, quam effectus potest non ferre ex se, sed ex positione alicuius sibi extrinseca, cum quo intrinsece connexus non est.

68 Secunda obiectio.

Secundo obiici potest. Natura est intrinsece potens efficere gratiam sub conditione potestatis diuinae, cum qua intrinsece connexa est. Ergo est absolute potens. Nam absolute connexa est cum existentia conditionis, a qua pendet vt sit absolute potens. Causa autem absolute connexa cum conditione, a qua pendet absolute actiuitas ipsius, absolute actiua est. Respondeo. natura creaturae connexa non est intrinsece cum potestate diuinā, vt est absolute actiua gratiae iustificantis, & aliarum formarum supernaturalium, sed vt est actiua sua conditione non repugnantia ipsarum. Nam mea opinione omnipotentia diuina non connectitur absolute, & ordine transcendentem cum creaturis. Atque adeo repugnantibus formis supernaturalibus posset manere eadem quoad entitatem, tum omnipotentia diuina, tum etiam natura creata, quae in dona supernaturalia intrinsece non refertur.

69 Robur obicitur

Vergebis. Relationes diuinae essent absolute actiuae creaturarum secundum suum esse relativum intrinsecum, si essent actiuae sub conditione potestatis diuinae, quia cum potestate diuina intrinsece connexae sunt, vt dicebamus numero 63. Ergo etiam creaturae, actiuae formarum supernaturalium sub conditione potestatis diuinae erunt absolute actiuae, quia intrinsece connexae sunt cum potestate diuina. Respondeo. Creaturis non repugnantibus relationes diuinae connexae sunt intrinsece cum omnipotentia diuina, vt est absolute productiua creaturarum. At non repugnantibus formis supernaturalibus creaturae actiuae illarum dependentem a potestate diuinā, non sunt connexae intrinsece cum omnipotentia diuina, vt est absolute productiua formarum

Enervatur.

supernaturalium. Nam creaturis non repugnantibus identificatur omnipotentiae diuinae posse absolute creaturas producere, licet tale posse absolute creaturas producere, contingens sit entitati omnipotentiae diuinae, sicut identificatur entitati voluntatis diuinae velle absolute creaturas efficere, licet tale velle entitati voluntatis diuinae contingens sit. Vnde etiam tale posse absolute creaturas producere identificatur relationibus diuinis, nam quidquid realiter identificatur omnipotentiae diuinae, realiter identificatur relationibus, quae realiter ab omnipotentia diuina indistinctae sunt. Relationes autem identificatae cum tali posse, connexae sunt vnione identitatis cum illo, vt idem, quod realiter compositum illi, realiter intrinsece conueniat relationibus, ac proinde relationes secundum esse reale intrinsecum sunt absolute actiuae creaturarum; connexio enim duorum est ipsorum coniunctio, & vnio: identitas autem perfectissima vnio, & coniunctio est. At creaturae actiuae formarum supernaturalium sub conditione potestatis diuinae absolute actiuae illarum, non identificantur tali potestati absolute actiuae. Atque ita neque connexionem identitatis, neque connexionem ordinis transcendentis cum potestate diuina, vt absolute actiua alium formarum erunt intrinsece connexae.

70 Roboratur vterius.

Vergebis rursus. Relationes diuinae actiuae creaturarum sub conditione potestatis omnipotentiae non solum essent absolute actiuae creaturarum identitatiue, de quo dubitatio nulla est, sed etiam formaliter, secundum esse relativum virtualiter ab omnipotentia distinctum, de quo erat controuersia superior. At secundum esse relativum virtualiter ab omnipotentia distinctum non haberent, quo esse absolute actiuae, plusquam creaturae, quae sunt actiuae formarum supernaturalium dependentem ab omnipotentia diuina. Respondeo. Relationes diuinae, si essent actiuae ad extra sub conditione, etiam essent actiuae absolute secundum esse relativum virtualiter ab omnipotentia distinctum; quia secundum tale esse illis esset intrinsecum, & posse absolute identificari omnipotentiae absolute potenti inuare actionem ipsarum, & posse absolute cum illa concurrere ad extra. Nam sicut omnipotentiae diuinae secundum primum conceptum potestati producere creaturas sub conditione non repugnantia ipsarum, ratione suae infinitatis identificatur posse absolute illas producere, cum creaturae absolute repugnantibus sunt, ita relationibus secundum se potentibus easdem efficere auxilio omnipotentiae, sub conditione, quod omnipotentia absolute sit productiua illarum, ratione eiusdem infinitatis identificatur ipsis erit etiam, vt ab omnipotentia distinctis, posse absolute concurrere auxilio omnipotentiae diuinae ad productionem creaturarum, cum omnipotentia absolute est potens creaturas producere, relationesque diuinas inuare. Atque ita asserta actiuitate conditionata relationibus intrinseca, asserenda quoque esset omnino intrinseca actiuitas absoluta. Secus vero asserta actiuitate conditionata creaturarum, quae eius infinitatis, & identitatis incapaces sunt.

Infirmatur.

71 Illustratur explicatio argumenti

Porro omnipotentiam secundum se absolutam ab ordine transcendentem in creaturas possibiles, identificare sibi rationem potentis absolute producere creaturas cum re ipsa absolute creaturae

72
 turæ possibiles sunt, præter infinitam perfectionem Dei, id. suadet; quia creaturis non repugnantibus potest Deus velle efficaciter productionem creaturarum, & mea opinione necessaria est Deo, tum cognitio practica, tum simplex complacencia absoluta possibilitatis illarum. At posse absolute decernere existentiam creaturarum, & cognitio practica, & simplex complacencia possibilitatis illarum, (quamquam, vt tales sunt, possint omnipotentia permanenti deesse) identificatur omnipotentia diuina, eamque cum creaturis absolute possibilibus connexam reddunt, vt tract. de voluntate Dei ostendi. Ergo omnipotentia diuina non connexa cum creaturis possibilibus secundum rationem omnipotentia, potest aliunde talis connexio sibi identificata conuenire.

Si verò omnipotentiam diuinam liberam ab ordine transcendenti in creaturas possibiles, tucais absolute productionem illarum per actionem extrinsecam absolute possibilem, vt plerique Recentiorum opinantur, tum secundo ad argumentum respondeo. Natura creata non est actiua formarum supernaturalium sub conditione solius potentia diuina, sed etiam sub conditione decreti liberæ diuinæ voluntatis stantentis, vt creaturæ ministerio fiat gratia, aut alia supernaturalis forma. Quamuis autem natura creata intrinsecè connexa sit cum potestate omnipotentia diuinæ, cæterum connexa non est cum eleuatione libera diuinæ voluntatis, stantentis actionem supernaturalium ministerio rei naturalis; quoniam defectu ordinis, & connexionis transcendentis cum forma supernaturali potest existere natura creata non existenti, imò & repugnanti forma supernaturali, & eleuatione absoluta voluntatis diuinæ. Vnde natura creata per aliquod sibi extrinsecum reddi debet absolute actiua forma supernaturalis. Verùm relationes diuinæ, si actiue forent creaturarum sub conditione talis eleuationis, essent absolute actiue per aliquod sibi intrinsecum, quippe talis eleuatio ipsis intrinseca, & identificata est. Atque ita ad eleuationem relationum necessaria esset accessio auxiliij intrinseci, quæ contenditur necessaria ad eleuationem creaturæ contra potentiam obedientialem, quam hæc argumenta oppugnant. Num autem accessione huius auxiliij intrinseci possint fieri relationes actiue ad extra, sicut fiunt creaturæ per virtutem creatam ipsis impressam: difficultas est communis etiam iis, qui actiuitatem obedientialem negant. Ideoque modo nobis explicanda non est ad stabilendum creaturam agentem formæ supernaturalis per auxiliium extrinsecum.

73
 At vero si omnipotentia Diuina ponatur ordine transcendenti relata in omnes creaturas possibiles, ac proinde natura connexa intrinsecè cum potestate absolute actiua formarum supernaturalium, & cum eleuatione possibili voluntatis diuinæ, adhuc tertio ad argumentum dico. Natura creata non esset connexa cum forma supernaturali immediate, sed mediate solum, nempe ratione solius connexionis immediate cum omnipotentia diuina, quare repugnante forma supernaturali non colligeretur immediate repugnans natura, sed media repugnante omnipotentia: nam si repugnante forma supernaturali maneret per impossibile omnipotentia, non esset, vnde deduceretur repugnancia naturæ, quæ

in formam supernaturalem immediate non referretur, & eodem modo cum illa confertur quoad connexionem entitatiuam, quo confertur in sententia negante naturæ actiuitatem physicam in formam supernaturalem. Atque ita non esset natura connexa cum forma supernaturali; neque cum omnipotentia Diuina ratione actiuitatis in formam supernaturalem, sed ratione dependentia essentialis; quam omnis creatura, quæ non esset actiua forma supernaturalis habet ab omnipotentia diuina. Quo differret actiuitas naturalis ab obedientia, quia naturalis actiuitas immediate connexa est cum effectu absolute possibili, & ratione talis connexionis, & virtutis actiue cum omnipotentia connexa est, obedientialis vero solum mediate cum effectu possibili connexa est ratione connexionis; quæ tanquam effectus omnipotentia diuinæ pendet essentialiter ab illa. Quod sufficeret vt natura obedientialiter potens secundum esse intrinsecum non esset absolute actiua, sicut est absolute actiua potentia naturalis, siquidem ratione sua actiuitatis non est intrinsece connexa cum effectu supernaturali, & potestate diuina, sicut est potentia naturalis cum effectu possibili naturali. Aliquis forsitan non improbabilius his adiungeret, naturam creatam non esse intrinsece connexam cum potentia diuina, vt est productiua formarum supernaturalium, formaliter, & immediate, sed materialiter, & mediate, quia virtualiter distinguitur in Deo virtus productiua rerum naturalium à virtute productiua supernaturalium, & in Deo ratione suæ infinitatis potest vna perfectio terminare ordinem transcendentem creaturæ, quin terminet alia, vt potest terminare vnionem, & visionem intuitiuam iuxta probabilem grauium Theologorum opinionem. Porro relationes diuinæ discerni possunt à creatura obedientialiter actiua, etiam posito ordine transcendenti omnipotentia diuinæ. Tum quia relationes diuinæ cum identificate sint omnipotentia, realiter immediate cum creaturis connexa sunt. Tum cum sint infinite, exigunt formaliter omnipotentiam etiam productiuam rerum supernaturalium. Veteor ne nimis metaphysica hæc sint. Sed debitores sumus pluribus, præsertim recentioribus, qui hæc nimio acumine in disputationem adducunt.

74
 Tertio obiici potest. Omnipotentia est absolute actiua rerum supernaturalium, & omnium creaturarum, quamuis non sit connexa transcendentialem cum creaturis. Ergo etiam poterit natura secundum entitatem sibi intrinsecam esse absolute actiua formarum supernaturalium, quamuis ordine transcendenti non sit connexa cum illis. Respondeo primo. Omnipotentia quamuis non sit connexa ordine transcendenti cum creaturis, identificat sibi potestatem absolute productiuam à mere conditionata distinctam, quamuis sibi contingentem, ratione suæ infinitatis, vt dicebamus supra. Natura vero non potest talem potestatem absolute productiuam à mere conditionata distinctam sibi contingentem identificare. Secundo omnipotentia mere conditionate productiua absolute, prout virtus absolute productiua notat simpliciter productiuam, quia non est conditionate productiua ex defectu perfectionis, & potestatis, vt est natura creata comparatione formarum supernaturalium, sed ex infinita perfectione suæ potentia, vt disputatio 33, sect. 1. latius exposuimus.

Deni

75
 Quarta.

Executur.

76
 S. Thomas obiicitur.

Exponitur.

Denique obiici potest. Natura est incomplete potens producere formas supernaturales. At vt incomplete potens non potest complecti essentialiter auxilium omnipotentia; quia ea ratione non solum incomplete, verum etiam complecti potens est. Ergo virtus incomplete natura absolute productiua formarum supernaturalium non complectitur essentialiter auxilium extrinsecum omnipotentia diuinæ. Huic argumento dedimus explicationem disputatione 33, n. 18, statuentes actiuitatem absolutam naturæ rationalis in actus supernaturales, partim intrinsecam, & partim extrinsecam naturæ rationalis. Quam disputationem consule ad plenam lucem eorum, quæ pro nostra sententia superioribus tradita sunt.

SECTIO X.

Nostra sententia non est contraria S. Thomæ, nec antiquioribus Theologis.

76
 Postremum contra nostram sententiam argumentum sit, quia illa noua est, & contraria sancto Thomæ, & aliis præcis Theologis. Primum opponitur sanctus Thomas pluribus in locis asserens, instrumenta creata, vt sacramenta agere gratiam per motum Dei principalis agentis, ac mouentis. Quibus indicat aliquid intrinsecum impressi sacramentis, vt gratiam, & alios similes effectus operentur. Ac proinde non agere illos per actiuitatem sibi immediatam, & extrinsecam eleuationem Dei. Ita refertur 3. p. q. 62. art. 1. corp. & ad 2. art. 4. ad 3. & de veritate q. 27. art. 4. de pot. q. 3. art. 7. in 4. dist. 8. q. 2. art. 3. ad 4. & 2. 2. quæst. 178. art. 1. ad primam. Sed respondeo. Motus, quo instrumentum mouetur à Deo, non est aliquid inhærens instrumento, sed ipsa actio instrumenti creati procedens à Deo principaliter, & ab instrumento creato instrumentaliter, quatenus ab institutione, & ordinatione diuina instrumento extrinseca constituitur potens agere effectum principalem. Itaque sanctus Thomas duo constituit in instrumento creato, vt agat gratiam, aut alium effectum supernaturalem. Primum virtutem inchoatam, seu incompletam, antecedentem actualem actionem, & eam coalescentem extrinsece ex voluntate diuina. Secundum actualem motum, & vltimum talis virtutis, qui est actualis actio pendens essentialiter ab instrumento creato, quæ Deus facit, vt instrumentum creatum iuxta præcedentem institutionem, seu eleuationem extrinsecam operetur effectum, in quem à Deo ordinatum, & institutum est. Ita expresse in 4. d. 1. quæst. 1. art. 4. quæstiuicula 2. ad 2. *Instrumento datur virtus agendi instrumentaliter dupliciter. Vno modo quasi inchoatiue, quando instituitur in specie instrumenti, & ideo dicit Hugo, quod continet gratiam ex sanctificatione. Alio modo datur complete, quando actu mouetur à principali agente, & similiter complete datur virtus sacramentis in ipso usu sacramentorum.* En virtus incompleta datur sacramentis per ipsam institutionem extrinsecam Dei. Completa vero, per actualem motum, qui est vltimus actualis sacramentorum, indistinctus ab actuali operatione, seu actione ipsorum. Quod amplius constabit inferioribus. Confirmatur ex Caietano 3. part. quæst. 62. art. 1. ad 3. Scoti, qui motum iustum sacramentorum *Ripalda de Ente Tom. 1.*

explicat esse actionem, & viam per quam fit, & acquiritur terminus.

77
 Iterum obiicitur sanctus Thomas 3. p. 3. quæst. 62. art. 1. & 4. & de veritate quæst. 27. art. 4. ad 4. generaliter affirmans causam instrumentalem, & sacramenta non agere per virtutem suam formam. Ergo negat instrumentis obedientialibus actiuitatem sibi propriam, & intrinsecam, quæ procul dubio est actiuitas propria formæ? Respondeo. Sanctus Thomas negat agere instrumenta, & sacramenta per actiuitatem sibi intrinsecam præcise sumptam, sed coniunctam virtuti principalis agentis sibi extrinsece, qua constituitur essentialiter virtus absolute actiua instrumenti. Tum quia idem docet de instrumentis naturalibus. Instrumenta autem naturalia quidquam conferunt in effectum per actiuitatem sibi intrinsecam. Tum quia ex testimonio obiecto quæst. 27. de veritate negans instrumenta agere per virtutem propria formæ, subdit, agere per virtutem principalis agentis in eis existentem; *Sacramenta non operantur ad gratiam per virtutem propria formæ, sed per virtutem principalis agentis in eis existentem.* At virtus Dei principalis agentis non existit in eis intrinsece, sed extrinsece, vt modo exposuimus ex mente eiusdem Præceptoris Angelici. Neque obstat loco relato ex quæst. 62. excluda virtute propria causæ instrumentis addere, vt *solum agere per motum, quo mouetur à principali agente.* Vbi per solum videtur excludere omnem virtutem, quæ non sit motus. Tum quia plerique putant, non legendum per motum, sed per modum, quo mouetur à principali agente. Tum quia agit de virtute omnino completa in actu secundo, & actu agente, vt in præcedenti exposuimus, quam per actionem ipsam vltimo compleri, & constitui, nostræ etiam existimationis est. Ideoque continuo colligit, *hoc modo sacramenta non legio gratiam causabant, adhibentur enim eis diuina ordinatione hominibus ad gratiam in eis causandam.* Perpende duo. Alterum, non dicere hoc modo sacramenta esse potentia causare, sed actu causantia, vt per motum illum non potestas in actu primo incompleto, sed completo per actum secundum constituantur. Alterum, talem causalitatem gratiæ in sacramentis referri in diuinam ordinationem extrinsecam, tanquam in actum primum, qua absolute potentia sunt causare gratiam, vt expendimus infra.

78
 Rursus opponitur Diuus Thomas de potentia quæst. 6. art. 4. sic asserens de instrumentis obedientialibus. *Non quasi aliqua virtus habitualiter in eis permanente, vel gratuita, vel naturali in actum miraculis possint, sed virtus ad cooperandum Deo in miraculis, in sanctis colligi potest ad modum formarum, quæ non permanent, nisi ad presentiam agentis principalis.* Ergo reicit virtutem identificatam instrumentis, quæ tum permanens naturalis esset sicut ipsorum entitas & permanens, & naturalis est. Ergo virtutem illi superadditam tribuit supernaturalem, & fluentem? Resp. Hic solum excludit virtutem aliquam permanentem ab instrumentis creatis, quæ continuo operentur miracula, statuique virtutem ad modum formarum transeuntium. Quippe virtus diuina, qua absolute potentia sunt non assistit illis continuo & permanentem, quoniam decretum Dei non statuit, vt continuo, ac semper operentur, sed certis quibusdam temporibus, quibus fluentibus non agent. Ideoque non ait, talem virtutem esse

Opponitur secundo.

Eriam exponitur.

Tertio.

Eluc idatur.

M m

esse absolute fluentem, sed habere se ad modum formatum fluentium. At si esset virtus aliqua creata, instrumentis inhærens, absolute esset fluens, & non admodum formatum, quæ non permanent. Item ait, solum agere ad præsentiam principalis agentis, quia præsentia, & assistentia Dei constituantur extrinsece potentia agere certis illis temporibus, quibus agunt. Deinde possumus interpretari doctorem Angelicum agere de virtute completa; per actum secundum; seu actu agente, quam constitui actiuitate ipsa, & motu principalis agentis, quæ fluens est, præteritis staturimus.

79 En planum, Doctorem Angelicum nihil docere nobis contrarium. Videamus plura docere, quæ nostræ sententiæ fauent. Ac in primis virtutem sacramentorum, & aliorum instrumentorum obedientialium non esse omnino intrinsecam, sed constitutam ex eleuatione, & institutione extrinseca Dei, sic probo. Explicans S. Tho. 3. p. quæst. 62. art. 4. ad 1. virtutem sacramentorum sic habet. Sicut in voce sensibilis est quadam vis spiritualis ad excitandum intellectum hominis in quantum procedit à conceptione mentis: hoc modo vis spiritualis est in sacramentis in quantum ordinantur à Deo ad effectum spirituales. Similiter in 4. dist. 1. q. 1. quæstion. 2. ad quartum. In re corporali non potest esse virtus spiritualis secundum esse completum, potest tamen ibi esse per modum intentionis, sicut in instrumentis motus ab artifice est virtus artis, & sermo audibilis existens causa disciplina continentis intentiones anima quodammodo. Sed in voce sensibilis nihil realiter inhæret, ratione cuius significet, & contineat intentiones, & conceptiones animæ, sed sola denominatio extrinseca veniens ab imperfectione hominum, & conceptione mentis. Ergo vis spiritualis sacramentis competit per solam denominationem extrinsecam, ab institutione, & ordinatione Dei. Quare ait Caietanus quæst. 61. art. 4. ad 1. ex verbis relatis S. Thomæ. Vis spiritualis consistit in hoc, quod sacramenta ordinantur à Deo ad effectum spirituales. Et S. Thom. ibidem art. 1. corp. probat sacramenta causare gratiam. Quia adhibentur ex diuina ordinatione hominibus ad causandam in eis gratiam. Item in 4. supra quæstion. 3. Efficacia instrumentorum suo sacramentorum, vel virtus est ex institutione diuina. At ordinatio, & institutio diuina est sacramentis extrinseca. Ergo vis spiritualis ad causandum gratiam conuenit sacramentis ab aliquo sacramentis extrinseco.

80 Confirmatur: virtus & motio sacramentorum spectat ad illud genus entium, quæ consueuerunt intentiones nominari, & habent aliquid simile cum ente, quod est in anima, quod est diminutum, ut dicitur sexto metaphysica. Ita loquitur S. Thomas in 4. sententiarum dist. 1. art. 4. quæst. 1. corp. & statim ad 1. ex eodem loco metaphysica notat hoc genus entis, quod est in anima, diuidi contra ens distinctum per decem genera. Constat autem lib. 6. metaphysica ex 4. & 8. differere Aristotelem de ente, seu de esse, quod non est realiter, & vere ens in subiecto, sed solummodo ens rationis, seu extrinseca denominatio entis. Ergo virtus sacramentorum pertinet ad extrinsecam aliquam denominationem, & non ad aliquam entitatem veram, & realem, illis intrinsece inhærentem. Quare ibidem, & de veritate quæst. 27. art. 4. ad 4. alibi sæpe vocat esse intentionale, & per

modum intentionis. Confirmatur: Non solum in sentent. & quæst. 3. de potentia supra, sed etiam vbicunq; Angelicus Doctor agit de motione, per instrumenta mouentur à Deo, obseruat habere incompletum esse. At non vocat esse incompletum, eo quod sit complementum intrinsecum alicuius entis realis. Sed incompletum appellat propter duo. Primum, quoniam quodlibet ens extrinsecum, & ens rationis, seu intentionale, eo quod sit ens diminutum, & secundum quid, appellatur incompletum, ut obseruat in 4. sentent. supra quæstion. 2. & 4. vbi motionem instrumentorum gratiæ appellat intentionem, ens in anima diminutum, non completum, sed incompletum. Secundò, quia forma realis præbens hanc denominationem extrinsecam supponit aliquid virtutis in natura, quam complet, ut colligere est 4. dist. 1. q. 1. artic. 4. quæstion. 2. Virtus instrumenti in quantum huiusmodi secundum quod agit ad effectum ultra id quod competit sibi secundum suam naturam, non est ens completum, habens esse fixum in natura id incompletum. Ergo virtus, & motio sacramentorum non est qualitas aliqua realis instrumentis inhærens.

Dices species colorum esse qualitates reales aëri intrinsece inhærentes, & ad instar illarum notare sanctum Thomam, esse intentionem illam habentem esse incompletum. Ergo putat esse intrinsece inhærentem instrumentis creatis. Respondeo: Sanctus Thomas duo distinguit in speciebus colorum. Aliud est esse physicum, per quod intrinsece inhærent aëri, sicut reliquæ qualitates suis subiectis. Et quoad hoc species sunt qualitates prædicamentales, & habentes esse completum & fixum. Aliud est esse intentionale, quantum colores aliqua ratione, & intentionaliter sunt in speciebus, tanquam obiecta in suis representationibus, & imaginibus, & tanquam virtus principalis in virtute instrumentali ad elicendam visionem intuitiuam, quæ essentialiter postulat præsentiam colorum. Hoc autem esse intentionale formaliter importat denominationem extrinsecam à præsentia, & actione colorum, quæ deriuatur per species, tanquam per instrumenta. Igitur ad hoc significandum S. Thomas non dixit, motionem esse in instrumentis per modum, quo species sunt in aere, sed per modum, quo colores sunt in aere, in quo tamen colores intrinsece non existunt, sed tantum extrinsece. Ergo modus loquendi S. Thomæ nobis contrarius non est.

Secundò colligitur ex mente Diui Thomæ actiuitas instrumentorum obedientialium immediata, & ipsis identificata ex 4. dist. 8. q. 2. art. 3. ad 4. ibi, sicut creatura inest obedientia potentia, ut in ea fiat quidquid creator disposuerit, ita etiam ut ea mediante fiat, quæ est ratio instrumenti. Vbi statuit conuenire rebus creatis potentiam obedientialem actiuam, sicut conuenit passiuam. At passiuam conuenit rebus immediata, & identificata. Ergo etiam conuenit actiuam. Quare inter creatorem, & effectum principalem docet solum mediare entitatem instrumenti, quo virtus ad productionem effectus supernaturalis. Ergo non mediat alia entitas supernaturalis ipsis inhærens, quæ sit qualitas, aut motio antecedens actionem supernaturalem.

Etiã obicitur Alensis 4. p. quæst. 8. memb. 3. art. 5. §. 1. in antiquis, in nouis vero quæst. 5. memb. 3. art. 5. §. 1. pag. 52. colum. 3. asserens corpus non

Ierum.

81 Euasio.

Præcluditur.

82 Aliud suffragium S. Thomæ.

83 Alensis obicitur.

non

Explicatur.

non agere in spiritum ex sua virtute naturali primitus data. Ergo negat corpori virtutem actiuam identificatam naturæ ad agendum in spiritum. Item in dicto §. 4. ad finem; in nouis vero dicta q. 3. memb. 3. art. 5. §. 4. ait virtutem aquæ, & olei non esse ex principis ipsius aquæ, & olei, & actionem non habere principium naturam, sed gratiam. Respondeo. Alensis negat recte, virtutem naturalem corporis ad agendum in spiritum, & aquæ, & olei ad agendum gratiam. Tum, quia principis naturæ debitis eos effectus agere non possunt. Tum; quia differit de virtute absolute productiuæ, quæ mea opinione non identificatur omnino naturæ, sed includit virtutem aliquam extrinsecam prouenientem ex eleuatione diuina. Quam quidem virtutem adstrui ab Alensi conicio. Primum, quia in primo testimonio addit corpus agere in spiritum, virtute sanctificationis mirabiliter collata, quod repetit §. 2. fol. 13. colum. 1. ibi Sacramenta causa dicuntur ratione sanctificationis, quæ spiritualis est. Sanctificatio autem sacramentis extrinseca est. Tum; quia secundo testimonio adiungit, Hoc enim intelligitur de accidentibus naturalibus intrinsecis contingentibus, quæ vero extrinsecis contingunt, & non habent principium naturam, sed gratiam, non sic se habent. Ergo virtutem agnoscit extrinsecus contingentem. Rursum art. 3. §. 1. Prædictis addendum, quod in huiusmodi actione non operatur solum virtus creata, sed cooperatur increata. Ergo virtus creata cooperante increata immediatam actionem confert. Insuper ibidem q. 3. memb. 1. art. 2. in antiquis: in nouis vero q. 10. memb. 4. art. 2. §. 5. quæstio 1. p. 142. col. 1. Cum ergo obicitur, quod virtus creata non potest in aliquo, quod est supra communem naturam, dicendum quod hoc forte verum est per se: habet tamen, ut adstrua à virtute increata. At virtus creata cooperati, & adiuuare vere non dicitur virtutem creatam, nihil per se immediate agentem, vt fusè exposuimus disp. 30. sectione 9. stabilientes actiuitatem immediatam naturæ rationalis in actus supernaturales vitales. Ergo ex mente Alexandri virtus creata immediate actionem præstat adiutorio virtutis increatæ in effectus supra naturam. Similiter opponitur Ricardus in 4. dist. 1. art. 4. q. 3. sic scribens. Cum ergo sacramenta sint instrumenta diuina misericordia, non tamen in eis est virtus, quam habent ex sua conditione. Sed alia, quæ eis inest tantummodo dum sunt in usu, hoc est, dum diuina misericordia eis virtus. Respondeo idem quod superiori testimonio Alexandri, Quippe differit de virtute absolute actiuæ, quæ virtus in nostra sententia sacramentis non competit ex conditione naturæ, sed ex misericordia diuina, & ex eleuatione extrinseca, & gratuita Dei.

84 Richardus non est contrarius.

85 Neque Caietanus.

Demum nobis aduersarius prædicat Caietanum 3. p. q. 13. art. 2. & quæst. 62. art. 4. dum asserit sacramentis non conuenire actiuitatem miraculorum, & gratiæ per virtutem suæ formæ, sed per motionem Dei, atque adeo talem virtutem non esse permanentem, sed transeuntem. Quod non esset verum, si eis inesset virtus aliqua sibi identificata, & immediata, cum ea esset virtus propria formæ, & permanens, & non fluens? Respondeo, Parum refert Caietanum nobis esse contrarium. Præterea Caietanum nomine motionis intellexisse credo actionem ipsam, qua virtus obedientialis instrumenti reducitur in actum, quæ instrumento non est intrinseca, sed extrinseca, & virtutem sacramentorum constituit in actu Ripalda de Ente, Tom. I.

secundò completam; non vero incompletam in actu primo, vt ad sanctum Thomam dicebamus. Quam Caietani mentem colligo primo, quia dicta q. 13. art. 2. §. Ad euidenciam, exponens hanc motionem, sic habet. Cum mouere nihil aliud sit, quam educere de potentia ad actum, & moueri sit educi de potentia ad actum, clare restat, quod instrumentum tunc mouetur à principali agente, cum educitur de secunda potetia ad actum, cum fit cooperans ipsi principali agenti, cum fit exequens operatione principalis agentis. Quod fit per hoc, quod principale agens vt sic, virtus illo ad opus ipsius principalis agentis. Ex qua doctrina mox colligitur ita ex hoc ipso, quod Deus virtus aliqua re, vt instrumento ad opus miraculosum, eleuatur res illa, in ordine causa instrumentalis & ipse passiuus visus, quo Deus illa virtus ad hoc opus, est motus, quo à principali agente instrumentorum mouetur: reducitur enim res illa de potentia obedientiali ad actum. At actio ipsa miraculosa, & supernaturalis est, qua res de potentia obedientiali reducitur in actum. Ergo motus iste, quo instrumentum in esse instrumenti constituitur, non est aliquid sacramentis inhærens præuium ad actionem, sed ipsa actio. Atque ita non agit Caiet. de virtute instrumentali incompleta, & obedientiali, sed completa omnino in actu secundo; actualiterque agente, quam & nos per actionem ipsam instrumentis extrinsecam libenter constituimus. Secundo sic colligo ex 1. p. q. 14. art. 17. §. Nec sustinendus, & q. 19. art. 8. §. Ad primam autem, sine, vbi differet de motione, qua causa secunda mouetur à prima, distinguit duplicem motionem; aliam præuiam actioni creaturæ, aliam cooperantem intrinsece actioni creaturæ, & defecta motione præuiam docet, motionem Dei à sterendam cooperantem creaturæ, atque ita ab ipsa Dei actione indistinctam. Neque obstat, doceri, à Caietano, per motionem instrumentum fieri actiuum. Nam sæpe actiuum, & actu agens idem re ipsa significant, nempe actionem excludentem repugnantiam agendi, vt potentia rationalis in Deo productiuam dicitur, licet productione actuali intrinsece constituantur. En Caietanus non aduersatur nobis.

Quin fauere assertis nostris, duo mihi argumenta sunt. Primum est, quia Caietanus 3. p. q. 13. art. 2. §. Ad euidenciam, agnoscit in instrumentis potentiam obedientialem actiuam; cum expresse doceat, per motionem, seu actionem Dei reduci instrumentum de potentia obedientiali in actum. Et quidem rem, quam fatetur actualiter agentem, & distinctam, ac priorem realiter ipsa actione, nescio, qua ratione pro illo priori negare queat potentem ad agendum. At actiuitas ista obedientialis rerum antecedens motionem, & actionem actiualem ex mente Caietani non asserit quidquam intrinsece superadditum ipsis rebus agentibus, & actioni vt constat ex quæst. 62. art. 4. vbi §. Aduerte hic ex citata quæstione An in sacramentis noua legis est aliqua virtus superaddita motui, quo mouetur à principali agente, & hæc virtus est qualitas habens esse fluens? §. Sequenti, sed quoniam negat cum S. Thomam talem virtutem, & qualitatē inhærentē, & distinctā ab actione, quod ab instrumento excludit author omnē agendi rationem superadditam motui, quæ mouetur à principali agente. Ergo ex mente Caietani actiuitas obedientialis antecedens actiuitatem, de qua nunc contendimus, non est aliquid physice instrumentis inhærens, M m inhærens,

86 Nobis accedit.

inhærens, sed ipsorum entitas habilis, & potens ex institutione, & eleuatione extrinseca Dei. Secundum argumentum est; quia ibidem improbandum sacramentorum antecedentem ipsorum actionem, quæ ab aliqua inhærente qualitate proueniat, præmittit hæc D.Thomæ uerba art. 1. eiusdem quæstionis. *Uis supernaturalis est in sacramentis, in quantum ordinantur à Deo ad effectum supernaturalem.* Vnde sic colligitur. *Vides uis spirituales consistere in hoc, quod sacramenta ordinantur à Deo ad effectum supernaturalem.* Ergo vis antecedens actionem sacramentorum consistit in ordinatione extrinseca Dei. Atque ita mox in confirmationem sic addit. *Et confirmatur ex eo, quod secundum Authorem, sacramentum baptismi uirtutem hanc inchoatue accepit in sui institutione (scilicet quando Christus est baptizatus) sunc enim aqua sanctificata est, accipiendo uis regeneratiuam: sed constat, nihil tunc aquam accepisse, nisi habitatem, ut sit materia baptismi, factum est enim tunc, ut non oleum, non uinum, &c. sed aqua idonea esse ad regenerandum.* Ex quibus duo colliges; alterum, ex mente Caietani habitatem, & actiuitatem sacramentorum antecedentem actionem, seu motionem actualem ipsis conuenire ex institutione, & eleuatione extrinseca Dei. Alterum, in eam sententiam conuenire S.Thomæ siquidem hæc deprehendit Caietanus ex doctrina Angelici Præceptoris. Ac tandem concludo, tantum abesse, ut nobis contradicant antiqui Theologi, qui nostræ sententiæ obiciuntur, ut potius illam manifesto suffragio confirmet.

DISPUTATIO XLII.

Explicantur aliquot difficultates de actiuitate nature in formas supernaturales non vitales.

Prima difficultas.

Explicatur.

AD exactam explicationem potentie obedientialis, quam præteritis, statuimus, breuiter enodanda sunt aliquot difficultates, quæ in controuersiam uocantur à scriptoribus de actiuitate obedientiali nature. Prima est, an potentia obedientialis actiua dicenda sit naturalis, an supernaturalis? De quo dissensio uocum est inter Theologos. Etenim actiuitas mere conditionata entitatiue, & intrinsece naturalis est; intrinsece uero supernaturalis. Nam entitas, cui talis actiuitas conditionata identificatur, est intrinsece naturalis; auxilium uero, & terminus, quæ connotat extrinsece, sunt quidditatiue supernaturalia. At actiuitas absoluta partim est naturalis, & partim supernaturalis; quia complectitur intrinsece, & essentialiter partim entitatem nature, partim auxilium omnipotentie supernaturalis, quod licet nature extrinsecum sit, tamen non est extrinsecum, sed intrinsecum, & essentialiter actiuitati absolute ipsius, ut disputatione præcedenti probatum reliquimus.

Secunda elucidatur.

Secunda difficultas est; an hæc potentia obedientialis actiua conueniat omnibus creaturis, etiam non actiuis naturaliter, ut materie primæ, quantitati, & relationi? In qua negant Pater Fonseca, Pater Arrubal, Agidius de Præsentatione, Cabrera, & alij supra. Affirmant Pater Suarez, Pater Albertinus, Pater Iannerus, & Recentiores cum alijs, quibus ego assensio. Nam ad agen-

dum gratiam, & alios effectus supernaturales nihil confert actiuitas naturalis, sed entitas nudè sumpta, subiecta omnipotentie diuinæ uolenti ratione sui dominij, ac potestatis infinitæ uti quocunque instrumento, quamuis inepto, ad effectiorem cuiuscunque rei non implicantis contraditionem. Quid enim refert creaturam esse actiuam caloris, aut peccati, ut ea fiat actiua gratiæ iustificantis, aut unionis hypotheticæ? Dominium autem Dei, & potestas infinita omnipotentie æque continet sub se creaturam naturaliter actiuam, ac non actiuam, & in utraque agente effectus supernaturales æque commendatur perfectio infinita dominij, ac potestatis diuinæ. Ergo utraque potest obedire Deo eleuanti ad productionem effectus supernaturales. Relege quæ adduximus disputatione 40. sectione 2. ad statuendum potentiam obedientialem actiuam, & deprehendes, eam, aut nulli creaturæ, aut omnibus conuenire.

Tertia est. An potentia obedientialis actiua sit essentialiter passiuæ? Quæ enim uolunt creaturam eleuari ad agendum per qualitatem, aut motionem inhærentem, uolunt, potentiam obedientialem actiuam à passiuæ esse distinctam, sed actiuam constituunt capacitate suscipiendi in se uirtutem creatam realiter superadditam, quæ res creata actiue potens efficitur. At nos, qui eis refragamur, aliter in re præsentati sentimus. Etenim cum uirtus obedientialis actiua seorsim à passione alicuius intrinsece superadditi rebus creatis conueniat, non est quare potentia obedientialis actiua passiuam intrinsece comprehendat, aut supponat. Ut enim creaturæ agentes sunt absque passione uirtutis intrinsece superadditæ, ita possunt esse actiuæ, quin passiuas apprehendi, necesse sit.

Quarta difficultas est; an potentia obedientialis actiua sit distincta ratione nostra ab entitate rei creatæ? Non est controuersia de actiuitate absoluta, quam etiam realiter inadæquate ab illa distingui, iam statuimus disput. præterita. Est ergo quæstio de sola actiuitate conditionata, quam rebus creatis realiter indentificatam tuemur. Pater Albertinus, P. Agid. P. Granad. Agidius de præsentatione, & alij formalitatem asserunt ex parte obiecti distinctam, & ueluti proprietatem consequentem entitatem creaturæ. Quin plures eorum prædicant proprietatem formaliter, & intrinsece supernaturalem, spectantem formaliter ad genus entium intrinsece supernaturalium; quia omnis potentia sumit speciem ab obiecto, seu termino, quem intrinsece respicit. Potentia autem obedientialis intrinsece respicit obiectum, seu terminum intrinsece supernaturalem.

Ego uero ut ab hoc ultimo initium sumam, ostendi disp. 8. se. 1. eiusmodi potentiam esse non posse formalitatem intrinsece supernaturalem. Item disp. 3. 2. non esse ordine aliquo transcendentem, ac sibi intrinsece relatam in terminum quidditatiue supernaturalem. Ex quibus deprehenditur, nullo fundamento adstrui potentiam formaliter supernaturalem. Vnde item quæstionem dirimo negando, esse formalitatem ex parte obiecti consequentem, & distinctam ab essentia, seu entitate rei creatæ. Nam in re creata non est aliqua formalitas, quæ ordine sibi intrinsece terminum supernaturalem respiciat potius quam alia, nec quæ à termino supernaturali potius, quam alia respiciatur. Ergo nulla est formalitas, quæ conceptu quidditatiuo sit

3 Tertia.

4 Propria sententia.

4 Quarta.

5 Nostrum iudicium.

6 Obiecta.

Solutiones.

7 Assertum secundum.

fit obedientialis potentia potius, quam alia. Explicatur; creatura non eleuatur ad agendum supra naturam, quia naturaliter actiua est, sed quia entitas creata est, ut numero 2. exponebamus. At omnis formalitas creata, ut virtualiter, & ex parte obiecti distincta ab alia, entitas creata est. Ergo nulla est speciali ratione obedientialiter actiua. Iterum; secluso quouis alio etiam virtualiter, & ratione obiectiue prædicente distincto entitas creaturæ est subdita dominio, & potestati Dei, ab eaque, proxime eleuabilis apprehenditur, cum per superadditam formalitatem naturalem, & creatam sibi realiter identificatam nequeat eleuati, & actiui supernaturali aprior reddi, quam per se ipsam immediate existit, siquidem ex se omnis formalitas naturalis, & creata æque distat à proportionem cum termino, & actione intrinsece supernaturali. Ergo entitas creaturæ, se ipsa ex parte obiecti immediate, ac proxime obedientialiter actiua est.

At obiectis primo Augustinum de gen. ad litt. cap. 17. & 18. asserere potentiam obedientialem esse rationem, seu causam à Deo inditam rebus creatis ultra primam conditionem ipsarum. Secundo Aristotelem collocare omnem potentiam in specie qualitatis, ideoque nullam rationem potentie transcendere posse omnia prædicamenta. Tertio potentiam obedientialem non esse conceptum essentialiter creaturæ, sed consequentem ad eius essentiam; cum possit apprehendi essentia creaturæ absque potentia obedientiali, ut Gentiles Philosophi apprehendunt. Hæc tamen facile expediuntur. Ad primum dico. Augustinus agit de potentia obedientiali, ut est absolute actiua; quæ ratione ab entitate creaturæ, non ratione solum, sed etiam realiter, ego quoque illam distinguo. Non agit de potentia obedientiali, ut est actiua sub conditione, de qua modo differimus. Ad secundum, etiam Aristoteles agit de potentia absolute actiua, eaque naturali; non de obedientiali, & solum actiua sub conditione. Imo differit de potentia, quæ est facultas, & proprietates rei, ex natura rei, ab eius entitate distincta, ut est calor comparatione ignis. Item mea opinio potest eadem res ad diuersa prædicamenta pertinere sola distinctione rationis ex modo concipiendi, & non ex parte obiecti formalitates diuidente. Quæ distinctione etiam potentia obedientialis distinguitur ab essentia creaturæ particularis, ut asserit. seq. stabiliemus. Ad 3. potentia obedientialis, sub conditione actiua, non est essentia creaturæ ex modo concipiendi intellectus; est tamen essentia creaturæ ex parte obiecti.

Quare assero secundo. Potentia obedientialis actiua distinguitur ex modo concipiendi ab essentia cuiuscunque creaturæ in particulari. Nam ad distinctionem rationis ex modo concipiendi, sufficit, eandem actiuitatem, seu formalitatem obiectiuam referri ad connotata diuersa, cognitione separabilia, ut in dialectica exposuimus. At differentia cuiuscunque creaturæ, & potentia obedientialis actiua referuntur ad connotata diuersa, cognitione separabilia. Ergo distinguuntur ratione ratiocinata ex modo concipiendi. Probatur minor, differentia creaturæ referuntur ad effectus naturales, v.g. homo ad actus cognoscendi, & amandi; ignis ad calorem, & sol ad lucem; potentia obedientialis uero ad effectus supernaturales non vitales, ut gratiam iustificantem, lumen gloriæ, & Ripalda de Ente Tom. I.

similes. At hi effectus naturales, & supernaturales non vitales cognitione separabiles sunt. Neque enim qui apprehendit entitatem producentem calores aut lucem, tenetur apprehendere gratiam, neque qui apprehendit entitatem efficientem gratiæ, tenetur apprehendere calorem, aut lucem. Ergo differentia creaturæ, & potentia obedientialis referuntur ad connotata diuersa.

Dixi, potentiam obedientialem distingui ex modo concipiendi ab essentia creaturæ in particulari. Quoniam ab essentia creaturæ secundum omnem rationem creaturæ non distinguitur, etiã ex modo concipiendi; quamquam communis ratio creaturæ eo modo à potentia obedientiali distincta sit. Nam potentia obedientialis apprehendi nequit, quin ea apprehensione obiciatur explicitè entitas pendens à Deo, & subdita dominio ipsius, quæ est ratio formalis, & essentia creaturæ. At uero apprehendi potest entitas pendens à Deo, & subdita dominio ipsius quin eo conceptu obiciatur explicitè entitas eleuata, aut eleuabilis in actionem aliquam supernaturalem, ut eam apprehendunt gentiles philosophi, & quotquot negant uirtutem obedientialem physice actiuam. Quamuis enim actio supernaturalis pendens à re creata tanquam ab instrumento, quem connotat potentia obedientialis, diuidi nequeat apprehensione intellectus à dependentia creaturæ à Deo, quam connotat ratio formalis creaturæ; tamen dependentia creaturæ à Deo separari apprehensione potest ab actione supernaturali possibili, etiam sub conditione proposita. Ergo ratio creaturæ, & potentia obedientialis distinguitur ratione ratiocinata ex modo concipiendi solum inadæquate, non uero adæquate, ut ratio creaturæ à ratione potentie obedientialis, non uero è contra ratio potentie obedientialis à ratione creaturæ distincta sit.

Vnde consentienter addo. Licet potentia obedientialis secundum rationem potentie obedientialis communem homini, & lapidi possit ex modo apprehendendi ratione ratiocinata diuidi à differentia hominis, & lapidis; cæterum secundum rationem potentie obedientialis hominis, & lapidis propriam ab eorum differentijs diuidi nequit, quamquam differentie eorum à potentia obedientiali sibi propria diuisibiles sint. Nam cum potentia obedientialis hominis realiter sit indistincta ab entitate hominis, & potentia obedientialis lapidis ab entitate lapidis, & entitas hominis differat specie ab entitate lapidis, & potentia obedientialis hominis à potentia obedientiali lapidis specie differens est, quare una referibilis est ad actiones supernaturales differentes ab iis, ad quas alia est referibilis, quod actiones pendentes essentialiter ab una repugnent pendere ab alia. At potentia obedientialis hominis secundum differentiam specificam, quæ à potentia obedientiali lapidis diuisa est, complectitur essentialiter differentiam entitatiuam hominis, sicut complectitur rationem communem entitatis creatæ secundum rationem potentie obedientialis utriusque communem, cum talis differentia contrahat rationem communem per aliquod prædicatum naturale, homini essentialiter, ac proprium, aliudque non sit à differentia entitatiua hominis distinctum. Ergo secundum talem differentiam potentie obedientialis diuidi nequit potentia obedientialis hominis ab entitatiua differentia hominis. Verum tamen differentia entitatiua

Explicatur.

9 Additio.

hominis ab ea differentia potentiae obedientialis in modo concipiendi praescindibilis est, quia & complere apprehenditur conceptu referente ipsam ad operationem naturalem propriam naturae humanae, quin ad supernaturales referri necesse sit. Ergo distinctione rationis non mutua differentia entitativa hominis, & differentia potentiae obedientialis distinctae sunt.

10
Primo obicitur.

Obicitur primo. In homine sunt plures formalitates obiective distinctae, ut ratio essentialis distincta, & proprietates admiratiui aut risui, ac loco motiui, & omnes istae formalitates, ut ab aliis distinctae ex parte obiecti sunt essentialiter actiuae, cum omnes, quia creatae sunt, & dominio diuino subiectae, sint ratione sui immediate eleuabiles in actionem supernaturalem. At ut potentia obedientialis, homini propria, ac differens a potentia obedientiali lapidis apprehendatur, sufficit apprehendi praedicatum admiratiui, aut aliud proprium non essentialiter homini. Ergo opus non est apprehendi differentiam essentialiter; ac proinde potentia obedientialis ab ea differentia potest distingui, etiam secundum rationem potentiae obedientialis, homini propriam? Respondeo, si in homine existunt plures potentiae obedientiales virtualiter, & obiective distinctae, quia ratio potentiae obedientialis, sicut ratio entitatis creatae, obiective transcendit omnes formalitates humanas, ut argumentum supponit, ita accipiendum est, potentiam obedientialem hominis, secundum quod differt a potentia obedientiali lapidis, non distingui etiam ex modo concipiendi a praedicto essentiali hominis, ut ea potentia obedientialis, quae obiective transcendit differentiam essentialiter, etiam ex modo apprehendi transcendat illam, secundum quod a potentia lapidis diuisa est, & ea, quae transcendit obiective proprietatem logicam admiratiui, & ex modo apprehendendi in eadem consideratione transcendens sit, & ratio potentiae obedientialis hominis propria, omnibus formalitatibus humanis communis, essentialiter complectatur etiam ex modo concipiendi praedicatum hominis proprium; commune differentiae essentiali, & proprietatibus logicis ipsis. Quo semper verum est rationem potentiae obedientialis; secundum quod hominis propria est; & a potentia lapidis differt, non posse etiam ex modo apprehendendi distingui ab entitate hominis, secundum quod ab entitate lapidis differt. Quod solummodo curamus.

11
Secundo obicitur.

Obicitur secundo. Potentia obedientialis conuenit creaturis secundum a dependentiam, quam habent a Deo, nam etiam si per impossibile non essent creaturae a Deo, sed a seipsis productae, possent subiacere dominio Dei, & Deus posset ratione suae potestatis infinitae eis vni tanquam instrumentis ad agendum supra ipsarum naturam. Ergo ex modo concipiendi potest distingui ratio potentiae obedientialis a ratione creaturae? Transeat antecedens, & nego consequentiam. Nam ea etiam consideratione res creatae apprehenduntur creaturae, hoc est, contingenter productae ab alio, & a Deo realiter distinctae, ac proinde dominio, ac potestati ipsius subiectae. Ratio autem creaturae, a qua, neque ex modo concipiendi praescindendo potentiam obedientialem, ea solum est, qua res constituitur inferior Deo, ab eoque distinguitur, & ipsius dominio, ac potestati subicitur. Quidquid sit de essentiali dependentia in essendo ab actuali actione Dei.

Occurritur.

Vergetur. Relationes diuinae secundum esse relationum virtualiter ab esse absoluto distinctum sunt obedientialiter actiuae. Tamen potentia obedientialis illarum non complectitur rationem creaturae. Ergo ratio communis potentiae obedientialis potest abstrahi ex modo concipiendi a ratione creaturae. In primis negari superioribus, relationes diuinas secundum esse relationum, esse actiuas creaturarum ad extra, etiam potestate absoluta Dei. Insuper, casu quo afferantur actiuae ad extra, non fore actiuas. Per obedientialem potentiam proprie dictam, de qua modo disputamus. Denique addo, esto relationibus diuinis conueniat potentia obedientialis proprie dicta, & aliam esse potentiam obedientialem competentem relationibus a potentia obedientiali creaturis communi. Nunc autem a nobis dissetrum esse de ratione potentiae obedientialis propriae solis, & communi omnibus creaturis, prout a potentia obedientiali rerum, quae dominio Dei subiectae non sunt, differens est. Qua ratione ex dictis liquendum est, communem conceptum potentiae obedientialis, neque ex modo concipiendi posse praescindi a conceptu creaturae.

Satisfit.

13
Quinta difficultas.

Quinta difficultas est; An potentia obedientialis ratione ratiocinata distinguatur a potentia naturali, nempe, quae effectuum naturalium actiuorum est? Non est quaestio de potentia obedientiali absolute actiuam, sed actiuam solum sub conditione, ut notauimus difficultate praecedenti. Qui potentiam obedientialem negant rebus naturaliter non actiuis, non distinguunt adaequate potentiam obedientialem a potentia naturali, quam essentialiter complectitur, ut nos non distinguimus potentiam obedientialem ad actus vitales a potentia naturali, quam essentialiter exigit, disput. 33. sect. 2. Ego vero, qui communem arbitror potentiam obedientialem non vitalem, rebus etiam naturaliter non actiuis, puto in primis, ratione ratiocinata ex modo concipiendi distingui posse adaequate, & mutuo a potentia naturali. Constat ex n. 7. Nam potentia naturalis, & obedientialis connotant effectus diuersos cognitione separabiles; quippe potentia obedientialis gratiam iustificantem, characterem, & similes qui possunt apprehendi absque luce, calore, aut frigore, quos connotant potentia illuminatiua solis, calefactiua ignis, & frige factiua aquae. Potentiae autem, quae connotant effectus diuersos cognitione separabiles, possunt ex modo concipiendi ab inuicem ratione praescindi. Neque obstat, potentiam obedientialem vitalem, ad cognitiones, & effectus supernaturales non posse ea ratione diuidi a potentia naturali cognoscendi, & amandi. Nam potentia obedientialis vitalis ad eos actus communis non est rebus non cognoscitibus, & volentibus naturaliter, sicut potentia obedientialis non vitalis rebus naturaliter nihil agentibus communis est. Quippe effectus vitales sua peculiari conditione postulant fieri ab eis potentibus naturalibus; effectus vero non vitales a solo Deo postulant processionem, & non ab aliqua creatura naturaliter agente, potius quam a natura agente. Dixi potentiam obedientialem vitalem ad cognitiones, & effectus supernaturales non posse ex modo concipiendi distingui a potentia naturaliter cognoscente, & volente. Quoniam potentia obedientialis non vitalis, etiam ad eos actus distingui potest. Pura si lapis eleuetur ad efficiendum eos actus, & eadem ratione potentia cognoscitiua, & relatiua humana

Primum pronuntiatum.

humana ad cognitiones, & volitiones Angelicas. Talis enim obedientialis potentia non vindicatur essentialiter vim naturaliter cognoscentem, & volentem, sed iis etiam qui naturaliter cognoscetes, & volentes non sunt, communis esse potest.

14
Secundum.

Insuper puto, a potentia naturali diuidi non posse ratione ratiocinata praescindente ex parte obiecti potentiam obedientialem ipsi realiter identificatam. Nam si facultates naturales distinguantur realiter a substantia rei agentis per illas, ut calor a substantia ignis, & intellectus, & voluntas a substantia animae, distingui potest, non solum ratione praescindente ex parte obiecti, sed etiam realiter potentia obedientialis identificata substantiae a potentia naturali eiusdem substantiae, quae a substantia ipsa realiter distincta est. Nam etiam ipsa substantia immediate potest assumi instrumentum ad agendum gratiam, aut etiam, aut aliam formam supernaturalem, quin eius potentia naturalis realiter distincta ad eam actionem assumatur. Tunc autem potentia obedientialis substantiae identificata substantiae, realiter esset distincta a potentia naturali, quae non identificatur substantiae. At vero si ipsa substantia naturalis actiuam est absque facultate superaddita, aut facultas superaddita obedientialiter agat formam supernat. potentia obedientialis ipsis identificata non distinguitur ex parte obiecti ab actiuam naturali ipsarum. Colligitur ex dictis n. 5. Etenim potentia obedientialis non est aliqua formalitas obiectiua distincta ab entitate, & essentia rei agentis. At potentia naturalis est entitas, & essentia rei agentis per potentiam obedientialem sibi identificatam. Ergo ex parte obiecti non distinguitur potentia obedientialis a potentia naturali. Recole dicta difficultate quarta.

15
P. Albert. refragatur August.

Exponitur.

Oppositum sentit P. Albertinus supra. Primo, quia August. de gene. ad litt. c. 17. docet praeter feminas rationales (quae sunt facultates naturales indidisse Deum rebus creatis alias rationes ad agendum supra naturam (quae sunt facultates obedientiales.) Ergo ratione ratiocinata ex parte obiecti alia est facultas obedientialis a facultate naturali. Respondeo. August. loquitur ibi de facultate obedientiali absolute actiuam, & formali ex modo concipiendi solum: qua ratione, & nos aliam censemus potentiam obedientialem a naturali, ut assero praecedenti statuimus.

16
Secundo opponitur. Obuiam itur.

Secundo. Potentia obedientialis, & naturalis referuntur cognitione nostra ad effectus longe diuersos. Ergo possunt ratione praescindente ex parte obiecti distingui. Nego consequentiam. Nam, ut docui in dialectica, & exponam in metaphisica, non sufficit diuersitas effectuum, & connotatorum ad distinctionem rationis praescidentis ex parte obiecti. Quod constat in ente, attributis ipsis, quae connotant terminos extrinsecos diuersos absque distinct. praecisua ex parte obiecti.

17
Tertio.

Tertio argui potest. In re creata naturaliter actiua sunt plures formalitates obiectiue distinctae a potentia naturali. At potentia obedientialis talis rei naturaliter actiuae potest obiectiue identi-

ficari formalitati obiectiue distinctae a potentia naturali. Ergo opus non est obiectiue identificari potentiae naturali. Transeat maior. Et distinguo minorem; potentia obedientialis adaequata rei potest identificari formalitati obiectiue distinctae a virtute naturali, nego minorem. Potentia obedientialis inadaequata; concedo minorem. Itaque in re creata continente plures formalitates obiectiuas potentia obedientialis transcendit omnes formalitates illius, cum eadem ratio sit, ut omnibus conueniat potentia obedientialis, quae conuenit vni, nempe esse entitatem creatam subditam dominio, & potestati diuinae; atque ita cum res creata eleuetur ad agendum aliquid supernaturale, omnes rei formalitates conferunt immediate actionem, quin vna sit, quae realiter obedientialiter agens non sit. Ergo cum potentia naturalis sit etiam formalitas creata identificata rei obedientialiter agenti, etiam potentia naturali erit obiectiue identificata potentia obedientialis, quae aliis formalitatibus obiectiue identificatur.

Dilutio.

DISPUTATIO XLIII.

An potentia obedientialis recte, & adaequate diuidatur in actiuam, & passiuam.

Aureolus in r. distinct. 42. art. 3. 5. In secunda vero inquisitione, negat recte diuidi potentiam obedientialem in actiuam, & passiuam. Quia potentia obedientialis non est potentia proprie dicta, sed improprie, transumptiue. Potentia vero passiuam, & actiuam est proprie potentia. Assumptum probatur, quia potentia obedientialis non aliquid posituum, sed negatiuum, nempe non resistentia actioni diuinae. Negatio autem non est proprie potentia. Quare potentiam obedientialem non agnoscit in rebus existentibus ad agendum, aut patiendum; sed in rebus non existentibus ad essendum, quae vera dicuntur esse sub obedientia Dei, quia imperium diuinum extenditur, ut res possibile de non esse traducantur ad esse, & res creatae imperio diuino subsunt, obediuntque, terminando actionem exequutiua ipsius.

Aureolus negat.

Capreolus affirmat. Merito.

Quam sententiam pluribus refert, & reuertit Capreolus eadem distinctione 42. q. 1. §. Quantum ad secundum, & §. Ad argumenta Aureoli. Et quidem ab omnibus Theologis deseritur, cum omnes planissime teneantur, potentiam obedientialem agentem, & patientem, ut omnibus, quae praeteritis disputationibus praemissimus, satis exploratum est. Equidem Aureolum solum vocibus dissidere a reliquis Theologis puto. Verum in quaestionibus de voce standum est communi scholasticorum significationi, quippe illis licitum est significationes congruentes ad usum disputationum pro libito definire. At voce potentiae obedientialis ab illis accepta, iam est ratio potentiae, etiam actiuam, & passiuam comprehendens. Et merito, quoniam specialis est ratio potentiae agentis, & patientis formam, & effectus supernaturales, qui non continentur in virtute naturae, neque principiorum, quae naturae debita sunt longe differens ab ea, quae conuenit potentiae agenti, & patienti formas, & effectus naturales, quae in virtute naturae

natura & principii ipsi debitis continetur, vt præteritã disput. quæ in eius potẽtiæ explicatiõnem incubuerunt, satis manifestum efficiunt. At hæc specialis potẽtiæ ratio significabilis est aliqua voce, & ad disputationes Theologicas expedit illam significari. Nulla autem voce significatur aptius, quam voce potẽtiæ obedientialis, cum ratio potẽtiæ actiue, atque passiue formarum naturalium significetur congruenter voce potẽtiæ naturalis. Ergo recte comprehenditur potẽtia actiua, atque passiuã sub potẽtia obedientiali.

5
Aureolus
examinatur

Neque scio, cur Aureolus creaturas terminantes actionem imperij diuini agnoscat obedientes Deo, renuat admittete obedientes, potẽtias exequentes imperium, vt vere illius exequentes sunt potẽtia agens, & patiens. Dices, hac ratione etiam potẽtiam naturalem posse dici obedientialem, quia etiam potẽtia naturalis exequitur imperium Dei. Respondeo. Aureolus potẽtiam obedientialem tribuit creaturis, non solum ad terminandum actionem supernaturalem, sed etiam ad terminandum actionem naturalem. Atque ita lata quadam significatione posset tribuere potẽtiæ naturali exequenti imperium diuinum rationem potẽtiæ obedientialis. Verum stricta significatione, qua nunc vtuntur Theologi, excluditur potẽtia naturalis à ratione potẽtiæ obedientialis. Quia potẽtia naturalis consequitur imperium Dei facultate sibi propria, atque notiuã; potẽtia obedientialis vero dicitur, quæ illud exequutione implet, facultate sibi extrinsecus à Deo imperante concessa. Quare hæc differentia exequendi imperium Dei significatur vsurpatione potẽtiæ obedientialis, & potẽtia obedientialis accipitur iam potẽtia, prout à potẽtia naturali distinguitur. Neque argumentum Aureoli quidquam efficit. Tum quia potẽtia obedientialis non est negatio, & non resistentia pure negatiua, sed positiua. Tum quia licet negatione constituatur, vt plures arbitrantur, non constituitur sola negatione, quam fundat creatura capax terminare actionem, sed ea potissimum, quam fundat creatura capax exhibere actionem, & passionem. Atque adeo etiam creatura potens agere & pati, obedientialiter potens est.

4
An sit diuisio
adæquata?
Aureolus

Nunc videndum; An diuisio potẽtiæ obedientialis in actiuam, & passiuam adæquata sit? Videtur supponere Theologi adæquatam esse, cum agentes de potẽtia obedientiali alterius potẽtiæ non meminerint. Aureolus vero supra §. Ad horum autem, censet, si potẽtia obedientialis asseratur positiua, & causa agentis, atque patientis communis posse rationem potẽtiæ obedientialis extendi ad causam formalem, & finalem, nec non ad capacitatem terminandi actionem supernaturalem. Etiam hæc controuersia vocalis est. Id certum esse debet, creaturam posse informare finalitate, & terminare supra exigentiam, & virtutem totius naturæ, sicut potest supra eandem naturam agere & pati. De causa formali res est clara, nam si albedo constituitur in Angelo, aut in lapide gratia, vt possibile arbitrat S. Thomas quodl. 7. art. 10. in corp. & ad 3. seq. Capreol. in 2. dist. 7. q. 2. art. 3. fol. 105. col. 4. conferet aliquem effectum formalem, quem nullis viribus naturæ conferre potest, cum talis vniõ, & infor-

quid cer-
um de re

Capreolus.

matio supra omnes vires, & exigentiam naturæ sit. De causa finali idem probatur: Nam bona naturalia nulla facultate, & exigẽtia naturæ possunt mouere intensiõnem supernaturalem, neque mediõrum electiõnem, quæ naturalia non sunt. Possunt tamen virtute supernaturali mouere intensiõnem supernaturalem, & mediõrum electiõnem, quæ supernaturalia sunt, cum bona naturalia possint esse obiectum formale intensiõnis supernaturalis vt lib. sequenti ostendemus, aut saltem mediis supernaturalibus obtineri. De capacitã terminandi actionem euincitur, quia virtute, & exigentia naturæ non potest quantitas terminare creationem, quam potest virtute absoluta Dei, neque corpus Christi actionẽ conuersiua & panis, quam terminat de facto in Eucharistia potestate Dei. Igitur potest res naturalis informare finalitate, & terminare supra vires, & exigentiam naturæ, sicut potest supra eandem agere, & pati.

5
Quid de
voce.

Num autem informa, sine naturali, & termino capacitã talis informationis, finalizationis, & actionis supernaturalis dicenda sit potẽtia obedientialis; de voce quæstio est. Etenim talis capacitã, cum intrinseca est rebus naturalibus, tum etiam aliqua ratione à potẽtia, cum ab actu ad potẽtiam recte valeat consequentia, & rationem veræ causæ, atque potẽtiæ plures adscribant formali, atque finali. Aliunde est capacitã, & potẽtia ad actum supernat. differens à capacitã, & potẽtia ad actum naturalem, quem virtute agentium naturalium consequi potest. Saltem poterit explicari voce capacitã obedientialis, vt significatur capacitã agendi, atque patiendi actum supernaturalem prout à capacitã agendi, atque patiendi actum naturalem differt.

6
Obicitur

Dices de ratione potẽtiæ obedientialis esse, vt sit incompleta, & possit à Deo compleri eodem genere potẽtiæ, Deum autem non posse informare subiectum, neque actionem terminare? Sed contra. Potẽtia passiuã continetur sub ratione potẽtiæ obedientialis. Tamen à Deo iuari, aut eleuari non potest eodem genere potẽtiæ. Præterea potest compleri forma in actu primo per informationem supernaturalem possibilem, finis per possibilem intensiõnem, aut electiõnem, & terminus per actionem supernaturalem possibilem, sicut exposuimus posse eleuari, atque compleri potẽtiam passiuam obedientialem per possibilem passionem d. 2. s. lect. 5. Neque refert, Theologos alterius potẽtiæ, aut capacitã obedientialis non meminisse, quam potẽtiæ actiue, atque passiue. Tum quia non instituerunt sermonem, de his, quas modo disput. adducimus, quem si instituisent, eadem forte ratione, qua actiuam, & passiuam potẽtiam, sub potẽtia obedientiali comprehendissent. Tum quia solum egerunt de potẽtia obedientiali, quæ omnium opinione proprie potẽtia est. Plurimum autem opinione capacitã informandi, finalizandi, & terminandi non est proprie potẽtia, saltem eo rigore, quo capacitã agendi, atque patiendi proprie potẽtia est. Ideo clausula sit, vsurpatione stricta solam potẽtiam actiuam, & passiuam diuidere rationem potẽtiæ obedientialis, at vsurpatione lata posse alias esse potẽtiæ obedientialis species. Neque vbertioris expositionis digna est mera verborum contentio.

Reicitur

LIBER

LIBER TERTIVS

ACTVS SUPERNATURALES
in Genere.

EXPOSITIS principiis, quæ omni enti supernaturali communia sunt, proximum est, vt ad aliqua entis supernaturalis genera descendamus. Ens supernaturale primo dici potest in substantiale, & accidentale. De Ente supernaturali substantiali nihil occurrit differendum præter ea, quæ disputatione vigesima-tertia differimus; neque plura attinguat Theologi, neque plura expedit à nobis discuti; cum talis substantia supernaturalis fere ab omnibus censeatur repugnans, & saltem existens non sit, neque obiectum Sacræ paginæ, nec Conciliorum, aut Patrum Ecclesiæ, neque aliis Theologiæ subiectis cognoscendis acuratiores eius notitia necessaria. Accidens vero supernaturale negotium fuit totius laboris præteriti. Quod rursus diuiditur in actuale, & habituale. Actuale comprehendit sub se omnes actus supernaturales elicitos à natura rationali; tam perfectos, & absolutos, quam imperfectos, inefficaces, ac simplices; ad quos attinet auxilia gratiæ actualis, quos ego ab illustrationibus, & affectionibus sanctis non distinguo. Habituale complectitur omnes virtutes permanentes, tam Theologicas, quam morales. Nunc de accidente actuali disputationes aggrediar, prout actus perfectos, liberos, & absolutos comprehendit, seorsim ab actibus indeliberatis, & inefficacibus supernaturalibus qui ad auxilia gratiæ spectant. Nam hi actus imperfecti, & habitus infusi foris sunt rationem principij actuum supernaturalium perfectorum, & deliberatorum, qui soli absolute nomine actuum supernaturalium intelliguntur. Notitia item horum actuum tum magis Theologis necessaria est, tum etiam magis clara, vt lucem præferat iis, quæ de gratiæ auxiliante, & habitibus infusis sequentes libri examinant. Ideo hunc librum de actibus supernaturalibus in genere, & aliis, qui de gratiæ auxiliante, & habitibus supernaturalibus disputabunt, duxi præmittendum. Nulli bi quidem Theologi ex professo incumbunt in notionem horum actuum in genere. Quæ tamen de actibus in specie, vt fidei, spei charitatis, visionis beatæ & aliarum virtutum actibus expendunt, his nostris disputationibus prælucebunt.

SECTIONES

DISPUTATIO XLIV

An dentur actus entitate supernaturales.

Quis actus
entitate
supernatu-
ralis.

HOC est primum principium, super quod struenda sunt omnia quæ in hoc libro veniunt disputanda. Actum entitate supernaturalem voco eum, cuius entitas, exigens fieri à potẽtia naturali, effici ab illa non potest viribus naturæ debitis, absque principio aliquo intrinsecè supernaturali, indebito vniuersæ naturæ, eaque ratione differt specie ab actu naturali elicitio virtutibus, & virtutibus naturalibus.

- 1 Authores affirmantes & negantes.
- 2 Affirmanti sententia annuerandus Angelicus Præceptor, & subribilis Doctor.
- 3 Actus intrinsece supernaturales probantur in genere.
- 4 Præcluduntur solutiones probationis præcedentis.
- 5 Probantur intrinsece supernaturales actus virtutum Theologialium.
- 6 Actus virtutum moralium intrinsece supernaturales.
- 7 Omnes actus salutes sunt intrinsece supernaturales.
- 8 Explicatio eorum, quæ possunt obici contra actus intrinsece supernaturales.
- 9 Sententia, & appetitiones interna intrinsece supernaturales.

- 10 Sensiones externa intrinsece supernaturales.
11 Diluatur argumenta contra sensiones, & appetitiones intrinsece supernaturales.

SECTIO I.

Authores affirmantes, & negantes.

Qui negant
Conradus

Mens antiquorum Theologorum in re prelatenti non est omnino aperta. Negasse seu ignorasse videntur actus intrinsece supernaturales Guillelmus Parisiensis, libro de Fide, & Legibus capite 6. fol. 10. col. 3. dicens, crede re sine sit ex virtute desuper infusa, hoc est gratia, seu Theologica, sine ex probatione, sine ex susceptione, sine ex natura, sine assuetudine, unum est specie. Durandus 1. dist. 17. q. 2. prelatenti numero 2. in 2. disputatione 28. quaestione 1. numero 6. & 7. & quaestione 4. & 5. in 3. d. 23. quaestione 6. & d. 31. q. 4. numero 10. & 11. Bassolius in 3. disp. 23. quaestione vnica & d. 27. quaestione vnica Paludanus ibidem q. 3. circa finem §. Tertio videndum est, in 4. disputatione 14. quaest. 2. & d. 49. q. 1. art. 1. con. 4. & instantia 2. & 3. numero 8. 12. & 13. OKamus addition. ad 4. dub. 1. & quodl. 3. quaestione 7. Gabriel in 3. d. 23. q. 2. art. 1. ad finem, & art. 2. con. 2. & dist. 27. quaest. vnica art. 3. dub. 1. in 4. d. 14. quaestione vnica, art. 2. con. 5. referens Illacum, & OKamum. Idem tenere videntur Almainus in 3. d. 23. q. 3. post concl. dub. 1. & disputatione 27. quaestione 1. Nisse in resolut. fol. 326. & 334. Maior in 4. d. 14. quaestione 1. Accedit eidem sententia Capreolus in 1. disputatione 17. quaestione vnica art. 2. ad argumenta Aureoli contra primam con. & in 2. disputatione 28. ad argumenta contra 1. con. & in 3. d. 24. ad 1. & 4. Scorici contra 2. Videntur etiam Caietanus prima secundae quaestione 109. art. 4. §. Obuiat secundo, & 2. 2. quaestione 171. art. 2. ad 3. & tom. 1. opusc. 4. de contrit. q. 1. Sotus 1. de natura & grat. c. 22. corol. 2. sub finem & lib. 2. capite 16. ad 1. & c. 14. prope finem. Clarus Decanus Louaniensis articul. septimo contra Caluinum pag. 293. & potest homo per liberum arbitrium, & Panthusa opuscul. de praedest. & grat. c. 3.

Eisdem annumerant Recentiores Aureolum apud Capreolum sup. sed apertius fauet contraria sententia in 1. disputatione 17. art. 3. §. Prima quidem, & §. Secunda vero propositio, exigens ad entitatem actus charitatis habitum infusum. Item Lorca disputatione 9. de grat. aggregat Victoriam relect. 1. de potestate Ecclesiae quaestione 2. numero 9. & Molinam in concord. quaest. 14. art. 13. disputatione 14. & 15. Sed apertissime fallitur. Nam victoria ibi de hac re quicquam non agit. Molina vero, eis in locis, solum docet credere, sperare, & diligere Deum, ac penitere peccatorum hominem posse per actus quoad substantiam naturales ex eodem obiecto formali, ex quo homo credit, sperat, & diligit Deum, ac peccatorum penitet per actus elicitos ab habitibus infusis. At actus intrinsece supernaturales admitti recte possunt, quamuis obiecto formali non differant ab actibus entitate naturalibus vt cum eodem Lorca docemus dispu-

Inique aggregatur. P. Molina negantibus

tionem sequenti. Et quidem Molina aperte distinguit specie actus entitate naturales, ab actibus elicitis per virtutes in concord. quaestione 14. art. 13. disputatione 7. §. Nostram sententiam, sine disputatione 14. memb. 1. §. In eadem sententia, & memb. 2. §. Deinde, & frequentissime in eadem, & sequenti disputatione praesertim dicto 3. & disputatione 38. in editione Antuerpiensi praesertim §. Denique. §. Illud circa. §. Illud deinde, & §. Hinc illud, & alibi passim. Ergo tueretur Molina actus entitate supernaturales, quandoquidem, fatente eodem Lorca in re actus intrinsece supernaturales non sunt alij, quam actus elicti virtute supernaturali, specie differentes ab actibus elicti virtute naturali. Alij superioribus adiungant Sanctum Thomam, & Scotum. Quorum mens expendenda est a numero quinto.

Actus vero entitate supernaturales asserere videntur ex praecis Theologis Alensis 3. p. quaest. 74. memb. 2. & 4. p. quaest. 74. memb. 4. Bonavent. in 3. disputatione 23. art. 2. quaestione 1. & disputatione 26. quaestione 1. Henricus quodl. 9. quaestione 13. Alciusdod. 2. summae tr. 1. capite 4. Argentinas in 3. disputatione 29. quaestione vnica art. 2. Marfilii in 3. quaestione 13. in principio Richardus in 4. disputatione 14. art. 4. q. 1. & in 3. disputatione 23. art. 3. quaestione 1. & 2. & art. 7. quaestione 2. & dist. 26. art. 4. quaestione 6. Aureolus relatus numero praecedenti, Abulensis Math. 19. quaestione 178. 179. Angles in 4. quaestione de contrit. art. 4. & in secunda disp. 28. quaestione de necessitate gratiae art. 3. & 4. censetque probabile Almainus in disputatione 23. quaestione 3. dub. 1. post concl. Cui sententiae magis fauet Caietanus, quam opposita, vt prodit 3. p. quaestione 76. art. 7. §. Ad euidenciam, his verbis; Naturale, & supernaturale sunt & differentia entis, & differentia modi; & inter supernaturalia quoad entitatem mox refert charitatem, & virtutes. Ex Theologis nostri saeculi Disedo de gratia, & libero arbitrio tr. 2. cap. 4. p. 2. Palatius in 4. dist. 17. disputat. 1. Ouanus in 3. dist. 23. prop. 3. quaestione 2. art. 2. dub. Vega de iustific. quaestione 8. & 6. in Tridentinum capite 33. vsque ad vndecimam, Catharinus lib. 5. contra Caietanum de Sacramento penitentiae, Ossorius 4. de iusticia, Camerarius lib. 1. de gratia, & libero arbitrio cap. 10. Albertus Pigijs 3. de libero arbitrio, Medina 1. 2. q. 109. art. 3. & 4. & quaestione 62. art. 2. Conradus 1. 2. quaestione 109. art. 3. & 4. victoria in manuscriptis 2. 2. quaestione 62. art. 1. Canus de penitentia p. 3. ante medium. Ferrus de Soto lectio 9. de penitentia, Nauarrus in summa capite 27. numero 290. Martinus Ledesma 1. p. quaestione 33. art. 3. Bannes 2. 2. q. 23. art. 2. & q. 44. art. 2. Zumel 1. 2. quaestione 109. art. 1. disp. 1. & 2. & art. 4. disp. 3. Lorca de gratia disputatione 9. Aragon 2. 2. q. 1. art. 4. & q. 4. art. 2. & q. 23. art. 2. Herrera to. 1. disputatione 1. q. 1. 2. 3. & 5. Stapletonius in prologo lib. 5. de iustificatione, Aluarez de auxiliis disputatione 65. Item ex nostra societate Bellarminus 1. de penitentia cap. 6. §. 21. & lib. 6. de gratia & libero arbitrio c. 7. P. Henriques 1. de penitentia cap. 19. & 21. Valentia 1. 2. q. 1. puncto 4. & latius q. 5. puncto 4. §. 2. P. Molina relatus numero antecedenti, P. Suarez tom. 4. in 3. p. d. 3. sect. 6. lib. 3. auxiliis c. 1. & copiosus lib. 2. de gratia per totum P. Valq. 1. 2. disp.

Qui affirmant. Alensis Bonauentura. &c.

disp. 187. cap. 2. Pater Conninck 2. 2. disp. 4. dub. 3. Pater Iannerus tom. 2. disputatione 6. quaestione 3. numero 151. & sequentibus. Pater Turrianus de fide disputatione 46. dub. 3. Pater Granadus 1. 2. controu. de gratia disputatione 4. sect. 1. Pater Ruiz de praedestinatione disputatione 46. sect. 5. Pater Salas 1. 2. tom. 1. quaest. 3. tract. 2. disp. 3. sect. 1. pag. 202. Pater Albertinus qu. prima Theol. corol. 5. pag. 253. Qui sententiae adeo recentes sectatores adherent, vt oppositam opinionem gratibus censuris carpent. Canus ait, non solum esse falsam, & periculosam, sed etiam, ne quid addit, acerbius dicam. Sotus non esse tutam, & a diuo Thoma iudicatam Pellagianum. Zumel esse improbabilem, ac sanae doctrinae dissonam, Medina vero, oppositum esse de fide Catholica. Micius nostri doctores loquuti sunt; Vasquez, solum probabiliorum; Suarez non esse tantis censuris dignam. Quid ego sentiam, probationes sententiae aperient.

SECTIO II.

Sententia affirmanti annumerandus Anglicus Praeceptor, & subtilis Doctor.

At prius statuendum, quae fuerit hac in re mens Angelici Praeceptoris, & Doctoris subtilis. Sunt enim, qui iudicent, sanctum Thomam non agnouisse actus quoad substantiam supernaturales. Ita Capreolus, & Decanus Louaniensis. Illos saltem negasse 2. 2. quaest. 171. articulo secundo ad tertium fatentur Medina, & Albertinus. Reliqui vero Theologi, praesertim recentiores, alienam fuisse ab ea sententia mentem Doctoris Angelici, studiosè tuerunt. De Scoto maior est dubitandi ratio. Neganti sententiae annumerantur ferè omnes scriptores noui. Affirmant verò, Ouanus, Conradus, Lorca, & alij.

Affirmanti sententiae adheret.

Equidem sanctum Thomam ignorantem actuum entitate supernaturalium non fero. Primum, quia 1. p. q. 1. 2. art. 5. expresse docet, visionem beatam excedere virtutem intellectus creati, atque adeo indigere lumine gloriæ intrinsece supernaturali. Secundo, 1. 2. quaestione 62. art. 1. corpore distinguit specie actus perducentes hominem in felicitatem supernaturalem ab actibus perducentibus eundem in felicitatem naturalem, ideoque tribuit homini virtutes infusas distinctas à virtutibus acquisitis. Tertio ibidem q. 109. art. 1. in corpore, & ad primum, & tertium discernit dilectionem naturalem, & supernaturalem ex obiecto, & ratione diligendi. Rursus dilectionem supernaturalem nec in statu originalis iustitiae haberi potuisse sine dono superaddito gratiae. Insuper q. 114. art. 2. nullam naturam creatam esse sufficiens principium actus meritorij, nisi superaddatur aliquod donum supernaturale. Demum 2. 2. q. 24. art. 2. manifestum esse, quod actus charitatis excedit naturam potentiae voluntatis, & inde necessarium esse habitum infusum. Ex quibus haec principia deduco manifeste arguentia intrinsecam, & entitativam supernaturalitatem actuum. Primum est, dari actus excedentes vires naturae, & exigentes principia infusa, & intrinsece supernaturalia; Nam actus

Primum argumentum

excedens quoad entitatem vires naturae, & indigens viribus supernaturalibus, intrinsece supernaturalis est, vt initio disputationis praemisimus. Secundum est, actus virtutum infusarum specie differre ab actibus virtutum naturalium: Nam haec differentia specifica, & essentialis, est in re supernaturalitas entitativa, quam quaerimus, est enim essentialis connexio actuum cum principiis supernaturalibus, & excellentia intrinseca supra actus mere naturales, & principiis naturalibus elicitos. Tertium est actus supernaturales differre ex obiecto, & ratione formali obiectiva ab actibus naturalibus; Nam respectus ad obiectum, & rationem formalem obiectivam est intrinsecus, & essentialis actibus. Ergo admittit sanctus Thomas actus quoad essentiam, & entitatem supernaturales, ab actibus entitate naturalibus diuersos. Omitto argumentum, quod alij promunt ex 1. 2. q. 109. vbi frequenter docet, aliquos esse actus, qui fieri non possunt sine auxilio gratiae. Quoniam communi Theologorum, & ipsorum argumentum opinione, ibi non solum loquitur sanctus Thomas de actibus intrinsece supernaturalibus, sed etiam intrinsece naturalibus, de gratia etiam intrinsece naturali; quare etiam ad dilectionem efficacem naturalem, & obseruantiam totius legis naturalis requiritur cum sancto Thoma ibi auxilium gratiae. Ergo non bene deducitur supernaturalitas entitativa actuum. Caeterum collectio optima erit; si ponatur mea sententia, singularis inter Recentiores Theologos, asserens, S. Thom. ibi, & reliquos Ecclesiae Patres requirentes gratiam ad bene agendum, differere solum de gratia intrinsece infusa, & supernaturali, & non alia. Inde enim rectè deprehenditur, actus eam gratiam exigentes esse intrinsece supernaturales; quippe intrinsece excedunt vires naturales, & vendicant ratione suae perfectionis essentialis vires supernaturales. Quod est in re supernaturalitas substantialis, quam contendimus; alia enim de voce sunt, vt bene notauit Lorca disp. 9. de gratia, & Aluarez disp. 65. numero 1.

Secundum

Tertium

Sed obicitur primo. Sanctus Thomas in 4. dist. 4. q. 1. art. 2. distinguens bonitatem moralem supernaturalem actus à bonitate ex obiecto, & circumstantiis desumptum, ex eo quod actus fiat ex habitu gratiae informante, vbi indicat, supernaturalitatem esse denominationem extrinsecam ab habitu gratiae. Secundo in primo distinctione 17. q. 1. art. 4. & in 2. distinct. 5. q. 2. art. 1. in corpore, & ad primum, & in 4. dist. 17. q. 2. art. 5. quaestiuicula 1. ad 6. docens actum charitatis conferentem in salutem, ex specie, & substantia sua non excedere virtutem potentiae naturalis. Quod cum substantia, & entitate supernaturali minimè cohæret. Tertio q. 10. de veritate art. 10. ad primum, voluntatem suis virtutibus elicere actus similes iis, quos elicit ex gratia. Ergo actus elicti ex gratia specie non differunt ab actibus factis virtute naturae. Demum 2. 2. q. 171. art. 1. ad 3. aiens, diligere Deum, & cognoscere ipsum in speculo creaturarum non esse supernaturale quoad substantiam, sed quoad modum, secus videre Deum, cognoscere futura, & facere miracula. Eadem habet q. 24. de veritate art. 14. in corpore, & ad 2. dicens bonum naturale, & supernaturale non differre secundum substantiam actus, sed secundum modum agendi, & ita substantiam actus non excedere

Secundo

Tertio

Quarto

de re facultatem arbitrij, sed modum, qui auxilium gratiæ requirit. ergo sentit actus charitatis, & similes non esse substantia, sed modo tantum supernaturales.

8 Explicatur primum testimonium.

Tamen hæc absque negotio explicantur. Primum testimonium solum superaddit extrinsecam actui bono ex obiecto bonitatem supernaturalem meriti, vt constat ex illis verbis; & hæc est bonitas secundum quam actus meritorius dicitur. At etiam in nostra sententia actus intrinsece supernaturalis sit extrinseca bonitate gratiæ iustificantis, & charitatis meritorius. Deinde non distinguit varias bonitates tanquam perfectiones a thomas eiusdem actus, sed tanquam superiores, & inferiores, quæ diuersas actuum species intrinsece constituunt; vnde alium docet bonum solâ bonitate physica, vt actum peccati; alium in super bonitate physica & morali, desumpta ex obiecto, alium deinde bonum, bonitate physica & morali, non qualicumque, sed ea, quæ Deum respicit, & à charitate originem trahit. Quas bonitates ita confert, vt deficiente posteriori possit in alia specie actus inueniri prior, quæ ipsam bonam reddat; sicut quamuis equus explicat Angel. Doctor, deficiat à rationalitate, non tamen ideo malus est, sed habet bonitatem deficiente à bonitate hominis. Rationalitas autem bonitas est quidditatiua hominis. Ergo differit de bonitate supernat. quidditatiua actui. Secundum testimonium ex libris sententiarum volunt retractatum à sancto Thoma 1. 2. q. 109. Caietanus & Scotus relati disp. 18. num. 60. Deinde ibidem exposuimus, consentire præsentis doctrinæ, & iis, quæ sanctus Thomas 1. 2. docuit. Tertium solum statuit inter actus dilectionis naturalis, & supernaturalis similitudinem ex obiecto, & quoad discretionem extrinsecam cognitionis experientialis distinguentis vnam ab alia. At posse actum intrinsece supernaturalem specie differre à naturali, quamuis cum illo conueniat obiecto formali, & ab illo cognitione naturali discerni non possit ostendimus inferioribus. Quartum, quod vrgentius est, nihilo differt ab aliis, quæ Recentiores scriptores fatentes palam actus intrinsece supernaturales tradiderunt. Bannes enim 1. p. quæstione 10. art. 5. dub. 4. ad ult. & Zumel ibidem quæst. 4. ad ult. arg. aiunt, visionem beatam habere substantiam naturalem. Tamen non negant illam esse quidditatiue supernaturalem. Ergo neque Diuini Thomæ censendus est negare actum charitatis intrinsece supernaturalem, quod asserat, quantum ad substantiam esse naturalem. Medina, Vasquez, & plures alij volunt, sanctum Thomam per substantiam actus charitatis accipere rationem genericam dilectionis Dei, communem dilectioni naturali, quæ plane supernaturalis non est: per modum vero differentiam actus charitatis infusæ, quæ intrinsece supernaturalis est. Aluarez arbitratur, sanctum Thomam egisse de actu charitatis imperato, & externo, qui quantum ad substantiam naturalis esse potest, quamuis modus, quo ab actu interno dirigitur in Deum intrinsece supernaturalis sit. Dissimulo harum interpretationum vim. Rectius, & planius expono mentem Angelici Magistri. Nimirum substantiam actus intelligit respectum ad obiectum formale, quia naturali, & supernaturali præscindit, quia idem obiectum formale possunt actus naturalis, & supernaturalis verari, vt disputatio sequenti expendemus. Sed

Secundum.

Tertium.

Quartum.

quia modo respiciendi essentialiter differunt, ideo modum actui charitatis intrinsecum docuit supernaturalem. Atque ita Sanctus Thomas actum charitatis reliquit intrinsece supernaturalem, quandoquidem modus, quem tradit supernaturalem, à substantia actus indistinctus est. De quo modo agemus disputatio quadragésima-sexta.

Expendamus Scoti mentem, quæ subobscura est. Mihi probabile sit admisisse actus entitate supernaturales. Id conticio primò, quia in primo dist. 17. quæstione secunda, §. Ad solutionem habet, ad actum meritorium non sufficere voluntatem, sed requiri influentiam specialem, non forma permanentis, sed mouentis sicut instrumentum habet ab agente principali ultra formam. Igitur admittit actus meritorios fieri non posse sola facultate voluntatis absque influentia speciali gratiæ mouentis. Quod est actum esse entitate supernaturalem. Item inferius; actum, qui est meritum, esse in potestate mea supposita influentia generali, si habeo usum liberi arbitrij, & gratiam. Atque adeo videtur sentire, eum actum absque gratia non esse in potestate arbitrij. Secundo, quia in 3. dist. 23. quæst. vnica, §. Ad quæstionem, ait habitum fidei infusæ non solum esse propter intensionem actus, sed etiam propter assensum, & certitudinem, quam fides acquiritur obtinere non potest. Igitur censet, ipsam assensus substantiam indigere auxilio gratiæ supernaturalis infuso. Tertio quia tum in primo dist. 17. quæstione 2. §. Ad solutionem, tum in 3. dist. 23. quæst. vnica, §. Ad quæstionem, docet, actum charitatis in patria, & in via esse eiusdem rationis atque substantiæ. At actus charitatis in patria adstruitur ab ipso intrinsece supernaturalis, cum beatitudinem nostram supernaturalem constituat in ipso actu charitatis, eumque asserat entitate nobiliores visione intuitiua Dei. Ergo credibile est, concessisse Scotum actus Theologicos entitate, & substantia supernaturales. Quarto quia in 3. dist. 23. quæstione vnica, §. Contra quia sic dicendo, videtur supponere ex §. antecedenti, fidem infusam tribuere intellectui simpliciter posse credere. Atque ideo sibi obiicit, inde fieri, fidem infusam esse potentiam. Responderque, fidem infusam non esse potentiam, quia ad simpliciter posse non se tenet ex parte potentia, sed ex parte obiecti credibilis, supponens simpliciter esse necessarium ad assensum fidei quoad eius substantiam. Denique ibidem, §. Secundo de fide infusa exponens, quare habitus infusus sit supernaturalis, ait; ideo fides assentiens reuelatis, quia assentit veracitati reuelantis, est habitus supernaturalis. At etiam actus assentit veracitati reuelantis. Ergo etiam actus est supernaturalis, sicut habitus.

9 Scotus ite affirmantis. sententiæ est Prima coniectura.

Secunda

Tertia

Quarta

Sed difficile reddunt mentem Scoti. Primò quod in 1. dist. 17. quæstione 2. §. Ad solutionem, & in 2. dist. 23. quæstione vnica, §. de tertio duo, doceat, habitum charitatis non esse necessarium ad substantiam actus, sed ad eius meritum, & intensionem. Secundo, quia in tertio dist. 23. quæstione vnica §. Contra quia sic dicendo, videtur asserere actum fidei infusæ esse eiusdem rationis cum acquisita. Tertio ibid. quia §. Ad quæstionem, tamen sine concludit, fidem infusam esse propter perfectionem gradus actus secundi, & si propter aliquam certitudinem velitis dicere, soluaris argumentum. Ergo sentit Scotus, actum fidei infusæ

10 Primum Scoti testimonium obiicitur.

Secundum.

Tertium

Quartum.

11 Exponitur primum.

infusa quoque substantiam etiam esse naturalem. Quartò, quia Scotus in genere docet pluribus in locis non dari formas intrinsece supernaturales, sed eas per ordinem ad agens dici supernaturales. Ergo solum extrinsece, & non intrinsece tuetur supernaturales.

Hæc tamen absque vi explicari possunt consentienter ad superiora. Ad primum respondeo. Licet habitus charitatis non sit necessarius ad substantiam actus, potest actus charitatis esse quoad substantiam supernaturalis; quia necessaria est gratia actualis transiens, & non permanens ad efficiendum illam, vt ex mente Scoti adduximus. Ad supernaturalitatem autem actus charitatis non requiritur necessarius habitus, sed sufficit, necessarium esse aliquod auxilium supernaturale, siue actuale, siue habituale, vt, mea opinione, actus charitatis; & reliqui meritorij sunt intrinsece supernaturales, quamuis non sit necessarius influxus habitus supernaturalis, sed sufficiat influxus gratiæ actualis, quo solo peccatores eliciunt actus intrinsece supernaturales. Igitur Scotus excludit ad substantiam actus charitatis necessarium habitum supernaturalem, quia sine illo poterat fieri actiuitate gratiæ actualis non permanentis in animo. Quia tamen habitum charitatis non distinguit à gratia iustificante, & illum asserit potentiorum, quam gratiam actualem, ideo voluit, necessarium esse, tum ad meritum actus, quod gratiam iustificantem desiderat, tum ad actus intensionem, quæ maiorem actiuitatem potentia vindicat. Et quidem eo ipso quod habitum charitatis asserat necessarium ad intensionem actus, consequenter supponit, primum gradum eius intentionis, & actus, qui sine habitu fieri potest, esse intrinsece supernaturalem. Nam si gradus secundus exigit necessario concursum habitus supernaturalis, debet esse intrinsece supernaturalis, nam omnis res exigens virtutem intrinsece supernaturalem, intrinsece supernaturalis est. At eo ipso, quod secundus admittitur supernaturalis, etiam primus supernaturalis supponitur, nam gradus intrinsece supernaturalis non potest intendere gradum intrinsece naturalem. Ergo supponit ut ab Scoto primus gradus supernaturalis ab alio auxilio gratiæ actualis supernaturali. Ad secundum nego, asserere Scotum actum fidei infusæ, & acquisitæ esse absolute eiusdem rationis. Tum quia ad argumentum, quo vtriusque actus conuenientia obiicitur, sic respondet; sed hoc forte conceditur, quia non est conueniens multis; sicut de actibus intelligendi respectu obiectorum formaliter distinctorum. Tum quia vtriusque actus conuenientiam non fatetur omnimodam, & ex parte principij requisiti ad substantiam eorum, sed solum ex parte obiecti formalis. Quin, ibi manifeste supponit, habitum infusum esse simpliciter necessarium ad suos actus; atque ideo obiiciens argumenta ad probandum fidem infusam non esse habitum, sed potentiam, supponit, non solum ad facile, verum etiam ad absolute posse requisitam esse, quod argumentis obiectis non negat; sed asserat, absolutam eius necessitatem, non tam ratione potentia, quam ratione obiecti credibilis adstruendam esse. In quo Scotum non probo. Sed eum inconsequentem arguamus, vt arguitur à plerisque, puro, ibi nomine fidei infusæ non intelligere de terminare habitum, qui ad substantiam assensus

Secundum.

Ripalda de Ente Tom. 1.

fidei non est ponendus magis necessarius, quam habitus charitatis ad substantiam actus dilectionis Dei, sed intelligere indeterminate habitum; aut aliud auxilium supernaturale substituens vicem ipsius habitus, videlicet gratiam actualem, aut qualitatem supernaturalem transeuntem; quæ ad assensum fidei; absente habitu necessaria est, sicut ab Scoto asseritur necessaria ad actum charitatis absente habitu, vt ostendimus numero superiori. Et vero nomine fidei infusæ comprehenditur, potius quam gratia actualis influens in dilectionem Dei nomine charitatis, quia facultatem præstat ad credendum, quin sit forma iustificans; charitas autem forma iustificans est in sententia Scoti, quæ ratio formæ iustificantis non potest gratiæ actuali conuenire.

Ad tertium respondeo. Scotus ibi præmiserat argumentum contra assertum, quo statuerat, fidem infusam ad assensum, & certitudinem actus necessariam esse, & non solum ad intensionem actus, ex eo quod fides infusa non magis indeceptibiliter adhæret obiecto, quam fides acquisita. Et huic argumento duobus responderet. Primò, habitum infusam esse necessarium ad substantiam intentionis, quæ debet esse supernaturalis, sicut primus gradus remissus, qui sine habitu infuso auxilio gratiæ actualis haberi potest. Secundò, esse necessarium propter maiorem certitudinem, & indeceptibilitatem assensus fidei infusæ, quam acquisitæ. Neque prætermittit Scotus argumentum sine solutione, vt finistre intelligunt plerique. Etenim non solum ait soluaris argumentum, aliis solutionem relinquens, sed addit soluaris argumentum factum quod non. Hoc est, solutio sit, negando fidem acquisitam esse æque certam, & indeceptibilem, ac infusam, quod erat argumento superiori obiectum. Itaque semper retinuit fidem infusam ad aliquid supernaturale, quod sine auxilio supernaturali haberi non potest, necessariam esse. Ad quartum respondeo. Aliud est, supernaturalitatem desumi per ordinem ad solum agens supernaturale, & non ad obediens, aut supernaturale patiens; aliud supernaturalitatem esse extrinsecam. Nam per ordinem ad solum agens supernaturale potest adstrui supernaturalitas rebus intrinseca si talis ordo est intrinsecus, & substantialis entitati formarum. Ergo Scotus admittit, supernaturalitatem esse perfectionem intrinsecam; verum eam voluit, non esse aliam, quam ordinem intrinsecum ad agens supernaturale. Sicut communis Theologorum sententia, formas tuetur entitate intrinseca supernaturales per ordinem ad agens, & patiens virtute supernaturali, & obediens; quia talis ordo rebus intrinsecus est.

Addo cum Scoto illustrari posse Capreolum, & alios antiquorum Theologorum, qui communiter recententur inter auctores negantes actus intrinsece supernaturales. Nam eo solum fundamento sententiæ neganti suffragatores censentur; quia asserunt, actum elicatum per habitum infusum, fieri posse à potentia naturali sine habitu. At cum hoc assero sit, actum esse intrinsece supernaturalem, quia præter habitum dantur auxilia gratiæ supernaturalia, quæ plerique eorum ad eum actum efficiendum non reiciunt, vt videre est apud ipsos in 2. dist. 27. & 28. agentes de necessitate gratiæ ad non peccandum, ad superandum

12 Tertium.

Quartum.

13 Capreolus & alij ex priscis Theologis pro affirmatiua sententiâ recentiori possunt.

N n tentationes.

tentationes, & obseruandum legem: & in 1. distinctione 17. & in 3. distinctione 23. agentes de necessitate habitus charitatis, & fidei. Ad supernaturalitatem autem alicuius actus sufficit, necessarium esse ad illud aliquod auxilium gratiae super-naturale, siue actuale, siue habituale. Ergo quamuis habituale necessarium reiciatur, potest actus quoad substantiam doceri intrinsece super-naturalis. Ergo quidem sic sentio, plures esse actus intrinsece super-naturales, qui neque ex natura rei sunt, neque fieri exigunt habitu super-naturali, ut actus elicitus a peccatore, de quo disserui disputatione 35. Tamen quia praeter habitum requirunt necessarium auxilium gratiae intrinsece super-naturale, ideo cum sententia communi Theologorum statuo esse intrinsece super-naturales. Quin argumenta, quae ex Conciliis, & Patribus conspiciunt Theologi ad super-naturalitatem actus fidei, & charitatis, non tam ex necessitate habitus, quam ex necessitate gratiae actualis continentur; quippe Ecclesiae Patres aduersus Pelagianos potissimum horum auxiliorum, nempe illustrationum, uocationum, & inspirationum super-naturam, ad eorum super-naturalitatem traiecerunt.

SECTIO III.

Probantur in genere aetus intrinsece super-naturales.

14 Arguitur super-natural. intrinseca actus ex quatuor capitibus

14 Dvo nobis explicanda sunt in hac disputatione. Alterum dari in genere actus entitate super-naturales. Alterum, quinam sint in specie huiusmodi actus. Hoc secundum ex primo colligendum est, nam argumenta, quae genus actuum intrinsece super-naturalium concludunt, speciebus eorumdem accommodata euincunt pariter entitativam super-naturalitatem eorum. Vnde etiam ea, quae in probationem specierum adducimus, confirmabunt principia, ex quibus genus eorum actuum arguimus. Ea autem quatuor sunt. Primum, dari gratiam iustificantem, cum qua aliqui actus intrinsece, & quidditatiue conplexi sunt. Secundum, dari habitus intrinsece super-naturales. Tertium, dari auxilia gratiae actualis intrinsece super-naturalia. Quartum, naturam rationalem destitutam esse virtute naturali sufficienti ad efficiendum genus aliquod actuum, quos virtute gratiae elicit. In ista enim capita reuocatur tota doctrina, quam & sacris litteris, Conciliis, ac Patribus Ecclesiae haurire possumus ad notionem horum actuum intrinsece super-naturalium. Nam vocem istam *actus intrinsece super-naturalis*, vix alicubi usurparunt scriptores Sacri, atque adeo super-naturalitas intrinseca actuum ex aliis ipsorum sanctionibus Theologice venanda est.

15 Primum argum. ex gratia iustificante.

15 Ergo ex primo capite sic arguo. Sunt actus intrinsece conplexi cum gratia iustificante, mediate, aut immediate, antecedenter, aut consequenter, per modum dispositionis, & meriti condigni. Ergo sunt actus intrinsece super-naturales. Antecedens certum faciunt innumera testimonia Sacrarum litterarum, Conciliorum, & Patrum, quae praescribunt actus conducentes in salutem, alios quibus peccator ad iustificationem

disponitur, & alios, quibus iustus augmentum gratiae, & gloriae promeretur. Etenim eam conditionem, ac proprietatem promouendi hominem in salutem in excellentiam intrinsecam ipsorum actuum referunt, cum propterea ad eos quoque efficiendos auxilia gratiae requirant, eoque discriminent ab aliis actibus, qui facultate naturae fieri possunt, & in vitam solum temporalem, ac praemia naturalia conferunt. Consequenter probatur; quia, ut vidimus disputatione quarta & quinta excellentia propria rerum intrinsece super-naturalium constituta est in connexionione aliena mediata, aut immediata cum gratia iustificante, quae radix est totius ordinis super-naturalis, ac diuini. Confirmatur. Est possibile genus actuum, ita sanctitas habitualis, filiationis, & amicitiae diuinae proprium, ut extra prouidentiam naturae eleuata ad statum sanctitatis, filiationis, & amicitiae diuinae in natura puris suis viribus relicta connaturaliter, & intrinsece repugnet, in hoc enim actuum genere, quae implicanti contineri potest? imo id sibi vendicat connaturaliter ratio sanctitatis, filiationis, & amicitiae habitualis cum Deo, ut radix sit per modum naturae operationum, quae sint propriae iustorum, filiorum, & amicorum Dei, aut eorum, qui ad iustitiam, filiationem, & amicitiam diuinam promouentur: neque alio dirigitur hic diuinus status in creatura rationali, nisi ut opera edat eius conditionis propria. At eiusmodi actus ea proprietate conplexi cum statu gratiae iustificantis, filiationis, & amicitiae diuinae sunt intrinsece super-naturales, cum natura suoque genere ferre non possit opera tam altae conditionis, & excellentiae propria. Ergo re ipsa existunt actus intrinsece super-naturales.

Roboratur.

16 Dices primo, ut actus boni morales constantur per modum dispositionis, aut meriti cum gratia iustificante non requiri entitatem super-naturalem, sed sufficere naturalem cum extrinseca relatione Dei in finem salutis super-naturalis. Sed contra. Pelagianis, & semipelagianis, qui tribuebant actibus naturalibus vim perducendi hominem in salutem, non diffitebantur relationem extrinsecam Dei in eum finem. Nihilominus damnabantur a Patribus Ecclesiae, & Conciliis Mileuitano, Arausiano, & aliis, tanquam depressores excellentiae operum perducendum hominem in salutem. Ergo sola entitas naturalis cum ea relatione extrinseca Dei non sufficit ad opera salutaria. Praeterea relatio extrinseca alterius suppositi ab ipso operante distincti non potest conferre actibus conditionem dispositionis impetrationis, aut meriti, quam ex se scorsim ab ea relatione non ferunt, sicut eam obtinere non possunt mei actus, quod a meo superiore dirigitur in finem super-naturalem, quia actus suppositorum diuersorum nullam inter se vimone moralem habent, qua ab inuicem infommentur, & dignificentur; alias mei actus intrinsece relati ad Christo, aut Deo in aliquem finem possent obtinere dignitatem meriti infinitam a dignitate infinita actuum referentium, sicut actus externi Christi domini eam consequuntur. Ergo extrinseca Dei relatio non potest constituere moraliter impetratoris, aut meritoris actus, qui tales non sint scorsim ab ea intentione. De quo vide dicta disputatione 1. sect. 4. & disput. 15. 16. & 17.

16 Prima euasio.

Præcluditur

17 Dices secundo, ad eam connexionem actus impe-

17 Secunda.

impetratorij; aut meritorij cum gratia iustificante sufficere entitatem naturalem actus cum auxilio gratiae intrinsece super-naturali, quia eo pacto actus ipse pro viri moralis, & liber a libertate extrinseca voluntatis constituta per auxilium gratiae continet quidpiam intrinsece super-naturale, quauis entitas actus intrinsece naturalis sit. Sed contra. Virtutum actus, in quos influit auxilium gratiae intrinsece super-naturale, ut distincti ab ipso auxilio sunt conducentes in salutem, & conplexi & cum gratia iustificante. Ergo etiam ut ab auxilio distincti sunt super-naturales, ac prouident non extrinseco solum ab auxilio. Antecedens probatur. Ideo exigitur a Patribus auxilium gratiae ad illos, quia in salutem conferunt: Ergo scorsim ab auxilio in salutem conferentes sunt. Alias auxilium exigeretur ad illos, quia procedunt ab auxilio, siquidem conducentia in salutem, quae est ratio exigendi auxilium non est actibus intrinseca, sed quia ab auxilio gratiae procedunt. Praeterea virtutum actus non sunt effectus, & opera propria gratiae quoad denominationem extrinsecam prouenientem ab ipsa gratia, sed quoad entitatem intrinsecam, nam secundum eam denominationem effectus gratiae non sunt, atque adeo neque effectus proprii illius. At effectus proprii gratiae debent esse super-naturales, & non communes naturae suis facultatibus relictae. Ergo sunt super-naturales ut ab ipsa gratia distinguuntur. Rursum non repugnat genus actuum intrinsece conducentium in salutem, vbi non repugnat genus auxiliorum gratiae actualis intrinsece super-naturalium, ut colligemus n. 19. Ergo vbi dantur in actu primo liberatis auxilia gratiae actualis intrinsece super-nat. dari quoque debent in actu secundo virtutum actus intrinsece salutares, & super-naturales, & non solum extrinsece. Etenim ea auxilia gratiae continet actus intrinsece super-nat. naturae rationali possibilis, & in eos inclinant. Ergo ex natura rei exigunt concurrere ad illos efficiendos. Ac proinde non erunt super-naturales & salutares extrinsece per solum denominationem liberatis constituta per auxilium gratiae super-naturale intrinsece. In hanc rem plura dabimus solutione argumentorum.

18 Secundum ex habitibus entitate super-naturalibus.

18 Ex secundo capite arguo. Existunt habitus entitate super-naturales. Ergo etiam actus. Antecedens non diffidentur aduersarij, atque esse de fide testatur plures Theologi. Gabriel in 3. dist. 23. q. 2. art. 2. concl. 3. Pater Suarez lib. 6. de gratia a cap. 4. Pater Valencia 1. 2. disp. 4. q. 3. punct. 4. Vega in Tridentinum lib. 7. c. 23. P. Granad. 1. 2. contr. 4. de habitibus d. 2. n. 4. P. Coninc. 2. 2. disp. 6. dub. 1. Pelantius 1. 2. q. 10. art. 1. dist. 2. conc. 4. & plerique alij Consequenter probatur. Tum quia habitus infusi donantur ad efficiendos actus. Ad efficiendos autem actus entitate naturales opus non erant habitus entitate super-naturales, cum vires, & habitus naturales, ad eos efficiendos, & augendos sufficerent, tum quia in mea sententia actus, qui sunt habitibus entitate super-naturalibus, pendunt essentialiter ab illis, ut ostendimus disp. 3. sect. 7. & disput. 34. sect. 3. nam actiones quibus sunt ab illis, ab ipsis actibus indistincti sunt, actiones autem essentialiter pendunt a suis efficientibus principiis. Ergo sunt actus essentialiter pendentes a principiis entitate super-naturalibus, ac per consequens essentialiter super-naturales. Nam actus essentialiter naturales non possunt exigere essentialiter princi-

Reuincitur.

19 pia intrinsece super-naturalia, & vires entitate naturalibus superiores, ut libro secundo saepius exposuimus. Ex 1. capite donantur ad agendum salutem auxiliae gratiae actualis intrinsece super-naturalia, quae ab illustrationibus intellectus, & piis affectionibus voluntatis indistincta sunt. Ergo existunt actus intrinsece super-naturales. Antecedens cumulatissime ostendimus lib. 5. ex testimoniis sacre papinae, Concil. & Patrum Ecclesiae. Consequenter probatur. Primum, quia illustrationes, & affectiones gratiae existentis sunt quaedam inchoationes imperfectae actuum intellectus, & voluntatis perfectorum, respicientes idem obiectum quod actus perfecti respiciunt. Credibile autem non est inchoari opus salutis actibus intrinsece super-naturalibus, & illud perfici actibus intrinsece naturalibus, naturamque posse imperfectionem operis, & impotentem esse in eius inchoationem, cum inchoatio actibus imperfectioribus fiat quam operis perfectio. Secundo, quia eiusmodi auxilia donantur tanquam necessaria ad agendum. At auxilium intrinsece super-naturale nequit esse necessarium ad actum intrinsece naturalem, cum omnis actus intrinsece naturalis solis auxiliis intrinsece naturalibus fieri queat, ut lib. praecedenti non semel ostendimus. Tertio, quia auxilia gratiae actualis in absentia habituum super-naturalium sunt principia efficiendia actuum, ut lib. 5. autoritate, & ratione stabiliemus. Ergo actiones ipsorum sunt intrinsece super-naturales, sicut ipsa auxilia. At actiones, mea opinione identificantur realiter ipsis actibus quoad substantiam. Ergo substantia actuum, in quos influant, est intrinsece super-naturalis.

19 Tertium ex auxiliis gratiae actualis intrinsece super-naturalibus.

20 Denique ex 4. capite sic arguo. Sunt actus, ad quos natura omnibus suis viribus insufficientis est, & non solum efficaciam agendi, verum neque sufficientiam facultate naturali obtinere potest. Ergo sunt actus intrinsece super-naturales. Consequenter videtur bona, quoniam ad actus intrinsece naturales saltem vires sufficientes negari naturae non possunt. Quid enim intrinsece super-naturalius, quam opus exigens actiuitatem naturae insufficientis suis viribus absque eleuatione Dei ad illud agendum? Antecedens satis ostendunt quae adduximus d. 7. & manifestum deprehendet, qui euoluerit monumenta Concil. & Patrum, qui cum Pelagianis, & semipelagianis contendunt. Etenim illi non tam pro actuali actione naturae, quam pro ipsius posse dimicauerunt, volentes naturam suis viribus relictam absolute impotentem, & insufficientem esse absque auxilio diuinae gratiae cogitare, velle, aut agere quidpiam salutare, vtentesque in eius probatione illo Ioan. 15. *Sine me nihil potestis facere*, & illo Pauli 2. Corinth. 3. *non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*, & aliis similibus, quae euidenter conuincunt non solum ad existentiam, verum etiam ad ipsam possibilitatem actuum praedicare naturam insufficientem, & auxilium diuinae gratiae necessarium. Videantur Concil. Meleuit. can. 4. & 5. Africa. can. 80. Arausic. a can. 3. vsque ad fin. Trident. tota sess. 6. praesertim c. 5. 6. & can. 23. & 4. & epist. decretales Caestini, Innocentij, & Leonis, quae contra Pelagianos scriptae sunt; Item August. epist. 106. & 107. ferm. 13. de verbis Apostoli, & 10. to libro de natura, & gratia, & aliis innumeris in locis Prosper lib. contra Collatorem cap. 3. 19. N n 2 &

& 28 Fulgentius de incarnatione, & gratia cap. 6. Bernard. de libero arbitrio, & alij Patres qui adeo expresse sufficiunt, & potestatem simpliciter negant virtutibus, & principiis naturæ ad agendum actus salutare, de quibus cum Pellagianis confitebantur, ut mihi sit fuisse Theologum, qui hac de re dubitare potuerit.

SECTIO IV.

Præcluduntur solutiones probationis præcedentis.

21 Prima solutio.

Hic probationi respondere possunt oppositi sentientes, ideo naturam insufficientem esse suis viribus ad actus salutares, quos disputatio Patrum cum Pellagianis comprehendebat, ideoque auxilium supernaturale, tam habituale, quam actuale necessarium esse, quia natura eos actus quoad modum supernaturalem suis viribus non continet, licet quoad substantiam contineat. Quem modum hi authores non vno modo declarant. Ac primo quidem Durand. in 2. dist. 28. q. 1. & 2. & in 3. dist. 23. q. 6. n. 8. eum modum intelligit esse facilitatem & promptitudinem, qua actus sunt. Sed contra primo, quia ut actus naturalis secundum substantiam exerceatur facile, non est opus gratia supernat. Dei, sed sufficit habitus acquiritus, qui tribuit facilitatem ad actus intrinsece naturales. Item ad eam facilitatem præstandam, & difficultatem tollendam sufficerent auxilia naturalia magis intensa, & vehementia. Ergo ratione facilitatis actus non exigitur auxilium supernaturale. Secundo, quia difficultas operis componitur cum potestate simpliciter actum illius. At Patres Eccles. tollunt naturæ potestatem simpliciter actiuam. Ergo principio supernaturali necessario ad agendum plures tribuunt, quam facilitatem. Tertio, quia actus charitatis, ac fidei etiam si difficillime fiant, disponunt ad iustificationem, & sunt virtutibus supernaturalibus gratiæ. Ergo vires gratiæ non sunt necessariæ solum ad facilitatem, sed etiam ad substantiam actus. Quarto quia alias non esset necessaria gratia ad actus charitatis, ac fidei in natura integra, neque etiam in lapsa, ubi obiecta facilia sufficienter proponuntur credenda, aut amplectenda. Id autem impunè dici non potest. Ergo.

Refellitur primo.

Secundo

Tertio.

Quarto

22 Quinto Concil. Mileuit. Arausican. August.

Denique quia Concil. Mileuitanum, & Arausicanum cum Aug. damnant, eos, qui auxilia gratiæ solum desiderant ad facile, & non ad absolute posse actuum salutarium. Mileuitanum, sic habet cap. 5. *Quicumque dixerit, ideo nobis dari gratiam iustificationis, ut quod facere per liberum iubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiã, tanquam, & sic gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus etiam sine illa implere diuina mandata, anathema sit.* En quomodo negatur contra Pellagium sine gratia non solum facile, verum etiam simpliciter posse aliquod mandatum impleri. Accedat Aug. lib. de gratia Christi c. 26. *Gratiam Dei, qua charitas diffunditur in cordibus sic conficitur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad puritatem pertinet, veramque iustitiam fieri posse non dubitet. Non quomodo Pellagius, qui cum dicit propterea dari gratiam, ut quod à Deo præcipitur facilius impletur quid de illa sentias satis ostendit, scilicet*

*et quod etiam sine illa, et si minus facile fieri tamè quod diuinitus præcipitur potest. Expèdit illud, omnino nihil boni fieri posse non dubitet, ut mox concludat non dari gratiam ut facile, sed ut absolute diuinitus præceptum implere possimus. Etenim, qui potestate physica quidpiam boni fieri posse sine gratia concedit non omnino nihil posse fieri tuetur. Quapropter adiungit August. *Volens utique credi tantis esse natura vires, quia excolendo præcipitur, ut etiam sine auxilio Spiritus sancti, & si minus facile, tamè aliquomodo nequã spiritui resistatur.* Igitur aliquomodo nequã spiritui resisti non potest sine gratia. Ergo nec potest resisti potestate physica, & cum aliqua difficultate modo, quo August. intendit.*

23 Augustin. confirmat

Concludamus argumentum illustri testimonio August. lib. de natura, & gratia c. 7. ubi distinguens Pellagius inter esse, & posse hominem esse sine peccato, vult Pellagius ratione difficultatis naturæ corruptæ hominẽ absque gratia sine peccato non esse, contendit tamen viribus arbitrij simpliciter esse posse. *Nos (inquit) de sola possibilitate tractamus, de qua nisi quid certum constitueris transgredi ad aliud grauissimum esse, atque extra ordinem ducimus. Idem iterum repeto, ego dico posse esse hominem sine peccato, non dico hominem sine peccato esse. De posse, & non posse, non desse, & non esse contendimus. Quam doctrinam reiciit ibi August. & Hieron. ad Cheliphontem. At eodem modo loquitur Pellagius de potestate credendi sine gratia Dei, & quidpiam boni salutariis agendi, quo de potestate non peccandi sine gratia dixerit. Ergo.*

24 Secunda solutio.

Secundo asserere videtur Paludanus ibid. q. 3. Almainus etiam, q. 3. dub. 21. Gabriel q. 2. art. 1. ad fin. & art. 2. concl. 2. & dist. 27. q. vnic. art. 3. dub. 2. & in 4. dist. 14. q. vnic. art. 2. concl. 5. referens Abactum, & Okam, eum modum esse intentionẽ actuum. Sed contra primo, quia actus charitatis, ac fidei conducunt ad iustificationem, etiam si intensũ non sint. Vt autem conducunt ad iustificationem superant vires naturæ. Ergo non solum secundum intensiõnem, sed etiam secundum substantiam superant vires naturæ. Secundo quia vires naturæ præsertim, si inueniuntur auxiliis, & habitibus intensis naturalibus, valent efficere actus naturales intensos, nam intentio actus naturalis sic gradibus entitate naturalibus. Ergo intentio non constituit actum supra vires naturæ simpliciter.

Primã impugnatio.

Secundã

25 Tertia solutio.

Tertio respondere videtur Capr. in 1. dist. 17. q. 1. ad arg. Aur. cum Durand. Gabr. & aliis ibid. modum, quo actus excedit naturam, esse rationẽ meriti ad quam necessarium est principium supernat. Sed contra primo, quia gratia actualis non potest conferre actui dignitatem ad præmium, nisi vel quia ei confert entitatem intrinsece nobiliorem, vel quia confert personæ operanti dignitatẽ præstantiorem, ut eam cõferat gratia habitualis dignificans actus meritorios. At gratia actualis in ista sententia non confert actui entitatem intrinsece nobiliorem, nec personæ operanti dignitatẽ præstantiorem, cum eam relinquat semper inuisam Deo. Ergo gratia actualis in hac sententia non potest conferre actui dignitatem ad præmium. Secundo, actus fidei disponens ad habitũ fidei est impetratorius doni supernaturalis, ut aperte sentit August. epist. 101. & de prædest. cap. 5. Tamen non procedit ab habitu. Ergo non requiritur habitus ad impetrationem actus.

Secundo

Quarto

26 Quarta solutio. Enervatur primo. Secundo

Quarto respondent alij, eum modum esse fieri ipsius actus, siue actionem, qua producitur. Sed contra primo, quia in nostra sententia actionem esse supernaturalem idem profus est, ac esse supernaturalem substantiam actus, quæ indistincta est ab actione. Secundo, quia eo pacto auxilium gratiæ non erit necessarium, ut sit simpliciter actus charitatis, ac fidei, sed tantum ut sit secundum quid, videlicet cum tali actione: siquidem actus naturalis secundum substantiam potest fieri simpliciter imo magis per se actione naturæ. Tertio, quia auxilia diuina non prouidentur naturæ rationali propter actiones, sed propter actus, credibile namque non est totã prouidentia supernaturalem Dei, attentam solum esse, ut actus, qui possunt fieri actione naturæ, fiant speciali actione gratiæ, & non potius ut fiant actiones gratiæ, quia ipsi actus superant vires naturæ. Alias ratio communis, propter quã Concil. ac Patres exposcunt gratiã ad actus charitatis, & fidei, & plerisque alios actus redderetur omnino frivola; nam gratiam docent necessariam, ut fiant actus conducentes in vitam æternam. At sunt conducentes in hoc dicendi modo solum extrinsece, quia sunt ex gratia. Ergo ideo gratia diceretur necessaria ad eos actus, quia sunt ex gratia, quod est frivola petitio principij. Ipsi igitur actus, ut condistincti à gratia debent esse intrinsece supernaturales, ac conducentes in vitam æternam. Explicatur: Pellagiani adeo solidi non erant, ut negarent, gratiã esse necessariam ad actionem specialem pendentem essentialiter ab ipsa gratia, siue necessariam esse ut actus secundum substantiam indigerent viribus gratiæ supernaturalibus, ac per consequens secundum substantiam essent supernaturales.

Confirmatur

27 Quinta solutio.

Elevatur

Roboratur argumentũ

Denique dicunt alij, Patribus cum Pellegio solum disp. fuisse de impotentia consequenti naturæ proueniendi ex defectu cogitationis congruæ naturalis, quæ est gratia specialis per Christum, non de impotentia antecedenti exigente auxilium intrinsece supernat. Sed contra, Patres agebant de impotentia naturæ simpliciter, & absolute dicta, ut eorum testimonium tradunt. At impotentia consequens proueniens ex defectu cogitationis congruæ non est impotentia simpliciter, & absolute dicta, cum possit componi cum potentia peccandi, & adimplendi præceptũ, quæ est potentia simpliciter, & solum proueniens ex suppositione libera, qua voluntas cum illa cogitatione operatur non sit. Ergo non agebant Patres de impotentia consequ. cogitationis incongruæ. Explicatur, Pellagiani adeo hebetes non erant, ut vellent voluntatẽ præuentam cogitatione incongrua atque adeo potentia consequenti impotentem ad agendum, posse agere ex tali suppositione opus. Ergo potentia, quam Pellagiani tribuebant naturæ suis viribus relicta, & Patres negabant absque auxilio Dei, etat antecedens, & non consequens. Neque credibile est, totam Patrum contentionem cum Pellegio, solum fuisse de gratia cogitationis congruæ naturalis, quæ his temporibus non modica dissensione de voce inter recetiores discutitur. Prætereo quæ tractatu de gratia auxiliante adduxi ad probandum longe alienam esse Concil. ac Patrum mentem à gratia cogitationis congruæ naturalis, quia ea verius, & illud

Ripalda de Ente, Tum. 1.

stius producemus lib. 5. Item omitto quæ ibidem expendi ad ostendendũ cogitationem congruã naturalem non esse gratiam specialem naturæ rationalis, & alia plura, quæ hanc solutionem evertunt, quia ad sui explicationem latiorẽ campum desiderant, & alibi suam disputationẽ vendicant. Expende sincero animo testimonia, quæ retulimus n. 20. & n. 22, & sufficiet cuius Theologo ad improbandam solutionem istam. In qua dissimulare non libet apertam inconsequentiã Theol. quæ ea vtuntur, nimirum dari aliquos actus elicitos ex gratia requisita contra Pellagium intrinsece supernaturales, negare omnes sic elicitos intrinsece supernaturales, cum eadem profus ratio sit ad omnes actus quæ ad aliquos esse potest, ead equè sit ad aliquos actus factos ex gratia, explicatio patrum, quæ ad omnes cum Patres sine discrimine eodemque tenore doctrinã, ad omnes actus salutares gratiæ necessitatem, & imbecillitatem naturæ proponant, ut expendemus progressũ.

SECTIO V.

Probantur intrinsece supernaturales actus virtutum Theologicalium.

28

EX dictis manifeste deprehenditur, virtutum Theologicalium actus esse intrinsece supernaturales, videlicet luminis gloriæ fidei, spei, & charitatis actus. Nam si in genere aliqui sunt actus entitate supernaturales, ut præteritis statuimus, nulli quidẽ verius, quam præcedentes actus, entitate supernaturalibus annumerandi sunt, cum inter omnes principem locum teneant, primumque sacram litterarum, Conciliorum, & Patrum term. exigentem ad agendum auxilia gratiæ, occupare soleant. In illos enim verissime conueniunt quatuor principia, ex quibus entitativa actuum supernaturalitas arguitur. Primum, eos actus connexos esse aliquo ordine transcendentis mediato, aut immediato cum gratia iustificante, etenim visio beata, ex natura rei illam supponit, actus fidei, spei, & charitatis elicitus à peccatore disponunt ad infusionem illius, elicitus vero à iusto augmentum eius promerentur, & si qui sunt conditionis iustorum, & filiorũ, ac amicorũ Dei maxime proprij illi certe esse debet, qui à virtutibus Theologicis eliciuntur utpote, qui tantę dignitati creaturæ, & dignationi creatoris proprius accedunt. Secundum, ad eos actus efficiendos dari virtutes infusas, ut post Trident. sess. 6. c. 7. de fide tradunt Theologi relati n. 18. Tertium, auxilia gratiæ actualis necessaria esse ad agendum eo actus. Quartum denique, naturam suis permissam facultatibus impotentem esse ad illos. Plura ad horum confirmationem congeri possunt. Pauca seligam, quibus illustrentur. Ac in primis visionem beatam per vires naturæ acquisibilem non esse, & absque auxilio eleuante naturæ indebito impossibile, re-ete probat S. Thomas 1. p. q. 12. art. 4. argumentõ sed contra ex illo Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna. Etenim ibi cõmuni interpretatione vita æterna intelligitur visio beata, quia ut docet Dominus Ioan. 17. *Hæc est vita æterna ut cognoscant te, solũ Deũ verũ.* At hæc visio dicitur gratia, tum in sèlu formali, quia est beneficiũ creaturæ rationali naturaliter indebitũ, tum in sensu materiali, quia sola gratia creaturę indebita, non virtute naturæ edere*

Deprehenditur virtutum Theol. actus esse intrinsece supernaturales.

Trident.

Suadetur ad primo de visione beata.

N n 3 potest

potest fructus dignos vitæ æternæ; vt dicitur August. vt utrumque sensum complectens epi. 103. ante medium, in Enchirid. c. 107. de gratia & libero arbitrio cap. 8. & 9. Ergo visio beata secundum essentiam est impossibilis soli facultati naturæ absque auxilio supernaturali gratiæ. Præterea idem colligitur ex illo Mathæi 12. *Nemo nouit filium, nisi Pater; neque patrem quis nouit nisi Filius, & qui uoluerit Filium reuelare.* Nam, vt notant Pater Suárez 1. p. tr. 1. lib. 2. cap. 8. n. 5. Sorus in 4. dist. 49. q. 1. ar. 2. concl. 5. & alij cum Augustino lib. 1. q. Eaang. cap. 1. & lib. 7. de Trinit. cap. 3. Hic locus intelligitur etiam de notitia, & reuelatione intuitiua, & clarâ Trinitatis, vel esto intelligatur de obscura notione Dei per fidem, tamen idem probat à fortiori de intuitiua; nam si obscura hæc cognitio haberi non potest nisi diuinitus auxilio gratiæ donata, ideoque supernaturalis est, multo magis auxilio gratiæ indigebit clara Dei notitia, & supernaturalis erit. Quo etiam venit illud 1. ad Tim. 6. *Lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum uidit, sed nec videre potest.* Vtique per solas vires naturæ, vt frequens est expositio Theologorum, & Patrum. Propterea Ecclesia in Concilio Viennensi, quod refertur Clem. *Ad nostrum de hæret. inter alios errores, quos Beguardi, & Beguinz in regno Germaniæ docebant, damnant his verbis quintum: Quilibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter est beata, & anima non indiget lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum uidentium, & eo beate perfruendum.* Igitur sanctum esse debet, ad uisionem intuitiuam Dei, intellectualem naturam naturaliter insufficientem esse, & lumine gloriæ eleuante indigere, atque adeo secundum entitatem esse supernaturalem. Quod iam tanquam de fide certum nullus non docet, 1. p. q. 1. 2. art. 4. & 5. & 1. 2. q. 2. art. 5.

De inde idem de actibus fidei, spei, & charitatis simul, & seorsim statuuntur canones Ecclesiastici. Simul eos actus complectitur Arausicanum 2. cap. 25. *Nullus aut diligere Deum, sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum est, potest, nisi gratia eum & misericordia diuina prouenerit.* Item Trident. sess. 6. can. 3. *Si quis dixerit sine proueniente Spiritu sancti inspiratione, & adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut peruenire posse sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit.* Similiter Cælestinus. 1. epist. 1. ad Episcopos Galliæ cap. 12 ad medium, quem expendemus ad supernaturalitatem aliorum actuum sect. 7. etiam Prosper contra Collatorem cap. 35. *Habebant Ephesi fidem, habebant & opera charitatis, quæ neque laude poterant carere, neque merito, sed pro his uirtutibus gratias Deo agere non cessat sciens à Patre luminum, hæc dona uenisse, à quo se etiam protestatur petere, ut quibus dedit fidem quo per dilectionem operatur, det spiritum sapientiæ, & intellectus, ut inde se Ephesi nouerint accepisse, quod habebant, à quo discunt sperare quod non habent.* Igitur uirtutum Theologaliu actus solis uiribus naturæ absque diuina gratia, & inspiratione, atque illuminatione Spiritus sancti repugnant. Ac per consequens cum hæc gratia intrinsece supernaturalis sit, vt ponimus ex lib. 5. ipsi actus, ad quos agendos docetur necessaria, etiam erunt intrinsece supernaturales iuxta collectionem factam sect. 3.

Seorsim de singulis actibus idem fanciunt præclara testimonia sacre papinæ, Conciliorum,

& Patrum. Ac in primis de actu fidei impossibili uiribus naturæ absque auxilio gratiæ, est testimonium Christi Ioannis 6. *Nemo potest uenire ad me nisi Pater meus traxerit eum;* nam statim exponit uenire ad Christum esse, credere: *sunt quidam ex uobis, qui non credunt.* Propterea dixi nemo potest uenire ad me, nisi ei datum fuerit à Patre meo. Inde mox colligit; *Hoc est opus Dei ut credatis in ipsum.* Item Paulus pluribus in locis, expresse ad Ephes. 2. *Saluari estis per fidem, & hoc non ex uobis, donum enim Dei est, ne quis gloriatur.* Consonat 1. Corinth. 7. *Misericordiam consequutus sum ut sim fidelis;* quippe præueniens misericordia necessaria erat, vt fidelis essem. Vnde Concilium Arausicanum ca. 5. sine ait. *Qui fidem, qua in Deum credimus, dicunt esse naturalem, omnes eos, qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse diffiniunt.* Eadem ueritas de necessitate gratiæ ad actum fidei, & impossibilitate fidei per solas vires naturæ definita est contra Pelagium in Concilio Millenitano cap. 4. & 5. in Africano can. 17. & 18. traditurque est à Cælestino epist. 1. ad Episcopos Galliæ cap. 10. Leone Papa epist. 88. alias 86. Innocentio 1. epist. 35. quæ apud Augustinum est 93. Rursus omnes Ecclesiæ Patres, qui manus conseruerunt cum Pelagio, illam scitissime illustrarunt; præsertim August. de spiritu & lit. cap. 31. & seq. q. 2. ad Simplic. epist. 90. & sequentibus toto libro de prædestinatione Sanctorum, & de bono perseuerantiæ, & lib. 1. de gratia Christi, & aliis in locis. Prosper lib. 1. de uocatione gentium cap. 8. & 9. contra Collatorem cap. 6. & 36. lib. de ingratia cap. 18. Fulgentius de Incarnatione, & gratia cap. 17. & sequenti, & lib. 1. ad Monim. cap. 15. & alij Patres quorum testimonia uerbatim referre non expedit; nam pauca non sufficient; & multa fastidiosa erunt. Sat sit scire, totam pugnam Patrum Ecclesiæ cum Pelagio eo intentâ fuisse, vt præter uocem, & eruditionem hominum ad fidem diuinam necessaria sit gratia interna à Spiritu sancto infusa, & sola naturæ rationalis facultas absque supernaturali subsidio gratiæ insufficientis sit.

De actu spei accipe illud Rom. 4. *Deus autem spei det uobis gaudium, & pacem in credendo, ut abundatis in spe;* ubi Apostolus spem docet donum, & opus speciale Dei. Item cap. 11. *Per quem (scilicet per Christum) habemus accessum per fidem in gratiam istam, in que stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei;* ubi inter dona impetrata per Christum spem collocat. Rursus illud 1. Petr. 5. *Secundum misericordiam suam regenerauit nos in spem uiam, uique quia opus gratiæ, & misericordiæ diuinæ, spes nostra est.* Quo accedunt plura testimonia, quæ spei tribuunt sanctificationem, & salutem nostram, ad quam proculdubio gratia diuina necessaria est, & natura rationalis sine illa prorsus insufficientis, vt 1. Ioan. 3. *omnis qui habet hanc spem in eo sanctificat se, & Rom. 8. Spe salui facti sumus.* & Psalm. 60. *Quoniam in me sperauit, liberabo eum.* De quo uideantur August. serm. 29. de uerbis Apostoli, Bernardus serm. 3. de Annuntiat. & serm. 8. in Psalm. *Qui habitas.* & Chrysostomus homilia de fide, & lege, & reliqui Patres ad loca sacre paginæ superius adducta.

De actu charitatis frequentes sunt sanctiones Pauli. Rom. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum.* Ad Ephes. 6. *Pax, & charitas cum fide à Deo Patre, & Domino Jesu Christo.* Ad Gal. 5. *Fructus autem spiritus est charitas.*

Item

Item 1. Ioannis 4. *Charitas ex Deo est quippe speciali auxilio gratiæ.* Quare Concil. Milleit. c. 4 sic ait: *Cum dicat Apostolus scientia in fiat, charitas uero edificat, ualde impium est, ut credamus ad eam quæ inflat, nos habere gratiam Christi & ad eam, quæ edificat non habere.* Item Arausicanum 2. cap. 25. *Prorsus donum Dei est, diligere Deum. Ipse, ut diligeretur, dedit, qui non diligitur.* Er paucis interpositis decernit; *Nullum posse prout oportet Deum diligere, nisi gratia eum; & misericordia diuina prouenerit.* Consequenter Augustinus lib. 21. de ciuitate cap. 16. tunc uita uere superari ait cum Dei amore vincuntur; quem (addit) *nisi Deus ipse non donat, nec aliter nisi per mediatorum Dei, & hominum hominem Jesum Christum.* Et lib. 12. cap. 9. *Deus Angelos cum bona uoluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhererent, creauit, simul in eis & condens naturam, & largiens gratiam.* Prosper lib. 3. de uita contemplatiua cap. 14. sine; *Quando magna bona aliquos posse uidemus, nouerimus non eos magnitudine uirtutis sua posse quod uolunt ardent, & faciunt; sed de beneficio illius charitatis, quæ non est nobis, sed diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Ideo contra Collatorem cap. 30. tanquam Cassiani errorem refert. *Et tanta est secundum istum liberum arbitrii, uel incolumitas, uel facultas, uel charitatem, quæ in omnium arce uirtutum est, non ex Dei munere, sed ex sola habens uoluntate.* Igitur charitatis actus non ex facultate naturæ, sed ex munere diuino, & auxilio supernaturali gratiæ haberi potest; ac proinde intrinsece supernaturalis est. Hæc consequentia constat ex sect. 3. Item constat ex sect. 4. quæ solutiones excogitatæ sint ab authoribus, & qua ratione possint redargui. Neque enim eadem repetere in eadem disputatione fas est, cum ideo ad actus supernaturales in genere præmissa simul fuerint, ut ad actus supernaturales in specie pluries reperere opus non sit.

SECTIO VI.

Actus uirtutum moralium intrinsece supernaturales.

33 Collectio secunda.

Colligitur secundo, etiam uirtutum moralium actus esse entitate supernaturales. Quæ collectio eadem mihi certitudine uera est, qua præcedens; neque scio cur uirtutum Theologaliu actus potius, quam uirtutum moralium intrinsece supernaturales adstruendi sint. Etenim supernaturalitas entitatiua actuum atque non potest ex principiis naturalibus, sed Theolog. quæ in sacris litteris, Conciliis, & Patribus continentur. At principia Theologica eodem modo fauent supernaturalitati intrinsece actuum moralium, quo actuum Theologaliu. Ea enim principia sunt illa quatuor, quæ recensimus sectione tertia, nempe connexio cum gratia iustificante, in usio habituum intrinsece supernaturaliu, collatio auxiliorum gratiæ actualis, etiam intrinsece supernaturalis, & insufficientia uirtuum naturalium. Hæc autem omnia æque conueniunt actibus uirtutum moralium, atque uirtutum Theologaliu, neque alio modo loquuntur sacre literæ; & Ecclesiæ Patres de vno genere actuum, quam de alio neque alia explicatio po-

test dari argumentis factis pro vno, quam argumentis factis pro alio. Ergo æque adstruenda est supernaturalitas intrinseca actuum moralium, atque Theologaliu. Constabit minor propositio discutendo per singula capita probationis.

Probatur primo ex connexione cum gratia iustificante. Nam alij actus præter Theologales conferunt in peccatore ad consequendum iustificationem, & in iusto ad augendum meritorie iustitiam. At connexio actuum Theologaliu, & aliorum in genere cum gratia iustificante solum colligitur ex dispositione peccatoris ad iustificationem, & merito iusti ad augmentum gratiæ. Et quidem penitentiam, orationem, elemosynam, remissionem iniuriarum, & alia id genus ad iustificationem peccatoris disponere, plena sunt sacre literæ; & papinæ Patrum. Origenes hom. 2. in Leuit. proponit ad iustificationem peccatoris elemosynam; ex Dapeliis 4. remissionem iniuriarum; ex Matth. 6. correctionem stans in uia mala; ex Iacob 1. August. epist. 105. timorem Dei, & orationis affectum; item contra Cresconium, uerbum ueritatis, sacrificium contriti cordis, elemosynam, & charitatem; Chrysostomus homil. 22. ad populum Antiochenum, elemosynam, & moderationem lingue homil. 4. in 2. ad Corinth. in sine partis moralis refert, submissionem, & humilitatem animi, gratiarum actionem, elemosynam, iniuriarum obliuionem, & precationem assiduam. Similique modo loquuntur alij Patres. Ergo alij actus uirtutum præter Theologales conferunt saltem remote in iustificationem peccatoris. In iusto uero ad merendum de condigno augmentum iustitiæ, & gloriæ eisdem moralium uirtutum actus prodesse, prædicant sacre scripturæ, quæ his operibus uitam æternam promittunt. Matthæi 5. *Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum.* *Beati misericordes, & c.* Math. 19. interroganti; *quid boni faciam, ut habeam uitam æternam?* Respondet Christus Dominus; *serua mandata,* continuoque subiungit præcepta moralia, vt opera misericordiæ Paulus 1. ad Timotheum 6. *diuitibus huius seculi precipit, bene agere, diuites fieri bonis operibus, facile tribuere, communicare, iherosauizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant uitam æternam.* Ad Rom. 13. *Beneuolentia, & communionis nolite oblitisci, talibus enim ostis promeretur Deus.* Rursus quid expressius, quam forma iudicij descripta Math. 25. *Uenite Benedicti Patris mei, possidere paratum uobis regnum à constitutione mundi, esurius enim, & deditis mihi manducare, & c.* Hoc regnum omnes sancti Patres intelligunt præmium gloriæ essentialis iustis paratum, & illud operibus misericordiæ dispositum refertur. Ne uero solis operibus misericordiæ imperatis à charitate crederetur concessum, inducuntur iusti admittentes iudicium Dei; *dominè quando te uidimus esurientem, & panimus te.* Nam si esurientes pauiissent propter amorem Christi, facile agnoscerent opera pauperibus exhibita acceptari à Christo, quasi exhibita sibi, nihilque mirarentur Christum dicentem, *esurius enim & deditis mihi manducare.* Mitum enim non est, hospitalitatem legato Principis exhibitam in gratiam & reuerentiam Principis, tanquam sibi exhibitam ab ipso Principe compensari. Vnde hanc doctrinam continet Tridentinum sess. 6. c. 10. *Si quis iustificari, & amici Dei, & domestici facti, euntes de uirtute in uirtutem renouantur, ut Apostolus inquit;*

N h 4

34 Prima probatio.

inquit, de die in diem mortificando membra carnis suae, & exhibendo ea arma iustitiae in sanctificationem per observationem mandatorum Dei, & Ecclesiae in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta cooperante fide bonis operibus, crescunt, atque magis iustificantur, sicut scriptum est, qui iustus est, iustificetur adhuc. Etenim amici Dei non solum per opera virtutum Theologalium, sed frequentius per opera virtutum moralium eunt de virtute in virtutem mortificando membra carnis, & observando praecepta Dei, & Ecclesiae, quorum plerumque ad virtutes morales spectant. Ergo virtutibus moralibus iustiores evadunt. Denique frequens est doctrina Patrum pronocantium fideles ad virtutum moralium opera, misericordiae poenitentiae, obedientiae, & similia, proposito illis praemio iustitiae, & gloriae aeternae. Sentiunt igitur, eis operibus hincminem ad augmentum gratiae, atque gloriae promoveri. Ergo ex hoc capite connexionis mediatae, aut immediatae cum gratia iustificante, recte possunt virtutum moralium actus entitate supernaturalis, sicut fidei, spei, & charitatis actus referri.

31
Secunda.

Secundo probatur ex infusione habituum. Etenim ad actus virtutum moralium infunduntur habitus intrinsece supernaturales, sicut ad actus virtutum Theologalium. Ergo erunt actus morales intrinsece supernaturales, sicut Theologales. Consequenter probata est n. 18. Antecedens nunc ponimus ex lib. 4. vbi ex professo examinandum est. Interim vide Patrem Suarez in lib. 6. de gratia cap. 9. Patrem Coninck 2. 2. disp. 6. dub. 2. & Patrem Salas 1. 2. tom. 2. tract. 1. 1. disp. 6. lect. 1. stando quidem auctoritati certius est, dati virtutes infusas Theologicas, quam morales. Tamen stando rationi aequa mihi videtur utrumque probatio. De qua lib. 4. Nunc illis suppositis negati non possunt actus virtutum moralium intrinsece supernaturales; & quia ad solos actus entitate supernaturales infundi possunt; & quia actibus ab eis virtutibus eliciti essentialiter pendentes sunt a principiis intrinsece supernaturalibus, ut arguebamus n. 18.

36
Tertia.

Tertio probatur ex necessitate auxiliorum gratiae, & imbecillitate actus virtutum naturalium. Nam auxilia gratiae propter imbecillitatem naturae eodem modo exiguntur ad actus virtutum moralium, quo ad actus virtutum Theologalium. Ergo ut ex necessitate auxiliorum gratiae colligitur supernaturalitas intrinseca actuum Theologalium, colligi etiam debet supernaturalitas intrinseca actuum moralium. Collectio nem esse bonam ostendimus n. 19. & 20. Nunc probemus antecedens ex sacris literis, Conciliis, & Patribus Ecclesiae, qui non alio modo ad hos actus, quam ad illos auxilium gratiae requirunt. Sacrae litterae passim referunt in auxilium, & spiritum Dei, observantiam mandatorum, quorum plerumque ad virtutes morales spectant. Ezechiel. 11. & 39. Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in preceptis meis ambuletis. De poenitentia, Hierem. 31. postquam convertisti me, egi poenitentiam. Actorum 12. Ergo & gentibus dedit Deus poenitentiam. De timore Ecclesiastici 21. Beatus homo, cui donatum est habere timorem Domini. De patientia Psalm. 70. Patientia mea in es. Item, ab ipso est patientia mea. ad Philippenses 1. quia vobis datum est pro Christo non solum ut credatis in eum, sed etiam patientiam pro Sapietiae 8.

Ezechiel. 11. & 39.
Hierem. 31.
Actorum 12.
Eccl. 25.
Psalm. 70.
Philipp. 1.
Sapietiae 8.

ter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia scire cuius esset hoc donum. Similia de aliarum virtutum actibus reperies, quae eadem sunt cum iis, quae sacrae litterae tradunt de actibus fidei, spei, & charitatis.

Eodem modo loquuntur Concilia, Milevitana cap. 4. Quisquis dixerit eandem gratiam Dei per Iesum Christum dominum nostrum tantum nos adiuvari ad non peccandum, quia per ipsam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quod appetere, quod vitare debeamus, non autem per illam nobis prestari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, Anathema sit. At mandata Dei, ad quae nobis datur posse per gratiam Christi, pertinent etiam ad virtutes morales. Quare cap. 5. Anathema etiam decernit in eum, qui dixerit ideo nobis gratiam iustificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etiam si gratia non daretur, non quidem Aravianum facile, sed tantum possimus etiam sine illa implere divina mandata. Item Arausianum cap. 6. si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, perentibus, quarentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri, non autem diuinitus, ut credamus, velimus, hac omnia sicut oportet agere valeamus, per infusionem, & inspirationem Sancti Spiritus in nobis fieri constitur, aut humilitati, aut obedientiae humanae subiungi gratia adiutorium, nec ipsius gratiae donum esse consentit, refertur Apostolo & c. Cernis simul cum fide numerari, orationem, desiderium, & conatum omnem salutarem, ut in gratiam Dei sicut fides ipsa referantur. Quare cap. 9. Divini muneris esse, decernit, cum pedes nostros ab iniustitia renemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis, atque nobiscum, ut operemur, operatur. Item cap. 10. nulla facis homo bona, quae non Deus praestet, ut faciat homo. Vbi quis neget comprehendi opera bona virtutum moralium. Consequenter cap. 11. ad impletionem votorum, & cap. 17. fortitudinem Christianorum sancit haberi per gratiam Christi. Rufus Concilii Tridentini simul cum fide, spe, & charitate comprehendit poenitentiam Sess. 6. can. 3. Si quis dixerit sine praesentia Spiritus sancti in inspiratione & adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur, Anathema sit. Vbi satis exprimit eandem poenitentiae convenire supernaturalitatem, quae convenit actibus fidei, spei, & charitatis. Similiter Sess. 14. cap. 4. circa medium declarat, attritionem, quae ex turpitudine peccati, vel poenitentiae metu concipitur, esse donum Dei, & Spiritus sancti impulsu non adhuc in habitantis, sed tantum momentis, quo poenitens aditus viam sibi ad iustitiam parat. Non aliter agunt Concilia, & Patres de actibus fidei, spei, & charitatis. Accedit Caelestinus primus episcopus Galliae cap. 12. ad medium, relatis Pontificum, & Conciliorum decretis ita concludens. Sic ergo Ecclesiasticis regibus, sumptis auctoritate documentis, ita adiuante Domino confortati sumus, ut omnium bonorum affectum, atque operum, & omnium studiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum fateamur auctorem, & non dubitemus, ab ipsius gratia omnia hominis merita praeveneri, per quem fit, ut aliquid boni, & velle incipiamus, & facere. Expende non

37
Quarta ex Conciliis Milevit.

Arausian.

Trident.

Caelestianus.

38
Quinta ex Patribus Augustin.

Fulgentius.

Prosper.

non aliud genus supernaturalitatis, & gratiae postulati ad actum fidei, quam ad reliquos virtutum actus, quibus ab initio fidei tendimus in salutem. Similiter hanc veritatem confirmant Concilia Patres August. lib. de gratia Christi cap. 16. decernit, gratiam Dei necessariam esse ad observandum divina mandata. Epist. 130. docet, continentiam ex solo Dei dono haberi posse. Lib. contra Iulian. Pellagium cap. 3. opera virtutum moralium elicita a Gentilibus non esse veras virtutes, quia secundum Iulianum super sine gratia, & ideo neque fieri amore virtutis, sed comodi temporalis, quia cum sunt amore virtutis, sine gratia per Christum effici non possunt. Rufus lib. 1. de gratia Christi cap. 24. mansuetudinem adscribit auxilio divinae gratiae. De verbis domini sermone 1. cap. 2. veracitatem. Item lib. de patientia passim refert patientiam in auxilium gratiae divinae, sicut charitatem cap. 23. a quo nobis est charitas, ab illo est patientia. cap. 26. Vnde nequaquam dubitante pietate sicut charitas sancte amantium, ita patientia pie tolerantium Dei donum est. Denique peculiariter notanda sunt ex lib. de bono perseverantiae cap. 17. illa verba. Quod autem dixi de castitate, hoc de fide, hoc de pietate, de charitate, de perseverantia, & ne pergam per singula, hoc de omni obedientia, quae obediunt Deo, veracissime dici potest. Nempe ad omnia ista virtutum moralium opera, praesentem Dei gratiam necessariam esse, ut superiorum contextus referebat. Fulgentius ad Monimum cap. 14. gratia Dei adscribit omnia opera, quibus adimplemus praecipita & cap. 10. opera misericordiae; quibus ab initio mundi paratum est regnum caelorum. Item de incarnatione, & gratia cap. 17. omnem poenitentiam etiam illam, quae antecedit fidem, docet haberi solo auxilio gratiae. Sed omnium clarissime hanc doctrinam illustrat Prosper pluribus in locis. Ad excepta Genesivum, responsione ad dub. 3. Cum non haberemus continentiam, nisi Deus daret, neque sapientiam, & consilium, & veritatem, scientiam, & pietatem nisi haec virtutes Spiritus sancti daret, quomodo fides in Adam perditam in quoquam filiorum eius inveniretur, nisi nam idem Spiritus infunderet? Expende, non solum eandem gratiam necessitatem, & supernaturalitatem tribui virtutibus moralibus & fidei, verum etiam ex gratia, & supernaturalitate virtutum moralium, quasi ex magis expressa, & nota argui gratiam, & supernaturalitatem fidei. Illustrius contra Collatorum cap. 8. Charitas ex Deo est diffusa per Spiritum sanctum in cordibus nostris. Hoc de fide, hoc de tolerantia passionum, hoc de pudicitia coniugalibus, hoc de continentia virginali, omnibusque virtutibus sine exceptione profitemur, quod si donata non essent nobis, non inveniuntur in nobis. Vides non discerni virtutes morales a charitate, & fide quoad necessitatem gratiae divinae. Insuper ad Demetriadem pag. 7. Si conditor naturarum, nullam pulchram, nulla sublimia naturis rationalibus contulisset, unde se extollerent, non haberent. Nunquam gloriatur de sobrietate temulentus, neque de benivolentia invidus, aut de lenitate saevus, vel de castitate extollitur impudicus. Ipsa se a virtutibus vitia discernunt; & cum in peccatis agitur, propria diliguntur; cum autem ex bonis, & rectis actibus laudabilis quia ducitur; Dei est, quod geritur, Dei est, quod amatur. Cernis virtutes morales, nisi Deo conserente in homine inveniri non posse. Rufus libro tertio de vita contemplativa

agens de quatuor virtutibus Cardinalibus. Hoc in primis nosse, & tenere debemus, quod ista quatuor virtutes, vel omnes quae ex illis existunt, dona sunt Dei, & quod nullus eas habet, habuit, aut habebit, cui Deus, qui est omnium virtutum praeparator, & origo, consuleris. Quoniam quicumque, quocumque tempore, in quacumque gente in Deum credentes ex fide vixerunt, illius dono remperantes, ac prudentes, iusti, ac fortes fieri vixque perseverant. Consentientes contra Collatorem in cap. 19. continentiam, & certitudinem, obedientiam, & alias virtutes simul cum fide, & charitate per peccatum docet amissas, quia sicut fides, & charitas a Deo infusa, & donata erant Adamo. Eademque repetit cap. 21. Item, de libero arbitrio, columna quarta opera misericordiae, temperantiae, & orationis Cornelij Centurionis asserit facta per gratiam Dei. Eademque docent alij Patres Hieronymus ad Galatas 3. non multum a principio, Bernardus serm. 78. in Cantica, Hugo de Sancto Victore in Epist. ad Rom. quae st. 166. Igitur non alia de supernaturalitate virtutum moralium, quam de Theologalium sententia ferenda est, cum eadem prorsus sint sanctiones Conciliorum, & Patrum, quae earum supernaturalitatem arguere possunt. Quibus in validam confirmationem adiungit omnia, quae congestissime disput. 20. a sectione 4. probantes, omnes conatus voluntatis in virtutum moralium actus praeveneri auxilio gratiae divinae; quae sane ad statuendam hanc veritatem, & convenientiam virtutum moralium cum Theologalibus illustrata, & plane convincentia sunt.

39
Clausula.

Concludamus igitur virtutum moralium actus intrinsece supernaturales esse. Nam auxilia gratiae Theologicae a Patribus, & Conciliis contra Pelagium requisita sunt intrinsece supernaturalia; ut libro quinto, vberi disputatione ostendemus. Ea autem sunt necessaria ad actus virtutum moralium, Ergo actus virtutum moralium sunt intrinsece supernaturales. Vide consequentiam numero 19. Confirmatur; actus fidei; spei; & charitatis censentur entitate supernaturales, quia phrasi Conciliorum, & Patrum non potest natura rationalis illos efficere absque gratia Dei, absque illustratione, & inspiratione Spiritus sancti, absque dono Dei, nisi munere divino; & aliis similibus loquendi rationibus. At simili phrasi utuntur Concilia, & Patres dum loquuntur de actibus moralibus. Ergo eadem ratione morales actus censeri debent entitate supernaturales. Etenim neque Sacrae litterae, neque Concilia, & Ecclesiae Patres meminerunt vocum supernaturalitatis intrinsecae; aut extrinsecae quoad substantiam, aut quoad modum; sed actuum dumtaxat fidei, spei, & charitatis, quos natura suis virtutibus usurparunt eos actus intrinsece supernaturales. Ergo cum similiter meminerint actuum moralium; simul prorsus consequenter eos intrinsece supernaturales colligere, & usurpare, fas est.

Confirmatur.

SECTIO VII.

Omnis actus salutaris sunt intrinsece supernaturales.

40 Tertia collectio.

Superioribus etiam consentaneum est, non solum dari actus virtutum Theologicalium, & moralium intrinsece supernaturales, verum etiam nullum virtutum actum dari intrinsece naturalem, qui salutaris sit, aut salutarem dari, qui sit intrinsece naturalis. Sunt enim plerique Theologi qui admittentes actus virtutum Theologicalium, & moralium intrinsece supernaturales, volunt insuper etiam actus virtutum naturalium esse salutaris, hoc est, disponentes saltem remote ad iustificationem in peccatore, & merentes de condigno gratiam iustificantem, & gloriam in iusto. Ita Theologi, contra quos egimus disput. 15. sect. 5. explicantes, etiam in iusto actus solis naturae viribus elicitos non esse meritorios. Item plures alij, quos referemus libro 5. volentes, etiam cogitationem congruam naturalem esse gratiam, quam ad actus salutaris necessariam contendunt Canones Ecclesiastici, & consequenter etiam actus intrinsece naturales esse salutaris, nimirum disponentes ad iustificationem, impetratorios, & meritorios gratiae. Nos tamen consentientes ad praerita sancimus, omnem actum moraliter conferentem in salutem, siue per modum dispositionis, siue impetrationis, siue per modum meriti esse intrinsece supernaturalem, nullumque esse intrinsece naturalem, qui in salutem conferens sit.

42

Hac conclusio manifesta erit recte consideranti consequentiam nostrae doctrinae. Etenim in actum salutarem conveniunt praecipua capita, ex quibus aliorum actuum intrinsece supernaturales deprehenditur. Primum enim adest connexio cum gratia iustificante. Nam haec connexio in aliis actibus Theologicis quidem inde solum colligitur, quod in peccatore rationem dispositionis, aut impetrationis, & in iusto rationem meriti consequatur. At omnis actus salutaris eandem meriti, impetrationis, aut dispositionis moralis rationem consequitur; nam eum actum moraliter salutarem censemus, qui aliqua moraliter salutem promovet in salutem. Ergo ex connexione cum gratia iustificante, aut nullus actus, aut omnis salutaris colligendus est intrinsece supernaturalis. Secundo adest necessitas gratiae Theologicae, quam Patres contra Pelagium exquisierunt. Et tertio consequenter impotentia naturae suis viribus relictae ad eum actum salutarem. Nam ut vidimus disput. 15. sect. 5. ad omne opus meritorium de condigno requiritur gratia Theologica, & disput. 17. per totam, nullus actus viribus naturae elicitus absque auxilio gratiae Theologicae rationem meriti congrui obtinere potest; & disput. 18 & 19. nullam dispositionis, aut impetrationis rationem. Ad quae comprobanda vti sumus Sacris literis, Conciliorum Canonibus, & Patrum Decretis, quibus vti sumus in hac disputatione ad comprobandum supernaturalitatem actuum Theologicalium atque moralium ex necessitate gratiae auxiliantis Theologicae, & impotentia antecedenti naturae. Ergo aut nullus actus Theologicalis, & moralis arguitur intrinsece

Prima ratio

Secunda.

supernaturalis ex necessitate gratiae Theologicae, & impotentia naturae, aut omnis actus salutaris similiter arguendus est. Quandoquidem eadem loquendi ratione tradunt Sacrae literae, Concilia, & Patres necessitatem gratiae auxiliantis, & impotentiam naturae secundum se ad actum salutarem in genere; atque ad actum fidei, spei, charitatis misericordiae, & alios similes in specie. Ergo eadem consequentione aut omnis actus salutaris in genere asserendus est intrinsece supernaturalis, aut nullus Theologicus, & moralis actus intrinsece supernaturalis est asserendus. Etenim, ut expendebamus sectione praerita, Patres, & Concilia non meminerunt actuum supernaturalem quoad substantiam, aut quoad modum sub his vocibus, & discriminis rationibus; sed solummodo actuum exigentium gratiae superiores facultate naturae. At cum Patres, & Concilia differunt de actibus salutariis, & bonis operibus conducentibus in salutem generice sumptis, loquuntur de illis quoad necessitatem gratiae Theologicae, & impotentiam naturae, eodem modo, quo de actibus fidei, spei, & charitatis. Ergo omnes actus salutaris sine discrimine adstruendi sunt intrinsece supernaturales.

42 Confirmatur

His lucem demus. Conferamus inter se actum intrinsece naturalem, & actum intrinsece supernaturalem dilectionis Dei, poenitentiae, aut religionis. Vterque actus per se est conducentis in salutem, vterque elicitus auxilio gratiae divinae, ex sacris literis, & Conciliiis requisita, vterque, mea, & aliorum plurium opinione, respiciens idem obiectum formale. Ergo aut vterque est intrinsece naturalis, aut vterque intrinsece supernaturalis. Nam eadem argumenta evincunt vtriusque supernaturalitatem, aut eadem ad vtrumque actum argumentorum solutio est. Etenim sacrae literae, & decreta Conciliorum, & Patrum non faciunt discrimen inter actus naturales, & supernaturales, vocibus actus naturalis, atque supernaturalis, sed solum inter actus conducentes in salutem, & elicitos viribus gratiae, & actus non conducentes in salutem, & elicitos viribus naturae; inde tamen Theologi colligunt, dari actus intrinsece naturales, & intrinsece supernaturales. At ista collectio Theologorum erit proferenda, si vere existunt actus intrinsece naturales, qui salutaris sint, & elicitos viribus gratiae; nam ad colligendum actum aliquem siue fidei, siue charitatis, siue poenitentiae intrinsece supernaturalem, aliud indicium non extat, quam actum salutarem esse, & viribus gratiae elicitum. Ergo aut nullus, aut omnis eius conditionis actus intrinsece supernaturalis admittendus est. Ergo, si actus intrinsece naturales sunt salutaris, & elicitos auxilio gratiae Theologicae, potest quis libere tueri, cum peccator iustificationem consequitur, actus fidei, spei, & dilectionis Dei, atque poenitentiae, quibus ad illam disponitur, esse intrinsece naturales, similiter cum iustus augmentum gratiae, & gloriae promeretur, atque adeo nunquam fieri actum intrinsece supernaturalem. Nam ut eos actus argueret intrinsece supernaturales, vti debebas hac ratione, nimirum illi actus sunt conducentes in salutem; illi secundum Sacras literas, Concilia, & Patres sunt ex gratia Dei, ex illustratione, & inspiratione Spiritus sancti, ex munere divino, &c. At haec ratio frigida esset, si possent actus intrinsece naturales esse conducentes in salutem, fierique

43 Responsio prima. P. Vasq. Reicitur solutio primo.

Reicitur secundo.

44 Respondeatur secundo.

Evertitur solutio.

45 Occurritur tertio. P. Torres.

ex gratia Dei, ex illustratione, & inspiratione Spiritus divini, &c. Siquidem per se antecedens non est connexum cum consequenti, sed indifferens ex se ad eius oppositum, cum eoque compossibile. Ergo vt aliquis actus turo detur intrinsece supernaturalis, omnes salutaris, & elicitos viribus gratiae supernaturalis admitti debent intrinsece supernaturales.

Dices primo cum Patre Vasquez, & aliis a seclis ipsis, actus salutaris intrinsece supernaturales colligi ex auxilio gratiae intrinsece supernaturali; actus salutaris vero intrinsece naturales ex auxilio gratiae intrinsece naturali. Sed contra primo; nulla est gratia Theologica intrinsece naturalis, vt ponimus; & lib. 5. contra Patrem Vasquez, fuso calamo probabimus. Ergo ex auxilio gratiae intrinsece naturali non potest probari actus salutis intrinsece naturalis. Secundo esto, sit auxilium gratiae Theologicae intrinsece naturale; tamen apud Sacros scriptores, Conciliorum Sanctiones, & Scripta Patrum non est inuenire hoc discrimen gratiae intrinsece naturalis, & gratiae intrinsece supernaturalis, sed nullo facto discrimine statuuntur actus elicitos ex illustratione Dei, ex infusione Spiritus sancti, ex dono, atque munere divino; sub qua loquendi ratione per se continentur gratiae intrinsece naturales. Ergo nullo fundamento Sacrae paginae, Conciliorum, & Patrum discrimen facis inter actus, & gratias intrinsece supernaturales, & naturales; sed omnia argumenta ex his capitibus desumpta possunt explicari de gratia, & actu intrinsece naturali, atque ita libere asseri fas erit, omnes actus salutaris esse intrinsece naturales.

Dices secundo cum Patre Suarez, & aliis, actus salutaris intrinsece supernaturales esse eos, qui per se supponunt auxilium gratiae intrinsece supernaturale, actus salutaris vero intrinsece naturales, qui per accidens illud supponunt. Sed contra. Nullo fundamento colligitur hoc actuum discrimen; quia Sacrae literae, Concilia, & Patres solum docent, actus fieri auxilio gratiae, qui viribus naturae fieri non possunt. Ergo aut omnes debent colligi sic fieri per se, aut nullus. Nam exigentiam talis auxilij per se eadem loquendi phrasibus, eademque exigendi gratiam ratio suadet. Quare qui omnes actus velit tueri per accidens elicitos ex gratia, aut omnes elicitos per se, ex Sacris quidem literis & Canonibus Conciliorum, & Patrum conuinci non potest ad statuendum discrimen. Aut igitur omnes, nullus salutis, & ex gratia elicitus actus admitti debet intrinsece supernaturalis, & exigens per se auxilium gratiae. Et quidem omnes per se illud exigere indicant duae rationes. Altera, quia tale auxilium statuitur tanquam necessarium; auxilium autem solum per accidens concurrens absolute necessarium non est. Altera, quia natura absque illo auxilio docetur omnino impotens ad actum salutarem efficiendum. Actus per se requirit auxilium, quod ad ipsam efficiendum tribuit simpliciter posse. Quae rationes non possunt explicari ad aliquod genus actuum, quin ad omne genus actuum, ad quos auxilium gratiae concurret, eandem explanationem non habeant. Vide plura numero 41. & 42.

Dices tertio cum Patre Torres, apud Sacros scriptores, Concilia, & Patres nullum inueniri actum salutarem intrinsece supernaturalem, sed eum a Theologis probabiliter tantum discursu de-

duci; atque adeo non omnes salutaris actus adstrui debere intrinsece supernaturales. Sed contra primo, quia licet Sacri scriptores, & Ecclesiae Patres non doceant actus intrinsece supernaturales his vocibus actus intrinsece supernaturales; tamen re ipsa illos definiunt, cum principia Theologica, quae superioribus expendimus, stabiliant; nam illa, vt ostendimus, cohaerere non possunt cum actu solum extrinsece naturali. Secundo esto, solum probabiliter colligatur actus intrinsece supernaturales a Theologis, contemditur nos, principia, ex quibus illos deprehendunt, aequae testati supernaturalitatem intrinsece omnium actuum salutarium; atque ita aut collectionem probabilem Theologorum nullam esse, aut eam ad omnes actus salutaris porrigi debere. Nam imbecillitas naturae, & necessitas auxilij gratiae, quae sunt potissima fundamenta stabilendi actus intrinsece supernaturales, omnibus actibus salutaribus sine discrimine communis est.

Prima impugnatio.

Secunda.

Neque refert, si addas, praeter imbecillitatem naturae, & necessitatem gratiae extare aliud fundamentum statuendi actus intrinsece supernaturales, nempe infusionem habituum supernaturalium: quod omnibus actibus commune non est, quoniam fundamentum statuendi actus intrinsece supernaturales ex imbecillitate naturae, & necessitate gratiae sufficiens est ad probabilitatem sententiae, vt ostendimus sect. 3. vbi illud expendimus; imo non alio potissimum veniunt Theologi ad arguendum actus Theologales intrinsece supernaturales. At hoc fundamentum eodem modo probat supernaturalitatem intrinsecam omnium actuum salutarium. Ergo sufficenti fundamento statuimus actus omnes salutaris intrinsece supernaturales. Praeterea ex habitibus infusis non potest fieri argumentum ad actus intrinsece supernaturales antecedentes infusionem habituum; nam illi habitibus non sunt. At Theologi admittentes actus fidei, spei, charitatis, & poenitentiae intrinsece supernaturales, etiam eos, qui antecedunt infusionem habituum, asserunt intrinsece supernaturales. Ergo non ex habitibus intrinsece supernaturalibus, qui in eos influant, sed ex auxilio gratiae actualis, & insufficientia naturae supernaturalitas substantialis eorum statuenda est. At hoc fundamentum omnibus actibus salutaribus commune est. Ergo omnes actus salutaris statuendi sunt intrinsece supernaturales. Rursum eadem consequentio, quae fit ex habitibus, fieri debet ex auxilio gratiae intrinsece supernaturali; nam vt lib. 5. vberissime explicabimus, auxilia gratiae actualis concursus efficientem praestant in actus salutaris. At ex concursu efficienti principij intrinsece supernaturalis. Et consequentio habituum intrinsece supernaturalium ad actus intrinsece supernaturales; quippe principium efficiens intrinsece supernaturale; nisi ad actus intrinsece supernaturales necessarium non est. Ergo consequentio facta ex habitibus ad actus fieri potest ex auxiliis gratiae intrinsece supernaturalibus. Igitur cum modo ex lib. 5. supponamus auxilia gratiae ad actus salutaris necessaria esse intrinsece supernaturalia, & probatum iam sit, ea esse omnibus actibus salutaribus communia, efficietur plane, legitime deprehendi omnes actus salutaris esse intrinsece supernaturales.

46 Alia euasio pracluditur.

Secundo.

Tertio.

SECTIO VIII.

Explicatio eorum, quae possunt obici contra actus intrinsece supernaturales.

47 Capita, ex quibus everti potest supernaturalitas intrinseca actuum.

Triplex argumentorum genus potest contendi contra actus intrinsece supernaturales. Primum eorum, quae oppugnant necessitatem gratiae Theologicae, & principij superadditi naturae ad actus salutare efficiendos. Haec argumenta obijciuntur ab haereticis Pelagianis, & Semipelagianis, & dissoluta sunt à nobis disp. 17. sect. 8. Secundum eorum quae probant auxilia gratiae requisita à Concilio, & Patribus ad actus salutare agendos non esse supernaturalia quoad substantiam, sed quoad modum. Haec argumenta torquentur à Catholicis, qui volunt, cogitationes congruas naturales comprehendendi sub gratia auxiliante Theologica, quam Patres Ecclesiae exquisierunt à Pellagio, & eius reliquiis. Ea nobis expendenda sunt l. 5. ubi de hac re fuse differendum est, & probandum, sola auxilia gratiae quoad substantiam supernaturalia, Patrum disputatione contineri; atque adeo importune nunc difficultatem istam praesens dispositio antehereat. Semper tamen ante oculos habendum est, hoc argumentorum genus ita evertere actus intrinsece supernaturales, ut nullos relinquat actus salutare, qui intrinsece supernaturales sint, atque adeo Catholici videntes hoc argumento, inconsequenter asserere actuum salutarium alios esse intrinsece supernaturales, alios intrinsece naturales, ut arguebamus sectione praecedenti. Tertium argumentorum genus est eorum, quae positae principii intrinsece supernaturalibus, & insulis adhuc contendunt actus salutare eorum causitate elicito esse intrinsece naturales, & eiusdem speciei cum illis, qui sunt sola facultate naturae absque vilo principio supernaturali, & gratuito. Haec argumenta opponuntur à Theologis antiquioribus, qui admittentes habitus supernaturales, nihilominus volunt efficere actus eiusdem rationis, & speciei cum actibus habituum naturalium; item à Recentioribus, qui admittentes auxilia gratiae intrinsece supernaturalia aiunt, ea deseruire ad actus intrinsece naturales salutare efficiendos. Quamquam etiam in hac Recentiorum doctrina consequentiam desiderem, cum aliunde ex ipsa necessitate gratiae colligant, & adstruant, dari actus intrinsece supernaturales. Ideo argumenta, quae probent, aliquos fieri actus salutare auxilio gratiae intrinsece naturales, nostris assertis repugnabunt.

48 Primo arguitur

Ac primo contra nostrum modum arguendi actus intrinsece supernaturales, sic obijciunt quidam Salmanticensium cum nonnullis Scotistarum. Possunt fieri actus quoad substantiam viribus diuinis, quin sint intrinsece supernaturales. Ergo non bene colligitur esse intrinsece supernaturales, quod fiant viribus diuinis. Probarur antecedens quia Angelus exigit fieri solis viribus diuinis. Tamen Angelus non est intrinsece supernaturalis. Respondeo. Actus salutare sunt intrinsece supernaturales, quod fiant viribus diuinis indebitis exigentiae totius naturae. At Angelus non fit viribus diuinis indebitis exigentiae totius naturae; nam ut exposuimus disp. 3. & 5

Respondeatur.

Angelus continetur in ambitu naturae, & exigentiae ipsius Angeli debitas sunt vires, quibus efficitur à Deo. Praeterea actus salutare exigunt fieri à natura non valente suis viribus ipsos actus salutare efficere absque viribus gratiae diuinae eleuantibus naturam. At Angelus, cum non exigit fieri à natura, neque exigit fieri viribus diuinis eleuantibus impotentiam naturae. Hoc discrimen autem sufficit, ut actus salutare sint intrinsece supernaturales, obtineantque specificam distinctionem & excellentiam praeter actibus intrinsece naturalibus; nam eo ipso quod actus salutare secundum entitatem exigit fieri à natura eleuata per principia supernaturalia existunt diuersae entitatis, & altioris perfectionis secundum speciem, quam actus similes, qui solis naturae viribus absque eleuatione fieri possunt, ad quam diuersitatem, & altitudinem actuum salutarium, exprimentam, congrue intrinsece supernaturales vocantur. Cum autem haec duo in Angelum non conueniant, & Angelum exigere fieri à natura creata, & naturam creatam suis viribus efficere substantiam intellectiuam similem Angelicae; ideo Angelus inter entia entitate supernaturalia collocari non debet, sicut actus salutaris collocatur.

49 Secundo opponitur.

Secundo obijci potest. Sunt aliqua opera intrinsece naturalia, quae sine gratia Theologica à Patribus requisita fieri non valent, ut contemprus diuitiarum, & honorum cum desiderio paupertatis, & contumelia propter solam honestatem naturalem propositam lumine naturae, diuturna perseverantia actionis honestae, resistentia grauisimae tentationis, & collectio plurium operum, atque obseruantia naturalium praecceptorum; haec enim omnia actibus intrinsece naturalibus euenire possunt, & non absque gratia Theologica à Patribus contra Pelagium requisita. Ergo ex necessitate gratiae Theologicae perperam colligitur supernaturalitas intrinseca actuum. Nam in opera proposita quamuis intrinsece naturalia conueniunt loquendi rationes Patrum, ex quibus arguimus supernaturalitatem intrinsecam aliorum. Ergo argumentum ex illis factum ad opera intrinsece supernaturalia nullum est. Vide quae expendimus duabus anterioribus sectionibus ad probandum, aut actus virtutum moralium, & in genere omnes salutare actus esse intrinsece supernaturales, aut nullum esse etiam virtutis Theologicae actum, qui intrinsece supernaturalis sit.

50 P. Ruiz non satisfact.

Huius argumento responderi P. Ruiz de prouidentia disp. 23. sect. 5. num. 18. & sequentibus, P. Ruiz non actus naturales propositos non indigere per se auxilio gratiae Theologicae, sed per accidens solum ratione difficultatis, qua sunt in natura lapsa: ideoque subsistere rationem ex Patribus, & Conciliis confectam; quia Patres, & Concilia differunt de actibus, qui per se ratione suae quidditatis, & entitatis auxilium gratiae requirunt; nam proprius sensus eorum comprehendit actiones, quae per se tale auxilium gratiae desiderant. Sed non acquiesco. Nam vel sanctiones Conciliorum, & Patrum comprehendunt solum opera, quae per se auxilium gratiae requirunt, vel etiam opera, quae requirunt tale auxilium per accidens? Si opera solum complectuntur, quae per se indigent auxilio gratiae, perperam asseritur sanctionibus Patrum talia opera naturalia fieri auxilio gratiae Theologicae, quod intrinsece supernaturale est, cum ea opera solum per accidens à tali auxilio procedere queant, & per se fieri possint auxilio

Confirmatur.

51 Iterum confirmatur.

Conc. Mil. August.

Rursus tertio.

Quarto.

auxilio gratiae naturalis, magis intenso, atque perfecto, quod extra disputationem Patrum fuit. Si etiam comprehendunt opera per accidens requiritentiam gratiam, non est, quare ex Decretis Patrum, & Conciliorum Ecclesiae status, opera esse intrinsece supernaturalia, & per se exigentia auxilium intrinsece supernaturale, cum talem diuisionem operum apud Patres non inuenias, sed indiscriminatim doceant, omnes actus moraliter bonos fieri auxilio gratiae. Confirmatur; si quis tueatur, omnes actus salutare etiam Theologales esse intrinsece naturales, quamuis auxilio gratiae intrinsece supernaturali fiant, quia auxilium gratiae non per se, sed per accidens influit in illos, nulla ratione ex sacris litteris, & monumentis Conciliorum, & Patrum hanc sententiam redarguere poteris; nam si iuxta illorum sensum sunt auxilio gratiae aliqua opera intrinsece naturalia per accidens requiritentiam gratiam, non est, quare omnia eodem pacto non fiant, & eorum explicatio ad alia opera in sensum supernaturalitatis intrinsecè, ad alia in sensum supernaturalitatis extrinsecè detorqueantur, ad omniaque vna & eadem expositio communis non sit. Ergo aut omnia supernaturalia extrinsece, ac per accidens ex Sacrorum scriptorum, Conciliorum, & Patrum mente statuenda sunt.

Iterum confirmatur; Canones Ecclesiastici non stabiunt concursus gratiae supernaturalis ratione difficultatis operum; tum quia id satis exprimunt Concilium Mileuitanum, Augustinus, & modus loquendi Patrum, ut ostendimus numero vigesimo secundo & vigesimo tertio, tum quia doctrina Patrum ad omnia opera difficilia, atque facilia communis est; quare actus fidei, spei, & charitatis Theologicae etiam faciles sunt in natura lapsa auxilio gratiae, & intrinsece supernaturales, & iidem sunt eodem auxilio ab Angelo, & in natura integra ab homine absque vlla difficultate in trinsece supernaturales. Ergo auxilium, quod sola ratione difficultatis necessarium est, non est auxilium gratiae Theologicae intrinsece supernaturale, à Patribus requisitum. Sed auxilium mere naturale, quod extra asserta Patrum est. Rursus aut opera naturalia argumento obiecta, sunt salutaria in vitam aeternam, aut non sunt salutaria? Si salutaria sunt, quamuis sine difficultate fierent, exigerent auxilium gratiae Theologicae. Si salutaria non sunt, quamuis sint difficillima, non influet in illa auxilium gratiae, nam auxilium gratiae solum desideratur, ut fiant opera propter oportere ad salutem, ut Tridentina, & Araucana definitio decernunt. Si autem propterea dicas, ad opera naturalia superius proposita non asseri requisitum auxilium gratiae ex definitione Conciliorum, & Patrum; sed solum ex ratione, quam fundat ipsa difficultas operum. Contra est, quia ad superandam difficultatem operum naturalium sufficit multitudo, & intensio auxiliorum naturalium, quippe multiplicatis; & intensioe actus illustrationibus, & affectionibus naturalibus potest voluntas in opera naturalia efficaciter induci, in quae alias communibus illustrationibus non erat inducenda. Neque Theologicè est asserere existentia auxilia gratiae intrinsece supernaturalia, quae sola luce scripturatum, Conciliorum, & Patrum nobis innotescunt, ubi lux ista non praelucet. Praeterea auxilia gratiae solum existunt ad tribuendum simpliciter & sufficienter posse voluntati, ut sect.

Ripalda de Ente Tom. I.

3. & 4. vidimus. At ad opera naturalia non tribuunt auxilia intrinsece supernaturalia simpliciter, & sufficienter posse voluntati, quia per auxilia naturalia obtinet simpliciter, ac sufficienter posse, quamuis posse difficile. Ergo auxilia gratiae intrinsece supernaturalia non conferunt concursum in opera intrinsece naturalia. Vide alia in hanc rem num. 21.

52 Vera solutio.

Respondeo igitur argumento. Ad actus intrinsece naturales quamuis heroicos, & difficiles, neque necessaria sunt, neque re ipsa directe influunt auxilia gratiae Theologicae à Patribus, & Conciliis requisita, sed auxilia gratiae naturalis quae extra Patrum considerationem fuerunt. Nam auxilia gratiae Theologicae, ut saepius posuimus ex lib. 5. sunt intrinsece supernaturalia. Auxilia autem intrinsece supernaturalia, neque necessaria sunt, neque re ipsa directe influunt in actus naturales, etiam difficiles, & heroicos. Necessaria non sunt, quia nullum principium intrinsece supernaturale potest esse necessarium ad opus intrinsece naturale, cum per sola auxilia naturalia sufficienter, & efficaciter possit existere. Re ipsa directe non influunt; tum quia ex doctrina Conciliorum, & Patrum; haec auxilia donantur propter imbecillitatem, & insufficientiam naturae, tanquam necessaria ad posse simpliciter voluntatis; necessaria autem non sunt ad posse simpliciter voluntatis in opera naturalia, ut nuper dicebamus, tum quia ex eadem institutione Patrum; atque ad omnes actus faciles, atque difficiles conferuntur, cum difficultas non sit ratio conferendi illa, ut exposuimus sect. 4. Ad actus autem faciles naturales, aduersarij ipsi fatentur, auxilia intrinsece supernaturalia non concurrere, tum quia ex eadem Patrum, Conciliorum sanctione solum ad actus salutare influunt: actus autem naturales salutare non sunt, quod difficiles, aut intensi fiant, cum difficultas, & intensio possit eidem numero operi solis naturae viribus elicito contingenter aduenire, indeque possent vires naturae aliquod initium salutis nostrae dare, tum denique à priori, quia quoties voluntas praeventur auxilio gratiae intrinsece supernaturali, & voluntas eis adiuta operatur circa virtutum obiecta, actus eliciti intrinsece supernaturales, in quos directus auxiliorum supernaturalium concursus intendit, ut satis fuse docuimus disp. 20. Quinimo nusquam voluntas agit actum intrinsece naturalem alicuius virtutis, quin simul cum illo etiam actum agat intrinsece supernaturalem, ut ibidem illustrabimus. Vnde verum absolute est, quoties voluntas heroice spernit temporalia, diuque persistit in officio alicuius virtutis quoties grauisissima tentationi reluctatur, praecipitque diuinis collectiue obtemperat, necessarium esse auxilium gratiae, quia modo lege Dei, haec opera sunt actibus intrinsece supernaturalibus, in quos tale auxilium per se necessarium est. Caeterum si solitate exerceretur voluntas per actus intrinsece naturales, non esset tale auxilium necessarium: quippe ad ea opera tale auxilium non requiritur, nisi propter conducunt in salutem: in salutem autem non conducunt, nisi actibus intrinsece supernaturalibus exercentur. De quo plura diximus disp. 20. sect. 21. & disp. 17. sect. 9. & plura dicemus lib. 5. agentes de auxiliis gratiae intrinsece supernaturalis.

53 Tertio obijciatur.

Tertio obijciatur. Auxilia gratiae non sunt necessaria ad actus virtutum quoad substantiam, sed quoad

Conc. Trid. Arauf. Aug.

Satisfic.

34 Quarto.

Occurritur.

quo ad modum. Ergo virtutum actus non sunt supernaturales quoad substantiam, sed quoad modum. Probatur antecedens. Tridentinum, Arauficanum, & Augustinus, cum stabilunt necessitatem gratiæ ad agendum virtutum actus, notanter adiungunt, ad eos pro ut oportet ad salutem agendos, gratiam necessariam esse, vt vidimus disput. 17. sectione 4. At hæc adiectio toties obseruata à Conciliis, & Patribus notat, solum quoad eum modum agendi actus, pro ut oportet ad salutem, non quoad substantiam actuum, ab eo modo separabilem, gratiam esse necessariam. Ergo. Resp. Modus agendi actus, pro ut oportet ad salutem, est modus substantialis, & intrinsecus actui, atque adeo auxilia gratiæ sunt necessaria ad actum virtutis quoad modum substantialem, & intrinsecum actui. Concilia autem & Patres Ecclesiæ adiungunt notanter eum modum, non quia possit esse substantia actus in quem influit gratia, sine illo modo: sed quia opinione Theologorum sunt alij actus virtutum naturales circa obiecta virtutum in fusarum, elicitu sine gratia, qui eodem sibi substantiali non sunt, seu qui huiusmodi differentiæ substantialis non sunt: atq; adeo consultum fuit notare, quoniam differentiæ entitatiæ modo esse debeant actus in quos gratia Theol. requiritur, nempe salutes, sicut cum dicimus, Deum pro ut veracem esse obiectum formale spei, pro ut in se bonum obiectum formale charitatis, plane per has voces adiunctas Deo nolumus significare, veracitatem, seu bonitatem, siue conuenientem nobis, siue Deo esse modos contingentes naturæ diuinæ, sed ex perfectionibus substantialibus Dei notamus cuiusmodi sunt, quæ sunt obiectum formale harum virtutum. Similiter igitur gratia influere dicitur in actus virtutum, pro ut oportet ad salutem, non quia per has voces *pro ut oportet ad salutem* significetur modus aliquis superueniens entitati specificæ actuum virtutis sed quia ex duabus speciebus actionum quæ circa idem obiectum versantur, aliarum salutarium, aliarum non salutarium, exprimi opus fuit, in solas intrinsece salutes auxilium gratiæ requiri.

Quarto omnium efficacissime. Mea opinione pura omisso actus prohibiti potest esse meritoria doni supernaturalis, & procedere ab auxilio gratiæ intrinsece supernaturali. Tamen pura omisso actus prohibiti est intrinsece naturalis; tum quia actus prohibitus est intrinsece naturalis; tum quia ea omisso actus procedens ab auxilio gratiæ potest existere virtute solius principij naturalis. Ergo similiter potest actus posituus virtutis procedere meritorius, & naturalis intrinsece ab auxilio gratiæ? Respondeo. Si vera est sententia iuniorum asserentium, omissionem actus prohibiti procedentem à principio supernaturali, esse diuersam specie ab omissione procedenti à principio naturali, quia vnaquæque suo principio essentialiter adstricta est, prompta est responsio. Quippe omisso actus prohibiti suo modo intrinsece supernaturalis est, cum principio supernaturali essentialiter sit annexa, & specie differat ab omni omissione actus, qui virtute principij naturalis potest existere. Quia vero hæc sententia mihi displicet, accipe discrimen apertum inter puram omissionem, & actum posituum. Nimirum voluntas creata præuenta auxilio gratiæ intrinsece supernaturali mouente ad posituum agendum circa obiectum alicuius virtutis, continet in sua potestate libera actum intrinsece super-

naturalem, quem ex suppositione quod conatum conferat in amorem talis obiecti, non potest non illum edere intrinsece supernaturalem; nam obiectum formale actus honesti naturalis, & supernaturalis idem profus est, & conatus voluntatis in actum naturalem indiuiduus à conatu in actum supernaturalem: ergo voluntas proxime constituta potens ad actum supernaturalem, & conatum conferens in amorem obiecti honesti non potest non illum efficere intrinsece supernaturalem. Vide quæ de hac re diximus disput. 20. sectione 3. At vero voluntas in actu primo constituta ad omittendum actum prohibitum non continet in sua potestate omissionem aliquam intrinsece supernaturalem, cum omisso actus prohibiti non possit esse intrinsece supernaturalis, vt nunc ponimus, atque adeo talis potestas omittendi solam potest exerceri per aliquid naturale. En igitur manifestum discrimen, quare ab auxilio supernaturali potest effluere omisso naturalis, nõ vero actus posituus naturalis, quia omisso non est possibilis supernaturalis, actus posituus vero est possibilis intrinsece supernaturalis, & eo ipso quod possibilis sit, aut nullus, aut necessario supernaturalis edendus est suppositione quod auxilio voluntas consentiat. Hinc etiam testimonia Patrum differentia de auxilio ad posituum agendum possunt, ac debent exponi de actu intrinsece supernaturali: differentia vero de pura omissione nõ possunt aliter exponi quam de omissione intrinsece naturali, quia omisso intrinsece supernaturalis repugnat, quando est actus intrinsece mali: actus vero posituus non repugnat intrinsece supernaturalis, & vbi possibilis est, loquutiones Patrum proprio sensu intelligi non possunt, nisi de actu intrinsece supernaturali, vt ostendimus.

Vrgebis. Potest voluntas cum auxilio intrinsece supernaturali cohibere actum prohibitum per nolitionem posituam ipsius, quæ potest esse supernaturalis. Ergo auxilium gratiæ ad omittendum collatum exerceri potest per consentium intrinsece supernaturalem? Respondeo. Non potest semper facultas libera omittendi exerceri per nolitionem posituam reflexam. Nam vt ea potestas per nolitionem posituam reflexam exerceatur, necessaria est cognitio, & aduertentia reflexa ipsius amoris prohibiti. At non semper, ac voluntas potest cohibere libere amorem prohibitum adest necessario hæc cognitio, & aduertentia reflexa amoris. Nam vt possit voluntas libere cohibere amorem prohibitum, sufficit cognitio indifferens ipsius obiecti amoris, quia nempe obiectum, vt bonum, & malum proponatur. Hæc autem obiecti propositio existere potest absque reflexa cognitione ipsius amoris. Præterea esto, potestas pure omittendi sit necessario coniuncta cum potestate posituæ nolendi actum prohibitum, potest adhuc voluntas pure omittere sine actu, quia electio omittendi pure sine actu, aut omittendi posituæ per actum constituta est in potestate, & arbitrio voluntatis, diuidendo libere vnum exercitium ab alio. Cæterum electio amandi posituæ obiectum honestum per actum intrinsece naturalem, & non supernaturalem, aut è contra, non est in arbitrio voluntatis constituta, sed ex suppositione quod statuat amare obiectum, & possit per actum supernaturalem: non potest illum cohibere, & præferre naturalem, cum solius Dei sit distinguere inter eos actus, & volente arbitrio amare, dicitur

56 Alia solutio

55 Vrgetur.

Respondeatur.

57 Possibiles sunt.

Primum fundamentum

Secundum

determinare anteriorem, quem tunc continet, in sua potestate. Ex natura rei autem dum voluntas potest agere actum intrinsece supernaturalem, & facit quod in se est, ad eum agendum (vt re ipsa agit, quando amat obiectum honestum, cum conatus voluntatis in amorem naturalem sit diuisibilis ex parte voluntatis à conatu in amore supern.) non stat per Deum, præuenientem sua gratia voluntatem ad amorem supernaturalem, vt amorem supernaturalem, & salutarem non. Elicitur igitur ex natura rei intrinsece supernaturalem, ac salutarem. Si autem rursus vrgeas, Deum inde non posse voluntatem præuenire auxilio gratiæ ad pure omittendum, quia pura omisso non potest esse intrinsece supernaturalis. Respondeo. Nunc supponimus puram omissionem ex auxilio gratiæ esse possibilem, non quia aliter pura omisso esse non possit, sed quia non possit esse salutaris, ac meritoria. Quare ideo Deus auxilium gratiæ conferat ad cohibendum actum prohibitum, vt resistentia tentationis per omissionem amoris turpis fiat à voluntate elenata in finem supernaturalem per omissionem meritoriam, ac salutarem. De quo ad 70. agetes de pura omissionem meritoria. Ad hæc argumento superiori aliter respondeo. Omisso actus prohibiti prout bona intrinsece supernaturalis est; Nam bona non est; pro ut solum est defectus actus prohibiti, sed pro ut continet motionem ex obiecto formali honesto propter se. At hac ratione intrinsece continet illustrationem, & affectionem simplicem honestatis intrinsece supernaturalem, vt exponimus disput. 70. Quare cum auxilia gratiæ dentur ad exercitium voluntatis, qua bonum est, semper dentur ad exercitium intrinsece supernaturalem. Est autem hoc discrimen inter omissionem honestam, & actum virtutis posituum bonum, quod respectus in obiectum formale honestum, ex quo bonitas formalis desumitur, est intrinsecus, & identificatus actui posituo, & adæquate distinctus ab ipsi auxiliis gratiæ, quæ ad eum actum conferuntur, ac vero omissioni secundum se, vt distinctæ ab ipsi auxiliis gratiæ talis respectus, non est adæquate identificatus, & intrinsecus. Hæc amplius lucebant disput. 70. cum differamus de pura omissionem moraliter bona, & doni supernaturali meritoria.

SECTIO IX.

Sensiones, & appetiones interna intrinsece supernaturales.

Ad didimus superioribus etiam in sensu interno, & appetitu sensitiuo, posse, & re ipsa dari actus entitate supernaturales. Itaque assero primo. Possibiles sunt sensiones, & appetiones interna entitatis supernaturales. Ita quotquot eos actu existentes admittunt, quos asseritione sequenti referemus. Probatur primo, quia possunt dari obiecta supernaturalia, quæ per hos actus sentiri possunt. Nam obiecta sensuum externarum sentiuntur per actus sensus, & appetitus interni; obiecta autem sensuum externarum possunt esse intrinsece supernaturalia. vt scilicet sequonemur. Secundo quia possunt dari actus intrinsece supernaturales in obiecta intrinsece naturalia. Ergo etiam actus materiales inter-

Ripalda de Ente Tom. I.

ni intrinsece supernaturales. Antecedens ostendimus disputatio ventura. Consequentia probatur, quia ex nullo alio capite poterant implicare hi actus entitate supernaturales, nisi quia implicat earum obiectum intrinsece supernaturale. Tertio agentia non vitalia possunt eleuari ad actiones suæ actiuitati accomodatas intrinsece supernaturales, sicut ignis ad visionem spirituum intrinsece supernaturalem; vt reliquimus disput. 39. sectione 3. Ergo etiam potentie sensitivæ, quæ vitales sunt & ad agendum supernaturaliter non minus capaces, quam potentie vitales. Quarto non repugnat sentiri, & appeti per vnicum actum ea, quæ ex natura rei per plures appetuntur, & sentiuntur, vt si ponas, idolum hominis, & leonis ex natura rei non posse per vnicum phantasma formari, diuinitus quidem potest vnicum phantasmate veriusque idolum effingi: nam hoc phantasma non fertur extra obiectum ad æquatum sensus interni. At tale phantasma esset intrinsece supernaturale: quippe excederet omnem actiuitatem naturalem, & existentiam sensus interni. Ergo sensio interior potest intrinsece supernaturalis esse. Denique quia nulla occurrit implicancia, quæ facili negotio non explicetur: vt ad ea, quæ obiciemus sec. 11. videbimus.

Assero secundo. Vero simile est existere actum aliquas sensiones, & appetiones internas entitate supernaturales. Ita P. Molina in Concordia disputatio quadragesima secunda, Pater Salas 1. 2. tomo secundo, tractatu vndecimo, disputatio sexta, sectione quarta, numero quinquagesimo quinto. Pater Granados tomo secundo, controuersia quinta, de virt. tractatu primo disputatio tertia, numero octauo, & controuersia octaua, de grat. tract. 3. disputatio secunda, numero decimo-nono Pater Lorinus in Palm. 83. ver. 3. Medina 1. 2. quæstione sexagesima-tertia, art. 3. sine, & quotquot in appetitu sensitiuo admittunt virtutes in fusas ad moderandas passiones. Probo. Hi actus sunt possibilis vt asseritione præterita ostensum est; Aliunde maxime conferunt ad finem supernaturalem, in quem homo cunctus est, nam actus supernaturales intellectus, & voluntatis plurimum pendunt ab actibus appetitus, & phantasiæ, & eo que intensius, & promptius aguntur à voluntate, quo phantasia perfectius speculatur bonum, & appetitus dulcius, ac suauius fertur in illa. Insuper Sacræ paginæ testimonia indicate videntur dum sanctæ, ac piæ deuotionis affectus per sensibilem dulcedinem, ac gustum exponunt, vt Psalm. 33. *Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus in Pal. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timentibus te, & Psalm. 83. Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum vinum.* Vbi meliori, & communi interpreti expositione per cor significatur voluntas agens affectus spirituales, & per carnem appetitus corporeus experiens in exercitio virtutum supernaturalium sensibilem voluptatem à Deo donatam, & in fusam. Theodoretus ibi; *Non modo anima letatur, sed etiam corpus lætitiæ participat fit.* Liranus, *Fortes motus animæ redundant ad corpus, & ideo cum anima fortiter exultat in Deo, sit quadam redundancia in sensu corporeo.* Bernardus ad Fratres de mente Dei: *Vbi caperit spiritus reformari ad imaginem creatoris sui, mox etiam resforescens caro incipit*

Tertium

Quartum

58 Existunt actu

cor formari imaginem reformari spiritus. Idiotia in Plalm. 13. tomo quinto, Bibliotheca Patrum tunc asserit, *Hominem esse perfectum, cum non solum animavens, sed etiam caro in Deum fertur.* Quam loquendi rationem communem esse omnibus. Interpretibus Sacrae paginae, praesertim Augustino, Hieronymo, & Apollinatio docer Pater Lorinus in Psalm. 62. versic. 2. En Ecclesia Patres laetiam animo insulam, corpori quoque commanem proficentur, atque adeo intrinsece supernaturalem, & insulam, sicut animi laetitia supernaturalis, & insula est. Igitur re ipsa actus sensuum interni admittendi sunt intrinsece supernaturales. Neque enim larga Dei providentia in dispensandis supernaturalibus donis limitanda solum est ad animum, sed ad corpus quoque comitem animi individuum extendenda. Praesertim ubi post carnis mortalitatem inducit immortalitatem, & gloriae supernaturalis animi patriceps fuerit in caelesti, Hierusalem. Nam cum animus felicitate intrinsece supernaturali potiatur omni honorum genere refertissima, pars quoque sentiens quae ad beatitudinis consortium admittitur, & elegatur, eiusdem generis felicitatem, cum possibilis sit, participare, aequum est. Equidem aliud ego non credam. Saltem de parte sentiente humanitatis Christi domini, cuius excellentiae nullum donum supernaturale non debetur: parum pium, quin & parum Theologicum est, aliud sentire. *Accedit in confirmationem, plures Theologorum, quos referemus sectione futura, arbitrari, claritatem, & alias qualitates corporeas, quae pertinent ad affectiones beatitudinis, esse intrinsece supernaturales. Ergo phantasmata, & appetitiones corporeae aequitas erunt supernaturales, cum magis conferant ad beatitudinem, quam alias qualitates corporeae non vitales. Existencia igitur sensuum, & appetitionum internarum entitate supernaturalium, statuenda est. Quod libro quarto vbetius, & illustrius stabilimus, cum de habitibus insulis partis sentientis animi differamus.*

Confirmatur.

SECTIO X.

Sensiones externa intrinsece supernaturales.

59 Afferio prima.

Assero primo. Non repugnant sensiones externae entitate supernaturales, verbi gratia, actus videndi; actus gustandi, & similes. Constat ex asserione prima sectionis praetereae. Tum quia non repugnant qualitates corporeae intrinsece supernaturales, lux, color, sapor, & aliae huiusmodi, quae beatitudini supernaturali annexae sint, & aeternitate, atque exigentia naturae minime contineantur; nam ut naturam rationalem potest Deus accidentibus perficere supra ipsius exigentiam, & facultatem, sic naturam sentientem accidentibus corporeis illustrare posse, quis non credat? Tum quia possunt esse actus intrinsece supernaturales circa objecta formalia intrinsece naturalia. Tum quia potentiae non vitales euchi possunt in actiones intrinsece supernaturales. Tum quia vnico actu possunt diuinitus sentiri qualitates diuersae spe-

ciei, quae ex natura rei duplici actu sentiuntur. Tum denique quia nulla apparet implicantia. Consule superiora sectione praetereae.

60 Secunda.

Assero secundo. Aliquae sensiones externae intrinsece supernaturales, re ipsa existunt. Ita Richardus in quarto, distinctione quadragesima nona, articulo quarto, quaestione sexta, asserens lucem, qua corpora Beatorum, & humanitas Christi elucet in caelo, esse supernaturalem, & visum corporeum indigere eleuatione, qua confortetur ad eorum illum. Indicat Durandus in 3. distinctione decima sexta, quaestione secunda, asserens, lucem, qua Christus in Transfiguratione respandit, quamuis esset naturalis, & eiusdem rationis cum luce solis, non potuisse a Discipulis videri, nisi prius confortarentur oculi eorum, ut exponemus inferius. Quod etiam probabile censet Parisiensis 1. de vniuer. part. secunda, folio centesimo sexagesimo secundo, columna secunda. Neque dissentit Pater Iannetus tertia parte, disputatione secunda, quaestione secunda; numero 163. Affermat expresse Pater Granadus 1. 2. controuers. 4. de habitibus disputatione sexta, numero septimo, quibus accedunt Sanctus Thomas, Alensis, Marsilius, Bonauentura, Scotus, Vualdensis, Victoria, Soms, & communiter Thomistae apud Patrem Suarez, tertia parte, tomo tertio, disputatione quinquagesima tertia, sectione quarta, asserentes, Christum Dominum sub modo sacramentali Eucharistiae non posse naturaliter videri oculis corporeis; posse tamen miraculose, & supernaturaliter, reque ipsa saepe a Beata Virgine, & oculis glorificatis videri.

61 Ostenditur assertio ex visu.

Probatum assertum. Probabilis est sententia Theologorum, quae docet claritatem corporis beati esse lucem intrinsece supernaturalem. Ita Richardus, & Parisiensis supra, Scotus in 4. distinctione 49. quaestione 13. Soms quaestione 4. articulo 8. quamuis non nihil formidans, Pater Suarez tom. 2. in 3. parte, artic. disputatione 32. sectione 1. & disputatione 48. sectione 2. Pater Salas 1. 2. tract. 2. disputatione 14. sectione 16. n. 170. P. Thireus libro de Transfiguratione Christi n. 23. & sequenti, & plerique alij, quibus accedit Sanctus Thomas in 3. dist. 16. q. 2. art. 1. ad 2. & 4. Ergo datur visio corporeae intrinsece supernaturalis. Probatum consequentia, quia lux illa visibilis est oculo corporeo. Non visione intrinsece naturali. Ergo visione intrinsece supernaturali. Probatum minor. Tum quia, ut statuimus disp. 10. nihil supernaturale potest terminare immediate, & quidditarius visionem naturalem. Tum quia illa visio essentialiter exigit principium supernaturale intrinsece, nempe speciem impressam emissam a luce intrinsece supernaturali, quae species ab vilo agente naturali effici repugnat; nam species intuitiva, & immediata objecti solum efficitur ab objecto, quod species essentialiter repraesentat. At objectum, quod illa species essentialiter repraesentat; est intrinsece supernaturale. Ergo solum effici potest ab objecto supernaturali; ac proinde est intrinsece supernaturale.

62 Responderet P. Suarez, & P. Salas.

Impugnatur.

Dices cum Patre Suarez, & Patre Salas supra, illam lucem adeo benignam esse visui, ut supra natura possit videri, quin laedat organum corporeum; atque adeo quin visus indigeat confortari ad videndum illam? Sed contra. Quamuis lux illa maligna non sit organo corporeo, atque adeo organum non indigeat spiritibus vitalibus

bus confortari; tamen adeo excellentis benignitatis est, ut visus supra natura, & speciebus, quas connaturaliter exigit, contineri illius visionem non possit. Ergo quamuis non indigeat confortatione per dispositiones corporeas, indigeat confortatione per species supernaturales, & principia eleuantia Dei. Sicut actus fidei non est malignus intellectui, neque capiti, in quo eum dependenter a corpore fabricatur; tamen propter eius excellentiam opus est principio intrinsece supernaturali, quod vires actinas intellectus confortet. Ergo similiter cum benignitate illius lucis potest coniungi indigentia principij supernaturalis actiui, quo vires actiuae potentiae visivae confortentur.

63 Alia solutio conuincitur.

Dices secundo cum eisdem, non posse eam lucem contineri sub objecto visibili oculi corporei, nisi aliqua saltem imperfecta visio naturalis possit eam attingere, sicut Deus non continetur sub objecto visibili intellectus, nisi intellectus creatus possit Deum aliqua cognitione naturali saltem abstractiua cognoscere? Sed contra; lux illa non videtur sola, sed simul cum coloribus corporum Beatorum, qui illustrantur per eam lucem. At colores sunt naturales, qui visione naturali possunt attingi. Ergo obiectum illius visionis continetur intra sphaeram adaequatam visus. Quandoquidem illa lux illustrat obiectum naturale, quod sub phaera naturali visus comprehenditur. Quare docui libris de anima, visionem coloris, & lucis non esse duplicem, sed vnicam indiuisibilem. Praeterea lux illa bifariam potest videri. Primo, ita ut distingatur a luce naturali. Secundo, ita ut confundatur cum illa, quin cernatur discrimen, quo a luce naturali distinguitur. Prior visio erit supernaturalis, quia species repraesentans talem differentiam supernaturalis est, & existens existenti lucis supernaturalis. Posterior potest esse naturalis, quia fieri potest specie naturali, quae non exigit existentiam lucis supernaturalis, sed ei sufficit existentia lucis naturalis, cum qua indiscriminatim lux supernaturalis confunditur. Haec doctrina exposita est in lib. de anima, & exponitur in Metaphysica. En lux supernaturalis continetur sub obiecto adaequato visus, sicut Deus sub obiecto adaequato intellectus, quia potest aliqua visione imperfecta, & confusa naturali videri per speciem quae poterat a luce naturali fieri, sicut Deus per species creaturarum naturaliter cognoscitur. Ergo perfectiore cognitione supernaturali distinguente differentiam talis lucis, poterit lux illa supernaturalis videri per speciem sibi propriam intrinsece supernaturalem.

64 Suadetur in reliquis sensibus.

Secundo probatur idem in reliquis sensibus praeter visum. Nam post resurrectionem corporum, sensus corporei Beatorum, Gustus, Auditus, Odoratus, & Tactus potiri debent felicitate aliqua sibi accommodata, tum quia tales sensus non erunt tota aeternitate otiosi; tum quia aequum est, ut parti sentienti corporis, quae in via contulit ad meritum per abstinentiam obiectorum sibi delectabilium, rependatur in patria aliqua merces sibi proportionata per iucundam eorum, aut similitudinem obiectorum sensationem. At ea sensio erit intrinsece supernaturalis. Ergo. Probat minor. Qualitates eius sensationis beatae erunt intrinsece supernaturales, sicut qualitas lucis perceptibilis per visum erit intrinsece supernaturalis, nam sicut lux supernaturalis possibilis est, ita etiam est possibilis sapor, odor, & sonus supernatur-

Ripalda de Ente Tom. I.

lis: & sicut lux supernaturalis possibilis debetur ex natura rei visui beato, ita reliquae qualitates sensibiles intrinsece supernaturales debentur reliquis sensibus beatis. Ergo sensiones earum qualitatuum erunt intrinsece supernaturales. Haec consequentia probatur eisdem rationibus quibus sensio lucis supernaturalis probata est intrinsece supernaturalis. Deinde esto, qualitates sensibiles sint naturales, sensiones erunt intrinsece supernaturales: quia sicut per species supernaturales. Tum quia naturales qualitates sentiuntur absentes; nam credibile non est sensibus inhærere saporem, odorem, sonum, & alias qualitates corporeas, quas rudia, & crassa sensibilia producant in via, sed per species ipsarum suppleri a Deo earum qualitatuum praesentiam. At haec species non possunt esse naturales; nam ex natura rei qualitates reliquorum sensuum praeter visum non sentiuntur praesentes per species, sed per se immediate, ut libro de anima ostensum est, atque adeo species earum non continentur in virtute agentium naturalium, sed a solo Deo debent infundi, ut absentes sentiri queant. Tum quia esto tales qualitates naturales sensibus inhærant; tamen sensiones earum erunt multo iucundiores, & altiores, quam sunt illae, quae ex natura rei comparantur per ipsarum praesentiam: nam merces in patria respondens longe altior est, & superior delictis, quibus homo propter Deum priuatur in via, ut fert commune Patrum, & Sacrorum scriptorum praeconium. Erunt igitur intrinsece supernaturales.

65 Tertia probatio.

Tertio; Esto, omnes qualitates sensibiles sint naturales; tamen sensus in patria plura simul, vehementioraque sensibilia percipient, quam forte potest naturalis infirmitas ipsorum. Etenim visus cernit lucem centuplo splendidiorem luce solis, gustus percipiet simul saporem omnium ciborum, odoratus simul variam omnium odorum mixturem, auditus omnium concentuum species, & omnes istas qualitates intensione altissime superante naturales sensuum facultates. Rursus pluralitatem sensibilibum, & graduum intensionis ipsorum vnusquisque sensus capiet vnica sensio indiuisibili, quamquam ex natura rei pluribus, eisque diuiduis sensuibus percipiat; nam talis sensio possibilis est, & rationi consentaneum apparet, eam re ipsa existere, cum a Deo decernitur, ut vnus sensibile, & vnus gradus obiecti sensibilis simul cum alio sensibili, alioque eiusdem gradu tota aeternitate apprehendatur. Indigeat igitur, eleuari virtus actiua vnus cuiusque sensus ad simultaneam, & vnicam tot, tantorumque obiectorum sensationem; siquidem virtus limitata naturae in illam non sufficit; atque adeo actio sensitiva, quae ab ipsa sensioe indistincta est, erit intrinsece supernaturalis.

66 Quarta.

Quarto; Dotes corporis gloriosi sunt intrinsece supernaturales, ut fert commune Theologorum arbitrium. Ergo sensiones corporis externae etiam erunt supernaturales. Nam, ut praemisimus asserione prima, tales sensiones sunt possibiles. Aequius autem est, ut titulo conditionis beatificae supernaturales donentur sensiones externae, quam dotes corporis gloriosi; tum quia sensiones magis conferunt ad beatitudinem, & gloriam accidentalem, quam dotes corporeae; tum quia sensus magis con-

O o 3 tulerunt

tulerunt in via ad meritum, quam reliquæ corporis facultates, seu partes, quæ dotibus supernaturalibus condecorantur.

SECTIO XI.

Argumenta contra sensiones & appetiones intrinsece supernaturales.

67 Lorca.

Prima obiectio.

Respondetur.

68 Secunda.

Diluitur.

Medina.

P. Granad.

NEgant actus intrinsece supernaturales in sensibus internis, & externis quidam Recentiorum, qui obiter hanc disputationem attingunt. Quibus accedit Lorca 1. 7. de virtut. disputatione decima sexta, memb. 3. sine. Arguitur primo. Actus intrinsece supernaturales sunt conducentes in salutem; Actus corporei non sunt conducentes in salutem; nam conducentia in salutem actuum supernaturalium, de qua differunt Patres, non est physica, sed moralis: actus autem corporei morales non sunt. Ergo non sunt intrinsece supernaturales? Respondeo. De his actibus non fuit sermo Conciliis, ac Patribus Ecclesiæ, sed tantum de actibus rationalibus, atque moralibus: ideoque actus supernaturales elicitos ex gratia cum actibus moraliter salutariis conueniunt. Tamen præter conducentiam moralem in salutem sunt alia capita, vnde in actibus non moralibus supernaturalitas entitatiua deprehendatur, vt probatione nostra illustre fit. Præterea actus corporei in gradum qualitatum salutarium reduci possunt: nam elicit in via prouocant animum per se ad efficiendum actus moraliter salutares, elicit vero in patria complent per se integritatem, & perfectionem accidentalem salutis, ac beatitudinis æternæ, vt vidimus. Hoc autem sufficit ad supernaturalitatem intrinsece cam.

Arguitur secundo. Si darentur huiusmodi actus intrinsece supernaturales, dari quoque deberent habitus infusi, quibus fierent, cum eiusmodi actus saltem in patria familiares, ac frequentes sint. At tales habitus infusi inhærentes sensibus internis, atque externis ignoti sunt Theologis. Ergo actus dari non debent. Confirmatur: si adessent eiusmodi habitus infusi, inter virtutes infusas referrentur. Inter virtutes infusas referri non possunt; nam virtutes respiciunt honestum, aut verum, habitus autem sensitiui non respiciunt honestum, neque verum. Ergo tales habitus infusi non dantur? Respondeo. De habitibus infusis corporeis ex professo agendum est nobis lib. 4. qui totas in explicationem habituum supernaturalium incumbet. Nunc breuiter dicam, quod probo. Possibiles sunt habitus infusi corporei, quibus fiant appetitiones, & sensiones supernaturales tam externæ, quam internæ; Tamen de facto nulli inhærent in via sensibus externis, quia in via raro contingunt sensiones externæ intrinsece supernaturales. Hæc probabilis est sententia Medinæ, Parris Granados, & aliorum, qui eos habitus re ipsa concedunt sensui interno, & appetitui, probabilius, eis decorari in Patria tam externos, quam internos sensus, quibus actus sensitiui entitate supernaturales frequentes, & continui sunt. At Theologi eos habitus non agnoscunt, quia de hoc genere actuum supernaturalium pauci differunt, & de habitibus fere nulli. Num autem inter

virtutes collocari hi habitus debeant, de voce qua est, & a nobis explicanda l. 4. Quoad confirmationem respondeo.

Tertio; sensus Brutorum sunt eiusdem conditionis cum nostris. Sensus Brutorum nullos efficiunt, nec possunt efficere actus intrinsece supernaturales; alias etiam habitus infusi communes essent Brutis, quod inauditum est. Ergo neque sensus nostri nos actus efficiunt, neque efficere possunt? Respondeo. Brutis possibiles sunt actus, & habitus supernaturales, qui nostris sensibus non repugnant: nam quoad partem sentientem, a nobis non differunt, & argumenta, quæ probant actus, & habitus sensitiuos supernaturales hominibus possibiles, probant etiam possibiles Brutis. Cæterum actu existente Brutis non competunt, sicut hominibus, quia sicut homines, in finem supernaturalem euecta non sunt, neque felicitate potiuntur intrinsece supernaturali.

Quarto; Nullus est actus intrinsece supernaturalis, cuius obiectum formale non sit intrinsece naturale. At nullum obiectum sensibile est intrinsece naturale, præcipue in via. Ergo nullus actus sensitiuus præcipue in via est intrinsece supernaturalis. Bartholomeus Medina 1. 2. quæstione sexagesima tertia, articulo tertio, sine; respondet, actus appetitus sensitiui elicitos per fortitudinem, & temperantiam infusos, respicere obiectum supernaturale, nempe medium supernaturale inter audaciam, & timorem, inter delectationes carnis partas cibo, & potu. Verum obscura est responsio. Nam non apparet quale sit istud medium supernaturale distinctum à medio naturali, quod actus sensitiui naturales respiciunt. Spirituales autem dicuntur respicere obiectum supernaturale, quia mediocritatem obiecti considerant in ordine ad regulam aut finem supernaturalem. At in obiectum sic consideratum sensitiui actus non tendunt. Quid igitur est medium istud supernaturale fortitudinis, & temperantiæ sensitiuæ? Pater Granados 1. 2. controu. de virtut. tract. primo, disputatione tertia, numero duodecimo, ait, vt aliquis actus sit intrinsece supernaturalis; non requirit, vt obiectum absolute sit entitate supernaturale, sed sufficere, vt respectiue supernaturale sit, quatenus tale obiectum non potest solis viribus naturalibus attingi; at obiectum, quod per actus sensus, & appetitus interni attingitur, licet entitate naturale sit, tamen non potest attingi, nisi determinetur ab intellectu, prius cognoscere obiectum supernaturale; ad cuius similitudinem idolum effingit. Sed non bene; nam phantasia Hæretici idem idolum efformat assentiens mysterio Trinitatis, aut alteri rei supernaturali, quod efformabat antequam esset Hæreticus. At Hæreticus non efformat tale idolum determinatus à cognitione supernaturali. Ergo obiectum secundum se, etiam vt sensibile non exigit supernaturalem cognitionem. Præterea phantasia indigere cognitione supernaturali obiecti ad efficiendum phantasma non est obiectum esse supernaturale, sed conditionem prænam esse supernaturalem. Ergo supernaturalitas sensitionis, aut appetitionis internæ non sumitur à supernaturalitate obiecti.

Ex dictis planius ego respondeo. Primo posse esse

71 Vera ref. esse ponsio.

Item Pater Granados.

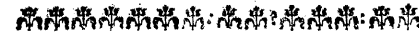
esse actus entitate supernaturales in obiectum entitate naturale, vt ex pedimus disputatione quadragesima-quinta. Secundo esse posse obiectum sensibile intrinsece supernaturale, vt magna pars Theologorum tuetur iuxta dicta superioris. Denique quamuis obiectum intrinsece supernaturale sit, posse respectiue esse supernaturale, quatenus obiecta naturalia, quæ ex natura rei pluribus actibus necessario percipiunt, simul, & vnico actu diuinitus percipi valent, vt exposuimus præteritis.

art. 8. numero 42. Pater Iannerus tom. 2. disputatione 6. quæstione 3. numero 153. & 154. Pater Ruiz de prædestinatione disputatione 46. sectione 5. numero 3. Caietanus 1. 2. quæstione 63. art. 3. Curiel. 1. 2. quæstione 109. art. 1. dub. 3. §. 4. concl. 2. Zumel. ibidem disputationes 1. & 2. & art. 3. disputatione 3. Medina 1. 2. q. 62. art. 2. Bannez 2. 2. q. 1. art. 2. q. 6. art. 1. & q. 24. art. 2. aliique Thomistæ, præsertim Recentiores.

Secunda sententia absolute affirmat, posse actum naturalem habere obiectum formale supernaturalem obiectum formale naturale. Ita ex antiquioribus Scotus quodl. 1. 1. §. *Alia differētia* & in 3. disputatione 37. quæstione vnica §. *Sed adhuc*, Gabriel in dist. 23. quæstione 2. art. 1. lit. G. & H. Bassol. in 3. dist. 28. quæstione vnica. art. 1. §. *Sic igitur* & dist. 23. quæstione vnica. art. 2. ad 1. Conradus 1. 2. quæstione 62. art. 3. Paludanus in 4. dist. 14. quæstione 2. numero 13. Palacios in 1. dist. 28. disputatione 1. Ex Recentioribus, Molina in concordia quæstione 14. art. 13. disputatione 7. & 13. & 14. & 32. Pater Ægidius de supernaturalitate disputatione 5. dub. 3. de fide disputatione 14. numero 7. Pater Herice 1. p. disputatione 38. Granados 1. 2. controuersia 8. de gratia tract. 1. disputatione 4. sectione 3. & 1. p. in proemio disputatione 4. numero 17. Salas in manuscriptis de gratia disputatione 7. sectione 10. §. 3. Lorca disputatione 9. de gratia concl. 1. & 2. Sforzia lib. 4. summæ Theol. à numero 25. Vinsfeldius sect. 3. de lib. arb. & grat. mem. 4. con. 1. 2. referens Guillel. Borrillung. in 3. dist. 23. quæst. 1.

Tertia sententia potest esse media inter suas priores, quæ asserat, posse quidem actum supernaturalem respicere obiectum formale naturale, non autem è contra actum naturalem obiectum formale supernaturale, quemadmodum potest actus spiritualis respicere obiectum materiale, non autem materialis obiectum spirituale. Quod videntur efficere plura argumenta sententiæ negantis, quæ vim solum habent contra actum naturalem respicientem obiectum formale supernaturale, & non contra actum supernaturalem respicientem obiectum formale naturale. Fauterque videtur P. Suarez lib. 2. de gratia c. 9. præcipue n. 19. & 30.

4 Sententia media.

DISPUTATIO XLV.

An actus naturalis, & supernaturalis possunt habere idem obiectum formale?

Quid obiectum formale.

OBIECTVM formale nunc voco, quod ratione sui, seu propter se immediare attingitur per actum; quod communiter dicitur obiectum intrinsece motuum. Extra omnem controuersiam certum est, actum naturalem, & supernaturalem posse respicere idem obiectum materiale commune, etiam immediatum, & proximum; quod plerique vocant obiectum formale quod. Nam per affectum naturalem, & supernaturalem appetimus beatitudinem supernaturalem, & per cognitionem supernaturalem, & naturalem assentiuntur existentie naturali Deo. Ideo controuersia solum existit de obiecto formali, & intrinsece motiuo, vtrique actui communi; an idem obiectum formale possit vtrique actui esse commune, siue illud naturale, siue supernaturale sit?

SECTIONES.

- 1 *Placita Theologorum.*
- 2 *Potest actus supernaturalis habere obiectum formale naturale.*
- 3 *Præcedens assertio auctoritate confirmatur.*
- 4 *Refelluntur argumenta contra præteritam doctrinam.*
- 5 *Potest actus naturalis respicere obiectum formale supernaturale.*
- 6 *Præcedens assertio conformis est doctrinae Sancti Thomæ, Conciliorum, & Patrum Ecclesiæ.*
- 7 *Dissoluntur argumenta contra præcedentem assertionem.*
- 8 *Ratio formalis, Sub qua actus supernaturalis tendit in obiectum, distincta est ab ea, sub qua tendit actus naturalis.*

SECTIO I.

Placita Theologorum.

IN qua re sic proposita prima sententia negat actum naturalem respicere posse obiectum formale supernaturale, & actum supernaturalem obiectum formale naturale. Ita videntur Pater Arrubal 1. p. disputatione 14. capite 6. Pater Falolus 1. p. quæstione 12. art. 1. numero 9. &

2 Authores negantes

SECTIO II.

Potest actus supernaturalis habere obiectum formale naturale.

ITa authores secundæ, & tertiæ sententiæ. Et probo. Potest actus ordinis superioris distinctui specie ab actu ordinis inferioris, solum ex modo tendendi in idem obiectum formale proportionatum actui ordinis inferioris. Ergo potest actus supernaturalis respicere obiectum formale naturale, commune cum actu naturali. Probatur consequentia, quia actui supernaturali dari non potest necessarium obiectum formale excellentius, quam actui naturali, nisi titulo excellentiæ, & inæqualitatis, qua conuertitur cum actu naturali. Antecedens probatur. Idem obiectum formale intuentur in se immediate, verbi gratia eandem albedinem visio exterior, sensatio

5 Probatio prima

interior, apprehensio intellectualis humana cognitio Angelica Gabr. & cognitio specie diuersa Raphaëlis. At hæ cognitiones sunt inæquales perfectione specifica. Ergo actus inæquales specifica perfectione possunt respicere intrinsece idem obiectum formale.

6 Respondet. P. Suarez Dices cum Patre Suarez, posse quidem actus pertinentes ad potentias diuersas differre specie, & genere circa idem obiectum formale, vt argumentum euincit; at non posse actus pertinentes ad eandem potentiam, vt nostra assertione sancitur. Sed contra primo, quia in mea sententia omnes actus humani oriuntur ab eodem principio reali, ad eandemque realiter potentiam spectant: quoniam potentia vitales non distinguuntur realiter ab anima. At actus humani circa idem obiectum formale distinctionem specificam fortuntur. Ergo actus inæquales eiusdem realiter potentia possunt obiecto formali conuenire, accepta distinctione specifica solum ex modo reddendi. Secundo, quia etiam actus naturalis, & supernaturalis pertinent, quodammodo ad potentiam diuersam; siquidem alter exigit lumen, & principium supernaturale, quod se gerit per modum potentia; alter lumen, & principium omnino naturale. Neque obest, exigere concursum eiusdem potentia vitalis. Quia etiam in sententia Patris Suarez omnes actus pertinentes ad potentias diuersas vendicant concursum immediatum eiusdem anima. Ergo sicut actus pertinentes ad potentias diuersas possunt ferri in idem obiectum formale ita actus naturalis, & supernaturalis pertinentes ad eandem potentiam naturalem. Tertio, quia, vt ait D. Thomas 1. 2. quaestione 1. art. 1. ad 3. in eandem bonitatem feruntur formaliter simplex complacentia, intensio efficax, & fructio, quæ sunt affectus inæquales, & specie diuersi. Tamè pertinent ad eandem potentiam. Ergo actus eiusdem potentia inæquales specie possunt versari circa obiectum formale omnino idem. Neque satisfacit, si cum eodem Suariorum dicas, eos affectus obiecto formali differre, quod intensio afficiatur in bonum absens, fructio vero in bonum præsens. Tum quia absentia non est obiectum intrinsece motuum intentionis, nam absentia boni, cum non sit bona, sed potius mala, non expeditur à voluntate. Mouet igitur desiderium sola bonitas obiecti absentis secundum se. At eadem etiam mouet gaudium. Ergo bonitas intrinsece motiua desiderij, & gaudij eadem est. Tum quia intensio efficax, & inefficax sunt affectus eiusdem voluntatis specie inæquales, ac diuersi. Tamen afficiuntur in idem bonum etiam absens. Similiter apprehensio, & iudicium referunt eandem veritatem, & propositionem obiectiuam, tanquam obiectum formale nulla conditione diuersum. Ergo actus inæquales eiusdem potentia possunt esse diuersi absque obiecto formali specie diuerso.

Impugnatur primo. Dices cum Thomistis 1. 2. q. 63. art. 1. virtutes acquisite intendere honestatem naturalem obiecti, vt conformem regulæ naturali rationis, infusas vero vt conformem regulæ naturali rationis; infusas vero vt conformem regulæ supernaturali fidei. Sed contra; In primis bonitas obiectiua moralis non sumitur ex conformitate obiecti cum regulæ intellectus, vt tractatu de actibus humanis illustrabo. Ergo scorsim ab ea conformitate proponitur bonitas mouens amorem virtutum moralium. Deinde vt virtus moralis infusa intendat aliquod opus, non est necessarium apprehendere ex parte obiecti conformitatem cum regulæ supernaturali fidei. Ergo obiectum formale virtutis infusæ non est conformitas cum regulæ supernaturali fidei. Nam obiectum formale voluntatis proponi debet ab intellectu, vt moueat amorem, quem terminet. Antecedens probatur. Non est opus apprehendere ex parte obiecti ipsam regulam supernaturalem. Ergo nec conformitatem cum regulæ supernaturali, quæ absque regulæ ipsa apprehendi non potest. Antecedens constat communi experimento, quo iusti præsertim illiterati exercēt virtutum moralium actus, qui raro, aut vix vnquam proponunt sibi ea reflexione bona moralia diligenda. At mihi credibile non est, iustos virtutum moralium officis deditos, fere nunquam elicere actum intrinsece supernaturalem, nec meritum, qui mea opinione intrinsece supernaturalis est. Ergo propositio regulæ fidei ex parte obiecti necessaria non est ad actum virtutis infusæ. Confirmatur: Ipsa regulæ directrix virtutum, quæ est cognitio practica intellectus proponit bona amplectēda, quia ipsi regulæ conformia. Ergo conformitas cum regulæ supernaturali non est bonitas obiectiua formaliter mouens amorem virtutum moralium. Probatur minor. Tum quia ante cognitionem intellectus præcedit ex parte obiecti bonitas, quæ ab intellectu proponitur diligenda, & amorem voluntatis mouet. Conformitas autem operis cum regulæ non præcedit ex parte obiecti ante ipsam cognitionem regulantem, sed potius illam sequitur. Tum quia cognitio regulatrix non est necessario supra se ipsam reflectēs imo plures talem reflexionem iudicant impossibilem, etiam diuinitus. Ergo cognitio regulatrix bona moralia non proponit amplectēda, quia sibi conformia.

Secundo. Dices secundo cum P. Ruiz de prædestinatione disput. 46. sect. 5. num. 3. rusticos, ac barbaros homines, licet ex parte obiecti non apprehendant explicitè esse formaliter aliquid supernaturale, quod per actus virtutum infusarum prosequantur implicitè tamen, & virtualiter semper id obiecti in quo virtutes infusæ exercentur. Hæc solutio eneruata est à nobis d. 10. n. 83. Primo, quia vt bonitas moralis conferat speciem actui virtutis, non sufficit, implicitè tantum bonitatem attingi, vt ad malitiam actus satis. Ergo vt bonitas supernaturalis tribuat speciem supernaturalem actui virtutis infusæ, non sufficit, solum implicitè, & virtualiter bonitatem supernaturalem attingi. Secundo, quia nulla ratio obiectiua cognoscitur virtualiter, & impliciter, nisi in alia, quæ formaliter, & explicitè cognoscatur. At ab homine illiterato, & rustico non cognoscitur formaliter, & explicitè bonitas, in qua motuum supernaturale implicite, & virtualiter cognoscatur. Ergo Maior non indiget probatione. probatur minor. Ratio obiectiua explicitè, & formaliter cognita, in qua bonitas supernaturalis implicite, & virtualiter continetur, non est bonitas naturalis, neque bonitas aliqua supernaturalis; neque ratio ab vtraque præcindens. Ergo nulla est. Bonitas naturalis explicitè obiecta non potest esse ratio formalis, in qua implicite diligatur supernaturalis, tribuens speciem actui supernaturali; tum quia bonitas supernaturalis non continetur in naturali, neque naturali connexa est; tum quia alij actus naturalis, & supernaturalis obiecto non differunt, imo omnis virtutis actus esset intrinsece supernaturalis, cum per actum etiam virtutis acquisite attingatur formaliter naturalis bonitas, in qua virtualiter attingitur supernaturalis, tribuens supernaturalitatem actui virtutis infusæ. Neque ratio implicite, & formaliter obiecta potest esse bonitas aliqua supernaturalis; nam supponimus explicitè, & formaliter nihil supernaturale obiecti intellectui hominis rustici; & quidem si ratio obiectiua supernaturalis formaliter, & explicitè obiceretur, iam non implicite, sed explicitè attingeretur supernaturalitas per actum. Item neque ea bonitas potest esse ratio præcindens à naturali, & supernaturali; nam sub ea ratione æque continetur bonitas naturalis, ac supernaturalis; ac subinde non esset ratio, quare ex obiecto formali, actus esset potius supernaturalis, quam naturalis. Ergo in nulla ratione explicitè obiecta potest bonitas supernaturalis implicite attingi, proptèr opus est ad discernendum actum supernaturalem ab actu naturali ex obiecto formali.

Tertio. Probatur tertio. Virtutes morales infusæ mouentur intrinsece ex bonitate naturali, ex qua mouentur acquisite. Nam iustitia, temperantia, & misericordia acquisite, & infusæ tendunt in iustum, temperatum, & leuamen alienum quia iustum, temperatum, & leuamen alienum est. Ergo potest amor supernaturalis moueri ex bonitate amor supernaturalis moueri ex bonitate naturali, qua mouetur naturalis.

7 Secunda. Probatio. Probatur secundo superior assertio, Christus Dominus per scientiam infusam non solum cognoscebat supernaturalia, verum etiam naturalia. At ea cognoscebat in se ipsis immediate, vt obiecta formalia, sicut scientia naturalis Angelica, neque enim ea nouerit in verbo, aut in alio medio prius cognito. Ergo cognitio supernaturalis potest habere obiectum formale naturale commune cum cognitione naturali.

8 Tertia. Probatur tertio. Virtutes morales infusæ mouentur intrinsece ex bonitate naturali, ex qua mouentur acquisite. Nam iustitia, temperantia, & misericordia acquisite, & infusæ tendunt in iustum, temperatum, & leuamen alienum quia iustum, temperatum, & leuamen alienum est. Ergo potest amor supernaturalis moueri ex bonitate amor supernaturalis moueri ex bonitate naturali, qua mouetur naturalis.

9 Thomist. responsio. Reicitur. Dices cum Thomistis 1. 2. q. 63. art. 1. virtutes acquisite intendere honestatem naturalem obiecti, vt conformem regulæ naturali rationis, infusas vero vt conformem regulæ naturali rationis; infusas vero vt conformem regulæ supernaturali fidei. Sed contra; In primis bonitas obiectiua moralis non sumitur ex conformitate obiecti cum regulæ intellectus, vt tractatu de actibus humanis illustrabo. Ergo scorsim ab ea conformitate proponitur bonitas mouens amorem virtutum moralium. Deinde vt virtus moralis infusa intendat aliquod opus, non est necessarium apprehendere ex parte obiecti conformitatem cum regulæ supernaturali fidei. Ergo obiectum formale virtutis infusæ non est conformitas cum regulæ supernaturali fidei. Nam obiectum formale voluntatis proponi debet ab intellectu, vt moueat amorem, quem terminet. Antecedens probatur. Non est opus apprehendere ex parte obiecti ipsam regulam supernaturalem. Ergo nec conformitatem cum regulæ supernaturali, quæ absque regulæ ipsa apprehendi non potest. Antecedens constat communi experimento, quo iusti præsertim illiterati exercēt virtutum moralium actus, qui raro, aut vix vnquam proponunt sibi ea reflexione bona moralia diligenda. At mihi credibile non est, iustos virtutum moralium officis deditos, fere nunquam elicere actum intrinsece supernaturalem, nec meritum, qui mea opinione intrinsece supernaturalis est. Ergo propositio regulæ fidei ex parte obiecti necessaria non est ad actum virtutis infusæ. Confirmatur: Ipsa regulæ directrix virtutum, quæ est cognitio practica intellectus proponit bona amplectēda, quia ipsi regulæ conformia. Ergo conformitas cum regulæ supernaturali non est bonitas obiectiua formaliter mouens amorem virtutum moralium. Probatur minor. Tum quia ante cognitionem intellectus præcedit ex parte obiecti bonitas, quæ ab intellectu proponitur diligenda, & amorem voluntatis mouet. Conformitas autem operis cum regulæ non præcedit ex parte obiecti ante ipsam cognitionem regulantem, sed potius illam sequitur. Tum quia cognitio regulatrix non est necessario supra se ipsam reflectēs imo plures talem reflexionem iudicant impossibilem, etiam diuinitus. Ergo cognitio regulatrix bona moralia non proponit amplectēda, quia sibi conformia.

10 Occurritur P. Ruiz. Primo impugnatur. Dices secundo cum P. Ruiz de prædestinatione disput. 46. sect. 5. num. 3. rusticos, ac barbaros homines, licet ex parte obiecti non apprehendant explicitè esse formaliter aliquid supernaturale, quod per actus virtutum infusarum prosequantur implicitè tamen, & virtualiter semper id obiecti in quo virtutes infusæ exercentur. Hæc solutio eneruata est à nobis d. 10. n. 83. Primo, quia vt bonitas moralis conferat speciem actui virtutis, non sufficit, implicitè tantum bonitatem attingi, vt ad malitiam actus satis. Ergo vt bonitas supernaturalis tribuat speciem supernaturalem actui virtutis infusæ, non sufficit, solum implicitè, & virtualiter bonitatem supernaturalem attingi. Secundo, quia nulla ratio obiectiua cognoscitur virtualiter, & impliciter, nisi in alia, quæ formaliter, & explicitè cognoscatur. At ab homine illiterato, & rustico non cognoscitur formaliter, & explicitè bonitas, in qua motuum supernaturale implicite, & virtualiter cognoscatur. Ergo Maior non indiget probatione. probatur minor. Ratio obiectiua explicitè, & formaliter cognita, in qua bonitas supernaturalis implicite, & virtualiter continetur, non est bonitas naturalis, neque bonitas aliqua supernaturalis; neque ratio ab vtraque præcindens. Ergo nulla est. Bonitas naturalis explicitè obiecta non potest esse ratio formalis, in qua implicite diligatur supernaturalis, tribuens speciem actui supernaturali; tum quia bonitas supernaturalis non continetur in naturali, neque naturali connexa est; tum quia alij actus naturalis, & supernaturalis obiecto non differunt, imo omnis virtutis actus esset intrinsece supernaturalis, cum per actum etiam virtutis acquisite attingatur formaliter naturalis bonitas, in qua virtualiter attingitur supernaturalis, tribuens supernaturalitatem actui virtutis infusæ. Neque ratio implicite, & formaliter obiecta potest esse bonitas aliqua supernaturalis; nam supponimus explicitè, & formaliter nihil supernaturale obiecti intellectui hominis rustici; & quidem si ratio obiectiua supernaturalis formaliter, & explicitè obiceretur, iam non implicite, sed explicitè attingeretur supernaturalitas per actum. Item neque ea bonitas potest esse ratio præcindens à naturali, & supernaturali; nam sub ea ratione æque continetur bonitas naturalis, ac supernaturalis; ac subinde non esset ratio, quare ex obiecto formali, actus esset potius supernaturalis, quam naturalis. Ergo in nulla ratione explicitè obiecta potest bonitas supernaturalis implicite attingi, proptèr opus est ad discernendum actum supernaturalem ab actu naturali ex obiecto formali.

11 Quarta probatio. Quarto probatur. Bonitas Dei vt authoris naturæ, quæ diligitur amore naturali, potest mouere actum charitatis supernaturalem. Ergo obiectum formale accommodatum actui naturali potest esse obiectum formale actus supernaturalis. Probatur antecedens. Nulla est cognitio supernaturalis bonitatis diuinæ, quæ non possit excitare amorem supernaturalem. ipsius. Sed bonitas Dei, vt authoris naturæ, quæ allicit amorem naturalem, potest cognosci per cognitionem supernaturalem, præcipientem illam à bonitate Dei, vt authoris gratiæ. Ergo potest esse amor supernaturalis Dei, mouente obiectiue bonitate Dei vt authoris naturæ. Probatur minor. Per scientiam infusam cognoscentem substantiam creatam naturalem, cognoscitur abstractiue bonitas diuinæ, digna amore creaturæ. At non cognoscitur bonitas Dei, vt authoris gratiæ, sed vt authoris naturæ; nam entia naturalia non ducunt notionem intellectus in Deum, vt authorem supernaturalem, sed naturalem duntaxat. Ergo cognitione supernaturali potest proponi diligenda bonitas Dei vt authoris naturæ. Similiter per actum fidei potest proponi bonitas naturalis Dei diligibilis à voluntate, vt si Deus reuelat, se esse authorem naturæ, quin reuelat, se esse authorem gratiæ. At tunc bonitas cognita per actum fidei proptèr talem reuelationem Dei esset diligibilis per actum supernaturalem. Ergo bonitas diuina, quæ mouet amorem naturalem, potest etiam mouere amorem supernaturalem, proposita

9 Thomist. responsio.

Reicitur.

Cōfirmatur.

10 Occurritur P. Ruiz.

Primo impugnatur.

Secundo.

cognoscitur virtualiter, & impliciter, nisi in alia, quæ formaliter, & explicitè cognoscatur. At ab homine illiterato, & rustico non cognoscitur formaliter, & explicitè bonitas, in qua motuum supernaturale implicite, & virtualiter cognoscatur. Ergo Maior non indiget probatione. probatur minor. Ratio obiectiua explicitè, & formaliter cognita, in qua bonitas supernaturalis implicite, & virtualiter continetur, non est bonitas naturalis, neque bonitas aliqua supernaturalis; neque ratio ab vtraque præcindens. Ergo nulla est. Bonitas naturalis explicitè obiecta non potest esse ratio formalis, in qua implicite diligatur supernaturalis, tribuens speciem actui supernaturali; tum quia bonitas supernaturalis non continetur in naturali, neque naturali connexa est; tum quia alij actus naturalis, & supernaturalis obiecto non differunt, imo omnis virtutis actus esset intrinsece supernaturalis, cum per actum etiam virtutis acquisite attingatur formaliter naturalis bonitas, in qua virtualiter attingitur supernaturalis, tribuens supernaturalitatem actui virtutis infusæ. Neque ratio implicite, & formaliter obiecta potest esse bonitas aliqua supernaturalis; nam supponimus explicitè, & formaliter nihil supernaturale obiecti intellectui hominis rustici; & quidem si ratio obiectiua supernaturalis formaliter, & explicitè obiceretur, iam non implicite, sed explicitè attingeretur supernaturalitas per actum. Item neque ea bonitas potest esse ratio præcindens à naturali, & supernaturali; nam sub ea ratione æque continetur bonitas naturalis, ac supernaturalis; ac subinde non esset ratio, quare ex obiecto formali, actus esset potius supernaturalis, quam naturalis. Ergo in nulla ratione explicitè obiecta potest bonitas supernaturalis implicite attingi, proptèr opus est ad discernendum actum supernaturalem ab actu naturali ex obiecto formali.

11 Quarta probatio.

Quarto probatur. Bonitas Dei vt authoris naturæ, quæ diligitur amore naturali, potest mouere actum charitatis supernaturalem. Ergo obiectum formale accommodatum actui naturali potest esse obiectum formale actus supernaturalis. Probatur antecedens. Nulla est cognitio supernaturalis bonitatis diuinæ, quæ non possit excitare amorem supernaturalem. ipsius. Sed bonitas Dei, vt authoris naturæ, quæ allicit amorem naturalem, potest cognosci per cognitionem supernaturalem, præcipientem illam à bonitate Dei, vt authoris gratiæ. Ergo potest esse amor supernaturalis Dei, mouente obiectiue bonitate Dei vt authoris naturæ. Probatur minor. Per scientiam infusam cognoscentem substantiam creatam naturalem, cognoscitur abstractiue bonitas diuinæ, digna amore creaturæ. At non cognoscitur bonitas Dei, vt authoris gratiæ, sed vt authoris naturæ; nam entia naturalia non ducunt notionem intellectus in Deum, vt authorem supernaturalem, sed naturalem duntaxat. Ergo cognitione supernaturali potest proponi diligenda bonitas Dei vt authoris naturæ. Similiter per actum fidei potest proponi bonitas naturalis Dei diligibilis à voluntate, vt si Deus reuelat, se esse authorem naturæ, quin reuelat, se esse authorem gratiæ. At tunc bonitas cognita per actum fidei proptèr talem reuelationem Dei esset diligibilis per actum supernaturalem. Ergo bonitas diuina, quæ mouet amorem naturalem, potest etiam mouere amorem supernaturalem, proposita

per cognitionem supernaturalem. Neque obstat cognitionem supernaturalem moueri ex obiecto supernaturali. Nam effectus voluntatis non mouetur ex obiecto formali in intellectu. Sed bonitas, quæ est obiectum materiale cognitionis, potest esse obiectum formale amoris, vt bonitas Dei, authoris gratiæ, proposita per fidem est obiectum materiale fidei, cuius ratio formalis est sola reuelatio diuina, & obiectum materiale est bonitas reuelata. Ergo licet cognitio supernaturalis moueatur ex obiecto formali supernaturali, potest amor excitatus per illam moueri ex obiecto formali naturali, quando bonitas materialiter proposita est naturalis. vt plura naturalia possunt esse obiecta materialia, proposita, & reuelata reuelatione supernaturali. Confirmatur; Quotidie iusti contemplatione rerum naturalium accenduntur in amorem supernaturalem Dei. At solum possunt accendi in amorem bonitatis Dei vt authoris naturæ; nam res naturales non ducunt notionem in bonitatem Dei, vt authoris gratiæ. Ergo bonitas Dei, vt authoris naturæ amari potest, proptèr se amore supernaturali.

Quinto probatur à paritate. Actio supernaturalis tendit formaliter in terminum naturalem, vt bi gratia actio cognitionis supernaturalis in habitum, & speciem naturalem, creatio agentis naturalis per virtutem obedientialem in qualitatem naturalem; item vnio supernaturalis attingit formaliter extremum naturale, vt bi gratia, vnio hypostatica humanitatem, vbicatio Eucharistica corpus Christi: item actus supernaturalis respicit formaliter ad æquato subiectum naturale, vt bi gratia actus charitatis voluntatem. Ergo etiā potest actus supernaturalis respicere formaliter obiectum naturale. Probatur consequentia; nam, vt actus sumit speciem ab obiecto formali, sic etiam actio sumit speciem à termino, vnio ab extremo, & actus ipse à potentia, & subiecto.

Demum probari solet, quia si actus naturalis, & supernaturalis distinguantur motiuis, potest homo discernere, quem actum efficiat naturalem, & quem supernaturalem; ac per consequens etiam cognoscere, verum anore, vel odio dignus sit; quod amitti non debet. Probatur sequela; quia vnusquisque potest experimento discernere motiua suorum actuum, Ergo etiam ipsos actus naturales, & supernaturales. Sed negatur sequela à Patre Suarez supra num. 35. nam cum semper concurrant motiua naturalia, & supernaturalia simul, ægre potest homo discretionem efficere rationum formalium, quæ ipsum mouent ad suos actus. Ego sane experimento cerno, id haud facile fieri. Maiorem vim habet argumentum, si conficiatur in Angelo, qui clariùs cernit suos actus, & in eis obiecta, quæ attinguntur per illos. Ceterum responderi potest, etiam Angelum non agnoscere euidenter, se habere actum supernaturalem. Tum quia non est euidenter Angelo, sed tantum probabile, non posse actum supernaturalem habere obiectum formale naturale commune cum actu naturali. Tum quia non potest cognoscere euidenter motiuis supernaturalem cognitionem naturali immediatam, sed tantum in actu supernaturali ipsum respicientem, vt statimur disp. 10. At actum supernaturalem non potest Angelus euidenter cognoscere, vt argumentum supponit, & nos ostendimus ibidem; vbì huic argumento plenius satis fecimus.

Roboratur.

12 Quinta.

13 Aliorum probatio expenditur.

SECTIO III.

Præcedens assertum auctoritate confirmatur

14 S. Thomæ auctoritate fulcitur;

Illustratio probationem nostræ sententiæ auctoritate S. Thom. qui in 1. dist. 17. qu. 1. art. 4. ait: Si igitur accipiamus actum charitatis, qui est diligere Deum, ex specie actus non discernitur, virum sit à potentia imperfecta, vel perfecta per habitum gratiarum, quia ad idem obiectum ordinatur potentia, & habitus. Obferuo, ideo asseri à S. Thom. non posse discerni nostram cognitionem actum supernaturalem elicitorum à charitate, & actum naturalem virtutis naturæ elicitorum à voluntate, quia vtrique actui ex parte obiecti nulla differentia est. Si autem obiectum formale esset diuersum, male referretur impotentia discernendi vnum actum ab alio in identitatem obiecti. Ita interpretatur suum Magistrum Capreolus ibidem qu. 1. §. Ad argumenta Aureoli. Quin inde colligit, posse eundem actum secundum entitatem fieri à voluntate cum habitu. Quæ collectio fieri à Capreolo non potest, si putaret, à dno Thoma sentiri, actum elicitorum à charitate differre obiecto formali ab actu elicitorum sine illa. Verum tamen collectio Capreoli mala est, quia trahit Angelicum Præceptorem in sententiam, negantem actum charitatis intrinsece supernaturalem, falso existimans, non posse entitatem actus elicitorum à charitate esse diuersam ab entitate actus elicitorum sine illa, vbi obiectum formale docetur vtrique actui commune. In cuius mentis confirmationem adducit Capreolus alia testimonia S. Thomæ in quod 1. quæst. 3. art. 3. & quæst. 10. de veritate art. 10. ad 1. vbi repetit sanctus Thomas, ex omnimoda similitudine actus supernaturalis cum naturali non posse à nobis alterum ab altero distinguere. Præterea Præceptor Angelicus 2.2. qu. 17. art. 2. ad 3. & qu. 14. de veritate art. 14. docet actum charitatis quantum ad substantiam non esse supernaturalem, sed quantum ad modum. At hoc non ita accipiendum est, vt neget, actum charitatis esse intrinsece supernaturalem, vt aduersarij fatentur. Ergo accipiendum est, negare, actum charitatis, & alios similes actus supernaturalitatem induere ex incidentia in obiectum formale, quæ est substantia actus, sed ex modo respiciendi illud. Quod enim ait Aluarez de aux. d. 51. num. 14. S. Thomam solum differere de actu charitatis imperato, & externo, violenta interpretatio est. Tum quia verba sunt; Est aliquid supra naturam humanam quantum ad modum actus, non autem quantum ad substantiam ipsius, sicut diligere Deum. Diligere autem plane non in actum externum, & imperatum, sed solum in imperantem, & internum quadrat. Tum quia subiungit, & cognoscere in speculo creaturarum. Cognoscere autem creaturas non admittit actum imperantem, & imperatum, qui solum ad voluntatem spectant. Item explicatio Medinæ 1.2. qu. 62. solut. ad 1. volentis, sanctum Thomam agere de dilectione Dei in genere, prout abstrahit à naturali, & supernaturali, nequiquam subsistit, nisi dilectio Dei constituitur in genere per respectum ad idem obiectum formale, commune dilectioni naturali, & supernaturali. Nam si differentia specifica dilectio

Confirmatur.

Interpretatio Aluarez violenta.

Item ordine.

nis essentialiter vindicat obiectum formale diuersum, iam dilectio naturalis, & supernaturalis non differunt solum ex modo tendendi in obiectum, sed ex ipso obiecto, quod ad substantiam actus spectat. Eodem atinet quod S. Thomas docet in 1. d. 17. q. art. 4. & in 2. dist. 3. q. 2. art. 1. in corp. & ad 1. & in 4. dist. 17. quæst. 1. art. 1. quæstionum. 1. ad 6. actum charitatis, & contritionem esse posse à facultate liberi arbitrii, destituta auxilio gratiæ, & Deo agente opera naturæ. Nam Sanctus Thomas intelligendus non est; vt velit, posse virtutibus naturæ fieri dispositionem ad gratiam, ne illi Pelagianismum adscribamus. Ergo explicandus est velle, posse eum actum fieri illustrationibus supernaturalibus, quæ ex parte obiecti non transcendunt limites illustrationum naturalium, & in eadem obiecta formalia moueant voluntatem, in quæ mouent naturales, atque ita auxilia naturalia, & supernaturalia, & affectiones conceptos ex illis in eodem obiecto formali occupentur, vt exposuimus nos disp. 17. n. 60.

Vterius confirmatur.

Claudo totam nostræ doctrinæ probationem ex illustribus testimoniis, quæ adduximus, & expendimus disput. 20. à sect. 4. ad probandum, nullum virtutis acquirere actum fieri, quem continuo non comitetur circa idem obiectum actus supernaturalis, nullaque illustrationes, & affectiones naturales excitari ministerio causarum naturalium ad pellicendum voluntatem, in obiecta honesta virtutum naturalium, quibus ex lege Dei non inferantur illustrationes, & affectiones supernaturales, vt conante voluntate in obiecta honesta naturalia, fiant actus supernaturales, & conducentis hominem in salutem, quinimo eos actus, & illustrationes supernaturales esse communes gentilibus, qui nihil ex parte obiecti supernaturale apprehendunt. Quod verum esse non potest, nisi in idem obiectum formale naturale possint intendere illustrationes, & affectiones supernaturales. Item eodem aduocò ea quæ disp. 17. section. 1. proposui ex Chrysostomo, & alijs Græcis Patribus ad vindicandum ipsos ab errore Semipelagianorum, quos exposuimus in fauorem Catholicæ doctrinæ; statuis illustrationibus supernaturalibus circa obiecta formalia virtutum naturalium. Videantur omnia, & expendantur, & dilucido apparebit, nostram istam doctrinam maxime congruere doctrinæ Patrum Ecclesiæ.

15 Illustratur, ex patribus

Quod rursus manifestum deprehendes, si in discursum sequentem animum sincerum aduerteris. Iuxta doctrinam sacrarum litterarum, & Patrum Ecclesiæ potest diligere Deum auctore supernaturali propter bonitatem, quam referunt creaturæ naturales, verbi gratia propter perfectionem sapientiæ, omnipotentiam, prouidentiam, bonitatis, & misericordiam, quam meditatione creaturarum assequitur intellectus. At hæc bonitas pertinet ad motum naturalia, propter quæ Deus diligere potest amore naturali. Ergo bonitas naturalis potest esse motuum commune amoris naturali, & supernaturali. Consequentia optima est. Minor negari non potest, nisi negetur possibile amor naturalis Dei cum alia bonitas diuina illum excitare non possit, nisi ea, quam meditatione creaturarum assequi possumus. Maior frequens est in sacris litteris, & monumentis Patrum. Sufficit nunc illud Pauli Ro. 1. Reuelatur ira Dei de celo super omnem impietatem hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent, quia quod

16 Iterum illustratur.

SECTIO IV.

Refelluntur argumenta contra præteritam doctrinam.

quod norum est Dei, manifestum est in illis. Deum enim illis manifestauit; inuisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque eius veritas, & diuinitas, ita ut sint inexhaustibiles. Hic manifeste differit Paulus de cognitione, & dilectione Dei supernaturali, & conducenti in salutem, vt concors est consensus Patrum, & nos ostendimus d. 17. n. 57. Item de manifestatione, & dilectione Dei, quam ministrant creature naturales, vt habet S. Thomas sect. 9. ibi: manifestans, exterius proponendo visibiles creaturas in quibus, in quodam libro, Dei cognitio legeretur. Item discrete Chrysost. Tu porro mihi adstruio, probato, & declarato, quod cognitio de Deo illis manifesta fuerit, & quod sponte sua illam prætermiserint. Vndenam igitur manifesta erat? Vocem à supernis immisit illis Deus? Nequaquam; sed quod illos voce validius illicere poterat, id fecit, mundi creatione in medium proposita, vt possit sapiens, & rudis, ex ipso aspectu eorum, quæ oculis subiecta sunt pulchritudinem edoceri, ad Deum conscendere. Ergo sola mundi creatione in medium proposita possunt homines assequi cognitionem, & dilectionem Dei, qua itam Dei excusent, vt in vitam promoueantur æternam. Ideo Aug. lib. 1. confess. c. 8. sic Deum alloquitur. Ecce dicunt mihi omnes creature, vt te amem, nec cessant dicere omnibus, vt sint inexhaustibiles. Item lib. 3. de lib. arb. c. 19. multis modis Deus per creaturam sibi domino seruitutem auersum ad se vocat. Quin, & verum Dei amorè, quod ad Deum peruenitur, quique non nisi à Deo Patre per Iesum Christum accipitur, pluribus locis docet esse amorem Creatoris ex creaturis patrum vt lib. 4. Iul. c. 3. lib. 9. de Trinit. c. 7. & 8. lib. 50. Homil. hom. 34. è quo hanc doctrinam didicit Prosper lib. 2. de vocat. gent. c. 4. Cælum quippè, ac terra, & mare, omni quo creaturas, quæ videntur, ac intelligi potest, ad hanc præcipue disposita est humani generis utilitatem, vt natura rationalis de contemplatione tot specierum, de experientia tot honorum, de perceptione tot munerum ad cultum, & dilectionem sui indueretur auctoritate, implente omnia spiritu Dei, in quo viuimus, mouemur, & sumus. Quid potuit manifestius exprimi? Eodem veniunt, quæ habet libro contra Collatorem capite decimo - quarto. Sic ergo nemo uenit, nisi attractus, homines quocunque modo veniunt, attrahuntur. Trahit igitur ad Deum contemplatio elementorum, omnium, quæ in eis sunt, ordinatissima pulchritudo, inuisibilia enim eius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Trahit rerum gestarum cognitio, & diuinorum operum cælatura animam audientis inflammat, narrantes laudes domini, & virtutem eius. Nulla iam dubitatio sit posse hominem diligere Deum dilectione salutari & promouente in Deum, per ductum creaturarum naturalium, atque adeo propter solam bonitatem quam referunt naturales creature.

17 Assertiones præteritæ obiecti primo potest Primo ob- propositio 35. Michaelis Baij damnata à iudicatur Pius 5. & Gregorio 13. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis scilicet, quo Deus amatur vt Author natura; & gratiæ, quo Deus amatur, vt beatorum, vana est, & commentitia. Ideo enim distinctionem istam vanam censebat Baius, quia volebat amorem, quo Deus amatur, vt Author naturæ esse gratuitum, & supernaturalem, vt multis probat lib. de charitate cap. 14. quem ego vidi, & ex quo superior propositio decepta est. Ergo damnatum dogma est, est dilectionem Dei, vt Authoris naturæ, quæ nulla bonitate supernaturali formaliter allicitur, esse posse supernaturalem. Respondeo. Ea propositio non est ab Ecclesiæ Pontificibus damnata, quod Baius assereret, amorem, quo Deus tanquam Creator diligitur, esse posse supernaturalem, & gratuitum, sed quod negaret contra communem Theologorum consensum esse posse naturalem, contenderetque, Deum, etiam vt Authorem naturæ, necessario diligere amore supernaturali, quia naturalis possibilis sit, vt opus illi erat ad euerendam communem distinctionem duplicis amoris Dei. At nos eam distinctionem colimus, quippè ita censemus Deum tanquam creatorem diligere posse amore supernaturali elicitorum per charitatem, vt simul eundem tanquam creatorem amore etiã naturali diligibilem fateamur. Quo longe discrepat doctrina nostra à Michaelis Baij doctrina.

17 Primo ob- iudicatur Pius 5. & Gregorius 13.

Expositio

Secundo obiecti potest Augustinus lib. contra Iulianum cap. 4. ante medium asserens ex obiecto formali discernendas esse virtutes: præsertim his verbis: Noueris itaque non officia, sed finibus à virtutibus discernendas esse virtutes. Officia autem est, quod faciendum est, finis vero, propter quod faciendum est, finis vero, propter quod faciendum est. Agit autem Augustinus de virtutibus infusis, & obiecto formali supernaturali, vt colligere est ex his, quæ præteritis præmiserat. Ideo veras virtutes habemus, quia verum est propter quod facimus, id est, hoc natura nostra consentaneum est ad salutem, & veram felicitatem. Vbi manifeste differit de virtutibus, & rationibus formalibus, ad salutem attinentibus, & veram felicitatem, quæ supernaturales sunt. Ergo virtutes supernaturales intendere necessario debent obiectum formale supernaturale. Respondeo. Animus Augustini in eo loco non est ostendere, quo discernantur virtutes supernaturales à naturalibus, sed solum virtutes à vitiis. Quippè Iulianus, referent Augustino, ad cognoscendum, verum vera virtutes sint, hoc tantummodo intuetur, quod agitur, non causa querenda est, cur agatur; solum exigit ad virtutem opus materiale honestum, non obiectum formale. At Augustinus contendit, non sufficere ad virtutem honestum fieri, sed honeste, hoc est propter ipsam honestatem; quod & nos fateamur. An vero ad virtutem supernaturalem necessaria sit honestas

18 Secundo obicitur August.

Declaratio.

neffas obiectiua supernaturalis, neque differuit Augustinus, neque res contra Iulianum suscepta vendicabat. Quod si exponit rationem formalem obiectiuam necessariam ad virtutem per honestum supernaturale, natura nostra consentaneum ad salutem, & veram felicitatem; non est, quod supernaturalitas obiecti sit requisita ad veram virtutem, sed explicat necessitatem obiecti formalis honesti, exempli gratia, in opere nobis consentaneo in salutem, vt potuisset idem exponere in opere honesto naturali. Quin illud, id est, hoc natura nostra consentaneum est ad salutem, & veram felicitatem, non est explicatio obiecti formalis; propter quod virtutes agere debent, sed totius integre orationis precedens, quo voluit significare, non posse virtutes esse nobis consentaneas ad felicitatem eternam, nisi agentes opera honesta ipsam honestatem intendant; quod & nostrae doctrinae est, quae est absque honestatis intentione cum solo opere materiali honesto virtutem conducentem in salutem non agnoscit. Quare mox suam propositionem probat Augustinus; Non enim absurde virtus definita est ab eis, qui dicuntur virtus est animi habitus natura modo, atque rationi consentaneus. Quae definitio est Ciceronis lib. de inuentione, qui motiua supernaturalia non agnoscit, & consentaneitatem non obiecto, sed virtuti apposuit.

19 Tertio. S. Thomas.

Explicatio.

Tertio obicitur S. Thomas 1. 2. q. 63. art. 4. distinguens virtutes morales infusas ab acquisitis, obiectis formalibus, quae respiciunt; nimirum infusae prout sunt conformia regulae supernaturali. Item q. 109. art. 3. ad 1. discernens dilectionem naturalem a supernaturali, quod naturalis afficitur in Deum, vt in finem, & authorem naturalis boni, supernaturalis vero, vt in obiectum beatitudinis supernaturalis, & authorem gratiae. Respondet S. Thomas non distinguens virtutes acquisitas, & infusas obiectis formalibus, sed rationibus formalibus obiectorum, quas ab ipsis obiectis discernit, & docet esse regulas prescribentes modum agendi in materia virtutum moralium; atque adeo esse cognitiones practicas, antecedentes virtuti moralium actus; quas ex parte obiecti recenset, quia sunt applicationes, & propositiones ipsorum obiectorum. At hac ratione etiam nos distinguimus extrinsece obiecta formalia virtutum infusarum ab obiectis formalibus acquisitarum; nam cognitiones dirigentes virtutes infusas sunt supernaturales, & specie diuersae a cognitionibus dirigentibus acquisitas; quae sunt omnino naturales. Verum tamen obiecta formalia intrinsece mouentia, & simul terminantia affectus virtutum vtriusque communia sunt, licet diuersis cognitionibus, & regulis proponantur. Secundo distinguimus in eodem obiecto rationem obiectiuam formalem qua mouet, & terminat virtutum actus, a ratione formali obiectiua intrinseca sub qua illos terminat, & mouet; & quamuis ratio formalis obiectiua qua, sit communis virtutibus acquisitis, & infusis; tamen ratio formalis sub qua differens est, vt exponemus sectione 3. Diuus Thomas autem solum agit de rationibus obiectiuis sub qua, non vero de rationibus formalibus qua, de quibus est nostra disputatio. Tertio recte discriminat virtutes infusas ab acquisitis, etiam rationibus formalibus qua obiecto intrinsecis, quia virtutes infusae possunt elicere per se aliquos actus, qui moueantur ex bonitate supernaturali, quae fini supernaturali sit consentanea, licet pos-

sint elicere alios, qui ex eadem bonitate minime moueantur, sed ex sola bonitate naturali; qua mouentur per se actus virtutum acquisitarum; sicut charitas supernaturalis potest moueri, tum ex bonitate Dei, vt authoris naturae, tum ex bonitate Dei, vt authoris gratiae; & fides infusa ex reuelatione facta a Deo, vt authore naturae, & facta a Deo, vt authore gratiae. Quippe virtutes infusae tanquam facultates superiores continent motiua virtutum acquisitarum in inferiorum, vt sensus interior obiecta sensuum exteriorum, & intellectus obiecta sensuum interni, quamuis in alia obiecta sibi propria possit occupari. Ergo Sanctus Thomas distinctionem virtutum infusarum exposuit ex obiectis superioribus, & supernaturalibus, quae per se possunt respicere aliqui illorum actus; quoniam vt potentiae, & habitus distinguantur ex obiectis, sufficit aliquos illatum actus per se respicere obiecta formalia, quae per se nequeunt respicere actus alterius potentiae, seu habitus: siquidem obiectum formale potentiae, seu habitus non est aliud ab obiectis formalibus omnium actuum, quos potentia, seu habitus edere valet. Cum quo tamen fiat, aliquos actus potentiae superioris, seu habitus supernaturalis habere obiectum formale commune cum actibus potentiae inferioris, & habitus naturalis, quod sufficit ad veritatem nostrae assertionis. Assumptum huius doctrinae alibi fufius explicandum, & illustrandum est. Vnde constat etiam ad secundum testimonium S. Thomae.

20 Opponitur quarto solutio.

Quarto obicitur. Actus sumit suam speciem ex obiecto formali. Ergo actus naturalis ex obiecto naturali, & supernaturalis ex obiecto supernaturali. Distinguo antecedens. Sumit speciem adaequate ex obiecto formali, nego: quia aliunde fumere illam potest, videlicet ex principio, & modo tendendi in obiectum, vt exponemus disputatione sequenti. Sumit inadaequate speciem ex obiecto formali, concedo: quia semper pro diuersitate obiecti formalis est actus specie diuersus. Vnde nego consequentiam, quia possunt actus naturalis, & supernaturalis speciem, ac discrimen aliunde fortiri, quam ex obiecto formali, nempe ex principio, & modo tendendi in obiectum. Explicatur; Etiam cognitio sensitiua, & intellectualis intuitiua sumunt suam speciem ex obiecto formali. Nihilominus possunt intueri in se immediate idem obiectum formale, nempe eandem albedinem existentem. Item actus naturales fortiantur speciem ex potentia vitali, a qua efficiuntur, cum pro diuersitate potentiarum vitalium differant specie actus procedentes ab illis. Tamen actus specie differentes possunt ab eadem potentia vitali immediate procedere. Ergo similiter possunt actus naturalis, & supernaturalis moueri ex eodem obiecto formali, quamuis speciem fortiantur ab illo. Nec doctrina ista aliena est a D. Thoma, & Aristotele. Nam D. Thom. 1. 2. q. 1. 2. art. 1. ad 3. distinguit tres affectus circa idem bonum mouens voluntatem ad illos, nempe, simplicem complacentiam, intentionem, & fruitionem. Aristoteles vero 1. physicorum cap. 3. discriminat motus non illum, vt motum rectum, & circulem in eundem terminum.

SECTIO V.

Potest actus naturalis respicere obiectum formale supernaturale.

21 Primum argumentum.

Etiam hoc sentiunt authores secundae sententiae. Et probatur. Conclusio Theologica in sententia aduersariorum, & communi, est naturalis. At obiectum formale intrinsecum conclusionis Theologicae potest esse supernaturale. Ergo actus naturalis potest habere obiectum formale intrinsecum supernaturale. Probatur minor. Si obiectum formale intrinsecum conclusionis asseratur praemissa, vt volunt plerique in dialectica, quis dubitet, posse conclusionem Theologicam respicere obiectum formale supernaturale, cum ex mysteriis supernaturalibus promptum sit deducere conclusionem Theologicam, vt si deducas humanitatem Christi esse sanctam sanctitate Verbi; quia humanitas Christi vnita fuit verbo, & non potuit vniri, quin sanctificaretur sanctitate verbi. Si vero obiectum formale conclusionis formalis asseratur ipsa obiectiua conclusio, vt alij volunt, quis non consideret, posse mysterium supernaturale non reuelatum immediate deduci ex mysteriis immediate reuelatis, vt nuper colligebamus. Ergo asserendum est obiectum formale conclusionis Theologicae esse posse supernaturale.

22 Secundum.

Secundo; Amore naturali possumus diligere hominem propter dona supernaturalia. Ergo bonitas supernaturalis potest mouere amorem naturalem. Probatur antecedens. Ratione naturali possumus conicere hominem esse iustum, & amicum Dei, plurimisque dotibus supernaturalibus praeditum. At homo sic propositus potest diligere amore naturali propter dona supernaturalia. Ergo amore naturali potest homo diligere propter dona supernaturalia. Consequentia bona est. Maior nulli dubitationi obnoxia; nam licet cognitione euidenti assequi non possumus dona supernaturalia propria, aut aliena; at cognitione probabili, & coniecturali nosse posse illa, a nullo Theologo negatum est. Probatur minor. Homo ratione naturali propositus bonus bonitate supernaturali iustitiae, amicitiae cum Deo, virtutum, & gratiarum plurium excellentium, quae cum etiam hominibus reddunt amabilem, potest allicere ratione talis bonitatis propositae amorem voluntatis, sicut eum allicet dotibus, ac virtutibus naturalibus. At sic propositus non allicit amorem supernaturalem quia amor supernaturalis non sequitur cognitionem naturalem, sed supernaturalem dumtaxat. Ergo amor tunc sequitur ratione bonitatis supernaturalis esset naturalis.

23 Tertium.

Tertio; potest homo per actum naturale assentiri mysteriis supernaturalibus propter testimonium Dei. Ergo potest obiectum formale supernaturale, quale est testimonium Dei, mouere assensum naturalem. Probatur antecedens possunt mysteria supernaturalia proponi ratione naturali euidenter credibilia propter testimonium Dei. Ergo potest intellectus per actum naturalem illis

Ripalda de Ente Tom. 1.

assentiri propter testimonium Dei. Consequentia videtur bona; nam assensus rerum supernaturalium propter testimonium Dei sequitur solam propositionem naturalem; esset intrinsece naturalis, cum talem propositionem mere naturalem non posset sequi affectus imperans voluntatis supernaturalis, sed naturalis; affectum autem naturalem solus sequitur assensus naturalis, & non supernaturalis. Probatur antecedens; mysteria supernaturalia proponuntur ratione naturali euidenter credibilia propter testimonium Dei; ita vt gentes, quae fidem non habent, conuinci possint, non posse prudenter negari esse vera, & a Deo reuelata. At quod proponitur euidenter credibile propter testimonium Dei, proponitur sufficienter credibile. Ergo ratione naturali possunt proponi supernaturalia sufficienter credibilia propter testimonium Dei. Maior Theologis sollemniter est in tract. de fide. Minor ex se est manifesta. Consequentia optima est.

24 Quorumda solutio.

Dices, ratione naturali proponi supernaturalia sufficienter credibilia propter testimonium Dei, solum per assensum supernaturalem, & non per assensum naturalem; tum quia assensus naturalis moueri non potest testimonio Dei; nam assensus innitens testimonio Dei debet esse omnino certus; assensus autem naturalis obscurus non potest esse omnino certus. Sed contra. Ratio naturalis proponens credibilia, non discernit in actu (vt aiunt) signato assensum naturalem; & supernaturalem; in actu vero exercito credibilia proponit per assensum naturalem; nam eam propositionem naturalem sequi potest affectus naturalis imperans assensum credendorum propter testimonium Dei, quia assensus sequitur imperium naturale non posset non esse naturalis. Ergo ratio naturalis proponit in actu exercito credibilia per assensum naturalem. Praeterea a vero alienum est, non posse assensum naturalem moueri testimonio Dei obscure cognito. Tum quia moueri potest testimonio hominis obscure proposito, verbi gratia, testimonio Augustini, & aliorum Patrum non viso, sed credito. Ergo potius moueri potest testimonio Dei obscure proposito; quod magis credibile proponitur, quam testimonium hominum; tum quia in pura natura posset Deus loqui cum hominibus, & illis suam mentem, & plura pertinentia ad regimen naturae occulta reuelare, quae homines crederent, & colerent tanquam reuelata a suo Principe sapientissimo, & Authore primo. Tunc autem assensus reuelationis obscurae non esset supernaturalis, sed naturalis. Deinde verum non est, assensum naturalem innitentem testimonio Dei fore necessario certum; nam certus non est assensus, qui non connectitur cum suo obiecto reuera existenti. Assensus autem naturalis innitens testimonio Dei non connecteretur cum illo reuera existente de quo plurimum

Repellitur primo.

Secundo.

Tertio.

25 Confirmatur praecedens argumentum.

Confirmemus, & illustremus praecedens argumentum. Primo, quia potest Lucifer dignoscere lumine naturali, saltem probabiliter Deum sibi facere verba de aliquo mysterio sibi occulto; nam si creatura verba faceret, cerneret euidenter loquentem, quam tamen reuera non cernit. Sed dignoscens probabiliter, Deum esse, qui loquitur, potest cognitione probabili assentiri rebus reuelatis a Deo propter testimonium Dei, quod scit euidenter non posse falli cum Lucifero nullum aliud arg. mentum addit.

Pp quo,

quod eas res sibi persuadeat. Ergo per assensum naturalem possumus assentiri rebus propter testimonium Dei. Confirmatur secundo. Potest quis per actum naturalem assentiri obiecto verò propter testimonium Dei mere putatum, & verum. Ergo etiã assentiri potest per actum natur. propter testimonium verum. Antecedens probatur. Potest quis inuincibiliter iudicare sibi credibile obiectum verum, re tamen vera non reuelatum à Deo, verbi gratia, Mariam conceptam esse sine peccato originali, quia sæpius audiuit Parochum, Patentes, & viros doctos docentes, id esse de fide. Eo autem euentu posset fidelis prudenter impetrare assensum reuelationis apparentis de Conceptione immaculata Mariæ, sicut eodem fundamento prudenter imperat assensum reuelationis vere existentis de Conceptione immaculata Christi Domini, qui assensus esset intrinsece naturalis, siquidem esset falsus. Ergo potest existere assensus naturalis obiecti veri propter testimonium Dei non verum. Nam imperante voluntate assensum Conceptionis veræ immaculatæ Mariæ propter reuelationem non veram, intellectui tamen sufficienter propositam, posset intellectus, talem assensum conferre. Prima consequentia probatur. Si reuera existeret reuelatio Dei de immaculata Conceptione Mariæ, vt potuit existere, plane assensus naturalis, qui modo refert reuelationem solum apparentem, referret illam vere existentem, nam assensus, qui modo est falsus, idem nunc existeret verus, non posset autem existere verus, nisi reuera attingeret reuelationem vere existentem. Ergo potest assensus naturalis assentiri obiecto propter reuelationem vere existentem, vt assentiri potest propter solum apparentem. Rursus confirmatur tertio. Pellagianus, negans necessitatem gratiæ assentitur similiter mysterio Trinitatis, solum propter testimonium Dei. At non per assensum supernaturalem tantummodo, sed per naturalem, vt nullus Theologus non concedit. Ergo per assensum naturalem potest intellectus assentiri rebus supernaturalibus propter testimonium Dei minor, & consequentia constant. Probatur maior. Homo doctus nisi innitatur testimonio Dei, non potest aliis argumentis persuadere sibi mysterium Trinitatis, quod tam alte præteruolat lumen naturale, & videtur pugnare cum illo. Ergo solum innixus testimonio Dei superat rationem naturalem, quæ in oppositum reluctatur. Neque obest, eundem Pellagianum dissentiri testimonio Dei de necessitate gratiæ, sibi æqualiter proposito. Nam cum assensus, & dissensus reuelationis diu. obiecte propositæ, constitutus sit in pot. lib. volunt. liberè potest voluntas creata suo imperio libero decernere assensum vnus reuelationis, & dissensus alterius, sicut ex duobus operibus contentis sub ratione formali misericordiæ, aut iustitiæ potest dare centum Petro egeno, aut creditori, & negare alia centum Francisco similiter creditori, aut egeno. Ergo recte componitur assensus vnus mysterij propter reuelationem Dei cum dissensu habituali, aut actuali alterius. Neque obest, si dicas, Pellagianum quidem assensum dare Trinitati personarum propter testimonium Dei, cæterum ipsi testimonio non præbere assensum propter se, sed propter argumenta naturalia, quæ illud reddunt credibile. Nam nobis sufficit assensum naturalem præstitum my-

Iterum confirmatur.

Tertio confirmatur.

Præcluditur solutio.

sterio moueri intrinsece ex testimonio Dei, quidquid sit de motione extrinseca antecedenti aliorum propter quæ test. Dei assensum confert, siquidem habemus, assensum naturalem moueri intrinsece tanquam ex ratione obiectiua formalis ex aliquo obiecto intrinsece supernaturali. Præterea id gratis dicitur. Nam stando principiis rationis naturalis, testimonium Dei de mysterio Trinitatis, sola apprehensione eorum, quæ ipsum credibile faciunt, absque iudicio præcedenti, in se immediate credibile est, vt enim stando principij naturæ sunt plura in se immediate ex sola apprehensione terminorum probabilia, ita est testimonium Dei de mysterio Trinitatis ab Ecclesia Catholica propositum in se immediate est fide naturali credibile, potiusquam hominum testimonia immediate credibilia sunt. Ergo naturali fide potest Pellagianus diuino testimonio assentiri propter se immediate, vt eidem potest assentiri fide diuina, & hominum testimonio fide humana. Id quod etiam illustratur ex assensu, quem homo in pura natura prætere possit testimoniis suis authoris sibi sufficienter propositis.

Rursus quarto, in obiecto spei, & charitatis Theologicæ stabilitur affectio. Beatitudo supernaturalis potest nobis proponi conuenientissima, & bona per apprehensionem, aut iudicium naturale saltem probabile. Sed beatitudo sic proposita potest ratione suæ bonitatis allicere complacentiam, & desiderium naturale sui. Ergo bonitas supernaturalis potest mouere affectum naturalem. Probatur minor. Ex cognitio naturali beatitudinis supernaturalis potest excitari in voluntate aliquis affectus complacentiæ, aut desiderij ratione bonitatis, & conuenientiæ propositæ. Non affectus supernaturalis, cum hic, vt disputatione quadragesima-octaua, ostendimus, supponant per se cognitionem supernaturalem. Ergo excitari potest affectus naturalis. Neque satisfacies, si dicas, eum affectum moueri ratione bonitatis præcedentis à naturali, & supernaturali. Nam moueri is potest ex peculiari bonitate, quæ in visione Dei, & possessione summi boni proponitur. At visio Dei, & possessio summi boni, quæ visio Dei est, & possessio summi boni, est intrinsece supernat. Ergo naturalis affectus visionis Dei mouetur ex bonitate supernaturali. Rursus non solues, quamuis addas, bonitatem quidem supernaturalem prouocare desiderium beatitudinis, sed non quæ supernaturalis est, quia ipsa supernaturalitas beatitudinis non mouet. Quoniam vt actus excitetur vere ex motiuo intrinsece supernaturali, non requiritur, vt ipsa supernaturalitas formaliter motiua sit, sed vt bonitas formaliter motiua, sit quidditatiue supernaturalis, & differens specie ab omni bonitate naturali; nam etiã actus supernaturalis, qui formaliter moueri dicitur ex obiecto supernaturali, nõ aliter mouetur ex illo, nisi quia veritas, aut bonitas specifica, quam formaliter, & essentialiter respicit, est intrinsece supernaturalis; supernaturalitas enim formaliter, neque affectum, neque assensum mouet formaliter; sed bonitas, & veritas sola essentialiter supernaturalis, ac gradu specifico excellentiæ intrinsece ab omni bonitate, & veritate naturali differens. Simili ratione in obiecto charitatis illustratur, & confirmatur affectum, Deus, vt largitor donotum supernaturalium potest

26 Quartum

Præoccupatur prima solutio.

Item secunda.

Confirmatur

potest

potest diligi amore naturali. Ergo. Probatur antecedens. Cognitio naturali possumus assentiri, Deum esse largitorem munerum supernaturalium vt modo cognoscitur ab heretico, & daemone. At Deus sic propositus potest diligi amore naturali simplici, aut efficaci propter bonitatem continentem dona supernaturalia: Nam Dei bonitas sic proponitur amabilis propter se. Non amore supernaturali, qui excitari non potest cognitione naturali. Ergo amore naturali. Atque adeo potest diligi Deus amore naturali propter bonitatem propriam amoris supernaturalis.

27 Quartum

Denique; Actus supernaturales, & naturales possunt entitate, & specie distingui quamuis vtrique in idem obiectum formale intrinsece intendant, nempe ex modo tendendi in illud, quem trademus disputatione proxime ventura. Aliud nihil prohibet posse respectum ad idem obiectum formale esse vtrique actui communem, vt prompta explicatione argumentorum aperietur. Ergo absque incommodo statui potest obiectum formale supernaturale actibus naturalibus commune.

SECTIO VI.

Præcedens assertio conformis est doctrinae Sancti Thomæ, Conciliorum, & Patrum Ecclesiæ.

28

S. Thomas fauet prædictæ sententiæ.

Ado, doctrinam istam esse consentaneam doctrinæ Sancti Thomæ, & Conciliorum, ac Patrum Ecclesiæ Sanctus Thomas illi fauet; tum eis testimoniis, quæ expendimus numero decimo-quarto tum aliis, quibus tradit, posse assensum naturalem præstari rebus fidei propter reuelationem Dei propter quam elicatur assensus supernaturalis ab habitu infuso fidei. Ita procul dubio docet. 2. 2. quæstione 5. art. 2. in corpore, & ad primū definiens, daemones credere mysteria nostræ fidei fide coacta, & non voluntaria, atque laudabili, qua fideles Ecclesiæ credunt. At fides daemõnum non est supernaturalis, sed naturalis. Ergo, Et quidem agere Sanctum Thomam de assensu præstito propter testimonium Dei, probo primò, quia daemones asserit esse credentes, eorumque assensum vocat fidem, quæ necessario est propter testimonium alterius. At non propter testimonium hominum, qui non proponunt daemõnibus credenda mysteria fidei, neque humana authoritate illos mouere possunt ad assensum eorum. Ergo propter testimonium Dei. Secundò, quia explicans discrimen assensus, quem exhibent fideles rebus fidei, ab assensu, quem daemones exhibent eidem præmittit, intellectum credentis assentire rei credita, & per authoritatem diuinam, & propter imperium voluntatis obediens Deo. Nulloque facto discrimine ex parte intellectus in assensu præstito propter authoritatem diuinam, illud solum constituit ex parte voluntatis, quæ libere, & laudabiliter imperat assensum fidelium, coacte vero, & sine laude, ac honestate assensum daemõnum. Ergo à daemõnibus præstantur assensus propter authoritatem, Dei licet voluntate coacta, & obstitata in malo. Tertio quia concludit, daemones credere per fidem coactam, quia vident

Ripalda de Ente Tom. I.

multa manifesta indicia, ex quibus percipiunt doctrinam Ecclesiæ, Deo esse, quamuis ipsi, res ipsas, quas Ecclesia docet, non vident. Ergo sentit daemõnum fidem inniri authoritate Dei, à quo iudicij manifestis deprehendunt, mysteria nostræ fidei reuelata esse. Eandem sancti Thomæ mentem confirmat hoc testimonium ex 3. sententia distincta vigesima-tertia quæstione 3. art. tertio quæstionum. secunda. *Habitus fidei infusus in duobus nos adiuvat, scilicet, vt credamus, quæ credenda sunt, & vt eis, quæ non sunt credenda, nullo modo assentiamus. Primum autem potest homo sine habitu infuso, sed secundum, scilicet vt discrete, in hoc, & in illo inclinetur, habet ex habitu infuso tantum.* Hic manifeste differit Sanctus Thomas de assensu, quo credimus mysteria fidei propter authoritatem Dei, nam fides infusa non adiuvat ad alium assensum. At docet, hunc assensum haberi posse naturalem sine habitu infuso. Ergo assensus naturalis credendorum haberi potest sine habitu infuso propter authoritatem Dei, propter quam illam creduntur per assensum supernaturalem elicitem ab habitu infuso. Quare ex hoc testimonio sic colligit Capreolus in tertio distinct. 24. quæstione vnic. art. 3. ad primum Scoti contra secundam conclusionem. *Ex quibus apparet, quod sine habitu infuso virtutis fidei discipulus, vel Apostolus potest assentire dictis Christi, & indigeret habitu infuso, non quidem ad simpliciter assentiendum, sed ad discreto assentiendum, & ad alias conditiones, quas habet actus ex habitu.* Ergo actu naturali elicito sine habitu infuso assentiri possumus testimonio Christi, quod est motiuum supernaturale, & habitus solum erit necessarius ad assentiendum cum certitudine, & adhesionem supernaturali, quæ sunt conditiones speciales actus supernaturalis, eliciti per habitum, pertinentes solum ad modum respiciendi obiectum formale, quod potest respicere assensus naturalis.

Confirmatur

Illustrat Capreolus.

29 Concilium etiam, & Ecclesiæ Patres

Etiã doctrina nostra conformis est Concilij, ac Patribus Ecclesiæ extorquentibus à Pelagio auxilia gratiæ ad actus salutes fidei, spei, & charitatis necessaria. Et enim Concilia, & Patres Ecclesiæ exigentes contra Pelagium auxilium gratiæ ad actus, fidei, spei, & charitatis, respicientes motiuum supernaturale, notanter adiungunt, gratiam necessariam ad eos actus efficiendos, *provt oportet ad salutem, vitam æternam, sanctum Dei propositum, & pietatem.* At hæc notatio, & additio arguit posse fieri actus respicientes motiuum supernaturale non salutes, & inutiles ad salutem, & vitam æternam, sine auxilio gratiæ infuso à Deo. Ergo possibilis est actus naturalis non salutaris, & inutilis ad salutem, & vitam æternam, qui respiciat intrinsece motiuum supernaturale. Consequentia est bona. Minor est collectio communis Theologorum negantium necessariam gratiam Dei ad quodlibet bonum opus morale. Quia enim Concilia, & Patres Ecclesiæ stantes necessitate gratiæ ad opus bonum morale notanter addunt, ea debere fieri provt oportet ad salutem, & vitam æternam, colligunt, alia quædam opera bona moralia fieri posse sine auxilio gratiæ, quæ in salutem, & vitam æternam inutiles sunt. Ergo dum simili ratione notariem faciunt de actibus respicientibus motiuum supernaturale, supponunt, alios

P p 2

alios actus non conducentes in salutem fieri posse ex motiuo supernaturali sine auxilio gratiae. Aut enim collectio communis Theologorum spernenda est quoad opera moraliter bona, aut eadem similiter admittenda, quoad actus respicientes motiuum intrinsece supernaturale.

30

Maior explorata erit recolecti testimonia Conciliorum, & Patrum, quae congestimus disputatione 17. sectione 3. Concilium enim Arausicanum; & Tridentinum, Augustinus, & Prosper cum aliis Patribus Ecclesiae non solum ad actus virtutum moralium, sed etiam ad actus virtutum Theologialium fidei, spei, & charitatis, qui mouentur ex obiecto formali intrinsece supernaturali, adiungunt conditionem praedictam. Quod ex duplici argumento conuincitur. Primo quia hi actus fidei, spei, & charitatis ad quos cum ea notatione, & additione exigunt Patres auxilium gratiae, absolute, & simpliciter supponunt pro actibus, qui respiciunt motiuum supernaturale. Secundo quia differant contra Pelagium negantem ad eos actus necessariam gratiam Dei. At Pelagius eos actus adstruebat respicientes motiuum intrinsece supernaturale; nempe actum fidei assentientem mysteriis Ecclesiae propter auctoritatem Dei renouantem, actum spei exoptantem beatitudinem supernaturalem propter eiusdem bonitatem, actum charitatis propter bonitatem Dei, ut authoris gratiae & donorum supernaturalium, quae doctrina, & instructio Ecclesiae nobis manifesta est. Ergo comprehendebant suis definitionibus actus, qui mouentur ex obiecto formali intrinsece supernaturali. Confirmatur;

Confirmatur.

Pellagius assequatur possibilem assensum propter auctoritatem Dei reuelantis, desiderium beatitudinis supernaturalis propter eiusdem bonitatem, amorem Dei propter excellentiam, & perfectionem authoris gratiae, & donorum supernaturalium. Hos tamen actus volebat fieri saluatae, & conducentes in vitam aeternam sine auxilio supernaturali intrinseco, sola propositione, & doctrina extrinseca Ecclesiae. Ergo Concilia & Patres Ecclesiae, cum designauerunt necessariam gratiam intrinsecam ad illos, complectebantur actus respicientes motiuum supernaturale. Confirmatur vterius; si Pellagius statuisset duplex genus actuum fidei, spei, & charitatis respicientium motiuum supernaturale ab Ecclesia propositum; alterum eorum, qui in vitam aeternam saluatae sunt; alterum eorum, qui in vitam aeternam inuiles sunt; Insuper docuisset, prius genus actuum haberi non posse sine gratia intrinseca infusa à Deo, alterum vero haberi posse sine eiusmodi gratia, nulla sane esset Patrum contentio contra Pelagium; cum ipsi solum, ad actus saluatae, & promouentes hominem in vitam aeternam extorquerent auxilium gratiae intrinsecae omnino necessarium. At nos hac ratione statimus duplex istud genus actuum respicientium motiuum intrinsece supernaturale. Ergo doctrina nostra stabilis actus naturales respicientes motiuum supernaturale propositum ab Ecclesia, sed inuiles in vitam aeternam, actus vero saluatae intrinsece supernaturales & elicitos necessitatio auxiliis gratiae, conformis est doctrinae Conciliorum, & Patrum. In cuius probationem expende rationem, qua Patres Arausicani

Aliter confirmatur.

can. sanxerunt, assensum fidei, quo in Deum credimus, non esse naturalem, sed ex dono gratiae; Qui enim fidem, qua in Deum credimus, dicunt, esse naturalem, omnes eos, qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt. Nam haec ratio esset nulla, si non supponeret, etiam haereticos credere in Deum, & ex eodem motiuo, quo fideles moueri; aliis enim consequitio non esset bona, cum ex motiuo posset haereticorum, & fidelium discrimen desumi scorsim ab auxilio gratiae.

can. sanxerunt, assensum fidei, quo in Deum credimus, non esse naturalem, sed ex dono gratiae; Qui enim fidem, qua in Deum credimus, dicunt, esse naturalem, omnes eos, qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiunt. Nam haec ratio esset nulla, si non supponeret, etiam haereticos credere in Deum, & ex eodem motiuo, quo fideles moueri; aliis enim consequitio non esset bona, cum ex motiuo posset haereticorum, & fidelium discrimen desumi scorsim ab auxilio gratiae.

SECTIO VII.

Dissoluntur argumenta contra praecedentem assertionem.

Præterea argumenta contra actum supernaturalem respicientem motiuum naturale obiecta, & explicata sectione tertia, quae etiam contra praecedens assertum torqueti possunt. Ea solum nunc opponenda sunt, quae actum naturalem respicientem motiuum supernaturale commune actui supernaturali oppugnant. Arguit primo Pater Suarez ex D. Paulo 1. ad Thessalonicenses, fuisse opus ex gratia Dei, atque adeo supernaturale accepisse Thessalonicenses Apostolorum verbum, non ut verbum hominum, sed ut uero uerbum Dei. Ergo non potest esse opus naturale credere reuelatis propter verbum, & testimonium supernaturale Dei. Quandoquidem supernaturalitatem fidei Thessalonicensium refert Apostolus in motiuum supernaturale uerbi Dei, propter quod rebus propositis ab Apostolis assensum praebuerunt. Quod etiam adducit generales Sacrarum litterarum, & Patrum loquutiones, quibus dogmatice statuitur, non esse nos sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis. Nam si ex nobis possumus credere reuelata à Deo, quia à Deo reuelata sunt, ex nobis quidem possumus piam aliquam, & perfectam cogitationem concipere, quae enim cogitatio magis pia, quam credere Deo loquenti propter auctoritatem ipsius. Confirmatur, quia Pellagius propterea damnatus fuit; quia absolute assererat, proposito uerbo Dei, posse hominem sine auxilio intrinseco gratiae credere Deo loquenti, sola facultate arbitrij, ut arguere est ex Augustino epist. 105. & Concilio Arausicano, & aliis. Ergo, ad assentiendum rebus propter testimonium Dei necessarium est actus supernaturalis elicitus uiribus gratiae.

Primo P. Suarez arguitur 1. ad Thessal.

Confirmat.

Aug. Araus.

Sed facile ruit tota machina argumenti. Primo communi doctrinâ; quia superiora testimonia, aliaque eis similia intelligenda sunt de actu credendi propter uerbum Dei; qui in salutem conducentis est, ut sectione praeterita referebamus; non de actu credendi propter uerbum Dei, qui in salutem inuilem est. At nos totis animis fatemur, assensum salutarem praestitum propter testimonium Dei non esse naturalem, sed supernaturalem, & indigentem intrinsece auxilio gratiae; secus uero assensum non salutarem, qui absque ullo incommodo Theologico asseri potest sine auxilio gratiae infuse esse possibilis.

32 Prima solutio.

possibilis. Secundo ideo Apostolus praedicat gratuitam, & supernaturalem fidem Thessalonicensium, quia praebuerunt assensum uerbo Dei, prout est uero uerbum Dei, nempe etiam, & infallibiliter connexum cum existentia uerbi Dei. Nam licet assensus naturalis praebatur rebus fidei propter uerbum Dei; tamen non exhibetur propter illud prout est uerbum Dei, hoc est, omnium certus, & connexus necessario tum existentia uerbi Dei. Itaque illa duplicatio prout est uero uerbum Dei, non solum denotat obiectum formale, sed etiam modum peculiarem, quo assensus supernaturalis fertur in illud, nempe omnimodo certus, & connexus cum existentia obiecti, cum qua connectitur assensus naturalis, licet uere propter uerbum Dei feratur in res propositas per Ecclesiam, De hoc discrimine inter assensum naturalem & supernaturalem uerbius dicemus disputatione sequenti.

Secundo arguit Pater Suarez ratione. Non potest assensus naturalis esse obscurus, & certus. At esset obscurus, & certus assensus naturalis, si posset inniti reuelationi Dei. Nam assensus innitens motiuo infallibilis, non potest esse infallibilis, & incertus. Ergo assensus naturalis non potest inniti motiuo reuelationis Dei. Nego minorem, quia, ut assensus sit certus ex motiuo reuelationis diuinæ, non sufficit inniti reuelationi, diuinæ, sed praeterea requiritur, ut habeat connexionem cum ipso, ut ea non existenti non posset assensus existere. Assensus autem naturalis, quamuis innitatur reuelationi diuinæ non connectitur necessario cum reuelatione diuina, ut dicemus disputatione sequenti.

33 Secundo arguit.

Diluitur.

34 Tertio idem P. Suarez.

Expediatur.

Tertio. Si actus naturalis posset tendere in obiectum formale supernaturale, obiectum supernaturale non esset, reuera supernaturale; Nam si effectus supernaturalis est, qui non potest fieri uiribus naturæ, & habitus supernaturalis, qui non acquiritur actibus naturalibus. Ergo motiuum supernaturale erit, quod actibus naturalibus non attingitur propter se. Respondeo. Obiectum supernaturale sumitur nunc à nobis obiectum, quod entitate supernaturale est. Res autem entitate supernaturalis non est, quae necessario attingitur actibus supernaturalibus, sed quae entitate superat omnem connexionem, & exigentiam quidditariam naturæ, habetque connexionem aliquam cum gratia sanctificanti; ut disputatione 3. & 4 satis explicatum est. At potest res entitate vincere omnem connexionem quidditariam, & exigentiam naturæ, quamuis formaliter attingatur per actum naturalem, qui cum ipsa quidditatie connexus non est, quippe re obiecta non existenti, & repugnanti potest ipse non repugnare, & existere.

Quarto arguit Zumel. Obiectum, & potentia debent esse proportionata. At quæ sunt diuersi ordinis, ut obiectum supernaturale, & potentia naturalis non sunt proportionata. Ergo potentia naturalis non potest suis uiribus attingere obiectum supernaturale. Hoc argumentum etiam probat, non posse attingi quiddam supernaturale, ut obiectum materiale per actum naturalem; quia etiam obiectum materiale debet esse proportionatum cum actu. Item probat, non posse attingi ut obiectum formale per actus naturales simplicem apprehensionem intellectus, & complacentiam simplicem uoluntatis; quod difficilius est.

35 Quarto Zumel.

Reiicitur.

Ripalda de Ente Tom. I.

Nam simplex apprehensio, qua haereticus concipit uisionem intuitiuam Dei, & complacentia simplex, quæ necessario excitatur in illam; nullo alio proposito obiecto, quodnam aliud potest habere obiectum formale, intrinsecum immediatum praeter ipsam uisionem Dei. Quod obseruandum etiam ad probationem nostræ sententiæ, & solutionem reliquorum argumentorum. Quare respondeo. Potest esse proportionata potentia rationali in ratione obiecti res, quæ in ratione producentis, & producti improporcionata est, & pertinet ad ordinem altiore, quam ipsa; nam etiam bonitas diuina est obiectum proportionatum amoris naturali.

Quinto arguit Pater Arrubal. Actus uoluntatis intendens bonum supernaturale sub ratione formali supernaturali necessario est conducentis in uiam supernaturalem. At actus conducentis in salutem supernaturalem est necessario supernaturalis. quippe elicitus necessitatio cum auxilio gratiae supernaturali. Ergo actus naturalis uoluntatis non potest intendere bonum supernaturale sub ratione formali supernaturali. Negamus maiorem quia potest uoluntas effici in bonum supernaturale sub ratione formali obiectiua supernaturali modo perfectionis ignobiliiori, quam requiritur ad salutem supernaturalem. Itaque conducentia actus in salutem non sumitur solum ex obiecto formali, sed potissimum ex modo entitatio tendendi in illud, nempe connexio entitatie cum illo, prout stabiliemus disputatione sequenti.

36 Quinto P. Arrubal.

Dissoluitur.

36 Sexto alij.

Sexto arguunt alij ab incommodis Theologicis. Primo enim inde fieret, obiectum supernaturale esse debitum naturæ; nam omni actui suum obiectum debitum est; atque adeo actui naturali intendenti in obiectum supernaturale esset debitum obiectum supernaturale. Secundo posset res supernaturalis euidenter cognosci ab Angelo cognitione naturali contra ea, quæ statuimus disputatione decima, & undecima. Nam Angelus cognitione naturali comprehendere potest actum naturalem. Cognitionis autem comprehensua actus essentialiter respicientis aliquid obiectum necessitatio distinguat obiectum, quod terminat respectum essentialem ipsius. Tertio posset Deus immediate, & quidditatie attingi uisione naturali. Nam sola excellentia, & supernaturalitas obiecti potest extrahere Deum ab sphaera cognitionis intuitiuae, & uisionis naturalis. Ergo cum hæc non extrahat in nostra sententia, absolute poterit Deus cognitione intuitiua, & uisione intrinsece naturali prout est in se immediate attingi. Etiam hæc sequela ex dictis facile euanescent. Prima, & secunda, etiam probant non posse rem supernaturalem neque ut obiectum materiale terminare respectum actus naturalis, quod à nullo Theologo assertum est. Nam eadem ratione debetur actui obiectum materiale, quod essentialiter attingit, & in illo agnoscibile est, sicut obiectum formale. Deinde utraque sequela negatur, quia negamus actui naturali ordinem transcendentem, & connexionem entitatiuam cum obiecto supernaturali, ut nullius negatum est. At obiectum non debetur nisi actui; qui entitatie connectitur cum illo. Item non cognoscitur obiectum existens, & possibile, in eo actu, qui refertur connexionem entitatiua in obiectum.

Pp 3

jectum. Nam si actus secundum suam entitatem indifferens est ad existentiam, & carentiam obiecti, ut quid deberetur actui determinate existentia obiecti, & qua ratione ducet cognitionem in existentiam obiecti, potiusquam in eius carentiam. Unde etiam tertia sequela explicationem habet. Nam licet non sit impossibilis cognitio intuitiva Dei naturalis ex repugnantia actus respicientis obiectum formale supernaturale in genere, est tamen repugnantia talis cognitionis intuitivæ naturalis non solum comparatione Dei, sed etiam comparatione cuiuscunque obiecti supernaturalis, ex modo essentiali, quo cognitio intuitiva refert suum obiectum. Scilicet, quia illud refert ordinem transcendentem, & connexionem entitativam cum existentia, & possibilitate illius. Ut autem sæpius vidimus, repugnat ordo transcendentis, & connexio entitativa actus naturalis cum obiecto supernaturali, & hoc discrimine sumitur differentia actus naturalis, & supernaturalis, ut sæpius monuimus, & videbimus disputatione sequenti. Quin etiam visio intuitiva Dei continet in specie repugnantiam, ut sit naturalis. Quoniam actus supernaturalis constituitur connexionem intrinsecam cum gratia iustificante, quæ connexio etiam pertinet ad modum respiciendi obiectum supernaturale, diversum à modo respiciendi actus naturalis. At visio intuitiva Dei necessaria est annexa gratiæ iustificanti, nam ex se est beatitudo hominis, quæ solis iustis debita est. Ergo ex hac speciali ratione repugnabit visio Dei intrinsece naturalis.

SECTIO VIII.

Ratio formalis sub qua actus supernaturalis tendit in obiectum, distincta est ab ea sub qua tendit actus naturalis.

EX iis, qui nobiscum sentiunt posse actum supernaturalem, & naturalem habere obiectum formale, ac motiivum commune, suffragatur huic asserto Pater Molina in concordia questione 14. artic. 13. disputatione 38. præcipue ad tertiam objectionem. Ratio formalis sub qua alia est obiectiva, quæ se tenet intrinsece ex parte obiecti, alia extrinseca obiecto, quæ se tenet ex parte potentia. Ratio formalis obiectiva sub qua est intrinseca cognoscibilitas, aut amabilitas obiecti, seu capacitas formalis intrinseca obiecti ad terminandum cognitionem, vel amorem. Ratio vero formalis obiectiva quæ motiva ex parte obiecti est bonitas, seu veritas intrinseca obiecti, quæ fundat in obiecto cognoscibilitatem, seu amabilitatem ipsius. Itaque eo differt ratio formalis obiectiva, quæ à ratione formali obiectiva sub qua; primo, quia ratio formalis obiectiva quæ expresse attingitur per actum; ratio vero formalis obiectiva sub qua non attingitur expresse per actum, verbi gratia, albedo, ut talis est, expresse cernitur per visum; capacitas vero terminandi visionem non cernitur expresse per illum; Secundo, quia ratio formalis sub qua apprehenditur, & definitur per ordinem ad actum vitalem potentia, ut definitur, & apprehendi-

37 P. Molina. Duplex ratio formalis sub qua. Discrimen rationis obiectivæ sub qua à ratione obiectiva quæ.

tur cognoscibilitas, & amabilitas obiecti; ratio vero so malis obiectiva quæ non apprehenditur, & definitur per ordinem ad cognitionem, & amorem potentia, sed per prædicata essentialia rei, quæ ipsam veram, atque bonam constituent, distinctam ab ea, quæ falsa, & defectuosa est; ut omnipotentia diuina apprehenditur bona, & vera omnipotentia per virtutem realiter, & perfecte productivam omnium creaturarum; cognoscibilis vero, & amabilis vterius apprehenditur per respectum ad cognitionem, & amorem potentia rationalis, quæ ipsam ut veram, & bonam omnipotentiam cognoscere, & amare potest. At ratio formalis sub qua extrinseca, tenens se ex parte potentia est denominatio extrinseca proveniens obiecto ex aliqua conditione intrinseca potentia ad agendum actum necessaria: ut obiectum esse conforme regulæ supernaturali provenit à cognitione supernaturali necessaria potentia ad agendum actum supernaturalem.

Igitur diversam esse rationem formalem obiectivam sub qua actus supernaturalis tendit in rationem formalem obiectivam quæ ab ea, sub qua tendit actus naturalis, probatur. Ratio formalis obiectiva sub qua in obiecto naturali, & supernaturali non est aliud, quam capacitas intrinseca obiecti ad terminandum, & movendum actum potentia vitalis. At capacitas intrinseca obiecti ad terminandum actum naturalem diversa est ratione nostra à capacitate intrinseca eiusdem ad terminandum actum supernaturalem. Ergo ratio formalis obiectiva sub qua non est eadem in obiecto ad actum naturalem, & supernaturalem. Consequentia legitima est. Maior constat ex definitione rationis formalis obiectivæ sub qua. Minor probatur. Capacitas terminativa actus naturalis refertur ad connoratum diversam à capacitate intrinseca terminativa actus supernaturalis; siquidem alia refertur in actum supernaturalem alia in actum naturalem; actus autem supernaturalis diversus est entitate ab actu naturali. At capacitas intrinseca rei relata ad connorata diversa fundat sufficientem distinctionem rationis ratiocinatæ, ut in dialectica exposuimus, & metaphysica ostendimus. Ergo in quovis obiecto capacitas terminativa, & motiva actus naturalis distincta est ratione nostra à capacitate terminativa, & motiva actus supernaturalis. Ac proinde ratio formalis sub qua, seu cognoscibilitas, & amabilitas obiecti non est eadem, & communis vtrique actui.

Etiam probatur assertum quoad rationem formalem sub qua tenentem se ex parte potentia. Ratio formalis sub qua tenens se solum ex parte potentia est ratio necessaria potentia, ut actus fiat ab illa tendens in obiectum, quin realiter attingatur per actum, neque obiecto ipsi, quod per actum attingitur, realiter identificatur, ut conformitas obiecti cum regula rationis, & relatio extrinseca obiecti in finem supernaturalem. Nunc sic arguo. Actus supernaturalis respicit obiectum, ut conforme regulæ supernaturali, & propositum cognitione supernaturali, naturalis vero ut conforme regulæ naturali, & propositum cognitione naturali: supernaturalis, ut referibile in finem supernaturalem, naturalis vero, ut referibile in finem naturalem: supernaturalis

38 Probatur assertum.

99

naturalis, ut subest viribus supernaturalibus, & providentiæ gratiæ: naturalis vero, ut subest viribus, & providentiæ naturæ. At omnes istæ rationes sunt diversæ, & tenent se intrinsece ex parte potentia omnino diversæ. Ergo.

40 Explicatur varij loquendi modi Theolog.

Unde facile deprehendes, quæ ratione veri sunt plures loquendi modi, qui Theologis familiares sunt. Primo illi, qui maiori propositione præteriti argumenti adducti sunt, & D. Thomæ, & aliis Scripturis sunt frequentissimi. Secundo is, quo asseritur, dilectionem Dei naturalem respicere Deum, ut Authorem naturæ; supernaturalem vero, ut aut Authorem gratiæ. Tertius quo barbare dicitur, diversam attingibilitatem respondere in obiecto actu naturali, atque supernaturali. Quartus, quo vniuersim exprimitur, actum naturalem, & supernaturalem habere posse idem obiectum, sed non eandem rationem formalem. Et alij similes loquendi rationes. Nam, si hæc loquutiones significant obiectum formale siue rationem formalem obiectivam, quæ actum terminat, & movet, explicari difficiles sunt, & à vero abunt, ut tota disputatione euidetur est. Si tamen sensum contineant rationis formæ sub qua actus fertur in obiectum, siue tenentis se ex parte obiecti, & verum continent, & lucem perspicuam, ut superiora consideranti relinquo. Ergo ea ratione ab omni bono Theologo accipiendæ sunt. Saltem usurpatione communi illarum contemnenda non est nostra sententia de obiecto formali actibus naturalibus, & supernaturalibus communi, ut plures parum supernaturalia meditanes contentiose, & mirabundi faciunt, siquidem nostræ sententiæ veritas his loquutionibus amica est; & salua eorum veritate consistit.

DISPUTATIO XLVI.

Quoniam modo tendendi in obiectum differant inter se actus, supernaturalis, & naturalis.

VM non discrepent obiecto formali explicandum est, quoniam tendendi modo in obiectum formale discrepent inter se.

SECTIONES.

- 1 Aliorum explicandi rationes displicent.
2 Explicatur nostra sententia.
3 Obiciuntur, & solvuntur nonnulla contra nostram sententiam.

SECTIO I.

Aliorum explicandi rationes displicent.

Pater Molina in concordia questione 14. artic. 13. disputatione 38. indicare videtur actus naturales, & supernaturales solum differre ex principiis, à quibus procedunt, non vero ex modo tendendi in obiectum. Sed non placet, quia actus fidei supernaturalis est omnino certus; na-

turalis vero incertus. Certitudo autem, & incertitudo sunt differentia essentialia actus intellectus ex modo tendendi in obiectum, ut sectione sequenti exponemus. Ergo etiam ex modo tendendi in obiectum actus naturalis, & supernaturalis fortuitur discrimen. Præterea quia sectione sequenti statuimus modum diversum, quo hi actus circa idem obiectum occupantur.

Pater Granadus 1.2. controuersia octaua de gratia tractatu primo disputatione 4. sectione 3. asserit, eo differre, quod actus naturalis fertur in obiectum supernaturale modo improporionato excellentiæ obiecti supernaturalis vero modo eidem proportionato. Hic modus explicandi quamuis verus sit, tamen non est bonus. Quoniam rem susceptam obscuram relinquit, cum non elucidet, in quonam proportio actus supernaturalis, & improporionato actus naturalis sit, ut huius rei explicatio vendicabant. Præterea non tradit discrimen quoad modum, quo actus naturalis, & supernaturalis versantur. circa idem obiectum formale naturale; nam actus naturalis, & supernaturalis illud respiciunt modo proportionato perfectioni obiecti, quin obiectum modum alicuius eorum excedat.

Alii apud Lorcam disputatione nona de Gratia sentie videntur, discrepare actum naturalem, & supernaturalem, quod actus naturalis tendit in obiectum modo quodam simplici, & inefficacis ad similitudinem velleitatis, supernaturalis vero modo quodam absoluto, & efficaci ad similitudinem intentionis absolute, & efficaci. Sed displicent. Primo quia non explicant modum, quo differunt inter se actus naturalis, & supernaturalis, cum respiciunt idem obiectum formale naturale, siquidem vterque actus potest illud absolute, & efficaciter prosequi. Secundo quia non explicant discrimen apprehensionis, & complacentiæ simplicis naturalis, & supernaturalis. Nam in vtroque genere tam naturali, quam supernaturali sunt possibiles, apprehensio intellectus, & complacentia simplex voluntatis. Qui tamen vtroque genere solum inefficaciter, ac simpliciter obiectum respiciunt. Tertio quia ut vidimus disp. 14. sect. 3. potest esse affectus naturalis, qui in obiectum supernaturale sit absolute, & efficax. Denique quia hæc ratio explicandi solum videtur congruere actibus voluntatis, & non actibus intellectus, quibus non congruit efficacia in obiectum. Nunc autem de omni actu supernaturali, tam intellectus, quam voluntatis differentiam ex modo tendendi examinamus.

Lorca ubi supra censet, eos differre, quod actus supernaturalis fertur in suum obiectum, tam absolute, quam efficaciter; naturalis vero quamuis possit ferri absolute, semper, ac necessario fertur inefficaciter in obiectum supernaturale. Etiam Lorca non arridet propter easdem rationes. Tum quia non explicat differentiam essentiali actus naturalis, & supernaturalis, cum vterque actus obiectum formale respicit naturale. Tum quia non explicat discrimen simplicis apprehensionis, & complacentiæ supernaturalis à naturali. Tum etiam quia in obiectum supernaturale potest esse affectus voluntatis naturalis non solum absolute, sed etiam efficax, ut statuimus disputatione 14. sect. 3. Tum denique quia ea differentia solū quadrare videtur in actus voluntatis, & non intellectus.

Primo.

Secundo.

3 Etiam alij apud Lorca.

Primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

4 Item Lorca.

Primo.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

SECTIO II.

Explicatur nostra sententia.

5
Assertio
prima.

Equidem semper difficile iudicari explicare
discrimen inter actus intellectus, & volun-
tatis ex solo modo tendendi in obiectum. Affe-
ro tamen primo. Actus naturalis, & superna-
turalis in genere sic differunt inter se ex modo
recipiendi idem obiectum, tam naturale, quam
supernaturale, ut supernaturale recipiat obiectum
modo perfectionis superante connexionem natu-
ræ, habenteque aliquam connexionem cum
gratia iustificante, naturalis vero modo perfe-
ctionis contentio intra connexionem naturæ; ac
nullam habente connexionem cum gratia iusti-
ficante. Probat quia actus naturalis, & super-
naturalis comparati cum obiecto naturali, quod
vtrique commune sit, possunt habere cum illo
connexionem eandem, comparati vero cum natu-
ra, & gratia sanctificante non habent con-
nexionem eandem, ut constat ex conceptu quiddi-
tariuo supernaturalitatis absolute, & relativiæ,
explicato disputatione quarta, & quinta. Ergo in
genere recte explicatur differentia actus naturalis
& supernaturalis quoad modum respiciendi idē
obiectum, tam naturale, quam supernaturale
ex discrimine connexionis cum natura, & gra-
tia iustificante.

6
Assertio
secunda

Asserto secundo, Actus naturalis, & superna-
turalis tendentes in idem obiectum supernatura-
le sic discrepant inter se, ut supernaturalis ha-
beat connexionem entitativam cum obiecto su-
pernaturali, siue existenti, siue possibili; natu-
ralis vero illam non habeat. Probat primo.
Connexio entitativa cum ente supernaturalis est
propria res supernaturalis, ut exposuimus dispu-
tatione 4. & 5. Ergo actui naturali convenire non
potest conexio entitativa cum obiecto su-
pernaturali, quæ potest supernaturali convenire.
Secundo, assensus supernaturalis est necessario
connexus cum suo obiecto. Ergo omnes actus
supernaturales, tam intellectus, quam volun-
tatis cum suo obiecto connexi sunt. Antecedens
constat, quia assensus supernaturalis saltem ex
natura rei est necessario verus, & certus. Veritas
autem, & certitudo naturalis est conexio actus
cum obiecto. Consequentia probatur. Reliqui
actus supernaturales præter assensum intellectus,
aut sunt affectus voluntatis, qui sequuntur eum
assensum, aut simplices apprehensiones, quæ
illum antecedunt. At vtrique actus habent ne-
cessario connexionem cum obiecto, quam ha-
bet assensus. Siquidem vterque connectitur cum
assensu, aut tanquam principium, aut tanquam
effectus connaturalis illius. Ergo reliqui actus
supernaturales, præter assensum habent cum ob-
iecto connexionem assensui communem. Porro
hæc conexio actus cum obiecto non est aliud,
quam repugnantia naturalis existendi non exi-
stenti, aut possibili obiecto, quod per actum
supernaturalem attingitur. Atque adeo actus su-
pernaturalis sic comparatur cum obiecto superna-
turali, ut non existente, aut repugnante obiecto
non existeret, aut repugnaret actus supernatura-
lis, naturalis vero sic cum illo comparatur, ut
existere posset actus, quamvis non existeret, aut

repugnaret obiectum. Hac non magis emungo-
ne sanguinem eliciam.

Vnde deprehendes, quo differat assensus natu-
ralis, quem hæreticus præstat propter revela-
tionem Dei rebus nostræ fidei, quas cum Ec-
clesia Catholica profiteretur, ab assensu superna-
turali Catholici. Nempè assensus naturalis hæ-
retici, licet verus sit, tamen non est certus, si-
cut est assensus supernaturalis Catholici. Nam
licet vterque assensus moveatur ex revelatione
Dei, naturalis tamen non connectitur cum illa
re vera existenti, sicut connectitur supernatura-
lis: sic enim fertur naturalis in revelationem Dei,
ut ipsemet assensus naturalis existere posset, quā-
vis revera non extitisset reclusio, quemadmo-
dum in ipso existit assensus falsus eorum, quæ
Ecclesia Catholica negat, quamquam putet Hæ-
reticus, reclusa à Deo, sicut alia, quæ vere re-
velata sunt. Assensus vero supernaturalis sic in-
nititur revelationi diuinæ, ut non existente vere
revelatione Dei, idem existere repugnaret. At
certitudo assensus, ut libro de anima docui, est
connexio necessaria actus cum obiecto eo modo,
quo esse iudicatur ab actu, siue est necessitas na-
turalis, quæ actus non potest non existere verus.
Ergo assensus naturalis hæretici, quamvis innitatur
revelationi potest esse incertus ex defectu
connexionis cum existentia revelationis veræ, &
indifferentia entitativa ipsius ad revelationem so-
lum apparentem. Proptereaque puto, Paulum
referre in gratiam Dei fidem Thelalonicensium
4. ad Thelalon. 2. quia acceperunt verbum Dei,
provt est vere verbum Dei, nimirum quia assen-
sus eorum ita innitebatur verbo Dei, ut eo
non existente vero, sed solum apparenti, non
existeret realiter ille assensus, quem assistente gra-
tia Dei rebus ab Apostolo propositis præbuerunt
licet alium, qui non esset ex gratia, sed ex facul-
tate arbitrij, præstare eidem poruissent. Quam
interpretationem, & mentem tradidisse videtur
Prosper de vocatione Gentium, lib. 1. c. 23, qui
exponens prædictum testimonium Pauli sic colli-
git. *Porro plenius, aut evidentius demonstrari
Dei esse donum credentium fidem, quam ut ideo
agerentur gratia Deo, quoniam ij, quibus verbum
Dei per homines predicabatur, non quasi de homi-
num sermone dubitarunt, sed tanquam Deo lo-
quenti per homines crediderunt.* Etenim fidem
supernaturalem à Paulo prædicari, docet, quia
non ea fuit, quæ dubitationi erat obnoxia, sed
omnino certa omnem pellēs dubitandi rationem
Atque adeo, quia alio modo, quam fides hu-
mana præstatur, videlicet omnino ad hærens,
& connexa testimonio diuino.

7
Discrimen
inter assen-
sum natu-
ralem hæ-
retici & su-
pernatu-
ralem Catho-
lici.

Prosper

SECTIO III.

Obiiciuntur, & solvuntur nonnulla contra
nostram sententiam.

Obiicies primo. Actus supernaturalis fertur
in obiectum supernaturale verum, quæ verum
est naturalis in obiectum supernaturale, quæ
solum est apparens. Ergo falso asserimus, vtrum-
que actum intendere in idem obiectum forma-
le. Nam obiectum verum, & apparens, reale,
& chymæricum non est idem, sed longe
diuersum. Respondeo. Omnes Theologi con-
sentiant,

8
Opponitur
primo.

Respondeur

Explicatur
solutio.

sentiant, posse actum naturalem, & supernatura-
lem, v.g. assensum hæretici, atque Catholici res-
picere idem obiectum materiale. Tamen naturalis
cum existentia, & veritate obiecti materialis non
connectitur necessario sicut supernaturalis con-
nectitur. Ergo similiter vterque actus potest res-
picere idem obiectum formale, quamvis alter non
connectatur cum illo, sicut alter connexus est.
Explicatur; affirmat Angelus indicio evidenti
cras futuram pluviam; affirmat homo iudicio ran-
tum probabili, & pluviam crastinam futuram.
Vtrumque iudicium vere dicitur habere idem
obiectum, nempe pluviam futuram. Tamen iudi-
cium Angelicum enuntiat pluviam vere existen-
tem, sic connexus cum vera existentia pluvie,
ut illud ex natura rei non esset, si pluvia vere fu-
tura non esset: iudicium vero humanum enuntiat
pluviam solum apparentem, sic indifferens ad
fallam pluviam, & veram, ut idem existere po-
tuisset, quamvis pluvia futura vere non fuisset.
Ergo similiter potest assensus naturalis, & su-
pernaturalis idem obiectum supernaturale referre,
quamvis naturalis possit existere falsus non exi-
stenti vere obiecto supernaturali, & supernaturalis
necessario verus sit à connexionem necessariam cum
illo. Et quidem assensum naturalem hæretici vere
attingere eandem revelationem veram, quam at-
tingit assensus supernaturalis Catholici, sic mani-
feste probat. Existente vera revelatione Dei as-
sensus naturalis hæretici, qui illam affirmat, est
realiter verus, & non existente est falsus. Ergo re-
velationem vere existentem attingit. Probat
consequentia. Assensus non est verus, neque fal-
sus, nisi ab existentia, aut defectu obiecti, quod
enuntiat. At assensus naturalis est realiter verus,
& falsus ab existentia, & defectu revelationis
veræ Dei. Ergo ille verè attingit revelationem
vere existentem Dei, quam attingit assensus su-
pernaturalis Catholici. Ratio à priori est: quia
prædicata essentialia rei eadem sunt existente re,
& re non existente, possuntque eadem referri
cognitioni, & amari à voluntate, modo existant,
modo non. Ergo eadem res vere obiicitur cog-
nitioni, & amori, modo sit existens, modo non, at-
que adeo eadem obiicitur actui supernaturali
connexo cum existentia rei, & actui naturali non
connexo cum illa. Vnde licet obiectum superna-
turale in esse physico, & reali non sit vere exi-
stens, potest esse vere existens in esse obiectivo
actus naturalis; quia ut vera rei existentia repræ-
sentetur, & ametur, non est necessarium, ut vere
res existat. Identidem licet actus naturalis secun-
dum respectum physicum sit indifferens ad ob-
iectum in esse physico verum, & apparens, non
est indifferens secundum respectum intentiona-
lem, qui semper, ac necessario fertur in veram
existentiam rei, quamvis illi connexa non sit;
hoc est in illam existentiam, quam, si res existat,
habeat; ac proinde ab illa etiam redditur actus
verus, vel falsus, conformis, vel difformis ob-
iecto. Ac tandem actus naturalis, & supernatu-
ralis idem obiectum formale, & materiale res-
piciunt, quamvis alter cum illo connexus sit, &
alter non sit connexus, alter exigat possibili-
tatem, aut existentiam rei, alter non exigat il-
lam.

9
Secundo.

Obiicies secundo. Actus naturalis, qui fertur
in obiectum supernaturale possibile, v.g. simplex
complacentia, aut desiderium, quod afficitur in
beatitudinem supernaturalem possibilem, neces-

sario connectitur cum illa, sicut actus supernatu-
ralis; nam possibilitas obiecti necessaria est, &
actus necessario conformis cum illo, conformi-
tasque actus cum vero obiecto supernaturali in-
separabilis. Ergo conexio actus cum obiecto non
discriminat actum naturalem, & supernaturalem
circa obiectum supernaturale? Respondeo. Actus
naturalis non connectitur cum obiecto superna-
turali possibili, licet necessario illi conformis sit,
quia necessitas possibilitatis obiecti non exigitur
ad existentiam actus supernaturalis necessaria est.
Vnde eo differt actus naturalis circa obiectum
supernaturale possibile, ab actu supernaturali circa
idem obiectum, quod actus naturalis possit idem
perseverare repugnante per impossibile obiecto
supernaturali, supernaturalis vero eo repugnante
existere repugnaret.

Fit factis.

10
Tertio.

Obiicies tertio. Actus supernaturalis potest
moveri ex obiecto formali supernaturali solum
apparenti, & non existenti, aut possibili. Ergo
connexio cum existentia aut possibilitate reali
obiecti non est differentia essentialis actus super-
naturalis à naturali. Probat antecedens. Potest
quis diligere Deum amore supernaturali propter
Perfectionem specialem iustitiæ strictæ, quæ re-
muneratur nostra merita supernaturalia donis bea-
titudinis æternæ. At hæc perfectio iustitiæ strictæ
in Deo potest esse solum appatens, & non vere
existens; quandoquidem inter Theologos dissen-
sio est, an ea Deo conveniat, & forsitan contingeret,
ut re ipsa Deo repugnet. Similiter potest actus
supernaturalis ex moribus supernaturali affici in
beatitudinem intensione infinitam, quæ forsitan
repugnat. Item quotidie voluntas iusti exercet ac-
tum misericordie circa miseriam proximi re ipsa
non existentem, sed solum apparentem, & fictam.
Nam omnes isti affectus possunt esse meritorij
gratiæ iustificantis. Actus autem meritorij gratiæ
iustificantis intrinsece supernaturales sunt. Ergo
actus supernaturalis potest versari circa obiectum
supernaturale solum appatens, & non verum?
Respondeo. Hæc difficultas omnibus Theologis
explicanda est. Nam omnes videntur, cognitiones
supernaturales esse intrinsece veras. At cognitio-
nes supernaturales proponentes obiectum super-
naturale solum appatens, quod allicit affectus su-
pernaturales, & meritorios, erunt falsæ, si re ipsa
rale obiectum non sit existens, aut possibile, sicut
per cognitionem antecedentem proponitur. Ergo
ab omnibus expediendum est, quæ ratione his cog-
nitionibus, & affectibus supernaturalibus deficiat
connexio cum vera existentia, aut possibilitate sui
obiecti. Nos id expediemus progressu disputationis.
58 Nunc transeat antecedens argumentum. Ad con-
sequentiam sola explicatio nostre assertionis
respondeo. Differentia actus naturalis, & superna-
turalis circa obiectum supernaturale desumpta
ex discrimine connexionis cum illo, asserita à nobis
solum est inter actus, qui circa obiectum
supernaturale verum, & non apparens versantur;
sicut ea non est asserita inter eisdem actus, cum
versantur circa obiectum naturale, cum quo actus
naturalis connexus esse potest. Atque adeo conse-
quentia argumenti nostre assertioni secundæ
non repugnat. Propterea assertio prima stabili-
tum est, eos actus differre in genere aliunde, quam
ex connexionem cum obiecto, nempe ex diuersa
connexionem, quam ferunt cum natura, & gratia
iustificante.

Obiectio-
nis solutio.

11

At hinc virgebis nostram doctrinam, Nam si
potest

potest actus supernaturalis versari circa obiectum formale, aut materiale solum apprens, & non verum, poterit actus supernaturalis respiciens obiectum verum supernaturale secundum se esse indifferens ad existendum existente, & non existente, possibili, & impossibili obiecto supernaturali, quod respicit, sicut est actus naturalis. Nam hæc indifferencia solum potest negari actui supernaturali ratione suæ supernaturalitatis, & excellentiæ, qua effertur supra actum naturalem. Ergo si aliquis supernaturalis potest versari circa obiectum supernaturale solum apprens, & non verum, omnes poterunt ferre indifferenciam ad existenciam, & carentiam, possibilitatem, & impossibilitatem obiecti supernaturalis, quam actibus naturalibus circa obiectum supernaturale tribuimus. Nego sequelam. Nam actus supernaturales, quos admittimus in obiectum supernaturale solum apprens, diriguntur ex cognitione quasi reflexa proponente solum apparentiam obiecti, & non eius possibilitatem, aut existenciam, quæ apparentia semper vera est, licet vera non sit existenciam, aut possibilitatem obiecti, ut exponemus disputatione prædicta. At actus, quos asserimus connexos cum obiectis supernaturalibus veris, & non apparentibus, adstruimus directos ex cognitionibus proponentibus veram, & realem existenciam, aut possibilitatem obiecti, & non solum apparentiam illius. Cognitiones autem, quæ non solum referunt apparentiam obiecti, sed etiam veram eius existenciam possibilitatem, ut intrinsece veræ sint, exigunt obiecti existenciam, aut possibilitatem realem, v. g. cognitio asserens Petrum currere non erit vera, si re ipsa Petrus non currat, ceterum vera erit, quamvis Petrus re ipsa non currat si solum asserat probabile esse, aut apparere Petrum currere. Ergo quamvis prius genus actuum supernaturalium, qui circa obiectum supernaturale solum apprens versantur, non sit connexum cum existenciam, aut possibilitate reali obiecti, posterius genus actuum, qui respiciunt veram eius existenciam possibilitatem, cum illa debet esse connexum, ne actus supernaturales admittamus non veros intrinsece, ut non admittunt omnes Theologi.

Occurritur

12 Quarto.

Evectitur argumentum.

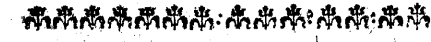
Obiicies quarto. Licet actus supernaturales absoluti sint connexi cum suo obiecto supernaturali, tamen actus simplicis apprehensionis, & complacentiæ supernaturales possunt cum illo non connecti. Ergo differentia actus supernaturalis, à naturali in genere non est connexio cum obiecto supernaturali. Antecedens probatur. Tum quia simplex apprehensio non est capax veritatis & falsitatis formalis. Connexio autem cognitionis cum obiecto ratione veritatis intrinsece necessaria est. Tum quia simplex apprehensio antecedens assensum supernaturalem fidei secundum se est indifferens ad assensum obiecti. Ergo secundum se non debet esse connexa cum obiecto potiusquam cum eius carentia. Respondeo. Duplex est genus apprehensionis obiecti. Alterum earum, quæ simpliciter illud apprehendunt, ut nullam proponant rationem obiectivam, qua intellectus moveri queat ad quidquam iudicandum de illo, ut cum apprehendo paritatem, & imparitatem stellarum, quin vi talis apprehensionis possum iudicare stellas esse pares aut impares esse. Alterum earum, quæ intellectum inducere possunt in iudicium assentiens, aut dissentiens exi-

stenciam, aut possibilitatis obiecti, quia rationem obiectivam proponunt sufficientem movere intellectum ad illud. Prius genus apprehensionum mere naturale est. Posterius potest esse supernaturale circa obiectum supernaturale, & per se necessarium est ad supernaturale iudicium. Igitur apprehensiones supernaturales inducentes intellectum in enuntiationem supernaturalem, quamvis obscurum, & liberum voluntati, ut apprehensiones præcedentes assensum fidei, connexæ sunt cum obiecto supernaturali, quod proponunt. Nam ex se movere non possunt nisi ad iudicium intrinsece verum, cum omne iudicium supernaturale intrinsece verum sit. Ad iudicium autem intrinsece verum movere repugnat, nisi obiectum ita sit, sicut ab ipsis iudicandum proponitur. Atque ita si proponitur obiectum assentiendum debet revera obiectum esse existens, aut possibile, si dissentendum vero debet esse non existens, aut impossibile. Unde quavis apprehensiones istius conditionis non sint proprie veræ, de quo est dissentio inter Philosophos, saltem sunt radicaliter, & inchoative veræ, quatenus vi sua motiva continent iudicium intrinsece, & formaliter verum. Quo satisfit primæ probationi argumenti. Item quamvis re ipsa intellectus non assentiatur, sed dissentiat obiecto propter resistenciam voluntatis, ex se tamen solum assensum verum, & connexum cum obiecto suadent, nam dissensus non fit mouentibus supernaturalibus apprehensionibus, sed naturalibus oppositis, quibus voluntas obedit, supernaturalibus reluctans; atque ideo semper talis dissensus falsus est, & difformis obiecto, ut contingit in euentu dissensus hæretici secunda probatione antecedentis propositio. Quo secunda probatio nulla est. Iterum de his apprehensionibus cum obiecto connexis occurrit explicatio disputatione 60. Unde ad simplices etiam complacentias supernaturales satisfactum est; nam simplex complacentia supernaturalis dirigetur cognitione supernaturali, atque adeo eandem cum obiecto connexionem ferre debet complacentia supernaturalis, quam fert ex se supernaturalis cognitio.

13 Quinto

Obiicies quinto. Actus naturalis refertur ordine transcendentem in suum obiectum. Ergo si respicit obiectum formale supernaturale connectitur necessario cum illo, saltem possibili. Nam ordo transcendens est connexio entitatiua actus cum possibilitate obiecti. Hoc argumentum etiam probat, non posse actum naturalem, habere respectum ad rem supernaturalem tanquam obiectum materiale, quod est communem Theologorum; quia actus etiam ad obiectum materiale referri debet ordine transcendentem, si ad formale eo ordine refertur. Quare nego antecedens, siquidem nomine ordinis transcendentis ab argente accipitur connexio entitatiua actus cum obiecto. Neque propterea nullus ordo conceditur actui naturali in obiectum; nam intentionalis ordo negati non potest, ut non potest respectus, & tendencia intentionalis in illud. Cæterum ordo intentionalis non exigit connexionem entitatiuam, & physicam actus cum obiecto; quandoquidem potest cognitione proponi, & affectu voluntatis amari existenciam, & possibilitatem rei vere non existentem, & possibilem. Solum igitur requiritur connexio intentionalis, qua non potest cognitio, aut amor intelligi, aut esse, quin obiectum re ipsa intelligatur, aut sit cogni-

cognitum, & amatum per cognitionem, & amorem. Porro si quis ordinem intentionalem velit esse transcendentem, quod essentialis, & transcendens sit entitati, & quidditati actus; ne cõtendamus de nomine expediet distinguere ordinem transcendentem in intentionalem, qui vendicat connexionem intentionalem cum obiecto in esse cognito, & amato; & in ordinem transcendentem physicum, qui vendicat connexionem entitatiuam actus cum obiecto in esse reali, & physico sibi intrinseco. Qua distinctione præmissa non erit proprius cognitionis, & amoris naturalis respicientis obiectum supernaturale ordo transcendens physicus, sed solum intentionalis. Atque adeo consequentia argumenti prius erit nulla.

DISPUTATIO XLVII.

An possit idem actus supernaturalis respicere duo obiecta formalia.

SIQUIDEM disputatione præterita differuimus de obiecto formali actus supernaturalis, expediet ad exactam noticiam huius obiecti formalis, & plerum actuum supernaturalium, qui in disputatione Theologica occurunt, examinare; an actus supernaturalis possit moveri ex duplici obiecto formali.

SECTIONES.

- 1 Sententia affirmans eligitur.
- 2 Occurritur repugnantis, qua possunt obici contra actum respicientem duo obiecta formalia.

SECTIO I.

Sententia affirmans eligitur.

NON disputo de duplici motivo extrinseco, sed intrinseco; neque de duplici motivo intrinseco adæquato actui, sed inadæquato. Nam primum ex natura rei esse possibile, videlicet idem opus fieri ex duplici intentione, & sine extrinseco, secundum autem etiam dignitas impossibile, scilicet duplicem finem ita intrinsece intendi, ut alterutro deficiente non deficiat actus illum essentialiter intendens ostendimus fuisse in libro de anima cum Patre Fonseca 5. metaphysicæ cap. 1. quæst. 15. sect. 4. con. 2. & Patre Suariorum tom. 1. metaphysicæ disputatione 29. sectione 5. num. 3. & tom. 1. in tertiam partem disputatione 5. sect. 4. §. Dico tamen. Igitur solum disputo de duplici motivo actui intrinseco, & inadæquato, v. g. an possit idem actus intellectus assentiendi rei propter reuelationem Dei, & motiuum scientiæ, aut opinionis? Similiter idem actus voluntatis amare rem propter honestatem obedientiæ, & iustitiæ simul, itave deficiente actui alio quo motivo illorum, totum quo quoad entitatem, & speciem deficere necesse sit.

Latidui mea sententia fuit posse eundem actum,

1 Sententia explicatur.

2 Auctores.

non solum supernaturalem, sed etiam naturalem moveri inadæquate ex duplici obiecto formali intrinseco. Ita videntur sentire Durandus quæst. 1. & 2. Prologi, Ockam quodl. 3. quæst. 7. Gabriel in 3. dist. 23. quæst. 2. Capreolus dist. 25. quæst. vnica art. 3. ad 3. & 4. argumentum, Paludanus dist. 24. quæst. 3. art. 3. Pater Molina 1. p. quæst. 1. art. 1. disput. 1. Pater Valencia 2. 1. quæst. 1. puncto 4. §. 2. ante solutionem argumentorum, Pater Fonseca 6. metaphysicæ cap. 1. quæst. 1. sectione 5. §. Pliimo loco, Pater Salas tom. 1. in 1. tract. 6. disp. 1. n. 16. & 17. Pater Granadus in Proæmio Theologiæ disp. 5. num. 17. Insinuant Conimbricenses 1. posterior c. 25. quæst. 2. art. 4. qui asserunt, conclusionem respicere intrinsece obiectum vtriusque præmissæ, quod non est vnicum, sed duplex. Necnon, qui sentiunt, Deum, & creaturas posse vnica visione supernaturali in se ipsis immediatè cognosci, quos refert Pater Fasolus 1. p. quæst. 12. art. 8. dub. 6.

Probat primo. Angelus per vnica cognitionem, & speciem impressam penetrat in se ipsis immediate plura obiecta naturalia v. g. grana leonem, & equum, & alia huiusmodi, quæ seorsim variis; ac distinctis cognitionibus nouisse poterat. Item Christus Dominus vnica cognitione scientiæ infuse immediate, ac in se ipsis, sibi proponebat plura obiecta, quæ multiplici seorsim notione poterat intellectui presentare. At, hoc est, vnica, & eandem cognitionem respicere intrinsece plura obiecta formalia, nam id, quod in se ipso immediate, & non in alio medio cognoscitur, obiectum est formale cognitionis; sicut natura diuina est obiectum formale visionis beatæ; & creatura in Deo visa est obiectum materiale, quia per visionem beatam, Deus artingitur in se ipso immediate, & creatura solum mediate in Deo; tanquam in medio referente creaturam. Ergo potest eadem cognitio respicere intrinsece plura obiecta formalia. Neque obest, omnia illa conuenire sub vnica rationem formalem cognoscibilitatis per scientiam Angelicam, & Christianam. Nam ratio formalis motiua talis cognitionis est ipsa cognoscibilitas obiecti, sed veritas obiectiua intrinseca, & proportio nata, quæ ante cognitionem ipsis obiectis inheret, & ante cognoscibilitatem etiam apprehenditur inesse; prima enim ratio obiectiua cognitionis, & cognoscibilitatis est veritas obiectorum, quæ ideo sunt cognoscibilia per scientiam Christi, & Angelorum, quia in se ipsis vera sunt. Veritates autem obiectiua sunt multiplices; alia enim est veritas hominis, & alia veritas leonis, sicut alia est entitas vnus ab entitate alterius, quam veritas, seu proprietas consequitur. Ergo rationes formales obiectiua sunt multiplices. Deinde etiam, cognoscibilitas sit ratio formalis obiectiua; diuersa est cognoscibilitas hominis à cognoscibilitate leonis. Nam hæc cognoscibilitas obiectiua, quæ mouet cognitionem, non potest esse denominatio extrinseca proneniens obiecto ab ipsa cognitione, cum ipsa cognitio non sit obiectum formale, quod cognitum reddat cognoscibile obiectum, tum quia neque omnis cognitio reflexa est, tum quia neque omnis cognitio est mediata cognitio obiecti ab ipsa distincti. Erit igitur cognoscibilitas intrinseca obiecti, identificata obiecto, & consequens ratione nostra entitatem obiecti. At hæc cognoscibilitas intrinseca, & identificata obiecto diuersa est in homine à cognoscibi-

3 Stabilitur primo.

grosfibilitate leonis, cum entitates ipse, quibus identificatae sunt longe diuersae sint. Ergo non conueniunt omnia obiecta, quae complectitur vna cognitio scientiae naturalis Angelicae, aut infusa sub ratione cognoscibilis, quae sit vna specificae, se generice, atque adeo sub vna ratione cognoscibilitatis complectere plures diuersas.

Robur, & lucem argumento adiicimus. Si discipulus spatio dimidiae horae audiat Praeceptoris suadentem assensum conclusionis probabilis quatuor, aut pluribus rationibus, eisque cedens tandem assentiatur conclusioni propter illas credendum non est, tot assensus elicere discipulum, quot sunt propositae à Praeceptore rationes. Similiter si quis suadetur ad studium litterarum, & quia illud gratum est Deo, & quia vtile ad praecoccupandas cogitationes turpes, & vanas, & quia à superioribus iniunctum, & quia necessarium ad proximorum salutem, & quia homine rationali dignum, & quia plura alia bona honesta complectitur, eisque motiuis, ac bonis sibi propositis allectus eligat propter illa studij litterarum laborem, quis putet, tunc voluntatem tot affectibus amplecti studium litterarum, quot ei à consulente in medium producta bona? Cuius sane non leuis coniectura est, interdum contingere, vt sic efficiatur voluntas in obiectum propter duo bona sibi proposita, vt deficiente propositione alterius, alterum non consequeretur anteriorem obiecti, sed omnis illius amor confestim deficeret. Ergo credibile est vnico amore propter duo illa bona affici voluntatem in obiectum. Nam si affectus quo voluntas obiectum prosequitur, esset multiplex non est facile inuenire rationem, quare deficiente propositione vnus boni, & perseverante propositione aliorum non perseueret aliquis affectus voluntatis in illud. Haec namque plurimum affectuum mere comitantium, diuersaque bona quaerentium indiuidua coniunctio intellectu difficilis est nisi omnes, quos plura illa bona prouocare possunt, in vnum, & eundem affectum conuenerint. Ergo vno, eodemque affectu amari potest obiectum propter plura bona, quae seorsim sufficientia sunt amorem illius excitare. Iterum illustratur argumentum. Integrum montem possum inueni pluribus visionibus partialibus respondentibus multitudini partium, quas in monte discerno, vt libro de anima exponens diuisibilitatem sensationum ostendimus. Tamen post montem semel visum, cognitio, quae recordor illius, vnica, & indiuisibilis est, & non multiplicata pro multiplicata partium, quibus mons visus coalescit. Ergo vnica cognitio potest referre plura obiecta formalia, quae seorsim possunt variis cognitionibus referri. Etenim in eo euentu obiectum formale talis cognitionis recolentis partes, & qualitates montis sunt immediate ipsae partes, & qualitates montis prauiis, quae multiplices, & variae sunt.

Secundo probatur. Potest Deus vnico affectu diligere propter bonitatem sapientiae, & misericordiae simul. Ergo potest vnus amor moueri intrinsece ex duplici bono formaliter: quorum quodlibet seunctum ab alio sufficit suum amorem specie distinctum commouere. Antecedens nullus Theologus negat. Consequentia probatur. Deus potest diligere creatura, & propter bonitatem sapientiae, & propter misericordiam bonitatem, duplici actu voluntatis specie distincto, altero

propter solam bonitatem sapientiae; altero propter bonitatem solam misericordiae. At ij actus sunt specie distincti. Ergo vnicus actus complecti potest motiua diuersorum actuum differentium specie. Probatur minor. Perfectio sapientiae constituit obiectum formale amoris diuersum à perfectione misericordiae. Ergo amor, qui allicitur formaliter sola bonitate misericordiae erit diuersus ab amore solius perfectionis sapientiae. Siquidem obiecta formalia diuersa diuersificant actus, qui ea intrinsece respiciunt. Antecedens mihi indubitatum est. Perfectio sapientiae etiam in Deo non includit conceptum formalem perfectionem misericordiae; neque e contra, sed vna ab altera praescindibilis est. Sic autem praescisa perfectio sapientiae longe diuersum obiectum constituit à perfectione misericordiae, identitas enim realis vtriusque perfectionis non tollit diuersitatem rationis obiectiuae formalis, cum apprehensa altera absque altera si moueat, ac si alteri identificata non esset. Res constat illustribus exemplis; veritas & bonitas, honestas & delectabilitas, conformitas ad legem, & leuamen extremae miseriae alienae constituunt obiecta formalia diuersificantia cognitionem, & amorem, actum honestum, & non honestum, actum obedientiae & misericordiae. Tamen haec rationes obiectiuae eidem rei identificantur. Ergo similiter, quamuis identificentur eidem entitati sapientia, & misericordia, possunt esse obiecta formalia diuersificantia affectus voluntatis, qui ex vnaquaque seorsim ab alia concitantur. Neque obest quidquam, vtramque perfectionem conuenire in ratione perfectionis diuinae. Nam duo obiecta formalia diuersa possunt conuenire in vna ratione superiori, & communi, vt obiectum formale iustitiae, & misericordiae certinere in ratione honestatis moralis. Proximis consulentis. Item veracitas, & bonitas diuina continentur sub ratione communi perfectionis diuinae. Tamen altera est obiectum formale fidei, altera obiectum formale charitatis, quae sunt virtutes longe diuersae. Neque item obest, amorem Dei propter solam bonitatem sapientiae, & amorem eiusdem propter solam bonitatem misericordiae pertinere ad eundem habitum Theologicum charitatis. Nam, vt ex professo probabimus libro quarto, possunt attingere ad eundem habitum infusum actus specie diuersi respicientes obiecta formalia diuersa.

Quod rotum confirmatur in actibus fidei infusae. Pono, obiectum formale fidei non esse solam veritatem Dei, sed etiam reuelationem diuinam, vt fert communis Theologorum consensus. Pono secundo, reuelationem mysterij Trinitatis tum distinctam, tum diuersam esse à reuelatione Incarnationis verbi. Est quidem distincta, quia potuit esse reuelatio Trinitatis absque reuelatione Incarnationis. Separatio autem argumentum est distinctionis realis. Est diuersa; quia reuelatio Trinitatis exprimit obiectum formale diuersum ab obiecto formali reuelationis exprimentis Incarnationem. Nam attestatio, & loquutio diuina exprimit tanquam obiectum formale ipsum mysterium, quod reuelat: mysterium enim, licet comparatione actus fidei obiectum materiale sit, tamen comparatione attestantis, & expressionis diuinae obiectum formale est. Etenim actus fidei assentiatur mysterio, quia assentiatur reuelationi; reuelatio tamen non exprimit mysterium,

Illustratur praecedens argumentum

Iterum illustratur.

Secundo probatur.

Explicatur.

Confirmat.

rium, quia exprimit aliud obiectum, quod formaliter refertur mysterium. Sicut eadem mysteria reuelata sunt obiecta materialia actus fidei, formalia vero conclusionis Theologicae, quae propter ipsa identificata vnteruo assentiatur identitati ipsorum inter se. Item eadem albedo, quae est obiectum materiale cognitionis reflexae certentis meam visionem, est obiectum formale meae visionis directae intuentis albedinem. Igitur nunc si arguo. Potest intellectus per eundem actum fidei assentiri duobus obiectis reuelatis, scilicet Trinitati personarum, & Incarnationi verbi. Ergo potest vnicus actus complecti duo obiecta formalia. Antecedens nulli Theologo dubium esse potest. Probatur consequentia ex praemissis. Ille actus complectitur reuelationem Trinitatis, & reuelationem Incarnationis, tanquam obiectum formale, propter quod vtrique obiecto praestat assensum, vt constat ex prima positione. At reuelatio Trinitatis, & reuelatio Incarnationis non est vnica, sed duplex specificae diuersa valensque seorsim duplicem actum, alium qui solum Trinitati, alium, qui solum assentiatur Incarnationi mouere, vt constat ex positione secunda. Ergo potest vnicus actus duplex obiectum formale complecti. Simili ratione probatur idem in actibus visionis intuitiuae Dei iuxta principia Scoti, quae mihi probabilia sunt. Nempe potest esse vnica visio, quae immediate intueatur essentiam, attributa, & personas; quamuis sint possibiles plures, quarum alia videat solam essentiam, alia attributa sola, alia solas relationes, tanquam obiecta formalia visionis. Ergo potest vnica visio referre obiecta formalia plurimum.

7 Tertio.

Tertio stabiliter assertum. Idem actus respicit formaliter, & intrinsece plura principia partialia, vt actus fidei substantiam animae, (quae mea opinione immediate influit in actus vitales, quamuis potentia ab illa distinguantur realiter) potentiam intelligentem, speciem impressam, & habitum supernaturalem. Igitur similiter poterit respicere plura obiecta formalia partialia. Nam tam intrinsece, & formalis est actus fidei respectus ad sua principia, ac est respectus ad sua obiecta formalia; siquidem principia respicit formaliter, & propter se, non propter aliud, seu ratione alterius; quemadmodum respicit obiecta formalia; atque adeo ex diuersitate principiorum sortitur distinctionem specificam, quemadmodum ex distinctione obiectorum formalium, vt disputatione trigesima-sexta, diffiniuimus. Ergo omnino pares sunt actui supernaturali, respectus intrinsecus ad obiecta formalia, & respectus ad principia.

8 Quarto.

Quarta probatio sit. Potest idem actus indiuiduus complecti simul plura obiecta materialia, vt cum propter sanitatem consequendam volo plures potiones, & sitiones; propter gloriam Dei plura ieiunia; propter amici testimonium credo plura ab amico telata. Ergo etiam poterit eodem actu duplex obiectum formale intrinsece attingi. Probatur consequentia. Sicut obiectum formale tribuit speciem actui, constituendo actum specie diuersum; ita obiectum materiale tribuit actui indiuiduationem, constituendo actum, saltem indiuiduatione distinctum ab omni actu, qui circa aliud obiectum materiale occupatur, quod mihi exploratus est; Ripalda de Ente Tom. I.

quam vt probatione manifestari indigeat. At nihilominus potest idem actus indiuiduus vnico conceptu intrinseco comprehendere duo obiecta materialia, quae seorsim possunt duos actus indiuiduos terminare. Ergo etiam poterit idem actus indiuiduo respectu ferri in duplex obiectum formale. Nam tota ratio negandi eidem actui simplicem respectum intrinsecum in duplex obiectum formale, ea quidem aduersariis est, quia obiectum formale tribuit speciem actui. At etiam obiectum materiale tribuit indiuiduationem. Ergo sicut nihilominus duplex obiectum materiale potest simplici, & indiuiduo actu simul respici, ita duplex obiectum formale absque vlla multiplici diuersitate actuum poterit respici vnico actu.

Dices cum Scoto in 1. distinctione 1. quaest. 2. art. 2. §. Modus ponendi, quem sequitur Philippus Faber ibidem disp. 11. cap. 4. eundem numero actum posse variare obiecta materialia, quamuis formalia non possit, atque ideo indiuiduationem actus non esse adstrictam obiecto materiali, sed posse visionem beatam, qua Deus de facto intueatur essentiam diuinam, & in illa personas, & creaturas possibiles, diuinitus manere eandem, quin videat creaturas & personas diuinas. Sed haec Philosophia mihi valde dissonat. Nam tendentia actus in obiectum materiale est realiter identificata entitati actus. Ergo deficiente tali tendentia non potest actus manere idem. Nam deficiente realiter aliquo praedicato identificato rei, totam rem euanescente, necesse est: cum separatio realis identitati repugnat. Antecedens est certum, nam actus, quo ego assentiatur Trinitati propter reuelationem Dei, per se ipsum, & non per aliquid distinctum est assensus Trinitatis. Nam si per aliquid distinctum esset assensus Trinitatis, iam illud distinctum esset alius actus intellectus, qui per se ipsum esset tendentia in Trinitatem, & deficeret necessario deficiente assensu Trinitatis, atque ita esset aliquis actus intellectus, qui quoad suam indiuiduationem, & identitatem penderet essentialiter ab iecto materiali. Quod ad vim nostri argumenti sufficit, cum iam daretur aliquis actus, cui quoad suam entitatem; & indiuiduationem constitueretur per ordinem ad obiectum materiale, nempe illa tendentia quae esset actus intellectus, & representatio intentionalis talis obiecti materialis.

9 Responderi Scotus, & Philip. Fab.

10 Repellitur responsio.

Demum nostra conclusio probatur. Quia nullo argumento euincitur repugantia actus respicientis inadaequate, & intrinsece duo obiecta formalia. Theologicum autem non est, negare omnipotentiae diuinae, quod non euincitur repugnans, vt fert communis arguendi ratio Theologorum in iis, quae de potestate absoluta Dei in disputatione vocantur.

SECTIO II.

Occurritur repugnantis, quae possunt obici contra actum respicientem duo obiecta formalia.

NOstrae doctrinae possunt obici plura absurda Theologica, & Philosophica. Primo dari innumeros habitus supernaturales; iectio. Quos

quos Theologi non agnouerunt. Nam actus respiciens simul obiectum formale charitatis, & misericordiae non potest fieri ab habitu charitatis, qui non efficit tendentiam in obiectum formale misericordiae, neque potest fieri ab habitu misericordiae, qui non efficit tendentiam in obiectum formale charitatis. Atque adeo necessarius erit ad eum actum tertius quidam habitus à charitate, & misericordia distinctus, qui eum actum efficiat. Similiter alius erit necessarius ad actum respicientem simul obiectum formale charitatis, & iustitiae, alius ad respicientem simul obiectum formale religionis, & obedientiae, & sic alij innumeri, qui possunt iuxta varias combinationes obiectorum formalium sine numero multiplicari. Quae multiplicatio hucusque est ignota Theologis. Ergo talis actus respiciens simul duo obiecta formalia reiciendus est. Nego sequelam; nam licet possibilis sit tertius habitus à charitate, & misericordia distinctus, qui efficiat actum respicientem simul utriusque motuum, in quo nulla mihi implicancia occurrit; ceterum de facto ad eum actum efficiendum necessarius non est. Nam habitus misericordiae, & habitus charitatis sufficiunt ad eliciendum huiusmodi actum concursu partiali; siquidem in eo actu inuenitur affectus in obiectum misericordiae, cuius titulo partialiter concurrat habitus misericordiae, & affectus in obiectum charitatis, cuius titulo concurrat partialiter habitus charitatis; atque ita ex utroque integretur vnum principium supernaturale sufficiens, & adaequatum ad efficiendum eum actum. Quemadmodum plerique Theologi obserunt prima parte, quaestione quinquagesima octaua, articulo quarto, Angelum cognoscentem differentiam aut similitudinem hominis, & leonis quos referunt species impressae diuersae, non uti compositione aut diuisione conceptuum, quia in idem iudicium differentiae, aut similitudinis utriusque conueniunt concursu partiali species diuersae hominis, & leonis. Quare immerito asseruit Pater Granadus supra, non esse existentem de facto actum supernaturalem respicientem duplex motuum supernaturalem, quem admittit possibilem, ex eo quod de facto non existat habitus, qui eum actum edere in lucem valeat, quamquam de facto plures actus naturales existant, qui moueantur ex duplici obiecto formali intrinseco. Immerito, inquam, quia eiusmodi actus potest sufficienter fieri à duplici habitu supernaturali de facto existenti, quorum obiecta formalia simul complectitur actus, ut nuper dicebamus. Item quia potest Deus per auxilium extrinsecum suppleat adiuuatum habitus respicientis simul utrumque motuum, quem ipse Granadus admittit possibilem, ut in aliis euentibus necessario dicendum est. At obseruandum est, intelligenda esse de habitibus inuisis, non de acquisitis, in quibus libere admittere fas est, etiam de facto existere tertium habitum à misericordia, & religione acquisita distinctum. Quippe non est ratio, quare actibus naturalibus respicientibus duplex motuum denegemus vim productiuam habitus, utrumque motuum complectentis, quae reliquis actibus naturalibus circa sua obiecta formalia conceditur.

Dissoluitur.

P. Granad.

Secundo obiicitur, eundem actum pertinere posse ad duas species diuersas, quod nullus auderet affirmare. Nam quodlibet obiectum formale specificat actum intrinsece respicientem ipsum. Ergo actus respiciens intrinsece obiectum charitatis, & misericordiae simul, erit simul in specie misericordiae & charitatis; Etiam nego hanc sequelam. Nam actus respiciens intrinsece obiectum charitatis, & misericordiae nulla ratione est eiusdem speciei cum actu respiciente solum obiectum misericordiae, neque cum actu respiciente solum obiectum charitatis, sed tertiae alterius speciei ab utraque distinctae; siquidem actus respiciens simul obiectum formale misericordiae, & charitatis, continet praedicatum essentiale, quo differat ab actu respiciente solum obiectum formale charitatis, nempe respectum formalem, & essentialem obiecti misericordiae. Quare obiectum formale misericordiae non habet vim extrinsece constitutiuam vnius tantum speciei, sed plurium iuxta plures, ac diuersos modos, quibus potest nostris actus terminare, atque mouere, seorsim, aut coniunctim cum aliis obiectis formalibus. Atque ita actus respiciens obiectum charitatis, & misericordiae simul, non pertinet ad speciem aethomam misericordiae; sed ad subalternam praescindentem ab actu respiciente obiectum formale misericordiae solum, & ab actu respiciente obiectum formale misericordiae, simul cum alio obiecto formali, quae ratio sit abstracta communis est actui misericordiae respicienti adaequate, & respicienti inadaequate obiectum formale misericordiae. Itaque actus misericordiae in genere apte dicitur, qui respicit obiectum formale misericordiae; quia vero haec ratio actus respicientis obiectum formale misericordiae contrahi potest ad speciem actus respicientis obiectum misericordiae adaequate, & ad speciem actus respicientis obiectum misericordiae inadaequate, merito actus misericordiae constituit speciem subalternam misericordiae continentem sub se plures misericordiae species. Idem est de charitate, & reliquis virtutibus.

12 Secunda.

14 Tertia obiectio. Respondetur.

13 Obiectio nis infamia.

Instatur superior sequela, in qua aduersarij potissimum nituntur. Species impressa etiam sumit speciem ab obiecto, quod representat, quare species hominis est diuersa ab specie leonis; Nihilominus non repugnat species representans simul hominem, & leonem, immo existere de facto in Angelo admittunt communiter Theologi. Similiter cognitio immediata solius hominis diuersa est in Angelo à cognitione immediata solius leonis; Nihilominus potest Angelus eadem cognitione simul hominem, & leonem exprimere. Item actio in sententia plurium Philosophorum sortitur speciem ab agente, atque adeo calefactio solius lucis calefacientis differt specie à calefactione solius caloris; Tamen non repugnat eadem calefactio, quae simul à calore, & luce procedat. Rursus actus sui individuationem ab obiecto materiali, sicut speciem ab obiecto formali; verbi gratia, amor solius potionis propter sanitatem distinguitur ab amore sitionis propter eandem sanitatem; Tamen dari potest tertius quidem amor individuus complectens sub eodem motiuo sanitatis, potionem, &

& sitionem simul. Igitur quamuis obiectum formale specificet actum, poterit idem actus vnico indiuisibili respectu complecti duplex obiectum formale.

Tertio opponitur, eundem actum fore certum, & incertum, obscurum, & clarum; quae repugnant. Fore certum, quia assentire obiecto propter motiuum fidei diuinæ; incertum vero, quia assentiret eidem propter motiuum opinionis humanae. Similiter fore clarum, quia cognosceret obiectum sub motiuo scientiae; obscurum vero, quia cognosceret sub motiuo reuelationis non visae. Admitto quod argumentum supponit, posse intellectum eodem actu assentire rei ex motiuo reuelationis diuinæ & simul ex motiuo scientiae, aut opinionis humanae. Ceterum nego; eum assensum fore simul obscurum, & clarum comparatione eiusdem obiecti, sed diuersi. Nam erit obscurus, & clarus comparatione obiectorum formalium, nempe reuelationis diuinæ; & motiuo euidentis, quae diuersa sunt. Comparatione autem obiecti materialis, cui simul assentitur propter duplex illud motiuum, non erit absolute obscurus, sed clarus. Nam obscuritas importat carentiam reale claritatis, ea autem cognitio, cum realiter euidentis sit, non continet carentiam reale claritatis. Neque de ratione actus fidei est, quod absolute sit obscurus, prout refert obiectum materiale, sed solum prout refert obiectum formale, ideoque materiale sub motiuo fidei non appareat euidentis, & clarum, licet aliunde euidentis, & manifestum sit. Itaque assensus ille prout solum apprehenditur refert obiectum sub reuelatione diuina, praescindit ab obscuritate, & claritate. Ab obscuritate quidem, quia sub ea apprehensione non importat carentiam claritatis; ac claritate vero, quia sic non apprehenditur respicere motiuum scientificum, ut ad positiuam claritatem erat necessarium. Eadem de euidencia, & ineuidencia actus, certitudine, & incertitudine, sunt proportionem dicenda. Verumtamen actus respiciens motiuum certum, & probabile non incongrue potest conseri probabilis, quamquam propter rationem propositam non esset incertus, quia probabilis actus non affert intrinsece carentiam certitudinis aut euidenciae, sicut illam importat incertitudo; sed respectum solum ad medium taliter mouens intellectum ut ex modo assentirendi per tale medium non tolleretur intellectualis formido, nisi aliunde intellectus esset de obiecto certus. Caue hic quaestionem de voce.

Solutio.

15 Quarta.

Diluitur.

Urgetur solutio.

Quarto obiicitur fore eundem actum naturalem, & supernaturalem. Naturalem; quia attingeret intrinsece motiuum naturale; Supernaturalem, quia attingeret intrinsece motiuum supernaturale. Ita arguit Pater Fasolus supra nobis contrarius. Etiam haec sequela mala est. Nam, ut actus non sit naturalis, sed absolute supernaturalis, non requiritur, ut vndequeque vincat virtutem, & exigentiam naturae; sed sufficit ex aliquo capite desiderare, vires quae naturae exigentiam, & connexionem excellent, ut saepius in hoc opere notatum est, & obseruat optime Pater Fonseca supra sectione sexta. Praeterea, ut vidimus disputatione vigesima quinta, potest actus naturalis moueri ex motiuo supernaturali, & supernaturali ex motiuo naturali. Atque adeo actus ex motiuo non deprehenditur naturalis, neque supernaturalis.

Ripalda de Ente Tom. I.

At urgetur actus respiciens duplex motiuum supernaturale, quidquam habet magis quam actus respiciens vnum ex illis naturale. Ergo esset naturalis, & supernaturalis. Nego consequentiam. Tum quia, ut ex disputatione vigesima quinta dicebamus, supernaturalitas; aut naturalitas actus non sumitur ex respectu intrinseco ad motiuum. Tum quia actus respiciens intrinsece duplex motiuum supernaturale potest vindicare plura principia supernaturalia, quam actus respiciens alterum motiuum naturale; nempe duplicem habitum supernaturalem; aut vnicum potentiorum, ac perfectiorum habitum, quo alius actus efficitur. Adde, si liber, tertio, actum respicientem inadaequate motiuum naturale potest praescindi à supernaturalitate, prout respicit motiuum naturale, à qua praescindi non potest alius actus utrumque motiuum respiciens intrinsece supernaturale.

Vindicatur.

16 Quinta.

Quinto. Fore eundem actum simul verum, & falsum; item simul bonum, & malum. Verum quidem, quia assentiretur obiecto propter motiuum euidentis; falsum vero, quia assentiretur propter existentiam solum apparentem motiuo probabili. Similiter bonum, quia vellet obiectum ex motiuo honesto; malum vero, quia vellet ex motiuo turpi. Ad hanc sequelam cum distinctione respondeo. In primis si actus intellectus refert vtrumque motiuum copulatiue, hoc est, affirmando coexistentiam utriusque obiecti, actus plane erit falsus, quia ad falsitatem propositionis copulatiuae sufficit falsitas vnius extremi solum. Si vero referat vtrumque motiuum seorsim, ac disparatè, non affirmando copulam utriusque, forsitan poterit is actus esse comparatione diuersorum verus & falsus, quia eo pacto erit conformis vni obiecto, & alteri difformis. Neque apertam implicanciam assequor in actu referente duo obiecta disparata, ac seorsim, quin asseret copulam, & coexistentiam utriusque; nam disputatione sexta Dialecticae ostendi, & rursus in Metaphysica illustrabo, cognitionem vniuersalem, neque esse copulatiuam, neque disiunctiuam, sed absolutam à copula, & disiunctione indiuiduorum. Ergo nihil prohibet existere simul iudicium representans plura motiua, quin ea coniungat inter se affirmando, aut negando, copulam, seu coexistentiam illorum; quemadmodum cognitio diuina ea ratione representat omnes veritates existentes, & possibile, ut casu quo per impossibile vna earum esset aliter, ac à Deo referretur, adhuc scientia diuina quoad alias posset retinere veritatem. Neque inde colligere licet, actum fidei posse existere falsum comparatione motiuo probabilis. Nam si supernaturalitas falsitati repugnat, potest ex eo capite reuicere falsitatem, quam ex tendentia actus ad duplex obiectum formale cum veritate pererat coniungere. Ceterum si quis inueniat repugnare eundem actum representare duo obiecta disparata, ac seorsim, respondeat argumento, eum actum absolute fore falsum, & non verum, quia coniunctio utriusque obiecti falsa est.

Expediunt quoad actus intellectus.

17 Item quoad voluntatis.

Similiter respondeo ad actum voluntatis simul honestum, & turpem. Nam voluntas actus vnicum dupliciter potest intendere vnico actu sine honestum, & turpem. Primo referendo vnicum medium ad vtrumque finem, ut si volo conseruare peccata propter finem obedientiae; & simul propter gloriam vanam. Secundo referendo

Q 9 2 duo

duo media, quodlibet eorum seorsim, & seiu-
ctum ab alio ad suum peculiarem finem, quin
utque finis sit circumstantia utriusque mediij,
vt si quis eodem actu velit vitare peccatum
mortale ad conseruandam amicitiam cum Deo,
& simul nollet vitare mendacium ad conser-
uandum amicitiam cum homine. Vterque mo-
dus respiciendi per vnicum duplicem finem
mihi videtur possibilis; quod est solum de re
in difficultate proposita. De voce tamen est,
num is actus simul bonus, & malus dicendus
sit. Et quidem primus actus non erit absolute
bonus, quia fertur in obiectum absolute turpe,
quia vestitum circumstantia finis turpis, cuius de-
fectus necessarius est ad honestatem absolutam
obiecti. Secundus non incongrue posset dici bo-
nus, & malus; bonus quidem, quia fertur in su-
peram peccati mortalis ex omni circumstantia ho-
nestam, siquidem mere comitans est compara-
tione illius malitia alterius obiecti, quae nulla
ratione est circumstantia ipsius; malus vero, quia
fertur in mendacium leue. Verum de his vberius
disputatio pertinet ad tractatum de bonitate, &
malitia humanorum actuum.

18
Sexta.

Sexto obicit, similiter posse eadem actione
duos terminos produci; eadem vnione duplicata
extrema copulari; quin eodem actu veritatem,
& bonitatem formaliter attingi, ac proinde ob-
iectum eodem actu simul cognosci & amari. Nam
vt actus sumit speciem ex obiecto formali, sic
actio Physica ex suo termino, vnio ab extre-
mo, cognitio a vero, & volitio a bono. Igitur
vt idem actus potest respicere duplex ob-
iectum formale, sic poterit eadem actio respicere
duos terminos, eadem vnio duplicata extrema,
& idem actus tanquam rationem formalem, ver-
itatem, & bonitatem obiecti. Respondeo. Non
implicat eadem actio, & vnio duplicata extrema
respicens, dum extrema omnia in vnus entita-
tis compositionem conueniant, verbi gratia, qua-
tuor indiuisibilia quantitatis possunt simul pro-
duci eadem actione, & vnio inter se eadem
vnione. Secus si extrema sint omnino comple-
ta, existentiaque ab inuicem abiuncta, nisi ad-
mittamus, posse rem eandem constitui ex natu-
ra rei in duplici loco distanti, qualem procul-
dubio occuparet actio, & vnio efficiens intrin-
sece ex natura rei hominem, & leonem ab inui-
cem distantes.

19
An possit
idem actus
respicere
simul ob-
iectu sub ra-
tione boni,
& veri.

Maiores difficultates existit in actu vnico respi-
ciente simul obiectum sub ratione veri, & bo-
ni, illud simul cognoscendo, & amando. Com-
muniter eius actus implicancia statuitur in di-
uerso modo tendendi actus voluntatis, & intelle-
ctus. Tamen omnino satisfactio hanc implican-
ciae ratio. Nam non satis apparet repugnantia
componendi modum tendendi cognitionis cum
modo tendendi volitionis. Nam magis repug-
nantes sunt modus tendendi assensus, & modus
tendendi dissensus, item amoris, & odij, quam
modus cognitionis, & volitionis, siquidem co-
gnitio & volitio possunt simul componi circa
idem obiectum; secus vero assensus, & dissensus,
amor, & odium. Tamen idem actus potest esse
assensus, & dissensus, amor, & odium compara-
tione diuersorum, vt cum affirmo Petrum scribere,
& non cantare, cum volo sumere Propter sani-
tatem potionem amaram, & reicere cibum no-
cium dulcem. Ergo etiam potest in eodem actu

componi modus tendendi cognitionis cum me-
do tendendi amoris? Alij contradictionem refe-
runt in motionem prauiam cognitionis in amo-
rem; repugnat enim eundem actum esse princi-
pium mouens ad existentiam sui, sicut cognitio
mouet ad existentiam amoris. Sed non bene. In-
de enim non repugnat actus, qui simul sit co-
gnitio, & amor circa obiecta diuersa, verbi gra-
tia, amor finis, & simul mediorum, quae in fi-
nem consequendum per alium actum sequentem
eligenda sunt. Nam cognitio non mouet in
amorem obiecti, quod ab ipsa non proponitur,
sed in eum, qui fertur in obiectum ab ipsa pro-
positum. Item quia poterat simul esse cognitio,
& amor eiusdem obiecti, quin in sui existentiam
pelleret voluntatem, sed in alium eiusdem ob-
iecti amorem; quod is actus ex natura rei sup-
poneret aliam cognitionem prauiam, quae vo-
luntatem in eiusdem existentiam dirigeret; tunc
enim talis amor non a se, sed ab alia praecur-
renti cognitione excitaretur in voluntate. Equi-
dem ingenue fateor, nullam mihi studiose co-
gitanti occurrisse euincentem implicanciae ratio-
nem, vt impossibilis omnino asseratur actus,
qui simul ex ratione boni, atque veri mouea-
tur. Quamquam absolute non audeo affirmare
possibilem, quia non habeo grauem aliquem
authorem, quem ducem sequar; licet non de-
fuerint audaciores recentiores, qui iam nos se-
quuti sunt.

Ad praecedentis actus, & aliorum, qui nobis
repugnant obiecti sunt, accuratam expli-
cationem duo expedit obseruari. Alterum, si
eiusmodi actus speciales nobis obiecti repug-
nant, eorum quidem repugnantiam nequaquam
argui posse ex repugnantia tendentiae actus in
duplex obiectum formale, sed ex alio capite lon-
ge diuerso. Alterum, quidquid arguitur contra
nostram sententiam ex impossibilitate superio-
rum actuum, instari posse contra communem
sententiam. Negari enim non potest, saltem An-
gelos, & Deum vnica indiuisibili virtualiter co-
gnitione posse discernere immediate, & quiddi-
tative duo obiecta formalia, quae duobus pos-
sunt. Ergo etiam poterunt attingere obiectum
sub ratione veri, & boni, & similiter de aliis acti-
bus, qui superioribus argumentis ex nostra sen-
tentia deprehensi sunt.

20
Dux obser-
uationes.

DISPVT. XLVIII.

An actus supernaturalis possit mouere
ad actum naturalem?

Differo de motione Physica, ac naturali,
qua scilicet cognitio mouet ad amorem,
apprehensio ad iudicium, intentio ad electio-
nem, actus imperans ad imperatum. Disquisi-
tio autem est de processione actus naturalis e su-
pernaturali, tam per se, quam per accidens. Alij
enim actus pendet ab alijs ex natura rei, & per
se; alij contingenter, & per accidens. Pen-
dent ex natura rei, & per se, qui alios suapte
natura supponunt, vt amor cognitionem, electio
formalis intentionem, iudicium apprehensio-
nem,

1
Explicatur
controuers.

nem, conclusio formalis praemissarum actus.
Pendent contingenter & per accidens, qui praerit
exigentiam sui sunt a potentia naturali mota per
alios actus antecedentes, qui ipsam inducunt ad
agendum, vt actus imperans, misericordiae pro-
cedit ab actu imperanti charitatis, amor vnus
obiecti a cognitione duplicata eiusdem, & ele-
ctio vnus mediij a duplici intentione duorum
finium, in quos medium vile est.

2
Potest a-
ctus super-
naturalis
mouere ad
actus natu-
rales.
Probat
primo.

Igitur assero, posse actum supernaturalem mouere
potentiam vitalem ad actus naturales. Pri-
mo quia actus supernaturalis potest imperare natu-
ralem. Actus autem imperans vi sua intrinseca
mouet ad actum imperatum. Ergo actus superna-
turalis potest mouere ad actum naturalem. Minor,
& consequentia non egent probatione. Probat
maior. Virtutes acquisite, & actus indifferentes
secundum speciem possunt imperari a virtutibus
in suis, cum actus naturales amabiles sint propter
finem virtutis in se, ad quem re ipsa conducunt;
praesertim in nostra sententia non distinguente
fines intrinsecos virtutum in se, & natura-
les. Ergo actus naturales possunt imperari ex
intentione supernaturali. Confirmatur; actio-
nes naturales exterae, vt largitio elemosinae,
& cultus exterior Dei imperantur ab actibus su-
pernaturalibus internis. Ergo etiam possunt im-
perari actiones naturales interna mouentes vo-
luntatem ad externas. Confirmatur secundo, co-
gnitio probabilis est naturalis, quippe incerta, &
ex natura rei falsitati subiecta. At cognitio proba-
bilis potest imperari actu supernaturali; nam
prudencia supernaturalis dicitur studiositati, &
alii virtutibus, assentiendum opinionum proba-
bili, & agendum iuxta illam, vbi notitia euidentis
impossibilis est. Ergo. Rursus confirmatur assen-
sus falsus propter reuelationem Dei solum appa-
rentem est naturalis. Hic potest imperari ab
affectu supernaturali pie affectionis, in euentu,
quem proponebamus disp. 45. num. 23, scilicet
cum reuelatio falsa proponitur inuincibiliter cre-
dibilis eiusdem fundamentis, quibus vera proponi-
tur, vt bene vidit Pater Connich de Fide disp. 10
num. 78. & disp. 14. num. 13, & Pater Turrianus
disp. 3. dub. 3. Ergo actus naturalis fieri potest im-
perio supernaturali. His adiunge conclusionem
Theologicam, quae communi sententia habe-
tur naturalis. Tamen mouet ad illam cognitio
supernaturalis fidei. Ratio a priori sit quia actus
naturales possunt ad alios naturales mouere. Ergo
etiam actus supernaturales mouere possunt ad
illos. Nam actus supernaturales continent emi-
nenter perfectionem, & vim motricem potentiae
ad actum naturalem, qui fertur in obiectum for-
male, & materiale actus supernaturalis, quod
utriusque actui esse posse commune constat ex
disp. 45.

Confirmatur
primo.

Secundo.

Tertio.

Ratio a
priori.

3
Deus sola
cognitio
supernatu-
rali pro-
positus, a-
more na-
turali dili-
gi potest.

Hinc lucem accipit difficultas illa, quae a plerif-
que Theologis mouetur; an scilicet Deus propo-
situs sola cognitione supernaturali, verbi gratia
visione beata, possit diligere motu naturali; simi-
liter obiecta virtutum moralium proposita cog-
nitione fidei. Etenim consentanter ad superiora
sententia affirmas eligenda est; quam plane docent
Ochamus in 1. dist. 1. qu. 2. Heuere 10. 1. in 1. sen-
tentia dist. 4. qu. 4. Sorus 1. de natura & gratia cap.
21. & 22. & in 4. dist. 17. qu. 2. art. 5. Canis de poe-
nitentia p. 5. Martinus Ledesma 1. p. qu. 2. art. 3.
Zamel 1. 2. qu. 1. 09. art. 1. d. 1. & 2. art. 4. d. 3. Lorca
Ripalda de Ente Tom. 1.

d. 9. de gratia Nam per cognitionem supernatura-
lem sufficienter proponitur obiectum diligibile
per actum naturalem, imo perfectius, quam per
cognitionem naturalem. Ergo si Deus non co-
hibeat suum concursum poterit voluntas profici
amore naturali tale obiectum. Quod confirmabi-
mus disp. 57. vbi statuimus, posse affectum pra-
uum oriri ex cognitione supernaturali.

Rursus inde deducitur, quoties intellectus illu-
stratur cogitationibus supernaturalibus, & volun-
tas tangitur supernaturalibus affectionibus, quas
non ministrant creaturae, sed immediate excitat
& infundit Deus absque consortio cogitationum,
& affectionum naturalium, vt interdum contingere
docuimus disputatione 20. num. 3, tunc posse
voluntatem simul cum actu supernaturali, elicere
ad quem mouent auxilia supernaturalia; elicere
actum naturalem; cum proponatur sufficienter
obiectum, in quod moueri potest actus naturalis.
Quin addo, semper voluntatem simul vtroque
genere actuum naturalium, & supernaturalium in
obiectum honestum moueri etiam in actu primo
interdu deditura sit auxiliis naturalibus, quae non
ministrantur creaturae. Nam voluntas in actu
primo proximo potens elicere actum, & in actu
secundo ferens conatum necessarium ad illum,
non potest non actum, quem continet in lucem
producere. Sed voluntas semper, ac in actu primo
proximo continet actum naturalem continet et-
iam supernaturalem; aliunde conatus, quem
conferat ad actum supernaturalem, non est alius
a conatu necessario ad actum naturalem, neque
Ab ipsa voluntate potest vnus ab alio distingui.
Ergo semper, ac voluntas agit supernaturaliter
actum, simul agit circa idem obiectum natu-
ralem.

4
Affectus
naturalis
elicitur s.
per simul
cum super-
naturali.

Assero 2. Actus naturalis solum per accidens
& non per se sit ex motione actus supernaturalis
Probo. Nam vel actus naturalis requirit per se
motionem alterius actus, vel non. Si ad eius exi-
stentiam non est requisita per se motio alterius
actus praecedentis, place neque erit ad illam nec-
cessaria motio praecedens actus supernaturalis.
Si per se vendicat prauiam alterius actus motio-
nem, is actus praecedens ex natura rei debet esse
naturalis, & non supernaturalis. Nam omnis actus
naturalis exigit principia omnia naturalia, & vt
saepemonimus, sufficit vnum principium neces-
sarium esse naturale, vt tota entitas actus
sit supernaturalis, cum iam inde superet vires na-
turae, & solis principis naturae debitis effici non
valeat. Quare Theologi colligunt, actum fidei,
& charitatis esse intrinsece supernaturales solum,
quia statunt Concilia, & Patres Ecclesiae, re-
quiri ad illos cogitationes, & affectiones intrinsece
supernaturales.

5
Actus natu-
ralis solum
per accidens
fit ex mo-
tione actus
supernatu-
ralis.

Probat.

Neque satisfacies, si dicas, ad actum su-
pernaturalem requiri principium efficiens super-
naturale, & non sufficere principium super-
naturale, formaliter solum concurrans. At vnus
actum non influere in alium efficienter, sed for-
maliter, verbi gratia, cognitionem in amorem,
apprehensionem in iudicium, intentionem in
electionem; atque adeo actum posse naturalem,
quamuis supponat per se alium actum super-
naturalem. Quoniam eo ipso, quod per se
supponat principium naturale formaliter mou-
ens, colligitur, entitatem actus esse intrinsece
supernaturalem, atque adeo etiam supponere
principium

6
Respondet
aliqui.

principium supernaturale efficiens. Hinc illa collectio facta est ab omnibus Theologis agnoscenibus actus intrinsece supernaturales; cum ex eo solum illos deprehendant supernaturales, & indigentes principiis efficientibus supernaturalibus, quia ex sanctione Conciliorum, & Patrum necessariae sunt ad illas illustrationes, & inspirationes supernaturales, quae movent in genere causas formales ad existentiam eorum actuum, quidquid sit de concursu efficienti, qui exploratus non est omnibus Theologis. Tum quia plane arguitur excellentia entitatis actus superioris omni exigentia naturae, eo ipso, quod ad illum per se requisitum est aliquod principium superans omnem exigentiam, & connexionem naturae. At ratione talis excellentiae merito desideratur per se principium efficiens altius, & superius naturae, quod actui conferat talem excellentiam. Tum denique, quia, ut exposuimus disp. 4. & 5. sufficit ad supernaturalitatem intrinsecam rei connectio quiddam cum alia re intrinsece supernaturali. At actus vendicans per se motionem alterius actus intrinsece supernaturalis connectitur intrinsece cum re intrinsece supernaturali. Ergo erit intrinsece supernaturalis, ac per consequens indigebit principio efficiendi supernaturali.

7 Obicitur primo. Responsio prima.

Secunda.

8 Secundo obicitur.

Solutio.

Obicitur primo. Conclusio Theologica potest esse naturalis. Tamen supponit per se praemissas supernaturales fidei. Ergo actus naturalis potest presupponere alium actum supernaturalem. Nego minorem; primo quia docti in libris de anima, eandem cognitionem, quae est conclusio, quia deducitur ex praemissis, posse non esse conclusionem, quia secundum se poterat sine praemissis haberi sola apprehensione perfectissima principiorum. Atque adeo esse plures conclusiones materiales, sicut materiales electiones, quae solum per accidens ex praemissis deducuntur, sicut materiales electiones habentur per accidens ex praecedenti intentione. Secundo quia conclusio non exigit determinate has praemissas, sed indeterminatae has, vel illas respicientes intrinsece unionem earum extremitatum cum medio, quarum unionem inter se respicit ipsa conclusio. Quare conclusio Theologica si naturalis est, non exigit determinate praemissas supernaturales, ex quibus colligitur, sed secundum se indifferens est, ut etiam ex praemissis naturalibus proponentibus idem obiectum, quod supernaturales proponunt, deducatur; alioquin non est ponenda naturalis, sed supernaturalis, ut disput. 5. 5. expendemus. Quo pracluditur alia obiectio quae fieri poterat ex amore naturali procedenti a cognitione supernaturali. Quippe naturalis amor non oritur per se, sed per accidens a tali cognitione supernaturali, cum conformis ad eius naturam a naturali cognitione procederet. Secundo obicitur. Actus excellentes virtutum naturalium, ut victoria grauiissima tentationis, dilectio efficax naturalis Dei super omnia, observatio totius legis, & similes supponunt per se gratiam per Christum, Patres enim differentes cum Pellagio, & exigentes gratiam ad eos actus, non per accidens solum, sed etiam per se gratiam necessariam profitebantur. At gratia per Christum non est aliud, quam sancta illustratio, & affectio intrinsece supernat. Ergo ad actus intrinsece naturales potest esse necessaria per se motio actus intrinsece supernaturalis. Respondeo. Ecclesiae

Patres non exigunt gratiam ad actus naturales, sed solum ad actus intrinsece supernaturales, qui soli punit salutare in vitam aeternam, soloque actus intrinsece supernaturales contenderant aduersus Pellagium. Quod si de naturalibus etiam sanctiones sacrae intelligendae sunt, ideo gratia ad illos per se necessaria credenda est, quia lege diuina actus naturales a supernaturalibus indiuisi sunt; de quo pleno calamo disp. 20. & iterum lib. 3. Si vero de solis actibus naturalibus accipiatur Ecclesiae Patres, etiam de solis auxiliis gratiae naturalis accipi possunt, quae sua intentione possunt obtinere a voluntate affectus heroicis naturales.

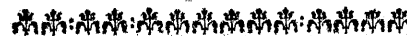
9 Tertio.

Expeditur.

Tertio obicitur. Actio, qua fit actus naturalis imperio supernaturali, supponit per se imperium supernaturale. Ergo ipsum supponit actus ipse naturalis, qui meae opinione ab ipsa actione non distinguitur. Antecedens probatur. Actio, qua fit actus naturalis ex imperio supernaturali; supponit per se actum supernaturalem. Minor, & consequentia constantes sunt. Probat maior. Dependens essentialis actus imperati ab imperante non est ipse actus imperans, qui potest esse absque actu imperato; diuinius quidem, si imperium sit efficax, ex natura rei vero, sit sit inefficax. Ergo vel erit ipse actus imperatus, vel actio specialis media inter utrumque. Non est mea opinione actio specialis media. Ergo erit actus ipse naturalis ab actu supernaturali imperatus. Respond. o. Si actio vitalis distincta est ab ipso actu vitali, ut fert communis, & mihi probabilis opinio; item si ad processionem actus imperati ab imperante necessaria est specialis actio essentialiter ab imperio dependens, plane cum imperium supernaturale est actio oritur supernaturalis, quamuis actus ipse natur. sit sicut esset supernat. actio, qua principium supernaturale actum naturale efficiet, quoniam talis actio ad sui existentiam exigeret essentialiter vires superates omnem connexionem naturae, nempe principium intrinsece supernaturale, ut assertione superiori arguebamus. Caeterum absolute non est, quare specialis actio necessaria sit, ut actus imperatus ab imperante dependeat, sed eadem potest esse secundum se indifferens, ut cum imperio, & absque imperio fiat a potentia. Id constat in omissione actus, quae eadem absque speciali actione potest imperata, & non imperata existere. Item in corruptione formae substantialis, quae eadem potest conuenire subiecto inducta per generationem antecedentem alterius formae, & non inducta per illam, quia noua, & specialis aliqua actio ad dependentiam corruptionis vnius formae a generatione alterius necessaria sit. Rursum si requisita esset specialis actio ad dependentiam actus imperati ab imperante, eadem ratione esset necessaria actio specialis, ut actus turpis penderet a cognitione praecedente ipsam, atque adeo si cognitio supernaturalis sit, ut possibile esse probabimus disput. 57. actio turpis erit essentialiter supernaturalis. Quod nullus Theologus admittere debet. Similiter omnes actiones externae, & internae Christi Domini essent intrinsece supernaturales, quod essentialiter penderent ab hypothasi verbi ipsas antecedente. Quod etiam in Theologica paradoxum est. Haec omnia, & alia plura urgebimus disp. 70. probantes puram omissionem posse ab auxiliis gratiae procedere absque vlla speciali actione ab illustrationibus intellectus; & affectionibus voluntatis essentialiter pendenti; item disp. 67. explicantes influxum actus imperantis in actum imperatum.

10 Explicatur modus procedendi actus imperati ab imperante.

Dupliciter igitur explicari potest modus, quo actus imperatus ab imperanti procedat absque speciali actione essentialiter ab imperio pendenti. Primus est, dependentiam actus imperati ab imperante constituendo cum in existentia actus imperati, tum in motione, & efficacia imperantis, connotantibus decretum Dei conferens suam actionem in actum imperatum ex praerogativa exigentiae qua actus imperans inducit, & mouet voluntatem in obiectum imperatum. His enim positis repugnat fieri actum imperatum absque dependentia ab actu imperante. Secundus est, asserendo dependentiam actus imperati ab imperante praeter existentiam utriusque continere euentum conditionatum carentiae actus imperati, non existentiam imperantis, hoc est, ideo actus imperatus ab imperanti dependet, quia ita existit actus imperatus, ut non praecedenti imperante non existeret. Ab eo enim euentu actu imperans constituitur omnino efficax, & connexus essentialiter cum actu imperato, licet secundum se essentialiter connexus non sit, sicut auxilium secundum se indifferens redditur efficax ab euentu conditionato voluntatis. Nam eo ipso, quod actus imperans moueat in actu primo, & imperatus existat in actu secundo, non exiturus, si imperans non moueret intelligitur, actum imperatum re ipsa existere ex motione actus imperantis. Haec etiam vberius, & plenius explicanda sunt, & confirmanda disp. 67. & 70. cum prohibitionis a motione auxiliorum gratiae, & actus imperati ab imperante.

DISPV. XLIX.

An actus naturalis possit mouere ad actum supernaturalem.

MDIMVS motionem & concursum actus supernaturalis in actum naturalem; nunc morio actus naturalis in supernaturalem, quae maiorem explicationem desiderat, elucidanda est.

SECTIONES.

- 1 Potest actus supernaturalis contingenter, & per accidens fieri ex motione actus naturalis.
2 Explicatur superior doctrina solutione argumentorum contra illam.
3 Corollaria ex praecedenti assertione.
4 Actus supernaturalis non potest fieri per se ex motione actus naturalis.
5 Qui, & quibus opponantur praecedenti doctrina.

SECTIO I.

Potest actus supernaturalis contingenter, & per accidens fieri ex motione actus naturalis.

Haec assertio probatur primò ex dictis disp. 1. 1. 4. sectione 3. Nam affectus honestus naturalis potest apperere efficaciter actum supernaturalem religionis, aut iustitiae. Ergo existentibus in voluntate omnibus requisitis ad actum supernaturalem sic volitum, fiet actus supernat. concursu, & motione actus naturalis Antecedens ostensum est d. 14. Consequentia videtur bona; nam existente in voluntate affectu naturali efficaci actus supernaturalis religionis, non potest voluntas cohibere libere actum religionis, quem in sua potestate habet; alias posset voluntas velle absolute, & efficaciter duo contradicentia, videlicet fieri actum religionis, & non fieri. Ergo affectu naturali determinata erit voluntas ad efficiendum cum gratia diuina actum supernaturalem religionis, quem continet in sua potestate completa per gratiam. Ergo affectus naturalis conferet motionem, & concursum formalem in actum supernaturalem quem confert actus imperans in actum imperatum Confirmatur, quamuis repugnet affectus efficax naturalis erga obiectum supernaturale sufficit ad motionem voluntatis affectus simplex, & inefficax, siquidem etiam affectus simplices, & inefficaces inclinant, & mouent voluntatem in actus absolutos, & efficaces, quemadmodum mouet ad illos gratia actualis, quae suapte natura efficax non est, neque distincta ab actibus simplicibus, & inefficacibus intellectus, & voluntatis. At non repugnat affectus naturalis saltem inefficax, & simplex in opera supernaturalia, ut eadem disputatione, sectione secunda, & tertia, exposuimus. Ergo poterit voluntas inclinari, & moueri affectibus naturalibus in opera supernaturalia.

1 Prima probatio.

2 Confirmatur

3 Euasio.

4 Pracluditur

5 Explicatur

mali. Motio autem formalis cohiberi non potest à causa formali unita subiecto capaci.

3 Secunda ab experimento

Secundo probatur assertum experimento, quocernimus, hominem facilius, & promptius amplecti virtutis opera, quæ ipsius ingenio, atque naturæ magis consentiunt faciliusque assentiri per fidem supernaturalem rebus, quas studio naturali veriora deprehendit. Ergo apprehensio, & complacentia naturalis iuvat plurimum in actionem operum supernaturalium. Confirmatur, quotidie persuademus hominibus exercitium virtutum supernaturalium rationibus naturalibus, quæ cuiusque naturæ, & inclinationi magis accommodatæ sunt, virtutemque faciliorem, & commodiorem naturæ proponunt. Ergo notitia naturalis virtutis, & complacentia, quæ in nobis excitatur ex illa, incitare potest hominem ad exercitium virtutis supernaturalis.

4 Argumenti solutio.

Reiicitur.

Dices, actus naturales iuvare quidem ad virtutem supernaturalem tanquam remouentes impedimenta virtutis, non vero positive conferentes in illam. Sed contra. In re præsentia idem est remouere displicitiam naturalem in officia virtutis, ac positive mouere voluntatem in illa. Nam displicitia retrahens voluntatem ab officio virtutis non aliter remouetur per oppositam complacentiam, quam afficiendo, & mouendo positive voluntatem in exercitium virtutis. Ergo non solum remouendo displicitiam impedientem exercitium virtutis, sed etiam positive mouendo concurrens affectus naturalis in usum virtutis supernaturalis. Et confirmatur, quia magis inclinatur voluntas in actum religionis, aut misericordiarum, complacens positive in eius exercitium per affectum naturalem excitatum rationibus humanis, quam inclinaret existens absque illa complacentia, & displicitia in oppositum. Ergo non solum remouendo displicitiam, sed etiam positive incitando voluntatem concurrens complacentia naturalis ad exercitium virtutis. Præterea quia componi possunt complacentia, & displicitia circa idem obiectum. Ergo complacentia non mouet voluntatem remouendo displicitiam.

5 Confirmatur impugnatio.

Alia solutio

Reiicitur.

Dices, complacentiam naturalem conferre quidem positive in actum supernaturalem, ceterum non conferre mouendo directe in actum supernaturalem, sed indirecte solum mouendo in actum naturalem, qui cum actu supernaturali coniunctus est. Sed contra; quamuis Deus negaret concursum ad actum naturalem, si constitueret in potestate voluntatis actum supernaturalem, iuvaret complacentia naturalis, vt voluntas promptius, ac celerius ferretur in efficiendum actum supernaturalem, possetque superior subditum rationibus naturalibus ad virtutis officium prudenter inducere. At tunc non induceretur voluntas ad officium virtutis supernaturalis motione indirecta virtutis naturalis, quæ negaro concursu Dei esset impossibilis. Ergo induceretur, & præmoueretur directe per affectum naturalem in actus supernaturales. Confirmatur, voluntas indiscriminatim confert suum conatum in actus supernaturales, & naturales, quin valeat distinguere inter illos. Ergo affectus naturalis alliciens voluntatem ad conandum in actum virtutis, indiscriminatim mouet in vtrumque, atque adeo in vtrumque directe. Præsertim quod affectus naturalis potest appetere determinate actum salutarem supernaturalem virtutis. Affe-

Iterum reiicitur.

ctus autem directe mouet voluntatem in eum actum quem directe appetit, & non in eum, qui ab ipso directe voluita non est. Ergo motio positiva, & directa voluntatis in actum supernaturalem potest provenire ab affectu naturali.

ctus autem directe mouet voluntatem in eum actum quem directe appetit, & non in eum, qui ab ipso directe voluita non est. Ergo motio positiva, & directa voluntatis in actum supernaturalem potest provenire ab affectu naturali.

6 Tertia probatio à paritate.

Tertio à paritate probatur. Animus rationalis per actum materiale excitatur, ac mouetur ad efficiendum actum spiritualem, vt verbi gratia, per sensationem internam ad apprehensionem intellectus, & per appetitionem corpoream ad complacentiam voluntatis; quidquid enim imaginatio apprehendit, confestim speculatur intellectus, & quidquid appetitus probat, voluntas etiam affectu simplicis complacentiæ necessario amplectitur. Ergo etiam poterit animus per affectum naturalem excitari ad efficiendum actum supernaturalem. Siquidem tanta distantia, & improporatio existit inter actum materiale, & spiritualem, quanta inter actum supernaturalem, & naturalem. Rursus, vt probabimus disputatione 5. 2. habitus naturalis faciliat potentiam ad actus supernaturales. Ergo similiter potest affectus naturalis incitare potentiam ad eos actus, quandoquidem potentia apertius mouetur, ac allicitur in suos actus motione affectiva, & vitaliorum, quam motione non vitali habitus naturalis.

7 Quarta à priori.

Quarto à priori probatur. Voluntas immediate concurrens cum auxilio supernaturali in actum supernaturalem, & nostra opinione determinando concursum gratiæ diuinæ. Igitur qua parte confert suum concursum, ac determinationem in actum supernaturalem, moueri potest per suos actus naturales ad efficiendum illum in confortio gratiæ diuinæ. Nam sicut non derogat supernaturalitati actus procedere immediate à natura in genere causæ efficientis simul cum gratia diuina, si nec derogabit procedere à motione formali actus naturalis, simul cum motione formali gratiæ diuinæ. Confirmatur, si actus vitalis moueret voluntatem in alium actum, efficienter, vt voluntas plerique, posset actus naturalis simul cum gratia supernaturali influere in actum supernaturalem non sufficit vnicum principium supernaturale, vt plura principia naturalia eleuantiur ad efficiendum indiuiduo concursu eundem actum supernaturalem, nam eodem habitu supernaturali eleuantur substantia animæ, intellectus distinctus ab anima, & species impressa naturalis ad efficiendum actum supernaturalem fidei. Ergo quamuis actus naturalis concurrat solum formaliter poterit, simul cum gratia diuina promouere potentiam naturalem ad agendum cum gratia diuina affectum supernaturalem; siquidem etiam ad affectum formalem promouendi, & excitandi voluntatem in consensum supernaturalem concurrens simul gratia diuina mouens formaliter voluntatem, cum non possit voluntas excitari ad consensum supernaturalem, nisi præuia motione gratiæ supernaturalis, quæ præstat in genere causæ formalis ante concursum efficientem voluntatis.

Confirmatur

8 Authores nostræ sententiæ P. Conninch.

In hoc assertum Patronos voco Patrem Conninch 2. disputatione 6. numero 71. disputatione 13. numero 30. disputatione 17. numero 47 asserentem, apprehensionem naturalem conferre plurimum ad assensum supernaturalem intellectus, & affectum supernaturalem voluntatis, Item quotquot retuli disputatione 14. sect. 2.

& 3. sensientes affectum naturalem, siue efficacem, siue inefficacem ferri posse in donum supernaturale, præcipue Patrem Herice expresse suffragantem huic doctrinæ. Tum etiam quotquot in materia de fide docent fidem naturalem & humanam conducere tanquam conditionem in fidem supernaturalem. Etiam quos referemus disputatione sequenti volentes, actum supernaturalem posse vitari ex relatione, & impetio actus naturalis vitiosi. Denique à fortiori quos proponemus sectione 3. existimantes, actum supernaturalem posse pendere per se ab actu naturali.

SECTIO II.

Explicatur superior doctrina solutione argumentorum contra illam.

9 Soluuntur primum.

Sed nobis obiici primo potest, fieri ex nostra doctrina posse, fidelem credere per assensum supernaturalem absque affectu supernaturali piæ affectionis, applicatum ad credendum solum per affectum naturalem. Item elicere actus supernaturales virtutum moralium absque vlla libertate supernaturali; siquidem actus efficaciter imperantis non habet libertatem distinctam à libertate actus efficaciter imperantis, atque adeo si affectus efficaciter imperans est naturalis, tota actus supernaturalis libertas erit naturalis. Vnde etiam poterunt fieri actus supernaturales virtutum moralium absque vilo merito gratiæ diuinæ, quod actibus mere naturalibus conuenire non potest. Hoc autem inconueniens est. Ergo Verum his satisficimus disputatione 14. section. 4. negando vtramque sequelam. Primam quia affectus naturalis inducere intellectum non potest ad assensum supernaturalem fidei, nisi existentibus prius omnibus per se requisitis ad illum inter requisita autem per se vnum est affectus supernaturalis piæ affectionis, vt docetur à Theologis 2. 2. quæst. 6. art. 2. atque ita non potest affectus naturalis inducere intellectum in assensum supernaturalem fidei absque societate affectus supernaturalis. Secundam vero, quia prouidentia ordinaria Dei nunquam contingit imperium honestum naturale absque imperio supernaturali per assistentiã gratiæ diuinæ ingerentis se conatibus generosis naturæ vt voluntas humana faciens quod in se est, non destinatur merito, & fructu salutari actuum supernaturalium, sicut vberime illustrauimus disput. 20.

10 Vrgetur præcedens solutio

Sed vrgetur doctrinam solutionis. Voluntas non imperat virtutum actus ex affectu supernaturali. Ergo imperantur solo affectu naturali. Antecedens probatur. Non est habitus supernaturalis, quo fiant imperia supernaturalia virtutum. Ergo neque sunt actus supernaturales imperantes. Nam si essent actus supernaturales imperantes virtutum, etiam essent habitus supernaturales efficientes eorum actuum, siquidem modus operandi virtutis ex imperio honesto frequentissimus est; habitus autem donantur ad actus supernaturales, qui frequentissime sunt. Antecedens probatur. Nam si existent habitus supernaturales efficientes actuum imperantium, multiplicarentur habitus supernaturales vltra numerum cognitum à Theologis. Nam

habitus respiciens honestatem formalem charitatis & religionis diuersus esset ab ipso habitu charitatis respiciente bonitatem Dei, & habitu religionis respiciente cultum diuinum, cum obiecta formalia distinguant virtutes infusas, atque ita vniciquæ virtuti infusæ responderet alia virtus infusa distincta ad imperium suorum actuum. Voluntas enim imperans actum charitatis mouetur ad amoris actus charitatis ex bonitate, & honestate formali ipsius virtutis, quæ distincta est à bonitate diuina, quæ mouet actum directum, & imperatum ipsius charitatis; sicut affectus piæ affectionis imperans actum fidei diuinæ, mouetur ex honestate ipsius fidei diuinæ, atque adeo elicitur ab habitu infuso distincto à fide diuina. Proptereaque Pater Granados præmio Theologiæ disputatione 5. numero 17. arbitrat, actus imperantes virtutum supernaturalium propter bonitates speciales ipsarum virtutum non fieri supernaturales, quia non extant habitus supernaturales, neque alia auxilia supernaturalia, quibus fiant. Igitur eiusmodi actus imperantes erunt intrinsece naturales. Ac per consequens libertas immediata, & proxima actuum supernaturalium, qui procedunt ex tali imperio, erit naturalis, & destituta merito supernaturali gratiæ

11 Responderit primo.

In primis respondeo. Possunt actus supernaturales virtutum imperari per actus elicitos à virtutibus infusis, quæ Theologis inconfesso sunt, quin necessaria sit multiplicatio habituum supernaturalium, quam obiicit argumentum. Nam actus religionis, verbi gratia, potest imperari tum ab alio actu ipsius religionis tum ab actu charitatis, & penitentiarum, & aliis similibus. Imperari enim potest actus religionis ab actu, qui ipsum expectat in ordine ad finem intrinsecum ipsius actus expectantis. At actus religionis expectari potest tum in ordine ad finem ipsius religionis, tum in ordine ad finem charitatis, & penitentiarum, siquidem actus religionis conducit tum ad colendum, tum ad glorificandum, tum ad placandum Deum, qui sunt fines intrinseci religionis, charitatis, & penitentiarum. Igitur imperium actus religionis potest esse elicatum à virtute supernaturali religionis, charitatis, & penitentiarum, atque adeo supernaturale. Deinde respondeo. Quamuis imperium actus religionis moueatur intrinsece ex bonitate speciali ipsius religionis, potest esse intrinsece supernaturale contra id, quod ex Patre Granados referabamus. Tum quia tale imperium potest fieri per auxilium extrinsecum Dei ob defectum habitus supernaturales intrinseci, vt sunt plures alij actus supernaturales in absentia habitus infusi. Neque ad huiusmodi imperia expedit infundi adeo habitus supernaturales; nam modus imperandi virtutum actus propter bonitates speciales ipsarum non est voluntati humanæ adeo familiaris, ac frequens, vt consultum Deo fuerit prouidere habitus permanentes, quibus ea ratione voluntas operetur, vt exploratum erit vniciquæ consideranti ordinatum modum operandi. Tum quia mihi probabile, est eodem habitu supernaturali fieri posse actum directum religionis ex honestate cultus externi, & actum reflexe imperantem ex honestate ipsius actus interni religionis. Quoniam honestas formalis actionis internæ moraliter, & æquiualentem est honestas actionis externæ, quam intrinsece continet, & eum quo necessario con-

Secundo

necta

nexa est. Ut autem duo actus pertineant ad eandem virtutem sufficit respicere obiecta formalia, quæ moraliter, & æquivalenter sunt idem: quemadmodum eodem habitu sunt intentio habens pro obiecto formali intrinseco honestatem finis, & electio habens pro obiecto formali intrinseco utilitatem mediocrem; item amor boni, & odium habens pro obiecto formali intrinseco malitiam oppositam tali bono; quia licet hæc obiecta physice distincta sint, tamen moraliter & æquivalenter sunt idem, quare qui existit facilis ad unum actum, existit facilis ad alium, qui enim facile, ac prompte profecit amore finem, prompte, & facile eligit media necessaria ad illam, & odio profecit remouentia consequutionem illius. Igitur similiter actus respiciens honestatem cultus externi elicit actum respicientem honestatem actus interni, quia honestas actionis internæ propter connexionem cum externa moraliter, & æquivalenter indistincta est. Quare etiam qui se experitur facilem ad actum directum religionis, etiam se experitur facilem ad amandum ipsum actum religionis propter bonitatem ipsius, sicut qui prompte amat obiectum, etiam prompte amabit reflexe amorem obiecti, si ipsi amabilis proponatur. Igitur etiam ad imperium supernaturale virtutum, quod mouetur ex honestate speciali ipsarum necessarium non est multiplicare habitus supernaturales, sed eisdem habitibus possunt fieri actus directi virtutum, & reflexe imperantes ipsorum. De quo d. 64.

12 Solutur secundum.

Secundo obiici potest. Actus naturalis non habet connexionem intrinsecam cum actu supernaturali etiam possibili, vt sapius statutum est. Ergo non potest virtute sibi intrinseca mouere animum ad actum supernaturalem. Nam virtus intrinseca actus naturalis eadem nunc est, quæ esset casu, quo repugnaret supernaturalis. At repugnante actu supernaturali non moueret actus naturalis ad illum ad efficiendum. Ergo neque modo mouet ad illum. Distinguo consequens: Non potest actus naturalis mouere ad supernaturalem virtute absoluta, concedo consequentiam. Virtute conditionata, nego. Videlicet mouet sub conditione, quod actus supernaturalis sit absolute possibilis, & existat absolute in potestate proxima voluntatis. Quare potest dari affectus naturalis absolutus circa obiectum supernat. secus vero efficax absolute, efficacia adæquate intrinseca voluntati, sed partim intrinseca & partim extrinseca, vt de virtute efficiendi potestatis naturalis dicebamus disputatione 33. sect. 1. Quæ ratione etiam detestatio peccati est absoluta, quantum ad effectum, non tamé efficax absolute, sed solum conditionatè quantum ad effectum. De quo vide, quæ diximus disputatione 14. sect. 3. & 4.

13 Solutur tertium.

Tertio potest obiici. Non potest natura dare initium iustificationi, vt contra Semipellagianos sancitur ab Ecclesia. Ergo actus elicited virtutibus naturæ non potest mouere voluntatem ad actum supernaturalem promouentem in iustificationem, quando quidem actus naturalis imperans esset initium actus supernaturalis imperati, fundantis nostram iustificationem. Respondeo primo. Non damus initium iustificationi per actus naturales, quia semper actibus naturalibus adiunguntur actus imperantes supernaturales, quibus initium iustificationis adscribitur, vt nuper dicebamus. Secundo, actus naturalis non tribuit

initium iustificationis mouendo ad actum supernaturalem, quia in nostra sententia non potest actus naturalis mouere ad supernaturalem quin prius supponatur collata gratuito à Deo auxilia supernaturalia, quibus actus supernaturalis sit proxime possibilis, & in nostra potestate constitutus. Tertio denique actus naturalis imperans non mouet moraliter, ac meritorie ad actum supernaturalem, aliudvè donum conducens in iustificationem, sed tantum physice, quemadmodum potentia naturalia, species impressa, & alia principia naturalis cōducunt ad actum fidei. Quod autem contra Semipellagianos sancitur ab Ecclesia solum est non posse actus naturales initiare nostram iustificationem moraliter per modum imperationis, aut meriti, aut alterius motionis moralis, sicut volebant Semipellagiani, posse naturam actibus propria facultate elicitis salutem nostram initiare. De quo etiam vide dicta disputatione decima-quarta.

SECTIO III.

Corollaria ex præcedenti assertione.

EX dictis colligitur primo aduersus Magistrum Curiel 1. 2. quæstione 109. art. 3. dub. ult. §. 3. & plures magistros doctissimos ex schola Salmanticensi, non repugnare in natura. eleuata amorem efficacem Dei naturalem quoad substantiam. Nam ideo solum eum amorem asserunt repugnare in natura eleuata, quia non potest amor naturalis mouere efficaciter in adimplerionem præceptorum supernaturalium, quæ imposita sunt naturæ eleuata, & se ipsam pleri debent, vt amor Dei sit efficax super omnia. At vt videmus, hoc non repugnat. Ergo non repugnat in natura eleuata amor efficax Dei naturalis quoad substantiam, imo ex opposito principio videtur mihi manifesta nostra sententia. Quoniam in natura eleuata non repugnat amor, qui est possibilis in pura natura, quando quidem natura eleuata pollet eisdem virtutibus naturalibus, quibus pura natura. At in natura pura erat possibilis amor efficax Dei naturalis quoad substantiam, saltem vt authoris, ac finis naturæ. Ergo etiam in natura eleuata. Sed ille amor existens in natura eleuata moueret in adimplerionem præceptorum supernaturalium. Ergo amor naturalis mouere potest in actionem operum supernaturalium. Probatur minor. Ille amor in natura eleuata esset. impossibile cum violatione præcepti supernaturalis uerit nos à Deo etiam vt sine, & authoris naturali, oppositaque est rationi, & amicitia naturali cum Deo. Ergo moueret necessario in adimplerionem præcepti supernaturalis. Confirmatur; Demus, hominem existentem in pura natura velle efficaciter amore naturali prohibere quicquid opponitur amicitia diuinæ Insuper existente hoc amore imponi à Deo præceptum de aliquo actu supernaturali Tunc sic, in euentu non potest voluntas non moueri ad actum supernaturalem præceptum priori affectu naturali; siquidem omisso illius actus opponeretur amicitia diuinæ. Ergo affectu naturali potest moueri voluntas ad actum supernaturalem.

Assertionis probatio confirmatur

Obiici-

15 Impugnatur Salmanticensis quidam.

Obiiciunt Salmanticensis cum Magistro Curiel, præcepta supernaturalia virtute, & efficacia naturæ executioni dari non posse. Sed contra. In natura eleuata supponuntur virtutes supernaturales, quibus præcepta supernaturalia impleantur. Positis autem virtutibus supernaturalibus imperati potest opus supernaturale affectu efficaci intrinsece naturali, vt consecratio Eucharistiæ, & absolutio Sacramentalis affectibus naturalibus, interdum turpibus, & vanis efficaciter diliguntur. Ad hoc enim sufficit diligere opus supernaturale, tanquam obiectum materiale, diligere autem potest opus supernaturale affectu naturali tanquam obiectum materiale, vt ex superioribus, & disputatione 14. liquidum est. Ergo imperium naturale inducere potest voluntatem ad efficiendum opus supernaturale virtutibus supernaturalibus, quas supponit. Etenim aliud est opus esse efficaciter diligibile virtutibus naturæ; aliud esse possibile virtutibus naturæ. Diligi potest virtutibus naturæ, quamuis agendum sit virtutibus gratiæ, sicut habitus charitatis potest imperare efficaciter actus supernaturales virtutum moralium, qui non possunt adiuuante habitus charitatis, sed aliarum virtutum. De quo recolite dicta disputatione 14. sectione 3. Confirmatur, in sententia horum Theologorum possibilis est in natura eleuata amor efficax naturalis, cum concupiscentiæ diuinæ, tum virtutis moralis obedientiæ, & aliarum virtutum, quæ motuum respiciunt omnibus peccatis commune. Tamen & amor actu existens eodem modo repugnat in natura eleuata tum transgressione præceptorum supernaturalium, quo repugnat amor efficax naturalis Dei, nam quæcumque transgressio præcepti grauis opposita est motui harum virtutum, sicut motui dilectionis naturalis Dei. Ergo sicut in natura eleuata esse potest amor efficax naturalis aliarum virtutum, ita possibilis est amor efficax naturalis Dei.

16 Illustratur doctrina Pius 5. Gregor. 13.

Neque cum in hanc disputationem ventum est dissimulare licet damnatam esse à Pio 5. & Gregorio 13. propositionem 34. Michaelis Baij, quæ negabat possibilem dilectionem naturalem in hunc modum: *Distinctio illa duplicis amoris naturalis videlicet, quo Deus amatur vt Author natura, & gratiæ, quo Deus amatur, vt beatorum, vana est, & commentitia.* At Baius manifeste diserebat de natura eleuata. Ergo in natura eleuata impune negari nequit possibilem amor efficax naturalis Dei. Scio à Patre Vasquez sententiæ neganti accedente 1. 2. d. 195. c. 4. responderi, eam propositionem non esse damnatam propter doctrinam, sed propter censuram, qua carpit oppositam opinionem. Item à Patre Torres opusc. 13. dub. 6. numero 5. & opusc. 15. cap. 7. num. 9. sententiam negantem à calumnia vindicantem, sic explicari propositionem Baij, vt improbet Baius distinctionem duplicis amoris Dei, quia improbat possibilem virtutibus gratiæ amorem Dei gratuitum, & supernaturalem. Verum cum tantorum virorum venia male expediunt damnationem Pontificum. Vero similiter est responsio Patris Vasquez; sed abertans à vero. Nam in eadem Bulla Pontificum damnatur propositio 37. *Amor naturalis Dei, qui ex virtutibus natura exoritur ex sola philosophia per elationem præsumptionis humana, tum iniuria crucis Christi defenditur à nonnullis doctoribus.* Item 39. *Omnis amor crea-*

P. Vasquez deseritur

tura naturalis, aut vitiosa est cupiditas, quæ mundus diligitur, aut laudabilis illa charitas, quæ per Spiritum sanctum in corde diffusa Deus amatur. In quibus propositionibus continetur absque seuera censura doctrina propositionis 34. Nihilominus tamen à Pontificibus damnatur. Ergo non sola censura, verum etiam doctrina à Pontificibus improbat. Responsio Patris Torres aperius falsitatis conuincitur. Primo quia propositiones 37. & 39. relatae manifeste reiciunt dilectionem naturalem probantes solum dilectionem supernaturalem charitatis infusæ. Secundo euidentiùs; quia ego legi opera Michaelis Baij, & ea propositio 34. habetur lib. de charitate capite quarto, cui sic titulus præfixus est: *Quod non tantum dilectio Dei tanquam beatorum, etiam tanquam creatoris nobis ex Deo fit.* Quo satis exprimit Baius, argumentum ipsius in eo capite, non esset dilectionem Dei tanquam beatorum, esse virtutibus naturæ possibilem, & omnino naturalem; sed potius dilectionem Dei tanquam authoris naturæ, & creatoris esse ex virtutibus gratiæ, & supernaturalem sicut esse dilectio Dei tanquam beatorum supponitur. Atque ita omnes eius probationes ibi continentur vt probent, etiam dilectionem Dei vt creatoris solum ex munere Dei, & charitate per Spiritum sanctum infusa haberi posse. Vnde prima sic concludit: *Igitur sine Authoris sui participatione, & munere non potest homo suum creatorem diligere, sed id à Deo debet accipere.* Ac tandem testimonio Diui Augustini probat; *amorem creatoris non minus diffundi per Spiritum Sanctum in cordibus nostris, atque in Scripturis sacris charitatem nuncupari, quam amorem beatorum, vt inde euincat, amorem Dei creatoris, sicut amorem Dei beatorum infusum esse, & totis virtutibus gratiæ partum.* Id quod satis exprimit cap. 3. præcedenti, tribuens Pellagiano errori, aliquem Dei amorem & bonam aliquam voluntatem sine Dei gratia accipi posse; vnde deceptæ sunt propositio 38. & 66. & aliæ similes damnatæ in ea Bulla Pontificum, quæ continent præcedentem doctrinam. Igitur mens huius Authoris nusquam fuit dilectionem Dei beatorum esse naturalem, sed potius dilectionem Dei vt creatoris esse necessario gratuitam, & intrinsece supernaturalem, sicut creditur esse dilectio Dei vt beatorum. Atque adeo cum propositiones in Bulla Pontificum contentæ damnentur in sensu intento ab ipso auctore, vt in fine Bullæ refertur, iam propositio 34. reprobans distinctionem duplicis amoris Dei damnari credenda est. qua parte completitur, & reicit amorem Dei vt creatoris naturalem, non gratuitum; atque infusum. Neque de hac re vlla ratione dubitare fas est opera huius authoris legenti; neque dubitasset Pater Torres, si legisset.

P. Torres reicitur.

17 Motus naturales conferunt ad efficaciam gratiæ primo.

Colligitur secundo ex præterita doctrina inspectis solis naturis rerum motus naturales plurimum conferre ad efficaciam motuum supernaturalium, gratiæ, interdumque illam intrinsece constituere posse. Nam motus supernaturales gratiæ per se necessarii, & sufficientes ad existentiam actus supernaturalis possunt ita afficere voluntatem, vt seorsim à moribus naturalibus re ipsa non fortiterentur effectum, adiunctisque moribus naturalibus confensum à voluntate extorquant, Ergo motus gratiæ, prout efficaces sunt

sunt, complecti possunt motus naturales. Consequencia est aperta. Antecedens probatur ex precedentibus. Nam motus naturales in consortio supernaturalium mere sufficientium mouere possunt voluntatem ad efficiendum actum supernaturalem. Ergo ita mouere possunt, vt motione actuum naturalium re ipsa inducatur voluntas ad efficiendum actum supernaturalem, quem non efficeret, sola motione gratiæ. Quod enim motus supernaturales non obtinent à voluntate humana, obtinere possunt naturales supernaturalibus adiuncti, eo quod præter motuum supernaturalium aliud proponant, quod voluntatem re ipsa ad operandum inducat. Sæpe enim voluntas non operatur proposito motiuo actui supernaturali intrinseco, operatur re ipsa proposito simul cum illo alio motiuo extrinseco, siue indifferenti, siue honesto. Hoc autem per apprehensiones, & complacentias naturales proponi potest; Ergo inspectis solis naturis rerum possunt naturales motus constituere efficaciam motionis supernaturalis ad efficiendum aliquem actum supernaturalem: verbi gratia, non efficaciter mouetur quis ad dolorem, & confessionem sacramentalem ex sola propositione, & complacentia honestatis penitentia; proposito tamen simul cum ea honestate præcepto Ecclesiastico, & scandalo, quod suos familiares turbabit, si non confiteatur, inducitur re ipsa ad confessionem sacramentalem, & dolorem supernaturalem, quæ sola propositione honestatis penitentia non eliceret. At hoc præceptum, & scandalum ratione humana, & naturali proponi potest. Ergo motus supernaturales alias inefficaces fieri possunt adiunctis motibus naturalibus efficaces. Item per motus naturales proponi potest idem obiectum, quod per motus supernaturales, & vinctius, ac intensius, quam per naturales; Ergo consensus, qui non extorqueretur à voluntate, sola motione supernaturalium, extorqueri re ipsa potest adiuncta motione naturalium. Nam intentio, & vehementia apprehensionis, & complacentia naturalis mouens voluntatem ad actum supernaturalem, conferre plurimum potest ad obtinendum consensum voluntatis, quem motio remissior, & debilior supernaturalis non obtineret. Rursus; potest actus naturalis siue indifferens, siue honestus imperare efficaciter actum supernaturalem, quem re ipsa non efficeret voluntas, si non præcessisset tale imperium, quamuis præcessissent auxilia gratiæ necessaria ad illum. Ergo motus naturalis conferre potest ad efficaciam motionis voluntatis efficientis actum supernaturalem. Vnde intelliges quod pluribus in locis tradit Augustinus, scilicet Deum alios terrore, alios amore vocare iuxta cuiusque ingenium, atque naturam, vbi, & quando, & quomodo scit ei congruere, vt vocantem non respuat, agens iuxta naturale munus intelligentia cuiusque, vt congrua suis mentibus audiant verba, & signa conspiciant. Quippe affectus, & motus naturales cuiusque iuuare possunt efficaciam vocationis diuinæ, ideoque vocationis congruitas ab eis pendere potest, & à Deo iuxta eorum occupum homini prouideri Dixi inspectis solis naturis rerum naturales motus conferre posse inefficaciam auxiliorum gratiæ; quoniam an lege extrinseca? & prouidentia præsentis Dei aliter prouisum sit modo non desinio.

Explicatur.

Secundo

Tertio

Colligitur tertio, posse fieri diuinitus ex sola motione actus naturalis actum supernaturalem, qui per se actum supernaturalem supponit, verbi gratia, amorem supernaturalem ex sola cognitione naturali, & electionem supernaturalem ex naturali intentione. Id quod etiam tueretur Pater Conninck 2. 2. disputatione 14. num. 108. & alij, quos refert Pater Torres 2. 2. disputatione 25. d. 3. Probat. Cognitione naturalis referre potest idem obiectum materiale, & formale, quod supernaturalis, & clarius, ac intensius, quam cognitio obscura supernaturalis? similiter intentio naturalis potest ex petere eundem finem, quam intentio supernaturalis, & vehementius, ac ardentius, quam supernaturalis. Aliunde vero cognitio, & intentio naturalis vim habent excitandi, & mouendi voluntatem in amorem, & electionem supernaturalem, sub conditione, quod iuuetur voluntas auxilio supernaturali Dei, vt superioribus sanximus. Ergo cognitione naturali in amorem supernaturalem, & naturali intentione in supernaturalem electionem diuinitus moueri voluntas potest, si præter ordinem naturalem iuuetur à Deo auxilio supernaturali ad efficiendum eos actus. Neque enim necessitas cognitionis supernaturalis ad amorem supernaturalem, & supernaturalem intentionem ad electionem supernaturalem tanta est, vt diuinitus satis fieri non possit per cognitionem, & intentionem naturalem. Etenim vt voluntas non feratur in incognitum, & medium non eligat in incertum, sufficit, obiectum cognitione naturali proponi, & finis certus naturali intentione decerni. Vbi autem cauetur, voluntatem in incognitum non ferri, & medium in incertum non eligi, potest diuinitus voluntas amore prosequi, & intendere finem. Ergo. Neque reuera argumentum apparet, quo oppositum euincatur. Vnde etiam conlectarium est, posse fieri diuinitus actus supernaturales absque vocatione, & auxilio gratiæ actualis intrinsece supernaturali cum sola vocatione, & cogitatione congrua intrinsece naturali. Nam auxilia gratiæ actualis ab illustrationibus intellectus, & affectionibus voluntatis indistincta sunt. At motio illustrationum, & affectionum supernaturalium substitui diuinitus potest motione illustrationum, & affectionum naturalium. Ergo.

18
Supernaturalis amor diuinitus fieri potest ex sola cognitione naturali. Pater Conninck. P. Torres. Fundamentum.

Potest fieri actus intrinsece supernaturalis auxilio gratiæ intrinsece naturali.

19
Primo obiicitur ex Diu. Paul. Hebr. 11.

Obiectio obiicitur.

Nihilominus non desunt Theologi apud Patrem Torres, & Patrem Conninck supra, & nonnulli Salmanticenses Magistri, qui doctrinam nostram contemnunt. Primo quia ex illo Pauli ad Hæb. 11. sine fide impossibile est placere Deo, repugnat dilectio supernaturalis Dei absque præua cognitione supernaturali, & ex pluribus Sanctionibus Conciliorum, ac Patrum Ecclesiæ necessaria est ad actus supernaturales gratia illustrationis, & inspirationis diuinæ, quæ mea opinione est intrinsece supernaturalis. Ergo implicat amor supernaturalis absque cognitione, & gratia actualis intrinsece supernaturali. Respondeo. Paulus differit ex natura rei, non de potestate absoluta Dei. Etenim loquitur de fide obscura. Tamen sine fide obscura fieri posse diuinitus dilectionem supernaturalem Dei prælucentem cognitione scientiæ infusæ, aut beatiæ, omnibus Theologis exploratum est. Similiter sanctiones Conciliorum, & Patrum de necessitate naturali gratiæ diuinæ exponendæ sunt. Quippe differebant aduersus Pelagianos, qui salutaris actus

Elucidatur assertum.

actus ex natura rei absque gratia diuina elicitos profitebantur. Porro actus supernaturales etiam diuinitus fieri nequeunt sola actiuitate naturæ, quæ sola eos fieri ex natura rei, Pelagiani contendebant. Nam gratia diuina ad actus salutaris necessaria duplicem concursum confert; alterum efficientem, alterum formalem mouendo, & excitando voluntatem ad agendum. At nunc solum tuemur, posse eos actus fieri absque concursu formali mouente gratiæ diuinæ per illustrationes, & affectiones naturales, non absque concursu efficienti; nam ad efficiendum actum supernaturalem semper arbitramur necessarium concursum efficientem alicuius principij supernaturalis, siue habitus infusi, siue auxiliij intrinsece Dei. Atque ita neque diuinitus asserimus possibilem actus intrinsece salutaris sola facultate naturæ, quæ possibilem voluit Pelagianis. Quin neque possibilem diuinitus damus salutaris actus absque gratia efficaci formaliter mouente. Nam licet cogitatione, & affectione simplici intrinsece naturali, & non gratiosa fieri queant; tamen mono efficaciam eius cogitationis, & affectionis non potest non esse gratiosa; nam motio efficax complectitur intrinsece concursum efficientem auxiliij supernaturalis, quos consensus supernaturalis voluntatis efficitur, concursus autem supernaturalis auxiliij efficientis gratiosus est, & indebitus voluntati, & cogitationi, & affectioni intrinsece naturali. Vnde etiam vt absolute sufficientes mouere in actum supernaturalem cogitatio, & affectio naturalis gratiam Dei necessario requirunt, nam vt absolute sufficientem consensum supernaturalem inducere præparari absolute, necesse est, concursum habitus, aut alterius auxiliij supernaturalis, quo supernaturalis consensus in potestate voluntatis constituitur. At præparatio talis concursus supernaturalis gratiosa est; & indebita voluntati, etiã præuente vocatione naturali. Ergo etiã diuinitus necessaria est aliqua gratia ad motionem formalem sufficientem voluntatis, quamquam hæc gratia cogitationi, & affectioni mouenti intrinseca non sit. Quo satis apparet, quantum distet nostra sententia à sententia Pelagianorum, etiam in euentu, quo actus salutaris diuinitus possibilem adstruit absque illustratione, & affectione intrinsece supernaturali.

20
Secundo & P. Torres

Solutio argumenti.

Secundo refragatur Pater Torres supra. Quia actus spei supernaturalis, procedere repugnat ex cognitione naturali. Nam spes supernaturalis natura natura sua firmissima est. Firmissima autem esse non potest, quæ innititur in cognitione incerta, atque fallibili, qualis est cognitio naturalis, quæ neque euidenter, neque certo proponit promissionem diuinam, quæ firmam reddit nostram spem. Igitur spes supernaturalis exigit essentialiter cognitionem supernaturalem. Vnde elicit, etiam ad dilectionem supernaturalem Dei exigi supernaturalem cognitionem. Nã amor supernaturalis Dei debet esse eiusmodi qui fundare possit certam spem. At certam spem fundare non potest, nisi ortum habeat ex cognitione supernaturali. Ergo neque spes, neque dilectio Dei possunt esse supernaturales, procedentes ex sola cognitione naturali. Respondeo. Duplex est firmitas nostræ spei, altera quoad effectum, altera quoad effectum. Firmitas quoad effectum est connexio infallibilis affectus spei cum euentu, quem sperat; firmitas

quoad affectum est constantia semper in sperandi, & nunquam mutandi absque imprudentia, & peccato. Prior firmitas est extrinseca actui spei à cognitione supernaturali, & infallibili, quam supponit. Posterior est intrinseca à motiuo sibi intrinseco, quod cognitio proponit. Prior diuinitus deesse potest, secus vero posterior. Itaque proponente cognitione naturali Deum summe potentem, fidelem promississe aliquod donum, ita vt absque imprudentia dubitare non possit, illud à Deo esse præmissum, potest voluntas spe quoad affectum firmissima tale donum sperare: esto re vera donum promissum non sit; quia supposita prudenti persuasione promissionis diuinæ non potest voluntas absque peccato desperare tale donum, atque adeo firmissima, atque constantissima est spes, quam absque peccato deserere voluntas non potest. Quod namque spei tribuit firmitatem quod affectum, non tam est promissio diuina re ipsa existens, quam putata prudenter existens. At per cognitionem naturalem putatur prudenter existens. Ergo quoad affectum firmissima spes esse potest, quamuis ex cognitione naturali dirigatur. Qua ratione etiam modo, & in pura natura firmissimus est affectus naturalis spei Theologicæ qui ex persuasione prudenti promissionis diuinæ naturaliter in sperandum affurgit. Secundo respondeo. Potest spes supernaturalis esse firmissima etiam quantum ad effectum, quamuis diuinitus regularer illam cognitio naturalis. Nam vt infallibiliter connexa sit cum euentu, quem sperat, non requiritur, vt cognitio dirigens spem sit intrinsece infallibilis; sed sufficit, vt necessaria supponatur vera, eo enim ipso non potest non esse verus euentus speratus per illam. At cognitio naturalis potest referre vere promissionem diuinam, & donum futurum. Itaque spes supernaturalis falli non potest, quia essentialiter innititur in promissione vera Dei, quæ non potest non stare promissis; adeo vt proposta promissione solum apparenti nequeat Deus concursum conferre in actum spei supernaturalis neque habitus supernaturalis vires in agendum exerere. At promissio Dei vere existens proponi potest per cognitionem naturalem. Ergo tunc haberi potest spes supernaturalis. Atque adeo spes supernaturalis erit infallibilis, quamuis procedens ex cognitione naturali, quia hæc cognitio necessario supponitur vera ad regulandum spem supernaturalem. Sicut fides est omnino infallibilis, quamuis dependeat ab affectu voluntatis, quæ interdum prudenter affici potest in fidem reuelationis solum apparentis, & non vere existentis, scilicet, quia exigit fides supernaturalis, vt in eo euentu reuelationis solum apparentis, non sit existens, quamuis affectus supernaturalis piæ affectionis imperet ipsum. Ergo similiter potest esse infallibilis spes supernaturalis, quamuis diuinitus procedens à cognitione naturali; & fallibili, quia solum regulatur spem supernaturalem, cum præcedit vera, & regulari non potest, cum est falsa.

Alia solutio

21
Tertio obiicitur.

Confirmatur

Tertio potest obiici. Sicut amor in genere non potest fieri in obiectum non cognitum, ita nec amor supern. in obiectum non cognitum cognitione supernaturali, quæ est propria cognitio talis amoris. Quod confirmari potest primo, quia amor supernaturalis non potest habere diuinitus aliud obiectum ab eo, quod habet ex natura

Iterum confirmatur.

Confirmatio tertia.

Ad argumentum

Ad primam confirmationem.

Ad secundam

Ad tertiam

natura rei. At ex natura rei obiectum habet bonum apparens cognitione supernaturali. Ergo etiam diuinitus. Confirmatur secundo. Cognitione non excitat amorem in genere causae efficientis, sed formalis. At causa formalis comparatione eiusdem subiecti non potest habere diuinitus effectum, quem non habet ex natura rei. Ergo cum ex natura rei non possit cognitio naturalis excitare amorem supernaturalem, non poterit excitare etiam diuinitus. Confirmatur tertio. Cognitione materialis non potest excitare amorem spirituale. Ergo nec cognitio naturalis amorem supernaturalem. Consequentia videtur bona à paritate vtriusque generis.

Etiam hoc argumentum vim non habet. Quia non probat, obiectum essenziale amoris supernaturalis esse bonum cognitum cognitione supernaturali, sed id solum esse obiectum connaturale. Ad primam confirmationem respondeo. Cognitione non est amoris obiectum, sed propositio obiecti, adque idcirco variata conditione semper existere potest idem obiectum diuinitus, & ex natura rei. Ad secundam respondeo, cognitionem naturalem; etiam ex natura rei excitare amorem supernaturalem sub conditione, quod existant omnia requisita ad eum amorem, inter quae numeratur ex natura rei cognitio supernaturalis; atque ita in consortio cognitionis supernaturalis etiam ex natura rei mouet cognitio naturalis, & diuinitus absque illa mouere potest. Ad tertiam quispiam dabit discrimen, ex eo quod maior distantia proportionis videatur existere inter cognitionem, materiale, & amorem spirituale; At priori, quia actus materialis, & spiritualis semper spectant ad potentias diuersas, non vero actus naturalis, & supernaturalis; A posteriori, quia actus materialis nequam potest respicere quidpiam spirituale, etiam vt obiectum materiale, potest autem actus naturalis respicere quidpiam supernaturale. Ego respondeo, adhuc non inuenisse repugnantiam in eo quod diuinitus cognitio naturalis moueat animum ad complacentiam spirituale obiecti, quod ea cognitione proponitur.

SECTIO IV.

Actus supernaturalis non potest fieri per se ex motione actus naturalis.

Explicatur.

Verbi gratia amor supernaturalis non potest procedere per se ex sola cognitione naturali, neque electio supernaturalis ex intentione naturali, neque cognitio supernaturalis obscura ex imperio affectus naturalis, neque alius actus supernaturalis exigens per se antecessorem alterius actus potest per se actum naturalem supponere. Ita quotquot ex natura rei desiderant cognitionem supernaturalem ad amorem supernaturalem Dei, & affectum supernaturalem pietatis affectionis ad actum fidei supernaturalem. Pater Suarez 2. 2. disputatione 8. sectione 7. & 8. & disputatione 12. sectione 3. Pater Albertinus 3. principio philosophico quaestione 5. Theologiae Pater Torres 2. 2. disputatione 25. dub. 4. & disputatione quadragesima sexta, dub. 5. & 6. Pater Granadus controuert. 8. de gratia tract. 9. disputatione 3. Lorca 2. 2. disputatione 31. & 1. 2.

disputatione 31. memb. 3. Item qui exigunt necessariam per se illustrationem, & affectionem supernaturalem gratiae ad omnem consensum supernaturalem voluntatis. Pater Vasquez 1. 2. disputatione 109. numero 2. asserens, nullum eorum, qui virtutes infusas agnouerunt, de hoc vnquam dubitasse, Pater Conninck de virtutibus supernaturalibus disputatione 4. à num. 47. Pater Granadus 1. 2. tract. 1. de gratia disputatione 1. numero 21. & disputatione 2. num. 18. & 23. tract. 5. disputatione 2. numero 17. Alvarez de auxiliis disputatione 1. & lib. 3. respons. capite 8. Albelda 1. p. disputatione 74. c. 2. Lorca de gratia disputatione 5. memb. 4. & 5. & ex professo disp. 3. Insinuantque Pater Suarez de praedestinatione lib. 2. c. 16. & lib. 1. de gratia c. 15. 17. & 18. & lib. 10. c. 15. P. Lessius de auxiliis in appendice ad c. 10. & P. Beccanus 2. p. summæ Theologicae tract. 4. c. 2.

Hæc assertio sic in genere à nullo Theologo ex professo docetur. Ex iis tamen, quæ de singularibus actibus supernaturalibus traduntur manifeste colligitur. Etenim ex communi Theologorum doctrina non possunt fieri ex natura rei actus charitatis, & spei supernaturalis sine præuia cognitione supernaturali, alias posset homo iustificari absque præuio fidei actu cum sola cognitione naturali, quod ab omnibus Theologis reicitur, & à pluribus erroneum iudicatur. Quare licet Sorus 2. de natura, & gratia capite 11. docuerit posse fieri dilectionem supernaturalem Dei cum sola cognitione naturali, & ea ratione hominem iustificari; tamen postea propter scandalum, quod hæc opinio pluribus Theologis fecit ab ipsomet Soro retractata fuit in posterioribus editionibus eiusdem lib. & in 4. sentent. dist. 1. quaest. 2. art. 3. & dist. 5. q. 1. art. 2. aliusque in locis. Item communi Theologorum consensu necessarius est per se ad actum fidei affectus supernaturalis pietatis affectionis determinans intellectum ad credendum per fidem diuinam. Rursus vt ex communi Conciliorum, & Patrum Ecclesiae auctoritate probatur. de gratia auxiliante, & fuisse probabo lib. 5. non potest fieri per se aliquis actus intrinsece supernaturalis absque præuia illustratione supernaturali intellectus, & affectione, seu inspiratione supernaturali voluntatis. Igitur nullus actus supernaturalis pendere potest per se à motione solius actus naturalis. Probatur consequentiam ad superiores actus per se pendentes ex præuia motione aliorum, ea solum ratione præcedere debent per se actus intrinsece supernaturales quia ipsi intrinsece supernaturales sunt. Ergo omnis actus mouens per se in actum supernaturalem debet esse supernaturalis. Nam si aliquis actus possit mouere per se in actum supernaturalem non supernaturalem, nulla esset ratio, quare non posset fieri amor supernaturalis Dei ex sola cognitione naturali, actus supernaturalis fidei ex affectu naturali pietatis affectionis, & omnis consensus supernaturalis voluntatis ex sola illustratione, & affectione intrinsece naturali. Igitur omnia testimonia Sacrae paginae, Concilii & Patrum Eccl. quæ actus enumeratos volunt fieri ex motione præuia alterius actus supernaturalis, manifeste testantur, omnem motionem voluntatis requisitam per se in actum supernaturalem, fieri debere per actum supernaturalem. Atque adeo in confirmationem nostri asserti videantur omnia, quæ ex factis litteris, Conciliis, ac

Patribus

25 Prima probatio à priori.

Patribus Ecclesiae adducunt auctores præcitati. Natura enim actuum supernaturalium in genere conueniendi est ex iis quæ factæ litteræ, Concilia, ac Patres Ecclesiae tradunt de actibus supernaturalibus in specie, cum non apparet ratio propter quam specialis aliqua conditio ad illos necessaria sit, nisi excellentia supernaturalitatis ipsorum.

Sed inuenire rationem aliquam à priori difficile est. Accipe eas, quas ego assequi potui. Vt primam deprehendas, pone ex lib. 5. actus per se requisitos ad existentiam aliorum actuum supernaturalem, non solum vigere virtute formali mouendi voluntatem ad illos, sed etiam virtute efficienti inuandæ imbecillitatem naturalem voluntatis in absentia habituum supernaturalem, quoniam locupletis eruditione Conciliorum, ac Patrum ostendam, lib. 3. illustrationes, & effectiones supernaturales præcurrentes per se consensum, seu actum supernat. præter motionem moralem, & formalem voluntatis absentibus habitibus infusus conferre per concursum efficientem in actus supernaturales, in quos voluntatem mouent. Ex quo principio sic arguo. Motio moralis, seu formalis præcurrentis per se existentiam actuum intrinsece supernaturalem, conueniendi est ex natura rei cum virtute connaturali efficiente ipsorum in absentia habituum supernaturalem, quandoquidem ea motio secundum se indifferens est, vt etiam in absentia habituum fiat, sicut infidelibus mouentibus se ad fidem, & peccatoribus fidelibus mouentibus se ad iustificationem fieri solet. At virtus potens connaturaliter efficiere actum intrinsece supernaturalem inesse non potest entitati naturali, quare intellectus, & species impressa naturalis nequeunt virtute connaturali efficiere actum fidei, sed virtute obedienciali, & eleuata per auxilium intrinsece supernaturale. Ergo motio moralis per se requisita ad actus intrinsece supernaturales, fieri debet per actus entitatis supernaturales. Consequentia est legitima Minor nulli Theologo dubia. Maior ex lib. 5. ponenda.

25 Secunda

Secunda ratio à priori sit. Motio præuia, quam per se actus supernaturalis supponit fieri potest per actus supernaturales; quippe possibilis est cognitio supernaturalis, quam ducem sequatur supernaturalis affectus, supernaturalis apprehensio, quam sedatur iudicium, complacentia supernaturalis, quam amor supernaturalis amuletur. At cum motio moralis necessaria ex natura rei fieri potest per actum eiusdem generis cum actu, in quem motio dirigitur, fieri non potest ex natura rei per actum alterius generis; quare neque amor spiritualis voluntatis, neque spirituale iudicium intellectus mouentur per se ex apprehensione, & complacentia materiali, sed necessario supponunt apprehensionem, & complacentiam spirituale, quamquam seclusa apprehensione spirituali sint principia spiritualia efficiencia, videlicet intellectus, & species impressa, quæ iudicio possint spiritualitatem conferre, & seclusa spirituali complacentia sit spiritualis voluntas, quæ spiritualitatem conferat amori. Etenim sicut existentibus causa vniuoca, & æquiuoca postulat affectus à causa vniuoca, potiusquam ab æquiuoca fieri, verbi gratia, existentibus calore, & luce potentibus efficiere calorem exigit calor procedere à calore, potiusquam à luce, ita existentibus, aut possibilibus ex natura rei motionibus vniuocis, & æquiuocis, supernatu-

Ripalda de Ente Tom. I.

ralibus scilicet, & naturalibus, & spiritualibus, & materialibus postulant actus supernaturales à motionibus supernaturalibus, & naturales à naturalibus, sicut spirituales ab spiritualibus, & materiales à materialibus processionem habere. Igitur per se actus supernaturales solum motionem supernaturalem supponunt.

26 Tertia item à priori

Accedit tertia ratio à priori. Cui explicandæ præmitto primo, actus præcurrentes per se existentiam aliorum esse in genere cognitionem intellectus comparatione affectus voluntatis, & actus indeliberatos, & imperfectos vnus potentiae, comparatione actuum perfectorum, & deliberatorum eiusdem, verbi gratia, apprehensionem comparatione iudicij, & simplicem complacentiam comparatione amoris absoluti, & efficacis. Præmitto secundo, sicut in ordine naturali conueniunt naturæ rationali facultates intelligendi, quorum alij actus anteuertunt existentiam aliorum, nempe cognitio existentiam amoris, apprehensio existentiam iudicij, & affectus indeliberatus existentiam affectus deliberati, ita in ordine supernaturali conferri naturæ rationali à Deo facultates supernaturales intelligendi, atque volendi in eo ordine; quippe intellectui habitus infusus fidei, prudentiæ, scientiæ, Concilij, & alios, qui inter dona Spiritus sancti numerantur, similiter voluntati habitum charitatis, & spei, & omnes virtutes morales. Item habitus vtriusque potentiae continere actus deliberatos, & indeliberatos, perfectos, & imperfectos eiusdem obiecti verbi gratia, habitus infusus intellectus apprehensionem supernaturalem, & iudicium; habitus infusus voluntatis actum supernaturalem simplicis complacentiæ, & deliberatum consensum. Hæc fuisse elucidanda, & probanda sunt libro quarto. Nunc igitur probandum cognitionem supernaturalem elicita virtutibus intellectualibus præire per se affectum supernaturalem elicita virtutibus moralibus voluntatis, & actum imperfectum cuiusque habitus perfectum eiusdem virtutis actum. Quod sic arguo. Natura rationalis constituta in actu primo facultatibus naturalibus intelligendi, atque volendi, priusquam eliciat affectum voluntatis, elicit cognitionem naturalem intellectus, & priusquam actum deliberatum, ac perfectum, actum efficit indeliberatum, ac perfectum. Ergo similiter constituta in actu primo facultatibus supernaturalibus intelligendi, atque volendi supernaturaliter, exigit vt priusquam amorem supernaturalem efficiat cognitionem efficiat supernaturalem, & actum indeliberatum, ac imperfectum, priusquam actum deliberatum, ac perfectum. Probatur consequentia. Tum quia facultates supernaturales æmulantur conditionem naturalem in ordine, quo suos actus eliciunt, supernaturalesque efficiunt naturalibus simillimos, & sapientes in suo genere dependentiam naturalium. Tum quia natura rationalis eodem conatu, quo efficit cognitionem naturalem, efficit quoque supernaturalem, cum ad ipsam completa, est quin valeat circa idem obiectum vnā ab alia separare; similiter indiuiduo conatu efficit apprehensiones & complacentias supernaturales, atque naturales. Ergo ex natura rei non potest præire solis actibus naturalibus ad efficiendum actus supernaturales. Neque obest interdictum naturæ rationale priuatam esse habitibus supernaturalibus. Nam in absentia habituum supernaturalem completa

R r 2

est

est natura per auxilia extrinseca, aut per auxilia intrinseca gratia actualis ad efficiendum actus supernaturalis eodem modo, quo per habitus infusos fieri solent.

SECTIO V.

Quis & quibus opponatur procedenti doctrina.

27 Qui negant iudicium credibilitatis esse intrinsece supernaturalis

Primo superiori doctrinae contrarij sunt, qui asserunt, iudicium credibilitatis mysteriorum fidei antecedens affectum supernaturalem pie affectionis esse intrinsece naturale. Nam tale iudicium per se necessarium est ad effectum supernaturalem pie affectionis. Ergo si naturale est, potest actus per se requisitus ad effectum intrinsece supernaturalem, esse intrinsece naturalis. Ita de hoc iudicio sentent Gabriel, in 3. dist. 24. quest. vnica, art. 3. dub. 1. Almainus, quest. vnica, dub. 2. Atagon 2. 2. quest. 1. art. 4. P. Coninch, 2. 2. disput. 13. num. 19. Quibus accedere videtur P. Albertinus 3. principio Philosophico, qu. 3. Theologica. Verum si attente perpendatur mens Albertini, solis vocibus admittit iudicium credibilitatis supernaturalem quoad modum, quia reuera tale iudicium asserit esse quoad suam entitatem supra vires naturae, solumque ait esse quoad modum supernaturalem, quia eius motuum est naturale. Tamen potest esse actus entitate supernaturalis, quamuis motuum naturale sit, vt vidimus disp. 45. sect. 2. praesertim cum actus est secundum entitatem superans virtutem, & exigentiam naturae.

28 Primo.

At iudicium credibilitatis non esse extrinsece supernaturale variis argumentis probatur. Primo, quia iuxta Augustinum pluribus in locis exordium nostrae iustitiae sumitur ex fide. Ergo ante fidem, non existit in intellectu iudicium aliquod supernaturale. Secundo, quia illud iudicium habet motuum naturale, nam fundatur in sufficienti propositione articulo fidei, quo naturalis est naturalique discursu obtinetur. Ergo non est supernaturale. Tertio, quia hoc iudicium non potest esse evidens; nam in via nulla est evidentia supernaturalis. Neque inevidens; nam praesupponeret determinationem voluntatis, ideoque aliud iudicium supernaturale intellectus, de quo procederet eadem questio. Ergo non est iudicium supernaturale. Quarto quia hoc iudicium, non pertinet ad fidem siquidem regular affectu imperantem primum actum fidei. Neque pertinet ad prudentiam infusam; quia prudentia infusa non praecedat fidem. Neque ad aliquod bonum Spiritus sancti, cum quia etiam dona Spiritus sancti concurrunt ad actus ordinarios gratiae, sed extraordinarios dumtaxat: iudicium autem de quo loquimur, ordinarium est in homine iusto. Ergo non potest esse supernaturale. Quandoquidem non restat alia virtus infusa ad quam possit spectare.

29 P. Suarez, & P. Torres non fatisciant. Primo.

Propterea voluit P. Suarez 2. 2. d. 6. sect. 8. a n. 2. 2. & Pater Torres disp. 46. dub. 5. affectum credendi sequi solum apprehensionem credibilitatis, quae supernaturalis est, & non iudicium credibilitatis, quod est intrinsece naturale. Sed contra, quia vel apprehensio credibilitatis habet obiectum formale naturale, vel supernaturale;

si naturale, non potest in eorum sententia esse supernaturalis, cum omnis actus supernaturalis respiciat obiectum formale supernaturale. Si supernaturale. Ergo etiam iudicium potest fieri supernaturale. Nam obiectum formale supernaturale sufficienter apprehensum mouere potest ad iudicium supernaturale. Secundo, quia iudicium affirmans credenda esse mysteria fidei concurre per se ad affectum credendi, sicut apprehensio in eorum sententia. Ergo erit supernaturalis, sicut apprehensio. Nam apprehensio solum ponitur ex natura rei supernaturalis, quia regulatur affectum supernaturalem. Alioquin etiam ad alios affectus voluntatis supernaturales, verbi gratia, ad actum charitatis, & spei nusquam esset necessarium iudicium supernaturale, sed sufficeret apprehensio, & illustratio supernaturalis. Tertio, quia apprehensio enunciatiua, iudicium pertinent in intellectu ad eundem habitum, sicut in voluntate volitio efficax, & inefficax, simplex complacentia, & intentio finis. Ergo habitus efficiens apprehensionem supernaturalem efficiet etiam supernaturale iudicium, quatenus admodum habitus efficiens, volitionem inefficacem, & simplicem, complacentiam, potest efficere affectum efficacem, & intentionem.

Secundo.

Tertio.

Ergo arbitror, vtrumque actum intellectus, tam iudicium, quam apprehensionem credibilitatis mysteriorum fidei, esse posse supernaturalem quoad substantiam. Quod, praeterquam quod ex superiori conclusione facis constat, manifeste deducitur ex Augustino lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum c. 8. vbi expendens illud secundae Cor. 3. Non sumus sufficienter cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis ait, Quis non videat prius esse cogitare, quam credere? nullus enim credit, nisi prius cogitet esse credendum, & hoc vult Apostolus non esse ex nobis, sed ex gratia. Eadem repetit lib. de Praedestinatione c. 7. & c. 13. Idem colligitur ex Concil. Mileuit. c. 4. asserentes Donum Dei esse scire quid agere debeamus. Nam sic est sermo de scientia necessaria ad credendum; eam autem referunt in virtutem gratiae diuinae, sicut alios actus, qui intrinsece supernaturales praedicantur. Nec satisfacit quod nonnulli respondent, his tantum tribuere, eos actus esse supernaturales quoad modum. Quia actus fidei est supernaturalis quoad substantiam, vt ipsimet volunt, & nunc supponimus. Sed testimonia Sacra non aliter referunt actum fidei in solam virtutem gratiae, quam hos actus pertinentes ad fidem. Ergo hi actus sunt supernaturales quoad substantiam sicut actus fidei.

30 Probatur intrinsece supernaturale iudicium credibilitatis.

Aug. 2. Cor. 3.

Conc. Mil.

Argumento breuiter occurrendum est, quia continet plura, quae alterius disputationis sunt. Ad primam probationem respondeo. Exordium nostrae iustitiae sumitur ex fide, quia sumitur ex actibus pertinentibus ad fidem, inter quos existunt omnis cognitio, & affectio pia necessaria per se ad actum fidei. Ad secundam respondeo. Actus esse potest supernaturalis, quamuis obiectum formale sit naturale, vt vidimus disp. 45. Ad tertiam respondeo. Iudicium supernaturale credibilitatis mysteriorum fidei evidens est, quemadmodum est evidens iudicium naturale. Neque verum est, nullam haberi in via evidentiam supernaturalem, quia prudentia infusa euidenter iudicat Deum amandum, praecceptum superioris adimplendum, & alia similia. Etenim prudentia infusa viatoris est

31 Ad primum

Ad secundum

Ad tertium

est eiusdem speciei cum prudentia infusa Christi Domini & Beatorum. Christus autem, & Beati euidenter iudicant actu prudentiae infusae exercendos actus honestos. Ergo idem potest iudicare prudentia infusa viatoris. Hoc constat in sententia eorum, qui renunt admittere simul cognitionem euidentem, & ineuidentem eiusdem obiecti; nam alias non posset viator operari actum virtutis supernaturalis regulatus prudentia infusa, cum existit actus prudentiae acquirat, qui semper evidens est. Quod admitti non debet, cum frequens sit verusque dictaminis coniunctio.

32 Obicitur.

Obicitur. Credibilitas mysteriorum fidei non est primum, ac immediatum principium. Ergo colligitur ex aliis principiis supernaturaliter cognitis. Non aliusquam cognitis per fidem. Ergo colligitur ex cognitis per fidem. At quidquid colligitur ex principiis cognitis per fidem, est obscurum, quia principia cognita per fidem sunt obscura. Ergo credibilitas mysteriorum fidei, est obscura lumini supernaturali, esto sit evidens lumini naturali. Respondeo primo. Iudicium supernaturale credibilitatis non colligitur medijs actibus obscuris fidei, sed immediate ex principiis euidentibus synderesis infusae, quae versatur circa prima principia agibilia: sicut enim datur prudentia infusa, probabilissimum est, dari quoque synderesim infusam, de qua an sit distincta a prudentia, non est huius loci definire. Secundo respondeo. Iudicium credibilitatis non est acquisitum per discursum praecedentibus aliis iudiciis supernaturalibus: sed est virtualis quidam discursus continens iudicium euidentis credibilitatis, vt obiecti materialis, & testimoniorum, quae mysteria fidei reddunt sufficienter credibilia, vt obiecti formalis, quemadmodum discursus quidam virtualis est assensus supernaturalis fidei, & cognitio naturalis Angelica de existentia diuina. Id enim praevia apprehensione perfecta argumentorum fidei facile potest contingere. De quo plurali lib. 4.

Explicatur.

33 Ad quartum.

Ad quartam respondeo. Iudicium credibilitatis pertinere potest ad prudentiam infusam. Tum quia non est alia virtus, ad quam possit commodius pertinere. Tum quia est cognitio practica dirigens voluntatem ad opus virtutis. Igitur quemadmodum iudicium de amando, & adorando Deo pertinet ad prudentiam infusam; etiam iudicium de credendo Deo pertinet ad illam. Neque vim facit primo, prudentiam infusam non praecedere fidem quia haec ita dispositum sit a Deo ob decentes rationes de habitu prudentiae, tamen actus prudentiae fieri potest ante fidem per auxilium extrinsecum, quemadmodum sunt ante charitatem actus virtutum moralium, etiam si virtutes morales non existant ante illam. Neque secundo vim facit, adhuc posito eo iudicio posse voluntatem non assentiri, sed potius dissentiri reuelatis, quia nullum est inconueniens existere in homine infideli proxime dispositio ad credendum quidpiam supernaturale, iuuans ipsam ad fidem, dum id non ponitur habitualiter permanens, sed cito transiens: quemadmodum existit in homine actu peccante vocatio supernaturalis eum alliciens ad vitandum peccatum, & in homine vocato ad fidem gratia actualis necessaria ad illam.

34 Negat plerique actum fidei fieri ex

Secundo superiori asserto aduersantur, qui sentiunt actum supernaturalem fidei fieri sola praecedente apprehensione naturali. Nam assensum Ripalda de Ente Tom. I.

fidei supernaturalis per se antecedit aliqua apprehensio. Ergo si haec est naturalis, & non supernaturalis, potest actus per se antecedens actum supernaturalem non esse supernaturalis. Assumptum autem probatur primo, quia fidelis eo distinctus, & perfectius assentitur reuelatis, quo apprehensiones naturales distinctiores, & perfectiores sunt, quare homines literati eliciunt actus fidei magis explicatos, & distinctos, quam illiterati. Ergo actum fidei praecedat sola apprehensio naturalis. Secundo quia apprehensio praecedens iudicium fidei efficitur speciebus naturalibus. Ergo naturalis est. Ita plerique Theologi, inter quos est P. Salas in manuscriptis de gratia disp. 7. sect. 17. §. 6.

apprehensio. Ergo si haec est naturalis, & non supernaturalis, potest actus per se antecedens actum supernaturalem non esse supernaturalis. Assumptum autem probatur primo, quia fidelis eo distinctus, & perfectius assentitur reuelatis, quo apprehensiones naturales distinctiores, & perfectiores sunt, quare homines literati eliciunt actus fidei magis explicatos, & distinctos, quam illiterati. Ergo actum fidei praecedat sola apprehensio naturalis. Secundo quia apprehensio praecedens iudicium fidei efficitur speciebus naturalibus. Ergo naturalis est. Ita plerique Theologi, inter quos est P. Salas in manuscriptis de gratia disp. 7. sect. 17. §. 6.

Secundo

35 Recltor sententia, quae affirmat.

Ceterum consentienter ad nostram doctrinam statuendum est, etiam apprehensionem quae per se praecurrit assensum fidei, esse supernaturalem, & elicitam ipso habitu fidei. Qui prope habitus intellectualis infusus potest circa suum proprium obiectum elicere actus imperfectos & perfectos, vt habitus infusus voluntatis elicere potest simplicem complacentiam, & amorem absolutum circa obiectum suum. De quo expediemus lib. 4. Quare assumptum argumenti negandum est. Ad primam probationem respondeo. Etiam apprehensiones supernaturales possunt in homine literato esse magis distinctae, & explicatae, quam in illiterato: quia species, quibus sunt magis explicatae, & distinctae, sunt quatuor naturam, & expressionem virtutem sapiunt apprehensiones primae procedentes ab illis. Ad secundam possunt apprehensiones esse supernaturales, quamuis species, quibus sunt, naturales sint, quia simul cum illis influat principium supernaturale in illas, sicut ipse assensus fidei supernaturalis est, quamuis ex parte obiecti influat in illum species naturalis, aut naturalis apprehensio in aduersariorum opinione, vt disp. 54. decernimus. Plura de hac re disp. 59.

Ad secundum

36 Quidam Salmanticenses qui volunt, auxilia gratiae per se requisita ad actus intrinsece supernaturales, esse intrinsece naturalia. Quoniam illustrationes, & affectiones gratiae actualis non influunt efficienter in actus supernaturales, sed solum formaliter per modum conditionis requisitae; sufficit enim habitus supernaturalis efficienter influens, vt actus salutare supernaturalem participent. Ergo possunt motiones gratiae esse naturales quamuis actus sint intrinsece supernaturales. Si quidem componi potest supernaturalitas eorum actuum cum entitate naturali motionem gratiae. Confirmatur possunt actus esse intrinsece supernaturales, quamuis potentia naturalis immediate influat in illos, quia simul cum potentia naturali influat efficienter habitus, aut aliud principium intrinsece supernaturale. Ergo similiter possunt actus salutare esse intrinsece supernaturales, quamuis motiones gratiae sint entitatem naturales, siquidem simul cum illis praestat concursus habitus supernaturalis, de quo potest supernaturalitas in illos decurrere. At motiones gratiae, scilicet illustrationes, & affectiones simplices per Spiritum sanctum infusae voluntati, sunt per se necessariae ad consensum supernaturalem. Ergo actus per se necessarius ad actum supernaturalem potest esse intrinsece naturalis. Ita Basilius Legionensis tract. de Gratia auxiliante d. 3. passim. Quod etiam probabile iudicat Pater

Confirmatur

Suarez, lib. 3. de Auxiliis c. 4. n. 12.

37 Verius op-
positum.

Ad argu-
mentum

38 Qui volunt
fieri actum
supernatu-
rale ex iu-
dicio pro-
babili.

Verum hac doctrina parum consona est sacris litteris, & Canonibus Ecclesie pluribusque SS. Patrum testimoniis, quae producemus & expendimus lib. 5. Itaque falsum est, auxilia gratiae per se requisita ad actus fidei, spei, & charitatis & alios intrinsece supernaturales esse intrinsece naturalia; cum ex sola supernaturalitate eorum auxiliorum potissimum colligatur supernaturalitas, & excellentia eorum actuum. Quare ad argumentum respondeo. Licet motio moralis gratiae intrinsece supernaturalis non sit necessaria ad supernaturalitatem simpliciter actus salutaris, quia aliunde potest actus salutaris haurire supernaturalitatem intrinsecam, videlicet ex habitu intrinsece supernaturali, tamen ea supernaturalitas necessaria est ad conaturalem existentiam, & efficientiam actus intrinsece supernaturalis, quemadmodum ad iudicium spirituale necessaria est praecedens apprehensio spiritualis, & ad spirituales amorem spiritualis complacentia praecedens, quin apprehensio, & complacentia materialis sufficiat; quia licet iudicium spirituale, & spiritualis amor possent capere suam immaterialitatem a principio immateriali efficienti, tamen connaturalis eorum existentia desiderat, ut alij actus per se requisiti ad illam sint in eodem genere immateriales. Similiter igitur idem de consensu intrinsece supernaturali iudicandum, ut per se desideret motiones ex natura rei ad eius existentiam requisitas esse entitate supernaturales. Quippe eius natura, atque conditio colligenda est ex fundamentis Sacrae paginae, Conciliorum, & Patrum, ex quibus eius existentia colligitur. At haec fundamenta, aut non arguunt actum absolute esse intrinsece supernaturalem, aut etiam arguunt motionem Spiritus sancti praeveniens ipsum esse similiter intrinsece supernaturalem, ut arguemus satis fute lib. 5. cum potissima probatio supernaturalitatis actuum fidei, spei, & charitatis aliorumque similium sumatur ex infusione, & supernaturalitate illustrationis, & inspirationis Spiritus sancti per se requisita ad efficientiam eorum actuum.

Quarto denique nobis contradicunt, qui volunt, posse fieri actum supernaturalem, ac meritoium virtutis infusae ex cognitione obiecti solum probabili, & interdum falsa, praecedente iudicio prudentiae intrinsece supernaturali. V. g. cum quis probabiliter iudicat adesse miseriam pauperi simulanti illam; item cum quis dolet de peccato, quod credit ab ipso commissum, cum reuera commissum non sit. Etenim ad actum misericordiae volentem subleuare miseriam pauperis, & actum penitentiae volentem destruere peccatum commissum, non solum est per se necessaria cognitio practica prudentiae infusae, sed etiam cognitio speculativa fidei supernaturalis proponens bonitatem diuinam, quae diligenda est: siquidem haec posterior cognitio speculativa obiectum proponit per affectum supernaturalem diligendum. Ergo si haec potest esse intrinsece naturalis, potest cognitio per se necessaria ad amorem supernaturalem non esse intrinsece supernatu-

ralis. Ita nonnulli Theologi, quos referemus disp. 62. ubi assumptum latius, & efficacius vgebimus.

Respondeo consequenter ad dicta. Non solum cognitio practica prudentiae dictans hic, & nunc exercendum internum virtutis actum, sed etiam cognitio speculativa proponens honestatem obiectivam actionis externae est intrinsece supernaturalis, quia veraque cognitio concurret per se ad consensum voluntatis, & posterior cognitio proponens honestatem obiectivam, per se quidem magis necessaria est, quam prior dictans ipsum consensum internum, cum sine propositione honestatis obiectivae non possit esse affectus voluntatis, possit autem interdum sine actuali dictamine prudentiae, ut statuimus, & ostendimus disp. 62. Vnde probationem argumenti sic explico. In euentu, in quo re ipsa non est obiectum, quod alliciat affectum supernaturalem, cognitio obiecti praecedens per se talem affectum, aut est iudicium verum de apparentia obiecti (quippè vere iudicatur apparere obiectum, quamvis re ipsa non sit) atque ita potest esse supernaturalis, aut est sola apprehensio simplex existentiae obiecti, quae potest esse intrinsece supernaturalis, quia apprehensio ex se falsitatem non est obnoxia, neque formalis veritatis capax est, ut libro de anima stabiliuimus. De qua re vberior expositio erit disp. 62. praecitata.

Quinto argues aduersus superius pronuntiatum. Potest diuinitus actus supernaturalis exigens motionem alterius oriri ex sola motione actus naturalis, ut n. 1. statuimus. Ergo etiam potest ex natura rei. Consequenter probatur primo, quia ad processionem vnius actus ab alio requiritur specialis aliqua actio, qua actus posterior essentialiter pcedat a priori. At mea opinione actio vitalis indistincta est realiter ab ipso actu vitali. Ergo actus supernaturalis procedens diuinitus ex motione naturali pendet ex natura rei, imo essentialiter ab illa. Secundo demus actum fidei iudicare, se ipsum fieri ex sola apprehensione, & affectu pia affectionis intrinsece naturali quia a Deo reuelatum est homini decretum, de non efficiendis apprehensionibus, & affectibus supernaturalibus prauiis communiter ad actus fidei, & de efficiendis omnibus fidei actibus, ex solis apprehensionibus, & affectibus naturalibus; nam si diuinitus tale decretum possibile est, etiam poterit a Deo reuelari, & per actum fidei cognosci. At actus fidei id cognoscens non poterit ex natura fieri ex apprehensione, & affectu intrinsece supernaturali. Ergo possibili diuinitus actu fidei procedente ex apprehensione, & affectu naturali, etiam erit possibile ex natura rei. Probatur minor. Actus supernaturalis fidei ex natura rei non potest existere falsus. At si actus supernaturalis fidei iudicans omnem actum fidei, etiam se ipsum, fieri ex sola apprehensione, & imperio intrinsece naturali fieret ex apprehensione, & imperio supernaturali existeret falsus, quia enuntiatet obiectum aliter, ac est a parte rei. Ergo talis actus non posset ex natura rei procedere ex apprehensione, & affectu intrinsece supernaturali. Confirmatur actus fidei iudicans esse in Deo decretum negandi concursum ad apprehensionem, & affectum pia affectionis intrinsece supernaturalem, non potest componi ex natura rei cum decreto Dei conferente concursum ad apprehensionem, & affectum pia affectionis intrinsece supernaturalem

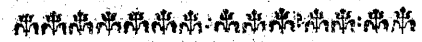
39 Reiicitur.

40 Singulare
argumentum

nalem, nam ex natura rei non potest componi cum decreto Dei contradicente obiectum, quod ipse enuntiat, quia alias existeret falsus ex natura rei. Ergo neque ex natura rei potest componi cum apprehensione, & affectu pia affectionis intrinsece supernaturali. Nam cum his actibus repugnat componi actus fidei ex natura rei, quin ex natura rei componatur cum decreto Dei conferente concursum ad illos: siquidem hi actus existere non possunt absque decreto concursus diuini influentis in ipsos.

41 Expediatur.

Nego consequentiam. Ad primam probationem respondeo. Non est necessaria specialis actio essentialiter pendens ab actu praecedente, ut actus subsequens procedat ab illo, quia actus antecedenter mouens potentiam ad alium non influit efficienter, sed solum moraliter, & actio, qua subsequens actus elicitur a potentia, est indifferens secundum se, ut fiat diuinitus ex motione actus naturalis, aut supernaturalis, sicut est indifferens, ut ex natura rei fiat ex motione huius actus supernaturalis, aut alterius supernaturalis actus. Quae autem ratione determinetur haec indifferencia, ut ab hoc actu potius, quam ab alio procedat, ex posuimus in disputatione 48. num. 10. & exponemus vberius disp. 67. Ad secundam probationem respondeo primo. Transeat, actum supernaturalem supponentem essentialiter dispensationem, & inuersionem legis, ac prouidentiae connaturalis disponens principia connaturalia actuum supernaturalium, qualis est actus in argumento obiectus, procedere ex natura rei ab actu intrinsece naturali. Quia nostra doctrina solum differit de actibus supernaturalibus relictiis legibus, & prouidentiae connaturali ordinis intrinsece supernaturalis. Secundo respondeo. Actus iudicans, omnem actum fidei, & se ipsum fieri ex sola apprehensione, & affectu pio intrinsece naturali, non est intrinsece supernaturalis, sed naturalis, quia talis actus non potest iudicare actum supernaturalem, fidei procedere ex sola apprehensione, & affectu naturali ex natura rei, sed ex dispensatione diuina, atque adeo supponere debet omnem actum supernaturalem fidei procedere posse per se ex apprehensione, & affectu intrinsece supernaturali. At si talis actus esset intrinsece supernaturalis esset ex natura rei falsus, cum tale iudicium fidei non posset per se fieri ex apprehensione, & affectu pio intrinsece supernaturali, ut argumentum probat. Ergo talis assensus necessario erit intrinsece naturalis. Tercio potest responderi, repugnare cogniciones sui ipsius reflexas, ut plerique volunt, atque ita repugnare iudicium argumento obiectum. Verum de hoc in Metaphysica statuendum est.

DISPUTATIO L.

An actus supernaturalis possit vitiari?

SIQUIDEM saltem per accidens fieri potest actus supernaturalis ex motu, seu imperio actus naturalis; sciendum est, an fieri possit ex imperio actus vitiosus, eaque ratione aut alia infici malitia morali? Pono vitiari posse actum bonum naturalem. Atque ideo conuenerit solum est,

an ratione supernaturalitatis actui bono repugnet malitia. Quare nec modò disputo, an actus supernaturalis vitiosus maneret simul bonus, ac meritotius; quoniam hac de re in actu supernaturali ferendum est idem iudicium, quod in actu naturali

SECTIONES.

- 1 Theologorum iudicia.
2 Sententia affirmans praefertur.
3 Maior probatio praecedentis sententia.
4 Sententia praeterita conformis est doctrina S. Thoma, Sacramentum litterarum, & Sacramentum Patrum.
5 Roboratur magis nostra sententia emergendo fundamentum contrariae.
6 Colligitur ex dictis actum intrinsece bonum posse simul esse intrinsece malum.
7 Item colligitur actum extrinsece malum esse meritorius.
8 An possit Deus prohibere directe actum supernaturalem?
9 Instauratur doctrina totius disputationis.
10 Pterior instauratio nostra doctrina.

SECTIO I.

Theologorum iudicia.

Prima sententia absolute negat, posse vitiosum actum supernaturalem fieri vitiosum. Quam tuerentur Pater Suarez de fide d. 6. sect. 7. num. 13; & libro 2. de Gratia cap. 3. num. 14. & lib. 1. 2. c. 11. num. 16. Pater Vasquez 1. 2. d. 13. c. 4. & d. 5. cap. 3. & d. 8. c. 3. & d. 186. Pater Torres 2. 2. d. 33. dub. 1. 2. & 3. Pater Coninck 2. 2. d. 14. dub. 3. P. Valentia 1. 2. disp. 5. quaest. 1. puncto 2. Pater Lannerus tom. 2. disp. 3. quaest. 2. num. 16. & 12. P. Hurtadus 2. 2. disp. 135. num. 27. Item Bannes 2. 2. quaest. 4. art. 5. dub. 2. Nauarrete 1. p. tom. 2. controu. 26. §. 2. Basilus Pontius 1. p. variat. tota relectione 2. & plures nobiles recentiores. Ratio potissima, qua mouentur ea est; quia actus supernaturalis non potest fieri sine gratia per Christum. Actus autem vitiosus fieri non potest auxilio gratiae per Christum, quia Christus non est mortuus, ut operemur vitiose, sed religiose, & honeste.

Secunda sententia absolute affirmat, posse actum supernaturalem reddi vitiosum, quemadmodum actum honestum naturalem. Ita Scotus in 2. dist. 40. quaest. vnica §. De secundo dico, & in 4. d. 16. quaest. 1. Aegidius in 2. d. 37. quaest. 2. art. 3. in corpore & ad 1. Almainus 1. moral. c. 12. Guillelmus de Bellomonte apud Gregorium in 2. d. 42. quaest. 1. art. 1. con. 4. coroll. 1. Ocamus in 2. quaest. 19. Angelus in moral. c. 14. con. 3. Abulensis Math. 6. quaest. 1. Vega in Trident. lib. 1. 1. cap. 27. Corduba lib. 1. quaest. 23. ante medium; Caietanus 1. tom. opusc. 1. respons. 14. & 1. 2. quaest. 45. art. 4. & 2. 2. quaest. 4. art. 1. ad 2. Aragon. ibidem ad finem, Medina 1. 2. quaest. 56. art. 3. ad finem, Sotus 1. de natura & gratia c. 2. 2. con. 2. & in 4. dist. 6. quaest. 1. art. 6. & distinct. 1. quaest. 6. art. 8. Item Pater Salas tom. 2. in 2. 2. quaest. 18. tract. 7. d. 3. num. 163. & 166. & tom. 2. quaest. 55. tract. 1. 1. num. 55. Pater Granadus 1. 2. con

controv. tract. 9. d. 3. num. 2. & 8. Antonius Perez lect. 1. exam p. 3. c. 13. Curiel. t. 2. quæst. 109. art. 8. dub. ult. circa finem, pluresque ingeniosi, & graves recentiores. Neque reprobatur P. Raynaudus dist. 4. num. 164. & Lorca t. 2. de virtutibus disputatione decima-quarta, con. 2.

Porro actus supernaturalis reddi potest vitiosus dupliciter. Primo quidem extrinsece ab actu vitioso priori ipsum imperante, ponimus enim vnum actum voluntatis sumere posse bonitatem, & malitiam ex relatione alterius in suum finem. Secundo quasi intrinsece, & immediate à præcepto ipsum actum prohibente, vel à circumstantia aliqua temporis, aut loci, in quo licite exerceri non potest; tunc enim fiet vitiosus actus supernaturalis sciuntim à vitio priori alterius actus. Igitur utroque modo infici posse actum supernaturalem affirmant, & negant auctores pro prima, & secunda sententia adducti.

SECTIO II.

Sententia affirmans præfertur.

5 Prima ratio.

Verior semper mihi visa est sententia affirmans. Quam primum probo argumento communi. Actus supernaturalis potest fieri ex intentione turpi. Ergo potest deturpari. Consequentia constat ex his, quæ communiter traduntur tract. de bonitate, & malitia humanorum actuum. Antecedens probatur. Existente voluntate cum omnibus requisitis proxime parata ad actum supernaturalem misericordiae, potest homo affectu absoluto gloriae vanæ, aut alterius commodi temporalis velle existentiam illius. Sed tunc fiet actus misericordiae ex fine turpi. Ergo actus misericordiae potest fieri ex fine turpi. Consequenter probatur maior: Intentio gloriae vanæ, & actus misericordiae non respiciunt obiecta contradicentia, (subleuare enim miseriam pauperis, & gloriam vanam acquiri compossibilia sunt) & aliunde actus misericordiae potest conducere ad obiectum, seu finem intentionis vanæ. Ergo potest actus misericordiae appeti ex intentione vana. Actus enim conducens ad finem, & non continens obiectum contradicens fini, ex peti potest à voluntate ex intentione finis. Minor ostenditur; voluntas in eo eventu elicit actum misericordiae, determinata ab intentione finis turpis; Deus enim habet paratum concursum ad efficiendum cum voluntate actum misericordiae; quocirca illa se voluerit determinare ad illum; tunc autem se determinat volendo absolute illum efficere. Ergo reuera tunc efficit actum misericordiae efficacia intentionis vanæ gloriae.

6 Evasio prima.

Dicas primo cum recentioribus. Repugnat actum misericordiae fieri ex intentione vanæ gloriae; quia, vt ex tali intentione fiat, non sufficit esse conducentem ad gloriam vanam, sed vltreius requiritur, esse capacem procedendi ex intentione illius. Hoc autem non habet actus misericordiae, vt non habet affectus detestans gloriam vanam, licet conducat ad obtinendum illam. Sed contra. Detestatio efficax gloriae vanæ non potest ex peti intentione efficaci gloriae vanæ, quia continet obiectum contradicens gloriae vanæ. At actus misericordiae est expetibilis propter gloriam vanam, & quia conducit ad illam, &

Præcluditur.

quia non continet obiectum impossibile cum illa. Ergo licet detestatio gloriae vanæ non possit esse ab intentione gloriae vanæ, actus tamen misericordiae capax est procedere ab ea intentione. Quid? quod etiam ipsa detestatio gloriae vanæ potest procedere ab affectu gloriae vanæ, non quidem efficaci, sed inefficaci cum quo potest componi. Nam etiam affectus inefficax finis potest mouere voluntatem ad actus conducentes in finem, & compossibilis est cum affectu efficaci finis oppositi. At detestatio efficaci gloriae vanæ est conducens ad consequendum gloriam vanam, & compossibilis cum affectu inefficaci gloriae vanæ. Ergo etiam detestatio gloriae vanæ potest fieri ex affectu gloriae vanæ.

Dices secundo cum aliis. In eventu argumenti defutura est operatio supernaturalis, non ex arbitrio voluntatis, sed ex negatione gratiæ diuinæ, quæ nunquam confertur in vitium, ac ruinam voluntatis. Sed contra. Arguimus in casu, quo voluntas pro quodam naturæ priori præcedat, potens proxime operari actum supernaturalem, scilicet cum habitu supernaturali, etiam gratia præuenienti diuinæ illustrationis, & concursu omnipotentis diuinæ parato ad agendum, cum voluntas se voluerit determinare; voluntas autem in hac dispositione rerum se determinet per affectum reflexum vitiosum, etenim tunc neque potest deesse actus supernaturalis ex defectu gratiæ diuinæ, quæ iam supponitur in hærens voluntati, neque ex defectu voluntatis creatæ, quæ absolute, & efficaciter decernit elicere actum misericordiae. Ergo nulla ratione deest actus misericordiae; ac proinde erit ex imperio intentionis vanæ, quæ potestatem proximam voluntatis ad agendum actum supernaturalem adstringit. Neque propterea confertur, paraturvè gratia diuina in actum vitiosum. Nam independenter ab actu vitioso parata erat voluntati, vt ipsa honeste, & cum merito exerceret gratiam in actum supernaturalem. Voluntas tamen abtens beneficio Dei illam exercuit ex fine vitioso. Præterea tota malitia est extra actum imperatum supernaturalem, in quem solum inluit gratia diuina, quia tota est extrinseca ab actu naturali imperante, cuius causa non est gratia. Ergo reuera gratia non est principium malitiæ; quemadmodum Deus non est causa malitiæ, quamuis sit causa actus exterioris, qui vitiatur affectu interno voluntatis. Gratia enim diuina potest esse causa eius operis, cuius Deus causa est, præsertim cum opus conducit per se ad salutem spectata causalitate gratiæ diuinæ, & solum per accidens vitio voluntatis eo fructu priuatur. Quod ex dicendis magis constabit.

Dices tertio cum aliis. Etiam si tunc voluntas operetur necessario actum supernaturalem; tamen actus supernaturalis non vitiatur, quia non existit efficacia actus imperantis vitiosi. Ad hoc enim opus est, vt Deus exhibeat suum concursum in actum supernaturalem ex præuisione actus imperantis. Deus autem nunquam exhibet suum concursum in actum supernaturalem ex præuisione actus vitiosi. Sed contra. Vt actus imperatus existat efficacia imperantis, sufficit, ita existere absolute actum imperatum, vt non existeret, nisi præexistente imperanti. At in nostro casu reuera non existeret actus supernaturalis imperatus, nisi determinaretur voluntas per actum vitiosum imperantem. Ergo. Præterea intelligibile est

7 Secunda. Nulla est.

8 Tertia.

Exprobat.

9 Quarta.

Repellitur.

10 Roboratur primo præcedens ratio.

11 Responso.

Effringitur.

est voluntatem necessitati, & cogi efficacia actus imperantis ad actum supernaturalem imperatum, quin actus imperans exerceat causalitatem in actum imperatum, nam hæc causalitas tota constituta est in mouendo, & determinando voluntatem ad exercitum reale actus imperati. Ergo in eventu argumenti efficitur actus supernaturalis ex motione, & causalitate actus imperantis. Rursus Deus confert concursum in actiones externas supernaturales ex præuisione imperij interni vitiosi, verbi gratia, in consecrationem Eucharisticam, abluentionem baptismi, & parationem miraculi, quæ peragi possunt ex pura intentione voluntatis. Ergo etiam poterit conferre concursum in actiones supernaturales internas ex præuisione actus vitiosi interni.

Dices quarto cum plerisque Theologis. Implicat referri actum supernaturalem internum in finem gloriae vanæ; quandoquidem in hunc finem non confert actus internus, sed opus externum. Sed in primis hæc responsio euerit doctrinam, quam nunc supponimus, scilicet actum internum naturalem bonum posse in eum finem referri. Quo supposito inquirimus, an similiter etiam actus internus supernaturalis possit referri? Deinde potest quis eum finem intendere consequendum media prouidentia Dei, & ad mouendum Deum iudicare actum supernaturalem conferre. At supposita ea intentione, & existimatione actus supernaturalis proponitur mediū expetibile in eum finem. Ergo ex fine vano expetibilis est actus supernaturalis internus. Denique, licet actus supernaturalis internus non conferat directe in finem gloriae vanæ, indirecte tamen conferre potest, quia opus externum potest abique illo eligibile non esse à voluntate intendente finem, vt exponemus numero vndecimo.

Argumentum præcedens confirmatur. Qui ex fine extrinseco humanæ gloriae, venialiter tantum malo, accedit ad confessionem sacramentalem cum veta attritione peccatorum mortalium, valide suscipit absolutionem; durum enim esset, eas omnes confessiones damnate, vt sacrilegas, si alioqui integræ sint, & dolorosæ; item consequenter sacrilegam iudicare celebrationem sacri eius, qui ex affectu vano, aut propter stipendium celebrat, si alioqui intentio conficiendi sacramentum, & prolatio verborum recta, & sufficiens sit. Ergo reuera potest actus supernaturalis fieri ex affectu malo, ac per consequens extrinsece malus. Probatur consequentia. Nam attritio necessaria ad valorem sacramenti poenitentiae est supernaturalis. At hæc attritio elicetur ex affectu vano, cum propter gloriam vanam expetitur valida confessio, & absolutorio; siquidem attritio supernaturalis constituit confessionem validam, & consequenter eligibilem hic, & nunc ab intendente finem. Ergo.

Communis responsio est; eo casu solam confessionem externam imperati à fine malo, quia ea sola conducit ad operandum bonam existimationem, apud confessarium dolor autem internus non conducit ad hunc finem, sed ad efficiendum validum sacramentum, & vitandum sacrilegium; quare dolor moraliter bonus non fit malus ex illo fine malo. Hoc impugnat, quia licet dolor non conducat immediate, ac directe; conducit tamen indirecte, ac mediate ad finem vanæ gloriae, scilicet vt medium requisitum ad hoc, vt confessio exterior sit eligibilis hic, & nunc in

eum finem. Si enim confessio exterior esset sacrilega, ego non eligerem illam, nec vellem cum tanto dispendio animæ consequi bonam opinionem apud Confessorem. Dolor ergo, qui conducit ad hoc, vt confessio exterior non sit sacrilega, conducit etiam, vt confessio eligatur à me in ordine ad eum finem, ac per consequens procedit dolor ex intentione vanæ gloriae, cum confessionem amplector ex intentione eius finis: sicut qui statuit ire Madritum ad homicidium parandum, & conducit equum: hæc conductio equi oritur ex intentione homicidij, & est extrinsece mala malitia ipsius, quia licet ad homicidium non conducat immediate equus, sed tantum iter, quod peragi potest absque equo, conducit tamen mediate, quia non eligeret longam iter cum tanto incommodo. Quare equi conductio facit illud medium eligibile, & procedit mala, ab intentione homicidij. Ergo similiter dolor internus, sine quo non eligeretur à me confessio, vt pote sacrilega, procedit ex vana intentione humanæ gloriae.

Addunt recentiores, volentem per confessionem acquirere vanam gloriam absque sacrilegio habere duplicem intentionem, alteram priorem vanæ gloriae, à qua procedit confessio exterior; alteram non peccandi, à qua procedit attritio interior: intentionemque non peccandi posteriorem connecti cum intentione vanæ gloriae priori tantum obiectiue, & non effectiue, quatenus hæc posterior intentio vult flexe, ne in prosecutione prioris intentionis sacrilegium committatur. Hoc facile reicitur; quia prior intentio vanæ gloriae, vt vidimus, connectitur cum effectiue exteriori, non vtcumque sed dolorosa, & non sacrilega. Ergo ab ea intentione procedit confessio, non vtcumque, sed dolorosa, & non sacrilega; ideoque dolor interior venialiter malus. Confirmatur: qui vult conciliare bonam existimationem apud Confessorem per confessionem dolorosam, & non sacrilegam, potest vno actu velle in eum finem confessionem dolorosam, & non sacrilegam; vt qui intendit homicidium, velle iter, non qualecumque, sed commodum, & non molestum; in quo casu procederet dolor internus ab intentione venialiter mala. Credibilis autem est, ita de facto amari confessionem ab intendenti vanam gloriam, quam modo, quo fingunt recentiores, per intentiones distinctas, & reflexas, quæ vix cadunt in speculationem hominum litteratorum. Ergo aut dicendum est eas confessiones fieri sacrilegas; aut de facto dolorem internum disponentem ad iustificationem ab intentione mala procedere.

Secunda confirmatio argumenti præcedentis fit. Vitio nostræ voluntatis possumus abuti actionibus supernaturalibus externis, vt consecratione, & paratione miraculi, quæ sunt gratia per Christum. Ergo similiter possumus abuti actionibus supernaturalibus internis. Neque satisfacit responso P. Torres, Deum scilicet non conferre gratiam externam ex præuisione actus vitiosi si per modum retributionis debite actui; sed tantum ex decreto suæ voluntatis statuentis illam conferre dependenter ab actu imperanti nostræ voluntatis, siue naturali siue supernaturali, siue honesta, siue turpi. Nam si potest exhiberi concursus supernaturalis ex decreto Dei ad actiones externas dependenter à voluntate turpi. Ergo etiam potest exhiberi ad internas ex solo decreto Dei;

12 Alia solutio.

Reuincitur.

13 Roboratur secundo.

Non satisfacit P. Torres.

Dei, & non per modum retributionis. At hoc sufficit, ut actio interna fiat vitiosa, quemadmodum fit externa. Ergo actio supernaturalis interna potest fieri vitiosa. Explicatur actio supernaturalis interna potest fieri ex intentione honesta naturali, quamvis concursus supernaturalis non conferatur per modum retributionis; nam actui naturali non retribuitur premium supernaturale. Ergo similiter potest fieri ex intentione turpi, etiam si concursus supernaturalis non exhibetur per modum retributionis.

14 Neque placet responsio Basilij Legionensis, scilicet actionem supernaturalem extrinsecam esse gratiam factam operanti, sed aliis, quibus tunc prodest actio externa; quamvis depravata vitio voluntatis humanæ; actio autem interna est gratia facta soli operanti, cui cedit in iudicium, si fiat ex fine turpi. Quoniam actio sacramentalis in matrimonio est gratia facta solis contrahentibus, qui sunt ministri huius sacramenti. Nihilominus possunt contrahentes eam dirigere in finem venialiter turpem. Ergo etiam actio supernaturalis, quæ est gratia ipsius operantis potest dirigi in finem turpem. Præterea actio supernaturalis interna, quantumvis imperata ex prava intentione secundum se non definit esse gratia operantis. Nam ut aliqua actio sit gratia, & beneficium operantis, non est opus, ut re ipsa cedat in salutem ipsius, sed tantum, ut possit cedere per se in illam; nam auxilium sufficiens est gratia operantis, quamvis conferatur à Deo prævidente non operaturum salutem. Sed actus supernaturalis, quantumvis imperatus prava intentione, secundum se potest conducere in salutem, quia potest cessare intentio prava, & durare actus supernaturalis absque illa simpliciter bonus ac meritorius. Ergo actio supernaturalis interna potest esse absolute gratia operantis, quantumvis imperata ex prava intentione.

SECTIO III.

Maiores probatio precedentis sententia.

15 **A**ccedit secunda probatio. Actus elicited abique sine honesto sibi debito non est simpliciter bonus: quare docetur ab omnibus Theologis, non esse actus indifferentes in individuo, si ponatur deberi finis honestus actibus indifferentibus secundum speciem. Sed actus supernaturalis potest fieri absque sine sibi debito. Ergo potest fieri non bonus. Probatur minor. Potest Deus imponere homini præceptum, ut nullum actum supernaturalem eliciat, quin eum dirigat in finem charitatis, in hoc enim quæ repugnantia? At tunc poterit homo elicere actum supernaturalem fidei, verbi gratia, absque sine sibi debito, nimirum absque sine charitatis præcepto, quia hoc præceptum violari potest ab homine puro, sicut alia violari possunt. Violari autem eiusmodi præceptum non potest, quin reuera operetur actum supernaturalem absque sine charitatis præcepto. Præceptum enim non præscribit, ut fiat absolute actus supernaturalis fidei, sed ut dirigatur in finem charitatis, si fiat. Ergo potest fieri actus supernaturalis absque sine sibi debito: ac per consequens non probus. Confirmatur, possunt dari actus supernaturales indiffe-

rentes secundum speciem, ut ostendimus disp. 69. Ergo etiam referibiles in finem extrinsecum vitiosum. Nam actus indifferens secundum speciem referibilis est in finem honestum, & turpem.

16 Tertio idem probatur argumento, quo solet probari actum bonum naturalem posse vitari. Nam, si Sacerdoti celebranti sacrum prohibetur à superiore celebratio; adhuc Sacerdos ignorans vincibiliter prohibitionem potest continuare actum supernaturalem religionis inceptum, sicut potest actum religionis naturalem. Ergo potest eo præcepto vitari. Consequentia est manifesta. Probatur antecedens. Neque ex parte principij, neque ex parte obiecti facta est in eo euentu mutatio inducens interitum actus supernaturalis incepti, potius quam interitum actus naturalis. Ergo si actus naturalis religionis necessario non interit, neque interit necessario supernaturalis. Antecedens probatur. Nam honestas obiecti, & dictamen prudens principij eodem modo requiruntur ad naturalem, ac ad supernaturalem actum. Sed mutatio honestatis in obiecto, & dictaminis prudentis in principio non destruit actum naturalem. Ergo neque destruit supernaturalem. Dices, Deum cohibere concursum supernaturalem in actum religionis supernaturalem. Sed contra; Deus non potest cohibere ex natura rei concursum semel præstitum causæ secundæ, nisi ad exigentiam causæ secundæ. Sed nulla est causa secunda, quæ exigat suspensionem concursus in actum supernaturalem potius quam in naturalem; nam ipse actus supernaturalis non potest eam suspensionem exigere, ut ostendimus fufe lib. 5. Ergo ex natura rei non interibit actus supernaturalis ex defectu concursus diuini, potius quam actus naturalis.

17 **Q**uarto sic arguo. Potest auxilium gratiæ concurrere indirecte, & per accidens in actum materialiter vitiosum. Ergo potest actus supernaturalis reddi vitiosus. Consequentia probatur; quia tota repugnantia aduersariorum solum refertur in concursum repugnantem gratiæ ad actum peccati. Probatur antecedens primo. Cognitio supernaturalis potest concurrere ad actum desperationis, & odij Dei, ut videbimus disp. 57. Ergo etiam auxilium gratiæ, quod à cognitione, seu illustratione supernaturali indistinctum est. Secundo; habitus charitatis concurrir indirecte non solum in genere causæ formalis, sed etiam per modum efficientis ad omissionem actus charitatis venialiter prohibitam, ut expendimus disp. 23. sect. 8. nam ommissio actus charitatis prohibita procedit à voluntate, ut potente elicere actum charitatis; alias non potest ommissio actus charitatis in voluntatem tanquam in causam refundi. At voluntas, ut potens elicere actum, includit intrinsece habitum charitatis, quo redditur formaliter potens. Ergo habitus charitatis indirecte concurrir ad omissionem actus charitatis prohibitam. Ac per consequens etiam poterit indirecte concurrere auxilium gratiæ in actum prohibitum. Addo; actus elicited à gratia potest reddi vitiosus, quin concursus gratiæ vitiatenus attingat malitiam, nec aliquid identificatum malitiæ, nec connexum necessario cum malitia. Ergo non repugnat concursus gratiæ in actum materialiter vitiosum. Probatur antecedens. Cum actus supernaturalis imperatur intentione vitiosa, gratia auxiliatrix Dei concurrir solum ad actum imperatum

ratum quoad entitatem intrinsecam actus, & nullatenus concurrir ad malitiam ipsius, neque ad quidpiam identificatum malitiæ, neque connexum cum malitia. Quia tota malitia est actui extrinseca proueniens à vitiosa intentione. Concurrus autem gratiæ totus exerceatur in entitatem intrinsecam actus imperati. At entitas intrinseca actus imperati non est formaliter malitia intentionis imperantis, nec identificata malitiæ ipsius, neque connexa cum illa. Ergo nullo pacto concurrir gratia ad malitiam. Concurrir quidem ad actum materialiter malum, sed non malitia intrinseca, sed omnino extrinseca, & distincta realiter ab entitate actus intrinsece honesta. Ac proinde gratia simpliciter agit honestatem actus, & nulla ratione malitiam, Confirmatur; actus interior imperatus ex sinistra intentione est solum intrinsece malus, sicut est actus exterior. At in actionem exteriorem extrinsece malam confert Deus concursum gratuitum, & supernaturalem, v.g. in consecrationem Eucharisticam, & operationem miraculi. Ergo etiam in actionem interiorum extrinsece malam conferre potest. Item confirmatur; Deus est causa actus boni naturalis in se, malitia extrinseca intentionis prauæ. Ergo auxilium gratiæ potest esse causa actus supernaturalis in se, similiter malitia extrinseca intentionis. Nam tantum repugnat bonitati diuinæ causalitas in malitiam moralem, quantum repugnat excellentiæ gratiæ creatæ. At absque dispendio bonitatis diuinæ potest Deus causare actum extrinsece malum. Ergo etiam absque dispendio excellentiæ gratiæ potest creatæ gratia eundem causare.

Primo confirmatur.

Secundo confirmatur.

18 Quinta ratio.

Tandem claudo probationem nostræ sententiæ. Potest aliquis vacare orationi ea intentione, & extensione, quæ propter dispendium salutis culpa venialis sit, absque tot vites, & spiritus corporeo. Nihilominus actus eo tempore, eaque intentione eliciti possunt esse supernaturales. Ergo actibus supernaturalibus potest misceri aliqua materia qua inquinentur. Maior, & consequentia constant. Probatur minor. Primo, quia durum est, hominem sic orationi, & affectibus ardentibus virtutum intentum priuare omnino merito cælesti, & illustrationes, ac affectiones piæ, quibus eius cor delinitum est, & consensum præstitit, credere esse naturales, & non infusas à Deo, denotionemque, quam ad varia virtutum officia inde experimento nanciscitur, fuisse mere humanam, & non cælestem, ac diuinam. Secundo quia iidem actus minori intentione, ac duratione essent supernaturales, cum non essent nociui salutari. Ergo etiam in maiori intentione, ac duratione supernaturales sunt. Quandoquidem intentio, & duratio actus non variat specificè entitatem illius.

SECTIO IV.

Sententia præterita conformis est doctrinae S. Thomæ, Sacrarum litterarum, & Sanctorum Patrum.

19 **N**ostra sententia consonat doctrinæ S. Thomæ, sacris litteris, & Ecclesiæ Patribus. S. Thomas plane illam docuit quæst. 2. de malo, articulo 4. ad 2. his verbis. Ad secundum dicen-

dam, quod illud quod consequitur speciem alicuius, semper inest ei: cum ergo actus hominis speciem consequatur ex ratione obiecti, secundum quam est bonus, vel malus; actus sic specificatur in bonum, nunquam potest esse malus, nec specificatur in malum, potest esse bonus: contingit tamen actui secundum se bono adiungi aliquem alium actum malum secundum aliquem ordinem, & secundum actum malum bonus dicitur aliquando maleficari, non quod in se ipso sit malus, sicut dare elemosinam pauperi, vel diligere Deum est actus secundum se bonus, sed referre actum huiusmodi ad finem aliquem inordinatum, scilicet cupiditatis aut inanis gloria, est quidem alius actus malus. Hæc S. Th. Quibus plane faceretur posse actum dilectionis Dei in finem gloriæ vanæ, aut alicuius commodi temporalis referri, atque adeo extrinsece malitia alterius actus maleficari. Quare quando alibi docet, non posse actum bonum esse malum intelligi debet de malitia actui essentiali, & intrinseca, non vero de extrinseca, quam aperte admittit præcedenti testimonio.

20 Ex sacris litteris. Ex sacris litteris. Ex Sacris litteris, Ecclesiæ Patribus sic nostram assertionem colligo. Sacræ litteræ, & Ecclesiæ Patres frequenter nos admonent, ne actus virtutum salutarium exerceamus ex intentione gloriæ vanæ, aut alicuius commodi temporalis, quærentes illis nosmetipsos potius, quam Deum, terrena potius, quam cælestia bona. Ergo plane sentiunt, eos actus procedere posse ex intentione sinistra, atque adeo extrinsece saltem depruari posse. Consequentia manifesta est; nam quorsum esset tam accurata, & frequens admonitio ad præcauendum malum impossibile. Quis eniti serio, & studiose admonet malorum, quæ vitare debet, si ea homini euentire impossibile est? Inanes sane sunt adhortationes, quæ sunt ad declinandam peccata, quæ committi repugnant. Igitur si sacræ litteræ, & Ecclesiæ Patres serio, ac sollicitè adhortantur homines, ne virtutis, ac sanctitatis actus, non modo externos, verum neque internos ex fine aliquo temporali, ac vano eliciant, quorum decor deturpetur, manifestum esset debet, talem deturpationem, & malitiam actuum censeri à Patribus vitio nostræ voluntatis possibilem. Ergo solum antecedens probationem desiderat; quam equidem credo, non desideraturum Theologum; qui animo vestigandi veritatem disputationis propositæ monumenta Patrum euoluerit.

21 Antecedens docet Christus Dominus Math. 6. Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis. Hic enim prohibet Christus Dominus, iustitiam nostram fieri ex appetitu laudis humanæ. At iustitia nostra prohibita fieri ex eo sine comprehendit hic non solum opera externa, verum etiam interna virtutum. Ergo prohibet, actus internos virtutum fieri ex fine laudis humanæ, atque adeo censet, talem finem actibus internis virtutum esse possibilem. Minor probatur. Primo quia, ut exponit Lyranus, nomine iustitiæ intelligit Christus opera bona in genere, quæcumque fuerint illa, quia omnia continentur sub iustitia generaliter dicta. At opera bona in genere quæcumque illa sint, communia sunt operibus iustitiæ internis. Secundo quia ratio sanctitatis, & iustitiæ primario conuenit operibus internis, quam externis, immo externa opera non habent aliam sanctitatem, & iustitiam simpliciter dictam, nisi quam participant extrinsece à iustitia, & sanctitate operum internorum. Tertio, quia Christus Dominus

20 Ex sacris litteris.

21 Assumptum ostenditur Math. 6.

Lyra.

Domini vetat fieri ex fine vano id, quod apud homines laudi habetur. At apud homines non habetur laudi sola iustitia externa, sed etiam interna quam indicat actio operum externorum: imo dum opera externa non iudant affectus virtutum internos, non habetur, neque laudatur homo tanquam iustus, ac vere religiosus, & misericors, sed potius vituperatur tanquam hypocrita, & dolosus. Ergo Christus Dominus vetat fieri ex intentione humanae laudis veros iustitiae actus internos, qui etiam apud homines laudem merentur. Quare optime Augustinus sermone 3. de tempore; *Cauete inquit Dominus, vestram iustitiam facere coram hominibus, id est, hoc animo iuste vivere, ut nos videant homines; Non si ab hominibus videamini, sed si propterea recte viuatur, ut ab hominibus videamini.* Itaque non praecatur Dominus videri, & haberi ab hominibus affectu interno iustos, & misericordes, ac poenitentes, quod ad iuste viuendum requiritur, sed cum affectum habere, & operibus manifestare, ut ab hominibus videatur, atque laudetur. Quarto quia explicans caelestis Magister iustitiam, quam prohibet fieri propter humanas laudes, recenset praeter misericordiam, & poenitentiam orationem, & cum oratis non eritis, sicut hypocrita, &c. Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora Patrem tuum in abscondito. At oratio est mentis eleuatio in Deum, & praecipue complectitur actus internos. Ergo actibus internis praecauet intentionem laudis humanae. Itaque nomine iustitiae in eo testimonio Christi Domini etiam actus interni iustitiae comprehenduntur. Quare Augustin. lib. 2. de sermone Domini in monte cap. 1. ad eiusmodi verba Christi ait, *In quo apparet, non hoc eum prohibuisse, ut recte fiat coram hominibus, sed ne ob id forte recte fiat coram hominibus, ut videamur ab eis, id est, ut hoc intueamur. & ibi finem nostri propositi collocaemus.* At licet operibus externis rectum, & iustum faciamus, verum sine affectu virtutis interno recte, & iuste nihil agimus. Ergo si Christus Dominus non solum prohibet ne rectum, & iustum, verum etiam ne recte, & iuste agamus ex fine gloriae vanae, plane prohibet, etiam, affectus virtutum internos ex eo fine concipere. Ac proinde etiam illis talem finem supponit possibilem. Et quidem hos affectus virtutum non esse mere naturales, sed intrinsece supernaturales, & ex se salutare in vitam aeternam, planum est ex eo, quod addit, *alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui in caelis est.* Vbi manifeste supponit alioquin, absque eo fine eos virtutum actus esse meritorios, & saluantes, ac proinde supernaturales. Vnde etiam nostra interpretatio confirmatur. Nam meritum, cui debetur merces apud Deum in caelis, potissimum comperit actibus internis. Ergo si de iustitia meritoria differit Christus sane differit de iustitia interna. Quod intellexisse videtur Chrysostomus homil. 71. in Matth. agens de appetitu gloriae vanae in explicationem superioris testimonij: *Tanquam contagiosus morbus omnia corrumpit. Christus Dominus hortatus fuit, ut re-fauros nostros in caelo recondere, quo fur non appropinquat, & ubi tinea non demolitur, nihilominus inanis gloria eo perringat, & sepe: quae in caelo per bona opera thesaurificauerat, inanis gloriae impatiis perdit, & expugnat.* Quamquam bona opera in caelo recondantur, & secretissima, ac interna sint, impetu gloriae vanae perduntur.

Illustratur tota doctrina, & vltimus confirmatur expositio praecedens. Nam Christus Dominus ex praecedenti testimonio sic continuo monet. *Te faciente eleemosinam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut sit eleemosina tua in abscondito.* At interpretatione Patrum per dexteram intelligitur affectus interior virtutis misericordiae, per sinistram vero affectus laudis humanae, qui misceri non debet alteri affectui honesto, ne ille suum meritum perdat, ac honestatem inficiat. Ergo. Probatur minor. Augustinus lib. 1. de sermone Domini in monte cap. 2. circa finem sic exponit. *Nihil consequentius sinistra videtur significare, quam ipsam delectationem laudis. Dextera autem significat intentionem implendi praeccepta diuina. Cum itaque conscientia facientis eleemosinam miscet se appetitio laudis humanae, sit sinistra conscia operis dextera. Nesciat ergo sinistra tua, quid faciat dextera tua, id est, non se miscet conscientia tua laudis humanae appetitio, cum in eleemosina facienda diuinum praecceptum contendis implere, ut sit eleemosina tua in abscondito, quod est in abscondito, nisi in bona conscientia. Quia interior conscientia, & voluntas seruari bona non potest, dum ei miscetur affectus laudis humanae, ex quo nascitur; neque opus dexterae, scilicet affectus implendi praecceptum diuinum, qualis a Deo praecipitur remanere, dum opus sinistrae, scilicet appetitio laudis humanae tali bonae inferitur voluntati. Vnde mox subdit Augustinus, ideo hanc Christi doctrinam necessariam esse, quia sunt aliqui qui & intentione, qua in Deum est eleemosinam faciunt, & tamen inserant se huic optima voluntati nonnulla etiam laudis, vel cuiuscunque rei fragilis, & temporalis cupiditas. Ergo interdum contingit, optimam voluntatem ex nonnullo laudis humanae affectu, moueri, & duci. Consonat Ambrosius ser. 6. post cineres serm. vigesimo octauo. *Cum dextera, vel sinistra corporis organa sint rationis experta, scire aliquid, vel ignorare eis non competit. Non ergo nunc de corpore loquitur. Verum in dextera, Dei amor intelligitur, in sinistra vanitas, vel mundi cupiditas. Quasi dicat Nesciat sinistra quid faciat dextera, hoc est quod facit amor Dei, non perdat mundi vanitas. En non loquitur Christus de corpore, siue de actionibus externis, sed solum de internis, quarum aliae alias perdere possunt, verbi gratia, amorem Dei vanitas, & cupiditas mundi. Similiter Anselmus ad cap. 6. Matth. *Dextera est amor caelestium bonorum. Sinistra vero est amor temporalium bonorum, laudis scilicet, & ceterorum. Non ergo conscientur isti amores, & nesciat sinistra, id est, petitio humanae laudis, quid faciat dextera id est, amor & caelestium respectus, ut eleemosina tua in abscondito, id est, in pura conscientia, ubi homo non videt sed Deus tantum. Scilicet quia affectus caelestium bonorum deprauari possunt timore temporalium. Quod iterum expressit Augustinus in Plalm. 120. ad illa verba, super manum dexterae tuae dicens, si propter vitam aeternam opereris, dextera sola operatur. Si autem habes intentionem ad vitam aeternam, sed surrepit tibi cupiditas vita temporalis, ut attendas etiam ista, quando facis opus bonum, ut sic tibi aliquid retribuatur, miscet se sinistra operibus dextera. Hoc verat Deus, Audis affectum querenti vitam aeternam surreperere interdum cupiditatem commodi temporalis, quae prior voluntas inquinatur.***

Accedit

23
Rursus ostenditur ex Galat. 5.

Tertio ex 2. Cor. 1.

24
Ex sanctis Patribus.

Accedat secundum testimonium Sacrae paginae ex Apostolo ad Gal. 5. *Si spiritus viuimus, spiritus & ambulamus; non efficiamur inanis gloria cupidi.* Id est, virtutum actus, quos Dei spiritus in corde concipimus, non cupiditate inanis gloriae subuertamus, sed in spiritus solius perfectionem intendentes desideria temporalia transitoriae gloriae deturbemus. Ita Anselmus; *Quia nonnulli postquam in virtutibus excreuerint, incipiunt velle laudari, velus sanctorum, apte subiungitur; Non efficiamur inanis gloriae cupidi. Id est, si spiritualiter viuimus, & spiritualiter proficiendo ambulamus, non inde vanam gloriam transitoriae laudis cupiamus. Rationemque reddit, quia cupiditate inanis gloriae euerterentur in nobis virtutes spiritus diuini adeptae. Sic enim per appetitum vanae gloriae fieret in nobis tanta subuersio, ut qui putabamur ceteris meliores, nunc efficeremur aliis peiores. En satis manifestum, virtutes internas, quas diuinus spiritus agit in nobis, appetitu gloriae humanae fieri, indeque caelesti fructu euanescere posse. Tertium testimonium sit eisdem Pauli 2. Chorint. 1. *Gloria nostra haec est testimonium conscientiae nostrae. Quippe quia Apostolus suae conscientiae, charitate, & caelesti virtute plenae non aliam gloriam, neque aliud gaudium quaerebat, nisi quod intra claustra sui cordis ipsa virtus interna patiebatur, quin extra se humanos fauores appeteret. Sic exponit Damianus ser. 65. de sancto Barbatiano; *Gloriam suam Apostolus testimonium conscientiae memorat, quia fauores oris alieni non appetens, vitae suae gaudia extra semetipsum ponere ignorabat.* Ergo in rectam conscientiam cadit extra semetipsum fauores oris alieni captare.**

Adiungamus sacris testimoniis, expositione Patrum illustribus, alia Patrum suffragia, quae eandem doctrinam stabiliunt. Egregius est in hac re Basilium in constitut. monast. cap. 11. his verbis. *Inanis gloria expugnata difficilis, & callida nostrae salutis insidiatrix, quae vel in ipsis calis connexis insidiarum aduersum nos collocatrix virtutes ramis in caelum usque licet expansis, ac porrectis adornatas profligare, pertinacissime contendit. Quis non videat, disserere Basilium de virtutibus internis, atque eis afferere insidiaricem esse inanem gloriam, quae callido astu illas licet in caelum usque surgentes profligare conatur. Quod mox probat; *simul enim ac illa Pietatis mercatorum, cuiusque modi virtutum mercibus onerariam mentis nauem suffarcinasse, & complese animaduertit, procella sua oculus excitata in eo omni conatu operam dat, ut illam euertat.* Potuit clarius exprimi pernicies, atque tuina virtutum internarum animae ex affectu gloriae vanae contingens; Quare grauius, & proprie vanam gloriam nuncupat *dulcem supernaturalium operum expoliatricem, tineaam virtutum, blandissimam bonorum nostrorum depradatricem, eandemque mellis illitu, fraudis suae veneno coloratricem.* Adde Gregorium homil. 2. in Euaug. de parab. decem virg. *Compellor dicere, ut huius, quae agitis, cum magna cautela teneatis, ne appetitis laudis subrepat, & quod fors ostenditur, uentus a mercede euacuetur.* Plane loquitur Gregorius de bonis operibus internis, quae subrepente appetitu vanae gloriae euacuantur honeste & merito possunt, ideoque studiose nos admonet, ut magna cautela uigilemus, ne in actus virtutum internos cancer iste decerpatur. Augustinus praeter superiora plura alia*

Ripalda de Ente Tom. 1.

habet in assumpti nostri probationem praecleara libro secundo, de sermone Domini in monte. *Oculo cordis magna ex parte mandato difficile est, non surrepere sordes aliquas de iis rebus, quae ipsas nostras bonas actiones comitari solent, uelati laus est humana. Siquidem non recte viuere perniciosum est, recte autem viuere, & nolle laudari, quid est aliud, quam inimicum esse rebus humanis. Si ergo, inter quos viuimus, recte uiuentem non laudauerint, illi in errore sunt; si autem laudauerint, tu in periculo. Duo hic obseruo. Primum, affectum cordis quamuis mundum facile sordidari desiderio laudis humanae. Secundum, ipsum recte viuere, quod ut supra notauimus, complectitur virtutum affectus, laudibus humanis periclitari, quia earum appetitu infici, omnibus procliuue est. Item concione 12. in Plalm. 118. circa medium. *Propter ipsam laudem bene operari, hoc est, uanitatem in suis operibus intueri. Quandoquidem & ipsa ab hominibus laus homini iusto quantacunque prouenerit, non ibi esse debet eius finis boni, sed ipsa etiam referenda est ad laudem Dei, quoniam nec a se ipsis, sed ab illo sunt boni.* Iterum expendo, ipsum bene operari referri posse in laudem humanam, cum bene operari manifeste contineat actum internum. Insuper ideo in laudem Dei, non in nostram dirigi debere, quia non nostris uiribus, sed auxilio gratiae diuinae bene operamur. Ergo etiam interni virtutum actus ex affectu humanae laudis fieri possunt. Quandoquidem gratia Dei non tam ad actus externos, qui ab hypocrita sine gratia fiunt, quam ad internos iusto donatur. Vt ergo ratio Augustini ad referendum opera bona in Dei laudem, non in nostram, recte sit, plane sentit, actus virtutum internos etiam in nostram laudem posse referri, debere autem in laudem Dei refundi, quia gratia Dei, non facultate nostra, boni fiunt. His similia alia alia frequentia sunt apud alios Patres. Ex quibus manifeste deprehendes, internos virtutum actus posse in fines temporales ordinari, eorumque consequenter praua deprauari intentione, ut argumentum confecto numero decimo-nono, contendeuimus.*

In superiorum, & aliorum similibus, quae Patribus familiaria sunt, explicationem, & robur nostrae doctrinae expendo. Cum Ecclesiae Patres mouent, difficile esse, non moueri uoluntatem iusti ad bene agendum ex affectu laudis humanae, quia facile miscetur, surrepit bonis affectibus mentis appetitio gloriae vanae; non tam differunt de consensu deliberato, & efficaci uoluntatis in gloriam humanam, quam de affectu indeliberato, & inefficaci, qui absque hominis libertate excitatur in mente, mouetque in bona opera virtutum liberè exercenda propter illam. At motio, & efficacia affectus indeliberati, & inefficacis in gloriam uanam non potest inducere uoluntatem immediate ad bene agendum opus externum, sed solum mediare, inducendo prius in affectum uirtutis efficacem, imperantem opus externum. Ergo differit de motione appetitionis uanae in consensum efficacem uirtutis, imperantem opus externum bonum, ideoque dehonettat ex fine vano totam operis honestatem, quae primario ex bonitate consensus efficaciter imperantis desumitur. Consequenter est bona. Minor negari non potest, quia opus externum liberae executioni uoluntatis dari non potest absque consensu efficaci libero uoluntatis imperante actionem externam. Ergo

25
Expeditur doctrina Patrum.

§ 5

Ergo motio indeliberata, & inefficax finis temporalis non potest inducere voluntatem ad opus externum exequendum, nisi inducendo prius, blandique trahendo illam in consensum internum efficacem, & liberum operis externi. Maior ex modo loquendi Patrum satis colligitur. Etenim furteperere, inferere se, atque misceri affectum gloriæ vanæ, tanquam deprædaticem, & insidiaticem virtutum, non competit consensui directo absoluto, deliberato, & efficaci gloriæ vanæ, imperanti directe, & intrinsece opus externum propter illam. Nam consensus deliberatus, & efficax imperans opus externum propter gloriam vanam, palam, non clanculum, apertus hostis, non occultus insidiator virtutibus bellum gerit. Patrum loquutiones superioribus manifestæ sunt. Tamen audi Chrylogolum ser. 7. de inani gloria. *Subtile malum est secretum virus, venenum latens, virtutum fucus, rinea sanctitatis. Hæc crudeli arte virtutes truncat mucrone virtutum, de remedio creat morbos, & de medicina conficit languorem.* Quippe suo secteto, atque fraude virtutes ipsas internas inficit, & perdit. Climacum Grad. 21. *Est laborum dissolutio, sudorum perditio, thesaurorum insidia, in portu naufragium.* Quid Augustinus Epist. 64. sine. *Hoc mihi ipse cano quotidie, & tamen vehementer cum adversario dimicans saepe ab eo vulnera capio, cum delectationem oblata laudis mihi auferre non possim.* En delectatio necessaria laudis vulnera infert. Vnde præoccupari potest explicatio superiorum testimoniorum, quæ à quopiam excogitari potest. Videlicet, Patres solum prohibere societatem intentionis vanæ mere comitantis, non imperantis, neque inducentis intentionem bonam. Nam vana intentio indeliberate inferta, & surrepens voluntati non potest movere voluntatem ad opus externum, nisi movendo prius voluntatem ad consensum efficacem internum, qui ad operis executionem necessarius est. Ergo non comitatur solum, sed etiam movet, & allicit voluntatem in consensum internum bonum, quo efficaciter externum opus perficitur.

SECTIO V.

Roboratur magis nostra sententia eversendo fundamentum contraria?

26 Ruina oppositi fundamenti. EX probatione nostræ sententiæ facile corrumpitur totum fundamentum, in quo nititur contraria sententia, quod proposuimus num. 2. Nam reuera gratia non est causa, vt actus supernaturalis fiat vitiosus, sed eius causa solum est vitium voluntatis humanæ abutentis gratia diuina in finem prohibitum, elicientisque illum circumstantiis, quibus non licet. Quare vere mortuus non est Christus in vitium, ac ruinam voluntatis, sed potius in eius beneficium, & salutem; siquidem gratia diuina secundum se semper movet, & con- ducit in salutem, à Deoque in illam confertur; vitiumque nostræ voluntatis est, quod illam non consequatur, vt est vitium eiusdem, quod auxili- um sufficiens non nobis in salutem, sed potius in condemnationem cedit. 27 At viger Legionensis. Non est hominis benefi- cium donum, quod melius est homini non esse, quam esse; sed cum actus supernaturalis sit vitio-

sus, melius esset homini non esse auxilium gratiæ ad illum, quam esse; quia vitium esse, non est melius homini. Ergo auxilium gratiæ non est tunc beneficium hominis. In primis instatur hoc argumentum in auxilio sufficienti, quod vitio voluntatis humanæ non operatur salutem. Nam homini damnato melius esset non habuisse auxi- lium sufficiens, quam habuisse sine operatione otiosum. Præterea nego minorem, quia semper, ac sit actus supernaturalis vitiosus, potest auxilio gratiæ fieri non vitiosus, & conducens in vitam æternam; nam potest fieri cum debitis circum- stantiis, quæ solo vitio nostræ voluntatis defi- ciunt actui, vt absolute fiat honestus, ac merito- rius, beneficium autem hominis est, quod potest per se ad eius salutem conducere, eoque animo confertur à Deo. Ergo. Secundo, quia malitia actus supernaturalis est omnino distincta ab eius entitate; quippe proveniens, vel ab intentione prohibita, vel à defectu intentionis præceptæ. Ergo existente, & non existente actu supernatu- rali potest esse, & non esse totum vitium eius actus; atque adeo nunquam erit melius non esse, quam esse actum supernaturalem.

Subdit Basilius, vitari saltem non posse actus charitatis, ac fidei. Primo, quia sunt aliqui actus adeo inhonesti intrinsece, vt nullatenus possint honestari. Ergo etiam sunt aliqui actus adeo honesti intrinsece, vt nullatenus possint deonestari. Secundo, quia ad nullum finem temporalem conferunt actus supernaturales charitatis, ac fi- dei. Ergo ex fine turpi vitari non possunt. Præterea speciatim id probatur de actu charitatis, quia iuxta illud Pauli 1. Cor. 13. *Charitas non agit perperam.* De actu fidei, quia iuxta doctrinam Con- cilioium non potest fieri actus fidei, nisi ex affe- ctu honesto; ac supernaturali piæ affectionis. Item quia ex August. de Catechizandis rudibus cap. 5. *rarissime accidit, aut fere nunquam, vt quispiam velit fieri Christianus, qui non sit aliquo Dei timore percussus; si enim aliquod commodum expe- ctando vult fieri Christianus, non fieri vult, potiusquam fingere; fides enim non est res saluandi corporis, sed credentis animi.* Ergo ex fine com- modi temporalis haberi fides non potest.

Respondeo. Etiam actus charitatis, ac fidei possunt deprauari. A quo non absolat Chryso- stomus ser. 2. de Epiph. *Paulus de persecutore factus est prædicator; quia per zelum legis impugnabat legem, & in Deum Dei amore peccabat.* Ad primam probationem negatur consequentia. Nam actus imperans actum intrinsece malum non potest esse bonus, vt illi bonitatem communique; actus vero imperans actum intrinsece bonum, po- test esse malus, vt illi communique malitiam. De- inde, esto actus imperans actum intrinsece malum posset esse moraliter bonus, vt actus odij Dei sit absolute bonus, non sufficit bonitas extrinseca alterius actus, dum ipse actus odij Dei est turpis, & malus intrinsece; vt autem charitatis actus sit inhonestus, ac vitiosus simpliciter, sufficit prauitas, & malitia extrinseca alterius actus, etiam si actus charitatis sit intrinsece honestus; bonum enim ex integra causa, malum autem, &c. Ad secundam respondeo. Actus charitatis, ac fidei vitari possunt aliunde quam ex fine turpi, vide- licet ex defectu finis extrinseci honesti ipsi debiti, vel ex præcepto indirecte prohibenti eos actus, vt arguebamus numero 15. Præterea etiam possunt deprauari ex fine saltem venialiter turpi.

Quia

Instatur.

Primo ex- peditur.

Secundo.

28 Alia eiusdè oppositio.

1. Cor. 13.

August.

29 Eleuatur.

Quia possunt conducere, vt homo consequatur à Deo bonum aliquod temporale, quod dirigitur ab homine in finem venialiter turpem, vel vt cap- ter ab Angelis, vel hominibus sine fictione glo- riam vanam, vt dicebamus n. 9. & 11. Quare ad il- lud Pauli 1. Cor. 13. resp. Vere charitas non agit perperam per se loquendo, quia non movet in agē- dum aliquid prauum. Tamen potest prauo volitæ voluntatis affectu perperam agi, quia ad agendam illam potest voluntas ex prauo aliquo affectu mo- ueri. Idem dico de actu fidei. Nam licet iuxta do- ctrinam sacram semper imperetur fides affectu su- pernaturali piæ affectionis, potest nihilominus interdum affectus supernaturalis piæ affectionis alio imperio reflexo simul cum actu fidei vitiari, aut cum eo affectu honesto piæ affectionis com- miteri iungi alius affectus turpis, à quo solus actus fidei vitietur, quamvis imperatus simul ex affectu honesto piæ affectionis. Nam sicut affe- ctus naturalis honestus in consortio affectus su- pernaturalis potest exercere in actum fidei causa- litatem, & motionem, quam non potest exercere seorsum ab illo; sic potest etiam exercere causa- litatem affectus turpis in consortio affectus honesti. Hinc ad Augustinum respondeo, Censetur impossibile vitium Christianæ fidei ex fine com- modi temporalis, quia actus fidei haberi non po- test absque affectu supernaturali, & honesto piæ affectionis. Secus est, cum affectui pio superna- turali iungitur alius affectus commodi temporalis non pius. Præterea ab Augustino non asseritur impossibile, sed rarissimum duntaxat vitium Chri- stianæ fidei, nam id aliquando contingere docet Augustinus eodem lib. c. 7.

30

Ex dictis lucem dabimus aliis testimoniis Pa- trum, quæ aduersarij non opponunt, videntur tamen eorum fundamentum confirmare. Etenim Damascenus lib. 4. de fide c. 21. ait. *Impossibile est ex bono malum habere ortum.* Ergo actus ma- lus non potest habere ortum à gratia, ac prout neque esse supernaturalis. Prosper ad cap. Gallo- rum cap. 6. *In bonis voluntas est intelligenda de gratia, in malis autem voluntas intelligenda sine gratia.* Ergo actus elicitus ex gratia non potest inter malos referri. Eademque habet ad Deme- trium pag. vlt. & lib. 3. de vita contemplatiua c. 13. Rursus Augustinus lib. de gestis Pellagij capite tertio, *Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quam vt gratia saluatoris se agenda commendat, que male agere non potest.* Ergo à gratia diuina procul abest in malam actio- nem concurrere. Hæc enim & similia explicanda sunt de concursu directo gratiæ; de per se, non de per accidens, scilicet ex abusu voluntatis hu- manæ influenti in malum. Item de actu intrinse- ce malo, non extrinsece per malitiam ab actu, in quem gratia influit, omnino distinctam. Quæ ex dictis plana sunt.

SECTIO VI.

Colligitur ex dictis, actum intrinsece bonum posse simul esse extrinsece malum.

31 Explicatur.

Vt plena luce manifesta sint, quæ superius statimus, firmate oportet aliqua consequentia, quæ ex præteritis deducuntur, & ab aduer- sariis difficulta iudicantur. Et primum est, eun- Ripalda de Ente Tom. 1.

dem actum esse posse intrinsece bonum & extrinsece malum. Etenim re ipsa actus intrinsece bo- nus, & extrinsece malus non est alius, quam vir- tutis actus alius bonus participas ab actu sibi ex- traneo malitiam relationis in finem malum. Quare solis vocibus negant actum simul intrinsece bo- num, & extrinsece malum, qui admittentes actum supernaturalem virtutis procedere ex mala inten- tione, negant, eum a actu simul intrinsece bonum; vt extrinsece malum. Etenim tota difficultas in actu simul intrinsece bono, & extrinsece malo alia non est in re, quam eundem virtutis actum, qui sine imperio actus mali esset intrinsece bonus, ha- bere ortum ex intentione, & directione extrinseca actus intrinsece mali, vt notauit de merito. Ergo vbi probatum relinquatur actum supernatura- lem posse fieri ex imperio actus intrinsece mali consequens est relinqui probatum, eundem actum posse simul manere intrinsece bonum, & extrin- sece malum. Et quidem id plane sentiunt autho- res relati n. 3. & S. Thom. adductus n. 19. Ratio a priori est, quia malitia superueniens actui super- naturali omnino extrinseca, & adæquare distin- cta ab entitate actus supernaturalis, quæ eadem manet intrinsece post relationem actus imperan- tis, quæ sine illa remaneret. Ergo si absque rela- tione extrinseca actus imperantis maneret intrin- sece bonus, etiam post eam relationem manet in- trinsece bonus. Neque obest accedere malitiam extrinsecam. Quia, ea malitia non potest obesse bonitati intrinsece actus, quæ solum ex respectu intrinseco ad obiectum formale intrinsecum de- sumitur, quod obiectum idem, & eadem ratione honestum post eam relationem extrinsecam exi- stit. Confirmatur; nam actus exterior imperatus ex duplici affectu, altero bono, altero malo exi- stit simul extrinsece bonus ab vna intentione, & extrinsece malus ab alia. Ergo potiori ratione actus intrinsece bonus relinquatur cum sua in- trinseca bonitate, quamvis fiat extrinsece malus ab imperio alterius actus sibi extrinseco. A posteriori

Probatür.

S. Thomas. Argumenti à priori.

Confirmar.

A posteriori

32 Respondent P. Salas. & Zumel.

Refelluntur primo.

Secundo: Trident

S. 2 Ergo

Tertio.

Hier. 18. Plal. 50.

33 Prima obiectio.

Responsio.]

33 Secunda

34 Dissoluitur.

Ergo contentio non valens impetrare ex defectu bonitatis moralis, non potest disponere ultimo ad iustificationem. Tertio ex lege Sacre scripturae exigente hanc motum voluntatis ad veriam peccatorum: semper enim exigitur, vt quidpiam placens Deo, mouensque moraliter Deum ad iusticiam cum homine, vt Hieremie 18. Si donum iustitiam salu erit, & Plal. 50. Cor contritum, & humilitatum Deum non despicies. Certe quia placet Deo illa contritio, & conuersio. Non ergo potest negari, cum actum doloris esse moraliter bonum, si ultimo ad iustificationem disponit.

Hoc assertum oppugnant argumenta, que eundem actum etiam naturalem, simul bonum, & malum euertunt. Primum argumentum desumitur ex definitione virtutis data ab Augustino 2. de libero arb. 18. *Bona qualitas mentis, qua nemo malum vitatur.* At male vitatur virtute, cum actus virtuosus elicitur vitiosus ex prauo fine. Ergo. Respondet. Sensus definitionis illius est, nullum posse male vt virtute efficiendo, vt eliciat actum in se ipso immediate malum, non tamen vt efficiat actum malum denominatiue ab alio actu imperante malo. Deinde cum actus supernaturalis est malus extrinsece, non vitatur male virtute, nam actus, prout a virtute procedit, intrinsece bonus est, & tota malitia est adaequate distincta ab actu virtutis, quia ipsa virtutis influxum conferat in malitiam actus, neque in aliquid idemificatum, aut conexum malitia.

Secundum argumentum est. Bonum ex integra causa, malum vero ex quocunque defectu. Ergo actus ex aliqua circumstantia malus non potest esse simpliciter bonus. Dices, quando defectus est extrinsecus, non tollere ab actu bonitatem simpliciter: malitiam autem actus imperantis esse defectum extrinsecum actui imperato. Contra: ponamus actum internum transire posse de bono simpliciter in malum, & non bonum simpliciter, vt plures Theologi docent. In hac sententia quando actus religionis, alias bonus, elicitur moraliter malus ex circumstantia temporis, aut loci, aut ignorantia vindibili precepti prohibentis materiam ipsius, actus ille simpliciter, & intrinsece non manet meritorius, & bonus, sed demeritorius, & malus at malitia est intrinsece entitati actus, quia aduenit de nouo entitati actus, & est separabilis ab illa. Ergo malitia extrinseca sufficit in hoc omnino actu, & delere penitus bonitatem moralem ipsius.

Respondet. Malitia adaequate extrinseca actui alias bono non tollit bonitatem simpliciter, & intrinsecam actus: malitia vero partim intrinseca, & partim extrinseca actui, tollit bonitatem simpliciter. At malitia actus imperati proueniens ab imperante est adaequate extrinseca actui imperato, vt actui externo malitia formalis proueniens ab interno; eadem enim solum est malus actus imperatus, tam internus, quam externus, quatenus eius causa imperans est mala, a qua derivatur malitia in actum imperatum. Malitia vero proueniens ex circumstantia temporis, aut loci, aut ex circumstantia precepti prohibentis, non est adaequate, & omnino extrinseca actui, sed partim intrinseca, & partim extrinseca: quia non datur alius actus moraliter malus, a quo derivetur malitia formalis in talem actum, sed tota malitia formalis inhaeret immediate illi tanquam parti principali constituenti in recto totam malitiam formalem, qui ea prius inhaeret alteri actui: at-

que ita tenetur defectus moralis est in ipso actu, qui dicitur malus, & non alio. Ceterum in actu imperato non ita contingit: nam tota malitia, & defectus non inhaeret in actu imperato, sed in actu imperanti, qui infectus malitia, moraliterque vnitus cum imperato inficit extrinsece omnino actum imperatum.

Vrget. Actus exterior imperatus solum ab intentione mala simpliciter est malus, & non bonus, etiam si malitia formalis sit ei adaequate extrinseca. Ergo actus interior imperatus est etiam simpliciter malus, & non bonus, licet malitia sit omnino extrinseca. Nego consequentiam, quia actus exterior, vt condistinctus ab interiori, non est capax bonitatis, aut malitiae formalis, cum ex se nullam habeat malitiam, aut bonitatem formalem, vt suppono. Actus vero imperatus interior, vt condistinctus ab imperanti, est capax ex se bonitatis formalis per respectum intrinsecum ad bonitatem obiectiuam. Atque ita, quando malitia formalis est adaequate extrinseca actui interiori, potest actus interior esse simpliciter bonus bonitate formali, cuius ex se capax est licet exterior non possit, quia eius ex se est incapax.

Tertium argumentum potest esse, & simul refutatio solutionis superioris. Posita malitia actus imperantis, denuo est malum elicere actum alias bonum ex fine malo: quia non modo est contra legem naturalem intendere finem malum, sed etiam elicere liberet actum alias bonum ex fine malo. At ea malitia noua, & distincta a malitia actus imperantis inest immediate, & intrinsece soli actui imperato. Ergo turbat omnino eius bonitatem. Nec satisfacies, si dicas legem naturalem prohibere, ne medium alias bonum fiat malo fine, tollendo intentionem mali finis aut reuocando illam, non vero impediendo ex suppositione illius relationem medij in fine malum ipsius. Quoniam cum intentio mali finis non est determinata, & efficax, sed indeterminata, & inefficax, potest fieri actus misericordiae, & in gratia, & non ex malo fine etiam ex suppositione intentionis male. Ergo fieri cum actum ex malo fine est noua malitia distincta a malitia intentionis. Poterat enim voluntas efficere actum misericordiae independentem a fine malo quam se finem moueri ab illo. Confirmatur, demum, affectum mali finis esse necessarium voluntati, & non liberum, ab eoque affectu sic necessario referri in malum finem actum misericordiae. Tunc est moraliter malum fieri cum actum ex fine malo. Non malitia actus referentis, qui liber non est. Ergo sola malitia actus relati.

Respondet. Si affectus imperans est omnino determinatus, & efficax, supposita quidem malitia actus imperantis non est malum noua malitia elicere actum imperatum ex fine malo, idque circo potest manere actus efficaciter imperatus intrinsece honestus & extrinsece turpis, si vero affectus imperans est inefficax, & indeterminatus, probabile mihi sit, esse malum noua malitia efficere actum imperatum ex fine malo, quando homo in actu signato, vt aiunt, potest actum imperatum etiam supposito imperanti non elicere ex fine malo, aduertitque prohiberi noua lege fieri: secus vero quando in actu exercito tantum absque hac aduertentia reflexa ex fine malo operatur; nam in primo casu amat de nouo saltem virtualiter relationem actus imperati in fine malum, & noua libertate exercetur in eum finem; non vero

35 Solutio vrgetur

Firmatur

36 Tertia obiectio.

Confirmatur

37 Diluitur.

38 Ad confirmationem.

39 Quarta.

Euertitur.

vero in secundo casu, in quo extrinsece tantum denominatur actus a priori intentione malus. Tamen quia regulariter non operantur homines preferim rudes cum hac aduertentia reflexa, ideo regulariter non datur noua malitia in relatione extrinseca actus imperati in finem malum actus imperantis. Ac per consequens potest manere actus imperatus simpliciter bonus, & extrinsece tantum malus.

Ad confirmationem consequenter respondeo. Cum affectus mali finis non est malus malitia morali, quia est necessarius, & non liber, affectus liber obiecti honesti ab eo relatus in malum finem non est malus malitia morali, nisi fiat a voluntate aduertente referri in finem malum, cum possit non referri, sed erit malus aut inhonestus extrinsece malitia, aut turpitudine naturali, & physica, qualis conueniret odio Dei, si fieret necessarius. Erit quidem actus ille moralis, & turpis turpitudine physica, quia erit liber, & imperatus ab intentione turpi: tamen quia moralitas non conuenit actui, qua conuenit turpitudine extrinseca ideo non erit actus moraliter malus etiam extrinsece malitia formali, sed materialiter tantum: quare poterit absolute manere moraliter bonus. Pro quo nota duo: primum, malitiam moralem includere, & moralitatem, seu libertatem, & turpitudinem, sine affectum obiecti mali: secundum, vt malitia moralis destruat simpliciter bonitatem actus, debere esse intrinsecam actui, saltem partialiter ea parte, qua malitia moralis continet turpitudinem, non ea qua continet libertatem, quia bonitas moralis solum opponitur turpitudini, & non moralitati. Hinc in casu argumenti potest admitti dari nouam malitiam moralem post intentionem mali finis, constitutam partim ex intentione mali finis, partim ex affectu libero obiecti honesti procedenti ab illa: quin tamen ab hoc affectu deturbetur bonitas moralis, quia hic affectus non constituit malitiam moralem, qua parte malitia continet turpitudinem formalem, sed solum qua continet moralitatem.

Quartum argumentum. Productio actus procedentis ex intentione mali finis est intrinsece mala. Ergo actus sic procedens non potest manere bonus, quia nec bonus, nec supernaturalis potest esse actus, cuius productio est intrinsece mala. Antecedens probatur: quia productio actus procedentis ex intentione mali finis, pendet essentialiter ab ea intentione, cum non sit aliud, quo actus ab ea intentione pendeat, vt arguebam d. 48. n. 9. Actio autem, quae essentialiter pendet ab intentione mala, respicitque propterea essentialiter finem malum non potest esse bona, sed intrinsece mala. Ergo. Hoc argumentum nullius est momenti ex dictis d. 58. a. n. 9. vbi ostendi posse actum imperatum procedere ab imperanti, quin actio sit alligata essentialiter actui imperanti. Praeterea consequentia est nulla, quia in hac sententia potest actio esse intrinsece mala, & actus esse intrinsece bonus; nam finem malum, quem respicit intrinsece actio, non respicit intrinsece actus; quia actus manens idem poterat fieri absque fine malo cum alia actione: ideoque ex fine, & obiecto bono, quod intrinsece respicit potest relinqui intrinsece bonus. Nam in hac sententia amor naturalis Dei, verbi gratia, est indifferens ad actionem liberam, & necessariam ad naturalem, & supernaturalem, quia potest procedere a cognitione determinata, & indifferenti, ab imperio naturali, & supernaturali. Ergo etiam potest esse indifferens ad actionem intrinsece malam, & intrinsece bonam. Demum actio distincta ab affectu voluntatis non est intrinsece mala, quod pendeat essentialiter ab intentione vana, quia ad bonitatem, & malitiam formalem in genere moris requiruntur duo, & libertas, & respectus ad obiectum bonum, vel malum. Actio autem distincta, licet participet formaliter libertatem intrinsecam, non tamen respectum formalem, & intrinsecum ad obiectum bonum, vel malum. Exemplo sint actiones, quibus sunt habitus acquisiti virtutis, & virtutes actiones externae imperatae ab intentione interna; actio supernaturalis fidei imperata simul ab affectu pia affectionis, & intentione vana gloriae, quae per te non repugnat. Haec enim actiones pendunt essentialiter ab actu interno bono, vel malo; tamen essentialiter non sunt formaliter bonae vel male. Potest igitur actio misericordiae pendere essentialiter ab intentione vana gloriae, quin ea actio distincta ab affectu voluntatis sit formaliter mala malitia intrinseca vanae gloriae, praesertim si imperetur efficaciter, vt imperatur actus fidei, & actio externa.

Postremum argumentum. Cum fine actus imperantis malo non potest esse motuum actus imperati bonum. Ergo nec actus imperatus potest esse bonus, cuius bonitas intrinseca defumenda est a motiuo. Antecedens probatur: quia bonitas obiectiua moralis coalescit intrinsece ex carentia omnis male circumstantiae, vt pulchritudo naturalis ex carentia omnis maculae. At circumstantia finis est potissima in obiecto. Ergo cum fine malo non potest obiectum esse bonum. Ad argumentum respondeo primo. Nullam vim habet, quando actus imperatus respicit motiuum non subiectum imperio voluntatis, vt actus charitatis, qui respicit Deum, & alij eiusmodi: nam finis extrinsecus actus imperantis in eo casu non est circumstantia, seu finis talis obiecti, sed actus duntaxat respicientis obiectum, quia solus actus imperatus, & non eius obiectum refertur in finem extrinsecum actus imperantis. Respondeo secundo. Quando obiectum motiuum actus imperati est aliqua actio subiecta voluntati, finis intrinsecus actus imperantis non est finis extrinsecus; nec in circumstantia talis motiuum, prout est praecise obiectum actus imperati, sed vt est affectus procedens ab actu imperanti, eaque ratione obiectum actus imperati non est affectus mala aliqua circumstantia, prout est eius obiectum, ac per consequens manet intrinsece honestus. Locus autem sacer, & tempus rei sacrae sunt circumstantiae solutionis debitae, prout haec est obiectum actus soluendi debitum independentem ab alio actu voluntatis: atque ita refundunt suam malitiam immediate in eum actum, & non in alium, vt refundit finis extrinsecus. De his plura in tr. de bonitate, & malitia humanorum actuum.

Postrema.

Prima solutio.

Secunda.

SECTIO VII.

Item colligitur actum extrinsece malum esse meritorium.

Verbi gratia, actum supernaturalem misericordiae imperatum ex intentione vanae gloriae. Pono autem primo, non esse meritorium de

40

Prima solutio.

Secunda.

41 Exponitur collectio.

condigno, si fiat malus malitia mortali: nam ut fert communis sententia, & ostendit de merito, ad condignitatem meriti requiritur persona non iniusta Deo. Pono secundo, manere actum misericordiae sic imperatum propria libertate liberum: ad meritum enim requiritur exercitium libertatis in opere bono, atque adeo distinctum ab exercitio libertatis in opere malo. Pono tertio, actum extrinsece malum ab imperio malo posse esse meritorium ab imperio bono, merito sibi extrinseco, quia potest idem actus interius imperari sicut externus, a duplici intentione simul; altera bona, & meritoria, altera mala, & demeritoria disparato modo, & concomitanter se habentibus, quarum altera bona proculdubio constituet actum imputatum extrinsece bonum, & meritorium, altera mala demeritorium, & malum. Igitur non afferimus actum misericordiae elicium libere ab homine iusto, & venialiter malum ab imperio malo esse meritorium de condigno eo merito, quod in esset actus, cum ab ea intentione mala non procederet: similiterque elicium a peccatore cum malitia mortali actui extrinseco esse imperatorium, aut meritorium de congruo. Ita ferre omnes quos retulimus n. 3. pro sententia affirmante, posse actum supernaturalem fieri extrinsece malum.

42 Probatur primo.

Tota probatio huius collectionis sumitur ex dictis. Primo quia actus extrinsece malus existit intrinsece bonus, ut secl. preced. vidimus. Ergo capax terminata complacentiam Dei, ac per consequens mouere Deum ad remunerationem: bonitas enim moralis tum grata est Deo, tum digna laude atque premio. Neque obest, eam bonitatem esse admixtam malitia quia malitia est extrinseca tantum, ut relinquens in actu bonitatem extrinsecam. Ut igitur cum malitia extrinseca componitur bonitas intrinseca; sic cum displicitia Dei in malitia extrinseca potest coponi coplacentia in bonitate intrinseca: sicut coponitur coplacentia Dei in homine iusto cum displicitia Dei in homine eodem venialiter peccatore.

43 Secundo.

Secunda probatio deducitur ex dictis numero 32. Nam, ut vbi ostendimus dolor penitentiae extrinsece malus ex intentione vanae gloriae est imperatorius gratiae, ac meritorius de congruo. Ergo malitia extrinseca non adimit actui supernaturali proprium ipsius meritum. Nam dolor ille extrinsece malus seclusa malitia non haberet amplius meritum, quam impetrationis, & congruitatis, quod retinet cum malitia. Accedit tertia, quia si fini extrinsecus priuat opera bona valore meritorio, miserrima esset humana conditio, cui adeo facile sua merita perirent, vix enim opus sit quin affectus humani sese ingerant commodaque temporalia voluntatem alliciant, eorum praesertim, qui non adeo spiritualibus delectati sunt. Pone enim martyrem leui affectu vanae gloriae tactum ex amore tamen supernaturali Dei martyrium subiisse, credes eum propterea martyrij premio priuatum? Detrum indicant Augustinus 5. de Ciuit. cap. 12. & 5. afferens, Romanos, quamuis bona vana intentione aliqua virtutis naturalis opera fecissent, meruisse a Deo praemia temporalia.

44 Negant P. Suarez Lorca P. Salas

Hac doctrina displicet Patri Suarez lib. 12. de de gratia cap. 4. n. 10. & Petro de Lorca in primam 2. tom. 1. dispur. 28. & pluribus recentioribus & aliis, quos refert P. Salas supra. Primum eorum argument. est: ex verbis Christi Matth. 6.

Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis, alioqui mercedem non habebitis apud Patrem vestrum. Ex mox de operantibus laudem humanam subiungit; recipiunt mercedem suam, & vtiq; temporalem ab hominibus, ut non spectant aeternam a Deo. Vnde est illud Gregor. Hom. 12. in Euang. de Parab. 10. virg. Compellor dicere, ut bona, qua agitis, cum magna cautela teneatis, ne apperitis Laudis subrepat, & quod foris ostenditur, intus a mercede euacuetur. His, & similibus testimoniis respondeo primo cum Abulensi Math. 6. q. 8. Christum loqui de inani gloria, & hypocritis, quae sit peccatum mortale impediens vitam aeternam, qualis erat Pharisaeorum, quos Christus arguebat. Respondeo secundo, loqui, cum actus honestus virtutis interius imperatur efficaciter ab intentione vanae gloriae, aut alterius commodi temporalis. In quibus omnibus casibus nos etiam admittimus virtutum opera euacuari merito condigno vitae aeternae, ut posuimus n. 41.

Respondetur

Secundum argumentum. Opus meritorium debet esse simpliciter bonum, sed opus bonum ex obiecto, & malum ex fine non est simpliciter bonum seu tantum secundum quid. Ergo non est meritorium. Nego minorem; si opus bonum consideretur secundum se, & non vt imperatum ab alio, quia bonitas competit operi ex fine intrinseco, & secundum se: malitia vero ex fine extrinseco, & ab alio: vt eleemosyna facta a seruo ex fine intrinseco misericordiae est simpliciter bona licet imperata a Domino ex fine intrinseco vanae gloriae sit extrinsece, & secundum quid mala.

45 Opponitur secundo.

Explicatur.

Tertium argumentum. Opus malum ex fine extrinseco est demeritorium. Ergo non potest esse meritorium, quia non potest idem opus esse meritorium, & demeritorium, obligare, & deobligare simul ad praemium. Respondeo; opus meritorium, & demeritorium in nostro casu, non est vnum, & idem opus, sed duplex, quia totum demeritum est in actu imperanti, meritum vero in actu imperato, qui distinctus est ab imperanti. Potest autem homo in eodem instanti mereri per vnum opus, & demereri per aliud, quod omnibus concedendum est: quia potest simul otiose loqui, & per actum misericordiae eleemosynam largiri: ideoque per vnum opus contrahere debitum poenae temporalis, & per aliud eodem satisfacere. Idem contingit in euentu nostrae conclusionis.

46 Item tertio

Satisfit.

Quantum argumentum impugnando solutionem superiorem in hunc modum. Non potest contingere, vt in vno, & eodem actu fidei intentio, vt octo, sint meritorij quatuor gradus primi, & demeritorij quatuor vltimi, licet diuersi a primis. Potest autem contingere quatuor primos gradus esse licitos, & honestos, & 4. vltimos esse illicitos, & malos. Ergo similiter actus imperatus intrinsece bonus, licet diuersus ab imperanti non erit meritorius, cum sit extrinsece malus, & demeritorius ab imperanti. Prob. minor. Ponamus aliquem posse absque de fatigatione capitis elicere actum fidei, vt quatuor, non posse tamen absque graui nocumento intentum, vt octo: aut praecipit intentum vt quatuor, & prohiberi intentum vt octo. In hoc casu quatuor primi gradus erunt honesti & liciti, & 4. vltimi illiciti, & turpes. Nihilominus tamen totus actus erit demeritorius, & nulla ex parte meritorius. Ergo potest contingere, &c.

47 Quarto.

Hoc

48 Occurritur.

Hoc argumentum ad rem praesentem non habet magnam vim. Si enim semel ponamus eundem esse bonum, & malum moraliter quoad gradus intentionis diuersos, nullum plane erit inconueniens admittere simul esse meritorium, & demeritorium quoad gradus diuersos. Quare tota difficultas est; an actus conuincatur bonus quoad primos quatuor gradus, & simul malus quoad vltimos quatuor; sed non est praesentis instituti. Nihilominus breuiter respondeo; ex natura rei non esse licitos quatuor primos gradus quando sunt illiciti quatuor vltimi: quia non sunt nocui, & prohibiti quatuor vltimi, quin quatuor primi sint etiam nocui, & prohibiti in confortio reliquorum. Nam quatuor vltimi non prohibentur, nec nocent seorsim a primis, sed vt faciunt intentionem cum primis, intentio enim ipsa nocua est, & prohibita; intentio autem vt octo coalescit essentialiter ex quatuor primis gradibus. Ergo illicitum erit elicere quatuor primos gradus, quando facit cum aliis intentionem nocuam, & prohibitam vt octo. Dixi ex natura rei, quia ex natura rei vix potest voluntas elicere actum intentum vt octo in eodem instanti reali, quin eodem impetu, indinsoque libertatis exercitio totum operetur: nam si posset in eodem instanti reali pro diuersis instantibus naturae operari partim intentionem vt octo, partim prius exerceret libertatem in quatuor primos gradus, & postea naturam in quatuor vltimos, aliud forsitan esset dicendum; de quo modo importunus esset vberior sermo.

SECTIO VIII.

An possit Deus prohibere directe actum supernaturalem?

49 Liber hic disputationem attingere; an possit Deus prohibere directe actum supernaturalem? Nam id posse indirecete, constat ex num. 15. 16. & 18. Negant vniuersim de omni actu supernaturali Pater Coninck supra, & d. 3. n. 104. Pater Vasquez, Pater Torres, & Basilius Legionensis supra. Quoniam Deus, quemadmodum non potest diligere malum, non potest odisse bonum. Vergetur tamen haec ratio; quia Deus potest velle actui supernaturali carentiam existentiae, quemadmodum potest velle gratiae iustificanti: velle enim existentiam doni supernaturalis non est necessitatis, sed largitionis diuinae. At ad prohibendum actum supernaturalem sufficit Deo, velle carentiam actus, & hanc voluntatem homini vt subdito intimare. Ergo potest Deus prohibere actum supernaturalem. Itaque ad prohibitionem non requiritur, vt praecedat in Deo odium, seu displicitia rei prohibita, sed libera facultas ad volendum, vel nolendum existentiam illius. Nam esus prohibitus Adamo non praecessit ante prohibitionem ingratus, & displicens voluntati diuinae, sed displicitia subsequuta est prohibitionem diuinam, sicut malitia; nam iuxta commune doctrinam alia sunt mala, quia prohibita, alia non prohibita, quia mala.

50 Scotus etia & Lorca de dilectione Dei.

Scotus in 4. distinct. 16. quaest. 1. s. Ad probationem prima conclusionis, & Lorca 1. & 2. de virtutibus disputacione 14. con. 3. videntur sentire omnem actum bonum praeter dilectionem

Dei posse prohiberi a Deo, & fieri directe malum. Quoniam id speciale habet dilectio Dei praeter aliis omnibus actibus, vt essentialiter sit conformis vltimo fini; siquidem ipsius obiectum est ipse vltimus finis; actui autem essentialiter est conformari suo obiecto. At bonitas moralis actus est conformitas cum vltimo fine. Ergo dilectio Dei non potest directe a Deo prohiberi, vt constituat mala; nempe difformis vltimo fini. Etiam haec ratio explanationem habet. Nam de essentia dilectionis diuinae non esse conformem vltimo fini quoad existentiam, & affectum actus, sed solum quoad affectum. At, vt sit malus, & prohibitus, sufficit esse difformem vltimo fini quoad existentiam, & affectum, licet non sit quoad affectum. Quia potest Deus nolle, vt ametur a creatura, & nihilominus creatura potest Deum amare. Quod vltius explicatur; quia de essentia cuiusque dilectionis diuinae non est esse conformem vltimo fini omnino, & adaequate, ita vt repugnet alicui difformitati, & offensa veniali; nam cum aliqua dilectione Dei potest componi peccatum veniale, quando dilectio Dei non est omnium perfectissima, sed ea, quae solum amat non auerti ab vltimo fine per grauem iniuriam Dei. Ergo saltem sub culpa veniali potest prohiberi dilectio Dei. Quandoquidem culpa venialis non repugnat omni affectui, & obiecto dilectionis diuinae. Atque ita poterit actus supernaturalis dilectionis diuinae existere directe prohibitus, & malus, saltem malitia veniali. Quod sufficit sententiae affirmanti.

Ratio non conuincit.

In hac difficultate vnum mihi certissimum est, scilicet posse prohiberi directe actum supernaturalem, si potest directe prohiberi actus honestus naturalis, verbi gratia, actum charitatis supernaturalem, si potest actus dilectionis naturalis. Nulla enim specialis ratio urget prohibitionem directam actus supernaturalis potius quam actus naturalis. Aliud mihi probabile est, vtrumque actum posse prohiberi directe, propter rationes nuper insinuat. At rogas; quoniam sine potest Deus velle, vt homo non operetur actum, ad quem efficiendum inuit ipse specialibus, & gratuitis auxiliis. Respondeo; vt in omnibus Deus exerceat dominatum in hominem, homoque subdatu potestati diuinae ligatur vndique absolutissima ipsius voluntate.

51 Sententia affirmans probabilis.

Vt autem praecuperetur via arguendi contra doctrinam istam, aduerto breuiter tria. Primum est, actum supernaturalem directe prohibendum non fore malum omnino intrinsece, sed partim intrinsece, & partim extrinsece. Quia malitia separabilis ab actu non potest esse adaequate identificata actui. Difformitas autem actus supernaturalis cum praeccepto prohibenti est separabilis ab actu supernaturali. Ergo difformitas cum praeccepto, seu malitia moralis non potest esse adaequate identificata actui supernaturali. Erat igitur partim existentia actus supernaturalis, partim cognitio praeccepti ipsum prohibentis cum potestate libera voluntatis moraliter obligata ad cohibendum actum, quemadmodum actualis libertas est partim existentia actus liberi, & partim indifferentia principij. Vnde gratia actualis, & habitus non influent in malitiam formalem, quia solum conferent influxum in entitatem intrinsecam actus, quae non est malitia formalis, sed secundum se indifferens ad bonitatem moralem, & malitiam. Secundum est, violari non posse praecceptum

52 Prima obseruatio.

Secunda.

ceptum prohibens actum charitatis sub mortali; quia non potest voluntas simul velle efficaciter placere, & displicere graviter voluntati diuinæ. Itaque hoc non proueniret, quia præcepto diuino fieret homo impeccabilis, sed quia eo præcepto constitueretur actus charitatis obiectum contradicens obiecto ipsius actus charitatis. Quare cum hoc non inueniatur in reliquis actibus supernaturalibus, neque in ipso actu charitatis prohibito sub veniali; efficitur plane, posse alios actus supernaturales, & actum charitatis prohibitum sub veniali fieri à voluntate directe vitiosum.

53. An actus prohibitus bonus. Lorca. De sola voce contentur.

Sed rogas; an eo euentu maneret actus supernaturalis intrinsece bonus? Lorca 1. 2. de actibus humanis disp. 28. con. 1. admittit eum actum intrinsece bonum. Alij renuent bonum concedere. Ego equidem controuerfiam puto de sola voce. Re ipsa enim non dissentiant affirmantes, & negantes, dum seculi virtutis actum admittant prohibitum, & malum. Quare loquere, vt libuerit. Si bonum dicas, consequenter dixeris, Deum complacere, & displicere in eodem actu ratione bonitatis, & malitiæ adiunctæ. Etenim id non magis repugnat, quam Deum complacere, & displicere in eadem voluntate eliciente duplicem actum, alterum bonum, & alterum malum; nam ratione actus boni terminat voluntas aliquam complacentiam, & ratione mali displicentiam. Ergo similiter idem actus ratione bonitatis intrinsecæ, quam habet ex obiecto formali directo potest terminare complacentiam, & ratione malitiæ adiunctæ ex circumstantiâ, & obiecto indirecto terminare displicentiam. Si vero dicas eum actum omnino malum, & non bonum; consequenter dixeris, solum ferre displicentiam Dei, & non complacentiam; quia ad terminandum complacentiam requiritur carentia alicuius adiunctæ malitiæ. Sicut voluntas eliciens attritionem in temperantiæ disponere potest in sacramento penitentia ad remissionem peccati in temperantiæ, ac per consequens terminare complacentiam mouentem Deum ad eius remissionem, si non addit comitans malitia alterius speciei, cuius non penitet per eam attritionem; secus vero si illa comitetur peccatum in temperantiæ. Ergo similiter potest actus supernaturalis determinatam diuinam allicere, aut auertere ex absentia, aut præsentia malitiæ sibi admixtæ. Hæc vberius explicare non est nostri instituti, sed tractatu de bonitate, & malitia humanorum actuum. Placuit tamen hæc libare, vt daremus nonnullam lucem illis, quæ in hac disp. assertis annexa sunt. Quamquam vt ea firmiora maneant, suppose doctrinam superiorem in actibus naturalibus. Nostro enim instituto sat est, ostendere ratione supernaturalitatis non esse aliud de humanis actibus ferendum iudicium.

SECTIO IX.

Instauratur doctrina totius disputationis.

54

Ère è via, qua præsum adibant, reuocari has disputationes nostras, quia forte incidi in volumen de fide Patris Hurtado de Mendoza, mei semper Magistri, nuper editum, vbi disp. 46.

sect. 3. acumine, quo solet, præteritam difficultatem discutit, & sententiam nobis aduersantem nouis luminibus illustrat, & argumenta nostra, quæ in manuscriptis nostris vidit, dissoluere tentat. Ideo opere prærium duxi duas sectiones appendices annectere, in quibus argumenta nostra, ab eius responsionibus vindicemus, & ipsius simul argumenta in maius nostræ sententiæ stabilimentum eleuemus. Præteribo aculeos, quibus duas superioris sententiæ partes pungit, quia certe sanguinem non eliciunt, cum abique auctoritate, absque ratione, sententiam tot, tantisque Doctoribus, n. 3. relatis comprobam, & ab alijs illustribus aduersæ factionis Theologis diu sine nota prætermisam notare nunc aggressus est. Sed agamus de re, & rursus malitiam actus supernaturali possibilem firmatis prius argumentis, deinde aduersariis dilutis sanciamus.

Ergo prima nostra probatio num. 5. colligebat malitiam actui supernaturali possibilem, quia voluntas proxime parata ad agendum actum supernaturalem misericordiæ toto cordis impetu potest velle cum actum in finem gloriæ vanæ, & eo affectu illum in vanum finem dirigere. Respondet P. Hurtado n. 57. & 61. prauum affectum tunc non magis conferre in existentiam actus supernaturalis, quam si non esset, atque ideo ex vi illius non supernaturalem, sed naturalem circa obiectum actus supernaturalis efficaciter inferri. Sed contra. Ponamus voluntatem proxime paratam esse ad actum supernaturalem misericordiæ auxilijs supernaturalibus gratiæ sufficientibus, & non efficacibus, quibus solis existentibus posset quidem voluntas proxime actum supernaturalem elicere, verum re ipsa non eliceret; item voluntati non adesse auxilia necessaria ad actum misericordiæ naturalem. Tunc, si accedat affectus efficax vanæ gloriæ comparandæ per actum misericordiæ, quem in sua potestate habet, re ipsa fiet actus supernaturalis, qui alias sine eo affectu vitioso non fieret. Ergo vanus affectus re ipsa confert in existentiam actus supernaturalis. Qui enim non confert in eius existentiam affectus, qui ira voluntatem adigit ad agendum, vt eo non adstante non eum efficeret? Antecedens probatur primo: euentu posito ad existentiam actus supernaturalis solum desideratur determinatio arbitrij. At volente arbitrio toto impetu sui affectus actum supernaturalem elicere non desideratur determinatio voluntatis. Ergo sic volente arbitrio actum elicere fiet re ipsa actus. Secundò voluntas non potest duo contradicentia velle pleno impetu suæ virtutis. Si cohiberet tunc actum supernaturalem, duo contradicentia pleno impetu velleret; nam per affectum vanum velleret existentiam actus supernaturalis, quam ex se potest; per nolitionem autem eiusdem (si pura omisso repugnat libera) velleret formaliter eiusdem actus carentiam; per omissionem vero liberam (si ea possibilis est) velleret virtualiter illam, sicut voluntas re ipsa efficiens actum charitatis virtualiter amat eius actus existentiam, atque ideo cum eo actu repugnat odium, quantum ex se potest voluntas existentia actus repugnans. Ergo re ipsa tunc fiet actus supernaturalis. Nam illum non fieri non potest ab arbitrio, aut positue nolente, aut libere cohibente prouenire; siquidem in arbitrij potestate libera proxime constitutum est eum actum fieri, vt posuimus.

55 Vindicatur prima probatio nostra à solutione patris Hurtado.

56 Item confirmatio prima quia

Primam probationem confirmauimus n. 10. prima quia

quia valide suscipit sacramentum penitentia, qui ex fine venialiter tantum malo accedit ad illud, quia durum esset tales confessiones vt sacrilegas damnare. Respondet vero P. Hurtado num. 59. ex ea intentione solum orti affectum naturalem consistendi peccata, qui ad sacramentum nihil refert, non supernaturalem, qui validum, sacramentum constituit. Sed contra. Deterfatio supernaturalis sacramentum constituens ita existit, vt non existeret ea intentione vana non existente: casus enim, quem ponimus, is est, vt re ipsa non accederet homo ad confessionem sacramentalem, nisi tangeretur eius voluntas affectu venialiter malo, neque sacerdos ad celebrandum sacrum, nisi ex affectu lucris temporalis similiter malo, in eoque euentu putamus durum, vt sacrilegum damnate accedentem ad sacramentum. At cum intentioni finis ea est, vt affectus supernaturalis medij conferentis in illum non existeret, nisi præcessisset intentio, talis affectus reuera ab ea intentione procedit, vt fatetur ipse P. Hurtado n. 62. Ergo reuera affectus supernaturalis validans sacramentum ortum habet ab ea praua intentione. Præterea contra istam solutionem obijci eadem, quæ contra præcedentem expendimus.

Item eandem probationem confirmauimus num. 14. quia actiones supernaturales externe conficiendi sacramenta, & opera miraculosa possunt imperari ex praua intentione. Cui respondet P. Hurtado num. 8. Primò, licet actiones sacramentales possint orti physice à Sacerdote; tamen eas physice non orti, quia praua eius intentio præcessit, subtrahente Deo concursum physicum ad illas, tunc à Sacerdote peragenda. Secundò, admittit physica causalitate Sacerdotis siue bona, siue mala, tanquam ab imperio, sed tanquam à conditione per accidens requisita solum ex institutione Dei expectantis ad agendum pro suo arbitrio talem conditionem. Sed neutra solutio satisfact. Non prima; quia admittit physica causalitate Sacerdotis in effectus sacramentales, admittenda quoque illa est in euentu argumenti. Nam omnes actiones, quæ physice causalitatem suadent, aut nullæ sunt, aut eam etiã suadent, in euentu argumenti, vt tr. de sacramentis omnib. Theologis compertum est, qui actiones, & effectus sacramentorum independentes tradunt à bonitate, & malitia Sacerdotis, eamque in solam sacramentorum non legis institutionem, atque dignitatem referunt; quin vlla sit ratio suadens causalitatem physicam cum prædicto discrimine. Ergo aut talis physica efficientia, Sacramentis neganda est, aut etiam concedenda cum praua Sacerdotis intentione. Igitur cum argumentum nostrum talem efficientiam physicam supponat, euincit manifeste, tales actiones à praua Sacerdotis intentione manere. Neque mihi suadibile est, si Deus ita statuisset Sacramenta, vt cum fideles rite dispositi accedant ad illa, non conferatur illis gratia, nisi physico Sacramentorum influxu, tunc fideles priuandos Sacramentorum effectu, quod praua alioqui Sacerdotis intentione conferentur. Idem iudico de virtute peragendi miracula. Possunt igitur actiones supernaturales physice processione ex praua intentione, effluere. Non satisfacti secunda responsio. Nam actio sacramentalis physice pendet essentialiter à motu locali, qui est physica illius causa. Sed motus localis per se subditur imperio voluntatis. Ergo etiam actio sacramentalis. Explicatur; quamuis

57 Etiam confirmatio secunda.

affectus naturalis voluntatis non exigit per se actionem sacramentalem, neque effectus ipse gratiæ per se exigit affectum voluntatis, sed ex institutione diuina, tamen actio physica absoluedi essentialiter supponens institutionem, per se, & essentialiter postulat causam, à qua procedit, quæ cum per se imperio voluntatis subiecta sit, non potest non etiam ipsa actio eiusdem imperio subiaccere. Præterea demus, Deum ita statuisse suo decreto, vt quoties voluntas humana decreuerit elicere actum religionis, etiam si decretum humanum sit naturale, & prauum, nullaque ratione exigens per se actionem supernaturalem, nihilominus illum eliciat supernaturalem ex gratiosa eleuationis Dei, sicut per re statuit, vt volente humano arbitrio efficere opus supernaturale externum efficiat illud ex gratiosa eleuatione Dei. At tunc talis actus religionis esset prauus, & in finem prauum relatus; imo non alio modo contendimus, actum supernaturalem effluere ex sinistra intentione, quam volumus per se connecti cum actione supernaturali interna, sed ex eleuatione Dei sibi prorsus ingebita. Ergo sufficit, quod nobis datur, ad malitiam actus supernaturalis, quam contendimus.

Rursus secunda probatio erat n. 15. quia actus vt si Deus præceperet omnem actum supernaturalem dirigere in finem charitatis. Respondet Instauratur P. Hurtado n. 37. tunc actum supernaturalem misericordiæ elicere sine fine charitatis non fore probatio: malum, quia is finis non est intrinsecus, sed extrinsecus, atque adeo solam voluntatem non referentem fore malam peccato omissionis, quia actus misericordiæ efficitur ex fine intrinseco sibi debito. Sed contra. Est disputatio inter Theologos, an dentur actus interni indifferentes in individuo? Conueniunt omnes, eos non dari, si incumbit voluntati aliqua obligatio referendi illos in finem extrinsecum bonum, nam si secundum speciem, & intrinsece indifferentes sunt, non potest verti in dubium, an illis debeat finis intrinsecus bonus; quandoquidem, si is debitus esset, etiam cum referretur in finem bonum extrinsecum, mali essent; quod ab omnium Theologorum mente alienum est. Ideo rota controuersia ducitur ad examinandum, an præcepto aliquo naturali teneatur voluntas, eos actus secundum speciem, & finem sibi intrinsecum indifferentes in finem extrinsecum bonum dirigere? & qui volunt, esse actus in individuo indifferentes absque bonitate, atque malitia, totam cogitationem contendant in reiciendum tale præceptum; qui vero volunt, in illud stabilendum incumbunt; supponunt quippe omnes, eo præcepto existente actus secundum speciem, & finem intrinsecum, indifferentes fore in individuo malos ex defectu finis extrinseci sibi debiti, neque ab ea malitia excusari posse, nisi tali præcepto excluso, etenim vigente tali præcepto actus secundum speciem indifferens elicetus sine bono fine elicetur absque circumstantiis exercitio libero ipsius debitis, & iniunctis. Ergo similiter actus supernaturalis fieret malus, si præceptum adesset referendi illum in Deum, & talis finis, quamuis extrinsecus negaretur. Videtur consequentia manifesta. Antecedens omnium Theologorum est.

58 Instauratur secunda probatio.

59 Item confirmatio.

Confirmatio secunda probationis nostræ ibidem erat; quia possunt dari actus supernaturales secundum speciem indifferentes atque adeo capaces malitiæ. Negat P. Hurtado antecedens n. 60. Sed quò

quo merito, examinandum est disputatione sexagesima-nona.

60 Tertia etiam probatio numero 16. quia eadem ratione, quia actus bonus naturalis potest fieri malus potest etiam fieri supernaturalis. Negat numero 3. actum bonum naturalem posse vitari. Deinde discrimen reddit, quia actus supernaturalis ratione supernaturalitatis non potest non speciali ratione amari à Deo, cum ad eum alliciat voluntatem specialibus auxiliis; si autem directe malus est, non potest à Deo speciali ratione amari, neque auxiliis specialibus intendi. At actus naturalis bonus, si malus directe fiat non potest retinere bonitatem directam, qua speciali ratione ametur à Deo. Prima solutio redarguitur; quia nostrum argumentum eo solum dirigitur, ut concludat actum bonum supernaturalem ratione supernaturalitatis non repugnare malitiae potius, quam actum bonum naturalem, atque adeo ubi datur consequutio bona, obtinet argumentum, quod contendit. Secunda in primis non improbat malitiam indirectam, quae sufficit, ut actus absolute malus sit, nam cum actus supernaturalis malus est ab extrinseca malitia alterius actus, potest in se retinere bonitatem intrinsecam, quae alliciat amorem Dei, & indigeat specialibus subsidiis gratiae divinae, quia ea malitia actui supernaturali extranea est, ut explicuimus sectione 5. & P. Hurtadus confirmat num. 51. Deinde actus bonus directe malus, si is intelligatur, qui ab eo obiecto directo malus est, nullus neque naturalis, neque supernaturalis est directe malus, si directe malus is est, qui directe est prohibitus, sicut bonus naturalis potest directe prohiberi, etiam potest supernaturalis, ut dicebamus numero 51. At supernaturalitatem ratione amoris divini, quem germinat, & specialis auxilij quod in illum confert, non obesse prohibitioni Dei, ut videbimus sect. seq. diluentes P. Hurtadi argumenta.

61 Similiter quarta. Probatio quarta conficiebatur numero 17. quia principium supernaturale potest saltem indirecte conferre in actum prauum, tum quia cognitio supernaturalis potest prelucere voluntati amanti obiectum turpe, tum quia habitus charitatis principium constituit omissionis prohibita actus supernaturalis. P. Hurtadus negat numero 40. cognitioni supernaturali fidei posse voluntatem affectum aliquem prauum concipere, sed eum semper ex cognitione naturali proficisci. Item omissionem prohibitam habere charitatem principium sui, sed solum voluntatem humanam. Verum cognitionem supernaturalem conferre concursum posse in affectus prauos, ex professo faciemus disputatione 57. At charitatem constitutere principium omissionis prohibita, inde constat, quia omissio actus charitatis procedit à voluntate ut libera ad agendum actum charitatis, ita ut voluntas impotens efficere actum charitatis non possit esse talis omissionis principium. At voluntas constituitur potens efficere actum charitatis per habitum charitatis. Ergo habitus charitatis constituit principium omissionis prohibita.

62 Rursus quinta. Clausimus probationem numer. 18. quia potest quis ea intentione, & duratione orationi, & virtutum infusarum actibus vacare, ut propter salutis dispendium culpa venialis sit tanta agendi intensio, atque duratio. Ait P. Hurtadus num.

35. in eis euentibus hominem non elicere actus supernaturales. Verum quam durum sit istud assertum, & quam contra conceptionem hominum, nullas non videt. Sufficiat nobis doctrinam nostram hac in re, & magis piam, & communi conceptionis magis esse conformem.

Superioribus adiungimus sectione 4. auctoritate Patrum, quam P. Hurtadus non obicit, neque attingit: quia neque nos illam in manuscriptoris discipulorum, ex quibus superiora euertenda collegit P. Hurtadus, obicimus, & expendimus. Rursus addidimus sectione 8. non esse improbable potuisse Deum prohibere actum supernaturalem sicut naturalem, & voluntatem nostram actum sic prohibitum elicere posse. Id negat P. Hurtadus numero 36. quia actum supernaturalem tenetur Deus providere illustrationes, & vocationes supernaturales trahentes hominem in consensum, id autem repugnat cum actu prohibito, atque adeo assertum, aut prohibitionem actus supernaturalis negandam, aut si prohibitio admittatur, non esse concedendam voluntatem à Deo proxime adiutam ad efficiendum actum supernaturalem. Sed Deum posse prohibere actum supernaturalem, ostendimus numero 49. At nihilominus posse in eum efficiendum conferre illustrationes, & affectiones supernaturales necessarias, inde probabile sit, quia Deus potest conferre cogitationes, & affectiones naturales, quibus interdum pronocatur homo ad mortem turpem, sunt enim ex se indifferentes ad actum peccati, & omissionem, continguntque homini necessario citra libertatem ipsius. Ergo etiam possunt conferre supernaturales, quamquam alliciant ad actum prohibitum. Nam sicut naturales inducentes voluntatem in peccatum, possunt à Deo disponi, etiam tanquam ab auctore principali, quin peccatum, in quod inclinant, intendant, ita possunt supernaturales. Ut autem Deus auctor sit moralis peccati, requiritur ut eas cogitationes tribuat ex intentione peccati. Imo addo illustrationes supernaturales necessarias ad actum prohibitum non prouocare voluntatem ad peccatum, sed ab illo retrahere, nam casu, quo actus supernaturalis prohibeatur, requiritur illustratio, quo eius proponatur malitia, at propositio malitiae retrahit voluntatem ab agendo. Ex natura rei illustrationes modo pronitae voluntatem trahunt ad actum supernaturalem, quia eius obiectum, & exercitium proponitur omnino bonum, & conueniens. Tunc autem non ita proponetur, sed disconueniens, & malum. Ergo illustrationes diuinae non traherent, sed retraherent potius voluntatem. De quo plura inferius respondentem ad argumenta P. Hurtado.

SECTIO X.

Uterior instauratio nostra doctrina

64 Vendidimus nostram probationem integram relinqui. Videamus an aliquid obiciat denuo P. Hurtadus quod conuincat. At in primis ea, quibus sect. 6. oppugnat omne genus malitiae, etiam extrinsecae, & indirectae. Arguit primo omne imperium adimit immediatam libertatem actui

Denique doctrina de prohibitionem actus supernat. 63

Expenditur primum.

actui imperato, atque adeo nulla illi competit moralitas, nisi moralitas imperantis. At actui supernaturali competere debet alia moralitas, quae malitiae, quia alias non fieret ex gratia per Christum, nam gratia per Christum non datur nisi ad actus morales. Ergo actus supernaturalis non potest fieri malus ex imperio alterius actus. Sed in primis potest esse imperium conferens bonitatem, & malitiam, quod integram relinquit libertatem immediatam actus imperati, ut contra eundem Patrem Hurtado euincemus disp. 66. sect. 3. & 4. Deinde actus fidei, de quo differit, potest fieri ex gratia per Christum, quamuis imperium eiusdem sit efficax, & malum; quia simul cum eo imperio malo debet necessario adesse semper imperium liberum pie affectionis, quod potest non infici imperio malo actus fidei, cum possit pia affectio ab imperio non proficisci, sed mere comitari illud circa actum fidei. At tunc moralitas actus fidei non est solius malitiae, sed etiam bonitatis pie affectionis; nam sicut actio exterior potest simul imperari ex duplici intentione morali altera bona, & altera mala, poterit actio interior fidei ex duplici affectu altero bono, altero malo determinari. Ergo qua parte continer actus fidei moralitatem bonam potest fieri ex gratia per Christum. Praeterea non est verum, illustrationem supernaturalem, & gratiam per Christum non prouideri à Deo nisi ad actus immediate morales, & liberos; Nam quando actus fidei nulla inficitur malitia, & ab effectu pio vidique bono imperatur, non solum adest gratia, & illustratio ad velle credere, sed etiam ad ipsum credere, ut supponunt Concilia & Patres, & exponemus d. 60. At ipsi credere non est actus immediate moralis. Similiter cum actus charitatis imperatur efficaciter per actum penitentiae non solum requiritur gratia per Christum ad actum penitentiae, sed etiam ad actum charitatis, quatenus actus charitatis sit imperatus; & moralis moralitate penitentiae. Ergo gratia per Christum etiam ad actus immediate non morales necessaria est. A priori est ratio, quia gratia per Christum est illustratio intellectus, & affectio sancta voluntatis. At etiam cum actus supernaturalis penitentiae efficaciter imperatur ab alio, praecedit illustratio intellectus, & affectio sancta voluntatis, tum quia ita fit in eo instanti imperatus, ut possit non fieri imperatus, sed immediate liber, atque adeo ante imperium praecedunt illustrationes, & affectiones necessariae ad illum, ut eis constitutatur liber, & in potestate voluntatis, tum quia etiam actus imperatus fertur in obiectum cognitum, & voluntati graui, cognoscitur autem, & placet voluntati per illustrationem, & affectionem simplicem gratiae. Neque obest ad visionem Dei & amorem in patria non praecedere illustrationem. Tum quia visio Dei non est subdita libertati neque immediate, neque mediate. Tum quia non supponit apprehensiones, sicut assensus fidei. Similiter neque amor constituitur prius in potestate libertatis, sicut actus imperatus, & ipsa visio gerit munus illustrationis ad illam.

65 Secundum.

Secundo arguit, non potest dari imperium naturale in actum supernaturalem. Ergo minus potest vitiosum. Sed antecedens est falsum, ut superioribus disputationibus statuimus.

66 Tertium.

Tertio à priori. Actus supernaturalis est eleuatio atollens naturam in finem supernaturalem. Directio autem in finem malum, & omnis actus

procedens ab illa est deflexio ab eo fine. Ergo non potest esse actus supernaturalis directio in finem malum. Fereor directionem ipsam non esse supernaturalem, quia deflexio est ab eo fine, nego tamen actum directum non posse supernaturalem esse, quia intrinsece confert in finem supernaturalem, quamuis proxime ex vitio voluntatis non conferat, ut neque conferunt proxime plures actus peccatoris intrinsece supernaturales. Praeterea, si directio est culpa tantum venialis, & inefficax, potest proxime in finem supernat. conferre, quia potest cum ea meritum, & imperatorem retinere, ut sect. 8. explicuimus. En quae facile diluantur, quae P. Hurtad. contendit aduersus malitiam extrinsecam, & indirectam actus supernat.

67 Examinatur quae obicit contra prohibitionem actus supernaturalis. Prima obiectio. Accedamus ad ea, quae torquet sub sect. 1. & 2. contra prohibitionem directam, quae difficiliora sunt, & non attingimus sect. 8. ideoque non omnino, plenoque consensu asseruimus actum supernaturalem posse fieri directe prohibitum sed modestius, id improbabile non esse praeterim si actus bonus naturalis fieri potest. Obicit igitur primo cum P. Vafq. Christus non est mortuus ut damnemur. Esset autem mortuus, ut damnemur, si fieret actus supernaturalis directe prohibitus, quo damnatur, tum quia mortuus est, ut fiat actus supernaturales: tum quia auxilia gratiae, quibus fieret talis actus, impetrata essent per Christum. Ergo repugnat actus supernaturalis directe prohibitus. Respondeo. Christus mortuus est, ut fiat actus supernaturales, eo modo quo de facto nullus actus supernaturalis est directe prohibitus, neque ex natura rei prohiberi directe potest, sed potestare absoluta Dei. Si autem Deus vteretur hac absoluta potestate, tunc Christus mortuus fuisset, ut fierent actus supernaturales conformes legi Dei, atque adeo non illi, qui lege Dei prohibiti sunt. Illustrationes autem supernaturales praecedentes actum supernaturalem prohibitum, essent quidem gratia per Christum, quatenus conferrent ad retinendum voluntatem ab agendo actum prohibitum, non vero, quatenus conferrent ad illum agendum. Etenim tunc illustrationes diuinae proponerent obiectum, & exercitium actus supernaturalis diuerso modo, quam nunc proponunt, nempe disconueniens naturae rationali, & contra legem Dei, quod modo illustrationes supernaturales proponere nequeunt, atque adeo remouerent potius, quam mouerent voluntatem in agendum prohibitum actum. Itaque sicut actus supernaturalis prohibitionem Dei variatur moraliter in ordine ad salutem supernaturalem hominis ita illustrationes etiam conferentes in illum variantur, ut qua parte eum actum inducere possunt, non sint beneficia naturae rationalis, neque gratiae, quamuis supernaturales sint, sed solum qua parte possunt voluntatem auocare ab illo. Etenim possunt qualitates aliquae esse supernaturales, quin sint beneficia hominis, ut actio vtendi animum procedens per virtutem obedientialem ab igne inferni supernat. est, tamen non est beneficium, sed poena hominis viti per illam. Similiter igitur cogitationes supernaturales praeuia ad actum supernat. prohibitum non sunt gratia, & beneficium naturae impetratum per Christum qua ratione conducunt ad existentiam actus sed solum qua ratione conducunt ad liberam, & mea opinionem meritoriam omissionem illius, quamquam etiam qua ratione in eius actus existentiam conferunt, super-

Supernaturales sint, quia ea ratione moraliter variantur prohibitionem Dei ab esse beneficij conferentis in salutem ad aliud esse diuersum.

68
Secunda

Obijcit secundo. Deus esset author specialis entitatis peccati; nam Deus est author specialis cuiuscunque actus supernaturalis, cum ad eum agendum eleuare debeat voluntatem, eiusque imbecillitatem, auxilio supernaturali, atque indebito roborare. At Deus neque entitatis peccati specialis author est; quia ad illam solum concurrat tanquam causa prima vniuersalis; quare etiam prædeterminantes aiunt, Deum non prædeterminare voluntatem ad entitatem physicam peccati concursu speciali, sed generali omnibus creaturis communi. Ergo actus supernaturalis non potest esse directe prohibitus, & malus. Confirmatur; Deus non solum est causa specialis physica, sed etiam moralis actus supernaturalis alliciendo, & inuitando voluntatem ad illum medijs illustrationibus, quas gratiosè dispensat. Ergo Deus esset causa moralis consulens eum actum, quo damnatur. Quare nescio (ait P. Hurtadus) qua ratione hæc sententia possit inter catholicos tolerari? Sed miror tenacitatem aliquorum ingeniorum, quæ ita suis adherent opinionibus, vt non aduertentes animum in faciles, & cuique obuias suorum argumentorum solutiones, primo illorum impetu de aduersariis tanquam de victis hostibus triumphent, & in censuras contrariæ sententiæ illico ardeant. Incipiamus à confirmatione argumenti explicationem lucem dabit. Neque multis opus est ad illam. Deus quidem de facto causa moralis est actus supernaturalis, quia de facto nullus est, qui non sit salutaris, & conferens in vitam æternam. Cum autem Deus prohiberet actum supernaturalem, non esset causa specialis moralis actus supernaturalis prohibiti, sed tantum physica, quia tunc existentia libera talis actus non esset salutaris, sed nociua homini, & contra legem ipsius Dei. Quare neque Deus inuitaret hominem ad illum, neque consuleret, sed potius illustrationes à Deo infusæ retraherent ab agendo illum, cum ei proponerent prohibitionem diuinam, vt nuper dicebamus, voluntasque diuina eas illustrationes dispensans, non intenderet eius actus existentiam, sed obedientiam omittendi illum, quæ Dei intentio necessaria erat ad causalitatem moralem. Neque mirum eo genere prouidentia se gerere Deum in actum supernaturalem, cum omnia ista priori voluntati Dei nolenti existentiam actus supernaturalis consentanea sint. Quod nescio, qua ratione non aduertit P. Hurtadus. Siquidem neque ipse negat posse à Deo prohiberi actum supernaturalem, sed à Deo prohiberi iuuari voluntatem ad eum agendum. Ait igitur, posse Deum prohibitionem actus supernaturalis ita retrahere auxilia ad illum, vt ea conferre non possit. Sic argumentor. Deus ita pronus est, & munificus in dispensandum auxilia sufficientia ad actus supernaturales, vt præueniens hominum voluntatem ad ostium ster pulsans corda eorum, vt ea admittat, & vix sunt vlla peccata, quæ retrahere possint Deum ab illis dispensandis. Ergo Deus suo prope genio, & munificentia ferretur ad donandum auxilia in actum supernaturalem, quem admittit prohibendum. Negabit meritò consequentiam, quia modo Deus ideo liberalis est in prouidentis eis auxilijs, quia prænoscit existentiam actuum futuram homini salutarem, & suæ voluntati conformem; posita autem prohibi-

Confirmatur

Reficitur.

tionem non ita prænoscit actus supernaturalis existentiam futuram; atque adeo mirum non est, Dei prouidentiam retrahi à dispensando ea auxilia. Quid ergo ipsi mirum esse debet, etiam consequenter ad meam opinionem asseri, Deum quidem posita prohibitionem conferre illustrationes posse sufficientes ad agendum eum actum; sed non ex intentione quod fiat, sed potius quod obediatur Deo non agendo; non illustrationes inuitantes, sed potius retrahentes voluntatem ab eius libero exercitio; atque ita Deum non fieri causam moralem eius actus. Qua ratione in hanc consequentiam doctrinæ non aduertit? Neque quidpiam efficit, si contendat, supernaturalitatem exigere, vt Deus sit moralis causalitatis actus intentione, atque consilio. Nam vt actus supernaturalis sit, sufficit concursus specialis physicus, isque sit actus, in quem virtus physica naturæ absque speciali, & supernaturali principio physico non sufficiat; eo enim ipso talis actus transit metas, & conditiones actus naturalis. En iam prompta nunc argumenti solutio. Deo repugnat causalitas specialis physica, ex se indifferens ad actum, & eius omissionem cum intentione, & causalitate morali omissionis, & non actus. Tunc autem Dei causalitas specialis non esset moralis, sed physica, non determinata, sed indifferens cum intentione, & causalitate morali omissionis, potius quàm actus. Ecce qua ratione hæc sententia possit inter catholicos tolerari.

69

Tertio arguit. Actus supernaturalis est amatus à Deo speciali affectu complacentiæ, quo actus naturalis non amatur; nam efficiuntur per auxilium gratiæ congruum, quod & ab Augustino, & Ecclesiæ Patribus prædicatur ingens hominis beneficium, & grande diuini amoris argumentum. At cum hoc amore speciali Dei non recte componitur actum esse prohibitum. Ergo prohiberi non potest. Respondeo. De facto sic amatur actus supernaturalis, quia omnino bonus efficitur, & directe non prohibetur. At cum prohiberetur à Deo, non esset omnino bonus, & diuino amoni congruus, neque cogitatio, qua voluntas eum eliceret, eo ex capite esset beneficium speciale naturæ, vt superioribus exposuimus. Quod aduersarij diffiteri non debent. Nam ipsa admittit actum supernaturalem posse esse prohibitum, quamquam negat sic prohibitum posse à voluntate esse libere elicatum; quia neque à Deo sic potest intendi, neque voluntas creata auxilijs gratiæ iuuari. En actus supernaturalis possibilis ante prohibitionem erat capax amoris Dei experientis existentiam ipsius, & illustrationes conferentes in illum poterant tanquam beneficia hominis specialis Dei amore dispensari; at vero post Dei prohibitionem id repugnat. Ergo similiter quamuis existat is actus prohibitus, non terminabit amorem, complacentiæ diuinæ, quem seclusa prohibitionem terminaret, neque illustrationes ad illum erunt beneficia hominis amore diuino dispensata, quemadmodum essent, si prohibitio non adesset. Quod enim tu ais erga actum supernaturalem possibilem, aio ego erga eundem existentem. Itaque sicut à te non censetur absurdum, non posse actum supernaturalem possibilem à Deo intendi, & illustrationes gratiæ, tanquam beneficia prouideri; ita neque absurdum censeri debet, cum existentem non amari, & illustrationes existentes gratiæ, tanquam beneficia non æstimari, qua ratione existentiam actus inducunt, sed liberam eius omissionem,

Tertia.

Infringitur.

vt anterioribus obieciimus. Hæc satis aperta sunt, & abunde sufficiunt ad aliquam probabilitatem actus supernaturalis prohiberi, & nihilominus libere eliciti à nostra voluntate.

DISPV. LI.

DISPV. LI.

An actus supernaturales efficiant habitus infusos?

Ad noticiam actuum supernaturalium atinet expendere vim actuum ipsorum. Ac in primis an virtutes efficientes habituum per se infusorum præditi sint, verbi gratia, actus fidei virtute efficiens habitus, qui pueri ad credendum in Baptismo donatur, & actus charitatis virtute efficiens eius habitus qui ad diligendum Deum seclatur gratiam iustificantem, & sic de alijs.

SECTIONES.

- 1 Statuitur sententia negans.
- 2 Expenduntur probationes.
- 3 Rektior probatio communis sententiæ.
- 4 Fundamenta sententiæ affirmantis.

SECTIO I.

Statuitur sententia negans.

Explicatur
cõrouerfia

Certum est primo, posse efficere per virtutem obedientialem comunem omni creaturæ. Certum est secundo, posse habitus per se infusos fieri interdum ex natura rei absque influxu efficienti actuum supernaturalium, vt producti sunt in Christo Domino, Beata Virgine, & pueris baptizatis. In quibus eos produci contra ipsorum naturam, quis audeat affirmare? Quare controuersia est an actus supern. efficiant ex natura rei habitum per se infusum cū actus supern. habitum præcedunt. Vel quoad primam existentiam, vt cum infidelis per actum fidei se disponat ad fidem, & peccator fidelis per actum contritionis ad charitatem; vel quoad intentionem, vt cum homo iustus per actus meritorios intendit virtutes infusas? Nam vt bene Pater Suarez lib. de gratia capite quarto, numero decimo-septimo. in eodem gradu certitudinis ponenda est efficiencia actus supernaturalis in habitum per se infusum quoad intentionem, & primam productionem.

2
Auctores
S. Thomas
Caiet. &c.

Omnium Theologorum sententia docet habitus per se infusos neque produci, neque augeri efficienter per actus. Ita S. Thomas in 2. quæst. 51. art. 4. in corp. & ad 3. quæstione 53. art. 4. quæstione. 1. de virtutibus art. 1. ad 17. Caietanus, Conradus, Medina, & omnes Thomistæ. 1. 2. locis allegatis; Henricus quod lib. 5. quæstione 23. Altiiodorensis 3. Sum. tr. 4. capite quinto, Almainus 2. mor. Gregorius in 1. dist. 17. quæstione 5. Gabriel ibidem quæstione 4. Cathusianus quæstione secunda, Durandus quæstione 8. & in 3. dist. 27. Marcellus in 4. quæst. 10. Corduba libro primo, quæstione 9. Franciscus à Christo in 1. dist. 26. quæstione 6. Vigue-

Ripalda de Ente Tom. 1.

rius capite 12. §. 1. Sotus libro secundo de natura & gratia capite nono, Pater Suarez libro 8. de gratia capite quarto, Pater Torres 2. 2. disputatione 45. dub. 7. P. Hurtado disputatione sexagesima-seconda, sectione secunda, Lorca 1. 2. de virtutibus disputatione 19. con. 1. Pater Salas 1. 2. tom. 2. tract. 11. disputatione 6. sectione 9. Quod adeo certum est, vt Medina oppositum asserat temerarium; Pater Conninck repugnans aperte Tridentino, & alij apud Suarezium n. 12. repugnante Concilio Atracis. & ipse Suarez omnino improbable, & cui sine magna audacia assentiri non potest. Quare miror audaciam recentiorum, qui incaute asseruerunt oppositum esse in Theologia probabile.

Ideo communis sententia delerenda non est quam fateor, magis mihi probat Theologorum auctoritas, quam rationis præsidium: nam si ratio consulatur, non adeo facile inuenietur, vt secl. sequenti videbimus. Et quidem in iis, quæ ratio naturalis assequi non valet, neque illi repugnant; imprudentis Theologi est à communi iudicio destit. ère, solum quia ratione non conuincitur. Nam neque tu oppositum conuincas ratione. Quare ergo propter communem auctoritatem plenum, ac deliberatum assensum sententiæ communi non præstes?

SECTIO II.

Expenduntur probationes.

Prima probatio sumitur ex Tridentino sess. 6. capite 7. vbi cum statuisse nostram iustificationem fieri per susceptionem gratiæ, & donorum, fidei, spei, & charitatis, addit causam efficiens huius iustificationis, ac per consequens donorum habitualium esse solum Deum tamen iustificationem peccatoris præcedit actus contritionis. Ergo ex mente Concilij actus contritionis non est causa efficiens alicuius habitus supernaturalis, atque adeo neque reliqui actus suorum habituum. Hoc argumentum facile soluitur. Primo, quia Concil. non ait, causam efficientem esse solum Deum, sed esse Deum. Secundo, quia non agit de habitibus supernaturalibus virtutum, sed de gratia iustificante ab illis distincta, quam nullis actibus produci, certissimum est. Tertio, quia esto agat de virtutibus supernaturalibus integrantibus iustificationem, agit de omnibus collectiue sumptis, cum omnium collectio seclatur gratiam iustificantem, & iustificationem integraliter compleat. At iustificationem non præcedit actus efficiens collectionem omnium, præsertim si fiat iustificatio per attritionem in sacramento, & ea physice non existat in instanti iustificationis, vt contingere potest.

Secundo ex Aug. lib. 1. retract. c. 9. & lib. 2. de lib. arb. c. 18. & 19. asserente, virtutem supernat. esse bonam qualitatem quam Deus in nobis sine nobis operatur. Respondeo primo Etiam auxilia gratiæ actualis dicuntur fieri in nobis sine nobis, tamen cõmuni consensu Theol. quem lib. 51. illustrabimus, auxilia gratiæ sunt concursu physico efficienti potentia naturalis. Quippè ea auxilia sunt illustrationes, & affectiones piæ voluntatis ante omnem consensum liberum nobis donatæ à Deo. Illustrationes autem, & affectiones voluntatis non fiunt à solo Deo absque concursu

T c physice

Supernaturalis actus non efficit habitus infusos.

Prima.

Secunda, S. Augustin.

physice efficienti potentie vitalis. Igitur sicut gratie actus sunt in nobis sine nobis libere operantibus, ita & habitus dici possunt sine nobis fieri, quia posita existentia actuum non est in nostra potestate efficientia illorum. Item secundo sunt sine nobis physice agentibus per se, quoniam habitus infusus per se antecedit actum, ceterum per accidens potest actus antecedere, & tunc habitum supernaturalem efficere. Denique Augustinus, solum voluit fieri in nobis sine nobis agentibus facultate nature, non virtute supernaturali superaddita actiuitati naturali.

6 Tercia.

Tercia probatio plurium Thomistarum est. Habitus supernaturales creantur non sunt virtute alicuius creaturæ, sed à solo Deo. Verum antecedens esse falsum reliquimus manifestum disp. 7. Deinde licet habitus supernaturales creentur, tamen vnio ipsorum cum animo non creatur, sed per educationem efficitur, sicut vnio animæ cum corpore producit per educationem, quamuis ipse animus per creationem efficiatur. Ergo saltem vnio habituum cum animo poterit fieri virtute efficienti actuum supernaturalium.

7 Quarta.

Quarta probatio Antonij Perez, & Patris Hurtado est. Dux causæ æquiuocæ non sunt quoad speciem mutuo causæ. At habitus supernaturalis, & actus sunt causæ æquiuocæ. Ergo non possunt esse mutuo causæ efficiens ipsius habitus. Etiam hæc ratio debilis est. Primo quia habitus naturalis & actus sunt quoad speciem mutuo causæ communi consensu philosophorum, quem probauit libro de anima. Secundo species impressa, & cognitio naturalis mutuo sunt causæ, nam species impressa efficiunt cognitionem, & deinde ipsa species efficiunt cognitiones. Neque refert quod ait P. Hurtado, cognitiones ab specie productas esse diuersas. Nam etiam actus supernaturales antecedentes habitum sunt diuersi ab actibus procedentibus ab habitibus, vt exposuimus disputatione 34. & 35. Præterea quia saltem cognitiones intendentes priorem speciem non sunt diuersæ à cognitionibus elicitis per ipsam speciem, nam species impressa intenditur efficienter per cognitiones elicitas ab ipsa. Denique quia sentatio interior relinquens speciem impressam in phantasia non est diuersæ speciei ab ea, quæ deinde per ipsam speciem circa idem obiectum efficitur. Tercio hæc ratio displicet quia non adducitur aliqua probatio, qua causæ æquiuocæ quoad indiuidua eiusdem speciei mutuo causæ non sint.

8 Quinta.

Quinta est Aragonis. Habitus supernaturales sunt magis supernaturales, quam ipsorum actus, cum actus habeant aliquid naturalitatis admixtum ex concursu potentie naturalis. Ergo actus non possunt efficere habitus supernaturales. Sed antecedens huius argumenti esse falsum ostendi disp. 30. sect. 25. Deinde hæc ratio petit manifeste principium, nam supponit habitum infundi à solo Deo, & non habere ortum naturalitate potentie vitalis, neque actus eliciti ab illa, de quo est tota disputatio. Nam maior supernaturalitas habitus solum pendet à maiori independentia habitus ab concursu potentie naturalis, aut actus eliciti ab illa. De quo rationem inquirimus.

9 Sexta.

Sexta inter omnes Theologos frequens. Actus supernaturalis ex natura rei supponit habitum infusum. Ergo non potest habere virtutem naturalem efficientem illius. Nam virtus naturalis

non inest rebus, nisi ad effectus, qui existunt iuxta naturam ipsius causæ. Ergo, si habitus supernaturalis non potest iuxta naturam actus subsequi existentiam actus, neque poterit fieri virtute naturali actus. In primis antecedens mea opinio non est falsum est. Nam vt docui disp. 34. & 35. plures sunt actus supernaturales, qui ex natura rei non exigunt procedere ab habitu supernaturali, nempe omnes, quibus disponitur ad iustificationem. Deinde si velis, actus supernaturales antecedentes habitus infusos procedere efficienter ab illis, vt actum fidei ab habitu subsequente fidei, & contritionem ab habitu subsequente contritionis, atque adeo è contra habitus non posse fieri ab actibus, à vero abest, vt ostendi tr. de Iustificatione, & tract. de charitate. Si autem velis, actum supernaturalem ex natura rei nulla ratione antecedere habitus infusos, atque adeo præditum esse non posse virtute connaturali actiua habitus infusi. Contra est, quia habitus supernaturales ex natura rei sunt amissibiles per peccatum, sicut gratia habitualis amissibilis est. At ad recuperationem gratiæ iustificantis, & habituum supernat. ex natura rei necessaria est dispositio moralis voluntatis, vt tr. de Iustificatione docuimus, saltem non est contra naturalem providentiam rerum, vt talis dispositio præcedat. Ergo potest competere actui supernat. connaturaliter virtus actiua habitus supernaturalis; quandoquidem euentus, in quo habitum antecedit, ex natura rei possibilis est. Ergo potest actus ad eiusmodi euentum ferre ex se virtutem actiuam habitus supernaturalis, sicut calor, probabili opinione, virtute actiua ignis præditus est, quamuis per se tanquam proprietates ignis exigebat formam ignis supponere; quia ex occurrere causarum naturalium possibile est, formam ignis destrui, ideoque ad recuperandum illam subiectum necessario disponi.

10 Septima.

Septima etiam ab omnibus contenditur. Habitus per se infusus eo differunt ab acquisitis, quod acquisiti sunt per actus; infusi vero à solo Deo. Ergo repugnat habitibus per se infusis produci per per actus. Respondeo; vt aliquod donum dicitur infusum per se, non requiritur, vt semper fiat à solo Deo, sed infusum per se esse potest, quamuis interdum fiat actiuitate alicuius agentis creaturi. Primo, quia donum per se semper à solo Deo producit, & per accidens illi contingit, vt actiuitate alterius agentis existat. Itaque habitus infusus eo differt ab acquisito, quod infusus potest per se à solo Deo infundi, quamuis inuerso ordine supernaturali per malitiam creaturæ possit actibus disponentibus ad eius restitutionem perducì; acquisitus vero semper actibus efficitur, quin per se à solo Deo aliquando producat. Secundo quia tale donum non efficitur virtute nature, sed gratiæ; nam auxilia gratiæ actualis dicuntur infusa, quamuis potentia naturalis conferat concursum efficientem in illa, vt dicebamus num. 5.

11 Octaua.

Octaua, & communis omnium probatio est. Habitus per se infusi in ordine supernaturali imitantur potentias naturales. Potentia autem naturales non sunt ab actibus, sed ab anima dimanant. Veruntamen efficacia huius probationis tanta non est, vt communem assensum mereatur. Nam actus supernaturales disponunt ad habitus infusos, etiam si actus naturales nunquam disponant ad potentias. Ergo similiter possunt actus supernaturales efficere habitus infusos, etiam si actus natur. non efficiant potentias. Præterea

terea actus naturales intellectus efficiunt speciem impressam, quæ se habet per modum habitus, licet tribuat simpliciter posse. Rursus actus supernaturales intendunt aliqua ratione habitus, & actus naturales nulla ratione intendunt potentias. Ergo possunt actus supernaturales efficere intentionem habitus, quamuis actus naturales non efficiant potentias. Etenim si in his omnibus habitus infusi non referunt potentias naturales, quare referent in eo, quod actibus non fiant?

SECTIO III.

Rectior probatio communis sententia.

12 Prima à posteriori.

Cernis, quam difficile probetur sententia communis. Rectius probatur à posteriori. Quoniam actus supernaturales virtutum moralium non efficiunt habitum infusum, cum necessario sunt ab homine iusto; neque cum sunt libere ab homine peccatore, alioqui auerentur habitus supernaturales in homine iusto per actus non meritorios, & fierent virtutes morales in homine peccatore sine gratia iustificanti. Ergo non inest actibus supernaturalibus vis physice productiua habituum supernaturalium. Probatur consequentia; quia cum actus supernaturales sint causa necessaria, & non libera, operantur habitum, quantum possunt. Ergo si possunt, efficient necessario habitum, cum sunt libere à peccatore, & cum sunt necessario à iusto; siquidem actus eliciti à peccatore, & iusto, necessarijque liberi omnes sunt eiusdem actiuitatis, & speciei. Nisi velis, Deum vim in ferre actibus in euentu argumenti, putando eos actione sibi debita in habitus supernaturales; quod dicendum non est. Confirmatur, productio, & intentio habituum supernaturalium est præmium morale actuum. Ergo non sit actione necessaria ipsorum actuum; nam præmium, vt diximus in tr. de merito, debet esse separabile ex natura rei ab actu meritorio.

Confirmat.

13 Secunda à priori.

A priori probari potest ex præstantia habitus supernaturalis excedentis perfectionem actus. Nam nullus est actus à Deo perfectus, supra quem non sint possibiles alij perfectiores & perfectiores sine fine. At nullus est actus à Deo perfectus, quem sua actiuitate non contineat habitus. Etenim si quis conuertatur in Deum per actum charitatis detestantem omnia peccata mortalia, potest per habitum in iustificatione acquisitum elicere actum, quo detestetur venialia, & actum quo propter gloriam Dei dedat se cruciatibus martyrij. Ergo habitus longe præstantior est, quam actus. Rursus habitus eleuat imbecillitatem potentie naturalis tribuendo illi actiuitatem, quam ex se non habet. At actus non habet istam excellentiam eleuandi naturam supra suas vires naturales. Ergo non potest continere in virtute sua actiua perfectionem habitus.

14 Prima obiectio. Diluitur.

Obiicies primo, speciem impressam, & habitum acquisitum influere in actus perfectiores iis, à quibus efficiuntur. Ergo etiam potest similiter habitus infusus. Nego consequentiam. Discrimen est; quia species, & habitus naturalis influunt tanquam causæ omnino partiales continentes effectum cum alia comparte longe perfectiori, & ex se actiua omnium actuum naturalium. At habitus est virtualiter, & æquiuacenter

Ripalda de Ente Tom. I.

quasi causa adæquata actus supernaturalis; nam licet cum illo influat potentia naturalis tanquam causa partialis, tamen virtutem influendi non habet ex se absolutam, sed illam accipit eleuata & roborata per habitum. Itaque diuerso modo sunt causæ partiales habitus, & species naturalis, quam habitus supernaturalis; siquidem habitus, & species naturales efficiunt actus naturales cum potentia naturali, quæ virtualiter continet perfectionem habitus, & speciei, cum sint principia quæ ex natura sua illius exigentiæ, & actiuitati debita, & annexa sunt; ceterum habitus non influit cum potentia naturali, quæ ipsum habitum virtualiter contineat, & quasi debitum suæ exigentiæ vendicat.

15 Secunda.

Explicatur.

Obiicies secundo, actum charitatis esse iustificantem, non vero habitum; item visionem Dei esse beatantem, non vero habitum luminis gloriæ. Ergo actus sunt perfectiores, quam habitus. Respondeo: Hi actus non sunt perfectiores physice, sed solum moraliter in æstimatione voluntatis. Possunt enim plura physice ignobiliora æstimatione voluntatis esse præstantiora, nam æstimatio moralis, & physica ex diuersis pendit principiis; quare aurum moraliter æstimatur plusquam musca, quamuis physice non sit perfectius, quam illa. Nam æstimatio moralis desumitur ex maiori perfectione, quam res habet in ordine ad vltus morales nature rationalis; æstimatio physica vero ex perfectione, quam res habet in ordine ad se, scorsim à convenientia cum natura rationali. De quo vberius alibi statuendum est.

SECTIO IV.

Fundamenta sententia affirmantis.

Non desunt recentiores, qui nihilominus tueantur sententiam affirmantem. Verum ad illam nullum adducunt argumentum, quod alicuius ponderis sit. Primum est, quia actus naturales efficiunt habitum naturalem, Ergo supernaturales supernaturalem. Hoc argumentum, si quid probat, solum est, efficere habitum supernaturalem acquisitum tribuentem facile posse; non vero habitum per se infusum tribuentem simpliciter posse. De quo disputatione sequenti. Præterea discrimen est excellentia habitus supernaturalis præ naturali. Quippe habitus supernaturalis excedit perfectionem actuum supernaturalium, naturalis vero actibus naturalibus non præstat.

16 Dissoluitur prima probatio contrariæ sententiæ.

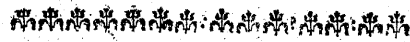
Secundo arguunt. Actus supernaturales disponunt ad habitus. At dispositio vltima ad formam efficit ipsam formam, vt calor vt octo efficit formam ignis. Ergo actus supernaturales efficiunt habitum. In primis hoc argumentum etiam probat actus supernaturales efficere gratiam iustificantem, quia disponunt ad illam; quod credendum est, tum quia gratia iustificans longe excellit perfectionem cuiusque actus, tum quia actus vnus virtutis, verbi gratia, charitatis possit efficere collectionem omnium virtutum, cum ad omnium collectionem disponat. Deinde actus supernaturales non disponunt animam physice, sed solum moraliter ad infusionem habituum. At solius dispositionis physice est influere efficienter in formam ad quam disponit. Denique

17 Secunda.

T r z incertum

incertum est in phylosophia, dispositionem accidentalem esse causam efficientem formæ substantialis.

18 Tertia. Tertio. Si actus supernaturales non efficient habitum, posset charitas augeri per actus remissiores ipso habitu. At non augetur per actus remissiores. Ergo. Maior probatur, quia per modum meriti possunt actus remissiores concurrere ad augmentum superius ipsius habitus. Minor est S. Thomæ 2. 2. quæst. 14. artic. 6. Respondeo. Actus remissiores augent intentionem habitus. Neque in hoc existit aliquod Theologicum absurdum, sed oppositum absurdum Theologicis plenum est, ut tr. de charitate exposuimus, ubi ab hac sententia alienam esse mentem Angelici Præceptoris ostendimus. Deinde etiam actus naturales remissiores habitu efficiunt augmentum habitus, ut lib. de anima docui. Ergo etiam posset supernaturales efficere. Ex quibus constat quam debilibus fundamentis nitatur opinio recentiorum contra communem Theologorum consensum. Quare merito temeritatis notam merentur cum absque fundamento deserant communem Theologorum assensum.

DISPUTATIO LII.

An actus supernaturales efficiant habitum acquisitum supernaturalem?

ABITVS acquisitus supernaturalis est, qui supponens potentiam naturalem potentem simpliciter elicere actus supernaturales, tribuit ipsi facilitatem ad agendum; sicut habitus acquisitus naturalis, qui supponens facultatem simpliciter ad agendum actus naturales confert potentiam facilitatem ad exercitium illorum. Igitur quamquam actus supernaturales non efficiant habitum supernaturalem per se infusum, tribuentem potentiam simpliciter posse, inquirimus, an saltem efficere valeant habitum supernaturalem conferentem facile posse.

SECTIONES.

- 1. Proponitur sententia affirmans.
2. Eligitur sententia negans.
3. Diluuntur argumenta sententia affirmantis.
4. Qua ratione potentia naturalis facilis sit ad actus supernaturales per habitum naturalem?

SECTIO I.

Proponitur sententia affirmans.

2 Secundo. Affirmant recentiores propendente Patre Hurtado d. 16. de anima sect. 8. Primo à priori, quia actus supernaturales non sunt minoris efficacitæ, quam naturales. Actus autem naturales efficiunt habitum acquisitum naturalem, ut supponitur. Ergo supernaturales efficiunt supernaturalem. Secundo à posteriori, quia continuo exercitio actuum supernaturalium reddi-

tur potentia facilior. Ergo eorum usu acquiruntur habitus supernaturales. Antecedens notum est experientia. Consequentia constat, quia totum fundamentum adstruendi habitus acquisitos in potentia est facilitas relicta ex actibus præcedentibus in potentia.

3 Solutio prima im- pugnatur. Dices primo cum Thomistis nonnullis eam facilitatem oriri ex habitibus per se infusis, qui continuo augetur per actus. Sed contra; quia habitus per se infusus non faciliat potentiam ad actus supernaturales. Ergo facilitas potentia reducenda est in habitum acquisitum, & infusum. Probatur antecedens, quia parvuli accipiunt habitus supernaturales in baptismo; perveniens tamen ad usum rationis experiuntur se difficiles ad studium virtutis. Item per actum misericordiae, verbi gratia, augetur omnes virtutes infusæ; tamen non augetur facilitas potentia ad omnes actus virtutum, ut cernitur quotidiano experimento. Ergo facilitas potentia non oritur ex habitu infuso. A priori, quia habitus per se infusus non supplet, minuitve concursum, seu conatum vitalem, quem ex suo munere conferret potentia ad actus similes supernaturales; facilitas autem potentia relicta ex actibus præcedentibus est illa, quæ supplet, & minuit conatum potentia ad actus similes præcedentibus, ut ostendi in lib. de anima.

4 Item secunda. Dices cum Patre Suarez libro sexto, de gratia capite decimo quarto, eam facilitatem reduci posse in specialem providentiam, & assistentiam virtutis divinæ, & auxiliorum, quibus homo iustus iuuatur à Deo ad operandum suaviter opera virtutum. Sed contra; quia si ea facilitas reduci potest in aliud, quam in habitum acquisitum præbetur occasio negandi omnes habitus acquisitos; quandoquidem facilitas operandi relicta ex actibus præcedentibus inuexit in scholas habitus acquisitos. Præterea quia facilitas, quam experimur ad actus naturales, ea est, quæ post exercitium operandi, minuat conatum, & concursum potentia; ita ut operetur actus sequentes cum minori conatu; & concursu, quam operabatur præcedentes; quocirca ea facilitas provenire debet à principio efficienti, ut ostendimus in lib. de anima. Sed providentia extrinseca Dei, auxilia interna, & alia, in quæ Pater Suarez refert facilitatem operandi, non sunt causa efficiens actuum supernaturalium, potens minuire, & supplere concursum vitalem potentia. Ergo immerito refertur in illa facilitas operandi, quam experimur in potentia.

5 Item tertia. Dices tertio cum Patre Molina 1. p. quæstione 1. articulo 3. d. 3. in fine, Patre Azor. tom. 1. libro 3. institutionum cap. 21. quæstione 3. Patre Granados 1. 2. controuers. 4. disputatione 4. numero 12. Patre Coninck 2. 2. d. 7. dub. 3. Bacon. in 3. distinct. 19. art. 3. in fine, Bergomenis in concordantiis Dni Thomæ dub. 691. eam facilitatem provenire ex habitu naturali, qui eleuatus principio supernaturali infuso potest facilitare potentiam actus supernaturales, quod videtur sentire D. Thomas 1. 2. quæstione 17. articulo 4. & probabile reputat Pater Vasquez 1. 2. d. 29. numero 84. & Pater Salas tom. 1. in 1. 2. d. 51. tractat. 10. numero 58. & 63. Sed contra arguit Pater Suarez. Facilitas habitualis est inclinatio potentia in actum. Sed habitus naturalis non potest inclinare in actum supernaturalem. Ergo facilitas habitualis potentia non oritur ab habitu naturali.

naturali. Arguunt alii; habitus faciliat ad actus similes iis, à quibus est productus. Sed habitus naturalis producit actibus naturalibus. Ergo solum faciliat ad actus naturales, & non supernaturales.

SECTIO II.

Eligitur sententia negans.

6 Authores. Nilominus standum est communi sententia: quæ docet non fieri habitus acquisitos supernaturales, per actus supernaturales. Ita P. Suarez, P. Vasquez, P. Coninck, P. Granados, P. Salas, P. Azor, Bacon, Bergomenis relati num. 5. cum Patre Torres 2. 2. d. 46. dub. 9. Lorca 1. 2. de virtutibus disp. 19. Quod eadem certitudine censet Pater Suarez habendum esse, quia habitus per se infusus non fieri per actus. De quo vide dicta disputatione præcedenti num. 2. Mouetque primo, quia non sunt afferendi eiusmodi habitus supernaturales absque efficaci argumento. Hoc autem in re præsentem non inuenio, ut constabit ex se& sequenti.

7 Secundo. Actus supernaturales non efficiunt habitum, qui conferat potentia simpliciter posse. Ergo neque habitum supernaturalem, qui conferat facile posse. Antecedens ostendimus disput. præterita. Consequentia probatur. Habitus supernaturalis conferens potentia facile posse, etiam conferet simpliciter posse; nam ille solus absque habitu per se infuso sufficeret ad actum supernaturalem; nam ut actus supernaturalis fiat à potentia naturali, sufficit vnicum principium efficiens supernaturale, quod, eo ipso quod supernaturale est, & efficiens actus supernaturales, non potest non complere imbecillitatem potentia ad tribuendum actui supernaturalitatem, quam potentia non continet, ut bene ostendit Pater Fonseca 6. Metaphysicæ cap. 1. quæst. 1. concl. vltima. Sed cum habitu supernaturali acquisito existeret vnicum principium efficiens supernaturale. Ergo etiam si non adesset habitus infusus ille solus sufficeret ad supernaturalitatem actus; ac proinde conferret potentia simpliciter posse ad efficiendum actum supernaturalem.

8 Tertio. Vel habitus acquisitus charitatis supernaturalis remanet in homine post peccatum, vel non? Primum videtur durum, & intellectu difficile, quare non deperdat, sicut habitus per se infusus, quandoquidem efficeret in animo munus idem, quod efficiebat habitus per se infusus; nam per eum habitum posset animus operari actus charitatis, sicut per habitum infusum, ut nuper dicebamus. Secundum vero dicitur omnino fundamentum adstruendi huiusmodi habitus acquisitos, nam post peccatum manet in anima facilitas ad actus virtutum, quæ erat ante peccatum. Et per se absque habitu supernaturali acquisito. Ergo absque eo habitu potest anima facilitari ad actus virtutum, ac per consequens eiusmodi habitus necessarius non est. Quoniam existente habitu charitatis infuso reduci potest facilitas potentia ad ea capita, ad quæ reducitur non existente.

9 Quarto à priori. Habitus acquisitus faciliat potentiam minuendo, ac partialiter supplendo conatum, & concursum vitalem, quem alias sine habitu acquisito conferret potentia in

actum supernaturalem, ut explicui lib. de Anima cum Ockamo, & Gabriele in 3. dist. 23. art. 2. notabili 4. & art. 3. dub. 2. Patre Fonseca 9. Metaphysicæ cap. 5. quæst. 4. sect. 2. P. Valentia 1. 2. disp. 4. puncto 1. Patre Suarez Metaphysicæ disp. 44. sect. 5. num. 7. Patre Moncao d. 4. cap. 3. 9. Deinde eadem ratio, & P. Granado 1. 2. contr. 4. d. 3. num. 13; Sed ad minuendum conatum potentia naturalis, supplendumque partialiter eius concursum vitalem necessarius non est habitus supernaturalis, ut ostendimus infra; quinimo accommodatior est habitus naturalis, nam concursus proprius potentia naturalis melius sufficitur per agens naturale, quam per agens supernaturale, quare potentia vitales naturales eodem modo iuuant animum ad actus supernaturales, quo iuuant ad naturales, etiam si animus immediate agat cum potentiis à se distinctis, quia eius munus est substituere concursum animæ, quæ semper est agens naturale. Ergo habitus facilitans potentiam naturalem non est necessario supernaturalis.

SECTIO III.

Diluuntur argumenta sententia affirmantis.

10 Primum diluatur. Neque urgent argumenta sententia affirmantis. Primum, quia plura entia longe perfectiora aliis habent actiuitatem longe minorem, ignis enim potest producere ignem, licet sol perfectior igne non possit producere solem. Si autem roges, quare actus supernaturalis non possit producere habitum acquisitum supernaturalem, cum possit producere actus naturalis habitum acquisitum naturalem. Ego quoque rogo, quare sol non potest producere solem, cum ignis possit producere ignem. Dices, quia ea est virtusque natura à posteriori nobis manifesta. Bene. Ego etiam dicam, quia ea est virtusque actus natura; argumentis factis, nobis manifesta. Præterea reddi potest ratio, quia habitus acquisitus, ut dicebamus numero præcedenti producit ad supplendum conatum, & concursum vitalem proprium potentia naturalis, scilicet, quem potentia naturalis, ut distincta ab habitu infuso exhiberet in actum supernaturalem ex munere sibi iniuncto. Ad hunc autem concursum, & munus obeundum necessarius non est habitus supernaturalis, & accommodatior est habitus naturalis, ut dicebamus ibidem.

11 Item secunda. Neque secundum urget, quia facilitas ad actus supernaturales potest conuenire potentia ex habitu naturali eleuato per habitum infusum. Nam ut potentia naturalis eleuatur per habitum infusum ad efficiendum simpliciter actum supernaturalem, sic potest habitus naturalis eleuari ad facile agendum actum; nam ut sæpius diximus, potest idem habitus & eleuare plura principia naturalia ad efficiendum actum supernaturalem, ut habitus fidei infusæ eleuat animum, intellectum, & speciem impressam, quæ omnia immediate influunt in cognitionem supernaturalem fidei. Ergo simul cum illis eleuare quoque potest habitum naturalem minuentem, ideoque facilitantem concursum potentia naturalis in omnes actus, in

quos potentia naturalis confert concursum. Ergo cum illum conferat potentia vitalis etiam in actus supernaturales. eleuabit potentiam iam facilem ad actus naturales respicientes idem obiectum, quod supernaturales, vt facile eliciat cum habitu naturali actus supernaturales. Ad obiectiorem Patris Suarez factam ibidem respondeo primo. Habitus naturalis potest facilitare potentiam, quin propensione innata inclinet in actum, ad quem potentiam faciliat; nam, vt docui in libro de Anima, non est minus habitus acquisiti inclinare potentiam in actus. Secundo potest habitus naturalis vt eleuatus per habitum infusum includendo ipsam habitum infusum inclinare in actum supernaturalem, & inclinationem in ipsum constituere, quia eo pacto non est quidpiam mere naturale, quod inclinat in actum supernaturalem, sed complexum ex habitu naturali, atque supernaturali, cui complexio talis inclinatio non repugnat. Nam etiam principium naturale non potest esse determinatum ad efficiendum actum supernaturalem; tamen potest constituere cum principio supernaturali causam proximam necessario, & cum determinatione operantem actus supernaturalis, vt scire est ex omnibus actibus supernaturalibus necessariis, & non liberis, qui ita fiunt a potentia, vt ipsi iam constitutur in actu primo, & complectenti principia supernaturalia necessaria ad illum fieret vis, si priuaretur actione. Ad obiectiorem aliorum respondeo. Potest habitus acquisitus reddere potentiam facilem ad actus specie diuersos ab iis, a quibus productus est, dum conueniant cum illis in obiecto formali, quod respiciunt, vt ostendimus in libro de anima. Etenim habitus acquisitus affectibus amoris boni potest efficere affectus odij mali oppositi, cum affectus amoris boni dissimiles specie sint affectibus odij mali. Similiter quamuis affectus generantes habitum sint absoluti, & efficaces; tamen affectus ab habitu producti possunt esse conditionati, & inefficaces. Item mea opinione non distinguente actionem ab actu actus ab habitu naturali producti pendunt essentialiter a principio specie diuerso, a quo non pendit actu efficientes habitum, nempe ab ipso habitu; quod sufficere ad distinctionem specificam, vidimus dispur. 36.

SECTIO IV.

Qua ratione potentia naturalis facilis fit ad actus supernaturales per habitum naturalem.

12 Aliorum sententia.

Existit autem dubium, quomodo facilius habitus naturalis potentiam ad actus supernaturales? Pater Vasquez existimat, facilitare producendo in actibus modum quemdam naturalem, qui sit facilitas. Pater Coninch, censet, facilitare alliciendo potentiam in genere causae formalis ad actus supernaturales, quamuis faciliat ad actus naturales efficiendo illos simul cum potentia. Pater Granadus, & alij volunt, per habitum naturalem solum indirecte reddi potentiam facilem ad actus supernaturales; quatenus potentia semper, ac operatur actus supernaturales, operatur simul naturales, redditaque facilis

ad actus naturales per habitum naturalem, redditur indirecte facilis an actus supernaturales, qui potentiae incumbunt simul cum actibus naturalibus.

13 Propria sententia.

Omissis his dicendi modis, quos refellere negotium non erat, arbitror, habitum naturalem facilitare potentiam ad actus supernaturales eo modo, quo dixi in libro de Anima facilitare ad actus naturales, nimirum efficiendo immediate actum supernaturalem, suoque concursu minuendo conatum, & concursum, quem alias potentia sine habitu conferret in actum, vt possit simul cum habitu actio potentiae diuersi ad plura opera, quam sine habitu, quemadmodum Petrus faciliat Paulo deportationem trabis minuendo conatum, quem solus Petrus adhiberet ad portandum trabem. Quod fieri posse per habitum naturalem, etiam in actum supernaturalem, constat ex eo, quod habitus naturalis potest eleuari ad exhibendum suum concursum in actum supernaturalem per habitum supernaturalem infusum, quem admodum eleuatur per eum habitum animus, potentia, & species impressa; nam, vt saepius diximus, sufficit vnicuique tantum principium supernaturale efficiens, vt eius auxilio eleuentur plura principia naturalia in actum supernaturalem. At diminuto concursu animae in actus supernaturales finitur eius astinitas minus occupata faciliat, & expeditior, vt possit incumbere in plura, quam posset sine habitu naturali diminuente concursum potentiae. Ergo facilitas potentiae per habitum naturalem ad actus supernaturales explicanda est per diminutionem concursus potentiae, sicut facilitas ad actus naturales.

14 Explicatur.

Itaque sicut potentia naturalis potens sine habitu naturali efficere simpliciter dilectionem naturalem aequitatis iustitiae eleuatur per habitum infusum ad efficiendum simpliciter dilectionem supernaturalem eiusdem aequitatis, ita eadem potentia naturalis potens facile in amorem naturalem eius aequitatis eleuatur per habitum supernaturalem ad facilem amorem supernaturalem; nam non minus eleuabilis est potentia simpliciter potens, quam facile potens. Etenim sicut obiectum continetur sub potestate simpliciter voluntatis, ita sub potestate facili eiusdem. Ergo sicut voluntas secundum se adiuta habitu supernaturali potest simpliciter elicere dilectionem supernaturalem eius obiecti, ita voluntas facilis per habitum naturalem adiuta, & eleuata auxilio supernaturali habitus infusi, poterit elicere facile dilectionem supernaturalem. Explicatur amplius; voluntas ad dilectionem supernaturalem, vt duo confert concursum vt duo adiuta per concursum, vt duo habitus supernaturalis. Si adiungatur habitus naturalis acquisitus in eandem dilectionem confert voluntas concursum, vt vnum adiuta per concursum vt duo habitus supernaturalis, quia concursus, vt duo proprius voluntatis diuiditur inter voluntatem, & habitum naturalem, ita vt concursus voluntatis vt vnum, habitus naturalis adaequatur concursum vitalem, vt duo requisitum ex parte voluntatis ad dilectionem vt duo. Quo voluntas cum habitu naturali facilius elicit dilectionem supernaturalem vt duo, quam sine habitu naturali, quia facilius exhibet concursum vt vnum; quam vt duo, liberiorque, & expeditior relinquatur per concursum vt vnum ad diuertendum suam actiuitatem

Vltior explicatio.

actiuitatem in alios actus, quam incumbens operi per concursum vt duo. At hac ratione voluntas redditur facilis per habitum naturalem ad dilectionem naturalem, vt explicui in libro de anima cum authoribus relatis numero nono. Ergo simili ratione redditur facilis ad dilectionem supernaturalem per eundem habitum naturalem.

DISPVT. LIII.

An actus supernaturales efficiant habitum acquisitum naturalem.

1 Probant. Sed inefficaciter. Negant Pater Suarez, Pater Vasquez, Pater Salas, Pater Torres, & Granadus relati disp. praeterita num. 5. cum Medina 1. 2. q. 51. art. 4. dub. 2. quia habitus acquisitus non potest facilitare potentiam ad actus dissimiles iis, a quibus productus est. Sed habitus naturalis facilitat potentiam ad actus naturales. Ergo non potest produci ab actibus supernaturalibus. Confirmatur, actus naturales, supernaturales differunt ex obiecto formali. Ergo non possunt efficere habitum eiusdem speciei. Hoc argumentum facile enenatur duplici principio nobis satis familiarium. Alterum est, actum naturalem, & supernaturalem posse idem obiectum formale habere, vt probauimus disputatione 45. quo nulla redditur confirmatio argumenti. Alterum (quo ruit totum argumentum) est, habitum acquisitum concurrere posse ad actus dissimiles specie, dum similes sint in obiecto formali, vt exposuimus libro de anima, & sectione tertia, numero vndecimo.

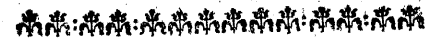
2 Sed infirmior. Affirmant P. Molina, Pater Coninch, Pater Azor, Bacon relati disputatione praecedenti numero 5. probabileque tradunt Pater Vasquez, & Pater Salas. A priori, quia actus supernaturales continent efficaciam actuum naturalium, cum perfectiores sint actibus naturalibus. Ergo possunt efficere habitum naturalem, quem possunt efficere actus naturales. A posteriori vero, quia exercitio actuum supernaturalium relinquunt habitus facilitans potentiam. Non supernaturalis, vt vidimus disputatione superiori. Ergo naturalis. Haec etiam facilem habent solutionem. Ratio a priori quidem; quia plura entia sunt perfectiora aliis, quae tamen non continent efficaciam aliorum, vt innumeris exemplis potest ostendi & attigimus disputatione praecedenti numero 10. Ratio a posteriori vero, quia experientia solum testatur exercitio actuum supernaturalium fieri naturalem habitum, non vero fieri ab actibus supernaturalibus. Nam putari potest eum fieri solum ab actibus naturalibus, qui comitantur actus supernaturales.

3 Nostrum iudicium. Propterea distinguendum puto. Nam vel actus naturales fiunt a potentia simul cum supernaturalibus circa idem obiectum, vel non? Si fiunt simul, existimo habitum naturalem fieri solum ab actibus naturalibus, & non supernaturalibus, quia praesentibus causa vniuoca, & aequiuoca deferretur actio causa vniuoca, & aequiuoca, vt saepius diximus in philosophia. Magis autem vniuoci sunt actus naturales cum habitu naturali, quam actus supernaturales. Si

autem non sunt actus naturales cum supernaturalibus, sed supernaturales duntaxat, mihi persuadeo, habitum naturalem fieri ab actibus supernaturalibus, quandoquidem nulla est alia causa, a qua fiat habitus naturalis, qui relinquatur in potentia assuetudine operandi actus supernaturales. Potentiam enim agentem continuo actus supernaturales etiam sine naturalibus habiliorem, & faciliorem reddi quam non agentem, quis non credat. At ea maior facilitas reuocanda est in habitum acquisitum, nisi velimus euertere totum fundamentum adstruendi habitus acquisitos, vt constat ex disputatione superiori sectione prima. Ergo cum actus supernaturales fiunt sine consortio naturalium, virtute ipsorum producitur habitus naturalis facilitans potentiam ad actus sequentes. Nam si eo casu maior facilitas, & habitus potentiae potest reduci in remotionem impediendum, nimirum quia prioribus actibus moderatae sunt passiones, & superatae difficultates retardantes animum ab agendo eos actus, vt arbitrat Medina supra, sane eodem modo potest reduci facilitas potentiae ad actus naturales acquisita in remotionem impediendum, quin argumentum sit statuendi habitus acquisitos naturales. Ergo cum in praesenti quaestione habitus acquisiti naturales supponantur, referenda est facilitas comparata assuetudine agendi actus supernaturales in habitu acquisitum naturalem. Quippe actus supernaturales superioris conditionis sunt, quam naturales, aliunde relinquunt in potentia facilitatem agendi, sicut naturales. Ergo re ipsa efficiunt habitum acquisitum facilitantem. At non supernaturalem, vt praecedenti disputatione statuimus. Ergo naturalem. Neque absorta est haec doctrina ab Angelico Praeceptore, nam quaest. 17. veritate art. 1. ad 4. secundi ordinis adscribit, ex actibus charitatis infusa generati in nobis aliquem habitum dilectionis acquisitum. Non supernaturalem, vt ipsemet S. Thomas docet 1. 2. quaestione 51. art. 4. Ergo naturalem. Eidem sententiae accedit Almainus in 3. distinct. 23. quaest. 3. Neque longe absunt Scotus, & Gabriel ibidem.

Mediaa.

Accedunt S. Thomas, Almainus, Scotus, & Gabriel.

DISPVT. LIV.

An ad omnem cognitionem supernaturalem necessaria sit species supernaturalis?

12 Controuersia. Vt vsque differuimus de actibus supernaturalibus pro vt actibus intellectus & voluntatis praescindunt. Iam de actibus supernaturalibus intellectus in genere deinde de actibus voluntatis reliquis disputationes instituimus. Ac in primis de actibus supernaturalibus species impressa supernaturalis? Itaque duo supponimus: alterum ad omnem cognitionem aliquam speciem impressam esse necessariam, quod libro de anima stabiliui, & in opere metaphysico ostendam. Alterum, ad aliquas cognitiones supernaturales, verbi gratia, cognitiones scientiae infusae Christi Domini, ac Beatorum proprias concurrere species intrinsece supernaturales. Quare disputatio eo solum dirigitur an ad omnes sit

pernaturales cognitiones species supernaturales necessariz sint; vt ad cognitiones fidei, prudentiz infusæ, aliorumque donorum supernaturalium ad intellectum pertinentium, quæ viatoribus communia sunt.

SECTIONES

- 1 An ad primam cognitionem supernaturalem rei necessaria sit species supernaturalis
2 Opponuntur & enodantur nonnulla contra præteritam doctrinam.
3 An cognitiones supernaturales relinquunt species supernaturales?

SECTIO I.

An ad primam cognitionem supernaturalem rei necessaria sit species supernaturalis?

2. Statuitur sententia negans

Hanc difficultatem nullus Theologorum discutit præter vnum, aut alterum scribentium Recentiorum. Omnes tamen illam arripuerunt, sententiam negantem supponunt, quin præter Patrem Granadum 2. 2. controuers. 1. tr. 13. disputatione 7. vnus sit, quem ego viderim, qui sententiæ affirmanti suffragium tulerit. Itaque cum omni Theologorum consensu statutum est, primas cognitiones fidei supernaturales, prudentiz infusæ, & alias viatoribus frequentes non fieri speciebus intrinsece supernaturalibus. Ita P. Vasquez 1. 2. disputatione 79. numero 47. P. Salas tom. 2. in 1. 2. tr. 10. disp. 3. numero 18. P. Conninck, 2. 2. disputatione 26. numero 15. P. Torres 2. 2. disputatione 38. dub. 5. P. Molina in concord. quæstione 14. art. 13. disputatione 8. 9. & seq. Antonius Peres in laurea Salman. cert. 6. Scholast. numero 33. Alvarez de auxiliis disputatione 18. numero 38. Agidius de Present. lib. 11. de Beati. quæstione 5. art. 2. numero 21. & quæstione 8. art. 6. §. 2. numero 13. Bannez 1. p. quæstione 88. art. 3. Cabreta 3. p. q. 1. art. 6. disputatione 1. ad 3. & disputatione 6. numero 27. Item Pater Suarez 1. p. lib. 2. de attri. neg. capite 15. numero 6. & lib. 6. de gratia capite 14. numero 10. 13. & 14. Nec oppositum asseruit 2. tom. in 3. p. disputatione 9. sectione 3. dum Beatissimæ Virgini tribuit, vt species supernaturales ad eliciendum actus fidei, quia eas tantum tribuit, vt ex speciali priuilegio operatur actus fidei independenter à phantasmatis, quod reliquibus fidelibus commune non est.

3. Primum fundamentum.

Probatum assertum primo. Quia si species supernaturales essent necessariz ad actus supernaturales fidei infunderetur in baptismo simul cum habitu fidei. At non infunduntur. Ergo non sunt necessariz species supernaturales ad actus fidei. Maior ostenditur primo; tam necessarius est ad actus fidei concursus speciei, quam concursus habitus fidei. Sed habitus fidei conferitur cum baptismo. Ergo etiam species supernaturales. Nam in baptismo conferitur quiddam habituale intrinsece supernaturale per se necessarium est ad actum fidei, mediisque humanis decursu temporis acquiri non potest. Secundo, Deus vbi producit potentiam cognoscentem, quæ non

potest sumere species à rebus, illico illustrat potentiam speciebus ipsi proportionatis, vt cernere licet in intellectu Angelico iuxta communio-rem Theologorum sententiam. Sed intellectus instructus habitu fidei est potentia supernaturalis cognoscens quæ non potest sumere à rebus naturalibus species supernaturales mysteriotum fidei. Ergo simul cum habitu fidei tribueret species necessarias ad actus illius. Probatum minor: quia si pueri baptizati essent illustrati speciebus supernaturalibus mysteriotum fidei, non indigerent ad credendum instructione naturali Ecclesiæ; instructio enim eo solum necessaria est, vt comparentur species mysteriotum fidei ministerio hominum, & determinent habitum fidei ad assentiendum mysteriis propositis. Quare non indigent Angeli instructione ad cognoscendum ea, quorum species habent. Ergo species necessariz ad actus fidei non infunduntur in baptismo simul cum habitu. Secundo, quia e ratione possent fideles independenter à phantasmatis operari actus fidei per species infusas à Deo, & suapte natura independentes ab illis; quemadmodum eos actus operabatur Virgo Beatissima speciebus per se infusis, vt optime explicat P. Suarez supra. Nam species, quæ independenter à phantasmatis acquiruntur, etiam independenter ab illis operantur. Ergo reuera non infunduntur pueris in baptismo simul cum habitu.

Dices, species supernaturales infundi cum primo proponuntur mysteria fidei. Sed contra primo, cum propositione mysteriotum fidei non infunditur habitus fidei necessarius ad actus fidei. Ergo non infunditur species supernaturalis similiter necessarias ad actus fidei. Secundo homo infidelis dissentiens mysteriis fidei supernaturalibus speciebus, quamquam apprehensiones antecedentes assensum fidei sint supernaturales, vt vidimus disputatione 49. & videbimus fufus disputatione 60. Alioqui permanerent in hæretico, & infideli habitualiter species supernaturales, quod dicendum non est. Sed cum proponuntur mysteria fidei potest infidelis dissentire mysteriis propositis. Ergo cum proponuntur mysteria fidei non infunduntur species supernaturales.

Dices 2. species supernaturales infundi cum primo actu fidei, quemadmodum infunditur habitus fidei hominibus non baptizatis. Sed contra, cum primo actu fidei, vel infunditur species omnium obiectorum credibilium, vel vnus tantum obiecti? Si primum, post fidem vnus mysterij, non erit homini necessaria instructio reliquorum, quorum species iam habet, vt nuper dicebamus. Si secundum, nulla est paritas speciei supernaturalis cum habitu fidei, nam sic infunditur communis omnibus mysteriis fidei. Et quidem illæ species concurrentes ad actus fidei essent vniuersaliores, quam experimur, quandoquidem naturales non sunt, sed per se infusæ à Deo, perfectiores speciebus Angelicis inditis à Deo, & vniuersalissimis. Igitur cum limitatæ sint iuxta sphæram specierum naturalium, merito licet conticere, illas esse naturales. Præterea efficacius reicitur solutio. Species supernaturalis non infunditur cum primo actu fidei antecedenter ad actum fidei, nam qui operatur actum fidei, potest manere sine actu fidei cum omnibus principiis requisitis ad actum fidei. Infidelis autem

4. Solutio prima reicitur.

5. Reicitur secunda.

tem non assentiens mysteriis fidei, sed potius dissentiens non potest manere cum speciebus supernaturalibus suapte natura permanentibus, quemadmodum nec manere potest cum habitu fidei. Neque infunditur post actum fidei, quia iam primus actus fidei fieret independenter ab specie supernaturali cum sola specie naturali, quandoquidem in mea sententia repugnat omnis mutua prioritas; præsertim in præfenti, vbi species operatur cognitionem, & cognitio speciei in genere causæ efficientis. Neque satisfacies, si dicas species supernaturales infundi ante actum fidei post elicitum affectum piæ affectionis necessarium ad actum fidei, & connexum necessario cum illo. Tum quia ante ipsum affectum supernaturalem piæ affectionis præcedit intellectus potens elicere actum fidei, quem imperat affectus piæ affectionis, intellectus autem non est potens elicere actum fidei absque specie supernaturali necessaria ad assensum fidei. Tum quia saltem ante illum affectum debent præcedere apprehensa mysteria fidei apprehensione sufficienti inducere assensum supern. fidei: nam volūtas non posset velle credere mysteria, quæ saltem non præcedunt apprehensa sufficienter ad eorum credibilitatem. At apprehensio ista debet esse supernaturalis, vt ostendimus disputatione quadragésima-nona, & disputatione sexagesima. Atque adeo indigens etiam specie supernaturali. Ergo non potest species supernaturalis infundi post affectum piæ affectionis. Tum denique quia ipse affectus supernaturalis dirigitur ex cognitione supernaturali non supponere alium affectum supernaturalem, ne sit affectum infinita processio, & cognitionem supernaturalem. At illa cognitio fieri debet specie supernaturali, sicut cognitio fidei. Ergo ante affectum illum debet existere species supernaturalis. Atque adeo si ante illum non existit species supernaturalis, poterit fieri cognitio supernaturalis per speciem intrinsece naturalem.

6. Tertia etiã

Dices tertio. Species supernaturales, licet infundantur cum habitu fidei, non determinate intellectum ad agendum, donec proponantur credibilia, quia sunt accomodatæ modo connaturali intelligendi, quem habet animas corpori vnitas, vt ita à sensibus incipiat cognitio fidei, sicut & omnis alia cognitio. Sed contra. Aliæ cognitiones nempe naturales ideo à sensibus pendentes sunt; quia independenter ab illis non comparat intellectus species, quibus eas cognitiones eliciat: quare comparatis semel speciebus ministerio sensuum non indiget deinde eorum operibus ad cognoscenda obiecta materialia, quorum species acquisiuit. Ergo si species supernaturales infunduntur intellectui independenter à sensibus, poterit intellectus sine ministerio sensuum operari cum illis. Præterea neque species neque apprehensiones naturales sensibus ministratis conferunt per se concursum in species, aut cognitiones supernaturales, sicut conferunt in naturales: nam, quia ad hunc concursum improporionatæ sunt ideo requirit species supernaturales. Ergo species supernaturales independentes sunt ab speciebus, & apprehensionibus naturalibus ad agendum cognitiones supernaturales.

7. Demum quarta.

Dices præterea quarto. Species supernaturales infundi, postquam primum creduntur my-

steria fidei, quia concurrunt Deus ad primos actus fidei per auxilium extrinsecum loco specierum supernaturalium, ideoque, nunquam fieri primos actus fidei, neque aliam cognitionem supernaturalem concursu specierum naturalium. Sed contra, quia vt probamus argumento, si concursus supernaturalis speciei esset per se necessarius ad actus fidei, donaretur fidelis species supernaturalis per se necessaria simul cum habitu fidei, ne ad primum actum fidei deficeret illi concursus supernaturalis necessarius. At non donatur simul cum habitu fidei. Ergo necessarius non est concursus supernaturalis Dei subitituens speciem supernaturalem. Præterea, vt ostendimus infra, concursus proprius obiecti præfari potest per speciem naturalem eleuatam habitu supernaturali fidei. Ergo non requiritur auxilium extrinsecum Dei, nec species supernat. ad primum actum fidei.

Secundo probatur assertio communis. Apprehensiones, quæ præcedunt assensum fidei, & cognitionem propheticam sunt supernaturales, vt constat ex disput. 49. At eiusmodi apprehensiones sunt speciebus naturalibus, nam Theologus, & doctus fidelis distinctius, & clarius apprehendit mysteria fidei, quam homo indoctus, & rusticus, quamuis indoctus, & rusticus præditus sit habitu interiori fidei, item notitia prophetica varia est pro varietate specierum, quæ in hominibus diuersæ conditionis, atque eruditionis obiecta referunt; quare diuersitatem prophetandi inter Prophetas antiqui testamenti referunt Theologi, & Patres Ecclesiæ in diuersam eruditionem, & ingenium vniuersiusque. Id autem aliunde non provenit, nisi quia species naturales studio quotidiano acquisitæ infloſit in eas apprehensiones supernaturales. Explicatur, Angelus assentiens per cognitionem fidei, soli naturæ humanæ vnitum esse Deum, ita distinguit per eam cognitionem naturam humanam ab omni alia natura, quæ non est humana, vt ex vi eius cognitionis non possit admittere cognitionem erroneam, qua assentiatur vnitum esse Deum naturæ Angelicæ. At vero homo rusticus assentiens eidem obiecto per cognitionem fidei, adeo confuse distinguit naturam humanam ab omni alia, quæ non est humana, vt cum ea cognitione possit admittere cognitionem inuincibiliter erroneam, qua iudicet vnitum esse Deum naturæ Angelicæ, quia species, quæ in eo referant naturam humanam non distinguunt illam à naturâ Angelicâ, sed vnâ cum alia confundunt, ideoque putat Deum vnitum naturæ humanæ, vnitum quoque fuisse naturæ Angelicæ. Quod ab speciebus naturalibus Angeli alienum est. Ergo reuera inæqualitas specierum naturalium quæ influunt in cognitiones supernaturales, causa est huius inæqualitatis. Confirmatur, cum ego per actum charitatis subleuo miseriam pauperis mihi præfentis, præcedit actum illum supernaturalem cognitio supernaturalis repræfentans honestam esse subleuationem illius miseriz, vt constat ex disp. 49. Sed ad eam cognitionem concurrunt species naturales, quis enim asserat, vt deprehendam miseriam pauperis mihi præfentis, infundi mihi à Deo speciem supernaturalem. Dicendum ergo est, species naturales ministerio sensuum acquiritas concurrere ad eam cognitionem supernaturalem motentem voluntatem ad actum supernaturalem charitatis.

8. Secundum fundamentum.

Exponitur

Confirmatur

Tertio

9
Tertium à priori.

Tertio probatur à priori. Vt actus intellectus sit supernaturalis non requiritur species supernaturalis, sed sufficit naturalis, nam vt actus intellectus sit supernaturalis, necesse non est, vt omnia eius principia sint supernaturalia, sed sufficit, vt vnum ex necessariis sit supernaturale. Vt enim cognitio sit supernaturalis, sufficit quod excedat simpliciter vires solius naturæ, vt autem excellat simpliciter vires solius naturæ, sufficit quod principia naturalia non valeant efficere cognitionem absque consortio alicuius principij supernaturalis ad actum fidei. Confirmatur, vnicus habitus fidei sufficit eleuare duo principia naturalia ad concursum supernaturalem verbi gratia, animum, & intellectum ab eo distinctum. Ergo idem sufficit eleuare etiam speciem naturalem representantem in actu primo obiectum cognitionis supernaturalis. Nam nulla est ratio, quare non possit eleuari species naturalis ad representationem supernaturalem, sicut eleuantur intellectus, & animus ab habitu supernaturali. Nam sicut intellectus, & animus per cognitionem supernaturalem non extrahuntur extra suum obiectum, quia obiectum cognitionis supernaturalis continetur intra sphaeram obiectiuam intellectus, ita neque species per supernaturalem cognitionem extra suum obiectum exprimit, cum obiectum cognitionis supernaturalis claudatur sub sphaera illius.

Cōfirmatur

10
Occurritur euasioni.

Dices, vt cognitio supernaturalis fiat simpliciter, opus non est specie supernaturali, secus vt fiat modo sibi connaturali: quemadmodum vt fiat simpliciter, sufficit auxilium extrinsecum, tamen vt fiat modo connaturali donatur habitus intrinsecus. Sed contra. Actus nostræ fidei pendet naturaliter à phantasmatibus. Si autē infundantur species supernaturales, poterit fidelis operari actus fidei independenter à phantasmatibus, quemadmodum operabatur Virgo beata. Ergo connaturaliter fiunt per species naturales. Deinde cognitio supernaturalis connaturaliter respicit intellectum naturalem. Ergo etiam potest respicere connaturaliter speciem naturalem. Nam intellectus non est formaliter intellectiuus, nisi vt illustratus speciebus, vt docuimus in libro de anima. Ergo si eleuatur intellectus, vt formaliter intellectiuus, eleuari debet, vt illustratus speciebus. Etenim species impressa requiritur ad cognitionem prout cognitio est, quia cognitio est imago, presentatio & expressio obiecti. At potentia intellectiua est formaliter expressiua, & representatiua obiecti. Ergo est formaliter intellectiua prout includit species, quæ in actu primo exprimit, & referunt obiectum. Neque quidquam iuuat exemplum habitus infusi. Tum quia, vt docuimus, potest fieri connaturaliter actus supernaturalis per auxilium extrinsecum. Tum quia ideo solum actus supernaturalis connaturaliter postulat habitum intrinsecum potentie cognoscenti, quia procedit ab illa modo vitali. At ab specie impressa non procedit modo vitali. Ergo sufficit eleuari speciem extrinsece, quemadmodum eleuantur sacramenta, quæ non operantur modo vitali.

SECTIO II.

Opponuntur, & enodantur nonnulla contra præteritam doctrinam.

PRimo opponi potest. Apprehensio præcedens primum assensum fidei est supernaturalis quoad substantiam, atque adeo fit ab aliquo principio intrinsece supernaturali. At non fit ab habitu fidei. Ergo fit ab specie supernaturali. Nam vt actus vitalis supernaturalis fiat connaturaliter, desiderat per se principium intrinsecum supernaturale. At principium apprehensionis supernaturalis non est habitus fidei. Erit ergo species supernaturalis, cum aliud non restet, quod possit esse principium supernaturale eius apprehensionis. Hoc argumentum vim habet contra Patrem Torres, qui admittit apprehensionem, quæ præcedit assensum fidei esse supernaturalem, & præterea negat, eam fieri ab habitu fidei. Neque respondere valet, speciem supernaturalem non posse obire munus principij eleuantis intellectum naturalem. Nam ipsemet cum Patre Vasquez asserit, apprehensionem subsequantur primum actum fidei, & cognitiones scientiæ infusæ fieri speciebus supernaturalibus eleuantibus intellectum naturalem absque consortio alterius luminis supernaturalis. Ergo similiter potest species supernaturalis ad primam apprehensionem intellectum eleuare. Quare dicendum arbitror, apprehensionem supernaturalem connexionis mysteriorum fidei, & reuelationis diuinæ fieri immediate ab ipso habitu fidei. Nam vt habitus charitatis, aliarumque virtutum non solum efficiunt affectus efficaces, sed etiam simplices complacentias circa bonitatem sui obiecti formalis; sic pariter existimo habitum fidei non solum efficere assensum determinatum mysteriorum fidei, sed etiam apprehensionem supernaturalem, quæ proponit intellectui connexionem eorum sub reuelatione diuina. Ratio enim eadem est in habitibus intellectus, & voluntatis. De quo vltimus lib. 4.

11
Prima oppositio.

Fit satis.

Secundo potest opponi. Primus actus fidei connaturaliter fit ab habente fidem. At non potest fieri connaturaliter per speciem naturalem, quæ non valet attingere connaturaliter actum supernaturalem. Ergo. Distinguo minorem. Non potest fieri connaturaliter per speciem naturalem vitibus naturæ relictam, concedo minorem. Per speciem naturalem eleuatam à Deo auxilio supernaturali nego minorem, quemadmodum fit cognitio supernaturalis connaturaliter ab intellectu naturali eleuato vitibus supernaturalibus. Crediderim tamen, eleuari speciem naturalem à Deo per habitum fidei intrinsecum animæ. Eleuari enim non est aliud, quam compleri in ratione principij eius actus, ad quem vires propriæ non sufficiunt. Habitus autem fidei complere potest speciem naturalem in ratione principij efficientis cognitionem supernaturalem simul cum animo, quemadmodum complet animum simul cum intellectu, quauis intellectus distinguatur ab animo. Neque obest, animum non inherere speciei, nam vt eleuet, & compleat speciem, minime requiritur inherens; auxilium enim extrinsecum Dei eleuat agentia creata, & habitus fidei intellectum, & animum, quin vtrique inhereat. De quo d. 34.

10
Secunda.

Soluitur.

Tertio.

12
Tertia.

Explicatur.

Tertio. Concursus obiectiuus Dei in visionem beatam est supernaturalis, quia Deus vt terminans visionem, & ipsa visio est supernaturalis; quare si visio beata fieret specie impressa, species illa esset supernaturalis. At etiam diuina reuelatio, & actus fidei est supernaturalis. Ergo species diuinæ reuelationis in actum fidei etiam erit supernaturalis. Respondeo. Intellectus indiget specie supernaturali, vt attingat diuinam reuelationem, & aliud obiectum intrinsece supernaturale immediate, & quidditatiue, quemadmodum indiget specie supernaturali, vt attingat diuinam reuelationem, & aliud obiectum intrinsece supernaturale immediate, & quidditatiue quemadmodum indiget specie supernaturali, vt attingat Deum per visionem immediatam, & quidditatiuam; secus vero vt attingat illam abstractiuæ, & obscure inftar rerum naturalium; quemadmodum eam speciem non desiderat, vt abstractiuæ, & obscure attingat essentiam diuinam. Addo, per cognitionem supernaturalem, verbi gratia, per iudicium prudentiæ infusæ attinguntur plura obiecta intrinsece naturalia; nam vt vidimus disp. 45. section. 2. possunt cognitiones supernaturales referre obiecta formalia naturalia. Ergo aliquæ cognitiones supernaturales non indigent ratione obiecti supernaturalis speciem supernaturalem.

12
Quarta.

Cōfirmatio

Enodatur.

Quarto; in actu fidei formalitas imaginis representantis reuelationem diuinam est formaliter supernaturalis. Sed ea formalitas refertur in speciem. Ergo species debet esse supernaturalis. Nam formalitas supernaturalis refertur nequit in principium naturale. Confirmatur, cognitio sumit supernaturalitatem ab obiecto. Non ab obiecto immediate influenti. Ergo influenti per speciem. Ergo species erit supernaturalis. Respondeo. Tendens cognitionis in diuinam reuelationem non est supernaturalis prout est ab specie, sed prout est ab habitu infuso, Nam ea tendentia subire potest duplicem considerationem. Primam, prout est imago reuelationis diuinæ secundum se præscindendo à connexionem cum reali existentia illius secundam, prout est imago reuelationis vt realiter existentis, hoc est, connexa infallibiliter cum reali existentia reuelationis. Species ergo influit in actum fidei solum prout est imago reuelationis secundum se præscindendo à connexionem cum vera existentia illius quo pacto actus fidei non est formaliter supernaturalis, quandoquidem etiam actus naturalis potest esse imago reuelationis secundum se præscindendo à connexionem cum vera existentia illius. Habitus igitur influit in actum fidei prout est tendentia in reuelationem vere existentem, siue vt dixit Paulus in *verbum Dei*, prout est *vere verbum Dei*, quo pacto actus fidei est formaliter supernaturalis, ac diuersus ab actu naturali. Vnde ad confirmationem respondeo. Cognitio non habet supernaturalitatem præcisè, quia representat obiectum supernaturale, qua ratione species influit in cognitionem, sed quia representat connexa cum existentia obiecti, quo pacto ducit originem formaliter ab habitu infuso. Vide dicta disput. 45. & 46.

13
Quinta.

Demum oppones. Ad cognitiones supernaturales scientiæ infusæ, quibus referuntur obiecta naturalia, dantur species intrinsece supernaturales, quamuis species naturales possint referre euidenter, quidditatiue obiecta naturalia, vt ea referunt

species Angelicæ, & animæ separatæ. Ergo etiam ad cognitiones euidentes prudentiæ infusæ, & cognitiones certas fidei supernaturalis erunt necessariae species supernaturales. Nam alias, sicut cognitiones euidentes prudentiæ infusæ, & cognitiones certæ fidei supernaturalis possunt fieri speciebus naturalibus, ita fieri poterunt naturalibus speciebus cognitiones euidentes scientiæ infusæ, saltem illæ, quæ representant obiecta naturalia. Respondeo. Est maxima controversia inter Theologos, an scientia infusa, & supernaturalis Christi Domini sit ab speciebus distincta, vt videtur est apud interpretes S. Thomæ, 3. p. quæst. 1. art. 6. De quo fuscè P. Vasquez disp. 14. non distinguens scientiam infusam ab ipsis speciebus. Si scientia infusa non est habitus à speciebus distinctus, promptum est discernimen. Nam ad supernaturalitatem cognitionum scientiæ infusæ non adest præter speciem aliud principium efficiens supernaturale, quod eleuet intellectum, & intrinsece compleat ad agendum; atque adeo species gerentes munus habitus eleuantis, & roborantis imbecillitatem potentie intellectiue, debent esse intrinsece supernaturales; at vero ad cognitiones supernaturales fidei, & prudentiæ infusæ dantur habitus fidei, & prudentiæ intrinsece supernaturales distincti ab speciebus, qui sufficiunt eleuare intellectum, & cognitionibus supernaturalitatem conferre; atque adeo possunt species esse intrinsece naturales. Si vero scientia infusa asseratur habitus intrinsece supernaturalis ab speciebus distinctus, vt tueretur communis sententia, censeo, posse habitum scientiæ infusæ elicere cognitiones euidentes, & quidditatiuas obiectorum naturalium intrinsece supernaturales cum speciebus quidditatiuis intrinsece naturalibus, quia species quidditatiuæ, & euidentes obiectorum naturalium eleuari possunt ad cognitionem quidditatiuam, & euidentem per per habitum scientiæ infusæ, sicut eleuantur ad cognitionem fidei, & prudentiæ infusæ. Quare si de facto Christo Domino ad prænoscentium naturalia infusæ sunt species supernaturales (de quo nunc nihil decerno, decreturus 3. p. quæst. 1.) dicendum est, eas infusas non esse, quia omnino necessariae sunt ad cognitionem euidentem, & quidditatiuam supernaturalem eorum obiectorum; sed ad specialem excellentiam euidentis quidditatiuæ, quæ circa idem obiectum potest esse maior, & minor, vt circa eandem albedinem existentem sunt inæqualiter euidentes cognitio humana, Angelica, & diuina. Itaque absolute potest intellectus illustratus specie naturali quidditatiua, & euidenti eleuari ad cognitionem aliquam quidditatiuam, & euidentem obiecti naturalis per habitum scientiæ infusæ; quamquam non repugnet species supernaturales, quæ ad maiorem, & excellentiorem euidentiam concurrant. Sicut enim idem obiectum naturale potest representari per cognitionem naturalem, & supernaturalem, ita & per speciem supernaturalem, & naturalem. Qualis autem euidentia conueniat cognitionibus scientiæ infusæ Christi domini, & beatorum, an quæ exigit species supernaturales, an quæ speciebus naturalibus haberi potest, alibi definiendum est.

Euertitur.

SECTIO III.

An cognitiones supernaturales relinquunt species supernaturales?

14 Negamus contra P. Torres

Ostenditur primo

15 Secundo

16 Occurrit P. Torres

Impugnatur

Hanc disputationem mouemus contra Patrem Torres supra, qui negans primos assensus fidei effici per species supernaturales, arbitratur sequentes fieri per species supernaturales, quia priores assensus supernaturales, illas relinquunt Ceterum reliqui Theologi, quos retulimus num. 2. oppositam opinantur. Quibus ego suffragor. Et probatur, quia actus supernaturales intellectus, & voluntatis non relinquunt in potentia habitum acquisitum supernaturalem, etiam si actus naturales relinquunt habitum naturalem, ut vidimus disput. 52. & ruerit etiam Pater Torres d. 46 dub. 9. Ergo neque actus supernaturales intellectus relinquunt speciem supernaturalem, quamuis naturales cognitiones relinquunt naturalem. Etenim quare concedatur cognitionibus supernaturalibus vis productiua speciei supernaturalis, quae conceditur naturalibus, & negetur actibus supernaturalibus intellectus, & voluntatis vis productiua habitus acquisiti supernaturalis, quae conceditur naturalibus?

Secundo ad hominem contra P. Torres Concurfus habitus fidei necessarius est ad primum & secundum assensum fidei. At si secundus actus fieret specie supernaturali, non esset ad illum necessarius concurfus habitus fidei. Ergo. Probatur minor; in sententia Patris Torres sequentis in omnibus vestigia P. Valquez ad actus scientie infusa superfluit concurfus habitus supernaturalis quia datur concurfus specierum supernaturalium. Ergo etiam superfluit concurfus habitus supernaturalis ad actus fidei, ad quos datur concurfus speciei supernaturalis. Ratio enim eadem est in utroque casu.

Respondet, species supernaturales solum concurrere in apprehensiones supernaturales, in quas non habet concurfus habitus fidei, habitum vero fidei solum concurrere in assensum supernaturalem, in quem influxum non habent species supernaturales. Sed contra. Cum assensus fidei sit imago intentionalis obiecti, quemadmodum apprehensio desiderat ad sui productionem concurfus speciei, & obiecti quemadmodum apprehensio. At haec species non erit naturalis, quandoquidem praecessit iam alius assensus supernaturalis. Ergo concurrat ad illum species supernaturalis. Dices, loco obiecti non concurrere speciem ad assensum supernaturalem, sed apprehensionem supernaturalem duntaxat. Contra; quia in lib. de anima ostendimus, apprehensionem non concurrere in iudicium loco obiecti, quando adest species impressa influens in ipsam apprehensionem, quia minus concurrenti loco obiecti magis propriam est speciei, quam cognitionis. Secundo quia non est quare negetur primo assensui fidei vis productiua speciei deseruientis ad assensus sequentes, quae conceditur apprehensioni. Tertio quia apprehensio in sententia Patris Torres non representat connexionem extremorum, quam representat assensus. Ergo necessaria erit species illam in actu primo representans. Denique cum influxu speciei supernatu-

ralis operantis loco obiecti superfluit concurfus habitus supernaturalis in assensum supernaturalem. Ergo etiam cum influxu efficienti apprehensionis supernaturalis operantis loco obiecti assensum supernaturalem, superuacaneus erit concurfus habitus supernaturalis. Rationem a priori huius assensionis vidimus disputatione 52. n. 9. cum differimus de habitu acquisito per actus supernaturales.

Sed arguit Pater Torres. Actus supernaturales fidei relinquunt aliquam speciem, qua memoria recolimus obiecta fuisse credita, & cognita a nobis, haec enim species generatur in nobis ex ipsis cognitionibus fidei. At non relinquunt speciem naturalem, cum cognitio fuerit supernaturalis. Ergo relinquunt speciem supernaturalem. In primis argumentum instatur in habitu acquisito supernaturali, quem asserit Pater Torres non relinqui ex actibus supernaturalibus quauis relinquatur facilitas, & promptitudo ad agendum reliquos actus. Deinde talis species relicta potest esse naturalis, sicut esset casu, quo assensus fuisset naturalis. Tum quia talis memoria non est supernaturalis, sed naturalis, & aliunde cognitio supernaturalis continet tanquam causa superior effectum, quem cognitio naturalis produceret, praesertim cum ea memoria non discernat cognitionem praeteritam fuisse supernaturalem, & quamuis discerneret, possit species, & cognitio esse naturalis cum nostra opinione possit res supernaturalis, qua supernaturalis esse obiectum actus naturalis. Tum quia in haeretico manet eadem memoria assensus fidei praeteriti. Tamen non manet species supernaturalis, sicut non manet habitus supernaturalis fidei. Saltem in damnatis, & demonibus species supernaturales damnatae non sunt, quamuis recorderentur assensum fidei, quos elucuerunt in via. Tum quia eadem ratione cognitiones scientiae infusae, & visionis beatae transeuntis relinquerent species supernaturales, siquidem post transactas eiusmodi cognitiones manet memoria obiecti praeteriti, & cognitio, siue cognitionis praeteritae. Tamen Pater Torres id renuit admittere. Ergo memoria cognitionis praeteritae argumentum non est speciei supernaturalis ex praecedenti cognitione relictae. Itaque species relicta ex cognitione supernaturali erit naturalis, sicut habitus facilitans potentiam relictae ex actibus supernaturalibus est naturalis & non supernaturalis, ut docuimus disputationibus praeteritis.

17 Argumentum P. Torres

Instatur

Diluitur.

DISPUTATIO LV.

An cognitio deducta ex cognitione supernaturali sit necessario supernaturalis?

COGNITIO variis modis deducitur ex cognitione supernaturali. Primo quidem iuncta alia cognitione naturali solum probabili. Secundo iuncta cognitione naturali euidenti. Tertio iuncta alia cognitione supernaturali. Et quidem indubitatum supponunt Theologi, qui in hac disputationem incidunt, cognitionem deductam ex vna cognitione supernaturali, & alia naturali solum probabili non esse supernaturalem.

1 Status cog. trouerfiz.

quia eiusmodi cognitio est probabilis, & in certa, suaque natura subiecta falsitati. Cognitio autem supernaturalis non potest esse probabilis, & incerta, aut suaapte natura falsitati subiecta. Ideo in disceptationem solum adducunt; An cognitio, quae deducitur ex duplici cognitione supernaturali, vel altera supernaturali, & altera naturali euidenti sint necessario supernaturales. Quod de conclusione Theologica solemniter plerique differunt.

SECTIONES.

- 1 Expenditur sententia affirmans.
2 Expenditur sententia absoluto negans
3 Expenditur quadam sententia media.
4 Nostra sententia proponitur quoad posse rei.
5 Corolloria praecedentis asseriti.
6 Nostra sententia quoad factum rei.
7 Qua ratione possit defendi Theologica intrinsece supernaturalis.
8 Corollorium de Theologica discursus Beatorum per actus supernaturalis luminis gloria.

SECTIO I.

Expenditur sententia affirmans?

2 Qui affirmant.

3 Primum argumentum

Expenditur.

PRIMA sententia affirmat, eiusmodi cognitionem necessario esse supernaturalem. Cui adhaerent Pater Molina 1. p. quaestione 1. art. 2. dub. 1. §. Diximus, & disputatione 2. ad 4. Pater Fonseca 6. metaphisicae c. 1. quaestione 1. sect. 5. litt. G. Pater Fasolus 1. p. q. 2. art. 2. dub. 13. Pater Gillius 1. p. lib. 1. tract. 4. c. 12. numero 7. Canus 12. de locis capite 3. con. 2. videturque sentire Zumel 1. p. quaest. 1. art. 8. q. 4. notabili 2. quamquam reuera interprete potius indigeat, quam relatore.

Mouentur primo, quia vbi cognitio respicit motiuum supernaturale est supernaturalis. Sed cognitio, de qua differimus, respicit motiuum supernaturale. Ergo est supernaturalis. Maiorem supponunt. Minorem probant. Cum cognitio deducitur ex duplici cognitione supernaturali res videtur clara, Nam obiectum motiuum conclusionis realiter est idem cum obiecto praemissarum. Si vtraque praemissa est supernaturalis, obiectum praemissarum est supernaturale. Ergo obiectum motiuum conclusionis etiam est supernaturale. Cum vero deducitur cognitio ex altera supernaturali, & altera naturali, probatur. Motiuum intellectus ad iudicium vnionis extremitatum inter se est vnio extremitatum cum medio. Sed vbi vnium extremitatum est supernaturale, tota vnio est supernaturalis, ut videre est in vnione hypostharica Verbi cum humanitate, & gratiae iustificantis cum anima. Ergo motiuum intellectus est supernaturale. Maior, & minor huius argumenti mihi sunt falsa. Maior, quia ut vidimus d. 45. sect. 3. potest cognitio naturalis respicere motiuum supernaturale. Minor vero, quia ut vidimus ibidem sect. 2. poterit cognitio esse supernaturalis cum motiuo tantum naturali. Praeterea quamuis motiuum praemissarum sit supernaturale, potest motiuum conclusionis esse naturale

Ripalda de Ente Tom. I.

quia obiectum formale conclusionis est obiectum materiale praemissarum, nam obiectum formale conclusionis Theologicae non est reuelatio diuina, sed mysterium reuelatum, ut cum assentior conclusioni Theologicae, Christum esse risibilem, quia Christus est homo. At obiectum materiale cognitionis supernaturalis potest esse naturale etiam si formale sit supernaturale, nam etiam veritates naturales saepissime reuelantur. Ergo motiuum conclusionis deductae ex praemissis supernaturalibus non est necessario supernaturale. Praeterea instatur argument. in conclusione probabilis, quae non est supernaturalis, ut ponunt communiter Theologi n. 1. educi tamen potest ex cognitione supernaturali, ut ostendemus de curfu.

4 Secundum.

Secundo mouentur, quia conclusio deducta ex cognitione supernaturali suaapte natura supponit principium supernaturale, nam conclusio suaapte natura supponit praemissas. Sed cognitio supponens suaapte natura principium supernaturale est supernaturalis; quippe absolute non continetur intra vires solius naturae, cum indigeat ad sui productionem auxilio supernaturali iuuantis naturam, quod alienum est ab ente naturali. Ergo conclusio deducta ex principio aliquo supernaturali erit supernaturalis. Hoc etiam argumentum habet instantiam in conclusione probabilis illata, ex vna praemissarum supernaturali, & alia naturali probabili. Deinde negatur maior. Nam ut docuimus in lib. de anima, potest idem actus conclusionis procedere ex praemissis naturalibus, & supernaturalibus & idemmet qui praecedentibus praemissis producitur, etiam absque illis produci. At quid dicendum de minori. Certissimum habeo, cognitionem, quae suaapte natura fieri nequit sine praevia cognitione supernaturali, esse absolute supernaturalem. Primo quia actus virtutis, qui suaapte natura fieri non potest absque vocatione supernaturali Dei (quae non concurrat ad actum virtutis in genere causae efficientis, sed formalis, sicut praemissa in actum conclusionis) colligitur a Patribus Theologis esse absolute supernaturalis. Secundo quia eiusmodi cognitio habet connexionem quidditativam saltem mediatam cum gratia, quod sufficit ad supernaturalitatem, ut constat ex disput. 4. Denique quoniam cognitio, quae non valet fieri sine principio supernaturali etiam partiali absolute existit supra omnem exigentiam, & continentiam naturae, ut saepius diximus, Vide disput. 40. sect. 4. & 5.

5 Tertium.

Tertio quia cognitio deducta ex duplici suppositione de fide, aut altera scientifica, & altera de fide est ineuidens, & certa. Ineuidens quidem, quia vna saltem praemissarum est ineuidens; certa vero, quia vtraque praemissa est omnino certa conclusioni autem non potest subesse falsum, dum non potest subesse praemissis. Sed nulla cognitio naturalis potest esse ineuidens, & certa, nam omnis certitudo naturalis fundatur in euidencia. Ergo ea cognitio non est naturalis, sed supernaturalis. In primis distingo minorem. Cognitio naturalis immediata non potest esse ineuidens, & certa; transeat minor. Cognitio naturalis mediata, negatur minor. Quia independenter a luce Propria, & euidencia sibi intrinseca habere potest cognitio mediata, vnde certe scopum veritatis, attingat, videlicet ductum praemissarum, quae supernaturalitate, aut euidencia sibi intrinseca non possunt non certissime illam attingere. Sed viges;

6 Infringitur

Vu cogni-

cognitio naturalis in eadem deducitur ex duplici cognitione certa, potest fieri immediate nullis praecedentibus praemissis, aut immediate cum altera praemissarum naturali, & incerta, ut ea nostra doctrina de anima manifeste deprehenditur. Tunc autem ea cognitio non esset certa. Ergo cognitio naturalis in eadem mediata nunquam est certa. Nam cognitio qua semel est incerta, nunquam est certa. Distinguo consequens, non est certa certitudine essentiali, & intrinseca, transeat certitudine contingenti, & ex suppositione, nego consequentiam. Nam cum certitudo formalis, ut docui in lib. de anima, sit formaliter connexio actus cum obiecto vere existenti, possit autem cognitio, quae suapte natura subiecta est falsitati, connexa esse cum obiecto vere existenti ex suppositione talium, vel talium praemissarum, cum quibus non potest componi falsitas sui obiecti, inde potest cognitio, quae suapte natura, & intrinsece certa non est, certa esse extrinsece, & ex suppositione alterius. Itaque licet illa cognitio secundum se possit esse falsa; tamen in sensu composito, quod ex duplici cognitione intrinsece certa deducitur, necessario est vera. Atque adeo falsitas solum in sensu diuiso conuenire potest, & propterea non est conclusio ex talibus praemissis deducta.

Quare similiter distingui potest etiam maior propositio argumenti. Conclusio deducta ex duplici propositione de fide, aut una de fide, & alia naturali evidenti est in eadem, & certa intrinsece, & ex modo tendendi intrinsece actui, nego maiorem. Extrinsece tam ex parte subiecti, quam ex parte motui extrinsece, concedo maiorem. Conclusio non est intrinsece certa ex modo tendendi, quia non habet connexionem intrinsecam cum suo obiecto, nam eademmet poterat fieri vel absolute absque praemissis, vel cum praemissis naturalibus obscuris, obscura quidem, & incerta. Est tamen certa extrinsece ex parte subiecti, quia fidelis ei propositioni firmissime adheret ex pio voluntatis affectu, ut pote cernens maxime periculatissimi assensum fidei, dissimulando propositioni deductae evidenter ex duabus de fide, aut altera naturali evidenti, & altera de fide. Etiam est extrinsece certa ex motui extrinsece, nempe ex revelatione Dei; nam dum hinc in revelatione diuina remote; nullatenus est falsitati subiecta, nam cum reuelatio diuina habeat connexionem in fallibilem cum veritate obiecti reuelati, consequenter habet connexionem cum omnibus, quae cum obiecto reuelato connexa sunt, & ex quorum falsitate redditur falsa existentia obiecti reuelati.

Ceterum si connexionem istam extrinsecam actus cum obiecto recuset absolute certitudinem, distingues aliter maiorem. Cognitio deducta ex duplici sumptione de fide, aut altera de fide, & alia scientifica naturali est certa; si cognitio deducta non possit existere per se, nisi supponendo utramque praemissam certam, erit in eadem, & certa, concedo maiorem. Si possit existere, quin deducatur ex utraque praemissa certa, suapteque natura sit indifferens, ut etiam deducatur ex praemissis naturalibus, aut etiam absque vllis praemissis, quemadmodum de conclusione Theologica sentiendum est iuxta principia, quae docuimus in lib. de anima, nego maiorem.

At vrgebis; cognitio deducta ex praemissis evidentiibus non est indifferens, ut deducatur ex praemissis obscuris, ac proinde necessario est eui-

dens euentia intrinseca. Ergo cognitio deducta ex praemissis certis non est indifferens, ut deducatur ex praemissis incertis, ac proinde necessario erit certa certitudine intrinseca. Nego consequentiam; quia conclusio obiectiua sub praemissis evidentiibus proponitur intellectui manifesta, & evidens; euentia autem obiecti necessitat intellectum ad assensum euentem. At conclusio obiectiua sub praemissis obscuris quantumvis certis semper relinquitur obscura; obiectum autem obscurum non cogit intellectum ad assensum intrinsece certum, nisi iungatur principium supernaturale, quod deficere potest ad conclusionem deductam ex praemissa supernaturali, quemadmodum deficit ad conclusionem deductam ex praemissa probabili, simul cum alia supernaturali, ut exponemus sect. 7.

SECTIO II.

Expenditur sententia absolute negans.

Secunda sententia negat absolute posse supernaturalem cognitionem colligi ex cognitione supernaturali, siue simplici, siue duplici. Ita Pater Vasquez 1. p. d. 1. n. 9. & d. 4. nu. 23. Pater Suarez de fide d. 3. sect. 1. n. 8. Pater Torres 2. 2. d. 4. dub. 2. Pater coninck 2. 2. d. 4. dub. 6. Pater Arubal 1. p. d. 5. c. 2. Trigofus 1. p. q. 1. art. 1. dub. 3. prob. 5. Bannes quaest. 2. art. 3. Nauarrete cont. 8. asserentes esse sententiam communem Theologorum.

Primo quia cognitio, de qua disputamus, non habet obiectum formale supernaturale; nam assentitur conclusioni propter connexionem cum praemissis, quae connexio naturalis est, naturalique ratione dignoscitur. Ergo non potest esse supernaturalis. In primis consequentia est nulla; nam ut ostendimus disp. 45. potest cognitio esse supernaturalis cum obiecto formali naturali. Deinde antecedens est falsum, cum utraque praemissa est supernaturalis; nam connexio obiectiua praemissarum cum conclusione non distinguitur ab ipsis praemissis obiectiuis, ut in dialectica; sed praemissae sunt supernaturales. Ergo etiam connexio ipsa, quae est obiectum formale eius cognitionis erit supernaturalis. Rursus distinguo antecedens obiectum formale extrinsece cum conclusione, quae est connexio praemissarum cum conclusione, non est supernaturale, transeat antecedens. Obiectum formale intrinsecum, quae potest esse ipsa conclusio obiectiua, ut statuimus in lib. de anima, nego antecedens. Nam conclusio obiectiua potest esse supernaturalis, si deducatur ex duplici sumptione de fide, vel altera de fide, & altera naturali evidenti.

Secundo. Ut cognitio sit supernaturalis non sufficit supponere per se principia supernaturalis; nam conclusio non supponit praemissas ut causas efficientes, pro ut requiritur ad actum supernaturalem, qui necessario debet esse a principio efficienti supernaturali. Ergo conclusio deducta ex cognitione supernaturali non erit propterea supernaturalis. Negatur antecedens: Nam ex eo quod conclusio per se supponat praemissas supernaturales, colligitur plane, esse aliquod principium supernaturale siue intrinsecum, siue extrinsecum efficiens conclusionis adeo excellentis, quae

Respondetur.

Qui negant

Mouentur primo.

Nullum est fundamentum.

Arguunt secundo.

Occurritur

quae prauiam lucem supernaturalem per se requirit, quia colligitur conclusionem esse excellentiam, quae rerum supernaturalium propria est, ut saepius notauimus. At excellentia propria rerum supernaturalium desiderat principium efficiens supernaturale, quod illam communicet. Quemadmodum ex eo quod affectus voluntatis non possit fieri per se sine auxilio supernaturali, colligitur influere in eum actum principium efficiens supernaturale, quamuis vocatio ipsa supernaturalis efficienter non concurrat, sed formaliter.

Tertio; quamuis praemissae sint supernaturales, tamen principium immediatum conclusionis non est supernaturale, sed naturale. Nam principium proximum, & immediatum conclusionis non sunt praemissae, sed cognitio reflexa bonae illationis ex praemissis, quae naturalis est, naturali enim lumine cognoscitur bonitas, & malitia cuiusque consequentiae. Ergo ea conclusio non erit supernaturalis, quia cognitio supernaturalis desiderat principium aliquod proximum & immediatum supernaturale. Negatur antecedens. Primo quia, ut docui in libro de anima, non requiritur ad conclusionem cognitio reflexa bonitatis consequentiae. Secundo quia, esto ea cognitio necessaria sit, etiam sunt necessariae immediate ipsae praemissae; sufficit autem esse necessarium per se vnicum principium supernaturale immediate influens, ut cognitio sit supernaturalis, ut dicebamus supra.

SECTIO III.

Expenditur quaedam sententia media.

Tertia sententia media, quam Recentiores sequuntur ducente Patre Granada, prima parte, tractatu primo, disputatione quinta, tueritur, conclusionem deductam ex duplici principio supernaturali esse supernaturalem; deductam vero ex altero naturali, quamuis evidenti, neutriquam esse supernaturalem. Priorem partem suadent; quia obiectum formale talis conclusionis est supernaturale. Naturalis autem esse non potest cognitio respiciens obiectum formale supernaturale. Verum quam infirmum sit hoc argumentum, satis constat ex num. 3.

Posteriorem partem a priori probant; quia obiectum formale talis conclusionis est naturale. At non potest esse supernaturalis, cognitio respiciens obiectum formale naturale. Etiam hoc argumentum firmius satis num. 10. A posteriori vero idem sic probant. Cognitio supernaturalis est certior quauis praemissa naturali etiam evidenti. Sed conclusio non potest esse certior, quam praemissa, quia iuxta proloquium dialecticum conclusio sequitur debiliorem partem. Ergo non potest esse conclusio supernaturalis deducta ex praemissa naturali.

Huic argumento multum fidunt plures Theologi. Sed in merito, soluitur enim facile distinguendo minorem. Conclusio non potest esse certior, quam praemissa certitudine sumpta ex obiecto, transeat; quia obiectum conclusionis intellectui medio obiecto praemissarum, utque ita obiectum non potest tribuere conclusioni formali maiorem certitudinem, quam tribuit praemissis formalibus suum obiectum. Certitudi-

Ripalda de Ente Tom. I.

ne sumpta ex principio efficienti nego; quia potest conclusio habere principium efficiens perfectius, quam praemissa ab eoque maiorem certitudinem haurire. Quemadmodum assensus Haereticus, & Catholici sunt inaequales certitudine, quamuis nostra opinione aequales sint obiecto formali, & materiali, quia assensus Catholici est a principio supernaturali, quod non potest operari circa suum obiectum, nisi assensum verum, assensus vero Haereticus est a principio mere naturali, quod operari potest assensum falsum Neque in omnibus sequitur conclusio debiliorem partem, sed in eis tantum perfectionibus, quae ab obiecto sumuntur, de quo plura dialectica. Quare plures Theol. asserunt conclus. Theologicam, quamuis naturalem, & obscuram esse certiozem praemissa evidenti naturali, ut videre est apud P. Albertin. 3. principio phil. q. 1. Theol. in corol. 1. n. 19. cum Capreolo, Zumel, & Valentia relatis ab ipso item apud P. Arubal supra, Albeldum, & plures Thomistas in 1. p. q. 1. art. 2.

SECTIO IV.

Nostri sententia proponitur quoad posse rei.

Meum iudicium est, conclusionem, de qua differimus, posse esse, tum supernaturalem, tum conferente, aut negante Deo auxilium supernat. ad conclusionem; quia praemissae secundum se continent utramque conclusionem, & conferente Deo auxilium supernat. conclusio erit supernat. negante vero auxilium supernat. conclusio erit naturalis. Itaque duo exponimus. Alterum, quae conclusio possit colligi ex praemissa supernat. Alterum, quae conclusio re ipsa colligatur. Quoad posse asserimus, utramque conclusionem, tam naturalem, quam supernaturalem, colligi posse; quod in hac sectione explicabimus. Quoad factum verum, quid dicendum sit, statuemus sect. 6.

Assero igitur primo contra Authores secundae sententiae. Praemissae supernaturales inducere possunt conclusionem supernaturalem. Ita Authores primae sententiae. Quibus adde, eos qui sentiunt, Christum Dominum uti potuisse discursu per actus scientiae infusae, qui sunt intrinsece supernaturales. Ita expresse sanctus Thomas 3. p. q. 11. art. 3. corp. *Aliguna scientia potest esse discursiva dupliciter. Pro modo quantum ad scientiam acquisitionem, hoc modo scientia anima Christi non fuit discursiva, quia haec scientia fuit sibi diuinitus indita. Alio modo potest dici aliqua scientia discursiva quantum ad usum: sicut interdum scientes ex causis concludunt effectus, non ut de nouo addiscant, sed volentes uti scientia, quam iam habent. Et hoc modo scientia anima Christi poterat esse collativa, & discursiva; poterat enim ex uno aliud concludere, sicut sibi placebat. Quid expresse. Eadem repetit art. 4. corp. *Quantum ad subiectum, scientia indita anima Christi est infra scientiam Anglicam, scilicet quantum ad modum cognoscendi, qui est per conuersionem ad phantasmatia, & per collationem, & discursum.* Sanctum Thomam sequuntur Caietanus locis relatis, Medina ibidem, Nazarius controuersia vnica, Aluarrez disputat. 64. Pater Ragusa disputat. 97. Pater Iannerus tr. 4. disp. 1. q. 5. a. n. 138. Lorca disp. 51.*

Vu 2 &c

Iterum.

Alia solutio

Obicitur.

Explicatur.

Primum. Authores.

& omnes recentiores Thomista. Item ex antiquis Aletis 3. p. q. 13. memb. 5 & Durandus in 3. dist. 14. q. 3. n. 7. Nam licet scientiam infusam non distinguant specie à naturali, & acquisita tamen ratio, qua scientiam naturalem infusam adstrunt discursivam, communis est scientiæ supernaturali: nimirum quia Christus dominus non considerabat actum omnia, quæ poterat per eam scientiam callere, atque ita poterat ex cognitione effectu, devenire in cognitionem causæ & è contra per formalem discursum. Etiam favent qui admittunt discursum formalem inter actus fidei. Quod sentit Gabriel in 3. dist. 23. q. 3. Almain. qu. 3. & in moralibus cap. 2. Ochamus in 3. q. 8. art. 3. Marfilusq. 14. art. 1. Michael Medina de fide lib. 5. cap. 11. & novissime Pater Hurradus 2. 2. disp. 39. sect. 2.

18
Suadet
primo.

Assertio probatur primo Non repugnat discursus supernaturalis, quemadmodum neque apprehensio, & assensus supernaturalis. Ergo non repugnat supernaturalis conclusio; nam discursus proptèr distinguitur à simplici apprehensione, & iudicio solum constituitur conclusione. Antecedens probatur. Tum quia nulla apparet implicancia supernaturalitatis in tertia operatione intellectus, sicut illa non est in prima, atque secunda. Tum à priori, quia discursus est processio, & consequentia unius cognitionis ex alia. At non repugnat processio unius cognitionis supernaturalis ex alia. Ergo non repugnat discursus. Probatur minor. Iudicium supernaturale sequitur ex natura rei apprehensionem supernaturalem, electio supernaturalis supponit per se supernaturalem intentionem. Ergo similiter potest esse iudicium supernaturale, quod sequatur, & supponat aliud iudicium supernaturale. Confirmatur; sicut conclusio assentitur obiecto per aliud, ita electio amat medium propter aliud. Ergo sicut electioni non repugnat supernaturalitas supponens intentionem, ex qua sequatur; ita neque conclusioni. Non conclusio in intellectu se habet, sicut electio in voluntate. Ergo imperfectio dependentiæ ab alio actu priori potest convenire conclusioni supernaturali, sicut convenit supernaturali electioni.

19
Secunda
probatio.

Secundo. Præmissæ supernaturales evidentes de obiecto supernaturali inducere possunt conclusionem. At non conclusionem naturalem. Ergo supernaturalem. Consequentia legitima est. Minor probatur ex disp. 11. vbi ostendimus, obiecta supernaturalia esse supra omnem evidentiam, tam mediatam, quam immediatam cognitionis naturalis. Conclusio autem de obiecto supernaturali deducta ex præmissis evidentibus esset evidens; atque adeo non posset esse naturalis, sed supernaturalis. Maiorem quis neget. Non potest Deus conferre notitiam explicitam identitatis duorum extremorum cum vno tertio, quin conferat notitiam explicitam eorundem inter se, v. g. D. Petrum videre divinam essentiam, & videntes divinam essentiam esse beatos. At ex hac notitia promptum, imo necessarium esset, colligere unionem identitatis extremorum inter se, v. g. D. Petrum esse beatum. Ergo præmissæ supernaturales possunt inducere conclusionem.

20
Tertia.

Tertio, iuxta nostra principia philosophica, cognitio, quæ suapte natura non est conclusio, potest fieri contingenter conclusio, & acquiri præcedentibus aliis cognitionibus, sicut amor obiecti honesti propter se, qui non est essentialiter

electio, potest fieri materialiter electio, quod ex Prævia intentione alterius finis eliciatur; nam sicut voluntas potest moveri extrinsece ex vno fine in alium, & amor vnius finis intrinsece voluti propter se potest fieri propter alium finem extrinsecum, ita intellectus potens assentiri obiecto per se intrinsece, potest moveri extrinsece ad assentiendum eidem per aliud connexum cum illo. Neque enim apparet repugnantia, ut in intellectu dentur conclusiones materiales, sicut dantur in voluntate materiales electiones. Ergo cognitio supernaturalis intrinsece immediata, quæ suapte natura non est conclusio, potest fieri materialiter conclusio, & acquiri præmouentibus intellectum ad illam aliis cognitionibus supernaturalibus obiectorum, quæ cum ipsius obiecto connexa sunt; sicut enim cognitio naturalis; quæ absolute potest existere absque præmissis hic, & nunc existit materialiter conclusio cum dependentia ab aliis cognitionibus præmissis, non exitura, nisi præcessissent cognitiones præmissæ; sic potest cognitio supernaturalis existere conclusio dependentiæ ab aliis cognitionibus præmissis supernaturalibus, quæ hic, & nunc existant, ac moueant intellectum ad dignoscendum obiectum scientiæ supernaturalis, quod hic, & nunc non novisset, nisi præcessissent cognitiones supernaturales proponentes intellectui unionem extremitatum cum medio, quæ alia cognitio supernaturalis vnit explicitè inter se. Etenim sicut bonum supernaturale religionis, quod est amabile propter se, simul est amabile extrinsece propter aliud, quia voluntas ad amandum tale bonum per actum religiosis potest moveri per amorem præuium alterius finis, in quem confert amor religionis; ita verum supernaturale, quod est intrinsece cognoscibile per se, potest esse extrinsece cognoscibile per aliud, quia intellectus potest excitari, & illustrari ad illud cognoscendum per motionem præuiam alterius veri, quod cum illo connexum est, atque ita vnus vere cognitio deduci materialiter conclusio ex cognitione alterius, quia est causa, hic, & nunc mouens intellectum ad illam rationem veritatis obiecti; necessario connexæ cum alia. Hæc probatio, & doctrina totius asserti amplius constabit ex corollariis, quæ explicabimus sect. seq. quoad discursum fidei supernaturalis, scientiæ infusæ, atque beatæ.

21
Assertum
secundum.

Assertio 2. contra auctores primæ sententiæ. Possunt cognitiones supernaturales concludere cognitionem naturalem, si Deus præster concursum ad illam. Ita auctores secundæ. Item qui negant, ex cognitione supernaturali reuelationis diuinæ colligi notionem supernaturalem mysterij reuelati. Et probatur breuiter ex dictis. Primo à priori. Causæ generis superioris possunt continere effectum generis inferioris. Ergo nulla est implicancia, ut præmissæ supernaturales contineant, & re ipsa concludant cognitionem naturalem, quam continent, & re ipsa concluderent cognitiones naturales, quæ nouissent identitatem extremorum, cum medio, quam nouerant supernaturales. Id quod liquidius apparebit perpendenti solutionem argumentorum, quam exhibuimus sect. 1.

22
Argumentum
secundum.

Præterea; cognitio deducta ex vna præmissa supernaturali, & alia naturali potest esse naturalis. Ergo etiam deducta ex duplici supernaturali. Antecedens manifestum est in conclusione probabilis illata ex vna præmissa de fide, & alia præmissa naturali probabilis; quæ necessario est naturalis iuxta

iuxta communem Theologorum doctrinam, ut posuimus, & ostendimus num. 1. Probatur consequentia. Cognitio, quæ ita deducitur ex principiis supernaturalibus, ut eadem posset colligi ex principiis naturalibus, non est supernaturalis, sed naturalis; nam cognitio, quæ ex solis principiis naturæ acquiri potest; naturalis est, & non supernaturalis. At eo ipso quod cognitio deducta ex vna præmissa supernaturali, & alia naturali sit naturalis, potest cognitio deducta ex duplici principio supernaturali esse indifferens secundum se, ut deducatur ex duplici principio naturali. Ergo eo ipso potest esse naturalis. Probatur minor. Cognitio naturalis deducta ex vno principio supernaturali, & alio naturali secundum se est indifferens, ut non præcedenti principio supernaturali deducatur ex duplici principio naturali; nam si intrinsece supponeret principio supernaturali; non posset esse intrinsece naturalis, sed necessario esset supernaturalis, ut dicebamus numero 4. & 11. At eo ipso quod conclusio, quæ re ipsa deducitur ex vna præmissa supernaturali secundum se est indifferens, ut loco illius deducatur ex præmissa naturali, potest cognitio deducta ex duplici principio naturali secundum se esse indifferens, ut ex præmissis naturalibus procedat; nam si conclusio non est alligata vni præmissarum, ex qua re ipsa procedit, non est quare alligetur duabus, ex quibus re ipsa colligitur: eadem enim est repugnantia ad substituendum vnâ præmissam naturalem loco vnius supernaturalis, quæ est ad substituendum duplicem. Ergo poterit conclusio deducta ex duplici cognitione supernaturali, siue euidenti, siue obscura secundum se esse indifferens ut eadem posset colligi ex duplici cognitione euidenti, aut obscura eiusdem obiecti.

23
Tertium.

Tertio; tanta est dependentia amoris à cognitione, quanta est dependentia amoris à præmissis. Sed amor naturalis potest oriri ex cognitione supernaturali, ut vidimus disputatione 48. num. 3. & videbimus disputatione sequenti Ergo etiam conclusio naturalis potest oriri ex præmissis supernaturalibus. Demum probatur paritate. Actus supernaturales imperantes continent actiones naturales imperatas, ut docuimus disputatione 48. Cognitio supernaturalis speciem impressam naturalem, ut ostendimus disp. 54. sect. 3. & actus voluntatis, & intellectus supernaturales habitum naturalem acquisitum, ut probauimus disputatione 53. Ergo etiam cognitiones supernaturales possunt continere conclusionem naturalem.

24
Prima obiectio non
permittit.

Dices, non posse Deum ex natura rei negare auxilium supernaturale ad conclusionem supernaturalem existentibus præmissis supernaturalibus. Id nego; nam quemadmodum potest causa superior continere effectus solius generis inferioris, ita potest continere effectus vniuersique generis superioris, & inferioris, exigentia, & virtute adeo absoluta, ac indifferenti, ut eius exigentia, ac virtuti, cuiusvis effectus actione satisfiat. Id quod conciere licet exemplis propositis num. præcedenti. Ergo præmissæ supernaturales possunt ex natura rei permittere conclusionem naturalem. Addo, posse cognitionem naturalem coniungi cum cognitione naturali, simulque vtramque ex cognitionibus supernaturalibus deduci. Atque ita quamuis Deus conferat auxilium supernaturale ad supernaturalem conclusionem, potest simul conferre auxilium ad conclusionem naturalem, quæ simul cum illa continetur. Ripalda de Ente Tom. I.

tur sub virtute formali præmissarum naturalium.

Obiicies secundo. Præmissæ evidentes de obiecto supernaturali non possunt inferre nisi cognitionem euidenter. At de obiecto supernaturali non potest esse euidencia naturalis. Ergo solam cognitionem supernaturalem inferre possunt. Atque adeo non sunt indifferentes inferre naturalem. Concedo totum. Neque nos volumus, omnes præmissas supernaturales posse concludere cognitionem naturalem, sed illas tantum, quæ obiectum manifestant sub sphaera cognitionis naturalis contentum. Itaque solæ præmissæ supernaturales obscuræ de obiecto supernaturali, & solæ præmissæ supernaturales evidentes de obiecto naturali possunt concludere cognitionem naturalem; nam cognitio naturalis, quæ ex præmissis supernaturalibus colligitur, debet esse indifferens secundum se, ut possit colligi ex præmissis naturalibus, aut absque principio vilo supernaturali immediate haberi; nam si secundum se non potest haberi absque principiis supernaturalibus non potest esse naturalis, sed supernaturalis. At cognitio euidens obiecti supernaturalis non potest moveri ex principiis naturalibus; potest autem cognitio obscura obiecti supernaturalis, & cognitio euidens obiecti naturalis, Ergo sola cognitio obscura obiecti supernaturalis potest deduci ex præmissis supernaturalibus. Neque obstat, cognitionem obscuram obiecti supernaturalis deductam ex duplici cognitione obscura supernaturali esse certam. Nam cognitio naturalis mediata potest esse certa, quamuis obscura, ex suppositione principiorum supernaturalium, quæ ipsam antecedunt, ut exposuimus à num. 5.

25
Neque
secunda.

SECTIO V.

Corollaria præcedentis asserti.

EX dictis colligo primo contra Patrem Suarez 3. parte, disputatione vigesima octaua, sectione secunda, conclusione secunda. Patrem Vasquez disputatione quinquagesima - secunda, capite 3. & Patrem Ioannem Præpositum 3. p. quæst. 11. num. 28. Christum Dominum potuisse pro suo libito per actus scientiæ infusæ discursum conficere. Nam potest Christus per cognitionem scientiæ infusæ vnire duas extremitates cum medio, quin eas vnire explicitè inter se. Huiusmodi autem cognitionem illico sequetur cognitio explicita extremitatum inter se, quæ est formaliter conclusio, ac discursus. Ergo, v. g. potest Christus assentire per vnâ cognitionem, Diuum Petrum esse filium adoptiuum Dei, & non aliud; per aliam, hominem constitui filium adoptiuum Dei per gratiam inherenterem, & non aliud; nam in potestate Christi positum est cognoscere obiecta, quæ sibi libent, & non plura. Inde autem deducenda erit necessario tertia cognitio, qua assentiat, Petrum esse filium adoptiuum per gratiam inherenterem. Ergo ex cognitione extremitatum cum medio potest colligere identitatem inter se.

26
Discursus
per actus
scientiæ
infusæ.

Obiicit Pater Suarez. Discursus est contra modum naturalem, & proprium scientiæ infusæ, quæ per simplicem intuitum cognoscit sua obiecta.

27
P. Suarez
opponit.

Respondetur Ergo scientie infuse repugnat discursus. Respondeo. Scientia infusa potest per simplicem intuitum omnia cognoscere. Caterum si Christo liber pramittere cognitionem explicitam principiorum absque cognitione explicita eorum, quae in eis principiis contenta sunt potest ex praenotione explicita vnus obiecti alterius praenotionem explicitam colligere. Dicit Suarez, hoc esse cognoscere vnum post aliud, non vero cognoscere vnum ex alio. Sed contra. Cognoscere vnum ex alio est cognitionem vnus esse rationem, & causam cognoscendi aliud. At cum explicite cognoscuntur principia, quin explicite dignoscantur contenta in illis, cognitio explicita principiorum est ratio, & causa cognoscendi illa, quae in principiis contenta sunt. Ergo non solum vnum post aliud, sed vnum ex alio cognoscitur.

28 Obicit Pater Vasquez. Ad discursum requiritur multiplicitas conceptuum. At scientia infusa non cognoscit multis conceptibus ea, quae intrinsece connexa sunt; nam scientia naturalis Angelica, quae inferior est scientia infusa Christi, per vnicum conceptum dignoscit plura, quae non sunt tam affinia, & connexa, ac sunt principia, & conclusiones. Ergo scientia infusa non cognoscit per discursum. Respondeo. Quamuis potest scientia infusa per vnicum conceptum principia, & conclusiones dignoscere, sicut scientia naturalis Angelica; tamen pro libito Christi potest in plures conceptus dividere illa, quae vnico conceptu possunt comprehendi; itaque ita vno conceptu potest solam vnionem exterminatum cum vno tertio cognoscere, & inde venire in alium, quo vnionem extremitatum inter se cognoscat.

29 Rursus obicit P. Vasquez. Ad rationem discursus requiritur, vt id, quod assequimur per illud, non sit per se notum, sed per aliud. At omnia sunt per se nota scientiae infusae. Ergo scientiae infusae repugnat discursus. Resp. Ea, quae sunt per se nota scientiae infusae in actu primo, possunt esse nota per aliud in actu secundo, quia praecedente notione alterius possunt cognosci, quae poterant absque alterius praenotione cognosci. Aut aliter; quae sunt per se nota intrinsece, possunt esse nota per aliud extrinsece, vt quae sunt amabilia propter se intrinsece, possunt pro libito amari propter aliud extrinsece, vt dicebamus n. 20. Rursus ea, quae identificantur Deo, non sunt immediate, & per se nota scientiae infusae, sed necessario cognoscuntur ex rebus creatis, quae ducunt intellectum in notionem Dei, sine identificata, sine distincta a cognitione rerum creatarum; aliter enim scientia infusa esset beata, quae immediate refert praedicata diuina. At Christus sola creata potest cognoscere per se vnico conceptu, & inde assurgere in diuina per alium. Ergo potest discutere.

30 Obicitur S. Damasc. Explicatur. Obiciunt alij. S. Damascenus lib. 2. de fide cap. 22. docet, Christo repugnare consultationem. Ergo etiam discursum. Nego consequentiam; quia ad consultationem requiritur, vt ex notis ad ignota procedamus, hoc est, ad illa, quae aliter, quam ex praenotione aliorum consideratione innotescere non possunt. At discursus potest fieri ex notis ad nota, quia illa, quae intrinsece nota sunt, possunt esse extrinsece nota per aliud. Aut ea, quae in actu primo nota sunt, possunt innotescere in actu secundo per alia, quae prius in actu secundo fuerunt nota. Atque ita quamuis Christo repugnet consultatio ratione ignorantiae,

quam supponit, non repugnabit discursus, qui sine ignoratione haberi potest. Colligitur secundo contra Capreolum, Caetanum, Bannes, Canum, P. Valentiam, P. Suarez, P. Torres, P. Arrubal relatos a Patre Hurrado 2. 2. disp. 39. sect. 3. Non repugnare discursum per actus fidei ex reuelatione Dei ad mysterium reuelatum. Nam potest quis assentire per actum fidei, Deum, qui nihil nisi verum reuelare potest, reuelasse verbum incarnatum esse, indeque colligere assensum supernaturalem, quo sibi persuadeat, veram esse incarnationem verbi. At hic assensus esset actus fidei. Ergo actus fidei posset haberi per discursum. Consequentia est legitima. Maior constat ex prima nostra assertionem. Probatur minor, quia assensus supernaturalis, & obsecutus habens pro motiuo formali reuelationem diuinam non potest non esse actus fidei. Ita auctores relati num. 17.

31 Dices primo cum Recentioribus, non esse actum fidei, quia non habet reuelationem pro obiecto formali intrinseco, sed extrinseco. Contra. Vt docui in lib. de anima, potest conclusio formalis respicere praemissas obiectiuas, vt obiectum formale intrinsecum; imo forte, vt dicebamus num. 20. deduci potest conclusio ex praenotione assensu reuelationis Dei illemet assensus incarnationis, qui sine praenotione assensu reuelationis communiter elicitur per fidem. Ergo potest concludi assensus fidei. Praeterea sufficit attingere reuelationem tantquam obiectum formale extrinsecum, vt assensus pertinet ad fidem, si reuelationem creditam supponat ex natura rei, sicut sentiunt Recentiores; nam electio formalis pertinet ad eandem virtutem, ad quam intentio finis, quamuis non moueatur intrinsece, sed tantum extrinsece ex honestate finis, quam intrinsece attingit intentio, quia supponit ex natura rei amatam honestatem finis. Ergo illa conclusio incarnationis supponens per se assensum reuelationis pertinebit ad fidem, ad quam pertinet assensus reuelationis. Nam plures actus spectant ad eandem virtutem, quamuis obiectum formale intrinsecum non sit formaliter idem, quia aequiualeat idem est, verbi gratia odium peccati, quia est offensio Dei, quod intrinsece mouetur ex malitia intrinseca peccati, & electio medij, quia confert in gloriam Dei, quae intrinsece mouetur ex utilitate intrinseca medij, pertinent ad charitatem, quamuis non attingant intrinsece bonitatem diuinam, quia per se supponunt amorem bonitatis diuinam, & idem est aequiualeat odisse peccatum, quia est offensa Dei, & eligere medium, quia confert in gloriam diuinam, ac amare bonitatem diuinam. Ergo similiter assentite existentiae incarnationis, quia est obiectum reuelationis diuinam supponendo per se creditam reuelationem diuinam, spectabit ad fidem, quia id aequiualeat est assentire reuelationi diuinam.

32 Dices secundo cum Patre Suarez de fide disputatione tertia, sectione quarta, & Patre Torres disputatione sexta, dubio primo, & secundo, eam conclusionem non esse actum fidei, quia ea conclusio est minus certa, quam praemissa. Sed contra. Ea conclusio non definit esse actus fidei, quod sit minus certa, quam praemissa comparatione reuelationis diuinam, quam conclusio intrinsece attingit (suppono enim ex libro de anima, conclusionem posse attingere intrinsece obiectiuas praemissas) nam ea conclusio est supernaturalis, & assentitur intrinsece reuelationi diuinam propter

32 Impugnatur quorundam solutio

propter se, sicut praemissis. Ergo erit comparatione reuelationis aequae certa, ac est praemissa. Neque definit esse actus fidei, quod sit minus certa comparatione obiecti reuelati; nam vel actus fidei extra discursum formalem est minus certus de obiecto reuelato, quam de reuelatione, vel non: si extra discursum actus fidei est minus certus de obiecto reuelato, quam de reuelatione, quia reuelationi assentitur propter se, & obiecto reuelato propter ipsam reuelationem, non erit inconueniens conclusionem fidei deductam per discursum esse minus certam comparatione obiecti reuelati, quam comparatione obiecti reuelati, quam comparatione reuelationis. Si non est minus certus extra discursum, neque conclusio fidei, deducta per discursum erit minus certa. Tum quia sicut conclusio comparata per discursum assentitur obiecto reuelato propter reuelationem diuinam, ita assentitur actus fidei extra discursum. Tum quia idem actus, qui comparatur per discursum, potuit haberi sine discursu. Ergo si extra discursum non est minus certus, neque erit comparatus per discursum. Praeterea non repugnat inter actus sup. vnum esse magis certum, quam alium, cum maior certitudo non sit apud hos auctores aliud, quam maior independentia ab aliis actibus, qui praecedunt; sicut inter actus supernaturales voluntatis non repugnat, intentionem magis amare finem, quam electio amat medium, quamuis uterque ad eandem virtutem pertineat; nam vt fert commune proloquium, propter quod vnum quodque tale, & illud magis. Ergo conclusio poterit esse actus fidei, quamuis sit minus certa quam praemissa, quia praemissa adhaeret reuelationi propter se, & conclusio mysterio reuelato propter reuelationem diuinam.

34 P. Coninck refellitur.

Dices tertio cum Patre Coninck, disp. 9. dub. 7. eam conclusionem non esse actum fidei, quia est minus certa, quam cognitio naturalis de bonitate illationis, ex qua deprehenditur. Sed contra, quia, vt pono ex lib. de anima, haec cognitio reflexa non est necessaria ad conclusionem. Praeterea quia, vt dicebamus num. 25. potest conclusio ex principio supernaturali sumere maiorem certitudinem, quam praemissa. Ergo quamuis requiratur naturalis notitia illationis potest conclusio ex principio supernaturali fidei habere certitudinem, quam non habet ex cognitione naturali, quam supponit. Praeterea quia in nostra sententia potest inferri ex praemissis idem assensus fidei, qui absque praemissis haberi potest. Denique actus fidei assentiens mysterio reuelato propter reuelationem Dei est quidam discursus virtualis a reuelatione in mysterium reuelatum, assentiens mysterio reuelato in vi illationis, & connexionis, quam habet reuelatio Dei summe veracis cum obiecto reuelato; atque adeo innititur ad assensum mysterij reuelati in illatione, & connexionem reuelationis cum mysterio reuelato, quamuis assensus reuelationis realiter sit indistinctus ab assensu mysterij reuelati. Ergo sicut actus indiuisibilis assentiens reuelationi propter se, & mysterio propter reuelationem est supernaturalis, ac fidei; ita potest esse, quamuis assensus mysterij reuelati procedat realiter ex assensu priori reuelationis.

35 Aliorum euasio.

Dices quarto, assensum supernaturalem reuelationis diuinam non posse non esse assensum mysterij reuelati, cum reuelatio essentialiter sit con-

nexa cum mysterio, atque adeo non posse esse causam talis assensus, provt requiritur ad discursum. Sed contra. Potest intellectus per cognitionem naturalem assentire praemissis obiectiuis, quae essentialiter connectuntur cu obiectiuam conclusionem, quin explicite assentiat conclusioni, quo pacto per cognitionem naturalem etiam potest haereticus, & Catholicus assentire reuelationi, quin expresse assentiat mysterio reuelato. Alias nullus esset possibilis formalis discursus etiam per cognitiones naturales. Ergo etiam potest esse assensus supernaturalis explicitus reuelationis; quin idem sit explicitus assensus mysterij reuelati. Probatur consequentia primo; quia eadem est ratio connexionis, vt assensus naturalis principiorum sit, identificatus cum assensu explicito conclusionis, quae est, vt idem sit necessario assensus supernaturalis reuelationis, & mysterij reuelati. Secundo quia potest cognitio supernaturalis esse inadaequate explicita obiecti, quod cognoscit, quin explicite assequatur omnia, quae cum obiecto identificata, & connexa sunt; neque enim omnes cognitiones supernaturales sunt adaequatae, sed plura cum obiecto identificata, & connexa quoad explicitam notionem latere possunt. Ergo potest assensus supernaturalis referre explicite reuelationem existentem, quin explicite assentiat obiecto reuelato existenti, sicut potest assensus naturalis. Neque reuera vlla ratio quoad hoc potest persuadere discrimen inter cognitionem naturalem, & supernaturalem.

36 Respondet alij.

Dices quinto, eam conclusionem mysterij reuelati non esse actum fidei, quia actus fidei liber est, & meritorius; qui ppe immediate imparatus a pia effectione voluntatis; qualis esse non potest conclusio necessaria deducta ex praemissis. Sed contra. Actus fidei est liber solum quoad assensum reuelationis, non vero quoad assensum mysterij reuelati, etiam cum indiuisibilis est assensus vtriusque, qui non potest intellectus assentire reuelationi Dei summe veracis, atque sapientis, quin eodem, aut distincto assentiat mysterio reuelato. At in discursu posito assensus mysterij reuelati, qui colligitur ex praemissis, est necessarius. Ergo conuenit fidei tota ratio meriti, & libertatis quae conuenit extra discursum.

Displicent

Dices denique; habitum principiorum esse distinctum ab habitu conclusionis; atque ita non posse habitum fidei influere in assensum mysterij reuelati, qui ex praemissis colligitur. Sed contra. Cum habitus indiuisibilis influat in assensum immediatum vtriusque praemissae obiectiuae, re- & potest idem influere in conclusionem. Sed habitus fidei influat in assensum immediatum vtriusque praemissae; nam praemissae sunt Deum nihil reuelare non verum, & Deum reuelare incarnationem verbi; cui obiecto, siue per vnicum, siue per duplicem actum assentitur fides immediate, ac propter se. Ergo fides potest influere in assensum conclusionis. Maior, in qua est difficultas, probatur. Nam actus eliciti ex eodem obiecto formali pertinent ad eundem habitum. Cum assensus, vtriusque praemissae obiectiuae est immediatus, ita vt illis intellectus assentiat propter se, & non propter aliud obiectum formale, assensus praemissarum non est aliud, ab obiecto formali conclusionis, quia obiectum formale conclusionis sunt praemissae obiectiuae, quae sunt etiam obiectiuum formale assensus immediati praemissarum.

37 Alia rursus solutio refertur.

non acquiruntur exercitio actuum. Ergo idem fieret de Theologia. Neque quidquam iuuat adde- re cum Patre Gilio, & Fasolo, ad primum actum Theologiæ præcedere necessario per se habitum fidei potentem influere in eum actum, ad actus vero aliarum virtutum non præcedere aliū habitum, qui in eos influat. Tum quia si habitus fidei potest influere in primum actum Theologi- cum etiam poterit in reliquos, quin opus sit ha- bitu supernaturali Theologiæ distincto à fide, sicut adstruit à Patre Molina, & suis sequacibus. Tum quia actus reliquarum virtutum non effi- ciunt habitum supernaturalem, nec quoad pri- mam productionem, nec quoad intentionem quæ non supponitur ad illos, vt statuimus dis- putatione 51. Ergo neque actus Theologici effi- ciunt habitum Theologiæ, qui ad eos non supponitur.

46. Alia solutio

Repellitur

47. Opponitur primo.

Occurritur

48. Opponitur secundo

Solutio.

Respondetis tertio, non opus esse habitu in- fuso ad conclusiones Theologicas supernatura- les, quia præmissæ supernaturales possunt con- ferre auxilium efficiens, quod in alios actus su- pernaturales conferunt habitus infusi. Sed con- tra. Ad alios actus præter illustrationem super- naturalem intellectus, quæ per se necessaria est ad effectum supernaturalem voluntatis, deside- ratur habitus infusus influens efficienter in illos. Ergo similiter præter illustrationem supernaturalem præmissarum, opus erit ad conclusionem supernaturalem concursu efficiendi habitus infusi. Nam præmissæ non sunt magis necessariæ ad cõ- clusionem, quam cognitio supernaturalis ad amorem. Ergo si cognitio supernaturalis non præstat in amorem auxilium efficiens, quod ex- cludat auxilium habitus infusi, neque illud præ- stabunt præmissæ supernaturales in conclusionem. Præterea actus Theologicus semel elicited cum præmissis millies repetitur absque præmissis. Ergo opus erit habitu infuso, qui in absentia præmis- sarum illum efficiat.

Obiicitur primo. Quædam conclusiones ob- iectiæ adeo sunt occultæ, vt ex natura rei non possint fieri manifestæ absque præmia luce præ- missarum, vt docuimus in libro de anima. At inter conclusiones Theologicas inuenire sunt plures eiusmodi. Ergo plures erunt supernatu- rales. Quia supponentes per se principia su- pernaturalia. Transeat totum. Nam raro aliquot conclusiones possunt esse supernaturales absque habitu infuso, qui solum donatur ad actus fre- quentes, & omnibus fidelibus communes. Præ- terea negatur consequentia, quia eiusmodi con- clusiones obiectiæ possunt fieri manifestæ abs- que præmissis supernaturalibus, cum solis præ- missis naturalibus, cum cognitio illarum acqui- sita per discursum Theologicum non sit euidentis, sed obscura.

Obiicitur secundo. Potest dari habitus infusus Theologiæ quandoquidem possibiles sunt actus infusi Theologici, vt constat ex numero 17. Er- go existit de facto. Nam habitus infusus possibi- lis sequitur necessario gratiam iustificantem, quæ existit de facto. Nego consequentiam. Nam plures habitus supernaturales sunt possibiles, qui de facto non dantur, nam gratia iustificans non connectitur necessario physice cum omnibus habitibus supernaturalibus possibilibus, sed tan- tum moraliter cum aliquibus, cum quibus pos- sit iustus actus aliquos amicitiales, & dignos fi- lio Dei operari, non determinando hos potius,

quam illos. Sicut intellectus Angelicus exigit species inditas à Deo, non determinando obie- cta huius ordinis rerum naturalium, potiusquam alterius, in quo potuit creari, & si Deus solos Angelos creasset in sui visionem absque mundo corporeo, secundum se erat indifferens, vt spe- cies aliarum rerum ipsi inderentur.

SECTIO VII.

Qua ratione possit defendi Theologia intrinsece supernaturalis

49. Explicatur. Quamquam probabile sit, conclusiones Theologicas esse intrinsece naturales, non est mihi improbabile, eas, quæ essentialiter, ac formaliter conclusiones sunt, & supponunt per se præmissas supernaturales fidei esse intrinsece supernaturales. Itaque licet actus Theologici possint esse materialiter conclusiones, quas per se etiam absque præmissis supernaturalibus, imo sine vllis præmissis ex perfecta apprehensione extremorum intellectus potuit elicere, sicut in voluntate sunt plures electiones materiales elici- tæ propter aliud extrinsece, quæ possent fieri absque præmia, intentione, tamen simul possibi- les sunt conclusiones formales, quæ essentialiter præmissas supponunt, & deductionem ex præ- missis exigunt, sicut in voluntate sunt forma- les electiones, quæ media respiciunt intrinsece, quia vtilia sunt in finem, & intentionem præce- dentem per se requirunt, videlicet illæ cognitio- nes quæ obiecto assentiuntur intrinsece, quia de- ducitur, & connexum est essentialiter cum alio, quod directe, & in recto ipsæ non probant, sed per anteriora iudicia probata supponunt. Igitur has cognitiones formales, quæ ex duplici præ- missa de fide colliguntur, eo omni rigore, & pro- prietate Theologicæ sunt, esse intrinsece super- naturales. Probo primo. Conclusiones Theolo- gicæ, quas meditatione, & studio principiorum fidei assequimur, referunt Ecclesiæ Patres in gra- tiam, & assistentiam Dei. Ergo sunt intrinsece su- pernaturales. Consequentia est optima. Nam alij actus quos Theologi agnoscunt intrinsece super- naturales, inde solum arguunt supernaturales quod gratia Dei præstat auxilium, & potestatem ad illos. Aut igitur nulli actus intrinsece superna- turales sunt, aut supernaturales sunt cognitio- nes Theologicæ, quas absque auxilio gratiæ di- uinæ intellectus non assequitur. Antecedens apud Patres frequentissimum est, qui dum aggrediuntur explicare studio, atque discursu sacrarum lit- terarum ea, quæ fidelibus ignota sunt, à sola gratia sperant lucem, & auxilium ad assequen- dum notionem, quam intendunt, & si quid suo discursu elucidatum putant, non id suis viribus, sed lumini caelesti, ac gratiæ diuinæ acceptum ferunt. Pauca ex multis promam, quæ assump- tum euincunt. Fulgentius lib. 1. ad Monimum aggrediens explanare prædestinationem honorum ad gloriam, & malorum ad penam, sic rotus est in hac doctrina. *Confido in misericordia Dei nostri, quia si quid mihi huius inquisitionis, ac disputationis opere pro meo merito non concedi- tur, pro tuo mihi desiderio concedetur. Neque enim inquisitionem tuam Deus inuentionis effectu frandari vllatenus sinet, qui te inquirendum spiri- tualiter*

49. Explicatur

Colligitur primo ex Patribus

*Spiritualiter inflammavit, dum ipsius fidei pro- missum nulla ratione cassetur dicentis, Petite, & accipietis; querite, & inuenietis; pulsate, & aperietur nobis. Internus igitur magister, à quo sub- sidium doctrina caelestis accepimus, non solum in- quirentibus nobis suorum aperit arcana sermonum, sed vt etiam queramus, ipse gratis inspirat affe- ctum. Hic Fulgentius tanquam Theologus inqui- rit arcana sermonum Dei, scilicet veritates Theo- logicas, quæ in factis eloquiis continentur. At eorum intelligentiam gratiæ subsidio concedi do- cet, sicut affectum salutarem inquirendi, atque adeo perentibus, querentibus, & pulsantibus aperiri. Ergo cognitio Theologica ministerio gratiæ acquiritur. Neque enim alio argumento Augustinus, & alij Patres necessitatem gratiæ ad actus fidei, & alios intrinsece supernaturales concludunt. Quare mox infert Fulgentius. *Ipsè igitur laudandus est in vtriusque muneris gratia; sine cum nos ad se querendum dormientes exsuscitat, seu cum se inueniendum nobis querentibus donat.* Et aliquot interpositis ait, ea se dicturum, quæ, *Domino gratiam largiente sub illo vno Domino, atque magistro in eius schola positus didiscit.* Et mox addit. *Quapropter hoc ab illo vno Domino, ad Magistro nostro postulare non desino, vt eam me per eloquia scripturarum sua- rum, & per inspirationis suæ internam, suauio- remque doctrinam (vbi sine sensu sermonum, & si- ne elementis litterarum eo dulcius, quo secre- tius veritas loquuntur) ea me docere dignetur qua sic proponam, & sic asseram vt in proposi- tionibus, atque assertionibus meis veritati, que nec fallit, nec fallitur, semper inhaeream.* Quæ potuerunt excogitari apertiora ad necessitatem gratiæ diuinæ, quæ ad erudendas veritates Theo- logicas ex factis sermonibus requiruntur?*

50

Accedit alius Aug. discip. Prosper l. 1. de vita contempl. c. 8. *diuinarum scripturarum sacris me- ditationibus vacet, in his se diuinitus illuminatus oblectat.* Ad meditationem sacrarum scripturarum diuinitus illuminatur. At inter meditationes sa- crarum Scripturarum existunt conclus. Theol. quæ in factis Litteris implicite sunt, Item lib. 3. de vita contempl. c. 2. sic incipit Theol. disserere. *Est qui- dem hoc caput valde perplexum, sed si oretis Deū, ea, quæ mihi vt homini impossibilia sunt illuminan- te Domino, vel docente possibilia fiunt.* At cognitio quæ hominis facultati impossibilis est, & indiget illuminatione superna, non est nat. sed supernat. Rursus contra Collatorem c. 36. sic habet. *Habe- bant Ephesij fidem; habebant & opera charitatis, que nequè laude poterant carere, neque merito; sed pro his virtutibus Apostolus gratias Deo agere nõ cessat, sciens à Patre luminum hac dona venisse, à quo se etiam potere protestatur, vt quibus dedit fidem, que per dilectionem operatur, det spiritum sapientia, & intellectus; vt inde se Ephesij nouerint accepisse, quod habebant, à quo discunt, & sperare, quod non habent.* Porro spiritus sapientia, & intellectus apud Prosperum est notitia Theol. quæ ex fide deducitur, vt colligitur ex Apostolo lib. 1. de vita contemplat. c. 19. *Dicitur à Apostolo, Nisi credideritis, non intelligetis, datur intelligi, quod non fides ex intellectu, sed ex fide intellectus existat; nec qui intelligat, credat; sed qui credit, intelligat.* En intelligentia, quam Ephesius de fide- rat Apostolus, & in gratiam reuocat, est cognitio Theologica, quæ ex fide præcedenti comparatur. Eadem habent frequentissime alij Patres.

Igitur cognitio Theologica ex consensu Pa- trum supernaturalis est. Et quidem auxilio su- pernaturali fieri, sufficienter ostenditur ex princi- piis supernaturalibus fidei, quæ ipsam necessario præcedunt. Nam cognitio, quæ principiis su- pernaturalibus fidei elicitor, re quidem vera effi- citur auxilio supernaturali, nam principia fidei supernaturalis auxilium sunt supernaturale ad con- clusionem, sicut illustratio supernaturalis est au- xilium supernaturale ad amorē. Ergo sicut amor, qui elicitor ex illustratione supernaturali, argui- tur supernaturalis, quamquam ex illa amor etiam naturalis posset moueri, ita conclusio quæ ex præmissis supernaturalibus procedit, erit super- naturalis, quamuis naturalis cognitio in eisdem præmissis contineatur. Etenim magis connatura- le est, vt conclusio supernaturalis sequatur præ- missas supernaturales, quam conclusio naturalis. Confirmatur à patitate conclusionis deductæ ex actibus scientiæ infusæ, prudentiæ, & fidei. Nam hæ conclusiones supernaturales sunt, solum quia principia supernaturalia præcedunt. Ergo etiam conclusio Theologica erit supernaturalis.

51. Illustratur

52. Secunda.

Confirmat.

Probatum secundo. Cognitio Theologica pos- test excitate, & mouere voluntatem in actus sa- lutares, & supernaturales. Ergo est supernatu- ralis. Siquidem non potest affectus supernatura- lis, nisi ex cognitione supernaturali procedere. Antecedens probatur primo ex Diuo Prospero lib. 1. de vita contempl. c. 19. nuper adducto ibi. *Datur intelligi quod non fides ex intellectu, sed ex fide intellectus existat, nec qui intelligat, credat, sed qui credit, intelligit, & qui intellexerit, bene agat; ac per hoc, vt bene agat, quis intelligere stu- deat.* En intelligentia eorum, quæ ex fide com- parantur, confert ad bene agendum, & ideo ea curanda est, vt bene per illam agamus. Deinde probatur. Quia ex fidei principiis assequimur dis- cursu Theologico cognitiones plurium perfe- ctionum diuinarum, quas amore supernaturali valeamus diligere. Ergo talis cognitio supernatu- ralis est. Nam tales perfectiones non cognoscuntur per fidem formalem, siquidem reuelatæ non sunt immediate, sed ex aliis reuelatis deducuntur. Ergo cognoscuntur per cognitionem Theo- logicam supernaturalem. Nam ad illarum amo- rem salutarem, & supernaturalem non restat alia cognitio, quæ conferre queat. Similiter plures veritates morales conferunt ad actus virtutum moralium, quæ à Deo immediate reuelatæ non sunt, sed ex reuelatis deprehenduntur. Tamen cognitio earum potest esse supernaturalis, & amorem virtutis supernaturalis dirigere. Ergo cognitio Theologica ex reuelatis deducta de fa- cto erit supernaturalis.

Tertio à priori. Conclusio Theologica, quæ essentialiter est conclusio, & præmissas supponit, exigit oriri à præmissis supernaturalibus fidei, ex quibus de facto deducitur. Ergo erit intrinsece supernaturalis. Nam conclusio intrinsece natu- ralis non potest exigere principium aliquod in- trinsece supernaturale. Antecedens probatur. Tum quia electio formalis supponens per se intentio- nem finis, & de facto procedens ab intentione supernaturali supponit per se intentionem super- naturalem, ex qua de facto procedit. Ergo etiam formalis conclusio. Cum eadem sit electionis, & conclusionis formalis ratio. Tum quia de facto natura est eleuata ad ordinem supernaturalem, & potest esse conclusio formalis Theologica, sup- ponens

53. Tertio à priori.

ponens per se præmissas supernaturales. Ergo de facto conferuntur à Deo auxilium ad huiusmodi conclusionem. Quoniam non est credendum, à Deo denegari naturæ eleuatæ ad ordinem supernaturalem auxilium supernaturale magis connaturale principiis, quibus intellectus operatur, & prouidentia, qua de facto regitur, quod est supernaturale. Ergo auxilio supernaturali elicitur talis conclusio. Tum denique quia tales conclusiones conferunt maxime ad tuendum veritatem fidei supernaturalis, cum ex falsitate illarum colligeretur falsitas principiorum fidei, & ad plerisque virtutum actus iuuare possint. At actus conferens ad actus salutaris fidei, & alios virtutum moralium intrinsece supernaturales sunt. Ergo.

34 Auxilio extrinseco fieri prædictæ conclusiones.

Possunt ita fieri per habitum fidei.

55 Soluitur duplex obiectio.

Iam solum restat explanare quo auxilio supernaturali tales conclusiones efficiantur. Ac primo responderi potest, eos fieri auxilio extrinseco Dei. Quoniam habitus infusus solum donatur ad actus qui omnibus iustis communes sunt. At conclusiones Theologicæ non sunt omnibus iustis, sed solis sapientibus communes in sententia negante habitum infusum ad illos. Ergo possunt fieri auxilio extrinseco Dei, quod ad actus non frequentes, ordinarios supernaturales supplet auxilium habitus infusi. Deinde potest responderi, habitum fidei influere in eas conclusiones. Tum à posteriori quia habitus influens in intentionem finis, insitit in formalem electionem, quæ per se sequitur intentionem. Conclusio autem, & electio formalis eandem sortiuntur rationem. Ergo cum habitus fidei influat in utramque præmissam, etiam poterit influere in conclusionem per se deductam ex illis. Tum à priori, quia actus respiciens virtualiter idem obiectum formale cum alio pertinet ad eundem habitum cum illo, quamuis intrinsece, & formaliter tale obiectum formale non attingat, vt ex odio mali, & electione formalis mediatorum arguebamus n. 3. Sed conclusio formalis deducta ex duplici principio fidei attingit virtualiter tanquam obiectum formale reuelationem diuinam, quamuis formaliter, & intrinsece illam non attingat, quia per se supponit actus præmissarum, qui formaliter, & intrinsece illam attingunt. Ergo conclusio formalis deducta ex duplici præmissa fidei pertinet ad habitum fidei.

Quo satis sit argumento, quo nu. 44. obiciebatur, eis conclusionibus solum attingi mysterium reuelatum non vero reuelationem. Quia mysterium reuelatum est ratio formalis intrinseca, virtualis vero est reuelatio, siquidem per se supponit creditam propter se reuelationem diuinam. Ad illud vero quod ex Augustino obieiebatur, plerisque vigere fide, non vero Theologia, potest responderi primo; Augustinum differere de Theologia vniuersaliter accepta, quæ comprehendit conclusiones, quæ ex altera præmissarum scientifica, & eas quæ ex altera præmissarum probabilibus, aut ex principiis scientiæ deductis explicandis laborant. Secundo agit Sanctus Thomas de habitu Theologico proximo, qui præcedentes fidei assensus supponit. Nam hic naturalis est; quippe est collectio specierum naturalium, quæ referunt mysteria fidei solis sapientibus manifesta, & veritates illas, quæ ex his abstrusioribus, & remotioribus fidei principiis deducuntur, aut est habitus ab specibus distinctus expeditam, & promptam reddens potentiam intellectiuam ad eos assensus Theologicos præstandos

assequuntur plures veritates reuelatas, & credendas per fidem, quam non sapientes, nempe eas, quas totus sacer textus complectitur, & eas, quas volumina Conciliorum definiunt, quas indocti non assequuntur, neque credunt, nihilominus tamen fide infusa præditi sunt, qua eis veritatibus assensum præstent. Similiter præditi sunt habitu Theologico, quo efficiant assensus Theologicos, quamuis re ipsa non colligant conclusiones, quas sapientes colligunt, quia neque omnia principia fidei, quæ illis explorata, sunt omnibus fidelibus sunt aperta. Atque ita non ex defectu sufficientis propositionis omnium credendorum per fidem non eliciunt omnes fideles Theologicas conclusiones, quas eliciunt sapientes, sicut neque assensus fidei efficiunt circa omnia, quæ sacrae Litteræ, & Canones Conciliorum comprehendunt, quos docti Theologi efficiunt, quamuis re ipsa habitu fidei infuso instructi, sint quo eos omnes assensus valerent efficere. Igitur ideo plerique polleat maxime habitu fidei, non vero polleat Theologia, cum Augustino censentur, tum quia non omnes fideles perfectas habent veritates credibiles, ex quibus conclusiones Theologicæ deprehenduntur, quia id solis Doctores incumbit, tum quia neque omnibus fidelibus principia naturalia euentia, & probabilia, quæ cum præmissa fidei conclusiones Theologicas inferunt, nota sunt. Ad Theologos autem vniuersim spectat, etiam istas conclusiones deprehendere. Vnde secundo responderi potest, omnes fideles esse habitualiter Theologos, non Theologia proxima, sed remota, quia vt proxime Theologi sint, oportet scire non solum principia fidei, quæ in simbolo fidei proponuntur, sed pleraque alia, quæ complectuntur vetus testamentum, & nouum, & omnia capita Conciliorum, & solis Theologis explorata sunt, & quæ in illis implicita sunt, variis conclusionibus explicare. Quamquam omnes fideles habitu infuso instructi sunt, quo eis conclusionibus præberent assensum, si principia fidei, ex quibus inferuntur, assentirentur implicite, sicut habitu infuso præditi sunt, quo ipsis fidei principiis possunt assentire, cum explicite proponantur.

Sed vtget Sanctus Thomas relatus num. 43. dicens, habitum Theologicum esse acquisitum, & non infusum. Primo respondeo. S. Thomas agit de habitu Theologico Scholastico, qui se fere semper naturalis est; quia conclusiones Theologicæ, quæ Scholasticis disputationibus discutuntur, promuntur ex principiis scientificis aut probabilibus; nam illa, quæ deprehenduntur ex duobus principiis fidei in scholis Catholicis longam disputationem non habent, vt pote quæ dissentientium iudicio parum subiectæ sunt, solamque contra hæreticos examinantur, vt certare est in voluminibus Theologicis, quæ continuo eduntur in lucem, & his conclusionibus probabilibus, aut ex principiis scientiæ deductis explicandis laborant. Secundo agit Sanctus Thomas de habitu Theologico proximo, qui præcedentes fidei assensus supponit. Nam hic naturalis est; quippe est collectio specierum naturalium, quæ referunt mysteria fidei solis sapientibus manifesta, & veritates illas, quæ ex his abstrusioribus, & remotioribus fidei principiis deducuntur, aut est habitus ab specibus distinctus expeditam, & promptam reddens potentiam intellectiuam ad eos assensus Theologicos præstandos

56 S. Thomas obiicitur. Explicatur.

Alia obiectio expeditur.

præstandos, qui naturalis est, vt constat est disputatione 52. & 53. Neque quidquam euincens, si obiectas, eadem ratione dici posse habitum fides esse acquisitum. Nam communi vsurpatione fides dicitur habitus, quo credimus præcipua mysteria fidei, quæ in simbolo continentur, & fidelis etiam censetur, qui eis assensum præbet, quamuis alia remotiora principia non assequatur, neque credat; Theologica vero communi vsurpatione non sentitur qualiscumque notitia veritatum, quæ ex fidei principiis vilius comparatur, sed ea, quæ magis abstrusas fidei veritates assumit, & inde conclusiones singulares elicit, neque Theologus communiter dicitur omnis fidelis, qui vnam, aut alteram conclusionem colligit ex vnitae Dei, Trinitate personarum, Incarnatione verbi, sed qui studio scripturam, & lectione Conciliorum instructus discit, & colligit. At hæc notitia paucorum est, ac labore, atque studio acquisita.

SECTIO VIII.

Corollarium de Theologia discursiva Beatorum per actus supernaturales luminis gloria.

17

DE dictis promptam est, Theologiam discursiuam Beatorum explicare. Duplex est scientia supernaturalis in Beatis, quæ dubitari potest an discursiva sit? Scientia per se infusa atque Beata, quæ à lumine gloriæ non distinguitur? De scientia per se infusa Beatorum idem dicendum, quod de scientia Christi Domini diximus à numero 26. De scientia Beata nunc colligimus primo, posse per actum eius inferri conclusionem supernaturalem. Nam cognitionem beatam posse ex natura rei assumi tanquam principium ad colligendum conclusionem, vidimus numero quadagesimo. Nunc addimus, posse eam conclusionem esse supernaturalem. Etenim conclusio deducta ex duplici principio noto per fidem est supernaturalis. At potest esse conclusio similiter deducta ex duplici principio noto per scientiam Beata. Ergo similiter erit supernaturalis. Consequentia negari non potest, cum omnia argumenta, quæ de conclusione Theologica Beatorum supernaturalitatem probant, idem à fortiori probent de conclusione Theologica Beatorum. Maior constat ex sectione præcedenti. Minor ostenditur. Potest Beatus per visionem Dei assequi explicite in Deo hæc duo, tum Deum summe veracem, atque sapientem nihil testari posse falsum, tum Deum testari Anti-Christum venturum. Atqui Beatus ex hoc duplici principio sibi noto per visionem beatam potest euidenter colligere, verum esse aduentum Anti-Christi, quod implicite, sed necessario continetur in eis principiis, vt in quouis alio discursu conclusio continetur in præmissis. Ergo poterit Beatus per solam visionem Dei assumere principia necessaria ad inferendam conclusionem.

Prima obiectio.

58 Collectio secunda potest. Conscii per scientiam beatam.

Colligitur secundo; Conclusionem supernaturalem deductam per discursum posse fieri per habitum luminis gloriæ; atque ita integram discursum posse conscii per scientiam beatam. Nam assensus aduentus Anti-Christi collectus ex visione beata cognoscente in natura diuina, Deum

Ripalda de Ente Tom. I.

necessario vera reuelantem reuelare aduentum Anti-Christi, efficitur per lumen gloriæ efficiens visionem beatam; sicut assensus veritatis Theologicæ deducitur ex duplici principio fidei, cui intellectus præstat assensum, elicitur per habitum fidei, vt dicebamus num. 54. Nam eadem proffus estratio, vt assensus deductus adæquate ex assensu elicitur per scientiam beatam efficiatur per lumen scientiæ beatæ; ac est, vt assensus adæquate deductus ex fide efficiatur per habitum fidei. Ergo non solum assensus præmissarum, sed etiam assensus conclusionis potest esse actus elicitus per lumen scientiæ beatæ. Vnde Theologia supernaturalis scientiæ beatæ potest esse rigorose scientia, & discursiva integro ab vna cognitione in aliam. Quamquam etiam probabile sit, eam conclusionem scientiæ beatæ fieri per auxilium extrinsecum, vt dicebamus numer. 34. de conclusione Theolog. illata ex duplici principio fidei.

Colligitur tertio in Sententia Scoti, & plarium Recentiorum admittentium; posse esse visionem immediatam, & intuitiuam naturæ diuinæ, quin sit visio explicita attributorum & e contra, esse visionem immediatam, & intuitiuam attributorum, quin sit visio explicita naturæ diuinæ, posse scientiam beatam discurrere circa perfectiones diuinas. Nam si intellectus videat, naturam diuinam exigere omnem perfectionem simpliciter nullam continentem imperfectionem, quin ea visione distinguat explicitè omnipotentiam, & reliqua attributa continentia perfectionem sine imperfectione, & alia visione intueatur clare attributa continentia perfectionem sine imperfectione, quin distinguat naturam diuinam, cui attributa coniuncta sunt, ex hac duplici notione intuitiua potest euidenter colligere, naturam diuinam explicitè esse omnipotentem, & perfectam omnibus attributis continentibus perfectionem sine imperfectione. Nam ex assensu explicito identitatis duorum extremorum cum medio potest colligi assensus explicitus identitatis eorundem extremorum inter se. Sed per duplicem visionem antecedentem assentitur intellectus identitati naturæ diuinæ, & attributorum cum medio continenti perfectionem sine imperfectione. Ergo potest colligere assensum identitatis naturæ diuinæ, & attributorum inter se.

59 Tertia.

Porro hic assensus illatus ex præmissis procul dubio esset elicitus per lumen gloriæ. Tum quia assensus veritatis creatæ illatæ ex duplici principio scientiæ beatæ eliceretur per lumen gloriæ, vt numero præcedenti statuimus. Ergo à fortiori hic assensus veritatis increatæ. Tum quia is assensus habet pro obiecto formali intrinseco veritatem increatam. Veritas autem increata est obiectum formale scientiæ beatæ. Ergo. Maior probatur. Sive obiectum formale conclusionis sit ipsa obiectiua conclusio, siue sit obiectum præmissarum, verumque est increatum, & diuinum, nam præmissæ immediate, & explicite intuentur identitatem naturæ diuinæ, & attributorum cum medio continente perfectionem sine imperfectione, conclusio vero identitatem naturæ diuinæ, & attributorum inter se; quæ omnia sunt increata, & diuina. Ergo assensus conclusionis habet pro obiecto formali intrinseco veritatem increatam, & diuinam. Vnde licet discursus scientiæ beatæ inferens cognitionem alicuius rei creatæ non esset integre elicitus per lumen gloriæ, discursus scientiæ beatæ inferens cognitionem

60 Explicatur.

XX

per se

perfectiois increatae, & diuinae integre fieret per lumen gloriae: nam conclusio rei creatae potest extrahi ab efficientia luminis gloriae, quia obiectum formale intrinsecum non est Deus, conclusio vero perfectionis diuinae extrahi non potest, quia obiectum formale intrinsecum Deus est. Itaque sicut Theologi asserunt, discursum factum a reuelatione in mysterium reuelatum pertinere ad fidem, quamuis discursus factus ab vno mysterio reuelato ad aliud non reuelatum ad habitum fidei non pertineat, ita quamuis discursus a Deo in creaturam fiat sine lumine gloriae, tamen discursus ab vna perfectione diuina in aliam fieri debet per lumen gloriae, quia semper retinetur obiectum formale diuinum etiam quoad actus conclusionis.

61 Opponitur

Solutio

Sed obicitur, inde repugnare talem cognitionem esse comparatam per discursum. Nam talis cognitio esset beatitudo, & non esset. Esset beatitudo, tum quia esset elicitata per lumen gloriae, tum quia obiectum formale esset verum diuinum, ac summum bonum. Non esset, & quia cognitio mediata, vtique per discursum parata, & quia esset imperfectior, quam praemissa, praemissa autem solum attingens attributa abque natura diuina non esset beatitudo. Ergo talis cognitio implicans duo contradictoria repugnaret. Respondeo. Quaesitio, an talis cognitio esset beatitudo, vel non, multum potest habere de voce. Potest admitti beatitudo formalis duplici modo dicendi. Primo, si talis cognitio sit conclusio solum materialis, quae licet hic, & nunc per discursum prauium parata sit, tamen potuit per se immediate absque discursu fieri, vt superioribus saepius monuimus, Nam quae saeculo discursu esset beatitudo, non est, quare per discursum comparata desinat esse beatitudo, siquidem intrinsece est immediata apprehensio naturae, & attributorum summi boni. Secundo quamuis sit formalis conclusio essentialiter per discursum acquisita. Quoniam eius obiectum formale intrinsecum est natura diuina, & attributa excludentia imperfectionem, & non est mediata per medium distinctum ab ipso Deo, sed per medium quod est ipse Deus, & obiectiue beatificat. Cognitio euidenter naturae diuinae in reuelatione, aut visione intuitiua Dei euidenter nota, est mediata per medium creatum a Deo distinctum, & ideo nequit esse beatifica. Cognitio vero identitatis naturae diuinae, & arbitrorum comparata per ipsam naturam, & attributa immediate nota, mediata est per obiectum, quod est ipse Deus, obiectiue beatitudo nostra, atque adeo & talis cognitio formaliter potest beate. Adde, licet conclusio formalis assentiatur suo obiecto propter medium praemissarum, tamen ipsi medio, quod mea opinione intrinsece attingit, assentitur immediate propter se. Ergo cum hoc medium sit indistinctum a Deo talis conclusio erit immediata cognitio Dei, ac proinde beatifica. Neque obest, alteram praemissarum non fore beatitudinis formalem quia licet conclusio inferior sit, quam praemissa claritate, qua refert, non est inferior extensione obiecti, quod refert, cum complectatur vtramque extremitatem vnitam inter se, videlicet naturam, attributa, quarum vniam duntaxat attingit altera praemissarum; videlicet attributa. Ad praemissa, quae refert sola attributa diuina, ideo formalis beatitudo non est, quia non apprehendit naturam Dei, ac per consequens summum bonum quoad essentiam: conclu-

sio vero attingit summum bonum quoad essentiam, & attributa, & vt formalis beatitudo sit, non oportet, vt omni claritate possibili Deum repraesentet, cum plures sint visiones beatae claritate inaequales. Ergo quamuis altera praemissarum beatitudo non sit, potest conclusio beate. Quid? quod conclusio potest deduci per vnica praemissam aequiualem duabus, & complectentem identitatem vtriusque extremi naturae diuinae, & attributorum cum medio. At in eo casu praemissa esset formalis beatitudo, sicut conclusio, quae identificat naturam diuinam, & attributa inter se. Atque ita ignobilitas praemissae non tolleretur a conclusione nobilitatem beandi.

62 Altera solutio.

Si tamen durum tibi videatur, conclusionem praedictam asserere beatitudinem, cum conclusio essentialis, & formalis conclusio est, dicito, ideo non esse, quia non fertur in naturam diuinam pro vt est in se, sed pro vt manifestatur per praemissas, qui modus referendi obiectum imperfectus est, quippe indigens aliena luce ad apprehensionem sui obiecti. Neque refert, eam cognitionem esse elicitam per lumen gloriae, quia lumen gloriae potest elicere cognitiones, quae non sunt beatitudo formalis, cum elicere queat cognitionem veritatis creatae deductam adaequate ex visione beata, quamuis talis conclusio beatitudo non sit, item visionem intuitiuam omnipotentiae solius, quin sit visio naturae diuinae, & aliorum attributorum Dei. Tamen talis visio omnipotentiae non bearet. Quia plus requiritur, vt aliqua cognitio sit beatitudo, quam vt sit effectus luminis, nam vt sit effectus luminis sufficit, respicere clare obiectum formale diuinum intrinsece, aut aequiualem, vt autem sit beatitudo praeterea requiritur, vt sit omnibus modis immediata, & apprehendat saltem essentiam, atque naturam summi boni. Neque refert, eius conclusionis obiectum formale esse verum diuinum, quia non est verum diuinum, pro vt est in se immediate, sed pro vt est in praesentia manifestatione praemissarum, indigens luce immediata ab aliis cognitionibus ad talis veri assensum; quod arguit imperfectam representationem obiecti alienam a cognitione, quae beate creaturam rationalem. Repeto, hanc controuersiam multum continere de voce.

63 Quaesitio.

Sed rogas, An etiam in sententia negante possibile videri naturam diuinam sine attributis, & attributa sine natura possit dari discursus scientiae beatae ab vna cognitione Dei in aliam eiusdem? Respondeo. Quamquam manifestior sit discursus in sententia Scoti, non repugnat similis discursus in contraria sententia. Quoniam in eo dicendi modo datur vna visio, perfectius apprehendens omnipotentiam, & reliqua attributa, quam alia. Ergo ab vna ad aliam potest fieri discursus, vt quod per vniam implicite representatur, per aliam representetur explicite. Etenim ad discursum non requiritur, vt obiectum praemissarum sit distinctum ab obiecto conclusionis, sed sufficit, vt idem obiectum alio modo cognitum per praemissas inducat intellectum in alium modum cognoscendi per conclusionem. Nam definitio, & definitum sunt idem proctus obiectum, quamuis diuersis cognitionibus magis, vel minus explicitis propositum. Tamen saepe fit discursus a definitione ad definitum, vt est animal rationale, ergo est homo. Igitur quamuis per quamcunque visionem Dei attingantur natura, & attributa, poterit fieri discursus ab vna visione in

Responsio.

in aliam, quia non eodem modo omnes visiones Dei eadem praedicata diuina representant. Quare si per vniam visionem Dei cognoscat Beatus, Deum coexistere duratione, & immensitate omni creaturae existenti, quin discernat per illam existere Petrum, & per aliam ita Deum cognoscat vt discernat per illam Petrum existere, continuo poterit colligere, Deum coexistere Petro. Item si per visionem beatam, siue simplicem, siue duplicem distinguat explicite Beatus haec duoprincipia, & nihil contineri in omnipotentia diuina, cui voluntas diuina non possit libere existentiam decernere, & omnipotentia diuina contineri Angelos, & homines, necessarium erit colligere explicata cognitione, Deum posse libere Angelis, & hominibus existentiam decernere, quod explicite prius notum non fuit, sed implicite duntaxat, vt in discursu scientiae infusa circa obiecta creata. contingit, quidquid enim potest scientia infusa circa obiecta creata, potest scientia beata circa diuina quoad explicitam, & implicitam cognitionem. Ergo sicut plerumque Theologorum, & Sancti Thomae iudicio potest fieri discursus per cognitiones scientiae infusa circa obiecta creata, ita poterit per cognitiones scientiae beatae circa diuina. Haec intellige diuinitus, non ex natura rei. Plura de hac re dabimus i. p. tract. de visione Dei.

DISPVT. LVI.

An cognitio supernaturalis possit concurrere ad assensum erroneum.

NON est disputatio de concursu efficienti, sed formalis mouente, ac inducente intellectum in errorem, sicut praemissa erronea inducit, ac mouet in conclusionem erroneam, in quam concursum efficientem non praestat.

SECTIONES

- 1. Enervatur sententia negans.
2. Probatur, & roboratur sententia affirmans.

SECTIO I.

Enervatur sententia negans.

Hanc quaestionem attingunt, partem negantem sequuntur Bannes 2. 2. q. 1. art. 3. dub. 1. con. 4. P. Torres 2. 2. d. 3. dub. 3. P. ConincK d. 10. dub. 4. & P. Hurtado d. 1. 9. sect. 4. Mouentur, quia si cognitio supernat. esset aliquo modo causa assensus falsi, Deus, qui est causa per se cognitionis supernaturalis, esset quoque causa assensus falsi. At hoc repugnat. Ergo cognitio supernaturalis nulla ratione potest esse causa assensus falsi.

Hae ratio displicet. Nam quod Deus sit causa solum physica cognitionis erroneae nullum est inconueniens, quia reuera Deus fere semper est causa physica assensus erronei. Nam fere semper contingit error necessario, absque libertate hominis. Deus autem est causa physica omnis effectus necessarii, tum quia immediate inluit in illud tum quia producit causas, ad quas necessario consequitur.

1. Authores Bannes & P. Torr. &c.

2. Eueritur

sequitur. Quod autem Deus sit causa moralis inducens, ac intendens errorem intellectus, non bene colligitur ex concursu formali, & physico cognitionis supernaturalis in cognitionem erroneam. Primo, quia, vt disp. seq. videbimus, cognitio supernat. concurret concursu formali ad peccatum, quin Deus sit causa moralis peccati. Secundo, quia Deus non est causa moralis assensus erronei, cui is deducitur ex cognitione vera scientiae naturalis, & cognitione probabili falsa, etiam si Deus reuera sit causa moralis cognitionis scientificae naturalis, & ea cognitio naturalis influat per se in conclusionem, vt admittunt aduersarij. Ergo etiam potest non esse causa moralis assensus erronei, cui deducitur ex praemissa supernat. quamuis praemissa supernaturalis influat partialiter in conclusionem erroneam. Consequentia videtur clara. Tertio, quia potest praemissa supernaturalis ex se indifferens ad ad conclusionem veram, & falsam ex consortio praemissae naturalis falsae inferre conclusionem erroneam, quin Deus produccdo praemissam supernaturalem sic indifferenter intendat errorem intellectus, quemadmodum producit voluntate humanam ex se indifferenter, quin intendat peccatum, quod ab humana voluntate committitur. Ergo potest praemissa supernaturalis inferre conclusionem erroneam quin Deus sit causa moralis eius erroris. Siquidem Deus constituitur causa moralis per intentionem, qua effectum operatur.

SECTIO II.

Probatur, & roboratur sententia affirmans.

Partem affirmantem tuentur plerique apud Bannes, & P. Torres supra. Accedit P. Suarez de fide d. 6. sect. 5. n. 4. cum Gabr. in 3. dist. 23. Quibus ego acquiesco. Ac primum proba, cognitio supernat. habet concursum in actu peccati. Ergo a fortiori potest illum habere in actu erroris. Antecedens ostendimus disp. proxime ventura. Consequentia bona est, quia magis aliena est a causalitate Dei malicia peccati, quam falsitas cognitionis. Ergo si cognitio supernaturalis potest concurrere in actum peccati, quin Deus fiat causa malitiae, poterit quoque influere in actum erroris, quin Deus per se in errorem inducat.

3. Authores P. Suarez Gabriel

Ratio prima.

Secundo; Prudentia infusa plerumque dicitur assensum probabilem erroneum. At dictamen prudentiae mouet voluntate in actum intellectus sibi subiectum, quem dicitur eliciendum. Ergo Probatur maior. Sunt plures opiniones speculatiuae falsae longe probabiliore, quam verae: nam plerumque plura, & probabiliora argumenta suadent falsum, quam verum. At prudentia infusa dicitur studiositati supernat. quam meremus apud Deum sicut aliis virtutibus moralibus, vt ex duabus opinionibus prebeamus assensum probabiliori, quae plura rationis, & doctoru suffragia suadet. Ergo plerumque dicitur prudentia infusa assensum erroneum. Confirmatur, sunt leuia indicia ad iudicandum male de proximo, sunt grandia ad iudicandum bene, nunc dicitur prudentia, vt ex charitate in proximum iudicemus bene, & per tale iudicium imperatum ab affectu supernat. charitatis meremus vitam aeternam. Tamen tale iudicium potest contingere esse falsum, qui reuera proximus peccauit, quamuis id non testentur sufficientia argumenta. Ergo ex vero dictamine prudentia

4. Secunda.

tae infusa potest fieri iudicium falsum.

Tertio, affectus supernaturalis potest imperare cognitionem falsam. Ergo non repugnat cognitioni supernaturali conferre motionem, & concursum in cognitionem falsam. Consequentia videtur aperta. Nam duo tantum possunt removere concursum cognitionis supernaturalis in assensum falsum, & excellentia supernaturalitatis, & sequela concursus Dei specialiter influentis in errorem, deducta ex concursu speciali, quem confert in cognitionem supernaturalem. At hæc duo nihil videntur, ubi affectus supernaturalis imperat cognitionem falsam, nam & affectus imperans cognitionem falsam supernaturalis est, & remanent concursus specialis Dei, sicut cognitio supernaturalis. Ergo ubi affectus supernaturalis est imperare, & inducere cognitionem falsam, non repugnat cognitioni supernaturali in eandem concursum conferre. Antecedens probatur, possunt proponi homini indocto prudenter credibilia per fidem diuinam ea, quæ falsa sunt, ut cum pluribus Theologis obseruauimus d. 45. n. 2. j. & d. 48. n. 1. Tunc autem potest affectus supernaturalis pie affectioni, assensum falsum reuelationis eorum imperare eodem modo, ac assensum verum, & supernaturalem reuelationis aliorum, quæ eisdem argumentis proponuntur credenda. Ergo ex affectu supernaturali potest imperari assensus falsus. Confirmatur ex argumento præcedenti. Virtus studiositatis potest esse supernaturalis, ac meritorea, sicut alie morales virtutes. Virtus studiositatis imperat intellectui opinionem falsam, quæ probabilior est. Saltem charitas proximi imperat iudicium bonæ famæ ipsius, quæuis falsum. Ergo affectus virtutis supernaturalis potest interdum imperare iudicium falsum.

Quarto, ex vna præmissa supernaturali fidei, qua assentior Deum esse hominem, & ex alia præmissa probabilis naturali falsa, qua assentior, hominem agere vitales actus per potentias realiter distinctas colligo, conclusionem falsam, qua iudico, Deum agere actus humanos per potentias vitales realiter distinctas ab animo. At in hac conclusionem mouet vtraque præmissa, tam supernaturalis, quam naturalis, nam conclusio assentiens identitati extremorum inter se procedit ab assensu identitatis eorumdem cum medio, & æque identificat præmissa supernaturalis suam extremitatem cum medio, ac præmissa naturalis suam. Ergo conclusio erronea processionem habet à cognitione supernaturali.

Huius argumento plura respondent Authores negantes relati n. 1. In primis responder Bannes præmissam supernaturalem solum concurrere ad substantiam conclusionis falsæ, non tamen neque indirecte ad eius falsitatem, quia falsitas non conuenit conclusioni propterea est à præmissa supernaturali: quemadmodum Deus concipit ad substantiam actus mali, quin neque indirecte conueniat ad malitiam, quia hæc competit actui, solum propterea est à voluntate humana, & non propterea à Deo. Refellitur hæc responsio, falsitas sequitur necessario existentiam actus in hoc instanti. Ergo saltem indirecte erit causa falsitatis iuxta commune pronuntiatum. Quod est causa causa est causa causati necessario per eam causam. Probatur minor. Ideo existit in hoc instanti assensus falsus identitatis extremorum inter se, quia existit assensus identitatis extremorum cum medio, quo assensu non existente certissime non existeret

in intellectu hic assensus extremorum inter se. Sed præmissa supernaturalis cõplet per se assensum extremorum cum medio. Ergo præmissa supernaturalis est causa partialis inducens existentiam assensus falsi. Confirmatur sic eadem conclusio inferretur ex eadem præmissa falsa, & alia præmissa naturali vera assentiens, Deum esse hominem existentia conclusionis procederet per se à præmissa naturali vera. Ergo etiam procedit à præmissa supernaturali. Nam præmissa naturalis vera non præstat concursum in conclusionem, nisi vniendo extremitatē cum medio per assensum. Sed eandem extremitatē vnit per assensum præmissa supernaturalis. Ergo eundem concursum præstat supernaturalis præmissa, quem naturalis confert. Deinde admittit Bannes præmissam supernaturalem conferre concursum in substantiam actus. Ergo etiam in falsitate illius. Probatur consequentia. Aut falsitas est indistincta à substantia assensus secundum rationem specificam huius assensus, aut indistincta. Si indistincta est, non potest concurrere ab substantia assensus secundum rationem specificam ipsius, quia ratio specifica assensus sumitur ab obiecto quod enūtiat, præmissa autem concurrat ad assensum, secundum quod enūtiat tale obiectum, nam tota vis inferendi illum, & non alium est, quia enūtiat obiectum quod prius fuerat per præmissam enūtiatum quare talis præmissa non potest inferre assensum alterius obiecti. Ergo confert concursum ad substantiam specificam conclusionis. Si vero falsitas est distincta ab actu, aut denominatione desumpta à falsitate obiecti, ut plures volunt, confert præmissa supernat. totum concursum, quin potest in assensum falsum. Nam in ea sententia nulla causa concurrat ad falsitatem actus, nisi concurrendo ad eiusdem entitatem, secundum quod representatio est talis obiecti, nam obiecti falsitatem distinctam ab actu nulla causa assensus immediate attingit, quare præmissa naturalis mouendo, & intellectus efficiendos non aliter concurrat in falsitatem assensus, nisi inducendo, & efficiendo substantiam assensus. Ergo.

Neque ad rem est exemplum actus mali, qui secundum malitiam non est à Deo, quia Deus non concurrat determinando voluntatem ad actum malum etiam secundum substantiam actus præmissa vero supernaturalis simul cum naturali concurrendo determinando intellectum ad substantiam assensus falsi, ita ut determinatio intellectus æque ab vna, atque ab alia procedat, & æque non esset deficiente præmissa supernaturali, atque naturali, & æque existit ex vi coniunctionis vnius extremitatis cum medio, atque ex vi vniōis alterius extremitatis cum eodem. Item est falsum, præmissam falsam, qua falsa est influere in eam conclusionem. Nam ponamus præmissam, quæ est falsa, potuisse esse veram, ut ego arbitror, quamuis esset vera, inferret eandem conclusionem. Ergo non influere qua falsa est, sed solum qua est assensus talis obiecti, & per accidens illi est, tam ad essendum, quam ad inferendum, falsam esse. & obiectum se habere aliter, ac per ipsam enuntiat. Quoniam in materia contingenti potest præmissa falsa inferre conclusionem veram, quin suam falsitatem deriuat in illam ut si ita dicatur, Christus est homo, sed omnis homo est beatus; Ergo Christus est beatus.

Tercia.

Confirmatur

Quarta.

Respondet Bannes.

Expugnatur

Confirmatur

Uterius.

P. Torres, & Coninck occurrunt.

Sed non bene.

10 Solut P. Hurrado.

Reicitur primo.

Secundo.

beatus. Igitur falsitas materialiter se habet ad inferendum conclusionem.

Respondent secundo P. Torres, & P. Coninck præmissam supernaturalem non esse causam conclusionis falsæ etiam partialiter, sed solum conditionem sine qua non, quoniam conclusio falsa nihil continet supernaturale quod requirat concursum principij supernaturalis. Non capio bene hanc solutionem. Si præmissa supernaturalis negatur principium conclusionis, quia non est causa efficiens illius ea quidem ratione, nulla est præmissa, quæ sit conclusionis principium, sed conditio sine qua non, quia nulla præmissa influit efficiendo, sed formaliter mouendo in conclusionem. Et quidem si reliquæ præmissæ conclusionem efficiunt, etiam efficiat illam præmissa supernaturalis, quamuis conclusio sit naturalis, ut illam efficiat, si esset vera, & alia sumptionem esset evidens. Nam præmissa supernaturalis continet eminenter vim inferendi conclusionem, quam continet assensus naturalis eiusdem obiecti, aliunde sola præmissa naturalis, quæ nunc supernaturali adiungitur, non potest adæquate continere conclusionem, quia ipsa solum attingit vnam extremitatem, & non duas, quas complectitur conclusio. Ergo adæquate continetur conclusio in virtute vtriusque præmissæ. Si vero negetur præmissa supernaturalis principium formale inducens, ac inferens conclusionem, gratis dicitur. Tum quia conclusio inferatur ex vi identitatis extremorum cum medio; ad vniendum autē extremitates cum medio tam perfecte, ac formaliter concurrat præmissa supernaturalis, ac naturalis. Tum quia præmissa naturalis assentiens obiecto, cui assentitur supernaturalis, esset principium formale per se conclusionis. At præmissa supernaturalis nunc concurrat eodem modo; quo illa præmissa naturalis, nempe illustrando intellectum per manifestationem identitatis extremorum cum medio. Ergo etiam nunc præmissa supernaturalis est principium formale conclusionis.

Respondet tertio P. Hurrado, conclusionem falsam non procedere ex assensu supernaturali; sed ex assensu naturali, qui comitatur semper assensum supernaturalem circa idem obiectum. Vero similior est hæc explicatio; quam ego ante P. Hurrado excogitaueram argumento in manuscriptis de supernaturalitate. Sed reicio nunc eisdem, quibus ibidem reicio. Primo, quia voluntaria est hæc necessaria coniunctio assensus naturalis cum supernaturali circa idem obiectum, & solum ad fugam argumenti inuenta. Secundo, quia seclusa cognitio naturali circa obiectum cognitionis supernaturalis inferretur conclusio vi assensus supernaturalis coniunctum cum præmissa naturali falsa. Nam intellectus assentiens, Christum esse hominem, agere per potentias realiter distinctas ab anima, necessario assentiretur, Christum agere per potentias distinctas ab anima. At hæc necessitas assentiendi conclusioni non proveniret à sola præmissa falsa, sed etiam à præmissa supernaturali, quæ sociam non habet circa extremitatem, quam medio coniungit, præmissam aliquam naturalem, ut supponimus. Ergo intrinseca est assensui supernaturali vis inferendi talem conclusionem falsam. Respondet P. Hurrado, dempta cognitione naturali vera ex assensu supernaturali, & assensu naturali probabilis falsam nullam conclusionem inferendam, sed intel-

Ripalda de Ente Tom. I.

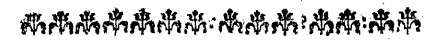
ctum cognoscentem præmissarum obiectum sistere gradum in discursu, quem conficit. Mirus certe ingenij stupor; qui compertam habens identitatem duorum cum tertio non potest assensum dare identitati eorumdem inter se. Nam si potest, necessario dabit, siquidem intellectus est potentia necessaria, quæ potens agere non potest actionem cohibere. Tunc autem non posse assentire intellectum identitati extremorum inter se, quis credat? At P. Hurrado id facile credi, quia aufertur intellectui principium necessarium ad assensum conclusionis. Sed contra. Assensus naturalis qui aufertur, solum est necessarius, ut manifestet identitatem extremorum cum medio, neque enim alio modo ad assensum conclusionis confert, quam manifestando identitatem extremorum cum medio. At assensus supernaturalis id manifestat. Ergo confert lucem necessariam ad assensum conclusionis. Præterea tunc potest intellectus principis naturalibus sic discurre. Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se; hæc sunt eadem vni tertio; Ergo sunt eadem inter se. Ergo poterit intellectus colligere assensum identitatis extremorum inter se. At ad illam minorem assentiens identitati extremorum cum tertio concurrat ad assensum identitatis extremorum inter se, qui in casu posito falsus est. Rursus præmissa supernaturalis posset inferre conclusionem cum minori naturali, si illa esset vera, ut reuera esse potuit, cum veritas, & falsitas non sit essentialis cognitioni. Ergo etiam poterit eandem conclusionem inferre, cum falsa est, siquidem falsitas, aut veritas accidentaliter est conclusioni, & minime requisita ad illationem illius, ut dicebamus n. 8. Denique in eo casu non potest intellectus dissentire conclusioni. At vis remouendi dissensum verum non competit præmissæ supernaturali, nisi quatenus determinat assensum. Ergo reuera potest intellectus ad assensum conclusionis determinare.

Ratio à priori totius doctrinæ sit. Non repugnat supernaturalitati cognitionis concursus in cognitionem falsam. Ergo confertur potest obitare huic concursui. Antecedens probatur. Excellentia Dei, quæ maior est, non repugnat concursus physici in cognitionem falsam. Ergo neque is repugnat excellentiæ cognitionis supernaturalis. Antecedens probatur primo. Deus est causa per se omnium principiorum determinantium necessario cognitionem falsam, quando error necessario & non libere intellectui contingit. Ergo etiam est causa physica ipsius erroris. Quandoquidem causa causæ est causa causati necessario per illam. Secundo cognitio est falsa extrinsece ab existentia, vel carentia obiecti, quod refert. Deus est causa entitatis cognitionis, & simul existentia, aut carentia obiecti. Ergo est causa physica cognitionis falsæ. Explicatur. Cognitionis ita est falsa, ut secundum se potuit esse vera, terminans eandem causalitatem Dei. Quando est vera ab existentia obiecti, Deus est per se causa physica cognitionis. Ergo etiam quando falsa est. Siquidem in vtroque euentu eandem terminat causalitatem. Explicatur iterum, ponamus eandem cognitionem mutari de vera in falsam, ut plures Philosophi arbitrantur, & opinatus ego sum in lib. de anima. Deus est causa in instanti A. cognitionis assumentis Petrum peccare, si reuera Petrus peccat. Ergo etiam est causa eiusdem cognitionis in instanti B. quando Petrus non peccat. Nam mutatio

Probatio quinta veræ sententiæ.

Explicatur.

Solum facta est in obiecto, cuius mutationis Deus est causa. Ergo sicut Deus erat causa per se physica cognitionis in instanti A. quando Petrus peccabat, erit similiter causa eiusdem cognitionis in instanti B. quando Petrus non peccat. Igitur patet potest praemissa supernaturalis conferre concursum in cognitionem fallam. Cum non sit maior eius excellentia, quam Dei, neque eius concursus formalis extrinsecus tantus sit, quantum est concursus efficiens, quem Deus praestat. Assumptum argumenti docet expresse Pater Valquez 1. 2. d. 9. o. num. 11. & 12. & 3. p. disp. 61. a num. 59 asserens, Deum esse posse authorem specialem erroris. Item eidem subscribunt quotquot docent, posse Deum se solo producere habitum erroris, quin & ipsum errorem infundere, si solus potest efficere actum vitalem, quos d. 59. n. 2.

DISPVT. LVII.

An cognitio supernaturalis possit concurrere ad actum peccati.

1 Controuersia exponitur.

Hoc est, an actus peccati possit procedere ex cognitione supernaturali, sicut procedit ex naturali? Quod si sit de concursu in malitiam formalem, cuius neque cognitio naturalis formaliter causa est, sed sola voluntas, quae indifferentiam cognitionis proponens bonum, & malum determinat ad malum. Itaque inquirimus, an cognitio proponens indifferentem obiectum, quod amore prosequitur peccatum possit esse supernaturalis? Nam eo ipso peccatum pendebit ex cognitione supernaturali: siquidem non alio modo affectus peccati pendet ex cognitione naturali sui obiecti, nisi quia propositio necessaria obiecti diligendi per ipsum sit voluntati per cognitionem naturalem. Non quaerimus, an cognitio supernaturalis possit tum concursum exhibere in actum extrinsece malum, nam vidimus disp. 50. posse affectum intrinsece supernaturalem fieri extrinsece malum. Ad effectum autem intrinsece supernaturalem per se concurrat illustratio supernaturalis. Itaque disputatio est de actu peccati intrinsece malo, vt odio Dei, inuidia, & similibus. Neque item controuersia est de cognitione practica prudentiae, certum enim est, neque prudentiam infusam, neque naturalem posse dicere actum peccati intrinsece malum. Est ergo disputatio de cognitione speculatiua proponente obiectum indifferentem bonum, & malum, quod amore turpi prosequitur voluntas, an scilicet proponi possit obiectum per cognitionem supernaturalem, ita vt ex tali cognitione eliciat voluntas istum amorem intrinsece malum. Quam difficultatem nullibi explanatam cerno. Vidit P. Hurtad. 2. 2. d. 46. n. 40. argumentum, quo nos ex sententia affirmante probamus d. 50. n. 17. posse illustrationem gratiae concurrere ad actum supernaturalem extrinsece malum, & ad eius solutionem sententiae negantem incubuit.

2 Nostra sententia.

Ego vero partem affirmantem sic probao. Demones peccauerunt de facto inuidendo Christo diuini aem, vt voluit Viguerius, Valentia, & Caietanus relati a P. Saliano apparatu ad anna-

les Ecclesiasticos c. 9. n. 3. aut inuidendo homini excellentiam futuram per gratiam Christi, vt voluit August. Cyprian. Chrysof. Leo, Basilius, & Bernard. relati ab eodem P. Saliano num. 2. & quidem quamuis factum ita non sit, quis neget, potuisse Demones eo pacto delinquere? Ergo cognitio supernaturalis potest praestare concursum in peccatum proponendo obiectum in quod afficitur peccatum. Probatur consequentia. Non poterant peccare Demones inuidendo Christo, aut puro homini dignitatem futuram, nisi cognoscendo dignitatem, quam inuidebant. At illa cognoscebant futura per fidem supernaturalem, vt communis docet Theologorum sententia, quandoquidem assequi illam futuram non poterant per argumenta naturalia. Ergo cognitio supernaturalis fidei, sine qua non poterant Demones eo genere peccati delinquere, praestabit concursum in peccatum. Neque enim alio modo concursum praestat cognitio naturalis proponens obiectum delectabile in amorem vitiosum illius. Neque refert, cognitionem illam proponere excellentiam futuram dignam amore, potius quam inuidiam. Quoniam etiam cognitio rationis naturalis proponit obiectum honestum amore dignum, & obiectum delectabile turpe dignum odio. Nihilominus amor obiecti delectabilis turpis procedit ex tali cognitione naturali, ita vt absque tali propositione, neque diuinitus, posset fieri talis amor turpis. Ergo simili modo inuidia excellentiae Christi futurae procedebat ex cognitione supernaturali fidei. Sufficit enim nobis, cum concursum conferre cognitionem supernat. in affectum peccati, quem in eundem confert cognitio naturalis.

Primum fundamentum

Confirmatur, reuelat Deus homini viatori infallibiliter damnandum. Quis neget, hominem id credentem per fidem supernat. posse desperare salutem? Reuelat, Petrum ipsi parare insidias, aut machinari corde ipsius ruinam poterit hic odio prosequi Petrum sibi inimicum. Nec enim sola cognitio fidei aut scientiae infusa redditur homo impeccabilis. Ergo potest homo inuari, & duci cognitione supernatrali in affectum peccati.

3 Roboratur

Deinde a priori sic arguo. Potest per cognitionem supernaturalem proponi indifferentem obiectum tanquam dissonum rationi, & consonum appetitui; Tunc sic, poterit voluntas ea cognitione prosequi odio tale obiectum, quia rationi dissonum, & prosequi amore, quia consonum appetitui. Ergo poterit amor turpis ex cognitione supernatrali procedere, nam iudicium indifferens relinquit voluntatem liberam ad amorem, & odium obiecti. Illud iudicium supernaturale est indifferens, siquidem obiectum proponit vt bonum, & malum, vt conueniens appetitui, & disconueniens rationi. Ergo relinquit voluntatem liberam ad odium, & amorem ipsius. Amor talis obiecti est intrinsece malus. Ergo ex iudicio supernatrali pedit amor obiecti intrinsece malus. Etenim amor illius obiecti non potest non oriri ex aliqua cognitione obiecti. Tunc nulla est, nisi supernaturalis. Ergo oritur ex cognitione supernatrali.

4 Secundum a priori

Dices primo, tunc existere simul cum iudicio supernatrali iudicium naturale, a quo procedat. Contra, demus solum existere iudicium supernaturale absque naturali. Tunc iudicium est indifferens, & voluntas consequenter libera ad amorem & odium; neque enim iudicium indifferens

5 Prima solutio impugnatur.

rens fidei reddit voluntatem impeccabilem; quod solius visionis beatae privilegium est. Poterit igitur eo iudicio voluntas amare obiectum turpe, sibi propositum delectabile, & bonum. Virgo: instet praecipuum misericordiae, & proponatur voluntari indifferenter solo iudicio supernatrali honestas illius, & difficultas adimplendi praecipuum. Tunc voluntas non erit determinata necessario ad actum misericordiae; vnde enim bonitas creata proposita indifferenter potest cogere voluntatem ad sui amorem; poterit igitur non elicere illum actum, aut nolendo positum, aut pure omitendo. At siue nolit, siue libere non velit eam actum elicere, tale exercitium liberum est peccatum, & illud antecedit per se cognitio supernatralis proponens indifferenter obiectum, & eius amorem; nam exercitium liberum siue positum, siue pure omittum est voluntarium, atque adeo ex cognitione. Ergo ex cognitione supernatrali existit peccatum.

6 1a secunda

Dices secundo, cognitionem supernaturalem concursum quidem praestare in actum peccati, sed indirectum, non directum. Fateor; a me non contendi concursum directum, sed immediatum dumtaxat; scilicet eum, quem confert cognitio naturalis indifferens, disposita a Deo, atque vniuersa natura ad complendam libertatem voluntatis; qui concursus cognitionis naturalis directus non est eo sensu, quo indirectus dici potest concursus cognitionis supernatralis a Deo, aut a natura intentus; nam etiam cognitio naturalis indifferens prouidetur a Deo, & natura rationali ad eliciendum actum honestum libere potius, quam turpem, neque a Deo, aut natura destinata est eius propositio siue illustratio ad sequendum turpe, sed fugiendum. Est igitur eius concursus in amorem turpem praeter intentionem Dei, & naturae requirientis talem cognitionem naturalem ad liberam electionem honesti. Est tamen concursus indirectus, dupliciter, alius indirectus quoad intentionem naturae; alius quoad effectum, & executionem. Nequit esse concursus cognitionis supernatralis in actum peccati directus quoad intentionem; quia neque a Deo, neque ab ipsa natura destinatur ad prosequendum amorem, sed potius odio delectabile turpe, quod proponitur, & ab usu prauo voluntatis liberae amor turpis eligitur. An directus sit quoad effectum, & executionem rei, dubitari potest; nam directe proponit obiectum, quod diligitur per affectum peccati, & eius propositione iugatur, & vitur directe voluntas ad abusum suae libertatis. Hac consideratione qui velit, eum concursum directum vocare, sicut concursum cognitionis naturalis, quae non alio modo confert ad amorem turpem obiecti, solis vocibus, non rebus dissentire potest ab eo, qui neget. Id mihi certum, nullum esse posse amorem obiecti, cui per se aliqua cognitio non praeruleat, & amori turpi, vt suum obiectum attingat, praeruleat posse solam cognitionem supernaturalem absque consortio naturalis. Neque enim de essentia cognitionis supernatralis est, vt ex illa solus affectus bonus procedat: erenim potest per cognitionem supernaturalem referri obiectum delectabile secundum speciem indifferens, quod moraliter neque bonum, neque malum sit, vt potest proponi natura physica caloris, & frigoris, aliarumque rerum, quae non spectant ad genus moris, & voluntas ex ea cognitione potest ferri in tale ob-

iectum affectu naturali secundum speciem indifferenti. Vnde vltimus superior sententia confirmari poterat.

7 Tertium fundamentum etiam a priori

Claudo probationem alia ratione a priori. Potest affectus turpis procedere ex representatione supernatrali boni, in quod afficitur quin malitia affectus referatur in cognitionem supernaturalem. Ergo potest absolute procedere. Nam sola malitia, cuius causa esse non potest donum gratiae, obesse processioni potest. Antecedens probat: concursus cognitionis secundum se est indifferens ad affectum honestum, & turpem, ac vitio voluntatis procedit turpis; nam indifferenter proponit bonitatem delectabilem, & malitiam moralem, quam ex vi talis propositionis sicut amare; ita odisse potest voluntas, si velit: concursus autem cognitionis in amorem obiecti totum consistit in proponendo obiectum. At concursus indifferens non constituit rem, causam specialem turpitudinis potius, quam honestatis; quare Deus auctor malitiae non est, quia eius concursus paratur omnino indifferens. Ergo cognitio supernatralis non erit causa malitiae, quamuis illa praeruleat delinquat voluntas, illa enim ignem, & aquam, bonum, & malum indifferenter proponit, & suo vitio voluntas ad malum porrigit manum. Confirmatur, si in cognitionem supernaturalem infusam a Deo refundetur malitia peccati, quod ex illa concipit voluntas, & inde reuocatur in Deum specialem authorem talis cognitionis, etiam refundetur malitia in cognitionem naturalem, ex qua peccatum concipitur, & inde reuocatur in Deum, qui talis cognitionis naturalis specialis auctor esse potest. At malitia peccati non refunditur in cognitionem naturalem; & inde in Deum. Ergo neque in cognitionem supernaturalem, Deum referri debet.

Confirmatur

Obicitur primo, bonum delectabile media sui propositione allicit, ac mouet voluntatem ad turpem sui amorem. Ergo si ea propositio est supernaturalis, cognitio supernatralis potest allicere, ac impellere voluntatem in turpem amorem, ac proinde esse causa moralis turpitudinis ipsius. Respondeo. Bonum delectabile propositum etiam retrahit, ac remouet voluntatem ab amore, & prouocat, ac mouet ad odium, nam sicut bonitas delectabilis motiua est amoris turpis, ita malitia dissonationi est motiua odij honesti, & remotiua amoris turpis. Atque adeo motio eius cognitionis non est determinata, sed indifferens, & ex vi illius aequae potest odisse, ac amare obiectum, quod proponitur. At vrgebis, potest cognitio supernatralis solam proponere bonitatem delectabilem absque malitia, vt potest cognitio naturalis: talis enim bonitas seorsim a malitia cognoscibilis est, & cognitio supernatralis inadaequata obiecto potest vnam absque alia proponere. At tunc determinate moueret ad amorem turpem, siquidem non cognita turpitudine obiecti non posset retrahere voluntatem ab illo. Ergo eo concursu determinato fieret cognitio supernatralis absolute causa amoris turpis. Respondeo. Ea cognitio possibilis est, & voluntas posset ex illa amare bonitatem delectabilem. Tamen cognitio supernatralis non moueret ad amorem turpem, quia moraliter turpis est, neque amor talis obiecti provt a tali cognitione esset moraliter turpis. Tum quia ab alia cognitione non esset amor obiecti moraliter liber, cum nulla indifferentia moralis per illam constituitur, &

8 Obicitur primo.

Occurritur.

alias non adiceretur cognitio, forte fieret amor, necessarius absque vlla malitia. Tum quia ex vltalis cognitionis non amatur turpido, quae non cognoscitur, & posset fieri amor honeste, si adiungeretur cognitio erronea honestatis obiecti, vt posset adiungi, tunc enim amor obiecti delectabilis esset secundum se indifferens, & posset ex honesto sine imperari per affectum honestum, quandoquidem sola bonitas delectabilis seorsim à malitia obiectiua distonari non potest inficere amorem, sed secundum se est indifferens, vt adiuncta cognitione malitiae obiectiuae sit amor turpis, & adiuncta cognitione honestatis turpis non sit. Addo, hoc argumentum instari posse in cogitatione naturali, quam Deus conferre potest nobis sine nobis, cui cogitationi naturali si adscriberetur malitia, posset quoque Deo similiter adscribi, cum ratio adscribendi malitiam Deo vtrique cognitioni naturali, & supernaturali communis sit.

9 Secunda obiectio.

Explicatur.

Obiicies secundo, cognitio supernaturalis proponens indifferenter obiectum est causa actus honesti, quae honestus est, quamuis secundum se sit indifferens ad actum turpem, quate in illustrationes gratiae tota refunditur honestas agendi. Ergo similiter posset refundi malitia, si posset actus malus orti ex illa, quamuis secundum se esset indifferens ad actum bonum. Respondeo. Est hoc discrimen. Cognitio supernaturalis praelucens indifferenter voluntati ad actum honestum, & turpem suapte natura destinata est ad eliciendum libere actum honestum, & deferendum libere turpem: licet enim secundum se possit seruire voluntati agenti male: tamen ex se ordinatur, vt libere agat actum moraliter bonum, & quia ad libertatem, & moralitatem actus boni requiritur propositio obiecti turpis, & potestas amandi illius, ideo cum propositione honesti, & facultate agendi affectum moraliter bonum, iungit propositionem turpis, & facultatem agendi affectum moraliter malum, semper tamen destinata ad liberum amorem bonum. Ideo itaque in illustrationem supernaturalem affectus moraliter bonus potius, quam malus refertur, quia destinatio ipsius in bonum potius, quam in malum determinata est, quare eius concursus non est indifferens quoad intentionem innatam, licet indifferens sit quoad executionem muneris. Item licet cognitionis supernaturalis propositio indifferens sit, praeterea tamen proposita per illam non est indifferens, sed determinata. Quippe licet proponat bonum delectabile, quod possit amare voluntas, & turpe, quod odisse potest; tamen in actu exercito refert odium turpitudinis praefereendum amori bonitatis delectabilis, quia turpitudinem refert non solum vt odibilem, sed vt debitam odio haberi à creatura rationali, bonitatem delectabilem vero solum refert vt possibilem amari, non vt debitam amari à creatura rationali, quod sufficit, vt odium turpitudinis moraliter bonum refundatur in illam potius, quam amor bonitatis delectabilis moraliter malus. Rursus illustratio supernaturalis ex se postulat donari à Deo ex affectu honesti, non ex affectu obiecti turpis, & ideo amor honesti refertur in illam, prout gratiose isto affectu Dei donatam nobis. Hæc duo discrimina explicat similitudo. Proponat quis alteri honestum, & turpe, quod profecti potest, sed probando honestum, & reprobando turpe, aut intendendo amorem liberum hone-

sti, non prosecutionem liberam obiecti turpis, licet alter, cui propositio sit, posset eligere amorem turpem, tamen proponens ex se potius amorem honesti, quam turpis causam moraliter censetur. Idem igitur censendum est de propositione indifferenti facta per cognitionem supernaturalem. Denique obiectionem in arguentem torqueo. Cogitatio naturalis à Deo nobis concessa est causa amoris moraliter boni. Tamen ex se est indifferens ad vtrumque. Ergo cogitatio naturalis indifferens nobis disposita à Deo erit causa delinquendi, licet eius concursus determinatus non sit ad delinquendum.

Retorque- tur obiectio.

10 Tertia.

Diluitur.

Obiicies quarto, si affectus peccati posset sequi solam propositionem supernaturalem obiecti, esset affectus peccati intrinsece supernaturalis. Hoc nefas est. Ergo. Probatur maior, quia affectus procedens à principio supernaturali supernaturalis est. Respondeo. Si affectus procedat à principio supernaturali exigens tale principium, erit intrinsece supernaturalis, secus si tale principium provideatur citra exigentiam, & connexionem ipsius, possitque affectus per se à principis omnino naturalibus prodire. Talis autem est affectus peccati sequens immediate solam propositionem supernaturalem. Sed vigebris, falsam actio, qua is affectus efficitur, debet esse essentialiter annexa principio supernaturali, vt affectus sit actu pendens ab illo, quandoquidem ambo possunt existere simul, quin detur dependentia alterius ab altero; atque adeo superaddi debet actio specialis, quae tale principium essentialiter exigat, seu supponat. At actio libera talis affectus prauis intrinsece est praua, quia ipsa est, quae magis immediate, ac formaliter, quam terminus libera est, atque prohibita. Ergo saltem actio intrinsece praua esset supernaturalis intrinsece. Respondeo. Propterea arbitratus sum disp. 48. num. 9. & disp. 49. num. 41. non esse necessarias istas actiones speciales essentialiter annexas principiis indifferenter ad concursum actua-lem, & eius ortum, etiam cum simul existit terminus, ne in euentu nostrae disputationis, & similibus cogamur asserere actiones intrinsece malas, intrinsece supernaturales. Quod adeo male implicauit Recentiores, vt ab eo se explicare nequiverint, nisi admitiendo palam actiones intrinsece malas in genere moris, & simul intrinsece supernaturales, quod indignum reputo à bono Theologo doceri. Quo modo autem ea dependentia actualis affectus peccati à cogitatione supernaturali, & actus imperati ab imperante, & similes explicari possint absque speciali actione, vidimus disputatione 48. & videbimus rursus disputatione 67.

DISPUT. LVIII.

An cognitio supernaturalis possit esse falsa ex natura rei?

Pono, veritatem, & falsitatem non esse essentialem omni cognitioni; ostendimus enim in dialectica, plures cogitationes naturales ita esse veras, vt potuerint esse falsae, & plures ita falsas, vt potuerint esse verae. Igitur quaerimus in praesenti, an eiusmodi sint, aut potuerint esse cogni-

1 Controu.

Qui affirmant.

2 Negans sententia vera est. Primo à priori.

Secundo etiam à priori.

Tertio.

3 Eueritur. prima oppositio.

iones supernaturales. Affirmareque videntur, qui asserunt, prudentiae infusae posse subesse falsum, cum dicat amandum obiectum, quod apparet honestum, & reuera prohibitum est, taleque obiectum, absque culpa voluntatis amatur, & per affectum supernaturalem, qui dictamen prudentiae infusae supponit. Ita censuisse aliquos refert P. Torres 2.2. disp. 3. dub. 3. P. Jannerus tom. 2. disp. 3. q. 2. num. 23. & plures alii. Etiam videtur asserere Maior in 2. distinct. 23. quaest. 10. asserens eum, qui assentitur reuelationi Dei non existenti vere, propositae tamen prudenter credibili, elicere assensum ex habitu infuso fidei, eiusdem substantiae cum eo, qui reuelationi vere existenti praebet assensum, quamquam non sit vocandus assensus fidei diuinæ, quia reuera reuelatio non existit. Quod videtur etiam sentire Scotus in 3. distinct. 23. quaest. vnic. §. contra hoc vltimum sic.

Communis tamen Theologorum conceptio est, cognitionem supernaturalem suapte natura esse veram, & eo ipso quod assensus supernaturalis est, supponere non esse falsam. Ideo huic doctrinae subscribo. Primumque probo à priori ex praesentia supernaturalitatis; quae sicut naturam cognitionis enahit supra conditionem cognitionis naturalis, ita eius proprietates celsiores arguit. Prima autem, eaque potissima perfectio cognitionis est veritas, summaque, & postrema imperfectio, falsitas. Ergo omnis cognitio supernaturalis suapte natura est vera, 2. Etiam à priori ex conceptu virtutis intellectualis, quae teste Arist. 6. Ethicor. cap. 2. & 3. semper verum attingit, ideoque opinionem à choro virtutum relegat, quia suapte natura falsitati subiecta est, vt docet posterior. cap. 23. quem hac in re omnes Theologi sequuntur. Etenim omnis cognitio supernaturalis actus est virtutis intellectualis perfectius intellectum; ergo suapte natura affixus est vero. Nam si falsitati subest, neque intellectus perfectio est, prout requiritur ad intellectualem virtutem, neque ab opinione differt, vt inter virtutes intellectuales collocetur. 3. Quia actus fidei ex natura rei non potest fieri falsus, non solum circa myserium reuelatum supposita reuelatione Dei, verum neque circa reuelationem supponendo illam, quae reuera non est. Nam quae cognitio posset esse obnoxia falsitati, maxime videtur esse cognitio obscura, & elicita speciebus naturalibus, subiectaque imperio voluntatis humanae, & à deceptione phantasmatum dependens. Antecedens probatur; quia actus fidei supernaturalis suapte natura est certus. Actus autem certus est, qui suapte natura scopum attingit, & à vero aberrare non potest, vt docui in lib. de anima. Item Trident. sess. 6. cap. 9. ait, certitudinem fidei esse, cui falsum subesse non potest. Accedit, nullum occurrere, neque opponi actum, qui cognitionem supernaturalem ab hac perfectione necessario attingendi verum deturbet; vt explicatione argumentorum confirmabimus, & illustrant P. Suarez 2.2. disput. 3. sect. 3. & disp. 6. sect. 5. P. Coninck disput. 10. dub. 4. & P. Torres disput. 3. dub. 3.

Obiicies primo; cognitio deducta ex vna supernaturali, & alia naturali probabili est supernaturalis. Aliunde subiecta falsitati, quia solum est probabilis. Ergo potest cognitio supernaturalis esse subiecta falsitati. Nego maiorem, vt satis constat ex disp. 55. Etenim, vt conclusio deducta

ex principio supernaturali sit intrinsece supernaturalis, requiritur, vt exigat intrinsece tale principium, & ex se indifferens non sit, vt à simili principio naturali procedat, hoc est, à praemissa obscura naturali assentiente eidem obiecto, cui assentitur supernaturalis, ex quo talis connectio colligitur. Cum autem cognitio colligitur falsitati subiecta ex assensu supernaturali, secundum se indifferens est, vt ex assensu naturali eiusdem obiecti colligeretur; sicut amor naturalis, qui praelugente cognitione supernaturali elicitur à voluntate, poterat ex naturali eiusdem obiecti cognitione procedere.

Obiicies 2. affectus supernaturalis pie affectionis solum imperat assensum supernaturalem fidei. Sed ex natura rei potest interdum imperare assensum erroneum, cum homini sufficienter proponitur credenda reuelatio solum apparens, de quo diximus disp. 45. num. 25. & disp. 48. num. 2. Ergo potest assensus supernaturalis esse falsus. Nego item maiorem; quia affectus non sumit suam perfectionem ab obiecto reuera existenti, sed solum apprehenso, ideoque potest exerceri honestus, & supernaturalis affectus pie affectionis, etiam si reuelatio reuera non sit, sed tantum appareat luce sufficienti, vt prudenter iudicetur adesse. Assensus autem sumit suam veritatem, ac perfectionem ab obiecto re vera existenti, atque adeo, cum re vera non existit, non fier assensus supernaturalis, sed naturalis etiam imperante affectu supernaturali.

Obiicies 3. si quis per actum fidei affirmaret, Christum nasciturum ante horam natiuitatis Christi, & permanens in eo assensu nasceretur Christus; assensus ille primo verus redderetur postea falsus. Ergo assensus supernaturalis fidei potest esse falsus. Respondeo. Assensus supernaturalis fidei non poterat affirmare nasciturum Christum post horam natiuitatis Christi, sed nasciturum post factam reuelationem de natiuitate Christi futura; etiam si assensus fidei eliciatur post natiuitatem iam praeteritam. De quo diximus satis in dialectica.

Obiicies 4. cognitio iudicans inesse miseriam pauperi illam simulanti est falsa. Tamen est supernaturalis, cum reguletur immediate affectum misericordiae supernaturalem. Ergo cognitio supernaturalis potest esse falsa. Pater Torres, & P. Coninck cum pluribus aliis admittunt, eius miseriam cognitionem naturalem quidem esse, & falsam, quia non ipsa; sed cognitio practica prudentiae, quae eam cognitionem speculatiuam supponit, regulatur immediate affectum misericordiae. Cognitio autem practica prudentiae etiam in eo euentu vera est. Sed contra; cognitio practica prudentiae solum habet pro obiecto existentiam affectus misericordiae, quippe solum dicit expedire hic, & nunc eum actum operari; affectus autem misericordiae supernaturalis praeter dictamen supernaturale prudentiae desiderat necessario, ac per se cognitionem supernaturalem sui obiecti; nempe miseriam alienae subleuandae, quam repraesentat cognitio speculatiua, quae ab his Doctoribus datur falsa, vt ostendemus disputatione 62. Ergo cognitio speculatiua falsa immediate concurrens ad effectum supernaturalem misericordiae est supernaturalis. Propterea dicendum existimo, affectum supernaturalem misericordiae in eo euentu

4 Iterum legenda.

5 Tertia.

6 Quarta.

8 Dices, hanc impotentiam non esse antecedentem, sed consequentem decretum Dei, quia Deus creans eiusmodi creaturam, simul decernit eius durationem æternam. Sed contra. Deus conferens talem visionem sic decerneret eius durationem æternam, vt nulla potestate posset aliter decernere de duratione eius creaturæ. Ergo impotentia non tam oritur ex decreto Dei, quam ex repugnantia intrinseca creaturæ; atque ideo creatura non habet ab extrinseca voluntate Dei, quod sit æterna, sed ab intrinseca ipsius natura; nec Deus habet ex solo decreto suæ voluntatis existenti non posse aliter de creatura decernere; sed ex prædicatis intrinsecis creaturæ antecedentibus existentiam decreti. Explicatur. Cognitio representans illam creaturam secundum prædicata intrinseca antecedit decretum Dei actum existens de productione creaturæ. Sed impotentia aliter decernendi de illa creatura oritur ex cognitione representante creaturam secundum prædicata intrinseca creaturæ. Ergo impotentia oritur ex suppositione antecedenti decreto Dei. Probo minorem; scientia simplicis intelligentiæ diuinæ antecedens decretum actuale de existentia talis visionis refert duo prædicata essentialia visionis, repugnantia decreto destruendi existentiam illius; alterum est, representatio durationis æternæ, quæ visionis essentialis est, cum per se ipsam, & non per aliquid ab ipsa distinctum representet formaliter talem durationem; aliter est veritas, & connexio transcendens cum existentia sui obiecti, quæ per se etiam est essentialis visioni. Hæc duo prædicata repugnant essentialiter decreto destruendi existentiam semel concessam; nam decretum destruendi existentiam semel concessam impossibile est cum duratione æterna visionis, cum qua illa visio essentialiter connexa est ratione representationis essentialiter veræ, quæ talem durationem exprimit. Ergo scientia simplicis intelligentiæ diuinæ antecedens decretum actuale existentia ipsius refert prædicata essentialia visionis, repugnantia decreto destruendi illam. At ex vi huius scientiæ necessariæ Deo, & antecedentis decretum existentia visionis est impotens Deus decernere destructionem illius. Ergo est impotens impotentia antecedenti, & non consequenti. Explicatur ulterius. Si quis assereret, naturam Angelicam adeo esse perfectam, vt ratione suæ excellentiæ essentialis exigeret vt non posset Deus decernere existentiam Angeli, quin simul decerneret æternam eius durationem, ita vt repugnaret dividere decretum existentia, à decreto durationis æternæ repugnante decreto destructionis; eo ipso assereret, Angelum esse suapte essentia incorruptibilem, & immortalem, quin posset potestate absoluta, & antecedenti Dei semel existens ad nihilum redigi, tuereturque sententiam communi Theologorum aduersantem, quam temerariam, & erroneam censent P. Suarez, P. Vasquez, & P. Iannerus relati num. 7. quamuis ea impotentia oriretur ex decreto æternæ durationis Angelicæ, scilicet, quia tale decretum supposita existentia Angeli adstruitur necessarium Deo, & tollitur potestas aliter decernendi, ac per consequens dominium auferens existentiam semel concessam. Ergo similiter asseritur visio beata essentialiter immortalis, & potestate absoluta antecedenti Dei omnino incorruptibilis. Nam si ratione suæ perfectionis visio supernaturalis posset exigere decretum existentia potestate absolu-

ta Dei indiuisibile à decreto durationis æternæ, quin obster dominio, & potestati absolutæ Dei ad destruendum existentiam ipsius; similiter posset quis, idem tueri impune de natura Angelica ratione excellentiæ sui esse, quin vllam erroris, reuerentis notam incurreret. Ne igitur hæc sententia omnibus Theologis, & Patribus repugnans libere in scholas inuehatur, asserendum videtur, quamcumque visio nem supernaturalem, quamuis existentem non repugnare diuinitus destructioni per absolutam potentiam Dei; atque adeo esse diuinitus fallibilem.

9 Huic argumento responder primo P. Hurtadus, terminos implicari; quia supponit decretum efficax æternæ visionis, & eo supposito ostendit, posse visionem æternitate priuari; nam visio non potest referre durationem æternam sui esse, quin supponatur decretum efficax Dei de illa. Ergo componere visionem sic referentem cum destructione est duo implicantia coniungere; nam implicantia sunt decretum efficax conferuandi visionem æternam, & decretum efficax destruendi illam. Sed hæc responsio lata est, aut quia argumentum non est satis explicatum, aut quia non est satis intellectum. Lucem illi demus, & responsionem dispellemus. Argumentum contendit, visionem referentem durationem æternam sui supponere connaturaliter decretum efficax durationis æternæ, non vero supponere essentialiter, ita vt potestati absolutæ Dei repugnet illam existere, quin decretum æternæ durationis supponat; vt ea ratione connaturaliter vera sit, & infallibilis, non vero essentialiter inspecta potestate absoluta Dei. Quod sic probamus. Si visio referens essentialiter durationem æternam sui supponeret essentialiter decretum talis durationis, referreque non posset etiam diuinitus decretum re ipsa non existens, talis visio esset essentialiter incorruptibilis, ita vt potestati absolutæ, & antecedenti Dei repugnaret illam semel existentem. At hoc aduersatur dominio Dei super omnem existentiam, & durationem creaturæ, communi iudicio Theologorum, & Patrum asserentium, nullam esse rem creatam, quam, quia creatura est, & in sui conseruatione dependens à Deo, non possit pro suo libito iam existentem destruere, si vti velit potestate absoluta suæ omnipotentia. Ergo visio creata, quamuis supernaturalis, & referens durationem æternam sui non supponit essentialiter decretum suæ durationis, quod essentialiter refert; atque adeo non est essentialiter vera, quin potestate absoluta Dei possit existere falsa. Maiorem manifesta probatione ostendimus. Minorem ex communi Theologorum sumimus. Legitime consequentiam inferimus. Vbi nam hic sunt terminis implicantia? Suntne terminis implicantia supponere connaturaliter decretum efficax durationis, & non supponere tale decretum essentialiter? Visio sensitua referens essentialiter albedinem existentem non supponit in tua sententia connaturaliter decretum existentia albedinis, quin supponat essentialiter? Idem hoc argumentum contendit de visione supernaturali durationis, aut albedinis; quidquid sit de efficacia ipsius, quam eleuare debebas alia ratione, quam obiciendo terminorum implicantiam. Tamen si enim tua existimatione terminos implicet, visionem supernaturalem decretum aliquod referre, & re ipsa decretum non esse; argumentum contendit, & non absque vigenti ratione, id componi

8 Euaasio.

Respuitur.

Explicatur doctrina.

Rursus explicatur.

10 Occurrit secundo. Sed non satisfacit.

11 Recentiori solutio.

Primo reuincitur.

Secundo.

12 Quarta probatio.

13 Præoccupatur solutio.

9 Occurrit P. Hurtad.

Refellitur.

poni posse, quia aliunde fieret creatura aliqua essentialiter immortalis, & æterna, quæ communi iudicio Theologorum, & Patrum reprobat. Aut igitur conclusione respondes, aut argumentum non satis consideras.

Responder secundo P. Hurtadus, repugnare visionem beatam, quæ sui durationem, aut existentiam representet; quia nulla visio suimet cognitio esse potest. Verum hoc principium ostendere non pertinet ad præsentem disputationem. Sufficit nobis ex hoc principio inter Theologos communissimo, atque probabilissimo deduci verum consequens, quod intendimus, nimirum posse diuinitus cognitionem supernaturalem referre existentiam obiecti, quamuis re ipsa non existat, indeque fieri diuinitus falsam.

Quidam iuuenes respondent terriò, visionem, quamuis essentialiter veram posse absolute destrui à Deo, quia visio potest separari à subiecto, & absque dispendio veritatis perire; quia esse veram, aut falsam non conuenit visioni, nisi vt vnitæ intellectui, cui representat, & affirmat, aut negat obiectum; non vero seunctæ ab intellectu, quia seuncta nihil affirmat, aut negat, sed simplex quædam representatio, & tendentia intentionalis est; quæ nihil affirmans, aut negans neque vera, neque falsa esse potest. Sed facile reuincitur solutio. Primo quia mea opinione, quam docui cum pluribus Theologis, visio non potest extra potentiam vitalem constitui, quod saltem probabilissimum est; atque adeo consequens ex illo principio necessario illarum improbabile censeretur non debet; quod solum nunc expendimus. Secundo quia saltem vniò essentialiter affixa veritati talis visionis perire non posset semel existens, cum illa vniò à subiecto essentialiter pendeat, & annexam habeat essentialiter affirmationem durationis æternæ diuinitus etià infallibile.

SECTIO II.

Uterior probatio sententia affirmantis.

12 Quartò probabilitas assumpti sic illustratur. Potest existere cognitio supernaturalis potestate absoluta Dei non existente obiecto, quod representat. Ergo potest existere falsa. Consequentia manifesta est. Probatur antecedens; cognitio supernaturalis solum pender ab obiecto in genere causæ efficientis extrinsece. At causæ efficientis influxum supplere potest potestas absoluta Dei. Ergo absente obiecto possunt existere causæ influentes existentiam in cognitionem supernaturalem; præsertim si cognitio non sit intuitiua, sed abstractiua, & obscura. Etenim tam dependens est cognitio naturalis intuitiua ab obiecto existenti, tanquam à termino suæ tendentiæ, quam cognitio abstractiua supernaturalis. Nihilominus potest referre diuinitus cognitio naturalis intuitiua obiectum non existens, vt docent plures Theologi referendi numero decimo tercio, & decimo-septimo. Ergo idem poterit cognitio supernaturalis abstractiua.

13 Neque refert, si dicas, cognitionem supernaturalem ratione supernaturalitatis exigere connexionem in fallibilem cum obiecto, quam non exigit cognitio naturalis. Etenim excellentia superioralida de Ente Tom. I.

naturalitatis sufficienter apprehenditur apprehensa solum connexionione naturali cum gratia iustificanti, & obiecto, quod representat; nam eo ipso distinguitur cognitio supernaturalis in communi à cognitione naturali, tam primario, quam secundo, vt dicebamus argumento primo. Ergo potest salua supernaturalitate existere cognitio supernaturalis in absentia obiecti, sicut naturalis. Præterea cognitio supernaturalis non alligatur obiecto extrinseco immediate, ac per se, sed media voluntate diuina, quam exigit necessario. Sed Deus potest negare exigentiæ rerum supernaturalium, quod negat exigentiæ naturalium. Ergo potest negare cognitioni supernaturali existentiam obiecti. Explicatur res duobus præmissis. Alterum, cognitionem, quæ respicit connaturaliter veram existentiam obiecti tanquam obiectum immediatum formale, posse existere diuinitus non existente obiecto formali, quo mouetur. Nam visio sensitua fertur connaturaliter in colorem existentem immediate, tanquam in obiectum formale, ita vt existentia ipsa coloris terminet, ac moueat obiectiue ipsam visionem. Tamen visio sensitua diuinitus potest conseruari non existente colore, cuius visio est, vt tuerentur plures philosophi, inter quos vide Patres Conimbricenses 2. de anima c. 6. q. 3. art. 1. Alterum cognitionem supernaturalem non esse eius excellentiæ, vt ratione supernaturalitatis non possit potestas absoluta Dei, & dominium, quo creaturis vitur, denegare plura, quæ eius excellentiæ, atque exigentiæ consentanea sunt. Nam amor supernaturalis, cui debetur ratione supernaturalitatis cognitio supernaturalis, potest diuinitus procedere ex cognitione naturali, vt statuimus disp. 49. num. 18. gratia iustificans, cui debetur plurimum iudicio remissio peccati, diuinitus potest componi cum peccato: vniò hypothetica, cui debita est visio beata, potest potestate absoluta Dei à visione beata separari, & sic aliis entibus supernaturalibus potest absoluta potentia Dei, denegare plura, quæ ratione suæ excellentiæ exposcunt. Ergo etiam cognitioni supernaturali potest Deus sua absoluta potestate auferre existentiam obiecti, quam exposcit, & formaliter representat. Nam nullo alio titulo potest supernaturalis cognitio annecti essentialiter existentia obiecti, nisi & quia ipsa est obiectum formale connaturale cognitionis supernaturalis, & quia ipsa ratione supernaturalitatis, ei connaturaliter debita est. Hæc ratio amplius explicabitur, cum eneuemus argumenta Patris Hurtado.

Responder P. Hurtadus, cognitionem supernaturalem ratione supernaturalitatis, respicere tanquam obiectum formale existentiam obiecti, vt exercitam, non vt abstractentem ab esse exercito, & ab esse apparenti; quia alias etiam ex natura rei posset cognitio supernaturalis fieri falsa, cum ex natura rei possit obiectum ipsius non existens apparere verum; at vero cognitionem naturalem non respicere tanquam obiectum formale existentiam obiecti, vt exercitam. Sed contra. Visio sensitua obiectum formale connaturale respicit colorem vt exercitum; nam nisi exercitus color non potest connaturaliter obici visioni sensitua. Tamen diuinitus potest obici, quamuis re ipsa exercitus non sit. Ergo similiter poterit obici cognitioni supernaturali. Vigeo, potest esse visio sensitua intrinsece supernaturalis vt disp. 4. 4. 1. 6. probatum

Confirmatur probatio.

Explicatur.

14 Responso P. Hurtadi.

Refellitur.

Y y probatum

probatur reliquimus. Hæc visio supernaturalis eadem ratione potest retineri diuinitus in absentia obiecti, sicut visio naturalis, quamuis color eodem modo existens eius obiectum sit. Ergo nulum est hac in re inter cognitionem naturalem, & supernaturalem discrimen. Rursus quid est obiectum formale cognitionis supernaturalis esse existentiam vt exercitam? si vis, ipsum exercitium existentiam, prout distinctum ab esse possibili obiecti cognitioni, per illamque referri, id commune est cognitioni evidenti naturali experimenti existentiam rei. Si vis, præter esse obiectam, & expressam existentiam, requiri, vt re ipsa, ac vere existat, vt possit per cognitionem supernaturalem exprimi. Certe conclusione respondes. Nam de hoc quaestio est; an cognitio supernaturalis possit diuinitus exprimeri existentiam obiecti, quin re ipsa existat, sicut potest cognitio evidens naturalis? Ergo minime solutione satisfacis. Iterum de hoc ad argumenta P. Hurtadi.

13 Quinta probatio.

Antecedens ostenditur.

Quinto non leuis probatio est. Probabile est, Deum se solo posse infundere errorem intellectui. Ergo etiam posse cognitionem intrinsece supernaturalem esse erroneam. Antecedens admittunt P. Vasquez, & P. Torres relati n. 2. cum pluribus aliis. Quia error est malum physicum, & non morale, quod Deus potest intendere efficaciter, aut in pœnam alicuius peccati, aut in medium alicuius conuersionis, quæ interdum ab errore intellectus dependet. Nec inde sequitur quidquam contra veracitatem Dei; Quandoquidem Deus, infundens errorem non loquitur falsum, quod solum veracitati repugnat, vt tr. de fide communiter exponitur. Verum quidem est, fore aliquo modo causam, cur homo loquatur falsum. Ceterum hoc non repugnat veracitati diuinæ; veracitati enim solum repugnat, aut ipsum Deum mentiri, aut causam esse, cur alius mentiatur; sicut repugnat sanctitati, aut ipsum peccare, aut causam esse cur alius peccet. At potest Deus infundere errorem, quin neque ipse mentiatur, neque causa sit, cur mentiatur homo; mentiri enim tantum est falsum loqui, cum puratur verum. Si vero is, cui error infunditur, deprehendit suæ notitiæ falsitatem, non erit Deus causa, vt postea illud tanquam verum aliis prodatur. Quo præoccupatur obiectio Patris Covinck 1. 2. disp. 10. n. 28. sententiam non posse Deum esse causam specialem erroris.

16 Item consequentia.

Notatio.

Iam consequentiam ostendamus. In mea, & plurium Philosophorum sententia non distinguuntur actum vitalem ab actio de eductiua, qua à subiecto pender, facilis est probatio. Nam error à solo Deo infusus intellectui quoad entitatem superaret omnes vires naturæ; quippe cum actio illa essentialiter penderet à solo Deo, & intrinsece esset supernaturalis; etiam actus ei actioni identificatus ultra omnes naturæ vires à solo Deo penderet, & intrinsece supernaturalis esset. Notauerim tamen propterea, errorem à solo Deo infusum intellectui versari solum posse circa obiecta contingentia, non circa necessaria. Nam omnis cognitio intrinsece supernaturalis est connaturaliter vera, & exigit saltem possibilitatem obiecti. At cognitio falsa referens obiectum necessarium, & possibile, non potest connaturaliter esse vera, quia eius obiectum non potest aliter esse, quam est, neque contradictorium possibile est. Ergo cognitio erronea infusa à solo Deo, non potest referre obiectum necessarium, & possibile, sed existens, atque contingens, quod aliter esse

possit & cognitionem falsam constituere connaturaliter veram.

Idem probo in sententia aliorum, qui negantes, Deum solum posse producere cognitionem erroneam, admittunt, posse Deum esse causam specialem partialem eius cognitionis simul cum intellectu creato. Id censet probabilis P. Torres supra cum aliis. Argumentum ergo sit. Deus potest eleuare intellectum creatum ad cognitionem supernat. rerum contingentium, cum res contingentes existentes non sint. Verbi gratia ad enuntiantium indiuisibili cognitione euentus futuros, qui ex natura rei ab intellectu per vnica, & indiuisibilem cognitionem prænnuntari non possunt, vt c. lamitatem futuram, & alia plura obiecta simul cum illa disparata, aut coniuncta. Nam si Deus potest speciali concursu influere simul cum intellectu in errorem, non est, quare non possit intellectum eleuare ad eius generis cognitionem circa obiecta non futura, sicut potest circa futura. At eiusmodi cognitio esset intrinsece supernaturalis, siquidem talis cognitio non contineretur intra vires debitas naturæ, & intrinsece exigeret decretum Dei indebitum intellectui. Ergo potest cognitio erronea esse supernaturalis. Confirmatur; potest Deus miraculoso concursu elicere visionem obiecti, non existente obiecto, vt de apparitionibus, quæ sunt circa species Sacramentales, Eucharistiæ, censent S. Thomas 3. p. q. 76. art. 8. & in 4. dist. 10. art. 4. quaestio. 2. & opusc. 58. c. 11. Scotus in 4. dist. 11. quaest. 1. art. 3. & in 1. dist. 3. quaest. 4. §. de terris, Paludanus in 4. dist. 10. Victoria relectione de Eucharistia n. 62. Ledesma 1. p. 4. q. 14. art. vlt. Antoninus 3. p. tr. 13. cap. 14. Pater Molina 1. p. quaest. 5. art. 2. disput. 2. memb. 5. & alij Theologi frequenter. Vnde tales visiones referunt obiectum, quod re ipsa non est; quamquam, quia iudicia non sunt, neque proprie sint falsa. Ergo similiter poterit Deus miraculoso concursu efficere iudicia existentiam rerum, quæ re ipsa non est. At ea iudicia erunt proprie falsa. Ergo potest miraculoso concursu efficere iudicium falsum. Insuper Deus efficiens miraculoso concursu iudicium falsum, saltem quoad modum supernaturalem, potest efficere iudicium falsum supernaturalem quoad substantiam, si assensui falso talis obiecti adiungat assensum verum alterius identificatum cum illo, ita vt indiuisibili assensu iudicet vtrumque obiectum; quia talis assensus indiuisibilis non potest fieri principiis debitis naturæ. Ergo poterit assensus falsus fieri intrinsece supernaturalis.

17 Vltimus probatur conseq.

Confirmat.

SECTIO III.

Postrema probatio ex solutione argumentorum.

Postrema probatio sumi potest ex communi principio fauente omnipotentia Dei, scilicet non esse negandum omnipotentia diuinæ, quod non conuincitur repugnare. Nam argumenta non apparent, quæ repugnare conuincant cognitionem supernaturalem diuinitus fallibilem, vt explicatione argumentorum ostendimus. In hac sectione proponam argumenta, quæ dilui, cum primum hanc disputationem expendi; in sequenti vero argumenta, quæ deinde obiicit P. Hurtadus. Primum

18 Dissolutur primum argumentum.

19

Concilium Tridentinum

Ad Concil. Trident.

20 Secundum.

Primum sit. Actus fidei etiam diuinitus non potest fieri falsus. Ergo nulla cognitio supernaturalis potest fieri falsa. Nam si quæ cognitio posset, maxime abstractiua, & obscura, vt dicebamus disputatione præcedenti. Probatur antecedens Actus fidei habet pro obiecto reuelationem Dei vere existentem, & non apparentem. Reuelationi autem Dei non potest subesse falsum, cum Deo repugnet mentiri. Ergo neque actui fidei potest subesse falsum. Confirmatur ex Concilio Tridentino. 6. cap. 9. assente, fidei diuinæ non potest subesse falsum; quod videtur adstruere etiam diuinitus. Resp. Actus fidei bifariam potest asseri falsus. Primum quia reuera non est obiectum à Deo re ipsa reuelatum, sicut à Deo reuelatum est. Secundum quia non est à parte rei reuelatio diuina. Nam actus fidei assentitur, tum esse obiectum reuelatum à Deo. Primum modo, neque diuinitus potest existere falsus actus fidei, quia Deus nulla potestate potest mentiri, aut reuelare falsum, vt ostendunt Theologi tractatu de fide, atque ita ex defectu obiecti reuelati supposita reuelatione Dei repugnat falsitas assensui supernaturali fidei. Secundo modo non conuincitur repugnare falsitas actui supernaturali fidei, videlicet quia iudicat adesse reuelationem Dei, cum re ipsa reuelatio non sit; quia Deus potestate sua absoluta potest tribuere existentiam cognitioni iudicanti adesse reuelationem, cum re ipsa reuelatio non adest. Crediderimque, Theologos communiter assentes, non posse fidei diuinæ subesse falsum, agere de assensu fidei circa obiectum reuelatum supposita reuelatione Dei; quia repugnantiam falsitatis in actu fidei arguit ex repugnantia falsitatis in reuelatione diuinæ; atque adeo opponunt adesse reuelationem Dei, & ea supposita excludunt falsitatem fidei circa obiectum reuelatum. Itaque solum volunt, actum supernaturalem attingentem re ipsa reuelationem Dei, (qua ratione actus fidei diuinæ dicitur) non posse esse, falsum, quod & nos fatemur, & evidens iudicamus. Num autem possit diuinitus actus fidei existere falsus, quia non existit reuelatio Dei, & illi non existenti, sed apparenti assentiri, nullibi expendunt. Vnde explicio Concilium Tridentinum, quod manifeste differit de falsitate fidei, ex obiecto re ipsa reuelato, non pè falsitate ex reuelatione vere non existentem, nam loquitur de certitudine, qua homo scire potest suam iustificationem, cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consequutum. Hoc autem solum expectat ad obiectum reuelatum, non ad reuelationem ipsam. Ergo Concilium differit de falsitate quæ repugnat fidei supposita reuelatione Dei. Deinde esto agat Tridentinum de assensu fidei, prout etiam reuelationem attingit, intelligi potest de impotentia falsitatis ex natura rei non de potentia absoluta.

Secundo sic argues. Non repugnat genus cognitionum, quod essentialiter sit affixum obiecto Ergo sub genere cognitionis supernaturalis repugnat cognitio falsa; nam si quod genus cognitionum continet eiusmodi perfectionem, maxime genus cognitionum supernaturalem. Transeat non repugnare eiusmodi genus. Nego tamen sub eo genere comprehendi omnes cognitiones supernaturales. Nam sub genere remoto cognitionis supernaturalis continentur plura genera cognitionum, quorum alia possunt esse vera solum naturaliter, & potestate ordinaria Dei, alia

essentialiter, & potestate absoluta. Nam, vt vidimus superioribus, falsitas præternaturalis non repugnat supernaturalitati, neque argumento repugnantia proponitur.

21 Tertium.

Tertio. Actus supernaturalis fidei est magis certus, quam actus scientificus naturalis, vt docet communis sententia Theologorum. Ergo maiorem connexionem habet cum obiecto, quam actus scientificus. At actus scientificus habet connexionem ex natura rei. Ergo actus fidei habet connexionem etiam de potentia absoluta. Resp. Actus fidei est magis certus, quæ actus scientificus naturaliter duplici certitudine, alia extrinseca piæ affectionis, alia intrinseca infallibilis connexionis cum obiecto materiali ex suppositione obiecti formalis. Certitudine extrinseca piæ affectionis, quia si constituitur in potestate voluntatis dissensus ad obiectum scitum, potius præstabit dissensum obiecto scito, quam credito, iuxta illud Augustini libro septimo, confessionum, cap. 10. Facilius dubitarem vivere me, quam esse vera qua audiui. Est autem magis certus certitudine intrinseca infallibilis connexionis cum obiecto materiali, quia actus fidei ex suppositione obiecti formalis non potest etiam diuinitus fieri falsus ex obiecto materiali; actus autem scientificus potest fieri falsus, etiam si supponatur obiectum formale, quia reuelatio diuina, quæ est obiectum formale fidei, etiam diuinitus non potest non esse connexa cum obiecto reuelato; causa autem verbi gratia, quæ est obiectum formale scientiæ à priori, potest diuinitus esse sine affectu, & effectus, qui est obiectum formale scientiæ à posteriori, potest diuinitus esse sine causa.

22 Quartum.

Quarto. Veritas est identificata realiter cognitioni supernaturali. Ergo neque diuinitus potest deficere. Nam ea, quæ realiter sunt indistincta, non possunt ab inuicem, neque diuinitus separari. Antecedens probatur; veritas est proprietatis connaturalis cognitionis supernaturalis. Non per vnionem, & emanationem physicam alicuius realiter à cognitione distincti. Ergo solum per vnionem, & emanationem Logicam, quæ inter prædicata realiter identificata reperitur. Respondeo. Veritas radicalis est adæquate identificata cognitioni supernaturali; Veritas formalis vero est partim distincta, partim identificata, coalescens tum ex representatione obiecti in recto, quæ cognitioni essentialis est; tum ex obiecti existentia in obliquo, quæ cognitioni est extrinseca, & diuinitus contingens. Est quidem veritas radicalis, adæquate identificata cognitioni, quia exigentia obiecti, & ritatis formalis est indistincta. Veritas formalis vero est partim distincta partim indistincta, quia veritas formalis est actualis conformitas cognitionis cum obiecto. Conformitas autem cognitionis cum obiecto partim est ipsa representatio cognitionis, partim ipsa existentia obiecti, illa in recto, ista vero in obliquo, vt in genere de omni veritate formali explicui in dialectica, & lib. de anima.

SECTIO IV.

Argumenta P. Hurtadi dissoluo.

²³ Prima obiectio. P. Hurtad. **P**ater Hurtadus relatus num. 1. contra falsitatem actus fidei diuinitus possibilem sic obicit, Si actus fidei posset diuinitus assentiri reuelationi non existenti, realiter, sed apparenti indeque fieri falsus, posset quoque ex natura rei. At ex natura rei non potest, vt iam omnes admittunt; & Trident. decernit. Ergo. Probatur sequela. Obiectum cuiuscunque actus est illi conatur. Ergo est illi obiectum conaturale. At obiectum conaturale ex natura rei potest attingi per actum. Ergo ex natura rei posset fieri actus fidei in reuelationem apparentem. Confirmatur de facto actus fidei fertur in reuelationem vere existentem. Ergo non potest fieri in apparentem. Nam nullus actus potest fieri extra suum obiectum. Quare nec visio diuinitus potest tendere in sonum, neque cognitio materialis in obiectum spirituale. Ergo si obiectum conaturale fidei est reuelatio existens, non potest etiam diuinitus esse obiectum reuelatio solum apparens.

²⁴ Dissoluitur. Hoc argumentum facile soluo. In primis instantiam habet in cognitione naturali physice euidenti de existentia rei. Nam hæc cognitio ratione euidenti exigit conaturaliter existentiam realem obiecti, quam representat. Tamen diuinitus potest fieri in obiectum realiter non existens vt admittit ipsemet P. Hurtadus in cognitione scilicet immediata coloris, & in cognitione intellectiua mediata substantiæ deducta ex proprietatum existentia. En obiectum conaturale euidentiæ naturalis est res vt realiter existens, quin conaturaliter possit fieri in rem non existentem, quamuis diuina potestate, eandem rem non existentem referre possit. Neque satisficit, quod P. Hurtadus responderet, obiectum conaturale euidentiæ naturalis non esset existentiam rei, vt exercitam. Nam ratione euidentiæ cognitio naturalis est certa, & conaturaliter cum reali, & exercita existentia obiecti connexa, seorsim ab speciebus impressis, quas haurit ex obiecto, semper enim cognitio euidens, quamuis elicta sine speciebus exigit fieri obiecto realiter existenti, & præternaturaliter fieret, si non existeret obiectum non solum quia negaretur species, sed etiam quia obiectum ipsum non existeret, cum ipsa realiter existit, vt concors est philosophorum sententia, quippe ipsa cognitio intrinsece est euidens, & certa conaturalis euidentiæ, & certitudo annexam habet veritatem, & existentiam obiecti. Ergo eodem modo posset cognitio supernaturalis obscura referre existentiam obiecti exigendo conaturaliter illam, ita tamen vt potestas absoluta Dei posset talis existentiam contravenire, conseruareque cognitionem representantem obiectum re ipsa existere, quamuis re ipsa non existat. De quo vide num. 14.

²⁵ Illustratur solutio. Præterea obiectum potest esse conaturale cognitioni bifariam, aut secundum esse obiecti, representatum per actum, aut secundum esse reale, quod habet extra actum, Obiectum secundum esse obiecti, representatum per actum

ita est conaturale actui, vt neque diuinitus possit res esse obiectum secundum aliud esse obiecti, representatum per illum, vt bi gratia cognitioni, quæ representat, in homine esse rationale, non potest obici etiam diuinitus esse admiratum, quia cognitio essentialiter fertur in obiectum secundum esse obiecti, quod per eum actum exprimitur, quare neque cognitio referens realem existentiam rei potest eius possibilitatem, aut apparentiam existentie referre. Obiectum verò secundum esse reale sibi conueniens à parte rei extra cognitionem potest esse ita conaturale actui, vt diuinitus tale esse obiecti deficiat; nam aliud est aliquid obiecti cognitioni, aliud re ipsa esse. Etenim cognitio probabilis affirmat eandem existentiam realem obiecti, quam affirmat cognitio supernaturalis, ita vt esse obiecti affirmatiuum vtriusque idem prorsus, sit ideoque neque diuinitus potest existere altera cognitio vera, quin altera quoque vera sit, quia cum obiectum omnino sit idem, non potest vni esse con forme, quin alteri quoque con forme sit. Tamen obiectum secundum esse reale existentie, quod obiecto extra cognitionem conuenit, diuerso modo conaturale est cognitioni supernaturali, & naturali, nam existentia realis obiecti secundum esse sibi conueniens extra cognitionem non est conaturaliter debita cognitioni probabili, sicut debita est supernaturali; quamquam secundum esse obiecti, & expressum per actum, eodem modo vtrique cognitioni essentialis est, quin neque diuinitus aliud esse obiecti exprimeret possit. Itaque reuelatio apparens neque est obiectum conaturale fidei secundum esse obiecti formale, quod fides refert, neque secundum esse reale sibi conueniens extra fidem. Non est secundum esse obiecti formale, quod fides exprimit, quia fides semper exprimit veram reuelationis existentiam, non apparentiam. Non est secundum esse reale sibi comperens extra fidem, quia fides exigit conaturaliter, vt esse obiecti expressum per illum vere existat à parte rei etiam extra illam. Nulla igitur ratione apparens reuelatio obiectum est conaturale fidei, neque aliquem eius actum conaturaliter terminare potest. Posset quidem, si obiectum fidei secundum esse obiecti representatum per fidem esset apparentia reuelationis, tamen apparentia materialiter se habet expressi fidei, cum reuelatio non existit; quia semper exprimit realem, & veram reuelationis existentiam, quamuis re ipsa non sit, quandoquidem exprimi potest, licet reuera non existat à parte rei.

²⁶ Diluitur confirmatio. Confirmatio multum probat, nimirum nullam cognitionem etiam naturalem abstractiuam, & probabilem, quæ vera sit, posse vlla ratione, neque diuinitus esse falsam. Constat manifestè, nam quæ formaliter est vera existentia realiter obiecto, re ipsa habet pro obiecto veram realem existentiam obiecti, à qua cognitio vera est; ab obiecto enim existit vera, vel falsa. Ergo non potest habere pro obiecto existentiam solum apparentem, & non veram, atque ita non potest esse falsa. Nam nulla cognitio potest extra suum obiectum ferri. Deinde argumentum explico. Cognitio non potest etiam diuinitus representare aliud obiectum, quam id, quod sibi conaturale est secundum esse obiecti, quod representat, atque ita fides non potest

potest referre etiam diuinitus nisi veram existentiam reuelationis, quam semper affirmat etiamsi realiter non sit extra ipsius fidem vera reuelationis existentia; potest tamen representare cognitio aliud obiectum, quam id, quod sibi conaturale est secundum esse reale, obiecto conueniens extra ipsam cognitionem, quia licet exigat cognitio obiectum existens realiter, sicut representatur per ipsam, potest diuinitus existentie cognitionis denegari existentia realis obiecti; quam representat. Ita visio sensitiva non potest representare sonum, quia esse obiecti, quod renatur visio, non est aliud, quam esse coloris; tamen esse coloris, quod obicitur visioni sensitivæ, potest realiter non esse à parte rei extra representationem visionis. Vnde nunquam mutatur obiectum actus secundum esse obiecti, quod habet obiectum in actu, quamuis possit mutari secundum esse reale, quod habet extra actum. Ita desiderium inefficax existentie rei habet idem obiectum quod desiderium efficax, nempe eandem existentiam realem boni; tamen existentia eadem desiderata per vtrumque desiderium potest ex natura rei non esse realiter, sed relinqui possibilis, cum terminat desiderium inefficax, quia cum illa connexion non est; non potest autem non esse realiter ex natura rei, cum terminat desiderium efficax, quia cum illa connexion est. Non igitur extrahitur actus extra suum obiectum ex eo, quod conseruetur actus non existente realiter obiecto, vbi esse obiecti rei permaneat semper idem representatum per cognitionem, aut desideratum per amorem. At reuelatio Dei secundum esse obiecti existentie semper terminat fidem diuinam, non secundum esse obiecti apparentie, quamuis extra fidem diuinam realiter non existat reuelatio. Ergo quamuis fides diuina existat non existente realiter extra fidei assensum reuelatione, non extrahitur fides extra suum obiectum. Hac ratione explicuimus disputationem 46. num. 8. posse assensum naturalem hæretici, & assensum supernaturalem catholici habere idem obiectum, quamuis assensus naturalis possit esse non existente reuelatione à parte rei; supernaturalis vero repugnet esse abque existentia reuelationis reali, necessario annexa existentie obiecti vtrique assensui communi. Vide dicta ibi in confirmationem huius assumpti.

²⁷ Secundo arguit P. Hurtadus probando ex sententia affirmante idem inconueniens, scilicet posse actum fidei supernaturalis esse ex natura rei falsum. Actus abstractiuus, qui fertur in obiectum ex natura rei contingens, quod scilicet ex natura rei potest esse, & non esse, in hac sententia potest ex natura rei esse falsus. Sed actus fidei est abstractiuus; & fertur in obiectum ex natura rei contingens; nam eius obiectum est reuelatio prudenter existimata existens; reuelatio autem ex natura rei potest non esse à parte rei, & natura rei potest prudenter existimari esse. Ergo actus fidei potest ex natura rei esse falsus. Confirmatur; aut actus fidei respicit essentialiter reuelationem re ipsa existentem, aut solum prudenter putaram existere? Si eius obiectum est reuelatio re ipsa existens, deficiente re ipsa existentia reuelationis non potest perseverare actus, nam deficiente obiecto non potest perseverare actus, cum actus sit ordo transcendens, essentialis in obiectum. Si eius obiectum est reuelatio solum

Ripalda de Ente Tom. I.

prudenter putata existere, quamvis deficiat re ipsa reuelatio, dum prudenter appareat existere, manebit actus, cum maneat eius obiectum. At hoc potest contingere ex natura rei. Ergo ex natura rei potest manere actus fidei non existente reuelatione à parte rei, sed solum in existimatione prudenti, ac proinde falsus; nam veritas non conuenit actui ab existentia obiecti in existimatione prudenti, sed ab existentia obiecti reali extra omnem existimationem prudentiam.

²⁸ Occurritur obiecti. Etiam hoc argumentum absque negotio soluitur. Maior est falsa. Nam circa obiectum ex natura rei contingens potest esse actus abstractiuus vendicans ex natura rei existentiam obiecti, qui deficiente obiecto non possit existere; nam sicut cognitio euidens existentie contingentis ratione euidentiæ postulat præsupponi existentiam obiecti, qua deficiente peristere ex natura rei non potest; ita cognitio abstractiua eiusdem existentie ratione supernaturalitatis postulare potest eandem existentiam, qua deficiente superesse ex natura rei non possit. Neque verum est, in hac sententia obiectum actus fidei esse reuelationem putatam existere; & non reuelationem re ipsa existentem; nam si eius obiectum esset reuelatio solum putata, aut à reali existentia præscindens, quamuis desset reuelatio realiter existens, non esset actus fidei falsus; siquidem manet obiectum, quod refert, nempe reuelatio putata, & ab existentia reali præscindens; ab eo enim quod sit, vel non sit obiectum, sicut representatur per actum, actus existit verus, vel falsus. Ideo igitur existit falsus deficiente reuelatione reali, quia non existit eius obiectum, atque adeo eius obiectum est reuelatio realiter existens. Vnde ad confirmationem respondeo. Obiectum actus fidei est reuelatio realiter existens. Cæterum potest esse eius obiectum, quamuis realiter non existat, sed appareat existere; quia aliud est realem existentiam obiecti, aliud esse à parte rei existentiam realem; plura enim obiciuntur cognitioni, & amori secundum existentiam realem, quæ realiter non sunt. Vnde non obest ordo cognitionis in obiectum; quia idem ordo competit cognitioni probabili existentie rei, quæ tamen potest deficere, quin cognitio deficiat; item sensui intuitiui, aut amori efficaci supernaturali, qui referuntur essentialiter in existentiam rei, quæ refertur per sensationem, & exprimitur per amorem; quamuis diuinitus sensus intuitiui, & amor efficax naturalis perseverare queat diuinitus amori existentia obiecti. Est enim is ordo solum intentionalis, & representationis, non physicus, & entitatiæ connexionis, vendicans essentialiter existentiam rei solum in esse obiecti, non in esse physico, & reali, quod competit rei extra cognitionem, & affectum, vt exposuimus ad argumentum anteceditum.

²⁹ Tertio obicit. Si actus fidei diuinæ posset diuinitus falli, non essemus certi, omnes veritates fidei esse veritates, sed merito possemus dubitare, vtrum essent falsitates; siquidem non essemus certi, nostro assensu attingi obiectum omnino infallibile, nempe reuelationem Dei vere existentem. Hoc autem est hæreticum. Ergo assensus fidei neque diuinitus potest falli. Hoc argumentum eiusdem roboris est in sententia contraria. Nam licet reuera assensus fidei supernat. sit diuinitus infallibilis; tamen certi non sumus, an veritate

Y y 3

credibile

credibile attingamus per assensum supernaturalem, an per assensum naturalem, per assensum infallibilem, an per assensum fallibilem, ut melior pars Theologorum docet. Dum autem certi non sumus, nostrum assensum esse supernaturalem, & infallibilem, possumus dubitare, an ea, quibus assentimur, vera sint. Ergo in tua quoque sententia licebit nutare intellectu circa veritatem eorum, quae credit. Nam si ex eo quod posset assensus meus diuinitus falli, fas est, formidare de veritate rei, etiam ex eo quod incertus sum; an assensum infallibilem praebeam, fas erit; quandoquidem dum certus non sum de assensu, quem praebeo, certus non sum, meum assensum non esse fallibilem; nam si forte naturalis est, fallibilis erit. Certitudo igitur veritatum fidei excludens prudentiam formidinem non est reuocanda in assensum mei infallibilitatem, sed in euidenter credibilitatem reuelationis diuinæ existentis, antecedentem meum assensum, sub qua reuelatione vere existenti, neque diuinitus possunt aliter esse veritates fidei; neque assensus supernaturales vlla potestate falli; nam Deus nulla potestate mentiri potest, aut falsum quidpiam reuelare. Itaque reuelatio diuina etiam diuinitus est infallibilis, quamuis assensus ipsius fallibilis sit; quia reuelatio nunquam potest existere etiam diuinitus nisi vera, & existentibus omnibus, quae reuelat. Assensus tamen ipsius potest existere diuinitus falsus reuelatione non existente. Infalibilitas autem nostrae fidei, quae extollitur à Patribus, & Theologis, non tam est formalis, conueniens essentialiter, & intrinsece assensui nostris, quam obiectiua, conueniens veritatibus reuelatis, supposita reuelatione Dei, & etiam formalis, conueniens assensui, pro vt induit extrinsece veritatem ex reuelatione, quam re ipsa attingit; qua solum ratione induit rationem fidei diuinæ. At circa reuelationem ipsam totam infalibilitatem formalem sumit assensus ex supernaturalitate, quae ex natura rei ferri non potest in obiectum falsum; obiectiuam vero ab ipsa reuelatione euidenter credibili eis quidem argumentis, quae omnem prudentem dubitationem reiciant. Quod totum independens est omnino ab eo, quod meus assensus quoad suam entitatem intrinsecam posset, aut non posset diuinitus existere etiam reuelatione non existente. Nam plures primorum Theologorum putant assensum fidei infusum esse intrinsece naturalem, & eiusdem speciei cum assensu fidei acquisitæ, ac proinde etiam intrinsece esse fallibilem, sicut assensus fidei acquisitæ intrinsece fallibilis est. Nihilominus apud ipsos nulla potest esse prudens formido veritatum fidei credibiles ex reuelatione Dei eo modo, quo nunc proponit, quamuis Deus statueret, nullum influxum conferre ad assensum supernaturalem eorum, sed tantum naturalem (qui in sententia plurium Theologorum, quam explicuimus disputatione 45. sectione quinta, potest moueri ex reuelatione Dei) nulla quidem ratione liceret dubitare de veritatibus nostrae fidei, quamquam re ipsa assensus nostri intellectus is esset, qui posset intrinsece falli; quia argumenta extrinseca reuelationis existentis ea sunt, quae omnem prudentem dubitandi rationem depellunt. Ergo quamquam assensus supernaturalis sit intrinsece fallibilis, semper illicita erit, imprudensque veritatum fidei dubitatio. Addo, quamuis ab infalibilitate nostri assensus penderet certitudo obiectiua nostrae fidei, suffi-

Confirmatur.

tere infalibilitatem naturalem ipsius, ad procul ablegandam omnem formidinem, & expugnandam omnem prudentem dubitatem; nam miracula contra exigentiam naturalem rerum, imprudenter iudicantur adesse absque vngentissimo argumento. Hoc autem adesse non potest ad indicandum existere nostram fidem, non existente realiter reuelatione Dei; nam vera existentia reuelationis modo non arguitur ex assensu nostrae fidei sed potius assensus nostrae fidei, arguendus est vera reuelationis existentia atque ita prius adesse debet argumentum ad dubitandum prudenter non adesse realiter reuelationem Dei, quam ad dubitandum prudenter adesse assensum nostrae fidei sine reuelatione. Ergo si seorsim ab assensu non extat tale argumentum, neque ab assensu illud fieri potest. Vltimus rem explano. De potentia absoluta possibile est, vt existente habitu fidei, & propostia reuelatione credibili, assensus veritatum fidei eliciatur intrinsece naturalis, & fallibilis, & non eliciatur assensus supernaturalis, & diuinitus infalibilis. Tamen, quid iudicaret de assensu, quem fideles praebent credibilibus, temere & imprudenter ageret; alioqui posset inde iuxta tuam arguendi rationem etiam prudenter formidare de veritate rerum, quas credit. Ergo certitudo veritatum fidei pellens omnem prudentem formidinem integra manet, quamuis assensus, quem ego praebeo, sit diuinitus fallibilis.

Quarto à priori arguit. Fides infusa eleuat intellectum ad assequendum suum finem, qui est verum. At si posset diuinitus ferri in falsum, non posset eleuare intellectum ad assequendum verum. Ergo fides infusa non potest ferri in falsum. Explicatur, hoc est discrimen inter intellectum, & voluntatem, quod voluntas perficitur affectu, qui tendit in bonum, quamuis realiter bonum non sit, dum illud appareat, & proponatur bonum, quia affectus sumit bonitatem ab obiecto solum apparenter bono; at vero intellectus non perficitur cognitione, nisi tendat in obiectum realiter verum, quamuis apparenter verum non sit, quoniam veritas cognitionis non sumitur ab apparentia obiecti veri, sed à reali eius existentia. At fides diuina destinatur ad assequendum intellectum. Ergo eius munus est efficere cognitionem, quae respiciat obiectum realiter verum, & non solum apparenter; atque adeo solum cognitionem veram, & non falsam.

Respondeo. Fides infusa eleuat intellectum ad assequendum verum quamuis possit efficere actum diuinitus falsum. Nam vt eleuet, sufficit reddere intellectum potentem efficere actum, quem suis viribus efficere non valet. At intellectus suis viribus non potest efficere actus inuidentes intrinsece certos, & veros, qui cum obscuritate iungant necessario veritatem sibi connaturalem, simulque conducentes in vitam aeternam, dirigendo affectus intrinsece supernaturales virtutum; nam omnes actus naturales inuidentes circa obiecta contingentia incerti sunt ex natura rei, & falsitati subiecti, & in affectus supernaturales conferre nequeunt; per fidem infusam vero, redditur intellectus potens efficere actus inuidentes ex natura rei certos, & veros, dirigentesque per se virtutum supernaturalium affectus; quamquam diuina virtute possint reddi falsi. Recte igitur obponitur eleuatio intellectus per fidem infusam cum falsitate diuinitus conuenienti actibus ipsius. Neque enim eleuatio exigit, vt actus supernaturales;

Explicatur.

30 Quarta obiectio.

Roboratur.

31 Solutio obiectio.

rales, in quos per virtutem supernaturalem eleuatur intellectus, praedicti sint omnibus perfectioribus ipsorum generi possibilibus. Cum neque actus fidei euidentes sint, quamquam euidentia sit illustris cognitionis perfectio. Ergo supernaturales esse possunt, in quos eleuatio intellectus necessaria sit, licet infalibilitas sit tantum naturalis & non maxima omnium, quae excogitari possunt. Inde ad confirmationem respondeo. Per fidem infusam perficitur intellectus eo genere perfectionis, quam suis viribus assequi non potest videlicet perfectione cognitionis obscurae ex natura rei necessario certae, & verae non omnino perfectione generi cognitionum possibili. Vnde licet diuinitus falli possint actus fidei, re quidem vera intellectus per illos perficitur, quia ex natura rei necessario sunt certi, ac veri, attingentes obiectum realiter verum, & non solum apparenter, quod perfectionis genus excellit omnem virtutem naturalem intellectus creati. En quam plane expediantur omnes difficultates à P. Hurtado sententiae affirmanti obiectae. Videamus num stando auctoritati improbabilis, aut temeraria sit.

Ad confirmationem.

SECTIO V.

Examinatur censura sententiae affirmantis.

32 Pater Hurtado supra numero 13. ait, se non auctore asserere, temeritate vacare sententiam, quae affirmet, actum elicitem per fidem posse diuinitus existere falsum. Nam Magist. in 3. dist. 23. ait enim ex fide inferri infalibilem euentum creditum S. Bonaventura dist. 24. art. 1. quæst. 1. censet fidem esse tam infalibilem, ac Dei praesentiam S. Thom. in 3. dist. 23. quæstione 2. art. 4. quæstioncula 1. ad 2. dist. 24. quæstione 1. art. 1. quæstionc. 1. 2. 1. quæstione 1. art. 1. asserit, fidem esse infalibilem ex prima veritate, cui omnino repugnat falsitas. Quod confirmat Caietanus 2. 2. quæstione 1. art. 1. Alexander 1. p. quæst. 68. memb. 7. art. 1. ait fidei non posse subesse falsum magis, quam primæ veritati: Durandus in 3. dist. 24. quæstione 2. existimat, fidei esse æqualem repugnantiam ad falsitatem, ac visioni & veritati diuinæ P. Suarez disputatione tertia, de fide sectione 13. numero 1. & 6. censet certum fidem non esse de reuelatione apparenti, & absurdum posse reddi falsam. Lorca disputatione 10. numero quarto id esse temerarium. Insuper refragantur Banez, & Aragon 2. 2. in art. 3. Pater Valentia tomo 3. disputatione prima, qu. 1. par. 3. Pater Torres disp. 5. dub. 3. & P. Coninck disp. 6. dubio 9. numero 22. & disp. 10. à num. 78.

33 Sententia affirmans à censura vindicatur Prima ratio

Secunda.

Ego vero alias parum audax, quamquam sententiae affirmanti non plene subscribo, audebo asserere, illam temeritate vacare. Primo quia nullus Theologorum illi aperte refragatur, disserunt enim omnes extra nostram controuersiam, alij de actu fidei ex natura rei falso, alij de actu fidei, qui attingens vere reuelationem Dei (à qua fidei diuinæ rationem sortitur) falsus sit circa obiectum reuelatum, vt mox ostendemus. Secundo quia licet Theologi relati dissentirent, nullus illorum sententiam affirmantem aliqua,

censura notauit, nullumque eorum argumentum adest quod facile explicatione non soluatur, vt superioribus expendimus. Insuper contraria sententia Theologorum patrocinio omnino destituta non est, neque non validis rationis praesidiis munita, vt sect. 1. & 2. vidimus. Quæ à sententia temeraria aliena sunt.

34 Tertio quia hi Theologi agunt solum de actu fidei, qui propter eius certitudinem desumptam ex veritate reuelante specialem difficultatem continet. Sententia vere affirmans solum adstruit aliquam in genere cognitionem supernaturalem, siue prudentiam, siue alterius virtutis, quae diuinitus falsa sit, quod cum omnimoda infalibilitate fidei componi posset.

35 Quarto quia plures Theologorum censent, absque temeritate sentiri actus fidei infusæ esse intrinsece naturales, & eiusdem rationis cum actibus fidei acquisitæ. At actus intrinsece naturales, & eiusdem rationis cum actibus fidei acquisitæ dari impune possunt intrinsece fallibiles saltem potestate absoluta Dei. Ergo etiam actus fidei infusæ. At si antiquorum Theologorum mens, in hanc disputationem venit, plane illi differunt de actibus elicitis per fidem infusam, abstrahendo an eiusdem, an diuersæ rationis sint cum actibus fidei acquisitæ. Ergo nulla temeritatis nota carpendus est, qui asserit, actus fidei esse diuinitus fallibiles, quod diuinitus in reuelationem non existentem ferri possint. Vide auctores fauentes sententiae affirmanti relos numero 2.

36 Itaque ad auctoritatem Theologorum obiectam respondeo. Illi differunt de actu fidei, qui falli possit ex natura rei, quin aliquis eorum minerit potestate absoluta. At nos agimus de actu fidei, qui potestatis absoluta Dei fieri potest. Item illi differunt de actu fidei supposita reuelatione Dei iam existentem quam actus attingi vere, an circa obiectum reuelatum possit fieri falsus. At nos vtro admittimus, supposita reuelatione Dei vere existentem quam assensus attingit vere, neque diuinitus posse fieri falsum circa obiectum reuelatum, quippe censemus, neque diuinitus reuelationem Dei falsum quidpiam testari posse; quærimusque solum, an possit fieri actus fidei reuelatione non existentem, ideoque seclusa reuelatione falsus circa obiectum reuelatum. Quæ duo longe discrepantia sunt. Præterea esto actus fidei nulla ratione queat diuinitus falli propter infalibilitatem diuinæ reuelationis, qua fides intrinsece mouetur, consequens non est, aliam supernaturalem cognitionem falli diuinitus non posse, cum plures alie sint, quæ obiectum formale respiciant à reuelatione, & veracitate Dei distinctum, vt actus prudentiæ, & alij, qui obiecta creata contingentia immediate referunt. Denique quamuis praedicti Theologi, omnes in genere actus supernaturales comprehenderunt, tamen illi suam sententiam solum tradunt probabilem, quin contrariam feriant, & contraria non absque magno rationis probabilis fundamentum, & alioque auctoritatis patrocinio illis refragatur. Sed expendamus etiam de actu fidei testimonia Theologorum obiecta, singula visis ipsorum scriptis percurrando.

37 Magister loco citato solum docet, dubitationem de resurrectione futura conuinci posse ad assensum resurrectionis ex fide prophetarum quod sententia affirmans facile dabit, cum ad

34

35

36 Multiplex interpretatio Aucto- rum.

37 Explicatur Magister.

ram dubitationem tollendam sufficit connexio naturaliter necessaria fidei diuinae cum euentu incredito per illam. Et quidem non sentire eam fidem esse etiam diuinitus infallibilem, inde conicitur, quia s. Accipitur autem antecedenti significat, fidem Daemonum, & Christianorum eiusdem rationis esse. At fides Daemonum cum intrinsece naturalis sit, non potest diuinitus esse infallibilis. S. Bonaventura non ait, fidem esse tam infallibilem, ac praescientiam Dei, neque sana esset talis doctrina, tum longe maior sit certitudo scientiae diuinae, quam fidei nostrae formalis: sed quia obieiebant argumenta, fidem esse fallibilem, quia eius obiecta contingentia sunt, probat, posse falsitate immunem esse, quamuis obiecta contingentia sint, quia praescientia Dei infallibilis est, licet obiecta ipsius contingentia sint. Manifesteque differit de falsitate conuenienti ex natura rei, quia argumenta eo dirigit, vt fides Abrahami de rebus futuris, quamquam contingentibus non poruerit de facto falli, licet charitas interdum obiecta diligar falso bona, & spes reprobi salutem speret sibi non futuram, vt ratione dubitandi praemiserat. S. Thom. locis relatis nihil differit de infallibilitate fidei, sed tantum docet quod contraria sententia non negat primam veritatem in dicendo esse obiectum formale fidei; num autem possit existere assensus nostrae fidei nihil dicente prima veritate, quod negotium est totius nostrae disputationis, nec verbum attingit. Caietanus propius accedit, verumtamen non aliud continet, quam fidem diuinam esse virtutem ex obiecto, quamuis fides humana non sit virtus, quia humana à vero defectibilis est, diuina vero indefectibilis. At vt virtus sit, sufficit indefectibilem esse ex natura rei. Neque explicat, an haec indefectibilitas sit intrinseca, & essentialis fidei, an extrinseca à prima veritate reuelante, quam supponit adesse? Alexander non asserit, eam qualem esse infallibilitatem fidei infallibilitati primae veritatis; id enim falsum est, fides sit diuinitus infallibilis. Solum ergo ait fide non posse esse, nisi de vero, quia est lumen infusum à prima veritate, quae non potest infundere, nisi lumen verum. At haec ratio apud plerisque Theologos volentes primam veritatem posse infundere errorem imbecillis est, & licet efficax sit, solum concludit, esse lumen ex natura rei necessarium verum. Neque aliud proponit Alexander probandum, vt euincunt argumenta sibi opposita, quae omnia falsitatem fidei de facto contingentem concludunt. Durandus non docet, fidei esse eam qualem repugnantiam, falsitatis, ac visioni, & veritati diuinae, sed solum fidei non posse de facto subesse falsum, quia id, quod affirmat fides, affirmant quoque visio, & prima veritas, atque ita fit cur visio, & prima veritas affirmant verum, ita quoque fides. Vnde Durandus solum agit de repugnantia falsitatis ex natura rei, & agit de tali repugnantia supposita reuelatione diuina. En prius Theologi omnes absunt longissime à nostra quaestione. Et quidem eos omnes fauerè sententiae affirmanti, actum fidei intrinsece spectatum posse diuinitus reddi falsum, & non existente reuelatione elicatum, sentite debent, quotquot censent, eos non admittere actum fidei intrinsece supernaturalem & diuersum ab actu fidei acquiratae intrinsece naturalis, qui fieri potest diuinitus falsus non existente reuelatione Dei.

Item Caietanus.

37 Ceteri Authores.

Alij Theologi recentiores, quos aduocat P. Hurtadus in censuram sententiae affirmantis, non

magis illi fauent. Etenim P. Suarez quaestione solum mouet de potentia ordinaria, vt eius argumenta ostendunt, disputatque contra maiorem, qui de facto admittit, posse actum elicatum per fidem quoad substantiam fieri falsum; quam sententiam, cum improbabilius sit, nulla censura notat. P. Valentia disputat de obiecto materiali fidei, quod à Deo reuelatur, an possit esse falsum & cum communi Theologorum decernit, necessarium esse verum, quia Deus nulla ratione potest testari falsum, quod sententia affirmans prius supponit. P. Torres expresse proponit quaestione de actu fidei, qui attingit reuelationem Dei, an possit esse falsus? At actus attingens vere reuelationem Dei, in hac etiam sententia, neque diuinitus potest à vero abesse. Item tota eius quaestio est de actu fidei ex natura rei falso, totaque dirigitur ad excludendum falsitatem ab actibus fidei nunc eliciti. P. Coninck, Lorca, & alij etiam differunt de actu fidei ex natura rei aut supposita reuelatione diuina, an circa obiectum reuelatum queat fieri falsus: Ex quibus constat Patrem Hurtado nullo rationis, & auctoritatis fundamento sententiam affirmantem nota temeritatis ferire.

DISPUTATIO LX.

An assensum supernaturalem apprehensiones supernaturales praecedant?

Verbi gratia assensum fidei, aut prudentiae infusae, & alios similes. Hac de re sententia lata iam est disp. 49. num. 34. scilicet opus esse apprehensione intrinsece supernaturali ad assensum intrinsece supernaturalem, qui aliquam sui obiecti apprehensionem desiderat. Nam actus naturalis per se conferre non potest motionem aut lucem in actum intrinsece supernaturalem; sed actus intrinsece supernaturalis exigens praeventiorem alterius, illum exigit supernaturalem, vt ibidem illustratum est. Ergo assensus supernaturalis exigens prauiam apprehensionem sui obiecti, illum exigit intrinsece supernaturalem. Quod vltius explicatur ex assensu fidei, ad quem necessarium esse prauiam apprehensionem infusam, indicat Arausicanum secundum cap. 7. asserens: *Haereticus falli spiritu, eos, qui dicunt, posse hominem consentire praedicationi absque illuminatione Spiritus sancti.* Item Trident. sessione 6. c. 5. & can. 3. damnans asserentem, *Sine praeniente Spiritus sancti inspiratione credere, oportet, vt ei iustificationis gratia conferatur.* Vbi inspirationis voce comprehendit etiam illustrationem; nam vt constat ex c. 5. indictum in partem vsurpat eam vocem ad significandum illustrationem intellectus, & prauiam affectionem voluntatis. At haec illustratio per se requisita ad assensum fidei est apprehensio, vt tr. de gratia auxiliante explicuimus, & lib. 5. vberius exponemus. Ergo apprehensio supernaturalis per se necessaria est ad assensum supernaturalem fidei, ac per consequens ad alios etiam assensus supernaturales. Nam assensus fidei nullo alio titulo potest exigere illustrationem, seu apprehensionem istam supernaturalem, nisi quia supernaturalis est. Ergo eadem ratione alij assensus exigere debent. Hanc doctrinam tradunt frequentibus locis Ecclesiae Partes praefertim

1 Sententia affirmans eligitur.

Primum fundamentum

Secundum

2 Illustratio ad actum fidei infusae requisita sup. est quoad substantiam.

3 Ea illustratio per se & immediate necessaria est ad assensum fidei.

tim August. lib. 2. contra duas Epistolas: Pellagianorum cap. 8. & quaest. 2. ad simplic. & lib. de bono perseuerantiae c. 13. & i. 4. & Epist. 107. aens, praeter doctrinam externam necessariam esse aliam & secretam illam doctrinam, qua Spiritus sanctus illustrat, & erudit nos intus in animo; externa enim mouet sensum, illa interna accomodat assensum, vt habet Epist. 107. Et tractatu in cap. 6. Ioannis, *Hac si ab hominibus audierunt, tamen quod intelligunt intus datur, intus coruscant, intus reuelatur.* Quae omnia fiunt per illustrationes apprehensiuas obiectorum. Plura in hanc rem adducemus lib. 5. cum gratiam illustrationem per apprehensionem sanciamus.

Dices primo, eam illustrationem non esse supernaturalem, quoad substantiam, sed quoad modum. Verum huic obiecti occurrentem fufe lib. 5. ostendentes, gratiam auxiliantem, de qua Patres Ecclesiae differunt contra Pelagium, solum esse gratiam supernaturalem quoad substantiam. Et quidem aut nulla talis illustratio supernaturalis intrinsece est, aut intrinsece supernaturalis dari debet illustratio praecedens fidem; cum Ecclesiae Concilia eodem modo de illa ac de ceteris loquantur.

Dices secundo, illustrationem supernaturalem non esse per se necessariam ad assensum fidei, sed ad affectum pium voluntatis, qui assensum fidei praecedat. Sed contra. Assensus fidei colligitur intrinsece supernaturalis ex necessitate gratiae auxiliantis, quae à Conciliis, & Patribus requiritur ad illum; quae gratia auxilians phrasi eorumdem non est alia, quam illustratio supernaturalis. At si gratia auxilians non esset immediate necessaria ad assensum, sed solum mediate, quatenus necessaria est ad actum praui affectionis, solus affectus voluntatis non assensus intellectus colligereur intrinsece supernaturalis ex necessitate talis gratiae, quandoquidem assensus per se immediate tale auxilium confortans naturam non requirit. Ergo talis illustratio, etiam per se immediata ad assensum fidei necessaria est. Etenim Concilia, & Patres d. primentes facultatem naturae ad eum assensum, & statuentes necessarium auxilium gratiae, quo natura confortetur ad illum, non alterius potius gratiae meminerunt, quam illustrantis. Ergo illustratio per se immediate concurret ad assensum fidei, tanquam auxilium superius ratione excellentiae assensus necessarium. Praeterea ea ratione illustratio supernaturalis per se immediate necessaria est ad affectum praui affectionis, quia omnis affectus per se exigit prauiam cognitionem boni, in quod voluntas fertur. At etiam omnis assensus humanus praesertim abstractiuis exigit per se prauiam apprehensionem obiecti, cui intellectus assentitur. Ergo eadem ratione apprehensio obiecti per se antecertens assensum supernaturalem debet esse supernaturalem, quia illustratio praueiciens affectum intrinsece supernaturalem, intrinsece supernaturalem est. Rursum duplex apprehensio, seu illustratio per se antecedit assensum fidei; alia directa, quae proponit veritatem obiecti credendi sub reuelatione Dei; alia reflexa, quae proponit honestatem assensus talis obiecti propter reuelationem credibilis; prior immediate est necessaria ad assensum obiecti reuelati; posterior solum mediate, quatenus necessaria est ad affectum imperantem talis assensus. At illustratio supernaturalis, & infusa à Deo, quae à Conciliis, & Patribus praedicatur necessaria ad assensum fidei,

potissimum est illa, quae proponit directe veritatem obiecti credendi sub reuelatione Dei, in qua probanda maior intellectus difficultas consistit. Ergo apprehensio per se immediate concurrens ad assensum supernaturalem praedicatur à Patribus, & Conciliis supernaturalis.

Praeterea in confirmationem eiusdem doctrinae expendo alia duo principia Theologica. Alterum est, ante omnem assensum absolutum voluntatis intrinsece supernaturalem praere affectionem simplicem eiusdem voluntatis, etiam intrinsece supernaturalem, nam inter auxilia gratiae intrinsece supernaturalia, ad assensum voluntatis necessaria recensetur à Patribus, & Conciliis inspiratio, & delectatio sancta voluntatis, vt lib. 5. fufissime explicabimus. Ergo etiam ante omnem assensum absolutum intellectus praere debet conceptio, seu apprehensio simplex intrinsece supernaturalis. Nam apprehensio simplex intellectus confertur cum assensu absoluto, ac per se, sicut affectio simplex voluntatis cum absoluto, ac perfecto consensu. Alterum principium est, omne initium fidei reuocari in gratiam supernaturalem Dei, atque ideo ipsum credulitatis affectum non admitti naturalem, quia initiat assensum fidei, vt expressum habet Arausicanum secundum can. 5. At apprehensio per se necessaria ad assensum fidei etiam est aliquod initium fidei. Ergo talis apprehensio non debet admitti naturalis.

4 Tertium fundamentum.

5 Authores affirmantes.

Huius sententiae sunt P. Suarez 2. 2. disp. 6. sect. 8. à n. 1. 2. Pater Torres disput. 46. dub. 5. Pater Granadus controu. 1. tr. 9. disp. 5. Eique fauet S. Thomas 2. 2. quaest. 2. art. 3. ad 3. dicens, *eum qui credit, habere sufficiens inducitur ad credendum ex testimonio, & miraculis, & quod plus est, ex instinctu Dei interius mouentis.* Qui instinctus interior Dei plane est illustratio apprehendens, ac proponens credenda ea luce, quae ad assensum ipsorum necessaria est. Ideo quaest. 8. art. 5. ait donum intellectus deseruire, vt mens recte apprehendat, percipiatque ea, quae per fidem credenda sunt, & articulo 8. ad 2. donum intellectus aliqua ratione esse prius assensu fidei, quatenus scilicet intellectus supernaturalis apprehensiuus, ac perceptiuus credendorum assensum fidei antecedit. Item 1. 2. quaestione 62. articulo 4. corp. ait. *Per fidem apprehendit intellectus ea, quae sperat, & amat.* Sunt igitur apprehensiones supernaturales elicite per fidem infusam.

6 Negantes.

Ex iis, qui assensum fidei tuerentur intrinsece supernaturalem, docent apprehensiones necessariae praecedentes fidem esse intrinsece naturales Pater Salas adductus disput. 48. num. 34. & Basilus Legionensis relatus ibidem num. 36. vbi ipsorum argumenta dissoluimus. Recolantur illa. Alia nunc obicitio. Ac primo, Angeli eliciunt assensum supernat. fidei prudentiae, & similes nullis praecedentibus apprehensionibus supernat. Ergo & homines sic eliciunt. Antecedens probatur, quia Angeli non intelligunt res componendo, & diuidendo, apprehensiones autem ad sola iudicia componentia, ac diuidentia necessariae sunt. Consequenter vero, quia Angelis, & hominibus eadem virtutes intellectuales, assensusque supernaturales eiusdem speciei conueniunt? Respondeo primo. Angeli etiam eliciunt assensus supernaturales prauiis apprehensionibus supernaturalibus componendo, & diuidendo. Quoniam compositionis, & diuisionis solum assensus naturales

Opponitur primo.

Respondeo

Secundo.

rales experies sunt, qui modo naturæ Angelicæ peculiari sunt, non supernaturales, qui sunt modo naturæ humanæ communi. Ita docui cum pluribus Theologis tract. de Angelis. Secundo assensus supernaturales Angelici, & humani differunt specie, quamquam habitus supernaturales, quibus fiunt, sint eiusdem speciei, quia assensus, pendent essentialiter à potentia intellectiva, quæ in Angelo, & homine differens est, habitus vero ex se indifferentes sunt hominibus, & Angelis inesse, variosque in eis actus iuxta concursum, & virtutem ipsorum efficere. Ita cum pluribus Theologis disputatione trigesima sexta. At ubi assensus supernaturales Angelici & humani differentes sunt quoad speciem, & habitus supernaturales ex se indifferentes ad utramque assensus supernaturalis speciem recte possunt Angelici fieri absque apprehensionibus præiis, quæ humani præiis apprehensionibus fiunt. Tertio argument. directe nihil concludit contra nostram doctrinam. Nam solum volumus assensus supernat. qui præiis apprehensiones desiderant, illas exigere intrinsece supernaturales. Ergo eos assensus, qui nullis apprehensionibus præcurrentibus fiunt, elici absque supernaturalibus, nostro asserto non opponitur.

Tertio.

7 Opponitur secundo

Secundo obicio. Non dantur habitus infusi, quibus tales apprehensiones fiunt. At darentur, si essent intrinsece supernaturales non sunt. Consequentia est bona. Maior inde vera, quia nullus Theologorum, & Patrum meminit habitus infusi, qui ad apprehensiones supernaturales destinatus sit. Minor vero, quia ad actus supernaturales frequentes hominibus dantur habitus infusi, quibus connaturaliter fiunt apprehensiones autem supernaturales frequentes sunt, sicut assensus, quos necessario præcedunt. Ergo sicut ad assensus supernaturales ad sunt intellectui habitus infusi, ad apprehensiones quoque adesse debent.

8 P. Granad. duo responder.

Pater Granadus sup. numero quatuor, duo respondet. Primo eas apprehensiones solum requiri ad primum, vel secundum assensum, quia deinde reliqui sine eis apprehensionibus supernaturabilibus fieri possunt, atque adeo, sicut ad illustrationes gratiæ non dantur habitus infusi, neque ad ea apprehensiones supernaturales dari. Secundo ad eas concurrere donum supernaturale intellectus, quod in apprehensiones supernaturalem potius, quam in assensus incumbit. Hæ solutiones non satisfaciunt. Prima, quia omnes assensus humani sunt semper in via præcedentibus apprehensionibus, ut libro de anima ostensum est. Ergo supernaturales fiunt semper prævenientibus apprehensionibus supernaturalibus: siquidem assensus supernaturalis non potest sequi per se apprehensionem naturalem, atque ita non semel aut iterum solum, ad primum, & secundum assensum, sed semper, & ad omnes assensus apprehensiones supernaturales necessariæ sunt ea frequentia, qua fiunt supernat. assensus. Item quia nullus est assensus fidei, qui fiat sine gratia excitante, & præveniente in quam reuocat Augustinus, Deum facere, ut faciamus, & potiores partes in opere salutis habere. At hæc gratia excitans, atque præueniens est illustratio, seu apprehensio intellectus apud Ecclesiæ Patres, ut Pater Granadus admittit. Ergo nullus est assensus fidei, sine apprehensione supernaturali elicitus. Atque adeo quia apprehensiones istæ raræ

Non placet prima solutio.

Neque secunda.

sunt, non est negandus habitus ad illas. Secunda solutio improbat, quia non solum assensus fidei, sed etiam prudentiæ infusæ, & alij plures virtutum intellectualium indigent apprehensionibus infusis. Idem autem habitus non potest in tam variam, ac multiplicem apprehensionem, & obiectorum formalium speciem intrudere. Item quia ad affectiones simplices voluntatis præcedentes consensum supernaturalem non datur vnus aliquis habitus infusus, quo omnes fiant. Ergo neque is dabitur ad apprehensiones omnes qui sit donum supernaturale intellectus.

Facilius ego rem explano. Puto enim eundem habitum intellectus, qui efficit assensus supernaturales, continere simul apprehensiones supernaturales necessario præiis ad assensum, atque adeo fidem infusam elicere apprehensiones præcedentes assensum fidei, & infusam prudentiam præcedentes assensum prudentiæ. Hæc doctrina illustranda est libro quinto cum explicemus causam illustrationum, & affectionum supernaturalium, quæ sunt auxilia supernaturalia gratiæ. Ratio nunc sit, quia ad eundem habitum pertinent actus respicientes idem obiectum formale, actus perfectus & imperfectus, inchoatio operis, & perfectio. Apprehensiones autem idem obiectum respiciunt, quod assensus, comparanturque cum illo tanquam actus imperfectus cum perfecto, inchoatio operis cum eiusdem complemento: quare & affectus simplex, ac inefficax bonitatis diuinæ efficitur per habitum charitatis per quem efficitur amor absolutus, & efficax, ut tract. de charitate, & tract. de gratia auxiliante stabilimus. Solum obesse potest S. Thomas superius docens, donum intellectus confertur in apprehensiones antecedentes assensum fidei. Sed respondeo, vel donum intellectus esse indistinctum ab habitu fidei, reliquis habitibus intellectualibus infusis, ut plerique volunt; vel apprehensiones ipsius proponere obiecta fidei sub ratione formali diuersa ab ea, sub, qua assensus & apprehensiones fidei eadem obiecta proponunt. De qua ratione formali, & muneribus, ac distinctione donorum ab habitibus infusis agendum nobis est lib. 4. Et quidem habitum fidei elicere apprehensiones, docet sanctus Thom. 1. 2. vt constat ex n. 5.

Obicio tertio. Apprehensiones præeuntes assensum fidei sunt multiplicis generis, & plurquam specie differentes, aliæ enim proponunt obiecta naturalia, aliæ supernaturalia, aliæ Trinitatem, aliæ incarnationem Verbi, aliæ alia, quæ sacræ Litteræ complectuntur. Similiter apprehensiones præcurrentes assensum prudentiæ, aliæ opus agendum in materia temperantiæ aliæ in materia religionis aliæ in aliis innumeris circumstantiis. At incredibile videtur, tot, tamque discrepantes apprehensiones, & supernaturales esse, & in assensus eiusdem habitus, & speciei ex natura rei præire. Ergo. Respondet Pater Granadus supra numero sexto, omnes apprehensiones præcedentes fidem esse eiusdem speciei, quia licet obiecta materialia sint adeo differentia ac varia, tamen obiectum formale, quod illis applicant, nempe reuelatio diuina eiusdem rationis est. Sicut igitur assensus ipsi, qui approbant ipsa obiecta sunt eiusdem habitus, & speciei quia ratio formalis obiectiua omnium est reuelatio diuina eiusdem rationis, ita apprehensiones quoque

9 Vera ref. ponsio.

Explicatur. S. Thomas

10 Opponitur tertio.

Occurritur P. Granad.

Solutio eget explanatione

11 Vera est. & explicatur

quoque possunt esse eiusdem habitus, & speciei quia ea obiecta sunt tantum materialia, & ratio formalis obiectiua omnibus communis, est eadem reuelatio diuina. Non improbo solutionem, sed explanationem desidero. Etenim assensus possunt habere idem obiectum formale, quia reuelatio ipsi obiectis extrinseca potest esse ratio obiectiua assentiendi, mouereque intellectum ad eorum assensum, quia reuelata sunt. Apprehensiones vero non videntur habere pro obiecto formali percipiendi, & apprehendendi sua obiectiua extrinsecam reuelationem Dei, nam intellectus non mouetur ad apprehensionem vnus obiecti propter aliud obiectum, neque enim verum est ideo apprehendi incarnationem, quia reuelata est, sicut est verum, ideo assenti, quia est reuelata, nam licet reuelata non esset, posset simpliciter apprehendi, quamuis non posset approbati. Ergo reuelatio diuina non est obiectum formale apprehendendi, sicut est obiectum formale assentiendi, atque adeo apprehensiones erunt speciei, & genere multiplices, licet assensus sint eiusdem speciei.

Propterea superiori solutioni præluceo. Aliæ apprehensiones sunt mere simplices, quia nulla ratione suasuæ sunt assensus, neque intellectum in illum possunt inducere, aliæ sunt apprehensiones suasuæ, & virtualiter indicatiuæ, quia sic obiectum proponunt, vt sola luce ipsarum possit intellectus de obiecto iudicare. Prioris generis sunt, quæ cum obiecto non apprehendunt aliquid, quod eius veritatem manifestet, & intellectum ad assensum moueat, posterioris vero, quæ simul cum obiecto proponunt aliquid motiuum assensus, & suasuum veritatis ipsius. Proponis mihi, an Rex tibi petenti concessurus sit mercedem. Apprehendo obiectum à te propositum, sed nihil iudicare possum, quia in eo non occurrit ratio aliqua suadens concessionem Regis potius, quam repulsam, tunc omnino simplex apprehensio est. At proponis, an Rex tibi beneuolus, & alias iustus tibi multis obsequiis merenti mercedem, & petenti concessurus sit. Tunc sic apprehendo obiectum propositum, vt iure possim ferre iudicium probabile de mercede futura, quia gratia, & iustitia Regis, tuæque merita suadent concessionem futuram, tunc apprehensio non mere simplex, sed suasua assensus. Igitur ad apprehendendum mere simpliciter obiecta credenda, qualiter apprehendo paritatem, & imparitatem stellarum, non est obiectum formale reuelatio diuina, atque ita ea apprehensio non est supernaturalis, neque elicitæ per habitum fidei. Cæterum per apprehendendum apprehensione suasua, & motiua assensus fidei, obiectum formale est reuelatio diuina, quia id obiectum secundum se apprehensum non mouet, aut suadet assensum, propositum vt reuelatum, seu sub reuelatione Dei illum suadet, & mouet atque adeo eiusmodi apprehensio, quæ semper præcedit assensum fidei, est supernaturalis, & elicitæ ab habitu fidei, differensque solum materialiter ab apprehensione alterius obiecti longe diuersi, sicut est assensus ipse obiecti sic apprehensi. Ad plenam tamen huius disputationis lucem iterum moneo recolenda esse, quæ exposuimus disp. 49.

DISPUTATIO LXI.

An cognitiones supernaturales immediata habentes motiua creata, possint esse obscura.

NON est disputatio de cognitionibus mediatis partis per discursum ex cognitionibus fidei, de his enim obscuras esse posse tulimus sententiam disp. 55. Est ergo disputatio de solis cognitionibus immediatis, neque de his quærimus cum motiua respiciunt increata: nam de assensu fidei constat, supernaturalem esse, obscurum. Est itaque controuersia de cognitionibus, quæ immediate moueantur ex veritate creata, at cum supernaturalitate, atque ideo cum certitudine coniungere obscuritatem queant? Verbi gratia, non cernitur euidenter sanctitas alicuius iusti, aut immaculata conceptio Mariæ, neque ea sancitur fide, an huic obiecto cognitione supernaturali, atque adeo certa immediate assenti, valeamus? In hac difficultate non inuenio Theologos, quos consulam. Quid tamen statuendum sit ex frequentibus principiis eruemus.

In partem affirmantem assensum fero. Pro qua stare debent, quotquot volunt, obiectum formale fidei esse aliquid creatum, siue reuelationem, siue lumen fidei, siue illustrationes gratiæ, quos videre est nec paucos, nec ignobiles apud P. Suarez de fide disput. 3. sect. 3. P. ConincK disp. 9. dubi. 5. P. Granadum, & alios Scribentium recentiorum. Vnde sic primam probationem conficio. Potest reuelatio creata Dei proponi digna assensu immediato, & obscuro fidei supernaturalis, itaut vere existente reuelatione assensus fiat supernaturalis, non existente vero assensus fiat naturalis. Ergo similiter aliud obiectum creatum potest proponi dignum propter se assensu immediato, & obscuro, cui vere existenti, assensus præbatur supernaturalis, non existenti vero naturalis. Probatur consequentia à paritate. Nam si aliqua ratione aliud obiectum intellectui obscuro non posset proponi assensu immediato supernaturali dignum, esset, quia deficeret medium, ex quo certitudo assensus posset defumi. At hoc medium non requiritur, cum assensus ex modo tendendi in obiectum immediatum certus esse possit; quia videlicet si repugnat, nisi obiectum immediatum vere existat; sicut assensus immediatus reuelationis non elicitur per fidem infusam, licet reuelatio proponatur credibilis, nisi reuelatio vere existens sit. Ergo similiter potest fieri assensus supernaturalis alterius obiecti obscuri.

Dices actum fidei non assenti reuelationi creatæ immediate propter se, sed mediate propter veracitatem Dei lumine sapientis. Sed contra. Nunc arguimus supponendo sententiam eorum Theologorum, qui tuentur, reuelationem diuinam esse obiectum formale immediatū assensus fidei. In hac autem sententia non datur locus euasioni argumenti per assensum mediarum reuelationis præstitutum propter veracitatem diuinam. Deinde aliud, est reuelationem Dei esse in se existentem vere, aliud reuelationem Dei esse

Explicatur controuersia

Nostra sententia affirmans.

Prima ratio

Euasio.

Impugnatur.

esse veram, in eo quod reuelat. Ratio quidem propter quam reuelatio Dei vere existens est vera in eo, quod reuelat, est veracitas summe sapientis Dei, quippe Deus summe sapiens ac verax non potest reuelare aliquid falsum. Ratio vero, propter quam Dei reuelatio in se existit vere, non est veracitas, ac sapientia Dei; nam potest Deus esse summe sapiens, ac verax, quin reuera aliquid ad extra reuelat. Ratio igitur obiectiua immediata, propter quam assensus fidei creditur existere vere reuelationem Dei, erit ipsa existentia reuelationis, proposita credibilis immediate, ac propter se Ergo similiter poterit proponi existentia alterius obiecti obsecuti, cognoscibilis immediate, ac propter se per assensum supernaturalem.

4. Enatio secundum.

Relicitur.

Dices Secundo, reuelationem posse terminare, ac mouere intrinsece assensum obscurum supernaturalem, quia eius existentia proponitur credibilis, per consensum totius Ecclesie, ac vero alia obiecta obscura non sic proponuntur existentia. Sed contra; quia licet iudicium totius Ecclesie consentiat existentie reuelationis creditae per fidem supernaturalem; tamen hic consensus Ecclesie non constat omnibus credentibus immediate, sed mediate per propositionem Praelatorum, ac sapientium; quare aequo potest proponi credibilis reuelatio existens vere, ac solum apparenter existens, itaut in vere existentem assensum fiat supernaturalis per fidem infulsam, in existentem vero solum apparenter assensum fiat naturalis per fidem acquisitam, ut cum pluribus Theologis posuimus disp. 4. sect. 5, & disp. 48. n. 2. Ita que sola requiritur propositio existentie reuelationis, quae assensum reddat euidenter prudentem, & dissensum euidenter imprudentem. At similis propositio fieri potest existentie alterius obiecti, ut sanctitatis alicuius iusti nondum ab Ecclesia Canonizati, aut immaculatae Conceptionis Mariae nondum ab Ecclesia definitae; quippe in existentiam horum obiectorum conuenire possunt tot miracula, argumenta, & testimonia, ut imprudentem reddant dissensum. Ergo si vera est eorum existentia, poterit fieri assensus supernaturalis, si vero falsa, naturalis. Deinde plerique Theologi sentiunt, reuelationibus priuatis praeribi assensum supernaturalem, & elicium per fidem infulsam, quos refert, & sequitur Pater Suarez de fide disputat. 3. section. 10. numer. 2. Tamen existentia reuelationis priuatae non proponitur probata per consensum Ecclesie, sed priuatis argumentis sic euidenter credibilis, ut imprudens esset, qui illi dissentiret. Ergo in alia obiecta obscura non proposita ab Ecclesia potest praeribi assensus immediatus obscurus, intrinsece supernaturalis.

5. Tertia.

Dices tertio cum Lorca de fide disputat. 10. numer. 1. deficiente applicatione Ecclesie, & humana noticia argumentorum, quae reddunt credibilem existentiam reuelationis, interuenit motionem specialem supernaturalem Dei, quae voluntatem pellit in assensum: hanc autem motionem supernaturalem non adesse ad alios assensus. Sed contra primo; quia modo non tam discutimus existentiam quam possibilem naturam cognitionum supernaturalium, quae immediate assentiantur obiectis creatis obscure propositis, & a reuelatione diuina distinctis. Ad possibilitatem autem sufficit adesse posse motionem supernaturalem, quamuis de facto non adsit. Secundo respicit ipsa adesse constat. Nam motio supernaturalis Dei non tam est in assensu fidei, quam in

actum voluntatis imperantem illius. At motionem Dei adesse in affectum imperantem assensus prudentis obscure referentis obiectum creatum, constat ex disputat. 48. & 56. sect. 2. vbi ostendi, affectum supernaturalem mouere posse non solum ad assensum supernaturalem, verum etiam ad naturalem, & erroneam.

6. Quarta.

Repellitur.

Dices quarto, ad assensum obscurum reuelationis dari habitum infulsam, quo supernaturalis fiat, assensus vero ad assensum immediatum aliorum obiectorum. Sed contra. In primis hoc non improbat repugnantiam aliorum assensuum, quam, solum nunc examinamus. Praeterea deficientibus habitibus infulsis possunt efficere assensum supernaturalem illustrationes, aut effectus supernaturales praecedentes ipsum, ut ostendimus libro quinto. At non solum assensum obscurum fidei, sed etiam alios praecedunt effectus supernaturales imperantes, ut statuimus disputat. 48. & 56. sect. 2. Denique contendimus, etiam ad alios assensus praeter elictos per fidem disponi a Deo habitus infulsos, qui eos efficiant. Nam eiusmodi assensus, & salutare sunt, & frequentes ad propositionem honestatis obiectiuae, quae mouent affectus virtutum infulsarum, ut progressum huius disputatio nis, & sequentis apperiemus.

7. Secunda ratio.

Illustratur ex Prospero.

Secundo probatur assertum. Sunt plures cognitiones prudentiae infulsae ineuidentis, & obscurae. Obiectum motuum prudentiae infulsae est creatum. Ergo praeter fidem plures cognitiones supernaturales ineuidentis, & obscurae mouentur ex obiecto creato. Minor constat, quia prudentia infulsa non est virtus Theologica. Esset autem Theologica, si ratio motiua esset increata. Maior probatur. Cognitiones practicae, quibus iusti diriguntur ad actus virtutum infulsarum, pertinent ad virtutem infulsam. Plures earum cognitionum sunt ineuidentis, & obscurae: nam ut iusti actus salutare efficiant, non requiritur, ut eorum exercitium proponatur euidenter licitum, & honestum, prudenter enim agere possunt cum sola probabilitate honestatis agendi. Ergo plures cognitiones prudentiae infulsae sunt ineuidentis, & obscurae. Illustratur ex Diuo Prospero lib. 3. de vita contemplatiua c. 33. vbi exponens, quare ratione prudentia illustret beatos, ait, *Iam prudentia qua hic in aenigmate quodam prudentes illuminat, qualis ibi veritate profectis, quos hic eius inquisitio delectabat, sine ullis figuris fallentibus demonstrabitur.* En prudentia viatores in aenigmate illuminat, quod est proprium cognitionis obscurae. Item cap. 30. prudentiae a Deo infulsae esse, docet, praecauere errorem in appetendis, & agendis. *Quia potest homines error, qui infirmitas peccatis inuoluere, ab illo se illuminari fideliter postulant, & sanari, qui exultans ille clamabat in Spiritu dicens: Dominus illuminatio mea, & salus mea quem trepidabo.* Psalm. vigesimo sexto, *ut cum illuminatio per donum prudentiae, ac sapientiae collata detraheret cecitatem, & sanauerit per Dei gratiam salus infulsa languorem: tunc mens illuminata diuinitus, & sanata, nec in eis, quae cauenda, vel appetenda sunt, humano decipiatur errore, aut pro veris falsis defendat, aut pro falsis vera rejiciat.* At si prudentia infulsa semper obiecta respiceret euidenter nota, nullus in eorum obiectis immineret error, quem praecaueret prudentia. Ergo interdum obiecta respicit, quae euidentia intellectu non sunt, sed obscura.

8.

Tertio; plura obiecta affectuum supernaturalium

ralium proponuntur diligenda per cognitionem speculatiuam supernaturalem; quae neque euidentis est; neque obscura per fidem elicita. Ergo praeter cognitionem fidei, aliae sunt cognitiones supernaturales obscurae. Assumptum probatur primo in affectibus beneuolentiae supernaturalis, qua diligimus iustos propter bonitatem sanctitatis creatae: secundo in affectibus supernaturalibus. Dulcia, qua colimus Sanctos propter excellentiam creatam ipsorum propriam, tertio in affectibus salutaribus, quibus diligimus Deum propter bonitatem iustitiae strictae, & alias perfectiones, disputationibus Theologorum subiectas. Nam praeter cognitionem practicae prudentiae necessaria est cognitio speculatiua proponens bonitatem horum obiectorum, in quam afficitur voluntas, sicut ad diligendum Deum per charitatem, praeter cognitionem prudentiae necessaria est cognitio speculatiua fidei, aut alterius virtutis intellectualis, quae Dei bonitatem proponat, ut disp. praeced. sect. 2. expediemus. At haec cognitio speculatiua non est euidentis, neque enim euidenter scimus bonitatem gratiae habitualis & excellentiam Sanctorum, perfectionem iustitiae strictae, & alias similes in controuersia positas; Neque est elicita per fidem, cum ab Ecclesia definita non sit omnis bonitas iustorum, & Dei, quae hos affectus salutare mouet. Etenim beneuolentiam amicitiae supernaturalis ineunt iusti, dum sunt in via; Dulcia cultum deserebant fideles Sanctis, etiam prius; quam Canonibus Ecclesiae referrentur inter Beatos; affectum iustitiae strictae praouocat perfectio Dei, quae absque fidei discrimine negatur a plerisque Theologis. Erunt igitur talis cognitio supernaturalis obscura ex alio motiuo, quam fidei. Atque adeo, sicut datur assensus supernaturalis fidei in reuelationem Dei obscuram, euidenter credibilem; ita & assensus supernaturalis in veritatem creatam obscuram euidenter probabilem.

9. Prima ref. ponso. Eleuatur.

10. Secunda ref. ponso.

Eneruatur.

Dices primo; eos affectus non dirigi ex assensu, sed ex apprehensione obiecti obsecuti. Sed contra, apprehensio supernaturalis excitans eos affectus debet esse obscura, & sua sua assensus; nam, si esset euidentis, extorqueret assensum; & si non esset sua sua assensus, inepta esset ad excitandum affectum supernaturalem voluntatis, ut diximus disp. 46. num. 1. & disputat. 60. num. 1. Vbi autem dantur apprehensiones obscurae suauitatis assensus, dari etiam potest assensus obscurus, in quem apprehensiones mouent. Ergo dari potest assensus obscurus ex alio motiuo, quam fidei. Praeterea bonitatem diuinam notam ex fide diligimus praecedente assensu, & non apprehensione sola illius. Ergo aliae Dei, & proximi perfectiones diligimus frequentia affectu supernaturali per assensum, & non per solam apprehensionem illarum. Eodem namque modo diligimus affectu supernaturali perfectiones Dei, & Sanctorum non manifestas per fidem, quo diligimus Dei bonitatem, ex hoc notam.

Dices secundo; eos affectus concipi ex assensu solum apparente, aut probabilitate obiecti, qui semper est euidentis; non ex assensu directo veritatis, & existentiae obiecti, qui est obscurus. Sed contra; esto id sit possibile, eos affectus dirigi ex assensu directo obiecti, imo frequentius, ac connaturalius est, ex tali cognitione moueri. Etenim actus charitatis, quo diligimus Deum propter bonitatem ex fide notam, non dirigitur sem-

Rispalda de Ente Tom. I.

per ex iudicio credibilitatis ipsius, sed regulariter mouetur ex iudicio directo talis bonitatis. Ergo similiter mouentur alij affectus supernaturales, quos argumento obsecimus, cum eodem modo eis praelucent intellectus, quo dilectioni charitatis conceptae per fidem.

11. Quarta probatio.

P. Ruiz.

Quarto denique; plures illustrationes supernaturales in fundantur a Deo infidelibus excitantes voluntatem ad quaerendum Deum, & colendum virtutem, quae non sunt euidentis sed obscurae, ut illustribus testimoniis, atque exemplis ostendit Pater Ruiz de prouidentia tract. 3. distinct. 25. sectione 4. Ergo dantur assensus supernaturales obscuri, qui fidei non sunt. Nam ex illustrationibus, aut assensibus sunt, aut saltem assensum inducere possunt. At non fidei strictae, cum omnium assensum fidei praecedant, & in dispositionem fidei praebantur Gentilibus. Ergo alij assensus supernaturales praeter fidem obscuri, & immediati sunt, qui ex alio obiecto formali, quam ex diuina reuelatione moueantur.

12. Prima obiectio.

Obiectio. Cognitio supernaturalis debet esse certa, cum necessario sit vera, & cum obiecto connexa. At cognitio obscura ex motiuo creato, quod non sit reuelatio diuina, certa esse non potest. Ergo ex motiuo creato, quod non sit reuelatio diuina, repugnat cognitio supernaturalis obscura. Confirmatur, sicut non possumus esse supernaturaliter certi de nostra iustitia, & auctoritate, ita neque de iustitia, & sanctitate alterius viatoris. Essemus autem supernaturaliter certi de iustitia, & sanctitate alterius viatoris, si eum diligeremus propter suam iustitiam, supernaturaliter cognitam. Siquidem talis cognitio esset certa. Ergo. Respondeo. Hoc argumentum multum probat, scilicet non dari amicitiam supernaturalem inter iustos propter sanctitatem ipsorum, neque supernaturalem Dulciam propter eorum excellentiam. Quandoquidem ad affectus harum virtutum requiritur cognitio supernaturalis bonitatis motiuae ipsarum, quae est aliena sanctitatis, atque excellentiae. Praeterea nego; repugnare certitudinem cognitionis obscurae respicientis immediate motiuum creatum, sicut non repugnat certitudo cognitionis fidei, qua immediate, ac propter se assentimur existentiae creatae reuelationis diuinae. Nam sicut reuelationem diuinam reddunt immediate credibilem argumenta nostra fidei, ita Sanctitatem iustorum, & alia obiecta reddunt pleraque argumenta immediate, ac propter se approbatione digna, ut imprudens sit, qui eorum existentiae dissentiat, sicut est, qui credibilibus per fidem dissentit. De quo recolere, quae prima probatione sententiae expendebamus.

Solutio.

13. Explicatio.

Tamen ut haec plene illustrentur, duplicem certitudinem distinguo. Alia est directa de obiecto, quod nos scimus; alia reflexa de assensu obiecti noti. Prima non incongrue dicitur certitudo cognitionis, secunda certitudo cognoscentis; seu ut alij volunt, prima est certitudo cognitionis in se; secunda certitudo cognitionis quoad nos. Rursus certitudo directa alia est mediata, conueniens cognitioni ex medio, seu obiecto formali extrinseco ab ipsa re cognita distincto, ut certitudo assensus fidei de mysterio reuelato, & credito propter auctoritatem reuelantis, certi enim sumus de mysterio reuelato, quia certi sumus de auctoritate reuelantis; alia est immediata, conueniens cognitioni ex modo respiciendi obiectum, ut certitudo directa fidei de existentia reuelationis.

Z z

nis diuinæ, nam eandem reuelationem possunt habere pro obiecto formali intrinseco assensus naturalis hæretici, & assensus supernaturalis Catholici, vt statimus disp. 4. sect. 5. tamen assensus supernaturalis Catholici est certus, naturalis vero hæretici incertus ex vario modo respiciendi obiectum, nempe certus connectitur cum reuelatione, quam immediate refert, cum qua non connectitur incertus, vt exposuimus d. 46. Præterea certitudo reflexa alia est intellectualis, nempe iudicium necessario verum, quo intellectus sibi persuadet se non falli in assensu præstito rei, alia est affectiua, nempe affectus efficax, & prudens voluntatis, quo vult tenaciter adhærere assensui præstito quamuis inuidenti, & obscuro, quin vlla ratione ab eo assensu dimoueri, & in dissensum adduci queat.

13

Igitur de veritate creata potest esse cognitio supernaturalis obscura, & certa certitudine directa & immediata ex modo tendendi in obiectum, qualis est assensus existentie reuelationis elicitus per fidem, esto, non possit esse certa certitudine mediata ex motiua extrinseco, omnino infallibili, qualis est assensus mysterij reuelati propter auctoritatem reuelantis. Item potest esse certa certitudine reflexa affectiua ab affectu prudenti voluntatis, quo assentiens velit adhærere assensui propter argumenta, quæ rem efficiunt euidenter dignam, cui assensus præbeatur, esto, non sit certa certitudine reflexa intellectuali sibi persuadeat, se falli non posse in assensu directo rei, eo quod deficiat motiua extrinseca omnino infallibile, quod omnino firmum, necessarioque verum reddat tale iudicium. Vnde ad confirmationem respondeo. Ecclesia solum prohibet certitudinem directam fidei de iustitia, aut sanctitate viatoris, item certitudinem reflexam intellectualem assensus directi illius. At non prohibet certitudinem directam, quæ non sit ex motiua fidei, sed ex modo respiciendi talem sanctitatem: neque certitudinem reflexam affectiuam ab affectu prudenti determinante assensum directum. Hæc enim certitudo necessaria est cognitioni supernaturali, quæ regulatur affectus supernaturales benevolentie, & religionis, quos erga Iustitiam, & Beatæ Mariæ sanctitatem, atque excellentiam non reuelatam à Deo frequenter exercemus.

14
Secunda obiectio
Responso.

Obiicies secundo. Non sunt habitus infusi ad quos, tales cognitiones obscuræ pertineant. Ergo supernat. non sunt. Respondeo. Nunc possibilitatem potius, quam existentiam harum cognitionum inquirimus. Ad possibilitatem autem nihil obest defectus existentie habituum supernaturalium. Deinde non est improbabile, eos habitus adesse. Nam obiecta harum cognitionum, aut sunt actiones subiectæ arbitrio ipsius cognoscentis sua honestate, mouentes imperium virtutum moralium, aut excellentia alterius suppositi sua bonitate alliciens affectum benivolentie, aut religionis infusæ. Prius genus cognitionum refertur potest in prudentiam infusam. Posterius in habitus infusos sapientie, scientie, aut intellectus supernat. quorum meminerunt sacri Scriptores, & Ecclesie Patres, de quibus ex professo agemus nos lib sequenti, & attingemus nonnulla sequenti disp.

DISPUTATIO LXII.

Quæ cognitiones supernaturales affectum supernaturalem præcedant?

NECESSARIAM esse cognitionem supernaturalem ad supernaturalem affectum exploratum est ex disput. 49. sect. 4. & 5. Quænam autem cognitio necessaria sit, inuestigamus in præsentia. Conferunt enim ad excitandum affectum supernaturalem, tum cognitio speculatiua proponens honestatem obiecti externi, quod per affectum amamus, tum cognitio practica proponens honestatem affectus interni, quo illud amamus. Rursus vtraque cognitio potest esse, aut iudicatiua, aut solum apprehensiuua sui obiecti.

SECTIONES.

- 1 An & quæ cognitiones speculatiuæ.
2 An & quæ cognitiones practicae.

SECTIO I.

An, & quæ cognitiones speculatiuæ.

Assero primo. Ad affectum supernaturalem necessaria est cognitio supernaturalis, quæ quæ proponat honestatem, aut malitiam obiecti interni, quod amore, aut odio prosequitur voluntas. Probo. Cognitio necessaria per se ad affectum supernaturalem, debet esse supernaturalis. Cognitio proponens bonitatem, aut malitiam obiecti externi, quod amore, aut odio prosequitur voluntas, est necessaria per se ad affectum supernaturalem. Ergo talis cognitio dedit esse supernaturalis. Consequentia legitima est. Maior constat ex disput. 46. sect. 4. & 5. Minor probatur, voluntas non potest ferri in obiectum incognitum. Obiectum amoris est bonum, odij vero malum, Ergo ad effectum amoris necessaria est cognitio proponens obiectum vt bonum, ad affectum vero odij cognitio proponens obiectum vt malum. Confirmatur. Ad actum charitatis, quo diligimus Deum præter dictamen prudentie infusæ necessaria est per se cognitio speculatiua fidei proponens bonitatem diligendam Dei, vt concurs est est Theologorum sententia. Ergo ad omnem affectum supernaturalem requiritur per se cognitio supernaturalis proponens bonitatem obiecti, quod eo affectu prosequitur voluntas. Nam ratio, propter quam præter prudentiam infusam necessaria est ad actum charitatis cognitio speculatiua fidei, proponens bonitatem Dei, quam per eum actum diligimus, non est alia, nisi quia talis cognitio est requisita per se ad amorem Dei, ne voluntas in cognitum feratur. Quæ ratio omnibus affectibus supernaturalibus communis est. Et quidè si aliarum virtutum affectus possent fieri ex cognitione naturali sui obiecti, solo præcedere dictamine supernaturali prudentie non

1 Prima assertio.

Probatio

Cõfirmatur

non est, quare similiter dilectio supernaturalis Dei fieri non possit ex cognitione naturali Dei, solo præcedente dictamine supernaturali prudentie infusæ. Iterum confirmatur. Ad omnem affectum supernaturalem præire debet gratia excitans illustrationis supernaturalis, vt communis est Theologorum consensio, & manifestum faciemus lib. 5. At illustratio gratie excitans voluntatem ad effectum virtutis est propositio honestatis, quam voluntas suo amore prosequi debet. Ergo propositio supern. honestatis obiectiua præire debet omnem affectum supernat. virtutis.

Alia confirmatio.

Notatio.

Cæterum notatum verim ad amorem liberum virtutis infusæ proponi posse indifferenter bonitatem, & malitiam obiecti, aut per vnã cognitionem, aut per duas, quarum alia solam referat bonitatem, alia solam malitiã. Igitur ad amorem liberum virtutis infusæ sola propositio bonitatis obiectiua requiritur intrinsece supernaturalis, non vero propositio malitiæ, quia ad amorem obiecti secundum suam entitatem non est necessaria cognitio malitiæ, sed sola cognitio bonitatis, quippe mea opinione idem amor secundum entitatem potest fieri necessarius, & liber. Quare cum propositio indifferens obiecti sit per duplicem cognitionem, non requiritur vtraque intrinsece supernaturalis, sed sufficit cognitio supernaturalis bonitatis obiectiua cum cognitione naturali malitiæ, secus verocum ea propositio sit per vnãc cognitionem, in qua cognitio bonitatis indiuidua est à cognitione malitiæ, atque ideo si bonitatis cognitio, quæ est per se requisita ad amorem, supernat. est, necessario erit etiam supernaturalis cognitio malitiæ. Idè proportione dicendum de odio supernaturali malitiæ moralis, nempe solam cognitionem malitiæ requiri intrinsece supernat. non vero cognitionem bonitatis delectabilis obiecti, cum à cognitione malitiæ distincta est. Si vero amor liber essentialiter liber est, consequenter iudico, vtramque cognitionem esse necessariam supernat. quia vtraque que per se ad amorem liberum secundum suam entitatem necessaria est.

3 Obiectio

Responso.

Obiicies, cognitio bonitatis obiectiua quam respiciunt virtutes morales, non pertinet ad fidem, quia non reuelatur Deus omnia obiecta formalia virtutum moralium secundum differentias specificas ipsarum, præsertim hic, & nunc existentia, prout terminant, affectus earum, neque pertinet ad prudentiam infusam, quia hæc solum dirigit actiones internas, non, autem externas, in quibus residet honestas obiectiua virtutum, nam teste Aristot. 6. & hic cap. 4. & 5. eo differt prudentia ab arte, quod ars in regulandas actiones externas prudentia vero in regulandas internas incumbit. Ergo cognitio bonitatis obiectiua, qua mouentur virtutes morales, non est intrinsece supernaturalis cum nulla sit alia virtus supernaturalis ad quam pertinere possit. Respondeo. Ea cognitio potest refertur in prudentiam infusam. Quippe eius manus non solum est dirigere honestatem actionis internæ, sed etiam externæ à qua interna suam rectitudinem, & honestatè desumit, vt cum aliis docet P. Salas rō. 2. in 1. 2. qu. 6. disp. 3. num. 36. & sequenti, explicans Aristotelem, quod velit, prudentiam dirigere actiones internas primario, & externas secundario, attem vero externas primario, & internas secundario.

4 Additio.

Addo ego, eo distingui, quod prudentia respalda de Ente Tom. I.

gularur actiones externas, prout consonant naturæ rationali, vt rationalis est: ars vero prout inter se, & in fines omnino extrinsecos concordant. Etenim alicuius virtutis est occupari in dirigendis actionibus externis, prout conueniunt naturæ rationali, honestatemque præ se ferunt. Hoc autem officium nullius virtutis dignius, est quam prudentie.

5 Vrgetur.

Occurritur.

Sed vrgetis. Prudentia habet pro obiecto formali honestatem formalem actionis internæ. Ergo non habet honestatem obiectiuam actionis externæ. Nam honestas obiectiua actionis externæ diuersa est specie ab honestate formali actionis internæ. Eadem autem virtus non respicit honestates differentes specie. Respondeo. Vtraque honestas est obiectu formale prudentie, quia licet physice differant, tamen vtraque pertinet ad eandem speciem, ac considerationem moralem, quoniam interna, & externa æquiualeuter, ac moraliter eadè honestas est, cum alia in alia moraliter contineatur, vt fufius exponemus lib. 4. & proportione dicemus disp. 64. de virtute morali voluntatis respiciente reflexe actiones internas. Neque refert, honestatem obiectiuam iustitiæ esse diuersam etiam moraliter ab honestate obiectiua misericordie. Nam etiam honestas formalis actionis iustæ internæ diuersa est morali consideratione ab honestate actionis internæ misericordie. Vel ergo vtraque honestas interna dirigitur ab eadem prudentia, vel sua cuique prudentia respondet? Quidquid dixeris de prudentia dirigente actiones internas, dicito de prudentia dirigente externas. Quid autem absolute statuedum est, non est huius disput. explanare. Decernemus nos lib. 3.

6 Vrgetur vterius.

Vrgetis vterius. Quamquam bonitas obiectiua actionis subiectæ arbitrio nostro sit obiectum prudentie, quæ talem actionem dirigere potest, tamen bonitas alterius suppositi, quam plerique affectus supernat. respiciunt, prudentia obiectum non est, vt bonitas, & excellentia iustorum, quæ mouet affectus amicitie, & Dulis supernaturalis, item aliqua perfectio specificæ Dei non reuelata à Deo, atque ideo neque per fidem cognita, quæ nihilominus allicere potest saluare charitatis affectus. Etenim huiusmodi cognitiones cum omnino speculatiuæ sint, & à regimine prudentie alienæ, à prudentia elici non possunt. Aliunde neque eliciuntur per fidem, cum earum obiecta reuelata à Deo non sint. Ergo erunt cognitiones mere naturales? Respondeo. Etiam eiusmodi cognitiones intrinsece supernaturales sunt, vt probat ratio nostræ conclusionis. Quare si non essent habitus infusi, quibus pertinerent, satis erit, asserere eas fieri per auxilium extrinsecum, quam mere naturales adstruere. Forte non deerit, qui eas etiam adscribat prudentie infusæ. Quoniam prudentia in genere diffinitur ab August. lib. 83. qq. q. 61. & 1. de libero arbitrio c. 11. Cognitio rerum appetendarum, & fugiendarum, & à Tullio secundo Rhetoric. rerum bonarum, malarum, verarumque scientia. Eiusmodi autem cognitiones sub rerum appetendum, & fugiendarum cognitione, sub rerum bonarum, & malarum, verarumque scientia comprehenduntur. Nec obest, speculatiuas esse. Nam vt docuimus in Dialectica, & in Metaphysica ostendimus, constatque in habitu infuso fidei, possunt actus practici, & speculatiui ad eundem habitum pertinere, quam

quamquam quia practici actus sunt potiores, & frequentiores habitus prudentiæ, absolute practicus merito nuncupatur. Rectius tamen in alios habitus infusus referunt, plerique enim habitus infusi præter fidem, & prudentiam intellectum instruunt, vt libro quarto videbimus, vbi his rebus plenior lucem tribuimus. Interdum cognitiones obiectiuæ, possunt cognitionibus Theologicis annumerari, ex aliqua fidei cognitione partis, quam intrinsece supernaturalem esse, verosimile ostendimus disputatione quinquagesima quinta sectione septima. Interdum tribui possunt sapientiæ, aut scientiæ abstractiui infusæ, quam à prudentia distinctam, & in notione speculatiua veritatis occupatam, agnoscunt Ecclesiæ Patres, atque Theologi vt libro quarto illustrabimus. Accipe nunc Profperum libro tertio de vita contemplatiua capite 19. *Premisserim, vt quidquid de prudentia fuerit disputatum, id totum de sapientia dictum possit intelligi, quia ita sibi hæc duæ virtutes implicatae sunt, & vnita, vt vnaqualibet earum sine altera non possit esse, vt nec imprudens sapientia, nec insipiens possit dici prudentia.* En prudentiam, & sapientiam duas, atque adeo distinctas virtutes docet, alteramque alteri nexam. De quarum officio prius sic scripserat. *Nihil aliud prudentia, ac sapientia munus accipitur, nisi inquisitio, & comprehensio veritatis.* Vtique quia prudentia veritates practicas, sapientia speculatiuas, quæ ad affectus salutes conferunt, inquirunt. Quod rursus confirmat cap. 30. è quo testimonium habes disp. præcedenti n.7. quod etiam rem præsentem illustrat.

Rursus obicitur.

Explicatur.

Vrgebis rursus. Plerumque talis bonitas obiectiua proponitur cognitione falsitati subiecta, nempe solum probabili, atque adeo cum obiectum re ipsa non existit, & cognitio falsa est. Nam vt affectus salutis sit, non requiritur, vt re ipsa sit bonitas obiectiua, quæ mouet voluntatem, sed sufficit, vt appareat. At cognitio supernaturalis falsa esse repugnat, saltem ex natura rei. Ergo sola cognitione naturali bonitatis obiectiue duci potest voluntas in affectum supernaturalē? Respondeo. Quamuis bonitas obiectiua obscure proponatur, & non sit reuelata à Deo, potest illam referre directe cognitio supernaturalis, si obiectiuum re ipsa existat, vt anteriori disp. expediimus. Si vero obiectum re ipsa existens non sit, tunc quidem propositio obiecti non fiet per assensum supernaturalem existentie ipsius necessario falsus est. Cæterum fieri potest per supernaturalem apprehensionem, quæ formaliter neque est vera, neque falsa, vt libro de anima docuimus, & sola sufficit mouere voluntatis affectum seorsim à iudicio, vt assertionē sequenti decernimus, aut fieri potest per iudicium supernaturale proponens obiectum esse vere simile, atque apparens, quia licet obiectum re ipsa non existat, cognitio iudicans obiectum apparere, & vero simile esse formaliter vera est; Itaque etiam cum obiectum effectus supernaturalis obiectum est, & alienum à fide infusa, affectum supernaturalem præcedit cognitio speculatiua supernat. Si obiectum re ipsa existit potest præcedere iudicium supernaturale directum existentie obiecti, si vero re ipsa non est existens, præcedit aut supernaturalis apprehensio, quæ falsitatis incapax est, aut iudicium supernaturale apparentiæ, seu verosimilitudinis obiecti,

quod semper est verum.

Assero secundo. Cognitio proponens honestatem obiecti non est necessario iudicium, sed sufficit simplex apprehensio, non solum ad affectus simplices, & inefficaces necessarios, sed etiam ad effectus absolutos, & efficaces liberos. Ita opinatus sum lib. de ani. differens in genere de cognitione necessaria ad affectus voluntatis naturales, de quibus idem iudicium est, quod de affectibus supernaturalibus esse debet, de quo etiam in Metaphis. vberius differemus. Ita Pater Vasquez 1.2. disp. 44. cap. 2. & sequenti, exceptis affectibus electionis, timoris, & spei, ad quos iudicium requirit. Quam exceptionem ego non probō, nec probant plerique recentiores ingeniosi qui meæ adstipulantur opinioni.

Prima ratio

Probatur assertio prima. Ad affectum liberum virtutis supernaturalis necessaria est cognitio supernaturalis proponens honestatem obiecti vt assertionē præcedenti ostensum est. At omnem affectum liberum virtutis supernaturalis non potest præcedere iudicium supernaturale honestatis obiecti. Ergo præcedit aliquem sola supernaturalis apprehensio. Vbi autem aliquis fieri potest efficax, & liber sine iudicio, non est quare reliqui fieri nequeant. Ergo. Probatur minor. Porro fieri actus efficax virtutis supernaturalis circa obiectum realiter inhonestum, apparens tamen honestum. At cognitio proponens honestatem talis obiecti non potest esse iudicium supernaturale, quia iudicium supernaturale necessario est verum, iudicium autem enuntians honestatē obiecti realiter inhonesti, & prohibiti non est verū. Ergo cognitio tunc proponens honestatem obiecti erit apprehensio, quæ falsitatis immunis est. Neque satisfacies, si dicas tunc iudicium enuntiare honestatem esse apparentem, quod est verum. Quoniam actus salutis fieri potest circa obiectum re ipsa prohibendum, propositum tamē directe honestum, quamuis reflexe non iudicetur apparere honestum, sed directe putetur esse honestum. Tunc autem cognitio supernaturalis necessaria honestatis obiecti directe propositæ non est iudicium, quod est falsum. Ergo erit sola apprehensio, quæ formaliter falsa repugnat. Secundo fieri potest actus supernaturalis ex illustratione gratiæ præuenientis. At hæc illustratio plerūque pertinet ad solam apprehensionem, sicut inspiratio voluntatis ad solam simplicem affectionem, vt lib. 1. illustrabimus. Ergo ex sola apprehensione supernat. honestatis obiecti fieri potest actus salutis, qui liber, & absolutus esse solet.

Secunda.

Tertio, cum sola apprehensione bonitatis, & malitiæ obiecti potest voluntas amare, & odisse efficaciter obiectum. At amor efficax procedens à voluntate potente odisse obiectū est liber. Ergo amor efficax & liber potest procedere ex sola apprehensione obiecti. Minor, & consequentia probatione non egent. Probatur maior. Vt voluntas possit amare obiectum, sufficit, quod proponatur tanquam conueniens naturæ rationali, & vt possit odisse, quod proponatur tanquam discōueniens appetitui sentienti. At potest obiectum sic proponi per solam simplicem apprehensionem. Nam etiam conuenientia obiecti, apprehensionis obiectum est, non solum enim extrema, sed etiam vni ipforum extremorum ante iudicium apprehenditur, vt libro de anima docui, & fere omnibus commune, est quidquid Lorca infra oppositum censet esse allucinationem, Patris

Tertia.

Quarta ratio.

Explicatur: cuius generis sit apprehensio mouens affectum liberum, & efficacem voluntatis

Differunt nobis.

Patris Vasquez. Ergo cum sola apprehensione bonitatis, & malitiæ obiecti potest voluntas amare, & odisse efficaciter obiectum. Quarto bonum apprehensum sine malo excitat amorem efficacē necessarium, & malū apprehensū sine bono excitat necessarium odiū. Ergo bonū apprehensum simul cū malo potest excitare amorē liberū. Consequentia videtur bona, quia eo ipso quod apprehensionis boni excitant amorem, efficacem necessarium, adiungatur apprehensio mali, propositio obiecti non est determinata, sed indifferens, qui pp̄t sufficiens excitare amorem, & odiū, cum voluntas simul iunctas habeat facultatem amandi, quæ illi aderat ex sola apprehensione boni, & facultatem odio habendi, quæ aderat ipsi cū sola apprehensione mali. Antecedens probatur primo ex motibus primo primis, qui plerumque efficaces in extremas actiones ex sola apprehensione boni, aut mali excitari solent priusquam intellectui locus detur ad iudicium. Secundo ex appetitu sensitivo, qui efficaciter fertur in ium obiectum, quamuis sensio interior qua mouetur, non sit iudicatiua, sed solum apprehensiuæ, quidquid aliter sentiant Pater, Suarez P. Salas, & alij referendi num. vndecimo. Etenim iudicare affirmantis est, assentientis, & iungentis assertiue ex parte obiecti prædicatū cū subiecto, sensus autem interior nihil affirmat, aut negat, non assentitur obiecto, non asserit quidquam, neque ex parte obiecti prædicatum cum subiecto coniungit. Neque refert obiectum conoscere tanquam sibi conueniens. Nam etiam simplex apprehensio antecedens iudicium cognoscit obiectum conueniens, & prædicatum subiecto coniunctum, vt nuper dicebamus; & dicemus numero decimo quarto. Tunc sic apprehensio sensitiva potest inducere appetitum in affectum efficacem obiecti. Ergo etiam apprehensio intellectualis voluntatem. Nam intellectualis non est minoris perfectionis, & efficacitæ, quam sensitiva.

Notare tamen est, duplex esse genus apprehensionis intellectualis. Alterum earum apprehensionum, quæ obiectum proponunt probabile per iudicium, quia simul cum obiecto proponunt rationem aliquam obiectiuam, propter quam illi assentiri possit intellectus, vt cum proponunt sanctum hominem variis virtutum officiis deditum, miraculis clarum, à viris pietate, & doctrina plenis venetatum, & quæ apprehensiones suasiuæ sunt assensus, & virtualiter iudicatiuæ. Alterum earum, quæ obiectum simpliciter concipiunt nullam proponentes rationem, propter quam intellectus in assensum perducatur possit, vt cum proponitur paritas stellarum. Turca dormiens aut quid simile, Igitur cum apprehensionem proficemur sufficientem ad affectum efficacem, & liberum voluntatis, de priori genere apprehensionum, non de posteriori differimus, vt sæpius superioribus disputationibus monuimus, neque aliud de iudicio Patris Vasq. & alicuius Theologi, qui nostræ incubuerit opinioni, purandum est, neque aliter potest inter doctos Theologos hæc disputatio moueri.

Nihilominus pronuntiato nostro refragantur plures graues Theol. P. Suarez. 1.3. d. 5. sect. 3. n. 4. tom. 1. Met. d. 2. 3. sect. 7. P. Valent. d. 1. q. 2. punto. 1. in 3. q. illius. P. Azor. tom. 6. lib. 1. c. 28. q. 3. P. Salas 1. 2. q. 1. tom. 1. d. 5. n. 17. P. Lannerus 1. 2. d. 2. Ripaldus de Ente Tom. 1.

q. 2. dub. 2. n. 16 P. Granad. 1. 2. cont. 2. tom. 1. d. 1. n. 6. P. Hurrad. de anima disp. 14. sect. 7. nec non Cardinalis Bellarm. lib. 3. de lib. arb. c. 8. prop. 6. Medina 1. 2. q. 10. art. 3. denique Lorca de actibus humanis d. 10. censens oppositum improbabile. Quam rigidus, quam facilis censor in opiniones P. Vasquez, Consule vtumque, decernes, nihil à Lorca adduci, quod prius à P. Vasquez obiectum, & præoccupatum non sit.

Ergo primo obicitur S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 1. ad 2. sic asserens, sicut imaginatio forma sine affirmatione conuenientis, vel nociui non mouet appetitum sensitivum, ita neque apprehensio veri sine ratione boni, & appetibilis. Respondeo. Sanctus Thomas hic non exigit iudicium, sed apprehensionem ad mouendam voluntatem, non eam, quæ quoquo modo proponit obiectum, sed eam, quæ proponit vt bonum conueniens, aut diuconueniens malum. Quod nos minime diffitemur.

Prima obiectio ex S. Thoma.

Explicatur

Secundo Aristotel. lib. 3. c. 3. textu 154. cum opinamur aliquod malum esse, atque terribile, continuo perturbamur, similiter cum opinamur quidpiam esse tale, vt in illo sit considerandum. At cum imaginamur talia, perinde afficimur, ac si in pictura ea spectaremus. Ergo requiritur saltem opinio, & non sufficit apprehensio, vt afficiamur in obiectum. Similiter lib. 3. c. 7. text. 30. Atque cum bonum, aut malum dicit affirmando, aut negando, tunc fugit, aut prosequitur. Explicat Aristot. quando voluntas moueatur ab intellectu. Docet autem, tunc moueri, quando bonum, aut malum affirmatur, aut negatur per iudicium. Ergo vt voluntas moueatur ab intellectu, requirit iudicium. Ad primum testimonium respondeo Aristoteles ibi non agit de affectu absoluto, & libero, de quo præsens dubitatio est, sed de affectione necessaria, & simplici, quæ ex opinione obiecti horribilis continuo concipitur, ad quam aduersarij ipsi fatentur, apprehensionem sufficere. Deinde animus Aristot. ibi non est explanare modum, quo voluntas ab intellectu mouetur, vt peperam arbitratu Lorca, sed differentiam, qua discrepant inter se imaginatio, & opinio. Eum enim sic præmittit. Non idem autem esse imaginationem, & existimationem patet. Quod mox arguit ex eo, quod potest esse imaginatio mali, aut boni, quin animus erigatur in spem, aut in timorem desiciatur, vt cum voluntaria imaginatio vagatur fingens mala, aut bona quæ nulla ratione proponuntur futura, aut possibilia, opinio vero, qua eadem putantur futura, aut possibilia esse non potest, quin illico animus palleat aliquo affectu necessario timoris aut spei. Quod nobis contradicens non est, qui vltro fatemur, plures esse apprehensiones adeo simplices, quæ animum in affectum non moueant, nempe eas, quæ alicuius assensus principia suadentia non sunt, vt præmonuimus n. 10. Ad secundum testimonium respondeo. Aristot. ibi non explicat modum, quo intellectus voluntatē in affectum mouet, vt obicit Lorca, sed cognitionem intellectus, & sensus interni, de quo sensu ait appetitum interdum in prosequutionem, fugamque lacessere, nam cum incundum, aut molestum discernit, quasi affirmauerit, aut negauerit, tunc prosequitur, aut fugit. Hæc sunt Aristotelis verba non illa, quæ argumento obijciuntur. Itaque non exigit formale iudicium affirmans, aut negans, quod

Secunda. ex Aristot.

Explicatur.

quod sensui continere non potest, sed quasi iudicium affirmans aut negans, qualis est apprehensio virtualiter iudicativa, & inductiva formalis iudicij; quam explicuimus n. 10. ad prosecutionem, aut fugam requiri. Deinde neque cognitionem quasi affirmantem, aut negantem asserit necessarium; sed solum ait, prosecutionem aut fugam ex tali cognitione moueri posse; quod inficiari non possumus, qui eam vim apprehensioni concedimus. Itaque solum affirmat, cognitionem sensus quasi iudicantem sufficere: non negat, sufficere apprehensionem intellectus inducentem iudicium, ut voluntas in amorem, aut odium prouocetur.

16 Tertia obiectio Lorca.

Expeditur.

Tertio arguit Lorca. Ut voluntas amet bonum, debet proponi tanquam conueniens. Ergo per iudicium. Nam iudicium est cognitio praedicti ut conuenientis subiecto. Hoc argumentum ait Lorca; esse euidens, & hallucinari Recentiores, qui admittentes necessariam cognitionem boni ut conuenientis subiecto negant necessarium iudicium. Sed cum uenia Magistri Lorca debilissimum argumentum est, & ex ignorantia naturae apprehensionis, & iudicij profectum. Et enim apprehensio, & iudicium non distinguuntur ratione obiecti, sed ratione modi, quo referunt idem obiectum; scilicet non distinguuntur, quod apprehensio non referat conuenientiam praedicti cum subiecto, quam iudicium refert, sed quod iudicium refert illam asseriue, ferendo sententiam de illo affirmantem, aut negantem; apprehensio uero eandem refert non asseriue, sed simpliciter, quin ferat sententiam de illa affirmantem, aut negantem. Nam per apprehensionem complexam respondentem huic termino adiectiuo Homo albus concipitur conuenientia, & unio albedinis cum homine, quae essentialiter constituit hominem album; item per apprehensionem, qua proponitur hoc dubium, Petrusne est iustus? concipitur conuenientia, & unio iustitiae cum Petro. Tamen quia conceptus eius conuenientiae, & unionis asseriue non est, talis conceptus non est iudicium, sed simplex quadam apprehensio. En igitur qua ratione possit esse cognitio conuenientiae praedicti cum subiecto, quin talis cognitio sit iudicium. Ergo cum apprehensio proponit bonum ut conueniens subiecto sub motiuo, sub quo talis conuenientia asseribilis, seu probabilis est per iudicium, quamuis re ipsa non asseratur, neque probetur per iudicium, poterit voluntas in amorem moueri. Quod absque hallucinatione vlla nostrum asseritum tuetur.

17 Quarta Patris Salas.

Quarto P. Salas cum aliis. Non potest voluntas odisse beatitudinem, neque amare miseriam. Tamen potest apprehendi beatitudo ut mala, & miseriam ut bona. Ergo sola apprehensio bonitatis, aut malitiae non sufficit ad amorem, aut odium. Respondeo facile. Beatitudo non potest apprehendi ut mala, neque miseriam ut bona, apprehensione reddente obiectum probabile per iudicium, hoc est, sub motiuo, quod possit inducere iudicium. At ut notauimus n. 10. non quauis apprehensio, sed quae obiectum proponit probabile per iudicium, seu quae potest inducere iudicium, amorem laceffit aut odium.

18 Quinta Patris Suarez & P. Ianneri

Quinto P. Iannerus cum P. Suarez, & aliis. Ut voluntas moueatur affectu efficaci, deliberato, debet obiectum sic proponi possibile, ut simul excludatur iudicium de impossibilitate rei, quia alioqui nemo opetabitur rationabiliter. At per

solum apprehensionem possibilitatis non sic proponitur obiectum possibile, ut excludatur iudicium de impossibilitate, quia cum sola apprehensione possibilitatis componitur iudicium de impossibilitate rei. Ergo sola apprehensione obiecti non potest voluntas affectu efficaci, & deliberato moueri. Hoc est omnium vrgentissimum argumentum. Tamen absque negotio soluitur. Primum quia potest voluntas affici absolute, & efficaci affectu in obiectum propositum impossibile; non quia actus sit absolutus, & efficax eoad effectum, sed solum quoad affectum, scilicet eius conditionis, ut si obiectum esset possibile, & constitutum in potestate voluntatis, & vitalis affectus eodem modo daretur executioni obiectum, quo datur obiectum nunc absolute possibile, & in potestate voluntatis constitutum, ut odium Dei potest esse absolutum, & efficax, quamuis afficiatur in non esse Dei absolute impossibile, & detestatio peccati praeteriti absoluta, & efficax asseritur, licet non fuisse peccatum praeteritum, quod ea detestatione expectatur, absolute impossibile sit; de quo plura disputatione 14. sectione 3. Secundo quia ut voluntas expectat prudenter affectu absolute, efficaci aliquid obiectum, sufficit, ut proponatur possibile solum probabiliter, ita ex vitali propositione possit fieri iudicium probabile possibilitatis, excludens in sensu composito iudicium impossibilitatis, quamquam simul cum tali propositione possit componi iudicium impossibilitatis, dum tale impossibilitatis iudicium non excludat probabilitatem possibilitatis; nam ad agendum prudenter, expectari non debet euidencia rei, ut omnes Theologi decernunt, alioqui rara admodum essent prudentes actiones. At per solum apprehensionem potest obiectum sic proponi probabiliter possibile, ut possit fieri iudicium probabile possibilitatis, & locus dari solo iudicio probabili impossibilitatis, ut n. 10. exposuimus.

Diluitur.

Sexto arguit P. Granadus cum Bellarmino, & aliis. Actus supernaturalis, & mortal. ter bonus debet fieri iuxta rectam rationem, & prudentiam. At recta ratio, & prudentia iudicativa est. Ergo non sufficit fieri ex sola apprehensione obiecti. Respondeo. Recta ratio, & prudentia formalis pertinet ad iudicium; recta ratio, & prudentia virtualis potest pertinere ad apprehensionem, non qualemcumque, sed eam, quae obiectum proponit probabile per iudicium, in quod iudicium apprehensio vi sua intellectum inducit. Igitur ut actus fiat moraliter bonus, non requiritur fieri iuxta rectam rationem, & prudentiam formalem actu existentem, sed possibilem; sufficitque fieri iuxta rectam rationem, & prudentiam virtuales actu existentem. De quo scilicet seq.

19 Sexta Bellarmini, & P. Granadi.

Respondeamus.

Denique P. Vasquez sic excipit actus timoris, ac spei. Eo differt spes a simplici dederio, quod desiderium fertur in bonum futurum sine opinione futuri, spes uero in bonum futurum cum opinione, & credulitate futuri. Similiter differunt odium simplex, & timor mali. Ergo ad affectus timoris, ac spei requiritur iudicium. Item excipit electionem hac ratione. Ad electionem requiritur consultatio mediolorum. Consultatio non est sine iudicio. Ergo solum differunt simplex desiderium, ac spes boni futuri, quod ad desiderandum bonum futurum sufficit proponi possibile per media, ad sperandum uero futurum, requiritur praeterea, ut proponatur futurum, sicut

20 Postremo P. Vasquez.

Occurritur

sicut propositio possibilitatis requisita ad desiderium potest fieri per solum apprehensionem suam iudicij, sic propositio futurationis insuper requisita ad spem, per solum apprehensionem suam iudicij, fieri potest. Idem proportione timore dicendum. Suadent affectus, quibus fugiunt Bruta viagam minitantem malum; nam hi affectus timoris sunt, aut timor per similes; Tamen ex sola apprehensione mouentur. Ergo ad affectum timoris sola apprehensio sufficit. Quandoquidem P. Vasquez exemplo Brutorum arguit, alios affectus prosecutionis, & fugae non requirere iudicium. Neque ratio obiecta pro iudicio electionis conuincit. Nam ad electionem sufficit consultatio virtualis mediolorum quae sit apprehensio suauum iudicij, proponentem media, quae sunt necessaria, & aptiora ad consequendum finem. Sicut ad intentionem finis similis propositio conuenientiae finis, & consequibilitatis per media, satis est in sententia P. Vasquez.

SECTIO II.

De, & quae cognitiones practicae necessariae sint ad affectum supernaturalem.

19 Explicatur duae cognitiones practicae in cotrouersia Theologorum positae.

De cognitionibus in disputationem veniunt. Altera, quae dicitur imperium, & respondet ex parte intellectus his uocibus *fac hoc*, cogens arbitrium ad uolendum. Nam hoc imperium necessarium esse ad omnem affectum voluntatis etiam primam intentionem finis, uolunt Paret Talencia 1. 2. disputatione quadagesima quarta, capite primo, & Lorcam de actibus humanis disputatione decima, diff. 2. Alij uero imperium necessario anteponunt electioni, & non intentioni. Ita uidentur sentire Caietanus 1. 2. quaestione quinquagesima octaua, art. 4. & qu. 66. art. 3. & 2. 2. quaestione 47. art. 6. & 7. Medina, quaestione 13. art. vii. & quaestione decima septima art. 3. Alij uero arbitrantur, esse necessarium post electionem ad eum actum voluntatis, qui dicitur usus. Ita communiter Thomista, Capreolus in 3. dist. 36. quaestione vnic. art. 3. Vignetus capite tertio; s. 6. Caietanus, & Medina, quaestione decima septima, art. 3. quos sequuntur Gregor. de Valentia disputatione secunda, quaestione quarta, puncto. 1. & quaest. duodecima, puncto. 1. & Pater Iannerus 1. 2. disputatione 1. quaestione tertia, num. 66. At Mera cognitio practica est iudicium dictans expedire amorem, aut odium obiecti, quod differat a iudicio proponente honestatem obiecti in eo, quod illud non respicit directe affectum elicendum a voluntate, sed solum conuenientiam, aut disconuenientiam obiecti, illud uero respicit directe ipsam voluntatis affectum conuenientem, aut disconuenientem subiecto. Hoc enim iudicium practicum dictans affectum voluntatis arbitrantur, necessarium ad omnem voluntatis affectum P. Suarez 1. 2. disputatione sexta, de uoluntate sectione 5. numero sexto; Lorca de actibus humanis disputatione decima, diff. 2. ... 2. & 3. P. Granad. 1. 2. tract. 1. 2. disp. 3. n. 2. & communiter recentiores.

20 Afferio prima.

Afferio primò. Ad omnem in genere volunta-

ris affectum etiam primam intentionem finis non est necessarium imperium intellectus. Ita Adrianus quodlib. 4. art. 1. Almainus 3. Moralium capite secundo, Maior in 4. distinctione 33. P. Fonseca 9. Metaph. capite secundo, quaest. prima, sectione 3. P. Azor tom. 1. libro primo, capite vigesimo nono, quaestione secunda, P. Valentia 1. 2. disputatione quadagesima quarta, capite primo, & disputatione 40. capite quarto, P. Suarez Metaph. disputatione decima nona, sectione 6. & 7. & 1. 2. vbi supra, P. Salas 1. 2. tract. 1. disputatione quinta, numero 20. & tract. 6. disputatione secunda, sectione 3. P. Granad. 1. 2. cotrouers. 2. tract. 7. disputatione secunda, numero quinto; Lorca supra, Patrocinatur aperte S. Thomas 1. 2. quaestione decima septima, art. 1. diserte asserens, actum imperij supponere actum voluntatis. Item articul. quinto ad tertium dicens, *primum voluntatis actum non esse ex imperio rationis, sed ex instinctu natura, aut superioris causa ne in infinitum procedatur.*

21 Prima probatio.

Probatum primò. Hoc imperium non potest esse voluntarium; quia alias, ut ait Sanctus Thomas, daretur processio infinita imperiorum, & actuum voluntatis. Necessarium autem & inuoluntarium esse repugnat, quia tolleret libertas uolendi, siquidem eius imperij assertores docent, tale imperium cogere necessarium uoluntatem ad suum affectum, affectus autem necessario sequutus ex causa necessaria non est liber, sed omnino necessarius. Ergo tale imperium primum ad omnem affectum voluntatis repugnat, Neque difficultatem istam expedit euasio eorum, qui apud P. Suarez supra sectione 6. numero 5. uolunt, tale imperium esse liberum, quin procedat ab actu priori voluntatis, quia comitatur existentia necessaria actum voluntatis liberum. Quoniam intelligibile est, actum intellectus imperare, & determinare affectum voluntatis, quin eum affectum praecedat, & aliquam in eundem causalitatem exerceat. Ergo non potest imperium esse simultaneum cum affectu voluntatis, sed natura antecedere necesse est. Deinde ex eo quod intellectus sit causa necessaria talis imperij, etiam erit causa necessario determinans affectum voluntatis, imperio necessitate annexum. Nam quod est causa determinans necessario debet omnia, quae cum tali effectu necessitate coniuncta sunt.

22 Secunda

Secundo probatur. Cum uoluntas est libera libertate contrarietatis, habet simul omnia requisita ad amorem & odium, nam sine omnibus requisitis ad amorem, & odium nequit simul uoluntas esse potens amare, & odisse obiectum. Tamen simul intellectus non imperat amorem, & odium, nam duo contradicentia simul imperare non potest. Ergo imperium efficax, intellectus non est necessarium ad omnem affectum amoris, & odij. Neque dissoluit, qui respondent (quod mihi arguenti responsum est) tunc intellectum imperare uoluntati indereminante, & sub disiunctione, ut eliciat amorem, aut odium. Tunc quia hoc imperium a suis assertoribus datur necessarium, ut determinet uoluntate quoad exercitiu uoluntate aut quoad exercitiu non determinat imperiu inde tractu. Tum quia facile est imperiu indifferens ad duo cotradictoria, ut si superior religionis imperet religioso, ut oret aut non oret. Id enim potius esset permittere utrumque cotradictorium;

rium, quam imperare; imperij enim, & præcepti est ligare subditum ad aliquam contradictionis partem.

Tertio; Beatus diligit Deum, & voluntas elicit actus primo primos absque imperio, sicut bruta actus appetitus eliciunt nullo imperio præcedente. Ergo ad omnem affectum voluntatis hoc imperium necessarium non est. Si verò dicas, ad omnes affectus liberos requiri. Sic arguo. Idem affectus, qui est necessarius ex cognitione delectata obiecti, accedente cognitione indifferenti obiecti est liber, etiam si nullus præcedat actus reflexus intellectus circa illum, nam eo ipso definit ratio necessitatis voluntatis. Ergo ut talis actus fiat liber non requirit imperium reflexum.

24 Obicitur. Aristoteles. Obicitur primò Arist. 3. de anima c. 9. r. 46. sic scribens; sed neque cum speculari aliquid huiusmodi, iam præcipit aut prosequi, aut fugere; quem admodum, sæpe intelligit terribile aliquid, non iubet, sed cor mouetur. Id est, quamuis proposito obiecto terribili appetitus sensitivus moueatur; voluntas tamen non mouetur, quia intellectus non præcipit. Ergo imperium voluntatis requiritur ad motionem voluntatis, & sola obiecti propositio non sufficit, quæ ad motionem appetitus sufficiens est 7. Respondeo Aristot. ibi non agit de motibus voluntatis, sed de motibus progressivis; eosque ait, non procedere ab intellectu speculativo, quia intellectu speculante obiectum contingit hominem non progredi, aut fugere. Quare similiter probat, neque eos procedere ab intellectu pratico, & imperante, quia intellectus nonnumquam iubet ratioque fugere aliquid, aut persequi dicit, at non obtemperat homo, neque mouetur. At nos agimus de motibus affectivis voluntatis; non de progressivis potentia loco motiva, de quibus rotus est ibi Aristoteli sermo. Qui etiam imperio intellectus negat in eos motus facultatem mouendi.

25 Secunda obiectio. Secundo, voluntas secundum se est indifferens quoad exercitium ad intendendum finem. Ergo determinari debet ab imperio. intellectus ad intentionem finis; Nam alias non erit ratio, quare voluntas hanc partem contradictionis alligat potius, quam illam. Facilis est responsio. Voluntatis est indifferens indifferencia libertatis, cuius proprium est à se esse determinatam indifferencia, & non ab alio. Atque ita causa eligendi hanc partem contradictionis potius, quam illam, non est imperium intellectus, sed libertas ipsius voluntatis, quæ determinatam vniuersi partis præ alia habet in sua electione, & potestate constitutam.

26 Assertio secunda. Affero secundo, Neque ad electionem mediorum actus imperij necessarius est. Ita relati n. 20. Docet S. Thomas aperte 1. 2. quæst. 17. art. 3. corp. & ad 1. imperium esse posterius electione. Prima ratio. Probatur primo. Intentio sæpe identificatur electioni, ut lib. de anima docui, doceboque in Metaph. At imperium antecedens intentionem necessarium non est, ut assertionem superiori ostendimus. Ergo neque est necessarium imperium antecedens omnem electionem. Deinde si medium est vnice necessarium ad finem, sufficit intentio efficax finis, ut illico sequatur electio, quamuis non intercedat imperium. Si vero media exequentia finis plura sint, inter quæ libera sit voluntati electio, tollitur per imperium efficax libertas electionis post intentionem relicta. Nam posito imperio, ut eius assertores sentiunt, necessario

sequitur actus imperatus; imperium autem posita intentione non necessario est, aut ad electionem necessarium non est, nam sicut voluntas post intentionem finis potest libere velle imperium huius medij præ alio sine imperio præuio ad amorem imperij, ne detur processio infinita imperiorum sic poterit libere velle hoc medium præ alio per electionem nullo præcurrenti imperio talem electionem. Frustra igitur ad electionem mediorum imperium exigitur. Tertio potest voluntas sola propositione finis velle finem sine imperio. Ergo etiam poterit sola propositione utilitatis mediorum velle media post intentionem absque imperio. Nam propositio utilitatis mediorum æquè confert ad electionem, ac propositio bonitatis finis ad intentionem. Aliunde autem magis determinata est voluntas ad electionem post intentionem finis, quam erat ad intentionem post solam propositionem finis. Vt quid igitur ad electionem potius, quam ad intentionem desideret voluntas imperium? Demum imperium internum cadit sub experientiam humanam, ut cum voluntas libere se excitat ad amandum aliquod obiectum quasi secum loquens, *Ama hoc obiectum honestum, fuge illud turpe*. At vero cum eligimus media non experimur hæc imperia. Commentitia ergo illa sunt.

27 Obicitur. Arguit Medina quæstione 17. art. 3. nulla fit electio nisi præcedente actu prudentia. At prudentia actus est præcipere, seu imperare, ut tradit Aristoteles 6. Ethic. cap. 10. & S. Thom. 2. 2. q. 47. artic. 8. Ergo nulla fit electio, nisi præcedente imperio. Respondeo. Potest esse electio, quin necessario præcedat actus prudentia, ut progressu exponemus. Deinde esto aliquis prudentia actus necessarius sit, non requiritur ante electionem omnis prudentia actus. Præcedat igitur iudicium dictans expedire electionem huius medij, cur præcedere necesse est imperium ab eo iudicio prudentia distinctum?

28 Tertia assertio. Affero tertio. Neque ad vsum est necessarium imperium. Ita omnes adducti num. 20. excepto P. Iannero. Primo quia plerumque electio mediorum non distinguitur apud vsum affectiuo voluntatis, ut ostendimus in Metaph. Ergo cum ad electionem, probauerimus, non indigere imperio, neque indigebitur semper ad vsum. Secundò quia ad vsum sufficit propositio exequutionis conuenientis post intentionem, & electionem sicut ad intentionem sufficit propositio finis, & ad electionem propositio mediorum; siquidem æquè confert propositio exequutionis ad volendum illam, ac propositio finis ad intendendum, ac propositio mediorum ad eligendum. Aliunde voluntas tam determinata est ad volendum exequutionem per electionem, ac est determinata ad volendum per intentionem. Cur igitur voluntati opus erit imperium ad affectum exequendi magis, quam ad affectum intendendi, aut eligendi. Tertio quia cum modus exequendi medij est vnicus, vsum post electionem non est liber, ac proinde non est necessaria determinatio imperij; cum vero is modus est multiplex, tollitur libertas vtendi, sicut arguebamus de electione post intentionem. Quarto quia hæc imperia sunt extra experientiam, qua communiter operamur. Eadem igitur argumenta reiciunt necessitatem imperij ad vsum affectiuum voluntatis, quæ reiciunt illam ad electionem mediorum. Demum bruta

sequitur actus imperatus; imperium autem posita intentione non necessario est, aut ad electionem necessarium non est, nam sicut voluntas post intentionem finis potest libere velle imperium huius medij præ alio sine imperio præuio ad amorem imperij, ne detur processio infinita imperiorum sic poterit libere velle hoc medium præ alio per electionem nullo præcurrenti imperio talem electionem. Frustra igitur ad electionem mediorum imperium exigitur. Tertio potest voluntas sola propositione finis velle finem sine imperio. Ergo etiam poterit sola propositione utilitatis mediorum velle media post intentionem absque imperio. Nam propositio utilitatis mediorum æquè confert ad electionem, ac propositio bonitatis finis ad intentionem. Aliunde autem magis determinata est voluntas ad electionem post intentionem finis, quam erat ad intentionem post solam propositionem finis. Vt quid igitur ad electionem potius, quam ad intentionem desideret voluntas imperium? Demum imperium internum cadit sub experientiam humanam, ut cum voluntas libere se excitat ad amandum aliquod obiectum quasi secum loquens, *Ama hoc obiectum honestum, fuge illud turpe*. At vero cum eligimus media non experimur hæc imperia. Commentitia ergo illa sunt.

29 Explicatur S. Thomas. Neque video quidquam, quod oppositum, vel leuiter suadeat. Opponitur Sanctus Thomas 1. 2. quæstione 17. articulo 3. ad 1. dicens, imperium esse prius vsum, & posterius electione. Verum S. Thomas non docet, tale imperium esse necessarium; sed interdum dicit ad superandum difficultatem vsum, quæ maior est, quam intentionis, aut electionis, ut colligere est ex illis verbis; *voluntas alicuius incipit vsum exequendo imperium rationis, quandoque quidem voluntas alterius, cum aliquis imperat alteri; quandoque autem voluntas ipsius operantis, cum aliquis imperat sibi ipsi*. Quandoque igitur, non semper interuenit imperium, quo aliquis imperat sibi ipsi. Fingunt nonnulli nescio quam connexionem, seu similitudinem necessariam potentiarum, ut præcedente electione voluntatis illico intellectus intimet suo imperio vsum. Tamen id non probant. Neque possunt; quoniam eadem ratione danda est connectio inter voluntatem, & intellectum, ut intendente voluntate finem illico intellectus imperaret electionem. Hoc autem negant. Quæ igitur consequentia adstruendum est imperium necessarium ad vsum?

30 Assertio quarta. Affero quarto. Neque ad vllum voluntatis actum est necessarium iudicium practicum dictans reflexe expedire supposito illum elicere. Ita dixerit Pater Salas 1. 2. tract. 1. disputatione 5. num. 19. & P. Vasquez disputatione 44. cap. 4. docereque tenentur quotquot reiciunt necessarium imperium, aut iudicium de bonitate obiecti, ex eo quod bruta appetunt absque imperio, & iudicio de bonitate obiecti. Nam etiam appetunt absque iudicio reflexo de conuenientia ipsius actus appetendi. Ergo neque hoc iudicium reflexum necessarium est ad volendum. Similiter qui eos actus diffidentur necessarios, quia affectus necessarii, ut motus repentini, dilectio Dei in patria, sunt sine eiusmodi actibus; nam etiam fiunt sine iudicio pratico reflexo. Ergo neque hoc iudicium requiritur. Scio hoc iudicium à plerisque non exigi ad affectus necessarios. Sed inde arguitur, neque ad affectus liberos esse necessarium. Nam ut affectus necessarius elicitur sine tali iudicio fiat liber, non requiritur, ut intellectus reflexe iudicet de bonitate talis actus, sed sufficit, ut intellectus aduertat malitiam obiecti, quæ prius sibi erat ignota: nam eo ipso iudicat intellectus indifferenter de obiecto, & voluntas, quæ prius solum erat potens amare obiectum, constituitur potens odio habere. Ergo sola propositione obiecti absque reflexa propositione actus amabit voluntas libere, quod prius amabat necessario. Explicatur; potest intellectus proponere directè bonitatem, & malitiam obiecti, quin proponat reflexe bonitatem, aut malitiam amoris ipsius; nam sicut potest proponere bonitatem obiecti, quin proponat conuenientiam amoris, cum is necessarius est, ita poterit boni-

31 Probatio secunda. Secundo intellectu iudicante amorem obiecti honesti præferendum amori obiecti turpis, potest voluntas relicto amore obiecti honesti diligere obiectum delectabile turpe. Ergo ad amorem liberum obiecti non est necessarium iudicium practicum dictans existentiam amoris. Nam simul cum iudicio dictante amorem honesti præferendum turpi, repugnat iudicium dictans amorem turpis obiecti præferendum honesto. Antecedens manifestum est. Tum quia simul cum eo dictante amorem honestum præ turpi manet voluntas libera libertate contrarietatis ad vtrumque amorem. Tum quia si amorem obiecti turpis præcederet necessario iudicium dictans eum amorem esse præferendum honesto, quoties homo eligeret amorem turpem, esset hæreticus; hæretici enim est iudicium dictans amorem turpem anteponendum honesto. Tum quia conscientia stimuli fatigant animos peccantium, quia voluntate eligunt, quod ratio proponit detestandum. Quo spectat illud Medea apud Ouidium.

32 Evasio præcluditur. *Vida meliora, proboque, Deteriora sequor.* Dices, tale iudicium non exigi ad omnem affectum liberum, sed solum ad moraliter bonum. Sed contra. Tale iudicium non exigitur, ut fiat amor honesti secundum se; neque ut is amor fiat moraliter bonus. Nam sicut voluntas proposito indifferenter obiecto delectabili turpi potest amare obiectum delectabile sine eo iudicio reflexo; sic proposito indifferenter obiecto honesto poterit honestum diligere absque tali iudicio. Aliunde is amor honesti sic elicitur erit moraliter bonus; nam erit amor liber obiecti honesti propter se. Ergo neque ut sit amor honesti, neque ut sit moraliter bonus, requiritur tale iudicium reflexum. Explicatur; demum, ab intellectu proponi obiectum honestum, & delectabile turpe, quin proponatur reflexe amor honesti præferendus turpi. Sicut, tunc potest voluntas amore libero prosequi obiectum delectabile, poterit prosequi libero amore honestum. At is amor honesti liberè elicitur erit moraliter bonus; quia relicto turpi eligit libere honestum propter se, quod sufficit ad bonitatem moralem actus. Ergo neque ad affectum moraliter bonum desiderare est tale iudicium reflexum.

33 Alia evasio. Dices secundo; tale iudicium reflexum desiderari ad amorem honesti liberum libertate contradictionis; amorem autem, de quo superius arguimus, esse liberum libertate contrarietatis. Sed contra. Aut est possibilis pura ommissio libera, aut non; si pura ommissio libera possibilis est, potest voluntas amare honestum libertate contradictionis, quamuis ex defectu cognitionis reflexa nequeat amare, aut odisse reflexe amorem honesti. Si pura ommissio impossibilis est, quamuis reuera ad libertatem contradictionis necessaria est cognitio reflexa amoris, ex vi cuius possit voluntas nolle postinere amorem; tamen non est necessarium iudicium reflexum dictans amorem. Nam ut voluntas nolit amorem honesti, non requiritur tale iudicium, sed sufficit cognitio iudicativa, siue apprehensiva, siue naturalis, siue supernaturalis;

23 Tertia.

24 Obicitur. Aristoteles.

Exponitur.

25 Secunda obiectio.

Responsio.

26 Assertio secunda.

Prima ratio

Secunda.

Tertia.

Quarta.

27 Obicitur.

Exponitur.

28 Tertia assertio.

Prima ratio

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

29 Explicatur S. Thomas.

Refellitur quorundam ratio.

30 Assertio quarta.

Prima probatio.

Urgetur.

Illustratur.

ralis, qua amor honesti proponatur incommodus, aut difficilis voluntati; qui ex vi talis cognitionis poterit cohibere amorem, & amor honesti cum ea cognitione, & potestate voluntatis elicitus erit contradictionis libertate liber; ad quam libertatem volendi amorem potius obest, quam prodest iudicium dictans amorem, retrahit enim potius, quam inducit voluntatem in notationem amoris. Ergo titulo potestatis volendi amorem, quæ ad libertatem contradictionis requiritur, frustra exigitur iudicium reflexum dictans existentiam amoris.

34 Obicitur Aristor.

Expeditur.

Obicitur primò. Aristoteles 3. de anima cap. 9. tract. 4. 3. & cap. 10. tract. 49. ait, non sufficere ad motum voluntatis cognitionem intellectus contemplatiui, sed requiri intellectus practici. Ergo præter cognitionem proponentem obiectum requiritur cognitio practica dictans quid voluntas circa illud agere debet, scilicet, an profectui per amorem, an fugere per odium expediat. Respondeo. Aristoteles ibi, vt ostendi num. 24. non agit de cognitione requisita ad motum affectuum voluntatis, de qua nostra disputatio contendit; sed de cognitione necessaria ad motum progressuum potentie loco motiue. De qua deinde non docet, esse practicam dictando reflexe amorem, aut odium voluntatis, sed solum proponendo opus ipsum externum, quod executioni dandum est, quin sufficiat simplex ipse contemplatio mere speculatiua, qualis de operibus alienis habetur. Nam differit Aristoteles de cognitione necessaria ad eum motum, pro ut communis est hominibus, & brutis. At cognitio dirigens motum progressuum in brutis non est reflexa propositio dictans affectum appetitus imperantem eius motus. Ergo Aristoteles non decernit necessarium iudicium reflexum, de quo nunc contendimus.

35 Secunda obiectio. P. Soarj.

Refellitur.

Secundo arguit Pater Suarez. Ad amandum obiectum non est satis cognoscere obiectum esse in se bonum; sed necesse est cognoscere bonum esse amare tale obiectum; nam licet cognitio bonitatis obiecti veritatem obiecti speculetur, tamen illam non applicat voluntati. Ergo vt voluntas applicetur ad amandum obiectum, requiritur cognitio practica conuenientie amoris obiecti. Respondeo. Obiectum voluntatis amantis, aut est opus dandum executioni imperio voluntatis, vt sunt obiecta iustitie, misericordie, & aliarum virtutum moralium; aut bonum, quod imperio, & executioni volentis subiectum non est, vt cum Deus diligitur per charitatem, & proximus per amicitiam honestam. Cognitio prioris obiecti non est mere speculatiua, sed etiam practica, cum proponat praxim externam tanquam conuenientem, & possibilem supposito amanti. Cognitio posterioris obiecti mere speculatiua est, cum non proponat praxim executioni suppositi amanti subiectam. Neutra cognitio directe refert amorem voluntatis, sed solum bonitatem externam obiecti. Vtraque tamen applicat obiectum amori voluntatis; quia vt applicetur obiectum amori voluntatis, non requiritur dictamen reflexum amoris, sed sufficit presentatio obiecti secundum se conuenientis, & boni; quemadmodum applicatur obiectum appetitui per sensationem internam, quæ solum fertur in obiectum externum, quin reflexe proponat appetitionem internam; item per visionem Dei applicatur bonitas diuina amori Beati,

quin opus sit iudicio dictante reflexe amorem.

36 Vergetur.

Vergetur quis. Cognitio obiecti exequendi imperio voluntatis non potest referre obiectum vt conueniens, & possibile voluntati, nisi proponendo conuenientem, & possibilem amorem efficacem voluntatis; nam conuenientia, & possibilitas obiecti relatiua & conuenientie, & possibilitati amoris efficacis. Ergo ad amorem talis obiecti necessaria est cognitio practica reflexa ipsius amoris. Respondeo. Propter hanc rationem dixi consulto saepe, non requiri iudicium directe referens amorem obiecti, quia esto conuincat, necessariam esse cognitionem indirectam amoris, quæ indiuidua est à cognitione directa obiecti; tamen non conuincit necessitatem cognitionis directæ, & distinctæ à cognitione ipsius obiecti, de qua differimus; quare cum obiectum non est subiectum executioni voluntatis, non colligitur hac ratione necessaria cognitio aliqua reflexa ipsius amoris, sicut volunt assertores huius iudicij reflexi. Præterea neque concluditur necessarium iudicium indirectum amoris, quia vt vidimus sectione præcedenti ad propositionem obiecti sufficit sola apprehensio bonitatis, & possibilitatis ipsius. Ergo absque iudicio etiam indirecto amoris potest amari obiectum imperio voluntatis subiectum. Denique neque euincitur necessaria aliqua cognitio etiam apprehensiuæ formalis bonitatis ipsius amoris. Nam vt actio externa proponatur possibilis, opus non est, possibilem esse affectui bono voluntatis, cum etiam actiones prauæ, quæ malo affectu imperantur, sint voluntati possibile. Neque vt proponatur obiectiue bona, necessarium est, cognosci bonum amorem ipsius; nam vt ex cruciatu bonitate, & malitia humanorum actuum suppono, non est actio exterior obiectiue bona, quia eius amor est formaliter bonus, sed potius è contra ideo amor actionis externæ est formaliter bonus, quia actio externa secundum se, & intrinsece est obiectiue bona, & digna, quæ à voluntate rationali amatur. Igitur neque ratione possibilitatis obiecti, neque ratione conuenientie, & bonitatis eiusdem exigitur cognitio representans bonitatem formalem amoris.

Explicatur.

37 Tertia Lorca. Occurritur.

Tertio arguit Lorca. Illa actio est libera, quam homo determinat ad exercitium per dictamen rationis. Ergo necesse est vt interueniat iudicium de bonitate actionis internæ. Respondeo. Vt actio interna sit libera, non requiritur, vt voluntas determinet illam ad exercitium per dictamen rationis iudicantis de bonitate illius, quia actio interna moraliter mala est libera; quin ratio iudicet de bonitate illius. Item potest esse moraliter bona absque eo iudicio, quia sufficit, vt voluntas se determinet per rationem proponentem bonitatem obiecti externi, quamuis ratio non proponat bonitatem, & conuenientiam ipsius actionis internæ, vt probatione nostræ sententiæ euincimus.

38 Quarta P. Granadi. Exponitur.

Quarto P. Granadus. Non potest esse affectus moralis virtutis, nisi fiat iuxta dictamen prudentie. Ergo affectum morale virtutis supernaturalis præcedere debet dictamen prudentie, quod præscribat existentiam illius. Respondeo. Vt actus sit moraliter bonus, requiritur, vt sit conformis regulis prudentie; non quia actu debeat prudentia præscribere actum; sed quia actus ex ea cognitione obiecti, & circumstantiarum ipsius efficitur, vt prudentia nequeat reprobare illum, sed si

si dictamen eliciat de illo, potius probare teneatur existentiam, quam omissionem. Nam eo ipso quod actus ita libere fiat, vt nequeat prudentia illum reprobare, sed approbare teneatur, erit actus moraliter bonus, quamuis actuale præscriptum prudentie non præcedat: prudentia enim ideo approbat, præscribitque existentiam actus, quia supponit amorem liberum obiecti honesti propter se esse moraliter bonum. At quamuis actuale præscriptum prudentie non præcedat, potest ita existere actus, vt prudentia nequeat improbare actum, sed potius approbare teneatur; nam si ametur libere obiectum honestum propter solum honestatem ipsius, nequit prudentia superueniens prohibere illum. Ergo potest fieri amor obiecti honesti moraliter bonus, & conformis regulis prudentie, quamuis ita ipsa prudentia nihil dicat de existentia actus. Sic bona consequentia argumenti debet fieri iuxta regulam dialecticæ non quia, vt consequentia bona sit, requiratur præcedere actu directionem dialecticam sed quia re ipsa colligitur conformis regulis, quas dialectica tradere solet, ideoque iudicis dialectica de consequentia Theologica, aut Philosophica, non reprobat illam. Adde. Actus virtutum moralium, qui versantur circa actiones subiectas imperio voluntatis, fieri omnes ex scripto actuali prudentie; quia prudentia non solum præscribit actiones internas, sed etiam externas, quæ honeste sunt, vt exposuimus sectione præcedenti numero tertio. Ad eos autem actus necessariam esse cognitionem honestatis obiecti, quæ insidet actionibus externis, ostendimus sectione præcedenti. Nunc vero solum rejicimus præscriptam actualem prudentie circa ipsas actiones internas, quæ non sunt virtutum obiecta, sed actus.

59 Vergetur argumentum.

Elevatur.

Vergetur. Vt actus sit moraliter bonus non sufficit, obiectum formale esse honestum, sed præterea requiritur, vt amor obiecti honesti non sit prohibitus, nam vt statimus disputatione 50. sectione 8. potest amor obiecti formalis honesti esse prohibitus, & malus. Ergo vt sit moraliter bonus, requiritur cognosci amorem non esse prohibitum, sed bonum. Respondeo primo. Hæc notitia ex natura rei non est necessaria, quia ex natura rei non potest prohiberi amor obiecti honesti propter se, sed solum potestate absoluta Dei. Deinde aliud est cognosci amorem non esse prohibitum, aliud cognosci esse bonum, nam actus indifferens cognoscitur non esse prohibitus, tamen non cognoscitur esse bonus. Igitur solum concluditur necessaria cognitio speculatiua non prohibitionis actus, non vero necessaria cognitio practica bonitatis ipsius. Tertio talis cognitio poterat esse simplex quædam apprehensio bonitatis, sicut potest esse cognitio necessaria obiecti vt sectione præcedenti stabiluimus. Cognitio autem, de qua differimus, iudicium est.

40 Postrema obiectio recentiorum. Reicitur.

Arguent denique recentiores. Nullus est affectus voluntatis, qui non sit reflexus quidam amor sui ipsius. Ergo nullus est affectus voluntatis, qui non debeat præcognosci, prius quam fiat. In primis antecedens est falsum, vt in Metaph. docebo Deinde vt affectus voluntatis se ipsū prosequatur amore, non requiritur iudicium practicum, de quo contendimus, sed sufficit simplex quædam apprehensio ipsius Denique non concluditur necessaria cognitio aliqua specialis ad affectum virtutis, quæ ad affectum vitij pariter necessaria non sit.

At assertores iudicij, quod nostra disputatione expendimus, illud specialiter desiderant ad affectum virtutis

DISPUT. LXIII.

An omnis affectus virtutis supernaturalis dirigatur per cognitionem fidei?

IDIUMVS, omnem affectum super naturalem ortum ducere ex cognitione supernaturali honestatis obiecti. Nunc videndum, an ea cognitio supernaturalis ad affectum super naturalem necessaria pertineat ad fidem? Grauiſſimæ enim difficultates Theologicæ, & frequentes Conciliorum, ac Patrum Ecclesiæ Sanctiones ab hoc examine pendunt; in cuius lucem Theologorum laborem, & sudorem merito desiderabit, quin in hanc disputationem animum, & studium aduerterit.

SECTIONES.

- 1 Præuia aliqua cognitio fidei ad omnem affectum supernaturalem necessaria est.
2 Distingueda est duplex fides supernaturalis, altera stricta, altera laxa.
3 Omnis affectus supernaturalis non procedit ex fide stricta.
4 An dispositio vltima ad iustificationem externa sacramentalem fieri queat sine fide stricta?
5 Argumenta obiciuntur & soluntur.

SECTIO I.

Præuia aliqua cognitio fidei ad omnem affectum supernaturalem necessaria est.

Prima probatio fit ex Paulo, qui illo Hebr. 11. sine fide impossibile est placere Deo, non solum nullam personam posse fieri gratam Deo sine fide, verum neque vllum opus salutare, & placens Deo in vitam æternam fieri sine fide, significat. Nam eo testimonio vtuntur Patres ad probandum, nullum affectum salutarem effici posse viribus naturæ, sed auxilio gratiæ. Ita Augustinus lib. 4. contra Iulianum cap. 3. à medio fute, & cap. 8. prope finem, de prædestinatione Sanctorum cap. 2. & 7. præfat. ad Psal. 31. ante medium; Fulgentius de incarnatione, & gratia c. 25. Prosper lib. 2. de vocacione gentium c. 8. à medio, & plures alij. Item ibidem illud fides est sperandum substantia rerum, sic explicat Magister, est principium, & fundamentum omnium bonorum Rufus Rom. 14. quod non est ex fide, peccatum est, ideo verum esse potest, quia, vt aliquod opus bonum, & salutare fit, ex aliqua fidei cognitione proficisci, necesse est. Igitur aliqua fidei illustratio ad affectum supernaturalem, & salutarem necessaria est.

1 Prima probatio. Hebr. 11.

2 Secunda ex Concilio.

Secunda probatio ex Concilio. Erenim Milenitanum epist. ad Innocentium, quæ apud Augustinum est

est 9. gratiam præuenientem ad omnem affectum supernaturalem necessariam, docet, pertinere ad fidem, & Christianorum esse propriam. Arāficānum secundum, cap. ultimo, sic deceinit; *Hoc salubriter confitemur, & credimus; quod in omni opere bono nos non incipimus; sed ipse nullis nostris precedentibus meritis prius fidem inspirat.* En in omni opere bono Deus incipit prius inspirando fidem. Tridentinum Sess. 6. c. 8. refert, *perpetuum Ecclesia Catholica consensum tenuisse, ut scilicet per fidem ideo iustificari dicamur, quia fides est humana salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis.* At si fieret aliquis actus supernaturalis nulla præcedente fide, non esset fides humanæ salutis initium fundamentum, & radix omnis iustificationis; nam omnis actus supernaturalis est salutaris, & conferens in iustificationem; is autem actus salutaris, & conferens in iustificationem elicitus sine fide initiaret salutem; & radicaret iustificationem sine fide. Explicatur; eodem pacto dicitur fides humanæ salutis initium, & radix omnis iustificationis, quo gratia auxilians dicitur initium, & radix nostræ iustificationis, & salutis. At propterea nullus actus salutaris Catholicè admittitur elicitus sine auxilio gratiæ. Ergo propterea etiam nullus salutaris, ac supernaturalis admitti debet elicitus sine fide. Consequenter capite decimo declarat, *iustos enim de virtute in virtutem crescere in iustitia per Christi gratiam accepta cooperante fide bonis operibus.* Ecce fides cooperatur bonis operibus virtutum, quibus iusti in accepta iustitia crescunt. Eadem autem principia gratiæ cooperantur actibus virtutum, quibus peccatores in iustitiam accipiendam præparantur, & tendunt. Omnes igitur virtutum actus fide cooperante fiunt.

3 Tertia sit ex Patribus. Augustinus epistol. 103. *Restat igitur, ut ipsam fidem, unde omnis iustitia sumit initium, non humano tribuamus arbitrio, neque illis precedentibus meritis, quoniam inde incipiunt omnia, quæcumque sunt merita.* Audis, omnia iustitiæ, ac virtutis opera, quæcumque sunt merita, hoc est, condigna, & congrua, quæ omnia viribus arbitrij negat, solum ex fide initium habere. Item 1. de prædestinatione Sanctorum cap. septimo, *ex fide dicitur iustificari homo; non ex operibus, quia ipsa prima datur, ex qua impetrentur cætera, quæ proprie vocantur opera.* Fides itaque præcedit omnia opera supernaturalia, quæ alicuius impetrationis ferentis in iustificationem capacia sunt. Similiter libro primo ad Simplicianum quæstione secunda, *ut ostendat omnia bene operari non posse, nisi per fidem perciperis gratiam. Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit, Deo credere.* Quoscunque actus antecedit necessario gratia, antecedit etiam fides. Rursus lib. de gestis Pellagij capite decimo quarto, post medium; *Nequisquam existimet ad ipsam fidem meritis operum perueniri; cum ipsa sit initium, unde bona opera incipiunt, quoniam quod ex ipsa non est, peccatum est.* Quid expressius? Denique lib. decimo-tertio, de Trinitate cap. vigesimo, sine admonemus quod iustus ex fide vivit, *ut virtutes quoque ipse, quibus prudenter, fortiter, temperanter, iusteque vivimus, ad eandem referantur fidem.* Eadem habet lib. de gratia, & lib. arb. cap. decimo-tertio, & locis memoratis num. 1. & alibi sæpe, fidem prædicans antecedere actus salu-

tares, sicut gratiam, imo probans, gratiam necessario antecedere, quia fidem antecedere necesse est.

Augustino consentiunt alij Patres. Prosper lib. primo de vocatione gent. cap. 23. *fides bona voluntatis, & iusta actionis est genitrix.* Consequenter docet cap. 24. *Fidem ad hoc donari, ut principium possit esse meritorum.* Item ad excerpta Gennensium dub. 48. ad initium fidem vocat *omnium virtutum fundamentum.* Eleganter lib. de integritas cap. 19.

Porro fidem quis dat, nisi gratia? sic bene velle Gratia dat tribuendo fidem, quæ credita poscat, Quæque voluntatis meritum creet. Ergo voluntatis genitrix, operumque creatrix Non est ex merito, quoniam quod non fit ab illa, Non bene fit.

Ecce fides, & gratia æqualiter præueniunt omnem voluntatem bonam, cuius fides genitrix, & creatrix esse debet, vt bona, & salutaris sit. Similiter Fulgentius de incarnatione, & gratia cap. 10. *vita nostra à fide sumit initium, quia iustus ex fide vivit.* Consonat Leo magnus serm. 7. quadragesimæ cap. 3. agens de operibus misericordiarum; *Non sunt fraudanda sua laude, si ob natura communicationem fiant; sed quia non ex fidei fonte procedunt, ad præmia aeterna non perueniunt, alia enim est conditio operum celestium, alia terrestrium.* Itaque conditio operum celestium, seu supernaturalium conferentium in beatitudinem celestem ea est, vt ex fidei fonte procedant. Non aliter Cirillus Alexand. in Isaiam cap. 52. sine, *Radix, & nutritrix cognitionis est fides, & veluti aditus ad pietatem, & ad vitam deducens eos, qui eam recipiunt.* Nulla est cognitio promouens ad affectum pietatis, quam fides non nutriat. & intra sua claustra non contineat. Ex fide igitur ad omnem affectum supernaturalem promouemur.

Hinc improbo existimationem Patris Vasquez 1. 2. disputatione 189. num. 137. & 138. & disputatione 190. num. 232. asserentis, ideo ab Augustino, Tridentino, & alijs Patribus affectus salutaris reuocari in fidem, quia inter actus necessarios ad nostram iustificationem, fides initium est, fundamentumque primò necessarium; non verò, quia alij actus salutaris non necessarij ad iustificationem in fidem tantquam in principium referantur. Hæc, inquam interpretatio proba non est. Tum quia Concilia, & Patres sæpe propositionibus vniuersalibus, sæpe indefinitis, quæ in materia doctrinali æquivalent vniuersalibus, docent, omnia opera salutaris proficisci ex fide, nullumque opus ex fide non profectum salutare esse. Tum quia eodem modo tradunt fidem esse necessariam ad opera salutaris, quo gratiam, imo necessitatem gratiæ deprehendunt ex necessitate fidei: Igitur sicut gratia auxilians non solum est principium actuum, qui ad iustificationem requiruntur, sed etiam aliorum, qui quavis ratione in iustificationem iuuant, aut post iustificationem promouent meritum vitæ æternæ, ita fides initium est non solum actuum, qui ad iustificationem exiguntur, sed aliorum, qui aliqua ratione salutaris sunt.

Duo obiicit P. Vasquez, quæ negotium non facesiunt. Primum est, si cogitatio fidei supernaturalis necessitata est ad omne opus salutare, vnum è duobus absurdis necessario sequi, aut egregia virtutum acquiratarum facinora non fore salutaris, & ex gratia Dei, siquidem hæc non procedunt

dunt ex cognitione supernaturali fidei; aut certe in nullo homine esse opus egregium virtutis acquiratæ ex fine proprio talis virtutis. Secundum est, ante acceptam fidem plura elici opera salutaris, vt de Cornelio referunt Patres. Ad primum respondeo. Plura sunt opera egregia virtutum acquiratarum ex fine proprio earum virtutum. Tamen ex lege Dei in natura eleuata ea semper fiunt ex cognitione supernaturali, ac proinde comitantibus semper actibus supernaturalibus, virtutum moralium, in quibus resider meritum salutis; vt fufe illustrauimus dispart. 20. Nunc autem addimus illustrationem supernaturalem continuo præuenientem affectus salutaris pertinere ad fidem, vt superioribus monstrauimus. Ad secundum respondeo. Fides supernaturalis, in quam reuocantur affectus salutaris, est stricta, & lata, vt se& seq. illustrabimus. Ante fidem strictam plura sunt opera salutaris; non verò ante fidem latam, in quam referri possunt opera salutaris Cornelij, & aliorum, quorum, meminimus sequentibus, quibus hæc doctrina firmata est.

Satisfit. Primo.

Secundo.

SECTIO II.

Distinguenda est duplex fides supernaturalis; altera stricta; altera lata.

7 Quæ sit fides stricta, & lata.

Fidem strictam voco assensum obiecti propter testimonium Dei propositum ab Ecclesia ministerio externo, & vocali hominum, qualem habent fideles regulariter fidem Theologicam ex auditu concipientes. Fidem latam verò aliam quamcumque cognitionem supernaturalem honesti, partam ex testimonio externo creaturarum irrationalium, aut ex inspiratione interna Dei, quam Deus ceu vocem inserit auditui mentis, erudiens in interiori schola hominem absque voce extrinsecus sonante, vt frequenter docet Augustinus; propterea que cum ipso uocationem diuinam vsurpant Theologi, quod æmuletur vocem extrinsecam ministrorum Ecclesiæ, quæ in auditum externum fidelium testimonium deserit, cui stricta fides assentitur. Igitur nostri operis nunc est, ostendere, apud sacros scriptores, & Ecclesiæ Patres non solum assensum Theologicum obiecti propter testimonium Dei ab Ecclesia propositum, sed aliam etiam quamcumque cognitionem supernaturalem insulam à Deo, aut immediate per seipsum, aut medio ministerio creaturarum irrationalium vocati fidem. Quod maximopere expediet ad sequentium, aliarumque complurium difficultatum Theologicarum explicationem: præsertim earum, quæ asseritis disputatione 20. obesse possunt, obtinuisseque gaudebimus, si sincera mente futura testimonia perpendantur.

8 Assertum docet Christus Dominus Math. 6.

Item Paulus Rom. 10.

Testetur hanc veritatem primus Christus Dominus Math. 6. *Si ergo fuerint agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modica fidei.* En Christus Dominus vocat fidem certitudinem prouidentia diuinæ, comparatam ex testimonio creaturarum irrationalium, quibus diligens assistit prouidentia Dei, & arguit modicæ fidei eos, qui tanto argumento non fidunt certo curæ paternæ Dei, quæ hominibus omnia necessaria largissime disponit. Accedit Paulus Roman. 10. vbi præmittens,

fidem ex auditu concipi ergo fides ex auditu, auditu autem per verbum Dei, probat nihilominus omnibus hominibus, tam Gentilibus, quam Iudæis sufficienter proponi verbum Dei, quod credant, quin vllus excusari queat de fide non accepta, quod non audierit, *Numquid non audierunt? & quidem in omnem terram exiuit sonus eorum.* Videlicet quia voces creaturarum irrationalium restantium magnitudinem, bonitatem, & prouidentiam Dei ab omnibus audiuntur. Ita intelligunt Augustinus, Anobius, Cassiodorus, & alij Patres in psalmum decimum-octauum, è quo psalm. 145. ea verba Paulus desumpsit. *Audiamus Chrysostrum homilia nona, ad populum Antiochen. sic de celestibus corporibus disserentem? vocem non habent, ipsi non est lingua, quomodo igitur narrent? Per ipsum aspectum. Cum enim videris palchritudinem, magnitudinem, celsitudinem per tantum temporis permanere, tanquam vocem audieris, & ad aspectum discens adoras eum, qui tam pulchrum, & admirabile corpus creauit. Tacet cælum, sed ipsius aspectus vocem tuba clariorem emittit per oculos, non per aures nos docens.* Et post pauca claudit; *Scitha, & Barbarus, & Indus, & Ægyptius, & omnis homo super terram incedens hanc vocem audiet; non enim per aures, sed per oculos in mentem incidit nostram.* Quare consequenter illud fides ex auditu non de auditu carnis, sed mentis intelligit Clemens Alexandrinus lib. 2. Stromat. ex sententia Epicharmi dicentis, *Mens videt, mens audit, cætera surda, & caeca sunt.* Cuius auditus mentis meminerunt Aristoteles Problematico trigesimo. tertio, sectione vndecima. Plutarchus lib. 2. de fortitudine Alexand. Tertullianus lib. de anima cap. octauo, & Theodoretus libro primo de iurand. græc. affect. Ideo Chrysostramus ea verba Pauli sic expendit; *Non simpliciter auditum dixit, quod humana verba audire oportet, & credere, sed sublimis est hic auditus; est enim auditus per verbum Dei. Deo siquidem tam loquenti, quam morabiliter operanti auge credere, & obedire oportet.* Itaque fides, qua Deo credimus, auditus, quo Dei verba capimus, non solum Deo loquenti, sed etiam operanti creaturas, quæ suo aspectu nos prouocant in amorem, & gratitudinem Dei, exhiberi potest. Ac tandem fides merito nuncupatur cognitio Dei, & beneficiorum ipsius, quæ absque voce sonante, visis tantum creaturis menti nostræ inseritur, vt in conditoris laudes, & amorem assurgamus. Deo confirmat inde eadem mens Pauli illustris est Act. decim. quarto, vbi exhortans Licaonios ad fidem veri Dei, sic eos alloquitur; *Nos mortales sumus similes vobis homines; annunciantes vobis ab his vanis conuerti ad Deum; qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis sunt, qui in præteritis generationibus dimisit gentes ingredi vias suas; & quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluuies, & tempora fructifera; implens cibo, & lætitia corda nostra.* Vbi Paulus ad fidem veri Dei non proponit Licaonius aliud testimonium, quam id, quod exhibent creaturæ; & præteritas generationes adorantes alios Deos, & à vera fide declinantes inexcusabiles prædicat, quod testimonio veri Dei, quod cæli, & pluuie, & tempora fructifera, & prouidentia quotidiana vniuersi reddunt assensum fidei non præbuerint. Quo testimonio veitur eleganter Athanasius orat. contra Idola

inter medium, & finem fusâ, & accuratâ deductione deprehendens, ad deturbandum Idolorum cultum, & persuadendam fidem veri Dei validius omnibus testimonium irrationales creaturas conferre.

9 Irrefragabile argumentum exhibet Cornelius act. 10. quod sic oppono. Cornelius ante auditum Euangelium, ante fidem strictam Ecclesiæ ministerio conceptam credebat Deo, & agebat plura opera salutaria ex fide infusa. Non ex fide stricta, vt per se manifestum est. Ergo ex fide lata, quæ à fide stricta, quam postea Petro institente obtinuit, differret. Minor, & consequentia constant. Maior probatur ex sacro textu. Nam ante strictam fidem orationes, & opera misericordiarum Cornelij referuntur accepta Deo, vt eis mereretur Euangelium audire, & strictam fidem concipere, vt ad illa verba orationes tuae & elemosyna tua ascenderunt in conspectu Dei, docent communiter Ecclesiæ Patres. Nullum autem opus salutaria, & acceptum Deo esse potest ad quiddam supernaturale impetrandum, nisi ex fide profectum, vt anteriori sectione elucidauimus. Totum assumptum luculenter illustrat Augustinus lib. 1. ad Simplic. quæstione secunda. prope initium. Incipit autem homo percipere gratiam, ex quo incipit Deo credere, vel interna, vel externa monitione motus ad fidem. Sed inierit quibus articulis temporum, vel celebratione sacramentorum gratia plenior, & euidentior infundatur. Non enim Cathecumeni non credant, aut verò Cornelius non credebat Deo, cum elemosynas, & orationibus dignum se praberet, cui Angelus mitteretur, sed nullo modo ista operaretur, nisi antea credidisset. Nullo autem modo credidisset nisi vel secretis per visa mentis, aut spiritu admonitionibus vocaretur. Quid vberius sermo meus aptius toti rei dixerit? En plane Augustinus tradit, Cornelium ante Angelum sibi missum, Euangelium propositum credidisse Deo, meruisseque ab illo per fidem, vt Angelus mitteretur, quia interna monitione, & illustratione ad orationes, & elemosynas mouebatur, quæ deficiente admonitione externa; (quæ ad fidem strictam exigitur,) sufficit ad fidem infusam, quia non determinate admonitio externa; sed vel externa sensus, vel interna mentis ad credendum fat est.

Act. 10. Similiter Gregorius homilia decima-nona, in Ezechielem circa medium. Cornelius Centurio, cuius elemosyna ante baptismum Angelo attestante laudate sunt, non operibus venit ad fidem, sed fide venit ad opera; si enim vere, & ante baptismum non crederet, quid orabat? vel quomodo hunc omnipotens Deus exaudierat? Neque enim poterat bona agere, nisi antea credidisset; scriptum namque est, sine fide impossibile est placere Deo. Certis, Cornelium sine fide non potuisse orationes, & elemosynas salutares agere, ideoque ante baptismum, & institutionem Petri verâ, & infusa fide credidisse Deo. Hæc Gregonij verba refert Beda act. decimo, & sententiam probat. Item Chrysostomus in Math. capite decimo-septimo homilia quinquagesima octaua, ante medium ibi; Cornelius sua fide gratiam spiritus inuauit. Quod refert, & sequitur Magister in tertio, distinctione vigesima-quinta à medio. Igitur Cornelius ante fidem strictam fide salutari gaudebat. Claudar probationem istam Hieronymus ad Galatas 3. iuxta principium, cuius egregia hæc sunt. Sciebat Paulus, & Cornelium Cen-

surionem spiritum ex operibus legis accepisse, sed non ex operibus legis, quam nesciebat (videlicet Iudaica.) Si autem à contrario dicitur, ergo sine auditione fidei accipi spiritus potest? Nos respondemus, accepisse quidem eum spiritum; sed ex audita fidei, & naturali lege, qua loquitur in cordibus nostris, bona quaque facienda, & mala vitanda; per quam dudum quoque Abraham, & Moysen, & ceteros sanctos iustificatos retulimus: Ecce sine auditione fidei strictæ spiritum fidei Cornelius accepit ex lege naturali, quo fidei spiritu & veteres Patres iustitiam adepti sunt.

In eandem doctrinam adduco Catechismum Pij V. paulo ante expositionem Symboli; fides autem quamquam late patet, & magnitudine, ac dignitate differat (est enim sic in sacris litteris; Modica fidei quare dubitasti? & magna est fides tua; & adauge nobis fidem;) tamen est idem genere, & diuersis fidei gradibus eadem definitionis vis, & ratio conuenit. Igitur fides in sacris litteris late patet, & vna non est species, sed genere, atque ita recte potest in fidem latam, & strictam perfectam, & imperfectam distingi. A quo non absonat Chrysostomus apud Diuum Thomam in Catena Marci 9. illa verba Parentis dæmoniacci credo Domine, adiuua incredulitatem meam sic expendens; sed si crederat dicens credo, quomodo subdit, adiuua incredulitatem meam? Dicamus igitur, quoniam multiplex est fides, introductoria scilicet, & perfecta. Hic autem incipiens credere, Salutarem deprecabatur, vt apponeret reliquum ad suam virtutem. Itaque fides multiplex est, introductoria scilicet, & perfecta; illa, quæ motiuo innititur creato, ideoque interdum nutat; hæc verò, quæ motiuo innititur diuino, ideoque constans, & firma est; vt habet Gregorius libro vigesimo secundo moral. capite decimo-quarto, post medium, alias capite vigesimo-primo, & Beda Mar. 9. Ergo Pater dæmoniacci crederat, quia Christo assensum tanquam homini præcellentis sanctitatis præstabat; quia simul tanquam Deo non exhibebat, quod maius quid, & difficilius erat, ideo auxilium ad altioris fidei perfectionem desiderabat. Tandem obsignet Hieronymus ad Galatas 1. verba illa vt reuelaret filium suum in me sic ponderans; Non est autem ipsum; vt reuelaret filium suum in me, quod si diceret, vt reuelaret filium suum mihi. Cui enim quid reuelatur, huic illud potest reuelari, quod ante in eo non erat: in quo verò reuelatur, illud reuelatur, quod prius fuit in eo, & postea reuelatum est. Ex quo perspicuum sit, naturam omnibus Dei inesse notitiam, nec quemquam sine Christo nasci, & habere in se semina sapientiarum, & iustitiarum, reliquarumque virtutum. Vnde multi absque fide, & Euang. Christi, vel sapienter faciunt aliquas, vel sancte. Vnde colligit, magis iudicio obnoxios fieri, eo quod habentes in se principia virtutum, & Dei semina non credunt in eo, sine quo esse non possunt. In quibus duo considera; alterum ad reuelationem, cui fides assentitur, sufficere lucem ipsam, quam naturæ principia ferunt; alterum, omnes homines reos esse infidelitatis, quod ea luce non credunt in Deum. Etenim ista de fide stricta vera esse non possunt. Atque adeo vera sunt, quia de fide lata sunt accipienda, eâ scilicet notitiâ supernaturali, quæ principis, atque sapientiæ naturæ ex prouidentia supernaturali annexa est;

Idem ostenditur ex Catechismo Pij V.

Marc. 9. Idem ostenditur ex Catechismo Pij V.

Mileuitanum.

Iuxta

iuxta ea quæ disputatione 20. stabilimus.

Ratio Theologica.

Illustratur tota doctrina.

Mileuitanum.

Mileuitanum.

Mileuitanum.

Mileuitanum.

Mileuitanum.

Mileuitanum.

SECTIO III.

Omnis affectus supernaturalis non procedit ex fide stricta.

Prima probatio colligitur ex sectione præterita. Vidimus enim, præter fidem strictam dari fidem infusam latè acceptam, quæ sit actuum salutarium principium. Confirmatur ex operibus Cornelij, quæ ante strictam fidem salutaria fuerunt; vt ostendimus numero nono. Probaturque Gregorius homil. 9. in Ezechielem col. tertia. Neque fides sine operibus, neque opera adiuuant sine fide; nisi opera fortasse pro fide percipienda fiant: sicut Cornelius ante pro bonis operibus meruit audiri, quam fidelis existeret. Quæ ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciunt. Nam cui ab Angelo dicitur; orationes tuae, & elemosyna tua ascenderunt in conspectu Dei; & mox pro eadem ascensione præcipitur, vt ad Simonem mittat, qui & veniens predicare debeat, constat quia hoc petiit, unde meruit exaudiri. Vide, posse fieri opera salutaria ante fidem acceptam prope rapienda fide, & ea fecisse Cornelium ante fidem meritoria fidei. Item Bernardus ferm. 78. in cant. prope finem; Cornelius elemosynis, orationibus suis, domino quidem eas sibi inspirante promeruit peruenire ad fidem. Inspiratione igitur Dei egit Cornelius ante fidem opera, quæ promerentur fidem.

Secunda colligitur ex disputatione vigesima. Etenim ostendimus, nullum fieri virtutis acquisitionem actum, quem auxilium gratiæ supernaturalis non præueniat, vt simul cum illo voluntas actum supernaturalem circa idem obiectum dicat. At ante fidem strictam possunt fieri plures actus virtutum naturalium, vt per se manifestum est. Ergo etiam actus virtutum supernaturalium. Confirmatur; vt in eadem disputatione à sectione decima-secunda vidimus; Deus auxilia supernaturalia gratiæ infidelibus quoque dispensat, quibus quærit simul cum actibus naturalibus actus etiam supernaturales efficere, & salutare. At fides stricta ab infidelibus remota est. Ergo fides stricta non est ad actus salutare, atque supernaturales necessaria.

Tertia colligitur ex disputatione 49. vbi statimus, actum piæ affectionis necessarium ad assensum fidei strictæ esse supernaturalem. At hic affectus necessario antecedens assensum fidei strictæ non procedit ex fide stricta: Ergo aliquis affectus supernaturalis potest esse, qui non procedat ex fide stricta; atque adeo etiam alij actus virtutum moralium supernaturalium similiter esse possunt. Confirmatur; non solum fides, sed etiam desiderium fidei est salutare, & supernaturale, ideoque indigens auxilio supernaturali gratiæ, vt frequens est apud Concilia; & Patres Ecclesiæ; qui cum Semi-Pellagianis decertarunt, & disp. 14. sect. 1. illustrauimus. Desiderium autem fidei ex fide non est. Ergo omnis affectus salutaris non est ex fide. Quo pertinet illud; quod Titus Bostororum Episcopus ad ea verba Lucæ 4. Com pelle intrare dixit, donum fidei à Deo non sine precibus obtineri solet. Quo disertè precis antecedentes fidem strictam impetratorias docet.

Prima probatio.

Confirmat.

Secunda.

Confirmat.

Tertia.

Confirmat.

Titus Bostororum Episcopus ad ea verba Lucæ 4. Com pelle intrare dixit, donum fidei à Deo non sine precibus obtineri solet. Quo disertè precis antecedentes fidem strictam impetratorias docet.

16 Quarta ex Patribus.

Quarta ex variis Patrum testimoniis depromitur, qui ante fidem strictam ministerio Ecclesiae propositam plures actus elicitos ex gratia Dei, & imperatorios agnoscunt. Clemens lib. 1. recognit. in principio sic refert suae ad fidem vocationis exordia: Inerat mihi comes optima, qua me quiescere non sinebat, immortalitatis cupido. Ut enim post rerum exitus docuit, & gratia omnipotentis ostendit, ea me animi intento ad inquisitionem veritatis, & agnitionem verae lucis adduxit. Clemens igitur cupiens ex gratia Dei veram immortalitatem vitae, impetrauit lucem fidei, qua in illam feliciter perduceret. Item Petrus apud Clementem lib. 4. recognit. in Gentibus, quibus nondum erat praedicatum Euangelium, sic Diuinam prouidentiam gratiae proponit: Occulta Dei virtute quem debeant diligere, prius etiam, quam doceantur, agnoscunt. Videtis enim eos, quasi bonos seruos desiderare eum, quem sibi sperant, aduentum sui Domini nunciare. Desiderium ergo audiendi verbi Dei, & voluntatem eius faciendi ex Deo habent, & hoc est initium doni Dei, quod Gentibus datur, ut possint per hos doctrinam recipere veritatis. Attende, Genes adhuc infideles occulta Dei virtute illustrari, ut veritatis praedicatorum agnoscant, donoque diuino aduentum eius desiderare, ut eo merito doctrinam fidei recipiant. Luculenter Nazianenus orat. 19, in laudem Parentis mortui col. 4. post laudatam eius prudentiam, temperantiam, eiusque adeo iustitiam, ut quamuis in magnis Republica numeribus, administrationibusque versatus, ne recutio quidem facultates suas auxerit, subdit. Pro his rebus fidem quoque ni fallor, praemij loco retulit. En actus virtutum moralium ante fidem meritorios fidei, ac per consequens supernaturales, ut nunc supponimus ex disp. 44. Quibus superius praemisera; Quem admodum ex nostris plerique nobiscum non sunt, quos scilicet a communi corpore flagitiosa vitae ratio separat; sic contra permulti exterorum a nobis stant, quicunque nimirum fidem moribus antenerunt, ac solo Christiano nomine carent, cum rem ipsam habeant, quo in numero meos quoque Pater erat, ramus quidem alienus, ceterum moram honestate ad nos propendens. Considera, permultos Gentium anteuertere fidem moribus salutaribus, nihilo differentibus a moribus Christianis, ac proinde meritorios donorum supernaturalium, quales testimonio superiori retulit Nazianenus sui Parentis mores.

17

Accedit Augustinus li. 10. confess. c. 6. Caelum, & terra, & omnia, quae in eis sunt, ecce undique mihi dicunt, ut te amem, nec cessant dicere omnibus, ut sint inexcusabiles. Solae voces igitur caeli, & terrae, aliarumque creaturarum irrationalium, quamuis Evangelica praeconia deficiant, quae ad fidem strictam necessaria sunt, reddunt amorem Dei omnibus hominibus, & Gentibus profus inexcusabilem. Ut autem scires, de amore Dei salutari, & ex gratia interna elicitio esse sermonem, subnectit Augustin. Alius autem tu misereberis, cui miseris fueris, & misericordiam praestabis, cui misericors fueris, alioquin caelum, & terra surdis loquuntur laudes tuas. Nimirum quia ut haec voces creaturarum excitantes ex se solam notionem naturalem Dei, amorem eliciant salutarem, & supernaturalem, praesto adest prouidentia supernaturalis, & misericordia Dei, quae illis adiungit illustrationes supernaturales occultas, & internas, quibus is amor Dei salutaris, & super-

naturalis efficiatur; sicut eandem etiam adiungi necesse est, cum Evangelicae voces aures hominum pulsant, ut saepe tradit Augustinus docens contra Pelagianum, solam doctrinam externam fidei absque gratia interna Dei ad actus salutare non sufficere. In eandem rem multa sunt apud Augustini discipulum Prosperum in libris de vocat. Gentium, quorum plura dedimus disput. 20. sect. 14. Accipe nunc ex lib. 2. duo testimonia. Primum c. 5. Quis ambigat, eos, qui de quibuscumque nationibus, quibuslibet temporibus Deo placere poterunt, spiritu gratia fuisse directos, quae est parior antea, atque occultior fuerit, nullis tamen saeculis se negant virtute una, quantitate diuersa, opere multiformi. Iam ergo ambigere, nefas est, quibuslibet nationibus, etiam infidelium, quibuslibet temporibus, etiam ante notitiam strictae fidei, & reuelationis diuinae adesse praesentem spiritum gratiae Dei, ut opitulante gratia Dei, omnibus hominibus placere Deo, & salutiter agere commune sit; licet infidelibus haec gratia parior, & occultior, quam fidelibus dispensetur, illis sola instruit natura, istis vero abunde praeterea instruit Ecclesia, praedicatione verbi Dei, lectione sacrorum voluminum, administratione sacramentorum, eruditione Doctorum, Christi Domini, & Sanctorum miraculis, & exemplis, in quibus elucet opus multiforme, & quantitas diuersa gratiae, cuius Prosper meminit. Secundum testimonium est cap. 20. Denique si ad ipsa mundi exordia recurramus, inuenimus, omnium Sanctorum, qui diluuium praecesserunt, Dei spiritum fuisse reuerentem. Propter quod, & filij Dei nominati sunt. Gen. 6. quoniam, ut ait Apostolus, quicunque spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Ante legem Evangelicam, & scriptam, cum hominibus sola affulgebat lex naturae, plures existerunt Sancti, qui solo acti spiritu interno gratiae salutiter agebant, quin ad omnia eorum opera salutaria propositio externa verbi Dei, quae ad fidem strictam, & Theologicam requiritur, eis praelucet. Possunt igitur absque fide Theologica praelucere actus fieri salutare, & supernat. Alius Aug. discipulus Fulgentius subscribit, qui lib. de Incarnat. & Grat. c. 17. docet, poenitentiam Gentibus priusquam fidem praedicandam, adeoque ante fidem poenitentiam salutarem donari, ut mens peccatorum maculis expedita luce fidei illustrari queat. Ergo & Gentibus Deus poenitentiam ad vitam dedit Act. 11. nempe cum ipse saluator noster propria vocis imperio humanam conuertit voluntatem dicens, poenitemini, & credite Evangelio. Claret tamen, quia ut homo in Deum credere incipiat, a Deo accipit poenitentiam ad vitam, ita ut omnino credere non possit, nisi poenitentiam dono Dei miserantis acceperit. Igitur potest esse salutaris poenitentia, priusquam homo in Deum credere incipiat, atque adeo quin ex fide stricta talis poenitentia dirigatur. Claudat illustre testimonium Clementis Romani lib. 7. consistit. Apost. c. 34. Abraham enim progenitorem nostrum viam veritatis ex ipsa naturae facultate capeffentem, cum ei appareret, tanquam dux deduxit, cumque quid tandem esset hoc saeculum, docuisset, ac fidem eius antegressa est cognitio, cognitioni vero consequens fuit fides, fidem autem insequuta est poenitio. Quid manifestius? Ecce Abrahamus ante fidem Theolog. & strictam ex cognitione supernaturali, quam Deus notitiae naturalium inferebat, viam salutis capeffuit. Fides igitur stricta ad omnes

18 Postrema probatio ex Theologicis rationibus. Prima ratio.

Confirmatum.

Iterum.

Secunda ratio.

Confirmatum.

omnes actus salutare principium necessarium non est. Postrema probatio ex rationibus Theologicis componitur. Prima est, ut fiant actus supernaturales virtutum moralium, sufficit cognitio proponens honestatem obiecti, & si vis, etiam cognitio practica dictans existentiam actus. At neuita harum cognitionum spectat ad fidem Theologicam. Ergo quin praecurrat cognitio fidei Theologicae, possunt fieri actus supernaturales virtutum moralium. Consequentia est aperta. Minor probatur. Cognitio practica dictans existentiam actus, praeterquam quod non est necessaria ad illum, ut vidimus disputatione praecedenti, sect. 2. solum pertinet ad prudentiam; ut omnes Theologi fatentur. Cognitio vero proponens honestatem obiecti non potest ad fidem Theologicam attingere, nisi honestas obiecti ut a Deo reuelata proponatur. At honestas obiectiua virtutum moralium non semper proponitur reuelata a Deo, tum quia alias raro fierent actus supernaturales virtutum moralium, praesertim a rusticis hominibus, si eam sub reuelatione diuina proponi necesse est, tum quia reuera non sunt reuelata a Deo obiecta formalia specifica omnium virtutum moralium; vbi enim reuelatum est obiectum formale misericordiae, fortitudinis, & iustitiae? In genere quidem reuelatum est a Deo, honestum esse diligendum, turpe fugiendum, at in specie misericordiam ex hac honestate, fortitudinem ex illa, & alias virtutes ex aliis honestatibus formaliter moneri, nullibi a Deo reuelatum est. Confirmatur; Ignoret quis, imo arbitretur, obiecta formalia virtutum moralium non esse reuelata a Deo. Non poterit is virtutum moralium actus salutare efficere? non poterit alteri de peccatis, & sacramento iustificati, operibusque misericordiae, iustitiae, religionis; & obedientiae vitam aeternam promereri? Sane poterit. Tamen in obiecta formalia virtutum non fertur ut reuelata a Deo. Ergo frustra exigitur cognitio, quae ex reuelatione diuina moueatur, ut virtutum moralium actus salutare; & supernaturales sint. Iterum confirmatur; Proponat praedicator Evangelicus honestatem misericordiae conformem rationi, veniae peccatorum congruentem, & aptam ad promerendum gloriam, quia eam enunciet reuelatam a Deo; efficiaturque auditor in opera misericordiae propter honestatem propriam huius virtutis, quin reuelationis diuinae recorderet; poterit is affectus fieri salutaris; & supernaturalis, Tamen fiet absque cognitione fidei Theologicae. Ergo. Secunda ratio. Possunt actus naturales; & supernaturales moueri ex eodem obiecto formali naturali, ut disputat. 25. statutum est; quare ante propositam reuelationem diuinam potest Deus multiplici genere illustrationum proponere honestatem virtutum; & interiori vocatione mouere voluntatem ad earum actus, imo nihil Deo reuelante poterat Deus eleuare naturam ad plures virtutum actus efficiendos mediis illustrationibus internis, quae voluntatem dirigerent. Necessariae igitur non sunt cognitiones strictae fidei ad illos. Confirmatur. Sunt plures cognitiones prudentiae infusae, quae proponunt honestas actiones externas virtutum moralium; ut anteriori disputatione, numero tertio, dicebamus. Haec sufficient ad amorem liberum supernaturalem earum, ut ibidem declaratum est. Ut quid igitur necessariae erunt cognitiones elicitae a fide Theologica? Tertia a Ripalda de Ente Tom. 1.

paritare; sicut fides dicitur principium bonorum operum, ita charitas etiam apud Ecclesiae Patres eorundem principium est, ut num. 12. exposuimus. Tamen charitas Theologica, & stricta, quae afficitur in bonitatem diuinam, non est necessaria, sed charitas late accepta sufficit, scilicet affectio sancta, & supernaturalis cuiuscunque honestatis moralis; ut actus salutare elicit a peccatore demonstrans. Igitur similiter sufficit fides lata, quin stricta, & Theologica necessaria sit. Vnde ad facturam literarum, & Patrum testimoniam requiruntur fidem ad opera salutaria, quae adduximus sect. 1. satisfieri potest. Pleniisque haec doctrina illustrabitur sectione sequenti.

SECTIO IV.

An dispositio ultima ad iustificationem extra sacramentalem fieri queat sine fide stricta.

19

Quamquam hanc difficultatem expendi disp. 20. sect. 22. & 23. libet nunc iterum, eam attingere, quia series ipsa disputationis id exigit, & superioribus praemissa nouam offerunt lucem ad partem affirmantem illustrandam, in quam sicut tunc, neque modo plenum audeo ferre suffragium, donec aliis Doctoribus videatur ferendum. Ergo sententia affirmans colligi videtur ex dictis. Primo quia Cornelius Act. 10. ante fidem strictam sibi ab Ecclesia, & Petro propositam laudatur esse religiosus; ac timens Deum; quae laus in sacris Litteris solis iustis dari solet. Rursus a sanctis Cornelij refertur Petro esse Cornelius centurio vir iustus, & timens Deum; imo ipse Petrus audito Cornelij nuntio ait, In veritate comperi, quia non est acceptor personarum Deus, sed in omni genere, quae timet Deum, & operatur iustitiam; acceptus est illi: quippe comperit Petrus, Cornelium etiam ante praedicatum sibi verbum Dei acceptum fuisse, & gratum Deo; quare & Angelus nuntiavit ipsi Cornelio, accepta sunt elemosyna tua, & exaudita sunt orationes tuae. Quae omnia indicant, Cornelium ante fidem Catholicam amore supernaturali Dei fuisse iustificatum ex fide supernaturali late accepta, illustratione scilicet occulta, & infusa a Deo simul cum notione naturali ipsius Dei. Ideo Augustinus lib. 4. de baptismo cap. 21. Esse caperat, ait; iustitia Cornelij prius, quam ipse esset in plebe Christiana, Et lib. de Praedestinatione Sanctorum c. 7. medio, soler dicit, ideo credere meruit, quia vir bonus erat, & antequam crederet. Quod de Cornelio dici potest, licet sine aliqua fide, ut ait Augustinus, saltem lata, opera salutaria non ageret. Potest igitur homo ad iustitiam pertinere per fidem supernaturalem, late acceptam sine fide supernaturali Theologica, & stricta.

Prima probatio sententiae affirmantis ex sacro textu. Act. 10.

Augustini.

Secunda ex Patribus. Hieronym.

Secundo deducitur ex Patribus superius adductis. Hieronymus enim num. 10. perspicue docet, sine auditione externa fidei accipi spiritum Dei ex lege naturali; per quam animum Abraham, & Moyses; & ceteri sancti iustificati sunt, eaque ratione etiam Cornelium fuisse iustificatum. Item num. 11. Natura omnibus Dei inesse notitiam, utique salutarem; & infusam, quia absque fide, Deum salutiter diligere queant sicut per multi re ipsa absque fide sapienter faciunt aliqua Aaa 3 vel

vel sancte. Augustinus num. 17. solis vocibus creaturatum irrationalem assistente misericordia, & providentia supernaturali Dei instructione externa ministrorum Ecclesie posse omnes homines amore prosequi Deum, quin vllus eorum sit excusabilis. Prosper ibidem, quascunque nationes etiam Gentilium Deo placere potuisse spiritu gratia directu. Item alio testimonio, abique vlla propositione externa verbi divini ad exordia mundi omnium Sanctorum, qui diluuium precesserunt, spiritum Dei fuisse rectorum, propter quod & filij Dei nominati sunt. Ibidem Fulgentius, Deum Genibus penitentiam dedisse ad vitam etiam priusquam credere incipiant. Clemens eodem loco, Abraham viam veritatis ducere Deo ex ipsa natura facultate capeisse cognitione antegressa fidem. Denique Nazianzenus n. 16. permultos ex verorum infidelium ad Christianum stare, moribus salutaribus anteverientes fidem, & solo Christiano nomine carentes, sicut plerisque Christianorum a nobis flagitiosa vite ratio separata. Recole quae in his testimoniis expendimus colligentes, ad omnem actum salutarem non desiderari strictam, & Theologicam fidem. Nam si quidquam euincunt, eadem consequuntur ostendunt, neque ad assequendum iustitiam, seu penitentiam, & dilectionem Dei, omnemque dispositionem necessariam ad illam, fidem strictam non requirit, sed fidem supernat. late acceptam sufficere.

21 Tertia probatio a paritate.

Tertio deprehenditur ex doctrina sectionis praecedentis. Alii actus supernaturales virtutum moralium praeveniuntur illustratione divina supernaturali disposita a Deo sine propositione externa Ecclesiae, qua absque fide stricta, & Theologica fieri possunt. Ergo etiam potest fieri de testario peccatorum, aut dilectio Dei elicita a charitate per similem illustrationem internam infusam a Deo sine propositione externa Ecclesiae, cui fides stricta assentiatur. Antecedens constat ex sectione praeterita. Consequentia probatur a paritate. Nam Deus sua providentia aequae assistit peccatori ad suam conversionem in Deum, ac ad alios actus salutares virtutum moralium. Ergo sicut ad istos actus illustrationibus naturalibus honestatis moralis, quos excitant varij occurfus naturae adiungit illustrationes supernaturales gratiae, quibus hi actus supernaturales fiant, ita ad actum detestationis peccatorum, & dilectionis Dei notionibus naturalibus bonitatis divinae, quas excitant creaturae, adiungit etiam illustrationes supernaturales, quibus is actus supernaturalis, & salutaris eliciatur. Quis enim credat, Deum semper esse promptum ad infundendam illustrationem supernaturalem necessariam ad actus supernaturales virtutum moralium, cum naturalis illustratio occurrit, vt fuscè disput. 20. illustratum est, & semper prouidorem esse, minusque paratum ad infundendam illustrationem supernaturalem bonitatis divinae, qua amor Dei supernaturalis eliciatur, cum varia naturae media offerunt nationes naturales eiusdem, quibus amor naturalis fieri potest? Confirmatur. Sicut ex sacris litteris, & scriptis Patrum requiritur fides infusa ad iustificationem, & dispositionem proximam ad illam, ita fides ad omnem actum salutarem, & dispositionem remotam ex eisdem monumentis necessaria est, vt vidimus sectione prima. Nihilominus ad omnem actum salutarem, & dispositionem remotam non exigitur fides infusa, quae stricta, & Theologica sit, vt ostendimus sectione

Confirmat.

ne secunda, & tertia. Ergo neque ad dispositionem proximam talis fides infusa exigere debet, vbi adesse potest fides infusa, quae lata significatione fides sit, vt exposuimus sect. 2.

Quarto a priori efficax ratio desumitur. Scorsim a fide infusa Theologica, quae innitur testimonio Dei ab Ecclesia proposito, prouidetur a Deo cognitio supernaturalis bonitatis divinae, & malitiae peccatorum oppositae Deo. At quavis cognitio supernaturalis bonitatis divinae, & malitiae peccatorum oppositae Deo mouere potest voluntatem ad dilectionem supernaturalem Dei, & detestationem efficacem peccatorum elicitam a charitate. Ergo scorsim a fide Theologica, & stricta potest fieri dilectio efficax supernaturalis Dei, & vera contritio elicita a charitate. Consequentia optima est. Minor a nullo Theologo negari potest. Quid enim prohibet cognoscenti bonitatem diuinam, & grauitatem peccatorum, diligere Deum, & detestari peccata? rursus si ea cognitio supernaturalis est, dilectionem quoque Dei, & detestationem peccatorum esse supernaturalem? cum adsint omnia principia requisita ad supernaturalitatem eius actus, neque ex parte Dei, neque ex parte conatus voluntatis quidquam deficiat? Maior igitur totam probationem desiderat. Fusam eius explicationem dedimus disputatione 20. sectione 23. ex Paulo, Anselmo, Thoma, Augustino, Hieronymo, Fulgentio, Prospero, Chrysostomo, Paulo, Orosio, Clemente Romano, Ambrosio, Bonauentura, Alexandro, & communibus Theologorum principis deductam. Nunc addo denuo ex superioribus Hieronymum, num. 10. diserte testatur, Cornelium, & veteres Patres cum noticia legis naturalis spiritum fidei supernaturalis absque propositione externa fidei strictae ad suam iustificationem accepisse; item Augustinum num. 17. solo testimonio caeli, & terrae adiuncto, misericordia Dei omnes homines in dilectionem salutarem conditoris prouocari: rursus Prosperum ibidem, omnes gentes etiam infideles, sicut sanctos, qui diluuium praecesserunt, regente, & illuminante spiritu gratiae internae sine externa propositione testimonij Dei, Deo placere, & iustificari potuisse.

22 Quarta a priori.

In eiusdem illustrationem praeterea adduci potest idem Prosper l. 1. de vocat. c. 4. de sapientibus sic differens; Cum quidam ad inquisitionem summi boni aciem mentis intenderint, & inuisibilia Dei, per ea, quae facta sunt, intellecta conspexerint, non agentes gratias tamen Deo, nec confiterentes illum sibi esse huius facultatis auctorem, sed dicentes, se esse sapientes, hoc est, non in Deo, sed in semetipsis gloriantes, quasi ad veritatis inspectionem suis studiis, atque rationibus propinquassent, euenerunt in cogitationibus suis, & quod illuminante Dei gratia inuenerunt, obcaecante superbia perdididerunt relapsi a superna luce ad tenebras suas. Manifeste enim agit Prosp. de noticia Dei, quae scorsim a fide stricta ex visibilib. ad inuisibilia conscendentes acquirimus, eamque docet, non studio naturali, sed auctores specialiter Deo, de gratia ipsius illuminante obtineri, ac prouidere supernaturalem esse, seu, vt ipse ait, supernam lucem. Quandoquidem non aliter de noticia fidei strictae loquuntur Patres, cum ex eorum dictis fidei supernaturalitatem colligimus. Eodem pertinet doctrina, qua munus sapientiae infusa simul cum prudentia illustrat libro tertio, de vita contemplatiua.

32 Rursus illustratur ex Prospero.

Itē ex donis intellectualibus infusis

riua a c. 19. illam distinguens a fide, & prudentia infusa, eique tribuens cognitionem veritatis etiam circa Deum, vt lib. seq. explicantes habitus supernaturales intellectus fuscè declarabimus. Vnde ex communi Theologorum iudicio distinguendum habitum fidei infusae ab habitibus infusis scientiae, sapientiae, & intellectus cum sancto Thoma 1. 2. quaestione 68. & 2. 2. quaestione 5. & 9. sic potest argui. Actus horum habituum possunt proponere bonitatem diuinam, quam charitas diligit, nam vt communis est Theologorum sententia, versari possunt circa Deum, & charitatem dirigere. At hi actus possunt fieri scorsim a fide stricta, nā extiterunt in Christo, & manent in Beatis, quibus non infidet fides. Ergo scorsim a fide stricta potest cognitio supernaturalis proponi bonitas diuina, quae per affectum supernaturalem diligitur. Neque refert, hanc dona supponere in subiecto habitum fidei, & charitatis. Nam licet dona habitualia fidem, & charitatem habitualiter supponant, sicut eisdem supponunt, vt rutes morales habituales infusae, tamen actus eorum possunt absque habitibus fieri antecedentes omnium infusionem habituum, sicut possunt fieri actus supernaturales virtutum moralium, vt docet P. Suarez libro secundo, de gratia capite 19. numero septimo. Nam sicut Deus uat hominem ante infusionem habituum ad alios actus supernaturales, aut per auxilium extrinsecum, aut per auxilium intrinsecum actualis gratiae, ita iuuare potest ad hos actus intellectuum donorum. Neque item obstat hos actus moueri ex obiectis supernaturalibus, quae ante notitiam fidei hominibus ignota sunt. Quoniam vt natum disputatione 45. possunt actus supernaturales ex obiecto formali naturali moueri. Et vt ostendimus libro sequenti, plures actus horum donorum intellectuum mouentur ex veritatibus naturalibus ducentibus intellectum in notionem D. 1., quas ratio naturalis assequitur, vt inferri notionibus naturae amore Dei, eliciant supernaturalem. Potest igitur auxilio diuinae gratiae fieri ante fidem strictam cognitio supernaturalis bonitatis diuinam quam amor Dei supernaturalis sequatur. Confirmatur vidimus tract. de charitate, Deum non solum vt auctorem supernaturalem, sed etiam vt auctorem naturalem posse diligi per amorem supernaturalem, ita vt bonitas naturalis Dei quae referuntur vniuersa creatura sit amoris supernaturalis motus. At haec bonitas venire potest in cognitione a intellectu ante notitiam fidei strictae, quae cognitio auxilio supernaturali Dei potest esse supernaturalis. Ergo ante notitiam fidei strictae potest esse cognitio bonitatis diuinam qua fiat amor supernaturalis. Haec spectat Augustinus libro tertio, de lib. arb. capite 19. Multis modis Deus per creaturam sibi Domino seruienti aduersum ad se vocat. Omnes igitur creaturae visibiles vocant hominem in suam conditionem. Deum etiam si fidei propositione non vocetur. Quod rursus confirmatur ab Augustino libro quarto, contra Iulianum cap. 3. lib. 9. de Trinac. 7. & 8. & lib. 50. Hom. 34.

Confirmatur ex amore naturali Dei vt authoris natura

24 Rursus stabiliscitur ex cognitione Theologica supernat.

Ad haec, cognitiones Theologicae a pluribus Theologis sententur intrinsece supernaturales, quod ego probabile tradidi d. 4. sect. 7. Arriples earum cognitionū referri perfectiones diuinas. Ergo perfectiones diuinae referri possunt per co-

gnitionem supernaturalem; quae non pertinet ad fidem strictam, nam communi Theologorum consensu cognitiones Theologicae non sunt elicite per habitum fidei infusae, praeterim si ex vna praenaturali naturali deductae sint. Praeterea plerique hominum sola meditatione rerum creaturarum referentium perfectiones diuinas accenduntur in amorem supernaturalem Dei. Cognitio autem Dei parit ex sola meditatione creaturarum non pertinet ad fidem strictam, quae solum innitur testimonio Dei ab Ecclesia proposito. Ergo absque stricta fide haberi potest cognitio supernaturalis bonitatis diuinam mouens voluntatem creatam in amorem supernaturalem Dei. Confirmatur rusticus homines nulla memoriae relationis diuinam, cui assentiuntur fides stricta, diligunt ardentissime Deum praepositum, vt creatorem, sapientem largitorem munerum naturalium, & aliis attributis perfectum, quae assequuntur ex notione creaturarum visibilium. Hunc autem amorem non esse illis salutarem, & supernaturalem, impium & credere. Ergo credibile est, tunc dispositione diuina inferri cogitationes supernaturales, quibus eum amorem salutare, & supernaturalem eliciant, etiam si tunc absit ab eorum mente fides stricta essentis reuelationi. Quid? siueamus, fidem strictam non posse componi cum cognitione euidenti etiam absque actiua, & homo ex creaturis nocens euidenter infinitam bonitatem Dei, ardeat in eius efficacem amorem, dicemusne, eum hominem non assequi suam iustificationem, & desesse illi facienti totum quod in se est ad conuersionem in Deum auxilium gratiae illustrantis, vt eum amorem edat salutarem, & supernaturalem? Ergo difficile credam. Igitur credi debet, etiam absente fide, quae cum ea notione euidenti impossibile est, illustrari mentem hominis luce supernaturali, vt amor efficax Dei salutaris, & supernaturalis edatur. Neque absonat sanctus Thomas 1. 1. quaest. 171. art. 2. ad tertium aliter; Diligere Deum & cognoscere ipsum in speculo creaturarum esse supernaturale quoad modum. Nam ibi, vt interpretes sunt Aluarez, Medina, & P. Vasquez relati disputatione quadraginta-quarta, numero octauo, non negat, Doctor Angelicus, eos actus esse intrinsece supernaturales, sed solum ex ratione generica non habere supernaturalitatem, sed ex ratione tantum specifica. Igitur agnoscit sanctus Thomas cognitionem supernaturalem Dei in speculo creaturarum. At haec cognitio non est fidei strictae, quae non habetur in speculo creaturarum, sed in testimonio Dei. Ergo sine fide stricta datur cognitio supernaturalis Dei, qua eliciatur amor supernaturalis. Indicat Concilium Moguntinum capite septimo, de iustificatione definiens, Prauenientem gratiam, cum per alia media, tum potissimum in praedicatione verbi ad conuersionem hominis operari. Expendo enim gratiam prauenientem, qua homo peccatorum suorum admonitus in Deum cogitationem desecit, non solum praedicatione verbi diuini, quae ad fidem strictam necessaria est, sed etiam aliis medijs disponi a Deo, & ad conuersionem hominis operari. Scorsim igitur a medijs fidei possunt disponi alia media, quae ex misericordia Dei ferunt illustrationem gratiae, & trahuntur hominem in Deum.

Item ex notione supernaturali parit meditatione naturalem.

Confirmatur.

Item eodem confirmatur.

Haec adiungenda sunt dictis disputatione vigesima. Corollarium.

De iustificatione infidelium.

imo sect. 22. & 23. spectantibus eodem, quae denuo occurrerunt mihi patenti disputationem praesentem de necessitate fidei ad omnem in genere, affectum salutarem, atque supernaturalem. Ex quibus iterum colligi videtur, quod in ea disputatione vigesima corollarium propositum est; videlicet Gentes infideles facile posse adire suam iustificationem, si agant quod in se est in adimplerionem legis naturalis, & Deum tanquam suum conditorem ex toto corde diligant, quamvis cognitione fidei strictae destituti sint, quia fides lata supernaturalis, seu illustratio supernaturalis gratiae internae praesto adest, praeveniens ex misericordia Dei conatus voluntarios eorum, ut cum eos in efficacem Dei amorem contenderint, eum salutarem, & supernaturalem eliciant, eoque suam iustificationem, & salutem consequantur. Quamquam anceps semper mihi sit iudicium affirmans, dum satis mihi non constat, an vniuersi Theologi requirentes ex sacro textu, Patribus, & Conciliis fidem infusam ad iustificationem hominis fidem requirant actualem, Theologicam, & strictam, quin fides infusa late accepta sufficiat, quibus remere refragari non licet, tamen si ex dictis in hac disput. & disputatione vigesima, sectione 23. probabile appareat, eos non de fide stricta, sed praesertim ab stricta, & lata esse intelligendos; ut vterius confirmabimus sectione sequenti. Quare in hac Academia Salmanticensi sapientissimorum Theologorum Conuentu illustratissima, munierunt hanc doctrinam subscriptione sua Chancellarius, & Decanus (sine qua de more nostrae Academiae nullae publicae assertiones vulgari possunt) cum anno 1633. vnus discipulorum publicè asserat de virtute Theol. charitatis tueretur, inter quae absque vilo Magistrorum scandalo totam hanc doctrinam defendendam suscepit.

Salmant. approbatio

SECTIO V.

Argumenta obijciuntur, & solvuntur.

26 Prima obiectio ex Paul. Rom. 10. Explicatio.

Obijciuntur primo. Paulus Hebr. 21. Sine fide impossibile est placere Deo. Ergo sine fide impossibile est iustificationem adipisci. Responderi potest. Sine omni fide impossibilis est iustificatio. Ceterum non est requisita fides stricta, quae sit assensus revelationis diuinæ ab Ecclesia propositae, sed sufficit fides infusa lata, quae sit illustratio supernaturalis, aut immediate infusa à Deo aut parata ex occurso creaturarum, & inserta illi ex lege, & providentia supernaturali; nam ea sufficit ad dilectionem supernaturalem Dei, cui annexa est iustificatio, ut constat ex disputatione vigesima, sectione 22. & 23. & ex dictis sectione superiori. Tum quia communiter tuerentur Theologi cum S. Thoma de veritate quaestione 14. art. 11. ad primum: hominem nutritum in syluis, si secundum dictamen naturalis rationis conuertatur in Deum, consequi posse suam iustificationem per inspirationem internam infusam à Deo. Assensus autem praestitutus tali illustrationi internae non esset actus fidei Theologicae, ut docent Caietanus, Bannes, Scotus, Canus, Zumel, & Pater Valentia, quos referunt Pater Suarez, de fide disputatione ter-

ria, sectione 10. numero primo, Pater Connick, disputatione nona, numero 83. Tum quia peccator Theologus, qui ex cognitione supernaturali Theologica diligeret efficaciter Deum, impetraret suam iustificationem. Tamen cognitio Theologica communi Theologorum iudicio, non est actus fidei strictae, praesertim si ex vna praemissarum naturali colligatur. Tum quia Augustinus, & alij Patres eum locum Pauli intelligant, ut non solum ad iustificationem, verum etiam ad omnes actus salutares virtutum moralium requirant fidem tanquam principium, ut praemissimus sectione prima. Tamen fides Theologica, & stricta non est principium necessarium ad omnes actus salutares virtutum moralium ut vidimus sectione tertia, & sentiunt plerique graues Theologi. Tum quia illud Rom. 14. Quod non est ex fide, peccatum est non intelligitur de fide stricta, & Theologica, sed de fide lata conscientiae, seu prudentiae, cui absque peccato refragari non licet, ut ex Patribus Ecclesiae illustrat Pater Iustinianus in eum locum, & communiter interpretes, quos sequuntur Pater Suarez, libro primo, de gratia capite sexto, numero decimo-sexto, & 17. & Pater Vasquez 1.2. disputatione 191. capite tertio. Praeterea esto locus iste accipiatur de fide stricta, & Theologica, non est necessaria haec fides in re, sed sufficit in voto, quod includitur in dilectione supernaturali Dei quae sequitur illustrationem supernaturalem ab habitu fidei strictae non elicita, nam cum eo actu dilectionis non potest homo dissentiri credendis, sed assentiri revelationi diuinæ necesse est, ut vbi, & ab Ecclesia proponatur. Sicut sine baptismo, neque sine poenitentia ex sacro textu, & Conciliis Ecclesiae non potest contingere peccatori iustificatio, quauis haec sacramenta in re necessaria non sint, sed ipsorum votum sufficiat. Vnde explicationem habet Tridentinum sess. sexta, capite octauo, fidem ad iustificationem requirens, & vtens superiori testimonio Pauli.

Rom. 10.

Tiidentia.

Secundo obijciuntur idem Paulus Rom. 10. Quomodo credens eum, quem non audierunt: quomodo autem audient sine praedicante? Vnde concludit, Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Igitur peperam distinguitur fides in strictam, & latam, siquidem lata absque auditu, & praedicante concipitur. Responderi potest primo. Paulus ibi loquitur solum de fide stricta, quae saltem in voto necessaria est. Secundo loquitur de auditu spiritus, aut carnis, ut cum Clemente Alexandrino, Tertuliano, Theodoro, & Chrysofomo exposuimus numero octauo, omnis enim illustratio, seu vocatio interior, quae ad fidem latam spectat, auditu mentis percipitur, iuxta illud Christi Ioann. 6. omnis, qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me, quod Augustinus pluribus in locis refert ad interiorem Scholam, in qua per illustrationem gratiae Deus Magister, & homo auditor est. Rursus auditum iustum sic intelligunt Hieronymus adductus numero decimo, & Augustinus numero decimo-septimo, Pater Granadus controu. 8. de gratia tractatus 6. disputatione prima, numero quadragesimo-tertio, & Pater Ruiz de praed. sect. 8. num. 7.

27 Secunda obiectio. Rom. 10.

Prima expostio. Secunda.

Ioann. 6.

Tertio obijciuntur Augustinus pluribus in locis. Primo libro tertio, de praedestinatione Sanctorum capite 7. vbi agens de Cornelio ait, sed si possit sine

28 Tertia obiectio ex August.

Primum testimonium.

Secundum.

Tertium.

Quartum.

29 Ad primum & secundum testimonium.

Ad tertium.

sine fide Christi esse saluum non ad edificandum miseretur archidiacono Apostolus Petrus. Ergo sentit sine fide stricta, quam in instructione Petri acquisiuit, salutem obtinere nequiuisset. Secundo lib. 1. ad simplicianum quaest. 2. iuxta initium differens de eodem Cornelio; Fuit ergo inchoationes quaedam fidei, conceptionibus similes non tamen solum concipi, sed & nasci opus est ut ad vitam perueniant aeternam. Non ergo sufficiebat fides inchoans, qua ante instructionem Petri fidelibus Ecclesiae filiis aggregata est. Tertio lib. 4. contra Iulian. c. 4. vbi cum obiecit Pellag. ex illo Rom. 2. Gentes legem non habentes ipsi sibi sunt leges, & iustos fieri ex lege naturali, sic expōnit Augustinus Paulum; Ideo dicuntur sine lege naturaliter, quae legis sunt facere, quia ex Gentibus venerunt ad Euangelium, & propterea naturaliter, quia ut crederent, ipsa in eis est per Dei gratiam ut recta natura, nec per eos potes probare, quod vis etiam infideles veras posse habere virtutes: sunt quippe isti fideles. Aut si fidem non habent Christi, profecto, nec iusti sunt, nec Deo placent, cui sine fide placere impossibile est. Requirit igitur Augustinus ad iustificationem fidem strictam, qua infidelis ad Euangelium perueniat, & fidelibus annumeretur alias posset Iuliano respondere, etiam in infidelitate positos potuisse infideles per internam gratiam Dei sine Euangelio, & fide Christi iustificationem adipisci, & Deo placere. Quarto libro de natura, & gratia c. 4. ij qui non per gratiam liberantur, sine qua audire nondum potuerunt, sine qua obedire noluerunt, sine etiam cum per aetatem audire non possent. Lauacrum regenerationis non acceperunt, iuste vique damnantur, quia sine peccato non sunt. Hic enim supponit Augustinus, aliquos damnari, solum quia audire Euangelium non potuerunt. Ergo sentit necessarium eis fuisse Euangelium audire, cui per strictam fidem assentirent. Quod etiam supponit c. 9. cum proponit quaestione. Iuuenis, vel senex qui in ea regione defunctus est vbi non potuit Christi nomen audire, potuit fieri iustus per naturam an non potuit? Si potuisse dicunt, ecce quod est cruce Christi enacuarat.

tuerentur Theologi. Ergo neque ad iustificationem exigitur ibi ab Aug. fides stricta. Rursus ea fides intelligitur, quam in illo Romano decimo quarto, Omne, quod non est ex fide peccatum est; nam eo vitur aduersus obiectionem Iuliani Ibi autem non intelligit Apóstolus fidem strictam, ut ex communi interpretum, & Theologorum sensu monuit numero vigesimo sexto. Indicat tamen Augustinus, ad iustificationem gentium requiri, ut fideles sint, & venerint ad Euangelium; quoniam illi, qui fide lata, seu cogitatione infusa gratiae iusti sunt, quodam modo fideles, & Euangelici sunt, licet nomine Christiano careant, ut dixit Nazian. numero decimo sexto. Permitti exterorum à nobis stant, quicumque nimirum fidem moribus anteverunt, ac solo Christiani nomine careant, cum rem ipsam habeant. Quare Augustinus nunquam negat Iuliano, eos qui integre obediunt legi naturali, & Deum efficaciter diligunt iustos fieri; sed non fieri iustos ex sola lege naturali, sed ex fide seu cogitatione supernaturali quae semper infunditur menti eorum, ante efficaciam dilectionem Dei. Arguit enim Augustinus ibi: Isti ergo, qui naturali lege sunt iusti, aut placent Deo, & ex fide placent, quia sine fide impossibile est placere Deo. Vtique illi, qui non audierunt Euangelium, quos Iulianus obiecerat Augustino. Igitur fideles illi sunt, & ad Euangelium venerunt in voto, licet re ipsa Christianam non profiteantur religionem, nam ex efficaci dilectione Dei parati sunt Christianae religioni; vbi sibi ab Ecclesia proponantur, nomen dare Ad quartum. Non significat Augustinus necessarium esse ad posse saluari audire in re ministros Ecclesiae; quia etiam Gentibus, quae eos non audiunt, prouidenter necessaria ad salutem, ut exposuimus disputatione vigesima, sectione vigesima secunda, & vigesima tertia. Sed quia eos non audiunt, plures Gentilium auxilio efficaci destituti; quoniam, plures eorum, vberiora auxilio gratiae ministerio Ecclesiae annexa redderent efficaciam. Quare c. 9. iuueni, aut seni in ea regione defuncto; vbi audire Ecclesiam non potuit, solum negat potestatem salutis per naturam non vero per gratiam; nam per gratiam continuo illam concedit c. decimo. Si autem veritas, Augustinum c. 4. distinguere inter illos, qui damnantur, quia audire nondum potuerunt, & eos, qui damnantur, quia obedire noluerunt, qui etiam auxilio efficaci gratiae destituti sunt. Respondeo. Auxilia gratiae prouisa Gentilibus sunt valde remissa, atque debilia, quae raro sunt efficaciam, auxilia vero ministerio Ecclesiae disposita vberiora, & intensiora, sunt, quae frequenter efficaciam reddunt ut notabamus ex Prospero numero decimo septimo. Porro haec vberiora auxilia gratiae in pluribus inefficacia sunt, quia eis obedire noluerunt; in pluribus infidelibus vero, quia audire non potuerunt; nam si audissent, & eis praevenerentur auxilijs, re ipsa ad salutem peruenirent. Igitur solum sortem diuersam in ordine ad haec auxilia Ecclesiae complectitur ibi Augustinus, & vtramque voluit iusto iudicio Dei hominibus contingere.

Ad quartum.

30 Quarta obiectio.

Quarto obijciuntur novitatem vocum fidei strictae, & latae quae hucusque inauditae sunt; item communem Theologorum existimationem assententium, cum Gentilem, qui integre obseruaret totam legem naturalem instruendum fore per Angelum

Refellitur

Angelum, aut ministrum Ecclesie prouisum supernaturaliter à Deo: quod cum nostra doctrina non adhaeret, quæ sine vlla instructione externa per solam illuminationem internam adstruit iustificationem Gentium posse contingere. Respõdeo. Res significata per voces fidei strictæ, & latae, frequentes sunt in scripturis Sacris, & Patrum Ecclesie, vt expendimus sectione secunda, voces autem ad maiorem explicationem scolasticæ disputationis à nobis inuenta sunt. Neque Theologis omnibus hæc doctrina dissona est; nam, cum ponunt, Gentilem adimplentem rotam legem naturæ, nolunt, determinate ad eius iustificationem externam creaturæ, aut internam inspirationem Dei: vt de Sancto Thoma adduximus numero vigesimo-sexto, cuius verba habes disputatione vigesima, sectione vigesima-tertia, cum pluribus Theologis, qui eum sequuntur. Igitur, ex mente Theologorum non requiritur determinate fides stricta assentiens testimonio Dei, exterius proposito, sed sufficit fides lata, seu inspiratio interna infusa à Deo.

DISPVT. LXI.

An affectus supernaturales reflexi, atque directi pertineant ad eandem virtutem?

COMPOSIVIMVS affectus supernaturales cum cognitione ipsos dirigente. Nunc eos componimus inter se, cum alijs alijs reflexo profequuntur amore; nam sicut obiecta externa amabilia sunt, quia bona, ita & actus virtutum interni amabiles sunt voluntati, quia boni. Querimus igitur, quod à paucis examinatum est, an amor reflexus actuum charitatis, penitentiae, & aliarum virtutum sit elicitus ab ea virtute, à qua actus directus amatur per ipsum elicitur?

SECTIONES

- 1. Controuersia, & sententia.
2. Pars affirmans verior est.
3. Obiecta repelluntur.

SECTIO I.

Controuersia, & sententia.

Prima positio.

Pono primo, bifariam posse actum directum virtutis amari à voluntate reflexe. Primo tanquam obiectum materiale propter finem ab ipso distinctum, in quem conferre potest, vt cum volo actum charitatis propter bonitatem diuinam, aut propter finem penitentiae. Secundo tanquam obiectum formale propter bonitatem, seu honestatem ipsi actui intrinsicam, quin in alium finem distinctum formaliter dirigatur. Pono secundo, cum actus directus virtutis amatur propter finem intrinsicum ipsius virtutis, vt cum actus charitatis amatur reflexe per amorem intendentem placere bonitati diuinæ, vtrumque actum,

Secunda

reflexum, a quo directum pertinere ad eandem virtutem. Nam vterque actus euodem finem intrinsicum, seu idem obiectum formale intrinsicum respicit, sufficit autem idem obiectum formale intrinsicum: vt eandem virtutem pertineat. Pono tertio, cum actus directus virtutis volutus est propter finem alterius virtutis, vt cum actus temperantiae reflexe est volutus propter finem intrinsicum penitentiae, tunc actum directum, & reflexum, elicitos esse à diuersis virtutibus. Nam respiciunt intrinsicè obiecta formalia diuersarum virtutum, actus autem respicientes intrinsicè obiecta formalia diuersarum virtutum, non possunt pertinere ad eandem virtutem. Itaque negotium totius disputationis est examinare. An cum actus directus vnius virtutis amatur reflexe per alium tanquam obiectum formale propter bonitatem, seu honestatem formalem specificam, & peculiarem sibi intrinsicam, qua ab actibus aliarum virtutum differt, tunc vterque actus reflexus, atque directus elicitor ab eadem virtute? vt cum amor dilectionem Dei propter peculiarem bonitatem dilectionis Dei, differentem ab omni alia dilectione, quæ non mouetur intrinsicè ex bonitate Dei. Dixi cum actus directus amatur reflexe per alium, quia plerique volunt omnem affectum virtutis esse amorem reflexum sui ipsius. Disputatio autem non potest esse de amore reflexo imbibito essentialiter in actu directo, quæ, indubitatum est, ad eandem virtutem attingere cum actu directo, sed de amore reflexo distincto realiter ab actu directo. Nam, licet omnis affectus directus, sui ipsius amor sit, potest vterius repetito amore à se distincto per voluntatem amari. De hoc igitur distincto amore reflexo quaestio est, an illi cum actu directo amato, per ipsum vna, & eadem virtus communis sit?

Pertinere ad virtutem diuersam arbitrat P. Granadus 1. p. tract. 2. disputatione quinta numero 17. quamuis asserat, de facto non dari habitus infulos, quibus eiusmodi actus reflexi fiant. Idemque reuertitur nonnulli recentiores apud P. Torres 2. 2. disputatione 37. dub. 8. At ad eandem virtutem spectare, probabile tradit P. Torres ibidem. Videtur supponere P. Suarez tom. 1. in 3. p. disput. 29. sect. 4. expresse lib. 12. de gratia c. 11. n. 13. Nec non Scotus in 3. distincto 26. q. 1. §. Ad primum horum.

SECTIO II

Pars affirmans verior est.

Hæc primo probari videtur Paulo Rom. 12. vbi præcipiens fidelibus mutuam fraternitatis amorem præcipit simul eius amoris amorem quia ab eodem fonte promanant; Charitatem fraternitatis inuicem diligentes. Quod in rem expendit Fulgentius Epistola quinta ad Eugypium prope finem, Lubens fraternitatem diligere, ipsam quoque charitatem fraternitatis præcipit diligendam, nam qui in fratrem afficitur, in fratris quoque amorem, quia amor fratris est, incunctanter afficitur, vt ipse Fulgentius ibidem cum Augustino declarat. Item David Psalm. 118. petens à Deo ne sibi abscondatur mandata Dei, quæ opere impleat, dilectionem ipsius charitatis se velle habere proponit. Ne abscondas à me mandata

Tertia;

Explicatio controuersie

Sententia negans

Sententia probatur

Probatum primo ex sacro textu Rom. 12.

Psalm. 118.

data

data tua, concupiscit anima mea desiderare iustificationem tuam in omni tempore, quasi ea dilectione dilectionem quoque charitatis omnia adimplentem præcepta, haberet. Sic intelligit Augustinus, cum Dei mandata, ne absconderentur orasset, quibus dilectio præcipitur, vel sola, vel maxime, ipsius dilectionis dilectionem se velle habere pronuntiat. Dilectioni igitur Dei, quæ à Deo præcipitur, annexa est dilectio ipsius dilectionis Dei, eo enim ipso quod aliqua virtus elicit dilectionem obiecti honesti dilectione quoque ipsius dilectionis obiecti eliciat, necesse est. Nam quoniam recte, addit Augustinus, concupiscuntur iustificationes Dei recte concupiscuntur concupiscuntur iustificationes Dei. Si recte diliguntur iustificationes Dei, recte diliguntur dilectio iustificationum Dei. Ad eandem igitur rectitudinem virtutis competit dilectio honestatis obiecti, & dilectio honestæ dilectionis ipsius, quia vt infra dicemus, alia in alia æquiuvalenter continetur, seu alia æquiuvalenter cum alia eadem est.

Secundo ex Patribus

Secundo idem probatur ex Patribus Ecclesie. Augustinus libro 11. Confess. cum confiteretur, se à Deo accepisse amorem, quo ipsum diligeret, ait, iam dixi & dicam amore tu facio istud, quasi ab eodem principio nascitur amor Dei, & amor amoris Dei. Fulgentius Epistol. 3. iuxta initium differens de amore, quo charitas propter se diligitur. Numquid sicut eam possunt admirari, atque laudare, qui eam non habent, ita possunt eam diligere, qui eam nec dum habent; Nequaquam charitas quippe ipsa est dilectio. Quomodo autem dilectionem iam diligit, qui dilectionem habere non cepit? Et concludit; A se ipsa igitur charitas diligitur, nec diligitur, nisi habeatur. Igitur charitatis amor solo amore charitatis diligitur, atque ideo non habente charitatem non diligitur, quia non alio amore, quam ipsius charitatis propter se diligitur. Guillelmus Abbas Coctaneus, & familiarissimus Bernardo in suis meditationibus versus finem totus in charitatis affectus effusus agens de iuribus corde sic Deum alloquitur. Istos cum video in amore amoris tui, qui hæc in eis operatur: totus afficior, quæ in vis deprehendo certa quadam experientia cognita, amantibus. Amo ergo eos, quia te amo, & multum amo, sicut amo amorem, quo amaris, quem in eis amo. Quis non certat hos affectus in amoris Dei pulchritudinem, & perfectionem affectos, & ex charitate in Deum profectos. Ergo ex charitate in Deum proficitur amor bonitatis specificæ amoris Dei. Quare mox hos affectus reuocat Guillelmus in charitatem, qua diligit Deum, quem amat amando amorem, Dei, quia amor est bonitatis Dei. Eos hoc modo amo, vt in eis, & in affectu eorum nihil amem, nisi te, cum ipsum affectum ob hoc tantum amem, quia plenus est te, sed & in me ipso nonnunquam amem meum affectum, nisi cum ipso affectu me inuenio de te, quid amo nisi te? nihil penitus. Quippe amor amoris Dei æquiuvalenter est amor Dei. Item expresse Sanctus Thomas 2. 2. quaestione vigesima quinta, articulo secundo, quaerit an charitas sit ex charitate diligenda, & affirmat in corpore ea ratione, Quod charitas amor quidam est. Amor autem ex natura potentia, cuius est actus, habet, quod possit supra se ipsum reflexi. Et concludit, eandem esse rationem de beatitudine, & alijs virtutibus.

Tertio sic arguo. Cum duo actus ex obiecto formali intrinsicò ita comparatur inter se, vt amor formalis vnius obiecti sit æquiuvalenter, & virtualiter amor alterius, vterque actus ad eundem pertinet habitum, sic intensio finis, & electio formalis mediorum pertinent à habitum eundem quamuis obiectum formale intrinsicum intentionis sit bonitas finis, & obiectum formale intrinsicum electionis formalis sit virtus intrinsicè mediorum, vt libro de anima docuimus: item amor honestatis obiecti temperantiae, & odium malitiæ oppositæ tali honestati sunt ab eodem habitu quamuis odium moueatur intrinsicè ex tali malitia, & non honestate, cui opponitur: quia vnus actus virtualiter, & æquiuvalenter est alius. Nam qui eligit medium, quia vile ad finem virtualiter, & æquiuvalenter amat finem, & qui detestatur malitiã intemperantiae, quia opponitur honestati temperantiae, æquiuvalenter, & virtualiter amat honestatem temperantiae. Sed amor dilectionis Dei, vellei gratia, quia dilectio bona est ex bonitate speciali Dei, virtualiter, & æquiuvalenter est amor Dei. Ergo amor talis dilectionis, & dilectio Dei pertinent ad habitum eundem. Minor constat ex dictis Patrum adductis. Rursus Augustinus tractatu nono. in Epistola prima, Ioannis capite quarto, versus finem, Quis diligit dilectionem, ideo diligit Deum. Vique ideo diligendo dilectionem, Deum diligit. Igitur dilectionem Dei virtualiter, & æquiuvalenter est diligere Deum. Item Guillelmus Abbas vbi supra, Inuenio te Domine in amore meo, sed vnam semper inueniam. In amore Dei amato, quem Guillelmus præfiteratur, à se amari, inuenitur amatus Deus. Ideo libello de amore, inter principium, & medium defectum amoris Dei vocat Anham amoris perfecti Dei, suscipio, amplector hanc spiritus tui Arham, & latus expello in Arham promissionem tuam. Desidero itaque amare te, & amo desiderare te, & hoc modo curro, vt apprehendam, in quo apprehensus sum, scilicet vt amem te perfecte aliquando, & qui prior nos amasti amande, & amabilis Domine. Aliquis igitur Dei amor est desiderium ipsius amoris, motusque animæ in perfectum Dei amorem. Identidem Cassiodorus de amicitia pagina 591. Natura nimirum charitatis est, & amare, & velle amari. Si charitatis, & amicitiae est velle amari ab alio. Ergo etiam velle amare alium. Rursus minor probatur ratione. Honestas formalis actus interni continet virtualiter, & æquiuvalenter honestatem obiectiuam actionis externæ, quippe ab ea desumitur, cum eaque connexus est, quare voluntas amans amorem internum propter sui honestatem non potest odisse obiectum externum neque amare quidpiam eius honestati obiectiæ repugnans. Ergo amor actus interni propter specialem suam honestatem haustam ex obiecto virtualiter est amor ipsius obiecti, sicut amor obiecti virtualiter est amor amoris obiecti propter eandem rationem.

Tertio ratione.

Confirmatur primo.

Secundo.

luti;

form, qui non est minoris actiuitatis, quam acquisitus. Antecedens experimento cernitur, nam idem habitus amicitiae faciliat, & habilitat voluntatem non solum ad amandum amicum, verum etiam ad amandum amorem amici, non solum elicium a voluntate, in qua residet, sed etiam elicium a voluntate alterius, nam propter illum alterum diligit, & si maior, ac praestantior est, in eius amoris magnitudinem, atque praestantiam afficitur. Sic charitatis affectus censetur, qui allesti pulchritudine diuini amoris flagrant desiderio amandi Deum ea intentione amoris, qua a supremis Seraphin diligitur. Quae desideria adeo propria charitatis agnoscit Guillelmus libel. de amore sup. vt quia beati desiderio Dei, quem iam possident, teneri non possint, omne charitatis beatificae desiderium in ardentem aliorum amorem, asserat occupari, in quo sensu exponit illud 2. Petri 2. in quod desiderant Angeli prospicere.

2. Petri 2.

SECTIO III.

Obiecta proponuntur, & repelluntur

7 Prima obiecto.

Reiicitur

8 Secunda.

Diluitur

9 Tertia.

Obiectis primo. Actus specie diuersi ex obiecto formali non possunt pertinere ad eandem virtutem. Amor directus, & reflexus sunt diuersi ex obiecto formali, quippe directus mouetur ex honestate obiecti externi, reflexus vero ex honestate actus interni, quae specie differentes sunt. Ergo non possunt pertinere ad eandem virtutem. Respondeo. Cum obiecta formalia Physice diuersa, moraliter, virtualiter, seu aequiualeuter sunt idem, possunt terminare actus pertinentes ad eandem virtutem, sicut intentio finis, & electio mediorum, amor obiecti honesti, & odium obiecti turpis tali obiecto oppositi, eliciuntur ab eodem habitu, quauis specie differant ex obiecto formali sibi intrinseco, quia obiectum formale vnus actus moraliter, virtualiter, & aequiualeuter est obiectum formale alterius vt vidimus numero quinto. Amor autem directus, & reflexus specie differunt ex obiectis formalibus Physice, non vero moraliter, virtualiter, & aequiualeuter, vt ostendimus ibidem.

Secundo obiectis. Actus virtutis Theologicae sumit speciem ex obiecto formali increato & non creato. At amor dilectionis Dei propter pulchritudinem, & honestatem talis dilectionis non sumit speciem ex obiecto formali increato, sed creato. Ergo talis amor non est elicitus a virtute Theologica charitatis, a qua elicitur dilectio Dei. Similiter respondeo. Vt actus sit elicitus a virtute Theologica, sufficit, quod obiectum formale ipsius sit virtualiter, & aequiualeuter increatum, vt tract. de charitate exposuimus. Amor autem dilectionis Dei propter specialem ipsius honestatem, virtualiter, & aequiualeuter mouetur ex obiecto formali increato bonitatis diuinae, vt eodem tract. de charitate, & superioribus testimoniis Patrum ostendimus.

Tertio; Amor imperans charitatis est virtualiter amor imperatus religionis, & amor efficax Dei est virtualiter amor praceptorum pertinentium ad virtutem moralem, item assensus praemissarum est virtualiter assensus conclusionis. Tamen hi actus atinent ad habitus diuersos. Ergo

non sufficit amorem vnus obiecti esse virtualiter amorem alterius, vt vterque actus ad eundem habitum referatur. Respondeo Amor imperans charitatis, amor religionis imperatus, amor Dei, & amor praceptorum moralium non sunt virtualiter, & aequiualeuter idem ex obiecto formali, sed solum ex obiecto materiali: vt autem duo actus specie diuersi sub actiuitate eiusdem habitus contineantur, opus est vt vterque actus sit virtualiter, seu aequiualeuter idem ex obiecto formali, & non obiecto materiali. Consequenter ab eisdem habitibus fiunt assensus praemissarum, & assensus conclusionis, cum vterque assensus ex obiecto formali virtualiter idem, est, vt cum assensus praemissarum immediate, & per se fertur in vnionem extremitatum cum medio, & assensus conclusionis in vnionem earundem extremitatum inter se, vt illam ex assensu priorum. Quare plures Theologi tumentur, assensum obiecti reuelati illarum per discursum ex assensu reuelationis elicit per fidem, pertinere ad habitum fidei, secus vero assensus ex obiecto tantum materiali. Porro tunc vnus actus ex obiecto formali est virtualiter idem cum alio, quando omnis actus tale obiectum formale respiciens virtualiter est tendentia in aliud obiectum formale, & e contra. Sic comparantur inter se amor Dei & dilectio amoris Dei, amor aequitatis, iustitiae, & dilectio talis amoris. Secus vero amor Dei, & dilectio virtutum moralium, quae absque virtuali amore Dei fieri potest.

Explicatur.

10 Quarta obiecto.

Diluitur.

Quarto obiectis. Cognitio directa, & reflexa spectant ad habitus diuersos, v. g. intuitio Dei, & cognitio intuitiua talis intuitionis, quarum prior efficitur a lumine gloriae, posterior vero a scientia infusa distincta a lumine gloriae. Ergo etiam amor directus, & reflexus non spectant ad eundem habitum, Respondeo. Probabile mihi est, ab eodem habitu luminis gloriae fieri posse tum cognitionem intuitiuam directam Dei, tum intuitiuam cognitionem reflexam ipsius intuitionis Dei, sicut ab eadem specie impressa relicta per cognitionem praeteritam, plurium Phylol. sententia, potest fieri tum cognitio directa ipsius obiecti, tum cognitio reflexa, & memoria cognitionis praeteritae, quamquam talis reflexa cognitio intuitionis directae Dei non erit beatitudo formalis, neque intuitiua cognitio Dei, quia non est cognitio in medio continente eminenter naturam Dei, prout requiritur ad cognitionem intuitiuam mediatam, communi Theol. opinione. Praeterea est discrimen inter cognitionem, & amorem, quod cognitio non est efficax, neque quoad affectum, neque quoad effectum ad existentiam obiecti, amor vero saltem quoad affectum semper, & interdum etiam quoad effectum efficax est. Hinc enim honestas obiecti continetur virtualiter seu aequiualeuter in amore, in cognitione vero non continetur propter defectum efficaciae, & virtutis illatiuae existentiae obiecti.

DISPUTATIO LXV.

An, & inter quos affectus supernaturales detur imperium?

ANTERIORIBVS disputationibus supposuimus imperium vnus actus in alium. Nunc illud examinandum est, quia de actibus imperantibus, & imperatis frequens incidit disputatio Theologis, dum actus supernaturales charitatis, poenitentiae, & alios expendunt. Ideo quamuis haec controuersia actibus quoque naturalibus communis sit nostris disputationibus annecto, quia Theologi fere semper de illa differunt, vbi actus supernaturales exponunt. Porro imperium aliud est pertinens ad intellectum; aliud ad voluntatem spectans. Igitur nunc solum de imperio voluntario, non de intellectuali disputationes instituimus, quia de solo voluntario solemnes sunt Theologorum sermones; & de intellectuali satis differuimus disp. 62.

SECTIONS.

- 1 Explicatur imperium voluntatis in genere.
2 Sententia Patris Vasquez, negans imperium voluntarium affectuum interiorum deferitur.
3 Communis sententia eligitur.
4 Inter quarum virtutum actus imperium detur.

SECTIO I.

Explicatur imperium voluntarium in genere.

2 De quo imperio agendum.

3 Duae conditiones ad imperium necessariae.

Voluntarium imperium aliud est vnus perfonae in aliam, vt superioris in subditum, aliud, in eadem persona est vnus potentiae in aliam potentiam, vt voluntatis in potentiam exequentem, & loco se mouentem, aliud in eadem potentia est vnus actus in alium, vt actus charitatis internos aliarum virtutum actus. De hoc postremo imperio nobis nunc agendum est.

Ad imperium autem vnus actus interni in alium duo necessaria sunt. Primo quod actus imperatus sit aliqua ratione causa, vt existat imperatus, siue per physicum, siue per moralem concursum, quamquam moralis concursus magis proprius est actus imperantis, nam ad existentiam actus imperati totam in mouendo arbitrium causalitatem contredit, sicut superior se habet erga subditum, vt disput. sequenti exponemus: quare cum actus misericordiae, & charitatis mere comitantes existunt, quin charitatis actus inducat existentiam actus misericordiae, quia is eodem modo existeret, quamuis non existeret ille, nulla ratione actus charitatis imperium exercet in actum misericordiae. Secundo quod actus imperans ex fine, quem respicit, motionem, seu causalitatem istam exerceat, ideoque actum imperatum in suum finem dirigat, & quia imperatus in eum con-

fert, in eius existentiam contendat; quare actus intellectus inferentes per discursum actum conclusionis non sunt imperantes illius, licet causalitatem aliquam conferant in eius existentiam, quia nullum finem respiciunt, in quem actus conclusionis obediat; similiter neque affectus gaudij de bono iam possessio imperij rationem habet, licet voluntatem eliciat in conseruationem boni adepti, quia eam conseruationem tanquam finem non respicit. Ratioque esse potest, quia ad imperium requiritur, vt actus imperatus imperanti deseruiat: seruire autem illi non potest, nisi in finem ab ipso intentum dirigatur; nam cum imperatus ante imperatum quoad totam suam entitatem existat, non potest imperatus in imperantis entitatem, aut existentiam conferre, atque adeo in eius saltem finem deseruire debet, in eaque obedientia praestanda suam integritatem statuere. Vnde actus imperatus re ipsa idem erit, atque in finem imperantis directus, atque actus imperatus nolunt in finem imperantis directos, re ipsa imperium non admittant, vt sectione futura norabimus. Neque obest, plerumque actum imperantem nullum praeter actum imperatum finem expetere, quia tunc etiam actus imperatus in finem imperantis confert, saltem causalitate formalis propriae existentiae, quam eius obedientiae defert.

At actus imperans bifariam potest in existentiam actus imperati mouere. Primo volendo reflexe existentiam illius, vt si actus charitatis velit in suum finem existere religionis actum. Secundo volendo directe obiectum aliquod externum, in cuius adaptionem interior alius voluntatis actus conferre potest, vt si ex amore bonitatis diuinae inducatur voluntas in aliarum virtutum actus, qui diuinae voluntati obsequium praestant, & gloriam bonitatis diuinae augent. Rursus vtroque modo imperium potest esse aut efficax, aut inefficax. Efficax est, cum actus imperati defectus non potest componi cum actu imperante, si in voluntatis proxima potestate imperatus constituitur; inefficax vero, cum defectus actus imperati potest coniungi cum imperante, tamen in proxima voluntatis potestate imperatus constituitur. Insuper imperium tam efficax, quam inefficax potest esse determinatum, & indeterminatum, seu vagum. Efficax determinatum est, cum actus imperans connectitur necessario cum existentia actus singularis, ac determinati pro tempore determinato, quo ipse existit. Inefficax determinatum est, cum absque connexionem fertur actus imperans in actum, & tempus determinatum, vt ferri potest simplex affectus, seu complacentia voluntatis. Efficax vero indeterminatum, seu vagum imperium datur, cum actus imperans necessario connectitur cum aliquo virtutis actu indeterminate, aut cum actu determinato pro tempore non determinato. Inefficax non determinatum denique, cum absque vlla connexionem allicite voluntatem in aliquem virtutis actum, quem eius affectus non determinat. Haec sunt imperij voluntarij genera, quorum meminerunt Theologi Recentiores, quae tibi, quasi in tabella propoli, vt apprehendas simul, quae seorsim ventris disputationibus explicanda sunt, atque probanda.

4 Quotuplex actus imperans.

SECTIO II.

Sententia Patris Vasquez negans imperium voluntarium affectuum interiorum deseritur.

5 Explicatur.

Præter Vasquez 1. 2. disputatione quinquagesima prima, capite quinto, negat, actum internum vnius virtutis posse esse imperantem actus interni virtutis alterius, sed actionis externæ solius, in qua per se alia virtus occupari potest. Nam actum internum vnius virtutis imperari ab actu alterius, vt præmissimus numero 3. non est aliud, quam referri in finem alterius virtutis. At mordicus tuetur, solam actionem externam, non vero internam vnius virtutis posse in finem alterius referri. Vnde consequenter duo docet; alterum, non posse actum internum vnius virtutis desumere bonitatem extrinsecam, & accidentalem ex fine alterius; alterum cum actus vnius virtutis reflexe amat actum alterius, non esse causam, aut principium, ex vi cuius actus voluit efficiatur à voluntate, sed mere concomitanter se habere vtrumque actum, ad summumque eò solum actum reflexum deservire, vt intellectus consideret, applicetque voluntati motiva, in qua actus directus intrinsece efficiatur. Quam sententiam nonnulli Recentiores Complutenses sequuntur.

6 Eneatur primum argumentum.

Hæc sententia singularis est & debilibus nixâ fundamentis. Singularem esse, aperiam sectione sequenti. Nunc eius fundamenta expendamus. Nititur primo quia S. Thomas 1. 2. quæst. 18. art. 6. corp. vniuersim docet, omnem actum internum referri in finem tanquam in obiectam, quod illi primarium, & essentiale sit. Actus autem internum misericordie, verbi gratia, non referitur in finem charitatis tanquam in obiectum sibi essentiale, & primarium. Item quia ibidem ad secundum addidit; quod ordinari ad talem finem, & si accidat exteriori actui, non tamen accidit actui interiori voluntatis. Igitur actus interior non potest extrinsece, & accidentario referri in finem. Respondeo. Sanctus Thomas discernit actum internum ab externo in relatione ad finem; nimirum quia actus internus necessario referri debet in aliquem finem determinatum sibi intrinsecum, & essentialem; externus vero in nullum finem determinatum sibi intrinsecum, & essentialem referitur. Ideoque ad secundum docuit, actioni externæ semper accidere, & extrinsecus venire relationem in aliquem finem, nempe ab actu interiori ipsam imperante; internæ vero actioni necessario competere in aliquem finem determinatum sibi intrinsecum, & essentialem intendere. Cæterum sibi nullatenus negat, actum internum simul cum fine sibi intrinseco, non posse alium extrinsecum finem habere per actum reflexum alterius virtutis, quo sicut externus imperetur, & ametur. Quia in oppositum esse de mente Angelici præceptoris, videbimus sectione sequenti.

7 Secundum.

Secundo arguit P. Vasquez. Eo differt actus internus ab externo, quod externus intrinsece nullum respicit finem, nulliusque libertatis immediatæ capax est; ideoque finem, neque libertatem habere potest, nisi ab actu interno ipsum imperante; Actus internus vero, & intrinsece finem

respicit, & immediatæ libertatis capax est. Igitur quamuis actio exterior possit referri in finem, & moralitatem desumere ex causalitate actus imperantis, tamen actus interior neque relationem in finem, neque moralitatem aliquam ab actu imperante sortiri. Respondeo. Verum est differre actum internum ab externo, in eo quod internus respicit intrinsece finem, & libertatis immediatæ capax est; externus vero neque respicit intrinsecum finem, neque capax est libertatis immediatæ. Cæterum cum hac differentia coniungi potest convenientia respiciendi finem extrinsecum, & capiendi libertatem aliquam à relatione, & capiendi alterius actus; nam actus intrinsece respiciens finem potest quoad existentiam determinari, & induci motione alterius actus reflexi volentis illum in alium finem, vt sectione sequenti constabit.

Tertio: si posset actus internus virtutis ex imperio alterius referri in finem sibi extrinsecum, posset actus charitatis referri in finem vanum humanæ gloriæ, & ab actu imperante participare malitiam; siquidem potest esse voluitus propter illum finem. Hoc admitti non debet. Ergo actus internus virtutis non potest imperio alterius in finem sibi extrinsecum referri. Respondeo. Plerique negant sequelam, quia finis malus etiam extrinsecus repugnat honestati, & supernaturalitati actus charitatis; secus vero finis extrinsecus bonus. Ego tamen sequelam admitto, cum finis extrinsecus solum venialiter malus est; de qua satis multa diximus disputatione quinquagesimâ.

Quarto arguunt Recentiores. Aut actus imperans adimit voluntati libertatem immediatam in actum imperatum; aut eam voluntati relinquit. Si libertatem adimit, destruit omnino bonitatem moralem virtutis, actus intrinsecam, quæ libertatem requirit. Si voluntati libertatem finit, qua posito imperio potest voluntas efficere, & non efficere actum imperatum. Ergo quod actus imperatus fiat, non erit ex vi finis extrinseci; & causalitatis actus imperantis; sed ex sola motione finis intrinseci actus imperati, & libere determinatione voluntatis eligentis efficere actum imperatum potius, quam non efficere. Respondeo. Si imperium est determinatum; & intrinsece efficax; adimit voluntati libertatem immediatam in actum imperatum; si vero sit inefficax, aut indeterminate libertatem relinquit. Cum imperium adimit libertatem immediatam in actum imperatum; actus imperatus manet quoad suam entitatem honestus; & bonus ex fine, & obiecto formali intrinseco, quod essentialiter respicit, licet deperdat moralitatem immediatam, qua parte moralitas includit libertatem, quæ mea opinione actui virtutis extrinseca est; sicut actus charitatis in patria elicitur bonus, & honestus intrinsece ex bonitate diuinâ quam formaliter respicit, licet moralis, & liber non sit. Actus igitur efficaciter imperatus erit intrinsece honestus honestate religionis; aut iustitiæ, quam propter se intrinsece amplectitur, & simul extrinsece bonus, ex relatione actus charitatis, aut penitentiae, qui illum efficaciter imperat in suum finem. Cum imperium finit voluntati suam libertatem, potest actus imperans esse causa, vt vi impulsus, & motionis sui imperij fiat à voluntate actus imperatus. Nam vt causa sit, & moueat re ipsa voluntatem

8 Tertium.

9 Quartum.

in actum imperatum, non requiritur vt voluntatem necessitet ad agendum; etenim cognitio finis, & affectio simplex bonitatis illius causæ sunt mouentes, & inducentes voluntatem in amorem finis, item consilium amici causa moralis est bene, aut male agendi; quamuis existente cognitione, & affectione simplici finis, positoque consilio amici maneat voluntas indifferens ad agendum, & non agendum. Quare sacre litteræ, & Ecclesie Patres referunt consensum voluntatis in auxilia gratiæ, tanquam in principia ipsius, hoc est in cogitationes, & affectiones sanctas ab Spiritu sancto infusas, quamuis eis positus finatur voluntas indifferens, ad non consentiendum; Sufficit igitur, vt actus imperans taliter efficiat voluntatem, & in agendum impellat, vt voluntas re ipsa non ageret actum imperatum, nisi præcederet nutio, & impulsus actus imperantis, modo quo disputatione 67. exponemus.

SECTIO III.

Eligitur sententia communis affirmans,

10 Statuitur Alensis.

Rectior, probatiorque nobis videtur sententia communis, quæ affirmat, posse actum vnius virtutis imperari, & dirigi in finem alterius. Alensis 3. p. q. 74. memb. 4. art. 1. memb. 5a. 1. & q. 78. memb. 6. art. 3. Alensiod. lib. 3. sum. tr. 5. c. 2. q. 6. ad 1. Capreolus in 3. dist. 24. quæst. vnic. art. 3. ad 5. contra 1. con. Almainus tract. 1. Moralium c. 20. Caietanus 1. 2. quæst. 18. artic. 3. 4. & 6 & 2. 2. quæst. 3. 2. art. 1. Sorus de natura, & grat. lib. 1. c. 22. coroll. 2. Medina, & Conradus 1. 2. quæst. 18. cum Caietano supra Loica 2. 2. quæstione 23. disputatione 1. 2. num. 2. P. Valencia 2. 2. disputatione 1. quæstione 4. punct. 3. & disputatione 3. quæst. 9. punto 1. P. Suarez 1. 2. disp. 10. de actibus imperatis sectione 1. & de bonitate actus interioris disputatione 6. sectione tertia. P. Salas 1. 2. tract. 7. disputatione 3. sect. 16. P. ConincK 2. 2. disput. 27. num. 11. & sequentibus, P. Azor lib. 1. cap. 2. quæstione 2. P. Iannerus 1. 2. disputatione 11. quæstione 5. nu. 95. & communiter omnes Theologi, quin alium legerim præter Patrem Vasquez, qui oppositum tuetur.

11 Suffragatur S. Thomas.

Huius sententiæ manifeste est Angelicus Doctor 1. 2. quæst. 13. art. in corpore, vbi ait, actum fortitudinis posse dirigi in finem charitatis. Neque recta est expositio de actu exteriori fortitudinis, quam tradit P. Vasquez supra; contradicit enim verbis sancti Thomæ. Est autem considerandum ait Sanctus Thomas in actibus anime, quod actus qui est essentialiter vnius potentie vel habitus recipit formam, vel speciem à superiori potentia, vel habitu secundum quod ordinatur inferiori à superiori, si enim aliquis actum fortitudinis exerceat propter Dei amorem actus quidem ille materialiter est fortitudinis, sed formaliter est charitatis. Vbi expendit, sanctum Thomam agere de actibus anime, nam, actus anime significant actus internos, & non externos, item actum, qui est essentialiter vnius habitus ordinari ab actu alterius; nam actus exterior non est essentialiter altius habitus determinati, sed extrinsece, & accidentaliter Similiter 2. 2. quæstione 124. art. 2. ad. 2. post alia concludit Inde est quod martyrium Ripalda de Ente, Tom. 1.

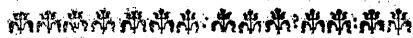
est actus charitatis, vt imperantis, fortitudinis vt elicientis. Inde etiam est, quod vtramque virtutem manifestat. Obserua, actum martyrij imperatum à charitate dici elicitum à fortitudine; at solus actus interior, & non exterior est elicitus à fortitudine. Item manifestare virtutem internam fortitudinis si autem non esset actus interior elicitus à fortitudine, non manifestaretur virtus fortitudinis, siquidem abique illa posset actio exterior imperari per charitatem. Rursum 2. 2. quæstione 23. art. 7. docet charitatem ordinare actus aliarum virtutum in suum finem, & absque hac relatione non esse perfecte bonos, sicut non est simpliciter & perfecte vera scientia quæ desit primo principio. Similiter art. 8. charitatem esse formam virtutum, quatenus suis actibus facit operari alias virtutes. Denique 1. 2. q. 19. a. 2. ad 1. asserens; quam tum ad actum voluntatis non differre bonitatem, qua ex obiecto, à bonitate, qua est ex fine nisi forte per accidens, propter finem dependet ex fine & voluntas ex voluntate: Scilicet quando actus respiciens intrinsece vnum finem refertur extrinseco imperio alterius in alium finem. In cuius confirmationem recolere testimonium eiusdem præceptoris adductum disputatione quinquagesima, sectione sexta, ad explicandum, actum intrinsece bonum posse esse extrinsece malum ex fine extrinseco alterius actus.

12 Probatio ex sacris testimoniis.

Hæc sententia probatur ex sacris litteris primò ex illis testimoniis, quæ admonent homines, ne virtutum actus eliciant in vanum finem; nam si eos in vanum finem referre non possent, futillis esset talis admonitio, vt expendimus disputatione 50. sect. 4. vbi etiam illustrauimus admonitionem istam, non solum relationem actuum exteriorum, sed etiam interiorum continere. Secundò ex illo 1. Cor. 13. Charitas omnia credit omnia sperat. Nā suppono cum Anselmo, S. Tho. & aliis agere de actu credendi per fidem diuinam, & de actu sperandi per diuinam spem. At charitas non credit Deo per fidem diuinam, neque sperat sibi promissa Dei per spem Theologicam eliciendo actum fidei, aut spei; quia assensus fidei & actus spei quo nobis quidpiam à Deo promissum speramus non sunt actus elicti à charitate, erunt igitur actus imperati. Non externi quia credere, & sperare non sunt actiones externæ. Ergo erunt actus interni per charitatem in suum finem imperati; quatenus scilicet suis actibus facit, vt fides, & similiter spes actum credendi, & sperandi eliciant. Sic sanctus Thomas sect. 2. ostendit quomodo charitas faciat operari bonum in ordine ad Deum; quod quidem facit præcipue per virtutes Theologicas; sunt autem præter Charitatem dua virtutes Theologice scilicet fides; & spes. Ita omnia credit; scilicet qua diuinitus traduntur. Quantum ad spem dicit omnia sperat; scilicet quæ promittuntur à Deo. En in ordine ad suum finem agit charitas, vt fides Theologica actum credendi, spes sperandi actum eliciat.

13 Ex Patribus

Probatur etiam ex Patribus. Prætereo testimonia, quæ adduximus disputatione 50. sectione quarta, ad persuadendam relationem actuum supernaturalium in vanum finem. Augustinus lib. 8. confess. cap. 9. disertissime rem statuit. Imperat animus, vt moueat manus, & tanta facilitas, vt vix à seruitio discernatur imperium. Imperat animus, vt velit animus, nec alter est; nec facit tantum. Vnde hoc monstrum? Imperat B B b 2 186

DISPUT. LXVI.

Quinam affectus supernaturales sint imperantes.

PROPOSIVMVS disputatio- ne praterita numero quarto, mul- tiplices affectus, quibus imperium voluntarium, Theologorum dissen- sione; conceditur. Explicandum, an eis omni- bus, & quibusvis imperandi, seu referendi alios in suum finem adscribi possit.

SECTIONES.

- 1. Negatur contra Recentiores imperium subse- quens.
2. Statuitur contra Patrem Suarez imperium intrinsece efficax, & omnino determi- natum.
3. Afferitur contra P. Hurtado imperium vagum, & indeterminatum.
4. Probatur contra eundem Patrem Hurta- do imperium inefficax, & simplicis com- placencia.

SECTIO I.

Negatur contra Recentiores imperium subsequens.

Proposuit Ingeniosi Recentiores volunt, actum impe- rantem, seu referentem non esse eum, qui an- tecedat existentiam actus imperati sed aliam quo actum iam exercitum vnus virtutis refero in ordine ad finem alterius. Nam actus antecede- dens si efficax est, tollit libertatem, & moralita- tem ab actu, atque adeo destruit rationem virtutis, quae essentialiter libera, & moralis esse de- bet, si vero inefficax est non est causa, & prin- cipium actus, atque adeo non potest antecedente referre illum in suum finem. Quare dicunt, actum subsequente, licet non sit efficax ad eli- ciendum actum, esse efficacem ad referendum; quia ipse per se est relatio extrinseca actus iam elicitus in alium finem, quoniam actui iam eli- cito possunt conuenire denuo denominationes extrinseca ab alio, qui moraliter iungatur cum ipso. At tunc actus subsequens, quo ordine actus iam elicitum in vltiorem finem, iungitur mora- liter cum alio subsequente. Ergo extrinsece refer- re potest in vltiorem finem.

Impugnatur. Hae sententia mihi vehementer displicet. Tum quia negat actum imperantem esse posse ante- cedentem. Tum quia affirmat esse posse subse- quentem. Pars negans ex disput. antecedenti, & toto progressu disputationis praesentis facile ar- guetur falsitatis. Nunc pars affirmans respicitur. Itaque nullum imperium admitto subsequens, sed necessario antecedens actum imperatum. Et proba. Impossibile est, actum virtutis referri in finem, propter quem saltem extrinsece non eli- citur, nam referri in finem, & fieri propter

illum idem sunt. At cum actus charitatis est tantum subsequens non elicitur actus alterius virtutis propter finem charitatis, siquidem vo- luntas non mouetur ad efficiendum illum ex af- fectu charitatis. Ergo impossibile est imperium subsequens habere efficaciam ad referendum vir- tutum actus. Confirmatur; Non possum ego re ipsa referre in Deum actus fieri elicitos a me, aut nunc elicitos ab alio, quia meus affectus nullam nunc motionem, aut causalitatem exercet in il- los. Sed nullus affectus subsequens exercet moti- onem, aut causalitatem in actum, quem elici- tum supponit. Ergo nullus affectus subsequens potest referre, aut imperare alium in suum finem. Praeterea capi non potest quodnam sit obiectum talis actus subsequents, ac referentis. Nam eius obiectum non est existentia actus relati, quia haec iam supponitur ad illum, neque est relatio extrinseca ipsius in finem, quia haec relatio est ipse actus, cuius referens sit, obiectum adscribi debet. Fictus igitur est actus subsequens, ac simul referens, actum in vltiorem finem. Deinde ad hominem contra Recentiores arguo. Ne- gant ipsi posse virtutis supernaturalis actum referri in prauum finem. Si relatio est subsequens actum, poterit facile actus supernaturalis in prauum finem referri. Ergo subsequens non est. Mi- nor probatur. Possum ego gloriari vane de actu supernaturali iam elicitum quare praecauit Paulus ne quis gloriatur. Ergo etiam possum in vanum finem, postquam est elicitus, referre. Item tota difficultas referendi actum supernaturalem in fi- nem vniuersum consistit in compositione auxiliij gratiae, cum relatione in finem malum. Si actus referens non est antecedens, neque influens in actum relatum, nulla est difficultas componen- di influxum gratiae cum tali relatione, siquidem prior est influxus gratiae, quam talis relatio, at- que adeo influxus actus prauum non potest obesse influxui gratiae. Ergo in hac sententia debet ad- mitti posse actum supernaturalem in prauum fi- nem referri.

Ad funda- mentum contrariae sententiae. Neque fundamentum Recentiorum momenti est. Nam imperium esse posse antecedens tum efficax, tum inefficax in existentia actus imperati, exponemus facile sequentibus, & difficul- tatis obiectis satisfaciemus. At si actus subse- quens sit, non posse moraliter coniungi cum ac- tu relato, vt eum in finem vltiorem dirigat, constat ex probatione nostrae sententiae; nam ad eam vnionem, & denominationem non suffi- cit coexistentia vtriusque actus, sed vltius re- quiritur influxus, qui actui subsequenti repu- gnat. Sicut vt actus dignificetur a gratia iusti- ficante, non sufficit coexistentia gratiae cum actu; nam cum dispositione ad gratiam eo peccato coniungitur gratia, quin illam dignificet, sed requiritur, vt illum aliqua ratione antecedit, aut saltem non subsequatur gratia dignificans. Sic igitur actus imperans coniungitur cum actu imperato, vt eum referat in suum finem per in- fluxum; & motionem antecedentem voluntatis in illum, quae actui subsequenti impossibilis est,

SECTIO

SECTIO II.

Statuitur contra Patrem Suarez im- perium intrinsece efficax, & om- nino determinatum.

Explicatur.

Pater Suarez lib. 12. de gratia cap. 9. num. 10. Arbitratur, impossibile esse ex natura rei im- perium determinans omnino cum instanti tem- poris, tum actum virtutis imperatae; atque adeo imperium mouens voluntatem ad agendum actus alterius virtutis ex natura rei semper esse indeter- minatum, & vagum, scilicet volens virtutis actum indeterminate huius, aut illius speciei pro tempore determinato, aut actum determina- tum pro tempore indeterminate, scilicet pro hoc, vel illo instanti eliciendum; negatque, posse abso- lute, & efficaciter velle voluntatem hunc actum determinatum virtutis religionis pro hoc instan- ti determinato, in quo actus imperans existit. Quam sententiam non indocti Recentiores se- quuntur.

Deseritur primo.

Hae sententia reicitur primo. Quia charitas potest efficaciter appetere quidquid determinate in voluntatis potestate constitutum est, & pro hoc instanti determinato proponitur amabili- & conducens ad suum finem. Sed actus virtutis determinatae constitutus est in potestate voluntatis, & proponitur pro instanti determinato ama- bilis, & conducens ad finem charitatis. Ergo actus virtutis determinatae potest efficaciter appere per charitatem, eliciendus pro instanti deter- minato. At actus charitatis appetens efficaci- ter actum determinatum misericordiae pro hoc instanti determinato eliciendum determinat vo- luntatem ad actum misericordiae. Ergo non re- pugnat imperium charitatis omnino determinans instans temporis, & actum virtutis. Secundo poenitentia potest velle efficaciter pro hoc instan- ti determinato actum charitatis. Ergo & cha- ritas actum poenitentiae. Antecedens probatur. Poenitentia potest velle efficaciter suum obie- ctum, scilicet compensationem pro peccato. At haec compensatio est actus charitatis. Ergo po- test poenitentia velle efficaciter pro instanti deter- minato actum charitatis. Tertio voluntas im- perat efficaciter omissionem actus interni prohibi- ti, ad quam ex natura rei se potest absque pos- sitio reflexo determinare. Ergo etiam poterit imperare determinate actum positium, ad quem se potest absque imperio reflexo determinare. De- niq; voluntas determinat pro instanti determi- nato actum fidei, qui proponitur honeste ama- bilis; nunquam enim elicitur actus fidei, nisi de- terminante voluntate instans temporis, & assen- sum determinatum fidei. Ergo similiter potest efficaciter imperare actum misericordiae, qui sibi proponitur honeste amabilis. Eadem enim est ad verumque imperium, & amorem ratio.

Secundo.

Secundo. Actus virtutum non sunt essen- tialiter morales, ac liberi in actu secundo, sed libertas, ac moralitas illis est extrinseca, potest- que idem actus nunc fieri necessario, nunc libere, nunc efficaciter imperatus, nunc absque im- perio efficaci. Rursus est aliqui virtutum actus sint essentialiter liberi, non repugnat, aliquos esse non liberos, & ab imperio efficaci proceden- tes; sicut actus charitatis elicitus in via est liber, & elicitus in patria necessarius. Ergo licet virtu- tum actus non imperati sint liberi, possunt alij fieri imperati, & necessarii. Nam si amor boni de- lectabilis potest imperari efficaciter ab alio actu reflexo, cur non poterit similiter amor boni honesti. At amor boni honesti est virtuosus, & elicitus a virtute infusa. Ergo amor virtuosus, & elicitus a virtute infusa potest efficaciter imperari. Confirmatio maioris momenti est. Propterea tract. de merito arbitratus sum, actum efficaciter imperatum, imo & actum externum habere me- ritum, & impetrationem distinctam a merito, & impetrationem actus efficaciter imperantis. Vbi dissolui argumenta in contrarium. Quo posito nulla est efficacia argumenti; siquidem cum im- perio efficaci elicitio ex timore inferni relinquitur in actu charitatis impetratio distincta ab im- petratione actus imperantis; ac per consequens sufficiens obtinere iustificationem, quam affectus imperans intendit. A quo non recedit P. Con- hinc 2. 2. disp. 17. num. 12.

Tertio.

Tertio. Respondet. Actus virtutum non sunt essen- tialiter morales, ac liberi in actu secundo, sed libertas, ac moralitas illis est extrinseca, potest- que idem actus nunc fieri necessario, nunc libere, nunc efficaciter imperatus, nunc absque im- perio efficaci. Rursus est aliqui virtutum actus sint essentialiter liberi, non repugnat, aliquos esse non liberos, & ab imperio efficaci proceden- tes; sicut actus charitatis elicitus in via est liber, & elicitus in patria necessarius. Ergo licet virtu- tum actus non imperati sint liberi, possunt alij fieri imperati, & necessarii. Nam si amor boni de- lectabilis potest imperari efficaciter ab alio actu reflexo, cur non poterit similiter amor boni honesti. At amor boni honesti est virtuosus, & elicitus a virtute infusa. Ergo amor virtuosus, & elicitus a virtute infusa potest efficaciter imperari. Confirmatio maioris momenti est. Propterea tract. de merito arbitratus sum, actum efficaciter imperatum, imo & actum externum habere me- ritum, & impetrationem distinctam a merito, & impetrationem actus efficaciter imperantis. Vbi dissolui argumenta in contrarium. Quo posito nulla est efficacia argumenti; siquidem cum im- perio efficaci elicitio ex timore inferni relinquitur in actu charitatis impetratio distincta ab im- petratione actus imperantis; ac per consequens sufficiens obtinere iustificationem, quam affectus imperans intendit. A quo non recedit P. Con- hinc 2. 2. disp. 17. num. 12.

Quarto.

Quarto. Sed obicit P. Suarez. Voluntas potest, si velit elicere actum religionis; se ipsam immediate determinare absque priori determinatione alterius actus. Ergo frustranea erit determinatio an- tecedens alterius actus; ac per consequens ex natura rei impossibilis. Respondet. Non est frustraneum imperium reflexum charitatis deter- minans voluntatem ad actum religionis; tum

6 Dissoluitur ratio Patris Suarez.

6. Sed obicit P. Suarez. Voluntas potest, si velit elicere actum religionis; se ipsam immediate determinare absque priori determinatione alterius actus. Ergo frustranea erit determinatio an- tecedens alterius actus; ac per consequens ex natura rei impossibilis. Respondet. Non est frustraneum imperium reflexum charitatis deter- minans voluntatem ad actum religionis; tum

quia conducit, vt actus religionis referatur in Deum, in quem sine imperio charitatis non re- ferretur; tum quia conducit, vt voluntas suam exerceat libertatem in amore reflexo religionis exprimendo suum affectum erga virtutem reli- gionis.

Obiiciunt Recentiores. Virtutum actus sunt essentialiter morales, ac liberi. Si autem referantur imperio omnino efficaci, ac determinato in Deum, non erunt morales, ac liberi; quan- doquidem determinatione antecedenti, & intrin- sece efficaci tollitur immediata libertas, ac per consequens moralitas actuum. Ergo tale imperium in actus virtutum repugnat. Confirmans argumentum. Eo imperio destruitur omnino vir- titas, in quam referretur, videlicet meritum, & im- petratio actus. Nam demus hominem in extre- mis constitutum, & non habentem copiam con- fessionis, ex timore inferni velle efficaciter actum charitatis, vt restitutus per illum in amicitiam Dei, poenas euadat inferni. Tunc sic. Actus cha- ritatis tali imperio elicitus non erit impetratorius amicitiae diuinae; nam actus charitatis sic elicitus non habet meritum, aut impetrationem distin- ctam a merito, & impetratione actus efficaciter imperantis, sic vt actus exterior non habet meri- tum a merito actus interioris distinctum; Etenim ad meritum distinctum requiritur libertas distin- cta. At actus charitatis sic imperatus non habet libertatem distinctam a libertate actus imperantis. Ergo neque habet meritum, aut impetrationem distinctam. Sed impetratio timoris inferni; aut alterius actus inferioris charitate non sufficit ad iustificationem. Ergo impetratio actus charitatis elicit ex imperio efficaci timoris inferni, aut alterius non sufficit ad iustificationem, ac per con- sequens repugnat ipsi imperio consequenti- tioni finis, quem intendit.

Respondet. Actus virtutum non sunt essen- tialiter morales, ac liberi in actu secundo, sed libertas, ac moralitas illis est extrinseca, potest- que idem actus nunc fieri necessario, nunc libere, nunc efficaciter imperatus, nunc absque im- perio efficaci. Rursus est aliqui virtutum actus sint essentialiter liberi, non repugnat, aliquos esse non liberos, & ab imperio efficaci proceden- tes; sicut actus charitatis elicitus in via est liber, & elicitus in patria necessarius. Ergo licet virtu- tum actus non imperati sint liberi, possunt alij fieri imperati, & necessarii. Nam si amor boni de- lectabilis potest imperari efficaciter ab alio actu reflexo, cur non poterit similiter amor boni honesti. At amor boni honesti est virtuosus, & elicitus a virtute infusa. Ergo amor virtuosus, & elicitus a virtute infusa potest efficaciter imperari. Confirmatio maioris momenti est. Propterea tract. de merito arbitratus sum, actum efficaciter imperatum, imo & actum externum habere me- ritum, & impetrationem distinctam a merito, & impetrationem actus efficaciter imperantis. Vbi dissolui argumenta in contrarium. Quo posito nulla est efficacia argumenti; siquidem cum im- perio efficaci elicitio ex timore inferni relinquitur in actu charitatis impetratio distincta ab im- petratione actus imperantis; ac per consequens sufficiens obtinere iustificationem, quam affectus imperans intendit. A quo non recedit P. Con- hinc 2. 2. disp. 17. num. 12.

7 Item ratio Neoterico- rum.

8

SECTIO III.

Afferitur contra P. Hurtado imperium vagum, & indeterminatum.

9 Proponitur **P**ater Hurtadus 1.2 disp. 135. sect. 6. & disp. 137. sect. 3. & disp. 138. sect. 2. duo requirit ad imperium charitatis. Primum quod actus imperatus sit reflexus, & explicitus volutus per actum imperantem. Secundo quod amor iste reflexus sit omnino efficax, ac determinatus. Vnde consequenter duo docet; primum, non posse charitatem imperare virtutum actus amore solius obiecti extrinseci, videlicet bonitatis diuinæ. Secundum non posse imperare neque per amorem vagum virtutis internæ indifferentem ad plures actus; neque per simplicem aliquam complacentiam, quin interueniat amor aliquis efficax, ac determinatus actus imperati.

10 **A**fferio prima. **H**æc duo mihi maxime displicent. Afferio igitur primo, non requiri ad imperium amorem efficacem, ac determinatum actus imperati. Quod sic probatur. Volens actu efficaci charitatis placere indeterminate Deo, aut per actum religionis, aut per actum misericordiae potest se determinare ad actum religionis, quin interueniat amor efficax reflexus religionis. At eo euentu actus religionis erit imperatus, & relatus in finem charitatis. Ergo. Minor videtur clara; tum quia actus religionis in eo euentu procedit ab actu charitatis; siquidem non steret actus religionis, nisi præcessisset actus charitatis, & ideo re vera voluntas elicit actum religionis, quia per actum charitatis voluit placere Deo per actum religionis, aut per actum misericordiae; tum quia, si vellet ex fine vanæ gloriæ actum religionis, aut actum misericordiae, & se determinaret ad actum religionis absque amore reflexo illius referretur actus religionis in finem vanæ gloriæ & inficeretur malitia prioris intentionis. Maior probatur; volens indeterminate actum religionis, aut actum misericordiae potest se determinare ad amorem reflexum actus religionis absque interuentu alterius tertij amoris reflexi. Ergo etiam potest se determinare ad actum directum religionis absque amore reflexo ipsius. Antecedens est certum; nam ex vi prioris actus non potest voluntas non habere aut actum religionis, aut actum misericordiae. Atque ita in hac sententia necessario habet amorem reflexum religionis, aut amorem reflexum misericordiae. At non per alium reflexum amorem quia alias ad tertium istum amorem daretur quartus, & sic in infinitum. Ergo ex vi prioris actus potest se determinare ad amorem reflexum religionis absque tertio actu reflexo determinante. Ergo etiam potest se determinare ad actum religionis directum absque secundo actu reflexo. Probatum consequentia; quia tam indifferens est actus charitatis imperans ad amorem reflexum religionis, ac est ad ipsum actum directum; & aliunde voluntas tam libera est ad se determinandum immediate ad actum religionis, ac est ad se determinandum immediate ad amorem reflexum illius. Ergo sicut indifferentia voluntatis potest se determinare ex vi prioris actus ad amorem reflexum religionis, ita potest se determinare ad ipsum actum directum absque reflexo amore ipsius. Explicatur;

Amor reclus actus religionis (qui potest esse elicitus à virtute religionis) est imperatus in finem charitatis ab actu charitatis indifferenti, & vago, siquidem est elicitus ex vi actus charitatis, non elicendus, si non præcessisset actus charitatis. At non per alium amorem reflexum. Ergo charitas potest imperare actus aliarum virtutum per imperium vagum, & indifferens. Confirmatur voluntas intendens finem consequibilem per plura media potest se determinare ad electionem vnius medij præ alio ex vi intentionis, quin præcedat amor reflexus determinatus talis electionis ita, vt verum sit, electionem procedere ab ea intentione indifferenti ad plures electiones. Ergo similiter potest voluntas se determinare ad actum religionis potius, quam ad actum misericordiae absque amore reflexo determinante actum religionis ita, vt verum sit actum religionis procedere ab actu charitatis indifferentem decernente actum religionis, aut misericordiae.

11 **R**atio à priori totius doctrinæ est, quia motio, & imperium potentiae liberæ, vt libera est, non est determinans, sed indifferens. Nam imperium determinans est proprium potentiae necessariæ, quæ à se ipsa determinari non potest, sicut potentia libera. At etiam potentia libera, vt libera est, potest imperari. Ergo per imperium indifferens. Sed imperium indifferens debet esse necessario aut affectus inefficax finis, aut affectus efficax indeterminatus, & vagus. Ergo. Minor probatur. Tum quia Deus imperat voluntati tanquam potentiae liberæ imperio relinquente voluntatem indifferentem, & liberam. Ergo etiam ipsa voluntas imperare sibi potest tanquam potentiae liberæ imperio indifferenti. Tum quia vt affectus liber, quæ liber procedat ab alio priori actu, sufficit, vt prioris impulsus, ac motio inducat re ipsa voluntatem in actum posterioriorem, non elicaturam illum, nisi præcessisset prior. At hac ratione moueri potest voluntas; quin prioris actus impulsus sit omnino determinans, sicut mouetur efficaciter auxiliis gratiæ, quæ secundum se indifferentia sunt. Ergo affectus liber, quæ liber potest procedere ab alio priori actu secundum se indifferenti, ac per consequens imperari.

12 **S**ed obiicit P. Hurtadus. Affectus vagus, & indifferens non potest inferre effectum immediate, & per se absque alio determinante effectum. Ergo neque potest per se immediate imperare. Antecedens probatur. Obiectum affectus vagi non est alius actus determinatus, sed plures diiunctiue, & confuse. At obiectum non potest existere à parte rei diiunctiue, & confuse, sed in singulari, ac determinate. Ergo non potest existere immediate ex affectu indeterminato, & vago, quin interueniat affectus determinans effectum. Nam efficacia inferendi effectum conuenit affectui voluntatis eo modo, quo amat effectum. At eo modo, quo effectus amatur per affectum vagum non potest existere à parte rei. Ergo præter illum necessarius est affectus determinans effectum. Confirmatur; Actus virtutis semper existit à parte rei electus præ alio. At per actum vagum non eligitur præ alio. Ergo actus vagus non tribuit existentiam affectui. Similiter arguit contra imperium simplicis complacentiæ; Nam simplex complacentia non habet vim constituendi à parte rei suum finem, nisi dependenter ab amore efficaci obiecti, cum eius virtus sit per se immedi-

te inefficax absque auxilio alterius actus. Ergo requirit necessario auxilium amoris efficaci.

13 **H**oc argumentum nullam vim habet. Nam agimus de imperio actionum potentiae liberæ, quæ se ipsa immediate absque præuio determinate potest se determinare ad actum imperatum; non de actionibus potentiae externæ, quæ se ipsa determinari non potest absque actu voluntatis antecedenter determinante. Itaque sola potentia externa, quæ à voluntate antecedenti determinari debet, non potest imperari immediate imperio indifferenti; nam cum se ipsa immediate determinati non possit, neque per imperium indifferens voluntatis, necessarium est, vt præter imperium indifferens, existat amor determinatus operis agendi. Secus vero potentia libera, quæ ad actum imperatum, se ipsa immediate determinari potest. Atque adeo sufficit, vt imperium solum alliciat, & moueat voluntatem ad illum, finiendo determinationem ipsius libertatis. Neque obest, obiectum non posse existere à parte rei eo modo, quo per imperium vagum volitum est; nam is modus non est volitus ex parte obiecti, sed solum se tenet ex parte actus voluntatis, qui licet velit obiectum diiunctiue, non vult obiectum esse diiunctiue, determinare: quamuis determinatio non sit ab ipso actu, sed finatur libertati voluntatis. Ex quo constat ad confirmationem.

14 **A**fferio secundo. Ad imperium non est necessarius amor reflexus actus imperati, sed potest solus amor directus obiecti externi imperare immediate virtutis actum conducentem ad illud, quin interijciatur alius amor reflexus actus imperati. Quo deserta manent duo, quæ P. Hurtado ad imperium requirit. Hoc asserum probatur. Eo ipso quod quis amet bonitatem diuinam, mouetur voluntas ad obseruandum legem ipsius; atque ideo si existente eo amore urgeat præceptum actus religionis, potest voluntas ex vi talis amoris determinari ad actum religionis, quamuis actus religionis non sit præuolitus per alium actum. Nam si ad volitionem reflexam actus religionis determinati potest ex amore Dei absque alia volitione reflexa, etiam poterit determinari immediate ad ipsum actum religionis absque reflexa volitione. Etenim qui vult efficaciter finem non tenetur, velle reflexe electionem mediorum, sed solum media, quæ mandari exequutioni non possunt, nisi voluta ab intendente finem; quoniam electio mediorum constituta est in potestate voluntatis independentem ab amore reflexo ipsius; media vero externa adhiberi non possunt in finem, quin sint per voluntatem amata. Sed actus imperatus constitutus est in potestate voluntatis independentem ab amore reflexo, & habet se comparatione intentionis per modum electionis materialis. Ergo actus imperatus potest procedere ab intentione finis, in quem conducit, quamuis non sit præuolitus per alium amorem.

15 **S**ed opponit P. Hurtadus. Intentio finis amare debet media, per quæ finis consequendus est. At actus imperatus est medium, quo consequendus est finis intentus. Ergo amari debet ex intentione finis. Respondeo. Ex vi intentionis tenetur voluntas amare media externa; quæ absque amore voluntatis adhiberi non possunt; secus vero media interna, quæ sine reflexo amore adhiberi possunt libertate voluntatis. Quare actus interni imperati non solum sortiuntur rationem mediorum,

sed etiam rationem electionis materialis, quæ ex præuia intentione procedit immediate, quin reflexe amata sit, sicut procedit formalis electio. Deinde intentione finis non amamus explicitè, & formaliter media, sed implicitè, & virtualiter. Quando vero finis exequendus est, indigent explicitè, & formaliter amari media, quæ existere non possunt absque amore reflexo voluntatis, non vero quæ absque illo existere possunt quales sunt actus interni virtutum.

16 **O**biicit secundo. Actus externi non sunt imperati, quin reflexe voliti. Ergo neque interni. Debilis consequentia. Promptum est discrimen. Actus externi pendunt à potentia, quæ ad agendum determinati debet à voluntate decernente actionem. Actus interni vero pendunt à potentia libera, quæ absque præuia determinatione alterius actus potest se ad agendum determinare.

17 **T**ertio. Potest esse actus charitatis, & actus misericordiae, quin actus misericordiae sit imperatus à charitate. Ergo vt actus charitatis sit imperans, requiritur, vt velit reflexe actum misericordiae. Insto argumentum. Etiam potest esse actus misericordiae, & amor reflexus charitatis, quin actus misericordiae sit imperatus ab actu charitatis, quia independentem ab amore reflexo determinatur à Deo. Ergo imperium non consistit in amore reflexo. Responder P. Hurtadus, à se id facile explicari, quia actus imperatus requirit actionem specialem essentialiter pendente ab actu imperante; quæ non fieret, si ab actu imperanti non penderet. Bene; Ergo eodem modo potest explicare dependentiam actus misericordiae ab actu charitatis amante bonitatem diuinam absque amore reflexo misericordiae; quippe tunc pendere ab eo amore, quando ea actione specialiter efficitur, quæ essentialiter requirit amorem præuium bonitatis diuinæ; non pendere vero, quando sit actione omnino independentem ab illo. Deinde respondeo. Tunc actus misericordiae est imperatus ab actu charitatis, quando ita existit, vt non existeret nisi existente amore. De quo disputatione sequenti.

SECTIO IV.

Probatum contra eundem Patrem Hurtadum imperium inefficax, & simplicis complacentiæ.

18 **S**imiliter negat P. Hurtado supra, simplicem, & inefficax affectum actus, aut finis vnius virtutis imperare, & referre posse actum alterius, quin intercedat amor efficax, & determinatus reflexus actus imperati. Quod primo reficitur ex Patrum testimoniis, quæ expendimus disputatione 50. sectione 4. ad probandum, virtutis actum referri in finem gloriæ vanæ per affectus necessarios eius gloriæ, irrepentes animo bene operanti; nam hi affectus necessarii simplices, & inefficaces sunt. Secundo ex Diuo Augustino libro 8. confess. cap. 9. *Imperat animus, vt velit animus, nec facit tamen.* En imperat animus volitionem per affectum inefficax; nam si esset efficax, faceret animus imperatum. Quare in imperij inefficaciam refert Augustinus, quod animus non velit. *Vnde hoc monstrum, & quare istud?*

Confirmatur.

Ratio à priori.

Secundum asserum.

Obiectio.

Confirmatio.

Secundum.

Tertium.

Probatum.

Secundo ex Augustino.

istud; Non ex toto vult. Non ergo ex toto imperat, nam in tantum imperat, in quantum vult. Datur ergo actus imperans, qui non sit intrinsece efficax, seu quo animus ex toto non velit. Dices, posse quidem animus imperare per affectum inefficacem, tamen ut ipsa fiat actus imperatus, requiritur affectum reflexum efficacem. Sed contra. Animus non imperat per affectum inefficacem actum sibi impossibilem, sed possibilem, verbi gratia actum continentiam, ad quem auxiliis gratia praevenit. Ergo ut fiat actus imperatus, non requiritur amor efficax reflexus praecedens. Respondebis, actum inefficaciter imperatum posse quidem fieri à voluntate, sine amore efficaci reflexo, non vero posse fieri ex imperio inefficaci, nisi talis amor reflexus, & efficax praecurrat. Sed contra; Ad eum amorem efficacem reflexum moveri, & allici potest voluntas per amorem simplicem, & inefficacem absque intermedio amore, ut ad intentionem efficacem finis allicitur, & movetur per simplicem complacentiam finis absque intermedio amore ipsius intentionis, Ergo similiter per affectum inefficacem, & simplicem actus imperati, aut finis in quem actus imperatus confert, potest induci voluntas ad eum eliciendum absque intermedio amore reflexo actus imperati. Ut arguebamus n. 20.

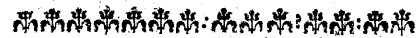
19 Tertia ratione.

Tertio arguitur ratione. Ut actus vnius virtutis sit imperatus per alium, sufficit, quod fiat à voluntate ex motione, & impulsu alterius. Potest actus vnius virtutis fieri à voluntate ex motione, & impulsu affectus inefficacis, & simplicis. Ergo potest actus virtutis imperari per affectum inefficacem, & simplicem. Probatur minor. Primo à posteriori, virtutum actus fiunt ex motione auxiliiorum gratiae. Inter auxilia gratiae sunt affectiones, & inspirationes sanctae voluntatis inefficaces, & simplices infusae à Spiritu sancto nobis, sine nobis libere agentibus, ut lib. 5. illustrabimus. Ergo ex motione affectus inefficacis, & simplicis potest voluntas ad agendum virtutis actum induci. Porro haec affectiones gratiae auxiliantis non solum sunt illae, quae bonam respiciunt, quod actus deliberatus amplectitur, sed plerumque etiam illae, quae respiciunt alia bona, in quae virtutis actus conducit, nam per affectum sanctum timoris inducitur voluntas ad amorem religionis, & per affectum infusum spei ad actum penitentiae, ut etiam lib. 5. stabilimus. Ergo per affectus simplices vnius virtutis potest moveri voluntas ad actus deliberatos alterius. Secundo eadem minor à priori probatur. Voluntas, qua libera est, potest agere actum vnius virtutis ex praevia motione alterius, nam etiam potentia libera motionis capax est. Qua libera est voluntas non potest agere eo praevia motione actus efficacis, nam, ut P. Hurtado admittit, & nos ostendimus disputatione 68. motio actus efficacis, & determinati non sinit libertatem voluntati. Ergo potest agere voluntas ex motione affectus inefficacis. Tertio etiam à priori, ut voluntas agat ex motione affectus inefficacis, sufficit, voluntatem moveri per illum ad agendum actum virtutis, & actum virtutis fieri à voluntate non actura, si non praecessisset motio talis affectus, ut disputatione sequenti exponemus. Potest affectus inefficax movere voluntatem ad agendum virtutis actum, & virtutis actum fieri à voluntate non actura, si non

praecessisset talis motio. Ergo potest virtutis actus fieri ex motione affectus inefficacis. Probatur minor. Imprimis affectus inefficaces maximi momenti sunt ad movendum voluntatem, nam quo voluntas magis affecta est in aliquod obiectum, plures, & frequentiores elicit actus in adeptionem illius, quare tentationes impellentes voluntatem ad agendum actus deliberatos turpes sunt affectus inefficaces, quibus voluntas afficitur in obiectum delectabile. Deinde plerumque contingit casus, in quo voluntas non ageret, nisi praeveneretur tali motione affectum inefficacem, sicut plerumque non ageret, nisi adesset suavis indifferens, & inefficax amicum. Ergo plerumque agit voluntas non actura, nisi praecessisset motio affectuum inefficacium.

Pater Hurtado non obiicit alia argumenta contra hanc sententiam praeter ea, quae obiecta, & diluta sunt sectione praecedenti, contra superiora asserta obiicit tamen quis. Propter vnumquodque tale, & illud magis. Ergo cum sit efficaciter actus vnius virtutis propter finem alterius appeti debet efficaciter finis propter quem talis actus elicitur, ac per consequens non sufficit solus affectus inefficax ad referendum actum efficacem alterius virtutis in illum. Respondeo. Id est verum quando finis, propter quem actus efficitur, est intrinsecus, secus vero quando est extrinsecus, ut contingit in euentu nostrae assertionis.

Clausula igitur totius disputationis sit, multiplices esse actus, qui possunt esse imperantes virtutum. Nam primo potest imperare affectus efficax omnino determinatus, ut constat ex sectione secunda. Secundo affectus efficax indifferens, & vagus, ut constat ex sectione tertia. Tertio non solum amor reflexus ipsius actus, sed etiam amor directus ipsius obiecti externi, ut constat ex eadem sectione tertia. Quarto denique affectus inefficax, & simplicis complacentiae, ut constat ex sect. praecedenti.

DISPVT. LXVII.

Quinam sit influxus actus imperantis in actum imperatum.

VIDIMVS quinam sint actus imperantes. Nunc videndum qualis sit influxus actus imperantis in actum imperatum, & qua ratione actus imperatus ab imperante dependeat.

SECTIONES

- 1 Recentium Thomistarum opinio deseritur.
2 Improbatur sententia aliorum Recentiorum.
3 Nostra sententia explicatur.
4 Vindicatur nostra sententia ab argumentis.

SECTIO

SECTIO I.

Recentium Thomistarum opinio deseritur.

1 Proponitur
2 Reiicitur.

Recentes Thomistae volunt, charitatem imperare actum aliarum virtutum imprimendo illis effectiue aliquid physicum, quo in Deum dirigantur, & ab actu charitatis procedant. Ita Zumel 1. 2. quaest. 114. art. 4. disputatione 2. in append. con. 3. & alij apud Lorcam de charitate disputatione 12. num. 5. qui Thomistarum sententiam commentitiam appellat. Eam improbo ex Sancto Thoma 2. 2. quaestione 23. art. 8. corp. Charitas imperat reliquas virtutes dirigendo earum actus in suum finem. At ut charitas dirigat actus aliarum virtutum in suum finem non est necessarium aliquid physicum intrinsece impressum & derivatum à charitate. Ergo charitas non imperat reliquas virtutes imprimendo illis aliquid physicum. Probatur minor. Eo ipso, quod actus aliarum virtutum fiunt à voluntate ex motione affectus charitatis volentis illos fieri à voluntate, re ipsa actus aliarum virtutum fiunt propter finem charitatis: sicut actio exterior fit propter finem actus interioris, quia mandatur executioni ex determinatione affectus interioris. At ut voluntas ex affectu charitatis moueatur, & determineretur ad efficiendum actus aliarum virtutum, necessarius non est modus aliquis physicus à charitate impressus, ut necessarius non est ad actionem exteriorem elicendam ex affectu anteriori. Ergo modus physicus virtutibus impressus necessarius non est ad imperium, & relationem charitatis in actus aliarum virtutum. Explicatur; Priusquam intelligatur modus aliquis impressus actibus aliarum virtutum, intelligitur imperium charitatis, nam modus ille subsequitur existentiam actuum, quibus inhæret. At imperium & efficaci charitatis intelligitur pro eo priori, quo intelligitur existentia eorum actuum: siquidem eorum existentia dependens est ab imperio charitatis, & à voluntate efficitur ex vi talis imperij. Ergo imperium non consistit in aliquo modo physico inherenti actibus imperatis.

2 Vtcrius in roboratur

Rursus non apparet qui modus physicus ab imperio supernaturali deriuetur in actum imperatum: Naturalis enim repugnat, cum procedat essentialiter à principio supernaturali, & in finem supernaturalem essentialiter dirigatur. Neque supernaturalis esse potest, cum interdum imperentur actus naturales tam interni, quam externi, quibus nullus modus intrinsece supernaturalis inhæret. Actio specialis, qua actus imperatus efficiatur ab imperante, nequit esse, nam actus penitentiae imperans actum charitatis non est principium efficiens actus charitatis, cum seorsim ab influxu efficiens actus penitentiae sint principia efficiencia, quae sufficiant efficere actum charitatis, & ad imperium actus penitentiae sufficiat influxus moralis in actum. Neque alius modus ab actione distinctus capi bene potest, qua ratione actum imperatum in finem imperantis referre queat. Nam ea relatio intelligi nequit, quin is modus ipsum finem intrinsece, & transcendentaliter respiciat. Quo igitur pacto cum transcendentaliter respicit, cum respectus transcendentalis à praedicamentali distinctus aliquid

munus praeter mere respicere circa terminum exercere debeat? Aut igitur illum respicit appetendo, aut cognoscendo, aut efficiendo, aut alio modo tendendo in illum? si appetendo, qui est modus magis proportionatus talis respectus. Erit igitur affectus voluntatis. Affectus autem voluntatis quomodo alteri affectui intrinsece inest? intelligibilis ergo, & chimericus est is modus intrinsecus actui imperato relationem ipsius in finem imperantis necessarius.

Obiiciunt Thomistae Sanctum Thomam 2. 2. quaestione vigesima tertia, articulo 8. ad secundum assentem, charitatem informare virtutes effectiue, & quaestione secunda, de virtutibus articulo 4. ad primum charitatem esse posse formam aliarum virtutum, sicut color est forma superficiei, utique physica, & non moralis solum. Ad primum testimonium respondeo primo. Sanctus Thomas asserens, charitatem esse formam virtutum effectiue disserit de charitate habituali, quae informat ceteras virtutes efficiendo proprios actus, quibus, ceterae virtutes diriguntur in finem charitatis. Secundo respondeo. Sanctus Thomas non ait, absolute charitatem informare effectiue, sed quasi effectiue, volens significare eius causalitatem, quamvis reuera efficiens non sit, imitati efficientem, quia mouendo principium efficiens dirigit in suum finem actus aliarum virtutum. Ad tertium testimonium respondeo. Angelicus Praeceptor in eo loco solum intendit probare in genere, posse vnam formam informare aliam, ut color informat superficiem, ut inde colligat charitatem posse similiter informare alias virtutes. Ceterum paritas non est omnino adaequata ita, ut extendenda sit etiam ad modum informandi; cum charitas non inhæreat physice virtutibus, sicut color inhæret superficiei.

3 Prima obiectio diluitur.

Obiiciunt secundo. Directio dialectica est modus physicus inherens actibus aliarum scientiarum. Ergo directio passiva charitatis est modus physicus inherens virtutibus. Antecedens est falsum. Nam ut ostendi in dialectica, actus aliarum scientiarum esse directos à dialectica, est denominatio profus extrinseca, ut esse cognitos. Atque ita erit extrinseca relatio charitatis, ut esse volitos actus aliarum virtutum: dirigi enim in vltimum in finem non est aliud, quam ex affectu charitatis fieri in eum finem.

4 Itē secunda

SECTIO II.

Improbatur sententia aliorum Recentiorum.

Nostrae Societatis Recentiores arbitrantur, actum imperatum ab imperanti pendere per actionem peculiarem, qua fiunt à voluntate, ut per imperium mota diuersam specie ab ea, qua ab eadem fiunt sine imperio disposita. Non quia actus imperans sit principium efficiens actus imperati, sed quia voluntas non potest in actu secundo ad agendum moueri per imperium, quin actio, qua voluntas agit essentialiter supponat imperium, tanquam motionem, & applicationem voluntati ad agendum. Cui sententiae etiam dedit manus P. Hurtado supra.

5 Exponitur

In hanc sententiam adducti sunt hoc argumento. Actum imperatum procedere ab actu imperante aliquid est essentialiter in rerum natura. Non est essentialiter sola existentia actus imperantis potest esse existentia actus imperati, quin procedat ab actu imperante. Neque est essentialiter sola existentia actus imperantis, quia potest existere actus imperans, quin actus imperatus procedat ab illo, praesertim si imperium si inefficax, aut efficax indeterminatum, & vagum. Neque est coexistentia utriusque actus imperantis, & imperati, siquidem vtrique simul existere potest mere, concomitanter in voluntate, quin alter ab altero procedat: nam potest voluntas tangi, affectu vnius finis mouente voluntatem ad actum poenitentiae, quin actus poenitentiae fiat ex illo affectu propter eum finem, neque enim semper ac voluntas afficitur in finem gloriae vanae, in quem confert actus poenitentiae, & voluntas efficit actum poenitentiae, necessarium est, ut propter vanum finem actum poenitentiae eliciat. Neque rursus est actio, qua actus imperans sit efficiens actus imperati, quoniam actus imperatus non procedit ab imperante, tanquam a principio efficiente. Quid igitur erit processio, actualis actus imperati ab imperante? Certe non superest, aliud, quod talis processio esse possit, nisi actio specialis, qua actus imperatus efficiatur a voluntate, ut imperio, tanquam motione, & applicatione agendi praevient, ideoque actio sit essentialiter alligata imperio tanquam conditioni agendi. Nec satis est, quod aliqui dicunt non esse aliud processionem actus imperati ab imperante, quam voluntatem ex actu imperanti determinare se ad actum imperatum. Nam quod quaeritur est, quid sit in rerum natura determinati voluntatem in actu secundo ex actu imperante ad actum imperatum, siquidem voluntas mota in actu primo per actum imperantem potest in actu secundo determinari ad actum imperatum, quin re ipsa in actu secundo determinetur per motionem actus imperantis. Neque verum est, hanc difficultatem solum obesse imperio inefficaci, & indeterminato, non vero efficaci, & determinato. Quoniam etiam potest existere affectus efficax, & determinatus actus imperati, quin actus imperatus fiat ex vi actus imperantis, sed concomitanter se habeat cum illo. Nam actus imperatus potest fieri seorsim, & independentem ab imperanti, quando realiter non sit actus imperans. Ergo potest fieri seorsim, independentem ab illo, quando existit actus imperans. Nam potest Deus concomitanter cum actu imperante tribuere voluntati auxilia efficacia, quibus fieret actus imperatus in eo instanti seorsim ab imperio. Tunc autem voluntas eliceret actum imperatum independentem ab imperante, sicut eum eliceret in eo instanti si non existeret actus imperans. Neque de ratione imperij efficacis est, ut re ipsa procedat ab illo actus imperatus, cum seorsim ab illo existit in voluntate, sed solum ut ab illo procedat sub conditione, quod non existat simul cum illo. Igitur etiam ad imperij efficacis influxum requiritur specialis ista actio. Saltem de potentia absoluta potest esse imperium efficax, quin actus imperatus in actu secundo procedat ab illo. Hoc autem sufficit, ut actualis processio aliquid sit ab existentia utriusque actus distinctum. Nam quae sunt separabilia etiam solum diuinitus, realiter distincta sunt. Erat igitur haec processio aliqua

actio inter media esse essentialiter alligata imperio

Haec sententia mihi displicet. Primum quia mea opinione actio, qua actus imperatus procedit a voluntate, est indistincta ab ipso actu, ut docuit in lib. de anima. At actus imperatus religionis est essentialiter alligatus actui imperanti poenitentiae, aut alterius virtutis. Ergo neque ipsa actio essentialiter alligata est. Secundo quia non solum imperatur actus positivus virtutis, sed etiam omissio libera actus prohibiti oppositi virtuti; nam etiam omissio libera actus prohibiti procedit ex affectu inefficaci honesto potens procedere ex affectu inefficaci turpi, & disp. 70. ostendemus. Tamen processio omissionis ex imperio affectus honesti non requirit actionem aliquam specialem voluntatis alligatam essentialiter tali imperio; nam in omissionem nulla datur positiva actio. Ergo seorsim ab actione voluntatis alligata imperio potest explicari dependentia actus imperati ab imperio. Confirmatur. Esto omissio actus non procedat ab effectu inefficaci alicuius finis negari non potest procedere posse ab effectu efficaci. At ab eo ita procedit, ut possit simul existere cum illo, quin re ipsa ab eo sit. Ergo ubi repugnat actio positiva voluntatis, datur processio actualis ab imperio, quod ab ea processione separabile sit. Probat minor. Omissio actus prohibiti procedens ex proposito non peccandi potuit esse in voluntate simul cum eo proposito, quin actu procederet ab illo: nam potuit voluntas in eodem instanti exercere suam libertatem immediate omitendo actum prohibitorum independentem ab illo actu positivo voluntatis: siquidem ponitur possibile tale exercitium: deinde concomitanter etiam cum ea omissione potuit exercere suam libertatem eliciendo actum efficacem alicuius virtutis repugnantem peccato, quod omittit: sicut potest efficere in eodem instanti actum misericordiae praecipuum, & actum efficacem charitatis incompossibilem cum omissione actus misericordiae praecipui, quin actus misericordiae procedat actu ex imperio charitatis. Ut igitur in his eventibus explicanda est processio actualis ab actione positiva alligata principio determinato, poterit similiter in aliis explicari, quandoquidem argumentum superius eandem vim habet in omnibus. Iterum confirmatur plures negationes contingentes variant principia, a quibus pendent, quin vlla intericiatur actio alligata principii. Omissio enim amoris Dei libera, & pendens a principio intrinseco voluntatis potest esse necessaria, & pendere a principio extrinseco: item corruptio formae ligni secuta introductionem formae ignis potest esse in materia cum forma ignis independentem ab illa, solum inducta ex libro diuino. Igitur ut sit actualis, & determinata processio ab hoc principio potius, quam illo, non est opus recurrere ad actiones speciales alligatas essentialiter principii.

Tertio si haec sententia vera sit, agnoscendae essent supernaturales quoad substantiam plures actiones, quas nullus Theologorum supernaturales agnouit. Prima motus localis imperatus ab actu supernaturali alicuius virtutis. Secunda actio vitiosa procedens ex cognitione supernaturali indifferenti. qualis fuit ea qua Angeli peccauerunt, & potuerunt esse plures aliae, ut disp. 57. docuimus. Tertia omnes actiones liberae, & necessariae humanitatis Christi, quin vlla fuerit, neque

7 Improbatur primo.

Secundo.

Confirmatio prima.

Secunda.

8 Improbatur tertio.

SECTIO III.

Nostra sententia explicatur.

9 Quarto.

10 Precluditur euasio.

neque esse possit naturalis quoad substantiam. Vno verbo: essent supernaturales omnes actiones aliquo modo pendentes a principio supernaturali quoad substantiam. Quae omnia paradoxa sunt & absurda in Theologia. Sequela autem probatur, quia actio pendens essentialiter a principio supernaturali quoad substantiam, quin fieri valeat quoad substantiam solis viribus naturae, est supernaturalis quoad substantiam, ut saepius docuimus. Sed actiones enumeratae, & quaeuis aliae pendentes a principio supernaturali pendent in hac sententia essentialiter, quin fieri valeant quoad substantiam solis viribus naturae absque principio supernaturali. Ergo omnes illae actiones erunt supernaturales quoad substantiam.

Quarto; in Deo plures actus procedunt contingenter ab aliis, quin actualis eorum processio explicetur per actionem, aut modum inter medium essentialiter alligatum principii. Ergo idem potest explicari absque tali actione inter actus creatos. Antecedens probatur. Decretum conferens gratiam hominibus oritur ex prauidione meritum Christi, quae tamen poterant prauideri a Deo, quin dona gratiae conferrentur propter illa. Item decretum plurium donorum, quae Deus largitur praedestinatim manet ex intentione gloriae, quod poterat manere ex alia intentione; dirigique per scientiam conditionatum potens non dirigi per illam, ut tract. de praedestinatione ostendi. Ergo frustra exigitur actio positiva voluntatis ad processionem vnius actus ab alio.

Dices forsitan, ut vras actus diuinus oriatur contingenter ab alio, opus esse actu reflexo voluntatis imperante cum propter alium, quo suppletur actio intermedia, quae datur inter actus creatos. Sed quis obliget Deum ad istas reflexiones, & Deum coniciat in has angustias, ut sententiam singularem tueatur? quae mihi, vel hoc solum fundamento inuisa fuit. Praeterea de actu reflexo imperante rogo, an sit efficax, an inefficax? Si inefficax, contingenter manet actus imperatus ab eo; ideoque, ut actu procedat, opus erit alio actu reflexo imperante, & sic in infinitum. Si efficax, ergo nullus actus liber Dei potest oriri ab alio actu diuino, cum actus efficaciter imperatus non relinquatur liber, sed necessarius, atque ideo facilius erit negare omnino, actum procedentem ab alio potuisse non procedere ab illo. Praeterea rogo, quodnam sit obiectum actus reflexi imperantis? nam si obiectum & processio actus imperati ab alio actu priori, iam processio non constituitur per actum imperantem, sed per aliquid ab ipso distinctum; si autem dicas, esse existentiam actus imperati propter existentiam prauiam alterius actus prioris, iam prior actus non mouet ad existentiam posterioris formaliter, & intrinsece, sed tantum obiectiue, & extrinsece. Haec attingisse sufficiat. Neque enim in singulares opiniones, quas Recentiores, & pauci sectantur, fuso calamo contendendum est, quo in celebres illustrium Theologorum sententias contenditur. Ad argumentum Recentiorum, quod prius a me, quam ab ipsis confectum fuit, satisfaciemus sectione sequenti, explicantes, in quo constituta sit dependentia actualis actus imperati ab imperante.

Ripalda de Ente Tom. I.

11 Proponitur

12 Prima ratio

Secunda

13 Tertia

NOstra sententia est, actum imperatum procedere a voluntate ex affectu imperante, non esse aliud, quam mouente imperante fieri imperatum a voluntate non elicitura, nisi imperans mouisset. Quare arbitror, complecti tria; primum est, voluntatem elicere actum imperatum: secundum, voluntatem impelli, moueri in actu primo ad eum eliciendum per affectum imperantem; tertium, voluntatem non elicituram actum imperatum, nisi praecessisset motio affectus imperantis, a quo euentu conditionato constituitur extrinsece efficax affectus imperans: propterea merite sufficiens distinguitur, cum voluntas vtroque simul existenti ex vi vnius affectus tantum, & non ex vi alterius elicit actum, in quem vterque inclinat. Quare breuius processio actus imperati ab imperante reduci potest in duo; alterum in existentiam actus imperati; alterum in efficaciam actus imperantis constitutam ex euentu conditionato, in quo voluntas non ageret actum imperatum non existente imperante. Haec tamen sic considera; ut processio quasi passiva actus imperati in recto contineat existentiam actus imperati elicitam a voluntate, & in obliquo reliqua, quae proposuimus necessaria; influxus vero quasi actiuis actus imperantis comprehendat in recto motionem seu impulsum formalem voluntatis in actu primo, in obliquo vero caetera, quae exposuimus.

Haec explicatio mihi probatur primo; quia non restat aliud, quo recte explicetur in genere, quid sit voluntatem exerceri in actu: secundo per actum imperatum ex affectu imperante finis extrinseci. Praeterea quia non potest apprehendi voluntatem exerceri per actum imperatum mouente ad illam, affectu imperante in actu primo; non solum sufficienti, sed etiam efficaci extrinsece per euentum conditionatum explicatum, quin apprehendatur, voluntatem exerceri per actum imperatum ex affectu imperante finis extrinseci; nam efficacia extrinseca affectus imperantis superius explicata connexa est necessario cum exercitio voluntatis. Ergo bene explicatur a nobis, quid sit exerceri voluntatem per actum imperatum ex affectu imperante finis extrinseci.

Tertio probatur ex communi hominum apprehensione, eo enim ipso quod apprehendimus affectum alicuius finis extrinseci taliter mouere voluntatem hic, & nunc ad actum alicuius virtutis, ut ea motione posita voluntas operetur actum, ea autem remota, quamvis principia ad actum necessaria persistant, non operetur, iudicamus recte, voluntate inductam fuisse ad operandum ex tali motione; & donec ista omnia cogitemus, non credimus, voluntatem re ipsa ex tali affectu motam fuisse ad operandum. Sic prudenter censemus, consilium Petri induxisse Paulum ad quidpiam agendum, non vero consilium Francisci, quando consilium Petri, tale fuisse cogitamus ut Petro solum consulente opus ageretur a Paulo, non acturo consulentibus aliis: neque aliunde conuicimus, Petrum fuisse causam moralem operis Pauli, ut actionem Pauli tribuamus Petro, nisi ex hac probabili

C c c exiffi

existimatione. Ergo eo ipso quod affectus finis extrinseci taliter moueat voluntatem, vt re ipsa operetur voluntas, non operatur, si non moueretur ab illo, iudicandum est, voluntatem re ipsa ab eo affectu in actu secundo ad operandum moueri.

14
Collectio.

Hinc deprehendes, in quo etiam consistat processio affectus voluntatis ab illustratione, seu cogitatione intellectus mouente voluntatem ad affectum obiecti, qui sine tali cogitatione fieri poterat. Nam voluntas non solum ex affectu, verum etiam ex cogitatione obiecti extrinseci moueri potest ad amorem, aut odium alicuius virtutis. Tunc igitur voluntas re ipsa inducitur ad agendum ex vi alicuius cogitationis obiecti extrinseci, & non ex vi alterius, quæ simul cum alia in actu primo voluntatem prouocat ad agendum, cum agit opus, non actura, nisi præcederet talis cogitatio, etiam si alia voluntatem pulsaret. Eadem enim ratio est de cogitatione obiecti extrinseci, quæ est de affectu eiusdem obiecti.

15
Annotatio.

Annotare tamen oportet, superioribus solum expositam dependentiam actualem actus voluntatis ab affectu, & cogitatione obiecti extrinseci, non requisitis simpliciter ad agendum; non de affectu simplici, & cogitatione obiecti intrinseci, necessariis simpliciter ad agendum amorem, aut odium eius obiecti. Nam cum cogitatio, aut affectio simpliciter necessaria est, discrimen inter cogitationem, aut affectionem sufficientem, & re ipsa efficacem, non sumitur ex euentu conditionato, in quo voluntas non ageret actum absenti cogitatione, aut affectione; nam hic euentus communis est cogitationi, & affectioni, necessariæ, tam sufficienti, quam efficaci: quoniam si cogitatio, aut affectio ad agendum necessaria est, non potest esse euentus, in quo illa absenti operetur voluntas. Igitur inter hos motus necessarios ad agendum torum discrimen defundendum est ab euentu conditionato voluntatis agentis, non vero ab euentu conditionato voluntatis non agentis. Quare communis societatis schola explicans efficaciam vocationis diuinæ per euentum conditionatum voluntatis agentis, intelligenda est de vocatione gratiæ necessaria ad agendum, non vero de vocatione, quæ necessaria non est. Porro vatio necessaria ad agendum est cogitatio, & affectio obiecti intrinseci, scilicet boni, quod intrinsece amplectitur amor virtutis, aut mali, quod detestatur odium. Vatio vero non necessaria, conferens tamen ad agendum, est cogitatio, & affectio obiecti extrinseci, quod intrinsece non attingitur per affectum deliberatum voluntatis, quamuis cum affectum deliberatum eliciat voluntas, quia in adaptionem alterius obiecti conducit. Quod vocationis genus assimilatur affectibus imperantibus actus virtutum in finem extrinsecum, de quibus fuit vniuersa disputatio, quippe hi affectus ad actum imperatum necessarii non sunt. Itaque vocationem necessariam re ipsa, & in actu secundo mouere voluntatem, non est aliud, quam voluntatem elicere actum deliberatum, & vocationem impellere ad illum: vocationem vero non necessariam in actu secundo mouere voluntatem, præterea requirit, vt iungatur euentus, in quo voluntas non eliceret consensum, quamuis reliqua necessaria adessent.

SECTIO IV.

Vindicatur nostra sententia ab argumentis.

Argues primo. Possunt due vocationes mouere in actu secundo voluntatem ad æquate, tum inadæquate ad consensum. Sed quando mouent adæquate non videt Deus, absenti hac vocatione voluntatem non operari, siquidem videt operari per aliam, quæ adæquate mouet ad consensum: quando vero mouent inadæquate non videt, hac vocatione existenti voluntatem operari, quia hæc sola non inducit ad operandum absque consortio alterius. Ergo voluntatem operari ex hac vocatione non includit essentialiter hæc duo, alterum, vt ea postea operetur voluntas, alterum, vt ablata non operetur. Respondeo: tunc consensus voluntatis pendet solitarie ab vniua vocatione, quando ita existit absolute cum illa, vt deficiente non existeret, quia substitueret alia eius influxum. Tunc actus pendet simul à duplici vocatione adæquate, cum ita absolute existit mouentibus illis voluntatem, vt reuera non existeret deficiente qualibet earum, si solitarie poneretur, etiam si existerent reliqua requisita ad consensum voluntatis: existeret tamen qualibet earum existenti cum omnibus requisitis ad eum consensum; quare existenti absoluta consensus, & carentia conditionata eiusdem in euentu, quo solitarie existeret alterutra vatio, constituit processionem, & dependentiam actualem consensus ab vtraque vocatione. Tunc autem pendet inadæquate à duplici vocatione, quando ita absolute existit mouentibus illis in actu primo voluntatem, vt posita vtraque vocatione simul, & non solitarie, operetur voluntas, non operatur, si aliqua earum deficeret. Vnde semper vatio influens in actu secundo includit duo, & exerceri libere voluntatem, & vocationem in actu primo taliter impellere, vt impulsu vocationis solitarie existenti deficiente, non exerceretur voluntas.

17
Secundum.

Argues secundo. Prius apprehenditur, vocationem influere, quam operationem deficere deficiente vocatione, ideo enim deficit operatio vocatione deficiente, quia vatio influit in illam, non autem ideo influit, quia deficiente vocatione, operatio deficit, ex influxu reliquarum causarum potest induci: ergo influxus vocationis non constituitur ex defectu conditionato operationis. Respondeo, Vatio potest influere in exercitium voluntatis, velut principium requisitum, vel vt principium contingenter additum requisitis. Cum vatio influit, vt principium requisitum, prius apprehenditur vocationem influere, quam exercitium voluntatis absenti vocatione deficere; quia tunc deficit exercitium voluntatis absenti vocatione, quia deficit principium requisitum ad illud, influxusque actualis vocationis tunc constituitur exercitium voluntatis in actu secundo, & excitatione vocationis necessaria in actu primo. Nec in eo influxu explicando est nostra difficultas, vt notauimus numero 15. Igitur ea solum est in explicando influxu vocationis, aut alterius cuiusvis actus intellectus, aut voluntatis, quando contingenter influit, vt principium

non requisitum. Tunc autem vatio, vt pote influens solum in genere causæ formalis, habet suum inchoatum, & incompletum influxum eo ipso, quod allicit, & excitet voluntatem ad operandum, licet hic influxus non perficiatur, nec omnino compleatur, donec animus se finit moueri ex illa vocatione, obtemperando motioni illius per consensum subsequendum. Dicimus igitur, vocationem contingenter influentem prius apprehendi influere, in exercitium voluntatis in fluxu incompleto sibi intrinseco, pelliciendo scilicet voluntatem ad se exercendum, quam defectus conditionatus exercitij voluntatis, quia ideo voluntas se libere determinat ad eiusdem exercitium, quia allicitur à vocatione: cæterum non apprehendi prius, vocationem influere in fluxu contingenti omnino perfecto, & completo, quam apprehendatur voluntatem non exercendam libere, nisi alliceretur per talem vocationem, siquidem alliciente alia vocatione exercetur voluntas, à qua non apprehenditur moteri in actu secundo, solum quia exerceretur etiam ea non alliciente. Quare illa causalis, in eo deficit exercitium voluntatis, quia influit vatio, non autem è contra, in genere causæ formalis. Physicæ solum est vera intellecta de influxu vocationis inchoato, & incompleto; non autem intellecta de influxu perfecto, & completo, qui non intelligitur bene, donec is euentus conditionatus apprehendatur.

18
Tertium.

Argues tertio. Sæpius voluntas tentatione impellenti ad actum infidelitatis operatur actum fidei, quem non operaretur, si tentatio non vgeret. Ergo non bene explicatur processio vnius actus voluntatis ab alio. Respondeo. Tentatio impellens ad infidelitatem non est principium actus fidei, sed occasio; quia, vt aliquis actus vitalis influat in alium tanquam principium, opus est, vt in actu primo allicit, & impellat voluntatem ad illum, taliter vt eo impellente alius actus existat. At licet existenti tentatione operetur voluntas actum fidei, non operatur, si non existeret, tamen voluntas in actu primo non inclinatur, nec allicitur ad actum fidei per tentationem, sed potius auocatur ab illo.

19
Quartum.

Argues quarto. Etiam in statu conditionato videt Deus cor hominis tactum duplici vocatione prouocante eum ad conuersionem, moueri re ipsa in actu secundo per vnam, & non per aliam; quamuis vtraque in actu primo moueat, & vtraque in actu secundo coniungatur cum conuersione. Tamen in statu conditionato non est recurrere ad alium euentum conditionatum, per quem vna illarum vocationum efficax sit, & alia mere sufficiens. Ergo vt re ipsa efficax sit, aut est constituenta connexio intrinseca vocationis cum conuersionis actu, quod nos minime concedimus, aut connexio intrinseca actus conuersionis cum vna vocatione potius, quam cum alia, quod Recentiores intendunt. Respondeo. In statu conditionato vatio necessaria ad conuersionem constituitur efficax, & præuidetur à Deo re ipsa mouere voluntatem, cum præuidetur conuersionis voluntatis præuentæ per illam; nam voluntas agit consensum ex vi vocationis diuinæ necessariæ ad agendum; nam si independentem ab illa fieret consensus, plane vatio non esset necessaria. At cum duplex vatio simul pulsat voluntatem, vtraque secundum se potens, & neutra determinate necessaria ad eliciendum con-

sentum; tunc vt altera præuideatur efficax, & altera mere sufficiens, duplex euentus conditionatus præuideri debet; alter, in quo posita vna vocatione consentiat voluntas; alter, in quo eadem ablata non consentiat, quamuis alia remaneat. Atque ita ex vtroque euentu, qui ad statum conditionatum spectat, coalescit efficacia vnius vocationis præ alia, & processio consensus ab vna, & non ab alia. Nota tamen, nunc supponi vocationem gratiæ non influere efficienter in consensum voluntatis, sicut requiritur, vt disputatio nostra complectatur affectus imperantes virtutum in finem extrinsecum, qui efficientes non sunt actuum aliarum virtutum, quos imperant, vt ex communi iudicio Theologorum supponimus. Nam si vatio gratiæ efficienti concursu influat in consensum, sufficit, præuideri actionem vnius vocationis præ alia, vt vna vatio præ alia re ipsa sit efficax, & influens in consensum, quin opus sit recurrere ad secundum euentum conditionatum: quia actio vocationis seorsim ab eo euentu per se ipsam essentialiter suo principio efficienti adstricta est.

20
Postremum.

Denique argues. Repugnat, voluntatem simul elicere eundem actum propter duos fines impossibiles. Eliceret autem simul propter duos fines impossibiles, si relatio extrinseca actus imperati esset existentia actus non extituri, affectu imperanti non existenti. Ergo relatio actus imperati in finem extrinsecum non recte explicatur à nobis per existentiam actus non extituri, affectu imperanti non existenti. Probatum minor. Potest voluntas simul affici inefficaciter in duos fines impossibiles, & eis affectibus, qui simul moueant voluntatem ad actum non extitutum, si quilibet eorum seorsim, & solitarie positus non existeret; nam si homini proponatur actus misericordiæ erga Petrum, conducentis, vt Petrus commode Salmanticæ remaneat, vt Petrus iter agat Madritum ad consequendum dignitatem, potest in vtrumque finem ita affici, vt affectu cuiuslibet finis seorsim existenti subueniret Petro, non subueniret, si deficeret. Tamen remanere petrum Salmanticæ, & iter agere Madritum sunt fines impossibiles. Ergo si nostra explicatio esset vera, posset voluntas imperare actum misericordiæ simul propter duos fines impossibiles. Respondeo. Non repugnat, eundem actum remote conferentem in duos fines impossibiles referri simul ad illos relatione inefficaci, sicut non repugnat, vtrumque finem simul intendi affectu intentionis simplicis, & inefficaci. Præterea etiam affectu efficaci imperari potest simul propter duos fines impossibiles, non exequendos simul, sed sub distinctione vnum, aut alterum, aut vnum sub conditione quod non consequatur alterum; potest enim affectu efficaci velle voluntas subuenire Petro per actum misericordiæ, vel vt Salmanticæ commode degat, vel vt iter agat Madritum ad consequendum dignitatem, aut vnum istorum finium obtineat sub conditione, quod alter impossibilis sit, aut Petro non libeat. Quare ratione etiam referretur actus misericordiæ simul in duos fines impossibiles ex affectu inefficaci; quia virtualiter in eos afficitur voluntas prout possibiles sunt. Non sunt autem possibiles, nisi sub distinctione, & conditione. Alia argumenta diluemus disp. 70.

DISPUT. LXVIII.

An imperium efficax, & determinatum adimat libertatem immediatam, & propriam actui imperato?

Voluntatem enim sic imperatus maneat immediate, ac propria libertate liber? Certum enim est, manere liberum libertate mediata actus imperantis, qua scilicet possit absolute non esse ex eo, quod actus charitatis imperans possit absolute non esse. Dubium autem est, an liber sit libertate immediata, qua liber esset casu, quo imperatus non esset?

SECTIONES.

- 1. Proponuntur sententia, & Auctores.
2. Imperium efficax omnino determinatum adimit propriam, & immediatam libertatem actui imperato.
3. Propositio & explicatio argumentorum.
4. An imperium efficax & determinatum adimat actui imperato meritum sibi proprium?
5. An idem sentiendum sit de merito actionis imperatae externa, quod de merito actionis imperatae interna?

SECTIO I.

Proponuntur sententia, & Auctores.

1 Sententia negans Recentiorum.

Voluntatem enim sic imperatus maneat immediate, ac propria libertate liber? Certum enim est, manere liberum libertate mediata actus imperantis, qua scilicet possit absolute non esse ex eo, quod actus charitatis imperans possit absolute non esse. Dubium autem est, an liber sit libertate immediata, qua liber esset casu, quo imperatus non esset?

2

In hanc sententiam asciscunt sibi Patronos Patrem Suarez tom. 3. de gratia lib. 2. c. 11. n. 8. P. Azor tom. 1. lib. 1. c. 25. de electione quaest. 8. P. Valentia tom. 2. disp. 2. q. 8. punct. 3. §. Jam vero, P. Vasquez 1. 2. disp. 51. num. 36. P. Torres 2. 2. disp. 33. dub. 3. P. Coninck disp. 1. de Penitentia

dub. 2. num. 12. §. Ex dictis tamen, Medinam 1. 2. quaest. 13. art. 6. conclusionem 3. & §. Ad confirmationem argumenti, Gregorium Martinez ibidem dub. 2. supponentem, hanc esse sancti Thomae, & omnium Theologorum sententiam. Rursus aduocant in genere eos, qui docent, actum efficaciter imperatum continere meritum distinctum a merito actus imperantis. Item eos, qui electionem vnici medij supposita intentione efficaci finis volunt esse liberam.

Superiorem sententiam, & Neothericos assertores illius fuso calamo insequitur Pater Hurtado 2. 2. tota disp. 136. & in suffragium suae sententiae negantis libertatem propriam actui efficaciter imperato adducit Patrem Vasquez 1. 2. disp. 51. c. 5. num. 38. asserentem, nullum actum liberum posse imperari ab alio habente cum illo necessariam connexionem; & P. Torres praesentem vestigia, Vasquez 2. 2. disp. 33. dub. 3. §. Dico sumere. Item P. Salas 1. 2. tom. 1. tract. 6. disp. 1. sect. 5. §. Oppositam sententiam, aduentem cum sancto Thoma, Ocampo, Caietano, Conrado, Ferrara, & aliis ab eodem Patre Salas relatis, electionem vnici medij esse necessariam supposita intentione efficaci finis, atque ita concludit P. Hurtado, sententiam affirmantem a solis Neothericis assertam.

Dicam in genere, quod sentio, tum de re disputationi subiecta, tum de iudicio Theologorum. De re mea sententia est, actum efficaciter imperatum non esse immediate liberum, sed mediate dumtaxat, ea solum libertate, qua actus efficaciter imperans liber est. Et quidem vereor ne, cum ad examen veniatur, haec assertio cum Recentioribus vocis sit potius, quam rerum. Etenim neque nobis Recentiores negant, actum efficaciter imperatum ex suppositione imperantis non esse liberum; sed vltro fatentur, eam suppositionem antecedere actum imperatum, & ea facta actum imperatum deficere non posse. Neque nos Recentioribus diffitemur, eam suppositionem esse liberam voluntati, tunc potenter efficere actum imperatum: ideoque per illam radicaliter inchoari exercitium liberum actus imperati. Num autem hoc sufficiat, vt actus imperatus propria libertate liber sit? Contentio videtur de voce. Nam rem ipsam, quam nos voce, actus solum mediate liberi significamus, Recentiores admittunt; nosque etiam rem ipsam, quam Recentiores voce actus propria, & immediata libertate liberi expriment, illis damus. Quare controversiam istam tantum momenti non duco, quanti a quibusdam haberi, incepta est. Nihilominus eam expedire oportet, tum vt rem ipsam seclusis vocibus veram esse ostendamus, tum ne in aliis quaestionibus de re, quae ab hac loquendi ratione pendens, a vero diuertatur.

De mente Theologorum sic censeo. Pater Vasquez, & Torres perperam in sententiam affirmantem, aut negantem adducuntur; nam vterque negat imperium efficax determinatum actus interni, quo posito voluntas necessario eliciat actum internum imperatum, sed totam motionem imperij indifferentem constituunt: cum negent, actum imperantem esse causam; aut quasi causam determinatam voluntatis, sed tantum applicantem intellectus ad considerandum motiua actus imperati. At praesens disputatio supponit, actum efficaciter imperantem ita determinare voluntatem ad actum imperatum, vt eo posito non possit

3 Sententia affirmans.

4 Nostri iudiciu de re.

5 De mente Theolog.

possit cohiberi actus imperatus. Rursus a Patre Hurtado contra Recentiores frustra refertur P. Salas cum aliis, qui negant, electionem vnici medij supposita intentione efficaci finis relinquere liberam. Nam Recentiores vltro fatentur, actum efficaciter imperatum non esse immediate liberum cum actus efficaciter imperans necessarius est ad existentiam actus imperati, qualiter intentio efficax finis ad electionem vnici medij requiritur. Melius obiicitur P. Salas 1. 2. tract. 6. d. 2. sect. 6. n. 66. vbi manifeste tradit, actui efficaciter imperato pro instanti determinato nullam conuenire propriam libertatem.

6

Deinde Pater Suarez proxime accedit sententiae Recentiorum, exploratus tamen assertor non est. Tum quia ad tribuendum meritum proprium actui imperato distinctum ab imperanti negat n. 11. imperium antecedens omnino determinatum & efficax: id autem non negat, si constanter tueretur, conuenire actui imperato propriam libertatem distinctam a libertate imperantis. Tum quia admissio eo imperio antecedenti, non ait, actum imperatum esse propria libertate liberum, sicut esse dixerat eo remoto. sed esse vere liberum eadem libertate actus imperantis, quod & nos fatemur. Quare num. 12. ad tuendum meritum actus imperati recurrit ad volitionem reflexam actus imperati, non antecedentem, sed simultaneam cum actu imperato. Et numero 17. meritum electionis refert, aut indifferentiam intentionis ad plura media, aut cum medij vnici est, in indifferentiam instantium temporis, in quibus posita intentione potest voluntas eligere, & non eligere medium, aut cum medium in eodem instanti intentionis necessarium est, in libertatem intentionis, qua sola electio sufficienter libera est; quod & nos tuemus. Vnde P. Suarez seorsim a Recentioribus censeo, eandem esse actus imperati, & electionis vnice necessariae rationem. Neque alicubi asserit, actum antecedentem, & cum omnimoda conexione imperatum manere immediate & propria libertate liberum. Igitur testimonium Patris Suarez pro sententia Recentiorum dubium est. Patres Azor, Valentia, Coninck; Medina, & alij differunt de electione formali vnici medij; & omnes aperitissime aiunt, posita intentione finis esse electionem omnino necessariam, & eo solum liberam, quo voluntas potest libere ab intentione cessare. Vnde sola intentionis libertate liberam euidenter pronuntiant. Quod nescio qua ratione a Recentioribus adducatur, cum ipsi assererent, aliam esse electionis formalem, atque actus imperanti rationem, quia electio formalis supponit per se intentionem finis. At hi auctores solum agunt de electione formali, & eam sola intentionis libertate liberam adstruunt. Ergo ad libertatem propriam, & immediatam actus imperati distinctam a libertate imperantis importane accumulatur. Vnde neque in genere in sententiam Recentiores vocandi sunt, qui electionem vnici medij liberam esse sentiunt, quoniam talem electionem liberam dicant, aut solum quia intentionis libertate libera est, vt auctores praecitati, aut solum quia posita efficaci intentione in voluntatis facultate est eligere medium in hoc instanti per electionem formalem, aut solum per electionem materialem, vt ego censui in libro de anima. Neque ei sententiae patrocinantur, qui in actu efficaciter imperato meritum agnoscunt a merito

Ceteri Auctores.

Ripalda de Ente Tom. I.

actus imperantis distinctum. Nam hi ad meritum distinctum non exigunt libertatem propriam, & distinctam, vt nos quoque id sentimus, & cum Scoto, & eius discipulis actibus etiam externis, in quibus omnium Theol. iudicio non resider propria libertas, meritum proprium, & a merito actus intrinseci distinctum assignamus. Maneat igitur certum, sententiam Recentiorum singularem esse, & nulla ratione oppositam longe, vt ipsi aiunt, auctoritate superare.

SECTIO II.

Imperium efficax omnino determinatum adimit propriam, & immediatam libertatem actui imperato.

7 Probatio.

Probo. Actus immediate, & proxime liber requirit, vt omnia principia proxime, ac immediate antecedentia sint indifferentia, & compossibilia cum carentia actus. Sed omnia principia immediate, & proxime antecedentia actum misericordiae efficaciter imperatum, non sunt indifferentia, & compossibilia cum carentia actus. Ergo actus misericordiae efficaciter imperatus non est immediate, ac proxime liber. Consequentia est bona. Minor probatur, quia actus imperans charitatis antecedit actum imperatum misericordiae, & non est indifferens ad omissionem actus misericordiae. Maior probatur, quia vbi aliquod ex principis proxime antecedentibus est omnino determinatum, potestas proxime antecedens voluntatis, quae ex omnibus principis coalescit, non potest esse indifferens, sed determinata. Quia vnicum principium sufficit reliqua determinare, etiam si illud non sit ex requisitis ad actum, vt praedeterminatio sufficeret ad tollendam indifferentiam voluntatis, quamuis non esset necessaria ad actum. Confirmatur, si intellectus cognoscente indifferenter obiectum misericordiae infunderet Deus voluntati imperium efficax charitatis, plane affectus misericordiae imperatus non fieret libere, sed necessario. Tunc enim nullum esse discrimen inter Physicam praedeterminationem, & tale imperium, cum Physica determinatio destruat etiam libertatem concurrente solum in genere causae formalis. Ergo imperium charitatis immanenter productum etiam coertit libertatem immediatam actus imperati. Probatur consequentia, quia imperium immanenter productum eadem vi determinat voluntatem, qua productum a solo Deo. Ergo si a solo Deo productum tolleretur indifferentiam voluntatis, eandem tolleretur voluntate productum. Confirmatur secundo libertate proxima magis liber est actus misericordiae non imperatus, quam imperatus, quandoquidem non imperatus nullum supponit principium antecedens, cum quo sit impossibilis eius carentia, vt supponit actus efficaciter imperatus. At maior haec libertas actus non imperati non potest esse alia, quam actum imperatum efficaciter esse aliquo modo necessarium necessitate proxima voluntatis. Ergo actus efficaciter imperatus non manet immediate, & formaliter liber.

8 Confirmatur primo.

Secundo.

8 Euaasio. Recentioru

Respondent Recentiores, non obesse proxime libertati actus imperati determinationem radicalem

calem eiusdem libertatis: quia talis determinatio non est antecedens, sed consequens: ut imperium charitatis determinans actum misericordiae esse determinationem radicalem libertatis proximae continentis actum misericordiae. Sed contra libertas proxima ad actum misericordiae alia est a libertate proxima ad actum charitatis: principia enim continent diversa, alteraque ab altera separabilis est. Unde licet imperium charitatis sit suppositio consequens libertatem ad amandum Deum, cuius est exercitium: ceterum non est suppositio consequens libertatem ad miserendum, cuius exercitium non est. Ergo libertas ad miserendum destruitur tali imperio. Neque satisfacit, imperium charitatis esse determinationem radicalem libertatis proximae ad miserendum. Tum quia eo solum concluditur, actum miserendi solum esse indifferentem in ea determinatione radicali, siquidem post illam determinationem nulla in voluntate relinquitur indifferentia ad actum misericordiae. Ut enim actus misericordiae non relinquitur immediate liber, sufficit, aliud quod ipsius principium antecedens esse determinatum. At actus imperans est principium determinatum actus imperati. Ergo non relinquitur immediata, & propria libertate liber, sed sola libertate mediata actus imperantis, & radicaliter determinata ad actum imperatum. Tum quia imperium efficax charitatis non supponit per se indifferentiam proximam voluntatis ad actum misericordiae, propterea requiritur, ut tale imperium sit exercitium, & determinatio radicalis. Nam indifferentia proxima ad actum misericordiae non est causa influens in actum imperantem charitatis, neque conditio praevia requisita; nam talis indifferentia potest esse effectus imperij. Potest enim ab imperio efficaci charitatis applicari intellectus ad cognitionem obiecti constituentem indifferentiam voluntatis ad actum misericordiae, in eodemque instanti voluntas illum elicere. Tum denique non potest esse determinatio radicalis libertatis proximae ad actum misericordiae id, quod tollit libertatem proximam ad illum. Imperium autem efficax tollit libertatem proximam ad actum misericordiae: cum per imperium illud tanquam per principium antecedens determinetur voluntas proximae ad actum misericordiae, ad quem non potest voluntas esse simul proximae, & antecedenter indifferens: quandoquidem determinatio antecedens imperium charitatis mediat inter voluntatem indifferentem, & actum misericordiae. Ergo talis determinatio radicalis potius obest, quam prodest libertati proximae actus misericordiae imperati.

Ratio a Priori.

Apriori ratio sit, quia ut ait Anselmus lib. 2. cur Deus homo? c. 17. circa medium, Est necessitas procedens, quae causa est, ut sit res, & necessitas sequens quam res facit. Procedens, & efficiens necessitas est calum volui sequens vero, & quae nihil efficit, est, ut ex necessitate loqui, quia loqueris. Unde suppositio consequens, cuius connexio indemnem relinquit libertatem, est effectus ipsius rei, hoc est, ipsius actus liberi, quia ab eius existentia antecedenti dependet. At actus imperans non est affectus, seu quasi affectus actus imperantis, sed potius eius principium. Ergo actus imperans non est suppositio consequens, sed potius antecedens, itaque suppositio consequens

non dicitur, quia sequatur libertatem in actu primo, sed in actu secundo. Quoniam ipsa libertas in actu primo necessaria est, & extra potestatem voluntatis constituta, & sola libertas in actu secundo contingens est, & in arbitrio voluntatis posita. At actus imperans charitatis non sequitur libertatem voluntatis in actu secundo misericordiae, quia neque est actus ab ea libertate elicitus, neque ab eius actu dependens, atque contingens. Ergo actus imperans charitatis non recte dicitur suppositio consequens libertatis misericordiae.

SECTIO III.

Propositio, & explicatio argumentorum.

Obijciunt Neoterici primo, cum voluntas elicit actum misericordiae imperatum ab actu charitatis prius natura, quam eliciat actum charitatis habet proximam indifferentiam ad eliciendum, & non eliciendum actum misericordiae. Sed quaelibet indifferentia proxima communicat propriam libertatem determinationi formali sibi directe respondenti. Ergo indifferentia proxima ad actum misericordiae tribuit proximam libertatem actui misericordiae ipsam determinanti, etiam si imperatus sit. Respondeo. Non praecedit indifferentia proxima ad actum misericordiae, cum existit determinatio antecedens voluntatis per imperium efficax charitatis. Non sicut indifferentia proxima ad actum misericordiae completur per carentiam physicae praedeterminationis, ita etiam impletur per carentiam imperij efficacis antecedenter determinantis. Haec autem carentia minime potest existere, existente imperio efficaci antecedenter determinanti voluntatem ad actum misericordiae.

10 Explicatur primum argumentum.

Obijciunt secundo redarguendo solutionem superioris argumenti. Sicut determinatur voluntas per imperium efficax antecedens ad actum imperatum; sic determinatur per amorem obiecti ad omissionem odij, & per odium ad omissionem amoris. Atqui indifferentia proxima ad omittendum amorem non completur per exclusionem odij, neque indifferentia proxima ad omittendum odium completur per exclusionem amoris. Ergo nec indifferentia proxima voluntatis ad actum imperatum completur per exclusionem imperantis. Probatur minor. Si indifferentia proxima ad omittendum amorem completur per exclusionem odij, & contra indifferentia proxima ad omittendum odium per exclusionem amoris, plane cum voluntas esset libera libertate contrarietatis ad omittendum amorem, & odium, mutuo se supponerent exclusio amoris, & exclusio odij. Hoc autem parum Philosophicum est. Ergo indifferentia proxima ad omittendum amorem non completur per exclusionem odij, neque contra indifferentia proxima, ad omittendum odium per exclusionem amoris.

11 Secundum.

Nego paritatem argumenti. Discrimen est quod exclusio impedimenti auferibilis per causalitatem principij non debet precedere natura causalitatem principij quare corruptio formae antiquae non praecedit naturam generationem

12 Soluitur.

rationem novae, etiam si forma antiqua sit incompossibilis in eadem materia cum forma nova, quia antiqua depellitur a subiecto per generationem formae novae. At odium est impedimentum auferibile per causalitatem indifferentiae voluntatis ad amandum, & non amandum. Actus vero imperans non est impedimentum auferibile per causalitatem indifferentiae proximae ad actum imperatum, & omissionem illius, cum nec actus imperatus, nec eius omisso causa sine determinans exclusionem imperantis. Ergo quavis exclusio odij non praecedat amorem, exclusio tamen actus imperantis debet precedere actum imperatum. Aliud discrimen est, quod esse non potest actus imperans, quin eo ipso sit causa inducens actum imperatum. Potest tamen esse amor obiecti in voluntate libera contrarietatis, quin sit causa inducens omissionem odij. Nam potest omisso odij existente amore induci aliunde, quam per amorem obiecti, scilicet per voluntatem pure omittere, aut per voluntatem reflexam omissionis. Ideo potestas ad omittendum odium non desiderat exclusionem amoris, sed tantum praescisionem, cum potestas ad actum imperatum desideret exclusionem imperantis.

13 Virgetur.

Sed virget Neoterici. Amor est connexus esse cum omissione odij tanquam cum aliquo necessario ad existentiam obiecti amati. Nam si quis amet existentiam actus misericordiae, necessarium est ad eius existentiam removere odium impediens illam. At amor efficax inducit necessario quicquid requisitum est ad existentiam obiecti amati: quare intentio efficax finis inducit necessario electionem vni cuius mediij. Ergo non potest esse amor efficax obiecti, quin sit causa determinans, seu inducens exclusionem odij. Respondeo. Amor efficax obiecti non inducit necessario quod requisitum est ad existentiam obiecti amati, quando aliunde res necessaria ad existentiam obiecti amati independenter ab ipso amore obtinet existentiam. Quare amor efficax actus misericordiae non inducit intellectum in considerationem, seu cognitionem obiecti misericordiae, quando talis obiecti consideratio praecedit amorem impetantem actus misericordiae. Consequenter neque intentio efficax finis inducit necessario electionem mediij vni, nisi cum tale medium non praecedit existens independenter ab amore, seu intentione finis. Igitur cum exclusio odij possit existere independenter ab amore, aut per puram omissionem, aut per nollitionem reflexam, non est cur necessario amor efficax obiecti sit causa inducens exclusionem odij, quamvis talis exclusio necessaria sit ad existentiam obiecti amati.

Respondetur

14 Confirmatur responsio

Confirmatur hoc idem. Nam semper exclusio odij non est necessaria ad existentiam obiecti amati: v.g. cum obiectum amatum extra potestatem amantis constitutum est, & eius existentia odio amantis impeditur non potest ex eo, quod non est actio aliqua immediate, aut mediate elicibilis ab ipso amante. Quare tunc amor obiecti non potest determinare voluntatem necessario ad exclusionem odij ob necessitatem talis exclusionis ad existentiam obiecti amati. Ergo neque determinat necessario voluntatem ad praedictam exclusionem odij, etiam quando obiectum pendet a facultate amantis si aliunde, quam ab amore potest provenire exclusio odij. Praeterea;

hoc argumentum parum consentienter a Recentioribus opponi, cum sentiant, voluntatem iusti agentem actum charitatis per habitum infusum prius omittere odium per puram omissionem, & posterius decerni a Deo conservationem habitus, ut deinde amor Dei eliciatur per habitum. Nam si prior est omisso odij non potest in coeuentu induci per amorem Dei, sed per virtutem immediate liberam voluntatis, aut per volitionem amoris. Male igitur asseritur, amorem obiecti necessario esse principium determinans voluntatem ad omissionem odij.

15

Obijciunt denique tertio. Actus efficaciter imperatus est meritorius merito distincto a merito actus imperantis. Ergo etiam est liber libertate distincta a libertate imperantis. Respondeo. Meritum actus imperati non est distinctum adequate duntaxat. At ut meritum actus imperati sit inadaequate distinctum a merito imperantis non requiritur distincta libertas. De quo vberius sequentibus.

SECTIO IV.

An imperium efficax, & determinatum adimat actui imperato meritum sibi proprium.

Haec difficultas praecedenti annexa est. Prima sententia docet, actum virtutis imperatum eundem valorem meritorium retinere omnino ab imperanti distinctum quem sine imperio haberet; Ita P. Suarez lib. 12. de Gratia capite vndecimo, numero vndecimo, & seq. Zumel 1. 2. quaestione 114. art. 4. disputatione secunda, notab. 2. & solut. ad 2. adducens pro hac sententia Sanctum Thomam, & Alfiodoro sem. Accedit P. Salas 1. 2. tract. 6. disputatione 2. num. 66. Necnon P. ConnincK 2. 1. disp. 27. num. 12. Secunda sententia negat inesse actui efficaciter imperato meritum aliquod a merito actui imperantis distinctum, sed totum eius meritum esse extrinsecum ab imperio, sicut meritum actionis internae omnino extrinsecum est. Ita communiter Recentiores, & alij, quos sine nomine refert P. Salas supra.

16 Prima sententia.

Secunda sententia Recentiorum

Nostri sententia sit meritum actus imperati esse distinctum a merito imperantis, non tamen adaequate, sed inadaequate. Quae media est inter duas sententias prioris. Prima enim tribuit actui imperato, ut distincto ab imperanti tantum praemium gratiae, & gloriae, quantum responderet eidem non imperato. Secunda vero; omne tollit meritum ab actu imperato, ac si ipsa elicitus non esset. Tertia tamen tribuit illi meritum, quamvis non seorsim ab actu imperanti, sed simul cum illo. Ac proinde negat contra primam sententiam, mereri perinde, ac si imperatus non esset; contra secundam vero; privari merito perinde, ac si non esset elicitus: affirmareque, aliquid sibi proprium respondere quod actui imperanti non donaretur; si imperatus re ipsa non fieret. Itaque duas partes continet nostra sententia. Prima est, in actu imperato esse aliquid meritum a merito actus imperantis distinctum. Secunda est; hoc meritum non esse adaequate ab actu imperante distinctum.

17 Nostri iudicium

18
Assertio
prima.
Prima ratio

Igitur asserto primo. Actus imperatus superad-
dit imperanti aliquod meritum ab ipso distin-
ctum. Et proba. Si peccator in ultimo vitæ dis-
crimine, copia confessoris destitutus, attenden-
que, vigere sibi præceptum diligendi Deum ex
affectu obediendi Deo, aut vitandi cruciatus
æternos, imperet efficaciter dilectionem Dei, me-
rebitur de congruo gratiam habitualem. Ergo in
actu imperato existit meritum ab imperanti di-
stinctum. Consequentia bona est; quia in actu
obediendi, aut timore gehennæ præcise non vis
efficaciter imperandi gratiam habitualem. Ante-
cedens autem negari non potest; illud enim: *Ego
diligentes me diligo, Converterimini ad me, & ego
conversar ad vos*, & alia mille eiusdem testimo-
nia faciunt in casu antecedentis. Re enim vera
illa dilectio, & conversio peccatoris esset effi-
cax, & vera conversio; & licet non esset imme-
diata libera, esset tamen libera absolute, & mor-
aliter loquendo, maioris longe æstimationis,
quam si esset immediate libera: maioris enim
æstimationis est quod quis non modo diligit
amicum, sed etiam cum diligit volens expresse,
& in actu significato diligere amando perso-
nam, & amorem ipsius amici. Si ergo amorem
reflexe volitum homo prudens non sperneret, cur
Deum, illum contemnere, credendum est? Ego
quidem affirmare non ausim.

19
Secunda.

Probatur secundo; pœnitentiæ, vel quæ virtus
ex motivo compensationis pro peccato operatur,
elicere potest actum efficacem circa suum obie-
ctum, utique circa exercitium aliarum virtutum,
quibus pœnitentiæ Deo pro peccatis compensat.
Ergo actus virtutum supernaturalium efficaciter
imperari, meritorij, & satisfactorij sunt, etiam ut
distincti ab imperanti. Antecedens videtur cer-
tum: tum quia reliquæ virtutes possunt elicere
actus efficaces circa suum obiectum; tum quia
compensatio pro peccato ex misericordia divina
constituta est in potestate voluntatis. Consequen-
tia probatur: quia nulla virtus, utpote quæ pru-
denter regitur, potest per se loquendo velle effi-
caciter in compensationem pro peccato actum
alterius virtutis, qui compensatio non sit. At in-
tentio efficax pœnitentiæ vult in compensatio-
nem pro peccato actum charitatis efficaciter im-
perando. Ergo actus charitatis efficaciter impe-
ratus compensatorius, & meritorius est. Alias
pœnitentiæ destruet suum proprium finem per in-
tentionem efficacem, apertiusque per inefficacem
consequitur; quod dici non potest.

20
Tertia.

Tertio probatur à priori; quia actus imperatus
habet bonitatem moralem inadæquate distinctam
ab imperanti. Ergo meritum continet inadæqua-
te distinctum, meritum enim annexum est boni-
tati morali. Antecedens probatur: quia actus
charitatis imperatus ab intentione pœnitentiæ
habet bonitatem formalem charitatis, distinctam
à bonitate formali pœnitentiæ, cui bonitati, ut
moralis sit, solum restat libertas, quam actus
charitatis imperatus participat formaliter ab
actu imperanti: ergo actus charitatis simul cum
actu imperanti pœnitentiæ constituit bonitatem
formalem charitatis moralem, & meritoriam.
Quod, ut clarius cernas, pone actum superna-
turalem imperari efficaciter amore naturali (quod
possibile ostendi.) Tunc enim actus charitatis
bonus formaliter bonitate intrinseca, & liber li-
bertate extrinseca, esset meritum ad præmium su-
pernaturale, quin ad illud nec in actu imperanti

solum, nec solum in imperato esset proportio
meriti, sed in vtroque simul.

21
Illustratur.

Et quidem recte apprehendi bonitatem mor-
alem, & meritum actus humani libertate me-
diata, constat manifeste ex sententia Recentio-
rum nobis adversantium. Nam ad meritum actus
charitatis non sufficit, voluntatem efficere dile-
ctionem Dei, sed præterea requiritur, vni-
tam sibi: si enim voluntas efficeret qualiter
amoris non vnitam sibi, (quod divinitus possi-
bile sentiunt Recentiores) plane voluntas non
diligeret Deum, ac proinde nec mereretur per il-
lam. At qualitatem amoris vni- tam sibi non
est immediate liberum voluntati, sed tantum me-
diata. Prius enim, & immediatius est libera vo-
luntati actio in qualitatem: deinde qualitas me-
dius actione, denique vni- tam sibi media qualitate, ad
quam sequitur vni- tam sibi necessario, sicut actus impe-
ratus ad imperantem. Ergo constitui potest meri-
tum sola libertate mediata. Ratio est, quia exer-
citi- um actus imperantis, & imperati non distin-
guitur moraliter, sed tantum Physice; moraliter
enim eodem conatu, ac determinatione fertur
voluntas in vtrumque actum, ut fertur eadem
determinatione in qualitatem, & vni- tam sibi. Ergo
actus imperatus informari potest ad suum meri-
tum moraliter libertate voluntatis.

22
Quarta.

Denique assertio posita ostenditur. Actio-
bus externis comperit meritum ab internis distin-
ctum. Ergo etiam actui interno efficaciter impe-
rato responder meritum ab imperante distinctum.
Consequentia optima est, nam actiones externæ
sunt essentialiter imperatæ, & libertate immédia-
ta destitutæ sunt, sicut actiones imperatæ internæ.
Antecedens se- ctione sequenti- sumabimus, ubi
alias pro hac assertione rationes à priori, & à pos-
teriori adducemus.

23
Prima ob-
iectio.

Obiicitur primo. Actio exterior non est meri-
toria merito distincto ab actu interiori, solum
quia non est immediate libera. Ergo neque actio
imperata interior. In primis antecedens est falsum,
ut videbimus se- ct. Deinde consequentia est
mala. Est enim discrimen inter actum externum,
& internum. Quippe actus internus est formaliter
honestus, & bonus ex respectu intrinseco, quo
fertur in honestatem obiectivam propter se, tan-
quam in obiectum formale; ac proinde simul
cum libertate extrinseca actus imperantis potest
constituere bonitatem moralem, quam meritum
sequatur. At vero actus exterior formalis honestas,
& bonitatis expers est, cum intrinsece non
respiciat finem honestum, & bonum; atque adeo
etiam bonitatis moralis, atque meriti expers esse
potest. Quare actio exterior non est aliena à me-
rito, quia immediate non est libera, sed quia in-
trinsece, & formaliter non est honestas, &
bona.

24
Diluitur.

Obiicitur secundo. Actus misericordiæ impe-
ratus non est moraliter bonus, ut distinctus ab
actu charitatis imperante; siquidem ut ab eo di-
stinctus non est liber, propterea requiritur, ut sit mor-
alis. Ergo neque meritorius, propterea ab illo di-
stinctus; nam meritum est proprietas sequuta
bonitatem moralem. Respondeo. Actus miseri-
cordiæ imperatus à charitate duplici bonitate
moralis est moraliter bonus, ac proinde etiam du-
plici ratione meriti, quæ vtramque bonitatem
moralem sequitur, meritorius est. Altera est bo-
nitas charitatis, quæ ipsi adæquate est extrinseca,
sicuti actioni externæ adæquate extrinseca est;
atque

25.
Teria.
Reiicitur

atque adeo meritum sequurum hanc bonitatem
moralem est omnino extrinsecum actui impera-
to, & seorsim ab imperanti non constituit. Al-
tera est bonitas moralis misericordiæ, quæ ipsi
est parim intrinseca, & parim extrinseca: in-
trinseca quidem, qua parte continet honestatem
& bonitatem formalem ex obiecto formali mi-
sericordiæ, extrinseca vero, qua parte continet
libertatem ab actu extrinseco imperante charita-
tis. Meritum igitur respondens huic bonitati
moralis misericordiæ auget actus imperatus su-
pra imperantem, non quidem distinctum adæ-
quare ab imperante, siquidem illum, qua liber,
& moralis est, essentialiter complectitur, sed so-
lum inadæquate distinctum, quatenus comple-
ctitur honestatem formalem misericordiæ ab ho-
nestate charitatis distinctam, ut exponemus
assertione secunda.

25.
Teria.
Reiicitur

Obiicitur tertio. Non crescit meritum ex
gratia habituali subsequenti exercitium liberum
charitatis. Ergo neque crescit ex bonitate actus
imperati misericordiæ subsequenti idem exerci-
tium. Nego paritatem. Disparitas est. Gratia
subsequitur exercitium charitatis iam compensa-
tum præmio per ipsam gratiam habitualem, actus
vero misericordiæ non subsequitur imperitium
charitatis iam compensatum præmio, quia Deus
ad compensandum præmio actum charitatis, spe-
ctat etiam actum misericordiæ subsequenter,
qui continetur in actu charitatis, cumque com-
pensat duplici titulo, tum ut exercitium forma-
le, & completum virtutis charitatis, tum ut
exercitium virtuale, & incompletum, seu
inchoatum misericordiæ. Præterea quia non est
contra modum, quo opus bonum concurre ad
meritum, esse effectum libertatis, imo id neces-
sarium est, ut meritum constituat, est tamen con-
tra modum, quo gratia habitualis concurre,
effectum esse libertatis, ut ostendi tractatu de
merito.

26
Assertio
secunda

Asserto secundo. Meritum actus imperati non
est adæquate distinctum à merito actus imperan-
tis. Probatur. Actus efficaciter imperatus non
est in se immediate propria libertate liber, sed
libertate actus imperantis, ut se- ctione secunda,
statuimus. Ergo ut meritorius complectitur a-
ctum imperantem. Nam ut meritorius est actus
moralis, ac liber. Ut liber complectitur actum
imperantem, cum seorsim ab actu imperanti li-
ber non sit. Ergo etiam ut meritorius actum
imperantem complectitur. Quod autem meri-
torius actus essentialiter complectitur, non est
adæquate distinctum à merito. Ergo meritum
actus imperati non est adæquate distinctum ab
actu imperante. Nota, quamvis actui imperan-
ti, & imperato non respondeant duo merita adæ-
quate distincta, posse respondere duo præmia
adæquate distincta, nam actui charitatis impe-
ranti, verbi gratia, seorsim ab actu misericordiæ
respondent quatuor gradus gratiæ, actui vero
misericordiæ duo. Quatuor autem gradus gra-
tiæ respondentes actui charitatis seorsim ab actu
misericordiæ adæquate distinguuntur à duobus
gradibus gratiæ respondentibus actui miseri-
cordiæ ut imperato ab actu charitatis. Tamen si
actus misericordiæ non esset ab actu charitatis
imperatus augeter præmium gratiæ tribus gra-
dibus; quia exercitium libertatis esset maius, &
duplicatum duobus actibus seorsim liberis, ac
meritorijs. Quod solum nostra assertione con-

Notario

tendimus, nempe per actum imperatum non au-
gescere meritum, & præmium operantis supra
meritum, & præmium actus imperantis tantum,
quantum augeter per eundem, si imperatus
non fuisset.

27
Prima ob-
iectio

Obiicitur primo. A nobis assertum est num. 18.
plus meriti eum, qui diligit Deum vovens reflexe
directionem, quam qui diligit sine volitione re-
flexa dilectionis. Ergo per imperium non decre-
scit meritum. Respondeo. Maius meritum diligentis
reflexe dilectionem supra meritum diligentis
sine volitione reflexa completi per volitionem re-
flexam imperantem, & per dilectionem dire-
ctam imperatam, quod solum assertimus num. 18.
meritum vero dilectionis directæ non esse maius,
cum imperata est, quam cum eadem non est im-
perata, quod nunc assertimus.

Responso

Obiicitur secundo. Eadem gratia habitualis in-
formar simul duos actus supernaturales liberos
ad duplex meritum adæquate distinctum. Ergo
idem exercitium libertatis potest etiam consti-
tuere duplex meritum adæquate distinctum. Res-
pondeo. Meritum condignum vni- tam sibi actus non
est adæquate distinctum à merito condigno al-
terius, cum ambo informantur eadem gratia ha-
bituali, quia gratia habitualis est pars consti-
tuens essentialiter meritum condignum, gratia
autem non est adæquate distincta, cum vterque
actus informatur eadem gratia. Tamen præ-
mium respondens vni- tam sibi tantum est, quan-
tum eidem responderet, si gratia esset distincta.
In quo quidem diuersa est ratio actus imperantis
& imperati, quia gratia numero distincta non
superaddit alteri eiusdem intentionis aliquid
præmio æstimabile, exercitium vero libertatis
distinctum superaddit alteri aliquid præmio æsti-
mabile, nam nouum exercitium libertatis in
actionibus honestis morali æstimatione di-
gnum est.

28
Secunda

Occurritur

SECTIO V.

An idem sentiendum sit de merito actionis
imperata externa, quod de merito actio-
nis imperata interna?

29

Quamquam consequentia facta ex nouo me-
rito actionis imperatæ internæ ad nouum
meritum actionis externæ recte non sit, ut vidi-
mus num. 21. tamen quia à nouo merito actionis
externæ recte arguitur ad nouum meritum actio-
nis imperatæ internæ, nostraque sententia, diu
fuit actionem externam augete meritum actionis
internæ, ideo, ut constantius stabiliretur meri-
tum nouum actionis imperatæ internæ, quod se-
ctione antecedenti assertum est, libuit hunc hanc
disputationem subnectere, & breuiter nostrum
in illa iudicium aperire. Ergo volumus, actione
exteriori cæteris paribus plus gratiæ, & gloriæ
mereri iustum, quam sola actione interiori. Non
quia actio exterior sola meritoria sit, sed quia si-
mul cum interiori maius meritum constituit, quæ
sola interior actio constitueret. Sicut gratia ha-
bitualis securum se meritoria non est, tamen a-
ctui interno virtutis coniuncta complet meritum
condignum, quod soli actui interno seorsim à
gratia non comperit. Ita Scotus quodlibet. 1. 8. art.
3. & omnes eius discipuli.

Nostrum
iudicium

30 Ratio à priori.

A priori ratio est. Quia meritum est obsequium cedens in honorem, aut commodum Principis, aut Reipublice valentis illud premio compensare quare disputatione decima quinta, section. prima, distincti, laudabilitatem operis à merito; quod laudabilitas sumitur per convenientiam operis cum dictamine suppositi operantis, meritum vero per convenientiam operis cum honore, & bonis alterius. Sed actio exterior. auget obsequium Dei, qua parte cedit meritum in honorem Dei, & commodum Reipublice rationalis, quam Deus moderatur, esto non augetur illud qua parte est actio moraliter bona. Ergo auget meritum in ratione meriti. Maior, & consequentior constant. Probatur minor: quia actio exterior conducit maxime ad excitandum in alijs laudem & cognitionem Dei, affectusque internos virtutum, quæ sunt bona extrinseca Dei, & Reipublice rationalis. Ego actio exterior se ipsa immediate constituit meritum, ut conducat in honorem Dei, & commodum Reipublice rationalis. Itaque ut argumentum gratia habitualis auget meritum quamvis ipsa meritum non sit, seorsimque ab ipsa actio interna fit meritoria, quia per maiorem gratiam sit accessio maioris dignitatis personæ, quæ ætherogeneè cum opere meritum dignum constituit, sic actione exteriori augetur ætherogeneè meritum, qua parte efficit cum actione interiori unum actum morale bonum magis cedentem in honorem Dei, & commodum Reipublice rationalis.

31 Confirmatio.

Confirmatur; satisfactio nostrorum operum augetur per actionem externam, ut fert communis Theologorum apud Patrem Suarez tom. 4. in. 3. p. disput. 37. sect. 5. & P. Aegidium de sacramentis disp. 10. num. 26. & alios; quia satisfactio est vindicta, & castigatio voluntaria culpæ, quam plus actionibus externis quam solis internis castigamus. Quare in Tridentino dicitur nos satisfacere per ipsa flagella extrinseca pariter tollerata, de quo vide dicta disp. 15. sect. 1. Ergo etiam meritum crescit actione externa. Nam meritum est actio obsequij alterius, nempe Principis supremi, & Reipublice rationalis quibus maius obsequium præstatur, magisque consulitur per actiones externas iunctas internis, quam per solas actiones internas. Consequentia videtur manifesta.

32 Ratio à posteriori.

A posteriori in eiusdem probationem facit, plurius peccatis externis, quæ alij nociva, & scandalosa sunt imponi ab Ecclesia excommunicationem, irregularitatem, & alias eiusmodi pœnas, quas se ipsa non incurrunt, nec merentur qui solo desiderio peccant. Item pluribus operibus honestis conducentibus ad bonum commune statui ab Ecclesia indulgentias, & privilegia, & à principibus sæcularibus præmia, quæ non merentur, qui sola voluntate exequantur. Ergo similiter poterat Deus actionibus externis conducentibus ad bona extrinseca Dei, & Reipublice rationalis, iunctis cum internis eam gratiæ, & gloriæ portionem definire, quam sola affectu non mereamur. Quæ enim prudenter geruntur à Principe Ecclesiastico, & sæculari in ordine ad bonum suæ Reipublice geri possunt à Deo in ordine ad bonum dignitatis, & Reipublice suæ. Cum hoc discrimine; quod Principes compensant præmio actiones externarum indices non sunt. Deus autem actiones etiam internas, quas intuetur clare, & à quibus externe

suam bonitatem, ac malitiam sortiuntur. Vnde etiam meritum apud homines constituitur actione externa essentialiter, sine qua simpliciter meritum non erit apud Deum vero solum integraliter, nam sine illa esse potest simpliciter meritum, sed non tantum, quantum cum illa.

33 Tertia probatio.

Tertio stabilitur eadem sententia. Quia merito actionis externæ explicantur facile plura, quæ sine illo ægre explicantur. Primum est, quare peccatum exterius necessario subijciendum est clauibus Ecclesiæ, & non sufficiat ad Sacramentum penitentia confessio desiderij interni ex se efficacia, in quo tota malitia consistit? Item quare desideranti efficaciter martyrium neget Deus Laureolam, quam sine maiori merito interno concedit completi opere externo martyrium? Tertio, quare Deus expectat prævisionem intuitivam passionis externæ Christi re ipsa exhibitæ ad definiendum Prædestinatis dona supernaturalia, ut plura scripturæ testimonia suadent? & non sufficeret intuitio. solius desiderij interni? Hæc inquam & alia in contraria sententia difficile explicantur. Si enim actio exterior nullam addit supra interiorem, nec malitiam, aut bonitatem, nec rationem merendi pœnam, aut præmium, certe non est, quare actio sola interior, ut distincta ab exteriori ad hos affectus non sufficiat, exterior etiam ad eos necessario spectanda sit? Quod facile, si posset breuiter ostenderemus. At hæc omnia in nostra sententia promptam explicationem habent, nempe quia actione exteriori augetur meritum, & demeritum operantis, sicut augetur actu interno virtutis efficaciter imperato.

34 Sententia negans.

Primum argumentum soluitur.

Scio, communem nunc sententiam esse, quæ negat aliquid meriti, aut demeriti externis operibus, ut videre est apud Patrem Suarez, libro duodecimo de Gratia, capite sexto. Tamen eius sententiæ argumenta non me terrent. Primum est apud Ecclesiæ Patres voluntas pro facto, ac completo opere reputatur. Ergo facto non accrescit meritum voluntati. Hoc argumentum instatur in desiderio operis interni, quod omnium confessione pro opere completo non reputatur: neque enim desiderantes amorem Virginis Mariæ mereantur tantum quantum ipso amore mereantur. Nec desiderio contritione re ipsa exhibitæ possumus mereri. Igitur Ecclesiæ Patres dicentes, apud Deum voluntatem pro facto reputari, solum volunt, Deum non æstimare ad pœnam, & præmium solum actiones externas, ut homines solent, sed potissimum affectus internos. Cum quo tamen stat non tantum æstimare affectus internos, quantum internos, & externos simul, ut prudenter non æstimarent Principes Ecclesiastici, & sæculares, etiam si actus interni ipsis paterent. Rursus instatur in satisfactioe, ad quam plus confertur actionem externam simul cum interna, quam solum internam, tuetur communis doctrina Theologorum, ut dicebamus n. 31. Igitur sicut ad satisfaciendum pro culpa non valet tantum apud Deum sola voluntas, quanti voluntas operi externo coniuncta, ita ad merendum potest non tantum valere.

35 Secundum.

Secundum argumentum. Actio exterior non addit interiori bonitatem moralem, ut communiter supponitur certum ex tr. de bonitate, & malitia humanorum actuum. Ergo neque addit meritum. Nam meritum est proprietas sequuta bonitatem moralem. Etiam hoc argumentum instatur in

SECTIONES.

- 1 Explicatur questio.
2 Sententia affirmans probabilior est.
3 Expenduntur argumenta sententia negantis.

SECTIO I.

Explicatur questio.

Non intelligimus actum secundum speciem, qui capax est ex fine extrinseco fieri bonus, & malus, nam hac ratione ex superioribus constat, actus supernaturales esse secundum speciem indifferentes, cum disputatione 30. ostenderimus, fieri posse ex fine extrinseco malos, & disputatione 65. fieri posse extrinsece bonos. Est igitur actus secundum speciem indifferens, qui ex obiecto formali sibi intrinseco neque moraliter bonus, neque moraliter malus est, quia eius obiectum formale sola est commoditas naturæ à bonitate, & malitia morali, à convenientia, & disconuenientia rei cum dictamine rationis, aut cum natura rationali, prout rationalis est omnino præsciendens. Ita actum naturalem indifferentem secundum speciem definiunt communiter Theologi 1. 2. questione decima-octava, art. 8. & 9. Quæritur ergo, an sicut dantur affectus naturales, qui ex obiecto formali sibi intrinseco neque moraliter sunt boni, neque mali, quippe respicientes intrinsece solum commoditatem naturæ à bonitate, & malitia morali præscindentem, ita possibiles sint diuinitus affectus entitate supernaturales, qui intrinsece, neque bonitatem, neque malitiam ex suo obiecto formali hauriunt?

1 Quid actus indifferens.

2 Quotplex possit esse indifferens supernat.

Potest hi affectus supernaturales secundum speciem, ex obiecto intrinseco indifferentes bifariam possunt adstrui. Primum eius conditionis, ut exigant secundum se ratione suæ excellentiæ in finem extrinsecum bonum referri, nullum finem in specie determinando, sicut assensus fidei, licet ex obiecto bonus non sit, postulat tamen ex affectu boni finis proficisci. Secundo eius conditionis, ut secundum se eum finem non desiderent, sed connaturaliter absque actu præui ipsos imperante in finem bonum fieri queant sicut actus naturales ex obiecto intrinseco indifferentes fieri possunt. Nulla enim harum conditionum actui secundum speciem indifferenti ex conceptu suo repugnat. Nam ubi actus ex obiecto formali sibi intrinseco neque bonus, neque malus est, nihil refert quidquid illi extrinsecus aduenire potest, ut indifferens secundum speciem intrinsecam non sit. Atque ita etiam si actum supernaturalem adstruas exigentem intrinsece relationem extrinsecam alterius actus in bonum finem, potes illum adstruere indifferentem secundum speciem, si ex obiecto formali sibi intrinseco nulla ei bonitas, neque malitia moralis conueniat.

Dices; Eo ipso quod actus postulet oriri ex affectu boni finis virtualiter, & æquivalenter respicit bonum finem. At respectus intrinsecus virtualis, & æquivalens in bonum finem sufficit, ut actus sit formaliter bonus, ut sæpius asserimus. Ergo

in satisfactione operum. Nam etiam satisfactio operum & proprietates bonitatis moralis, sicut meritum, nihilominus tamen absque accessione maioris bonitatis formalis fit opere externo accessio maioris satisfactiois. Ergo similiter fieri potest accessio maioris meriti. Item meritum crescit incremento gratiæ habitualis, licet gratia habitualis non auget bonitatem operis. Ratio est, quia meritum essentialiter includit opus bonum, non vtrumque, sed cedens in bonum alterius. Actio autem exterior, licet non auget bonitatem moralem, quæ sumitur per respectum moralem ad obiectum, propositum ex dictamine suppositi operantis, tamen auget conducendum in bonum extrinsecum Dei, & reipublice rationalis. Atque ita constituit ætherogeneè meritum, sicut gratia habitualis, & libertas extrinseca, hoc est, non ut pars homogenea, in qua seorsim ab alijs sit meritum, sed quæ simul cum alijs faciat meritum, sicut corpus facit hominem cum anima, licet corpus non sit homo. Hac ratione mihi omnino certum non est antecedens, scilicet opere externo non augeri bonitatem moralem. Sed de illo tract. de bonitate humanorum actuum differendum est.

36 Tertium.

Tertium. Prudentem iudicio æquali laude dignus est, qui egregium facinus aggressus illud non exequitur impeditus à potentiore, ac qui eodem proctus animo, & non maiori illud exequitur, quia ab alio impeditus non fuit. Ergo operis executio non facit accessionem meriti animo efficaci interno. Hoc argumentum, si quid probat, maximo duo non vera. Primum, actione externa non auget satisfactioem contra communem sententiam. Secundum, etiam apud Principes creatos æquali premio compensandos aggredientes facinus, ac illud exequentes. Præterea negatur consequentia, quia laudabilitas operis, ut disputatione 15. sect. 1. diximus, sumitur solum per convenientiam ad dictamen suppositi operantis, meritum vero etiam per convenientiam ad bonum alterius, licet actus qui facinus aggressus est; æque se conformauerit cum dictamine rationi, ac qui opere illud compleuit, tamen re ipsa non exhibuit vterque æquale bonum, seu honorem Principi, à quo vnusquisque premio compensandus est.

DISPUT. LXIX.

An possibilis sit affectus intrinsece supernaturalis indifferens secundum speciem.

ANCO difficultatem nullo duce exposui meis discipulis anno 1624. & in sententiam affirmantem incubui. Postea anno 1628. edidit P. Suarez, tomum primum in 1. 2. & tract. 3. disputatione 9. sectione secunda, eandem questionem excitauit, & in partem negantem sententiam tulit. Gaudius tamen sum nullum ab eo de huius argumentum obiici, quod à me prius & obiectum, & dilatum non fuerit.

Solutio

Ergo non potest esse secundum speciem indifferens, si exigat referri in bonum finem. Respondeo. Vt actus ex respectu virtuali alicuius honestatis sit formaliter honestus, & bonus, requiritur, ut in respectu actui conveniat ex obiecto formali intrinseco, quem formaliter respicit, nimirum quia obiectum formale intrinsecum virtualiter, & æquivalenter est honestas finis extrinseci, eaque ratione diximus, odium malitiae referri ad virtutem elicentem amoris bonitatis, & electionem mediorum ad virtutem intentionis finis, quia ex obiecto formali vnus est virtualiter alius. Cæterum cum actus exigit referri in bonum finem, non ex obiecto formali intrinseco, sed vel ex principio, à quo procedit vel ex perfectione aliunde desumpta, non sufficit is respectus virtualis constituere actum sub specie morali virtutis ad quem pertinet actus imperans, & respiciens intrinsece finem. Sic asserimus tr. de voluntate Dei, convenire Deo plures affectus virtutum moralium, qui non pertinent ad charitatem, qua Deus se diligit, quamquam omnes affectus liberi Dei essentialiter supponant amorem naturæ divinæ, quia affectus morales Dei non habent essentialiter manere ab amore naturæ divinæ ex obiecto formali sibi intrinseco, sed ex perfectione suppositi à quo fiunt. Igitur ubi obiectum formale intrinsecum actus naturalis, & supernaturalis idem omnino est, nullamque tribuens actui naturali bonitatem, aut malitiam, neque exigens relationem in finem extrinsecum bonum, non erit actus supernaturalis intrinsece bonus, sicut non est actus naturalis idem obiectum respiciens, quamvis ratione supernaturalitatis exigat referri extrinsece in finem bonum, quia hæc exigentia ei non ex obiecto formali intrinseco, sed vel ex principio, aut modo tendendi convenit. Præterea licet exigentia intrinseca relationis extrinsecæ in finem bonum determinatum charitatis, aut poenitentiae possit constituere actum bonum bonitate talis virtutis; tamen exigentia relationis extrinsecæ in bonum finem indeterminatum non apparet, quomodo possit constituere intrinsece bonum bonitate determinata virtutis.

SECTIO II.

Sententia affirmans probabilior est.

4 Prima probatio.

Non repugnat affectus supernaturalis indifferens secundum speciem, suadibilis nobis est. Primo quia affectus indifferens ex obiecto formali, est indifferens secundum speciem. Sed non repugnat affectus supernat. indifferens ex obiecto formali. Ergo non repugnat affectus supernaturalis indifferens secundum speciem. Probat minor; Affectus supernaturalis, ut vidimus disput. 45. non sumit supernaturalitatem ex obiecto formali, nam potest esse actus supernaturalis cum obiecto formali naturali, sumens supernaturalitatem ex modo tendendi, & principio efficiendi. Ergo etiam potest esse supernaturalis cum obiecto formali indifferenti. Nam solo titulo supernaturalitatis potest exigi obiectum formale bonum. Titulo supernaturalitatis actus non exigitur obiectum formale naturale. Ergo neque bonum. Secundo omnis bonitas

Secundo

supernaturalis potest mouere affectum supernaturalem. Sed potest esse bonitas motiva voluntatis, supernaturalis, & indifferens. Ergo bonitas indifferens potest mouere affectum supernaturalem voluntatis. Maior ex terminis est probabilis. Nam sicut bonitas secundum se est amabilis, ita bonitas supernaturalis est amabilis amore supernaturali. Probat minor; Potest quis appetere scientiam infusam solum propter commodum sciendi, dotes corporeas gloriæ, vocationem definitivam, & duplicatam circumscriptionem propter varia emolumenta naturæ sentientis, in quæ procul dubio ea dona conferre possunt. Ergo potest bonitas supernaturalis mouere indifferenter affectum voluntatis. Si dicas, tunc ea dona mouere secundum quod conveniunt cum commodis naturalibus. Contra est, communitas ipsa quæ in eis donis mouet voluntatem, est intrinsece supernaturalis, & excellens omnem facultatem naturæ, mouet enim secundum differentiam, & excellentiam eorum donorum propriam, quæ in ratione commoditatis euehantur supra commoda facultate naturæ possibilis. Ergo ea dona affectum commodi mouent, quæ supernaturalia sunt.

Explicatur; statuimus disputatione 44. à sect. 9. possibile esse sentiones, & appetitiones supernaturales, nec non obiecta sensibilia, & appetibilia supernaturalia. Potest voluntas appetere eas delectationes sensibiles supernaturales; & obiecta, ut conuenientia eis delectationibus supernaturalibus, præscindendo à conuenientia cum natura rationali, sicut appetit delectationes naturales sensibiles secundum se indifferentes. Ergo obiecta supernaturalia prout indifferencia appeti possunt. Urgetur amplius; Appetitiones supernaturales formaliter sunt indifferentes, neque bonæ, neque malæ moraliter, quia non mouentur à suis obiectis, ut honestis, & conuenientibus rationi, quam non assequitur sensio materialis, quæ illas regulatur. Ergo affectus eis respondentes dari possunt in voluntate rationali similiter indifferentes. Quod quid enim appetitum mouere potest, etiam potest mouere affectum simplicem, & efficacem voluntatis.

5 Confirmatur

Tertio affectus doloris, atque tristitiæ, quod dæmones torquentur ab igne corporeo inferni est intrinsece supernaturalis, nam is affectus virtutis totius naturæ est impossibilis, ideoque ignis ad eum virtute obedientiali eleuata à Deo concutit. At is affectus ex obiecto formali neque est honestus, neque turpis; honestus non est, quia voluntas obstinata dæmonis nulla honestate mouetur, turpis non est, quia non est turpe naturæ de tanto malo dolore, de quo etiam anima Christi, cui omnis turpis affectus repugnat; proculdubio dolet, quare & à Deo is affectus intenditur, cum Deus nullum affectum turpem intendat. Ergo affectus voluntatis intrinsece supernaturalis potest esse, qui ex obiecto formali intrinseco neque honestus, neque turpis sit, ac proinde secundum speciem, & obiectum intrinsecum indifferens. Neque obstat, cum affectum esse necessarium, & non liberum. Nam honestas, & turpitudine etiam affectibus necessariis communis est, odium enim Dei, quamuis necessarium, est turpè, & dilectio Dei quamuis necessaria, est honestas, liberaque affectibus voluntatis est extrinseca à principio, & sola honestas, turpitudine desumitur ex obiecto, & est

6 Tertia

neque turpis potest esse secundum speciem indifferens, eadem indifferentiæ ratione, de qua inter Theologos disputatur. Si quidem indifferentiæ secundum speciem non est aliud, quam respectus essentialis actus supernaturalis in obiectum formale, quod neque bonum, neque malum moraliter sit. Præterea inde poterit dari affectus liber ex obiecto neque bonus, neque malus, sicut datur affectus necessarius; nam ex eodem motiuo, ex quo datur dolor supernaturalis de malo præsentis, potest dari odium liberum de malo futuro. Sed potest dari dolor supernaturalis de malo præsentis ex motiuo neque bono, neque malo. Ergo similiter poterit dari odium liberum de malo futuro.

7 Quarta.

Quarto, Potest cognitio supernaturalis referre immediate obiectum indifferens secundum commoditatem naturæ præscindentem ab honesto, & turpi. Ergo etiam potest affectus supernaturalis moueri immediate ex tali commoditate naturæ moraliter indifferenti. Antecedens negari non potest; nam scientia infusa potest immediate, & in seipsis cognoscere obiecta naturalia, ut naturam lapidis, naturam motus localis, & etiam obiecta supernaturalia, ut naturam gratiæ, & conditionem aliorum donorum supernaturalium naturæ hominis sentienti congruentium; item potest hæc obiecta conceptibus inadæquatis attingere, quin omnia eorum prædicata quacunque cognitione comprehendat, ut dicebamus disputatione quinquagesima-quinta, sectione quinta, & sequenti. Ergo similiter poterit immediate, & in se ipsa cognoscere commoditatem naturæ, obiectis naturalibus, aut obiectis supernaturalibus conuenientem, conceptu quidem inadæquato præscidente ab honestate, & conuenientia eorum cum natura rationali, quæ rationali. Iam prima consequentia probatur. Tum quia idem obiectum quod potest esse immediatum, & intrinsecum cognitioni supernaturali, potest etiam esse immediatum, & intrinsecum affectui supernaturali, cum supernaturalitas affectus maior non sit, quam supernaturalitas cognitionis. Tum quia nulla est cognitio supernaturalis, ex qua oriri non possit supernaturalis affectus, omnis enim cognitio motiua est voluntatis, aut in amorem, aut in odium. At ex illa cognitione non potest oriri affectus, qui sit bonus, aut malus moraliter, sed solum indifferens, cum solum referat commodum naturæ, & non bonum, aut malum moraliter. Ergo ex illa cognitione moueri potest affectus supernaturalis commoditatis naturæ secundum speciem indifferens.

8 Quinta à paritate.

Denique probatur à paritate. Sunt possibile plures modi supernaturales proprii naturæ corporeæ, & non rationalis, ut vocatione definitiua corporis Christi, vnio hypostatica verbi cum lapide, aut saltem cum corpore Christi, actio productiua gratiæ procedens ab aqua, vnio indiuisibilis materiæ, cum duplici forma, creatio physica quantitatatis, si hæc ab agente, & termino distinguitur, & alij innumeri similes. Ergo etiam erunt possibile affectus supernaturales, qui naturæ rationalis, quæ rationalis proprii non sint. Non enim apparet discriminis ratio; præsertim cum superiores modi etiam suam speciem fortiantur ab extremis mere naturalibus, & secundum se indifferentes. Confirmatur; Sicut Deus potest eleuare calorem ad efficiendum frigus, & potentiam visiuam ad intuendum vnica visione obiecta, quæ suis virtutibus non potest videre, nisi

Confirmatur.

Ripalda de Ente Tom. I.

pluribus; ita potest eleuare voluntatem ad amplectendum vnico affectu plura obiecta indifferentiæ, quæ naturali facultate non potest, nisi pluribus amplecti. At is affectus simul amplectens plurima commoda naturæ secundum se indifferentiæ, virtutibus naturæ impossibilis, & indigens eleuatione Dei esset intrinsece supernaturalis. Ergo non repugnat affectus intrinsece supernaturalis ex obiecto, & secundum speciem indifferens. Accedit argumentum pro rerum possibilitate solemne; scilicet quia nulla adducitur repugnantia ratio, quæ facili negotio non diluatur, ut sect. sequenti videbimus.

Denique ex solutiōne impli- cantium;

SECTIO III.

Expenduntur argumenta sententiæ negantis.

Præter Suarez 1.2. tract. 3. disp. 9. sect. 2. num. 4. censet repugnare actum supernaturalem ex obiecto, & secundum speciem indifferentiæ. Mouetur primo, quia hæc est communis Theologorum existimatio, qui ideo de hac re non differunt, quia supposuerunt certum, nullum esse affectum supernaturalem ex obiecto indifferentiæ. Respondeo. In hac re nulla sunt Theologorum suffragia cum nullus eorum hanc difficultatem attigerit. Neque credibile est, ideo hanc questionem non mouisse; quia certam supposuerunt sententiam negantem; tum quia argumenta nostra satis ostendunt, eas certitudinem tantam non esse, ut aliqua explicatione non indigeant; tum quia Theologi differunt, an possit affectus supernaturalis fieri vitiosus indiuiduo; an assensus supernaturalis falsus; cur similiter non differerent, an possit fieri secundum speciem indifferens? Igitur ideo hanc disputationem in controuersiam non vocarunt, quia eis differenda non occurrit; nam solum occurrit dissertatio de affectibus supernaturalibus communi, & frequenti prouidentia gratiæ elicitis, duos supposuerunt secundum speciem moraliter bonos, quin in alios alio genere prouidentia possibile cognitionem aduerterint.

9 Oppositio primo P. Suarez.

Occurritur.

Secundo; omnis affectus supernaturalis indiget auxilio supernaturali gratiæ, & pendet à Deo speciali auctore. At auxilium supernaturale gratiæ, & concursus Dei ut specialis auctoris solum dispensatur ad actus moraliter bonos; quippe conducentes in salutem; qui moraliter boni sunt. Ergo omnis affectus supernaturalis debet esse ex obiecto, & intrinsece bonus. Respondeo. Omnis affectus moraliter bonus in salutem conducat, inducens indiget auxilio gratiæ, & Deo speciali auctore; non verò è contra omnis affectus indigens auxilio gratiæ, & Deo speciali auctore est moraliter bonus. Prius solum contenderunt Concilia, & Patres aduersus Pelagianos, qui actus moraliter bonos, & conferentes in salutem tuebantur elicitos virtutibus naturæ sine auxilio gratiæ; idque solum sufficiebat ad expugnandam eorum doctrinam. De posteriori nulla à Patribus, & Conciliis disputatio fuit. Quin oppositum videtur implicite assertum, cum in parte sententiæ hominis admiserint Theologi actus supernaturales, ut disput. 44. à sect. 9. videbimus, quos tamen nullus fatetur ex honestate moueri.

10 Secundo.

Respondeo.

D d d Deinde

Deinde esto id de facto verū sit ordinaria, & frequenti Dei, providentia quod solum cōplectitur doctrina Cōciliorum; & Partum; cur aliud genus actuum alio genere providentiæ impossibile est quod nostra contendit disputatio. Præterea actus ex obiecto indifferentes possunt pertinere ad salutem conducuntia intrinseca remota, quæ sufficiat ad exigendum auxilium supernaturale; vel quia suapte natura postulat oriri ex affectu supernaturali finis boni, vt dicebamus nu. 2. vel quia suapte natura habet mouere affectum supernaturalem bonum, quatenus voluntas affecta in commoda supernaturalia naturæ sentientis allicitur in affectus bonos, quibus ea promeretur; vel quia procedit essentialiter ab habitu supernaturali, qui est connexus cum gratia iustificante, aut qui potest simul elicere actus moraliter bonos, & indifferentes, si quidem idem habitus potest elicere actus respicientes obiecta formalia diuersa, vt expendimus disp. 45.

11 Tertio.

Satisfit.

Tertio; omnis habitus supernaturalis est virtus, & nullus est indifferens. Ergo omnis actus supernaturalis est virtuosus, & nullus indifferens. In primis de antecedenti plures dubitant, cum concedant habitus supernaturales in parte sentienti, qui proprie virtutes esse non possunt, siquidem ex bono honesto formaliter non mouentur; de quo nos lib. sequenti. Deinde antecedens solum est verum de facto, non vero de possibili. Denique habitus supernaturales solum prouidentur ad actus frequentes, non vero ad eos, qui raro sunt, ad quos Deus auxilio extrinseco, aut cogitatione intrinseca concurrat. Igitur cum aliqui sint actus supernaturales, qui sine habitu sunt potest componi omnes habitus supernaturales esse virtutes, quin omnis affectus supernaturalis virtutis actus sit, sed per auxilium diuinum elicitus.

12 Quarto.

Solutio.

Quarto; si qui affectus supernaturales possunt esse ex obiecto indifferentes maxime spei, & fidei. Hi non sunt ex obiecto indifferentes. Ergo nulli sunt ex obiecto indifferentes. Respondet. Affectus ex obiecto indifferentes sunt qui mouentur ex commodo naturæ præscindenti ab honesto, & turpi. Affectus spei, & fidei non sunt eiusmodi, vt oprime ostendit P. Suarez. Atque ita alij præter eos affectus erunt possibiles ex obiecto indifferentes, vt nostra probatione enicimus.

13 Quinto.

Reiicitur.

Quinto assensus supernaturalis suapte natura est verus. Ergo affectus supernaturalis suapte natura est bonus, & non indifferens; nam sicut veritas est proprietas assensus, ita bonitas est proprietas affectus. Nego consequentiam; nam in assensu intellectus inter veritatem, & falsitatem nullum est medium; cum igitur assensus supernaturalis propter sui perfectionem excludat imperfectionem falsitatis, ideo suapte natura debet inducere veritatem. Cæterum in affectu voluntatis inter bonitatem, & malitiam datur affectio media, nempe indifferentia secundum speciem quæ potest affectus voluntatis inducere, etiã si propter sui perfectionem, malitiæ imperfectione reiiciat. Præterea assensus supernaturalis non est verus intrinsece, sed extrinsece ab existentia extrinseca obiecti, quam exigat assensus. Ergo etiam poterit affectus supernaturalis esse suapte natura bonus solum extrinsece ex imperio reflexo, quod suapte natura exigat; quamuis re vera sit

indifferens intrinsece ex obiecto formali intrinseco indifferenti, quod respicit.

Sexto; Actus supernaturalis non potest esse vitiosus. Actus indifferens potest suapte natura esse vitiosus. Ergo actus supernaturalis non potest esse indifferens. In primis nego maiorem de quo satis diximus disput. 50. Deinde nego minorem; nam actus voluntatis non est indifferens secundum speciem, quod habeat indifferentiam positivam, vt fiat bonus, & malus ab actu imperanti bono, & malo; sed quod respiciat obiectum formale intrinsecum, quod nullam ei confert honestatem, aut malitiam; nam actus bonus naturalis in nulla sententia est indifferens secundum speciem; tamen in grauissimorum Theologorum sententia est indifferens, vt ab actu imperanti denominetur extrinsece bonus, & malus. Igitur quamuis actus supernaturalis suapte natura non possit oriri ex imperio turpi, sed tantum honesto, poterit nihilominus esse intrinsece indifferens secundum speciem, solum quia obiectum formale intrinsecum nullam ei confert bonitatem, aut malitiam. De quo recolite dicta sectione 1.

14 Sexto.

Quertitur.

Denique à priori; omnis affectus supernaturalis tendit in obiectum formale supernaturale. Affectus tendens in obiectum formale supernaturale est ex obiecto bonus; nam supernaturalitas obiecti sumitur, aut per conuenientiam ad finem supernaturalem; aut per conuenientiam cum natura rationali vt eleuata in eum finem, obiectum autem si conueniens moraliter bonum & honestum est. Ergo omnis affectus supernaturalis est obiecto bonus. In primis maior non est vera, nam vt discussimus disputatione 45. potest affectus supernaturalis moueri ex obiecto formali, non supernaturali, sed naturali. Deinde minor non constat; nam, sicut dicebamus disput. 14. sect. 5. vt affectus sit supernaturalis ex obiecto, non requiritur, vt obiectum supernaturale formaliter, & explicite quæ supernaturale moueat voluntatem, sed sufficit, differentiam obiecti, quæ supra omnia naturalia effertur, mouere specificatiue voluntatem ad amorem, aut odium. At naturæ commoditas propria donorum supernaturalium, & differens ab omni commoditate consequibili viribus naturæ potest allicere affectum voluntatis indifferentem, vt obijciebamus num 4. & 5. Neque aliter credo, affectus bonos supernaturales ex obiecto supernaturali moueri; quippe in ea vt formaliter, & explicite supernaturalia neuiquam afficiuntur, sed solum specificatiue in bonitatem supernaturalem, quæ omni naturali bonitate celsior est.

15 Postremo.

Explicatur.

At rogas; An possit actus supernaturalis esse indifferens indiuiduo. Respondeo. Non potest esse in sententia, quæ id negat de actu naturali secundum speciem indifferenti; potest tamen in sententia, quæ id negat de actu naturali. Si vltorius roges, an actus indifferens secundum speciem possit existere in indiuiduo malus absque sine extrinseco bono in sententia, quæ negat actum naturalem indifferentem in diuiduo. Respondeo. Non potest, si negetur vitiosi posse affectum supernaturalem; potest vero, si id affirmetur possibile, quod nos affirmauimus disp. 50.

16

DISPVT. LXX.

An affectus supernaturalis necessarius sit ad meritum vite æternæ?

AFFECTVM supernaturalem intelligo deliberatum, & perfectum, quem auxilia gratiæ præueniunt, non indeliberatum, & imperfectum, qui inter auxilia gratiæ recensentur. An igitur sine affectu supernaturali deliberato, atque perfecto, meritum esse possit, præsentī examine subiicimus.

SECTIONS.

- 1 Explicatio controuersæ, & opiniones.
2 Meritum puræ omiffionis ex sacris litteris.
3 Meritum puræ omiffionis ex Patribus Ecclesiæ.
4 Idem meritum ex Theologicis rationibus.
5 Vbi probatio eiusdem meriti.
6 Quomodo conueniat meritum omiffioni?
7 Enodatio argumentorum ab authoritate.
8 Enodatio argumentorum à ratione.
9 Corollaria ex dictis.

SECTIO I.

Explicatio controuersæ, & opiniones.

1 Prima notatio.

EX duplici capite potest non esse necessarius affectus supernaturalis ad meritum vite æternæ. Primo quia sufficit affectus naturalis. Secundo quia sine illo affectu deliberato sufficit pura omiffio. Priori sensu non posse reici affectum supernaturalem à merito vite æternæ, constat ex d. 15. 17. & 44. ita que solo posteriori sensu quærimus, an sine affectu supernaturali deliberato possit in pura omiffione meritum inueniri?

2 Secunda

At supponimus nunc possibilem omiffionem liberam, qua scilicet voluntas potens elicere amorem, aut odium obiecti, nullo affectu positivo incompossibili cum amore, aut odio talis obiecti cohibeat omnem affectum deliberatum circa illud. De hac igitur omiffione libera peccandi disputatio est, an possit absque illo affectu supernaturali deliberato esse meritoria; verbi gratia, impellitur quis aliqua tentatione siue graui, siue leui ad actum intemperantiæ, & cohibet per puram omiffionem talem actum, quin positioe dissentiat per affectum supernaturalem temperantiæ, dubitamus, an tunc possit mereri apud Deum sola omiffione actus intemperantiæ?

3 Tertia.

Potro in illa pura omiffione interuenit interdum non solum omiffio consensus prohibiti, sed etiam omiffio dissensus oppositi, nam interdū fit cum libertate contrarietatis ad positium consensus, & dissensus, & pura omiffio consensus tunc complectitur etiam cohibitionem dissensus. Meritum tamen in ea omiffione non inquitur, qua parte retrahitur voluntas à dissensu positivo peccati, sed qua parte retrahitur à consensu, nam nullus mereri potest qui declinat à bono, sed qua

Ripalda de Ente Tom. I.

feritur in bonum, vel declinat à malo De sola igitur omiffione actus malig non de omiffione actus boni differitur, an vitæ æternæ meritoria esse possit.

Tota difficultas reuocatur in duo, quæ ad meritum vitæ æternæ necessaria sunt, puræ omiffioni repugnare videntur. Primum est, an pura omiffio possit esse moraliter bona, cum non respiciat ex se obiectum formale bonum, provt requiritur ad bonitatem moralem? Secundum est, an possit esse supernaturalis, provt requiritur ad meritum vitæ æternæ, cum ex se omiffio actus prohibiti tam naturalis sit, quam actus naturalis virtutis acquisitæ contrariæ, in quo non residet meritum vitæ æternæ. Ferè omnes, qui negant puram omiffionem meritoriam, mouentur ex primo capite, quia moraliter bona repugnat. Nonnulli tamen ex secundo capite relegant ab omiffione meritum, quia supernaturalis esse non potest.

4 Quarta.

Ergo quia pura omiffio moraliter bona esse non potest, negant, posse esse meritoriam, Altiſſimo dorensis l. 2. sum tract. 29. c. 2. quæstione 1. ad secundum Durandus in secundo distinctione 31. q. 2. ad secundum Maior in tertio distinct. 38. q. 1. Zumel l. 2. q. 114. a. 3. d. P. 3. Suarez l. 1. 2. de gratia c. 2. n. 5. P. Valquez l. 2. d. 189. n. 123. P. Salas l. 2. tom. 2. tr. 13. d. 2. n. 140. & cōmuniter Recentiores. Quia vero supernaturalis esse non potest quauis possit esse moraliter bona, & reuera sit meritoria præmij naturalis, negat meritoria vitæ æternæ P. Didacus Ruiz de prouid. d. 37. lect. 2. n. 13.

6 Affirmantes

Affirmant vero puram omiffionem moraliter bonam, & meritoriam, Angelus in moralibus c. 20. §. antepenultimo, & plures nostræ Societatis Recentiores, & alij, quos suppreſſo nomine refert Zumel. Acceditque partim P. Didacus Ruiz, supra dum admittit, illam esse posse moraliter bonam, necnon Herrera 2. disp. 30. c. 5. afferens, esse posse moraliter bonam, & meritoriam, dum adest incitamentum ad oppositum. Nec longæ abest Lorca de act. hum. d. 29. dub. 3.

SECTIO II.

Meritum puræ omiffionis ex sacris litteris.

NObis semper probabilior visa est sententia, quæ admittens possibilem puram omiffionem liberam, docet esse meritoriam. Quod probatur primo ex primo Petri 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, qui cum male diceretur, non male dicebat, qui cum pateretur, non comminabatur. En Christus laudatur, exemplar patientiæ, quod imitemur, proponitur, vt eius vestigia sequentes mereamur apud Deum, quia patientis iniurias, neque verbo, neque opere quidquæ agebat in eos, qui illas inferebant. Ponamus igitur, iustum iniuriis laceſſitum nullo verbo, aut opere iniquo illas repellere, & cum maledicatur, non maledicere, & cum pariat, non comminari, omittentem omnem maleuolentiam in illas, plane hic iustus sequitur vestigia patientiæ Christi, & nullus eum potest arguere, quod à vestigiis patientiæ Christi, discedat. Ergo hic etiam dignus laude, & merebitur apud Deum. Similiter Eccl. 31. Laudatur diues, qui post aurum non

7 Prima probatio.

1. Petri. 2.

Eccl. 31.

D d d 2 abijt

abicit; qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit; eique statuitur premium: ideo stabilita sunt bona illius in Domino. Atqui libere peccatum commissionis auaritiæ omittit, post aurum non abit, potens transgredi, non transgreditur, potens facere malum, non facit. Ergo laude, atque premio dignus est.

Respondent Recentiores, hæc non laudari, nec imitanda proponi ad meritum, nisi fiant per actum positium; quia debent fieri honeste, & laudabiliter, quod sine actu positio repugnat. Sed non satisfaciunt: nam quod argumento contenditur est, posse fieri honeste, & laudabiliter, quamvis per omissionem fiant. Siquidem laudatur tanquam honeste se gerens, qui libere post aurum non abit, qui potens transgredi, & malum facere non transgreditur, neque facit malum, qui passus iniurias, non maledicit, neque cominatur. Qui autem ab his se abstinere per liberam omissionem, vere, & proprie post aurum per auaritiã non abit, non transgreditur, non maledicit, non facit malum. Et argumentum insto. Quia Iacobus clamat, scienti bonum facere, & non facienti peccatum est illi, male audit opinio eorum, qui admittentes possibilem puram omissionem, actus præcepti volunt non esse peccatum, nisi actus præceptus deferatur per actum positium, quia sine actu positio nolunt eam omissionem esse liberam, in eosque iactatur ab omnibus hoc testimonium, tanquam repugnans huic sententiæ, quia vere qui potens efficere actum præceptum, non exequitur, sciens bonum facere, non facit; eisque respondentibus, id accipiendum de non faciente libere, ac proinde per actum positium, redarguuntur, eo quidem testimonio, euinci non facientem bonum, cum potest facere, libere non facere, quia id à Iacobo dicitur peccatum; quin audiantur cum se tuentur ratione, qua puram omissionem sine actu liberam reiciunt. Sed tam non facit malum, qui pure omittit malum, quam non facit bonum, qui pure omittit bonum, & tam laudatur tanquam dignus premio, qui potens facere malum, non facit, quam vituperatur tanquam reus, qui potens bonum facere non facit. Ergo sicut iure stando soli auctoritati sacrarum litterarum omitti actum præceptum à scienti, & potenti illum efficere, habetur peccatum, quin admittatur interpretatio de actu positio, ita omitti actum prohibendum haberi debet meritum, & honestum. Vnde consequenter hæc omisso debet colligi capax motui honesti; quod ad meritum, & bonitatem necessarium est; sicut illa colligitur libera, prout requiritur ad peccatum. Par enim in omnibus est ex sacris testimoniis illatio. Evidensque mihi est, si nostra testimonia patiuntur interpretationem de actu positio propter argumenta, quæ à ratione petuntur contra nostram doctrinam, eandem ferre posse testimonia obiecta contra omissionem actus præcepti, non demeritoriam, neque malam propter argumenta, quæ à ratione sunt contra puram omissionem liberam. Igitur stando auctoritati æqua probabilitatis lance pensanda est utraque sententia.

Respondent alij Recentiores, nostrum argumentum esse leuissimum, & diuinationem meram; quia facer textus omissionem mali non prædicat bonam, & meritoriam, sed supponit, suppositaque omissionis bonitate, siue ad eam requiratur actus positio, siue non, eam quidem, quæ fuerit bona, imitandam proponit, & laudat. Quod

ex duobus argunt. Primo quia Eccles. 41. non est præcise sermo de transgressione præcepti negatiui, sed de omnibus præceptis tam positio, quam negatiuis. Qui autem non transgreditur præceptum positio, proculdubio elicit actum positio. Ergo non est sermo de non transgressione per puram omissionem. Secundo quia etiam qui non abit post aurum, nec malum facit ex motiuo indifferenti, vere post aurum non abit, nec malum facit. Tamen hic non meretur. Ergo non est sermo, de quocunque omittente malum sed de omittente, qui supponitur honeste, & laudabiliter omittente. Sed adhuc leuitate huius solutionis non eleuatur argumentum. In primis insto argumento facto ex testimonio Iacobi contra omissionem actus præcepti non liberam, ac proinde neque malam, neque demeritoriam, quo ipsimet vtuntur ad illam asserendam liberam, demeritoriam, & malam. Eo quidem testimonio non supponitur libera omisso scientis bonum facere, & non facientis, sed asserita libertas continetur; alias inepte ex eo testimonio argueres ad probandum eam omissionem esse liberam, posset enim tibi responderi, ibi non asseri, sed supponi liberam, & supposita omissionis libertate, siue ad eam actus positio, siue non, eam quidem, quæ fuerit libera, decerni demeritoriam, & peccatum. Ergo similiter nostris testimoniis non supponitur vtunque, sed asseritur, omissionem liberam actus mali esse meritoriam, & honestam. Hoc mihi euident est, dū præcise ex sacra auctoritate arguimus. Præterea pone, aliquem ueri non esse moraliter bonum, neque laudabile nolle positio vindictam sumere, & transgredi præcepta, solum ex motiuo vitandi peccatum, sed necessarium esse motiuum positio honestatis virtutis, quis neget, eum posse falsitatis conuinci ex testimoniis à nobis oppositis? quia is, qui nolitione positio ex motiuo vitandi malum, quamvis non ex motiuo profecti bonum, maledictus non maledicit, iniurias passus non cominatur, lacessitus pulchritudine auti non abit post illud, potens transgredi non transgreditur, vero quidem & proprio sensus eis testimoniis conformatur. Ergo reuera eis testimoniis non solum supponitur, sed asseritur moraliter bonum, quod laudabile, & meritorium prædicatur. Ergo etiam asseritur moraliter bonum, cum ex pura omissione libera, & non ex fine indifferenti, & turpi ab eisdem se abstinere, quandoquidem etiam is vere, & proprie eis testimoniis conformatur. Ratio à priori est; quia vbi de aliquo opere asseritur absolute esse laudabile, ac meritorium, absolute etiam asseritur de illo quidquid ad meritum, & laudem absolute necessarium est, scilicet esse moraliter bonum, alias numquam possemus testimoniis sacris arguere ex proprietate necessaria rei essentiã illius, neque bonitatem operum misericordiæ ex merito, quod sacre litteræ illis adscribunt, prout omnibus Theologis solemne est. Nisi igitur velimus euertere omnem vim arguendi ex sacris litteris, admittendum est, non ex suppositione, & sub conditione, sed absolute asseri moraliter bonum, quod absolute asseritur laudabile, & meritorium.

Neque obiectiones Recentiorum momenti sunt. Prima, qua Recentiores exultant & aiunt corruiere totam vim argumenti, certe indicat, ab eis non captum argumentum. Non arguimus nos ex testimoniis oppositis omnem non transgressione

tionem liberam esse per puram omissionem, sed omnem non transgressione liberam esse posse ex motiuo honesto, & capax meriti; Atque ita omnem non transgressione liberam per puram omissionem; quæ sub ea vniuersali non transgressione libera continetur, esse posse moraliter honestam, & meritoriam. Ad quod nihil refert, aliquam non transgressione sub eis testimoniis contentam exigere actum positio, nam vt concludatur, puram omissionem liberam esse posse honestam, & meritoriam, sufficit omnem non transgressione præcepti præcipientis ab affirmanti, & neganti esse posse honestam, & meritoriam, siquidem sub ea ratione continetur non transgressio præcepti negantis, quæ per puram omissionem contingit, sicut non transgressio præcepti affirmantis, quæ contingit per actum positio. Secunda etiam leuis est. Nam cum sacre litteræ proponunt aliquid moraliter bonum, innunt semper illud ex motiuo talis honestatis profectum moraliter esse bonum; quare si quis diceret misereri pauperum ex motiuo formali misericordiæ non esse bonum, repugnet scripturis prædicantibus, misericordiam esse bonam, licet scripturæ expresse nullibi asserunt, motiuum esse debere propter honestatem misericordiæ, quia id tanquam planum semper intelligi debet, sicut dum commendant excellentiam diligendi Deum, semper intelligitur de dilectione, quæ mouetur ex bonitate Dei. Itaque regula generalis est, quotiescumque laudatur exercitium libertatis in aliqua materia, simul decerni, in ea honestatem esse sufficientem ad reddendum tale exercitium moraliter bonum; laudarique gerentem se in illa ex motiuo honestatis ipsius, aut etiam ex motiuo alterius honestatis, quæ alibi laudata est, vel manifeste constat laudabilis. Igitur cum sacra scriptura laudat omittentem libere malum, decernit, in ea omissionem esse honestatem sufficientem, de qua moueatur voluntas, moueri que posse ex illa cum omittit, & sic omittentem sistendo in eo fine, & vi ex vteriori fine prauo, aut indifferenti esse laudabile.

Obiicit vterius quis, à nobis inepte adduci ex 1. Petri 2. exemplum Christi ad puram omissionem meritoriam, quandoquidem Christus non passus est iniurias, & se abstinuit ab aculeis persequentium solum per puram omissionem. Respondeo. Etiam Christus Dominus puræ omissionis liberæ capax erat, vt progressu ostendemus; imo inde nostram sententiam fulcimus, quia in Christo nullum libertatis exercitium admitti debet non meritorium. Deinde Petrus non proponit imitandum exemplum Christi quod omnia, sed quoad omissionem patendi absque maledictione, & comminatione; nam quoad omnia homini impossibile est; ideo vestigia, non rem, ait S. Thomas, nec horratur sequi. At pura omiffio, ne vestigia Christi sequimur, hortamenta Petri sectamur. Ergo ad meritum vitæ æternæ prodesse potest.

Secundo probatur. Ex sacris litteris colligitur, posse omissionem liberam actus prohibiti haberi ex motiuo honesto, & supernaturali. Ergo etiam colligitur, esse posse honestam, ac supernaturalem, ac proinde meritoriam. Nam tota ratio negandi puram omissionem meritoriam, est, quia negatur honesta, & ex motiuo honesto, ac supernaturali profecta. Antecedens probatur. Ex sacris litteris omiffio actus præcepti potest proce-

dere ex motiuo delectabili. Ergo etiam omiffio actus prohibiti ex motiuo honesto. Nam tanta est repugnantia, vt voluntas omittat libere actum præceptum ex motiuo delectabili, quanta est, vt omittat actum prohibendum ex motiuo honesto. Antecedens suadeo ex 1. Ioannis 2. Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Nam his verbis complectitur tria capita, quæ ad omnia mundi peccata cooperantur, vt notant ibi Dionysius Carthusianus, & Beda; necnon sanctus Thomas 1. 2. questione 77. art. 5. corp. vbi ex hoc testimonio ait, inordinatus amor sui est causa omnis peccati; & ex eodem colligit, & defendit, omnia peccata in has radices reuocari, & sub illis adæquatam contineri diuisionem omnium peccatorum: quoniam ea etiam, quæ videntur consistere in fuga laboris, minime contingunt sine aliqua concupiscentia inordinata boni delectabilis. Dicendum ergo est, vel diuisionem Apostoli non fuisse adæquatam contra hos Patres, & communem Theologorum, vel nulla dari peccata etiam, quæ in omissione præcepti consistunt, quin ex motiuo delectabili, & concupiscentia inordinata contingant. Ad quod etiam iuvat illud psalmi 79. *Succensa igne, & effossa ad increpationem vultus tui peribunt.* Quod sic Augustinus expendit; *Quare peccata igne succensa, & effossa. Omnia peccata dua res faciunt in homine, cupiditas, & timor. Cogitate, discussite, interrogate corda vestra, perscrutimini conscientias, videte vtrum possint esse peccata, nisi aut cupiendo, aut timendo.* Et post alia concludit; *sicut omnia iusta opera bono timore, & bono amore fiunt, sic malo amore, & malo timore omnia peccata committuntur.* Eademque habet in psalmum 38. *Succensa igne sunt, quæ faciunt male ardens cupiditas, & effossa sunt, quæ faciunt male iacens timiditas. Hinc enim peccata omnia sunt, aut cupiendo, aut timendo.* En nullum agnoscit Augustinus peccatum, quod ex motiuo aliquo consequendi bonum delectabile, aut vitandi malum nobis incommodum non existat. Quam doctrinam etiam sanxit in Enchiridio c. 81. vbi cum præmisset; *duabus ex causis peccamus, aut non videndo quid facere debeamus, aut non faciendo quod debere fieri iam videmus;* quibus plane comprehenderat peccata omissionis, quæ sunt non faciendo quod debere fieri iam videmus; vt ea vincantur, docet, necessarium esse auxilium gratiæ diuinæ, quod sua delectatione superet delectationes eorum, quæ nos prouocant in ea peccata: *Profecto vincimur, nisi diuinitus adiueamur, vt non solum videamus, quid faciendum sit, sed etiam delectatio iustitia vincat in nobis eorum rerum delectationes, quas vel habere cupiendo, vel amittere metuendo scientes; videnturque peccamus, cum id non facimus, quod faciendum iam esse nouimus, vel facimus, quod non faciendum esse iam scimus.* Quibus satis exprimit, etiam omissionis peccata contingere ex delectatione, & cupiditate boni temporalis. Confirmat Prosper sentent. 248. *Ad omne peccatum amor ducit, & timor mundi. Vt ergo apprehendatur bonum, & declinetur malum, discernendum est, quid & diligi debeat, & timeri.* En collationem nostram; quia omne peccatum tam commissionis, quam omissionis fit aut ex amore, aut ex timore mundi, ideo etiam vt declinetur peccatum, motiuum querendum est, ex quo honeste vitetur.

3 Solutio prima.

Redarguitur.

Iacobi 4.

9 Secunda Solutio.

11 Vterior obiectio.

Explicatur.

12 Secunda probatio.

10 Coniectura Recentiorum diluuntur.

13 Explicatio.

Porro radices istae generales peccatorum intelligendae non sunt esse affectus efficaces cupiditatis, aut timoris tollentes peccato omissionis, aut commissionis suam immediatam libertatem, & malitiam, sed affectus solum simplices boni delectabilis naturae sentienti connaturales, inclinantesque illam ad amplectendum bonum delectabile, quamvis turpe, & refugiendum, molestum quamvis honestum: alioqui nullum esset peccatum etiam commissionis, quod ex sententia Patrum non esset ex imperio efficaci alterius vitij, quod dicendum non est. Relicta igitur omissione actus praeccepti libera potest concupiscentia boni delectabilis ex mente Patrum cooperari ad omissionem, eamque ad bonum delectabile referre. Ergo similiter potest affectus, siue concupiscentia boni honesti cooperari ad omissionem actus prohibiti, eamque referre in bonum honestum. In hoc enim nullum est discrimen; nam omissioni actus prohibiti non magis repugnat orti ex affectu simplici boni honesti & illo referri in finem honestum, quam omissioni actus praeccepti orti ex affectu boni delectabilis; illoque referri in finem delectabilem.

14 Tertia probatio.

Tertio plenae sunt sacrae paginae testimoniis, quae seruantiis mandata Dei promittunt vitam aeternam, & eorum obseruantiae praemio prouocant homines ad custodienda illa. *Marth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Leuit. 18. Custodite leges meas, atque iudicia, quae faciens homo uiuet in eis Patalip. 2. Tunc proficere poteris, si custodieris mandata, & iudicia, quae praecipit Dominus Moysi Psal. 118. Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege Domini. Item terribus seruo uo, uinifica me, & custodiam sermones tuos. Rursus ueniat super me misericordia tua Domine; salutare tuum secundum eloquium tuum. In iudiciis tuis super sperari, & custodiam legem tuam super in saeculum, & in saeculum saeculi. Aliaque innumera sunt quibus admonetur homo, in sedula, & frequentiori obedientia praecceptorum Dei constitutum esse maius momentum meritorum ipsius ad consequendum felicitatem aeternam, & promouendam misericordiam Dei. At maior pars praecceptorum Dei, & quae frequentius, ac continuo obligat hominem, reuocatur ad praeccepta negativa, quae per omissionem liberam adimplentur, ut decalogum discurrenti manifestum erit; nam praeccepta positiva Dei raro nos adstringunt, ut praecceptum diligendi Deum, profitendi fide, subueniendi extreme indigenti, & alia. Ergo omissioni actus prohibiti promissa est a Deo uita aeterna. Nam promissiones, & sollicitae admonitiones Dei intelligendae non sunt praecise de obseruantia praecceptorum, quae raro hominem adstringunt, sed etiam de eorum obedientia, quae continuo, & singulis horis quoties animum aduertit ad bonum delectabile, illum cohibent ab amore illicito temporalium. Supposita autem possibili pura omissione libera, quam haec disputatio supponit, potest homo integre his praecceptis satisfacere per omissionem actuum, qui his legibus prohibentur. Ergo dum ea libere implet absque prauo sine deturpante eius obedientiam, credendum est, per omissionem eorum actuum posse hominem promereri vitam aeternam.*

SECTIO III.

Meritum pura omissionis ex Patribus Ecclesiae.

EX Patribus Ecclesiae illustrari potest haec doctrina. In primis illam tradit prosper pluribus in locis. De uocatione gentium l. 2. c. 28. circa finem; *Ab ipso donatur, ne intentione superentur, ut qui gloriatur in domino gloriatur ipsamque gloriam eidem, quibus eam imponit, adscribit, ut quantum auxilio Dei steterint, tamen quia in se habebant, unde caderent, ipsorum sit meritum; quod steterunt.* Meritum docet esse, quod steterunt. Hoc autem per omissionem Peccati, in quod tentatione pellebantur, potuit contingere. Item sententia 290. *Ipsa ratio docet, eam creaturam bonam esse, quae in potestate habet illicitam delectationem ita cohibere, ut non solum de ceteris licitis recteque factis, uerum etiam de ipsius praua delectationis coercionem laetetur.* Est igitur coercitio, & omisso consensus in delectationem peccati moraliter honesta, reddensque creaturam bonam, & obiectum, in quo merito ipsa laetari possit, atque adeo etiam meritoria Rursus epig. 77.

Dignum laude quidem est vitam sine crimine auerens, Et quaecumque sibi sunt nocitura cauens; Sed non hoc pietas consenta est limite claudi.

Si omittere crimina, & nocitura cauere dignum laude est, & pietatis opus, proculdubio erit moraliter bonum, & praemio dignum.

Accedit Fulgentius de incarnatione, & gratia cap. 9. post medium; *Libertas a peccato, quae non ex humano arbitrio nascitur sed gratuita Dei miseratione confertur, a bona uoluntate sumit exordium, & fructum sanctificationis in uita aeterna plenum sui sortitur effectum.* Obserua liberari a peccato hominem per affectum gratiae nobis infusum, & fructum parere sanctificationis in vitam aeternam per suum meritum; quod homini se abstinenti a peccato per omissionem liberam actus prohibiti quadrare, quis negat? Clarius Anselmus tr. de concord. libert. cum praedest. & grat. sine; *Homo habet in bonis quod mala non sunt; quia cum posset deserere iustitiam, & mala facere non de seruit, sed seruauit per liberum arbitrium dante, & subsequente gratia.* Igitur inter hominis bona computari debet omisso malorum, & seruare iustitiam credendus est, cum adiutus gratia Dei mala non facit Chrysostomus homil. in psalmum 108. eiusdem iudicij est explicans uerba; *Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine, cum ait; Quam bonitatem infudisti bonis? Haec est Christianorum bonitas, ut malum pro malo non reddant, & non se vindicent.* Cernis ad bonitatem moralem Christianorum pertinere ipsam omissionem uindictae, & mali. Item tom. 2. homil. 14. in c. 4. *Math. post. medium;* Est igitur primum bonum nihil peccare; secundum uero post peccatum lugere. Bona igitur est homini omisso actus moraliter mali. At proinde etiam erit meritoria, cum solus defectus bonitatis possit illi detrudere meritum, ut ipsi aduersarij testantur.

13

16

SECTIO IV.

Idem meritum ex Theologicis rationibus.

17 Prima.

Concilium Mileuitanum.

Concilium Arausicanum.

PRIMA sit. Praecise ad non peccandum, cum adest uoluntati facultas libera ad peccandum, requiritur a Conciliis, & Patribus gratia auxiliis supernaturalis Dei. Ergo libere non peccate potest esse meritorium. Hoc autem sit per puram omissionem peccati. Ergo pura omiffio peccati potest esse meritoria. Antecedens constat ex Concilio Mileuitano canon. tertio. *Si quis dixerit gratiam Dei ad solum remissionem peccatorum ualere quae iam, commissa sunt; nam et iam ad adiutorium, ut non committatur, anathema sit.* Item Concilium Arausicanum secundum canon. 9. *diuini muneris est, eam recte cogitamus, & pedes nostros ab iniustitia tenemus.* Ergo ad non committendum peccata, ad tenendum pedes nostros ab iniustitia, gratia Dei necessaria est. Quae pertinent functiones eorumdem, & aliorum Conciliorum requirentium gratiam ad obseruantiam mandatorum Dei, quae continuo hominibus iniungitur; nam ea, ut expendebamus nu. 14. plene seruatur per abstinentiam a peccato commissionis, quod praecceptis negatiuis contradicit. Item illud Apostoli 2. Cor. 13. *Oramus autem ad Dominum ne quid faciatis mali.* Nam ut confiderauit Augustinus epistol. 9. clarissime supponit Apostolus ad non faciendum malum Dei gratiam requiri; *Orat ergo, ut non peccet, hoc est, ne quid faciat mali, quod pro Corinthiis orat Apostolus. Unde satis apparet quod ad non peccandum, id est, ad non malefaciendum, quamuis esse non dubitetur arbitrium, tamen eius potestas non sufficit, nisi adiuetur infirmitas.* Ipsa igitur oratio clarissima est gratiae testificatio. Itaque omittere peccatum ex auxilio gratiae proficitur. Quod rursus August. confirmat de bono perseueranti cap. 7. *Neque nisi ad gratiam suam Deus uoluit pertinere, ut homo non discedat ab eo.* Non solum ad Deum positum accedere, sed etiam a Deo per omissionem peccati non recedere, gratiae diuinae deferendum est. Item idem Prosper lib. 1. de uocat. gent. cap. 8. *Ut uincantur peccata, non efficit nisi gratia saluatoris.* Prius cap. 6. *Plena sunt paginae ueteris testamenti de Israelitica defectione relati, ut aperte appareat, diuina semper fuisse gratia, quod non unquam ille populus discessit a Domino.* Certum igitur sit, etiam ut uoluntas cohibeat peccatum, & a Domino non discedat, adiutorio diuinae gratiae deputandum. Quod erat antecedens nostrae probationis.

18

Iam consequentia probatur. Nisi ipsum libere non peccare esset homini salutare, non esset, quare ad non peccandum libere esset necessarium auxilium supernaturale gratiae; nam si uiribus naturae competit homini libertas ad peccandum necessaria, eisdem conuenire debet potestas ad non peccandum; libertas namque ad peccandum completitur necessarii potestatem ad non peccandum, est enim essentialiter indifferentia ad duo extrema contradictoria, neque sine potestate ad non peccandum apprehendi ualeat libertas, sed omnimoda necessitas ad peccandum: id enim, quod uitari non potest, peccatum esse repugnat. Ergo non ad uitandum utcumque, sed ad uitandum, salutariter peccatum, auxilium gratiae requiritur. Vitari autem salutariter peccatum

mereri est. Ergo quia in ipsa euitatione, & omissione peccati potest esse meritum, gratia diuina prouideretur. Neque satisfacit, quod quidam Recentiores arbitrantur, requiri gratiam ad non peccandum, quia non peccare confert negatiue, tanquam remouens prohibens in vitam aeternam. Tum quia ad hoc sufficit ipsa omiffio uiribus naturae possibilis annexa libertati naturali ad peccandum. Tum quia eo pacto etiam esset necessaria gratia diuina ad actum secundum speciem indifferentem, per quem remoueri potest peccatum. Igitur quia ipsum libere non peccare possit, & meritorie potest conferre in salutem, & a Deo ex prouidentia supernaturali prouisum est; ut quoties uoluntas libere possit non peccare, possit quoque non peccando mereri, ideo auxilium gratiae ad non peccandum exigitur. Libere autem non peccare potest contingere uoluntati per puram omissionem. Ergo etiam meritum conuenire potest.

19 Euafroni occurritur.

Dices, ideo dari gratiam ad libere non peccandum, quia potest uoluntas libere uitare peccatum per actum positium, in quo solo est meritum. Sed contra. Admissa pura omissione admitti debet casus, in quo uoluntas nequeat cohibere actum peccati per nolitionem reflexam positiam; scilicet cum uoluntati competit (sola libertas contradictionis, per cognitionem directam obiecti absque reflexa cognitione amoris sibi possibilis. Tunc enim potest non peccare salutariter per gratiam, quae ad non peccandum salutariter semper ad est, ut indicant testimonia adducta. Tamen tunc non potest actu positium non peccare. Ergo non prouideretur gratia solum ad non peccandum per actum positium. Praeterea cum uoluntas actum positium omittit, uere non peccat conformando se legi prohibenti Dei, & non contraueniendo alteri. At ad non peccandum praecise absque uoluntate alicuius legis diuinae exigitur gratia. Ergo etiam tunc interuenit gratia, quae salutare reddat liberum illud exercitium non peccandi.

20 Secunda.

Secunda probatio sit. Ex Sacra Scriptura, Conciliis, ac Patribus habemus, non posse tentationi resisti, amoremque ueritum cohiberi absque gratia speciali per Christum. Sed gratia specialis per Christum, ut etiam habetur ex Patribus, & Conciliis, necessaria est ad resistentiam conducentem in salutem aeternam. Ergo pura resistentia, & cohibitio amoris prohibiti potest esse meritoria, & conducentem in vitam aeternam. Consequenter bona est. Maior est communis sententia Theologorum, & omnino certa; ut uidere est apud Bellarm. 5. de gratia, & libero arbitrio cap. 24. a num. 8. & Patrem Vasquez 1. 2. d. 189. & 290. Minor constat, tum quia Christus non est mortuus ut homines essemus, sed ut salui essemus; tum quia ex conducentia in vitam aeternam probant Patres, & Concilia gratiam per Christum aduersus Pelagianos, & eius sequaces. Vide P. Vasquez d. 190. & 189.

21 Prima euasio pracluditur.

Dices, non qualemcumque resistentiam tentationis indigere gratia per Christum, sed eam solum, quae sit per actum bonum positium. Contra, quia hoc gratis dicitur, & fundamentum non habet in Patribus, & Conciliis, neque Theologis antiquis, qui solum excludunt gratiam per Christum ab ea tentatione, quae per peccatum superatur, quia ea resistentia non reputatur proprie resistentia, & uictoria demonis, cum aliunde illi succumbat.

succumbat. Quare Theologi attingentes resistentiam tentationis per puram omissionem expressè fatentur, etiam ad eiusmodi resistentiam necessariam esse gratiam per Christum. Ita Pater Suarez supra numero quadagesimo primo, Pater Vazquez disputatione 189. numero 125. docens, necessitatem gratiæ ad resistentiam tentationis intelligi debere de resistentia per negationem consensus, Pater Molina in concor. disputatione decima-nona, P. Iannerus 1. 2. disputatione sexta, quæstione tertia, num. nonagesimo-nono P. Ruiz de prouid. disputatione 37. numero vndecimo, & Guillelmus de nubione in 2. distinctione 28. §. quoad tertium. Ratio est, quia reuera dum homo impulsus ad peccandum cohibet peccatum, resistit proprie tentationi impellenti ad peccatum, sicut resistit proprie, ac dissentit gratiæ Dei mouenti ad actum præceptum, qui cum gratia Dei coniungit omissionem actus præcepti, & resistit proprie voluntati efficaci Dei, qui cum ea coniungeret carentiam actus præcepti per illam. Si igitur ad resistentiam simpliciter tentationis requiritur gratia per Christum, etiam requiritur ad omissionem puram. Confirmatur, demus tentationem esse grauissimam, quæ moraliter reddat impossibile omissionem amoris vetiti, sicut actum positium oppositum. Hæc difficultas, & moralis impossibilitas cohibendi amorem vitium per puram omissionem potest superari aliquo auxilio Dei, sicut potest difficultas, & moralis impossibilitas retrahendi eundem amorem per actum positium oppositum. Non alio auxilio, quam gratiæ diuinæ. Ergo auxilio gratiæ diuinæ potest voluntas cohibere vitium amorem. Vterius confirmatur, contingat euentus, in quo voluntas sola libertate contradictionis sit potens ad amandum obiectum prohibiturum, impotens elicere odium amoris repugnans, & nolitionem etiam reflexam ipsius amoris, quem euenire esse possibilem vidimus n. 19. Tunc voluntas lacesita ad peccandum potest tentationi se prouocanti reniti. Renitatur ergo, si potest. Dicemusne, illam victoriam solis naturæ viribus esse partam? Affirmare equidem non auium. Conformius, sane sacris Canonibus, & doctrinæ Patrum negabimus. Ergo tunc vires gratiæ continent voluntatem ab amando prohibitam.

22
Reiicitur
Recentioris
asserum.

Neque audire est recentiores, qui dicunt eam omissionem vere non esse victoriam, quia indiuiduo est moraliter mala, cum non sit per actum positium in bonum finem relata, sicut relatus esse debet actus positius secundum speciem indifferens, vt indiuiduo bonus sit. Tum quia nostro argumento contendimus, eam esse bonam, & non indigere affectu libero referente ipsam in finem bonum, siquidē ad illam cooperatur gratia voluntati. Tum quia sufficit ipsum auxilium gratiæ proponentis honestum, & efficientis voluntatem in illud, vt in bonum finem relata sit sicut explicabimus, & probabimus sectione sequenti. Tum quia esto extrinsece mala sit ea omisso ex defectu finis extrinseci, intrinsece tamen mala non est, sed conformis legi prohibenti amorem, quem fugat à voluntate. Potest autem auxilium gratiæ influere in opus extrinsece malum, vt in actum intrinsece supernaturalem relatum in finem turpem, de quo fule disputatione 50. Tum quia in euentu posito non obligat lex referendi omissionem in finem extrinsecum per

amorem libetum reflexum ipsius, quandoquidem non est aduentoria talis legis, neque reflexa cognitio amoris aut omissionis ipsius. Poterit igitur tunc gratia voluntatem iuuare ad victoriam tentationis.

Dices secundo cum grauissimis, & doctissimis Recentioribus, nunquam re ipsa voluntatem resistere vlli tentationi per puram omissionem, sed per actum positium, imo puram omissionem vrgenti tentatione esse moraliter impossibile, quia tota vis directæ gratiæ diuinæ conatur ad actum positium renitendi, atque adeo sub conditione, quod voluntas tentationi resistita sit non potest eligere resistentiam negatiuam omissionis relicta positua actus contrarij. Sed contra, primo, quia illustratio, & affectio sancta gratiæ potest directe mouere voluntatem ad omissionem, sicut ad actum positium renitendi, vt ostendemus sectione sequenti. Deinde quia potest contingere libertas contradictionis absque potestate renitendi per actum positium, vt dicebamus nuper. Tertio quia supposita possibili omissione libera potest reddi virtute diuina facilis omisso etiam vrgenti tentatione, quia ea difficultas superabilis est. At non alia virtute, nisi gratiæ. Ergo gratia diuina potest reddere facilem resistentiam per puram omissionem. Quarto quia gratia diuina ex prouidentia supernaturali Dei non solum prouidetur ad superandas graues tentationes, sed etiam leues, vt docuit tr. de gratia auxili. & docent plerique Theologorum, docebimusque libro quinto. At cum tentatio leuis est, potest absque morali impossibilitate contingere pura omisso: vel nunquam ex natura rei illa contingit contra id, quod præsens disputatio supponit. Denique existente impulsu gratiæ ad eliciendum actum præceptum potest homo illi dissentire per omissionem eius actus, quamuis cogitatio, & delectatio obiecti cupis moueat voluntatem ad positium eius amorem. Ergo pari ratione poterit homo existente impulsu tentationis dissentire illi per omissionem actus prohibiti. Dispar enim ratio non est.

Dices tertio, cum aliis, gratiam necessariam non esse ad resistentiam leuis tentationis, sed grauis, & vehementer vrgentis, at ad eius victoriam semper requiritur actum positium, cum ad superandum ingentem resistentiam contrarij exigatur conatus validior victoris, qui non mere negatiuus, sed positiuus esse debet. Contra docimus tr. de gratia auxili. ostendimusque lib. 5. gratiam ad vincendum tentationes necessariam non solum ad graues, sed etiam ad omnes prouideri, tum quia apud sacros scriptores, Concilia ac Patres Ecclesiæ nullo facto discrimine ad omnes necessaria asseritur, tum quia ea non asseritur necessaria ad facile posse, sed ad posse simpliciter, non ratione difficultatis, quam secum affert grauis tentatio, sed ratione insufficientiæ virium naturalium, quæ insufficientia complectitur etiam victoriam leuis tentationis, quandoquidem eodem actu, seu exercitio libertatis potest grauis, & leuis tentatio frangi. Præterea omisso actus prohibiti magis repugnans est cum actu prohibito, quam actus positiuus oppositus, quæ enim maior repugnantia esse potest, quam priuatiua, & contradictoria. Ergo vt frustretur effectus impulsus tentationis efficax est omisso; quam oppositus, imo efficacior, & validior est, nam plures sentiunt posse diuinitus componi

23
Secunda
euasio.

24
Tertia
euasio.

componi amorem, & odium eiusdem obiecti, nullum autem arbitratu est, posse componi omissionem, seu carentiam amoris cum ipso amore, rem enim simul esse, & non esse implicite, principium est primum naturæ. Ergo vt tentatio frangatur, opus non est actu positiuo potius quam omissione. Explicatur dupliciter potest tentatio superari. Primum encruando vires, & impulsus ipsius in actu primo, vt eo pacto reductatur ad debilitatem leuis tentationis. Secundum existente vehementia, & vigore motionis in actu primo frustrando tentationem effectu, in quem voluntatem impellit. Actus positiuus oppositus actui prohibito non potest superare tentationem primo modo magis, quam pura omisso actus prohibiti, siquidem est actus secundus supponens motionem actus primi, & existente tota vehementia tentationis potest fieri actus positiuus, quin morio in actu primo debilitetur per illum, hoc enim fieri solum potest per motionem gratiæ in actu primo, quæ æque eleuat vires tentationis ad omittendum actum prohibiturum, quam ad eliciendum actum oppositum. Secundo modo æque vincitur tentatio per omissionem, ac per actum oppositum, cum æque frustratur effectus per carentiam effectus, ac per alium effectum ipsi contrarium. Quid ergo conferat vehementiam tentationis, vt ad eam superandam necessarius sit actus positiuus potius, quam omisso? Rursus negari non potest æque posse roborari potestatem omiffiuam voluntatis, ac potestatem actiuam, imo eisdem viribus gratiæ sulcitur potestas omiffiua amoris prohibiti, quibus potestas actiua odij contrarij. Ergo sicut odium moraliter impossibile per vires gratiæ redditur moraliter possibile, eisdem reddi potest moraliter possibile omiffio amoris. Demus, verbi gratia, existenti leui tentatione voluntatem omittere actum prohibiturum, & illico augeri vehementiam tentationis, qua omiffio viribus naturæ moraliter possibilis reddatur moraliter impossibilis, aut viribus gratiæ non potest hæc omiffio moraliter reddi possibilis, & permanere. Nam si adiunctis tunc viribus gratiæ redditur moraliter possibile odisse obiectum, etiam red dicitur moraliter possibile cum amare, quod facilius. Imo potest componi voluntatem cohibere libere amorem continuando priorem omissionem & elicere comitanter odium contrarium. Tunc autem illa omiffio non redditur moraliter possibilis viribus naturæ. Ergo viribus gratiæ. Nec satisfaci, si dicas indirecte solum, & non directe conferre vires gratiæ in eam omissionem. Nam vt videbimus sectione sequenti illustrationes intellectus, & affectiones voluntatis directe iuuant voluntatem ad omittendum. Ergo gratia, quæ ab illustratione intellectus, & affectione, sancta voluntatis indistincta est, potest etiam directe iuuare. Denique quia si potest voluntati competere libertas contradictionis absque libertate contrarietatis ad amorem prohibiturum; is euentus concedi debet, cum grauis tentatio oppugnat arbitrium, quando magis absorbetur iudicium rationis ad respondendum obiectum delectabile, & viuidius aduertit ad illud profequendam. Tunc voluntas non est destituta auxilio gratiæ ad resistentiam tentationis, quæ tunc per actum contrarium positium impossibilis est, vt sæpius diximus. Ergo gratia diuina prouidetur ad resistentiam tentationis per puram omiffionem.

Adde, hoc minime negari à scriptoribus nobis aduersantibus, quos recensimus numero vigesimo primo. Quod mihi sufficit ad probabilitatem meriti omiffionis, quam solum nunc contendo.

Dices quarto, ad meritum vitæ æternæ requiri auxilium gratiæ intrinsece supernaturale, ad resistentiam vero per puram omissionem prouideri à Deo auxilium gratiæ entitate naturale. Sed contra. Ad resistentiam grauis tentationis requiritur auxilium gratiæ, quod Patres exigebant aduersus Pelagianos, vt ostendunt Scriptores, quos retulimus numero vigesimo, neque enim aliunde necessitas gratiæ ad victoriam tentationis concluditur. Hoc autem est intrinsece supernaturale, vt pleno calamo illustrabimus libro quinto. Ergo vel nulla gratia, vel intrinsece supernaturalis exigenda est ad omissionem frustrantem effectum tentationis. Confirmatur; Quamuis absolute posset superari tentatio per actum positiuum virtutis acquisite intrinsece naturalis, tamen de facto ex prouidentia supernaturali Dei dispensatur ad victoriam tentationis per actum positiuum auxilium gratiæ intrinsece supernaturale. Ergo similiter ex eadem prouidentia Dei prouidetur auxilium entitate supernaturale ad victoriam tentationis per puram omissionem, licet posset alio genere prouidentia contingere victoria per omissionem, & gratiam omnino naturalem. Quoniam idem fundamentum est ad gratiam supernaturalem in vno euentu, ac in alio, cum sacrae litteræ, & Concilia, ac Patres Ecclesiæ ad omnem sine discrimine resistentiam requirant gratiam infusam à Deo & quæ tribuat simpliciter posse hominis voluntati.

Tertio ratio Theologica sit. Supposita possibili pura omissione admittenda est in Christo Domino, & beatis omiffio libera. At ea omiffio in Christo Domino, & beatis debet esse moraliter bona. Ergo potest esse pura omiffio moraliter bona, ac prouide ex se imperatoria, ac meritoria. Consequentia bona est. Minor videtur consentanea excellentiæ sanctitatis, qua Christus Dominus, & beati operantur. Indecens enim videtur statum beatificum, & vnionis hypostaticæ, vt exerceatur eorum libertas, quin honeste, & conformiter ad rationem præferri si nullum est in indiuiduo exercitium libertatis indifferens, nam in eis moraliter malum repugnat. Erit igitur moraliter bonum. Item eorum voluntas ad honestum determinata est. Ergo solum ex propositione, & affectu honestatis moueri potest ad omne libertatis exercitium. Maiorem igitur sic proba. Christus Dominus & beati efficiunt plures actus absque imperio infinita actuum reflexe imperantium. Sed omiffio actus imperantis in Christo, & beatis est libera. Ergo in Christo Domino, & beatis admittenda est omiffio libera. Probat minor; Christus Dominus, & beati nullum efficiunt actum, quem plene, ac perfecte non cognoscant, ac prouide quem, si velint, non possint amare ratione sua bonitatis. Ergo vbi non amant, omittunt libere amare, nempe potentes amare. Quid? si hoc argumentum contendas ad probandum in Deo puram omissionem eorum actuum, quibus potuit reflexe amare, & imperare sua decreta, conuincaturque eo admittentium Deo possibilem puram omiffionem,

25
Euasio
quarta fran
guit.

26
Tertia ratio

omiffionem,

nem, quam tuetur P. Albertinus tom. 1. princ. 4. Theol. dub. 2. n. 9. Etenim in Deo manifestus est, libertatem divinam, exerceri non posse non honeste, & consentaneè ad rationem.

27
Vindicatur
à respon-
sione.

Dices, semper ac Christus, & Beati efficiunt actus directos absque imperio efficaci reflexo, efficere actum, quo nolint agere cum imperio reflexo. Sed hoc gratis dicitur. Deinde sit argumentum, detestatio illa imperij reflexi potest referri per alium actum in finem charitatis, nam Christus Dominus, & Beati in priori natura, quo possunt illam operari callent perfecte bonitatem, & naturam eius actus, ac proinde expediti omnino sunt ad illam amandum. Impediri enim non possunt ad eius amorem per ipsam detestationem imperij posteriorem, alioqui nec de potentia absoluta posset ille actus amari à Christo Domino, & Beatis; quod dici non potest. Nec impediuntur per aliam detestationem imperij priorem, quia de ea secunda detestatione fieret idem argumentum. Ergo amorem efficacem eius actus omittunt libere, nempe expediti ad habendum illum. Cum igitur in Christo Domino, & Beatis, non possit esse exercitium voluntatis liberæ, quod non sit moraliter bonum, erit in illis omisio libera moraliter bona.

SECTION V.

Vberior probatio eiusdem meriti.

28
Conficitur.

Postremam probationem, & eam à priori, Pac mihi efficacissimam ad hunc syllogismum reduco. Omisio libera actus prohibiti potest procedere ex cognitione, & affectu motui honesti. Sed omisio actus prohibiti procedens ex cognitione, & affectu motui honesti est honesta, & meritoria. Ergo omisio libera potest esse honesta, & meritoria. Consequentia bona est, quia non est contra conditionem puræ omisionis cognitio intellectus, aut affectus voluntatis. Postquam inclinans in omisionem, dum relinquitur libertas immediata ad omittendum, sed actus tantum imperans efficaciter omisionem, & impediens libertatem immediatam ad actum omisium. Igitur tota difficultas reuocatur in probationem vtriusque præmissæ.

29
Maiori
priori.

Maiores probatio; & in primis quidem omisio liberam actus prohibiti procedere posse ex cognitione motui honesti, vbi semel admittatur possibilis, habeo omnino certum; nec scio quomodo in eo offenderint Recentiores. Nam quævis omisio libera voluntatis procedit ex cognitione boni consequendi, aut mali fugiendi. Ergo omisio libera actus prohibiti potest procedere ex cognitione obiecti honesti consequendi, aut mali turpis fugiendi. Consequentiam quis neget? Probatur antecedens omisio libera est voluntaria, liberum enim est species quadam voluntarij, ergo procedit ex cognitione obiecti: voluntarium enim est, quod est à principio intrinseco cognoscente, non solum specificatiue, sed etiam reduplicatiue, vt docent omnes Theologi. Alioqui actio, aut omisio voluntaria posset esse à principio intrinseco cognoscente, etiã quando principium non cognoscit, quod esset paradoxum. Neque obstat, omisionem esse meram carentiam actus, quia omisio

licet sit carentia actus, procedit eo modo, quo est, à voluntate indifferenti, & etiam ab affectu efficaci imperanti. Ergo etiam potest procedere à cognitione.

Consistit vt voluntas omittat libere actum necessariam est cognitio intellectus, vt autem sit cognitio intellectus, non est necessaria omisio voluntatis: ergo omisio procedens à voluntate pendet à cognitione intellectus. Nam omisio libera voluntatis non comparatur cum cognitione intellectus concomitanter. Neque vt quid prius cognitione. Ergo comparatur vt quid posterius, & procedens à cognitione. Vterius confirmatur inter cognitionem intellectus, & omisionem liberam voluntatis existit idem fundamentum constituendi processionem, & dependentiam à priori, quod interuenit inter reliqua principia, & suos effectus præsertim inter amorem, & cognitionem. Neque enim aliter agnoscimus, animum excitari, ac moueri ad amorem obiecti ex cognitione nisi quia indiget cognitione ad amorem, quin indigeat amore ad cognitionem. Eodem igitur modo asserendum est: excitari, ac moueri ad omittendum libere actum ex cognitione intellectus: siquidem voluntas non omittit libere amorem obiecti, nisi proponeretur malitia obiecti, aut bonitas omisionis. Si enim proposita sola bonitate obiecti voluntas necessario amplectitur obiectum; proposita autem cum bonitate malitia, deserit obiectum: qui non tribuat fugam obiecti representationi malitiæ?

30
Prima con-
firmatio.

Secunda.

Rursus confirmatur: voluntas impulsæ graui tentatione ad consensum turpem non resistit tentationi per omisionem consensus absque gratia speciali Dei collata per Christum. Ergo aliquem influxum habet gratia Dei in omisionem, & resistentiam. Nam si gratia Dei non iuuat ad omisionem, & resistentiam, frustra desideraretur gratia Dei ad resistendum. At hæc gratia specialis Dei est illustratio specialis intellectus. Ergo illustrationes intellectus iuuant voluntatem ad cohibendum consensum prohibendum: ac per consequens sunt principium cohibendi. Antecedens admittitur ab scriptoribus, quos retulimus num. 21. & probauimus ibidem. Præterea, demus, non donari gratiam per Christum ad cohibendum actum voluntatis, in quem impellit tentatio: negari quidem non potest difficultatem suspendendi amorem obiecti contra impulsus tentationis superari posse superadditis viribus voluntati. At vires istas, quis alias esse credat, quam maiorem aliquam illustrationem intellectus, qua clarius, & efficacius proponatur malitia obiecti. Ergo semper cognitio mouet voluntatem ad omittendum. Nec valet dicere, vt gente graui tentatione non posse omittit voluntatem actum prohibitum per puram omisionem; quia hanc disputationem non habemus cum negantibus possibilem puram omisionem, sed cum admittentibus illam, etiam in euentu grauis tentationis: nec modo antecedens examinamus, sed consequens. Præterquam quod illud ostendimus num. 24.

31
Tertia.

Occurrerunt his nostris probationibus sapientissimi Recentiores dicentes, omisionem procedere quidem ex cognitione; verum non per se, & directe, sed per accidens tantum permissiue, ac indirecte, quia cognitio directe solum mouet ad affectum posituum, tamen quia non cogit voluntatem ad illam, sinit voluntati omisionem

32
Euasio Re-
centiorum.

omissionem affectus positui. Sed contra. omisio libera per se, ac directe procedit à voluntate; nam per se, ac directe est voluntaria, & libera. Ergo etiam per se, ac directe procedit ex cognitione, sine qua per se à voluntate esse non potest. Est enim principium per se requisitum illud, sine quo effectus esse non potest. Neque obest cognitionem per se mouere ad affectum posituum; quoniam potest affectus esse per se ab aliquo principio, quod per se ad eum effectum destinatum non est, quia effectus per se sine illo esse non potest sicut potest principium per se influere in effectum, qui per se non exigit ab illo prodire, vt voluntas creandi quantitas est principium per se quantitatis quamuis quantitas per se non exigit creatione produci; item actio exterior per se non exigit procedere ab imperio supernaturali tamen imperium supernaturale voluntatis per se mouet exequentem facultatem ad exteriorem actionem; quam efficaciter intendit. Similiter ergo potest effectus per se manare ab aliquo principio, quod per se alium effectum inclinat. Et quidem error per se est ab intellectu, & malitia per se est à voluntate; quamuis neque intellectus per se in errorem, neque voluntas per se in malitiam inclinet. Igitur & omisio libera potest esse per se ex cognitione indifferenti obiecti, quamuis ipsa cognitio per se in affectum posituum alliciat. Confirmatur, omisio actus præcepti per se à voluntate tradit originem. Non à voluntate secundum se, sed vt cognoscente bonum, & malum. Ergo ea omisio per se ducit originem ex cognitione. Ergo similiter potest suum ortum ducere per se ex cognitione omisio actus prohibiti. Item si voluntas cohibeat actum præceptum suum diaboli, aut alterius hominis, tale peccatum per se refertur in talem suasionem, quæ totam suam vim confert media cogitatione, & propositione boni, aut mali, quam excitat in intellectu. Ergo potest cogitare intellectus tanquam principium per se conferre vim in omisionem. Rursus confirmatur; omnis effectus, aut priuatio realis effectus eo modo, quo est contingens in rerum natura, suum habet principium per se, siquidem non est contingenter à se, sed ab alio; quia ratione etiam destructio formæ per se est à suis contrarijs, & à Deo subtrahente concursum in conseruationem effectus. Ergo etiam omisio libera suum habet principium per se. Non aliud quam voluntatem, vt illustratam cognitionem boni, & mali. Ergo ex cognitione boni, & mali existit omisio per se.

Confirma-
tur;

33
Vterior in
pugnatio
Recentiorum.

Accedit, posse cognitionem mouere per se, ac directe in omisionem. Nam hoc iudicium; *Expedit mihi ad vitandum offensam Dei, & gehennam ignis puræ omittit amorem prohibitum*, quod mihi possibile est, directe, ac per se mouet voluntatem ad omisionem amoris prohibiti; nam per se, ac directe mouet in exercitium voluntatis, quod positue dicitur conueniens. At positue solum dicitur exercitium puræ omisionis, & ab exercitio voluntatis per actum posituum præcindit. Ergo directe, ac per se mouet voluntatem in puram omisionem. Idem arbitror, cum iudicium dicitur sub disunctione expediens cauere peccatum, aut pure omittendo amorem, ad illum affectu posituum contrariio remouendo; nam hoc iudicium æqualiter dicitur vtrumque sub disunctione; vis autem directe, ac per se motiua voluntatis

refertur in exercitium, quod dicitur. Ergo sicut directe ac per se mouet voluntatem in affectum posituum contrarium amori prohibito, sic mouet directe, ac per se in puram omisionem, cum vtrumque exercitium æqualiter sit obiectum eius cognitionis, & ad finem præcisum vitandi offensam Dei vtrumque æqualiter expediat. Illustratur; omnia factarum litterarum præconia, Ministrorum Ecclesiæ voces, dictaminis interni suasionem in duo principia generationis contendunt, primum vt declinemus malum, secundum vt faciamus bonum, quæ complexus fuit David Psal. 39. *Declina à malo, & fac bonum*. At prius illud principium morale per se, ac directe etiam refertur in omisionem actus prohibiti, per quam vere declinamus malum, quare qui suasionibus Euangelicis deponeret odium inimici per puram omisionem, proculdubio ea omisio directe refertur in illas, nec scio quomodo in Deum id directe referri posse, negari possit. Ergo cogitatio intellectus potest directe conferre motionem in puram omisionem. Similiter non solum dictamen præcticum, sed etiam cognitio modo speculatio proponens malitiam amoris prohibiti auerit directe voluntatem ab illo non solum per nolitionem, sed per omisionem amoris. Nam ea cognitio directe solum mouet ad retrahendum voluntatem ab eo amore. At per omisionem vere retrahitur voluntas ab eo amore quandoquidem contradictorie repugnat illi. Ergo cum voluntas possit immediate sine affectu posituo ad eam omisionem determinari, poterit id præstare ex directa motione talis cognitionis. Hæc amplius constabunt numero trigesimo sexto, cum de motione directa affectus simplicis disseramus.

Psal. 30.

Præterea etiam ex affectu motui honesti procedere posse omisionem liberam facile constare potest ex dictis. Si enim potest cognitio intellectus allicere voluntatem ad omittendum, cur non poterit allicere etiam affectus simplex voluntatis? Nec video quomodo cognitio voluntatem alliciat ad omittendum, nisi excitando in voluntate complacentiam honestatis, & displicentiam turpitudinis, imò non potest proponi obiectum indifferens, vt admittatur, & respuatur à voluntate, quin illico exciteret affectus complacentiæ, aut displicentiæ in obiecto. Nam hi affectus, seu motus voluntatis sunt omnino necessarij, & extra potestatem liberam voluntatis, vt ipso experimento compertum est, restaturque Tridentinum docens, eos affectus, cum honesti sunt, infundi nobis sine nobis scilicet libere cooperantibus. Ergo simul cum cognitione indifferenti excitantur in voluntate. Confirmatur, auxilium speciale requisitum ad cohibendum actum peccati, ad quem graui tentatione pulsamur, non solum est maior illustratio intellectus, sed etiam vehementior affectus voluntatis, vt explicant communiter Theologi differentes de auxilijs gratiæ diuinæ. Ergo affectus voluntatis est principium inuans voluntatem ad omittendum. Hanc necessitatem affectus simplicis voluntatis consequentem ad cognitionem bonitatis, & malitiæ obiecti docui fuisse de Gratia auxili. firmaboque fusius ex professo libro quinto.

Confirmatur

Illustratur; Affectus simplex voluntatis potest mouere ad exercitium posituum libertatis. Ergo etiam ad negatiuum. Antecedens pono illustratur.

34
cum

cum aduersariis, & ostendimus disputatione 66. sectione quarta. Consequenter proba. Si enim ex affectu placendi Deo mouetur voluntas, & eliciendum amorem Dei; cur non poterit moueri ex affectu non displicendi Deo ad omittendum libere odium ipsius? Eodem enim modo inclinatur affectus non displicendi Deo in non odium liberum Dei, quo affectus placendi in amorem liberum. Nam omnis affectus est pondus, & inclinatio voluntatis in suum obiectum, ergo sicut potest voluntas amare Deum ex affectu placendi, ita potest non odio habere ex affectu non displicendi. Rursus voluntas male affecta erga amorem obiecti, simpliciterque appetens fugam ipsius, prae se, ac facile desinit ab amando obiectum, cum vi autem, ac difficultate profertur amore. Si gnium ergo est, affectum simplicem inclinare, ac mouere voluntatem in omissionem amoris.

36 Occurritur Recentioribus.

Vnde ruit sapientissimorum Recentiorum doctrina, qui nostram probationem eleuare tentarunt, dicentes, affectiones voluntatis mere comitantes esse omissionis libere, & nulla ratione mouentes voluntatis ad illam. Nam superiori probatione satis euincitur, posse voluntatem per affectus simplices, & inefficaces induci ad omittendum amorem prohibitum. Quod rursus explicamus. Voluntas per displicentiam offensae Dei sic afficitur hic, & nunc, ut re ipsa non esset in voluntate omiffio offensae, nisi praecessisset talis displicentia, esset autem displicentia, quamuis non existeret omiffio offensae. Ergo hic, & nunc omiffio offensae, & illius displicentia mere comitantes non sunt. Nam ut exposuimus disputatione sexagesima-septima, sectione tertia, id sufficit, ut affectus simplex voluntatis possit imperare re ipsa exercitium aliquod libertatis. Vt rursus, voluntas per affectum simplicem potest affici in finem vitandi offensam Dei. Ergo videns eum finem obtineri posse per puram omissionem, & per actum posituum, sicut potest moueri ex vi talis affectus ad actum posituum contrarium, sic potest moueri ad omissionem. Nam affectus finis mouet indifferenter ad electionem mediorum, quando, finis determinate per vnicum medium consequendus non est: quare affectus simplex amicitiae diuinae potest inducere voluntatem ad contritionem, quamuis per attritionem cum sacramento possit iniri amicitia cum Deo. Sicut igitur affectus finis consequibilis per duos actus positivos potest esse principium re ipsa inducens voluntatem ad alterum eorum, sic affectus finis consequibilis per actum posituum, & per puram omissionem inducere poterit voluntatem in omissionem. In eo enim nullum discrimen est. Neque iam locum habet doctrina, qua se muniunt Recentiores, nimirum affectum simplicem finis non mouere ad eius consequentiam, nisi medio amore efficaci mediorum, aut finis. Tum quia voluntas affecta in consequibilem per actum charitatis, aut poenitentiae potest immediate induci ad actum charitatis absque amore efficaci reflexo, ut ostendimus disputatione 66 sectione tertia. Tum quia id solum est verum, quando media sunt extrinseca, & non actus ipsius voluntatis immediate constituti in potestate ipsius qualiter etiam omiffio libera constituta est. Denique demus, Deum posse praesumere efficaciter actus liberos, ut tract. de Praedestinatione possibile ostendi. Poterit etiam praesumere efficaciter

putam omissionem offensae. Ergo sunt Deo media, quibus positae prauideat, voluntatem inducendam ad omittendum offensam. At haec media alia non sunt, quam illustrationes intellectus, & affectus simplices voluntatis. Ergo eis tanquam principiis vii potest Deus ad puram omissionem. Explicatur, cum voluntas peccat omissionem actus praeccepti cupiens vitare molestiam ipsius, vere dicitur dissentire morioni gratiae, & consentire morioni carnis, aut Daemone. Ergo affectio carnis, quae illam auertit ab actu praeccepto, contulit vim in eam omissionem. Similiter igitur potuit affectio sanctae pietatis vim conferre ad arcendam illam ab actu prohibito. Recolle dicta sectione 2. num. 12. En satis probabilem maiorem propositionem nostram arguenti, in qua aduersarij totum opus nostrae probationis constituunt.

Iam minor illius probatur, scilicet omissionem actus prohibiti, quae procedit ex cognitione, & affectu motiui honesti, esse meritoriam, ac honestam: quod facilius persuaderetur. Omiffio enim actus prohibiti est conformis rationi, & legi prohibenti Dei: aliunde ex motiui honesti, & absque vlla circumstantia vitiosa, ut ponimus, quid ergo illi degerit, ut sit meritoria, & honesta? Fingamus casum, in quo iustus magnis cruciatibus urgeatur ad negandum publice fidem Catholicam, cernensque offensum iri Deum ex affectu quidem non displicendi Deo, non velit negare fidem Catholicam, eamque ob causam mortem subeat crudelissimam, quis neget, eum hominem maximum obsequium praestitisse Deo, & magna compensatione dignum? Credendum igitur est, omissionem peccati ex cognitione, & affectu motiui honesti esse meritoriam, & honestam. Confirmatur, ut omiffio referatur in finem honestum, ab eoque honestatem desumat, sufficiat, quod oriatur ex affectu finis honesti. Neque aliter actus posituus refertur extrinsece in finem honestum, ab eoque honestatem desumit, quam procedendo ex affectu finis honesti, ut explicuimus disputatione 66. Ergo tenetur omiffio procedens ex affectu finis honesti, respicit finem honestum, subindeque honesta est ac meritoria.

37 Minor arguenti.

Assumptum nostrae probationis confirmo ex communi hominum persuasionem, qui omissionem libera cuiusque actionis arbitrantur, fines, & motiui esse capacem, siue ea per actum internum posituum, siue per omissionem, & subtractionem affectus interni imperantis contingat. Ideo motiua amico proponimus, ut deponat odia, ut desistat ab actionibus sibi indecoris, ut silentio contineat secreta, quae vbi opere compleuerit, etiam si pura omissione contigerint, certo nobis persuademus, eis moriuis inductum: quod si finem, & motiua ignoramus, prudenter eius finem, & motiua inquirimus, & rogamus. At si pura omiffio motiui, & finis esset incapax imprudenter crederemus, nostris rationibus adductum esse ad remouendum affectum efficacem earum actionum, importune quaeremus motiua, & fines omissionis earum, nam cum ex pura omissione affectus interni possit euenire omiffio actionis externae, si pura omiffio affectus interni ex fine, & moriui haberi nequit, quid illam interrogamus de motiui, cum prompta possit esse responsio, se omiffisse opera externa sine motiui, quia ad omittendum illa non erat necessarium

38 Totum assumptum confirmatur.

rium motiuum. Tamen videremus eum, qui responderet, se nullo motiui, & sine destituisse ab operibus externis in libera ipsius potestate constitutis. Certa igitur, & naturalis hominum persuasio est, omne voluntatis exercitium, etiam quod in omissione consistit, absque motiui, & sine contingere non posse. Quo oportune venit illud Lucae decimo nono, dictum seruo pigro; *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut ego veniens vtiq; cum usuris exegissem illam?* Reprehenditur enim seruus propter omissionem, ab eoque sequitur motiuum, & causa, quare illam habuerit, supponendo quidem, omissionem ex moriui, & causa ortum habuisse, alias enim potuisset respondere, ut quid rogaretur de moriui ad omittendum, cum ad omittendum, non exigatur motiuum. Quae interrogatio frequens est inter homines prudentes etiam in sensu inquirente motiuum. Si gnium igitur est, etiam omissionem liberam creaturae rationalis ex motiui contingere. Accedit alia confirmatio ex frequenti hominum conceptione, qui alios plerumque laudant propter omiffiam vindictam, gratias agunt propter molestias, quae sibi fieri poterant, libere praetermissas, dona rependunt, quod debita iure non exigant, aliaque huiusmodi faciant, quae in mera omissione consistunt. Haec enim omnia eo laudantur, & praetio habentur, quod animum internum significant benevolentiam affectum, & ex eo affectu has omissiones proficisci, quaquam sine affectu efficaci interno euenire queant. Neque enim is affectus efficax nobis persuadendus est, ut laudibus, gratiarum actione, & remuneratione persoluamus, cum tamen oporteat credere, non esse ex prauo fine, & malevolentia profectas. Ergo hominum communis persuasio est, omissiones esse honestas, & laudabilitatis capaces. Neque haec doctrina dissonat Sancto Thomae. Nam 1.2. quaestione 1. art. 2. probat, agere propter finem esse proprium creaturae rationalis, quia eius proprium est arbitrium liberum, cuius exercitium determinari non potest, nisi propter finem. Ergo cum omiffio libera sit exercitium libertatis, propter finem esse debet. Item quaestione 71. artic. 5. corp. ait *Quod aliquis declinet ad non faciendum illud, quod potest facere, & non facere, non est nisi ex aliqua causa, vel occasione coniuincta, vel procedente.* Differit de peccato purae omissionis, ad quod exigat aliquam causam, seu motiuum determinans exercitium libertatis. Ergo similiter non agnoscit omissionem actus prohibiti liberam absque motiui, & sine, propter quem habeatur. Sufficiant haec ad probabilitatem meriti purae omissionis, quam solam nostrae disputatione proponere, & euincere contendimus.

SECTIO VI.

Quomodo conueniat meritum omissionis

39

Hicque explicuimus, posse euenire meritum purae omissioni. Nunc explicandum, quomodo conueniat, an scilicet intrinsece, an extrinsece, & quo discrimine ab actu positui interno, & externo? In quo tria explicanda sunt ad meritum vitae aeternae necessaria, nempe libertas, honestas, & supernaturalitas omissionis, quae comparanda de Ente Tom. I.

patantur inter se tanquam praedicatum superius, & inferius.

Primo quidem libertas in actu secundo non est adaequate intrinseca omissioni secundum se; quia eadem omiffio, quae est libera, potuit esse necessaria, & e contra: quod probatur libro de anima. Neque est adaequate extrinseca; quia voluntas non potest exerceri libere in actu secundo absque actione positua, nisi per omissionem actus ad quam est indifferens libertas contradictionis. Atque ideo erit partim intrinseca, quia exercitium liberum voluntatis pure omittentis includit partim omissionem actus, partim indifferenciam principij, quibus solum exercetur libertas non agendi.

40 Libertas omissionis.

Hinc omiffio libera conuenit cum actu interno, & externo quoad libertatem extrinsecam. Sed distinguitur ab interno, quod internus ut procedens a voluntate est liber, & necessarius: quia etiam necessarius procedit a voluntate. Omiffio vero ut procedens a voluntate non est necessaria, sed semper libera, quia omiffio necessaria non est a voluntate, sed ab extrinseco defectu potestatis ad actum oppositum. Distinguitur ab actio externa, quod libertas in actu secundo est adaequate extrinseca actioni externae: quia libertas voluntatis non exercitium magis existenti actione externa, quam non existenti exercetur tamen existenti omissione.

41

Secundo etiam honestas moralis non est adaequate intrinseca omissioni actus prohibiti consideratae secundum se: quia eadem omiffio, quae est honesta ex motiui honesti, potuit esse turpis ex motiui turpi: ideoque honestas moralis includit aliquid aliud praeter omissionem actus prohibiti. Neque est adaequate extrinseca; quia ad honestatem moralem non sufficit indifferencia voluntatis, neque cognitio, & affectus motiui honesti, ex quibus omiffio trahit originem, nam haec omnia conueniunt voluntati absque exercitio libertatis, sine quo tamen non potest esse honestas moralis. Est itaque partim intrinseca, partim extrinseca, quia si accedat cognitioni, & affectui motiui honesti abstinentia libera a peccato ex moriui honesti, accedit honestas moralis. Ergo abstinentia a peccato constituit partialiter honestatem moralem.

42 Honestas.

Hinc conuenit omiffio honesta moraliter cum actu positui interno, & externo moraliter honesto in honestate formali extrinseca. Sed distinguitur ab actu interno; nam actui interno est intrinsecus respectus ad motiuum honestum; eaque ratione erga plurimorum Theologorum sententiam est intrinseca actui positui interno honestas formalis praescindens a Physica, & motali qualis continet in Patria actui charitatis necessario; omissioni autem non est intrinsecus respectus ad motiuum honestum, ac per consequens neque honestas formalis praescindens a Physica, & motali, quae talem respectum desiderat. Deinde distinguitur ab actione externa, quod actioni externae est adaequate intrinseca honestas formalis, sicut libertas, non vero omissioni; ut constat ex dictis.

43 Collatio omissionis cum actu positui honesto.

Obseruanda tamen sunt duo. Primum, omissioni, ut libera est, conuenire intrinsece honestatem moralem; quia ut libera est, complectitur intrinsece cognitionem, & affectum quae intrinsece respiciunt motiuum honestum, constituantque cum indifferencia principij honestatem; E e e starem;

44 Dux obiecti uationes.

statem moralem omissionis. Secundum, omissionem spectatam secundum se constituere honestatem moralem, non solum qua parte honestas est moralis; sed etiam qua honestas est præcincta à Physica, & morali, quia ommissio libera actus prohibiti secundum se spectata, est formaliter conueniens naturæ rationali, & immediate conformis regulæ rationis, ac præcepto prohibenti Dei. Ergo nisi deficiat motuum honestum, est secundum se formaliter honesta: honestas enim formalis distincta ab obiectiua est conuenientia immediata exercitij liberi voluntatis ad naturam rationalem, vt rationalis est. Quare motuum honestum non requiritur ad honestatem omissionis, vt tribuat adæquate honestatem, sed vt compleat duntaxat honestatem formalem in completam ipsius: licet enim ommissio non procederet ex affectu honesto, esset nihilominus formaliter honesta, vbi procedere immediate ex cognitione motui honesti, & nõ turpis, quæ formaliter honesta non est.

45
Supernaturalitas.

Tertio explicanda est supernaturalitas quoad substantiam necessaria ad meritum vitæ æternæ; quam quidem certissimum est, non posse omissioni aliter, quam extrinsece conuenire: atque ideo, vt sit meritoria vitæ æternæ, opus esse auxilia supernaturalia quoad substantiam, non solum in genere causæ quasi efficientis, sed in genere causæ formalis, & intrinsecæ: quia ommissio non potest aliunde mutare formaliter suam supernaturalitatem, nisi ab auxilio supernaturali, hoc est, cognitione, & affectu supernaturali motui honesti, ex quo procedit. Inde autem mutari posse constat; quia cognitio, & affectus supernaturalis motui honesti communicant in genere causæ formalis extrinsecæ, moralitatem, & honestatem omissionis, sicut indifferentia principij libertatem actui elicito, & actus imperans honestatem actui imperato. Ergo etiam potuerunt tribuere supernaturalitatem: vt enim vniuntur cum omissione ad tribuendum illi moralitatem, & honestatem, cur non poterunt etiam ad tribuendum supernaturalitatem?

46
Corollaria.

Vnde sic primo, omissionem, vt moraliter honestam esse intrinsece supernaturalitatem; nõ quia supernaturalitas sit intrinseca omissioni secundum se, sed omissioni vt moraliter honestæ. Nam ommissio vt moraliter honesta includit intrinsece cogitationem, & affectum indifferentem, & supernaturalem quoad substantiam, à quo informatur. Ergo moraliter honesta includit intrinsece supernaturalitatem quoad substantiam. Sic secundo, cur ommissio actus prohibiti, vt honesta moraliter possit esse meritoria vitæ æternæ: nempe, quia vt moraliter honesta, est intrinsece supernaturalis, quod sufficit ad meritum vitæ æternæ. Quare crediderim, licet auxilium supernaturale quoad substantiam non sit necessarium ad omitendum actum prohibitorum, etiam vrgenti graui tentatione, nihilominus conferri frequentè à Deo fidelibus etiam vrgenti tentatione leui, vt eo merantur vitam æternam, aut aliud quidpiam conducens ad vitam æternam, quod aliqui omissione pura non mererentur. Sic tertio, omissionem differre maxime ab actu elicito voluntatis supernaturali quoad substantiam: quia supernaturalitas substantialis est adæquate intrinseca actui interno voluntatis; omissioni vero secundum se est ex-

trinseca adæquate, in qua fere non differt ommissio ab actu imperato externo.

Hæc omnia nostris principiis de libertate extrinseca consentanea sunt. Si tamen libertatem ⁴⁷ Notatio asserimus essentialiter, & intrinsecam tum prima.

actui positio, tum omissioni; facilius potest honestas, & supernaturalitas declarari. Nempe ommissio in ea sententia potest esse intrinsece, tum honesta, tum supernaturalis. Erit quidem intrinsece honesta, quia intrinsece respicit saltem virtualiter motuum determinatum honestum, quatenus intrinsece pendet à cognitione, & affectu simplici motui determinati honesta, quippe ab omnibus principiis constituentibus essentialiter indifferentiam voluntatis, inter quæ sunt cognitio, & affectus simplex finis delectabilis turpis, propter quem potest voluntas omittere; notandum est, in hac sententia de libertate intrinseca diuersam esse intrinsece omissionem actus prohibiti respondentem cognitioni, & affectui constituenti libertatem contradictionis ad finem honestum ab omissione respondentem cognitioni, & affectui constituenti libertatem contradictionis ad finem turpem; quia principia, & libertates in actu primo diuersæ sunt, & alia ab alia separabiles. Erit igitur intrinsece honesta ea quæ essentialiter pendet à libertate contradictionis ad finem honestum; alia non erit intrinsece honesta, sed turpis. Num autem vtramque simul existere necessarium sit, & quænam illarum existat, cum simul præuenit vtraque libertas, difficultates suat contra sententiam ipsam, quam supponimus, eis quidem explicandæ, qui libertatem intrinsecam omissionem tuentur. Nobis solum incumbit declarare, quid de honestate, supposita libertate essentiali omissionis, consentienter ad superiora dicendum sit. Similiter poterit in ea sententia esse ommissio intrinsece supernaturalis, quippe ea, quæ essentialiter pendet ab illustratione, & affectione sancta intrinsece supernaturali. Nam ea est essentialiter differens ab omissione pendenti essentialiter à principiis indifferentibus. Aliunde talis conditionis, vt ex principiis naturalibus esse repugnet. Erit igitur intrinsece supernaturalis. Intrinsece namque supernaturalis est, quod intrinsece exigit principia supernaturalia, & solis principiis naturæ existere repugnat.

48
Secunda.

Præterea quamuis libertas extrinseca sit, non improbabiler potest asseri honestas, & supernaturalitas omissioni intrinseca, iuxta opinionem non improbabilem plurium Recentiorum admittentium eiusdem formæ in eodem subiecto priuationes diuersas ex diuersitate principiorum, à quibus essentialiter pendet; sicut cum libertate extrinseca admittitur in eadem voluntate circa idem obiectum diuersitas actuum naturalium, & supernaturalium ex diuersitate principiorum, à quibus pendet. In hoc enim dicendi modo potest admitti ommissio actus prohibiti essentialiter pendens ab illustratione, & affectione honesta intrinsece supernaturali, differens essentialiter ab omissione, quæ pendet à cognitione, & affectione intrinsece naturali. Talis autem ommissio esset intrinsece honesta, & supernaturalis; quia intrinsece exigeret in honestum referri, & à principiis supernaturalibus oriri, quæuis intrinsece non sit libera, sed indifferentes ex se, vt à principiis supernaturalibus cogentibus voluntatè ad non peccandum

dum proueneret, sicut actus positius extrinsece tantum liber, potest esse intrinsece honestus, & supernaturalis, quia intrinsece respicit honestum, & à principiis supernaturalibus exigit proficisci. Quod ad omissionem, sicut ad actum positium sufficeret, vt honestatem, & supernaturalitatem fortiretur intrinsecam. Hæc diximus, vt in variis dicendi modis possit defendi meritum puræ omissionis.

SECTIO VII.

Argumentorum ab autoritate enodatio.

49
Prima obiectio dissoluitur.

Obiectio primo potest, quod à nullo nobis aduersantium obicitur. Communis Ecclesiæ doctrina est; ad omne meritum vitæ æternæ requiri auxilium gratiæ, quod tribuat sufficientiam, & simpliciter posse voluntati. At ad puram omissionem actus prohibiti non requiritur auxilium gratiæ, quod tribuat sufficientiam, & simpliciter posse voluntati. Ergo pura ommissio meritoria non est. Maior, & consequentia probatione non eget. Probatur minor. Tum quia id, ad quod Concilia, & Patres Ecclesiæ exigunt auxilia gratiæ, explicant frequenter, esse opus bonum, opus pietatis, seu virtutis. Ommissio autem non est opus, sed carentia, ac defectus operis. Tum quia ommissio actus prohibiti est intrinsece naturalis, sicut ipse actus prohibitus, & continetur in libera facultate naturæ, quæ suis viribus ad omitendum peccatum sufficientes est. Ergo ad omissionem peccati non accipit sufficientiam à gratia. Respondeo. Etiam ad omissionem peccati prouidetur à Deo auxilium gratiæ; nam ad non peccandum præcise, & ad resistendum tentationi ex sacris Litteris, & Patribus Ecclesiæ auxilium gratiæ necessarium est. Non peccatur autem, & tentationi resistitur per puram omissionem, vt expendimus sectione quarta. Vnde ad primam probationem respondeo. Auxilium gratiæ non solum ad opera virtutis, sed etiam interdum ad non opera virtutis à Patribus Ecclesiæ necessarium adstruitur. Deinde ommissio libera peccati opus bonum, & virtutis dicitur, quia virtualiter, & æquivalenter opus est, licet non sit formaliter opus; nam ita se gerit per illam, ac suam libertatem exercet voluntas ex affectu virtutis, ac si se vera eliceret virtutis actum; virtutis enim non solum esset proficisci qui honestum, sed etiam per affectus simplices areere voluntatem à turpi, quod omitendo actus turpes consequitur. Ad secundam respondeo. Si ommissio asseratur intrinsece libera, aut cum extrinseca libertate asseratur differens, quæ ex principiis naturalibus contingit, sicut ea differentia agnoscitur inter actus positios tam intrinsece, quam extrinsece liberos, quod improbabile non est; tunc admittenda est ommissio, ad quam virtus naturæ sine auxilio gratiæ non sufficiat, videlicet illa, quæ exigit essentialiter principia supernaturalia. Si vero eadem ommissio asseratur indifferens vt sit libera, & necessaria, simulque capax, vt ex principiis naturalibus, & supernaturalibus procedat; dicendum est, auxilium gra-

Ripalda de Esset. Tom. I.

tæ non requiri neque ad actionem positiuam, neque ad puram omissionem, nisi vt bonam. At licet ommissio secundum se possit esse sine auxilio gratiæ, tamen vt bona potest auxilium gratiæ requirere. Nam vt bona complecti potest affectus inefficaces sup. quibus in finem honestum refertur; vt dicebamus n. 44. & 45 ad eos autem affectus vires naturæ sufficientes non sunt. Ergo neque ad omissionem vt bonam vires naturæ sufficientes.

50
Vrgetur solutio.

Vrgetur. Auxilia gratiæ requirunt Patres Ecclesiæ ad bonitatem operis omnino distinctam ab ipsis auxiliis. At bonitas supernaturalis omissionis in nostro modo dicendi non est omnino distincta ab ipsis auxiliis, siquidem essentialiter illa complectitur. Ergo auxilia gratiæ non requiruntur ad omissionem. Probatur maior. Si auxilia gratiæ non essent requisita ad bonitatem operis omnino distinctam ab ipsis auxiliis, euerteretur omnino fundamentum adstruendi actus intrinsece supernaturales; nam actus intrinsece naturalis potest esse extrinsece supernaturalis ab auxiliis gratiæ, quibus fieri potest, sicut ommissio; eosque solum vt extrinsece supernaturales possimus adstruere superantes sufficientiam naturæ, non vero secundum entitatem intrinsecam ipsorum. At omnino fundamentum adstruendi actus entitate supernaturales reuocatur in necessitatem gratiæ ad actus salutes. Ergo vel necessitas ista esse debet ad aliquid omnino, & adæquate distinctum ab ipsa gratia, aut negari debet ex illa colligi entitas supernaturalis actuum salutarium, in quos confertur. Respondeo. Nunc procedimus in sententia, quæ negat, in voluntate pure omittere actum prohibitorum dari posse duplicem omissionem, alteram alligatam essentialiter principiis supernaturalibus, alteram principiis naturalibus, affirmatque omissionem eiusdem formæ in eodem subiecto necessario esse eandem, siue ab hac causa, siue ab illa contingat, minimeque posse ex principiis extrinsecis essentialiter variari, sicut actus positius variabilis est. Igitur in hoc dicendi modo duobus discrepat actus positius ab omissione. Primo quod actus positius entitate supernaturalis contineri potest in virtute auxiliorum supernaturalium; esto continetur etiam actus entitate naturalis, neque enim repugnantia est actus entitate supernaturalis, exigentis principia supernaturalia, sicut non est repugnantia habituum entitate supernaturalium; ommissio vero actus naturalis prohibiti intrinsece supernaturalis repugnat. Secundo quod actus positius seorsum à principiis potest esse intrinsece honestus per respectum positiuum intrinsecum obiectum honestum; ommissio vero intrinsece honesta esse repugnat; sed extrinsece solum ob defectum respectus intrinseci tam formalis, quam virtualis in obiectum formale honestum. Hinc collectio facta ex necessitate gratiæ intrinsece supernaturalis ad actum entitate supernaturalem, bona est quamuis non sit bona ad omissionem supernaturalem intrinsece. Primo quia actus entitate supernaturalis continetur in virtute auxiliorum supernaturalium, non vero ommissio supernaturalis intrinsece. Ergo dum voluntas agit quantum potest in actum intrinsece supernaturalem, edit illum supernaturalem intrinsece, quia continet illum, quamuis omissionem non edat intrinsece supernaturalem, quia ommissio intrinsece supernaturalis

Respondo

Bcc i

turalis non continetur in virtute eorum auxilio- rum. Secundo quia actus positivus seorsim ab auxiliis bonus est, omiffio vero non est bona. Ergo auxilia, gratiæ, quæ providentur ad bonitatem actuum, possunt, requiri ad entitatem actus secundum se adæquate distinctam ab auxiliis, quamvis non requirantur ad omissionem secundum se ab auxiliis adæquate distinctam. Vide hæc fusius exposita disputatione 44. sect. 8. Ad hæc, etiam auxilia gratiæ ad omissionem actus prohiberi disposita tribuunt simpliciter posse voluntati ad aliquid adæquate distinctum ab auxiliis, in quod vires naturæ non sufficiunt; quippè hæc auxilia individue conferunt potestatem ad omitendum actum prohibitum, & ad actum positivum oppositum, qui intrinsece supernaturalis est. Igitur quia alteram extremorum huius sufficientiæ intrinsece supernaturale est, possunt auxilia gratiæ tribuere sufficientiam voluntati ad aliquid adæquate ab ipsis auxiliis distinctum. Tamen quia sufficientia ad actum positivum individue confert etiam ad omissionem, potest voluntas eis viribus uti ad puram omissionem eamque edere meritoriam. Hoc addo iuxta principia nobis adversarium, qui nolunt admittere facultatem omitendi absque facultate eliciendi actum positivum contrarium actui prohibito, quem voluntas omittit. Aur saltem ut ostendamus ex vi huius argumenti, licet non detur pura omiffio meritoria vitæ æternæ, quando non adest facultas eliciendi actum positivum contrarium, saltem meritoriam esse posse, cum ea adest. Quæ his nunc obesse possunt, præoccupata sunt dispu. 44. sectione 8. & iterum attingemus sect. seq.

Alia respō- sio.

Secūda ob- icitio ex D. Thom.

Explicatur.

malum in genere est, scilicet bonum completi plura, quam malum, quia bonum ex integra causa est, malum vero ex quocunque defectu. Itaque actum positivum, quem argumentum obicit necessarium ad meritum, tanquam *Transat* prætermittit, & negavit consequentiam ex discrimine meriti à peccato. Quod ego etiam præstarem, si idem argumentum contra omissionis peccatum mihi opponeretur. Posteriori testimonio solum asserit, meram negationem mali non esse partem iustitiæ, seu virtutis, quia per partem virtutis intelligit actum elicitum à virtute negatio autem non est actus à virtute elicitus. Cum vero ait, eam negationem non mereri palmam, intelligit negationem rigorose, scilicet carentiam mali necessariam in voluntate impotente facere malum; nam licet hæc negatio possit vitare penam, tamen non potest mereri præmium. Actum autem repudiantem malum quem ad meritum desiderat non intelligo formalem, sed virtutalem, & æquivalentem, seu interpretativum; qualis est omiffio libera voluntatis.

Hinc explicari potest glossa, quæ tertio nobis obicit potest in illud Psal. 39. *Declina à malo, & fac bonum* ubi glossa habet, *illud vitæ culpam, scilicet divortire à malo, hoc meretur vitam, & palmam, scilicet facere bonum*. Ergo solum facientes bonum meretur vitam æternam, & non omitentes malum. Respondeo. Ibi glossæ sermo est de omissione mali præcipienti à libera & necessaria, ab ea, quæ habetur ex affectu honesto, & indifferenti, quæ sufficit ad vitandum culpam, non vero de omissione libera mali, quæ convenit voluntati ex affectu honesto, & supernaturali, quæ ad facere bonum virtualiter, & æquivalenter potest referri.

52 Tertio. glossa. Psal. 39.

Eponitur.

SECTIO VIII.

Enodatio argumentorum à ratione.

Arguit primo Zuzmel. Si pura omiffio esset meritoria, iustus quandiu persecuetur in gratia, mereretur continuo gratiam, cum libere se abstineat à peccatis, quæ continuo sunt in eius potestate. Imo in unico instanti mereretur infinitam gratiam per omissiones peccatorum infinitas, quæ simul habet, potens quamlibet omissionem per actum peccati contrarium depellere. Hæc non sunt admittenda, Ergo nec meritum puræ omissionis. Respondeo. Iustus quandiu non peccat, non meretur in quolibet instanti vitam æternam, quia ad meritum omissionis necessaria est plena advertentia rationis, & facultas proxima ad actum peccati, quæ in quolibet instanti non adest homini iusto. Vnde à fortiori non merebitur præmium infinitum, quia deficit plena advertentia, & facultas proxima ad actus infinitos.

53 Prima ratio Zuzmel.

Reiciunt.

Secundo arguit idem Zuzmel. Meritum vitæ æternæ debet esse intrinsece supernaturale. Pura omiffio actus prohibiti non est intrinsece supernaturalis. Ergo non est meritoria vitæ æternæ. Confirmat P. Ruiz: Quamvis pura omiffio possit esse honesta ex motivo supernaturali, honestas puræ omissionis perfectiori modo reperiri potest in actu quoad entitatem naturali respicientem motiivum supernaturale. Tamen actus entitate naturalis non est meritorius vitæ æternæ, quia

54 Secunda.

Confirmatio P. Ruiz

Responfo

Ad confirmacionem.

55 Tertia. P. Suarez

Confirmatur.

Occurritur.

Ad confirmacionem.

56 Quarta. P. Suarez.

Confirmatio Recentiorū

quia modo improporcionado respicit motiivum supernaturale. Ergo neque pura omiffio erit meritoria vitæ æternæ, quamvis sit honesta ex motivo supernaturali. Respondeo. Pura omiffio vt moralis, & libera est intrinsece supernaturalis, quia sic completitur motionem formalem illustrationis, & affectus intrinsece supernaturalis, quæ constituunt libertatem voluntatis ad illam, à qua omiffio redditur moralis, & libera vt exposuimus sectione sexta. Vnde ad confirmacionem respondeo. Omiffio vt moralis, & libera proporcionado modo respicit motiivum supernaturale, quia vt moralis, & libera comprehendit illustrationem, & affectum intrinsece supernaturalem, quæ modo proporcionado attingunt motiivum supernaturale. Præterea ad meritum vitæ æternæ non requiritur attingi motiivum supernaturale, dum exercitium voluntatis sit aliqua ratione intrinsece supernaturale, vt ostendimus disput. 45. At pura omiffio vt libera, & moralis potest esse intrinsece supernaturalis, vt constat ex sectione 6.

Tertio arguit P. Suarez. Ad meritum requiritur voluntarium perfectum, ac directum, & non sufficit imperfectum, ac indirectum, sicut sufficit ad demeritum. At pura omiffio non est perfecte, ac directe voluntaria. Ergo in ea nullum est meritum. Confirmatur, voluntas pure omitens otiosa est, & obnoxia periculo consentiendi in peccatum, si graui tentatione tangatur. Ergo ex defectu voluntarij non erit omiffio meritoria sed potius turpis, ac demeritoria. Respondeo. Duplex est voluntarium imperfectum, alterum ex parte libertatis in actu primo, quia non adest plena, & perfecta advertentia, alterum solum ex parte actus secundi, quia cum plena, & perfecta advertentia, & libertate principij actus secundus est imperfectus. Quando voluntarium est imperfectum solum ex parte actus secundi cum libertate, & indifferencia perfecta actus primi, potest esse meritum in voluntate quia actus secundus imperfectus voluntatis etiam est capax præcepti, & conformitatis ad legem superioris, ideoque potest in eius obsequium offerri, sicut inter homines æstimantur plurimi omiffiones, vt non exigere debitum, non vindicare offensam, & alia huiusmodi. Ad confirmacionem nego, voluntatem pure omitentem esse otiosam, & consensum in peccatum obnoxiam, quoniam exercet suam libertatem ex motivo honesto, conformando se legi prohibenti peccatum per exercitium contradictorie repugnans peccato. De quo vide dicta num. 24.

Quarto etiam P. Suarez cum Recentioribus. Ad meritum requiritur, vt voluntas tendat in bonum propter se, aut propter finem honestum, in eo enim distinguitur à demerito, qui sufficit tendere in malum, licet non tendat propter finem malum. Sed non potest voluntas tendere in bonum propter se, siue propter honestum finem absque actu positivo: omiffio enim secundum se non respicit eum finem, cum secundum se sit indifferens, vt propter honestum, & turpem finem appetatur. Ergo omiffio secundum se non potest esse meritoria. Si dicas, omissionem esse ex fine honesto, quia actu mouetur voluntas ad omitendum actum prohibitum ex cognitione finis honesti, aut etiam ex complacentia simplici illius. Redarguunt Recentiores. Voluntate omitente actum prohibitum, potest intellectus simul

artere ad finem honestum, & turpem, ad quos omiffio potest conducere. At tunc non est, quare omiffio referatur potius ad finem honestum ex cognitione finis honesti, quam ad finem turpem ex cognitione finis turpis. Ergo sola cognitione non sufficit absque actu positivo voluntatis ad referendum omissionem in finem. Eodem modo probatur, omissionem non referri in finem honestum ex simplici complacentia finis honesti, quia possunt esse simul in voluntate omitente duæ complacentiæ, altera in finem honestum, altera in turpem.

Si vero dicas in eo euentu omissionem actus prohiberi esse potius ex cognitione, & complacentia finis honesti, quam turpis, quia voluntas de facto non omittet, nisi haberet cognitionem, complacentiam finis honesti: omittet autem quamvis careret cognitione, & complacentia finis turpis, vt diximus disp. 67. sect. 3. Contra hanc solutionem insurgunt alij Recentiores, quia rem ita se habere, quod voluntas de facto non operaretur, nisi præcessisset cognitio, & complacentia huius, at illius motiui, non sufficit, vt operetur nunc ex tali motiivo; Ergo solutio est nulla. Probatur antecedens, quia de Petro hic, & nunc se humiliante ex præcognitione inanis gloriæ, quam posset sibi comparare, licet non se humiliet ob inanem gloriam noscere potest Deus: quod si hac cognitione caruisset, non esset se humiliatus, quia ita eueniret vel ex eo quod ablata occasio, & contrarij præsentia excitat Petrum ad operandum, vel quia pro libertate ipsius res ita contingeret. Tamen Petrus, vt supponimus, non ob inanem gloriam, sed ob motiivum humilitatis operatur. Ergo Præterea euentus conditionatus modo mihi est, sed foret, nec ponit aliquid in omissione præsentis. Ergo non sufficit, vt de præsentis voluntas dicatur omitens ex motiivo bono. Si enim modo nihil habet voluntas ratione cuius possit de ipsa dici, quod non omittet, nisi præcognosceret motiivum bonum, nullum est in omissione fundamentum, vt modo dicatur esse ob motiivum bonum. Tertio iuxta prædictam solutionem nulla vnquam poterit esse omiffio, quæ sit ex motiivo bono, quia nulla est de qua Deus non cognoscat, quod foret, etiam si deficeret cognitio obiecti honesti, qua modo dicitur, per hoc quod speciales cognitiones diuersas à nunc existentibus infunderet Deus intellectui operantis, cum enim omiffio essentialiter non pendeat ab hac determinata cognitione, cur non videbit Deus alias cognitiones, quibus, si ponerentur, poneretur omiffio? Nulla ergo est omiffio taliter procedens à cognitione motiui, honesti vt non foret, etiam non præcedente cognitione talis motiui: atque ideo si hoc necessarium est, vt omiffio sit ex tali motiivo, nulla erit omiffio ex motiivo honesto, ac consequenter non honesta, nec meritoria.

57 Solutio.

Redargutio

58 Alie redargutiones Recentiorū

mul existere ex duplici fine impossibili. Posset autem existere ex duplici fine impossibili, si sufficeret propositio, & affectio simplex finis, vt in finem referretur omissio; quando quidem simul potest coniungi propositio, & affectio duplicis finis impossibilis.

Huic argumento nimis fidunt Recentiores. Etenim non est maior difficultas in eo, quod affectus positius possit referri in finem ex propositione, & affectu simplici finis, quam in eo, quod referatur omissio, nam sicut voluntas potest allici, & moueri ad desiderandum actum positium ex propositione, & affectu simplici finis extrinseci absque amore reflexo ipsius deestationis, ita potest allici, & moueri ad omissionem ex propositione, & affectu bonitatis intrinsecæ omissionis, aut malitiæ intrinsecæ actus prohibiti, quem omittit, tam enim constituta est in voluntatis potestate omissio, quam deestatio actus prohibiti. At affectus positius potest procedere, ex cognitione, & affectu finis extrinseci, vt ostendimus disputatione sexagesima sexta, sectione quarta, & non dissentit Recentiores, nec Pater Suarez, Ergo etiam potest omissio. Quæcumque enim obiecta sunt contra relationem omissionis in finem, identidem possunt obici contra reuelationem affectus liberi positivi. Quæ ex dictis disputatione sexagesima, septima, sectione tertia, & quarta, diluenda sunt, vbi processionem à simplici complacentia, & relationem actualem per illam expressio discussimus. Itaque pura omissio potest habere finem honestum, quia potest producere ex cognitione, & affectu simplici finis honesti, vt satis euicimus sectione quinta, & tota probatione nostræ sententiæ. Hæc autem processio consistit in eo, quod voluntas ita exerceatur per omissionem mouente ad illam cogitatione, & affectu motui honesti, vt non exerceatur per illam, si talis cogitatio, & affectio deesset, vt exposuimus disputatione sexagesima septima, sect. 3, & 4.

60
Ad redargutiones
Recentiorum

Ad primam redargutionem Recentiorum respondeo. Cognitione inanis gloriæ in euenru obiecto non refert actum humilitatis in finem inanis gloriæ, vel quia cognitio inanis gloriæ non inclinatur voluntatem in eius deestationem, sed potius in amorem, vt dicebamus disputatione sexagesima septima, sectione quarta: vel esto inclinatur voluntatem, reuera voluntas affectu positiuo humilitatis deestatur tale motiuum, cuius deestationis carentia necessaria est ad exercitiuam voluntatis ex motiuo inanis gloriæ, qualis carentia reperitur in voluntate pure omittenti. Aliter non repugnat, actum humilitatis extrinsecæ referri in inanem gloriam per affectum inefficacem ipsius, vt alibi statuimus. Ad secundam respondeo. Euentus conditionatus non ponit in omissione aliquid intrinsecum, sed extrinsecum. Quod sufficere, vt voluntas exerceatur per illam, constat ex libertate in actu primo, quæ extrinsecæ est omissioni, & necessaria essentialiter, vt omissio, quæ non erat libera, & vitiosa, fiat de nouo libera, & vitiosa. Item quia vocatio, quæ intrinsecæ non est efficax, & connexa cum affectu potest per euentum conditionatum fieri absolute efficax, & cum affectu connexa. Quid ergo oberit, vt similiter fiat influens in actu secundo in omissionem liberam. Ad tertiam;

voluntas dicitur moueri de facto ex cogitatione, & affectu finis honesti, quia de facto existit omissio libera, & motio in actu primo cogitationis, & affectionis honestæ taliter, vt existentibus, quæ de facto animum ranguant, si deesset talis cognitio & affectio, non exerceatur voluntas per omissionem liberam; vnde nihil obest, quod per alias cogitationes non existentes præuideatur à Deo, voluntatem exercenti. De quo recolite dicta disputatione 67, sect. 4.

Ad primam additionem aliorum Recentiorum respondeo. Ad meritum absolutum omissionis non requiritur, vt omnia, quæ meritum constituunt, sint absoluta, sed sufficit esse absolutum exercitiuam voluntatis, quod importatur in recto, videlicet actum positiuum, aut omissionem liberam: quod exercitiuam liberam adstruebant Semi-pellagiani mere conditionatum, & ideo repellantur ab augustinio. Sic ad meritum non requiritur, vt omnia, quæ ipsum constituunt, sint in libera potestate voluntatis, sed solum ipsum exercitiuam voluntatis, nam ipsa indifferentia voluntatis, & gratia habitualis, quæ essentialiter meritum complent, non sunt in libera hominis potestate. Ad secundam constat satis ex dictis numero trigesimo secundo, & sequentibus, vbi euertimus fundamentum Recentiorum. Ad tertiam satisfacimus disput. 67, num. 20.

Ado omnia ista, quæ Recentiores nobis obiciunt; primo quidem eleuari admittendo puras omissiones essentialiter pendentes à principiis supernaturalibus, & honestis, vt exposuimus sectione sexta. Secundo non vrgere in voluntate necessario adstricta bono honesto, qualis est voluntas Christi, & Beatorum, in quibus ostendimus concedendas esse puras omissiones. Nam in hac voluntate non est cogitatio turpis potens mouere voluntatem in finem turpem, atque adeo necessario debet omissio ab honesto moueri.

Denique arguens. Si omissio actus prohibiti posset esse meritoria vitæ æternæ etiam actus virtutis acquisitæ intrinsecæ naturalis esset meritorius. At actus virtutis acquisitæ non est meritorius vitæ æternæ, vt statuimus disputatione quadragesima quarta, sectione septima. Ergo omissio actus prohibiti non est meritoria. Maior probatur, quia actus virtutis acquisitæ intrinsecæ naturalis potest fieri auxiliis supernaturalibus gratiæ, sicut omissio intrinsecæ naturalis. At omissio intrinsecæ naturalis meritoria est, quia intrinsecæ refertur in finem supernaturalem, & supernaturalis redditur ab illis. Ergo etiam actus intrinsecæ naturalis posset esse meritorius. Respondeo. Si omissio est alligata principiis supernaturalibus, vt volunt Recentiores, & attingimus sectione sexta, collectio nulla est, quia in eo dicendi modo omissio est intrinsecæ supernaturalis, vt dicebamus ibidem. Deinde admitto, actum intrinsecæ naturalem posse esse meritorium vitæ æternæ, si fiat auxiliis gratiæ intrinsecæ supernaturalibus. Tamen quia de facto auxiliis intrinsecæ naturalibus non fit actus intrinsecæ naturalis, sed solum actus intrinsecæ supernaturalis, ideo actus intrinsecæ naturalis non est meritorius vitæ æternæ, sicut est omissio; quoniam omissio de facto procedit ex auxiliis gratiæ intrinsecæ

63
Postrema
obiectio.

intrinsecæ supernaturalibus. Auxilia autem intrinsecæ supernaturalia de facto eliciunt actum intrinsecæ supernaturalem, non vero naturalem intrinsecæ, quia reuera talia auxilia continent actum intrinsecæ supernaturalem, & voluntas conferens suum concupsum in amorem honesti, confert totum quantum potest in amorem supernaturalem; atque ideo non est vnde amor honesti, in quem conatur voluntas, intrinsecæ supernaturalis non fit. Ceterum auxilia ad omittendum non continent omissionem intrinsecæ pernaturalem, neque voluntas sua libertate, & exercitio potest edere talem supernaturalem omissionem, ideo non potest edi eis auxiliis omissio intrinsecæ supernaturalis. Nihilominus prouidentur ea auxilia ad omissionem honestam, quia Deus sua largitate, & prouidentia decernit, vt omne exercitiuam honestum voluntatis fit illi salutare, quantum est ex parte Dei. Ergo cum Deus prouidens talia auxilia possit reddere salutare exercitiuam honestum omissionis, ex lege suæ prouidentia tenetur ad illud auxilia intrinsecæ supernaturalia conferre.

64
Vrgetur.

Occurritur.

Vrgebis. Etiam potest Deus reddere salutare actus intrinsecæ naturales conferendo ad illos auxilia gratiæ intrinsecæ supernaturalia. Ergo de facto illos reddit salutare. Respondeo. Si actus naturales honesti fierent seorsim ab actibus supernaturalibus, crederem, etiam actus intrinsecæ naturales fieri salutare. Tamen quia semper, ac sunt actus honesti naturales, sunt simul actus intrinsecæ naturales, vt disputatione vigesima, & quadragesima quarta, sancitum est, ideo dispendium meriti, quod Deus subtrahit actibus intrinsecæ naturalibus, refertur felicitius per actus intrinsecæ naturales.

65
Vtcrius
insistitur.

Respondeo.

Dices, posse auxilia gratiæ simul concurrere ad actus intrinsecæ naturales, & ad actus intrinsecæ naturales constituendo actus naturales extrinsecæ supernaturales, & salutare simul cum actibus intrinsecæ supernaturalibus. Ergo ea auxilia eliciunt actus intrinsecæ naturales salutare, cum eliciunt actus intrinsecæ supernaturales. Respondeo. Quod in nostro opere sapius improbauimus solum est, actus intrinsecæ naturales primario, & seorsim ab actibus intrinsecæ supernaturalibus merito adæquate distincto à merito actuum intrinsecæ supernaturalium. Admittere vero actus intrinsecæ naturales extrinsecæ supernaturales, & meritorios secundario, & coniunctim cum actibus intrinsecæ supernaturalibus merito inadæquate distincto à merito actuum intrinsecæ supernaturalium, ad modum, quo admittimus disputatione sexagesima-octava, sectione quarta, & quinta, actus efficaciter imperatos tam internos, quam externos salutare, ac meritorios merito inadæquate distincto à merito actuum intrinsecæ supernaturalium efficaciter imperantium, improbabile non iudico. Quamquam neque omnino nunc probo. Tum quia semper ac elicitur à voluntate amor obiecti honesti, aut odium turpis, asserere necessarium duplex meritum, alterum actus intrinsecæ supernaturalis, alterum actus intrinsecæ naturalis, nimis durum, & inauditum apparet. Tum quia ad tale meritum actuum interiorum intrinsecæ natura-

lium nullum apud Sacros Canones, & Ecclesiæ Patres fundamentum est. Quippe ipsi aut nullum actum internum salutare intrinsecæ naturalem volunt, aut omnem salutarem volunt intrinsecæ supernaturalem; quia in eorum doctrina omnis actus salutaris quæ moraliter bonus excedit omnem sufficientiam naturæ; quod aut nullum, aut omnem actum salutare qua moraliter bonum intrinsecæ supernaturalem probat, vt expendimus disputatione quadragesima-quarta, sectione septima. Admittere autem actus meritorios absque fundamento doctrinæ Conciliorum, ac Patrum, parum Theologicum est. Tum quia vel cum Deus infundit auxilia gratiæ intrinsecæ supernaturalia, adfunt simul auxilia naturalia ex vi causarum naturalium, vel non? Si adfunt, connaturalis est, actus intrinsecæ naturales ab auxiliis intrinsecæ supernaturalibus, & naturales à naturalibus procedere, quam naturales à supernaturalibus processionem habere. Si non adfunt, non est, quare tunc fiant actus intrinsecæ naturales ex vi auxiliorum supernaturalium simul cum actibus supernaturalibus, quia ad actus intrinsecæ naturales non debetur concursus, nisi præsentibus auxiliis naturalibus, & exigentiæ auxiliorum supernaturalium satisfact per concursum præstitum ad actus intrinsecæ naturales; sicut neque habitibus supernaturalibus datur concursus ad efficiendos actus intrinsecæ naturales. Nihilominus hæc non decerno, sed dubitandi gratia propono. Decernam, & cum aliis à me superius in hoc opere propositis, quæ difficultatem ingerunt, componam libro quinto, cum de auxiliis gratiæ ex professo disseramus.

SECTIO IX.

Corollaria ex dictis.

Colligitur primo, putam omissionem actus prohibiti impetratoriam esse apud Deum, etiam cum adest præceptum actus positivi honesti repugnantis prohibito, verbi gratia, omissionem odij Dei, aut alterius peccati, cum adest præceptum diligendi Deum, omissionem dissensus fidei, cum adest præceptum assensus, & alias omissiones similes. Nam licet voluntas tunc omittat actum præceptum, & tali omissione demeratur apud Deum, tamen omissio actus prohibiti libera est seorsim ab omissione actus præcepti, & ex horrore, seu displicentiæ malitiæ odij Dei, atque hæresis procedens, sicut posset procedere comitanter cum actu præcepto, aut cum non adest præceptum. Ergo sicut nunc esset talis omissio impetratoria apud Deum, etiam erit impetratoria, cum coniungitur omissio actus positivi præcepti. Recte enim coheret, voluntatem simul exerceri per duos actus, alterum religionis impetratoriam; alterum intemperantiæ demeritoriam. Ergo etiam exerceri per duas omissiones liberas, alteram odij Dei impetratoriam, alteram dilectionis præceptæ demeritoriam.

Colligitur secundo; casu, quo imperatur omissio libera ab actu meritorio alicuius virtutis.

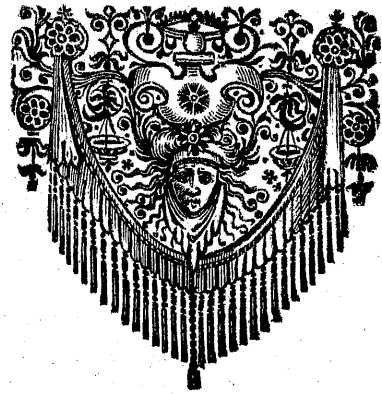
Ccc 4

66
Prima col-
lectio.

67
Secunda.

respondere omissioni suum meritum distinctum à merito actus imperantis, ut si voluntas cohibeat se libere à colloquio otioso amicorum ex decreto charitatis abnegandi se per diem alicui recreationem etiam honestam. Nam omissioni liberæ procedenti ex affectu honesto necessario, & non meritorio suum responderet meritum, & præmium, ut vidimus supra. Ergo etiam procedenti ex affectu meritorio responderet meritum, ac præmium ab actu positivo distinctum.

Colligitur tertio, quis sit finis interpretati-
98
Tertia, nus voluntatis pure omittentis. Videlicet is, ex cuius cognitione, & affectu omittit voluntas. Is autem est finis, qui proponitur ab intellectu, cum est vnicus, ad quem conducatur omisso: cum vero proponuntur duo, ad quos possit conducere, erit ille, quo absente voluntas non omitteret. Quoniam autem hoc difficile potest à nobis conici, ideo etiam difficile potest à nobis in tali euentu finis voluntatis interpretari.

INDEX

INDEX RERVM,
QVÆ IN HOC VOLVMINÈ
continentur.

A

Accidens:

ACCIDENTIA supernaturalia possunt esse naturæ irrationali propria. d. 4. n. 3. 19
Non repugnat accidens supernaturale suapte natura creatione productum d. 5. n. 9. 24
Accidentia eodem modo productionis sunt quoad vnionem, & quoad entitatem. d. 7. sect. 2. numero 14. 32
Accidentia suprema ordinis supernaturalis non excellunt perfectione supremas substantias ordinis naturalis d. 2. n. 10. & seq. 192
Actio non est perfectior, quod pendeat à causa perfectiori. d. 37. n. 19. 371
Non repugnat actio indistincta realiter ab agente creato. d. 41. num. 31. 395
Non requiritur actio specialis ad imperium vnus actus in alium. d. 67. sect. 2. 575
Actus vitalis repugnat creatione produci. d. 7. numero 16. 124
Si per creationem steret, non posset esse liber. numero 18. ibid.
Pertinentes ad eandem potentiam possunt specie differre circa idem obiectum formale. d. 45. n. 6. 440
Idem actus non potest respicere duo obiecta formalia intrinseca adæquata d. 47. n. 1. 455
Potest duo obiecta formalia intrinseca, & inadæquata d. 47. sect. 1. 458
Respicens duo obiecta formalia diuersa non pertinet ad duas species diuersas. n. 12. & 13. ibid.
Respicens simul motiuum scientiæ, & opinionis, non esset simul certus, & incertus obscurus, & clarus circa idem obiectum; secus euidens, & probabilis. n. 14. 459
Repugnat idem actus simul naturalis, & supernaturalis intrinsecè, quamuis non repugnet respiciens simul motiuum intrinsece naturale, & supernaturale. d. 44. n. 15. 422
Non repugnat actus simul verus, & falsus comparatione diuersorum obiectorum. n. 16. ibid.
Item simul bonus, & malus. n. 17. 423
Non apparet implicare actus respiciens simul obiectum sub ratione boni, & veri. n. 19. ibid.
Alij actus procedunt à potentia ex motione aliorum per se; alij per accidens. d. 48. n. 1. 460
Actus supponens per se motionem actus superna-

turalis est intrinsece supernaturalis. n. 5. & seq. 460
Ad dependentiam vnus actus ab alio non requiritur actio aliqua media essentialiter alligata actui mouenti potentiam. n. 9. d. 67. sect. 2. 577
Actus intrinsece bonus potest esse extrinsece malus d. 50. f. 6. 483
Actus extrinsece malus potest esse meritorius. f. 7. 485
Actus malus potest conferre in existentiam actus supernaturalis. d. 50. n. 55. 488
Non potest idem actus numero sub eodem obiecto formali variare plura obiecta materialia. d. 47. n. 9. 457
Non solum possibles diuinitus, sed ex natura rei existentes sunt actus respicientes duo obiecta formalia simul. n. 11. ibid.
Actus reflexus potest amare directum tanquam obiectum materiale, & formale. d. 64. n. 1. 562
Cum reflexus amat directum tanquam obiectum formale, vterque actus pertinet ad eandem virtutem. sect. 2. ibid.
Possunt duo actus respicere obiecta formalia adæquate diuersa, & pertinere ad eandem virtutem, si æquialenter sint eiusdem speciei. d. 64. n. 5. d. 55. n. 32. 563
Actus externus continet meritum ab interno distinctum. d. 68. sect. 5. vide *Affectum*. 585
Actus intrinsecè naturalis non sit meritorius ex relatione extrinseca Dei in finem supernaturalem. d. 44. n. 16. 422
Nullus actus intrinsece naturalis est salutaris in vitam æternam. sect. 7. 450
Non est connexus cum obiecto supernaturali. d. 46. n. 6. 452
Non refertur ordine transcendentem in obiectum supernaturale. d. 46. n. 6. & 13. ibid.
Potest fieri ab vno habitu, quamuis respiciat duo obiecta formalia intrinseca. d. 47. n. 11. 458
Actus virtutum naturalium sunt præuenientibus semper auxilijs supernaturalibus. d. 20. sect. 2. & seq. 152
Potest procedere à potentia ex motione actus supernaturalis. d. 48. n. 2. 461
Non potest procedere per se ex motione actus supernaturalis, sed per accidens n. 5. ibid.
Potest mouere ad actum supernaturalem. d. 49. sect. 1. & 2. 463
Efficitur semper, ac efficitur supernaturalis circa idem obiectum. d. 48. n. 4. 461
Non dat initium iustificationi; quamuis imperet super

Supernaturalem. disput. 49. n. 13. 466
 Conferre potest ad efficaciam auxilij intrinsece
 supernaturalis. d. 49. n. 17. 467
 Actus virtutum naturalium nunquam sunt absque
 actibus virtutum supernaturalium. d. 20.
 n. 11. & seq. 154
 In actum virtutis naturalis duplicem concursum
 conferre potest auxilium intrinsece supernatu-
 rale. n. 14. 155
 Ad omnem virtutis actum necessarium est auxiliū
 super naturale gratiæ. n. 14. ibid.
 Actus naturalis potest habere obiectum formale
 super naturale. d. 45. sec. 5. & seq. 445
 Ratio formalis, sub qua actus naturalis, distincta
 est à ratione formali, sub qua actus supernatu-
 ralis. sec. 8. 450
 Dantur reipia actus entitate supernaturales. d. 44.
 per totam. 417
 Arguitur bene intrinseca supernaturalitas actuum
 ex connexionione cum gratia sanctificante à nu-
 mero 14. 422
 Item ex auxiliis gratiæ supernaturalibus. nu-
 mero 19. 423
 Etiam ex habitibus infusis n. 18. ibid.
 Rursus ex imbecillitate naturæ ad actus salutaris.
 n. 20. ibid.
 Ut actus sit intrinsece supernaturalis sufficit exi-
 gentia gratiæ actualis intrinsece supernatura-
 lis, quamvis non exigat habitum intrinsece
 supernaturalem. d. 44. n. 14. 422
 Dari possunt, & dantur actus intrinsece superna-
 turales etiam in sensibus internis, atque exter-
 nis. d. 43. sec. 9. & 10. 435
 Potest actus supernaturalis habere obiectum for-
 male naturale. d. 45. sec. 2. 3. & 4. 507
 Recipiuntur immediate in natura rationali absque
 qualitate supernaturali adæquate recipiente,
 d. 26. n. 1. & seq. 245
 Item recipiuntur absque qualitate recipiente ina-
 dæquate n. 7. & seq. 247
 Recipiuntur etiam absque qualitate disponente, n.
 16. & seq. 249
 Actus supernaturales indeliberati, & imperfecti
 fiunt de facto per auxilium extrinsecum, d. 34.
 n. 18. & 19. 346
 Actus supernaturalis deliberatus potest fieri diu-
 nitus per auxilium extrinsecum, disp. 34. sec. 3.
 & seq. 344
 Nullus sit actus supernaturalis deliberatus, & per-
 fectus per auxilium extrinsecum. disput. 34.
 n. 51. 355
 Ut actus supernaturalis fiat connaturaliter per au-
 xilium extrinsecum non obest exigentia actus,
 d. 34. n. 1. & 15. ibid.
 Neque obest modus naturalis agendi potentiæ vita-
 lis. n. 45. & 17. 356
 Neque obest modus connaturalis auxiliandi Dei.
 num. 7. 357
 Nullus actus supernaturalis potest fieri ex natura
 rei per auxilium extrinsecum, si attendamus
 primariam intentionem Dei, secus si specte-
 mus secundarium. d. 35. n. 13. 358
 Si spectetur natura ut elevata per gratiā non po-
 test fieri ex natura rei actus liber supernaturalis
 sine auxilio extrinsecum. n. 19. & seq. 359
 Actus supernaturalis est specie diversus pro di-
 versitate specificæ potentiæ vitalis disput. 36.
 sec. 3. 364
 In sententia distinguente actum vitalem ab a-
 ctione potentiæ vitalis, possunt actus super-

naturales non distingui specie pro diversitate
 specificæ potentiæ. d. 36. n. 13. 265
 Non repugnat in eadem sententia actus superna-
 ralis, naturales specie distingui pro sola di-
 stinctione potentiæ. n. 14. ibid.
 Vero similis est etiam in eadem sententia actus
 supernaturales Angelicos de facto differre spe-
 cie ab actibus humanis n. 15. ibid.
 Cum æquali auxilio supernaturali, & obiecto pos-
 sunt esse inæquales ab inæqualitate potentiæ
 vitalis. d. 37. sec. 2. 367
 Inæqualitas potentiæ non influit necessario in
 æqualitatem actus supernaturalis. sec. 4. 371
 Non solum actus supernaturales viatoris, sed etiā
 comprehensivis possunt esse inæquales pro inæ-
 qualitate potentiæ. sec. 6. 373
 Maior perfectio actus supernaturalis tenocari non
 potest in solam perfectionem potentiæ vita-
 lis. ibid.
 Potest intentio actus supernaturalis vincere in-
 tensionem actualis gratiæ. disputatione 38.
 sec. 2. 375
 Etiam potest superare intensionem habitus infusi.
 d. 39. sec. 1. 378
 Maior intensio actus supernaturalis non efficitur
 augmento habitus, quod actui confertur tan-
 quam præmium. d. 39. n. 5. ibid.
 Potest aliquis excessus intensionis actus supra ha-
 bitum procedere ab habitu. n. 7. 379
 Omnis excessus intensionis actus non potest ab
 habitu procedere n. 6. ibid.
 Ad omnem intensionem actus excedentem virtu-
 tem habitus non requiritur auxilium extrinse-
 cum. n. 8. ibid.
 Principium super naturale distinctum ab habitu
 necessarium ad excessum intensionis actus in-
 fluit simul cum habitu ad omnes gradus inten-
 sionis actus sine discrimine. n. 11. 381
 Actus eliciti à solo habitu differt specie ab actu
 elicto ab habitu & auxilio extrinsecum, nume-
 ro 12. ibid.
 Actus excedens actiuitatem habitus non potest
 conservari augmento habitus, quod merito ta-
 lis actus comparatur. ibid.
 Actus supernaturalis non potest successive augeri
 ultra intensionem habitus. ibid.
 Efficitur immediate à potentia vitali etiam quo-
 ad supernaturalitatem. d. 30. n. 136. 300
 Ratio tamen formalis agendi potentiæ in actu
 non est supernaturalitas, sed vitalitas, & ratio
 formalis agendi gratiæ non est vitalitas, sed su-
 pernaturalitas n. 139. 301
 Ratio formalis, sub qua actus supernaturalis tam
 intrinseca obiecto, quam extrinseca differt à
 ratione formali sub qua actus naturalis disput.
 45. sec. 8. 450
 Ratio formalis obiecta sub ipsa actus supernatu-
 ralis alia est à ratione formali obiectiva, qua
 n. 37. ibid.
 Non differt à naturali solum ex principio, sed
 etiam ex modo respiciendi obiectum disp. 46.
 num. 1. 451.
 Quoniam modo respiciendi obiectum differat à
 naturali n. 2. & seq. ibid.
 Connexus est necessario cum obiecto n. 6. 452
 Respicens duo obiecta formalia non procedit
 ab vno habitu supernaturali, sed duobus. disp.
 47. n. 11. 457
 Potest movere potentiam ad actus naturales. d. 48.
 num. 2. 461
 Potest

Potest fieri in motione actus naturalis per acci-
 dens. d. 49. sec. 1. & 2. 463
 Non potest fieri per se ex motione actus naturalis.
 sec. 4. & 5. 470
 Potest fieri diuinitus solis auxiliis intrinsece natu-
 ralibus. d. 49. n. 8. 468
 Non potest fieri ex natura rei absque auxiliis gra-
 intrinsece supernaturalibus. d. 49. sec. 4. & 5. 470
 Actus supernaturalis potest variari. d. 50. sec. 2. &
 seq. 476
 Potest in malum finem referri n. 5. & seq. ibid.
 Actus supernaturalis potest esse prohibitus à Deo.
 d. 50. sec. 8. Item n. 63. & 67. & seq. 477
 Malitia actus supernaturalis prohibiti non est adæ-
 quate intrinseca actus. n. 5. 2. ibid.
 Prohibitus non conferret complacentiam diuinam.
 d. 50. n. 69. 492
 Actus supernaturales non efficiunt habitus infu-
 sos. d. 51. sec. 1. & 3. 493
 Non efficiunt habitum supernaturalem acquisi-
 tum. d. 52. sec. 2. & seq. 497
 Efficiunt habitum acquisitum naturalem absenti-
 bus circa suum obiectum actibus naturalibus.
 d. 53. n. 3. 499
 Secus si adint actus naturales. ibid.
 Potest inducere intellectum in assensum erroneum.
 d. 56. n. 4. & 5. 519
 Actus supernaturales reflexi, atque directi perti-
 nent ad eandem virtutem, quamvis reflexi mo-
 ueantur ex bonitate intrinseca directorum. d. 64.
 sec. 2. 563
 Actus supernaturalis potest esse indifferens secun-
 dum speciem. d. 69. sec. 2. 588
 Actus supernaturalis bifariam potest asseri secun-
 dum speciem indifferens. sec. 1. 587
 Vide *Affectus Cognitio*.
 Actus naturalis potest imperare supernaturalem.
 d. 49. sec. 1. & 2. 464
 Actus supernaturalis imperans potest fieri habiti-
 bus infusis. d. 49. n. 10. & seq. 465
 Potest actus imperans, & imperatus pertinere ad
 eundem habitum, etiam si imperans moueat imper-
 rati. ibidem & d. 64. sec. 2. 562
 Actus imperans debet esse aliqua ratione princi-
 pium actus imperati, & illum in suum finem
 referre. d. 65. n. 3. & d. 66. sec. 1. 565
 Multiplex potest esse actus imperans. d. 65. num. 4.
 ibid.
 Potest actus internus vnus virtutis imperari ab
 alio actu interno referendo ipsum in finem ex-
 trinsecum. d. 65. sec. 2. & 3. 566
 Actus imperans non influit in imperatum solum
 applicando motiua. d. 65. n. 15. 568
 Actus imperatus sumit bonitatem extrinsecam ab
 imperanti. n. 16. ibid.
 Potest imperari actus nobilior ab ignobiliore. d.
 65. sec. 4. 569
 Imperans non potest esse subsequens imperatum.
 d. 66. sec. 1. 573
 Actus imperans potest esse efficax, & determinans
 omnino imperatum pro instanti, in quo elici-
 tur imperans. sec. 2. 571
 Item potest esse vagus & indeterminatus sec. 3.
 572
 Ad imperium non est necessarius amor reflexus
 actus imperati. d. 66. n. 14. 573
 Actus imperans potest esse affectus inefficax, &
 simplicis complacentiæ sec. 4. ibid.
 Actus imperans non imprimit imperato aliquem

modum physicum. d. 67. sec. 1. 575
 Neque est efficiens actus imperati. n. 3. ibid.
 Ad imperium actuale non requiritur actio aliqua
 specialis alligata essentialiter actui imperanti.
 sec. 2. ibid.
 Possunt existere simul actus imperans, & imper-
 rarus, quin imperatus ab imp. procedat. n. 6. 576
 Imperium in actu secundo constituitur per euen-
 tum conditionatum, in quo non esset actus im-
 peratus deficiente imperante. sec. 3. 577
 Imperium efficax, & determinatum adimit liber-
 tatem immediatam actui imperato. d. 68. sec. 2.
 & 3. 581
 Actus internus efficaciter imperatus habet meri-
 tum ab imperante distinct. d. 68. n. 18. & seq. 584
 Meritum actus imperati non est adæquate disti-
 ctum à merito imperantis. n. 26. 585
 Etiam actus imperatus exterior superaddit meri-
 tum interiori imperanti. d. 68. sec. 5. ibid.
 In Adamum transfusa voluntates non possunt
 mereri de condigno gloriam, sicut pœnam. d.
 16. n. 45. 108
 Aliquale meritum præmij saltem de congruo po-
 tuit Adami posteris conuenire per meritum
 Adami n. 44. ibid.
 Tale meritum non esset æque perfectum in mem-
 bris, ac in Adamo. ibidem.
 Quamvis actus charitatis esset iustificans, non pos-
 sunt posteri iustificari per actum charitatis eli-
 citum ab Adamo. ibid.
 Creatus non fuit qualis eius posteris nascuntur. d.
 22. n. 1. 194
 Instructus fuit prima sui creatione donis superna-
 ralibus. n. 2. ibid.
 Ea dona indebita fuerunt Adamo etiam ante pec-
 catum. sec. 2. & seq. 195
 Vide *Filiatio, Filius, substantia supernaturalis*.
 Affectus voluntatis dupliciter potest esse absolu-
 tus, & efficax. d. 14. n. 16. 75
 Affectus supernaturalium. Vide *supernaturalia quo-
 ad substantiam*.
 Supernaturalis potest imperare assensum erroneum.
 d. 55. n. 4. & 5. 500
 Cognitio ad affectus absolutos, & efficaces requi-
 sita. Vide *Cognitio, Imperium, Intellectus, Indi-
 cium, Prudentia*.
 Ad omnem affectum supernaturalem requiritur
 aliqua cognitio fidei. d. 63. sec. 1. 551
 Fides ad affectum supernaturalem necessaria, alia
 est stricta, alia lata. sec. 2. 553
 Fides ad affectum supernaturalem necessaria non
 est stricta, sed lata. l. 3. 555
 Affectus reflexus potest affici in directum tanquam
 in obiectum materiale, & formale. d. 64. n. 1. 562
 Cum affectus reflexus afficitur in directum tan-
 quam in obiectum formale, vterque pertinet ad
 eandem virtutem. d. 64. l. 2. ibid.
 Potest esse affectus intrinsece supernaturalis in-
 differens secundum speciem. d. 69. l. 2. 588
 Affectus supernaturalis dupliciter potest esse se-
 cundum speciem indifferens. l. 1. 587
 Quid dicendum de affectu supernaturali in indiui-
 duo indifferenti. d. 69. n. 16. 590
 Sine affectu supernaturali libero potest esse meritum
 in omissione actus prohibiti. d. 70. l. 2. & seq. 594
 Vide *Amor*.
 Potest amor naturalis procedere ex sola cognitio-
 ne supernaturali. d. 48. n. 3. 455
 In natura elevata possibilis est amor efficax Dei in-
 trinsece naturalis. d. 49. n. 14. & seq. 466
 Amor

Amor supernaturalis, potest fieri diuinitus ex sola cognitione naturali, disputatione. 46. n. 18. & seq. 468
Supernaturalis supponit per se cognitionem supernaturalem. d. 49. sect. 4. & 5. 470
Angelus non potest euidenter colligere supernaturalia ex notione potentiae obedientialis. d. 11. n. 19. 58
Angelus nequit cognoscere aliquid supernaturale ex negatione aliqua naturali, disputatione 11. num. 19. ibid.
Angelus potest cognoscere negationes naturales in se ipsis immediate, quamuis sequantur causam supernaturalem, d. 11. n. 26. 52
Elicit actus supernaturales, cum aequali auxilio supernaturali perfectiores humanis, d. 37. num. 5. & seq. 367
Angelo ex natura rei non debentur species naturales, quibus cernant negationes omnium accidentium possibilium etiam naturalium, quae ipsam prohibere possunt, disputatione 11. numero 23. 59
In sententia Physicae praedeterminationis defendi non potest, Deum praecuisse Angelos inaequaliter donis actualis gratiae pro inaequalitate perfectionis naturalis, d. 18. n. 12. 140
Qua ratione contulit inaequalitas naturae ad inaequalitatem donationis gratiae, ibid.
Angelus suapte natura impotens delinquere contra praeccepta naturalia aequae aduersatur Patribus Ecclesiae, ac substantia supernaturalis absolute impeccabilis, d. 23. n. 63. 223
Angelus impotens naturaliter violare praeccepta naturalia non posset violare praeccepta supernaturalia n. 64. 224
Elicit assensus fidei componendo, & diuidendo praecisus apprehensionibus supernaturalibus, d. 60. n. 6. 337
Omnia obiecta non sunt proportionata virtuti intuitivae Angelicae, d. 10. n. 26. 52
Neque abstractivae affequitur supernaturalia luminis naturali, d. 2. 1. per totam. 54
Animi creatio non est intrinsece supernaturalis, d. 5. n. 3. 24
Appetitus innatus donorum supernaturalium probari nequit absque ordine transcendentis naturae in ea dona d. 9. n. 14. 43
Appetitus innatus naturae in dona supernaturalia subiectus est contentioni de voce n. 19. 44
Appetitus innatus non est possibilitatis, sed existentiae donorum n. 17. ibid.
Appetitus innatus in dona supernaturalia absolute negandus, d. 9. 23. 45
Appetitus innatus non continet tot species, quot elicitus, n. 24. 46
In appetitu sensitivo possunt dari actus intrinsece supernaturales. d. 44. sect. 9. 435
Apprehensio supernaturalis est connexa cum obiecto. d. 44. n. 6. & 12. 419
Praecedens iudicium supernaturale debet esse intrinsece supernaturalis d. 49. sect. 4. & 5. d. 60. n. 11. & seq. 470
Naturalis potest mouere per accidens ad iudicium supernaturale sect. 1. & seq. 463
Potest solus naturalis diuinitus inferre iudicium supernaturale. n. 18. & seq. 468
Apprehensio praecedens assensum fidei non fit per speciem supernaturalem, disput. 54. nu. 8. & 11. ibid.
Efficitur per habitum supernaturalem fidei, n. 1. 526

Requiritur per se intrinsece supernaturalis ad assensum fidei, d. 60. n. 1. & seq. 536
Etiam ad Angelicum, n. 6. 537
Apprehensio supernaturalis non solum requiritur ad primum assensum fidei, sed etiam ad omnes, d. 60. n. 8. 538
Efficitur per eundem habitum, per quem fit assensus, n. 9. ibid.
Aliae sunt apprehensiones suasiuae assensus, aliae mere simplices non suasiuae, num. 11. disput. 62. n. 10. 539
Solae apprehensiones suasiuae assensus sunt intrinsece supernaturales, n. 11. ibid.
Sufficit sola apprehensio ad affectus liberos absolutos, & efficaces voluntatis, disput. 62. num. 7. & seq. 544
Etiam sufficit ad actus timoris, & electionis mediocorum, n. 18. 546
Arbitrii vires gratiae destitutae, Vide Gratia auxilians, & Auxilia gratiae.
Inest arbitrio actiuitas in ista, & naturalis ad actus supernaturales, d. 30. sect. 7. 260
Item actiuitas immediata, & partialis.
Vide Potentia obedientialis actiua. Homo. Potentia vitalis.
Est causa immediata, & partialis faciens, vt agamus opera pieratis, d. 30. n. 149. 303
Item est causa partialis discernens in actu secundo operantem a non operante, disput. 30. sect. 28. 304
Potest assensus naturalis moueri ex obiecto formali, & reuelatione Dei intrinsece supernaturali, disputatione 45. num. 23. & seq. n. 31. & seq. d. 46. n. 8. 445
Discrimen assensus naturalis propter reuelationem diuinam ab assensu supernaturali, num. 32. & 38. 449
Assensus haeretici propter reuelationem Dei differt ab assensu Catholici certitudine, & conexione cum obiecto d. 46. n. 7. 452
Vide Verbum Dei. Apprehensio. Fides. Iudicium.
Arbitrio naturalis elicita sine gratia non valet iustificare cum sacramento, disputatione 17. numero 32. 128
In auditu corporeo possunt esse, & erunt in patria actus intrinsece supernaturales, disput. 44. sect. 10. & 11. 436
Vide Sensus.
Augustinus primus assertor potentiae obedientiae d. 24. n. 3. 236
Inter fidei mysteria receset potentiam obedientialem. ibid.
Auxilia gratiae quoad modum supernaturalia non sunt omnino indebita naturae disput. 5. n. 11. 27
Auxilia supernaturalia coniuncta sunt ex lege Dei cum omni auxilio naturali ad omnem virtutis naturalis actum, d. 20. sect. 1. & seq. 152
Auxilia supernaturalia tripliciter possunt iuuare arbitrium ad bene, ac salutariter agendum, d. 20. n. 11. 154
Duplicem concursum conferre possunt in actum honestum naturalem, n. 14. 155
Ex lege Dei necessarium est auxilium gratiae ad quodlibet bonum opus morale. ibid.
Auxiliis supernaturalibus non semper annectuntur naturalia, d. 20. n. 15. ibid.
Auxilia gratiae praecoccupant omnem honestum concursum naturae, d. 20. sect. 4. & 5. 156
Sine

Sine auxilio gratiae iuxta prouidentiam praesentem natura rationalis solum ad peccandum valet. d. 20. sect. 6. 159
Auxilia gratiae continuo assistunt arbitrio. d. 7. 160
Auxilia supernaturalia interna annexa sunt ministerio externo creaturarum. sect. 9. 10. & 11. 195
Auxilia gratiae supernaturalia praebentur infidelibus ad bene moraliter agendum. sect. 12. & seq. 170
Auxilia sufficientia ad salutem nulli hominum infidelium negantur. sect. 22. & 23. 188
Auxilia gratiae proxime sufficientia ad dilectionem Dei, & iustificationem infidelibus adfuit seorsum a fide stricta. d. 10. n. 15. & seq. 189
Auxilium eleuans aliud actuale, aliud habituale. d. 34. n. 47. 359
Quodnam sit ex parte Dei auxilium extrinsecum eleuans potentiam vitalem. d. 34. n. 50. 355
Auxilium extrinsecum eleuans nihil continet repugnans vitalitati, aut supernaturalitati actus. d. 34. n. 11. & 15. 344
Discrimen concurrenti in actum supernaturalem inter auxilium habituale, & actuale. d. 38. num. 1. 374
Qua ratione est causa principalis actus supernaturalis. d. 30. n. 120. 290
In quo sensu verum sit esse causam adaequatam, vt homo efficiat actum supernaturalem. n. 14. 261
Non discernit adaequate iustum, ab iniusto in actu secundo. d. 30. n. 152. & seq. 304
Non est necessarium ad actum saluarem ratione difficultatis. d. 44. n. 21. & seq. 50. 51. 424
Neque ratione intentionis actus. n. 24. ibid.
Neque ratione meriti. n. 25. ibid.
Neque ratione actionis distinctae ab entitate actus. n. 26. 425
Potest concurrere ad solam omissionem puram actus prohibiti intrinsece naturalem, quamuis non possit ad solum actum positium intrinsece naturalem. n. 54. & seq. d. 70. sect. 4. 6. & 7. 434
Efficacia auxilij supernaturalis potest inadaequare compleri ex motibus naturalibus. d. 49. n. 17. 467
Auxilium gratiae potest concurrere in actum materialiter malum. d. 50. n. 17. 26. & seq. 478
Influens in actum vitiatum vere est gratia. n. 27. 482
Non mouet voluntatem in actum supernaturalem prohibitum. d. 50. n. 63. 67. & 68. 490
Vide Actus supernaturalis, Potentia vitalis, Gratia auxilians.

B

Beatitudo. Beatus.

Beatitudo supernaturalis potest expectari affectu naturali ex se absoluto, & efficaci. d. 14. f. 3. 75
Item sub motu supernaturali. n. 34. 81
Etiam ex fine turpi. n. 38. ibid.
In statu beatitudinis erunt sensationes, & appetitiones corporeae intrinsece supernaturales. d. 44. sect. 9. 10. & 11. 435
Potest visio Dei, quae sit beatitudo formalis, colligi diuinitus per discursum. d. 51. n. 61. 518
Qua ratione talis visio possit negari beatitudo formalis. n. 62. ibid.
Beatus capax est purae omissionis, sicut viator. d. 70. Ripalda de Ente, Tom. 1.

n. 26. & 27. 597
Certitudo in ratione beatitudinis non crescit quocumque cremento visionis Dei. d. 51. n. 15. & 21. 85
Beatus perfectione entitativa praestantior elicit aliquos actus supernaturales praestantiores cum aequali auxilio supernaturali. sect. 6. 93
Affectus beatitudinis supernaturalis potest esse naturalis, & efficax etiam seclusa reuelatione Dei. num. 32. 90
Etiam secluso quouis errore intellectus. n. 33. ibid.
Beatitudo aeterna est praemium aestimatione infinitum. d. 16. n. 31. 104
Maius praemium est beatitudo finita aeterna, quam infinita temporalis. ibid.
In beatis potest esse Theologia discursiua per actum luminis gloriae. d. 35. n. 57. & seq. 517
Non est appetitus innatus in beatitudinem supernaturalem. d. 9. n. 23. 45
Vide Visio Dei.
Bonum Supernaturale potest appeti affectu secundum speciem indifferenti. d. 69. n. 14. 590
Bruta, possunt efficere sensationes intrinsece supernaturales, d. 44. n. 69. 438

C

Caluinus.

Caluinus reipsa negauit potentiam obedientialem actiuam ad actus supernaturales. d. 29. n. 4. 253
Caluinus opponi videretur Catholicis negando concursum immediatum, & partialem arbitrij in actus supernaturales. d. 30. sect. 5. & 21. 263
Caput meritum capitis. Vide Meritum. Adamus & Christus.
Actus charitatis elicitus a capite non potest iustificare membra, licet sit forma iustificans caput. d. 16. n. 4. 108
Ratio causae principalis, & instrumentalis multum continet de voce apud Philosophos. d. 31. n. 4. 308
Causa principalis multis modis dicitur. d. 31. n. 4. ibid.
Propria ratio causae instrumentalis est principalis. num. 6. ibid.
Causa perfectior continere potest plures effectus aequales effectibus causae imperfectioris. d. 37. n. 18. & 19. 371
Vt influat in effectum non requiritur specialis aliqua formalitas illi respondens seorsim ab alia causa. d. 40. sect. 1. 381
Causa agens per virtutem superadditam non est causa propria, & per se. d. 41. n. 20. 392
Causa dupliciter partialis. d. 30. n. 125. 298
Possunt causae aequiuocae quoad diuersa indiuidua esse mutuo causae. d. 51. n. 7. 494
Causa bifariam remota. d. 30. sect. 1. 257
Certitudo est connexio actus intellectus cum obiecto. d. 46. n. 7. 452
Repugnat idem actus simul certus, & incertus. d. 47. n. 14. 459
Certitudo actus potest esse extrinseca. d. 55. n. 5. & 6. 505
De certitudine conclusionis. Vide Conclusio.
Duplex certitudo assentientis, alia ipsius assensus, alia voluntatis imperantis assensum. d. 59. n. 21. d. 61. n. 12. & 13. 531
Certitudo excludens prudentem formidinem credentem

ad donum per fidem diuinam posset dari, quam
uis diuinitus posset fieri assensus fidei reuelatione
non existenti. n. 29. 534
Talis certitudo antecedit assensum fidei. ibid.
Ad eam certitudinem sufficit connexio ex natura
rei assensus cum obiecto. ibid.
Potest conuenire certitudo cognitioni obscuræ
immediate respicienti obiectum formale creatum
d. 6. n. 1. 2. & 3. 541
Varia certitudinis genera. n. 13. ibid.
Charitatis actus non est satisfactorius de iustitia
pro peccato mortali. d. 16. n. 67. 116
Elicitus a iusto potest mereri de condigno remissionem
peccati mortalis. ibid.
De facto tamen non meretur. n. 68. ibid.
At potest mereri de condigno unionem hypotheticam
breui amittendam. n. 70. 117
Charitatis actus sufficiens ad iustificationem fieri
non potest ex cognitione naturali Dei. d. 20. numero
111. 188
Potest fieri ex cognitione supernaturali Dei, quæ
non sit elicit ab habitu fidei strictæ. n. 115. d. 3. secl. 4. 189
Requiritur tamen, vt pertineat ad fidem late acceptam.
n. 120. d. 6. secl. 1. & 2. 553
Est intrinsece sup. d. 44. n. 28. 29. & 32. 425
Potest obiectum formale actus charitatis esse bonitas
Dei naturalis, hoc est Dei vt Authoris nature. d. 45. n. 11. d. 6. n. 23. 441
Obiectum formale supernaturale actus charitatis
potest mouere dilectionem Dei intrinsece naturalem.
n. 26. 446
Possunt actus charitatis specie differre ex diuersitate
perfectionum Dei, quæ illos formaliter mouent.
d. 47. n. 5. 456
Potest idem actus charitatis moueri ex duplici obiecto
formali intrinseco. ibid.
Potest vitari. d. 50. n. 18. 482
Item potest prohiberi. n. 50. 487
Charitas sumitur late pro quouis affectu supernaturali.
d. 63. n. 1. 555
Charitatis est diligere amorem Dei propter bonitatem
ipsam amoris. d. 64. n. 3. & seq. 562
Actus charitatis potest imperari a virtute ignobiliori.
d. 65. secl. 4. 569
Ad imperium charitatis. Vide *Actus imperans, & imperatus.*
Vide *Contritio.*
Christus Dominus ratiocinatione naturali non affectu
evidenter vnionem hypotheticam sibi inhærentem.
d. 11. n. 39. 62
Christus nouit quidditatiue dona supernaturalia per
scientiam infusam. d. 12. n. 14. 68
Christus non deriuat in opera iusti aliquam dignitatem
necessariam ad meritum. d. 16. n. 40. 106
Quamquam voluntates hominum in voluntatem Christi
transferrentur, mererentur homines infinitum per
meritum infiniti Christi. n. 43. 107
Non indiget speciebus supernaturalibus ad cognitiones
quidditatiuas supernaturales obiectorum naturalium.
d. 54. n. 13. 503
Potuit discutere per actum scientiæ infusæ. d. 55. n. 17. &
26. cum seq. 507
Humanitas Christi eleuata est ad agendum physice
miracula, & gratiam iustificantem. d. 40. numero
12. 385
Christus capax est puræ omissionis, sicut cæteri
homines. d. 70. n. 26. & 27. 597
Chrysostronus non sine fundamento refertur à
plebisq; fautor erroris Semipellagiani. d. 17. n.

38. & seq. 129
Vere tamen ab eo longe distat. d. 17. secl. 1. 130
Cum negat, voluntatem nostram præuenire gratia
Dei, ne lædatur libertas, non negat gratiam prædeterminantem.
d. 17. n. 41. ibid.
Cognitio congrua naturalis non est supernaturalis
quoad modum. d. 1. n. 27. 5
Cognitio ad bene agendum necessaria. Vide *Auxilia gratia.*
Cognoscibilitas rei speciei diuersæ, est specie diuersa.
d. 47. n. 3. 455
Cognitio quidditatiua supernaturalium est intrinsece
supernaturalis. d. 4. n. 50. & seq. 22
Modus cognoscendi non bene colligitur ex modo
essendi. d. 10. n. 18. 50
Cognitio bifariam abstractiua. d. 11. n. 2. 55
Cognitio euidentis ordine transcendentis refertur in
obiectum. d. 1. n. 8. 55
Cognitio probabilis, quamuis vera sit non refertur
ordine transcendentis in suum obiectum. numero
9. ibid.
Cognitio quidditatiua rei potest haberi, quin cognoscatur
quidditatiue specificatiuum extrinsecum ipsius.
d. 12. n. 8. 67
Res innotebit perfectior, quod terminis, cum
quo connectitur innotebit perfectior. d. 13. numero
9. 71
Cognitio quidditatiua non exigit principium æqualis
immaterialitatis cum obiecto. d. 10. numero 23. 47
Ad cognitionem supernaturalem viatoris non requiritur
specie supernaturalis. d. 54. secl. 1. & seq. 500
Supernaturalis efficit speciem naturalem. d. 54. numero
17. 504
Potest supernaturalis concurrere ad cognitiones erroneas
simul cum præmissa naturali erronea. d. 54. n. 2. 500
Non repugnat supernaturalitati cognitionis concursus
in cognitionem falsam. d. 56. n. 11. 521
Supernaturalis potest præbere concursum formalem,
quem præbet naturalis in actum peccati. d. 57. n. 2. & seq. 522
Concurfus cognitionis supernaturalis in actum peccati
non est directus moraliter, sed solum physice. n. 6. 523
In cognitionem supernaturalem non refertur malitia
peccati, quod ea prælucenti committitur. n. 7. & seq. ibid.
Nulla cognitio supernaturalis potest esse falsa ex
natura rei. d. 50. n. 2. & seq. 475
Stando rationi non apparet improbabile, posse esse
diuinitus falsam. d. 59. secl. 1. & seq. 526
Neque stando authoritati videtur dignum censura
Theologica. secl. 5. 535
Cognitio solum diuinitus falsa videtur posse componi
cum supernaturalitate. n. 3. 526
Si cognitio supernaturalis non potest diuinitus esse
falsa, poterit dari creatura aliqua essentialiter
immortalis, & æterna, etiam per absolutam
potentiam antecedentem Dei. n. 7. & seq. 527
Cognitio sup. non videtur habere pro obiecto formali
sibi essentiali existentiam rei, vt exercitã in
essereali, sed in esse obiectiuo. n. 24. 25. & 26. 529
Cognitioni supernaturali est adæquate identificata
veritas radicalis, nõ vero formalis. d. 59. n. 2. 531
Est cognitio supernaturalis posset esse diuinitus
falsa, non fieret posse esse falsam ex natura rei.
23. & seq. 532
Esto falsa esset diuinitus, obiectum eius formale nõ
esset

esset res solum apparens. n. 28. 533
Supernaturalis potest moueri intrinsece ex obiecto
formali naturali. d. 45. secl. 2. & seq. 506
Item naturalis ex obiecto formali intrinsece
supernaturali. secl. 5. & seq. 511
Cognitio deducta ex alia. Vide *Conclusio.*
Potest esse cognitio supernaturalis obscura, quæ
non sit actus fidei; & immediate moueatur ex
veritate creata. d. 61. n. 2. & seq. 537
Cognitio per se requisita ad affectum supernaturalem
est intrinsece supernaturalis. d. 49. secl. 4. & 5. 470
Cognitio speculatiua obiecti præcedens affectum
supernaturalem est intrinsece supernaturalis. d. 62. n. 1. & seq. 542
Cognitio malitiæ obiecti præcedens amorem
supernaturalem, non requiritur supernaturalis,
nisi identificetur cognitioni bonitatis. d. 62. numero
2. 543
Cognitio proponens honestatem actionis externæ,
quam respiciunt virtutes morales, pertinet ad
prudentiali. n. 3. & seq. ibid.
Proposens speculatiue honestatem alterius suppositi,
quam amore supernaturali diligimus, est
supernaturalis, & pertinet ad virtutes de facto
infusas. d. 62. n. 5. ibid.
Cognitio supernaturalis proponens honestatem
obiecti non requiritur iudicata, sed sufficit
apprehensua, etiam ad affectus liberos absolutos,
& efficaces. n. 7. & seq. 544
Cognitio directa, & reflexa possunt ad eundem
habitu pertinere. d. 64. n. 10. 510
Cognitio euidentis supernaturalis datur in via.
d. 20. n. 105. 187
Cognitio euidentis supernaturalis in via potest esse
tum immediata, tum meditata. n. 106. ibid.
Vide *Illustratio. Imperium intellectus. Error.*
Ad comprehensionem rei non est opus comprehendere
causam, à qua dependet. d. 13. n. 7. 70
Neque necessarium est exhaustire cognoscibilitatem
extrinsecam rei. ibid.
Ad comprehensionem non est opus principium
cognoscens esse æquale cum obiecto. d. 13. n. 14. 72
Conclusio euidentis Theologica de obiecto
supernaturali est intrinsece supernaturalis. d. 11. n. 41.
d. 55. n. 19. 63
Theologica naturalis potest habere obiectum formale
supernaturale. d. 45. n. 21. 445
Conclusio naturalis non supponit per se aliquam
præmissam supernaturalem. d. 48. n. 5. & seq. &
d. 55. n. 4. & 11. 505
Conclusio probabilis deducta ex vna præmissa
supernaturali est naturalis. d. 55. n. 1. & 2. 504
Quamuis motiuum præmissarum sit naturale
potest motiuum conclusionis esse naturale. numero
3. 505
Conclusio deducta ex præmissa supernaturali non
supponit necessario præmissam supernaturalem.
num. 4. ibid.
Conclusio naturalis deducta ex duplici sumptione
de fide potest esse inuidentis, & certa intrinsece.
num. 5. & 6. ibid.
Non est certa intrinsece. n. 7. 506
Potest conclusio esse certior, quam præmissa ex
principio, quamuis non ex obiecto. n. 1. 507
Potest colligi conclusio supernaturalis ex præmissis
supernaturalibus. d. 55. n. 17. & seq. ibid.
Dati potest conclusio materialis, quæ suapte natura
posset fieri sine præmissis. n. 20. 508
Conclusio deducta ex præmissis supernaturalibus

potest esse intrinsece naturalis. n. 21. & seq. ibid.
Potest colligi conclusio per actus scientiæ infusæ.
n. 26. & seq. 509
Item per actus fidei. n. 31. & seq. 510
Conclusio à reuelatione ad mysterium reuelatum
est elicit per habitum fidei. n. 32. 510
Talis conclusio non est minus certa, quam præmissa.
n. 34. 511
Potest colligi conclusio supernaturalis ex vna
præmissarum naturali. n. 38. 512
Item ex duplici naturali. ibid.
Potest conclusio materialis esse euidentior, quam
præmissa. d. 55. n. 39. ibid.
Potest inferri conclusio ex visione beata. n. 40. &
57. ibid.
De facto dantur plures conclusiones supernaturales.
d. 55. n. 41. & 42. 513
Probabile est, plures conclusiones Theologicas
colligi naturales ex præmissis supernaturalibus.
n. 43. & seq. ibid.
Item colligi Theologicas intrinsece supernaturales.
n. 49. & seq. 414
De conclusione Theologica. Vide *Theologia.*
Potest esse conclusio elicit per lumen gloriæ. numero
58. 517
Item conclusio ex visione vnus perfectionis diuinæ
in aliam. n. 59. & 63. ibid.
Conclusio falsa potest deduci ex præmissa
supernaturali. d. 56. secl. 2. 519
Non indirecte solum, sed etiam directe. n. 7. & 8.
520
Non tanquam à conditione, sed tanquam à principio.
n. 9. & 10. 521
Erronea non procedit à præmissa falsa, qua falsa
est, sed qua est indifferens ad veritatem, & falsitatem.
d. 76. n. 8. & 10. ibid.
Vide *Viso Dei.*
Conceptus secundarius ordine causalitatis potest
esse primarius ordine vniuersalitatis. d. 4. num.
52. 23
Concurfus immediatus partialis potentia vitalis
in actum supernaturalem non repugnat
supernaturalitati actus. d. 30. secl. 18. 287
Concurfus in actum supernaturalem exhiberit à
Deo iuxta exigentiam complexi ex potentia
naturalis, & habitu supernaturali. d. 37. n. 11. 369
Confessio potest vitari. d. 50. n. 10. 477
Vitiata valida est. ibid.
Conatus. Vide *voluntas.*
Connexio intentionalis nature confert ad
explicationem entis supernaturalis. d. 3. n. 17. & d. 4. n.
50. & seq. 12
Contritioni promissa est remissio peccatorum. d. 16.
num. 64. 114
Contritio naturalis in pura natura posset
conferri remissionem culpæ per extrinsecam
donationem. d. 16. n. 74. 118
Creaturarum ministerium ad salutem hominum,
vide *ministerium creaturarum.*
Creaturæ repugnat identificare sibi aliquam
dimensionem realem sibi contingentem. d. 23.
n. 5. & d. 41. n. 46. 399
Creatura essentialiter immortalis etiam potest
absoluta Dei repugnare. d. 59. n. 7. 527
Non repugnaret talis creatura, si repugnet
falsitas etiam diuinitus cognitioni supernaturali.
n. 78 & seq.
Creatio donorum supernaturalium, vide
supernaturalia quoad substantiam.

D

Deus.
Supernaturalitas Dei soli vocum diffinitioni subiecta est. d. 2. n. 2. 7
 Deus à plerisque dicitur entitate naturalis; à plerisque supernaturalis. ibid.
 Deus vt author naturæ plura dona gratiæ dispensat. d. 5. n. 17. 26
 Deus continetur intra spheram virtutis intuitiue intellectus, quamquam sit extra virtutem intuitiuam oculi corporei. d. 10. d. 19. 52
 Omnipotentia Dei dandum est possibile solum ex morali equitate, quod non monstratur repugnare, n. 11. & 12. 49
 Visio Dei, vide *visio*.
 Deus vt author naturæ reuelare potest occulta cognitioni humanæ. d. 11. n. 44. 63
 Potest Deus esse summe verax in dicendo, quamuis verba creata, quibus loquitur, possint ex se admittere falsitatem. d. 11. n. 48. 64
 Iustitia Dei, vide *iustitia*.
 Deus adiutor est hominis ad actus supernaturales. d. 30. sect. 9. 271
 Est causa adæquata faciens, vt faciamus opera pietatis causalitate præuia inducitur arbitrium in consensum. d. 30. n. 148. 303
 Non est causa adæquata faciens, vt faciamus causalitate determinante. n. 149. ibid.
 Cum Deus agit actum sup. per auxilium extrinsecu robustiori concursu influit, quam cum agit per auxilium supern. intrinsecum. d. 34. sect. 7. 354
 Deus est absolute potens, quamuis absolutus ab ordine transcendenti creaturarum. d. 41. n. 70. 71. & 74. d. 33. n. 7. & 8. 407
 Possibile est Deo, quod non ostenditur regnare, non est absolute verum. d. 11. n. 12. 56
 Quia ratione intellectum, verum id sit. ibid.
 Non est causa totalis discernendi iustum ab iniusto in actu secundo. d. 30. n. 152. 304
 Deus vt author naturæ potest diligi per actum supernaturalem charitatis. d. 45. n. 11. 441
 Item vt author gratiæ per dilectionem intrinsece naturalem. n. 26. 446
 Dei perfectiones diuersæ mouent affectus specie diuersos. d. 47. n. 5. 456
 Potest diligi amore naturali ex cognitione supernaturali. d. 48. n. 3. 461
 Potest diligi efficaciter in natura eleuata amore intrinsece naturali. d. 49. n. 14. & seq. 466
 Potest diligi diuinitus amore supernaturali ex sola cognitione naturali. n. 18. & seq. 468
 Non potest diligi ex natura rei amore supernaturali, nisi præeunte cognitione supernaturali. sect. 4. & 5. 470
 Non est causa peccati, quamuis præbeat auxilia gratiæ in actum sup. prohibitum. d. 50. n. 68. 492
 Potest esse causa physica erroris. d. 56. n. 2. d. 59. num. 15. 519
 Non est causa moralis erroris, quod cognitio supernaturalis inducat intellectum in errorem. ibid.
 Potest infundere errorem intellectui creato. d. 56. n. 15. 478
 Infundens errorem non mentiretur, neque esset causa. cur mentiretur homo. ibid.
 Errorem non potest infundere ad obiecta necessaria, sed solum ad contingentia. n. 16. ibid.
 Dilectio Dei, vide *charitas*.

Difficultas actus naturalis non potest exigere auxilium gratiæ Theologicæ, quod est intrinsece supernaturale. d. 44. n. 21. 22. 23. 50. & 51. 424
 Discretio iusti ab iniusto alia in actu primo, alia in actu secundo. d. 50. n. 132. 304
 Discretionis in actu secundo causa partialis est arbitrium, n. seq. ibidem
 Potest esse discursus supernaturalis. d. 55. num. 17. & seq. 507
 Potest esse discursus per actum scientiæ infusæ. d. 55. n. 26. & seq. 509
 Item per actus fidei supernaturalis. n. 31. & seq. 510
 Item per actus scientiæ beatæ. n. 57. & seq. 517
 Vide *conclusio*.
 Dispositio moralis differt à merito congruo. d. 18. sect. 1. 137
 Actus naturales nequeunt disponere moraliter ad aliquod donum supernaturale. d. 18. sect. 2. 138
 Duplex genus dispositionis moralis naturæ ad dona gratiæ. d. 18. n. 3. & 6. ibid.
 Dispositio moralis naturæ ad dona gratiæ non est admittenda intrinsece congrua, neque extrinsece etiam ex lege Dei. d. 18. sect. 1. ibid.
 Talis dispositio etiam extrinsece congrua accedit sententiæ Semipellagianorum. n. 11. 141
 Dispositio proxima ad iustificationem extra Sacramentalem videtur haberi posse sine fide stricta, quamuis non sine fide infusa lata. d. 20. n. 115. d. 63. sect. 4. 557
 Dæmon non cognoscebat euidenter vnionem hypostaticam in Christo. d. 11. n. 29. & seq. 60
 Item non habet euidentiam naturalem plusquam moralem suæ pristinæ sanctitatis. d. 11. n. 37. 92
 Possunt physice torqueri igne corporeo. d. 40. num. 14. 385
 Deliquerunt ex cognitione speculatiua supernaturali præbente concursum formalem, quem præbet naturalis in actum peccati. d. 57. n. 2. 522
 Dolor, quo torquentur dæmones ab igne corporeo est intrinsece supernaturalis, & indifferens secundum speciem. d. 69. n. 6. 588
 Dolor Sacramentalis potest vitari ex malo fine. d. 50. n. 10. & seq. 477
 Vitiatu remanet intrinsece bonus. n. 32. 484
 Item impetratorius gratiæ. n. 32. & 43. ibid.
 Vide *dæmones*.

E

Eductio.

Eductio donorum supernaturalium ex subiecto. Vide *supernaturalia quoad substantiam*.
 Ad efficaciam affectus non requiritur vis exequutiua obiecti. d. 14. sect. 3. 75
 Efficacia creationis necessariæ constituitur per euentum conditionatum voluntatis agentis, efficacia vero vocationis non necessariæ per euentum conditionatum voluntatis non agentis. d. 67. n. 15. 578
 Electio potest procedere ex sola apprehensione mediorum, & finis. d. 62. n. 18. 546
 Vide *intentio*.
 Eleuatio sonat actiue auxilium superioris ventis re in munus sibi nat. impossibile. d. 24. n. 3. 235
 Eleuationis capacia sunt etiam supernaturalia. ibid.
 Præter agentia, & patientia creata, alia plura sunt capacia eleuationis. ibid.
 Eleuationi resp. in re eleuata potetia obed. n. 32. 236
 Vide *potentia obediencialis*.
 Euidencia immediata quænam sit. d. 10. n. 1. 47
 Potest

Potest haberi euidencia immediata naturalis eorum, quæ pendent à sola libera voluntate Dei. d. 10. num. 16. 61
 Euidencia supernat. datur in via. d. 49. n. 31. 472
 Deus potest esse causa physica erroris. d. 56. n. 2. & 11. 519
 Non est causa moralis, quod prouenit ex cognitione supernaturali. ibid.
 Potest error intellectus contingere ex motione præuia cognitionis supernaturalis. d. 56. f. 2. ibid.
 Ex dictamine prudentiæ in fusæ. n. 4. ibid.
 Ex affectu supernaturali. n. 4. & 5. ibid.
 Ex natura rei non potest dari error in cognitione intrinsece supernaturali. d. 58. n. 2. & seq. 525
 Potest à solo Deo infundi. d. 59. n. 15. & seq. 530
 Infusus à solo Deo esset intrinsece sup. n. 16. ibid.
 Solum ad obiecta contingentia potest à solo Deo error infundi. ibid.
 Deus infundens errorem non mentiretur, neque esset causa, cur mentiretur homo. n. 15. ibid.
 Non videtur improbabilis stando rationi error intrinsece supernaturalis, diuinitus solum possibilis. d. 59. sect. 1. & seq. 526
 Neque stando auctoritari sententiæ affirmans digna videtur censura Theologica. sect. 5. 535
 Vide quæ diximus de concl. erronea verbo *concl.*
 Exemplum iustorum, mouendo exteriori ad virtutis officia, ministrant auxilia interna gratiæ ad agendum virtutem necessariam. d. 20. n. 53. 170
 Quænam est exigentia naturæ, quam superat ens supernaturale. d. 5. n. 3. 2. & seq. 27
 Exigentia alia indigentia, connex. alia. d. 5. n. 35. 28

F

Facere.

Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam, multiplex explicatio Theolog. quæ non probatur. d. 20. sect. 1. 150
 Explicatio propriæ sententiæ. sect. 2. & 3. 152
 Facienti quod in se est viribus naturæ adest gratia Dei antecedens conatum naturæ in omnem virtutis naturalis actum. d. 20. sect. 2. & seq. ibid.
 Facilitas potentia ad actus supernaturales non prouenit ab habitu in fusæ. d. 52. n. 3. 496
 Neque ab auxiliis gratiæ. n. 4. ibid.
 Prouenit ab habitu acquisito nat. n. 12. & seq. 497
 Facilitas habitus consistit in minuendo concursum efficientem potentia. d. 52. n. 9. & 12. ibid.
 Vide *habitus acquisitus*.
 Falsitas, actus intellectus non est extrinsece falsus ab alio actu falso, sicut est actus voluntatis extrinsece falsus. d. 58. n. 8. 526
 Falsitas repugnat ex natura rei supernaturalitati actus intellectus. num. 7. ibid.
 Videtur possibilis de potentia absoluta stando rationi. d. 59. n. 3. ibid.
 Vide *error, conclusio, cognitio*.
 Mystera fidei dupliciter sunt euidenter credibilia. d. 11. n. 42. 63
 Euidencia credibilitatis mysteriorum fidei non arguit euidenter possibilitatem, aut existentiam illorum. d. 11. n. 42. ibid.
 Auxilia interna gratiæ supernaturalis proxime sufficientia ad fidem prouident Deus infidelibus instructis noticia fidei. d. 20. n. 55. 170
 Auxilia remota fidei prouidentur infidelibus remotis à noticia fidei. n. 109. & seq. 188
 Absque fide stricta an dilectio supernaturalis, & iustificatio obtineri possit à Gentibus remotis
Ripalda de Ente, Tom. I.

à fide. n. 115. & seq. d. 63. sect. 4. 183
 Fides supernaturalis alia stricta, alia lata. d. 20. n. 78. & 120. d. 63. sect. 2. 553
 Fides, quæ est initium nostræ iustificationis non est stricta, sed lata. ibid.
 Assensus fidei Angelicus perfectior est, quam humanus, licet habit. sup. sit æqualis. d. 37. n. 6. 367
 Habitus fidei non est virtus obiectiua speciei naturalis. d. 30. num. 76. 283
 Actus fidei est intrinsecus. sup. d. 44. n. 28. 29. & 30. 425
 Obiectum formale intrinsecum actus fidei sup. potest esse obiectum formale intrinsecum assensus naturalis. d. 45. n. 13. & seq. n. 31. & seq. 445
 Actus fidei possunt specie differre ab obiecto formali specie diuerso. d. 47. n. 6. 356
 Potest idem actus fidei respicere duo obiecta formalia intrinsece. ibid.
 Potest imperari actus fidei affectu voluntatis intrinsece naturali. d. 49. sect. 1. & 2. 463
 Non potest fieri ex imperio naturali, nisi adsit affectus intrinsece sup. piæ affectionis. n. 9. & 19. 465
 Affectus imperans per se assensum fidei est intrinsece supernaturalis. d. 49. sect. 4. & 5. 470
 Iudicium credibilitatis antecedens assensum fidei est intrinsece supernaturale. n. 30. & seq. 472
 Apprehensio præcedens assensum fidei est intrinsece supernaturalis. n. 29. & seq. 34. & seq. d. 60. n. 1. & seq. 473
 Potest fieri assensus fidei diuinitus ex solis apprehensionibus, iudicij, & affectibus intrinsece supernaturalibus. n. 18. & seq. 468
 Potest vitari. d. 50. sect. 2. & seq. 476
 Assensus fidei non fit per speciem supernaturalem. d. 54. f. 1. & seq. 500
 Non relinquunt speciem supernat. sui. sect. 3. 504
 Apprehensiones præcedentes assensum fidei fiunt speciebus naturalibus. n. 8. & 11. 501
 Itæ fiunt per habitum infusum fidei. n. 11. d. 60. n. 9. 502
 Potest fieri discursus per actus fidei. d. 55. n. 31. & seq. 510
 Habitus fidei elicit conclusionem deductam ex reuelatione ad mysterium reuelatum. n. 32. ibid.
 Talis conclusio non est minus certa, quam præmissa. n. 34. 511
 Probabile est, habitum fidei efficere conclusiones Theologicas supernaturales. n. 54. & seq. 516
 Assensus fidei potest præbere concursum formalem, quem præbet cognitio naturalis in actum peccati. d. 57. n. 2. & seq. 522
 Vide *peccatum*.
 Nullus actus fidei potest esse falsus ex natura rei. d. 58. n. 1. & seq. 524
 Assensus fidei ab reuelatione vere existenti elicitur, neque diuinitus potest fieri falsus. d. 59. n. 19. 531
 Possit fieri reuelatione non existente, non videtur improbabile stando rationi. d. 59. f. 1. & seq. 526
 Neque id stando auctoritati videtur dignum censurâ Theologica. sect. 5. 535
 Assensus fidei est magis certus, quam assensus scientificus naturalis duplici certitudine sibi connaturali. d. 59. n. 21. 531
 Esto, diuinitus fieret reuelatione non existenti, non posset fieri ex natura rei. n. 23. & 27. cum seq. 532
 Neque eius obiectum formale esset reuelatum solum apparet. ibid.
 Esto, assensus fidei posset fieri diuinitus reuelatione non existenti, nullus posset prudenter formidare de veritate credibilium. n. 29. 532
 Certitudo credibilium per fidem excludens prudentem dubietatem non prouenit ab assensu quem
 Fff 3 quem

quam illis præbemus, sed ipsum antecedit. *ibid.*
 Ad certitudinem repugnantem prudenti formidini falsitatis sufficit connexio ex natura rei assensus cum obiecto. *ibid.*
 Ad assensum fidei requiritur per se immediate illustratio supernaturalis. d. 60. n. 1. & seq. 536
 Sunt necessariae supernaturales ad primum assensum, & sequentes n. 8. 538
 Solæ illæ, quæ res proponunt sub revelatione divina sunt per habitum fidei. n. 11. 539
 Assensus fidei non assentitur existentie revelationis propter veritatem divinam, sed immediate propter seipsam. d. 61. n. 3. *ibid.*
 Fides aliqua infusa necessaria est ad omnem affectum supernaturalem. d. 63. f. 1. 551
 Fides stricta non est necessaria ad omnem affectum supernaturalem. f. 3. 555
 Neque necessaria videtur stricta fides ad dilectionem supernaturalem Dei, & iustificationem. f. 4. d. 20. f. 12. & 23. 557
 Duplex conditio filiationis naturæ. d. 23. n. 88. 532
 Duplici sensu filiatio dicitur naturalis. n. 89. *ibid.*
 Filius adoptivus subrogatur in defectum filij naturalis, atque ita naturalis nequit esse adoptivus. n. 91. 234
 Filius adoptivus coniungitur Patri per solum affectum paternum. n. 89. *ibid.*
 Potest esse adoptio debita naturæ filij, quamvis non adoptio eiusdem rationis cum nostra. *ibid.*
 Vide *substantia supernaturalis.*
 Ex fine turpi possunt appeti supernaturalia. d. 14. num. 38. 81
 In fine datur potentia obedientialis ad finalizandum. d. 4. 415
 Non sufficit relatio extrinseca Dei in finem supernaturalem, ut actus naturalis sit salutatis in vitam æternam. d. 44. n. 16. 422
 Possunt actus supernaturales in malum finem referri. d. 50. n. 5. & seq. 476
 Relatio actus boni in finem malum potest continere malitiam distinctam à malitia actus referentis. n. 36. & seq. 484
 Potest actus internus in finem extrinsecum referri. d. 65. sect. 3. 567
 Itè sumere bonitatem extrinsecam ab illo. d. 65. n. 16. 568

G

Gentiles.

Gentes remotæ à fide non assequuntur ex parte obiecti virtutum moralium quidpiam supernaturale etiam implicite. d. 20. n. 83. 179
 Gentes remotas à fide implentes integre legem naturalem instruendas notitia fidei per Angelum, aut per hominem difficilis doctrina. numero 112. 189
 Vide *Infidelis. Auxilia gratia. Fides.*
 Gloria nostris operibus promissa longe superat valorem operum, si Mathematicæ conferantur. d. 16. sect. 5. & seq. 101
 Vide *Beatitudo.*
 Gratia apud Ecclesiæ Patres etiam excludit meritum congruum antecedens. d. 17. n. 21. sect. 5. & 6. 125
 Gratia etiam Theologicæ accepta respuit omnem dispositionem moralem antecedentem. d. 18. num. 13. 141
 Gratia apud Patres non componitur cum impe-

tratione antecedenti orationis. d. 19. n. 9. 147
 Auxilians gratia supernaturalis datur facienti virtutibus naturæ quod in se est, antecedens, non subsequens conatus naturæ. d. 20. f. 1. & seq. 150
 Gratia auxilians supernaturalis providetur ante omnem virtutis naturæ actum. d. 20. f. 4. & seq. 156
 Gratia auxilians supernaturalis communis est etiam Gentibus. f. 12. & seq. 170
 Gratia supernaturalis comitatur cogitationes honestas naturales. d. 20. f. 3. 154
 Conferitur plerumque iusto gratia actualis minoris intentionis quam habitus infusus. d. 18. f. 2. 375
 Cum gratia actuali remissa potest fieri actus supernaturalis intensus. d. 38. f. 2. *ibid.*
 Vis moraliter motiva gratiæ actualis limitatur virtute habitus infusi. d. 18. 374
 De necessitate gratiæ. Vide *Natura rationalis.*
 Duplex genus gratiæ actualis, aliud ordinarium, ac debitum naturæ eleuatæ, aliud extraordinarium, ac indebitum. d. 17. n. 48. 133
 Posterioris generis gratia specialiter ratione gratia est. num. 49. *ibid.*
 Priora auxilia dantur seorsim à merito præcedenti, posteriora interdum cum merito. n. 50. *ibid.*
 Duplicem concursum potest exhibere in actum supernaturalem alterum formalem, alterum efficientem. d. 34. n. 35. 351
 Vide *Auxilia gratia.*
 Gratia sanctificans radix totius ordinis supernaturalis. d. 4. 21. & seq. 19
 Gratia iustificans non vincit perfectione Physica substantiam rationalem. d. 21. n. 11. & seq. 192
 Gratia iustificans potest & natura rei cum peccato mortali componi. d. 23. n. 42. 215
 Gratia iustificans potest contineri in virtute efficienti substantiæ creatæ. n. 71. & seq. 226
 Possibiles sunt plures species gratis iustificantis. n. 72. 227
 Gratia iustificans duplici titulo dicitur gratia, & utroque gratia esset substantiæ supernaturali. numero 84. 231
 Connexio cum gratia sanctificante arguit actus intrinsece supernaturales. d. 44. n. 4. 419
 In gustu corporeo possunt esse, & erunt in patria actus intrinsece sup. d. 44. sect. 10. & 11. 436
 Vide *Sensum.*

H

Habitus.

Possunt ad eundem habitum pertinere actus respicientes obiecta formalia intrinseca diversa, dum æquivalenter idè sunt. d. 55. n. 32. 510
 Habitus influens in utramque præmissam potest influere in conclusionem. d. 55. n. 37. 511
 Nullus datur habitus supernaturalis requisitus. d. 51. sect. 2. & seq. 497
 Habitus acquisitus tribuit facilitatem potentiæ minuendo concursum efficientem potentiz. d. 52. n. 9. & 12. 496
 Habitus naturalis tribuit facilitatem potentiæ ad actus supernaturales. d. 55. n. 11. & seq. 506
 Efficitur naturalis per actus supernaturales, cum absint actus naturales circa obiectum, quod supernaturales respiciunt. d. 53. n. 3. 499
 Præsentibus actibus naturalibus, & supernat. efficitur naturalis à solis actibus naturalibus. *ibid.*
 Habitus infusus non tribuit facilitatem potentiæ. d. 52. n. 3. 596
 Idem

Idem habitus influit in actus perfectos, & imperfectos, simplicem complacentiam, & amorem efficacem, apprehensionem, & iudicium. d. 60. n. 9. 538
 Habitus supernaturales non sunt vitales etiam substantiæ supernaturali possibili. d. 23. n. 85. d. 30. n. 57. & seq. 232
 Possunt affecti vitales substantiæ supernaturali quamvis naturali substantiæ non sunt vitales, *ibid.*
 Habitus supernaturalis non recipit adæquate actus vitales. d. 26. n. 2. & seq. 245
 Neque recipit inadæquate. n. 7. & seq. 247
 Neque disponit potentiam ad recipiendum. n. 16. & seq. 249
 Habitus supernaturalis non est tota virtus agendi actus supernaturales. d. 30. per totam. Vide *Potentia obedientialis activa.* 256
 Habitus supernaturalis non est magis supernaturalis, quam actus. d. 30. n. 131. 299
 Attingit realiter supernaturalitatem actus, numero 136. 300
 Ratio formalis agendi habitus non est vitalitas, sed supernaturalitas. n. 139. 301
 Non disponit solum, sed vere agit actum supernaturalem. d. 30. sect. vltim. 306
 Est instrumentum connaturale Dei, disputat. 31. num. 23. 310
 Non indiget vnione cum potentia ad agendum actus supernaturales. d. 34. num. 21. & 22. d. 27. n. 17. 347
 Potest habitus remissus efficere actum intensum. d. 39. n. 7. 379
 Non potest ad omnem excessum intentionis actus concurrere. n. 6. *ibid.*
 Augmentum habitus collatum ut principium non potest ex natura rei concurrere ad intensiorem actus. n. 3. 378
 Potest tamen diuinitus, n. 13. 381
 Non est principium liberum, *ibid.*
 Non potest efficere actum intrinsece naturalem, sed necessario supernaturalem intrinsece. d. 45. num. 18. 444
 Non efficitur, neque intenditur efficienter per actus. d. 51. sect. 1. c. 3. 493
 Non amulatur adæquate potentiam. n. 11. 494
 Vide *Actus supernaturales.*
 Homo adiutor est Dei ad actus supernaturales. d. 30. sect. 9. 271
 Aliquid agit in opere supernaturali, quod suum est. sect. 10. & 24. 272
 Vide *Potentia obedientialis, arbitrium, Natura rationalis.*
 Potest assentiri rebus ab Ecclesia propositis testimonium Dei per assensum naturalem. d. 45. n. 23. & seq. d. 46. n. 8. 445
 Tamen eius assensus non est certus, neque connexus cum obiecto, sicut est supernaturalis Catholici, n. 32. & 33. d. 46. n. 7. 448

I

Ignis.

Ignis corporeus potest eleuari ad torquendos spiritus actione physica. d. 40. n. 14. 385
 Illustratio ut duo potest proponere obiectum clarius & mouere voluntatem vehementius, quam illustratio ut quatuor. d. 38. n. 5. 375
 Cum illustratione, ut duo potest voluntas effi-

cere actum ut quatuor. d. 38. sect. 2. *ibid.*
 Vide *Gratia actualis, Auxilium gratia, efficaciam, Impeccabilitas.*
 Vide *Angelus, substantia rationalis.*
 Impetrationis variæ acceptiones, disputatione 15. num. 6. 83
 Impetratio operis à merito differens n. 6. & seq. & d. 19. n. 15. *ibid.*
 Impetratio stricta orationis propria, disputatione 15. n. 6. *ibid.*
 Impetratio interdum accipitur pro merito congruo. n. 8. *ibid.*
 Impetratio doni supernaturalis iuxta præsentem providentiam repugnat precibus naturalibus. d. 19. sect. 2. 146
 Alio genere providentiæ non repugnat precibus naturalibus impetratio doni supernaturalis sectione 3. 148
 Vide *Oratio.*
 Imperium intellectus non est necessarium ad omnem voluntatis affectum, disputatione 62. n. 20. & seq. 547
 Neque necessarium est ad electionem mediorum. n. 26. & 27. *ibid.*
 Ad imperium voluntatis requiritur ut actus imperatus procedat ab imperante in finem ipsius. d. 65. n. 3. 565
 Idem est imperare, & referre actum in finem. *ibid.*
 Vide *Actus imperans, & imperatus.*
 Impotentia naturalis peccandi ex pluribus capitibus potest conuenire creaturæ rationali, disput. 23. n. 51. 218
 Infidelium gratia. Vide *Auxilia gratia.*
 Infideles instructi notitia fidei præueniuntur auxilio gratiæ proxime sufficienti ad fidem. d. 20. num. 55. 170
 Possunt absque fide stricta, quamvis non absque fide infusa lata iustificationem adipisci. d. 20. n. 115. & seq. d. 63. n. 25. 189
 Vide *Gentiles.*
 Intellectus perfectior elicit assensum perfectiore supernaturalem cum æquali auxilio supernaturali. d. 37. n. 6. 367
 Vide *Potentia vitalis, Cognitio, Imperium, Intellectus, Iudicium, Apprehensio, Actus supernaturales.*
 Intensio actus supernaturalis potest superare intensiorem actualis gratiæ, disputatione 38. sect. 1. 375
 Intensio actus potest conatu potentiæ superare intensiorem habitus. d. 39. sect. 1. 378
 Intensio actus naturalis non potest exigere auxilium gratiæ intrinsece supernaturale. d. 44. num. 11. & 24. 421
 Vide *Actus supernaturalis.*
 Intentio naturalis potest mouere per accidens ad electionem supernaturalem, disputatione 49. sect. 1. & seq. 466
 Non potest inducere per se electionem supernaturalem. sect. 4. & 5. 470
 Diuinitus potest sola intentio naturalis inferre electionem supernaturalem, disputatione 49. num. 18. 468
 Potest à Deo assumi instrumentum ad efficiendum gratiam, & alias formas supernaturales non vitales. d. 40. sect. 2. 382
 Potest dari instrumentum causæ essentialiter actiue. d. 41. n. 14. & 15. 389
 Vide *Causa.*
 Iudicium euideus supernaturale datur in via etiam

immediatum, disput. 49. n. 31. & 32. 472
 Iudicium credibilitatis evidens pertinet ad prudentiam infusam, n. 33. 475
 Iudicium credibilitatis. Vide *Fides*.
 Non requiritur iudicium obiecti ad affectus liberos absolutos & efficaces voluntatis, d. 62. n. 7. & seq. 544
 Neque iudicium practicum reflexum amoris, aut odij n. 30. & seq. 549
 Vide *Apprehensio*.
 Iustificatio videtur posse contingere sine fide stricta, non vero sine cognitione supernaturali Dei, quæ sit fides latæ d. 20. n. 115. & seq. d. 63. n. 19. & seq. 189
 Differentia iustitiæ commutatiuæ à distributiua d. 16. n. 50. 110
 Deus dispensat præmium gloriæ ex iustitia commutatiua etiam spectans merita Christi numero 25. 111
 Iustitia distributiua non repugnat Deo, ubi commutatiua non repugnat. *ibid.*
 Iustus non meretur præmium supernaturale per opera elicta viribus naturæ, disputatione 15. sect. 5. 89

L

Laudabilis.

Laudabilitas operis à merito differt disput. 15. num. 1. 82
 Lectio libri spiritualium annexa sunt ex lege Dei auxilia interna gratiæ, disput. 20. n. 49. & 50. 160
 Lex de adiungenda gratia operibus antecedentibus naturæ non datur disputatione 18. numero 17. 143
 Dupliciter talis lex ferri potest, n. 14. 142
 Lex existit de iungendis auxiliis gratiæ cum auxiliis naturæ ante omnem consensum honestum naturalem voluntatis, disputatione 2. sect. 2. & seq. 8
 Libertas actui producto à solo Deo repugnat d. 7. n. 18. 32
 Repugnat esse libera vnio actus cum potentia, quin entitas actus libera sit. *ibid.*
 Libertas vendicat concursum immediatum voluntati in actu supernaturali, disputatione 30. sect. 15. 280
 Libertas actus supernaturalis non vendicat essentialiter auxilium supernaturale intrinsecum, d. 34. sect. 5. 351
 Per imperium efficax, & determinatum admittitur libertas immediata actui imperato, disput. 68. sect. 2. & 3. 581
 Non requiritur libertas distincta ad meritum distinctum sect. 4. 583
 Lumen gloriæ de munere luminis gloriæ. Vide *Habitus infusus*.
 Suppleri potest diuinitus per auxilium extrinsecum d. 34. sect. 3. & 6. 344
 Non concurrat ad visionem Dei in genere causæ formalis, sed solius efficientis, disput. 34. n. 41. & 42. 353
 Potest conficere discursum per suos actus d. 55. num. 57. 517
 Non solum ex visione Dei in creaturas, sed etiam in ipsum Deum n. 59. *ibid.*
 Potest influere in cognitionem, quæ non sit intuitiua Dei, n. 56. & 62. *ibid.*

Potest efficere cognitionem, intuitiuam reflexam visionis Dei. d. 64. n. 10. 564
 Lutherus voluit, primæ conditioni hominis ante peccatum deberi iustitiam, & dona promoventia in salutem æternam disputatione 22. num. 3. 195
 Negauit potentiam obedientialem actiuam ad actus supernaturales, d. 29. n. 2. 253
 Lux corporea potest esse intrinsece supernaturalis d. 44. sect. 10. 436
 Potest videre visione intrinsece supernaturali. *ibid.*
 Item visione intrinsece naturali n. 63. 437

M

Memoria.

Relicta per cognitionem supernaturalem non efficitur per speciem supernaturalem d. 54. n. 17. 504
 Meritum operis ab eius laudabilitate differens d. 15. n. 1. 82
 Meritum condignum æquale præmio, congruum vero inæquale n. 3. *ibid.*
 Meritum est ab impetratione distinctum, numero 5. 83
 Meritum distinctum à satisfactione n. 10. 84
 Meriti valor non minuitur per satisfactionem num. 11. *ibid.*
 Meritum supernaturalium. Vide *Supernaturalia*
 Opera iusti elicta sine gratia non sunt de condigno meritoria præmij supernaturalis disput. 15. sect. 5. 89
 Meritum condignum exigit aliquam connexionem transcendentem cum præmio, disput. 15. num. 42. 92
 Qua ratione talis connexio necessaria sit, d. d. 15. sect. 6. 94
 Meritum gratiæ, & vitæ æternæ repugnat etiam diuinitus operibus elictis facultate naturæ, d. 16. sect. 1. 94
 Meriti condignitas, & æqualitas cum præmio duplex d. 16. n. 16. 99
 Condignitas meriti cum præmio supernaturali non est æqualitas mathematica, & rei ad rem, sed solius proportionis duntaxat, d. 16. sect. 4. & seq. 100
 Discrimen meriti pænæ, & meriti gloriæ. d. 16. n. 37. & 60. 106
 Quænam sit condignitas proportionis meriti cum præmio, disputatione 16. sectione 9. & 10. *ibid.*
 Non derivatur à Christo in merita iustorum aliqua dignitas formalis ad merendum, disput. 16. num. 40. *ibid.*
 Voluntates hominum transfusa in alium non possunt mereri de condigno gloriam sicut pænâ per actus alterius, n. 43. 107
 Aliquale meritum præmij saltem de congruo potest competere membris per voluntatem capitis n. 44. 108
 Id meritum non erit æquæ perfectum in membris, ac in capite, *ibid.*
 Meritum in actu primo est operibus intrinsecum, in actu secundo extrinsecum, disputatione 16. sect. 11. 111
 Discrimen meriti condigni à congruo, num. 62. & seq. 114
 Meritum congruum doni supernaturalis repugnat operibus

operibus naturæ disputatione 17. sectione 2. & seq. d. 44. sect. 7. 120
 Meritum congruum à dispositione morali differt, d. 18. sect. 1. 137
 Merita naturalia possunt à Deo remunerari digne felicitate naturali æterna, disputatione 16. n. 47. 109
 Meritum congruum antecedens naturæ repugnat gratiæ, d. 17. sect. 6. 124
 Non solum meritum congruum gratiæ iustificantis, sed etiam auxiliantis elicitum viribus naturæ non repugnat Patribus Ecclesiæ, d. 17. n. 22. & seq. 125
 Nulli actui intrinsece naturali competit meritum siue condignum, siue congruum, disp. 44. sect. 7. 126
 Meritum vitæ æternæ potest conuenire puræ omissioni actus prohibiti, disput. 70. sect. 2. & seq. 591
 Actui efficaciter imperato competit meritum ab impetante distinctum, disputatione 68. n. 18. 584
 Meritum actus imperati non est adæquate distinctum à merito imperantis numero vigesimo sexto. 585
 Actui externo competit meritum ab interno distinctum d. 68. sect. 5. *ibid.*
 Meritum obligat Deum ex iustitia commutatiua, disputatione 16. numero 50. & seq. 110
 Potest pura creatura mereri de condigno remissionem peccati mort. disputatione 16. numero 67. 116
 Potest actus extrinsece malus esse meritorius, d. 50. sect. 7. 485
 Michaël Baius damnatur quod adstruat omnimodam æqualitatem rei ad rem inter meritum, præmium gloriæ, disputatione 16. numero 28. 103
 Michaël Baius docuit, iustitiam, & adeptionem Dei, & reliqua dona promoventia hominem in salutem æternam esse debita, & naturalia primæ conditioni naturæ ante peccatum, d. 22. n. 4. 195
 Ministerio externo creaturarum annexa sunt auxilia interna gratiæ, disputatione 20. sect. 9. & seq. 165
 Miraculis externis adiuncta auxilia gratiæ interna d. 20. n. 51. & 52. 160
 Repugnat qualitas naturalis actiua plurium miraculorum d. 41. n. 18. & 19. 391
 Pater Molina immecito refertur primus assertor legis diuinæ de subiungenda gratia operibus naturæ, d. 18. n. 16. 142
 Ab ea lege alienus est Molina, disputatione 20. sect. 2. 252
 Pater Molina docet facienti quod in se est, Deum tribuisse gratiam auxiliantem antecedentem, non subsequentem conatus naturæ, d. 20. n. 7. & seq. *ibid.*
 Motio virtuosa Dei eleuans creaturas ad agendum impossibilis est, vt communiter exponitur, d. 41. n. 27. 394
 Potest dari, si recte exponatur numero trigesimo primo. 395

N

Natura.

Natura à nascendo dicta natiuitatem significat, d. 1. n. 1. 1
 Item essentiam cuiusque rei, n. 2. *ibid.*
 Item solum Deum, n. 3. *ibid.*
 Vniuersitatem rerum n. 4. *ibid.*
 Etiam collectionem agentium naturalium, numero 5. *ibid.*
 Substantiam seorsim à substantia n. 6. *ibid.*
 Materiam, & formam n. 7. *ibid.*
 Collectionem rerum, supra quam eleuantur supernaturalia. n. 8. *ibid.*
 Naturæ notiones omnes reuocantur ad quatuor d. 1. n. 9. *ibid.*
 Natura, supra quam supernaturalia constituuntur, non est sola collectio substantiarum nunc existentium, & accidentium ipsis conaturalium, disputatione 3. numero 2. & seq. 9
 Natura sic Theologicè accepta non est omnis substantia creabilis, n. 8. *ibid.*
 Item non est substantia impotens suis viribus videre Deum n. 11. 10
 Natura usurpatione Theologica est collectio substantiarum nunc existentium, earumque possibile, quæ Physico, aut intentionaliter existentibus annexæ sunt, numero 13. & seq. 11
 Aliter natura Theologicè est collectio substantiarum & accidentium possibile, quæ connexa non sunt cum gratia iustificante, n. 22. & seq. 13
 Natura nullam identificare sibi potest formalitatem supernaturalem, disputatione 8. numero 4. 14
 Naturale toridem modis, quot natura: Primo idem quod natiuitate comparatum, disput. 1. n. 10. 2
 Item quod est consentaneum essentiæ rerum, n. 11. *ibid.*
 Etiam quod sit iuxta obedientiam Dei numero 12. *ibid.*
 Oppositum miraculo, n. 13. 3
 Quod liberum non est, n. 4. *ibid.*
 Quod in est supposito ratione solius naturæ, numero 15. *ibid.*
 Quod spectat ad compositum Physicum, numero 16. *ibid.*
 Quod est extra ordinem supernaturalem, numero 17. *ibid.*
 Frequentiores acceptiones entis naturalis sunt quatuor, n. 18. *ibid.*
 In pura natura posset Deus condonare peccata intuita contentiõnis naturalis, disputatione 16. n. 74. 118
 Naturæ vires distinctæ gratiæ Dei. Vide *Auxilia gratiæ*, & *Gratia auxilians*.
 Natura rationalis primum creata non fuit, qualis nunc nascitur prona ad malum, disput. 22. num. 1. 194
 Natura rationalis in prima conditione obtinuit dona, quibus in æternam felicitatem promoueretur, n. 2. *ibid.*
 Naturæ rationali primum conditæ ante peccatum indebita sunt dona perducenda hominem

nem in vitam aeternam, disputatione 22. sect. 2. & seq. 195
 Natura suis viribus non valet efficere quidpiam salutare disputatione 17. sect. 2. & 3. d. 44. sect. 7. 121
 Neque initiare aliquod opus salutis, sectione quarta. 122
 Si postea, iam gratia non esset gratia sectione 5. & 6. 123
 Nulla negatio formae naturalis connectitur intrinsece cum aliqua forma, aut modo intrinsece supernaturali, disputatione 11. numero 22. 59
 Negationis formae naturalis connectio cum forma supernaturali non est cognoscibilis ab Angelo d. 11. n. 24. ibid.
 Si talis connectio datur non est adaequate intrinseca negationi naturali. ibid.
 Nominales tribuunt operibus naturalibus valorem intrinsecum ad merendum supernaturalia d. 16. n. 9. & seq. 97

O

Obiectum.

Obiectum cognitionis quidditativae non debet esse aequalis immaterialitatis cum principio cognoscenti, disputat. 23. num. vigesimo-septimo. 210
 Obiectum sensibile potest esse intrinsece supernaturale d. 44. sect. 9. & 10. 435
 Collectio obiectorum naturalium potest exigere actum intrinsece supernaturalem, ibid.
 Non requiritur obiectum sensibile supernaturale, ut sensationes sint intrinsece supernaturales. ibid.
 Obiectum formale quid, disputatione 45. numero 1. 439
 Obiectum formale. Vide *Actus*
 Obiectum verum, & apparet, in ratione obiecti possunt esse idem, disputatione 45. numero 8. 452
 Idem obiectum formale potest specificare actus specie diversos, disputatione 47. numero 12. 458
 Obiectum formale potest esse connaturale actui tum secundum esse obiectivum, tum secundum esse reale, disputatione 59. numero 25. 532
 Potest esse connaturale actui secundum obiectum, quin sit connaturale secundum esse reale. ibid.
 Obiecta formalia virtutum moralium non pertinent ad fidem Theologicam disputatione 63. n. 18. 557
 Oculis corporeis non potest intueri Deum, disputatione 10. numero 29. disputatione 33. n. 22. 52
 Potest elicere, & eliciat in patria visiones intrinsece supernaturales circa obiecta sensibilia. d. 44. sect. 10. & 11. 439
 Vide *Sensus*
 In odoratu corporeo possunt esse, & erunt in patria actus intrinsece supernaturales disp. 44. sect. 10. & 11. 436
 Vide *Sensus*.
 Omissio pura actus prohibiti, quamvis intrinsece naturalis, procedit ex auxilio gratiae intrinsece supernaturali, disputatione 44.

numero 54. & seq. disputatione 70. sectione 4. 434
 Potest esse meritoria vitae aeternae, disp. 70. sect. 2. & seq. 591
 Potest procedere per se, & directe ex cognitione, & affectu moriui honesti sectione 5. 598
 Honestas moralis est omissio partim intrinseca, & partim extrinseca, sect. 6. 601
 Supernaturalitas est extrinseca omissio secundum se, intrinseca vero omissio ut libera est disputatione 70. numero 45. & 46. 602
 Pura omissio possumus tentationi resistere n. 20. & seq. 595
 Ad existentiam tentationis per puram omissionem requiritur gratia Dei. ibid.
 Pura omissio possibilis est Christo, & Beatis, n. 26. & 27. 597
 Finis interpretativus omissionis numero 68. cum omissione actus praeccepti imperatoriae omissio actus oppositi, numero sexagesimo-sexto. 107
 Opera meritoria. Vide *Meritum*.
 Opera naturae dupliciter possunt ex lege Dei connecti cum donis gratiae, disputatione 18. num. 14. 142
 Operibus naturae neque ex lege Dei annexa sunt dona gratiae disputatione 18. numero 17. 143
 Oratio potest fieri ad Deum actibus naturalibus; d. 19. n. 1. 145
 Oratio dupliciter potest movere Deum, numero 3. 146
 Oratio est imperatoria seorsim à merito d. 19. n. 8. & 25. 147
 Oratio non impetrat re ipsa donum supernaturale absque motione meritoria, numero 9. ibid.
 Oratio naturalis detrahit perfectionem gratiae quam Patres Ecclesiae contendunt, ibid.
 Aliter movere Deum oratio, aliter meritum d. 19. num. 15. 149
 Oratio naturalis de facto non potest impetrare, ut iustus oret supernaturaliter donum supernaturale, n. 14. 148
 Vide *Impetratio*.
 Ordo transcendens est connectio entitativa rei cum possibilitate termini, disputatione 32. num. 2. 311
 Ordo transcendens vendicat terminum esse finem, in quem res ordinator. ibid.
 Solus ordo ad causam perfectiorem non constituit ceteris paribus terminum perfectionem, d. 37. n. 19. 371

P

Patres Ecclesiae.

Patres Ecclesiae utuntur voce entis supernaturalis, d. 1. n. 20. 3
 Implicite donorum supernaturalium, quoad substantiam meminerunt, disputatione 3. numero 17. 12
 Patres Ecclesiae differentes contra Semipelagianos reiciunt meritum congruum naturae, d. 17. sect. 6. 124
 Non aduersantur substantiae supernaturali, d. 23. n. 4. & 7. 203
 Neque substantiae rationali impeccabili, numero 4. 203

mero 58. & sequenti. 221
 Patres Ecclesiae tribuunt arbitrio concursum immediatum, & partialem in actus supernaturales, disputatione 30. & sectione 7. & seq. 267
 Non expugnat Pelagianos quod tribuunt naturae concursum immediatum, & partialem in actus salutare, disputatione 30. num. 124. & 125. 298
 Meritum remotum gratiae elicium facultate naturae reiciunt, disputatione 17. num. 22. & seq. 125
 Non contendunt cum Pelagianis de impotentia naturae consequenti, sed antecedenti, disp. 44. n. 17. 425
 Agnoscunt actum supernaturalem circa obiectum formale naturale, disput. 45. numero 15. & 16. 442
 Item actum naturalem ad obiectum formale supernaturale. n. 29. 447
 Agnoscunt, actum supernaturalem posse referri in malum finem, disputatione 50. sectione 4. 479
 Videtur requirere gratiam ad conclusiones Theologicas, disputatione 55. numero 49. & 50. 514
 Agnoscunt imperium actus interni in finem extrinsecum d. 45. sect. 3. 567
 Item omissionem meritoriam, disputatione 70. sect. 3. 594
 Peccatum destruit gratiam absque connexionem transcendentem cum possibilitate gratiae, d. 4. num. 48. 22
 Peccatum debitum est exigentiae naturae quoad actum primum, disputatione quinta numero 16. 26
 Potest fieri ex cognitione speculativa supernaturali, sicut ex cognitione naturali, d. 57. n. 2. & seq. 519
 Non fit directe ex cognitione supernaturali numero 6. 520
 Non refertur malitia peccati in cognitionem supernaturalem praelucem voluntati peccanti, n. 7. ibid.
 Affectus peccati intrinsece supernaturalis, numero 10. 521
 Pelagius tribuit operibus naturalibus meritum donorum supernaturalium, disputatione 15. sect. 2. 84
 Hoc meritum asserit condignum, & non tantum congruum. n. 14. 85
 Non contendebat potentiam consequentem naturae ad actus salutare, sed antecedentem, d. 44. n. 27. 425
 Si assereret gratiam necessariam tanquam causam partialem ad actus salutare, non oppugnaretur à Patribus Ecclesiae, disputatione 30. sect. 4. 262
 Perfectionem rerum certa mensura metiri non possumus, sed arbitraria aestimatione prudentum, d. 11. n. 8. 192
 In phantasia possunt esse, & sunt actus intrinsece supernaturales, disputatione 44. sect. 9. & 11. 435
 Eorum actum obiectum potest esse intrinsece supernaturale. ibid.
 In obiecta naturalia potest elicere phantasmata supernaturalia. ibid.
 Non est absolute possibile, quod non conuin-

citur, repugnare, disputatione 11. num. 9. & 12. 56
 Dicendum possibile ex morali aequalitate quod non ostenditur repugnare n. 12. ibid.
 Res dupliciter est possibilis, intrinsece, & extrinsece, d. 32. n. 3. 311
 Potentia passiva donorum supernaturalium relictus dici potest naturalis quam potentia activa. d. 8. n. 12. 36
 Potentia naturalis passiva donorum supernaturalium denotat ordinem transcendentem ad illa n. 20. 37
 Potentia dupliciter dicitur naturalis d. 30. numero 124. 297
 Potentia bifariam dicitur proxima, & remota, d. 30. n. 2. 257
 Potentia perfectior non exigit omnies actus perfectiores actibus potentiae imperfectioris d. 37. n. 18. & 19. 371
 Divisio potentiae in naturalem, violentam, & neutram non est adaequata, disputat. 8. numero 24. 38
 Potentia tripliciter naturalis, disputatione 8. numero 1. 34
 Potentia obediens non est adaequate identificata naturae neque ordine transcendentem connexa cum donis supernaturalibus, d. 4. n. 46. d. 32. 21
 Potentia obediens non est formalitas supernaturalis, disputatione 8. numero 1. & seq. 34
 In potentia obedientia si naturae non possunt evidenter cognosci supernaturalia, disputatione 11. n. 19. 58
 Potentia obediens in genere est aptitudo creaturae, ut Deus possit de illa quod libuerit efficere, disputatione 24. numero 3. & 4. 58
 Antiquis Scholasticis, & primum Augustino nota. ibid.
 Inter principia fidei recensenda, ibid.
 Rebus supernaturalibus communis numero quarto. ibid.
 Aliis etiam, quam agentibus, & patientibus creatis numero quarto, disputatione 42. numero 4. ibid.
 Divisio potentiae obediens d. 24. n. 5. d. 42. n. 2. & seq. ibid.
 Discrimen potentiae obediens à naturali violenta, & neutra, disputatione 8. numero 24. 38
 Potentiam obediens non constituit absolute actiuam actio possibilis, sicut absolute passivam passio possibilis, disputatione 25. n. 17. 242
 Potentia obediens activa operum vitalium supernaturalium negati non debet, d. 29. n. 5. & seq. 254
 Potentia obediens activa immediata, partialis à plerisque negatur solis vicibus, disp. 30. n. 6. 159
 Potentia obediens activa immediata, partialis potentiae vitalis ad actus supernaturales continetur in Sacris Litteris, disputatione 30. sect. 3. 260
 Videtur finita à Concilio Ecclesiae, praesertim Tridentino sect. 4. 5. 6. 262
 Eadem traditur à Patribus Ecclesiae sectione 7. & seq. 267
 Suadet

Suadet talem potentiam partialis concursus gratia, *sect. 11.* 274
 Attributa gratia, *sect. 12.* 275
 Vitalitas actus, *sect. 13.* 276
 Ratio voluntatis, *sect. 14.* 279
 Libertas actus, *sect. 15.* 280
 Eadem actiuitas obedientialis immediata traditur à S. Thoma, *disputatione 30. sectione 19.* 288
 Item à maiori, & meliori parte Theologorum *sect. 20.* 290
 Præsertim ab iis, qui congregantur cum hæreticis *sect. 21.* 291
 An potentia obedientialis actiua principalis, an instrumentalis sit, multum continet de voce *d. 31. n. 4.* 308
 Potentia obedientialis actiua, vt mere efficiens est instrumentalis, *d. 30.* 256
 Potentia obedientialis actiua refertur ad actus supernaturales ordine transcendentem extrinsecum, *d. 32. n. 1.* 311
 Non refertur ordine transcendentem intrinsecum, *sect. 2. 3. & 4.* 313
 Virtus potentia obedientialis actiua comparatione actus supernaturalis non est adæquate distincta realiter à virtute naturali potentia vitalis *d. 35. n. 4.* 340
 Virtus absolute actiua est partim distincta realiter, partim identificata virtuti naturali, *d. 33. n. 5.* *ibid.*
 Virtus identificata potentia vitali ad actus supernaturales est indistincta ratione ratiocinata à virtute naturali, quæ efficit actus naturales, *d. 33. n. 13.* 232
 Virtus obedientialis potentia vitalis ad agendum actus supernaturales distinguitur ratione ratiocinata à virtute obedientiali communi omnibus creaturis ad agendum gratiam iustificatam, *d. 33. n. 15.* 337
 Virtus naturalis agens actus naturales ratione ratiocinata distinguitur à virtute obedientiali agente actus supernaturales, *disputatione 33. n. 14.* *ibid.*
 Virtus obedientialis actiua potentia vitalis admittenda est quamuis negetur virtus obedientialis creaturæ transeunte agentis *disp. 33. n. 21. & 25.* 339
 Virtus obedientialis actiua aliquorum operum nunc implicantium tribuenda est potentia vitali sub conditione, quod non implicent, *d. 33. n. 26. & 27.* 340
 Conuenit creaturæ potentia obedientialis actiua ad efficiendum gratiam, & alias formas supernaturales non vitales, *disputatione 40. sect. 2.* 382
 Potentia obedientialis transeunte actiua indiget ad agendum præter concursum generalem auxilio speciali diuino, *disputatione 41. numero 1.* 386
 Talis potentia est actiua absolute, & sub conditione, *n. 2.* *ibid.*
 Potest absolute actiua constitui, per qualitatem superadditam, *disputatione quadragesima prima, n. 16.* 391
 Qualitas potentia obedientialis potest esse spiritalis, quamuis inhærens corpori, & corporea quamuis influens in effectum spiritualement, *n. 10.* 388
 Non est vnica, sed multiplex qualitas eleuans naturæ, *n. 11.* *ibid.*

Qualitas eleuans potentia obedientialis potest agens virtute completa, & incompleta, numero *12.* *ibid.*
 Necessaria non est potentia obedientialis transeunte actiua qualitas superaddita, *d. 41. n. 16. & seq.* 391
 Potentia obedientialis non potest eleuari per motionem virtuosam, vt communiter exponitur, *disputatione 41. numero 27. & seq.* 394
 Potest eleuari per motionem virtuosam singulari modo explicatam, *n. 31.* 395
 Potentia obedientialis non redditur absolute potens per solam virtutem extrinsecam, & assistentem Dei, *disputatione 41. numero quarto.* 386
 Neque fit absolute potens per virtutem aliquam sibi adæquate identificatam, *disputatione 47. sect. 11.* *ibid.*
 Est itaque absolute potens per virtutem partim distinctam realiter, *sect. 6. & seq.* 397
 Potentia obedientialis actiua intrinsece est naturalis, & extrinsece supernaturalis, *disp. 42. n. 1.* 412
 Conuenit potentia obedientialis actiua rebus etiam naturaliter non actiuis, numero secundo. *ibid.*
 Potentia obedientialis actiua non est essentialiter passiva *n. 3.* *ibid.*
 Non est formalitas ex parte obiecti consequentia entitatem rei creatæ, *n. 5.* *ibid.*
 Distinguitur ex modo concipiendi ab essentia cuiuslibet creaturæ in particulari numero *7.* 413
 Non distinguitur in creatura à ratione communi creaturæ, *n. 8.* *ibid.*
 Datur ratio potentia obedientialis actiua propria cuiuslibet creaturæ distincta realiter à potentia obedientiali alterius, & indistincta ratione differentia ipsius, *n. 9.* *ibid.*
 Potentia obedientialis transeunte actiua distinguitur ratione ratiocinata ex modo concipiendi à potentia naturali actiua effectuum naturalium, *n. 13.* 414
 Non distinguitur à potentia naturali ratione præcipienti ex parte obiecti, numero decimo quarto. 415
 Recte diuiditur potentia obedientialis in actiuam, & passiuam, *d. 45. n. 2.* *ibid.*
 Potentia obedientialis non est negatio, sed quid posituum. *ibid.*
 Diuisio potentia obedientialis in actiuam, & passiuam non est adæquata, numero *4. & seq.* 416
 Potentia obedientialis ad intelligendum, & volendum non est communis omni creaturæ *d. 41. n. 58.* 403
 Actiuitas potentia obedientialis non est simpliciter potentia, sed secundum quid seorsim à virtute eleuante Dei, *disputatione 41. numero 45.* 399
 Etus discrimen à potentia naturali partiali, *d. 41. n. 47.* 400
 Potentia obedientialis passiva larga quadam usurpatione communis est potentia actiua creaturarum, *d. 25. n. 1.* 237
 Potentia obedientialis passiva distincta ab actiua negati non debet, *n. 7. & seq.* 239
 Potentia obedientialis passiva alio modo comparatur cum forma supernaturali, quam passiva

sua naturalis cum forma naturali, *n. 8.* 240
 Dupliciter est potens respicere formam supernaturalem, scilicet absolute, & sub conditione, numero *11.* 241
 Absolute susceptiua constituitur per virtutem actiuam sibi indebitam, *n. 12.* *ibid.*
 Item absolute susceptiua formæ supernaturalis constituitur per passionem possibilem supernaturalem, *n. 14. & seq.* 242
 Potentia obedientialis passiva non iuuatur qualitate supernaturali recipiente inadæquate formas supernaturales, *d. 26. n. 1. & seq.* 245
 Neque iuuatur qualitate inadæquate recipiente, *n. 7. & seq.* 247
 Non indiget dispositione supernaturali, *n. 16. & seq.* 249
 Potentia obedientialis passiva omnibus creaturis communis est, *d. 27. n. 1. & seq.* 251
 Potentia obedientialis passiva an instrumentalis dicenda sit, quæstio est de voce, *d. 22. num. 3. ibid.*
 Potentia vitalis concursu immediato, & partiali influit in actus supernaturales, *d. 30. per rotam.* 257
 Attingit realiter sup. concursu supernaturalitatem actus, *d. 30. n. 136.* 300
 Ratio formalis agendi potentia vitalis non est supernaturalitas actus, sed vitalitas, *n. 139. 301*
 Potentia vitalis an sit causa instrumentalis comparatione actus supernaturalis multum continet de voce, *d. 31. n. 4.* 308
 Vt præcise efficiens actus supernaturales est instrumentalis, *d. 31. sect. 3.* 309
 Vt vitalis, & libera est principalis, *sect. 4.* 309
 Potentia vitalis distincta à substantia animæ est instrumentum animæ etiam qua vitalis, & libera est, *d. 21. n. 32.* 310
 Dupliciter comparatur cum actu vitali, *n. 7. 308*
 Principalis est comparatione actus supernaturalis, etiam cum eleuatur per auxilium extrinsecum, *n. 21.* 310
 Potentia vitalis facultatem agendi actus supernaturales habet acceptari à Deo, *d. 32. n. 6. 7. & 8.* 313
 Vt sit actiua operis supernaturalis non requiritur ordo transcendens, *d. 32. n. 16.* 317
 Potentia vitalis potest diuinitus eleuari per auxilium extrinsecum ad agendum actus supernaturales, *d. 34. sect. 3. & seq.* 344
 Ad aliquos actus supernaturales per auxilium extrinsecum eleuari non potest, *sect. 7.* 354
 Etiam ad actus liberos potest eleuari per auxilium extrinsecum, *sect.* 351
 Potentia vitalis est intrinsece impotens efficere actus supernaturales potestate absoluta, non vero potestate conditionata, *d. 34. n. 10.* 348
 Potentia vitalis non debet recipere in se actum vitalem, quem agit, *d. 26. n. 6.* 246
 Si ab animo distincta est, & receptiua actus vitalis instrumentum est animi etiam vt receptiua actuum supernaturalium, *d. 28. n. 4.* 252
 Causa partialis est actus supernaturalis, *d. 30. sect. 11.* 274
 Non est causa pure remota, *d. 30. n. 50.* 275
 Qua ratione est causa partialis actus supernaturalis, *n. 125.* 298
 Supernaturalitas actus est terminus formalis physicus, non vero Logicus actionis potentia, numero *141.* 302

Vitalitas est ratio formalis agendi, & terminus formalis Logicus potentia vitalis, *n. 139. 301*
 Vide *Facilitas. Habitus. Potentia obedientialis actiua. Atque Passiua. Actus supernaturales.*
 Potest homini imponi præceptum, quod violare non possit, *d. 50. n. 52.* 487
 Prædicationi verbi Dei annexa sunt auxilia interna gratia supernaturalis, *d. 20. sect. 10.* 167
 Præmissa sup. potest inducere conclusionem erroneam cū præmissa falsa natur. *d. 56. l. 1. 519*
 Præmissa falsa qua falsa est non mouet intellectum in conclusionem erroneam, *n. 8.* 520
 Vide *Conclusio.*
 Præmiu. Vide *Meritum.*
 Ad prudentiam infusam pertinet iudicium credibilitatis mysteriorum fidei, *d. 49. n. 32.* 473
 Prudentia infusa potest imperare intellectui assensum erroneum, *d. 56. n. 4.* 519
 Nullus actus prudentiæ infusæ potest esse falsus ex natura rei, *d. 58. n. 2. & seq.* 525
 Plures actus prudentiæ infusæ sunt obscuræ, *d. 61. n. 7.* 540
 Ad prudentiam pertinet cognitio proponens obiecta virtutum moralium, *d. 62. n. 3. & seq.* 545
 Quo differat ab arte, quæ recipiat easdem actiones externas, quas prudentia, *n. 3. & 4. ibid.*
 Dictamen actuale prudentiæ non requiritur ad actum virtutis, *d. 62. n. 38. & 39.* 550

Q

Qualitas.

Potest esse qualitas spiritalis inhærens conaturaliter corpori, *d. 41. n. 10.* 388
 Potest qualitas corporea præstare concursum in effectum spiritualement, *ibid.*
 Potest esse qualitas essentialiter agens, quæ sibi identificet actionem, *d. 41. n. 31.* 393
 De qualitate eleuante. *Potentia obedientialis actiua.*

R

Ratio formalis.

Ratio formalis agendi quænam sit, *d. 30. numero 139.* 301
 Ratio communis potest esse ratio formalis agendi, & terminus formalis actionis, *n. 141.* 302
 Ratio formalis, sub qua actus, distincta est à ratione formali, *Quæ. d. 45. n. 37.* 450
 Ratio formalis sub qua alia intrinseca obiecto, alia extrinseca. *ibid.*
 Relatio. Vide *Ordo. Finis.*
 An relationes diuinæ possint eleuari ad agendum ad extra, dubitabile est, & non omnino improbabile, *d. 45. n. 39. & seq.* 450
 Respectus. Vide *Ordo.*
 Remissio peccatorum per condonationem extrinsecam, beneficium est, quod Deus vt Auctor naturæ largiri potest, *d. 16. n. 24.* 101
 Potest cadere sub meritum condignum creaturæ, *n. 67.* 116
 Reuelatio Dei potest fieri verbis intrinsece naturalibus, *d. 11. n. 44.* 83
 Vide *Verbum Dei. Fides.*

S

Sacramenta.

Possunt physice excusare gratiam iustifican-
tem. d. 40. n. 13. 385
Qualiter possint eleuari sacramenta ad agendum
gratiam. Vide *Potentia obedientialis actiua.*
Actiones sacramentales possunt viciari ex malo
sine. d. 50. n. 13. & 57. 477
Satisfactio operis à merito distinguitur. d. 15.
num. 10. 84
Satisfactio operis nihil minuit de merito. nu-
mero 11. ibid.
Satisfactio exigit opus pœnale. ibid.
Actioni æternæ competit satisfactio distincta à
satisfactione interna. d. 68. n. 31. 586
Scientia infusa, non indiget speciebus superna-
turalibus ad cognitionem quidditatiuam ob-
iectorum naturalium. d. 4. n. 13. 503
Scientia infusa potest efficere discursum. d. 55.
n. 26. & seq. 509
Scientia beata etiam potest discurrere per suos
actus. n. 57. & seq. 517
Possibilia sunt plura genera scientiæ infusæ, quæ
cum gratia iustificante sunt connexa. d. 4. nu-
mero 53. 23
Scotus agnoscit actus entitate supernaturales. d.
44. sect. 2. 419
Dum asserit supernaturalia esse iuxta virtutem
naturalem passiuam animæ non sine funda-
mento dicitur. d. 8. n. 12. 42
Dissidet de re ab authoribus id negantibus. nu-
mero 20. 44
Scotus tribuit operibus naturæ valorem intrin-
secum ad merendum supernaturalia. d. 16. nu-
mero 54. 111
Agnoscat potentiam obedientialem passiuam. d.
25. n. 7. 239
Scripta pia ministrant hominibus ex prouidentia
Dei auxilia interna gratiæ supernaturalis. d.
20. n. 49. 168
Sensiones internæ possunt esse, & re ipsa sunt
intrinsece supernaturales. d. 44. sect. 9. & 11. 435
Item sentiones externæ. sect. 10. & 11. 436
Possunt esse obiecta supernaturalia sensibilia. ibi-
dem.
Quamuis sensibilia sint naturalia, sentiones erunt
intrinsece supernaturales. ibid.
Potest fieri sensio miraculosa, & supernaturalis
non existenti obiecto. d. 59. n. 12. 13. & 17. 529
Simpliciter agnoscitur sententia de merito operum
naturalium. d. 15. sect. 5. 89
Hoc meritum contendebant à condigno, & con-
gruo præsciendens. d. 15. n. 17. d. 17. sect. 6. 87
Interdu concedebant meritum condignum.
numero 18. ibid.
Contendebant meritum congruum remotum
gratiæ eliciti virib. nat. d. 17. n. 22. & 59. 125
Cum negant necessitatem gratiæ contra Catho-
licos, ne lædatur libertas, non arguunt ex gra-
tia prædeterminante. d. 17. n. 42. 130
Quod genus causæ partialis tribuunt naturæ in
actus supernaturales. d. 30. n. 18 & 125. 295
Datur syndereis supernaturalis, quæ iudicat de
primis principiis immediate eidentibus su-
pernaturalibus. d. 49. n. 32. 473
Species impressa influit concursu immediato, &
partiali in actû intellectus sup. d. 30. n. 75. 183

Species impressa naturalis influit immediate in
cognitionem supernaturalem absque virtute
superaddita supernaturali. d. 30. n. 75. & seq. ib.
Non requiritur supernaturalis ad cognitiones
viæ supernaturales. d. 54. sect. 1. & 2. 500
Non efficitur supernaturalis per cognitiones su-
pernaturales. sect. 3. 504
Species naturales possunt deferuire ad actus
scientiæ infusæ referentes quidditatiue ob-
iecta naturalia. n. 13. 503
Objectum formale spei supernaturalis potest
mouere amorem intrinsece naturalem. d. 45.
num. 26. 446
Actus supernaturalis spei potest fieri ex sola co-
gnitione intrinsece naturali. d. 49. n. 18. & 20.
468
Firmitas spei duplex, alia quoad affectum, alia
quoad effectum. n. 20. 469
Vtraque potest haberi diuinitus sine cognitione
supernaturali. ibid.
Ad actus spei sufficit apprehensio simplex boni
futuri. d. 62. n. 18. 546
Actus spei est intrinsece supernaturalis. d. 44. n.
28. 29. & 31. 425
Suasiones agendi continuo bona opera arguunt
gratiam auxiliantem paratam ad omnem actum
honestum virtutis naturalis. d. 20. sect. 8. 163
Subiectum eodem modo, quo forma, compa-
ratur cum effectu formali, & composito, secus
cum ipsa forma. d. 7. n. 11. 31
Subiectum sunt supernaturalia quoad substan-
tiam. d. 2. n. 1. 7
Item creata, & non Deus. n. 2. & 5. ibid.
Existentia subiecti. n. 4. 8
Substantia creabilis non comprehenditur vsur-
patione Theologica naturæ. d. 3. n. 8. & seq. d.
23. n. 73. 9
Substantia rationalis non vnitur perfectione à
gratia iustificante, & accidentibus supremis
ordinis supernaturalis. d. 21. n. 11. & seq. 192
Substantia supernaturalis stando authoritati ne-
ganda est possibilis. d. 23. n. 3. 203
Substantia supernaturalis potest defendi possibi-
lis absque nota temeritatis etiam stando au-
thoritati. n. 14. ibid.
Substantia supernaturalis possibilis non aduer-
satur iudicio Patrum, sed tantum Recentio-
rum. d. 23. n. 43. & 7. ibid.
Substantia supernaturalis stando rationi possibi-
lis est. sect. 3. 205
Substantia ordine transcendentis connexa cum
gratia iustificante supernaturalis est, & repu-
gnantiam non continet. d. 23. n. 9. & seq. ibid.
Potest esse substantia supernaturalis, quin suapte
natura sit beata, sed eleuatione Dei. n. 20. &
seq. 208
Item non ostenditur repugnare substantia suapte
conditione beata. n. 24. & seq. 209
Substantia natura sua beata potest videre Deum
cum lumine gloriæ ab ipsa distincto, item
cum lumine sibi identificato. n. 30. 211
Omnis substantia supernaturalis non esset ne-
cessario impeccabilis. n. 49. 214
Potest substantia supernaturalis non esse sancta
per se ipsam, sed per sanctitatem ab ipsa di-
stinctam. n. 40. & seq. ibid.
Item posset non esse connaturaliter sancta etiam
per sanctitatem distinctam. n. 40. ibid.
Quamuis esset per se ipsam sancta posset delin-
quere veniali peccato. n. 40. ibid.

Substantia

Substantia supernaturalis posset sibi identificare
sanctitatem, & mortali peccato delinquere.
n. 42. 215
Peccato substantiæ supernaturalis non essent in-
trinsece supernaturalia. n. 43. 216
Stando rationi non repugnat substantia ratio-
nalis suapte natura impeccabilis. d. 23. n. 45. ib.
Stando authoritati nullam censuram meretur
sententia affirmans substantiam rationalem
natura impeccabilem. d. 23. n. 4. seq. & n. 18. &
seq. 203
Substantia impeccabilis non esset prima regula
honestatis moralis. n. 46. 217
Substantiæ sup. potest repugnare adeo remissa co-
gnitio honesti, vt amaret turpem. d. 47. & seq. ib.
Vnde proueniret substantiæ supernaturali impo-
tentia peccandi. n. 51. 218
Quamuis repugnet substantia ex se determinata
ad amandum turpe, non debet repugnare ex
se determinata ad amandum honestum. n. 57.
& seq. 220
Substantia rationalis ex se determinata ad aman-
dum turpe absolute repugnat. n. 53 & 55. 219
Substantia rationalis necessario est capax affe-
ctus honesti. n. 57. 220
Substantia valens propria virtute efficere gra-
tiam iustificantem non apparet repugnare. d.
23. n. 71. & seq. 226
Substantia potest esse supernaturalis, quin conti-
neat virtute propria efficiente gratiam iustifi-
cantem. n. 74. 228
Substantia sup. non est natura, supra quam con-
stituitur ens supernaturale. n. 77 & 78. 229
Qui omnem substantiam creabilem comprehen-
dunt sub usurpatione naturæ, superat ens sup.
reddunt de voce quæstionem de possibilitate
substantiæ supernaturalis. ibid.
Substantia non est incapax perfectionis, quæ su-
pernaturalitatem constituit. d. 23. n. 81. & 82.
230
Substantia supernaturalis non destruit rationem
gratiæ in iusticia habituali, & aliis donis su-
pernaturalibus. n. 84. 231
Substantiæ supernaturali posset Deus largiri
plura gratuito. n. 84. ibid.
Substantiæ supernaturali non essent vitales ha-
bitus infusi. n. 85. 232
Posset habitus supernaturales esse vitales sub-
stantiæ supernaturali. ibid.
Ex possibilitate substantiæ supernaturalis male
arguitur substantia rationalis vindicans vnio-
nem hypostaticam, & substantia identifica-
ta tribus suppositis. n. 86. ibid.
Substantia supernaturalis non esset filius natu-
lis Dei. n. 88. 233
Substantia supernaturalis esset filius adoptiuus
adoptione diuersa ab ea qua nunc iusti ado-
prantur. n. 89. ibid.
Substantia rationalis impotens delinquere con-
tra præcepta naturalia æque aduersatur Patri-
bus Ecclesiæ, ac substantia supernaturalis ab-
solute impeccabilis. n. 6. 31 223
Substantia natura sua impotens delinquere con-
tra præcepta naturalia, non potest delinque-
re contra præcepta naturalia. n. 64. 224
Supernaturalitas actus attingitur immediate
actione potentie vitalis. d. 30. n. 136. 300
Supernaturalitas non est ratio formalis agendi
potentie vitalis. n. 139 301
Potest definiri. d. 4. n. 20. 16

Ripalda de Ent. Tom. 1.

Incompossibilis est cum formalitate naturali. d. 8.
n. 2. & seq. d. 44. n. 25. 37
De conceptu supernaturalitatis. Vide verba se-
quentia.
Vox supernaturalis entis communis est Philoso-
phis, & Theologis. d. 1. n. 19. 3
Voce entis supernaturalis vtuntur Ecclesiæ Pa-
tres, atque Pontifices. d. 1. n. 20. & seq. ibid.
Supernaturale aliud secundum quid, aliud sim-
pliciter. d. 1. n. 23. 4
Supernaturale simpliciter aliud excellentia di-
gnitatis, aliud excellentia virtutis. n. 24. ibid.
Item aliud secundum substantiam, aliud secun-
dum modum, potest esse obiectum formale
amoris naturalis. d. 45. n. 22. 445
Item amoris secundum speciem indifferentis. d.
69. sect. 1. 581
Supernaturalia dicuntur absolute, & relative. d.
4. n. 15. 13
Existunt supernaturalia quoad substantiam. d. 2.
n. 4. d. 44. per rotam. 8
Supernaturalitas dicitur absolute & relative. d. 4.
num. 11. 13
Supernaturalia quoad substantiam absolute acce-
pta non differunt à naturalibus per ordinem
ad Deum vt Trinum. d. 4. n. 2. ibid.
Neque participatione diuinæ essentia, aut attri-
butorum prout sunt in se. n. 6. 14
Supernaturalia quoad substantiam non definiun-
tur bene, quæ ad ordinem diuinum spectant.
num. 8. ibid.
Neque quæ respiciunt Deum vt actum purum.
num. 9. ibid.
Neque quæ referuntur in conjunctionem cum
Deo. num. 10. & 13. 15
Neque quæ pertinent ad ordinem videndi
Deum. n. 18. 16
Supernaturalitas absoluta definibilis est. n. 20.
ibid.
Optime definitur per connexionem quidditati-
uam cum gratia sanctificante. d. 4. n. 21. & seq.
ibid.
Connexio intentionalis scum gratia plurimum
confert ad excellentiam supernaturalium. d. 4.
num. 50. 22
Ad supernaturalitatem relatiuam non sufficit so-
la excellentia supra vires actiuas naturæ. d. 5.
n. 2. & seq. 23
Neque excessus virtutis actiue, & passiuæ simul.
n. 7. & seq. 24
Supernaturalitatem relatiuam constituit excel-
lentia rei supra exigentiam naturæ. num. 10. &
seq. 25
Ad supernaturalitatem relatiuam non sufficit viti-
cere exigentiam vnus causæ. n. 10. 27
Supernaturalia quoad substantiam pendunt à
subiecto sustentanti. d. 7. n. 5. 30
Proprie educantur ex subiecto. n. 6. 31
Ex natura rei dona supernaturalia eodem modo
sunt, quoad vnionem, & quoad entitatem.
d. 7. n. 15. & seq. 32
Aliqua supernaturalia repugnant etiam diuinitus
fieri per creationem. d. 7. n. 16. ibid.
Aliqua fieri possunt per creationem quoad en-
titatem, & per educationem quoad vnionem.
d. 7. sect. 2. ibid.
Supernaturalia quoad substantiam excellunt
tutem passiuam naturalem. d. 8. n. 19. & seq. 37
Quamquam multum de voce contenditur in ea
controuersia. n. 16. 36

Ggg 2 Existunt

Existent supra evidentiam immediatam naturæ
d. 10. n. 5. & seq. 47
Item supra innatum appetitum naturæ, d. 9. nu-
mero 23. 45
Superant evidentiam abstractivam, ac media-
tam naturæ, etiam suppositis principis su-
pernaturalibus, disputatione 11. sectione
secunda. 54
Possunt circa visionem beatam evidenter co-
gnosci, d. 12. sect. 2. 67
Possunt comprehendere cognitione creata, d. 13.
sect. 2. 69
Ad comprehensionem supernaturalium non re-
quiritur comprehensio naturæ diuinæ, d. 13.
n. 7. & seq. 70
Nullum supernaturalium desiderium conferens
in salutem etiam conditionatum, & inefficax
potest fieri facultate naturæ, disputatione 14.
sect. 1. 73
Habeti potest facultate naturæ, etiam seclusa re-
uelatione Dei desiderium aliquod supernatu-
ralium non conferens in salutem, disputa-
tione 14. sect. 2. 74
Potest ferri voluntas in supernaturalia affectu
naturali ex se absoluto, & efficaci, disput. 14.
sect. 3. 75
Naturali desiderio expeti possunt supernatura-
lia sub motu intrinsece supernaturali, dis-
putatione 14. numero 35. disput. 45. sect. 5. &
seq. 81
Ex fine turpi desiderari valent opera externa su-
pernaturalia, d. 14. n. 38. ibid.
Ad affectum naturalem supernaturalium non est
necessarium iudicium erroneum, disputatione
14. n. 33. 77
Supernaturalia sunt supra meritum condignum
operum naturalium, disputatione 15. sectio-
ne 1. 82
Ratio, propter quam vincant condignitatem
operum naturalium, sect. 6. 91
Etiam disinitus repugnat talis condignitas me-
riti operibus naturæ, disputatione 16. sect. 1. &
seq. 94
Supernaturalia excedunt meritum congruum
operum naturæ, disputat. 17. sectione 2. &
seq. 20
Superant etiam dispositionem moralem operum
naturalium, d. 18. sect. 2. 38
Supernaturalia neque ex lege Dei annexa sunt
sunt operibus naturæ, disputatione 18. se-
ctione 3. 142
Excedunt impetrationem naturæ, disputatione
19. sect. 2. 146
Alio genere providentiæ possunt supernaturalia
precibus naturalibus impetrari, sectione ter-
tia. 148
Supernaturalia disposita sunt ex lege Dei fa-
cienti, quod in se est, quia semper agit ex au-
xilio supernaturali gratiæ, disputatione 20.
sect. 2. & seq. 152
Supernaturalium plura sunt ignobiliora natura-
libus, d. 21. sect. 2. 192
Supernaturalia sunt indebita primæ conditioni
naturæ rationalis, disputat. 22. sectione 2. &
seq. 195
Supernaturalia non sunt supra omnem substan-
tiam creabilem, disputatione 23. sect. 2. &
seq. 203
Vide *Substantia*.
Supernaturalia quoad modum excellunt facultate-

tem, & exigentiam totius naturæ, disputa-
tione 26. 5
Non est idem supernaturale quoad modum, &
donum gratiosum, disputatione 1. nume-
ro 27. ibid.
Non sufficit ad supernaturalitatem quoad mo-
dum motuum extrinsecum supernaturalis, n.
28. ibid.
Supernaturalia quoad modum in multiplici dif-
ferentia, numero 30. disputatione 11. nu-
mero 17. 6
Supernaturalia quoad modum non continet ne-
cessario aliquid intrinsece naturale, nu-
mero 31. ibid.
Supernaturalia quoad modum non fluunt ne-
cessario à principio creato supernaturali quo-
ad substantiam. ibid.
Supernaturalia quoad modum non sunt omnino
indebita naturæ, d. 5. n. 31. 27
Supernaturalia quoad modum non possunt ducere
intellectum in evidentiam supernatura-
lium quoad substantiam. ibid.

T

Tactus,

IN tactu corporeo possunt esse, & erunt in
patria actus intrinsece naturales, d. 44.
sect. 10. & 11. 436
Vide *Sensus*
Potest resisti tentationi per puram omissionem, d.
70. n. 20. & seq. 565
Talis resistentia exigit gratiam, & meritoria
est. ibid.
Duplex modus vincendi tentationem nume-
ro 24. 596
Sanctus Thomas negat virtutem passivam natu-
ralem donorum supernaturalium, disput. 8.
sect. 6. 38
Admittit desiderium naturale supernaturalium
seclusa reuelatione Dei, disputat. 14. n. 8. &
seq. 74
Non negat tale desiderium naturale sub motu
supernaturali, n. 37. 81
Negat condignitatem meriti cum premio super-
naturali esse æqualitatem Mathematicam rei
ad rem, d. 16. n. 20. 100
Docet naturam rationalem agentem quod in se
est, præueniri motione gratiæ, & negat mo-
tionem gratiæ subsequi conatum naturæ, d.
20. n. 90. 182
Sanctus Thomas adstruit concursum immedia-
tum, & partialem potentie vitalis in actus
supernaturales, disputatione 30. sectione
19. 288
Asserit posse fieri actum supernaturalem per au-
xilium extrinsecum, disputatione 34. nume-
ro 22. 347
Non refragatur potentie obedientiali actiue
Sacramentorum per virtutem partialem sibi
identificatam, d. 41. sect. 10. 409
Longe abest à sententia Semipellagianorum,
d. 17. n. 60. 136
Agnouit actus entitate supernaturales, d. 44.
sect. 2. 419
Sentit actum supernaturalem posse respicere
motuum intrinsecum naturale, d. 45. n. 14.
& 19. 442
Item actum naturalem respicere motuum in-
trinsecum

trinsecum supernaturale, num. 28. 447
Asserit posse actum supernaturalem vitari, d.
50. n. 19. 479
Tuetur, posse actum internum referri in finem
extrinsecum, d. 65. n. 6. & 11. 566
Potest esse conclusio Theologica intrinsece su-
pernaturalis, disputatione 55. numero 17.
& seq. 507
Probabile est, re ipsa conclusiones Theologi-
cas esse intrinsece naturales numero 43. &
seq. 513
Item esse intrinsece supernaturales, numero 49.
& seq. 514
Habitus Theologicus supernaturalis non est ac-
quisitus ipsis actibus, n. 45. 513
Requiritur habitus supernaturalis, aut auxi-
lium extrinsecum ad conclusiones Theolo-
gicas supernaturales, n. 46. 514
Videtur requiri auxilium gratiæ ad conclusiones
Theologicas de factis, n. 49. & 50. ibid.
Conclusio Theologica potest deseruire ad affe-
ctus salutare voluntatis, n. 52. 315
Cognitio Theologica potest regulari actum
charitatis, d. 63. n. 24. 559
Conclusiones Theologicæ supernaturales re ip-
sa sunt per auxilium extrinsecum Dei, d. 55.
n. 54. 516
Probabile est etiam fieri per habitum fidei &
seq. ibid.
Theologia sumitur late etiam pro habitu colli-
gente conclusionem ex vna præmissarum natu-
rali suæ scientifica, sine probabili, nume-
ro 55. ibid.
Potest esse in Beatis Theologica discursiva per
actum luminis gloriæ, numero 57. & sequen-
tib. 517
Non solum discursiva circa objecta creata, sed
etiam circa perfectiones diuinæ, numero
59. ibid.
Vide *Conclusio*.
Ad affectum timoris sufficit simplex apprehen-
sio mali futuri, d. 62. n. 18. 546
Trinitas personarum in vnitatem naturæ repugnat
substantiæ creatæ, etiam supernaturali possi-
bili, d. 23. n. 86. 232

V

P. Vasquez,

Pater Vasquez immerito carpitur, quod
Chrysof. Massiliensis adiunxerit, d. 17.
n. 41. 130
Vbicatio Eucharistica intrinsece supernaturalis,
d. 4. n. 14. 15
Verbum diuinum non eleuatur ad terminandum
vniorem hypostaticam, disputatione 24. nu-
mero 2. 235
Verbi diuini prædicationi annexa sunt ex lege
Dei auxilia interna gratiæ supernaturalis, dis-
putatione vigesima, sectione decima,
167
Potest assentiri intellectus propter verbum Dei
per assensum naturalem, disputatione 45. n. 23.
& seq. 445
Sed non propter verbum Dei propt, est vere ver-
bum Dei, n. 32. d. 46. n. 6. 448
Potest assensus rei propter verbum Dei esse in-
certus, n. 33. d. 46. n. 6. 449
Vide *Reuelatio. Fides*.

Veritas vide *Cognitio*.
Viatoribus competunt plures cognitiones super-
naturales evidentes, disputatione 20. nume-
ro 105. 187
In visu corporeo possunt esse, & erunt in patria
actus intrinsece supernaturales d. 44. sect. 10.
& 11. 436
Potest inueniri lucem intrinsece supernaturalem,
sect. 10. ibid.
Visio lucis intrinsece supernaturalis potest esse
intrinsece supernaturalis, numero 61. 436
ibid.
Item potest esse intrinsece naturalis, n. 62. ibid.
Visio corporea potest fieri miraculose, atque
adeo supernaturalis non existente obiecto, d.
59. n. 12. 13. & 17. 529
Visus corporeus non potest eleuari ad viden-
dum Deum, disputatione 10. num. 29. d.
33. n. 2. 52
Visio Dei possibilis est intellectui creato, quam-
quam non sit possibilis oculo corporeo, d. 10.
n. 29. ibid.
Visio Dei non ostenditur possibilis ratione na-
turali, d. 11. n. 13. & seq. 57
Visiones beatæ non sunt inæquales in ratione
beatitudinis pro inæqualitate potentie vita-
lis, d. 37. n. 15. & 21. 380
Potest perfectior qua alia, quin beatificet perse-
ctius, d. 37. n. 15. ibid.
Visio Angelica, humanæ æqualis claritatis sunt
n. 21. 372
Est intrinsece supernaturalis d. 44. num. 28. d.
45. n. 36. 425
Quæ intuetur in Deo creaturas non potest ea-
dem perseverare non visis creaturis disput. 47.
n. 9. 457
Potest mouere ad dilectionem naturalem Dei
d. 48. n. 3. 461
Potest deseruire ad discursum inferendo conclu-
sionem, d. 55. n. 40. 412
Conclusio illata ex visione potest esse intrinsece
supernaturalis n. 57. 517
Item elicit per habitum luminis gloriæ, num.
38. 517
Non solum circa objecta creata, sed etiam circa
perfectionem diuinam potest visio Dei in ferre
conclusiones, n. 59 & 63. ibid.
Cognitio veritatis increatæ illata ex visione Dei
fieret per lumen gloriæ, n. 60. & 61. ibid.
Cognitio deducta ex visione potest admitti bea-
tudo formalis, n. 61. 518
Qua ratione potest negari, n. 62. ibid.
Visio Dei stando rationi videtur posse reddi fal-
sa potestate absoluta Dei, disputatione 59.
sect. 1. & 2. 526
Vide *Visum corporeum. Lumen gloriæ. Actus su-
pernaturalis. Beatitudo*.
Vitalitas actus vindicat concursum immediatum
potentie vitalis disputatione, 30. sectione
13. 276
Attingitur immediate actione gratiæ, disp. 30.
n. 16. ibid.
Vitalitas est ratio formalis agendi potentie, vi-
talis, non vero principij supernaturalis, nu-
mero 139. 301
Virtutum Theologicalium actus sunt intrinsece
supernaturales, d. 44. sect. 5. 445
Etiam actus virtutum moralium, sect. 6. 427
Virtutes morales infusæ, acquisite respiciunt
idem obiectum formale, d. 45. n. 8. & seq. 440
Ad

Index Rerum,

<p>Ad actum virtutis non requiritur dictamen actuale prudentiæ, d. 62. n. 38. & 39. 550</p> <p>Virtutis actus. Vide <i>Actus supernaturales. Affectus.</i></p> <p>Ad omnem actum virtutis supernaturalis necessaria est aliqua cognitio fidei infusæ disp. 62. sect. 1. 551</p> <p>Hæc fides non debet esse stricta, sed lata sect. 3. 555</p> <p>Potest esse actus virtutis Theologicæ respiciens tanquam obiectum formale bonitatem creatam, d. 64. n. 3. 4 & 8. 562</p> <p>Virtus passiva tripliciter naturalis disput. 8. numero 2. 34</p> <p>Naturæ virtus in actus supernaturales absoluta, & conditionata, d. 33. n. 3. 339</p> <p>Virtus conditionata in actus supernaturales realiter identificatur virtuti naturæ in actus naturales, n. 4. 340</p> <p>Virtus absoluta partim est eadem partim realiter distincta à virtute naturali, n. 5. ibid.</p> <p>Virtus naturæ in actus supernaturales immediata est, & partialis disputatione 30. per totam. 256</p> <p>Mixta est, virtute principali, & instrumentali, d. 31. sect. 3. 309</p> <p>Virtus passiva actuum supernaturalium est immediata, & adæquate excludens etiam dispositionem supernaturalem, disput. 26. per totam. 245</p> <p>Neque actiua, neque passiva refertur ordine transcendentem in actus supernaturales, d. 32. sect. 2. & seq. 313</p> <p>Potest naturæ inesse virtus naturalis ad actus naturales absolute repugnantes sub conditione quod non repugnent, disput. 33. num. 26. & 27. 340</p> <p>Vide <i>Verba. Potentia obedientialis.</i></p> <p>Vnio accidenti eodem modo productionis efficitur, quo entitas, ipsius, disputatione 7. n. 15. 32</p> <p>Vnio hypostatica est radix totius ordinis super-</p>	<p>naturalis, d. 4. sect. 3. n. 49. 15</p> <p>Vnioni hypostaticæ debentur omnia dona supernaturalia d. 4. n. 49. ibid.</p> <p>Cognitio quidditatiua vnionis hypostaticæ non desiderat notitiam quidditatiuam naturæ diuinæ d. 10. n. 15. 49</p> <p>Vnio hypostatica non erat euidenter nota demoni, d. 11. n. 29. & seq. 60</p> <p>Vnio hypostatica potest comprehendi cognitione creatæ, d. 13. n. 12. 71</p> <p>Vnio hypostatica potest quidditatiue, & immediate nosci, quin natura diuina immediate, & quidditatiue nota sit, disputatione 10. numero 15. 49</p> <p>Vnio hypostatica non potest esse connaturalis alicui substantiæ etiam supernaturali possibili d. 23. n. 86. 232</p> <p>Qualitas naturaliter actiua vnionis hypostaticæ repugnat quamuis non repugnat qualitas naturaliter actiua gratiæ iustificantis, disp. 41. n. 18. 391</p> <p>Vnio hypostatica ignota est euidenti notitiæ naturæ, d. 10. n. 14. 49</p> <p>Vocatio Dei. Vide <i>Auxilia gratiæ. Gratia actualis. Illustratio. Efficacia. Cogitatio.</i></p> <p>Voluntas perfectior elicit affectus supernaturales perfectiores cum æquali habitu supernaturali, d. 37. n. 8. 49</p> <p>Potest voluntas cum gratia actuali remissa suo conatu efficere actum intentum, disput. 38. sect. 2. 475</p> <p>Potest suo conatu efficere actum intensiorem habitu infuso, d. 39. sect. 1. 378</p> <p>Vide <i>Natura rationalis. Substantia. Potentia vitalis. Affectus. Arbitrium. Libertas.</i></p> <p>Ratio voluntarij exigit concursum immediatum voluntatis, disputatione 30. sectione 14. 279</p> <p>Item exigit processionem ex cognitione, d. 70. n. 29. 59</p> <p>Pura omissio libera est voluntaria. ibid.</p>
---	--

FINIS.

